

CUMHURİYET DÖNEMİ
PARTİLER - SEÇİMLER
BEYANNAMELER
(1923-1980)

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

CUMHURİYET DÖNEMİ
PARTİLER
SEÇİMLER
BEYANNAMELER
(1923-1980)

**CUMHURİYET DÖNEMİ
PARTİLER
SEÇİMLER
BEYANNAMELER
(1923-1980)**

Editör

Prof. Dr. Mete Kaan KAYNAR

Arş. Gör. Nurettin KALKAN

CUMHURİYET DÖNEMİ
PARTİLER, SEÇİMLER, BEYANNAMELER
(1923-1980)

Yayın Sahibi
Mehmet Ali KUMBUZOĞLU
TBMM Genel Sekreteri

Editörler
Prof. Dr. Mete Kaan KAYNAR
Arş. Gör. Nurettin KALKAN

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Uğur SAÇI

ISBN: 978-605-2089-77-4

TBMM Basımevi
Ankara - 2022

İÇİNDEKİLER

TAKDİM.....	VII
Süreyya Sadı BİLGİÇ	
SUNUŞ	IX
CUMHURİYET DÖNEMİ PARTİLER, SEÇİMLER, BEYANNAMELER (1923-1980)	1
1. Osmanlı'nın Mirası	1
1.1. Birinci Meşrutiyet ve Kânûn-ı Esâf	1
1.2. İkinci Meşrutiyet ve Osmanlı'da Siyasî Cemiyetler	9
2. Cumhuriyet Dönemi Siyasî Partileri Üzerine Bazı Notlar	24
2.1. Siyasî Partiler ile İlgili Arşivler Üzerine	24
2.2. Siyasî Partiler Tarihi Çalışmaları ile İlgili Bazı Metodolojik Sorunlar ve Hatırlatmalar	29
3. 1923-1977 Yılları Arasında Yapılan Milletvekili Genel Seçimlerine Katılan Siyasî Partiler Üzerine Genel Bir Değerlendirme	35
3.1. TBMM'de Temsil Edilen Siyasî Partiler	37
3.2. Anayasa Mahkemesi Tarafından Kapatılan Siyasî Partiler	37
4. Cumhuriyet Dönemi Siyasî Partileri (1923-1980)	39
4.1. Erken Cumhuriyet Dönemi (06/07-1923-28.02.1943 Milletvekili Genel Seçimleri Arası Dönem)	39
4.2. Çok Partili Dönem (21.07.1946-27.10.1957 Milletvekili Genel Seçimleri Arası Dönem)	44
4.3. 27 Mayıs Darbesi ile 12 Mart Muhtırası Arası Dönem (15.10.1961-12.10.1969 Milletvekili Genel Seçimleri Arası Dönem)	59
4.4. 12 Mart Muhtırası ile 12 Eylül Darbesi Arası Dönem (14.10.1973 - 05.06.1977 Milletvekili Genel Seçimleri Arası Dönem)	70
5. Cumhuriyet Dönemi Hükûmetleri (1923-1980)	73
KAYNAKÇA VE İLERİ OKUMA LİSTESİ	112
1946 SEÇİMLERİ	129
Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi	131
1950 SEÇİMLERİ	139
Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi	141
Demokrat Parti Seçim Beyannamesi	149
Millet Partisi Seçim Beyannamesi	155
1954 SEÇİMLERİ	163
Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi	165
Cumhuriyetçi Millet Partisi Seçim Beyannamesi	175
1957 SEÇİMLERİ	185
Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi	187
Cumhuriyetçi Millet Partisi Seçim Beyannamesi	199
Hürriyet Partisi Seçim Beyannamesi	205
Vatan Partisi Seçim Beyannamesi	213

1961 SEÇİMLERİ	219
Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi	221
Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Seçim Beyannamesi	253
Adalet Partisi Seçim Beyannamesi	257
Yeni Türkiye Partisi Seçim Beyannamesi	283
1965 SEÇİMLERİ	287
Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi	289
Adalet Partisi Seçim Beyannamesi	351
Millet Partisi Seçim Beyannamesi	377
Yeni Türkiye Partisi Seçim Beyannamesi	393
Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Seçim Beyannamesi	425
Türkiye İşçi Partisi Seçim Beyannamesi	443
1969 SEÇİMLERİ	461
Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi	463
Adalet Partisi Seçim Beyannamesi	547
Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi	597
Türkiye İşçi Partisi Seçim Beyannamesi	617
Yeni Türkiye Partisi Seçim Beyannamesi	633
Güven Partisi Seçim Beyannamesi	645
Birlik Partisi Seçim Beyannamesi	687
1973 SEÇİMLERİ	695
Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi	697
Adalet Partisi Seçim Beyannamesi	801
Cumhuriyetçi Güven Partisi Seçim Beyannamesi	845
Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi	907
Türkiye Birlik Partisi Seçim Beyannamesi	941
Demokratik Parti Seçim Beyannamesi	965
Milli Selamet Partisi Seçim Beyannamesi	1001
1977 SEÇİMLERİ	1041
Adalet Partisi Seçim Beyannamesi	1043
Milli Selamet Partisi Seçim Beyannamesi	1063
Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi	1093
Cumhuriyetçi Güven Partisi Seçim Beyannamesi	1125
Demokratik Parti Seçim Beyannamesi	1131
Türkiye İşçi Partisi Seçim Beyannamesi	1133
Türkiye Birlik Partisi Seçim Beyannamesi	1149

TAKDİM

Demokrasi, sahip olduğu anlam itibarıyla bugün siyaset bilimi disiplini aşan bir hususiyet arz etmektedir. Yüzyıllar boyunca filozofların, düşünürlerin ve entelektüellerin ilgi odağında bulunan demokrasi kavramı artık çok boyutlu bir niteliğe bürünmüştür. Bu tarihsel ve felsefi olgunun daha iyi nasıl uygulanabileceği, hangi demokrasi modelinin günümüzdeki şartlara daha uygun olabileceği ve demokrasinin başta ekonomi olmak üzere farklı olgularla olan irtibatı ilgili akademik çevreler tarafından tartışılmaktadır. Demokrasiye dair yapılan değerlendirmeler her ne kadar geniş bir yelpaze içerisinde ve farklı başlıklara yönelik devam etse de bu kavramın özü, halk anlamına gelen *demos* sözcüğüne dayanır. Nitekim demokrasi özelindeki bütün tariflerin asla görmezden gelemeyeceği yegâne asli unsur halktır. Demokrasi, halkın iradesinin siyasal sistemdeki temsilini mümkün ve makbul kılan bir sistemdir. Bu sistemin sağlıklı işlemesi için gerekli olan kurumların başında da siyasi partiler gelmektedir. Siyasi partiler, halkın iradesini, hür seçimler aracılığıyla siyasal sisteme aktaran mekanizmalardır ve bu vasıflarıyla demokrasinin en temel ve vazgeçilmez yapı taşlarıdır.

Devlet ve hükümet otoritesi, vatandaşların rızasına mukabil teşekkül eder. Adil ve özgür seçimler, söz konusu rızayı somutlaştırdığı gibi aynı zamanda siyasal hiyerarşiyi de kurgular. İktidar ve muhalefet seçimler aracılığıyla halk tarafından tayin edilir. Siyasal ve toplumsal hayatta çok önemli fonksiyonlar icra eden siyasi partilerin konumları seçimler sonrasında ortaya çıkar. Siyasi partiler hem politik hiyerarşideki seviyelerini arttırmak yahut korumak hem de seçmenlerinin taleplerini politika arenasında temsil etmek için seçimlere katılırlar. Seçim beyannameleri de siyasi partilerin vatandaşlara seçimlerden önce sundukları, politik zeminde hangi değerleri temsil edeceklerini ve iktidara gelmeleri hâlinde ülkenin mevcut problemlerine nasıl çözüm getireceklerini bildiren temel dokümanlardır.

İşte elinizdeki bu kitap, Türkiye'nin çok partili yaşama geçtiği 1946 yılından, 21 Temmuz 1946'daki genel seçimden başlayıp 12 Eylül öncesindeki son genel seçim olan 5 Haziran 1977 Milletvekili Genel Seçimlerine kadar yapılmış genel seçimlere katılan siyasi partilerin seçim beyannamelerini ihtiva etmektedir. Kitapta, tek parti idaresinin egemen olduğu 1923 ve 1946 yılları arasındaki seçimler hakkında da ilginç detaylar yer almaktadır. Bir başucu kaynak niteliğindeki bu eser sayesinde, ilgili sosyal bilimciler ve araştırmacılar, çalışmanın zaman aralığındaki seçim beyannamelerine kolaylıkla ulaşma imkânı bulacaklardır. Böylelikle muhtelif siyasi partilerin tarihsel ve kurumsal gelişimlerinin izleri de berrak bir biçimde resmedilmiş olacaktır.

Yaptıkları çalışmayla Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayınları'na önemli bir eser kazandıran ve araştırmacıların birincil kaynaklara ulaşmalarına katkı sunan kitabın editörleri **Mete Kaan Kaynar** ve **Nurettin Kalkan** başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Süreyya Sadi BİLGİÇ

TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Başkanı

SUNUŞ

Siyasî partiler, demokratik siyasal sistemin en temel unsurlarıdır. Toplumsal yaşamda başat bir role sahip olan siyasî partilerin kuruluşu ve gelişimi, demokratik siyasal sistemin gelişimine paralel bir çizgi izlemiştir. Siyasî partilerin tarihsel, ideolojik ve kurumsal gelişimlerinin, objektif esaslara göre gözlemlenebileceği en önemli mecra ise kuşkusuz seçimlerdir. Siyasî partiler, seçmenlerinin talep ve isteklerini derleyerek siyasal sisteme aktarabilmek, enikonu belli hedef[ler] üretmek, bunları tutarlı politikalar bütününe dönüştürebilmek için seçimlere katılmaktadırlar. Seçim beyannameleri ise siyasî partilerin seçmenlere seçimlerden önce verdikleri taahhütnamelerdir. Beyannameler, partilerin temel hak ve özgürlükler, eğitim, ekonomi, altyapı, sağlık gibi muhtelif alanlardaki politika tercihlerini yansıtan, vaatlerini içeren en temel belgedir. Siyasî partilerin ideolojik kimliklerinin yahut kimlik arayışlarının ipuçlarını da beyannamelerde bulmak pekâlâ mümkündür.

Bu çalışmanın temel amacı da, 1923'ten ama asıl 1946'dan 12 Eylül öncesindeki son seçime kadar (1977 Milletvekili Genel Seçimleri) yapılmış milletvekili genel seçimlerine katılan siyasî partilerin seçim beyannamelerine dayalı panoramalarını sunarak, Türkiye'nin seçimleriyle ilgili bazı istatistiksel genellemelere ulaşmak, seçim beyannamelerini tek kaynak altında toplamak ve siyasî partilerin beyannamelerine dayanan soy kütüklerini çıkarmaktır. İki ana bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde, siyasî partiler, seçimler ve hükümetler özelinde -Osmanlı İmparatorluğu pratiğinin de göz önünde bulundurulduğu- geniş bir değerlendirme bölümü yer almaktadır. Bu değerlendirme bölümü, siyasî partilere ve seçimlere ilişkin istatistiksel bilgileri ve arşivlerde unutulmuş verileri, teknik detayları içermektedir. İkinci bölümde ise 1946-80 yılları arasında yapılan milletvekili genel seçimlerine katılan tüm partilerin seçim beyannamelerine yer verilecektir.

Çalışmanın bu ilk cildi, Cumhuriyet'in kuruluş tarihi olan 1923 yılı ile 1980 yılları arasında yapılmış milletvekili genel seçimlerini kapsamakta ancak çalışmanın ağırlık merkezini 1946 ve 1980 yılları arasında yapılan genel seçimler oluşturmaktadır. Bunun en önemli nedeni, 1923'ten 1946 yılına kadar -çok kısa ömürlü tecrübeler hariç- tek partili bir siyasî sistemin cari olmasıdır. Tek partili siyasî sistemin ruhuna uygun olarak dönemin egemen partisi CHP, seçim kampanyası olgusuna son derece yabancı kalmış ve seçim beyannamesi yayımlamayı sistematik anlamda gündemine almamıştır. Bu noktada bir parantez açmakta fayda var. Gerek Atatürk'ün sağlığında yapılan 1923, 1927, 1931 ve 1935 milletvekili genel seçimlerinde, gerekse 1939 ve 1943 milletvekili genel seçimlerinde hem Mustafa Kemal Paşa'nın hem de İsmet Paşa'nın söz konusu seçimlerle ilgili seçim nutukları bulunmaktadır. Ancak bu metinler, çalışmamızın kapsamındaki beyanname olgusuyla tam anlamıyla örtüşmemektedir. Bu yüzden çalışmamız, siyasî rekabetin resmen ve kurumsal olarak tedavüle girdiği 1946 yılı sonrasına daha çok eğilmektedir.

Türkiye'deki siyasî partiler ve seçimlerle ilgili birincil referansları araştırmacıların kullanımına sunan bu eserde emeği olan kişilerin isimlerini anmadan geçemeyeceğiz. Öncelikle, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Sn. Mustafa ŞENTOP'a çalışmamıza gösterdiği teveccüh için mü-

teşekkürüz. Ayrıca, çalışmamızla henüz taslak hâlinde iken ilgilenen, eserin muhteviyatıyla alakalı görüşlerini bizlerle paylaşma nezaketini gösteren ve bizi teşvik eden Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekili Sn. Süreyya Sadi BİLGİÇ'e teşekkürü bir borç biliriz. Bu noktada, şahsi mesaisinin yoğunluğuna rağmen, yayım aşamasının kritik zamanlarında bulduğu pratik çözümlerle devreye giren İsa Yusuf Ağa'ya da teşekkür ederiz.

Yaptıkları titiz tashihlerle eserdeki maddi hataları en aza indiren, çalışmanın son şeklini almasında büyük pay sahibi olan mutfak ekibimizden bahsetmek bizim için bir zevk-i tahatturdur. Fevzi Can Gürüz ve Mustafa Özgen'e değerli katkıları için çok teşekkür ederiz.

TBMM arşivinde çalıştığımız süre zarfında, ilgili dokümanlara ulaşmamızda yardımcı olan, konukseverliğini esirgemeyen TBMM Basın, Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanı Necati Sungur'a, TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanı Muaz Ayhan Işık'a, TBMM Kütüphane'sinde görev yapan Sibel Dilek'e ve Görsel Tasarımcı Uğur Saçı'ya gönülden teşekkür ederiz. Öte yandan Milliyetçi Hareket Partisi ile ilgili belgelere erişmemizde büyük kolaylıklar sağlayan Duramettin Mengüç ve sahaflık tecrübesini bizimle cömertçe paylaşan Suavi Sönmez'in isimlerini de şükranla anıyoruz. Bu kapsamda dijital platformlar yoluyla kişisel arşivlerini bizlere açan Bülent Bal ve Adem Çaylak ile seçimlere dair hatıratını telefon aracılığıyla bizlere aktaran eski İmar ve İskan Bakanı Sn. Erol Tuncer'in ve eski Kültür ve Turizm Bakanı Sn. Ertuğrul Günay'ın isimlerini de minnetle zikretmek mecburiyetindeyiz. Arşivde çalışmanın kesif yoruculuğunu hissettiğimiz anlarda, enerjisi ve dinamizmi ile bize derman olan Mevlüt Kalkan'a da teşekkür ederiz.

Çalışmamızın bittiğini göremeden hayatını kaybeden, kıymetli dostumuz merhum Maşallah Nar'ın ismini de kesif bir özlemle yâd ederiz.

Son olarak Şeyma Kalkan, Aykut Dal, Melek Halifeoğlu, Emrah Güleş, Zübeyde Tiryakioğlu, Abdullah Köse, Mahmut Çeribaş, İsmail Kavaz, Yunus Badem, Erdinç Koç, Mehtap Toruntay, Muhammet Burak Delibaş, Nuri Salık, Salih Şimşek, Ayyüce Dalkılıç, Recep Kesici ve Semra Yıldırım görüş ve eleştirileriyle çok kıymetli katkılarda bulundular; onlara da teşekkür etmek isteriz.

Çalışmamızın, ilgili araştırmacılara faydalı olması umuduyla...

Prof. Dr. Mete Kaan KAYNAR

Arş. Gör. Nurettin KALKAN

Ankara, Aralık 2022

CUMHURİYET DÖNEMİ

PARTİLER, SEÇİMLER, BEYANNAMELER

(1923-1980)

Mete Kaan KAYNAR - Nurettin KALKAN

1. Osmanlı'nın Mirası

1.1. Birinci Meşrutiyet ve Kânûn-ı Esâsî

Anayasa ve parlamento; meşrutî monarşinin kabul edildiği 1876 yılı sonlarından günümüze, yaklaşık 150 yıldır, varlığını bir şekilde sürdüren temel siyasî kurumlarımızdandır. Anayasa ve parlamento kurumlarına, 20. yüzyıl başlarında onlara eşlik etmeye başlayacak olan *siyasî parti* kurumunu da eklemek yanlış olmaz.

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki anayasal gelişmeleri, imparatorluğun 17. yüzyılda başlayan dönüşümünden ama asıl 19. yüzyıldaki büyük reform (Tanzimat) sürecinden ayrı düşünmek olanaksızdır. Osmanlı'nın, 17. yüzyıldan başlayarak Batı (kapitalizmi) ile kurduğu ilişkilerdeki yapısal dönüşüm, 1839 Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla yeni bir merhaleye ulaşacak; bir anlamda Tanzimat, Osmanlı devlet ve toplumunun cumhuriyete doğru seyrüseferinin kerterizi hâline gelecektir.

Bu noktada, 1821 yılında Mora'da isyancılarla iş birliğine gittiği anlaşılan Fener-Rum devlet tercümanlarının (Constantine Mourouzi, Hançerlizade Mihayilaki ve Aleksandr Mavrokordato) azil ve idamlarını takiben, onların yerlerine atanan Yahya Efendi ve Zenob Mannesehe'nin Babiali'deki memurlara Fransızca ve Rumca dersleri vermek üzere görevlendirilmeleriyle teşkil ettirilen Tercüme Odası'nı da zikretmek gerekmektedir.¹ Nitekim Babiali Tercüme Odası'nda mayalanmaya başlayan, yabancı dil(ler)e ve Batılı ülkelerdeki siyasal-toplumsal gelişmelere vâkıf yeni münevver/bürokrasi, “devletin bekası” ve “anasırın ittihadı” iştiağıyla, yürütülen tanzim/reform düşüncesi-nin, Batı'dan mülhem “eşitlik”, “hürriyet”, “kardeşlik”, “meşrutiyet”, “anayasa” ve “siyasî parti” gibi yeni kavram ve kurumların, nihayet, “Osmanlıcılık”, “İslamcılık”, “milliyetçilik” gibi fikir akımları-nın da taşıyıcısı olacaktır.

Tanzimat'ın ilanıyla Kânûn-ı Esâsî'nin kabulü arasındaki dönemde bu grubun önde gelen temsilcileri, 1865 yılında İstanbul'da “Genç Osmanlılar Cemiyeti” adı altında bir araya gelen gruptur. Ön saflarında Şinasi, Namık Kemâl, Ali Suavi, Ziya Paşa ve Agâh Efendi gibi farklı düşünsel orijinlerden gelen kişilerin yer aldığı Genç Osmanlılar, yeni fikir akımları ve kavramların etkisiyle, padişahın mutlak otoritesine karşı örgütlenmiş ilk muhalefet hareketi olmaları açısından siyasî tarihimizde müstesna bir yere sahiptirler. Genç Osmanlılar'la birlikte Osmanlı'da, iktidarın yetkilerini sınırlandırarak hak ve özgürlükleri garanti altına alacak bir “anayasa” ile yasama ve yürütme gücünü mutlak iktidarla paylaşacak bir “parlamento”nun tesisine dair tartışma ve talepler iyiden iyiye şekillenmeye başlayacaktır. “Kanunların da esasında, temelinde yer alan, padişahı da sınırlandıran ana kanunlar”, “devletin temel örgütlenme kanunları” (Teşkilât-ı Esâsiye), “temel yasalar” anlam-

1 Bu konuda ayrıca bk. (Akyıldız, 1993: 73), (Akyıldız, 2011: 504-506), (Balcı, 2007) ve (Aydın, 2007: 41-86).

larındaki “Kânûn-ı Esâsî” kurumuna da, padişahın kanun koyma gücünü sınırlandıran Meclis-i Umûmî (Âyan ve Mebûsan) kurumuna da Genç Osmanlı düşüncesi ve hareketi patikasından geçilerek ulaşılır.² Kânûn-ı Esâsî hazırlıklarında ve ilanında Genç Osmanlıların fiilî lideri pozisyonundaki Midhat Paşa’nın başat rolü, anayasa hazırlık komisyonunda Namık Kemâl gibi etkili bir Genç Osmanlı’nın yer alışı, 1876 öncesinde basındaki konu ile ilgili tartışmalar bu grubun anayasacılık alanındaki ağırlığını gözler önüne serer.

Kânûn-ı Esâsî’nin kabulü sürecinde Modern Anayasacılık düşüncesine dair fikir ve kavramlar kadar, dönemin uluslararası konjonktürünün de önemli bir rol oynadığını belirtmek gerekiyor. 19. yüzyıl başlarına gelindiğinde Balkanları ve dünyayı kasıp kavuran milliyetçilik cereyanları, Osmanlı’nın 18. yüzyılına damgasını vuran askerî yenilgiler ve toprak kayıplarını yeni bir kerteğe taşımışlardır. Artık Osmanlı, askerî yenilgilerin neden olduğu toprak kayıplarından ziyade ayrılıkçı, bağımsızlık yanlısı hareketlerden kaynaklanan askerî yenilgi ve toprak kayıplarını tartışmaya başlar. Bu çerçevede, Balkanlar’da Slav-Hristiyan unsurların bağımsızlık taleplerinin, Rusya ve diğer Batılı ülkelerce Osmanlı İmparatorluğu’na müdahalenin bir manivelası olarak kullanıldıklarını da akılda tutmak gerekir.

Düvel-i muazzamanın (grande puissance), Osmanlı siyasetine ve toprak bütünlüğüne yönelik müdahaleleri, Hristiyan tebaanın baskı ve zulüm gördüğü gerekçesine dayandırılmaktaydı. Bu, 1876’ya doğru gelinirken, “anayasa” ve “parlamento” gibi kavram ve kurumların, dağılmanın önlenmesi (ve dolayısıyla düvel-i muazzamanın Osmanlı’ya yönelik eleştirilerinin giderilmesi) açısından da işlevsel olabilecekleri düşüncesini popüler hâle getirdi. Fransız Devrimi’nden sonra, 19. yüzyıl boyunca dünyayı -ve elbette Osmanlı münevver ve bürokratını- tesiri altına alan anayasal monarşi ve parlamento gibi kavramlar, aynı yüzyılın sonuna doğru gelinirken sadece kavramsal içerikleriyle değil aynı zamanda ittihâd-ı anâsırı garanti altına alacak, dağılmayı önleyerek devletin bekasını garanti edecek ve uluslararası ilişkilerde Osmanlı bürokratinin elini güçlendirecek pratik işlevleriyle de bir arada düşünölmeye başlandılar: Kânûn-ı Esâsî’nin, İstanbul (Tersane) Konferansı’nın açılış gününe (23 Aralık 1876) denk getirilişindeki (Güneş, 1997: 64-65 ve Karpat, 2014: 68) aceleciliği de bu çerçevede okumak en doğrusudur.³

23 Aralık 1876 (7 Zilhicce 1293) tarihinde kabul edilen ilk anayasa, kanunların esası, temeli; günümüz Türkçesiyle söylemek gerekirse yasaların anası, *ana yasa* anlamında *Kânûn-ı Esâsî* adını taşıyordu ve kabulü, hemen öncesindeki padişah hâllerini ve hükûmet değişikliklerini içine alan muazzam bir iç politik türbülansla şekillenmişti.

2 Genç Osmanlılar ile ilgili olarak detaylı bilgi için Ülken (1979), (Berkes, 1973: 269-297), (Ebuzziya Tevfik, 1973), (Davison, 1963: 172-233), (Kızıltan, 2006: 254) ve (Arabacı, 2004).

3 Meşrutiyet’in ilan edildiği gün toplanan Tersane Konferansı’nın Osmanlı siyasal yaşamındaki etkileri ile ilgili olarak ayrıca bk. (Aydın, 2005: 6-7): “Konferansın gündem maddeleri görüşölürken “dışarıdan dehşetli bir surette atılmaya başlayan top sesleri” bütün imparatorluk için reform öngören bir anayasayı ilan etmekteydi. Top seslerinin duyulmaya başlaması üzerine Türk dışişleri bakanı söz alarak delegelere, padişahın halkın meşru isteklerine göre uygulanmasını gerekli gördüğü yeni idare yönteminden ve meşrutiyet idaresinin getirdiği özgürlüklerden bahisle, “bu inkılap karşısında toplantının zait kaldığını” açıkladı. Fakat Kânûn-ı Esâsî’nin ilan edilmesi delegeler üzerinde olumlu hiçbir sonuç doğurmadı. Konferans sekreteri olarak görev yapan Fransız Elçiliği’ndeki Dö Moüy, anılarında anayasanın ilanı karşısında yabancı diplomatların reaksiyonunu şu şekilde ortaya koymaktaydı: “Birkaç dakikalık derin bir sessizlikten sonra delegeler olayı önemsemediler ve toplantıdaki meşguliyetlerine devam ettiler.” Türk Anayasası konferansında olduğu gibi Avrupa kamuoyunda da ilgi görmedi. Anayasaya karşı verilen tepki batı basınında ve kamuoyunda farklı olmakla beraber, genellikle düşmanca nitelikte idi. Fransa basınında Türk Anayasası “garip bir yaratık, ölü doğmuş” diye adlandırılırken, Rusya’da “şaşırtma, hile ve saçmalık” olarak ifade edildi. Fransa ve Rusya’nın aksine, Almanya’da anayasaya karşı genelde olumlu bir hava mevcut idi.” bk. (Kızıltan, 2006: 261). Yeni Anayasa’nın top atışlarıyla kutlanmasının yabancı delegelerce gereksiz ve çocukça bulunduğuna dair bk. (Tunaya, 1985: 27).

Tahta geçtiği yıl imzaladığı Tanzimat Fermanı ile babası II. Mahmud'un reformist politikalarını yepyeni bir evreye taşıyan, Kırım Savaşıyla birlikte (Mart 1856) Islahat Fermanı'nı imzalamasından yaklaşık beş yıl sonra 38 yaşında vefat eden Abdülmecid'in yerine 1861'de tahta oturan kardeşi Abdülaziz, saltanatının ilk yıllarında ne babası ne de onun amcasının oğlu III. Selim gibi reform yanlısı olduysa da 1867'deki kırk yedi günlük Avrupa seyahati⁴ sonrası fikirlerini değiştirmeye başladı. Abdülaziz'in tahta çıktığı yıllar, III. Napolyon'un Fransa'nın Şark politikalarını radikal bir şekilde dönüştürerek Balkanlar'daki ayrılıkçı hareketlere destek vermeye başladığı yıllardır. Bunun da etkisiyle Abdülaziz Dönemi (1861-1876), Balkanlar'da kaynayan ayrılıkçı isyan kazanının köpürüp taşıdığı, son noktaya ulaştığı bir dönem hâline gelir.⁵ 1867'den sonra gücünü yitirecek olsa da düvel-i muazzamanın desteğiyle Sırbistan, Karadağ, Romanya, Yunanistan ve Bulgaristan arasında kurulan ittifak ile Hersek, Sırp, Karadağ, Bulgar, Arnavutluk isyanları, Makedonya ve Yunan sorunları döneme damgalarını vuracaktır.

Balkan milliyetçiliğinin ve isyanlarının şekillendirdiği dış politika, iç politikadaki istikrarsızlık ve huzursuzluğu da tetiklemiş, Mahmud Nedim Paşa'nın sadaret görevinden azledildiği 1872 Temmuz'undan Abdülaziz'in tahttan hal'edildiği 30 Mayıs 1876 yılına kadar sekiz ayrı hükümet görev yapmıştır.⁶ Siyasî, iktisadî ve sosyal hoşnutsuzluklar, 10-11 Mayıs 1876'da öğrenci protestolarına (talebe-i ulûm nümayîşi) yol açmış;⁷ Sultan Abdülaziz'in isyancıların talepleri doğrultusunda Mütercim Rüşdü Paşa'yı sadrazamlığa, Hüseyin Avni Paşa'yı seraskerliğe ve Hayrullah Efendi'yi şeyhülislamığa getirmesi de huzursuzlukları dindirememiştir. Olaylar, Abdülaziz'in hal'i, V. Murad'ın tahta cülûsu ile sonuçlanacaktır. Akşin'in (1970: 19) ifadesiyle, her biri birbirinden farklı nedenlerle Abdülaziz'i tahttan indirmek isteyen bu zevat, Şûrâ-yı Devlet başkanlığına da meşrutiyetçi olduğu bilinen Midhat Paşa'yı getirmişti.

Tahta cülûsunda bir anayasa ve meclis oluşturulması yönündeki telkinlere de idare usulüne yönelik özgürlükçü düzenlemeleri yapmaya da sıcak bakan Abdülaziz'in, sonrasında bu düzenlemelere yanaşmayarak iktidarını ve otoritesini kuvvetlendirici politikalar izlemeye yönelmesi, 30 Mayıs 1876 tarihinde Şeyhülislam Hayrullah Efendi'nin verdiği fetvayla tahttan indirilmesine ve yerine V. Murad'ın tahta getirilmesine neden olmuştu. V. Murad'ın saltanatında da Rüştü Paşa sadrazamlığındaki hükümet görevine devam edecektir. Yeni sultanın sağlık problemleri ("illet-i mâlûmeye mübtelâ" olması sebebiyle) Vükelâ Meclisi kararı ve Şeyhülislam'ın fetvasıyla onun da tahttan indirilmesine neden olur.

31 Ağustos 1876'da Şehzade Abdülhamid, Midhat Paşa'nın koştuğu şartları kabul ederek, daha doğrusu kabul etmiş görünerek, tahta geçer. Mahmud Celâleddin Paşa, *Mirat-ı Hakikat*'te (1983:161) Midhat Paşa ile Şehzade Abdülhamid arasında üç esas üzerinde mutabakata varıldığını aktarmaktadır: 1) Kânûn-ı Esâsî'nin ilanı 2) Devlet işlerinde yalnız sorumlu danışmanların reylerinin alınması 3) Sadullah Bey'in mâbeyn başkitaletine ve Ziya ve Namık Kemâl Beylerinse mâbeyn

4 Bu gezi ile ilgili olarak ayrıca bk. (Durak, 2011: 175-187), (Gök, 2012:165-188) ve (Karaer, 2003).

5 Abdülaziz döneminde Balkanlardaki faaliyetler ile ilgili olarak Ayrıca bk. (Palmer, 2003), (Quataert, 2004) ve (Sedes, 1946).

6 1-Mahmud Nedim Paşa Hükûmeti (7 Eylül 1871-31 Temmuz 1872), 2-Midhat Paşa (31 Temmuz 1872-19 Ekim 1872), 3-Mütercim Mehmed Rüşdü Paşa (9 Ekim 1872-15 Mart 1873), 4- Ahmed Esad Paşa (15 Mart 1873-15 Nisan 1873) 5-Şirvanizade Mehmed Rüşdü Paşa (15 Nisan 1873- 14 Şubat 1874), 6-Hüseyin Avni Paşa (14 Şubat 1874-25 Nisan 1875), 7- Ahmed Esad Paşa (26 Nisan 1875- 26 Ağustos 1875) ve 8-Mahmud Nedim Paşa (26 Ağustos 1875- 12 Mayıs 1876). Sultan'ın hali sırasında Mütercim Mehmed Rüşdü Paşa (12 Mayıs 1876- 19 Aralık 1876) görevdedir ve onun görevi sırasında Abdülaziz tahttan indirilir, V. Murad tahta çıkar ve haledilir ve son olarak da 31 Ağustos 1866'da II. Abdülhamid tahta çıkar. Mütercim Mehmet Rüştü Paşa görevini 19 Aralık'ta Midhat Paşa hükûmetine bırakır.

7 II. Meşrutiyet Dönemi öğrenci olayları ile ilgili olarak ayrıca bk. (Aktar, 1999).

kâtipliklerine tayinleri. Midhat Paşa, ilk madde ile anayasal bir düzen sağlamayı, ikinci madde ile padişah değil hükûmet sorumluluğu esasına dayanan -Anglo-sakson tarzı- hükûmet sistemini tesis etmeyi (Tanör, 1985: 18) üçüncü maddeyle de saray entrikalarına son vermeyi umut ediyordu.

Balkanlardaki milliyetçilik rüzgârları, ayrılıkçı isyanlar ve Batılı devletlerin durumdan vazife çıkararak Osmanlı'ya müdahaleleri gibi sorunların iç politikaya, ekonomiye, toplumsal yapıya olumsuz etkileri, ne padişahların (Abdülaziz-Murad-Abdülhamid) art arda hal' ve cülûsları ile ne de birbiri ardına göreve gelen sadrazamlar ve hükûmetler ile son bulur. Osmanlı diplomatları, böyle bir konferansın egemenlik ve toprak bütünlüğünü bozmak anlamına geleceğini iddia etseler de "Şark Meselesi"nin 23 Aralık'ta uluslararası bir konferansta görüşülmesine karar verilir. Tam da Haliç Tersanesi'nde toplandığı için Tersane Konferansı adıyla anılan bu konferansın toplantıya başladığı saatlerde, Kânûn-ı Esâsî'nin ilanı da top atışlarıyla kutlanmaya başlar. Ne Kânûn-ı Esâsî'nin kabulü, Tersane Konferansı'na katılan ülkelerin gözlerini boyayabilmiştir ne de Tersane Konferansı'nda alınan kararlar Osmanlı tarafından kabul edilmiştir. Tersane Konferansı'ndaki bu belirsizlik ve çözümsüzlük, yeni bir Osmanlı-Rus Savaşı'na (93 Harbi) yol açacağı gibi, Kânûn-ı Esâsî'nin ve parlamentonun da 1908'e kadar tatil edilmesine yol açacaktır.

Şu noktanın altı özenle çizilmelidir ki 1876 Anayasası sadece Tersane Konferansı'nda Batılı devletlerin gözlerini boyama ve onların beklentilerini tatmin etme düşüncesine indirgenemeyeceği gibi, Anayasa ve parlamentonun tatili de sadece 93 Harbi'ne indirgenerek açıklanamaz. Anayasa'nın ilanının, Osmanlı'dan çeşitli reformlar yapmasını bekleyen Batılı devletlerin taleplerini tatmin etmeye dönük bir gayretkeşlikle Tersane Konferansı'nın toplantısı sırasında olması, Osmanlı anayasacılık düşüncesi ve hareketinin, "dış baskı" düşüncesine indirgenerek ele alınmasına yol açmamalıdır. Tersane Konferansı tartışması vesilesiyle belirtilmesi gerekmektedir ki kapitalistleşme ve bu üretim tarzının "dayattığı" ekonomik, kültürel, siyasal vb. reformlar, en genel anlamda üretim ilişkilerindeki dönüşümün neden olduğu bir "dayatma" olarak düşünülebilirler ancak bu durum, Osmanlı'daki -yaklaşık olarak Japonya, Çin hatta Rusya'da da benzer tarihlerde gerçekleşen- yapısal dönüşümün ve onun gerektirdiği reformların bizzat kendilerinin birer "dış baskı" ya da "yabancı ülkelerin dayatmaları" olarak düşünülmesine imkân vermez. Nitekim Tersane Konferansı'nın toplanacağı gün 1876 Anayasası'nın kabul edilmiş olması ve Osmanlı bürokrasisinin, 1876 Anayasası'nın kabulüyle Tersane Konferansı'nda gündeme getirilecek reformların da tahsil edilmiş olacağını dile getirmiş olması Osmanlı anayasacılık tarihinin "yabancı ülke baskısı" ekseninde açıklanmasını meşru kılmaz; aksine, Osmanlı anayasacılığının Osmanlı kapitalistleşmesi ve ulus-devletleşme süreçleri ile birlikte ele alınmasını zaruri kılar. Hiç kuşkusuzdur ki 1876 Anayasası, Osmanlı tanzim (kapitalistleşme) düşüncesinin bir tezahürüdür.

Dönemin tarihsel gelişmelerine dönersek, tahta çıktıktan sonra II. Abdülhamid, Midhat Paşa ile aralarındaki anlaşmanın kimi hükümlerini görmezden gelir. Akşin (1970: 20) Abdülhamid'in bu tutumunu, yeni sultanın anayasa ve yönetim anlayışı konularında sonraki tutumunun bir işareti olarak ele alınması gerektiğini belirtir. Nitekim yeni padişah, mâbeyn başkâtipliğine de Sadullah Bey'i değil Damad Mahmud Paşa'nın tavsiyesiyle Said Bey'i getirir.

Abdülhamid, âdet olduğu üzere, padişahların cülûslarından sonra sadrazamlarına hitaben yazdıkları ve bir anlamda yeni padişahın dünyaya ve ülke sorunlarına bakışlarını ana hatlarıyla özetleyen cülûs hatt-ı hümayunu'nu hazırlama görevini de Midhat Paşa'ya verirse de onun hazırladığı ve bir nevi "yeni meşrutî yönetimin temel kavram ve kurumlarını zikreden" bu müsveddeyi beğenmeyerek Cevdet Paşa'ya gizlice yeni bir metin hazırlatır. Sadrazam Mehmed Rüşdü Paşa'ya

hitaben ve kardeşi “Murad Han’ın saltanat ve hilafetten ‘ferâğ ve uzlet’ olmasıyla Kânûn-ı Osmânî gereğince kendisinin tahta cülûsunun vuku bulduğunu” yazarak başladığı uzun hatt-ı hümayûnun-da, “Mehmed Rüşdü Paşa’nın devlet işlerine olan aşinalığı ve vükelâ tarafından kendisine bu görev uygun görülmesi sebebiyle, görevine devam etmesini buyurduğu[nu]... Aynı zamanda genel olarak vükelâ ve devlet memurlarının bundan sonra da tebaanın hürriyete nail olması ve adaletin sağlanması yolunda ellerinden geleni yapmaları[nı] ümit ve tavsiye” (Vural, 2019: 128-129) ettiğini belirtir. Abdülhamid’in cülûsunu müteakip yayınlanan bu hatt-ı hümayûn, reformist devlet erkânı tarafından pek de tatminkâr bulunmamıştır.

II. Abdülhamid’in tahta çıkışından kısa bir süre sonra, bir anayasa hazırlanması maksadıyla ilk teşebbüsler başlar. 30 Eylül 1876’da Abdülhamid’in emriyle ulema ve üst düzey devlet erkânının yer aldığı bir komisyon toplanarak anayasa konusunu ele alır. Bu komisyon toplantısında, Anayasa ile ilgili olarak özel bir heyetin -*Cemiyet-i Mahsûsa Encümeni*- teşekkülüne karar verilir. 8 Ekim’de komisyonda görev alması düşünülen bir isim listesi hazırlanarak padişaha arz edilir. Aynı gün padişah, Şûrâ-yı Devlet Reisi Midhat Paşa riyasetinde bir komisyonun kurulmasını onaylar.⁸ İlk toplantısını 15 Ekim 1876’da yaparak çalışmalarına başlayan komisyon, haftanın belirli günleri Babıâlî’de, geceleri de kâh komisyon üyelerinden Server ve Mahmud Celâleddin Paşaların kâh Başkan Midhat Paşa’nın konaklarında haftada dört gün teşrikimesai eder.⁹ Komisyon, ilk anayasa taslaklarından biri olan ve Kânûn-ı Esâsî Lâyihasıyla Meclis-i Vükelâ’nın Vazifelerine Mûteallik Kararnâme Müsveddesinin, Namık Kemâl, Said Paşa ve Diğerleri Tarafından Düzeltilmiş Olan Nüshaları” başlıklı tasarımı ortaya koyar. Bir diğer anayasa taslağı ise bu taslaktan başka, “Kânûn-ı Esâsî Müsveddesinin Salih Paşa Eliyle Düzeltilmiş Nüshası” başlıklı, 130 maddeden oluşan Kânûn-ı Esâsî taslağıdır. Bu tasarının bir de Saffet Paşa tarafından elden geçirilmiş, tashih edilmiş ikinci bir versiyonu da bulunmaktadır (Kaya-Kılıç, 1993: 571).

Midhat Paşa’nın kendi çalışmalarıyla özel olarak hazırlattığı ve *Kânûn-ı Cedîd* adını verdiği, 8 bölüm ve 59 maddeden müteşekkil bir kanun tasarısı da bulunmaktadır ve Midhat Paşa, tasarısını Abdülhamid’e de gayriresmî arz eder. Abdülhamid, Midhat Paşa’ya cevaben “...resmî olmayarak huzurumuza sunduğunuz Kânûn-ı Esâsî lâyihasını gördüm. Bunun kapsadığı hükümlerde memleketin usul ve istidadına uygun olmayan maddeler görülmüştür. Yapılacak tanzimatta tebaamızın ihtiyaçlarının, devletin hukuku ile uzlaştırılması asıl arzumuzdur. Bu sebeple, Vükelâ Meclisi’nde bu tasarının yeniden gözden geçirilerek...” (Aydemir: 1983: 52) şeklinde cevap vererek taslaktan duyduğu memnuniyetsizliğini dile getirir. Midhat Paşa da padişaha cevaben, Heyet-i Vükelâ üyelerine tetkik etmeleri için taslağını gönderdiğini, kendisinin de eksiklikleri olduğunu kabul ettiğini ama konferanstan (Tersane) önce anayasa işinin nihayete erdirilmesi gerektiğini ifade eder.

Midhat Paşa’nın Kânûn-ı Cedîd’i, 1876 Anayasası hazırlıkları aşamasında komisyonun kendi çalışmaları dışında elde dolaşan tek taslak değildir. Bu konuda Said Paşa’nın “Fransız Kânûn-ı Esâsî’si Üzerine Tanzim Eylediği Lâyihadır” başlığı ile yayımlanan layihasını da anmak gerekir. Said

8 Bu komisyonda Borsa Komiseri Adibin Bey, Uryanizâde Ahmed Esad Efendi, Hariciye Nazırı Aleksandır Karatodori Efendi, Fetva Emîni Halil Efendi, Üsküdar Hukuk Mahkemesi Reisi Yesârizâde Hayrullah Efendi, Esseyid Ahmed Hilmi Efendi, Şehir Emîni Kadri Bey, 6. Daire Reisi Kostaki Bey, Heyet-i Vükelâ Üyesi Namık Paşa, feriklerinden iki kişi (daha sonra bu isimlerin Ferik Mesur Paşa ve Ferik Ahmed Paşa olmalarına karar verildiği belirtilir) Nafia Müsteşarı Odiyan Efendi, Şûrâ-yı Devlet Azası Chammich Ohennes Efendi gibi isimler yer almaktadır. Komisyonda yer alan isimler konusunda görüş birliği yoktur. Farklı kaynaklarda yukarıdaki kaynaklarda yer alan ya da almayan isimlerin zikredildiği de görülebilir. Bu liste (Kaya-Kılıç, 1993: 107-108) ve (Kızıltan, 2006: 260)’tan alınmıştır.

9 Bu süreçle ilgili detaylar için bk. (Kuntay, 1956: 75), (Devereux, 1983: 47- 48), (Güneş, 1997), (Kaya-Kılıç, 1991), (Kaya-Kılıç, 2010) ve (Ertan, 1995:134-155).

Paşa'nın bu çalışması, bir layihadan çok bir tercümedir. Paşa, çeviri taslağında 4 Kasım 1848 ve 14 Ocak 1858 Fransız anayasalarını tercüme etmiştir.¹⁰ Bu çevirinin Abdülhamid'in isteği üzerine yapıldığı ve çoğaltılarak Meclis-i Vükelâ'ya dağıtıldığı, her üyeden de görüşlerinin ayrı ayrı yazılı olarak istendiğini de not etmek gerekiyor. Süleyman Paşa'nın, 45 maddeden müteşekkıl "Kânûn-ı Esâsî Müsveddesi" adıyla sunulan tasarısı da 1876 Anayasası tasarılarından bir diğeridir.

1876 Kânûn-ı Esâsî'sinin hazırlanması sürecinde birçok kişi ve kurumun emeğinin geçtiği, farklı tasarıların görüşüldüğü, o dönemde yürürlükte olan dünya anayasalarının çevirilerinden de yararlanıldığı bir vâkiadır (Ortaylı, 1987: 2-15, Akşin, 1970: 20).¹¹ Sadrazam Rüşdü Paşa, konferanstan, dolayısıyla Kânûn-ı Esâsî'nin ilanından dört gün önce istifa eder. Bunun üzerine Abdülhamid, Sadrazamlığa Midhat Paşa'yı getirir. Encümen tarafından şekillendirilen nihai metin, Sadrazam Midhat Paşa başkanlığındaki Heyet-i Vükelâ'nın da tasvibi ardından, padişah tarafından kabul ve ilan edilerek 7 Zilhicce 1293, 23 Aralık 1876 günü yürürlüğe girer (Tanör, 1985: 133).

İlk Osmanlı Anayasası, oldukça karmaşık bir siyasî iklimde yürürlüğe girmişti. Batılı devletler, 31 Ocak 1876'da *Andrassy Notası* olarak anılan tarihi belgeyle reform taleplerini yinelemiş; 7 Eylül 1876'daki cülusunun ardından II. Abdülhamid, 19 Aralık'ta Midhat Paşa'yı sadrazamlığa getirmiş; dört gün sonra da (23 Aralık 1876) Anayasa'nın kabul edildiğine dair bir ferman ilan edilmişti. Anayasa'nın kabul edildiği saatlerde, İstanbul'da *Tersane Konferansı* da toplantı hâlindeydi. Söz konusu konferans, Osmanlı Balkanlarındaki siyasî ve etnik problemlere çözüm bulma iddiasındaydı. Anayasa'nın kabulü ile Osmanlı İmparatorluğu'nun bir *anayasal monarşi* hâline getirilişi, biraz da Balkanlar'da yaşanmakta olan bu siyasî çalkantıya bir yanıt olarak düşünülmüyordu. Anayasa'nın ilanı *ittihâd-ı anâsırı*; ayrılma isteği taşıyan Osmanlı gayrimüslim unsurlarının (anâsırının) birliğini (ittihâdını) tesis ederek *devletin bekasını* garanti altına alacak bir sihirli değnek olarak da görülmüyordu. Üstelik Balkanlar'daki ateşin düşürülmesi, Batılı devletlerin bölgeyle ilgili talep ve beklentilerini de kısmen karşılamaya yetebilecekti. Oysa Meşrutiyet'in ilanı, *Tersane Konferansı*'na katılan ülkele- rin Balkanlar ile ilgili kararlarını etkilemeyeceği gibi; Osmanlı'nın bu konferansta alınan kararlar neticesinde doğan fiilî durumu kabul etmeye yanaşmamasıyla da tetiklenen 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) de 1876 Anayasası'nın kaderini belirleyecekti. Nitekim 93 Harbi, 1876 Anayasası'nın da, onun vazettiği çoğu siyasal kurumun da (anayasa, parlamento, seçimler vb.) uzun yıllar boyu sadece kâğıt üzerinde kalmasının müsebbibi olacaktır. Tüm bu siyasal gelişmelerin, anayasa düşüncesine dahi soğuk olan Sultan Abdülhamid'in elini kolaylaştırdığını, hareket alanını geniş- lettiğini, otoriter bir yönetime zemin hazırladığını da ilave etmek gerekiyor. Nitekim daha Meclis-i

10 1876 Anayasası öncesindeki bu taslaklar ile ilgili olarak elbette öncelikle bk. Tunaya (2009), Tunaya (1985), (Tamçelik, 2000: 1009-1011), (Kaya-Kılıç, 2010). (Kaya-Kılıç, 1993).

11 Hâkim görüş, 1876 Anayasası'nın hazırlanması sürecinde *Fransız Anayasası* ile birlikte Avrupa'nın ilk yazılı anayasalarından biri olan 1791 *Polonya Anayasası*'ndan (ki 1924 Anayasası'nın yazımı sırasında da bu anayasadan yararlanılacaktır. Demirci'nin (2017:1-11) çalışması bu etkinin ayrıntıları ile ilgilidir.) 1829'daki ayaklanmaların ardından, 1830'da kurulan genç Belçika Krallığı'nın bir yıl sonra kabul edilen anayasasından ve 1850 tarihli *Prusya Anayasası*'ndan da yararlanıldığı yönündeyse de, Ortaylı (1987:215), 1876 Anayasası üzerindeki etkilerin bu anayasalarla sınırlandırılmayacağını belirtir. Ona göre "Yaygın olarak tekrarlanan bir yanlış da; 1876 Anayasası'nın Belçika Anayasası'ndan uyarlanarak kaleme alındığıdır. Oysa komisyon hemen hemen o zamanın mevcut bütün anayasalarını gözden geçirmiştir. Hatta Said Paşa, Fransız Cumhuriyet Anayasası'nı çevirmiş ve cumhurbaşkanı yerine padişahın unvanını koymuştu. Ortaya çıkan taslak bu nedenle bize özgü bir metindi. Sadece bir karma metin olması nedeniyle değil, hiçbir yerde görülmeyen hükümleri vardı; mesela padişaha, kamu selameti için sürgün yetkisi veren ve temel özgürlükler ve yargı güvencesiyle bağdaşmayan 113. madde gibi." Tanör (2014: 80) de 1876 Anayasası'nın, 1830 ve 1848 devrimlerinin ardından Batı'da ortaya çıkan tüm ikinci dalga anayasacılık hareketinden etkilendiğini belirtmektedir. Bu çerçevede Tanör, Kânûn-ı Esâsî'nin etkilendiği diğer anayasalar arasında, tümü ikinci dalga anayasacılık hareketleri içerisinde değerlendirilen, Romanya, Sırbistan ve Yunanistan'daki anayasal hareketleri de zikreder. 1876 Anayasası'nın yazımı sürecinde yararlanılan anayasal metinlerle ilgili diğer değerlendirmeler için ayrıca bk. (Ünal, 1976: 1-30), (Gözler, 2007), (Erdoğan, 2004) ve (İba, 2006).

Mebûsan ilk toplantısını yapmadan, 5 Şubat 1877'de, Midhat Paşa görevinden alınarak Kânûn-ı Esâsî'nin 113. maddesinin¹² sultana verdiği yetkiyle sürgüne gönderilecektir.

Kânûn-ı Esâsî'nin öngördüğü meclisin toplanabilmesi, üyelerinin seçimi için bir seçim yasasını gerektiriyor; henüz toplanmış bir meclisin söz konusu olmaması da seçim yasasının çıkarılmasını imkânsız kılıyordu. Bu sorun, Midhat Paşa'nın henüz anayasa çalışmaları devam ederken yapılacak ilk seçimlerle ilgili geçici bir yönetmelik hazırlayarak vükelâ heyeti ve padişaha onaylatmasıyla aşıldı. Bu yönetmelik, 29 Ekim 1876 tarihli *Meclis-i Umuminin Suret-i İntihabına ve Tayinine Dair Talimat-ı Muvakkate*'dir. Bu yönetmeliğe göre umumi meclisin, üyeleri seçimle belirlenecek kanadı olan Meclis-i Mebûsan 80'i Müslüman, 50'si gayrimüslim olmak üzere 130 üyeden oluşacaktır. Seçilebilmek için 25 yaşından küçük olmamak, iyi hâlli olmak, resmî dil Türkçeyi bilmek, ağır hapis cezası almamış olmak ve az çok bir mülke sahip olmak temel şartlar olarak sayılmaktaydı. Seçimler, iki dereceli olarak yapılacak, meclisin teşekkülünde gecikmemek için ilk seçimlerde il, liva ve ilçe idare heyeti üyeleri ikinci seçmen olacak, gizli oyla mebusları seçeceklerdi. Bu yönetmeliğe ek olarak hangi ilin kaç Müslüman ve gayrimüslim mebus seçeceğini belirten bir cetvel de çıkarılarak illere gönderildi. Ayrıca İstanbul için farklı bir seçim prosedürü öngörülmüyordu (Kılıç, 2011: 30, Kızıltan, 2006: 262, Akşin, 1970: 21). İstanbul, yirmi seçim bölgesine ayrılacak, her seçim bölgesinde sandıklar kurularak yukarıda nitelikleri sayılan erkek seçmenler tarafından ikinci seçmenler (müntehib-i sâni) seçilecekti. Her seçim bölgesinden seçilen ikişer ikinci seçmen, mutasarrıf ve il idare kurulu huzurunda gizli oyla beş Müslüman ve beş gayrimüslim mebusu belirleyecekti. Dolayısıyla İstanbul, diğer illerde ilk seçmenlerin idare kurulu üyeleri olarak belirlenmesine karşın ilk seçmenlerin de seçimle belirlenmiş olması itibarıyla 1876 seçimlerinin, gerçek demokratik seçim uygulamalarına en yakın uygulandığı bölge olmuştur. Seçimlerin tamamlanmasının ardından seçilen mebusların İstanbul'a gelmesiyle meclis, 19 Mart 1877'de açıldı ve çalışmalarına başladı.

İlk meclise 116 mebus katıldı¹³. Bunlardan 68'i Müslüman, 48'i gayrimüslimdi. Bu mebuslar il idare heyetlerince ve nispeten varlıklı ve eğitimli kimselerden seçildiklerinden, ülkede meşruti bir gelenek olmamasına rağmen ülke meselelerini tartışmada ve yasama faaliyetlerinde iyi bir performans sergilemişlerdir (Toprak, 2013: 178). Meclis, açıldığı tarihten itibaren yaptığı 56 içtimanın ardından, 28 Haziran 1877'de seçimlerin yapılması için tatil edilir.¹⁴ Seçimlerin ardından 13 Aralık 1877'de, Meclis-i Umûmî tekrar toplanır ve 29 toplantı yaptıktan sonra 14 Şubat 1878'de Abdülhamid tarafından -bu kez süresiz olarak- "tatil" edilir. Meclis lağvedilmez, hukukî varlığını kesintisiz sürdürür; seçimler yenilenmediği için hukuken mevcut olan parlamento fiilen yoktur; ta ki 1908'e kadar (Gözler, 2007: 23). 14 Şubat'ta, II. Abdülhamid'in kapatma kararı Meclis-i Mebûsan'a ulaştığında toplantı devam etmektedir. Kapatma kararında padişahın vurgusu, işlerin daha çabuk ve seri olarak halledilmesi şeklindedir. Mecliste bir itiraz yükselmez, mebuslara senelik maaşları ve evlerine dönmeleri için yollukları peşin ödenir (Oğuz, 2010: 53).

1876 Kânûn-ı Esâsî'sinde birçok hak ve özgürlük münhasıran tanımlanmıştı. Anayasa, Osmanlı tâbiyyetini düzenleyen *vatandaşlık hakkı* (madde 8), *kişi hürriyeti* (madde 9), *ibadet hürri-*

12 Kânûn-ı Esâsî'nin 113. Maddesinin ortaya çıkış koşul ve nedenleri ile ilgili bk. (Tunaya, 1985: 28).

13 İlk seçilen meclisteki mebus sayıları literatürde farklılık arz etmektedir. Kimi kaynaklarda bu sayı 116 iken kimi kaynaklarda 115, kimi kaynaklarda da 117 olarak geçmektedir. Yazarlandığımız Kızıltan'ın eserinde ise bu sayı, hataya düşmemek için 115-117 arası olarak muğlak bir şekilde ifade edilmiştir. bk. (Kızıltan, 2006: 267). Biz, Sina Akşin'in Hakkı Tarık Us'un hazırladığı meclis tutanaklarına dayanarak verdiği sayı olan 116'yı esas aldık. bk. (Akşin, 1970: 21).

14 Anayasada seçimlerin dört yılda bir yapılması öngörülürken bir yıl içinde ikinci seçimin yapılması için bk. (Tanör, 2002: 21). İkinci dönem meclis için ikinci seçimin yapılması konusunda bk. (Çavdar, 1999: 40), (Tunaya, 1985: 33).

yeti (madde 11), basın hürriyeti (madde 12), şirket kurma (madde 13), dilekçe (madde 14), öğretim (madde 15, 16), kanun karşısında eşitlik (madde 17) gibi hak ve özgürlükler yanında devlet memurluğuna girme (madde 19), mali güce göre vergi (madde 20), konut dokunulmazlığı (madde 22) kanunî hâkim güvencesi (madde 23) müsadere, angarya yasağı (madde 24) vergilerin kanuniliği (madde 25), işkence yasağı (madde 26) ve seçme ve seçilme (madde 65-80) ile ilgili hak ve özgürlükler de Anayasada tanımlanmıştı (Gözler, 2007: 20). 1876 Anayasası'nın hak ve özgürlükleri düzenleyen maddeleri arasında, siyasî parti örgütleriyle ilgili düzenlemeler bir yana, genel anlamda bireylerin ifade ve örgütlenme özgürlüklerinin sınırları da çizilmiş değildi.

Siyasî partiler şeklinde örgütlenme düşüncesi ve pratiği, Birinci Meşrutiyet'in siyasal iklimine yabancı bir kavram ve pratiktir. Nitekim ne münhasıran yasaklanmış ne tanımlanarak sınırları çizilmiş ne de bu dönemde siyasî parti adı taşıyan örgütler kurulmuştur. Bunun birkaç nedeninden bahsedebiliriz. İlki, yukarıda ifade edilmeye çalışıldığı gibi, bu dönemde *siyasî parti* ya da örgütlenme özgürlüğü kavramının (ana)yasal statüsünün olmamasıdır. Birinci Meşrutiyet'in fiili ömrünün birkaç seneye sınırlı olduğunu da nedenler arasına not etmek gerekiyor. İkincisinin ilan edileceği 1908 yılı ortalarına kadar, döneme (ve siyasî örgütlenme pratiklerine) rengini veren "*meşrutiyet*" değil "*istibdat*" olacaktır. Özetle, Abdülhamid'in baskıcı yönetimi ile şekillenen 1876-1908 arasında, pratiğe geçirilemeyen bir "*meşrutiyet*" vardır; ilginç olanı, pratiğe geçirilebilmiş olsaydı da meşrutiyetin anayasası, örgütlenme özgürlüğü ve siyasî parti örgütlerini tanımlamıyordu. Bununla birlikte, ilk meclisin çalışmalarına bakıldığında partileşmeden bahsedilemese de kümeleşmelerin örneklerini görmek mümkündür. Özellikle topluluklar arası fay hatlarından en belirgini olan din faktörü, bu dönem meclis içindeki kümelenmelerde de başrolü oynamaktaydı. Yine de mecliste var olan Müslim-gayrimüslim şeklindeki ayrışma, Akşin'in de belirttiği gibi, somut olmaktan ziyade potansiyel bir ayrıklığa işaret ediyordu. Zira meclis çatısı altında böylesine bir ayrım, meşrutiyetin temel felsefesine aykırı bir durum yaratacak, bu durum da meşrutiyet karşıtlarının ekmeğine yağ sürecekti. Partisiz meclis çatısı altındaki kümeleşmelere diğer bir örnek de yine Akşin tarafından, Kudüs Mebusu Yusuf Ziya Efendi'nin Levant Herald gazetesine gönderdiği bir mektuptan verilir. Bu mektupta Yusuf Ziya Efendi, bazı mebuslardan "sağ cenahtan birkaç aza" diye bahseder. Bu da Akşin'e göre, meclis içinde sağ ve sol kümelenmenin de mevcut bulunduğunun kanıtıdır (Akşin, 1970: 32-33).

Yukarıda özetlenenler, iki meşrutiyet arası dönemde siyasî örgütlerin mevcut olmadığı anlamına gelmemelidir. Aksine, özellikle 20. yüzyılın ilk yıllarından itibaren siyasî örgütlerin sayısında olağanüstü bir artış görülür. Bu örgütlerle ilgili detaylı sayılabilecek bilgilere, Tarık Zafer Tunaya'nın *Türkiye'de Siyasî Partiler* isimli çalışmasından ulaşmak mümkündür. Hatta o kadar ki bu dönemin ancak 1960 sonrası Türkiye'si ile kıyaslanabileceğini söylemek dahi yanlış olmayacaktır.

Bu noktada, 1876-1908 arası politik yapısını şekillendiren, birbiriyle çelişkili iki gelişmeden bahsedebiliriz. Bu çelişkinin bir ucunda, baskıcı yönü oldukça belirgin, böyle bir ortamda kuvveden fiile geçemeyen bir meşrutî yönetim durur. Dahası, siyasî parti ve örgütlenme özgürlüğü gibi kavramlar da bu meşrutî yönetimin anayasasında yer almamaktadır. Çubuğun diğer ucunda ise 1908'e yaklaştıkça sayısı ve etkisi artan siyasî teşekküller, canlı bir politik muhalefet olarak yer almaktadır. Dönemin siyasî ikliminin, çubuğun iki ucu arasındaki bu gerilimle yani fiilen var olup hukuken tanımlı olmayan siyasî örgütler ve hukuken var olup fiilen işlevsiz olan meşrutiyet yönetimi arasındaki gerilimle şekillendiğini söyleyebiliriz. Bu açıdan, Abdülhamid döneminde kurulan siyasî teşekkülleri modern anlamda *siyasî partiler* olarak tanımlamak yerine, *siyasetle alakalı teşekküller*, *siyasî cemiyetler* olarak adlandırmak daha doğru olacaktır.

1.2. İkinci Meşrutiyet ve Osmanlı'da Siyasî Cemiyetler

23 Temmuz 1908 tarihinde Padişah II. Abdülhamid'in Kânûn-ı Esâsî'yi yeniden yürürlüğe koyan irâde-i seniyyesi, Osmanlı İmparatorluğu'nda İkinci Meşrutiyet adı verilen yepyeni bir dönemin başlangıcını teşkil eder. Nitekim aynı irâde-i seniyye, seçimlerin yapılmasına ilişkin bir kararı da haviydi ve bu kararlar birlikte, ülke seçim sürecine de girmiş oldu.

İkinci Meşrutiyet Dönemi, Osmanlı İmparatorluğu-Türkiye Cumhuriyeti tarihsel akışında, nisbî ve eksikli de olsa ilk kez çok partili seçimin yapıldığı parlamenter sistemde, hükûmete karşı ilk askerî darbenin gerçekleştirildiği dönemdir. İkinci Meşrutiyet'i hazırlayan temel koşul, Sultan Abdülhamid'in muhaliflerince "istibdat" kavramıyla nitelenen otuz yıllık yönetimidir. 1878'de 93 Harbi'ni gerekçe göstererek Meclis-i Mebûsan'ı süresiz tatil eden Abdülhamid, bir yandan da ülke modernleşmesine hız kazandıracak yatırım ve yapılanmaları sürdürmüştür. Özellikle eğitim alanında yapılan reformlar, Batı tipi eğitim kurumlarının yaygınlaşması neticesini doğurmuş; bu kurumlarda eğitim gören gençler, Batılı-pozitivist dünya görüşüne sahip kuşaklar olarak mevcut baskıcı iktidar yapısını sorgular hâle gelmiştir. İşte, İkinci Meşrutiyet'in ilanındaki muharrik çekirdek güç olan İttihat ve Terakki Cemiyeti de dört askerî tıbbiye talebesinin 2 Haziran 1889 tarihinde İstanbul'da kurdukları bir örgüttür.¹⁵ Bu örgüt, ilerleyen yıllarda Abdülhamid'e muhalif, modern bir eğitim almış asker ve sivil gençler arasında hızla yayılacak; İttihatçıların Rumeli'de¹⁶ başlattıkları isyanın¹⁷ ardından Abdülhamid, 23 Temmuz 1908'de meşrutiyeti yeniden ilan etmek zorunda kalacaktır.

İkinci Meşrutiyet'in ilanı, ülkede büyük bir sevinç dalgasına vesile olur. İstanbul başta olmak üzere ülkenin birçok kentinde, Bozarslan'ın ifadesiyle imamlar, papazlar, hahamlar, özgürlüğün gelişini kutlamak için el ele yürürler. Kânûn-ı Esâsî'nin yeniden yürürlüğe girişiyle birlikte siyasal partilerin kurulmasının önü açılır ve her türlü basın-yayın organı sayısında ve çeşitliliğinde bir patlama yaşanır. İşçi örgütleri kurularak grevler düzenlenir. Etnik temele dayalı dernekler, kadın cemiyetleri, meslekî örgütler; hasılı sivil inisiyatifte muazzam bir artış yaşanır (Bozarslan, 2015: 198). Meşrutiyet'in ilanını müteakip seçim sürecine girilir. Nitekim teknik ve/veya hukuki anlamda "Meşrutiyetin ilanı" diye anılan şey, özünde, Abdülhamid'in seçimlerin yapılacağını açıklamasından başka bir şey değildir. Seçimler aynı yılın Kasım-Aralık ayları içerisinde gerçekleştirilecektir. Seçimlere katılacak iki "siyasî parti" vardır: *İttihat ve Terakki* ve *Ahrar* fırkaları (partileri). *Ahrar* Fırkası, Prens Sabahaddin önderliğinde "Teşebbüs-i Şahsî ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti" çatısı altında bulunan, Jön Türkler'in liberal kanadını meydana getiren kadrolar tarafından 14 Eylül 1908'de kurulmuştu. *Ahrar*, *İttihat ve Terakki*'nin milliyetçi-devrimci çizgisine karşın, özel ve serbest girişim ve adem-i merkeziyet düşüncesini savunmaktaydı. Ayrıca Tunaya, Prens Sabahaddin'in adem-i merkeziyet ve özel girişim düşüncesinde meşrutiyetin dış müdahale ve yardımla ilan edilebileceği kabulü söz konusuysa *İttihat ve Terakki*'nin buna karşı çıktığını söyler (Tunaya, 1988: 21). *Ahrar* Fırkası, henüz teşkilatlanmasını tamamlamadığından seçimlere sadece İstanbul'da katılır (Akşin, 1972: 558). Bu *siyasî teşekküllerin* daha sonra *siyasî parti* hâline gelecekleri bir gerçek ancak

15 Bu örgüt, başlangıçta İttihâd-ı Osmânî adıyla askerî tıbbiye öğrencileri İbrahim Temo, Abdullah Cevdet, İshak Sukuti ve Hüseyinzade Ali tarafından kurulmuştur. Abdullah Cevdet ve İshak Sukuti Kürt, İbrahim Temo Arnavut, Hüseyinzade Ali ise Azeri Türk'üdür. Bozarslan'a göre örgütlenmeyi başlatan gençlerin farklı etnisitelerden gelişi, yıkım ve çöküşe engel olma çabalarının artık imparatorluğun merkezinden ziyade sınırlarına yakın çevre bölgelerinden bir tepki ve uyanışla merkeze taşınmasının bir örneğidir. bk. (Bozarslan, 2015, 193-194).

16 İttihat ve Terakki'nin Rumeli'de örgütlenme nedenleri ile ilgili bk. (Ramsaur, 1972: 115-117).

17 İsyân ve amaçları için bk. (Ahmad, 1999: 26).

meşrutiyetin ilanının ardından gerçekleştirilen ilk seçimlerde, henüz anayasa değişikliklerinin yapılarak örgütlenme özgürlüğünün yasal güvenceye kavuşturulmadığı bu dönemde, bu teşekkülleri, özellikle de dönemin en etkin ve yaygın siyasî teşekkülü olan İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni bir siyasî parti olarak tanımlamanın zor olduğunu da hatırlatmak gerekiyor. Her iki teşekkülün örgütsel yapılarının da onları siyasî parti olarak tanımlamayı zorlaştırdığını ilave etmek gerekir. Örneğin İttihat ve Terakki seçim öncesinde, bir seçim beyannamesi bile hazırlamıştı ama bir siyasî parti gibi seçim beyannamesi neşreden bu örgütün, merkez-i umûmî üyelerinin kimlikleriyle hâlâ gizli tutuluyordu. Teşbihte hata olmaz: Seçimleri İttihatçıların kazandığına şüphe yoktu ama mecliste *İttihat ve Terakki Partisi*¹⁸ yoktu.

Seçim kararı alınıp seçim tarihi belirlendikten sonra, bu seçimlerin hangi mevzuata göre ve nasıl gerçekleştirileceği sorunu gündeme geldi. Yürürlükte bir seçim kanunu ve henüz bu kanunu çıkaracak bir meclis de yoktu. Seçimlerin yürütülmesinden sorumlu olan Dâhiliye Nezareti, seçimlerin; 1876 ve 1877 seçimlerindeki usulü belirleyen geçici (muvakkat) yönetmeliğe göre yapılmasıyla bu sorunun aşılabileceğini düşündü. Ancak yaptığı incelemede Kânûn-ı Esâsî'nin seçimle ilgili maddeleriyle geçici yönetmelik maddelerinin çeliştiğini fark etti. Ardından, 1876'da toplanan birinci meclisin görüşerek kabul ettiği ancak padişah tarafından onaylanmadığı için yürürlüğe giremeyen seçim kanunu tasarisını inceledi ve Heyet-i Vükelâ'dan bu tasarıyı kullanmak için izin istedi. Vükelâ Heyeti, yaptığı görüşmede söz konusu tasarı ile 1876 tarihli geçici yönergenin İstanbul seçimleri ile ilgili kısmının, 1908 seçimlerinde beraberce kullanılmasına karar vererek bu iki belgeyi, 2 Ağustos 1908 tarihinde 83 madde ve 7 bölümden oluşan "İntihâb-ı Mebûsan Kanûn Muvakkatı" adıyla (geçici olarak) yasalaştırdı. Kanun, 3 Ekim 1908'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Böylece seçimlerin yasal dayanağı temin edilmiş oluyordu (Güneş, 2017: XXIV). Adı geçen yasa, Osmanlı İmparatorluğu'nda 1908, 1912, 1914 ve 1919 seçimlerinde uygulandığı gibi, Cumhuriyet Dönemi'nde de 1946 seçimlerine dek uygulanmıştır.

1908 seçimlerinde 1876'dan farklı olarak seçim çevresi olarak vilayetler yerine sancaklar temel alınmış, nahiyeler de seçim şubesi olarak belirlenmiştir. Yukarıda zikredilen layihaya göre, her sancağın mecliste temsil edilebilmesini sağlamak üzere, nüfusu 25 bine kadar olan sancaklardan 1, 25 bin-75 bin arası olanlardan 2, 75 bin-125 bin arası olan sancaklardan ise 3 mebus seçileceği öngörülmüştür. Mebus sayısı nüfus kriterine bağlandığından, seçimler için ilk iş, seçmen nüfus sayımının gerçekleştirilmesi, dolayısıyla belediye meclis başkanları, nahiye meclis başkanları, mahallin dinî önderleri ve muhtarların yardımıyla nüfus defterlerinin oluşturulmasıydı. Köy ve mahalleler için bu defterler oluşturulduktan sonra kaza merkezlerine gönderilecek, defterlerin gelişle birlikte kaza, liva ve vilayet merkezlerinde "Heyet-i Teftişîye" kurulları oluşturulacaktı. Bu kurullar, belediye başkanı başkanlığında, idare meclislerinin halk tarafından seçilmiş üyeleriyle belediye meclis üyelerinden oluşturulacak; üye sayıları en az dört, en fazla on kişi olacaktı. Seçimlerin düzen ve uyum içinde yürütülmesinden sorumlu olacak heyet-i teftişîyeler, imparatorlukta gerçekleştirilecek sonraki seçimlerde de merkezî bir role ve öneme sahip olacaktı. Seçimler, iki dereceli ve basit

18 İttihat ve Terakki'nin gizli bir cemiyetten bir siyasî partiye doğru evrilmesi, İkinci Meşrutiyet'ten sonra toplanan 1908 Kongresi'nden sonra tartışılmaya başlandı. Kasım 1908 Kongresi sonrasında yayımlanan on üç maddelik kararlarında, cemiyetin parti olduğu ilan edilse de cemiyet-parti ikiliği bu kongreden sonra da tartışılmaya devam etti. Bu konu, daha sonra düzenlenen kongrelerin de temel tartışma mevzularındandı. 1913 Kongresi'nden sonra yayımlanan Nizamname'nin ilk maddesinde İttihat Terakki'nin bir fırka olduğu (nizamnamedeki adlandırmayla bir "*fırka-i siyasîye*" olduğu) belirtilerek bu tartışma sona erdirildi. İttihat ve Terakki ile ilgili olarak geniş bir literatür olmakla birlikte (Tunaya, 2015), (Rasmaur, 1972), (Karabekir, 1993), (Hanoğlu, 1985) ve (Akşin, 2017) dahi İttihat ve Terakki tarihinde cemiyet/parti ikiliğinin temel kesitlerine göz atabilmek için yeterli olacaktır.

çoğunluğa dayalı olarak uygulanacak, birinci seçmenler oylarını nahiye merkezlerinde, ikinci seçmenler ise kaza merkezlerinde kullanacaklardı. Yasada birinci seçmen olmanın şartları, seçmen olmaya engel şartlar hâlinde sıralanır. Böylece seçilme hakkına sahip olanların birinci seçmen olabilecekleri karine edilmiştir: Bu çerçevede seçilebilmek, yirmi beş yaşından küçük olmamak, medenî haklardan yoksun olmamak, yabancı bir devletin tebaası olmamak veya olduğunu iddia etmemek, birinin hizmetinde olmamak, iflas etmiş ise itibarı iade edilmiş olmak, devlete doğrudan doğruya az çok vergi verir olmak, bulunduğu yerde en az bir yıldır oturuyor olmak gibi şartlara tabi kılınmıştır. Nitelikleri sayılan bu seçmenlerin “erkek” olduğunu, kadınlara seçme ve seçilme haklarının tanınmadığını da burada zikretmek gerekiyor. İkinci seçmen (müntehib-i sâni) sayısının belirlenmesinde de nüfus ölçütü kullanılır. 250 seçmene kadar olan seçim çevrelerinden bir, 500-750 seçmen için bir, 750-1250 seçmen için iki ve artan her 500 seçmen için fazladan bir ikinci seçmen olarak belirlenmiştir. Müntehib-i sâni seçimlerinin kaza ve nahiyelerle sınırlı tutulmasına, öncelikle seçim bölgelerinin belirlenmesinde köylerin birbirlerine uzaklık ve yakınlıklarının esas alınmasına, oy verme işlemine uzak köylerden başlanmasına, köylerde oy kullanılırken sandık başlarında din görevlisi (imam, papaz ve haham) bulunmasına dikkat edilmiştir. 1876 seçimlerinde vilayetlere göre mebus sayıları tespit edilirken, 1908 seçimlerinde ise her bir sancak bir seçim çevresi, her nahiye de bir seçim şubesi olarak belirlenmiştir.¹⁹

Seçim şu usul üzere gerçekleştirilmişti: 37. maddeye göre sandık kurulu, sandığa gelen seçmene arkası mühürlü bir pusula verecek ve iki saat sonra tekrar sandık başına gelmesini isteyecektir. Bu sürede, pusula verilen seçmenler listelere kaydedilecek, kendilerine belirtilen zamanda sandığa dönen seçmenler imam/papaz/haham tarafından okunan dua ile oylarını sandığa atacaktırlar. Seçimler bittikten sonra sandıklar açılarak müntehib-i sâniler belirlenecek, kesinleşen müntehib-i sâniler belirlenen gün ve saatte kaza veya nahiye merkezine gelerek mebus seçimlerine iştirak edeceklerdir (Madde 46).

1908 Kasım ve Aralık aylarında yapılan seçimlerin ardından İttihat ve Terakki büyük bir galibiyet elde ederek 281 mebusan 280’ini kazanır. Prens Sabahattin’in Ahrar Fırkası ise Ankara’da kişisel çabasıyla mebus seçilen Mahir Said Bey’den başka bir mebus seçtiremez.²⁰ 1908 seçimleri, Türk demokrasi tarihi açısından kısmen de olsa çok partili ve nispeten demokratik yöntemlere göre ve özgürce yapılan ilk seçim olur. Meclis-i Mebûsan, 17 Aralık 1908 tarihinde açılır. Seçim sonrasında Meclis-i Mebûsan’ın etnik yapısını 147 Türk, 60 Arap, 27 Arnavut, 26 Rum, 14 Ermeni, 10 Slav ve 4 Musevi mebus oluşturmaktadır.

Anayasa’da yapılması düşünülen değişiklikler, Meclis-i Mebûsan açılır açılmaz, daha 21 Aralık 1908 tarihli toplantıda gündeme getirilir. Bu amaçla bir Anayasa Komisyonu da oluşturulur. Kânûn-ı Esâsî’deki en kapsamlı değişiklik, 3 Ağustos 1325 (1909) tarihinde gerçekleştirilir. Bu kapsamda, Anayasa’nın 21 maddesi değiştirilmiş, 119. madde iptal edilerek yerine 3 yeni madde eklenmiştir (Tanör, 2014: 123).

Kânûn-ı Esâsî’de yapılan değişikliklerin Osmanlı siyasal ve sosyal yaşamına etkileri, bu çalışmanın mücavir alanı dışında kalmaktadır. Yine de belirtmek gerekiyor ki özellikle temel hak ve özgürlükler alanında yapılan değişikliklerle, örgütlenme, basın ve ifade özgürlüğü konularında yapılan değişiklikler, siyasî partiler ile ilgili temel hukuksal çerçeveyi de çizecektir.

19 1908 seçimleri ile ilgili olarak şu kaynaklardan yararlanılmıştır. (Erdem, 1982: 138-151), (Karamustafaoğlu, 1970), (Güneş, 2017: XXIV), (Tunaya, 1975: 300-326), (Koçu, 1950).

20 bk. (Ahmad, 1999: 47).

İkinci Meşrutiyet döneminde temel hak ve hürriyetler ile ilgili olarak şu değişiklikler yapılmıştır: *Kanun dışı tutuklama yasağı* (m.10), *sansür yasağı* (m.12) getirilmiş; *haberleşme gizliliği esası* (m.119) benimsenmiş, *toplanma* (m.120) ve *dernek kurma hakları* (m.120) tanınmış; *padişahın sürgün yetkisi* (m.113) kaldırılmıştır (Gözler, 2007:24).

Kânûn-ı Esâsî'nin 10'uncu maddesinde yapılan değişiklikle "*Hürriyet-i şahsiye her türlü taarruzdan masundur. Hiç kimse şer' ve kanunun tayin ettiği sebep ve suretten maada bir bahane ile tevkif ve mücazat olunamaz*" kuralı getirilirken, 12. maddede yapılan değişiklikle "*Matbuat kanun daire-sinde serbesttir. Hiçbir veçhile kableltab teftiş ve muayeneye tâbi tutulamaz.*" kuralı kabul edilmiştir. 113. maddede düzenlenen padişahın sürgün yetkisi, yeni düzenlemelerle kaldırılmıştır (Tunaya, 1985: 36). Yeni şekliyle 113. madde "*Mülkün bir cihetinde ihtilâl zuhur edeceğini müeyyit asar ve emarat görüldüğü hâlde hükûmet-i seniye'nin o mahalle mahsus olmak üzere muvakkaten idare-i örfiye ilânına hakkı vardır. İdare-i örfiye, kavanin ve nizamat-ı mülkiyenin muvakkaten tatilinden ibaret olup idare-i örfiye tahtında bulunan mahallin suret-i idaresi nizam-ı mahsus ile tayin olunacaktır.*" şeklinde düzenlenmiştir.

Anayasa değişikliklerinden sonra eklenen yeni maddelerle birlikte oluşan 119. maddede haberleşmenin gizliliği "*Postahanelerde mevdu evrak ve mekâtib müstantik veya mahkeme kararı olmayınca açılmaz.*" kuralıyla düzenlenmiştir.

Temel hak ve özgürlükler alanında, özellikle siyasi partilerin hukuki statüsünü yakından ilgilendiren en önemli değişiklik ise 120. maddede gerçekleştirilmiştir: "*Kânûn-ı mahsûsuna tebaiyet şartı ile Osmanlılar hakkı içtimaa mâliktir. Devlet-i Osmâniye'nin temamiyet-i mülkiyesini ihlâl ve şekl-i meşrutiyet ve hükûmeti tağyir ve Kânûn-ı Esâsî ahkâmı hilâfına hareket ve anâsır-ı Osmâniye'yi siyaseten tefrik etmek maksatlarından birine hâdim veya ahlâk ve âdâb-ı umûmiyeye mugayir cemiyetler teşkili memnu olduğu gibi alelittlak hafî cemiyetler teşkili de memnudur.*" şeklinde düzenlenen yeni metinle toplanma ve cemiyet kurma hakkı anayasaya girmiştir.²¹ Kânûn-ı Esâsî'de, 1908 değişikliklerinin haricinde 1914, 1915, 1916 (üç kez) ve 1918 yıllarında altı değişiklik daha yapılmıştır (Tunaya, 1985: 37).

1908 Meclis-i Mebûsan'ı döneminin en önemli olayı, 13 Nisan 1909'da patlak veren 31 Mart Vak'ası'dır. İttihat ve Terakki'nin kendisine karşı oluşmuş muhalefete karşı tutumunun sertleşmesi, ordu içindeki hizipleşmeler, İttihat ve Terakki'nin din kurumuna ve bu kurumun fonksiyonlarına karşı bakışının tutucu çevrelerde rahatsızlık uyandırması, Prens Sabahaddin öncülüğündeki Ahrar Fırkası ile İttihat ve Terakki arasındaki iktidar ve güç mücadeleleri gibi nedenlerden kaynaklanan isyan, Selanik'ten, 24 Nisan 1909'da İstanbul'a gelen Mahmud Şevket Paşa komutasındaki Hareket Ordusu tarafından bastırılmıştır. Bu ayaklanma günlerinde, parlamento işlerliğini kaybedip görevlerini icra edemezken sarayın nüfuzu hızla artmıştır (Tanör, 2002: 24). Sultan Abdülhamid,

21 Kânûn-ı Esâsî toplam 7 defa değiştirilmiştir. Bu değişiklikler şöyledir: 1) 7 Zilhicce 1293 Tarihli Kânûn-ı Esâsî'nin Bazı Mevadd-ı Muaddelesine Dair Kanun, *Kabul Tarihi*: 5 Şaban 1327 - 8 Ağustos 1325 (1909), *Düstur*, İkinci Tertip, Cilt 1, s.638-644. 2) Kânûn-ı Esâsî'nin 5 Şaban 1327 Tarihli 7, 35 ve 43'üncü Mevadd-ı Muaddelesini Muaddil Kanun, *Kabul Tarihi*: 2 Recep 1332 - 15 Mayıs 1330 (1914), *Düstur*, İkinci Tertip, Cilt 6, s.749-750. 3) 7 Zilhicce 1293 Tarihli Kânûn-ı Esâsî'nin 102'nci maddesi ile 2 Recep 1332 Tarihli 7'nci ve 43'üncü Mevadd-ı Muaddelesini Muaddil Kanun, *Kabul Tarihi*: 26 Rebiülevvel 1333 - 29 Kanunusani 1330 (1914), *Düstur*, İkinci Tertip, Cilt 7, s.224-225. 4) Kânûn-ı Esâsî'nin 5 Şaban 1327 Tarihli 76'ncı Madde-i Muaddelesini Muaddil Kanun, *Kabul Tarihi*: 4 Cemaziyülevvel 1334 - 25 Şubat 1331 (1916), *Düstur*, İkinci Tertip, Cilt 8, s.483. 5) Kânûn-ı Esâsî'nin 26 Rebiülevvel 1333 Tarihli 7'nci Madde-i Muaddelesinin Tadili İle 2 Recep 1332 Tarihli 35'inci madde-i Muaddelesinin Tayyî Hakkında Kanun, *Kabul Tarihi*: 4 Cemaziyülevvel 1334 - 25 Şubat 1331 (1916), *Düstur*, İkinci Tertip, Cilt 8, s.484. 6) 7 Zilhicce 1293 Tarihli Kânûn-ı Esâsî'nin 72'nci maddesinin Muaddil Kanun, *Kabul Tarihi*: 15 Cemaziyülevvel 1334 - 7 Mart 1332 (1916), *Düstur*, İkinci Tertip, Cilt 8, s.754. 7) Kânûn-ı Esâsî'nin 69'uncu maddesini Muaddil Kanun, *Kabul Tarihi*: 8 Cemaziyelahir 1336 - 21 Mart 1334 (1918), *Düstur*, İkinci Tertip, Cilt 10, s.176. Kânûn-ı Esâsî'nin muhtevası ve hukuk niteliği ile ilgili olarak bk.

isyancılara doğrudan destek vermese de isyana karşı sessiz kalmakla suçlanmış;²² şeyhülislamın verdiği fetvaya dayanarak Abdülhamid'in Meclis-i Umûmî'nin (Meclis-i Âyan ve Meclis-i Mebûsan'ın müşterek içtimasında aldığı) kararıyla 27 Nisan 1909'da tahttan indirilmesine, yerine V. Mehmed Reşad'ın tahta geçirilmesine karar verilmiştir. Mart isyanının bastırılmasından sonra İttihat ve Terakki, mecliste ve toplumdaki muhalefeti büyük oranda bastırmış, ordudaki ve bürokrasideki iktidarını pekiştirmiştir.

İkinci Meşrutiyet'in ilanından itibaren birçok parti kurulmuştu.²³ Ancak Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın kuruluşuna dek, bu partilerin hiçbiri İttihat ve Terakki Fırkası'nı iktidarı kaybetme endişesine sevk etmemişti. 1908 seçimlerinden sonra, Meclis-i Mebûsan'daki İttihat ve Terakki üyelerinden kimilerinin zaman içinde partilerinden ayrılmaları nedeniyle, meclis içinde İttihat ve Terakki'ye muhalif bir blok oluşmuştu. Bu dönemde, yine İttihat ve Terakki'nin gittikçe sertleşen yönetim pratikleri, tekeli ve tahakkümcü tutumu, bunlarla paralel olarak azınlıkların ayrılıkçı tutumları, İttihat ve Terakki'ye karşı oluşan siyasal ve toplumsal muhalefetin birleşmesine neden oldu. Bu birleşik muhalefet, 21 Kasım 1911'de kurulan Hürriyet ve İtilaf Fırkası çatısı altında faaliyetlerini yürütmeye başladı.

1.2.1. 1912 Seçimleri

1912 genel seçimlerine giden yolun 1911'deki ara seçimlerde döşendiğini, İttihat Terakki'nin bu seçimlerde aldığı mağlubiyetin muhalefete öz güven aşılarken, iktidar cephesinde bir moral bozukluğuna vesile olduğunu belirtmek gerekiyor. Seçim, İstanbul Mebusu ve Hariciye Nazırı Rifat Paşa'nın Londra Büyükelçiliği'ne atanması üzerine boşalan sandalye için yapılır. Aralık 1911'de yapılan seçimleri Hürriyet ve İtilaf Partisi adayı Tahir Hayreddin Bey, İttihat ve Terakki'nin adayı Dâhiliye Nazırı Memduh Bey'e karşı tek oy farkla kazanır: 11 Aralık 1911'deki intihaba katılan 394 müntehib-i sâninin 195'i İttihatçıların adayı Memduh Bey'e, 196'sı da İtilafçıların adayı Tahir Hayreddin Bey'e rey verirler.

Bu başarı, yukarıda da belirtildiği gibi, tüm muhalif partilerin bir araya gelerek²⁴ seçimlerden günler öncesinde (21 Kasım 1911) kurdukları Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne umut verir. İstanbul yenilgisinden tedirginliğe kapılan İttihat ve Terakki (18 Ocak 1912) erken seçim kararı alarak meclisi tatil eder.²⁵ 1912'de alınan erken seçim kararı ve kararın alınış usulü, ülkenin -Tevfik Fikret'in kelimeleriyle "bir devr-i şe'âmet'e doğru, bir uğursuz döneme doğru gittiği, "milletin ümmîd-i bülendi"nin, ulusun yüce umutlarının yıkıldığını düşüncelerinin de yayılmasına neden olur.²⁶

22 Abdülhamid'in isyanda sorumluluğu olmadığı yolundaki fikir için bk. (Akşin, 2015: 286-287).

23 Bu fırkalar arasında sayılabilecek siyasî teşekküller; merkezi Paris'te bulunan İslâhât-ı Esâsiyye-i Osmâniyye Fırkası (Aralık 1909), yurt içinde Osmanlı Demokrat Fırkası (6 Şubat 1910), İttihâd-ı Muhammedî Fırkası (5 Nisan 1909), Mutedil Hürriyetperverân Fırkası (Kasım 1909), Ahâlî Fırkası (21 Şubat 1910), Osmanlı Sosyalist Fırkası (1910), Fedâkârân-ı Millet Cemiyeti (Ağustos 1908), Osmanlı Ahrar Fırkası (Eylül 1908), Heyet-i Müttefike-i Osmaniye (Nisan 1909) ve Hürriyet ve İtilaf Fırkası (Kasım 1911) şeklinde sayılabilir. Bu dönemde kurulan partiler hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Tunaya, 2009: 70-385), (TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt 18, 507).

24 Hürriyet ve İtilaf Partisi, çatısı Mutedil Hürriyetperverân Fırkası ile Ahrar Fırkası tarafından çatılan, kapılarını İttihat ve Terakki muhalifi olmaktan fazla ortak bir yönleri olmayan tüm kişi ve kesimlere açan bir siyasî parti olarak, 21 Kasım 1911'de kurulur. Hürriyet ve İtilaf'ın kuruluşu ile ilgili olarak ayrıca bk. (Nur, 1967: 358-360).

25 Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, Devre:1, Cilt.2, Sene-i İçtima: 4, İ:40, 5 Kânunusani 1327, s.553; (Ahmad, 1984: 148-151), (Tunaya, 1989: 164).

26 Tevfik Fikret ünlü Doksanbeşe Doğru şiirini bu olaylardan sonra kaleme alır. Meclisin tatil ve seçim kararı 5 Kânunusani 1327'de alınır. Fikret'in şiiri de 6 Kânunusani'de yazılır. Şiir şöyledir: Bir devr-i şe'âmet, yine çiğnendi yeminler;/ Çiğnendi, yazık, milletin ümmîd-i bülendi!/ Kanun diye topraklara süttündü cebinler;/ Kanun diye, kanun diye kanun tepelendi.../ Eyvah! Otuz üç yıl o zehir giriyeleriyle,/ Hüsrânları, buhrânları, ehvali, melali,/ Amal-ü devahisi ve sulh-ü seferiyle/ Bir sel

Ocak-mart ayları arasında uygulanan seçim, bazı bölgelerde mayıs ayına kadar devam eder; her iki parti de güçlü adaylarla seçime katılırlarsa da seçim İttihatçıların galibiyetiyle sonuçlanır. 281 sandalyenin 275'ini İttihat ve Terakki Partisi, 6 sandalyeyi ise Hürriyet ve İtilaf Partisi kazanır. Hınçakçı Ermeniler, Rumlar ve başta Arnavutlar olmak üzere farklı toplumsal kesimlerin desteğini de arkasına almasına rağmen (Karacakaya, 2003: 127-142) Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin bu desteği parlamentoya taşıyamamasında, seçim sürecinde yaşanan baskı ve şiddet olaylarının rolü olduğunu belirtmek gerekir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, 1912 seçimleri her ne kadar İttihat ve Terakki'nin galibiyetiyle sonuçlansa da bu seçim, siyasî tarihimize “sopalı seçim”ler olarak geçecektir. Başta Eskişehir ve Trabzon olmak üzere birçok yerde partililer arasında gerginlikler yaşanır; gerginliklerin kavgalara, İttihatçı sempatzanların Hürriyet İtilafçı aday ve sempatzanlara şiddet uygulamasına kadar vardığı da olur. Serez'e Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin şubesinin açılışı için giden Mustafa Nuri, İttihatçı fedailerden dayak yer. Olay üzerine Dâhiliye Nezareti, Selanik valisi hakkında soruşturma açsa da sonuç alınamaz. Seçimler sırasında İzmir'de de her sandığın başına 15'erli 20'erli eli sopalı İttihatçıların yerleştirildiği iddiaları çıkar. İtilafçıların polislerin gözü önünde dövüldükleri, Hürriyet ve İtilaf Partisi taraftarı Müsavât gazetesinin satışının engellendiği gibi haberler her yandan yükselir. Sinop'ta Rıza Nur'un seçtirilmemesi için her türlü sandık oyunu yapılır. Dersim'de Hürriyet İtilaf'ın adayı bölgeye ulaşana kadar seçim bir oldubittiyle sonuçlandırılır. Kastamonu valisi, Hürriyet ve İtilaf yanlısı Zafer gazetesini seçimlerden önce kapattırır... (Demir, 1994: 170-172). Ancak hiçbir Rıza Tevfik'in başına gelen olay kadar ses getirmez: 1908 seçimlerinde İttihat ve Terakki'den Edirne mebusu seçilen, 1908'de Meşrutiyet'in ilanı sonrasında Selim Sırrı (Tarcan) Bey ile İstanbul halkına hürriyet, uhuvvet ve müsavat nutukları veren Rıza Tevfik (Bölükbaşı) Bey'in Gümölcine'den Hürriyet ve İtilaf Partisi adayı olması, seçimlerde Büyükaada'da yaptığı bir konuşmanın seçim usullerine aykırı bulunarak İstanbul Mebusu Kozmide Efendi ile beraber bir ay kadar hapsedilmesi (Uçman, 2014:69) ve hapisten çıktıktan kısa bir süre sonra propaganda konuşması yapmak için Gümölcine'ye gittiğinde İttihatçı sempatzanlar tarafından dövülmesi, 1912 seçimlerine damgasını vurur.²⁷

Yeni meclis, ilk toplantısını 4 Mayıs 1912 tarihinde gerçekleştirir. Bu dönemde, Arnavutluk isyanını bastırmak üzere buraya gönderilen ordudaki muhalif subaylar, İttihat ve Terakki Fırkası'nın giderek artan partizanca tutumundan dolayı isyan ederek dağa çıkarlar.²⁸ Kendilerine “Halaskâr-ı Zabitan (Kurtarıcı Subaylar)” adını veren bu grup, mevcut İttihat ve Terakki Hükûmetine baskı

gibi akmış, mütevekkil, mütehalî.../ Yazsın bunu tarih-i iber hatt-ı zeriyle!// Ey bir dem-i rüya gibi geçmiş kara günler,/ Bir lahzâ edin seyr-i cahiminizi tekrar;/ Dönsün bize o derin nazra-i muğber.../ Heyhat! Otuz üç yıl, otuz üç yıl bütün ekdar/ Heyhat! Ne bir ders, ne bir fikr-i mukarrer/ Silmez fakat elvahını tarih-i muanit;/ Doksan beşi aç! Gölgesi bir tac-ı harisin/ Saklar mütelesi, mütereddit, mütemerrit/ Evca-ı şebengizini bir yevm-i habisin./ Hâlâ o vesavis, o desayis, o mefasit./ Hâlâ o şebîn zeyl-i temadisi bu ezlam;/ Hâlâ o cehalet, o tecahül ve o techil;/ Hâlâ vatan hissesi bir tude-i alam;/ Hâlâ düşünen başlara hep latme-i tenkil;/ Hâlâ sırtan dişlere hep lokma-i inam!/ Hâlâ tarafiyyet, hasabiyyet, nesebiyyet;/ Hâlâ: ‘Bu senindir, bu benim!’ kısmeti cari;/ Hâlâ gazap altında hakikatle hamiyet.../ Hep dünkü terennüm, sayıdan, saygıdan ari;/ Son nağmesi yalnız: Yaşasın sevgili millet!/ Millet yaşamaz, hakka tahassürle solurken/ Sussun diye vicdanına yumruklar inerse;/ Millet yaşamaz, meclisi müstahkar olurken/ İğfal ile, tehdit ile titrer ve sinerse;/ Millet yaşamaz maşer-i millet boğulurken!/ Kanun diyoruz; nerde o mescud-i muhayyel?/ Düşman diyoruz nerde bu? Hariçte mi, biz mi?/ Hürriyetimiz var, diyoruz, şanlı, mübeccel;/ Düşman bize kanun mu? Ya hürriyetimiz mi?/ Bir hamlede biz bunları, kahrettik en evvel./ Bir hamle-i mahnum-i tagallüple değiştik/ Hürriyeti şahsiyyete, kanunu gurura;/ Heyhat! Otuz üç yıl geri düştük ve mühlik/ Yoldan şu nedametli ve gafletli mürura/ Bişübhe o humma-yi cünun oldu muharrik/ Ey millete bir sille olan darbe-i münker,/ Ey hürmeti kanunu tepen sadme-i bidad/ Milliyeti, kanunu mukaddes tanıyan her/ Vicdan seni lanetle, mezelletle eder yad.../ Düşsün sana -meyyal-i tahakküm- eğilen ser/ Kopsun seni –bir hak diye- alkışlıyan eller.

27 Sopalı Seçimler ile ilgili olarak ayrıca bk. (Emiroğlu, 1992: 41-46), (Olgun, 2004: 147).

28 Yüzbaşı Tayyar, Mümtaz, Tahsin, Mülazım Celâl, Kâzım ve Hamza Beyler 22 Haziran 1912 tarihinde Manastır'da dağa çıkmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. (Kuran, 1946: 273-278).

uygulanarak istifa etmelerini ister. İttihat ve Terakki, bu talebi kabul eder ve isyancıların kabul edeceği bir isim olan Gazi Ahmed Muhtar Paşa başkanlığında yeni bir hükûmet kurulur. Bu hükûmet, İttihatçı çoğunluktaki meclisten güvenoyu alamayınca padişah, sadrazamın isteğiyle parlamentoyu 5 Ağustos 1912'de fesheder. Böylece, 1912 seçimleriyle oluşturulan parlamento, ancak üç aylık bir süre boyunca faaliyet gösterebilmiştir.

Meclis-i Mebûsan feshedildikten sonra yapılması gereken seçimler, Balkan Savaşı'nın patlak vermesi nedeniyle yapılmamıştır. 24 Ekim 1912 tarihli hükûmet kararnamesiyle seçimler, imkân olana kadar ertelenir; ülke, yirmi ay boyunca kanun gücünde kararnamelerle yönetilir (Tanör, 1985: 202). Balkan Savaşı'nda alınan yenilgi nedeniyle İttihat ve Terakki Hükûmeti çekilmiş, yerini Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın kurduğu hükûmet almıştır. Balkan Savaşı yenilgisini müteakip Balkan ülkeleriyle Londra'da yapılan barış görüşmeleri, Edirne ve Ege adaları konusundaki anlaşmazlık nedeniyle başarıya ulaşmaz. Bunun üzerine düvel-i muazzama, 17 Ocak 1913'te hükûmete verdikleri notayla Edirne'nin Bulgaristan'a, Ege adalarının da kendilerine bırakılmasını ister. İttihat ve Terakki ileri gelenleri, Edirne'nin elden çıkma ihtimalini, mevcut hükûmeti yıpratmak, hükûmete karşı halkı galeyana getirerek iktidarı ele geçirmek için kullanmaktaydılar. Bu maksatla Enver ve Talat Paşalar başta olmak üzere bir kısım önde gelen İttihatçı, halktan bir kesimi de arkalarına alarak 23 Ocak 1913 tarihinde Babıali'ye bir baskın düzenlerler. Bu baskında Harbiye Nazırı Nâzım Paşa, İttihatçılar tarafından öldürülür. Sadrazam Kıbrıslı Kâmil Paşa, Enver ve Talat Paşa'nın zoruyla hükûmetin istifasını imzalar. İmza, Enver Paşa tarafından saraya ulaştırılır ve istifa padişahça kabul edilir. Sadrazamlık görevi, İttihat ve Terakki'nin baskısıyla padişah tarafından, 31 Mart Vak'asında isyanı bastıran Hareket Ordusu'nun komutanı Mahmud Şevket Paşa'ya verilir. İşte böylece, Babıali Baskını, Türk demokrasi tarihindeki ilk askerî darbe olarak kayıtlara geçer. Çok geçmeden, 11 Haziran 1913 tarihinde, Sadrazam Mahmud Şevket Paşa bir suikastla öldürülür. İttihat ve Terakki, bu suikastın ardından muhalefete karşı toplu bir harekete girer ve her düzeydeki muhalefet tasfiye edilir. Bu suikastın ardından ülkeyi altı yıla yakın süre yönetecek üçlü; Enver, Talat ve Cemâl Paşa'nın iktidarı başlar.

1.2.2. 1914 Seçimleri

1914 yılına gelindiğinde yeni parlamento için seçimlerin yapılması kararlaştırılır. 1913'te muhalefet tasfiye edildiğinden, bu seçimlere²⁹ İttihat ve Terakki tek başına girer. 1912'den 1914'e imparatorluğun çok önemli toprak -ve elbette bu nüfus anlamına da geliyordu- kayıpları, 1914 seçimlerinin organizasyonu açısından da ciddi sorunların ortaya çıkmasına neden olur: Yaklaşık 3 milyon km²'lik imparatorluğun 1 milyon km²'si, yine yaklaşık 24 milyon nüfusun 5 milyonu artık yoktur.³⁰ İmparatorluk, coğrafi olarak neredeyse üçte bir oranında küçülmüştür. Trablusgarb ve Balkan Savaşlarındaki toprak ve nüfus kayıpları nedeniyle Trablusgarb, Bingazi, Cebel-i Garbi, İpek, İşkodra, Prezin, Debre, Draç, Elbasan, Berat, Görice, Ergiri, Seniçe, Serfiçe, Yanya, Preveze, Priştine, Üsküp, Manastır, Selanik, Serez, Drana, Taşlıca, Gümölcime ve Dedeağaç "... olmak üzere toplam 25 sancak artık imparatorluğun seçim bölgeleri arasında bulunmuyordu. Bu sancaklardan 1. Dönemde 60 mebus seçildiğine göre, 1914'te geriye kalan yerlerden yaklaşık 221 mebus seçilmesi gerekti.

29 Seçimler toplam 93 sancaktaki İstanbul, Edirne, Erzurum, Adana, Ankara, Aydın, Bitlis, Basra, Bağdat, Beyrut, Hicaz, Halep, Hüdavendigâr, Diyarbakır, Suriye, Sivas, Trabzon, Kastamonu, Konya, Mamuratülaziz, Musul, Van, Yemen, Urfa, İzmit, Bolu, Canik, Çatalca, Zor, Asir, Karesi, Kuds-ü Şerif, Kale-i Sultaniye, Medine-i Münnevve seçim bölgelerinde gerçekleştirilir.

30 Nüfustaki bu dramatik değişikliklerle ilgili olarak ayrıca bk. (Ahmad, 1994: 245-284), (Karpat, 2003) ve (Güran, 2017).

Bununla birlikte 1914 seçimleri sırasında bazı yeni sancakların kurulması ve bazı sancakların çıkaracağı temsilci sayısının artırılması yoluyla bu sayı 256'ya yükseltilmişti.” (Demir, 1994:206). Bu seçimde muvazzaf askerlerin oy kullanması da yasaklanır. Ocak ve mart aylarında seçimler uygulanır ve seçimlerde toplam 93 sancaktan 157'si Türk, 68'i Arap, 16'sı Rum, 15'i Ermeni, 3'ü Yahudi ve 7'si Kürt olmak üzere 256 mebus seçilir (Demir, 1994: 206).

Meclis-i Mebûsan, 14 Mayıs 1914 tarihinde açılır. İkinci Meşrutiyet'in en uzun meclisi olan bu meclis, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Mondros Mütarekesi'nden hemen sonra, 21 Aralık 1918'de, Padişah Vahdettin'in “Esbab-ı zaruriyye-i siyasiyyeden nâşi Meclis-i Mebusan'ın feshi iktiza etmesine ve Kânûn-ı Esâsî'mizin muaddel yedinci maddesinin fıkra-i mahsûsası mücibince led'e'l-iktiza, Heyet-i Mebûsan'ın feshi, hukûk-ı şâhânemiz cümlesinden bulunmasına binaen, Meclis-i mezkûrun bugünden itibaren ber-mücib-i kanun feshini irade eyledim.” şeklindeki irade-i seniyyesinin okunması³¹ ile meclisin feshine kadar görev yapar. I. Dünya Savaşı boyunca faaliyette bulunan meclis, bu meclistir.

I. Dünya Savaşı'nın yenilgiyle nihayete ermesinin sonuçları, Mondros Mütarekesi'nden hemen sonra, 1 Kasım 1918'de toplanan İttihat ve Terakki Cemiyeti son kongresinde ele alınmış, bu kongrede Enver, Talat ve Cemâl Paşa gibi İttihat ve Terakki liderleri yurt dışına çıkmışlardır. Cemiyet, Kasım 1918 tarihi itibarıyla İttihat ve Terakki isminin terk edilmesini, siyasal mücadeleye Teceddüd Partisi olarak devam edilmesini kararlaştırmıştır. Teceddüd Fırkası, İttihat ve Terakki'nin devamı olması nedeniyle Damat Ferit hükûmeti tarafından 5 Mayıs 1919 tarihinde kapatılacaktır.

1.2.3. 1919 Seçimleri

5 Ekim 1918'de ateşkes koşullarının görüşülmesi için ABD'nin ara buluculuğunu kabul eden Talat Paşa Hükûmeti, 8 Ekim'de istifa etmiş, yerine 14 Ekim'de Ahmed İzzet (Furgaç) Paşa hükûmeti göreve başlamıştır. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'ni takiben 1 Kasım'da İttihat Terakki infisah etmiş, liderleri yurt dışına çıkmış, 12 Kasım'da Ahmed İzzet Paşa Hükûmeti, yerini Ahmed Tefik Paşa'ya bırakmıştır.³² 21 Aralık'ta yayınlanan irade-i seniyye ile parlamentonun faaliyetleri sona ermiş, 1919 yılına girilirken ülke tam anlamıyla bir kaosa doğru sürüklenmeye başlamıştır. O kadar ki Ahmed İzzet Paşa'nın göreve geldiği 14 Ekim 1918 tarihinden bir yıl sonra, üçü Damad Ferid Paşa'ya ait olmak üzere, altı farklı hükûmet kurulmuş³³ ve istifa etmiş olacaktır. 1919 yılının ekim ayına girildiğinde yedinci hükûmet, Ali Rıza Paşa Hükûmeti kurulacaktır.

Meclisin irade-i seniyye ile feshini takiben, dört ay içinde seçimlerin yapılması yasal bir zorunluluk olduğundan, 1919 yılı başında seçim mevzuu hükûmet içinde görüşülmeye başlanır. Ülkenin bir kısmının işgal altında olması ve seferberliğin devam etmesi nedeniyle seçimlerin ertelenmesi düşünülse de (Türkgeldi, 1984: 168-169), 4 Mart'ta göreve başlayan Damad Ferid, 22 Mart'ta seçimlerin yapılacağını açıklar. Ancak, 15 Mayıs'ta İzmir'in işgal edilmesi seçim kararını da derinden etkiler; Ankara'da TBMM'nin açılmasına doğru giden yol da bu kavşaktan sonra belirginleşecektir.

31 Meclis-i Mebûsan Zabıt Ceridesi Devre: 3 Cilt : 1 İçtima Senesi : 5 Yirmi dokuzuncu İnikad 21 Kânunuevvel 1334 (1918).

32 “Ahmet İzzet Paşa Kabinesinin İstifası,” Yeni Gün, 10 Teşrin-i sâni 1334.

33 Bazı kaynaklarda Mart 1919-Ekim 1919 arasında görev yapan 3 farklı Damad Ferid Hükûmeti tek bir Hükûmetmiş gibi alınsa da Sina Akşin İstanbul Hükûmetleri ve Millî Mücadele Mutlakiyete Dönüş (1918-1919) başlıklı çalışmasında ilk Damad Ferid Hükûmetinin (04.03.1919-15/16-05.1919) “Hürriyet İtilafçılarından oluşan bir hükûmet”; ikinci Damad Ferid Hükûmetinin (19.05.1919-20.07.1919) Ulusal Karma hükûmet görünüşlü bir vükelâ heyeti; son Damad Ferid Hükûmetinin de (21.07.1919-01.10.1919) partiler üstü bir hükûmet olduğunu belirtir.

15 Mayıs 1919 tarihi hem Mustafa Kemâl'in Anadolu'ya geçmek üzere hareket ettiği hem de bir Millî Şûra'nın toplanması gerektiği düşüncesinin şekillenmeye başladığı tarihtir -ki 15 Mayıs 1919'dan 23 Nisan 1920 tarihine kadar geçecek sürede Millî Şûra fikrinin TBMM, Karadeniz'deki toplumsal çalkantıyı bastırmak için Anadolu'ya gönderilen Mustafa Kemâl'in de Millî Mücadele'nin lideri ve TBMM'nin başkanı olarak tebarüz ettiğine şahit olacağız.

Millî Şûra düşüncesi, ilk olarak, 23 Mayıs 1919'da Millî Kongre adı etrafında kümelenen emraz-ı ayniye mütehassısı (göz hastalıkları uzmanı) Dr. Mehmed Esad (Işık) Bey'in önyak olduğu Millî Kongre³⁴ tarafından dile getirilir (Güneş, 2017:4). 26 Mayıs'ta toplanan Saltanat Şûrası'nda da Millî Kongre'nin destekçilerinden Hüsnü Bey, bir Millî Şûra'nın toplanması konusunu açar. Ahmed Rıza Bey, Saltanat Şûrası'nın bir Millî Kongre'ye dönüştürülebileceğini söyleyerek destek verir. Celâleddin Arif ve Selahaddin Beyler de vilayet umumi meclislerinin katılımı ile oluşturulacak bir meclis önerir. Rauf Ahmed, Hamid, Ömer Fevzi, Akil Muhtar Beyler ise Saltanat Şûrası'nda söz alarak bir ulusal meclisin, bir Millî Şûra'nın toplanması gerektiğini dile getiriler.³⁵

Millî bir şûranın nasıl toplanacağı, seçim kanunu üzerindeki değişikliklerle birlikte Meclis-i Mebûsan seçimlerinin yapılmasının, bu Millî Şûra fikrini gerçekleştirmeye yetip yetmeyeceği gibi tartışmalar 1919 yılı ortalarına kadar devam eder. Nitekim bir ulusal meclis toplanması, milletin kaderinin milletin ellerinde olduğu düşüncesi, Erzurum ve Sivas kongreleri kararlarına kadar yansıyacaktır.

Damad Ferid Paşa kabinesinin Ekim 1919'da görevinden ayrılması ve Ali Rıza Paşa Hükûmetinin kurulmasından hemen sonra yeni hükûmet, seçimlerle ilgili bir rapor hazırlamak üzere Şûrâ-yı Devlet başkanı, maliye, maarif ve evkaf nazırlarından müteşekkil bir komisyonu görevlendirir. Komisyonun hazırladığı seçim kararnamesi taslağı, Meclis-i Vükelâ'ya sunulur.³⁶ Seçim kararının alınması, parlamentonun nerede toplanacağı tartışmalarını da beraberinde getirir. Başkent olması sebebiyle parlamentonun İstanbul'da küşat edilmesi olağanken, Mondros sonrası İstanbul'un fiilen işgal altında olduğu gerçeği -ki 16 Mart 1920'de hukuken de bu işgal gerçekleşecektir, seçimler sonrasında parlamentonun -tıpkı Almanların ve Fransızların yaptıkları gibi³⁷- ülkenin daha güvenli başka bir yerinde toplanması gerektiği fikirlerini de gündeme taşıyordu.

Seçim kararının yürürlüğe konmasıyla birlikte İstanbul Hükûmeti Dâhiliye Nezareti İdare-i Umumiye Müdürü Nazmî Bey, Mülkiye Müfettişi Salim Bey ve Belediye Başkan Yardımcısı Raif Bey'den oluşan bir seçim komisyonu teşkil ederek 14 maddelik bir seçim yönergesi hazırlarlar (Güneş, 2017: 23-25). Ankara'da Mustafa Kemâl liderliğinde şekillenmekte olan Ulusal Güç (Kuvâ-yı Milliye) de seçimlerle ilgili olarak hazırlıklar yapılması talimatını verir. Mustafa Kemâl (19169:981-982) 13 Eylül 1919'da ilgili askerî birliklere, vilayetlere, müstakil sancaklara, belediyelere ve Müdâ-

34 Niyazi Ahmet Banoğlu (1986, 197-213) konu ile ilgili makalesinde Millî Kongre'nin bir cemiyet ya da parti örgütlenmesi olmadığını belirtir. Millî Kongre, 1910'da Askerî Tıbbiye Mektebi'nden emekli olan Prof. Dr. Mirliya Mehmet Esat Işık'ın önyak olduğu bir oluşumdur. Millî Kongre'ye 50'den fazla cemiyet ve yüzlerce bağımsız kişi destek verir. Kamuoyunda ve bürokraside tanınan kişilerin desteği Millî Kongre'yi bilinen ve sözü dinlenen bir oluşum/inisiyatif hâline getirir.

35 Bu konu ile ilgili olarak Sertoğlu (1969: 28-40), (Türk geldi, 1984, 219), ve (Güneş, 2017: 5). Bu amaçla, Abdurrahman Şeref Efendi, Maliye Nazırı Tevfik Bey ile Evkaf Nazırı Hamdi Efendi'den oluşan bir Millî Şûra Komisyonu kurulmaya karar verilir. Ancak Damad Ferid Paşa, kısa zaman sonra seçimlere gidileceğini gerekçe göstererek komisyonun kuvveden fiile geçmesine mâni olur (Sertoğlu, 1969: 49-56).

36 Komisyon kararının tamamı (Güneş, 2017: 535-536)'da yer almaktadır.

37 1870-1871 Fransa-Prusya Savaşı'nda Fransız ulusal meclisi faaliyetlerine Bordeaux'da devam eder. Dünya Savaşı'ndan mağlubiyetle çıkan Alman monarşisi yerine Alman millî meclisi, yeni anayasayı oluşturmak için 1919 yılında Weimar kentinde toplanır.

faa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Merkeziyelerine Heyet-i Temsiliye namıyla çektiği telgrafta şu hususları vurgular:

Hükûmet-i merkeziyenin ittihaz ve takib etmekte olduğu meslekî irticakâraneye ve yaşamakta olduğumuz günlerin 981 mehalik ve muhatarat-ı azîmesine karşı müdâfaa-i hukuk ve muhafaza-i mevcudiyet için Meclis-i Millînin intihab ve in'ikadını temin ve tesri etmek bugünün en mühim vazifesidir. Hükûmet-i merkeziye milleti işgal ile mebûsân intihâbâtını aylarca icra etmemiş olduğu gibi son zamanlarda verdiği intihâb emrini de türlü esbap ile ta'vik ve tehir etmektedir. Ferid Paşa'nın Toros'un ötesindeki vilâyatımızdan feragat ettiği Sulh Konferansına verdiği nota ile sabit, Aydın vilâyetinde Yunanlılarla tahdid-i hududa teşebbüsü oradaki işgali emrivaki hâlinde bir ilhak olarak kabul ettiğine delil bulunmuş ve aksamı meşgule-i saire-i memleket için de bunlara benzer gâfilâne ve hâinâne siyasetiyle mülk ve milleti inkisama uğratacağı kaviyen melhuz ve Meclis-i Millînin in'ikadından evvel sulhnameyi imza ile milleti bir emrivaki karşısında bulundurmak niyetinde olduğu memul bulunmuş olduğundan Umumi Kongre orduyu ve milleti intihâba davetle berveç-i âti husûsâtın sürati icrasını mesaili hayatiye-i milliyeden ad ve beyan eyler. Evvelâ — İntihâbât hazırlıklarının mer'î kanundaki en asgarî müddet zarfında icra ve ikmalî için belediyeler ve Müdâfaa-i Hukuk Cemiyetleri faaliyet-i tâmmeye ile çalışmalıdır. Saniyen — Sancaklardan çıkarılacak mebusların, miktarı nüfusuna nazaran adedi hemen tesbit olunarak Heyet-i Temsiliyeye şimdiden bildirilmelidir. Namzetler meselesi bilâhare bilmuhabere hallolunacaktır. Salisen — Gerek intihap hazırlıkları gerek intihâbâtın icrasında mucibi teahhur esbabın şimdiden teemmül ile ref'i ve hiçbir teahhura meydan verilmiyerek asgarî müddet zarfında intihâbâtın intacı. İşbu karar muntikanızdaki bilcümle belediye ve Müdâfaa-i Hukuk Cemiyetlerine tebliğ ve icabının sürati ifasına muavenet buyurmanız rica olunur.

Ayrıca 11 Ekim 1919'da, Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlıklarına çektiği telgrafta³⁸ Paşa, "İntihâbât-ı Mebûsân meselesinde fevkalade sarf-ı himmet buyurulması hükûmet-i hâzıraca tefhim olunan muaddel kararname henüz vürut etmemiş ise civar heyetlerden talep olunup hükmüne tevfikân intihabın tesrii ikmalî, namzetliklerini vazeden zevatın isim ve hüviyetlerinin muvazzahan iş'ârı"nı emreder. Mustafa Kemâl, aynı gün 15. Kolordu Komutanlığına, Bayezid Mutasarrıflığına ve Erzurum ve Bayezid Heyet-i merkeziyelerine çekilen telgrafında "Cemiyetimiz intihâb-ı mebûsâna gayr-ı meşrû birgûna müdahalede bulunm[a]yacaktır. Heyet-i Temsiliye tarafından kimsenin namzedliği vazedilmeyecektir. Ancak Cemiyetimizin vicdan-ı millîden doğan nokta-i nazarı ve buna nazaran tesbit olunan esâsâtı kabul edenler Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti namına namzedliklerini vaz ve isimlerini mensup oldukları liva Heyet-i merkeziye ve Heyet-i idareleri vasıtasıyla ve aynı zamanda doğrudan doğruya Sivas'da Heyet-i Temsiliyeye iş'âr" edileceğini belirtir.

Başta İngilizler olmak üzere İtilaf Devletleri ise seçimlerin gereksiz olduğu hatta İttihatçıları tekrar güçlendirmekten başka bir şeye yaramayacağı konusunda yetkilileri ikna etmeye çalışmaktadırlar. 22 Temmuz'da Calthorpe ile Defrance bir araya gelirler ve Türkiye konusunda tarafsız olmakla birlikte, padişahı ve meşrû iktidarı desteklediklerini ve herhangi bir devrim girişimine karşı koyacaklarını belirtirler. Akşin (1992: 446), şu noktanın altını çizer: "Calthorpe'a göre seçim, bir

³⁸ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV, Ankara- 2006 s. 9-99.

kepezellikten başka bir şey olamazdı ve ancak ulusçu Türklerin İzmir olayları yüzünden gittikçe daha sevimli gördükleri İT'yi güçlendirebilirdi". Nitekim Calthorpe, aynı gün kendisini ziyaret eden Damad Ferid Paşa'ya, seçimlere karşı olduğunu belirtecektir. İngilizler, seçimleri erteletmeye çalıştırsa da bunun için hükûmeti ikna etmek zorunda olduklarını, kendilerinin seçimleri yasaklamasının daha farklı sorunların doğmasına zemin hazırlayacağını da biliyorlardı.

İstanbul'daki mebus seçimleri, 18 Aralık 1919'da Darülfünun binasında yapılır. Bina ikinci seçim için hazırlanmış, süslenmiştir. Erken saatlerde siyasi parti temsilcileri, aday listeleriyle birlikte binaya gelirler. Saat 10'a doğru ikinci seçmenler binaya gelmeye başlarken adaylar da ikinci seçmenlere yönelik propaganda faaliyetlerine hız verirler, polis ve jandarma bina ve çevresinde güvenlik önlemleri almıştır (Güneş, 2017:82-83).

1919 seçimlerinde, 92 seçim çevresinden 164 mebus seçilmiştir. 268 oy ile Erzurum'dan seçilen Mustafa Kemal de bu mebuslardan biridir.

Padişah'ın, Hürriyet ve İtilaf Partisi ve İngiliz Muhibleri Cemiyeti'nin meclisin açılmaması, seçimlerin yenilenmesi gibi konulardaki ısrar ve geciktirme çabalarına karşın, Âyan ve Mebûsan Meclisleri ilk toplantılarını 12 Kânunusani 1336 (Ocak 1920) Pazartesi günü gerçekleştirirler. Mebûsan Meclisi, Reis-i Sin Hacı İlyas Efendi riyasetinde ilk toplantısına başlar. Ama 1919 seçimleri neticesinde şekillenerek Ocak 1920'de faaliyetlerine başlayan parlamentonun ömrü, İstanbul'un 16 Mart 1920'deki hukuki işgali -ki adı konmamış, fiilî bir işgal Mondros Mütarekesi'ni müteakip gerçekleşmişti- ile nihayete erecektir. Meclis, son toplantısını 18 Mart 1920'de gerçekleştirir. Bu olağanüstü toplantıda (İctimâ-ı Fevkalâde) Meclis-i Mebûsan, Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey ve arkadaşlarının, "...vazife-i memuriyetinin icrasında ehemmiyet bahş olacak bir hâl vukuuna kadar Meclis-i Mebûsanın umumî in'ikatlarının tehirine dair takriri kıraat ve kabul olundu. Bu in'ikat hakkındaki zabıt hülasası kıraat ve kabul edilmesi"³⁹ ile Mebûsan Meclisi fiilen tarihe karışır. Âyan Meclisi ise son toplantısını 5 Nisan 1920 tarihinde gerçekleştirir⁴⁰. 11 Nisan'da parlamentonun fes-hine dair padişahın irade-i seniyyesi, parlamentoyu hukuken de ortadan kaldırır.⁴¹

1.2.4. 1920 Seçimleri

Mustafa Kemâl, İstanbul'un işgali sonrasında Meclis-i Mebûsan'ın son toplantısını yapmasının ertesi günü, 19 Mart 1920'de vilayetlere ve müstakil livalara ve kolordu komutanlarına bir genelge göndererek Ankara'da "salâhiyet-i fevkalâdeyi haiz" bir meclisin açılacağını, bu meclis için seçimler yapılarak mebusların belirleneceğini, seçim çevresi olarak livaların esas alınacağını, her livadan beş üye seçileceğini, seçimlerin ilgili birimin en büyük mülkî memurun sorumluluğunda gerçekleştirileceğini, seçimlerde gizli oy ve mutlak çoğunluk sisteminin uygulanacağını, her fırka, zümre ve cemiyetin aday gösterebileceğini, İstanbul'dan kaçabilen mebusların da bu meclise katılabileceklerini ülkedeki tüm merkezlere duyurur. Mustafa Kemâl'in, 1920 seçimlerinin genel çerçevesi olarak da adlandırılabilir 12 maddelik bu genelgesi şöyledir:

Merkezî devletin dahi, Düvel-i İtilâfiye tarafından resmen işgali, kuvve-i teşriiye ve adliye ve icraiye ibaret olan kuvâ-yı milliye-i devleti muhtel etmiş ve bu vaziyet karşısında ifâ-yı

39 Meclis-i Mebûsan Zabıt Ceridesi (İctimâ-i Fevkalâde) Devre: 4, Cilt: 1, İctima Senesi: 1, 24. İnikad 18 Mart 1336 (1920) s. 497.

40 Meclis-i Âyan Zabıt Ceridesi Devre: 4, Cilt: 1, İctima Senesi: 1 24. İnikad, 5 Nisan 1336 (1920).

41 İrade-i Seniyye ile ilgili olarak bk. (Kayalı, 1995: 265-286), (Karaibrahimoğlu, 1968: 25),

vazifeye imkân göremediğini hükûmete resmen tebliğ ederek Meclis-i Mebûsan dağılmıştır. Şu hâlde, makarr-ı devletin masuniyetini, milletin istiklâlini ve devletin tahlisini temin edecek tedabiri teemmül ve tatbik etmek üzere millet tarafından, salâhiyet-i fevkalâdeyi haiz bir meclisin, Ankara'da içtimaa daveti ve dağılmış olan mebûsândan Ankara'ya gelebileceklerin dahi bu meclise iştirak ettirilmesi zaruri görülmüştür. Binaenaleyh, zirde derc edilen talimat mûcibince, intihâbâtın icrası, hamiyet ve reviyet-i vatanperverânelerinden muntazardır:

1. Ankara'da, salâhiyet-i fevkalâdeye malik bir meclis, umûr-ı milleti tedvir ve murakabe etmek üzere içtima edecektir.
2. Bu meclise âza olarak intihâb olunacak zevat, mebûsân hakkındaki şerait-i kanuniyeye tâbidir.
3. İntihâbâtta livalar esas ittihaz edilecektir.
4. Her livadan, beş a'zâ intihâb olunacaktır.
5. Her liva kazalarından celb edeceği müntehib-i sânilerinden ve merkezî liva müntehib-i sânilerinden ve liva idare ve belediye meclisleriyle liva Müdâfaa-i Hukuk Heyet-i İdarelerinin ve vilâyetlerde merkezî vilâyet heyet-i merkeziyelerinden ve vilâyet idare meclisiyle merkez-i vilâyet belediye meclisinden ve merkez-i vilâyet ile merkez kazası ve merkeze merbut kaza müntehib-i sânilerinden mürekkep bir meclis tarafından aynı günde ve aynı celsede icra edilecektir.
6. Bu meclis a'zâlığına, her fırka, zümre ve cemiyet tarafından namzed gösterilmesi caiz olduğu gibi her ferdin de bu mücadele-i mukaddeseye fiilen iştiraki için müstakillen namzedliğini istediği mahalde ilâna hakkı vardır.
7. İntihâbâtta, her mahallin en büyük mülkiye memuru riyaset edecek ve selâmet-i intihâb dan mesul olacaktır.
8. İntihab, reyi hafi ve ekseriyet-i mutlaka ile icra ve tasnifi ârâ, meclisin içlerinden intihâb edeceği iki zat tarafından, fakat huzur-ı mecliste ifâ edilecektir.
9. İntihâp neticesinde, bilumum a'zânın imza veya zat mühürlerini muhtevi üç nüsha mazbata tanzim olunacak. Bir nüshası mahallinde alıkonularak diğer iki nüshasının biri intihâb olunan zata tevdi ve diğeri meclise irsal olunacaktır.
10. A'zâların alacakları tahsisat, bilâhare meclisçe takarrür ettirilecektir. Ancak azimet harcırahları intihâb meclislerinin masarîf-i zaruriye hesabıyla takdir edeceği miktar üzerinden, mahalleri hükûmetlerince temin olunacaktır.
11. İntihâbât, nihayet on beş gün zarfında ekseriyetle Ankara'da içtimaı temin edebilmek üzere itmam olunarak a'zâlar tahrik ve netice a'zânın isimleriyle birlikte derhal işâr edilecektir.
12. Telgrafın saat-i vusulü bildirilecektir. Haşîye: Kolordu kumandanlarına, vilâyâta, müstakil livalara tebliğ olunmuştur.

Heyet-i Temsîliye nâmına Mustafa Kemâl

Mustafa Kemâl, 11. maddede belirttiği gibi, genelgenin yayımlandığı tarihten itibaren on beş gün içinde tamamlanmasını -itmam etmesini- planlıyordu ki bu da meclisin Ankara'da 3-4 Nisan

1920 tarihinde açılmasının planlandığı anlamına gelmekteydi ama hedefe ulaşılamadı. Zaten bu tarihte İstanbul'da da Salih Paşa Hükûmeti istifa etmiş (2 Nisan), yeni hükûmet ise henüz teşekkül etmemişti (Akşin, 2010, 41).

21 Nisan 1920 günü Mustafa Kemâl, kolordulara, 14. Kolordu Vekâletine, 61. Fırka Kumandanlığına, Refet Beyefendi'ye, bütün illere, bağımsız livalara, Müdâfaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziyelerine ve belediye riyasetlerine çektiği telgrafla, Meclisin 23 Nisan Cuma günü açılacağını ilan eder. Telgrafta şu hususlara yer verilir:

1. Bimennihilkerim Nisan'ın 23'üncü Cuma günü, cuma namazını müteakip Ankara'da Büyük Millet Meclisi küşat edilecektir.
2. Vatanın istiklâli, makamı refi-i hilâfet ve saltanatın istihlâsı gibi en mühim ve hayati vezaifi ifa edecek olan bu Büyük Millet Meclisinin yevm-i küşadını cumaya tesadüf ettirmekle yevm-i mezkûrun mebrukiyetinden istifade ve bilumum mebûsîn-i kiram hazarâtı ile Hacıbayram-ı Veli Cami-i Şerifinde cuma namazı eda olunarak envâr-ı Kur'an ve salâttan da istifaza olunacaktır. Badessalât lihye-i saadet ve sancak-ı şerifi hâmilin daire-i mahsûsaya gidilecektir. Daire-i mahsûsaya dâhil olmazdan evvel bir dua kıraatiyle kurbanlar zebh olunacaktır. İşbu merasimde Cami-i Şeriften bed'ile daire-i mahsûsaya kadar kolordu kumandanlığına kıtaat-ı askeriye ile tertibat-ı mahsûsa alınacaktır.
3. Yevm-i mezkûrun teyid-i kudsiyeti için bugünden itibaren merkez-i vilâyette vali beyefendi hazretlerinin tertibiyle hatim ve Buhari-i Şerif tilâvetine bed'olunacak ve hatm-i şerifin son aksamı teberrûken cuma günü namazdan sonra daire-i mahsûsa önünde ikmal edilecektir.
4. Mukaddes ve mecruh vatanımızın her köşesinde aynı suretle bugünden itibaren Buhari ve hatemat-ı şerife kıraatine şurû edilerek cuma günü ezandan evvel minarelerde salavat-ı şerife okunacak ve esna-yı hutbede hilâfetmaabımız padişahımız efendimiz hazretlerinin nam-ı humâyûnu zikredilirken zat-ı şevketsimatı padişahilerinin ve memalik-i şâhâneleleriyle bilumum teb'a-i mülûkânelerinin bir an evvel nail-i halâs ve saadet olmaları duası ilâveten tezkâr olunacak ve cuma namazının edasından sonra da ikmal-i hatmedilerek makam-ı muallâ-yı hilâfet ve saltanatın ve bilcümle aksam-ı vatanın bâlâsı maksadiyle vukubulan mesai-i milliyenin ehemmiyet ve kutsiyeti ve her ferdi milletin kendi vekillerinden mürekkep olan bu Büyük Millet Meclisinin 431 kişiye tevdi eyliyeceği vezaif-i vataniyeyi ifâya mecburiyeti hakkında mev'izeler îrâd olunacaktır. Badehu halife ve padişahımızın, din ve devletimizin, vatan ve milletimizin halâsı, selâmeti ve istiklâli için dua edilecektir. Bu merasim-i diniye ve vataniyenin ifâsından ve camilerden çıktıktan sonra bilâd-ı Osmâniye'nin her tarafında, makam-ı hükûmete gelinerek Meclisin küşadından dolayı resmen tebrikât icra edilecektir. Her tarafta cuma namazından evvel münasip surette mevlid-i şerif okunacaktır.
5. İşbu tebliğin hemen neşr ü tamimi için her vasıtaya müracaat olunacak ve serian en ücra köylere, en küçük kıtaat-ı askeriye, memleketin bilumum teşkilât ve müessesâtına iblâğ temin edilecektir. Ayrıca, büyük levhalar hâlinde her tarafa ta'lik ve mümkün olan mahallerde tab'i ve teksir ve meccanen tevzi edilecektir.
6. Cenab-ı Hak'tan muvaffakiyet-i kâmile tazarru olunur.

Heyet-i Temsiliye nâmına Mustafa Kemâl

Ankara'da açılan Meclis'in üyeleri, iki farklı kaynaktan seçilerek gelirler. Bu kaynaklardan ilki, 1919 seçimlerine göre oluşan Meclis-i Mebûsan'ın üyeleridir. Bu seçimde mebus olarak intihap edilenler, 23 Nisan'da Ankara'da açılan TBMM'nin de doğal üyesidirler. TBMM'nin ikinci kaynağı ise 19 Mart Genelgesi'ne göre seçilenlerdir. TBMM açıldığında görev yapan milletvekili sayısı konusunda farklı rakamlar zikredilmektedir.⁴²

Bu belirsizlik, araştırmacıların neyi kıstas alarak hesaplama yaptığına göre değişmektedir. Bu durum, beş farklı nedenden kaynaklanmaktadır (Demirel, 2015: 88-89):

1. 19 Mart Genelgesi mucibince izlenen seçme/seçilme prosedürleri, her yerde 23 Nisan'dan önce tamamlanmamıştır. Bu nedenle, Ankara'da TBMM açıldığında hâlen seçimlerin devam ettiği, sonuçlandırılmadığı livalar bulunmaktaydı. Mebuslar, Ankara'ya farklı tarihlerde intikal etmek zorunda kaldılar.
2. 19 Mart Genelgesi, nüfus büyüklüğüne bakılmaksızın her livadan beşer mebusun seçilmesini öngörüyordu ancak bazı livalarda hiç seçim yapılamadı, bazılarındaysa 5'ten daha az mebus seçilebildi.
3. Bazı mebuslar, seçimlerden sonra görevi kabul etmeyip istifa ettiler. Bazıları, seçtikleri hâlde hiçbir oturuma katılmadıkları için müstafi sayıldı. Boşalan mebusluklar için bazı livalarda seçim yapılmasına rağmen bazı livalarda yapılmadı.
4. Bazı mebuslar, daha Ankara'da göreve başlamadan bazıları da çok kısa bir süre sonra vefat ettiler. Vefatların ardından da her livada seçim tekrar edilememiştir.
5. Osmanlı Mebûsan Meclisi'ndeki mebusların bazıları, hiçbir şekilde Ankara'nın davetine cevap vermemişlerdir.

1.2.5. 1923 Seçimleri

1920'de çalışmalarına başlayan TBMM, Osmanlı Parlamentosu gibi iki meclisli (bicameral) bir parlamento olmadığı gibi, 1923'te Cumhuriyet'in ilanından sonra oluşacak yasama, yürütme ve yargının birbirlerinden ayrılığına dayalı bir meclis de değildir. 1920 parlamentosuna rengini veren sistem, kökleri 1689'daki İngiliz Devrimi'ne (Glorious Revolution) ve Devrim sonrası (1793-1794) Fransız Konvansiyon Meclisine kadar götürülebilecek (Turhan, 1991: 453-454), konvansiyon sistemi ya da meclis hükûmeti sistemi adı verilen sistemdir. Meclis hükûmeti (konvansiyon) sistemlerinin, olağanüstü dönemleri içine alan, "ihtilal dönemi" meclisleri (Tunaya, 1960: 122) olduğunun da altını çizmek gerekmektedir. Bu sistemde yürütme, ayrı bir organ olarak değil yasamanın (parlamentonun) bir işi olarak düşünülür. Nitekim cumhuriyet ilan edilene kadar seçilen bakanlar da "bakan" değil, "icra vekilleri" yani bir anlamda Meclise ait olan farklı yürütme işlerini (dış işleri, iç işleri, maliye, nafia...) Meclis adına yürüten vekiller statüsündedirler. Bunların oluşturduğu heyet de o yüzden İcra Vekilleri Heyeti namını almaktadır.

42 Bu çalışmadaki rakamlar, Tunaya'dan (1952: 528)'den (2015: 87-119) alınmıştır. Demirel, Birinci Meclis'te Muhalefet, isimli çalışmasında bu konuya detaylı olarak yer vererek farklı yazarların konu ile ilgili olarak zikrettikleri sayıları da alıntılar: "Birinci TBMM'nin kaç mebusan olduğu sorunu öteden beri tartışmalı bir konu olagelmıştır. Değişik kaynaklarda farklı sayılardan bahsedilmektedir. Cebesoy bu sayının 337 olduğunu... Mazhar Müfit Kansu, Meclis'e 399 mebusun katıldığını, Meclis'e katılmayan 38 mebusla birlikte bu sayının 437'ye ulaştığını... Yeni Bahçeli Ahmet Şükrü (Oğuz) Bey 3 Şubat 1950'de...Tunaya ile yapmış olduğu mülakatta...338 mebusun [olduğunu]... Meclis'e katılmayanların 199 kişi olduğunu, böylece toplam sayının 537'ye ulaştığını... Adana Mebusu Damar (Arıkoğlu) Bey hatıralarında, toplam sayının 414 olduğunu... belirtir...Birinci Meclis'teki üye sayısı Yılmaz Altuğ'a göre 383, Mahmut Goloğlu'na göre 390, İhsan Güneş'e göre 378, Suna Kili'ye göre 376, Ahmet Mumcu'ya göre 381, Kurt Steinhaus'a göre 441'dir."

1920’de TBMM’nin açılışı ile yürürlüğe giren konvansiyon sisteminde, başkanlık ve parlamenter sistemlerin her ikisinde de mevcut güçler ayrılığı ilkesi yerine güçlerin birliği, güçlerin karışımı (Tunaya, 1960: 122) ilkesi mevcuttur. Meclis yürütmeye hâkim olduğu kadar, yargı üzerinde de bir güçtür. Meclis hükûmeti sistemlerinde yasama, bazı durumlarda, yargı gücünün işlevlerini de üstlenir. Türkiye’deki meclis hükûmeti pratiğinde (1920-1923) bilinen örneği, İstiklal Mahkemeleri’dir.

1920-1923 döneminin bir diğer karakteristik özelliği, bu dönemde (1 Kasım 1922’ye kadar) iki farklı siyasî otorite ve kurumun aynı anda mevcut olmasıdır. 20 Ocak 1921’de yürürlüğe giren Teşkilât-ı Esâsiye Kanunu, bir anayasa ilkesi olarak eski anayasayı lağvetmez. Bu tarihten itibaren, ülkede biri 1876’da kabul edilen Kânûn-ı Esâsî, diğeri de 1921’de kabul edilen Teşkilât-ı Esâsiye kanunları, anayasa olarak yürürlükte. Yasaların çatışması durumunda, bir hukuk prensibi olarak “yeni kural eski kuralı ilga eder” (lex posterior derogat legi priori) prensibinin uygulanması ile çözüme kavuşturulur.

1920-1923 döneminde sadece iki farklı anayasa değil, iki farklı siyasî iktidarın (ve siyasî kurumlarının) da hem birbirlerine rakip hem de birbirlerini içeren ve birbirleriyle bağlantılı iktidar ve kurumlar hâlinde varlıklarını devam ettirdiklerini not etmek gerekiyor. Ankara’da açılan TBMM, hilafet ve saltanat kurumunu tanımakla birlikte, biri İstanbul’da, diğeri Ankara’da olmak üzere iki hükûmet ülkede görev yapmaktadır. 23 Nisan 1920’de Ankara’da TBMM açıldığı ve I. İcra Vekilleri Heyeti 3 Mayıs 1920’de göreve başladığında, İstanbul’da 5 Nisan 1920’de kabinesini oluşturmuş olan Damad Ferid Paşa Hükûmeti görev yapmaktadır. Damad Ferid Hükûmeti, 18 Ekim’de görevini Ahmed Tevfik Paşa’ya bırakacaktır. Ankara’daki I. İcra Vekilleri Heyeti de 24 Ocak 1921 tarihine kadar görevini yaparak yerini Fevzi Paşa liderliğindeki İkinci İcra Vekilleri Heyeti Reisliğine bırakacaktır.

TBMM’nin hukuki statüsü ve İstanbul Hükûmeti ve padişah ile ilişkisi, Ankara içinde de tartışılmaktadır. 1920 Nisan’ında açıldığında, Meclisin kendisini bir “kurucu” (yeni, farklı, constituent/original power) meclis olarak tanımlamadığı çok açık olmakla birlikte, TBMM’nin herhangi bir yasama döneminin sonrasında gerçekleştirilen seçimleri müteakip göreve başlayan bir türev (herhangi bir, derivative power) meclis olduğunu söylemek de mümkün değildir. TBMM kendisini, Mustafa Kemâl’in daha 19 Mart Genelgesi’nde de dile getirdiği gibi, “salâhiyet-i fevkalâdeyi haiz” bir meclis olarak tanımlamaktadır.

TBMM’nin açıldığı tarihte, Osmanlı Mebûsan Meclisi üyelerinin, TBMM’nin doğal üyeleri sayılması, saltanat kurumunun TBMM için de bir “devlet kurumu” addedilerek 1920 bütçesinden bu kamu kurumuna (saltanat ve hanedan tahsisatı) adı altında 551.012 Lira ayrılmış olması da⁴³ bu devamlılığın altını çizmektedir. Ancak tekraren belirtmekte fayda vardır ki bu devamlılık, İstanbul ve Ankara arasında bir farklılığın ve gerilimin olmadığı anlamına gelmemektedir. Ankara ve İstanbul arasındaki “farklılık”, TBMM’nin kendisini bir Kurucu İktidar (constituent power) olarak tanımlaması anlamına gelmezken, “devamlılık” da TBMM’nin Osmanlı parlamento tarihindeki herhangi bir (derivative, türev) meclis olduğu anlamına gelmemektedir.

Tarihler 1920’den 1923’e doğru akarken Ankara ve İstanbul arasındaki süreklilik/kopuş hattı da “kopuş” a doğru dümen kıracak, Lozan Antlaşması süreci hem bu düalizmin aşılmasında hem de cumhuriyetin ilanı ile birlikte konvansiyon sisteminin parlamenter sisteme doğru dönüşmesinde katalizör rolü oynayacaktır. Nitekim Lozan Antlaşması, İlk Meclisin önündeki en önemli sorular-

43 TBMM Zabıt Ceridesi, Devre:1, Cil:8, İçtima: 1, 26.2.1337 ss.435-436.

dan birisi, hatta en önemlisidir. İtilaf Devletleri, 28 Ekim 1922'de Ankara Hükûmeti'ni Lozan'da toplanacak konferansa davet ederler; Konferansa İstanbul Hükûmeti de davetlidir. Bu, üç gün sonra 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasının fitilini ateşler. Lozan görüşmeleri 20 Kasım 1922'de başlasa da 4 Şubat 1923'te görüşmeler kesilir ve savaş ihtimali yeniden ufukta belirir. Lozan Görüşmeleri 23 Nisan 1923'te tekrar başlayacak, 24 Temmuz 1923'te antlaşma imzalanacaktır.

Mecliste seçim kararı, tam da Lozan görüşmelerinin kesintiye uğradığı dönemde, 1 Nisan 1923 tarihinde alındı.⁴⁴ Bunu 3 Nisan 1923'te, seçim yasasında değişiklik yapılması takip etti. Erzurum Mebusu Süleyman Necati Bey'in, İntihâb-ı Mebûsan Kanunu Muvakkatinin tadili hakkında kanun teklifi, TBMM'de görüşülerek seçim yasasındaki değişiklikle eskiden her 50.000 erkek başına bir mebus seçilirken bu rakamın 20.000'e indirilmesi, seçmen yaşının 18'e indirilmesi, seçmek ve seçilebilmek için vergi vermek zorunluluğunun kaldırılması gibi önemli değişiklikler gerçekleştirildi. Seçimler, 28 Haziran 1923'te gerçekleştirildi. 24 Temmuz'da Lozan Antlaşması imzalandı, 2. dönem TBMM ilk toplantısını 11 Ağustos 1923'te gerçekleştirdi. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi.

2. Cumhuriyet Dönemi Siyasî Partileri Üzerine Bazı Notlar⁴⁵

2.1. Siyasî Partiler ile İlgili Arşivler Üzerine

Günümüz Türkiye'sinde, siyasî partiler ile ilgili birçok bilgiye internet ortamından erişmek mümkün. Özellikle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde kullanılan *Siparweb* yazılımı aracılığıyla, belirli yetki düzeyindeki kişiler siyasî partilerle ilgili farklı bilgileri bilgisayar ekranında görebiliyor, tasnif edebiliyor ya da partiler ile ilgili bilgiler araştırmacıların hizmetine sunulabiliyor. Ancak geçmişten günümüze siyasî partilerle ilgili bir çalışma yapmak gerektiğinde, milletvekili genel seçimlerine iştirak etmiş tüm siyasî partilerin arşivleri üzerinde çalışıldığında böylesi bir kolaylıktan yararlanmanın hayali bile mümkün değil. Söz konusu olan, yaklaşık yüz yıllık bir tarih kesiti olduğunda, bilgisayar ve internet teknolojisi yardımıyla arşiv kayıtlarına erişmek bir yana, tek bir devlet kurumunda bile tasnif edilmiş bir siyasî partiler arşivi bulmak ne yazık ki mümkün değil. Cumhuriyetin kurulduğu günden (29 Ekim 1923) günümüze kadar, siyasî partilerin devlet kurumlarına, ilgili kurumların da siyasî partilere gönderdikleri tüm belgelere, partilerin üye bilgilerine, parti program ve tüzüklerine, bu partilerde görev yapan genel başkanlarla ilgili kişisel bilgilere ve görev yaptıkları tarihlere, partilerin katıldıkları seçimlere, aldıkları oy oranlarına ve düzenledikleri kongrelere ilişkin belgelerin tümüne ulaşılacak bir arşiv yok Türkiye'de. Dahası, siyasî partiler ile ilgili arşivledikleri çeşitli belge ve bilgilerine eriştiğimiz farklı devlet kurumları, Cumhuriyet tarihinde kaç adet parti kurulduğu konusunda bile hemfikir değiller. Bu nedenle de siyasî partiler ile ilgili bilgileri birçok kaynaktan yararlanarak bir araya getirmek, karşılaştırmak ve analiz etmek gerekiyor. Bu çerçevede, belirli bir dönemde kurulan, faaliyete geçen siyasî partilerle ilgili olarak dönemin basın yayın organlarında yer alan haberler ile resmî arşiv kayıtları arasında da farklılıklar olabildiğinin altını çizmek gerekiyor. Hem araştırmanın metodolojisi gereği hem de arşiv kayıtlarını esas almamızdan dolayı *bilinen* ile *gerçek*, kimi durumlarda farklılaşabiliyor.

44 TBMM Zabıt Ceridesi: Devre I, Cilt: 28 İctima Senesi: 4, 1.4.1339.

45 Cumhuriyet döneminde kurulan siyasî partiler ile ilgili olarak bu çalışmada kullanılan 1923-2006 yıllarına ait tüm arşiv verileri KAYNAR, Mete Kaan (Ed.), (2007) *Cumhuriyet Dönemi Siyasî Partileri 1923-2006*, Ankara: İmge Yayınları isimli kitaptan alınmıştır. Siyasî partiler ile ilgili bu tarihten (2007) sonraki bilgiler, söz konusu arşivlerden yararlanılarak bu çalışma için tekrar güncellenmiştir.

Cumhuriyet döneminde kurulan siyasî partiler ile ilgili en geniş arşiv *Emniyet Genel Müdürlüğüne* aittir ve bu arşiv, *teorik olarak* Cumhuriyet dönemindeki tüm siyasî partileri kapsamaktadır. Buna rağmen -ne yazık ki- Genel Müdürlüğe bağlı *Güvenlik Daire Başkanlığındaki* yaklaşık bin klasörlük arşiv, iki nedenle Cumhuriyet Dönemi siyasî partileri ile ilgili topyekûn bir arşiv niteliği taşımamaktadır. İlk olarak, Genel Müdürlük kurulan siyasî partiler ile ilgili standart bir arşivlemeye gitmemiştir. Örneğin, bazı partilerin dosyasında, o partinin gerçekleştirdiği tüm olağan ve olağanüstü kongrelerin tarihlerini, kongrede geçen konuşmalar ile ilgili olarak görevli polis memurlarının tuttukları notları, kongrede yapılan oylamaları, seçilen kişilerin adlarını ve kaçınıcı turda kaç oyla seçildiklerini, hatta kongrenin gerçekleştirileceği binanın farklı kapılarında görev yapacak polis memurlarının ad ve soyadlarını bile bulmak mümkünken, başka bazı partiler ile ilgili dosyalar da, partinin gerçekleştirdiği kongreler ile ilgili hiçbir kayda rastlanamamaktadır. Ya da bir partinin arşivinin tutulduğu dosyada, o partide görev yapmış olan tüm genel başkanların öz geçmişlerini, partinin kaçınıcı kongresinde kaç oy alarak seçildiklerini, görev yaptıkları tarihleri, fotoğraflarını, haklarında açılmış olan davalar ile ilgili belgeleri, hatta genel başkan ile ilgili Millî İstihbarat Teşkilatı tarafından Emniyet Genel Müdürlüğüne gönderilen bilgi notlarını bile bulmak mümkünken, bir diğer parti ile ilgili olarak, genel başkan(lar)ına ilişkin herhangi bir isme dahi rastlanamamaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü arşivlerinde milletvekili genel seçimlerine iştirak etmiş siyasî partilerle ilgili özel bir arşivleme ise kesinlikle mevcut değildir. Hangi partinin seçimlere iştirak ettiği ya da etmediğini buradaki yazışmalardan yola çıkarak kestirmek neredeyse imkânsızdır.

Ne yazık ki Emniyet Genel Müdürlüğü arşivinin fiziksel koşulları da hiçbir şekilde bu arşivden yararlanmayı kolaylaştıracak nitelikte değildir. Özellikle 1980 öncesi ile ilgili arşivi metruk hâlde olup bir arşivden çok, depolanmış bir belge yığını andırmaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü arşivinin ikinci eksikliği, kendi içerisindeki ciddi çelişkileridir. Kimi partiler ile ilgili olarak hiçbir dosya tutulmamış, fakat mevcut ve/ya daha önce kurulmuş siyasî partiler ile ilgili olarak farklı tarihlerde hazırlanan listelerde, arşivlerde dosyası mevcut olmayan partilere de yer verilmiştir. Farklı tarihlerde hazırlanan bu listelerin kendi içindeki çelişkileri de cabasıdır. Örneğin, arşivlerde rastladığımız ve *Cumhuriyet Döneminde Siyasî Partiler* başlığı taşıyan ve kayıtlara uygun olduğu belirtilerek 31.01.1983 tarihinde imzalanan dört sayfalık dokümanda Türkiye İşçi Partisi'nin İstanbul'da 13.02.1961 tarihinde kurulduğu belirtilmekteyken, ne zaman hazırlandığı ile ilgili herhangi bir kayıt düşülmemiş, *Yeni Partilerin Kurucuları ve Programları Hakkında Kısa Bilgi* başlığını taşıyan on dört sayfalık belgenin 7. sayfasında ise, Kemâl Türkler, Avni Erakalın, Şaban Yıldız gibi isimler tarafından kurulan Türkiye İşçi Partisi'nin 26.09.1950 tarihinde İstanbul'da kurulup, 10.10.1950 tarihinde infisah ettiği (kapandığı) belirtilmiştir. Oysa bu belgedeki bilginin aksine, 26.09.1950 tarihinde kurulan parti Türkiye İşçi Partisi değil, kuruluşundan kısa bir süre sonra adını Demokrat İşçi Partisi olarak değiştiren ve Orhan Arsal tarafından kurulan İşçi Partisi'dir. Parti 10.10.1950 tarihinde feshedilmiştir. Benzer şekilde, *1923-2005 Yılları Arası Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri* isimli bir Emniyet Genel Müdürlüğü listesinde Öz Demokratlar Partisi'nin kuruluş tarihi 20.08.1948 olarak görülürken, listelediği partiler itibarıyla 1950'li yılların ortasında hazırlandığı anlaşılan ve *Mefsup Partiler* başlığını taşıyan bir başka listede ise, aynı partinin 27.08.1948 tarihinde kurulduğu belirtilmektedir.

Siyasî partilerin arşivleri, 1983 yılından bu yana *Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Siyasî Partiler Sicil Bürosu* tarafından da tutulmaktadır. Nitekim Yargıtay, hem 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanu-

nu'nun⁴⁶ hem de 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun⁴⁷ ilgili maddeleri ile bu konuda görevlendirilmiştir. Başsavcılığın arşivindeki tüm dosyalar belirli bir iç düzene sahiptir ve parti ile ilgili eksik bilgi ve belgelerin neler oldukları ilgili dosya kapaklarına eklenen bilgi notlarında belirtilmiştir. Fakat ne yazık ki Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, sadece 1983 sonrasında kurulan siyasî partilerin arşivlerinden sorumludur. Başsavcılıkta, 1923–1980 arasında kurulan siyasî partiler ile ilgili herhangi bir bilgi ya da belgeye ulaşmak mümkün değildir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı arşivlerinde yer alan dosyalar üzerinde yapılacak bir incelemede de partilerin seçimlere iştirak edip etmediklerini ya da elde ettikleri oylarla ilgili bir bilgi/belgeye ulaşmak mümkün değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi arşiv ve kütüphanesi de siyasî partilerle ilgili olarak yararlanılabilecek bir diğer kaynaktır. Nitekim partilerin seçim beyannameleri, geniş oranda buradaki arşivlerden yararlanarak elde edilmiştir. Bunun yanında TBMM arşivi, siyasî partilerle ilgili birçok farklı materyali elde etmeye de müsaittir.

TBMM Kütüphanesi'nden elde edilen, 1994 yılında basılmış, *Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920–1991* isimli kitap ve farklı dönemlerde basılmış TBMM Albümleri, 1923'ten günümüze milletvekilliği görevinde bulunmuş parti genel başkanlarının kişisel bilgilerine ulaşabilmenin en kestirme yoludur. TBMM Kütüphanesi'nde yer alan parti program ve tüzükleri –ki parti amblemleri genellikle tüzük ve program kitapçıklarında yer almakta, kimi zaman da amblem basılı olarak bulunamasa da bu kitapçıklarda betimlenmektedir– de siyasî partiler ile ilgili bilgi edinebilmek için önemli bir kaynaktır.

Anayasa Mahkemesi'nin siyasî partiler ile ilgili olarak verdiği ihtar ve kapatma davaları, siyasî partileri izleyebileceğimiz bir diğer arşivdir. Daha önce *Anayasa Mahkemesi Kararları Dergisi* aracılığıyla ulaşılacak olan arşive bugün internet üzerinden erişmek mümkündür.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) internet sayfasından milletvekili genel seçimlerine iştirak eden tüm siyasî partilerin seçim başarıları ile ilgili ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkündür. Çalışmanın temel kaynağının TÜİK verileri olduğunun altını çizmek gerekiyor. Yakın tarihlerde gerçekleştirilen seçimlerle ilgili olarak sadece TÜİK internet sitesinden yararlanarak bir akademik çalışma gerçekleştirmek bile mümkünken, görece daha önce gerçekleştirilen seçimler ile ilgili veriler göz önüne alındığında, TÜİK'in -ya da o zamanki ismiyle Devlet İstatistik Enstitüsü'nün- aynı hassasiyetle seçimlerle ilgili verileri işlemediği göze çarpmaktadır.

46 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 10. maddesi şöyledir: “Cumhuriyet Başsavcılığınca her siyasî parti için bir sicil dosyası tutulur. Bu sicil dosyasında: a) Kuruluş bildirisi ve ekleri, b) (Değişik: 3370–21.5.1987) Merkez organları ile, teşkilat kurdukları il, ilçe ve beldeleri, bunların organlarında görev alanların adlarını, soyadlarını, doğum yer ve tarihlerini, meslek veya sanatlarını ve ikametgâhlarını gösterir onaylı listeleri, c) Partinin faaliyetlerini düzenleyen her türlü yönetmelikler ve diğer yayınları, d) Partiye kayıtlı üyelerin, ilçelere göre (b) bendindeki bilgileri içeren listeleri, bulunur. Cumhuriyet Başsavcılığınca istenilen sicille ilgili diğer bilgi ve belgeler de bu dosyaya konulur. Siyasî partiler; (b) ve (c) bentlerindeki bilgi ve belgeler ile bunlarda ve parti tüzük ve programlarında yapılan değişiklikleri, yayın veya değişiklik tarihinden itibaren on beş gün içinde; (d) bendindeki listeler ile bunlarla ilgili değişiklikleri ise, altı ayda bir Cumhuriyet Başsavcılığına gönderirler. Siyasî partilerin kapatılmaları veya kapanmaları sicillerine işlenir. Bu sicil herkese açıktır. Soruşturma ile ilgili bilgilerin gizliliğine ilişkin hükümler saklıdır.”

47 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 27. maddesinde Yargıtay “Bizzat veya Cumhuriyet Başsavcı Başyardımcısı, Cumhuriyet Başsavcı yardımcısı marifetiyle siyasî partilerin tüzük ve programlarını ve kurucularının hukukî durumlarının Anayasa ve kanun hükümlerine uygunluğunu, kuruluşlarını takiben ve öncelikle denetlemek, faaliyetlerini takip etmek, gerektiğinde siyasî parti, siyasî parti üyesi veya kuruluşu hakkında mahallinde denetleme, inceleme ve soruşturma yapmak, yaptırmak... Siyasî partilerin kapatılması hakkında dava açmak... Siyasî partiler ve diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek” ile görevlendirilmiştir.

TÜİK'in arşivlerinde dahi, özellikle 40'lı yıllarda gerçekleştirilen seçimlerle ilgili birbiriyle çelişen verilere ya da bilgi boşluklarına rastlanabilmektedir. Üstelik TÜİK'in bazı konulardaki bilgi/belge eksikliklerini başka çalışmalara atıf yaparak doldurmaya çalıştığı da gözlemlenmektedir. Örneğin, TÜİK'in *Cumhuriyet'ten Günümüze Milletvekili Seçimleri: 1923-2002* (ve daha sonra bu çalışmanın güncellenmiş versiyonu olarak tanımlanabilecek olan *Milletvekili Genel Seçimleri 1923 - 2011*) başlıklı çalışmalarında yer alan *Milletvekili Genel Seçimlerinde Uygulanan Seçim Sistemleri, Seçime Katılan ve Meclis'e Giren Siyasî Partiler* başlıklı tabloda, 1946 seçimlerine sadece Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti ve Millî Kalkınma Partisi isimli partilerin katıldığı belirtilmektedir. Ancak tabloya verilen dipnotta, Tarık Zafer Tunaya'nın kaleme aldığı *Türkiye'de Siyasî Partiler: 1859-1952* isimli kitaptaki bilgilere referansla "*Tunaya'ya göre 1946 seçimlerine CHP (Cumhuriyet Halk Partisi), DP (Demokrat Parti) ve MKP (Millî Kalkınma Partisi)'nin yanı sıra, Liberal Demokrat Parti, Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi ile Yalnız Vatan İçin Partisi de katılmıştır*" notu eklenmiştir. 1946 seçimlerine hangi partinin katıldığı ve kaç oy aldığı ya da Liberal Demokrat Parti'nin veya Yalnız Vatan İçin Partisi'nin de seçimlere katılıp katılmadığı tartışmaları bir yana, TÜİK'in söz konusu tabloya ilave ettiği ve yukarıdaki alıntıda aktarılan bu dipnotu maalesef şu şekilde de değerlendirmek mümkün görünüyor: Sorumlulukları arasında Türkiye'deki seçimlerle ilgili istatistiki bilgileri de derlemek olan bir kamu kurumunun, bir siyasî partinin seçimlere katılıp katılmadığı ile ilgili olarak bir akademisyene referans vermesi, Türkiye'de arşiv ve istatistiki bilgilerin niteliği hakkında da fikir vermektedir.

TÜİK'in çalışmasının *Siyasî Parti ve Bağımsızlara Göre İllerin Çıkardığı Milletvekili Sayısı, 1946* başlıklı tablosunda ise, yine aynı çalışmada 1946 seçimlerine iştirak ettiği belirtilen Millî Kalkınma Partisi'nin adına dahi rastlanmamaktadır. Bilgi Edinme Kanunundan yararlanılarak bu konu TÜİK'e sorulmuş, Millî Kalkınma Partisi'nin oy oranı az olduğundan tabloya dâhil edilmediği yanıtı alınmıştır. Oysa söz konusu tabloda bu konu ile ilgili bir bilgi veya uyarı dahi bulunmamaktadır. Kaldı ki yine Tunaya'dan (1995: 640) öğrendiğimize göre, parti 10 ilde seçime katılmış, sadece İstanbul'da 20 aday göstermiş ve 121.353 oy almıştır.

TÜİK'in söz konusu çalışmasında, Türkiye'de mevcut olmayan partilerin de genel seçimlere katıldığı gözlenmektedir. Çalışmada yer alan 1950, 1954, 1957, 1961, 1965, 1969, 1973 ve 1977 *Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları* başlıklı tabloda, Köylü Partisi'nin 1954 seçimlerine katıldığı ve 50.935 (% 0,6) oy aldığı belirtilmiştir. Oysa Cumhuriyet Dönemi'nde bu isimle bir parti kurulmamıştır: Çiftçi ve Köylü Partisi, Emekçi ve Köylü Partisi, Ergenekon Köylü ve İşçi Partisi, Liberal Köylü Partisi, Türkiye Köylü Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Yeni Köylü Partisi ve Türkiye İşçi Köylü Partisi isimlerinde partiler kurulmuştur; ama Köylü Partisi adı altında bir parti kurulmamış ve seçimlere katılmamıştır. Adında "köylü" ifadesi geçen partilerden 1954 seçimlerinde faaliyette olan tek parti ise, Türkiye Köylü Partisi'dir. Bu konu ile ilgili olarak, Bilgi Edinme Kanunu aracılığıyla TÜİK'e, çalışmada Köylü Partisi olarak anılan partinin resmî isminin Türkiye Köylü Partisi olup olmadığı sorulmuştur. TÜİK, 1954 seçimlerine Köylü Partisi'nin katıldığı iddiasında ısrar ederek, söz konusu bilginin devlet arşivlerinde de bulunduğunu belirtmiştir. Oysa Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde B.C.A.18.05.1957 F.K. 030.01, Y.N. 20.118.5 No'lu kayıtla bulunan belgede, İstanbul Emniyet Müdürlüğünden telefon ile alınan bir bilgi notuna yer verilmekte ve sadece "*Köylü Partisi Başkanı Tahsin Demiray'ın 17.05.1957 Cuma günü yaptığı basın toplantısında [üzeri çizilmiş] temas ettiği mevzulara ait hülasa*"dan bahsedilmektedir. Kuvvetle muhtemeldir ki telefon aracılığı ile aktarılan bu bilgi notunda görevli memur, partinin hukuki adı olan Türkiye Köylü Partisi'ni kullanmak yerine partiyi "*Köylü Partisi*" olarak anmayı tercih etmiştir. Nitekim pek çok kaynakta da Tahsin

Demiray'ın Türkiye Köylü Partisi Genel Başkanı olduğu belirtilmektedir. Ama TÜİK bu ayrıntıyı atlayarak, olmayan “Köylü Partisi”ni seçimlere dâhil edebilmiştir.

Her ne kadar içerisinde kimi tartışmalı ve yanlış bilgilere yer verse de TÜİK'in yukarıda anılan çalışmasının ve şu anda da faaliyette olan internet sayfasının, Cumhuriyet Dönemi'nde yapılan seçimler ve bu seçimlerde siyasî partilerin aldıkları oy oranları ile ilgili olarak ortaya konulmuş en kapsamlı kaynak olduğunu da belirtmeden geçmemek gerekir.

Başbakanlık Devlet Arşivleri'nin konuyla ilgili arşivi de siyasî partilerin resmî tarihinin yazılabilmesi açısından oldukça sınırlı bir kapasiteye sahiptir. Gerek arşivlerde 1970'lerden sonraki belgelere ulaşamaması, gerekse kimi konularda ayrıntılı belgelere –örneğin Ergenekon Köylü ve İşçi Partisi Genel Başkanı Arif Hikmet Adsız'ın dönemin başbakanı Şükrü Saraçoğlu'na çektiği ve partinin 1.500 TL'ye ihtiyacı olduğundan bahseden telgraf metnine, Nur talebelerinden Mehmet Acel, Hasan Çalışkan ve arkadaşlarının Adnan Menderes'e yazdıkları ve Saidi Nursi'nin Demokrat Parti ile ilgili görüşlerinin özetlendiği mektuba ya da dönemin Çalışma Bakanı'nın Başbakanlık Yüksek Makamı'na hitaben yazdığı ve Bursa'da Liberal Demokrat Parti binası kapısı üzerine “işsizlere iş ve işçi arayanlara işçi bulunur” ibareli bir levha astığı için Bursa Valiliği'ne yazılan yazıdan bahseden bir belgeye– ulaşmak mümkünken, Cumhuriyet Dönemi'nde kurulan siyasî partilerin resmî belgelere dayalı tarihini yazarken ihtiyaç duyulan çoğu belgeye ulaşamaması önemli sorunlara yol açmaktadır.

Genelkurmay Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Başkanlığı arşivi de 1983 seçimleri öncesinde yaşanan veto krizlerinin izlerini sürebilmemiz açısından önemli materyaller barındıran bir arşivdi. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün siyasî partiler ile ilgili, özellikle de 1983–1987 dönemine ait dosyalarında yer alan belgelere bakıldığında da askerlerin dönemin siyasî partilerinin kurucular kurulu listelerini onayladıklarını okuyabiliyorduk. Söz konusu belgelerde, o dönemde kurulan siyasî partilerin kurucular kurulu listelerinin Millî Güvenlik Konseyine gittiği ve asker rütbeli kişilerin imzasıyla Emniyet Genel Müdürlüğü'ne gönderilen ve çoğu gizlilik özelliği taşıyan yazılarda da kurucular kurulu listesindeki bazı isimlerin üzerlerinin kırmızı kalemle çizilerek “veto” edildiği görülmektedir. Fakat Emniyet Genel Müdürlüğü arşivlerinde çalışmamız için bize verilen izin uyarınca, üzerinde gizli ibaresi bulunan dosyalara referans vermemiz yasaktı ve eğer Genelkurmay Başkanlığı arşivlerine girebilirsek Emniyet Genel Müdürlüğü'nde referans veremediğimiz arşivlere de ulaşmamız, veto kararları ile ilgili tüm yazışmalara erişmemiz mümkün olacaktı. Oysa Genelkurmay Başkanlığı'ndan tek bir belge ve tek bir bilgi ile döndük: Bakanlar Kurulu'nun 31.01.2002 Tarih ve 2002/3681 sayılı, 24682 sayılı Resmî Gazete'de 01.03.2002 tarihinde yayımlanan “Devlet Arşivlerinde Araştırma ve İnceleme Yapmak İsteyen Türk veya Yabancı Uyruklu Gerçek veya Tüzel Kişilerin Tabi Olacakları Esaslar” başlıklı kararıydı. Bu kararın 2. maddesine göre bir belge üzerinde araştırma yapabilmek için, belgenin tasnif edilmiş olması ve belgenin son işlem tarihi üzerinden otuz yıl geçmiş olması gerekmektedir. Ne yazık ki bizim istediğimiz belgelerin üzerinden ne otuz yıl geçmiş(!) ne de belgeler tasnif edilmişti. Oysa bu belgeler, milletvekili genel seçimlerine katılmaları, partilerin kurucular kurullarının veto edilmesi yoluyla bir şekilde engellenen siyasî partiler ile ilgili çoğu arşiv belgesini elden geçirebilmemiz açısından oldukça önemliydi.

Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı'nın arşivlerinde çalışma talebimize ise olumsuz yanıt verilmiştir. Müsteşarlık, 13.12.2005 Tarih ve 11.011.01.153-525/30521 sayılı cevabında “...isimli proje kapsamında bilgi talep edilen legal siyasî partiler, teşkilatımızın iştigal konuları arasında bulunmamaktadır” diyerek, arşivlerinde çalışmamızı uygun görmedi. Oysa yine Emniyet Genel Müdürlüğü arşivlerinde Millî İstihbarat Teşkilatının, kimi siyasî partiler ve genel başkanlar hakkında gönder-

dikleri yazılara rastlamış fakat yukarıda andığımız nedenlerle belgeleri kullanamamıştık. Nitekim bizi Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı arşivlerini incelemeye iten tek neden de yine bu olmuştu.

Genelkurmay Başkanlığı ATASE Başkanlığı ve Millî İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığındaki mesaimizde, Mete Tunçay'ın *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetiminin Kurulması* kitabında belirttiği kimi hususlarda ne kadar da haklı olduğunu gördük. Tunçay (2005: 2) söz konusu kitabında "...günümüze daha yakın dönemlere geldikçe, devletlerin güvenlik endişesiyle arşiv malzemelerini araştırmacılara açmamaları gibi büsbütün başka bir boyut[un] da işin içine" girdiğini belirtmektedir.

2.2. Siyasî Partiler Tarihi Çalışmaları ile İlgili Bazı Metodolojik Sorunlar ve Hatırlatmalar

Siyasî partiler tarihi ile ilgili olarak yapılacak bir çalışmada ilk olarak şu hususla ilgili tavrın açık ve net bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir: Çalışma, siyasî partilerin *siyasî izlerini* mi sürmeye çalışacaktır, yoksa *hukuki ve kurumsal izlerini* mi? Bu tercih, çalışmanın seyrini birçok açıdan etkileyecek stratejik bir tercihtir. Örneğin, partilerin sadece siyasî tarihleri izlenecekse başka bir Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Demokrat Parti, Genç Parti yahut da Türkiye Komünist Partisi tarihi ortaya çıkacaktır; yok, sadece, hukuki ve kurumsal öz geçmişleri takip edilecekse bambaşka bir tarihle karşılaşılacaktır. Bu durumda da bu ve bunlara benzer diğer partilerin katıldıkları seçimler, bu seçimlerde aldıkları oylar ve parlamentoda temsil durumları ile ilgili olarak izlenmesi gereken tarihsel süreç de farklı olacaktır. Özetle, siyasî partilerin hukuki ve kurumsal izlerinin takip edilmesi, milletvekili genel seçimlerine iştirak eden siyasî partilerin izlerini sürerken bizi farklı bir mecraya yönleltecektir.

Bu açıdan, milletvekili genel seçimlerine iştirak eden partilerin izlerini sürebilmek için ilk başta siyasî partilerin (hukuki) açılış ve kapanış tarihleri ve kapanış nedenlerine dikkat etmek gerektiğinin altı çizilmelidir. Sadece şu örneği akılda tutmak bile, milletvekili genel seçimlerine iştirak eden siyasî partiler ile ilgili bir çalışmada partilerin hukuki açılış ve kapanış tarihleri ile (yeniden) açılış ve kapanış nedenlerine neden dikkat etmemiz gerektiğini göstermek için yeterli olacaktır. Örneğin 1946 yılında kurulan Demokrat Parti, Ankara 4. Asliye Hukuk Hâkimliği tarafından 29.09.1960 tarihinde kapatılmıştır. Partinin 27 Mayıs Darbesi'nin ardından darbecilerin emri ile kapatıldığı siyasî bir realite olmasına karşın hukuki olarak Demokrat Parti sivil mahkeme aracılığı ile kapatılmış görünmektedir. 12.12.1974 tarihinde 1834 sayılı Kanun ile Demokrat Parti isim ve ambleminin kullanılmasına izin verilmesinden sonra parti 22.01.1975 tarihinde yeniden açılmış; 12 Eylül Darbesi'nden sonra 16.10.1981 tarihinde parti ikinci defa Millî Güvenlik Konseyi kararı ile kapatılmıştır. 1946'da kurulup Ankara 4. Asliye Hukuk Hâkimliğinin 29.09.1960 gün ve 1960/570 Esas, 1960/784 Karar sayılı ilamı ile kapatılan Demokrat Parti 29.11.1992 tarihinde tekrar açılırken; 22.01.1975 günü, 23.12.1974 gün ve 1834 sayılı Yasa uyarınca kurulup 16.10.1981 gün ve 2533 sayılı Yasa ile kapatılan Demokrat Parti ise 12.12.1992 tarihinde tekrar açılma kararı alır. Nitekim bu partiler hakkında kapatma davası açılır ve aynı anda mevcut iki Demokrat Parti'den "1960 yılında mahkeme kararı ile kapatılan Demokrat Parti'nin -bir başka ifade ile Hayrettin Erkmen'in genel başkanı olduğu Demokrat Parti'nin- bu ismi kullanabileceğine, Nejati Turgut genel başkanlığındaki Demokrat Parti'nin ise ismini değiştirmesine karar verilir.⁴⁸

48 Demokrat Parti'nin kapatılması ile ilgili olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 10.03.1994 günlü SP.47.Hz.1993/23 sayılı İddianame'sinde ve Anayasa Mahkemesinin bu dava (Esas Sayısı:1994/1 (Siyasî Parti – Kapatma) Karar Sayısı:1994/3 Karar Günü:13.9.1994) ile ilgili olarak Resmî Gazete'de (Tarih:15.02.1995, Sayı: 22203) yayınlanan kapatma kararında,

Parti 27.05.2007 tarihinde Doğru Yol Partisi ile birleşerek siyasî yaşamdan çekilmiş; Doğru Yol Partisi ise, ismini Demokrat Parti olarak değiştirmiştir. Burada 1960'ta kapatılan ve 1975'te tekrar açılan partinin aynı parti, aynı kurumsal kimlik (Demokrat Parti) olduğuna dikkat etmemiz gerekiyor. 17.05.2007 tarihinde kurulan Demokrat Parti ise ilk Demokrat Parti'nin kurumsal ve hukuki anlamda devamı değildir ancak siyasî olarak devamı olduğu iddiasındadır.

Görüldüğü gibi, siyasî parti arşivleri ile ilgili bazı metodolojik sorunlara dikkat edilmediğinde, bir partinin geçmişe dönük izlerini takip etmek de oldukça zorlaşabiliyor. Bu zorluk, özellikle seçimlere iştirak eden partilerin kurumsal kimliklerinin takip edilmesi sürecinde ortaya çıkmaktadır.

Benzer şekilde, milletvekili genel seçimlerine katılan partinin hangi parti olduğunu kestirebilmek için, ikinci olarak, birleşen partilerin hangi kurumsal kimlik altında bir araya geldikleri, aynı isimle farklı tarihlerde kurulan siyasî partiler arasındaki (siyasî değil) hukuki ve kurumsal ilişkilerin devamlılığı gibi birçok soruna da dikkat etmek gerekmektedir. Örneğin, Milliyetçi Hareket Partisi bu yönden çok dikkatli bir şekilde tetkik edilmezse partinin hangi seçimlere hangi kurumsal kimlik altında girdiği de net bir şekilde belirlenemeyecektir. Milliyetçi Hareket Partisi'nin kurumsal kimliğindeki dönüşümlere ilerleyen sayfalarda ayrıntılarıyla değinilecektir.

Üçüncü bir husus olarak, basında siyasî partilerin birleşme, açılma, kapanma vb. durumları ile ilgili haberlerin konuyu iyice karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hâle getirdiğinin de altını çizmek gerekiyor. Resmî anlamda kurulan, faaliyete geçen, birleşen, kapanan ya da en önemlisi seçimlere katıldığı ile ilgili haberler yapılan siyasî partilerle ilgili olarak medyada yer alan haberler ile resmî belgeler arasında farklılıklar olabiliyor; siyasal gelişmelerle arşiv kayıtlarının birbirlerini tekdüz ettikleri birçok örnek mevcuttur. Oysa daha önce de ifade edildiği gibi, bu çalışma için önemli ve belirleyici olan, siyasî partilerin arşivlerdeki izlerini sürmektir.

Bir örnek vermek gerekirse, 12.02.1961 tarihindeki *Milliyet* gazetesinin birinci sayfasında “Ankara’da Dün Altı Parti Kuruldu”⁴⁹ başlıklı haberde Türk İşçi Çiftçi Partisi’nin de adı geçmektedir.

siyasî tarihimizde farklı tarihlerde kurulan, kapanan, kapatılan hukuki hukuki manada “farklı” ama siyasî manada her biri 1946’da Celâl Bayar genel başkanlığında kurulan Demokrat Parti’nin halefi olma iddiasındaki partilerin serencamı şu şekilde özetlenmektedir: Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 10.3.1994 günlü SP.47.Hz.1993/23 sayılı İddianame’sindeki ifadeler şu şekildedir: “19.6.1992 gün ve 3821 sayılı Yasa’nın yürürlüğe girmesinden sonra; 7.1.1946 günü kurulup, Ankara 4. Asliye Hukuk Hâkimliği’nin 29.9.1960 gün ve 1960/570 Esas, 1960/784 karar sayılı ilâmı ile kapatılan Demokrat Parti’nin 29.11.1992 tarihinde, 22.1.1975 günü, 23.12.1974 gün ve 1834 sayılı Yasa uyarınca kurulup, 16.10.1981 gün ve 2533 sayılı Yasa ile kapatılan Demokrat Parti’nin ise 12.12.1992 tarihinde, Kongrelerini yaparak aynı adı taşıyan birbirinden farklı iki siyasî partinin yeniden açılıp tüzel kişilik kazandıkları parti sicil dosyalarına intikal eden belgelerin incelenmesinden anlaşılmış, 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasasının 9. maddesi uyarınca davalı siyasî partiye, önce 12.1.1993 gün ve 1993/7 sayılı yazı gönderilmiş, 3.2.1993 gün ve sayısız karşılık yazıları dikkate alınarak bu kez 11.2.1993 gün ve 199/7 sayılı yazı ile, aynı adı taşıyan diğer siyasî partiden ayırt edilmelerine olanak verecek biçimde parti adının düzenlenmesi ve yazımızın tebliğinden itibaren 30 gün içinde sonucundan bilgi verilmesi istenmiş, istemin öngörülen sürede yerine getirilmemesi hâlinde bu konuda Anayasa Mahkemesine ihtar davası açılacağı da ifade edilmişti. Yazımız 18.2.1993 günü davalı siyasî partiye tebliğ edilmesine rağmen öngörülen sürede gereğinin yerine getirilmemesi üzerine bu kez Cumhuriyet Başsavcılığımızca; Anayasa Mahkemesi kararında da Demokrat Partilerden birinin kapatılması şöyle karara bağlanır: “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 10.3.1994 günlü, SP.47 Hz.1993/23 sayılı İddianamesi’nde 19.6.1992 günlü, 3821 sayılı Yasa’nın 1., 2., 4. ve 6. maddeleri gereğince “Demokrat Parti” ismi 1946 yılında kurulan ve 1960 yılında mahkeme kararı ile kapatılan Demokrat Parti tarafından kullanılabileceğinden, 1975 yılında kurulup 16.10.1981 günlü, 2533 sayılı Yasa ile feshedilen Parti tarafından bu ismin kullanılması nedeniyle Anayasa Mahkemesi’nce verilen ihtar rağmen, Yasa’ya aykırı durumunun düzeltilmesi için 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası’nın 104/2. maddesi gereğince kendisine tanınan sürede ihtar konusu aykırılığı gidermeyerek sürdüren bu Parti’nin kapatılmasına karar verilmesi istenmekle gereği görüşülüp düşünüldü: Davalı Parti’nin 2820 sayılı Siyasî Partiler Yasası’nın 104/2. maddesi gereğince KAPATILMASINA, Davalı Parti’nin tüm mallarının 2820 sayılı Yasa’nın 107. maddesi gereğince Hazine’ye geçmesine, Gereğinin Bakanlar Kurulu’nca yerine getirilmesi için karar örneğinin, 2820 sayılı Yasa’nın 107. maddesine göre Başbakanlığa ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’na gönderilmesine, 13.9.1994 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.”

49 12.11.1961 tarihli *Milliyet* gazetesinde yer alan haber tam olarak şu şekildedir: “Ankara’da Dün Altı Parti Kuruldu. Kurulan partiler şunlar: Memleketçi Parti, Cumhuriyetçi Mesleki Islahat Partisi, Mutedil Liberal Parti, Adalet Partisi, Türk İşçi Çiftçi Partisi”.

Oysa arşiv kayıtlarına göre kurulan partinin adı “Türk” değil “Türkiye İşçi Çiftçi Partisi”dir ve resmî kuruluş tarihi de basında yer aldığı gibi 11.02.1961 değil, 30.03.1961’dir. Mutedil Liberal Parti’nin kuruluş tarihi de arşiv kayıtlarında, haberde yazıldığı gibi 11.02.1961 olarak değil, 06.02.1961 olarak görülmektedir. Benzer şekilde, basında seçimlere iştirak ettiğine dair haberlere rastlanan bir partiye ilgili resmî kayıtları incelediğimizde o siyasî partinin, başka bir partinin kurumsal kimliği altında seçimlere girdiğini ya da aslında kurumsal olarak seçimlere iştirak etmeyip bağımsız adayları aracılığıyla seçimlere dâhil olduğunu görebilmek de mümkündür.

Partilerin basına da yansıyan siyasî kuruluş tarihleri ile resmî kuruluş tarihleri arasında farklar bazen günleri, ayları değil yılları dahi bulabilmektedir. Örneğin 14.07.1919’da ilk komitesini oluşturarak kuruluşunu Enternasyonal’e bildirmesine ve bu tarihten 2001 yılının son aylarına kadar illegal olarak siyasî varlığını devam ettirmesine rağmen 11.11.2001 tarihinde legal düzlemde siyasî faaliyetlerine devam etme kararı alan ve bu tarihten sonraki tüm milletvekili genel seçimlerine iştirak etmiş olan Türkiye Komünist Partisi’nin kuruluş tarihi, bu çalışmada 06.08.1993 olarak görülmektedir. Bu farklılığı şöyle izah edebiliriz: İlk olarak, Türkiye Komünist Partisi kurulduğu 1919 yılından 2001 yılının Kasım ayına kadar legal düzlemde örgütlenmediğinden, arşivlerde böyle bir partinin varlığına rastlanmamaktadır. Bir başka ifadeyle, söz konusu tarih aralığında Türkiye Komünist Partisi siyasî olarak vardır ama hukuki olarak mevcut değildir. İkincisi, partinin kuruluşu ile ilgili olarak 2001 Kasım’ında medyada çıkan haberlere göz atıldığında, Türkiye Komünist Partisi’nin “kuruluşu” (!) ile ilgili bilgilere rast gelinmektedir. Oysa arşivler, partinin kuruluş tarihi olarak, ne 1919 tarihini, ne de 2001 tarihini göstermektedir. Şöyle ki Sosyalist İktidar Partisi, 06.08.1993 tarihinde kurulmuş bir siyasî partidir. Komünist Parti ise, 19.07.2000 tarihinde siyasî hayata iştirak etmiştir. Komünist Parti, 09.11.2001 tarihindeki kurucular kurulu toplantısında Sosyalist İktidar Partisi ile birleşmek üzere kendini feshetme kararı almış, Sosyalist İktidar Partisi’nin 11.11.2001 tarihindeki 6. Olağanüstü Büyük Kongresinde bu birleşme gerçekleşmiş ve aynı kongrede Sosyalist İktidar Partisi adını, “Türkiye Komünist Partisi” olarak değiştirme kararı almıştır. Özetle, elimizde 2001 Kasım’ında kurulmuş bir Türkiye Komünist Partisi yoktur; 06.08.1993 tarihinde tüzel kişilik kazanan ve 2001 yılında adını değiştiren bir siyasî parti vardır. O siyasî parti de Sosyalist İktidar Partisi’dir. Bir başka ifadeyle, milletvekili genel seçimlerine iştirak etmekte olan siyasî parti, Türkiye Komünist Partisi (19.07.2000) değil aslında ismini Türkiye Komünist Partisi olarak değiştiren Sosyalist İktidar Partisi’dir (06.08.1993).

Siyasî partiler tarihimizde, hem partinin kuruluş tarihinin kamuoyunda bilindiğinden farklı olduğu hem de kamuoyunda tanınan partinin değil bambaşka bir tüzel kişiliğin (siyasî partinin) isim değiştirerek milletvekili genel seçimlerine iştirak ettiği bazı örneklerle de rastlanabilmektedir. Örneğin, 2007 seçimlerinde Demokratik Sol Parti’nin, 2011 seçimlerinde ise Barış ve Demokrasi Partisi’nin milletvekili genel seçimlerine katıldıklarına dair basında çıkan haberlere rastlamak mümkündür. Hatırlatmak gerekiyor ki siyasî anlamda bu partilerin seçimlere iştirak ettiklerini söylemek de yanlış olmayacaktır lakin hukuki ve kurumsal düzlemde ise realite, siyasî olarak tezahür edenin tersinedir. Nitekim Demokratik Sol Partililer, 2007 seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi tüzel kişiliği içerisinde katılmış; 2011 seçimlerinde Barış ve Demokrasi Partisi ise seçimlere kurumsal olarak iştirak etmeyip bağımsız milletvekilliği yoluyla TBMM’ye girmişlerdi.

Genç Parti de bu konuda farklı bir örnek olarak değerlendirilebilir. Siyasî partiler tarihimizde birbirinden farklı tarihlerde kurulmuş, birinin birkaç milletvekili genel seçimlerine iştirak ettiği, diğerinin ise birkaç aylık siyasî faaliyetin ardından feshedildiği, aynı isimde iki Genç Parti vardır. Önce, Genç Parti ve onun Genel Başkanı Cem Cengiz Uzan ile ilgili medyaya yansıyan ve siyasî

kamuoyunda tartışılan popüler siyasî gelişmeleri şöyle özetleyelim: Cem Cengiz Uzan, 2002 yılında Genç Parti'yi kurmuş, parti 2002 yılındaki genel seçimlerde oyların % 7,2'sini almıştır. Oysa basına yansıyan siyasî gelişmelerle hukuki gelişmeler aynı paralelde değildir. Hukuki düzlemde yaşanan gelişmeler ise şu şekilde tezahür etmiştir: Bir siyasî parti kurarak siyasî faaliyette bulunmak isteyen Cem Cengiz Uzan, 10.07.2002 tarihinde Genç Parti'yi kurarak partinin genel başkanlığına seçilmiştir. Partinin kuruluşundan kısa bir süre sonra genel seçim kararı alınmış ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 36. maddesine göre, seçim kararının alındığı tarihten en az altı ay önce kurulmayan siyasî partilerin –dolayısıyla Genç Parti'nin de– seçimlere katılmasına izin verilmemiştir. Genç Parti'nin seçimlere katılım hakkı elde edememesi üzerine, 01.08.2002 tarihinde Cem Cengiz Uzan, Genç Parti Genel Başkanlığından istifa etmiştir. 23.11.1992 tarihinde tüzel kişilik kazanan Yeniden Doğuş Partisi'nin 23.08.2002 tarihindeki Olağanüstü Büyük Kongresinde ise Cem Cengiz Uzan, bu kez Yeniden Doğuş Partisi Genel Başkanlığına seçilmiş, aynı kongrede Genç Parti, Yeniden Doğuş Partisi'ne katılmak üzere feshedilmiş ve Yeniden Doğuş Partisi, ismini Genç Parti olarak değiştirmiştir. Dolayısıyla, birbirinden farklı iki tüzel kişilik olarak iki tane Genç Parti ortaya çıkmıştır. Birisi 2002 yılında Cem Cengiz Uzan tarafından kurulan ve yaklaşık bir ay sonra 02.08.2002 tarihinde Yeniden Doğuş Partisi'ne katılarak siyasal yaşamdan çekilen Genç Parti, diğeri de 1992'de kurulan ve daha sonra adını Genç Parti olarak değiştiren Yeniden Doğuş Partisi. İşte tam da bu nedenle, siyasî partilerin hukuki izleri sürüldüğünde iki tane (ama aslında birbirinden farklı tüzel kişilikler olarak) “Genç Parti” olduğu dikkat çekecektir. Bu “Genç Parti”lerin her ikisinin kuruluş tarihlerinin de medyaya yansıyan tarihlerden farklı olduklarını da notlarımıza ekleyelim.

Benzer bir durum Cumhuriyet Halk Partisi için de geçerlidir. Siyasî partiler tarihimizde iki adet Cumhuriyet Halk Partisi bulunmaktadır ki bunlardan sadece bir tanesi milletvekili genel seçimlerine iştirak etmiştir. CHP'lerden birincisi 11.09.1923'te Mustafa Kemâl Atatürk tarafından kurulan Cumhuriyet Halk Partisi'dir. Parti 16.10.1981 tarihinde kapatılmış, 2533 sayılı Kanunla Kapatılan Siyasî Partilerin Yeniden Açılmasına İmkân Veren 03.07.1992 Tarih, 3821 sayılı Kanunla tekrar açılmıştır. Dolayısıyla 1923'te kurulan ve 1992'de tekrar açılan Cumhuriyet Halk Partisi aynı tüzel kişilik, aynı siyasî partidir. Oysa aynı şey 20.12.1989 tarihinde Selahattin Bingöl tarafından kurulan (Cumhuriyet) Halk Partisi⁵⁰ için geçerli değildir. 1989'da kurulan parti, 1923'te kurulan Cumhuriyet Halk Partisi'nin siyasî mirasçısı olarak kurulmasına; her iki parti de benzer kitlelere hitap etmelerine, benzer siyasal gelenekleri temsil etmelerine, aynı isim ve amblemi kullanmalarına karşın, 1989'da kurulan Cumhuriyet Halk Partisi, 1923'te kurulan adaşından farklı bir tüzel kişilik-

50 1989 yılında –Cumhuriyet Halk Partisi'nin 16.10.1981'de çıkarılan 2533 sayılı Kanun ile kapatılmasından sonra, 03.07.1992 tarih ve 3821 sayılı Kanun ile tekrar açılmasına izin verilmeden önce– parti çevreleri Halk Partisi adı ile, kapatılan Cumhuriyet Halk Partisi'nin amblemini kullanan (daha doğrusu taklit eden) ve kapatılan partinin siyasî mirasçısı olduğunu beyan eden bir parti kurma girişiminde bulunarak, 20.12.1989 tarihinde Halk Partisi'nin kuruluş dilekçesini İçişleri Bakanlığı'na verdiler. Partinin genel başkanlığını 1950 doğumlu Ağırlı bir tüccar olan Selahattin Bingöl yürütmekteydi. Halk Partisi kurucuları, 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununun 14. maddesi 8. fıkrası uyarınca, Büyük Kongre yetkisini kullanan davalı siyasî partinin Kurucular Kurulu, 13.07.1990 tarihinde toplanarak partinin adını Cumhuriyet Halk Partisi olarak değiştirdi. (Anayasa Mahkemesi'nin dava açması üzerine toplanan Kurucular Kurulu 25.01.1991 tarihinde partinin isminden Cumhuriyet ibaresini tekrar kaldırdı.) Fakat Halk Partisi adıyla açılan ve adını Cumhuriyet Halk Partisi olarak değiştiren bu partinin kapatılması istemiyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 04.10.1990 Tarih SP.27. Hz.1990/45 sayılı iddianamesiyle Anayasa Mahkemesinde dava açıldı. Anayasa Mahkemesi tarafından 24.09.1991 (Esas: 1990/2, Karar: 1991/2) karara bağlanan davada, Cumhuriyet Halk Partisi'nin SPK'nın 101-a maddesi uyarınca kapatılmasına, aynı Kanun'un 107. maddesi uyarınca bütün mallarının hazineye geçmesine (Cumhuriyet Halk Partisi'nin mal varlığının hazineye geçmesiyle ilgili olarak ayrıca bk. Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü 27.09.1991 Tarih, K.K. Genel Müdürlüğü 07/196-143/05736 sayılı belge) karar verilmiştir. Bu konu ile ilgili olarak ayrıca bk. Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 25.09.1981 Tarih, 1111 sayılı belge.

tir. Nitekim ikinci Cumhuriyet Halk Partisi, Anayasa Mahkemesinin 24.09.1991 tarihinde aldığı kararla kapatılarak siyasî hayattan çekilmiş; hiçbir milletvekili genel seçimine iştirak etmemiştir.

Bu konuda verilebilecek bir diğer örnek, Milliyetçi Hareket Partisi'dir. Siyasal açıdan 1969'da kurulduğunu, 1981'de kapatıldığını ve 1992 yılında tekrar açılarak siyasal yaşamına devam ettiğini bildiğimiz parti, çalışmamızda iki ayrı yerde ve çok farklı tarihlerde kurulmuş olarak gösterilmektedir. Üstelik bu Milliyetçi Hareket Partilerinin her ikisi de milletvekili genel seçimlerine iştirak etmiştir. Nitekim gerçekte hukuken birbiriyle ilgisi olmayan iki ayrı Milliyetçi Hareket Partisi bulunmaktadır ve hiçbirisi 1969 yılında kurulmamıştır. Arşivlerden yola çıkarak konuşmak gerekirse, ilk Milliyetçi Hareket Partisi'nin 1954 Şubat'ında kurulduğunu söylemek mümkündür. 1954 yılında Cumhuriyetçi Millet Partisi adı ile tüzel kişilik kazanan parti, daha sonra adını Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi olarak değiştirmiş, Alparslan Türkeş'in genel başkan seçilmesini takiben, 1969 yılında da parti adının, Milliyetçi Hareket Partisi olmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla, siyasî gelişmelere bakarak 1969 yılında kurulduğu söylenebilecek partinin hukuki olarak aslında 1954 yılında tüzel kişilik kazandığını görmekteyiz. Bu parti 12 Eylül Darbesi ile kapatılmış ve 3821 sayılı Kanun'dan yararlanarak açıldığı gün olan 27.12.1992 tarihinde, Milliyetçi Çalışma Partisi'ne katılarak tüzel kişiliğini sona erdirmiştir. Diğer Milliyetçi Hareket Partisi ise, 1983 yılında Muhafazakâr Parti adı ile açılmıştır. Muhafazakâr Parti, 1985 Kasım'ındaki 1. Olağan Büyük Kurultay'ında adını Milliyetçi Çalışma Partisi olarak değiştirmiştir. 1954 yılında tüzel kişilik kazanan Milliyetçi Hareket Partisi'nin Milliyetçi Çalışma Partisi'ne katılımından sonra, Milliyetçi Çalışma Partisi adını Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirmiştir. Özetle resmî belgelerden yola çıkarak konuşulduğunda, siyasî partiler tarihimizde birbirinden farklı tüzel kişiliklere sahip iki Milliyetçi Hareket Partisi vardır; bugün siyasal yaşamına devam etmekte olanı ise 1983 yılında Muhafazakâr Parti adı ile kurulan Milliyetçi Hareket Partisi'dir.

Siyasî parti tarihimiz irdelenirken zikredilmesi gereken bir diğer nokta da 12 Eylül Darbesi sonrasında kapatılarak 03.07.1992 Tarih, 3821 sayılı Kanun ile tekrar açılan siyasî partilerdir. Bu konuyu şu şekilde izah etmek mümkündür: 12 Eylül 1980 tarihindeki darbe sonrasında siyasî partiler, Milli Güvenlik Konseyi tarafından çıkarılan 16.10.1981 Tarih ve 2533 sayılı Siyasî Partilerin Feshine Dair Kanun ile kapatılmışlardır. Kanun ile "12 Eylül 1980 tarihine kadar kurulmuş olan ve faaliyetleri Millî Güvenlik Konseyi'nin 7 Numaralı Bildirisi ile yasaklanmış bulunan bütün Siyasî Partiler; tüm merkez, il, ilçe ve diğer şube teşkilatları, kadın ve gençlik kolları, temsilcilik, lokal ve diğer adlarla kurulan her türlü yardımcı kuruluş ve yan organları ile birlikte" kapatılmış ve bu partilerin tüzel kişilikleri sona ermiştir. 1992 tarihinde çıkarılan 16.10.1981 Tarih ve 2533 sayılı Siyasî Partilerin Feshine Dair Kanunun Yürürlükten Kaldırılmasına ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 1. maddesi ise, 1981'de çıkarılan Kanun'un feshedilmesini emretmektedir. Bir başka ifadeyle, 1992 yılında çıkarılan kanun yoluyla 1981 yılında partilerin tüzel kişiliklerinin feshedilmesinin hukuki dayanağı kaldırılmıştır. Bu nedenle, 1992'de açılan partiler, 1980'den önce açılanlarla aynı ad ve amblemi kullanan farklı partiler değil, tam tersine 1980'den önce tüzel kişilik kazanan partilerin bizzat kendileridir.

Siyasî partiler tarihi konusunda dikkat çekilmesi gereken son bir nokta, birkaç günlük siyasî ömre sahip partiler, namıdiğer *hülle partileridir*. Hülle partilerinin hiçbirisi seçimlere katılmamıştır; hepsi birkaç günlük siyasî ömre sahiptirler. Bu partileri bu çalışma içerisinde zikretmemizin temel nedeni, bu partilerin dönemin TBMM deseninde yarattığı değişimlere dikkat çekebilmektir. Çünkü bu partiler bizzat parlamento içerisindeki bir partiden başka bir partiye geçebilmek için hukuku baypas etmek amacıyla teşkil edilmiş siyasî partilerdir.

1980 sonrasında bu hüllayı zorunlu kılan 1982 Anayasası'nın 84. maddesi olmuştur. Anayasa'nın 84. maddesinin 23.07.1995 tarihinde 4121 sayılı Kanun'la (Resmî Gazete 26.07.1995 Tarih, 22355 sayı) değiştirilmeden önceki ilk hâli şöyleydi: "...istifa eden... partisinden istifa ederek; başka partiye giren veya seçim hükûmetleri hariç Bakanlar Kurulu'nda görev alan... üyeliğinin düşmesine, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile karar verilir. Partisinden istifa eden milletvekili bir sonraki seçimde, istifa tarihinde mevcut herhangi bir partinin genel merkez organlarınca aday gösterilemez."

1982 Anayasası'nın bu kararının ardında hiç kuşkusuz, 1980 öncesindeki parlamentolarda yaşanan milletvekili transferlerinin siyasal yaşam üzerinde yarattığı tahribata engel olma amacı yatıyordu. Ancak 84. madde ile getirilen tedbirler bir partiden başka bir partiye geçme arzusundaki milletvekillerini hukuku zorlayıcı uygulamalar bulmaya itti; hülle partileri de böyle bir arayışın sonunda ortaya çıktılar. Bu hülle yoluyla, bir partiden başka bir partiye geçmek isteyen milletvekili, o dönemde mevcut olan bu anayasal engeli aşabilmek adına, önce bir siyasî parti kurmakta ve kurduğu bu parti ile transfer olmak istediği partiyle birleşme kararı almaktaydı. Bu yolla hukuki olarak bir milletvekilinin başka bir partiye transferi değil, iki siyasî partinin birleşmesi görüntüsü verilerek, mevcut hukuki engel aşılmış oluyordu.

Hülle partileri, diğer deyişle anayasal zorunluluk nedeniyle kurulmak zorunda kalınan formalite partileri, bu çalışmanın temel hareket noktası dikkate alınarak çalışmanın kapsamı içerisine alındı. Siyasî ömürleri 1 ila 10 gün arasında değişse de kurulmalarındaki tek amaç, kurucularının bir siyasî partiden diğerine geçebilmesine meşru bir kılıf hazırlamak olsa da sonuçta, Siyasî Partiler Kanunu çerçevesinde tüzel kişilik kazanan ve TBMM sandalye dağılımında dikkate değer değişikliklere yol açabilen bu partiler aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 1. Kurulan Hülle Partileri ve Birleştikleri Siyasî Partiler

Partinin Adı	Genel Başkan	Kuruluş ve Kapanış Tarihleri	Birleştiği Parti
Halk Partisi	Halil İbrahim Kartal	26.12.1986-29.12.1986	Demokratik Sol Parti
Demokratik Mücadele Partisi	Ahmet Servet Hacipaşaoğlu	14.11.1990-07.12.1990	Doğru Yol Partisi
Yeşil Türkiye Partisi	Hüseyin Özalp	19.07.1991-27.07.1991	Anavatan Partisi
Demokratik Hareket Partisi	Alparslan Türkeş	25.12.1991-27.12.1991	Milliyetçi Çalışma Partisi
Özgürlük ve Eşitlik Partisi	Mahmut Alınak	25.06.1992-04.07.1992	Halkın Emek Partisi
Bütünleşme Partisi	Faik Altun	23.09.1992-25.09.1992	Cumhuriyet Halk Partisi
Demokratik Katılım Partisi	Esat Canan	05.03.1993-15.03.1993	Sosyal Demokrat Halkçı Parti
Yeni Ufuk Partisi	İbrahim Özdemir	27.08.1993-16.09.1993	Doğru Yol Partisi
Türkiye İçin Birlik Partisi	Uğur Aksöz	05.01.1994-06.01.1994	Anavatan Partisi
Sosyal Demokrat Parti	Zeki Naci Tarhan	18.03.1994-18.03.1994	Sosyal Demokrat Halkçı Parti
Demokratik Hedef Partisi	Osman Ceylan	13.06.1994-15.06.1994	Milliyetçi Hareket Partisi
Solda Katılım Partisi	Serruh Kaleli	27.09.1994-29.09.1994	Demokratik Sol Parti
Birliğe Çağrı Partisi	Hulusi Martılı	03.10.1994-05.10.1994	Milliyetçi Hareket Partisi
Genç Demokrat Parti	Cengiz Öcal	04.10.1994-05.10.1994	Milliyetçi Hareket Partisi
Millî İrade Partisi	Cemâl Şahin	07.10.1994-10.10.1994	Doğru Yol Partisi

Partinin Adı	Genel Başkan	Kuruluş ve Kapanış Tarihleri	Birleştiği Parti
Anavatan İçin Bütünleşme Partisi	Nejdet Yazıcı	03.11.1994-04.11.1994	Anavatan Partisi
Söz Milletindir Partisi	Nevzat Çakmak	15.11.1994-16.11.1994	Doğru Yol Partisi
Solda Birleşme Bütünleşme Partisi	Kemâl Karabulut	28.11.1994-30.11.1994	Demokratik Sol Parti
İkinci Değişim Partisi	Kemâl Naci Ekşi	04.01.1995-05.01.1995	Yeni Parti
Öz Adalet Partisi	Hasan Kirazoğlu	04.01.1995-05.01.1995	Doğru Yol Partisi
Yükselen Ülkü Partisi	Ali Özler	04.01.1995-04.01.1995	Milliyetçi Hareket Partisi
Demokratik Sosyalist Parti	Muzaffer Demir	17.02.1995-17.02.1995	Sosyal Demokrat Halkçı Parti

3. 1923-1977 Yılları Arasında Yapılan Milletvekili Genel Seçimlerine Katılan Siyasî Partiler Üzerine Genel Bir Değerlendirme

1923-1977 yılları arasında, yarım asrı aşkın Cumhuriyet tarihi boyunca, 98 siyasî parti kurulmuş, bunlardan yalnızca 18 adedi herhangi bir milletvekili genel seçimine iştirak etmiştir. Hiç kuşku yok ki milletvekili genel seçimlerine giren parti sayısındaki niceliksel her artış, demokratik siyasî yapının niteliğinde aynı oranda bir yükselişe tekabül etmeyecektir. Bir başka ifadeyle bir ülkede, mevcut partilerden ne kadar çok parti seçimlere iştirak ederse o ülkede demokrasi o kadar işlevseldir diyebilmek mümkün değildir. Ancak bu yine de belirli bir tarihsel kesitte (Cumhuriyet tarihi) kurulan siyasî partilerin sayısı ile genel seçimlere iştirak eden partilerin oranı, o ülkedeki demokratik yapının işleyişi ile ilgili bir fikir edinebilmek için uygun bir zemin olarak kabul edilebilir.

Siyasî partilerin tanım itibarıyla *parlamentoda temsil edilmek, hatta mümkünse iktidarı devralarak hükûmeti oluşturmak ve böylece programlarında vaat ettikleri politikaları uygulamak üzere tasarlanmış örgütlenmeler* oldukları hatırlandığında, kurulan siyasî parti sayısı ile seçimlere iştirak eden siyasî parti sayısı arasındaki makasın açılması, o ülkedeki siyasî partilerin ne kadarının gerçek anlamda kendilerine yüklenen işlevleri yerine getirmek amacıyla faaliyet göstermekte oldukları hakkında da birtakım değerlendirmelerde bulunmamıza imkân verecektir. Türkiye için bu oran 1923-1977 yılları arasında yaklaşık 1/5'tir. Bir başka ifadeyle tekrarlamak gerekirse 5 Haziran 1977 Milletvekili Genel Seçimleri'ne kadar geçen yarım asrı aşkın Cumhuriyet tarihi boyunca kurulan her 5 siyasî partiden 4'ü hiçbir genel seçime iştirak etmemiştir. Böylesi bir oranın Türkiye demokrasisi açısından olumlu bir resim ortaya koymadığı aşîkârdır. Kurulan her 5 partinin yaklaşık 4'ünün hiçbir seçime katılmamış olması, Türkiye'de siyasî partilerin demokrasilerdeki gerçek işlevlerini ne kadar yerine getirebilmiş olduklarına dair de fikir vermektedir.

Cumhuriyet'in ilan edildiği tarihten, çalışmanın kapsamı dâhilindeki son milletvekili genel seçimi olan 5 Haziran 1977 seçimlerine kadar toplam 15 genel seçimin yapıldığı hatırlandığında, Tablo 2'den de görülebileceği gibi bu seçimlerin hepsine iştirak eden Cumhuriyet Halk Partisi, seçimlere katılım konusunda açık ara lider partidir. Ancak bu seçimlerden 1923-1943 tarihleri arasında gerçekleştirilen 6 genel seçime parti tek başına iştirak etmiştir. Bu seçimlerin de hukuki olarak birer milletvekili genel seçimi olduğuna kuşku olmasa da siyasî olarak aynı değerlendirmeyi yapmak mümkün görünmemektedir.

Tablo 2. 1923-1980 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimlerine Katılan Siyasî Partiler

MV Genel Seçimlerine Katılan Siyasî Parti	Seçim Sayısı
Adalet Partisi	5
Birlik Partisi/Türkiye Birlik Partisi	3
Cumhuriyet Halk Partisi	15
Cumhuriyetçi Güven Partisi / Millî Güven Partisi / Güven Partisi	3
Cumhuriyetçi Millet Partisi/Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi/Milliyetçi Hareket Partisi	7
Demokrat Parti	4
Demokratik Parti	2
İşçi Partisi	1
Hürriyet Partisi	1
Liberal Demokrat Parti	1
Millet Partisi	4
Millî Kalkınma Partisi	1
Millî Selamet Partisi	2
Türkiye İşçi Partisi	3
Türkiye Köylü Partisi	1
Yalnız Vatan İçin Partisi	1
Yeni Türkiye Partisi	3
Vatan Partisi	1

1923-1977 yılları arasında kurulmuş olan partilerin yaklaşık beşte birinin herhangi bir genel seçime katılmış olması kadar, bu partilerden 7'sinin yalnızca bir genel seçime iştirak etmiş olmaları da Türkiye'deki siyasî partilerin kurumsallaşma düzeyleri hakkında fikir vermesi açısından önem taşımaktadır. Bu 7 parti hariç tutulduğunda, 1'den fazla genel seçimlere iştirak etmiş olan sadece 11 siyasî parti olduğu görülmektedir ki bu da 1923-1977 yılları arasında kurulan siyasî partilerin neredeyse 9'da 1'ine tekabül etmektedir. Benzer bir değerlendirme Tablo 3'teki verilerden hareketle de yapılabilir. Nitekim tablodan seçimlere katılan 18 partinin % 72,2'sinin 1 ila 3 defa; % 17'ye yakınının 4 ila 6 defa; % 5,5'inin ise hem 7 ila 9 arası hem de 10'dan fazla genel seçimlere katılan siyasî partiler oldukları görülmektedir.

Tablo 3. Cumhuriyet Dönemi (1923-1980) Siyasî Partilerinin Milletvekili Genel Seçimlerine Katılım Oranları

Genel Seçimlere Katılma Sıklığı	Parti Sayısı	Yüzde (%)
1-3	13	% 72,22
4-6	3	% 16,66
7-9	1	% 5,5
10+	1	% 5,5
Toplam	18	% 100

3.1. TBMM'de Temsil Edilen Siyasî Partiler

Tablo 4'te sıralanan verilere bakıldığında, 1923-1977 yılları arasında yapılan seçimlere katılmış olan 18 siyasî partiden 12'sinin TBMM'de temsil olanağı yakaladığı görülmektedir.

Tablo 4. Cumhuriyet Döneminde Milletvekili Seçimleri Sonuçlarına Göre TBMM'de Temsil Edilen Siyasî Partiler, Temsil Sayıları ve TBMM'de Temsil Oranlarının Katıldıkları Seçimlere Oranı

Parti Adı	TBMM'de Temsil Sayısı	TBMM'de Temsil Oranı/ Katıldığı Seçimler (%)	Parti Adı	TBMM'de Temsil Sayısı	TBMM'de Temsil Oranı/ Katıldığı Seçimler (%)
Adalet Partisi	5	% 100	Cumhuriyetçi Millet Partisi/ Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi/Milliyetçi Hareket Partisi	7	%100
Birlik Partisi/Türkiye Birlik Partisi	2	% 66,66	Demokrat Parti	4	% 100
Cumhuriyet Halk Partisi	15	% 100	Demokratik Parti	2	% 100
Cumhuriyetçi Güven Partisi /Millî Güven Partisi / Güven Partisi)	3	% 100	Millet Partisi	3	% 75
Millî Selamet Partisi	2	% 100	Türkiye İşçi Partisi	2	% 66,66
Yeni Türkiye Partisi	3	% 100	Hürriyet Partisi	1	% 100

Daha önce de üzerinde durulduğu gibi, bu oranlar sadece genel seçimlerin sonuçlarına göre partilerin TBMM'de temsil durumlarını ifade etmektedir. Bu nedenle, seçimlerden sonra teşkil eden parlamento içerisinde yaşanan değişimler, bölünmeler Tablo 4'teki verilere yansıtılmamıştır.

3.2. Anayasa Mahkemesi Tarafından Kapatılan Siyasî Partiler

1961 Anayasası'nın 145-152. maddelerinde düzenlenen Anayasa Mahkemesi, 22.04.1962 tarih, 44 sayılı *Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun* ile görevine başladığı tarihten günümüze, birçok siyasî partinin kapatılması ile ilgili karara imza atmıştır. Anayasa Mahkemesinin verdiği kapatılma kararlarının birçoğu, siyasî partilerin faaliyetleri ya da savundukları görüşlerin mevcut yasalara aykırı bulunması nedeniyle olsa da bazı siyasî partiler için verilen kapatma kararları bir suça istinaden değil siyasî partilerin belirli hukuki prosedürlere uymamaları nedeni ile alınan teknik kararlardır. Siyasî ve idari anlamda dağılma hâllerinin tespiti nedeni ile verilen kapatma kararlarını da bu bağlamda değerlendirmek mümkündür. Anayasa Mahkemesinin kurulduğu günden günümüze kadar verdiği kapatma kararlarını aşağıdaki tabloda bulmak mümkündür. Bu tabloda bazı partilerin isimleri yanında yer alan tarihler o partilerin kuruluş tarihleridir. Bu partilerin isimlerinin yanlarına kuruluş tarihlerinin eklenmesi, siyasî partiler tarihimizde aynı adla birden fazla siyasî parti kurulmuş olması nedeniyle hangisinin kapatıldığı konusundaki yanlış anlamayı engellemek içindir. Örneğin tabloda, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 24.09.1991 tarihinde Anayasa Mahkemesinin E. 1990/2, K. 1991/2 sayılı kararıyla kapatıldığı görülmektedir. Parti isminin yanındaki tarih bize, kapatılan bu partinin, Mustafa Kemâl Atatürk genel başkanlığında 1923 yılında kurulan değil Selahattin Bingöl tarafından 20.12.1989 tarihinde kurulan Cumhuriyet Halk Partisi olduğunu ifade etmektedir.

Aşağıdaki tabloda partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatıldıkları tarihleri, mahkemenin bu kararı aldığı dosyanın esas ve karar numarası ile tarihini de bulmak mümkündür. Dağılma hâli nedeniyle hakkında kapatma kararı verilen siyasî partilerin bu durumları da parantez içerisinde belirtilmiştir.

Tablo 5. Anayasa Mahkemesi Tarafından Haklarında Kapatılma ve Dağılma Hâli Kararı Verilen Siyasî Partiler

Kapatılan Partiler (Kuruluş Tarihi)	Kapatılma Tarihi	Esas ve Karar No
Demokrat Parti (12.12.1992)	13.09.1994	E. 1994/1, K. 1994/3
Türkiye İşçi Partisi (13.02.1961)	20.07.1971	E. 1971/3, K. 1971/3
Türkiye İşçi Çiftçi Partisi (30.03.1961)	22.09.1966	E. 1968/31, K.1968/44 (Dağılma Hâli)
İşçi - Çiftçi Partisi (03.05.1967)	15.10.1968	E. 1968/31, K. 1968/44
Türkiye İleri Ölkü Partisi (06.05.1969)	24.06.1971	E. 1971/2, K. 1971/2
Büyük Anadolu Partisi (05.11.1969)	19.12.1972	E. 972/1-1
Millî Nizam Partisi (26.01.1970)	20.05.1971	E. 1971/1, K. 1971/1
Türkiye Emekçi Partisi (12.12.1975)	08.05.1980	E. 1979/1, K. 1980/1
Refah Partisi (19.07.1983)	16.01.1998	E. 1997/1, K. 1998/1
(Türkiye) Huzur Partisi (22.07.1983)	25.10.1983	E. 1983/2, K. 1983/2
Büyük Anadolu Partisi (14.03.1986)	24.11.1992	E. 1992/3, K. 1992/4 (Dağılma Hâli)
Sosyalist Parti (01.02.1988)	10.07.1992	E. 1991/2, K. 1992/1
Yeşiller Partisi (06.06.1988)	10.02.1994	E. 1992/2, K. 1994/1
Cumhuriyet Halk Partisi (20.12.1989)	24.09.1991	E. 1990/2, K. 1991/2
Diriliş Partisi (26.03.1990)	18.02.1997	E. 1996/2, K. 1997/2
Türkiye Birleşik Komünist Partisi (04.06.1990)	16.07.1991	E. 1990/1, K. 1991/1
Halkın Emek Partisi (07.06.1990)	14.07.1993	E. 1992/1, K. 1993/1
Sosyalist Birlik Partisi (15.01.1991)	19.07.1995	E. 1993/4, K. 1995/1
Özgürlük ve Demokrasi Partisi (19.10.1992)	23.11.1993	E. 1993/1, K. 1993/2
Sosyalist Türkiye Partisi (06.11.1992)	30.11.1993	E. 1993/2, K. 1993/3
Demokrasi Partisi (07.05.1993)	16.06.1994	E. 1993/3, K. 1994/2
Halkın Demokrasi Partisi (14.05.1994)	13.03.2003	E. 1999/1, K. 2003/1
Demokrasi ve Değişim Partisi (04.03.1995)	19.03.1996	E. 1995/1, K. 1996/1
Adalet Partisi (11.04.1995)	15.10.2009	E. 2009/3, K. 2009/2 (Dağılma Hâli)
(Büyük) Adalet Partisi (12.04.1995)	08.12.2010	E. 2010/1, K. 2010/7 (Dağılma Hâli)
Türkiye Adalet Partisi (12.04.1995)	12.07.2006	E. 2002/4, K. 2006/3 (Dağılma Hâli)
Emek Partisi (25.03.1996)	14.02.1997	E. 1996/1, K. 1997/1
Demokratik Barış Hareketi (01.10.1996)	28.12.1998	E. 1997/5, K. 1998/5 (Dağılma Hâli)
Demokratik Kitle Partisi (03.01.1997)	26.02.1999	E. 1997/2, K. 1999/1

Kapatılan Partiler (Kuruluş Tarihi)	Kapatılma Tarihi	Esas ve Karar No
Fazilet Partisi (18.12.1997)	22.06.2001	E. 1999/2, K. 2001/2
Sosyalist Birlik Hareketi Partisi (05.08.1999)	08.01.2008	E. 2002/6, K. 2008/6 (Dağılma Hâli)
Eşitlik Partisi (25.05.2001)	24.03.2010	E. 2009/2, K. 2010/1 (Dağılma Hâli)
Son Çağrı Partisi (29.08.2002)	08.01.2008	E. 2004/2, K. 2008/5 (Dağılma Hâli)
Demokratik Toplum Partisi (09.11.2005)	11.12.2009	E. 2007/1, K. 2009/4
İlk Parti (15.09.2008)	26.01.2011	E. 2010/6, K. 2011/1 (Dağılma Hâli)

4. Cumhuriyet Dönemi Siyasî Partileri (1923-1980)

4.1. Erken Cumhuriyet Dönemi (06/07-1923-28.02.1943 Milletvekili Genel Seçimleri Arası Dönem)

İlk Türkiye Büyük Millet Meclisi, Meclis-i Mebûsan'ın 16 Mart 1920'de İngilizler tarafından dağıtılmasının ardından 23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanarak saat 13.45'te çalışmalarına başlamıştır. Yeni Meclisteki ilk konuşma, doğaldır ki en yaşlı üyenin (*Reis-i Sin*) Meclisi açma nutkuydu. Bu sıfatla Meclis oturumunu açan Sinop Mebusu Şerif Bey'in "*Huzzar-ı kiram! İstanbul'un muvakkat kaydıyle kuva-yı ecnebiye tarafından işgal olunduğu ve bütün esasatıyla makam-ı hilâfet ve merkez-i hükûmetin istiklâli iptal edildiği malûmunuzdur. Bu vaziyete serfûru etmek, milletimizin teklif olunan ecnebi esaretini kabul etmesi demektir. Ancak istiklâli tam ile yaşamak azm-i katisinden olan minelezel hür ve serazat milletimiz esaret vaziyetini kemâl-i şiddet ve katiyetle reddetmiş ve derhâl vekillerini toplamaya başlayarak Meclis-i Âlinizi vücûda getirmiştir. Bu Meclis-i Âlinin Reis-i Sin sıfatıyla ve tevfik-i ilâhî ile milletimizin dâhilî ve haricî, istiklâl-i tam dâhilinde mukadderatını bizzat deruhte ve idare etmeye başladığını bütün cihana ilan ederek Büyük Millet Meclisini küşad eyliyorum.*" Sözleriyle, siyasî tarihimizin yepyeni bir dönemi de başlamış oldu.

Ankara'daki Meclisin açılış süreci de -tıpkı İstanbul Meclis-i Mebûsan'ının kapanışı gibi- sancılı olmuştu. Mustafa Kemâl Atatürk'ün emriyle Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti adına, 19 Mart 1920 tarihinde illere ve kolordu komutanlıklarına gönderilen seçim tebliğiyle⁵¹ her ilden 5 temsilci seçilerek yeni meclise (Ankara'ya) gönderilmiş; Ankara'da toplanan meclis, iki dereceli seçim sistemine göre yapılan seçimle gelen yeni üyeler ile eski Osmanlı Meclis-i Mebûsanı'ndan katılan toplam 437 üyeden oluşmuştu. Ancak bu 437 üyenin sadece 337'si dönemi tamamlayabilmiştir. 437 mebusan 23'ü Meclise katılmadan istifa etmiş veya müstafi addedilmiştir. 18'i Meclise katıldıktan sonra ölmüş, 12 üye memuriyeti tercih ettiği için mebusluktan ayrılmış, 2'si iki ayrı yerden seçildikleri için birini tercih etmiş, 2'sinin mebuslukları reddedilmiş, 3'ünün mebuslukları ıskat edilmiş, 34'ü Meclise katılmadan istifa etmiş, 6'sı ise Meclise katılmadan ölmüştür. (TÜİK, 2012:IX).

İlk Meclis, 1 Nisan 1923 tarihinde seçimlerin yenilenmesi kararı alarak 16 Nisan 1923'te tatil edilmiştir. Mecliste alınan seçim kararının gereği olarak Haziran-Temmuz 1923'te ikinci dönem milletvekili seçimleri gerçekleştirilmiştir. Bu seçimlerde de *İntihâb-ı Mebûsan Kanûn-ı Muvakkati* esas alınmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk siyasî partilerine de bu dönemde rastlarız.

51 Bu tebliğe çalışmamızın 19. ve 20. sayfalarında yer vermiştik.

Dönemin ilk muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Cumhuriyet'in ilanından yaklaşık bir yıl sonra 17.11.1924 tarihinde Kâzım Karabekir'in⁵² genel başkanlığında⁵³ kurulmuş,⁵⁴ parti 03.06.1925 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile kapatılmıştır⁵⁵. Ali Fethi Okyar'ın⁵⁶ genel başkanlığında⁵⁷ kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası,⁵⁸ dönemin ikinci muhalefet partisidir. 12.08.1930 tarihinde zuhur eden parti, 17.11.1930 tarihinde feshedilmiştir.⁵⁹

- 52 İstanbul, 1882 – Harp Akademisi – Askerlik – 1. Dönem Edirne, 2., 5., 6., 7. ve 8. Dönem İstanbul M.V. – TBMM 5. Başkanı – Ö.T. 26.01.1948.
- 53 Partinin kuruluşunun ardından, Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan istifa ederek Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na geçen milletvekilleri şunlardır: Ali Fuad Cebesoy (Ankara M.V.), Cafer Tayyar Paşa (Edirne M.V.), Sabit Bey (Erzincan M.V.), Halet Bey (Erzurum M.V.), Münir Bey (Erzurum M.V.), Rüştü Paşa (Erzurum M.V.), Halil Bey (Ertuğrul M.V.), İhsan Bey (Ergani M.V.), Hüseyin Rauf Bey (İstanbul M.V.), Abdülhak Adnan Bey (İstanbul M.V.), Arif Bey (Eskişehir M.V.), Ahmet Şükrü Bey (İzmit M.V.), Osman Nuri Bey (Bursa M.V.), Necati Bey (Bursa M.V.), Feridun Fikri Bey (Dersim M.V.), Halis Turgut Bey (Sivas M.V.), Ahmet Muhtar Bey (Trabzon M.V.), Rahmi Bey (Trabzon M.V.), Hoca Kâmil Efendi (Karahisarşahip M.V.), Hulusi Bey (Karasi M.V.), Halit Bey (Kastamonu M.V.), Zeki Bey (Gümüşhane M.V.), Besim Bey (Mersin M.V.), Abidin Bey (Manisa M.V.), İsmail Canbulat Bey (İstanbul M.V.), Bekir Sami Bey (Sivas M.V.), Kâzım Karabekir Paşa (İstanbul M.V.), Refet Paşa (İstanbul M.V.) ve Faik Bey (Ordu M.V.).
- 54 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, B.C.A. 30.11.1925 tarih F.K. 490.1.0.0. Y.N. 344.1439.5. sayılı belge.
- 55 Bakanlar Kurulunun 03.06.1341 (1925) tarihindeki toplantısında partinin kapatılmasına karar verilmiştir. bk. B.C.A. 03.06.1925 Tarih F.K. 30.18.1.1. Y.N. 14.32.19. sayılı belge. E.G.M. (1950:61) de partinin 03.05.1341 tarihinde seddine karar verildiği bilgisi olmakla beraber Tunaya (1995: 614) 56. dipnotunda bu bilginin yanlış olduğunu belirtmektedir. Konu ile ilgili olarak ayrıca bk. (Akkerman, 1950: 42).
- 56 Pırlepe, 1881 – Harp Akademisi – 1. ve 2. Dönem İstanbul, 3. Dönem Gümüşhane, 5., 6., 7. Dönem Bolu M.V. – TBMM 2. Başkanı – 3. Hük. Millî Savunma Bakanı – 3. Hük. Başbakanı – Ö.T. 07.05.1943.
- 57 Parti, Mustafa Kemal Atatürk'ün izniyle Ali Fethi Okyar Bey (Gümüşhane M.V.), Nuri Bey (Kütahya M.V.), Seniğ Bey (Bursa M.V.), Nakiyettin Bey (Elazığ M.V.), Tahsin Bey (Erzurum M.V.), Haydar Bey (İstanbul M.V.), Ağaoğlu Mehmet (Kars M.V.), İbrahim Bey (Kocaeli M.V.), Galib Bey (Niğde M.V.), Refik İsmail Bey (Sinop M.V.) Mehmed Emin Bey (Şebinkarahisar M.V.), Süreyya Paşa (İstanbul M.V.) tarafından kurulmuştur. Partinin idare heyeti azaları listesi için ayrıca bk. B.C.A. 23.08.1940 F.K. 490.1.0.0. Y.N. 435.1804.1 sayılı belge. Partinin siyasî görüşleri ile ilgili olarak ayrıca bk. B.C.A. 18.08.1930, F.K. 30.10.0.0. Y.N. 83.550.2. sayılı, B.C.A., 06.09.1930, F.K. 490.1.0.0. Y.N. 1.4.15. sayılı ve B.C.A., 06.10.1930, F.K. 30.10.0.0., Y.N. 79.522.3. sayılı belgeler. Fethi Bey'in İzmir seyahati sırasında yaşanan olaylar, bir yandan “gericilerin siyasî partilere sızma” çabası, diğer yandan da “yeni rejime duyulan tepkinin boyutlarını göstermesi” açılarından yorumlanmıştır. Fethi Okyar'ın İzmir seyahatinde meydana gelen olay ve İsmet Paşa'nın konuşması üzerine Slovo gazetesinde Sofya Matbuat Cemiyeti Reisi Silyanof'un yayımladığı yazı ile ilgili olarak bk. B.C.A. 28.09.1930, F.K. 30.10.0.0. Y.N. 240.168.19 sayılı belge.
- 58 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesinde ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler” listesinde kuruluş tarihi olarak 17.08.1930 tarihi verilmektedir. Aynı konuda 2005 yılında hazırlanan listede ise partinin 12.08.1930 tarihinde kurulduğu belirtilmektedir. Tökin (1965: 73), Tunaya (1995: 622) ve Tunçay (2005:251) partinin 12.08.1930'da kurulduğunu belirtir. Devlet arşivlerindeki bir belgede ise Fethi Bey'in bir muhalefet partisi kurmakta olduğuna ilişkin olarak 14.08.1930 tarihli bir belge (B.C.A. 14.08.1930 F.K. 490.1.0.0 Y.N., 1.4.6.) yer almakla birlikte partinin resmî kuruluş tarihi belirtilmemektedir.
- 59 Siyasî açıdan, partinin feshedildiğini değil de kapatıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Partinin kurulmasında, bir muhalefet partisi oluşturma yoluyla rejimin şeklen demokratikleştirilmesi ve böylelikle içeriden ve dışarıdan gelen eleştirilerin bertaraf edilmesi düşüncesinin önemli bir payı olmuştur. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün Ali Fethi Bey'e yazdığı mektupta Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı olduğunun altını çizmesi, Serbest Cumhuriyet Fırkası yöneticilerince Cumhuriyet Halk Partisi'ne muhalefetin Mustafa Kemal Atatürk'e muhalefet ile aynı anlama geleceği şeklinde yorumlanması üzerine parti, Dâhiliye Vekâletine gönderdiği dilekçe ile feshedildiğini bildirmiştir. Partinin kapanışı ile ilgili olarak bakılan E.G.M.'nin tarihsiz ve sayısız bilgi fişinde partinin kapatılış tarihi olarak 17.11.1930 tarihi bulunmaktadır. Erer (1963: 23) ve Tunaya (1995: 631) ise partinin kapanış tarihi olarak 18.12.1930 tarihini vermekle birlikte, kitabın parti ile ilgili vesikaları arasında bulunan Ali Fethi Okyar'a ait kapanış dilekçesinin altında 17 Teşrinisani (Kasım) 1930 tarihi bulunmaktadır. Tunçay (2005:275)'da da partinin kapanış tarihi olarak 17.11.1930 tarihi verilmektedir. (E.G.M. 1950:73) Akkerman (1950:43) da partinin 17 İkinci Teşrin 1930'da feshedildiğini belirtmektedirler. Parti bu tarihte Ali Fethi Okyar'ın verdiği dilekçe ile feshedilmiştir.

Abdülkadir Kemâlî Ögütçü⁶⁰ tarafından kurulan Ahali Cumhuriyet Fırkası da Serbest Cumhuriyet Fırkası ile aynı tarihlerde siyasî hayatımıza katılmıştır. Bu parti, parlamento dışında kurulan ilk muhalefet partisi olarak da anılabilir. 26.09.1930 tarihinde kurulan parti,⁶¹ 21.12.1930 tarihinde kapatılmıştır.⁶²

Cumhuriyet'in ilanından başlayarak İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar geçen dönem, *Tek Parti Dönemi* ya da *Erken Cumhuriyet Dönemi* olarak adlandırılır. Cumhuriyet'in ilanından günler öncesinde kurulan Cumhuriyet Halk Partisi, bu dönemin milletvekili genel seçimlerine iştirak eden tek partisi ve tabii ki tek iktidar partisidir.

1923 yılından 1945 yılı ortalarına kadar süren bu dönemde tek bir parti mevcut değilse de kurulan diğer siyasî partilerin süreklilik gösterememesi, arızî nitelikte partiler oluşları döneme hâkim rengini verir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse, dönemi bir "*Tek Parti Dönemi*" olarak adlandırmaya imkân veren husus, bu dönemde sadece bir tek partinin var olması ya da kurulmasına yasal olarak izin verilmiş olması değil siyasî konjonktürün bu süreçte kurulan muhalefet partilerinin sürekli, kalıcı olmasına izin vermemesidir.

Çok partili siyasal yaşamın kalıcılaştırılamamış olması ya da dönemin iktidarının otoriter yönetim anlayışı ile ilgili her türlü siyasal mülahazayı (önemsemeyerek değil sadece bir defalığına) bir kenara bırakarak ifade etmek gerekirse döneme karakteristiğini veren hususun, tek bir partinin varlığından ziyade, muhalefetin yokluğu, geçiciliği, arıziliği ile şekillendiği görülebilecektir. Tek Parti iktidarının –yine vurgulayalım ki her türlü siyasî analizi bir kenara koyarak– hukuki olarak, "*milletvekili genel seçimlerine tek bir partinin katılıyor olması*" mekanizması üzerine bina edildiği gerçeğini de bir kenara not etmemiz gerekiyor. Bununla birlikte, bu çalışmanın kapsamı dışında olsa da muhalefetin arıziliğinin Tek Parti Dönemi ile ilgili siyasî değerlendirmelerde de hesaba katılması gereken husus olduğu hatırd tutulmalıdır. Nitekim bu dönemde kurulan muhalefet partilerinin kuruluş ve kapanış tarihlerine dikkat ettiğimizde de bu hususu daha net bir şekilde görebiliriz. Kurulduğu tarihte Halk Fırkası⁶³ ismini taşıyan Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetin ilanının

60 Yarpuz, 1887 – Üniversite – Hukuk – Tüccar – 1. Dönem Kastamonu M.V. – Avukat – Adana Tok Ses Gazetesi Sahibi, Ö.T. 21.07.1949.

61 Partinin kuruluş tarihi E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesinde ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler*" listesinde 26.09.1930 olarak görünmesine karşın, Tunaya (1995: 635) 29.09.1930 tarihini zikretmektedir. Tunçay (2005:285) ise bu parti ile ilgili olarak bulabildiği en eski belgenin 27.09.1930 tarihli *Vakit* gazetesi olduğunu belirtmektedir ki bu da partinin kuruluşunun 26.09.1930 olduğunu altını çizmektedir. E.G.M.'de (1950:85) de partinin 26.09.1930 tarihinde Avukat Abdülkadir Kemâlî, Ali Vehbî, Bekir Sıdkı, Mustafa Ziya, Çiftçi Hasan ve Yedek Subaylardan Ali tarafından kurulduğu belirtilmektedir. Tunaya (1995: 637) parti nizamnamesinde Prens Sabahattin'in fikirlerini hatırlatan maddelerin var olduğunu altını çizmekte, Tunçay (2005:285) ise yazar Orhan Kemâl'in babası olan genel başkanın ilerici sayılmamakla birlikte, sağcı ve gerici olarak da adlandırılmayacağını altını çizmektedir.

62 E.G.M. (1950:85) ve Akkerman (1950:43), partinin 21.12.1930 tarihinde feshedildiğini belirtmektedirler. Karpat (2010:153) da parti ile ilgili olarak "*fesih*" yerine "*kapatılma*" ifadesini kullanır. Tunçay (2005:286) Ahali Cumhuriyet Fırkası'nın söz konusu tarihte Bakanlar Kurulu Kararı ile kapatıldığı bilgisini verir. Fırka ile ilgili olarak dönemin gazetelerine yansıyan haberlere dikkat ettiğimizde, 09.12.1930 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinin 1. sayfasında *Ahali* Gazetesi Mes'ul Müdürü Reşad Bey hakkında halkı askerlikten soğutmak suçlamasıyla tutuklama kararı çıkarıldığı belirtilirken 10.12.1930 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde (s. 3) Abdülkadir Kemâlî Bey'in, gazetesinin mes'ul müdürü hakkındaki tutuklama kararı nedeniyle adliye sorumluluğu tutan bir tenkit makalesi yayımladığı belirtilmektedir. 20 Aralık'ta, gazetenin umumî kâtibi Avukat Mahmud Nedim Bey ve Reşad Bey Ceza Mahkemesine sevk edilmişlerdir. 23 Aralık 1930 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinin 3. sayfasında Abdülkadir Bey'in bulunamadığı haberi yer alırken 25 Aralık tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde (s. 3) Abdülkadir Bey'in bulunamaması nedeniyle gazetesi ve partisinin seddine karar verildiği bilgisine yer verilmiştir. Dönemin gazetelerinden izlenen tüm bu gelişmeler partinin Bakanlar Kurulu Kararı ile kapatıldığını açıkça ortaya koymaktadır.

63 Parti *Halk Fırkası* adıyla kurulmuştur. E.G.M. tarafından hazırlanan *Türkiye'de Siyasî Dernekler* (1950:3) adlı eserin ikinci cildinde "*11.09.1919 tarihinde Sivas'ta kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin Birinciteşrin 1923 tarihinde*

arifesinde, 11.09.1923 tarihinde⁶⁴ Mustafa Kemâl Atatürk⁶⁵ genel başkanlığında siyasal hayatımıza dâhil olmuştur.

10.11.1938'de Mustafa Kemâl Atatürk'ün ölümünden bir gün sonra toplanan TBMM, cumhurbaşkanlığına Mustafa İsmet İnönü'yü⁶⁶ seçmiştir. 26.12.1938 tarihinde toplanan Cumhuriyet Halk Partisi 1. Olağanüstü Kurultay'ında ise Mustafa İsmet İnönü parti genel başkanlığına seçilmiştir. İnönü'nün genel başkanlığı 1972 yılına kadar devam eder. İnönü, partinin en uzun süre genel başkanlığını yapan lideri olma vasfını hâlen korumaktadır.

1972 yılında toplanan 5. Olağanüstü Kurultay parti içerisindeki dengeleri baştan aşağı değiştirecektir. Kurultay'da 913 delegenin 826'sının oyunu alan Mustafa Bülent Ecevit⁶⁷ Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanlığına seçilir. Böylece Mustafa Kemâl Atatürk ve Mustafa İsmet İnönüden sonra Mustafa Bülent Ecevit partinin *Üçüncü Adam*'ı, tabiri caizse *Üçüncü Mustafa*'sı olmaya hak kazanır.⁶⁸

12 Eylül Darbesi'ne kadar Mustafa Bülent Ecevit partinin genel başkanlığında kalır; parti siyasî olarak en başarılı günlerini de bu dönemde yaşar. 12 Eylül Darbesi'nin ardından tüm diğer siyasî partiler gibi Cumhuriyet Halk Partisi'nin de önce faaliyetleri durdurulur; ardından da parti kapatılır.⁶⁹ Ecevit, 30.10.1981 tarihinde genel başkanlık görevinden istifa eder. 08.12.1980 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Cezmi Kartay (emekli vali), Vahdet Aydın (Prof. Dr.) ve Ural Sözen (Doç. Dr.) kayyum olarak partiye tayin edilirler.

Parti 1992 yılında, 2533 sayılı *Siyasî Partilerin Feshine Dair Kanunun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanunun* kabul edilerek 1980'de faaliyette olan tüm siyasî partileri fesheden kanunun ortadan kaldırılmasıyla, eski tüzel kişilikleri ile yeniden siyasal faaliyette bulunma imkânına kavuşan

Halk Fırkası nam ve unvanıyla kurul"duğu belirtilmektedir. 10.11.1924 tarihindeki kurultayında partinin ismi *Cumhuriyet Halk Fırkası* olmuştur. (Konu ile ilgili olarak bk. B.C.A. 16.11.1924 Tarih F.K. 490.1.0.0. Y.N.1.1.1. sayılı belge). 10.11.1935 tarihindeki 4. Kurultay'da ise partinin adı *Cumhuriyet Halk Partisi* olarak değiştirilmiştir. Partinin kuruluşu ile ilgili olarak ayrıca bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi.

64 09.09.1923 tarihinde partinin kurulduğunun ilan edilmesine karşın parti kuruluş dilekçesi 11.09.1923 tarihinde İçişleri Bakanlığına verilmiştir. Partinin kuruluşu resmî olarak 11.09.1923 olsa da neredeyse tüm Cumhuriyet Halk Partisi olağan kurultaylarının 9 Eylül tarihlerinde toplanması da göstermektedir ki partinin Mustafa Kemal Atatürk tarafından kurulduğunun açıklandığı 9 Eylül tarihi asıl, fakat gayriresmî kuruluş tarihi olarak kabul edilmektedir. Bazı E.G.M. kayıtlarında partinin kuruluş günü belirtilmemekte, sadece Ekim 1339 (1923) tarihi zikredilmektedir. (bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi) E.G.M.'nin 2005 yılında hazırladığı tarih/sayısız listede ise kuruluş tarihi 09.09.1923 olarak belirtilmektedir. E.G.M.'de de (1950:3) partinin kuruluş tarihi 11.10.1923 olarak belirtilmekle beraber partinin nizamnamesinin 09.10.1923'te kabul edildiği belirtilmektedir (E.G.M. 1950:9). Konuyla ilgili olarak ayrıca bk. (Akkerman, 1950:41.)

65 Selanik, 1881– Harp Akademisi – 1., 2., 3., 4. ve 5. Dönem Ankara M.V. – TBMM 1. Başkanı – İcra Heyeti Reisi – 1. Cumhurbaşkanı – Ö.T. 10.11.1938.

66 İzmir, 24.09.1884 – Harp Akademisi – Genelkurmay Başkanı (03.05.1920–10.10.1921) – 1., 2. İcra Vekilleri Heyeti Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi – 4., 5. İcra Vekilleri Heyeti Dışişleri Bak. – 1., 2., 4., 5., 6., 7., 8., 26., 27., 28. Hük. Başbakanı – 1., 2. Hük. Dışişleri Bakanı – 5. Hük. Millî Eğitim Bakanı – 1. Dönem Edirne, 2., 3., 4., 5., 9., 10., 11., 12., 13. ve 14. Dönem Malatya, 17., 18. ve 19. Dönem Ankara M.V. – K. M. Cumhuriyet Halk Partisi Temsilcisi – C. S. Tabii Üyesi– 2. Cumhurbaşkanı – Ö.T. 25.12.1973.

67 İstanbul, 25.05.1925 – Lise – Gazeteci – 11., 12., Dönem Ankara, 13., 14., 15., 16., 19. Dönem Zonguldak, 20., 21. Dönem İstanbul M.V. – Temsilciler Meclisi Üyesi – 26., 27., 28. Hük. Çalışma Bakanı – 55. Hük. Devlet Bakanı ve Başbakan Yrd. – 37., 40., 42., 56., 57. Hük. Başbakanı Ö.T. 05.11.2006.

68 bk. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği 23.05.1972 Tarih K-0-26/961 sayılı ve E.G.M. 08.09.1972 Tarih 150583 sayılı belgeler.

69 M.G.K.'nın 12.09.1980 Tarih, 7 Sayılı Bildirisi (Resmî Gazete 12.09.1980 Tarih, 17103 sayı) ile partinin faaliyeti durdurulmuş, 10.10.1981 Tarih, 2533 sayılı Kanun ile 16.10.1981 tarihinde parti kapatılmıştır.

partilerden biri olarak CHP, 09.09.1992 tarihinde toplanan 25. Kurultay'ı ile tekrar siyasete döner. Bu kurultayda 679 delegenin oyunu alan Deniz Baykal⁷⁰ genel başkanlığa seçilmiştir.⁷¹

Cumhuriyet Halk Partisi, 18.02.1995 yılında Sosyal Demokrat Halkçı Parti⁷² ile birleşme kararı alır. Bu siyasî kararın ardından, önce Sosyal Demokrat Halkçı Parti kendi kurultayında Siyasî Partiler Kanunu'nun 109, 110 ve 121. maddeleri uyarınca, Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin, Cumhuriyet Halk Partisi'yle birleşmesi amacıyla 18.02.1995 tarihinde feshine ve partinin tüm mal varlığı, değer ve haklarının Cumhuriyet Halk Partisi'ne devrine karar verir.⁷³ Ardından Cumhuriyet Halk Partisi 26. Olağan Kurultayı toplanır ve birleşme kararı bu kurultayda da onaylanır. Her iki partinin birleşmesi ile ilgili kurultay 18.02.1995 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti arasındaki bütünleşme protokolünün öngördüğü seçimlerin yapılmasının ardından, aynı tarihte, 588 delegenin 573'ünün oyunu alan Hikmet Çetin,⁷⁴ partinin 26. Olağan Kurultayı'nda genel başkanlığa seçilmiştir.⁷⁵

Hikmet Çetin'in genel başkanlık görevi kısa sürer. Çetin, genel başkanlık görevinden 09-10.09.1995 tarihindeki 27. Olağan Kurultay sonuçlarıyla ayrılır. Bu kurultayda Deniz Baykal 998 oydan 681'ini alarak tekrar genel başkan seçilir.⁷⁶

1999 Milletvekili Genel Seçimleri, Cumhuriyet Halk Partisi tarihindeki istisnai seçimlerden biridir. Bu seçimlerde parti, tarihinde ilk defa parlamentoda yer alma imkânı elde edememiştir. 21. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla 18 Nisan 1999 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde parti, geçerli oyların % 8,71'ini alarak (2.716.094 oy) parlamento dışında kalmıştır. Bu seçim sonuçları üzerine Deniz Baykal 22.05.1999 tarihinde görevinden istifa etmiş, Mehmet Altan Öymen⁷⁷ genel başkanlığa seçilmiştir.⁷⁸

70 Antalya, 20.07.1938 – Üniversite – Öğretim Üyesi – 15., 16., 18., 19., 20., 22., 23., 24., 25., 26. ve 27. Dönem Antalya M.V. – 37. Hük. Maliye Bakanı – 42. Hük. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı – 52. Hük. Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı.

71 12 Eylül Darbesi'nin ardından 16.10.1981 Tarih 2533 sayılı Kanunla kapatılan siyasî partilerin yeniden açılmasına imkân veren 03.07.1992 Tarih, 3821 sayılı 16.10.1981 Tarih, 2533 sayılı Siyasî Partilerin Feshine Dair Kanun'un Yürürlükten Kaldırılmasına ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun (Resmî Gazete 03.07.1992 Tarih, 21273 Sayı) yürürlüğe girmesi sonucunda parti 09.09.1992 tarihinde toplanan 25. Kurultay'ında tekrar açılmış ve 679 oy alan Deniz Baykal genel başkanlığa seçilmiştir. Konu ile ilgili olarak bk. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi 17.09.1992 Tarih 1992/03 sayılı ve Y.C.B. 18.09.1992 Tarih 2136 sayılı belgeler.

72 Sosyal Demokrat Halkçı Parti 25.05.1983 tarihinde Necdet Calp (Karamürsel, 1922 – Ankara Üni. – Hukuk, Kamu Yönetimi – Mülkiye Müfettişi – Siirt Valisi – Başbakanlık Özel Kalem Müdürü – İzmir Valisi – Başbakanlık Müsteşarı – 17. Dönem Ankara M.V. – Ö.T. 13.09.1998) genel başkanlığında kurulmuştur. Kurulduğunda parti, Halkçı Parti ismini taşıyordu. 1985 yılında Erdal İnönü (Ankara, 1926 – Üniversite – Fizik – Öğretim Üyesi – ODTÜ Rektörü – TÜBİTAK Bilim Kurulu, AEK, UNESCO Yürütme Kurulu Üyesi – TÜBİTAK Temel Bilimler Araştırma Enstitüsü Müdürü – 17. ve 18. Dönem İzmir M.V. – 50. Hük. Dışişleri Bakanı – 49., 50. Hük. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı – Ö.T. 31.10.2007) liderliğindeki Sosyal Demokrasi Partisi ile birleşme tartışmaları yaşandı. Halkçı Parti'nin o tarihteki genel başkanı Aydın Güven Gürkan, kısa sürede anlaşmayı sağlayarak 03.11.1985'teki 1. Büyük Kongre'de alınan kararla gerçekleşen birleşmenin mimarlarından oldu. Birleşmenin ardından aynı gün oy birliği ile Sosyal Demokrat Halkçı Parti adını alan birleşik partinin ilk kurucu genel başkanı olan Aydın Güven Gürkan, 01.06.1986'da bu görevini Erdal İnönü'ye bıraktı. Böylece Sosyal Demokrat Parti ve Halkçı Parti Sosyal Demokrat Halkçı Parti ismi altında birleşmeyi gerçekleştirmiş oldular. 18.02.1995 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi ile birleşerek siyasal hayattan çekildi. Bu birleşme Murat Karayalçın'ın genel başkanlığı zamanında gerçekleşti.

73 bk. Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Başkanlığı 20.02.1995 Tarih 155 sayılı belge.

74 Diyarbakır, 1937 – Üniversite – Maliye – DPT İktisat Planlama Dairesi Eski Başkanı – 5. Dönem İstanbul, 18. Dönem Diyarbakır, 19. Dönem Gaziantep M.V. – 49, 50. Hük. Dışişleri Bakanı – 42., 50. Hük. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı – TBMM 20. Başkanı.

75 bk. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği 28.02.1995 Tarih 1995/2436 sayılı ve Y.C.B. 01.03.1995 Tarih 161 sayılı belgeler.

76 bk. E.G.M. 20.09.1995 Tarih B.05.1. E.G.M.4.06.00.12.04.15154-19057-430 sayılı belge.

77 İstanbul, 20.06.1932 – Üniversite – Gazeteci, yazar – K.M. Basın temsilcisi – 5. Dönem Ankara M.V. – 40. Hük. Turizm ve Tanıtma Bakanı.

78 bk. Ankara E.G.M. 02.06.1999 Tarih B.05.1. E.G.M.4.06.0012.04.15151-8416-550/99 sayılı ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi 16.06.1999 Tarih 1999/1117 sayılı belgeler.

Mehmet Altan Öymen'in genel başkanlığı da kısa sürer. 30.09.2000 tarihinde toplanan 11. Olağanüstü Kurultay'da 543 delegenin oyunu alan Deniz Baykal üçüncü defa parti genel başkanlığına seçilmiştir.⁷⁹ Deniz Baykal görevine 2010 yılına kadar devam etmiş, partinin 22-23.05.2010 tarihlerinde toplanan 33. Olağan Kurultayı'nda parti genel başkanlığına Kemâl Kılıçdaroğlu⁸⁰ seçilmiştir.⁸¹

4.2. Çok Partili Dönem (21.07.1946-27.10.1957 Milletvekili Genel Seçimleri Arası Dönem)

İkinci Dünya Savaşı sonrası Tek Parti Dönemi sona erer; siyasal yelpazenin farklı renklerindeki partiler kurulmaya, Türkiye çok partili bir siyasal yapıya adım atmaya başlar. Sadece 1945-1950 dönemleri arasında Türkiye 24 siyasî parti ile tanışır; 1950-60 yılları arasında ise bu tabloya 17 siyasî parti daha eklenecektir. Kısa sürede onlarcası açılan siyasî partilerden önemli bir kısmının birleşme ya da fesih yoluyla siyasal hayatı terk ettiklerini ya da yasal nedenlerle kapatıldıklarını görmekteyiz. 1945-50 yılları arasında, o dönemde mevcut siyasî partilerden 12'si, 1950-60 yıllarında da 26 tanesi siyasal hayattan çekilir.

4.2.1. 21 Temmuz 1946 Milletvekili Genel Seçimleri

21.07.1946 yılında TBMM'nin 8. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen seçimlere *Cumhuriyet Halk Partisi*, *Demokrat Parti*, *Millî Kalkınma Partisi*, *Liberal Demokrat Parti*, *Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi* ve *Yalnız Vatan İçin Partisi* olmak üzere altı siyasî parti iştirak eder.

Demokrat Parti, 07.01.1946 yılında Mahmut Celâl Bayar'ın⁸² genel başkanlığında kurulur.⁸³ Partinin kuruluşu, siyasî anlamda, Erken Cumhuriyet Dönemi'nin (Tek Parti Dönemi) de bitişi işaret eder. 7 Ocak'ta sona erecek olan *Tek Parti Dönemi*'ni 14.05.1950 tarihine kadar devam edecek olan *Tek Parti İdaresi Dönemi* takip edecektir. Yaklaşık dört yıllık bu dönemin öncesinden farkı, bu dönemde muhalefet partilerinin geçici, arızî olmaktan çıkarak sistemin asli unsurları hâline gelmesiyle alakalıdır. Nitekim daha önce de değinildiği gibi, Erken Cumhuriyet Dönemi'ni de bir Tek Parti Dönemi olarak adlandırmaya imkân veren, bu dönemi karakterize eden temel husus da muhalefet partilerin yokluğundan ziyade, muhalefetin geçici, olağan dışı, arızî karakteriydi. 1945 sonrasında başlayarak 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara geleceği döneme kadar devam edecek olan Tek Parti İdaresi döneminde ise tıpkı Erken Cumhuriyet Dönemi'nde olduğu gibi Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı vardır. Fakat bu iktidarın karşısında konumlanan muhalefet arızî değil aksine, kalıcı, sistemin temel unsuru olan bir muhalefettir.

79 bk. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği 23.11.2000 Tarih 2000/2338 sayılı belge.

80 Tunceli, 17.12.1948 – Üniversite – Hesap Uzmanı – Bağkur ve SSK Genel Müdürü – İş Bankası Yönetim Kurulu Üyeliği – 22., 23., 24., 25., 26. ve 27. Dönem M.V.

81 bk. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi 13.07.2010 Tarih, 2010/2839 sayılı; Y.C.B. 13.07.2010 Tarih, 1335 sayılı; Çankaya 4. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 25.05.2010 Tarih, C.05.0.SKB.04.06.03-140.99-80 sayılı; E.G.M. 02.07.2010 Tarih, B.05.1. EGM.4.4.06.6736.15151-10402-140528 sayılı; Y.C.B. 19.07.2010 Tarih, 1363 sayılı belgeler.

82 Gemlik, 1884 – Bankacı – İzmir İttihadî Terakki Kâtibi Mesulü – Osmanlı Mebusan Meclisi 4'üncü Dönem Saruhan M.V. – 1. Dönem Saruhan, 2., 3., 4., 5., 6., 7. Dönem İzmir, 8., 9., 10., 11. Dönem İstanbul M.V. – 2. Hük. Mübadele, İmar ve İskan Bakanı – 7., 8. Hük. İktisat Bakanı – 9., 10. Hük. Başbakanı – 3. Cumhurbaşkanı – Ö.T. 22.08.1986.

83 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*” listesi ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “*Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler*” listesi, Akkerman (1950:45) ve E.G.M. (1950:145).

Partinin 14.05.1950 seçimlerindeki başarısı üzerine 22.05.1950 tarihinde toplanan TBMM, 453 üyenin 387'sinin oyuyla Mahmut Celâl Bayar'ı cumhurbaşkanlığına seçmiştir. Mahmut Celâl Bayar, parti genel başkanlığı ve üyeliğinden istifa ederek⁸⁴ cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturur. Bu, parti genel başkanı olarak başbakanlığın doğuşu anlamına da gelecektir. Partinin ikinci genel başkanı Adnan Menderes,⁸⁵ bu açıdan “ilk başbakan”; partisinin genel başkanlığını da yürüterek siyasete fiilen yön verebilen ilk başbakan olma unvanına da sahiptir. Partisiz cumhurbaşkanlığı kuralı Demokrat Parti tüzüğünde yer alan bir kuraldı. Demokrat Parti, o dönemde Mustafa İsmet İnönü'nün hem cumhurbaşkanı hem de partisinin genel başkanı olmasını eleştiren bir siyasî vaat olarak bu usulü tüzüğüne (madde 18) yerleştirmişti.

Adnan Menderes'in genel başkanlığı, 27 Mayıs Darbesi ile parti kapatılana kadar devam eder. Demokrat Parti'nin tarihi ise burada sona ermeyecektir. Nitekim 1946 yılında kurulan *Demokrat Parti*'nin Türkiye siyasetindeki macerası hayli karmaşıktır. 07.01.1946 tarihinde Mahmut Celâl Bayar tarafından kurulan Demokrat Parti, 27 Mayıs Darbesi'ni takiben, Ankara 4. Asliye Hukuk Hâkimliğinin 29.09.1960 Tarih, Esas: 960/570, Karar: 960/784 sayılı kararıyla kapatılır.⁸⁶ 23.12.1974 Tarih, 1834 sayılı Kanun ile Demokrat Parti isim ve ambleminin kullanılmasına izin verilmesi üzerine 22.01.1975 tarihinde⁸⁷ Necati Turgut⁸⁸ genel başkanlığında, 1946'da kurulan parti ile aynı ad ve amblemi taşıyan yeni bir Demokrat Parti daha kurulmuştur. 1975'te kurulan Demokrat Parti 6 yıl 9 ay faaliyet gösterdikten sonra, tüm diğer siyasî partiler gibi, M.G.K.'nın 12.09.1980 Tarih, 7 Numaralı bildirisi (Resmî Gazete 12.09.1980 Tarih, 17103 sayılı Karar) ile faaliyeti durdurulmuş; 16.10.1981'de çıkarılan 2533 sayılı Kanun ile de kapatılmıştır. 1990'lara gelindiğinde ise 19.06.1992 Tarih, 3821 sayılı Kanun'dan yararlanarak 1946'da kurulan Demokrat Parti'nin ad ve amblemini kullanmak isteyen iki siyasî parti aynı anda kurulmaya çalışılmıştır. Bu partilerden birincisi,⁸⁹ Hayrettin Erkmen⁹⁰ tarafından kurulmaya çalışılan Demokrat Parti'dir. Hayrettin Erkmen, 29.11.1992

84 Mahmut Celâl Bayar'ın Demokrat Parti Genel Başkanlığı, hukuki olarak 09.06.1950 tarihinde Adnan Menderes genel başkanlığa seçilene kadar devam etmiştir. Bu kısa süre içinde Bayar, cumhurbaşkanlığı ve parti genel başkanlığı görevlerini bir arada yürütmüştür.

85 Aydın, 1899 – Üniversite – Hukuk – Çiftçi – 4., 5., 6., 7. Dönem Aydın, 8. Dönem Kütahya, 9., 10. ve 11. Dönem İstanbul M.V. – 20. Hük. İçişleri Bakanı – 21. Hük. Dışişleri Bakanı – 22. Hük. Millî Savunma Bakanı – 22. Hük. Maliye Bakanı – 19., 20., 21., 22., 23. Hük. Başbakanı – Ö.T. 17.09.1961.

86 Medeni Kanun'un 71. maddesine göre Ankara 4. Asliye Hukuk Hâkimliğinin 29.09.1960 Tarih, Esas: 1960/570, Karar: 1960/784 sayılı kararı ile merkez ve bütün teşkilatının kapatılmasına karar verilmiştir. bk. E.G.M. 06.10.1992 Tarih, 269032 sayılı belge. Partinin kapatılmasının ardından 15 kişi idama, 31 kişi ömür boyu hapse, 418 kişi değişik hapis cezalarına çarptırılmıştır. Millî Birlik Komitesinin onayıyla Adnan Menderes, Hasan Polatkan, Fatin Rüştü Zorlu idam edilmiş, Bayar ve Koraltan ile 11 kişinin idam cezası ömür boyu hapse çevrilmiştir.

87 Partinin Necati Turgut önderliğinde 22.01.1975 tarihinde yeniden kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. 02.01.1975 Tarih, 026937 sayılı belge ve Anayasa Mahkemesinin 07.02.1975 Tarih, 235 sayılı yazısı. Konu ile ilgili olarak ayrıca bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi ile E.G.M. tarafından hazırlanan “1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri” isimli tarihsiz/sayısız liste ve E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 22.12.1992 Tarih, 835643 sayılı belge.

88 Adana, 1929 Elektrik ve Makine Yüksek Mühendisi.

89 Partinin 29.11.1992 tarihinde Hayrettin Erkmen tarafından açılışı ile ilgili olarak bk. İçişleri Bakanlığı Özel Kalem Sekreterliği 22.09.1992 Tarih, 1200.001/585 sayılı ve E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 24.09.1992 Tarih, 620944 sayılı belgeler. Kurucu Genel Başkan Hayrettin Erkmen, partinin 5. Olağan Büyük Kongresinde 123 delegenin oyunu alarak tekrar genel başkan seçilmiştir. bk. Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 02.12.1992 Tarih, 384 sayılı, E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 11.06.1994 Tarih, 372003 sayılı ve Y.C.B. 17.12.1992 Tarih, 2975 sayılı belgeler.

90 Tirebolu, 1915 – Ankara Üni. – İktisat, Cenevre Üni. – Hukuk – Öğretim Üyesi – Serbest Avukat – Merkez Bankası İdare Meclis Üyesi – 9., 10., 11. Dönem Giresun M.V. – Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi (12.10.1975 – 12.09.1980) – 20. Hük. Ekonomi ve Ticaret Bakanı – 20., 21., 23. Hük. Çalışma Bakanı – 23. Hük. Ticaret Bakanı – 23. Hük. İmar ve İskân Bakanı – 23. Hük. Sanayi Bakanı. Ö.T. 18.05.1999.

tarihinde, 1946 yılında kapatılan Demokrat Parti'nin devamı olduğu iddiası ile aynı ad ve amblemlerle partiyi faaliyete geçirmeye karar vermiştir. Bu konudaki ikinci parti ise Necati Turgut tarafından kurulmaya çalışılan Demokrat Parti'dir. Turgut, 19.06.1992 tarihinde çıkarılan 3821 sayılı Kanun'a dayanarak aynı gün Çankaya İlçe Seçim Kuruluna müracaat etmiş ve 12.12.1994 tarihinde yaptığı kongreyle 22.11.1975 tarihinde kurulan Demokrat Parti'nin devamı olduğu iddiası ile partisinin siyasi faaliyetine devam etme kararı verildiğini bildirmiştir (ki 1975 yılında kurulan Demokrat Parti de 1946'da kurulan Demokrat Parti'nin ad ve amblemini kullanmaktaydı).⁹¹ Böylece biri 1946'da kurulan ve 1960'ta kapatılan Demokrat Parti'nin devamı iddiasında olan, Hayrettin Erkmen tarafından 29.11.1992 tarihinde kurulmuş; ötekisi ise 1975'te kurulan ve 1981'de kapatılan Demokrat Parti'nin devamı olduğu iddiasında olan, Necati Turgut tarafından 12.12.1992 tarihinde kurulmuş fakat her ikisi de 1946'da kurulan Demokrat Parti'nin ad ve amblemini kullanan iki Demokrat Parti ortaya çıkmıştır.

SPK'nın hükümlerine göre aynı anda, aynı ad ve amblemi taşıyan iki parti olamayacağından ve zaten 1981'de çıkarılan 3821 sayılı Kanun hükmüne göre, Hayrettin Erkmen tarafından 29.11.1992 tarihinde Demokrat Parti adı altında bir siyasî parti faaliyete geçirildiğinden, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 14.06.1993 Tarih, 1993/1-1 sayılı yazısı ile, daha geç bir tarih olan 12.12.1992'de kuruluş dilekçesini veren Necati Turgut'un genel başkanlığındaki Demokrat Parti'nin isim ve amblemini değiştirmesi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 05.04.1993 Tarih, SP.47.Hz. 1993/23 sayılı yazısı ile partiyi uyarmış ve ayrıca 14.02.1994 Tarih, SP.Muh. 1994/68 sayılı yazı ile de birinci ihtar da belirtilen hususlara ilişkin düzenlemelerin yapıp yapılmadığını, Necati Turgut önderliğindeki Demokrat Parti'den tekrar sormuştur. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının bu konudaki uyarılarını dikkate almaması üzerine, Anayasa Mahkemesi tarafından partiye dava açılmış ve 13.09.1994 tarihinde (Esas: 1994/1, Karar: 1994/3) verilen kararla Necati Turgut tarafından kurulan ve “Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 10.03.1994 Tarihli, SP.47 Hz.1993/23 sayılı iddianamesinde 19.06.1992 Tarih 3821 sayılı Kanun'un 1., 2., 4. ve 6. maddeleri gereğince “Demokrat Parti” ismi 1946 yılında kurulan ve 1960 yılında mahkeme kararı ile kapatılan Demokrat Parti tarafından kullanılabileceğinden, 1975 yılında kurulup 16.10.1981 Tarih 2533 sayılı Kanun ile feshedilen parti tarafından bu ismin kullanılması nedeniyle Anayasa Mahkemesince verilen ihtarla rağmen, kanuna aykırı durumunun düzeltilmesi için 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu'nun 104/2. maddesi gereğince kendisine tanınan sürede ihtar konusu aykırılığı gidermeyerek sürdüren bu partinin kapatılmasına” hükmedilerek yasal Demokrat Parti'nin Hayrettin Erkmen tarafından 29.11.1992 tarihinde kurulan ve 1946 yılında kurulan Demokrat Parti ile aynı ad ve amblemi taşıyan parti olduğuna karar verilmiştir.⁹²

91 Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 05.04.1993 Tarih, SP.47. Hz.1993/23 sayılı başvuru dilekçesi ile 07.01.1946 gününde kurulan ve Ankara Asliye 4. Hukuk Mahkemesinin 29.05.1960 Tarih, Esas: 1960/570 Karar: 1960/784 sayılı kararıyla kapatılan ve 3821 sayılı Kanun'la yeniden açılan “Demokrat Parti” adının 1834 sayılı Kanun'dan yararlanılarak kurulan ve 16.10.1981 Tarih 2533 sayılı Kanun gereğince feshedilen “Demokrat Parti” tarafından kullanılması nedeniyle bu partiye “2820 sayılı Siyasal Partiler Yasası'nın 104. maddesi uyarınca ihtar verilmesi” istemiyle açılan dava Anayasa Mahkemesi tarafından 14.06.1993 tarihinde (Esas: 1993/1, Karar: 1993/1) görüşülerek “19.06.1992 Tarih 3821 sayılı Kanun'un 1., 2., 4. ve 6. maddeleri gereğince “Demokrat Parti” ismi 1946 yılında kurulan ve 1960 yılında mahkeme kararı ile kapatılan Demokrat Parti tarafından kullanılabileceğinden 1975 yılında kurulup 16.10.1981 Tarih 2533 sayılı yasayla feshedilen parti tarafından kullanılamayacağı yolunda adı geçen partiye Siyasî Partiler Yasası'nın 104. maddesi gereğince ihtar da bulunulmasına, oy çokluğu” ile karar verilmiştir.

92 Ayrıca bk. Anayasa Mahkemesi Başkanlığı 14.09.1994 Tarih, 997 sayılı belge. E.G.M.'nin 06.10.1992 Tarih, 269032 sayılı belgesinde de, 07.01.1946 tarihinde kurulan Demokrat Parti ile 22.01.1975'te Necati TURGUT tarafından kurulan Demokrat Parti'nin birbirlerinin devamı olduklarına ilişkin herhangi bilgi olmadığına dair not bulunmaktadır. Gerek E.G.M.'nin yukarıda anılan belgesi ve gerekse de Anayasa Mahkemesinin 13.09.1994 Tarih, Esas: 1994/1, Karar: 1994/3. kararında Necati TURGUT tarafından 12.12.1992'de açılan Demokrat Parti'nin 22.01.1975'te açılan Demokrat Parti'nin devamı olmadığına

16.01.1994 günü yapılan Demokrat Parti 7. Olağanüstü Büyük Kongresinde 3. tur oylama sonucu Aydın Menderes⁹³ 84 oy alarak Hayrettin Erkmen'in yerine genel başkanlığa seçilmiştir.⁹⁴ Adnan Menderes'in oğlu Aydın Menderes'in genel başkanlığı kısa sürer. Oğul Menderes 28.11.1995 tarihinde parti genel başkanlığından istifa eder. Aydın Menderes'in istifası üzerine Demokrat Parti Genel İdare Kurulu 28.11.1995 tarihinde Hüseyin Murat Uzman'ı⁹⁵ genel başkan seçer.⁹⁶ 05.04.1997 tarihinde Hüseyin Murat Uzman, Demokrat Parti Genel İdare Kurulunca görevinden azledilmiş ve Mümin Çevik vekâleten bu göreve atanmıştır.

Genel başkan krizi Korkut Özal'ın⁹⁷ 24.09.1997 tarihindeki kurultayda 162 delegenin tamamının oyunu alarak genel başkanlık görevini devralmasıyla kısmen çözülür.⁹⁸ Korkut Özal 18.01.2001 tarihinde Demokrat Parti Genel Başkanlığına gönderdiği yazıda, genel başkanlığı genç kuşaklara bırakmak amacıyla görevinden ayrıldığını belirtmiştir. Parti Başkanlık Divanı, Cüneyt Zapsu'yu⁹⁹ vekâleten genel başkanlığa atamıştır. Cüneyt Zapsu görevini Yalçın Koçak'ın¹⁰⁰ genel başkan seçildiği 29.04.2001 tarihine kadar devam ettirmiştir.¹⁰¹

Yalçın Koçak'ın kısa süren genel başkanlığının ardından Demokrat Parti Genel Başkanlığına 25.11.2001 tarihinde İsmet Hacısalihioğlu¹⁰² seçilir.¹⁰³ 02.05.2004 tarihine kadar görevine devam eden Hacısalihioğlu, görevini Yaşar Aydın'a¹⁰⁴ devreder. Yaşar Aydın 02-03.05.2004 tarihlerinde yapılan Demokrat Parti 10. Olağan Kongresinde 276 delegeden 68'inin oyunu alarak yeni genel başkan seçilir.¹⁰⁵ Aydın'ın istifasının ardından Ömer Yıldırım¹⁰⁶ 13.02.2005 tarihinde yapılan Demokrat Parti Olağanüstü Kongresinde 57 delegenin oyunu alarak genel başkan olur.¹⁰⁷

Yönetim krizlerini aşamayan ve siyaseten iyiden iyiye güçten düşen Ömer Yıldırım genel başkanlığındaki Demokrat Parti, 08.05.2005 tarihinde Ankara'da toplanan Olağanüstü Büyük Kongresinde, 87 kabul 10 ret oyu ile her türlü tüzel kişilik hakkı saklı kalmak şartı ile Anavatan Partisi ile birleşme kararı alır.¹⁰⁸ Aslında Ömer Yıldırım yönetiminin aldığı bu karar, Demokrat Parti'yi

altını çizmesine karşın, her iki partinin yönetici ve üyelerinin E.G.M. kayıtlarında deşifre edilen konuşmalarından, gerek Hayrettin Erkmen'in Demokrat Parti'sinin, gerekse de Necati Turgut'un 1975 ve 1992'deki Demokrat Partilerinin 1946'da kurulan ilk Demokrat Parti'nin siyasi mirasçıları olmaya çalıştıkları görülmektedir.

93 Ankara, 1946 – AİTİA – Ticaret – 16. Dönem Konya M.V., 19. 20. Dönem İstanbul M.V. Ö.T. 23.12.2011.

94 bk. Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 19.01.1994 Tarih, 33 sayılı, E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 25.01.1994 Tarih, 010675 sayılı, Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 16.01.1994 Tarih, 1994/4 sayılı ve Y.C.B 02.02.1994 Tarih, 107 sayılı belgeler.

95 Ankara, 1946 – Üniversite – Mimarlık – Mimar.

96 bk. E.G.M. 15.12.1995 Tarih, 808479 sayılı belge. Partiden istifa eden Aydın MENDERES, 24.12.1995 tarihindeki genel seçimlerde Refah Partisi listesinden milletvekili seçilmiştir.

97 Malatya, 1929 – Mühendis – 4.ve 5. Dönem Erzurum M.V. – 37., 39. Hük. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı – 41. Hük. İçişleri Bakanı, Ö.T. 02.11.2016.

98 bk. Çankaya 4. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 02.05.2001 Tarih, 17 sayılı belge ve Demokrat Parti Genel İdare Kurulu karar defteri 05.04.1997 Tarih, Karar No: 23.

99 İstanbul, 1956-İstanbul Üniv- Münih Üniv. -Ticaret- Türk-Amerikan İş Konseyi Yönetim Kurulu Üyesi-TÜSİAD üyesi-Hazelnut Council Eşbaşkanı.

100 Adapazarı, 1952 – Üniversite – İnşaat Mühendisliği – İnşaat Mühendisi.

101 Yalçın Koçak'ın Genel Başkan seçilmesi ile ilgili olarak bk. Demokrat Parti Genel Merkezi 15.05.2001 Tarih, 01.04/0026 sayılı belge.

102 Akçaabat, 1945 – Lise – Ticaret.

103 bk. Çankaya 4. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 28.11.2001 Tarih, 90 sayılı belge.

104 İskilip, 1969 – Üniversite – Ticaret.

105 Bk. E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 03.05.2004 Tarih, 22187 sayılı belge.

106 Arhavi, 1966- Üniversite-Ticaret.

107 bk. E.G.M. 14.02.2005 Tarih, 4413 sayılı, Demokrat Parti Genel Merkezi 16.02.2005 Tarih, 05.01/331 sayılı ve Y.C.B. 17.02.2005 Tarih, 227 sayılı belgeler.

108 Birleşme için bk. E.G.M. 23.05.2005 Tarih, B.05.1. E.G.M.0.12.04.03/1051-2912/9305 sayılı, Y.C.B. 19.12.2005 Tarih, SP-2005/427 sayılı ve Y.C.B. 12.05.2005 Tarih, 534 sayılı belgeler.

bir hukuki tüzel kişilik olarak saklı tutmak, siyaseten Anavatan Partisi'ne bağlamak için alınan bir ara formül gibi de değerlendirilebilir. 25.05.2007 tarihinde toplanan kurucular kurulu ise isim ve amblemi de dâhil olmak üzere tüm hak ve yetkileri ile birlikte Doğru Yol Partisi'ne katılmak üzere partinin feshedilmesine karar vermiştir. Doğru Yol Partisi ise 27.05.2007 tarihindeki 3. Olağanüstü Kongresinde adını Demokrat Parti olarak değiştirmiş,¹⁰⁹ 31.10.2009 tarihinde de Demokrat Parti (Eski Doğru Yol Partisi) Anavatan Partisi ile birleşmeyi tercih etmiştir.¹¹⁰

Demokrat Parti ile ilgili yukarıda elden geldiğince özetle ifade edilmeye çalışılan karmaşık açıklamaları şu notla bitirelim: Siyasî partiler tarihimizde üç ayrı Demokrat Parti'den bahsedebiliriz. Birincisi, 1946'da kurulan ve kurumsal tarihi ana hatlarıyla özetlenen Demokrat Parti'dir. İkinci Demokrat Parti, aslında Doğru Yol Partisi'dir. Parti, 27.05.2007 tarihindeki birleşmenin ardından bu ismi almıştır. Birleşme kurultayı ile ilgili hazırlıklar henüz devam etmekteyken 17.05.2007 tarihinde bir Demokrat Parti daha kurulacaktır. Bu açıdan 2007, 2011, 2015 Haziran ve 2015 Kasım seçimlerine katılan Demokrat Parti'nin 1946'da kurulan Demokrat Parti ile sadece siyasî olarak irtibatlı olduğunun altını çizmek gerekiyor.

1946 Milletvekili Genel Seçimleri'ne katılan bir diğer parti, Nuri Demirağ'ın¹¹¹ genel başkanlığında 18.07.1945 tarihinde kurulan¹¹² Millî Kalkınma Partisi'dir. Ocak 1946'da kurulan Demokrat Parti'den aylar öncesinde siyasî hayata dâhil olan Millî Kalkınma Partisi, teknik olarak, İkinci Dünya Savaşı sonrası çok partili siyasal hayata geçiş sürecindeki ilk parti olma unvanına sahiptir.

Parti 1958 yılına kadar siyasî faaliyete devam etmiş; partisi kurumsal olarak seçimlerde parlamentoda temsil edilemese de Genel Başkan Nuri Demirağ, 1954 Milletvekili Genel Seçimleri sonuçlarına göre Demokrat Parti listesinden Sivas milletvekili seçilebilmiştir. Millî Kalkınma Partisi 22.05.1958 tarihinde feshedilir.¹¹³

Parti 1946 seçimlerine iştirak etmekle birlikte, bu seçimlere ilişkin seçim bölgesi bazında ayrıntılı istatistiki bilgiler olmadığından oransal olarak ne kadar oy aldığını belirtmek mümkün de-

109 Demokrat Parti 25.05.2007 tarihinde toplanan kurucular kurulu toplantısında Doğru Yol Partisi ile birleşmek üzere partinin feshi ve Doğru Yol Partisi'nin 27.05.2007 tarihinde toplanan 3. Olağanüstü Büyük Kongresinde Doğru Yol Partisi'nin adının "*Demokrat Parti*" olarak değiştirmesiyle ilgili olarak. bk. Y.C.B. 12.03.2008 Tarih C.02.0.CBS.0.01.02.04/294 sayılı belge.

110 20.05.1983 tarihinde kurulan Anavatan Partisi'nin 31.10.2009 tarihinde gerçekleştirdiği Büyük Kongresinde, partinin Demokrat Parti ile birleşmek üzere feshine karar verilmiştir. bk. Y.C.B. 29.01.2010 Tarih C.02.0.CBS.0.01.02.04/162 sayılı, Demokrat Parti Genel Merkezi 29.01.2010 Tarih, 10.05.092/122 sayılı, Y.C.B. 29.01.2010 Tarih, 164 sayılı, Y.C.B. 24.12.2009 Tarih C.02.0.CBS.0.01.02.04/77 sayılı, Y.C.B. 23.12.2009 Tarih 2040 sayılı, Demokrat Parti 13.11.2009 Tarih, 09.05.564/786 sayılı belgeler.

111 Divriği, 1886 – Rüştüye – Tüccar – Fabrikatör – Müteahhit – 10. Dönem Sivas M.V. – Yeşil K. Gök okulu sahibi – Ö.T.13.04.1957.

112 Partinin açılışıyla ilgili olarak bk. E.G.M. 30-641 No'lu bilgi fişi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi, B.C.A. 19/07/1947, F.K. 490.1.0.0. Y.N.: 847.351.2 sayılı, B.C.A. 17.05.1946, F.K. 490.1.0.0. Y.N. 434.1803.3 sayılı belgeler, Akkerman (1950:44) ve E.G.M. (1950:105, 107-108). Nuri DEMİRAĞ 07.07.1945 tarihinde partiyi kurmak için İçişleri Bakanlığına başvurdu ve partinin kurulmasına 18.07.1945'te bakanlık tarafından izin verildi. Partinin kurulması sebebiyle Başbakan Şükrü Saraçoğlu'na gönderilen telgrafla ilgili olarak bk. B.C.A. 31.10.1945, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 48.285.1. sayılı belge. Partinin kuruluşunu takiben Genel Başkan Nuri Demirağ'ın İstanbul gazetelerine yaptığı tebligatla ilgili olarak bk. B.C.A. 17.05.1946, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 128.832.2. sayılı belge. Partinin isminin başında "*millî*" sıfatını kullanabileceğine dair izin verilmesi ile ilgili olarak bk. B.C.A. 05.09.1945, F.K. 30.18.1.2. Y.N. 109.55.3 sayılı belge. Tunaya (1995: 639, 642-644), partinin devletçiliği reddettiğini, Cumhuriyet Halk Partisi'ni Rus taraftarı olmakla suçladığını ve dış politikada İslam Birliği ve Şark Federasyonu'nu savunduğunu belirtmektedir. Akkerman (1950:44)'a göre ise parti liberal, muhafazakâr bir sistem takip eden teşkilatlı bir partidir.

113 Partinin feshi ile ilgili olarak bk. İstanbul Valiliği 22.05.1958 Tarih, Em.Ş. 1.17670/24855 sayılı ve B.C.A. 15.10.1946, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 48.285.4. sayılı belgeler.

ğildir. Parti seçim sonuçlarına göre TBMM’de temsil edilememiştir. Parti daha sonraki seçimlere de iştirak etmemiştir.

Siyasî partiler tarihimizde yukarıda zikredilenden ayrı iki farklı Millet Partisi daha kurulmuştur ki hiçbirisinin bir diğeriyle hukuki, kurumsal ilişkisi mevcut değildir.

Sonuncu Millet Partisi 12.10.1992 tarihinde Talat Nevruzoğlu¹¹⁴ genel başkanlığında kurulmuş, yaklaşık bir ay sonra 22.11.1992 tarihinde İslahatçı Demokrasi Partisi ile birleşerek siyasal hayattan çekilmiştir.¹¹⁵ İkinci Millet Partisi ise sonuncu Millet Partisi’nin birleştiği İslahatçı Demokrasi Partisi’dir. 21.03.1984 tarihinde kurulan İslahatçı Demokrasi Partisi bu kongrede ismini Millet Partisi olarak değiştirmiştir.¹¹⁶

Liberal Demokrat Parti, 1946 seçimlerine iştirak eden bir diğer partidir. Partinin bu seçimlere iştirak ettiğini sadece Tarık Zafer Tunaya’dan öğrenebiliyoruz. TÜİK, bu seçimleri konu aldığı tablosunda dahi¹¹⁷ bu kaynağa referans vermeyi tercih eder.

Kâzım Demirarslan tarafından 11.03.1946 tarihinde kurulan Liberal Demokrat Parti,¹¹⁸ 1946 seçimlerine iştirak etmiş olsa da bu partiyle ilgili olarak da seçim bölgesi bazında ayrıntılı istatistiki bilgiler olmadığından oransal olarak ne kadar oy aldığını belirtmek mümkün değildir. 1946 Milletvekili Genel Seçimleri’ne göre parlamentoda temsil edilemeyen parti, 1950 seçimlerine iştirak etmemiş, 13.03.1952 tarihinde de Medenî Kanun’un 70. maddesine istinaden feshedilmiştir.¹¹⁹

114 Bursa, 1914 – Ortaokul – Ticaret – Ö.T. 08.06.1995

115 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. 2210. 1992 Tarih, B.051 EGM40600 SP.163776 sayılı belge. 23.11.1992 tarihinde Bayrak Partisi, Millet Partisi, Birlik ve Barış Partisi İslahatçı Demokrasi Partisi’ne katılmışlar; aynı kongrede İslahatçı Demokrasi Partisi ismini Millet Partisi olarak değiştirmiştir. Birleşme ve isim değişikliği için bk. E.G.M. 03.12.1992 Tarih, B.051. E.G.M.40.600.12/SP. sayılı, E.G.M. 03.12.1992 Tarih, B.051. E.G.M.40.600.12/SP. sayılı, E.G.M. 06.08.1992 Tarih, 512639 sayılı Y.C.B 09.12.1992 Tarih, 2800 sayılı ve Y.C.B 20.11.1992 Tarih, 247 sayılı belgeler. Talat Nevruzoğlu’nun genel başkan seçilmesi ile ilgili olarak ayrıca bk. E.G.M. 22.10.1992 Tarih, B.05.1. E.G.M.40.00.00.600.12.SP. sayılı belge.

116 İslahatçı Demokrasi Partisi’nin kuruluşu ile ilgili olarak E.G.M. 21.03.1984 Tarih, 158258 sayılı ve Y.C.B. 22.03.1984 Tarih, S.P.Muh.37 sayılı belgeler. Millet Partisi ile 1970’li yıllarda etkin olan ve antisemitist ve komünizm karşıtı faaliyetleri ile ünlenen Yeniden Millî Mücadele Hareketi arasında ideolojik bir yakınlık vardır. Bu hareketin ileri gelenlerinden bazıları Aykut Edibali, Yavuz Aslan Argun, Melih Gökçek, Necmettin Erişen, Cemil Çiçek, Mustafa Erdoğan, Halil Sıvgın, Mustafa Ruhi Şirin, Haşim Vatandaş, Zeki Ceyhan, Atilla Yayla, Ali Müfit Gürtuna, Ahmet Taşgetiren, Gaffar Yakın, Mehmet Akif Ak, Cevat Özkaya, Dr. Necmettin Turinay, Hacı Ali Bozdam, İrfan Küçükköy, Mustafa Aydın, Galip Demirel, Ömer Vehbi Hatipoğlu, Ömer Ziya Belviranlı, Rifat Yörük, Mehmet Taşdiken, Mehmet Çiçek, Recep Vidin, Hüseyin Gülerce, Kemal Yaman, Özcan Palut, Kadir Demir, Muhammet Nur Doğan, Burhan Özfatura, Recep Kırış ve Taha Akyol’dur. Yeniden Millî Mücadele Hareketi ve Millet Partisi ile ilişkisi ile ilgili olarak bk. (İrfan Küçükköy ve Aykut Edibali, 1976). Anayasa Mahkemesinin 10.06.1997 (Esas: 1997/1, Karar: 1997/1) sayılı kararının “Esasın İncelenmesi” bölümünde partinin kuruluş tarihi olarak “21.03.1994” tarihi verilmekle birlikte, mahkemenin bahsettiği bu tarih doğru değildir. Çünkü mahkemenin aynı kararında ayrıca partinin 21.12.1992 tarihinde Millet Partisi ile birleştiği belirtilmektedir. Parti kurulmadan önce birleşemeyeceğine göre Anayasa Mahkemesinin bu kararında andığı tarihlerin doğru olmadığı, karar metninde bir yazım yanlışının olduğu belirtilmelidir. Parti, 1987’deki genel seçimlere İslahatçı Demokrat Parti adıyla, 1995, 1999, 2002 ve 2011’de yapılan genel seçimlere ise Millet Partisi adıyla katılmıştır.

117 TÜİK tarafından hazırlanan *Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923–2002* ve *Milletvekili Genel Seçimleri 1923–2011* başlıklı çalışmalarda, partinin 1946 seçimlerine katılmadığı belirtilmektedir. Tunaya (1995: 694) ise partinin 1946 seçimlerine iştirak ettiğini kaydeder. TÜİK tarafından hazırlanan çalışmanın 1946 seçimleri ile ilgili dipnotunda “Tunaya’ya göre 1946 seçimlerine CHP, DP, MKP’nin yanı sıra, Liberal Demokrat Parti, Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi ile Yalnız Vatan İçin Partisi de katılmıştır” açıklaması bulunmaktadır.

118 Partinin kuruluşuyla ilgili olarak bk. E.G.M.30-657 No’lu Bilgi Fişi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, (E.G.M. 1950:183) ve (Akkerman 1950:46), B.C.A. 19.07.1947, F.K. 490.1.0.0. Y.N. 847.351.2 sayılı belge, B.C.A. 16.03.1946, F.K. 79.524.19, Y.N. 030.10.0.0. sayılı belge. İçişleri Bakanlığı tarafından Başbakanlığa gönderilen belgede Liberal Demokrat Parti’nin Kâzım Demirarslan önderliğinde, merkezi İstanbul olmak üzere kurulduğu ve 11.03.1946 tarihinde tescil ve faaliyete geçmesi için bakanlığa gerekli vesikasını vermiş olduğu belirtilmektedir.

119 Partinin kapanışıyla ilgili olarak bk. İstanbul Valiliği 13.03.1952 Tarih, Em. Ş. 1.8496/10811. E.G.M. tarafından hazırlanan “1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri” isimli tarihsiz/sayısız

Kâzım Demirarslan genel başkanlığında kurulan Liberal Demokrat Parti'nin, 26.07.1994 tarihinde Liberal Parti adıyla Besim Tibuk¹²⁰ tarafından kurulan 26.07.1994 tarihinde adını Liberal Demokrat Parti olarak değiştiren parti¹²¹ ile hukuki bir alakası yoktur.

1946 Milletvekili Genel Seçimleri'ne iştirak eden son parti Yalnız Vatan İçin Partisi'dir.¹²² Parti 21.06.1946 tarihinde Gazeteci Yaşar Çimen'in genel başkanlığında siyasi faaliyetlerine başlamıştır. Parti, Liberal Demokrat Parti gibi, seçimlere iştirak ettiğini sadece Tunay'dan öğrenebildiğimiz bir parti olduğu ve ne TÜİK verilerinde ne de Tunay'ın kendi çalışmasında bu seçimlere ilişkin ayrıntılı veriler olmadığı için partinin oransal olarak ne kadar oy aldığını belirtmek yine mümkün değildir. 1950 seçimlerine iştirak etmeyen parti 24.05.1952 tarihinde feshedilmiştir.¹²³

4.2.2. 14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçimleri

14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçimleri, Türkiye siyasetinin, üzerinde en fazla konuşulan, tartışılan seçimlerinden biridir. Tek Parti Dönemi'nin bittiği 1946'dan sonra Tek Parti İdaresi Dönemi'nin de sonra erişti bu seçimle olacak; Demokrat Parti iktidara gelecektir. TBMM'nin 9. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu seçimlerde 8.905.743 kayıtlı seçmenin 7.953.085'i oy kullanmıştır. Seçimlere katılım oranı % 89,3'tür. Bu katılım oranı 1987 (% 92,8) ve 1983 (% 91,0) seçimlerinden sonra Türkiye tarihindeki en yüksek katılım oranına sahip milletvekili genel seçimlerinin 1950 seçimleri olduğunu göstermektedir.

1950 seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi (3.148.626- % 39,6- 69 MV), Demokrat Parti (4.391.694- % 55,2- 416 MV) ve 20.07.1948 tarihinde Hikmet Bayur¹²⁴ tarafından kurulan Millet Partisi¹²⁵ (368.537- % 4,6- 1 MV) katılmışlardır. Bu seçimlerde bağımsız adaylar 44.537 oy alarak 1

listede kapanış tarihi olarak 29.04.1905 tarihi verilmektedir ki bunun gözden kaçmış bir yazım yanlışlığı olarak kabul edilmesi daha doğru olacaktır. Tökin (1965:81) partinin, kurucu sayısı üçten aşağı olduğu için kapanmak zorunda kaldığını belirtir.

120 Rize, 1945 – Üniversite – İktisat – Ticaret – Turizmci.

121 Partinin açılışı ile ilgili bk. İçişleri Bakanlığı Evrak İşleri Müdürlüğü Genel Evrak Servisi Şefliği 26.07.1994 Tarih, 044720 sayılı Dilekçe Kayıt Fişi. Liberal Parti, 26.07.1994'te adını Liberal Demokrat Parti olarak değiştirmiştir. Bk. E.G.M. 18.09.1995 Tarih, 596035 sayılı ve Liberal Parti Genel Merkezi 18.09.1995 Tarih, 95/0033 sayılı belgeler. Parti 18.09.1994 tarihinde ismini Liberal Demokrat Parti olarak değiştirdi.

122 Partinin ismi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler” listesinde Vatan Partisi olarak geçerken E.G.M. tarafından hazırlanan “1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri” isimli tarihsiz/sayırsız listede “Vatan Partisi (Yalnız Vatan İçin Partisi)” ibaresi bulunmaktadır. Çalışmada, Tunaya (1995) ve Kili'nin (1976) kullanımlarına uyularak Yalnız Vatan İçin Partisi ismi kullanılmıştır. (2) Akkerman (1950: 53) partinin sosyalizan bir parti olduğunu belirtmektedir. Parti; Kemalist, mutedil devletçi, müfrit milliyetçi, halkçı ve cumhuriyetçidir.

123 Tunaya (1995: 707), partinin 1952 yılının ilk aylarında kapandığını belirtmektedir. İstanbul Valiliği 24.05.1952 Tarih, Em. Ş.1874/21329 sayılı belgede ise partinin kapanış tarihi 24.05.1952 olarak görülmektedir. Cemiyetler Kanunu'nun 70. maddesine göre infisah ettiği, İstanbul Valiliğinin 24.05.1952 Tarih, 21329 sayılı yazısı ile bildirilmiş ve bu husus Cumhuriyet Savcılığınca uygun görülmüştür.

124 İstanbul, 1891 – Galatasaray ve Sorbonne Üni. – Diplomat – Dışişleri Bakanlığı Siyasî İşler Genel Müdürü (01.10.1920) – Londra Büyükelçiliği Danışmanı (1923) – Belgrat Ortaelçiliği Siyasî Temsilcisi (1925) – Kabil Büyükelçisi (1928) – Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri (1932) – 4., 5., 6., 7., 10., 11. Dönem Manisa M.V. – 7. Hük. Millî Eğitim Bakanı – Ö.T. 06.03.1980.

125 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak ayrıca bk. E.G.M. 3-376 No'lu Kayıt Fişi ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, E.G.M. tarafından hazırlanan “1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri” isimli tarihsiz/sayırsız liste, (E.G.M. 1950:489) ve (Akkerman 1950:58-59). Parti programının 1. maddesinde partinin “Cumhuriyet, adalet, liberallik ve milliyetçilik esaslarına bağlı” olduğu vurgulanmaktadır. bk. (Tunaya 1995: 718). Akkerman (1950: 59) ise, partinin mutedil liberal olduğunu belirtmektedir. Parti programı ve partinin siyasi görüşleri için bk. B.C.A. 01.01.1953, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 46.274.2, B.C.A. 08.07.1953, F.K. 30.1.0.0., Y.N. 46.274.4 sayılı belgeler. Millet

milletvekilliği elde etmişlerdir. Kurulduğu tarihlerde, Mareşal Fevzi Çakmak'ın da fahri başkanlık görevini üstlendiği Millet Partisi, ağırlıklı olarak Demokrat Parti'den ayrılan milletvekilleri tarafından kurulmuştur. Genel Başkan Hikmet Bayur'un 29.06.1953 tarihindeki istifası¹²⁶ üzerine Mustafa Kentli¹²⁷ parti genel başkanlığına seçilmiştir. 27.01.1954 tarihinde parti Cemiyetler Kanunu'nun 4919 sayılı Kanun'la değişen 9. ve TCK'nin 526. maddelerine aykırı faaliyetleri nedeniyle, Ankara 4. Sulh Hukuk Mahkemesinin (Esas: 1222, Karar: 30 sayılı ve 27.01.1954 Tarih) kararı ile kapatılmıştır.¹²⁸

Parti, 1962 yılında tekrar açılacaktır. Şöyle ki; Hacı Osman Bölükbaşı'nın¹²⁹ genel başkanlığını yaptığı Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi 15.10.1961 tarihindeki seçimlerde en çok oy alan üçüncü parti olmuştur. Mustafa İsmet İnönü başkanlığında kurulacak olan koalisyon hükûmetine katılıp katılmama konusunda çıkan tartışmalarda Hacı Osman Bölükbaşı, hükûmete katılmaya karşı çıkarak partisinin genel başkanlığından istifa etmiş ve yerine Ahmet Oğuz getirilmiştir. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, 1962 yılında Mustafa İsmet İnönü'nün kurduğu ikinci koalisyon hükûmetine altı bakanla katılmıştır. Bu, parti yönetiminde anlaşmazlıklara yol açacak ve Hacı Osman Bölükbaşı bir grup milletvekili ile partiden ayrılarak 13.06.1962 tarihinde Millet Partisi'ni tekrar kuracaktır. Bu kurulan Millet Partisi'nin, Ankara 4. Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından kapatılan Millet Partisi'nin hukuki kurumsal değil sadece siyasi devamı olduğunu da hatırlatmak gerekiyor.

Partinin ikinci kere kuruluşunda, yukarıda da özetlendiği gibi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi içerisindeki tartışmalar ve Bölükbaşı liderliğindeki bir ekibin istifası önemli rol oynar. Ancak parti tekrar açıldığında resmî anlamda genel başkan, Enis Akaygen¹³⁰ olacaktır. Akaygen kısa bir süre sonra 05.07.1962 tarihinde görevini Hacı Osman Bölükbaşı'na¹³¹ devredecektir.

Hacı Osman Bölükbaşı'nın sağlık sorunlarını gerekçe göstererek 22.11.1972 tarihinde siyasal yaşamdan çekilmesinden sonra, 10.06.1973 günü Ankara'da yapılan Olağanüstü Büyük Kongrede

Partisi'nin kuruluşu ve partinin kuruluşunu takiben *Ulus* gazetesinde çıkan yazılar için bk. B.C.A. 11.10.1949, F.K. 30.1.0.0., Y.N. 46.274.1., B.C.A. 11.10.1949 Tarih, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 19.110.10. ve B.C.A. 16.10.1949, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 132.858.4 sayılı belgeler. Adnan Menderes'in Millet Partisi'nin dış politika konusundaki görüşlerini eleştirdiği bir konuşmasında da Millet Partisi'nin bu konudaki düşüncelerinin ana hatlarını bulmak mümkündür. bk. B.C.A. 11.10.1949, F.N. 30.1.0.0. Y.N. 35.216.28 No'lu belge. Millet Partisi yöneticilerinin farklı mitinglerde yaptıkları konuşmalarla ilgili olarak ayrıca bk. B.C.A. 11.11.1948, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 66.410.5. B.C.A. 04.11.1948, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 66.410.4 sayılı belgeler.

126 Partinin Atatürkçülük ile ilgili görüşlerini paylaşmayan Hikmet Bayur, 27-29.06.1953 tarihinde toplanan Millet Partisi 4. Büyük Kongresinde istifa etmiş, partiyi Atatürk husumetini rehber edinenlerin tahakkümü altında kalmakla suçlamıştır.

127 İzmir- Üniversite- Tabip.

128 Tökin (1965:88), Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesinin "Millet Partisi'nin inkılap ve rejim aleyhtarı bir eğilim ve hareket hattı takibine başlamış olduğu ve bu yolda faaliyette bulunduğu dair ihbar ve delillere tesadüf edildiği göz önüne alınarak, partinin bütün teşkilatının faaliyetten men edilmelerine ve mallarının muhafaza altına alınmasına" karar vermesi üzerine 08.07.1953 tarihinde sabaha karşı bütün merkezleri ve şubeleri mühürlenerek Millet Partisi'nin kapatıldığını belirtmektedir. Tökin'in bahsettiği olay, Millet Partisi'nin geçici olarak kapatılmasıdır. Partinin faaliyetleri 08.07.1953 tarihinde durdurulmasına rağmen dava resmî olarak 26.09.1953 tarihinde Ankara 4. Sulh Hukuk Mahkemesinde başlamış ve 27.01.1954 tarihinde mahkeme, Cemiyetler Kanunu'nun 4919 sayılı Kanun'la değişen 9. ve TCK'nin 526. maddelerine aykırı faaliyetleri nedeniyle (27.01.1954 Tarih, Esas: 1222, Karar: 30 sayılı karar) partinin kapatılmasına karar verilmiştir. Millet Partisi'nin kapatılması üzerine parti yetkilileri temyize gitmiş, 07.05.1954 tarihinde Yargıtay 2. Dairesinin aldığı kararla Millet Partisi'nin itirazı kabul edilmiş ve dava esastan bozulmuştur. Yargıtay 2. Dairesinin bozma kararına Cumhuriyet Başsavcısı itiraz etmiş, nihai karar için dava dosyası Temyiz Ceza Daireleri Genel Kuruluna gitmiş, kurul, 21.05.1954 tarihinde Sulh Hukuk Mahkemesinin kararını yerinde bularak partinin kapatılmasına karar vermiştir.

129 Mucur, 1913 – Fransa Nancy Üni. – Kandilli Rasathanesi Asistanı – Matematik Öğretmeni – Çiftçi – 9., 10., 11., Dönem Kırşehir, 12., 13., 14. Dönem Ankara M.V. (İstifa: 09.09.1973) – K.M. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Temsilcisi (06.01.1961; 15.10.1961) – Ö.T. 06.02.2002.

130 Filibe, 1881 – Üniversite – Hukuk – Diplomat – Atina Büyükelçisi – 8. Dönem İstanbul M.V. – Ö.T. 17.01.1956.

131 05-06.07.1963 tarihinde Millet Partisi 1. Büyük Kongresinde Hacı Osman Bölükbaşı genel başkanlığa seçilmiştir. bk. Millet Partisi Genel Başkanlığı 16.07.1963 Tarih, B/62 sayılı belge.

genel başkanlığa, eski genelkurmay başkanlarından Cemâl Tural¹³² getirilir. Cemâl Tural'ın genel başkanlığı da kısa sürecektir. Tural'ın genel başkanlıktan ve parti üyeliğinden istifası nedeniyle 16-18.02.1974 tarihinde toplanan Millet Partisi Olağanüstü Kongresinde Hayri Hayırlıoğlu Millet Partisi Genel Başkanlığına vekâleten atanır.¹³³ Hayıroğlu'nun istifasının ardından, 20.04.1975 günü yapılan 6. Büyük Kongresinde Celâl Kargılı¹³⁴ genel başkan seçilmiştir.¹³⁵

Kargılı'nın genel başkanlığı da uzun sürmez. 08.08.1976 günü yapılan Genel İdare Kurulu toplantısında Celâl Kargılı görevinden istifa eder.¹³⁶ Celâl Kargılı'nın istifası üzerine Mehmet Tarık Yakova genel başkanlığa seçilir. Yakova, 10.04.1977 tarihindeki Genel İdare Kurulu toplantısında partiden ihraç edilir. Genel İdare Kurulu, 23.04.1977'de yapılacak büyük kongreye kadar Necati Ceylan'ı genel başkanlığa vekâleten atar.¹³⁷ 23-26.04.1977 günü yapılan 7. Büyük Kongrede Necati Ceylan 135 kabul oyuna karşılık 3 ret oyuyla genel başkanlığa seçilir.¹³⁸ 13.10.1978 tarihinde toplanan 8. Büyük Kongrede ise 113 geçerli oyla Hasan Elmas genel başkanlığa seçilir.¹³⁹

Elmas, partinin son genel başkanı olacaktır. 12 Eylül Darbesi'nin ardından parti tüm diğer siyasi partiler gibi M.G.K.'nin 12.09.1980 Tarih, 7 sayılı bildirisi (Resmî Gazete 12.09.1980 Tarih, 17103 sayı) ile partinin faaliyeti durdurulmuş, 10.10.1981 Tarih, 2533 sayılı Kanun ile 16.10.1981 tarihinde parti kapatılmıştır.

4.2.3. 2 Mayıs 1954 Milletvekili Genel Seçimleri

02.05.1954 tarihinde TBMM'nin 10. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen genel seçimlere beş siyasi parti iştirak eder. Bu seçimlerde, daha önce gerçekleştirilen seçimlere de iştirak eden Cumhuriyet Halk Partisi (3.193.471- % 35,1- 31 MV), Demokrat Parti (5.313.659- % 58,4- 503 MV) yanında üç yeni siyasi parti daha yarışacaktır: Cumhuriyetçi Millet Partisi (408.249- % 5,3- 5 MV), Türkiye Köylü Partisi (50.935- % 0,6) ve (Demokrat) İşçi Partisi (910- % 0,0). Bu seçimlerde, 10.262.063 kayıtlı seçmenin 9.095.617'si oy kullanmıştır. Seçimlere katılım oranı % 88,6 oranında gerçekleşmiştir. Bu seçimlerde bağımsız adaylar 56.393 oy alarak -oran olarak % 0,6'ya tekabül etmektedir- 2 milletvekilliği elde etmişlerdir.

Cumhuriyetçi Millet Partisi, 09.02.1954 tarihinde Ahmet Tahtakılıç'ın¹⁴⁰ genel başkanlığında kurulur.¹⁴¹ Parti, Fuat Arna, Enver Kök, Ahmet Bilgin, Tahsin Demiray, Yusuf Ziya Eker, Nureddin Ardiçoğlu, Hasan Dinçer, Ahmet Oğuz, Enis Akaygen, Osman Bölükbaşı ve Suphi Batur gibi kişiler

132 Erzincan, 1905 – Genelkurmay Başkanı (16 Mart 1966 – 16 Mart 1969) – Ö.T. 17.12.1981.

133 bk. E.G.M. 20.02.1974 Tarih, 085660 sayılı belge.

134 Tarsus, 1935 – Lise – Gazeteci – Çiftçi – 3. Dönem İçel M.V. – Ö.T. 18.09.1976.

135 bk. E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 24.04.1975 Tarih, 11954 sayılı, E.G.M. 24.04.1975 Tarih, 175174 sayılı belgeler.

136 bk. E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 13.08.1976 Tarih, 028389 sayılı belge.

137 bk. E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 13.04.1977 Tarih, 11274 sayılı belge.

138 bk. E.G.M. Genel Evrak Şube Müdürlüğü 26.04.1977 Tarih, 12445 sayılı, E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 27.02.1978 Tarih, 099901 sayılı ve E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 26.04.1977 Tarih, 12446 sayılı belgeler.

139 bk. E.G.M. Genel Evrak Şubesi Müdürlüğü 13.10.1978 Tarih, 00821 sayılı belge.

140 Uşak, 1909 – İstanbul Üniversitesi – Hukuk – Avukat – Kaymakam – Ticaret Bakanlığı Müfettişi – Millî Korunma Dairesi Reisi – 8. Dönem Kütahya, 12. Dönem Uşak, 13. Dönem İstanbul M.V. – K. M. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Temsilcisi – C.S. Uşak Üyesi – 25. Hük. Çalışma Bakanı – 25. Hük. Millî Eğitim Bakanı, Ö.T. 13.12.2000.

141 E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesinde partinin kuruluş tarihi olarak 12.09.1954 tarihi verilmektedir. Konu ile ilgili tüm diğer kaynaklarda ise partinin kuruluş tarihi olarak 09.02.1954 tarihi verilmektedir. Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin siyasi görüşleri ile ilgili olarak bk. B.C.A. 02.06.1955, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 46.275.1. sayılı ve B.C.A. 01.03.1954, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 46.274.10 sayılı belgeler. Partinin tüzüğü için bk. B.C.A. 1967, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 46.277.6 sayılı belge. Parti programı için bk. B.C.A. 11.02.1954, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 46.274.7 sayılı belge.

tarafından, kapatılan Millet Partisi'nin siyasî mirası üzerine teşkil edilmiştir. Partinin kurulmasında Millet Partisi'nin 27.01.1954 tarihinde Ankara 4. Sulh Hukuk Mahkemesi kararıyla kapatılmasının önemli bir rolü vardır.

Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin 28.06.1955 tarihinde yapılan Büyük Kongresinde genel başkanlığa 401 oy ile Hacı Osman Bölükbaşı seçilir. Bu kongrede eski Genel Başkan Tahtakılıç, 314 oy alır. Bölükbaşı'nın partideki genel başkanlığı 31.05.1962 tarihindeki istifasına kadar devam edecektir. Millet Partisi ile ilgili bahislerde de dile getirildiği gibi Bölükbaşı, İnönü liderliğinde kurulması planlanan koalisyon hükûmetine katılma kararı konusunda partilileri ile anlaşılmayınca partisinden istifa edecek ve daha önce kapatılan Millet Partisi'ni tekrar faaliyete geçirerek siyasî yaşamına burada devam edecektir.

Bölükbaşı'nın genel başkanlığı döneminde Cumhuriyetçi Millet Partisi, Türkiye Köylü Partisi ile birleşme kararı alır. Türkiye Köylü Partisi, 1952 yılında, Demokrat Parti'den ayrılan bir grup siyasetçi tarafından Remzi Oğuz Arık¹⁴² genel başkanlığında kurulmuştu. Birleşme kararı ise ikinci Genel Başkan Tahsin Demiray'ın¹⁴³ genel başkanlığında 19.11.1958 tarihinde toplanan 3. Büyük Kongrede alınır. Bu birleşme ardından Cumhuriyetçi Millet Partisi adını Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi olarak değiştirecektir.

Bölükbaşı'nın istifasından sonra Ahmet Oğuz¹⁴⁴ genel başkanlığa gelir. Bu süreçte parti, İnönü koalisyon hükûmetinden ayrılarak hükûmetin düşmesine yol açmış; eski Genel Başkan Bölükbaşı'nın başka bir partiye genel başkan olması da Cumhuriyetçi Köylü Partisi içerisindeki gerilimleri tırmandırmıştı. Ahmet Oğuz'un genel başkanlığı döneminde, 27 Mayıs Darbesi içerisinde yer almalarına rağmen Millî Birlik Komitesi içerisinde tasfiye edilen Alparslan Türkeş ve arkadaşları yeniden siyasete dönerek Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne üye olurlar. Siyasî tarihimize *Ondörtler* olarak geçen bu ekip içerisinde yer alan Alparslan Türkeş, Muzaffer Özdağ, Rıfat Baykal, Ahmet Er ve Dündar Taşer'in partiye üyelikleri 31.03.1965 tarihinde kabul edilir. Aynı ekipten Mustafa Kaplan, Fazıl Akkoyunlu, Şefik Soyuyüce ve Numan Esin'in üyelikleri ise 19.06.1965 tarihinde gerçekleşecektir.

Ahmet Oğuz genel başkanlığındaki parti 20.02.1965 tarihinde Suat Hayri Ürgüplü başkanlığında kurulan koalisyon hükûmetine katılmış olan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin yönetimi, partiye yeni katılan Alparslan Türkeş ve yandaşlarının eleştirilerine hedef olur. Bunun üzerine Ahmet Oğuz 17.06.1965 tarihinde genel başkanlıktan istifa eder ve yerine Enis Akaygen genel başkan seçilir. Genel başkan değişimine karşın partide sular durulmaz, Türkeş ve arkadaşlarının parti yönetimine ilişkin eleştirileri devam eder, ta ki Enis Akaygen'in istifası ve Alparslan Türkeş'in¹⁴⁵ Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel Başkanlığına seçilmesine kadar. Alparslan Türkeş 01.08.1965 tarihinde yapılan genel başkanlık seçimlerinde 698 oy alarak, Enis Akaygen'in yerine genel başkan seçilir. Türkeş'in genel başkan seçilmesine tepki olarak 6 milletvekili ve senatörün yer aldığı grup partiden ayrılacaktır.

142 Kozan, 1899 – Paris Louvre Arkeoloji Okulu- Sorbonne Üni. – Öğretim Üyesi – Ankara Arkeoloji ve Etnografya Müzeleri Müdürü – 9. Dönem Seyhan M.V. – Ö.T. 03.04.1954.

143 İstanbul, 1903 – İstanbul Öğretmen Okulu – Yazar, Yayıncı, 12. Dönem İstanbul M.V. – Ö.T. 03.04.1954.

144 Eskişehir, 1912 – Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu – İktisat – Başbakanlık Umumi Murakabe Heyeti Mütihassısı – 8. Dönem Eskişehir, 12. Dönem İstanbul M.V. – Kurucu Meclis – Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Temsilcisi – 27. Hük. Ticaret Bakanı – Ö.T. 19.09.1972.

145 Lefkoşa, 1917 – Kara Harp Okulu, Harp Akademisi – Uluslararası Ekonomi (ABD) – Millî Birlik Komitesi Üyesi – 13. Dönem Ankara, 14., 15., 16. Dönem Adana M.V. – 39., 41. Hük. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı – Ö.T. 04.04.1997.

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, 08-09.02.1969 tarihinde Adana'da yapılan Olağanüstü Kongresinde ismini değiştirir ve Milliyetçi Hareket Partisi adını alır.¹⁴⁶

Cumhuriyetçi Millet Partisi, Ahmet Tahtakılıç yönetiminde kurulduğu 1954 yılından, Türkeş'in genel başkanlığındaki Milliyetçi Hareket Partisi'ne kadar toplam üç kez isim, beş kez de genel başkan değiştirmiştir. 1969'dan, 12 Eylül Darbesi sonrasında parti M.G.K.'nin 12.09.1980 Tarih, 7 No'lu bildirisi (Resmî Gazete 12.9.1980 Tarih, 17103 sayı) ile faaliyeti durdurulup 10.10.1981 Tarih, 2533 sayılı Kanun ile 16.10.1981 tarihinde kapatılana kadar da Türkeş'in genel başkanlığında idare edilmiştir. Kapatılmasının ardından, 08.12.1980 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Ferit Batur (avukat) kayyum olarak tayin edilmiştir.

12 Eylül Darbesi'nin ardından 16.01.1981 Tarih, 2533 sayılı Kanun'la kapatılan siyasi partilerin yeniden açılmasına imkân veren 03.07.1992 Tarih, 3821 sayılı 16.10.1981 Tarih ve 2533 sayılı Siyasî Partilerin Feshine Dair Kanun'un Yürürlükten Kaldırılmasına ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un (Resmî Gazete, 03.07.1992 Tarih, 21273 sayı) yürürlüğe girmesi sonucu partinin 27.12.1992 Pazar günü yapılan Milliyetçi Hareket Partisi 15. Büyük Kurultayında feshine ve mal varlığı ile ad, amblem, rumuz, rozet vb. işaretleri kullanma hakkının Milliyetçi Çalışma Partisi'ne devredilmesine karar verilmiştir. Milliyetçi Çalışma Partisi ise adını Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirmeye karar vermiştir.

Bu önemli ayrıntıya bir kez daha dikkat çekmek elzemdir. Şöyle ki; 1970'li yılların önemli siyasi partilerinden biri olan Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin kurumsal kimliğindeki dönüşümden ortaya çıkmıştır. 1980 sonrasında kapatılmasının ardından 1992'de açıldığı gün de Milliyetçi Çalışma Partisi'ne katılarak siyasi yaşamı sona ermiştir. O tarihte Milliyetçi Hareket Partisi olarak adını değiştiren parti, bambaşka bir kurumsal kimlikle kurulan Milliyetçi Çalışma Partisi'dir.

Milliyetçi Hareket Partisi'nin birleştiği Milliyetçi Çalışma Partisi, hiç kuşku yok ki, eski Milliyetçi Hareket Partili kadrolar tarafından kurulmuş bir partiydi. Hatta Milliyetçi Çalışma Partisi'nin genel başkanlığını da kapatılan partinin genel başkanlığını yürütmüş olan Alparslan Türkeş idare etmekteydi. Siyasî olarak 1969 sonrasının Milliyetçi Hareket Partisi ile 1993'te adını Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirecek olan Milliyetçi Çalışma Partisi'nin birbirlerinin devamı olduğunu söylemek yanlış değildir. Ancak kurumsal/hukuki düzlemde 1970'lerin Milliyetçi Hareket Partisi ile Milliyetçi Çalışma partileri birbirlerinden tamamen farklı iki kurumsal yapıyı teşkil etmektedirler.

Milliyetçi Çalışma Partisi, 12 Eylül Darbesi ardından kapatılan Milliyetçi Hareket Partisi'nin kadroları tarafından (Cumhuriyetçi) Muhafazakâr Parti ismiyle 07.07.1983 tarihinde¹⁴⁷ Mehmet Pamak¹⁴⁸ genel başkanlığında kurulmuştur.¹⁴⁹

146 bk. İçişleri Bakanlığı E.G.M. 11.05.1959 Tarih 42779 sayılı belge. Partinin isminin Milliyetçi Hareket Partisi olarak değiştirilmesi ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri” isimli tarihsiz/sayırsız liste.

147 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. 07.07.1983 Tarih Sen.F.Top.Ol.(A-2)-159134 sayılı, Y.C.B. 07.07.1983 Tarih SP11/122 sayılı belgeler ve İçişleri Bakanlığı Evrak İşleri Müdürlüğü Genel Evrak Servisi Şefliği 07.07.1983 Tarih, 8776 sayılı Dilekçe Kayıt Fişi. Partinin kuruluşu ve isim değişikliği ile ilgili olarak ayrıca bk. Muhafazakâr Parti Genel Merkezi, 10.01.1985 Tarih, 1985/7 sayılı ve Y.C.B. 07.07.1983 Tarih, SP.11/122 sayılı belgeler.

148 Ezine, 1950 – Atatürk Üni. – İşletme – Öğretim Üyesi – Gelirler Genel Müdürü Yardımcısı – Danışma Meclisi Çanakkale Üyesi (15.10.1981; 06.12.1983) – D.M. Başkanlık Divanı Kâtip Üyesi.

149 26.07.1983 tarihinde Millî Güvenlik Konseyinin 100 No'lu kararıyla partinin kuruluş dilekçesinde yer alan isimlerden 25'inin kurucu olmaları uygun görülmemiş ve veto edilmişlerdir. Veto edilenler arasında partinin genel başkanı, genel sekreteri ve

Kuruluşunun hemen ertesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının uyarısı üzerine 11.07.1983 tarihinde tüzük değişikliği yaparak ismindeki “Cumhuriyetçi” ibaresini çıkarmış ve Muhafazakâr Parti adını almıştır. İçişleri Bakanlığı E.G.M.’nin 08.07.1983 Tarih, 83/2 sayılı yazısı ile partiye yapılan bir bildirimde de bu konuyla ilgili olarak şu bilgilere yer verilmektedir: “...partinizin isminin başında bulunan Cumhuriyetçi kelimesinin kullanılması için Bakanlar Kurulu Kararı alınması ilgili yazınızla istenmişti. Siyasal Partiler Kanununun 121. maddesi delaletiyle 1630 sayılı Dernekler Kanununun 53. maddesi gereğince bir partinin adında Cumhuriyetçi kelimesinin kullanılması, bütün partilerin ortak niteliği olması gereken Cumhuriyetçilik ilkesinin o partinin tekelinde olduğu izlenimini yaratacağından Partinizin isminin başında bulunan Cumhuriyetçi kelimesinin kullanılmasının uygun görülmediği, bu konuda kararname Projesi düzenlenmesine gerek duyulmadığı Başbakanlığın 05.08.1983 gün ve 18/156-231/06249 sayılı yazılarından anlaşılmıştır.”

Parti 30.11.1985 tarihinde düzenlenen 1. Olağan Büyük Kurultayında adını tekrar değiştirmiş, Milliyetçi Çalışma Partisi adını almıştır. Parti amblemi de aynı kongrede “...kırmızı zemin üzerinde bir hilal ve etrafında bir çember üzerinde eşit aralıklarla sıralanmış dokuz adet yıldız” olarak değiştirilmiştir.¹⁵⁰

Mehmet Pamak’ın genel başkanlığında kurulan partide çok kısa sürelerle ve Kurucular Kurulu kararlarıyla¹⁵¹, Pamak’ın yerine Hacı Ahmet Özsoy, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu^{152,153} ve 02.12.1984 tarihinde de Ali Koç¹⁵⁴ genel başkanlık görevlerine getirileceklerdir.¹⁵⁵ Koç, görevine 08.03.1987 tarihine kadar devam edecek, istifasının ardından genel başkanlığa vekâleten Naci Kamburoğlu tayin edilecektir. Kamburoğlu’nun görevi partiyi 1. Olağan Büyük Kongreye götürebilmektir. Nitekim 19.04.1987 tarihinde toplanan bu kongrede Abdülkerim Doğru¹⁵⁶ parti genel başkanlığına¹⁵⁷

genel başkan yardımcılarının tamamı da bulunmaktadır. Millî Güvenlik Konseyinin vetosu ile ilgili olarak bk. Millî Güvenlik Sekreterliği 26.07.1983 Tarih, 0100-26-33/52861 sayılı, Y.C.B. 27.07.1983 Tarih, SP.11/226 sayılı ve Y.C.B. 26.07.1983 Tarih, SP.11-89 sayılı belgeler.

150 Muhafazakâr Parti 30.11.1985 tarihinde gerçekleştirilen 1. Olağan Büyük Kurultayında adını Milliyetçi Çalışma Partisi olarak değiştirmiştir. bk. Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanlığı 04.12.1985 Tarih, 1985/638 sayılı, Y.C.B. 05.12.1985 Tarih, 7012 sayılı belgeler. bk. Genel Sekreter Mehmet ALANYUVA tarafından İçişleri Bakanlığına verilen 1985 Tarih, 609 sayılı belge.

151 Partinin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığındaki sicil dosyasına işlenen bilgi notunda Mehmet Pamak ve Hacı Ahmet Özsoy’un genel başkanlıkları ile ilgili olarak şu bilgilere yer verilmektedir: “Kurucular Kurulu toplanarak genel başkanlığa Mehmet PAMAK’ı seçti. Birkaç ay boyunca Mehmet PAMAK genel başkanlık yaptı. 24.01.1984 tarihinde yapılan [Kurucular Kurulu] toplantı[sın]da Merkez Karar Yürütme Kurulu üyesi İsmail Hakkı YILANLIOĞLU seçildi. 02.12.1984 tarihinde Kurucular Kurulu toplandı ve eski Genel Başkan İsmail Hakkı YILANLIOĞLU yerine Ali KOÇ’u genel başkan seçti.” Bilgi notundan da anlaşılabileceği gibi Mehmet Pamak’ın görevden ayrılış, Hacı Ahmet Özsoy’un da göreve seçiliş tarihi tam olarak bilinmemektedir.

152 Kastamonu, 1918 – Askerî Veteriner Fakültesi – Hava Binbaşı – Tüccar – Çiftçi – Muharrir – Şair – Öğretmen – 1. ve 2. Dönem Kastamonu M.V. – Ö.T. 06.07.1992.

153 24.01.1984 günü yapılan toplantı ile Genel Başkan Hacı Ahmet Özsoy’un istifası üzerine Merkez Yürütme Kurulu Üyesi İsmail Hakkı Yılanlıoğlu genel başkan olarak seçilmiştir. bk. Muhafazakâr Parti Genel Merkezi 26.01.1984 Tarih, 984/5 sayılı belge.

154 Bozkır, 1950 – Üniversite – Hukuk – Avukat.

155 02.12.1984 tarihinde İsmail Hakkı Yılanlıoğlu’nun istifası ile boşalan genel başkanlığa, Kurucular Kurulu kararı ile Ali KOÇ getirilmiştir. Yılanlıoğlu’nun istifası için bk. Muhafazakâr Parti Genel Başkanlığı 26.01.1984 Tarih, 984/7 sayılı, Y.C.B. 07.03.1984 Tarih, SP.11.MUH.29 sayılı belgeler. Ali KOÇ’un genel başkan seçilmesi ile ilgili olarak bk. Muhafazakâr Parti Genel Merkezi 03.12.1984 Tarih, 984/116 sayılı, Muhafazakâr Parti Genel Merkezi 12.12.1984 Tarih, 984/120 sayılı ve Y.C.B. 13.12.1984 Tarih, SP.MUH. 107 sayılı, Y.C.B. 13.12.1984 Tarih, 2211 sayılı belgeler.

156 Ardahan, 1927 – İTÜ – Makine Müh. – Mühendis – Azotsan Genel Müdürü – Sanayi Bakanlığı Müşaviri – İPA Gıda ve İhtiyaç Maddeleri A.Ş. İdare Meclisi Başkanı – 15., 16. ve 19. Dönem Kars M.V. – Millet Meclisi Başkan Vekili – 39. Hük. Sanayi ve Teknoloji Bakanı.

157 Cumhuriyet Başsavcılığının 19.04.1987 tarihinde yapılmış olan 1. Olağan Büyük Kongrede Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanlığına seçilen Abdülkerim Doğru’nun, Anayasa’nın geçici 4., Siyasal Partiler Kanunu’nun geçici 1. maddelerine göre haklarında siyaset yasağı getirilmiş kimselerden bulunması nedeniyle, parti üyeliğinden ve genel başkanlığından

seçilir. 1987 yılında gerçekleştirilen referandumda Anayasa'nın geçici 4. maddesindeki siyasî yasakların kaldırılması ile siyasete dönme imkânı elde eden Alparslan Türkeş, 04.10.1987 tarihindeki 2. Olağanüstü Büyük Kurultayında 210 delegenin tamamının oyunu alarak genel başkan seçilir.

1992 yılında, 12 Eylül Darbesi sonrasında kapatılan partilerin tekrar açılmasına izin veren yasanın kabulünden sonra Türkeş, teknik anlamda parti genel başkanlığından istifa eder. Bu istifanın gerçekten de siyasî bir mahiyeti yoktur. Şöyle ki; Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı Türkeş, 1992'de açılmasına izin verilen Milliyetçi Hareket Partisi'nin de genel başkanıdır. Türkeş'in teknik istifası burada gündeme gelir. 26.09.1992 tarihinde toplanan Merkez Yürütme Kurulu toplantısında genel başkanlık görevinden istifa etmiş, tüzüğün 29-3 maddesi gereğince Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Irmak Büyük Kurultaya kadar vekâleten genel başkanlığa atanmıştır.¹⁵⁸ Ertesi gün, 27.12.1992 günü yapılan Büyük Kongrede Milliyetçi Hareket Partisi'nin feshine veya devamına karar verilmek üzere seçimlere geçilmiş, 29.12.1992 tarihinde 404 kabul oya karşı 132 ret oyu ile Milliyetçi Hareket Partisi'nin feshine, mal varlığının Milliyetçi Çalışma Partisi'ne devredilmesine oy çokluğu ile karar verilmiştir. Ardından, 24.01.1993 tarihinde toplanan 4. Olağanüstü Büyük Kongresinde Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in önerisi üzerine Milliyetçi Hareket Partisi adının ve ambleminin Milliyetçi Çalışma Partisi'ne verilmesi de kabul edilmiştir.¹⁵⁹

Sonuç olarak bir kez daha hatırlatmakta fayda var ki siyasî partiler tarihimizde iki ayrı Milliyetçi Hareket Partisi vardır. Milliyetçi Hareket partilerinden ilki 1954 yılında Ahmet Tahtakılıç genel başkanlığında Cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla kurulan Milliyetçi Hareket Partisi'dir. İkincisi ise 1983 yılında Mehmet Pamak'ın önderliğinde (Cumhuriyetçi) Muhafazakâr Parti ismiyle kurulan Milliyetçi Hareket Partisi'dir.

1954 seçimlerine iştirak eden¹⁶⁰ bir diğer parti Remzi Oğuz Arık'ın genel başkanlığında 16.05.1952 tarihinde siyasî hayatımıza katılan Türkiye Köylü Partisi'dir.¹⁶¹ Parti, görüş ayrılıkla-

çıkartılmasının anılan siyasî partiye, 2820 sayılı Kanun'un 104. maddesi gereğince ihtar verilmesi istemi Anayasa Mahkemesi tarafından 03.06.1987 tarihinde (Esas: 1987/2, Karar: 1987/1) karara bağlanarak Milliyetçi Çalışma Partisi'nin ihtarına ilişkin istemin reddine oy çokluğu ile karar verilmiştir.

158 Alparslan Türkeş'in görevi bırakması ile ilgili olarak bk. Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi, 27.09.1992 Tarih, 1992/02-434 sayılı belge.

159 bk. E.G.M. 30.12.1992 Tarih, B.05.1. E.G.M.4060012/SP sayılı, Y.C.B. 11.01.1993 Tarih 128 sayılı, Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi 29.12.1992 Tarih, 1992/02-613 sayılı ve Y.C.B. 30.12.1992 Tarih, 3237 sayılı belgeler.

160 TÜİK tarafından yayımlanan "*Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri: 1923-2002*" isimli çalışmada yer alan 1950, 1954, 1957, 1961, 1965, 1969, 1973 ve 1977 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları başlıklı tabloda, Köylü Partisi'nin 1954 seçimlerine katıldığı ve 50.935 (%0,6) oy aldığı belirtilmiştir. Oysa Cumhuriyet Dönemi'nde bu isimle kurulmuş bir parti dahi mevcut değildir. TÜİK'in çalışmasında Köylü Partisi olarak andığı partinin Türkiye Köylü Partisi olması gerekmektedir. Çalışmada Köylü Partisi olarak anılan partinin resmî isminin Türkiye Köylü Partisi olup olmadığı TÜİK'ten sorulmuş, TÜİK, 1954 seçimlerine katılan partinin resmî adının Köylü Partisi olduğunu ve konu ile ilgili bilgilerin devlet arşivlerinde de bulunduğunu belirtmiştir. Oysa Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde B.C.A. 18.05.1957 F.K. 030.01, Y.N. 20.118.5 No'lu kayıtlı bulunan belgede, İstanbul Emniyet Müdürlüğünden telefon ile alınan bir bilgi notuna yer verilmekte ve sadece "*Köylü Partisi Başkanı Tahsin Demiray'ın 17.05.1957 Cuma günü yaptığı basın toplantısında temas ettiği mevzularda ait hülasa*"dan bahsedilmektedir. Kuvvetle muhtemeldir ki telefon aracılığı ile aktarılan bu bilgi notunda görevli memur, partinin hukuki adı olan Türkiye Köylü Partisi'ni kullanmak yerine partiyi "*Köylü Partisi*" olarak anmıştır. Nitekim tüm kaynaklar da Tahsin Demiray'ın Türkiye Köylü Partisi Genel Başkanı olduğunu belirtmektedir.

161 Partinin açılış tarihi olarak Tunaya (1995: 744) 19.05.1952 tarihini vermektedir. Ayrıca partinin kuruluş beyannamesinde de "*Türkiye Köylü Partisi 19.05.1952 günü millî vazife ve hizmet yoluna girmiştir*" ibaresi bulunmaktadır (Tunaya 1995: 745). E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesinde ve E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesinde ise partinin kuruluş tarihi 16.05.1952 olarak geçmektedir. E.G.M. tarafından hazırlanan "*1923-2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri*" isimli tarihsiz/sayırsız listede ise 18.10.1952 tarihi belirtilmektedir. Kili'de (1976:468) kuruluş tarihi olarak 16.05.1952 tarihi gösterilir. Tökin (1965:87) ise partinin kuruluş yeri olarak İstanbul yerine Ankara'yı belirtir.

rından dolayı Demokrat Parti'den ayrılan milletvekilleri tarafından kurulmuştur. Parti ile ilgili arşiv belgelerinde Remzi Oğuz Arık'ın hangi tarihte görevinden istifa ettiğini tespit etmek mümkün olmamıştır. Ancak Parti, 19.11.1958 tarihindeki 3. Büyük Kongresinde Cumhuriyetçi Millet Partisi ile birleşme kararı aldığında genel başkanlık görevini Tahsin Demiray'ın yürütmekte olduğu, belgelerdeki imzalardan anlaşılmaktadır. Türkiye Köylü Partisi, seçimlere iştirak etmesine karşın, parlamentoda temsil imkânı bulamamıştır.

1954 seçimlerine iştirak eden son parti (Demokrat) İşçi Partisi'dir. Parti, Orhan Arsal'ın¹⁶² genel başkanlığında 26.09.1950 tarihinde kurulmuştur.¹⁶³ Parti ismindeki "demokrat" kelimesini çıkararak İşçi Partisi ismiyle siyasî yaşamına devam etmişse de bu değişikliğin hangi tarihlerde gerçekleştirildiğine dair bir arşiv kaydına rastlanmamıştır.¹⁶⁴

TÜİK tarafından hazırlanan *Milletvekili Genel Seçimleri 1923 – 2011* (2012: 25) başlıklı çalışmada, partinin 1954 seçimlerinde aldığı oyların Türkiye İşçi Partisi satırına eklendiği bilgisi yer almaktadır. Bu bilgiye göre parti Türkiye genelinde sadece 910 seçmenin oyunu alabilmiştir.

Parti ile ilgili farklı arşiv belgelerinde ise partinin, 10.10.1950 tarihinde, yani kuruluşundan kısa bir süre sonra, 1954 seçimlerinden ise çok önce kapandığı bilgisi yer almaktadır. Örneğin İstanbul Valiliğinin 10.10.1950 Tarih, 21015 sayılı yazısında partinin "*Hâl-i acze düşerek idare heyetinin nizamnamesine tevkifen teşkiline imkân kalmaması sebebiyle kendiliğinden münfesihi olduğu*" bildirilerek, tasfiyesi için İstanbul Asliye 5. Ticaret Mahkemesine keyfiyetin mahallî Cumhuriyet Savcılığınca intikal ettirildiği Adalet Bakanlığının 24.12.1950 Tarih, C.I.U.Md. 39154 sayılı yazısı ile bildirildiği bilgisi yer almaktadır.

Emniyet Genel Müdürlüğü arşivlerinde ise parti ile ilgili bilgi ve belgelere Türkiye İşçi Partisi ile ilgili arşiv dosyalarının içerisinde de rastlanmaktadır. Partinin kapanmasından sonra üye ve yöneticilerin çoğunun Türkiye İşçi Partisi saflarında siyasete devam ettikleri bir siyasî gerçek olsa da Emniyet Genel Müdürlüğü arşivlerinde bu parti ile ilgili belgelere Türkiye İşçi Partisi ile ilgili arşiv dosyalarında da rastlanılabilmesi ilginçtir.

(Demokrat) İşçi Partisi'nin, 1961'de kurulacak Türkiye İşçi Partisi arşiv dosyaları içerisinde rastlanan bu belgelerden birinde (Demokrat) İşçi Partisi ile ilgili olarak "*26.09.1950 tarihinde İstanbul'da kurulmuş olan İşçi Partisi'nin hâl-i acze düştüğünden 10.10.1950 de infisah ettiği*" bilgisi bulunmaktadır.

4.2.4. 27 Ekim 1957 Milletvekili Genel Seçimleri

27.10.1957 tarihinde, TBMM'nin 11. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen genel seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi (3.825.267- % 41,4- 178 MV), Demokrat Parti (4.497.811- % 48,6- 424 MV) Cumhuriyetçi Millet Partisi (604.087- % 6,5- 4 MV), Hürriyet Partisi

162 İstanbul, 1905 – Üniversite – Hukuk – Öğretim Üyesi – Avukat – Bankacı – Ziraat Bankası Hukuk Müşaviri – İstanbul Barosu Reisi (1956; 1958) Ö.T. 27.03.1973.

163 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan "*1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri*" isimli tarihsiz/sayısız liste. Tunaya (1995: 740) ise, partinin açılışı ile ilgili olarak, Parti Genel Başkanı Orhan N. ARSAL ile yaptığı görüşme notlarından hareketle sadece 1950 tarihini vermektedir.

164 E.G.M. 30-1321 No'lu Bilgi Fişinde, "*Demokrat İşçi Partisi iken, isim değiştirerek İşçi Partisi adını almıştır. Münfesihi durumdadır*" notu bulunmaktadır.

(321.471- % 3,5 4 MV) ve Vatan Partisi (463- % 0,0) olmak üzere beş siyasî parti iştirak eder. Bu seçimlerde 12.078.623 kayıtlı seçmenin 9.250.949'u katılır. Seçimlere katılım oranı 1950 ve 1954 genel seçimleri ile kıyaslandığında oldukça düşüktür (% 76,6). Bu seçimlerde bağımsız adaylar 1.850 oy alarak -oran olarak % 0,0'a tekabül etmektedir- milletvekilliği elde edememişlerdir.

1957 seçimlerine iştirak eden yeni partilerden biri olan Hürriyet Partisi, 20.12.1955 tarihinde kurulmuştu.¹⁶⁵ Hürriyet Partisi'nin doğumunda Demokrat Parti içerisindeki siyasî tartışmaların ve bu tartışmalar sonucunda partiden istifa edenlerin önemli bir rolü olmuştur. Hükûmet politikalarından rahatsız bazı iktidar partisi milletvekilleri, parti içinde çatlak seslerin oluşmaya başladığının bir kanıtıydı. Bu ayrılık ilk defa hükûmetin 1954 seçimlerine yaklaşırken basından gelen eleştirilere karşı ağır cezalar getiren bir yasayı çıkarması neticesinde su yüzüne çıkmıştı. Mahkemeye çıkartılan gazetecileri ispat hakkından yoksun bırakan düzenlemeye itiraz eden 19 milletvekilinin parti ile yollarının ayrılma noktasına gelmesi bardağı taşıran son damla oldu. Partilerinden ayrılan milletvekilleri ve partililer Hürriyet Partisi'ni kurdular.

Parti ile ilgili arşiv belgelerinde Ekrem Hayri Üstündağ'ın¹⁶⁶ da parti genel başkanı olarak adının geçtiği görülmekle birlikte Üstündağ'ın göreve gelişi ve ayrılışı tarihini kesin olarak tespit etmek mümkün olmamıştır. Parti kapandığında genel başkanlık koltuğunda Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun¹⁶⁷ oturduğu görülmektedir.

27.10.1957 tarihindeki genel seçimlerde parti, Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ile güç birliği girişiminde bulunduysa da Demokrat Parti'nin seçim kanununda yaptığı değişiklik nedeniyle bu girişim başarısızlığa uğradı. Bu durumda, ayrı bir parti olarak var olmanın yarar sağlamayacağı düşüncesiyle, 24.11.1958 tarihinde toplanan Olağanüstü Kongrede 5 muhalif oya karşın 175 oyla Hürriyet Partisi'nin feshine ve mallarının Cumhuriyet Halk Partisi'ne devrine karar verildi. Az sayıda üye Demokrat Parti'ye geri dönerken büyük çoğunluk Cumhuriyet Halk Partisi'ne katıldı. Cumhuriyet Halk Partisi, Hürriyet Partisi'nden gelenlere merkez yönetim kurulunda iki ve parti meclisinde de beş üyelik verdi. Partinin, 19.07.1960 tarihinde Muammer Baykara genel başkanlığında kurulan Hürriyet Partisi ile kurumsal bir ilişkisi olmadığını da notlarımıza ekleyelim.

1957 Milletvekili Genel Seçimleri'ne iştirak eden bir diğer parti 22.10.1954 tarihinde siyasî hayatımıza katılan Vatan Partisi'dir.¹⁶⁸ Partinin kurucu genel başkanı Reyhan Sok. No 23 Bakırköy, İstanbul adresinde mukim, tekstil işçisi Ahmet Cansızoğlu'dur.¹⁶⁹ Cansızoğlu 11.11.1954 tarihin-

165 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan "1923-2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri" isimli tarihsiz/sayırsız liste.

166 Preveze, 1886 – Üniversite – Tıp – İzmir Fransız Hastanesi Baş Hekimi – 9., 10. Dönem İzmir M.V. – 19., 20. Hük. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı – Ö.T. 15.06.1956.

167 Manisa, 1900 – Halkalı Yüksek Ziraat Okulu – Ziraat Yüksek Mühendisi – Gazeteci – Çiftçi – 9., 10., 12. Dönem Manisa M.V. (İstifa: 04.03.1962), Kurucu Meclis CHP Temsilcisi – 19., 20. Hük. Devlet Bakanı, 20. Hük. İçişleri Bakanı – Ö.T. 22.10.1978.

168 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan "1923-2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri" isimli tarihsiz/sayırsız liste.

169 Ahmet Cansızoğlu ile ilgili partiye ait resmî evrak içerisinde bulunabilen tek bilgi, *Vatan Partisi Program ve Tüzüğü*, Vatan Partisi Yayınları, İstanbul: 1954 s. 28 içerisindeki bilgidir.

de koltuğunu¹⁷⁰ Hikmet Kıvılcımlı'ya¹⁷¹ devretmiştir. 1957 seçimlerinde Türkiye genelinde sadece 463 oy alabilen parti “*Komünist metodu ile çalıştığı ve komünist şahıslar tarafından sevk ve idare olunduğu*” iddiasıyla İstanbul Sulh Ceza Hâkimliğinin 30.12.1957 Tarih, 57/227 sayılı kararı ile kapatılmıştır. Bu Vatan Partisi ile 21.01.1975 tarihinde Emine Kıvılcımlı genel başkanlığında kurulan Vatan Partisi arasında da hukuki bir ilişki yoktur ancak her iki Vatan Partisi'nin birbirlerinin tam anlamıyla siyasî devamı olduğunu da not etmek gerekiyor. Ayrıca, 1975'te kurulan Vatan Partisi'nin ilk genel başkanı Emine Kıvılcımlı'nın¹⁷² 1954'te kurulan Vatan Partisi Genel Başkanı Hikmet Kıvılcımlı'nın eşi olduğunu da hatırlatmak gerekiyor.

4.3. 27 Mayıs Darbesi ile 12 Mart Muhtırası Arası Dönem (15.10.1961-12.10.1969 Milletvekili Genel Seçimleri Arası Dönem)

27 Mayıs Darbesi sonrası dönem, siyasî parti ve seçimler tarihimizde müstesna bir yere sahiptir. Hatırlanacağı gibi 1876 Anayasası hükümlerine göre *bicameral* (iki meclisli) bir yasama organı teşkil edilmişti. *Meclis-i Mebûsan* ve *Meclis-i Âyan* isimlerini alan bu meclisler cumhuriyetin ilanı ile oluşan yeni siyasal yapıya kadar (fiilen işlevsiz kaldıkları dönemler bir yana hukuki olarak) mevcudiyetlerini devam ettirmişlerdi. 1923 yılından 27 Mayıs Darbesi sonrasında yapılan 1961 Genel Seçimleri'ne kadar geçen dönemde ise *unicameral* (tek meclisli) bir parlamento teşkil edilmişti. 1961'den sonra, Osmanlı Dönemi'nin *bicameral* sistemine dönülerek yasama organı işlevi Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu arasında pay edilmeye başlandı. Bu yapı 1980 sonrasına kadar devam edecek, 1983 seçimleri ile birlikte *unicameral parlamenter sisteme* yeniden dönülecektir.

1961 sonrası dönemin bir diğer karakteristik özelliği siyasî partilerin, her türlü cemiyetin hukuki yapısının düzenlendiği Cemiyetler Kanunu'ndan farklı bir yasal zemine kavuşturulmuş olmalarıdır. Osmanlı/Türkiye siyasî yaşamında ilk kez, 1965 seçimlerinin hemen öncesinde (13.07.1965) kabul edilen 648 sayılı *Siyasî Partiler Kanunu* ile böyle bir düzenlemeye gidilmiştir. 1961 Anayasası'nın 56. ve 57. maddeleriyle siyasî partilerin birer kamu hukuku müessesesi olarak anılması da anayasa tarihimiz açısından kayda değer bir gelişme olarak okunmalıdır.

1876 Kânûn-ı Esâsî'sinde de bu anayasada 1908 sonrasında yapılan değişikliklerde de siyasî partiler ile ilgili özel bir düzenlemeye yer verilmemişti. Bu açıdan, 1908 sonrasındaki değişikliklerle genel anlamda cemiyet kurma ve örgütlenme özgürlüğünün muğlak ifadelerle bile olsa tanınmış olmasının dahi kayda değer bir ilerleme sayılabileceğine daha önceki sayfalarda yer verilmişti. Cumhuriyet Dönemi'nde çıkartılan 1921 ve 1924 Anayasalarında da benzer bir yol izlenmişti. Bu anayasalarda da siyasî fırka/parti kavramı yer almıyordu; bu açıdan herhangi bir yasak da mevcut değildi.

1961 Anayasası bu açıdan da bir ilktir. Anayasa'nın 56. maddesi *Parti Kurma Hakkı ve Partilerin Siyasî Hayattaki Yeri* yan başlığı altında siyasî partileri şöyle tanımlamaktadır:

MADDE 56.- *Vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir.*

¹⁷⁰ 05.11.1955 tarihinde Hikmet KIVILCIMLI, seçim kampanyası sırasında dini siyasete alet ederek komünizm yaptığı gerekçesiyle tutuklandı ve bunu başka tutuklamalar da izledi. Vatan Partisi yöneticileri 23.01.1959 tarihinde TCK'nin 141. maddesini ihlal suçundan, 5-15 yıl hapis cezası istemiyle yargılanmaya başladı. Dava 27.05.1960 tarihindeki askerî müdahaleden sonra sonuçlandı ve parti yöneticileri suçsuz bulundu. Vatan Partisi ile ilgili davalara dair bk. B.C.A. 29.01.1960, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 42.247.6 sayılı belge.

¹⁷¹ Priştina, 1902 – İstanbul Üni. – Tıp – Doktor – Yazar – Ö.T. 11.10.1971.

¹⁷² Ordu, 1336 – İş Bankası Muhasebe Memuru.

*Siyasî partiler, önceden izin almadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunurlar.
Siyasî partiler ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.*

27 Mayıs sonrasının siyasî iklimini şekillendiren önemli yasal metinlerden bir diğeri de 26 Nisan 1961 tarihinde kabul edilen 298 sayılı *Seçimlerin Temel Hükümleri Ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun* olduğunu belirtmek gerekiyor. Yine hatırlatmak amacıyla tekrar etmek gerekirse, 1876'dan 1946 seçimlerine kadar –bu seçim hariç- Osmanlı/Türkiye'sinde iki dereceli seçim usulü uygulanmaktaydı. Özetle belirtmek gerekirse, *intihâb-ı evvel* ve *intihâb-ı sâni* adlarını alan bu seçimlerde önce delegeler seçiliyor; delegeler de aday adayları arasından mebusları seçiyorlardı.

1946 seçimleri ile birlikte bu usul terk edilerek çoğunluk seçim sistemi esasına göre tek dereceli seçim usulüne geçilmişti. 1961 yılında kabul edilen seçim kanunuyla birlikte hem çoğunluk seçim sistemi yerine nispi temsil seçim sistemi kabul edilmiş oldu hem de milletvekillerinin seçim bölgeleri itibarıyla aday olmaları usulüne geçildi.

1876'da Kânûn-ı Esâsî'nin kabul edilmesinden sonra yapılan ilk genel seçimlerle başlayan belirli bir erkek nüfusa oranla bir milletvekilinin seçilmesi esası, Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etti ve 25.04.1931 tarihinde gerçekleştirilen genel seçimlerde son kez uygulandı. Osmanlı Dönemi'nin seçimleri düzenleyen *İntihâb-ı Mebûsan Kanûn-ı Muvakkati*, seçmen olabilmek için ayrıca belirli bir “*emlake mutasarrıf olmak*” yani bir geliri olmak kaydı arıyordu. 3 Nisan 1923 tarih ve 320 sayılı Kanun'la tüm erkekler için genel oy ilkesi getirilmiş ancak belirli bir nüfus oranına bir mebus seçilmesi usulü değiştirilmemişti. 320 sayılı Kanun'da bu oran 20.000 erkek nüfusa bir mebus düşecek şekilde (320 sayılı Kanun'dan önce 50.000 nüfusa bir mebus şeklindeydi) tayin ediliyordu. Her bir ilin, nüfusuna göre milletvekili çıkarması kararı alınmıştı. Nüfusu 1-30.000 arası olan iller 1, 30.001 - 50.000 arası 2, 50.001 - 70.000 arası 3 milletvekili olmak üzere bu sayı tespit ediliyordu.

Kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasından sonra genel oy ilkesi tam anlamıyla geçerli oldu. Kadınlara seçme ve seçilme hakkının tanınmasıyla, 1935 Genel Seçimleri'nden itibaren 20.000'e bir mebus kuralı 40.000 nüfusa bir mebus çıkaracak şekilde yeniden düzenlenmiş, milletvekili sayıları da illerin nüfusuna göre 1-55.000 arası 1, 55.001-95.000 arası 2 olacak ve buna göre arttırılacak şekilde yeniden belirlenmiştir. Seçmen yaşı ise 18'den 22'ye çıkartılmıştır. İki dereceli sistem devam etmekte olup 400 birinci seçmene 1 ikinci seçmen (müntehib-i sâni) öngörülmüştür.
173

1946 yılına kadar yapılan seçimlerin temel yasal dayanağı -üzerinde birçok değişiklik yapılmış olmakla birlikte- *İntihâb-ı Mebûsan Kanûn-ı Muvakkati*'dir. 1946 yılından sonra bu sistem tamamen değiştirilerek tek dereceli seçim sistemine geçilse de belirli bir nüfusa oranla bir milletvekili seçilmesi usulü 1961 yılına kadar devam etmiştir. Bu nedenle, bu tarihe kadar gerçekleştirilen tüm seçimler sonrasında oluşan parlamentolardaki milletvekili sayısı birbirlerinden farklıdır. 1961 sonrasında ise nüfusa nispetle değil seçim bölgesi esasına nispetle milletvekili sayıları tespit edilmesi yoluna gidilmiş; milletvekili sayıları sabitlenmiştir. 1961'den 1995 seçimlerine kadar 450 olan milletvekili sayısı (1961-1980 arası Cumhuriyet Senatosu hariç) bu tarihle birlikte 550'ye çıkarılmıştır.

173 İntihâb-ı Mebûsan Kanûn-ı Muvakkatinin Bazı Mevaddını Muaddil 3 Nisan 1339 Tarih ve 320 sayılı Kanunun Beşinci Maddesini Değiştiren Kanun. Bu kanunun 1. maddesine göre. “Bir nahiye dâhilinde bulunan kadın ve erkek nüfustan her 400 kişi için bir müntehib-i sâni seçilir. Bu miktardan fazlası için aşağıdaki gibi muamele yapılır: 600'e kadar (1), 601 den bine kadar (2), 1001 den bin dörd yüzü kadar (3) ve fazlası için bu gidişle müntehib-i sâni seçilir.”

27 Mayıs Darbesi sonrası dönemin bir diğer özelliği, Cumhuriyet tarihinde ilk koalisyon hükûmetlerinin de bu döneme rast gelmesidir. 1961 Milletvekili Genel Seçimleri ardından oluşan 20.11.1961 tarihinde Mustafa İsmet İnönü başbakanlığında kurulan 26. Hükûmet, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk koalisyon hükûmetidir. Siyasî tarihimizin *Birinci Koalisyon Hükûmetleri Dönemi* de bu tarihte başlayacaktır.¹⁷⁴

4.3.1. 17 Ekim 1961 Milletvekili Genel Seçimleri

Birçok açıdan, siyasî partiler tarihimizde yepyeni bir dönemi aralayacak olan genel seçimler 15.10.1961 tarihinde TBMM'nin 12. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilir. Bu seçimlerde 12.925.395 kayıtlı seçmen bulunmaktadır ve bu seçmenlerin 10.522.716'sı sandığa gitmiştir. Bu seçimlerdeki katılım oranı % 81,4 olarak gerçekleşmiştir.¹⁷⁵ Bu seçimlere Cumhuriyet Halk (3.724.752 - % 36,7- 173) ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (1.415.390- % 14,0- 54 MV) yanında iki yeni siyasî parti daha iştirak eder: Adalet Partisi (3.527.435- % 34,8- 158 MV) ve Yeni Türkiye Partisi (1.391.934- % 13,7- 65 MV). Bu seçimlerde bağımsız adaylar 81.732 oy alarak -oran olarak % 0,8'e tekabül etmektedir- milletvekilliği elde edememişlerdir.

Adalet Partisi, 27 Mayıs Darbesi sonrasında kapatılan Demokrat Parti kadroları tarafından 11.02.1961 tarihinde Ragıp Gümüşpala¹⁷⁶ liderliğinde kurulmuştur.¹⁷⁷ Gümüşpala'nın, darbe gününün 3. Ordu Komutanı, daha sonra Genelkurmay Başkanı olduğunu ve aynı yılın 30 Ağustos'un-da resen emekliye sevk edilen bir orgeneral olduğunu da hatırlatalım. Kurulan Adalet Partisi'nin isminin (adalet) de darbe sonrasında kurulan *Yassıada Mahkemelerinde* cereyan eden hukuksuzluklara bir tepki olarak seçildiğini de hatırlatmak gerekiyor.

Parti, 1961 Genel Seçimleri'ne Gümüşpala'nın genel başkanlığı döneminde iştirak eder. Ragıp Gümüşpala'nın 05.06.1964 tarihindeki vefatının ardından Sadettin Bilgiç¹⁷⁸ vekâleten göreve getirilir. Gümüşpala, 27-29 Kasım 1964'teki Adalet Partisi Büyük Kongresine kadar bu görevini sürdürür ve görevi Süleyman Sami Demirel'e¹⁷⁹ bırakır. 12 Eylül Darbesi sonrasında M.G.K.'nin 12.09.1980 Tarih, 7 sayılı bildirisi (Resmî Gazete 12.9.1980 Tarih, 17103 sayı) ile faaliyetleri durdu-

174 Türkiye siyasetinin merkez sağ iktidarlar -koalisyon dönemleri - askerî iktidar dönemleri arasında salınıp giden yapısı ile ilgili olarak ayrıca bk. (Kaynar, 2017: 310-315). Bu çerçevede Türkiye siyasetinde üç ayrı dönemde cereyan eden koalisyonlar döneminden bahsedilebilir. *İlk Koalisyonlar Dönemi*, İnönü'nün önderliğinde 20 Kasım 1961'de kurulan 26. Hükûmet ile başlayıp 27 Ekim 1965 tarihinde Süleyman Demirel'in başbakanlığında kurulan 30. Hükûmet dönemine kadar geçen dönemdir. *İkinci Koalisyonlar Dönemi*, 26 Ocak 1974'te Bülent Ecevit liderliğinde kurulan 37. Hükûmet ile başlar ve 12 Eylül Darbesi'nin hemen ardından Bülent Ulusu tarafından 21 Eylül 1980 tarihinde kurulan 44. Hükûmet ile sona erer. *Üçüncü Koalisyonlar Dönemi* de Süleyman Demirel liderliğinde 20 Kasım 1991 tarihinde kurulan 49. Hükûmet ile başlar ve 18 Kasım 2002 tarihinde Abdullah Gül'ün kurduğu 58. Hükûmet'e kadar devam eder. *İlk Koalisyonlar Dönemi* yaklaşık dört yıl, *İkinci Koalisyonlar Dönemi* yaklaşık yedi yıl, *Üçüncü Koalisyonlar Dönemi* de yaklaşık dokuz yıl sürmüştür

175 Resmî Gazete, 17.11.1961 Tarih 10960 sayı.

176 Edirne, 1897 – Harp Akademisi – Genelkurmay Başkanı (03.06.1960 – 04.08.1960) – 12. Dönem İzmir M.V. – Ö.T. 05.06.1964.

177 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan “1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri” isimli tarihsiz/sayısız liste. Partinin siyasî görüşleri, programı ve 10.10.1965 tarihindeki seçimlerdeki vaat ve politikaları ile ilgili olarak bk. B.C.A. 1965, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 47.278.4. sayılı ve B.C.A. 1961, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 47.278.2 sayılı belgeler.

178 Isparta, 23.12.1920-İstanbul Üniv. Tıp Fakültesi- Tabip- Genel Cerrahlik, Et Balık Kurumu Genel Müdürlüğü, 12., 13., 14., 15., 16., Dönem M.V.- Ulaştırma Bakanı- Milli Savunma Bakanı- Ö.T. 20.04.2012.

179 Isparta, 1924 – İTÜ – İnşaat Müh. – İnşaat Yüksek Mühendisi – DSİ Genel Müdürü – 13., 14., 15., 16., 18. ve 19. Dönem Isparta M.V. – 29. Hük. Dışarıdan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı – 30., 31., 32., 39., 41., 43, 49. Hük. Başbakanı – 9. Cumhurbaşkanı- Ö.T. 17.06. 2015.

rulup 10.10.1981 Tarih, 2533 sayılı Kanun ile 16.10.1981 tarihinde kapatılana kadar da Süleyman Sami Demirel genel başkanlık koltuğunda oturmuştur.

Parti, 12 Eylül Darbesi'yle kapatıldıktan sonra 08.12.1980 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Ziya Eroğlu (avukat), Ahmet İnân (avukat) ve Veli Keskin (avukat) kayyum olarak tayin edilmişlerdir.

16.10.1981 Tarihi, 2533 sayılı Kanun'la kapatılan siyasî partilerin yeniden açılmasına imkân veren 03.07.1992 Tarih, 3821 sayılı 16.10.1981 Tarih, 2533 sayılı *Siyasî Partilerin Feshine Dair Kanunun Yürürlükten Kaldırılmasına ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*'un (Resmî Gazete 03.07.1992 Tarih, 21273 sayı) yürürlüğe girmesi sonucu parti, 19.12.1992 tarihinde yeniden kurulmuştur. Partinin bu durumunun, 2820 sayılı SPK'nin 109. maddesinin (kapanan parti genel başkanlığı tarafından TBMM Başkanlığına, Anayasa Mahkemesi Başkanlığına, Cumhuriyet Başsavcılığına ve İçişleri Bakanlığına bildirilir) hükmüne aykırı bir şekilde ilgili kuruluşlara bildirilmemesi sebebiyle, Genel Başkan Mehmet Yorgancıoğlu'na¹⁸⁰ dava açılrsa da 19.12.1992'de yapılan 10. Büyük Kongrede partinin yeni kurulan Doğru Yol Partisi'ne katılmasına karar verilir. Katılımdan sonra Adalet Partisi'nin amblemi olan kırat sembolü Doğru Yol Partisi'nin amblemi olarak değiştirilir.¹⁸¹

Adalet Partisi'nin siyasî macerası, bu birleşme ile son bulmaz. 1970'lerin Adalet Partisi teşkilatının önemli isimlerinden Sabit Batumlu¹⁸² ve Necdet Bolcal¹⁸³ yeni birer Adalet Partisi kurarak siyasal hayatlarına devam etmek isterler.¹⁸⁴ Elbette ki bu partilerin, 11.02.1961 tarihinde kurulan Adalet Partisi'yle kurumsal alakaları yoktur. Yukarıda da ifade edildiği gibi, 1961'de kurulan Adalet Partisi 16.10.1981 tarihinde kapatılmış, kapatılan bu partinin siyasî ve hukuki devamı olan Adalet Partisi 19.12.1992 tarihindeki kurultayla tekrar siyasal hayata dönmüş ve aynı günkü kongrede alınan kararla Doğru Yol Partisi ile birleşmiştir.

Necdet Bolcal'ın Adalet Partisi 11.04.1995 tarihinde kurulur. Bolcal 16.11.2002 tarihine kadar bu görevi sürdürerek koltuğunu Bülent Şimşek Özçelike¹⁸⁵ bırakır. Bu Adalet Partisi dağılma hâli nedeniyle siyasî hayatımızdan çekilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 28.07.2009 Tarih SP.41.Sor.2009/4 sayılı yazısıyla dağılma hâlinin tespiti ve hukuki varlığının sona erdirilmesi iste-miyle açılan davada Anayasa Mahkemesi 15.10.2009 tarihinde (Esas: 2009/2, Karar: 2009/2) parti-nin dağılma hâlinin tespitine ve hukuki varlığının sona erdirilmesine karar vermiştir.

Sabit Batumlu'nun Adalet Partisi ise 12.04.1995 tarihinde kurulur. Bu tarihin Necdet Bolcal'ın Adalet Partisi'nin kuruluşundan bir gün sonrası olduğuna dikkat çekmek gerekiyor. Nitekim aynı

¹⁸⁰ İzmir, 1920 – Sanayici- Ö.T. 12.04.2011.

¹⁸¹ bk. Doğru Yol Partisi Genel Merkezi 19.01.1993 Tarih, GEN.S.41 sayılı; E.G.M. 11.1.1993 Tarih, B.05.1. EGM.4.06.00.12/S-200847 sayılı; Y.C.B. 11.01.1993 Tarih, 136 sayılı ve Y.C.B., 30.05.1995 Tarih, SP.79 Muh. 1995/180 sayılı belgeler.

¹⁸² İstanbul, 1931 – Sultan Ahmet Erkek Sanat Enstitüsü – Gazeteci – Ticaret – TBMM Basın Yayın Genel Müdürlüğü – Hâkimiyet Gazetesi Sahibi – HP ve Büyük Adalet Partisi Kurucusu – Dışişleri İktisat Komisyonu Üyesi – Türkiye Parlamenterler Birliği Üyesi, Rotary Kulübü – 17. Dönem İstanbul M.V. – Ö.T. 12.01.2001.

¹⁸³ Malatya, 1953- Üniversite- Ticaret- Ö.T. 21.12.2013.

¹⁸⁴ Eski Adalet Partisi kadrolarından Mehmet Yorgancıoğlu da Bolcal ve Batumlu gibi Adalet Partisi'nin siyasî mirası peşindedir. Yorgancıoğlu bu amaçla Türkiye Adalet Partisi isimli bir parti kurar. Onun partisi de Bolcal ve Batumlu'nun partileri ile aynı tarihsel kesit içerisinde kurulmuştur. Yorgancıoğlu'nun tek farkı, partisinin ismindeki "Türkiye" ifadesidir. Parti 12.04.1995 tarihinde siyasî hayata katılır. Partinin 03.06.1995 tarihinde yapılan kurucular kurulu toplantısında genel başkanlığa Mehmet Yorgancıoğlu seçilir (bk. Y.C.B. 16.06.1995 Tarih, 484 sayılı belge) Anayasa Mahkemesinin 12.07.2006 Tarih Esas: 2002/4, Karar: 2006/3 sayılı kararı ile partinin dağılma hâlinin tespitine ve hukuki varlığının sona erdirilmesine karar verilmiştir. bk. Y.C.B. 22.10.2007 Tarih C.02.0.CBS.0.01.02.04/15 sayılı, Anayasa Mahkemesi 14.07.2006 Tarih C.01.0.YİM.101/413/1030 sayılı belgeler.

¹⁸⁵ Ankara, 1926 – Üniversite – Avukat – Ö.T. 16.02.2012.

gün, Mehmet Yorgancıoğlu da Türkiye Adalet Partisi'ni kuracaktır. Batumlu ve Yorgancıoğlu'nun, partilerin kuruluşları ile ilgili evrakı yetkili makamlara teslim ediş saatleri bile neredeyse aynıdır. Ancak Yorgancıoğlu'nun partisinin adına ilave ettiği “büyük” kelimesi nedeniyle sorun yaşanmayacakken birer gün arayla kurulan Batumlu ve Bolcal'ın partilerinin aynı adı taşıyor olmaları yepyeni bir hukuki sürecin başlamasına neden olacaktır. Nitekim 2820 sayılı *Siyasî Partiler Kanunu*'na göre aynı isim ve ambleme sahip iki parti kurulamamasına karşın, kısa bir dönem Türk siyasetinde iki adet Adalet Partisi var olmuştur. Sabit Batumlu'nun kurduğu Adalet Partisi daha sonra ismini değiştirerek Büyük Adalet Partisi adını almak zorunda kalmıştır.

Bu olayla ilgili hukuki gelişmeler şu şekildedir: Sabit Batumlu'nun kurduğu Adalet Partisi, İçişleri Bakanlığına 12.04.1995 tarihinde verdiği dilekçede, partinin kuruluşu ile ilgili evrakları İçişleri Bakanlığı nöbetçi memurluğuna verdiğini, fakat ertesi gün, İçişleri Bakanlığına geldiğinde kendi partileri tüzel kişilik kazanmış olmasına rağmen aynı adla başka bir partinin (Necdet Bolcal'ın Adalet Partisi kastedilmektedir) kurulduğunu gördüğünü ve bu işlemin yasa dışı olduğunu beyan etmiştir. Sabit Batumlu, takip eden günlerde Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak, hukuksuzluğun giderilmesini isteyerek Adalet Partisi adıyla kendi partilerinin tescil ettirilmesini talep etmiştir. Bu yazının bir eki E.G.M. arşivlerinde bulunmaktadır. (E.G.M., 15.06.1995 Tarih, 367186 sayılı belge). Cumhuriyet Başsavcılığı ise, 30.05.1995 Tarih, SP.77.muh. 1995/181 sayılı yazısıyla, bu konunun bir idari işlem olması sebebiyle görev alanlarına girmediğini bildirmiştir. Sabit Batumlu bunun üzerine, aynı konuyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığına da başvurmuş ve bu konuyu araştırmak üzere İçişleri Bakanlığı tarafından bir mülkiye müfettişi görevlendirilmiştir. Müfettişliğin, 20.07.1995 Tarih, B.05.1 E.G.M.0.12.01.02/168761 sayılı yazısıyla Sabit Batumlu'nun partisinin kuruluşunu bildirmek için başvurduğu saatin mesai saatleri dışında olduğunu ve bu saat itibarıyla bir alındı belgesinin düzenlenmesinin söz konusu olmadığını altı çizilerek Adalet Partisi adının Necdet Bolcal tarafından kurulan partiye ait olduğu kanaatine varılmıştır.

Sabit Batumlu 16.11.2002 tarihinde genel başkanlık görevini Bülent Şimşek Özçelik'e¹⁸⁶ bırakacaktır. 2009 yılına gelindiğinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 28.07.2009 Tarih SP.41. Sor.2009/4 sayılı yazısıyla partinin dağılma hâlinin tespiti ve hukuki varlığının sona erdirilmesi istemiyle açılan davada Anayasa Mahkemesi 15.10.2009 tarihinde (Esas: 2009/2, Karar: 2009/2) partinin dağılma hâlinin tespitine ve hukuki varlığının sona erdirilmesine karar verecektir. Böylece Batumlu'nun Adalet Partisi de Bolcal'ın Adalet Partisi ile aynı akıbete uğrayacaktır.

1961 seçimlerine iştirak eden bir diğer siyasî parti, 13.02.1961 tarihinde Ekrem Alican¹⁸⁷ genel başkanlığında kurulan Yeni Türkiye Partisi'dir.¹⁸⁸ Yeni Türkiye Partisi de, tıpkı Adalet Partisi gibi, Demokrat Parti'nin siyasî mirasını sahiplenmeye çalışan partilerden bir diğeridir. Yeni Türkiye Partisi, 15.10.1961 tarihindeki genel seçimlerden sonra Cumhuriyet Senatosunda 28 üyelik elde etmiş ve 25.06.1962 tarihinde kurulan Mustafa İsmet İnönü başkanlığındaki ikinci koalisyon hükûmetine

186 Bülent Şimşek Özçelik, partinin 16.11.2002 tarihinde yapılan genel başkanlık seçiminde 1. tur oylama sonucunda 30 oy alarak genel başkan seçilmiştir. bk. Çankaya 1. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı 18.11.2002 Tarih, 610 sayılı belge.

187 Adapazarı, 1916 – Mülkiye – Maliye Müfettişi – Çiftçi – Tüccar – 10. Dönem Kocaeli, 12. ve 13. Dönem Sakarya M.V. – K.M. Bakanlar Kurulu Üyesi – 24. Hük. Maliye Bakanı – 24. Hük. Çalışma Bakanı – 27. Hük. Devlet Bakanı – 27. Hük. Başbakan Yardımcısı- Ö.T. 18. 06.2000.

188 Partinin kuruluşuyla ilgili olarak bk. Ankara Valiliği Emniyet Müdürlüğü 13.02.1961 Tarih, E.G.M.Ş.I.D.3.145072 sayılı yazı; E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler” listesi, E.G.M. tarafından hazırlanan “1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri” isimli tarihsiz/saysız liste ve B.C.A. 13.02.1961, F.K. 30.1.0.0. Y.N. 48.286.1 sayılı belge.

altı bakan vermiştir. Genel Başkan Ekrem Alican da devlet bakanı ve başbakan yardımcısı olarak yeni hükûmette görev almıştır. 17.11.1965 tarihindeki yerel seçimlerden sonra koalisyon hükûmetinden çekilen Yeni Türkiye Partisi, daha sonra 20.02.1965 tarihinde Suat Hayri Ürgüplü başkanlığındaki koalisyon hükûmetine de dört bakanla katılmıştır.

Yeni Türkiye Partisi, seçim başarısızlıklarının parti yönetiminde yarattığı ağır bunalım nedeniyle 1966 yılında genel başkanlığa İrfan Aksu'yu¹⁸⁹ seçti. Daha sonra tekrar boşalan genel başkanlık görevine sırasıyla 1968 yılında Yusuf Azizoğlu¹⁹⁰ ve 1970 yılında Hasan Tahsin Banguoğlu¹⁹¹ getirildi. Yeni Türkiye Partisi, bazı milletvekillerinin Adalet Partisi'ne ve yeni kurulan Millî Nizam Partisi'ne katılmasından sonra bir varlık gösterememiş ve 14.10.1973 tarihinde yapılan genel seçimlere girmeden kendi kararıyla siyasal yaşamdan çekilmiştir. Bu partinin 22.07.2002 tarihinde İsmail Cem¹⁹² genel başkanlığında kurulan Yeni Türkiye Partisi¹⁹³ ile hem hukuki hem de siyasî bağlantısı yoktur. Her iki partinin sadece isimleri aynıdır.

4.3.2. 10 Ekim 1965 Milletvekili Genel Seçimleri

10.10.1965 tarihinde TBMM'nin 13. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen genel seçimlerde 13.679.753 kayıtlı seçmenden, 9.748.678'i oy kullanmıştır.¹⁹⁴ Bu seçimlere katılım oranı % 71,3'tür. Seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi (2.675.785- % 28,7- 134 MV), Adalet Partisi (4.921.235- % 52,9- 240 MV), Millet Partisi (582.704- % 6,3- 31 MV), Yeni Türkiye Partisi (346.514- % 3,7- 19 MV), Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (208.696- % 2,2- 11 MV) ve Türkiye İşçi Partisi (276.101- % 3,0- 14 MV) iştirak etmişlerdir. Türkiye İşçi Partisi ilk kez bu seçimlere iştirak eder. Bu seçimlerde bağımsız adaylar 296.523 oy alarak -oran olarak % 3,2'ye tekabül etmektedir- 1 milletvekilliği elde etmişlerdir.

189 Yalvaç, 1.916 – İstanbul Üniversitesi – Tıp – Doktor – Yalvaç Belediye Başkanı – 9., 10., 11. Dönem Isparta M.V.- Ö.T. 08.12.2009.

190 Silvan, 1917 – İstanbul Üniversitesi – Tıp – Silvan Belediye Hastanesi Başhekimisi – Silvan Belediye Başkanı – 9., 10., 12., 13., 14. Dönem Diyarbakır M.V. – 27. Hük. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı – Ö.T.01.05.1970.

191 Drama, 1904 – İstanbul Darülfünun – Edebiyat – Öğretim Üyesi – Türk Dil Kurumu Başkanı – 7. ve 8. Dönem Bingöl M.V. – C.S. Edirne Üyesi – 17., 18. Hük. Millî Eğitim Bakanı – Ö.T. 03.03.1989.

192 İstanbul, 1940 – Lozan Üni. – Hukuk – Gazeteci – Yazar – TGS İstanbul Eski Şube Başkanı – TRT Eski Genel Müdürü – EBU Yönetim Kurulu Üyesi – European Institute for the Media Danışma Kurulu Üyesi – 18., 19. Dönem İstanbul, 20. Dönem Kayseri M.V. – 50. Hük. Kültür Bakanı – 55., 56., 57. Hük. Dışişleri Bakanı – Ö.T. 24.01.2007.

193 Partinin kuruluşuyla ilgili olarak bk. E.G.M. 22.07.2002 Tarih, B.05.1. E.G.M.0.12.04.03 sayılı belge ve İçişleri Bakanlığı Evrak İşleri Genel Müdürlüğü Genel Evrak Servisi Şefliği 22.07.2002 374803 sayılı Dilekçe Kayıt Fişi. Yeni Türkiye Partisi Olağanüstü Büyük Kongresinde 24.10.2004 tarihinde yapılan gizli oylamada 315 delege oy kullanmış, 1 boş 2 geçersiz 9 ret oya karşı 303 evet oyuyla Yeni Türkiye Partisi'nin Cumhuriyet Halk Partisi ile birleşmesine karar verilmiştir. Konuyla ilgili olarak bk. E.G.M. Evrak Şube Müdürlüğü 05.11.2004 Tarih, 397925 sayılı E.G.M. 03.12.2004 Tarih, D.05.1.E.G.M. 0.12.04.03/4048-6545-214378 sayılı E.G.M. Evrak Şube Müdürlüğü 27.10.2004 Tarih, 387886 sayılı ve Y.C.B. 05.11.2004 Tarih, 2111 sayılı belgeler.

194 Resmi Gazete 19.10.1965 Tarih, 12130 sayı.

Türkiye İşçi Partisi 13.02.1961 tarihinde sendika örgütlerinin girişimleriyle¹⁹⁵ kurulur.¹⁹⁶ Partinin genel başkanlığına da İstanbul İşçi Sendikaları Başkanı Avni Erakalın¹⁹⁷ getirilir.

Parti, 15 ilde örgütlenmesini tamamlamamıştı için Ekim 1961 tarihindeki genel seçimlere katılamamıştır. Türkiye İşçi Partisi, aydınların desteğini sağlayabilmek için 09.02.1962 tarihinde Mehmet Ali Aybar'ı¹⁹⁸ genel başkanlığa getirir. Mehmet Ali Aybar ile birlikte Behice Boran, Adnan Cemgil, Nazife Cemgil, Cemâl Hakkı Selek, Yunus Koçak ve Fethi Naci gibi isimler de partiye kaydolurlar. Mehmet Ali Aybar'ın genel başkanlığından sonra Türkiye solunun çeşitli geleneklerinden pek çok aydın Türkiye İşçi Partisi'ne katılmaya başlar. Türk-İş yönetiminin başlattığı Çalışanlar Partisi kurma hazırlıkları da durdurulur.

1965 Milletvekili Genel Seçimleri'nde parti, Türkiye genelinde 276.101 oy alarak % 3'lük bir başarı elde eder. Türkiye İşçi Partisi'nin bu başarısı, uzun on yıllar boyunca illegal zeminde mücadele etmek zorunda bırakılan sosyalist/komünist partiler için Türkiye tarihinde ilk kez gerçekleştirdiği bir seçim başarısıdır.

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Ankara Senatörü Niyazi Ağırnaslı'nın Türkiye İşçi Partisi'ne katılmasıyla birlikte parti, Anayasa Mahkemesine başvurma hakkı da elde eder. Türkiye İşçi Partisi bu hakkını, 1961 Anayasası ile çelişen yasaların değiştirilebilmesi açısından birçok defa kullanacaktır. Parti, anayasaya aykırı kanunların saptanması için sosyalist aydınların katılımıyla bir toplantı yapılmasını kararlaştırır. *Beyaz Saray Toplantısı* olarak anılan ve sağcılar tarafından basılan bu toplantıya pek çok tanınmış hukukçu, düşünür, yazar, sendikacı ve siyaset adamı katılır. Bu toplantıda yapılan konuşmalarda, anayasa ile çelişen yasalar ile ilgili dava açılması konusunda çaba gösterilmesi kararlaştırılır ve uzman hukukçulardan oluşan bir komisyon kurulur. Hukuk komisyonunun çalışmaları sonunda, başta TCK'nin 141 ve 142. maddeleri ile 312. maddesi olmak üzere 80 kadar kanun ya da kanun maddesinin anayasaya aykırı olduğu saptanır. Bu yasalar arasında Vatandaşlık Kanunu, Polis Vazife ve Salahiyetleri Kanunu, Pasaport Kanunu, Basın Kanunu, Milletvekili Seçimi Kanunu, İş Kanunu, Sendikalar Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, TCK'nin ölüm cezasını öngören 11. maddesi vb. pek çok kanun vardır. Partinin 1963-71 yılları arasında, anayasaya aykırılık iddiasıyla açtığı davalardan sadece 41'i Anayasa Mahkemesinde görüşülerek karara bağlandı. Bu 41 davadan 20'si 1963'te, 2'si 1964'te, 1'i 1965'te, 5'i 1967'de, 2'si 1968'de, 4'ü 1969'da, 6'sı 1970'te ve 1'i de 1971'de açılmıştır.

195 Parti, kurucuları arasında şu isimler ve sendikalar bulunmaktadır: İstanbul İşçi Sendikalar Birliği Genel Sekreteri Şaban Yıldız, Basın Teknisyenleri Sendikası Başkanı Salih Özkarabab, Basın Teknisyenleri Sendikası Genel Sekreteri İbrahim Güzelce, Şekerli Sanayi İşçileri Sendikası Başkanı Ahmet Muşlu, Türkiye Lastik-İş Sendikası Başkanı Rıza Kuas, Oleyis Sendikası Üyesi Kemal Nebioğlu, Yaprak Tütün İşçileri Sendikası Başkanı Hüseyin Uslubaş, İlaç ve Kimya İşçileri Sendikası Başkanı Saffet Göksüzöğlü, İstanbul Sendikalar Birliği İcra Heyeti Üyesi Adnan Arkin, İstanbul İşçi Sendikaları Başkanı Avni Erakalın, Maden İş Sendikası Genel Başkanı Kemal Türkler ve Tekel Nakliyat İşçileri Sendikası Başkanı İbrahim Denizcier.

196 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan "1923-2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri" isimli tarihsiz/sayırsız liste. E.G.M. tarafından hazırlanan ve 1961 tarihinden önceki siyasî partilerin kurucularını gösteren "Yeni Partilerin Kurucuları ve Programları Hakkında Kısa Bilgi" başlıklı dosyada ve Avni Erakalın, Kemal Türkler, Salih Özkarabab gibi isimler tarafından kurulan Türkiye İşçi Partisi ile ilgili olarak 26.09.1950 tarihinde kurulduğu ve 10.10.1950 tarihinde infisah ettiği belirtilmektedir. Bu belgedeki bilginin aksine, söz konusu tarihlerde kurulan ve kapanan parti Orhan N. Arsal tarafından kurulan Demokrat İşçi Partisi'dir. Partinin ayrıca 08.02.2010 tarihinde kurulan Türkiye İşçi Partisi ile de hukuki bir ilişkisi yoktur.

197 İstanbul, 1924 - İstanbul İşçi Sendikaları Başkanı- Ö.T. 25.01.2012.

198 İstanbul, 1910 - İstanbul Üni. - Hukuk - Öğretim Üyesi - Avukat - 13. ve 14. Dönem İstanbul M.V. - Ö.T. 10.07.1995.

Türkiye İşçi Partisi, 1965 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde 15 (14 MV +1 Sena-tör) milletvekili kazanarak parlamentoda bir grup kurmuştur. 1966 Senato Kısmi Seçimleri'nde de bir senatörlük (Fatma Hikmet İşmen) elde eder. Partinin grup çalışmaları genel yönetim kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda Meclis içinde olduğu kadar, yurt sathında da bağımsız, demokratik bir devlet ve hukuk devleti için mücadele doğrultusunda yürütülmüştür. Türkiye İşçi Partisi üye-si milletvekillerinin Meclis Genel Kurulu ile komisyonlarda açıkladıkları düşünceler ve yaptıkları eleştiriler toplumda olumlu yankılar görmüştür. Yasama etkinlikleri bağlamında işçi ve emekçilerle, topraksız ve az topraklı köylüler yararına önemli kanun teklifleri verilmiştir. İş Kanunu, Sendika-lar Kanunu, Toprak ve Tarım Reformu Kanunu, ilkokul öğrencilerine öğrenim için gerekli araç ve gereçlerin devlet tarafından ücretsiz sağlanmasını öngören kanun vb. pek çok kanun teklifi hazırla-narak Meclis Başkanlığına sunulmuştur.

Türkiye İşçi Partisi, Mayıs 1966'daki senato yenileme seçimlerinde 3,9 oranındaki oyla 1 sena-törlük elde etmiştir. 20-24.11.1966 tarihinde Malatya'da toplanan 2. Büyük Kongreden sonra, *Yön* dergisiyle birlikte işçi sınıfının öncülüğü ilkesine karşı çıkan bir grup partiden uzaklaştırılır. Ama bu grubun görüşlerinin geliştirilmesiyle biçimlenen *Millî Demokratik Devrim* tezine dayalı bir mu-halefet daha sonra Türkiye İşçi Partisi içinde güç kazanır. 21.02.1967 tarihinde Türkiye İşçi Partisi kurucusu bazı sendikacılar Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nu (DİSK) kurarlar. DİSK'in kuruluşu ile Türkiye İşçi Partisi arasında yakın bir ilişkiden söz etmek mümkündür. DİSK, çoğu Türkiye İşçi Partisi üye ve sempatizanları olan işçiler tarafından kurulmuştur. Nitekim DİSK'in açılış tarihi olan 13.02.1967 tarihi de partinin açılışının yıl dönümüdür.

1968 tarihinde Varşova Paktı birliklerinin Çekoslovakya'yı işgal etmesi ardından Marksist ku-ramı ve uygulamayı gitgide daha vurgulu bir biçimde yadsımaya başladığı düşüncesiyle Mehmet Ali Aybar'a karşı parti yönetiminde Behice Boran ve İbrahim Sadun Aren'in çevresinde gelişen muhalefet, 9-12.11.1968 tarihinde toplanan 3. Büyük Kongrede azınlıkta kalır. Aralık 1968 tari-hinde toplanan Olağanüstü Kongrede de Behice Boran ekibi azınlıkta kalmakla birlikte merkez organlarında gücünü yitirir. 3. Kongreye, parti genel merkezine muhalif *Millî Demokratik Devrimci* muhalefetin dışında *Üçüncü Yol* adı verilen ve daha çok 1967'de yayın hayatına giren *Ant* dergisi etrafında örgütlenen bir grup da etkinlik gösterir. Doğan Özgüden ve İdris Küçükömer önderliğin-deki bir diğer oluşum da kongrede faaliyet gösteren gruplar arasındadır.

Aynı dönemde öğrenci gençlikteki radikalleşme Türkiye İşçi Partisi'nin bu kesim üzerindeki etkinliğinin de azalmasına yol açacaktır. Türkiye İşçi Partisi'nin genç kadrolarının önemli bir bö-lümü, parti yönetimini revizyonist-parlamentarist sayan Millî Demokratik Devrim muhalefetine katılmaya başlayacaktır. Behice Boran ve İbrahim Sadun Aren'in çevresinde de Sosyalist Devrim tezini temel alan bir kanat oluşacaktır.

16.11.1969 tarihinde Mehmet Ali Aybar genel başkanlıktan istifa eder; onun yerine getirilen Mehmet Ali Arslan'ın¹⁹⁹ da Aralık 1969'da istifa etmesi üzerine Şaban Yıldız²⁰⁰ genel başkan olur. Bu tarihten sonra, parti yönetimiyle Millî Demokratik Devrim muhalefeti arasındaki mücadele sertleşecektir. 29-31.10.1970 tarihinde Ankara'da toplanan 4. Büyük Kongre Behice Boran kanadı-

199 Mut, 1915 – Ortaokul – Tüccar ve Çiftçi – 12. Dönem İçel M.V. – Ö.T. 10.01.1981.

200 Nazlıç (Yunanistan), 1919 – İlkokul – Bahariye Mensucat Fabrikası ve Sümerbank Meshane Fabrikası Dokuma İşçisi – İstanbul Tekstil ve Örne Sanayi İşçileri Sendikası Genel Sekreteri – Türk-İş Kurucusu – Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreteri (1961 – 1962) – Ö.T. 15.12.1999.

nın üstünlüğüyle sonuçlanır ve Behice Boran²⁰¹ genel başkanlığa getirilir. Kongre kararıyla Marksist yönü daha belirginleşmiş bir parti yapısının oluşturulması öngörülür.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 11.06.1971 Tarihli iddianamesi ile partinin 29-31.10.1970 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen 4. Büyük Kongresinde alınan kararların 6. bölümünün ülke bütünlüğüne ve azınlık yaratma yasağına aykırı olması sebebiyle Anayasa'nın 57. ve SPK'nin 87. ve 89. maddelerine dayanarak kapatılma istemiyle açılan dava Anayasa Mahkemesinde 20.07.1971 (Esas: 1971/3 Karar: 1971/3) tarihinde görülmüş ve Anayasa'nın 57., SPK'nin 89. maddelerine aykırı faaliyetleri nedeniyle partinin kapatılmasına karar verilmiştir. Bu karara dayanılarak parti, 12 Mart Muhtırası sonrasında 20.07.1971 tarihinde kapatılmış olur.

Partinin kapatılmasının temel sebepleri arasında yer alan Kürt sorunu, ilk defa Türkiye İşçi Partisi tarafından, Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın, 1963'te Gaziantep'te yapılan genel yönetim kurulundaki açık konuşması ile Türkiye'nin gündemine getirilir. Bu konuşmada, Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olarak sunulan Kürt sorununun etnik, kültürel ve ekonomik yönlerinin bulunduğu açıklanmış ve soruna acil bir çözüm getirilmesi gerektiği vurgulanarak kamuoyu tartışmasına açılmıştır. 1964 tarihinde Türkiye İşçi Partisi'nin ilk büyük kongresinde kabul edilen parti programında da Kürt sorunu, Doğu Kalkınması başlığı altında, tüm yönleriyle değerlendirilmiştir. Konunun salt ekonomik bir sorun olmadığı vurgulandıktan sonra, programda özet olarak şu düşüncelere yer verilmiştir: *"Bölgenin ekonomik geriliğine paralel olarak buradaki vatandaşlar sosyal ve kültürel bakımdan geri durumdadırlar. Üstelik bu vatandaşlarımızdan Kürtçe ve Arapça konuşanlar veya Alevi mezhebinden olanlar bu durumları sebebiyle ayırma uğramaktadırlar. (...) hak ettikleri yurttaşlık nimetlerinden tam olarak yararlandırılmamışlardır. (...) Türkiye İşçi Partisi bu yurttaşlarımızımıza tam bir yurttaş muamelesi yapacaktır. (...) Anayasamızın din, dil, ırk, sınıf ve zümre ayırımı yapılamayacağını öngören emri harfi harfine yerine getirilecektir."*

12 Mart Muhtırası'ndan sonra (26 Mayıs tarihinde) parti yönetiminin çoğu tutuklanır. Son kongrede *"Türkiye'nin doğusunda Kürt halkının yaşadığı"* yönünde alınan karar dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin, Türkiye İşçi Partisi'nin kapatılmasına karar vermesi de bu tutuklamalara hukuki bir dayanak sağlayacaktır. Sıkıyönetim Mahkemesinde yargılanan Türkiye İşçi Partisi yöneticileri 12,5 ile 15 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırıldı. Parti yönetiminin tutuklamalardan önce aldığı kararla Haziran 1971 tarihinde Sıkıyönetim Kanunu aleyhine Anayasa Mahkemesinde açılan dava 1972 yılında karara bağlanır ve Kanun'un bazı maddeleri iptal edilir. Parti yöneticileri 1974 affından yararlanarak cezaevinden çıktıktan sonra partiyi tekrar faal hâle getirirler.²⁰²

Partinin siyasî faaliyetleri, ikinci defa, M.G.K.'nin 12.09.1980 Tarih, 7 sayılı bildirisi (Resmî Gazete 12.9.1980 Tarih 17103 sayı) ile durdurulmuş, 10.10.1981 Tarih, 2533 sayılı Kanun ile 16.10.1981 tarihinde parti kapatıldığında, Türkiye siyasetindeki etki ve iddiasını hayli yitirmişti. 08.02.2010 tarihinde Necdet Senger²⁰³ genel başkanlığında kurulan Türkiye İşçi Partisi, bu partinin siyasî devamı olarak kabul edilebilse de her iki parti arasında kurumsal, hukuki bir rabita mevcut değildir.²⁰⁴

201 Bursa, 1910 – Michigan Üniversitesi – Sosyoloji Profesörü – 30. Dönem Urfa M.V. – Ö.T. 10.10.1987.

202 Partinin ikinci kez kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan *"Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler"* listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan *"Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler"* listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan *"1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri"* isimli tarihsiz/sayısız liste.

203 Gaziantep, 1950 – Esnaf – Yüksekokul.

204 2010 yılında kurulan Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. 09.02.2010 Tarih, B.05.1. EGM.0.12.05.05/4178-836/31715 sayılı, Y.C.B. 10.02.2010 Tarih, 241 sayılı belgeler ve İçişleri Bakanlığı Evrak İşleri Müdürlüğü Genel Evrak Servisi Şefliği 08.02.2010 tarih, 8383 sayılı Dilekçe Kayıt Fişi. Bu parti 02.03.1992 tarihinde Ankara'da kurulan İşçi Partisi'nden ayrılan bir grup tarafından kurulmuştur.

4.3.3. 12 Ekim 1969 Milletvekili Genel Seçimleri

12.10.1969 tarihinde TBMM'nin 14. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen genel seçimlerde kayıtlı seçmen sayısı 14.788.552'ye yükselmesine karşın, oy kullanan seçmen sayısı 1965 seçimlerindeki kadar azdır. Bu seçimlerde katılım % 64,3'te kalmış 9.516.035 seçmen oy kullanmıştır.²⁰⁵ Bu seçimler cumhuriyet tarihinin en düşük katılımı seçimleri olmuştur.

1969 Milletvekili Genel Seçimleri'ne Cumhuriyet Halk Partisi (2.487.006- % 27,4- 143 Mv), Adalet Partisi (4.229.712- % 46,6- 256 Mv), Millet Partisi (292.961- % 3,2- 6 Mv), Milliyetçi Hareket Partisi (275.091- % 3,0- 1 Mv), Türkiye İşçi Partisi (243.631- % 2,7- 2 Mv), Yeni Türkiye Partisi (197.929- % 2,2- 6 Mv), Güven Partisi (597.818- % 6,6- 15 Mv) ve Türkiye Birlik Partisi (254.695- % 2,8- 8 Mv) olmak üzere sekiz parti iştirak eder. Bu seçimlerde bağımsız adaylar 511.023 oy alarak -oran olarak % 5,6'ya tekabül etmektedir- 13 milletvekilliği elde etmişlerdir.

Güven Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 18. Kurultayında Mustafa Bülent Ecevit ve arkadaşlarının savunduğu ortanın solu²⁰⁶ siyasetine karşı çıkan ve partiden ayrılan 47 senatör ve milletvekili tarafından 12.05.1967 tarihinde kurulan bir siyasî partidir.²⁰⁷ Partinin ilk ve tek genel başkanı²⁰⁸ Turhan Feyzioğlu'dur.²⁰⁹

Güven Partisi, 17.01.1971 tarihinde Millet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi'nden ayrılan milletvekillerinin toplu katılımlarıyla adını değiştirmiş ve Millî Güven Partisi adını almıştır. 04.03.1973 tarihinde Cumhuriyetçi Parti²¹⁰ ile birleşerek Cumhuriyetçi Güven Partisi adını alacaktır.²¹¹

Parti, 12 Mart Muhtırası sonrasında kurulan koalisyon hükûmetlerinin üçünde de görev alır. 15.04.1973 tarihinde kurulan Naim Talu Hükûmetine altı bakan vererek katılan Cumhuriyetçi Güven Partisi, 12 Mart döneminin olağanüstü koşullarında kurulan partilerüstü hükûmet formülü ile TBMM'deki üye sayısı ile kıyaslanamayacak siyasî bir üstünlük kazanır. Parti, Mart 1975 tari-

205 Resmî Gazete, 20.10.1969 tarih 13331 sayı.

206 Bu konuda ayrıca bk: (Kalkan, 2017: 141-174).

207 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler" listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan "1923-2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri" isimli tarihsiz/sayırsız liste. Parti programında partinin parolasının hürriyetçilik, milliyetçilik, ıslahatçılık, huzur ve refah olduğu vurgulanmaktadır. Parti ekonomik alanda, karma ekonomiye taraftar bulunmakta, ancak devletin görevinin özel sektöre emir vermekten ziyade yol gösterici olarak sınırlandırılmasını istemektedir.

208 Partinin, 13.02.1961 tarihinde bir asker emekli olan Sadık Adak liderliğinde kurulan ve 12.09.1961 tarihinde Memleketçi Serbest Parti ile birleşerek siyasal hayattan çekilen Güven Partisi ile hiçbir kurumsal ilişkisi yoktur. Sadık Adak'ın Güven Partisi ile ilgili olarak partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan "1923-2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri" isimli tarihsiz/sayırsız liste. Benzer şekilde, partinin 08.03.2012 tarihinde Güven Özen (Gaziantep, 1965 - İlköğretim - Esnaf) tarafından kurulan Güven Partisi ile de siyasî ve hukuki bir bağı bulunmamaktadır. Güven Özen'in Güven Partisi ile ilgili olarak bk. İçişleri Bakanlığı Evrak İşleri Müdürlüğü Genel Evrak Servisi Şefliği 08.03.2012 tarih, 20399 sayılı, E.G.M. 08.03.2012 tarih, B.05.1. EGM.0.12.3494 (15151)-2524-1702/52842 sayılı belgeler.

209 Kayseri, 1922 - İstanbul Üni. - Hukuk - Öğretim Üyesi - SBF Dekanı - ODTÜ Rektörü - 11. Dönem Sivas, 12., 13., 14., 15., 16. Dönem Kayseri Mv - K.M. Üniversite Temsilcisi - 25. Hük. Millî Eğitim Bakanı - 26., 27., 39., 42. Hük. Devlet Bakanı - 27., 39., 42. Hük. Başbakan Yrd. - Ö.T. 24.03.1988.

210 Cumhuriyetçi Parti, Cumhuriyet Halk Partisi içinde Mustafa Bülent Ecevit'in 14.05.1972'de genel başkan seçilmesiyle ortaya çıkan anlaşmazlık sonucu, Kemal Satır öncülüğünde bir grup milletvekili ve senatör tarafından 04.09.1972 tarihinde kurulmuştur. Parti genel başkanlığına Kemal Satır getirilmiştir. Bu Cumhuriyetçi Partinin de 13.02.1957 tarihinde kurulan ve daha sonra adını Birlik Partisi olarak değiştiren Cumhuriyetçi Parti ile hukuki ve siyasal bir alakası yoktur.

211 E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler" listesi.

hinde Süleyman Sami Demirel başkanlığında kurulan 1. Milliyetçi Cephe Hükûmeti içerisinde yer alır. 1977 tarihindeki seçimlerden sonra, Ağrı Milletvekili Mikail Aydemir'in partiden istifa etmesi sonucu parlamentodaki temsilci sayısı iki milletvekiline düşer. Cumhuriyetçi Güven Partisi, 05.01.1978 tarihinde Mustafa Bülent Ecevit başkanlığında kurulan koalisyon hükûmetine katılır. Turhan Feyzioğlu başbakan yardımcısı, Salih Yıldız da devlet bakanı olur. Turhan Feyzioğlu Eylül 1978 tarihinde hükûmetten çekilir. 19.11.1979'da Salih Yıldız da partiden istifa edince partinin parlamentodaki temsilci sayısı bire düşer.

M.G.K'nın 12.09.1980 tarih, 7 sayılı bildirisi (Resmî Gazete 12.9.1980 tarih, 17103 sayı) ile partinin faaliyeti durdurulmuş, 10.10.1981 tarih, 2533 sayılı Kanun ile 16.10.1981 tarihinde parti kapatılmıştır. Parti, 12 Eylül Darbesi'yle kapatıldıktan sonra, 08.12.1980 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Orhan Akbay (em. vali) kayyum olarak tayin edilmiştir.

12 Eylül Darbesi'nin ardından 16.01.1981 tarih, 2533 sayılı Kanun'la kapatılan siyasî partilerin yeniden açılmasına imkân veren 03.07.1992 tarih, 3821 sayılı *16.10.1981 tarih ve 2533 sayılı Siyasî Partilerin Feshine Dair Kanunun Yürürlükten Kaldırılmasına ve 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunun-da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun*'un (Resmî Gazete 03.07.1992 tarih, 21273 sayı) yürürlüğe girmesi sonucu, partinin tekrar faaliyete geçme hakkı doğmasına karşın, parti faaliyete geçirilmemiştir.

1969 Milletvekili Genel Seçimleri'ne iştirak eden bir diğer parti Türkiye Birlik Partisi'dir.²¹² Parti, 17.10.1966, tarihinde Hasan Tahsin Berkman²¹³ liderliğinde kurulmuştur.²¹⁴ Partinin ismi 27.11.1971 tarihinde gerçekleştirilen 3. Büyük Kurultayında Türkiye Birlik Partisi olarak tadil edilmiştir.²¹⁵

Türkiye Birlik Partisi Genel Yönetim Kurulunun 16.03.1967 tarihli kararıyla Hasan Tahsin Berkman genel başkanlık görevinden alınmış, yerine Hüseyin Balan²¹⁶ getirilmiştir. 23-24.11.1969 tarihindeki 2. Olağan Kongresinde ise genel başkanlığa Mustafa Timisi²¹⁷ seçilmiştir.²¹⁸ 1970 yılında, partili bazı milletvekilleri Adalet Partisi'ne katılır. Parti, 1973 yılında yapılan genel seçimlere Türkiye Birlik Partisi adıyla katılmıştır ve bu genel seçimlerde sadece Mustafa Timisi parlamentoya girebilmiştir. Yine aynı seçimlerde Türkiye İşçi Partisi eski Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Türkiye Birlik Partisi'nin İstanbul listesinden seçime katıldığı da seçilememiştir.

212 Partinin, 15.02.1957 tarihinde Y. Fehmi Eren genel başkanlığında Cumhuriyetçi Parti ismiyle kurularak, ismini Birlik Partisi olarak değiştiren siyasî partiyle hukuki ya da siyasî bir bağlantısı yoktur.

213 Emekli Tuğgeneral.

214 Türkiye Birlik Partisi, Alevi mezhebi kökenli bir grup siyaset adamı tarafından kurulmuştur. Partinin amblemi Hz. Ali'yi simgeleyen bir aslanla, onun çevresinde 12 imamı temsil eden 12 yıldızdan oluşuyordu. E.G.M. 27.02.1968 tarih, 303033 sayılı belgede parti ile ilgili şu gözlemlere yer verilmektedir: "*Parti içinde Türk ve Kürt Aleviler olmak üzere iki büyük hizip teşekkül etmiştir. Kürt Aleviler genel merkez yönetim kurullarını ele geçirmişlerdir. Bunlar Kürtçülüğe taviz vermekte ve bölgecilik zihniyetiyle hareket etmektedir. Türk Aleviler ise muhaliflerini yıpratmaya çalışmışlardır.*" Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*" listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan "*1923-2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri*" isimli tarihsiz/sayısız liste.

215 bk. Türkiye Birlik Partisi Genel Merkezi, 27.11.1971 tarih, 3/4103 sayılı belge.

216 Adana, 1917 – İstanbul Yüksek Mühendis Okulu – İnşaat Mühendisi – Müteahhit – 13. ve 14. Dönem Ankara Mv – Ö.T. 20.07.1984.

217 Divriği, 1936 – AİTİA – Bayındırlık Bakanlığı Müfettişi – 14. ve 15. Dönem Sivas, 18. Dönem İstanbul Mv -İstanbul Kültür Üniversitesi Mütevelli Heyeti Üyesi.

218 Mustafa Timisi ikinci kez 14.06.1970'te 2. Kurultayda, üçüncü kez 27.11.1971 tarihinde, dördüncü kez 22-23.12.1973'teki 4. Kurultayda ve beşinci kez 27-28.12.1975 tarihindeki 5. Olağan Büyük Kongrede seçilmiştir. bk. E.G.M. 05.01.1976 tarih, 005652 sayılı belge. Mustafa Timisi'nin 6. Büyük Kongrede de tekrar seçildiği anlaşılmaktadır.

12.10.1975 tarihinde 25 ilde yapılan Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimlerinde Türkiye Birlik Partisi oyların yüzde 0,54'ünü almıştır (28.283 oy). M.G.K'nın 12.09.1980 tarih, 7 sayılı Bildirisi (Resmî Gazete 12.9.1980 tarih, 17103 sayı) ile partinin faaliyeti durdurulmuş, 10.10.1981 tarih, 2533 sayılı Kanun ile 16.10.1981 tarihinde parti kapatılmıştır.²¹⁹

4.4. 12 Mart Muhtırası ile 12 Eylül Darbesi Arası Dönem (14.10.1973 - 05.06.1977 Milletvekili Genel Seçimleri Arası Dönem)

1971 Muhtırası, 27 Mayıs Darbesi'nden farklı olarak, doğrudan bir müdahale değil bir “*darbe uyarısı (muhtırası)*” şeklinde dizayn edilir. 27 Mayıs ile 12 Mart arasındaki bu fark, bir mahiyet farkı değil bir muhteviyat farkı olarak önem taşır. Bir başka ifadeyle, 12 Mart kendisini bir muhtıra/ikaz olarak kodlarsa da teknik anlamda hükûmetin alaşağı edilerek yerine bir asker-hükûmetin kurulması yoluna gidilmesine de bu, 12 Mart'ın da bir askerî darbe olduğu gerçeğini değiştirmeyecektir. Siyaset bilimi kavramları çerçevesinde düşündüğümüzde 12 Mart'ın bir *ikaz, uyarı*, bir *muhtıra* faaliyetinden çok bir *coup d'état* (taklib, hükûmet darbesi) karakterine sahip olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Bu çerçevede 26.01.1974'te Mustafa Bülent Ecevit başkanlığında kurulacak 37. Hükûmet'e kadar görev yapan Nihat Erim, Ferit Melen ve Mehmet Naim Talu hükûmetlerini (33-36. hükûmetler) 12 Mart döneminin askerî uzantıları ya da başka bir ifade ile *İkinci Askerî İdare Dönemi Hükûmetleri* olarak da değerlendirebiliriz. Nitekim Türkiye'nin *İkinci Koalisyonlar Dönemi* de 1971-1974 yılları arasındaki *İkinci Askerî İdare Dönemi* sonrasına denk gelmektedir. *İkinci Koalisyonlar Dönemi*, 26 Ocak 1974'te Bülent Ecevit liderliğinde kurulan 37. Hükûmet ile başlayıp 12 Eylül Darbesi'nin hemen ardından Bülent Ulusu tarafından 21 Eylül 1980 tarihinde kurulan 43. Hükûmet dönemlerini kapsayacaktır.

1971 Muhtırası sonrasında anayasa değişikliği tartışmaları da gündeme getirilecektir. Bu çerçevede 1961 Anayasası'nın çeşitli maddeleri tadil edilecek; temel hak ve özgürlükler görece kısıtlanacaktır.²²⁰

4.4.1. 14 Ekim 1973 Milletvekili Genel Seçimleri

14.10.1973 tarihinde TBMM'nin 15. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen seçimlerde 16.798.164 kayıtlı seçmen yer almaktadır. Bu seçmenlerin 11.223.843'ü oy kulla-

219 Cemâl Özbey'in genel başkan seçildiği tarih belli olmamakla birlikte, partinin kapatılmasına yakın tarihlerde bazı belgeleri “Genel Başkan” olarak imzaladığı görüldüğünden ismi genel başkanlar arasında zikredilmiştir.

220 1961 Anayasası ilk kez 12 Mart Muhtırası sonrasında değiştirilmemiştir. Muhtıra sonrası yapılan ilk değişiklik tüm değişiklikler göz önüne alındığında aslında beşinci değişikliklerdir. Ancak yine de bu değişiklikleri 1961 Anayasası'ndaki ilk kapsamlı değişiklikler olarak düşünmek yanlış olmayacaktır. Bu çerçevede 1961 Anayasası kapsamlı olarak ilk, teknik anlamda beşinci kez, 30 Eylül 1971 tarihinde çıkarılan *Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun* (R. G. 22.9.1971-13964) ile değiştirilmiştir. Gerek değiştirilen madde sayısı gerekse eklenen geçici Maddeler bakımından beşinci Anayasa değişikliği, kendinden öncekilere ve sonrakilere nispetle en geniş olanıdır. Bununla 35 madde değiştirilmiş; aynı zamanda dokuz geçici madde de anayasaya eklenmiştir. Bütün değişiklik ve eklenen geçici hükümler yayımlandıkları tarihte yani 22 Eylül 1971'de yürürlüğe girmiştir. 1961 Anayasası 15 Mart 1973 tarihinde çıkarılan 1699 sayılı *T.C. Anayasasının 30, 57, 136, 138 ve 148'inci Maddelerinin Bazı Fıkralarının Değiştirilmesi ve 2 Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun* (R. G. 20.3.1973 - 14482) ile yeniden değiştirilmiş ve anayasaya yeni geçici Maddeler eklenmiştir. 1961 Anayasası bir kez daha, 16 Nisan tarihinde kabul edilen 1801 sayılı *Anayasanın 68'inci Maddesinin Değiştirilmesine ve Halkoyu ile Kabul Edilen Geçici 11'inci Maddesinin Kaldırılmasına Dair Anayasa Değişikliği Kanunu* (R.G. 22.4.1974 - 14866) ile değişikliğe uğramıştır. bk. (Tikveş, 1977: 19-60).

nır. Bu seçimlere katılım oranı % 66,8'dir.²²¹ Bu seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi (3.570.583- % 33,3- 185 Mv), Adalet Partisi (3.197.897- % 29,8- 149 Mv), Cumhuriyetçi Güven Partisi (564.343- % 5,3- 13 Mv), Milliyetçi Hareket Partisi (362.208- % 3,4- 3 Mv), Türkiye Birlik Partisi (121.759- % 1,1 -1 Mv), Millet Partisi (62.377- % 0,6), Demokratik Parti (1.275.502- % 11,9- 45 Mv) ve Milli Selamet Partisi (1.265.771- % 11,8- 48 Mv) olmak üzere sekiz parti iştirak etmişlerdir. Bu seçimlerde bağımsız adaylar 303.218 oy alarak -oran olarak % 2,8'e tekabül etmektedir- 6 milletvekilliği elde etmişlerdir.

İlk kez 1973 Milletvekili Genel Seçimleri'ne iştirak eden partilerden biri olan Demokratik Parti Ferruh Bozbeyli²²² genel başkanlığında, Adalet Partisi'nden ayrılan muhafazakâr bir grup tarafından 18.12.1970 tarihinde kurulmuştur. Programında Demokrat Parti'nin gerçek siyasal mirasçısı olduğunu belirtir.²²³

1973 yılında yapılan senato üçte bir yenileme seçimlerinde oyların % 10,4'ünü almasına karşılık Demokratik Parti, senatörlük kazanamaz. Seçimin ardından Cumhuriyet Halk Partisi ile koalisyon hükûmeti kurmaya yanaşmayan parti, Mart 1975 yılında Süleyman Sami Demirel başkanlığında 1. Milliyetçi Cephe Hükûmeti'nin kurulması aşamasında parçalanır. Sadettin Bilgiç, Adalet Partisi'ne geri döner. Bilgiç ve arkadaşları -Nilüfer Gürsoy, Mutlu Menderes, Bahri Dağdaş, Kubilay İmer, Abdullah Çilli, Ata Bodur, Talat Asal, Hasan Değer- yaptıkları açıklamada, olası bir hükûmet krizine mahal vermemek amacıyla DP'den ayrılma zaruretinin doğduğunu ifade etmişlerdir. Bu kopmadan sonra Demokratik Parti'nin milletvekili sayısı 23'e düşecektir. Eski Demokrat Partililerin tekrar Adalet Partisi bünyesinde birleşme hareketine girmeleri sonucu parti, 12.10.1975 tarihindeki Senato üçte bir yenileme seçimlerinde oyların ancak % 3,14'ünü alır.

05.06.1977 Genel Seçimleri'nde milletvekili seçilemeyen Genel Başkan Ferruh Bozbeyli daha sonra parti başkanlığından ve aktif siyasetten çekilir. Ferruh Bozbeyli'nin resmî olarak genel başkanlık görevinden istifa tarihi ile ilgili bir belge, parti arşivlerinde yoktur. Ancak sembolik olarak Bozbeyli'nin partideki görevinden ayrılış tarihi olarak 05.05.1977 tarihini kabul etmek yanlış olmayacaktır. Çünkü parti ile ilgili arşiv belgelerinde, Bozbeyli'nin istifasından sonra İbrahim Abak'ın²²⁴ genel başkan olarak imzaladığı ilk evrakın bu belge olduğu görülmektedir. Abak'ın istifası sonrasında genel başkanlık görevine gelen bir diğer isim Cevat Turan Önder'dir.²²⁵ Abak'ın istifası ve Önder'in genel başkanlığa seçilişi ile ilgili bir belge de parti ile ilgili dosyalarda bulunamamıştır. Partinin feshi ile ilgili yazışmalarda "Genel Başkan" olarak Yılmaz Yaşarlıoğlu²²⁶ ismi geçtiğinden son genel başkanın Yaşarlıoğlu olduğunu varsayabiliriz.

Siyasal gücünü bütünüyle yitiren Demokratik Parti, Ağustos 1977 yılında kurulan 2. Milliyetçi Cephe'ye de katılamadı. Ancak Ocak 1978 yılında Mustafa Bülent Ecevit başkanlığında kurulan

221 Resmî Gazete 31.10.1973 tarih 14698 sayı.

222 Pazarcık, 1927 – İstanbul Üni. – Hukuk – 12., 13., 14., 15. Dönem İstanbul Mv., TBMM 10. Başkanı.

223 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan "Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler" listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan "1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri" isimli tarihsiz/sayırsız liste.

224 Akova, 1924 – Ortaokul – Gümrük Komisyoncusu – 12. ve 14. Dönem İstanbul Mv.- Ö.T. 16.02.2002.

225 Oltu, 1929 – Ankara Üni. – Hukuk – Yazar – Avukat – Merkez Bankası Müdürler Kurulu Üyesi – 1. (istifa), 2., 3. Dönem Erzurum, 4. Dönem Ankara Mv. – Ö.T. 17.12.1984.

226 Malatya, 1944 – Üniversite – İktisat – Gazeteci.

koalisyon hükûmetinde yer aldı ve Faruk Sükan başbakan yardımcılığına getirildi. Parti, 04.05.1980 tarihinde yapılan 4. Büyük Kongresinde feshedilmiştir

1973 seçimlerine iştirak eden bir diğer parti Millî Selamet Partisidir. Parti, Süleyman Arif Emre'nin²²⁷ genel başkanlığında 11.10.1972 tarihinde kurulmuştur.²²⁸ Millî Selamet Partisi, 20.05.1971 tarihinde kapatılan Millî Nizam Partisi'nin²²⁹ siyasî devamıdır. *Millî Görüş* olarak bilinen siyasî program, bu partinin ilk Olağanüstü Kongresinde benimsenmiştir. Emre, 20.10.1973 tarihinde genel başkanlık görevinden istifa eder ve bu göreve aynı tarihte Necmettin Erbakan²³⁰ seçilir.

06.02.1974'te Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Mustafa Bülent Ecevit'in başkanlığında bir Cumhuriyet Halk Partisi-Millî Selamet Partisi koalisyon hükûmeti kurulmuştur. Millî Selamet Partisi'nin yedi üyelikle temsil edildiği bu hükûmette Necmettin Erbakan başbakan yardımcısı olmuştur. Ayrıca bu hükûmette Millî Selamet Partisi, bir devlet bakanlığı ile adalet, içişleri, ticaret, tarım, sanayi ve teknoloji bakanlıklarını da almıştır. 18.09.1974'te Cumhuriyet Halk Partisi-Millî Selamet Partisi koalisyonu sona ermiştir.

Millî Selamet Partisi, 31.03.1975 tarihinde, Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Sami Demirel önderliğinde kurulan ve Milliyetçi Hareket Partisi ile Cumhuriyetçi Güven Partisi'ni de içine alan 1. Milliyetçi Cephe Hükûmeti'nde yer alır. Necmettin Erbakan tekrar başbakan yardımcısı olur. Bu hükûmette Millî Selamet Partisi'ne yedi bakanlık verilmiştir. Millî Selamet Partisi, 21.07.1977'de Süleyman Sami Demirel başkanlığında oluşturulan Adalet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Millî Nizam Partisi'nin oluşturduğu 2. Millî Cephe Hükûmeti'nde de yer alacaktır. Bu hükûmette de Necmettin Erbakan yine başbakan yardımcılığı görevini üstlenir.

Millî Selamet Partisi'nin faaliyetleri M.G.K'nın 12.09.1980 tarih, 7 sayılı bildirisi (Resmî Gazete 12.9.1980 tarih, 17103 sayı) ile durdurulmuş, parti 10.10.1981 tarih, 2533 sayılı Kanun ile 16.10.1981 tarihinde kapatılmıştır. Parti, 12 Eylül Darbesi'yle kapatıldıktan sonra, 08.12.1980 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Hasan Basri Esmer (avukat) kayyum olarak tayin edilir.

12 Eylül Darbesi sonrasında tüm diğer genel başkanlar gibi Parti Genel Başkanı Necmettin Erbakan da gözaltına alınmıştır. Şubat 1981'de genel başkan ve diğer 33 Millî Selamet Partili genel idare kurulu üyesi hakkında, laikliğe aykırı faaliyette bulundukları gerekçesiyle Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Askerî Mahkemesinde dava açılır. Daha sonra genel başkan ve diğer parti üyeleri uzun süre tutuklu kaldıktan sonra suçsuz bulunarak aklanmışlardır.

227 Besni, 1923 – Ankara Üni. – Hukuk – Avukat 14. Dönem Adıyaman, 15. ve 16. Dönem İstanbul Mv. – 37., 41. Hük. Devlet Bakanı, Ö.T. 21.07.2019.

228 Partinin kuruluşu ile ilgili olarak bk. E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1980 tarihinde hazırlanarak onaylanan “*Cumhuriyet Döneminden Bugüne Kadar Ülkemizde Kurulan Siyasî Partiler*” listesi, E.G.M. G.D.B. tarafından 31.01.1983 tarihinde hazırlanarak onaylanan “*Cumhuriyet Döneminde Kurulan Siyasî Partiler*” listesi ve E.G.M. tarafından hazırlanan “*1923–2005 Yılları Arasında Ülkemizde Kurulan Siyasî Partilerin İsimleri ve Kuruluş Tarihleri*” isimli tarihsiz/sayırsız liste.

229 Millî Nizam Partisi 26.01.1970 tarihinde Necmettin Erbakan genel başkanlığında kurulmuştur. Parti, ekonomik programıyla İstanbul'da merkezleşen büyük sanayi gruplarına karşı, taşradaki orta ve küçük sermayenin sözcülüğünü üstlenmiştir. Ekonomide devlet müdahalelerini savunarak serbest piyasa anlayışına ve faiz sistemine karşı çıkmıştır. Eski adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu ve genel olarak Batılı devletlerle ekonomik, siyasal ilişkilerin karşısında yer almıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 04.03.1971 tarihli iddianamesinde partinin dini siyasetle iştigal ettiğinden 1965 tarihinde, SPK'nın 92., 93., 94. maddelerine aykırı faaliyetleri nedeniyle kapatılması istemiyle açtığı dava, Anayasa Mahkemesi tarafından 20.05.1971 tarihinde (Esas: 1971/1, Karar: 1971/1) görüşülmüş ve 648 sayılı kararıyla kapatılmasına karar vermiştir. Millî Nizam Partisi hiçbir milletvekili genel seçimine iştirak etmemiştir.

230 Sinop, 1926 – İTÜ – Makine Müh. – Öğretim Üyesi – Türkiye Odalar Birliği Başkanı – 14., 15., 16., 19., 20. Dönem Konya Mv. – 37., 39., 41. Hük. Devlet Bakanı – 37., 39., 41. Hük. Başbakan Yardımcısı, 54. Hük. Başbakanı, Ö.T. 27.02.2011.

4.4.2. 05 Haziran 1977 Milletvekili Genel Seçimleri

05.06.1977 tarihinde TBMM'nin 16. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu seçimlerde 21.207.303 kayıtlı seçmen yer almış; bu seçmenlerin 15.358.210'u oy kullanmıştır. 1977 Milletvekili Genel Seçimleri'nde katılım oranı % 72,4'tür.²³¹

Bu seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi (6.136.171- % 41,4- 213 Mv), Adalet Partisi (5.468.202- % 36,9- 189 Mv) Millî Selamet Partisi (1.269.918- % 8,6- 24 Mv), Milliyetçi Hareket Partisi (951.544- % 6,4- 16 Mv), Cumhuriyetçi Güven Partisi (277.713- % 1,9- 3 Mv), Demokratik Parti (274.484- % 1,8- 1 Mv) Türkiye İşçi Partisi (20.565- % 0,1) ve Türkiye Birlik Partisi (58.540- % 0,4) olmak üzere sekiz parti iştirak etmiştir. Bu partilerin tamamı daha önceki bir ya da daha fazla milletvekili genel seçimlerine iştirak etmiş partilerdir. Bir diğer ifade ile bir milletvekili genel seçimine, siyasi hayattında ilk defa 05.06.1977 Milletvekili Genel Seçimleri'nde iştirak eden siyasi parti yoktur. Bu seçimlerde bağımsız adaylar 370.035 oy alarak -oran olarak % 2,5'a tekabül etmektedir- 4 milletvekilliği elde etmişlerdir.

1977 seçimleri 12 Eylül Darbesi öncesinde yapılan son genel seçimlerdir. Bu tarihten sonra yaklaşık 3 yıl sonra (12 Eylül 1980) Türkiye, yeni bir askerî darbe ile karşı karşıya kalacaktır. 12 Eylül sonrasındaki ilk seçim ise 17. Dönem TBMM üyelerini belirlemek üzere 6 Kasım 1983 tarihinde gerçekleştirilecektir.

5. Cumhuriyet Dönemi Hükûmetleri (1923-1980)

Cumhuriyet dönemi hükûmetleri, Cumhuriyet'in kuruluşunun ertesi günü İsmet İnönü başbakanlığında kurulan 1. Hükûmet ile başlar ve bu çalışmanın hazırlandığı tarihlerde görev yapmakta olan Recep Tayyip Erdoğan cumhurbaşkanlığındaki 66. Hükûmet'e kadar devam eder. Hâlihazırdaki hükûmet Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'nde kurulan ilk hükûmettir. Hükûmet numaraları da bu sisteme göre verilmektedir. TBMM'nin açıldığı 23 Nisan 1920'den Cumhuriyet'in ilan edildiği tarihe kadar görev yapan kabineler hükûmet numaralarına dâhil edilmezler ve *İcra Vekilleri Heyeti* ismiyle anılırlar. TBMM'nin açıldığı tarihten İlk İcra Vekilleri Heyeti'nin göreve başladığı tarihe kadar geçen yaklaşık 10 günlük sürede Mustafa Kemâl Atatürk başkanlığındaki geçici hükûmet (*Muvakkat İcra Encümeni*) görev yapmıştır. İlk İcra Vekilleri Heyeti, yine Mustafa Kemâl Atatürk başkanlığında (*İcra Vekilleri Heyeti Reisliğinde*) 03.05.1920 tarihinde göreve başlar ve 24.01.1921 tarihine kadar görevde kalır. Bu heyeti, Fevzi Çakmak'ın İcra Vekilleri Heyeti Reisliğinde kurulan 19.05.1921 tarihine kadar görev yapan II. İcra Vekilleri Heyeti izler. III. İcra Vekilleri Heyeti'nin Reisliğini de Fevzi Çakmak yürütecektir. Bu heyet 09.07.1922 tarihine kadar görevde kalır. IV. İcra Vekilleri Heyeti, Rauf Orbay Reisliğinde 4 Ağustos 1923 tarihinde kadar görev yapacak olan heyettir. Bu tarihten, Cumhuriyet'in ilanından sonra kurulacak 1. Hükûmet'e kadar ise Fethi Okyar Reisliğinde V. İcra Vekilleri Heyeti görev yapar.

İcra Vekilleri Heyeti isminden vazgeçilerek hükûmetlerin numaralandırılmaya başlanması uygulaması basit bir isim değişikliği olarak değerlendirilemez. 1920-1923 arasında görev yapan icra vekilleri heyetleri *Meclis Hükûmeti Sistemi* ya da *Konvansiyonel Sistem* olarak anılan usule göre teşkil edilmişlerdir. İlk örneği *Fransız İhtilali* sonrasındaki *Konvansiyon Dönemi*'nde (1792-1795) görüldüğünden bu adla da anılan Meclis Hükûmeti Sistemi, güçler birliği ilkesine dayanmakta ve kaynağını 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun ilgili maddelerinden almaktadır. Nitekim bu anaya-

231 Resmî Gazete 19.06.1977 tarih 15971 sayı.

sanın 2. maddesinde yer alan “İcra kudreti ve teşrî selâhiyeti milletin yegâne ve hakikî mümessili olan Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.” ifadesi yürütmenin, kaynağını mecliste bulunduğunu hükme bağlarken, Meclis’in sadece yasama değil aynı zamanda yürütme ile de görevli olduğunun altını çizmektedir. Anayasa’nın “Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükûmeti “Büyük Millet Meclisi Hükûmeti” unvanını taşır.” şeklindeki 3. maddesinde ve “Büyük Millet Meclisi, hükûmet inkısam eylediği devair-i kanun-ı mahsus mucibince intihap kerdesi olan vekiller vasıtası ile idare eder. Meclis, icra-i hususat için vekillere veçhe tayin ve ledelhace bunları tebdil eyler” şeklindeki 8. maddesinde de Meclis Hükûmeti Sistemi’ne (Konvasiyonel Sistem) gönderme yapılmaktadır.

Cumhuriyetin ilanını da ifade eden Anayasa değişikliği ile 29 Ekim 1339 (1923) tarih ve 364 sayılı *Teşkilât-ı Esâsiye Kanununun Bazı Mevaddının Tavzihan Tadiline Dair Kanun*’un kabulü sonrasında hükûmet sistemi değiştirilerek parlamenter sisteme geçilir.

Cumhuriyet’in ilanı ile Meclis Hükûmeti Sistemi’nin değiştirilerek 1. Hükûmet’in göreve başladığı 1923 yılı Kasım ayı başından, 65. Hükûmet’in görev yapmakta olduğu 2017 yılının aynı tarihine kadar geçen 94 yılda kurulan 65 hükûmet, Cumhuriyet tarihinde bir hükûmetin ortalama olarak 1,5 yıldan az süre görev yaptığını göstermektedir. Dönemler itibarıyla bu hükûmetlere bakıldığında Cumhuriyet’in ilanı ardından kurulan 1. Hükûmet’ten Adnan Menderes’in 22.05.1950 tarihinde göreve başlayan 19. Hükûmet’ine kadar 18 ayrı hükûmetin kurulduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, Cumhuriyet hükûmetlerinin % 27,7’si bu dönemde kurulmuşlardır. Demokrat Parti’nin iktidardan düşürüldüğü 27 Mayıs Darbesi’ne kadar tamamı Adnan Menderes’in başbakanlığında beş hükûmet (19., 20., 21., 22. ve 23. Hükûmetler) kurulmuştur. Bu, tüm cumhuriyet hükûmetlerinin % 7,8’sine tekabül etmektedir. 1960 darbesinin hemen ertesinde (30.05.1960) Cemâl Gürsel liderliğinde göreve başlayan 24. Hükûmet’ten, 1971 Muhtırası ile devrilen Süleyman Sami Demirel başbakanlığındaki 32. Hükûmet’e kadar geçen sürede toplam dokuz hükûmet görev yapmıştır. Bu hükûmetlerin ikisi Cemâl Gürsel’e aitken İsmet İnönü ve Süleyman Demirel de üçer hükûmet kurmuşlardır. Bu dönemde Suat Hayri Ürgüplü başbakanlığında kurulan 29. Hükûmet de görev yapmıştır. Bu dönemde görev yapan dokuz hükûmetin, tüm Cumhuriyet hükûmetlerine oranı % 13,8’dir.

1971 Muhtırası’nın hemen ardından gelen Nihat Erim Hükûmeti (33. Hükûmet) ile 12 Eylül Darbesi ile devrilen Süleyman Demirel Hükûmeti (43. Hükûmet) arasında ise 11 hükûmet görev yapmıştır. Bu dönemde Nihat Erim, Ferit Melen, Mehmet Naim Talu, Mustafa Bülent Ecevit ve Süleyman Sami Demirel gibi isimleri başbakanlık mevkisinde görürüz. 1971’den 1980’e kadar iki darbe arasında geçen sürede toplam 11 hükûmet görev yapmıştır (% 16,9). 12 Eylül Darbesi ardından göreve gelen Bülent Ulusu başbakanlığındaki 44. Hükûmet’ten Recep Tayyip Erdoğan cumhurbaşkanlığındaki 66. Hükûmet’e kadar geçen sürede ise 23 farklı hükûmet kurulmuştur ki bu oran tüm Cumhuriyet hükûmetlerinin % 34,8’ine tekabül etmektedir. Aşağıdaki tabloda 1923 ile 1980 yılları arasında herhangi bir hükûmette yer alan siyasi partilerin listesi sunulmaktadır. Söz konusu yıllar arasında kurulan ve TBMM’ye girmeyi başarabilen partilerden MP (1948), CMP, HP, TİP ve TBP Cumhuriyet hükûmetlerinde görev almamıştır.

Tablo 6. Cumhuriyet Hükûmetlerinde Görev Alan Siyasî Partiler (1923-1980)

Siyasî Parti	Tek Başına	Koalisyon	Azınlık
CHP	18	7	2
DP	5	–	–
AP	3	8	1
YTP	–	2	–
CMKP	–	2	–
MHP	–	2	–
MP (1962)	–	1	–
MGP	–	3	–
CGP	–	3	1
MSP	–	3	–
DP (Demokratik Parti)	–	1	–

Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra göreve başlayan 1. Hükûmet'ten, 1980 Darbesi ile görevinden düşürülen 43. Hükûmet'e kadar görev yapan tüm Cumhuriyet hükûmetleri ve bu hükûmetlerde görev yapan tüm bakanlar kurulları aşağıda tasnif edilmişlerdir. Aşağıdaki tablolarda ayrıca, hükûmetlerin teşkil edildikleri, söz konusu hükûmete dair Cumhurbaşkanlığı Tezkeresinin okunduğu TBMM oturumlarıyla, bu hükûmetlerin güvenoyu aldıkları tarihleri de bulmak mümkündür. Hükûmetlerin güven oylamalarında aldıkları (*kabul*, *ret* ve *çekimser*) oyların tasnifi de yine tablolarda yer alır. Dikkat edildiği takdirde bazı hükûmetler için bu oylamaların yapılmadığı görülebilecektir. 22.11.1924–03.03.1925 tarihleri arasında görev yapan 3. Hükûmet (Ali Fethi Okyar), 02.11.1927–27.09.1930 tarihleri arasında görev yapan 5. Hükûmet (İsmet İnönü) gibi çoğunluğu erken Cumhuriyet döneminde yer alan bazı hükûmetler için güven oylaması yapılmadığını, bu hükûmetlerin sadece Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi ile teşkil edildikleri vâkıdır. Bunun yanında, Cemâl Gürsel liderliğinde kurulan 24. ve 25. Hükûmetler için değil güven oylaması, Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi dahi mevcut değildir. İlgili tablodan da görülebileceği gibi 24. Hükûmet Millî Birlik Komitesi'nin 27 Numaralı Tebliği,²³² 25. Hükûmet de 05.01.1961 Devlet Başkanlığı yazısı ile göreve başlamışlardır.

232 Millî Birlik Komitesi 27 Numaralı Tebliği: “*Millî Birlik Komitesince uhdeme tevdi edilen Başbakanlık görevi icabı Hükûmet aşağıdaki zevatla tarafımdan teşkil edilmiştir. Bu Hükûmetin teşkilinde dikkat nazarına alınan fikrimüdir memleket ve dünya çapında şöhet yapmış fakat her hangi bir siyasî partiye resmen mensup olmıyan personelden ibaret olmasıdır. Yakın mesai arkadaşlarıma yeni vazifelerinde başarılar temenni eder, Türk Milletine hayırlı olmalarını dilerim.*” Resmî Gazete 30.05.1960 tarih, 10515 sayı.

1. HÜKÛMET (30.10.1923–06.03.1924) İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 3, 01.11.1339, s. 147-148)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 3, 01.11.1339)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv: 166, Kabul: 166, Ret: 0, Çekimser: 0

BAŞVEKİL ve Hariciye Vekili (BAŞBAKAN ve Dışışleri Bakanı) İsmet Paşa (İNÖNÜ)	Şer'îye Vekili (Diyaret Bakanı) Mustafa Fevzi Efendi (SARHAN)
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekili Fevzi Paşa (ÇAKMAK)	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Ahmet Ferit Bey (TEK)
Maliye Vekili (Maliye Bakanı) Hasan Fehmi Bey (ATAÇ) Mustafa Abdülhalik Bey (RENDİ)	İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Hasan Bey (SAKA)
Müdâfaa-i Milliye Vekili (Millî Savunma Bakanı) Kâzım Paşa (ÖZALP)	Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) İsmail Safa Bey (ÖZLER)
Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Mehmet Seyit Bey	Mübadele, İmar ve İskân Vekili Mustafa Necati Bey (UĞURAL)
Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Ahmet Muhtar Bey (ÇİLLİ) Süleyman Sırrı Bey (ARAL)	Sihhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekili (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı) Refik Bey (SAYDAM)

2. HÜKÛMET (06.03.1924–22.11.1924) İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 7, 06.03.1340, s. 147-148)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 7, 06.03.1340)

Güven Oylaması Sonucu: Riyaseti Cumhur Tezkeresi

BAŞVEKİL ve Hariciye Vekili (BAŞBAKAN ve Dışışleri Bakanı) İsmet Paşa (İNÖNÜ)	Müdâfaa-i Milliye Vekili (Millî Savunma Bakanı) Kâzım Paşa (ÖZALP)
Sihhiye ve Muavenet-i İctimaiye Vekili (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı) Refik Bey (SAYDAM)	Maliye Vekili (Maliye Bakanı) Mustafa Abdülhalik Bey (RENDİ) Mehmet Recep Bey (PEKER)
Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Mustafa Necati Bey (UĞURAL)	Ticaret Vekili (Ticaret Bakanı) Hasan Bey (SAKA)
Ziraat Vekili (Ziraat Bakanı) Zekai Bey (APAYDIN) Şükrü Bey (KAYA)	Değişim, İmar ve İskân Bakanı Mahmut Celâl Bey (BAYAR) Refet Bey (CANİTEZ)
Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Hüseyin Vasıf Bey (ÇİNAR)	Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Süleyman Sırrı Bey (ARAL)
Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Ahmet Ferit Bey (TEK)	

3. HÜKÛMET (22.11.1924–03.03.1925)

ALİ FETHİ OKYAR (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 10, 22.11.1340, s. 375)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 10, 22.11.1340)

Güven Oylaması Sonucu: Riyaseti Cumhur Tezkeresi

BAŞVEKİL ve Müdâfaa-i Milliye Vekili (BAŞBAKAN ve Millî Savunma Bakanı) Ali Fethi Bey (OKYAR)	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Mahmut Esat Bey (BOZKURT)
Dâhiliye, Mübadele, İmar ve İskân Bakanı Mehmet Recep Bey (PEKER) Mehmet Cemil Bey (UYBADIN)	Sıhhiye ve Muavenet-i İçtimaiye Vekili (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı) Mazhar Bey (GERMEN)
Maliye Vekili (Maliye Bakanı) Mustafa Abdülhalik Bey (RENDİ)	Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Şükrü Bey (SARAÇOĞLU)
Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Feyzi Bey (PİRİNÇÇİZADE)	Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Hasan Fehmi Bey (ATAÇ)
Ticaret Vekili (Ticaret Bakanı) Ali Cenani Bey (CENANİ)	Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Şükrü Bey (KAYA)
Bahriye Vekili (Denizcilik Bakanı) İhsan Bey (ERYAVUZ)	

4. HÜKÛMET (04.03.1925–01.11.1927)

İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 2, Cilt 15, 04.03.1341, s. 127)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 2, Cilt: 15, 04.03.1341)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv: 179, Kabul: 153, Ret: 23, Çekimlerler 2

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) İsmet Paşa (İNÖNÜ)	Müdâfaa-i Milliye Vekili (Millî Savunma Bakanı) Mehmet Recep Bey (PEKER)
Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Mahmut Esat Bey (BOZKURT)	Bahriye Vekili (Denizcilik Bakanı) İhsan Bey (ERYAVUZ)
Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Mehmet Cemil Bey (UYBADIN)	Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Tevfik Rüştü Bey (ARAS)
Maliye Vekili (Maliye Bakanı) Hasan Bey (SAKA) Mustafa Abdülhalik Bey (RENDİ)	Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Hamdullah Suphi Bey (TANRIÖVER) Mustafa Necati Bey (UĞURAL)
Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Süleyman Sırrı Bey (ARAL) Ali Cenani Bey (CENANİ) Behiç Bey (ERKİN)	Ticaret Vekili (Ticaret Bakanı) Ali Cenani Bey (CENANİ) Mustafa Rahmi Bey (KÖKEN)
Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Mehmet Sabri Bey (TOPRAK)	Sıhhiye Vekili (Sağlık Bakanı) Refik Bey (SAYDAM)

5. HÜKÜMET (02.11.1927-27.09.1930) İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 1, 02.11.1927, s. 12-13)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 1, 02.11.1927)

Güven Oylaması Sonucu: Riyaseti Cumhur Tezkeresi

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) İsmet Paşa (İNÖNÜ)	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Mahmut Esat Bey (BOZKURT)
Müdâfaa-i Milliye Vekili ve Bahriye Vekâleti Vekili Mustafa Abdülhalik Bey (RENDİ)	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü Bey (KAYA)
Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Tevfik Rüştü Bey (ARAS)	Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Mustafa Necati Bey (UGURAL) İsmet Paşa (İNÖNÜ) Hüseyin Vasıf Bey (ÇINAR) Mehmet Recep Bey (PEKER) Cemâl Hüsnü Bey (TARAY) Refik Bey (SAYDAM)
İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Mustafa Rahmi Bey (KÖKEN) Şakir Bey (KESEBİR)	Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Behiç Bey (ERKİN) Mehmet Recep Bey (PEKER)
Sıhhiye ve Muavenet-i İhtimaiye Vekili Refik Bey (SAYDAM)	Maliye Vekili (Maliye Bakanı) Şükrü Bey (SARAÇOĞLU)
Ziraat Vekili ve Ticaret Vekâleti Vekili Mustafa Rahmi Bey (KÖKEN)	

6. HÜKÜMET (27.09.1930-04.05.1931) İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 21, 27.09.1930, s. 30)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 21, 27.09.1930)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 261, Kabul 249, Ret 12, Çekimserler 0

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) İsmet Paşa (İNÖNÜ)	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Yusuf Kemâl Bey (TENGİRŞENK)
Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Tevfik Rüştü Bey (ARAS)	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü Bey (KAYA)
Millî Müdafaa Vekili (Millî Savunma Bakanı) Mustafa Abdülhalik Bey (RENDİ) Zekai Bey (APAYDIN)	Maliye Vekili (Maliye Bakanı) Şükrü Bey (SARAÇOĞLU) Mustafa Abdülhalik Bey (RENDİ)
Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Esat Bey (SAGAY)	Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Zekai Bey (APAYDIN) Hilmi Bey (URAN)
İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Mustafa Şeref Bey (ÖZKAN)	Sıhhat ve İhtimai Muavenet Vekili Refik Bey (SAYDAM)

7. HÜKÛMET (04.05.1931–01.03.1935)
İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 4, Cilt 1, 04.05.1931, s. 9)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 4, Cilt 1, 09.05.1931)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 287, Kabul 287, Ret 0, Çekimserler 0

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) İsmet İNÖNÜ	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Yusuf Kemâl Bey (TENGİRŞENK) Şükrü Bey (SARAÇOĞLU)
Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü Bey (KAYA)	Millî Müdafaa Vekili (Millî Savunma Bakanı) Zekai Bey (APAYDIN)
Maliye Vekili Mustafa Abdülhalik Bey (RENDİ) Fuat Bey (AĞRALI)	İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Mustafa Şeref Bey (ÖZKAN) Mahmut Celâl Bey (BAYAR)
Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Hilmi Bey (URAN) Fuat Bey (AĞRALI) Ali Bey (ÇETİNKAYA)	Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Esat Bey (SAGAY) Reşit Bey (GALİP) Refik Bey (SAYDAM) Yusuf Hikmet Bey (BAYUR) Zeynel Abidin Bey (ÖZMEN)
Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Refik Bey (SAYDAM)	Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Tevfik Rüştü Bey (ARAS)

8. HÜKÛMET (01.03.1935–01.11.1937)
İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 1, 01.03.1935, s. 5)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 1, 07.03.1935)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 343, Kabul 343, Ret 0, Çekimserler 0

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) İsmet İNÖNÜ	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Şükrü SARAÇOĞLU
Millî Müdafaa Vekili (Millî Savunma Bakanı) Kâzım ÖZALP	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü KAYA
Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Tevfik Rüştü ARAS	Maliye Vekili Fuat AĞRALI
Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Zeynel Abidin ÖZMEN Saffet ARIKAN	Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Muhlis ERKMEN Şakir KESEBİR
İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Mahmut Celâl BAYAR	Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Refik SAYDAM
Gümrük ve İnhisarlar Vekili Ali Rana TARHAN	Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Ali ÇETİNKAYA

9. HÜKÜMET (01.11.1937–14.11.1938)

MAHMUT CELÂL BAYAR (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 20, 01.11.1937, s. 5)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 20, 08.11.1937)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 364, Kabul 364, Ret 0, Çekimserler 0

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) Mahmut Celâl BAYAR	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Şükrü SARAÇOĞLU
Millî Müdafaa Vekili (Millî Savunma Bakanı) Kâzım ÖZALP	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Şükrü KAYA
Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Tevfik Rüştü ARAS	Maliye Vekili Fuat AĞRALI
Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Saffet ARIKAN	Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Ali ÇETİNKAYA
İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Şakir KESEBİR	Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Şakir KESEBİR Faik KURDOĞLU
Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Ahmet Hulusi ALATAŞ	Gümrük ve İnhisarlar Vekili Ali Rana TARHAN

10. HÜKÜMET (14.11.1938–25.01.1939)

MAHMUT CELÂL BAYAR (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 27, 14.11.1938, s. 20)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 27, 14.11.1938)

Güven Oylaması Sonucu: Cumhurbaşkanlığı Tezkeresi

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) Mahmut Celâl BAYAR	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Hilmi URAN Tevfik Fikret SILAY
Millî Müdafaa Vekili (Millî Savunma Bakanı) Kâzım ÖZALP Naci TINAZ	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Refik SAYDAM
Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Şükrü SARAÇOĞLU	Maliye Vekili Fuat AĞRALI
Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Saffet ARIKAN Hasan Ali YÜCEL	İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Şakir KESEBİR Hüseyin Hüsnü ÇAKIR
Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Ali ÇETİNKAYA	Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Ahmet Hulusi ALATAŞ
Gümrük ve İnhisarlar Vekili Ali Rana TARHAN	Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Faik KURDOĞLU

11. HÜKÜMET (25.01.1939–03.04.1939)

REFİK SAYDAM (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 29, 25.01.1939, s. 143)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 5, Cilt 29, 27.01.1939)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 341, Kabul 341, Ret 0, Çekimserler 0

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) Refik SAYDAM	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Tevfik Fikret SILAY
Millî Müdafaa Vekili (Millî Savunma Bakanı) Naci TINAZ	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Faik ÖZTRAK
Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Şükrü SARAÇOĞLU	Maliye Vekili Fuat AĞRALI
Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Ali ÇETİNKAYA	Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Hasan Âli YÜCEL
İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Hüseyin Hüsnü ÇAKIR	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Ahmet Hulusi ALATAŞ
Gümrük ve İnhisarlar Vekili Ali Rana TARHAN	Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Muhlis ERKMEN

12. HÜKÜMET (03.04.1939–08.07.1942)

REFİK SAYDAM (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, Cilt 1, 03.04.1939, s. 4)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, Cilt 1, 10.04.1939)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 389, Kabul 389, Ret 0, Çekimserler 0

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) Refik SAYDAM	Başvekil Vekili Ahmet Fikri TÜZER
Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Tevfik Fikret SILAY Ali Fethi OKYAR Hasan Safyettin MENEMENCİOĞLU	Millî Müdafaa Vekili (Millî Savunma Bakanı) Naci TINAZ Saffet ARIKAN Ali Rıza ARTUNKAL
Ticaret Vekili (Ticaret Bakanı) Cezmi ERGİN Nazmi TOPÇUOĞLU Mümtaz ÖKMEN	Muhabere ve Münakalat (Ulaştırma) Vekili Ali ÇETİNKAYA Cevdet Kerim İNCEDAYI Mehmet Fahri ENGİN
Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Hasan Âli YÜCEL	Maliye Vekili Fuat AĞRALI
Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Ali Fuat CEBESOY	Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Ahmet Hulusi ALATAŞ
Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Şükrü SARAÇOĞLU	Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Muhlis ERKMEN
Gümrük ve İnhisarlar Vekili Ali Rana TARHAN Raif KARADENİZ	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Faik ÖZTRAK Ahmet Fikri TÜZER
İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Hüseyin Hüsnü ÇAKIR Sırrı DAY	

13. HÜKÜMET (08.07.1942–09.03.1943)

ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, Cilt 27, 03.08.1942, s. 4)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 6, Cilt 27, 05.08.1942)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 381, Kabul 381, Ret 0, Çekimserler 0

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) Şükrü SARAÇOĞLU	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Hasan Safyettin MENEMENCİOĞLU
Millî Müdafaa Vekili Ali Rıza ARTUNKAL	Maliye Vekili Fuat AĞRALI
Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Ali Fikri TÜZER - Mehmet Recep PEKER	Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Şükrü SARAÇOĞLU - Numan MENEMENCİOĞLU
Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Hasan Âli YÜCEL	Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Ahmet Hulusi ALATAŞ
Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Ali Fuat CEBESÖY	Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Şevket Raşit HATİPOĞLU
İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Sırrı DAY	Ticaret Vekili (Ticaret Bakanı) Behçet UZ
Gümrük ve İnhisarlar Vekili Raif KARADENİZ	Münakalat Vekili (Ulaştırma Bakanı) Mehmet Fahri ENGİN

14. HÜKÜMET (09.03.1943–07.08.1946)

ŞÜKRÜ SARAÇOĞLU (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, Cilt 1, 15.03.1943, s. 10)

Güven Oylaması: (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre 7, Cilt 1, 17.03.1943)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 425, Kabul 425, Ret 0, Çekimserler 0

BAŞVEKİL (BAŞBAKAN) Şükrü SARAÇOĞLU	Adliye Vekili (Adliye Bakanı) Ali Rıza TÜREL - Mümtaz ÖKMEN
Maliye Vekili Fuat AĞRALI - Nurullah Esat SÜMER	Dâhiliye Vekili (İçişleri Bakanı) Mehmet Recep PEKER - Hilmi URAN
Hariciye Vekili (Dışişleri Bakanı) Numan MENEMENCİOĞLU Şükrü SARAÇOĞLU - Hasan SAKA	Gümrük ve İnhisarlar Vekili Suat Hayri ÜRGÜPLÜ Raif KARADENİZ - Tahsin COŞKAN
Maarif Vekili (Eğitim Bakanı) Hasan Âli YÜCEL	Nafia Vekili (Bayındırlık Bakanı) Sırrı DAY
Ticaret Vekili (Ticaret Bakanı) Celâl Sait SİREN - Raif KARADENİZ	Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Ahmet Hulusi ALATAŞ - Sadi KONUK
Millî Müdafaa Vekili Ali Rıza ARTUNKAL	Ziraat Vekili (Tarım Bakanı) Şevket Raşit HATİPOĞLU
Çalışma Vekili (Çalışma Bakanı) Sadi IRMAK	İktisat Vekili (Ekonomi Bakanı) Fuat SİRMEN
Münakalat Vekili (Ulaştırma Bakanı) Ali Fuat CEBESÖY	

15. HÜKÛMET (07.08.1946–10.09.1947)

MEHMET RECEP PEKER (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 1, 12.08.1946, s.12)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 1, 14.08.1946)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 431, Kabul 378, Ret 53, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Mehmet Recep PEKER	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Mümtaz ÖKMEN
Devlet Bakanı Mustafa Abdülhalik RENDA	Dışişleri Bakanı Hasan SAKA
Adalet Bakanı Mümtaz ÖKMEN Şinasi DEVRİN	Millî Savunma Bakanı Cemil Cahit TOYDEMİR Mustafa Münir BİRSEL
İçişleri Bakanı Şükrü Sökmen SÜER Münir Hüsref GÖLE	Ekonomi Bakanı Tahsin Bekir BALTA Cavit EKİN
Maliye Bakanı Halit Nazmi KEŞMİR	Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin SİRER
Bayındırlık Bakanı Cevdet Kerim İNCEDAYI	Gümrük ve Tekel Bakanı Tahsin COŞKAN
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Behçet UZ	Ulaştırma Bakanı Şükrü KOÇAK
Tarım Bakanı Faik KURDOĞLU Hasan Şevket ADALAN	Çalışma Bakanı Sadi IRMAK Tahsin Bekir BALTA
Ticaret Bakanı Atıf İNAN Halit Nazmi KEŞMİR	

16. HÜKÛMET (10.09.1947–10.06.1948)

HASAN SAKA (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 6, 08.10.1947, s. 665)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 6, 13.10.1947)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 411, Kabul 362, Ret 49, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Hasan SAKA	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Faik Ahmet BARUTÇU
Devlet Bakanı Mustafa Abdülhalik RENDA	Adalet Bakanı Şinasi DEVRİN
Millî Savunma Bakanı Mustafa Münir BİRSEL Hasan SAKA	Maliye Bakanı Halit Nazmi KEŞMİR Hasan Şevket ADALAN
Dışişleri Bakanı Necmettin Sadık SADAK	İçişleri Bakanı Münir Hüsrev GÖLE
Millî Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin SİRER	Bayındırlık Bakanı Kasım GÜLEK
Ekonomi Bakanı Cavit EKİN	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Behçet UZ
Gümrük ve Tekel Bakanı Hasan Şevket ADALAN	Tarım Bakanı Tahsin COŞKAN
Ulaştırma Bakanı Şükrü KOÇAK	Ticaret Bakanı Mahmut Nedim GÜNDÜZALP
Çalışma Bakanı Tahsin Bekir BALTA	

17. HÜKÛMET (10.06.1948–16.01.1949)

HASAN SAKA (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 12, 11.06.1948, s. 153)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 12, 18.06.1948)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 348, Kabul 308, Ret 40, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Hasan SAKA	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Faik Ahmet BARUTÇU
Devlet Bakanı Ali Rıza ERTEN	Adalet Bakanı Fuat SİRMEN
Millî Savunma Bakanı Hüseyin Hüsnü ÇAKIR	İçişleri Bakanı Münir Hüsrev GÖLE
Dışişleri Bakanı Necmettin Sadık SADAK	Maliye Bakanı Hasan Şevket ADALAN
Millî Eğitim Bakanı Hasan Tahsin BANGUOĞLU	Bayındırlık Bakanı Nihat ERİM
Ekonomi Bakanı Cavit EKİN	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Kemâlî BAYAZIT
Gümrük ve Tekel Bakanı Emin ERİŞİRGİL	Tarım Bakanı Ali Cavit ORAL
Ulaştırma Bakanı Kasım GÜLEK	Ticaret Bakanı Cemil Said BARLAS
Çalışma Bakanı Tahsin Bekir BALTA	

18. HÜKÜMET (16.01.1949–22.05.1950)

ŞEMSETTİN GÜNALTAI (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükümetin Teşkilî: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 15, 17.01.1949, s. 141)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 8, Cilt 15, 24..01.1949)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 391, Kabul 3419, Ret 42, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Şemsettin GÜNALTAI	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Nihat ERİM
Devlet Bakanı Nurullah Esat SÜMER Cemil Said BARLAS	Millî Savunma Bakanı Hüseyin Hüsnü ÇAKIR
Adalet Bakanı Fuat SİRMEN	Dışişleri Bakanı Necmettin Sadık SADAK
İçişleri Bakanı Emin ERİŞİRGİL	Millî Eğitim Bakanı Hasan Tahsin BANGUOĞLU
Maliye Bakanı İsmail Rüştü AKSAL	Çalışma Bakanı Reşat Şemsettin SİRER
Bayındırlık Bakanı Hasan Şevket ADALAN	Gümrük ve Tekel Bakanı Fazıl Şerafettin BÜRGE
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Kemâlî BAYAZIT	Ulaştırma Bakanı Kemâl SATIR
Tarım Bakanı Ali Cavit ORAL	İşletmeler Bakanı Mustafa Münir BİRSEL
Ekonomi ve Ticaret Bakanı Cemil Said BARLAS Vedat DİCLELİ	

19. HÜKÛMET (22.05.1950–09.03.1951)

ADNAN MENDERES (Demokrat Parti)

Hükûmetin Teşkilî: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 9, Cilt 1, 22.05.1950, s. 9)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 9, Cilt 1, 02.06.1950)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 282, Kabul 282, Ret 0, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Adnan MENDERES	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet AĞAOĞLU
Devlet Bakanı Fevzi Lütfi KARAOSMANOĞLU	Adalet Bakanı Halil ÖZYÖRÜK
Millî Savunma Bakanı Refik Şevket İNCE	İçişleri Bakanı Rukneddin NASUHİOĞLU
Dışişleri Bakanı M. Fuat KÖPRÜLÜ	Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Hilmi VELİBEŞE
Millî Eğitim Bakanı Hüseyin Avni BAŞMAN Nuri ÖZSAN Ahmet Tevfik İLERİ	Çalışma Bakanı Hasan POLATKAN Zühtü Hilmi VELİBEŞE Ahmet Hulusi KÖYMEN
Maliye Bakanı Halil AYAN Hasan POLATKAN	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Nihat Reşat BELGER Ekrem Hayri ÜSTÜNDAĞ
Gümrük ve Tekel Bakanı Nuri ÖZSAN	Tarım Bakanı Nihat İYRİBOZ
Ulaştırma Bakanı Ahmet Tevfik İLERİ Seyfi KURTBEK	İşletmeler Bakanı Mehmet Muhlis ETE
Bayındırlık Bakanı Fahri BELEN Hasan POLATKAN Samet AĞAOĞLU Kemâl ZEYTİNOĞLU	

20. HÜKÜMET (09.03.1951–17.05.1954)

ADNAN MENDERES (Demokrat Parti)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 9, Cilt 6, 26.03.1951, s.28)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 9, Cilt 6, 02.04.1951.

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 396, Kabul 346, Ret 50, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Adnan MENDERES	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet AĞAOĞLU Fethi ÇELİKBAŞ
Devlet Bakanı Refik Şevket İNCE Fevzi Lütfi KARAOSMANOĞLU Yusuf Muammer ALAKANT Hüseyin Celâl YARDIMCI	İçişleri Bakanı Halil ÖZYÖRÜK Fevzi Lütfi KARAOSMANOĞLU Adnan MENDERES İbrahim Ethem MENDERES
İşletmeler Bakanı İbrahim Hakkı GEDİK Nuri ÖZSAN İbrahim Sıtkı YIRCALI	Millî Savunma Bakanı Ahmet Hulusi KÖYMEN Seyfi KURTBEK Kenan YILMAZ
Millî Eğitim Bakanı Ahmet Tevfik İLERİ Rıfık Salim BURÇAK	Adalet Bakanı Rukneddin NASUHI OĞLU Osman Şevki ÇİÇEKDAĞ
Ekonomi ve Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis ETE Ali Enver GÜRELİ Hayrettin ERKMEN Fethi ÇELİKBAŞ	Gümrük ve Tekel Bakanı Rıfık Salim BURÇAK Nuri ÖZSAN İbrahim Sıtkı YIRCALI Emin KALAFAT
Maliye Bakanı Hasan POLATKAN	Bayındırlık Bakanı Kemâl ZEYTİNOĞLU
Ulaştırma Bakanı Seyfi KURTBEK Yümnü ÜRESİN	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri ÜSTÜNDAĞ
Dışişleri Bakanı M. Fuat KÖPRÜLÜ	Tarım Bakanı Nedim ÖKMEN
Çalışma Bakanı Nuri ÖZSAN Samet AĞAOĞLU Hayrettin ERKMEN	

21. HÜKÛMET (17.05.1954–09.12.1955)

ADNAN MENDERES (Demokrat Parti)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 10, Cilt 1, 17.05.1954, s.17)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 10, Cilt 1, 26.05.1954)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 520, Kabul 491, Ret 27, Çekimserler 2

BAŞVEKİL Adnan MENDERES	Devlet Vekili ve Başvekil Yardımcısı Fatin Rüştü ZORLU M. Fuat KÖPRÜLÜ
Devlet Vekili (Devlet Bakanı) Mükerrrem SAROL	Devlet Vekili M. Fuat KÖPRÜLÜ
Devlet Vekili (Devlet Bakanı) Osman KAPANI İbrahim Ethem MENDERES Fahrettin ULAŞ	Hariciye Vekili M. Fuat KÖPRÜLÜ Fatin Rüştü ZORLU Adnan MENDERES
Dâhiliye Vekili Namık GEDİK İbrahim Ethem MENDERES	Millî Müdafaa Vekili İbrahim Ethem MENDERES M. Fuat KÖPRÜLÜ
Maliye Vekili Hasan POLATKAN	Adliye Vekili Osman Şevki ÇİÇEKDAĞ
Nafia Vekili Kemâl ZEYTİNOĞLU	Maarif Vekili Hüseyin Celâl YARDIMCI
Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Behçet UZ	Ekonomi ve Ticaret Vekili İbrahim Sıtkı YIRCALI
Ziraat Vekili Nedim ÖKMEN	Gümrük ve İnhisarlar Vekili Emin KALAFAT
Çalışma Vekili Hayrettin ERKMEN	Münakalat Vekili (Ulaştırma Bakanı) Muammer ÇAVUŞOĞLU
İşletmeler Vekili Fethi ÇELİKBAŞ Samet AĞAOĞLU	

22. HÜKÛMET (09.12.1955–25.11.1957)

ADNAN MENDERES (Demokrat Parti)

Hükûmetin Teşkili: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 10, Cilt 8, 14.12.1955, s.235)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 10, Cilt 8, 16.12.1955)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 455, Kabul 398, Ret 57, Çekimserler 0

BAŞVEKİL Adnan MENDERES	Devlet Vekili Mehmet Cemil BENGÜ
Devlet Vekili Şemi ERGİN Fatin Rüştü ZORLU	Devlet Vekili Hüseyin Celâl YARDIMCI
Devlet Vekili Emin KALAFAT	Millî Müdafaa Vekili Adnan MENDERES Şemi ERGİN
Adliye Vekili Hüseyin Avni GÖKTÜRK Şemi ERGİN	Hariciye Vekili M. Fuat KÖPRÜLÜ İbrahim Ethem MENDERES
Dâhiliye Vekili İbrahim Ethem MENDERES Hüseyin Avni GÖKTÜRK Namık GEDİK	Maliye Vekili Nedim ÖKMEN Adnan MENDERES Hasan POLATKAN
İktisat ve Ticaret Vekili Fahrettin ULAŞ Hadi HÜSMAN Zeyyat MANDALINCI Abdullah AKER	Maarif Vekili Ahmet ÖZEL Ahmet TEVFIK İLERİ
Nafia Vekili Muammer ÇAVUŞOĞLU İbrahim Ethem MENDERES	Çalışma Vekili Mehmet Mümtaz TARHAN Samet AĞAOĞLU
Sihhat ve İçtimai Muavenet Vekili Nafiz KÖREZ	Münakalat Vekili (Ulaştırma Bakanı) Arif DEMİRER
Ziraat Vekili Esat BUDAKOĞLU	İşletmeler Vekili Samet AĞAOĞLU
Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hadi HÜSMAN	Sanayi Vekili Samet AĞAOĞLU

23. HÜKÜMET (25.11.1957–30.05.1960)

ADNAN MENDERES (Demokrat Parti)

Hükûmetin Teşkilî: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 11, Cilt 1, 27.11.1957, s.42)

Güven Oylaması: (TBMM Tutanak Dergisi, Dönem 11, Cilt 1, 04.12.1957)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 536, Kabul 403, Ret 133, Çekimserler 0

BAŞVEKİL Adnan MENDERES	Devlet Vekili ve Başvekil Yardımcısı Ahmet Tevfik İLERİ Medeni BERK
Devlet Vekili Samet AĞAOĞLU - Ahmet Haluk ŞAMAN	Devlet Vekili Emin KALAFAT - Abdullah AKER
Devlet Vekili Muzaffer KURBANOĞLU - Yusuf İzzet AKÇAL	Adliye Vekili Esat BUDAKOĞLU - Hüseyin Celâl YARDIMCI
Ticaret Vekili Abdullah AKER Hayrettin ERKMEN	Millî Müdafaa Vekili Şemi ERGİN İbrahim Ethem MENDERES
Maliye Vekili Hasan POLATKAN	Hariciye Vekili Fatin Rüştü ZORLU
Münakalat Vekili (Ulaştırma Bakanı) Fevzi UÇANER Muzaffer KURBANOĞLU Şemi ERGİN	Maarif Vekili Hüseyin Celâl YARDIMCI Ahmet Tevfik İLERİ Mehmet Atıf BENDERLİOĞLU
Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekili Lütfi KIRDAR	Dâhiliye Vekili Namık GEDİK
Ziraat Vekili Nedim ÖKMEN	Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hadi HÜSMAN
Çalışma Vekili Hayrettin ERKMEN Ahmet Haluk ŞAMAN	Nafia Vekili İbrahim Ethem MENDERES Ahmet Tevfik İLERİ
Basın-Yayın ve Turizm Vekili	
İbrahim Sıtkı YIRCALI Ali Server SOMUNCUOĞLU Abdullah AKER	Ahmet Haluk ŞAMAN Medeni BERK
Sanayi Vekili	
Samet AĞAOĞLU Abdullah AKER İbrahim Sıtkı YIRCALI	Hayrettin ERKMEN Hasan POLATKAN Ahmet Sebati ATAMAN
Koordinasyon Vekili Ahmet Sebati ATAMAN Abdullah AKER	İmar ve İskân Vekili Hayrettin ERKMEN

24. HÜKÜMET (30.05.1960–05.01.1961)

CEMÂL GÜRSEL (Partisiz)

Güven Oylaması Sonucu: Millî Birlik Komitesinin 27 Numaralı tebliği

BAŞVEKİL ve Millî Müdafaa Vekili Cemâl GÜRSEL	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Emin Fahrettin ÖZDİLEK
Devlet Vekili Mustafa Âmil ARTUS Ali Nasır ZEYTİNOĞLU	Devlet Vekili Osman Şefik İNAN Mehmet Hayri MUMCUOĞLU
Devlet Vekili Muharrem İhsan KIZILOĞLU	Adliye Vekili Abdullah Pulat GÖZÜBÜYÜK Mustafa Âmil ARTUS
Dâhiliye Vekili Muharrem İhsan KIZILOĞLU	Hariciye Vekili Selim Rauf SARPER
Maliye Vekili Ekrem ALİCAN Mustafa Kemâl KURDAŞ	Maarif Vekili Fehmi YAVUZ Bedrettin TUNCEL
Millî Müdafaa Vekili Cemâl GÜRSEL Emin Fahrettin ÖZDİLEK Hüseyin ATAMAN	Nafia Vekili Daniş KOPER Sıtkı ULAY Ali Mukbil GÖKDOĞAN
Ticaret Vekili Cihat İREN Fethi AŞKIN Mehmet BAYDUR	Sıhhat ve İktisadi Muavenet Vekili Nusret KARASU Nusret FİŞEK Salih Ragıp ÜNER
Çalışma Vekili Cahit TALAS Ekrem ALİCAN Mehmet Raşit BEŞERLER	Ziraat Vekili Feridun ÜSTÜN Reşat AKTAN Osman TOSUN
İmar ve İskân Vekili Orhan KUBAT Fehmi YAVUZ	Basın-Yayın ve Turizm Vekili Zühtü TARHAN Selim Rauf SARPER
Münakalat Vekili (Ulaştırma Bakanı) Sıtkı ULAY	Gümrük ve İhbarlar Vekili Fethi AŞKIN
Sanayi Vekili Muhtar ULUER - Emin İPRİKÇİ - Şahap KOCATOPÇU	

25. HÜKÛMET (05.01.1961–20.11.1961)

CEMÂL GÛRSEL (Partisiz)

Güven Oylaması Sonucu: 5.1.1961 Devlet Başkanlığı Yazısı

BAŞBAKAN Cemâl GÛRSEL Emin Fahrettin ÖZDİLEK (27.10.1961 –20.11.1961)	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Muharrem İhsan KIZILOĞLU Emin Fahrettin ÖZDİLEK
Devlet Bakanı Mehmet Hayri MUMCUOĞLU Hasan Adnan ERZİ	Devlet Bakanı Ali Nasır ZEYTİNOĞLU Sıtkı ULAY
Adalet Bakanı Ekrem TÛZEMEN Kemâl TÛRKÖĞLU Kemâl Sahir KURUTLUOĞLU	İçişleri Bakanı Muharrem İhsan KIZILOĞLU Ali Nasır ZEYTİNOĞLU
Maliye Bakanı Mustafa Kemâl KURDAŞ	Millî Savunma Bakanı Muzaffer ALANKUŞ
Bayındırlık Bakanı Ali Mukbil GÖKDOĞAN Sıtkı ULAY	Millî Eğitim Bakanı Turhan FEYZİOĞLU Ahmet TAHTAKILIÇ
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Salih Ragıp ÜNER	Dışişleri Bakanı Selim Rauf SARPER
Tarım Bakanı Osman TOSUN	Ticaret Bakanı Mehmet BAYDUR Mustafa Kemâl KURDAŞ
Çalışma Bakanı Ahmet TAHTAKILIÇ Cahit TALAS	Gümrük ve Tekel Bakanı Fethi AŞKIN Cahit TALAS
Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Cihat BABAN Kemâl Sahir KURUTLUOĞLU	Ulaştırma Bakanı Mehmet Orhan MERSİNLİ
İmar ve İskân Bakanı Fehmi YAVUZ Mehmet Orhan MERSİNLİ Mehmet Rüştü ÖZAL	Sanayi Bakanı Şahap KOCATOPÇU Mustafa Kemâl KURDAŞ İhsan SOYAK

26. HÜKÜMET (20.11.1961–25.06.1962)

İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi/Adalet Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 1, 20.11.1961, s.113)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 1, 21.11.1961, s. 78)

Güven Oylaması:(Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 1, 02.12.1961)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 351, Kabul 269, Ret 4, Çekimserler 78

BAŞBAKAN İsmet İNÖNÜ	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Akif EYİDOĞAN
Devlet Bakanı Necmi ÖKTEN	Devlet Bakanı Nihat SU
Devlet Bakanı Turhan FEYZİOĞLU	İçişleri Bakanı Ahmet TOPALOĞLU
Devlet Bakanı Avni DOĞAN Hıfzı Oğuz BEKATA	Dışişleri Bakanı Selim Rauf SARPER Feridun Cemâl ERKİN
Adalet Bakanı Kemâl Sahir KURUTLUOĞLU	Millî Savunma Bakanı İlhami SANCAR
Millî Eğitim Bakanı Mehmet Hilmi İNCESULU	Maliye Bakanı Osman Şefik İNAN
Ticaret Bakanı İhsan GÜRSAN	Bayındırlık Bakanı Mehmet Emin PAKSÜT
Gümrük ve Tekel Bakanı Şevket PULATOĞLU	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Süleyman Suat SEREN
Ulaştırma Bakanı Mustafa Cahit AKYAR	Tarım Bakanı Cavit ORAL
Sanayi Bakanı Fethi ÇELİKBAŞ	Çalışma Bakanı Bülent ECEVİT
İmar ve İskân Bakanı Mehmet Muhittin GÜVEN	Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Kâmrân EVLİYAĞLU

27. HÜKÜMET (25.06.1962–25.12.1963)

İSMET İNÖNÜ

(Cumhuriyet Halk Partisi/Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi/
Yeni Türkiye Partisi/Bağımsızlar)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 6, 25.06.1962, s.108)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 4, 26.06.1962, s. 318)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 6, 07.07.1962)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 397, Kabul 259, Ret 134, Çekimserler 4

BAŞBAKAN İsmet İNÖNÜ	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ekrem ALİCAN
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turhan FEYZİOĞLU	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hasan DİNÇER
Devlet Bakanı Hıfzı Oğuz BEKATA Ali Şakir AĞANOĞLU Vefik PİRİNÇÇİOĞLU	Millî Eğitim Bakanı Şevket Raşit HATİPOĞLU İlhami SANCAR İbrahim ÖKTEM
Devlet Bakanı Necmi ÖKTEN	Devlet Bakanı Turhan FEYZİOĞLU
Devlet Bakanı Raif AYBAR	Devlet Bakanı Hasan DİNÇER
Adalet Bakanı Abdülhak Kemâl YÖRÜK	Millî Savunma Bakanı İlhami SANCAR
İçişleri Bakanı Kemâl Sahir KURUTLUOĞLU Orhan ÖZTRAK Hıfzı Oğuz BEKATA Refik PİRİNÇÇİOĞLU İlyas SEÇKİN	Ulaştırma Bakanı Rıfat ÖÇTEN Raif AYBAR İhsan Şeref DURA
Bayındırlık Bakanı İlyas SEÇKİN Arif Hikmet ONAT	Maliye Bakanı Ferit MELEN
Turizm ve Tanıtma Bakanı Nureddin ARDIÇOĞLU	Dışişleri Bakanı Feridun Cemâl ERKİN
Ticaret Bakanı Mehmet Muhlis ETE Ahmet OĞUZ	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Yusuf AZİZOĞLU Fahrettin Kerim GÖKAY
Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan ÖZTRAK	Sanayi Bakanı Fethi ÇELİKBAŞ
Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Celâl Tevfik KARASAPAN Nureddin ARDIÇOĞLU	İmar ve İskân Bakanı Fahrettin Kerim GÖKAY Mehmet Hayri MUMCUOĞLU
Tarım Bakanı Mehmet İZMEN	Çalışma Bakanı Bülent ECEVİT

28. HÜKÜMET (25.12.1963–20.02.1965)

İSMET İNÖNÜ (Cumhuriyet Halk Partisi/Bağımsızlar)

Hükûmetin Teşkilî: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 24, 25.12.1963, s.27)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 17, 26.12.1963, s.4-5)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 24, 04.01.1964)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 401, Kabul 225, Ret 175, Çekimserler 1

BAŞBAKAN İsmet İNÖNÜ	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kemâl SATIR
Devlet Bakanı İbrahim Saffet OMAV	Devlet Bakanı Malik YOLAÇ
Devlet Bakanı Vefik PİRİNÇÇİOĞLU Nüvit YETKİN	Adalet Bakanı Mehmet Sedat ÇUMRALI Sırrı ATALAY
İçişleri Bakanı Orhan ÖZTRAK	Millî Savunma Bakanı İlhami SANCAR
Maliye Bakanı Ferit MELEN	Dışişleri Bakanı Feridun Cemâl ERKİN
Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet ONAT	Millî Eğitim Bakanı İbrahim ÖKTEM
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Kemâl DEMİR	Ticaret Bakanı Fenni İSLİMYELİ
Tarım Bakanı Mehmet Turan ŞAHİN	Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet YÜCELER
Çalışma Bakanı Bülent ECEVİT	Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan GÖĞÜŞ
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Arif Hüdai ORAL	Sanayi Bakanı Muammer ERTEN
İmar ve İskân Bakanı Celâlettin UZER Cafer Sadık KUTLAY	Ulaştırma Bakanı A. Ferit ALPİSKENDER Mahmut VURAL
Köyşleri Bakanı Lebit YURDOĞLU	

29. HÜKÛMET (20.02.1965–27.10.1965)
SUAD HAYRİ ÜRGÜPLÜ (Adalet Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 36, 23.02.1965, s.319)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 25, 23.02.1965, s.331)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 37, 04.03.1965)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 432, Kabul 231, Ret 200, Çekimserler 1

BAŞBAKAN Suad Hayri ÜRGÜPLÜ	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Süleyman DEMİREL
Devlet Bakanı Hüseyin ATAMAN	Devlet Bakanı Mehmet ALTINSOY
Devlet Bakanı Şekip İNAL	Çalışma Bakanı İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL
Millî Savunma Bakanı Hasan DİNÇER Mustafa Hazım DAĞLI	İçişleri Bakanı İsmail Hakkı AKDOĞAN İzzet GENER
Dışişleri Bakanı Hasan Esat IŞIK	Maliye Bakanı İhsan GÜRSAN
Millî Eğitim Bakanı Nevzat Cihat BİLGEHAN	Bayındırlık Bakanı Orhan ALP
Ticaret Bakanı Mustafa Macit ZEREN	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı M. Faruk SÜKAN
Gümrük ve Tekel Bakanı Ahmet TOPALOĞLU	Tarım Bakanı Turhan KAPANLI
Ulaştırma Bakanı Midhat SAN Kâzım YURDAKUL	Adalet Bakanı İrfan BARAN İhsan KÖKNEL
Sanayi Bakanı Ali Naili ERDEM	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet TURGUT
Turizm ve Tanıtma Bakanı Ömer Zekai DORMAN İsmail Hakkı AKDOĞAN	İmar ve İskân Bakanı Ali Recai İSKENDEROĞLU
Köyşleri Bakanı Seyfi ÖZTÜRK Mustafa KEPİR	

30. HÜKÛMET (27.10.1965–03.11.1969)

SÜLEYMAN DEMİREL (Adalet Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 2, Cilt 1, 27.10.1965, s.14)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Dönem 1, Cilt 30, 27.10.1965, s.652)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 2, Cilt 1, 11.11.1965)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 434, Kabul 252, Ret 172, Çekimserler 10

BAŞBAKAN Süleyman DEMİREL	Devlet Bakanı Nevzat Cihat BİLGEHAN
Devlet Bakanı S. Hüsamettin ATABEYLİ	Devlet Bakanı Mehmet Kamil OCAK
Devlet Bakanı Ali Fuat ALIŞAN Sadık Tekin MÜFTÜOĞLU	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı İbrahim DERİNER Refet SEZGİN
Devlet Bakanı Seyfi ÖZTÜRK	İmar ve İskân Bakanı Haldun MENTEŞEOĞLU
Millî Savunma Bakanı Ahmet TOPALOĞLU	Dışişleri Bakanı İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL
Adalet Bakanı Hasan DİNÇER Hidayet AYDINER	İçişleri Bakanı M. Faruk SÜKAN Salih Ragıp ÜNER
Ulaştırma Bakanı Seyfi ÖZTÜRK Saadettin BİLGİÇ Mehmet İZMEN	Maliye Bakanı İhsan GÜRSAN Ahmet TOPALOĞLU Nevzat Cihat BİLGEHAN
Millî Eğitim Bakanı Orhan DENGİZ Mehmet İlhami ERTEM	Bayındırlık Bakanı İbrahim Etem ERDİNÇ Orhan ALP
Gümrük ve Tekel Bakanı İbrahim TEKİN Nahit MENTEŞE	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı O. Edip SOMUNOĞLU Vedat Ali ÖZKAN
Köyşleri Bakanı Sabit Osman AVCI H. Turgut TOKER Mehmet Selahattin KILIÇ	Çalışma Bakanı Ali Naili ERDEM Seyfi ÖZTÜRK H. Turgut TOKER
Sanayi Bakanı Mehmet TURGUT	Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihad KÜRŞAD
Ticaret Bakanı Mustafa Macit ZEREN Nevzat Cihat BİLGEHAN Sadık Tekin MÜFTÜOĞLU Ahmet TÜRKEL	Tarım Bakanı Bahri DAĞDAŞ Ali Mesut EREZ
Orman Bakanı Sabit Osman AVCI	

31. HÜKÜMET (03.11.1969–06.03.1970)

SÜLEYMAN DEMİREL (Adalet Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 1, 03.11.1969, s.36-37)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 54, 04.11.1969, s.19)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 1, 12.11.1969)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 428, Kabul 263, Ret 165, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Süleyman DEMİREL	Devlet Bakanı Refet SEZGİN
Devlet Bakanı S. Hüsamettin ATABEYLİ	Devlet Bakanı Gürhan TİTREK
Devlet Bakanı Mehmet Turan BİLGİN	Adalet Bakanı Yusuf Ziya ÖNDER
Millî Savunma Bakanı Ahmet TOPALOĞLU	İçişleri Bakanı Haldun MENTEŞEOĞLU
Dışişleri Bakanı İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL	Maliye Bakanı Ali Mesut EREZ
Millî Eğitim Bakanı Orhan OĞUZ	Bayındırlık Bakanı Turgut Yaşar GÜLEZ
Gümrük ve Tekel Bakanı Ahmet İhsan BİRİNCİOĞLU	Tarım Bakanı Mehmet İlhami ERTEM
Ulaştırma Bakanı Nahit MENTEŞE	Çalışma Bakanı Seyfi ÖZTÜRK
Sanayi Bakanı Mehmet Selahattin KILIÇ	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sabit Osman AVCI
Turizm ve Tanıtma Bakanı Necmettin CEVHERİ	İmar ve İskân Bakanı M. Hayrettin NAKİPOĞLU
Ticaret Bakanı Ahmet DALLI Gürhan TİTREK	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Vedat Ali ÖZKAN

32. HÜKÜMET (06.03.1970–26.03.1971)

SÜLEYMAN DEMİREL (Adalet Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 3, 06.03.1970, s.388)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 57, 09.03.1970, s.265-266)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 3, 15.03.1970)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 404, Kabul 232, Ret 172, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Süleyman DEMİREL	Devlet Bakanı Refet SEZGİN Hasan DİNÇER
Devlet Bakanı S. Hüsamettin ATABEYLİ	Devlet Bakanı Mehmet Turan BİLGİN
Adalet Bakanı Yusuf Ziya ÖNDER	Millî Savunma Bakanı Ahmet TOPALOĞLU
İçişleri Bakanı Haldun MENTEŞEOĞLU	Dışişleri Bakanı İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL
Maliye Bakanı Ali Mesut EREZ	Millî Eğitim Bakanı Orhan OĞUZ
Bayındırlık Bakanı Turgut Yaşar GÜLEZ	Ticaret Bakanı Gürhan TİTREK
Gümrük ve Tekel Bakanı Ahmet İhsan BİRİNCİOĞLU	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Vedat Ali ÖZKAN
Çalışma Bakanı Seyfi ÖZTÜRK	Tarım Bakanı Mehmet İlhami ERTEM
Turizm ve Tanıtma Bakanı Necmettin CEVHERİ	Sanayi Bakanı Mehmet Selahattin KILIÇ
Köyşleri Bakanı Turhan KAPANLI	İmar ve İskân Bakanı M. Hayrettin NAKİPOĞLU
Gençlik ve Spor Bakanı İsmet SEZGİN	Orman Bakanı Hüseyin ÖZALP
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sabit Osman AVCI Mehmet Selahattin KILIÇ Nahit MENTEŞE	Ulaştırma Bakanı Nahit MENTEŞE M. Orhan TUĞRUL

33. HÜKÜMET (26.03.1971–11.12.1971)

NİHAT ERİM (Partisiz)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 12, 26.03.1971, s.382)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 64, 30.03.1971, s.492)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 12, 07.04.1971)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 370, Kabul 321, Ret 46, Çekimserler 3

BAŞBAKAN Nihat ERİM	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı M. Sadi KOÇAŞ
Devlet Bakanı Doğan KİTAPLI	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Atilla KARAOSMANOĞLU
İçişleri Bakanı Hamdi ÖMEROĞLU	Devlet Bakanı Mehmet ÖZGÜNEŞ
Millî Savunma Bakanı Ferit MELEN	Adalet Bakanı İsmail Hakkı ARAR
Dışişleri Bakanı Osman OLCAY	Maliye Bakanı Sait Naci ERGİN
Millî Eğitim Bakanı Şinasi ÖREL	Kültür Bakanı Talat HALMAN
Dış Ekonomik İlişkiler Bakanı İsmail Hamit Özer DERBİL	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Türkan AKYOL
Gümrük ve Tekel Bakanı Haydar ÖZALP	Tarım Bakanı M. Orhan DİKMEN
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Ayhan ÇİLİNGİROĞLU	Çalışma Bakanı Atilla SAV
Ulaştırma Bakanı Haluk ARIK Selahattin BABÜROĞLU Cahit KARAKAŞ	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı İhsan TOPALOĞLU Atilla SAV Nezih DEVRES
Turizm ve Tanıtma Bakanı Erol Yılmaz AKÇAL	İmar ve İskân Bakanı Selahattin BABÜROĞLU
Köyşleri Bakanı Cevdet AYKAN	Orman Bakanı Selahattin İNAL
Bayındırlık Bakanı Cahit KARAKAŞ, Mukadder ÖZTEKİN	

34. HÜKÛMET (11.12.1971-22.05.1972)

NİHAT ERİM (Partisiz)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 19, 13.12.1971, s.356)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 1, 14.12.1971, s.131)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 19, 22.12.1971)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 349, Kabul 301, Ret 45, Çekimserler 3

BAŞBAKAN Nihat ERİM	Devlet Bakanı Doğan KİTAPLI
Devlet Bakanı Ali İhsan GÖĞÜŞ	Devlet Bakanı İlhan ÖZTRAK
Devlet Bakanı İlyas KARAGÖZ	Adalet Bakanı Suad BİLGE
Millî Savunma Bakanı Ferit MELEN	İçişleri Bakanı Ferit KUBAT
Dışişleri Bakanı Ümit Haluk BAYÜLKEN	Maliye Bakanı Sait Naci ERGİN
Millî Eğitim Bakanı İsmail Hakkı ARAR	Bayındırlık Bakanı Mukadder ÖZTEKİN
Ticaret Bakanı Mehmet Naim TALU	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet AYKAN
Gümrük ve Tekel Bakanı Haydar ÖZALP	Tarım Bakanı Orhan DİKMEN
Ulaştırma Bakanı Rıfkı DANIŞMAN	Çalışma Bakanı Ali Rıza UZUNER
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Ali Mesut EREZ	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nezih DEVRES
Turizm ve Tanıtma Bakanı Erol Yılmaz AKÇAL	İmar ve İskân Bakanı Serbülent BİNGÖL
Köyşleri Bakanı Necmi SÖNMEZ	Orman Bakanı Selahattin İNAL
Gençlik ve Spor Bakanı Ali Adnan KARAKÜÇÜK	

35. HÜKÜMET (22.05.1972-15.04.1973)

FERİT MELEN (Partisiz)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 24, 22.05.1972, s.732)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 4, 23.05.1972, s.495)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 25, 05.06.1972)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 290, Kabul 262, Ret 4, Çekimserler 24

BAŞBAKAN Ferit MELEN	Devlet Bakanı Doğan KİTAPLI
Devlet Bakanı İsmail Hakkı ARAR	Devlet Bakanı Zeyyat BAYKARA
Devlet Bakanı İlhan ÖZTRAK	Adalet Bakanı Hasan Fehmi ALPASLAN
Millî Savunma Bakanı Mehmet İZMEN	İçişleri Bakanı Ferit KUBAT
Dışişleri Bakanı Ümit Haluk BAYÜLKEN	Maliye Bakanı Ziya MÜEZZİNOĞLU
Millî Eğitim Bakanı Sabahattin ÖZBEK	Bayındırlık Bakanı Mukadder ÖZTEKİN
Ticaret Bakanı Mehmet Naim TALU	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Kemâl DEMİR
Gümrük ve Tekel Bakanı Haydar ÖZALP	Tarım Bakanı İlyas KARAGÖZ
Ulaştırma Bakanı Rıfkı DANIŞMAN	Çalışma Bakanı Ali Rıza UZUNER
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Ali Mesut EREZ	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Nuri KODAMANOĞLU
Turizm ve Tanıtma Bakanı Erol Yılmaz AKÇAL	İmar ve İskân Bakanı H. Turgut TOKER
Köyşleri Bakanı Necmi SÖNMEZ	Orman Bakanı Selahattin İNAL
Gençlik ve Spor Bakanı Ali Adnan KARAKÜÇÜK	

36. HÜKÜMET (15.04.1973–26.01.1974)

MEHMET NAİM TALU (Partisiz)

(Adalet Partisi/Cumhuriyetçi Güven Partisi/Bağımsızlar destekli)

Hükümetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 36, 16.04.1973, s.642)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 10, 17.04.1973, s.674)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 3, Cilt 36, 26.04.1973)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 357, Kabul 261, Ret 94, Çekimserler 2

BAŞBAKAN Mehmet Naim TALU	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Nizamettin ERKMEN
Devlet Bakanı İsmail Hakkı TEKİNEL	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kemâl SATIR
Adalet Bakanı Mehmet Hayri MUMCUOĞLU	Devlet Bakanı İlhan ÖZTRAK
İçişleri Bakanı Mukadder ÖZTEKİN	Millî Savunma Bakanı İlhami SANCAR
Maliye Bakanı Sadık Tekin MÜFTÜOĞLU	Dışişleri Bakanı Ümit Haluk BAYÜLKEN
Bayındırlık Bakanı Nurettin OK	Millî Eğitim Bakanı Orhan DENGİZ
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Vefa TANIR	Ticaret Bakanı Ahmet TÜRKEK
Tarım Bakanı Ahmet Nusret TUNA	Gümrük ve Tekel Bakanı Fethi ÇELİKBAŞ
Çalışma Bakanı Ali Naili ERDEM	Ulaştırma Bakanı Sabahattin ÖZBEK
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Kemâl DEMİR	Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nuri Kemâl BAYAR
İmar ve İskân Bakanı Mehmet Nebil OKTAY	Turizm ve Tanıtma Bakanı Ahmet İhsan KIRIMLI
Orman Bakanı İsa Hisan BİNGÖL	Köyşleri Bakanı Orhan KÜRÜMOĞLU
Gençlik ve Spor Bakanı Ali Celâlettin COŞKUN	

37. HÜKÜMET (26.01.1974–17.11.1974)

BÜLENT ECEVİT (Cumhuriyet Halk Partisi/Millî Selamet Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 4, Cilt 1, 29.01.1974, s.316)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 13, 29.01.1974, s.388)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 4, Cilt 1, 07.02.1974)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 377, Kabul 235, Ret 136, Çekimserler 2

BAŞBAKAN Bülent ECEVİT	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin ERBAKAN
Devlet Bakanı Orhan F. EYÜPOĞLU	Devlet Bakanı İsmail Hakkı BİRLER
Devlet Bakanı Süleyman Arif EMRE	Adalet Bakanı Şevket KAZAN
Millî Savunma Bakanı Hasan Esat IŞIK	İçişleri Bakanı Oğuzhan ASİLTÜRK
Dışişleri Bakanı Turan GÜNEŞ	Maliye Bakanı Deniz BAYKAL
Millî Eğitim Bakanı Mustafa ÜSTÜNDAĞ	Bayındırlık Bakanı Erol ÇEVİKÇE
Ticaret Bakanı Fehim ADAK	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Selahattin CİZRELİOĞLU
Gümrük ve Tekel Bakanı Mahmut TÜRKMENOĞLU	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut ÖZAL
Ulaştırma Bakanı Hasan Ferda GÜLEY	Çalışma Bakanı Önder SAV
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim DOĞRU	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cahit KAYRA
Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan BİRGİT	İmar ve İskân Bakanı Ali TOPUZ
Köyşleri ve Kooperatifler Bakanı Mustafa OK	Orman Bakanı Ahmet ŞENER
Gençlik ve Spor Bakanı Muslihittin Yılmaz METE	

38. HÜKÜMET (17.11.1974–31.03.1975) SADİ IRMAK (Partisiz)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 4, Cilt 7, 19.11.1974, s.111)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 26, 19.11.1974, s.126)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 4, Cilt 7, 29.11.1974)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 378, Kabul 17, Ret 358, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Sadî İRMAK	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Zeyyat BAYKARA
Devlet Bakanı Mehmet ÖZGÜNEŞ	Devlet Bakanı Muslih FER
Devlet Bakanı Mehmet Salih YILDIZ	Adalet Bakanı Mehmet Hayri MUMCUOĞLU
Millî Savunma Bakanı İlhami SANCAR	İçişleri Bakanı Mukadder ÖZTEKİN
Dışişleri Bakanı Melih ESENBEL	Maliye Bakanı Bedri GÜRSOY
Millî Eğitim Bakanı Safa REİSOĞLU	Bayındırlık Bakanı Vefa TANIR
Ticaret Bakanı Haluk CİLLOV	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Kemâl DEMİR
Gümrük ve Tekel Bakanı Baran TUNCER	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Reşat AKTAN
Ulaştırma Bakanı Sabahattin ÖZBEK	Çalışma Bakanı Turhan ESENER
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet GÖLHAN	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Erhan İŞİL
Turizm ve Tanıtma Bakanı İlhan EVLİYOĞLU	İmar ve İskân Bakanı Selahattin BABÜROĞLU
Köyşöleri ve Kooperatifler Bakanı İsmail Hakkı AYDINOĞLU	Orman Bakanı Fikret SAATÇIOĞLU
Gençlik ve Spor Bakanı Zekai BALOĞLU	Kültür Bakanı Hayriye Ayşe Nermin NEFTÇİ
Sosyal Güvenlik Bakanı Sadık ŞİDE	

39. HÜKÜMET (31.03.1975–21.06.1977)

SÜLEYMAN DEMİREL (ADALET PARTİSİ/ Millî Selamet Partisi/ Milliyetçi Hareket Partisi/Cumhuriyetçi Güven Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 4, Cilt 11, 01.04.1975, s.255)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 21, 01.04.1975, s.375)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 4, Cilt 11, 12.04.1975)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv: 442, Kabul 222, Ret 218, Çekimserler 2

BAŞBAKAN Süleyman DEMİREL	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin ERBAKAN
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turhan FEYZİOĞLU	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Alpaslan TÜRKER
Devlet Bakanı Seyfi ÖZTÜRK	Devlet Bakanı Hasan AKSAY
Devlet Bakanı Mustafa Kemâl ERKOVAN	Devlet Bakanı Osman ALBAYRAK
Devlet Bakanı Gıyasettin KARACA	Ticaret Bakanı Halil BAŞOL
Turizm ve Tanıtma Bakanı Lütfi TOKOĞLU Nahit MENTEŞE	İçişleri Bakanı Oğuzhan ASILTÜRK Sabahattin ÖZBEK
Dışişleri Bakanı İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL	Maliye Bakanı Yılmaz ERGENEKON
Millî Eğitim Bakanı Ali Naili ERDEM	Bayındırlık Bakanı Fehim ADAK
Adalet Bakanı İsmail MÜFTÜOĞLU Zeyyat BAYKARA	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Kemâl DEMİR Vefa TANIR
Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan ÖZTRAK	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut ÖZAL
Ulaştırma Bakanı Nahit MENTEŞE İbrahim AYSOY	Çalışma Bakanı Ahmet Tevfik PAKSU Şevket KAZAN
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim DOĞRU	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Selahattin KILIÇ
Millî Savunma Bakanı Ferit MELEN	İmar ve İskân Bakanı Nurettin OK
Köyşleri Bakanı Vefa POYRAZ	Orman Bakanı Turhan KAPANLI
Gençlik ve Spor Bakanı Ali Şevki EREK	Kültür Bakanı Rıfkı DANIŞMAN
Sosyal Güvenlik Bakanı Ahmet Mahir ABLUM	

40. HÜKÜMET (21.06.1977–21.07.1977)

BÜLENT ECEVİT (Cumhuriyet Halk Partisi)

Hükûmetin Teşkilî: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 5, Cilt 1, 22.06.1977, s.20)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 32, 23.06.1977, s.520)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 5, Cilt 1, 03.07.1977)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 448, Kabul 217, Ret 229, Çekimserler 2

BAŞBAKAN Bülent ECEVİT	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Orhan F. EYÜPOĞLU
Devlet Bakanı Lütfi DOĞAN	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turan GÜNEŞ
Devlet Bakanı Yusuf Kenan BULUTOĞLU	Adalet Bakanı Selçuk ELVERDİ
Millî Savunma Bakanı Hasan Esat IŞIK	İçişleri Bakanı Mustafa Necdet UĞUR
Dışişleri Bakanı Ahmet Gündüz ÖKÇÜN	Maliye Bakanı Besim ÜSTÜNEL
Millî Eğitim ve Kültür Bakanı Mustafa ÜSTÜNDAĞ	Bayındırlık Bakanı Abdülkerim ZILAN
Ticaret Bakanı Ziya MÜEZZİNOĞLU	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Celâl ERTUĞ
Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet CAN	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Fikret GÜNDOĞAN
Ulaştırma Bakanı Erol ÇEVİKÇE	Çalışma Bakanı Ahmet Bahir ERSOY
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Tarhan ERDEM	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Neşet AKMANDOR
Turizm ve Tanıtma Bakanı Altan ÖYMEN	İmar ve İskân Bakanı Erol TUNCER
Köyşöleri ve Kooperatifler Bakanı Ali TOPUZ	Orman Bakanı Vecdi İLHAN
Gençlik ve Spor Bakanı Yüksel ÇAKMUR	Sosyal Güvenlik Bakanı Hayrettin UYSAL

41. HÜKÜMET (21.07.1977–05.01.1978)

SÜLEYMAN DEMİREL (Adalet Partisi/Millî Selamet Partisi/ Milliyetçi Hareket Partisi)

Hükûmetin Teşkili: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 5, Cilt 1, 21.07.1977, s.110)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 33, 21.07.1977, s.10)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 5, Cilt 1, 01.08.1977)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv: 448, Kabul 229, Ret 219, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Süleyman DEMİREL	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin ERBAKAN
Devlet Bakanı Seyfi ÖZTÜRK	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Alpaslan TÜRKEŞ
Devlet Bakanı Süleyman Arif EMRE	Devlet Bakanı Sadi SOMUNCUOĞLU
Devlet Bakanı Ali Şevki EREK	Adalet Bakanı Necmettin CEVHERİ
Millî Savunma Bakanı Sadettin BİLGİÇ Nevzat Cihat BİLGEHAN Turhan KAPANLI	Sosyal Güvenlik Bakanı Turhan KAPANLI Mehmet Selahattin KILIÇ Mehmet İlhami ERTEM
Dışişleri Bakanı İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL	Maliye Bakanı Nevzat Cihat BİLGEHAN
Millî Eğitim Bakanı Nahit MENTEŞE	Bayındırlık Bakanı Mehmet Selahattin KILIÇ
Ticaret Bakanı Agâh Oktay GÜNER	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cengiz GÖKÇEK
Gümrük ve Tekel Bakanı Gün SAZAK	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Fehim ADAK
Ulaştırma Bakanı Yılmaz ERGENEKON	Çalışma Bakanı İ. Fehmi CUMALIOĞLU
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Oğuzhan ASİLTÜRK	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Kamran İNAN
Turizm ve Tanıtma Bakanı İskender Cenap EGE	İmar ve İskân Bakanı Mehmet Recai KUTAN
Köyşleri ve Kooperatifler Bakanı Turgut YÜCEL	Orman Bakanı Sabahattin SAVCI
Gençlik ve Spor Bakanı Önol ŞAKAR Mehmet Selahattin KILIÇ Ali Şevki EREK	Kültür Bakanı Avni AKYOL
İçişleri Bakanı Korkut ÖZAL	

42. HÜKÜMET (05.01.1978–12.11.1979)

BÜLENT ECEVİT (Cumhuriyet Halk Partisi/Bağımsızlar)

Hükûmetin Teşkilî: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 5, Cilt 2, 05.01.1978, s.200)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 34, 05.01.1978, s.544)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 5, Cilt 2, 17.01.1978)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 447, Kabul 229, Ret 218, Çekimserler 0

BAŞBAKAN Bülent ECEVİT	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Orhan F. EYÜPOĞLU
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Turhan FEYZİOĞLU - Hikmet ÇETİN	Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı M. Faruk SÜKAN
Devlet Bakanı Mehmet Salih YILDIZ	Devlet Bakanı Lütfi DOĞAN
Devlet Bakanı Hikmet ÇETİN	Devlet Bakanı Ahmet ŞENER
Devlet Bakanı Mustafa KILIÇ	Devlet Bakanı Ali Rıza SEPTİOĞLU
Devlet Bakanı Enver AKOVA - Hasan KORKUT	Millî Savunma Bakanı Hasan Esat IŞIK - Neşet AKMANDOR
Adalet Bakanı Mehmet CAN	Dışişleri Bakanı Ahmet Gündüz ÖKÇÜN
Millî Eğitim Bakanı Mustafa Necdet UĞUR	Yerel Yönetim Bakanı Mahmut ÖZDEMİR
Ticaret Bakanı Teoman KÖPRÜLÜLER	Maliye Bakanı Ziya MÜEZZİNOĞLU
Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay MATARACI	Bayındırlık Bakanı Şerafettin ELÇİ
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Mehmet YÜCELER	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Mete TAN
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Orhan ALP	Ulaştırma Bakanı Güneş ÖNGÜT
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Deniz BAYKAL	Çalışma Bakanı Ahmet Bahir ERSOY
İmar ve İskân Bakanı Ahmet KARAASLAN Vecdi İLHAN Mehmet YÜCELER	İçişleri Bakanı İrfan ÖZAYDINLI Hasan Fehmi GÜNEŞ Vecdi İLHAN
Gençlik ve Spor Bakanı Yüksel ÇAKMUR	İşletmeler Bakanı Yusuf Kenan BULUTOĞLU
Kültür Bakanı Ahmet Taner KIŞLALI	Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev COŞKUN
Sosyal Güvenlik Bakanı Hilmi İŞGÜZAR - Mete TAN - Mehmet Salih YILDIZ	Orman Bakanı Vecdi İLHAN - Ahmet ŞENER

43. HÜKÜMET (12.11.1979-12.09.1980)

SÜLEYMAN DEMİREL (Adalet Partisi)

Hükûmetin Teşkilî: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 5, Cilt 13, 13.11.1979, s.79)

(Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi, Cilt 46, 13.11.1979, s.33)

Güven Oylaması: (Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem 5, Cilt 13, 25.11.1979)

Güven Oylaması Sonucu: Oylamaya Katılan Mv : 438, Kabul 229, Ret 208, Çekimserler 1

BAŞBAKAN Süleyman DEMİREL	Devlet Bakanı Orhan EREN
Devlet Bakanı E. Ekrem CEYHUN	Devlet Bakanı Muhammet KELLEÇİ
Devlet Bakanı Ahmet KARAHAN	Devlet Bakanı Metin MUSAOĞLU
Devlet Bakanı Köksal TOPTAN	Adalet Bakanı Ömer UCUZAL
Millî Savunma Bakanı Ahmet İhsan BİRİNCİOĞLU	Kültür Bakanı Tevfik KORALTAN
Dışişleri Bakanı Hayrettin ERKMEN	Maliye Bakanı İsmet SEZGİN
Millî Eğitim Bakanı Orhan Cemâl FERİSOY	Bayındırlık Bakanı Mehmet Selahattin KILIÇ
Ticaret Bakanı Halil BAŞOL	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ali Münif İSLAMOĞLU
Gümrük ve Tekel Bakanı Ahmet ÇAKMAK	Ulaştırma Bakanı Hüseyin ÖZALP
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Cemâl KÜLAHLI	Çalışma Bakanı Hüseyin Cavit ERDEMİR
Sanayi ve Teknoloji Bakanı Nuri Kemâl BAYAR	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Ahmet Esat KIRATLIOĞLU
Turizm ve Tanıtma Bakanı Barlas TÜNTAY	İmar ve İskân Bakanı H. Turgut TOKER
Köyşleri ve Kooperatif Bakanı Ahmet KARAYİĞİT	Orman Bakanı Hasan EKİNCİ
Gençlik ve Spor Bakanı Talat ASAL	Sosyal ve Güvenlik Bakanı Sümer ORAL
İçişleri Bakanı Mustafa GÜLCÜGİL, Orhan EREN	

KAYNAKÇA VE İLERİ OKUMA LİSTESİ

- AÇICI, E., “1950-1960 Dönemi Türk Siyasi Hayatında Yaşanan Değişim Süreci ve Demokrasi” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2009).
- AÇIKKAYA, S., *Solun Türk Devrimiyle İmtihanı* (Paraf Yayınları, İstanbul, 2011).
- AGUN, H., *Demokrat Parti İktidarının Kıbrıs Politikası (1950-1960)* (Demokrat Kulübü, Ankara, 1997).
- AĞAOĞLU, S., *Arkadaşım Menderes* (Baha Matbaası, İstanbul, 1967).
- AHMAD, F., *The Turkish Experiment in Democracy 1950-1975* (C. Hurst & Company, London, 1977).
- AHMAD, F., *The Making of Modern Turkey* (Routledge, London, 1993).
- AHMAD, F., *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, çev.: Y. Alogan (Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1994).
- AHMAD, F., *İttihatçılıktan Kemalizme*, çev.: F.B. Baltalı (Kaynak Yayınları, İstanbul, 1996).
- AHMAD, F., *İttihat ve Terakki 1908-1914*, çev.: N. Yavuz (Kaynak Yayınları, İstanbul, 1999).
- AHMAD, F., *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)* (Hil Yayınları, İstanbul, 2007).
- AKALIN, C., “Uluslararası İlişkiler Ortamında 27 Mayıs Müdahalesi” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İstanbul, 1999).
- AKALIN, C., *27 Mayıs Bir Devrimdir* (Kaynak Yayınları, İstanbul, 2010).
- AKAR, R. ve DÜNDAR, C., *Karaoğlan* (İmge Kitabevi, Ankara, 2006).
- AKAR, R. ve DÜNDAR, C., *Ecevit ve Gizli Arşivi* (İmge Kitabevi, Ankara, 2008).
- AKARSU, B., *Atatürk Devrimleri ve Yorumları* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1969).
- AKBALIK, H., “1946-1950 Dönemleri Arasında CHP’de Seçim Çalışmaları” (Malatya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Malatya, 2006).
- AKBULUT, T.Z., “Siyasi Parti Programlarında Temel Hak ve Hürriyetler Meselesi” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2010).
- AKÇA, N., “Demokrat Parti İktidarından 1980 İhtilaline Eğitim Politikaları ve Bu Politikaların Tarih Ders Kitaplarına Yansıması” (Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Adana, 2006).
- AKÇAKAYA, İ.B., “Kemalizm ve Demokrat Parti” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2010).
- AKDOĞAN, E., “Cumhuriyet Döneminde Türk Siyasi Yaşamında Siyasi Partilerin Oluşumu” (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Konya, 2008).
- AKEL, A., *Erbakan ve Generaller* (Şura Yayınları, İstanbul, 1999).
- AKGÜL, A., *Erbakan Devrimi* (Togan Yayıncılık, İstanbul, 2011).
- AKIN, D., *Uçuran Holding, Çiller’in Can Sıkıcı Belgeseli* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1995).
- AKIN, F., “Türkiye’de Çok Partili Dizgiye Geçiş Sürecinde Demokrat Parti-Cumhuriyet Halk Partisi İlişkileri” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2004).
- AKIN, K., *Milli Nizam’dan 28 Şubat’a Olay Adam Erbakan* (Birey Yayıncılık, İstanbul, 2000).
- AKKAYA, A. Y., “Demokrat Parti’nin Azınlık Politikası (1950-1960)” (Marmara Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2010).
- AKKERMAN, N.C., *Demokrasi ve Türkiye’de Siyasi Partiler Hakkında Kısa Notlar* (Ulus Basımevi, Ankara, 1950).
- AKSOY, C.İ. ve İLERİ, T., *Yassıada’dan Mektup Var* (Zaman Kitap, İstanbul, 2011).
- AKŞİN, S. (1970). Birinci Meşrutiyet Meclis-i Mebusan. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 25(1), 19-39.
- AKŞİN, S. (1972). 31 Mart Olayına Değın Sabahattin Bey ve Ahrar Fıkrası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 27(3), 541-560.
- AKŞİN, S. (ed). Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908 (Cem Yayınevi, İstanbul, 1972).
- AKŞİN, S., İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele *Mutlakiyete Dönüş* (1918-1919) (Cem Yayınevi, İstanbul, 1992).
- AKŞİN, S., İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele III İç Savaş ve Sevr’de Ölüm (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010).
- AKŞİN, S., *Kısa Türkiye Tarihi* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2011).
- AKŞİN, S., *31 Mart Olayı* (İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2015).
- AKŞİN, S., *Jön Türkler ve İttihat ve Terakki* (Belge Yayınları, Ankara, 2017).
- AKŞİT, Y., “Çok Partili Sistemin İlk Dönemlerinde Basın ve Basın Özgürlüğü: 1946-1954” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2012).
- AKTAR, Y., İkinci Meşrutiyet Dönemi Öğrenci Olayları (1908-1912) (Gündoğan Yayınları, Ankara, 1999).
- AKTAŞ, M., *1950-1960 Demokrat Parti Dönemi Türk-Sovyet İlişkilerinde Amerikan Faktörü* (Şema Yayınevi, İstanbul, 2006).
- AKTAŞ, R.M., “1950-1960 Demokrat Parti Dönemi Türk-Sovyet İlişkilerinde Amerikan Faktörü” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 1998).
- AKYAZ, D., “Askeri Müdahaleler ve Ordu Üzerindeki Etkileri (27 Mayıs-12 Mart)” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İzmir, 2000).
- AKYILDIZ, A., *Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilatında Reform (1836-1859)* (Eren Yayıncılık, 1993).
- AKYILDIZ, A., (2011), “Tercüme Odası”, DİA, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi Ankara, c. 40, s. 504-506.
- AKYOL, Ö., “CHP’de Sağa Kayma: 1945-1947” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2001).

- ALACI, B., “Demokrat Parti Kongreleri, Bildirileri” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2006).
- ALATLI, E., *Müdahale* (İstanbul, Alfa Yayınları, 2002).
- ALBAYRAK, L., “1980’den Günümüze Sendika-Siyaset İlişkisi Türk-İş Örneği” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- ALBAYRAK, M., *Türk Siyasi Tarihinde Demokrat Parti (1946-1960)* (Phoenix Yayınevi, Ankara, 2004).
- ALEVLİ, S.Ç., “Muhafazakârlık, İslamcılık ve Türkiye’de Siyasi Eğilimlerin Yeniden Örgütlenmesi: Adalet ve Kalkınma Partisi Örneği” (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2012).
- ALINAK, M., *HEP, DEP ve Devlet* (Kaynak Yayınları, İstanbul, 1996).
- ALTAŞ, S., Çarıkli Demokrasi: Demokrat Parti’nin İktidar Mücadelesi (İkinci Adam Yayınları, İstanbul, 2011).
- ALTUĞ, K., *12 Mart ve Nihat Erim Olayı* (7 Gün Yayınları, İstanbul, 1973).
- ALTUĞ, K., *27 Mayıs’tan 12 Mart’a* (Yılmaz Yayınları, İstanbul, 1991).
- ALTUN, A., “Türkiye’de Tek Parti Döneminde Cumhuriyet Halk Partisinin Örgütlenmesi” (Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Hatay, 2006).
- ANADOL, C., *Türk Siyaset Tarihinde Demokrat Parti* (Yeni Kuvayı Milliye Yayınları, İstanbul, 2004).
- ANADOL, K., *12 Eylül Günleri* (Yalçın Yayınları, İstanbul, 1987).
- ANSIZOĞLU, M., “1956-1960 Dönemi Türk Basınında Laiklik Karşıtı Hareketler ve Tepkileri” (İstanbul Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2001).
- APUHAN, R.Ş., *27 Mayıs’tan Yassıada Mahkemelerine Menderes* (Timaş Yayınları, İstanbul, 2007).
- ARCAYÜREK, C., *‘Baba’sının Kızı* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 2001).
- ARCAYÜREK, C., *Bir Özgürlük Tutkunu Bülent Ecevit* (Detay Yayınları, İstanbul, 2006).
- ARCAYÜREK, C., *Demokrasi Dur* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1986).
- ARCAYÜREK, C., *12 Eylül’e Doğru Koşar Adım* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1998).
- ARCAYÜREK, C., *Demirel Dönemi, 12 Mart Dönemi: 1965-1971* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1985).
- ARCAYÜREK, C., *Demokrasi Dönemecinde Üç Adam* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999).
- ARCAYÜREK, C., *Demokrasinin Sonbaharı* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1985).
- ARCAYÜREK, C., *Etekli Demokrasi* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 2001).
- ARCAYÜREK, C., *Müdahalenin Ayak Sesleri* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1986).
- AREN, S., *TİP Olayı* (Cem Yayınevi, İstanbul, 1993).
- ARIBURUN, K., *Atatürk’ten Anılar* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1969).
- ATAAY, F., “Kriz Kısacasında CHP Hükümeti (1978-1979)” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2005).
- Atatürk’ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri IV* (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2006).
- ATATÜRK, M.K., *Geometri* (Devlet Basımevi, İstanbul, 1937).
- ATATÜRK, M.K., *Nutuk (Cilt-III)*, (Millî Eğitim Bakanlığı Basımevi, İstanbul, 1973).
- Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri (3 Cilt)* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1997).
- ATAY, F.R., *Çankaya* (Dünya Yayınları, İstanbul, 1961).
- ATAYAKUL, F.A., “Türkiye’de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957)” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2007).
- ATEŞ, N.Y., *Türkiye Cumhuriyeti’nin Kuruluşu ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası* (Der Yayınları, İstanbul, 1998).
- ATEŞ, T., *68’li Olmak* (Nesa Basın Yayın, İstanbul, 2007).
- ATEŞOĞLU, E., *Türk Siyasal Yaşamında Millî Demokratik Devrim* (Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Yayınları, Antalya, 2006).
- ATILGAN, G., *Yön-Devrim Hareketi* (Yordam Kitap, İstanbul, 2002).
- AVCIOĞLU, D., *Türkiye’nin Düzeni: Dün Bugün Yarın* (Cilt 1-2) (Tekin Yayınevi, İstanbul, 1996).
- AVŞAR, A., *Serbest Cumhuriyet Fırkası (Bir Partinin Kapanmasında Basının Rolü)* (Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1998).
- AY, Y.Z., “24 Aralık 1995 Genel Seçimi’nde Medyanın Siyasal Propaganda Aracı Olarak Kullanılması: CHP ve DSP Örneği” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1996).
- AYATA, A.G., *CHP Örgüt ve İdeoloji* (Gündoğan Yayıncılık, Ankara, 1992).
- AYBAR, M.A., *Türkiye İşçi Partisi* (BDS Yayınları, İstanbul, 1988).
- AYBERK, V., *Demokrat Partinin Muhteşem Zaferi-Adnan Menderes’in 1957 Seçim Nutukları ile Paris NATO Konferansındaki Tarihi Hitabesi 1958* (Y. Sabah-Zafer Yayınları, Ankara, 1958).
- AYDEMİR, Ş.S., *Tek Adam (3 Cilt)* (Remzi Kitabevi, İstanbul, 1963).
- AYDEMİR, Ş.S., *İkinci Adam (3 Cilt)* (Remzi Kitabevi, İstanbul, 1966).
- AYDEMİR, T., *Ve Talat Aydemir Konuşuyor* (May Yayınları, İstanbul, 1966).
- AYDEMİR, Ş.S., *Makedonya’dan Ortaasya’ya Enver Paşa Birinci Cilt (1860-1908)* (Remzi Kitabevi, İstanbul, 1983).
- AYDEMİR, Ş.S., *İhtilalin Mantığı* (Remzi Kitabevi, İstanbul, 1988).
- AYDEMİR, Ş.S., *Menderes’in Dramı (1899-1960)* (Remzi Kitabevi, İstanbul, 2010).

- AYDIN, A., “Celâl Bayar Dönemi Genel Seçimleri ve TBMM (1950-1960)” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2012).
- AYDIN, A., “1982 Anayasası Sonrası Siyasi Partiler ve Seçim Sistemi” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2008).
- AYDIN, B. (2007). Divan-ı Hümayun Tercümanları ve Osmanlı Kültür ve Diplomasisindeki Yerleri. *Osmanlı Araştırmaları*, 29(29), 41-86.
- AYDINOĞLU, E., *Türkiye Solu (1960-1980)* (Versus Kitap, İstanbul, 2007).
- AYHAN, E., “Osman Bölükbaşı'nın Siyasi Faaliyetleri” (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2006).
- BABALIK, N., “Türkiye Komünist Partisinin Sönümlenmesi” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2003).
- BAĞCI, H., *Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası* (İmge Kitabevi, Ankara, 1990).
- BAHÇIVAN, F., “27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 Askeri Müdahalelerinin Türk Politik Hayatına Etkisi” (Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale, 2005).
- BAKOĞLU, A., “Türk Basımında 1950-1954 Dönemi Cumhuriyet Halk Partisi'nin Demokrasi Konusundaki Muhalefeti” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2000).
- BAL, İ. (der.), *21. Yüzyıl'da Türk Dış Politikası* (AGAM Yayınları, Ankara, 2006).
- BALCI, S., “Osmanlı Devleti'nde Tercümanlık ve Bab-ı Ali Tercüme Odası” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2007).
- BALCIOĞLU, S., *Karikatür* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990).
- BANOĞLU, N.A., *Atatürk* (İtmat Basımevi, İstanbul, 1967).
- BANOĞLU, N.A. (1986). Milli Kongre ve Faaliyetleri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 3(7), 197-213.
- BARAN, Z., *Torn Country: Turkey Between Secularism and Islamism* (Stanford University Hoover Institution Press, Stanford, 2010).
- BAŞAR, A.H., *Atatürk'le Üç Ay ve 1930'dan Sonra Türkiye* (Barış Dünyası, İstanbul, 1945).
- BAŞARAN, B., *Tarih, 19 Aralık 1978, Maraş'tan Bir Haber Geldi* (Güniz Yayıncılık, İstanbul, 2006).
- BAŞGİL, A.F., *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri* (Yağmur Yayınevi, İstanbul, 2011).
- BAYAR, C., *Başvekilim Adnan Menderes* (Truva Yayınları, İstanbul, 2010).
- BAYAR, C., *Bir Darbenin Anatomisi* (Emre Yayınları, İstanbul, 1991).
- BAYAR, C., *Celâl Bayar'ın Söylev ve Demeçleri (6 Cilt)* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1999).
- BAYDAR, M., *Atatürk ve Devrimlerimiz* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1973).
- BAYINDIR, G., *Akıntıya Karşı... Behice Boran* (Yazılama Yayınevi, İstanbul, 2010).
- BAYOL, H., *Atatürkçülük ve Temel Prensipleri* (İş Matbaası, Ankara, 1973).
- BAYRAKDAR, M., “Avrupa'da Türkiye”, *Özal'ın Günah Galerisi* (Rehber Yayıncılık, İstanbul, 1989).
- BAYSAL, R., “(1950-1960) Türkiye'de Demokrat Parti Dönemi Güvenlik Politikaları” (Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2007).
- BAYUR, Y.H., *Atatürk, Hayatı ve Eseri* (Güven Yayınevi, Ankara, 1963).
- BEKATA, H.O., *Birinci Cumhuriyet Biterken* (Çığır Yayınları, Ankara, 1960).
- BEKTAŞ, A., *Demokratikleşme Sürecinde Liderler Oligarşisi, CHP ve AP (1961-1980)* (Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1993).
- BEKTAŞ, F., *Demokrat Parti'nin Ortadoğu Politikası* (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2006).
- BELHAN, Ş., “Anavatan Partisinin Kuruluşu ve İktidara Gelişi” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2005).
- BELLİ, M., *Millî Demokratik Devrim* (Aydınlık Yayınları, Ankara, 1970).
- BERKES, N., *Siyasi Partiler* (Yurt ve Dünya Yayınları, İstanbul, 1946).
- BERKES, N., *Türkiye'de Çağdaşlaşma* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1973).
- BERKES, N., *Unutulan Yıllar*, yay. haz.: R. Sezer (İletişim Yayınları, İstanbul, 1997).
- BERKES, N., *Siyasi Partiler* (Yurt ve Dünya Yayınları, İstanbul, 1946).
- BESLİ, H. ve ÖZBAY, Ö., *Bir Liderin Doğuşu: Recep Tayyip Erdoğan* (Meydan Yayıncılık, İstanbul, 2010).
- BEŞİKÇİ, İ., *Cumhuriyet Halk Fırkasının Programı (1931) ve Kürt Sorunu* (Belge Yayınları, İstanbul, 1991).
- BEŞİRYAN, A., (2007), “Hopes of Secularization in the Ottoman Empire: The Armenian National Constitution and The Armenian Newspaper, Masis 1856-1863” Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi.
- BİLA, H., *CHP Tarihi (1919-1979)* (DMS Doruk Matbaacılık Sanayi, Ankara, 1979).
- BİLDİRİCİ, F., *Maskeli Leydi, Tekmili Birden Tansu Çiller* (Ümit Yayıncılık, Ankara, 1998).
- BİLGİÇ, S., *Hatıralar* (Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2002).
- BİNGÖL, B., “Türk Siyasal Yaşamında Türkiye Birlik Partisi” (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2008).
- BİRAND, M.A. vd., *12 Mart-İhtilalin Pençesinde Demokrasi* (İmge Kitabevi, Ankara, 2007).
- BİRAND, M.A. ve YALÇIN, S., *The Özal: Bir Davanın Öyküsü* (Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2012).
- BİRAND, M.A., *12 Eylül Saat: 04.00* (Karacan Yayınları, İstanbul, 1984).

- BİRAND, M.A., BİLA, H. ve AKAR, R., *12 Eylül, Türkiye'nin Miladı* (Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2010).
- BODUR, S., "Europeanization of Turkish Foreign Policy towards Cyprus Issue under The JDP Government: Myth or Reality" (Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2008).
- BORA T. ve CAN K., *Devlet, Ocak, Dergah* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2009).
- BORA, T., *Türk Sağının Üç Hali* (Birikim Yayınları, İstanbul, 2009).
- BORAK, S., *Armstrong'dan Bozkurt Mustafa Kemal ve İftiralar Cevap!* (Türkiye Ticaret Matbaası, İstanbul, 1955).
- BORAK, S., *Atatürk* (Başak Yayınevi, İstanbul, 1973).
- BORAN, B. ve FERTAN, N., *İki Açıdan Türkiye İşçi Partisi Davası* (Bilim Yayınları, İstanbul, 1975).
- BORAN, B., *Türkiye ve Sosyalizm Sorunları* (Gün Yayınları, İstanbul, 1968).
- BORATAV, K., *Türkiye İktisat Tarihi (1908-1985)* (Gerçek Yayınları, Ankara, 1988).
- BOSTANOĞLU, B., *Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası* (İmge Kitabevi, Ankara, 2008).
- BOZARSLAN, H., *İmparatorluktan Günümüze Türkiye Tarihi* (I. Ergüden (İletişim Yayınları, İstanbul, 2015).
- BOZBEYLİ, F., *Alaca Siyaset-Siyasi Hikâyeler* (Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul, 2000).
- BOZDAĞ, İ., *Atatürk'ün Sofrası* (Kervan Yayınları, İstanbul, 1975).
- BOZDAĞ, İ., *Bilinmeyen Yönleriyle Celâl Bayar* (Emre Yayınları, İstanbul, 2005).
- BOZKURT, B., "Cumhuriyet Halk Partisi'nin Eğitim Politikaları (1923-1950)" (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İzmir, 2007).
- BOZKURT, C., *Bütün Delilleriyle CHP'nin İçyüzü: Siyaset Tarihimizde CHP* (İstanbul, [y.y.], 1969).
- BOZKURT, M.E., *Atatürk İhtilali* (Kaynak Yayınları, İstanbul, 1995).
- BÖRÜZOĞLU, L., "27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi Sonrası Türkiye'de Ordu-Siyaset İlişkisi (1960-1965)" (Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale, 2010).
- BUĞRA, A., *Devlet ve İşadamları*, çev.: F. Adaman (İletişim Yayınları, İstanbul, 1995).
- CANYAŞ, F.O., "Türkiye'de Sosyal Demokrasinin Evrimi: CHP Örneği" (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2008).
- CAVLAN, T., "Türk Siyasi Partilerinin Dış Politika Yaklaşımları (1961-1971)" (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İstanbul, 2007).
- CEMAL, H., *Özal Hikayesi* (Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2000).
- CEMAL, M., *Muhterem Başkan Erbakan* (Etkin Kitaplar, İstanbul, 2007).
- CENGİZ, Y., "Serbest Cumhuriyet Fırkası ve Kapanışı Sonrasında Mutedil Muhafiz Kimlik Olarak Ahmet Ağaoğlu ve Basındaki Sesi: Akın" (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Konya, 2007).
- CEVİT, B., *Atatürk ve Devrimcilik* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009).
- CEVİZOĞLU, M.H., *Körfez Savaşı ve Özal Diplomasisi* (Form Yayınları, İstanbul, 1991).
- CEYLAN, S., "Demokrat Parti İktidarı Döneminde Üniversite Eğitimi (1950-1960)" (Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2008).
- CİZRE, Ü. (der.), *Secular and Islamic Politics in Turkey: The Making of the Justice and Development Party* (Routledge, London, 2008).
- CİZRE, Ü., *Muktedirlerin Siyaseti* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2005).
- COŞAR, Ö.S., *Atatürk Ansiklopedisi* (İstanbul Reklam, İstanbul, 1973).
- COŞKUN, A., *Tarihi Unutmamak: Günceli Yakalamak* (Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2007).
- COŞKUN, Ü. (1976) "1876 Anayasası'nın Kaynakları" *Türk Parlamentoculuğunun İlk Yüzyılı, 1876-1976 : Kanun-u Esasinin 100. Yılı Sempozyumu*, 9-11 Nisan 1976 Ankara : Siyasi İlimler Türk Derneği , Ankara: Ajans-Türk Gazetecilik Matbaacılık Sanayii.
- CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ, *Ana Nizamname ve Program* (Parti Yayınları, Ankara, 1954).
- CUNBUR, M., *Atatürk ve Millî Kültür* (Başbakanlık Müsteşarlığı, Ankara, 1973).
- ÇAĞLAR, B.K., *Dolmabahçe'den Anıtkabir'e* (Sel Yayınları, İstanbul, 1955).
- ÇAKILIKOYAK, H., "Türkiye'de Çok Partili Dönemde Siyasi Partilerin (CHP, DP, MP, HP) Model Tercihleri" (Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1998).
- ÇAKIR, G.E., "Siyasal İletişim Kampanyaları ve Türkiye'de Siyasetin Strelizasyonu" (Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2008).
- ÇAKIR, R. ve ÇALMUK, F., *Recep Tayyip Erdoğan-Bir Dönüşüm Öyküsü* (Metis Yayınları, İstanbul, 2001).
- ÇAKIR, R., *Ayet ve Slogan* (Metis Yayınları, İstanbul, 2012).
- ÇALIK, M., *MHP Hareketi-Kaynakları ve Gelişimi (1965-1980)* (Cedit Yayınları, Ankara, 1995).
- ÇALIŞLAR, O., *Ecevit, Türkeş ve Erbakan'la Cezaevi Günleri* (Gendaş Yayınları, İstanbul, 2004).
- ÇALIŞLAR, O., *Erbakan Fethullah Gülen Kavgası* (Sıfır Noktası Yayınları, İstanbul, 2000).
- ÇALIŞLAR, O., *Liderler Hapishanesi* (Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996).
- ÇALIŞLAR, O., *Refah Partisi Nereden Nereye* (Pencere Yayınları, İstanbul, 1995).
- ÇALIŞMA PARTİSİ, *Çalışma Partisi Programı* (Çalışma Partisi, Ankara, 1951).
- ÇALMUK, F., *Bir Erbakan Hikayesi-Selamün Aleyküm Komutanım* (Kim Yayınları, İstanbul, 2000).
- ÇALMUK, F., *Erbakan'ın Kürtleri Millî Görüş'ün Güneydoğu Politikası* (Metis Yayınları, İstanbul, 2001).
- ÇAPAROĞLU, M.B., *Mecliste Başörtüsü Mücadelesi, Malatya Milletvekili M. Bülent Çaparoğlu'nun Hatıraları* (Şule Yayınları, İstanbul, 1980).

- ÇARKOĞLU, A. ve KALAYCIOĞLU, E., *The Rising Tide of Conservatism in Turkey* (Basingstoke, Palgrave and Macmillan, 2009).
- ÇAVDAR, T., *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)* (İmge Kitabevi, Ankara, 1999).
- ÇAVDAR, T., *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi-1950'den Günümüze* (İmge Kitabevi, Ankara, 2004).
- ÇAY, F., "1980'den Sonra Sosyal Demokrasinin Değişimi ve Dönüşümü: Türkiye Örneği" (Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Hatay, 2006).
- ÇEÇEN, A., *Halkevleri* (Gündoğan Yayınları, Ankara, 1990).
- ÇEÇEN, A., *Kemalizm* (Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2004).
- ÇELEBİ, H.İ., "CHP'de Yeni Bir Meşruiyet Arayışı Olarak Ortanın Solu Söylemi" (Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Hatay, 2010).
- ÇELİK, A., "CHP'nin Kemalizm Algısı ve Sosyal Demokrasi: Eleştirel Bir Analiz" (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli, 2010).
- ÇELİK, H., "Askeri Müdahaleler ve Basında Haber Dağılımı (27 Mayıs Öncesi/Sonrası Dönem)" (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1988).
- ÇELİK, O., "1980 Sonrası CHP'de Sosyal Değişimler" (Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2004).
- ÇELİKER, D., "1961-1980 Arası Koalisyon Hükümetlerine Bir Örnek: 1974 CHP-MSP Koalisyonu" (Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Denizli, 2009).
- ÇİÇEK, C., "Justice and Development Party and the EU: An Inquiry on the Debates of Euroscepticism in Turkey" (ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2012).
- ÇİLLER, T., *Avrupa ile Bütünleşiyoruz* (Başbakanlık Basımevi, Ankara, 2001).
- ÇİLLER, T., *Türk Finans Kesiminde Sorunlar ve Reform Önerileri* (İstanbul Sanayi Odası Yayınları, İstanbul, 1989).
- ÇİZMELİ, Ş., *Menderes Demokrasi Yıldızı?* (Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2007).
- ÇOLAK, H., "1930 Belediye Seçimleri" (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- ÇORUMLU, T., *Büyük Türkiye'ye Doğru Erbakan Olayı* (Selamet Yayınları, İstanbul, 1974).
- ÇÖLAŞAN, E., *Turgut'un Serüveni* (Tekin Yayınevi, İstanbul, 1990).
- DAĞCI, G. T. T., *Osmanlıdan Cumhuriyete Ordu Siyaset İlişkisi-27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi (İlgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2006).*
- DAĞDELEN, Z., "Adalet ve Kalkınma Partisinin Eğitim Politikalarının Basına Yansımaları" (Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Bolu, 2008).
- DAĞI İ., *Yalnız Demokrat (Ferruh Bozbeyli Kitabı)* (Timaş Yayınları, İstanbul, 2009).
- DAĞI, İ., *Kimlik Söylem ve Siyaset, Doğu-Batı Ayrımında Refah Partisi Geleneği* (İmge Kitabevi, Ankara, 1998).
- DAVISON R. H., *Reform in the Ottoman Empire (1856-1876)* (Princeton, New Jersey, 1963).
- DAVISON R. H., *Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform (1856-1876)* (Agora Kitaplığı, İstanbul, 2005).
- DAVUTOĞLU, A., *Stratejik Derinlik* (Küre Yayınları, İstanbul, 2008).
- DEĞİRMECİ, F., "18 Nisan 1999 Genel Seçimleri ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin Siyasal İletişim Stratejileri" (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2003).
- DEMİR, A. F., *Türk Dış Politikasında Liderler* (Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2007).
- DEMİR, C., "Ellili Yıllarda CHP ve Türkiye'nin Ortadoğu Politikası" (Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2009).
- DEMİR, E., *DEP'ten BDP'ye Kürt Dejvası* (Orion Kitabevi, Ankara, 2012).
- DEMİR, F., "Osmanlı Devleti'nde II. Meşrutiyet Dönemi Meclis-i Mebusan Seçimleri 1908-1914" (İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, 1994).
- DEMİR, Ş., *Düello: Menderes ve İnönü Demokrat Parti'den 27 Mayıs'a Olaylar* (Timaş Yayınları, İstanbul, 2011).
- DEMİRAG, N., *Teyyera Atelyesi Tarihi Talimatnamesi* (İstanbul Teyyera Atelyesi, 1938).
- DEMİRAG, Y. ve ÇELEBİ Ö. (der.), *Türk Dış Politikası: Son On Yıl* (Palme Yayınları, Ankara, 2011).
- DEMİRCİ, E., "Çok Partili Sisteme Geçiş Sürecinde CHP'de İdeolojik Arayışlar (1945-1950)" (Marmara Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2007).
- DEMİRCİ, H. A. (2017). 1921 Polonya Anayasası'nın 1924 Türkiye Anayasası Üzerinde Etkileri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(26), 1-11.
- DEMİREL, A., *I. Meclis'te Muhalefet: İkinci Grup* (İletişim Yayınları, İstanbul, 1995).
- DEMİREL, A., *Tek Partinin İktidarı: Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2013).
- DEMİREL, A., *Tek Partinin Yükselişi* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2012).
- DEMİREL, T., *Adalet Partisi İdeoloji ve Politika* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2004).
- DEMİREL, T., *Türkiye'nin Uzun On Yılı: Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs Darbesi* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011).
- DEMİRHAN, Ç., *Millî Nizam'dan Refah'a* (Tempo Yayınevi, İstanbul, 1994).
- DEMİRKAN, S., *Bir Millet'in Yarattığı Lider Mustafa Kemal Atatürk* (Belge Yayınları, İstanbul, 1973).
- DEMİRKÜREK, İ., "1980 Sonrası Değişimin Işığında Kadın ve Liderlik Olgusu, Tansu Çiller" (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2011).

- DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ, *Demokrat İşçi Partisinin Programı* (Parti Yayınları, İstanbul, 1950).
- DENİZ, D., “1950 Seçimleri Demokrat Parti İzmir Propagandası” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2006).
- DİCLE, H., *Yargılayanlar Yargılanıyor* (Aram Yayınları, İstanbul, 2008).
- DIKİLİTAŞ, O.S., “Demokrat Parti Hükümetlerinin Sosyo-Ekonomik Alandaki İcraatları (1950-1960)” (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Konya, 2007).
- DILAN, H., “Sosyal Demokrasi ve CHP” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1995).
- DİLLİĞİL, T., *Erbakan ve Erbakancılık* (Arkadaş Dağıtım, İstanbul, 1994).
- DİNÇER, E.H., “Türkiye’de Siyasi Parti İdeolojileri: Demokrasi ve Ekonomi Temel Kategorileri Ekseninde Parti Programları Üzerine Bir İçerik Analizi” (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli, 2006).
- DINLER, V., “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Siyasi Partiler” (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Isparta, 2007).
- DİREN, S., “Küreselleşme Sürecinde Değişen Değerler Açısından CHP’nin Analizi” (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Sakarya, 2010).
- DİRSEHAN ÖRS, R., *Rus Basınında Türkiye ve NATO: SoğukSavaş Yılları* (Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2011).
- DOĞAN, K., *Turgut Özal Belgeseli* (Türk Haberler Ajansı, Ankara, 1999).
- DOĞAN, S., *THKP-C, Doğuşu ve İlk Eylemleri* (Kaynak Yayınları, İstanbul, 1987).
- DOĞAN, S., *Türkiye’nin 90 Yılı (1919-2009)* (Anadolu Ajansı Yayınları, 2011).
- DOĞANER, Y., “27 Mayıs İhtilali ve Kurucu Meclis” (Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1996).
- DOĞDU, M., “Tek Parti Döneminde (1930-1950) Ülkemizdeki Çocuk Dergilerinde Yurttaşlık Bilincinin Oluşturulması” (Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2007).
- DOĞRU, O., “27 Mayıs Rejimi: De Facto Rejimin Hukukiliği” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İstanbul, 1992).
- DONAT, Y., *Cumhuriyetin Kara Kutusu Süleyman Demirel Anlatıyor* (Turkuvaz Kitap, İstanbul, 2005).
- DUMAN, M.Z., *Türkiye’de Liberal-Muhafazakar Siyaset ve Turgut Özal* (Kadim Yayınları, Ankara, 2010).
- DUMAN, S., “Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası (1950-1960)” (Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1990).
- DURAK, S. (2011). Sultan Abdülaziz’in Mısır Seyahatine Dair Bir Kaynak Kitap “Voyage Du Sultan Abdülaziz de Stambul au Caire”. *Milli Saraylar Dergisi*, (7), 175-187.
- DURMAZ, M.I., “Les Relations Syndicats-Partis: Les impacts de DISK sur la Vie Politique et Ses Relations avec CHP entre 1970 et 1980 en Turquie” (Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2009).
- DUVERGER, M., *Siyasi Partiler*, çev.: E. Özbudun (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1974).
- DÜNDAR, C., *Ben Böyle Veda Etmeliyim “İsmail Cem Kitabı”* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010).
- ECEVİT, B., *Bu Düzen Değişmelidir* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009).
- ECEVİT, B., *Ortaman Solu* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009).
- ECEVİT, B., *Umut Yılı* (Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2010).
- EDENİN, A.F., *Atatürk* (Erenler Matbaası, İstanbul, 1952).
- EFE, E., “1946’da Kurulan İki Yasal Sol Partinin Hayatının Basına Yansımaları” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2006).
- EGELİ, M.H., *Atatürk’ün Bilinmeyen Hatıraları* (Yenilik Kitabevi, İstanbul, 1954).
- EKE, E., “Siyasal Propaganda Araçlarının Seçmen Davranışı Üzerindeki Etkisi: Isparta Örnek Olayı” (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Isparta, 2008).
- ELEVLİ, A., *Hürriyet İçin: 27 Mayıs 1960 Devrimi* (Yeni Desen Matbaası, Ankara, 1960).
- EMİROĞLU, K. (1992). Trabzon’da Sopalı Seçimler. *Tarih ve Toplum*, 17(97), 41-46.
- EMLİK, H., *Siyasal Toplumlaşma Süreci Açısından Atatürk’ün Düşünce Yapısının Oluşumunu Etkileyen Faktörler* (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1988).
- EMRE, A.C., *İki Neslin Tarihi Mustafa Kemal Neler Yaptı* (Hilmi Kitabevi, İstanbul, 1960).
- ERBAKAN, N., *İslam ve İlim* (İstanbul, [y.y.], 2007).
- ERBAKAN, N., *Körfez Krizi, Emperyalizm ve Petrol* (Rehber Yayıncılık, İstanbul, 1991).
- ERBAKAN, N., *Millî Çözüm ve 40 Proje* (İstanbul, [y.y.], 1980).
- ERBAKAN, N., *Türkiye’nin Temel Meseleleri* (Rehber Yayıncılık, Ankara, 1991).
- ERÇİN, M.C., “Sosyolojik Açından Atatürk’ün Cumhuriyetçilik İlkesi” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İstanbul, 1989).
- ERDEM, G. (ed.), *Türkiye’de Siyasi Tarihin Gelişimi ve Sorunları* (Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2006).
- ERDEM, T., *Anayasalar ve Seçim Kanunları 1876-1982* (Milliyet Yayınları, İstanbul, 1982).
- ERDEMİR, S. (der.), *Muhâlefette İsmet İnönü (Cilt-II) (1956-1959)* (Ekicigil Matbaası, İstanbul, 1959).
- ERDOĞAN, M., *Anayasa Hukukuna Giriş*, (Adres Yayınları, Ankara, 2004).
- ERDOĞAN, R.T., *Küresel Barış Vizyonu* (Meydan Yayıncılık, İstanbul, 2012).

- ERDOĞAN, Ü., “Demokrat Parti ve 1960 İhtilali” (Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Niğde, 2006).
- EREL, N. ve BİLGE, A., *Tansu Çiller’in Siyaset Romanı* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1994).
- EREN, M., “Laiklik Açısından Demokrat Parti Dönemi Millî Eğitim Politikaları” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2007).
- EREN, M., *Kanlı Pazar* (Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2012).
- ERER, T., *Türkiye’de Parti Kavgaaları Cilt-1* (Tekin Yayınevi, İstanbul, 1966).
- ERGEN, C., *Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel’in Söylev ve Demeçleri* (Atatürk Araştırma Merkezi, İstanbul, 2009).
- ERGİN, F., K. *Atatürk* (Yaşar Eğitim ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1978).
- ERGİN, M., *Necmettin Erbakan* (Akis Kitap, İstanbul, 2006).
- ERİKAN, C., *Atatürkçülük Kemalizm* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1964).
- ERİŞ, M., *Osmanlıdan Günümüze Demokratikleşme Sürecinde Türk Siyasî Hayatı ve Kemalizm* (Bilge Oğuz, İstanbul, 2012).
- ERKANLI, O., *Anılar, Sorular, Sorumlular* (Baha Matbaası, İstanbul, 1972).
- ERMENCE, C., *99 Günlük Muhâlefet Serbest Cumhuriyet Fırkası* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2006).
- EROĞUL, C., *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi* (İmge Kitabevi, Ankara, 1990).
- EROĞUL, C., *Anatüze Giriş* (İmaj Yayıncılık, Ankara, 1996).
- ERSEN, C., *Demokrat Partinin Hürriyet Mücadelesi Beyaz İhtilal* (Demokrat Matbaası, Adana, 1953).
- ERSEVER, A.C., *Kürtler, PKK ve Abdullah Öcalan* (Milenyum Yayınları, İstanbul, 2010).
- ERSOY, T., *Muvazaa Partiler* (Özgür Üniversite, Ankara, 2000).
- ERTÜZÜN, T., *Özal Ne Dedi, Ne Oldu!* (ABC Ajansı Yayınları, İstanbul, 1988).
- ERUYGUR, R.A., “Turkish Military and The Republican People’s Party (1960-1983)” (Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1997).
- ESİRCİ, Ş., *Menderes Diyor ki, 7 Ocak 1947-14 Mayıs 1950* (Demokrasi Yayınları, İstanbul, 1967).
- ESMER, G.T., *CHP, 1965-1980 Türk Siyasal Yaşamında Ortanın Solu* (Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Yayınları, Antalya, 2006).
- EVREN, K., *Seçme Konuşmalar* (Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2000).
- FEYZİOĞLU, T., *Atatürk ve Milliyetçilik* (Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1987).
- FEYZİOĞLU, T., *Atatürk Yolu* (Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1995).
- FEYZİOĞLU, T., *Deniz, Bir İsyancının İzleri* (Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2002).
- FEYZİOĞLU, T., *Güven Partisi Diyor Ki* (Güven Partisi, Ankara, 1969).
- FİNCANCIOĞLU, Y., *Demirel Demokrasinin Duraklama Yılları* (Büke Yayınları, İstanbul, 2006).
- GAYTANCIOĞLU, S., “Demokrat Parti İktidarı ve Vatan Cephesi” (Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Edirne, 2011).
- GELİR, F.S., “The Welfare Party, The Justice and Development Party and Democracy: Change or Continuity” (ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- GENÇER, A., “Türk Siyasal Hayatında Hülle Partiler (1985-1995)” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2004).
- GENÇOŞMAN, K.Z. ve BANOĞLU, N.A., *Atatürk Ansiklopedisi Türkiye Cumhuriyeti Siyasî Tarihi (10 Cilt)* (May Yayınları, İstanbul, 1971).
- GERGER, M.E., *Bilinmeyen Yönleriyle Erbakan* (Bayrak Yayıncılık, İstanbul, 2011).
- GEVĞİLİLİ, A., *Yükseliş ve Düşüş* (Bağlam Yayıncılık, Ankara, 1987).
- GEZİCİ, A., *Bülent Ecevit* (Akis Kitap, İstanbul, 2006).
- GEZİCİ, A., *İslamköy’den Türban Karşıtlığına Süleyman Demirel* (Akis Kitap, İstanbul, 2006).
- GHATA, P., *Atatürk* (Enciclopedia Romana, Bükreş, 1975).
- GİRİTLİOĞLU, F., *Türk Siyasî Tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi’nin Mevkii-II* (Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1965).
- GLASNECK, J., *Kemâl Atatürk ve Çağdaş Türkiye* (Onur Yayınları, Ankara, 1976).
- GOLOĞLU, M., *Atatürk İlkeleri ve Bursa Nutku* (Kalite Matbaası, Ankara, 1973).
- GOLOĞLU, M., *Devrimler ve Tepkileri: 1924-1930* (Goloğlu Yayınları, Ankara, 1972).
- GOLOĞLU, M., *Millî Şef Dönemi (1939-1945)* (Kalite Matbaası, Ankara, 1974).
- GOLOĞLU, M., *Tek Partili Cumhuriyet (1931-1935)* (Kalite Matbaası, Ankara, 1974).
- GÖK, E., “1980 Sonrası Yönetimde Neo-Liberal Politikalar (Anavatan Partisi’nin Turgut Özal’lı Dönemi)” (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Konya, 2008).
- GÖKMAN, M., *Atatürk ve Devrimleri Tarihi Bibliyografyası* (Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları, İstanbul, 1968).
- GÖKMEN, Y., *Özal Sendromu* (Verso Yayıncılık, Ankara, 1992).
- GÖKÜŞ, M., “Demokrat Parti Dönemi’nde Bürokrasi-Siyasî İktidar İlişkileri” (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İzmir, 1999).
- GÖNLÜBOL, M., *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1990)* (Siyasal Kitabevi Yayınları, Ankara, 1993).
- GÖNÜLLÜ, A.R., “Demokrat Parti Döneminde Antalya (1950-1960)” (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İstanbul, 2008).

- GÖZCÜ, A., “Serbest Cumhuriyet Fırkası’nın Siyasal Söylemleri Işığında İktidar-Muhalefet İlişkileri ve Kamuoyu” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlke ve İlkeleri Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2006).
- GÖZE, E., *Ecevit Çıkmazı* (Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2001).
- GÖZEN, R., *Amerikan Kısacasında Dış Politika, Körfez Savaşı, Turgut Özal ve Sonrası* (Liberte Yayınları, Ankara, 2000).
- GÖZLER, K., *Türk Anayasa Hukuku*, (Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2007).
- GRANADA, C., *Atatürk’ün Uşağının Gizli Defteri* (Fer Yayınları, İstanbul, 1971).
- GREW, J.H., *Atatürk ve İnönü-Bir Amerikan Elçisinin Hatıraları*, çev.: M. Aşkın (Kitapçılık Ticaret, İstanbul, 1966).
- GUIDA, M., *Turkish Politics: Making Sense of Nation, Identities and Ideologies* (Orion Kitabevi, Ankara, 2021).
- GÜL, Z., “Sosyalist Enternasyonal ve CHP” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2005).
- GÜLARSLAN, K., “3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde DSP, MHP, ANAP, CHP ve GP’nin Kampanyalarında Kullandığı Gazete Reklam-larının İncelenmesi” (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli, 2008).
- GÜLEN, N., *Anılarımda 27 Mayıs ve Yassıda* (Kastaj Yayınları, İstanbul, 2005).
- GÜLER, F.D., *Türkiye’nin Yakın Siyasetinde Bir Örnek Olay: Adalet Partisi* (TODAİE Yayını, Ankara, 2003).
- GÜLER, S., *Aleviliğin Siyasal Örgütlenmesi: Modernleşme, Çözüm ve Türkiye Birlik Partisi* (Dipnot Yayıncılık, Ankara, 2008).
- GÜLMEZ, S.B., “The Republican People’s Party (CHP) and Turkish Foreign Policy (2003-2005)” (ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- GÜN, Ö., “27 Mayıs Askeri Müdahalesine Doğru DP-CHP Mücadelesinin Zirvesi: 18 Nisan 1960-Tahkikat Komisyonu’nun Kurulması ve Faaliyetleri” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2006).
- GÜNDÜZ, M., “Demokrat Parti’ye Karşı Muhalefet ve Millî Muhalefet Cephesi (1956-1960) (CHP, Hür Parti, C.M.P)” (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2007).
- GÜNDÜZ, N., *Atatürk Çağı ve Zihniyeti* (Emet Matbaası, Ankara, 1973).
- GÜNEŞ, İ., *Atatürk Dönemi Türkiye’inde Milletvekili Genel Seçimleri (1919-1935)* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017).
- GÜNGÖR, C., “27 Mayıs ve Partilileşme Sorunu” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1990).
- GÜNGÖR, S., *Muhalefette CHP* (Alternatif Yayınları, Ankara, 2004).
- GÜRELİ, N., *1 Mayıs 1977 Türkiye Devrimcilerinin İki 1 Mayıs Belgeseli* (Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2006).
- GÜRAN, T., *Resmî İstatistiklere Göre Osmanlı Toplum ve Ekonomisi* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2017).
- GÜRÜN, K., *Dış İlişkiler ve Türk Politikası: 1939’dan Günümüze Kadar* (SBF Yayınları, Ankara, 1983).
- GÜVEN, T.Y., *Demirel’le 41 Yıl* (Kare Yayınları, Ankara, 2012).
- GÜVEN, T.Y., *Demirel’li Yıllar* (Gündüz Kitabevi Yayınları, Ankara, 2008).
- GÜVENTÜRK, F., *Gerçek Atatürk* (Akat Yayınevi, İstanbul, 1962).
- GÜZEL, U., *Özalcılık* (Emre Yayınları, İstanbul, 2008).
- HABORA, B., *Turgut Özal Dosyası ya da ANAP Üzerine ‘Hayatbilgisi’ Dersleri, 12 Ünite, 12 Ünite Sorusu, 250 Araştırma Sorusu* (Hab-bora Kitabevi, İstanbul, 1998).
- HALE, W.M., *Turkish Foreign Policy* (Frank Cass and Co., London, 2000).
- HALİFEOĞLU, M., “Türkiye’de Neoliberalizm ve Devletin Dönüşümü: İki Uluslu Hegemonik Proje Üzerine Bir Analiz” (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2018).
- HANİOĞLU, Ş., *Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türkler (1889-1902)* (İletişim Yayınları, 1985).
- HATİPOĞLU, A., *CHP’nin İdeolojik Dönüşümü* (Kaynak Yayınları, İstanbul, 2012).
- HEPER, M. ve LANDAU J.M., *Political Parties and Democracy in Turkey* (I.B. Tauris, London, 1991).
- HEPER, M. ve SAYARI, S. (ed.), *Political Leaders and Democracy in Turkey* (Lexington Books, Lanham, 2002).
- HEPER, M. ve SAYARI, S. (ed.), *Türkiye’de Liderler ve Demokrasi*, çev.: Z. Bilgin (Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008).
- HEPER, M., *Türkiye’de Devlet Geleneği* (Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2006).
- HORAY, M., “Demokrat Parti Dönemi Türkiye’nin Avrupa Politikası” (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli, 2007).
- HÜRKAN, S., *Halk Fırkası’ndan CHP’ye-Soru ve Cevaplarla CHP Tarihçesi (1923-2010)* (Sinemis Yayın Grup, Ankara, 2010).
- ILICAK, N., *27 Mayıs Yargılanıyor* (Kervan Yayınları, İstanbul, 1975).
- IRKILATA, M., “24 Aralık 1995 Erken Genel Seçimlerinde Siyasal Kampanyaların Değerlendirilmesi (CHP RP Reklam Kampanyası Örneği)” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2004).
- IRMAK, S., *Atatürk Devrimleri Tarihi* (Fatih Yayınevi, İstanbul, 1973).
- İBA, Ş., *Anayasa ve Siyasal Kurumlar* (Turhan Kitabevi, Ankara, 2006).
- İBRAHİMOĞLU, Z.H., *Türkeş* (Bilge Oğuz, İstanbul, 2010).
- İLERİ, R.N., *Mihri Belli Olayı* (Anadolu Yayınları, İstanbul, 1976).
- İLHAN, B., *Turanlılık 27 Mayıs ve Milliyetçilik* (Hareket Yayın Dağıtım, İstanbul, 2011).
- İLMEN, S., *Dört Ay Yaşamış Olan Zavallı Serbest Fırka* (Muallim Fuad Gücüyener Yayınevi, İstanbul, 1951).
- İNAN, A.A. (der.), *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1969).
- İNAN, A.A. ve KARAL, E.Z., *Atatürk Hakkında Konferanslar* (Ankara, [y.y.], 1946).
- İNAN, A.A., *Atatürk’ten Anılar* (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1950).

- İNAN, Y.Z., *Atatürk İlkelerine Bakışlar* (Bayramşık Yayınevi, İstanbul, 1978).
- İNAN, Y.Z., *Atatürk'te Temel Prensipler* (Akin Yayınevi, İstanbul, 1971).
- İNCE, H., *Özal Suikasti-Belgeler ve Tanıklarıyla Hedefini Bulamayan Kurşunun Hikayesi* (Zaman Kitap, İstanbul, 2003).
- İNÖNÜ, E., *Fikirler ve Eylemler: Tarih, Bilim ve Siyaset Üzerine Konuşmalar* (Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2007).
- İNÖNÜ, İ., *Hatıralarım-Genç Subaylık Yılları (1884-1918)* (Burçak Yayınları, İstanbul, 1969).
- İNSEL, A. ve BAYRAMOĞLU, A., *Bir Zümre, Bir Parti Türkiye'de Ordu* (Birikim Yayınları, İstanbul, 2004).
- İPEKÇİ, A. ve COŞAR, Ö.S., *İhtilalin İçyüzü* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010).
- İPEKÇİ, A., *İnönü Atatürk'ü Anlatıyor* (Cem Yayınevi, İstanbul, 1968).
- İŞLER, E.İ.K., "Demokrat Partinin Halkla İlişkiler Stratejisi Üzerine Tarihsel Bir İnceleme (1946-1960)" (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Konya, 2007).
- JAESCHKE, G., *Türk İnkılabı Tarihi Kronolojisi Cilt I-II (1918-1930)*, çev.: N. R. Aksu, (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul, 1939).
- JWADIE, W., *Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi Kökenleri ve Gelişimi* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2009).
- KABADAYI, T., *Başbakan Adnan Menderes'in Yaşamı ve Siyasal Mücadelesi* (Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 2012).
- KABAKLI, A., *Bizim Alkibiades (Ecevit)* (Toker Yayınları, İstanbul, 1977).
- KAÇMAZOĞLU, H.B., *Demokrat Parti Dönemi Toplumsal Tartışmaları* (Doğu Kitabevi, İstanbul, 2012).
- KAHRAMAN, A., *Hanedan'ın Önlenemeyen Çıkışı ve Saltanatı* (Boyut Yayınevi, İstanbul, 1989).
- KAHRAMAN, H.B., *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi-I (Kavramlar, Kuramlar, Kurumlar)* (Agora Kitaplığı, İstanbul, 2008).
- KAHRAMAN, H.B., *Türk Siyasetinin Yapısal Analizi-II (1920-1960)* (Agora Kitaplığı, İstanbul, 2010).
- KALAYCIOĞLU, E. ve SARIBAY, A.Y., *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme* (Alfa Yayıncılık, İstanbul, 2000).
- KALKAN, B., "Siyasal İletişim Süreci ve Araçlarının 22. Dönem (3 Kasım 2002-2007) CHP Milletvekilleri Boyutunda Değerlendirilmesi" (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir, 2007).
- KALKAN, N., (2017), "CHP'de Lider ve Siyaset Arayışı: Ortanın Solu ve Ecevit" içinde *Kuruluş Yıllarından 12 Eylül'e Cumhuriyet Dönemi Türk Siyasal Hayatı*, Ed.: Ö. Buçukçu, 141-174, Ankara: Bibliotek Yayınları.
- KANDEMİR, F., *Atatürk'ün Türkiye Komünist Partisi ve Sonrası* (Yakın Tarihimiz Yayınları, İstanbul, 1986).
- KANDEMİR, F., *Siyasi Dargınlıklar (Cilt-4) (Serbes Fırka Nasıl Kuruldu-Nasıl Kapatıldı?)* (Ekicigil Matbaası, İstanbul, 1955).
- KANDEMİR, Y., "Türkiye'de Çok Partili Siyasal Hayata Geçiş Sürecinde CHP'nin Örgüt ve İdeolojisindeki Değişiklikler (1945-1950)" (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1996).
- KANNAPIN, H.E., *Hilal-Kırat-Altınok: Türkiye'nin Siyasi Gelişmesi (1950-1970)*, çev.: N. Ülkekel (Beyda Basımevi, İstanbul, 1971).
- KANSU, A.M.M., *Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber* (Türk Tarih Kurum Yayınları, Ankara, 1966).
- KANSU, C.A., *Atatürk Devriminin Temeli, Ya Bağımsızlık, Ya Ölüm* (Varlık Yayınları, İstanbul, 1964).
- KANSU, C.A., *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı* (Varlık Yayınları, İstanbul, 1969).
- KANSU, C.A., *Halk Önderi Atatürk* (Halk Kitapları, Ankara, 1972).
- KAPLAN, Ö., "Justice and Development Party Government's Foreign Policy during the Iraqi Crisis in 2003" (ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2005).
- KAPTIKAÇTI, B. vd., *Siyasi Partilerin Kapatılması Konusunda Türkiye ve Bazı Ülkelerdeki Yasal Düzenlemeler* (TBMM Araştırma Merkezi, Ankara, 2008).
- KARABEKİR, K. (1993) İttihat ve Terakki Cemiyeti 1896-1909 (Emre Yayınları, İstanbul)
- KARACA, S., *Demirel ya da Kendi Gerçeğini Örtmenin Siyasi Tezahürü* (İnsancıl Sahaf Yayınları, Eskişehir, 2011).
- KARACAKAYA, R. (2003). Meclis-i Mebusan Seçimleri ve Ermeniler. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 0(3), 127-142.
- KARAER, N., *Paris, Londra, Viyana; Abdülaziz'in Avrupa Seyahati* (Phoenix Yayınevi, İstanbul, 2003).
- KARAKAŞ K. H., "Two Transformative Actors of Turkish Politics: Justice and Development Party and Kurds" (ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2010).
- KARAL, E.Z., *Atatürk'ten Düşünceler* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1956).
- KARAL, E.Z., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (1918-1944)* (Maarif Matbaası, İstanbul, 1944).
- KARAİBRAHİMOĞLU, S., *Türkiye Büyük Millet Meclisi* (Ege Matbaası, Ankara, 1968).
- KARAMUSTAFAOĞLU M., *Seçme Hakkının Demokratik İlkeleri* (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1970).
- KARAOSMANOĞLU, Y.K., *Atatürk* (Remzi Kitabevi, İstanbul, 1961).
- KARAOSMANOĞLU, Y.K., *Politikada 45 Yıl* (Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1968).
- KARATEPE, Ş., *Tek Parti Dönemi* (İz Yayıncılık, İstanbul, 1997).
- KARCI, B.T., "Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Çok Partili Hayata Geçişin Türk Basınındaki Yansıması (1945-1950 Vatan Gazetesi Örneği)" (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2010).
- KARDAM, A., *CHP Nedir, Ne Değildir?* (Ülke Yayınları, Ankara, 1976).
- KARPAT, K.H., *Political Developments in Turkey (1950-70)* (Frank Cass and Co., London, 1972).
- KARPAT, K.H., *Studies on Turkish Politics and Society: Selected Articles and Essays* (Brill, Boston, 2004).
- KARPAT, K.H., *Türk Demokrasi Tarihi (Sosyal, Kültürel, Ekonomik Temeller)* (Timaş Yayınları, İstanbul, 2010).
- KARPAT, K.H., *Türk Dış Politikası Tarihi*, çev.: G. Ayas (Timaş Yayınları, İstanbul, 2012).
- KARPAT, K.H., *Türk Siyasi Tarihi-Siyasal Sistemin Evrimi* (Timaş Yayınları, İstanbul, 2011).

- KARTEK, E., *Devrim Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi* (Sinan Yayınları, İstanbul, 1973).
- KAYA, A., “Türk Siyasi Tarihinde CHP’nin Gençlik Kolları” (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, **İzmir**, 2010).
- KAYA, E., “Türk Basınında 27 Mayıs İhtilali (1960-1961)” (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2008).
- KAYA-KILIÇ, S. (1993). 1876 Anayasası’nın Bilinmeyen İki Tasarısı, *AÜ Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi: OTAM*, (4), 557-633.
- KAYA-KILIÇ, S., *Osmanlı Devletinde Meşrutiyete Geçiş İlk Anayasasının Hazırlanması* (Berikan Yayınevi, Ankara, 2010).
- KAYA, N.B., “Siyasi Açıdan I. ve II. Menderes Hükümetleri” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- KAYACAN, F., “1947 CHP Kurultayında Din Eğitimi Müzakereleri ve Sonuçları” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2001).
- KAYALI, H. (1995). Elections and the Electoral Process in the Ottoman Empire, 1876-1919. *International Journal of Middle East Studies*, 27(3), 265-286.
- KAYALI, K., *Ordu ve Siyaset (27 Mayıs-12 Mart) (İletişim Yayınları, İstanbul, 2009).*
- KAYAM, H.C., “Atatürk Devrimi Süreci İçinde Siyasal Bir Örgütlenme: CHP” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1989).
- KAYIŞ, Y., *Demokrat Parti Döneminde Siyasi Karikatür* (Libra Yayınları, İstanbul, 2009).
- KAYNAR, M.K., “Sivil Toplum ve Sosyalizm: 1980 Sonrası Türkiye’de Sivil Toplumcu Sosyalizm Üzerine Bir İnceleme” (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2003).
- KAYNAR, M. K. (ed.), (2007) *Cumhuriyet Dönemi Siyasi Partileri 1923-2006* (İmge Yayınları, Ankara, 2007).
- KAYNAR, M. K. (ed.), *Türkiye’nin 1950’li Yılları* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2015).
- KAYNAR, M. K. *Tarihin İnşası ve Siyaset* (Lambert Academic Publishing, 2017).
- KAYNAR, M. K. (ed.), *Türkiye’nin 1960’lı Yılları* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2017).
- KAYNAR, M. K. (ed.), *Türkiye’nin 1970’li Yılları* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2020).
- KAZAN, Ş., *28 Şubat Ürünü Bir Dava İle Erbakan Nasıl Yargılandı?* (Keşif Yayınları, Ankara, 2008).
- KAZDAĞLI, C., *Demirel’in Liderlik Sırları* (Beyaz Yayınları, İstanbul, 1999).
- KAZDAL, İ., *Siyasi İktidar ve Özal Devri* (İhya Yayınları, İstanbul, 1990).
- KEMAHLI, F., “Türkiye’de 1980 Sonrası Hegemonya ve Siyasal Mücadelede CHP” (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Antalya, 2011).
- KEMAL, M., *Celâl Bayar Efşanesi ve Raftaki Demokrasi* (ABeCe Yayınları, İstanbul, 1980).
- KENAR, B., “Türkiye’de Seçim Harcamaları ve Ekonomiye Etkisi” (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Sakarya, 2008).
- KENDİRCİ, H., “Türkiye Büyük Millet Meclisinin Meclis-i Mebûsan Kökenli Üyeleri” (Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Mersin, 2008).
- KESKİN, Y.Z., “27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi ve 12 Mart 1971 Muhtırası’nın **Türk Devlet Teşkilatı ile Siyasal Hayatına Etkileri**” (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Erzurum, 2011).
- KEYDER, Ç., *Türkiye’de Devlet ve Sınıflar* (İletişim Yayınları, İstanbul, 1993).
- KILIÇ, E., “Demokrat Parti Dönemi Millî Eğitim Politikası (1950-1960)” (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir, 2008).
- KILIÇ, O.A., “1946’dan 1950’ye Geçişte Cumhuriyet Halk Partisinin İdeolojik Pozisyonunda Değişiklikler” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- KILIÇ, S., *Millî Hizmetinde Adalet Partisi, 1965-1971* (Doğuş Ltd. Şti. Matbaası, Ankara, 1973).
- KILIÇ, Z., “1980’den Sonra Türkiye’de Sosyalist Partilerin Siyaset Anlayışı” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- KILINÇOĞLU, F., “Millî Kalkınma Partisi ve Nuri Demirağ” (Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep, 2003).
- KINROSS, L., *Atatürk: Bir Milleti Yeniden Doğuşu* çev.: N. Yeğinobalı ve A. Tezel (Sander Yayınevi, İstanbul, 1986).
- KIRMAN, E., “Çok Partili Döneme Geçiş Süreci ve Türk Siyasal Kültüründe Muhâlefet Olgusunun Gelişimi” (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Isparta, 2006).
- KIVILCIMLI, H., *Ortanın Solu ve Küçük Üretmenlerimiz* (Tarihsel Maddecilik, İstanbul, 1976).
- KIZILAY, N., *Atatürk, Felsefe Gözüyle* (İdeal Basımevi, Ankara, 1955).
- KIZILTAN, Y. (2006). I. Meşrutiyetin İlanı ve İlk Osmanlı Meclis-i Mebusanı. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1), 251-272.
- KIZILTAŞ, E., *Herkesin Hocası Erbakan* (Hayat Yayınları, İstanbul, 2011).
- KİHTİR, A., *Demokrat Parti Dönemi ve Basın 1950-1960* (Anonim Yayıncılık, İstanbul, 2011).
- KİLİ, S., *Kemalizm* (Robert Kolej Yayınları, İstanbul, 1969).
- KİLİ, S., *Cumhuriyet Halk Partisinde Gelişmeler* (Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976).
- KİLİ, S., *Türk Devrim Tarihi* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009).
- KİRİŞÇİ, K. ve WINROW, G., *The Kurdish Question and Turkey, An Example of a Trans-State Ethnic Conflict* (Franc Cass and Co., London, 1997).

- KİŞİOĞLU, M.H., *Atatürk İlkeleri ve Din* (Işın Yayınları, Ankara, 1985).
- KOCABAŞ, S., *Menderes Dönemi Demokrat Parti İktidarı ve 27 Mayıs 1960 Darbesine Giden Yol: 1950-1960* (Bayrak Matbaacılık, İstanbul, 2011).
- KOCAİÇMEN, S., “Demokrat Parti Döneminde TBMM’de Atatürk ve Laiklik (1950-1960)” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2007).
- KOCAİÇMEN, S., *Demokrat Parti Döneminde TBMM’de Laiklik Tartışmaları* (Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Yayınları, Antalya, 2008).
- KOCATÜRK, U., *Atatürk’ün Fikir ve Düşünceleri* (Edebiyat Yayınevi, Ankara, 1971).
- KOÇ, A., “CHP’de ‘Ortanın Solu’ Söylemi ve 1965 Seçimlerindeki Yansıması” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2011).
- KOÇ, C. ve KOÇ, Y., *Disk Tarihi-Efsane mi Gerçek mi?* (Epos Yayınları, Ankara, 2008).
- KOÇ, E., *Behice* (Destek Yayınları, İstanbul, 2010).
- KOÇAK, C., *Belgelerle İktidar ve Serbest Cumhuriyet Fırkası* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2006).
- KOÇAK, C., *Türkiye’de Milli Şef Dönemi (1938-1945)* (Yurt Yayınları, Ankara, 1986).
- KOÇAK, S., *Demirel’de Başka Boyut* (Gündem Ajans Yayıncılık, Ankara, 2008).
- KOÇER, D.N., “Demokrat Parti Döneminde Kadın: 1950-1960 Arası Kadın Dergilerinde Kadın İmajı” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İstanbul, 2006).
- KOLOĞLU, O., *Ecevit ile CHP Bir Aşk ve Nefret Öyküsü* (Büke Yayınları, İstanbul, 2000).
- KOLOĞLU, O., *Kim Bu Ecevit?* (Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 2006).
- KOLTUK, D.A., “Türk Siyasi Tarihinde Millî Nizam ve Millî Selamet Partileri” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2010).
- KOMŞUOĞLU, A., *Siyasal Yaşamda Bir Lider Süleyman Demirel* (Bengi Kitap Yayın, İstanbul, 2008).
- KORKUD, R., *Büyük Vazife ve Demokrat Parti* (Türkiye Fikir Ajansı, Ankara, 1960).
- KÖKSAL, T., “1980 Sonrası Yeni Sağ Politikalar ve İcraatı İçinden (1984-1989) Programlarının Değerlendirilmesi” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- KÖYBAŞI, Z., “Türkiye’de Siyasi Partilerin Aday Tespiti” (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Konya, 2006).
- KUNTAY, M. C., *Nâmkı Kemal Devrinin İnsanları ve Olayların Arasından Cilt 2* (Maarif Basımevi, İstanbul, 1956).
- KUNTER, M., *Atatürk’ün Hayatı ve Başarıları* (İstanbul Maarif Kütüphanesi, İstanbul, 1953).
- KUR, Y., “Atatürk Dönemi İktisat Politikası” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İstanbul, 1988).
- KURT, S., *Bir Karaoğlan Hikayesi: Bülent Ecevit* (Birey Yayıncılık, İstanbul, 2002).
- KURU, H., “Türk Siyasal Yaşamında Adalet Partisi” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İzmir, 1996).
- KURUÇ, B., *Belgelerle Türkiye İktisat Politikası (Cilt-II) (1933-1935)* (Ankara Üniversitesi SBF Yayını, Ankara, 1993).
- KUTAY, C., *Mustafa Kemal’in Önenen Demokrasi Girişimi-Serbest Cumhuriyet Fırkası* (İklim Yayıncılık, İstanbul, 2004).
- KUYAŞ, A. vd., *Cumhuriyet Ansiklopedisi (4 Cilt)* (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005).
- KÜRÜZ, M., *Son İmparator* (Joker Yayın, İstanbul, 1990).
- KÜSKÜ, Y., “2002 Genel Seçimlerinde Siyasi Partilerin Aldıkları Oy Oranlarının İllere Göre Dağılımı ve Bunun Sosyo-Ekonomik Nedenleri” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- LEWIS, B., *Modern Türkiye’nin Doğuşu* (Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2008).
- LİBERAL KÖYLÜ PARTİSİ, *Liberal Köylü Partisinin Beyannamesi* (Liberal Köylü Partisi, İstanbul, 1950).
- MANİSALI, E., *Turkey and the Balkans: Economic and Political Dimensions* (Middle East Business and Banking Magazin Publications, Gırne, 1990).
- MARKOWSKI, R. (2000). “Party System Institutionalization and Democratic Consolidation: On the Idiosyncrasies of the Polish Case” *The Second Generation of Democratic Elites in Central and Eastern Europe*. Janina Frentzel, Zagorska ve Jacek Wasilewski (Eds.). (s. 65-89). Warsaw: Institute of Political Studies, Polish Academy of Sciences.
- MAVİ, H. F., *CHP* (Bildik Basın Yayın, İstanbul, 2011).
- MAZICI, N., *Tek Parti Dönemi* (Pozitif Yayınları, İstanbul, 2011).
- MAZICI, N., *Türkiye’de Askeri Darbeler ve Sivil Siyasete Etkileri* (Gür Yayınevi, İstanbul, 1989).
- MCCONNELL, A., “The CHP, The U.S., and Ulus: The Portrayal of the United States in Ulus Gazetesi during WWII” (Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2007).
- MELZİG, H., *Atatürk Bibliyografyası Yeni Türkiye’nin Siyasi Bibliyografyası* (Ülkü Kitabevi, İstanbul, 1944).
- MENDERES, A., *Babam Adnan Menderes* (Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul, 2011).
- MERİH, T., *Soğuk Savaş ve Türkiye: 1945-1960* (Ebabil Yayıncılık, İstanbul, 2006).
- METE, S., “The 27 May 1960 Coup As a Radical Reform Coup” (İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2011).
- METİN, Ö., “Demokrat Parti Dönemi Türk-İngiliz İlişkileri (1950-1960)” (Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Bolu, 2006).
- MORKAYA, B.C., *Gazi Mustafa Kemal* (Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1930).

- MUMCU, U., *Devlet Modası, Tek Yol Özal* (um:ag Vakfı Yayınları, Ankara, 1997).
- MUTLUAY, B., “Türkiye Siyasetinde ‘Yeni Sol’ Bir Parti?: Özgürlük ve Dayanışma Partisi” (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2011).
- MÜSTAKİLLER BİRLİĞİ, *Müstakiller Birliği Nizamnamesi* (Birlik Yayınları, İstanbul, 1950).
- MÜTERCİMLER, E. ve ÖKE, M.K., *Düşler ve Entrikalar: Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası* (Alfa Yayınları, İstanbul, 2004).
- NADİ, N., *27 Mayıs’tan 12 Mart’a* (Sinan Yayınları, İstanbul, 1971).
- NAYIR, Y.N., *Atatürkçülük Nedir* (Varlık Yayınları, İstanbul, 1963).
- NUTKU, E., *Demokrat Parti Neden Çöktü ve Politikada Yitirdiğim Yıllar: 1946-1958* (Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1979).
- OBUZ, A., “Türkiye Basınında 1939 Yılından 1950 Yılına Kadar Cumhuriyet Halk Partisi İçinde Demokrat Partinin Doğuşu” (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2003).
- OĞUZ, A., *Birinci Meşrutiyet, Kanun-ı Esasi ve Meclis-i Mebusan* (Grafiker Yayınları, İstanbul, 2010).
- OĞUZKAN, A.P., *Devrimci Atatürk* (Güven Matbaası, Ankara, 1963).
- OKAN, P., “Siyasetin Finansmanı ve Siyasi Partilerde Finansal Programlama” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2007).
- OKYAR, O. ve SEYİTDANLIOĞLU, M., *Atatürk, Okyar ve Çok Partili Türkiye-Fethi Okyar’ın Anıları* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1997).
- OLGUN, K. (2004). II. Meşrutiyet Dönemi Seçim Sistemi ve 1912 Seçimlerinde İzmit Sancağında Uygulanışı. *Tarih Dergisi*, 0(39), 139-154
- OLSON, R. (ed.), *The Kurdish Nationalist Movement in the 1990s: Its Impact on Turkey and the Middle East* (University Press of Kentucky, Lexington, 1996).
- ONGER, B., *Atatürk Devrimi ve Kadınlarımız* (Fahir Onger Yayınları, İstanbul, 1965).
- ORAN, B. (ed.), *Türk Dış Politikası Cilt-I: 1919-1980* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2001).
- ORAN, B. (ed.), *Türk Dış Politikası Cilt-II: 1980-2001* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2001).
- ORTAYLI, İ., *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı* (Hil Yayınları, İstanbul, 1987).
- OZANOĞLU, G.N., *Atatürk İdeali ve Sosyal Reform* (Karıncı Matbaası, İzmir, 1967).
- ÖKÇÜN, G., *Türkiye İktisat Kongresi* (SBF Yayınları, Ankara, 1971).
- ÖKE, M.K., TİRALİ, E. ve AKIN, R., *Çillerli Yollar 1993-1997, Küreselleşme Sürecindeki Türkiye’de DYP’nin Kimlik Söylem ve Siyaseti* (DYP Yayınları, Ankara, 2002).
- ÖKE, M.K., *Yalnızlıktan Saygınlığa: Demokrat Parti’nin Dış Politikası* (Demokratlar Kulübü, Ankara, 2000).
- ÖKTEM, K., KADIOĞLU, A. ve KARLI, M. (der.), *Another Empire?: A Decade of Turkey’s Foreign Policy under the Justice and Development Party* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012).
- ÖLÇEN, N., *Ecevit Çemberinde Politika* (Ümit Yayıncılık, Ankara, 1995).
- ÖLMEZ, O.A., *Türkiye Siyasetinde DEP Depremi* (Doruk Yayınları, Ankara, 1995).
- ÖNDER, Ö., “12 Mart’ın Basına Etkisi: Milliyet-Cumhuriyet Örneği” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2008).
- ÖNGİDER, S. (der.), *Homopolitikus, Lider Biyografilerindeki Türkiye* (Aykırı Yayınları, İstanbul, 2001).
- ÖNGİDER, S., *Çankaya’nın Bütün Adamları* (Aykırı Yayınları, İstanbul, 2006).
- ÖNKAŞ, H., “1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Demokrasi: CHP Örneği” (Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Muğla, 2006).
- ÖRS, B., *Türkiye’de Askeri Müdahaleler* (Der Yayınları, İstanbul, 1996).
- ÖYMEZ, H., “Siyasal İktidar Egemen Medya İlişkisinde Türban Sorunu” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2007).
- ÖZBEY, C., *Demokrat Partiyi Nasıl Kapattırdım* (Emek Yayınevi, Ankara, 1961).
- ÖZBUDUN, E., *Çağdaş Türk Politikası*, çev.: USUL A.R. (Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2008).
- ÖZBUDUN, E., *Siyasal Partiler* (Sevinç Matbaası, Ankara, 1974).
- ÖZBUDUN, E., *Türkiye’de Parti ve Seçim Sistemleri* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011).
- ÖZÇALCI, S., “CHP ve DP Döneminde Türkiye’de Çalışma Yaşamı, Ekonomik ve Siyasi Temelleri (1945-1955)” (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli, 2008).
- ÖZDAĞ, Ü., *Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali* (Boyut Yayın Grubu, İstanbul, 1997).
- ÖZDEMİR, S., “Demokrat Parti Dönemi Türk-Amerikan İlişkileri ve Türkiye’nin Ortadoğu Politikaları” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2010).
- ÖZDER, F., “1980 Sonrası Türkiye Muhafazakar Kimliğinin Gelişimi ve Siyasal Partiler” (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2006).
- ÖZEL, M., *Refahlı Türkiye* (İz Yayıncılık, İstanbul, 1997).
- ÖZERDİM, S., *Atatürk Devrimi Kronolojisi* (Ekin Basımevi, İstanbul, 1963).
- ÖZGÜL, B., “Seçim ve Seçim Sistemleri, Türkiye’deki Seçim Sistemleri ve Bir Model Önerisi” (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Isparta, 2005).
- ÖZGÜN, Y., “27 Mayıs Dönemi Demokrasi Söylemi” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2003).

- ÖZGÜR, F., *Tek Parti İdeolojisiyle Demokrasi* (Liberte Yayınları, İstanbul, 2004).
- ÖZGÜVEN, M., *Demirel: Devlet Hayatında 50 Yıl* (Ekonomik Haber Ajansı, Ankara, 1998).
- ÖZKAN, D., “1930 Yılı Türk Basınında Mustafa Kemal Atatürk ve Türk İnkılabı” (İstanbul Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2000).
- ÖZKAN, N., *Seçim Kazandırın Kampanyalar* (Media Cat, İstanbul, 2007).
- ÖZSOY, O., *Meşhurların Hatıraları ve Değerlendirmeleriyle Özal’ın Misyonu* (TÜRDAY, İstanbul, 1997).
- ÖZTUNA, Y., *Türk Tarihinde Ordu Faktörü* (Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 2007).
- ÖZTÜRK, C., “Tek Parti Döneminde Eğitimde Devlet ve İdeolojinin Rolü” (Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Afyon, 2008).
- ÖZTÜRK, O., “Demokrat Parti Dönemi Basın Rejimi ve Zafer Gazetesi (1957-1960) Ulus Gazetesi ile Karşılaştırmalı Bir İnceleme” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- ÖZTÜRK, S., *Gelenekten Geleceğe 15-16 Haziran* (Sorum Yayınları, İstanbul, 1996).
- PALMER, A., *Son Üç Yüz Yıl Osmanlı İmparatorluğu (Bir Çöküşün Tarihi)* çev.: B. Çorakçı (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2003).
- PAMİRTAN, Ş., *Demokrat Türkiye ve Menderes İktidarı* (Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul, 1954).
- PARLA, T., *Türkiye’de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları/Cilt-3 (Kemalist Tek-Parti İdeolojisi ve CHP’nin Altı Ok’u)* (Deniz Yayınları, İstanbul, 2008).
- PAYASLIOĞLU, A., *Siyasi Partiler* (Ankara Üniversitesi SBF Yayınları, Ankara, 1952).
- PEKER, B., “İsmet İnönü’nün Başbakanlık Dönemi (1931-1937)” (İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Malatya, 2005).
- PEKER, R., *İnkılâp Dersleri* (İletişim Yayınları, İstanbul, 1984).
- PEKTAŞ, Ş., *Menderes’li Yıllar: Demokrat Parti Döneminde İşçi Hareketleri* (Fırat Yayınları, İstanbul, 2012).
- PERİNÇEK, D., *Anayasa ve Partiler Rejimi* (Kaynak Yayınları, İstanbul, 1985).
- PERİNÇEK, D., *Çiller Özel Örgütü, TBMM Susurluk Komisyonuna sunulan Dosya ve Belgeler* (Kaynak Yayınları, İstanbul, 1996).
- POLAT, Ö., “37. Cumhuriyet Hükümeti’nin (CHP-MSP Koalisyonu) Dış Politikası (26 Ocak-17 Kasım 1974)” (Marmara Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2009).
- POLE, S. L., *Story of Turkey* (T. Fisher Unwin, London, 1893).
- Prime Minister Bülent Ecevit: Foreign Policy* (Başbakanlık Basın Yayın, Ankara, 1979).
- QUATAERT, D., *Osmanlı İmparatorluğu 1700-1922* çev.: A. Berktaş (İletişim Yayınları, İstanbul, 2004).
- RABASA, A. ve LARABEE, F.S., *The Rise of Political Islam in Turkey* (RAND, Santa Monica, 2008).
- RAMSAUR, E. E., *Jön Türkler ve 1908 İhtilali*, çev.: N. Ülken (Sander Yayınları, İstanbul, 1972).
- REEL, A.H., *Atatürk’e Ait Hatıralar* (Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1949).
- Refah Partisi Kapatma Davası, İddianame, Esas Hakkında Görüş, Savunma, Gerekçeli Karar* (der.) (Kaynak Yayınları, İstanbul, 1998).
- ROCALLTA, P., *Angora e Kemal Pascia* (Anonima Romana Editorale, Roma, 1932).
- RUBIN, B., ve HEPER, M., *Political Parties in Turkey* (Portland, London, 2002).
- SAFA, P., *Türk İnkılâbına Bakışlar* (Ötüken Yayınları, İstanbul, 1993).
- SAĞLAMER, K., *Ecevit Olayı, Bir Başbakan’ın Doğuşu* (Belge Yayınları, İstanbul, 1974).
- SAK, T., “**Çağdaş Bir Lider Olarak Atatürk**” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1995).
- SALMAN, T., *TİP (Türkiye İşçi Partisi) Parlamentoda 1963-1966* (Tüstav İktisadi İşletmesi, İstanbul, 2004).
- SANAL, T., *Menderes Hükümetleri* (Sim Matbaacılık, Ankara, 2003).
- SANAL, T., *Türkiye Cumhuriyeti ve 50. Hükümeti, Cumhurbaşkanları, Başbakanlar, Bakanlar, Kabineler* (Sim Matbaacılık, Ankara, 1995).
- SANDER, O., *Türkiye’nin Dış Politikası* (İmge Kitabevi, Ankara, 2000).
- SANDIKÇI, P.S., “Türkiye’de Askeri İhtilallerin Türk Siyasetine Yansımaları” (Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Gebze, 2006).
- SANGÜL, N., “27 Mayıs ve Talat Aydemir’in Darbe Girişimleri (22 Şubat 1962 ve 21 Mayıs 1963)” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2001).
- SARGIN, N. (der.), *BEHİCE BORAN: Yazılar-Konuşmalar-Söyleşiler-Savunmalar (3 Cilt)* (Tüstav İktisadi İşletmesi, İstanbul, 2010).
- SARI, A.Ş., “Milliyetçi Hareket Partisi’nin Halkla İlişkiler Faaliyetleri ve İletişim Stratejileri” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2010).
- SARIGÖLLÜ, K., *Atatürk İlkeleri* (Eko Matbaası, İstanbul, 1972).
- SAROL, M., *Bilinmeyen Menderes (2 Cilt)* (Kervan Yayınları, İstanbul, 1983).
- SAYARI, S. ve ESMER, Y., *Politics, Parties and Elections in Turkey* (Lynne Rienner Pub., Boulder, 2002).
- SCOTT Mainwaring, P. (1999). *Rethinking Party Systems in the Third Wave of Democratization: The Case of Brazil*, Stanford: Stanford University Press.
- SCOTT Mainwaring, P. (2003). “Party Objectives in Contexts of Authoritarianism or Fragile Democracy: A Dual Game” *Christian Democracy in Latin America: Electoral Competition and Regime Conflicts*. (s. 3-33). Stanford: Stanford University Press.
- SCOTT Mainwaring, P. ve R. TİMOTHY (1995). *Building Democratic Institutions* Stanford: Stanford University Press.

- SEDES, H., *1875-1878 Osmanlı Ordusu Savaşları- 1875-1876 Bosna-Hersek ve Bulgaristan İhtilalleri ve Siyasi Olaylar* (Çituri Biraderler Basımevi, İstanbul, 1946).
- SENCER M. (1974), *Türkiye’de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri* İstanbul: May Yayınları.
- SENCER, M., *Türkiye’de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri* (May Yayınları, İstanbul, 1974).
- SERÇE, U., “Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş Döneminde Azınlık Politikaları” (Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2008).
- SERTOĞLU, Mithat. (1969) Mütareke Devrinde Saltanat Şurası ve Milli Şura Hazırlıkları (Gizli Belgeler), *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, (22), 28-40.
- SERTOĞLU, Mithat. (1969) Mütareke Devrinde Saltanat Şurası ve Milli Şura Hazırlıkları (Gizli Belgeler) II, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, (23), 49-58.
- SEVER, A., *Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı ve Orta Doğu (1945-1958)* (Boyut Yayıncılık, İstanbul, 1997).
- SEVÜK, İ.H., *Atatürk İçin Ölümünden Sonra Hatıralar ve Hayattayken Yazılanlar* (Güneş Matbaası, İstanbul, 1939).
- SEZAL, İ. ve DAĞI, İ. (ed.), *Kim Bu Özal?-Siyaset, İktisat, Zihniyet* (Boyut Kitapları, İstanbul, 2001).
- SEZER, Y., “Demokrat Partinin İlk İktidar Yıllarında Balkan Politikası” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2006).
- SHERILL, C.H., *Gazi Mustafa Kemal*, çev.: A. Ilgaz (Kervan Kitabevi, İstanbul, 1973).
- SHERILL, C.H., *Years’s Embassy to Mustafa Kemal* (Sons, New York, 1934).
- Siyasi Parti Programlarında Sağlık ve Sosyal Güvenlik* (Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, 2007).
- SOKO, Z.Ş., *Atatürk: Büyük Şefin Hususi Askeri Siyasi Hayatı* (Ülkü Basımevi, İstanbul, 1938).
- SOM, C., *Parazitli Demokrasi-Demokrat Parti’nin Radyo Davası* (Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2008).
- SOYAK, H.R., *Atatürk’ten Hatıralar* (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1973).
- SÖNMEZ, N., “Atatürk Devri Hükümetleri (1919-27 Ekim 1923)” (Ankara Üniversitesi Türk İnkılapları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1986).
- SREINHAUS, K., *Atatürk Devrimi Kronolojisi*, çev.: M. Akkaş (Hilal Basımevi, İstanbul, 1973).
- SUNGUN, E., “Atatürk ve Halkçılık” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1988).
- SÜLKER, K., *Türkiye’yi Sarsan İki Uzun Gün* (Verso Yayınları, Ankara, 1987).
- SÜTER, Ş., *Beyaz Elbiseli Kadın* (Fast Yayıncılık, İstanbul, 2002).
- ŞAPOLYO, E.B., *Kemâl Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi* (Berkalp Kitabevi, Ankara, 1944).
- ŞEHİSUAROĞLU, H.Y., *Tarihçi Gözüyle Atatürk* (Varlık Yayınları, İstanbul, 1959).
- ŞEKER, T., “Demokrat Parti Dönemi Din Politikaları (1946-1954)” (Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kütahya, 2006).
- ŞEN, E., *Yassıada’nın Karakteri* (Zaman Kitap, İstanbul, 2011).
- ŞEN, S., *Refah Partisi’nin Teori ve Pratiği, Refah Partisi, Adil Düzen ve Kapitalizm* (Sarmal Yayınevi, İstanbul, 1995).
- ŞENER, M., *Türkiye’de Üç Tarz-ı Siyaset: Yön, MDD ve TİP* (Yordam Kitap, İstanbul, 2010).
- ŞEYHANLIOĞLU, H., “Demokrat Parti ve Siyasal Muhafazakarlık” (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Isparta, 2009).
- ŞEYHANLIOĞLU, H., *Türk Muhafazakarlığının Siyasallaşması ve Demokrat Parti* (Kadim Yayınları, Ankara, 2011).
- ŞİMŞEK, D., “Süleyman Sami Demirel’in Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2012).
- ŞİMŞEK, H., “Atatürk ve Basın” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1987).
- ŞİMŞİR, B. N., *İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938)* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1973).
- ŞUR, Ş., “Atatürk İlkeleri ve Demokrat Parti İktidarı” (Ankara Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2008).
- TAKIM, A., *Demokrat Parti Ekonomisi* (Detay Yayıncılık, Ankara, 2011).
- TAMÇELİK, S. (2000). Osmanlı Devletinde Anayasalı Yönetim Faaliyetleri ve Mithat Paşa’nın Anayasa Taslağı. *Erdem*, 12 (36) , 1007-1032.
- TAN, T.T., *Atatürk* (Kanaat Kitabevi, İstanbul, 1939).
- TANÖR, B., *Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Türk Anayasası* (Öncü Kitabevi, İstanbul, 1969).
- TANÖR, B., (1985), “Anayasal Gelişmelere Toplu Bir Bakış”, *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları İstanbul, c 1, s. 10-26.
- TANÖR, B., *İki Anayasa (1961-1982)* (Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1994).
- TANÖR, B., *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri (1789-1980)* (Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2014).
- TANSEL, Ö., “Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Politikası” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2010).
- TANSEL, S., *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı (1919-1922)* (Türkiye Vakıflar Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1965).
- TAŞÇIOĞLU, R., “Seçim Kampanyalarındaki Dönüşüm: ‘Amerikanlaşma’ Bağlamında 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde Genç Parti Seçim Kampanyası” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2007).
- TAŞDEMİR, G.T., “27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi” (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1996).

**CUMHURİYET DÖNEMİ
PARTİLER, SEÇİMLER, BEYANNAMELER (1923-1980)**

- TAŞYÜREK, M., “22 Temmuz 2007 Milletvekili Genel Seçimleri Öncesi Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Siyasal İletişim Stratejileri” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2009).
- TEKEREK, M., “12 Eylül Askeri Müdahalesi ve Ekonomi Politikaları” (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2012).
- TEKGÜÇ, H.R., *Anadolu Türklerinin Millî İdeolojisi Kemalizm* (Yelken Yayınevi, İstanbul, 1971).
- TEKİL, F., *Türk Demokrasisi İçinde Süleyman Demirel* (Göktürk, İstanbul, 1976).
- TEPEDENLIOĞLU, N.N., *Bilinmeyen Taraflarıyla Atatürk* (Güler Yayınları, İstanbul, 1959).
- TERZİOĞLU, M.S.A., *İnsancıl Atatürk* (Ak Kitabevi, İstanbul, 1964).
- TEYFİK, E., *Yeni Osmanlılar Tarihi* (Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1973).
- TEZER, Ş., *Atatürk’ün Hatıra Defteri* (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1972).
- TEZİÇ, E., *100 Soruda Siyasi Partiler* (Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1976).
- TİKVEŞ, Özkan. (1977). Anayasada Onbeş Yıllık Dönemde (1961-1976) Yapılan Değişiklikler ve Ekler. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 34 (1), 19-60.
- TİMUR, T., *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş* (İletişim Yayınları, İstanbul, 1991).
- TİRYAKİ, S., “Turgut Özal Döneminde Türk Dış Politikası, Avrupa Topluluğu ile İlişkiler” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2003).
- TOKATLI, O., *Kırmızı Plakalar, Türkiye’nin Özal’lı Yılları* (Doğan Kitapçılık, İstanbul, 1999).
- TOKER, M., *Demokrasimizin İsmet Paşa’lı Yılları 1944-1973 - DP’nin Altın Yılları 1950-1954* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990).
- TOKER, M., *Demokrasimizin İsmet Paşa’lı Yılları 1944-1973/ Demokrasiden Darbeye 1957-1960* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991).
- TOKER, M., *Demokrasimizin İsmet Paşa’lı Yılları 1944-1973/ DP Yokuş Aşağı 1954-1957* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991).
- TOKER, M., *Tek Partiden Çok Partiye* (Milliyet Yayınları, İstanbul, 1970).
- TONAK, E.A. ve SCHICK, I.C., *Geçiş Sürecinde Türkiye* (Belge Yayınları, İstanbul, 2006).
- TOP, M.A., “1983-2002 Arası T.B.M.M. Milletvekillerinin Sosyal Yapıdaki Konumları” (Sosyo-Demografik Özellikleri) (Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Muğla, 2003).
- TOPBAŞ, H., “Seçmenlerin Motive Edilmesinde Siyasal Afişlerin Rolü: 1999 Genel ve Yerel Seçimlerinde CHP ve MHP’nin Kullanmış Oldukları Siyasal Afişler Örneği” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2003).
- TOPÇUOĞLU, L.S., “The Conservative-Democratic” Identity of the Justice and Development Party in the Turkish Center-Right Tradition” (ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- TORCU, L., “Demokrat Parti’yi 27 Mayıs’a Götüren Nedenler” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 1994).
- TOROS, E., *Türkiye’de Siyasi Liderlik, Dönemler, Özellikler ve Karşılaştırmalar; Menderes, Demirel, Özal ve Erdoğan Örnekleri* (Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2011).
- TORUN, E., “Atatürk Dönemi Tek Parti” (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1996).
- TÖKİN, H.F., *Türk Tarihinde Siyasi Partiler ve Siyasi Düşüncenin Gelişmesi* (Elif Yayınları, İstanbul, 1965).
- TUNA, E., “Türkiye İktisadi Kalkınma Sürecinde Girişimci Örneği: Nuri Demirağ” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2010).
- TUNAYA, T.Z., *Türkiye’de Siyasi Partiler (1859-1952)* (Doğan Kardeş Yayınları, İstanbul, 1952).
- TUNAYA, T.Z., *Türkiye’nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri* (Yedigün Matbaası, İstanbul, 1960).
- TUNAYA T.Z., *Siyasal Müesseseler ve Anayasa Hukuku*, (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1975).
- TUNAYA, T.Z., (1985), “1876 Kanun-ı Esasîsi ve Türkiye’de Anayasa Geleneği”, *Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları İstanbul, c 1, s. 27-39.
- TUNAYA, T.Z., *Türkiye’de Siyasal Partiler Cilt I İkinci Meşrutiyet Dönemi* (Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1988).
- TUNAYA, T.Z., *Türkiye’de Siyasal Partiler (1859-1952)* (Arba Yayınları, İstanbul, 1995).
- TUNAYA, T.Z., *Türkiye’de Siyasal Partiler Cilt-I (İkinci Meşrutiyet Dönemi/1908-1918)* (İletişim Yayınları, İstanbul, 1999a).
- TUNAYA, T.Z., *Türkiye’de Siyasal Partiler Cilt-II (Mütareke Dönemi)* (İletişim Yayınları, İstanbul, 1999b).
- TUNAYA, T.Z., *Türkiye’de Siyasal Gelişmeler (1876-1938)* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2009).
- TUNAYA, T.Z., *Türkiye’de Siyasal Partiler, Cilt-3 (İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi)* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2015).
- TUNÇ, A., *Maraş Kıyımı* (Belge Yayınları, İstanbul, 2011).
- TUNÇAY, M., *T.C. ’nde Tek Parti Yönetimi’nin Kurulması (1923-1931)* (Cem Yayınevi, İstanbul, 1989).
- TUNÇAY, M., *Türkiye’de Sol Akımlar (1908-1925)* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1967).
- TUNÇAY, M., *Türkiye’de Sol Akımlar (1925-1936)* (BDS Yayınları, İstanbul, 1992).
- TUNÇKANAT, H., *27 Mayıs Devrimi Diktadan Demokrasiye* (Çağdaş Yayınları, İstanbul, 1996).
- TURAL, M.A., “Atatürk Devrinde Celâl Bayar (1923-1938)” (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 1987).
- TURAM, B., *Between Islam and the State: The Politics of Engagement* (Stanford University Press, Stanford, 2007).
- TURAN, İ., *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış* (Der Yayınları, İstanbul, 1986).
- TURGUT, S., *Ben Nuri Demirağ* (Ajans 2023, İstanbul, 2012).

- TURHAN, M., *Atatürk İlkleri ve Kalkınma* (Şehir Matbaası, İstanbul, 1965).
- TURHAN, M. (1991). Meclis Hükümeti (Konvansiyon Kuramı). *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 46(1), 453-463.
- TURHAN, N., *İhtilalin Süvarisi* (Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2004).
- TUZCU, G.F., “Terakki Perver Cumhuriyet Fırkası” (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Antalya, 2006).
- TÜMTÜRK, Y., *Yeni Türkiye'nin Mimarı, Turgut Özal* (Turgut Özal Düşünce ve Hamle Derneği, Ankara, 2008).
- TÜNAY, B., *Menderes Devri Anıları-Gördüklerim Bildiklerim Duyduklarım* (Nilüfer Matbaası, İstanbul, 1994).
- TÜRK, T.C., “Parti İçi Demokrasi; CHP, MHP ve AK Parti” (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Antalya, 2009).
- TÜRK, Y., “1951-1955 Dönemi Türk Basınında Laiklik Karşıtı Hareketler ve Tepkileri İnkılabı” (İstanbul Üniversitesi Atatürk İlke ve İnkılapları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2001).
- TÜRKEŞ, A., *Millî Doktrin Dokuz Işık* (Bilge Oğuz, İstanbul, 2010).
- TÜRKEŞ, A., *Türkiye'nin Meseleleri* (Kutluğ Yayıncılık, İstanbul, 1977).
- TÜRKELİ, A. F., *Görüp İştiklerim* (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1984).
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2003) *Günümüze Milletvekili Seçimleri 1923-2002*, Ankara: TÜİK Yayınları
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (2012) *Milletvekili Genel Seçimleri 1923 - 2011*, Ankara: TÜİK Yayınları
- TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ, *Türkiye Köylü Partisi 4. Yıldönümü Beyannamesi* (Parti Yayınları, İstanbul, 1956).
- TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ, *Türkiye Köylü Partisi, Gaye-Prensip-Program-Tüzük* (Parti Yayınları, İstanbul, 1953).
- TÜTÜNCÜ, G.E., *CHP: 1965-1980* (Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya, 2006).
- UÇAR, M., “Türkiye’de Çok-Partili Rejime Geçişin Sosyo-ekonomik Dinamikleri ve Demokrat Parti” (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 1994).
- UÇAR, S., *Savunan Adam* (Keşif Yayınları, Ankara, 2011).
- UĞUR, F. (haz.), *Özlenen Demokrat Turgut Özal* (Zaman Kitap, İstanbul, 2012).
- ULAY, S., *General Sıtkı Ulay'ın Hatıraları-27 Mayıs 1960 Harbiye Silah Başına!* (Kitapçılık Ticaret Yayınları, İstanbul, 1968).
- ULUĞKAY, S.R., “Türkiye’de Siyasal Afişin Gelişimi 1990-2000 Yılları Arası Örnek İki Parti (ANAP-CHP) Seçim Afişlerinin İncelenmesi” (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Isparta, 2006).
- USLUATA, A. ve MARTIN, M., *Political Cartoons of Feminine Power, A Comparative Study of Canada and Turkey* (Yeditepe University Publication, İstanbul, 2001).
- UYAR, H., “Türkiye’de Tek Parti Döneminde İktidar ve Muhalefet (1923-1950)” (Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, İzmir, 1998).
- UYGAR, İ., *Anılarda Atatürk* (Renk Yayınevi, İstanbul, 1973).
- UZUN, E., “Demokrasi Retoriği: 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın Konuşmalarında Demokrasi” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2008).
- ÜLGENAY, A.H., *Türkiye Cumhuriyeti’nde Kurulan Siyasi Partiler: Kurucular ve Amblesler (1923-1960)* (ATAM, Ankara, 2011).
- ÜLKEN, H.Z., *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi* (Ülken Yayınları, İstanbul, 1979).
- ÜLKER, N.S., “Türk Basınında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (*Son Telgraf, Tevhid-i Efkâr, Tanin, Cumhuriyet, Hâkimiyet-i Milliye*)” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2012).
- ÜLKÜ, F., *Ecevit ve İstifa Olayı, Üçüncü Adam* (Başak Kitabevi, İstanbul, 1974).
- ÜNAYDIN, R.E., *Atatürk ve Millî Tesevüt* (Anıl Matbaası, İstanbul, 1954).
- ÜNLÜ, B., *Bir Siyasal Düşünür Olarak Mehmet Ali Aybar* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2002).
- ÜNSAL, A., *Umıttan Yalnızlığa Türkiye İşçi Partisi (1961-1971)* (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2002).
- ÜNSAL, E., *Ecevit'ten Ecevit'e* (İnkılap Kitabevi, İstanbul, [t.y.]).
- ÜNSALDI, L., *Türkiye’de Asker ve Siyaset* (Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008).
- ÜST, İ., “Yeni Bir İletişimsel Cemaat Yaratma Projesi Olarak CHP Milliyetçiliği” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2002).
- ÜSTÜN, E.F., *Atatürk: Kişiliği, Ülkücüğü, Gençliğe Güveni* (Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1963).
- ÜZEN, İ., “27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesi ve Demokrasi Eğitimi” (Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale, 1998).
- VAİDİS, T.A., *Kemâl Atatürk-Yeni Türkiye'nin Kurucusu*, çev.: A. Ançın (Kitapçılık Ticaret Yayınları, İstanbul, 1967).
- VURAL, M., *CHP Nasıl Yeni CHP Oldu?* (Köstebek Kitap, İstanbul, 2012).
- VURAL, H.S. (2019). Sultan II. Abdülhamid'in Culusu, *Pesa International Journal of Studies* 5(2), 124-133.
- YAĞCI, A., “Packaging Neoliberalism: Neopopulism and the Case of the Justice and Development Party” (Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2009).
- YALANIZ, Y., “Millî Görüş Partileri'nin Eğitim ve Kültür Programları” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2011).
- YALÇIN, S., *Hangi Erbakan* (Su Yayınevi, İstanbul, 2011).
- YALDIZ, S., “Tek Parti Döneminde 1923-1938 Yılları Arasında CHP İçindeki Hizipleşmeler” (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 1989).
- YANARDAĞ, M., *Türk Siyasal Yaşamında Kadro Hareketi* (Siyah Beyaz Yayınları, İstanbul, 2008).

- YARAMAN, A., *Biyografi 2: Behice Boran*, (Bağlam Yayınları, İstanbul, 2002).
- YAŞAR, B., “Demokrat Parti’de Parti İçi Demokrasi (1946-1960)” (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2010).
- YAŞAR, M., *Paşalar Politikası* (Tekin Yayınları, İstanbul, 1990).
- YAVUZ, E.A., *Demirel Herkesi Güldürdü-Son İmparatorun Yol Hikayeleri* (Birey Yayıncılık, İstanbul, 2001).
- YAVUZ, M.H. (der.), *Ak Parti: Toplumsal Dönüşümün Yeni Aktörleri* (Kitap Yayınevi, İstanbul, 2010).
- YAVUZ, M.H., *Erbakan’dan Erdoğan’a Laiklik, Demokrasi, Kürt Sorunu ve İslam* (Kitap Yayınevi, İstanbul, 2011).
- YAVUZ, M.H., *Secularism and Muslim Democracy in Turkey* (Cambridge University Press, Cambridge, 2009).
- YAVUZ, M.H., *The Emergence of a New Turkey: Democracy and the AK Parti* (University of Utah Press, Salt Lake City, 2006).
- YAVUZ, T., *Tansu Çiller’in ABD Macerası* (Ümit Yayıncılık, Ankara, 1999).
- YAVUZALP, E., *Menderes’le Anılar* (Bilgi Yayınevi, Ankara, 1991).
- YAZMAN, A.T., *Atatürk’le Beraber Devrimler; Olaylar, Anılar 1922-1938* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1969).
- YEŞİL, A., *Türkiye Cumhuriyeti’nde İlk Teşkilatlı Muhâlefet Hareketi: Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası* (Cedit Neşriyat, Ankara, 2002).
- YETKİN, B., *Popülizm ve Özal-Erdoğan* (Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, Antalya, 2010).
- YETKİN, Ç., *Atatürk’ün Başarısız Demokrasi Devrimi-Serbest Cumhuriyet Fırkası* (Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, 1997).
- YETKİN, Ç., *Türkiye’de Askeri Darbeler ve Amerika* (Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları, İstanbul, 2010).
- YETKİN, Ç., *Türkiye’de Tek Parti Yönetimi (1930-1945)* (Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1983).
- YILDIRIM, A., *FKF Dev-Genç Tarihi* (Doruk Yayınları, Ankara, 2008).
- YILDIRIM, E., *Türkiye’de Siyaset Süreci ve Profesyonel Siyasette Benliğin Kurulması: SHP Örneği* (Ark Yayınevi, Ankara, 1995).
- YILDIZ, A. (Haz.) (2012), *Karşılaştırmalı Anayasa Çalışmaları*, Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Hizmetleri Başkanlığı, Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları.
- YILDIZ, C., “The Influence of the Economic Interest Groups in Turkish Foreign Policy during the JDP Government Period (2002-2011): The Cases of TUSİAD and MÜSİAD” (Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2011).
- YILMAZ, A., “Siyaset ve Kadın Kimliği, Leyla Zana” (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- YILMAZ, E., “Demokrat Parti Döneminde Milliyetçilik” (Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İstanbul, 2008).
- YILMAZ, E., “DP’nin İktidara Geliş Süreci (1945-1950)” (Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Sakarya, 2006).
- YILMAZ, L., “Siyasal Kültür-Kriz Etkileşimi Çerçevesinde Türk Siyasal Kültürünün Kriz Alanları” (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2003).
- YILMAZ, M., “İlmli İslam ve Muhafazakâr Demokrasi (AK Parti Örneği)” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2007).
- YILMAZ, M., “Tek Parti Döneminde Müstakil Mebuslar ve CHP Müstakil Grubu (1931-1946)” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, Ankara, 2002).
- YILMAZ, Z., “Siyasi Açidan I. ve II. Menderes Hükümetleri” (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2007).
- YILMAZOĞLU, A., *Tarihi Adam: Atatürk* (Milliyetçi Yayınları, İstanbul, 1969).
- YORGANCILAR, S., “1965 Sonrası İslamcı Bir Öğrenci Hareketi Olarak Millî Türk Talebe Birliği” (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2006).
- YORGANCILAR, S., *Millî Görüş (1969-1980)* (Pınar Yayınları, İstanbul, 2012).
- YÜCE, C., “Demokrat Partinin Eğitim Politikası ve Cumhuriyet Halk Partisinin Muhâlefeti” (Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Afyon, 2008).
- YÜCEL, M.S., *Demokrat Parti* (Ülke Kitapları, İstanbul, 2001).
- YÜCEL, Ö., “Türkiye’de Kadın Siyaset İlişkisi: CHP Örneği” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2003).
- YÜKSEL, E., *Devlet, Demokrasi, Oligarşi, Teokrasi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş’ın Refah Partisi’nin Kapatılması Davası için Hazırladığı Mütalaa Taslağına Cevap* (Ozan Yayıncılık, İstanbul, 1997).
- YÜKSELER, Z., “2007 Seçim Sonuçlarının Sosyo-ekonomik Göstergeler Işığında Değerlendirilmesi” (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, İzmir, 2007).
- ZABUN, A.H., “Siyasi Partilerin Halkla İlişkiler Uygulamaları: AK Parti-CHP Karşılaştırmalı Örneği” (Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş, 2009).
- ZELYUT, R., *Muaviye’den Erbakan’a Din ve Siyaset* (Yön Yayıncılık, İstanbul, 1996).
- ZORLU, M., “TKP’den TİP’e Sol Kemalizm: MDD Örneği” (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış yüksek lisans tezi, Ankara, 2006).
- ZÜRCHER, E.J., *Modernleşen Türkiye’nin Gelişimi* (İletişim Yayınları, İstanbul, 2010).

1946

Seçimleri

TBMM'nin 8. *Dönem* milletvekillerini gerçekleştirmek amacıyla yapılan 21 Temmuz 1946 Milletvekili Genel Seçimleri, çok partili dönemin ilk genel seçimidir. Seçimlere *Cumhuriyet Halk Partisi*, *Demokrat Parti*, *Millî Kalkınma Partisi*, *Liberal Demokrat Parti*, *Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi* ve *Yalnız Vatan İçin Partisi* olmak üzere altı siyasî parti katılmış ancak seçim yarışı CHP ve DP arasında geçmiştir. Nitekim TBMM'ye de yalnızca bu iki parti girmiştir. Bu seçimlerde, “seçim beyannamesi”¹ niteliği taşıyan tek metin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, 18 Temmuz 1946'da Ulus gazetesinde yayımlanan, 17 Temmuz 1946 tarihli beyannamesidir.

¹ Beyannamelerin dilinde herhangi bir sadeleştirmeye gidilmemiş; döneminin dili, dilbilgisi ve imla kurallarıyla yazılmış olan bu metinlerin orijinallikleri olduğu gibi çalışmaya aktarılmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi

Milletvekili seçimi münasebetiyle
Cumhuriyet Halk Partisi Genelbaşkanı
İSMET İNÖNÜ'NÜN
Beyannamesi
17 Temmuz 1946
– ULUS –

— Kadın ve erkek vatandaşlarım!

Birkaç güne kadar milletvekillerini seçmek, aziz vatanımızı idare edecekleri tayin etmek için kesin kararınızı vereceksiniz. Türlü tenkidlerin ortaya döküldüğü bu zamanda, hoşla gitmiyecek olayların üstüne kendimi çıkararak, sevinç duygularıyla seçimi bekliyorum. Yeni seçimin, bütün vatandaşların iştiraki ile tek dereceli olarak yapılması, milletimiz için büyük muvaffakiyettir. Bu merhale, bizim aziz dileğimizdi. Bu, bizim, uzun senelerdenberi sebat ile üzerinde yürüdüğümüz bir programın neticesidir. 1938 sonbaharında Cumhurbaşkanı oldum. 1939 ilkbaharında, Çekoslovakya ve Arnavutluk işgale uğradı. Bu suretle başlayan ikinci cihan buhranı bitmeden, 1945 ilkbaharında silâhların bırakılmasıyla beraber, memlekette demokrasinin bütün icaplarının gerçekleştirileceğini ilân ettik. Harp esnasında, gerek Parti konuşmalarında, gerek Meclis kürsüsünde geniş tartışmalarla, memleketin, nazik zamanlarda bile açık konuşmaya dayanmasına çalıştık. Şimdi. 1946 da, tek dereceli seçim yapıyoruz ve Parti tartışmaları içinde, memleketin kaderini düşünerek, kendi sorumlunu bilerek vatandaşın kararın vermesini istiyoruz. Türk halk idaresinde bu yeni ve ileri merhalenin açılması, hepimizi sevindirecek bir terakki sayılsa yeri vardır.

Vatandaşlar!

Şimdi, şahsıma ve Başkanı olduğum Cumhuriyet Halk Partisine karşı olan tenkidleri tahlil etmek isterim.

Görüyorum ki, bana karşı ileri sürülen başlıca kusur, Cumhurbaşkanı iken Parti Başkanlığını muhafaza etmemdir. Ben, bu meseleyi, Parti Kurultayında apaçık inceledim. Bu, bir anayasa meselesidir.

Bizim anayasamız, Devlette bütün kudretleri Büyük Mecliste toplamıştır. Devlet başı olan Cumhurbaşkanı'nın, memleket idaresinde yüksek mefaath ve muvazene icabettirdiği zaman, kullanabileceği hiç bir kudreti yoktur. Yalnız, Cumhurbaşkanı, tabiatıyla, çokluk partisinin lideri olacağı tasavvur edildiği için, bu sıfatla mânevi nüfuzu, muvazene ve ahengi muhafaza edebileceği düşünülmüştür. Cumhurbaşkanı'nın parti başkanı olmasına kanunca bir mâni yoktur. Cumhurbaşkanı'nın sorumsuzluğu, onun, Meclis çalışmalarında vazifesini yapması için kayıtsız olması demek değildir. Bir partinin memleket içinde sorumlu hareketleri olursa, kanun karşısında buna cevap verecek adamlar da vardır. Nihayet, Cumhurbaşkanı, sorumsuz vaziyetini kötüye kullanmak isterse, bunun hesabını soracak Meclis hazırdır.

Hulâsa, bizim anayasamıza göre, devlet başının bir vazife ifa edebilmesi, onun, Mecliste bir çokluğa dayanmasına bağlıdır ve böyle olunca, partisiyle seçime gittiği vakit, onu kazanmağa çalışması, her vatandaş gibi onun da tabii haklarından.

Bütün bu mülâhazalarla beraber, bir adamın, Cumhurbaşkanı olunca, siyasî partilerle ilgisini kesmesi, müdafaa olunabilir bir tezdır. Bu tezi tutmak için, onun icabı olan tedbirleri beraber düşünmek lâzımdır. Cumhurbaşkanı, milletvekillerinden ayrı ve başka bir seçimle gelmeli, Hükümete ve Büyük Meclise karşı, tayin edilmemiş bazı selâhiyetleri olmalıdır. Benim, Parti Başkanı kalma- maklığımı isteyenler, eğer böyle bir anayasa dâvası ortaya atmış olsalar, hukukça anlaşılır bir tez tutmuş olurlar.

Bir partinin liderini değil, içinden birini veya bir partinin yardımıyla seçilen müstakil şeklin- de bir milletvekilini Cumhurbaşkanlığına getirmek, devlet başını, Büyük Meclis karşısında ettiği yeminden başka bir tesire bağlamak demektir. Türkiye’de, devlet başını, kanunî veya mânevi hiçbir nüfuzu olmaksızın, bir siyasî partinin tesiri altında bulunduran tertip, çok mahzurlu neticeler verir. Zaman bunu gösterecektir. Açık bir surette bellidir ki, dâva, doğrudan doğruya benim Devlet başın- da kalıp kalmamaklığım meselesidir. Böyle bir meseleyi, seçim zamanında vatandaşlarımızın apaçık konuşmaları, tabii haklarıdır. Her seçim devrinde, vatandaşlar oylarını verirken, Cumhurbaşkanlı- ğına kimi getireceklerini de düşünmeğe mecburdurlar. Onun için, seçimde benim şahsım üzerinde- ki konuşmalardan, kırılmak veya örselenmek hiç hatırıma gelmiyor. Karşımda bulunanlara yakış- tıramadığım, hem beni ister görünmek, hem başkanı olduğum Partinin kazanmamasını istemektir. Partim, seçimi kaybettiği vakit, veyahut Partim çokluğu kazanıp da ben milletvekili seçilmediğim zaman, Cumhurbaşkanlığından çekilmemin tabii bir şey olduğunu bütün vatandaşlarımızın bilmesi lâzımdır. Bu sözlerimle, benden kurtulmak isteyen vatandaşlarıma, açık yolu göstermiş oluyorum. Birçok yerlerde yapılan propagandalar gibi “İnönü başımızda kalacak ve Halk Partisi çekilecek!” telkinlerinin aldatıcı şekli meydandadır.

Cumhuriyet Halk Partisine karşı yapılan tenkidler, onun hükümetlerinin programlarına ve ba- şarılarına karşı yönelmektedir. Köylerde yapılan ilkokulların, vatandaşlara verdiği zahmet ve yükler, seçim propagandasının bir konusu olduğunu işitiyorum.

Biz, bu mesele ile yirmi senedenberi uğraşıyoruz ve şimdi üzerinde yürüdüğümüz usul, üçün- cü teşebbüste bulduğumuz yoldur. Büyük millet kütlesini, kadın ve erkek, hiç olmazsa ilk öğretime kavuşturmadan, köylünün kalkınmasını ve memleketin ilerlemesini temin edemeyeceğimize ina- nıyoruz. On sene içinde köylerde ilk öğretim dâvasını halletmek imkân yoluna girmiştir. Bu yolda yürürken, köylümüzün kaşılıyamayacağı zorluklarda ona yardım etmek, onun yükünü hafifletip kolaylaştırmak vazifemizdir. Herhalde, zorluk çekilen yerlerde köylü vatandaşlarımızın okul yapıla- rını temin edecek çareleri, yerine ve güçlüğüne göre, devamlı olarak gözönünde bulundu- racağız. Köy okulu meselesinin, vatandaşlarda, çaresiz bir ıstırap konusu olmasının ihtimali yoktur. Eğer biz, millet dâvalarında doğru ve ciddi olmayı ihmâl etmek istidadında olsaydık, bu meselenin seçimde bize karşı bir propaganda konusu olmasına meydan vermeyi bilirdir.

Senede 120 milyon lira tutan Toprak Mahsulleri Vergisini büsbütün kaldıracak yerde, 40 mil- yonunu alakoyarak, köy okullarına karşılık tutabilirdik. Bunu yapmadık. Bu usul, âşarın daha az nisbette de olsa devam etmesi demektir. Asırlar süren âşar veya mahsul vergisi, köylünün ekonomik ve sosyal hayatının gelişmesine esaslı olarak mâni olmuştur; ve bugün 30 milyon değerinde tahmin olunan senelik okul yapılarını, köylü yardımı usulü olmaksızın 50 milyon liraya bile çıkaramayız. Yahut, senede iki bin okul yapmaya çalışacak yerde, iki yüz okul yaparak, on senede bitireceğimiz işi yüz sene sürüklemeliyiz. Hulâsa, bulunan usulün ihtiyacımıza uygun olduğunu sanıyoruz. Yer yer güçlükler için, köylümüze, cinsine göre yardımları, devamlı olarak takibedeceğiz. Bu suretle müspet neticeyi elde edeceğimize inanıyoruz.

Köylerde ilk öğretim dâvasından vazgeçemeyiz. Bu dâvayı geciktirip sürüklendiremeyiz. Köylünün meslek bilgisinde, sanat hayatında ve ordu hizmetinde veriminin hiç olmazsa iki misli artması, ilk öğretime bağlıdır.

Toprak Kanunu, bugün, bize karşı olan muhalefetin başlıca sebeplerindendir. Esasen gerek geniş, gerek dar topraklı bölgelerde arazi kamulaştırılırken, sahibine yeter miktarda arazi bırakılacağı gibi, mahallî imkân ve şartlara göre gerekli tesisleri ve donatımı bulunan arazi de kanunca gözönünde tutulmuştur. Bununla beraber vatandaşları, çiftliklerinde ortakçı ve yarıcı olarak çalıştırılan bazı politikacılarımız, çiftliklerinin ortakçı ve yarıcılara dağıtılması ihtimalini, bize affetmemişlerdir. Memleketin büyük dâvasını düşünmeyip de, yalnız iktidar mevkiinde kalmayı emel edinseydik, büyük toprak sahibi, Mecliste ve memlekette, her yerde nüfuzlu vatandaşları, bize karşı ayaklandırmazdık. Biz dâvanın, milletimiz için selâmet çaresi olduğunu biliyoruz ve büyük arazi sahibi birçok vatandaşlarımızın sağduyusuna ve milletseverliğine güveniyoruz.

Eskişehir’de bir yerli köy bilirim ki, ne vakit kurulduğunu köy içinde bilen yoktur ve bütün köy bir çiftlik sahibinin mülküdür. Yine Eskişehir’de bir muhacir köyü bilirim ki, kurulalı yetmiş sene olmuştur ve bugüne kadar bir dönüm toprakları yoktur. Bu misalleri, bir çok illerimizde sayabilirim. Hem memlekette esaslı ıslahat dâvacısı olmak, hem de Türk vatandaşlarının köle hayatı sürmelerine göz yummak, Partimiz için imkânı olmayan şeylerdir. Türk köylüsünü serf halinden kurtaracağız. Bu, bizim ama dâvamızdır. Bu uğurda uğrıyacağımız târizlere şerefle göğüs gereceğiz.

Orman dâvası da seçim esnasında bize karşı kullanılmaktadır. Bu memleket, gittikçe ağaçsız kalmanın tehlikelerini doksana senedenberi görmüştür. Günlük siyaset propagandacılarının tesirinden ürkererek, doksana senedenberi çaresine el sürememiş ve uğradığı zararlar her tasavvuru aşmıştır.

Yalnız Cumhuriyet devrinde, Partimizdir ki, orman meselesini her medenî memlekette olan usul ile halletmeyi gözüne alabilmiştir. Memleket, yarım asır içinde kâmilan çıplak ve iskân olunmaz bir hale gelmek tehlikesi karşısındadır. Biz, bu dâvayı ihmâl edemezdik. Onunla on senedir uğraşıyoruz. İlk senelerde, vatandaşlarımızın çektikleri sıkıntı pek büyüktü. Bütün memleketi kaplıyan yüz kadar işletme kurulduktan sonra, şikâyetler çok azalmıştır. Bugünkü dertler, hem mahdut yerlerde, hem, az zamanda, sıkıntı çeken vatandaşların geçimlerini temin etmek mümkündür. Tatbikatın, bu geçici sıkıntıları hallolununca, vatandaşlar, elde edilen neticelerden memnun olacaklardır.

Okul, toprak, orman işleri, bizlere hususi hiçbir menfaat vermiyen, aksine bize karşı siyasî propaganda için zengin ve verimli olan o konulardır ki, Partimiz bunları program olarak yalnız Türk milletinin büyük menfaatleri ve sağlam geleceği için göze almaktadır. Vatandaşlarımız, bu işlerin esasındaki ehemiyeti ve iyi niyeti düşünürlerse, her biri uzun senelerin emeği olan dâvaları yarıda bırakmak vebalini üzerlerine alamazlar.

Hayat pahalılığı da, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetlerine karşı başlıca târizlerdendir. İçinde bulunduğumuz ekonomik durumun temel sebebi, İkinci Cihan Harbi ve daimî seferberliktir. Teferrüata ait tartışmalar ne kadar dallandırılrsa, harbin başlıca tesiri gözden düşürülemez. Herkes, aldığı malın fiyat yüksekliğinden ve sattığı malın fiyat düşüklüğünden şikâyetçidir. Bu hal, dünyada bir barış kurulup, malların fiyatı kararlı oluncuya kadar devam edecektir. Hayat pahalılığı, cemiyetlerin daimî derdidir. 1936 ve 1937 deki hayat pahalılığı derecesini bugün bir düşünsük, ona, erişilmez bir cennet hayali gibi, hasret çekeriz.

Halbuki, ben 1937 de Hükümetten çekildiğim vakit, başlıca kusur olarak, hayat pahalılığı ile tenkidedilmiştim. Bu mülâhazalarla beraber, hayat pahalılığından, maaşlı ve dar gelirli olan vatan-

daşların geçim seviyelerinin düştüğü acı bir hakikattir. Harp seneleri esasında, bu vatandaşlar, en büyük fedakârlığı yapmışlardır. Cemiyetimizin, önümüzdeki senelerde ilk vazifesi, bu vatandaşların sıkıntılarını azaltmak olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetlerinin bir dikkatlerini de, insaf ile göz önüne almak icabeder. O da, milletin büyük kütlesini teşkil eden çiftçi vatandaşları korumasıdır. Memleketin her tarafındaki görüşlerimizi bir araya getirerek diyebiliriz ki, köylerimiz bugün, 1939 durumundan daha düşkün seviyede değildirler. Zaten, türlü ihtimâller ve vazifeler karşısında, memleketin kuvvetli, dayanıklı bir halde bulunabilmesi, köylü vatandaşlarımızın, maaşlı vatandaşlarımız kadar ıstırap içine düşmemiş olmalarıdır. Bu neticeyi memleket ölçüsünde göz önüne alınca, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetlerinin köylü vatandaşları ne kadar korumuş olduğu anlaşılır. Zaten, köylümüzün kalkınması, yükselmesi ve geçiminin artması, benim siyasî hayatımın başlıca bir dâvasıdır. İlk öğretim, toprak sahibi yapmak ve köylü mahsulünü değerlendirmek, ilk tedbirlerimizdir. Orman ve keçi yüzünden geçim sıkıntılarının yerine yeni çareler bulunması, acele işimiz; köy gruplarının da, şehirler gibi, daimî doktorları olması, teknik öğretimin ve atelyelerin köy gruplarına yavaşlaştırılması, yakın işlerimiz olacaktır.

Vatandaşlarım bilmelidirler ki, bu memleket, Cihan Harbinden evvel, bütçesinin yüzde kırkını, ve Cihan Harbi esnasında bazan yüzde altmışını aşan bir miktarını ordusuna veriyordu. Dünyanın siyasî vaziyetine ve vatanın emniyetine bağlı olan bu durum içinde, memleketin selâmete ermiş ve birçok imar işleri yapabilmiş olması, Cumhuriyet Hükümetleri için, anılmağa değer bir hizmet sayılmalıdır.

Vatandaşlarıma bir nokta daha söyleyeceğim. Ekonomik hayatımızın umumi gidişinde, memleketin millî gelirinin artmış olduğu Cumhuriyet Halk Partisi programlarının doğruluğuna bir işarettir. Hattâ, bugünkü millî gelirimizin bile, 1939 a göre artmış olduğunu söyleyebiliriz. Bize karşı ileri sürülen tenkidlerin ana hatlarını söylemiş oluyorum. Teferrüat sayılabilecek ve hiçbir zaman tam cevabı bulunamayacak propaganda konularına girmekte fayda görmüyorum.

Birçok suiistimâllerden bahs olunması, bu aradadır. Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyet Hükümetleri, her çeşit suiistimâli titizlikle takibetmişlerdir. Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetleri, kendi içinde meydana çıkan şüpheli bir işi hiçbir zaman yarıda bırakmamış, hepsini milletin gözü önünde adalete teslim etmiştir. İlerde de, Partimizin hareket yolu bu olacaktır. Cesaretle söyleyebilirim ki, İkinci Cihan Harbinde Türk idaresi büyük bir temizlik imtihanı vermiştir. Milyarlar sarfettiği ordusu içinden, göze görünür ve zengin yetişmedi. Geçimleri çok düşmüş olan valilerimizden, çiftlik sahipleri türemeydi. Eğer idare temiz olmasaydı, harp yıllarında Devlet fabrikaları elinde bulunanların ve her nevi ticareti kontrol edenlerin çok şeyler yapabilmeleri icabederdi. Bize karşı her şeyin söylendiği zamanlarda, alını açık ve temiz olarak millet karşısında bulunuyoruz.

Memlekette ihtikâr, vurgunculuk, karaborsacılık olmuştur ve hükümetler bunlarla canla başla uğraşmışlardır. Soyulan vatandaşlar şikâyetçidir. Takibettiğimiz vurguncular, daha çok şikâyetçiler. Bunlar, harp buhranının tabii hastalıkları ve siyasî muhaliflerimizin zengin propaganda konularıdır. Hakikat şudur ki, vazifeler, namuslu bir vatandaş duygusu ile, ciddî olarak takibedilmiştir.

Aziz vatandaşlarım!

Memleketin kaderi sizin elinizdedir. Her meseleyi olduğu gibi bilmenizi isterim. Şimdi, size, günlük seçim konuları üstündeki büyük politika meselelerini anlatacağım. Cumhurbaşkanı olduğumdanberi bir dış politika takibediyoruz. Bu politikanın Cihan Harbi esnasındaki yürüyüşünü tekrar hikâye etmiyeceğim. Bu devrin muhakemesini tarihe bırakıyorum. Fakat, harp sonrasındaki

durumun, bütün dünya için ve hususiyle vatanımız için ehemiyetli ve nazik olduğu noktası üzerinde duracağım. Bugün, memleketimiz, 1918 de olduğu kadar ehemiyet kesbetmesi ihtimali olan meseleler karşısındadır. Boğazların ve dolayısıyla İstanbul ve etrafının emniyeti meselesinin masa üstüne getirilmesi ihtimali vardır. Şark vilâyetlerimiz için dünyanın dört köşesindeki komitalar hareketteler. Bu meseleler, bütün milletçe varlığımız ve bağımsızlığımızla ilgilidir. Bugün, harp zamanında olduğu kadar, silâh altında asker tutuyoruz. Memlekete malolduğu bütün sıkıntılara rağmen, askerlerimizi henüz azaltamıyoruz. Dünyada çabuk ve esaslı olarak her millet için barış kurulması, yürekten dileğimizdir. Bu, kurulacak mı, kurulmayacak mı? Bunu kestiremiyoruz.

Barış kurulursa veya kurulamazsa, biz, ne ihtimaller ve ne fedakârlıklar göğüsleme mecbur olacağımızı da, henüz ufukta açık olarak göremiyoruz. Barışsever, hiç kimsenin malında gözü olmıyan, kendi haklarından ve toprağından hiçbir fedakârlık yapmamak kararında bulunan Türk Milletinin dâvasını selâmete götürmek ödevindeyiz. Bu ödevin şerefli heyecanı bütün varlığımıza hâkimdir. Bugünkü dış politikamızın ana hatlarının, bizi selâmete götüreceğine inanıyoruz. Milletimizin, bizi, takibettiğimiz dış politikamızda desteklemeğe devam edeceğinden eminiz.

Memleketin dışarıya karşı emniyet politikasını, seçim propagandası için temel tutmayacağım. Milletin büyük hakları ve aziz toprakları ve canından kıymetli olan istiklâl dâvası, benim gibi, her vatadaşım için, en başta düşünülecek bir değerde olduğunu bilirim. Vatandaşlarım, sorumlarını bilerek ve üzerlerine aldıkları vebali tartarak kararlarını vereceklerdir. Bu sözlerimi, vatandaşlarım, meselelerin ehemmiyetini belirtmek için söylenmiş telâkki etsinler; bana veya Cumhuriyet Halk Partisine oy vermeleri için bir baskı tesiri aradığıma hükmetmesinler. Memleketin dış politikasında selâmetli yolun, ancak bizim hamiyet ve maharetimizle bulunabileceği iddiasında asla değilim. Yalnız, bizi beğenmemekte mübalâgaya düşülerek ve memleketimiz için açık sözlü bir politika yerine, herkesin yüzüne gülen bir politika güdülmesinden sakınırım. Bilirim ki, eski Şarkta pek revaçta olan “idarei maslahat” yolu, Garpta hiçbir devleti, hususiyle büyük devletlerden hiçbirini oyalayıp aldatamaz. Dâvalarını açık bilmek, cesaretle görüp söylemek, tek selâmet yoludur.

Şimdi, iç politikaya geçiyorum. Uzun emeklerle vardığımız bugünkü iç politika hayatımızı, ayaklanmalara ve sarsıntılara mahal vermeden yerleştirmek hedefimizdir. Seçim devrinin, şahsımıza ve Partimize karşı reva görülen taşkınlıklarından ve tertiplerinden hiçbir kırgınlık duymıyacağım. Seçim bittikten sonra sinirlerin yatışacağına, fırtınalı suların durularak, halk idaresinin verimli çalışmasına büyük bir hız geleceğine kuvvetli ümidim vardır. Yeni hayatımızda hükümetin ilk ele alacağı ve mütemadiyen uğraşacağı işlerden biri, umumiyetle, memurların geçim seviyelerini düzeltmeğe çalışmak olacaktır. Bu, tabii, hazinenin ve memleketin gücüne bağlı ve devamlı bir iştir. Ancak, adalet mekanizmasının ehemiyeti, yeni siyasî hayatımızda en öne çıkmış olduğunu görüyorum. Hürriyet ve demokrasi hayatında vatandaş şerefine masun kalması ve Devlet kanunlarının şaşmadan ve aksamadan işlemesi, yargıçlarımızın dirayet ve adaletine kalmıştır. Bundan dolayı, adalet mekanizmasının kolay işler bir hale gelmesi için alınacak tedbirler en önde gelecektir. Yargıtayı hesapsız teferrüattan kurtaracak İstinaf Mahkemelerinin hemen kurulması, yargıçlarımızın daha esaslı bir surette yetiştirilmeleri ve onların geçimlerinde ve emekli haklarında hususi hükümler düşünülmesi, yerinde olacaktır. Vatandaşlar arasında türlü siyasî kanaatlerin, düşmanlıklara ve karışıklıklara mahal vermeyecek salim bir yolda yürüyebilmesi, tekrar ederim ki, yargıçlara ve iyi kanunlara bağlıdır. Seçimin sinirli devrinden geçip, huzura ve feyizli çalışmaya kavuşmamız, millî iradenin tecellisi ile temin olunacaktır. Bu iradenin hakiki ve temiz bir surette meydana çıkması, hepimizin müşterek muvaffakiyetimiz, kanuni vazifemiz ve şahsî şerefimiz olacaktır. Seçimi idare

edecek memurlarımız, kanunların hükümlerini her vatandaş ve her parti hakkında, gözlerini kırpmadan tatbik için, cesur ve kendilerine güvenir olacaklardır. Hür vatandaşların serbest oylarının meydana çıkması, kanuni ve vicdani borcumuzdur. Milletın rızasıyla tayin olunmıyan iktidar mevkıının hiçbir kıymeti ve hiçbir meşru tarafı yoktur. Bunun gibi, milletin rızası meydana çıktıktan sonra, bunu kıymetten düşürmek için yapılacak propagandanın ve gösterilecek maddi veya mânevi mukavemetin de hiçbir ehemiyeti olmayacaktır. Göstermeğe çalışıyorum ve yorulmadan tekrar ediyorum ki, dâvanın esası seçimde milletin serbest iradesinin meydana çıktığına milletin kendisinin inanmasıdır.

Kadın ve erkek vatandaşlarım!

Bana ve başkanlık ettiğim şerefli Partiye oy vermenizi istemek için kendimde cesaret buluyorum. Bize oy vererseniz, memleketin iç ve dış politikasında doğru yolları bulabileceğimize ve memleketin ilerlemesinde ve yükselmesinde sizi memnun edecek başarılar elde edeceğimize güveniyoruz. Karar sizindir.

(Başı 1 inci sayfada)

Büyük Millet Meclisi ve Cumhuriyet Hükümetleri, her çeşit siyasi ve toplumsal değişiklikleri, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetleri, kendii içinde meydana çıkan gıpheli bir iç kışır zaman varlığı birakmamış, hepini milletin gıdı önünde adalete teslim etmiştir. Herde da Partimizin hareket yolu bu olmuştur. Cesaretle söyleye bilirim ki, İkinci Çihan Harbinde Türk idaresi büyük bir temsildir imtihan vermiştir. Miliyeler safettirli ordusu icinden, nice milletin bir vatanı setmiştir. Gecimle

Memleketin diğerya karış emniyet politikasını, se-
miz vatandaşın için tamul tutumunu, Milletini bir
yıkı yalvarı ve ahlak topkayları ve eminden kuyumeli or-
tışıldık dāveti, benim gili, her vatandaşın için, en bağız
düşünilecek bir dāderde olduğunu bilirim. Vatandaşla-
rı, solumların hilerele ve üzerlerine aldıkları vebalı
tartarak karılarının vereceklerdir. Bu ağızların, vatan-
daşlarım, meselelerin ehemiyetini bilirmek için söylen-
miş telkili etainer; hana vere Cumhuriyet Halk Part-
isine or vermeleri için bir bakış veist aradığını hükümet
veist aradığını bilirim. Bu ağızların, vatan-
daşlarım, meselelerin ehemiyetini bilirmek için söylen-
miş telkili etainer; hana vere Cumhuriyet Halk Part-
isine or vermeleri için bir bakış veist aradığını hükümet
veist aradığını bilirim. Bu ağızların, vatan-
daşlarım, meselelerin ehemiyetini bilirmek için söylen-
miş telkili etainer; hana vere Cumhuriyet Halk Part-
isine or vermeleri için bir bakış veist aradığını hükümet
veist aradığını bilirim.

Sindir, ki politikaya geçiyorum. Uzun emeklerde var-
dığını buğünkü ki politika hayatını, aydınlanmalar
ve sorunlarla mahul vermeden yönetişimle hedefini
dir. Seçim devrinin, şahımla ve Partimize karşı reva
görmek taşkınlıklarından ve tertiplerinden hiçbir
kırın düşünmüyacağım. Seçim bittikten sonra sınırlar
yatışacağına, fırtınalı suların duracağına, halk idaresinin

Bana ve haskankah ettiğin şereflî Partîye öy verme-
nizi istemek için kendimde cesaret buluyorum. Bize öy
verirseniz, memleketin iç ve dış politikasında doğru yol-
ları bulabileceğimize ve memleketin ilerlemesinde ve
yükselmesinde sizi memnun edecek başarılar elde edece-
ğimize güveniyoruz. Karar sizindir.

Cumhuriyet Halk Partisinin milletvekili adaylarını
yarın ilân edeceğim.

E. K. P. P. ATAY

Demokrat Parti ve diğer muhalefetler, Cumhuriyet ve İslâm esaslarına aykırı tahrifata, tefkirleri ve kışkırtmaları açığa reddetmelidirler. Bu tahrifata ve kışkırtmaların, Cumhuriyet-i İttidarı elehine uyarıdır. Bu kışkırtmaların, Cumhuriyet-i İttidarı elehine uyarıdır. Bu kışkırtmaların, Cumhuriyet-i İttidarı elehine uyarıdır.

rimang, 114 partas 500 kanyas
in 1899 karatagorians emm
gros an malar karatagorians
villages, but the year 18
devani village. The karatagorians
karatagorians year year 1899

Prof. Dr. Claude Schaeffer, Maître de conférences, Agence régionale de l'énergie, Université de la Méditerranée, Marseille.

Bn. Melikhat Acuntag, III. Cendak
Ismail, Cendak Arm. Huseinidin,
Ismail, Gervat Dangk, Ismail, Tedi,
Gusman, Dangk, Dangk, Dangk

Profesörün yakışıklı bir ağızla
talimatlarını için dediği, bu te-
kellirizimden nebehi bûcûdün
yâkader; /
Görür, karışmazsa gülmek bir
bulubalefâta kuzumünâsi âle-

138

1950 Seçimleri

TBMM'nin 9. *Dönem* milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen 14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçimleri'ne *Cumhuriyet Halk Partisi*, *Demokrat Parti* ve *Millet Partisi* katılmıştır. Seçimlere katılan bu üç parti de seçim beyannamesi yayımlamıştır. Çok partili siyasî hayatımızın dönüm noktalarından biri olan 1950 seçimleri, aynı zamanda seçime katılan partilerin tamamının seçim beyannamesi yayımladıkları ilk seçimdir.

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi

14 Mayıs 1950 günü Türk seçmenleri, memleket mukadderatına dört yıl müddetle hâkim olacak 9 uncu Büyük Millet Meclisi üyelerini seçeceklerdir. Partimiz seçim konusunda her türlü şüphe ve tereddüdün ortadan kalkmasına büyük önem vermiştir. Yeni seçim kanunu başından sonuna kadar tam bir emniyetin tek mil şartlarını sağlamıştır. Seçim muameleleri her noktasında müstakil mahkemelerin kazaî murakabesi altındadır.

Yurttaşların ekseriyetinin güvenini sağlamak isteyen her parti önümüzdeki dört yıl zarfında, vatandaş ve memleket yararına neler yapmayı tasarladığını, millî menfaatleri ne suretle korumayı düşündüğünü sade ve açık bir ifade ile belirtmelidir.

C.H.P. şimdiye kadar olduğu gibi bugün de vatandaş ve millet menfaatlerini, yurdumuzun kalkınmasını bir küll olarak kabul etmektedir. Türkiye'mizi medenî memleketler câmiası içinde süratle geliştirmek, vatandaşlar arasında ırk, din, mezhep ve sınıf ayrımı gözetmeksizin, umuma yararlı tedbirleri cesaretle ve azimle tatbik etmek değişmez prensibimizdir.

Partimizin 1947 yılı kurultayında kabul edilen programı, Türkiye'nin her bakımdan süratle yükselip ilerlemesi için takibi gereken esas ve yolları göstermektedir. Hedefe varıncaya kadar bu esaslara bağlı olarak yürüyeceğiz. Tecrübelerin gerekli kıldığı ilâve ve değişiklikleri yapmaktan da geri kalmıyacağız.

Partimizin programı; bütün bir kalkınma devrinin prensiplerini ihtiva etmektedir. Millettin güvenini yeniden sağladığımız takdirde 1950-1954 Meclis döneminde ilk plâna alarak gerçekleştirmeye çalışacağımız işler, ele alacağımız dâvalar şunlardır:

REJİMİN TAKVİYESİ

1. Demokrasi yolunda cesaretle mesafe alırken, bütün vatandaşları her türlü haklarından, can, mal ve mülkünden emin olarak, dirlik, düzenlik içinde yaşatmak baş kaygımızdır
2. Çok partili serbest münakaşa hayatını ve milletin seçtiği vekillerle idare sistemini daha ziyade kuvvetlendireceğiz.
3. Bu maksatla Anayasamızı sağlam bir garp demokrasisinin temel prensiplerine göre değiştirmek istiyoruz. Milletvekillerinden mürekkep bir meclisten başka, ikinci bir meclis bunların vazifeleri, birbiriyle münasebetleri, Devlet Reisinin vazife ve yetkileri ele alınacak başlıca konular olacaktır. Meselenin halli işini, seçimlerden sonra toplanacak C.H.P. Kurultayına sunmak karındayız.
4. Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik, Devrimcilik umdeleri Partimizin ana prensipleridir. Yurdumuzun yükselip gelişmesinin bu düsturlar yolundan gerçekleşebileceğine inanmaktayız. Tek parti hayatı devrinin icabı sayılarak Anayasaya sokulmuş olan bu 6 umdeyi Anayasadan çıkaracağız Bununla beraber Anayasaya laik Cumhuriyet rejiminin korunması için gerekli kayıtların konması lazım geldiği kanaatindeyiz.

EN BAŞTA KÖYLÜ VE ÇİFTÇİ

5. Halk idaresinin tek mil icaplarını sırasıyla yerine getirmek Partimizin ilk kuruluş gününden beri şaşmıyan hedefi olmuştur. Milletimizin temel unsuru olan köylü ve çiftçi vatandaşla-

rımızı medenî vasitalardan tam olarak faydalanır bir duruma getirmek için, şimdiye kadar alınan tedbirlere süratle yenilerini ilâve edeceğiz. Bu maksatla önümüzdeki dört yıl içinde şu işleri önemle takip edeceğiz:

Köyde ilk öğretim

- a. İlk öğretimi her köye sokmak savaşımızı hızlandıracaktır Devlet bütçesinden köy okulu yapımı için her yıl ayrılmakta olan ödeneği artıracaktır. Bu suretle dört yıl sonunda çocuklarımızın yüzde 80'ini okul ve öğretmene kavuşturacağız.

Köy yayınları

- b. Köylü vatandaşın okuma ihtiyacını karşılamak için köy yayınlarını genişleteceğiz.

Köyde radyo

- c. En az her köy odasına bir radyo verebilmek için ucuz radyolar hazırlatıp dört yıl içinde bütün köylerimizi radyo sahibi kılacağız.

Köy yolları

- d. Köylerimizin anayollar şebekesine yaz kış geçit verir yollarla bağlanması işini önümüzdeki dört yıl zarfında halletmek kararındayız. Sadece bu dâvanın halli ile köyün birçok meselelerinin ortadan kalkacağına inanmaktayız.

Köyde su

- e. Köylerimizi temiz ve sağlık şartlarını haiz suya kavuşturma işini de önümüzdeki dört yıl içinde çok hızlandıracaktır.

Köylüye toprak

- f. Milletimizin maddî varlığının temeli toprak mahsulleridir. Devlet elindeki geniş topraklardan başlayarak topraksız veya az topraklı köylüye arazi dağıtma işini hızlandıracaktır.

İç iskân

- g. Yurdun ziraate elverişli yerlerinde çiftçilik yapmak isteyen aileler için her türlü kolaylık ve imkânları sağlayacağız.

Köylüye daha elverişli ziraat usul ve vasıtaları

- h. Çiftçiye elverişli tarım usullerini sistemli bir tarzda öğreteceğiz. Çiftçi çocuklarını yetiştirmek için amelî ziraat okulları açma işini diğer teknik okullarımız gibi ve uzun vadeli bir programa bağlayacağız.
- i. Ziraat aletleri fabrikasını çiftçimizin ihtiyaçlarını karşılayacak ölçüde genişleteceğiz.
- j. İyi vasıfta ilâçlanmış tohumluk dağıtma işine hız vereceğiz.
- k. 30 bin tonluk bir suni gübre fabrikası kurmak üzere hemen teşebbüse geçilecektir.
- l. Ziraat Bankası sermayesini beş yüz milyon liraya çıkarmak ziraî kredi sahasında ilk hedefimizdir. Buna erişmek için gerekli tedbirler süratle alınacaktır.

- m. Ekip biçmede ve harmanda, makinadan ve diğer fennî usul ve vasıtalarından kendi ferdî imkânları ile faydalanamıyan çiftçi vatandaşların bu vasıtalarından toplu olarak istifadesini sağlayacağız.

Köylüyü tek mahsulden kurtarmak için

- n. Yurdun her köşesini, toprak, iklim ve diğer şartlar bakımından tasnif ederek çiftçi vatandaşın kaderini tek mahsule bağlı kalmaktan kurtarmak için, her bölgede köylümüzün meşgul olabileceği istihsal çeşitlerini tesbit edeceğiz. Yeni istihsal sahalarına ve çeşitlerine rağbeti artırmak için yardımda bulunacağız.

Tarım sigortaları

- o. Çiftçimizi tabii âfetler karşısında teşkilâtlandırmak istiyoruz. Bu maksatla, doludan, sel basmasından ve hayvan ölümlerinden doğacak zararları karşılamak üzere sigortalar tesisi için ilk adımlar atılacaktır.

Köy sağlığı

- ö. Sağlığı koruma teşkilâtını köylünün ayağına götürmek işini bir programa bağlayıp hemen tatbika başlayacağız. Bu maksatla uygun yerlerde (Sağlık Merkezleri) kuracağız. Her 50 bin nüfusu bir sağlık merkezine kavuşturmak üzere başladığımız çalışmaları 10 yılda tamamlayacağız. Hekim ve sağlık memurları acele veya ağır hallerde hastayı köyünde muayene edecek, hasta arabası ile sağlık merkezine, yahut en yakın hastahaneye nakledecektir.

Küçük yaşta çocuk ölümlerini azaltmak meselesini lâyük olduğu önemle ele alıp bu devre içinde esaslı tedbirlere bağlayacağız.

ORMAN DAVAMIZ

6. Vatandaş ile orman idaresi arasındaki münasebetleri islâh edici tedbirlerin alınmasına devam olunacaktır. Bunun yanında, Türkiye'mizin orman varlığını korumak ve artırmak dâvası bütün ehemmiyetiyle takibedilecektir. Avrupa Ekonomik İşbirliği Teşkilâtının yetkili uzmanları ile birlikte tetkik ve tatbik çalışmalarına süratle başlamak için teşebbüse geçilecektir. Yol sahasında parlak neticeler sağlamış ve tarım sahasında da girişilmiş olan bu işbirliğinden faydalar beklemekteyiz.

YAKACAK MESELESİNİN ÖNEMİ

7. Yurdumuzun her tarafında rastlanan linyit kömürü yataklarını işletmek hem kömürü vatandaşın ayağına kadar götürmek, hem de kömürden en verimli usullerle faydalanma işini geniş ölçüde geliştirmek kararındayız. Bu suretle yakacak dâvası halledilmiş ve ormanlarımızı tahripten kurtarmak, gübreyi de en faydalı yerde kullanmak imkânı sağlanmış olmaktadır.

ŞEHİR VE KASABALARIMIZ İÇİN

8. Şehir ve kasabalarımızın elektrik ve su ihtiyaçlarını 1954 yılına kadar tamamen gidermeğe çalışacağız. Elektriksiz ve susuz şehir ve kasaba bırakmayacağız. Elektrik enerjisini ucuzlatıcı tedbirler alacağız.

9. Gıda maddeleri fiyatlarında istikrarı sağlamak için buğday, et, balık, sebze, meyve ve yağ için soğuk hava depoları, ihtiyat stok, silo ve ambarları, konserve fabrikaları, kombinalar ve gerekli diğer tesisler kurulmasını teşvik edeceğiz; gerekirse bunları özel teşebbüsle birlikte veya Devletçe kuracağız.

MESKEN MESELESİ

10. Vatandaşların mesken ihtiyacını karşılamak için sağlanmış olan kolaylıklara yenilerini katmaya çalışacağız. Emlâk Kredi Bankasının kaynaklarını takviye etmek bunların başında gelecektir.

SITMA VE VEREMLE MÜCADELE

11. Vatandaş sağlığını korumak yolundaki çalışmalarımıza devam edeceğiz. Sıtma artık eski yaygın halinde değildir. Bu hastalığın kökünü büsbütün kazıyacağız. Verem âfeti ile savaşa hız vereceğiz. Eldeki sanatoryum ve hastahanelere ilâve veya yeniden sanatoryum ve hastahane açmak suretiyle veremli hastalar için mevcut 3.500 yatağı dört yıl sonunda 10.000'e çıkaracağız. Bu sahaya emek ve para yatıracak özel sermaye ve teşebbüs sahiplerine geniş kolaylıklar sağlayacağız.

ÖZEL İDARELER

12. İl Özel İdarelerine daha ziyade muhtariyet vereceğiz. İllerin, mahalli ihtiyaçları süratle giderebilmeleri için, yeni gelir imkânları sağlayacağız.

ORTA OKULLAR

13. Kasabalarımızın orta okula bir an önce kavuşma hususundaki arzuları şükranla karşılanacak bir maarifseverliktir. Derneklerin ve hayırsever vatandaşların orta okul binaları temini için gösterdikleri hamiyeti, derhal kadro vermek suretiyle karşılayacağız. Orta okul programlarını pratik bilgilerle teçhiz yoluna girilmiştir. Sanat, tarım, ticaret gibi konularda pratik vasıtalar ve bilgiler artırılacaktır.

TEKNİK OKULLAR

14. Teknik okullar programının tatbikine önemle devam olunacaktır. Kız ve erkek teknik okullarımızın, yurdumuz sosyal ve ekonomik hayatında daha şimdiden yarattığı tesirlere gereken değeri vermekten geri kalmıyacağız. Bu yolda önümüzdeki dört yıl içinde yeniden otuz milyon lira ödeneği yeni bina ve teçhizler için harcayacağız.

SULARIN TANZİMİ

15. Toprak mahsullerinde istihsalı çoğaltmak, zararları önlemek, sağlığı korumak, hidroelektrik ucuz enerji elde etmek bakımlarından su dâvasını geniş tecrübelerden de faydalanarak yeni bir hızla yürüteceğiz. Bu işler için büyük bir (Sular Bankası) kuracağız.

İLLER BANKASI

16. Şehir ve kasabalarımıza çok faydalar sağlamakta olan İller Bankasını sermaye ve diğer malî kaynaklar bakımından kuvvetlendireceğiz ve yardım sahasını köylere kadar yayacağız.

YOL, DAİMA YOL

17. Millet hayatında yaz kış geçit veren yollar her dâvanın çözülmesinde işe yarıyan başlıca unsurdur. Bu sebepten yol çalışmalarına üstün önem vermeğe devam ederek, daha çok yol yapacağız. 23 bin kilometrelik devlet yolları programı tatbikinin daha ikinci yılında bakım ve islâha tâbi kılınan yol uzunluğu 18.000 kilometreyi bulmuştur. 1952'de 23.000 kilometre yol tamamen bakım altına alınmış olacaktır. 27.000 kilometre tutan il yollarını da 1951 yılından itibaren Devlet yolları arasına katmaya başlayacağız ve ayrıca hazırlanacak bir programla bunları da peyderpey bakım altına alacağız.

DOĞU KALKINMASI

18. İki yıldır tatbik olunan ve daha şimdiden güzel neticeler vermeye başlamış olan, Doğu kalkınması programına devam edeceğiz. Çeşitli sebeplerden geri kalmış olan, bu yurt parçasını kısa zamanda diğer yerler merhalesine ulaştırmak kararındayız.

PETROL İŞLETMESİ KURULACAKTIR

19. Artık bir işletme mevzuu haline gelmiş olan petrolerimizi, ham veya tasfiye edilmiş olarak kullanmaya hız vereceğiz. Kurulacak petrol işletmesi idaresine büyük ve küçük milli sermayenin ve mâkul şartlarla gelecek yabancı sermayenin iştirakine imkân vereceğiz.

LİMANLAR VE KÜÇÜK İSKELELER

20. Limanlarımızın yeniden yapılması ve islâhı için tatbikine başlanan programa devam edeceğiz. Küçük iskeleler yapımı işine ayrıca önem vermekteyiz.

ADALET İŞLERİMİZ

21. Medenî bir cemiyetin seviye ölçülerinden başlıcası adalet cihazının mükemmeliyetidir. Partimiz, çok partili serbest münakaşa hayatının devamının ana teminatını müstakil mahkemelerimizin mahabetinde görmektedir. Bu sebeplerle adalet işlerimizin daima daha müttekâmil bir hale gelmesi için gerekli her tedbiri alacağız.

SOSYAL TESANÜDÜ KUVVETLENDİRECEĞİZ

22. Partimizin sosyal sahadaki devletçiliği, sosyal islâhata öncülük etmek, sosyal tesanüdü kuvvetlendirmektir. Bu yolda girişilmiş olan teşebbüslere önümüzdeki devrede devam edeceğiz.

İşçilerimizin durumu

a. İşçilerimizi emniyet içinde çalıştırmak için gerekli tedbirlerden çoğu gerçekleştirilmiştir. Bunlara yeni tedbirler katılacaktır.

Sosyal sigortalar

b. Memur ve işçilerimiz için sağlanan imkânları bütün vatandaşlara teşmil etmek ergeç erişmeyi elzem saydığımız bir hedeftir. Bu uğurda esaslı tetkik ve hazırlıklara hemen başlamak karındayız. Sosyal sigortaların her türlüünü, başlangıçta mütevazı bir ölçüde de olsa, birer birer tesis için teşebbüse geçeceğiz.

Kimsesiz çocuklar

- e. Kimsesiz çocukların himayesi ve yetiştirilmesi için girişilmiş olan işlere hız vereceğiz ve daha geniş ölçüde yardım sağlayacağız.

BİZİM DEVLETÇİLİĞİMİZ VE ÖZEL TEŞEBBÜS

23. Partimiz, millî ekonomimizi bir bütün olarak kısa zamanda geliştirmek yolu ile milletimizin yaşama şartlarını dünyanın bugünkü gereklerine uygun ve üstün bir seviyeye ulaştırmak amacı ile, Devletçilik prensibini benimsemiştir. Bizim Devletçiliğimiz büyük maden işletmelerinin, büyük enerji santrallerinin, ve ağır endüstrinin kurulması, savunma endüstrisi, bayındırlık işleri gibi büyük teşebbüsler ile kamu hizmetlerini ilgilendiren ulaştırma ve posta, telgraf ve telefon gibi teşebbüslerden ibarettir. Bu sebepten:

Özel teşebbüsü teşvik

- a. Yurdumuzun ekonomik kalkınmasında özel sermaye ve teşebbüsün, gittikçe artan bir nisbette faaliyet gösterip gelişmesini isteyeceğiz.

Yeni sahalar

- b. Sermaye ve teşebbüs sahiplerinin yeni iş sahaları açmalarını teşvik edeceğiz. Bu yıl kurulmuş olan Sanayi Kalkınma Bankası bu yolda ilk adımdır.

İşletme Kredisi

- c. Şimdiye kadar yalnız Devlet iktisadî teşekküllerinin faydalandırıldığı işletme kredisi kaynaklarından özel teşebbüslerin de faydalandırılmasına imkân vereceğiz.

Ucuz kredi

d. Halkımızın tasarruflarını yurt için en faydalı sahada nemalandırmak maksadı ile müsait faizlerle istikraz tahvilleri çıkaracağız. Bu şekilde elde edilen paraları ziraat ve sanayi kalkınmamızda yeni sahalar açacak özel teşebbüs sahiplerine de, aldığımızdan daha elverişli şartlarla vereceğiz. Arada kalacak farkı Devlet bütçesinden ödeyeceğiz.

Yabancı sermaye

- e. Türkiye’de iş görmek isteyen ve medenî memleketlerce kabul edilmiş milletlerarası şartlara uyacak yabancı sermaye için kapılarımız açık tutulacaktır. Yabancı sermayeyi teşvik için bu yıl çıkarılmış olan teminat kanunu, bu yolda sağlam bir zemin hazırlamıştır.

Devlet işletmeleri ile kanunî eşitlik

- f. Özel sermaye ve teşebbüs ile Devlet işletmelerinin eşit şartlar içinde çalışmaları Partimizce esas sayılmaktadır. Bu sahada mevcut şartları yeniden gözden geçirerek eşitliğe aykırı vaziyetler varsa bunları düzeltmek kararındayız.

Fiilî inhisar yok

- g. Özel sermaye ve teşebbüsün yurt ekonomisinin gelişmesinde oynayacağı rolün büyümesini isterken, halkımızı her türlü istismardan koruyacağız. Vatandaş için hayatî ihtiyaç mahiyetindeki maddeler üzerinde oynanmasına meydan bırakmayacak tedbirleri ihmal etmeyeceğiz.

KÜÇÜK SANAT KREDİSİ

24. Halk Bankasının kaynak ve imkânlarını kuvvetlendirmek suretiyle küçük sanat erbabına uzun ve kısa vâdeli kredi hacmini arttıracamız. Teknik okullardan çıkan gençlere uzun vâde ve düşük faizle tesis kredisi sağlanacaktır.

İŞLETMELER VE TEKEL

25. Devlet İşletmelerinin ve Tekel fabrikalarının daima daha rasyonel prensip ve usullerle yürütülmesi ve veriminin arttırılması için esaslı tedbirler alacağız.

BÜTÇE SİYASETİMİZ

26. Bütçe siyasetimiz; millî gelir kaynaklarının gelişmesiyle âhenkli olarak memleket ihtiyaçlarının tertipli bir sıra dahilinde karşılanmasını hedef tutacaktır. Bu maksatla:

- Devlet masraflarını asgarî hadde indirmek, tasarruf tedbirlerini devamlı olarak araştırıp tatbik etmek istiyoruz.
- Başlamış olduğumuz vergi ıslâhatını önümüzdeki devrede mutlaka tamamlayacağız. İstihlâk ve muamele vergilerinde, damga resminde ve harçlarda ve gümrük resimlerinde yeni şartlara ve ihtiyaçlara göre yapmağı tasarladığımız ıslâhatın etütleri tamamlanmıştır. Bunları en yakın bir zamanda katıleştirmeğe çalışacağız.

TÜRK PARASI

27. Türk parası kıymetinin muhafazası üzerinde daima önemle duracağız. Bütçe ve kredi siyasetimizle dış ticaret rejimimiz arasındaki ahengi mükemmelleştirici tedbirler alacağız.

BAREM KANUNU

28. Barem Kanununu, hizmet esasına göre yeniden ayarlıyacağız. Terfilerde memurun ihtisas, zekâ, çalışma ve kabiliyetini ayrı ayrı göz önünde tutacağız. Meslek özelliklerini hesaba katacağız. İktisadî Devlet Teşekkülleri ve Bankalar memurları için de aynı kıstasları tatbik etmekle beraber, işin özelliklerini göz önünde bulunduracağız.

VATANDAŞ VE HAZİNE

29. Vatandaşla Hazine arasındaki münasabetleri, süratle neticelendirecek sade usullere bağlayacağız.

MİLLÎ SAVUNMAMIZ

30. Yurt içindeki ilerleme ve kalkınma gayretlerimizin selâmetle gelişmesi, sınırlarımızın emniyet altında bulunmasına sıkı sıkıya bağlıdır. Bütün dünyanın içinde yaşadığı şartlar ağırlığından henüz hiçbir şey kaybetmemiştir. Bu kararsız ve karanlık âlem ortasında, en büyük dayanağımız kahraman Türk Ordusudur. Millî Savunmamıza daima üstün önem vermiş olan Partimiz, Amerika Birleşik Devletlerinin malzeme ve teknik yardımının devamını yürekten dilemektedir. Milletçe katlandığımız fedakârlıklardan dünya şartları değişmedikçe, en ufak bir indirme yapmayı doğru görmemekteyiz. Ordumuzun savunma gücünü arttırmak için gerektiğinde yeni fedakârlıkların da vatandaşlar tarafından benimseneceğine inanıyoruz.

DIŞ POLİTİKA

31. C.H.P.'nin dış politikadaki isabetli tutumu yalnız Türk vatandaşlarının değil, bütün medenî âlemin takdirini toplamaktadır. Birleşmiş Milletler ailesi içinde millî selâmet ve refahı yüksek bir insanlık idealine bağlı gören politikaya devam edeceğiz. Batı medeniyet ve demokrasi anlayışının bir uzvu olarak, İngiltere ve Fransa ittifakına üstün önem vermekteyiz. Amerika Birleşik Devletleri ile devamlı gelişme halinde olan dostluğumuzu, askerlik, ekonomi, kültür alanlarında pekleştirip kökleştirmek prensibimizdir. Milletlerarası münasebetlerde yolumuzu aydınlatan ışık, karşılıklı haklara saygı, istiklâl ve ülke bütünlüğüne riayet düsturlarıdır. Dışişleri teşkilâtımızda ekonomik işlere daha ziyade yer vereceğiz.

32. Büyük dostumuz Amerika ile ekonomik ve teknik işbirliğine Avrupa Ekonomik Kalkınma Teşkilâtı kanalından da devam etmek kararındayız.

Bu Beyanname'de vâdedilen işlerin her biri esaslı hazırlık ve hesaplara dayanılarak tesbit edilmiştir. Vatandaşlar Partimize memleket idaresini tekrar emanet ettiği takdirde birer birer tatbik ve tahakkuk ettirilecek olan bu işlerin teminatı C.H.P. Hükümetlerinin çeşitli sahalarda bugüne kadar meydana getirdiği eserlerdir.

Takdir, milletimizindir.

Demokrat Parti Seçim Beyannamesi

RAPORBAZARI
Ahmet Emin YALMAN
Cahit SALTAN
YATIRIMCI
SALİ
9
MAYIS
1950

VATAN
Yıl: 10 - Sayı: 3220
"EGRIYE EGRI - DOGRUYA DOGRU"
Fiyatı: 10 Kurş

POKER-PLAY
HAYATIN EN ILK
KURSU
HAYATIN EN ILK
KURSU

D. P. NİN SEÇİM BEYANNAMESİ

Dün nesredilen beyannamede

Memleket işlerine dair D. P. nin görüşü

Beyannamede C. H. P. nin vaatlerine cevap veriliyor

Adana, 8 - D. Partinin seçimi kazanması ile memleket işlerine dair D. P. nin görüşü beyan edilmiştir. Beyanname, D. P. nin memleket işlerine dair görüşlerini ve vaatlerini açıklar. Beyanname, D. P. nin memleket işlerine dair görüşlerini ve vaatlerini açıklar. Beyanname, D. P. nin memleket işlerine dair görüşlerini ve vaatlerini açıklar.

Maziye karışmak üzere olan bir umacı

İzmitte üç partinin toplantısından alınan intibalar

İzmit, 8 - İzmitte bugün üç partinin toplantısı yapıldı. Toplantılarda, D. P. nin memleket işlerine dair görüşleri ve vaatleri konuşuldu. D. P. nin memleket işlerine dair görüşleri ve vaatleri konuşuldu. D. P. nin memleket işlerine dair görüşleri ve vaatleri konuşuldu.

S. Aldoğan dün yine tevkif edildi

Ağır Ceza Reisi, Müddeiumminin iftirazını yerinde buldu

Fuat Arna tahliye edildi

İzmitte bugün üç partinin toplantısından alınan intibalar

Komünistlik ihanetidir

Erzurum merkez teşkilatı

Çankaya'da İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk ve diğer devlet bakanları.

İnönü dün akşam şehrimize geldi

C. H. P. Genel Başkanı bugün bir seçim nutku söyleyecek

Çankaya'da İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk ve diğer devlet bakanları.

ÇANKAYSEKİ SİLÂH GÖTÜRDÜM

Zorla meçhule götürülen gemi

Flüden Clark Grable ile karıştırmış - Hırsızlar - Çankaya'da - Gökbeşik denizler - Yorum - İsmet

Yazın - İSMET KÖRKE

Yıldırım kapısı ve İsmet'in... Çankaya'da İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk ve diğer devlet bakanları.

Çankaya'da İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk ve diğer devlet bakanları.

Başar Ankara'ya dündü

D. P. Başkanı dün Adanada konuştu

"Memlekette mevcut kargaşa işi ailemize... Çankaya'da İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk ve diğer devlet bakanları.

Çankaya'da İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk ve diğer devlet bakanları.

N. Hikmet'in annesi oruca başlıyor

İzmitte bugün üç partinin toplantısından alınan intibalar

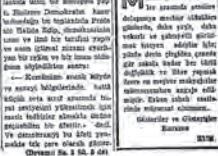

Çankaya'da İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk ve diğer devlet bakanları.

«Demokrasimiz tehlikededir»

Profesör Halide Edip - Advar, İzmirde seçim nutku söyledi

İzmitte bugün üç partinin toplantısından alınan intibalar

Çankaya'da İsmet İnönü, Mustafa Kemal Atatürk ve diğer devlet bakanları.

1950 seçimlerinde vatandaşlarımızdan reylerini partimiz lehine kullanmalarını isterken, millet iradesile iktidara geldiği takdirde, Demokrat Partinin başlıca memleket meselelerini nasıl bir zihniyetle ele alacağını ve önümüzdeki dört yıllık seçim devresinde hangi istikametlerde yürütmeğe çalışacağını izah etmeği lüzumlu görmekteyiz.

Demokrat Partinin seçim beyannamesi olarak umumi efkara sunacağı bu vesika rastgele akla geliveren bir takım iş ve hizmetlerin liste veya cedveli mahiyetinde olmayacaktır. Asırlarca geri kalmış bir memlekette, bugünün ileri milletleri seviyesine gelebilmek için duyulan ihtiyaçların sonsuz olması, partileri ölçsüz vaatlerde bulunmağa sevk edebilir. İktidara gelmek veya onu muhafaza etmek arzu ve hırsı da bir takım cazip vaatlerle ortaya çıkmağı teşvik edebilir. Ancak Türk milletin vakar ve ciddiyetine layık bir parti olabilmek endişesi tahakkuk ettirilmesi imkansız ve hatta şüpheli vaatlerde bulunmaktan bizi alıkoymaktadır.

C.H.P. Beyannamesini tenkid

Halk Partisinin seçim beyannamesi olarak yayınladığı vesikayı bir kerre bu bakımdan, sonra da muhtevası ve açıklamakta olduğu zihniyet itibarıyla tenkide şayan görmekteyiz.

İlk önce bu beyannamenin rasyonel olmadığını ve memleket meseleleri hakkında realist bir görüşe dayanmadığını kaydetmek mecburiyetindeyiz. Filhakika meseleler mahiyetlerine ve ihtiyaçlar ehemmiyet sıralarına göre tertiplenmiş değildir. Öyle ki, daha ilk bakışta mevzu ve meselelerin rasgele kaleme alınmış olduğu kanaatine varmamak mümkün olmuyor.

Yine bu beyannamede, vaad olunan iş ve hizmetlerin çoğu toptan ve umumi olarak ele alınmakta ve dört sene zarfında bunlardan ne kadarının yapılabileceği hakkında bir fikir verilmemektedir. Bundan başka para ve tahsisat cihetinin de hiç akla gelmemiş olduğu anlaşıyor.

Mesela, bir (Sular Bankası) kurularak su işlerinin hızla yürütüleceği vaad olunuyor. Fakat hızla yürütülecek tabirinin ifade ettiği sür'atı tahmin etmek mümkün değildir. Dört sene zarfında su işlerine takriben ne kadar tahsisat ayrılabilir ve bununla o müddet içinde takriben ne kadar iş yapılabileceği asla bahis mevzuu edilmiyor.

Diğer bir misal olarak da limanlarımız hakkındaki vaatleri ele alalım. Bilindiği gibi limanlar mevzuu dört senede bitirilecek işlerden değildir. Elde bir program mevcut olduğundan da bahs olunuyor. O halde önümüzdeki dört sene içinde bu işe ne miktar para tahsis olunabilecek ve hangi limanlar yapılacaktır. Bu cihetlerin elbette açıklanması icabederdi. Nitekim evvelce programa bağlandığı için, beyannamede, teknik okullara dört sene zarfında otuz milyon lira tahsisat ayrılacağı ifade olunmaktadır.

Köylerin anayollar şebekesine bağlanacağına dair olan ifadelerde de sarahat yoktur. Yapılacak yolların uzunluğundan ve buna ayrılacak tahsisatın miktarından hiç bahs olunmamaktadır.

Görüldüğü gibi, hududu belli olmayan binaenaleyh kat'iyet ifade etmeyen müphem ve umumi vaad ve taahhütlerin halk efkârı üzerinde inandırıcı tesiri olamayacağı ve ciddi bir seçim beyannamesinde bu gibi vaadlere yer verilmemek lazım geleceği açık bir hakikattir. Kaldı ki, açıkları Marşal yardımı ile kapatılan devlet bütçesinin en zaruri amme hizmetlerini bile layiki ile karşılayamamakta olduğunu unutmamak icabeder. Bu itibarla gerçekleştirilmesi milyarlarca ihtiyaç gösteren bütün bu işlerin dört sene içinde ne ile tahakkuk ettirileceği suali de derhal hatıra gelmektedir.

Filvaki beyannamede, istihsalin ve milli gelirin arttırılacağı, vergilerin ıslahına devam olunarak verimlerinin yükseltileceği ve tasarruf temin olunacağı ifade olunuyor. Ancak milli gelirin ve devlet bütçesinin kısa bir zamanda beyannamedeki vaadleri karşılamağa kafi gelecek bir inkişafa mazhar olacağını kabul etmek mümkün değildir. Halk Partisinin takip ettiği iktisadi ve mali politika kısırlaştırıcı olmuştur. Her çeşit istihsalin bütün dünyada harpten evvelki seviyeleri çoktan aştığı bir zamanda bilhassa zirai istihsalimizin bir miktar olsun arttırılamamış olması bunun delilidir. istihsal seviyesi ile sıkı sıkıya alakalı olan dış ticaret hacmimizin takip ettiği seyir meydandadır. Bu sahada 1950 yılında daha 1946 yılı seviyesine erişebilmekten henüz uzak bulunduğumuzu esefle söylemeliyiz.

Vergi ıslahatına devam olunmakla bütçe gelirinin arttırılacağı hususundaki tahminlerde de mübalağalı bir nikbinliğe hiç mahal yoktur. Yeni vergiler ihdas olunmadıkça, istihsal ve milli gelir esaslı surette arttırılmadıkça vergi ıslahatı ile elde edilecek gelir fazlası çok mahdut kalmağa mahkumdur. Yeni vergi ihdasına gidilmesini düşünmek ise, sadece abestir.

Tasarruf meselesi

Tasarruf bahsine gelince, partimiz, ilk gündenberi tasarruf lüzumu üzerinde ısrarla durmuş, fakat bir türlü iktidarı buna ikna edememiştir. Her zaman tasarruftan bahs olunmasına rağmen devlet masraflarının ölçsüz şekilde ve icapsız olarak arttırılmasına devam olunmuştur. Halk Partisi beyannamesindeki vaadler ve bunların tahakkuk kabiliyetleri hakkındaki mütalaalarımızı böylece belirttikten sonra şimdi beyannamede yer alan iş ve hizmetlerin mahiyeti hakkındaki görüşlerimizin izahına geçiyoruz.

Hemen söylemeliyiz ki, beyannamenin ihtiva ettiği maddelerin büyük bir kısmı alelade devlet hizmetlerine müteallik bulunmaktadır. O kadar ki, bunlar rengi ve programı ne olursa her parti ve her hükümetin maddi nisbetinde ele alması tabii olan ve bir seçim beyannamesine sokulmaları bir mana ifade etmeyen hususlardan ibaret kalıyor. Binaenaleyh bunlar, beyannameye hakim olan zihniyeti teşhis bakımından da tamamiyle lüzumsuzdur.

Ancak beyannamenin heyeti umumiyesinden çıkan mana şudur ki, Halk Partisi, bugüne kadar takip etmekte bulunduğu iktisadi ve mali politikada esaslı bir değişiklik yapmak niyetinde değildir. Yalnız buna istisna teşkil eder gibi görünen bir yenilik varsa o da, ziraat davasının ön plana alınacağının ifade edilmekte olmasıdır.

Bu zaruretin Halk Partisince 25 yıl geçen uzun bir iktidar devrinin sonunda samimi olarak kavradığını kabul edebilseydik, bu kadar gecikmesine ve memlekete çok pahalıya mal olmasına rağmen bunu memnuniyetle karşıladık. Fakat beyannamede bu hususta yapılan vaadleri samimi bir anlayışın ifadesi olmaktan ziyade bir seçim taktiği olarak kabul etmek mecburiyetindeyiz. Çünkü daha dün kabul olunan 1950 yılı bütçesinde dahi, böyle bir görüş değişikliğine delalet edecek tek alamet bile mevcut değildir.

Vakıa son zamanlarda ziraat makine ve aletleri getirtmek, ziraate dolayısıyla yardımcı olacak bazı tedbirler almak ve mesela yol yapma işine hız vermek gibi rasyonel teşebbüslere girişilmiş olduğunu memnuniyetle görmekteyiz. Ancak bunların daha ziyade Amerikan dostlarımızın, Marşal yardımının tesirlerine de dayanarak, yaptıkları çok yerinde telkinlerin eseri olduğunda şüphe yoktur.

Alınacak tedbirler

Şu halde alınacak ilk tedbirler devlet bütçesinin iktisadi bünyenin takat, ile mütenasip hale getirmek, bütçeler dışında ve bir nevi gizli vergi şeklinde olarak devletin milli ekonomiye tahmil etmekte olduğu külfetleri asgari hadde indirmek, devlet masraflarında sıkı tasarruflar yaparak hem bütçede hakiki muvazene temin etmek, hem de tasarruf yolu ile elde edeceğimiz imkanları tercihen doğrudan doğruya istihsalimizi arttıracak en verimli sahalarda kullanmaktan ibarettir.

Bu arada iş hayatını engelleyen bürokratik kayıtları ve devlet müdahalelerini asgariye indirmek, üzerinde ehemmiyetle duracağımız mevzulardandır.

İktisadi imkanlar

İktisadi imkanlarımızın ve milli tasarrufun devlet eli ile dondurulması yani akim yollarda sarf veya israf edilmesi politikasına kat'i surette son vermeği milli sermaye ve hususi teşebbüsün sür'atle inkişafını temin bakımından zaruri görmekteyiz.

Milli sermaye ve hususi teşebbüsün çalışma teminatı noksan ve inkişaf imkanları mahdud olan bir memlekete, dıştan sermaye gelmesini beklemek bir hayalden ibaret olur.

Halbuki dıştan gelecek teşebbüs, sermaye ve ileri tekniğe şiddetle muhtaç bulunuyoruz. Ne kadar isabetli tedbirlerle memleketi idare edersek edelim, dünyanın ileri memleketlerinden bizi ayıran mesafe o kadar geniştir ki, kendi imkanlarımızla iktifa etmek mecburiyetinde kaldığımız taktirde süratle erişmek mecburiyetinde olduğumuz iktisadi cihazlanma seviyesine varabilmek için çok uzun yıllar beklemek icabedecektir. Unutmamalıyız ki, dünyanın ilerleme temposu tarihin hiç bir devri ile mukayese olunamıyacak baş döndürücü bir sür'at iktisap etmiş bulunuyor.

Geçmişte takip olunan siyasetin sermaye ve teşebbüse muhtaç bulunduğu istikrar ve emniyeti vermemesi ve mesela varlık vergisi gibi tedbirlere başvurulmuş olması ve dıştan sermaye gelmesini önleyecek yollarda yürünmesi, memleketin bugünkü iktisadi geriliğinin mühim amillerinden sayılmak icabeder.

İktisadi ve mali sahalarda takip edeceğimiz yolun, memleketin iktisadi cihazlanmasını süratlendireceği istihsalı ve milli geliri arttırarak umumi hayat standardını yükselteceği muhakkaktır. Yalnız köylümüzün değil, çok büyük bir geçim sıkıntısı içinde bulunan işçilerimizin, dar ve mahdud gelirli büyük bir kısım halkımızın bugünkü yaşama şartlarını ıslah etmenin, hayat pahalılığına karşı gelmenin tek tesirli çaresi budur. Bununla muvazi olarak, işçi ve köylü meselelerini ehemmiyetle ele alarak garp demokrasilerinde kabul edilen esaslar dairesinde ve iktisadi imkanlarımızla mütenasip olarak bir an evvel halletmek hayati bir davamızdır.

Partimizin takip edeceği iktisadi ve mali politika hakkında esas görüşlerimizi bu suretle tebarüz ettirdikten sonra şimdi memleketin siyasî ve idari meseleleri hakkındaki düşüncelerimizin izahına geçiyoruz.

Bilindiği gibi, Demokrat parti kuruluşundan beri, mücadelelerini daha ziyade siyasî bünyenin tam manasile demokratik bir şekilde ıslahına tevcih etmiştir. Bunun başlıca sebebini, içtimai ve iktisadi bünyemizdeki düzensizliklerin ıslah ve tanzimini siyasî sistemin yeni ve demokratik bir zihniyetle tanzimine sıkı sıkıya bağlı görmemizde aramak icap eder.

İktidarın mücadelesi

Bunun diğer bir sebebi de iktidarın, demokratik görüş ve fikirleri başlangıçta şiddetle yadırgayarak partimize karşı gitgide şeklen olsun hafiflemekle beraber, yine son zamanlara kadar devam eden yersiz ve haksız bir mücadeleye girişmiş olmasıdır. Bu mücadele tek parti zihniyetinden kanunlarımızda, itiyatlarımızda, telakkilerimizde artakalan ne varsa bunların tamamiyle tasfiyesile ancak sona erecektir. Esasen bugünkü iktidarın devamı, yalnız ve yalnız öyle bir tasfiyenin henüz yapılmamış olmasıyla izah olunabilir. Demokrat Partinin kuruluşundan beri geçen yıllar zarfında memleketin demokrasi yolunda mühim merhaleler aldığı muhakkak olmakla beraber, siyasî hayatımızın henüz normal bir mahiyet arzemediği de şüphesizdir. Otuz sene devam eden bir iktidar, Sovyet Rusya hariç, bugünün dünyasında misli olmayan bir hadisedir. Ancak serbest seçimlerle milli iradenin hakim olması ve iktidarın bu yoldan teayyün etmesidir ki, memlekette hakiki demokrasinin kurulmuş olduğuna hükmetmek kabil olacaktır.

Bu memlekette iktidarın seçimlerle değişmesini tabiileştirmeyi ve bunu topluluk hayatımızın, vatandaş kalbinde en ufak bir endişe yaratmıyacak tabii bir hadisesi haline getirmeği gerek partimiz gerekse iktidar için milli bir vazife saymaktayız.

Seçimlerde sükun

Bu sebepledir ki bilhassa seçim devresinin sükun içinde geçirilmesini gaye edindik, ve memleketi kötü akıbetlere götürebilecek her türlü tahrikler karşısında milletimize, layık ve kar ve temkini muhafaza etmek azmini kuvvetle gösterdik. İşte bundan dolayıdır ki, bir taraftan iktidarın haksız ve hırçın isnatlarını ciddiyet ve temkin ile karşılarken, diğer taraftan da kendisini hakiki ve ciddi muhalefetin tek mümessili göstermeğe çalışan bir zümrenin partimizi gülünç muvazaa isnatları ile şaibelerlendirmeye kalkışmasına ve ardı arkası gelmeyen iftira ve tezvirlerine karşı da şimdiye kadar sükun ve vakarımızı muhafaza etmesini bildik. Ancak, bunların seçimlerde hakim olması icap eden sükun ve temkini bozmak ve karşılıklı husumet ve şiddet havası yaratmak maksadiyle bilhassa son zamanlarda giriştikleri faaliyetler karşısında partimizin hareketsiz kalması memleket hesabına çok zararlı olmaktadır.

Kinciler

Vatandaşlar arasında kin ve husumet hisleri uyandıracak, milli tesianüdü bozacak ve memlekette huzur ve itimadı sarsacak usullere baş vuran bu zümrenin, milli bir mahiyet almış olan bugünkü dış siyasetimize karşı takındığı tavır ve muhafaza ettiği manalı sükut, dikkat ve endişe celbedecek bir mahiyet arz etmektedir.

Böyle hareket edenlerin, memleketin yakın atisi için tehlike teşkil edecek bir yolda bulunduklarını umumi efkar önünde açıklamayı milli bir vazife saymaktayız. Bu zümrenin memleket hesabına yapabileceği zararların önüne geçmenin tek yolu onları bu hüviyet ve bu mücadele metodları ile umumi efkara tanıtmaktan ibarettir.

Gerek muhalefeti soysuzlaştırmaktan başka bir şey yapmayan bu zümre ve gerekse mazide edindiği kuvvetlere dayanan iktidar karşısında, partimiz, kuvvetini, milletin demokratik bir rejime kavuşmak hususundaki azminden ve programı ile ifade ve temsil etmekte bulunduğu ruh ve zihniyetin bugünün şartlarına tamamiyle uygun ve ileri olmasından almaktadır.

Şayet seçimler, kuvvetle ümit ve temenni ettiğimiz gibi, dürüst olarak yapılır ve şayet milli irade partimiz lehine tecelli ederse takip edeceğimiz yol, şüphe yok ki partimizin kuruluşuna esas olan zihniyet ve prensiplere ve ilk günden beri giriştiğimiz mücadelenin ruh ve mantığına tamamiyle uygun olacaktır.

D.P. nin faaliyeti

Partimizin dört buçuk yıllık faaliyetle bütün milletçe malum olan hüviyeti, bir iktidar değişikliğinin memlekette maddi ve ruhi hiç bir sarsıntıya meydan vermiyeceği ve bilhassa bir devri sabık yaratmak gibi meş'um temayülleri kat'i surette önliyeceği hususunda kafi teminat teşkil eder.

Öyle ki, hiç bir vatandaş, hiç bir sınıf veya zümre iktidar değişmesinden zerre kadar sıkıntıya maruz kalmıyacak, aksine olarak memleket, millet iradesine ve ileri fikirlere dayanan bir iradenin nimetlerinden faydalanmağa başlayacaktır.

Bundan başka iktidara geldiği takdirde, partimizin millete mal olmuş inkılaplarımızı ve geçirmekte olduğumuz son demokratik inkılabın elde edilmiş neticelerini mahfuz tutmağı ilk ve en mühim vazife sayması pek tabiidir. Bu maksatla anayasada vatandaş hak ve hürriyetlerini ve millet iradesine dayanan istikrarlı bir devlet nizamını teminat altında bulunduracak esaslı tadiller yapmak kararındayız. Çünkü bugünkü anayasamız, millet hakimiyetini kabul etmesine rağmen, kuvvetler birliği esasına dayandığı ve vatandaş hak ve hürriyetlerini kafi teminat altında bulunduracak müeyyidelerden mahrum olduğu için millet hakimiyeti yerine tek parti ve zümre hakimiyetine mani olmamıştır.

Yine memlekette istikrarı teyit ve vatandaş haklarını teminat altında bulundurmak bakımlarından tam istiklaline kavuşturmak azminde olduğumuz bir adalet cihazı yanında, idare cihazımızın, iktidar değişmesinin tesirlerinden masun ve yalnız kanun emrinde ve milletin hizmetinde bulunmasını zaruri görmekteyiz.

Bu maksadın elde edilmesi her şeyden evvel her sınıf memur hak ve haysiyetinin kanunlarla mahfuz bulundurulmasına bağlıdır: Devlet memurları şahıs veya zümrelerin emir ve arzularına tabi olmaktan mutlaka kurtarılmalıdır. Bununla muvazi olarak devlet cihazımızın memleket ihtiyaçlarına cevap verebilecek hale getirilebilmesi için, bütün devlet hizmetlerinin her şubede, rasyonel olarak yeni baştan tanzimini zaruri görmekteyiz. Bu suretle hizmet verimini arttırmakla beraber her bakımdan tasarruf temin edileceği de aşikardır. Memurlarımızı nisbi bir refaha kavuşturmanın yolu da ancak bu olabilir. Bütün bunları yaparken hiç bir kimsenin mağduriyetine asla meydan vermiyecek usullerin bulunabileceğinde şüphe yoktur.

Bugün herhangi bir partinin değil bütün milletin müşterek kanaatinin bir ifadesi olan dış siyaset meselesinde fazla bir şey söylemeğe lüzum görmüyoruz. An'anevi İngiliz ve Fransız ittifakına ve Birleşik Amerika ile en sıkı dostluk ve işbirliğine dayanan, dostluklarına daima sadık kalan sulhçu dış siyasetimizin demokrasi cephesi ve dünya sulhü için mühim bir amil olduğuna inanmaktayız. Müttefiklerimizle ve büyük dostumuz Birleşik Amerika ile siyasî ve iktisadi münasebetlerimizi, samimiyet ve anlayış havası içinde her gün daha kuvvetlendirmek en büyük emelimizdir.

Dış siyaset

Memleketimizde iktidar tebeddülünün dış siyasetimizde hiç bir değişiklik yapmayacağına dost düşman herkesin emin olması, vatan selametimizin ve hatta cihan sulhünün mühim bir şartıdır.

Dış siyasetten bahsederken, onun başlıca muvaffakiyet amili olan milli müdafaamız hakkında da bir kaç söz söylemek isteriz. Yer yüzünde sulh ve emniyetin beş yıldır bir türlü teessüs edemediği şimdiki buhranlı dünya vaziyetinde, yakın bir komşumuzun memleketimize müteveccih karanlık emelleri karşısında, milli varlığımızın başlıca istinatgahı olan Milli Müdafaamızı ehemmiyetle göz önünde bulundurmak bir vatan borcudur.

Bütün bu maruzatımızdan anlaşılmıştır ki, Demokrat Parti, mazinin acı tecrübelerini ve iktidarın mütemadi hatalarını daima göz önünde bulundurarak, memleket işlerini, tamamiyle realist bir görüşle ve yepyeni bir zihniyetle ele almak azmindeydir. Karşımızdakiler gibi, gerçekleşmesine imkan olmayan hayali vaadlerle vatandaş reyi kazanmayı asla düşünmüyoruz, ve böyle bir düşüncüyü, Türk milletin yüksek anlayışına, tenkid ve muhakeme kudretine karşı açık bir hürmetsizlik sayıyoruz.

Söz milletindir

Şarkta Garpta Şimalde, Cenupta, din, mezhep sınıf farkları gözetmeden bütün vatandaşların hak ve hürriyetlerini ve maddi manevi yükseliş imkanlarını müsavi surette temin etmek, memleketi iktisadi ve kültürel bir bütün haline getirmek suretiyle milli birliği en kuvvetli şekilde gerçekleştirmek mukaddes gayemizdir. 14 Mayıs seçimlerinde milletin yüksek iradesi ve güveni ile iktidara geldiğimiz takdirde, bu gayeye varmak için programımızın esasları dairesinde nasıl bir yol tutacağımızı umumi çizgileriyle vatandaşlarımıza izah etmiş bulunuyoruz.

Söz milletindir.

Millet Partisi Seçim Beyannamesi

KUDRET

PAZAR 9 NİSAN 1950

Yazı İşleri: 566 12118-12119
Telefon: 566 12118-12119

KUDRET

GÜNLÜK SİYASİ-DEMOKRAT GAZETİ

SAYISI 19 Kuruluş

DÖNERSEK KAHREYE
MİLLET VE HÜRRİYET TO
LUNDA BİR AZMİTTEN.

KUDRET

Mareşal Fevzi Çakmak'ın Millet Partisi Adına Çıkardığı 1950 SEÇİM BEYANNAMESİ

Mareşal Diyor ki:

★ BÜGÜN HALK PARTİSİ VE ONUN KAPADANLARI, GÖZ HÜRRİYETİ RÖZLER ALTINDA GİZLENİP İSTENİLEN İSTİBRAF VE SATIŞI TARAKKÜMÜ, MİLLET PARTİSİ İSE HÜRRİYET VE HÜRRİYET YOLUNDA YÜRÜYÜŞÜ ZEMELİ ETMİŞTİR.

★ BÜGÜNKÜ GÜDÜŞ DİYAMI MİLLET VE MEMLÜKET BAKIMINDAN SADECE YİĞİT DİĞİBİLİR.

★ BÜGÜN MEMLÜKETİNDEKİ MÜCADELE MİLLİ İRADE MÜCADELESİDİR VE MEVCUT ANAYASAMIZA DAYANAKTIR. BİR HAL BAYTOLU OLANCA MİLLİ İRADEİN GERÇEKLEŞMESİNE KİNE GİÇİDİĞİ DEVLET DİĞİN VE KİLVETLERİLE KASİ DİRAN BİR KİSİNDEN RÜĞİN Kİ ANAYASANIN KİVAYETİNDEN GİM SEVEYİ HAKKI VE SELİHİYETİ OLMAZ.

★ BİR MİLLET PARTİLERİ İNSANLAR İÇİN HÜRRİYET VE SAADİTİN BİRER HAK OLUĞUNA İNSTİTÜTÖR.

★ İNSANLAR SAADİTİ ÇERİŞMEK HAK KİNDAN BAİSEBİREN EZZULNE BİR ÇALİSİN İNSAN GİBİ YAŞAMAK AKİL VE CİP LAKİRTAN, SEFALİTİN, BASTA İSE HAKİM SİZAKİRTAN MASUN OLARAK YAŞAMAK HAKKİ SİL HİREKİSİN ASĞARI BİR MAİŞET SEVİYESİNE MEİLİR OLMAŞI BAİSİN KASİDİTÖRÖZ.

MİLLİ MÜCADELENİN BİRİNCİ VE İKİNCİ BAŞI BİR ARADA
ATATÜRK VE MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK

Seçim beyannamesinin tam metnini neşrediyoruz

Tam Metin

Özellikle 1950 seçimleri için millet partisi beyannamesi... (text continues)

74 Yıl Sonra

Yazın: Hikmet BAYUR

1876 yılında geçen bir parti... (text continues)

Dün M. Partisi Ankara il teşkilatı milletvekili adayları tesbit edildi

Hukuk Fakültesi Ord. Profesörü Asfi Raşit Seviğ ve Ali Rıza Baskan müstakil namzet olarak listede yer alıyorlar

Ankara'da Yalçın Uras ve Emin Bulban reyleri tesbit ediyorlar ve delegeler demokratik bir şekilde aday seçmek için aralarında tartışıyor

... (text continues from previous block) ...

Mısır Kralı Faruk'un kız kardeşi gizlice evlendi

Sin Fıratlı, E (AP) - Mısır Kralı Faruk'un kız kardeşinin... (text continues)

Niğde'de Millet Partisi

Bütün ilçelerde teşkilat kuruldu

Niğde, 8 (Halkın) - Niğde'de... (text continues)

Yalovadaki Millet Partisi Mitingi Osman Bülükbashi Mitingte heyecanlı bir konuşma yaptı

(Ankara 8 (Halkın)) - Yalova'da... (text continues)

Cami Kibir Köyü

D. P. teşkilatı toptan Millet partisine geçti

Haber... (text continues)

Makineye verilirken A. Tahtakılıç Nazilli'de iki mühim konuşma yaptı

Nazilli, 8 (Halkın) - Ali... (text continues)

Ailelerinden izin almadan denize açılan 18 çocuk. Bunlardan 15'i boğuldu

Kütahya, 8 (AP) - Bu... (text continues)

Dünkü Maçlar

Demirspor - 1 Vefa - 1
Fenerbahçe - 1 Gençlerbirliği - 0

Fenerbahçe - Gençlerbirliği... (text continues)

Türk Milleti!

Önümüzdeki 14 Mayıs'da çok partili devrenin ikinci seçimi yapılacaktır. 1946'da yapılmış olan ilk seçimin nasıl cereyan ettiği ve memlekette ne gibi acılıklar bıraktığı unutulmamıştır. Bu seçim, iktidarın samimiyetsizliğini ve çok partili usulü yalnız göz boyamak için kabul etmiş olduğunu bütün millete ve dünyaya açıkça göstermişti.

Milletimizin bir çok hakları çiğnenerek yapılmış olan bu seçim memlekette büyük bir infial uyandırmıştı; bu yüzdendir ki, o sayede iktidarda kalmış olan Halk Partisi dört yıl yalnız ve yalnız bu infialle mücadele ve bundan doğan gayri tabii durumun gerektirdiği tedbirleri almaya mecbur olmuş, boyuna Türk Milleti ile uğraşmak zorunda kalmış, ona göre kanunlar çıkarmış, halkımız üzerindeki baskısını ister istemez her gün daha şiddetlendirmiş, devlet gelirlerini harcarken de memleket menfaatlerinden çok kendi adam ve taraftarlarını tatmin etmeyi ve avutucu işlerle yeni taraftar kazanmayı düşünmüştür.

Geçen dört yıla bir göz atarsak görürüz ki, demokrasiye doğru değil tahakkümün ve şahsî nüfuzun artmasına doğru gidilmiştir.

Basın ve Ceza Kanunlarının ağırlaştırılmış olması, aşırı sağ ve sol cereyanlar hakkındaki kanun sayesinde hoşla gitmeyenlerin hapsedtirilmesini kolaylaştıracak imkânlar elde edilmesi, valilerin selâhiyetlerinin genişletilmesi, yargıç teminatının bilâkis azaltılıp Adalet Bakanlığının yargıçlar üzerindeki nüfuzunun arttırılması buna delildir.

Bütün bunlara karşılık Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunun 18 inci maddesinin kaldırılması bir şey ifade etmez; çünkü bu, pek seyrek kullanılan ve her kullanılışı fazlasiyle âlemin gözüne batan bir hükmü ihtiva ediyordu.

Halk Partisinin istediği şey bütün baskıların ve tevkiflerin Adliyece yapıldığı duygusunu uyandırmak ve idarecilerden, yani doğrudan doğruya hükümetin emri altında olan kimselerden bu gibi işleri almaktır. Bu partinin düşüncesine göre idareciler perde arkasında çalışmakla birlikte yedekte duracak ve kendilerine verilmiş olan yeni selâhiyetlere dayanarak ancak pek sıkışık bir duruma düşüldüğü takdirde ortaya atılıp iktidar lehine baskı işine koyulacaklardır. Yukarda andığımız değişikliklerle bu cihetler sağlanılmak istenilmiştir.

Polis idarelerine has baskılar

Güya demokratik devrenin dördüncü yılında bulunmamıza rağmen kimse memleketimizde bir hürriyet havası olduğunu iddia edemez, bilâkis polis idarelerine has olan maddi ve manevî baskılar halkımızı ezmektedir.

Toplantılarda konuşan hatiplerin gördükleri muamele bunun en bariz örneğidir. Her toplantıda bir takım sivil memurlarla Halk Partililer veya onların aletleri notlar alırlar, bu notlar hiç bir vakit kanunî mahiyette bir zabıt haline getirilmez, hiç bir vakit toplantı sonunda suçlandırılmak istenen hatibe gösterilip ondan imza istenilmez ve ona sözlerini dinlemiş olanlar önünde bu zabıtları red veya kabul etmek imkânı verilmez. Fakat haftalarca, bazen aylarca sonra hiç bir hukukî ve kanunî kıymeti olmayan bu gibi notlarla insanlar mevkuf olarak muhakeme edilir.

Hürriyet ve demokrasinin var olduğu hiç bir memlekette bu gibi işler görülmez. Bunların bizde cereyan ede durması ve son olarak Gl. Sadık Aldoğan'ın milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması memlekette hâkim olan idarenin mahiyetini açıkça belirtmektedir.

Bugünkü dâva ve önümüzdeki seçimlerde halli lâzım gelen mesele şu veya bu partinin kazanması meselesi değil, bizim medenî ve hür dünyanın yolunda mı yürüyeceğimiz, yoksa istibdad ve daimî bir baskı ve tehdid altında mı yaşayacağımız meselesidir.

Bugün Halk Partisi ve onun kafadarları, göz boyayıcı sözler altında gizlenmek istenilen istibdad ve şahsî tahakkümü, Millet Partisi ise hürriyet ve medeniyet yolunda yürüyüşü temsil etmektedir.

Dâvanın manevî cihetini bırakıp maddî cihetine ve yaşayış şartlarımıza geçerse aynı kötü durumla karşılaşırız. Bilhassa yanlış ve eksik tedbirlerden, devlet sermayeciliğinden ve binbir kötülüğe göz yumulmasından doğmuş olan aşırı pahalılık millî bünyemizi kemirmektedir. Diğer taraftan memlekette umumî refah ve ekonomik gelişmeyi sağlayacak esaslı hiç bir tedbir alınması yoluna gidilmemektedir.

7 Eylül kararlarının yol açtığı vurgunlar, hububat ihracaatı dolayısıyla işlenmiş kötülükler, resmî bir vesika ile sabit olmuş olan muazzam dolar kaçakçılığı ve bunlara benzer hareketler üzerine hiç bir takibata girişmemiş olan bir iktidar partisinin bir kere daha iş başında kalmasından ancak bu gibi kötülüklerin çoğalması ve Türkiyemizin ekonomik bakımdan ezilmesi beklenebilir. Bu da iç ve dış itibarımızı bir kat daha yıpratır ve bizi kuşatan tehlikeleri boyuna arttırır.

İsmet İnönü'nün asıl maksadı

Bugünkü gidişin devamı millet ve memleket bakımından sadece yıkıcı olabilir. Fakat cumhurbaşkanının ilk seçim nutukları için bu kadarla da kalmayacağını gösteriyor.

İsmet İnönü yukarda anılan kötülüklerin hiç biri üzerinde durmadan, bunların önleneyeceği ve kötülerin cezalandırılacağı yolunda tek bir kelime söylemeden bilhassa Anayasanın değişmesinden bahsetmektedir. Her şeyden önce şurasını açıkça kaydedelim ki, mevcut Anayasanın tam tatbikine mani olan kimse Anayasanın kifayetsizliğinden bahsedememelidir. İsmet İnönü'nün asıl maksadı kendi selâhiyetlerinin arttırılması, yani kendisinin fiilen haiz olduğu nüfuzun kanunileştirilmesi ve her ne pahasına olursa olsun diktatörlük mevkiini muhafaza etmesidir. O, bunu elde ettikten sonra Halk Partisi Genel Başkanı kalmaya lüzum görmeyebilir ve bu makamı bırakıp millete: “İşte muhaliflerin istediklerinden en mühimini yerine getirdim, hâlâ da memnun değilim” demeye kalkışabilir. Amma kendisi artmış olan selâhiyetleri sayesinde memleketimizde şahsî hakimiyet ve tahakküm esasını daha da zararlı bir biçimde yürütebilecek bir duruma gelmiş olur.

Bugün memleketimizdeki mücadele millî irade mücadelesidir ve mevcut Anayasamıza dayanmaktadır; hal böyle olunca millî iradenin gerçekleşmesine eline geçirdiği devlet imkân ve kuvvetleriyle karşı duran bir kimsenin bugünkü Anayasasının kifayetsizliğinden bahsetmeye hakkı ve selâhiyeti olamaz.

Bu sebeble Millet Partisi evvelâ Anayasanın gerçek hâkimiyetinin sağlanmasını ele almış ve Anayasanın tekâmül ettirilmesi işini millî iradenin hakimiyet ve takdirine bırakmıştır.

Bu cihetleri belirttikten sonra milletimizin dikkatini şu noktaya ehemmiyetle çekmek isteriz. Cumhurbaşkanının tasavvurlarının gerçekleşmesi millî bir tehlike husule getirecektir. Buna karşı dikilmek millî bir vazifedir. Bu vazife de sandık başlarında görülür ve görülmelidir.

Bilindiği gibi Anayasa'da bir değişiklik yapılabilmesi için milletvekillerinin üçte iki nisbetinde bir çokluğunun bu yolda oy vermesi gerekir.

Halk Partisinin dürüst bir seçim neticesinde ekseriyet kazanmasının imkânsız olduğundan kimsenin şüphesi yoktur. Buna rağmen 1946'da olduğu gibi millî hakimiyet tecelli etmiyerek bu parti yine bir çokluk elde ederse memleket şu iki şıktan biriyle karşılaşır:

İktidar partisi üçte ikiden az bir çokluk kazanırsa sadece bugünkü baskı, tahakküm ve kötülükleri daha dört yıl yaşatır; bunu yapabilmek için de belki yeniden bazı kanunları ağırlaştırır ve yeni kötülüklere meydan verir.

Fakat bu parti üçte ikiyi aşan bir çokluğu muhafaza etmek suretiyle İsmet İnönü'nün arzuları gerçekleşirse memleketimizde büyük ve esaslı bir gerileme husule gelip cumhurbaşkanı bir türlü, sultan durumuna geçer. Ondan sonra hürriyet ve hak mefhumlarına uzun zamanlar için veda etmek vaziyeti hasıl olur. Ve bugünkü millî irade mücadelesi yerine başka görüş ve fikirler ortaya çıkmak suretiyle memleket meçhul bir akîbete sürüklenmiş bulunur.

Millet Partisinin programında bulunan iki meclis usulü Halk Partisi tarafından samimiyetle kabul edilmiş değildir. Onun bu işte tek düşüncesi lüzum görüldükçe iki meclis arasında ihtilâflar çıkarıp kendi şefini hakem durumunda bulundurmak ve bu sayede onun nüfuzunu arttırmaktır. İsmet İnönü'nün hakemliğinden neler doğduğunu ise meşhur 12 Temmuz 1947 anlaşması göstermiştir.

Memleketimiz için kurtuluş çaresi Halk Partisinin seçimleri kaybetmesidir.

Halk Partisinden bahsederken ona muhalif görünen fakat çok kere onun başlariyle gizli temaslar yapan ve binbir şüphe uyandıracak hareketlerde bulunan kimseleri iktidardakilerden ayrı tutmanın katiyen doğru olmayacağını unutmamak gerekir.

Millet Partisi bütün muhalif kitlelerle gönülden beraberdır, ancak yukarda hatırlattığımız biçimde çalışan kimselere güvenemeyeceği tabiidir.

Millet Partisi'nin yapacağı işler

Millet Partisi'nin seçimlerde çokluk kazanırsa ne yapacağı veyahut gelecek meclise kuvvetli bir azlık halinde girerse hangi istikametlerden çalışıp nelerin gerçekleşmesi için uğraşacağı kendi programında belirtilmiştir.

Bunları kısaca ve toplu bir surette hatırlatmayı faydalı bulduk.

Biz Millet Partililer insanlar için hürriyet ve saadetin birer hak olduğuna inanıyoruz. Bu bakımdan her şeyden önce yurdumuzda hürriyet havası estirmeye, vicdanları ezen ve ruhları baskı altında tutan hükümet ve zabıta korkusunun yarattığı zehirli havayı dağıtmaya ehemmiyet vereceğiz. Bugün bizdeki tehlike, fertlerin taşkınlıkları ihtimalinden değil, iktidarın fertleri baskı altında tutarak keyfi hareketlerini yürütmek imkânına malik olmasından ileri gelmektedir; halkın coşup taşması ihtimalleri ise ancak bu baskının bir neticesi olarak husule gelebilir. Bu bakımdan baskıcılığı önlemek, memleketimizde tam ve güvenilir bir huzur ve emniyetin yerleşmesinin tek yoludur. İktidardan korkan bir halk yerine onu seven ve kendi malı bilen bir halkın bulunması bu yurdu iç ve dış düşmanlara karşı kesin bir surette koruyacak en kuvvetli, hattâ tek tedbirdir.

Biz gerçek ve bütün sahaları kaplıyan bir vicdan hürriyeti, söz hürriyeti, yazı hürriyeti, toplanma hürriyeti, çalışma hürriyeti, iktidarın baskısı altında yaşamaktan kurtulma hürriyeti, zabıtaca kötü muamelelere uğratılmaktan masun bulunmak hürriyeti istiyoruz. Aynı zamanda bütün bu

hürriyetleri bizden esirgemek sayesinde iktidarda kalmaya yeltenenlerden kurtulabilmek hürriyetini istiyoruz, yani hür ve namuslu seçim istiyoruz.

Çalışma hürriyetinden bahsederken her türlü teşebbüs fikrini zaafa uğratan, zekâ ve kabiliyetlerin memlekete faydalı işlere atılmalarını köstekliyen, fakat her türlü kötülüğe meydanı boş bırakan devletin sonsuz ve beceriksiz müdahaleciliğinden ve devlet sermayeciliğinden kurtulmak hürriyetini de düşünüyoruz. Keza işçinin daha iyi yaşama şartları elde etmek için grev yapmak hürriyetine sahip olmasını da düşünüyoruz.

İnsanların saadete erişmek hakkından bahsederken ezcümle her çalışanın insan gibi yaşamak, açlık ve çıplaklıktan, sefaletten, hasta ise bakımsızlıktan masun olarak yaşamak hakkını, herkesin asgarî bir maişet seviyesine malik olması hakkını kasdediyoruz.

Biz şuna inanıyoruz ki, bu memleket iyi idare edilirse, şuursuzca israflar durdurulursa, hükümet sonu gelmeyen yanlış tedbirleriyle, her işe karışmaktaki israriyle ekonomik hayatı altüst etmezse, kötülükler ciddiyetle takip edilirse, halkımız bugünkünden çok yüksek bir maddî seviyeye çıkar, sefalet pek geniş ölçüde ortadan kalkar ve sefaletten doğan bir çok hastalıklar ve ahlâksızlıklar da giderilir; köylümüzün elinde çok para kalır, o sayede o insanlık nimetlerinden hakkile faydalana bilir, işini genişletmek, daha çok ekip daha çok biçmek için imkân ve vasıta bulabilir; keza şehirlerdeki yarı açlar da nisbî bir refaha kavuşur ve herkes sa'yinin faydalarını tam olarak elde edebilir.

Program ve davranışımıza bakarak güvenle diyoruz ki, memleketimizde teşkilâtlanmış partiler arasında bu yola girip bu işleri başarabilecek tek parti Millet Partisidir. Esasen bu meselelerle temelli surette uğraşmayı iş edinen de yalnız odur.

Memleketimizin en büyük ihtiyaçlarından biri maddî ve manevî güvendir.

Halkımız bir iş tutacağı sırada mevcut kanunların daha ne kadar zaman yürürlükte kalacaklarından, hükümlerinin beklenilmedik bir tefsirle altüst edilip edilmeyeceğinden, hatta herhangi bir kanunla mal ve mülkünün elinden alınıp alınmayacağından bir türlü emin olamamaktadır. Bunu söylerken meselâ bazı demokratik memleketlerde yapılmış olduğu ölçüler içinde kalan bir toprak kanunu değil, fakat mal sahiplerini keyfi surette varlıklarından mahrum etmeyi ve icabında hükümlerini muhaliflere karşı silâh gibi kullanmayı hedef tutmak istercesine tanzim edilmiş olan bazı kanunları kasdediyoruz.

Manevî sahada da durum böyledir ve orada da tam bir güvensizlik içinde yaşamaktayız.

Demokrasi sözüyle çok partili usul çıkarıldanberi halkımız en şiddetli baskıları görmüş, en sert muamelelere uğramıştır. Keza muhalefet dalgasının en kabarık olduğu bir sırada halkımız onun başındakilerin iktidarla gizli görüşme ve anlaşmalarını öğrenmiştir.

Buna göre biz Millet Partililer şu kanaatleyiz ki her şeyden önce memleketimizde güveni tesis etmek gerekir; bunun için de siyaset ve idareyle uğraşan herkesin özülle sözü bir olmalıdır, yazı ve söz hürriyetine inanarak yazıp konuşan muhalifler mahkemelere verilirken kötülük işleyen muvafıklar affedilmemeli ve onların kötülükleri bilinmemezlikten gelinmemelidir.

Keza muhalif geçinenler iktidarla gizli temaslar yapmamalıdır ve herşeyin açık cereyan etmesine dikkat etmelidirler.

Şuna inanıyoruz ki, bütün bu işlerde güvenilmeye en lâyık olanlar biz Millet Partilileriz.

Şef usulünün tasfiyesi

Yurdumuzun büyük bir dâvası da şef usulünün, yani her işde ilk veya son söz sahibi olmak selâhiyetinin fiilen bir adamda bulunması keyfiyetinin artık sona erdirilmesidir.

Şef usulünü kaldırmaya çalışırken bugün var olan ve devlet işlerindeki başarısızlığı ölçüsünde makamından ayrılmamakta ısrar eden kimsenin iş başından çekilmesini istemek de tabiidir ve zaruridir. Onun yıllarca mutlak bir şef olduktan sonra devlete temsili suretle başkanlık edebileceğini sanmak hayâl peşinde koşmak olur. Esasen onun kendi selâhiyetlerini arttırmak için uğraşması şefliği bırakmayı değil, onu kanunileştirmeyi düşündüğünü gösteriyor.

Şef usulüne son vermek dâvasını bütün genişlik ve şumulüyle ele almaya cesaret eden tek parti Millet Partisidir.

Hülâsa biz, meşhur tabiriyle “Halk tarafından kurulmuş, halkın malı olan ve halk için çalışan” bir hükümet ve idare istiyoruz. Kendi kongrelerimizde baskısız, tertibsiz davranışımız ve onların tam bir hürriyet içinde cereyan etmeleri Millet Partililerin bunu yapacak kimseler olduğunun en kuvvetli delilidir. Millet Partisini kim idare ederse etsin bu prensibler yaşayacaktır; çünkü tüzüğümüzün esaslarına göre partimizde fanilere ebedî mevkiler verilmemiştir.

Kendi iç bünyesinde şeflere itaati, tertibli ve baskılı kongreleri, keyfî muamele ve tardları kabul edenler memleket idaresinde de ancak aynı usulleri tatbik edebilirler ve onlardan hürriyet ve demokrasiyi gerçekleştirmeleri beklenmez.

Bizim davranışımız ve tuttuğumuz yol Birleşmiş Milletlerce kabul edilmiş olan “İnsan Hakları”nın milletimiz için de samimiyetle tatbikine götürecekt tek yoldur. Bu olunca Türkiye yalnız resmen değil, gerçekten ve gönülden Birleşmiş Milletler teşekkülünün bir üyesi olur ve bütün dünyada manevî itibarı artar.

Biz bunun için de çalışıyoruz ve şuna inanıyoruz ki, zamanımızda kuvvetli devlet olmak, idare edenlerle edilenler arasında tam bir güven ve sevginin var olmasına bağlıdır.

Türk Vatandaşı!

14 Mayıs’da oyunu kullanırken bütün bunları göz önünde tutmalısın. Yukarda yazılı olanları ve her ocağımızda bulabileceğin Millet Partisi program ve tüzüğünü beğeniyorsan bu partinin adaylarına oyunu verirsin.

Bunu yaptıktan sonra oyları çaldırtmamak, tutanaklarda sahtekârlık yaptırmamak için gözlemini açmalısın. Bilindiği gibi, türlü savsaklamalardan sonra iktidar, seçim kanununda oyların gizli verilmesini ve tasnifin açık olmasını kabul etmekten geri duramamıştır; bugünkü seçim kanununun vatandaşın azmi ve cesareti sayesinde millî iradenin gerçekleşmesi imkânını verecek yegâne hükmü de budur.

Bu sebeble halkımıza düşen vazife oyunu gizli olarak vermeye dikkat ettikten sonra oyları sayma ve tutanakları yazıp imzalama işi bitinceye ve netice ilân edilinceye kadar sandık kurullarının etrafından ayrılmamaktır, ta ki hile yapılsa onu gören şahitlerin sayısı elden geldiği kadar çok olsun ve hilecilerin durumu o nisbette güçleşsin.

Türk Yargıcı!

Yeni seçim kanunu yargıçları seçim kurullarının başkanı yapıyorsa da onlara fiilen pek az yetki veriyor; fakat seçimlerin İnsan Hakları Beyannamesinin istediği gibi “Namuslu” olmasından manen yargıcı mesul bir durumda gösteriyor; milletimiz de bunu böyle bilecektir.

Senin hükümete karşı haiz olduğun teminat, umum medenî memleketlerdekinden az olduğu gibi son defa daha da azaltılmıştır.

Sen onbir üyesi olacak olan her il kurulunda hemen daima iktidar partisine mensub 6 üyenin karşısında bulundurulacaksın. Kanun bu neticeye varmak ve Halk Partisini il seçim kurullarında çoklukta bulundurmak düşüncesiyle hazırlanmıştır. Bu yüzden çok kere bir hile ve yolsuzluğu önlemek isteyince azlıkta kalabilirsin.

Senden istediğimiz ve doğruluğa susamış olan milletimizin beklediği, azlıkta kaldığın her hileli ve yanlış muamele karşısında tutanak üzerine, yahut gereken yere bir şerh yazıp imzalamandır; hat-ta vicdan ve kanaatine uymayan hâdiseler millî iradeyi zedeleyecek bir mahiyet ve dereceyi bulursa mücadele etmek boynuna borçtur.

Yazacağın şerhler Türk Yargıçlığının şeref levhasını teşkil edecek, fiilî netice vermeseler dahi manevî tesirleri bakımından Türk Milletine istikbalî hakkında ümit verici birer ışık olacaklardır.

Türk Milleti!

14 Mayıs günü alınacak neticelere göre hepimiz ya kurtuluş ve yükseliş yoluna girecek veya son dört yılda çektiklerimizin daha ağırını çekmek tehlikesiyle karşılaşacağız.

İktidardakiler bizi eski durumda yaşatmak ve kendi tahakkümlerini devam ettirmek için ellerinden geleni yapacaklardır. Yalnız şunu iyi bil ki, eğer bütün millet tam bir azim ve vekarla onlar aleyhine oy kullanmaya koyulursa, onların baskı ve hileleri sökmez, çünkü bir avuç insan azimli milyonlara karşı daima âcizdir; yetişir ki, bu milyonlar hak ve iradelerini üstün kılmaya azmetmiş olsunlar; her tarafa yetişmeleri imkânsız olan baskıcı ve hilecilerden korkmasınlar ve bilhassa son derece uyanık bulunsunlar.

Tarihimizde iyiye veya daha da fenaya doğru gidişi tesbit edecek olan 14 Mayıs gününde yurdun refah, hürriyet ve saadete kavuşması için Allahın yardımı ve senin en karanlık günlerde gevşememiş olan iraden sayesinde çok esaslı bir adımın atılacağına inanıyoruz. Bunu elde etmek için savaşlarda gösterdiğin kahramanlığı medenî sahada sandık başında da göstermen yeter.

2 Nisan 1950
Millet Partisi Fahri Başkanı
İstanbul Milletvekili
Mareşal FEVZİ ÇAKMAK

Kaynak: 9 Nisan 1950 günlü Kudret Gazetesi.

1954

Seçimleri

TBMM’nin 10. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla yapılan 2 Mayıs 1954 Milletvekili Genel Seçimleri’ne beş siyasî parti katılmıştır. *Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Cumhuriyetçi Millet Partisi, Türkiye Köylü Partisi* ve *(Demokrat) İşçi Partisi*’nin katıldığı seçimlerde, yalnızca CHP ve CMP seçim beyannamesi yayımlamıştır. İktidardaki DP ise seçim beyannamesi yayımlamamıştır.¹

¹ 27 Temmuz 1954 tarihli *Halkçı* gazetesinde yer alan habere göre, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, DP’nin beyanname yayımlamamasını şu sözlerle eleştirmiştir: “İktidar, bizim seçim mücadelemizi beğenmiyor. Herkes takdirinde serbesttir. Ama insaf ile düşünmeli ki, bir siyasî partinin vatandaşa vaatlerini, telkinlerini ve tenkidlerini ifade eden bir fikir hülasasını, yani seçim beyannamesini, 1954 seçimlerinde yalnız Cumhuriyet Halk Partisi ilan edebilmiştir. Millete bir seçim beyannamesi içinde, fikirlerini ve programlarını söylemeye hazırlanmamış olanların alenî bir beyanname ile fikir mücadelesi yapan siyasî partiyi hatalı görmeleri garip bir anlayıştır.”

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi

- İntikamcı olmayacağız.
- Siyasî hürriyetlerimizi teminat altına alan Anayasa değişiklikleri yapacağız.
- Hakiki ve tesirli meclis murakabesini tesis edeceğiz.
- Muhalefet partilerine emniyet içinde çalışma şartlarını sağlayacağız.
- Zihniyette ve tatbikatta partizan idareye son vereceğiz.
- Mahkemelerin bağımsızlığını ve her derecede hâkim ve savcılarının teminatını sağlayacak kanunî tedbirleri alacağız.
- Devlet menfaatlerini her türlü parti menfaatlerinin üstünde tutacağız.
- Vatandaşlara emniyet ve huzur verecek tarafsız bir idare kuracağız.
- Kanunî, malî, iktisadî, vesair yollarla basını meflûç bırakmağı hedef tutan zihniyeti ve usulleri red ediyoruz.
- Partizan radyoya son vereceğiz.
- Memurlarımızın hal ve âtilerinin emniyet altına alınmasını ve siyasî nüfuzlardan kurtarılmasını sağlayacak tedbirleri alacağız.
- Nüfuz suiistimallerine ve kredi yolsuzlarına son vereceğiz.
- Ticarî hayatta emniyet ve istikrar sağlayacağız.
- Dinamik bir dış ticaret ve tediye muvazenesi kuracağız.
- Hayat pahalılığı ve geçim darlığı ile mücadele edeceğiz.
- Paramızın iç ve dış değerinde istikrar sağlayacağız.
- Bol, ucuz ve kaliteli istihsali sağlayacak tedbirleri alacağız.
- Küçük çiftçimizi makineleşmenin nimetlerinden faydalandıracağız.
- Borç yükü altında ezilen köylerimizin derdine çare bulacağız.
- Toprak tevziini, şuurulu bir iskân politikasıyla birlikte yürüteceğiz.
- Küçük esnafın vergi yükünü, formalitelerini azaltacak, kredi imkânlarını genişleteceğiz.
- Hususî teşebbüsü teşvik edeceğiz.
- Sanayi sahasında uzun vadeli kredi tasarrufunu ele alacağız.
- Sanayiimizin makul ölçüleri aşmayan bir gümrük himayesine mazhar olmasını tabîî telâkki ediyoruz.
- Orman dâvasının hâline çalışacağız.
- Fakir vatandaşlarımızın vergi yükünü hafifleteceğiz.
- Köy salmasını kaldıracağız.
- Muamele ve istihlâk vergilerini kaldırmağa çalışacağız. Her halde ilk hamlede nisbetlerini azaltacağız.
- Tapu ve mahkeme harçlarını indireceğiz.
- Vatandaşlarımızı tazyik eden Vergi Usul Kanununu ıslâh edeceğiz.
- Hayvanlar Vergisini tamamen kaldıracağız.
- Bir malî Af Kanunu çıkaracağız.
- Hakikî denk bütçe yapacağız.
- Vatandaşlarımızın hal ve âtilerini emniyet altına alacak sosyal sigortalar mevzuunu ele alacağız.
- Her ailenin bir ev sahibi olması için gerekli tedbirleri alacağız.
- İş Kanununun şümulünü genişleteceğiz.
- Asgari ücreti bütün iş kollarına şâmil olmak üzere memleket ölçüsünde tahakkuk ettireceğiz.
- Hafta tatili ve genel tatil günlerinde tam yevmiye verilmesini sağlayacağız.
- Yıllık ücretli izin müessesesini ihdas edeceğiz.

- Programımızdaki şartlar içinde grev hakkını ele alacağız.
- İşçi sigortalarını ıslâh edeceğiz ve sigorta primlerine devletin belli bir nisbet dahilinde iştirakini sağlayacağız.
- İşçi sendikalarını politikanın dışında tutacağız.
- Mektepsiz köy, ilk öğretimsiz çocuk bırakmıyacağız.
- Meslekî öğretime ehemmiyet vereceğiz.
- Üniversite muhtariyetini zedeleyen kayıtları kaldıracağız.

1954 C.H.P. Seçim Beyannamesi

Başta Gelen Temennimiz:

2 Mayıs'ta vatandaşlarımız, gelecek dört sene için memleket kaderine hâkim olacak yeni ve-killeri seçeceklerdir. Seçim mücadelesi ne kadar şiddetli ve çetin olursa olsun, vatandaşlarımızın bu büyük ve millî imtihandan düşmanlık hislerine iltifat etmeden dost olarak çıkmaları, bir siyasî teşekkül olarak en başta gelen temennimizdir. Seçim mücadelesi bizi ayırmamalı, aksine millî birlik şuurunu kuvvetlendirmelidir. Millî karakter ve geleneklerimize ve medenî usullere uygun bir seçim mücadelesinden, içeride daha kuvvetli, dışarıda daha itibarlı çıkacağımıza inanıyoruz.

İktidar Değişikliği ile Geçirdiğimiz Tecrübeler:

Memleket, son dört senede yeni bir siyasî teşekkül iş başında tecrübe etmiştir. 1950'deki iktidar değişikliği ile demokratik rejimin gelişmesine ve vatandaş hak ve hürriyetlerinin daha geniş teminat altına alınmasına bağlanan ümitler, esefle ifade etmeliyiz ki gerçekleşmemiştir. Arkada bıraktığımız dört yıl, zihniyette ve usullerde, rejim bakımından bir oyalama ve hattâ gerileme devri olmuştur. Demokratik rejim, 1950'de eriştiği merhaleden her gün biraz daha uzaklaşarak zamanla, hukuk kaide ve usullerine değil, şahısların arzu ve iradelerine bağlı bir istikamet almıştır. Partizan idare, devlet mefhumunu temellerinden sarsacak bir hadde vardırılmış ve yer yer mesuliyetsiz siyasetçilerin türemesine imkân ve fırsat verilmiştir. Vatandaş hak ve hürriyetlerinin en büyük teminatı olan adalet cihazına el uzatılmak istenmiş, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlerin teminatı zedelenmiştir. Devlet memurunun kaderi, partizan idare zihniyetinin ve partizanların insaf tanımayan arzu ve iradelerine bağlanmak hevesine düşülmüştür. Siyasî kanaat, mükâfat veya mücazata başlıca âmil olmuştur. Matbuat ve tenkid hürriyeti derece derece kısılmış, gazeteleri tazyik etmenin türlü yolları bulunmuştur. Çok partili serbest münakaşa hayatının, en müessir murakabe şekli olan Meclis murakabesinden, bu dört yıl içinde iktidar ısrarlı bir inatla kaçınmıştır. Demokratik rejimin başlıca unsuru ve dayanağını teşkil eden muhalefetler, bu dört yıl içinde türlü ithamlara, isnatlara, haksızlıklara ve tazyiklere maruz bırakılmış, siyasî partiler çeşitli yollarla faaliyetten alıkonulmak veya meflûç bırakılmak istenmiştir. Devlet radyosu, sadece iktidarın propagandasını yayan ve muhalefete hücum eden bir vasıta haline getirilmiştir. İktidar, emellerine hizmet edebilecek ve zevahiri kurtaracak bir muhalefet hasretinden kendisini kurtaramamıştır. Arkada bıraktığımız dört yılın rejim ve muhalefetler bakımından arzettiği manzara, kısaca budur.

Milletimizin Huzuruna Çıkarken:

Bir siyasî teşekkül olarak, inandığımız ve temellerini attığımız bir büyük dâva uğrunda, muhalefette de dört yıldanberi bütün mihnetlere ve kahırlara göğüs gererek hülûs ile memlekete karşı olan vazifemizi yapmaya çalıştık. Bu kanaatlerdir ki, bugün milletimizin huzuruna bütün güçlüklerle rağmen vazifelerini yapan insanların vicdan huzuru içinde çıkıyoruz.

İntikamcı Olmayacağız:

En başta Türk Milletine karşı bir siyasî teşekkül olarak, bize reva görülen bütün haksızlıklara ve insafsızlıklara rağmen, intikamcı olmayacağımızı alenen vait ve taahhüt ediyoruz. Bu taahhüdü yapmaya bizi sevk eden en büyük âmil, her şeyden evvel ve her şeyin üstünde memleket sevgisidir. Siyasî partiler arasında bir kan gütme dâvasının, demokratik rejimi soysuzlaştıracağına ve memleketi bir felâket uçurumuna sürükleyeceğine kaniiz. Dâva adamları olarak ve memleketi seven insanlar olarak, küçük hislere itibar etmeyeceğiz ve siyasî hayatımızda geniş bir müsamaha havasının yerleşmesine çalışacağız.

Rejim Dâvamız:

Atatürk tarafından kurulduğu gündenberi çağdaş medeniyet seviyesinin gerektirdiği hamleleri yapmak azmi ile inkılâpçılığı şiar edinmiş olan Partimiz, demokratik rejimin sür'atle geliştirilmesini ve tamamlanmasını, hukuk devletinin bütün vatandaşlara emniyet ve huzur verecek bir anlayışla kurulmasını, bugün en başta gelen ihtiyacımızın ifadesi sayar. Memleket arkada bıraktığımız dört yıl içinde, zaman zaman Anayasa buhranlarına şahit olmuş, siyasî partiler Anayasamızda mevcut boşlukların ızdırabını çekmiştir. Bu sebeple partimiz, vatandaşlarımızın teveccüh ve itimadına mazhar olarak iş başına geldiği takdirde, kuvvetler muvazenesine dayanan, vatandaş hak ve hürriyetlerini daha geniş ölçüde teminat altına alan istikrarlı bir devlet nizamının kurulması için, Anayasamızda lüzumlu değişiklikleri yapmayı, iç tüzüğü meclis murakabesine tam imkân verecek şekilde düzeltmeyi ve bu arada kanunların Anayasaya uygunluğunu murakabe edecek bir Anayasa mahkemesinin derhal tesisini ilk ve en başta vazife sayar.

Hukuk Devleti Esası:

Hukuk devleti esasının bütün kaide ve usulleriyle kurulması için Anayasamızın ve kanunlarımızın demokratik rejimlerin icaplarına göre tadil ve ikmalinin lüzumlu olduğu kanaatindeyiz. Devlet menfaatlerinin Parti menfaatleri üstünde yer alması, ordu ve adaletin mutlak olarak siyasetin dışında bırakılması, vatandaşların siyasî kanaatlerinden dolayı farklı muameleye tabi tutulmaması, hülâsa, zihniyette, mevzuatta ve tatbikatta hukuk devleti esasının bütün vatandaşlara emniyet ve huzur verecek bir şekilde yerleşmesini istiyoruz.

Hâkimlerin Teminatı:

Vatandaş hak ve hürriyetlerinin en büyük teminatı olan adalet cihazının istiklâli rejimin temel şartlarından biridir. Adalet, bağımsız mahkemelerce ve her derecede teminatlı hakimler eliyle tevzi edilmelidir. Bu anlayışın zaruri kıldığı kanunları koymak ve onu engelleyen kanun ve nizamları kaldırmak ve yüksek hâkimler meclisini Anayasaya göre kurarak hâkim ve müddeiumumilerin tâyin, terfi ve nakil gibi özel durumlarını politik makamların tesirinden kurtarmak ve kaza kuvvetinin tam istiklâlini sağlamak kararındayız.

Memur Yalnız Halkın Hizmetindedir:

Amme hizmeti gören memurlarımızın, objektif esaslara göre hâl ve âtilerinin emniyet altına alınmasını ve siyasî nüfuz ve tesirlerin oyuncağı olmaktan kurtarılmasını, vatandaşlara emniyet ve huzur verecek tarafsız bir idarenin kurulması için başlıca şart addediyoruz.

Seçim Sistemi:

Seçim sistemini, seçim neticelerini oy sayısına yaklaştıracak surette ıslâh edeceğiz.

Siyasî Partilerin Kaderi:

Geçirdiğimiz tecrübeler, siyasî partilerin kaderini, rejimin belli başlı dâvası olarak karşımıza çıkarmıştır. Meşru siyasî partileri demokratik rejimin vaz geçilmez bir unsuru addeden Partimiz, bir itham karşısında, siyasî partilerin kaderini yüksek dereceli hâkim ve mahkemelere tevdi etmenin zaruretine kanidir.

Basın Hürriyeti:

Çok partili serbest münakaşa hayatının, hür ve müstakil bir basınla gelişebileceği aşikârdır. Bu sebeple, basının hükûmeti tam bir serbestlikle tenkid edebilmesini, rejimin ana şartı addetmekteyiz. Bu anlayışladır ki basını kanun yolu ile kötürüm etmeye, iktisadî, malî vesair yollardan vazife yapamaz hale düşürmeye çalışan zihniyeti ve usulleri reddediyoruz. Devlet radyosunun ve resmî neşir organlarının, dört senedenberi, başka siyasî kanaatlerine sahip şahıs ve teşekküller aleyhine, müdafaa hakkı tanınmaksızın bir itham vasıtası olarak kullanılması âmme vicdanını incitmektedir. Bunun ızdırabını çok çekmiş bir siyasî parti olarak, radyo ve resmî neşir vasıtalarının, muhalefet aleyhine iktidar organı halinden çıkarılmasını ve her halde meşru siyasî partilerin eşit haklarla faydalanmasını zarurî ve haklı buluyoruz.

Rejim Dâvalarını İlk İki Senede Hallededeceğiz:

Demokratik rejimin yerleşmesi ve tamamlanması, hukuk devleti esasının bütün kaide ve usulleriyle kurulması mevzuundaki düşünce ve taahhütlerimizi, yukarıda ana hatlarıyla belirtmiş bulunuyoruz. Bugünkü siyasî mücadele herşeyden evvel bir rejim mücadelesidir. Gelecek seçimler, bu memlekette rejimin kaderi ile sıkı sıkıya bağlıdır. Bu anlayışladır ki vatandaşlarımızın teveccüh ve itimadına mazhar olarak iş başına geldiğimiz takdirde rejim dâvasını en geç ilk iki senede halletmek kararındayız.

Müsait ve Müstesna Şart ve İmkânlar:

Rejim dâvası dışında kalan meselelere gelince: Bunların başında hiç şüphesiz vatandaşları çok yakından işgal eden ve günlük hayatlarına tesir eden iktisadî ve malî mevzular yer alır. Bugünkü iktidar, harp ve harp sonrasının mahrumiyet ve güçlükleri atlatıldıktan, harp yıllarında birikmiş imkânlar ve harp sonrası elde edilen yardımlarla memleketin iktisaden cihazlanmasına ve kalkınmasına girildikten sonra çok müsait ve müstesna şart ve imkânlar içinde iş başına geçmiştir. Kendi imkân ve gayretlerimizin, dost ve müttefikimiz Birleşik Amerika'nın yeni bir dünya ve insanlık anlayışı ile yaptığı askerî, iktisadî ve teknik yardımların meyveleri bu devrede alınmaya başlanmıştır. Sanayici memleketler, harp ekonomisinden sulh ekonomisine geçişlerini bu devrede tamamlayabilmişler ve iktisadî kalkınmamız için zarurî olan makine ve malzemeyi geniş ölçüde bu devrede ihraç etmek imkânına malik olmuşlardır. Avrupalılar arası memleketlerin ticarî münasebetlerini geliştiren ve ödeme güçlüklerini geniş ölçüde ortadan kaldıran, bizim de bir üyesi olduğumuz Avrupa iktisadî işbirliği teşkilâtı ve tediye birliğinin faaliyet ve yardımları bu devreye rastlamıştır. 1950 ortalarında Uzak Şarkta harbin fiilen başlaması, 1950-1951 ve hattâ 1952 yıllarında ticaret şartlarını geniş ölçüde memleketimiz lehine çevirmiştir. Malî sahada yaptığımız vergi ıslâhatı, müsbet neticelerini bu devrede vermeğe başlamıştır. Nihayet, çok müsait ve müstesna iklim şartları, ziraî sahadaki emeklerimizi cömertçe mükâfatlandırmıştır.

İsraf Edilen İmkânlar ve Kaybedilen Fırsatlar:

Müsait şartlar ve müstesna imkânlar sayesinde bazı sahalarda elde edilen müsbet neticelere rağmen iktidarın, plân ve programdan mahrum, ihtiyaçlarımızla imkânlarımız arasında bir muvazene kurmak endişesinden uzak günlük, dağınık ve hatalı politikasının neticesi olarak, bugün memleketimiz büyük iktisadî ve malî güçlüklerle karşı karşıyadır. İsabetsiz ve murakabesiz bir fiat, kredi, dış ticaret ve yatırım politikası neticesi olarak, paramız iç ve dış değerini her gün bir miktar daha kaybetmektedir. Hayat pahalılığı ve geçim darlığı muayyen ve mahdud bir zümre dışında, geniş vatandaş kitlelerini ıztırap ve çaresizlik içinde kıvrandırmaktadır. İstihsal maliyetleri hergün biraz daha artmaktadır. Dış ticaretimiz, bir çıkmaza girmiştir. Dış ticaret vasıta ve imkânlarımızın sonu düşünülmeden israf edilmesi, memleketimizi dış âleme karşı taahhütlerini ifa edemez bir hale düşürmüştür. Resmî beyanların hakikatlere ve vakialara uymaması, iş adamlarımızın haksız olarak hariçteki itibarlarını kırmıştır. Ticarî ve iktisadî hayatın gelişmesi için başlıca şart olan emniyet ve istikrar yerini kararsızlığa, spekülasyonlara terketmiştir. Nüfuzlu, mahdud ve makbul bir zümre, geniş vatandaş kütlelerinin ıztırap çekmeleri pahasına alabildiğine zenginleşmektedir. Köylü vatandaşlarımız, murakabesiz, başı boş ve siyasî maksatları hedef tutan bir kredi politikası ile ödeme güçlerinin üstünde borçlanmışlardır. Hülâsa, çok müsait şartlara ve müstesna imkânlarla rağmen, dağınık, günlük ve hatalı politikanın neticesi olarak, memleketimiz seçimler arifesinde iktisadî ve malî güçlüklerin, kararsızlığın ihtilâçları içine düşmüştür. Gelecek iktidar her şeyden evvel plânsız, programsız ve hesapsız gidişlerin yarattığı malî ve iktisadî güçlükleri yenmek vazifesi ile karşı karşıyadır.

Deva Her Şeyden Evvel Hakikatleri Millete Dosdoğru Bildirmekte Bulunabilir:

İktisadî ve malî bünyemizin yukarıda kısaca tablosunu çizdiğimiz manzarası karşısında vatandaşlara ortalığı pembe gösteren oyalayıcı ve avlayıcı zihniyet ve usullerin aleyhindeyiz. Demokratik rejimlerde devlet işleri ve hususiyle iktisadî ve malî meseleler ve güçlükler, itibardan düşeriz endişesi ile vatandaştan gizlenmemelidir. Çünkü, demokratik idarelerde vatandaşın devlet işlerinde mes'uliyet şuuruna sahip olması, rejimin bakası ve memleket işlerinin düzgün gitmesi için başlıca şart ve aynı zamanda büyük bir teminattır. Bu itibarla, devayı her şeyden evvel vatandaşlara hakikatleri olduğu gibi duyurmakta buluyoruz.

İktisadî ve Malî Politikamızın Ana İstikametleri:

Vatandaşlarımızın itimat ve teveccühlerine mazhar olarak iş başına geldiğimiz takdirde hatalı ve başı boş gidişin doğurduğu bu güçlükleri ve ıztırapları gidermeye çalışacağız. İktisadî ve malî hayatımızda sıhhatli bir gelişmenin her şeyden evvel imkânlarımızla ihtiyaçlarımız arasında dinamik bir muvazene kurmaya bağlı bulunduğu kanaatindeyiz. Paramızın iç ve dış değerinde istikrar sağlamak, vatandaş çoğunluğu için büyük bir ıztırap mevzuu olan hayat pahalılığı ve geçim darlığını önlemek, ancak böyle bir anlayışla mümkün olabilir. Bugünkü murakabesiz, başı boş kredi, dış ticaret, yatırım politikasının fiat seviyesi ve para değerindeki menfi tesirleri meydandadır. Krediyi sadece istihsalı verimli kılacak saha ve istikametlere tevcih etmek ve kredi istimalini, kredi müesseselerinin devamlı bir murakabeye tabi tutması zarruretine kaniiz. Kredi sahasında bu tedbirleri alırken, bugün takatinin üstünde borç yükü altında ezilen köylü ve müstahsil vatandaşlarımızın ıztıraplarına deva bulmak başlıca kaygımızı teşkil edecektir. Yeni kredi imkânlarından mahrum bırakmaksızın küçük ve gerçek müstahsiline ziraat bankasına olan borçlarını faizsiz olarak uzun vadelere bağlayacağız.

Bol Kaliteli ve Ucuz İstihsal:

Halkımızın yüksek bir refah seviyesine ulaşması, bütün istihsal kollarında gittikçe artan bir gelişmeye ve emeğinin değer bulmasına bağlıdır. İstihsalın bol kaliteli ve ucuz olması içde müstahsil ve müstehlik menfaatlerinin telifine, dışta rekabet imkânlarımızı artırmaya imkân verecektir. Bu sebeple gerek malî ve gerek iktisadî sahada istihsal maliyetini düşürmeye yarıyan tedbirlerin bir an evvel alınması lâzımdır. Bu tedbirleri alırken ziraî sahada müstahsilleri tatmin edecek elverişli ve müstakar bir fiat, fiat politikamızın esasını teşkil edecektir.

Küçük Çiftçi ve Ziraatte Makineleşme:

Memleketimiz harp sonrası devrede hızlanan ziraî sahada makinalaşmanın mes'ut neticelerini elde etme yolundadır. Makineleşmeden büyük ve varlıklı çiftçiler dışında kalan küçük çiftçilerimizin de geniş ölçüde faydalanmasını sağlayacak tedbirlerin alınması, bir taraftan ziraî istihsalın daha büyük bir tempo ile artması, diğer taraftan bugün küçük çiftçimizin aleyhine işleyen rekabet şartlarını ortadan kaldırması bakımından hayatî bir ehemmiyet kazanmıştır. Bu sebeple kendi ferdî imkânları ile ziraat makineleri temin edemeyen veya etmiş olsa bile iktisadî olmak vasfını kaybeden küçük çiftçi vatandaşlarımızın bu vasıtalarından toplu olarak faydalanmasını sağlayacak imkân ve şartların hazırlanmasını zaruri görüyoruz.

Ziraatte Makineleşmenin Doğurduğu Meseleler:

Diğer taraftan, memleketimiz ziraatte makineleşmenin yarattığı yeni bir takım meselelerle karşı karşıyadır. Bugün memlekette kullanılan ziraî makinelerin yüzleri aşan çeşitlere baliğ olması, yedek parçaların bol ve ucuz olarak temin edilememesi, tamir atölyelerinin ihtiyacı karşılayamaması veya pek pahalı olması, bu meseleler arasındadır. Bu vaziyet bir taraftan millî servetin israfına ve zaman kaybına ve diğer taraftan maliyetlerin her gün biraz daha artmasına sebep olmaktadır. Memleketimizin şartlarına göre ziraat makinelerinin en müsait olanlarını tesbit etmek, bol ve ucuz yedek parça bulundurmak, tamir atölyelerini çoğaltmak ve ucuz tamir imkânı sağlamak için gerekli tedbirleri alacağız.

Toprak Dâvası:

Memleketimizde toprak meselesinin halli, iktisadî ve sosyal bir dâva olarak, Partimiz tarafından ele alınmış, gerekli mevzuat Partimiz tarafından kabul edilmiş, tatbikata Partimiz tarafından başlanmıştır. Bu dâvanın mümkün olan süratle halli için, köylümüze yeter toprak temini hususundaki gayretlere hız vereceğiz ve bunu şuurlu bir iskân politikası ile beraber yürüteceğiz.

Yol Dâvamız:

Yol dâvası, bayındırlık sahasında bugün memleketimizin en başta gelen ihtiyacının ifadesidir. Demiryolları gibi, karayolları hamlesi de Partimizin eseridir. İmkânlarımızı dağıtmadan, bir program dahilinde karayolları inşasına ve mevcutların ıslâhına hızla devam edeceğiz. Bu arada köylerimizi büyük şoselere ve sahile bağlayan köy yolları, üzerinde duracağımız en mühim mevzulardan birini teşkil edecektir. Köy yollarını, imkânlarımızın israfı pahasına gelişi güzel ve gösteriş için değil, köylerimizin devamlı ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yapacağız ve bunu yaparken angarya usullerine başvurmayaacağız.

Elektrik ve Su:

Şehir ve kasabalarımızın elektrik ve su ihtiyaçlarının karşılanması, köylerimizin temiz ve sıhhi içme sularına kavuşturulması yolundaki faaliyetlere hızla devam edeceğiz. Köy içme suları mevzuunda, siyasî maksatlar gütmeyeceğimiz gibi, bu hususa ayrılacak paraların israf edilmeden, yerine sarf edilmesine bilhassa dikkat edeceğiz.

Sanayi Sahasındaki Düşüncelerimiz:

Sanayide çiftçimizin emeğini ve yurdun tabii servetlerini değerlendiren ve ana ihtiyaç maddelerini istihsale yarayan sanayi kollarının ön plâna alınması, sanayi politikamızın esasını teşkil eder. Memleketimizde bugüne kadar bir sermaye piyasasının vücut bulmamış olması sanayi sahasında uzun vadeli kredi mevzuunu başlıca meselelerimizden biri haline getirmiştir. Bu bakımdan sanayiimizin muhtaç olduğu işletme kredisi ile birlikte uzun vadeli tesis kredileri için yeni imkânlar aramak ve bu maksatla mevcut müesseselerden daha geniş ölçüde faydalanmak ve icap ederse yenilerini kurmak kararındayız. Diğer taraftan, en çok yirmibeş senelik mazisi olan sanayiimizi, dış rekabetten korumak için, makul ölçüleri aşmayan bir gümrük himayesine mazhar kılmayı tabii telâkki ediyoruz.

Ecnebî Sermaye Meselesi:

Bu arada, günün meselesi olarak, ecnebî sermayeden faydalanma mevzuuna temas etmek isteriz. Her şeyden evvel, gizli veya açık olarak. Partimize mal edilmek istenen ecnebî sermaye düşmanlığı ithamını reddederiz. Memleketimizin iktisaden bir an evvel kalkınması ve gelişmesi için ecnebî sermayenin de yardımına muhtaç olduğumuza kaniiz. Ancak, bu memleketi bir yarı sömürge halinde devralan ve asırlarca kapütülasyonlar ve ecnebî sermaye tahakkümü altında insafsızca nasıl istismar edildiğini pek yakından gören ve bilen Partimiz, memleket hükümranlılığı ve menfaatleriyle, ecnebi sermaye gelişini teşvik mevzuunu telif etmek zaruretine ve bunun mümkün olacağına kanidir. Partimiz ecnebî sermayeye Türk vatandaşlarınkinden farklı bir imtiyaz tanınmaması, bu sermayeye ziraat ve ticaret sahasının kayıtsız şartsız açık tutulmaması hususlarında karardır. Bunun dışında, ecnebî sermayeye hal ve istikbalde emniyet sağlayacak bütün tedbirlerin alınmasına veya alınacak tedbirlerin titizlikle tatbikine taraftardır.

Hususî Teşebbüsü Teşvik:

Programımızla devlete hasredilmiş işletmeler dışında kalan iktisadî faaliyet sahalarında hususî teşebbüsün gelişmesini teşvik edeceğiz, halde ve gelecekte emniyet içinde çalışmasını sağlayacak bütün tedbirleri alacağız.

Küçük Esnaf:

Küçük esnafı sağlam temellere dayanan bir millî ekonominin vazgeçilmez unsuru addediyoruz. Bu sebeple küçük esnafın emniyet ve huzur içinde çalışmasını ve gelişmesini sağlayacak tedbirleri alacağız. Bu arada küçük esnafın kredi imkânlarının genişletilmesi, vergi yükünün ve formalitelerinin azaltılması, üzerinde duracağımız başlıca meseleleri teşkil edecektir.

Malî Sahada Düşündüklerimiz:

Vergi sistemimizi, vergi yükünün vatandaşlar arasında daha âdil bir surette dağılmasını sağlamak için ıslâh edeceğiz. Bu maksatla gelir vergisinde asgarî geçim indirme haddini yükselterek dar

ve mahdud gelirli vatandaşlarımızın vergi yükünü azaltacağız. Yine bu prensibin ışığı altında esnaf vergisini gözden geçireceğiz.

Millî ekonominin gelişmesini engelleyen, zengin ve fakir vatandaşlar arasında fark gözetmeyen vergiler ve bu arada muamele ve istihlâk vergileri üzerinde ehemmiyetle duracağız. Bu vergilerin mahzurlarını aşgârî hadde indirecek çareler aramakla beraber ilk hamlede nisbetlerde esaslı indirmeler yapmak kararındayız.

Mahkeme ve tapu harçları, sadece malî gayelerle iktidar tarafından haddenden fazla artırılmıştır. Bunları derhal makul nisbetlere indireceğiz. Bir ortaçağ vergisi olan hayvanlar vergisini tamamen kaldıracğız.

Vergi Usul Kanunumuzda 1950 den sonra yapılan tadillerle cezalar, suçlarla mütenasip olmayan ve vatandaş ezen hadlere çıkarılmıştır. Vergi suçlarıyla cezaları arasında derhal daha âdil bir münasebet kurmaya çalışacağız. Ve Usul Kanununun yersiz olarak mükellefin aleyhine konulan kayıtlarını ıslâh edeceğiz. Her halde Vergi Kanunlarımızın ve Usul Kanununun tatbikatında mükelleflerle işbirliği zihniyetine ehemmiyet vereceğiz ve ezici zihniyetle yapılan tatbikatı durduracağız.

Muamele Vergisini kaldırmak için gerekli tedbirleri alacağız ve her halde ilk hamlede nisbetini indireceğiz.

Köy bütçelerine hazine varidatından muayyen nisbet dahilinde hisse ayırarak bugün bir ızdırıp mevzuu olan köy salmasını kaldıracğız.

Malî Af Kanunu Çıkaracağız:

Gelir Vergisi sisteminin ve Usul Kanununun ilk tatbik yıllarında bilgisizlikten, tecrübesizlikten ve diğer sebeplerle bir çok vatandaşlarımız ağır vergi cezalarına çarptırılmışlardır. Bu yılları zarurî bir intikal devri addederek, usulüne göre tahakkuk etmiş ve edecek vergi alacağı hariç olmak üzere, vergi ve hapis cezalarını bir defaya mahsus olmak üzere affedeceğiz.

Sosyal Dâvalarımız:

Sosyal dâvalarımız, iktisadî ve malî meselelerimiz kadar hayatî mevzularımızı teşkil eder. Vatandaş medenî ve fikrî kabiliyetine göre çalışma imkânlarını vermek, işsizlere iş bulmak ve işverenlerin de hakları gözönünde tutularak emeği istismardan korumak sosyal sahada devletçilik anlayışımızın esaslarını teşkil eder.

Hal ve İstikbalden Emin Vatandaşlar Cemiyeti:

Vatandaşların hal ve geleceklerinden emin olmaları, vatandaşlar arasındaki tesanüt ve içtimai adalet telâkkimizin tabîî bir neticesidir. Bu bakımdan doğum, ölüm, kaza, hastalık, malûllük, işsizlik ve ihtiyarlık gibi türlü sosyal sigorta kollarının, çalışanlar başta olmak üzere bütün vatandaşlara teşmil edilmesini ergeç varmak istediğimiz bir hedef sayarız. Bunun için esaslı tetkiklere ve lüzumlu hazırlıklara derhal başlamak ve mütevazî bir ölçüde de olsa ilk adımları atmak kararındayız.

İşçilerimiz İçin Düşündüklerimiz:

Sosyal sahadaki devletçilik anlayışımızda işçi vatandaşlarımız hususî bir yer işgal eder. İşçilerimizin artan ihtiyaçlarının karşılanması, yaşama şartlarının iyileştirilmesi, hal ve âtilerinin emniyet altına alınması, başlıca kaygumuzu teşkil etmektedir. Bu maksatla İş Kanununun şumulünü genişletmek ve iş verenin hak ve menfaatleri de gözönünde tutularak, işçiyi taziyik eden hükümlerini ıslâh etmek, İş Kanununun dışında kalan küçük iş yerlerinde çalışan işçinin sigortadan faydalan-

masını sağlamak, asgarî ücreti bütün iş kollarına şâmil olmak üzere memleket ölçüsünde tahakkuk ettirmek, hafta tatili ve genel tatil günlerinde tam yevmiye verilmesini sağlamak, yıllık ücretli izin müessesesi ihdas etmek ve geliştirmek; programımızda çizilmiş şartlar içinde işçilerimize grev hakkı tanımak, derhal ele alacağımız mevzuların başlıcalarıdır. Bu arada memleketimizin hususî şartları bakımından, tarım işçilerini ciddi bir memleket meselesi olarak ele almak ve haklarını koruyacak mevzuatı yapmak kararındayız.

İşçi Sigortaları:

İşçi sigortaları mevzuunda, işçinin yardım görmesi için vazedilen lüzumsuz formaliteleri azaltmak, işverenin de mecbur tutulduğu formaliteleri azaltmak ve basitleştirmek, İşçi Sigortalarının rasyonel çalışmalarını nizamlayarak tasarruf sağlamak ve bu suretle sermayeyi daha müsmir şekilde kullanmak, sigorta primlerine devletin belli bir nisbet dahilinde iştirakini sağlayarak işçinin yükünü azaltmak, acele alınacak tedbirler arasındadır.

Artan hayat pahalılığı karşısında, emekli işçilerimizin sigortadan temin ettiği gelir, ihtiyaçlarının küçük bir kısmını bile karşılayamaz hale gelmiştir. Emekli işçilerimizi sefaletle mahkûm eden bu hale bir çare bulmak zaruretine kaniiz. Diğer taraftan hastalık halinde emekli işçilerimize sigortadan yardım sağlamayı mütalâa ediyoruz.

Partimizin bir eseri olan işçi sendikalarının, zamanla beliren ihtiyaçlar gözönünde tutularak, gelişmelerini sağlayacak tedbirler alacağız.

Her Aileye Bir Ev:

Sağlam ve mes'ut bir cemiyetin temel şartı olarak, mesken dâvası bizim nazarımızda ayrı ve hususî bir mevki işgal eder. Memleketimizde her ailenin bir ev sahibi olması, hedefimizdir. Bu uğurda, normal kredi müesseselerimizin imkânları dışında, devletçe geniş yardımların yapılmasını, zarurî görüyoruz.

Doğu Kalkınması:

İktidarda bulunduğumuz devrede tatbik olunan ve güzel neticelerini vermeye başlamış olan Doğu kalkınması programını, yeniden ele almak kararındayız. Çeşitli sebeplerden geri kalmış olan doğu illerimizin bilhassa iktisat, kültür ve bayındırlık sahalarında hususî bir dikkat ve itinaya muhtaç oldukları aşikârdır. Bu mevzuda gerekli fedakârlıkların yapılmasını zarurî telâkki etmekteyiz.

Orman Dâvası:

Bugünkü iktidar muhalefette bulunduğu devrede orman dâvasını başlıca mücadele konusu yapmıştır. Buna rağmen, hayatî bir ehemmiyeti olan ormanlarımızın korunması ve artırılması ile vatandaşlarımızın ihtiyaç ve maişetlerinin telifi mevzuu, bugün de bütün ehemmiyetini olduğu gibi muhafaza etmektedir. Bu dâvanın hallinin, bir taraftan, hariçten geniş ölçüde orman mahsulü ithali ve diğer taraftan maişetlerini ormandan tedarik eden vatandaşlarımıza geçim saha ve imkânları bulmakla mümkün olacağına kaniiz. Bu hal suretinin gerektirdiği tedbirleri almak kararındayız.

Mektepsiz Köy, Eğitimsiz Çocuk Bırakmayacağız:

Rejimin selâmeti ve milletçe kalkınmamızın süratle gerçekleşmesi her şeyden evvel, vatan ve millet sevgisiyle yoğurulmuş, devrimlere bağlı, demokrasi terbiyesiyle yetişmiş aydın vatandaşların mevcudiyetine bağlıdır. Bu bakımdan ilk öğretim ihtiyacının, en kısa zamanda tamamiyle karşı-

lanması zarureti kaniiz. Bu mevzuda bütün masrafların hazineden ödenmesi zamanı ve imkânı gelmiştir.

Memleketimizin imarı ve iktisaden kalkınması, meslekî öğretim ve eğitimi bizim için belli başlı bir dâva haline getirmiştir. Bugün elde edilen neticelerde, mazide bu sahadaki emeklerimizin hissesi pek büyüktür. Bu itibarla meslekî öğretim, ve eğitim, millî eğitim sahasındaki çalışmalarımızda bizim için ayrı ve hususî bir ehemmiyet taşıyacaktır.

Muhtar Üniversite:

Son dört senelik acı tecrübelerimiz, Üniversitelerimizin idarede ve çalışmalarında muhtariyeti mevzuunun, ehemmiyet ve zarureti bir kat daha belirli hale getirmiştir. Üniversite mensuplarının rejimin gelişmesi ve vatandaşlarımızın aydınlatılması bakımından, hususî bir mevkileri olduğuna kaniiz. Bu itibarla, üniversite mensuplarının çalışmalarına, yazı ve söz hürriyetlerine doğrudan doğruya veya dolayısıyla getirilen kayıtları, ilk hamlede kaldırmak kararındayız.

Dış Emniyet Bakımından En Büyük İstinatgâhımız:

Yurt içindeki ilerleme ve kalkınma gayretlerimizin selâmetle gelişmesi, her şeyden evvel sınırlarımızın emniyet altında bulunmasına bağlıdır. Bugün dünyanın içinde yaşadığı şartlar, bizim de bir üyesi olduğumuz garp demokrasilerinin bütün gayretlerine rağmen, ağırlığından hiç bir şey kaybetmemiştir. Bu kararsız ve karanlık âlem ortasında, en büyük dayanağımız kahraman Türk Ordusudur. Partimiz millî savunmamıza daima üstün ehemmiyet vermiştir. Milletçe katlandığımız fedakârlıkların devam etmesi zaruridir.

Yurtta Sulh, Cihanda Sulh:

Yurtta sulh cihanda sulh Partimizin daimî prensibidir. Birleşmiş Milletler Anayasası nizamı içinde barış, adalet, eşitlik ve hürlük esaslarıyla ortak güvenliğe ve işbirliği anlayışına bağlı kalmak ve milletlerarası hukuk prensiplerine saygı göstermek, ve millî şeref ve bağımsızlığımızı korumak, dış politikamızın hedefleridir. Batı medeniyet ve demokrasi anlayışının savunmasını hedef tutan ve bizim de bir uzvu olduğumuz Kuzey Atlantik Paktına İngiltere ve Fransa ile olan ittifaklarımıza üstün değer vermekteyiz. Birleşik Amerika ile devamlı gelişme halinde olan dostluğumuz bizim için ayrı bir ehemmiyet taşır. Bu dostluğun, iş başında hangi hükûmet olursa olsun milletimize mal olmuş bir değer taşımasına bilhassa dikkat göstermek zarureti kaniiz. Dış politikamızın Partilerüstü bir mahiyet almasının, bizi milletçe içerde daha kuvvetli ve dışarda daha itibarlı yapacağına inanan Partimiz, dış meselelerde, diğer partilerle devamlı istişarelerde bulunmayı, bir zaruret sayar.

Bizim dış politikada şikâyetlerimiz İktidarın Büyük Millet Meclisi ile beraber çalışmaması, büyük harp ve sulh ve andlaşma meselelerinde muhalefet partileriyle mutabakat aramayı tecrübe etmemesidir. İktidarın Büyük Millet Meclisinin haberi olmayarak kararlar almasının ve meseleleri Büyük Millet Meclisinde müzakere etmekten ısrarlı olarak çekinmesinin mukadder akıbetlerinden endişe ediyoruz.

Umumî seçimlere girerken, C.H.P. olarak başlıca memleket dertleri ve dâvaları üzerindeki görüşlerimizi belirtmiş oluyoruz. Bu görüşlerin tahakkuk etmesinin Partimiz iktidarı ile mümkün olacağı kanaatindeyiz.

Seçimlerin memleketimiz için hayırlı ve uğurlu olması, milletimizin mes'ut ve müreffeh bir istikbale doğru hızlı adımlarla ilerlemesi en büyük emelimizdir.

Cumhuriyetçi Millet Partisi Seçim Beyannamesi

REJİM DAVASI

— Aziz vatandaş,

Cumhuriyetçi Millet Partisi 2 Mayıs seçimlerine azim ve ümitle katılmıştır. Çünkü Partimiz halk kitleleri nezdinde umulan hüsnü kabulü görmüş ve memleketin her köşesinde bir kader tarihi hasretiyle karşılanmıştır. Çünkü, teşekkülü üzerinden geçen zamanın henüz pek kısa olmasına rağmen, partimiz memlekette rekor kırarak bir hızla teşkilatlanmış ve gelişmiştir.

Bu gelişmenin sebeplerini, bir taraftan, Cumhuriyetçi Millet Partisinin temsil ettiği idealde ve bu ideale kavuşmak için düşündüğü tedbirlerin isabetinde diğer taraftan da, Türk halkının, bundan evvelinde olduğu gibi, şimdiki iktidarda da umduğunu bulamamış olmasında aramak lâzımdır. Partimizin inkişafında amil olan şu ikinci sebebi geçelim. Şimdiki iktidar hakkındaki hükmü, çıkardığı antidemokratik kanunları şahit tutarak, tarih mahkemesi, verecektir. Biz burada birinci sebep, yani partimizin ideali ile buna ulaşmak için düşündüğü tedbirler üzerinde duracağız.

İdealimiz, Türk Devletini insan zekasının bu güne kadar düşünüp bulduğu en ileri hayat ve cemiyet prensiplerine dayanan, temelli ve kararlı bir devlet haline getirmektir. Bu vatan, toprakları üstünde yaşayan insanları Yirminci asır medeniyetinin eriştirebileceği en üstün refah seviyesine yüksetmektir. Türk vatandaşını, her şeyden evvel, hürmete layık bir insan olarak değerlendirmek ve ferdin, benliğinde taşıdığı insanlık hak ve imtiyazlarını her türlü tecavüzden masun bulundurmaktır. Bu hak ve imtiyazlara karşı tecavüz teşkil eden resmî veya gayri resmî hareketleri vaktinde önlemek ve kurmak üzere, memlekette, kuvvetli bir teminat sistemi kurmaktır. Hulâsa, idealimiz Türk vatandaşını kendi öz vatanında her türlü baskıdan ve esaretten kurtulmuş, yüksek medeniyetli insanlara yaraşan bir hayat içinde, varlığının sahibi ve benliğinin efendisi olarak yaşar görmektir.

İşte Cumhuriyetçi Millet Partisi 2 Mayıs umumî seçimlerinde Türk Milleti huzuruna bu yüksek idealin verdiği inanla çıkararak ve, feci surette iflas eden (boş vaatler) çıkmazına saplanmamak için, düşündüğü tedbirlerin sağlamlığına dayanacaktır.

İdealimize kavuşmak için düşündüğümüz tedbirlerin, neler olduğunu Parti Programında gösterdik. Burada bunları tekrar etmiyim. Yalnız şu kadar deyelim ki, Türkiye’de bugünkü Anayasa prensipleri dairesinde garp örneği bir demokrasinin muvaffak olmasına ve hukuka bağlı bir devlet nizamının kurulmasına imkân yoktur. Çünkü, garp örneği demokrasi, her şeyden evvel Devlet kuvvetlerinin ayrılması esasına ve salâhiyetler muvazenesine dayanır. Halbuki bugünkü Anayasamız, bil’akis, kuvvetler birliğine ve salâhiyetlerin bir elde toplanması esasına dayanmaktadır. Kuvvetler birliği sistemi, Türkiyemizin vaktiyle İstiklal mücadeleleri sırasında karşılaştığı harp, ihtilâl ve kurulma devri zaruretlerine cevap vermiştir. Bu itibarla, muhakkak ki bu sistem tarihi bir kıymet taşımaktadır. Fakat, itiraf etmelidir ki, bu devir çoktan geçmiş ve bu zaruretlar ortadan kalkmıştır. Anayasamız ise bu sistemi bugün de muhafaza etmektedir. Halbuki harp ve ihtilâl gibi gayri tabii hareketlere sahne olan bir devrine ihtiyaçlarından doğmuş olan bu sistemin sulh zamanında ve tabiileşen ihtiyaçlar karşısında tatbik edilemeyeceği ve tatbik edilmesi halinde çok bakûs neticeler vereceği aşîkârdır. Netekim vermiştir: Anayasamızın dayandığı kuvvetler birliği sistemi Türkiye’yi yıllarca daimi bir harp ve ihtilâl idaresi altında yaşatmış ve bu kanunun gölgesine sığınan baskıcı hükümetlerin elinde bu sistem bir mazeret sebebi teşkil etmiştir. Senelerdenberi Türkiyemizde

Hükümetin, diğer bütün devlet kuvvet ve müesseselerine karşı olan kahir hakimiyeti hep kuvvetler birliği esasına istinad etmiş ve, herkes biliyor ki, fiiliyatta hükümetin bu hakimiyeti, hükümet başındaki tek şahsın ve şahsi idarenin tahakkümüne yol açmıştır.

Hulâsa, devlet işlerinin tanziminde, kuvvetler birliği esastan hareket eden bugünkü Anayasamız, mühim bir sistem, noksanı arzetmekte ve boğucu bir buhran yaratmış bulunmaktadır. Türkiye’de bugüne kadar sağlam bir demokrasi nizamı kurulamaması da bu noksandan ileri gelmektedir.

Aynı noksan sebebiyledir ki, şimdiye kadar Türk ferdinin kaderi, sırf iktidar adamlarının partizan görüşlerine ve tenakuzlarla dolu kıymet ölçülerine tâbi olmuş; vatandaşın siyasî ve içtimai sahadaki hak ve hürriyetleri ciddi teminattan mahrum kalmıştır: Bunun neticesi ise, memlekette hukuka, yani, kanun üstü adalet ve hakkaniyet kaidelerine bağlı devlet yerine, ölçüleri her an değişen ve hükümlerinde tamamıyla keyfilîğe saplanan kararsız bir idare tarzının yerleşmesi, şahıs, mülk ve mesken masuniyetlerinin hiçe sayılması, fikir ve vicdan hürriyetinin, zincire vurulması, camia kuvvet ve menfaatlerine tahakküm eden fuzulî bir zümre saltanatının doğması ve nihayet, haksız olduğu kadar şımarık bir imtiyaz ve inhisar şebekesinin kurulması olmuştur.

Cumhuriyetçi Millet Partisi bu acıklı durumun bir an evvel ıslahını, partiler üstü millî bir dâva olarak ortaya koymuş bulunmakta ve bu dâva uğrunda mücadele etmeğe ve senelerden beri memlekette hüküm sürmekte olan Anayasa buhranının izalesi için doğrudan doğruya sağ duygulu vatandaş kitleleriyle görüş birliği yapmağa karar vermiş bulunmaktadır.

Muhterem vatandaş;

Şu halde, itimadınıza mazhar olur da yarın iş başına gelirse, Cumhuriyetçi Millet Partisi, her şeyden evvel, Türkiye’de hüküm süren Anayasa buhranını gidermeği ve devleti demokratik prensip ve müesseselerle teçhiz ederek şahsî ve keyfî idare tarzına zümre menfaatleri politikasına; iktidar tahakkümlerine, kararsızlık ve kanunsuzluklara nihayet vermeği; hulâsa kanuna ve kanun üstü hakka bağlı, temelli ve kararlı bir devlet nizamı içinde Türk ferdini hak ve hürriyetlerinden emin bir insan olarak yaşatmağı ilk ve mukaddes bir vazife bilecektir.

Anayasa buhranını izale için düşündüğümüz prensiplere gelince bunların başında devlet kuvvet ve salâhiyetlerinin bölünmesi; Teşri, İcra ve Kaza organlarından her birinin, işbirliği esasî üzere, hem muhtar ve hem birbirini hakkiyle kontrol eder bir hale konulması gelir. Memleketin selâmeti ve vatandaş haklarının teminatı bakımından Anayasamızın bu prensibe göre ayarlanmasını kaçınılmazı mümkün olmıyan bir zaruret görmekteyiz.

Bu prensipin mantikî neticesi olarak, en küçüğünden en büyük ve yükseğine kadar, bütün devlet hizmetlerinde umumi mesuliyet kaidesinin açıkça, esas alınmasını istiyoruz. Binaenaleyh devlet işlerine fiilen müdahale edip karar verdiği ve şahsî bir politika takip ettiği halde, mesuliyetsizlik kalesine çıkarak taçsız, bir hükümdar, vaziyeti alan bir devlet reisliğine lüzum görmemekte ve bu gidişe, son vermek, kararındayız.

Aynı prensibin devamı olarak, kanun yapma ve devletin yüksek politikasını yürütme salâhiyetinin iki meclis tarafından kullanılmasını demokrasi hayatımız için yegâne selâmet yolu telâkki ediyoruz. Bugünkü şartlar altında Büyük Millet Meclisi karşısında, bu Meclisin ifratlarını önleyecek ve memlekette ciddî bir itidal ve istikrar unsuru olarak ikinci bir meclisin kurulmasını zaruri görüyoruz. Bu zaruret son dört senelik iktidar tecrübesi esnasında şiddetini bir kat daha artırmıştır kanaatındayız. Tekrar edelim ki, Türkiyemizde yıllardan beri hüküm süren şahsî ve keyfî idarelerin ve tahakküme müstenit zümre menfaatleri şebekesinin yerleşmesini bugünkü tek meclis usulü

mümkün kılmıştır. “Memlekette antidemokratik gidişe nihayet vereceğim” vaadiyle iş başına gelen son iktidarın hayret edilecek bir şekil ve derecede şahsiliğe ve keyfiliğe saplanması da yine bu usulün doğurduğu bir âkıbetidir.

İlâve edelim ki, Kaza kuvvetini temsil eden Mahkemelerin her derecesiyle hükümet adamları nüfuzundan kurtarılması ve Hâkimlerimizin tam bir istiklâl içinde, yani yalnız vicdanlarının sesiyle kanuna ve yüksek hakkaniyet kaidelerine bağlı kalması kuvvetler bölümü prensibinin diğer bir mantikî neticesidir. Türkiye’de Hâkimi politikanın kulu olmaktan kurtarmak ve onu yüksek ve bitaraf bir “HAKİMLER MECLİSİ” nin murakabesine bağlamak çok âcil bir zaruret halini almıştır.

Bu arada ve Teşri salâhiyetinin iki meclis tarafından kullanılması esası kabul edildiği farz edilse bile, Cumhuriyetçi Millet Partisi kanunların ruh, mâna ve maksat bakımlarından Anayasa’ya aykırılığına hükmedecek yüksek bir “ANAYASA - MAHKEMESİ” nin kurulmasını da istemekte ve bu sayede Anayasaya aykırı kanun çıkması gibi en tehlikeli bir yolun kapatılmasını lüzumlu görmektedir.

Eğer bu memleket senelerdenberi Anayasanın vatandaşlara tanıdığı hak ve hürriyetleri hiçe sayan bir sürü antidemokratik kanunların baskısı altında kalmış ise -ki bunda şüphe yoktur- bu neticeyi bizzat Anayasanın kendi bünyesindeki zaaf ve noksan doğurmuştur. Kanunların Anayasaya uygun olarak yapılmasını emreden Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz, esef edelim ki, bu emrin yerine getirilip getirilmediğini murakabe edecek bir müessese kurmamıştır. Bu murakabe ve mesuliyetsizlikten cüret alan tahakküm idareleri, Anayasa hükümlerini bir tarafa bırakarak Türkiye’yi yıllarca, canlarının istediği gibi baskı altında tutmağa muvaffak olmuştur.

Anayasa ve rejim dâvamızın mühim bir cephesini de klasik ferdî hakların tarif ve tahdidi ile siyasi, fikrî ve içtimai hürriyetlerin korunması meselesi teşkil etmektedir. Şüphe yok ki, Anayasamız vatandaşlara geniş ölçüde hak ve hürriyetler tanımıştır. Fakat bunları açıkça tarif ve tahdit etmemiştir; Hak ve hürriyetlerin hududu ve kullanış tarzları bahsinde gayet kapalı ve çeşitli mânalara çekilmesi kaabil bir ifade tercih etmiştir. Bu kapalılık ve vuzuhsuzluktan faydalanan tahakküm idareleri, istedikleri zaman hukuk dışı hareketlere ve rakiplerine karşı yıldırma ve sindirme politikasına başvurabilmiştir. Yine bu vuzuhsuzluk sebebiyledir ki, ilk bakışta çok demokratik gibi görünen bir Anayasanın mevcut olmasına rağmen, Türkiye’de yıllarca koyu bir totaliter rejimin tutunması mümkün olabilmiştir.

Anayasamızın hak ve hürriyetler bahsindeki vuzuhsuzluğunun en acı tarafını fikir ve vicdan hürriyetleriyle lâiklik prensibi teşkil etmektedir. Şimdiye kadar iktidar mevkiinde birbirini takip eden, fakat hayat ve dünya görüşleri birbirinin aynı olan, hükümetler bu hürriyet ve prensibin ne demek olduğu hakkında açık bir tarif vermemiş; bil’akis, kapalı ve dolambaçlı yollardan yürümüş-tür. Bu hükümetler lâikliği sırf şahsî politikalarını yürütmek için bir yıldırma vasıtası görmüş; vicdan hürriyetini de adı var, kendi yok bir anka kuşuna benzetmiştir.

Anayasa prensiplerinin bu türlü suiistimaline şahit olan Cumhuriyetçi Millet Partisi, bu bahiste, açık bir vaziyet alınmasını ve vatandaş hak ve hürriyetlerinin Anayasa’da, açıkça, tarif ve tavzih edilmesini ve bunların Anayasa teminatı altına konulmasını istemektedir.

Nihayet, Cumhuriyetçi Millet Partisi, şimdiye kadar geçen tecrübe ve tatbikatı göz önünde tutarak, Türkiyemizde demokrasinin muvaffak olması ve millî iradenin tam olarak tecelli edebilmesi için şimdiki seçim sistemimizin esaslarında bazı değişiklikler yapılmasını zarurî görmektedir.

Şimdiki seçim sistemimizin mihverî, bilindiği gibi, millî hâkimiyetin halk ekseriyet tarafından bu ekseriyetin de meclis ekseriyeti tarafından temsili usulüdür. Tecrübeler, şüphe ve tereddüde yer

vermeyecek bir surette gösterdi ki bu usul, memlekette iktidar partisi dışında kalan vatandaşların fikir ve kanaat haklarını sıfıra indirdiği gibi mecliste de ezici bir ekseriyetle karşılaşan cılız bir muhalefete söz hakkı bile bırakmamaktadır. Bu noktada eski hatıraları geçelim. Bugünkü demokrat iktidarın bile daha dün meclisten çıkarmağa muvaffak olduğu kanunları göz önünde tutunca, bu sistemin müdafaa edilir tarafı olmadığı aşîkârdır. Binaenaleyh partimiz ekseriyet usulünün değişmesini ve seçimlerde ekseriyet usulü yerine, nisbî temsile gidilemezse, dar seçim daireleri usulüne olsun gidilmesi lâzımgeldiği kanaatındadır.

Muhterem vatandaş;

Cumhuriyetçi Millet Partisinin gayesini rejim mevzuunda düşündüğü hukukî ve siyasî tedbirleri şimdi öğrenmiş bulunuyorsunuz. Hulasa etmek lâzımgelirse, Partimizin ilk hedefi, devleti, garp örneği teminat prensipleri ve müesseseleriyle teşhiz etmektir. Bunun için de şimdiki Anayasayı esaslı bir surette gözden geçirerek, Türkiye’de hakkı ve içtimâî adaleti hâkim kılacak bir temel kanun haline koymaktır.

Cumhuriyetçi Millet Partisi bu ana dâvanın halli yolunda yürümek için derin bir imanla ve itimâtla 2 Mayıs’ta sizin vereceğiniz rey ve kararı beklemektedir.

İktisadî ve Malî meselelerimiz:

Memleketimizin bugün içinde bulunduğu iktisadî ve malî sıkıntı ve kararsızlık, iktidarcı söylenenlerin ve iddia edilenlerin aksine olarak neticesi nereye varacağı belli olmıyan bir mahiyet arzietmekte ve mühim bazı iktisadî hâdiselerin arefesinde bulunduğumuzu göstermektedir. Bu ıstıraplı akışa, dur diyebilmek için, her şeyden evvel bugünkü idareye hâkim olan zihniyeti millet nazarına sermek bir borçtur.

Bugünkü iktidar, iktisadî ve malî mevzuları, gelişi güzel ve mücerret politik mebdelerden hareket ederek ve kendinden evvelki devre nazaran daha çok iş yapmış görünmek zihniyetiyle ele almıştır. Demokrat Parti oyalayıcı ve, geçici başarılarla mevkinde tutunmak isteyen ve bu arada umulmadık hadiselerden doğabilecek bazı fırsat ve ihtimallere dayanarak bir memleketi idare etmek mesuliyetinden çekinmemektedir. Plânsız ve dümensiz de olsa kendisine yeni bir iktidar sağlamak pahasına giriştiği teşebbüslerin zamanla artık müspet neticeler vermeyeceği de anlaşılmıştır.

Filhakika iktidarın büyük kitleyi, kendine bağlamak ve onun reyini bir kere daha alabilmek maksadiyle takip ettiği sun’î fiyat politikası (buğday, pamuk) umulan neticeyi vermemiş, geniş köylü tabakasının kalkınmasını sağlayamamıştır. Zahirde köylüyü koruyormuş gibi görünen bu tedbirlerin hakikatte çiftlik ve geniş arazi sahiplerini millet sırtından zengin etmeğe müncer ve belki de matuf olduğu ziraî kredilerin partizan menfaatler için kullanıldığı, hiçbir vatandaşın gözünden kaçmamaktadır. Aynı partizan görüş iktisadî hayatımızın bütün sahalarında da kendini göstermektedir. Devlet imkânları sırf muayyen bir zümrenin iktidarını sağlamak için mirasyedi zihniyetiyle kullanılmaktadır. Bu hava içinde büyük kitleyi düşünüyormuş gibi bir yanlış anlayışı ve havayı da yaratmak ve yaymak suretiyle iktidarın tek gayesinin, iddia meselesi olduğu görülmektedir.

Bu bahiste dünyanın başlıca buğday ihracatçısı memleketleri meyanına girdiğimizi, milyonlarca ton buğday ihraç ettiğimizi veya edebileceğimizi söyliyien iktidarın bu yaygaraları, üzerinde dikkatle durulmaya değer. Zira müsait her türlü iklim ve tabiat tesirlerinin hâkim olduğu 1950 den 1953 yılları sonuna kadar dört yıllık Demokrat Parti iktidarı zamanında ceman ancak, 1.070.000 ton buğday ihraç edilebilmiştir. Senelik vasatı takriben 250 bin tondur. Yalnız 1953 yılındaki 600 bin ton buğday ihracı karşılığı ise 164.000.000 liradır. Bir kıyasa imkân verebilmek için aynı devre zarfında ithal olunan akaryakıtlar için 124 milyon lira ödendiğini belirtirsek -dış ticaret neticeleri karşısında- kalkınma iddialarının millî ekonomi bakımından neticelerinin ne ne kadar boş olduğu-

nu, rakam kabarıklıklarının kalkınma delillerini ifade etmeyeceğini, hassatan enflasyonist bir tefekkür tam içinde bunların aldatıcı şeyler olduğu bir kere daha anlaşılmış olur.

Bu münasebetle sun'î fiyat politikasının, yani yüksek fiyatlarla mübayaa edip düşük fiatlara mal satmanın ve bundan, emisyon hacminin gittikçe artması diğer yönden müstehlik kitlelerinin sırtına yüklenmesi ve başka bir kanaldan da devlet bütçesine külfet tahmil etmesinin memlekette gittikçe artan hayat pahalılığını doğuran âmillerden olduğu muhakkaktır. Geçim zorluklarına çare aramak vazifesiyle mükellef bir hükümetin, bizzat hayat pahalılığını teşvik etmesi de, nasıl batıl bir zihniyet içinde idare edildiğimizin tam delilidir.

İktidar bilhassa seçimleri kazanmak için, seçimlerden evvel zirai borçları almamak ve hattâ aksine genişletmek, köy yardımlarını çoğaltmak, şehirlerde esnafa ceza kesmemek, memurlara ve devlet kapısında çalışan işçilere ikramiyeler dağıtmak, orman dâvasını halledecek yerde orman cezalarını affetmek gibi yollara başvurmuştur.

Halk, bu ıstırapların kaynaklarını ve hem de bu saman alevi gibi, parlaklığı göz kamaştırsın diye yapılan işlerin sonunun nereye varacağını ve niçin yapıldığını pekâlâ anlıyabilmektedir.

İktisadî meselelerimizde aynı partizan zihniyetin en acı tezahürlerinden bir diğeri de devlet imkanlarının bazı kimselere ve zümrelere imtiyazlı ve hattâ keyfi olarak tahsisidir ki bunun neticesinde de nüfuz ticareti, zamanımızın fârik vasıflarından biri olarak ayakta durmaktadır. Böylece iktidarın nüfuz ve yardımıyla devlet ve âmmeye inhisar etmesi لازم gelen menfaatlerin birtakım insanlara hasr ve tahsis edilmesi neticesi haksız servet edinen ve zengin olan muayyen bir zümre yaratılmış ve bu haller âmme efkârının huzursuzluğunu doğurmuştur.

İkinci dünya harbinden sonra memleketimize tahsis alunan Marşal yardımlarını, keza aynı ölçülerle politikalarına mesnet alan Demokrat Parti, yardımlardan azamî verim alma kaygusu yerine vatandaş iktidarına bağlamayı, onu avlamayı hareket noktası olarak kabullenmiş ve arzedilegelen bir hava içinde istenilen verimin istihsalini sağlayamamıştır.

Dış Ticaret Durumu:

Dört yıldanberi her türlü hava şartlarının müsait gitmesi, istihsal vasıtalarının kredilerden sağlanmış, olması, sun'î yüksek fiyat mekanizmasının harekete getirilmiş olması ve kısmen de dünya fiyat konjonktürünün müsait seyretmesine rağmen memleketin istihsali ve ihracatı memleket ihtiyaçlarını karşılamaktan âciz kalmıştır.

Türkiye'nin dört yıllık ihracat açığı (1953 yılının ithalât takyidlerine rağmen) bir milyar iki yüz otuz bir milyon liraya balığ olmuştur. Bunun bir kısmı altınlarla karşılanmış ve bakiyesi de halen borç vaziyetindedir. Tediye muvazenesindeki açıklar ise elbette bu rakamların çok üstündedir.

İktidar bu hususu, plâsmanların uzun zamanlar içinde istihsali artıracığını ve dolayısıyla Dış Ticaret açıklarının kapatılacağını ve bunun arızı olduğu mülâhazalarıyla örtmek istiyecek ise de bizim gibi gelişmemiş ekonomik bünyelerde dış ticaret açıklarının ârizi olarak kabul edilmesine imkân yoktur.

En kuvvetli ekonomik nizam ve bünyeye sahip memleketlerin liberasyon sistemine karşı cephe aldıkları bir sırada ekonomik bünyesinin kudret ve takatini ölçemiyen iktidar, ithalât kapılarını ardına kadar açmakta tereddüt etmemiş ve bilhassa istihsal vasıtaları ve lüzumlu mevad haricinde yüzlerce milyonlarla ifade edilen lüks ve israfa kaçan verimsiz ve zarurî olmıyan malların ithaline müsaade etmiştir. Böylece iç bünyesini her bakımdan bir tahavvüle sevkederken dünya ekonomileri

muvaahesinde memleketimizin nasıl bir pazar haline geleceğini bir an için hesaba katmış bulunmamaktadır.

Filhakika ilk yıllarda bakım, revizyon ve yedek malzemelere fazlaca ihtiyaç görülmezken seneler geçtikçe bu masraf kaynakları oldukça ehemmiyet kespette ve bilhassa dış ticaret açıklarından dolayı ithalat imkânsızlıkları karşısında memleketin istihsal hayatı ve maliyetleri büyük ölçüde sarsıntılar geçirmektedir.

Diğer taraftan yabancı piyasalara borçlanan ve bunları ödeyemiyen memleketimizin dış ticaret itibarı fena hale girmiştir.

İthal yoluyla getirilemeyen mübrem, ihtiyaçların yakın gelecekte de tedarikinin güç olması, dünya fiyatlarındaki düşüşlere rağmen memleketimizde her türlü eşya fiyatları yükselmekte çeşitli ithal yolları ve karborsalar teşekkül etmekte, ve binnetice memleketimiz başka memleketler ve şahıslar lehine sömürülmektedir.

Bütün bunlar Demokrat Parti iktidarının kendi başarı kabiliyeti ve kapasitesini bilememesi ve işleri günlük politik zaruretlerin ilcaatiyle sevk ve idare etmesinden doğmaktadır.

Para ve Kredi Enflasyonu:

Demokrat Parti iktidarının iş başına geçmesinden bu yana tedavüldeki para takriben yarım milyon lira artmıştır. Hakikatte ithalat için Merkez Bankasına yatırılan paraların da bugünkü şartlar altında gözönünde tutulması halinde hakiki emisyon artışı bu miktarın çok daha üstündedir. Bir iktisadî nizamda mücerret, emisyonun artmış olması lehe veya aleyhe bir mana ifade etmeyeceği herkesçe malûm ise de bizim şartlarımız (istihsal ve milli gelir) muvaahesinde elbette ehemmiyeti aşikârdır.

İşi bu yönden mütalâa edince iktidarın memlekette enflasyonist bir politika takip ettiği şüphe götürmez. Her türlü sermaye ve kredi piyasalarında da bu enflasyondan hareketi müşahade etmek mümkündür. Meslek erbabına göre bu gidiş hiç de umursanmıyacak bir istikamet değildir.

Hayat pahalılığı:

Kısa fikirler halinde arzedilegelen fikirler maalesef hükümetin memleketteki geçim zorluğunu bizzat teşvik ve teşdit ettiğini göstermektedir. Gittikçe ifritleşen ve geniş halk tabakalarını günden güne baskısı altına alan hayat pahalılığının başlıca sebebi iktidarın yıllardanberi beceriksiz ve bilgisiz iktisadî sevk ve idresinin bir neticesidir.

Her şeyden evvel sun'î fiyat mekanizmasıyla, dış ticaret durumunun tevlit ettiği neticelerle, enflasyonist para ve kredi politikası ile hayat pahalılığının tohumları atılmış bulunmaktadır. Bunlara ilâveten iç ticaret hayatının bir türlü nizama sokulamamış bulunması hükümetin bu sahada kendisine düşen vazifeleri dahi aklından geçirmemesi geçim zorluğunu ağırlaştıran âmillerdendir. Aynı güdümün devamı halinde yakın bir âtide vatandaşların bugünü de arıyacaklarına şüphe etmiyoruz.

Sayın vatandaş;

Bugünkü iktidarı dinlerseniz ilk nazarda sizi kabarık rakamlarla, açılan ve açılacağı söylenen fabrikalarla, istihsal ve istihlak maddelerindeki artışlarla, bankalardaki tasarruf ve ikrazatla karşı karşıya getirerek iknaa çalışacaktır. Acaba memleketin birçok yerlerinde müşahade edilen bu hareket neden ve nasıl doğmuştur? İdamesine imkân var mıdır? Var ise hangi şartlar altında mümkündür?

Demokrat Parti iktidara geldiğinden beri yabancı memleketlere dış ticaret kanaliyle bir milyar iki yüz elli milyon lira borçlanarak nevima bir kredi karşılığı memlekete girmiştir. Ayrıca Marşal yardımından memlekete istihsal vasıtaları ve kredileri sağlanmıştır. İç bünyemizde emisyon ve büyük kütlenin fedakârlığı pahasına köylünün iştira kuvveti sun'î olarak artırılmış, kredi enflasyonu yoluyla de bu imkânlar desteklenmiştir.

İşte memlekette mevcut olduğu söylenen hareket ve canlılık yukarıda adı geçen ve fakat da-imi olmıyan imkânların sağladığı neticelerdir. Bundan sonra dış ticarete döviz ödemedikçe mal alamıyacağımız, Marşal yardımlarının daha fazla uzatılamıyacağı, sun'î fiyat mekanizması ile daha fazla iç ve dış ticari ahengin ayakta tutulamıyacağı, emisyon ve kredi enflasyonunun kötü akıbetleri düşünüldür ise yani muslukların kapanmak üzere bulunduğu kabul edilirse Türk iktisadiyatı sun'î ve köpüklü bir devrinin zirvesinde ve fakat, buhranının arefesindedir.

Filhakika bunu sezen Demokrat Parti iktidarı, altı aydanberi mukadder akıbeti önleme kaygısına düşmüş ve bunları karşılayabilmek için de dış kredi kaynaklarını yoklamayı uygun görmüştür. Bu arada ecnebi sermaye celbine ve memleketteki petrolerin işletilmesine müteallik kanunlar çıkartılmış ve sonra da istikraz imkânları araştırılmıştır.

Demokrat Parti iktidarının büyük cesaretle çıkardığı bu iki kanunda da millî, menfaatlerimizi ve iktisadiyatımızı pek yakından ilgilendiren ve tehdit eden noktalar vardır. Bunların ihtiva, ettikleri hükümler ağır ve ilerde memleketin başına gâileler açacak mahiyettedir. Filhakika memleket içinde ecnebî sermayeye ziraî, ticarî ve malî sahalarda tanılan hakların doğuracağı âkâbetler pek korkunç olabilir.

Memleketin verimli addedilen ziraî sahalarında her türlü teknik ve sermaye kudretine malik yabancı teşebbüslerin muvaffak olamaması için bir sebep yoktur. Kazançların dışarıya uygun partiler üzerinden çıkarma salâhiyetini haiz bu işletmelerin bağliyacıkları randımına göre, yıldan yıla zirai sahalarını büyütmelerine de mâni yoktur. Diğer taraftan aynı müsavi şartlar altında çalışmağa mecbur olan Türk köylüsünün ise aynı mevzular ve sahalarda yavaş yavaş çekilmesini ve nihayet yüksek teknik sermaye ve bilgi ile idare olunan bu işletmelerin zebunu, eciri mevkiine düşmemesi için de bir sebep yoktur. Şu hale göre hakikî sahip ve unsur aslı yabancı sermayenin emrine girmiş olacaktır.

Keza dünya piyasalarında rol oynıyan büyük sermayelere tanılan haklar muvacehesinde memleketimizin ticarî ve sınaî sahalarında yer almaları dış ticaret imkânlarının ve sağliyacıkları kârların transfer edilmeleri karşısında bizi düşündürecek mühim meselelerle karşı karşıyayız.

İş ve ticaret sahasında son otuz yıldanberi emsallerine yetişmeye çalışan Türk vatandaşlarının köyden şehire, şehirden büyük merkezlere ve nihayet dış ticaret sahasına doğru erişmek için kendi kendilerini yetiştirmek azim ve gayretleri bütün memleketçe bilinmektedir. Henüz ticarî hayatın icaplarına intibak ve bunun için gerekli vasıfları iktisap edebilmek için. Çırpınan bu zümrenin yanısıra her türlü iç ve dış imkânlarla ye haklara sahip bulunan, fazla olarak kazançlarını dışarıya götürebilen yabancı sermayenin kısa bir zamanda memleketin istihsal ve ihracatına hâkim ve fiyat mekanizmasıyla de tanzim edicisi mevkiine ulaşacaktır. Böylece memleketin ekonomik seyrinin nâzımı mevkiine geçebilecek yabancı sermayenin dünya, ahvalinin şu veya bu şekilde tecellisi karşısında icabında dış kuvvetlerin baskısına bir vasıta olması için mâni yoktur.

Kaldı ki unsuru aslînin iş kabiliyeti, ticarî teşebbüs imkânlarını bertaraf edebilecek bu yol, memleketin ticarî elemanlarını da kökü dışarda, sermayesi ve tekniği kuvvetli bu teşebbüslerin birer tâbii yani elemanları mevkiine düşürecek ve millî varlığı sarsacaktır.

Petrol kaynaklarımızın bizzat devlet tarafından işletilmemesi esasına dayanarak hazırlanan Petrol Kanunu dünyada mevcut mümasil kanunların en ağır ve korkuncudur. Kapitülasyon esası üzerine hazırlanan kanun ileride memleketin basma belâ kesilecek bir hüviyet taşımaktadır.

İktidarını bir çıkmazda gören demokrat parti, ayakta durabilmesini sağlamak için millî menfaatlerin çiğnenmesi pahasına da olsa her şeyi göze almış bulunmaktadır.

Kısa levhalar halinde memleketin ana meselelerine müteallik hususları böylece zikrettikten sonra denebilir ki parti menfaatlerini daima millî menfaatler üstünde tutan, şuursuz kararlar peşinde koşan iktidar, bunlardan doğan her kötü neticeyi yeniden aldığı mevziî ve kısa görüşlü, sakat kararlarıyla bir kere daha çıkmaza sürüklemekte ve nihayet son kurtuluşu da dış kaynaklardan ve fakat millî varlık ve menfaatler aleyhine olarak almaktan çekinmemektedir.

Türk vatandaşı:

Bu acı hakikatler yanında sana düşen vazifenin ehemmiyetini idrak etmek zorundasın. Biz Cumhuriyetçi Millet Partisi olarak bu feci seyrin asil ve vatansever görüşlerle durdurulması lüzumuna kaani bulunuyoruz.

Memleketin süratle sürüklendiği kötü akıbet karşısında alınacak birçok ana tedbirlerin mevcut olduğuna inanıyoruz.

İnsanlık hak ve hürriyetlerimizi sağlayacak bir hukuk devleti nizamının yeni baştan kurulmasını arzulayan Partimiz ekonomi alanında da her şeyden evvel fert, aile ve millet hayatında lüks ve israftan kaçınmanın ve tasarrufa dayanan bir idare devrinin açılması zaruretiye inanmakta ve milletçe böyle bir mücadelenin iç bünyemizde büyük ferahlıklar doğuracağına kaaniiz.

İktisadî, malî ve ticari sahaların her kolunda verimlerin artırılması, maliyetlerin düşürülmesi suretiyle idareli bir ekonomi sistemi içinde başarılabilecek büyük işler vardır.

Çalışmayan kolların ve işlenmeyen yeraltı ve yer üstü kaynaklarımızın mevcut bulunduğu memleketimizde bugünkü imkânlarımızla dahi istihsal kaynaklarının kayde değer ölçülerde artırılmasını mümkün görüyor ve bunların tahakkuk ettirilebilmesi cesaretini de partimizin açık alınlı ve yılmayan karakter kuvvetinde buluyoruz.

İstihsal ve onu artırma mevzuunun artık basit bir ekonomik faaliyet haline geldiği yirminci asırda millî gelirin artırılması ve bunda hissedar bulunan bütün vatandaşların (köylü, işçi, tüccar, memur) içtimai adalet ölçülerine göre pay almalarının lüzum ve zaruretiye inanıyoruz.

Bugünkü Türk Cemiyetindeki huzursuzlukların partizan ve nüfuz ticareti sağlayan zümre saltanatını kuran bir zihniyetten kurtulmasıyla bertaraf edileceğine iktisadî ve içtimai bünyemizde de ferahlıkla sağlanacağına emin bulunuyoruz. Böylece vatandaş her gün biraz daha ıstıraba sürükliyen hayat pahalılığı ile mücadelenin kolaylaşacağından şüphe etmiyoruz.

Millî varlık ve menfaatlerimizi çiğnemiyen ve bu kasti taşımayan her türlü yabancı sermaye, teknik ve bilgisinin bu memlekette hürmetle karşılanacağı ve böylece de milli, iktisadî kalkınmamızın hızlandırılması yollarının da her an göz önünde tutulacağına vatandaş, zerrece tereddüt etmemelidir.

Köy kalkınması:

Hakiki manada köylünün ve ziraatın kalkınmasına ait esaslı işlere henüz el atılmamıştır. İktidar, rey avcılığı için, gösterişlerle meşguldür. Hükmî şahsiyeti haiz nahiyeler teşkilî; nahiyelerin bir veya birkaç köyden vucude getirilmesi ve böylece köylerin de her türlü içtimai ve iktisadî sahada amme hizmetlerinden geniş ölçüde faydalanması meselesi tamamen ihmal edilmiş bulunmaktadır.

Partimiz, bu mevzuda vilayetlerin idaresi kanununun batı örneği halk idaresine, uygun şekilde yenileştirilmesini ve nüfusumuzun dörtte üçünü teşkil eden köylülerimizin, refah seviyesinin yükseltilmesini programının başlıca hedefi telakki etmektedir.

İşçi Meselesi:

İşçi vatandaşlarımızın, müreffeh ve emniyetli bir hayat seviyesine ulaşmaları için asgari gündelik usulünün, bütün iş yerlerine teşmilini ücretlere seyyanen bir yüzde nisbeti dahilinde zam yapılmasına, işçi-mesken meselesinin esaslı surette halli, sigorta hizmetlerini genişletmek ve işçi ailelerinin de faydalanmasını sağlamak maksadıyla bu sigortalara, iş veren ve işçi ile birlikte aynı nisbette devletin de iştirakini; demokratik hak ve hürriyetlerin tabii bir neticesi olarak, işçi sendikalarının demokrat memleketlerde olduğu gibi hareket serbestisine kavuşturulması, işçi grev hakkının tanınmasını ve nihayet iş kanununun ve işçi sigortaları mevzuatının ıslahını bu sahadaki çalışmalarımızın hedefi olarak kabul etmekteyiz.

Sanayiın, ve memleketin başına dert olan imalât muamele vergisinin, derhal kaldırılmasını ve bu sahada vatandaşa daha geniş imkânlar verilmesini istiyoruz. Bu arada, muamele vergisinden muaf olan küçük sanayiın, hususi tedbirlerle himayesi ve sınaî-kredi temini meselesinin kökünden halli de başlıca mesaimiz arasındadır.

Dış politika görüşümüz:

Muhterem vatandaş,

Dış politikamızın temeli; istiklâlimizi ve toprak bütünlüğümüzü korumaktır. Bu millî siyasetimiz, bütün sahalarda milletlerin hukuk eşitliğine ve milletler arası tesanüt ve işbirliğine taraftar olduğumuzu ifade etmekle tamamlanmaktadır.

Diğer taraftan millî varlığın millî güçle korunabileceği hakikatinin yanında, Birleşmiş Milletler ideali dairesinde kollektif güvene müstenit, barışçı, dürüst ve açık bir dış siyasetin takibini memleket menfaatlarına en uygun yol saydığımızı, programımızda sarahatla ifade etmiş bulunuyoruz. Bütün milletin yüreğinde yaşayan (devamlı bir dünya sulhu içinde me'sut bir Türkiye görmek) arzusunu dünya umumi efkârına arz ederken, dış politikaya ait meselelerin iç siyaset mücadelelerinde kullanılması yoluna gidilmesinin çok zararlı ve sakim olduğuna ve yakın tarihimizin bu hususta ad misallerle dolu bulunduğuna işaret etmeği vazife saymaktayız.

Diğer taraftan tarihî ve millî varlığımıza dayanarak, dış politika sahasında, her halükârda söz sahibi olmak noktasında dikkat ve hassasiyet gösterilmesi lâzım geldiğine kaaniyiz.

Son sözümüz:

Aziz vatandaş:

Rey senin olduğu gibi sözün de senin olmasını istiyorsan dâvasını açıkça ortaya koymuş olan Cumhuriyetçi Millet Partisini benimse ve senden alacağı rey emanetini edeceği yemine sadık kalarak, kullanacak ve bu memleketi hakkında ve haysiyetinden emin, bahtiyar insanların diyarı haline getirecek adaylarımız üzerinde dur.

Bu memlekette söz, mutlaka, milletin olacaktır

CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ GENEL İDARE KURULU

HALKCI
Dönüşler Cad. - Ankara
Trafik - HALKCI
ANKARA
Yayın: 1988
Fiyat: Her Sayı
15 Kuruş
1 - Sayı 214

HALKCI

Gündelik Siyasal Sabah Gazetesi

HALKCI'NIN
MUSABAKASI
1000 lira Mükafat
Sayı 14
Sayı 2

C.H.P. Kurultayı İnönü'nün nutkile açıldı

Biz inkılâpların bekçisiyiz

İnönü bilhassa işaret etti

Vatan hizmetinde
C.H.P.yi büyük
vazifeler bekliyor

Biz adalet istiklâlinin ve hâkimler taminatının,
proföserler haklarının başlıca davâcısı olmuştuk

Kurultay delegeleri dinli toplantıda (İçer: resimler aynı sırayla)

Kurultaya teşekkür

Bizim inandığımız Olanlar...
Bu Kurultayda...
Bu Kurultayda...
Bu Kurultayda...

İnönü'nün tam metin nutku

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, 21. Kurultay'ın 11. toplantısında yaptığı konuşmada, "Biz inkılâpların bekçisiyiz" dedi. İnönü, "Biz adalet istiklâlinin ve hâkimler taminatının, proföserler haklarının başlıca davâcısı olmuştuk" dedi.

Balkan

Mısır'da

Türkiye

Büyük Cihat YALÇIN

Miler ve parlar...
Miler ve parlar...
Miler ve parlar...

C. H. P. yıkılmıyacaktır

191 günde...
191 günde...
191 günde...

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü Kurultay'da konuşuyor

K. Çin uçakları hücum ediyor

Açık denizde Amerikan uçaklarına
da saldırıyor

Vatandaşlar, 20 (A.A.) - Çin...
Vatandaşlar, 20 (A.A.) - Çin...
Vatandaşlar, 20 (A.A.) - Çin...

Medflex tatbikati hakkında

2. Şabır, 20 (A.A.) - 1200...
2. Şabır, 20 (A.A.) - 1200...
2. Şabır, 20 (A.A.) - 1200...

Biz yemini ilan ediyoruz

21. Kurultay'da...
21. Kurultay'da...
21. Kurultay'da...

ON GÜNDE BİN LIRA MÜKAFAT

21. Kurultay'da...

KURULTAY TAFSİLATI

C.H.P. sarsılmaz bir imanla vazife başındadır

Kurultayda Genel Başkan İnönü'ye büyük tezahürat
yapıldı, nutuk zaman zaman dakikalarca alkışlandı

Cumhuriyet İnkılabı...
Cumhuriyet İnkılabı...
Cumhuriyet İnkılabı...

Genel Başkan İsmet İnönü Kurultay'da

Kurultayın her basına teşekkürü

Dün Akademi...
Dün Akademi...
Dün Akademi...

SPOR

Atletlerimizin
mağlubiyeti
teessür yarattı

Kurultaydan kısır notlar...

Adana...
Adana...
Adana...

Atletlerimizin...
Atletlerimizin...
Atletlerimizin...

Adana...
Adana...
Adana...

Atletlerimizin...
Atletlerimizin...
Atletlerimizin...

Adana...
Adana...
Adana...

Atletlerimizin...
Atletlerimizin...
Atletlerimizin...

Adana...
Adana...
Adana...

Atletlerimizin...
Atletlerimizin...
Atletlerimizin...

1957

Seçimleri

TBMM'nin 11. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen 27 Ekim 1957 Milletvekili Genel Seçimleri'ne beş siyasi parti katılmıştır. *Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti, Cumhuriyetçi Millet Partisi*¹, *Hürriyet Partisi* ve *Vatan Partisi*'nin katıldığı seçimlere seçimlerde, CHP, CMP, HP ve VP seçim beyannamesi yayımlamış; iktidardaki DP seçim yayımlamamıştır.²

1 Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin seçim beyannamesine 22 Ekim 1957 tarihli Milliyet gazetesi aracılığıyla ulaşılmıştır.

2 DP'nin seçim beyannamesi neşretmeyeceği, 9 Ekim 1957 tarihli Cumhuriyet gazetesine de yansımıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi

- Basın, söz, toplantı, seçme ve seçilme hürriyetleri gibi ana hakları bugünkü tahditlerden kurtarıp seçim sistemini nisbî temsil esasına göre islâh ettikten sonra, en geç Mayıs 1958 de seçimleri yeniliyeceğiz.
- Memleketi, D.P. iktidarı sırasında içine sürüklendiği siyasî buhrandan kurtararak, medenî dünyaca kabul edilmiş istikrarlı bir hukuk devleti nizamına kavuşturacağız.
- Partizan idareye son vereceğiz.
- Mahkeme istiklâlini ve hâkim teminatını sağlamlaştırmak için siyasî uzuvlardan müstakil bir Yüksek Hâkimler Şûrası kuracağız.
- Üniversite muhtariyetini sağlam esaslara bağliyoruz.
- Bütün idarî tasarruflar üzerinde kazaî murakabe sağliyoruz.
- Memurlara meslekî teşekküller ve sendikalar kurarak haklarını koruma imkânını sağliyoruz.
- Devlet radyosunu muhtar bir müessese haline getirerek partizan propagandanın âleti olmaktan kurtaracağız.
- B.M.M.nin Hükûmet üzerinde yakın, ciddi ve hakikî murakabesini mümkün kılacak İç Tüzük değişiklikleri yaparak, tedbirler alacağız.
- Seçim sistemi nisbî temsil esasına göre değiştirileceği gibi emniyet ve eşitlik şartlarını da gerçekleştireceğiz, seçimlerde partilerin para sarfetme imkânlarının kontrol altına alınabilmesini sağliyoruz.
- Partilerin iç bünyelerinin demokratik esaslardan uzaklaşmasını önleyici tedbirler alacağız.
- Vazife ve nüfuz suiistimallerine karşı ispat hakkı tanıyacağız.
- Milletvekili tahsisatını indireceğiz ve hiç bir zaman birinci derecede memur maaşlarını aşmamasını temin edeceğiz.
- B.M.M. de gerekli çoğunluk sağlanırsa 4 Eylül tarihli muhalefet cephesi tebliğindeki esaslar dairesinde Anayasa değişikliğini ele alacağız, iki Meclis, Anayasa Mahkemesi kuracağız.
- İktisadî kalkınmamızı, ihtiyaçlarımızla imkânlarımız arasında dinamik ve ahenkli bir muvazene kuran bir plân ve programa bağliyoruz.
- İktisadî kalkınma ve gelişmede vatandaşların elde edilen neticelerden adaletli ölçüler içinde faydalanmasını sağliyoruz.
- İktisadî durumumuzun tam bir envanterini yaptırarak, hazırlanacak programa temel olmak üzere, hakikatleri memlekete bildireceğiz.
- Başlanmış işleri tamamlıyoruz.
- Enflasyoncu gidişe son vererek, paramızın değerinde ve fiyatlarda istikrar sağliyoruz.
- Milli Korunma Kanununu yürürlükten kaldıracğız.
- İthalât ve ihracatımızı yeni baştan tanzim ederek dış ticaretimizi tıkanıklıktan kurtaracağız.
- Taahhütlerimize sadık kalarak dış piyasada sarsılan itibarımızı iade edeceğiz.

- Sanayiimizin makina, yedek parça ve ham madde ihtiyaçlarını karşılamak için derhal tedbir alacağız.
- Devlet sanayii ile hususî sanayi arasında eşit muameleyi esas sayacağız.
- Köyün yol, su, aydınlanma, sağlık ve eğitim hizmetleriyle toprak, mesken ve kredi ihtiyaçlarını bütün gücümüzle karşılamaya çalışacağız.
- Köylünün borçlarını daha uzun vadeli taksitlere bağlayacağız; himayeye muhtaç küçük çiftçileri ise borç yükünden tamamiyle kurtarma çarelerini arayacağız.
- Orman dâvasını halledeceğiz.
- Gelir vergisinde asgarî geçim haddini yükselteceğiz.
- Veraset ve intikal vergisinin mahzurlu neticelerini gidereceğiz.
- Hayvanlar vergisini kaldıracağız.
- Ziraî mahsullerin değerlendirilmesinde köylünün emeğini mükâfatlandıran fiyatlara önem vereceğiz ve takip edilecek istikrarlı fiyat politikasıyla köylünün ihtiyaçlarını daha kolaylıkla karşılamasını sağlayacağız.
- İçtimaî sigortayı genişleteceğiz.
- Mütevazî gelirli aileler başta olmak üzere, her ailenin bir ev sahibi olması için bütün tedbirleri alacağız.
- İşçilerimizi istismardan koruyacak ve refaha kavuşturacak tedbirleri alacağız.
- Ücretleri yaşama şartlarına göre ayarlayacağız.
- Senelik ücretli izni gerçekleştireceğiz.
- Sendika hürriyetini genişleteceğiz.
- İşçiye grev hakkı tanıyacağız.
- Hür dünya işçi teşekkülleriyle işbirliği sağlayacağız.
- Fikir işçilerini koruyacak tedbirleri alacağız.
- İş Kanununu islâh edeceğiz.
- İşçi Sigortaları Kurumunun muhtariyetini gerçekleştireceğiz ve Kurum fonlarının gaye dışında kullanılmasına son vereceğiz.
- İş teftişlerinde yetişmiş işçilerden faydalanacağız.
- Devlet İktisadî Teşekküllerinde, işçinin ve işçi teşekküllerinin fikrî yardımından faydalanma yolunu açacağız.

1957 C.H.P. Seçim Beyannamesi

Türkiyenin kaderi ile ilgili bir seçim:

27 Ekimde, vatandaşlarımız, memleket işlerini yürütecek olan yeni vekillerini seçmek üzere sandık başına gideceklerdir.

Partimizin görüşüne göre, bu seçim Türkiyenin ve demokratik rejimin kaderinde hayatî bir rol oynayacaktır. Bugünkü iktidar partisi iş başında kaldığı takdirde, memleketin içinde bulunduğu siyasi ve iktisadî buhran daha vahim bir hal alacaktır.

Ana hakları kurtarıp engeç Mayıs 1958 de seçimi yenileyeceğiz:

Cumhuriyet Halk Partisi aziz milletimizin itimadına mazhar olarak iktidara geçtiği takdirde, basın, söz, toplantı, seçme ve seçilme hürriyetleri gibi ana hakları bugünkü tahditlerden kurtarıp seçim sistemini nisbî temsil esasına göre islâh ettikten sonra, en geç Mayıs 1958 de seçimleri yenilemeyi teahhüt eder.

Bu seçim beyannamesinde, C.H.P. nin 1958 e kadar alacağı âcil tedbirler yanında, o tarihte yapılacak olan serbest ve âdil seçimlerden sonra da Parti olarak bağlı kalacağı prensipler ve takip edeceği politika ana hatlarıyla gösterilmiştir.

D.P. Demokratik rejimi yaralamıştır:

C.H.P. nin, Türk milletinin arzusuna tercüman olarak, geliştirdiği demokratik rejim, D.P. nin 1950 de iktidara geçmesinden sonra vahim gerilemelere maruz kalmıştır. C.H.P. vatandaşlarımızın güveni ile iktidara geçtiği takdirde, memleketi bugün içine süreklediği siyasî buhrandan kurtaracaktır.

D.P. muhalefette iken, iktidara geçer geçmez antidemokratik kanunları kaldıracağından ve memlekette tam bir hukuk ve hürriyet nizamı kuracağından bahsediyordu.

Yedi seneden beri iktidarda olan D.P. programı, seçim beyannamesi ve sözcülerinin beyanları ile millete karşı giriştiği açık teahhütleri çiğneyerek hürriyetleri kısmıştır.

1950-1954 devresi, iktidarın muhalefeti yok etme teşebbüsleri ve muhalefetin mevcudiyetini muhafaza mücadelesi ile geçmiştir. Bu devirde iktidar Anayasaya, hukuk nizamına aykırı ve muhalefeti tasfiyeye matuf kanunlar çıkarmıştır.

1950 de mevzuatın hürriyet kısıcı hükümlerle dolu olduğunu iddia eden D.P. iktidara geçtikten sonra mevcut hürriyetleri de birer birer kısmak veya kaldırmak suretiyle siyasî tarihimize eşine rastlanmayan bir samimiyetsizlik örneği vermiştir.

Daha birinci Menderes hükümeti programında yer alan ve dördüncü Menderes hükümeti programı ile de seçimlerden önce mutlaka gerçekleştirileceği açıkca vadedilen Anayasa değişikliği ele alınmamıştır.

Ceza Kanununun 161 inci maddesine dayanılarak muhalefet mensupları aleyhine açılan dâvalar; resmî ilân tevziatında güdülen partizanca usuller; Devlet Şûrasına müracaat imkânlarını daraltan tefsir kararı; Bakanlar aleyhine işlenen suçlarla ilgili Ceza Kanunu maddesinin ağırlaştırılması; toplantı hürriyetinin kısılması; neşir yolu ve radyo ile işlenecek suçlar hakkında çıkarılan 6334 sayılı kanun; C.H.P. tarafından Üniversite mensuplarına tanınmış olan söz ve yazı hürriyetini kısmak üzere Üniversiteler kanununda yapılan tadilât iktidarın zihniyetini, daha 1954 seçiminden evvel belli etmişti.

1954 den sonra geriye gidiş hızlanmıştır:

1954 seçiminden hemen sonra Kırşehirin kaza haline getirilmesi suretiyle muhalefete rey veren seçmenlerin toptan cezalandırılması gibi sakat bir yol tutuldu. Seçim Kanununda yapılan değişikliklerle seçme ve seçilme serbestisi daraltıldı. Muhalefetin radyoda konuşma hakkı kaldırıldı. Bu suretle propaganda eşitliğini gerektiren seçim emniyeti zedelendi:

Temyiz mahkemesinde ve dolayısıyla Yüksek Seçim Kurulunda, Yüce Divanda vazifeli olan yüksek dereceli hâkimlerin teminatını tahrip eden ve siyasî kuvvetin bu hâkimlerin meslekî mukadderatına müessir olmasını intaç eden kanun kabul edildi. Dördüncü Menderes hükümeti tarafından bu kanunun islâhı vadedilmiş iken hâkimlere karşı en ağır ve en şumullü tedbirler, bizzat bu hükümetin Adalet Bakanı tarafından alındı.

Henüz katiyet kesbetmemiş dâvalar hakkında Meclis kürsüsünde Bakanlar tarafından mütalea yürütüldü. Adalet Bakanlığınca, hâkimlere disiplin cezası tatbiki tehdidini de ihtiva eden tamimler gönderilerek basın dâvalarında ve başka konularda usulsüz müdahaleler yapıldı.

Demokraside dördüncü kuvvet olan basın, maruz bulunduğu idarî, malî ve cezaî tahditler yetmiyormuş gibi, yeniden çok ağır hürriyet kısıntılarına uğradı. 1956 Haziranında kabul edilen kanunla müphem ve elâstiki yeni basın suçları ihdas edilerek, bu gibi suçlar için şimdiye kadar görülmemiş derecede ağır cezalar kondu.

Cevap ve tekzip hakkı basın aleyhinde bir vasıta olarak kullanılacak şekilde genişletildi ve bu hakla ilgili yetkiler hâkimlerden alınarak savcılara verildi.

D.P. iktidarı, siyasî nüfuz suiistimalleriyle ve yolsuzluklarla mücadele konusunda iyi bir mürakabe vasıtası olan ispat hakkını tanımaya bir türlü yanaşmadı.

Devlet memurlarının aşırı siyasî tesirlerden masun kalmaları için gerekli olan teminat zedeledik, Devlet Şûrasına müracaat imkânları kısıldı.

İlim hürriyeti ve üniversite muhtariyeti temellerinden tahrip edildi.

İşçi teşekküllerine karşı girişilen hareketlerle sendika hürriyeti kısıldı.

Toplantı hak ve hürriyeti ihlâl edildi. İçtimaatı Umumiye Kanunu, yerini hiç bir demokraside rastlanmayacak derecede antidemokratik bir kanuna bıraktı.

Meclis müzakerelerinde muhalefet mensuplarının ve liderlerinin konuşmaları iç tüzüğe aykırı müdahalelerle güçlüğe maruz bırakıldı. 1950 den bu yana D.P. çoğunluğu gensoru müessesesinin işlemesine ve hükümet icratının bu yoldan mürakabesine imkân vermedi.

Yedi senelik tutum göstermiştir ki, antidemokratik kanunları kaldırmak şöyle dursun onlara çok daha ağırlarını ilâve eden D.P. kendisini Anayasa ve hukuk anlayışı ile mukayyet saymamaktadır.

Bugün memlekette siyasî kudretin müdahale ve tazyikinden masun, hiç bir teminatlı ve müstakil müessese yoktur. Hâkim teminatlı, basın hür, üniversite muhtar, muhalefet emniyet ve eşitlik içinde değildir. Bu bir siyasî rejim buhranıdır.

Millet iktidarın bu hatalı politikasını ve antidemokratik zihniyetini tasvip etmemekte, genç demokrasimizin sağlam temellere dayanmasını şiddetle arzulamaktadır.

4 Eylül tebliğine bağlıız:

Muhalefet cephesinin 4 Eylül 1957 tarihli tebliğinde belirtilen ve her biri C.H.P. programında ve 1954 tarihli C.H.P. seçim beyannamesinde esasen mevcut bulunan teahhütleri, iktidara geçtiği takdirde gerçekleştirmeyi, C.H.P. millete karşı teahhüt eder.

İlk hedef: İnsan haklarına bağlı hukuk devleti:

Partimiz için, memleketimizi medenî dünyaca kabul edilmiş İnsan Haklarına bağlı istikrarlı bir hukuk devleti nizamına kavuşturmak, maddî ve manevî yükselişin temelidir ve ilk hedeftir.

Mahkeme istiklâli ve Hâkim teminatı:

Mahkeme istiklâli ve hâkim teminatı rejim dâvalarımızın başında gelir. Mahkemelerin her türlü nüfuz ve tesir dışında vazife gördükleri kanaati bütün vatandaşlarda yerleştirilmedikçe, demokratik rejimin mevcudiyetinden bahsedilemez. Bu dâvanın halli için siyasî uzuvlardan müstakil bir Yüksek Hâkimler Şûrası kurulmasını lüzumlu görüyoruz.

Başlıca hak ve hürriyetler:

Söz ve basın hürriyeti, toplantı hürriyeti, ilim hürriyeti ve üniversite muhtariyeti, grev hakkı ve sendika hürriyeti, bütün idarî tasarruflar üzerinde kazaî mürakabe, vatandaşlar arasında siyasî kanaatlerine göre fark gözetmeyen tarafsız idare behemehal gerçekleştirilecektir.

Memurlar meslekî teşekkül ve sendika kurabilmelidir:

Memurlara da, meslekî teşekküller ve sendikalar kurarak, haklarını korumak imkânı sağlanacaktır.

Radyo partizanlıktan kurtarılacaktır:

Devlet radyoları, muhtar bir müessese haline getirilerek, partizan propagandanın âleti olmaktan kurtarılacaktır.

T.B.M. Meclisinin mürakabesi:

Soru, gensoru, Meclis soruşturması gibi müesseseleri daha iyi işler hale getirecek iç tüzük değişiklikleriyle ve Meclis Başkanlık Divanının tarafsız çalışmasını sağlayacak usullerle, Büyük Millet Meclisinin hükümet üzerinde yakın, ciddi ve hakikî mürakabesi mümkün kılınacaktır.

Seçim sistemi:

Seçim sistemimiz, millî hâkimiyeti en iyi şekilde tecelli ettirecek tarzda, nisbî temsil esasına göre düzenlenecek ve Seçim Kanunu, emniyet, eşitlik ve propoganda şartlarında mütekâmil hâle getirilecektir. Bu meyanda seçimlerde siyasî partilerin para sarfetmesi imkânları kanunî kontrole tâbi tutulacak ve partilerin iç bünyelerinin demokratik esaslardan uzaklaşmasını önleyecek müeyyideler derpiş edilecektir.

Vazife ve nüfuz suiistimalleri ile mücadele:

Vazife ve nüfuz suiistimallerine karşı, isbat hakkının kabulü de dahil olmak üzere müessir tedbirler alınacaktır.

Milletvekili maaşları:

Milletvekilliği temin edeceği maddî refah sebebiyle değil, memlekete hizmet duygusunun sevkî ile arzu edilecek bir vazifedir. Bu itibarla, Milletvekili tahsisatı D.P. tarafından yüksetildiği seviyede bırakılmayıp derhal indirilecektir. Milletvekili tahsisatı hiç bir zaman birinci derecede memurların maaşını aşmayacaktır.

Milletvekili sayısı:

Milletvekili sayısının da azaltılması lüzumuna inanmaktayız.

Anayasa değişikliği:

C.H.P. üçde iki çoklukla iktidara geldiği takdirde programındaki ve 4 Eylül tarihli muhalefet cephesi tebliğindeki esaslar dairesinde, Anayasa değişikliğini ele alacaktır. İki Meclis, Anayasa mahkemesi, hakim teminatının ve ana hürriyetlerin Anayasa ile daha sarıh ve teminatlı esaslara bağlanması, Cumhurbaşkanının tarafsızlığı, icra kuvvetinin müessir bir şekilde mürakabesi, Anayasa değişikliğinde gözeticeğimiz başlıca hedeflerdir.

İktisadî durumumuzun tablosu:

Yedi buçuk yılı aşan Demokrat Parti iktidarı, çok müsait iç ve dış şartlara ve tarihimizin hiç bir devrinde misline rastlanması mümkün olmayan geniş ve müstesna dış yardım ve imkânlara rağmen, takibinde ısrar ettiği basiretsiz, hatalı ve israfli bir iktisadî ve malî politika yüzünden memleketimizi, her geçen gün şiddetini ve tesirlerini biraz daha artıran vahim bir iktisadî buhrana sürüklemiştir.

1950 de iş başından ayrıldığımız tarihte, Demokrat iktidar emrine 133 ton altın ve 50 milyon dolarlık döviz stoku bırakmıştık. O tarihtenberi yalnız Birleşik Amerikadan 800 milyon doları aşan iktisadî yardım elde edilmiştir. Ayrıca çeşitli milletlerarası teşekkül müessese ve kaynaklardan geniş ölçüde yardım sağlanmıştır. Bunun dışında, Birleşik Amerikadan elde ettiğimiz askerî yardımların yekûnu milyarlarca balığ olmaktadır.

Bu devrenin ilk üç yılında iklim şartları çok müsait geçmiş ve tabiat çiftçi ve köylümüzün gayret ve emeklerini cömertçe mükâfatlandırmıştır.

Bütün bu müstesna faktörlerin neticesi olarak bazı müsbet neticeler elde edilmiş olmasına rağmen, rahatlık ve nikbinlik içinde basirete, bilgi ve ihtisasa sırtını çeviren iktidarın plânsız, ihtiyaçlarımızla imkânlarımız arasında bir muvazene kurmak endişesinden uzak, dağınık ve hatalı politikasının neticesi olarak, 1953 yılından itibaren memleket büyük malî ve iktisadî zorluklarla karşılaşmış ve gittikçe şiddetlenen bu zorluklar nihayet bir iktisadî buhran haline gelmiştir.

Kıtlık ve darlık alıp yürümüştür. Sıkıntılara arka çeviren resmî propaganda edebiyatının refah-tan ve ferahlıktan bahsettiği bu memlekette, hasta ilâcını, halk en zarurî ihtiyaç maddelerini, şoför ve çiftçi lâstik ve yedek parçasını, fabrikatör ham maddesini bulamaz olmuştur.

Fiyat mekanizması mihverinden oynamış, fiyatlar görülmemiş derecede artarak pahalılık almış yürümüştür. Fiyatların yükselişi hızla devam etmektedir. Geçim şartları alabildiğine ağırlaşmıştır. Bütçe açıkları her geçen yıl biraz daha artarak yükselmiştir. Kâğıt para miktarı, yalnız son üç yılda bir buçuk milyar artarak üç milyarı aşmıştır. Türk parasının değeri resmî endekslere göre yarı yarıya, fiilî duruma göre ise en az üçte bire düşmüştür. 1950 de 36 lira olan bir altın 140 liraya çıkmıştır. Ecnebi paralarının serbest piyasadaki değeri, resmî kura nazaran dört beş misli yükselmiştir.

Enflasyon, iktisadî ve sosyal bünyemizdeki tahriplerini her geçen gün biraz daha artırmaktadır. Enflasyoncu bir iktisadî politikanın tabii neticesi olarak, bir tarafleşmekte, buna mukabil geniş halk kütleleri hayat pahalılığının ve geçim sıkıntısının çaresizliği içinde bunalmaktadır.

Ticarî hayatta emniyet ve istikrardan eser kalmamış, namuslu tüccar ve esnaf için çalışma şartları son derece güçleşmiştir.

İthalât ve ihracatımız yıldan yıla azalmaktadır. Teahhütlerimizin zamanında yerine getirilmemesi dış âlemdeki malî itibarımızı sarsmıştır.

Bu durumun neticesi olarak, millî gelirden fert başına isabet eden hisse 1953 seviyesinin altına düşmüştür.

Kısaca çizmeğe çalıştığımız bu tablo, Demokrat Parti iktidarının basiretsiz, hatalı, hesapsız ve israflı tutumu ile memleketimizi içine sürüklediği bir iktisadî hercümercin tâ kendisidir.

Ciddi tedbirler yerine oyalama politikası:

İktidar, son dört yıldanberi gittikçe artan sıkıntı ve mahrumiyetlerin sebeplerini araştırmak ve tedbirlerini zamanında almak yerine, bir taraftan enflasyoncu bir iktisadî politikanın tabîî neticesi olan rakam kalabalığının, ilk anda toplulukları aldatıcı cazibesinden faydalanmak, diğer taraftan memlekette vücuda getirilen bazı tesisleri işhat ederek “dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş iktisadî kalkınma mucizesi” “İktisadî istiklâl savaşı” gibi hakikatleri perdeleyen resmî propaganda edebiyatı ile vatandaşları avutmak ve oyalamak gayret ve hevesinden kendisini kurtaramamıştır.

İktisadî ve sosyal düzensizlikler, sıkıntı ve mahrumiyetler artarak geniş vatandaş kütlelerinin hoşnutsuzluğu şikâyetleri gizlenemez hale geldikçe, kâh, takip edilen hatalı politikada ısrar edilmeyeceği resmen teahhüt edilerek zaman kazanılmış; kâh memlekette çekilen sıkıntı ve mahrumiyetlerin yegâne mes’ulü tüccar ve esnafmış gibi kanun tedbirleriyle piyasada dehşet ve korku yaratarak bu şiddet tedbirlerinin köksüz ve geçici neticeleriyle vatandaşlar bir müddet oyalanmış ve nihayet iktisadî buhranın, sıkıntı ve mahrumiyetlerin vebali ve mesuliyeti muhalefet partilerine ve matbuata yükletilerek, Anayasa teminatı altında bulunan hak ve hürriyetlerin tahdidine gidilmek yolları birer birer tecrübe edilmiştir.

Fakat başvurulmuş bütün bu yollara rağmen, iddia ettikleri gibi “Türk milleti için parlak bir istikbalin kapıları ardına kadar açılmamış, “bundan sonra, kahvenin veya her hangi diğer bir maddenin yokluğunu asla çekecek değiliz” teahhüdü bir türlü gerçekleşmemiş “Ucuzluk devam edecektir, fiatların daha da düşürülmesi hususunda tedbirlerimiz birbirini takip etmektedir; -ucuzluk devam etmeyecektir, piyasada mal darlığı yaratacaktır- diye zararlı telkinlerde bulunan bedbahtları mutlaka yalancı çıkaracağız” diyenler bizzat mahcup duruma düşmüşlerdir.

Bu iktidar dertlerimize çare bulamaz:

Memletimizi iktisadî sahada tam bir çıkmaza sürükleyen bu zihniyet ve tutuma milletçe dur! denmedikçe, yarın bugünkünden daha ağır sıkıntı ve mahrumiyetlere katlanmamız mukadderdir.

Hakikatleri görmeyen veya görmek istemeyen bu iktidarın iktisadî dertlerimize deva bulamacağı artık sâbit olmuştur.

Memletimizin siyasi kaderi gibi, iktisadî kaderinin de değişmesi sadece, ıstırap, sıkıntı ve mahrumiyetler içinde bunalan seçmen vatandaşın isabetli kararına bağlıdır.

İktisadî politikamızın ana istikameti:

Biz C.H.P. olarak, yurdumuzun bütün tabii kaynaklarını harekete getirecek, iş sahasını genişletecek ve istihsalı artıracak, vatandaşlara daha üstün bir refah seviyesi sağlayacak süratli, devamlı ve hakiki bir iktisadî kalkınmanın, her şeyden evvel ihtiyaçlarımızla imkânlarımız arasında dinamik ve ahenkli bir muvazene kuran ve bütün iktisadî hayatımızı bir bütün olarak gözönünde bulunduran plan ve program fikriyle mümkün olacağına kaniiz.

Bütün kaynaklarımızın, imkânlarımızın ve emeklerimizin seferber edilmesi, israfsız kullanılması başlanmış olan işlerin süratle ikmalî iktisadî kalkınmamızın artan bir hızla devamı ve geçim sıkıntılarının hafifletilmesi ancak böyle bir anlayışla kabildir.

Biz, süratli, devamlı ve hakikî bir iktisadî kalkınmanın ve bütün vatandaşların daha üstün bir refah seviyesine ulaşmasının bugün olduğu gibi, iktisadî hayatımızı ve sosyal bünyemizi alt üst eden, mahdud ve imtiyazlı bir zümreyi alabildiğine zenginleştiren, buna mukabil geniş vatandaş kütlesini her gün biraz daha fakirleştiren enflasyoncu vasıta ve imkânlarla değil, sağlam ve istikrarlı bir para, siyasî maksatlardan uzak ve sadece istihsale matuf bir kredi, teahhütlere sadakati ve memleketin hakikî ihtiyaçlarını gözünde bulunduran hesaplı bir dış ticaret ve nihayet samimî ve sıhhatli bir bütçe politikası ile mümkün olacağını kaniiz.

Biz iktisadî kalkınma ve gelişmede vatandaşların elde edilen neticelerden, adaletli ölçüler içinde faydalanmasını esas tutmaktayız. Ve bizim iktisadî ve millî politikamızın hedefi, geniş kitleler darlık içinde yaşarken “her mahallede bir kaç milyoner yetiştirmek” değil, her mahallede, her köyde bütün vatandaşların iktisadî gelişme nimetlerinden derece derece faydalanmasını sağlamaktır. Bu anlayış aynı zamanda, iktisadî ve malî politikamızın sosyal cephesini teşkil etmektedir. Bu arada işaret etmek isteriz ki, bugünkü şartlar nüfuz ticaretini önleyecek tedbirler alınmasını da zarurî kılmaktadır.

Parti programımızda ifadesini bulan bu ana prensiplerin ışığı altında, şimdi, iktisadî ve malî sahada düşündüklerimizi ifade edebiliriz.

İktisadî envanter, program:

İlim ve ihtisas adamlarına, borçlarımızın, teahhütlerimizin, kaynaklarımızın, hülâsa iktisadî durumumuzun tam bir envanterini yaptırarak iktisadî durumumuzun hakikatlerini memlekete bildireceğiz.

Bu envanterin ışığı altında ve iktisadî gelişmemizi bir bütün olarak kavrayan bir program yapacağız.

İktisadî kalkınma:

“İktisadî politikamızın istikameti” kısmında izah ettiğimiz esaslar dairesinde, hesaplı ve programlı bir çalışma ile halkı refaha kavuşturacak bir iktisadî kalkınma politikası takip edeceğiz. Şunu da ilâve edelim ki, başlanmış işleri tamamlayacağız.

Para ve fiat politikamız:

Para, kredi ve bütçe sahalarında alacağımız tedbirlerle enflasyoncu gidişe son vererek, paramızın değerinde ve fiatlarda istikrar sağlamak, geçim sıkıntılarını önlemek birinci vazifemiz olacaktır.

İç ticaret ve Millî Korunma Kanunu:

Piyasada emniyet ve istikrar sağlayacak, hem müstehliki, hem de namuslu tüccar ve esnafı koruyacak bir politika takip edeceğiz. Fevkalâde hallere mahsus olan Millî Korunma Kanununu, piyasada ferahlık yaratacak iktisadî tedbirleri almak ve ticaret hayatını tanzim edecek normal kanunî hükümleri vazetmek suretiyle yürürlükten kaldırmak kararındayız.

Başlangıç olarak, bu kanunun ağır cezalarını hakikî muhtekire tecvih etmek, namuslu tüccar ve esnafa emniyet içinde çalışma imkânını vermek ve muhtekir olmadığı halde şekil kusurları yüzünden ağır cezalara çarptırılmış olanlara hürriyet ve itibarlarını iade etmek üzere kanunda gerekli tâdilâtı derhal yapacağız.

Dış ticaret:

Dış ticarete takatimiz üstünde borçlanılmış ve ayrıca gelecek yıllara ait bir kısım ihracat gelirleri peşinen harcanmıştır. İlâca varıncaya kadar halkın zarurî ihtiyaç maddeleri ithal edilmediği gibi, ziraatin ve sanayiın muhtaç olduğu yedek parça ve ham madde gibi istihsal vasıtalarının temini bile son derece zorlaşmıştır.

Dış ticaretimizi bu vahim tikanıklıktan kurtarmak için ithalât ve ihracatımızı salim esaslarla yeni baştan tanzim edeceğiz.

Bu arada, teahhütlerimize sadık kalarak dış piyasalarda sarsılan itibarımızı iade edeceğiz.

Hususî teşebbüs ve sanayimiz:

Memleketin iktisadî gelişmesi bakımından hususî teşebbüsün yapıcı ve yaratıcı rolüne inanıyoruz. Programımızda münhasıran devlete ayrılan işletmeler dışında kalan bütün iktisadî faaliyet sahalarında hususî teşebbüsün gelişmesini teşvik edeceğiz, hâlde ve gelecekte emniyetle çalışmasını sağlayacağız.

Sanayimiz bugün teknik kapasitenin çok altında çalışmak durumuna düşürülmüştür. İthalât işlerini düzenlerken, sanayimizin makine, yedek parça ve ham madde ihtiyaçlarını birinci plâna alacağız.

Devlet sanayii ile hususî sanayi arasında eşit muameleyi esas sayıyoruz.

Köy kalkınması:

Umumî kalkınma gayretlerimizde, köy kalkınması ve köylü vatandaşların yaşama şartlarının ve hayat seviyelerinin yükselmesi hususî bir mevki işgal edecektir. Bu maksatla köyün yol, su, aydınlanma, sağlık ve eğitim hizmetleriyle toprak, mesken ve kredi ihtiyaçlarını karşılamaya bütün gücümüzle çalışacağız.

Köylü vatandaşlarımızın, ucuz, sıhhi ve ihtiyaçlarına elverişli birer ev sahibi olmaları hedefimizdir. Bu maksatla, köylerde mesken kooperatifleri yolu ile köylümüşe bütçe ve banka kredileri sağlamak kararındayız.

Ziraî kredi:

Ziraî kredinin tevziinde politik mülahazalara yer vermiyeceğiz.

Köylümüz ağır bir borç yükü altındadır. Partimiz daha 1954 seçim beyannamesi ile bu borçları taksitlendirmeyi teahhüt etmişti. D.P. iktidarı ziraî borçların ağırlığı altında ezilen köylü ve çiftçimizin ıstırabına yıllarca seyirci kaldıktan sonra, son dakikada sırf seçim endişeleri ile beş yıllık bir taksitlendirme kanunu çıkarmıştır. Alelacele kabul edilen bu kanun kifayetsizdir.

Daha uzun vadeler kabulü zarurîdir. Ayrıca himayeye muhtaç olan küçük çiftçileri borç yükünden tamamen kurtaracak çareler arayacağız.

Orman dâvası:

Hayatî bir ehemmiyeti olan ormanlarımızın korunması ve arttırılması ile vatandaşlarımızın ihtiyaç ve maişetlerinin telifi mevzuu hâlâ halledilememiştir. Bu dâvanın hallinin, bir taraftan harîçten geniş ölçüde orman mahsulü ithali ve diğer taraftan maişetlerini ormandan tedarik eden vatandaşlarımıza geçim saha ve imkânları bulmakla mümkün olacağına kaniiz. Bu hâl suretinin gerektirdiği tedbirleri almak kararındayız.

Malî sahada:

Gelir vergisinde asgarî geçim haddini günün şartlarına göre yükselterek az gelirli vatandaşlarımızı ve bu arada küçük ücret ve yevmiyeli memur ve işçilerimizi tamamen vergi dışı bırakmak kararındayız.

Vergi Usul Kanununda son defa yapılan değişiklikten sonra veraset ve intikal vergisi aile yuvasını ve ticarî işletmeleri dağıtıcı neticeler doğurmuştur. Derhal bu mahzurları giderecek tadilat yapacağız.

Bir ortaçağ vergisi olan hayvanlar vergisini tamamen kaldıracağız.

Mahsullerimizin değerlendirilmesi:

Ziraî mahsullerimiz fiatlarının indirilmesi bahis mevzuu olamaz. Ziraî mahsullerimizin değerlendirilmesinde, köylünün emeğini mükâfatlandıran fiatlara önem vereceğimiz gibi, takip edeceğimiz istikrarlı fiat politikası sayesinde köylünün eline geçecek para ile ihtiyaçlarını daha geniş ölçüde karşılamasını mümkün kılacağız.

D.P. içtimaî adalet dâvasını ihmal etmiştir:

D.P. bir zümrenin kalkınmasının memleket kalkınması demek olmadığını unutarak içtimaî adalete önem vermemiştir. İşçilere yapılan vaatler tutulmamış, sendika birlikleri kapatılmıştır.

İçtimaî Sigortayı genişleteceğiz:

Vatandaşlar arasında tesanüt ve içtimaî emniyet telâkkimizin tabii bir neticesi olarak sosyal sigorta kollarının bütün vatandaşlara teşmil edilmesini, ergeç varmak istediğimiz bir hedef sayarız. Bunun için esaslı tetkiklere ve lüzumlu hazırlıklara derhal başlamak ve ilk adımları süratle atmak kararındayız.

Mesken dâvası:

Sağlam ve mesut bir cemiyetin temel şartı olarak mesken dâvası bizim nazarımızda hususî bir mevki işgal eder. Mütevazî gelirli aileler başta olmak üzere, her ailenin bir ev sahibi olması için normal kredi müesseselerimizin imkânları ile birlikte devletçe geniş yardımlar yapılmasını zarurî görüyoruz.

Başlıca işçi dâvaları ve sosyal meseleler:

Vatandaşa bedenî ve fikrî kaalibeylerine göre çalışma imkânlarını sağlamak, işsizlere iş bulmak, işverenin haklarını da gözönünde tutarak işçiyi istismardan korumak ve emeğinin hakkı olan karşılığı temin etmek ve işçilerimize refah sağlamak sosyal sahada devletçi görüşümüzün icabıdır.

Ücretleri yaşama şartlarına göre ayarlayacağız. Sosyal hizmetlerde eşitlik sağlayacağız.

İş kollarında senelik ücretli izni gerçekleştireceğiz. Sendikalar Kanununu değiştirecek ve sendika hürriyetini genişleteceğiz.

İşçiye grev hakkı tanıyacağız. Kollektif sözleşme hakkına mâlik hür sendika sistemi kuracağız. Hür dünya işçi teşekkülleri ile işbirliği sağlayacağız.

Bütün fikir işçileri koruyacak sosyal tedbirleri alacağız.

İş Kanununu, tatbikatta görülen aksaklıklarını giderecek surette islah edeceğiz.

Hakem kurullarını daha faal ve faydalı hale koyacağız.

İş mahkemelerine sür'atle karar verme imkânları sağlayacağız.

İş ve İşçi Bulma Kurumunu tesis gâyesine göre çalışır hâle getireceğiz.

İşçi Sigortaları Kurumunun muhtariyetini fiilen gerçekleştireceğiz. Fonlarının bugün olduğu gibi gâye dışında kullanılmasına mâni olacak esaslar vazedeceğiz.

İş teftişlerine önem vereceğiz. Bu husustaki Milletlerarası anlaşmalar hükümlerine de uygun olarak iş teftişlerinde yetişmiş işçilerden faydalanacağız.

Devlet iktisadî teşekküllerinde, daha iyi bir teknik idare sağlamak maksadiyle, işçinin ve işçi teşekküllerinin fikrî yardımından faydalanmak meselesini ele alacağız.

Cumhuriyetçi Millet Partisi Seçim Beyannamesi

CMP'nin 1957 Milletvekili Genel Seçim Beyannamesi (21 Ekim 1957)

Aziz Türk milleti,

Kendi yarattığı siyasî ve iktisadî buhranın ve memlekette meydana gelen kitle halindeki muhalefetin baskısı altında, ekseriyet partisi normal döneminden evvel umumî seçimlere gitmeğe mecbur olmuş ve Türk siyasî tarihinde mühim bir dönüm noktası teşkil edecek olan bu seçimlere, Cumhuriyetçi Millet Partisi büyük bir azim ve ümitle katılmıştır. Cumhuriyetçi Millet Partisi, mebus sayısı yekûnen dördü bulan iki küçük vilâyet hariç bütün vilâyetlerde seçime iştirak eylemiştir.

Seçim mücadelesinin şu güne kadar cereyan tarzı bütün yurttan göstermiştir ki, iktidar partisi parti olarak adetâ silinmiş ve unutulmasına imkân olmayan hatıraların tazyiki altında bulunan eski iktidar partisi C.H.P. ise, kendisini tutmak isteyen müttetiklerine rağmen büyük kitlelerin vicdanında bir makes bulmaktan çok uzak kalmıştır. Bu sebeplerledir ki Cumhuriyetçi Millet Partisine bu seçimde büyük bir vazife düştüğü hemen yer yerde takdir ve kabul edilmiştir. Türk seçmen kitleleri Cumhuriyetçi Millet Partisini çok sıcak ve samimî bir alâka ile karşılamışlardır. Bu alâka ve sevgi karşısında kudreti daha da artan Cumhuriyetçi Millet Partisinin zinde ve dinamik teşkilâtı, seçim mücadelesini bütün vilâyetlerde siyasî rakiplerine çok faik bir mesai tarzı ile ve maddî ve manevî bütün imkânlarını seferber ederek yürütmektedir. Parti lideri Osman Bölükbaşı hapisanede ve seçimlere uzaktan seyirci tutulmasına rağmen, bu hâdise teşkilâtımızın azim ve mesaisini kurmak şöyle dursun, bilâkis onu insan takatinin fevkinde bir çalışmaya sevk eylemiştir.

Rejim dâvasının hallini taahhüt ediyoruz

Türkiye'de insan haklarına dayanan demokratik bir devlet nizamının kurulması Cumhuriyetçi Millet Partisinin vücudunu doğuran ilk sebeplerden birisidir. Parti programımızın esas budur ve siyasetinin temelini de bu teşkil etmektedir. Ekseriyet partisi ile olan esas münakaşa ve mücadele de bu sahadadır ki, muhalefet yıllarında rejimi ıslah yolunda yaptıkları bütün taahhütlerini iktidara geçtikten sonra bir tarafa atmışlar, bütün antidemokratik mevzuatı muhafazada ısrar eylemişler, fazla olarak eskilerine taş çıkartacak yeni baskı kanunlarıyla hâd bir siyasî buhran yaratmışlardır. Şimdi memleket bu buhranın içinde, bu uçurumun kenarında, garp örneği bir demokrasi kurmak yolundaki hamlenin tamamıyla dejenere edilerek tek parti idaresine geri dönüldüğünün endişe ve ıstırabını taşımaktadır ve korkulu gözlerle bu seçimin neticesine bakmaktadır.

Cumhuriyetçi Millet Partisi parti olarak, idarecileri ve azaları şahıs olarak on yıldan beri bir hukuk devletinin kuruluş mücadelesini yapmaktadırlar. Bizler bir zamanlar C.H.P. iktidarına bugün ise D.P. iktidarına karşı bu fikirleri savunduk. C.H.P. zamanında ve D.P. zamanında ağır takiplere, tazyiklere mâruz bırakıldık. Fakat bugün Cumhuriyetçi Millet Partisi iftiharla müşahade etmektedir ki, mensuplarının çektikleri bu kadar zahmet ve eziyetler pahasına, fikirleri umumî efkârda artık müzaheret görmekte ve siyaset sahnesinde hiç değilse muhalefete geçen partiler ve

şahıslarca aynen benimsenmiş bulunmaktadır. Bu, mücadelemizin ilk semeresi olmuştur. Bugünkü seçimlerde de Cumhuriyetçi Millet Partisi bu fikirlerin samimî taraftarı ve yayıcısı olarak millete karşı onları bizzat gerçekleştirmeyi taahhüt etmektedir.

Anayasa mevzuu

Memleketin ilk meselesi olan demokratik bir rejimin kurulması dâvasında, Cumhuriyetçi Millet Partisi bidayetten beri yeni bir anayasa tedvinini esas tutmuştur. Bu yeni anayasada, şahsî idarelere yol açan kuvvetler birliği sisteminin terk edilerek, kuvvetler muvazenesine gidilmesi, teşriî kuvvetinin iki Mecliste temsili, icranın ciddî murakabeye tâbi tutulması yolunda hükümler konması, teşri kuvvetinin iki Mecliste fonksiyonunda muhtar hale getirilmesi ve ezcümle bir (yüksek hâkimler meclisi) kurulmak suretiyle adlî mekanizmanın icranın nüfuz ve tesirinden beri tutulması tarafımızdan müdafaa edilen fikirlerdir. Müesseselerin muhtariyeti prensibi dahilinde, Belediye ve mahallî idarelerin teşkilât ve vazifelerinde vesayetten kurtarılarak karar ve bütçelerinde müstakil olmaları, idarenin tarafsızlığının temini ve faaliyetinin kazaî murakabe altına alınması, üniversitenin ve mesleki ve sosyal teşekküllerin keza muhtar hale konması anayasada yer almasını istediğimiz hususlardır.

İnsan haklarının, yani, yazı, toplanma, cemiyet kurma, din ve vicdan, seçme ve seçilme hürriyetlerinin anayasada bütün cephelerile tarifi, bunların ihlâlîni önleyecek müeyyidelerin yine bizzat anayasa hükmile vaz'ı ve hususî kanunlarla zedelenmeleri tehlikesini doğuracak yolların tamamen kapatılması bilhassa üzerinde durduğumuz prensiplerdir. Bu meyanda kanunların anayasaya uygunluğunu murakabe etmek üzere (Anayasa Mahkemesi)nin tesisini istemekteyiz.

Kurucu Meclis fikri ve işbirliği

Rejim mevzuunu kökten ve toptan halletmenin partiler üstü bir mesele olduğuna kani bulunan Cumhuriyetçi Millet Partisi, anayasanın, bütün partilerin iştirak edeceği bir kurucu meclis elile yapılması fikrini bu memlekette ilk defa müdafaa etmiş ve daha 954 seçimlerinde muhalefetler arasında seçim işbirliği bahis konusu olduğu zaman bunu ileri sürmüştür. Kurucu meclis, anayasa tadilâtıyla meşgul olacak bir meclis bulunacağına göre, vazifesini ikmal edince yeni seçimlere gidilmesi de yine o zaman tarafımızdan teklif edilmiş, fakat hatırlarda olduğu üzere C.H.P. tarafından reddolunmuştur. C.H.P. idarecileri kısa bir süreyi kabul edemeyeceklerini, müstakbel meclisin üyelerine bir fesih kararı verilmeyi sağlayamayacaklarını bildirmişlerdir.

Bilindiği gibi, rejim dâvasının halli yolunda partiler arası işbirliği mevzuu son aylarda yeniden ele alınmış ve muhalefet partileri tarafımızdan davet olunarak uzun müzakereler cereyan etmiştir. Fakat bütün umumî efkârca malûm olduğu üzere, Cumhuriyetçi Millet Partisi elinden gelen her gayreti sarfettiği, her fedakârlığı yaptığı ve bir fikir birliğine varıldığı halde, C.H.P. son dakikada seçim işbirliğini mümkün görmediğini bildirerek teşebbüsün akim kalmasına sebebiyet vermiştir. Şimdi ise partilerin yalnız başına girdikleri bu seçimde C.H.P. iktidara geldiği takdirde altı ay sonra seçimleri yenileyeceğinden bahsetmektedir ki bu iddia karşısında mevcut ve imza altına alınmış vesaipte bulunan bir kısım hakikatlerin açıklanmasında fayda görmektedir.

İşbirliği müzakerelerinde, bidayette Kurucu Meclis fikrine muarız bulunan C.H.P. ısrarımız karşısında bunu kabullenmiş ise de, buna bağlı bir senelik kısa süre hakkındaki teklifimizle görüşmeler bir çıkmaza girmiştir. Çünkü C.H.P. dört senelik normal süre üzerinde durmuştur. Bunun tarafımızdan reddi üzerine süre tasrih edilmemesini, böyle yapılırsa daha politik olacağını, yerine

göre bu işi altı ayda bitireceğiz ve yerine göre de dört senelik normal süreyi devam ettireceğiz diye konuşmak imkânı bulunacağını ileri sürmüştür. Bunun da yine tarafımızdan kat'iyetle reddi üzerine, nihayet sürenin iki sene olarak tâyinine rıza göstermişlerdir. Neticede bunun da (azami iki sene) kaydı ile takyidi hakkındaki teklifimiz ancak çok uzun tartışmalardan sonra karara bağlanabilmiştir ve 4 eylül beyannamesinde böyle ilân olunmuştur. Üçlü müzakerelerde süre hakkında bu direnmeyi gösteren C.H.P. nin şimdi yalnız başına iktidara geldiği takdirde altı ay sonra yeni seçimlere gidileceğini halka ilân etmesi cidden son derece garip bir manzara arzylemiştir.

Seçim Sistemi

Cumhuriyetçi Millet Partisinin bidayetden beri seçimlerde ekseriyet sisteminin aleyhinde bulunduğu ve nisbî temsil esasına gidilmesi zaruretini savunduğu malûmdur. C.H.P. iktidarı zamanında da tarafımızdan müdafaa edildiği halde kabul olunmayan bu fikrimiz, bugün diğer muhalefet partilerince uygun görülmektedir. Partimiz tabiidir ki fikrin ilk sahibi olarak bunun üzerinde durmaktadır.

İktisadî ve sosyal meselelerimiz

Cumhuriyetçi Millet Partisi yeni liberal akidelerden hareket ederek sây, sermaye ve mukavele serbestisini insan hakları meyânında mütalâa eylemekle beraber, devletin büyük çaptaki iktisadî işlerde bizzat müteşebbis olabilmesini ve iktisadî hayatı tanzim ve kontrol vazifesile mükellef bulunmasını da kabul etmekteyiz. Bu meyanda kapitalist ihtilâtların sosyal sahadaki muhtemel zararlarını ve emeği ile geçinen büyük kitleyi istismarını önlemek üzere, devletin gerekli tedbir almak hakkına sahip bulunduğu da inanmaktayız. Vatandaşın bir iş ve asgarî geçim için, bir mesken sahibi olmak için devletten müzaheret görmek ve ihtiyarlık, kazâ, hastalık, ölüm hallerinde millî bir sigorta sisteminden faydalanmak selâhiyetine malik bulunmasını yeni insan hakları cümlesinden olarak benimsemekteyiz.

Muhtar sendikalist sisteme ve bunun behemehal grev hakkı ile teşhizine taraftarız. İktisadî kalkınma faaliyetlerinin muayyen süreli plân-programlara bağlanmasını, istişâri bir iktisat Meclisi kurulmasını ve iktisadî ve malî meselelerin yürütülmesinde onun mütalâasına, ilmin ve ihtisâsın gösterdiği icaplara birinci derecede ehemmiyet verilmesini istemekteyiz. Bu ana prensip ve fikirlerin sahibi bulunan Cumhuriyetçi Millet Partisi, memleketin bugünkü elim iktisadî manzarası karşısında ciddi bir teessür duymaktadır. Ortada nâzım fikirler ve plân, program bulunmadan, bir veya bir kaç kişinin keyif ve hevesine görev politik mebdeler ve rey avcılığı esas tutulmak suretiyle devam ettirilen iktisadî bir gidişin memleketin sinesinde tamiri çok güç derin rahneler açtığı görülmektedir.

1950-53 yılları arasında tahassül eden fevkalâde dahilî imkânlar, 600 milyon doları geçen iktisadî dış yardım müsmir şekilde kullanılamamış, devlet borçları iki milyar lira artmış, 953 den sonra ithalât ve ihracatın hacmi gittikçe azalarak dış borçlar iki buçuk milyar lira hududuna varmış, emisyon bankasındaki 123 ton altın rezervi ve mevcut döviz stoğu erimiş, emisyon hacmi iki milyar liradan fazla arttırılarak enflasyon bütün şiddetiyle hüküm sürmeğe başlamış, paramızın kambiyo değeri ve dahili iştira gücü alabildiğine sukut etmiştir. Çoğu partizan gayelerle yapılan gayri iktisadî ve gayri müsmir yatırımlar, bugünkü şartlar içinde sırf bir hevesin tatmini için başlanılan imar hareketleri durumu büsbütün ağırlaştırmış, hayat pahalılığı yuvarlandıkça büyüyen bir çığ halinde

halk maişetinin her sahasını istilâ etmiştir. Millî Korunma Kanunu gibi sun'î tedbirler ise vaziyeti iyileştirmekten çok uzak kalmıştır.

Cumhuriyetçi Millet Partisi bu kötü iktisadî gidişin, hiç olmazsa olduğu yerde durdurulmasının artık memleket için bir bekâ meselesi haline geldiğine kanidir. Bunu olduğu yerde durdurmak ve ancak ondan sonra, yukarıda izah ettiğimiz prensiplerin ışığı altında ve bu memleketin zaruretlerinin icabettirdiği esaslar dahilinde iktisadî meseleleri ele almak lâzım geldiğine inanmaktayız.

Netice

Cumhuriyetçi Millet Partisi programında yer alan, umumî siyasetinde yıllardan beri müdafaa edilen ve halka malolan ve bu seçim beyannamesinde umumî hatlarıyla tekrarlanan prensip ve fikirlerle bu seçimde büyük Türk milletinden itimat ve selâhiyet istemektedir.

Cumhuriyetçi Millet Partisi, söz ile fiilin birbirine uymasını ve samimîyeti, daha geniş tabiriyle (siyasetin ahlâka dayanmasını) ilk ve ana temel olarak kabul etmiş bir partidir. Cumhuriyetçi Millet Partisi, halkın huzurunda her zaman gerçekleri söylemek, yapacağım dediği şeyi behemehal yapmak kararı ile kurulmuş ve bugüne kadarki hayatında geçirdiği imtihanlarla bu hattı hareketi sâdık bulunduğu umumî efkârca bütün bedahatiyle öğrenilmiştir. Her kademedeki idarecilerimiz yıllardanberi, bugünkü siyasî hayatımıza canlılık ve ruh veren fikirleri en ağır şartlar altında, tâzibe, iftiraya, takibata, hapse ve her çeşit ukubete rağmen ortaya atmışlar, onları savunmuşlardır. Ve bir tek hâdisede olsun hak bildikleri yoldan dönmemişlerdir.

Biz bütün memlekete şâmil olan maddî gücümüzle ve dürüstlük, samimîyet ve cesaretle yoğrulmuş olan bir ruhla Türk milletinden vazife istemekteyiz. Bu vazife Cumhuriyetçi Millet Partisine tevdi edildiği takdirde, Allahın yardımı ile onu başaracağımızı bütün mevcudiyetimizle inanmaktayız.

21/10/1957

Cumhuriyetçi Millet Partisi Genel Başkanlığı

Kaynak: 22 Ekim 1957 günlü Milliyet Gazetesi.

ADAYLARI TANITIYORUZ

i Z M i R

ERZİNCAN

Y O Z G A T

U S A K

C.M.P. SEÇİM BEYANNAMESİ

[illegible]

TAKVİMDEN BİR YAPRAK

Çocuk Hırsızları

[illegible]

Türkiye İş Bankası A. Şirketinden

Revised: 2001-01-01
 2001-01-01
 2001-01-01

YURTTA SEÇİM KAMPANYASI

[illegible]

Hürriyet Partisi Seçim Beyannamesi

Önümüzdeki yılların memleket için nur ve saadet yılları olacağı yolundaki türlü siyaset edebiyatına rağmen normal ve kanunî zamanından bir yıl öncesine alınan Umumî Seçimlere 27 Ekim 1957 tarihinde olağan üstü şartlar içinde giriyoruz.

Bu seçimler, maddî ve manevî sahalarda Hürriyet isteyen bir kitle ile her ne pahasına olursa olsun bu hürriyeti tahribe karar vermiş bir zümre arasında nihai bir hesaplaşmayı ifade etmektedir.

Parti programı, Hükümet programları ve seçim beyannamesi gibi temel siyasî vesikalarıyla kendisini bağlı telâkki etmeyen, siyasî mevcudiyetini, Türk milletine kaç ve neye mal olursa olsun, elinde tuttuğu siyasî kuvveti, kendi siyasî maksatlarının vasıtası haline getirmekte gören bu zümreyi, hukukî mânada bir siyasî teşekkül diye tanımak imkânsızdır.

1950 seçimlerine takaddüm eden günlerde siyasî ızdıraplarımızın menşeyini, Anayasamızın, millet hâkimiyetini kabul etmesine rağmen, kuvvetler birliği esasına dayanmasında ve vatandaş hak ve hürriyetlerini kâfi teminat altında bulunduracak müeyyidelerden mahrum olduğu için millet hâkimiyeti yerine tek parti ve zümre hâkimiyetine mâni olamamasında gören bu zümre liderleri, bugün totaliter rejimin müdafaasını açıkça ele almış bulunmaktadır.

Filhakika Demokrat Parti Umumî İdare Heyeti adına 9 Eylül 1957 tarihli gazetelerde çıkan bir siyasî vesikada aynen şu fikirler savunulmaktadır:

“Nisbî seçim esası, Anayasa mahkemesi, Çifte Meclis yahut icranın teşriî kuvvet tarafından daha sıkı bir şekilde murakabe edilmesi lüzumu gibi hususlar daha önce de kerrat ile ileri sürdükleri mütalâalardır. Hem sonra, bunlar, sade bu sebeple değil, büyük dünya demokrasilerinin bugünkü temayülleri bakımından da tamamiyle anakronik olmuş ve ameli sahada tedavülden kalkmış hususlardır.”

“Kuvvetler arasındaki muvazeneye her şeyden fazla ehemmiyet veren görüşün yerini, şimdi artık, sür’atli karar ve icraata geçebilecek icra cihazlarına ve bunların teşriî meclislerle en kestirme yoldan anlaşmalarına imkân verecek sistemler almaktadır.”

Zümre liderlerinin artık bir bedahat halini almış bulunan demokratik rejimimize kast etme niyetleri karşısında, 27 Ekim seçimlerinin tarihî ehemmiyetine Türk milletinin dikkatini çekmek isteriz.

Millet olarak, kendi rızamızla, totaliter rejimi tercih etmiş olmak gibi bir emrivakî ile karşı karşıya bırakılmak istendiğimizde şüphe yoktur.

Bütün muhalefet teşekkülleri, bütün vatandaşlar için müşterek olan tehlikeyi, müşterek gayretlerle önlemek için Partimiz, kurulduğu günden itibaren, elindeki bütün imkânları kullanmıştır.

Bu mevzuda girişilen işbirliği müzakerelerinin akameti sebeplerini geniş ölçüde belirtmeye lüzum görmüyoruz. Ancak şu kadarına işaret lâzımdır ki bu akamete uğramada Demokrat Parti İktidarının Seçim Kanununa getirdiği yeni antidemokratik hükümler kadar, çünkü iktidar partisinin seçimlere tek muhalif parti olarak girmeyi istemiş bulunması da müessir olmuştur.

Hürriyet Partisi, programına sadık olarak, teminatlı ve demokratik bir nizamı sür'atle kurmak için kısa müddetle bir Kurucu Meclis teşkilini daha geçen senenin Eylül ayında diğer muhalefet partilerine verdiği muhtıra ile teklif etmişti. Bu muhalefet partilerinden evvelce kısa müddetli Meclis fikrinin mahzurlarını ileri süren birisinin 27 Ekim 1957 seçimleriyle teşekkül edecek Mecliste antidemokratik kanunlar kaldırıldıktan sonra 1958 Mayısında yeni seçimlere gidilmesi kararına vasil olmuş bulunmasını bir ilerleme saymakta ve bugüne kadar savunageldiğimiz mihver fikre katılışını büyük bir memnuniyet ile karşılamaktayız.

Hürriyet Partisi, memleketin içinde bulunduğu ağır içtimaî ve iktisadî şartlar muvacehesinde ilk bütçenin tanziminde zaruri istikrar tedbirlerini sür'atle almak, seçim emniyetini sağlamak ve seçim sistemini kendi programı gereğince, nisbî temsil esasına göre tâdil ve ıslâh ettikten sonra derhal umumî seçimlere gitmek kararındadır. Mazideki hatalarıyla veya vaad ve taahhütlerini ihlâl suçlarıyla suçlandırılmayacak genç, dinç ve idealist bir parti hüviyeti ile Hürriyet Partisi Türk Milletinin huzuruna çıkmaktadır.

SİYASÎ REJİM MESELELERİMİZ:

Gerek rejim meselelerinin hallinde, gerekse iktisadî ve içtimaî düzensizliğin giderilmesinde Hürriyet Partisi olarak programımızda yer alan prensiplerin tam olarak gerçekleştirilmesini, eşit şartlar altında ve emniyet içerisinde cereyan edecek bir seçim sonunda teşkili mümkün olan bir kurucu meclis faaliyetine terketmek zaruretine kâni olmakla beraber katıldığımız bu ilk umumî seçimler dolayısıyla temel ıslâhat düşüncelerimizi umumî efkâra bir kere daha hülâsatını arz etmeyi lüzumlu sayıyoruz.

Anayasamız, Demokratik bir cemiyetin gerektirdiği içtimaî ve hukukî müesseseleri teminat altına alacak şekilde tâdil olunacaktır.

Seçim mevzuatımız vatandaşların, iradelerini hiçbir takyit, tazyik ve ifsada maruz kalmadan izhar etmelerini sağlayacak şekle sokulacaklar.

Siyasî mücadelelerin normal şartlar altında yapılabilmesi, Meclis murakabesinin verimli olması ve efkârı umumiye cereyanlarının Parlamentoya daha iyi aksedebilmesi için nisbî temsil sistemi kabul olunacaktır.

Büyük Millet Meclisi 40.000 nüfusa bir Mebus yerine asgarî 60.000 nüfusa bir Mebus seçilmesi suretiyle teşkil edilecek, Mebus tahsisatının azamî haddi Devlet memurları bareminin, en yüksek haddiyle tahdit olunacaktır.

Mal beyanı hakkında, bundan evvel yaptığımız kanun, teklifi yenilenecektir.

Birinci Meclisin yanında seçimi ve âzalığı hususî şartlara bağlanmış bir ikinci Meclis kurulacaktır.

Cumhurreisi Partiler üstü bir duruma getirilecek, bir zatın üst üste, iki defadan fazla Cumhurreisi seçilmesine cevaz verilmeyecektir.

Siyasî partilerin demokratik bir bünyeye sahip olmalarını temin edecek keyfi müdahale ve tazyiklere maruz kalmalarını önleyecek, gelir ve faaliyetlerini tanzim edecek ve hukukî eşitliklerini sağlayacak hükümler Anayasada yer alacaktır.

Kanunların Anayasaya uygunluğunun incelenmesi, siyasî partilerin kazaî murakabesi, Yüksek Seçim Kurulu, uyuşmazlık mahkemesi ve Divanı-Âli vazifeleriyle muvazzaf bir Anayasa Mahkemesi kurulacaktır.

Bütün idarî tasarruflara şâmil kazaî murakabe tesisi şarttır. Anayasamız bu hususu temin edecek şekilde tanzim edilecektir.

Hâkikî bir kazaî murakabe, bu vazifeyle mükellef mahkemelerin istiklâli ile mümkündür. Mahkeme istiklali, hâkimin istiklâli demektir. Türk milleti adına kaza hakkını kullanan bütün uzuvlar için hukuk devletin gerektirdiği teminat Anayasada yer alacaktır.

Üniversitelerin ilmî, idarî ve malî muhtariyetleri Anayasada yer alacak, Üniversite muhtariyetini zedeleyen bütün kanunlar kaldırılacaktır.

Matbuat her türlü tesir ve tazyikin dışında bırakılacaktır.

Meslekî teşekküller kurulabilmesi vatandaşların tabii haklarındandır. Ordu mensupları, emniyet mensupları ve hâkimler hariç, memurların da meslekî teşekküller kurmalarına imkân verilecektir.

İşçi ve işveren Sendikaları serbestçe teşekkül edecek, Federasyon ve Konfederasyon kurulabilmesi temin edilecektir. İdari makamların bu hakkı tahdit eden veya kanunî faaliyetlere mâni olan müdahalelerine imkân bırakılmıyacaktır. Bu teşekküller Hükûmet ve Siyasî Partiler tarafından siyasi hedeflerin tahakkuku için birer vasıta haline getirilmeyecektir.

Yukarıki esaslara aykırı antidemokratik mevzuat ilga olunacaktır.

İKTİSADÎ VE MALÎ MESELELERİMİZ:

Müstakar ve mazbut bir iktisat ve maliye görüşünden mahrum olan Demokrat Parti, münhasıran enflasyona yani Merkez Bankasının karşılıksız Banknot ihracı fiilî imkânlarına müstenit bir israf politikasının mükemmel bir mümessili olmuştur.

1950 yılı başında 890 milyon lirada alınan tedavüldeki Banknot miktarı, bugün 3 milyar yüz küsür milyon liraya yükselmiştir. Bu miktarın beşte biri yani altı yüz küsür milyon lirası son altı aylık zamana isabet etmektedir.

İktisadî Devlet Teşekkülleri, umumî muvazeneye dahil daireler ve mülhak bütçeli idareler Merkez Bankasından sadece damga pulu masrafı mukabilinde temin ettikleri Banknotlarla istedikleri gibi israf ve gösterişçi gayri iktisadî teşebbüslere girişmek imkânını bulmuşlar, memleketin millî imkânları şu veya bu şahsî arzuların, hesapsız gidişlerin âleti haline getirilmişlerdir.

1950 yılından bu yana elde olunan 3 milyar Türk lirası değerindeki dış yardım ve kredilere, mevcut altın ve döviz stoklarımızın elden çıkarılmalarına, Devlet borçlarındaki 2 milyar liraya yakın artışlara ve 2,5 milyara yakın dış ticaret açıklarımıza rağmen, bugün Türk parasının iç ve dış kıymetlerinde vaki muazzam sukûtlar yanında dış ticaretimiz ve millî gelirimizin nüfus başına isabet eden miktarları 1951 yılı seviyesine inmişlerdir.

1953 yılında ihracat gelirlerimizin sadece % 4.4 ünü teşkil eden Devlet borçlarının faiz ve amortismanlarından mütevellit, dış âleme yıllık ödemelerimiz, 1956 yılında hususi sektörle birlikte ihracat gelirlerimizin % 28.6 sı nisbetine yükselmiştir.

İstihlâk ettiğimiz buğday, et, yağ gibi zarurî istihlâk ve ihtiyaç, maddelerinin mühim kısımlarının Amerikan yardımından tedârik edilmelerine rağmen bugün Türkiyemizin (Yoklar ve kuyruklar) diyarı haline gelmesinde, D.P. liderlerinin, enflasyon politikasının, dünyada hiçbir Devlet adamının akıl erdiremeyeceği dâhiyane bir buluş, bir (Kristof Kolomb Yumurtası) zannetmelerinin başlıca âmil olduğunda şüphe yoktur.

Memleket ekonomisinin, içinde bulunduğu bu şartların ıslâhı çarelerinin nelerden ibaret olduğunu, 2 numaralı Parti Yayınımız, “Hürriyet ve refah yolu” adlı kitapta “Beş yıllık bir iktisadî gelişme plânı” halinde göstermiş bulunmaktayız.

Bu kitapta da ifade ettiğimiz üzere Türkiyemizde Devlet idaresinin her sahasında olduğu gibi, iktisadî sahada da, her şeyden evvel tahakkuk ettirilmesi gerekli büyük ihtiyaç, muvazeneli ve istikrarlı bir iktisat ve maliye hayatıdır.

Karaborsa ve enflasyonun yarattığı imkânlarla, geniş vatandaş kitlelerinin sefaletleri pahasına, muayyen ve mahdud insanları milyoner yapan bir iktisadî düzen, daha doğrusu düzensizlik, Hürriyet Partisinin hiçbir zaman iltifat edeceği bir devlet görüşü olmayacaktır.

Memleketin, iktisaden gelişmesi meselesi, ne bir takım partizanların, ne bir takım imar ve kalkınma fırsatlarının, ne de bir takım karaborsacıların kalkınmalarının vasıtası haline getirilemez. Milletçe kalkınmayı, milletçe hürriyet ve refaha kavuşmayı, içtimaî adalet ve emniyet esaslarını gaye edinen, serbest rekabete müstenit müstakar bir para ve fiyat politikasını bu gayenin temel şartı sayan, plânlı ve programlı bir iktisadî düzende görmektediriz.

Demokrat Partinin çok kesif propaganda edebiyatına rağmen, bugün köylerimizin imarı, köylerimizin iş ve toprak sahibi olması, ziraî istihsal faaliyetlerinin modern esaslara uygun bir şekilde teçhiz ve tanzimi, toprak verimlerinin artırılması, çeşitli ziraat kollarının muayyen bir plân içerisinde ve memleket şartlarına en uygun şekilde geliştirilmesi gibi meselelerimiz son sekiz yıl içerisinde de lâyık olduğu alâkayı bulamamıştır.

Türk ekonomisinin sıklet merkezini teşkil eden ziraat sektörünü Parti programımız ve beş yıllık gelişme plânımızdaki esaslar dahilinde içinde bulunduğu iptidaî şartlardan kurtarmayı hedef tutan “Türk Köyünü ve Türk Köylüsünü kalkındırma ön plânı”mız ikmâl edilmek üzeredir. Her yıl Devlet bütçelerine konulacak yatırım tahsislerinin asgarî yarısını- bu plânın tatbikine tahsis etmek suretiyle, Türk Köyü ile şehirlerimiz arasında mevcut muazzam içtimaî ve iktisadî uçurumu en kısa zamanda ortadan kaldırmayı bir millî zaruret telâkki etmekteyiz.

Hayat pahalılığı, madde kıtlığı, madde yokluğu ve karaborsa âfetlerini önlemenin ciddî iktisadî ve malî tedbirleri bir tarafa bırakılarak, Millî Korunma Kanunu ile getirilen yeni hükümlerle memlekette bir ekonomik tedhiş sistemi kurulmuştur.

Bu kanunun birbuçuk yıla yaklaşan tatbikatı sonunda fiyatlarımız eskisine nisbetle daha da sür’atli bir şekilde artmakta devam etmiş, yokluklar ve kuyruklar piyasalarımıza büsbütün hâkim olmuş, müstahsil ve müstehlik milyonlarca vatandaşımız eskisinden çok daha şiddetli iktisadî ve içtimaî ızdıraplara maruz kalmıştır. Binlerce namuslu tüccar, küçük tüccar, esnaf ve sanatkâr satacak, san’atını icrada kullanacak emtia ve malzemeyi tedarik edemez hale gelerek, elleri kolları bağlı, karaborsayı ve karaborsa yoluyla milyonlar kazananları seyreder hale gelmiştir.

Büyük Millet Meclisindeki müzakereler sırasında da Parti Meclis Grupumuz sözcülerinin açıkladığı üzere, serbest ticaret imkânlarını ortadan kaldıran, hakikî muhtekirlere prim veren bu çeşit hükümleri mevzuatımız arasından ayıklamak zarureti en âcil meselelerimizden telâkki ederiz. Sağlam ve sıhhatli bir ekonominin esas gayesi olan içtimaî adalet prensibinin, temel şartlarından biri de, işçi, küçük sanat ve ticaret erbabı gibi sabit ve mahdud gelirli geniş vatandaş kitlelerinin hallerinden ve istikballerinden emin bir iktisadî ve içtimaî nizam içerisinde ticaret, hizmet ve sanatlarını icra edebilmeleridir.

Parti programımız ve beş yıllık iktisadî gelişme plânımızda, bu maksatla, ortaya koyduğumuz türlü iktisadî ve içtimâî tedbirleri en kısa zamanda tahakkuk ettirmek bizim için zevkli memleket hizmetlerinden biri olacaktır.

Ekonomimizin geliştirilmesi mevzuundaki görüşlerimizin pek umumî hatlarının izahına son verirken bugüne kadar başlamış yatırımların aksamadan ikmalleri için gerekli iç ve dış malî ve iktisadî tedbirlerin alınması ve bu suretle millî imkânlarımızın daha fazla heder edilmemesi lüzumuna olan inancımızı da ayrıca belirtmek isteriz.

AMME İDARESİ:

Memleketin maddî ve manevî gelişmesini; yalnız kanunun emrinde vatandaşın hizmetinde çalışan tarafsız bir idare cihazının kurulmasında görmekteyiz.

Bütün devlet hizmetlerinin vatandaşların eşitlikle istifadelerine arz edilmesini millî birliğin ihmal edilmez zaruretlерinden biri addetmekteyiz. Nüfuz suiistimali, vazife suiistimali, partililik gayreti, iltimas ve tarafgirlik gibi hareketleri bu birliğe karşı işlenmiş en ağır suçlar telâkki ediyoruz.

Âmme hizmetlerinin teşkilâtlandırılmasında ve işleyişinde merkeziyetçi zihniyetin behemehal ve sür'atle tasfiyesi lüzumuna kâniiz. Bu bakımdan, bütün Devlet hizmetlerinin ifasında, teşkilâtın vazifeleri isabetle tâyin ve selahiyet hudutları ile mes'uliyet esasları genişletilerek tespit edilmelidir.

Memurların seçilmelerinde, terfi ve nakillerinde, cezalandırılma ve mükâfatlandırılmalarında hissî ve partizan sebeplere yer verilmeksizin ehliyet, hizmet ve tasarruf esasları gözönünde tutulmalı, memur statüsü ile ilgili bütün kararlar kazaî murakabeye tâbi tutulmalıdır.

Emeklilik bir geçim darlığı olmaktan çıkarılmalı, Emekli Sandığı memurlar için bir sosyal hizmet merkezi haline getirilmeli, sandık gelirleri memur ve emeklilerin yararına tahsis olunmalıdır.

Yukarıda ana hatlarını çizdiğimiz tarafsız ve kifayetli âmme idaresinin kurulması yolunda 8 yıla yaklaşan Demokrat Parti İktidarı devresinde hiçbir gayret sarfedilmediğini, idare cihazımızın büyük mes'uliyet mevkilerinde vazife almış bazı idare adamlarının İktidar Partisinin emirlerine mutlak surette râm olduklarını ve memleketimizde partizan bir idarenin hâkim bir hale getirilmesi gayretlerini esfle müşahade etmekteyiz. Vatandaşların kanunlarla teminat altına alınan tabii hak ve hürriyetlerine el uzatanlar için bir hesap verme günü geleceğine inanıyoruz. Türk milletinde muayyen hizmetlerin görülmesi için vazife ve selâhiyet almış insanları, bu vazife ve selâhiyetlerini şahsî düşünce ve endişelerle Türk milletinin aleyhine kullanmalarını millî menfaatlere aykırı telâkki etmekteyiz.

SOSYAL SİYASET:

Sosyal adaletin gerçekleştirilmesi, iktisaden zayıf durumda olanların himayesi, sınıf tezatlarını önleyici tedbirlerin alınması ve vatandaşların sefalet ve fakruzaruret korkusundan masun olarak yaşamaları sosyal siyasetimizin hedefi olacaktır. "İçtimâî adalete doğru" adlı yayınıımızda açıkça ifade edildiği üzere, Hürriyet Partisi işçi vatandaşlara ve mütevazî halk kitlelerine en müreffeh ve âdil bir hayat tarzı vadeden partidir.

Grev hakkını hususî mülkiyete dayanan bir cemiyette işçi kitesinin millî gelir ve hasılda mâkûl ve âdil bir pay almasına imkân veren bir vasıta olarak tanıyoruz.

DIŞ SİYASET:

Dış siyaset mevzuunda Birleşmiş Milletler camiası içinde Sulh idealine mâtuf mesaiye devam olunması baş hedefimizdir. NATO, Avrupa Birliği ve Avrupa iktisadî İş Birliği ve Bağdat Paktı gibi milletlerarası işbirliğine dayanan teşekkülleri, emniyetimizin ve iktisadî refahımızın temellerinden biri olarak mütalâa ediyoruz. Dış politikada ana taahhütlerimize ve mensup bulunduğumuz sulh ve emniyet manzumesinin menfaatlerine aykırı, macerâperest ve şantajcı bir tutumu hiçbir suretle tasvip etmiyoruz.

MİLLÎ MÜDAFAAMIZ:

Vazifesi ve tek mil çalışmalarının hedefi vatan müdafaası olan Şanlı Türk Ordusunu siyaset dışında tutmak en kat'î ve halis kanaatimizdir.

Ordu mensuplarının zamanla mukayyet olmayan ve yorucu mesailerinin kıymetlendirilmesini ve iskân şartlarının bir program dahilinde ele alınmasını halli gerekli mühim meselelerimizden sayarız.

NETİCE:

Garp Demokrasilerinin asırlar boyu mücadelelerden sonra, temel unsurlar halinde, siyasî hayatlarına mal ettikleri politikada samimiyet, dürüstlük, bilgili ve olgun mücadele usullerinin, Türk siyasî hayatını besleyen kaynaklar olmasını temin için, kurulmuş bulunan Hürriyet Partisinin Devlet idaresindeki görüşlerini pek umumî hatlariyle buraya kadar hülâsa etmiş bulunuyoruz. Büyük Milletimiz, 27 Ekim seçimlerinde, Partimizi itimat ve teveccühüne lâyık gördüğü takdirde, bu görüşlerimizi ve bundan evvel programımız ve çeşitli beyanlarımızla vâki taahhütlerimizi tatbika koymayı her türlü nimet ve mevki üstünde mukaddes bir gaye bileceğiz. Bu gaye, birinci büyük kongremize memleketin dört köşesinden iştirak, etmiş temsilcilerimizin ittifakla aldıkları “Hürriyet Andı” kararı ile, bütün Hürriyet Partililerin vatanlarına edâ etmeleri gerekli bir şeref borcu olmuştur. Bu imanla ilk büyük kongremizde tespit edilen Hürriyet Andını Türk Milletine bir kerre daha arz ediyoruz:

“Biz Hürriyet Partililer, demokrasi ve hürriyet rejimine sadık kalacağımıza, insan haklarına ve demokratik müesseselere tam saygı göstereceğimize, vatandaşlar arasında Parti farkı gözetmiyerek memleket ve millet menfaatlerini Parti menfaatlerinin daima üstünde tutacağımıza, İktidarı muhafaza için hürriyetleri tahdit ve tahrip yollarına asla sapmayacağımıza tarih ve Büyük Türk Milleti önünde and içeriz.”

ADRES: Çarşamba, Mithatpaşa
KURUM NO: 1 - İSTANBUL
TELEFON: 32 41 10 (Santral)
TELEFON: 32 41 10 (Santral)

BUGÜN
6 SAYFA
15 KURUŞ

Milliyet

Halk Gazetesi

KURUCUSU: ALİ NACİ KARACAN

Noteli günleri
GIBBS ile buluş
TRAFİK
SAĞLIKLI
KARNELE

Cumartesi
19 EKİM
1957

Dün Amasya ve Elâzığ'da söylediği nutuklarla Başvekil, İnönü'nü şiddetle itham etti

Menderes "İnönü iktidarı kaybettiği için Türk milletine hakaret etmiştir," dedi C.H.P. Başkanı ise Edirne'de hükümetin dış politikada da güç durumda olduğunu söyledi

Başvekil, İktidar değişirse...
...lerin yarım kalacağını belirtti

Menderes, bugün Kayseri'ye, oradan da Adana'ya geliyor

SAHİP REYİN AMASYANAN BULUNDU
Türkiye'nin Başbakanı İsmet İnönü, Amasya'da konuşarak, İnönü'nü şiddetle itham etti. İnönü, "İnönü iktidarı kaybettiği için Türk milletine hakaret etmiştir," dedi. İnönü, "İnönü iktidarı kaybettiği için Türk milletine hakaret etmiştir," dedi. İnönü, "İnönü iktidarı kaybettiği için Türk milletine hakaret etmiştir," dedi.

KIR YEMERİ

Kir yemeri, bugün Kayseri'de...
...nın iktidarı kaybettiği için Türk milletine hakaret etmiştir," dedi C.H.P. Başkanı ise Edirne'de hükümetin dış politikada da güç durumda olduğunu söyledi

İnönü, "Dinin politikaya alet edilmesinden zarar görülecektir," dedi

İnönü, "Dinin politikaya alet edilmesinden zarar görülecektir," dedi. İnönü, "Dinin politikaya alet edilmesinden zarar görülecektir," dedi. İnönü, "Dinin politikaya alet edilmesinden zarar görülecektir," dedi.

H.C. Yalçın vefat etti

...sabah gözlerini yuman büyük...
...zincirinin cenazesi yarın kaldırılacak

Yeni Garhizon

Aliye Vekili

Bayar "Seçim emniyeti şüphe götürmez," dedi

Bayar, "Seçim emniyeti şüphe götürmez," dedi. Bayar, "Seçim emniyeti şüphe götürmez," dedi. Bayar, "Seçim emniyeti şüphe götürmez," dedi.

Fuad Köprülü

C.M.P. Taksim mitingi yapıldı

Arna'nın da konuştuğu mitingde hatipler D.P. kadar C.H.P. ve İnönü'nü de hücum ettiler

C.M.P. Taksim mitingi yapıldı. Arna'nın da konuştuğu mitingde hatipler D.P. kadar C.H.P. ve İnönü'nü de hücum ettiler. C.M.P. Taksim mitingi yapıldı. Arna'nın da konuştuğu mitingde hatipler D.P. kadar C.H.P. ve İnönü'nü de hücum ettiler.

Hür. P. nin seçim beyannamesi

Karaoğlu tarafından açıklanan beyannamede yeni seçim kararları anlatıyor

Hür. P. nin seçim beyannamesi. Karaoğlu tarafından açıklanan beyannamede yeni seçim kararları anlatılıyor. Hür. P. nin seçim beyannamesi. Karaoğlu tarafından açıklanan beyannamede yeni seçim kararları anlatılıyor.

Suriye meselesinin B.M. de müzakeresini kabul ettik

Seyfullah Esin, sun'î olarak yaratılan durumu B.M. in bertaraf etmesi gerektiğini söyledi

Suriye meselesinin B.M. de müzakeresini kabul ettik. Seyfullah Esin, sun'î olarak yaratılan durumu B.M. in bertaraf etmesi gerektiğini söyledi. Suriye meselesinin B.M. de müzakeresini kabul ettik.

C. H. P. ADALATINA PARLÖZ KULYE HAYATİ FİDİLİ

Vatan Partisi Seçim Beyannamesi

Vatandaşlar;

Türkiye’de iki parti vardır. Biri Vatan Partisi, diğeri öbür partiler. Diğer partilerin hepsi işverenlerin kuvvetine dayanırlar. Milli yükseliş sermayenin yükselişinde görürler. Bu sebeple sermaye sahiplerinin menfaatini korumak, onları gittikçe daha fazla kuvvetlendirmek, hareketlerinin mihverini teşkil eder.

Vatan Partisi ise işçi ve fakir köylünün partisidir. Yani milli yükseliş işçi ve fakir köylünün çalışarak meydana getirdiği istihsal yükselişinde görür. Bu sebeple işçi ve fakir köylünün karnının tok olmasını, sırtının pek olmasını, vücudunun sağlam olmasını, çocukla beraber müreffeh bir hayat seviyesini yaşayarak yüksek teknik ile yüksek istihsal yapmamızı ister ve hareketlerinin mihverini bu gaye teşkil eder.

Bugüne kadar gelip geçen partiler hep işverenin kuvvetine dayandılar. Netice meydanda. Günbegün geri gittik. Birkaç milyoncu türedi zengin, nüfusumuzun çalışan muazzam kütlesi efkara fukara oldu. Bir defada da işçi ve fakir köylünün yaratıcı kuvvetine güvenelim, bakalım ne netice alacağız?

İşte biz bu gayeye ulaşmak için, aşağıdaki söyleyeceklerimi yapmak istiyoruz. Ve bu programımızı 3-4 seneden beri itha etmiş bulunuyoruz.

Yapamayacağımız hiçbir şeyi vaad etmiyoruz. Bunlar hesapları yapılmış vaatlerdir:

Vatandaşlar;

Vatan Partisi siyasetimize İşçi sınıfımızı kuyruk değil, baş yapacağız. Diğer partiler, işçi ve fakir köylü çoğunluğumuzu sadece reylerini başkalarına vermekle ve girdikleri partiye aidat ödemekle siyasete karıştırıyorlar. Yani, işçi ve fakir köylü vatandaşlar; onların siyasetinin önde gideni değil, sonda geleni oluyorlar. Vatan partisi, kökleri havada duran bu ölü ağacı tersine çevirip köklerini toprağa gömecektir. Ancak o zaman bu ağaç dirilir ve meyve verir. Bu da işçi ve fakir köylümüzü siyasetimize baş yapmakla mümkündür. Çünkü bunlar çalışan ve mahsul yaratan insanlardır. Bu (...) ve yaratıcılarını kendileri idare etmelidirler.

Vatan Partisi, iş kanununu, küçük, büyük her işletme ve ziraatın ve kredinin her koluna tatbik edecektir. Biliyorsunuz ki, bugün iş kanunu sadece ondan fazla işçi çalıştıran yerlerde tatbik ediliyor. Bütün eksik taraflarına rağmen bu kanun dahi layıkıyla tatbik edilmiyor. Az işçi kullanan işyerlerindeki işçilerin canı can değil mi? Kırlarda, tarlalarda çalışan ziraat işçilerini Allah yaratmadı mı? bankalardaki, müesseselerdeki ve sair işlerdeki, İş Kanununa tabi olmayan çalışanlar bu vatanın evladı değil mi? İşte Vatan Partisi bütün bunları iş kanununun himayesi altına alacaktır.

Vatandaşlar,

Bugün işçi ücretleri çok azdır. Yedi kat göklerin üstüne çıkmış olan ihtiyaç maddelerine işçilerimiz uçsalar yetişemezler. Onuru ile idare etmenin de bir sonu vardır. Vücut yapısı mütemadi gıdasızlığa ne kadar zaman tahammül edebilir? Vatan Partisi her işçinin ücretini birdenbire iki misline çıkartacaktır. Bu kadarla da kalmayacak, istihsalimiz arttıkça işçi ücretleri de ona müvazi olarak artacaktır.

Vatan Partisi işçilere grev hakkını tanıyacaktı. Diğer partiler vaktiyle böyle vaatlerde bulundular. Fakat yapmadılar. Bugün ne vaat ediyorlar. Yine yapmayacaklar. Onların vaad ettikleri grev hakkı, işçilerimizin oyunu almak içindir. Hakiki grev hakkı değildir. Hakiki grev hakkı, evvela ücretlerin yükselmesine, sonra işçi sendikalarının kuvvetlenmelerine, sonra lokavtların ünlenmesine dayanır. Sonunu getiremedikten sonra greve başlamak neye yarar? Günlerce devam edecek olan greve cebinde metelik tutturulmayan işçi nasıl dayanır? Kasasında işçilerinin birçok günlük iase parası bulunmayan sendika, işçilerine nasıl destek olabilir? İşveren, gizli ve açık lokavt ile işçiyi yaptığına pişman ettikten sonra, başı yerde fabrikaya dönen işçi bir daha grev yapmaya cesaret edebilir mi? Etse dahi muvaffak olabilir mi? İşte bunun için vatandaşlar, Vatan Partisi, işçiye grev hakkını verirken, sendikaların serbest inkişafına hız verecek, ücretleri iki misline çıkartacak ve lokavtlara şiddetle mani olacaktır.

Vatan Partisi, her çalışan insana iş bulmayı boynunun borcu sayar, işsizler ordusunu ihtiyatta bulundurup da kim daha ucuz çalışırsa onu işe almak suretiyle ücretleri düşürmek yoluna esasen gidemez. Çünkü en büyük vazifesi, kıyıda köşede bir tek işsiz bırakmamaktır.

Vatandaşlar;

Vatan Partisi, işçilerin hepsine kolektif iş mukavelesi yapacaktır. Tek başına bir işçinin dahi iş müfettişine şikayete hakkı olacaktır ve iş müfettişleri ihtiyaca göre çoğaltılacaktır. Vatan Partisi, işçiyi haftada 40 saatten fazla çalıştırtmayacaktır. Ve gene de bir ay ücretli tatil verecektir.

Vatan Partisi, işyerlerinin sıhhi olmasını temin edecek ve gece işini kısaltacaktır. Vatan Partisi, her iş yerinde çocuk kreşini (bakım evini) mecburi kılacaktır. Ve kadın işçiye gebelik müddetince ve gebelikten iki ay sonraya kadar ücretli izin verecektir. Vatan Partisi, çocuk işçileri büyükler kadar ücretle yarım gün çalıştıracak ve diğer yarım günde yavruca, işyerinde bulunan veya çok yakın olan okula gidecektir. Vatan Partisi milli ölçüde işsizlik sigortası yapacak ve bunu işverene ödetecektir.

Vatandaşlar;

İşsizlik tek başına kimsenin kabahati değildir. Vatan Partisi her işsize, geçim endeksine göre gündelik verecektir. Vatan Partisi angaryaları yasak eder. Temizlik bahaneleri ve sairelerle kısmi işsizlik yaratmayı suç sayar.

Vatan Partisi, 6 ay içinde köylüye bedava toprak dağıtacaktır. Kıraç toprakların, uzun seneler içinde, parası alınarak birkaç köylüye dağıtıldığını görmüş olan köylümüz bu altı ay müddete inanmayacaktır. Halbuki, öylesine kolaydır ki, bunu diğer Partiler de isteseler yapabilirlerdi.

Vatan Partisi, köy ağalarının haksız yere bazı toprakları kendilerine mal etmelerini inceleyecek, böyle toprakları sahiplerine geri verecektir. Köyün toprağı ise köy özel kişiliğine geri verilecektir. Vatan Partisi, her köyün ihtiyacına göre otlak ve baltalık verecektir. Ve kır sularını ihtiyaca göre tarlalara dağıtacaktır. Vatan partisi, köy kadastroğunu pratik yoldan halledip çekişmelerin önünü alacaktır. Bu sebeplerden işlenen cinayetler sayılamayacak kadar çoktur. Böylece köylümüzün bir kısmı gençliğine doyamadan gitmiş, bir kısmı da diriler mezarı olan hapishanelerde çürümeye terk edilmiştir. Bu cinayetlerin faileri hiçbir zaman hasta ruhlu insanlar değildir. Elllerinde olmayan sebeplerle boğaz boğaza gelmişlerdir. Vatan Partisi köylerde ziraat kombinaları kuracak, onları iktisadi millet teşekkülleri halinde işletecektir. Dikkat ederseniz devlet değil, millet teşekkülleri halinde işletecektir. Vatan Partisi, kalkınmamızın modern kal'aları demek olan örnek çiftlikler kuracaktır. Vatan Partisi, orman köylülerimizin ve ormanlarımızın yürekler paralayıcı haline son verecektir. Ziraat işçilerimizle birlikte orman köylülerimizi, sonsuz iş sahaları olan ormanlarımızda çalıştırarak, hem köylülerimizi refaha kavuşturacak hem ormanlarımızı kurtaracaktır.

Vatan Partisi işçi sendikalarının ilerlemesine ve kuvvetlenmesine son derece ehemmiyet verir. Diğer partilerin yaptıkları gibi onların inkişafına engel olmak şöyle dursun, en büyük süratle kuvvetlenmeleri için her kolaylığı gösterecektir. Vatan Partisi, istihlak [tüketim] kooperatiflerinin yanı sıra istihsal [üretim] kooperatifleri de kuracak, istihsalı el birliğiyle en kısa zamanda çoğaltacaktır. Vatan Partisi kredi kooperatifleri kurarak köyde ve şehirde küçük müstahsilleri teknik usullerle yükseltecektir.

Vatan Partisi, hakimlerin millet tarafından intihabını [seçilmelerini] sağlayacaktır. Ve kanunların askeri, sivil ikiliğini kaldıracaktır. Vatan Partisi, Anayasa Mahkemesi kurarak, Türk mevzuatını mütemadiyen kontrol altında bulunduracaktır.

Vatan Partisi, ırza taarruzdan maada cürümlerde idam cezasını kaldıracaktır. Ve hapishaneleri, iş ve öğretim esası üzerinden yeni baştan düzenleyerek yaşanabilir islah evleri ve ruh tedavihaneleri haline getirecektir.

Vatan Partisi mahkemelerde jüri usulünü kabul edecektir. Yani, mahallin çalışkan ve dürüst insanlarından bir heyet davet edilecek, mücrüm [suçlu] hakkında son sözü onlar söyleyeceklerdir. Vatan Partisi, asgari geçim durumunda olanlara bedava mahkeme ve bedava avukat temin edecektir. Vatan Partisi, seçimleri nisbi yapacaktır.

Vatan Partisi, eski ve yeni tekaut [emekli] aylıklarını bir hizaya getirecektir. Vatan Partisi çocuk zamlarında da fark gözetmeksizin hepsine aynı zammı verecektir. Vatan Partisi, hukukçu sendikalar kurarak, avukatların ve bütün adliyecilerin mesleki menfaatlerini koruyacaktır.

Vatandaşlar;

Bugün tahsil paralı olanlara mahsustur. Fakirler için yüksek tahsil yağlı direğe tırmanmak kadar zordur. Yüksek tahsile vasil olamadan yarı yolda dökülürler. Bunun sebebi tahsil masrafinın büyük, aile geçiminin kıt kanaat olmasındadır. Geçim endeksine göre ücret alan her ailenin çocuğu o zaman yüksek tahsile heveslenecektir. Vatan Partisi bütün okulları bedava yapacağı gibi halk üniversiteleri kurarak, geceden faydalanmak suretiyle bu üniversitelerden her isteyen faydalanabilecektir. Vatan Partisi maarife tam istiklal verecektir. Millette keşif ve icat ruhunu geliştirmek için mümkün olanı temin edecektir. Vatan Partisi kol işçisi ile kafa işçisi arasındaki bilgi, yaşam ve anlayış uçurumunu doldurmaya çalışacaktır. Vatan Partisi, öğretimde lüzumsuz uzatmaları kaldırarak gençlerimizin kıymetli senelerinin heba olmalarını önleyecektir, yani, öğretimi kısa ve dolambaçsız, kolay hale getirecektir. Vatan Partisi gazetecilerin kendi sendikaları vasıtasıyla çalıştıkları gazetenin fikri ve siyasî gidişatına müdahale etmelerini mümkün kılacaktır.

Vatan Partisi, askere alınanların ailelerine, geçim endeksine göre maaş bağlayacak ve askerden dönene tazminat verecektir. Vatan Partisi mebus maaşlarını orta halli bir memur maaşı derecesine indirecek bakanların maaşı da bundan fazla olmayacak ve kanun üstü durumlarına son verilecektir.

Vatandaşlar;

Memleketimiz baştan aşağı hastalarla doludur. O kadar millet bir tedaviye de muhtaçtır. Vatan Partisi, sağlık işlerini, hekim ve hastabakıcılar sendikaları vasıtasıyla muhtar bir idare haline koyacaktır. Vatan Partisi, aile hekimliği müessesesi kuracaktır. Doktorlar her yuvayı ziyaret edeceklerdir. Vatan Partisi, hastahaneleri, halk teşekküllerinin geçimi ve kontrolü ile idare edecektir.

Vatan Partisi her yurttaşın dini ve manevi ihtiyaçlarını serbestçe tatmin etmesine müsaade edecektir. Vatan Partisi, vergileri ve ev kiralarnı yarıya indirecektir. Vatan Partisi her evsizi ev sahibi etmeye gayret edecektir. Bunun tahakkuku için ev yapımını milli spor haline getirecek, herkes

imece usulüyle birbirine yardım ederek evini kurabilecektir ve bu hareket mahalli halk teşükkülleri ve belediyeler tarafından maddi ve manevi yardım görecektir.

Vatan Partisi, ağır sanayi kurma hamlemizi kim ucuza desteklerse ondan kredi kabul edecek, bu hususta orta hiçbir şart ve imtiyaz kabul etmeyecektir. Vatan Partisi, mukadderatına yabancıyı karıştırmaz.

Vatan Partisi, işçi, köylü, esnaf ve memurları istihlak kooperatifleri halinde teşkilatlandıracaktır. Vatan Partisi, vurguncuların büyüğü ve küçüğü ile amansızca mücadele edecektir.

Vatandaşlar;

Teknikçe dünyadan çok geriyiz. Makine yapan memleket makine yapmayan memleketi haraca bağlar. Yani, istiklalini parçalar. Milletın alınteri yabancı memleketlere akar, gider. O memleket fukaralıktan kurtulamaz. Ve felaket gelirse insanoğluna fukaralıktan gelir. Vatan Partisi, teknikçe ileri seviyeye ulaşmak için iktisadi kuvayı milliye hareketına girişecektir: Müslümanlıkta bir “Ci-had-ı ekber” vardır ya, işte öyle milletçe iktisadi seferberliğe kalacağız. Vatan partisi, makine yapan makinelerin sanayisini kuracaktır. Dünya Milletleri makinelerle toprağı buğday fabrikası haline getirirken biz karasabanla onların karşısında duramayız. Mesele traktörleri getirip de ev altlarına değildir, o traktörü yapan makinenin makinesini kurmaktadır. Yoksa alınterlerimiz yabancı ülkele-re akar, arada komisyoncular kazanır, büyük acenteler kazanır, yabancı traktör fabrikaları kazanır. Biz ise iktisaden batır, fukara kesiliriz. Bin yamalı tumanımızı yamalıktan kurtaramayız. Bugün makina devrindeyiz. Başkaları her işi makine ile görüp maliyeti ucuzlatmalarına makabil biz ellerimiz tırnaklarımızla iş görüp kamımızı doyuramayız. Ve dünya pazarlarına mal satamayız. Çünkü biz istihsalimizi pahalıya mal ediyoruz. Neden? Zira makine yapamıyoruz ve o makineyi yapan makinelerin muazzam fabrikalarını kuramıyoruz. Yapamaz mıyız? Mükemmelen yaparız. Bizden evvelce çok geri olan memleketler bunu başardılar. Her şeyin bir kolayı vardır ve bulunur. Bunu milletçe bulacağız. Vaktiyle sırf kendi kuvvetimize güvenerek nasıl kuvayı milliye hareketini kalkıp vatanımızı kurtardıkça yine öyle iktisadi kuvayı miliye hareketına geçeceğiz. Kendi işini kendin göreceksin, başkasına güvense elden gelenle öğün olsan, o da vaktinde bulunmaz. Vatan Partisi makineleri yapan makinelerin sanayisine çok ehemmiyet verecektir.

Vatan Partisi, devlet masraflarını, ilk elde, dörtte bire indirecektir. Devlet taahhütlerine beşte bir vermemekle, ticareti sisteme koymakla, bütün topraklarımızın verimli hale getirmekle bu büyük neticeyi elde edecektir.

Vatan Partisi, Devlet Teşekkülleri idaresine, beş milyon lira sermayenin üstündeki bankalar değil halk teşekküllerini katacaktır ve işletmelerin idari ve teknik güdüsünü işçi mümessillerinin eline verecektir.

Vatandaşlar; Bunlar ne ile olur? demeyiniz, Vatan Partisi, ucuz devlet, şuurlu ticaret, toprak islahatı öz kuvvetlerimizi iktisadi seferberlik ile yapılacak döviz tasarrufları sayesinde birinci dört senelik büyük sanayisini kuracaktır. Ondan sonra dörder senelik planlar dahilinde memleketimizi, kısa zamanda en yüksek medeni seviyeye ulaştıracaktır.

Bugüne kadar geçen günlerimiz, kuvvetinden istifade edilmeyerek akıp giden su gibi ziyan olup gitmiştir. Artık kendimize gelelim vatandaşlar: el birliğiyle vatanımızı yeniden yaratalım. Başkalarından fayda olmadığını bugüne kadar acı tecrübelerimizle gördük ve anladık. Vatan Partisi size yapılması imkansız hiçbir şey vaat etmemiştir, önünüzdendir. Birbirimize sarılıp kendi başımızı kendimiz kutaralım.

1961

Seçimleri

Siyasî partiler tarihimizde yepyeni bir dönemi aralayan 15 Ekim 1961 Milletvekili Genel Seçimleri, TBMM'nin 12. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilir. Seçimlere *Cumhuriyet Halk Partisi*, *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi*¹, *Adalet Partisi* ve *Yeni Türkiye Partisi*² katılır. Seçime katılan partilerin tamamı seçim beyannamesi yayımlamıştır.

-
- 1 Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin seçim beyannamesine 15 Eylül 1961 tarihli Milliyet gazetesi aracılığıyla ulaşılmıştır.
- 2 Yeni Türkiye Partisi'nin seçim beyannamesine 30 Eylül 1961 tarihli Milliyet gazetesi aracılığıyla ulaşılmıştır. Milliyet'te yer bulan bu metin, YTP'nin seçim beyannamesinin bir özeti niteliğindedir. *Yeni Türkiye Partisi (1961-1973)* başlıklı doktora tezinde YTP'yi çalışan Prof. Dr. Melek Çolak ile 24 Ocak - 2 Şubat 2022 tarihleri arasında elektronik posta aracılığıyla görüşülmüş ve kendisine, Parti'nin 1961 seçimlerinde neşrettiği beyannamenin aslının var olup olmadığı sorulmuştur. Çolak, YTP'nin 1961 seçimlerinde neşrettiği beyannameye rastlamadığını ifade etmiştir. Ayrıca ilgili koleksiyoncu ve sahaflarla defaten görüşülmüş; muhtelif kütüphaneler taranmış ancak Parti'nin 1961 seçimlerinde yayımladığı beyannamenin aslı nüshasına rastlanılmamıştır. Öte yandan *Türk Siyasal Hayatında Yeni Türkiye Partisi (1961-1973)* başlıklı makalesinde Abdullah Kutalmış Yalçın, YTP'nin 1961 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde bir seçim beyannamesi yayımladığını ileri sürmüştür. Bu bilgi doğru değildir. Zira YTP'nin söz konusu seçimler için bir beyanname yayınladığı Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde yer almıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi

YENİ ANAYASA TEMELİ ÜZERİNDE YENİ REJİM YASASI:

HAK VE HÜRRİYETLERİN TEMİNATI

GÜVENLİK VE İSTİKRAR

TARAFSIZ VE GÜLERYÜZLÜ İDARE

- Rejim meselelerinde, yeni Anayasa ile getirilen bütün müesseseleri kurup bunların gereği gibi çalışmasını sağlayacağız.
- Düşünce ve söz hürriyeti, basın hürriyeti, şahıs ve mesken dokunulmazlığı, toplantı hürriyeti, dernek kurma hürriyeti, üniversite muhtariyeti, mal ve mülk güvenliği, çalışma ve iktisadi teşebbüs hürriyeti, sendika hürriyeti, toplu sözleşme hakkı, grev hakkı gibi temel hak ve hürriyetleri sâdece birer Anayasa hükmü olarak bırakmayıp süratle tatbikat sahasına koyacağız.
- Hakim teminatını ve mahkeme bağımsızlığını tam olarak gerçekleştireceğiz.
- Adalet hizmetlerinin vatandaşta güvenlik ve huzur duygusunu arttıracak tarzda görülmesini sağlayacağız.
- Can ve mal emniyetini mutlak surette sağlayacağız.
- Tarafsız, dürüst, vatandaşa karşı anlayışlı ve güleryüzlü bir devlet idaresi kuracağız.
- Memleketi siyasi huzura, toplum yapımızı istikrara kavuşturacağız.
- Din ve vicdan hürriyetine en büyük saygıyı göstereceğiz; Şehir, kasaba ve köylerde din hizmetlerinde bulunanların yetiştirilmeleri ve elverişli geçim şartlarına kavuşturulmaları için çalışacağız.

HÜRRİYET İÇİNDE KALKINMA:

DAHA ÇOK YATIRIM VE HIZLI SINAİLEŞME

ÖZEL TEŞEBBÜSE DESTEK VE SOSYAL ADALET

DURGUNLUĞA, İŞSİZLİĞE, PARA SIKINTISINA SON

- Memleketi hürriyet içinde hızla kalkındırmayı başlıca hedef bileceğiz.
- Kalkınma dâvâmızı mümkün olduğu kadar çabuk halletmek için, mevcut tesisleri tam verimli çalıştıracamız ve yarım kalmış yatırımları belli bir sıra içinde tamamlayacağız.
- Yatırımları son on yıldaki seviyenin üstüne çıkartacağız, ve Kalkınma politikamızı mutlaka bir plâna dayandıracağız.
- Özel tasarrufları arttırmak için her türlü teşvik tedbirlerini alacağız ve para konusunda kaybolan güveni yeniden kuracağız.
- Plânlama sayesinde özel sektörün güven ve istikrar içinde çalışmasını sağlayacağız.
- Özel teşebbüsün Devlet sanayii ile rekabetini güçleştiren eşitsizlikleri kaldıracamız.
- Sosyal adalete inanmış bir parti olarak, külfetler ve nimetler arasındaki ölçsüzlükleri önleyici tedbirleri alacağız ve zengini daha zengin, yoksulu daha yoksul yapan enflasyondan kaçınacağız.

- Sosyal sigorta sistemini geliştirerek bütün vatandaşların yarına güvenle bakmalarını sağlayacağız.
- Emekli, dul ve yetimlerin haklarını emniyet altında bulunduracağız ve bu konudaki adaletsizlikleri gidereceğiz.
- Durgunluğa, işsizliğe ve para sıkıntısına son vereceğiz.
- Sınaileşme temposunu hızlandıracamız.
- Elektrik tevziini ıslâh ederek ve genişleterek elektrik enerjisinin daha geniş ölçüde kullanılmasını sağlayacağız.
- Madenciligimizi geliştireceğiz.
- Yoksul bölgelerin kalkınmasını sağlayacağız.
- Köy kalkınmasını da genel kalkınma plânının bir temel unsuru olarak ele alacağız ve bu maksatla köy yollarına, köy içme sularına ve köylünün eğitim ve sağlık işlerine önem vereceğiz.
- Esnafın ve küçük sanatkârların dertleriyle yakından ilgileneceğiz.
- Esnafın ve küçük sanatkârların kredi meselelerini halledeceğiz.

VERİMLİ VE ADİL VERGİ SİSTEMİ

DAR GELİRLİYİ KORUMA

EMEĞİ İLE YAŞIYANA DESTEK

YATIRIMI TEŞVİK

- Vergi yükünü ağırlaştırmadan, vergilerden, azamî verim sağlayacağız.
- Kazançları sermayeden çok emeğe dayanan ve en az geçim seviyesi civarında olan küçük sanat ve ticaret erbabını gelir vergisi dışında bırakacağız.
- Ziraî kazançlardan alınacak gelir ve kurumlar vergilerini ancak büyük çiftçilere hasrederek, küçük ve orta çiftçi bu vergilerin dışında bırakacağız. Bu suretle mükellef adedini on bin civarına indireceğiz.
- Ziraat işçilerinden gelir vergisi almıyacağız.
- Gelir vergisinde, en az geçim indirimini gerçek duruma yaklaşan bir seviyeye çıkartacağız.
- Kalkınmayı hızlandırmak amacıyla, yatırıma ayrılan kazançları, kısmen veya tamamen vergi dışında bırakacağız.
- Amortisman ayırımında, geniş ölçüde serbestlik tanıyacağız.
- Kurumlarda, ihtiyatların önemli bir kısmını vergi dışı bırakacağız.
- Bina vergisinin gelir vergisinden mahsubu usulünü ihya edeceğiz.
- Vergilerde, sermaye şirketlerinin teşekkülünü güçleştiren hükümleri düzeltereğiz.
- Ziraatte kullanılan araziden, arazi vergisi almıyacağız.
- Hasılası mahdud harçlar ve mahkeme harçları konusundaki şikâyetleri dindireceğiz.
- Gider vergisinin tatbikattaki aksaklıklarını gidereceğiz.
- Mahallî idarelerin malî sistemini ıslâh edeceğiz ve Mahallî idarelere bırakılan kamu hizmetlerinin gerektirdiği masrafları karşılayacak kaynakları bu idarelerin emrine vereceğiz.

VERİMLİ ZİRAAT:

DAHA BOL SU

DAHA ÇOK YARDIM

DAHA GENİŞ BİLGİ

- Ziraî yatırımları ve ziraî kredileri geniş ölçüde arttırarak ve ziraî mahsullerin tatminkâr fiyatlarla satılmasını sağlayarak ziraî kalkınmayı süratle gerçekleştireceğiz.
- Ziraî mahsullerimizin değer fiyatlarla satılmasına ve her çeşit mahsul bedellerinin yetiştiricilerin eline zamanında geçmesine dikkat edeceğiz.
- Çiftçilerimizin mahsullerini değerlendirmek maksadıyla kurulan devlet teşekküllerinin gayelerine uygun çalışmalarını sağlayacağız.
- Toprak Mahsulleri Ofisinin hububat satın alma politikasını yeni baştan gözden geçireceğiz.
- Tütün, fındık, çay, üzüm, meyva, narenciye ve diğer mahsullerin satışlarında kalite, fiyat ve satış usulleri üzerinde titizlikle duracağız.
- Çiftçi borçlarını çiftçilerimizin ödeme gücünü aşmıyacak şartlara bağlayacağız.
- Ziraî sigorta sistemini kurmaya başlayacağız.
- Çiftçilerimizin elverişli makina ve malzeme ile techizine önem vereceğiz ve bunların ucuz fiyatlarla ve taksitle satılmasını sağlayacağız.
- Çiftçilerimize bol ve ucuz gübre sağlayacağız.
- Ziraatimize yeni topraklar kazandıracağız.
- Sulanan arazi sahasını süratle arttıracacağız.
- Ziraî mücadeleye hız vereceğiz.
- Ziraatte kalkınmanın temel şartlarından biri olan ziraî eğitimi yetiştireceğiz ve teknik personelin yetiştirilmesine önem vereceğiz.
- Çiftçilerimizi topraklandıracağız.
- Ziraatte kooperatifçiliği geliştireceğiz.
- Çiftçi mallarının korunması için en büyük titizliği göstereceğiz.
- Tapulama işlerini süratlendirerek arazi ihtilâflarını ortadan kaldırmaya çalışacağız.
- Geçimlerini ormandan sağlayan vatandaşların hayat seviyesini yükseltecek tedbirleri titizlikle alacağız.
- Vatandaşlar ile orman teşkilâtı arasında karşılıklı anlayış ve işbirliği havasının yerleşmesine dikkat edeceğiz.
- Hayvancılığı geliştireceğiz.
- Balıkçılıkla geçinen vatandaşlarımızın geçim imkânlarını genişleteceğiz ve onlara ucuz balıkçılık malzemesi sağlayacağız.

ULAŞTIRMADA HAMLE

DAHA ÇOK YOL DENİZCİLİĞİ TEŞVİK

ULAŞTIRMA SİSTEMİNDE KOORDİNASYON

- Karayolları şebekemizi genişletmek için yol inşaatına hız vereceğiz.
- Denizciliğimizin gelişmesi ve teşvik edilmesi için gerekli tedbirleri alacağız.
- Kara, Demiryolu, Deniz ve Hava ulaştırma sistemleri arasında koordinasyonu sağlayacağız.

YÜKSEK SEVİYEDE DİŞ TİCARET

İHRACATI TEŞVİK

YARARLI İTHALAT

DÖVİZ İÇİN YATIRIM

- Dış ticaret hacmimizi kabil olan en yüksek seviyeye çıkartmak amacıyla, ihracatımızı arttıracak tedbirleri alacağız ve ithalâtımızı makina ve teçhizat gibi yatırım malları ithalini genişletecek şekilde yürüteceğiz.
- Müşterek Pazara katılmamızın, hızlı ve plânlı kalkınmanın icaplarıyla bağdaşmasını sağlayacak tedbirler alınmak suretiyle, ekonomimiz için faydalı neticeler doğuracağına inanıyoruz.
- Çok ağır bir borç yükü altında bulunduğumuzu gözden uzak tutmıyarak, hür dünya memleketlerinden alacağımız yardımların uygun şartlarla olmasına dikkat edeceğiz.
- Yabancı özel sermayenin emniyet ve istikrar içinde çalışmasını sağlayacağız.
- Tabii güzelliklerimizi, tarihi ve milli abidelerimizi değerlendirmek, döviz gelirlerimizi arttırmak ve yeni iş sahaları yaratmak için turizmi geliştirmek.

VERİMLİ DEVLET HİZMETİ

İDAREDE İSLAH

İKTİSADÎ DEVLET TEŞEBBÜSLERİNDE İSLAHAT

KAÇAKÇILIĞA KARŞI İKTİSADÎ TEDBİR

- Devlet idaresinin verimini arttıracacağız.
- Personel Kanununu çıkartacağız.
- İktisadî Devlet Teşebbüslerini islâh edeceğiz.
- İktisadî Devlet Teşebbüslerinin yatırımlarını tek elden düzenleyerek bir Devlet Yatırım Fonu kuracağız.
- Kaçakçılığı sert ve insanlık haysiyetiyle uzlaşmayan tedbirlere başvurarak değil, komşu memleketlerle andlaşmalar yaparak, kaçakçılık konusu malları normal ticarî münasebetlere çekmek ve köklü iktisadî tedbirler almak suretiyle önleyeceğiz.

VERİMLİ ASKERLİK HİZMETİ:

SİYASET DIŞINDA ORDU

ÇAĞDAŞ İHTİYAÇLARA GÖRE TEŞKİLAT

ASKER OCAĞINDA EĞİTİM

- Silâhlı kuvvetlerimizin modern askerlik icaplarına uygun olarak yeniden teşkilâtlandırılması yolunda gayretlere devam edeceğiz.
- Garnizonların medenî icaplara göre inşası için gayret sarfedeceğiz.
- Askere alınan vatandaşlarımıza okuma yazma öğretmek yolundaki gayretlere hız vereceğiz ve kendilerini silâhlı kuvvetler ve toplum için daha faydalı hale getirecek bilgilerle teçhiz edeceğiz.

“YURTTA SULH VE CİHANDA SULH”

DEMOKRASİ İÇİN DAYANIŞMA

BATI İLE BERABERLİK

KIBRISA HUZUR

- Dış politikamızı, daima, “Yurtta sulh, Cihanda sulh” ilkesine dayandıracağız.
- Batı medeniyetini ve demokrasiyi bütün dünyada korumanın, Batı savunma sistemini ayakta tutmakla mümkün olabileceğine inandığımız için NATO ve CENTO ittifaklarındaki taahhütlerimize bağlı kalacağız.
- Batı dünyasına bağlı bir milleti olarak, Avrupa Konseyi, Avrupa İktisadi İş Birliği ve Geliştirme Teşkilâtı ile sıkı işbirliği yapacağız.
- Kıbrıs hakkında imzalanmış olan andlaşmaların aynen uygulanmasını sağlayacak ve Kıbrıs’ta statükonun bozulmasına müsamaha etmiyeceğiz.
- Kıbrıs’taki Türk topluluğunun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına yardım edeceğiz.

VATANDAŞ SAĞLIĞI:

VARLIKLIYLA YOKSULA EŞİT SAĞLIK İMKÂNI

KÖYE KADAR SAĞLIK HİZMETİ

YETER SAYIDA YATAK

- Koruyucu hekimliğin temelini teşkil eden sağlık merkezlerinin hizmet sahasını ilçe ve nahiyelere kadar yaymak ve gezici personel vasıtasıyla köye ulaştırmak için çalışacağız.
- Hastahanelerde nüfus sayısına göre yatak sayısını çoğaltacağız ve hastahanelerin daha verimli çalışabilmesi için gerekli idarî tedbirleri alacağız.
- Bölge Hastahaneleri kuracağız.
- Vatandaş sağlığının korunmasını bir para meselesi olmaktan çıkararak, hastalık sigortaları usulünü tedrici şekilde genişletmeye çalışacağız;
- Kimsesiz çocukların ve bakıma muhtaç yaşlı vatandaşların durumlarıyla yakından ilgileneceğiz.
- Sağlık malzemesi ve ilaç sıkıntısına hiç bir şekilde meydan vermeyeceğiz. Muhtaç vatandaşların mali sebepler yüzünden ilaçsız kalmalarını önliyecek tedbirleri alacağız.
- Sağlık mesleğini cazip hale getireceğiz.

EĞİTİM SEFERBERLİĞİ:

HER ÇOCUĞA İLK EĞİTİM

HER KABİLİYETLİ GENCE YÜKSEK ÖĞRENİM

ÖĞRETMENE REFAH VE HUZUR

- En kısa zamanda, bütün köylü çocuklarını okul ve öğretmene kavuşturacağız, nüfusu dağınık yerleri okula kavuşturmak için bölge okulları açacağız.
- Halk eğitimi programına uygun olarak, isteklilere ilk okul diploması vermek üzere akşam ilk okulları açmayı deneyeceğiz.

- Köylerde gezici demircilik, marangozluk kursları açacağız, ve bu kursları bitiren köylü çocuklarına, köylerinde iş yeri açmaları için gerekli teçhizat ve krediyi sağlayacağız.
- Yatılı öğrenci sayısını geniş ölçüde arttıracacağız.
- Kabiliyetli, fakat maddî imkânlardan yoksun gençlerimizin yüksek öğrenim yapma imkânlarını genişletmek için, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kanununu en geniş ölçüde uygulayacağız.
- Yatılı İlk Öğretmen Okullarına, köy okullarından ve orta okulu bulunmayan kasabalardan gelen çocukların öncelikle alınmasına önem vereceğiz.
- İstekliler için, gece ve tatil günlerinde de çalışacak olan iki üç yıllık iş okulları açacağız. Gece teknik okulları kuracağız.
- Öğretmenlik mesleğini cazip hale getirmek için mahrumiyet bölgelerinde ve köylerde çalışan öğretmenlere köy ödeneği vereceğiz; bütün öğretmenlerin ilmî ve meslekî neşriyatı gereken şekilde takibini sağlayacağız. Öğretmenlerin muntazam şekilde terfilerini gerçekleştireceğiz; başarılı öğretmenleri mükâfatlandıracağız ve öğretmenlere yaz aylarında dinlenme kampları açacağız.
- Üstün başarılı öğretmenlere yüksek öğrenim imkânları sağlayacağız, ve ayrıca öğretmen çocukları için resmî yurtlarda kontenjan tanıyacağız.
- Okuma - yazma öğretme dâvâsında büyük hizmetleri geçen köy eğitmenlerinin emeklilik meselesini halledeceğiz.

ADİL MESKEN POLİTİKASI:

EN BAŞTA DAR GELİRLİYE EV

KENDİ EVİNİ KENDİ YAPANA YARDIM

YALNIZ UCUZ VE SİHHÎ YAPIYA KREDİ

- Dar gelirli vatandaşların ihtiyaçlarını en başta gözeten ve şehircilik ilminin esaslarına yer veren bir politika ile mesken dâvâsını halledeceğiz.
- Mesken kredisini, sâdece ucuz ve sıhhi meskenler için kullanacağız.
- Gecekondu dâvâsını yasaklarla ve yıkma kararları ile değil, mesken ihtiyaçlarını kendi gayretleriyle karşılamak zorunda kalan vatandaşlara devlet eliyle arsa göstermek, teknik yardım yapmak ve kanalizasyon, elektrik, su, okul, ve nakil vasıtası sağlamak suretiyle halledeceğiz.
- Şimdiye kadar kurulmuş gecekondu bölgelerinde oturan vatandaşların ihtiyaçlarını ön plânda karşılayacağız.

İŞÇİ HAKLARINI KORUMA

GREV HAKKI VE HÜR SENDİKACILIK

İNSAN HAYSİYETİNE YARAŞIR GEÇİM

İŞÇİYE VE İŞÇİ ÇOCUĞUNA EĞİTİM

- Hâlen sendika kurmak hakkına sahip olmayan çeşitli işçi gruplarına, memurlara sendika kurma hakkı tanıyacağız; sendikaların keyfi şekilde kapatılmasına son vereceğiz ve sendika üyelerinin haklarını daha iyi savunmalarını sağlayacak tedbirleri alacağız.
- İşçilerimizi toplu sözleşme ve grev haklarına en kısa zamanda kavuşturacağız.

- İşçilerimizin, insan haysiyetine yaraşır tarzda yaşamalarına imkân verecek ücret seviyelerine ulaşmasına önem vereceğiz.
- İş Kanunundaki aksaklıkları gidererek işten çıkarmayı teminatlı bir şekilde sokacağız ve iş mahkemelerinin çalışmalarını hızlandıracacağız.
- İşçi eğitimine önem vereceğiz, ustalık, kalfalık, çıraklık kanununu en kısa zamanda çıkaracağız.
- İşçi çocuklarının öğretim imkânlarından geniş ölçüde faydalanmalarını sağlayacak tedbirleri alacağız.
- İşçinin mesken sahibi olmasını kolaylaştırıcı tedbirlere önem vereceğiz.
- İşçi sigortalarının kuruluş gayelerine uygun olarak çalışmaları için sigorta fonlarının verimli sahalara yatırılmasını sağlayacağız.
- Fikir işçilerini koruyacak tedbirleri alacağız.

GÖÇMENİN GÜVENLİĞİ:

TAM EŞİTLİK

TAPULU MESKEN

DERDİNE İLGI

- Göçmen vatandaşlarımızı bu memleketin öz evlatları ve öz sahipleri sayan bir parti olarak, çeşitli göçmen zümreleri arasındaki farkları ortadan kaldıracacağız.
- Kendilerine mesken tahsis edilen göçmenlerimizin tapularını süratle vereceğiz.
- Göçmenlerimizin her türlü dertleriyle uğraşan bir teşkilât kuracağız.

C.H.P. Seçim Beyannamesi

Cumhuriyet Halk Partisi yapamayacağını vaadetmeyen, vaadettiğini mutlaka yapan bir siyasî teşekküldür. Cumhuriyet Halk Partisi 15 Ekim 1961 seçimlerine gerekli hazırlıklarını yapmış ve memleket meseleleri üzerindeki temel tutumunu çok önceden açıkça ortaya koymuş bir parti olarak girmektedir. Bu seçim Beyannamesi, ihtiyaçlarımızla imkânlarımız, realist bir görüşle gözönünde tutularak hazırlanmıştır.

REJİM MESELELERİ:

Sevinçle belirtmek gerekir ki, önümüzdeki yeni demokrasi devrine milletçe, bu rejim için gerekli bütün müesseselerin hukukî temellerini atmış olarak giriyoruz. Millet oylarının çoğunluğu tarafından benimsenen Anayasa, halk hizmetinde dürüstlikle, bilgiyle ve azimle çalışmak, Türkiye'yi hürriyet ilkelerine sâdik kalarak hızla kalkındırmak isteyecek müstakbel iktidarlar için gerekli bütün hukukî vasıtaları vasıtaları sağlamış olmaktadır.

Bundan sonraki ilk hedef, Anayasayla getirilen müesseselerin yerleşmesi ve gereği gibi çalışabilmesi maksadıyla lüzumlu kanunları çıkartmak, bunları iyi niyet ve dürüstlikle yürütmektir.

Yıllar boyunca mücadelesini yaptığımız düşünce ve söz hürriyeti, basın hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti, şahıs ve mesken dokunulmazlığı, toplantı hürriyeti, dernek kurma hürriyeti, üniversite muhtariyeti, mal ve mülk güvenliği, çalışma ve iktisadî teşebbüs hürriyeti, sendika hürriyeti, toplu

sözleşme hakkı, grev hakkı gibi temel hak ve hürriyetleri sâdece birer Anayasa hükmü olarak bırakmayıp, yeni Anayasanın 7. nci Geçici Maddesindeki esaslara uyarak mümkün olan sür'atle tatbikat sahasına koyacağız.

İdarenin tarafsızlığı, yasama meclisleri başkanlık divanlarının tarafsızlıklarının sağlanması, Meclislerdeki siyasi parti gruplarının haklarının teminata bağlanması, idarenin bütün tasarruflarının yargı denetimine tâbi tutulması, hakim teminatının ve mahkeme bağımsızlığının sağlanması, C.H.P. nin muhalefet yıllarında üzerinde ısrarla durduğu ve iktidara geçince, yeni Anayasanın ışığında uygulamaktan gurur duyacağı esaslardır.

Ayrıca, Yargıtay, Danıştay ve Askerî yargı organlarını Anayasanın hükümleri yönünden yeni teşkilât kanunlarına kavuşturmayı ve Yüksek Hakimler Kurulu ile Anayasa Mahkemesinin kurulmasına dair Anayasa hükmünü derhal yerine getirmegi vazife biliyoruz. Anayasanın 12 nci maddesinde yer alan bütün vatandaşların “kanun önünde eşitliği” ilkesini titizlikle tatbik etmeğe azimliyiz.

Bütün vatan sathında, can ve mal emniyetini kesin olarak tesis edeceğiz. İl Genel Meclisi, Belediye, Muhtar ve İhtiyar heyeti seçimleri en kısa zamanda yapılacaktır.

Önümüzdeki iktidar devrini, tarafsız, güleryüzlü ve dürüst bir devlet idaresi kurmak yolunda hayırlı bir çalışma devri sayıyoruz, Vatandaş, partizan idareyle ve insanlık şerefine yaraşmayan hareketlerle bir daha karşı karşıya bırakmamak, aynı zamanda memuru da yersiz ihbarların, haksız işlemlerin ve siyasi baskıların kurbanı olmaktan kurtarmak başlıca amaçlarımızdandır. Geçmiş devirde memleketin geçirdiği tecrübelerden geniş ölçüde ders alarak, muhalefette çektiklerimizi muhaliflerimize çektirmeyeceğiz. Seçimle bıraktığımız iktidara yine seçimle gelince, öcalma, kin ve husumet duygularından uzak, olarak, memleketi kardeşçe bir çalışma gayretiyle kalkındıracağız.

Memleketi siyasi huzura kavuşturmak ve içtimai bünyede istikrar sağlamak endişesinin zihinlerde ne büyük bir yer işgal ettiğini çok iyi biliyoruz. Memleketin kalkınması ve vatandaşların refaha erişmesi için tek çareyi, huzur ve istikrar içinde sarfedilecek devamlı kalkınma gayretlerinde görüyoruz.

C.H.P. iktidarı, dünün hesapları yerine, yarının dâvâlarıyla uğraşan bir teşekkül olarak, vatandaşlar arasında kardeşlik ve karşılıklı saygı duygularının yerleşmesine büyük önem verecektir. Bu sebeptendir ki, C.H.P., içinde bulunduğumuz intikal devresi boyunca, vatandaşları birbirine düşürecek hareketlerden büyük bir titizlikle sakınmış ve bu devrenin sarsıntısız geçmesi için gerekli ağırbaşlılığı ve ölçülü davranışı göstermiştir. Hürriyet içinde hızla kalkınma hamlelerimiz için muhtaç olduğumuz gücü, millî dayanışmamızda buluyoruz.

HÜRRİYET İÇİNDE HIZLA KALKINMA:

Programımızdaki ve ilk Hedefler Beyannamesindeki esasları, yeni Anayasada da yer almış görmekle gurur duyan C.H.P., **hürriyet içinde hızla kalkınmayı** sağlamak azmindedir. Adam başına millî gelirin düşük seviyede olması, nüfusun yılda % 3 gibi büyük bir hızla artması ve ileri Batı memleketlerinin iktisadî gelişme seviyesine bir an önce yetişme zarureti, memleketimizi hızlı kalkınmaya zorlamaktadır. Bu bakımdan C.H.P., millî gelirin yılda ortalama artışını, 1953 - 60 yıllarındaki % 3,6 nisbetinin çok üstüne çıkarmayı hedef sayar.

Hızlı kalkınma, milletçe gayretlerimizi artırmayı ve kaynaklarımızı en verimli şekilde kullanmayı gerektirmektedir.

Bunun için:

1. **Mevcut kapasiteli tam randımanla kullanacağız.** Son on yılda gelişigüzel yatırım politikası yüzünden, her alanda geniş ölçüde âtil kapasite yaratılmıştır. Yarım kalmış yatırımlar için milyarlarca lira harcanmıştır. Mevcut tesisleri tam randımanla çalıştırmak ve yarım kalmış yatırımları, faydalarına göre, bir sıra dahilinde tamamlamak kararındayız.
2. **Yatırım hacmini arttıracacağız.** Mevcut kapasitenin en iyi şekilde kullanılması, az yatırımla da millî gelirin çoğaltılmasına imkân verecektir. Fakat, millî gelirin eski tempoyu çok aşan nisbetlerde arttırılması, yatırım hacminde de önemli bir gelişmeye ihtiyaç gösterecektir.

Eldeki büyük imkânlarla ve geniş dış yardımlara rağmen, son on yılda, yatırım hacmi,-bütün mübalâğalı ve temelsiz iddiaların aksine olarak- düşük seviyede kalmıştır. C.H.P. milletçe özlenen kalkınmayı bir an önce gerçekleştirmek için, yatırım hacmini son on yıldaki seviyesinin üstüne çıkarmak kararındadır.

Yatırım hacminin arttırılması, milletçe daha fazla tasarruf yapmamızı gerektirecektir. Bir an önce milletçe rehafa ulaşmak için, bugün millî gelirdeki artışların önemli bir kısmını tasarrufa yöneltmek zorundayız. Bu suretle hayat seviyesini düşürmeden kalkınmayı hızlandırmak mümkün olacaktır.

C.H.P., özel tasarrufları arttırmak maksadıyla her türlü teşvik tedbirlerini almak, para konusunda kaybolan itimadı yeniden tesis etmek, memleketimizde bir sermaye piyasasının teşekkülünü sağlamak kararındadır.

3. **Yatırımları plâna bağlayacağız:** Yatırımların en verimli sahalara yöneltilmesi, ancak plânlı bir kalkınma politikasıyla mümkündür. Bundan 30 yıl önce, o zamanın imkânlarının elverdiği ölçüde, plânlama yoluna giderek 5 er yıllık iki kalkınma plânını ortaya koyan C.H.P., muhalefet yıllarında, plânsız gidişin tehlikelerini ısrarla belirtmişse de o devrin iktidarı plânsız gidişten vazgeçmeyerek memleketimiz için kıymetli yılların kaybına sebep olmuştur. Nihayet, 27 Mayıs'tan sonra Devlet Plânlama Teşkilâtı kurulmuştur. Anayasamızda da plânlı kalkınma fikri yer almıştır. Bu suretle, muhalefet yıllarında savunduğumuz bir fikrin gerçekleştirilmesi yolunda ilk adımlar atılmıştır.

C.H.P., Devlet plânlama teşkilâtının geliştirilmesi ve ilk beş yıllık kalkınma plânının bir an önce hazırlanıp yürürlüğe konması için her türlü gayreti gösterecektir.

C.H.P.'nin PLÂN ANLAYIŞI:

Plân, demokratik bir zihniyetle hazırlanacak ve yürütülecektir, Plânlı kalkınmanın insan hak ve hürriyetlerini ve özel teşebbüsü gözeterek yürütülebileceğine inanıyoruz.

Plânlı kalkınma ve özel teşebbüs:

Memleketin iktisadî gelişmesi bakımından özel teşebbüsün yapıcı ve yaratıcı rolüne inanıyoruz. Programımızda münhasıran devlete ayrılan işletmeler dışında bütün iktisadî faaliyet sahalarında özel teşebbüsün gelişmesini teşvik edeceğiz. Özel teşebbüsün devlet sanayii ile rekabetini güçleştiren eşitsizlikleri izale edeceğiz.

Millî kaynakların en verimli bir şekilde kullanılmasını hedef tutan plân, aynı zamanda özel teşebbüsün gelişmesini sağlayacak bir vasıtaadır. Hızlı plânlı kalkınma, yatırım hacmini arttırarak ve iktisadî faaliyeti hızlandırarak, özel sektöre daha çok ve daha verimli yatırım yapma imkânını getirecektir.

Plânlama sâyesinde özel sektör, uzun vâdede kendi imkânlarının ne olduğunu, devletin hangi sahalarda faaliyet göstereceğini önceden bilecektir. Bu bakımdan plânın özel sektörün güven ve istikrar içinde çalışmasını sağlayacağına inanıyoruz.

Önümüzdeki devrede plânın başarıya ulaşması için, özel teşebbüsün yatırımlarını geniş ölçüde arttırması gerekmektedir. Devlet, önümüzdeki yıllarda, ziraat, bayındırlık, enerji, ulaştırma, eğitim, sağlık ve benzeri alanlarda geniş yatırımlar yapmak zorundadır. Bu temel yatırımlar, devletin bütün imkânlarını yutabilecektir. Bu durumda, gerek yukarıda sayılan sahalarda, gerek bütün diğer sahalarda hızlı bir gelişmenin sağlanması, özel sektörün yatırımlarını arttırmasıyla mümkün olabilecektir.

Devlet, özel teşebbüsün başarıyla ihtiyacı karşıladığı alanlarda lûzumsuz rekabete girişerek ve lûzumsuz müdahaleler yaparak, özel teşebbüsün şevkini kırmayacak, bilâkis özel sektörün yatırım ve çalışma şevkini arttıracak her türlü tedbiri itina ile alacaktır.

PLÂNLİ KALKINMA VE SOSYAL ADALET:

Millî gelirin artırılması kadar, artan gelirin vatandaşlar arasında hakkaniyet ölçülerine uygun şekilde dağılması da önemlidir.

Sosyal Adaletle yürekten inanmış bir parti olarak, C.H.P. külfetler ve nimetler arasındaki ölçü-süzlükleri önleyici tedbirleri alacak, çeşitli amme hizmetlerinden vatandaşların adil şekilde faydalanmasına dikkat edecek, zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan enflâsyondan kaçınacaktır.

Mümkün olan en süratli kalkınma hızını gaye edinecek olan plân, sosyal adaleti gerçekleştirmeye yönelecektir.

C.H.P'nin plânlı kalkınma siyaseti, memleketin şimdiye kadar ihmal edilmiş bölgeleri ve illeri arasında dengeli bir gelişme sağlamak suretiyle de, sosyal adalet amaçlarına hizmet etmiş olacaktır. Böyle bir tutumun köylerin kalkınmasında da müsbet bir rol oynayacağından ve sağlanacak refah-tan köylerin de geniş ölçüde faydalanmasına imkân vereceğinden eminiz.

DEVRALINAN AĞIR MİRAS:

Geçmiş iktidarın enflâsyona dayanan gelişigüzel ve israfçı yatırım politikası, hem hızlı bir kalkınmayı sağlayamamış, hem de ekonomide, ancak büyük gayretlerle giderilebilecek olan önemli dengesizlikler yaratmıştır. Bu politika, 1953 yılından itibaren, iktisadî kalkınmamızın son derece yavaşlamasına yol açmıştır. Resmî rakamlara göre 1953-60 devresinde millî gelirin sabit fiyatlarla yıllık ortalama artış nisbeti % 3,6 dan ibaret kalmıştır. Aynı devrede, nüfusun da yılda % 3 e yakın bir hızla çoğaldığı düşünülürse, **adam başına millî gelirin son 7 yılda hemen hemen hiç bir artış göstermediği** söylenebilir.

Zirraatte ise bu devrede, yıllık ortalama artış % 1,6 dan ibaret kaldığına göre, nüfus başına düşen zirai gelirde büyük bir azalma olmuştur.

Geçmiş iktidar zamanında adam başına millî gelir artışının 1953 yılından itibaren durmasına, esas itibarıyla, yetersiz ve gelişigüzel yatırım yapılması sebep olmuş, hızlı nüfus artışının ortaya çıkardığı ihtiyaçların hiç biri gereken ölçüde karşılanamamıştır. Bu yüzden, en başta beslenme dâvası tehlikeye girmiş, Türkiyemiz devamlı olarak buğday ve yağ gibi gıda maddeleri ithal etmek zorunda kalmıştır. Mer'aların azalması ve yem darlığı, hayvancılığımızın geleceğini tehlikeye atmıştır.

Nüfus artışına ayak uyduramıyan gelişigüzel bir şehirleşme hareketi, mesken darlığı yaratmış ve gecekondu sayısı süratle artarak 240 bine çıkmıştır. Şehirlerin zaruri ihtiyaçları karşılanamamış, eğitim ve sağlık sahalarında yapılanlar, ihtiyaçların çok altında kalmıştır.

Enflasyona dayanan gelişigüzel yatırım politikası, aynı zamanda geniş israflara ve istih-sal faaliyetinde tıkanıklıklara yol açmıştır. Tekstil, şeker, gibi sanayi kollarında bugün hissedilen sıkıntı; yarım bırakılmış yatırımlar, sulama şebekeleri tamamlanmamış barajlar; malî kriz içinde bunalan İktisadî Devlet Teşebbüsleri, hep bu plânsız davranışın sonucudur. İhracatın ihmali, ekonominin ağır bir dış borç yükü altına sokulması, önümüzdeki devrede kendini hissettirecek den- gesizlikler yaratmıştır. 12 milyar lirayı aşan bu borçlarımız karşılığında, 1962 - 65 devresinde, yılda ortalama bir milyar liranın çok üstünde dış borç taksiti ödemek zorundayız. Aynı devrede ihracatı- mızın üçte birinden fazlasız dış borçların taksitlerini ödemek için kullanılacaktır.

Bundan başka, vatandaş çoğunluğunu yoksulluğa terk etmek pahasına gelişigüzel bir ikti- sat politikası güden sabık iktidar devrinde, bütün sosyal meseleler tamamiyle ihmal edilmiştir. İsrarla yürütülen enflasyoncu politika, geçimleri münhasıran kol ve kafa gücüne dayanan geniş va- tandaş kitlelerinin gelirlerini azaltmıştır. Türk çiftçisinin satın aldığı malların fiyatları, sattığı mal- ların fiyatlarından bir kaç misli fazla yükseldiği için, çiftçi ailelerinin, özellikle hububat ziraati ile yaşıyan çiftçi ailelerinin hayat seviyesi düşmüş, sıkıntıları artmıştır.

C.H.P., meselelerin azametini müdrik olarak, kalkınma hızını artırmak, ziraat, sanayi kültür ve sosyal hizmetler alanlarında geniş yatırımlar yapmak, istihsal faaliyetindeki tıkanıklıkları gider- mek, ihracaatı geliştirmek ve vatandaşların insan haysiyetine yaraşır şekilde yaşamalarını sağliya- cak geniş iş sahaları yaratmak kararındadır.

Durgunluk, para darlığı ve işsizlik ile mücadele ilk plânda ele alacağımız meseleler arasındadır.

DURGUNLUK VE İŞSİZLİKLE MÜCADELE:

27 Mayıs 1960 dan sonra enflasyon durdurulmuş ancak, 4 Ağustos 1958 de alman tedbirlerin ortaya çıkardığı durgunluğun sürüp gitmesi önlenememiştir. 27 Mayıstan sonra, psikolojik sebep- lerle özel sektör yatırımlarında vuku bulan kaçınılmaz azalmayı, amme sektörü yatırımlarıyla telâfi etmek, bu vasita ile özel sektör yatırımlarını canlandırmak yerine, amme sektörü yatırımlarında büyük kısıntılara gidilmiş, bu da durgunluğun genişlemesine yol açmıştır, 1961 bütçesi ile ve son aylarda, iktisadî hayatı canlandırmak için çeşitli tedbirler alınmışsa da, bu tedbirler henüz beklenen sonuçları vermemiştir.

C.H.P., durgunluk, işsizlik ve para sıkıntısıyla daha enerjik şekilde mücadele edilmesi lû- zumuna inanmaktadır.

Durgunluğun psikolojik ve ekonomik sebepleri en kısa zamanda ortadan kaldırılacaktır.

Memleketimizde bir an önce normal şartların teessüsü için her türlü gayreti gösteren ve devlet idaresinde tecrübe sahibi geniş bir kadroya sahip bulunan C.H.P., iş hayatının muhtaç olduğu hu- zur, emniyet ve istikrarın en büyük teminatıdır. **Durgunluğun psikolojik sebeplerinin C.H.P. nin iktidara gelmesiyle son bulacağına inanıyoruz,**

C.H.P., aynı zamanda durgunluğun ekonomik sebeplerini sür'atle gidermeğe önem verecektir. Bu maksatla:

1. Devlet sektörü yatırımları arttırılacak ve yatırım temposu hızlandırılacaktır. Özel sektör faaliyetlerini canlandırma hususunda, Devlet sektörü yatırımlarının harekete geçirici bir rol oynayacağına, inanıyoruz.

- 27 Mayıs'tan sonra tehir veya iptal edilen yatırım projelerini yeni baştan gözden geçirmek ve prensip itibarıyla, yarım kalmış yatırımları fayda sırasına göre tamamlamak kararındayız,
- Ziraî mahsullerin makul fiyatlarla satılmasını ve müstahsilin gecikme olmadan malının bedelini almasını lüzumlu sayıyoruz.
- İhracatı geliştirmek için gerekli teşvik tedbirlerini alacağız. Dokuma sanayii gibi, istihsal fazlası bulunan sanayi kollarını, ihracata yönelteceğiz.
- Özel sektörün yatırım faaliyetini hızlandırmak ve ihracatı geliştirmek maksadıyla, kredi ve vergi kolaylıkları tanıyacağız.

VERGİ SİSTEMİMİZ

Son yıllarda Türk vergi sistemi kendinden beklenen fonksiyonu ifâ edememiş, adalet prensiplerinden gittikçe uzaklaştığı gibi, memleketin iktisadî kalkınmasına da hizmet edememiştir. Bu durum, vergi sisteminin islâhını lüzumlu kılmaktadır.

VERGİ ANLAYIŞIMIZ:

Parti programımızın 31 inci maddesinde vergi anlayışımız açıkça ifade edilmiştir. Buna göre vergi sistemimiz, vergi yükünün adil bir surette ve millî gelir ile ahenkli olarak dağılmasını sağlayacaktır.

Mevcut vergilerde bu esasa göre islâhat yapılırken, mali gaye ile birlikte, mükellefin ödeme gücüne tesir eden unsurların ve millî ekonomimizin icaplarının göz önünde bulundurulacağı, programımızın sözü geçen maddesinde ayrıca belirtilmiştir.

Vergi sistemimizde yapmayı düşündüğümüz islâhatın, programımızda çizilen istikamette olacağı şüphesizdir. Yeni vergi sistemimiz, tâkip edeceğimiz iktisadî gelişme ve sosyal adalet politikasına muvazi ve ona destek olacaktır.

Bu münasebetle, servet vergileri ihdasının kesin şekilde aleyhinde olduğumuzu belirtmek isteriz.

Islâhatın göz önünde tutacağı başlıca hedefler şunlardır:

- Vergilerden, vergi yükünü ağırlaştırmadan azami randıman sağlamak,
- Vergi sistemimizin sosyal ve ekonomik fonksiyonunu gereği gibi yapmasını gerçekleştirmek,
- Vergi kanunlarını basitleştirmek ve mükelleflerce kolay anlaşılır hale getirmek,
- Vergi hukukunu yeni Anayasanın ışığı altında demokratik prensiplere göre geliştirmek,

VERGİ ISLAHATININ ANA HATLARI:

- Gelir ve Kurumlar vergileri:

Gelir ve kurumlar vergilerinde, malî, iktisadî, sosyal ve teknik sebeplerle lüzumlu gördüğümüz islâhatın başlıcaları şunlardır:

a) Esnaf muaflığı: Küçük sanat ve ticaret erbabının gelir vergisi muaflığına ait kıstaslar üzerinde yeniden durmanın zarurî olduğuna kaniyiz. Kazancı sermayeden çok emeğe dayanan ve en az geçim seviyesi civarında olan küçük sanat ve ticaret erbabının Gelir Vergisi dışında bırakılması lüzumuna inanıyoruz.

Muafiyet dışında kalan küçük sanat ve ticaret erbabının vergi matrahlarının takdir usulüyle tâyin edilmesinden doğan mahzurları gidereceğiz.

b) Ziraî Kazanç: Ziraî kazançların da Gelir ve Kurumlar vergileri mevzuuna alındığı malûmdur. Ancak, ziraatimizin ve çiftçimizin içinde bulunduğu şartlar dolayısıyla bu verginin münhasıran mahdut sayıdaki büyük çiftçiden alınması orta ve küçük çiftçinin Gelir Vergisi dışında bırakılması lüzumuna kaniyiz. Bu suretle, halen 240 bin civarında olan ziraî gelir vergisi mükellef sayısı -devlet gelirinde önemli bir azalma olmadan- 10 bin civarına inmiş olacaktır.

c) Ziraat işçilerini Gelir Vergisine tabi tutmıyacağız.

d) En Az Geçim İndirimi: Para değerinin düşmesi sebebiyle, bugün tatbik edilmekte olan en az geçim indirimi hadleri gerçeklerden uzak düşmüştür. Gelir Vergimizin sosyal cephesini kuvvetlendirmek üzere, en az geçim indirimini gerçek duruma yaklaşan bir seviyeye çıkarmak kararmındayız.

e) Aile Mükellefiyeti: Kadının çalışma ve iş hayatında gittikçe daha geniş ölçüde aktif rol alması sebebiyle Batı memleketlerinde yapıldığı gibi, aile mükellefiyeti esasında bir yumuşatma faydalı olacaktır. İstedikleri takdirde, çalışan eşler, gelirlerini ayrı bir beyannameyle beyan edebileceklerdir.

f) Vergi Nisbetleri: Para değerinin düşmesi sebebiyle Gelir Vergisi nisbetlerindeki müterakkilik bilhassa orta gelirlerde çok daha sert bir hâle gelmiştir. Bu durumda, sosyal ve iktisadî gerçekler göz önünde bulundurulmak suretiyle, vergi nisbetleri ilk ve orta kademelerde indirilecektir.

g) Yatırını İndirimi: İktisadî gelişmemize büyük nisbette hizmet edecek ve kalkınmamızı hızlandıracak vergi tedbirlerinin başında, yatırım indirimi müessesesinin vergi mevzuatımıza alınması gelecektir.

Muayyen bir plân ve disiplin içinde tatbik edilmek üzere, gerçek kişiler ve kurumlarca yatırıma tahsis olunacak kazançlar, kısmen veya tamamen vergi dışında bırakılacaktır.

h) Amortismanlar: İktisadî yönden Gelir ve Kurumlar vergilerinde yapılması lâzım gelen değişikliklerden biri de amortismanlarla ilgilidir. Bugünkü sert amortisman rejimi, yeni kuruluşları ve yatırımları teşvik edecek mahiyette değildir. Son zamanlarda Batı memleketlerinde yapıldığı gibi, teknik amortisman sürelerini aşmamak kaydıyla, amortisman ayırmakta ku mükellefe kısmî bir serbesti vermek, çok faydalı neticeler doğuracaktır.

i) İhtiyatlar: Amortismanlar gibi, kurumlarda bir finansman kaynağı olan ihtiyatların makul bir seviyeye çıkarılmasını teşvik edecek tedbirleri alacağız.

j) Bina vergisinin mahsubu: 193 sayılı kanunla ilga edilen, Bina Vergisinin Gelir Vergisinden mahsubu usulünün ihyasında zaruret görüyoruz.

2. Vergilerde, sermaye şirketlerinin teşekkülünü güçleştiren hükümleri islâh edeceğiz.

3. **Arazi vergileri:** Ziraat için kullanılan araziden, Arazi Vergisi almamak kararmındayız.

4. **Harçlar ve damga resmi:** Çeşitli mevzulardan alınan hasılası mahdut harçlar ve mahkeme harçlarını gözden geçirerek gerek miktar, gerek ödeme şeklinde kolaylık sağlamak suretiyle bu konudaki şikayetleri dindirmek kararmındayız.

5. **Gider vergisinin** tatbikattaki aksaklıklarını düzelteceğiz.

6. İşçi kazançlarından tasarruf bonusu kesilmesine derhal son vereceğiz. Tasarruf bonoları tatbikatındaki aksaklık ve haksızlıkları gidereceğiz.

7. **Vergi Tatbikatında Kolaylık:** Üzerinde önemle durulması gereken meselelerden biri, vergi tatbikatında vatandaşa kolaylık sağlanmasıdır. Vergiyi dürüst vatandaşın omuzlarında dürüstlüğü bir ceremesi olarak bırakmaya C.H.P. göz yummayacaktır.
8. **Uzlaşma Müessesesi:** Parti Programımızda vergiyle ilgili olarak yer almış önemli müesseselerden biri de, uzlaşma müessesesidir.
9. Maliye ile mükellefler arasındaki ihtilaflarda, mümkün olan ölçüde, bu müesseseden faydalanılması, vergi ihtilaflarının sayısını azaltacak, mükellef ile Maliye arasındaki münasebetlere rahatlık getirecektir.
10. Vergi kanunlarındaki mükelleflerin itiraz hakkını kayıtlıyan ve demokratik olmayan hükümleri süratle kaldıracğız.
11. **Mahallî idareler-Maliyesi:** Özel İdare, Belediye ve Köyleri içine alan Mahallî İdarelerimizin büyük bir perişanlık içinde bulundukları inkâr götürmez bir gerçektir. Üzerlerine düşen vazifeleri ifa etmek şöyle dursun, personelinin aylıklarını muntazam surette ödemek imkânından mahrum hale gelmiş bulunan bu teşekkülleri canlandırmak, en önemli vazifelerimizden biri olacaktır.

Bu maksatla, Mahallî İdarelerin malî sistemini ıslâh edeceğiz. Bunun için tesbit ettiğimiz yol, memleketin ekonomik ve sosyal şartlarını da göz önünde bulundurmak suretiyle, Mahallî İdarelere terk edilecek amme hizmetlerini tesbit ve tâyin etmek ve bu hizmetlerin gerektirdiği masrafları karşılayacak kaynakları bu idarelerin emrine vermektir.

Bu arada, Özel İdarelerin tahakkuk, tahsilât ve maliye servislerinin Maliye'ye devrini, tasarruf ve rantalibite bakımından faydalı görmekteyiz.

Devlet ve Mahallî İdareler Maliyesi bakımından düşündüğümüz bu tedbirlerin, vergi sistemimizi daha âdil ve verimli hale getireceğine ve iktisadî faaliyeti hızlandıracağına inanıyoruz.

SEKTÖRLER İTİBARIYLA KALKINMA

ZİRAAT:

C.H.P. ziraî kalkınmayı, iktisadî kalkınmamızın temel şartı sayar.

Türkiyemizin kalkınması, elbette sanayiî hızla gelişmesine bağlıdır. Ancak, sanayileşmeye giden en kestirme yol ziraatten geçmektedir. Başka bir deyişle, ziraî kalkınma ve sanayileşme, kalkınma dâvamızın birbiriyle yakından ilgili iki cephesini teşkil etmektedir. Ziraî kalkınma sanayileşmeyi kolaylaştırırken, sanayileşme ziraatin geliştirilmesini ve modernleştirilmesini sağlar. Bu sebeptendir ki, sanayileşmiş memleketler ileri bir ziraata sahiptirler. Gerçekten, ziraatin modernleştirilmesi ve istihsalin artması, sür'atle artan nüfusun beslenmesini sağlayacak, sermaye terakümü ve döviz temini için gerekli ziraî hâsıla fazlasını meydana getirecek, sanayi ve hizmet sektörlerinin işgücü ve ham madde ihtiyacını karşılayacak, gıda maddeleri arzında getireceği ferahlık ile kalkınmanın enflasyonist tazyiklerini önleyecek, sanayide mâliyetlerin düşmesine imkân verecek ve sanayi mamullerine geniş bir pazar açacaktır. Kısaca, ziraat alanında bir hamle yapmadıkça, hızlı iktisadî kalkınmanın sağlam temellere oturtulması mümkün değildir.

Sabık iktidar tarafından ziraatin ihmali, bugünkü sıkıntıların belli başlı sebeplerinden biridir. Resmî rakamlar, bilhassa 1953 yılından itibaren, ziraî yatırımların geniş ölçüde düştüğünü göstermektedir. 1948 - 54 devresinde ithalâtın % 15 ini ziraî istihsal vasıtaları teşkil ederken 1955 - 60

devresinde bu nisbet yarı yarıya azalarak % 8 e düşmüştür. 1948 - 52 devresinde yekûn yatırımların % 17 sine erişen zirai yatırımların, 1953 - 60 devresinde % 9 un altına düştüğü tahmin edilmektedir.

Su, gübre, tohum, teçhizat gibi konularda zirai yatırımların ihmali, 1953 yılından itibaren zirai istihsalin yükselmesini önlemiş, kredi ve fiyat politikası bir müddet sonra ziraatin aleyhine işlemeye başlamıştır. Şöyle ki, 1957 yılından itibaren zirai kredilerdeki artış yavaşlamıştır. Aynı yıl, Ziraat Bankasının doğrudan doğruya kredi açtığı 178 bin kişiye verilen ortalama kredi miktarı ancak 81 liradır. 804 bin çiftçiye isabet eden ortalama kredi miktarı ise 216 liradan ibarettir.

Fiyatlara gelince, belli başlı zirai mahsul fiyatları bir mislinden az yükseldiği halde, çiftçilerin satın aldığı zarurî istihlâk maddeleri ve zirai âlet ve malzeme fiyatları üç, dört misli artmıştır. Zirai Donatım Kurumunun satış kayıtlarına göre 1952 yılında İzmir'de 4. 159 liraya alınan Fordson Major Traktör Dizel halen 24. 897 liraya satılmaktadır. 24 bin liralık biçerdöğerin fiyatı, 104 bin liraya çıkmıştır. 1953 de 48 liraya satılan küçük tip (600 - 19) traktör lâstığı bugün 354 liradır. Sakarya tipi pulluk 46 liradan, 154 liraya fırlamıştır. Kocaeli tipi sandıklı araba fiyatı 433 liradan, 1703 liraya çıkmıştır. Azotlu gübre fiyatı 22 kuruştan 80 kuruşa, nal mihı 2,80 den 9 liraya çıkmıştır. Aynı devrede kaputbezi fiyatları üç misli artış göstermiştir.

İstihsal artmayan ve mahsülünü iyi fiyatla satamayan yüzbinlerce çiftçi ailesinin sıkıntıya düşmesi ve takatinin üstünde borçlanması, ziraati tamamiyle ihmal eden bu yanlış politikanın sonucudur.

C.H.P. zirai yatırımları ve krediyi geniş ölçüde arttırarak ve zirai mahsullerin tatminkâr fiyatlarla satılmasını sağlayarak, zirai kalkınmayı sür'atle gerçekleştirmeye gayret edecektir.

C.H.P. nin ZİRAÎ POLİTİKASI:

Ziraatin bugün karşılaştığı temel meselelerden biri **toprak sıkıntısıdır**. Nüfusun hızla artması, ihtiyat kültür arazisinin sür'atle azalmasına sebebiyet vermiş, yeni açmalarla ziraat arazisinin genişletilmesi imkânları son derece zayıflamıştır. C.H.P. toprak sıkıntısını hafifletmek için **arazi islahatına** önem vererek, bataklıkları kurutarak memleketimize yeni ziraat arazisi kazandırmaya ve toprakları korumaya çalışacaktır.

Bununla beraber, ziraat arazisini çok fazla arttırmak mümkün değildir. **Zirai istihsalin çoğaltılması, ancak dönüm başına elde edilen istihsal miktarının yükseltilmesiyle, yani toprağın veriminin arttırılması ile mümkün olacaktır**. C.H.P. toprağın veriminin yükseltilmesini Türk ziraatinin en önemli meselesi saymaktadır. Bu maksatla C.H.P. aşağıdaki tedbirleri alacaktır.

1. **Sulanan arazi sahasını sür'atle arttıracaktır.** Henüz istifade edilmeyen baraj sularının kullanılmasını sağlayacak sulama şebekesini en kısa zamanda tamamlayacağız. Kalkınma plânı dairesinde yeni barajlar inşa edeceğiz.

Büyük çiftçi kitlelerini sulamanın nimetlerinden faydalandırmanın en emin çâresi olarak, küçük ve mahallî sulama , teşebbüs ve gayretlerine önem vereceğiz ve yeraltı sularının kullanılmasını sağlayacağız.

Su baskınları ile mücadeleyi hızlandıracaktır.

Su hukukunu düzenleyecek ve sulama birliklerinin kurulmasını teşvik edeceğiz.

2. **Önümüzdeki birkaç yıl içinde, kimyevî gübre arzını büyük ölçüde arttıracaktır.** Bu maksatla, **kimyevî gübre fiyatlarını ucuzlatacağız**. Gübreleme, sulama ve bunları kullanma tekniğinin düzenlenmesi ile, büyük istihsal artışları sağlayacağına inanıyoruz.

3. Münavebe usulünü yaygın hâle getirmeye çalışacağız.
4. Bölgelerin şartlarına en uygun damızlık tohum, fidan, fide, v.s. çeşitlerinin tesbitine ve bunların üretilmesine öncelik tanıyacağız. Memleketin hâlen çok mahdud ölçüde tatmin edilen bu sahalardaki ihtiyaçlarını **kısa zamanda, vaktinde ve makûl fiyatlarla karşılayacağız**. Muhtaç çiftçilerin bu ihtiyaçlarını gözönünde tutacağız.
5. Ziraî mücadeleye hız vereceğiz ve küçük çiftçiler için el ile çalışan en uygun ilâçlama âletlerini geniş ölçüde sağlayacağız. Mücadele âletleriyle tesirli ilâçların ucuz fiyatlarla çiftçi eline geçmesini gerçekleştireceğiz.

Devletle çiftçi arasında ziraî mücedele konusunda sıkı işbirliği yapılmasına dikkat edeceğiz.

6. Çiftçilerimizin elverişli âletler, makina ve malzeme ile teçhizine önem vereceğiz ve bunların ucuz fiyatla ve taksitle satılmasını sağlayacak tedbirleri alacağız.
7. Don, dolu seylâp ve kuraklık gibi tabîî afetlerle yangın, haşere ve yaygın hastalıklar yüzünden, çiftçi gelirlerinin yıldan yıla büyük dalgalanmalar göstermesini önlemek için bölgelerin inkişaf derecesine ve zaruretlere uygun olarak **ziraî sigorta sistemini tedrici şekilde kurmaya başlayacağız** ve geliştireceğiz.
8. **Ziraî kredileri artıracacağız**. Sâbık iktidar devrinde gerçek maksadından uzaklaşan ve çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak bulunan ziraî kredi dağıtımını yeni baştan düzenleyeceğiz. Bu maksatla:

- a) Ziraat Bankasının, malî imkânlarını arttırarak, kredi miktarını yükselteceğiz.
- b) Ziraat Bankasını orta ve uzun vâdeli kredi imkânlarını genişleteceğiz.
- e) Donatım, kredilerinin imkân nisbetinde, Ziraî Donatım gibi kurumlar eliyle aynî olarak verilmesine dikkat edeceğiz.
- d) Kredi formalitelerini basitleştireceğiz.
- e) Kredinin tam yerinde kullanılması için Ziraat Bankası ve kredi kooperatifleri ile mahallî ziraat teşkilâtı arasında sıkı işbirliği yapılmasını sağlayacağız.
- f) Ziraî Kredi ve Satış kooperatiflerinin malî bünyesini kuvvetlendireceğiz ve çiftçilerin tasarruflarını teşvik edeceğiz.
- g) Borcunu zamanında ödeyen çiftçilere, munzam kredi imkânları sağlayacağız.
- h) Kredilerin Bankaya veya kooperatiflere ödenme vaktinin, mahsûl satış bedellerinin ele geçtiği zaman ile uygun düşmesini temin edeceğiz.
- i) Tütün müstahsilinden % 2 ve % 5 1er şeklinde kesilerek sermayesi toplanmış olan Tütün Kurumunu kuracağız ve bu suretle bu paraları hakikî sahiplerine iade etmiş olacağız.

9. Çiftçi borçlarının, çiftçilerimizin ödeme gücünü aşmayacak şartlara bağlanmasını lûzumlu sayıyoruz.

10. Ziraat alanında kalkınmanın temel şartlarından biri olan **ziraî eğitimi** geliştireceğiz.

Ziraat politikasını yurt ölçüsünde yayacak olan teknik personel yetiştirmeye bilhassa önem vereceğiz ve bu maksatla, ziraat bölgelerinin özelliklerine göre, muhtelif kademelerde bölge ziraat okulları açacağız.

11. Hayvancılığın geliştirilmesine önem vereceğiz. Geçmiş iktidar devrinde, mer'aların azalması ve yem istihsalinin ihmali yüzünden hayvancılığımızın geleceği tehlikeye düşmüştür.

Bu tehlikeyi önlemek ve hayvancılığımızın sağlam temeller üzerinde gelişmesini sağlamak kararındayız. Bu maksatla:

- a) Yem istihsalı ve hayvan mevcudu arasında denge sağlayacağız.
 - b) Mer'a ve çayırın muhafazasına dikkat edeceğiz ve bu konudaki mevzuatı islâh edeceğiz.
 - c) Ahır ve ağıl hayvancılığına önem vereceğiz.
 - d) Yem istihsalini arttıracacağız.
 - e) Kötü yıllarda yem darlığını önleyecek tedbirleri alacağız.
 - f) Hayvan sağlığının korunması mevzuunda gayretlerimizi çoğaltacağız. Veteriner teşkilâtını geliştireceğiz, ve halkla sıkı işbirliğini sağlayacağız.
 - g) Hayvan mahsullerinin verimini arttıracak ve kalitesini yükseltecek tedbirler alacağız.
 - h) Hayvan ve hayvan mahsulleri fiyatlarının istikrarı ve kredi meseleleri üzerinde duracağız. İhracatı teşvik edeceğiz. Bu maksatlarla, hayvan ve hayvan ürünleri için kooperatifler kuracağız.
 - i) Balık kaynaklarını koruyacağız. Her nevi balık ve su mahsulleri istihsalini büyük ölçüde arttıracacağız, ve bu maksatla, ucuz balıkçılık malzemesi sağlayacağız. Balık istihsalini teşkilatlandıracağız, ve iç istihlâki teşvik edecek tedbirler alacağız. Balıkçılıkla geçinen vatandaşlarımızın istihsal güçlerini ve geçim imkânlarını genişleteceğiz.
 - j) Hayvan sigortasını geliştireceğiz.
- 12. Çiftçiye topraklandıracağız.** Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, bu davayı ele alan C.H.P., çiftçinin topraklandırılmasını, ziraatin temel meselelerinden biri sayar. Sâbık iktidarın, çiftçi ailelerinin geçinmesine yetmiyecek kadar az miktarda toprak dağıtması ve toprak verilen çiftçilere, âlet, malzeme ve kredi temini meselesini tamamiyle ihmal etmesi, Toprak Kanununun tatbikatından beklenen sonucun elde edilmesini engellemiştir. C.H.P. nin topraklandırma politikasından esas, çiftçi ailelerinin geçimlerini rahatça sağlayacak **yaşayabilir ziraî işletmelerin kurulması** ve bu işletmeler yeteri kadar kredi, ziraat âleti ve malzeme sağlanması olacaktır.
- 13.** Ziraat arazisinin aşırı ölçülerde parçalanmasını önleyecek tedbirleri alacağız ve yaşayabilir ziraî işletmelerin kurulması maksadıyla, arazi bileştirmelerini teşvik edeceğiz.
- 14.** Çiftçi ailelerimizin gelirini sür'atle arttırmak ve ziraat alanında istihdamı genişletmek maksadıyla, bol insan gücüne ihtiyaç gösteren bağ ve bahçe ziraatini, hayvan beslemeyi ve turfandacılığı teşvik edeceğiz.
- 15.** Çiftçi mallarının korunması konusunda, en büyük titizliği göstereceğiz ve ilgili mevzuatı yeniden ele alacağız.
- 16. Ziraatte kooperatifçiliği geliştireceğiz.** Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren çiftçilerimizin kooperatiflerde toplanmasına önem veren C.H.P. kooperatifçiliğin gelişmesini, ziraî kalkınmamızın temel şartlarından biri sayar. İhtiyaçlara uygun kooperatif kanununu en kısa zamanda çıkaracağız.
- 17. Tapulama işlerini sür'atlendirerek, arazi yayla ve mer'a ihtilâflarını ortadan kaldırmaya çalışacağız.**

18. Ormanların korunması ve geliştirilmesi kadar, geçimlerini ormandan sağlayan vatandaşların hayat seviyesinin yükselmesine önem vereceğiz. Ormanların korunması ve geliştirilmesi ancak halkın desteği ile, gerçekleştirilebilir. Halkın desteğini elde etmek için, ihtilâf sebeplerini ortadan kaldıracak çârelerin aranması, **geçimlerini ormandan sağlayan vatandaşlarımıza geçim saha ve imkânları bulunması**, Orman Teşkilâtının, halkın sevgisini ve faal işbirliğini kazanmaya önem vermesi şarttır. Bu sebeple orman köylerimizin geçim derdi ve şikâyetleri üzerine dikkatle eğilerek, gereken kısa ve uzun vâdeli tedbirleri alacağız. Ormanlık bölgelerde yaşayan vatandaşlar ile Orman Teşkilâtı arasında karşılıklı anlayış ve işbirliğinin kurulması için, her türlü gayreti göstereceğiz. Bundan başka, orman amenajman işleri ile nakliye ve kesim metodlarının ıslâhına bütün ormanlık bölgelere kolaylıkla ulaşacak şekilde yol yapılmasına ve ağaçlandırma işlerine hız vereceğiz. Ağaçlandırma politikasının esasını:

- a) Mevcut ormanların restore edilerek verimli hale getirilmesi,
- b) Ormanlık olmayan kıymeti arazide çabuk büyüyen ağaç nevilerinin yetiştirilmesi,
- c) Orman sahaları dışında ve ağaç yetiştirmekten başka işe yaramayan zayıf toprakların ağaçlandırılması, teşkil edecektir.

19. Arazi sınıflandırılması yapılarak tarıma elverişli hâle getirilebilecek ve orman karakteri taşımayan yerlerde, daha çok verim sağlayacak bağ, zeytinlik, incirlik, fıstıklık ve meyvelikler yetiştirilmesine önem vereceğiz.

20. Erozyonla mücadeleyi ziraatimizin temel meselelerinden biri sayıyoruz.

21. Ziraî mahsullerimiz değerlendirilecektir. Yukarda açıkladığımız tedbirler sayesinde çiftçimizin, daha düşük maliyet ile daha fazla istihsal yapması sağlanmış olacaktır. Bu politikanın başarısı, artan istihsalın gerçek değeri ile satılmasını mümkün kılacak tedbirlerin alınmasına bağlıdır.

Bu maksatla:

- a) Ziraî mahsullerimizin değer fiyatla satılmasına önem vereceğiz.
- b) Her nevi mahsul bedelinin, yetiştiricilerin eline zamanında geçmesine dikkat edeceğiz.
- c) Çiftçilerimizin mahsullerini değerlendirmek maksadıyla kurulan Devlet teşekküllerinin, gayelerine uygun çalışmalarını sağlayacağız,
- d) Tütün ve çay mübayaasında haksızlığa meydan vermiyeceğiz.
- e) Ziraî pazarların müstahsil ve müstehlik aleyhine işlemesine son vereceğiz ve spekülâtif faaliyetleri önliyecek tedbirleri alacağız.
- f) Toprak Mahsulleri Ofisinin hububat mübayaası politikasını yeni baştan gözden geçireceğiz.
- g) Hububat, Tütün, Fındık, Çay, Üzüm, Meyva, Narenciye ve diğer ziraî mahsuller sahalarında müstahsilin emeğinin değerlendirilmesine dikkat edeceğiz ve kalite, fiyat ve satış usulleri üzerinde titizlikle duracağız.
- h) İçte ve dışta ziraî mahsul fiyatları hakkında bilgi edinilmesini, mahsullerin standart hale getirilmesini ve kalitenin yükseltilmesini sağlayarak, ziraî istihsalı, çiftçilerimiz bakımından en avantajlı olan sahalara yöneltmeye çalışacağız.
- i) Yerli ziraî ham madde kullanan sanayi kollarının kurulmasına ve geliştirilmesine öncelik tanıyarak, çiftçilerimizin gelirlerini artıracacağız.

22. Karadeniz gibi muhtaç bölgelerin ve geniş işçi kütlelerini barındıran şehirlerin ekmeklik ihtiyacını emniyetle ve makul fiyatlarla sağlamayı devletin vazifesi sayıyoruz.
23. Çiftçi vatandaşların kendi aralarında teşkilatlanmasını teşvik edeceğiz ve bu arada Tarım Odalarını işler hale getireceğiz.

KÖY KALKINMASI:

Ziraî kalkınma ile birlikte köy kalkınmasının gerçekleştirilmesini, milletçe kalkınmamızın temel şartlarından biri sayıyoruz. **Köylü** vatandaşlarımızın yaşama şartlarının, hayat ve kültür seviyelerinin yükseltilmesi, el sanatlarının geliştirilmesi, **kalkınma plânının** dikkatle üzerinde duracağı bir meseledir

Karayolları Umum Müdürlüğünün illere yaptığı yardımları arttırarak, **köy yollarının eski yıllardan daha büyük bir sür'atle gelişmesini sağlayacağız. Yavaşlatılan köy ve su işlerini hızlandıracamız.** Sağlık ve eğitim işlerinden bütün köylerin en geniş ölçüde faydalanması hedefimizdir. Köy kalkınmasında en önemli rolü, ziraî kalkınma ile birlikte, teknik ve genel eğitimdeki gelişmelerin oynayacağına inanıyoruz.

BÖLGE KALKINMASI:

Türkiyemiz, nüfus başına gelir bakımından, gelir seviyesi memleket ortalamasından çok düşük ve iktisadî gelişmeden diğer bölgeler kadar yararlanamamış bölgelere sahiptir. Bu bölgelerde adam başına gelir, memleket ortalamasının altındadır ve bu bölgeler, gelir artışlarından diğer yerler kadar faydalanamamıştır.

C.H.P. bölgeler arasında gittikçe genişleyen bu eşitsizliği ortadan kaldıracak tedbirleri titizlikle almak kararındadır. C.H.P., bu maksatla umumî kalkınma plânı çerçevesinde ve bilhassa Doğu bölgesi için bir bölge kalkınma plânı yapacak ve umumiyetle bölge kalkınma plânları hazırlayacaktır.

C.H.P., bu fakir bölgelerin imkânlarını değerlendirmeye ve sanayileşmesini sağlamaya önem verecektir.

SANAYİLEŞME DAVAMIZ

Sanayi politikamız:

İktisadî kalkınmanın ancak, hızlı sanayileşme suretiyle gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz. Geçmiş yıllarda bütün mübalâğalı iddialara rağmen, memleketimiz, hızlı bir sanayileşmeye sahne olmamıştır. Son 10 yılda sanayi gelirinin millî gelire nisbetinde değişiklik yoktur. Sanayileşme şehirleşme temposuna dahi ayak uyduramamıştır.

Şehirlerin sıhhatli şeklide büyümesini sağlamak ve millî gelir artışını hızlandırmak için, sanayileşme gayretlerimize önem vereceğiz.

Sanayileşme temposunu bir misli hızlandırmak hedefimizdir.

Sanayileşme politikasında, ihracaat ve yatırım malları istihsaline, ana sanayiini kurulmasına en büyük önceliği tanıyacağız. Türkiyemizin makina sanayiine kavuşması zamanının artık geldiğine inanıyoruz.

Memleketimizin sanayileşmesinde özel teşebbüs büyük bir rol ifa edecektir. Bu sebeple, özel teşebbüsün sanayi alanındaki gayretlerini teşvik edecek her türlü kolaylığı göstereceğiz. Bu arada, sanayi sektörünün kredi ihtiyacını en geniş ölçüde karşılayacak tedbirleri alacağız. Sermaye piyasası kurmaya çalışacağız.

Temel dâva saydığımız sanayiin gelişmesini kolaylaştırmak için düşündüğümüz tedbirlere, bu beyannamenin çeşitli bölümlerinde geniş ölçüde yer verilmiştir.

Küçük san'atlar ve esnaf dâvâmız:

Nüfusu hızla artan memleketimizin sanayileşme gayretlerinde, az sermaye, bol işgücü kullanan küçük sanatların önemli bir rol oynayacağına inanıyoruz. Sosyal hayatımızda da bir istikrar kaynağı olan küçük sanat erbabı ve esnaf her türlü himaye ve teşvike lâyıktır. Bu sebeple küçük sanat erbabı ve esnafın devamlı şekilde ve daha fazla miktarda standart imalât yapmasını sağlayacak tedbirleri alacağız. İstihsal tekniklerinin islâhına, âlet ve istihsal vasıtaları sağlanmasına, teknik öğretim kurumları ile sıkı işbirliğinin kurulmasına, kredi imkânlarının genişletilmesine ve kooperatifçiliğin geliştirilmesine önem vereceğiz.

Esnaf ve küçük sanatkârların, kooperatifler vasıtasıyla sağladıkları kredilere uygun faiz işletilmesi meselesi üzerinde duracağız.

Esnaf ve küçük sanatkârlara, toplu ve verimli çalışma imkânları hazırlayacak ve hızla gelişmelerini sağlayacak olan Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununu çıkartacağız.

Esnaf ve Küçük Sanatkârlar için, kabil olan merkezlerde standart sanayi siteleri kurmaya önem vereceğiz.

Küçük sanatların, büyük sanayie faydalı olacak şekilde, memleket içine dağılmasını teşvik edeceğiz.

Esnaf ve küçük sanatkârların bütün sosyal meseleleri ile ilgileneceğiz.

Turizm sanayiinin verimli bir kolu olarak el sanatlarının gelişmesini sağlayacağız.

Ulaştırma, Enerji ve Bayındırlık davamız:

1948 yılında Karayolları Umum Müdürlüğünü kuran C.H.P., yol şebekemizi genişletmek kararındadır. Karayollarının makina parkını takviye ederek, İllerde daha kifayetli şekilde makina ve araçlar bulundurarak ve mevcut kapasiteyi tam randımanla çalıştırarak hem yol inşaatını hızlandıracak, hem de yeni iş sahaları yaratacağız. Rantabilitesi en yüksek olan yollara öncelik tanıyacağız.

Denizciliğimizi genişletecek ve teşvik edecek tedbirleri alacağız.

Kara, Demir, Deniz ve Hava nakliye sistemleri arasında koordinasyonu sağlayacağız.

Elektrik enerjisi alanında, gelişmiş bir yatırım politikasının sonucu olarak yaratılan ve bu yüzden kullanılmayan istihsal gücünün tevzi şebekesini islâh ederek ve tamamlayarak, istihsal faaliyetine sokulmasına dikkat edeceğiz. Barajların tam randımanla sulama işlerinde kullanılmasını gerçekleştireceğiz. Sanayileşme ve hayat seviyesinin yükselme temposuna uygun olarak, elektrik enerjisi istihsalini arttırmak kararındayız.

Bayındırlık faaliyetlerini, plânlı kalkınmanın ve şehirleşmenin icaplarına uygun olarak düzenleyeceğiz.

İhracat gelirlerimizi arttırmak bakımından en müsait imkânlarla sahip bulunan madencilikimizi büyük ölçüde geliştireceğiz. Madenlerin işlendikten sonra satılması meselesi üzerinde duracağız. Yerli ve yabancı sermayeyi madencilik alanına çekmeğe bilhassa önem vereceğiz.

DIŞ TİCARETİMİZ

Dış ticaret hacmimizi, kabil olan en yüksek seviyeye çıkartacağız. Bunun için, üçte birinden fazla bir kısmı, geçmiş iktidar devrinde yapılan dış borçların ödenmesine giden ihracaatımızı, büyük ölçüde arttırmak zorundayız. Eski ihraç maddeleri yanında, yeni ihraç maddeleri bulmak ve bilhassa sinâî bitki, yaş sebze ve meyva gibi maddelerle, maden ihracaatının geliştirilmesi ve sinâî mamûl ihracaatı ile turizmin teşviki suretiyle, döviz gelirlerimizin arttırılabileceği kanatindeyiz.

Dış ticaret münasebetlerimizin istikrara kavuşmasına önem vereceğiz.

Müşterek Pazara katılmanın hızlı plânlı kalkınmanın icaplarıyla bağdaşmasını sağlayacak tedbirler alınmak suretiyle, ekonomimiz, için faydalı olacağına inanıyoruz.

İthalâtımızı, makina ve teçhizat gibi yatırım malları ithalâtını arttıracak şekilde yürütmek kararındayız.

Dış yardımlar:

C.H.P. Türkiyenin kalkınmasının temel kaynağını, milletçe girişeceğimiz plânlı gayret ve fedakârlıklarda görür. C.H.P. bu gayret ve fedakârlıkların, memleketimizin daha uzun bir süre ihtiyaç duyacağı dış iktisadî yardımların artması için gerekli mesnedi teşkil edeceği inancındadır. C.H.P. iktisadî yardımı, Batı camiasının üyeleri arasında mevcut olan karşılıklı dayanışma, işbirliği, savunma yüklerinin eşit olarak dağıtılması ilkelerinin tabii bir sonucu sayar.

Türkiye, çok ağır bir dış borç yükü altında bulunduğu göre, Hür Dünya memleketlerinden, istikbalde geniş ölçüde ve uygun şartlarla iktisadî yardımlar almak durumundadır.

C.H.P. Türkiyenin mevcut anlaşmalar dairesinde dış borçlarına sâdiktir. C.H.P. aynı zamanda, mevcut dış borç yükümüzün mâkûl tedbirlerle hafifletilmesini de kalkınmamızın icapları karşısında zarurî görmektedir.

Bunun gibi, dış iktisadî yardımların beklenen hizmeti görebilmesi, herşeyden önce dış ticaret hadlerimizin aleyhimize gelişmemesine bağlıdır.

Yabancı özel sermaye:

Memleketimizin iktisadî kalkınmasında, hükûmetler arası yardımların yanı sıra, yabancı özel sermayenin faydalı bir rol oynayacağına inanıyoruz. Bu sebeple, yabancı özel sermayeni memleketimizde emniyet ve istikrar içinde çalışmasına dikkat edeceğiz.

Turizm davamız:

Turizmin gelişmesini döviz gelirlerimizin artmasına yardım edecek önemli konulardan biri sayıyoruz. Bu maksatla tarihî ve millî âbidelerimizin korunmasına, tabii güzellik ve imkânlarımızın değerlendirilmesine dikkat edeceğiz.

Devletin teşvikiyle çeşitli turizm tesislerinin kurulmasını ve lüzumlu personelin yetiştirilmesini sağlayacağız. Turizm sanayiinin gelişmesiyle geniş ölçüde yeni iş sahalarının açılacağına inanıyoruz.

Turizm sanayiinin geliştirilmesi yolunda bütün Devlet daire ve müesseselerinin ahenkli bir işbirliği içinde çalışmasına dikkat edeceğiz.

Turistin memlekete giriş ve çıkış formalitelerini Batılı anlayışa uygun olarak kolaylaştıracacağız.

Mahallî turizm dernekleri vasıtasıyla, turizmin halka mâledilmesine gayret edeceğiz.

İDARE DAVAMIZ

Partimiz, programında da belirtildiği üzere, devlet idaresinde aşağıdaki esasların gözönünde tutulmasını zarurî görür:

- a) Devlet idaresinde tarafsızlık esastır.
- b) Devlet menfaatleri, her türlü parti menfaatlerinin üstünde tutulmalıdır.
- c) Ordu ve adalet mutlak olarak siyasetin dışında kalmalıdır.
- d) Memurun tek vasfı, Devletin memuru olmak ve vazifesi her türlü parti mülâhazası dışında halka hizmet etmektir. Devlet hizmetlerinde vatandaşlara güler yüzle, şefkatle ve anlayışla muamele edilmesi şarttır.

Bu esaslara sadık kalmak şartıyla, devlet idaresinde ve personel sisteminde personel sayısını azaltmadan esaslı, bir reform hareketine girişmeyi verimli çalışmanın, iktisadî kalkınmanın ve sosyal adaletin temel şartlarından saymaktayız.

İdare sahasında yapılacak olan reformu, temel teşkilât meselesi, çalışma metodları ve personel dâvası olmak üzere, üç noktada toplamaktayız.

Temel teşkilât meseleleri, devlet mekanizmasının, en yüksek kademelerinden itibaren, rasyonel olarak çalışmasını sağlayacak şekilde ele alınacaktır.

Çeşitli konulardaki görev ve yetkilerin bakanlıklar, genel müdürlükler ve bağımsız teşekküller arasında her türlü tedahülü, tekrarı ve boşluğu önleyecek esaslara göre dağıtılması üzerinde önemle duracağız.

Lüzumsuz yere yeni bakanlıklar veya teşekküller yaratmak yerine, mevcut teşkilât imkânlarını daha verimli olarak yeniden düzenlemeyi zaruri görüyoruz.

İdare mekanizmasının yüksek kademelerinde koordinasyonlu ve âhenkli bir çalışma sağlamak üzere, gerekli teşkilât tedbirlerinin alınmasına büyük önem vereceğiz.

İktisadî sahada devletçe girilen teşebbüslerin, teşkilât, idare ve denetleme bakımlarından birbirinden çok farklı bünyelere sahip olmalarını modern idarecilik ve plânlama esaslarına aykırı buluyoruz. İktisadî teşebbüsleri rasyonel esaslara göre belli bir kaç teşkilât tipi halinde gruplandırmayı faydalı sayıyorum.

Devletin özel sermaye ile birlikte kurduğu teşebbüs tipleri üzerinde de dikkatle durmak ve devlet parasının israf edilmesini önleyen tedbirleri almak kararındayız. Son on yıl içinde görülen kötü örnekleri de gözönünde bulundurarak, karma teşebbüslerdeki suiistimal kapılarını kapamayı vazife biliyoruz.

Plânlı kalkınmayı kolaylaştırıcı ve enflasyoncu gidişi önleyici bir tedbir olarak, iştiraklerdeki devlet paylarıyla birlikte, iktisadî devlet teşekküllerinin finansman politikalarını tek elden düzenleyecek bir **Devlet Yatırım Fonunun** kurulmasını faydalı görüyoruz.

Devlet dairelerindeki kırtasiyeceği önlemek amacıyla, modern usullerin uygulanması için gerekli tedbirleri alacağız. Bu maksatla devlet müesseselerinde, küçük çaptaki teşkilât ve usul meseleleriyle uğraşmak üzere Batı memleketlerindeki örneklerine benzer “teşkilât ve metod” şubelerinin kurulmasını düşünmekteyiz.

Personel meselesinde, Türkiye’de devlet memurluğunun itibarını, millet hayatındaki önemli yeri ile mütenasip bir seviyeye çıkarmak ve devlet hizmetini iyi elemanları çekecek duruma tekrar yükseltmek başlıca amaçlarımızdandır.

Devlet müesseselerinde uygulanmakta olan maaş ve ücret sistemindeki aksaklığın, muhtelif müesseselerde, hatta aynı müessesenin çeşitli personeli arasında görülen maaş eşitsizliğinden doğduğuna inanıyoruz. Bu bakımdan “eşit işe, eşit ücret” kaidesinin uygulanmasına imkân verecek bir Personel Kanununu memleketin başlıca ihtiyaçlarından saymaktayız.

Devlet personeline de, meslekî teşekküller ve sendika kurma haklarını tanıyacağız.

DİN İŞLERİ

Anayasayla teminat altına alınan din ve vicdan hürriyetine tam bir saygı göstereceğiz ve şehir, kasaba ve köylerde din hizmetlerinde bulunanların yetiştirilmeleri ve bunların geçim şartlarının ıslâhı için gerekli tedbirleri alacağız.

Güven ve huzur:

Can ve mal emniyetini titizlikle gerçekleştireceğiz.

Huzur içinde çalışabilmenin birinci şartı, vatandaşın kalbinde, türlü tecavüzlere karşı tam bir güven hissinin yerleşmesidir. Bu maksatla zabıta hizmetlerinin gereği gibi görülmesine ve zabıta teşkilâtının bu hizmetleri elverişli şekilde görebilecek hâle getirilmesine önem vereceğiz.

Sert ve insanlık haysiyetiyle uzlaşmayan tedbirlerle kaçakçılığın önlenilebileceğini sanmıyoruz. Kaçakçılığı iktisadî tedbirlerle önlemek, komşu memleketlerle anlaşmalar yaparak kaçakçılık konusu malları, normal ticarî münasebetlere çekmek imkânlarını arıyacağız.

Adalet hizmetlerinin de vatandaşdaki güven ve huzur duygusunu arttıracak bir tarzda ve sür’atle görülmesini sağlayacağız.

Millî Savunma

Yurdun bağımsızlığının ve millî varlığımızın teminatı olan Silâhlı Kuvvetlerimizin modern askerlik icaplarına uygun olarak yeniden teşkilâtlandırılması yolunda sarfedilen gayretlere devam edeceğiz.

Silâhlı Kuvvetler mensupları arasında mesken inşaaı için kooperatifler kurulmasını teşvik edeceğiz.

Garnizonların medenî icaplara göre inşaaına dikkat edeceğiz.

Askere alınan vatandaşlarımıza okuma yazma öğretmek yolundaki gayretlere hız vereceğiz ve kendilerini Silâhlı Kuvvetler ve toplum için daha faydalı hâle getirecek bilgilerle teçhiz edeceğiz.

DIŞ POLİTİKA:

C.H.P. yeni Anayasamızda da yer alan “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesine bağlıdır.

C.H.P. nin dış politikası, Türk milletinin hayat tarzı olarak, Batılı anlamda demokratik rejimi seçmiş olmasının tabii bir sonucudur. Bu da, Batı demokrasileriyle ittifak esasıdır.

C.H.P. Batı medeniyetinin ve demokrasinin bütün dünyada korunmasının, Batının savunma sisteminin ayakta durmasıyla mümkün olabileceğine yürekten inanmaktadır. Türkiye’nin tarihi gelişimi ve jeopolitik durumu icabı olarak nötralist bir politika güdemeyeceği, C.H.P. nin dış politikasının dayandığı temel müşahadedir. Bu temel müşahadenin sonucu olarak C. H P., Türkiye’nin NATO üyesi oluşunu dış politikamızın vazgeçilmez bir unsuru olarak görür.

C.H.P., bir Avrupa memleketi olarak Avrupa Konseyi, Avrupa İktisadî İşbirliği ve Gelişme Teşkilâtı ile sıkı işbirliği yapacaktır.

C.H.P., Türkiye'nin Avrupa Müşterek Pazarına katılması lüzumuna inanmaktadır.

C.H.P., bugünkü şekli ile CENTO'ya bağlıdır.

C.H.P., bütün NATO, CENTO ve SEATO Devletleriyle münasebetlerimizi geliştirecektir. Tarihi gelişimleri ve coğrafi durumları dolayısıyla nötralist bir politika tâkip edebilecekleri kanaatinde olan memleketlerle dostluk politikası güdecektir.

Sömürgeciliğin dünyanın bütün bölgelerinden tasfiyesi için, Birleşmiş Milletler Andlaşması hükümleri dairesinde, demagojiye ve NATO üyeleri arasındaki dayanışmayı bozucu polemiklere sapsaksızın, itidalli bir politika güdeceğiz.

Bütün bölgelere ve silâhlara şâmil bir silâhsızlanma andlaşmasının akdini, dünya barışının devamlı teminatı olarak görüyoruz. C.H.P., bu gayeye varmak uğrunda, atom denemelerinin durdurulması gibi münferit mevzularda gayretler sarf edilmesini de memnunlukla karşılar. Her halde, bu yolda akdedilecek andlaşmaların, veto hakkından masun müessir bir milletlerarası kontrol sisteme tâbi tutulmasını, C.H.P., zarurî sayar.

C.H.P., Türkiye ile kuzey komşumuz Sovyetler Birliği arasındaki münasebetlerin inkişafının, silâhsızlanma, Almanya ve Berlin ihtilâfı gibi bellibaşlı dünya meselelerinin hâl yoluna girmesiyle hassaten kolaylaşacağı kanaatinde dir.

C.H.P. mevcut ittifak vecibeleri içinde, Sovyetler Birliği ve onun müttefikleriyle iki taraflı münasebetlerimizi iyi komşuluk ve ademi müdahale prensiplerinin gereklerine uygun bir şekilde ve umumi olarak ihtilâflara müzakere yoluyla çâre aramak zihniyeti içinde yürütmek için elinden geleni yapmak arzusundadır. Herhalde muhakkak olan bir şey varsa, Türkiye'nin dahil olduğu Batı savunma sistemi tamamiyle tedafüi bir sistemdir.

Kıbrıs hakkında Zürih, Londra ve Lefkoşe'de akdedilen andlaşmaların aynen tatbikini sağlayacak ve Kıbrıs'ta statükonun bozulmasına müsamaha etmeyeceğiz. Kıbrıs Türk Cemaatinin iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasına yardım etmek kararındayız.

SOSYAL MESELELERİMİZ

Sosyal adaletin gerçekleştirilmesini, iktisadî bakımdan hızla kalkınmamızın ve milletçe ilerlememizin temel şartı sayıyoruz. Bu maksatla:

1. Enflâsyondan kaçınmak devlet masraflarının çeşitli alanlara dağılışında halk çoğunluğunun mübrem ihtiyaçlarına öncelik tanımak ve vergi politikamızı sosyal adaletin icaplarına göre ayarlamak suretiyle bütün vatandaşların insan haysiyetine yaraşır şekilde yaşamalarını sağlamak hedefimizdir.
2. Eğitim, sağlık ve diğer âmmе hizmetlerinden vatandaşların âdil şekilde faydalanmasına dikkat edeceğiz.

Âmmе hizmetlerinden faydalanma bakımından, memleketin çeşitli bölgeleri arasında önemli farklar vardır. Bu farkları azaltmaya ve **bölgelerin hizmetlerden faydalanmasında sosyal adalet prensiplerinin gözönünde tutulmasına dikkat edeceğiz**. Aynı şekilde, büyük şehirlerde yaşayan nüfusla bunun dışındaki sosyal gruplar arasında, âmmе hizmetlerinin dağılışı bakımından görülen farkı, makûl bir seviyeye indirmeye çalışacağız.

3. Geniş iş sahaları yaratmak suretiyle işsizliğe son vermek, herkese iş sağlamağa çalışmak ve ücretlerin insanca yaşamaya imkân verecek bir seviyenin altına düşmesini önlemek karındayız. Parti Programımızda da belirtildiği üzere. "Millî varlığın dayanılacak ve korunacak en önemli değer kaynağının, vatandaşın emeği" olduğuna inanıyoruz.

4. Sosyal sigorta sistemini geliştirerek, bütün vatandaşların yarına güven ile bakmasını sağlamak hedefimizdir.

Emekli, dul ve yetimlerin hakları emniyet altında bulundurulacak bu konuda mağduriyet ve ıstırap kaynağı olan adaletsizliklerin giderilmesine çalışılacaktır.

MESKEN DÂVAMIZ

Mesken dâvasının hallini sağlam ve mes'ut bir cemiyetin temel şartı olarak görüyoruz. Hızlı nüfus artışı ve şehirlere akın dolayısıyla, bilhassa şehirlerimizde mesken sıkıntısı artmıştır. Son yıllarda ciddi bir mesken politikasının mevcut olmayışı, yeter sayıda ucuz mesken yapılamamasına, inşaat maliyetlerinin aşırı ölçülerde yükselmesine, şehirlerin başıboş gelişmesine ve mesken darlığının artmasına yol açmıştır.

C.H.P. şehircilik ilminin icaplarına yer veren ve dar gelirli vatandaşların ihtiyacını en başta gözeten realist bir politika ile, mesken dâvasını halletmek kararındadır.

Mesken politikamızın temelini, inşaat maliyetlerinin düşürülmesi ve bütün imkânlarımızın ucuz ve sıhhi meskenler yapılmasına yönetilmesi teşkil edecektir. Bu maksatla, arsa fiyatları üzerinde spekülasyonu önlemek, inşaat malzemesi imalatını, mahallî şartları da gözönünde tutmak suretiyle, rasyonel hale getirmek, mesken kredisini lüks inşaat yerine münhasıran ucuz ve sıhhi meskenlere, uygun şartlarla yöneltmek ve mesken inşaatını hızlandırmak kararındayız.

Bu suretle gerçekleştirilecek olan mesken sayısındaki artış ve maliyetlerdeki düşüşün, kira sistemimizde bugün mevcut adaletsizliklerin düzeltilmesini kolaylaştıracağına inanıyoruz.

Su, elektrik, kanalizasyon, nakliye gibi ihtiyaçların, gereken ölçüde karşılanması, ancak şehirlerin plânlı büyümesi sağlandığı takdirde mümkün olacaktır. Bu sebeple, şehirlerin gelişi güzel dağılıp, yayılmasına imkân vermeyecek şekilde **şehir plânlamasına önem vereceğiz.**

Büyük şehirlerde nüfusun çok büyük bir süratle artması ve bunun ortaya çıkardığı sayısız sosyal meseleler, ancak şehir ve bölge plancılığı yolu ile önenebilir.

GECEKONDU MESELEMİZ:

Gecekondu dâvasının yasaklarla ve yıkma kararları ile çözülebileceğine asla inanmıyoruz. Mesken ihtiyaçlarını kendi gayretleri ile karşılamaya çalışan bu vatandaşlara arsa göstererek ve teknik yardım yaparak, onların yaşanabilir meskenlere kavuşmalarını sağlamak, tek çıkar yoldur.

Devletçe sağlanacak olan arsalar üzerine vatandaşın gayretiyle kurulacak olan bu mahallelerin, kanalizasyon, elektrik, su, okul ve nakil vasıtası gibi ihtiyaçlarını sür'atle karşılamak kararındayız.

Şimdiye kadar kurulmuş gecekondu bölgelerinde oturan vatandaşların ihtiyaçları ön plânda karşılanacaktır.

İŞÇİ DAVAMIZ

Millî Mücadele yıllarında, Türkiyemiz ölüm - kalım savaşı içinde iken işçi meselelerinin halline yönelen ve Cumhuriyetin kuruluşundan sonra bu konudaki bütün temel kanunları çıkarmakla şeref duyan C.H.P., işçilerimize her türlü teminat sağlamak ve onları insan haysiyetine yaraşır bir hayat seviyesine ulaştırmak azmindedir.

Bu maksatla aşağıdaki tedbirleri almak karardayız:

— Sendikalar Kanununu modern demokratik sendikacılığın icaplarına uyduracağız. Halen sendika kurmak hakkına sahip olmayan çeşitli işçi gruplarına ve memurlara, sendika kurmak hakkını tanıyacağız. Sendikaların eskiden olduğu gibi keyfi şekilde kapatılmasına son vereceğiz. Sendikaları kuvvetlendirecek ve üyelerinin haklarını daha iyi savunmalarını sağlayacak tedbirleri alacağız.

— İşçilerimizin modern demokratik sendikacılığın icaplarına tamamiyle uygun şekilde, toplu sözleşme ve grev haklarına kavuşmalarını en kısa zamanda gerçekleştireceğiz.

— İşsizliğin önüne geçeceğiz ve yeni iş imkânlarını genişleteceğiz.

— İşçilerimizi, insan haysiyetine yaraşır tarzda yaşamalarına imkân verecek ücret seviyelerine ulaştırmağa önem vereceğiz. Ücretler, sosyal yardımlar ve ikramiyeler arasındaki ahenksizlikleri düzelteceğiz.

— İş Kanununu, tatbikatta görülen aksaklıklara göre islâh edeceğiz. İş teftişlerindeki aksaklıkları gidereceğiz. İşten çıkarmayı teminatlı bir şekle sokacağız. Deniz İş Kanununun aksak taraflarını düzelteceğiz. İş Mahkemelerini sür'atlendireceğiz. Devlet işletmelerindeki muvakkat işçilerin durumunu gözden geçireceğiz.

— İşçi eğitimini, kalkınmanın ve sosyal adaletin temel meselelerinden biri olarak ele alacağız ve çıraklık müessesesini tanzim edeceğiz.

— İşçi çocukları için kreşler açacağız ve onların tahsil imkânlarından geniş ölçüde faydalanmalarını sağlayacak tedbirleri alacağız. İşçi çocuklarının okutulması için, işçinin iştirakile kurulacak mahallî okutma sandıklarından faydalanmak fikrindeyiz.

— İş yerlerinde işçinin sağlığı ve iş yeri emniyeti tedbirleri islâh edilecektir.

— İşçinin mesken sahibi olmasını kolaylaştıracak tedbirleri alacağız.

— İşçi sigortalarının kuruluş gayesine uygun olarak, sigorta fonlarının sigorta hizmetlerinin en mükemmel ve devamlı şekilde yürütülmesini teminat altına alacak verimli sahalara yatırılmasını sağlayacağız. Hastalık malûllük, ihtiyarlık, ölüm ve analık sigortaları ve iş kazalarına dair mevzuatın ve tatbikatın aksak taraflarını düzelteceğiz.

— Fikir işçilerini koruyacak tedbirleri alacağız.

GÖÇMEN DAVAMIZ

Göçmen vatandaşlarımızı bu memleketin öz evlâtları ve öz sahipleri sayıyoruz. Göçmen vatandaşlarımızın haklarını korumak ve bütün sosyal meselelerini titizlikle ele almak başlıca vazifemiz olacaktır.

Muhtelif göçmen kategorileri arasındaki farklılıkları kaldıracak ve bütün göçmenlerimizi Devletin aynı derecede himayesine mazhar kılacağız.

Yerleştirildikleri yerlere gerekli süreden sonra dahi intibak edemedikleri için başka yerlere nakletmek zorunda kalan göçmenlerimizin, ilk yerleştirildikleri yerlerde kendilerine Devletçe verilmiş mal ve mülklerini tasfiye edebilmelerinde kolaylıklar tanıyacağız.

Kendilerine mesken tahsis edilmiş olan göçmen vatandaşlarımıza tapularını sür'atle vermek için bütün engelleri kaldıracacağız.

Anavatana dönen göçmen kardeşlerimizi, sınırdan itibaren lâıyk oldukları sıcak alâkayla karşılarmaktan başlayarak, kendilerini, bir meslekte tutunana kadar Devletin rehberliğı ve himayesi altında tutacağız. Göçmenlerimize toplumumuza intibak edebilmeleri için lüzumlu bütün bilgileri Göçmen Rehberlik Merkezleri kurmak suretiyle vereceğiz.

SAĞLIK DAVAMIZ

Vatandaş sağlığının korunmasını devletin temel vazifelerinden sayan partimiz, sağlık hizmetlerini genişletmek, yurdun bütün bölgelerinin ve sosyal grupların bu hizmetlerden âdil bir şekilde faydalanmasını sağlamak kararındadır.

Sağlık politikamızın temel fikrini, vatandaşı hasta olduktan sonra tedavi etmek yerine onu hasta olmaktan korumak teşkil edecektir. Bu maksatla, koruyucu hekimliğe bilhassa önem verilecek, köy ve şehir hıfzıssıhhası geliştirecektir.

Son yıllarda koruyucu hekimlik geniş ihmallere uğramıştır. Bütçeden bu işe ayrılan ödenek, nisbi olarak azaltılmış, koruyucu hekim kadrosunun yarısına yakın bir kısmının boş kalmasına göz yumulmuştur. İktidar yıllarında koruyucu hekimliğe önem vererek, sıtmayı hemen hemen tamamiyle yokeden Partimiz, bulaşıcı, salgın hastalıkları ortadan kaldırmak ve ana - çocuk sağlığı, çevre sağlığı v.s. gibi koruyucu hekimlik sahasına giren dâvaları süratle halletmek azmindedir

Umumî kalkınma plânı çerçevesinde bir sağlık plânının hazırlanması lüzumuna inanıyoruz.

Sağlık teşkilatı

Sağlık teşkilâtının temelini, koruyucu hekimliği yürütecek olan Sağlık Merkezleri teşkil edecektir. Hastahanelerimizi ve bölge hastahanelerimizi yurt ihtiyacına tekabül edecek dereceye ulaştıracağımız anâ kadar, tedavi edici hekimlik vazifesini de görmekte olan Sağlık Merkezlerinin hizmet sahasını, ilçe ve nahiyelere kadar yaymak ve gezici personel vasıtasıyla köye ulaştırmak lâzımdır.

Sağlık merkezlerinin kadro ve imkânlarını, bölgelerindeki bütün vatandaşların sağlık durumlarını hayatları boyunca tâkip edebilecek ve iyi sağlık şartlarının yaratılmasını sağlayabilecek şekilde düzenlemek hedefimizdir.

Sağlık Müdürleri ve Hükümet tabiplerini idarî işlerden imkân nisbetinde kurtararak, gıda ve mesken şartlarının islâhı, sağlık eğitimi gibi çevre sağlığı meselelerini ön plânda tutacak tarzda bu teşkilâtı düzenlemeyi zaruri sayıyoruz. İllerde, yetkili uzmanları toplayacak olan sağlık kurulları teşkili fikrî üzerinde duracağız.

Hastahanelerde nüfus sayısına göre yatak sayısını çoğaltmak hedefimizdir. Bunun yanında, vatandaşları önemli vakalarda uzak büyük şehirlere gitmekten kurtarmak ve sağlık hizmetlerini vatandaşla yaklaştırmak için, geniş ve kaliteli mütehassıs kadrosuna ve modern teçhizata sahip **Bölge Hastahaneleri** kurmak kararındayız.

Hastahanelerin daha verimli şekilde çalışabilmesi için, hastahanelerin idaresinde koordinasyonun sağlanması, ilmi ve meslekî faaliyetlerin imkân nisbetinde idarî işlerden ayrılması gerektiğine inanıyoruz.

Sağlık idaresinin, her kademedede, idarecilik vasıfları geliştirilmiş, ihtisaslaşmış elemanlar tarafından yürütülmesine dikkat edeceğiz.

Sağlık Personelinin Durumu:

Sağlık personeli, özellikle yardımcı sağlık personeli ve pratisyen hekim sayısı yetersizdir. Bununla beraber, mevcut sağlık personelinden gereken ölçüde faydalanılmamaktadır. Sağlık personelinin bölgeler içinde dağılışı ihtiyaçlara cevap verecek şekilde değildir.

Partimiz, mesleği cazip hale getirerek, hastahane ve sağlık merkezlerindeki hekimlerin, çalıştıkları müesseselere bağlanmalarını sağlayacak tedbirleri alarak, personel yetiştirme imkânlarını genişleterek, ihtisaslaşmış yardımcı sağlık personeli sayısını arttırmaya önem vererek, personel meselesini halletmek ve sağlık hizmetleri bakımından, bölgeler arasındaki adaletsizlikleri ortadan kaldırmak kararındadır.

Sağlık mesleğinin organizasyonu meselesini de tatbikattaki aksaklıkları gözönünde tutarak ele alacağız.

Hastalık Sigortaları:

Vatandaş sağlığının korunmasını bir para meselesi olmaktan çıkarmak, bu maksatla hastalanan vatandaşları tedavi etmek için hastalık sigortaları usulünden faydalanmak ve bu sigortaları uzun vadede bütün vatandaşlara teşmil etmek, sağlık politikamızın amacıdır.

Kimsesiz çocukların ve bakıma muhtaç yaşlı vatandaşların durumlarıyla yakından ilgileneceğiz. Rehabilitasyon meselesini bütün genişliğiyle ele alacağız.

İlâç Dâvası:

Geçmiş yıllarda görülen sağlık malzemesi ve ilâç sıkıntısına, gelecekte hiçbir şekilde meydana vermemek ve hastahanelerin ihtiyacını rasyonel bir şekilde karşılamak maksadıyla, merkez ve bölge sağlık depoları tesisini ve bu depoların sağlık malzeme ve âletleri teknisyenleri ile de takviyesini lüzumlu sayıyoruz.

Muhtaç vatandaşların mali sebepler yüzünden ilâçsız kalmasını önleyecek tedbirleri alacağız.

Sağlık politikamız, serbest hekimliği ortadan kaldırmamakla beraber geçim darlığı çeken kitlelerin sağlık ihtiyacının devlet eliyle daha iyi karşılanmasını sağlayacaktır.

EĞİTİM DAVAMIZ

KALKINMA VE SOSYAL ADALET EĞİTİMLE MÜMKÜNDÜR:

Eğitimin hızlı, plânlı kalkınmada demokratik rejimin gerçekleşmesinde en önemli mesele olduğuna inanıyoruz.

Hızlı, plânlı kalkınma, eğitim sistemine yeni görevler yüklemektedir. Plânın çeşitli alanlardaki hedeflerinin gerçekleştirilmesi için lüzumlu personelin, istenen tempoda yetiştirilmesini, iş gücünün kalitesinin yükseltilmesini, kalkınmanın başarı ile yürütülebilmesini sağlayacak olan işbirliği dayanışma ve sorumluluk duygularının geliştirilmesini, eğitim sistemi sağlayacaktır. Bundan başka, ailelerinin maddî imkânsızlıkları yüzünden, eğitim kademelerinde yükselme güçlüğü çeken çocuklarımıza ve yetişkin vatandaşlara sosyal ve meslekî bakımdan yükselme imkânı veren bir eğitim sisteminin sosyal adaleti gerçekleştirecek en müessir vasıta olduğu düşüncesindeyiz.

EĞİTİMİN BUGÜNKÜ HALİ:

1— Eğitim müesseselerimiz, nüfusu hızla artan memleketimizin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. ilkokul çağındaki çocukların yarısına yakın bir kısmı, okula gidememektedir. 35 bin köy-

den, 15 bin 447 köy okulsuzdur. Üniversiteleri talebi karşılayamamaktadır. Bu yıl onbine yalan genç Yüksek Öğretim Müesseselerinin kapılarından geri dönmek tehlikesiyle karşı karşıyadır. Her öğrenim kademesinde öğretmen sayısı yetersizdir.

2— Eğitim müesseselerinin yurt içinde dağılışı, bölgelerin eğitim imkânlarından âdil ölçülerde faydalanmasına imkân vermemektedir. Sırf köyde veya eğitim imkânları mahdud olan bölgelerde doğmak yüzünden, en kabiliyetli çocuklar, okuyup yazma öğrenme şansından dahi mahrumdur. Şehirlerde fakir ailelerin çocuklarının, orta ve lise tahsili yapabilme imkânları çok zayıftır.

3— Çocuklarımızın çoğu, öğrenimlerini tamamlamadan yarıda bırakmak zorunda kalmakta, bu da mahdud imkânlarımızın israfına yol açmaktadır. İlkokula devam eden çocukların önemli bir kısmı, okuyup yazma dahi öğrenmeden okulu terketmektedir.

4— Teknik ve mesleki eğitime, memleket ihtiyaçları nisbetinde önem verilmemiştir. Genel eğitim ile teknik ve meslekî eğitim arasında genel eğitim lehine dengesizlik mevcuttur. Tedbir alınmazsa, hızla iktisadî kalkınma bu dengesizliği arttıracaktır.

5— Öğretim müesseselerinin programlarında teorik ve akademik yön hâkim bulunmakta, pratik yön zayıf kalmaktadır. Bilhassa, yüksek öğretim müesseselerinin gayretleri ile memleket ihtiyaçları arasında bir âhenk mevcut değildir.

EĞİTİM ALANINDA YAPACAKLARIMIZ:

1— İhtiyaçlar ve imkânlar arasındaki aşırı dengesizliği gözönünde tutarak, eğitim alanında bugün mevcut olan kapasiteyi azamî randımanla kullanmak kararındayız.

2— Öğretim metodlarını islâh edip, eğitim sistemine başlangıçtan itibaren pratik yön vererek bugünkü israfı önlemeye verim düşüklüğünü ortadan kaldırmağa çalışacağız.

3— En kısa zamanda okulsuz ve öğretmensiz köy bırakmıyacağız. Bu arada, nüfusu dağınık yerleri okula kavuşturmak için, bölge okulları açmak kararındayız. Küçük ve dağınık iskân yerleri için gezici okullar sistemini, Halk Eğitimi programı çerçevesinde, isteklilere ilkökul diploması vermek üzere akşam ilkökulları açmayı deneyeceğiz.

4— Bölge kalkınma plânlarının ışığı altında öğretim müesseselerinin bölgeler arasında ve hakaniyete uygun şekilde dağılmasına önem vereceğiz.

Köylü, işçi ve diğer dar gelirli ailelerin kabiliyetli çocuklarına orta ve yüksek öğretim yapma imkânını en geniş ölçüde sağlayacağız. Bu maksatla orta öğretim müesseselerinde, parasız yatılı öğrenci sayısını geniş ölçüde arttıracacağız. Yatılı bölge sanat okulları kuracağız.

Köy gezici demircilik, marangozluk kursları ve benzeri kurslar açacağız. Kursu bitiren köylü çocukların, köylerinde iş yeri açmaları için gereken teçhizat ve krediyi sağlayacağız.

Yatılı ilk öğretmen okullarına, köy okullarından ve orta okulu bulunmayan kasabalardan gelen çocukların girmesine öncelik vereceğiz.

Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kanununu en geniş ölçüde uygulayarak, kabiliyetli ve maddî imkânlardan yoksun gençlerimizin yüksek öğrenim yapma imkânlarını genişleteceğiz.

5— Çalışan vatandaşların mesleklerinde eğitim yoluyla yükselmesini sağlayacak her türlü tedbiri almak kararındayız. Çeşitli sanayi kollarıyla işbirliği yapacak şekilde, çırak, kalfa ve usta yetiştirilmesini tanzim eden bir kanunu, en kısa zamanda çıkaracağız.

Gece ve tatil günlerinde de çalışacak olan, iki ilâ üç yıllık iş okulları açacağız.

İş içinde ve iş başında yetiştirme kurslarına önem vereceğiz.

Mühendis yetiştirecek gece teknik okulları kuracağız. Akşam sanat okullarına önem vereceğiz. Akşam liseleri açacağız ve yüksek öğretimde gece öğretimini yaygın hale getireceğiz. Ayrıca Halk Eğitimi programı çerçevesinde, ilk okuldan sonra okumayanlar için, orta okuldan yüksek öğretime kadar çeşitli akşam okulları kuracağız ve kurslar tertipliyeceğiz.

6- Köy kalkınmasında, eğitimin başlıca rolü oynıyacağına inanıyoruz. Bu maksatla, Halk Eğitimi programı çerçevesinde, tarımla ilgili kurslar açmağa, kooperatifçiliği yaymağa önem vereceğiz. Bölge okullarını, çevrenin, sağlık, tarım, halk eğitimi ve diğer kalkınma faaliyetinin merkezi yapacağız. Köy kadınları gezici kurslarının faaliyetini genişleteceğiz. Ziraî kalkınmamızın temel şartı olarak, ziraî eğitime öncelik tanıyacağız.

7- Plânlı hızlı kalkınmanın başarısı, öğretim müesseseleriyle Plân arasında sıkı iş birliğinin kurulmasına bağlıdır. Bu sebeple öğretim müesseselerinin programlarını ve öğrenci sayısını plânın ihtiyaçlarına göre ayarlamağa çalışacağız. Orta öğretimden itibaren başlaması gereken bu işbirliği, bilhassa yüksek öğretim kademesinde hayati önem taşımaktadır.

8- Hızlı plânlı kalkınma, teknik ve mesleki öğretimin genişlemesini gerektirecektir. Bu maksatla biraz önce belirtildiği üzere iş okulları açmak, sanat okulları ve enstitülerinin sayısını ve sanat şubelerinin çeşitlerini çoğaltmak, iş bilgisi atölyeleri kurmak, çeşitli sanayi kollarıyla işbirliği halinde çırak, kalfa ve usta yetiştirme işini tanzim etmek, her türlü teknik ve meslek okulları ile sanayi ve idare arasında sıkı işbirliği sağlamak, iş içinde ve iş başında yetiştirme metodlarını geliştirmek, sabit ve gezici kurslar tertiplemek, bölge yapı enstitüleri açmak, gündüz ve akşam tekniker okullarını genişletmek, mühendis yetiştiren gece teknik okulları kurmak, yüksek mühendis sayısını arttırmak kararındayız.

9- Genişleyen iş hayatının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yabancı dil öğretimi yapan Ticaret Liseleri kurmağı, kız ve erkek sekreter okullarını genişletmeyi düşünüyoruz. Turizmin gerektirdiği personeli yetiştirme işine hız vereceğiz.

10- Üniversitelerin, iş âlemiyle münasebetlerini genişletmeğe önem vereceğiz. Âmme idaresi, iş idaresi, sosyal ilimler alanlarında ihtisaslaşmış yüksek öğretim müesseselerini geliştireceğiz.

11- Öğretim müesseselerinin programlarını, iktisadî ve sosyal kalkınmamızın icaplarına göre düzenlemenin lüzumuna inanıyoruz.

12- Memleketimizin her alanda ciddi araştırmalara büyük ihtiyacı olduğunu gözönünde tutarak, yüksek öğretim müesseselerinde araştırma faaliyetini geliştirecek tedbirleri alacağız.

13- Ciddi seçme imtihanlarıyla dış memleketlere, şimdikinden çok daha fazla öğrenci gönderilmesi imkânlarını sağlayacağız.

14- Çeşitli eğitim alanlarında gayretlerin arttırılması, öğretmen sayısının geniş ölçüde çoğaltılmasını ve kalitesinin yükseltilmesini gerektirecektir. Bu maksatla öğretmen okullarının imkânlarını, ihtiyaçlar ölçüsünde genişleteceğiz ve bu okullardaki öğretimin kalitesine büyük önem vereceğiz.

15- Öğretmen ihtiyacının karşılanması, herşeyden önce öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesine bağlıdır. Bu maksatla, aşağıdaki tedbirleri almak kararındayız:

- Mahrumiyet bölgelerinde ve köylerde bulunan öğretmenlere köy ödeneği vereceğiz.

- Bütün öğretmenlere, ilmî ve meslekî neşriyatı tâkip imkânını sağlayacağız.
- Fazla ders saati ücretlerinin ödenmesindeki aksaklıkları gidereceğiz.
- Öğretmelerin muntazam şekilde terfilerini gerçekleştireceğiz ve ilâma bağlandığı halde dahi verilmemiş olan haklarını derhal sağlayacağız.
- Kurs ve seminerlere katılmayı, terfilerde nazarı itibare alacağız. Öğretmenlerin başarılarını değerlendireceğiz.
- Üstün başarılı öğretmenlere, yüksek tahsil imkânları sağlayacağız.
- Öğretmeni iş başında yetiştirmeye önem vereceğiz.
- Öğretmen çocukları için, resmî yurtlarda kontenjan tanıyacağız.
- Öğretmenlere yaz aylarında dinlenme kampları açacağız.
- 16– Köy Eğitimcilerinin emeklilik meselesini halledeceğiz.
- 17– Eğitim vakıflarını (tesislerinin) kurulmasını sağlayacağız ve teşvik edeceğiz.
- 18– Bilimsel Araştırma Konseyini kuracağız.
- 19– Güzel sanatların gelişmesine dikkat edeceğiz. Eski eserlerin korunması ve müzelerin geliştirilmesi konuları üzerinde önemle duracağız.

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Seçim Beyannamesi

(C.K.M.P nin Programı)

C.K.M.P. programının 1. Maddesinde gayenin “Türkiye’de insan haklarını hâkim kılacak ve bunları güvenilir teminata bağlayacak bir devlet nizamı kurmak” olduğu belirtilmektedir. C.K.M.P. bu gayeye, hürriyet, emniyet, müsavat ve adalet mefkurelerine, millî hâkimiyet ve lâik Cumhuriyet esaslarına, garp örneği demokrasi hukukuna ve milliyetçilik akidesine samimi surette bağlanmakla varılabileceğine kanidir.

Parti din ve devlet işlerinin birbirinden ayrı olmasına taraftardır, seviyeli din adamı yetiştirilmesini istemekte, kimseye hususî hak, imtiyaz, asalet unvanı tanımamaktadır. Mülkiyet ve tasarruf hakkının, âdil olmayan bir surette tahdidini, servetin devlet eliyle idaresini tercih eden rejimlere aleyhtardır.

C.K.M.P. himaye, iltimas, haksızlık, rüşvet, suiistimal ve karaborsacılıkla savaşmayı millî bir borç bilmekte ve israftan kaçınılmasını istemektedir. Geri kalmış Türkiye’de ziraî, sınaî, ticarî ve malî işlerde umumî bir kalkınma ve gelişme plânının tatbikini de arzulamaktadır. Serbest mübadele ekonomisine ve meşru rekabete taraftar olan C.K.M.P. şahsî teşebbüsü önleyici tedbirleri reddetmektedir. Devletin ziraat, sanayi ve ticaret ile meşgul olmayacağını prensip diye kabul etmiştir. Şahsî teşebbüsün yetişemeyeceği alanda ise önce şahsî teşebbüsle yabancı sermaye ve bilginin katılmasını beklemekte, ancak bu olmadığı takdirde devletin imkânlarının harekete geçirilmesine taraftardır.

C.K.M.P. programı, millî ekonomi kavramı içine giren bütün faaliyetlerin koordinasyonunun sağlanmasını mutlak bir zaruret diye belirtmekte, icap ettiği halde bu alandaki çalışmalara tek merkezden istikamet vermeyi uygun görmektedir.

ADALET İŞLERİ

Program, kaza organının ve hâkimlerin maddî ve manevî her türlü tesirden masun bulunmalarını ilk şart olarak kabul etmektedir. C.K.M.P. hâkim teminatını zedeleyen yetkilerin aleyhinde, adaletin mümkün olduğu kadar külfetsiz ve masrafsız tevziine taraftardır. Programda Asliye Mahkemeleri ile Yargıtay arasında ikinci bir kaza kademesinin kurulmasının düşünüldüğü, esaslı bir mahkemeler kanunu vücuda getirilmesi gerektiği de belirtilmektedir. Çocuk mahkemeleri ve islâhaneler açılmasına kanidir. Tevkif evlerinin ceza evlerinden ayrılmasını, buralarda medenî yaşama şartlarının sağlanmasını arzulamaktadır.

MİLLÎ EĞİTİM İŞLERİ

C.K.M.P. cehaletle savaşmak için umumî bir plânı zarurî görmektedir. İlköğretimin mecburî ve ücretsiz olmasını esas gaye olarak ele almaktadır. Köy okullarının beşer sınıflı olmasını esas tutmakta, ziraat ve san’at öğretimini de önemli görmektedir.

İÇ İŞLERİ

Parti, idarî ve mülkî teşkilâtın yeniden ele alınmasını zarurî görmekte, idarecilikte temel birlik olarak “Bucak” ı kabul edip “bucak” ta halk tarafından seçilmiş bir meclis ve bir başkan düşünülmektedir.

DIŞ İŞLERİ

C.K.M.P. nin dış siyasette bağlı olduğu ana prensip, Türkiye Cumhuriyetinin istiklâlini, toprak bütünlüğünü ve milletlerarası alanda Türk milletinin hak ve menfaatlerini korumaktır. Parti B.M. Anayasasına ve milletlerarası taahhütlerimize sadık kalmaya, milletlerarası işbirliği ve dayanışmaya taraftardır.

ORDU VE ASKERLİK

C.K.M.P. ordunun, yurdun maddî ve manevî savunmasını sağlayacak bir kudrette uzuvlanmasını, modern bir şekilde silâhlanmasını, ordu mensuplarının hayat seviyelerinin uygun bir hale gelmesini ve geleceklerinin teminat altına alınmasını düşünmektedir.

ZİRAAT İŞLERİ

Parti, millî gelirin mühim bir kısmını teşkil eden ziraî istihsalin sür'atle arttırılmasını zarurî addedmekte ve ziraî reformun lüzumuna inanmaktadır. İşletilmeyen arazinin verimli hale gelmesini sağlamayı, büyük toprakların devlet tarafından satın alınarak topraksız çiftçiye verilmesini istemektedir. Dağınık arazi parçalarının birleştirilerek verimin arttırılması da C.K.M.P tarafından ele alınması düşünülen konulardandır.

ORMANCILIK

Parti programında ormanların muhafaza ve geliştirilmesi işinde devletin titizlikle durması gerektiği, devletin ve hükûmî şahısların yeni ormanlar yetiştirmesi için çalışması lâzım geldiğine de temas edilmiştir.

SEÇİME DOĞRU

NABİZ YOKLAMASI... NABİZ YOKLAMASI...

KİRSEHR, CKMP'YE BİR SANS DAHA TANIYOR

C.H.P. ve A.P.'nin, C.K.M.P.'deki hizipçilikten de faydalansın bir milletvekilliği kazanmaları mümkün

MALATYA

15 Eylül 1961 seçime katılacaklar 1. turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

Parti	1959	1954	1950
CHP	120.000	100.000	90.000
AP	100.000	100.000	100.000
CKMP	100.000	100.000	100.000

ORHAN TOKATLI bildiriyor

KİRSEHR, CKMP'ye bir şans daha tanıyor. C.H.P. ve A.P.'nin, C.K.M.P.'deki hizipçilikten de faydalansın bir milletvekilliği kazanmaları mümkün.

KİRSEHR

15 Eylül 1961 seçime katılacaklar 1. turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

Parti	1959	1954	1950
CHP	120.000	100.000	90.000
AP	100.000	100.000	100.000
CKMP	100.000	100.000	100.000

TAKVİMDEN BİR YAPRAK

HAH!!!

HAYATINIZ... Düşünce benim için paha biçilmezdir. Düşünce benim için paha biçilmezdir. Düşünce benim için paha biçilmezdir.

Malatya'da partiler enilge hissi içinde

Partinin bütün ümidi C.H.P. içinde damış olan hizip çatışmalarında

MECMİ ÖNÜR bildiriyor

AP'NİN DURUMU

AP'nin durumu... C.H.P. ve A.P.'nin, C.K.M.P.'deki hizipçilikten de faydalansın bir milletvekilliği kazanmaları mümkün.

Balıkesir'de A.P. süratle gelişmiş

Daha evvel kurulan Y.P., AP'nin ortaya çıkması ile Susurluk hariç, felce uğramış durumda

TURHAN AYTYL bildiriyor

BALIKESİR

15 Eylül 1961 seçime katılacaklar 1. turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

Parti	1959	1954	1950
CHP	120.000	100.000	90.000
AP	100.000	100.000	100.000
CKMP	100.000	100.000	100.000

BALIKESİR'DE A.P. SÜRATLE GELİŞMİŞ

Daha evvel kurulan Y.P., AP'nin ortaya çıkması ile Susurluk hariç, felce uğramış durumda.

PARTİ PROGRAMLARI

C.K.M.P. nin programı

15 Eylül 1961 seçime katılacaklar 1. turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

KOMUR SATIŞ VE TEVZİ MÜESSESESİ MÜDÜRLÜĞÜNDEN

Birinci turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

İSTANBUL BELEDİYESİ Şehir Operası Müdürlüğünden

Birinci turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

ABDÜLCANBAZ'IN MACERALARI

Birinci turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

ZETİNA ZETİNA'YI

Birinci turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

DENİZCILİK BANKASI T.A.O. Şehir Halları İşletmesi Müdürlüğünden: TEKLİF İSTEME İLANI

Birinci turda 100.000 seçmen katıldığı tahmin edilmektedir.

Adalet Partisi Seçim Beyannamesi

Adalet Partisi'nin başlıca gayesi, çağdaş Batı medeniyeti hukukuna, Demokratik rejime ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ifadesini bulan zihniyete uygun bir Türk cemiyet düzenini ve Hukuk Devletinin gereği gibi kurulması, işlemesi ve gelişmesini sağlamaktır.

HUKUK VE KANUN ANLAYIŞIMIZ:

Hukuk ve Devlet anlayışını, programında açıkça ortaya koymuş bulunan Adalet Partisi, bu programdaki prensiplerden mülhem hukuk siyasetinin ana hatlarını, yaklaşımda olduğumuz yeni teşriî devrenin arifesinde, aziz milletimizin yüksek takdir ve tercihine sunmayı, yurdumuzda âdil ve istikrarlı bir hukuk düzeninin kurulması, yerleşmesi ve işlemesi bakımından faydalı ve zarurî saymaktadır:

Bir toplumun hayatında hukuk siyaseti, fertler arasındaki münasebetleri en iyi şekilde düzenliyecek kanunların uygulanması demektir.

Bunun için, yaşama faaliyetinin, tecrübelerden, ilmî araştırma ve çalışmaların sonuçlarından geniş ölçüde faydalanması gerekir. Kanunlar, toplum hayatının ihtiyaç ve zaruretlere göre şekilleneceği için, kanun koyucunun ilk vazifesi, bu ihtiyaç ve zaruretlerin tarihi, kültürel, manevî ve iktisadî faktörleri üzerinde geniş ve doğru bir bilgiye sahip olmaktır.

Kanunların gayesi, hukuk emniyetini korumak ve bu sayede, toplum hayatında devamlılık ve istikrarı sağlamak olmalıdır. Kanun koyucunun muteber mucip sebeplere dayanmaksızın, ikide bir, birtakım teşriî tasarruflarla, mevcut hukuk düzenini bozması, hukukta emniyet, toplum hayatında istikrar ve fertlerde müktesep hak diye birşey bırakmaz.

Kanunlar âdil olmalıdır. Adalet, her medenî insanın vicdanında ve her medenî toplumun kolektif şuurunda yaşayan ahlâkî ve içtimaî bir ideal, bir muvazene ve itidal ölçüsüdür. Bu ölçünün belirli vasıfları ise eşitlik ve tarafsızlıktır. Adalet, herkese lâıyk ve müstahak olduğu şeyi vermek suretiyle insanlar arasında tesanüdün, sevgi ve kardeşlik duygularının gelişmesine, toplumun kuvvet ve hayatiyetinin artmasına yardım eder. Bu itibarla, sosyal teşkilâtlanma ve hukukî düzenlenmenin en yüksek kıstası, kanun koyucunun en emin rehberi adalettir. Adaletsiz kanunlar, milletin adalet duygusunu incitir, fertleri birbirine ve topluma bağlayan bağları gevşetir, sosyal bünyeyi temelinden sarsar. Zira, hiçbir şeyi insan ruhuna, meşru ile meşru olmayanı, haklı ile haksızı birbirinden ayıran hudutların keyfî olarak aşılması ve çiğnenmesi kadar hayal kırıklığı yaratmaz ve azap vermez.

Kanunlar, toplum hayatına sükûn ve ahenk, vatandaşlara huzur ve saadet getirmelidir. Teca-vüz, iftira, hile ve kötü niyetin, vatandaşlık ahlâkî ve insan haklarına riayet etme şuurunu frenlenebileceğine kaniiz. Bu hususta koruyucu ve örnek olma mevkiinde bulunanlar, şüphesiz idare edenlerdir. Bir rejimin değeri, bu rejimi idare edenlerin değeriyle ölçülür. Bütün siyasî rejimleri birbirinden ayıran başlıca vasıf, Devleti idare edenlerin işbaşına millî irade yolu ile gelip gelmemeleri keyfiyetidir.

Adalet Partisi; "Hâkimiyet kayıtsız ve şartsız milletindir" düsturuna kayıtsız ve şartsız olarak bağlı kalacaktır. Adalet Partisi; Demokratik rejimin ilkel şartlarını teşkil eden vatandaş hak, hukuk, hürriyet ve eşitliğini; mülkiyet hak ve tasarrufunu prensip ve umdesi sayan, içtimai güvenliği poli-

tikasının esası kabul eden, hukuka bağlı bir Devlet anlayışına inanan, her türlü aşırı sol ve aşırı sağ ideolojilerden, tek parti zihniyetinden ve totaliter cereyanlardan milletimizi korumağa, istikrarlı bir yaşayışın, insan haklarına riayetkar bir Devlet nizamının kurulması ve devam etmesi uğrunda programını tatbik etmeğe azimli bir siyasî partidir.

SİYASÎ PARTİLER:

Ancak, gerçekleşmesini özlediğimiz hukuka bağlı demokratik bir devletin normal şartlar içinde kurulabilmesi ve yaşayabilmesi için, siyasî partiler arasında bu anlayış ve görüşün millî bir şuur haline gelmesi zarurîdir. Çünkü, biz Adalet Partisi olarak, siyasî partiden anladığımız mânâ, belirli bir program ve prensipler etrafında, yurdumuzun saadet ve felâketinde kader birliği yapan memleket çocuklarının, millet hizmetinde çalışmak amacı ile kurdukları bir teşekkül olduğudur. Memleket menfaatlerine en uygun bir tarzda hizmet edebilmenin semerelerini sağlayacak olan fikir tartışmalarını, hak ve hakikatleri karşılıklı bir müsamaha ve olgunluk içinde kabul etmek, siyasî partilerin başlıca vasfı olmak gerekir. Bundan dolayı, demokratik rejimde vazife ve sorumluluk alan partilerimizi, iktidarda veya muhalefette, hürriyet nizamının sağlam temeller üzerine kurulabilmesi için samimî ve ciddî münasebetler kurmak üzere davet etmeyi bir memleket vazifesi sayarız.

ADALET POLİTİKAMIZ:

Adalet ve onun temsilcileri olan mahkemelere ve hâkimlere karşı vatandaşların vicdanında mutlak bir emniyet ve itimad duygusunun yerleşmiş olması şarttır.

Vatandaş, mal, can ve namusunun teminat altında bulunduğuna ve en kısa bir zamanda, en az külfetle hakkını elde edebileceğine inanmalıdır. Vatandaşta bu emniyet ve itimad duygusu, hukukî münasebetlerin gelişmesine, ticarî ve iktisadî faaliyetlerin genişlemesine ve dolayısıyla memlekette millî ahlâkın, sosyal düzenin ve faziletin yerleşmesine âmil olur.

Vatandaş vicdanında mutlak bir itimad duygusunun meydana gelmesi ise, ancak hâkimlerimizin hüküm ve kararlarında tam mânâsıyla serbest ve bağımsız olarak yalnız vicdanlarının sesini dinlemeleriyle mümkün olabilir. Hâkim, fazileti ve hukukî teminatı ile, hiçbir siyasî tesir altında kalmadan, vatandaşa bu duyguyu telkin edebilecek durumda olmalıdır. Bu iki unsurun birleşmediği yerde adalet olamaz.

Partimiz, bu esaslardan mülhem olarak, adaleti tevzi etmekle vazifeli olan hâkimlerimizin, mevkilerinden, terfi ve terfihlerinden emin, fikir ve kanaat istiklâline sahip bulunmalarını, Adliye politikasının başta gelen prensiplerinden saymaktadır.

Adalet anlayışımıza hâkim olan diğer bir husus da, dâvaları sürüncemeden kurtarmak, işlerin sür'atle yürütülmesini sağlamaktır. Bu gayeye ulaşmak için partimiz, hukuk ve ceza dâvalarında muhakeme usulleriyle icra muamelelerini basitleştirmek ve bunu en kısa zamanda gerçekleştirmek azmindedir.

MİLLÎ SAVUNMA POLİTİKAMIZ:

1. Anayasanın 110 uncu maddesi gereğince Genelkurmay Başkanlığı teşkilâtının yeniden düzenlenerek, Başbakanlık ve Millî Savunma Bakanlığı ile münasebetlerinin tanzimi ve en verimli şekilde işleyecek bir mekanizma tesisi ve bu suretle yüksek sevk ve idare kademelerini personel ve ikmâl maddeleri tedariki külfetinden kurtararak silâhlı kuvvetlerin hazerde

- yalnız eğitim ile işgalini ve her an yurt savunmasına hazır ve üstün kudrette bulunmasını temin edeceğiz.
2. Her çareye başvurarak silâhlı kuvvetleri muasır ordular seviyesinde cihazlandırmak ve silâhlandırmak gayemizdir.
 3. Silâhlı kuvvetlerin siyaset dışı tutulmasını ve siyasî tesirlerden masun bulundurulmasını kati surette temin etmek kararındayız,
 4. Asker alma teşkilâtının silâhlı kuvvetler teşkilâtından çıkarılarak Millî Savunma Bakanlığı teşkilâtına alınması, gerek teşkilâtın ve gerekse asker alma usulünün hem vatandaşlar ve hem silâhlı kuvvetler lehine daha uygun bir sisteme bağlanması lâzımdır kanaatindeyiz.
 5. Eğitim merkezlerinden birliklere sevk edilen erlerin yeniden temel eğitime tâbi tutulma zaruretinin bir vakıa olduğu kabul edilerek gerekli tedbirlerin alınması zaruretine inanıyoruz.
 6. Erlerin terhisinde her birine münasip bir miktar ikramiye vereceğiz.
 7. Yedek subaylık hak ve vazifeleri konusu üzerinde ciddiyetle durulacaktır.
 8. Subay ve assubayların terfilerini hissi kararlarla tehdit eden bugünkü sicil sisteminin terkedilerek, ilmî sicil sisteminin tatbikini bağliyoruz.
 9. Ordu malûlleriyle, silâhlı kuvvetler emekli, dul ve yetimleri ve mensuplarının her türlü ihtiyaçlarının kârsız olarak ve masraf karşılığı temini kararındayız.
 10. Sivil savunma teşkilâtının kuruluş gayesinin tahakkuk ettirilmesini bir millî vazife saymaktayız.

MALİYE VE VERGİ POLİTİKAMIZ:

1. Türk parasının istikrarı, malî siyasetimizin temelidir.
2. Enflasyona kayan bir para politikasını tasvip etmiyoruz.
3. Vergi politikamızda bir zihniyet değişikliğine ve sistem reformuna şiddetle ihtiyaç olduğuna kaniiz. Şimdiye kadar hâkim olan “nef’i Hazine” zihniyetini terkederek, memleketin kapasitesi ve vatandaşın takatine ve millî gelire uygun, iktisadî esaslara dayanan yeni bir vergi ve maliye politikası güdeceğiz.
4. Adalet Partisi olarak, Devlet gelirlerinin ve malî kaynaklarının arttırılmasını, vergilerin ve her türlü mükellefiyetlerin arttırılmasına bağlı görmüyoruz. Devletin zenginliğini, milletin zenginliğinde gören Partimiz, millî gelirin artmasını sağlayacak ve müstahsili, iktisadî hayatı tazyik etmiyecek bir vergi sistemine ve malî politikaya dayanacaktır.
5. Gelir vergisini, Kurumlar vergisini islâh edeceğiz. Gelir vergisinde, asgarî geçim haddinin realitelere uydurulmasına ve vergi nispetlerinde müterakki usulün tatbikinde safî kazançlardan, bütün şahsî masrafların çıkarılmasından sonra, sermayeye ilâve edilecek miktardan vergi alınmasına taraftarız.
6. Türkiyemizde müşterek çalışmanın lüzumuna kani bulunduğumuzdan, ticaret şirketlerinin teşkiline ve çalışmasına mâni olacak her türlü malî tedbirlerin aleyhindeyiz. Bu itibarla, Kurumlar vergisinin islahını zarurî görmekteyiz.
7. Vasıtasız vergilerde mükellefleri tazyik edecek miktar ve usullerden dikkatle kaçınılmasını istiyoruz.

8. Yeni bir vergi haline getirilen ve bilhassa memur, işçi ve iş adamları üzerinde ağırlığı hissedilen tasarruf bonolarının tamamen kaldırılmasına taraftarız.
9. Ziraatte Gelir vergisi tatbikatının güçlüklerle, ölçüsüzlüğe ve matrah tâyinindeki müşkülâta bir de ziraî maliyetin tesbitindeki imkânsızlık ve hele muhasebeye alışmamış olan müstahsilin durumu ilâve edilirse, ziraatte Gelir vergisinin yeniden ele alınması zarureti kendiliğinden meydana çıkar. Henüz ziraî kalkınmanın başlangıcında bile olmayan memleketimizde bu çeşit vergilerin faydasından çok, zararı olduğuna kaniiz.
10. Gelir bütçesinde çok önemli bir yer tutmayan, buna mukabil mükellefin ve dolayısıyla hayvancılığımızın inkişafına mâni olan hayvan vergisini kaldıracağız.
11. Küçük esnafın çalışıp gelişmesini ve geçinmesini önliyecek derecede ağır olan her türlü verginin makûl hadlere indirilmesini sağlayacağız.
12. İşletilen araziden arazi vergisi ve gelir vergisi mükelleflerine ait gayrimenkullerden ayrıca bina vergisi almıyacağız. Esas itibarıyla, yalnız kazançtan ve kazanandan vergi almak gayemizdir. Geçimini donmuş sermayeden ve gayrimenkul iradından sağlayan vatandaşları vergi mükellefiyeti dışında tutmak kararındayız.
13. Memleketimize gelecek ve iktisadi teşebbüslere yatırılacak yabancı sermayeyi kendi memleketlerinde alışmadıkları vergilerle ürkütmekten çekineceğiz.
14. Gider vergisi tatbikatında aksaklıklar görülmektedir. İş hayatını tazyik eden ve hayat pahalılığına sebep olan bu aksaklıkları müsehlak lehine gidereceğiz.
15. Servet beyannamesini kaldıracağız ve servet üzerinden vergi almaktan kaçınacağız. Memleket müdafaası ve fevkalade haller olmadıkça, vergi kaynakları daima millî gelire dayanacaktır.
16. İş sahiplerinin ve yabancı sermayemin emniyetli ve planlı çalışmalarına imkân verecek istikrarlı bir vergi sistemi ve politikası takip edeceğiz. Sistem değişmelerinde müktesep hakları ve durumları göz önünde tutmayı, memleketin huzur ve emniyeti bakımından vazife saymaktayız.
17. Adalet Partisi, vergi reformunu yaparken, memleketimizin iktisadî ve içtimaî bünyesini iyi bilen yerli kıymetlerle beraber, yabancı mütehassıslardan da istifade etmek kararındadır.
18. Emeklilik konusu, vatandaşlar arasında hiçbir fark gözetilmeden ve tüm olarak ele alınacak, eski ve yeni emekliler ile dul ve yetimler arasındaki eşitsizlik ortadan kaldırılacaktır.

İKTİSADİ POLİTİKAMIZ:

1. Partimizin samimiyetle bağlı olduğu Hukuk devletinin, ancak müstakar ve sıhhatli bir iktisadî bünye içinde müesseseleşip gelişeceğine inanıyoruz.
2. İktisaden az gelişmiş bir ziraat memleketi hüviyetini asırlardan beri taşımakta olan memleketimizi, kader birliği yaptığımız büyük sanayici memleketlerle Birleşmiş Milletler İhtisas Teşkilâtınca tesbit olunmuş program ve tavsiyelere uyarak kalkındırmayı vazife saymaktayız.
3. Bu kalkınmada milletimizin yüksek kabiliyetini ve anlayışını başlıca ümit kaynağı olarak görmekteyiz.

4. Devletimizi sağlam iktisadî bir temele oturtmak için her türlü mahsul, hizmet ve mamulle-
rimizle dünya rekabetine hazırlanmak lüzumunu kabul ediyoruz. Her türlü sun'î tedbir ve
desteklerden sıyrılarak millî iktisadiyatımızın gerçek kaynaklarına dayanmak gayemizdir.
5. Zarurî haller dışında, devlet kapitalizmine yol açan ve ferdî teşebbüs ve kabiliyetleri köstek-
leyen iktisadî devletçiliğin aleyhindeyiz.
6. Hakikî millî gelirimizi ve vatandaşların hayat standardını, ziraat ve sanayiın muvazeneli bir
şekilde gelişmesi ile yükseltebileceğimize kaniiz.
7. Artan nüfus ve ekilmesi mümkün toprak miktarının mahdutluğu ve bilhassa ziraî verimin
çok düşük derecede bulunması karşısında, sanayileşme hareketimizi daha da çabuklaştır-
mak ve hızlandırmak zaruretindeyiz. Bu sanayileşmede ferdî teşebbüslerin devlet tarafın-
dan planlanmasını kabul etmiyor, sadece desteklenmesini istiyoruz.
8. Vatandaşın daha iyi beslenmesi, daha iyi giyinmesi ve daha müreffeh hayat şartlarına ka-
vuşması için, herşeyden evvel bir istihsal seferberliği ilân etmeyi düşünmekteyiz. Çok dü-
şük seviyede olan millî gelirimizin ancak tatmin edici istihsal ile yükseltebileceğine inan-
maktayız.
9. Köy ve kasabalara dağıtılacak hafif sanayiın, mevcut gizli işsizliği ehemmiyetli derecede
giderebileceğini ümit ediyoruz.
10. Kurulacak sanayimizin muayyen mıntikalarda toplanmasından ziyade, nüfus akışını önle-
yecek şekilde, memleketin muhtelif bölgelerinde kurulmasına taraftarız.
11. Sanayi işlerinde, Millî Müdafaa ihtiyaçları ile birlikte vatandaşlarımızın zarurî ihtiyaçlarını
karşılacak ve ham maddesi memleketimizde bulunan sanayi şubelerini ön plânda ele al-
mayı lüzumla görüyoruz.
12. Sanayi tesislerini finanse edecek takatte olmayan bugünkü sermaye noksanını karşılamak
için, yabancı sermaye ile işbirliği yapmayı zarurî görmekteyiz.
13. Hayat pahalılığı ile mücadeleyi, sağlam para, müstakar iktisat politikası ve mâkûl kredi ile
desteklenen bol ve ucuz istihsal yolu ile başarmağa çalışacağız.
14. Türkiyemize mahdut bazı lüks ve yarı lüks ham maddeyi gayet ucuza satarak, karşılığında,
yüksek fiatlar üzerinden mâmûî istihlâk maddeleri alan Batı istismarına kolay bir mahreç
ve iptidai bir pazar olmak mahkûmiyetinden, ancak dış ticaretimizin daha ziyade stratejik
mahsullerle özel ihraç maddelerine teveccüh etmesiyle kurtulabileceğine inanmaktayız. Bu
bakımdan, en modern standart ve ölçülerle ihraç mallarımızın kalitesini yükseltip, ihracatı
bütün gücümüzle teşvik etmeyi ve yeni mahreçler arayıp bulmayı vazife biliyoruz.
15. İç piyasadaki mal arzını bollaştırıcı tedbirlerin ihraç memnuniyetleri yerine, bol istihsal ve
müessir bir finansman sistemi olduğunu müdrükiz. Mahdut döviz kaynaklarımızın en iyi
şekilde kullanılması için, yıllık bir döviz bütçesi yapılmasını isabetli görüyoruz.
16. Ekonomimizi tamamlayan ülkelerde müstakar dış pazarlar elde etmeğe çalışacağız. Gayri
müsmir endüstri faaliyetlerini gümrük himayeleriyle devamlı olarak desteklemeyi doğru
bulmuyoruz. Dış yatırımlara daha elverişli bir muhit hazırlayarak, sermaye hareketlerini
kuvvetlendireceğiz.
17. Kota sistemi vesaire gibi dış ticaret tahditlerini ilk fırsatta kaldırmayı düşünmekteyiz.

18. Bir ideal ve beka dâvası saydığımız Avrupa'nın iktisaden birleşmesinde bir merhale olan Avrupa Serbest Ticaret Bölgesine katılmağı, dış ticaretimizin yarısını bu ülkelerle yaptığımız için millî menfaatlerimize uygun bulmaktayız. Ancak bu mevzuda millî endüstrimizle ziraî mahsullerimizin himayesini derpiş edecek olan mâkûl bir formülün bulunmasını şart telâkki etmekteyiz.
19. Memleketimizin kalkınmasında dış yardımların oynadığı hayatî rolü tamamen müdrikiz. Ancak, Türkiyemizin ekonomik ehemmiyetiyle mütenasip olmayan bu yardımları uzun vâde ve düşük faiz imkânlarıyla arttırmayı temine çalışmakta isabet edeceğimizi umuyoruz. Teknik yardımı bugünkü halile pahalı bulmaktayız. Yabancı sermayenin daha büyük ölçüde akımını sağlamak gayesiyle, her türlü güven şart ve imkânlarının tesisinde fayda düşünmekteyiz.
20. Memleket kaynaklarının büyük envestismanlarla genişletilmesinden ziyade, şimdilik mevcutlarından daha iktisadî bir şekilde istifade olunmasını maslahata ve menfaatlerimize daha uygun bulmaktayız. Bilhassa sulama, meyvecilik ve turizmin islâh ve geliştirilmesi gibi hayatî kanuların, yatırılacak sermayeler için büyük kazançlar vaadettiğini bilmekteyiz ve bu yolda çalışacağız.
21. teşebbüsü müdafaa ederken, iktisadî meselelerde Devletin ve millî kaynakların desteğini ve lüzumunu da reddetmiyoruz. Ancak, Devlet yapmıyacak, yaptıracak prensibini benimsiyoruz. Yâni, Devlet, şahsî teşebbüslere yol gösterecek, hattâ Almanyâda (Krupp, Bayer vesaire) olduğu gibi, millî vazifeler verecektir.
22. En geniş mânâda ve sadece istişarî mâhiyette kalmıyacak olan bir İktisat Şûrası kuracağız.
23. Balıkçılığımızı inkişaf ettirmeyi memleket iktisadiyatı bakımından bir millî servet kaynağı telâkki ediyoruz. Bu itibarla, balıkçılığımızın inkişafı için her türlü modern tedbirleri alacağız.

SANAYİ POLİTİKAMIZ:

1. Milletimizin geçimini kolaylaştırmak ve tamamlamak, sanayi kollarımızın gelişmesine verilen ehemmiyete bağlıdır. Sanayide yapılacak hamleler, millî bünyemize ve Türk hasletlerine uygun inkişaf seyrini sağlamalıdır. Şahsî teşebbüsün serbestçe gelişmesine getireceği menfaatin büyüklüğüne inanmış olarak, şahsî teşebbüse ilk plânda yer vermeği vazife telâkki etmekteyiz.
2. Sanayi kalkınmamızda her türlü şirketlerin kalabalık hissedar kitleleriyle kurulmasını, verimli işleyebilmelerini temin gayesiyle, millî anlayışın inkişafına da sanayi kadar ehemmiyet vermeliyiz. Bu suretle, büyük halk kütlesini besleyen ve büyük halk kütlelerinin kendilerine mal edindiği işletmelerden mütevellit menfaatler taksime uğramış olacağından, millî tesianüdü artmasına, sürtünmelerin yok olmasına, yâni kardeşliğin kuvvetlenmesine bir vesile daha yaratmış bulunacağız.
3. Memleketimizin kalkınmasında ehemmiyetli bir faktör olan memleket sanayiini programlaştırırken sanayi, müstakil durumda olmadığını gözönünden kaçırmıyacağız. Bilhassa ticaret (ithalât, ihracat), tarım, münakale ve diğer hususların alâkası bulunduğunu kabul etmekle beraber, sanayimizi bugün ve yarın idare edecek vatandaşlarımızın isteklerini düşünceğiz.

4. Bütün gayretlerine rağmen hususî teşebbüsün gereği gibi muvaffak olamamasının başlıca sebeplerinden biri de, ithalât rejimimizdir. Memleket şartlarına uygun ithalât rejimleri ihdası suretile bir kısım sanayiimizin kalkınmasını kolaylaştırmak mümkündür.
5. **Küçük sanayi:** Memleketimizde daha ziyade küçük sanayi ilerlemiş bulunmaktadır. Bilhassa İstanbul şehrinde sokaklarda, hanlar içinde ve apartman odalarında çalışan bu ufak sanayi çokluğunu ve veriminin ehemmiyetini takdir etmekteyiz. Merkezini İstanbul teşkil eden. Ufak sanayi, memleketin her tarafına dağılmakta ve dağılma istidadi göstermektedir. Sahiplerinin çokluğu ile, memleketimizin sosyal psikolojisine en uygun şekillerden birini teşkil eden küçük sanayi, meşgul olunacak işler arasında ilk gelenidir.
6. **sanayi:** Küçük sanayi yavaş yavaş büyümesiyle meydana gelmesini temenni ettiğimiz büyük sanayide, evvelâ hususî şirketlerin, olmadığı takdirde devlet işletmelerinin iştirakini sağlayacak tedbirler alacağız :
 - A- Yetiştirdiğimiz iptidai maddelerin mâmul halde ihracını veya hiç olmazsa nimmâmül halde ihracını temin edecek işletmeleri peyderpey kurmağa devam etmeliyiz. Bu suretle ham madde ihracının, mamul madde ihracı haline inkılâp ettirmek suretiyle, memleket gelirdinde esaslı artış yapacağımıza inanıyoruz. Bu meyanda, her yerde ucuz elektrik enerjisine sahip olmanın mazhariyetini bir daha açıklayalım.
 - B- Küçük sanayi kısmında sıralanmış olan işlerden, büyük sanayide faydalanmış olanları tatbik edeceğiz.

ZİRAAT POLİTİKAMIZ:

1. Nüfusunun % 72 sinden fazlası köylü ve çiftçi olan, millî gelirin en büyük kısmını toprak mahsullerinden alan, dış ticaret dengesi zirai ürünlerine dayanan, sanayileşmesinde, ekonomik kalkınmasında ve sosyal düzeninde başlıca servet kaynağını teşkil eden Türkiye gibi mütekâsif bir ziraat memleketinde tarım probleminin en önemli ve hayatî bir dava olduğuna inanıyoruz.

Bir gerçek olarak açıklamak isteriz ki; yurdumuzun kesif bir ziraat memleketi olmasına ve Cumhuriyet devrinde bu alanda hayli gayret ve himmet gösterilmesine rağmen, zirai durumumuzu ileri, teknik ve modern ziraat memleketleriyle ne mukayese etmeğe ne de onlarla rekabet edebilecek bir kabiliyet ve güce sahip olduğuna söylemeğe imkân vardır. Nüfusumuzun şükranla ifade etmeğe değer yüzde üç gibi süratli üremesi karşısında; istihsalimizin ve ihracatımızda özlenen muvazeneli ve gönül ferahlatıcı bir artışın olmadığı münakaşadan varestedir. Bilhassa bereketli bir yıl sayılan 953'ten sonraki hububat istihsalimizin kuraklık yüzünden azalması ve bu hususta kaderimizin Orta Anadolunun step hava şartlarının lûtfuna kaldığını olayların bir defa daha göstermiş bulunması, bizi gerçekten ve çok endişe verici bir gıda problemiyle karşı karşıya bırakmıştır. Artık birbirini takip eden bu kurak yıllar, nüfusumuzun artışıyla hububat istihsalimizin, gerek yeyintilik ve gerekse yemlik bakımından çok nisbetsiz ve yetersiz olduğunu isbat etmiş ve gelecek yıllarda daha büyük güçlüklerle karşılaşacağımız tehlikesini riyazi bir şekilde ortaya koymuş bulunmaktadır.

Bunun için, millet ve memleket mukadderatında vazife almış bir Parti olarak, ziraatimizin bugünkü realitesini ve istihsal gücümüzün eksik ve noksan kalan taraflarını ve bu duruma tesirli olan çeşitli sebep ve saikler açıklamaktan fayda umarız. Çünkü millet huzurunda gerçekleri görmek ve göstermemek, programlı, plânlı ve süratli davranışları icap ettiren çok önemli bir istihsal problemini nazarî münakaşaların etkisi altında ikinci hattâ üçüncü plânda bırakmak ve bugünden, dün kaybetmiş olduğumuz zamanı telâfi etmek için geniş ve şümüllü tedbir ve tertiplerle işe başla-

mamak, bizi; yarının herhangi ekonomik krizleriyle karşılaştırması muhtemel değil, muhakkak ve mukadder bir akıbet olacaktır.

Gerçi ziraat siyaseti uzun vadeli bir iştir. Semeresini geç verir ve başarısı yıllar sonu görülür. Fakat bu gösterişsiz çabanın millete getireceği müsbet ve verimli netice ve sağlayacağı sağlam temelli iktisadi bir düzen ve refahlı bir yaşama standardı, bir iktidar için her fedakârlığı göze alacak kadar büyük bir kıymeti haizdir. Zira bu milletin ekonomik yükselmesinin ve bu devletin bakasının en güvenli teminatı, her şeyin üstünde ziraatimizin iktisadına baktığını ve gelecek nesillerimizin mesut talihini tâyin edecek olan yine topraklarımızdan alacağımız bol, bereketli ve kaliteli istihsal maddelerimizin sağlayacağını bilmemiz ve bu realiteye inanmamız lâzımdır.

Partimizin ziraat politikasını, yukarda işaret ettiğimiz telâkki içinde şu üç ana madde halinde özetler ve izah ederiz.

1. Köylüyü ve çiftçiyi kıymetlendirmek;
2. İstihsalı, iç piyasa ihtiyacı ve dış ticaret ve döviz kaynağı olarak artırmak;
3. İç piyasayı kıymetlendirmek.

2 üç esas üzerinde gerçekleşmesine çalışacağımız bu mühim konuların başında ziraî ekim gelir.

Dünyanın her yerinde görüldüğü gibi bizde de köylü, çok değişiklikten hoşlanmayan, istikrar ve nizam isteyen bir unsurdur. Köylümüz, yenilikleri benimsemekte tereddüt etmez, fakat evvelâ tecrübe edilmesini görmek ister. Köylümüzün ve köyün bu özellikleri göz önünde tutulmadıkça köyde başarı sağlamak mümkün değildir. Bu sebeple bugüne kadar tatbik edilen köy ekonomisi ve köy kültüründen verimli bir sonuç alındığı söylenemez.

Zamanımızda köyle şehrin kültür ve ekonomik hayatı gittikçe birbirine karışmaktadır. O halde köylüye yalnız kendine mahsus bir kültür bilgi vermek zamanı geçmiş demektir. Onun meslekî bilgi kıymetlerini genişletmek ve millet ekonomisindeki rolünün mâna ve önemini de öğretmeği ihmal etmemek icap eder.

Adalet Partisi; köy iktisadının rasyonel çalışmasını tamamlayan bu meslekî bilgi ve eğitimden başka, köylümüzün; bugünkü millî yapıyı sarsacak zararlı ideolojiler karşısında, millet ve devlet mefhumu içinde, kendine düşen aile sevgisini, toprak bağlılığını ve vatandaşlık vazife ve hislerini daha kuvevetlendirecek milliyetçi bir öğretim ve eğitim sisteminin lüzumuna kanidir. Bu prensibin gerçekleşmesi için toprakla kaynaşmanın zevkini tatmış, köylümûze yapacağı manevî yardımın bir ödev olduğunu kavramış feragatli öğretmenlerimizin esenliğini temin suretiyle sayısını arttırmak ve ziraî bilgiyi ihtiva edecek köy okullarından hiç birinin yoksun kalmamasıyla kabil olabileceği inancındadır. Buna muvazi olarak, memleketimizin ziraî ve iktisadî bölgelerinin hususiyetlerini nazarı dikkate alacak yeter derecede nazari ve pratik meslekî bilgi ile köylü çocuklarımızı teçhiz edecek kurslar ve ilk ve orta ziraat okullarının kurulmasını hızlandıracak, erkek ve kız tarım liselelerinin açılmasına ve çok miktarda teknik eleman yetiştirilmesine ehemmiyet verecektir. Tarımın her sahasında yurt ziraatinde yenilikler ve inkılâplar yapacak ve yaratacak ayarda mühendis, bilgin ve ilmi otorite yetiştirecek olan ziraat enstitüsü, izmir fakültesi, Halkalı büyük takviye görecektir ve icap eden bölgelerimizde yüksek ziraat okulu, araştırma istasyonları açılmasına gidilecektir.

Yetişmiş mütehasssılarımızı kıymetlendirmekle beraber yabancı uzmanlardan her türlü istifade etmek ihmal edilmeyecektir. Enstitü ve yüksek mektep mezunlarının meslekten uzaklaşmalarına ve kendi sahalarında verimli olmalarına itina gösterilecektir. Meslekî birlikler, odalar, klüpler ve sendikalar teşvik görecektir, milletlerarası köylü ve çiftçi münasebetlerinin teessüsüne uğraşılacak

köylü ve çiftçi gruplarımızın yabancı ziraat memleketlerini görmeleri temin edilerek bilgi ve görgülerini kuvvetlendirmek yolları aranacaktır.

Ziraat Bakanlığı, yurdumuzun bugünkü şartlarına ve ihtiyaçlarına ve yarının hazırlıklarına göre ve ziraî karakterimizin icaplarına uyar bir şekilde geniş ölçüde bir ıslaha, teşkilâtlandırılmaya ve reforma tâbi tutulacak ve bütçesi takviye edilecektir.

3. İstihsalimizi kalite bakımından yükseltmeyi ve hem de çeşit ve kemiyet bakımından artırmayı ve bu istihsal artışını müstahsile emniyet verecek bir hale getirmeği vazife biliriz. Ancak ziraat siyasetimizin dış ticaret ve dünya pazarlarının istek ve talepleri önem almakla beraber, tabiat şartları iktisadî işletmecilik ve toprağın verim kudretinin korunması göz önünde tutulacak ve tamamiyle konjonktürel bir sisteme tâbi olmaktan sakınılacaktır. Zira yalnız pazara uymak gayesiyle tatbik edilecek spekülâtif bir sistemin kıymetli arazilerimizin mahvolmasını intaç edebileceğini gözden uzak tutmamak lâzım gelmektedir.

Yurdumuzda pek belirli bir tehlike arzeden erozyona karşı topraklarımızı korumak ve kurtarmak için ciddi bir kampanya açılacak, yıllar süresi bir iş olan bu kampanya; programa istinat ettirilerek, lüzumlu görülen malî yardım yapılacak, işletmekte faydasız hale gelen arazi daraltılacak, bu işlerde kullanılacak eleman yetiştirilecek ve lüzumlu tedbirler süratle alınacaktır.

4. Ucuz, bol ve dünya pazarlarında rekabet edebilecek bir istihsalin temini için, köylü ve müstahsilin, iş hayvanları, ziraat makineleri, aletleri ve yedek parça ihtiyaçları ve diğer maliyete tesir yapan faktörler ahenkli bir surette düzenlenecektir.

5. Donatım kurumu esaslı şekilde ıslah edilecek, şubeleri ve servis atölyeleri tezyit olunacak ve bu arada ziraat sahasında çalışan serbest firmaların faaliyetleri kolaylaştırılacaktır. Memleketimizin bir makine mezarlığı halini almasını önlemek için yedek parça işini kesin olarak halledeceğiz.

6. İyi cinsten kaliteli ve standart mahsul yetiştirmek gayemiz olacak, tohumluk önemle ele alınacak, tohum ıslah ve üretim çiftliklerinin sayısı arttırılacak ve üretim çiftliklerinin çiftçilerle işbirliği yaparak ekim sahalarını genişletmek imkân dahiline girecek ve üretim işinde devlet kontrolünü kabul edecek müstahsille mukaveleli üreticilik genişletilecektir.

Memleketimizin yetiştirdiği ve dünya pazarlarında müşteri ve rağbet bulan pamuk, tütün, üzüm, incir, fındık gibi ihraç maddelerimizin, şeker sanayiimizin mesnedi olan pancar ziraatimizin vesair kültür nebatlarımızın, istihsallerinin arttırılması programlaştırılacak, çay ziraatinin daha verimli olmasına dikkat edilecek, narenciye ve bağcılığımız, taze sebze ve meyveciliğimiz teşvik edilmek ve teşkilâtlandırılmak yoluyla memleketimize büyük bir döviz kaynağı sağlanacaktır.

Ziraî sanatlar korunacak, ziraat sanayii destek görecektir, ziraî istatistiklerin sahih ve inandırıcı olmasına ehemmiyet verilecektir.

7. Müstahsilimizin istihsalı arttırmak maksadıyla sulu ziraate karşı pamuk bölgelerimizde büyük bir ilgi başlamıştır. Ancak faydalı olduğu kadar mahzur ve zararları da olan sulu ziraatte pek ihtiyatlı olmayı icap ettirir. Çünkü bilgiye, teknik ve tecrübeye dayanmadan, toprak laboratuvarlarını ve deneme istasyonlarını, kâfi miktarda çoğaltmadan, sulu ziraatte kullanılacak eleman, teşkilât, makine, alet ve ekipmanlarını temin etmeden, Drenaj işini düzenlemeden ve sulama miktarlarımızda tatbik edilen Monokültür sistemden Polikültür sistemine geçişi tesbit etmeden, gübre problemini ve tecrübelerini halledemeden, gelişi güzel bir sulu ziraat usulünün vereceği kısa süreli istihsal artışının arkasından gelecek çoraklanma tehlikesiyle karşılaşmak mukadder olacaktır.

Bu yüzden memleket sathında sulu ziraatin teknik bilgiye istinat eder bir şekilde gelişmesini süratlendirmek için lüzumlu teşkilât ve müesseselerin sayılarını arttırmağa ve bugünkü usulden

biran evel integral bir sulama sisteminin tatbikine geçmek zaruretine kaniiz ve bu imkânları hazırlıyacağız.

Sulu ziraatle gübre problemini birlikte mütalâa etmek kaçınılmaz bir gerçektir. Son yıllarda, memleketimizin bazı bölgelerinde, gübre kullanma revaç bulmuş ve istihlâki artmıştır. Bununla beraber Türkiye en az gübre istihlâk eden bir memlekettir, istihsalimizin artışı için ziraatimizin bölge şartlarına uygun bir yeşil gübre münavebe sistemini müstahsilimize alıştırmak kadar, sun'î gübreyi iyi kullanmayı öğretmek lüzumu da o nisbette bir ehemmiyeti haizdir. Bu sebeple sun'î gübre istasyonlarının memleket sathında ve ihtiyaç derecesinde arttırılmasını, çok pahalıya mal olan kimyevî gübre fiyatlarının normal bir hadde teminini, kimyevî gübre fabrikalarının kurulmasının teşvikini, deneme istasyonlarında müstahsili öğretici kurslar ihdasını çok mühim ve âcil işlerimizin başında görürüz.

8. Her yılki istihsalimizi yüzde on beş yirmi nispetinde ve bazı seneler daha fazla tahrip eden ve millet ekonomisine milyonlarca lira zarar ve ziyan doğuran nebatî hastalık ve haşerelerle modern vasıta ve tesirli ilâçlarla mücadele etmek ve bu alanda çalışan mücadele müessesesi ve teşkilâtımızı genişletmek, cihazlandırmak ve kuvvetlendirmek çok ciddi vazifelerimizin birisi olacaktır.

9 — Piyasayı kıymetlendirmek suretiyle ifade ettiğimiz fiyat politikası, yüzyıllarca ihmale uğramış ve ancak Cumhuriyet idaresiyle lâıyk olduğu mânayı bulmuş olan Türk köylü ve müstahsilinin kalkınabilmesi ve memleket ziraatinin desteklenmesi yönlerinden çok önemli ve önemli olduğu derecede de zarurî bir mesele teşkil eder.

Gerçi Partimiz; prensip itibariyle Türk müstahsilinin dünya pazarlarında serbest rekabet etmesine taraflı ve bu gayenin tahakkuku için maddi ve manevî her imkân ve vasatı sağlamağı zarurî görür. Ancak müstahsilimiz çeşitli saiklerle serbest pazarlarında rekabet imkanından yoksun bulunduğundan bu imkânların teminine kadar devletin zaman zaman müdahale ve desteğine muhtaçtır. Köylümüzün, şartların icab ve lüzumuna göre maliyetin altına düşen ve müstahsilimizi perişan durumlarla karşılaştıran toprak maddelerini koruyucu ve makul bir fiyat politikasının takip ve tatbikine ihtiyacı vardır. *Hele ciddi bir gıda problemiyle karşılaşan milletimizin, buğday fiyatlarının müstahsil lehine tutulması ve fiyat tesbit edilmesi zarurîdir ve toprak ofisin mevzuu ve ilgisi itibarile Ziraat Bakanlığına bağlanması kararımızdır.*

10. Adalet Partisi; Türkiye'de kredi meselesini, Türk köylüsünün ezeli ve ebedî bir derdi olarak müşahade eder ve bugün de halledilmiş bulunduğunu kabul edemez. Çünkü müstakar ve ihtiyacı tatmin eden bir kredi politikasından mahrum bulunuyoruz. Bilhassa maliyet fiyatında çok ağır bir yük teşkil eden Faiz hadlerinin indirilmesini şart sayar ve ziraî borçların bir tetkike tâbi tutulması lüzumunu görürüz.

Bugün Türkiye'de tek ziraî kredi müessesesi halinde çalışan Ziraat Bankasının yardımını takdirle anarız. Ama bu müessesenin esas maksadından uzaklaştığını bir merkezîyetçilik zihniyetiyle çalışmakta bulunduğunu ve yurdumuzun büyük ölçüde kredi ihtiyacını karşılayabilecek bir durumda olmadığını belirtmek zorundayız. *Binaenaleyh Ziraat Bankasının gerçek bir ziraî kredi müessesesi haline getirilmesini, faaliyetini Ziraat Vekâletinin göstereceği yolda tayin etmesini ziraat politikasının tabii ve mantıkî bir neticesi addederiz.*

Bu büyük müessesemizin himayesinde, istihsal, satış, istihlâk kooperatiflerinin daha iyi çalışır bir şekilde teşkilâtlanmalarına ve mevcut kredi kooperatiflerinin yurdumuzun bütün istihsal bölgelerine teşmiline ve köylümüzü, şehirlerde masraflı ve zahmetli istikraz külfetlerinden kurtarmağı dikkat ve kredinin istihsal sahasında kullanılmasını ehemmiyet vereceğiz.

Kredi Vadelerini köylümüzü ve müstahsilimizi yormaz ve zorlamaz bir ödeme kabiliyetine göre ayarlamağa gayret edeceğiz.

Ziraî sigortayı her alanda tatbik etmeği ziraat politikasının gayesi içinde sayarız.

HAYVANCILIĞIMIZ:

11. Millî gelirden mühim bir payı olduğu ve yarınki millet ekonomisinde gerek gıda ve gerekse bir servet kaynağı olarak büyük bir rolü olacağı ve hayvancılık için çok elverişli bölgelerimiz bulunduğu göz önünde tutulursa, Türkiye'de hayvancılığın inkişaf ettirilmesine ne büyük bir zaruret duyulduğu kendiliğinden anlaşılır. Evet yalnız dış ticaret ve döviz temini bakımından değil, bizzat bir gıda problemi halinde hayvancılığımızın süratli bir inkişafa mazhar olmasında, millî menfaa-timizin hududu yoktur. Çünkü bugün Türkiye'de adam başına istihlâk edilen vasati et yağ ve süt miktarı, yeterli ve normal gıda alan ilerlemiş memleket insanları yanında o derece düşük bir seviyededir ki bu rakamların ifadesi bile insana ürperti verir. Bunun başlıca sebebi hayvancılığımızın geri kalmış ve ihtiyaç nisbetinde inkişaf edememiş olmasıdır. Artık bu memlekette; “Saldım çayıra Mevlâm kayıra” iptidâî zihniyetini tamamiyle bertaraf etmek lâzımdır. Bilhassa Orta Anadolu'nun step ziraatında hayvancılığın; köylümüzü ekonomik sıkıntıdan kurtaracak ve sosyal durumunu düzeltecek bir ziraat problemi olduğuna, geçirdiğimiz kurak yılların sefalet manzaralarının verdiği acıklı tecrübelerle şahit bulunmaktayız. Onun için hayvancılık politikamıza daha açık ve esaslı bir istikamet vermek ve istensif bir sisteme süratle yöneltmeğe mecburuz. Oysa ki Türkiye hem mevcut ve zengin ziraî bölgelerinin özelliği ve hem de sulu ziraat sisteminin inkişafıyla istensif bir şekilde hayvan yetiştirme imkânlarının en müsait bir memleketi durumunda olacaktır.

Hayvancılığımızın gelişme ve geliştirilmesi için düşüncelerimiz şunlardır; çok miktarda besili ve semiz istihlâk ve ihraç hayvanı, sağlam çeki ve iş hayvanı yetiştirmek, yerli cinsleri ıslah etmek, belli maksatlar için yabancı ve yeni cinslerin üretilmesine çalışmak, atçılığı, kümes hayvancılığını teşvik etmek ve keyfiyet üzerinde durmak, haraların daha verimli olmasını sağlamak, hayvan hastanelerine önem vermek, inekhanelerin, damızlık evlerinin sayısını çoğaltmak, büyük zararlara uğratan hayvan hastalıklarıyla mücadeleyi daha modern ve teknik usullerle yapmak, hayvan mahsulleri endüstrisinin ilerlemesine, sütçülüğe ve süt sanayiine kıymet vermek en mühim işlerimizi teşkil edecektir.

Veteriner teşkilâtını yeniden organize etmek, veteriner sayısını, ve sağlık memuru adedini çoğaltmak, yabancı memleketlerden fayadalanmak için teknik adamlarımızı göndertmek ve yabancı mütehassıslardan istifade etmek amacımızdır. Hayvancılığımızın geliştirilmesi için çok tesirli olacağına kani bulunduğumuz hayvan vergisini kaldırmak da kararlarımız arasındadır.

YEM MEVZUU:

Hayvancılığımızın gelişmesine sıhhatli bir istikamet vermek isterken yem mevzuunu birlikte mütalâa etmek icap eder. Bu bakımdan son yıllarda artan makineli ziraatin bir neticesi olarak kaybedilen milyonlarca dönüm mer'a arazisinin tekrar normal mer'a haline getirilmesi zaruretine ilâve olarak ziraata elverişli olmayan toprakların da mer'a haline getirilmesi imkânlarını hazırlıyacağız. Çünkü kısa bir müddet içinde 32 milyon dönümden 23 milyon dönüme düşen mer'a arazisi üzerinde mikdarı artan hayvan otlatılması nazarı dikkate alındığı takdirde hayvancılığımız için çok sıkıntılı bir durum yaratılmış olduğu görülür. Bu mülâhaza ile bütün ilmî ve maddî imkânlarımızla ve plânlı bir surette yem probleminin halledilmesini süratlendirmek mecburiyetinde olduğumuzu bilmekteyiz.

TOPRAK REFORMU:

Adalet Partisi; zamanımızın iç ve dış sosyal ve ekonomik şart ve hareketlerinden mülhem olarak yurt ziraati içinde bir toprak probleminin varlığına inanmaktadır. Fakat bunun son ve kesin bir şekil alması lâzımdır. Çünkü toprak, demagojiye ve politik spekülasyona çok müsait olan bir mevzudur. Oysa ki memleketimizi iktisadî ve içtimaî düzeninin devamlı bir tereddüt ve istikrarsızlığa tahammülü asla yoktur. Bu sebeple toprak kanununun biran evvel tadil ve tashih edilmesi kanaatindeyiz. Partimiz; topraksız köylümüzü bölge hususiyetlerine göre, işletme ve maliyeti koruma şartlarını ihtiva edecek bir miktarda toprak sahibi yapmayı ve onu iş alanında müstahsil hale getirmeyi asil bir gaye ve değeri büyük millî bir vazife addeder ve bu hususta katlanılması gereken hiç bir fedakârlıktan kaçınmaz.

Ancak bu gayenin tahakkukuna girerirken, millet yapısının ihtiyaç gösterdiği kül halinde kalkınmanın sağlanmasında mühim rolü olduğuna şüphe olmıyan iktisadî düzenimizin bozulmamasına, teknik çalışan ve Orta İşletme diye adlandırılan, ekonomik ve sosyal faydaları muhakkak olan istihsal ünitelerinin zedelenmemesine, sermayenin topraktan kaçmamasına ve toprakta mülkiyet ve tasarruf hakkının korunmasına ve müstahsilde iş emniyetinin kaybedilmemesine çok dikkat etmek ve önem vermek mecburiyetindeyiz.

Toprakta ortaklık ve icar işlerinin de istikrarlı bir nizama bağlanmasını son derece lüzumlu görmekteyiz.

İşte bu realitelere dayanarak topraksız köylümüzü topraklandırmayı aşağıda sıraladığımız şekilde tasarlamaktayız:

- a- Devlet elindeki hazineye ait arazi ile Vakıflarla Özel İdarelerin mülkiyetindeki arazilerin taksimine süratle devam edilmesi;
- b- Bataklık halinde olup kurutulabilir toprakların ıslah ve imariyle tevzi olunması;
- c- Teşkilâtlanmış ve teknik çalışan orta işletmelerin üstündeki büyük arazileri orta işletme işletmeler haline kalbettikten sonra fazlasını adil bir istimlâk bedeliyle ve muntazaman taksitlerle ödenmesi suretiyle dağıtılması;
- d- Gerek bu istimlâk bedellerini karşılamak ve gerekse toprak verilecek vatandaşlarımızı ve sair bakımından cihazlandırmak ve *dağıtılacak toprakları spekülâtif* bir alış-veriş mevzuu olmaktan kurtarmak ve iç iskânda *nazım bir rol oynamasını sağlamak için bir Toprak Bankasının süratle kurulması*;
- e- Bu toprak tevziinde bölgelerin toprak durumunu iktisadiliğini ve istihsal kapasitesini nazarı dikkate alarak, sırf toprak dağıtmış olmak gibi sakat bir zihniyetle arazinin istihsal gücünü kaybettirecek çok küçük parçalı bir ziraat sistemi haline getirilmemesine önem verilmesi ve bu hususun veraset kanununda da önemle gözönünde tutulması;
- f- Esasında çok parçalanmış ve istihsal kabiliyetinden uzaklaşmış bulunan arazilerin işlenebilir ve faydalanılır durumunu temin için bir toprak konsolidasyonuna lüzum ve zaruret olduğuna inanmakta ve bu esas ve prensip içinde Türkiyede toprak problemini halletmek kararındayız.

TARLA İŞÇİSİ:

Adalet Partisi, tarla işçisinin köylüden ayrılmaz ve ayrt edilemez bir bütün teşkil ettiği kanaatinde. Dünyanın her yerinde olduğu gibi bizde de işçisiz bir ziraat şekli düşünülemez. Binaenaleyh tarla işçisinin; işinin, emeğinin, geçim ve refahının ehemmiyetle üzerinde duracaktır. İşçinin

ücretini korumayı, sosyal adalet ve sosyal güvenlik politikasının bir ölçüsü sayacaktır. İşçinin mağdurluğuna meydan vermiyecektir. İş mevsimlerinde nakliye tarifelerini asgari hadlere indirmeyi, iş verenle iş alan arasındaki ücret anlaşmazlıklarını pazar yerinde hakem usuliyile ve süratle hallettirmeyi, kesif iş bölgelerinde mevsimin tarla işçisini bir süre barındıracak misafir haneler kurdurmayı ve onun sağlık durumuyla alâkalanmayı ve onu himayeyi vatandaşlık vazife, duygu ve saygısının ilk şartlarından birisi olarak kabul ve taahhüt eder.

ORMAN POLİTİKAMIZ:

Orman, memleketimizin en hayati ve aktüel bir konusunu teşkil eder. Ne yazık ki Türkiye orman bakımından dünyanın fakir memleketlerinden birisidir. Ormanlarımız, yurt ölçümü içinde miktarı 10,5 milyon hektar ve nisbeti % 13 olarak hesaplanır.

Adalet Partisi, bir taraftan bu orman fakirliği ve kalanının korunması zarureti yanında, diğer taraftan, hâlâ orman içi ve orman civarı olmak üzere dokuz milyon kadınlı erkekli, çocuklu büyüklü, Türk vatandaşının mukadderatıyla alâkalı bu problemin çetinliğini günlük olayların tesiri dışında sıhhatli, uzun vadeli bir programa bağlamakla çözülebileceği kanaatindedir.

Bu görüşte orman politikamızın gaye ve hedeflerini şu şekilde izah edebiliriz;

1. Var olan orman hudutlarımızın tesbit ve tayinini çok hızlandırmak.
2. Var olan ormanlarımızın istihsal kapasitesini artırmağa çalışmak;
3. Var olan ormanlarımızda iç ağaçlandırmaya ehemmiyet vermek;
4. Rasyonel bir tasarrufla ve başka tedbirlerle odun istihlâkını iyi ve doğru bir şekilde tanzim etmek;
5. Devlet ve fert teşebbüsleriyle yeniden orman yetiştirmek ve bilhassa kavak ve okaliptüs türlerini teşvik eylemek ve köylerin hükmi şahsiyetlerinin sahip olacakları ormanların yetiştirilmesi işini plânlı bir surette ele almak;
6. Orman dâvasının mihrakını teşkil eden ve bugünkü durumuyla esas ihtiyacın onda birini karşiliyabilen orman içi yol problemini büyük bir gayretle neticeye götürmek;
7. Amenegmen işlerini nizamlamak ve sekiz on yılda bitirmek, yangın kulelerini ve telefon şebekelerini tezyit etmekle yangına, ciddî ve sert tedbirlerle tarla açmaya karşı koruma mücadelesine girişmek, mes'ulleri cezalandırmak, orman sanayiinin inkişafı üzerinde durmak, maliyeti düşürmek, standart kaliteye önem vermek, orman kanununu yeni bir revizyona tâbi tutmak, fidanlıkların adedini artırmak, orman umum müdürlüğünü uzun süreli bir programa göre islah etmek, artan ihtiyaç nisbetinde bölge müdürlüklerini çoğaltmak, orman mütehassıslarının, orman mühendislerinin, teknisyen ve bakım memurlarının adedini tezyit etmek, bu personeli yetiştirecek yüksek mektep, fakülte, orta ve diğer okulları cihetten takviye etmek, araştırma enstitülerinin miktarını çoğaltmak ve her mıntakada bir Demonstresyon köyü kurarak buralarda eleman yetiştirmek. Bunların yanında orman içiinde yaşayan vatandaşlarımızın yaşama şartlarını düzeltmek ve yükseltmek için onlardan orman işlerinden azamî surette faydalanmak, yapacak kereste ile yakacakları odunu vermek, orman civarında oturan köylülerimizin hayat şartlarını iyileştirmek için de bir taraftan meyvecilik ve dokumacılık gibi mevzuları teşvik ederken diğer taraftan, memleketimizde çok mühim bir problem halini almış bulunan esaslı ve süreli bir iç iskan politikası içinde bu vatandaşlarımızı gönül rızasıyle istihsal bölgelerine yerleştirmeye çalışmak.

Yukarda anahatlarıyla izahına çalıştığımız orman politikamızı gerçekleştirmek maksadı ve gâyesiyle her çeşit, maddî ve manevî imkânlardan istifade ederek bu millî dâvanını millî menfaatlerimize uygun bir şekilde tecellisini sağlamak için bütün gücümüz ve yeterimizle çalışmayı halimizin düzelmesi ve geleceğimizin güveni bakımından çok önem verdiğimiz bir millet vazife ve hizmeti olduğuna inandığımızı bilhassa belirtmek isteriz.

MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR POLİTİKAMIZ:

1. Çağdaş milletler, plânlı, programlı sistemli ve devamlı bir eğitim politikaları olmadıkça gelişemez, hattâ varlıklarını koruyamazlar. Zira, Demokrasinin insanlık anlayışından kuvvet alarak sınaî ve ziraî teknolojinin faaliyetleri içinde gelişen çağdaş medeniyet, yüksek vasıflı, iyi eğitim görmüş vatandaşlar ister.
2. Adalet Partisi, her Türk vatandaşına kendisini yetiştirmesi için her türlü imkânı sağlamak azmindedir. Bu imkân, hür insanların teşkil ettikleri hür, sağlam, dinamik, yaratıcı ve müreffeh bir cemiyet meydana getirmek amacı ile verilecektir. Türkiye için hiçbir konu yurttaşların eğitimi kadar önemli olamaz. Adalet Partisi, bugün birçok milletlerin eğitim işlerini yeniden düzenlemek üzere çalıştıklarını görmekte ve memleketimiz için de bunun zarureti inmektedir.
3. Bütün vatandaşlara eşit eğitim ve öğrenim imkânları verilmelidir. Bu, Demokrasinin ve demokratik rejimde ferde verilen önemin ve değer tabii bir neticesidir. Bunun için, Adalet Partisi, seyyar öğretim ekipleri teşkil ederek, okulu en ücra vatan köşelerine kadar götürmek ve bu sayede aziz milletimizin büyük bir kısmını cehaletten kurtarmak emelindedir.
4. Adalet Partisi, Türk çocuğunun rastgele bir öğrenime mecbur bırakılmasına bir son vermek, kabiliyet ve istidadına göre yetiştirme imkânına sahip olmasına çalışmak kararındadır. Her öğretim yıl başında, arzu ettikleri ilim dallarına giremedikleri için kaybolan binlerce istidadın bundan böyle kurtarılması için tedbirler alacağız.
5. Tek tip ortaokul ve lise yerine, birçok Batı memleketlerinde olduğu gibi, ihtiyaçlara göre çeşitli okullar açmak kararındayız. Bu suretle, her Türk çocuğu, daha on iki yaşından itibaren kendi kabiliyetine uygun bir öğrenim görebilecektir.
6. Çağdaş eğitim sistemine uyarak, artık Türk çocuklarının kafalarının da kuru ve lüzumsuz bilgilerle doldurulmasına mâni olacak, onların bedenî, zihnî, hissî ve iradî bakımlardan da olgunlaşmalarını sağlayacağız.
7. Demokrasi faziletli bir topluma dayanırsa soysuzlaşmaz. Bunun için, Türk çocuklarını, daha okul çağlarında, demokratik hayata alıştırmak, okul içi faaliyetlerini bu zihniyet içinde geliştirmek ve düzenlemek gerektiği kanaatindeyiz.
8. Bugünkü imtihan sistemimiz pek çok kabiliyetlerin kaybolmasına meydan vermekte ve yönetmeliklerimiz okul idarelerine bu haksızlıkları önlemek için hiçbir imkân bırakmamaktadır. Çok kötü sonuçlar verdiği herkesçe müşahade edilen imtihan ve not verme usullerimizin esaslı bir değişikliğe muhtaç olduğuna kaniiz.
9. Bütün öğretim müesseselerinde, çocuk ve gençlerin, hakikî demokratik hayata intibaklarını sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Şef sistemi, klik ve tek parti zihniyetinin körpe dimağlarda yerleşmesini eğitim yolu ile önlemek Türk Millî Eğitiminin başlıca amaçlarından biri olmalıdır.

10. Teknik öğretim bütün memlekete yayılmalı ve geniş çapta teknik eleman yetiştirilmelidir.
11. Türk gençleri, memleketine bağlı, insanlık idealine âşık, ekmeğini taştan çıkaran, dürüst, faziletli ve müteşebbis vatandaşlar olarak yetiştirilmelidir.
12. Öğretim müesseselerimizde, idareciler ve öğretmenler, memleket çocukları arasında kardeşlik duygusunu geliştirme ve yardımlaşmayı bir millî gelenek haline getirmek için büyük bir gayret sarfetmelidirler.
13. Öğrenimde ve öğrenim sonrası hayatta, yalnız şahsî kudret, kabiliyet, meziyet ve bilgiye yer verilmeli, adama yer değil, yere adam seçme prensibinin genç nesillere aşılınması ve iltimas zihniyetinin ortadan kalkması için çalışmalıdır.
14. Türk kültürünü artık sadece sözde ve nutuklarda övülen, fakat ne olduğu meçhul bir hazine olmaktan çıkarıp, canlı bir kıymet halinde hayata sokmak ve dünya kültürü ile de en sıkı münasebetler kurmak lâzımdır.
15. İlimde, güzel sanatlar ve edebiyatın bütün kollarında, genç ve kıymetli istidatları desteklemek ve onların daima daha kaliteli eserler vermesini sağlamak vazifemizdir.
16. Genç kızlarımızın eğitimi, üzerinde en çok önemle durulması gereken millî dâvalarımızdan biridir. Gelecek Türk nesillerini yetiştirecek olan istikbalin Türk anaları, yavrularına fazilet, feragat, vatanseverlik ve milliyetçilik duygularını aşılayacak kabiliyette yetişmelidirler.
17. Milletimizin okuma-yazma bilmiyen kütlelerini yalnız alfabe öğreten bir mekanizmadan değil, onlara memleketi ve dünyayı anlatan bir temel bilgi merhalesinden de geçirmek lâzımdır.
18. Üniversitelerimizi çağdaş medeniyetin büyük üniversiteleri seviyesine ulaştırmak, her bakımdan desteklemek ve memleket ihtiyaçlarına göre sayılarını artırmak emelindeyiz. Üniversite bölgelerinde mahallî ihtiyaçlara göre yeni Fakülteler açmak (Doğu üniversitesinde Tıp ve Veteriner Fakülteleri gibi) istiyoruz.
19. Dilimizi, bugün içine yuvarlanmış bulunduğu keşmekeşten kurtarmak için, güzel Türkçemizin tarafsız üstadlarından mürekkep bir “**Türk Akademisi**” teşkil etmek ve bu ilmi kurulun vasıtasıyla, bütün kelime hazinelerimizi kapsayacak bir “**Türk Lügati**” ile dilimizin bütün kaidelerini gösterecek bir “**Türk Grameri**” hazırlatmak millî vazifelerimiz arasındadır. Bundan başka, Türk Tarihi, Türk Sanat Tarihi, Türk Edebiyatı ve Folklorına da aynı derecede önem verilmelidir. Aynı zamanda, yine en bağımsız ilmi ve sanat akademileri vasıtasıyla, genç Türk istidatlarını, her yıl, armağanlarla gün ışığına çıkartmak ve milletlerarası değerlerin yetişebilmesi için onları her vesile ile teşvik etmek millî vazifelerimizden biri olmalıdır.
20. İktisadi kalkınmanın yanında milletimizin manevî kalkınmasına aynı derecede önem vereceğiz. Gençliğin terbiyesinde fazilet, vatanseverlik, feragat, milliyetçilik ve ideallere bağlılık duygularını geliştireceğiz. Bu meyanda okullarda din öğretimini daha ilmi esaslara bağlayacak ve meslekî din okullarının memleket ihtiyaçlarını karşılayacak miktar ve seviyeye ulaşmalarını sağlayacağız.
21. Türk öğretmenine, Türk cemiyetinde lâıyk olduğu yeri vereceğiz, Öğretmenlerin tayin, nakil ve terfileri yeni esaslara bağlanacak, Batı memleketlerindeki seviyeye ulaştırılacaktır. Sürüncemede kalan intibak kanunu biran evvel çıkarılacaktır.

SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM POLİTİKAMIZ:

1. Sağlık ve sosyal yardım hizmetlerini millî hayatımızın ve istikbalimizin başlıca teminatlarından biri saymaktayız. Vatandaşlarımızın doğum öncesinden başlayarak ihtiyarlık çağının sonuna kadar sağlık teminatı altına alınmasını zarurî görmekteyiz.

Sefalet ve bilgisizlikten ileri gelen ölümlerin önlenmesi için memleket çapında büyük ve devaya müessir bir teşkilât kurulması lüzumuna inanıyoruz.

2. Sağlık işlerimizi diğer medenî Batı memleketlerinde olduğu gibi, sosyalize etmekle bu dâvanın hal edilebileceğini kabul ediyoruz, ancak yine diğer medenî milletlerde olduğu gibi serbest ve hususî sağlık müesseselerinin inkişafına mani olmayacak olanların sosyalleştirilmiş devlet müesseseleriyle müsavi şartlar altında rekabetini kabul hatta temin etmeyi, halkımıza yüksek seviyeli bir sıhhi hizmet temin etmek bakımından zarurî görüyoruz. Muayyen sıhhi ve fennî şartları haiz hususî hastanelere de, sağlık sosyalizasyonuna tabi hastaların yatırılmasını sağlamak suretile sağlık sosyalizasyon dâvasının daha kısa zamanda memleket çapında tatbikine bir an evvel imkân sağlayarak dâvamızı başarmış olacağız.
3. Bugünkü medenî milletlerdeki seviyede sağlık hizmetlerini memleket çapında hizmete koymak, geniş bir teşkilât, bilgi ve bilhassa muazzam bir malî imkân meselesidir. Bu bakımdan sosyalizasyon memleket çapında hemen ele alınıp tatbikin geçilebilecek bir mesele değildir. (İngilterede sosyalizasyon 1948 de tatbik edilmiştir. 10 sene gibi bir faaliyet ve hazırlık safhasından sonra bunu tam olarak tatbik etmişlerdir. 1948 den 1958 senesine kadar kanun dört defa tadil edilmiştir. Mahallî teşkilâtın, sosyal sigortanın yardımına ve şahısların her reçete başına bir şilin (1 lira) ödemesine rağmen malî müşkülâtlarla karşılaşmaktadırlar. **Batılı milletler bütçelerinin vasatı %15 ini sağlık hizmetine vermişlerdir, bizde bu % 4,5 dur. Yine onlarda 10.000 nüfusa düşen doktor âdeti 13-15 olduğu halde bizde 4 tür.)**

Bizde sosyalizasyon, frengi, terahhum, sıtma ve tüberküloz mücadeleleriyle kısmî olarak fiilen çoktanberi başlamış bulunmaktadır. Bunun en son ve en geniş tatbikatını işçilerin hastalık, analık ve ihtiyarlık sigortaları teşkil etmektedir. **Yalnız hakikati söylemek icabederse esfle kaydetmek lâzım gelir ki; hastalık sigortası bütün maddî imkânlarına rağmen hiç muvaffak olmuş sayılamaz.** Sağlık sosyalizasyonundan memleket sağlığına iyi neticeler alabileceğimize kâni olabilmemiz için evvelâ maddî karşılığı sağlanmış olan işçi hastalık sigortasından parlak neticeler almamız icab eder; bu da **ancak işçilerin kendi doktorlarını ve tedavi müesseselerini seçme hakkını tanımakla olacağına kaniiz.**

4. Hususî sağlık müesseselerinin süratle memleket sağlığında geniş çapta yer alabilmesi için gereken maddî ve manevî teşviki (kredir döviz temini ve vergi muafiyeti) yapacağız.
5. Memlekette bütün sağlık işlerinin bir elden idaresini ve bütün teşkilât ve mesuliyetlerinin, bugünkü medenî âlemin icaplarına uygun bir zihniyetle yeniden teşkilâtlandırılacak bir sağlık ve sosyal yardım bakanlığında toplanmasını zarurî görmekteyiz. Ayrıca tıp fakülteleri Sağlık Vekâleti, Türk Tabib Odaları, Türk Eczacılar Birliği ve iller sağlık kurullarından seçimle gönderilmiş beşer kişilik bir heyetten teşekkül edecek bir **Sağlık Konseyi** kurulmasını lüzumlu görüyoruz; bu konsey sağlık işlerimizin istişare ve murakabe organı olacaktır.
6. Bütün amme sektörüne bağlı sağlık teşekküllerini, sağlık ve sosyal Bakanlığında toplanarak köy veya köy merkezlerinden (bucaklar) başlayarak **sağlık ocakları**, ilçe ve il merkezlerinde **sağlık merkezleri** ve **hastaneleri** ve **bölge hastaneleri** tesis ederek buralara malî kudreti-

miz dahilinde bütün fennî imkânları ve iyi yetişmiş doktor ve personeli temin edeceğiz. **Bu mevzuda serbest tabib ve hususî müesseselerle iş birliği yaparak onlardan büyük çapta istifade edeceğiz.**

7. Resmi müesseselerde çalışan doktor ve sağlık personellerinin bütün maddî ihtiyaçlarını tatmin edecek ve **hariçte çalışma ihtiyacını duymıyacak şekilde bir barem ve prim usulü tatbik ederek bu müesseselerden azamî randıman alacağımıza inanıyoruz. Hastanelere nöbetçi doktorluk için ayrı kadro konulmasını ve doktorlar için de fazla mesai ücreti verilmesini lüzumlu görüyoruz. Mahrumiyet bölgelerinde çalışanlar için mahrumiyet zamları kabul edeceğiz. Yine ilk sağlık teşekküllerinde 3-5 sene muvaffakiyetle çalışan doktorların ihtisasa gitmelerini teminat altına alacağız.** Vatanın her köşesine kadar hayatî ve lüzumlu ilâçları (bilhassa fakir halk için) ucuz olarak temin ederken sağlık konseyinin faideli gördükleri tıbbî kitapları asgari fiyatla temin edeceğiz.
8. Hemşire ve ebe yetiştiren müesseselerimizi hakikî ihtiyacımıza cevap verecek şekilde maddî ve manevî takviye ederek artıracığımız gibi her sene yapılacak müsabaka imtihanlarıyla Avrupa ve Amerikaya bilgi ve tecrübelerini arttırmak maksadile lüzumu kadar doktor ve hemşire göndereceğiz. Aynı zamanda tebabat ilminin tatbikat seviyesini, medenî Batı milletleri seviyesinde tutmak için muayyen bölgelerde modern numune hastaneleri tesis etmeği de lüzumlu görüyoruz.

İÇİŞLERİ VE İDARİ POLİTİKAMIZ:

1. İdare edenlerle idare edilenler arasındaki münasebetler millet işlerini görmeğe memur olanlarla, iş sahipleri arasındaki münasebetlerden ibarettir. Türkiyede idare eden ve idare edilen diye ikiye ayrılmış bir kütleyi prensip olarak kabul etmiyoruz. İdare adamlarının bir hizmet anlayışı içinde çalışmaları esastır. Vatandaşların hükümet ve idare cihazı hakkındaki fikir ve kanaatleri, muhtelif işleri dolayısı ile temas mecburiyetinde oldukları memurların davranışlarına ve kendilerine karşı muamelelerine göre teşekkül eder. Vatandaş, hangi zihniyetle ve ne şekilde işleyen bir cihaz ile memleket idare edildiğini, her şeyden fazla, günlük işleri vesilesile yüzyüze geldiği memurların tavır ve hareketlerinden ve resmî muamelelerin cereyan tarzından anlar. Milletle devleti birbirinden ayıran bir zihniyetle devlet kudretini eline geçirip siyasî nüfuz klikleri ve idare kadroları dışında kalan vatandaşlara eşit muamele etmeyen şahıs ve zümrelerin tahakküm ve baskısı mutlak surette önlenektir. Bunu temin için, idarede bir zihniyet inkılâbını ve yeni zihniyetin tatbik ve tahakkukunu temin edecek yeni bir idarî cihazlanmayı lüzumlu görmekteyiz. Hukuk devletinde devletin mesuliyeti esastır. Hukuka sığmayan idarî tasarruflardan şahısların ve müesseselerin mes'ul tutulması ve bu mesuliyetin müeyyidelere bağlanması hukuka bağlı devlet fikrinin temelini teşkil eder. Yeni Anayasamız hukuk devleti prensibini kabul etmiştir. Bu prensip, Anayasa maddeleri arasında donmuş bir formül olarak kalmamalı, devlet bünyesine mal edilmek için çıkarılacak kanunlar, yeniden vücuda getirilecek teşkilât ve samimî tatbikat ile tahakkuk sahasına ulaştırılmalıdır. Hukuk devleti fikrine bağlı olan Partimiz, içişleri idaresinde ve idarî politikada evvelâ bir zihniyet değişikliği getirip yerleştirmek ve bu zihniyetin önderliğile işleyecek idarî teşkilât kurmak zaruretine inanmaktadır. İdarede hâkim olacak yeni zihniyet memurların tatbikatile kendini gösterecektir.
2. Hukuk devletinin demokratik esaslara uygun olarak gelişip yerleşmesi için :

- a- Memleket idaresini sıkı merkeziyetçilikten ve idarî vesayetten kurtarıp mahallî idareleri takviye etmek, muhtar amme müesseselerini çoğaltmak ve bu idare ve müesseselerin iyi şekilde çalışabilmeleri için imkânlarını arttırmak lâzımdır. Bunun için bâzı vergilerde ıslahata gidilecek ve bunlar mahallî idarelere bırakılacaktır.
- b- Mevcut idarî teşkilât idarî ademi merkeziyetin işlemesine imkân verecek şekilde islâh edilecek ve buna uygun bir idare cihazı kurulacaktır.
3. Devletin idaresinde oy sahibi olan vatandaşın, memleket meseleleriyle yakından ilgilenmesi mahallî idarelerin iyi işler hale getirilmesile mümkün olacaktır. Merkezdeki hükümetin tahakküme kaçmaması ve demokrasinin soysuzlaşmaması için, merkezî hükümet kudreti karşısında mahallî idarelerin ve muhtar müesseselerin gelişmeleri ve varlıklarını hissettirmeleri lâzımdır. Demokraside lüzumu olan siyasî muvazene bu suretle temin edilecektir. Bu bakımdan halen kifayetsiz vaziyette olan mahallî idarelerimizin imkânlarını arttırdıktan sonra devlete ait olan birçok hizmetleri belediyelere bırakmak uygun olacaktır. Unutmamalı ki Batı memleketlerinde mahallî idarelerin bütçeleri yekunu umumî muvazene bütçesini kat kat aşmaktadır.
4. Nüfusunun büyük çoğunluğu köylerde oturan bir memlekette idareleri ehemmiyetle ele alınmalıdır. Köylerimizin medeni topluluklar haline getirilmesi lâzımdır. Bunu temin için, iktisadî ve coğrafi bakımdan ehemmiyeti olan köyleri merkez yaparsak bu merkezlerde idarî teşkilât tekemmül ettirilmeli ve belediyeler kurmalıdır. İktisadî sağlık ve eğitim bakımından lüzumlu olan teşkilât ve müesseseler bu merkezlerde toplanmalıdır. Köylerimizin tarihî ananelerine hürmet ederek muayyen bir intikal devresi için köyleri şehir ve kasabalardan ayrı mütalaa etmek ve müstakil bir idare sistemine tâbi tutmak uygun görülse bile esas hedef köylü ve kentli tefrikini kaldırıp bütün vatandaşları müşterek bir idare nizamına ve eşit mükellefiyetlere tâbi kılmak olmalıdır. Şehir ve kasabalarda okul binalarını devlet yaparken köylerde aynı binaları köylülere yaptırmak garabeti ortadan kalkmalıdır. Köylerimizi, şehir ve kasabalardan ayıran hususiyetler yalnız iktisadî hususiyetlerden ibaret kalmalıdır. Köylerimiz ve köylülerimiz kendi alemlerinde yaşayan topluluklar halinden çıkarılmalı ve memleketin umumî faaliyetinde lâıyk olduğu ehemmiyetli yeri almalıdır. Bunun için de;
 - a- Köy kanunu yeniden ele alınmalı,
 - b- Bucak teşkilâtını arttırıp büyükçe köyleri bucak haline getirmeli ve bu merkezleri yavaş yavaş kasaba haline sokmalıdır.
 - c- Dağınık ve küçük köyler, bucak merkezlerinin devamlı yardımlarıyla birer istihsal merkezleri haline getirilmeli ve müstakil bir idarî hüviyetten çıkarılmalıdır. Demokrasi idaresinin ve demokratik bünyenin temel taşları olarak mütalaa ettiğimiz mahallî idarelerin çoğalıp gelişmesinde köylerimizin rolü büyük olacaktır. 5 İdarî teşkilâtta dikkate alınacak bir mevzu da emniyet ve jandarma işleridir. Emniyet makamları, namuslu vatandaşların çekinmeden başvuracakları, dürüst olmayanların da korkup çekineceği hakikî emniyet daireleri haline gelmelidir. Şehir içinde karakollar teşkili ve emniyet kuvvetlerinin halkla laubali vaziyette yaşaması önlenmelidir. Bu meyanda jandarma teşkilâtı da polis kuvvetlerine hakikî yardımcı haline getirilmeli, jandarma teşkilâtı Millî Müdafaadan alınıp içişleri Bakanlığına mal edilmelidir, içişleri Bakanlığı bütçesinden beslenen teşkilâtın emir ve kumanda bakımından Millî Savunmadan alınmasını makul bulmaktayız. Polis ve jandarma kuvvetleri bir küll halinde mütalaa edilmeli ve bunu temin için her şey yapılmalıdır.

5. Açık ve kesin olarak ifade edelim ki, şehire polis, köye jandarma değil, yurdun her köşesinde vatandaşa aynı teşkilâtla ve aynı usulle eşit muameleyi temin edeceğiz. İkiliği kaldıracğıız. Bu itibarla;
6. İşçilerimizi yeni Anayasamızın kabul ettiği hukuk devleti esaslarına uygun şekilde çevirecek ve vatandaşlara hakikî vatandaşlığı hissettirecek bir mevzuat sistemi ve bir idare kadrosu teşkili başlıca, hedefimizdir.

MESKEN, TAPU VE KADASTRO POLİTİKAMIZ:

1. Memleketimizde gayrimenkul malların taşıdığı büyük önem nazarı itibara alınarak, vatandaşlar arasında devamlı şikâyet ve münazaa konusu olan tapu muameleleri sadeleştirmek ve sağlamlaştırmak suretile, sosyal düzenimizin temel teminatını teşkil eden, mülk hakkı zedelenmekten kurtarılacaktır.
2. En büyük kısmı köylerde oturan yurddaşlarımızı tapu işleri için kazalara gitmek külfetinden kurtarmak amacı ile bucak merkezlerinde tapu idareleri kurulacaktır.
3. Büyük önem taşıyan tapu kütükleri yeniden ve en modern usuller ile düzeltilecek ve bilumum tapu kayıtlarının filimleri alınarak merkez arşivinde çelik kasalarda muhafaza altına alınmak suretile gayri menkul malların emniyeti sağlanacaktır.
4. Şehir ve köy kadastralarının yıllardanberi istenilen hızla ve doğru olarak yapılamaması ve 30 seneden fazla zamandanberi ancak yirmide birinin bitirilebilmiş olması sebebiyle bu faaliyet en son ilmî ve teknik usuller ile hızlandırılacak ve bu büyük sosyal dâva en kısa zamanda halledilecektir.
5. Meskensiz vatandaşları yuva sahibi yapmak içtimaî dâvalarımızın başında gelmektedir. Bunun temini için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.
6. Bugüne kadar takip edilen mesken politikasının kifayetsizliği yüzünden meydana gelen gecekondü vakası gereken ciddiyet ile ele alınacak ve bu vatandaşlara, yuvalarında emniyet ve huzur sağlamak için bir taraftan tapuları temin edilecek ve diğer yerde başlanılacak büyük çapta blok mesken inşaatında tercih hakkı tanınacaktır.

ULAŞTIRMA POLİTİKAMIZ:

I. D. Demiryolları :

Hazerî ve seferî memleket münakâlatından çok büyük önem taşıyan D. Demiryollarının, daha rartabl ve rasyonel çalışmasını sağlamak için;

- a) Muharrik, müteharrik ve sabit edevatın derhal ve geniş çapta ıslah, tanzim, tebdil ve tecdidine başlanılacaktır .
- b) İdarenin malî durumu düzeltilecek ve sevk ve idarede bilgi ve ehliyet esas tutularak azâmi tasarruf ile hareket sağlanacaktır.
- c) Yolcu ve eşya ücret tarifeleri yeniden ve günün ihtiyaçlarına uygun şekilde tâdil ve tenzil edilecektir.
- d) Banliyö ve uzak mesafe katarlarının orerleri vatandaş ihtiyacına cevap verir hale getirilecektir.
- e) Yeniden temin olunacak mototrenler ile her istikâmete süratli, ucuz motorlutren seferleri ihdas edilecektir.

- f) Banliyö hatları motorlu ve elektrikli trenlerle takviye edilecek ve ucuz tenezzüh seferleri ihdas olunacaktır.

II — P. T. T. :

Bütün vatandaşları çok yakından ilgilendiren posta, telgraf ve telefon işlerimizin azamî sür'at ve emniyet içerisinde cereyanı için:

- P.T.T. idaresinin mâli bünyesi ve teknik malzeme kifayetsizliği en kısa zamanda giderilerek posta ve telgraf müraselâtının sürat ve emniyet ile cereyanı sağlanacaktır.
- Şehiriçi ve şehirlerarası telefon derdi en kısa zamanda kat'i şekilde hal edilecek ve telefon konusu idare için başlıca gelir kaynağı haline getirilecektir.
- İdarenin çalışmaları asrın icaplarına uydurulacak ve rantabl ve ekonomik iş görülmesi sağlanacaktır.
- Posta, telgraf ve telefon ücretleri üzerinde günün gerektirdiği tadiller ve tenziller yapılacak ve telefon bakımı ücretleri kaldırılacaktır.

III- D. Hava meydanları :

Hava münakalesinin son yıllarda yurdumuzda kazandığı nisbî vüsat ile mütenasip olarak, teknik malzeme ve personel bakımından en yüksek seviyeye getirilecek ve toprak meydanlar betona çevrilecektir.

IV- Deniz münakalesi :

1 — Devlet elinde olan :

Türkiye sahillerinde en büyük münakaleyi temin ile görevli bulunan Denizcilik Bankasının kuruluş ve yürütülüş bakımından gösterdiği gayrıtabiilik, mâli bünyesindeki bozukluk nazarı itibare alınarak;

- Yekdiğeri ile esaslı alâkası bulunmayan ve bir araya toplanmış olan işletmelerin tefriki,
- Malî durumunun ıslâhı,
- Ücret tarifelerinin günün şartlarına göre tadil ve tenzili,
- İdarenin yeniden organizasyonu suretile rantabl ve ekonomik çalışmanın sağlanması, temin edilecektir.

2 — Hususî veya hükmi şahıslar tarafından yapılan :

- Deniz nakliyat işlerinde gemi ve ufak motorlarla çalışan armatörlerin, ifa ettikleri hizmetin ehemmiyeti nisbetinde alâka ve yardımdan mahrum kaldıkları nazara alınarak, hususî armatörlüğün gerektirdiği bütün kolaylıklar sağlanmak suretile Türk Deniz Ticaret filosunun, kül halinde, en yüksek seviyeye çıkarılmasına çalışılacaktır,
- Bu hususta ufaklı, büyüklü gemilerin inşa ve mubayaasından itibaren; tescil, muayene, bakım, işletme, havuz, personel, vergile, polis ve gümrük İşleri ile döviz muameleleri ve deniz ticaretinin inkişafını sağlayacak kredi hususunda azâmi kolaylıklar sağlayacak şekilde yeniden tanzim edilecektir.

V — Hava münakalesi :

Hava nakliyeciliğinin iktisadî ve içtimaî hayatımızda gösterdiği önem ve özellik nazarı itibare alınarak; tamamen teknik bir safhayı teşkil eden bu işin memleket ihtiyacına hakkile cevap verecek hale getirilmesi gerekmektedir. Bunu teminen;

- a) Uçakların mubayaa, tamir ve revizyon İşlerinden başlanılarak, işletme, personel, ücret tarifeleri ile örerlerin esaslı surette ıslahı,
- b) Lüzumsuz israf giderilerek tamamen iktisadî ve ticarî esaslar ile idare edilmesi sağlanacaktır.

VI — Limanlar :

Halen memleketimiz limanları; Denizcilik Bankası, D. Demiryolları İdaresi, E. K. İ. İdaresi, muhtelif belediyeler ve hususî idareler elinde olmak üzere, birbirinden tamamen farklı usuller ve sistemler ile çalışmaktadır. Bu hal tatbikat bakımından çok mahzurlu olduğundan;

- a) Bütün limanların bir elden sevk ve idareye raptı,
- b) Yükleme, boşaltma, antrepo muameleleri ile ücret tarifelerinin yeniden ve günün icaplarına göre tanzimi ve rasyonalizasyonu,
- c) Yeniden teşkil edilecek Türkiye Limanları İdaresinin ticari icaplara ve beynelmilel standartlara uygun şekilde teçhizi ve bu yeni müessesese hizmetin gerektirdiği seyyaliyet sağlanacaktır.

VII — Karayolu münakalesi :

Son senelerde çok büyük gelişme kaydeden motorlu kara nakil vesaitinin yurtiçi iktisadiyatında taşıdığı ehemmiyet dikkate alınarak;

- a) Kara nakil vasıtalarının yedek parça ihtiyaçları kökünden hal edilecektir.
- b) Trafik muameleleri basitleştirilecektir.
- c) Benzin, mazot v.s. gibi akaryakıt üzerine konulmuş vergiler normale indirilecektir.
- d) Plâka ücretleri vesair trafik vergileri tenzil edilecektir.
- e) İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirler başta olmak üzere bir kısım vilâyetlerde belediyeler tarafından yürütülmeye çalışılan otobüs, trolleybüs nakliyatı bugünkü keşmekeş durumdan kurtarılacak ve geniş nisbette bu işlerin ifası hususî teşebbüse devir edilecektir.
- f) Kara nakliyesi işleri ile görevli olmak üzere Ulaştırma Bakanlığında yeni bir daire ihdas edilecek ve ücret tarifeleri, ihtiyaçlar, stoklar buradan tanzim edilecek, sevk ve idaresi sağlanacaktır.

VIII — Ulaştırma Bakanlığı :

Kurulduğundanberi Devlet teşkilâtı içinde taşıdığı ehemmiyet ile mütenasip vazife ve hizmet ifa edememiştir. Bu itibarla;

- a) Mezkur Bakanlığın asrın icap ve zaruretlere göre yeniden organizasyonu yapılacaktır.
- b) Vazife ve selâhiyetleri esaslı surette tayin edilecektir.
- c) Eleman bakımından gösterdiği zafiyeti giderilecektir.

GÜMRÜK VE TEKEL POLİTİKAMIZ:

GÜMRÜK :

1. Mahiyet ve şümul bakımından bütün vatandaşları ilgilendiren gümrük işlerinin gereği gibi işlemesi için aşağıdaki tedbirler alınacaktır:
 - a) Bünye itibarile bugünün zihniyetine cevap vermeyen ve teşkilât itibarile de gayri tabîlik arzeden bu teşkilât yeniden organize edilecektir.

- b) Mevzuat sadeleştirilecektir.
- c) Gümrük vergileri ihtiyaçlara göre ayarlanacaktır.
- d) Transit ticareti için azamî kolaylıklar sağlanacaktır.
- e) Serbest liman ve bölge meseleleri için mevzuata lüzumlu ilâveler yapılacaktır.
- f) Yolcu ve eşyanın gümrük muamelelerinde azami kolaylıklar gösterilecek ve bilcümle muamelât en basite irca edilecektir.
- g) Yolcu beraberinde gelen ve kıymeti 500 liraya kadar olan hediyelik eşyadan vergi alınmayacaktır.
- h) Yabancı yolculara hususî gümrük kolaylıkları sağlanacaktır.

TEKEL :

- 2. Hazineye gelir temini maksadiyle ihdas edilmiş olan ve miktar ve şümülü seneden seneye arttırılmış bulunan Tekel konusunda aşağıdaki kolaylıklar sağlanacaktır:
- a) Peyderpey imalât, satış, ithal, ihraç merhalelerinde tek el altına alınan maddeler azaltılacaktır.
- b) Tekel maddelerinin fiyatlarında peyderpey, mâkûl nisbetlerde indirmeler yapılarak yeni fiyat baremi tesis edilecektir.
- c) Tekel altında kalan maddelerin kalitelerinin İslahına çalışılacaktır.
- d) Bazı tek el maddeleri hususî teşebbüse terk edilerek bandrol usulü tatbik edilecektir.
- e) Tekel maddelerinin ihracını temin ve teşvik bakımından hususî teşebbüse geniş imkânlar sağlanacaktır.

Otuz seneden beri Devlet teşkilatı içinde yer alan Gümrük ve Tekel Bakanlığının verimli bir faidesi görülmediğinden, ilga edilerek, Tekel ve Gümrük Umum Müdürlükleri müstakil hüviyetle ve günün icaplarına göre yeniden organize edileceklerdir.

NAFİA POLİTİKAMIZ :

- 1. İktisadî bakımdan faydalı olan ve başlanılıp yarım kalmış bulunan tesisler bir an önce tamamlanacaktır.
- 2. İnşa edilmiş bulunan barajlardan, elektrik enerjisi istihsali ve sulama işleri bakımından azamî istifade temini için gerekli tesisler yapılacaktır.
- 3. Bir program dahilinde şehir, kasaba ve köylerin içme suyu tesisleri tamamlanacaktır.
- 4. Bir program dahilinde ve iktisadî ve içtimâî fayda ve zaruretlar gözönünde tutularak, köylerin merkezlere bağlanması için yol inşaatına azamî hız verilecektir. Yol dâvasını, ele alınması icap eden en mühim memleket meselelerinden biri sayıyoruz.
- 5. Susuz bölgelerde ziraatin icabettirdiği küçük sulama işleri için yatırım yapılacaktır.
- 6. Bataklıkların kurutulup kabil istifade hâle sokulması sağlanacaktır.
- 7. Yapılan limanların hinterlandlarına bağlanması için lüzumlu yollar yapılacaktır.
- 8. İktisadî ve turistik bakımdan ehemmiyet arzeden yollar ân plânda ele alınacaktır.
- 9. Nafia hizmetlerinin ifasında, iç politika mülâhazalarına ve gösterişe yer verilmeyecek ve hakikî memleket ihtiyaçları gözönünde tutulacaktır.

GENÇLİK VE SPOR POLİTİKAMIZ:

1. Adalet Partisi, sporcu ve sportmen ruhlu bir Türk gençliğinin yetiştirilmesi için Beden Terbiyesi teşkilâtında esaslı bir reform yapılması lüzumuna kanîdir. Gençlerimizin bu sahada-ki ihtiyaçlarını en geniş ölçüde karşılayabilmek için, bu teşkilâta daha müstakil bir hüviyet kazandırılmasına taraftarız.
2. Yurdun her tarafında kapalı ve açık spor alanları inşa edeceğiz. Bir dereceye kadar ele alınmış olan Ankara, İstanbul stadyumlarından sonra, sıranın, üçüncü şehrimiz olan İzmir'e geldiğini belirtiriz.
3. Okullarımızda beden eğitimi derslerine sportif bir mâhiyet verilecek, gençler arasında dü-rüst rekabet duygusunun yerleşmesini sağlayacağız. Spor alanlarındaki bu temiz rekabet, ileride siyâsî alandaki demokratik mücadelenin temelini teşkil edecektir.
4. Spor kulüplerimizin gelişmesi için bir "Spor Kanunu" çıkaracak ve bir "Spor Bankası" ku-rulmasına çalışacağız. Profesyonel kulüplerin düzenini şirketler halinde temin yollarını da açık tutacağız.
5. Profesyonel sporcuların sigorta işlerini düzenliyecek ve emekli sporcuların korunması için çıkarılacak Spor Kanunu'nda tedbirler alacağız. Futbolcu ve idareci haklarının karşılıklı olarak korunmasını sağlayacağız.
6. Üç tarafı denizle çevrili Türkiyemizde yelken ve su sporlarına ehemmiyet verilecektir.
7. Federasyonların seçimle işbaşına getirilmesi tanzim edilecektir.
8. Milli sporumuz olan güreş himaye edilecek ve güreşçilerimizin hayatları teminat altına alı-nacaktır.

İŞ POLİTİKAMIZ:

1. İşi ve çalışmayı insanlara huzur ve saadet getiren ve topluluğu ileri götüren mukaddes bir hizmet telâkki ediyoruz. İktisadî durum ne olursa olsun işsiz kalmış bir vatandaşın bed-bahtlığına inanıyoruz. Bu bakımdan çalışma hakkını, iş hürriyetini savunup korumayı baş-lıca vazifelerimizden sayıyoruz.
2. Bilhassa gelişmemiş memleketler için, iş kutsiyetinin ve zamanı hakkıyla kullanmanın en büyük dayanak ve sermaye olduğuna kaniiz. Bu itibarla memleketimizde iş yaratmak, İnsan emeğini yerinde ve israfsız kullanmak, iktisadî meselelerimizin başında gelmelidir. Emek ve sermaye meselelerinin her şeyden evvel bu görüşle ele alınması lüzumunu kabul ediyor-uz.
3. İşçi mevzuu ancak iş olan yerde bahiskonusu olabilir. İşçi ile işvereni, iş mefhumu etrafında aynı heyecanla toplamış iki unsur olarak mütalâa ediyoruz.

İŞ POLİTİKAMIZ:

1. İşçileri kendi halinde bırakmayıp kuvvetli sendikalar kurulmasına yardım edecek ve sendi-kaların konfederasyon halinde bir arada olmalarını sağlayacağız.
2. İşçi ücretlerinin bulunduğu her iş sahası içinde ve iktisadi şartlar karşısında asgari vaziye-tini beraberce tesbit edeceğiz.
3. İşçi ücretlerini dondurmıyacağız, hayat konjektürü karşısında oynar bir esas içinde mütalaa ediyoruz.

4. İşçinin verimini ve emeğini sabit baremlerden kurtaracak, ihtisas, kabiliyet ve çalışma derecesine göre serbest tutacağız.
5. Birçok müşkülâtla tediye edilen ve adeta bir lütufmuş gibi mütalaa edilen işçi ikrameyelerini kaldırmak ve bu miktarı, tekaütliklerine de müessir olabilecek şekilde ücretlerinin içine alacağız.
6. İl ve Yüksek Hakem Kurulları kendileri için tali telakki ettikleri bu vazifelere kafi derecede ehemmiyet verememekten çok defa işçi haklarının ziyanına sebep olmaktadır. Bunları yeniden ele alacak ve mevzuları daha esaslı, süratli ve adil kararlara götürecek sistemler kuracağız.
7. İş veren ve işçi arasında ceryan eden davalara bakmak için vazifeli mahkemeler, ihtisastan mahrum olduklarından, çok aksaklık göstermektedir. Bu mahkemeleri her işletmenin hususiyetine göre ihtisas elemanlarıyla takviye ederek, heyetler halinde davaları gördüreceğiz.
8. 1936 senesinde meriyete girmiş bulunan İş Kanunu bugünkü şartlardan ve ihtiyaçlardan çok uzaktır. Bilhassa iş saatleri, kollektif iş akdi ve haftada beş gün çalışma meseleleri üzerinde durarak, hazırlanmış etüdler içinde kararlara varacağız.
9. İşçi mevzularının halli hususunda işçi teşekkülleri kadar alakalı olan Çalışma Bakanlığı ve İşçi Sigortaları kanunlarını gözden geçirmek, bugünkü ihtiyaçlara göre ayarlamak ve bilhassa teşkilatta çalışan memur ve şeflere selahiyet vermek istiyoruz.
10. Senelerdir Türk işçisinin üzerinde durduğu grev hakkının verilmesi zamanı geç kalmıştır. Grev hakkı iş verenle işçi arasında karşılıklı anlaşmanın en kuvvetli ve en müsavi olma halinin belirli şeklidir. Bunu, mutlaka, her iki tarafı da gözönünde tutarak ele alacağız.

TURİZM POLİTİKAMIZ:

1. Bütün dünyada bir endüstri olarak kabul edilmiş bulunan, bu itibarla her cepheden hususiyet arzeden ve iktisadî ve içtimaî bakımdan büyük faydalar sağlayan Turizme lâyık olduğu önem verilecektir.
2. Bu itibarla bilhassa Yunanistan, Fransa, İtalya ve İsviçrede tatbîkedilen gümrük, polis kam-biyo muameleleri başta olmak üzere Turizmin teşviki için lüzumlu bütün kolaylıklar sağlanacaktır.
3. Turist celbi için dış memleketlerde geniş propaganda yapılacak ve milletlerarası turizm ile uğraşan teşekküllerle sıkı ve ciddi temaslar yapılacaktır.
4. Yurda gelen turistlerin barındırılmaları için lüzumlu otel, motel vesair tesisler için hususî teşebbüslere geniş kolaylıklar ve imkânlar temin edilecektir

İÇTİMAÎ EMNİYET POLİTİKAMIZ :

1. Her Türk vatandaşının yarınından emin bir halde, emniyet içinde yaşamasını sağlamak başta gelen, vazifelerimizdendir.
2. Medenî bir cemiyette içtimaî emniyet teşkilât ve müesseselerinin kurulup gelişmesinin lüzum ve ehemmiyetini bilmekteyiz.
3. Memur, işçi, müstahdem, her ücretlerinin mutlaka içtimaî sigorta teşkilâtına bağlanmasını sağlayacağız.

4. İşsizlik ve ihtiyarlığa karşı sigortayı tesis ve takviye edeceğiz.
5. Emekliye ayrılan sivil ve askerî memurlara verilecek ikramiyelerin kendilerine göre bir mesken tedarikine kâfi miktarda olmasına çalışacağız.

BASIN POLİTİKAMIZ :

1. Basının demokratik rejimlerde, dördüncü bir kuvvet olduğuna inanıyoruz.
2. Gazetecilik mesleğinin şeref ve haysiyeti, meslek mensuplarının, müşterek konferans neticesinde, belirtecekleri istek ve temennileri uygun olarak, daha esaslı bir teminat altına alınacaktır.
3. “Müeyyideli Basın Odaları” teşkiline çalışacağız. Bu sâyede meslek hakları, sendika dışında kalan taraflarıyla daha ciddi şekilde korunacaktır. Basın odalarına, barolar ve tabib odaları gibi bir mâhiyet verilerek, gazetecilik mesleği ciddi bir müesseseye kavuşturulmuş ve böylece gazeteci, kalifiye duruma getirilmiş olacaktır.
4. Gazetecinin, işçi ve işveren olarak, çalışma emniyeti, sendikaların belirtecekleri istek ve inceleme sonuçlarına göre en iyi şekilde sağlanacaktır.
5. Gazetelerin fonksiyonlarını en iyi şekilde yapabilmeleri için, basın müesseselerinin ihtiyaçları ön plâna alınacak, kâğıt ithalinin serbestisi sağlanacaktır. Bu konuda yüksek primleri kaldıracacağız.
6. Gazete tevziatı için modern usuller ve vasıtalar araştırılacak, mevcut tevzi müesseseleri yeni imkânlarla kavuşturulacak, en ücra köylere kadar gazete gönderilmesi sağlanacaktır.
7. Bütün bunların gerçekleşmesi için, mevcut sendika ve bürolarla irtibat kurulacak ve ilk iş olarak gazete sahibinden seyyar müvezze kadar, meslekle ilgili her şahsın fikirlerinden istifade edilecek ve verimli bir “Gazeteciler Konferansı” tertip edilecektir.
8. Fikir işçileriyle gazete teknisyenleri arasındaki irtibat artırılacak ve daha sağlam bir meslek tesianüdü meydana getirilmesine çalışılacaktır.
9. Basın hürriyetini tahdit edici her teşebbüs önlenerek ve basın hürriyeti devamlı bir şekilde korunacaktır.
10. Türk gazeteciliğinin yalan haber yayınlamasına, tezvîr, iftira ve bozguncu bir yola sapmasına, şahısların şeref ve haysiyetleriyle oynamasına mâni olmak için, Basın Ahlâk Yasası üzerinde bilhassa ehemmiyetle duracak ve demokratik bir düşünce ile uyarmayı bir vazife telâkki edeceğiz.

DIŞ POLİTİKAMIZ:

İnsanlık âlemi ve dünya medeniyeti için büyük bir ızdırıp ile neticelenmiş olan İkinci Dünya Savaşı, yıllarca önce bitmiş olmasına rağmen milletler tarafından hasretle özlenen barış andlaşması maalesef henüz sağlanamamış ve dünya henüz huzur ve sükûna kavuşamamıştır.

Aksine olarak soğuk harp, çeşitli şekil ve usullere bürünerek zamanımıza kadar süregelmiştir.

Bir tarafta hür milletler camiası ve diğer tarafta komünist milletler topluluğu halinde teşekkül etmiş bulunan bu iki cepheli mücadele, bir realitenin ifadesidir.

Bilhassa bu, gerginlik ve istikrarsızlık karşısında iki taraf arasında cereyan eden ve korkunç bir şekil, alan silâhlanma yarışı, insanlık âlemini ve dünya medeniyetini bir anda mahvedebilecek ye-

niliklere, icatlara ve buluşlara sebep olmuştur. Bugün beşeriyet gerçek bir tehlikenin karşısındadır. Bununla beraber, akliselimin ve insanlık duygu ve şuurunun bu feci akıbetten dünyamızı koruması en halisane temennimizdir.

Türkiye'nin bu buhranlı devrede takip ettiği dış politika, Büyük Atatürk'ün 'Yurtta sulh, cihanda sulh' prensip ve umdesine dayanır. Adalet Partisinin dış politikası da bu esas prensipten ilham ve istikamet alacaktır. Biz; dünya milletleri arasında barışçı bir düzenin kurulmasını ve milletlerarası münasebetlerde karşılıklı saygı ve güven zihniyet ve anlayışının hâkim olmasını samimî surette istemekteyiz.

İnandığımız barış ve insanlık ideallerine ve Birleşmiş Milletler Anayasasında yer alan prensiplere bağlı kalacağız. Başta müttefiklerimizle sıkı bağlarımızı ve komşularımızla normal dostluk münasebetlerimizi idame ettirmek, dış politikamızın millî vasfını teşkil edecektir. Bize uzanacak ellerden ve bizimle münasebetlerini devam ettirmek isteyen devletlerden daimî ve tek talebimiz, titizlikle üzerinde durduğumuz istiklâlimize ve toprak bütünlüğümüze karşı tam bir saygı gösterilmesi olacaktır. Aynı düşünce içinde, Türkiye'nin de hiçbir devletin iç işlerine karışmak niyetlisi olmadığını ve her milletin toprak bütünlüğüne riayetli olacağını ifade ederiz.

Bir varlık müdafaası paktından ibaret olan NATO'ya karşı taahhütlerimize sadık ve bağlıyız. CENTO'daki vecibe ve taahhütlerimizi kuvvetle yetid eyeriz. Büyük Amerikan milletinin yardımlarını şükranla karşıladığımızı ve Birleşik Amerika Devletleriyle Türk milleti arasındaki çok samimî dostluk ve ittifak münasebetlerinin gün geçtikçe gelişmesinden ve kuvvet bulmasından duyduğumuz bahtiyarlığı zikretmeyi bir vazife sayarız.

Jeopolitik durumumuz dolayısıyla memleketimizin Orta Doğu'da sulhun ve huzurun korunmasında çok önemli rolü olduğuna kaniiz, Bir itibarla, din birliğimiz olan İslam devletleriyle kardeşlik münasebetlerimizin takviyesi üzerinde ciddilikle durur ve Millî Kurtuluş Savaşımızı çağdaş medeniyet hamlelerimizi kendilerine örnek olarak benlik ve bağımsızlık mücadelesi yapan bütün milletlere karşı duyduğumuz büyük sempatiyi açıklamakta faide umarız.

Netice olarak; Türkiye'nin dünya politikasındaki mühim rolü ve durumu ile mütenasip ve milletlerarası karşılıklı saygı ve güvene dayanan basiretli ve dinamik bir dış politikanın takip edilmesi kararındayız.

Aziz Türk Milleti ;

Adalet Partisi, memleketin huzur ve refaha kavuşması için, bu seçim beyannamesinde ortaya attığı düşünce, temenni ve vaatlerini gerçekleştirmek üzere bütün gücü ile çalışacaktır. Türk Demokrasisi, yeniden, ilhamını Türk Milliyetçiliğinden alarak kurulacaktır. Vicdanlarından yükselen sesi dinliyerek oylarını kullanacak olan Türk kadınları işçileri, memurları, tüccarları ve faziletli Türk kadınları, sizlerin vereceğiniz tarihî karar, gelecek nesillerimize ışık tutacaktır. Milli iradeyi sizler "kayıtsız ve şartsız" tecelli ettireceksiniz. Bu millî iradenin karşısında hiçbir kuvvet duramayacak, her türlü baskı ona boyun eğmek mecburiyetinde kalacaktır.

Buna inanıyoruz; çünkü Türk Milletinin sağduyusunun, bu memleketi, tarihimizin en karanlık devirlerinde nasıl kurtardığını biliyoruz. Bu defa da, aziz Türk milleti, mukadderatını, gözlerini ihtiras bürümüş politikacılara, memleketi yeniden işsizliğe, sefaletle sürükleyecek olan geri kafalı bir tekелci zümresine değil; Adalet Partisi'nin idealist, ileri görüşlü ve hür teşebbüs devrini açacak olan idarecilerine teslim edeceğinden eminiz.

Yeni Türkiye Partisi Seçim Beyannamesi

Yeni Türkiye Partisinin 1961 Seçim Beyannamesi

Y.T.P. nin seçim beyannamelerini tahakkuku mümkün olmayan vaadleri ihtiva eden tevizler listesi diye kabul etmediği bildirildikten sonra, iç politika çekişmelerine temas eden beyanname şöyle devam etmektedir:

“Bu sonu gelmez sen ben kavgaları bitsin. Demokrasi tabii bir hayat tarzı halinde milli hayatımıza hâkim olsun, münakaşa ve rekabetlerimiz iktisadî ve içtimâî sahalardaki millî hedeflerimize varma istikametine yönetsin, yıllar değil asırlar boyu devam etmiş maddî ve manevî ıstıraplar dinsin. Ümitlerimiz son bulsun, refah devri olmasa bile refaha giden yola girilsin diyoruz.”

ÖZEL TEŞEBBÜS VE DEVLET

Yeni Türkiye Partisi, memleketin ekonomik gelişmesinde hususî teşebbüsü, temel unsur olarak kabul etmekte, devleti ona her sahada yardımcı olarak vazifeli görmektedir. Devletin yardımcılığı kredi politikası, bütçe politikası, vergi politikası ile, diğer çeşitli malî ve iktisadî tedbirlerle ve nihayet yatırım politikası ile olacaktır. Bu harekete lüzumlu sermaye yerli ve yabancı iki kaynaktan temin olunabilecektir. Bu itibarla dışardan teknik bilgi ve sermayenin memlekete girişini hızlandırmak yolunda her türlü tedbirin alınması, dost memleketler ve âzası bulunduğumuz milletler arası teşekküllerle tesis ve idâme olunacak ciddi ve samimi münasebetlerin bu yolda çok müsbet neticeler sağlayacağından Y.T.P. emin bulunmaktadır.

SANAYİN GELİŞMESİ

Sanayiın gelişmesi konusunda ise Y.T.P. nin görüşü şöyledir:

“Hususi teşebbüs bürokratik formalitelerden kurtarılmalı, emniyet ve istikrar içinde çalışma imkânlarına kavuşturulmalı. Yatırımlara ve ihracata yönelecek tasarrufların vergi istisnaları ve kolaylıkları yolu ile teşviki tedbirleri mutlaka alınmalıdır. Bu arada sanayi ve ihracat faaliyetlerimizin kredi ihtiyaçlarının bugünkü dağınık düzenden kurtarılması lüzumuna da ayrıca işaret etmek isteriz. Tabii ve beşeri kaynaklarımızı kullanmada en iyi yolu bulacak bir sanayi yatırım plânının kıstasları şunlardır:

1. Tesis maliyeti bakımından en kısa zamanda en fazla verim.
2. İhracat imkânlarımızı veya ithalât tasarruflarımızın artırılması.
3. İş gücüne mümkün olduğu kadar fazla nisbette çalışma sahası açılması.
4. Ziraat ve sanayi dallarımızın istihallerini en geniş nisbette teşvik edici olmak. Devlet işletmeciliği bahsinde Japonyanın tatbik ettiği sistem benimsenmeli. Devletin öncü olarak atıldığı sanayi sahalarını, daha sonraları hisse senetleri ile özel sektöre terketmelidir.”

MİLLÎ EĞİTİM

Manevî kalkınma ve eğitim hamleleri bahsinde şöyle denilmektedir:

“Hedefimiz olan refah devleti fikrini tahakkuk ettirme yolunda gayretle sarf ederken, vatandaşların maddî ihtiyaçları yanında manevî ihtiyaçlarının da aynı derecede ehemmiyet ve dikkate alınması

gerektiğine işaret etmek isteriz. Okur yazar bir millet olmak için ilk tahsil mecburiyetini ihdas etmenin kâfi gelmediğini, bugün okuma çağına erişmiş çocuklarımızı okutabilmekte, okul ve öğretmen bulmakta çektiğimiz müşkilât ve imkânsızlıklardan öğrenmiş bulunuyoruz. Memleketimizde hâlâ 16 bin köyümüz okuldan mahrum bulunmaktadır. Mevcut okullarımızın öğretmen ihtiyaçları ise henüz kifayetli bir şekilde karşılanmak imkânlarından mahrumdur. Orta ve yüksek öğretim müesseselerimizle teknik ve mesleki öğretim müesseselerimizin de aynı durumda bulundukları malûmdur. Millî Eğitim amacımız vatandaşa ihtiyaç, alâka ve kapasitesi nisbetinde gelişmesi için eşit imkânlar vermek için de bulunduğu tabîî, sosyal muhitin özelliği ile ihtiyaçlarını karşılamak ve vatandaşın demokratik bir cemiyetin mensupları arasında bulunması gereken millî ananelere hürmet, tolerans, işbirliği, karşılıklı yardım ve tesanüt gibi sosyal melekelerini geliştirmektir. Eğitimi bir bütün olarak ele almak lüzumuna inanan partimiz, temel eğitim ve halk eğitiminin memleket ölçüsünde derhal planlanmasını zarurî görmektedir.

DİN VE VİCDAN HÜRRİYETİ

Din ve vicdan hürriyetini en tabîî insan haklarından saymaktayız. Dinin siyâsî mülâhazaların üstünde tutulması, her çeşit istismardan korunması üzerinde hassasiyetle durduğumuz prensiplerdendir. Din işlerinin ve hassaten din eğitimine ehliyetli heyetler tarafından hazırlanacak bir program dahilinde yürütülmesi zaruretine inanmaktayız. Mabetlerin millet hayatında taşıdıkları kutsiyetle mütenasip bir şekilde muhafaza, imame ve imarlarını, devletin vazifelerinden sayarız.”

Daha sonra âmme idaresi konusu ele alınmakta, iltimas ve lâubalilikleri himaye eden kırtasiyeciler ve merkeziyetçi zihniyetin tasfiye edileceği ehliyetli, rasyonel çalışan ve mesuliyet hissi ile hareket eden memur yetiştirilmesine ehemmiyet verileceği, memurların maddî ve manevî ihtiyaçlarının tatmin edilerek tarafsız bir idareye yakışır ve halka hizmet şuuru ile hareket eden bir devlet idaresi çatısının kurulacağı söylenmektedir. Bu bakımdan devlet personel dairesi önemi belirtilmektedir.

Suriyede ihtilâî muvaffak oldu

[illegible]

1990-1991
 1991-1992
 1992-1993
 1993-1994
 1994-1995
 1995-1996
 1996-1997
 1997-1998
 1998-1999
 1999-2000
 2000-2001
 2001-2002
 2002-2003
 2003-2004
 2004-2005
 2005-2006
 2006-2007
 2007-2008
 2008-2009
 2009-2010
 2010-2011
 2011-2012
 2012-2013
 2013-2014
 2014-2015
 2015-2016
 2016-2017
 2017-2018
 2018-2019
 2019-2020
 2020-2021
 2021-2022
 2022-2023
 2023-2024
 2024-2025
 2025-2026
 2026-2027
 2027-2028
 2028-2029
 2029-2030
 2030-2031
 2031-2032
 2032-2033
 2033-2034
 2034-2035
 2035-2036
 2036-2037
 2037-2038
 2038-2039
 2039-2040
 2040-2041
 2041-2042
 2042-2043
 2043-2044
 2044-2045
 2045-2046
 2046-2047
 2047-2048
 2048-2049
 2049-2050
 2050-2051
 2051-2052
 2052-2053
 2053-2054
 2054-2055
 2055-2056
 2056-2057
 2057-2058
 2058-2059
 2059-2060
 2060-2061
 2061-2062
 2062-2063
 2063-2064
 2064-2065
 2065-2066
 2066-2067
 2067-2068
 2068-2069
 2069-2070
 2070-2071
 2071-2072
 2072-2073
 2073-2074
 2074-2075
 2075-2076
 2076-2077
 2077-2078
 2078-2079
 2079-2080
 2080-2081
 2081-2082
 2082-2083
 2083-2084
 2084-2085
 2085-2086
 2086-2087
 2087-2088
 2088-2089
 2089-2090
 2090-2091
 2091-2092
 2092-2093
 2093-2094
 2094-2095
 2095-2096
 2096-2097
 2097-2098
 2098-2099
 2099-2100
 2100-2101
 2101-2102
 2102-2103
 2103-2104
 2104-2105
 2105-2106
 2106-2107
 2107-2108
 2108-2109
 2109-2110
 2110-2111
 2111-2112
 2112-2113
 2113-2114
 2114-2115
 2115-2116
 2116-2117
 2117-2118
 2118-2119
 2119-2120
 2120-2121
 2121-2122
 2122-2123
 2123-2124
 2124-2125
 2125-2126
 2126-2127
 2127-2128
 2128-2129
 2129-2130
 2130-2131
 2131-2132
 2132-2133
 2133-2134
 2134-2135
 2135-2136
 2136-2137
 2137-2138
 2138-2139
 2139-2140
 2140-2141
 2141-2142
 2142-2143
 2143-2144
 2144-2145
 2145-2146
 2146-2147
 2147-2148
 2148-2149
 2149-2150
 2150-2151
 2151-2152
 2152-2153
 2153-2154
 2154-2155
 2155-2156
 2156-2157
 2157-2158
 2158-2159
 2159-2160
 2160-2161
 2161-2162
 2162-2163
 2163-2164
 2164-2165
 2165-2166
 2166-2167
 2167-2168
 2168-2169
 2169-2170
 2170-2171
 2171-2172
 2172-2173
 2173-2174
 2174-2175
 2175-2176
 2176-2177
 2177-2178
 2178-2179
 2179-2180
 2180-2181
 2181-2182
 2182-2183
 2183-2184
 2184-2185
 2185-2186
 2186-2187
 2187-2188
 2188-2189
 2189-2190
 2190-2191
 2191-2192
 2192-2193
 2193-2194
 2194-2195
 2195-2196
 2196-2197
 2197-2198
 2198-2199
 2199-2200
 2200-2201
 2201-2202
 2202-2203
 2203-2204
 2204-2205
 2205-2206
 2206-2207
 2207-2208
 2208-2209
 2209-2210
 2210-2211
 2211-2212
 2212-2213
 2213-2214
 2214-2215
 2215-2216
 2216-2217
 2217-2218
 2218-2219
 2219-2220
 2220-2221
 2221-2222
 2222-2223
 2223-2224
 2224-2225
 2225-2226
 2226-2227
 2227-2228
 2228-2229
 2229-2230
 2230-2231
 2231-2232
 2232-2233
 2233-2234
 2234-2235
 2235-2236
 2236-2237
 2237-2238
 2238-2239
 2239-2240
 2240-2241
 2241-2242
 2242-2243
 2243-2244
 2244-2245
 2245-2246
 2246-2247
 2247-2248
 2248-2249
 2249-2250
 2250-2251
 2251-2252
 2252-2253
 2253-2254
 2254-2255
 2255-2256
 2256-2257
 2257-2258
 2258-2259
 2259-2260
 2260-2261
 2261-2262
 2262-2263
 2263-2264
 2264-2265
 2265-2266
 2266-2267
 2267-2268
 2268-2269
 2269-2270
 2270-2271
 2271-2272
 2272-2273
 2273-2274
 2274-2275
 2275-2276
 2276-2277
 2277-2278
 2278-2279
 2279-2280
 2280-2281
 2281-2282
 228

[illegible]

**İSTANBUL'DAN
NOTLAR**

[illegible][illegible][illegible]

ALTIN FIATLARI
 08.05.2014

Çeyrekaltın	140,00 TL
Yarımaltın	280,00 TL

1965 Seçimleri

TBMM'nin 13. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen 10 Ekim 1965 Milletvekili Genel Seçimleri'ne *Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi, Millet Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi* ve *Türkiye İşçi Partisi* iştirak etmişlerdir. Seçime katılan partilerin tamamı seçim beyannamesi yayımlamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi

GİRİŞ

10 Ekim 1965 günü yapılacak olan Milletvekili Genel Seçimlerine, Türk Milleti, yepyeni bir ortam içinde girmektedir.

Artık memleketimizde, siyasal rejim konusunun tartışıldığı dönem çok geride kalmıştır. 9 Temmuz 1961 Anayasası, 27 Mayıs 1960 devriminin amacı olan teminatlı demokratik rejimin temel ilke ve kurumlarını eksiksiz olarak getirmiş ve bu temel ilke ve kurumlar, 15 Ekim 1961 seçimlerinden sonra C.H.P. nin iktidarda bulunduğu dönemde tam olarak yerleşmiş, kurulmuş ve işlemeye başlamıştır.

Türkiye’de artık kanunların Anayasaya uygunluğu dâvası, siyasal kavgaların konusu olmaktan çıkmıştır. Anayasa Mahkemesi, 1962 Nisanında kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Türkiye’de artık yargı organlarının bağımsızlığı dâvası, tam olarak çözülmüştür. Yüksek Hâkimler Kurulu, yine 1962 Nisanında kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Türk Üniversiteleri bilimsel ve idarî özerkliğe tam olarak kavuşmuşlardır.

Türkiye’de artık sadece iktidardaki partinin sesini aksettiren, sadece onun propagandasını yapan ve vatandaşları ikiye bölen bir partizan Devlet Radyosu kalmamıştır. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu Kanunu Ocak 1963 sonunda çıkarılmış ve bugün bu kurum her türlü dış etkilerden kurtulmuş bir halde, özerk bir Anayasa Kurumu olarak, çalışmaya başlamıştır.

Türkiye’de artık toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyetinin ayaklar altına alınmış olduğu dönem unutulmak üzeredir. 1963 Şubatı ortalarında yeni Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Hürriyeti Kanunu yürürlüğe girmiş ve Türkler bu temel hürriyeti tam olarak kullanmağa başlamışlardır.

Demokrasinin en önemli teminat kurumlarından biri olan basın, isbat hakkı da dahil olarak, kamu hizmetlerini denetleme ve halkoyuna ışık tutma görevini yerine getirmek bakımından bütün imkânlarla kavuşmuştur.

Bütün bunların yanında, Anayasanın düzenlenmesini emrettiği temel hak ve hürriyetlere dair yeni kanunların hepsi yürürlüğe girmiştir. Sendika hürriyeti, toplu sözleşme hakkı, grev hakkı, dernek hürriyeti ve özel öğretim hakkı bu aradadır. Bazı idarî tasarruflara karşı Danıştaya başvurma hakkını kaldıran kanunlar, ya Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş, ya da Türkiye Büyük Millet Meclisince kanunla kaldırılmıştır. Bu arada, kanun dışı yakalanan veya tutuklanan kimselere tazminat verilmesine ilişkin kanun da yürürlüğe girmiştir.

Nihayet, yine yeni Anayasamızın çıkarılmasını emrettiği kanunlardan, Siyasî Partiler Kanunu da yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla, Anayasanın dayandığı temel ilkeler olan Cumhuriyete, millî devletin bölünmezliğine, lâikliğe ve Atatürk Devrimlerine, demokratik düzene ve bu düzenin meşruluk esasını teşkil eden 27 Mayıs 1960 devrimi ilkelerine aykırı durumdaki siyasî partilerin kapatılması ve partilerin malî denetimi ile ilgili esaslar en teminatlı bir şekilde düzenlenmiştir. Böylelikle, Anayasa düzenini korumak için Anayasa Mahkemesine verilen temel görevlerden ikincisi de işlemeğe başlamıştır.

Görülüyor ki, yeni Anayasamızın temellerini attığı demokratik toplum düzeninin bütün teminat kurumları, C.H.P. nin iktidar döneminde veya onun hazırladığı tasarıların kanunlaşması suretiyle gerçekleşmiştir.

C.H.P., Kurucu Meclis döneminde yeni Anayasanın hazırlanması sırasında başardığı büyük görevin yanı sıra, aynı Anayasanın temel kurumlarının yerleştirilmesinde başlıca görevin kendisine düşmüş olmasından sonsuz kıvanç duymakta ve bu rejimi ve onun teminat kurumlarını korumayı ve savunmayı en esaslı ödevlerinden saymaktadır.

C.H.P., işte bu ruh ve anlayış içindedir ki, 1961 seçimlerinden hemen sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına başlamasında ve onun ardından yeni Anayasa düzeninin ilk hükümetlerinin kurulmasında kendisine düşen tarihî görevi şerefle yerine getirmiştir. Anayasa düzenine karşı yöneltilmiş iki silâhlı ayaklanma, 21 Şubat 1962 de ve 21 Mayıs 1963 de, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine başkanlık eden Başbakan İnönü'nün tarihî şahsiyeti ve yüksek otoritesi altında, Anayasaya ve demokratik rejime sarsılmaz bir inançla bağlı olan kahraman Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından bastırılmıştır.

C.H.P. iktidarı döneminde, yeni Anayasamızın getirdiği demokratik düzenin teminat kurumlarının çalışmaya başlaması ve siyasal ortamın normal hale getirilmesidir ki, memlekette bu düzenin geleceğinden duyulan kaygıyı gidermiş, siyasî huzur ve güvenliğin yerleşmesini sağlamıştır.

Bununla beraber, şunu da belirtmek gerekir ki, C.H.P. nin karşısında olanlarda, siyasal iktidarın mutlak hâkimiyeti fikri, geçirilmiş bunca acı denemelere rağmen, hâlâ yok edilebilmiş değildir. Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunu, yaratılan ortam gereği olarak bir siyasal komiserler kurulunun baskısı altında tutmak amacını güden bir Meclis Araştırma Komisyonunun kurulması, ancak C.H.P. muhalefetine başarılı direnişi karşısında hedefine ulaşamamış ve konu yetkili adli mercilere havale edilerek Türkiye Radyo-Televizyon Kurumunun, başta tarafsızlık ilkesi olmak üzere, kanunla bağlı olduğu kuralları bozan yayınlarda bulunmadığı tesbit edilmiştir.

Bir yandan, tarafsız ve özerk Devlet Radyosunun bugünkü siyasal iktidar tarafından baskı altında tutulması teşebbüsleri; öte yandan, kendisinden farklı düşünce ve kanı besleyenlerin kanunî toplantı ve çalışmalarını, Anayasa teminatına rağmen, zorbalık yolu ile önlemeğe kalkışan bir derneğin desteklenmesi ve korunması, iktidar iddiasında bulunan eski devir özlemcilerinin, eski devirden kalma niyetlerinin hâlâ devam ettiğini göstermektedir.

C.H.P. bu niyetler karşısında, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Kurulu, bağımsız yargı organları, özerk üniversite, özerk Devlet Radyosu ve hür basın gibi kurumların görevlerini tam olarak yerine getireceklerini bilmenin huzuru içinde ileriye güvenle bakmaktadır. Pek tabiidir ki, Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından beri, onun bütün temel kurumlarına başlıca harcı koymak şerefini taşıyan Atatürk Partisi olarak C.H.P., Anayasa düzenini, temel hak ve hürriyetleri, Anayasanın teminat kurumlarını ve onun meşruluk dayanağı olan 27 Mayıs devrimini korumak görevini yerine getirmesini daima bilecektir.

İnsan hak ve hürriyetlerinin ve demokratik rejimin bütün kurumlarıyla teminata bağlanması, Türk halkının yepyeni dâvalar üzerine eğilmesini mümkün kılmıştır. Bugün artık Türk halkının en başta ilgilendiren konular, yüzyıllardır ihmale uğramış Türk Milletinin iktisadî, sosyal ve kültürel her yönden kalkınması sorunlarıdır.

Bir yandan, Türk toplumunun yönetiminde söz sahibi olanlar, az gelişmişliğin bütün acılarına katlanan Türk halkının kısa zamanda nasıl kalkınacağını ve Batı'nın ileri memleketleriyle aramızdaki uçurumun nasıl kapanacağını düşünürken; öte yandan, büyük halk kitleleri, toplumun siyasal ve ekonomik kararlarına daha çok katılmak ve yaratılmasında en büyük emeği taşıdıkları millî servet ve gelirden daha adaletli bir pay almak hususlarında çok hızlı bir bilinçleşme içine girmişlerdir.

Aslında Türk halkoyunda görülen bu yeni eğilimler, 9 Temmuz 1961 Anayasası uygulamalarının her yönü ile tamamlanması yolundaki eğilimlerdir. 27 Mayıs devriminin getirdiği Anayasa, siyasal rejim dâvamızı çözerken kurduğu demokratik rejime, aynı zamanda, iktisadî, sosyal ve kültürel bir öz vermiştir. Gerçekten, yeni Anayasamız, Türk toplumunun - az gelişmişliğin yenilmesi ve dengeli hızlı kalkınmanın gerçekleştirilmesi için gerekli bir kamu kesimiyle-, bütün bireysel çabaların toplum yararına en iyi bir biçimde kullanılması ve insan hak ve hürriyetlerinin gerçek olarak yaşamaya devam edebilmesi için gerekli bir de özel kesimin yanyana ve uyumlu olarak çalışacağı bir karma ekonomi sistemi içerisinde ve iktisadî, sosyal ve kültürel hayatın bütününe kapsayan bir plân sayesinde, millî gelir ve servetin hızla artmasını öngörmüştür. Yeni Anayasamız, aynı zamanda, insanca yaşamının teminatı olan bütün sosyal hakların gerçekleştiği ve sosyal adalet ilkesinin her alanda uygulandığı bir düzen amacına ulaşmak için bütün imkânları kullanmak ve gerekli tedbirleri almakla devleti görevlendirmiştir.

Yeni Anayasanın iktisadî kalkınma ve sosyal adalet yolunda getirdiği bu temel anlayışa dayanan tedbirlerin alınması ve imkânların kullanılması bu temel anlayışı inançla benimseyenlerin iktidarda olmalarına bağlıdır.

İşte, 1965 Milletvekili Genel Seçimleri, böyle bir ortamda yapılan bir büyük tartışmanın ilk safhası olacaktır.

Bu büyük tartışmada üç taraf vardır:

Taraflardan biri, yeni Anayasanın sosyal özünden habersiz veya onu inkâr yolunda olanlardır. Bunlar, büyük halk kitlelerinin yararlarını temsil etmek yerine, belirli zümrelerin yerleşmiş çıkarlarının devamını sağlamak isteyenlerdir. Bunlar, bu zümrelerin siyasî ve iktisadî hâkimiyetinin devamını, halkın gerçekleri anlamamasında ve onu aklın ve bilimin ışığından yoksun tutmakta görenlerdir. Bunlar, gerçek yararlarını halka unutturmak için, ötedenberi onun din duygularını sömürenler; ve din sömürücülüğünün gitgide etkisini kaybetmesi üzerine, bu defa da komünizm konusunu sömürmeğe başlayanlardır. Bunlar, Türkiye'de komünist partisini yasaklamış ve 1945'lerde milletlerarası komünizmin saldırganlığı karşısında Türk Milletinin direnişini en açık ve en kudretli şekilde temsil ederek bütün Hür Dünyayı aşırı sol totaliterciliğine karşı uyandırmak görevini başarmış olan C.H.P. ne bu konuda dil uzatarak halkı aldatabileceklerini sananlardır. Bunlar, devlet imkânlarını kendi siyasal çıkarları için kullanma uğruna plân fikrine karşı koyduktan sonra, halkoyunun bas-kısı altında, plânlı kalkınmayı, benimser görünmek zorunda kalan; fakat, gerçekte, plânlanmanın gereklerini yerine getirmekten kaçınanlardır. Bunlar, "tarım reformu" istiyoruz derken, adaletsiz bir tarımsal düzeni ayakta tutma isteğini maskeleyenlere uğraşanlardır. Bunlar, az gelişmişliğin hem nedeni, hem de sonucu olan geri iktisadî ve sosyal düzenin sürüp gitmesini isteyenlerdir. Bunlar, memleketimizde komünizmin ve başka her türlü totaliterciliğin tohumunu atmak için fırsat kollayanlara cesaret verenler, aşırı sol ya da aşırı sağ diktacılığına ortam hazırlayanlardır.

Öbür tarafta yer alanlar ise, memleketin ancak zor metotlarıyla kalkındırılabilceğini sanan ve bu amaçla insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik rejimi kaldırmak isteyenlerdir. Bunla-

rın bir kısmı, gerici ve tutucu siyasal kuvvetlerin iktisadî ve sosyal reformlar karşısındaki akıl dışı direnişinden ötürü sabırsızlığa kapılanlardır. Bunların bir başka kısmı da, geri toplumsal yapıların yarattığı sosyal adaletsizlikten yararlanarak, bazı Batı ülkelerinin 19 uncu yüzyılda geçirdiklerine benzer, millî birliği zedeleyici bir sınıf kavgası yaratıp aşırı solda bir totaliter düzene ulaşmayı düşünenlerdir. Bunların bir diğer kısmı ise, sosyal adaletsizlikten doğan huzursuzluğun yanısıra, mukaddesattan da yararlanarak, bu sefer aşırı sağda bir başka totaliter rejime erişmek amacını güdenlerdir.

Bu dikta heveslilerinin hepsi, kendi başarı imkânlarını, geri toplumsal yapılarda ve sosyal adaletsizlikte görmektedirler. Bu sebeptendir ki bunlar, hürriyet ve demokrasi içinde başarılacak reformlarla memlekette adaletli bir toplum düzenine ulaşmak isteyenleri, kendi emellerinin gerçekleştirilmesine başlıca engel saymaktadırlar.

Biri gerici veya tutucu, ötekisi diktacı bu iki eğilimin de karşısında, memleketin hürriyet içinde hızla kalkındırılabilceğine, sosyal adalete erişilebilceğine ve bu amaçla gerekli reformların gerçekleştirilebilceğine inanan sağduyu sahipleri yer almaktadır. İşte, C.H.P. bu inançta olanları temsil eden en güçlü siyasal kuvvettir. C.H.P., Türk Halkının insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik rejim içerisinde hızla kalkınabilceğine inanır.

C.H.P., bu rejim içinde, bütün güçlüklerle rağmen, plânlı kalkınmanın, bütün alanlarda halkın kalkınma çabasına gönül rızasıyla katılması ve plânı sevip benimsemesi sayesinde, başarı ile yürütülebileceğinden ve sosyal refah devletinin bütün gerçekleriyle kurulabileceğinden şüphe etmemektedir.

C.H.P., bunun için, toprak reformu, toplum kalkınması, çalışma ile ilgili reformlar, vergi adaleti, nüfus plânlaması, konut sorunu, iktisadî örgütlenme, tarım ürünlerinin ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirme ve idarî reform gibi büyük dâvaların, demokratik rejimden ayrılmaksızın çözülebilemesi için, halka gerçekleri bıkmadan anlatmağa çalışır ve Aklın ve Bilimin karanlığı yeneceğine inanır.

İşte, 10 Ekim 1965 günü yapılacak Milletvekili genel seçimlerine C.H.P., aklın üstünlüğüne, sağduyunun gücüne, Hür İnsanın Onur ve Kişiliğine ve Türk Milletinin yüksek niteliklerine inananın verdiği güven içinde girmektedir.

İKTİSADÎ VE SOSYAL TEMEL GÖRÜŞLERİMİZ

C.H.P., Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik, ve Devrimcidir. Bunlar, Partimizin Kurucusu Atatürk'ün gösterdiği "İleri Türkiye" ülküsüne yönelen "Altı Ok" tur. Bu ilkelerden Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Lâiklik ve Devrimcilik, Anayasamız esaslarının ve bu esaslara dayanan Siyasî Partiler Kanunundaki kuralların ışığı altında artık tartışılmaz nitelik kazanmışlardır.

İçinde bulunduğumuz ortam, C.H.P. nin ekonomik ve sosyal görüşlerinin temeli olan Devletçilik ve Halkçılık ilkelerinin bir defa daha açıklanmasını gerektirdiğinden aşağıda önce bu iki konuya yer verilmiştir:

DEVLETÇİLİK

1— C.H.P. nin devletçiliği yurt gerçeklerine dayanır:

C.H.P. nin temel ilkelerinden biri devletçiliktir. Bizim devletçiliğimiz, herhangi bir doğmadan, donmuş ve kalıplaşmış nazariyelerden değil, yurdumuzun gerçeklerinden ilham alan canlı bir ilkedir.

Partimizin kurucusu Atatürk, 1936 yılındaki bir demecinde Türkiye'nin uyguladığı devletçilik sisteminin 19. yüzyıl nazariyelerinden alınarak tercüme edilmiş bir sistem olmadığını belirtmiş ve "bu, Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye has bir sistemdir." demiştir.

İktisat ilminin son yıllardaki gelişmeleri, demokratik plânlama tekniğindeki ilerlemeler, gelişmeye muhtaç ülkelerin özellikleri konusundaki yeni incelemeler, her türlü dogmatizmden uzak, pratik ve pragmatik bir kalkınma usulü olarak benimsediğimiz Atatürk Devletçiliğinin doğruluğunu ve üstünlüğünü daha iyi ortaya koymuştur.

2— C.H.P. nin devletçiliği hem iktisadî hem sosyal yönleri olan bir ilkedir.

C.H.P. Programının 5. maddesinde, devletçilik ilkemizin açık bir tarifi verilmiş ve sınırları çizilmiştir. 5. maddedeki tarife göre, "devletçiliğimiz millî tarihimizin zaruretlerine, memleketi iktisaden süratle kalkındırmak ihtiyacına ve milletimizin yaşama şartlarının sosyal adalet ve sosyal emniyet içinde yükseltilmesi lüzumuna dayanan içtimai ve iktisadî bir prensiptir."

Bu tarif, C.H.P. devletçiliğinin iki hedefini açıkça ortaya koymaktadır. Bu hedeflerden biri, Türkiye'yi iktisadî bakımdan en hızlı şekilde kalkındırmak; ikincisi de, kalkınmayı sosyal adalet ve sosyal güvenlikle birlikte gerçekleştirmektir.

3 — C.H.P. nin devletçiliği demokratik hürriyetler düzeni içinde uygulanan bir ilkedir.

C.H.P. Türkiye'de demokratik rejimi gerçekleştirmiş olan Partidir.

C.H.P. demokratik rejimi insan haysiyetiyle bağdaşabilen, insanların hürriyet ve mutluluk içinde yaşamasını mümkün kılan tek idare şekli sayar. Bu sebeple, demokratik rejimi, insan hak ve hürriyetlerini ve hukuk devletini reddeden, iktisadî kalkınmanın ancak diktacı ve ihtilâlcı usullerle gerçekleştirebileceğini ileri süren bütün dogmatik görüşlerin karşısındadır.

Genel Başkanımız İnönü, 8. Ocak 1963 günü gençliğe hitaben yaptığı bir konuşmada, C.H.P. nin bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemiştir:

"Devrimler ile hürriyetin, hürriyetle kalkınmanın, kalkınmayla sosyal adaletin birlikte sağlandığı bir düzen".

Biz inanıyoruz ki, hızla gelişmeye muhtaç bir ülkede, devletin iktisadî ve sosyal alanlarda geniş faaliyet göstermesi zoruridir. Bunu anlamamak ne kadar hatalı ise, bütün iktisadî faaliyetlerin ve bütün üretim araçlarının toptan devletleştirdiği bir ülkede hürriyetin ve demokrasinin barınabileceğini sanmak da o kadar hatalıdır.

Bu sebeple, C.H.P. nin devletçiliği, modası geçmiş liberalizmden olduğu kadar, hürriyeti yok edici kolektivizm heveslerinden de uzaktır.

4— Türkiye, tok esirlerin veya aç hürlerin diyarı değil, hür ve tok insanların diyarı olmalıdır.

C.H.P. nin gerçekleştirmek azminde olduğu hür, ileri, siyasi bakımdan olduğu gibi iktisadî bakımdan da güçlü ve bağımsız Türkiye, üç büyük temele dayanacaktır:

a) İnsan haklarına ve hürriyetlere saygılı demokratik hukuk devleti;

b) Plânlı ekonomi düzeni içinde, mümkün olan en büyük hızla iktisadî kalkınmamızın gerçekleştirilmesi;

c) Nimet ve külfetlerin dağılışında adaletin sağlanması ve sosyal güvenlik tedbirleri sayesinde her yurttaşın geleceğe güvenle bakması.

C.H.P. nin devletçilik ilkesi de, halkçılık ilkesi de, bu üç büyük ülkünün ışığı altında değerlendirilmelidir.

Biz inanıyoruz ki, iktisadî kalkınma, çalışanların sömürülmesi ve büyük halk kütlelerinin sefalete sürüklenmesi pahasına erişilecek bir hedef değildir, iktisadî kalkınma, şiddet ve baskı rejimi ile, diktacı usullerle gerçekleştirilecek bir ülkü de değildir, insanlara ekmek vermek için hürriyetlerini ellerinden alan rejimleri reddediyoruz. Aynı şekilde, ekmekten yoksun insanlara, biçimsel hürriyetler tanımanın yetersizliğine inanıyoruz. Türkiye'yi hür, tok ve yarınından emin insanların yaşadığı mutlu bir ülke haline getirmek değişmez amacımızdır.

Biz inanıyoruz ki, hürriyetten, sosyal adalet ve güvenlikden vaz geçmeksizin, hızlı iktisadî kalkınmayı başarmak mümkündür. Bunun yolu, Atatürk Devletçiliği, Atatürk Halkçılığı ve Atatürk Devrimciliğidir.

5— C.H.P. nin devletçiliği, tarihî zaruretlere ve millî şartlara uygun olduğu için, canlı bir ilkedir. Devletçi olmadıklarını iddia edenler bile bu ilkenin tesirinden kurtulamamışlardır.

Unutmamak lâzımdır ki, iğneden ipliğe, demirden çeliğe, kâğıttan cama, şekerden çaya, çimentodan lâstığe, dokumadan her türlü makine ve kimya sanayii mamullerine kadar her şeyi dışardan ithale mecbur olan bir Türkiye vardı.

Bu Türkiye'de, kömür madenlerimizden demiryollarımıza, elektrikten havagazına, büyük şehirlerimizin tramvayından suyuna kadar, herşey yabancılar elinde idi.

Bugünkü Türkiye de ise, millî enerji tesisleri, millî madencilik ve her alanda gitgide gelişen bir millî sanayi vardır. Karada, denizde ve havada millî ulaştırma şebekemiz işlemektedir.

Türkiye, yalnız tarım ürünleri ve ham madde ihraç eden bir ülke olmaktan kurtulup, sanayi mamulleri de ihraç edebilen bir ülke olmak yolundadır.

Bu sonuçlara, “devletçilik”, politikamız olmadan erişilmesi tamamen imkânsız idi.

C.H.P. nin devletçilik ilkesi o kadar canlı ve o derecede yurt gerçeklerinden doğmuş bir ilkedir ki, “devlet elindeki fabrikaları özel teşebbüse devredeceğiz” diye iş başına gelenler bile, devletin iktisadî faaliyetlerini kısamamışlar; yalnız sorumsuz tutumlarıyla, iktisadî devlet teşekküllerinin idarî ve ekonomik bünyelerini sarsmış ve devletçiliği, halkçılık özünden yoksun kılmışlardır.

6— Devletçilik büyük teşebbüslerin kurulmasına imkân vermiştir. Devlet yatırımları Türkiye'nin kalkınmasında bundan sonra da çok önemli bir yer tutacaktır.

Türkiye'deki sanayi tesislerinin, sayı olarak yüzde 33 ü kamu iktisadî teşebbüslerine aittir. Ancak, kamu iktisadî teşebbüslerinin Türkiye'nin toplam sınaî üretimindeki payı, bundan çok daha yüksektir. Sanayi alanındaki sabit sermaye yatırımlarının yüzde 48'i devlete aittir.

Bu rakamlar da gösteriyor ki, Türkiye'de geniş sermaye gerektiren büyük tesisler vücuda getirmekte başlıca rol devlete düşmüştür.

Türkiye'de özel teşebbüslerin yatırım imkânlarının yeterli olmadığı bir gerçektir. Finansman imkânları, organizasyon gücü, teknik bilgi ve teşebbüs kabiliyeti bakımlarından özel kesimin toplam yatırım gücünün bir sınırı vardır.

Kalkınma plânının hazırlanmasında özel kesime düşecek yatırım payı tesbit edilirken özel kesimin geçmiş yıllarda ulaşabildiği en yüksek yatırım seviyeleri gözönünde tutulmuş ve ancak plânın öngördüğü çeşitli tedbirlerin olumlu etkileriyle özel yatırımların her yıl bir önceki yıla göre % 11 oranında artabileceği hesaplanmıştır. Hattâ lüks mesken gibi alanlarda özel yatırımların kısılması düşünüldüğü için gerçekte mesken alanı dışındaki özel yatırımların yıllık artış oranı % 17 olarak tahmin edilmiştir. Bu yüksek bir artış oranıdır. Bu ölçüde bir yıllık artışa ulaşılabilmesi, hem devletin özel teşebbüsü geliştirmek bakımından tedbirler almasına hem de özel teşebbüsün büyük gayretine bağlıdır.

Bu tedbirlerin uygulanacağı ve özel kesimin kendisinden beklenen büyük gayreti göstereceği kabul edilerek, plân döneminde özel teşebbüsün bütün alanlarda yapabileceği toplam yatırım, 1961 fiyatları ile 24 milyar olarak hesaplanmıştır.

Kalkınmada gerekli hedeflere ulaşabilmek için aynı süre içinde plâna göre devletçe yapılması zarurî görülen yatırımların toplamı 36 milyara yakındır.

Türkiye'nin şartlarına göre özel teşebbüsün hızlı bir artış göstereceği öngörülen beş yıllık plân döneminde devlet toplam yatırımların % 60 ını bizzat yapmak zorunda bulunmaktadır. Şüphesiz bu yatırımların önemli bir kısmını enfastrüktür, eğitim ve sağlık yatırımları gibi yatırımlar, bir kısmını da doğrudan doğruya prodüktif olan yatırımlar teşkil etmektedir. Bu açıklama, Türkiye'de devletçiliğin ne kadar kuvvetli ekonomik ve sosyal zaruretlere dayandığını gösterir.

7— C.H.P. nin Devletçiliği bölgelerarası adaletsizliği ve dengesizliği gidermek amacını da güder.

Devlet bizzat teşebbüslere girişmek, iktisadî faaliyetleri denetlemek, plân disiplini içinde teşebbüslere yön vererek teşvik etmek suretile müdahale etmediği takdirde, bölgeler arasında ekonomik gelişme derecesi ve sosyal şartlar bakımından mevcut olan geniş farklar artmağa devam eder. Yurdun nisbeten gelişmiş olan bölgeleri ötekilerden daha büyük bir hızla gelişir, gelişmemiş bölgelerdeki özel sermayeler ve imkânlar da, gelişmiş bölgelere doğru akar. Böylece yurt içinde bölgesel dengesizlikler daha da büyür.

İktisadî, sosyal ve kültürel bakımdan, Türkiye'nin bazı bölgelerinin ne büyük mahrumiyetler içinde bulundukları düşünülünce, Devletin bu duruma seyirci kalamıyacağı açıkça görülür.

Devletçilik ilkesi C.H.P. nin, bölgelerarası dengesizlikleri imkân nisbetinde ortadan kaldırma yolunda kullanmağa azimli ve kararlı olduğu bir ilkedir.

8— Devletçilik ilkesi, yeter hızla iş alanları açabilmek ve tam çalışma düzenine geçmek bakımından zaruridir.

Türkiye'nin nüfusu büyük bir hızla artmaktadır.

Yapılan hesaplar, 1962-1977 yılları arasındaki 15 yılda, iş gücümüzde 5.700.000 civarında bir artış olacağını göstermektedir. Türkiye, yılda, yaklaşık olarak, 400.000 kişiye, tarım alanı dışında iş alanları açmadığı takdirde, esasen çok yüklü olan tarım nüfusunun daha da artması gibi bir tehlikeyle karşı karşıyadır.

Bu duruma göre iş bulma zarureti özel teşebbüsün imkânlarını aşmakta, Devlete iktisadî alanda vaz geçilmez görevler yüklemektedir.

9— Devletçiliğin çeşitli uygulama alanlarının tahlili

Kamu iktisadî teşekküllerimizin başında, Devlet Demiryollar ve PTT gibi kamu hizmeti yapan kuruluşlar gelir. Tamamile liberal ve kapitalist ülkelerde bile, bu hizmetlerin devlet elinde olması tabii sayılır.

İkinci grup olarak, Ziraat Bankası, İller Bankası, Emlâk Kredi Bankası, Halk Bankası gibi, kredi kurumlarını sayabiliriz.

Bu kuruluşların her biri, kamu hizmetleriyle ve yurt kalkınmas ile yakından ilgili vazgeçilmez bankacılık hizmetleri yapmaktadırlar. Devlet bu görevleri yerine getirmese idi, hiçbir özel teşebbüs, halk yararına devlet kredi kurumlarının yaptığı bu hizmetleri en dar ölçülerle bile başaramazdı.

Bir başka grupta, Toprak Mahsulleri Ofisi ve benzerleri gibi, destekleme ve dağıtım görevi yapan kuruluşları toplayabiliriz.

Bu alanda C.H.P. nin devletçilik ilkesi uygulanmasaydı, milyonlarca Türk köylüsü ve şehirlerimizde yaşayan milyonlarca yurttaş, bir avuç aracının insafına terkedilmiş olacaktı.

Aynı fikir çerçevesi içinde şu noktayı da belirtelim ki, C.H.P. milyonlarca müstahsil yurttaşın çeşitli üretim, kredi ve tarım satış kooperatifleri içinde örgütlenmesi suretiyle emeklerini değerlendirmeye önem verir. Bu yolda, 1930 lardan bu yana başarılı adımlar atılmıştır. Önümüzdeki yıllarda, Devletin öncülüğü ve desteği ile müstahsil yurttaşların örgütlenmesi hızlanarak devam etmelidir.

Kamu iktisadî teşekküllerimizin bir kısmı da Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu gibi sosyal güvenlik alanında faaliyet gösteren kuruluşlardır. Türkiye'nin şartları içinde memurun, işçinin ve başka sigortalı yurttaşların kaderini, devlet kuruluşları yerine, özel sigorta sistemlerine terk etmeği ciddi olarak düşünmek mümkün değildir.

Devlet elindeki bu sosyal güvenlik kurumlarının, iktisadî kalkınmada kullanılmak üzere yatırım fonları yaratmak bakımından yaptıkları büyük hizmet de, sosyal alandaki hizmetleri kadar önemlidir.

C.H.P. nin Devletçilik ilkesi, ana harp sanayii, ağır sanayi, büyük enerji santralleri, büyük sulama ve bayındırlık işleri ve, maden kömürü ile petrol başta olmak üzere, başlıca yeraltı servetlerinin değerlendirilmesi alanlarında da aslı görevin devlete aid olduğunu kabul eder.

Bu güne kadar milletçe geçirdiğimiz tecrübeler, C.H.P. nin bu görüşündeki isabeti daha iyi ortaya çıkarmıştır.

C.H.P. Eti Bankın, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumunun, kurulmasını öngördüğümüz ve kanun tasarısını, Millet Meclisine sunduğumuz Türkiye Elektrik Kurumunun, Türkiye Kömür İşletmelerinin, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının ve onunla kaynaşmasını öngördüğümüz Petrol Ofisinin, Petro-Kimya sanayiinin demir ve çelik sanayiinin, kâğıt sanayiinin, kimyevî gübre sanayiinin ve beş yıllık kalkınma planındaki deyimle, “stratejik sanayi” veya “kilit sanayi” durumunda olan bütün sanayi kollarının devlet eline geliştirilmesini, yurt kalkınmasının şartı sayar.

Sigara, çay, bir kısım alkollü içkiler gibi, özel sebeplerle devlet tekelinde olması zaruri sayılan sanayi dalları da devlet işletmeciliğinin bir başka kolunu teşkil eder.

Bunların yanında, dokuma sanayii başta olmak üzere, Sümer Bankın faaliyet alanına giren sanayi kolları, çimento sanayii, gıda maddeleri sanayii gibi, özel teşebbüsle devlet teşebbüslerinin geniş ölçüde yan yana bulunduğu büyük bir kesim vardır. Bu alanda da yurdumuzun gerçekleri ve tarihi şartları, Devlete öncülük görevini yüklemiştir.

Türkiye’de “üç beyaz” dâvasını çözebilmenin çok önemli bir gelişme merhalesi gibi görüldüğü yıllar o kadar uzak değildir. “Üç Beyaz” (un, bez ve şeker) dâvası geride kalmış ise, bu başarıda, Devletçilik ilkemizin büyük şeref payı olduğunu kimse inkâr edemez.

Dogmatik olmayan C.H.P. devletçiliği, devletin öncülük ettiği dokuma, çimento, gıda maddeleri, inşaat malzemesi, deri ve kundura sanayii gibi geniş alanlarda, tamamen veya kısmen özel sermayeye dayanan teşebbüslerin devlet işletmelerine paralel olarak gelişmesine yardımcı olmuştur.

Devlet işletmeciliğinin kazandığı tecrübe ve yetiştirdiği insan gücü, özel kesimin gelişmesinde hayati derecede önemli bir unsur olmuştur.

Gerek programımız, gerek iktidarımız zamanında hazırlanıp yürürlüğe konan kalkınma plânımız, devlet elinde olması öngörülen kilit sanayi kollarının dışında özel teşebbüsün geliştirilmesine önem vermiştir.

10 — C.H.P. nin Devletçiliği, yurt kalkmasında Devlete de özel teşebbüse de yer verir. Devlet, özel teşebbüsün, millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini sağlar.

Meselelere 19. yüzyılın kalıplaşmış nazariyeleri açısından bakanlar, yirminci yüzyılın önemli bir gerçeğini görmezler.

Özellikle, iktisaden az gelişmiş bir ülkede, Devletin iktisadî ve sosyal faaliyetlerinden elini çekmesini ve milletin iktisadî kaderini özel teşebbüslerin kâr gaygısı ile yapacakları faaliyetlere terketmek isteyenler ne kadar yanıylırlarsa; özel teşebbüsü tamamen red ve inkâr eden, Devleti tek işveren haline getirmek isteyen, bütün üretim araçlarını devletleştirerek -özel teşebbüsle birlikte- hürriyet düzenini de yok etmeyi iktisadî kalkınmanın tek yolu sanan kollektivist “dogmacılar” da o kadar yanılmaktadırlar.

Biz inanıyoruz ki, 19. yüzyıldan, hattâ ikinci dünya harbinden bu yana iktisat ilminde, demokratik plânlama tekniğinde, özel teşebbüslerin ve devletçiliğin bünyesinde vukubulan önemli gelişmeler, bu çeşit bir kutuplaşmayı yersiz ve lüzumsuz hale getirmiştir.

Bu gün milletler için sadece kâr mekanizması ile işleyen, her türlü sosyal görüşten ve plân disiplininin uzak, dar bir kapitalizm ile; bütün üretim araçlarının kamulaştırılmasını şart sayan, dogmacı ve ihtilâlcî görüşler arasın da kesin bir seçme yapma zarureti yoktur.

Bu kutuplar arasında, iktisadî kalkınma, sosyal adalet ve sosyal güvenlik, demokratik hürriyetler gibi hiç biri ötekine feda edilemeyecek hedeflere hep birlikte ulaşmayı mümkün kılan yollar da vardır.

C.H.P. nin devletçiliği, işte bu donmuş kutuplardan uzak bir kurtuluş ve yükselme yoludur.

Bizim devletçiliğimiz, sadece devlet teşebbüsü ve devlet işletmeciliği anlamına gelmez. Bizim devletçiliğimiz, devletin iktisadî faaliyetler yanında, özel teşebbüsün yapıcı gücüne de yer verir. Hızlı kalkınma ihtiyaç ve zaruretimizi ne tek başına devletin ne de tek başına özel teşebbüsün karşılayamayacağı bir gerçektir. Biz, devlet teşebbüsü ile özel teşebbüsün yan yana, bir birini tamamlayarak, ahenk ve güvenlik içinde çalışmalarını hem mümkün hem zaruri görürüz.

C.H.P. Anayasanın 40. maddesine uygun olarak, özel teşebbüsün, Millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlarına uygun olarak yürümesini sağlamak için gerekli tedbirleri almak hususunda Devleti görevli sayar: bu yönde çalışan ve yatırım yapan özel teşebbüse devletin yardımcı ve destek olmasını ister. Bizim anlayışımıza göre, devletle özel teşebbüsün yan yana çalıştığı alanlarda, Devlet işletmeciliğine, her türlü özel teşebbüs imkânını köstekleyici, teşebbüs ruhunu baltalayıcı avantajlar sağlamak bahis konusu değildir.

Devletçiliğimizin amaçlarından birisi de, devlet işletmeciliğine özel kesimdeki teşebbüs ruhunu; özel teşebbüse de millî menfaatleri, plân hedeflerini ve sosyal adalet icaplarını göz önünde tutma bilincini kazandırmaktır.

Partimiz, programının 5. maddesinde açıkça belirtildiği gibi, özel teşebbüs ile devlet teşebbüslerinin eşitlik içinde çalışmalarının sağlanmasına önem verir.

11— Devletin, özel teşebbüsü faydalı alanlara yöneltmek ve güven içinde geliştirmek için tedbirler alması lüzumuna inanırız.

Özel teşebbüsün, plân hedeflerine ve millî menfaatlere uygun bir şekilde verimli yatırımlar yapmasını kolaylaştırmak bu amaçla müteşebbislere yol göstermek; kredi, vergi, dış ticaret, gümrük politikası ve millî ekonomiye yararlı, bölgesel adaletsizlikleri azaltıcı teşebbüsleri teşvik etmek ve geliştirmek, devletin görevleri arasındadır.

Kalkınma plânımızın esaslarına da uygun olan bu görüş C.H.P. programında açıkça yer almıştır. Partimiz programının 5/e maddesinde belirtildiği gibi, C.H.P. “Kamu menfaatlerinin gerektirdiği kayıtlar dışında, özel teşebbüsün tam bir güven ve serbestlik ile çalışmasını sağlayacak tedbirleri almakla devleti vazifeli sayar.”

12— Devletçilik belirli sınırlara göre uygulanan bir ilkedir.

C.H.P. nin devletçiliği, devlete sadece önemli ve stratejik alanlarda, kilit noktalarda bizzat teşebbüse geçerek ekonominin “hâkim tepeleri”ni elde tutmak ve millet yararına işleyen bir iktisadî düzen kurmak görevini yüklemekle kalmaz, bizim devletçiliğimiz, programın 5. maddesinde gösterilen bu hayatî alanlar dışında kalsa bile, özel teşebbüsün başarmağa imkân bulamadığı veya yeter derecede başaramadığı teşebbüslerin, iktisadî veya sosyal zaruretlerle ve özel teşebbüs bu alanlarda çalışmaya muktedir oluncaya kadar, devlet tarafından kurulabilmesine de imkân verir.

Kalkınma plânımızın gereklerine de uygun olan bu görüşün dayanağı şudur: Türkiye, iktisadî ve sosyal kalkınmada zaman ve kaynak israfına katlanabilecek durumda değildir.

İleri sanayi memleketleriyle aramızdaki uçurumun kapanmasını tesadüflere terketmemiz imkânsızdır. Bu itibarla, özel teşebbüsün sermaye, bilgi tecrübe veya cesaret noksanı sebebiyle ele alamadığı, fakat millî ekonomi bakımından gecikmenin zararlı olacağı her alanda, devlet teşebbüse girebilir.

Şu nokta açıkça belirtilmelidir ki, demokratik bir düzende ve plânı ekonomide, devletin, idarecilerin keyif ve heveslerine göre her alana geliş güzel el atması esasen mümkün değildir. Parlâmento denetimi, kamu oyunun denetimi ve plân disiplini, devleti gereksiz teşebbüs ve müdahalelerden alıkoyar.

Bu sebeplerdir ki, biz plânlı kalkınma usulünü ve plân disiplinini, özel teşebbüsü frenleyen bir usul olarak değil; tam aksine, devletin kısa ve uzun vadede neler yapacağını mümkün olan açıklıkla ortaya koyarak özel teşebbüse de ışık tutan bir usul olarak görüyoruz.

Plânlı ekonomide, özel teşebbüs de aradığı güven ve kararlılığı bulur. Geleceği daha iyi hesaplayarak en az riksle ve en büyük güvenle yatırımlar yapmak imkânına kavuşur.

Uzun vadeli plânın ve devlet yatırım programlarının tesbitinde, devlet teşebbüsünün sınırını tayin bakımından özel teşebbüsün de bir rolü olacaktır. Özel teşebbüs, kendi sorumluluğunu kavradığı ve teşebbüs gücünü ispat ettiği ölçüde itibar ve mesafe kazanır. Lüzumundan fazla ürkek, aşırı derecede nazlı ve millî menfaatler bakımından sorumsuz davranırsa, devlet müdahaleciliği alanının genişlemesini isteyenler çoğalır.

Devletin iktisadî hayata karışmasını, plân yapmasını, sosyal adalet tedbirleri almasını, vergi adaleti sağlamasını, gerekli teşebbüslere girişmesini istemiyen; buna karşılık kendisinden beklenen

teşebbüs ruhunu göstermeyen, iktisadî ve sosyal sorumluluğunu kavramayan zihniyet, Türkiye’de dogmacı ve ihtilâlcı usullerin itibar kazanmasına, bu usulleri savunanlar kadar hizmet etmiş olur.

C.H.P. dürüst, teşebbüs ruhuna sahip, millî ekonominin gelişmesi bakımından sorumluluğunu kavramış, vergisini ödeyen, çalışanların haklarına saygılı, sosyal adaletin zaruretiye inanmış müteşebbislerin, “hürriyet içinde kalkınma” düzenini korumak hususunda büyük sorumluluğa ve şeref payına sahip olacaklarına inanır.

13 — C.H.P. nin devletçiliği 27 Mayıs Anayasasının hedeflerine ulaşmak için de en iyi yoldur.

27 Mayıs Anayasasının anladığı mânada Devlet, sadece jandarma görevi yapan ve asayiş sağlayan bir devlet değildir. Milleti iktisadî refaha, yurttaşları sosyal adalet ve güvenliğe kavuşturmakla görevli bir devlettir.

27 Mayıs Anayasasının anladığı mânada iktisadî kalkınma, plânsız ve geliş güzel değil, plânlı kalkınmadır; bir avuç insanın değil, bütün zümrelerle bir milletin kalkınmasıdır.

27 Mayıs Anayasasının anladığı mânada sosyal adalet, bir dikta ve şiddet idaresi altında kölelik zincirlerinin paylaşılması değil, hürriyet düzeni içinde refahın paylaşılmasıdır.

C.H.P. nin devletçiliği, 27 Mayıs anayasasının bu esaslarına tamamen uygundur.

Anayasamıza göre, “Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.” C.H.P. bu ilkeleri bütünü ile benimser.

Anayasamızın 10. maddesine göre, “Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasî iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır. İnsanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli, şartları hazırlar.”

C.H.P. nin devletçiliği ve halkçılığı, anayasanın bu madde ile devlete yüklediği görevlerin yerine getirilmesi amacını güder.

Anayasamızın 40. maddesine göre, “özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Devlet özel teşebbüslerin iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.”

C.H.P. nin devletçiliği, millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yönde, özel teşebbüsün güvenlik içinde çalışmasına imkân veren bir devletçiliktir.

Anayasanın 42, 45 ve 48. maddeleriyle, çalışanları korumak, işsizliği önlemek, çalışanlara adanetli bir ücret sağlamak, sosyal güvenlik tedbirlerini geliştirmek görevlerini yüklenen devlet, iktisadî ve sosyal hayata elbette seyirci kalamaz.

Halkın gereği gibi beslenmesini, tarımsal üretimin toplum yararına uygun olarak arttırılmasını sağlamak, toprağın kaybolmasını önlemek, tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için Anayasanın 52. maddesi ile görevler yüklenen devlet, tarım alanındaki faaliyetleri de kendi haline terkedemez.

Anayasamızın 41. maddesi şöyledir:

“İktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış, seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir.

İktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek, bu maksatla, millî tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma plânlarını yapmak devletin ödevidir.”

C.H.P. nin devletçiliği milli tasarrufu arttıran, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yönelten bir kalkınma metodudur.

C.H.P. nin devletçiliği, kalkınma plânı çerçevesinde yürütülür.

C.H.P. nin devletçiliği demokratik bir metottur.

C.H.P., devletçiliğin devlet elile bir kaç ferdi zengin etme tarzında uygulanmasını kesin olarak reddeder. Bizim devletçiliğimiz “herkes için, insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamak” amacını güden sosyal bir karakter taşır.

Bu sebeble C.H.P. nin devletçiliği, 27 Mayıs Anayasasının hedeflerine ulaşmak için takip edilecek yolların en iyisidir.

14 — C.H.P. nin devletçiliği “Devlet kapitalizmi” değildir.

Yukarda, C.H.P. devletçiliğinin iktisadî karakteri yanında bir de sosyal karakteri olduğu etraflica açıklanmıştır.

C.H.P., Devletin iktisadî alana müdahalesinin, bir kaç ferdi zengin etme aracı olarak kullanılmasını kesin olarak reddettiği gibi Devletçiliğin bir çeşit “devlet kapitalizmi” haline getirilmesine de karşıdır.

C.H.P. Hükümetleri zamanında, Devlet teşebbüslerinde sosyal haklara saygı anlayışını daha çok hakim kılmak başlıca çabalarımızdan birini teşkil etmiştir.

Sosyal anlayış bakımından devletin özel teşebbüslere örnek olması gerektiğine inandık ve inanıyoruz. Son yıllarda, toplu sözleşme düzenine ilâve olarak, son derece önemli bir adım daha atılmış, iktisadî devlet teşekküllerinde işçilerin kâra ve yönetime katılmaları kabul edilmiştir.

C.H.P. 440 sayılı kanunla gerçekleştirilen bu ileri usulün uygulanmasını titizlikle kovalamaya kararlıdır.

C.H.P. için devletçilik ne donmuş bir ideoloji ne de başlı başına bir gayedir.

C.H.P. için devletçilik, demokratik yoldan halkçı usullerle ve sosyal adalete uygun olarak kalkınmanın en etkili aracıdır.

15 — Özel teşebbüsün plân hedeflerine uygun verimli alanlara yönltilmesi yolunda tedbirler.

C.H.P. Hükümetleri bir yandan lüks konutlardan vergi muaflığını kaldırırken, öte yandan yeni sınai yatırımlar yapanlara vergi indirimini tanımıştır.

Bir yandan arsa spekülasyonu kazançlarını azaltıcı vergi tedbirleri alırken, öte yandan geri kalmış bölgelere yatırım yapacakları teşvik için vergi kolaylıkları getirmiştir.

Özel teşebbüslerin, millî ekonomi bakımından verimsiz alanlardan verimli alanlara doğru kaydırılması amacıyla, sınai teşebbüs kuranlara uzun ve orta vadeli yatırım ve işletme kredileri sağlamak için yeni bir kredi kurumu kurmuştur.

Dış ticaret, gümrük, vergi ve kredi politikası tamamiyle yerli sanayiın geliştirilmesi amacına uygun şekilde yeniden düzenlenmiştir.

C.H.P., sosyal sigortalar kurumunun sanayi kredisi fonunun arttırılmasını öngören çalışmalar yapmış, turizm sanayiini teşvik kredisini genişletmiş, küçük sanat erbabının teşkilâtlanmasına imkân veren bir kanun çıkartmış ve bu zümrenin daha verimli şekilde çalışabilmesini kolaylaştırıcı yeni kredi kaynakları sağlamıştır.

C.H.P. bu alanda, plân hedeflerine uygun yeni tedbirler de almağa kararlıdır.

16 — C.H.P. Devlet işletmelerinin verimli ve rasyonel çalışmasına önem verir.

Enflasyon ve siyasî baskı yılları, devlet teşebbüslerinin gerek idarî gerek ekonomik bünyelerinde büyük tahribat yapmıştı.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin verimli ve rasyonel şekilde çalışması yolunda, son İnönü hükümetleri zamanında önemli ve olumlu adımlar atılmıştır.

Birisi, iktisadî devlet teşekküllerinin yeniden düzenlenmesi ile, öteki kamu iktisadî teşebbüslerinin denetimi ile ilgili iki temel kanun çıkarılmıştır.

Örgütlenme, finansman, personel, muhasebe, fiat politikası gibi konularda köklü ıslâhata girişilmiş, yeniden örgütlenme komiteleri faaliyete geçirilmiştir.

Ayrıca, kamu iktisadî teşebbüslerinin finansmanında kolaylık sağlamak, yatırımların verimli ve plâna uygun şekilde yapılmasını mümkün kılmak amacı ile, bir “Devlet Yatırım Bankası” kurulmuştur.

C.H.P., kamu iktisadî teşebbüslerinin daha verimli şekilde çalıştırılması yolunda yeni tedbirler almağa kararlıdır.

HALKÇILIK

Cumhuriyet Halk Partisi halkçıdır.

Siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlarda C.H.P. halkın, geniş halk topluluklarının yararını, başka bütün düşünce ve çıkarların üstünde tutar.

C.H.P., “her şey devlet için” görüşünü de, “her şey fertler için” görüşünü de benimsemez.

C.H.P. ne göre, “HER ŞEY HALK İÇİN” dir. Devlet yönetiminde halka hizmet esastır.

Devletin hizmetleri ve ekonomik kalkınma çabaları, halkın mutluluğuna ve refahına ve herkesin kişiliğinin eşit imkân ve şartlar içinde gelişebilmesi ülküsüne yönelmelidir. Devlet, ferdlerin iktisadî faaliyetlerinin milli iktisadin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini sağlar.

Bu ilkenin en iyi gerçekleşebileceği rejim halk egemenliğine dayanan demokratik rejimdir.

C.H.P., demokrasiyi, halkın yalnız seçimlerde oy verip temsilcilerini seçebildiği bir serbest seçim düzeni saymakla yetinmez; C.H.P. nin halkçılık anlayışına göre, demokratik seçme ve seçilme özgürlüğü, belirli sosyal, ekonomik ve kültürel şartlarla desteklenmelidir.

Bunun içindir ki, C.H.P.:

- Halkın irade serbestliğini ekonomik ve sosyal baskılardan koruyacak;
- Belirli kişi veya zümrelerin, ekonomik ve sosyal durumları dolayısıyla, imtiyazlara sahip olmasını önleyecek;
- Devlet kesiminde olsun, özel kesimde olsun, çalışanları kendi çalışma şartlarının ve ücretlerinin düzenlenmesinde söz sahibi kılacak;
- Eğitim imkânlarından yararlanmada fırsat eşitliği sağlayacak;
- Türk toplumunun sorunlarını sosyal adalet açısından ele alarak, bütün yurttaşları sosyal güvenliğe kavuşturacak;
- Kamu hizmetlerinden ve kalkınma hamlelerinden yararlanmada bölgelerarası dengesizlikleri gidererek adaleti gerçekleştirecek;

- Devlet dairelerinin ve adalet cihazının halk hizmetinde daha yeterli ve daha süratli işlemlerini sağlayacak tebirlere büyük önem verir.
C.H.P., bu anlayışına uyarak;
- Sosyal adalet içinde ekonomik gelişmeyi hızlandırıcı bir kalkınma plânı hazırlayıp uygulanmaya başlamasını sağlamıştır;
- Tarımsal ürünleri gereği gibi değerlendirmek ve bu ürünlerin iç ve dış pazarlardaki satışıyla elde edilecek gelirden üretici halkın en geniş ölçüde yararlanmasını sağlamak üzere tedbirler almıştır;
- Toprağın verimli olarak işitilmesini sağlayacak, çiftçilikle geçinme zorunda bulunanlardan, topraksız veya az topraklı olanları yeteri kadar toprağa ve o toprakları verimli bir şekilde işletme araçlarına kavuşturacak bir toprak reformu hazırlamıştır;
- Sosyal güvenliği geliştirmiştir ve daha ileri ölçüde ve daha yaygın olarak geliştirmeye hazırlanmaktadır;
- Teşebbüs özgürlüğünü, geniş halk topluluklarının sermayedar veya hissedar olarak ekonomik faaliyete katılabilmelerini ve refah seviyelerini yükseltebilmelerini mümkün kılıcı bir hale getirecek bazı tedbirler almıştır ve bu tedbirleri daha ileri götürmeye hazırlanmaktadır;
- Çalışanların haklarını koruyucu reformlar yapmış, işçilere toplu sözleşme ve grev haklarının tanınmasını ve güçlü topluluklar halinde örgütlenme imkânını sağlamıştır;
- İktisadî Devlet Teşekküllerinde işçilerin yönetim ve kâra katılmalarını sağlamıştır;
- Ekonomik ve sosyal politikanın tesbitinde ve uygulanmasında çiftçi, işçi, esnaf, sanayici, tüccar, serbest meslekler, kamu iktisadî teşebbüsleri gibi çeşitli meslekler temsilcileriyle bir danışma ve işbirliği düzeni kurmuştur;
- Eğitim imkânlarından dar gelirli aile çocuklarını daha geniş ölçüde yararlandırmak ve halk ve meslek eğitimini hızlandırmak üzere yeni hamleler ve reformlar yapmağa karardır;
- Sağlık hizmetlerini halkın, özellikle köylünün ayağına götürme yolunda büyük hamleler yapmıştır;
- Devlet yönetiminde ve adalette halk yararına reformlara girişmiştir.

C.H.P., toplum düzeninin sınıf ayrılıklarına dayandırılmasını toplum huzuruna ve insanlık onuruna aykırı sayar; Türk halkını sınıf duvarlarıyla bölünmeyen bir bütün olarak görür. Bunun içindir ki, C.H.P. nin bu alanda aldığı ve alacağı tedbirler :

- gelir dağılımında âdil ve sıhhatli bir denge sağlayarak,
- eğitimde ve meslek seçiminde fırsat eşitliğini en geniş ölçüde gerçekleştirerek,
- Türk toplumuna yararlı bütün mesleklerin ve hizmetlerin itibar ve saygı görmesini sağlayıcı şartları hazırlayarak, sınıflaşma eğiliminin giderilmesi hedefine yönelir.

C.H.P. nin sınıf ayrılıklarını reddedişi ve önlemek isteyişi herhangi bir doktrine değil, halkçı bir insanlık ve vatandaşlık anlayışına dayanmaktadır. Bu anlayışımız Genel Başkanımız tarafından şöyle ifade edilmiştir:

“Biz, bütün insanlara fırsat eşitliği ve emeğinin karşılığını âdil ölçülerle alabilme imkânı sağlayan, herkesin insanlık onurunu ve insanca yaşayabilme hakkını tanıyıp koruyan bir hürriyet düzenine bağlıyız.”

PLÂNLİ KALKINMA POLİTİKASI

Türkiye'nin iktisadî bakımdan gelişmiş ülkelerle arasındaki mesafeyi kapatmak, Türk halkını lâayık olduğı yaşama düzeyine ulaştırmak, demokrasimizi sağlam iktisadî, sosyal ve kültürel temellere dayandırmak zorundayız. Bu amaçla, bütün ulusal gücümüzü harekete geçirebilmek ve tabii kaynaklarımızı tam değerlendirebilmek için, plânlı kalkınma ilkelerine kesin bağlılık ve demokratik plân disiplini Devlet düzenimize ve toplum hayatımıza hâkim kılmak gereklidir.

C.H.P., Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânını uygulamada karşılaştığı güçlük ve engelleri gidermek ve Plân amaçlarına zamanında ulaşılmasını teminata bağlamak üzere, süratle bazı tedbirler alınmasını lüzumlu görmektedir:

- Plânın ve yıllık programların toplum gerçeklerine uygun hazırlanabilmesi ve başarı ile uygulanabilmesi için, Hükümetle Devlet Plânlama teşkilâtı, arasındaki bağlantı ve işbirliği daha açık kurallarla düzenlenecektir.
- Devlet Plânlama Teşkilâtı ile Devlet örgütünün çalışmaları arasında uyum sağlamak üzere, kurulmasına başlanan "Plânlama Birimleri" tamamlanacak ve verimli hale getirilecektir.
- Plân çalışmalarını daha sağlam bilimsel verilere dayandırmak üzere, "Sosyal ve Ekonomik Araştırma Kurumu" kurulacaktır.
- İktisadî Devlet Teşekküllerinin daha verimli, uyumlu ve plânlı çalışmasını sağlamak için, yürürlükte olan İktisadî Devlet Teşekkülleri ve İştirâkleri Hakkındaki Kanunda yer alan temel kurallar dikkate alınarak, bu teşekküllerin kuruluş kanunları düzeltilecek, yeniden örgütlenmeleri hızla sonuçlandırılacak ve aralarında yeterli bir işbirliği düzeni kurulacaktır.
- Genel plânlama ile toplum kalkınması ve özellikle köy kalkınması arasında uyum ve bağlantı sağlanacaktır.
- Memleketimizin diğer bölgelerine göre daha geri kalmış olan bölgelere, özellikle Doğu Anadolu bölgesine, yatırımların ve hizmetlerin daha geniş ölçüde yönelmesi için bugünkü kalkınma plânında yer alan önceliklerin uygulanmasına önem verilecektir.

VERGİ REFORMU

C.H.P. iktidarda bulunduğu süre içinde vergi sistemimizde önemli bir reforma girişmiştir. Bu reformun amacı; vergi sistemimizde sosyal adaleti gerçekleştirmek, millî gelirdeki yerleriyle orantılı olarak vergilendirilememiş olan bazı üretim kesimlerini gerektiği şekilde vergilendirmek, kalkınma plânının finansman kaynaklarını sağlamak, ve yatırımları plânın önceliklerine uygun olarak teşvik etmektir.

Bu amaçlarla alınan tedbirleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

1— Asgarî geçim indiriminin arttırılması suretiyle dar gelirli vatandaşlarımızın vergi yükü azaltılmıştır. Düşük ve orta gelir kademelerinin gelir vergisi nisbetlerinde de indirimler yapılmıştır.

2— Tarım işçilerinin ücretleri vergi dışı bırakılmıştır.

3— Motorlu nakil araçları kullanmaksızın gezici olarak veya bir işyeri açmaksızın perakende ticaretle uğraşanlar, doğrudan doğruya tüketici için iş yapan hallaçlar, kalaycılar, lehimciler, musluk tamircileri, çilingirler, hammallar gibi küçük sanat erbabı, köylerde gezici olarak her türlü sanat ve ticaret işleriyle uğraşanlar ile her nevi küçük sanat erbabı ve gezici olarak faaliyette bulunan perakende ticaret erbabından 60 yaşını doldurmuş olanlar esnaf vergisinden muaf tutulmuşlardır.

4— İş ve sanat öğrenmek amacıyla götürü vergiye tâbi ticaret ve sanat erbabı yanında çalışan çıracılar vergiden muaf tutulmuştur.

5— Götürü vergiye tâbi ebe, sünnetçi ve arzuhalci gibi serbest meslek mensuplarından 60 yaşını doldurmuş olanların kazançları gelir vergisinden muaf tutulmuştur.

6— Telif kazançlarında istisna haddi 10 bin liraya; dış ülkelerden sağlanan gelirden ise 40 bin liraya çıkarılmıştır.

7— Ticarî kazançlardan götürü usulle tesbit edilenler hakkında mükellefe kolaylık sağlayıcı esaslar kabul edilmiştir.

8— Serbest meslek gelirlerinin daha iyi vergilendirilmesini sağlayıcı esasların yanısıra, bunların belge göstermekte güçlük çektikleri giderleri için götürü bir indirim yapılması kabul edilmiştir.

9— Gelir vergisinde yatırım indiriminin uygulanmasına başlanmıştır. Bu suretle kredi yerine mükellefin gerçek tasarrufu ile finanse edilen ve plânda öngörülen önceliklere uygun düşen yatırımlarda, yatırım toplamının genel olarak yüzde 30 una ve tarımsal yatırımlarla geri kalmış bölgelerin kalkınması ile ilgili yatırımlarda, yüzde 40 a kadar yükselen bir indirim uygulanmaktadır.

10— Gayrimenkul sermaye iratları ile ilgili gelir vergisi istisna haddi 2500 liradan 5000 liraya çıkarılmıştır.

11— Köyler, köy birlikleri ve köy belediyeleri tarafından işletilen değirmenler ve yolcu taşıma işletmeleri kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur.

12— Kanser, cüzzam ve trahom hastahaneleriyle derneklere ait olup münhasıran üyelerinin istifadesine tahsis edilen ve alkollü içki verilmeyen lokal, gazino ve lokantalar da kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur.

13— Gelir vergisi kanununda kabul edilen yatırım indirimi, aynı şartlarla, anonim, limited eshamlı komandit ve kooperatif şirketlere de, kurumlar vergisi bakımından, tanınmıştır.

olanların kazançları gelir vergisinden muaf tutulmuştur.

14 — Kamu menfaatlerine yararlı derneklere, genel ve katma bütçeli dairelere ve mahallî idarelere yapılan yardımlarla ilgili olarak, kurumlar vergisi çerçevesi içinde, bu yardımları teşvik edici tedbirler alınmıştır.

15— Yine kurumlar vergisi çerçevesi içinde yabancı özel sermayenin teşviki yönünde usule ilişkin bazı tedbirler alınmıştır.

16— Gider vergisinde sanayii teşvik edici önemli tedbirler alınmıştır. Bu arada, özellikle, tamir ve montaj faaliyetleriyle ilgili istisna ile halı ipliklerine ilişkin istisnadan bahsetmek gerekir.

17— Harçlar modern esaslara göre yeni bir düzenlemeye tâbi tutulmuştur. Bu arada, sermaye şirketlerinin kuruluş hisse senetleri, şirket mukaveleleri üzerinden alınmakta olan damga resminde önemli indirimler sağlanmıştır.

Bundan başka, adliye harçları basitleştirilmiş, karar ve ilâm harçları indirilmiş ve ceza dâvaları ile nüfus ve vatandaşlık işlemleri harç dışı bırakılmıştır.

18— Gayrimenkullerle ilgili olarak, yatırımların lüks konut yerine sosyal konuta yönelmesini hedef tutan önemli tedbirler alınmıştır.

19— Millî gelir içinde tuttuğu yere orantılı olarak vergilendirilmemiş olan kara ulaştırma kesiminin gerektiği şekilde vergilendirilmesi için lüzumlu tedbirler alınmıştır. Bu tedbirler alınırken,

büyük halk kütlelerinin kullandığı gaz gibi akaryakıt nevilerinin satış fiyatlarında artış olmamasını sağlayıcı tedbirler de alınmıştır.

18— Önemli bir vergi ödeme gücünün bulunduğu alanlarda plânın finansmanını ve sosyal adaleti sağlamak için bazı zamlar yapılmıştır. Bu arada, dış seyahat harcamaları vergisinde bazı arttırmalar yapılmış; vesaret ve intikal vergisi matrahının gerçek değerler üzerinden hesaplanması sağlanmış, büyük halk kütlelerinin kullanmadığı tekel maddelerine zam yapılmış, banka ve sigorta işlemleri vergisi artırılmış, pek düşük kalmış olan radyo ücretlerinde de bir miktar artış gerçekleştirilmiştir.

21— Millî gelir içinde tuttuğu yere orantılı olarak vergilendirilmeyen üretim kesimlerinden tarım kesiminin vergilendirilmesi konusunda da iktidarımız sırasında önemli adımlar atılmıştır. Bu konuda esas olarak gelir vergisi sistemi alınmış ve böylelikle, gelir çemberinin değişik gelir türleri bakımından kapanması sağlanmıştır. Hâlen 3 milyon çiftçi ailesinden sadece 60 bininin vergilendirilmesini sağlayan bu sistemde muafiyet esası, yıllık 40 bin liralık satış olarak tesbit edilmiştir. Ziraî gelir vergisinin uygulanmasında vergi kaybını önlemek üzere, bu vergiye tâbi mükellefler için asgarî götürü vergi mükellefiyetleri de tesbit edilmiştir.

22— C.H.P., bundan başka, vergi kayıplarını önlemek amacıyla vergi usûl hukukumuzda çok önemli yenilikler getirmiştir.

Bunların başında, servet beyannamesi gelir. Servet beyannamesinin teşkil ettiği kontrol sistemi sayesinde, gelir vergisi hasılatında önemli artışlar sağlanmıştır.

Bir diğer kontrol müessesesi de vergi ilânıdır. Batıda yer yer uygulanan bu sistem sayesinde, halkın mükellef üzerindeki etkili denetimi sağlanmıştır.

Vergi kayıplarını önlemek bakımından, ortalama kâr haddi müessesesi ile gider esası müessesesi de özellikle kayda değer.

23— Yatırımların teşviki için vergi usul hukuku alanında alınan önemli tedbirlerden olarak, zarar nakli süresinin arttırılması, azalan bakiyeler üzerinden amortisman usulünün kabulü, yeniden değerlendirme ve büyük bir gelişmeye açık olan vergi uzlaştırması müessesesi zikredilmelidir.

24— Mamul maddeler ihracatında, daha önce alınmış olan çeşitli vergilerin iadesi usulü uygulanmış, böylelikle ihracatımız etkili bir teşvik unsuruna kavuşturulmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, yukarıda sözü edilen amaçlar yönünde vergi reformu tedbirlerine devam edecektir. C.H.P. nin önümüzdeki dönemde uygulayacağı vergi politikasının esaslarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Genel vergi yükünün, köylü, işçi, memur, küçük esnaf ve sanatkâr gibi dar ve orta gelirli vatandaşlarımız, üzerindeki baskısını sosyal adalet ilkelerine uygun olarak azaltılması sağlanacaktır.

C.H.P. nin bu konudaki ilkesi şudur:

Az kazananan az,
çok kazananan çok.

- C.H.P. nin vergi alanındaki tedbirleri, aynı zamanda, genel vergi sistemimizin esnekliğini arttıracak ve böylelikle, vergi mevzuatımızın sık sık değiştirilmesi önlenecektir.
- Vergi usul hukukumuzda gerekli ıslahatın yapılmasına devam edilerek, mükellefe kolaylıklar sağlanacak ve kendiliğinden kontrol usulleri geliştirilecektir.

- Tarım kazançlarından alınmakta olan vergiyi memleket gerçeklerine uygulayacağız; bu arada geniş küçük çiftçi kütlesini vergi dışı tutacağız.
- Vergi sistemimizde, sosyal konut yapımını, gerçek tasarrufla finanse edilen özel yatırımları, ihracat malları sanayiini, ihracatı ve geri kalmış bölgelere yönelen yatırımları teşvik edecek tedbirler almağa devam edeceğiz.
- Sakıncaları tamamıyla meydana çıkmış olan tasarruf bonusu sistemini tüm olarak kaldırmak amacımızdır.
- Mahallî idarelere lüzumlu gelir kaynaklarını sağlayacağız.

Bu amaçla, tarım kesiminden sağlanacak kamu gelirinin önemli kısmını, köye yönelen sulama, içmesuyu, okul ve yol gibi yatırımlarda kullanılmak üzere, köy idarelerine bırakmak kararındayız.

Yukarıda sayılan tedbirler sayesinde, yıllık ortalama yüzde 7 kalkınma hızı sağlanacak, yatırımların plândaki önceliklere uygun alanlara sevk edilmesi gerçekleştirilecek ve millî gelirin dağılımında sosyal adalete doğru çok önemli adımların atılması başarılmış olacaktır.

BÜTÇE VE MALİYE POLİTİKASI

C.H.P. son iktidarı sırasında uyguladığı bütçe, maliye ve para politikası sayesinde, gerek enflasyoncu, gerek deflasyoncu eğilimlerin ekonomimize hakim olmasını önlemiş ve iktisadî faaliyetlerin fiyat istikrarı içinde devam etmesini sağlamıştır.

Bu politika sayesinde, aynı zamanda, kambiyo sınırlamaları önemli surette hafifletilmiş ve Türk parasının dış kıymetinin istikrarı sağlanmıştır.

- C.H.P., bundan böyle de Türk parasının değerini koruma yolundaki başarılı politikasına ve gerek enflasyoncu, gerek deflasyoncu eğilimleri önlemeye devam edecektir.

SERMAYE PİYASASININ KURULMASI

Plânın başarısı için gerekli tasarrufları harekete geçirebilmenin yollarından biri de, memleketimizde yeterli bir sermaye piyasası yaratmaktır.

Böyle bir sermaye piyasasının bugüne kadar kurulamamış olmasının, iktisadî sosyal ve tarihî çeşitli engelleyici sebepleri vardır. Bugün eriştiğimiz seviyeye ve bu engelleyici sebeplerden bir kısmının ortadan kalkmış olmasına rağmen, sermaye piyasasının kendiliğinden gelişmesine elverişli şartlar henüz tamamlanmamıştır.

Sermaye piyasasının gelişmesi, esas itibarıyla, sanayileşmenin belli bir seviyeye gelmesine bağlıdır. Bu bakımdan, oldukça uygun bir ortama erişmek üzereyiz. Bu durumda, tasarruf sahiplerinin tasarruflarını emniyet için de sermaye piyasasına plase edebilmelerinin şartlarını hazırlamak, müteşebbisi bu piyasaya alıştırmak ve sermaye piyasasının gelişme yollarını açmak Devlete düşmektedir. İnönü hükümetleri, bu amaçla bir yandan kredi, imkânlarını genişletmeye ve işletme ve yatırım kredisi verecek yeni kurumlar kurmaya çalışırken; diğer yandan da, sermaye piyasasının kurulmasına ve gelişmesine ilişkin hazırlıklar yapmışlardır.

C.H.P. nin bu alanda almağı düşündüğü tedbirler şunlardır:

- Sermaye piyasasının emniyet unsurlarından biri olan yeminli hesap uzmanlığına dair kanun tasarısı ve menkul kıymetler borsalarına ait kanun tasarısı Büyük Millet Meclisine sunulmuş

ve Millet Meclisi Genel Kuruluna gönderilmiştir. C.H.P., bu tasarıların kanunlaşmasını önemle takip edecektir.

- Sermaye piyasasının kurulması ile, özel sektörün ferdi teşebbüsler ve aile şirketleri ile başaramadığı büyük çaptaki işlerin, küçük halk tasarrufları harekete geçirilmek suretiyle kurulacak “halka açık anonim ortaklıklar” yolu ile başarılması için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Halka açık anonim ortaklıklar, bugünkülerden farklı olacak; özellikle bunların bilançoları yayınlanacak, kuruluş ve faaliyetleri Devletçe kurulacak “Sermaye Piyasası Denetim Komisyonu” tarafından denetlenecektir.
- Halka açık anonim ortakların çıkaracakları hisse senetlerinin mütevazı bütçeli geniş halk tabakaları arasında yayılması için, bu hisselerin asgarî değeri 100 lira gibi aşağı bir hadde tutulacaktır.
- Sigorta şirketleri fonlarının sermaye piyasasına akması için gereken kanunî tedbirler alınacaktır.
- Kalkınma bankalarının sermaye piyasası ile sıkı işbirliği yapmaları sağlanacaktır.
- Bu konuda düşündüğümüz tedbirler, halka açık anonim ortaklıkların halkın güvenine lâyık kuruluş ve işleyişte olmalarını sağlamaya yönelecektir.

BANKACILIK VE KREDİ POLİTİKASI

Son üç yıllık C.H.P. iktidarı döneminde, bankacılığımız büyük gelişmeler kaydetmiştir. Gerçekten, yurdumuzda çalışan (5) i yabancı, (45) i millî bankanın ödenmiş sermayeleri ve ihtiyatları toplamı 1961 yılında 3.450.000.000 liradan 1964 yılı sonunda 4.100.000.000 liraya ulaşmıştır. Genel kredi seviyesi 1961 yılında eriştiği 8.324.000.000 liradan 1964 sonunda %64 oranında bir artış kaydederek 13.665.000.000 liraya yükselmiştir. Aynı devrede sınaî krediler 282.000.000 liradan 485.000.000 liraya; küçük esnaf kredileri 150.000.000 liradan 250.000.000 liraya; tarımsal krediler ise 1.873.000.000 liradan 2.856.000.000 liraya çıkmıştır. Mevduat hacmi ise 1961 sonunda 9.400.000.000 lira iken 1964 sonunda 12.000.000.000 liraya yükselmiştir.

C.H.P. iktidarı banka kredilerini enflasyoncu olmayan yollardan arttırırken, banka hizmetlerinin fayda ve etkisini çoğaltmak amacıyla önemli tedbirler almıştır. Bu arada:

Kamu iktisadî teşebbüslerinin işletme ve yatırım kredisi ihtiyaçlarının Devlet bütçesi, Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu fonlarından karşılanması sağlanarak, Merkez Bankasının reeskont kaynağı önemli ölçüde özel kesime ayrılmıştır.

1961 Temmuzundan itibaren uygulanmasına başlanan tercihli reeskont sistemiyle ziraî senetlere, ihracat finansmanı senetlerine, küçük sanat ve esnaf teşekkülleri senetlerine ve sanayici kredilerine uygulanan reeskont hadleri indirilmiş ve böylelikle kredilerin bu alanlara akması kolaylaştırılmıştır.

Devlet Plânlama Teşkilâtınca tesbit olunan sanayi kollarında işletme kredisi ihtiyaçlarını karşılamak için Merkez Bankasıncı yeni limitler tahsis olunmuş ve bu sanayi kollariyle sınaî mamuller ihracına ilişkin senetlere düşük reeskont hadleri uygulanmıştır.

Kredilerin ve banka hizmetlerinin yurdun her köşesine yayılabilmesini teşvik etmek için, yeni banka şubelerinin tercihan banka hizmetlerinden yoksun bölgelerde açılması üzerinde önemle durulmuştur.

Bu gibi bölgelerde tüccar ve sanayicilerin kredi almalarını kolaylaştırmak için ek teminat olarak kabul edilen taşınmaz mallara ait hadler yükseltilmiştir.

Banka likiditelerini arttırmak üzere 1964 yılında, mevduat karşılıkları oranı % 20 den % 10 a indirilmiştir.

İnönü hükümetlerinin tarım ürünlerini, üretici lehine değerlendirmek için uyguladıkları politikayı desteklemek amacıyla, banka ve reeskont kredilerinin bu alana sevk edilmesi sağlanmıştır.

Tarım alanında aynı kredi ve kontrollü kredi sistemlerinin deneme uygulaması, C.H.P. iktidarı devrinde yapılmış ve alınan olumlu sonuçlar üzerine bu sistemlerin uygulama alanının genişletilmesine başlanmıştır.

Bankacılığımızın gerekli seviyeye ulaştırılabilmesi için bu tedbirlerin yeni bazı tedbirlerle kuvvetlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla alacağımız tedbirler aşağıda gösterilmiştir:

- Banka kredilerini, enflasyoncu olmayan bir yoldan, plân hedeflerine uygun yönlerde artırmağa devam edeceğiz.
- Tarımla geçinen üreticinin, sanayicinin, ihracatçının, küçük sanat erbabının kredi ihtiyaçlarını öncelikle karşılamağa önem vereceğiz.
- Kredilerin ve banka hizmetlerinin, yurdun her köşesine yayılabilmesini teşvik için, yeni banka şubelerinin özellikle banka hizmetlerinden yoksun bölgelerde açılması yolundaki tutumumuzu devam ettireceğiz.
- Tarım alanında, C.H.P. iktidarları zamanında başlanan aynı kredi ve kontrollü kredi sistemlerinin uygulama alanını genişleteceğiz.
- Bankacılığın yaygın olmaması yüzünden banka sistemine giremeyen tasarrufları bir araya getirebilmek için:
 - P.T.T. tasarruf sandıkları kuracağız.
 - Köylümüzün hareketsiz duran tasarruflarını değerlendirecek şekilde, kredi kooperatiflerine mevduat kabul etme yetkisi tanıyacağız.
 - Gezici banka büroları kuracağız.
- Sanayileşmeyi hızlandırmak ve sanayileşme gayretine halkın katılmasını kolaylaştırmak amacıyla, sermaye piyasası yaratılması yolundaki hazırlıklar tamamlanacaktır. Bu amaçla, C.H.P. Hükümetlerinin T.B.M.M. ne sunduğu menkul kıymetler borsalarına dair kanun tasarısı ile yeminli hesap uzmanlarına dair kanun tasarısının kanunlaşması sağlanacaktır.
- Faiz oranlarının, gönüllü tasarrufu azaltmayacak ve bankacılığımızın gelişmesine zarar vermeyecek şekilde, makûl hadlere düşürülmesi ve çeşitli adlarla faize ek olarak bankalarca alınan ücret ve komisyonların da makûl bir seviyeye indirilmesi üzerinde önemle duracağız. Bu amaca ulaşabilmek için, bankalarımızın mevduat toplama faaliyetlerinin maliyetini düşürücü ve bankalar arasında zararlı rekabeti önleyici tedbirler alınacaktır.
- Plânın ekonomik ve sosyal amaçlarına uygun olarak belirli faaliyetler için değişik kredi şartları uygulanmasına imkân veren selektif kredilerin uygulanma alanı genişletilecektir.
- Banka kredilerinin daha geniş bir müteşebbis kütlesine yayılmasını ve küçük teşebbüslerin yeteri ölçüde kredi almalarını sağlayacağız.
- Tarımsal krediyi genişletmek için Ziraat Bankasının kaynaklarını arttırmaya önem vereceğiz. C.H.P. Hükümetlerinin T.B.M.M.'ne sunduğu bir tasarının kanunlaşması ile, Ziraat Bankasının bir buçuk milyar liraya çıkarılan sermayesinin en kısa zamanda fiilen ödenmesini sağlayacağız.

- Tarım kredilerine esasa olan toprak değerleri baremini yeni şartlara göre ayarlayacağız. Çiftçimizin kredi alırken kefalet konusunda karşılaştığı zorlukları giderici tedbirler alacağız.
- Küçük sanatkâr ve esnafın kredi ihtiyaçlarını karşılamak için Halk Bankasının kaynaklarını arttırmaya devam edeceğiz. Kefalet Kooperatiflerini geliştireceğiz; esnaf kredisi için ayrılan reeskont limitlerini arttıracacağız.
- Dürüst ve verimli bankacılığın gelişmesini sağlamak için bankaların denetimini daha etkili bir hale getirecek tedbirleri alacağız.
- Sermaye piyasası ile ilgili çalışmaların yanı sıra teşebbüslere ihtiyaç duydukları yatırım kredilerinin sağlanması için yatırım ve kalkınma bankaları kuracağız. Aynı zamanda, Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının kaynaklarını dış yardım imkânlarından da faydalanarak kuvvetlendirmeğe, Sosyal Sigortalar Kurumunun fonlarından ve karşılık paralardan sanayi ve turizm tesislerinin uzun vadeli yatırım kredisi taleplerini daha geniş ölçüde karşılamağa devam edeceğiz.
- C.H.P. iktidarları zamanında kurulan Devlet Yatırım Bankasını, iktisadî devlet teşekküllerine sağlam kaynaklardan yatırım kredileri sağlayan bir müessese olarak geliştirmeğe devam edeceğiz.
- Özel teşebbüse yatırım ve işletme kredisi sağlamak üzere C.H.P. iktidarları zamanında kurulmuş olan Sınai Yatırım ve Kredi Bankasının, amacına uygun şekilde gelişmesine önem vereceğiz.
- Özellikle sanayi, madencilik, gemi inşaatı ve turizm yatırımlarının finansmanını sağlayacak, sanayi ve madencilik yatırımlarını yurdun geri kalmış bölgelerine yöneltmeye gayret edecek yeni bir kurum olarak Özel Yatırım Bankasını kuracağız.

DIŞ ÖDEMELER DENGESİ VE DIŞ TİCARET POLİTİKASI

Kalkınma halindeki her memleket, artan yatırımlarının ve iktisadî faaliyetin gerektirdiği döviz elde edebilmek için, dış ödemeler dengesini lehine geliştirmek zorundadır. Aksi halde, bu dövizin bulunması, ancak, artan özel yabancı sermaye ithali veya dış yardım suretiyle mümkün olabilir. Oysa ki, özel yabancı sermayenin büyük ölçüde arttırılması bugünkü Milletlerarası iktisadî ortamda çok güçtür. Ayrıca, gerek özel yabancı sermayenin, gerek dış yardımın artmasının iktisadî olduğu gibi siyasî bazı sınırları da vardır. Bu sebeplerle, az gelişmiş bir memleket, kalkınmasının döviz ihtiyacının sağlanmasında, her şeyden önce kendi çabalarına bel bağlamak durumundadır. Bunun için en etkili tedbir, hiç şüphesiz, ihracat gelirlerinin arttırılması ve ithalat yerine ikame edilecek maddelerin yurd içinde üretilmesidir.

İhracat gelirlerimizin arttırılması alanında, geçen C.H.P. iktidarı başarılı olmuştur. Gerçekten, Plânda gösterilen yıllık ihracat hedefleri, C.H.P. hükümetlerinin aldıkları tedbirler sayesinde, 1963 yılından itibaren hızla aşılmaya başlanmıştır. 1962 ye kadar yıllık ihracatımız 300 ilâ 350 milyon dolar arasında idi. Plânda öngörülen 1963 yılı hedefi 348 milyon dolar olduğu halde, bu hedef aynı yılda 15 milyon dolar fazlasile gerçekleşerek 363 milyon dolara varmıştır. Plânda 1964 yılı hedefi 375 milyon dolar olduğu halde, ihracat 36 milyon dolar fazlasile 411 milyon dolara ulaşmıştır.

İhracat gelirlerimizdeki bu önemli gelişme, pamuk, küsbe, tütün, çavdar, nohut, yağlı tohumlar, yapağı, deri, kuru meyveler ve çay gibi tarım ürünlerinin yanı sıra, krom, bakır, kolomonit, ferrokrom gibi bazı madenlerin ve hatta pamuklu mensucat ve şeker gibi bazı sınaî maddelerimizin en önemli yeri tuttuğu 54 maddenin ihracatındaki artışlar sayesinde elde edilmiştir. Bu 54 kalemden

33 kalem madde, ihrac mallarımız arasına ilk defa 1964 yılında girmiştir. Bunlar arasında bazı men-sucat ipliklerini, bazı kimya ve ilâç sanayii mamullerini, cam sanayii, bakır sanayii ve dikiş sanayii mamullerini, beton karıştırma makinelerini, otomobil lâstiklerini ve radyoları saymak gerekir.

C.H.P. iktidarının, dış ödeme dengemizin lehimizdeki unsurlarını geliştirmek hususundaki bu başarısında fiyat politikası, ihracata veya ithalâtın yerini almağa yönelen yatırımlara plânın verdiği önceliğin dikkatle uygulanması, bu gibi yatırımların ve ihracatı teşvik edici vergi iadelerinin gerçekleştirilmesi ve ihracat kredilerinin artırılması önemli rol oynamıştır.

C.H.P.'nin bu alanlarda alacağı tedbirleri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- C.H.P. Hükümetleri zamanında, Plân hedeflerinin de ötesinde bir gelişme gösteren ihracatın artırılması için her tedbiri almaya devam edeceğiz.
- Son yıllarda sınaî mamûller ihracında önemli hamleler yapan Türkiye'yi sadece tarım ürünleri ve ham madde ihrac eden bir ülke olmaktan kurtaracağız. Bu amaçla, sınaî mamuller ihracında vergi iadeleri usulünü memlekete yerleştirmiş olan C.H.P., bu uygulamayı daha etkili hale getirecektir.
- İhracat mallarının yapımında ve pazarlanmasında kullanılan ham maddelerin ve malzemenin serbestçe ithali yolunda yeni tedbirler alacağız.
- İhracat kredilerinin genişletilmesine ve bu kredilerde rüçhanlı faiz ve komisyon oranlarının uygulanmasına devam edeceğiz.
- İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi ile Türk Standartları Enstitüsünün çalışmalarını iktisadî hayatımızda değerlendireceğiz.
- C.H.P. iktidarının milletlerarası ekonomi alanında sağladığı büyük başarılarından biri de Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye Arasında Bir Ortaklık Kuran Anlaşmanın yapılması ve yürürlüğe konması olmuştur.

Bu Anlaşma, az gelişmiş bir nitelik taşıyan ekonomimizin ileri Batı Avrupa ekonomisine erken olarak katılmasının doğuracağı bütün sakıncaları karşılayıcı hükümler getirmektedir. Bunun yanı sıra, aynı Anlaşma sayesinde başlıca ihrac maddelerimiz için Avrupa Ekonomik Topluluğunda uygun ihracat kontenjanları ve diğer bazı kolaylıklar sağlanmıştır.

Bundan başka, yine C.H.P. iktidarı sırasında gerçekleştirilen Türkiye, İran ve Pakistan arasındaki Bölgesel İşbirliği Anlaşması da ihrac mallarımıza yeni bir pazar sağlayacaktır.

C.H.P. bu Anlaşmaların ekonomimizi ve özellikle ihracatımızı geliştirici yönde uygulanmasını sağlayacaktır.

- C.H.P. Plânın gereği olarak, ithalâtımızı önceliklere göre düzenlemek için kota sistemini devam ettirmiştir. Bu politikanın daha uzun yıllar uygulanması zorunluluğuna inanmaktadır. Gerçekten, kotalarda bellibaşlı önceliklerin kalkınmanın gerektirdiği yatırım malları ithalâtı ile sanayiimizin ham madde ihtiyaçlarının karşılanmasına verilmesi kesin bir ihtiyaçtır. C.H.P., ayrıca, ithalâtın yerini alacak sanayiimizin teşviki için, aynı nitelikteki mamûller ithal kotalarından çıkarma politikasına devam edecektir. C.H.P., lüks nitelikteki maddelerin kotalarda yer almaması politikasına da devam edecektir.
- Dış ticaret faaliyetlerinde daha başarılı olmak, ancak, bu faaliyetlerin yeniden örgütlenmesini sağlamakla mümkün olacaktır. Bu bakımdan, C.H.P. nin uyacağı esas, Anayasamızda yer alan karma ekonomi ilkesidir. İktisadî, sosyal ve kültürel temel sorunları, ideolojik dogmalardan ha-

reket ederek değil; fakat, pratik fayda açısından değerlendiren C.H.P., dış ticaret faaliyetlerinin yeniden örgütlenmesinde, bütün dış ticaretin Devlet eline alınması yahut bütün dış ticaretin ferdî teşebbüse bırakılması gibi fikirlerin, uygulandıkları takdirde iktisadî bakımdan en verimli sonuçları vermeyeceğine inanmaktadır. C.H.P'nin bu konudaki görüşü şudur:

a) Kamu kesimi, C.H.P. iktidarı döneminde olduğu gibi, kendi faaliyet alanlarında ihracat ve ithalâtını kendisi yapabilecektir.

b) Çiftçinin tarım makina ve araçlarını sunî gübre ve tarımsal ilâçları kolay ve ucuz olarak satın alabilmesi ve bu makina ve araçların yedek parça darlığına meydan vermeyecek şekilde standartlaştırılması ile ilgili dış ticaret politikasına ilişkin bütün tedbirler alınacaktır.

c) C.H.P. üreticilerin satış kooperatifleri şeklinde örgütlenmesini, üreticiyi korunmanın en verimli yolu saymaktadır. Bu amaçla Tarım Satış Kooperatiflerinin faaliyetleri, çalışma konusu olan maddeler bakımından genişletilecektir. Bu arada, tütün için Tarım Satış Kooperatifleri kurulması hakkında C.H.P. iktidarının sevk etmiş olduğu tasarı kanunlaştırılacaktır.

C.H.P. nin bu politikası sayesinde, dış ticaret faaliyetlerinde, kamu kesimi ile özel kesim yanın-da bir de kooperatif kesimi geliştirilmiş olacaktır. Böylelikle, hem üreticinin korunması sağlanacak, hem de kamu kesimi, kooperatif kesim ve özel kesim en verimli olabilecekleri alanlarda çalışma imkânını bulmuş olacaklardır.

TURİZM POLİTİKASI

Dış ödemeler dengesinde lehimizde gelişmelerin sağlanması bakımından Turizmin önemli bir rolü olduğu şüphesizdir. C.H.P., turizme iktisadî kalkınmanın zorunlu bir unsuru olduğu kadar, milletlerarası sosyal görgünün ve dayanışmanın bir aracı olarak da bakar.

C.H.P. iktidarı zamanında Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kurulmuş ve turizm işlerinin plânlan-masında ve örgütlenmesinde önemli adımlar atılmıştır.

C.H.P. nin turizm konusunda almayı düşündüğü tedbirler şunlardır:

- Turist, Türkiye'de gümrük kapılarından itibaren her yerde güler yüz ve kolaylık görmelidir. Bu anlayışı bütün ilgililere ve görevlilere benimsetmek için her gayreti sarfedeceğiz.
- Gümrük formalitelerinde turistler için esaslı kolaylıklar sağlanacaktır.
- Turistik yatırımlar için ucuz faizli kredi sağlanmasına devam edilecek, vergi muaflığı ve iadeleri tanınacaktır.
- C.H.P. iktidarı sırasında (misafirhane, kamping ve tatil köyleri hariç) 34.000'den 80.000'e çıkmış olan otel yatağı sayısının daha da artırılması için tedbirler alacağız.
- Belediyeler başta olmak üzere mahallî idarelerin, genel turizm politikasına uygun hareket etme-lerini sağlayıcı mevzuat yürürlüğe konacak ve bunların turizm işlerine daha fazla kaynak ayır-malarına çalışılacaktır.
- Ulaştırma programlarının gerçekleştirilmesinde turistik yatırımlara öncelik verilmesine, turistik bölgelerdeki yol şebekelerimizin ve hava alanlarımızın genişletilmesine ve ıslahına devam olu-nacaktır.
- Turistik eğitim faaliyetlerine yetkili işçi sendikaları ile işbirliği halinde Devletçe devam olunacak; genel olarak, vatandaşların ve memurların turistik görgüsünün arttırılması için kurslar genişleti-lecektir. Ayrıca otelcilik okulları açılacaktır.

- Dış memleketlerdeki turistik tanıtma faaliyeti, turizm bürolarının genel denetimi altında, özel yabancı firmalardan da faydalanılarak yürütülecektir.
- Turistik bölgeler kanunla yeni bir düzene kavuşturulacaktır. Turistik bölgelerde tarihî mimari-miz korunacaktır. Turistik bölgelerin korunması ve özellikle turistik nitelikteki kıyıların iç ve dış kütle turizmüne açık tutulması sağlanacaktır. Bu konuda C.H.P. iktidarınca sevk edilen tasarı kanunlaştırılacaktır.
- Gezi acentalarının daha etkili bir örgüt haline gelmesi için gerekli kanunî tedbirler alınacaktır. Bu konuda C.H.P. Hükümetince sevk edilen tasarı kanunlaştırılacaktır.
- Millî parklarla ilgili olarak C.H.P. iktidarınca sevk edilen tasarı kanunlaştırılacaktır.
- Kara avcılığının bir turizm gelir kaynağı olarak düzenlenmesi ve teşviki için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Arkeolojik zenginliklerimiz turizm açısından değerlendirilecek, müzelerimizin ve arkeolojik yerlerimizin daha çok gelir getirmesi imkânları sağlanacaktır.
- Kaplıca ve içmelerimizin turizm bakımından geliştirilmesi için özel bir yatırım programı uygulanacaktır.
- Başka ülkelerle yapılmasına başladığımız turizm anlaşmaları genişletilerek, uluslararası turizm hareketinden en geniş ölçüde yararlanmamız sağlanacaktır.

YABANCI ÖZEL SERMAYE

1954 yılında çıkarılan ve yabancı özel sermayeyi çekmek amacı ile hattâ dış ödemeler dengemiz aleyhine fazla liberal hükümler getiren kanuna rağmen, bu konunun, özel bir kanunla düzenlenmesine başlandığı 1951 yılından 1960 yılına kadar memleketimize sadece 38 milyon dolarlık yabancı özel sermaye girmiştir. C.H.P. nin iktidarda bulunduğu 1961 -1964 döneminde ise, memleketimize gelen yabancı özel sermaye 25 milyon 400 bin dolardır. Böylelikle, C.H.P. iktidara gelmeden önce yıllık ortalama 3 milyon 800 bin dolar olduğu halde, C.H.P. nin iktidarı, süresinde bu ortalama 6 milyon 200 bin dolara yükselmiştir. (Özel kanunlarda yer alan petrol faaliyetleri ile Ereğli Demir Çelik Şirketine ilişkin rakamlar bunların dışındadır).

Yabancı özel sermayenin kalkınma için yeterli bir kaynak olmadığı, bu rakamlardan da anlaşılmaktadır. Milletlerarası iktisadî verilere göre, yabancı özel sermayenin az gelişmiş memleketlere doğru istekli bir akım göstermediğini de belirtmek uygun olur. Artık açıkça meydana çıkmış bir gerçektir ki, yabancı özel sermaye zengin memleketlerden az gelişmiş memleketlere doğru akmamakta, bu akım daha çok zengin ülkeler arasında vuku bulmaktadır. Bununla beraber plânlı bir ekonominin sağladığı güven ve kararlılık içinde yabancı özel sermayenin de bir ölçüde artarak geleceğini beklemek hatalı bir görüş olmaz.

Bu durumda, kalkınmamızda yabancı özel sermayeye bel bağlamak gerekçi bir görüş olmadığı gibi, bu finansman kaynağını tamamiyle ihmal etmeyi de doğru bulmayız.

C.H.P. olarak, bu konuyu “yabancı sermaye hayranlığı” veya “yabancı sermaye düşmanlığı” gibi kalıplaşmış polemlerin dışına çıkarmak isteriz. C.H.P. nin gözünde yabancı sermayeden faydalanma konusu bir iktisadî politika meselesidir. Programımızın 25. maddesine göre “memleket menfaatlerinin gerektirdiği iktisadî işlerde yabancı sermayeden faydalanmayı uygun görmekteyiz.” Her yabancı sermayenin memleket yararına uygun olduğunu ileri sürmediğimiz gibi, her yabancı

sermayenin memleket yararına aykırı olduğunu iddia edenlerden de değiliz. Mesele, yabancı özel sermaye ve teknikten millî çıkarlarımıza en uygun şekilde yararlanmanın usul ve ölçülerini bulmaktan ibarettir.

C.H.P. nin bu konuda almayı düşündüğü tedbirler şunlardır:

- Yabancı özel sermaye izinlerinin plânda yer alan önceliklere uygun olmasını sağlayacağız. Yabancı özel sermaye için izin verilmesi gereken yatırımlar, ihracata yönelici veya ithalatı azaltıcı üretim alanları ile ilgili bulunmalı yahut ileri bir teknoloji getirir nitelikte olmalıdır. Yerli sanayi-in gelişmesini veya kurulmasını engelleyici, lüzumsuz iç tüketim eğilimleri yaratıcı veya arttırıcı yahut memleketin dış ödeme dengesine zararlı olabilecek yabancı özel sermaye yatırımlarına izin vermeyeceğiz.
- Yabancı özel sermaye yatırımlarına izin verirken, bunların millî ekonomimizin gelişmesine zararlı fiilî tekel halini alabilecek nitelikte olmamasına dikkat edeceğiz.
- Yabancı özel sermaye elile veya katılmasıyla kurulmuş bulunan montaj sanayiinin imalât sanayii haline getirilmesi için gerekli tedbirleri alacağız.
- Yabancı sermayeye giriş izini verilirken, kurulması istenen teşebbüsün memleket ekonomisine yararlı olup olmadığı, Plân ve yıllık programların ilkeleri içinde ve değişen şartlara göre dikkatle incelenmelidir. Bu arada, getirilen aynı sermayenin değerlendirilmesi konusu üzerinde önemle durulmalıdır. Bu incelemeler, bugünkü mevzuata göre zaman zaman toplanabilen bir karma komisyon tarafından gereği gibi yapılamamaktadır.

Bu sebeplerle, yabancı sermaye konusunun ayrı bir daireye görev olarak verilmesini lüzumlu görüyoruz. Bu daire, izin alan yabancı firmalar sicillerinin tutulması ve faaliyetlerinin izlenmesi ile de görevli olacaktır.

DIŞ YARDIM

Az gelişmiş memleketler gerçekleri, bu memleketlerin dış yardım almalarını zorunlu kılmaktadır. Kalkınmada başlıca çabanın millî kaynaklardan yapılması gerektiği ne kadar doğru ise, uygun şartlarla alınacak dış yardımın faydası da o kadar açıktır. Bu konudaki görüşlerimiz şunlardır:

1. Toplum hayatının bütün alanlarını kapsayan bir kalkınma plânının başarı ile uygulanması için, dış yardımlara da aynı bütünlük fikrinin hâkim olmasındaki ve kalkınma plânının gerekli kıldığı dış kaynakların bu plânla uyumlu şekilde topluca sağlanmasındaki fayda ortadadır. Bu sebeptir ki, Türkiye'nin aldığı başlıca dış yardımları sağlayan memleketlerin ve milletlerarası kurumların Türkiye'ye Yardım Konsormiyomu adı altında toplanmış olmaları, C.H.P. iktidarının en önemli dış politika başarılarından biridir.
2. C.H.P., kalkınma için alınacak dış yardımlarda bazı temel şartlar aranması gerektiğine inanır. Dış yardımlar yolu ile doğan borçlanma yükünün kalkınma sayesinde rahatlıkla ödenabilir bir nitelik taşıyabilmesi, ancak, bu yardımların önemli kısmının bağış veya uzun vadeli ve düşük faizli krediler olmasıyla mümkündür. Çeşitli ülkelerin, kendi mevzuat sınırları içinde memleketimize teklif ettikleri yardımlar, her zaman bu ilkelere uygun olmamıştır. Bu sebeple, Türk diplomasisinin, Birleşmiş Milletler İktisadî ve Sosyal Komisyonu ve ona bağlı bölgesel komisyonlar, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı, GATT, Avrupa Ortak Pazarı ve İktisadî İşbirliği ve Gelişme Teşkilâtı gibi Milletlerarası kurullarda, dış yardımın bu şartlara uygun hale getirilmesi için devamlı ve koordine çaba-

lar sarfetmesi ve aynı konuda ortak çıkarlarımız olan diğer az gelişmiş ülkelerle işbirliğine girişmesi gerekmektedir.

C.H.P., dış yardımı bir lütuf olarak karşılamaz. Bugünün Milletlerarası iktisadî ve siyasî verileri, dış yardımı, ileri ülkeler için, aynı zamanda kendi yüksek çıkarlarının gerektirdiği bir görev haline getirmiştir.

3. C.H.P., dış yardım sağlayan Devletlerin ve milletlerarası kurumların yapılan yardımın amacına uygun olarak kullanıldığından emin olmak istemelerini tabii karşılar. Ancak, bu amaçla sarfedilecek faaliyet, hiçbir şekilde, Türk Devletinin siyasî ve iktisadî alanlarda karar alma serbestliğini kayıtlamamalıdır. C.H.P., kalkınmamızın finansmanı için gerekli dış yardımı her taraftan almağa hazırdır. Fakat, hangi devletten ve milletlerarası kurumdan alınırsa alınsın, dış yardım siyasal, ekonomik ve sosyal düzenimizin ilkeleriyle ilgili hiçbir kayda veya herhangi bir siyasî şarta bağlı tutulamaz ve baskı aracı olarak kullanılamaz.

Bu açıklamaların ışığı altında, dış yardımlarla ilgili politikamızı aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

- Kalkınmada başlıca unsurun millî çaba ve kaynaklar olduğuna inanan C.H.P. dış kaynakların ancak uygun şartlarla alınması yolundaki başarılı gayretlerini devam ettirecektir.
- Kalkınma Plânının gerekli kıldığı dış kaynakların, bu plânla uyumlu olarak ve topluca sağlanması amacıyla, C.H.P. iktidarı zamanında kurulmuş olan Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumundan, ihtiyaçlarımıza uygun miktar ve nitelikte yardım alınmasına önem vereceğiz.
- Uygun şartlı dış yardımlar için mahdud çevrelere bağlı kalmaktan sakınacağız.
- C.H.P. hangi devletten veya Milletlerarası kurumdan alınırsa alınsın, dış yardımın, siyasal ekonomik ve sosyal düzenimizle ilgili bir kayda veya herhangi bir siyasal şarta bağlı tutulmamasını önemle gözönünde bulunduracak ve dış yardımın bir baskı aracı olarak kullanılmasına imkân vermeyecektir.

SANAYİ

Türkiye'nin en kısa zamanda sanayileşmesini çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma dâvamızın temel unsuru sayan C.H.P., devletin ve özel teşebbüsün sermaye, bilgi ve teşebbüs gücü olarak bütün imkânlarını memleketimizin hızla sanayileşmesi uğrunda harekete getirme politikasına azim ve şevk ile devam edecektir.

Bu politika, aynı zamanda, tarım kesimindeki fazla iş gücüne yeni çalışma alanları açmak bakımından da hayati bir önem taşımaktadır.

Devletçilik bölümünde C.H.P. nin sanayi politikasına geniş ölçüde yer verilmiştir. Burada, ayrıca belirtilmesini uygun gördüğümüz hususları açıklıyoruz.

- C.H.P., programında belirtilen temel sanayi kollarının Devlet eliyle ve hızla geliştirilmesini yurt kalkınmasının şartı sayar.
- C.H.P., sanayileşme alanında, Devletin faaliyetleri yanında özel teşebbüsün yapıcı gücüne yer verir. Onun için, devlet teşebbüsüyle, özel teşebbüsün yanyana, birbirini tamamlayarak, uyum, güvenlik ve eşit rekabet şartları içinde çalışmalarını sağlayacaktır. C.H.P. özel teşebbüsün, millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun olarak yürümesini sağlayacak tedbirleri almak hususunda devleti görevli sayar.

- C.H.P., devlet işletmeciliğine, özel kesimdeki teşebbüs ruhunu, özel teşebbüse de millî menfaatleri, Plân hedeflerini ve sosyal adalet icaplarını gözönünde tutma bilincini kazandıracaktır.
- İthalâtta, sanayiın gelişmesi için gerekli yatırım mallarının ithaline öncelik verilecektir.
- Sınâî yatırım konularının seçiminde, fazla işgücü kullanacak ve işsizliğin önlenmesine yardım edecek, milli gelire en çabuk ve en fazla katma değer ekleyecek konulara öncelik tanınacaktır.
- Sanayi yatırımlarının bölgeler arasında dengeli olarak yayılmasına önem verilecektir. Enerji, vergi ve kredi politikalarında, ve kamu yatırımlarının programlanmasında, memleketimizin az gelişmiş bölgelerinin sanayileşme ihtiyacı gözönünde tutulacaktır.
- Sanayide, gerek işletmecilik, gerek insan ilişkileri yönünden verimliliği artırıcı tedbirler alınması sağlanacaktır.
- Sanayi alanında, boş duran kapasite bırakmamaya önem verilecektir.
- Gerek kamu kesimindeki, gerek özel kesimdeki sınâî teşebbüsler, yabancı rekabete karşı makul süreler içinde korunacak, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimiz bu anlayışla yürütülecektir.
- Sanayiiimizle ilgili sorunların daha iyi çözülmesi bakımından, C.H.P., Sanayi Odalarının yurt ölçüsünde ayrı bir birlik halinde örgütlenmesini sağlayacaktır.
- Özel kesim sanayiinin ithalât ihtiyaçlarının daha ucuza sağlanabilmesi için, özel sanayi müesseselerinin ithalât birlikleri halinde bir araya gelmeleri teşvik edilecektir.
- Sosyal Sigortalar Kurumunun, Plândaki önceliklere uygun sınâî teşebbüslere verdiği krediler arttırılacaktır.
- Yurt dışındaki işçilerin tasarruflarının sanayileşmeye yönetilmesi için tedbirler alınacaktır.

KÜÇÜK SANATKÂRLAR VE ESNAF

Büyük sanayi tesislerinin kurulmasına devam edilirken, memleketimiz gibi az gelişmiş bir ülkede, küçük sanat ve esnaf kesimlerinin, üretim alanındaki ferdi gayretleri en iyi bir tarzda değerlendirmede çok önemli bir rolü vardır. C.H.P., küçük sanatkarı ve esnafı koruyucu bir çok tedbirler almıştır. Bu alanda yeniden alacağı tedbirler aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

- C.H.P. iktidarları sırasında çıkarılan Küçük Sanatkâr ve Esnaf Kanunu uyarınca, bu kesimde çalışanların, en iyi şekilde ve hızla örgütlenebilmeleri için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Halk Bankasının C.H.P. iktidarı zamanında arttırılan sermayesi daha da genişletilecektir. Esnaf Kefalet Kooperatifleri geliştirilecek, esnaf kredileri arttırılacaktır. Esnaf kredisi kurumları ile Kefalet Kooperatifleri arasındaki münasebetlerle ilgili olarak esnafımızın karşılaştığı zorluklar giderilecek ve kredi işlemleri kolaylaştırılacaktır.
- C.H.P., Küçük sanatkar ve esnafın standart imalât yapması konusuna gereken önemi vermeğe, üretim tekniklerinin geliştirilmesi, araçlarının sağlanması ve teknik öğretim kurumları ile sıkı işbirliğinin kurulması yolundaki çabalarına devam edecektir.
- C.H.P., gerekli merkezlerde sanayi sitelerinin kurulmasına devam edecektir.
- C.H.P., önümüzdeki dönemde, çıraklığın modern esaslara göre düzenlenmesi için hazırladığı tasarımı kanunlaştıracaktır.

- C.H.P., Küçük sanatkâr ve esnafın kendi kendisine kalite denetimi yapmasını sağlayacak şekilde örgütlenmesi için gerekli kararı kısa zamanda çıkarmak, kararındadır.
- Küçük sanayiın büyük sanayi ile işbirliği halinde çalışması ve verimli işletmeler haline gelmesi için C.H.P. iktidarı zamanında alınmaya başlanmış olan tedbirler önemle izlenecektir.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR

C.H.P. nin hükümetin başlıca sorumluluğunu taşıdığı 1961-1964 yılları arasında, elektrik enerjisi üretimi 3 milyar 108 milyondan 4 milyar 503 milyon kilovat saate yükselmiştir.

Bu süre içinde Sarıyar santralinin genişletilmesine başlanmıştır. Aynı dönemde, Harşit Hidro-elektrik Barajının, Kovada II Santralinin, Nusaybinde Çağçağ Hidroelektrik Santralinin, Elâzığda Hazar II Santralinin yapımına başlanmıştır. Ayrıca, Yeşilırmak, Almus ve Kızılırmak üzerindeki Kesikköprü baraj ve santrallerinin yapımına -her ikiside 1965’de hizmete girecek şekilde- devam olunmuş, Hazar I Santralinin genişletilmesi ile Adana-Yüreğir Santralleri ele alınmış. 1963 ve 1964 de Tunçbilek II ve Ambarlı büyük termoelektrik santrallerinin yapımına başlanmıştır. Daha küçük çapta santraller olan Van-Engil, İğdır-Kiti Erciş, Malatya-Kernek ve Silifke santrallerinin de yapımı başlamıştır. Gökçekaya santralinin projesi tamamlanmış ve dış finansmanı sağlanmıştır.

Kalkınma plânının enerji alanında öngördüğü en büyük yatırım olan Keban Barajı projesi konusunda iktidarımız zamanında başarılan işler şunlardır:

Barajın ulaşım yolları yapılmıştır. Barajın daimi sitinin yapılmasına başlanmış, derivasyon tünelleri milletlerarası bir eksiltme sonunda ihale edilmiştir. Bu suretle, iktidarımız döneminde 250 milyon liralık yatırım işine başlanmış olmaktadır. Yine iktidarımız sırasında Keban Barajının yapılabilmesi için zorunlu olan, Fırat sularının bölünmesi konusunda memleketimiz ile Irak ve Suriye arasında anlaşmaya varılmıştır. Barajın teknik proje hazırlıkları ve finansman ile ilgili olarak Washington ve Ankara toplantıları iktidarımız tarafından başarıya ulaştırılmış ve yine başarıyla sonuçlanan Paris toplantısının bütün hazırlıkları ve direktifleri iktidarımızca tamamlanmıştır.

Enerji ve tabii kaynaklar alanında bundan sonra almayı tasarladığımız tedbirler şunlardır:

- Değişik kamu kurumları arasında dağılmış bulunan elektrik ile ilgili hizmetleri bir tek iktisadi Devlet Teşekkülünün otoritesi altında toplamak üzere, C.H.P. iktidarınca hazırlanmış olan Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) tasarısını kanunlaştıracamız.
- Doğu bölgelerimizin kalkınması ve yurdun enerji ihtiyacı bakımından hayati önem taşıyan Keban Barajı, C.H.P. iktidarı zamanında gerçekleştirme safhasına girmiştir. Yapımına fiilen başlanmış olan barajın mümkün olan en kısa zamanda tamamlanarak yurt hizmetine girmesi başlıca hedefimizdir.
- C.H.P., iktidarı zamanında ele alınmış, yapımına başlanmış, ihale edilmiş ya da projesi yapılmış baraj ve hidroelektrik santrallerle termik santraller de en kısa zamanda tamamlanacaktır.
- Madencilüğimizin yurt yararlarına en uygun şekilde geliştirilmesi suretiyle ihracat gelirlerimizi arttırmak, ithal ihtiyaçlarını azaltmak ve yerli sanayii desteklemek için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Stratejik madenlerle, miktar ve çeşit itibarıyla tekel niteliğindeki madenler ve maden kömürü, devlet eliyle ve verimli şekilde işletilecektir. Bunun dışında, özel kesimin madencilik alanındaki çalışmaları Anayasamızın kayıt ve şartları içinde teşvik edilecektir.

- Maden işletmeciliğinde yeraltı kaynaklarımızın sömürülmesi ve israfı önlenecektir.
- Madenlerde çalışanların sağlık ve güvenliği etkili tedbirlerle korunacaktır.
- Madenlerin cevher olarak ihracı yerine, yurt içinde işlenerek değerlendirilmesi esas tutulacaktır. Enerji sanayiimize muvazi olarak elektrometalürji sanayiinin kurulmasına önem verilecektir.
- Arama faaliyetlerinin büyük ölçüde arttırılması amacıyla, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün imkânları genişletilecektir.
- Yeraltı gazlarının aranmasına ve işletilmesine önem verilecektir.
- Memleketin bütün yakıt ihtiyacının karşılanması devletçe düzenlenecektir.

PETROL

Partimiz, programının 5. maddesinde, Petrol işletmesini, Devlet elinde bulunması zaruri sayılan işler arasında göstermiş, bu alanda özel teşebbüsün ancak Devletle Ortaklık yapabilmesini kabul etmiştir.

1954 yılında, zamanın iktidarı tarafından, Türk Milletinin ve Devletin kendi Petrol kaynaklarını işletemeyeceği inancından hareket ederek, C.H.P. nin şiddetli muhalefetine rağmen, Türk Devletini doğrudan doğruya petrol aramak ve işletmekten meneden ve Devlet sermayesi ile kurulmuş millî müessesenin haklarını da esaslı surette sınırlayan bir Petrol kanunu kabul edilmiştir.

Petrol konusu bugün incelenirken, sözü geçen kanunun 10 yıllık uygulanmasının ortaya çıkardığı sonuçlar ve fiili durumlar gözönünde bulundurulmak ve millî menfaatleri hukuk devleti anlayışı içinde kalan tedbirlerle korumak zorunluğu vardır.

1962'den bu yana, C.H.P'nin başlıca sorumluluğunu taşıdığı İnönü Hükûmetleri, petrol konusunda, millî menfaatleri korumak ve Millî Petrol müesseselerimizi güçlendirmek yolunda önemli adımlar atmışlardır:

- a- Türk Topraklarında çıkan ham petrolün ve Türk petrolünden elde edilen ürünlerin öncelikle satılmasını sağlamak ve ithal malı petrol tasfiyesinin yerli kaynaklarımızın işletilmesi-ne engel olmasını önlemek amacıyla, yabancı ülkelerden petrol ithalini tahdit eden ve Türk ürünlerinin tam olarak satılabilmesini teminat altına alan kararname çıkarılmıştır.
- b- Alınacak bütün tedbirlerin başında Millî Petrol müessesemizin takviyesi geldiği için, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ile Petrol Ofisin aynı bakanlığa bağlanması ve işbirliği yapması sağlanmış; Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ile Petrol Ofisin birleşmesini sağlayacak kanun tasarısı Meclise sevk edilmiş, bu tasarı ile ham petrol çıkarılmasından rafinaj ve dağıtım kadar bütün petrolle ilgili faaliyetlerin ahenkli şekilde yürütülmesini sağlayacak tedbirler ele alınmış, Devletin ve bütün kamu sektörün petrol ihtiyacının Devletçe kurulmuş petrol müesseseleri tarafından sağlanmasını mümkün kılan ve dağıtım alanında yabancı şirketlerin haksız rekabetini önleyici hükümlere bu tasarıda yer verilmiştir.
- c- Yine millî petrol müesseselerimiz, bir taraftan dağıtım imkânlarına kavuşturulurken, bir taraftan da petrol arama faaliyetlerine hız verebilme amacı ile, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının sermayesi 150 milyon liradan 500 milyon liraya çıkarılmıştır.
- d- Yabancı Şirketlerin Türkiye'ye afişe fiyatlar denilen ve milletlerarası fiyatlar seviyesinin çok üstünde olduğu yapılan etraflı incelemelerle anlaşılan fiyatlar üzerinden ham petrol satma-

larını önlemek amacıyla bu konuda Devlet Plânlama teşkilâtına ve yetkili bir Bakanlıklarası komiteye gerekli incelemeler yaptırılarak daha önce imzalanmış mukavelelerde değişiklik talep edilmiş ve ilk hamlede ithal malı petrol fiyatlarından % 10 indirim sağlanmıştır. Daha fazla indirim sağlamak için gerekli delillerin toplanmasına ve şirketlerle müzakere faaliyetlerine önemle devam edilmiştir.

- e- Siirt Bölgesini Akdenize bağlayacak olan ham petrol boru hattının Devlet sermayesi ile kurulmuş olan Millî Petrol Müessesemiz tarafından yapılması, çeşitli itirazlara rağmen karara bağlanmış; gerekli ödenek ayrılmış ve projeler yapılmıştır.
- f- Petro-Kimya sanayiinin de Devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesemiz tarafından kurulması karara bağlanmış ve hazırlıkları yapılmıştır.
- g- Petrol dağıtım şirketlerinin nakliye masrafları gözden geçirilerek muhtelif İl ve İlçelerde değişik nisbetler de olmak üzere nakliye masrafı olarak öne sürülen miktarlardan indirimler yapılmıştır.
- h- Petrol Kanununun çeşitli hükümlerinin millî menfaatlere daha uygun hâle getirilmesi için lüzumlu değişiklikler üzerinde yetkili uzmanların çalışmaları istenmiş ve bir ön tasarının hazırlıkları yapılmıştır.

Bilindiği gibi, C.H.P. Milletvekillerinin ve birçok başka Senatör ve Milletvekillerinin imzaları ile Petrol Kanununu millî menfaatlere daha uygun hale getirmeyi hedef tutan bir kanun teklifi Meclise verilmiş bulunmaktadır.

Son yıllarda Petrol konusunda atılan belli başlı müsbet adımları böylece tesbit ettikten sonra, millî bir petrol politikasının hangi esaslara dayanması ve hangi tedbirleri öngörmesi gerektiği hususunda C.H.P. nin görüşlerini aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- 1962 den bu yana petrol konusunda millî menfaatleri koruma ve millî petrol kurumlarımızı güçlendirme ve yerli petrol üretimini arttırma yolunda büyük adımlar atmış olan C.H.P. aynı yönde çalışmalarına azimle devam edecektir.
- Petrol kanununda, Türk Devletin ve Devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesemizin, petrol arama ve işletme yetkilerini sınırlayan hükümler değiştirilmelidir.

Anayasamızın 130. maddesindeki “tabii servetler ve kaynaklar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Arama ve işletmenin Devletin özel teşebbüsle birleşmesi suretiyle veya doğrudan doğruya özel teşebbüs eliyle yapılması, Kanunun açık iznine bağlıdır.” hükmünün ışığı altında ve maddenin ruhuna uygun olarak, Devletin ve Devlet sermayesi ile kurulmuş millî müessesenin arama ve işletme yetkilerinin genişletilmesini ve bu yetkileri sınırlayan kanun hükümlerinin kaldırılmasını uygun görüyoruz.

Gerekli değişikliklerden biri, devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesemize herhangi bir bölgede 8 den fazla ruhsat verilmesini önleyen hükmün kaldırılmasıdır.

- Bugüne kadar verilmiş olan ruhsatlar konusunda Anayasa ve hukuk esaslarına riayet olunacak ve iyiye kullanılan ruhsatlar muhafaza edilecektir. Ancak, bundan böyle, ister Türk Devletin ve Devlet sermayesi ile kurulmuş millî müesseselerimizin (M.T.A., T.P.A.O.) gayretleri ile keşfedilmiş olan ve her gün artan ölçüde üretim yapmağa muvaffak olduğu beşinci bölgede (Siirt Bölgesi’nde) olsun, ister bugüne kadar ruhsat verilmemiş bölge ve alanlarda veya herhangi bir sebeple boşalacak bölge ve alanlarda olsun, artık arama ve işletme Devlet eliyle yapılmalıdır.

Bu amaçla, Devlet sermayesi ile kurulmuş Millî Petrol Müessesemizin her türlü teknik, malî ve maddî imkânları arttırılacaktır.

- Petrol kaynaklarımızın hızla değerlendirilebilmesi için, teknik veya malî sebeplerle, kesin zaruret görülen hallerde, millî menfaatlere uygun şartlarla, devletin özel sermaye ile ortaklık kurması yoluna gidilebilir.
- Yabancı Petrol Şirketlerinin vaktiyle almış oldukları ruhsatnamelere dayanarak arama ve işletme yaptıkları yerlerde, iyi niyetle ve tam süratle çalışmaları sağlanmalı, iyi niyet kurallarına uygun hareket etmeyenlerin ruhsatnameleri geri alınmalıdır.
- Evvelce alınmış ruhsatnamelere dayanarak, petrol üreten yabancı şirketlerin dışarıya transfer edecekleri para, hiç bir zaman çıkardıkları petrolün dünya piyasasındaki değerinin en çok yarısını aşmamalı ve bu amaçla, kanunun malî hükümlerinde devlet aleyhine olan kayıtlar değiştirilmelidir.
- Türkiye'ye dışardan getirilen yabancı ham petrole ödenen fiyatın indirilmesi yolunda C.H.P. hükümetleri zamanında başlatılan çalışmalara azimle devam edilmeli, bu fiyatın dünya serbest rekabet fiyatı seviyesine düşürülmesi sağlanmalıdır.
- Ham petrol boru hattı inşa etme hakkı, yalnız Devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesesine tanınmalıdır.
- Petro - Kimya sanayii kurma hakkı Devlet sermayesi ile kurulmuş millî petrol müessesesinde olmalıdır.
- Yerli ham petrol ve bundan elde edilen ürünler ihtiyacımızı karşılayıncaya kadar, yabancı petrol ve ürünlerinin, ihtiyaç ölçüsünde ithali zarurî olacaktır. Ancak yerli ham petrolden elde edilen ürünlere yabancı ham petrolden çıkarılan ürünler karşısında öncelik tanınması ve C.H.P. Hükümeti zamanında konan ithal tahdidinin devamı şarttır.
- Petrol ithal ve dağıtımının gösterdiği büyük özellikler gözönünde bulundurularak, Devletin ve kamu kesiminin bütün akaryakıt ve petrol ürünleri ihtiyacının Devletin petrol müesseseleri tarafından sağlanması esasına riayet olunmalıdır.

ULAŞTIRMA VE BAYINDIRLIK

- Demiryolu, kara, hava ve deniz ulaştırma alanlarında daha verimli bir iş bölümü ve uyum sağlanarak, memleketin ulaştırma ihtiyacının en kısa zamanda karşılanmasına çalışılacaktır.
- Karayollarının yapımına program içinde devam edilecek, özellikle il ve köy yollarının bakım ve yapımına teknik eleman ve araç olarak yapılan yardımlar arttırılacaktır. Karayolları trafiğinde görülen aksaklık ve kazaları önlemek amacıyla, öğretim ve denetim çalışmaları arttırılacak; şoförlerin çalışma şartları düzenlenecektir. Can ve mal kaybını önlemek için, yurttaşları tedirgin etmeyen fakat etkili bir yeni trafik düzeni kurulacaktır.
- Demiryolu ulaştırma hizmetlerinin daha yeterli ve verimli hale gelmesi için bu alanda yeni hamleler yapılacak; Devlet Demiryolları İdaresine bağlı fabrika ve atölyelerin memleket ekonomisinde daha iyi değerlendirilmesine önem verilecektir.
- Deniz ticaret filomuzun gelişmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

- Ulaştırma imkânları yetersiz olan bazı kıyı bölgelerimizin daha sık seferlerle denizden büyük merkezlere bağlanması düzenlenecek, öylelikle, buralarda iktisadî hayatın ve turizmin gelişmesine yardım edilecektir.
- Türk Hava Yolları yeni modern uçaklarla donatılacak, hava ulaşırmacılığımız daha yeterli ve verimli hale getirilecektir.
- Telefon ve telgraf hizmetleri daha yaygın hale getirilecek, büyük şehirlerimizin telefon şebekelerinin geliştirilmesi yolundaki çalışmalara hız verilecektir.

KAMU İKTİSADÎ TEŞEKKÜLLERİ

Devletçilik görüşümüzü açıklarken belirttiğimiz gibi, Devletin klâsik kamu hizmet ve görevleri dışında kalan iktisadî görevleri vardır. Bunlar, kamu iktisadî teşebbüsleri ve özellikle iktisadî Devlet teşekkülleri eliyle yerine getirilir.

İktisadî Devlet Teşekküllerimiz 1950-1960 döneminde siyasî iktidarca yaratılan enflasyon yüzünden büyük zararlara uğramıştır. Bu teşekküllerin fiyat politikalarını devamlı siyasî müdahaleler yüzünden piyasa şartlarına göre ayarlayamamaları sonucunda doğan bu büyük zararlar, git gide bozulan ücret şartları yüzünden vasıflı personelin ayrılması ve partizanlığın bu işletmelerin bünyesine sokulması yüzünden büsbütün artmıştır.

C.H.P. 1961 seçimlerinden sonra, iktidarı devraldığı zaman, bu teşekküllerin islâhı kesin bir zorunluk haline gelmiş bulunuyordu.

C.H.P. iktidarı sırasında bu amaçla alınan tedbirleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince Anayasaya uygun olarak denetlenmesini sağlamak üzere gerekli kanun çıkarılmış ve parlâmentomuz bu teşebbüsleri denetlemeye başlamıştır.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin en önemli kısmını teşkil eden ve ibraları Büyük Millet Meclisine ait bir yetki olan İktisadî Devlet Teşekküllerinin yukarıda anlatılan sebeplere yeniden örgütlenmesi ve yönetilmesi için bir reoganizasyon kanunu çıkarılmıştır.

Bu kanunla getirilen belli başlı esaslardan biri, Hükûmetin bu teşekküllerin fiyat politikasına müdahale etmesi halinde, piyasa fiyatıyla Hükûmetçe uygulanması istenen fiyat arasındaki farkın sübvansiyon olarak Devlet Bütçesine konulması zorunludur.

Yine aynı kanunla işçilerin yönetim kurulları ve komitelerinde temsil edilmeleri, kâr ve verim artışından yararlanmaları esası getirilmiştir. Kanunun, işçilerle ilgili bu hükümlerinin uygulanması için gerekli tüzük, C.H.P. Hükûmeti tarafından zamanında hazırlanıp onaylanmak üzere Danıştaya sunulduğu halde, şimdiki Hükûmet, bu tüzüğü Danıştaydan geri alarak söz konusu kanun hükümlerinin uygulanmasını geciktirmiştir. C.H.P. yeniden iktidara geldiğinde, bu hükümlerin bir an önce yürürlüğe girmesi için kendine düşeni yapacaktır.

Söz konusu kanunun getirdiği yeniliklerden biri de, bu teşekküllerin yüksek sevk ve idare mevkilerinde mukaveleli personel kullanılması imkânıdır. Bu suretle kamu sektörü ile özel sektör arasında bozulmuş olan yüksek seviyeli personel dengesi düzeltilebilecektir.

C.H.P. ayrıca, bir Devlet Yatırım Bankasını kanunla kurmak suretiyle kamu iktisadî teşebbüslerinin sağlam kaynaklardan finanse edilmesini tam olarak sağlamıştır.

CH.P. Yeniden iktidara gelince, bu kanunlarda anahatları çizilmiş olan politikaya devam etmek kararındadır.

Kamu iktisadî teşebbüslerinin reformu alanında yapılması gereken önemli iş, bu teşebbüslerin kesin bünyelerini tesbit etmektir. Piyasa esaslarına göre, çalışması mümkün olmayan bazı iktisadî devlet teşekküllerinin yeniden katma bütçeli daireler haline getirilmesi ve Anonim Şirket statüsü- ne sahip bazı kamu iktisadî teşebbüslerinin de İktisadî Devlet Teşekkülü statüsüne sokulması, bu konudaki çalışmalar sonucunda gerekebilecektir. Bundan başka, herbir teşebbüsün kuruluş kanu- nunu yeniden ele almak gereklidir. Bu yapılırken, üretim birimlerinin üretim kesimlerine göre bir araya getirilmesine özellikle dikkat edilecektir. Bunun yanında, Sümerbank ve Etibank gibi iktisadî devlet teşekküllerinin finansman kaynaklarının önemlilerinden biri olan mevduat toplama işini yapmağa devam etmelerine dikkat edilecektir.

BÖLGELERARASI DENGİ VE YURDUN GERİ KALMIŞ BÖLGELERİNİN KALKINDIRILMASI

- Ekonomik, sosyal ve kültür gelişme derecesi bakımından bölgelerarası dengesizliklerin hızla giderilmesi için kalkınma stratejisinde ve Kalkınma Plânında öngörülen tedbirler tam olarak uygulanacak, ikinci beş yıllık Plânda -tecrübelerden faydalanılarak- daha etkili tedbirlere yer verilecektir.
- Devlet Plânlama Teşkilâtının ve bütün yatırımcı dairelerin plân ve program hazırlıklarıyla ilgili araştırmalarda, yurdun geri kalmış bölgelerine özel bir önem verilecektir.
- Geri kalmış bölgelerin yalnız eğitim ve sağlık gibi hizmetler yönünden değil, ekonomik yatırımlar bakımından da -verimliliği esas tutan- önceliklerden yararlanmaları sağlanacaktır.
- Gelişmeye muhtaç bölgelerin daha hızlı olarak sanayileşmesi için kamu kesiminin gayretleri yanında, vergi ve kredi politikası ile özel kesim yatırımları da teşvik olunacaktır.
- C.H.P. iktidarının, son yıllarda uyguladığı ve ilköğretim yatırımlarının okulsuz köy ve okulsuz çocuk oranına göre illere dağıtılmasını öngören usul titizlikle uygulanacaktır.
- Sağlık hizmetlerini köye ve köylünün ayağına götüren sosyalizasyon uygulamasının yurdun geri kalmış bölgelerinden başlayarak daha sonra yurdun nisbeten gelişmiş bölgelerine yayılması yolundaki temel kararda ısrar edilecektir.
- Hükûmet konaklarının ve çeşitli hizmet binalarının yapımında geri kalmış bölgelere öncelik verilecektir.
- Keban Barajı dışında enerji ve sulama yatırımları için öncelik tesbit edilirken, ekonomik ölçüler yanında, bölgelerarası denge ve adalet icapları da hesaba katılacaktır.
- Hayvancılığın başlıca geçim kaynağı olduğu yerlerde, halkın kalkınmasını ve gelirinin arttırılmasını temin için hayvan ve hayvan ürünleri alanında yeterli bir fiat politikası yürütülecektir.
- C.H.P. iktidarlara zamanında kurulan Süt Kurumunun güçlü ve verimli olmasını temin için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Et endüstrisinin geliştirilmesine çalışılacaktır.
- Yetiştiriciliği ve besleyiciliği her türlü ekonomik tedbirler teşvik edeceğiz. Bu amaçla, yetiştiricilik ve besicilik için yurttaşlara yeter kredi, eğitim ve araç sağlamak üzere gerekli tedbirleri almağa devam edeceğiz.

KÖY KALKINMASI

Türkiye nüfusunun büyük çoğunluğunu teşkil eden köylüler müreffeh yaşama imkânlarına kavuşturulmadıkça, kamu hizmetlerinden uygarlığın nimetlerinden, sosyal adalet ve güvenlik ten köylüler de yararlandırılmadıkça, Anayasamızın bütün yurttaşlar için öngördüğü insan onuruna yaraşır yaşama düzeyine ulaşılmış olmayacağına ve köylünün emeği daha verimli bir şekilde değerlendirilmedikçe, kalkınma çabalarımızın büyük bir güç kaynağından yoksun kalacağına inanan Cumhuriyet Halk Partisi, köye ve köylüye yönelen hizmetleri ve kalkınma çabalarını uyumlu ve etkili bir şekilde yürütebilmek için, son iktidarı sırasında, Köy İşleri Bakanlığını kurmuştur. T. B.M.M.'deki başka partilerin muhalefetine rağmen bu Bakanlığın ne kadar büyük bir ihtiyacı karşıladığı kısa zamanda görülmüştür.

- C.H.P. yeniden iktidara geldiğinde, Köy İşleri Bakanlığının Kuruluş Kanununu süratle çıkartarak bu Bakanlığın gereği gibi örgütlenmesini ve daha iyi çalışabilir duruma gelmesini sağlayacaktır.
- Köylünün, yaşama ve çalışma şartlarını kira zamanda düzeltmek üzere kendi gücünü gönüllü olarak Devlet gücüne katmasını sağlayacak toplum kalkınması çalışmalarına hız verilecektir.
- Toplum kalkınması uzmanlarının yetiştirilmesi ve kamu hizmetlerinin toplum kalkınması kurslarından geçirilmesi için özel eğitim programları uygulanacaktır.
- C.H.P. nin 3 yıl 3 ay süren son iktidar döneminde köy yolları yapımına önem verilmiş ve bu alanda büyük başarı sağlanmıştır. C.H.P. iktidarı sırasında kurulmağa başlamış olan il ve köy yolları makine parkı genişletilerek, köy yolları yapımı daha da hızlandırılacaktır.
- Köylülerimizin yol yapımını çabuklaştırmak üzere gönüllü olarak topladıkları para ve malzemenin uzun zaman boşuna bekletilmesini önlemek maksadı ile, bu yardımlara ancak program gereğince yakın zamanda yapılacak yollar için başvurulması sağlanacaktır.
- Köylerin elektriğe kavuşması bir program içinde gerçekleştirilecek ve elektrikten, köylerde küçük sanayi in veya tarımı destekleyici sanayi in kurulup gelişmesi için yararlanılması sağlanacaktır. Bu arada, ev sanayi inden başka, tarım araçları sanayi inin ve konserve ciligin gelişmesine önem verilecektir. Köylüyü bu yönde teşvik için, kooperatifçilik desteklenecek, örgütlenecek, vergi bafışıklıkları ve kredi kolaylıkları sağlanacaktır.
- Köylünün boş vaktini ve köyler de boş duran işgücünü köylü ve memleket yararına en verimli bir şekilde değerlendirmek için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Köylünün boş vaktini ve köyler de boş duran işbilgiler edinebilmesini kolaylaştırmak üzere pratik eğitim imkânları sağlanacaktır. C.H.P. iktidarı sırasında (3 yıl 3 ay içinde) 4642 köy okulu yapılmıştır. Bu miktar 1950-60 arasındaki 10 yılda yapılan okul adedinin üstündedir.
- Son iktidarı döneminde köy içme sularına her yıl artan miktarda ödenek ayıran C.H.P. yeniden iktidara geldiğinde köy içme suyu dâvasını bir an önce halletmek için her gayreti sarfedecek ve bu konuya geniş mali imkânlar ayıracaktır.
- Sulu tarımı geliştirerek tarımsal verimi arttırmak maksadıyla köy küçük sulamasına önem verilecek, sulama tesislerinin en verimli bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve sulama yüzünden doğan anlaşmazlıkları veya istismar çabalarını önlemek üzere, köylüler ve köyler arasında su birlik ve kooperatifleri kurulacaktır.

TARIM POLİTİKASI

Tarımsal üretim, ilk kalkınma devresinde sanayileşmeyi finanse edecek belli başlı kaynağı sağlar. Tarım sektörü kalkınmanın ilk devresinde, hızla artan nüfusun beslenmesini sağlamak, sanayi için malî kaynak, döviz, ham madde ve işgücü temin etmek görevlerini taşır. Bu sebeplerle, az gelişmiş memleketlerin iktisadî kalkınması büyük ölçüde tarım sektörünün geliştirilmesine dayanır.

Bugünkü haliyle Türk ekonomisi gücünü geniş ölçüde tarımdan almaktadır. Millî gelirin % 40 dan fazlası tarımdan gelmektedir. 1960 sayımına göre köyde yaşayan tarımsal nüfus genel nüfusun % 71 i yani yaklaşık olarak 19 milyondur.

Plândan önce tarım yatırımları genel yatırımın yüzde 12 si iken plân dönemi sonunda bu oran yüzde 20'ye çıkacaktır.

Plâna göre, tarım alanındaki nüfus baskısını azaltmak ve tarımdan geçinen nüfusun refahını arttırmak amacıyla, 15 yıl sonunda, tarım alanında nüfus oranı genel nüfusun % 58'ine, tarım dışındaki çalışma alanlarının geliştirilmesi suretiyle indirilecektir.

1963 de yapılan tarım sayımına göre, topraksız çiftçi aileleri sayısı 308.899 dur. Kiracılıkla işletilen işletmeler 293.518 adet olup tüm çiftçi ailelerinin % 9,43 ünü teşkil eder; 7.130.580 dekar arazi kiracılıkla işletilmektedir. Ortakcılıkla işletilen işletmelerin sayısı da 521,176 olup tüm çiftçi aileleri içindeki oranı % 16,81 dir; Ortakcılıkla işletilen arazi 15.320.000 dekadır. Bu rakamlar Türkiye'de topraksız çiftçi, yarıcılık ve kiracılık sorunlarının büyük önemini ve bu sorunların çözülmesi zorluğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tarımsal işletme sayısı 1952 de 15 milyon iken, bu sayı 1963 de 21 milyona çıkmıştır. Böylelikle toprak ufalanmasında 11 yıl içinde % 40 oranında pek önemli bir artış olmuştur. 1952 de çiftçi ailesi sayısı 2.322.000 olarak tesbit olunmuşken, 1963 de bu sayı 3.514.000'e ulaşmıştır. Bugün beher çiftçi ailesine ortalama olarak 7 parça tarla düşmektedir. Şu halde tarım sektöründe verimsiz cüce işletmelerin artışı ve sosyal adaletsizliğin gelişmesi çok tehlikeli bir hale gelmiştir.

1963 de tarımsal gayri safi gelir 1961 fiatlarıyla yaklaşık olarak 22 milyar lira olarak hesaplanmıştır. Bu durumda tarımla uğraşanların yıllık ortalama geliri, nüfus başına düşen millî gelirin yarısından az ve tarım dışı sektörlerde nüfus başına düşen gelirin ancak 1/4 ü kadardır. Bu rakamlar, tarımda ve genel olarak ekonomimizde gelir dağılımının ne kadar dengesiz ve adaletsiz olduğunu göstermeğe yeter.

Bu durumun belli başlı sebebi toprak mülkiyetindeki dengesiz ve adaletsiz dağılıştır. Bundan başka, tarım ürünleri fiatlarında uygulanan isabetsiz politikaların rolünü zikretmek de yerinde olur. Bunun içindir ki C.H.P. nin tarım politikasında toprak reformu ve tarımsal ürünlerin değerlendirilmesi önemli bir yer almaktadır.

Tarım sektörümüzün bu geri yapısı, tarımsal verimlerin daima düşmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu sebeptendir ki, köyden şehre akın, şehirdeki iş imkânlarının ve diğer faktörlerin çekme kuvvetinden çok, kendi insanını, yaşatma gücünü hızla kaybeden köyün itme kuvvetinin etkisiyle gelişmekte ve hızlanmaktadır. Bu hal karşısında kayıtsız kalmak ve tarım sektörünün geri toplumsal yapısını değiştirmemek için gerekli temel reformlara sırt çevirmek, Türk milletinin ve demoratik rejimin geleceğini tehlikeye düşürmek olur.

I. Toprak Reformu

Türkiye gibi nüfus artışının toprak üzerindeki artan baskısının büyük bir dâva teşkil ettiği az gelişmiş memleketlerde topraksız ve az topraklı çiftçilerin asgarî geçimlerini emniyet altına alacak toprak mülküne sahip kılınmaları şarttır. Bundan başka, gelişmiş veya az gelişmiş her memlekette tarımla uğraşan insanların aile işletmeleri halinde örgütlenmesi zorunluğu da vardır. Dönüm başına fazla verim almak Türk tarımının temel problemidir. Bu sorunları çözmek için, toprak reformunun gerçekleştirilmesi zorunluluğuna kesin olarak inanan C.H.P., bu anlayışı ile, şu tedbirleri almak kararındadır:

- Tarım kesiminde, toprak dağılımı ve mülkiyetindeki dengesizlik ve adaletsizliği gidermek, toprak mülkiyetini daha yaygın hale getirmek, toprağın çok küçük parçalara ayrılmasını önlemek, küçük işletmelerin işbirliği yaparak daha verimli çalışmasını sağlamak ve modern tarım araç ve yöntemlerinden küçük çiftçilerin de yararlanmalarını sağlamak üzere, bir toprak reformu yapılmasını şart sayan C.H.P., bu amaçla hazırladığı ve T.B.M.M. ne sunmuş olduğu toprak reformu kanun tasarısını en kısa zamanda kanunlaştırarak uygulamaya başlamak için çalışacaktır.

T.B.M.M.'nin son döneminde, C.H.P. nin karşısında yeralan partiler, toprak reformunu önlemek için elbirliği yapmışlardır. Onun için, toprak reformunun gerçekleştirilebilmesi önümüzdeki seçimlerde C.H.P. nin çok sayıda milletvekilliği kazanmasına bağlıdır.

- C.H.P.'nin, gerçekleştirmekte kararlı olduğu toprak reformunun amaçları şunlardır:
 - Topraksız olan veya toprağı yetmeyen çiftçileri, geçimlerini sağlayacak ve ailece iş güçlerini değerlendirecek büyüklükte araziye sahip kılmak;
 - Toprak mülkiyeti dağılışında arazinin mahdud ellerde toplanmasını önlemek;
 - Tarım alanında iktisaden yaşayabilir aile işletmelerini hâkim kılmak ve devam ettirmek;
 - Tarımsal mülklerin ufalanmasından doğan mahzurları gidermek, bunların yeniden parçalanıp ufalmalarını önlemek;
 - Küçük işletmeler ile aile işletmelerinin, kendi başlarına başaramayacakları işleri görmek üzere, kooperatifler halinde örgütlenmelerini ve bu amaçla gerekli krediyi, teknik yardımı ve araçları sağlamak;
 - Kiracılık ve ortaklığı istisnâ ve özel hallere inhisar ettirmek ve şartlarını kanunla düzenlemek.
- C.H.P., toprak reformunu gerçekleştirirken, şu ilke ve esaslara uyacaktır:
 - Toprağın âzami genişliği, değişik iklim bölgelerine ve arazinin kıraç veya sulak olup olmadığına göre, farklı bir şekilde düzenlenecektir.

Meselâ, kıraç hububat arazisinde mülk sahibinin kamulaştırma dışı kalacak arazisinin 2.500 dönüm olarak tesbiti öngörülmektedir. Ancak, tarımsal üretimde verimlilik ve modern işletme teknikleri büyük önem taşıdığından, modern işletmecilik esaslarına uygun sermaye yatırımlarını yapan, aldığı kredileri yerinde kullanan ve böylelikle bölgesi içinde önemli ölçüde bir yüksek ortalama verim sağlayan tarımsal işletmelerde, mülk sahibinin elinde kalacak arazinin âzamî genişliği bir misli fazla olacaktır. Meselâ kıraç hububat arazisinde bu esaslara uygun olarak işletilen çiftliklerin ancak 5000 dönümden fazlasının kamulaştırmaya tâbi tutulması öngörülmektedir. Buna muka-

bil, özel tarımsal araziden kamulaştırmaya tâbi arazi arasında zeytinlik, narenciye, meyve ve sebze bahçeleri yoktur. Bunlar, miktarı ne olursa olsun, kamulaştırılmayacak, mal sahibine kalacaktır.

C.H.P., bu esasları, Anayasanın 38. maddesinde yer alan şartlarla ve arazinin gerçek bedelini ödeyerek uygulamak kararındadır.

- Devlete, mahallî idarelere ve vakıflara ait araziden başka, azamî genişliğin üstünde kalıp da kamulaştırılacak olan özel mülkiyetteki büyük arazinin dağıtımında, kurulacak işletmenin verimli olabilmesi için, yine değişik iklim bölgelerine ve arazinin kıraç veya sulak olmasına göre değişik asgarî hadler tesbit etmek kararındayız. Meselâ kıraç hububat arazisinde her topraksız çiftçi ailesine dağıtılacak arazi miktarının 400 dönüm olması uygun görülmektedir.
- C.H.P., toprak reformunun gerçekleştirilmesi için kadastro çalışmalarını mümkün olan ölçüde hızlandıracaktır. Ancak, kadastronun tamamlanmasını toprak reformunun şartı olarak görmemekteyiz.
- Hazinesden alacakları kamulaştırma bedellerini Kalkınma Plân ve Programlarında yer alan verimli alanlara, özellikle sanayi alanına yatırmayı kabul eden çiftçilere, bu yatırımlarında esaslı kolaylıklar gösterilecektir. Böylelikle, arazisi kamulaştırılanların ellerine geçecek paraları, hem kendi hesaplarına, hem de millî ekonomi hesabına en verimli şekilde kullanmaları gerçekleştirilmiş olacaktır.
- C.H.P., toprak reformunun plân hedeflerine uygun düşecek bir süre içinde gerçekleştirilebilmesi için, zorunlu bütün bütçe tedbirlerini almağa kesin olarak kararlıdır.

II. Tarımsal Üretimi Arttırıcı Tedbirler

- Toprak sınıflandırılması ve erozyonla mücadele :

C.H.P., tarım arazisinin sınıflandırılması ve arazinin kullanma kabiliyetinin tesbiti çalışmalarını hızlandıracaktır.

Tarıma elverişli topraklarımızın çoğu su ve rüzgâr aşınmasına tâbi bulunmaktadır. Düzensiz ve bilgisiz sulama sonucunda arazi çoraklaşmaktadır. Bu durum, memleketimizin karşılaştığı en büyük tehlikelerden biridir. Bu sebeple, erozyon kontrolünü tam olarak kuracak ve bu konuda gerekli tedbirleri alacaktır.

- Sulama :

Su imkânlarımızın mevcut sulanabilir tarım alanını sulamaya yeterli olmasına rağmen, bu alanın ancak % 4.3 ünü teşkil eden 1.115.000 hektar arazi sulanmış durumdadır. Kalkınma plânı dönemi içinde daha 515.000 hektar arazinin sulanması öngörülmüştür. C.H.P. bu amaca erişmek için sulama tesislerine öncelik verecektir. Yeraltı sularını daha geniş ölçüde değerlendireceğiz.

- Gübreleme :

Tarımsal topraklarımızın % 95'i azot ve fosfor bakımından yeterli değildir. Memleketimizin yıllık gübre tüketim potansiyeli 6 milyon tondur. Plâna göre gübre tüketimi 466.000 tondan başlayarak 1967 de 1.266.000 tona çıkarılmıştır. C.H.P. iktidarı sırasında yıllık programlar bu konuda geniş ölçüde gerçekleşmiştir.

C.H.P., büyük bir döviz ihtiyacı yaratan gübrenin yurd içinde üretilmesi için yeni gübre fabrikalarının kurulması tedbirlerini alacaktır.

C.H.P. gübre kredisini aynı olarak vermek için gerekli tedbirleri almış, bunun olumlu sonuçlarını görmüştür. Bu tedbirlerin genişletilerek uygulanmasına devam edilecektir.

Tarımda kullanılan ilaçların ve gübrenin karaborsaya düşmeden ve ucuz fiatla çiftçiye ulaşmasını sağlayacak tedbirleri alacağız.

- Tohumluk :

C.H.P. halen yetiştirilmekte olan çeşitlerden daha verimli, iç ve dış piyasalara uygun, tarımsal hastalıklara karşı dayanıklı yüksek kaliteli çeşitler ile halen hiç el atılmamış türlerden yetiştirilmesinde iktisadî fayda olanları yetiştirmek suretiyle çiftçimizin tohumluk ihtiyacını karşılamak kararındadır. Bu amaçla, üretim kurumları arasında işbirliği sağlanacak ve kamu kurumları elinde kalması gereken dağıtım hizmetleri plâna uygun bir şekilde ıslâh edilecektir.

C.H.P. tohumluk konusunda kontrollü kredi ve istikrarlı fiat politikası takip etmek kararındadır.

- Tarımsal Mücadele:

C.H.P. tarımsal mücadele tekniğinin çiftçiye eğitim yolu ile götürülmesi görevinin Devlete ait olduğu kanısındadır. Tarımsal mücadele için ucuz ilaç ve araç sağlanmasında da başlıca görev Devlete düşer.

Devlet, çiftçinin kendisi tarafından yapılacak mücadelede önderlik görevini de yerine getirecektir. Salgın tarımsal hastalıklarla Devletin bizzat mücadele yapması şarttır.

- Makinalaşma :

1950 -1955 yıllarında memleketimize çoğu ithal yolu ile olmak üzere 40.000 tarım makinası girmiştir. Ancak, tamamiyle kontrolsüz yapılan bu ithalât sonucunda memleketimizdeki traktör çeşitleri 250'yi aşmış ve gerekli tamirhane ve yedek parça ihtiyacı hiçbir suretle düşünülmediğinden bu makinelerin büyük kısmı kısa zamanda çalışamaz hale gelmiştir. Dış ödeme imkânlarının azalması neticesinde makinalaşmanın artış temposu hızla azalmış ve 1960 yılında ithal edilen traktör adedi 189'a düşmüştür.

Plân döneminde traktör sayısı % 14, gübre serpici sayısı % 230 oranında arttırılacak ve hayvan pulluğu sayısına da 30.000 pulluk eklenecektir.

Halen memleketimizde 45.000 den fazla traktör ve diğer tarım makinesi vardır. Ancak, bunların tamamı büyük ve orta işletmelerin elindedir. Geriye kalan 3 milyondan fazla küçük işletmede kullanılan gücün 1/4 ni at, 3/4 nü de öküz teşkil etmektedir. Karasaban sayısı ise 2 milyon üstündür. Sulama için gerekli motopomp ve tesviye araçları da çok azdır.

Bu durumda C.H.P. nin uygulayacağı tedbirler şunlardır :

- a) Tarım makinaları sanayiine öncelik tanınacaktır.
- b) Traktör ve diğer makine tipleri standartlaştırılacaktır.
- c) Küçük çiftçinin kooperatifleşmek suretiyle makine elde etmesi sağlanacaktır.

- Tarım Kredis:

Tarım sektöründe orta ve uzun vadeli kredilerin çoğaltılması, yatırım ve çevirme kredilerinin ayrı programlara bağlanması yatırım kredisine daha fazla önem verilmesi ve mümkün olduğu halde aynı kredi usulünün uygulanması zaruridir. Faiz hadlerinin mümkün olduğu kadar düşürülmesi faydalı olacaktır.

Tarım kredisi veren kurumların kuvvetlendirilmesi hakkında alacağımız tedbirler Bankacılık bölümünde açıklanmıştır. Bu Kurumların tarım politikasını yürüten dairelerle işbirliği yapmalarını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

- Tarımsal Eğitim ve Yayın:

Tarımla geçinen çiftçinin yerinde eğitilmesi için toplum kalkınması ilkelerine uygun ayrı bir örgütün kurulması gereklidir. Bu örgüt çiftçiyi işbaşında yetiştirebilmek için onunla doğrudan doğruya temas edebilecek nitelikte olmalıdır.

Tarımsal eğitim için teknik personel yetiştirilmesi ve tarımsal yayınların arttırılması zorunludur.

Askerlik görevinin yapılması sırasında tarımsal eğitime de yer verilecektir.

- Tarım Ürünlerinin Değerlendirilmesi ve Pazarlama:

Tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlama için kurulmuş Toprak Mahsulleri Ofisi, Şeker Şirketi ve Et ve Balık Kurumu gibi kamu kurumları ve Tarım Satış Kooperatifleri geliştirilecektir.

Bu kooperatifler ile Tekel İdaresinin değerlendirme politikasının üretici yararına devam etmesi şarttır.

Tarım alanında ürünlerin pazarlandırılması ile de uğraşacak çok amaçlı üretici kooperatiflerinin kurulması, pazarlama örgütü bakımından esas sayılmalıdır.

Yaş sebze ve meyva, et ve balık ve başka tarım ve hayvan ürünleri ihracatını arttırmak için, soğuk hava depoları ve nakil araçları cihazı (soğuk endüstri) geliştirilecektir.

Bu alanda çiftçiye önderlik yapmak üzere, Tarım Bakanlığına bağlı Üretim Çiftlikleri, Haralar, İnekhaneler ve Fidanlıklar gibi döner sermayeli kurumlar; civarlarındaki köylerin tarımsal ürünlerini değerlendirmekte de önderlik yapmalıdırlar.

- Tarım Sigortası :

C.H.P., kuraklık, şiddetli yağmur ve sel, dolu, rüzgâr, don, haşere, salgın hastalıklar ve yangın gibi afetlere karşı tarımsal sigorta sistemini tedrici surette kurmaya başlayacaktır.

III. Kooperatifçilik :

1. Toprak Reformu ile ilgili kooperatifler

- Bütün az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi, Türkiye’de de, tarımsal işletmelerin büyük çoğunluğu cüce işletmeler halindedir. Tarımsal üretimdeki verim azlığının temel sebeplerinden biri de budur.

C.H.P., gerek toprak reformundan beklenen olumlu sonuçların sağlanabilmesi, gerek tarımda verimin arttırılması için, küçük çiftçilerin çok yönlü kooperatifler halinde örgütlenmesini zorunlu görmektedir.

Bu zorunluk Anayasamızın 51. maddesi ile de tanınmış ve devlete kooperatifçiliği geliştirmek için gerekli tedbirleri almak görevi verilmiştir.

Tarımsal kooperatifler çok amaçlı ve çok yönlü demokratik kooperatiflerdir. Bu kooperatiflerin görevleri şunlar olacaktır :

- Kooperatif üyesi çiftçilerin üretim ve tüketimi için gerekli araç ve malzemeyi satın almak ve üye çiftçilere uygun şartlarla satmak;

- Kooperatif üyesi çiftçilerin, tek başlarına sahip olamayacakları, traktör ve harman makinesi gibi araç ve makinaları satın alarak üyelerin ortaklaşa kullanmalarını sağlamak;
- Kooperatif üyesi çiftçilerin, tek başlarına başaramıyacakları, tarımsal mücadele gibi hizmetleri yerine getirmek;
- Ürünlerin pazarlanması ve değerlendirilmesi için gerekli tesisleri kurmak ve hizmetleri yapmak;
- Kooperatif üyelerinin kredi ihtiyaçlarını sağlamak;
- Arazi islahı ve toprak koruma tesisleri yapmak;
- Kooperatif üyelerinin ürünlerini, birlikte satarak, daha iyi değerlendirmelerini sağlamak;
- Tarımsal üretimi bölgenin ve pazarların şartlarına göre ayarlamak;
- El sanatlarının, küçük sanatların ve tarımsal sanayiın köyde gelişmesini sağlamak.
- C.H.P.'nin toprak reformu ile ilgili olarak kuracağı tarımsal kooperatifler, üyelerin kendileri tarafından yönetilecek ve Tarım Bakanlığının bu kooperatifler üzerindeki yetkileri önderlik ve denetiminden ibaret kalacaktır. Tarımsal kooperatiflerde sadece küçük ve orta çiftçiler yer alacaktır.
- C.H.P., bu kooperatiflerin kurulmasını kolaylaştırmak için, kooperatif sermayesinin bir kısmını Hazineден sağlayacak ve kooperatif üyeleri bu borca zincirleme kefil olarak uzun vâdede ve düşük faizle Hazineye ödeyeceklerdir. C.H.P., bu amaçla, bir tarımsal kooperatifler özel fonu kuracaktır.
- C.H.P., tarımsal kooperatifleri teşvik için bunların çalışma alanına giren yatırımlardan güçlerinin elvermediklerini gerçekleştirmeleri için, yatırım tutarının bir kısmını Tarım Bakanlığı bütçesinden sağlamak üzere, gerekli tedbirleri alacaktır.
- C.H.P., kooperatifçilikte önderlik görevini yerine getirecek özel personelin, toplum kalkınması ilkelerine göre eğitilmesine önem verecektir.

2. Tarım Satış ve Kredi Kooperatifleri :

- 30 yıldan beri tarımsal üreticilere büyük hizmetler yapmış olan Tarım Satış ve Kredi Kooperatiflerinin ve Birliklerinin faaliyet alanları başka tarımsal ürünler eklenmek suretiyle genişletilecektir.
- Tütün Tarım Satış Kooperatifleri kurulması için C.H.P. iktidarı döneminde T.B.M.M.'ne sunulmuş olan tasarı kanunlaştırılacaktır.
- Tarım Satış ve Kredi Kooperatifleri ile toprak reformu gereğince kurulmasını tasarladığımız kooperatifler arasında bağlantı sağlamak, bu çeşitli kooperatifleri birbirini tamamlar hale getirmek için bütün kooperatifçilik mevzuatımız yeniden gözden geçirilecektir.
- Bu arada, genel surette kooperatifçiliği düzenlemek üzere 3. İnönü Hükümetince sevk edilmiş olan tasarı kanunlaştırılacaktır.

IV. Hayvancılık

Hayvancılığı geliştirme yolunda, son iktidar döneminde çeşitli tedbirler alan, bu arada, besicilik kredisi sağlayan, merinos yetiştiriciliğini desteklemek için bütçeye ödenek koyan, Süt Kurumunu kuran C.H.P., bundan sonraki iktidar döneminde de, bu alanda şu tedbirleri alacaktır:

- Değişik iklim ve tarım bölgelerine göre ve pazar şartlarına uygun yüksek verimli hayvan ırkları islah edilip çoğaltılacaktır.

- Hayvan hastalıkları ile mücadele genişletilecektir.
- Hayvan başına verimi arttırıcı tedbirler geliştirilecektir. Kooperatifçilik yolu ile pazarlama yapılarak üreticinin geliri arttırılacak ve böylelikle hayvan yetiştirilmesi teşvik edilecektir.
- Ucuz kredi politikası uygulanacaktır. Bu kredilerden gerçek hak sahiplerinin faydalanmasına önem verilecektir.
- Hayvan ürünleri sanayii genişletilecek ve bu amaçla Et ve Balık Kurumu kuvvetlendirilecektir.
- Dar topraklı ve otlakları az bölgelerimizde ahır hayvancılığı geliştirilecektir.
- Hayvancılık ekonomimizin et ihracatçılığı yönünde gelişmesine önem verilecektir.
- C.H.P. balıkçılığın gelişmesi için Et ve Balık Kurumunun bu alanda kullanılmayan üretim gücünü tam olarak kullanma kararındadır. Bunun yanı sıra, balıkçılarımızın, kooperatifler halinde örgütlenerek, kredi, araç ve teknik bilgiye kavuşmaları kolaylaştırılacaktır.
- Balık neslinin yok edilmesine yol açabilecek usulleri, karasularımıza tecavüzleri önleyecek tedbirler alınacaktır.

V. Ormancılık

Türkiyede 6.715.886 hektarı bozuk ve 3.867.801 hektarı da normal halde olmak üzere 10.583.687 hektar orman vardır. Yurdumuzun ancak %13.7'si ormanla kaplıdır. Türkiye orman bakımından çok fakir bir ülke durumundadır. Oysa ki orman ürünlerinin 6.000'den fazla kullanma yeri vardır. Dünya tüketiminde orman ürünleri, kömür ve akaryakıttan sonra üçüncü gelir.

C.H.P'nin orman konusunda alacağı belli-başlı tedbirler şunlardır:

- Ormanların Tesbiti:

Orman Kanunumuzda yer alan ilmi tanıma uygun olarak sınırlaması yapılmış ormanlarımız, tüm orman arazisinin sadece 1/3'üdür. Aslında, orman sınırlarının tesbiti, sadece bir yerin orman olup olmadığını tesbit etmekten ibaret değildir; ayrıca, arazinin zorunluk dolayısıyla orman rejimine tâbi olup olmaması veya orman hâline getirip getirilmemesi de bilinmesi gereken önemli bir husustur. Bu sebeple, arazi sınıflandırılmasının tamamlanması kesin bir gerektir.

C.H.P. iktidarı zamanında hazırlanıp Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan bir tasarının sonradan kanunlaşması suretiyle, ormana bitişik arazide oturan köylü ile idare arasındaki sürtüşme konularından en önemlisi çözüm yoluna sokulmuş bulunmaktadır. Gerçekten, bu kanun sayesinde, 15 Ekim 1961 tarihinden önce fiilen, ilmen ve tamamen orman olmaktan çıkmış, orman bütünlüğünü bozmayacak olan, iklim, su ve toprak rejimine zarar vermeyeceği anlaşılan ve toprak sınıfı ve kullanma kabiliyeti bakımından daha verimli kültür arazisine kalbi uygun bulunan yerlerde (orman içi otlak, yaylak ve çayırlar hariç) şehir, kasaba ve köy iskân topluluğu içinde kalan yerler (dağınık evler ve her çeşityapı ve tesisler hariç olmak üzere) Tarım Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararnamesiyle orman rejimi dışına çıkılabilecektir. Bu suretle, hem Anayasamızın ormanların korunmasına ilişkin hükümlerine uyulmuş, hem de Anayasanın bu konulardaki hükümlerinin yürürlüğe girmesinden önce orman olmak niteliğini kaybetmiş yerlerde orman rejiminin uygulanmasından doğan zorluklar giderilmiş olacaktır. C.H.P. bu işlemlerin sür'atle sonuçlandırılması için gerekli tedbirleri alacaktır.

- Orman İçinde ve Civarında Yaşıyanların Geçimi :

Yurdumuzda orman içinde ve civarında (yani orman kenarında veya orman sınırlarının 10 kilometre mesafesinde) yirmi binden fazla köy muhtarlığı ve 11 milyona yakın insan bulunmaktadır. Bu sayı, genel, nüfusumuzun % 38, 9'unu teşkil etmektedir.

Bu vatandaşlarımıza yeterli geçim imkânlarının tanınması ormanlarımızın tahrib edilmesini önlemenin en uygun yoludur.

C.H.P. nin bu amaçla alacağı tedbirler şunlardır:

- Bu yerlerde yapılacak yatırımlarda emek yoğunluğuna dayanan projelere öncelik verilecektir.
- Orman köylerinde el ve ev sanatlarını ve köy sanayiinin gelişmesine önem verilecektir.
- Bu köylerin kalkındırılması için alınacak tedbirleri finanse etmek amacıyla, her yıl bütçenin özel bir bölümüne ödenek konulacaktır.
- Ormanların İmarı ve Islahı :
- %64'ü bozuk durumda olan ormanlarımızın ıslahına birinci derecede önem vereceğiz. Bu suretle, bu ormanların veriminde büyük artışlar sağlanacaktır.
- Ormanların İşletilmesi :

Ormanların düzenli bir şekilde işletilmesi için amanjman plânlarının bitirilmesi gerekli envanterlerin hazırlanması, orman yollarının tamamlanması ve orman ürünleri pazarlanmasının geliştirilmesi zorunludur.

Ayrıca, millî parkların kurulması ve muhafaza ormanlarının belli edilmesi gerekmektedir.

- Yeni Orman Kurulması :

Su ve rüzgâr erozyonu ile topraklarımızın çoraklaşmasını önlemek için tedbirler alınacak, bu arada yeni ormanlar kurulması hızlandırılacaktır.

- Yakıt Politikası :

Linyit ve akaryakıt üretimi ve yakıt olarak kullanılmaları teşvik edilecek orman ürünlerinin ve tabii gübrenin israfı önlenecek, köy elektrikleştirilmesi hızlandırılarak köy sanayiinin gelişmesi kolaylaştırılmış olacaktır.

Yakıt konusu bir bütün olarak ele alınarak devletçe düzenlenecektir.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK

1961 seçimlerinden sonra, C.H.P'nin başında bulunduğu üç hükümet zamanında, işçi haklarını, işçi - işveren ilişkilerini, demokratik ilkelere ve Partimizin halkçı tutumuna uygun olarak yeniden düzenlemek ve sosyal güvenliği yaygınlaştırmak için çok ileri adımlar atılmıştır.

Bu 3 yıl 3 aylık dönemde, çalışma hayatımızda yer alan değişiklikler, ancak "devrim" sözüyle tanımlanabilecek değerdedir.

Bu kısa dönemde, C.H.P., toplumun bazı kesimlerinden ve bazı siyasi partilerden gelen bütün direnmeleri, bütün geciktirme telkin ve teşebbüslerini yenerek, gerek yeni Anayasada, gerek kendi program ve bildirilerinde, işçi haklarıyla ve demokratik çalışma düzeniyle ilgili olarak gösterilen hedeflerin pek çoğuna ulaşmış, bazı alanlarda bu hedefleri bile aşmıştır.

Hedeflerin aşılmasına en belirli örnek, iktisadî devlet teşekküllerinde işçilerin yönetime ve kâra katılmalarını sağlayan yeni kanun hükümleridir.

Bu kısa dönemde Türk İşçilerine sağlanan yeni haklar, başka bir çok ülkelerde, uzun ve kanlı mücadeleler ve toplumu bölücü sınıf çatışmaları sonunda elde edilebilmiştir.

Türkiye’de ise, bu haklar, barış içinde sağlanmış; sınıf çatışmalarına değil, sınıflararası kaynaşmaya yol açacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu haklar, ekonomik gelişmenin yavaşlaması değil, hızlanması sonucunu vermiştir.

Bu haklarla, Türkiye’de sanayiın sosyal adaletle birlikte gelişmesi ve demokrasinin daha sağlam temellere dayanması sağlanmıştır.

Yeni çalışma düzeninin başarılı ve barışçı bir şekilde işleminde Türk işçilerinin ve İş Sendikalarının olgun ve olumlu tutumları ve Türk işverenlerinin ve işveren sendikalarının anlayışlı davranışları büyük rol oynamıştır. C.H.P. bunu övünç ve şükranla belirtmeyi şerefli bir ödev sayar.

C.H.P. iktidarı sırasında çalışma alanında çıkarılan ve hazırlanan kanunlar ile alınan tedbirlerin en önemlileri aşağıda özetlenmiştir :

1— İş güvenliği ve işçi sağlığı ile ilgili kanun :

Kazaları ve meslek hastalıklarını önlemek için yeterli bir teftiş kadrosuna ihtiyaç olduğunu gören C.H.P. iktidarı bu amaçla 1963 başında 174 sayılı kanunu çıkarmış ve uzmanlardan kurulu bir teftiş kadrosunun kurulmasına başlanmıştır. Alınan tedbirler sonucunda kaza tekrarlama oranında düşüş başlamıştır.

2— Sendikalar Kanunu :

Sendikalara çok geniş özgürlük tanıyan ve sendikacılara büyük teminat sağlayan 274 sayılı yeni Sendikalar Kanunu 24 Temmuz 1963 de yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda, üyelik aidatlarının ücretlerden kesilip sendikaya verilmesi, sendikalara bazı yatırım imkânları tanınması ve sendikaların daha etkili olması gibi pek önemli hükümler yer almaktadır.

3— Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu:

24 Temmuz 1963 de yayınlanan ve bir ay sonra yürürlüğe giren 275 sayılı bu kanunla, Türk İşçisi, uzun zamandır beklediği toplu sözleşme ve grev haklarına kavuşmuştur.

Bu kanunla işçinin çalışma ve ücret şartları üzerinde geniş ölçüde söz sahibi olması sağlanmış ve bunun sonucu olarak Türk işçisinin kazanç durumunda çok kısa zamanda belirli artışlar sağlanmıştır. İlk toplu sözleşmelerini yapan kamu kesimindeki işçilerin çıplak ücretlerinde ortalama % 15.26 artış olmuştur. Prim, sosyal yardım ve çeşitli kanunî ödemelerdeki artışlarla, bu yükseliş % 20 yi bulmaktadır. İşçi ücretlerinde bu ölçüde bir artışın sağlandığı dönemde, genel fiyat seviyesinde büyük istikrar görülmüş, hattâ 1964 de yiyecek fiyatları düşmüştür.

4— Devlet Personel Sendikaları Kanunu :

C.H.P. iktidarının hazırladığı bu kanun sayesinde Devlet Memurları da sendika kurma hakkına kavuşmuştur.

5— Sosyal Sigortalar Kanunu :

1 Ağustos 1964 de yayınlanıp altı ay sonra yürürlüğe giren bu kanunla, sosyal sigortaların bütün işçileri kapsamayı, hastalık sigortasından eş ve çocukların ve emekli işçilerin de yararlanmasını sağlanmış ve birçok sigorta yardımları arttırılmıştır. Asgarî yaşlılık, sakatlık ve ölüm aylığı 120 liradan 250 liraya yükseltilmiş, asgarinin üstündeki aylıklardan büyük artışlar gerçekleşmiş ve geçmiş yıllarda bağlanan aylıklar yeniden ayarlanmıştır. Kadın işçilerin emekliye ayrılma yaşı 60 dan 55 e indirilmiş, kadın - erkek erken yaşlanan bütün işçilerin 50 yaşında emekliye ayrılabilmeleri sağlanmıştır.

Yeni kanunun bazı hükümleri, Sosyal Sigortalar Kurumu tesislerinin yeterli duruma geldiği bölgelerde, Bakanlar Kurulu kararlarıyla belirli süreler içinde uygulanacaktır.

Kanunun bütün hükümlerinin yurt ölçüsünde tam olarak uygulanmasını çabuklaştırmak için sağlık tesisleri yapımına hız verilmiştir. Kurumun sağlık tesislerindeki yatak sayısı 1960 da 2.972 iken 1964 de 4.571 e çıkarılmıştır. Yatak sayısının 1965 de 5.441 e, 1967 de de 10.000 e çıkarılması iktidarımız zamanında programlaştırılmıştır.

6— Kamu kesiminde işçinin yönetimi ve kâra katılması :

Bunu sağlayan 440 sayılı kanun 21 Mart 1964 de yürürlüğe girmiştir. Kanunun işçilerle ilgili hükümleri için hazırlanması gerekli tüzük C.H.P. iktidarı zamanında Danıştaya sunulmuştur. Bu tüzük yürürlüğe girince, İktisadi Devlet Teşekküllerinin Yönetim Kurullarıyla bu teşekküllere bağlı kurumların Yönetim Komitelerine, işçilerin kendi aralarından seçecekleri birer üye de girecektir. Bu kanun sayesinde kârın yüzde 10'una kadarı işçilere dağıtılabilecektir, işçilerin buluş ve gayretleriyle sağlanan verim artışından da, işçilere ayrıca yılda üç aylık tutarı kadar ikramiye verilecektir. Olağanüstü durumlarda bu ikramiye Bakanlar Kurulu kararıyla altı aylık tutarına kadar yükseltilebilecektir.

7— Vergiler ve Tasarruf Bonoları :

a) İşçilerin geçim indirimi yükseltilecek ödedikleri gelir vergisi azaltılmıştır.

b) 5.500 liraya kadar yıllık geliri olan işçilerin (ve bu arada memur ve esnafın) ücretinden ve kazancından tasarruf bonusu kesintisine son verilmiştir. Ayrıca, 9.600 liraya kadar geliri olanlardan da tasarruf bonusu, kesintisine son vermek için kanun tasarısı sevkettik. Bundan böyle, tasarruf bonoları kesintisinden işçiyi tam olarak kurtaracağız.

c) Tarım işçilerinin ücretleri vergi dışı tutulmuştur.

8— İş Kanunu Tasarısı :

C.H.P. iktidarınca hazırlanıp Millet Meclisine sunulan bu kanun Meclisten geçmiş olup Senatodan da geçince kanunlaşacaktır. Bu kanunla fikir işçileri ve bütün işyerleri kanun kapsamına alınacak, büyük işyerlerinin sakatlara ve eski hükümlülere de iş vermeleri sağlanacak, ücretlerini yüzde usulüne göre alanlara ücretli izin ve tatil hakkı tanınacaktır. Kanun tasarısı daha birçok yeni haklar getirmektedir.

9— Deniz İş Kanunu Tasarısı :

Yine C.H.P. iktidarınca sevk edilmiş olan bu tasarı da Millet Meclisinden geçmiştir. Senatodan da geçince kanunlaşacaktır. Bu tasarı ile, Deniz İş Kanununun kapsamı genişletilmekte, iş süreleri günde 8, haftada 48 saatle sınırlanmakta, hafta ve genel tatil ücreti sağlanmakta ve kıdem tazminatı İş Kanunundaki esaslara bağlanmaktadır.

10— Tarım alanında iş ve işçi bulma araçları hakkında kanun tasarısı :

C.H.P. iktidarınca sevk edilen bu tasarı sayesinde tarım işçilerinin ücretleri kesin teminata bağlanmaktadır.

11— Sendikacılara danışma :

C.H.P. Hükümetleri, çeşitli alanlarda işçi sendikaları ile sıkı bir danışma ve dayanışma düzeni kurmuştur. Bakanlarla İşçi Sendikacıları üç - dört ayda bir toplanarak işçi meselelerini, sosyal ve ekonomik konuları görüşmüşler ve işçi yararına bir çok kararlar almışlardır.

Kalkınma plânının ve yıllık programların hazırlanışında İşçi Sendikalarına danışılmıştır.

İthalât kotalarını tesbit eden kurulda İşçi Sendikaları da temsil edilmektedir.

12— Sendikacılık eğitimi :

Bu konuda her türlü Hükümet müdahalesi sona erdirilerek İşçi Sendikalarına tam serbestlik verilmiştir.

13— İşçi almada tarafsızlık :

Kamu kesiminde işçi alınmasında partizanlığın, tavsiye ve iltimasın önlenmesi için, bu kesimdeki işyerlerinin bütün işçilerini İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile almaları karara bağlanmıştır.

14— Tarım iş kolunda asgari ücret :

Tarım iş kolunda ilk defa asgarî ücret tesbitine başlanarak yurdun bir çok bölgelerinde tarım işçilerinin kazanç durumu büyük ölçüde düzeltilmiştir.

15— Sürekli işçilik :

Sürekli işlerde çalışanların geçici işçi sayılması önlenmiştir.

16— İşçi Eğitimi :

İşçi eğitimini daha yeterli bir şekilde yürütmek üzere Bakanlıklararası bir komite kurulmuştur.

17— Yeraltı işçilerine hafta tatili :

Münavebeli yeraltı maden işçilerinin ücretli hafta tatili yapmaları sağlanmıştır.

18— Yurt dışındaki işçiler :

C.H.P., Yurt dışına işçi gönderilmesi, işsizlik ve gizli işsizlik baskısının azaltılması ve çok önemli bir döviz kaynağı elde edilmesinin sağlanması bakımından bütün az gelişmiş memleketlerin amaç olarak takip ettikleri bir konudur. C.H.P., iktidarı bu konuda, harice işçi gönderen diğer memleketlerle kıyaslanınca, büyük bir başarı sağlamıştır. C.H.P. iktidarı, yurt dışına giden işçilerimizin durumları ile yakından ilgilenmiş ve haklarını teminata bağlamayı ödev saymıştır. Bu amaçla alınan tedbirlerin en önemlileri şunlardır :

a) İşçilerimizin gittiği Batı Avrupa ülkeleri ile haklarını koruyucu anlaşmalar yapılmıştır.

b) Batı Almanya ile imzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi gereğince bu memlekete giden işçilerimizin Almanya'daki ve Türkiye'deki sigortalılık süreleri birleştirilmiş ve yaşlılık, sakatlık ve ölüm aylıklarının buna göre hesaplanmasına başlanmıştır. Bu işçilerimizin Türkiye'de bakmakla yükümlü oldukları aile üyeleri Türkiye'de hastalanırsa ücretsiz tedavileri sağlanmaktadır. Benzeri sözleşmelerin başka Devletlerle de imzalanması için görüş birliğine varılmıştır.

c) Batı Avrupa ülkelerinde çalışma ateşelikleri ve sosyal delegelekler kurulmuştur.

d) Giriş, çıkış ve konsolosluk işlemleri basitleştirilmiştir.

e) İşçilerimizin, tasarruflarını, hiç zarara uğramaksızın, döviz olarak yurda göndermeleri sağlanmıştır. Böylelikle her ay 3-4 milyon dolar arasında döviz girmesi gerçekleşmiştir.

f) Yurt dışına işçi olarak gidecek köylüleri, köylerinde kooperatifler kurmaya teşvik edici tedbirler hazırlanmıştır.

g) Yurt dışındaki işçilerimizin aileleri için konut sağlanması ve çocukları için öğretmen gönderilmesi hususunda gerekli teşebbüslerde bulunulmuştur.

Şimdiye kadar Türk işçisine verdiği bütün sözleri tutmuş, son iktidarı döneminde, toplu sözleşme ve grev haklarını da kanunlaştırmış, sendikacılık hak ve özgürlüğünü en geniş şekilde gerçekleştirmiş, devlet kesiminde işçilerin yönetime ve kâra katılmalarını ve işçilerin sosyal güvenliğinde ileri adımlar atılmasını sağlamış olan C.H.P., yeniden iktidara geldiğinde, aşağıdaki hususları gerçekleştirecektir :

- Tarım işçilerinin sosyal ve ekonomik haklarını düzenleyen, onları insan haysiyetine yaraşır bir çalışma ve yaşama ortamına ve sosyal güvenliğe kavuşturan bir Tarım İş Kanunu çıkarılacaktır.

C.H.P., iktidarınca sevk edilen Tarım Alanında İş ve İşçi Bulma Aracıları Hakkındaki Kanun tasarısının süratle kanunlaşması sağlanacaktır.

- C.H.P. iktidarınca sevk edilen İş Kanunu ve Deniz İş Kanunu tasarıları C. Senatosundan suretle geçirilip kanunlaştırılacaktır.
- Yeni mevzuat ile iş yükü çok artan Çalışma Bakanlığının kuruluş kanunu değiştirilecektir.
- İş mahkemeleri daha yeterli hale getirilecektir.
- Sosyal Sigortalar Kurumunun daha yeterli biçimde çalışması için son C.H.P. Hükümeti zamanında tamamlanmış olan hazırlıklar yönünde gerekli tedbirler alınacaktır.
- Plân amaçlarına uygun işgücü yetiştirilmesi, iş başında eğitimin yaygın olarak yapılması ve mesleğe yönelme çalışmaları için gerekli düzenin kurulması amacı ile iktidarımızca hazırlanan iki kanun tasarısı çıkarılacaktır.
- Çıraklık yeni ve yapıcı bir düzene bağlanacaktır.
- Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile yeni Sendikalar Kanununda, uygulamanın ortaya çıkardığı aksaklıkları gidermek üzere, bu kanunların özüne ve sağladığı haklara dokunmaksızın, 4. Çalışma Meclisi kararlarından da yararlanılarak, gerekli değişiklikler yapılacaktır.
- Gelir ve ücret politikasını demokratik ilkelere göre tesbit etmek ve toplu sözleşme düzeninin işleyişi ile plânlı kalkınma çabaları arasında verimli bir uyum sağlamak üzere, hükümetle işçi ve işverenlerin birlikte çalışacakları bir Karma Danışma Kurulu kurulacaktır.
- İşsiz kalan işçileri korumak, işsiz kaldıkları sırada geçim imkânına kavuşturmak ve işsizlerin boş zamanlarını insan gücüne dayanan yatırım projeleri ile değerlendirmelerine imkân sağlamak üzere tedbirler alınacaktır.
- Değişik sosyal güvenlik kuruluşlarını bir tek sosyal güvenlik düzenine bağlamak ve herkes için yaşlılık ve hastalık sigortaları kurmak amacına mümkün olan en kısa zamanda varılabilmesini sağlamak üzere gerekli çalışma ve hazırlıklar yapılacaktır. Bu yolda ilk adımlar olarak :
 - Esnaf, sanatkâr ve serbest meslek adamları, Sosyal Sigortaların kapsamı içine alınacaktır.
 - Sağlık hizmetlerinde sosyalizasyon, köylünün ihtiyacına ve koruyucu hekimliğe yöneltilecek ve bu çerçeve içinde hızlandırılacaktır. Kentlerde oturup sosyal sigortaların dışında kalan yurttaşlar için, kademeli olarak bir sağlık sigortası kurulacaktır.
 - Sağlık sigortası kapsamına girecek yurttaşlar için, yaşlılık sigortasının da kurulması amacı ile hazırlıklara başlanacaktır.
 - Değişik sosyal güvenlik kurum ve sandıklarının birleştirmek ve bu amaca yönelik ilk adım olarak bunlar arasında gerekli bağlantı ve uyumu sağlamak için başlamış olduğumuz hazırlıklar tamamlanacaktır.
- İşçilerin emeklilik yaşının indirilmesi konusunda C.H.P. iktidarının Sosyal Sigortalar Kanunu ile gerçekleştirdiği ileri adımlar, aynı yönde yeni tedbirlerle tamamlanacak ve emeklilik yaşını hizmet süresi ile ilgilendirmek suretiyle daha öne alma çareleri araştırılacaktır. Bu konuda, yer altında çalışan işçilerin özel durumu bilhassa gözönünde tutulacaktır.
- Yaşlılık ve malûllük aylığı bağlanan sigortalılardan kendilerine bakacak kimseleri olmıyanların, yaşlılıklarını huzur içinde geçirebilecekleri esenlik evleri kurulmasına başlanacaktır.

- Çalışanların çocuklarını bırakabilecekleri çocuk yuvaları kurulmasını sağlayıcı bir kanun hazırlanacak ve kreşlerle ilgili kanun hükümlerinin daha iyi uygulanabilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Sosyal Sigortalar Kurumunun konut kredisi ile konut yaptırma imkânlarından dar gelirli sigortalıların daha geniş ölçüde yararlanabilmeleri için, taksitler, herkesin ödeme gücüne göre ücretin belirli bir yüzdesini aşmayacak şekilde ayarlanacaktır.
- Sosyal sigortaların kapsamına girecek esnaf ve sanatkârların konut kredisi fonundan, isterlerse konut yerine işyeri yaptırmak üzere yararlanmaları sağlanacaktır.
- C.H.P. iktidarının çıkardığı ve İktisadî Devlet Teşekküllerindeki işçilerin yönetime ve kâra iştirakini sağlayan 440 sayılı Kanunun bu hükümlerinin uygulanması şimdiki hükümet tarafından geciktirilmiştir. C.H.P. yeniden iktidara geldiğinde bu hükümlerin bir an önce yürürlüğe girmesi için kendisine düşeni yapacaktır.

MİLLÎ EĞİTİM

Türk Milletini hızla çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırmak amacımızın en etkili aracını, ATA-TÜRK İLKELERİNE dayanan Millî Eğitimde bulmaktayız. Bizim uyguladığımız ve uygulayacağımız eğitim politikasının temel ilke ve amaçları şunlardır:

• Eğitim politikası :

Millî Eğitim Ülkümüz, Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta, tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur etrafında toplamak; millî, ahlâkî, insanî üstün değerlerini geliştirmek, milletimizi hür düşünce, sosyal anlayış ve demokratik düzenin hâkim olduğu kişisel teşebbüse ve toplum sorumluluğuna değer veren bir inanış içinde, bilgi, teknik, güzel sanatlar ve ekonomi bakımından çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı haline getirmektir.

C.H.P. Millî Eğitimimizden geçen her vatandaşın, Türkiye Cumhuriyetinin, insan haklarına dayanan demokratik, millî, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu ve Türk Devletinin Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bir bütün teşkil ettiğini bilen, buna inanan ve Anayasamızın meşruluk temelini ve temel ilkelerini sayan, Türk Milletinin bir ferdi olmanın şerefini ve sorumluluğunu duyan bir insan olarak yetişmesini esas alır.

C.H.P. her türlü eğitim programının, her türlü eğitim kuruluşunun bu amaçlara yönelmesini ve bu ilkeleri uygulamasını kesin bir zorunluluk olarak görür.

C.H.P. İktidarı devrinde, eğitim alanında, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında yer alan ilkelere uygun olarak çok ileri adımlar atılmıştır :

İlkokul seferberliği alanında sağlanan büyük başarının dışında, parasız yatılı öğrenci sayısı iktidar dönemimizde iki misline çıkarılmış, yurt dışına 5 yılda 3000 öğrencinin gönderilmesi plânlanmış, bilimsel araştırma kurulu kurulmuş, halkeğitimi dershanelerinin sayısı 1250 den 31.000 e çıkarılmış, 3 Teknik Okul açılmış, Karadeniz Üniversitesi kurulmuş, orta öğretime öğretmen yetiştiren kurumların sayısı 2 misli artmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı örgütünü, hizmetlerini eksiksiz olarak yürütecek şekilde yeniden düzenleyeceğiz. Bu yeniden düzenlemede yerinde yönetim esaslarına gereken önemi vereceğiz.

• Okul öncesi eğitim :

Ekonomik hayatımızın gelişmesi tam çalışmayı gerektirmektedir. Bu sebeple gitgide daha çok sayıda ana, baba ve aile mensubu evden dışarıda çalışacaktır. Bu durumda okul çağına gelmemiş 3-6 yaşındaki çocuklarımızın durumu özellikle ele alınmalıdır. Bu amaçla ana okullarını ve kreşleri arttıracak, bu kurumların çalışan nüfusun yoğun olduğu bölgelerde öncelikle açılmasını sağlayacak ve bu alanda özel teşebbüsü teşvik edeceğiz.

• **İlköğretim :**

Anayasamız ilk öğretimi bütün vatandaşlar için zorunlu kılmıştır. Vatandaşların bu zorunluğu yerine getirebilmeleri, ilköğretimin onların ayağına kadar götürülebilmesine bağlıdır. Bu amaçla, 3 yıl 3 aylık C.H.P. iktidarı sırasında ilköğretim alanında büyük bir seferberliğe girişilmiş ve çok ileri bir safhaya ulaşmıştır. 1962 yılından 1964 yılının sonuna kadar yaptığımız köy ilkokulu sayısı 4642 dir. Bu sayı, son 10 yılda yapılan köy ilk okulu sayısını aşmıştır. 1961 -1962 ders yılı ile 1964 -1965 ders yılı arasında öğretime açılan köy ilkokulu sayısı ise 3.076 dır.

C.H.P. iktidarı ele alınca, 4 yıl içinde bütün köy çocuklarını ilkokula kavuşturmak kararındadır.

İlköğretimin kalkınmanın gerektirdiği bilgilere ve uygulamaya da yöneltmesini, günlük hayat mücadelesinde pratik fayda sağlamasını lüzumlu görüyoruz. Bu sebeple, ilköğretimin toplum kal-kınması ile bir arada yürütülmesi zorunluğu vardır.

Köylerin nüfusu, sosyal ve iktisadî yapıları, kültürel gelenek ve seviyeleri gibi unsurlar incele-nerek okulun çapı, öğretmenlerin yetişmesi ve seviyesi dengeli bir biçimde tâyin edilmeli ve bu yönde tedbirler alınmasına devam edilmelidir.

İlkokul sayısının diğerlerine nisbetle az olduğu bölgelerde birkaç köyün çocuklarını bir araya toplayacak yatılı bölge ilkokulları açmak amacımızdır.

• **Orta öğretim ve lise :**

İlkokullardan mezun olan çocuklarımızı kabiliyet ve istidat esasına göre ve geniş bir burs siste-mi kurarak ortaöğretime sevk etmek millî eğitim politikamızın esaslarından biridir. Bölge ilkokul-ları gibi, bölge ortaokulları açılmasına büyük önem vereceğiz.

• **Teknik öğretim :**

Kalkınma plânı teknik öğretime birinci önceliğin verilmesini gerektirmektedir. C.H.P. olarak, teknik öğretim kurumlarını iki tip olarak mütalâa ediyoruz :

Birincilerde, gelişmiş ve teknolojik seviyeleri yüksek sanayi kollarının ihtiyaçlarına uygun tek-nisyenler yetiştireceğiz.

İkincilerde ise, mekanik ve teknik seviyesi el sanatlarına dayanan, imkân ve ihtiyaçları orta derecede olan iş kollarıyla kasabalarımızın ihtiyaçlarına yetecek sanatkârlar ve meslek sahipleri ye-tiştireceğiz.

Kız Teknik okullarımızı kızlarımıza sanat öğreten ve onları tüketimden çok üretime yönelten okullar haline getirmeğe çalışacağız. Kızlarımızın sekreterlik gibi alanlarda yetiştirilmesine önem vereceğiz.

Teknik öğretim okulları mezunlarından müstakil iş tutmak isteyenlere kuruluş ve işletme kre-disi sağlanması kolaylaştırılacaktır.

Tekniker statüsü âdil esaslara kavuşturulacaktır.

• **Okulların ihtiyaçları :**

Özellikle liselerimizi, ders aracı ve öğretmen kadrosu bakımından yoğun hale getirmek gerektiğine inanmaktayız.

Her tip ve seviyedeki okullarımızın ders aracı ve bina ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut programlar dikkatle uygulanacaktır.

İyi ve ucuz okul kitabı sorunu üzerine eğileceğiz.

• **Mektup ve radyo ile eğitim :**

Mektup ve radyo ile öğretim sistemini daha çok yurttaşın faydalanacağı biçimde geliştireceğiz, öğretimde göze ve kulağa hitabeden araçlardan faydalanma imkânlarını açmağa çalışacağız.

• **İmam - Hatip Okulları :**

İmam - Hatip okullarında C.H.P. iktidarı zamanında yapılan ıslahatı bütünü ile saklı tutacağız.

İmam - Hatip okulları, Anayasa ilkelerine ve Atatürk devrimlerine uygun yönde eğitim yapan kurumlar olarak geliştirilecektir.

• **Özel eğitim :**

Özel öğretim kurullarının faydalı ve gerçekten öğretici olmalarını sağlayacak şekilde denetlenmelerine önem verilecektir.

Teknik tarım, teknik bahçivanlık ve bölge tarım okulları açmağa devam edeceğiz. Bu okullara çiftçi çocuklarının girmesine öncelik taniyacağız. Tarım okullarının çevreleriyle etkili bir işbirliği içinde olmalarını sağlayacağız.

Millî Eğitim, Tarım ve Köy İşleri Bakanlıklarıyla ilgili diğer kamu kurumları arasında sürekli ve verimli bir işbirliği kurarak genel eğitim, meslek eğitimi ve yetişkinler eğitimi bölümlerinde çiftçilerimizin sür'atle faydalanacağı metodları uygulamaya çalışacağız. Köylüye, temel eğitimle birlikte ihtiyaç duyduğu pratik bilgileri devamlı olarak verecek çok yönlü bir eğitim sistemi uygulayacağız.

• **Öğretmen :**

Türk vatandaşlarının yüreğindeki kutsal ateşi ancak öğretmenin tutuşturabileceğine inanıyoruz. Öğretmeni, yarının ileri Türkiyesinin başlıca mimarı ve Atatürk devrimlerinin yenilmez savunucusu olarak görüyoruz.

Eğitimimizin yetersizliklerini gidermekte belli başlı unsurun yüksek nitelikte öğretmen olduğuna inanmaktayız. Yeter sayıda yüksek nitelikte öğretmen yetiştirmeyi başta gelen görevlerimizden saymaktayız.

C.H.P., iktidarı süresince öğretmenlerimizin durumunun düzeltilmesi yolunda çok olumlu çalışmalar yapmıştır. Yeni kadro kanunu, eğitim ödeneği, öğretmenlerin kadroya alınması ve emeklilik hakları tanınması, ek ders ücretleri, öğretmen çocukları için yurtlarda özel haklar sağlanması gibi hususları bu arada sayabiliriz.

Her derecede öğretmen yetiştiren okullarımızın, yüksek nitelikte öğretmen yetiştirmek amacıyla daha çok ileriye götüreceğiz. Öğretim kadrolarında titizlik göstereceğiz, bina ve ders aracı yatırımlarını hızlandıracğız.

Üniversitelerimizde kurulmuş ve kurulacak eğitim fakültelerine öğretmen yetiştirmek için her imkânı sağlayacağız.

Teknik okullarımıza öğretmen yetiştirmek amacı önde olmak üzere, çeşitli dallara işletme mühendisleri de yetiştiren polit teknik fakültelerinin kurulması hususunda iktidarımız zamanında yapılan hazırlıkları uygulayacağız.

C.H.P. iktidarı zamanında öğretmenlerimizin maddî durumu geniş ölçüde islâh edilmiştir. Devlet Memurları Kanunu rejimi içinde öğretmenlik mesleğinin özelliklerine göre değerlendirilmesini sağlayacağız.

Öğretmenler arasında dayanışma ve yardımlaşmayı sağlayıcı kurumlar ve meslek teşekkülleri desteklenecek ve gelişmelerine yardım edilecektir.

• **Yüksek Öğretim ve Üniversiteler:**

Üniversitelerimizin özerkliğini Anayasa hükümleri içinde korumak temel amaçlarımızdandır.

Üniversite öğretiminden faydalananların sayısını arttırmak amacıyla gece dersleri sisteminin kurulmasına çalışacağız.

Üniversitelerin, çevreleri ve memleket sorunları bakımından araştırma ve danışma merkezleri halinde Millî hayatımızı daha yakından etkilemesine yardımcı olacağız.

Çeşitli dallarda mühendis yetiştiren teknik okullarımıza özel bir önem veriyoruz. Bunların daha fazla öğrenci almalarını ve geliştirilmelerini öngörmekteyiz. Bu alanda daha fazla yatırım yapacak ve daha çok sayıda öğretmen yetiştireceğiz.

Her alanda daha üstün nicelikte meslek adamı yetiştirmek amacıyla yabancı ülkelere daha çok sayıda öğrenci göndermek kararındayız. Yabancı ülkelere, kabiliyet ve istidatlarını bir Devlet imtihanında isbat edenlerin gönderilmesini sağlayacağız.

Üniversite ders kitaplarının üniversitelerce basılarak ucuz fiatla öğrencilere sağlanması imkânlarını araştıracağız.

KÜLTÜR, GÜZEL SANATLAR VE HALK EĞİTİMİ POLİTİKASI

C.H.P., toplumun kültürel kalkınmasına gereken önem verilmezse, ekonomik ve sosyal kalkınmanın eksik, temelsiz ve ruhsuz kalacağı kanısındadır.

Kültürel kalkınmada güzel sanatlar, enaz, bilim ve teknik kadar etkilidir.

C.H.P., güzel sanatların, insan hayatını zenginleştirici, insanlık duygularını, anlayış ve hoşgörülülüğü, yaratıcılık gücünü ve uygarlığı geliştirici niteliklerine inanır. Gerilikle, cahillikle, çirkinlikle savaşta, ancak güzel sanatların gelişip yayılması oranında başarıya erişilir.

İşte bu inançla, C.H.P., güzel sanatların gelişip yayılmasına destek olmuş, güzel sanatlarla ilgili kurumların ve temel düzenin kurucusu olmak şerefini kazanmıştır.

C.H.P.'nin, yeniden iktidara geldiğinde, genellikle kültür ve halk eğitimi alanlarında, özellikle güzel sanatlar alanında, yapacağı hizmetler aşağıda belirtilmektedir:

- C.H.P., toplumun kültürel kalkınmasını, güzel sanatların gelişmesini ve halka yayılmasını örgütleyip düzenlemek üzere, bir Kültür Bakanlığı kurulması imkânlarını araştıracaktır.
- Kültürel kalkınmamız ve sanat çalışmaları için gerekli kitap, dergi, nota, plân, çalgı ve filim gibi araç ve gereçlerin Türkiye'de sağlanması ve ithali için her türlü imkân ve kolaylıklar temin edilecektir.
- Gerek Türk filimciliğinin gelişmesi, gerek halkın sinema yolu ile eğitilmesi için sanat, kültür ve eğitim filimleri alanında Devlet yapımıcı, düzenleyici ve destekleyici olarak çalışacaktır.
- Her türlü kültür, sanat ve edebiyat çalışmalarının en geniş özgürlük içinde yapıp yayılması sağlanacaktır.
- Üniversite merkezi olan şehirlerde güzel sanatlar akademileri kurulmağa başlanacak ve bu akademilerin yüksek öğretim kurumları arasında lâıyk oldukları yeri almalarını sağlayıcı kanun çıkartılacaktır.

- Müzik ve sahne sanatlarının gelişmesi için bir müzik ve temsil akademisi kurulacak, konservatuvarların sayısı arttırılacak, yeterli müzik öğretmeni yetiştirilmesine önem verilecektir.
- Devlet Konservatuvarı Tiyatro Opera ve Bale bölümlerinin gelişmelerini sağlayıcı tedbirler alınacaktır. Bölge tiyatroları kurulması için hazırladığımız kanunu çıkaracağız.
- Özel tiyatro kuruluşları teşvik edilecektir.
- Her türlü sanat ve kültür hareketlerini geliştirmek ve yaymak için bölge kültür merkezleri ve kitaplıkları kuracağız.
- Bölge kültür merkezlerinde, müzik kültürünün yayılması için diskotekler ve konser salonları açılacak ve Silâhlı Kuvvetlerimizin de bu alanındaki imkânlarından yararlanılacaktır.
- Halkevlerinin devrimci birer kültür kuruluşu olarak gelişip yayılması teşvik edilecek ve bütçeden desteklenmeğe devam edilecektir.
- Türk halk oyunlarını ve halk müziğini geliştirmek ve bunların derlenip bozulmadan icra edilmesini sağlamak için bir Türk halk oyunları ve halk müziği enstitüsü kurulacaktır.
- Türk el sanatlarının gelişmesi bakımından, eski el sanatlarımızın bugün yapılabilecek çeşitlerinin derlenmesi ve öğretilmesi için gerekli incelemeleri ve yayınları yapmak ve bunların satışını kolaylaştırmak üzere bir Türk el sanatları enstitüsü kurulacaktır.
- Devlet resim ve heykel sergilerinin ve her türlü güzel sanat sergilerinin bütün yurttan açılması sağlanacak; resim ve heykel galerileri çoğaltılacaktır.
- Müzik, sahne sanatları, resim, heykel, ve edebiyat alanlarında istidat veya başarı gösterenler teşvik edilecek, bu alanlarda yarışmalar açılarak, başarılı sanatçılara ve edebiyatçılara kültür ve sanat ödülleri verilmesi sağlanacaktır.
- Eski eserlerimiz, bütün insanlığın faydalanacağı öğrenim ve gezi yerleri halinde, korunacak ve değerleri azaltılmadan restore edilecektir.
- Müzelerimizi geliştirmek için C.H.P. iktidarının hazırladığı Eski Eserler ve Müzeler Kanunu çıkarılacaktır.
- Kadın, erkek, bütün yurttaşların çalışma gücünü arttırmak, yaşama düzeyini yükseltmek, millî ve insanî erdemlerini geliştirmek, yurttaşlarda demokratik anlayış ve davranışı daha yaygın ve köklü hale getirmek ve toplum kalkınması yöntemlerini öğretmek üzere, halk eğitimine yurt ölçüsünde hız verilecektir.
- Gezici köy kurslarıyla ve başka yollarla kadınlarımızın eğitimine özel bir önem verilecektir. Kadının gelecek kuşakları yetiştirme ödevini daha iyi yerine getirebilmesi ve toplum kalkınması çalışmalarında kendisine düşen görevi yapabilmesi, halk eğitiminin başlıca amaçlarından biri olacaktır.

GENÇLİK VE SPOR POLİTİKASI

- C.H.P., gençlikle ilgili dâvalarımızın bir arada ele alınması için, spor işleriyle görevli Devlet Bakanlığını bir Gençlik ve Spor Bakanlığı haline getirmek imkânlarını inceleyecektir. Bu Bakanlığın, özellikle gençlerimizin toplum kalkınmasına katılmalarını örgütlemek ve bu amaçla gençlerimizin tatillerini ve başka boş vakitlerini kıymetlendirmek görevini yerine getirmesi üzerinde duracağız.
- İzciliği, toplum kalkınmasında faydalanılacak şekilde yeniden ele alıp geliştireceğiz.
- İlkokul çocuklarını tatil aylarında sokaktan kurtarmak için, öğretmen gözetimi altında çalışacak çeşitli çocuk kulüpleri kuracağız.

- Yüksek öğretim ve orta öğretim gençliği için çok sayıda tatil kampları kurmak amacımızdır.
- Üniversite ve yüksek okul öğrencilerinin öğretim vakitleri dışında hayatlarını kazanabilmeleri için iş bulmalarına yardım edilecektir.
- Spor işlerimizin, yeniden ele alınması ve örgütlenmesi zorunluğuna inanıyoruz. Özellikle milli sporlarımızın ve en başta güreşin memleketimizi milletlerarası alanda en üstün düzeye çıkaracak şekilde geliştirilmesini amaç biliriz.
- Amatör sporculuğu, öğretimin ilk kademelerinden başlayarak teşvik etmek için gerekli tedbirleri alacağız.
- Spor tesislerini plân ve programlara göre tamamlayacağız.
- Yüksek öğretim gençliğine emniyetli okuma imkânı sağlayan Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kanununun gerektirdiği fonları arttıracak ve bu fonlardan daha çok öğrencinin faydalanmasını sağlayacağız.
- Öğrenci yurtlarının siteler halinde tam kuruluşlu olarak yapılmasını öngörmekteyiz.
- Öğrenimlerine başarı ile devam eden üniversite öğrencilerinden bir kısmının mevzuatımızda öngörülmemiş belirli hallerde askerlik mükellefiyeti ile ilgili olarak karşılaştıkları zorlukları ön-liyeceğiz.

VİCDAN VE DİN HÜRRIYETİ

Vicdan ve Din Hürriyeti, C.H.P.'nin tanıdığı ve savunduğu ana ilkelerden biridir. Gerçekten C.H.P., programının 6. maddesinde, vicdan hürriyeti, “tabii hak” olarak tanınmakta ve vatandaşların dinî inanç ve ibadetlerine karışılmıyacağı açıkça beyan edilmektedir. Dinin Devlet işlerinden ayrı tutulmasını ve hele siyasete âlet edilmemesini isteyen Lâiklik ilkemiz, inanç ve din özgürlüğüne karşı saygının en yüksek ifadesini teşkil etmektedir. Bu görüş, bugünkü Anayasa'mızın 19. maddesinde de yer almış bulunuyor.

Gerçekler böyle iken başarısızlığa düşen her iktidar, seçimlere sağlam bir programla giremeyen her parti, din duygularını C.H.P., aleyhine sömürmek yoluna baş vurmaktadır. Bunun boş bir gayret olduğu çoktan sabit olmuş ve ayrıca, C.H.P. nin başlıca sorumluluğu altında geçen son iktidarı süresi içindeki icraatı, partimiz aleyhine din sömürücülüğünü büsbütün etkisiz hâle getirmiştir. Nitekim, C.H.P. iktidarı süresince, din hizmetlerinde bulunanların yaşama seviyeleri yükseltilmiş, yetiştirme ve olgunlaştırma kursları ile bilgileri geliştirilmiş, din görevlilerinin kadroları genişletilmiş, vakıflar ve diyanet işleri bütçeleri arttırılmış, bugün yürürlükte olan Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilât Kanunu hazırlanarak B.M.M. Meclisine sunulmuş ve bu müessesenin maddî ve manevî varlığı kuvvetlendirilmiştir. Bu kanun ile Diyanet İşleri Başkanlığı halkımızın dinî ihtiyaçlarını daha yeterli olarak karşılayacak surette teşkilâtlandırılmış, bütün din görevlileri daha itibarlı ve daha refahlı bir hayata kavuşturulmuş, ibadet yerlerinin daha iyi yönetilmesi, din alanında ilmi incelemeler ve araştırmalar yapılarak ve dinî eserler telif ve tercüme edilerek din konusunda toplumun aydınlatılması gibi halkımızın çeşitli manevî ihtiyaçlarının karşılanması yolunda geniş imkânlar sağlanmıştır. Bütün bu hizmetler, C.H.P.'nin lâiklik ve din hürriyeti ilkeleri karşısında samimiyet ve dürüstlüğü bütün vatandaşlar gözünde meydana koymuştur.

- C.H.P.'nin dini devlet ve siyaset işlerinin dışında tutan ve vicdan ve din özgürlüğüne üstün bir saygı gösteren anlayışı, bundan sonra da Partimizin yolunu aydınlatacak ve bu alandaki hizmetlerini çoğaltacaktır.

KONUT, ARSA VE GECEKONDU POLİTİKASI

- C.H.P., her Türk ailesinin medeni ve sıhhi şartlara sahip bir konutta oturmasını, sosyal devletin belli başlı gereklerinden sayar. Bu amaca varmak için sistemli çalışmalar yapacağız.
- Şehirlerin gelişmesinde şehir plânlaması esaslarını uygulayacağız.
- Arsa spekülâsyonunu önleyici tedbirler alacağız.
- Önce Devletin, Mahalli İdarelerin ve Vakıfların elindeki arsalardan yerleşme alanı olarak ayrılanlar ele alınacaktır. Bu arsalar yetmediği veya zorunluk bulunduğu takdirde, şehir gelişme bölgelerine düşen arsalar, sonradan spekülâtif değer artışlarının ortaya çıkması beklenmeksizin, kamulaştırılacak; ve bu yerleşme bölgeleri parsellenerek yol, su, elektrik, kanalizasyon, P.T.T., park, okul, karakol ve cami gibi tesis ihtiyaçları önceden plânlaştırılacaktır.
- İşçi, esnaf ve memurların, genellikle bütün vatandaşların sosyal konutlarını bizzat yaptırmak üzere, yapı-kooperatifleri halinde örgütlenmeleri ve bu kooperatiflerin uzun vadeli ve düşük faizli kredi imkânlarından faydalandırılmaları için gerekli tedbirler alınacaktır. İktidarımız zamanında hazırlanıp kanunlaşan Kat Mülkiyeti Kanununun bu konuda olumlu etkileri olacaktır.
- Sosyal konut yapanlara, ve özellikle yapı kooperatiflerine plân ve proje yardımlarının yanı sıra, ucuz ve standart yapı malzemesi sağlanmasına çalışılacaktır.
- Gecekonduların su ve yol gibi ihtiyaçları için ilk defa devlet bütçesine ödenek koymuş olan C.H.P., bu gibi gecekondu hizmetleri için, Devlet yardımını devam ettirecektir.
- C.H.P. Milletvekillerinin bir teklifi ile gecekondu bölgelerinin belediye hizmetlerinden faydalanması sağlanmıştır. Bu hizmetler daha yaygın ve yeterli hale getirilecektir.
- Başka bazı gecekondu sorunlarının çözülmesi için, C.H.P. Milletvekillerince verilip iktidar değişikliği sebebiyle gerçekleşemiyen iki önemli kanun teklifinin kısa zamanda Meclislerden geçmesi sağlanacaktır.
- Gecekondu bölgelerindeki kamu arsaları konut yapımına ayrılacaktır. Bu bölgelerde bulunan özel arsalardan belli bir süre içinde başka bir iktisadi amaca ayrılmamış olanlar, kamulaştırılarak konut yapımına tahsis edilecektir.
- Bu arsalar üzerindeki gecekondu yıkılmıyacak ve bunların sosyal konuta çevrilmesine öncelik tanınacaktır.
- Gecekondu bölgeleri içinde kamu hizmetlerine ilişkin tesislerin yapılması için gerekli gecekondu yıkımları yahut bu bölgenin dışında kaldığı için yıkılması gereken gecekonduların yıkımı da, içinde oturanlara uygun bir yer gösterilmeden, yapılmayacaktır.
- Muhafazaları böylece sağlanan gecekondu sahiplerinin güven içinde bu gecekonduarda oturmaları, gerekli kanunî belgeye bağlanacaktır.
- Gecekondu alım satımı ve kiralınması, nakil, ölüm ve emeklilik gibi zaruret halleri dışında, yasak edilecek ve “gecekondu, içinde oturanındır” ilkesi uygulanacaktır.
- Söz konusu bölgeler içinde yerleşmek isteyenlere sosyal konut yapmaları için “kendi evini yapana yardım” ilkesi içinde gereken kolaylıklar tanınacaktır.
- Gecekondu bölgelerine, yol, içme suyu, kanalizasyon, elektrik, otobüs gibi belediye hizmetlerinin girmesi ve bu bölgelerin ilkokul, P.T.T. ve karakol gibi kamu hizmeti ihtiyaçlarının karşılanması önemle ele alınacaktır.

GÖÇMENLERLE İLGİLİ TEDBİRLER

- C.H.P. Anavatana gelen göçmenlerimizin durumunu düzeltmek, özellikle vatandaşlığa alınma işlemlerini kolaylaştırmak ve göçmenler arasındaki kategori farklarını kaldırmak için gereken bütün tedbirleri alacaktır.
- Göçmenlerin Türkiye'ye gelmeden önceki emeklilik durumlarının Türkiye'deki hizmetlerine eklenmesi için çareler arayacağız.

SAĞLIK

Sağlık politikamızdaki temel ilkemiz, plânda olduğu gibi, vatandaşı hasta olduktan sonra iyileştirme yerine, hastalıktan korumaktır.

C.H.P. iktidarı süresince bu konuda, kalkınma plânının ilkelerine uygun olarak koruyucu hekimliği ve genellikle, sağlık teşkilâtını yeniden planlamıştır.

Bu plânın ilk uygulanması pilot bölge olarak seçilen Muş ilinde yapılmış ve sağlık ocakları sisteminin Muş ilinde büyük başarı kazanması üzerine, bu sistemin Kars, Ağrı, Van, Bitlis, Hakkâri, Erzurum, Erzincan, Siirt, Urfa, Mardin, Diyarbakır, Elazığ, Tunceli, Malatya, Adıyaman ve Bingöl illerinde de uygulanmasına girişilmiştir. Böylelikle, bu illerde her biri 7 bin nüfusa hitabeden ve bir hekim, bir sağlık memuru ve bir ebe - hemşireden ibaret 529 sağlık ocağı yapılmıştır.

C.H.P. iktidarı zamanında hastahanelerdeki ve sağlık merkezlerindeki yatak sayısında önemli artışlar sağlanmıştır. Askerî hastahaneler hariç 1961 de 47.537 olan yatak sayısı, 1964 de 12.195 fazlasıyla 59.732 sayısına ulaşmıştır.

Yine C.H.P. iktidarı sırasında, 6 yaşına kadar olan kimsesiz çocuklar için 11 adet çocuk yurdu açılmış ve 7 adedinin de 1965 de açılması programlaştırılmıştır.

C.H.P. iktidarı sırasında, hastahanelerin idaresinde çalışacak personeli yetiştirmek için bir Yüksek İdarecilik okulu açılmıştır.

C.H.P. iktidarı sırasında yerli ilaç sanayiini koruyucu tedbirler alınmış; özellikle, yerli ilaç sanayiinin muhtaç olduğu maddeler ithal kotaları arasına alınmış ve yabancı markalı ilaçların ithali sadece hayatî önemi haiz olanlara inhisar ettirilmiştir.

Sosyalizasyon bölgelerinde ilaçların parasız verilmesi C.H.P. iktidarı arasında gerçekleştirilmiştir.

Nihayet, yine C.H.P. iktidarı sırasında mahrumiyet bölgelerinde çalışan sağlık personeline tazminat verilmesi için gerekli kanunî tedbirler alınmıştır.

C.H.P. nin yeniden iktidara geldiğinde alacağı tedbirler aşağıda gösterilmiştir :

- Az sayıda vatandaşın faydalanabildiği pahalı bir hizmet olan hastahaneçilikten önce, evde ve yatakta tedaviyi sağlayan ve küçük topluluklara kadar yayılan bir sağlık teşkilâtı kurulması için yürürlükteki programlara devam edilecektir. Bu teşkilâtın ilk kademesi sağlık hizmetlerini halkın ayağına götüren ve 7.000 nüfusu içine alan sağlık ocaklarıdır. İkinci kademe ise, ortalama 50.000 nüfusu içine alan sağlık merkezleri olup bu kademedede hastahane, çeşitli dispanserler ve koruyucu hekimlik birimleri yer almaktadır. Üçüncü kademe sadece idarî görevleri olan İl Sağlık Müdürlükleridir. Dördüncü kademedede ise, 16 büyük bölge içinde toplanacak büyük bölge hastahaneleri, sağlık okulları, bölge laboratuvarları ile depo ve tamirhaneler vardır.

- C.H.P.'nin 1950'ye kadar olan iktidarı zamanında sıtma, verem ve trahom savaşında büyük başarılar elde edilmişti. Bu hastalıklarla savaş, programa göre devam edecektir. Trahom ve cüzzamla savaş için ayrı teşkilât kurulması amacımızdır.
- Ana ve çocuk sağlığına ve işçi sağlığına gereken önemi vereceğiz. Sağlık ocakları, doğumevleri ve çocuk hakim evleri, ana ve çocuk sağlığının korunmasında yardımcı olmak üzere, örgütlenecektir.
- 1.000 den fazla işçi nüfusu olan şehirlerde özel işçi sağlığı dispanserleri kurulmasına devam edeceğiz.
- Sağlık personelinin eğitimine önemle devam edeceğiz. Sağlık personelinin eğitiminde toplum hekimliğine daha geniş yer verilecektir.
- Memleket dışında çalışan hekimlerimizi yurttan çalışır hale getirmek için, gerekli tedbirleri alacağız.
- Çevre sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde toplum kalkınması metotlarından faydalanmak zorunluğuna inanıyoruz.
- Hastahanelerde yatak sayısının artırılmasına devam edeceğiz. Özel sektörün hastahane kurmasını teşvik edeceğiz.
- Kamu hastahanelerinin döner sermayeli kurumlar haline getirilmesi amacımızdır.
- İlaç sanayiinde yerli firmaları teşvik tedbirlerini almağa devam edeceğiz. İlaç kontrol hizmetleri kuvvetlendirilecek ve ilaç sanayiinde ruhsatların kötüye kullanılması önlenecektir. İlaç fiyatları konusunda Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığının denetleme yetkileri titizlikle kullanılacaktır.
- Kimsesiz çocuklar ve bakıma muhtaç yaşlı ihtiyarlarla yakından ilgilenmek için sosyal yardım kurumlarını kuvvetlendirmek kararındayız. Rehabilitasyon konusu üzerine dikkatle eğilmeğe devam edeceğiz.
- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının bir gereği olarak C.H.P. iktidarınca hazırlanan Nüfus Plânlaması Kanunu bugün yürürlükte. Bu kanunu, ana - çocuk sağlığı bakımından olduğu gibi, iktisadî kalkınmada nüfus baskısının önlenmesi bakımından da önemli sayıyoruz.

İDARE

C.H.P., idarenin temel sorunlarını, personel sorunu, çalışma metodları sorunu ve teşkilât sorunu olarak görmektedir.

C.H.P. iktidarı personel sorununun çözülmesinde önemli adımlar atmış ve son iktidarı döneminde hazırlanan devlet memurları kanunu ile devlet personeli sendikaları kanunu çıkarılmış ve C.H.P. Milletvekillerince verilen bir kanun teklifinin kanunlaşması suretiyle dul ve yetimlerin emeklilik haklarında sosyal adalet ilkelerine uygun artışlar sağlanmıştır.

Devlet memurları kanunu, memurluk statüsünü yeni esaslara başlamakta ve bu statüyü düzenleyen ve birbirinden farklı ve karışık hükümler taşıyan kanunları kaldırarak yerlerine bir tek kanun koymaktadır. Bu kanun özellikle, Memur aylıklarının iktisadî şartlara uygun bir esneklik kazanmasını sağlamakta, memurların sosyal sigorta haklarını teminat altına almakta ve memurların yetiştirilmesi konusunu düzenlemektedir.

Devlet personel sendikaları kanunu kamu kesiminde memurluk statüsü içinde çalışanların Anayasa gereğince sendika kurmak hakkını tanımaktadır. Devlet memurları ile idare temsilcilerini

biraraya getiren kurullar kurulmuştur. Personelle ilgili konularda idarenin bu kurulların istişarî mütaleasını isteme zorunluğu konulmuştur. Bu hükümlerin uygulanması sayesinde, memur-idare ilişkilerinin daha iyi bir hale gelmesini beklemek mümkündür.

- Personel konularıyla ilgili olarak, alacağımız tedbirler aşağıda gösterilmiştir:
- C.H.P. iktidarınca hazırlanan Devlet Memurları Kanunu ile Devlet Personeli Sendikaları Kanununun verimli şekilde uygulanmasına önem vereceğiz. Devlet hizmetinde çalışanları geçim sıkıntısından kurtarmak kararındayız.
- Gene C.H.P. iktidarı zamanında, sosyal adalet ilkelerine uygun olarak hakları genişletilen dul ve yetimlerin durumlarıyla ve dar gelirli emeklilerin geçim şartlarıyla ilgilenmeye devam edeceğiz.
- Devlet Memurları Kanununun kamu iktisadî teşebbüsleri memurları ve mahallî idareler memurları için çıkarılacak kanunlarla tamamlanmasını âcil bir ihtiyaç sayıyoruz.
- Devlet hizmetinde çalışanların sosyal güvenlikleri sağlanacaktır.
- İdarenin çalışma metodları konusunda üzerinde durulması gereken başlıca husus partizanlık meselesidir.

Partizanlığa karşı direnme konusunda devlet memurlarına kuvvetli dayanaklar vermiş olan Anayasanın bu alanda titizlikle uygulanmasına önem vereceğiz. C.H.P. her türlü partizan zihniyetle, geçmişte olduğu gibi, en etkili şekilde mücadeleye kararlıdır.

- Zamanın değişen şartları içinde idareye yeni görevlerin yüklenmesi tabiidir. Bunun, idarenin bir kısmının yükünü çoğaltırken, bir diğer kısmının yükünü hafifletmesi ve idare içinde bir denge-sizlik yaratması mümkündür. Bunu önlemek, idare içinde çalışma metodlarının devamlı surette gözden geçirilmesini ve teşkilâtın yeni görev ve metotlara kolayca uyabilecek esneklikte olmasını gerektirir. Bu amaçla, idare birimlerinde teşkilât ve metot şubeleri kurulması konusunu ele alacağız.
- Devlet araçlarının rasyonel bir şekilde sağlanması ve kullanılması konusunda plânda öngörülen tedbirler alınacaktır.
- Personel yetiştirilmesi konusu C.H.P'nin büyük önem vereceği konulardandır. Kamu işlerinin birbirine girift hale gelmesi, yüksek idareci kadrosunun bütün kamu hizmetlerinde geniş uzmanlık sahibi olmasını gerektirmektedir. Devletin yüksek idare kadrolarına üstün vasıflı ele-manlar yetiştirmek yolunda tedbirler alınacaktır.
- Devlet personelinin toplum kalkınması ilkelerini benimsemesi ve halkla temasta daha başarılı olması için, özellikle halkla doğrudan doğruya temas eden memurların yeterli bir eğitimden geçirilmesi sağlanacaktır.
- Kamu hizmetlerinin mümkün olduğu kadar halkın ayağına götürülmesi, işlerin süratle görülmesi; memurun halk hizmetinde olduğunu bilerek halka anlayış ve güler yüz göstermesi için, her tedbir alınacaktır. Halk ile devlet ilişkilerinin karşılıklı itimada dayanması ancak böylelikle mümkün olabilir.
- İdari reformda memur tasfiyesi düşünülmeyecek, devlet hizmetindeki insan gücünün en lüzumlu olduğu yerlerde kullanılmasına dikkat edilecektir.
- İdari reformda, ilk önce, yetki ve sorumlulukların açık olarak tesbit edilmesi, önemlidir. Bu görüşle Merkezi devlet idaresinin yeniden örgütlenmesi yolunda başladığımız çalışmalar tamamlanarak, yetki ve sorumlulukların açık olarak tesbiti, kuruluş kanunlarının günün ihtiyaçlarına uydurulması sağlanacaktır.

- İdarî usullerin modern anlayış içinde ıslahına çalışılacak ve devlet dairelerinde yeterli arşivler kurulması sağlanacaktır.
- İdarenin çalışma metodlarının ıslahı bakımından en önemli konulardan biri de bütçe ve maliye ile ilgili usullerin ıslahıdır. C.H.P. iktidarı zamanında hazırlanan Sayıştay kanunu ile Genel Muhasebe Kanunu tasarıları bu bakımlardan hem denetimi kuvvetlendirici, hem de muameleleri kolaylaştırıcı hükümler getirmektedir. Bu, tasarıların bir an önce çıkarılmasına çalışılacaktır.
- İhale usullerinin düzeltilmesi kesin bir zorunluktur. Bu suretle yatırımların çabuklaştırılması sağlanmış olacaktır. Bu konuda iktidarımızca sevk edilen tasarı da en kısa zamanda kanunlaştırılacaktır.
- İdarenin kendisine verilen görevleri verimli ve kanunlara uygun bir şekilde yerine getirebilmesi, iyi çalışan bir denetim örgütünün varlığı ile mümkündür. Denetim örgütümüzün geliştirilmesini ciddi olarak takip edeceğiz.
- Mahallî idarelerimizin mali kaynaklarını kuvvetlendirerek demokrasinin belli başlı kurumlarından olan bu kuruluşların gereği gibi çalışmaları için tedbirler alacağız.

ADALET

C.H.P. iktidarı zamanında Anayasamızın yargı konusunda öngördüğü belli başlı bütün kanunlar çıkarılmıştır. Bu arada, Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hakimler Kurulu ve Danıştay kanunlarını saymak gerekir. C.H.P. bundan başka, kanunsuz olarak tutuklanan veya yakalanan kimselere tazminat verilmesine dair kanunu da çıkarmıştır.

C.H.P. hakim ve savcılarla adalet personelinin aylık ve ödeneklerinde önemli artışlar sağlayan kanunların getirilmesinde önyak olmuştur.

C.H.P., önümüzdeki dönemde adalet işlerimizin ıslahının ana dâvalarımızdan biri olarak ele alınması gerektiğine inanır. Adalet işlerinde yapılması gereken reformun başlıca amaçlarından biri, dâvaların uzamasını ve sürüncemede kalmasını önleyici tedbirleri almaktır. Bundan başka adli mevzuatımıza daha sosyal bir yön verilmesi gerekmektedir. Nihayet, bazı temel mevzuatımızın yeni baştan ele alınması zorunluğu vardır.

C.H.P.'nin bu amaçlarla alacağı tedbirler şunlardır :

- İktidarımız zamanında sevk edilmiş olan Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununda yapılacak değişikliklere dair kanun tasarısını çıkaracağız. Bu değişiklik sayesinde, dâvaların artması ve uzaması önlenecek, vatandaşlarımız adalet ihtiyaçlarında huzura ve güvene kavuşacaklardır.
- Ceza dâvalarının uzamaması için gerekli kanunî tedbirleri alacağız.
- Yargıtay Teşkilât Kanunu ile Mahkemeler Teşkilât Kanununu çıkaracağız.
- Adli tıp müessesesinin kuruluş ve işleyişini ıslah edeceğiz.
- Otlak, yaylak ve kışlaklarla ilgili ihtilâfların çabuk halledilmesi için gerekli kanunî tedbirleri alacağız.
- Hazinesinin, orman idaresinin ve diğer kamu tüzel kişilerinin kaybettikleri dâvaları otomatik olarak temyiz etmek yolundaki geleneklerini ortadan kaldıracak ve bu konuda Bakanlıklararası bir danışma usulü kurmak suretiyle, dâvaların vatandaş aleyhine uzamasını önleyeceğiz.
- Maddî imkânlardan yoksun vatandaşlarımızın hak aramalarını kolaylaştırmak için, adli yardım sistemini işler hale getireceğiz.

- Nüfus kanununda, nüfus kayıtlarının düzenli bir şekilde tutulmasını sağlayan değişiklikleri yapacağız.
- Hâkime taraflar arasında uzlaştırma ve barıştırma hususunda geniş yetkiler tanıyacağız.
- Hazırlık soruşturmasının sürat ve güvenle yürümesini sağlamak için zabıtayı yeterli hale getireceğiz.
- C.H.P. iktidarı zamanında hazırlanmış olan infaz sistemindeki değişiklikler kanunlaşmıştır. C.H.P. bundan başka, hükümlünün hürriyeti kısıcı cezalarının yerine getirilmesi sırasında aile ve toplum ile olan ilişkilerini, ceza evlerindeki davranışlarını ve tahliyeden sonra toplum içindeki hayatlarını ve özellikle, iş bulmalarını devamlı olarak izleyecek ve onlara yardımda bulunmak üzere patronaj müessesesini kurmağa çalışacaktır.
- Ceza evlerinin sağlık şartlarını iyileştirmeye devam edeceğiz.
- Çocuk Mahkemeleri Kanunu tasarısını çıkaracağız ve çocuklar için ayrı ceza evleri kuracağız.
- Tutuklu çocukların ve gençlerin diğer tutuklulardan ayrı bulundurulmasını sağlayacağız.
- Bir kamu hizmeti olan Noterlik müessesesini daha yeterli denetime tâbi tutacağız.
- Hâkim ve savcılarının ve adalet personelinin sosyal dayanışmasını sağlamak için bir yardımlaşma kurumunun kurulmasını destekleyeceğiz. Bu suretle, hâkimler ve savcılar ile adalet personeli için, borçlanma, konut kredisi, dinlenme yerleri, çocuklar için burs verilmesi ve yurt kurulması gibi sosyal sorunlar çözülmüş olacaktır.
- C.H.P. iktidarı zamanında İcra ve İflâs Kanununda yapılması gerekli değişiklikler gerçekleştirilmiş ve yine iktidarımızca sevk edilen Kat Mülkiyeti Kanunu çıkarılmıştır. Temel mevzuatımızın ıslahı çalışmalarına ceza hukuku alanında da devam etmek kararındayız.
- Vakıfların kurulmasını ve işlemlerini kolaylaştıran kanunî tedbirleri alacağız.
- Hayvan yetiştiriciliği bakımından büyük önemi olan hayvan rehni konusunu, iktidarımızca hazırlanmış olan tüzük esaslarına göre düzenleyeceğiz.
- Adli alandaki idarî personelin ve ceza evleri personelinin yetiştirilmesi için adalet meslek okulları açılmasını sağlayacağız.
- Kanun metinlerinin kanun yapma tekniğine uygun şekilde çıkması, kanunlar arasında çelişme olmaması, kanunların çoğalmaması çarelerini arayacağız.

MİLLÎ SAVUNMA

C.H.P. Türk Silâhlı Kuvvetlerini yurdun bağımsızlığının, millî varlığımızın ve Cumhuriyetimizin teminatı sayar. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, bütün idare gibi, sadece Türk vatanının ve Cumhuriyetinin yüce menfaatlerini gözeterek siyaset dışı bir varlık olması C.H.P.'nin kuruluşundan beri başarı ile takip ettiği bir ilkedir.

C.H.P. iktidarı zamanında, silâhlı kuvvetlerimizi ilgilendiren pek çok önemli sorunlar kanunî çözüm şekillerine bağlanmıştır. Bu arada, Askerî yargının Anayasa hükümlerine göre yeniden örgütlenmesine ve askerî disiplin mahkemelerinin yeni Anayasa hükümlerine göre kurulmasına dair kanunlar C.H.P. iktidarınca çıkarılmıştır.

Bunun gibi, Millî Güvenlik Kurulunun yeni Anayasa hükümlerine göre kurulmasına ilişkin kanun da iktidarımızca çıkarılmıştır.

Yine C.H.P. iktidarı döneminde Silâhlı Kuvvetlerimizin yakacak ihtiyaçlarının giderilmesi, yeni bir kanunla yeni esaslara bağlanmıştır. İktidarımızca hazırlanan ve Silâhlı Kuvvetlerin yiyecek ihtiyaçlarının karşılanmasını yeni esaslara göre düzenleyen tasarı da Millet Meclisi gündemine alınmıştır.

Yine iktidarımız sarasında Uçuş Hizmetleri Tazminat Kanunu ile Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa adamlara tazminat verilmesine dair Kanun da çıkarılmıştır.

Bundan böyle ele alacağımız başlıca konular aşağıda gösterilmiştir:

- İktidarımız tarafından hazırlanmış olup halen Cumhuriyet Senatosunda bulunan Silâhlı Kuvvetle Personel Kanununun bir an önce çıkarılmasına çalışacağız.
- Askerî garnizonların medenî ihtiyaçlarını karşılayacak hale getirilmesi yolundaki çalışmalara devam edeceğiz.
- Astsubaylarımızın maddî ve manevî durumları üzerine önemle eğileceğiz.
- Silâhlı Kuvvetlerimizi, uzun süreli personel ve teknik personel bakımından kuvvetlendirmek başlıca amacımızdır.
- Milletlerarası politikanın içinde bulunduğu şartlar, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, millî hedefleri daha çok dikkate alan bir tarzda yeniden örgütlenmesini mümkün ve zorunlu kılmaktadır. Bu örgütlenmenin, içinde bulunduğumuz Batı ittifak sisteminin gereklerini bir tarafa bırakmaksızın, her şeyden önce Türk politikasının millî hedeflerini destekleyici bir nitelikte olması gerekir. Bu sebeple Türk Silâhlı Kuvvetlerinin büyük hareket kabiliyetine sahip vurucu bir kuvvet olarak eğitilmesi ve örgütlenmesi temel amacımızdır. Bu amaçla:
 - Kara Kuvvetlerimizi en modern silah ve araçlarla donatacağız ve gerilla, paraşütçü ve deniz piyadesi birliklerinin genişletilmesine önemle devam edeceğiz.
 - Deniz Kuvvetlerimizin millî hedeflerimizi destekleyici âzami güce kavuşması için gerekli tipte savaş gemilerine sahip kılınmasına çalışacağız.
 - Hava Kuvvetlerimizin en modern uçak ve araçlarla donatılmasına önem vereceğiz.
- Türk Silâhlı Kuvvetlerinin lojistik ihtiyaçlarının daha emniyetli şekilde karşılanmasını sağlamak da, belli başlı amaçlarımızdan olmağa devam edecektir.
- Millî savunma ihtiyaçlarının gerekli kıldığı endüstrileri geliştireceğiz.

DIŞ POLİTİKA

Temel İlkeler ve Hizmetler

- C.H.P., Cumhuriyetin dış politikasının temel ilkelerini koymuş ve büyük başarı ile uygulamış olan partidir.

Atatürk'ün belirttiği ve yeni Anayasamızda da yer alan “Yurtta Sulh! Cihanda Sulh!” kuralı, C.H.P'nin dış politikasının temelidir.

Dış politika alanında C.H.P'nin hizmetleri büyüktür. Lozan Barış Antlaşması, Boğazlar rejiminin millî amaçlarımıza uygun şekilde çözümünü, Hatay'ın Anavatana katılması, memleketin İkinci Dünya Savaşının dışında tutulması ve İkinci Dünya Savaşını hemen takibeden yıllarda milletlerarası komünizmin saldırı niyet ve teşebbüslerine karşı durulması, bu başarıların başlıcalarıdır.

- C.H.P., dış politikayı, sorumsuz polemiklerin ve iç politika yatırımlarının bir vasıtası olarak görmez. C.H.P. bu amaçla, iktidarda iken, dış politika konusunda muhalefetle en geniş bir anlayış içinde bulunmak üzere kendisine düşen çabaları sarf etmiş; muhalefette iken de -kendisi iktidarda bulunduğu sırada muhalif partilerden hiçbir suretle görmediği- ağırbaşlılık ile, hükümeti uyarıcı faaliyetinin yanısıra, Türk diplomasisini milletlerarası teşebbüslerinde başarılı kılmak için elinden gelen hiçbir gayreti esirgememiştir. Diğer siyasî partiler aynı olgunluğu göstermeseler dahi, C.H.P.'nin dış politika alanındaki bu temel anlayışı devam edecektir.

Birleşmiş Milletler Andlaşması

- C.H.P.'nin dış politikası, milletlerarası hukuka, saygı ve devletlerarası ihtilâfların barış yolu ile çözülmesi ilkelerine dayanır. Bu sebeple, C.H.P., Birleşik Milletler Andlaşmasına ve Teşkilâtına bütün samimiyetiyle bağlıdır. Birleşmiş Milletler Teşkilâtının her alanda kuvvetlenmesine çalışmak temel amaçlarımızdandır.
- C.H.P., NATO ve CENTO'nun teşkil ettiği Batı İttifak Sisteminin Türkiye'nin yüksek menfaatlerine uygun düştüğü inancındadır.

Bu ittifak sistemi, ittifaka dahil devletlerin eşitliği ilkesine ve dünyamızın herhangi bir bölge-sindeki politikalarında ve hareketlerinde diğerlerine önceden danışma yükümüne dayanır.

Haysiyetli ve Şahsiyetli Dış Politika

- C.H.P., dahil olduğu ittifak sistemi içinde kendi milli menfaatlerimizin gerektirdiği haysiyetli ve şahsiyetli politikayı tam bir azimle takibetmek kararındadır.

Bu anlayışa uygun olarak, Batı ittifak sistemi içinde, Türk yargı organlarının yetkisini eşitlik ilkesine aykırı bir biçimde sınırlayan bazı anlaşmaların değiştirilmesi yolundaki gayretlerimizi sonuçlandıracağız.

Silâhlanma, Dostluk Ve İyi Komşuluk Politikası

- NATO ve CENTO'nun sadece savunma ve korunma andlaşması olduğunu ve bu amaçlardan başka hiçbir amaca hizmet edemeyeceğini bir kere daha belirtmek isteriz.

Bu sebeptendir ki, C.H.P., etkili bir milletlerarası denetim sistemine bağlı silâhsızlanmanın gerçekleşmesi için yapılmakta olan her çeşit faaliyete iyiniyetle katılmak ve bu faaliyetleri desteklemek kararındadır.

Yine bu sebeptendir ki, C.H.P., Batı ittifak sisteminin dışında bulunan devletlerle dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesini önemle izleyecektir. Aynı ittifak sistemine dahil dost devletlerin temel anlayışı da zaten bu yoldadır.

Sovyetler Birliği İle İlişkiler

C.H.P., Batı ittifak sisteminin dışında bulunan devletlerle dostluk ve iyi komşuluk ilkesine uyarak, Kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile kendi iktidarı zamanında yeniden kurulmasına imkân bulunan dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini yurdumuzun güvenliği ve milletlerarası alanda yüksek menfaatlerimizin korunması bakımından güzel bir başlangıç olarak kabul eder. Bunu mümkün kılacak ilkenin, devletlerin birbirlerinin iç işlerine ve rejimlerine karışmamaları ilkesi olduğuna kesin inancımız devam etmektedir.

Bu vesile ile şunu da belirtmekte fayda görürüz: C.H.P. iktidarının bu politikası zamanın muhalefet partilerince sorumsuz bir istismara konu yapılmıştı. Bugün bu partilerin ve özellikle bunların başlıcasının, C.H.P. iktidarı zamanında bu konuda alınmış tedbir ve kararlara olduğu gibi devam etmek ve hattâ bu politikayı ekonomik alanda yeni tedbirlerle geliştirmek yolunda olmalarından memnurluk duyuyoruz.

Şunu da belirtmek isteriz ki, geçmiş polemikleri yapanların şimdi takip ettikleri politika bu polemiklerle tam bir çelişme halindedir. Türk milleti elbetteki buna tesbit etmesini bilecektir.

C.H.P., Sovyetler Birliği ile kurmuş olduğumuz ilişkilerin, Balkanlar ve Orta Avrupa'daki ilişkilerimizde de olumlu etkileri olduğunu görmektedir. Bu gelişmeleri de önemle izliyoruz.

Asya, Afrika ve Lâtin Amerika Devletleri

- C.H.P., Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'da az gelişmiş ülkelerle sıkı ilişkiler kurmak gereğine inanmaktadır. Cumhuriyet Türkiye'si'nin sömürgecilğe karşı ilk başarılı savaşı vermiş ülke olması ve az gelişmiş memleketlerin iktisadî ve sosyal sorunlarının çoğu ile ortaklığımız bulunması; milletlerarası işbirliği ve anlayışın gelişmesinde, bu ülkelerle daha sıkı ilişkiler kurmak suretiyle Türkiye'ye bazı özel imkânlar vermektedir. Milletlerarası iktisadî ve sosyal konuların yürütülmesinde ortak çıkarlarımız olan bu memleketlerle daha sıkı bir işbirliği kurmalıyız. Bundan başka, diplomamızın, sömürgecilğe karşı savaşan milletlere daha olumlu biçimde destek olması gerektiğine inanıyoruz.

Batı Avrupa

- Türkiye, coğrafi mevkii bakımından iki büyük bölge ile ilgilidir. Bu bölgelerin başında Batı Avrupa gelir.

C.H.P., Batı Avrupa'nın ortak uygarlık ideallerini temsil eden Avrupa Konseyinin bütün çalışmalarının mümkün olan en geniş ölçüde desteklenmesi gerektiğine inanır. C.H.P., Avrupa Konseyinin Birleşmiş Milletler Andlaşması çerçevesi içinde bölgesel bir andlaşma niteliğini kazanmasına büyük önem vermektedir.

C.H.P., Avrupa Konseyine girmemizi sağlamış olduğu gibi, milletlerarası dayanışma, anlayış ve iktisadî işbirliği alanlarında yeni ufuklar açan Avrupa Ortak Pazarına Türkiye'nin ortak olmasını sağlayan andlaşmanın da gerçekleştirilmesi şerefine taşır. Bu sebeple, Ortak Pazarla olan ilişkilerimizin, kendi siyasi ve iktisadî özelliklerimiz gözden kaçırılmadan, dikkatle geliştirilmesine önem vermekteyiz. İktisadî İşbirliği ve Gelişme Teşkilâtı ve üyesi olduğumuz diğer milletlerarası kuruluşlar içindeki çalışmalarımıza da önem vermeğe devam edeceğiz.

Ortadoğu

- Türkiye'nin özellikle ilgilendiği diğer bölge Ortadoğudur. Bu bölgede İran ve Pakistan'la iktidarımız sırasında kurulan bölgesel işbirliği, geniş bir istikbale açık görünmektedir. Bu konudaki çabaları yakından destekleyeceğiz.

Türkiye'nin Ortadoğu politikasında gütmesi gereken temel ilke, herşeyden önce bu bölgede kendi güvenliğini sağlamak ve genel barışın muhafazasına hizmet etmektir. Bu esaslar içerisinde, Ortadoğu'daki bütün devletlerle ve özellikle, çeşitli tarihi bağlarla bağlı olduğumuz Arap Devletleri ile dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerimizin geliştirilmesine büyük önem veririz.

Kıbrıs

- Türkiye'nin bugün karşılaştığı en önemli dış konu Kıbrıs meselesidir. Türkiye'nin ve Kıbrıs Türk Cemaatinin hak ve çıkarlarının korunmasında, Zürih ve Londra Anlaşmalarına dayanan Lefkoşe Anlaşmaları esastır. Bu anlaşmaların tek taraflı olarak Kıbrıs Rum İdaresince değiştirilemeyeceğini ve bunların yürürlükte olduğunu müttefik, dost ve komşu bütün devletlere tanıtmakta C.H.P. iktidarı başarı sağlamıştır.

C.H.P. iktidarının Kıbrıs konusunda kazandığı diğer büyük başarı, Sovyetler Birliğinin Kıbrıs'ın Yunanistanla birleşmesine karşı olduğunu ve Türk cemaatinin ayrı bir cemaat olarak varlığını teminat altına alan bir devlet şekline taraftar bulunduğunu açıkça ilân etmesinin sağlanması olmuştur. Sovyetler Birliği bu arada, yâni iktidarımız zamanında, böyle bir devlet şeklinin federal bir devlet olabileceği fikrini olumlu bir fikir olarak karşıladığını da belirtmiştir.

C.H.P. iktidarının sağladığı bu büyük başarı, Kıbrıs'la ilgili anlaşmalardan doğan haklarımızın kullanılması uğrunda yaptığımız teşebbüsleri önlemek iş bu teşebbüslerin karşısına Sovyet tehdidini ileri sürerek çıkanların, bu delile başvurmamak imkânını artık ortadan kaldırmıştır.

Yine bu büyük başarı sayesinde, tarafsız memleketler, Kıbrıs dâvamıza çok daha olumlu bir anlayış göstermeğe başlamışlar ve Birleşmiş Milletler'de durumumuz önemli bir gelişme kaydetmiştir.

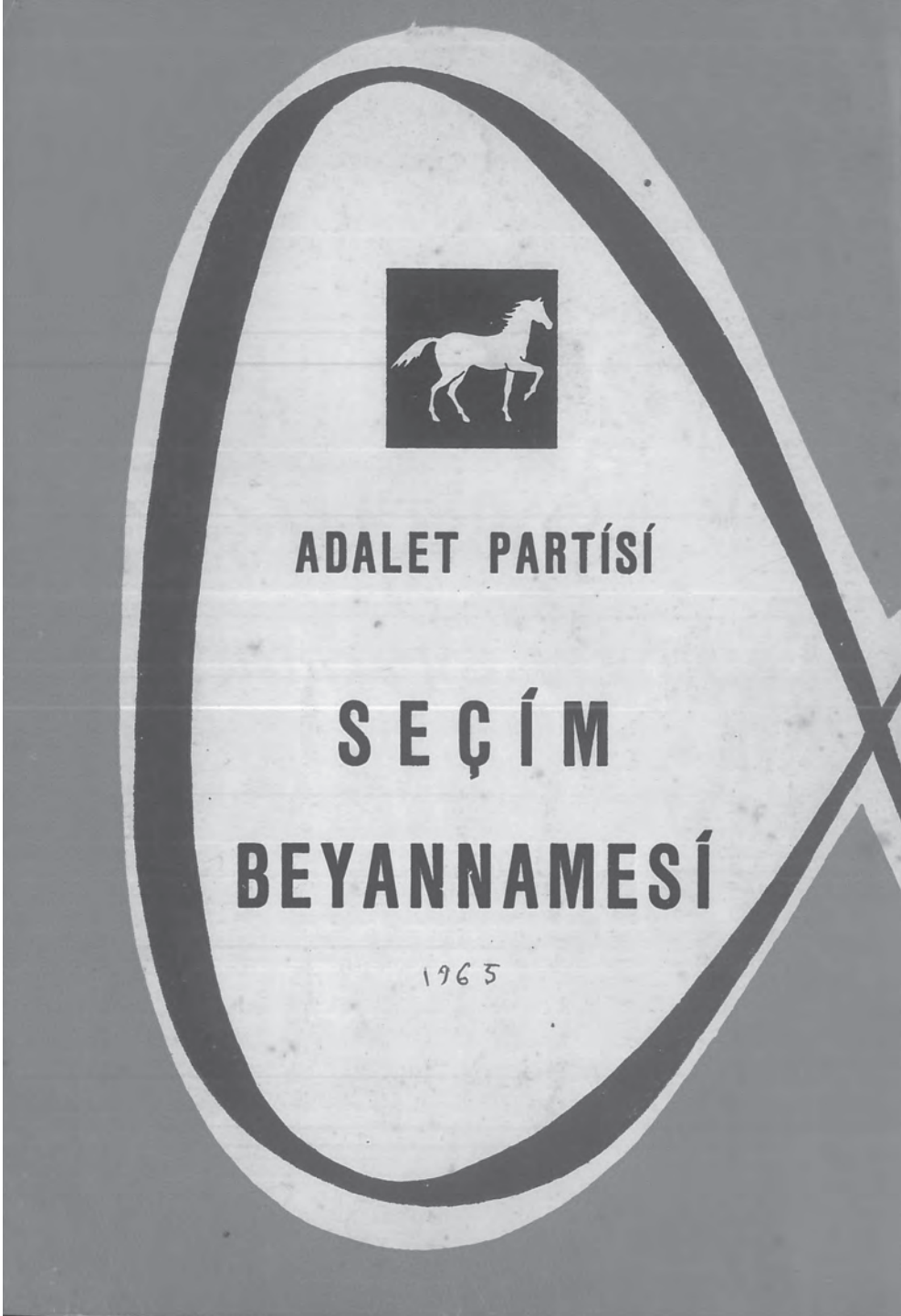
C.H.P., Kıbrıs meselesinin Türk menfaatine uygun bir şekilde çözülmesi için, ana hatlarını yukarıda belirttiğimiz politikanın samimiyet ve kararlılıkla uygulanmasına devam edilmesi zarureti inandır.

C. H. P. SÖZ VERİYOR

C.H.P., 1965 Milletvekili Genel Seçimlerinde çoğunluğu aldığı takdirde, bu seçim bildirgesinde yer alan politikayı güdecek ve burada verdiği sözleri, dört yıllık dönem içerisinde, tamamiyle yerine getirecektir.

C. H. P. VERDİĞİ SÖZÜ TUTAR TUTAMIYACAĞI SÖZÜ VERMEZ

Adalet Partisi Seçim Beyannamesi

Aziz ve Büyük Türk Milleti;

Millî hayatımız için derin mânası olan müstesna bir seçimin arifesindeyiz. 10 Ekim 1965 günü Türk Demokrasi tarihinin, genç Cumhuriyet idaremizin dönüm noktalarından biri olarak, millî tarihimizde yer alacaktır. Gelecek nesiller, Cumhuriyetin geçirdiği safhaları, millî hürriyet ve kuruluş hamlelerinin gelişmesini inceledikleri zaman, 10 Ekim tarihini, büyük bir merhalenin başı olarak kabul edeceklerdir.

Bir buçuk yüzyıllık hürriyet mücadelemiz boyunca, Türk Milleti zaman zaman üzüntülü devirler yaşamış, büyük güçlüklerle karşılaşmıştır. Fakat tarihin ve medenî insanlık kaderinin akışı yönünde millî hayatına istikâmet vermiş bir halk kütlesi olarak, Türk Milleti bütün güçlükleri yemesini bilmiş, her buhrandan “Bir millî silkinişle” çıkmaya muvaffak olmuştur.

On Ekim seçimlerine yeni bir ruh, taze bir imanla giriyoruz. Geleceğe güvenle bakıyor, geçmişin acı tatlı bütün olaylarını gerçekçi bir zihniyetle değerlendirerek, istikrar, huzur, güven ve kardeşlik hisleri içinde ümit dolu, eşsiz fırsatlar ve imkânlarla çevrililerki günlerin hazırlığını yapıyoruz.

Seçim günü oy sandıkları başına giderken, bugün nerede olduğumuzu, ne gibi güçlüklerle karşı karşıya bulunduğumuzu halledeceğimiz meseleleri iyi düşünmek zorundayız. Aynı zamanda ileri sürülen çözüm yollarını, yapılan teklif ve telkinlerin gerçek yüzlerini, önümüzdeki imkân ve fırsatları da dikkatle tartmamız şarttır.

Millî tarihimizin şimdiye kadar görülmemiş derecede girift meselelerle dolu bir devresinde yapılan bu seçim, Milletimize, kendi kaderini tâyin için eşsiz bir fırsat vermektedir. Türk Milletinin bu tarihî fırsatı iyi kullanacağını, güçlükleri ancak kendi azim ve iradesiyle ortadan kaldıracabileceğini idrak ederek, seçim sandığı başındaki vazifesini gereği ile yapacağına eminiz. Millî tarihimizin çeşitli merhalelerinde Türk Milleti, kendisinde bulunan engin basiret ve sağduyu sayesinde, gereken müdahaleyi yapmış, olaylara istediği istikamette yön vermesini bilmiştir. Onun hizmetinde olmakla iftihar eden Adalet Partililer olarak, büyük Milletimizin kendini idare edecek devlet adamlarına bu seçimlerde en doğru, en hakîm, en manalı dersler ve direktifler vereceğine inanıyoruz.

SEÇİMLERE GİDERKEN TÜRKİYE’NİN GENEL DURUMU

10 Ekim seçimleri askıda kalan meselelerin çözülmesine, tartışması yapılan bir çok konuların millet iradesiyle kesin sonuç ve kararlara bağlanmasına imkân verecektir. Yakın tarihimizin olayları hepimizin hafızasındadır. Bu gün; vatandaşı hür olarak seçim sandıklarına getirebilmek için ne gibi safhalardan geçtiğimizi, güçlükleri nasıl birer birer yendiğimizi vatandaşlarımız bilmektedir. Anayasa düzenini tahrip etmek, demokratik rejimi ortadan kaldırmak isteyenlerin teşebbüsleri halkımızın sağ duyusu ile bertaraf edilmiş ve ülkemizde hürriyet rejimi hayatietini daima isbat etmiştir. Totaliter düzenden yana olanların, memleketimizde azınlık sultası kurarak halka hükmetmek isteyenlerin, Milleti düşman kamplara bölerek sınıflar arasında kin ve kıskançlığı tahrik edenlerin, halkımızın uyanıklığı ve sağ duyusu sayesinde aynı şekilde hüsrana uğrıyacaklarından en ufak şüphemiz yoktur.

Adalet Partisi, azınlık, idaresinin baskı ve tehditlerinden milletimizi bir an evvel kurtarmak, zayıflayan ve dağılma alâmetleri gösteren Devlet varlık ve otoritesini kurmak, milletimizi tereddüt ve endişelerden uzaklaştırıp millî hedefler istikametinde yeniden toparlıyabilmek için dördüncü Koalisyon Hükümetinin kurulmasına önyak olmuştur. Koalisyon bünyesindeki zorluklara rağmen

men, devlet işlerinin yürütülmesi, Vatandaşın bir an evvel; hür iradesini korkusuz ve endişesiz bir şekilde ifade edebilmesi için seçim sandıkları başına getirilmesine çalışılmıştır. Bu devrede, iç politikamızda çok önemli bir merhalenin katedilmiş olduğuna şüphe yoktur.

Büyük Atatürk'ün bizlere emanet ettiği demokratik Cumhuriyet, "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" düsturu üstünde yükselmektedir. Hürriyetin nimetlerinden faydalanarak, emniyetli, haysiyetli, rahat ve korkusuz bir hayat sürebilmek; bütün medenî toplumların ayırıcı vasfı haline gelen demokratik rejim içinde mümkündür. Bu sebeple yurdumuzda hürriyet rejiminin arızasız işlemesi, bütün meselelerin düğüm noktasıdır.

Atatürk devrimlerinin özü olan; hür, batılı ve medenî bir toplum düzeni kurabilme hedefi, düşünce ve davranışlarımızın en kıymetli ilham kaynağıdır. Demokratik Anayasamızın getirdiği hürriyet müesseselerini yaşatmak ve geliştirmek, iktidarda veya muhalefette, hareketlerimize rehber olacak en kutsal ödevler arasındadır. İktidar veya muhalefet olarak, Siyasî Partilerin birbirlerini tamamlayan görevleri olduğuna inanıyoruz.

Bütün siyasî teşekküllerin Anayasa sınırları ve demokratik gelenekler ve usuller içinde, asgarî bazı müşterekler etrafında ittifak etmelerini, hürriyet düzeni ve demokratik rejimin başarısı için temel bir şart olarak görmekteyiz. Bu sebeptir ki; artık rejim meselesini, sistem ve siyasî düzen dâvasını tartışma sınırı dışında tutmak gerektiğine inanıyoruz. Hangi siyasî görüşe sahip olursak olalım, birbirimize tahammül etmek, birbirimizin fikir ve davranışlarına karşı müsamahalı olmak gerektiğine inanıyoruz.

Muhalefeti ve siyasî rakipleri, ortadan kaldırmayı ön gören, bunları milli hayat bakımından muzır ve tehlikeli unsurlar sayan totaliterler felsefesinin karşısındayız. Muhalefeti, millî meselelere değişik açıdan bakan, onlara başka çözüm tarzları arayan, faydalı ve zaruri bir unsur olarak görüyoruz. Muhalefete, tahammül edilmesi ve hürmet gösterilmesi gereken bir yardımcı olarak bakmayı demokratik zihniyetin tabii bir icabı telâkki ediyoruz. Bu sebeple iktidar ve muhalefet münasebetlerini, batı dünyasında ve medenî milletlerde örneklerine şahit olduğumuz bir tutum ve zihniyet içerisinde mütalâa ederek, Türk siyasî hayatında demokratik geleneklerin sağlam temeller üzerinde kurulmasına yardımcı, başlıca görevlerimizden sayıyoruz.

BİRLİK VE BERABERLİK :

Milletimizin güçlükleri yenebilmesi ve kalkınma yolunda hamlelerine azimle devam edebilmesi ancak iç barışın varlığı ile mümkündür. Siyasî çekişmelerin, sosyal çatışmaların, milletin birlik ve beraberliğini zedeliyerek vahim sonuçlar doğurduğu, büyük kayıplara yol açtığı bir gerçektir. Birlik ve beraberliğin tesisi için siyasî rekabetin medenî ölçüler içerisinde cereyan etmesi şarttır. İnsan haysiyetine ve kişi haklarına değer verilmesi siyasî huzurun en önemli unsurları arasındadır. Dirlik, düzenlik bir arada güvenle yaşama, büyük bir milletin mensubu olma şuurunu zaafa uğratmamak, cennet bir yurt üzerinde yaşayan, fakat ayrı siyasî partilere mensup oldukları için halkımızın birbirinden çözülmüş kitleler haline gelmesine rıza göstermemek Adalet Partisinin şiarı olacaktır.

Birlik ve beraberliğin baş düsturu; Türk Bayağı altında toplanan ve bu ülkeye derin şükran hisleri ile bağlı olan her vatandaşın, her yerde eşit muamele görmesi ve birbirlerini sevmesidir. Birlik ve beraberlik şuru, meselelerimizin çözümünde milletimize ve devlet adamlarımıza rehber ve kuvvet kaynağı olacaktır.

HUZUR, BARIŞ VE GÜVEN :

Demokratik rejim ve Anayasa düzenine yapılan türlü müdahaleler, vatandaşlar arasında ekilmek istenen nifak tohumları, milletin birlik ve beraberliğini vahim şekilde zedelemiş, memleketimizde huzur, barış ve güven ortamını ciddi şekilde sarsmıştır. Memleket meselelerinin halli, kalkınmamızın gerçekleşmesi, müsbet ve müsait bir ortamın yaratılması ile mümkündür. Milletimiz, kısır çekişmelerden, iftira ve isnatlardan, dedikodulardan bıkmış usanmıştır. Farklı siyasî partilere mensup olmanın ayrırcılığından kendimizi kurtararak birlik ve beraberlik şuurunu duymamız, güven, huzur ve karşılıklı saygı havasının yaratılmasını sağlayacaktır. Böyle bir ortamda vatandaşlarımız korkusuz yaşamak, yarına güvenle bakmak, işlerine sarılmak, hayatlarını kazanmak ve topluma yararlı olmak imkânlarını elde edeceklerdir.

İSTİKRARLI HÜKÜMETLER ŞARTTIR

Birlik ve beraberlik şuru sayesinde teessüs edecek huzur ve güven ortamı; kuvvetli ve istikrarlı hükümetlerin teşekkülüne imkân verecektir. Bu gün, memleketin en âcil ihtiyacı; hizmet bekleyen insanların ihtiyaçlarına koşabilecek, çözüm yolu bekleyen binlerce meseleye el koyabilecek güçte, sağlam hükümetlerin kurulabilmesidir.

Demokratik felsefenin temeli seçimlerle iş başına gelen hükümetin, yalnız bir siyasî partiyi değil, bütün milleti temsil eden onun hizmeti için çırpınan bir heyet olabilmesidir. Adalet Partisi 10 Ekim seçimlerini kazanıp, memleketi özlenen istikrarlı idareye kavuşturduğu zaman kuracağı hükümet; bir zümre veya sınıfın değil 30 milyon Türk'ün hükümeti olacaktır.

Yeni Anayasamızın siyasî bünyemize yerleştirmiş olduğu çeşitli Müesseseler, siyasî iktidarın muhtelif merkezler arasında dağıtılmış olması, Türk Devletinin ancak kuvvetli hükümetlerle idare edilebileceğini gösteren yeni bir gelişme olmuştur. Bu günkü şartlar içerisinde memleketin Koalisyon Hükümetleriyle idaresi imkânsız hale gelmiştir. Parlamentoda; tek partinin mutlak çoğunluğu alması ile, memleketin istibdada sürüklenmesi tehlikesi bahis konusu olamaz. Yeni anayasamızın getirdiği müesseseler bütün kademelerde siyasî iktidarı kontrol ve murakabe altında tutabilecek niteliktedir. Türkiye'de halk oyunun uyanıklığı; millî kuruluşların millî dâvalar karşısında duyduğu hassasiyet, herhangi bir hükümetin parlamento çoğunluğuna dayanarak, baskı ve diktacılığa yönelmesini önliyecek, bertaraf edecek güçtedir.

SEÇİM SİSTEMİ :

Adalet Partisinin tek başına iktidara gelmesini önlemek; azınlık sultasını devam ettirebilmek için, Parlamento'dan geçirilmiş olan son seçim kanunları, memleket idaresini ve millete hizmeti adeta imkânsız hale sokmuştur. Bu durum, geçmişte bazı Avrupa memleketlerinde de görüldüğü gibi, demokratik düzenin gözden düşmesini, anarşi ve istikrarsızlığın bezginliği ile, birçok ülkenin diktatörlük uçurumuna yuvarlanmasını kolaylaştıran bir âmil olmuştur.

Adalet Partisi, seçimle teşekkül eden parlamentonun memleketteki çeşitli akımları aksettirme görevi yanında, güçlü ve tesirli bir hükümet kurmayı mümkün kılacak bir bünyeye sahip olmasının da hayati önemi bulunduğu inanmaktadır. 1961 seçim sistemi ile; Senatosu çoğunluk esasına, Millet Meclisi ise Nisbî temsil esasına dayandırılmış olan siyasî kuruluşumuzu, millî bakiye ve birleşik oy sistemiyle bir kat daha dağıtan yeni usuller, rejimimizin akibetini tehdit eden bir unsurdur. Nisbî temsil usulünün, çeşitli akımları Parlamentoda temsil ettirme imkânı veren avantajlarını mu-

hafaza etmekle beraber; bu sistemi sağlam hükümetler kurmaya imkân verecek şekilde geliştirmek zorunluğuna inanıyoruz.

Seçim sistemimizde islâh edilmesi gereken başka bir husus da, memleketi her yıl seçim tansiyonunda tutan, yargı organlarının asıl görevlerini aksatan tatbikattır. Bunun için mevzuatımız; seçimlerin hiç olmazsa iki yılda bir yapılmasını mümkün kılacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

İDAREDE REFORM :

Seçim sisteminin İslâhı sonucu, daha kolaylıkla kurulabilecek olan kuvvetli ve müstakâr hükümetler idarî mekanizmanın tesirli, süratli ve verimli bir çalışma düzenine girmesini mümkün kılacaktır. Merkezî ve mahallî idarenin; kuvvetli bir hükümetin rehberliği altında büyük memleket meselelerini halledebilmesi için geniş bir İslâhata muhtaç olduğu kanaatindeyiz.

Türk milleti mahdut kaynaklarından ayırdığı paylarla kamu hizmetlerinin görülebilmesi için büyük fedakârlıklara katlanmaktadır. Kamu sektörünün carî masrafları, bütçemizin ve millî gelirimizin önemli bir kısmını kapsamaktadır. Devlet kadrolarımızda iyi yetişmiş, faziletli ve çalışkan bir çok eleman mevcuttur. Buna rağmen vatandaş, devlet hizmetlerinin yeterli şekilde görülmediğinden yakınmaktadır. Carî masrafların, kalkınmamızı zorlaştıran ve devlet hizmetlerini çok pahalı bir faaliyet haline getiren mahiyeti devamlı bir şikâyet kaynağı olmuştur. Devlet memurları, otorite ve rehberlik noksanından, ya da çalışkan ve teşebbüs sahibi elemanların teşvik edilmeyip, aksine takibata maruz bırakılmaları endişesinden, pasif ve âtil duruma girmişlerdir. Tarafsız, kaliteli teknisyenler olarak kamu hizmetini başarı ile yürütmek azminde” olan memur kitlesinin, partizan idare tarafından teşvik ve himaye edilmeyişi, devlet dairelerinde moral çöküntüsü yaratmaktadır.

Millet hizmetinde ve kanunların emrinde bulunan memur kitlesine, hizmet emniyeti getirilecektir. İdare mekanizması içinde; vicdanî ve meslekî kanaatini hür bir şekilde ifade eden memurların güven içinde bulunmaları, millet sevgisi ve hizmet şevki içinde vazifelerini görebilmeleri, tarafsız idare anlayışımızın tabii bir sonucudur.

Bütün bu aksaklıkların giderilmesi, idarenin yeni baştan düzenlenmesini gerektirmekle beraber, aynı zamanda genel ortamın manevî ve psikolojik havasının değiştirilmesi ile mümkün olacaktır.

EMNİYET VE ASAYİŞ :

Devletin ilk görevi; vatandaşın mal ve can emniyetini, hareket ve çalışma hürriyetini teminat altına alan emniyet ve asayişin korunmasıdır. Son dört yıl içinde devlet bünyesinin her kısmında görülen gevşeklik ve sorumsuzluk, Türk vatandaşlarını bu ilkel ihtiyaçlarından mahrum hale getirmiştir.

Emniyet ve asayiş bahsinde halkın idarî makamlarla, polis ve jandarma ile iş birliği yaparak karşılıklı güven ve yardımlaşma atmosferine girmesi, emniyet ve asayişin tesisi bakımından son derece önemlidir. Emniyet kuvvetlerimizin, polis ve jandarmanın otoritesini takviye etmek, halkla münasebetlerinde karşılıklı saygı ve güven hislerini kuvvetlendirmek, şehir merkezlerinde ve yurdun üçra bölgelerinde yetersiz olan kadroları arttırmak gerekmektedir.

HÜRRİYET REJİMİNİN KORUNMASI

Demokratik Anayasamız, hürriyet rejimini tahrip etmek isteyen, aile, mülkiyet, miras, çalışma ve iş yapma hürriyeti, lâiklik, din ve vicdan hürriyeti gibi temel müesseseleri ortadan kaldırmak isteyen aşırı akımların serbestçe faaliyette bulunmasına müsait değildir. Türkiye’de sosyal düzeni temelden değiştirmek, anayasamızın koymuş olduğu müesseseleri yeni baştan tartışmaya cür’et etmek, düzeni ve hukuk devleti kavramları ile bağdaşamaz. Binaenaleyh hürriyetlerimizin korunması için, adli ve idarî mekanizmamızın aşırı cereyanlarla mücadele etmesi, devlet varlığını koruma bakımından bir zarurettir. Avnı zamanda aşırı cereyanları tahrik eden, onların gelişmesinde rol oynayan sosyal, iktisadî, manevî, kültürel ve fikrî unsurlar incelenerek, bu alanlarda gereken karşı tedbirlerin alınmasına da ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere gereken bütün tedbirleri sür’atle alacağız.

Anayasamızın, temel hak ve hürriyetlerimizin korunması, devlet organlarının ve anayasa kuruluşlarının sorumluluğunda bulunmakla beraber, vatandaşın uyanıklığı ve hassasiyeti kadar hiç bir müeyyide kuvvetli değildir. Anayasamızı tahrip etmek için pusu kuran, vatandaşı düşman kamplara ayırarak anarşi ve iç savaş zemini hazırlayan komünizm ve diğer totaliter ideolojilere karşı milletimizin uyanık tutulması hayatî bir ihtiyaçtır. Hürriyetlerimizi gasp etmek isteyen her türlü akım ve tertibe karşı vatandaş teyakkuzunu canlı tutmak Adalet Partisinin en önemli görevidir. Mensup olduğumuz siyasî teşekkül; Türkiye’de hürriyet ve demokrasinin, anayasadan ve kanunlardan sonra, nihai müeyyidesi ve en güçlü savunma kalesidir.

SOSYAL HİZMETLER

MİLLÎ EĞİTİM POLİTİKAMIZ :

Millî eğitim politikamızın temeli; vatandaşın bir kül halinde kalkınabilmesine, maddî ve manevî hayatını teşhiz ederek yetişmesine yardım etmektir.

Millî eğitim dâvası, Türkiye’de hürriyet rejiminin ve demokratik düzenin temelini besleyen bir kaynak olduğu kadar, memleket kalkınmasının en güçlü vasıtalarından biridir. Bunun için her şeyden önce temel eğitim meselesini halletmek, hayli düşük olan okur yazar oranını yükseltmek gerekmektedir. Temel eğitime paralel olarak orta öğretim, Teknik Eğitim ve Yüksek Öğretim faaliyetlerini de geliştirmek zorundayız. Bu arada yetişkinlerin eğitimini de ihmal etmemek mevkiindeyiz.

Bütün köylerin birer ilk okula kavuşturulması, İlk Öğretim kadrosuna yeter sayıda öğretmen yetiştirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır. Öğretmenlerin hayat şartları, maddî ve manevî ihtiyaçları yakından izlenecektir. Kabiliyetli köy çocuklarının öğretime devam edebilmesi, muhtaç durumda olanlara Devletin yardım elini uzatabilmesi için parasız yatılı öğrenci adedini sür’atle arttıracaktır.

Orta Öğretimin Öğretmen ihtiyacını karşılayabilmek için yetişmiş elemanların meslekte kalmasını sağlayacak her türlü tedbiri alacağız ve Öğretmen yetiştirecek okulların adedini arttıracaktır.

Üniversite ve Yüksek Okullara devam etmeyip meslekî ve teknik alanlara gitmek isteyen gençlerimiz için Teknik Öğretim Müesseselerini takviye edecek ve adetlerini arttıracaktır.

Halk eğitimine ve yetişkinlerin meslekî öğretime gereken önemi vereceğiz; bu alanda devamlı ve geçici kurslar tesis edeceğiz.

Köy ve kasabalardaki kız ve kadınlarımızın ev idaresi, çocuk bakımı, küçük el sanatları öğrenmelerini teşvik edecek, boş zamanlarını değerlendirmelerini sağlayacağız. İmam Hatip Okulları, meslekî orta ve Teknik Okul mezunlarına yüksek Öğretim imkânlarını açık tutarak kabiliyetlerini geliştirmelerini sağlayacağız.

ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK ÖĞRETİM :

İlim ve teknoloji çağında toplumumuzun beka mücadelesinde başarı gösterebilmesi, iktisadî kalkınmanın süratlendirilmesi, yüksek vasıflı, çok sayıda ilim müesseselerinin kurulması ve ilim zihniyeti ile yetişmiş gerçek aydınların ve teknisyenlerin millet hizmetine hazır hale gelmesi ile mümkündür. Bu sebeple Üniversite ve Yüksek Öğretim Kurumları ile bu kurumlarda çalışan öğretim üyelerine her bakımdan destek olmak en önemli görevlerimiz arasındadır.

İlim adamı yetiştirmek ve bilimsel araştırmalar yapmakla görevli bulunan Üniversite hocalarının maddî hayat şartlarını kolaylaştırmak ve çalışmalarına yardımcı olmak gerekmektedir. Üniversite Öğretim Üyelerinin, asistanlardan başlayarak tazminat meselelerini tatminkâr bir şekilde halletmek, mesleğe yeterli elemanların girmesini ve bu meslekte kalmasını teşvik etmek için hiç bir fedakârlıktan çekinmiyeceğiz.

Üniversite ve Yüksek Öğretim gençliğini hayat sıkıntısından kurtarmak, sıhhi, rahat ve ucuz öğrenci yurtlarına kavuşturmak, yetişmekte olan gençliğin boş zamanlarını değerlendirmek, kütüphane ve kitap meselelerini halletmek, muhtaç durumda olanlara burs imkânlarını arttırmak, Türk gençliğinin memlekete yararlı, geleceğe güvenle bakan birer vatandaş olarak yetişmesini sağlamak en halisane arzumuzdur.

Daha beş yerde Üniversite ve Yüksek Öğretim müessesesi kurmak üzere derhal hazırlıklara başlayacağız. Büyük bir ihtiyaca cevap veren ve modern prensiplere dayanılarak kurulan Atatürk Üniversitesi ile Karadeniz Teknik Üniversitesinin noksanlarını tamamlayarak kadrolarını süratle dolduracağız.

Üniversiteler ve araştırma enstitüleriyle çeşitli devlet dairelerinin iş birliği yapmasını teşvik edeceğiz. Ve tatbikî araştırmaların genişlemesi yoluyla İlim adamlarımızın memleket gerçeklerine daha yakından eğilmelerini temine çalışacağız.

Millî kültürümüzün gelişmesinde güzel sanatların, müzik, resim, heykeltıraşlık, bale, tiyatro ve operanın önemini müdrik olarak, bu alanlara daha çok ilgi göstereceğiz. Bu maksatla yurdun her yerinde sergiler, kurslar açılmasını, konser ve temsiller verilmesini, bu dallarda eğitim veren kurumların desteklenerek adetlerinin çoğaltılmasına çalışacağız. Bölge tiyatrolarının faaliyete geçmesi için gereken tedbirleri süratle alacağız.

Eski eserler ve müzelerin geliştirilmesi, kütüphanelerin takviye edilmesi, özellikle Millî kütüphanemizin ihtiyaçlarının süratle karşılanması için gerekli kaynakları sağlayacağız.

Batı kültürünün ve doğu âleminin seçme klâsikleriyle Türk klâsiklerini, yeniden tanzim edilecek bir program çerçevesinde, süratle yayınlıyacağız.

VİCDAN VE DİN HÜRRIYETİ :

Adalet Partisi; vicdan ve din hürriyetini bütün vatandaşlarımızın tabii ve kutsal hakları olarak görür; bu hakların da diğer tabii haklar gibi anayasamızın teminatı altında bulunduğuna inanır. Din hürriyeti ile sıkı sıkıya bağlı olarak ibadet serbestliğinin de vatandaşın en tabii hakları arasında yer aldığı kanaatındadır.

Anayasamızın lâiklik prensibini; vatandaşın dinî ihtiyaçlarını baskı altında tutan, din ve ibadet hürriyetini, din eğitimini kısıtlayan bir çerçeve içerisinde mütalâa etmek mümkün değildir. Bütün medenî memleketlerde olduğu gibi, iktisadî ve kültürel alanda süratli mesafe alan memleketimizde de, manevî inanç ihtiyacını karşılayacak şekilde din eğitimine önem vereceğiz. Modern hayatın

icaplarına uygun, kültür seviyesi yüksek vatandaş kütlelerini tatmin edecek, iyi eğitim görmüş din adamlarının yetişmesine gayret edeceğiz. Gördükleri hizmetin önemi ve yetiştirilmeleri için katlanılmış fedakârlıklarla mütenasip olarak, hayat şartlarını islah edecek tedbirler alacağız.

VAKIF TESİS VE HAYIR MÜESSESELERİ :

Batı dünyasında olduğu gibi kamu hizmetleri ve çeşitli sosyal hizmetlerin görülmesinde büyük rol oynayan vakıf tesis ve benzeri hayır müesseselerinin geliştirilmesine çalışılacaktır. Bunun için Kanunlarımıza gerekli hükümler konacak, vatandaşlarımızda vakıf yapma arzusu teşvik edilecektir.

SPOR VE BEDEN EĞİTİMİ :

Spor hem eğitim, hem de beden sağlığı bakımından çok önemli bir vasıta. Gençliğin ruh ve beden eğitiminde, spordan daha geniş şekilde faydalanması gerektiğine inanıyoruz. Vatandaşların her yaşta spor faaliyetinde bulunabilmeleri için, Devlet ve mahallî idarelerimizin daha fazla gayret göstermesi lazımdır.

Bunun için güreş ve binicilik gibi millî sporlarımızla birlikte, futbol ve diğer top oyunları, tenis, kayak, golf, deniz sporları, atletizm v.s. gibi alanlarda gençliğin ve halkın spor ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler genişletilecek ve yayılacaktır. Oyun sahaları, açık ve kapalı salonlar, âlet ve vasıtalar daha geniş ölçüde temin edilerek amatör sporculuk teşvik edilecektir.

Bunun için mevzuat alanında gereken tedbirler alınacak, malî kaynaklar aranacaktır.

BASIN :

Son 20 yılda Türk basınında önemli değişimler ve gelişmeler meydana gelmiş, Türk basını çetin problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Devletin basın hürriyetine gölge düşürmeden, bu meselelerin çözülmesinde ona yardımcı olması gerektiğine inanıyoruz. Hür cemiyet düzeninin ve demokratik sistemin en büyük teminatı olan basınıma her bakımdan destek olmak, bizim için büyük mazhariyet olacaktır.

Basın mensuplarının sosyal güvenlik ihtiyaçlarına uygun tedbirleri, bu arada işsizlik sigortası konmasını mevzuatımıza ithal edeceğiz.

Bu gün tazminat hükümleri dolayısıyla Basın iş kolunda görülen iş ve işçi seyyaliyetinin ortadan kalkması, hem iş verenlere hem de fikir işçilerine türlü güçlükler çıkarmaktadır. Fikir işçilerinin kıdem tazminatı haklarını mahfuz tutarak, Basın - iş kolunda seyyaliyeti arttıracak tedbirler alacağız.

Resmî ilân dağıtımının kontrolü daha âdil, daha etkili ve kesin bir şekle sokulacak, yeni kurulacak gazetelerin, taşra gazetelerinin, dağıtımındaki uygulama hataları yüzünden zarar görmeleri önlenecektir.

Türkiye’de basın; büyük sermayeye muhtaç bir endüstri haline gelmektedir. Bu durumda gazetelerin yatırım malları ve kâğıt sağlamakta ki müşkülliye ele alınacak, bir yandan kâğıt sanayiinin geliştirilmesine çalışılırken, öte yandan ithalât ve kredi kolaylıkları temin edilecektir.

Basın - İş kolunda monopollaşma temayülleri önlenerek, haber ve fikir hürriyeti ile sıkı sıkıya ilgili olan bu önemli endüstrinin, hür giriş ve kuruluşlara müsait rekabet şartları içerisinde çalışan bir faaliyet dalı olması hassasiyetle izlenecektir.

Gazete tevzii işini daha süratli, istikrarlı ve rasyonel bir hale getirmek için devlet bu alanda da gerekli destek ve yardımı gösterecektir.

Son dört yıllık süre içerisinde çıkarılan olağanüstü hal kanunlarının yanlış anlaşılması ve uygulanması yüzünden çok sayıda basın mensubu mağdur bir duruma düşmüştür. Olağanüstü hallerin bir sonucu olarak meydana gelmiş olan bu mağduriyeti ortadan kaldıracak şekilde basın affının zaruretine inanıyoruz.

Anadolu Ajansı günün şart ve icaplarına uygun hale getirilecektir.

RADYO VE TELEVİZYON :

Anayasamız, radyo ve televizyon yayınlarının tarafsız bir kuruluş olarak düzenlenmesini ve yayınlarında, bu noktaya hassasiyetle dikkat edilmesini emretmiştir. Devlet radyolarının Anayasa hükümlerine aykırı ve millî politikayla çelişmeli ve Kamu düzeni bakımından zararlı bir şekilde faaliyette bulunmasını önleyecek tedbirler alınacaktır.

Radyo idaresinde hükümet temsilcilerine eşit söz hakkı verecek, tarafsız kurulların temsilcilerinin seçiminde tarafsızlığa hassasiyetle riayet edilebilmesi için yeni hükümler konulacaktır.

Radyo istasyonları kuvvetlendirilecek, bölge radyolarının yayınları daha tatminkâr bir şekilde sokulacak, radyolarımızda fikrî ve kültürel yayınların Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici istikamette olmasına itina edilecektir.

Televizyonun eğitim değeri yüksek bir yayın vasıtası olduğuna inanıyoruz. Bu sebeple önümüzdeki devrede Türkiye'de televizyon kurulacaktır.

ADALET İŞLERİMİZ :

Anayasamızın emrettiği kanunlarla ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal hayatımızın gerektirdiği kanunların hazırlanmasında Adalet teşkilâtımıza büyük vazifeler düşecektir.

Vatandaş dâvalarının uzamasında. Adaletin geç tecelli etmesinden, adalet işlerinin çok pahalıya mal olduğundan, muhakeme usullerinin karışıklığından şikâyet etmektedir.

Bu şikâyetler üzerine dikkatle eğilerek basit ve küçük dâvalar için çok çabuk ve formalitesi az usuller tatbik edilecek, usul hükümleri sadeleştirilecek, Yargıtayın artan yükünü hafifletecek şekilde tedbirler alınacaktır.

Yargıtay ve Yüksek Hâkimler Kanununu yeni tecrübeler ışığında tadil eden hükümler vazedilecektir.

Adalet cihazımızın tarafsızlığı, Hâkim ve Savcılarımızın mesleklerine yaraşır hayat şartlarına ulaştırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Ceza evlerinin islâh edilmesi ve hükümlülerin eğitime tâbi tutularak serbest bırakıldıklarında topluma faydalı bir unsur haline gelmeleri için infaz sistemimizde gerekli islâhat yapılacaktır.

Şümülû; memleket gerçekleri, menfaat ve ihtiyaçlarına uygun bir af çıkarılacaktır.

İKTİSADİ KALKINMA VE SOSYAL POLİTİKA

İktisadi kalkınmamızın ancak hürriyet içinde gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz. Maddî ve iktisadî alanda elde edilecek başarıların, hürriyet ve adaletin hâkim olduğu, medenî ve demokratik bir toplumda gerçek değerini bulabileceği kanısındayız.

İktisadî kalkınma gayretlerimizin hedefi; fert başına düşen geliri süratle arttırma yanında, zümreler ve bölgeler arasındaki dengeyi gerçekleştirme, sosyal barışı tesis etme, iktisadî ve sosyal düzenimizin istikrarını koruyabilmedir. İktisadî kalkınma bahanesiyle fertleri siyasî otoritenin birer kölesi haline getiren, onu, üzerinde fütursuzca işlenebilecek bir ham madde telâkki eden totaliter düşüncünün karşısındayız.

REFAH DEVLETİ :

Devlet anlayışımız; 19 uncu yüzyılın emniyet ve asayiş sağlaması, Adalet tevzi hizmetini görme, millî savunma ve diplomasi alanında faaliyet gösterme umdeleriyle sınırlanmış olan klâsik devlet anlayışından çok farklıdır. 20 nci yüzyılın gerçekleri ve iktisadî kalkınmayı süratlendirme ihtiyacı bugünün modern devletine bir çok görevler tanıtmıştır. Bunların başında vatandaşın ve toplumun refahını sağlama sorumluluğu gelmektedir.

Refah devleti anlayışımız kendi gerçeklerimizden ve tarihi tecrübelerimizden mülhem bir düşünce ve metoda dayanmaktadır. Modern Türk devletinin yolu, 19 uncu yüzyıl kapitalizminin batı âleminde bile çoktan terk edilmiş metotlarından tamamen farklı olacaktır. Bu yol, aynı zamanda, dogmacı sosyalizm ve komünizm, milletlere neye mal olduğu bu gün daha iyi görülen ve girift meseleleri çözmeye yetersizliği tecrübelerle sabit olan, katı inanç ve sisteminden de farklıdır. Refah devleti anlayışımız Türkiye’de bir nesil önceki meselelerin hallinde denenmiş ve anlamı kabul edilmiş olan devletçilik gibi zoraki, modası geçmiş düşünce tarzından da uzaktır.

Refah devleti kavramı; vatandaşın siyasî hürriyetlerini iktisadî ve sosyal alandaki faaliyetlerini destekleyen ve takviye eden devlet idaresi anlayışı; hürriyetlerin; siyasî, sosyal ve iktisadî alanda bütün vatandaş kütlelerine yayılmasına hizmet eder. Bu sebeple toplumun hürriyetlerini, refah ve mutluluğunu her alanda genişletmek ve gerçekleştirmek arzusu ile hareket eden devlet idaresi, fertle devleti birbirinin karşısına koyan değil, her ikisini birbirine yardımcı iki varlık olarak gören bir zihniyeti ifade eder.

KARMA EKONOMİ :

Refah devleti anlayışımız iktisadî bünyemizin karma ekonomi esasına dayanmasından ilham almaktadır. Karma ekonomiyi tam bir devletçilik veya kolektivizme geçişin bir safhası olarak kabul eden görüşün karşısındayız. Dünyada her ekonomi karmadır. Bizim karma ekonomi anlayışımıza göre, devlet faaliyeti ve kamu sektörü vatandaşın mutluluk ve refaha ulaşma çabasında ona yardımcı olmak, onu desteklemek zorunluluğundadır. Bu gün ulaştığımız gelişme safhası, tabii ve beşerî kaynaklarımızın zenginliği, iş hayatında yetişmiş müteşebbislerimiz, Türkiye’de büyük işlerin görülebilmesi için devletin birleştirici ve bağlayıcı bir rol oynamasını zaruri kılmaktadır. Vatandaş gayretlerini iktisadî kalkınma hamlemizde en geniş cepheden seferber edebilmek için, karma ekonomi bünyemizde devlet ve vatandaşın birbirine rakip, birbirini köstekleyen iki menfi unsur gibi değil, birbirine yardımcı, birbirini tamamlayan iki müsbet unsur olarak faaliyette bulunmaları şarttır.

SOSYAL ADALET :

Sosyal adalet; fakirlik ve sefalette vatandaşların eşit durumda olmaları veya, bu duruma getirilmeleri değil, artan gelir ve yükselen refahtan herkesin kabiliyeti ve gördüğü hizmet oranında âdil bir pay almasıdır.

Kanaatımıza göre, mülkiyeti ortadan kaldırarak, servet düşmanlığı yaparak, biriken gelir ve sermayeyi devlet zoruyla ferdler arasında bölmeğe kalkarak, sosyal adaleti sağlama çabaları, bu gün en doktriner ülkelerde bile terk edilmiştir. Sosyal adaleti gerçekleştirmek için modern devletin elinde müterakkî vergiler, halk kütleleri yararına genişleyen kamu faaliyetleri, hür sendikacılık ve kollektif pazarlıkla ücretlerin tesbiti ve kârdan pay alınması gibi bir çok vasıtalar mevcuttur. Mülkiyet imkânlarını geniş kütleler arasında yayan çeşitli tedbirler, memlekette üretim şevkini ve kazanç arzusunu baltalamadan, fertler arasında daha âdil bir gelir ve servet dağılımını mümkün kılmıştır.

Türkiye gibi henüz tam mânası ile gelişmemiş ülkelerde en önemli düşüncenin, bizzat geliri arttırmak ve buna en geniş sayıda vatandaşın katılmasını sağlamak hedefi olduğu muhakkaktır. En büyük adaletsizlik ve eşitsizliğin, işsizlik olduğuna şüphe yoktur. Binaenaleyh iş hacmi yaratan, kütlelere iş imkânları açan bir politikanın, toplumumuzda en büyük ıstırap kaynağı ve en büyük eşitsizlik vesilesi teşkil eden işsizliği durduracak bir politika olduğuna inanıyoruz.

Sosyal adaleti, birikmiş servetin bölüşülmesi mânasında anlayan ilkel düşünceden farklı olarak görüyor ve aşağıdaki hususların gerçekleştirilmesini sosyal adalet anlayışımızın tabii bir sonucu telâkki ediyoruz.

Devlet tam çalışma politikasını, vatandaş bol iş ve bol kazanç sahibi olacak şekilde gerçekleştirmelidir. İşsizlik ortadan kaldırılmalı, her vatandaş geleceğinden emin, rahat ve haysiyetli bir hayata kavuşturulmalıdır. Köylü; alın terinin işçi el emeğinin ve çektiği çilenin karşılığını alabilmeli, memurlar ve fikir işçileri göz nurunun bedelini elde edebilmelidir; müteşebbis ve iş adamı gayretinin ve katlandığı rizkin semeresine sahip olmalı, herkes kazancı nisbetinde âdil ölçüler içerisinde vergisini ödemelidir; bütün Türk vatandaşlarına doğum farkı, servet farkı gözetilmeden kabiliyetlerini geliştirmek için çeşitli çeşitli imkânlar tanınmalı, fakir köy ve kasaba çocukları, kız erkek ayırt edilmeksizin, okuma imkânlarına kavuşturulmalıdır; vatandaş sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinden gelir farkı gözetilmeksizin faydalanmalı, köy ve kasaba topluluklarının yol, su, okul, elektrik gibi hizmetleri tam bir şekilde görülmeli, fakir belediyelerin dert ve davalarıyla ilgilenilmelidir. Biz; sosyal adaleti, doktrin açısından nazari bir takım sözler çerçevesinde değil, fakat mütevazı, fakir halk yığınlarının günlük âcil dert ve davalarıyla samimi, gerçekçi bir tutumla meşgul olma meselesi olarak görüyoruz.

SOSYAL GÜVENLİK :

Vatandaşın yarın endişesinden kurtulması sosyal güvenlik idealimizin temelidir. Bilhassa emek ve alın teriyle geçinen işçiler, tabii şartlar ve âfetler karşısında emeklerinin heba olmasıyla karşı karşıya bulunan çiftçiler, geçimini zor temin eden küçük esnaf, sosyal güvenlik hizmetlerinden faydalanarak yarınlarından endişesiz bir hayat sürebilmelidir. Bütün vatandaşlarımız ihtiyarlık ve hastalık gibi şahsi hayatlarında karşılaşacakları güçlük ve sıkıntıları sosyal sigortaları yardımıyla yenebilmelidir.

Sigorta pirimlerini ödeyen serbest meslek erbabı, esnaf ve sanatkârlar, hizmet erbabı sosyal güvenlik sistemi içerisine alınacaktır, işsizlik sigortası tesis edilmeli, kimsesiz çocuklara, dul, emekli, yetim, ihtiyar ve sakatların durumlarıyla yakından ilgilenilecek, bunların sıkıntıdan kurtarılmaları için gereken tedbirler alınacaktır.

Son yıllarda mülk ve servetlerini geride bırakarak ana yurda gelmiş olan göçmen vatandaşlarımızın dert ve davalarıyla yakından ilgilenilecek, haklarının alınması için ciddi teşebbüslere girişilecek, hayatlarını yeniden düzenleyebilmeleri için her türlü yardım yapılacaktır.

ÇALIŞMA, İŞ VE İŞÇİ MESELELERİMİZ :

Memleketimizin sermaye, tabiat ve insan gücü kaynaklarını tam ve yeterli bir şekilde kullanarak üretim kapasitemizi arttırmak, iktisadî kalkınmamızı hızlandırmak, yeni iş sahaları açarak her yıl artan işgücüne verimli ve kazançlı iş imkânları temin etmek çalışma politikamızın temelidir.

Kalkınmamızın bugünkü safhasında, yatırım kapasitemizin ve sanayileşmemizin her yıl iş gücüne katılan yüzbinlerce gence yurt içinde çalışma imkânı verememesi Türk işçisinin belirli bir süre memleket dışına yollanmasını zorunlu kılmakta devam edecektir. Yurt dışına gitmiş olan işçilerimizin bilgi ve görgülerini arttırmaları, kazançlarını memlekete göndererek döviz rezervlerimizi takviye etmelerini faydalı görmekteyiz. Hem yurt dışında çalışmak isteyen işçilerimizin bu arzularını süratle gerçekleştirmek. Hem de yurt dışındaki hayatlarını tanzim ederek ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gereken tedbirleri alacağız. Yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizin ailelerine bakmak ve yardım etmek, dinî ihtiyaçlarını karşılamak, eğitim meselelerini halletmek amacıyla, bulundukları memleketlerin hükümetleriyle gereken temaslar yapılacak, kendilerinin huzur ve güvenle çalışabilmeleri için bütün gayret sarfedilecektir. Yurda dönerlerken kendilerini teşkilâtlandırmak, tasarruflarını değerlendirmekte ve memlekette kurmak istedikleri iş alanlarında, devlet olarak, kendilerine gereken bütün yardım ve kolaylık gösterilecektir.

Ücret ve maaşlarla hayatlarını kazanan işçi, memur, müstahdem ve fakir halk kütlesinin geçim sıkıntısı çekmemesi için hayat pahalılığının önlenmesine bilhassa dikkat edeceğiz ve fiat istikrarsızlığının meydana gelmemesi için gereken bütün tedbirleri alacağız.

İşçilerimizin artan millî gelirden hisselerini alabilmeleri için, millî ekonomide yıllık prodüktivite artışı nisbetinde, ücretlerini yükseltecek bir millî gelir ve ücret politikası takip edeceğiz. Artan millî refahtan işçi kütlesinin hakettiği payı alabilmesinde hür sendikacılığın oynadığı önemli rolü bilmekteyiz. İşçilerimizi işverenlerle toplu sözleşmelerde kuvvetli pazarlık gücüne sahip kılacak olan işçi teşekküllerini ve hür sendikaları haklı isteklerinde ve faaliyetlerinde daima destekleyeceğiz.

Kanun ve kamu düzeni sınırları içinde çalışan sendikaların faaliyetlerine müdahale edilmesine göz yummayacak, aynı zaman sendikaların siyasi maksatlar için kullanılmasına kamu düzenini bozmak amacıyla istismar edilmesine müsaade etmeyeceğiz. İşçi ve işveren arasında çıkan anlaşmazlıkların barış yolu ile çözümlenmesine gayret sarfedecek, hükümetin çalışanla çalıştıran arasında tarafsızlığını korumasına, iyi niyetli bir aracı gibi davranmasına bilhassa itina edeceğiz.

Sosyal sigorta sistemimizi son çalışma meclisinin kararları ışığında islah etmek için gereken tedbirleri alacağız.

Tarım işçilerinin sosyal sigortalar sistemi ve çalışma mevzuatı hükümleri kapsamına alınması yönünde gereken hazırlıkları yapacağız, işsizlik sigortasının biran evvel gerçekleştirilmesi için çalışmalara derhal başlamak kararındayız.

İşçilerin teknik bilgilerini arttırmaları, daha yüksek kazanç elde edecek alanlara yönelmeleri, iş yerlerinde daha verimli çalışma metotları uygulayabilmeleri için; devlet yardımıyla kurslar, stajlar ve eğitim faaliyetlerine hız vereceğiz.

İşçileri; rahat ve sıhhi yuvalara kavuşturan işçi meskenleri yapımını süratlendireceğiz.

İşçilerin gelirlerini, hisse senedi gibi kaynaklardan gelecek kazançlarla takviye etmelerine ve servetin toplum içinde, tıpkı batı dünyasında olduğu gibi, daha geniş vatandaş zümreleri arasında dağılmasını uygun bulmaktayız. Bunun için işçilerimizin Anonim Şirket ortaklıklarına katılmala-

rını, toplu sözleşmelerle kârdan kendilerine hisse verilmesini, bu hisselerin nakit hisse senedi veya tahvil gibi karşılıklarla ödenmesi usullerini denemenin isabetli bir yol olacağına kaniiz.

El emeğiyle geçinen meslek mensuplarının, sosyal sigortalardan faydalandırılmalarını sağlamak muhtaç oldukları âlet ve vasıtalarla bizzat sahip kılınmalarını teşvik etmek ve bu hususta gereken tedbirleri alarak, kendilerine yardımcı olmak samimi arzumuzdur. Her şoförün kendi vasıtasına sahip olabilmesi için gerekli malî destek ve kredi temini işini süratle ele alacağız.

ESNAF VE KÜÇÜK SANATLAR :

Memlekette geniş bir kütle teşkil eden, üretim ve el emeğinin değerlendirilmesinde son derece önemli rol oynayan el sanatları ve küçük sanayi alanında çalışan esnafın dertleri ve meseleleriyle meşgul olmak başlıca görevlerimizdendir.

Bunun için Halk Bankası gibi kurumların imkânlarını takviye etmek, sanayi siteleri kurularak küçük sanayinin toplu bir halde kamu hizmetlerinden faydandırılmasını sağlamak esnafın ve küçük sanatkârın makina ve âlet ihtiyaçlarını ve donatımını kolaylaştıracak tedbirler almak, ham maddesini ucuz elde etmesine yardım etmek, pazarlama ve ihracat hususunda kendisine önayak olmak, el sanatlarının teşviki ve tanıtılması amacıyla sergiler açmak, imalâtın kalitesini kontrol için prototipler tesbit etmek, esnaf ve sanatkârların birer meskene ve dükkâna kavuşmalarında gereken bütün yardımları yapmak ve nihayet bu zümreyi sosyal güvenlik teşkilâtı içine alarak yarınından emin bir hale getirmek, takip edeceğimiz politikanın esaslarını teşkil edecektir.

MESKEN POLİTİKASI :

Her aileyi, genciyle ihtiyariyle, mutfağında tenceresi kaynayan, rahat bir ev sahibi kılmak, sosyal refah devleti anlayışımızın mantıkî bir sonucudur. Bilhassa yeni yuva kurmak isteyen genç nesillerin istikbale ümitle bakabilmeleri, çalışmalarında verimli olabilmeleri için mesken edinme gayretlerine, devletin en geniş şekilde destek olması gerektiğine inanıyoruz.

Sanayileşme ve şehirleşmemizdeki, hızlanan tempo süratli bir nüfus hareketi yaratmış, devletin imar ve İskân politikasındaki rolünü ve görevlerini büsbütün genişletmiştir. Arsa fiatlarının yükselmesi, kiralara artması, iş bulabilmek için köylerden şehirlere akın eden nüfusun gecekondularda toplanmasını bir emri vaki haline getirmiştir. Ucuz mesken ihtiyacından doğan gecekondular problemlerini uzun ve kısa vadeli olmak üzere çeşitli tedbirlerle karşılamak gerekir. Herşeyden önce mevcut gecekonduları hukukileştirmek; elektrik, su, yol, otobüs ve kanalizasyon gibi belediye hizmetlerinden faydalanır hale getirmek gerekir. Ayrıca belediyelerimizin, yuva hasreti çeken vatandaşlara ucuz arsa temin etmesi, Hükümetin ev yapmak isteyen vatandaşa belirli bir ölçüde para, melzeme ve teknik yardımla destek olması icabettir.

SAĞLIK HİZMETLERİ

Sağlık politikamızın esası şu prensipler etrafında toplanacaktır :

Halkın sağlık bilgisi seviyesini yükseltmek, koruyucu hekimliğe öncelik vermek, tedavi hekimliğinin koruyucu hekimliğin tamamlayıcı bir unsuru olarak kabul etmek ve yürütmek.

Sağlık hizmetlerini vatandaşın ayağına götürebilmek için Hastahane, klinik ve bakım evlerinin adedini arttırmak ve buraları doktor, sağlık memuru, hemşire ve ebe gibi sağlık personeli ile takviye etmek.

Sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonuna hız vermek, sağlık hizmetinde çalışan diğer müessese ve teşekküllerle işbirliğini sıklaştırmak ve devam ettirmek.

Dış ülkelerde çalışan doktorlarımızın staj ve ihtisas müddetleri sonunda yurda dönebilmeleri için her türlü kolaylığı göstermek.

BÖLGELER ARASINDA DENGİ :

Bölgeler arasındaki gelişme farklarını azaltmak, kalkınmamızın sosyal adalet içinde ve dengeli bir şekilde gerçekleştirilmesinin tabii bir icabıdır

Yurdun bir çok bölgelerinde; özellikle, doğu ve güney doğu Anadolu'da, hayat ve yaşayış şartları bakımından büyük farklar mevcuttur. Fakir bölgelerde yaşayan halkımızın daha verimli hale getirilmesi, iş imkânlarına kavuşturulması, bu bölgelerde yapılacak alt yapı tesisleri ve sanayi yatırımlarının hızlandırılmasıyla mümkün olacaktır. Bunun için sanayi yatırımlarını teşvik edecek şekilde, yatırım indirimi nisbetleri ayarlanacak ve teknik eğitim ve öğretim gibi vasıtalarla bu bölge halklarının teknik seviyeleri yükseltilecektir.

Sınır bölgelerinde yaşayan halkların özel durumları dikkate alınacak, bu bölgelere devlet, daha büyük ilgi gösterecektir.

SERBEST TEŞEBBÜS, DEVLET VE ÖZEL SEKTÖR İLİŞİKLERİ :

Geniş kütlelerinin refah ve sosyal güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak, kamu hizmetlerini geniş bir şekilde görebilecek sosyal refah devleti, sağlam bir iktisadi düzen üzerinde kurulabilir. Bunun için vatandaşın yaratıcı gücünü seferber eden, onu, kendi gayretiyle temin etmesi bahis konusu olmayan esasen buna malî takati yetmeyen bir takım hizmetlerle destekliyen bir iktisat politikası, kamu sektörüyle kalabalık vatandaş kütlelerinden müteşekkil olan özel sektör ilişkilerinin iyi tayin edilmesini şart koşar. Devlet yol, köprü, demiryolu, kana. liman, baraj enerji santralı gibi ekonomik ve sosyal sabit sermaye alanlarında, özel sektörün ve hür müteşebbisin muhtaç olduğu hizmetleri yerine getirmekle yükümlüdür. Keza devlet maliye politikası para, kredi, fiat, yatırım, dış ticaret politikaları gibi vasıtalı yollarla da müteşebbislerin faaliyetlerine yön verir, tesir eder ve onları destekler. Bu bakımdan devletin faaliyet ve davranışlarında açıklık, istikrar ve tutarlılığa özellikle itina göstermesi gerektiğine inanıyoruz.

Kalkınmamızın; vatandaş iş yapmaya, çalışmalarını genişletmeye, daha çok kazanmağa yönelten bir iktisat politikasıyla gerçekleştirilebileceğine kaniiz. Kazanma arzusu ve kâr müessesesini, iktisadi sistemin asıl dinamizmini veren önemli bir unsur olarak mütalâa ediyoruz. Bu gün kâr olmadan hiçbir iktisadi sistemin yaşamasına, büyümesine imkân bulunmadığı tecrübelerle sabittir. Müteşebbisi hakettiği makul oranda kâr ve kazançlarla iktisadi hayatta çalışma ve gayretini genişletmeye teşvik etmek lâzımdır.

Temeli, vatandaş hür karar verme ve kazanma gayretine dayanan karma ekonomi sistemimizde, kalkınmamızın plânlı bir şekilde, daha rasyonel ve daha süratli devam ettirilebileceğine kaniyiz.

PLÂN VE PLÂNLİ KALKINMA ANLAYIŞIMIZ :

Plânlı kalkınma; bir anayasa müessesesi olduğu gibi, demokratik plân tekniğinin iktisadi kalkınmada çok müessir bir metod olduğu inancındayız.

Plânlı rasyonel bir iktisadî politika takip edilmenin en tesirli vasıtası olarak görüyoruz. Plânlama ile devletçilik arasında ne tatbikat, ne de mantık ve nazariye yönünden, herhangi bir bağ

bulunmadığı kanaatindeyiz. Plânı, devletçiliğin tabii bir sonucu olarak gören düşünce tarzı, millî hayatımız bakımından son derece faydalı ve zarurî bir mekanizma olan plân fikri için, zararlı bir davranıştır.

Plân; biçildiği şekilde giyilmesi gereken bir dar ceket değildir. Plânı, sorumsuzluk hareketsizlik ve vatandaş ihtiyaçlarına sırt çevirmenin bir bahanesi sayan görüşe katılmıyoruz.

Plânı; halkın benimseyeceği, seveceği, gönüllü olarak işbirliği arzusu duyacağı bir millî vesika olarak kabul ediyor, plân hedeflerinin halka, işçiye, müteşebbise, idareciye geleceğin imkânlarını ve icraatını bu günden haber veren bir faaliyet muhtırası olarak mütalâa ediyoruz. Plânın bir karamsarlık ve ümitsizlik vesilesi değil, bir şevk ve heyecan kaynağı olmasını arzu ediyoruz.

Demokratik bir düzende ve piyasa mekanizmasına dayanan bir iktisadî bünye içinde plânla- ma, özel sektör için yol gösterici, aydınlatıcı ve teşvik edici olmalıdır. Zorlayıcı ve emredici plânın, demokratik ilkeler ve anayasa düzeni ile bağdaşması mümkün değildir. Plân; ancak amme sektörü için bağlayıcı ve emredici bir nitelik kazanabilir.

İktisadî plânlamayı; ekonomimizin çeşitli sektörleri arasında karşılıklı münasebetleri daha iyi görmek ve takibedebilmek, çelişmeleri önlemek, bütün millî ekonomi için, rakam istatistik ve he- saba dayanan ilmi tahlillerden faydalanmanın bir vasıtası olarak mütalâa ediyoruz. Plânlamayı, en iyi yetişmiş uzmanlarla takviye etmek, istatistik ve iktisadî haber alma servislerimizi süratle İslah etmek ve geliştirmek azmindeyiz.

Özel sektör için yapılan plânlama hazırlıklarında, özel sektör ve işçi temsilcileriyle geniş ölçüde danışma ve işbirliği yapılması gerektiğine inanıyoruz.

KÖY VE TARIM KALKINMASI

Tarım iktisadî yapımızın temelidir. Halkımızın üçte ikisi tarımla uğraşmaktadır. Binaenaleyh Türkiye'nin kalkınması aynı zamanda tarımın ve köyün kalkınması demektir. Memleketimiz geniş toprakları, su kaynakları, çeşitli iklimleriyle bol ve zengin tarıma elverişlidir. Tarımsal kalkınma- mızın temeli, bu tabii imkânlarımızı iyi kullanacak yolların bulunması ve uygulanmasına bağlıdır.

Tabii kaynaklarımızın en rasyonel şekilde işlenebilmesi için; çiftçinin ve köylünün toprağıyla olan hukukî münasebetlerinin düzenlenmesi, kesinliğe ve açıklığa kavuşturulması lâzımdır. Her şeyden evvel Türkiye'de ekime elverişli toprakların tam bir sayımını yapmak, kadastro sunu tamam- lamak, tapu kayıtlarını İslah etmek zarureti vardır. Bunun için tapu ve kadastro teşkilâtının süratle işe koyulması, Tarım işletmeleri sayımının ele alınması lâzımdır.

TOPRAK REFORMU :

Parti porogramımıza göre, toprak politikamızın hedefi; tarımda topyekûn üretimin arttırılma- sı, modern işletmecilik esaslarına uygun şekilde toprak rejiminin düzenlenmesi, köylümüzün, top- rağa kavuşturulmasıdır. Ancak köylünün, sadece kuru toprağa kavuşturulmasıyla iktifa etmemek gerekir. Çiftçinin kendine verilmiş olan toprağı işleyip geçimini sağlayabilmesi için, ucuz kredi, alet ve edevat, ve diğer vasıtalarla teçhiz edilmesi gerekir. Bu suretle köylümüzün kavuştuğu toprağı, bir iki sene sonra elinden çıkarmaması için gereken tedbir alınmış olur.

Tarım alanında üretimin artması ve Türk çiftçisinin modern usullere kavuşturulması için sü- ratle alınması gereken tedbirleri şöyle sıralayabiliriz.

Memleketimizi tarım bölgelerine ayırarak; iklim, toprak şartları, su kaynakları gibi özelliklere göre, gelişme programları uygulamak,

Toprağın korunmasını ve erozyondan kurtarılmasını temin etmek üzere ağaçlandırma, teraslandırma işlerine hız vermek ve bu hususta köylü ile sıkı işbirliğine girişmek,

Eğitime önem vererek, modern ziraat usullerinin köylü ve çiftçimiz tarafından süratle öğrenilmesi için, toprak tahlil laboratuvarları, gübre kullanılışı, ekim, dikim ve bakım için teknik sulama yollarını göstermek, teknik aletlerin kullanılmasını öğretmek üzere istasyonlar, numune çiftlikleri adedini arttırmak,

Türk köylüsüne ve Tarım Sektöründe çalışan müstahsile traktör, biçerdöver, orak makinaları, pulluk, mibzer, selektör, su motoru, pülverizatör gibi zaruri vasıtaları, modern tarım âlet ve adevatını yeter sayıda ve ucuz olarak sağlamak ve bunların memleketimizde imal edilmesini ve tarım aletleri sanayimizin geliştirilmesine önem vermek,

Köylümüze her bölgeye uygun evsafda bol tohumluk verebilmek,

Halen büyük miktarda dövüz harcanarak dışarıdan ithal edilen gübre yerine memleketimizdeki sun'i gübre istihsalini çoğaltmak. Köylümüzün, önümüzdeki yıllarda süratle artacak olan sun'i gübre ihtiyacını karşılayabilmek için, memleketimiz çeşitli yerlerinde müteaddit sun'i gübre fabrikası kurulması için gerekeni yapmak, çiftçinin bol ve ucuz sun'i gübre bulabilmesi için tahditleri kaldırmak ve uygulanmakta olan fiat politikasına son vermek.

PAZARLAMA VE FİAT POLİTİKASI :

Bütün dünyada uygulandığı gibi, çiftçinin gelirinde istikrar sağlamak, fiat dalgalanmalarına mani olarak, üretimi arttırmak için, müstahsile asgari fiat garantisi veirlecektir. Bilhassa pamuk, üzüm, incir, fındık, pirinç, hububat, afyon, zeytin, zeytinyağı, koza, palamut ve çay gibi iç tüketim ihracat ve sanayi ürünlerinde asgari fiat garantisi usulü uygulanacaktır.

Toprak Mahsulleri Ofisi, Tarış, Fiskobirlik, Çukobirlik gibi pazarlama müesseseleri takviye edilecek, mahsulün değerlendirilmesinde daha yeterli hale sokulacaktır.

Tarımla uğraşan vatandaşlarımızın mahsullerinin değer fiatıyla satılabilmesi bunların ihracatının geliştirilmesi, müstehlikle müstahsil arasındaki ilişkilerin daha sıklaştırılması için, satış kooperatiflerinin takviye edilmesi ve geliştirilmesi zaruridir. Satış ve kredi kooperatiflerinin geliştirilerek Türk Köylüsünün ve müstahsilinin teşkilâtlandırılmasına hız verilecektir.

HAYVANCILIK :

Türkiye'de hayvancılık; hayat seviyesi süratle yükselen halkımızın gıda ihtiyacını karşılamak ve aynı zamanda bir ihraç konusu olmak dolayısıyla üzerinde titizlikle duracağımız bir saha olacaktır.

Bu maksatla, meraların daha modern ve daha verimli bir hale getirilmesine, yem bitkileri tarımının geliştirilmesine, yerli hayvancılığımızın islâh edilmesine, hayvan hastalıklarıyla mücadele, besi hayvancılığı ve entansif hayvancılığın geliştirilmesine, hayvan ürünleri işleyen sanayiın teşvik edilmesine gayret edeceğiz.

Hayvancılığın İslahında, sun'i tohumlamanın geliştirilmesine ve genişletilmesine çalışacağız. Hayvan sağlığına önem verecek, telefat yüzünden millî servetin uğradığı kaybı önliyeceğiz. Veteriner Hekimlik cazip hale getirilecek, hayvan sağlığının sıkı bir surette kontrolü için yeter sayıda veteriner yetiştirilecektir.

Köylünün ve halkın kredi, yem, pazarlama ve organizasyon kifayetsizliğinden çektiği sıkıntıları gidermek için hayvancılık kooperatiflerinin geliştirilmesine gayret edilecektir. Yetiştirici, besleyici, toplayıcı, satıcı ve benzerleri arasında ki, münasebetler düzenlenecek, bilhassa, hayvancılık bölgelerinde hayvan ürünlerinin yerinde değerlendirilmesi sağlanacaktır. Hayvan yetiştiricisi ile Kombinalar gibi, hayvan alıcıları arasındaki, aracılardan müstahsilin malını değer fiatından düşük alması usulleri bu şekilde önlenmiş olacaktır.

Hayvan cinslerinin İslahı ile et, süt, yapağı, deri verimini arttırmak için gereken çalışmalar yapılacak ve bu maddelerin sanayii kurulacaktır.

Doğu ve güney doğu sınırlarımızda kaçakçılığın önlenmesi ve hayvan değerinin düşmemesi için, serbest hayvan pazarlarının kurulmasını faydalı görmekteyiz.

TARIM KREDİSİ :

Tarım kredisi, Türk köylüsünü kalkındırmanın en önemli vasıtalarından biridir. Çiftçimiz halen Ziraat Bankası'na ağır şekilde borçlandırılmış durumdadır. Bunda, kredinin yeteri hacimde dağıtılmamasıyla, kullanım yerlerinin iyi murakabe edilmeyişinin büyük rolü vardır. Bu sebeple köylümüz, borcunu ödeyebilmek için, çok defa mahsulünü, yok pahasına satmakta, borç yükü, bu yüzden büsbütün artmaktadır. Banka, bu borcu tahsil ederken köylüye ve Bankanın uzun vadeli menfaatlerine, en uygun bir sistem takip edilecektir. Borçların ödeme zamanları, köylünün mahsulünü satış zamanlarıyla ayarlanacaktır.

Ziraat Bankamızda halen, denlenmekte olan kontrollü kredi usulleri teşmil edecek, kredi konusu, yeniden düzenlenecek, köylümüzün, çevirme, donatım ve uzun vadeli yatırım kredilerine olan ihtiyaçları yeterli bir şekilde temin edilecektir. Tarım kooperatifleri geliştirilecek ve yayılacaktır. Düşük olan arazi baremleri ve çoğu henüz tapuya bağlanmamış olan tarlalar yeniden düzenlenerek köylüyü uzun zaman işgal eden muameleler basitleştirilecek, süratli ve kolay sonuç veren usuller uygulanacaktır.

ORMANLAR :

Türkiye'nin orman serveti, geliştirilmeye elverişli ormanlardan elde edilen gelir, rasyonel işletmecilikle süratle artırılabilir mahiyettedir.

Ormanlarımızı korumak, bozuk ormanları İslah etmek, yeni orman alanları meydana getirmek, orman ürünlerini değerlendirmek, iç ve dış piyasalara göre, bu ürünleri standardizasyona tâbi tutmak, kesim ve taşıma işlerini, rasyonel ve düşük maliyetli bir şekilde yürütmek, ormanların, kadastro ve amenajman plânlarını modern esaslara göre düzenlemek için gereken bütün tedbirleri süratle alacağız.

Orman köylüsünün içinde bulunduğu zor şartları ortadan kaldıracak tedbirleri alacağız. Orman köylüsüne orman işlerinde çalışma imkânları sağlayacağız. Orman bölgelerinde yaşayan, her köylü ailesinden en az bir ferdine orman işletmelerinin iş vermelerini temin edeceğiz.

SU ÜRÜNLERİ :

Memleketimizde, Balıkçılık ve diğer su ürünlerini, hem artan iç istihlâki karşılıyan, hem de önemli bir ihracat konusu olan, bir kaynak olarak mütalâa ediyoruz. Su ürünlerimizin modern işletmecilik esaslarına göre değerlendirilmesini, bu tabii kaynakların tahrip edilmesine yol açan, trol

ve saire gibi zararlı avlanma usulleriyle istismar edilmemesini teminat altına alacak müeyyideler getireceğiz. Bu cümleden olarak Su Ürünleri Kanununu süratle çıkaracağız.

Sahil, kasaba ve köylerinde geçimini balıkçılıktan temin eden vatandaşlara tekne ve ağ gibi balıkçılık malzemesinin temin edilebilmesi için kredi ve ithalât gibi vasıtalarla yardım edeceğiz. Soğuk hava depolarının ve ulaştırma araçlarının temin edilmesi suretiyle su ürünlerimizin hem iç piyasalarda, hem de ihraç piyasalarında değerlendirilebilmesi için kooperatifleşmeyi teşvik edecek ve gereken devlet yardımlarını sağlayacağız. Su ürünlerimizin, fenni usullerle işlenmesini ve konservecilik sanayiinin geliştirilmesini temin edecek kredi ve teknik yardım imkânlarını arttıracacağız.

MADENLER:

Memleketimiz, yer yer değişik formasyonlar dolayısıyla bir çok maden bölgelerini ve çok çeşitli madenleri ihtiva etmektedir. Maden rezervi bakımından geniş imkânlarımız mevcuttur.

Madencilüğimizin inkişafı her şeyden önce, mevzuatın mükemmelliği ve tatbikatın pürüzsüzlüğüne bağlıdır. Maden ihtilâfları madencilüğimizin gelişmesinde son derece menfi rol oynamaktadır. Aynı zamanda teknik bilgi noksanı, finansman kifayetsizliği ve nakliye zorlukları da, büyük engel teşkil etmektedir. Bu sebeple, maden mevzuatımızı ve tatbikatını asrımızın, hukuk, iktisat, işletmecilik, ticaret ve sanayi anlayışına uygun hale getirmek şarttır. Bunun için yeni maden kanunu, böyle bir anlayış içinde ve en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Yeni kanunla maden kaynaklarımızın kısa zamanda ve verimli bir şekilde işletilebilmesi için; maden sahasında sürat, emniyet, güven, eşitsizlik ve serbest rekabet sağlanarak, devamlılık, çeşitli yardım ve kolaylıklar temin edilecek ve ilgililere her türlü bilgi hazırlanacaktır.

Dünya konjonktürü yakından takip edilerek, bu şartlara süratle intibak edilebilmesi için maden haklarının verilme şekillerinde değişiklikler yapılacak ve teşkilât buna göre İslah edilecektir.

Ham cevher yerine, mamul veya yarı mamul cevher ihracı imkânları hazırlanacak ve gerekli tedbirler alınacaktır.

İç ulaştırmada malzeme ve makine tedarikinde sürat, kolaylık ve ucuzluk temin edilecektir.

Uzun vadeli ve düşük faizli maden kredisi meselesi, bütün yönleriyle ele alınıp, kısa zamanda halledilecektir. Bu maksatla bir Maden Bankası kurulacaktır.

Maden rezervlerimizin tesbiti için, gerekli büyük yatırımlar gerçekleştirilecek ve lüzumlu geniş teşkilât süratle kurulacaktır.

Kömür meselesi özellikle ele alınarak, kötü işletmecilik önlenerek, yetersiz küçük işletmeler yerine, yüksek randımanlı ve kapasiteli modern işletmeler ikame edilecektir.

Linyit konusu, çeşitli yönleriyle incelenip, yatakların işletilmesi ve istihsalın kullanılmasında yeni esaslar ve teknikler getirilecektir.

Çeşitli bakımlardan büyük zararlara sebep olan, odun ve tezek gibi yakıtlar yerine, kömür ve petrol artıkları gibi, ticari yakıtların ikame edilebilmesi için, yakıt cinsinden kullanma şekline, kullanma cihazından fiyat durumuna kadar meseleyi etraflı bir şekilde ele alan, uzun vadeli bir program yapılacaktır.

Büyük şehirlerimizin dumansız yakıt ihtiyacı üzerinde önemle durulacaktır.

PETROL POLİTİKAMIZ :

Petrol politikamızın temeli, memleketin petrol ve petrol ürünleri ihtiyacının bir an önce tamamen millî kaynaklarımızdan karşılanması, petrol ithalatı yüzünden dışarıya ödenmekte olan büyük meblâğların tasarrufu ve Türkiye'nin kısa zamanda ham ve işlenmiş petrol ile petrol ürünleri ihraç eden bir ülke haline gelmesidir.

Bu hedefleri gerçekleştirmek amacıyla, petrol kaynaklarımız; millî menfaatlerin gerektirdiği bütün tedbirler alınarak, geliştirilecektir.

Petrol rezervlerinin tesbiti, aranması, üretimi, nakli, işlenmesi ve dağıtımı gibi faaliyet alanlarına yeterli ve verimli yatırımlar yapılması teşvik edilecektir.

İşlenmiş petrol ithal etmemek, ham petrolü ise, menfaatlerimize en uygun pazarlardan satın alabilmek için yeni bir millî rafineri kurulacaktır.

Petrol Kanununun uygulamasında, tesbit edilen güçlükler giderilecek, vuzuhsuz noktalara açıklık verilerek, ekonomimize en yararlı hale getirilecektir.

Petrol Dairesi, görevini tam ve eksiksiz yapacak şekilde takviye edilecektir.

Yerli üretimimiz millî ihtiyaçları karşılayacak seviyeye ulaşmaya kadar, ithal etmek zorunda kalacağımız ham petrol, mümkün olan en uygun fiatlarla satın alınacaktır.

Petrol sanayii artıklarının değerlendirilmesi için Petro-Kimya ve sunî gübre endüstrisi yatırımlarına öncelik verilecektir. Petro-boru hattının inşaatı, kısa zamanda tamamlanarak, kara yolu taşımasıyla sınırlanmış bulunan yerli petrol üretimimiz, süratle arttırılacaktır.

İşletme ve satışta, devletle özel teşebbüsün yanyana bulunduğu petrol sanayiindeki, teşekküle-re şart ve imkân eşitliği sağlanacaktır.

SU KAYNAKLARIMIZ :

Artan iç istihlâk ve ihracat ihtiyaçlarını karşılayabilmek için sulu ziraatın geliştirilmesi şarttır. Bütün sulama işleri genel iktisadî kalkınmanın bir parçası olarak ele alınacak, programlar, ona göre yapılacak, sulama ve islâh işlerinde büyük ve küçük su işi arasında da fark gözetilmeyecektir.

İkinci beş, yıllık plânda; tarım sektörüne ve sulama işlerine daha büyük önem verilecek, daha yüksek kapasitede yatırımlar yapılacaktır. Büyük sulama işleri, birer alt yapı yatırımı olarak kabul edilip küçük su işlerinde, mahallî kurum ve birliklerin ilgi ve iştirakleri temin edilecek, kendilerine malî ve teknik alanda, yardımlar yapılacaktır. Sulama ile ilgili bütün hizmetler arasında, iyi bir koordinasyon tesis edilecektir.

Taşkına maruz sahalarda, gereken tedbirleri alacağız. Korunma tesislerinin yapımını ve bu alanlardaki, halkın hayatında güvenin tesisi için duyulan ihtiyaçları süratle gidereceğiz.

Şehir, kasaba ve köylerimizin içme suyu ile birlikte, buralarda kurulacak sanayi bölgelerinin ihtiyacı olan suyu süratle temin edeceğiz. Kanalizasyon tesislerini de, bu işle paralel bir şekilde ele alacağız.

Önümüzdeki, beş yıl içinde içme suyu olmıyan köy kalmıyacaktır, bu iş eskisi gibi. Devlet Su İşleri'ne bağlanacaktır.

Su haklarını düzenleyen hükümlerle, kaynakların gelişmesini sağlayacak, kanunlar süratle çıkarılacak, su kaynaklarının ekonomik turistik ve estetik yönleriyle ele alınması mümkün olacaktır.

ELEKTRİK ENERJİSİ :

Memleketimizin hidrolik enerji kaynakları fosil kaynaklarından daha zengin olduğu için, elektrik enerjisi politikamız hidrolik enerjiye yöneltilecektir. Bununla beraber, hidrolik ve termik kaynakların birbirini yedeleyecek şekilde planlanmasına dikkat edilecektir.

Elektrik enerjisi politikasında istikrarlı bir yol tutabilmek için bilhassa şu noktalar üzerinde durulacaktır :

Aynı zamanda taşkınların önlenmesi ve sulama işlerinde kullanılacak olan barajların inşasına süratle ve daha büyük çapta devam olunacaktır.

Maden kömürü ve petrol gibi kıymetli madenler yerine havza artıklarıyla linyit yakan termik santraller inşa edilebilecektir.

Muhtelif bölgelerde dağınık ve birbirinden irtibatsız, küçük santraller yerine yüksek kapasiteli büyük bölge santralleri kurulacak ve yurdun her tarafı enterkonnekte şebekeye bağlanacaktır.

Vatandaşların enerji sahasına yatırımlarını kolaylaştıran büyük birlikler kurulacak ve halkın, bu birliklere iştirakleri teşvik edilecektir.

Yurdun en hücre köşelerine kadar elektrik enerjisi götürebilmek için yıllık programlarda gereken düzeltmeler yapılacak, ikinci beş yıllık plânda, bu husus için daha geniş kaynak tahsis edilecektir.

Kredisi sağlanmış ve ihaleye çıkarılmış olan Keban tesislerinin vaktinde bitirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Elektrik enerjisinin üretim, nakil, dağıtım ve tüketimi ile ilgili her çeşit malzeme, âlet, donatım ve makinelerin yurdumuzda imali için özel teşebbüsle işbirliği yapılacaktır.

Elektrik enerjisinin tarifeleri yeni baştan düzenlenecek, memleket kalkınması için önemli Alüminyum, Ferro - Krom ve Elektrometalurji sanayilerinin kurulabilmesi için özel tarifeler tesbit edilecektir.

SANAYİN TEŞVİKİ :

Türkiye'nin süratle sanayileşmesi iktisat politikamızın temellerinden biri olacaktır. Halen memleketimizde süratli bir sanayileşme hamlesi için zemin hazır ve çok müsait durumdadır. Bu müsait ortamda sanayi alanındaki, yatırım ve teşebbüsleri teşvik etmek ve hızlandırmak için bazı tamamlayıcı tedbirlere ihtiyaç vardır.

Bu maksat'a sanayi bölgeleri süratle kurularak, bu bölgelerde yatırım yapanlara devlet ucuz arsa ve bina temin edecektir.

Yeni tesisler kuran veya eskilerini yenileyenlere, satın aldıkları makineler üzerindeki, gümrük ve muamele vergilerinde indirim yapılacaktır.

Yeni yatırım yapan müteşebbisler muayyen bir süre, gelir vergisinde indirimlerden veya vergi muafiyetinden faydalanacaktır.

Sanayi tesisleri ve ham madde ithalatı için serbest lisans verilecek, bilhassa sanayiın ithalat ve ihracat faaliyetlerinde uygulanan döviz kontrollerinden başlanarak, tedricen lioerasyona gidilecektir.

Öncü mahiyetinde riskli sanayi alanları için, fiat garantileri ve devlet yardımları gibi destekleyici tedbirler alınacaktır.

Sanayi kalkınma bankalarının yalnız kredi açma değil, fakat bilhassa yeni müteşebbislere, risk sermayesine katılma suretiyle de, yardımcı olan hizmetler görmesini de bekliyoruz.

Uzun ve orta vadeli sanayi kredi müesseselerinin sanayiye yakın bir şekilde faaliyette bulunmaları için yeniden sanayi götürülecek bölgelere şubeler açmalarını teşvik edeceğiz.

Sanayileşmemizin ilerlemesinde ve özel teşebbüs alanında büyük yatırımların gerçekleşmesine yardımcı bir vasıta olarak sermaye piyasalarının kurulmasına ve geliştirilmesine çalışacağız. Bunun için iktisadî istikrar ve para değerinin korunması, tasarrufların teşvik sermaye piyasasında likidite ve emniyetin sağlanması, halkın hisse senedi ve tahvil almaya teşvik edilmesi, halka açık anonim şirketlerin kurulması, yatırım şirketleri gibi yardımcı müesseselerin geliştirilmesi, menkul kıymetler borsasının yeterli hale sokulması gibi çeşitli tedbirler alınacaktır.

İstişare ve danışma servisleri teşkil edilecek; prototipler geliştirilerek standardizasyon temin edilecek ve çeşitli alanlarda araştırma yapmak üzere etüd büroları kurulacaktır.

Müteşebbisler ve idareciler için yetiştirme ve olgunlaşma kursları açılacaktır; sanayicilerimize pazarlama, dış piyasalar alım satım işleri ve genel konjonktür hakkında lüzumlu bilgiler verilecektir.

MALİYE, PARA VE KREDİ POLİTİKASI :

Maliye politikamızın hedefleri, hızlı kalkınmaya yardım edecek şekilde millî tasarrufları artırma, ekonominin enflasyon ve deflasyon gibi dengesizliğe sürüklenmesini önleme ve artan millî geliri vatandaşlar arasında, sosyal adalet ilkelerine uygun dağıtılmasına yardımcı olmaktır.

Bu sebeple, üretimi artırma gayretlerini önleyen, müteşebbisleri işlerini genişletmekten alıkoyn, üretimi daraltan vasıtalı ve vasıtasız vergileri, yeni baştan gözden geçirerek, verimsiz vergileri kaldırmak veya nisbetlerinde indirimler yapmak imkânlarını araştıracağız.

Vergi Usul Kanunlarında, mükellefi lüzumsuz yere sıkı, zihninde şüphe ve güvensizlik yaratan hususları da, bir an evvel tasfiye edeceğiz. Bu arada, devletin varidat ihtiyaçlarının müsait bulunduğuna kaani olur olmaz, tasarruf bonolarını kaldıracağız. Veya bunların piyasa değerini yükseltecek bazı seyyaliyet tedbirleri alacağız. Servet beyannameleri ve vergi ilânları gibi, iş hayatında güvensizlik yaratan, ticari mahremiyeti bozan usuller yerine, bir çok batı memleketinde olduğu gibi, vergi ziyasını önlemek için normal, ilmi ve müessir tedbirler getireceğiz. Ticari mahremiyeti ortadan kaldırarak, iş hayatında, güvensizlik yaratarak müteşebbisleri, ihtisası olmıyan kişilerin manevi baskısı altında bırakan usullere son vereceğiz.

Yıldan yıla, kamu harcamalarının hem hacim, hem de, millî gelire nisbetle yüzdesinin artmasını önlemek, yüksek masraflı ve maliyetli bir bütçe politikasına, son vermek azmindeyiz. Bu suretle, amme idaresini ucuzlatacak, devlet masraflarının iktisadî kalkınmamız üzerindeki, yükünü hafifletmeye gayret edeceğiz

İKTİSADÎ DEVLET TEŞEKKÜLLERİ :

Vatandaşın verdiği vergilerle milyarlarca lira değerinde kaynakları sinesinde toplamış olan iktisadî devlet teşebbüslerini daha verimli çalıştırarak, iktisadî kalkınmamıza yardım edecek şekilde kaynak yaratmalarını temin edeceğiz. Bunun için, bu müesseseleri yeterli eleman ve idarecilerle takviye lüzumuna inanıyoruz.

İktisadî devlet teşekkülleri arasında, devlet kontrolü altında bulunmasına lüzum kalmıyanlardan başlayarak, bunların tedricen halkın kontrol ve mülkiyetine geçmesini sağlayacağız.

Bu satışlardan elde edilecek yeni kaynaklarla, daha önce ve iktisadi kalkınmamızı kamçılama bakımından, daha dinamik sektörlerde, yatırımlara gideceğiz. Bu suretle, bizden evvel, bu yolları denemiş olan, bazı memleketlerin tecrübelerinden faydalanarak, amme kaynaklarına hareketlilik ve verimlilik getireceğiz.

Sanayileşme alanında, hızla mesafe alan bazı memleketlerin yaptığı gibi, vatandaş sektörü ile, ortaklıklar kurarak, tamamen özel sektör prensipleriyle çalışan kurumların, sermaye kaynaklarını takviye edecek şekilde, karma teşekküllerin kurulmasını teşvik edeceğiz.

DÖVİZ KONTROLÜ

Otuz küsur yıl önce, bambaşka şartlar altında, esasları konmuş olduğu halde bugüne kadar ana çatısı bir türlü değişmemiş olan, döviz kontrol mevzuatımızı ve Türk parasını koruma mekanizmasını, yeniden ele alacağız.

Cari muameleler ve sermaye hareketleri, kalemlerinde ki, kontrol ve tahditleri, tediye bilançosunu İslah ettiğimiz nisbette yumuşatıp serbestleştireceğiz Dış âlemle olan münasebetlerimizi tanzim eden mevzuata seyyaliyet vereceğiz.

Maliye politikamızı, amme masrafları yönünden, kalabalık ve gelir seviyesi, düşük vatandaşların eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve ulaştırma gibi ihtiyaçlarını daha geniş ölçüde karşılayabilecek şekilde tanzim edeceğiz.

Gelir kaynakları, yüklendikleri hizmetleri ödemeye yetmeyen mahalli idarelerle, Belediyelerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, devlet bütçesinden gereken yardımları yapacağız.

PARA VE BANKA :

Para ve kredi politikasında, memleketin iç mali istikrarını muhafaza edecek, kalkınmanın muhtaç olduğu ödeme vasıtalarını yeterli hacimde, ekonominin emrine hazır tutacak bir yol takip edeceğiz.

Merkez Bankamızın kredi kontrol vasıtalarını, otuz küsur yıllık tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyecek ve takviye edeceğiz. Merkez Bankamızın kredi müesseseleri, iş âlemi ve devlet maliyesiyle olan bağlarını takviye ederek, bu müessesenin muhtar bir müessese hüviyetiyle, faaliyette bulunmasına yardım edeceğiz.

Bankalarımızın, memleketteki, iktisadî kalkınmanın temposuna uygun bir şekilde, teşkilâtlarını yaymalarını, kaynaklarını artırmalarını ve iş âleminin ihtiyaçlarına daha yeterli bir şekilde, cevap veren bir bünyeye sahip kılınmalarını teşvik edeceğiz.

Ticari kredilerle, orta vadeli ve uzun vadeli kredi mekanizmaları ve müesseseleri arasındaki, dayanışma ve işbirliğini artıracamız, sanayi, ulaştırma, madencilik, ziraat gibi alanlarda ihtiyaç duyulan uzun vadeli kredilerin, bol ve düşük faizli bir şekilde yatırım yapacaklara temin edilmesi için, mevcut müesseseleri mâli ve teknik yönlerden kuvvetlendirecek ve yenilerinin, açılması için tedbirler alacağız.

ULAŞTIRMA :

Son yıllarda, gelişme seyri hızlanan iç ve dış ticaretimizin ulaştırma hizmetlerinde yüksek bir talep seviyesi yarattığı görülmektedir. Bunun karşılanabilmesi için Demiryolları, Deniz yolları, Karayolları ve Hava yolları şebekelerimizin İslah edilmesi gerekmektedir.

Ucuz, emniyetli ve süratli bir ulaştırma için Karayollarımızın İslahı ve genişletilmesi konusunu ele alacağız. Bunun yanında kara taşıt araçlarının yurt içindeki montaj ve imalatına hız verecek, akaryakıt fiyatlarını ucuzlatacağız.

Demiryollarında tarife politikasının rasyonel bir milli ulaştırma politikasıyla koordine hale getirilmesine çalışacak, müteharrik malzemenin adedinin arttırılmasıyla yol şebekesinin bakımına itina edeceğiz.

Deniz yollarında filomuzun gençleştirilmesi için yurdumuzdaki gemi inşa kapasitesini genişletecek, milletlerarası ulaştırmada kullanılan gemilerimizin döviz ihtiyaçlarını tanzim eden mevzuatı basitleştirecek yurda döviz kazandıran armatörlerimize gereken desteği temin edeceğiz.

DIŞ TİCARET VE TEDİYE BİLANÇOSU :

Dış ticaretimizin kesintisiz ve tıkanıklığa uğramadan devamı iktisadî kalkınmamızda son derece önemli bir rol oynamıştır. Bu sebeple ihracat kapasitemizi arttıracak, döviz kazanma imkânlarımızı takviye edecek, döviz masraflarından tasarruf temin edecek ve netice itibarıyla dış ticaret dengesizliğini süratle ortadan kaldıracak gayretler sarfetmek. Adalet Partisinin iktidara geldiği takdirde üzerinde hassasiyetle duracağı bir konu olacaktır.

Sanayi mamulleri ve yarı mamulleri, yaş meyva ve sebze, konserve gibi şimdiden ihracat alanında büyük ümitler vadeden kalemlerden başlanarak, her türlü ihracatımızın arttırılması için gereken gayretler gösterilecektir.

Sanayi mamulleri için vergi iadesi, ucuz faiz, ihracat kazançlarında vergi indirimi, ihraç mallarımızın pazarlanmasında ve dış piyasalarda tanıtılmasında devletin alabileceği diğer tedbirler süratle alınacaktır.

Taze meyva ve sebze ihracatıyla, konservecilğin teşviki için istihsal ve imalâttan başlayarak, sevkıyat ve pazarlamaya kadar ihracat faaliyetinin her safhasında devlet yardımcı olacaktır. Bu hususta vergi ve maliye politikası para ve kredi politikası, bazı temel tesis ve vasıtaların ihracatçıya düşük maliyetle temin edilebilmesi için gereken bütün tedbirler alınacaktır.

Madenlerimizin ihracatını teşvik için ulaştırma gibi ana maliyet unsurlarında ucuzluk temin edecek, istihsalı süratle dünya konjonktürüne göre tanzim edecek gerekli tedbirleri alacaktır.

TURİZM :

Son yıllarda önemli bir döviz kaynağı olacağı görülen Turizm Endüstrisinin geliştirilmesi için, otel ve motel yapımını teşvik edeceğiz; bu hususta sermaye ve tekniğinden istifade yolları aramak, turistik tesislere sermaye bulmak hususunda destek olacağız.

Bilhassa içinde bulunduğumun yılda en iyimser tahminleri de aşarak memleketin döviz rezervlerini takviye eden, dış ülkelerde çalışan Türk işçilerinin gönderdiği döviz kaynakları üzerinde önemle durulacaktır. Bu kanaldan geniş imkânlar temin eden ve iktisadî kalkınmasında önemli rol oynayan İtalya ve İspanya'daki gibi, işçilerimizin yabancı memleketlerde çalışmalarını teşvik etmek, bilgi ve görgülerini arttırmak yurt ve manevi alanda büyük hizmetler görme imkânlarını geliştireceğiz.

Dış ticaret dengemizi düzeltmede diğer önemli bir faktör de ithalât mallarının yurt içinde istihsal ve imalâtının arttırılmasıdır. Akaryakıt demir çelik, motorlu nakil vasıtaları, petrol sanayii, alüminyum sanayii, kimya ve kâğıt sanayii gibi çeşitli alanlarda daha büyük yatırımlara giderek ithalât mallarını ikame etmeye yarıyacak döviz tasarrufu ile ilgili tedbirleri alacağız. Üçüncü bir demirçelik fabrikası kurulması için derhal çalışmalara başlayacağız. Kalkınma plânımızda ithalât ikamesi hedeflerini gerçekleştirecek düzeltmeler yapılacaktır.

YABANCI SERMAYE VE MİLLETLERARASI İŞBİRLİĞİ :

Başka milletlerin tarihi tecrübeleri, aynı zamanda bizzat kendi tecrübelerimiz, iktisadî kalkınmamızda yabancı sermayenin rolünü ve faydasını açıkça göstermiştir. Tarihte hiçbir millet Otarşi (Kendi kendine yeterlik) prensibiyle hızlı bir kalkınmayı başaramamıştır. Bu gün az gelişmiş ülkelerin hemen hepsi, şu veya bu bloktan dış yardım ve yabancı sermaye temin ederek, gelişmelerini hızlandırma gayreti içindedirler. Buna son zamanlarda, bazı kollektivist Doğu Avrupa memleketlerinin dahi katıldığına ve batı ülkelerinden sermaye tedarik edebilmek için, gayret sarfettiklerine şahit oluyoruz.

İktisadî kalkınmamızın bugünkü safhasında yüksek bir kalkınma hızı gerçekleştirebilmek, büyük bir yatırım hacmine ulaşabilmek için iç kaynaklarımıza dörtte bir veya beşte bir nisbetinde, döviz olarak sağlanan yabancı sermayenin eklenmesi gerekmektedir. Bu sebeple Türkiye daha bir süre yabancı sermayeden faydalanmağa devam etmeye mecburdur. Esasen bugün gelişme seviyesi ne olursa olsun iktisadî şovenizme ve sınırlarını dış ticarete, dış sermaye akımına kapatan, otarşik bir politika hiçbir yerde takip edilmemektedir.

Türkiyenin bugün, katılmış olduğu GATT “Milletlerarası ticaret ve Tarifeler Andlaşması”, Milletlerarası Para Fonu, Avrupa iktisadî Kalkınma Teşkilâtı “OECD”, Ortak Pazar gibi kuruluş ve müesseselerin ana hedefleri, milletimizin iktisadî alanda diğer memleketlerle en geniş hacimde iktisadî iş birliğinde bulunmasını ön görmektedir. İktisadî gelişme hızlandıkça yabancı sermaye hareketleri de, hudutlar arasında daha geniş şekilde cereyan etmektedir. Binaenaleyh memleketimizde bazı çevrelerin tahrik etmeye çalıştığı, yabancı sermaye aleyhtarlığı, ne kısa vadeli kalkınma hamlelerimiz, ne de uzun vadeli olarak katılmaya hazırlandığımız Ortak Pazar gibi milletlerarası iktisadî birliklerin kuruluş hedefleriyle bağdaşabilir.

Türkiye iktisadî kalkınmasının süratlendirebilmek için dış ticaretini hızla geliştirmek, tediye açıklarını dengeye getirerek, döviz rezervlerini takviye etmek zorundadır. Döviz rezervleri müsait bir seviyeye çıkma temayülü göstermeye başlayınca, cari muamelelerden, sermaye hareketlerine doğru döviz kontrolları tedricen azaltılacak ve Türkiye serbest bir iktisat düzenini kamçılایıcı dinamik şartları içinde çalışmaya başlayacaktır.

Yabancı sermayeyi teşvik kanunu, Türkiyenin dış ticaret dengesini tesise yardım edecek istikamette uygulanacaktır. Bu kanunla memlekete gelecek yabancı özel sermaye bilhassa ihracatımızı teşvik edecek ve ithalâtımızı ikame edecek alanlara doğru yöneltilecektir. Belirli bir süre içerisinde dışarıya transfer edilecek kârlar, getirilen sermaye ile orantılı bir şekilde tesbit edilecek ve kâr bakiyelerinin memleket içerisinde yatırıma çevrilmesi temin edilecektir.

Yabancı sermaye malî gücü ve teknik seviye itibarıyla, memleketin gerçekten muhtaç olduğu dinamik sektörlere akıtılacak ve bu sayede memleketimizin yeni endüstriler kazanması, döviz kazançlarını hızlandırması, yurdumuzun ham maddelerini işleyerek munzam değerler yaratması, Türk işçisine çalışma sahaları açması ve nihayet devlete vergi vererek millî ekonomiyi çeşitli yönlerden takviye etmesi imkânları sağlanacaktır.

Yabancı sermaye aleyhtarlığını, memleketin kalkınma hızını yavaşlatan çeşitli alanlarda memleketimizde sanayiın süratli bir şekilde kurulmasını önleyen, Türkiyenin Batı dünyasıyla iktisadî, ticarî ve teknik alanda daha sıkı bağlar kurmasını istemiyen bir davranış olarak mütalâa ediyoruz.

Bugün dünyada kalkınma hızı ve refah seviyesi itibarıyla en dinamik bölge haline gelen Ortak Pazar camiasına, tam olarak katılabilmemiz için istihsal organizasyonu ve sanayiimizin süratli

bir bünye değişikliği geçirmesi gerekmektedir. İçinde bulunduğumuz intikal devresinde sanayimizi standartlar ve maliyet seviyesi bakımından, ortaklık camiası içindeki rekabete başarı ile dayanabilecek hale getirmek için gerekli tedbirler alınacaktır. Ucuz ham madde ve iş gücü gibi, nisbi avantajlara sahip olduğumuz endüstri alanlarını süratle geliştirip, ortak pazar memleketleriyle olan ihracatımızın geliştirilmesine çalışılacaktır. Tarım ürünleri ve diğer ham madde ihracatımızın ortak pazardaki evsaf ve standartlara uygun bir şekilde üretimi ve pazarlanması imkânları bulunacaktır.

DIŞ POLİTİKA :

Dış politikamız, Atatürk'ün Cumhuriyeti kurduğundan bu yana izlenen ve gerçekleştirilmeye çalışılan hedeflerden ilham almaktadır. Memleketin imarı ve kalkınması, Türk vatandaşlarının hayat, emek, kaynak ve enerjilerinin heba edilmemesi için ,içte ve dışta tam bir barış, güvenlik ve istikrara ihtiyaç vardır.

Bunun içindir ki, Türkiye, maceralardan uzak bir dış politika takip ederek, kendi hudutları içinde, tamamlaması gereken büyük işlere zaman ve emek tahsis etmek zorundadır.

Aynı maksatla Türkiye, dünya barışını tehdit eden genel tehlikelere karşı uyanık olmak ve bilhassa, kendi varlığını ve güvenliğini tehdit eden unsurlara karşı zamanında tedbirlerini almak zorundadır. Atatürk'ten beri takip edilen dış politikada, Türkiye'nin kültürel, askerî, iktisadî ve siyasî alanlarda müşterek menfaatlara sahip bulunduğu barışçı memleketlerle, Batı Dünyası ile sıkı münasebetler kurması için azimle çalışılmıştı. Aynı zamanda, Türkiye ile samimi dostluk isteyen komşu milletlerle, tarihi kültürel bağlarla bağlı bulunduğumuz Orta ve Yakın Doğu memleketleri ve Balkanlarla sıkı dostluk ilişkileri kurulması arzu edilmiştir.

Türkiye'nin dış politikasında batılı müttefikleri ve dostlarıyla sıkı münasebet ve işbirliği politikasına devam edilecek, aynı zamanda komşularıyla da, karşılıklı saygı ve güven esasları içinde, dostluk münasebetleri geliştirilecek ve ticari ilişkiler arttırılacaktır.

Türkiye dünya barışının en büyük garantilerinden biri olarak, Birleşmiş Milletler Teşkilâtını görmektedir. NATO ve CENTO gibi, Birleşmiş Milletler anlaşmasına uygun bölgesel savunma teşkilatlarıyla güvenliğini takviye ederek millî menfaatlerini gerçekleştirme ve dünya barışına, hizmet arzusundadır.

Dünyada gerginliğin azaltılması için girişilen teşebbüsleri candan desteklemekte, karşılıklı güvene dayanan ve tesirli bir şekilde kontrol edilen silâhsızlanma gayretlerini tasvib etmekteyiz.

Kıbrıs meselesinin Yunanistan'la müzakere yoluyla, barışçı bir çözüm tarzına bağlanması ve andlaşmalar ışığı altında Adadaki soydaşlarımızın haklarına ve Türkiye'nin menfaatlarına saygılı bir anlaşma zemini bulunmasını samimi olarak arzulamaktayız. Bunun, hiçbir zaman bir zaaf mânâsına alınmaması için Kıbrıs'da, herhangi bir emrivakinin kabul edilmeyeceğini, buna şiddetle mukabele edileceğini, bir kere daha açıklarız.

Asya ve Afrika'da bağımsızlığına yeni kavuşmuş devletlerle, müslüman ülkeleri arasında, Türkiye'nin dostluk bağları, kurmasına, iktisadî, sosyal ve kültürel alanlarda, bu memleketlerle münasebetlerimizin artırılmasına gayret edeceğiz.

Dünyada hürriyet, demokrasi, bağımsızlık iktisadî gelişme ve siyasî ilerleme bahsinde ciddi gayretler gösteren yeni ülkelere Türkiyenin tecrübelerini, düşüncelerini tanıttmanın dünya barışına ve genel gelişmeye büyük hizmeti olacağına inanıyoruz.

MİLLÎ SAVUNMA :

Ordumuz; Parlamentonun denetiminde bulunan hükümetin emrinde bir devlet teşkilâtıdır. Başlıca görevi, yurt müdafaası olan ordumuzun modern silâhlar ve teknik vasıtalarla teçhiz edilmeleri, modern eğitim esasları içinde, eğitilmeleri temin edilecek ve yüksek bir ateş gücüne sahip bir kuvvet halinde tutulmaları için millî kaynaklarımızdan gereken imkânlar ayrılacaktır.

Ordu personelinin yorucu ve yıpratıcı şartlar içinde, çalıştığını gözönünde tutarak, meslek ve görevin şeref ve haysiyetine yakışır bir hayat seviyesi idame ettirebilmeleri için gereken tedbirler alınacaktır. Silâhlı Kuvvetler Personel Kanunu'nun Büyük Millet Meclisinden süratle çıkarılmasına çalışılacaktır.

Siyasî ve askerî bağlarla bağlı bulunduğumuz memleketlerle, silâhlı kuvvetlerimizin müşterek savunma sistemi içinde işbirliği yapmasına devam edecek ve aynı zamanda, millî dış politika hedeflerimizin gerçekleştirilmesinde, deniz kara ve hava kuvvetlerimizin ihtiyaçlarını karşılayacağız.

Silâhlı Kuvvetler personelimizin eğitiminde, kültür ve eğitim müesseselerimizin ulaştığı en yüksek standartları, millî savunma hizmetlerinin istifadesine açık tutacağız. Modern orduların muhtaç olduğu yüksek vasıflı teknisyenleri yetiştirecek ve millî savunma hizmetlerinde de, faydalı olacak endüstri alanlarının geliştirilmesine çalışacağız.

Millet Partisi Seçim Beyannamesi

MİLLET PARTİSİ
Yayınları
Sayı : 10

M. P.

MİLLET PARTİSİ

SEÇİM BEYANNAMESİ

1965

SAN MATBAASI — ANKARA

GİRİŞ

Ahlâk ve idealizmin sembolü olarak, Millet vicdanında yer alan, büyük insan merhum Mareşal Çakmak'tan gücünü alan Millet Partisi, asil Türk Milletinin sağ duyusuna güvenerek, 10. Ekim, 1965 seçimlerine; üç büyük siyasî partiden birisi olarak sonsuz bir güvenle katılmaktadır.

Siyaseti, Milletin refah ve saadetini temin etmek maksadıyla yapılan ve ahlâk esaslarına dayanan bir faaliyet kabul eden Millet Partisi için, iktidar mevkii, bir ikbal ve nimet dağıtma, saltanat sürme yeri değil, ideallerini gerçekleştirme ve millete hizmet vasıtasıdır.

“Önce vatan, sonra parti” düsturunu kendine değişmez şiar edinen Millet Partisi, memleketin içinde bulunduğu ağır şartları tadil ile, huzuru, güveni, birlik ve beraberliği tesis uğrunda çalışmayı tarihi bir vazife saymaktadır. İhtiras, kin; görüş ayrılıkları, güç hayat şartlarının zorladığı Türkiye’de, içinde binlerce ateş yanan devletin ve halkın damarlarına açık bir görüşün, yardımın, kardeşliğini manevî ilâcı akıtılmalıdır.

Biz, Büyük Türk Milletinin sonsuz gücüne, vefa ve vatanseverliğine güvenmekte ve kurtuluşu ondan beklemekteyiz.

Çözüm bekleyen sayısız dâvalarımızdan başlıcalarına kısaca temas etmek suretiyle memleketimizin içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve siyasî durumunu belirtmekte fayda görüyoruz:

İktisadî geri kalmışlığımızın tabii bir neticesi olarak, halkımızın büyük kısmı en basit ihtiyaçlarını karşılamak imkânından dahi mahrum ve insanca yaşama şartlarından yoksun bulunmaktadır.

1961 fiatlarıyla fert başına düşen millî gelirin sadece 1519 lira olması bu acı gerçeği ifade etmektedir. Fert başına düşen gayrî safi millî gelir ise; 1958-1959 yılı itibariyle, yine geri kalmış memleket olan Yunanistan’da dahi 355 dolar iken, Türkiye’de ancak 185 dolardır.

Sanayileşmemiş olmamız sebebiyle, bugün sanayi mamulleri ital eden, buna karşılık ziraî maddeler ihraç eden bir memleket durumundayız. Kalkınma ve sanayileşme gayretleri ithalât ihtiyaçlarımız arttırdığı halde, ihracatımız hep aynı düşük seviyede kalmaktadır. Bunun sebebi bir taraftan ihraç maddelerimizin alıcılarının artmaması, diğer taraftan nüfus artışıımızın dahili istihlâki çoğaltarak ihracat artışını güçleştirmesidir. Nitekim 1961 senesindeki ithalâtımız 4 milyar 590 milyon lira olduğu halde ihracatımız 3 milyar 123 milyon liradır. Kısacası ihracatımız az, ithalâtımız çoktur. Aradaki senelik 1,5 milyar liralık açık, ancak faizle temin edilen dış borçlanmalarla kapatılmaktadır.

Türkiye’de çalışmak imkânlarına kavuşturulamıyan büyük bir iş gücü heder olmakta, milyonlarca vatandaş açık veya gizli işsizliğin tehdidi altında bunalmaktadır. En yüksek çalışma mevsiminde dahi, 1,5 milyon insan çalışmak istediği halde iş bulamamaktadır. Ayrıca tarım sektöründe yüksek çalışma mevsiminde 1 milyon, düşük çalışma mevsimlerinde ise 8 milyon vatandaşımız gizli işsiz halindedirler. İşsiz vatandaşlarımızın hayat şartlarını tehdit eden bu durum, aynı zamanda çalışmak imkânı bulanlarında, iş emniyetlerini temin etmek ve ücret düşüklüğüne yol açmak suretiyle sosyal güvenliğin tahakkukunu imkânsız hale getirmektedir.

Türk Milletinin beslenme durumu üzücü bir tablo arz etmektedir. Büyük kitleler ekmek ve bulgur gibi tarım maddeleriyle beslenmekte, insan sağlığı için büyük bir önem taşıyan hayvanı proteinden, yani et, balık, yumurta, süt gibi maddelerle yeteri kadar gıdalanamamaktadır, gıda maddelerinden ortalama olarak fert başına ayda 16 kilo buğday, fakat sadece bir kilo et ve 2 tane yumurta düşmektedir. Bu rakamlar münhasıran köylü, işçi ve dar gelirli vatandaşlar için tesbit edildiği takdirde, protein nisbetinin daha da düşeceği görülecektir.

Memleketimizde 6 yüzbin veremli vatandaşımızın bulunması beslenme şartlarının acı gerçeğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin barınma meselesi de, süratle halli lâzım gelen bir konu teşkil etmektedir. Köylerimizdeki meskenlerin hemen tamamı yaşama şartları bakımından kötü ve sağlığa elverişsiz durumdadırlar. Şehirlerdeki meskenlerin % 60 ı tamir edilmeye muhtaç çürük binalardır. Halbuki şehirlerin nüfusu hızla artmakta, özellikle Ankara, İstanbul, İzmir gibi merkezlerde büyük vatandaş kitleleri, sağlık ve yaşama şartlarından yoksun gecekondualarda ikamet etmektedirler.

Vatandaş sağlığını ağır şekilde tehdit eden beslenme ve barınma şartlarının kötülüğüne, dolayısıyla hasta sayısının yüksekliğine mukabil sağlık tesislerinin ve personelinin sayısı yetersizdir. Ortalama olarak 4 bin kişiye bir doktor, 13 bin 500 kişiye bir hemşire, 460 kişiye bir yatak düşmektedir. Doktorların 16 büyük ilde toplanmış olmaları sebebiyle, diğer 51 ilimizde ancak 9400 kişiye bir doktor düşmesi durumun vehametini büsbütün artırmaktadır.

Eğitim ve kültür dâvamızda, tatminkâr merhaleler katedilememiştir. Büyük vatandaş kitleleri orta çağ karanlığına terkedilmişlerdir. Yedi yaşından yukarı olan nüfusumuzun % 60 ı okuyup yazma bilmemektedir. Bu netice kültürel hayatımız bakımından olduğu kadar, sanayileşme ve verimli bir ziraata kavuşmanın temel şartlarından olan, teknik bilgi ve vasıflı işçi temini yönünden de büyük bir mahzur teşkil etmektedir.

Keza yol, su, erozyon, elektrifikasyon, yeraltı servetleri, orman, turizm, balıkçılık gibi konuların, önümüze halli gereken problemler olarak yığıldığı milletçe bilinmektedir.

Türkiye'nin dünyada nüfusu en hızla artan ülkelerden biri olduğu ve 1985 yılında 60 milyona yaklaşan bir nüfusa sahip olacağı gözönünde tutulursa, 5 senelik plânda ön görülen fakat bir türlü erişilemeyen % 7 kalkınma hızının dahi, büsbütün artacak ihtiyaç ve meselelerimizi halletmek yönünden ne derece kifayetsiz olduğu kolayca anlaşılır.

Sosyal kaynaşmalar endişe verici bir merhaleye ulaşmış bulunmakta, malûm ve menfur bazı emellerle cemiyeti parçalamak ve anlaşmazlıkları körüklemek için her şey yapılmaktadır. Komünizmi demokratik hayatımızı ve millî becamızı tehdit eder bir tehlike haline gelmiştir.

Politika hayatımıza gelince; siyâsî sistem olarak kabul ettiğimiz demokrasinin sağlam temellere oturtulmuş olduğu ileri sürülemez.

Siyaset kürsüleri şahsî endişe ve bölücü davranışlara sahne olmakta, mütefessih bir kin ve gariz zihniyetinin terennüm yeri haline getirilmek istenmektedir.

Demokrasinin ancak huzur ve kardeşlik iklimi içinde yaşayabilecek bir ahlâk ve fazilet recimi olduğu düşünülürse; kürsülerden sağanak gibi infiratçılığın yağdırıldığı, halka gerçeklerin anlatılması yerine, zaafların istismar edilmek istendiği memleketimizde rejimin içinde bulunduğu buhran kolayca anlaşılır.

Millî iradenin gerçek tecellisini temin maksadıyla kabul etmiş olduğumuz nisbî seçim sistemi tek bir partinin iktidara gelmesini güçleştirmekte ve koalisyon hükümetlerinin teşkilini zaruri kılmaktadır. Bugünkü şartlar altında memleketin koalisyon hükümetleriyle idare edilmesini zarurî görmekteyiz.

Ancak koalisyon hükümetlerinin müessir ve başarılı bir icraatta bulunabilmelerinin ilk şartı tarafların imza ve sözlerine sadakat göstermeleri olduğu halde, henüz protokolün mürekkebi ku-

rumadan, ona ayrıklı davranışların olağan hale getirilmek istendiği bir memlekette, demokrasinin sağlam temellere oturtulmuş olduğundan bahsedilemez.

Vatandaşlarımızın dikkat nazarına birer fırça darbesiyle sunmağa çalıştığımız bu tablo ne kadar acı olursa olsun Millet Partisi olarak; büyük Türk Milletinin yapıcı ve mücadeleci gücünden gelen inancımızla, geleceğe her şeye rağmen ümitle bakıyor, basiret ve fazilet sahibi bir devlet yönetimi ile bütün güçlüklerin yenilebileceğine inanıyoruz.

Türk'ün coşkun azmi ve tarihinin en buhranlı devirlerinde mucizeler yaratan yenilmez iradesi, inancımızın temel kaynağı ve mutluluğumuzdur.

EKONOMİ POLİTİKAMIZIN ESASLARI:

Tarih boyunca en şanlı, en müreffeh Devletleri kurmuş, büyük Türk Milletinin bugün iktisaden geri kalmış bulunduğu, çok acı bir gerçektir. Milyonlarca insan ağır geçim sıkıntıları altında ezilmekte, büyük kitleler arasında sefalet hüküm sürmekte, köylü, işçi, dar gelirli vatandaş en güç geçim şartları karşısında bunalmaktadır. Türkiye'de çalışmak imkânına kavuşturulamayan muattal bir insan gücü heder olmaktadır. Memleketin yer altı, yer üstü ve deniz ürünleri gibi hudutsuz kaynakları yeteri kadar işletilememektedir. Bütün istihsal sahalarında, dünya ölçülerine göre mukayese edilemeyecek derecede verim düşüklüğü mevcuttur.

Bu tablo karşısında süratle harekete geçerek, gereken hamlelerin yapılması zaruretine inanıyor ve Millet Partisi olarak takip edeceğimiz ekonomik politikanın kurtuluş yolu olduğundan asla şüphe etmiyoruz.

Demokratik nizam içinde plân ve programa dayanan bir kalkınmayı temel düstur kabul eden Millet Partisi bütün ekonomik faaliyetleri devlete inhisar ettiren görüşleri iki yönden reddeder:

Evvelâ, Devletin faaliyet sahası genişletildiği nisbette, ferdi hürriyetlerin daralacağını kabul ediyoruz. Bugün işverenin haksızlıkları karşısında, kanun himayesi altında bulunan ve devlete sığınabilen vatandaş, Devletin bizzat her sahaya el atmış rakipsiz bir patron mevkiine geçmesi ve ferdi hürriyetlere müdahale etmesi halinde, her türlü hukukî teminattan mahrum kalacaktır. Eğer Devlet vatandaşı içine alıp koskocaman idare mekanizmasının mini mini bir parçası olmaya mahkûm ederse, bizzat kendi haysiyetini zedelemiş olur. Zira bizim kıymetimiz ne ise, onunkide bizden farklı değildir. Kısaca, ekonomik faaliyetlerde, Devlet Sektörünün hâkim kılınmasının özellikle iktisaden geri kalmış memleketlerde, hürriyetler nizamı ile bağdaşamayacağını kabul eden Millet Partisi, ekonomik kalkınmanın, şahsî teşebbüsü ve şahsî mesuliyeti geliştirerek, emniyet altına almakla gerçekleştirilmesi lüzumuna inanmaktadır.

Saniyen, sadece ekonomik yönden, yani iktisadî kalkınmanın sürat ve verimliliği yönünden de, herşeyi devletleştiren, yahut devlet zoru ile merkezden idare edilen bir ekonomi politikasını tasvip etmiyoruz. Hür nizamın teminat altına aldığı, serbest rekabet esasına dayanan özel teşebbüsün daha başarılı ve yaratıcı olduğunu kabul ediyor, piyasa şartlarına uygun şekilde, ekonominin plânlanmasını, istihsal rekabetinin kanunî teminat altına alınarak, monopoller teşkiline mâni olunasını ve Devlete, anayasanın yüklediği sosyal vecibelerin yerine getirilmesini istiyoruz. Bu suretle hür ve çalışkan insanların verimi, herkes için sosyal adalet ve geniş ölçüde ekonomik fayda temin edecek şekilde intizama bağlanmalıdır.

Böylece, iktisadî durumun düzeltilmesi için “sosyal adalet ve fert hürriyetleri” düsturundan hareket eden Millet Partisi şu ekonomik esasları tesbit etmiş bulunmaktadır:

1— Plân ve programı iktisadî kalkınmamızda esas almakla beraber; iktisadî faaliyetlerin, plânın sert ve nazari kalıpları içinde dondurulmayarak, piyasa tetkikatı ile senelik iktisadî gelişmelere göre ayarlanacak, elâstiki ve mütehavvil tatbikatı esas alan bir plâna bağlanmasını lüzumlu görmekteyiz.

2— Sermayenin teşekkülünü sağlayacak tedbirler alınmalı, özellikle gelişmiş memleketlerin sermaye piyasalarının yaratılmasında büyük bir rol oynamış bulunan Anonim Şirketler teşvik edilmelidir. Maalesef memleketimizde Anonim şirketler yeteri kadar geliştirilememiş, mevcut olanlar da aile şirketi veya devlet sektörünün iştirakini sağlayan şahıs şirketleri olmaktan öteye gidememişlerdir. Halka inen anonim şirketlerin teşkili, vatandaşın küçük tasarruflarının nemalandırılması suretiyle, kalkınmanın lüzumlu kıldığı sermaye terakümünü sağlar ve sermaye piyasasının yaratılması bakımından, büyük bir önem taşır.

3— İsrافتan, lüzumsuz istihlâkten kaçman millî bir tasarruf devrinin mücadelesi açılarak yatırım imkânlarının arttırılması, ihracatın süratle geliştirilmesi zarureti vardır.

Kalkınma gayretlerimizin lüzumlu kıldığı ithalât hacmi ve dış ticaret açığımız muvacehesinde, dış krediler, ekonomik hayatımızın fevkalâde önemli bir faktörünü teşkil etmektedir. Ancak teminine çalışılması icabeden bu kredilerin, uzun vâdeli düşük faizli olması, bilhassa millî menfaatlerimiz ve haysiyetimizle bağdaşmayacak şartlar ihtiva etmemesi lâzımdır.

Sanayi ve turizm sektörlerinde, yabancı sermayeden de istifade edilebileceğine inanıyoruz. Yabancı sermayenin kendiliğinden gelmesini beklemeyip, faal temaslar kurarak aradığı emniyet ve kolaylık şartını tesis etmek suretiyle celbi imkânları aranmalıdır. Bununla beraber, yabancı sermayeyle yapılacak işbirliğinin karşılıklı menfaat esasına müesses olması şarttır. Millî bünyemiz içinde halledebildiğimiz konulara el atan veya dış ticaret dengemizde yardımcı melhuz bulunmayan, yabancı sermayenin yurda girmesini tasvip etmiyoruz. Bugüne kadar olan tatbikatta, bazı yabancı firmalara millî menfaatlerimize aykırı imtiyazların tanınmış olduğunu esefle kaydederez. Terkos suyundan gazoz imâl edip, kazandığı Türk parasını dışarıya döviz olarak çıkaran yabancı sermayenin memleket ekonomisine sağladığı faydanın ne olduğunu bilmek isteriz.

4— Serbest rekabetin beklenen faydaları sağlayabilmesi için, mevcut engellerin kaldırılarak, meşru iş rekabetinin kanun ile emniyet altına alınması lâzımdır. Kuvvetli firmaların, küçük firmaları ezmek maksadıyla çeşitli baskı ve gayrî meşru rekabet yollarına tevessül etmelerine, mâni olacak tedbirler alınacaktır.

5— Ekonomik politika, malî ve sosyal politika ile tam bir ahenk içinde koordine edilmeli, bütün halkın ihtiyaçlarının karşılanmasına ve refah hedefine ulaşılmasına hizmet etmelidir. Bu ihtiyacın karşılanması, pek tabîi olarak vatandaşların sıkıntı çeken kısmının öncelikle desteklenmesini gerektirir.

Bu maksatla âdil bir vergi reformu yapacağız. Vergi sisteminin basitleştirilmesini, lüzumlu görmekteyiz.

İthalât kotalarının tanzimi ve gümrük tarifelerinin tesbitinde, millî sanayimizin menfaatleri titizlikle gözönünde bulundurulmalıdır.

Para kıymetinin muhafazası için, Merkez Bankası daha şümüllü ve müessir murakabe imkânına kavuşturulmalıdır.

6— Teknik ve ilim bilhassa teşvik edilmelidir. Bunlar yeni ihtiyaçlar ve iş imkânları yaratır, aynı zamanda malın imalât masraflarını da azaltır.

7— Millet Partisi hususî varlığı kabul ve onu teşvik eder. Ekonomik hasılanın halka hakkaniyetle tevzii suretiyle, varlıksız halk tabakaları varlıklı bir hale getirilmelidir? Bizi bu kanaate sevkeden amiller yalnız ekonomik ve sosyal mülâhazalar değildir. Biz burada, bizi hakiki hürriyete götüren bir ekonomi nizamı görüyoruz. Herkes serbest rekabete atılabilmeli, buna mukabil kudret ve piyasayı ele geçirme gayretlerinden kaçınmalıdır.

TARIM POLİTİKAMIZIN ESASLARI:

Verimli bir ziraat, halk beslenmesinin temeli olduğu gibi, arazisine bağlı köylü, halkın sosyal ve manevî yaşama hayatının da bir temel taşıını teşkil etmektedir. Ziraat, Türk umumî ekonomisinin hayati bir kısmıdır. Ziraî istihsalı, kabil olan en azamî seviyeye çıkarmayı baş gaye edinen Millet Partisi için, köy dâvası en önemli savaş cephesidir. Bu konuyla ilgili bazı hususları önemle belirtmek isteriz.

1— Türkiye’de iktisadî ve içtimâî cephesiyle geniş bir ziraî reformun gerçekleştirilmesi zarureti vardır. Toprak reformu bu geniş reformun bir parçası telâkki edilmelidir. Bu mevzuda herşeyden evvel, millî geliri azaltacak değil, artıracak bir yol takip edilmelidir. Kendisine toprak verilen çiftçinin verimli bir işletme meydana getirmesi için lüzumlu tedbirler alınmalıdır. Bu yapılmadığı takdirde, C.H.P. iktidarı devrindeki toprak kanunu tatbikatı gibi, yeni teşebbüs de bir gösteriş olmaktan öteye gidemez.

2— Ziraî sektörde dengeli istihsal ve satış şartlarının sağlanması zarurî olup, yalnız karaborsacı unsurların faydalanacağı iniş ve yükselmelerin ortadan kaldırılması lâzımdır.

3— Ziraî kredi sistemi yeniden tanzim ve geliştirilmek suretiyle kısa ve uzun vâdelerle, köy işletmelerinin ihtiyaçlarına göre ayarlanmalıdır.

4— Küçük ve büyük sulama işleriyle, yer altı sularından istifadeye, gübrelemeye büyük bir önem verilerek, köyün ziraat âlet ve makinalarıyla teçhizine gidilmelidir.

5— Ziraî sahada azamî verimi almak için lüzumlu ilk şart, ileri ve şümulü bir eğitim sistemidir. Bu sistem arzu edenlere itimada şayan ferdi istişarede bulunmak, yetiştirme kursları açmak ve tekniğin son tekamüllerine göre fikir vermek suretiyle fayda sağlayacaktır. Ziraat sahasında temel unsur insandır. Bu maksatla, yani köy geleneklerine göre yerleşmek ve meslek bilgisini artırmak için, köy ilk okullarını, yetiştirme merkezleri haline getirmek, kazalardaki orta okullarda meslek bölümleri tesis etmek ve iyi yetişmiş öğretmen yetiştirmek çareleri aranmalıdır.

6— Ziraat işçilerinin, fabrika işçilerinin haklarına sahip olmaları ve aynı sosyal kanunların himayesi altına alınmaları imkânları araştırılmalıdır.

7— Tekniğin süratle tarlaya girmesi, köy kadınına aşırı derecedeki iş yükünden kurtaracak, analık ve ev kadınlığının icabettirdiği zamana sahip kılacaktır.

8— Köylere ait mal ve mülkün muhafaza ve kuvvetlendirilmesi, şehre olan akının önlenmesi bakımından, köylerde ev ve ikametgâh inşası ve bu maksatla köylüye mal ve kredi yardımı büyük bir önem taşımaktadır.

9— Köylünün sağlık işlerinin bir düzene konması, her köyde bir sağlık merkezi ihdası başlıca gayelerimizdendir.

10— Hayvancılık geliştirilerek, islâhına çalışılacak, damızlık hayvan temin edilecek, hayvan hastalıklarıyla mücadeleyle özel bir önem verilecektir.

11— Orman memleket arazisinin ciğerleridir. Devlet orman işletmelerimizin, ormanların tahribine mâni olacak, bunun yanında ormanların gelişme ve genişlemesini sağlayacak şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

SOSYAL POLİTİKAMIZIN ESASLARI:

Yeni Anayasamızın kabul ettiği sosyal adalet ve sosyal güvenlik maalesef henüz büyük vatandaş kitlesinin huzur ve refahını sağlayacak bir tatbik sahası bulamamıştır. Bu gayenin gerçekleşmesi için her türlü gayreti göstermeye kararlıyız.

M.P. olarak; sosyal adaleti ve insan haysiyet ve güvenliğini esas kabul eden, bütün halk tabakalarını içine alan sosyal bir politikanın uygulanmasını istiyoruz. Mesuliyetimizi müdrük olarak, mevcut ekonomik ve sosyal sıkıntıların ortadan kaldırılması ve vatandaşlar arasında iyi münasebetler kurulması lüzumuna kaniiz.

Sağlam temellere dayanan sosyal bir nizamın esaslarının, muvaffak bir ekonomik politika olduğunu belirtmek lâzımdır. İstihsal seviyesinin düşük kalması, sermaye yetersizliği ve bunlarla ilgili olarak iş hayatının bozulması halinde, en iyi sigorta kanunları bile fayda sağlayamaz.

Çalışkan halkımızın bugüne kadar muattal bırakılan iş gücünün değerlendirilerek emniyet altına alınması zarureti yanında, işçi ve iş veren münasebetlerinde, menfaat birliği şuuruna dayanan karşılıklı anlayış ve tesanüdün hâkim kılınması esastır.

Bu itibarla, Millet Partisi sosyal adalet ve sosyal güvenliğe bu mevzuun istismarcıları gibi değil, samimiyetle taraftardır. Biz ferdi mülkiyeti ve özel teşebbüsü ortadan kaldırıp, vatandaşları Devlet denilen rakipsiz patronun esiri yapmadan sosyal adaletin gerçekleştirebileceğine inanıyoruz. Millet Partisinin sosyal adaletten anladığı, fertlerin gelirleri arasındaki aşırı farkları âmme vicdanının tasvip edebileceği bir dereceye indirmektir. Bizim bu sosyal adalet anlayışımızda, Allah'ın eşit yaratmadığı ve cemiyette eşit hizmette bulunmayan insanları gelir ve servette eşit yapmak gibi zararlı bir hayal mevcut değildir.

Sosyal adaletin sağlanmasıyla, sömürme ve haksızlıklar geniş ölçüde önlenmiş ve büyük halk kitlelerinin hayat seviyesi yükselmiş olur. Diğer taraftan devlet, sosyal güvenlik tedbirleriyle, icabında hayatını dahi istediği vatandaşın yarınına kefil olmalı, onu işsizlik, sefalet ve hastalık korkusundan kurtarmalıdır. Ancak böyle bir teminatın sağlanmasıyla, vatandaş yarın endişesinden azade olarak huzur içinde bir hayat sürebilir.

Kısacası, Millet Partisi fakirin, zayıfın, dar gelirlilerin ve alın teri emeğin koruyucusu ve namuslu servetin dostudur. Millet Partisi sefalet, işsizliğe ve emeğin sömürülmesine mâni olmak amacıyla aşağıdaki tedbirleri alacaktır:

İş sahibi olmak hakkı: Bugün Türkiye'nin ana problemi, işsiz güçsüz büyük bir vatandaş kitlesinin sefalet içinde kendi kaderine bırakılmış bulunmasıdır. Devletin baş vazifesi, işçinin haklarını korumak yanında, bu kendi kaderine terkedilmiş kitleye iş bulmak ve ona asgari geçim imkânları sağlamaktır.

Ücret: Ücretler yapılan işe uygun nisbette olmalıdır. İşçiye münasip bir hayat seviyesi sağlandıktan sonra, aile kurmasına ve idame ettirmesine, çocuklarını okutmasına, kısaca sosyal hayattan nasibini almasına yetmelidir. Bu suretle cemiyetin temeli olan aile müessesesi himaye altına alınmış, onun fonksiyonunu yapabilmesi için lüzumlu maddî ve manevî şartlar hazırlanmış olur.

Unutulmamalıdır ki, sosyal adalet içinde kalkınmak isteyen bir memlekette işçi ücretlerinin yalnız fiyat ve verimlilik artışına göre değil, aynı zamanda millî gelirin dağılımını düzelterek şekilde artması, yani işçilerin millî gelir artışı nisbette, aldıkları payın yükselmesi gerekir.

İşyerleri ve iş şartları: Sıhhi kontrole tâbi tutulmak suretiyle, işçilerin iş gücü ve sıhhatleri dikkatle takip edilecek, kadın ve çocukların istismarına imkân verilmeyecektir.

İşçi Sigortaları: Bu kurumlar daha mütakâmil bir hale getirilerek, çalışan her vatandaşın istifade etmesi sağlanacaktır. Sigortalar hakikî tesanüt duygusu içinde, gayesine uygun çalışma sistemine kavuşturulacak, israf ve lüksten kurtarılacaktır. Sigorta hizmetlerinin işçiye bir lütuf ve atıfet olarak değil, emeğin karşılık verilen bir hak olduğu şuuru, sigorta yönetiminin temel düsturu haline getirilecektir.

Düşküne yardım: Sıhhatte ve çalışacak durumdayken, memleket iktisadî hayatının temel taşı olan işçinin düşkün zamanında ve ihtiyarlığında, devletin himaye ve yardımı altında bulundurulması kaçınılmaz bir insanî vazifedir.

Mesken: İşinden dönen işçinin başını sokacağı, dinleneceği bir meskene sahip olması en tabii bir hakkıdır. Bunun için, devlet eliyle ucuz ve oturulabilir mesken inşaatı Millet Partisinin önemle ele alacağı meselelerden biridir.

Sendika ve grev: Sendikalar iş hayatının kaçınılmaz organları olarak kendilerine düşen vazifeleri yapmak hakkına sahiptirler. Demokratik iş nizamı, çalışan insanların faziletli tutumları ile yaşar. O insanları yalnız iş kudretine göre kıymetlendirmek durumundan ayırmalıdır. İnsan emeği mal değildir. Aksine insanların maddî ve manevî bakımdan kendini gösterdiği bir ana unsurdur.

Bu itibarla sendika yöneticileri şerefli, sorumluluklar taşımaktadırlar.

İş yerlerindeki çalışma şartlarının değiştirilmesi veya ıslâhı, yahutta ücretlerin yükseltilmesi gayelerine matuf grev hakkını, Millet Partisi, sosyal adaletin önemli bir tahakkuk vasıtası ve Demokrasinin kaçınılmaz bir icabı kabul eder. Bunlar kanunî ve akdî ihbar müddetlerine riayetle, grevin ilânından evvel baş vurulması icabeden, tahkim ve uzlaştırma gibi yollara müracaat edildikten sonra tevessül edilen meslekî ve meşru grevlerdir. Ancak, gayesi idare ve mevzuat üzerinde tesir icra ederek haklar koparmak veya siyasî rejimi değiştirmek olan, politik grevleri şiddetle reddederiz. Esasen bu türlü gayri meşru grevlerde ihtilâf, işverenle değil, Hükümetledir. Karakteri ise ihtilâlcidir.

Vatandaş refahı: Yıllar boyu ihmâl edilmiş halk tabakalarının kendi kabiliyet ve çalışmaları nisbetinde servet sahibi olmasını istiyoruz. Şahsî mal ve mülk sahibi olmak hür insanın en tabii hakkıdır. Şahsî mal ve mülk, insanlarda sorumluluk duygusunu, toprak sevgisini geliştirir, yurttaşlık bağlarını kuvvetlendirir. Asgarî hayat seviyesine kavuşturulan insanlar çoğaldıkça, sosyal bünye o nisbette muvazeneli hale gelir ve bilhassa demokrasilerin muhtaç bulunduğu sosyal sulh ve sükûn sağlanmış olur.

Adil vergi: Vergilere herkesin gücü nisbetinde katılması sosyal adaletin en önemli tahakkuk vasıtasıdır. Türkiye’de vergi yükü gelire nisbetle adil bir şekilde dağılmamaktadır. Meselâ işçi, ücretli ve küçük iş sahiplerinin teşkil ettiği, yıllık gelir ortalaması 5210 TL. olan mükellef grubunun vergi yüzdesi % 23,4 olduğu halde, yıllık kazancı ortalama 47 bin 260 TL. olan yüksek kısım gelir grubunun fiilen ödediği vergi % 12,5 tur.

Bu itibarla adil bir vergi reformu yapmak kararındayız. Vergi nisbetlerinin, gelire nisbetle tâyin edilmesi ve vergi sisteminin basitleştirilmesi lüzumuna inanıyoruz.

AŞIRI CERYANLAR :

Son günlerde siyasî münakaşaların mihrakı haline gelen aşırı ceryanlar üzerinde ısrar ve önemle durmak gerekmektedir.

Aşırı sol cereyanlar :

Bu ceryanlar, millî bütünlüğümüzü parçalıyacak bir istikâmette süratle gelişmekte, içtimaî sınıflar bir birine düşman edilmeğe ve en basit ihtilâflar körüklenmeye çalışılmaktadır. Demokrasi-nin, zümrelerin çatışması üzerine değil, menfaatların el ele yürütülüp bir ahenk içinde dengelen-dirilmesi esasına müesses olduğu gözönünde tutulursa, bu türlü tahriklerin hedefinin hürriyetler rejimini tahribetmek olduğu kolayca anlaşılır.

Her türlü totaliter rejimi reddeden ve millî becamızın ağır bir tehdidi kabul eden Millet Partisi, büyük servet sahiplerinin gölgesinde halkını uşak kılan bir faşist diktaya olduğu kadar, parlak vaad-lerle vatandaşı kandırdıktan sonra, şeytanın resmini duvara çizen Kızıl istibdadın da karşısındadır.

Bugün Türkiye için en büyük tehlike Allahsız Komünizmdir. Komünizmin bir memleketi için-den yıkmak için baş vurduğu bütün belli usuller bugün memleketimizde ustalıkla tatbiki konulmuş bulunmaktadır. Cemiyeti parçalamak, anlaşmazlıkları körüklemek için herşey yapılmakta, servet düşmanlığı yaratma ve körpe dimağları zehirleme gayretleri çeşitli yollardan devam ettirilmektedir. İnsanlığa hayali bir bir cennet vadeden, fakat fiilen esaret ve sefaletten başka hiç birşey getirmemiş olan Komünizme karşı, gerekli tedbirleri zamanında almayan milletler, bir iyimserlik havası içinde çok ufak, fakat teşkilâtlı bir azınlığın pençesine bir emrivaki şeklinde düşmüşler, gafletlerini hayat ve hürriyetleri ile ödemişlerdir.

Komünizm tehlikesi ile en müessir mücadeleyi, kanunî tedbirlerin yanında, ekonomik ve kül-türel kalkınmanın süratle temininde, sosyal adalet ve güvenliği sağlıyarak halkımızı manen teçhiz etmekte görüyoruz. Millet Partisine göre, emek ve sermaye arasında adil münasebetler kurularak sömürmeler önlenmedikçe, ilerlemenin ilk şartı olan içtimaî sulh ve sükûn kurulamaz. Emek sa-hiplerinin insanca bir hayata kavuşturulup, istikbal endişelerinden kurtulmaları için yapacağımız mücadele, Komünizm karşısında gerçek savaş cephemiz olacaktır.

Bu hususta, bütün partilerin, aşırı solu müşterek tehlike kabul ederek, Türk Milletini bu tehli-keden korumak üzere cephe birliği kurmaları lüzumuna kaniiz.

Ancak bu konunun günlük politika ve küçük parti çıkarlarına âlet edilmesinin ve bu yoldan halkımızın karşılıklı ithamlarla ikiye bölünmesinin karşısındayız. Bu konu partizan mülâhazalarla istismar edilirse, asıl tehlike olan Komünizm gözden kaçır ve meydana gelen kamplılaşımlar da kendine melce bulur.

Millî partilerimizin bu türlü bir politika mücadelesine doğru gittiklerini esefle kaydediyoruz. Millet Partisi olarak, solculara göz kırpan maneviyat karaborsacılarına olduğu gibi, rey toplamak gayretkeşliği içinde büyük bir kitleyi bölmek isteyenlere de, “Önce vatan, sonra parti” düsturunu hatırlatırız.

Aşırı sağ cereyanlar: Aşırı sağ ceryanlara gelince, ölçüsü belli olmayan bu itham siyasi haya-tımızda hazır bir damga gibi önüne gelene vurulagelmıştır. Din ve mukaddesat düşmanlığı çok zaman gericilik isnadının gölgesine sığınmaya çalışmaktadır.

Türkiye’yi lâik cumhuriyet esassından, Atatürk ilkelerinden ve devrimlerinden ayıracak ve or-taçağın karanlıklarına ve müesseselerine sürükleyecek teşkilâtlı bir tehlikenin mevcut olduğuna inanmıyoruz. Bazı yerlerde vuku bulan temeli cehalete dayanan ve asla tasvip etmediğimiz na hoş hâdiselerin mesuliyeti, herkesten evvel; cemiyetin, manevî hayatını idare edecek aydın din adam-ları yetiştirmek ve halkı uyandırmak vazifelerini zamanında yapmamış olan geçmiş idarelere aittir. “Halka ne verdik ki, ne istiyoruz” diye bir vicdan muhasebesi yapmak lâzımdır.

Biz Millet Partisi olarak, Anayasa nizamı dışında olan bütün aşırı ceryanların adı ve sıfatı ne olursa olsun, karşısındayız. Bu inanışımızla, bugün teşkilâtlı bir tehlike olmadığına kanî bulundu-ğumuz aşırı sağ ceryanlara karşı da mücadele edilmesine taraftarız.

DIŞ POLİTİKAMIZIN ESASLARI :

Millet Partisi, “Bağımsızlık ve toprak bütünlüğümüzün korunması, iktisadî refah ve manevî değerlerimizin yükseltilmesi” olarak tanımladığı, Millî menfaatlerimizi, dış münasebetlerimizde temel unsur kabul eder. Bugüne kadar izlenen dış politikamızın, bu ana prensibe yeteri kadar uygun olmadığını müşahade etmekteyiz.

Bir zamanlar, herhangi bir ittifak çerçevesi içinde birleşmenin, kanaat ve şahsiyet sahibi bulunmaya mâni olmadığı çok defa gözden uzak tutulmuştur. Türk Hükümetleri vaktiyle mazlum milletlere hürriyet ve istiklâl yolunda rehber olduğumuzu unutarak, her meselede müttefiklerimizi memnun etmek gayreti ile, haklının değil, kuvvetlinin yanında olmuştur. Milletler arası itibarımızı ağır şekilde zedeleyen, bu hatalı tutumun iki hazin misâli Mısırın maruz kaldığı İngiliz ve Fransız tecavüzüne seyirci kalınması ve Cezayir’in haklı dâvasında desteklenmemesidir.

Bu şahsiyetsiz gölge politika, tarihî ve manevî rabitalarla bağlı bulunduğumuz kardeş milletleri incitmiş ve bugün onların yanımızda değil, karşımızdakilerin yanında bulunmaları talihsizliği ile bizi karşı karşıya bırakmıştır.

Kıbrıs dâvamızda ise, tecrübeliyiz ve tedbirliyiz diyenler, adada kırkikibin kişilik bir Rum ordusunun kurulmasına ve 15000 kişilik bir Yunan kuvvetinin adayı işgaline ve adanın tahkim edilmiş bir kale ve silâh deposu haline getirilmesine, âciz ve korkak siyasetleri ile sebep olmuşlardır. Kıbrıs Türkleri silâh zoru ve abluka ile, ölümü veya teslimiyeti tercih şıkları ile karşı karşıya bırakılmışlardır. Türk Devletini bu hazin mevkie düşürenleri, eminiz ki tarih ve millet asla af etmeyecektir.

Kendini dış politika üstadı kabul edenler için, diplomatik basiretsizliğin esef verici bir diğer örneğini de Türk - Sovyet kültür andlaşması teşkil etmektedir.

Millet Partisi temkin ve teenni içinde Türk - Sovyet münasebetlerinin geliştirilmesine karşı olmamakla beraber bu münasebetlerin kültür sahasında tesis edilmesinin millî menfaatlarımıza hizmet etmeyeceğini, bilâkis Komünizm tehlikesini geliştireceğini kabul etmektedir.

Üçüncü İnönü Hükümetinin muhalefete danışmadan yaptığı bu andlaşma, yeni Hükümete kötü bir miras olarak intikal etmiştir. Yeni Hükümet maalesef bu andlaşmayı bir kararname ile yürürlüğe koymak istemişse de, bu husus, Millet Partili Bakanların muhalefetiyle önlenebilmiştir. Hükümetin bilâhare bu andlaşmanın tasdiki için Meclise bir Kanun tasarısı sevk etme teşebbüsü de, gene Millet Partisi kanalından gelen bir itirazla durdurulmuştur.

Bu meyanda, koalisyon ortaklarımızın 1965 Cezayir Konferansı ile ilgili politik davranışlarına hâkim olan tereddüdü endişe ile karşıladığımızı, hakikatları ne pahasına olursa olsun ifade etmek prensibimizin zarurî bir icabı olarak beyan etmek isteriz.

Kısaca, hiçbir Devletin dümen suyuna girmeyen, müdebbir fakat dinamik, iktisadî refahımızı artıracak münasebetler kurarken manevî yaşama sahamızda özellikle kültürel alanda doğabilecek tehlikeleri de dikkatle gözönünde tutacak ve Türkiye’ye Milletlerarası camiada Atatürk zamanındaki itibarını tekrar kazandıracak, vefalı olduğu kadar, şahsiyetli bir dış politikanın güdülmesi, hürriyet ve istiklâl mücadelesi yapan milletlerin daima desteklenmesi Millet Partisinin temel görüşüdür.

Bu arada Dışişlerinin bâzı masraflarının en az yarı yarıya indirilerek sefarethanelelerin birer sefahathane olmaktan çıkarılıp, kendilerine maaş veren halkın hizmetinde daha müsmir bir hale getirilmesi lüzumuna Millet Partisi olarak inanıyoruz.

MİLLÎ SAVUNMA:

Yurdumuzun şerefli ve fedakâr bekçisi Silâhlı Kuvvetlerimizin, memleket savunmasını tam bir emniyetle başaracak bir kudret ve kabiliyete yükseltilmesini ve bu maksat için bütün maddî ve manevî imkânlarımızın kullanılmasını lüzumlu görüyoruz.

Barışta Silâhlı Kuvvetlerimizi, tekniğin en yüksek silâh ve vasıtalarıyla noksansız teçhiz etmek ve eğitmek suretiyle her an savaşa hazır vaziyete getirmek, kâfi stoklar hazırlamak ve bilhassa yüzde yüz hareket kabiliyeti temin etmek başlıca amacımızdır.

Bu meyanda, en modern silâh ve vasıtaları dahi memleketimizde imal etmek suretiyle yurt müdafaasını; devamlı ve emniyetli olmayan dış yardımlara bırakmamak azim ve kararındayız.

Personelin manevî varlıklarını en üstün bir duruma çıkarmak, onların istikballerini tam bir teminat altına almak ve mümkün olan her yerde müsait mesken şartlarına kavuşturmak en büyük arzumuzdur.

Ordunun kapalı veya açık bir şekilde siyasete âlet edilmesinin şiddetle aleyhindeyiz. Biz geleceklere sadık ve halka en dürüst mükellefiyetle bağlı olan Türk Silâhlı Kuvvetleriyle beraberiz.

Politikacıların ellerini ve dillerini millî müesseselerden çekmelerini ve onları şerefli ve ağır vazifeleriyle başbaşa bırakmalarını istiyoruz. Biz, Türk Ordusunu bir zümrenin yanında göstermeye yeltenen açık veya kapalı her davranışın rejime ve orduya bir saygısızlık olduğuna inanıyoruz.

Türk Ordusu şahıs iktidarlarının değil, memleket iktidarının bekçisidir.

Ordunun kanunî vazifesi ve şeref sözü budur.

ULAŞTIRMA, BAYINDIRLIK, ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR :

Yurdumuzun sosyal ve ekonomik bakımdan kalkınmasında en önemli rolü bulunan konulardan biri de yol mevzuudur. Memleketin iktisadî bakımdan önemli merkezlerini en kısa şekilde biribirine bağlayacak olan ve buna ilâveten turistik bakımdan da önemi bulunan Devlet ve İl Yollarını, tamamlamak arzusundayız.

En kısa zamanda bütün köylerimizi yola kavuşturmak, yol mevzuunda esas gayemiz olacaktır.

Yol yapımında en büyük sıkıntı, yol inşaat makineleri ve yol inşasına ayrılan tahsisatın kıfayetsizliğindedir. Bu duruma binaen bütçede yol inşaatı için daha geniş imkânlar yer verilecektir. Yol inşaat makinelerini de yeteri miktarda yurt dışından temin etmekle beraber, en basitinden başlayarak bunları yerli olarak imâl etmek de yol dâvasının biran evvel tamamlanması için elzemdir.

Yol dâvasında ilk hedefimiz bütün ilçelerde kaymakamlıklar emrinde yol inşaat ve bakım makineleri parkı tesis etmektir.

Demiryolu nakliyatı bugün tekrar ehemmiyet kesbetmiştir. Büyük âapta nakliyat işleri için mevcut demiryolları şebekesini islâh etmekle beraber demiryolu nakliyatında sür'atı artırmak ve yurt içinde Batı'dan Doğu'ya ve Kuzey'den Güney'e, boydan boya nakliyat yapmak için önemli merkezleri kısa yoldan birbirine bağlayan yeni demiryolları inşası üzerinde de durmak kararındayız. Bunu yaparken de lüzumlu her nev'î malzemeyi dışardan ithal etmeyip, yurt içinden temin etmek gayemiz olacaktır.

Yurdumuzun üç tarafı denizlerle çevrili olduğundan gerek deniz nakliyatını geliştirmek ve gerekse ihracatta istenilen artışı sağlamak için mevcut limanları geliştirmekle beraber yeni ve küçük limanların da inşası üzerinde durulması gerektiğine inanıyoruz.

Yurdumuzdaki yapı işlerini, her bölgeye daha uygun bir hale getirmek ve yapılarda kaliteyi yükseltmek ve maliyeti ucuzlatmak amacıyla gerekli tedbirleri en kısa zamanda alacağız. Bundan başka memleketimiz şartlarına en uygun yapı malzemelerini de geliştirmek konusu üzerinde duracağız.

Demiryolu, hava yolu, karayolu ve deniz nakliyatında gerekli islahatı yapmak ve gerekli tedbirleri almak suretiyle bu nakliyatın daha rasyonel bir şekilde yapılmasını sağlamak ve bu mevzularla iştigal eden müesseselerin en kısa zamanda zararlı halden kurtarılıp kâr eder duruma getirilmelerini temin etmek çareleri üzerinde önemle duracağız.

Yurdumuzda her sene artan nüfusa ve henüz iş sahibi olamıyanlara iş sahası temin etmenin şartlarından birinin de, yurdumuzda imalât sanayiini geliştirmek olduğuna inanmaktayız. Mevcut imkânlarımızla bir nev’i makinaları, elektrik makinalarını ve teçhizatını ve muhtelif tesisleri yurdumuzda yerli olarak imâl etmenin lüzumuna inanıyoruz. Bu maksatla büyük fabrikalar ve iş yerlerinden başka küçük sanayiinde süratle geliştirilmesi temin olunacak ve bunun gerektirdiği, finansman ve vergi işlerinin bir düzene sokulması için lüzumlu kanunlar en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Sanayicilerin çektikleri müşküller gözönünde bulunarak bu konudaki uzun formaliteler en yeni ve modern esaslara bağlanmak üzere tadilleri cihetine gidilecektir.

İktisaden gelişmiş memleketlerde bu gelişmenin bir miyarını teşkil eden enerji istihsalinin süratle artırılması için, bununla ilgili faaliyetlere azamî derecede hız vermek arzusundayız.

Küçük sanayi erbabının makina ile çalışmasını ve dolayısıyla daha randumanlı iş teminini sağlamak için bu küçük sanat erbabının bol ve ucuz enerji verilmesi en büyük arzumuzdur.

PETROL MEVZUU :

Yurdumuzdaki yeraltı servetlerini en iyi şekilde ve sür’atle kıymetlendirmek en büyük gayelerimizden birisidir. Bunların da en başında petrol konusu gelmektedir. Yurdumuzda mevcut petroleri kendi imkânlarımızla aramaya ve çıkarmaya devam etmekle beraber tatbikatta bir çok memleketlerde iyi netice alınmış esaslar dahilinde ecnebi şirketler tarafından araştırma yapılması ve petrol çıkarılmasına da ihtiyaç vardır. Gayemiz gerek yerli ve gerekse yurt dışından temin edilecek imkânlarla istihsali sür’atle çoğaltmak ve ilk merhalede yurt ihtiyacını karşılamak, bunu takiben de ihracata geçmek suretiyle biran evvel döviz temini yoluna ulaşmaktır.

Bu esaslar dahilinde Petrol Kanunundaki bir değişiklik yapılmasına taraftarız.

ADALET İŞLERİ :

Memlekette adaletin tam bir şekilde tecellisini temin için, keza fonksiyonunu icra edecek teşkilâtın ve bilhassa hâkimlerini her türlü maddî ve manevî tesirden masum bulunmalarını ilk şart olarak kabul ediyoruz. Bunun için :

- a) Hâkim teminatını zedeleyen her türlü yetkilerin aleyhindeyiz.
- b) Adaletin kaabil olduğu kadar külfetsiz, masrafsız ve kolay tevziine taraftarız.
- c) Adli kadronun bütün elemanlarının azamî huzur ve refaha erişmesini ve bütün adalet cihazının imkân ve vasıtalarla teçhizini düşünüyoruz.

Asliye mahkemeleri ile yargıtay arasında ikinci bir kaza kademesinin kurulmasını işlerin sür’atlendirilmesi ve Adaletin tecellisi için zaruri görüyoruz. Bütün mahkemelerin kuruluşuna, de-

recelerine ve vazifelerine dair esaslı bir mahkemeler teşkilât kanunu vücuda getirilmesi ve teşkilâtın dağınık hükümlerden kurtarılması lüzumuna kaniyiz.

Adalet işlerinin kaza birliği esasına uygun bir şekilde sağlanması ve hususî mercilere verilen selâhiyetlerin kaldırılması lüzumuna inanıyoruz.

Yalnız ordunun sırf askerî işlerden doğan suçların askerî mahkemelerde bakılmasını caiz görüyoruz.

Kanunların birbiriyle ahengini temin etmek için mevzuatı yeniden gözden geçirmek ve bilhassa hükümleri ve tatbikat ile iş hayatını sekteye uğratan icra ve iflâs kanununu yeniden düzenlemek kararındayız.

Adalet cihazının ihtisasa yol açacak bir şekilde işlemlerini istiyoruz.

Memleket kadastro sunun bir an evvel ikmalinin zarureti kâni bulunuyor, bu sebeple ihtilâfları süratle neticelendirmek için kadastro heyetleriyle mahkemelerinin günün şart ve icaplarına göre, yeniden gözden geçirilmesini istiyoruz.

Suçlu çocukları muhakeme etmek için hususî mahkemeler açılmasına ve ayrı muhakeme usullerine tâbi tutulmasına, çocuk suçlular için ıslahhaneler açılmasına taraftarız.

Adli tıp müessesesine lâıyk olduğu ehemmiyetin verilmesine ve adli tabiplerin çoğaltılmasını ve bu sebeple lüzumlu görülen yerlerde, adli tıp teşkilâtı kurulmasını zaruri görüyoruz.

Tevkif evlerinin, ceza evlerinden, mutlaka ayrılmasını zaruri görmekteyiz. Ceza ve tevkif evlerinin insanlık hislerine, sağlık ve medeni hayat şartlarına uygun hale getirilmesine ve hükümlüleri manen ve maddeten yüksetmek, iş sahibi yaparak iyi bir vatandaş durumunda cemiyete iade etmek arzusundayız.

Cezaevlerinde tatbik edilegelen döner sermayeli iş evlerini takviye, teşmil, ıslâhhanelerde de tatbik etmek suretiyle verimli neticelere yöneltmek arzusundayız.

MİLLÎ EĞİTİM VE ÖĞRETİM İŞLERİ :

Parti, millî eğitim ve öğretim işlerini, bütün faaliyetinin temeli sayar. Cehaletle mücadeleyi esas alır. Bunun için de eğitim işlerimizin memleket ihtiyacını en iyi şekilde karşılayacak umumî bir plâna bağlanmasını ve bu alanda tarihî kültür, örf ve âdetlerini garbın teknik ve kültürü ile birleştirmeyi ve unsurlarını bir arada mütalâa etmeyi zaruri görmektedir.

Eğitim, millete ilim ve teknik bilgilerle beraber millî ve ahlâki terbiye verecek surette nizamlanmalı, Türk gençliğine millî imân ve ülkü aşılayacak, kuvvetlendirecek bir gaye takip etmelidir. Bu arada gençlerin vicdan hürriyetleri ve manevî inançlarının takviyesi ile insanlık sıfatlarının yükseltilmesinde büyük hayır görmekteyiz.

Tahsilleri müddetince, öğrencilere şahsî teşebbüs ve içtihat kabiliyeti ile yaratıcılık ve yapıcılık fikir ve terbiyesi verilmeli, çalışma esasına dayanan vazife ve mesuliyet duygularıyla teçhiz edilmeli, ameli hayatta muvaffak olacak şekilde yetiştirilmelidir.

Her sahada üstün değerde ilim adamları ve liderler yetiştirmek, fakir veya zengin olsun, ehliyet ve istidatlı gençlere imkân temin etmekle kendimizi vazifeli görmekteyiz.

Gençliği her türlü tesirlerden korumak için onların birer meslek sahibi yapmak azmindeyiz.

Memleketin ilim ve teknik alanlarda gelişmesini sağlamak maksadıyla muhtelif ilim ve fen şubelerinde araştırma enstitüleri ve değerli bilginlerden müteşekkil, muhtariyete sahip akademiler kurulmasını faydalı görürüz.

Bugünkü dünya ve memleket şartları karşısında teknik ve fen adamlarının bolca yetiştirilmeleri zaruriyetine kaaniiz.

Eğitimde ve öğretimde yeni metodların tatbiki zaruridir.

Kültür, teknik ve sanatın halka yayılması bakımından tedbirler alacağız.

Memlekette sanat ve teknik okulları ile fabrika, çırak okullarını çoğaltmak, küçük sanat ehlini bollaştırmak gayemizdir.

İlköğretim, eğitim faaliyetlerinin temelini teşkil eder. Bu itibarla, mecburî ve parasız ilköğretimin temini gayemizdir. Memleketin artan nüfusu ve yarının ihtiyaçları gözönünde tutularak yurt çocuklarının okullara ve öğretmenlere kavuşabilmelerini en kısa zamanda sağlamaya çalışacağız.

Köy okulları yapılırken vatandaşın durumunu güçleştirecek mükellefiyet usulünden kaçınması ve inşaatta lüks ve israftan sakınılarak sağlam ve en sade yapı tiplerinin seçilmesi lâzımdır.

Bütün köy okullarının da 5'er sınıflı olmasının teminine, dağınık küçük köylerin okutulması için bölge okullarının tesisine gayret sarfedilecektir.

İlköğretim temin olunduktan sonra, bilhassa ziraat ve san'at öğretimine ehemmiyet verilecektir.

İlkokuldan sonraki eğitim derecelerinde, hassaten orta tahsilde kaabiliyet ve istidadı birinci derecede dikkate alacağız. Bunların gelişmesini temin etmeyi hükümetin vazifelerinden addetmekteyiz.

Yüksek tahsile basamak teşkil eden orta tahsilde kemmiyet değil, keyfiyet bakımından randıman elde etmeyi esas alarak, vasıflarını yükseltmeye muvaffak olamayan gençlerin vakit kaybetmelerine mahal vermeden diğer meslekî okullara ve hayata atılmalarına imkân vermeyi faydalı ve zarurî görüyoruz.

İlkokul öncesi öğretime ehemmiyet verir ve bunun tahakkuku için yapılan teşebbüslerin teşvik ve himayesini düşünürüz.

Partimiz, memlekette yabancı dil tahsiline lüzumu kadar ehemmiyet verilmediği kanaatinde- dir. Bu sebeple mevzuun tekrar ve ciddi bir şekilde ele alınmasını ve icaplarının yerine getirilmesini ister.

Yurdun muhtelif bölgelerinde yabancı dil üzerine öğretim yapan okulların artırılması ve yabancı dil bilen öğrenciler yetiştirilmesi zarureti- ne kaaniiz.

Milletimizin folklor değerlerine büyük kıymet vereceğiz. Beden terbiyesi ve her nev'i sporun memleket çapında yaşama şartlarımıza uygun şekilde tamimini temin edeceğiz. Bunların san'at, kültür ve temiz eğlence olma bakımından haiz oldukları ehemmiyet üzerinde duracağız.

Gençlerin okul dışı sosyal teşekküllerle ilgilenmelerini teşvik ederiz.

Hali hazır maarif kütüphanelerinin ihtiyacı karşılanmaktan uzak olduğu ve bu konuya gereği kadar ehemmiyet atfedilmediği bir gerçektir. Bu sebeple mevcutların geliştirilmesini, yenilerin tesisi- ni ve seyyar kütüphane usulünün ihdasını zarurî görüyoruz.

Tasnif edilmeyen eski eserlerin ayıklanmasıyla, içlerinden mühim olanlarını yeni harflere çevirerek genç nesillere sunmak amacımızdır.

Dünya çapındaki değerli eserlerin tercümelerine devam olunmasında fayda mülâhaza etmek- teyiz.

Ecdadın yadigarı, Türk tarihinin medarı iftiharî ve geleceğin ilham kaynağı olan "Eski Eser- ler"i korumak ve yaşatmak emelimizdir.

Bütün eğitim ve öğretim üyelerinin maişet darlığı çekmeden vazifelerinde muvaffakiyetlerini sağlamaya ve lâayık oldukları yüksek itibar ve mevkiî kendilerine temin etmeye azimliyiz.

İlk okul öğretmenlerinden kaabiliyeti tahakkuk edenler eğitim derecelerinin en yüksek kademelerine kadar çıkabilmek fırsatını bulmalıdırlar.

Mektep çağını, okumadan geçirmiş olanların yetiştirilmesi için köylerde ve şehirlerde akşam okulları, gece dershaneleri teknik öğretim kursları açılmasının zaruriyetine inanıyoruz.

Türk kadınının aile ve toplum içindeki vazife ve mes'uliyetini, anlıyacak ve öğretecek şekilde yetiştirilmesini vazife telâkki ederiz.

İMAR VE İSKÂN İŞLERİ :

İmar ve iskân bahsinde her şeyden evvel kadaastro ve tapulama işlerine hız vermeyi ve sür'atle neticeye ulaşmayı topraklandırma ve iskân teşebbüs ve gayretlerinde memleketin realite ve ihtiyaçlarını gözönünde bulundurmayı zarurî görmekteyiz. Bu hususlardaki mevzuatın yeniden elden geçirilmesi ve aralarında tam bir ahenk sağlanması amacımızdır.

Türkiye'nin muayyen bölgelere ayrılarak iskân, mesken ve köy kalkınma işlerinin program ve plânlar çerçevesi içinde ele alınmasında fayda mülâhaza etmekteyiz.

Dışardan gelen göçmenlerin ve yurt içi iskân işlerinin bir nizam altına alınarak, ailevî durumları, meslekleri ve yaşadıkları iklim şartlarına uygun yerlerde ve şekillerde yapılmasını temin edeceğiz. Bunların kısa zamanda müstahsil ve verimli olabilmeleri için kendilerinden Devlet yardımını esirgemiyeceğiz.

Köyde ve kentte her ailenin bir yuva sahibi olması için gereken her türlü tedbirlerin alınması gayemizdir. Bu maksatla belediyeler, hususî teşekküller ve bilhassa kooperatifler tarafından girilen teşebbüsleri desteklemek ve teşvik etmek arzusundayız.

Memleketin muhtelif bölgelerinin hususiyet ve iklim şartları gözönünde tutularak, inşaat da kullanılacak her türlü yapı malzemelerini en uygun ve ucuzlarının tesbitine ihtiyaç vardır. Bunun için de bir malzeme veya inşaat enstitüsünün kurulmasını ve faaliyetinin desteklenmesini sağlayacağız.

Köyde, küçük ve büyük şehirlerde başı boş inşaata son vererek belirli plânlar içinde hareket edilmesi kararındayız. Bilhassa şehirlerde arazi ve arsa spekülasyonlarını önleyici tedbirler almayı düşünüyoruz. Böylece belediyelere yüklenen büyük külfetlerin de bertaraf edileceğine kaniiz.

Gecekondularda oturanlar, zamanla plân dahilinde yapılmış meskenlere kavuşuncaya kadar mümkün olan kamu hizmetlerinden faydalandırılmalıdırlar.

GECEKONDU MESELEMİZE GELİNCE :

Bugün İstanbul nüfusunun 1/4 (450 bin), Ankara nüfusunun 1/2 sine yakın (300 bin), İzmir nüfusunun 1/4 (60.000) ve diğer büyük şehirlerimizin de büyük bir oranının yaşadığı gecekondu, normal inşaatla meskene kavuşturulamaz. Kendi evini yapana yardım sistemi gecekondu, tatbiki zor bir durum arz etmektedir. İki çocuğu olan ve maişetini ev hizmetleri ile karşılayan bir ana, fabrikada sürekli çalışmaya mecbur olan bir işçi, Devlet dairesinde çalışmaya mecbur olan az gelirli bir memur vatandaş, Devlet para verse dahi kendi evini yapamaz, mimarî zevk, iş gücü, yerli malzeme, teknik eleman, kalifiye işçi gibi hususları da gidermek suretiyle gecekondu, hal yoluna girebilmesi, ancak prefabrike (Hazır yapılmış) inşaat sisteminin ve endüstrisinin memleketimizde süratle ele alınmasını ile mümkün olabilir.

Şimdiye kadar ciddi olarak ele alınmayan bu dâvanın halli için, evvel emirde modern usullerle, bir mesken sayımının süratle yapılmasını öngörmekteyiz.

TURİZM DÂVAMIZ :

Millet Partisi turizmin inkişafının Türkiye için hayati önemi haiz olduğuna inanmaktadır. Bu gaye ile turizmi geliştirmek için, bölgevi teşkilâta, turistik yerlerin planlanmasına ve envanterinin yapılmasına, mevzuatın turizmi teşvik ve destekliyecek şekilde değiştirilmesine, özel sektörü teşvik için kredi teminine, bilhassa ecnebi sermayenin celbine, lüksten ziyade orta halli turistleri tatmin edecek ucuz ve temiz otel, motel, kampink ve dinlenme köylerinin süratle inşasına zaruret olduğu kanaatindeyiz.

Millet Partisi turizm dâvasının hallinde şu esasları hedef tutan bir politika takip edecektir.

Gümrük muamelelerinin gelecek misafirlere azamî kolaylıkları gösterecek şekle sokulması,

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının geniş çapta yurt içinde ve yurt dışında reklâm yapması ve gerekli ilân, rehber ve benzeri broşür ve dokümanları hazırlaması,

Yine aynı Bakanlığın devlet sektörünün ötesine düşen otel, motel, kamp ve benzeri tesislerinin süratle tahakkukuna yöneltilmesi,

Özel sektörün ve ecnebi sermayenin süratle bu dâvaya yöneltilmesi,

PTT Genel Müdürlüğünün turistler için çekici kart postallar, pullar, albümler ve benzeri dokümanlar hazırlaması,

Turizmle ilgili devlet personelinin turistlere karşı azamî şekilde suhulet ve yakınlık göstermesi için eğitime tâbi tutulması,

SAĞLIK VE SOSYAL YARDIM İŞLERİ :

Millî varlık ve istikbalimizin en kıymetli unsuru ve temeli olan insanı ve onun sağlık işlerini toptan ele almayı memleketin mühim dâvalarından biri sayıyoruz. Vatandaşın beden ve ruh sağlığını teminat altına alınmasını zarurî görüyoruz.

Prensipte olarak memlekette tababetin sosyalleştirilmesini ana hatlarıyla kabul etmekle beraber bu işin ancak vadeli ve kademeli bir şekilde çok iyi düşünülmüş ve bir plân ve organizasyon ile ele alınması gerektiği kanaatindeyiz. Bu arada serbest hekimlik imkânları da açık tutulmalıdır.

Şehir ve kasabalardaki hastahane noksanlarının ikmaline çalışacak, gerek koruyucu gerekse tedavi hususunda lüzumlu sıhhi tesis ve tedbirlerin plânlaştırılmasını ve mümkün olan yerlerde sanatoryum ve prevantoryumlar açılmasını lüzumlu görüyoruz.

Köylülerin sıhhi durumlarıyla yakından ilgilenmeyi, mümkün olan bucaklarda bir hekim bulundurmaya asgari bir zaruret olarak kabul etmekteyiz.

Verem, frengi, trahom, sıtma ve bu gibi hastalıklarla mücadele teşkilâtı genişletilecektir.

Besleme ile ilgili muasır memleketler çapında çalışabilen araştırma enstitülerinin tesisi, köylere kadar sıhhi içme sularının plânlı olarak temini, memleket dahilinde temin ve ihzar edilen ilaçların ucuz olarak tevzii ve bu maksatla kurulan ve kurulacak olan ecza ve malzeme sanayiinin teşvik ve himayesini tabii görmekteyiz.

Kimsesiz ve yoksul çocuklara cemiyet yardım kollarını açmalı ve onların istidat ve kabiliyetlerine göre, tahsil ve terbiyelerine yardım etmelidir.

Parti, memlekette fuhuş, kumar, sefalet, serserilik ve dilencilikle mücadeleyi kendisine bir borç bilir.

Yeni Türkiye Partisi Seçim Beyannamesi

GİRİŞ :

Sosyal hayatın güçlüklerinden pek çoğu insan tabiatının zaaflarından doğar. Bu zaafların pek önemlilerinden biri, geçmiş olayların insan hafızasından çabuk silinmesidir. Türkiye'miz bilhas-sa siyasî mücadeleler hayatında birinci meşrutiyetten başlayarak unutulmaması ve sonuçlarından gerekli derslerin alınması gereken nice olaylar yaşamış, fakat bu olaylar gelip geçtikten sonra hafızaların unutma zaafı, aynı sonuçları doğuracak aynı çeşit olayların tekerrürüne sebep olmuştur. Toplumların medeniyet seviyeleri biraz da bu zaaftan kendilerini kurtarabilmiş olup olmamalarına bağlıdır.

Çok partili bütün siyasî denemelerimizde başımıza gelen her kötü akıbet siyasî bünyemizin iki kampa ayrılmasından ve her kampın kendi partizan emelleri uğruna, millî menfaatlerimize gereken önemi verememesinden doğmuştur.

Bu tersine gidişin karşısında direnenler, daima, müşkül şartları yenmek zorunda kalmışlar, siyasî bünyemizde, maalesef, her zaman azınlığın temsilcisi olmaktan kurtulamayarak, seslerini duyurmak imkânını bulamamışlardır.

1965 Genel Seçimlerine de aynı siyasî atmosfer içinde girmektediriz. Büyük diye adlandırılan iki siyasî partimiz, geçmişten gerekli dersleri almış gözükmemektedirler. Partiler hayatımızı gerçek demokrasie kavuşturmak için çırpınanları yok etme hevesleri devam etmektedir. Arzulanan partizan idarelerin gerçekleştirilebileceğine hâlâ inanılmaktadır. Yeni Türkiye Partisi olarak kurulduğumuz günden itibaren, bu tehlikeli gidişi önleme çabaları içindeyiz. Başarı nispetimiz ne olursa olsun 1965 seçimlerinde de, bu yöndeki vazifemize devam kararındayız.

Bu itibarla seçim beyannamemize başlarken, bu defa belki faidesi olur ümidiyle, isyana gömül-müş hafızaları canlandırmak için, önceki devreleri bir yana bırakarak, 1961-1965 devresinin kısa bir muhasebesini yapmak isteriz.

1 – 1961 - 1965 devresinin gözden geçirilmesi :

1961 Seçimleri günlerini hatırlıyalım. Türkiye'de iki büyük siyasî kuvvet olarak A. P. ve C. H. P. bir ölüm kalım savaşına girişmiş bulunmakta idiler. Bunlardan birisi, seçimler sonunda oylar hangi parti lehine çıkarsa çıksın, kendisinin iktidara geçeceği sloganını vatandaşa hazmettirmeğe çalış-makta, diğeri, millî iradenin tek temsilcisi olduğunu iddia ederek, Türk Seçmenine, diğer partinin karşısındaki oyları kendi saflarında toplaması fikrini ısrarla telkin etmekte idi.

Biz, bugün olduğu gibi o gün de, seçmenlerimize; devletlerin hislerle, heyecanlarla değil, akıl ve basiret yolu ile idare edilebileceklerini binaenaleyh his ve heyecanlarımızı bir yana bırakarak, bu iki partinin teşkil ettiği kutuplaşmayı dağıtmak için, üçüncü bir siyasî kuvvetin gelişmesine imkân hazırlanmasının şart olduğunu ifade ediyorduk.

Neticede seçimler bizim savunduğumuz istikamette son buldu. Türkiye Büyük Millet Mec-lisinde hiç bir parti çoğunluk sağlayamadı. Olaylar gelip geçtikten, buhranlı günler atlatıldıktan sonra, bugün bâzıları bu sonucun Türk Devletinin kaderi bakımından isabetli olmadığını iddia et-mekte, eğer Mecliste bir tek partinin çoğunluğu sağlanabilmiş olsa idi, 1961-1965 devresinde daha kuvvetli hükümetler kurulabilir, Devletin çok daha istikrarlı bir idareye kavuşması mümkün olurdu demektedirler.

Bu beyanların gerçekte hiç bir ilgisinin bulunmadığına en inandırıcı şahit siyasî tarihimizdir. Tarihimizde; toplumlar hayatı için uzun sayılmıyacak fasıllarla, güçlük ve buhran günleri yaşanmış, bu güçlüklerin ve buhranların geçtiği zannı ile, gene eski usullere avdet olunması, hiç ümid edilmedik zamanlarda eski olayları tekrar meydana çıkarmıştır. Şu halde; geçici sükûn devrelerinin aldatıcı işaretlerine kendimizi kaptırmayarak, meselelerimize devamlı, köklü ve nihai hal tarzları bulmamız gerektiğini, hiç bir zaman hatırdan çıkarmamak icap eder.

1961 seçimlerinden sonraki Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasında karşılaşılan güçlükler, 1962, 1963, 1964, 1965 yıllarında cereyan etmiş olan olaylar, hafızalarda canlandırılacak olursa, savunduğumuz fikrin isabet derecesi kolayca takdir edilebilecektir.

Bu devrede belki hükümetler kurulmasında, kurulan karma hükümetlerin yürütülmesinde, güçlüklerle karşılaşmış, kuvvetli hükümetler yoksunluğu dolayısıyla, devlet işleri tam verimli yönetilememiştir. Fakat bunların yanında, demokratik rejimimizin hak ve hürriyetler düzeni içinde nisbî de olsa istikrara kavuşması, partizan temayüllerin frenlenmesi, vatandaşlar arasında büyük eşitsizliklere yol açacak tefrikli tutumların önlenmesi sağlanmıştır. Türk siyasî rejiminin 27 Mayıs sonundaki en buhranlı devresi bu suretle sükûna kavuşturulmuş, birbirinin karşısında tam hasım haline gelmiş bulunan iki siyasî kutbun yaratabilecekleri infilâk, araya giren akıl, basiret ve muvazene unsurları tarafından bertaraf olunabilmiştir. Küçük denilen siyasî kuvvetlerin kendilerini feda edercesine sarf ettikleri gayretler sonunda, bir askerî ihtilâli takiben, sivil idareye geçiş gerçekleştirilebilmiş, bir zamanlar 1965 seçimlerini hayal sayan insanlar ve müesseseler dahi, seçimlere ulaşılmış olduğunu memnuniyetle görmüşlerdir.

1961 seçimleri sırasında ve seçimleri takip eden günlerde itidal ve basiret savunucularını korkaklıkla itham ederek dolu dizgin hisleri ve heyecanları harekete getirmeğe çalışanlar, bugün, itidal ve basiret yolunun bizlerden çok daha ileri savunucusu görünmek ihtiyacını duyar hâle gelmişlerdir.

Yeni Türkiye Partisi olarak bugünün şartlarını dört yıl öncesinden görmüş ve her türlü partizan hesapları bir yana iterek, memleket menfaatleri uğruna hiç bir fedakârlıktan çekinmemiş olmanın bahtiyarlığı içindeyiz.

Burunlarının önünü görmemek suretile, Türk Milletinin belki asırlar sürecektir kaderini tehlikeye sokanlara karşı, zor yolu seçer ve bu yolda cesaretle yürürken, maddî manada bazı kayıplara uğradığımız doğrudur. Fakat bizi yıkmak, bizi çökertmek, bizi siyasî bünyemizin dışına çıkarmak için insan havsalasına sığmıyacak usullerle çaba göstermiş olanları, bugün, bizim yıllardan beri savunduğumuz prensiplerin savunucusu görmek, bu maddî kayıpların yüreklerimizde doğurduğu kırıklık duygularını tamamiyle silip atmış bulunmaktadır.

Geçmiş bu şekilde kısa bir tahlile tabi tutarak; Aziz Türk Seçmenine sesleniyor ve bu memleketin meselelerine dün isabetli teşhisleri koyamamış olanların, aynı teşhis hataları içinde, yakın tarihi bir defa daha tekerrür ettirebileceklerine dikkatleri çekiyoruz.

Geçmiş dört yıldaki hükümetler :

4 yılda bu memlekette 4 çeşit hükümet iş başına gelmiştir. Her birinin iş başında bulundukları devrenin sonuçları meydandadır. İlk hükümet 1961 Ekiminden 1962 Temmuzuna, İkinci Hükümet 1962 Temmuzundan 1963 Aralığına, Üçüncü Hükümet 1964 Ocağından 1965 Şubatına kadar iş

başında kalmış bulunmaktadır. 1965 Şubatında iş başına gelmiş olan dördüncü hükümet, seçimler sonunda vazifesini bitirmiş olacaktır.

Birinci hükümet devresinde yapılmış olan tek iş beş yıllık plânın hazırlanması olmuş, fakat hazırlanan plânın memleket gerçeklerine uymayan yönleri, ancak Partimizin hükümette vazife alınmas ile meydana çıkmıştır.

Plânın ıslahı ve bu suretle uygulamaya konulması fikri, Partimiz tarafından savunulan ve mahdud siyasî gücümüze rağmen, bütün siyasî bünyeye kabul ettirilen bir gerçek olmuştur. 1962 yılı yaz aylarında beş yıllık plân üzerinde yapılan tartışmaları hatırlıyacak hafızalar, bu konuda birinci karma hükümetin plânı ne derece başarısız bir çalışma içinde hazırlamış olduğunu tesbit edeceklerdir.

Türk ekonomisinin 1961 -1965 devresindeki gelişme seyrini tetkik edenler de, bütün bu devrede, 1962 yılının 2 nci yarısından başlayarak, 1963 yılının sonuna kadar ekonomimizde mahsus bir gelişmenin meydana geldiğini görecektir. Bu gelişme devresinin, Yeni Türkiye Partisi kanadının hükümette bulunduğu ve ekonomik meselelerde, siyasî çekememezliklerin imkân verdiği nisbette, söz sahibi olduğu zamanlara tesadüf etmesi, dikkatleri üzerinde toplayan bir husus olsa gerektir. Gerçek ne derece inkâr edilirse edilsin, bu sürede Partimizin ekonomik politikaya vurduğu kendi damgasının tesirleri büyük olmuştur. Hükümet içinde işlemiş bulunan bütün gayri müsait şartlara rağmen, böyle bir sonucun alınmasında Yeni Türkiye Partisinin büyük payını kimse inkâr edemeyecektir.

Memlekette ilk defa tatbik edilmiş bulunan Beş Yıllık Plânın; tatbikattan elde olunan tecrübelerle ıslahı ve uygulama noksanlıklarının ikmalî hususundaki teşebbüsler de, daha hükümette bulunduğumuz sırada, 1964 yılı programının hazırlanmasında, gene Partimiz tarafından ortaya atılmış fakat maalesef başlıca hükümet ortağına bu görüşlerimiz kabul ettirilememiştir. Sonuç hepimizin malûmudur. 1963 yılı programında % 7 nin üzerinde elde olunan kalkınma hızı, 1964 programında ancak % 4 civarında gerçekleşebilmiştir.

Beş Yıllık Plân dahil, reform niteliğindeki bütün ekonomik ve sosyal kanunlar bizim hükümette bulunduğumuz zamana tesadüf etmiştir. Toprak Reform'u Kanun tasarısının esas ilkeleri dahi bu sırada bizim işgal ettiğimiz bakanlık tarafından tekemmül ettirilmiş ve görüşülmek üzere hükümete kadar getirilmiştir.

İki partinin kurdukları birinci hükümet zamanında, geçmişin yaralarını sarmak konusunda, hükümet programına geçirdikleri anlayışın, karşılıklı politik istismar zihniyeti içinde gerçekleşmemiş olması, bu konuyu da Partimizin serin kanlı ve millî menfaatlerimize en uygun usul ile ele alması imkânını bize kazandırmış, hükümet kanadındaki devamlı gayretlerimizle, 1962 yılı sonunda, konu tarihe mal edilmiştir.

Yeni Türkiye Partisi olarak 1961-1965 devresinde fevkalâde ciddiyetle takibini yaptığımız bir diğer konu, Türk siyasî hayatının huzura kavuşması, Türk demokratik sisteminin normal şartlar dahilinde işler hale gelmesi için, vatan sathında A. P. ve C.H.P. li büyük vatandaş kitlelerini birbirlerine yaklaştırmak bir siyasî ortam yaratmak çabalarımız olmuştur. Bu çabalarımızın kademeli tatbikatının ilk kademesi halinde, A.P. - C.H.P. karma hükümetini ikinci defa gerçekleştirmeye çalışmış, bu suretle bir taraftan siyasî dayanağı daha kuvvetli bir hükümet kurma imkânları araştırılmış, diğer taraftan da o sırada siyasî havamıza hâkim kılınmaya çalışılan (Adalet Partisi bir daha iktidara ortak edilemez) propagandasının esassızlığı fiilen ispat olunmak istenmiştir, iki partinin birbirlerine yaklaşmayan ısrarlı tutumu karşısında da, çabalarımız (C. H. P. siz hükümet) sloganı etrafında toplanmış ve neticede dördüncü karma hükümetin kurulması imkânı sağlanmıştır. Bu suretle 1961

seçimlerini takiben iktidarda söz sahibi olması, en serinkanlı çevreler için dahi muhal görülen Adalet Partisi, 1965 seçimleri sırasında hükümetin en büyük kanadı olarak iş başına getirilmiştir.

Geçmiş beş yılın olaylarını tarafsız olarak değerlendirebilenler, bu gelişmenin manasını ve önemini takdirde elbet güçlük çekmezler.

Artık ikdidarda veya ikdidar ortağı A. P. fikri; korkutucu, gerçekleşmesi muhal bir düşünce olmaktan çıkmış, bu parti de Türk siyasî rejiminin normal mütalâa edilen bir unsuru haline getirilmiştir. Ayrıca onun etrafında çöreklenen efsane dağılmış, ikdidarında, yapabilecekleriyle yapamıyacakları açıkça anlaşılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde nisbeten küçük bir mevcutla temsil edilmiş ve karşı partilerin devamlı tahrikleriyle sabahtan akşama iç huzursuzluk sancıları içinde kıvranmış bir siyasî partinin, bu derece gayri müsait şartlara rağmen izahını yaptığımız başarılı sonuçların alınmasında başlıca müessir rolü oynıyabilmiş olması, bu partinin Türk Devletinin idaresindeki iddialı tutumunun isabetini açığa çıkaran çok kesin bir delil olmak gerekir. Parti Meclis Grubunu teşkil etmiş olan bütün üyeler, işin başından itibaren, müstakar ve tereddütten uzak, tahriklere kapılmayan bir zihniyetin sahibi olabilse idiler, şüphesiz alacağımız neticeler çok daha ileri bir mana taşıyacak ve milletimize çok daha büyük hizmetler vermiş bir dört yıl idrak edecektik.

Gelişen olaylar bizlere hak vermiş, fakat aramızdan ayrılmış olanlar haklılığımızı, ancak sonuçlar meydana çıktıktan sonra kabul edebilmişlerdir. Parti olarak artık buhran devremizi, iç huzursuzluklarımızı atlattığımız bulunmaktayız. Yeni ve taze kuvvetle 1965 sonrası hizmetimize hazırlanmaktayız. Geçmiş devrenin verdiği kendimize güven hissi ile ümid ediyoruz ki, bundan sonra büyük milletimizin bize göstereceği itimad ve teveccühe lâyık olmak için çok daha rahat çalışacak ve çok daha başarılı sonuçlar alacağız.

II – 1965-1969 devresi için düşündüklerimiz :

Siyasî Partiler toplum huzuruna, devlet idaresi konusunda, muayyen iddialarla çıkan sosyal müesseselerdir. Bu derece büyük iddiaların sahibi olan bu müesseselerin, her şeyden önce toplumlarının meselelerini genel hatları içinde isabetle bilmeleri ve bu meselelerin çözümü için isabetli genel teşhislere ulaşmış olmaları lâzımdır. Bu manadaki bir devlet görüşünde açıklığa varamamış bir siyasî partinin, iktidar sorumluluğunu üzerine aldığı anda, dağınıklıktan kurtulmasına, istikrarlı bir idare kurmasına elbet imkân olamaz. Biz seçim beyannamemizi böyle bir anlayıştan hareket ederek hazırlamış bulunmaktayız. Evvelâ Türk toplumunun meselelerini büyük hatları içinde gözden geçirecek ve bu büyük hatlar içindeki geniş çizgili tedbirlerimizin neler olacağını ifade edeceğiz. Ondan sonra da, çeşitli devlet idaresi dallarındaki görüşlerimizi kısaca hulâsa etmeğe çalışacağız.

Türk toplumunun büyük ve ana meseleleri olarak; siyasî sisteme, ekonomik sisteme, sosyal ve kültürel sisteme taallük eden meseleleri vardır.

A – Siyasî sisteme taallük eden meselelerimiz ve görüşlerimiz :

Siyasî sistemimizin yetersizlikleri :

Siyasî sisteme taallük eden sahada umumiyetle demokratik rejimi kabul etmiş gözükmeyle her şeyin halledilmiş olacağı zannedilmektedir. Filhakika Türkiye’de, programına, demokratik rejime inandığı yolunda bir kayıt düşürmüş bulunan her parti, bu konuda üzerine düşen vazifeyi yeterlikle yerine getirdiğini iddia edebilmektedir.

Böyle yuvarlak lâflarla ve bu yuvarlak lâfları hiç durmadan tekrar etmekle toplumların siyasî meselelerinin hal yoluna giremediğini yakın geçmişimiz açıkça ispat etmiştir. 1946 yılında çok partili hayata demokrasi kurmak için girilmiş, muvafık muhalif her parti, demokrasi, millî irade, serbest seçim, parlamenter nizam fikirlerinde mutabık olduklarını ifade etmişlerdir. Fakat memlekette demokrasi vardır, yoktur, tartışmaları senelerce devam etmiş, nihayet 27 Mayıs 1960 da, bu tartışmalar en hararetleli safhada iken, ihtilâl ile bir askerî idare kurulmuştur.

Millî Birlik idaresinin topladığı Kurucu Meclis Yeni Anayasa'mızı hazırlamış, millet oyuna sunmuş, yürürlüğe koymuş, 1961 seçimleri ile bu Anayasa'ya uygun Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulmuş ve hükümetler iş başına getirilmiştir. Fakat Türkiye'nin siyasî sisteme taallûk eden meseleleri halâ son bulmamış, hatta son bulmak yerine daha da komplike hale gelmişlerdir.

Şu anda gördüğümüz vaziyet nedir?

Şu anda memlekette kuvvetler ayrılığı prensibine göre işlediği ifade olunan bir parlamenter sistem mevcuttur. Anayasa'mız ferdi hak ve hürriyetleri, sosyal hakları teminat altına almış gözükmektedir. Seçimler nisbî temsil esasına göre yapılmaktadır. Hükümetler daha çok karma hükümet olma istidadındadır.

Dört yıllık tatbikat sonunda yeni seçimlere gittiğimiz bu sırada; siyasî partilerimizin cevaplandırmak zorunda oldukları en önemli soru, yeni Anayasa'nın kurduğu siyasî sistemin, memleket şartlarına uygun olup olmadığı, uygulamada başarılı sonuçlar alınabilip alınamadığıdır. Biz o kanaattayız ki; Türkiye'nin her meselesi, bu sorunun ortaya çıkardığı temel meseleye bağlıdır. Bir memleketin siyasî sistemi huzura, istikrara, sağlam ve sıhhatli temellere dayanmadığı müddetçe, ekonomik, sosyal ve kültürel sahalarda başarılı sonuçlar alınmasına imkân bulunamaz.

Dört yıllık tatbikatı dikkatle izlemiş bulunan Yeni Türkiye Partisi yukarki soruyu, maalesef tam bir huzur içinde müspet olarak cevaplandıramamaktadır.

Siyasî hayatta "Zihniyet reformu" ihtiyarı:

Evvelâ siyasî bünyemiz gerçek demokratik anlayış içinde çalışmaktan uzak bulunmaktadır. Geçmişte siyasî bünyemize arız olmuş bulunan partizanlık temayülü, istismar, tâviz hastalıkları yok edilememiştir. Şüphesiz siyasî bünyedeki bu rahatsızlıkların giderilmesi tedbirlerini alabilmek imkânı, evvelâ, bu bünyeyi teşkil eden siyasî partilerin ve siyaset adamlarının elindedir.

Bugünkü siyasî bünye geçmiş devir kadrolarından değişik olmadığı için, bu bünyenin kendi içinden bu tedbirleri almasını daha uzun müddet bekliyeceğimiz tabiidir. Memlekette gelişmeye başlayan yeni fikir akımlarının ve vatandaşlarda siyaset adamlarına karşı uyanmağa başlayan ciddi murakabe arzu ve temayüllerinin bu yönde müspet tesirleri olacağını ümit etmek isteriz.

Siyasî partilerimiz (oy kaygusu) nu (vatan kaygusu) nun önünde tutmakta devam ettikleri müddetçe, bu temennimizin gerçekleşebileceğine inanmak zordur. Bu itibarla biz Türk siyasî bünyesinin çalışma usulleri yönünden toptan bir (Zihniyet reformu) na kavuşması lüzumunu kati bir zaruret olarak görmekteyiz. Siyaset adamlarının kafalarında böyle bir kalıp değiştirme ameliyesini dış tesirlerin nasıl, ne şekilde ve ne kadar zamanda sağlayabileceğini bugünden kestirmeye elbet imkân yoktur. Türk siyasî bünyesinde galip temayül haline gelmiş bulunan (tarafı çok olanı des-

tekleme), Türk umumî efkâr müesseselerinde hâkim menfaat hesabı olan (ne şekilde olursa olsun kuvvetli gözükenle bir olma) fikri mağlûp edilemediği müddetçe, bizim ve bizim gibilerin mahdut imkânlar içinde savunmasını yaptığımız (Zihniyet reformu) nun gerçekleşmesi, elbet uzak geleceklere ait bir hayal olmakta devam edecektir.

Bu durum Türkiye’imizde gerçek demokrasinin tahakkukunu partilere, programlara, statülere bağlı bir mesele olmaktan ziyade, partileri temsil eden, partilerin politikalarına yön veren şahıslara, şahısların benimsedikleri zihniyetlere bağlı bir mesele haline getirmektedir.

Umumî efkâr murakabesi, seçmen tercihi bu esasa göre işler duruma girdiği takdirde, bugün için hayal gibi gözüken zihniyet reformunun kısa zamanda gerçekleşmesi elbet mümkün olacaktır. Bugünün oportünist ve tavizci usullerine alışmış pek çok çevrelerde, başarısız olarak tavsif olunan Yeni Türkiye Partisi’nin siyasî metodlarını, bu sebeple ısrarla savunmakta kararlı bulunmaktayız. Bugünkü siyasî ortamda bizim metodlarımızla başarıya ulaşmak belki daha bir müddet için zor olacaktır. Fakat biz inanıyoruz ki (Her şey oy için) metodu, Türkiye’ye hiç bir zaman gerçek demokrasiyi getiremeyecektir.

Bu izahlarımız, savunmasını yaptığımız Zihniyet Reformu’nun gerçekleşmesinde en büyük vazife ve sorumluluğun seçmen vatandaşa düştüğünü ispat etmektedir. Gerek geçmiş yılların kronik hale getirdiği siyasî soysuzlaşmalar, gerekse bu bünyenin büyük bölümlerine hükmeden şahısların dillerinde dolaşan demokrasi, millî irade, vatandaş hak ve hürriyetlerine saygı beyan ve iddialarına rağmen, geçmişleri itibariyle dikta sistemlerinin ve partizan idarelerin temsilcileri ve alışkanları olmaları, siyasî bünyemizin kendi iç gayretleri ile, böyle cezrî bir temizlenme hareketine girişebilmesini imkânsız kılmaktadır.

Şu halde içten gerçekleşmesi mümkün olmayan bu zihniyet temizlenmesinin, seçmenin dış tesirleriyle gerçekleşmesi lüzumu aşîkârdır. Bu da seçmen vatandaşın oy vermedeki tercihlerini isabetle yapmasına bağlıdır. Seçimler sırasında oy için maddî manevî herşeylerini seçmenin ayakları altına serenlere itibar edilmediği takdirde, bu dış tesir kemali ile işlemiş olur.

Kuvvetler ayrılığı prensibini uygulamada başarısızlıklar :

Siyasî sistemdeki başarısızlığın bir diğer ve önemli sebebi, yeni anayasanın kurduğu (Yasama organı - Yürütme organı dengesi) nin yeterli şekilde uygulanamamasıdır.

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi; siyasî bünyemiz, partizanlık, istismar ve tâviz hastalıklarından kurtulabilmiş değildir. Böyle bir siyasî bünye içinden bu çeşit mücadele usulleri ile seçilip parlâmentoda toplanmış olan üyelerin, kendilerini bu sosyal rahatsızlıkların tesirlerinden sıyrıp atmaları elbet imkânsızdır.

Buna mukabil Anayasa’mız parlâmentomuza hükümet üzerinde mutlak bir anayasa üstünlüğü sağlamıştır. Durum böyle olunca; bu parlâmento üyelerinden kurulu ve bu parlâmento üyelerinin mutlak etkisi altında bulunan hükümetler de partizanlık temayülünden, istismarcılıktan, tavizcilikten, yani zaiflik ve istikrarsızlıklardan kurtulamamaktadırlar. Nisbî temsil sisteminin getirdiği karma hükümet düzeni, eskiye nisbetle, sadece hükümetlerin partizanlık yapma imkânlarını daraltmıştır. Yeni düzen içinde partizan zihniyetten kendilerini kurtaramamış hükümet kanadı partiler, partizan tatbikatı diğer kanatlara hissettirmeden yapmak mecburiyetini duymuşlardır.

Böyle marifetli bir partizanlık uygulamasının doğurduğu güçlükler dolayısıyla de, karma hükümetlerimizde kanatlar arası çatışmalar eksilmemiş, hükümet içi tesanüt sağlanamamıştır.

İkinci ve Dördüncü Karma Hükümetler zamanında C.H.P. ve A.P. kanatlarının, bu çeşit marifetli partizanlık teşebbüsleri diğer kanatlar tarafından sık sık durdurulmuştur. Son günlerdeki bâzı valilere ve Genel Müdürlere taallük eden değiştirme teşebbüsü, bunlardan en yenisidir.

Demekki yeni sistemimiz hükümetlerin partizanlık yapabilme imkânlarını önemli nispetde ortadan kaldırmış, buna mukabil partizan temayüller içindeki kanatların, birbirlerini atlatma çabalarından doğan hükümet içi huzursuzluklar, çekişmeler, hükümetlerin güçlerini azaltmış ve istikrarsız hale gelmelerine sebep olmuştur.

Şu halde yeni anayasamız ve yeni seçim sistemimiz, demokratik rejimimizin istikrarı bakımından olumlu sonuçlar sağlamış, fakat, maalesef, partilerin ve parti idarecilerinin partizan temayüllerden vazgeçmemiş olmaları dolayısıyla hükümetler içi istikrarı lâyıkile sağlamak, henüz mümkün olamamıştır.

Meselenin esası bu ve doğan hükümet içi istikrarsızlıkların tek sorumlusu partizan niyetler iken, yeni devrede, partizan heveslerini alıştıkları ve arzuladıkları ölçüde uygulamaya koyamayanlar, zamirlerinin; siyâsî bünyemizin yeniden iki katı kutpa ayrılması suretile gerçekleştirebileceğine inanmakta ve güçlüklerin sebebi olarak seçim sistemini görmeye çalışmaktadırlar.

Bunlar bütün kötü sonuçları seçim sistemimizin nisbiliğine bağlamakta ve nisbî temsil esası yerine çoğunluk sistemini ihya ettiğimiz takdirde, Türkiye'mizin meseleleri hal olunacaktır, demektedirler. Hatta bugün, nisbî temsil esasına göre yapılan 1965 seçimlerinde, vatandaşları C.H.P. karşısında tek bir cephede toplama teşebbüslerinin de tek mesnedi, gene budur. Türk seçmenine; (1961-1965 devresinde istikrarlı hükümetler kurulamamıştır, bundan sonraki devrede böyle hükümetler kurulabilmesi için tek bir cephede toplanmak lâzımdır) fikri ısrarla telkin olunmaktadır.

Çoğunluğa dayanan seçim sisteminin doğuracağı mahzurlar:

Türkiye'de çoğunluk sisteminin tatbiki konulması suretiyle, Türkiye Büyük Millet Meclisinde tek bir partinin kahir çoğunluğunun sağlanması elbet mümkündür. Geçmiş devrede de bu böyle olmuştur. Meselâ 1954 Meclisinde 400 kusur adetli iktidar yanında, sadece 30 küsur adetli muhalefet gurubu yer alabilmiştir.

Ama, o zaman sonuç ne olmuştur?

Bu sonuç demokratik rejimize istikrar mı yoksa istikrarsızlık mı getirmiştir? Demokratik rejimi istikrardan yoksun bir memlekette, istikrarlı ve kuvvetli hükümetler kurulabilir mi? Karar verirken bu soruların cevaplarını isabetle vermemiz gerektiğini hatırdan çıkarmamalıyız. Bundan önce doğmuş, çoğunluk sistemine yeniden gidildiğinde bundan sonra doğacak sonucu hep birlikte izleyelim.

Vatan sathında birbirine yakın adette vatandaş kitlelerine sahip iki büyük parti vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde ise bu partilerden iktidardaki diğerinin 15 defa daha büyük çoğunluğu halindedir.

Meclisteki ezici çoğunlukla iktidar partisi muhalefet partisine göz açtırmamaktadır. Vatan sathında da teşkilâtı ile aynı çoğunluk baskısını sağlamaya çalışmaktadır. Muhalefet partisi partizan

zihniyet bakımından iktidar partisinden hiç de aşağı kalmamakta ve en sinsi, en kahhar partizan tahrikleri yapmaktan kaçınmamaktadır. Meclis’de alamadığı, alamıyacağı sonuçları denk kuvvetler halinde çatışarak, vatan sathında almaya çalışmaktadır. Karşılıklı tahrikler; memleketi, partizanlığın, tavizin iç huzursuzluğun, adaletsiz idarenin en son haddine götürmekte, toplanma ve gösteri yürüyüşleri gibi ana demokratik hak ve hürriyetler, bir nevi sokak kavgaları aracı haline gelmektedir.

Çoğunluk sisteminin getirdiği sonuç bu olmuştur. 27 Mayıs hareketi bu sonuçtan doğmuştur. Aradan beş yıldan fazla bir zaman geçtiği halde, o günlerin siyasî rejimimize getirdiği istikrarsızlığın arkası hâlâ alınamamıştır. Devletin idaresi bakımından, Millî müesseselerimizle siyasî partilerimiz arasında tam bir görüş birliğine hâlâ varılamamıştır.

Çoğunluk sisteminin memlekete maliyeti budur. Bundan sonraki maliyetinin de daha ucuz olması imkânsızdır. Şu halde Türkiye’nin bugünkü siyasî, iktisadî ve sosyal seviye ve ortamı içinde çoğunluk sisteminin Türk siyasî rejimine, Türk hükümetlerine istikrar ve kuvvet kazandıracığı fikri bir hayalden ibarettir.

İstikrarsızlığı gidermenin asıl tedbirleri:

Bu sebeple biz bugünkü siyasî sistemimizdeki güçlüklerin önlenmesi tedbirini, nisbî temsile dayanan seçim sistemimizi tekrar çoğunluk sistemine çevirmekte görmemekte, hatta böyle bir dönüşün geçmişi yeni baştan yaşamanın başlangıç adımını teşkil edeceğine inanmaktayız.

Demokrasi milletin hâkimiyet hakkına dayanan bir rejimdir. Milletin hâkimiyet hakkı Anayasa’nın koyduğu organlar marifetiyle kullanılır. Anayasalar bu organların, bu kuvvetlerin yetki ve görevlerinin ne şekilde kullanılacağını tayin ve tespit etmişlerdir. Organlardan herhangi birinin diğer organın yetki ve görevlerine müdahale etmemesi de, hâkimiyet hakkının isabetle kullanılmasının bir icabıdır.

Bizim Anayasa’mız kuvvetler ayrılığı prensibini kabul etmiş ve yasama, yargı yetkileriyle yürütme görevinden bahsetmiştir.

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin başta gelen şartı; üç kuvvet arasındaki yetki ve görev münasebetlerinin dengeli şekilde kullanılmasıdır. Bu kuvvetlerden herhangi birisi, diğerinin karşısında yetki veya görev bakımından zayıf hale getirilecek olursa, kuvvetler ayrılığı prensibinin isabetle uygulanması mümkün olamaz ve neticede, siyasî sistem, hâkim kuvvetin sevk ve idaresine tâbi hale gelir.

Bizim kanaatımıza göre Anayasa’mızın temel prensiplerinden biri olan kuvvetler ayrılığı ve kuvvetler arası denge ilkesi, siyasî bünyemizin, daha önce izahını yaptığımız iç bünye rahatsızlıkları dolayısıyla yeteri şekilde ve ölçüde uygulanamamakta ve güçlükler buradan doğmaktadır.

Bugünkü modern anayasalarda parlâmentoların hükümetler üzerindeki denetim hakları ne derece önem taşırsa, hükümetlerin, denetim adı altında, kendilerine karşı girişilecek istismarcı tutumları önleyici mukabil hak ve yetkilere sahip olmaları lüzumu da aynı derece önem taşır. Bu karşılıklı ahenk ve dengeyi dikkate almayan bir Anayasa uygulamasının bu günkü siyasî ortam içinde demokratik rejimimiz ve hükümetlerimiz için istikrarsızlık ve zaaf unsuru olacağına şüphe yoktur. Bu itibarla, iki kuvvet arasında ahenkli ve dengeli bir münasebet kurmak ve bu suretle birinin diğeri üzerinde hakimiyet tesisine imkân bırakmamak, istikrarlı, tarafsız ve âdil bir devlet yönetimini gerçekleştirmek bakımından şarttır.

Bu arada hükümetlerde vazife alacak kişilerin şahsî ve hukukî nitelikleri üzerinde durarak hükümetin iç bünye kuvvet ve yeterliğini de sağlamak icap eder.

Bu izahlarımızı şöylece özetleyebiliriz :

— Türkiye’de yeni anayasa düzeni ile demokratik, sosyal hukuk devleti fikrinin gerçekleştirilmesi imkânları hazırlanmıştır.

— Nisbî temsilin zaruri hale getirdiği karma hükümetler sistemi, partizan idareleri önemli ölçüde durdurucu bir niteliğe sahiptir. Demokratik rejimimizin kuvvet ve kudreti, istikrarı ve devamı için bu gelişmeyi muhafaza etmek kati bir zarurettir.

— Siyasî bünyenin kendisine özel hastalıklardan doğan partizan temayüller, karma hükümetler içinde kanatlar arası çekişmelere sebep olmakta, bu çekişmeler hükümetleri istikrarsız ve zayıf göstermektedir.

Hükümetleri bu durumdan kurtarmanın asıl şartı, partilerimizin, meclis gruplarının ve idarecilerinin partizan hevesleri terk etmeleridir.

— Siyasî rejimin istikrara kavuşmasında sağladığı hayatî önemdeki faydaları bir yana itip, nisbî temsil sisteminden uzaklaşacak olursak, memleketin partizan idarelerin doğuracağı siyasî rejim buhranına yeniden sürüklenmesi muhakkaktır. Bu halde hükümet içi çekişmelerin, memleket sahında, iki kutup arası çatışmalar halini almaları mukadderdir.

— Nisbî temsilin memleketteki önemli fikir gelişmelerinin parlâmentoda temsilini sağlayıcı bir başka yararı olduğunu da hatırdan çıkarmamak icab eder.

— Hükümetleri istikrarsızlıklardan ve zaaflardan kurtarmak için, hükümetler kanatlarını parlâmento içi ve parlâmento dışı baskılara karşı direnme gücüne sahip kılmak lâzımdır. Anayasamızın kabul ettiği kuvvetler ayrılığı prensibinin isabetle uygulanması bu bakımdan en önemli tedbirlerden biridir.

7 — Partimiz programının kabul ettiği, Devlet Başkanının tek dereceli seçimle doğrudan doğruya millet tarafından seçilmesi bu konuda ayrıca bir teminat manasını taşır.

Demokrasi fikirler arasında olduğu kadar, kişiler arasında da iyileri, vasıflıları seçmenin ve devleti bu nitelikteki fikirler ve kişiler tarafından yürütmenin bir vasıtasıdır. Demokrasi adı altında kurduğumuz sistem bu ana hedefin tersi yönünde işliyorsa bize düşen vazife, milete lüzumsuz yere vakit kaybettirmeyip, tersine gidişi düzeltmek, rejimi güçlüklerden kurtarmaktır.

Devleti idarede başarının; olayların peşine takılıp sürüklenmekle değil, onlara millî ölçülere ve icaplara uygun istikameti verebilmekle mümkün olduğundan şüphe yoktur.

Biz; yukarıda esaslarını çizdiğimiz siyasî sistem, müşterek bir iman halinde uygulanabildiği takdirde, (Hürriyet ve demokrasi içinde kalkınma) parolamızın gerçekleşmesinde hiç bir güçlükle karşılaşmayacağımıza inanmaktayız.

Hakların kullanılmasında ve ödevlerin yerine getirilmesinde millî sorumluluk:

Bu bölümdeki görüşlerimize anayasamızın kabul ettiği bir diğer ilke hakkındaki düşüncelerimizi de katmakta fayda görürüz.

Anayasa’mızın ikinci kısmı temel haklar ve ödevlere ayrılmıştır. Bu kısımda (Kişinin hakları ve ödevleri), (sosyal ve iktisadî haklar ve ödevler), (Siyasî haklar ve ödevler) yer almış, bu suretle Türkiye Cumhuriyeti’nin insan haklarına dayanan, millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti

olmasının, fertlere ve müesseselere sağladığı haklarla yüklediği görevler ifade olunmuştur. Haklarla görevlerin Anayasa'mızda birlikte mütalâa edilmiş olmasının ortaya koyduğu gerçek, insan haklarına dayanan bir hukuk devletinde fertlerin ve müesseselerin dokunulmaz haklar ve hürriyetlerinin olduğu, bu haklar ve hürriyetlerin kullanılmasında kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle her türlü istismarcı tutumlardan kaçınılmasının lüzumlu bulunduğudur. Bu itibarla fertlerin ve müesseselerin; haklarına ve hürriyetlerine sahip olmakta gösterecekleri titizlik ve hassasiyet yanında, bu haklar ve hürriyetlerin istismar edilmemelerini sağlamak için toplumun göstereceği sorumluluk duygusu da önemli bir yer işgal etmektedir.

Partimiz; toplum yararlarının koruyucusu olması sebebiyle devletin, fert ve müessese hak ve hürriyetlerinin istismarı teşebbüslerini şiddetle takip etmesi, bir takım maceraperest kişilerin ve müessese mensuplarının, sorumluluk duygusundan uzak, millî yararları zedeleyici bir şekilde hak ve hürriyet istismarcılığı yapmalarını önlemesi lüzumunu, toplum huzurunun, temel şartlarından saymaktadır. Demokrasinin ve hukuk devleti fikrinin bir disiplinsizlik sistemi olmadığını ciddiyle belirtmek isteriz. Devlet ehliyetle idare edilmelidir, devlet adaletle idare edilmelidir, Devlet tarafsız, bütün vatandaşlara eşit muamele, eşit fırsat ilkeleri içinde idare edilmelidir. Fakat Devlet hiç bir zaman hak ve hürriyetlerin kullanılmasını; partizanların, şirretlerin, kötü kişilerin, kötü işleyen müesseselerin, iyileri, namusluları, vatanseverleri baskı ve korku altında tutacak bir anarşi ve asayişsizlik ortamının vasıtası yapılmasına müsaade etmemelidir.

Bu maksadı temin için, Anayasa'mızın temel haklarla birlikte temel ödevlerin kanunla tesbit edileceğini beyan eden hükümlerinin sarahatle tayinini ve uygulanmasını Türk Devletinin önemli meselelerinden biri saymaktayız.

Biz her çeşit istismarlara karşı bir devletin, iyilerin, namusluların, vatanseverlerin korkusuz yaşayacakları, kötülerin, art niyetlilerin, maceracıların amansız takip edilecekleri bir toplum düzeninin savunucusuyuz.

B – Ekonomik sisteme taallük eden meselelerimiz ve görüşlerimiz :

Bugün Türkiye'de en fazla tartışma konusu olan meseleler ekonomik sisteme taallük edenlerdir. Siyasî partilerimizin siyasî bünyemizde işgal ettikleri mevkiler, birbirlerinden farklılık veya birbirlerine yakınlık ve uzaklıklar daha ziyade onların temsil ettikleri ekonomik zihniyetin mukayesesi suretile tesbit olunmaktadır. Bu arada doktrin partileri, partilerin doktrinleri, doktrin yelpazeleri, yelpazedeki partiler gibi terimler günün moda terimleridir.

Evvelâ bir gerçeği sarahaten ifade edelim. Yeni Türkiye Partisi bir doktrin partisi değildir. Biz kitlelere, topyekûn Türk Milletine hitap etmekteyiz. Topyekûn Türk Milletinin refahı ve gelişmesi yolunda prensipler savunmakta, prensiplerin tatbiki konulması lüzumunu kabul etmiş bulunmaktayız. Muayyen doktrin iddiaları ile ortaya çıkmış bulunanların; ne Türkiye'nin, ne de dünyanın içinde bulundukları şartları yeterlikle değerlendiremedikleri kanısındayız. Muayyen sınıf, zümre ve grupların yararlarını savunarak Türkiye'de demokrasinin sağlanabileceğine, böyle ayırıcı, ideolojik bir görüşün Türk toplumunun ekonomik ve sosyal gelişmesini "Demokrasi ve hürriyet içinde" gerçekleştirebileceğine inanmamaktayız. Biz; Türkiye'nin meselelerinin, yelpazenin şurasında burasında oturarak değil, Türk Vatanının her köşesinde, o köşenin şartlarına uygun çalışmalar yapmak suretile çözümlenebileceği inancının topluluğuyuz. Bu sebeple de tam bir "Orta yol" partisiyiz.

Rakip siyasî partiler bu gerçeğe inanmış gözükmemektedirler. Bunlardan bir kısmı sadece sermayenin, bir kısmı sadece emeğin hizmetinde olmak, bir kısmı da her birine ayrı ayrı sevimli gözükmeye çalışmak gibi bir yolun yolcusudur. Yıllar boyunca Türk Milletinin kaderi üzerinde söz sahibi olmak suretile ne olduğu ve ne olmadığı gayet iyi anlaşılmış bulunan, Türk Milletinin bugün içinde bulunduğu şartların birinci derecede sorumluluğunu taşıyan bir siyasî partinin dahi son günlerde kapıldığı doktrincilik merakı, bu teşhisimizin en son ve en dikkate şayan bir misalidir.

Amme sektörü, özel sektörü elinde sermaye imkânları fevkalâde kıt olan, sermaye terakümü fevkalâde yavaş yürüyen, teknik eleman, teknik imkân bakımından ihtiyaçları sonsuz bulunan, idari, ekonomik ve sosyal teşkilâtlanması her cephede aksayan bir toplum olarak, kendi millî bünyemize uygun teşhisler yapmak ve yine kendi millî bünyemize uygun tedbirler düşünmek zorunluğunda olduğumuzu bilmemiz lâzımdır.

İsveç’de falan çeşit, Almanya’da filân çeşit, Sovyet Rusya’da başka çeşit, İngiltere’de, İtalya’da, Fransa’da, Amerika’da falan falan çeşit ekonomik sistemler vardır, o halde bizde de şöyle olmalıdır, böyle olmalıdır demek, bizi tanımamak, bizi tanımak için lüzumlu fikrî çalışmayı yapmaktan kaçınmak demektir.

Misal diye önümüze çıkarılan memleketler temel bayındırlık, ekonomik, sosyal ve kültürel yatırımlarını en az bir asır önce ikmal etmiş, siyasî rejimlerini bâzıları demokratik, bâzıları şu veya bu istikametteki dikta düzenine göre ayarlamış memleketlerdir.

Hem temel yatırımlardan yoksun olacağız, hem gerekli sermaye, teşkilât, teknik ve eleman yetersizliği içinde bulunacağız, hem de siyasî, idari, sosyal haklar ve hürriyetler düzeninin en ileri şekillerini uygulamakta kararlı olacağız, sonra da onların önümüzdeki asırlarını hiç dikkate almadan, usullerini basma kalıp Türk toplum hayatına uygulamanın öncülüğünü yapacağız. Böyle bir anlayış; yelpazenin ne sağında, ne solunda, ne de ortasında oturmak değil, sadece ayda yaşamak demektir.

Benimsediğimiz ekonomik sistem :

O halde bizim benimsediğimiz ekonomik sistem nedir?

Bunu kısaca ve tek bir cümle halinde tarif edelim. Biz Türk Yurdunun ve Türk Toplumunun ekonomik ve sosyal şartlarının zaruri kıldığı ekonomik sistemin savunucusuyuz. Bu sistemde Devlet sektörü de vardır, özel sektör de vardır. Bizim gibi memleketler Devlet sektörünün düzenleyicilik vasfını, özel sektörün özel teşebbüs gücünü ekonomik ve sosyal gelişmelerinin başlıca unsurlarından saymak mecburiyetindedirler. Ekonominin yekûn gücü içinde; âmme sektörünün hissesi şu olacak, özel sektörün hissesi bu olacak gibi nazarî ve tatbik kabiliyeti olmayan aldatıcı ayırımların da peşinde değiliz, özel sektör denilince büyük sermayedar gruplarının temsilciliğini yapmak, büyük sermayedar gruplarının bir taraftan ekonomik hayatı, diğer taraftan dolaylı olarak siyasî hayatı etkileri altına almalarına imkân hazırlamak gibi bir fikri ise hiç bir suretle tasvip etmemekteyiz. Bizim anladığımız özel sektör, sermayesi olsun olmasın, teşebbüs gücünü harekete getirmek suretiyle, Türk Ekonomisinin gelişmesine yararlı olmak isteyen 30 milyonluk Türk Toplumu içindeki her ferttir. Bunlar; tüccarı, esnafı, çiftçisi dahil olmak üzere küçük büyük, sermayesi, el emeği, fikir emeği, sanatı, toprağı ile geçimlerini sağlayan bütün Türk Vatandaşlarıdır. Devletin bunları teşvik yolunda üzerine düşen vazife, sermaye piyasasını düzenlemek, küçük tasarrufların teşkilâtlanması yolu ile bu piyasaya aktarılmasını sağlamak, kredi imkânlarını selektif olarak ve ihtiyaçları en iyi cevaplandıracak şekilde harekete getirmek, her türlü teşebbüse, devletin ekonomik plânlama esasları içinde gelişme hızı verebilmek üzere, Devlet önderliğini ve Devlet yardımlarını yapmaktır.

Devlete düşen sorumluluk bu noktada önem kazanmaktadır. Devlet kurduğu ekonomik, siyasî, idarî ve sosyal sistemle bu sektöre emniyet vermek, özel teşebbüs gücünü harekete getirmek, vatandaşların her bakımdan yarınlarından emin olmaları imkânlarını hazırlamak zorundadır. Emniyetsiz bir siyasî ortamda, emniyetsiz bir ekonomik ortamda, emniyetsiz bir sosyal ortamda, emniyetsiz bir idarî ortamda, ferdin, teşebbüs gücünü harekete getirmek cesaretini bulacağına inanmak, elbet imkânsızdır. Bunun için de devletin; siyasî, iktisadî, sosyal ve idarî teşkilâtlanmasını herkesi tatmin edici bir yeterlikle tamamlaması icap eder. iktisadî gelişmemizin, topyekûn kalkınmamızın, plân ve programlarla tayin edilen süreler içinde, kararlaştırılan hedeflere ulaşması lâzımdır. Bu da kalkınma hamlelerimizin ihtiyaç gösterdiği finansman imkânlarının, teknik gücün yeteri ölçülerde ve muntazam surette sağlanıp, en isabetli usullerle yatırım hayatına yöneltilmelerine bağlıdır.

Şu halde milletçe yapacağımız her çeşit tasarruflar ve bu tasarrufları kalkınma faaliyetlerimize sevk etmekte göstereceğimiz başarı, devletimizin kaderini tayinde başlıca unsuru teşkil etmektedir.

Hükümet etmenin asıl marifeti :

İşte hükümet etmenin asıl marifeti buradan çıkmakta, bu güne kadar bu konularda kifayetsiz kalışımız, toplum hayatımızın gereği gibi yürümesine mani olmuş bulunmaktadır.

Biz bu sebeple; koparılan doktrin gürültülerinin fikrî tembellikden, başarısız geçmişlerden, doğduğunu ifade etmekteyiz.

Türkiye’de hiç bir partinin, bugün ekonomik felsefe olarak Anayasamızda benimsenmiş bulunan sisteme müteveccih, ciddi ve esaslı bir itirazı mevcut değildir. En solda denilen bir parti dahi, son zamanlarda, karma ekonominin, daha uzunca bir müddet için, Türkiye realitelerinin zarureti olduğundan bahsetmektedir.

İşin kolay olan yönünü halletmiş; siyasî sistem olarak demokrasiyi benimsedik, ekonomik sistem olarak karma ekonomi düzenine taraftarız, sosyal sistem olarak sosyal adalet ilkesine dayanan bir toplum hayatını istiyoruz, demişiz; ondan sonra sıra devleti bu esaslara göre yürütmeye, ekonomiyi bu esaslara göre teşkilâtlandırmaya, plânlarımızı bu esaslara göre hazırlamaya ve uygulamaya, idareimizi bu esaslara göre ıslaha gelince, yıllar yılı başarısızlıklar içinde bocalamış, kendi başarısızlıklarımızı mazur göstermek için de, bugün, milletin karşısına çıkıp doktrin tartışmalarına başlamışız.

Bize göre statükoculuk ve statükocular :

Siyasî sistemimizin perişan halini bundan önceki kısımda uzun uzun izah ettik. Burada ayrıca temasa elbet lüzum yoktur.

Sermaye piyasamız düzenlenmemiştir, kredi müesseselerimiz noksandır, yeterli değildir, selektif kredi fikri bir türlü uygulanamamaktadır. Müstahsil ve müstehlikin karşılıklı olarak hukukunu himaye edecek, gelişmeleri için gerekli tedbirleri alacak ekonomik teşkilâtlanmamız gayri kâfidir, mevcut kooperatiflerimiz çok kötü işlemektedir. Hergün değişen birbirine çelişik tedbirlerimiz, ekonominin hem iç, hem de dış kolunda vatandaşın devlete güven hissini yok etmektedir.

İdarî bünyemizin içinde bulunduğu şartlar yürekler acısıdır. Kırtasiyecilik, israf, verimsizlik bu bünyenin artık genel olarak kabul edilen rahatsızlıklarıdır. Türkiye’de vazifesini yeterlikle yerine getiren memurun takdir edilmesi, âciz memurun, devleti zarara uğratmasının önlenmesi diye bir

anlayış mevcut değildir. Vatandaş en basit işleri için dahi, Devlet kapısında günlerce, hatta aylarca, nöbet tutmak zorunludur.

Merkezî hükümet teşkilâtını yeni baştan düzenlemek, hatta Başbakanın, Başbakanlığın vazifelerinin neler olduğunu, bu makamı işgal eden kişilere dahi öğretecek şekilde tayin etmek lâzımdır.

Anayasa'mızın âmir hükmüne uygun olarak, illerimizin idaresini yetki genişliği esasına göre ciddi manada düzenlemek lâzımdır. İllerimizin başındaki valiler bütün sorumluluk ve salâhiyetleri ile işlerinin sahibi haline getirilmelidirler.

Mahallî idarelerimiz yıllardan beri hiç bir ıslaha uğramadan köhne usuller ve verimsiz çalışmalar içinde yuvarlanıp gitmektedirler. Anayasa'mız bu idarelere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanır demiş olmasına rağmen, Türkiye'de hemen bütün mahallî idarelerimiz gelir kifayetsizliği içinde kıvrırır haldedirler.

Hızla gelişmek zorunda olan bir memlekette böyle bir idare mekanizması ile sonuç almak elbet imkânsızdır.

Türkiye'de gerçek statükoculuk bu sahalardadır. Türkiye'nin bu çeşit statükoculuktan ve statükoculardan kurtarılması şarttır. Biz bunu yapabilecek siyasi teşekkül olduğumuz iddiasındayız.

Plânlı ekonomide yetersizliklerimiz :

Plânlı ekonomi yönünden attığımız ileri adım da gereği gibi yürütülememektedir. Filhakika, 1961-1965 devresinde, ekonomik sistemimizde gerçekleştirilen en mühim hareket beş yıllık plânın 1963 yılından itibaren uygulamaya konulmuş olmasıdır.

Bu suretle siyasi tartışmalar hayatımızın bir önemli konusu sonuca ulaşmış, bütün siyasi teşekküllerimiz bir plân üzerinde birleşmişlerdir.

Artık sıra uygulamayı izlemeye, başarılı bir uygulama sağlamaya, uygulamadan alınacak sonuçlara göre plânın ıslaha muhtaç yönlerini tesbit edip, bu ıslahatı süratle gerçekleştirmeğe gelmiştir.

Beş yıllık plân, 1963 ve 1964 yılları programları, bizim de hükümette ortak olduğumuz devrede uygulamaya konulmuştur ve 1963 programının uygulanmasında Partimiz hükümet kanadı fiilen sorumluluklar yüklenmiştir.

Plân ve programların uygulanmaya konulmasından sonra konuya verilmesi gereken yön bakımından, Partimizin görüşleriyle diğer partilerin görüşleri, arasında oldukça derin ayrılık noktaları belirmiştir. Bu itibarla plan mevzuundaki görüşlerimizi burada vuzuhla milletimize duyurmak isteriz.

Biz evvelâ ekonomik plânlamada inisiyatifin siyasi iktidar olarak hükümette olması gerektiğini savunuyor ve bunu ciddi hükümet etmenin tabii bir icabı sayıyoruz.

Plânın hedeflerini, plânın temel esaslarını siyasi iktidarlar tayin edip, Devlet Plânlama Teşkilâtına direktif olarak verirler. Devlet Planlama Teşkilâtı bu direktiflere uygun olarak hazırlayacağı plânı hükümetin tetkik ve tasvibine sunar. Hükümet; hazırlanan plânın, verdiği direktiflere uygun olup olmadığı hususunu tetkik eder, üzerinde istediği değişiklikleri ve ıslahatı yapar. Hulâsa işin sahibi, başı, siyasi iktidarlardır. Devlet Plânlama Teşkilâtı, sadece, siyasi iktidarların teknik müşaviri olarak vazife görür.

Daha 1962 yılında Partimiz muhalefette iken, bütçe müzakereleri sırasında savunduğumuz bu fikir, bilâhara 1962 yılı ikinci yarısında hükümete girip beş yıllık plânı uygulamaya koyma hazırlıklarına iştirak ettiğimiz zaman, Cumhuriyet Halk Partisi ile Partimiz Hükümet Kanatları arasında oldukça derin tartışmalara yol açan bir ihtilâf konusu halini almıştır.

Bizden önceki hükümet plânının hazırlanmasında Devlet Plânlama Teşkilâtına mutlak bir serbesti tanımış olduğundan, o devrede hazırlanıp birinci müsvedde olarak bizim tetkikimize sunulmuş bulunan plân, ekonomik ve sosyal anlayışlarımız itibarile kabul edemeyeceğimiz bâzı görüşleri ihtiva etmekte idi. Devlet Plânlama Teşkilâtı bu müsveddeyi hiç bir yerine dokunulması caiz olmayan ve aksi halde topyekûn dengesi bozulacak olan bir nevi dokunulmazlığa sahip bir vesika diye bizlere takdim etmekte, hükümete karşı tasdik edin, işi bitirin, diyen bir tutuma girmiş bulunmakta idi. Onların bu tutumu Cumhuriyet Halk Partisi kanadı tarafından da desteklenmekte idi.

Aksi görüşte olmamız ve görüşümüzde ısrarlarımız karşısında düzeltme tekliflerimizin kabulü zorunluğu hasıl olmuş, o günlerin zaman bakımından mevcut sıkışıklıkları içinde, bu düzeltmeler imkân nisbetinde yapılabilmıştır.

Partimiz kanadının bu ciddi tutumunu, birinci hükümet zamanındaki hükümet üstü alışkanlıklarile bağdaştıramıyanlar, o zamanlar teşkilâtın ayrılmak mecburiyetinde kalmışlar, onları takiben Devlet Plânlama Teşkilâtı, yavaş yavaş, devlet hiyerarşisindeki mevkiine rıza gösterir duruma girmiştir. Bu suretle Türkiyede plânlama hareketi başladığı gün, birinci karma hükümetin zaafi dolayısıyla, yerleşme istidadı gösteren bir kötü gelenek, ikinci karma hükümette Partimiz kanadının müdahalesi ile önlenmiştir.

Plânlarımızda karar verme organı elbet hükümettir, inisiyatif elbet hükümetin elinde olacaktır, Devlet Plânlama Teşkilâtı ekonomik ve sosyal plânlamada hükümetin teknik müşavirliğini yapan bir idare koludur.

Beş yıllık plânın ıslaha muhtaç yönleri ve uygulama yetersizlikleri :

Plânın ıslaha muhtaç yönlerinin mevcut olup olmadığı, plân uygulamasına verilecek yön konularındaki görüşlerimiz de bugünkü tatbikattan ayrılmaktadır.

Beş Yıllık Plânın 1963 yılı başından itibaren uygulamaya konulması ile Partimiz uygulama sonuçlarını dikkatle izlemiştir. Bu izleme den edindiğimiz kanaatler ve yapılmasını gerekli gördüğümüz düzeltmeler, 1963 Yılı Eylül ayında 1964 Yılına ait programın Yüksek Planlama Kurulunda müzakeresi sırasında, Genel Başkanımızın ağzından Yüksek Plânlama Kuruluna duyurulmuştur. O zaman Yüksek Plânlama Kurulunun hazırladığı rapora, Genel Başkanımızın imzası ile yazılı olarak eklenen bu görüşlerimizi muhtevi 16.9.1963 tarihli vesikayı aynen aşağıya alıyoruz :

(Devlet Plânlama Teşkilâtının çalışmalarını yeterli, ve olumlu bulmuyorum.

91 sayılı Kanunun 2 nci maddesinde bu teşkilâtın görevleri tesbit olunmuştur. Umumî manası ile bu madde; Devlet Plânlama Teşkilâtına, memleketin tabii, beşerî ve iktisadî her türlü kaynak ve imkânlarını memleket şartlarına en uygun usuller içinde tesbit etmek ve bu kaynak ve imkânları plân ve programların aracılığı ile yine memleket şartlarına en uygun usuller içinde kullanmak ve geliştirmek için, bütün Devlet bünyemize verimli ve sür'atli yeni bir çalışma düzeni getirmek görevini vermiş bulunmaktadır.

Plânlama Teşkilâtının bu manada çalışabilmesi için teferruat içinde boğulmaması, memleketin ana ekonomik ve sosyal problemlerine el atarak, bunları halledici ciddî tedbirleri bizzat plânlaştırmak suretiyle Bakanlar Kuruluna tavsiye etmesi lâzımdır.

Benim gördüğüm kadarı ile Plânlama teşkilâtımız; bu derinleme çalışma düzenine bir türlü girememiştir. Hazırlanan programlar, daha ziyade nazarî mütalâalar çerçevesi içinde kalan ve büyük memleket meselelerine tatbik kabiliyetini haiz çözüm yolları aramak yerine, ekseriyetle çok önemsiz ve teferruata ait hususlar hakkında “tedbirler alınmalıdır”, “tedbirler alınacaktır” gibi umumî manâda öğütleri ihtiva eden birer tenkit raporu hüviyetini taşımaktadırlar.

Programlara ilişik yatırım üniteleri cetvellerinin, program fikrinin gerektirdiği ciddi tetkikten geçirilmek suretiyle hazırlandıklarını ve plân hedefleri ve plân stratejisi esaslarına uygunluk derecelerini ortaya koyan bir izahına ise, bugüne kadar tesadüf etmiş değildir.

Plânlama fikrinin zor ve ihtisasa ihtiyaç gösteren taraflarının bu noksanlıkları giderici çalışmaları yapabilmek olduğunda şüphe yoktur.

Devlet Plânlama Teşkilâtı Başbakanlığa bağlı ve Hükümete bu kanalla yardımcı olacak bir müşavir teşkilâttır. Hukukî statüsü bu olan teşkilât, zaman zaman icracı dairelerle resen icrai temaslara geçmekte ve icra organının görevlerine müdahale eder durumlara girebilmektedir. Bu hal tabiatıyla, hem mesuliyet ve salâhiyet anlayışlarını, hem de Devlet hiyerarşisi düzenini zedelemektedir.

Bu ana görüşlerin ışığı altında, Devlet Plânlama Teşkilâtının sıhhatli bir kuruluşa sahip olabilmesi ve çalışmalarını daha fazla gecikmeden düzenli bir hale getirebilmesi için, aşağıdaki hususların ikmalî lüzumuna inanmaktayım.

— Teşkilât; dağınık, teferruatlı ve verimsiz çalışmalardan kurtarılmalı, sadece kendi selâhiyetleri içinde vazife görmelidir. Teşkilâtın, plân, ve program fikrini memleketimizde esas temeline oturtacak ve ana ekonomik sektörler üzerinde bilgili çalışmalar yapıp, şartlarımıza en uygun ciddi ve müşahhas tedbirleri tesbit edecek mütehassıs elemanlara şiddetle ihtiyacı vardır.

— Program çalışmaları, umumî mahiyetteki teşhisler yanında, bu teşhislerin gerektirdiği netice verici tedbirleri de tesbit edecek şekilde tanzim edilmeli, programa alınacak yatırım ünitelerinin seçilmesinde, plân hedeflerini sağlayacak usuller isabetle tatbika konulmalıdır.

Tedbirler adı altında tesbit olunan hususların, programın tatbikatında dikkati dağıtacak, takip imkânlarını azaltacak teferruat mütalâalar olmalarından ciddi surette kaçınılmalıdır.

Bir program nihayete erdikten sonra tetkik edenlerde, parça parça fikir kırıntılarından müteşekkil uzun bir lâf manzumesi hissini değil, ana çizgileri ile ekonomik ve sosyal meseleleri belirli hale getirmiş ve yapılacak işleri belirli istikametlerde düzenlemiş, kafalara vuzuh getiren bir eser hüviyetini taşımalıdır.

Türk Ekonomisi; meseleleri büyük kalemler halinde belli olmuş bir ekonomidir. İmkânları ve dikkatleri dağıtmayan bir usul içinde bu meseleler üzerine, akıllı yollarla yürüdüğümüz takdirde, alacağımız neticeler verimli olur ve plân fikri başarıya ulaşır.

Bu itibarla bu mahdut ve büyük meseleler vakit kayıp etmeden tesbit olunmalı, müşterek bir çalışma düzeni içinde gayretlerimiz malûm, muayyen ve müşahhas tedbirleri uygulama istikametine yönelmelidir.

3 — Plânlama çalışmalarının bürokrasiyi arttırıcı bir durum arzetmemesi üzerinde önemle durulmaya değer bir konudur. Plânsız ekonominin memleketi umumî mahiyette sezişlerle idare etme mahzuru yanında, plânlı ekonomi fikrinin de fazla teferruata inici temayülleri beslemek suretiyle, kırtasiyeciliğe meydan vermemesi, verimlilik bakımından üzerinde dikkatle durulmaya değer bir husustur.

Plânlama teşkilâtından gelecek her sesin bir hikmeti olacağını zannedip, onların vakit ve zaman kaybına sebebiyet verecek müdahaleleri hoş görüldüğü takdirde, bürokrasinin bu yönden besleneceği kanaatındayım.

— Devlet Plânlama Teşkilâtı, Özel Sektörün, imkânları, temayülleri ve ihtiyaçları üzerinde de ciddî surette durup, onun çalışmalarına olumlu istikametler verecek tedbirleri tesbit etmek mecburiyetinde olan bir teşkilâttir. Bugüne kadar bu teşkilâtın özel Sektör hakkında bize getirdiği bilgiler ve tavsiye ettiği tedbirler herkesin malûmu olanlardan ileriye gitmiş değildir.

— Hazırlanan programların tatbikatını izlemek görevinin; plân ve programları hazırlamak görevi kadar hatta daha fazla önemli olduğu kanaatındayım. Devlet Plânlama Teşkilâtı bu konuda, yatırımcı dairelerle yaptığı yazışmalar sonunda, umumiyetle pek geç aldığı bilgileri değerlendirmekle iktifa etmektedir.

Yatırımcı daireler, tabiatıyla, yatırımda muvaffak gözükebilmek için bilgileri kendi arzularına göre verebilmek imkânına sahiptirler.

Bir memlekette muvaffak bir programlı çalışma, sadece fazla harcama yapmış olmakla sabit olacak bir husus değildir. Bunun ötesinde, hatta bundan önce, kararlaştırılmış tedbirlerin alınmış olup olmadıkları, fiziki yatırım nisbetleri, verimli yatırım nisbetleri, israftan kurtulma nisbetleri gibi hususlar meselenin özünü teşkil ederler. Bugünkü düzen maalesef hiç de isabetli bir yönde işlememektedir.

1963 yılı programında kararlaştırılmış olan pek çok tedbirler henüz el sürülmemiş olarak durmaktadır. Yatırım rakamlarımız incelenecek olursa, pek çok yatırımların gecikmekte veya verimsiz istikamette seyretmekte oldukları görülecektir.

Devlet Plânlama Teşkilatının hukukî statüsü bu konuda kifayetsiz ise bu statüyü tamamlamak, bu olmadığı takdirde bu konuda Devletin diğer teşkilâtından istifade yoluna gitmek pek alâ mümkündür.

— Devlet Plânlama Teşkilâtının plânın finansmanı konusundaki tutumunun da isabetli olmadığı inancındayım. Bir talihsizlik olarak bizde plân fikri tatbika konulduğu günden itibaren, ciddi bir plânlama fikrinin sahibi olmak inhisarı, plânlama teşkilatınca benimsenmiş ve her program hazırlanışında, finansman konusu bu teşkilât ile Hükümet arasında bir mesele haline getirilmek ve bu intiba umumî efkâra intikal ettirilmek istenmiştir.

Memleket idaresinin topyekûn mesuliyetini üzerine almış olan Hükümetler, tatbika koyacakları programların finansman ihtiyaçlarını da elbet düşünecekler ve bu vazifenin tek sahibi olacaklardır.

Devlet Plânlama Teşkilatının bu konuda da hukukî statüsünün dışına taşan temayüllerden kurtulmasını temenni ederim.

— 1964 Yılı programının yukarıda arzettiğim görüşlere uygun olarak yeniden hazırlanması, zaman bakımından, imkânsızdır. Bu itibarla Hükümetteki çalışmalar sırasında mümkün ve münasip görülenler yapılacak, mümkün ve münasip görülmeyenlerin münakaşaları veya yerine getirilmeleri müteakip yıllar programlarına bırakılacaktır. Programın Hükümetten geçirilmesine bu kanaatler içinde katılmaktayım. Görüşlerimin, kurulacak bir Bakanlıklararası Komite marifetiyle incelenmesini ve hiç olmazsa bundan sonrası için gerekli tedbirlerin alınmasını lüzumlu addederim.

Devlet Plânlama Teşkilâtının yönetiminde uygulanan bu usul, 91 sayılı Kanunun 1 inci maddesine aykırı olduğundan bu teşkilât ile Yüksek Plânlama Kurulu üyeliği dışında bir vazife münasebetim bulunmadığını, bu vesile ile arzda faide umarım).

Yetersiz Plân ve Programın uygulanmalarının doğurduğu sonuçlar :

Bu yazıda ortaya attığımız görüşler, 1963 yılı sonunda Partimiz Hükümetten ayrılmak zorunda kaldığı için, 1965 yılı programının hazırlanmasında C. H. P. Hükümeti tarafından dikkate alınmamışlardır.

Şüphesiz Partimizin zamanında yaptığı tavsiyeler dikkate alınmış ve Beş Yıllık Plânda lüzumlu ıslahat gerçekleştirilebilmiş olsa idi, 1965 yılı programı daha isabetli şekilde hazırlanabilir, uygulama yönünden 1964 Yılı Programının menfî sonuçlarının meydana çıkması önlenmiş olurdu. Meselâ bizim Hükümette bulunduğumuz 1963 Malî Yılında 1963 Yılı Programının genel uygulama nisbeti % 91,1 olduğu halde, bizim hükümetten çekilmemizden ve yukarıki ikazlarımıza kulak verilmemesinden sonra, 1964 Yılı Programının 1964 Malî Yılı sonundaki genel uygulama nisbeti sadece % 78.4 olarak gerçekleşebilmiştir.

Bu nisbetin içinde 1963 Yılına nazaran 1964 Yılı'nın sektörler itibarile başarısızlıkları ise, gerçekten dikkate şayandır. Meselâ imalât sektöründe, yani sanayi yatırımlarımızın en mühim dalında, 1963 Yılı'nın uygulama nisbeti % 88.1 olduğu halde, 1964 Yılında bu nisbet sadece % 57.9 dur.

Biz 1963 Yılı sonuçlarını dahi tatmin edici bulmamış, plânın ilk yılı olduğu için noksanlıkların mazur görülebileceği temayülünü benimsemiştik. Fakat planın ikinci yılında bilhassa sanayi kolunda uygulama nisbetinin % 50 civarına düşmüş olması, konuyu memleketin geleceği bakımından ciddi bir mesele haline getirmiştir.

Bu % 50 civarındaki noksan gerçekleşmenin fiziki gerçekleşme nisbetile münasebeti de ayrıca tetkik konusu edilmeğe değer bir meseledir. Sadece para harcamakla yatırım yapılmış olmayacağı tabiidir.

Son zamanlarda İstanbul'da toplanmış bulunan Karma Ekonomi seminerine Batı Avrupa'nın, sosyalist olan olmayan memleketlerinden gelmiş çeşitli ekonomi uzmanları iştirak etmiştir.

Bu uzmanların iktisat felsefesi ve plânlı ekonomi konularında ileriye sürdükleri mütalâalarla bizim yukarıda izahını yaptığımız mütalâalarımız arasında dikkate değer benzerlikler vardır.

Akıl için yol bir olduğuna göre, aradan geçmiş bulunan iki yıllık sürenin memleket için bir kayıp olduğunda şüphe yoktur.

Beş Yıllık Plânda ıslahat fikirlerimizin esâstan :

Bütün bu izahlarımızla varmak istediğimiz sonuç şudur. Türkiye'de plân fikri devlet hayatına intikal etmiştir. Fakat plânın hazırlanması, uygulanması yönlerinden kâfi hassasiyet gösterilmemiş olduğundan, üç yıllık plânlı ekonomi tatbikatı başarılı sonuçlar verememiştir. Bu tatbikatı başarılı hale getirmediğimiz takdirde, Türkiye'nin siyasî, iktisadî ve sosyal huzurunu sağlamaya imkân yoktur. O halde bugün ekonomik sistemimiz yönünden en mühim meselemiz; ideolojik feryatları bir yana bırakıp, plânlı ekonomiyi başarılı olarak uygulayabilmektir. Bu bakımdan; iktidarlar evvelâ Beş Yıllık Plânda gerekli ıslahatı yapmak, yıllık programları bu ıslahata göre hazırlamak zorundadırlar. Plân uygulamasındaki usuller ve teşkilât yeni baştan ele alınmak ve noksanlıklar ikmal edilmek lâzımdır. Plânlama işlerimizde Plânlama Teşkilâtının mevkii iyice tayin olunmalıdır. 91 sayılı Devlet Plânlama Teşkilâtı Kanunu bu esaslara göre ikmal edilmelidir.

Bizim plândaki ıslahat fikrimizin ana hatları ile izahı, yukarıya aynen geçirdiğimiz 16.9.1963 tarihli mektupda yapılmıştır.

Bir nev'i merkezi plân hüviyetinde olan, fazla teferruat içinde boğulmuş, Devlet düzeninde kırtasiyeciliğe meydan vermiş bulunan bu plânda, biz, aşağıki sonuçları sağlayıcı ıslahat yapılması lüzumuna inanmaktayız.

Plân lüzumsuz teferruattan mutlaka kurtarılmalıdır. Devletin âmme hizmeti niteliğindeki hizmetlerinin dahi, Beş Yıllık Plân içinde düzenlenmesi gibi bir maksadı kati surette terketmek lâzımdır. Beş Yıllık plânda bu konularda sadece ulaşılmak istenen hedefler, takip edilmesi gereken politikaların ana esasları tesbit olunmalı, bunun dışındaki teferruat çalışmaları plânı meşgul etmemelidir.

Yukarda zikrolunan âmme hizmeti niteliğindeki hizmetler, yıllık programlarla hiç bir suretle ilgilendirilmemelidir. Bu hizmetlere ait ana ilkeler ve hedefler beş yıllık plânda tesbit olunduğuna göre, bu ana ilkeleri ve hedefleri plân devresi içinde gerçekleştirmek vazifesi, ilgili bakanlığa ait olmak icap eder.

Her bakan vazifeyi devir alırken beş yıllık plânın hedef ve ilkelerinden ne nisbetinin gerçekleştirilmiş ve kendisine devredilmekte bulunmuş olduğunu tesbit edebilir. Kendisi de ondan sonrası için üzerine düşeni yapmak zorunluğunu duyar. Bu suretle her iktidar devresine düşen başarı nisbetlerinin tayini de imkân dahilinde girmiş olur.

c) Bugünkü devlet düzeninde sosyal adalet ve sosyal güvenlik esasları artık hükümetlerin, bakanlıklar marifetiyle düzenlemek ve gerçekleştirmek zorunda oldukları âmme hizmeti niteliği taşıyan konulardır. Bu itibarla Beş Yıllık Plân bu konularda da ana ilkeleri ve hedefleri tâyin etmeli, bunların gerçekleştirilmesi konusunu yukarki fıkrada olduğu gibi ilgili bakanlıklara vazife olarak vermelidir.

d) Plânlı ekonominin muvafakiyeti ekonomik hayatın başarılı şekilde plânlanmasile mümkündür. Bu itibarla Yeni Türkiye Partisi olarak biz, Beş Yıllık Plânda, ekonomik plânlamaya özel bir önem verilmesini, yıllık programların da bu esas içinde hazırlanıp yürütölmelerini zaruri görmekteyiz. Ekonomik plânlamayı plânlama işlerimizin ağırlık merkezi yapmak suretile, Türk Ekonomisine gerçek dinamizm ve gerçek verimlilik getirmeyi siyasî ve sosyal huzurun ana şartı sayıyoruz.

e) Türk Ekonomisini yukarki anlayışlar içinde plânlaması gereken beş yıllık plânın, enflasyon tazyikine meydan vermeyecek bir sınaî hamleyi gerçekleştirmesine kesin lüzum vardır.

Yeni Türkiye Partisi sosyal adaletin birinci şartını (işsize iş bulmak) diye kabul etmektedir. Vatan sathında işsizlerin adedi her gün binlerle artacak olursa, çalışan işçiye sağlanmış olan sosyal güvenlik hakları manalarını kaybederler.

Bu sebeple her şeyin başında Beş Yıllık Plânımız ve yıllık programlarımızda; (Süratle ve artan nisbetlerde yeni iş gücü) esasını parola haline getirmeye mecburuz. Elimizdeki plân her yıl için 400 bin kişilik yeni iş gücü esasını kabul etmiştir. Fakat program uygulamasındaki yetersizlikler, bu rakamlara ulaşmak şöyle dursun, bu rakamların dörtte birini dahi şüpheli hale getirmişlerdir.

Beş Yıllık Planımızın gizli ve açık işsizliğe karşı kabul ettiği önemli ilkelerden birisi de; köylerimizde artan iş gücünün, ölçsüz bir şekilde şehirlere akınını önlemek üzere, tarım bölgelerinde emeğin değerlendirilmesi esasına dayanan tarım dışı çalışmalara imkân hazırlamaktır. Bugüne kadarki tatbıkatta bu ilkenin de ciddi surette dikkate alındığına işaret edecek bir çabaya maalesef tesadüf edememekteyiz.

f) Ekonomik plân içinde; bölge plânlaması ve sektör plânlaması fikirlerinin, bugünkü dağıntık işleyen durumunu ıslah zarureti de, önemli konulardan biri saymaktayız. Bu suretle hem plân stratejisinde kabul edilmiş bulunan bölgeler ve gelir grupları arası denge fikri ciddi mânada tatbikat görmüş olacak, hem de memleketin iktisadî ve tabiî potansiyelini millî ekonominin emrine süratle vermenin yolları açılacaktır. Ayrıca sosyal adaletin icabı da budur. Bugüne kadarki tatbikatta, bölgeler arası denge fikri, bir temayülün ifadesi halinde beyan ve muhafaza edilmiş, fakat bu ilkenin uygulanması için herhangi bir çaba gösterilmemiştir. Aynı şekilde memlekette büyük ekonomik potansiyel taşıyan bâzı sektörler plân tatbikatında ciddi olmaktan uzak, plâtonik manada alâka görmektedirler. Meselâ memleketimizde yıllardan beri her hükümet; turizm madencilik, hayvancılık, ve hayvan ürünleri, meyvecilik, sebzeçilik ormancılık, balıkçılık ve su ürünleri gibi gelişmeye ve geliştirilmeye fevkalade müsait iktisadî kaynaklarımız için en ileri taahhütlerde bulunmuşlar, fakat hiçbir özel tedbir alınmayarak, bu sektörler, kendi hallerine terkedilmiş olmaktan kurtarılamamışlardır.

Yeni Türkiye Partisi bu kabil bölge ve sektör plânlamaları konularının, plânlama teşkilatının ayrı bir bölümü tarafından ele alınmalarını, genel ekonomik plânın başarısı için şart saymaktadır. Hatta bu hususta ayrı kanuni tedbirler alınması lüzumuna da inanmaktayız.

Memleketin gelişmeye muhtaç bölgelerinde özel sektör sermaye yatırımı yok denecek kadar azdır. Esasen bu bölgelerde yatırıma sevk edilecek özel sermayeler mevcut değildir, özel sektör içinden çıkıp bu bölgelerde yatırım yapacak müteşebbisler, memleketin gelişmiş bölgelerinden, meselâ İstanbul, Ankara, İzmir gibi merkezlerden gelecek kimselerdir. Bu müteşebbisler, şüphesiz, sermayelerini ve imkânlarını İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de yatırıma sevk etme kolaylıkları mevcut iken, gidip de az gelişmiş bir bölgede yatırım yapmaya teşebbüs etmezler. O halde bu teşebbüs güçlerini, gelişmiş bölgelerden az gelişmiş bölgelere sevk edebilmek için, plânlama esaslarımız içinde bu sonuca sağlayıcı tedbirlerimiz olmak gerekir. Vergi muafiyetleri, kredi kolaylıkları, ihracaat ve ithalat kolaylıkları gibi müesseselerle bu teşvik yapılmadığı müddetçe özel sektörün bu bölgelere girmesi imkânları sağlanamaz. Sadece âmme sektörünün çabaları ise, yeterli sonuçların alınmasını mümkün kılamaz. Sektörler için de durum aynıdır.

Plân uygulaması hakkındaki görüşlerimiz: (Plânlama Bakanlığı)

Plân uygulamasındaki usuller ve teşkilâtlanmanın da yetersiz olduğu kanaatindeyiz.

Evvelâ merkezî hükümet içinde; plânın ve yıllık programların hazırlanmalarına nezaret edecek, plân ve program uygulamalarını yakından izliyerek alınması gerekli uygulama ve koordinasyon tedbirlerini süratle alacak ve uygulama sonuçlarını izliyecek bir müstakil bakanlığı hatta başbakan yardımcılığını, lüzumlu görmekteyiz.

Devlet Plânlama Müsteşarlığı, Devlet Personel Dairesi, Devlet İstatistik Enstitüsü gibi teşkilâtın başında bulunacak böyle bir başbakan yardımcılığı, Başbakan adına plânın hazırlanması, uygulanması, yatırımcı daireler arasında koordinasyon sağlanması, özel sektör ve Devlet Sektörü münasebetlerinin düzenlenmesi gibi görevleri üzerine almalıdır.

Bu suretle bugün hemen hemen hiç düzenlenememiş bulunan plân uygulaması usulleri geliştirilir, harcanan her kuruşun fizikî yatırımlara gitmesi, israfların önlenmesi, bürokratik gecikmelerin durdurulması mümkün olur.

Plân uygulanmasının diğer meseleleri :

Malî sistem, vergi sistemimiz: (Maliye ve Hazine Bakanlıkları)

Malî sistemimiz bakımından evvelâ Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarımız hizmet sahalarının yeni bir düzenlemeye tabi tutulması lüzumuna inanmaktayız. Bugünkü bakanlıklar yerine bu iki bakanlığın, Maliye ve Hazine bakanlıkları şeklinde teşkilatlanmalarının, ihtiyaçlarımızın çok daha isabetle karşılanmalarını mümkün kılacağı kanaatindeyiz.

Bu halde devletin bütçe ve bütün gelir ve gider faaliyetleri Maliye Bakanlığı, hazine muamelâtı ile iç ve dış kredi faaliyetleri, sermaye piyasasını düzenleme çalışmaları, Hazine bakanlığı uhdesinde toplanmalıdır. Böyle bir yeniden düzenlemede tabiatıyla bugün Gümrük ve Tekel Bakanlığına bağlı bulunan Tekel Genel Müdürlüğünün de bir ekonomik işletme niteliği içinde Sanayi Bakanlığına devredilmesi gerekecektir.

Biz pek çok kimsenin iddia ettiği gibi vergi sistemimizde geniş bir reform ihtiyacının mevcut olduğu kanısında değiliz. Vergi sistemimiz hukuki cephesi itibarile bugünkü modern devlet anlayışına uygun bir genel statü içine girmiş bulunmaktadır. Sistemde; sosyal adalet ilkesi, yatırım politikası esasları yönlerinden memleketin iktisadî takati ve şartlarındaki gelişmelere göre yapılması gereken düzeltmeler, her sosyal müessese için olduğu gibi, devletin devamlı surette izliyeceği ödevleridir.

Vergi sistemimizin asıl üzerinde durulmaya değer yönü; kabul edilmiş bulunan hukuki ve malî esasların aksatılmadan yürütülmesini sağlamak, vergi kaçakçılığı, dürüst mükellefleri ürkütücü adaletsiz vergi uygulamaları gibi, kanunsuz hareketleri ciddi tedbirlerle önlemektir. Bu istikamette müspet sonuçların alınması da malî teşkilâtın düzenli ve istikrarlı çalışmasına bağlıdır. Bu bakımdan vergi uygulamalarında maliye teşkilâtımıza toplum yararı fikrini hâkim kılmak, körü körüne hazine yararı fikri ile dürüst mükellefleri baskı altında tutmaktan korumak, vergi kaçakçılığı olaylarını süratle takip etmek, teşkilâtın bu konulardaki yetersizliklerini ve kadro noksanlarını ikmal etmek lâzımdır.

Vergi sistemimizin bir diğer eksik tarafı, mahallî idareler, köy, belediye ve il özel idareleri tarafından alınan vergiler ve resimler konusundadır.

Mahallî idareler tarafından alınan ve alınması lâzım gelen vergilerin de umumî vergi nizamı içinde, onunla bağlantılı olarak, yeniden tertiplenmesi lüzumuna kaniiz. Bu tertiplenmenin biran önce yapılmasına kati zaruret vardır.

Türkiye’de yüksek tarım gelirlerinin vergilendirilmeleri konusu isabetli bir sistem içine alınamamıştır. Gerçek tarım gelirlerini tesbit etme esasına dayanan bugünkü sistem, hem verimsiz olmakta, hem de tarımla meşgul geniş vatandaş kitlesini çok ağır idarî baskıların bunaltıcı tazyiki altına sokmaktadır. Bu durum karşısında partimiz; küçük çiftçileri mutlak muafiyet hudutları içine sokan bir götürü tarım vergisi sisteminin bugünkü sisteme nazaran memleket şartlarına çok daha uygun düşeceği kanaatini benimsemiş bulunmaktadır.

1961 yılından bu yana malî sistemimizde önemli bir yer işgal etmiş bulunan tasarruf bonoları müessesesinin de bir taraftan devlet itibarı, diğer taraftan sosyal adalet ilkesi yönlerinden yeni bir düzenlemeye tabi tutulması gerektiği kanaatindeyiz.

Bonoların her sokak başında itibari değerlerinin çok altında bir nevi işporta metayı haline gelmiş bulunması, kati surette önlenmesi gereken bir husustur. Devlet itibarına büyük bir darbe olan bu durumu süratle ortadan kaldırmak lâzımdır.

Bâzı şartlarla vergi ödemelerinde, bankaların mevduat ve ihtiyat sermaye karşılıklarında kullanmak, sahiplerini, devlet istikrazı tahvilleri sahiplerine tanınan hakların mümkün alanlarından istifade ettirmek ve sermaye piyasasında hisse senetleri ile değiştirilme imkânlarını sağlamak gibi tedbirlerle tasarruf bonolarının devlet itibarını zedeleyici durumlarının önlenmesi pek alâ mümkündür.

Sermaye piyasası ve kredi politikası :

Yatırım uygulamaları konusunda sermaye piyasasının ve kredi politikasının düzenlenmesi meseleleri gerçekten büyük önem taşırlar. Bunlar üzerinde yapılan çalışmalar bir türlü sonuçlandıramamaktadır.

Vatandaşların küçük tasarruflarından meydana gelen büyük sermayelerin yatırım faaliyetlerine aktarılmaları suretile hem tasarruf gücünün teşviki, hem de sermaye piyasamızın geliştirilmesi ekonomimizin halletmek zorunda olduğu problemlerin başındadır.

Kredi politikamız da bugünün ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak bulunmaktadır. Bu sahada yeniden düzenleme ve yeniden teşkilâtlanma ihtiyacı içindeyiz. Memleket uzun ve orta vadeli sınai kredi, küçük esnaf ve sanatkâr kredisi, zirai yatırım ve işletme kredisi, ihracat kredisi, istihlâk kredisi gibi sahalarda boşluklarla karşı karşıyadır. Mevcut kredi müesseseleri de gereği gibi işleyememektedir. Kredi maliyetleri ise gerçekten yüksektir.

Partimiz kredi politikasının yeni baştan ele alınmasını ve kredi müesseselerinin yeni bir teşkilâtlanmaya tâbi tutulmalarını plân uygulamasında başarıya ulaşmanın temel şartlarından biri saymaktadır.

Bu görüşümüzün bir icabi olarak Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası, Emniyet Sandığı gibi mevcut kredi müesseselerimize yeni bir veçhe vermeyi, imkânlarını genişletmeyi lüzumlu görürüz.

İhracat işlerimizin geliştirilmesi bakımından münhasıran bu sahada çalışmak üzere yeni bir kredi müessesesi kurulması lüzumuna inanmaktayız. Gerek amme sektörü ve gerekse özel sektör sınai yatırım ve işletme kredileri ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş bulunan kredi müesseselerinin çok daha verimli çalışabilecek hale getirilmeleri şarttır.

Sosyal meselelerimiz bölümünde üzerinde durduğumuz sosyal mesken politikası ve gecekondu ıslah programının gerçekleştirilebilmesi için Emlâk Kredi Bankasının ayrıca ele alınması gerektiği kanaatindeyiz.

Dış ticaretle temel ilkelerimiz :

Dış Ticaret Politikamızın temel parolası yeni pazarlar, yeni ihraç maddeleridir. Bu maksadı temin için millî bir dış politika prensibimize muvazi, dinamik bir dış ticaret politikası uygulamamız gerektiği inancındayız. Bu politikamızın başarıya ulaştırılabilmesi için Ticaret Bakanlığımız Teşkilâtının süratle ıslah edilmesini, ihracat işlerinde vazifelilerin ve ihracatçı müesseselerin takdir ve teşvik edici tedbirlerle başarılarının artırılmasını lüzumlu saymaktayız.

Dış ticaretimiz, dış ödemeler dengemizin üç büyük kaleminden birincisini teşkil etmektedir. Onun yanında diğer iki kalem olan görünmeyen muameleler, servet ve sermaye hareketlerinin de üzerinde durulmaya değer yönleri bulunduğunu ifade etmek isteriz.

Dış ödemeler dengesinin sağlanmasında dış ticaretin önemi aşikârdır. Bu itibarla dış ticaretimizde bilhassa ihracatta fiziki genişleme yani memlekette üretimi artırma başlıca şarttır. Fakat bu arada görünmeyen muamelelerde israfçı tutumların, servet ve sermaye hareketlerinde ihtiyaçlarımıza uygun düşmeyecek sermaye ve kredi faaliyetlerinin ekonomimiz üzerinde menfi tesirler yaratması tabiidir. Lüzumsuz formalitelere boğulmuş bir kambiyo murakabe rejiminin dış ödemeler dengesinde gerilemelere sebep olacağı şüphesizdir. Kanaatımızca bütün bu sahalarda bugün uygulanmakta olan sistemin ıslaha muhtaç tarafları mevcuttur. Bütçe Kanunları, Türk Parasının kıymetini koruma kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, Petrol Kanunu gibi kanunlar bu bakımdan üzerinde durulması gereken kanunlardır.

Dış memleketlerden sağlanacak kredilerin uzun vadeli düşük faizli yatırım kredisi niteliği taşımaları da itina ile izlenmesi gereken bir husustur.

İdarî Reform :

Memleketimizde merkezî hükümet teşkilâtı, taşra teşkilâtı ve mahallî idareler teşkilâtı idarî reform çalışmaları başlamış fakat sonuçlandırma bakımından gerekli ilgi gösterilmemiştir. Bu çalışmaları devletin süratle sonuçlandırmak mecburiyetinde olduğu hizmetlerin başında mütalâa etmekteyiz.

İdarede selâhiyetleri kullanmamak, sorumsuz davranmak diye bir şey tanımıyoruz. Herkes selâhiyetlerine sahip çıkacak, sorumluluklarını yüklenecektir. Kırtasiyeciliği kronik hale getiren selâhiyet kullanmama, sorumluluk yüklenmeme zihniyetinin kati surette karşısındayız. Vazifeliler önlerine gelen işi evvelâ kendilerinin bitirmek zorunluğunda olduğunu bileceklerdir. İnisiyatif kullanma gücünden mahrum, sorumluluk yüklenmekten kaçan zihniyetle, bitirilmesi kendi vazifeleri olan işleri üst mercilere sevk eylemek veya lüzumsuz işlemlerle geciktirmek yoluna sapanlarla mücadeleyi başlıca prensiplerimizden saymaktayız.

Bu anlayışlarımıza uygun çalışmalarla başarılı olanları takdir etmeyi, başarısız olanları da toplum düzenine zarar veremeyecek hale getirmeyi ana ilkelerimizden biri olarak kabul etmiş bulunmaktayız.

Takdirin maddî ve manevî yönleri ve şekilleri olduğuna inanmaktayız. Milletimizin bugünkü büyük hamle ihtiyacı devresinde, başarılı hizmetler veren vatansever evlâtlarını, maddî takdir yanında çocuklarına ve torunlarına devredebilecekleri şeref vesikaları ile manevî takdire de mazhar kılmayı lüzumlu ve zaruri görmekteyiz.

TOPRAK REFORM'U

Nüfusumuzun % 70i köyde yaşamakta ve geçimini topraktan sağlamaktadır. Ekonomimizin geliştirilmesi konusunda tedbirler düşünürken, bu büyük insan gücünün meşgul olduğu saha olan tarım sektörünü özel bir önemle dikkate almak lâzım geldiğinde şüphe yoktur. Bu itibarla tarım sektöründe genişleme ve gelişme sağlayacak her türlü tedbiri Yeni Türkiye Partisi olarak kurduğumuz günden bugüne savunmuş bulunmaktayız. 1961 seçimleri sırasında (Türkiye'nin kalkınması köyden geç) derken kasdettiğimiz mana da bu idi.

Parti programımızda;

(Milletimizin büyük bir kısmının geçim kaynağı olan ziraat sektöründe istihsal tekniğinin modernleştirilmesi, insan ve toprak ünitesine göre verimin yükseltilmesi için gereken tedbirlerin alınması, iktisadî gelişme politikamızın temellerinden biridir.) denilmiş ve ziraî istihsalı daraltmadan yapılacak bir toprak reform'u öngörülmüştür.

Esası üzerinde Türkiye'de hemen hemen bütün partilerin mutabık bulundukları bu konu, maalesef seçimlerin yaklaştığı son günlerde ve bilhassa Üçüncü Karma Hükümetin istifaya zorlanıp, Dördüncü Karma Hükümetin kurulmasından sonra, siyasî propagandanın bir sermayesi haline getirilmiştir.

Aslında Toprak Reform'u Kanun tasarısı üzerindeki çalışmalar millî Birlik Hükümetleri zamanında başlamış, 1961 seçimlerinden sonra bu çalışmalara Birinci Karma Hükümet zamanında devam olunarak bir kanun tasarısı hazırlanmış, onu takiben İkinci Karma Hükümet zamanında bu tasarı Tarım Bakanlığı seviyesinde yeni bir şekle sokulmuş, hükümete ve meclise intikal edemeden, Başbakanlıkta iken, İkinci Karma Hükümet değişmiş, Üçüncü Karma Hükümet 13 aylık bir devrede konuya ilgisiz kalmış, istifaya yakın tarihlerde tasarıyı Meclis'e sevk etmiştir.

Bu tarihe kadar umumî efkârda bir siyasî istismar vesilesi yapılmasına lüzum görülmeyen bu konu, maalesef, Şubat 1965 ayı ortalarında Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin iktidardan düşürülmesini hemen takip eden günlerde, siyaset piyasasının sermayesi haline getirilmiş ve yeni hükümeti kurmuş olan partiler Toprak Reform'una aleyhtar, 1961 Ekiminden 1965 Ocağına kadar hükümette kalıp Toprak Reform'u Kanun tasarısını Meclis'e sevk etmemiş olan Cumhuriyet Halk Partisi, Toprak Reform'unun hararetli savunucusu parti imiş gibi gösterilmeğe ve ilgili çevrelerin oylarının toparlanmasına çalışılmıştır.

Araya giren sol edebiyatçıları da fırsatı ganimet bilerek, Cumhuriyet Halk Partisinin yanında, alabildiklerine sol edebiyatı yapmışlardır.

Aslında konu, hiç de bu şekilde siyasî sermaye haline getirilmemesi lâzım gelen önemli ve ciddi bir memleket meselesidir. Toprak Reformu fikri üzerinde mütalâa beyan edenlerin, konuyu evvelâ bu ciddiyet içinde ele almaları gerekir.

Biz Türkiye'de ziraatta mevcut geri şartların ıslahı için bir ziraat reformunun lüzum ve zarureti savunmaktayız. Bu reformun bir unsuru da; toprak mülkiyetindeki, toprak işletmeciliğindeki adaletsiz ve ekonomiye zarar verici hallerin ıslahını sağlayıcı, bir Toprak Reformudur. Böyle bir reformu desteklemek ve süratle gerçekleştirmek temel amacımızdır. Toprak Reformu adı altında; mülkiyet hukukunu reddedenlerin arzuladıkları gibi, adaletsiz bir toprak dağıtımı ameliyesine gidip, düzenli düzensiz, işletmeleri sadece parçalamak; küçük, üzerinde çalışılamıyacak, ekonomik rantabiliteyi büyük nisbette düşürecek, gecekondulu ziraî işletmeler yaratmak niyetlerinin karşısındayız.

Türk Köylüsünü aldatmaya kimsenin hakkı yoktur. Türkiye'de sadece toprak dağıtımı şeklinde uygulanacak bir toprak reformu, Türk Köylüsünün çok küçük bir kısmına, çok küçük parçalar halinde, verimsiz topraklar verilmesinden ileri bir sonuç sağlamaz. Türkiye'nin ekilebilir arazisinin toplam miktarı 25 milyon hektardan ibarettir.

% 85 i sadece hububat ziraatine müsait bulunan bu arazinin tamamı köylü nüfusumuza dağıtılacak olsa, nüfus başına düşecek miktar bir hektardan ibarettir.

O halde memleketimizde entansif ziraat şartlarını yaratmak, hektar başına verimi artırmak üzere, bir ziraat reformuna gitmek ve bu reformun bir unsuru olarak da, toprak reformunu memleket şartlarına en iyi cevap verecek şekilde gerçekleştirmek lâzımdır.

Ocak 1965 ayında meclise intikal etmiş bulunan tasarı üzerinde yukarki anlayışlar içinde de-ğişiklikler yaparak, reform kanununun çıkarılması için Parti olarak büyük gayretler sarfettik. Fakat yaklaşan seçimlerde bu konuyu sermaye yapmakta fayda umanlar, tasarının böylece kanunlaşma-masını sağlamaya muvaffak oldular.

PETROL POLİTİKAMIZ :

1965 Bütçe müzakereleri sırasında petrol ve maden politikamızı şöylece açıklamış bulunmak-tayız:

(Bizim inancımıza göre, gerek petrol, gerekse maden sanayiinin millî ellerde bulunması elbet benimsenmesi gerekli bir politikadır. Fakat bunun yanında iki gerçeğin önemi de aşîkârdır. Bun-lardan birincisi, bu tabîî servetlerimizi millî ellerde bulundururken, işletme imkânları yönünden, zaman unsurunun dikkatten uzak tutulamayacağı hususudur. Millet olarak bu servetleri süratle değerlendirmek için, yabancı tekniğin ve yabancı sermayenin yardımına ihtiyacımız olmayacak mı-dır?

Yabancı teknik ve sermayeye ihtiyaç hissedilecek ise bunun hududu, şümulü ve şartları elbet millî menfaatlerimizle bağdaşıcı olmak icap eder.

Bu konuda üzerinde durulmağa değer ikinci husus, bilhassa petrol sanayiinde, gerek petrol ka-nunu ile gerekse karşılıklı taahhütlerle yabancı petrol teşekküllerine tanınmış olan haklara bundan böyle de hürmetkar olup olmayacağımız hususudur.

Biz o kanaatdeyiz ki, Türkiye hâlâ yabancı sermayenin teknik ve sermaye yardımından isti-fade zorunluğundadır. Bu itibarla konuyu hissi plânda mütalâa edip, Türkiye’de petrol sanayiini topyekûn millileştirmek fikrinin uygulanması gibi bir yola gitmek, Türkiye’yi yabancı teknik ve ser-mayeden toptan yoksun kılmak demektir. Biz böyle bir sonucu, ekonomimizin süratli kalkınması amacı ile bağdaşır görmemekteyiz.

Gerek petrol gerekse yabancı sermayeyi teşvik kanunlarımızın hazırlanıp, uygulanmaya konul-malarında esas olan temel düşünceler de bunlardır.

Bu kanunların ıslaha muhtaç olan yönlerini ıslah etmek, ikili anlaşmaların millî menfaatlere aykırı işleyen hükümlerini değiştirmek yolunda gayret sarfetmeliyiz. Fakat böyle bir anlayış dışın-da, milletlerarası hukuka aykırı tutumlarla yabancı sermayenin Türkiye’ye gelmesi yollarını kapat-mamak zorundayız. Beş Yıllık Plânımızın “Millî petrol kaynaklarımızın süratle geliştirilip değerkendirilmesine yardım eden teşekküllerin çalışmaları kolaylaştırılacaktır” şeklindeki hükmünün ifade ettiği mânâ da budur.)

Bütçe müzakereleri sırasında Grubumuz adına söylenen bu sözler, Partimizin petrol politika-sındaki inançlarıdır.

C) Sosyal politika meselelerimiz ve görüşlerimiz :

Memleketteki sosyal uyanış hareketi :

Bugün Türkiye’de fikir akımları adı altında yazılanların hemen tamamı ekonomik fakirlikten ve dengesizlikten ortaya çıkmış bulunan sosyal yetersizliklerin dile getirilmelerine, iyi veya kötü niyetlerle bu yetersizliklerin ortadan kaldırılmaları için düşünülen tedbirlere taallûk etmektedir. Bazen mübalâğalı tasvirler, mübalâğalı tefsirler ve hattâ siyasi, iktisadî ve sosyal düzeni bozucu

tahrikler niteliğini taşımakla beraber, genellikle ortaya konulan fikirlerin, memlekette bir uyanış hareketinin öncülüğüne yol açma istidadında olduğunu inkâra imkân yoktur.

Bugün toplumumuzda, sosyal adaletsizliklerin ortadan kaldırılması, sosyal seviye farklılıklarının giderilmesi yolunda, düne nazaran, çok daha belirli ve çok daha şuurlu bir temayülün mevcudiyetini memnuniyetle görmekteyiz.

Anayasa'mızın kabul ettiği sosyal devlet ve sosyal adalet esasları, fertlerin ve müesseselerin temel hak ve hürriyetlerini geliştirici ilkeler, bu yoldaki toplum uyanışının başlıca teşvikçisi olmuşlardır.

Artık Türk Toplumunu, orta zamanların feodal yaşayış şartlarından kurtulmak üzere, kendisine öncülük yapmak, ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlamak iddiasında bulunanlardan, lâftan gayri, görünür ve elle tutulur sonuçlar istemeye başlamıştır.

Çalışanlar emeklerinin gerçek değerini alabilmek için ciddi çabalara girişmişler, sosyal adalet ve sosyal güvenlik müesseselerinin memleketimizde de bütün genişliği ile, ileri memleketlerdeki gibi, tatbiki konulması arzulan bir temayül olmaktan çıkarak, bir hak olmanın gerektirdiği ciddiyet içinde talep edilmiştir. Bu yolda hemen hemen pek çok ileri memlekettekinden fazlasıyla, sosyal adalet ve sosyal güvenlik müesseseleri ihdas edilmiş, bu müesseselerin harekete gelmesiyle istihsalde, bugüne kadar gücü hissedilmeyen emek unsuru, varlığını ve güçlülüğünü kabul ettirmiştir.

Millî huzur ve selâmetin şartı; Milletçe Fakirlikten kurtulma :

Partimiz bütün bu gelişmeleri, istismarlar bir yana, müspet mütalâa etmekte ve anayasamızın, kanunlarımızın yürürlüğe koyduğu sosyal adalet, sosyal güvenlik müesseselerini takviye edici tedbirler almayı millî huzur ve selâmetimizin ön şartlarından biri saymaktadır.

Sosyal adelete en fazla yer vermiş toplumlar bugün batı âleminde dir. Batı, sermaye ile emek arasındaki münasebetleri düzenlemek ihtiyacını bizden çok önce duymuş ve bugün bu münasebetler bu âlemdaki yüksek kaliteli ve yüksek seviyeli üretim hayatının başlıca dayanaklarından biri olmuştur.

Türkiye'mizde de olayların bu yönde gelişmesinin demokrasimiz, toplum refahımız ve fakirlikten kurtulma savaşımızın başarısı için şart olduğu inancındayız.

Partimiz programında da yer aldığı üzere; genel olarak ücret, çalışan insanların tek gelirleridir. O halde ücret ferdin ve ailenin normal geçimini sağlamaya yeterli olmalıdır.

Bu konuyu sosyal hayatımız için olduğu kadar, millî hayatımız için de olağanüstü önemde bir mesele saymaktayız. Çalışanın emeği mutlaka değerlendirilmelidir. Kâr ile ücret arasında mutlaka bir denge sağlanmalıdır. Emeği istismar bahasına kazanılacak milyonlarla, bir toplumda meydana getirilecek gelir kutuplaşmalarının, toplumu her gün biraz daha sınıf kavgalarına sürükleyeceği, sonunda bir takım maceracıların, toplum düzenim külliye ortadan kaldırıcı macera heveslerine uygun ortamı yaratmak imkânını bulacakları kanısındayız. Aşırı sol ve aşırı sağ cerayanlarla mücadelenin en müessir yolunu; bu ortamı yaratmıyacak ekonomik ve sosyal şartları kovalamakta görmekteyiz.

Sosyal adalet inancımızın esasları:

Türkiye'de sosyal adaletin kemaliyle tesisi için amaç edindiğimiz esasları şöylece sıralıyabiliriz.

— Kalkınma plânlarımız ve yıllık programlarımız; süratle ve her yıl artan nisbetlerde, yeni iş gücü yaratmayı başlıca hedeflerinden biri saymalıdırlar.

— Bölgelerarası ve gelir grupları arası dengenin sağlanabilmesi için, kalkınma plânlarında, bölge plânlaması ve sektör plânlaması, sonuç verecek şekilde düzenlenmelidir.

— Sermaye ile emek, kâr ile ücret arasında ahenkli ve dengeli bir münasebet kurulmalıdır.

— Devletin gelir dağılımı politikası aşırı gelir farklılıklarına yol açmıyacak şekilde düzenlenmelidir.

— Çalışanların yarınlardan emin olmalarını sağlayacak bir sosyal güvenlik sistemi ihmal edilmez prensiplerimizdendir. Bu günkü sistemi tekemmül ettirme yönünden tarım işçilerimizin ve küçük esnaf ve san'atkar gibi mahdut sermayeleri ile birlikte bedenî güçleriyle geçimlerini sağlayanların da sosyal güvenlik sistemi içine alınmalarını lüzumlu saymaktayız.

— Sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirlerinin özel sektöre karşı bir hareket manası taşımadığını iyice bilmek lâzımdır. Bu tedbirlerin uygulanmasında özel sektörün özel teşebbüs gücünü baltalayıcı, bu sektörü ürkütücü ve geleceğinin emniyetinden yoksun bırakıcı hareketlerin kesin olarak karşısında bulunuyoruz. Biz demokrasimizin, istihsalimizin, sermaye ve emek kollarımızın, hülâsa millî becamızın selâmetini bu ilkelerin yürütülmesindeki ahenk ve isabette görmekteyiz.

— Ziraî reform yolu ile ziraatta toprak verimini arttırıcı entansif ziraatı sağlamak, toprak reformu ile toprak mülkiyetindeki adaletsizlikleri ıslah etmek, işletmelerde toplulaştırma yolu ile ekonomik rantabiliteyi arttırmak hedeflerimizdendir.

— Şehirlerde hergün biraz daha gelişen gecekondu perişanlığını önlemek üzere, bir (Gecekondu ıslah programı) nı derhal uygulamaya koymak ve iktisaden zayıf durumda olan vatandaşlara ucuz ve sıhhi mesken temin etmek üzere, müessir bir (Sosyal Mesken Politikası) yürütmek karındayız. Bu maksatla her yıl devlet bütçelerinden hiç olmazsa 300 milyon liralık ödenek ayırmak lüzumuna inanmaktayız.

— Toplum kalkınması fikrinin ciddi şekilde ele alınması suretiyle, bilhassa köylerimizin bayındırlık ihtiyaçlarını süratle karşılamayı ve bu temel sosyal birimleri kapalı ekonomi ve eğitim şartlarından kurtarmayı, devletin ihmale tahammülü olmayan sosyal vazifelerinden saymaktayız. Mahallî idarelerimizin idari reform yoluyla vakit kaybetmeden yeniden düzenlenmelerini, illerimizin yetki genişliği esasî içinde büyük yatırım üniteleri haline getirilmelerini, valilerimizin vazife, sorumluluk ve salâhiyet yönünden daha verimli çalışacak idarî statü içine sokulmalarını, devletin bu vazifesini gereği gibi yerine getirmesinin zaruretleri saymaktayız.

D) Eğitim politikası meseleleri ve görüşlerimiz :

Partimizin eğitim politikasında benimsediği ana ilkeler parti programında izah edilmişlerdir. Bu itibarla biz burada bu ana ilkeleri tekrarlamakta faide ummamaktayız. Bugünkü eğitim sistemimizin boşluklarını tesbit konusunda beş yıllık plânımız ciddi teşhisler getirmiştir. Bu teşhislerin gerektirdiği tedbirler ciddî olarak alındığı takdirde eğitim sistemimizin, iktisadî ve toplumsal ihtiyaçlarımıza uygun bir denge kazanacağı kanaatındayız.

Eğitim sistemimizin başlıca yetersizlikleri : Bugünkü eğitim sistemimizin âcil mahiyet taşıyan yetersizliklerini şöylece sıralamak mümkündür :

— öğretmenlik mesleği toplum hayatında taşıdığı önemle orantılı itibara kavuşturulamamış, öğretmen yetiştirilmesindeki teşkilât ihmalleri ile birlikte bu hal, eğitim sistemimize öğretmen arzını geniş ölçüde daraltmıştır.

— öğretmen arzındaki noksanlıklar memleketimizde hemen bütün eğitim dallarında geniş bir öğretmen boşluğu meydana getirmiştir.

— İktisadî ve toplumsal faaliyetlerle ihtiyaçlar arasında gerekli ilişki kurulamadığından, bâzı alanlarda önemli boşluklar bâzılarında ise fazlalıklar hasil olmuştur.

— Eğitim ile yetiştirilenler niteliklerine uygun çalışma sahalarına yöneltilemediklerinden, bir çok eleman yetiştigi ihtisas dışı alanlarda kullanılmakta, bu suretle lüzumsuz israflar meydana gelmektedir.

— Öğretmen yetersizliği ve diğer sebeplerle, yurdun çeşitli öğrenim müesseselerinde, farklı seviyelerde öğretim yapıldığından ve seçme usullerinin kabiliyetlere bağlı kalmasını sağlamaktaki aksaklıklardan, öğrenciler arasında eşitsizlikler doğmakta ve bu suretle eğitimin sosyal adalete ve toplum yararına nitelik kazanması ortadan kalkmaktadır. Yüksek kabiliyetli fakat düşük gelirli öğrencilerin yükselmelerinde başlıca araç olan burs yurt sistemlerinin yetersizliği de bu yönde ayrıca tesirli olmaktadır.

— Her çeşit eğitim kurumlarımız ihtiyaçlara cevap vermek kapasitesinden yoksun bulunmaktadır. Bu yetersizlik hususiyle teknik ve meslekî eğitim dallarında daha da belirli bir hal almıştır.

— Üniversiteler ve yüksek öğretim kurumlarının öğretim yanında önemli görevlerinden biri olan araştırma faaliyetleri, düzensiz ve yetersiz bir durumdadır.

— Din eğitimi sahasında maalesef büyük bir tereddüt mevcut bulunmaktadır. Anayasamızın kabul ettiği lâik devlet olma esasının din işlerinin devlet işlerinden ayrılması mânasına geldiğinde, bunun yanında, din'in, toplumun ahlâkî ve manevî seviyesini yükselten ulvî bir müessese olduğunda şüphe yoktur. Din ve vicdan hürriyeti de insanın tabii haklarındandır.

Bütün bu esasların; hemen tamamı müslüman olan Türk Milletinin çocuklarına din eğitimi vermeyi ihmal ettirebilecek sebepler olamayacağı aşîkârdır. Bilâkis Anayasamız din eğitimi ve öğrenimini toplumun temel ihtiyaçlarından biri saymış, sadece bu eğitim ve öğrenimin arzu etmeyenlere zorla yaptırılmayacağını kabul etmiştir.

Bu sebeplerle, din eğitimi sahasında mevcut tereddütlerin ortadan kaldırılması ve konunun ihtiyaçlarımıza cevap verecek şekilde açıklığa kavuşturulması lüzum ve zaruretime inanmaktayız.

Gençliğimizin meseleleri :

Milletlerin en büyük servetleri insan güçleridir. Bu gücü gereği gibi değerlendirmek devleti yönetenlerin baş sorumluluklarından biridir, insan gücü gençlik temeline dayanır.

Gençlik bir milletin yarını demek olduğu gibi onun olumlu ve yeterli yetiştirilmesi yarının en büyük, teminatıdır.

Kurduğu genç cumhuriyetle birlikte bu gerçeği çok yakından görmüş olan Büyük Atatürk yaptığı tarihi hitabede Türk Gençliğine milletin kaderi üzerinde taşıdığı sorumluluğu hatırlatmış ve görevini vermiştir.

Gençliğin çok değişik meseleleri vardır. Onun fizikî, fikrî ve moral yapılarının bugünkü medenî toplum anlayışına uygun olarak geliştirilmesi, bu meselelerin isabetle halledilmelerine bağlıdır.

Türkiye'mizde milletin fizik gelişmesini sağlayacak spor terbiyesine ve spor eğitimine bugüne kadar gerekli önem maalesef verilememiştir. Son yılların profesyonel spor faaliyetleri içinde amatör ruh bir yana itilmiş, büyük kitlelerin ihtiyaçlarının cevaplandırılması yerine çok küçük azınlık halindeki profesyonel arzuların karşılanması ile yetinilmiştir. Bu itibarla spor eğitimi sadece büyük merkezlerin mahdut profesyonel kadrolarına inhisar ettirilmiş, memleketin dört bir yanındaki amatör ruhlu esas gençlik gücü kendi haline terk olunmuştur.

Yeni Türkiye Partisi olarak konunun yönünü pek önemli bir mesele olarak mütalâa etmekteyiz. Kanaatimize göre Türk Gençliğinin büyük ihtiyacının olumlu bir şekilde karşılanabilmesi için evvelâ teşkilâtlanma noksanlığının ortadan kaldırılmasına ve bir “Spor İşleri Bakanlığı”nın kurulmasına katî lüzum vardır. Bugünkü hali ile Başbakanlıkta bir devlet bakanlığının idaresine terkedilmiş bulunan spor işlerimizin gereği gibi düzenlenmesine imkân yoktur.

Kurulacak ve işine gerçekten sahip çıkacak böyle bir Spor İşleri Bakanlığı’nın :

Bütün memlekete şâmil bir beden eğitimi ve spor politikası yönetmekte,

Memleketin her yanında ucuz, ısrafçı tutumlardan kurtulmuş, mahdud kimselerin değil geniş ölçüde memleket çocuklarının istifade etmelerini sağlayacak spor tesisleri kurmakta,

Tesisler için, lüzumlu öğretici kadroları yetiştirmekte,

Genç kuşakları bir taraftan boş zamanlarında kahve köşelerinden kurtarıırken diğer taraftan fizik yeterliklerini sağlamakta,

Ve nihayet yurdun her tarafındaki müstesna kabiliyetleri ortaya çıkarmakta, çok ciddi ve çok hayırlı hizmetler verebileceğine inanmaktayız. Bu günün milletlerarası spor temasları milletler için en mühim propaganda vasıtalarından biri haline gelmiştir. Herhangi bir spor dalında dünya rekoru tesis etmiş bir sporcu umumiyetle bir millet için değeri milyonlarla ölçülemeyecek kadar geniş propaganda unsuru olabilmektedir. Çok mahdud profesyonel kadrolar içinde spor hayatımızın bu yönde önemli bir başarı sağlamadığını gazetelerimizin arka sayfelerini okuyan milyonlarca vatandaşımız hergün görmektedirler, izah ettiğimiz esaslar içindeki bir ciddi tutum bu bakımdan da milletimize maddî ve manevî büyük imkânlar sağlayacaktır.

Gençliğimizin fikrî ve moral yapılarını geliştirme konusundaki, meselelerimizin de fizik yapısı kadar hatta ondan daha ileri derecede önemli olduklarında şüphe yoktur. Sağlam dimağ sağlam vücutta olur denilse de ne kadar sağlam olursa olsun geliştirilmemiş, bakir bırakılmış bir dimağın verimli olabilmesi imkânsızdır.

Konunun bu yönü daha ziyade eğitim meselelerimizle ilgilidir. Fırsat eşitliği esasına dayanan yeterli bir eğitim sistemi bu bakımdan sonuç almanın tek şartıdır.

Yukarıda eğitim politikamıza taallûk eden görüşlerimizin izahı sırasında bu mevzudaki yetersizliklerimize ve ihtiyaçlarımıza temas edilmiştir.

Biz Cumhuriyetimizin nitelikleri olan insan hak ve hürriyetlerine, millî mücadele ruhuna ve Atatürk Devrimlerine bağlı, millî, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti fikrinin şuurlu savunucusu bir Türk Gençliğini, geleceğimizin en büyük teminatı saymaktayız.

Gençliğimizin bu temel ilkeye uygun bir sorumluluk anlayışı ile yetiştirilmesi için devletin hiç bir fedakârlıktan kaçınmaması gerektiğine inanmaktayız.

DIŞ POLİTİKAMIZ :

Türkiye’de bundan önce yapılmış seçimlerde dış politika üzerinde önemli sayılacak tartışmalara tesadüf olunmamıştır. Genellikle bütün partiler millî sayılan bir dış politika anlayışı üzerinde birlik olduklarını beyan ederler ve seçim tartışmaları daha çok iç politika meselelerine inhisar ederdi.

Yeni fikir akımları devresi diyebileceğimiz 1961-1965 devresinde, dış politikaya ilişkin konular da siyasî mücadeleler plâtförmünün meseleleri arasına girmiştir, özellikle; Kıbrıs ihtilâfının, dış

politika anlayışlarımıza yenilikler getirdiği, bilhassa İkinci Dünya Harbinden sonra izlenmiş dış politikanın isabetsiz yönlerinin bulunduğu yolundaki görüşlere hayatiyet kazandırdığı bir gerçektir.

Türkiye İkinci Dünya Harbinden sonra iki bloka ayrılmış bulunan dünya devletlerinden, daima batı blokunun yanında bir dış politika izlemiş ve dünyada çıkan bütün milletlerarası anlaşmazlıklarda sadık bir müttefik durumunu muhafaza ederek, her zaman batı blokunun ve özellikle bu blokun başı sayılan Birleşik Amerika Devletlerinin yanında yer almıştır.

1945 Yılında Sovyet Rusya'nın Türkiye'den bir takım toprak taleplerinde bulunmuş olması ve 1947 yılından itibaren Truman ve Marşal Doktrinlerinin kurduğu ekonomik yardım sistemlerinin Türkiye'yi de içine alması bu vefalı dostluk politikamızı bir nevi tâbi politika haline getirmiştir.

Bu arada İkinci Dünya Harbi sonunda dünyanın her tarafında meydana gelmiş bulunan bağımsızlık savaşları, genellikle eski sömürge imparatorluklarının sahipleri batı devletlerine karşı cereyan etmiş, bizim batı devletleri dış politikalarına muvazi dış politikamız, çeşitli milletlerarası ihtilâflarda yönümüzü, sömürge imparatorluklarının yanına itmiştir. Tabiatıyla sonunda bağımsızlıklarını kazanan yeni devletler, savaş devrelerini unutmamışlar, o devrelerde karşılarındakilerle birlik hareket etmiş bulunan Türkiye'ye iyi hisler beslemez olmuşlardır.

İzlendiği sürede mahzurlarını düşünemediğimiz bu dış politikamızın, Kıbrıs ihtilâfının patlak vermesile dünya devletleri arasında bizi ne derece yalnız bırakıcı olduğu meydana çıkmıştır. Zira yıllarca yanlarında bulunduğumuz ve taraf oldukları her ihtilâfda kendilerini desteklediğimiz Birleşik Amerika, İngiltere, hatta Fransa, bizim taraf olduğumuz, kendilerinin de doğrudan doğruya veya dolaylı olarak ilgili bulundukları bu ihtilâfda, bizim yanımızda bulunmak şöyle dursun, aksine, gizli yollardan Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için gayret sarfetmişlerdir. Hususile Birleşik Amerika, ihtilâfa son vermek için giriştiğimiz her müspet teşebbüsü itina ile akamete uğraticı bir politika takip etmiştir.

Olayların tam bu safhasında komşumuz Sovyet Rusya Türkiye ile dostluğunu tazelemenin imkânları üzerinde durmuş, son ayların Türkiye - Sovyet Rusya dostluk tezahürleri ortaya çıkmıştır.

Olayların bu gelişmesi, haklı olarak, Türk dış politikasının isabetli yürütülmekte olup olmadığı sorusunu ortaya çıkarmış ve bu soru üzerindeki tartışmalar, bugüne kadarki, tartışılmaz millî dış politika geleneğimizi ortadan kaldırmıştır.

Kanaatimizce bu gelişmeler memleketimiz için hayırlı olmuştur. Türk dış politikası bu gelişmeler sonunda gerçek niteliğe kavuşacaktır.

Türk Devletinin temel dış politika anlayışın da değişiklik yapmağa elbet, ne lüzum, ne de zaruret vardır. Birleşmiş Milletler Anayasası çerçevesi içinde, barış, adalet, eşitlik ve milletlerin hürriyetleri esaslarına bağlı kalarak, ortak güvenliğin korunması ve her sahada milletlerarası işbirliğinin artırılması dış politikamızın temelleri olmakta devam edecektir. Ama, milletlerarası barış ve güvenlik esasına dayanan bu dış politika anlayışımız, batı devletlerinin kendi millî dış politikalarına, bizim de her zaman, her yerde bağlı ve tâbi bir dış politika gütmemizin mesnedini teşkil etmiyecektir.

Bizim de milletlerarası barış ve güvenliği sağlayıcı politika yanında, kendimize mahsus bir millî dış politikamız olacaktır. Bu politikamızın icabı olarak, yakın komşularımızla, bağımsızlıklarına yeni kavuşan genç milletlerle sıkı komşuluk ve dostluk münasebetleri kuracak, karşılıklı iyi niyet ve iyi komşuluk esaslarına dayanan bu ilişkilerimizin gerektirdiği siyâsî ve iktisadî temasları yapmakta tereddüt göstermeyeceğiz.

Batılı dostlarımızın yaptıkları iktisadî ve malî yardımlar dolayısıyla bizden dış politika tavizleri istemelerine kesin olarak nasıl müsaade etmiyecek isek, iyi komşuluk münasebetlerine yeniden girdiğimiz devletlerden de bu yolda talepler gelmesinin aynı kesinlikle karşısında bulunacağız.

İşte geçmiş tecrübelerden de ders almak suretile Partimizin anladığı dış politika budur. Bu politikanın milletlerarası hukuka, milletlerarası barış anlayışına, milletlerarası iyi komşuluk ve dostluk münasebetlerine hürmetkârlığı tamdır.

Bu politika şahsiyetine ve haysiyetine sahip, tam bağımsız bir politikadır. İktidarların vazifesi geçmiş devrenin uyusukluklarından kurtularak ve diplomatik münasebetlerdeki ürkeklikten sıyrılarak, bu politikayı dinamizme kavuşturmadır.

Ana ilkeleri bu olan dış politikanın başarı şansı, tabiatıyla onu yürütecek kişilerin şahsiyetlerine bağlıdır.

Önümüzde bulunan Kıbrıs konusunu böyle bir dış politika anlayışıyla yürütmenin lüzum ve zaruretine temas etmekte ayrıca faide umarız.

SİLÂHLI KUVVETLERİMİZ

Türk Milletinin dış emniyetinin gerçek dayanağı kendi gücüdür. Bu gücün reel varlığı da Türk Silâhlı Kuvvetleridir. Silâhlı Kuvvetlerimizin modern silâhlar ve teknik vasıtalarla teçhiz edilmesi suretiyle hareket kabiliyetinin ve ateş gücünün yükseltilmesini, insan gücünden sağlanacak tasarrufla iktisadî kalkınma çabalarımıza yardımcı olunmasını isabetli bir görüş sayarız.

SONUÇ

10 Ekim 1965 Genel Seçimlerine ait Seçim Beyannamemizi böylece sona erdirirken, görüşlerimizi özetlemek isteriz.

Bizim inanımıza göre Türkiye'yi kaldırmak için herhangi ideolojik ve sert bir sisteme ihtiyaç yoktur. Türkiye'de benimsenmiş olan ekonomik ve sosyal sistem yeterli şekilde uygulanabildiği takdirde, şikâyetlerin kısa zamanda sona erdirileceği muhakkaktır.

Türkiye'mizin; şartlarımızı iyi değerlendiren ve bu değerlendirmeyi süratle toplum hayatımıza intikal ettirebilen akıllı, tedbirli ve çalışkan bir idareye ihtiyacı vardır. Böyle bir idare kurabilmek için de alışılmış donuk ve verimsiz usulleri terketmek zorundayız. Reform diye adlandırılan, aslında iyi düzenleme ihtiyaçları niteliğini taşıyan hareketleri toplum hayatımızın her bölümünde uygulayabilmek lâzımdır. Bizim yetersizliğimiz, meseleleri bu pratik ölçüden ele alıp yürütebilecek müesseselerden ve özellikle siyasî-idarî yöneticilerden yoksunluğumuzdur.

Bu gerçeği böylece kabul etmekte, sadece noksanımızı bilmek manası vardır. Siyasî partilerimizin ve devlet adamlarımızın bunu böyle anlamayıp, büyük iddialarla, bir takım nazari ve ideolojik çözüm şekillerinin himayesine sığınmalarını, gerçekçi bir anlayış saymaya imkân yoktur.

Türk Toplumunun kaderinde söz sahibi olan her mevkideki görevliler, her günün çalışma saatlerinden hiç olmazsa bir iki saatlerini, sorumlulukları altındaki toplum görevini daha iyi yürütmek için ne yapabileceklerini; ne gibi yeni düzenleme tedbirlerini yürürlüğe koyabileceklerini düşünmeye ayırsalar ve bulacakları tedbirleri uygulamaya koysalar, bugünkü statik durumun süratle değişeceğine kesin olarak inanmaktayız.

Bütün mesele toplum hayatımıza bu heyecanı verebilmekte, bu heyecanla toplumumuzu harekete getirebilmektedir. Bu da şüphesiz lider-idareci meselesidir. Demokrasi bu çeşit lider-idarecileri toplum süzgecinden geçirip meydana çıkarmak için bulunmuş bir rejimdir. Bizim demokrasimiz bu bakımdan tersine işlemekte ise, onun yetersizliklerini ortadan kaldırmak, onu yeterli işler hale getirmek de hepimize düşen millî sorumluluktur. Biz bu sorumluluğun ne şekilde yerine getirilebileceğinin cevaplarını bu beyannamede vermeğe çalıştık.

10 Ekim seçimlerinin milletimize hayırlı sonuçlar getirmesi en halis dileğimizdir. Tanrı yardımcımız olsun.

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Seçim Beyannamesi

Büyük ve aziz Türk Milleti!

Muhterem Seçmen Yurttaşlarımız!

10 Ekim 1965 Millet Meclisi seçimleri, millet ve devletimizin hayat ve kaderinde önemli bir gün olacaktır.

Büyük bir karar ve hüküm günündesin!

İrade, karar ve oy'undaki selâmet ve isabet, sevgili yurdumuza refah, saadet ve huzur getirebilir.

Biz, Tanrı'nın karar anında sana yardımcı, neticenin de büyük milletimiz, aziz yurdumuz için hayırlı, uğurlu olmasını diliyoruz.

Muhterem Seçmen Yurttaş!

CKMP olarak biz, 10 Ekim 1965 günü yapılacak olan Milletvekilleri seçimi ile, halkın, halk için, halkla beraber idaresi yolunda milletçe geçirmekte olduğumuz büyük siyasî tecrübelerden birinin daha, büyük vatanseverlik şuuru içinde idrak edileceğine emin bulunmaktayız.

Bu seçim, son dört yıllık parlâmento ve koalisyon hükümetleri denemesinin verdiği sonuçlar bakımından seçmen vatandaşlarımızın, üzerinde önemle duracakları özellikler taşımaktadır.

Son dört yıllık siyasî tecrübe, siyasî partilerin Büyük Meclisteki üye sayıları ne olursa olsun, hükümet teşkilinde, Devlet yönetiminde zaman zaman eşit durumlarda görev aldıklarım, “eşit etki ve toplu sorumluluk” yüklediklerini ortaya koymuştur. Hükümette etkili ve başarılı olmak için Büyük Meclis'te oy sayısının yeterli bulunmadığı, kalite üstünlüğünün ağır bastığı anlaşılmıştır.

Şimdi seçim gününde seni, genel dünya durumu ve Devletin halini, milletimizin geleceğini düşünmeğe davet ediyoruz!

GENEL DÜNYA DURUMU :

Sür'atle değişen bir dünya içindeyiz; çağdaş ve komşu milletler dev adımlarıyla ilerlemektedirler.

Yaşanan çağ atom, kitlevî makinalı üretim, otomasyon-feza, füze çağıdır.

İleri milletler, büyük kudret, zenginlik ve refaha sahiptirler. Günden güne güç ve imkânları artmaktadır.

Teknik, dünyayı küçültmüş, uzakları yakın etmiş, milletlerarası münasebetleri sıklaştırmış, milletlerin kaderlerini birbirine daha bağlı kılmıştır.

Ancak, milletlerarası işbirliği, yardımlaşma, fikir ve ülküsü cihanda ve vicdanlarda arzu edilen güç ve değeri kazanmış değildir.

Milletlerarası münasebetlerde hâlâ hak ve adalet inancı değil, kaba kuvvet neticeyi tâyin etmektedir.

Büyük menfaat çatışmalarında dünya barışını koruyabilecek güçte milletlerarası bir teşkilat özlenen başarıyı sağlamış değildir.

Savaş tehlikesi vardır. Üstelik çağın savaşları güçsüz milletler için yok olma sonucunu gösterecek kadar tahripkârdır.

DEVLET VE MİLLETİMİZİN DURUMU :

Türkiye bugün geri kalmış bir ülkedir. Millî ekonomimiz, istihsal tekniğimiz, çalışma ve yaşama şartlarımız, dünyaya, çağa hâkim şart ve ölçülerin gerisindedir.

Şan ve şeref dolu bir tarih ve yurdun mirasçıları, cihan medeniyetine ve barışına yüzyıllarca önderlik yapan bir milletin çocukları olarak içinde yaşadığımız hali, atalarımızın kutlu hatıralarına lââyık görmüyoruz.

Geri kalmış bir dünyaya mensubiyetten, başka milletlerden yardım dilenir olmaktan azap duyuyoruz.

- Türkiye halkının büyük çoğunluğu sıkıntılı, ıstıraplı hayat şartları içindedir.
- Beslenme, sağlık, barınma ve eğitim şartları kötüdür.
- Halkın çoğunluğunun ömrü, yarı aç geçmektedir.
- Kötü ve noksan beslenmenin çocuk ve genç kuşaklardaki ve .çalışan sınıf üzerindeki tahribatı korkunçtur.
- Nüfusun % 10'u daimî hastadır. Bu her aile ocağında, bir hastanın bulunuşu demektir.
- Millet çoğunluğunun barınma şartları kötüdür. Nüfusun % 77'sinin barındığı, köylerde, evlerin hemen hepsi kuru çamur, moloz, taş yığını viraneler halindedir. Şehir evlerinin %60'ı teneke örtülü gecekondular, tamire muhtaç, gayri sıhhi, köhne izbeler durumundadır.
- Milletin büyük çoğunluğu eğitimsizdir. Nüfusun % 60' okuma-yazma, öğrenme imkânından dahi mahrum kalmıştır.

Bu hal ve şartlardan kurtulma çaba ve hamlelerinin başlangıcı 46 yıl öncesine gider. Kurtuluş Savaşı ve Atatürk inkılabları, esaret ve gerilik şartlarını yenmek, medenî âlemde, şerefli ve güvenli bir yer almak, mes'ut, müreffeh, kuvvetli bir Türkiye kurmak içindi. Milletimizi 46 yıl önce bir istiklâl savaşı vermeğe zorlayan şart ve ma-betlerde büyük bir değişme yoktur. 30 Ağustos büyük zaferiyle elde edilen netice Atatürk'ün önceden görüp işaret ettiği gibi, "iktisat, teknik, kültür zafe-riyle teyit edilmediği" için güvene alınmış değildir. Mes'ut, kuvvetli Türkiye gerçekleşmiş değildir.

AZİZ TÜRK MİLLETİ:

Bizim inancımız şudur :

Türk Milleti çok daha büyük işler başarmağa muktedir. Türk Milleti kendisini tanıyan, anlayan, kendisinden olan, kendisi gibi yaşayan halk önderleri rehberliğinde bugünkü seviyesinin çok üstüne yükselebilir. Ve er geç yükselecektir. Bunun için, dünya şartlarını, yurdun durumunu ve 1961-65 devresini iyi kıymetlendirmek zorundasın.

İki defa iktidara gelen AP liderleri, sana gizli-açık vadettiği hiçbir hususu gerçekleştirme güç ve ehliyetinde değildirler. Temiz halk kitlelerine keyiflerince hükmetmeye hevesli bu bir avuç kişilerin, büyük Türk Milletine ciddi bir hizmette bulunamayacakları aşikârdır. Keza CHP liderleri de, CHP yi kendi vesayetleri altında tutmağa alışkın bir davranışta olduklarından, 1961-65 dönemindeki iktidar denemelerinde her türlü başarı yeteneğinden mahrum olduklarını göstermişlerdir. Üstelik bu talihsiz denemelerden biri reform hükümeti adını taşıyordu, öyle olduğu halde, hiçbir reforma el sürmemiştir.

AZİZ TÜRK MİLLETİ :

Yeni Anayasa'ya her partiden fazla değerli hizmetlerde ve ilâvelerde bulunan CKMP, bugün yeni bir hizmet kadrosunun öncülüğünde senin emir ve hizmetine girmiş bulunmaktadır.

Bu kadro, senin hürriyet ve huzurun için, demokratik cumhuriyet için kendilerini adayan ve hayatlarını feda ya hazır olduklarını defalarca isbat eden evlâtlarından kuruludur.

Bu kadro, zaptiye devleti yerine (Halkın hizmet ve refah devletini) getiren millî idealistler kadrosudur.

Bu kadro, köhne, faşist partilere ve marksist macera fikrine ve denemelerine tamamen karşıdır.

Türk Milletinin hürriyet içinde tarihî şahsiyet ve millî benliğini muhafaza ederek yükselmesi dâvasının, modern millî devlet ve medeniyet fikrinin savunucusudur.

ASÎL TÜRK MÎLLETİ:

CKMP müreffeh, kuvvetli, mutlu bir Türkiye kurmak için 1965 seçimlerinde senden hizmet vekâleti bekliyor.

CKMP'nin program ve beyannamesi, millî bir hizmet ifadesi ve samimî şeref taahhüdümüzdür.

CKMP, Türk millî kurtuluş hareketinin ikinci safha önderliğini, Türkiye'yi geri kalmış ülke şartlarından çıkarmağa, açlığı, yokluğu, işsizliği, bakımsızlığı, eğitimsizliği yenmeğe, kötü ve ehliyetli yönetimden halkı kurtarmak için vekâletine taliptir. Bizi dinle, programımızı oku, düşün. Emaneti ehline ver.

Biz, Allah'a inandığımız gibi, Türk Milletinin yüksek kabiliyetine, sağduyusuna ve başarıya ulaşacağımıza inanıyoruz.

TEMEL İNANÇLARIMIZ :

1- Bizim için Türkiye'nin ve Türk Milletinin birliği, bütünlüğü, saadet ve selâmeti, her türlü düşüncenin üstündedir. Bölücü, ayırıcı, topluma nifak sokucu her türlü davranışın karşısındayız. Türkiye tarihi ve Türk vatani, Atalarımızın ve hepimizin ortak eseridir, Onu hep birlikte, barış ve kardeşlik düşünceleriyle koruyacağız.

2- Demokratik rejimin emniyeti meselesi en önemli meselelerimiz arasındadır. Rejim sarsılırsa, hep birlikte batırız. Rejimin mükemmelleşmesi için çalışacak, Anayasa ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasını isteyecek hürriyetleri koruyacağız.

3- Ekonomik refah ve sosyal huzur için "hukukî, siyasî, ekonomik ve toplumsal adalet"ten başka çıkar yol görmüyoruz. Türkiye'yi geri, ekonomik yapısının arazlarından yokluk ve imkânsızlıktan sür'atle kurtarmak için Devlet ve Millet'in yeniden teşkilâtlanması gereklidir, bunu gerçekleştireceğiz.

4- Zaptiye devleti değil, gülen ve halkın yüzünü güldüren bir hizmet ve refah devleti istiyoruz. Bugünkü, çok masrafla işleyen memurlarını ezen, halkı usandıran bir baskı cihazı haline gelen devlet teşkilâtını idarî reformlarla düzenleyeceğiz. Halkla devletin kaynaşmasını, idarenin hizmetlerinin halka yeter, kolay, sür'atli, külfetsiz ulaşmasını temin edeceğiz. İdarenin halk hizmetinde politik tesir ve tercihlere karşı mutlak tarafsızlığını temin edeceğiz.

5- Devlet, halkın beslenme şartlarına ve imkânsızlıklarına ilgisiz, seyirci kalamaz. Türkiye halkının tümünün beslenme şartlarını ve gıda rejimini incelemek ve düzenlemek devlet ödevi olmaktadır. Millet'in tümü için bölge ve iklim şartlarını da dikkate alan bir gıda-beslenme rejim ve standardı tesbit edilecektir. Gıda maddelerinin, tarım ürünlerinin bütün yurttan üretimini arttıracak,

kalitelerini yükseltecek tedbirler alınacaktır. Herkese iş bulmak, iş sahaları açmak ve geçim imkânı sağlamakla ödevli devlet yurttaşın gıda rejiminin tesbit edilen standartların altına düşmesini önleyecektir.

Yüksek seviyede et, yağ, süt, sebze, meyve üretim ve tüketimi, hayati değer verdiğimiz ön hedeftir. Hizmet dönemimizde, Türkiye, aç hürler, tok esirler ülkesi olmaktan çıkacaktır. Artık et, yağ, şeker, meyve, sebze lüks gıdalar olmaktan çıkacak, her yuvaya girecektir.

6- Köyde ve şehirde, her ailenin, güzel, sağlam, sıhhi bir eve sahip kılınması değişmez amacımızdır. Bu maksatta şehirde ve köyde inşaat seferberliğine gireceğiz.

Yepyeni meskenlerle, bahçeli blok apartmanlarla kurulu yeni mahalleler, kasabalar, şehirler, modern kentler ve köyler kuracağız. Aileler, yeni meskenlere yerleştirildikçe, gecekondulu sefalet-hanelerini, izbe ve mağaraları tasfiye edeceğiz.

7- Halkın hayat ve sağlığı ticarete konu olamaz. Sağlık hizmetlerini, hekimlik ve eczacılığı, milletimizin hizmetine sunacağız. Halkın tümüne parasız sağlık hizmeti, tedavi ve ilaç temini devlet ödevi olacaktır. Sağlık hizmetlerinin yurt sathına yeter ve dengeli dağılımını temin edeceğiz. Hastalıklara karşı mücadeleyi, koruyucu hekimliği ciddiyetle geliştireceğiz.

8- Kuracağımız Sosyal İşler Bakanlığı'na bağlı Devlet Sigorta Kurumu ile bütün vatandaşları sigortalayacağız. 55 yaşını bitirmiş kadın, 65 yaşını bitiren erkek, kısaca her yurttaşın emekli hukukuna sahip bulunmasını temin edeceğiz.

9- Millî eğitim hizmetini yurt çapında yeniden teşkilâtlayacağız. Eğitim, reform ve seferberliğiyle, her yurttaşın kabiliyetine uygun en yüksek eğitim ve öğretim imkânlarını hazırlayacağız. Eğitim hizmetinden faydalanmadaki adaletsizliği sür'atle düzelteceğiz. Eğitim ve öğretim hizmetini millî kalkınma plân ve amaçlarına uygun olarak yeniden tanzim edeceğiz.

10- Türkiye'nin hızla kalkınmasını sağlamak için iş gücünün değerlendirilmesi ve harekete geçirilmesi, görevimizdir.

11- Tarım, toprak ve sanayi reformu, temel çalışmalarımızdandır.

12- Vatandaşlar arasında, nimetler ve külfetler, kabiliyet, kültür, çalışma ve liyakat esaslarına göre adaletle dağıtılmalıdır.

13- Her vatandaş rejimin ve sosyal düzenin, nimetlerinden imkân ve fırsat eşitliği içinde faydalanmalıdır. İltimasın ve rüşvetin kökü kazınmalıdır.

14- Tarihimizde örnekleri bulunan ekonomik, sosyal tesisleri ihya edecek, vatandaşlar arasında çağdaş yardımlaşma tesisleri kuracağız.

15- Türk toplumunun bel kemiği olan orta sınıfı koruyacak, geliştireceğiz.

16- Nüfusumuzun çoğunluğunu teşkil eden köylü ve işçi vatandaşların temel meselelerini, gerçekçi ve toplumsal metodlarla ele alacağız.

17- Çalışanların emeği, Türkiye'nin ekonomik, sosyal gerçeklerine ve hedeflerine göre değerlendirilecektir.

18- Meşru ve millî menfaatlere uygun sermayeyi, toplumsal akımları sömüren komünizme karşı tamamen güven altına alacağız.

19- Türk sanatını, Türk toplumunun kalkınmasında güçlü, hareketli ve faydalı kılmak için sanat hayatını ve sanatçıyı koruyacak ve destekleyeceğiz,

20- Türk toplumunun manevî ve ahlakî değerlerini koruyacak, geliştirecek ve yükselteceğiz.

21- Türk petrolünü ve madenlerimizi Türk Milletinin yararına olarak değerlendireceğiz ve işleteceğiz.

22- CKMP her Türk'ün Türkiye'de, Türkiye'nin de dünyada önemli bir yeri ve görevi olduğunu bilmektedir. Bu ilkenin ışığı altında, bütün dünyadaki anlaşmazlıkların barışçı yollarla halledilmesi görüşünden yanayız.

23- Türkiye'nin yerini, şeref ve haysiyetini tedirgin edebilecek tutum ve davranışlara karşı, şahsiyetli ve millî bir dış politika ile enerjik ve kararlı olarak, DEVLETLER HUKUKU'nun gerektirdiği müdahalelere baş vurulmalıdır. Kıbrıs konusunda da aynı şekilde karar ve irade sahibiyiz. DEVLETLER HUKUKU ilkelerini zorlamadan, bir takım misillemelerle hareket edilmesinin zamanı geçmektedir. Sür'atli kararlar alınmalı ve uygulanmalıdır.

MÜREFFEH VE KUVVETLİ TÜRKİYE İÇİN GÖRÜŞLERİMİZ, GAYE VE HEDEFİMİZ :

Türkiye'de insan hak ve hürriyetlerini kişinin ve toplumun refah ve huzurunu, sosyal güvenliği gerçekleştirecek ve teminata bağlayacak bir devlet düzeni ve yönetimini bütün müesseseleriyle birlikte, hızla kurmaktır. Partimiz, millî, demokratik, lâik, sosyal hukuk devleti ülküsüne bağlı olup, hürriyet, milliyet, ahlâk, ilim, toplumculuk, gelişme, halkçılık, köylücülük ve endüstrileşme ilkele-rine, samimiyetle inanmaktadır.

GENÇLİK :

Cumhuriyet terbiye ve ülküsüyle yetişen genç kuşakların, Türkiye'yi yeniden kurmanın şerefli sorumluluğunu yüklenmesini ve hizmet mevkilerine gelmesini istiyoruz. Partimiz, gençliğin bu anlamda bir eğitimle yetiştirilmesini gerekli görür.

ATATÜRKÇÜLÜK :

Atatürkçülüğü, barışa, hürriyete, insan değerine sevgi, Türklüğe, aşk, ilmin önderliğine inanış olarak görüyor ve kabul ediyoruz.

ADALET ANLAYIŞIMIZ

CKMP adaleti, siyasî, ekonomik, sosyal ve hukukî bütün yönleriyle, bölünmez bir adalet ül-küsü olarak görür. Herkese hakkını verme hususunda sarsılmayan devamlı bir irade olarak kabul eder. Hak, CKMP için ahlâkî bir gaye, bir iman unsuru olduğu kadar, gerçekleştirilmesi gereken müşahhas, ameli bir sonuçtur. Hak ve adalete inanıyoruz ve adaleti, mülkün temeli sayıyoruz.

DİN GÖRÜŞÜMÜZ:

CKMP Din ve vicdan hürriyetini, insan hürriyetlerinin ayrılmaz bir kökü sayar. Biz, dinin, dinî duyguların, dince kutsal sayılan varlıkların hor görülmesine, saldırıya uğramasına karşıyız. Manevî temellerin, maddî temellerle birlikte ele alınmasını zarurî görmekteyiz. Bu bakımdan, sevgi, saygı ve vazife temeline dayanan bir ahlâk sisteminin ülkücüsüyüz. İnsanın ahlâkî bir varlık olduğuna inanıyoruz. Toplumda, siyasî hayatta, bütün hizmet ve terbiye kurumlarında bu ruhun hâkimiyetini istiyoruz.

Dolayısıyla dinî öğretim kurumlarının ihtiyaca uygun seviye ve nitelikte hizmet görmesini sağlayacağız. Din adamlarımızın çağdaş bilimle mücehhez olarak yetişmelerini, görevlerini rahatça yapacak maddî imkânlarla sahip olmalarını temin edeceğiz.

İlahiyat Fakültesini, Yüksek İslâm Enstitüsünü geliştireceğiz, İmam Hatip okullarını, meslekî liseler olarak görüyoruz, onları genişletmek amacımızdır. Mezunlarını öğretmen olarak okullarda da görevlendireceğiz. Aynı zamanda bu türlü meslek liseleri mezunlarının üniversitelere, yüksek okullara devamlarını engelleyen kayıtları kaldıracağız.

İlk ve orta öğretimde din ve ahlâk derslerinin bütün sınıflara konulmasını ve ehliyetli öğretmenlerce verilmesini sağlayacağız.

MİLLİYETÇİLİK :

Türk milliyetçiliğini Türk Milletine, kültürüne, Devletine, sevgi, bağlılık ve hizmet ülküsü olarak tanıyoruz. Bu bakımdan bütün milliyetçi dernekleri desteklemek ve geliştirmek kararındayız. Millî ülkü ve millî kültürün ihyasını ele alınması gereken en büyük dâva olarak görüyoruz. Türkiye halkının refah ve mutluluğunu, kişi, zümre, sınıf ve parti çıkarlarının üstünde görüyoruz.

AİLE:

Aile bütünlüğünü, yüksek manevî bir kıymet ve Türk Milletinin temeli kabul eden partimiz, bu birliği koruyacak ve kuvvetlendirecek tedbirleri alacaktır. Kadın haklarını geliştirecek ve onu Türk toplumunda aziz bilecektir.

Ailelerinin fakirlikleri, çevrelerinin yetersizlikleri ve imkânsızlıkları sebebiyle şefkat, bakım ve eğitimden yoksun yetişen çocuğa karşı devlet ve mületin borçlu olduğu hizmeti, CKMP ön plânda tutacaktır. Kimsesiz, yetim, yoksul çocukların korunması için gereken teşkilâtları kuracaktır.

Doğum kontrolüne karşı olan partimiz, çok çocuklu ailelere, yeterli yardımın yapılmasına çalışacaktır.

SOSYAL ADALET :

Bütün vatandaşların, sosyal adalet ilkelerine göre emek, teşebbüs, kaabiliyet, gayret, hizmet ve başarıları ölçüsünde, millî gelirden pay almaları gerektiğine inanıyoruz.

Geri kalmış yurt bölgelerinin kalkınmasına öncelik verilmesini sosyal adalet icaplarından sayıyoruz. Vergi, yatırım ve harcama politikasını sosyal adalet esaslarına göre düzenliyeceğiz.

ÖZEL TEŞEBBÜS :

Sosyal devlet kavramının çerçevesi içinde partimiz, millî ekonomi alanında özel kişinin teşebbüs ruhunun, yaratıcı fikrinin korunması, geliştirilmesi, desteklenmesi lüzumuna inanıyoruz.

KÖY VE KÖYCÜLÜK :

Köylümüzün ve köyün kalkınmasını, milletçe yükselme dâvamızın, ön ve temel meselesi olarak kabul ediyoruz. Köylünün bugünkü yoksulluk ve sefaletini yenmeyi, onu lâyık olduğu refah ve huzura erdirmeyi, millî ve ahlâkî bir vazife biliyoruz. Köylünün çektiği derin acıyı gidermek için süratle köy kalkınması çalışmalarının hızlandırılmasına inanıyoruz.

İŞÇİ HAKLARI VE İŞÇİ DÂVAMIZ :

Türk işçisini en kısa zamanda lâyık olduğu refah ve huzura kavuşturacağız. Emegın değerlendirilmesini sağlayacak ve işçinin sömürülmesini önleyeceğiz. Sendikaları geliştirmek, işçi haklarını

daha ileri seviyede kanunî imkânlarla kavuşturmak amacımızdır. İşçilerin mesken ve tahsil meselesini en kısa zamanda halledeceğiz, işsizliği önleyecek, iş bulmayı devlet eliyle muhakkak sağlayacak, çalışılmayan veya çalışılmayan günlerde işçinin her zamanki tam ücretini almasını temin edeceğiz.

MEMURLARIMIZ :

Memurlarımızın bütün ıstıraplarını tesbit etmiş bulunuyoruz. Onların mesken meselelerini plânlı olarak halledeceğiz. Memurların geçim seviyesini yükseltmek imkânlarını geliştirmek, huzurlu ve mes'ut bir hayata kavuşturmak en samimî emelimizdir.

ENDÜSTRİLEŞME :

Sanayi devriminin süratle gerçekleştirilmesini yurdun elverişli yerlerinde fabrikalar kurulmasını zarurî buluyoruz. Türkiye'nin bir sanayi ülkesi olmasını istiyoruz.

MİLLÎ NÜFUS POLİTİKAMIZ :

Türkiye'nin nüfusça da kudretli bir seviyeye ulaşabilmesi için gereken bilcümle sıhhi, içtimâî, iktisadî, malî teşkilâtlan kuracak ve büyük Türkiye ülküsünü gerçekleştireceğiz.

MİLLÎ EĞİTİM POLİTİKAMIZ :

Türkiye'nin medeniyet ve kültür dâvasını, Türkiye'nin kalkınma hamlesini, millî eğitim ve öğretimde gören partimiz, programındaki eğitim ve öğretim esaslarını yerine getirmeyi şerefli bir vazife bilecektir. Cefakâr Türk öğretmeninin bütün meselelerini ele alacak ve onlara çözüm yolları bulacaktır, öğretmenlerin tâyin ve terfi durumlarını ve ek ders ücretlerini yeni baştan ve öğretmenlerin refahı istikametinde ele alacaktır.

CKMP Türkiye'nin geleceğini, ülkücü ve faziletkâr öğretmenlerin nurlu ellerinde ve çalışmalarında görmektedir.

SPOR VE BEDEN EĞİTİMİ:

Sporu, milletin bir fizik ve ruh sağlığını koruyacak bir faaliyet olarak görüyoruz. Bu bakımdan her türlü spor faaliyetlerinin geliştirilmesini ve tesislerinin çoğalmasını lüzumlu görüyoruz. Bilhas-sa millî sporlarımızın geliştirilmesi amacımızdır. CKMP kapalı spor salonlarına ve kapalı yüzme havuzlarına önem verecek, okullarda ve halk eğitiminde, millî oyunların öğretimini, milletçe benimsenmesini teşvik edecektir.

SANAT KONUSUNDA GENEL GÖRÜŞÜMÜZ :

San'at ve kültür çalışmalarını yeni kurulacak bir bakanlığın emrine vereceğiz. Halkımızın san'at yoluyla eğitimini sağlayacak yeni kurumları kuracak, eskilerini geliştireceğiz.

Güzel sanatları, belli bir hedefe yönelteceğiz. Yönetimimizde, tesadüfler ve geçici davranışlar yerine plânlı bir devre egemen olacak, uluslararası temaslar da tesadüflere bırakılmıyacaktır.

San'at ve kültür çalışmalarımızda, san'atın, ideolojik çekişmelere âlet oluşunu bir yana bırakıp eski ve yeni "Çağdaş" akımları Türk görüşü ve insanî açısından belgeleyerek, san'atta ve kültürde bir millî değerler sisteminin doğmasını hedef edineceğiz. Uzak, yakın ve çağdaş Türk san'atı konusundaki çalışmaları, araştırmaları teşvik etmek, bu alanda çalışan bilim ve san'at adamlarına destek olmak kararındayız.

TİYATRO :

Tiyatro bir millet okulu olarak, devletin yardımını görecektir, özel, tiyatroların gelişmesinde, devlet kredilerinin açılması, vergi resimlerinin indirilmesi önemli rol oynayacaktır. Bunları sağlayacağız. Devlet tiyatroları bugün, içinde bulunduğu yeknesaklıktan kurtarılacak, sanatçının maddî-manevî dünyası düzenli bir hale gelecektir. Devlet tiyatrolarının Anadolu'nun belli başlı illerinde de teşkilatlanmasını ön plâna alacağız. Ankara Devlet Konservatuvarını yeniden ve ilmin ışığında düzenliyecek, konservatuvar eğitimini batı ülkelerindeki seviyede organize edeceğiz.

Devlet tiyatrolarının yönetiminde, gezici tiyatrolar kurmak amacımızdır. Devlet tiyatrosu, operası ve balesini ayrı genel müdürlükler idaresinde teşkilâtlandırarak şartlar yaratacağız.

SİNEMA:

CKMP, sinemanın eğitici ve öğretici olarak gelişmesini faydalı görür. Her seviyedeki okullarda ve halk eğitiminde kullanılacak meslekî, teknik ve kültür filimlerinin imâli, devlet eğitim endüstrisiince temin edilecektir.

Film sanayii ve sanatı gerçek sanat seviyesi ve milletimize yaptığı fayda ölçüsünde devletten yardım görecektir. Film sanayiinin sanat değeri ve millî hayatımız bakımından faydalı olması göz önünde tutulacak; ahlâk dışı ve komünizme müsait zemin hazırlamaya matuf davranışlar üzerinde dikkatle durulacaktır.

FOLKLOR:

Folklor araştırmaları ve uygulamaları için devletin yöneteceği bir enstitü kuracağız.

MİLLÎ SAVUNMA VE SİLAHLI KUVVETLER :

Millî savunmayı, yurt ve millet çapında teşkilâtlandıracağız. Silâhlı kuvvetler büyük bir halk okulu olma ruh ve niteliğini muhafaza ederek geliştirilecektir. Kumanda ve subay heyetine yüksek mes'uliyetli ödevlerini başarı ile ifaya gerekli maddî ve manevî şartları hazırlayacağız. Subay ve kumanda heyetini, modern çağ düşünce ve tekniğinin bütün gelişimi üe ilgili ve bilgili kılacağız. Askerî bilim ve öğretim kurumlarını en ileri hedef ve seviyelere göre geliştireceğiz. Ordunun yeteri kadar eğitim ve manevra alanlarına modern kışla tesislerine kavuşmasını sağlayacağız. Ordu personelinin mesken meselesini, dikkatle ele alacağız. Eratın hayat ve hizmet şartlarını düzenleyecek, muhtaç asker ailelerine yeterli yardım yapacağız.

DIŞ İŞLER :

Komşularımız ve islâm milletleriyle tarihin ve jeopolitiğin çizdiği ve bütünlediği esaslar içinde münasebetlerimizi düzenleyecek ve geliştireceğiz. Dış işleri teşkilâtımızı idealist bir kadro halinde geliştireceğiz. Onların görevlendikleri ülke ve bölgelere göre yetiştirmelerine, ihtisaslaşmalarına uygun imkânlar hazırlayacağız. İlgili bölge ve milletlerin kültür, ekonomik ve politik meselelerini incelemek için üniversitelere bağlı Afrika, İslâm, Asya, Lâtin Amerika kültür ve araştırma enstitüleri kuracağız. Türkiye'nin dış münasebetlerini düzenleyen bütün bağları, Türkiye'nin bugünkü millî menfaatları dikkate alınarak yeniden incelenecek ve tanzim edilecektir.

KOOPERATİFÇİLİK:

CKMP ziraatçının teşkilatlanması ve kooperatifçiliğin geliştirilmesi için her türlü tedbiri almaktadır. Devlet, kooperatifçiliğin geliştirilmesi yanında, ziraî sigorta kurumunu kuracaktır.

ORMANCILIK VE ORMAN POLİTİKAMIZ :

CKMP, orman dâvasını programdaki esaslara göre en kısa zamanda halledecektir.

HAYVANCILIK, SU ÜRÜNLERİ VE BALIKÇILIK :

CKMP, programındaki esaslarda belirtildiği üzere, bu konuyu dikkat ve önemle ele alacaktır. Hayvan cinslerinin ıslâhı, mer'aların korunması ile, ahır ve besi hayvancılığının geliştirilmesi, devletin teşvik, yardım ve teşebbüsünü gerektiren faaliyetler olacaktır. Arıcılık devlet yardımı görecektir. Su ürünleri üreticisinin, balıkçıların teşkilâtlandırılması, donatılması, balıkçılık meslek liseleri enstitüleri, kurulmak suretiyle eğitilmesi, ürün ve emeklerinin hak değerinde kıymetlendirilmesi, devlet yardım ve himayesini gerektirmektedir. CKMP bunu önemle ele alacaktır.

GÖÇMENLERİN DURUMU VE YURT İÇİ İSKAN DÂVAMIZ :

CKMP, yurdumuza göçen kardeşlerimizin bütün meselelerini sür'atle çözümleyecek bir iskân hizmet ve politikası takip edecektir. Göçmenlerin hakları, milletlerarası hukuk çerçevesinde müesir bir şekilde korunacak, yurt, ev, iş sahibi olmaları sağlanacaktır.

ESNAF VE ZANAATKÂRLAR :

CKMP, el sanatlarını korumayı ve geliştirmeyi bir ödev bilir. Küçük esnaf zanaatkarının teşkilâtlanmasına yardımcı olunacaktır. Şehirlerde küçük esnaf için sanayi siteleri inşa edeceğiz. Küçük esnaf ve zanaatkarın yeterli kredi imkânlarına ulaşmalarını, sosyal sigortadan faydalanmalarını sağlayacağız.

BANKALARIMIZ :

Bankalarımızın hizmetleri, millî kalkınma plânının amaçlarına ve hedeflerine uygun olarak tanzim edilecektir. Bankaların ilgili oldukları mesleklerle geniş krediler sağlanması temin edilecektir.

TÜRKİYE'NİN KALKINMASI İÇİN ZİRAAT, TİCARET VE ENDÜSTRİ MESELELERİ İLE PARA, VERGİ, PLÂN VE EMEK ORGANİZASYONU HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİMİZ

ANA PRENSİPLER :

Türkiye'de bugün karşılaştığımız birçok sorunların çözüm yolu ekonomik dâvalarımızın sıhatli şekilde yürütülmesine bağlıdır. Bu maksatla, ekonomimizin hemen hemen tümünü kapsayan çalışmalarda, gerçekçi bir politikanın takibi zaruridir.

Görüşümüze göre ekonomide gerçekçi politika, ekonomik faaliyetleri, yurdun bir an evvel kalkınmasını sağlayarak, millî geliri artırmaya, vatandaş gelirini ve bu suretle geçim seviyesini yükseltmeye yönelmektir. Bu amaçla;

– Ekonominin tek mil imkânları, mevcut kaynakların sür'atle ve azamî ölçüde kullanılmasına koşulmalıdır.

– Ticaret, ziraat ve sanayi sektörleri mevcut kaynaklarımızın harekete getirilmesini teşvik edecek şekilde düzenlenmelidir.

– Kaynakları töpyekûn harekete geçirmek hedefine yönelecek bir ticaret, ziraat ve sanayi politikasının icaplarına uygun tedbirler alınmalıdır.

Maksat şudur; Türkiye geniş kaynaklara ve bilhassa insan gücü bakımından geniş imkânlarla sahiptir.

İnsan gücünden geniş ölçüde faydalanılabilecek alanlar Türkiye’de çoktur. Mevcut olmayan hallerde, gerekli çalışma alanları sür’atle yaratılmalıdır. İnsan gücümüzün kullanılabilmesi nisbetinde, memleketin her sektöründe büyük bir ekonomik canlılık meydana gelecek ve bu suretle bugüne kadar yavaş dönen ekonomik çark sür’atlendirilecektir. “Tam çalıştırma” mümkün olan nisbette geniş olarak sağlandığı takdirde, üretim artacak, millî gelir yükselecek, bu suretle tüketim tahrik edilerek tarımda ve sanayide üretimin mümkün olan azamî noktalarına erişilebilecektir.

Kaynaklarımızın kullanılabilmesi plânda öngörülen % 7 kalkınma hızının daha yüksek bir seviyeye erişmesine yol açacaktır.

İsabetli, uzağı gören bir tarım, ticaret ve sanayi politikasının, Türkiye’nin kaynaklarını değerlendirmekle önemli rol oynayacağına kani bulunmaktayız.

— Bilhassa küçük sanayi erbabının modern tezgâh, atelyelere sahip kılınması suretiyle küçük sanayiın kalkındırılmasını şart görmekteyiz.

a. Bunu organize edebilmek için iptidâî maddelerinin % 90’ı yurt içinde temini mümkün olan küçük sanayi erbabına orta vadeli yatırım ve işletme kredisi lüzumludur.

Bunu sağlayacak Halk Bankasının plâman faaliyetlerini mücerret bu mevzua teksif etmek, imâlî yurt içinde bugünkü şartlarla dahi mümkün, küçük makina, ziraat araçları vesair alât ve edevatın ithalini durdurmak suretiyle ithal ve ihraç arasında dengesizliği kısmen önleyecektir.

b. Müstehlik bir halde donmuş bulunan ev kadınlarının enerjisini ev ve el sanatlarını desteklemek, kredi etmek, satışlarını organize etmek ve bu suretle yurdun kalkınmasında müstahsil hale getirmek suretiyle toplum kalkınma gücümüzü artıracığına inanıyoruz.

İTHALAT -

A — İthalâtta 1958 yılından beri tatbik edilmekte olan kota sisteminin birçok mahzurları belirmeğe başlamıştır.

Kota sisteminin tabîî neticesi olarak, çerçevesi daraltılmış olan ithalât, ekonominin hakikî ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir niteliğe ulaştırılmalıdır.

Bu sistemden tedricen çıkılarak, kaynaklarımızın harekete geçirilmesinde lüzumlu hakikî ihtiyaç maddelerini, rekabet şartları altında yeter ölçüde karşılayabilecek bir ithal sistemine geçilmesi faydalı olacaktır.

Böyle bir ithal siyaseti, gerek tarım sektöründe, gerek sanayide, zaman zaman karşılaşılan tıkanıklıkları önleyecek ve bu sektörlerin verimini artıracığı gibi, yeni gelişmelere de imkân verecektir.

Gerek dış ticarete, gerekse iç ticarete takip edilecek ana prensip memleket ekonomisinin mal ve madde ihtiyaçlarını, iyi kalite ve uygun fiyatla ve tatminkâr seviyelerde karşılamak olmalıdır.

Bu politikanın ideal şekli liberasyon metodudur, ithalâtta tam rekabet ve binnetice en kaliteli malı en müsait fiyatla ithal için herkese imkân tanımak lâzımdır.

Şartlar elverdiği nisbette mübadelelerin serbestleştirilmesi imkanları aranmalıdır.

Ticarette spekülâtif hareketlerin mevzuatla önlenebilmesi güç ve hattâ imkânsızdır. Spekülâsyonlara karşı ancak ekonomik tedbirlerle mücadele edilebilir. Bu itibarla, bu gibi hareketleri önlemek ve büyük kitlelerin ihtiyaçlarını en müsait şartlarla temin edebilmesini sağlamak amacıyla, devletin gerekli ekonomik tedbirleri zamanında ve eksiksiz olarak uygulaması lüzumunu müdrükiz.

Esasen, spekülâtif hareketleri mütebariz olan ticaret sektörünü, büyük müstehlik kitlelerinin yerli yersiz husumetine maruz bırakacak bir ortamın doğmasını önlemek de devletin vazifesi olmalıdır. Bu cümleden olarak, ithalât sektöründe mal arzının muntazam, inkıtasız olarak temini, müstehlikin ithal malı ihtiyaçlarını çeşidi geniş bir piyasadan en uygun fiyat ve şartlarla sağlanabilmesi; memleketin çeşitli bölgeleri arasında cari fiyatlarda büyük farklara meydan verilmemesi, ticaret politikasının belli başlı gayeleri olmalıdır.

– İthalât sektöründe istikrarlı mal akımı, düzgün işleyen bir ithal sisteminin uygulanmasıyla mümkündür.

Hedef; memleket kaynaklarının harekete getirilmesine yarayacak çeşitli mal ve teçhizatın muntazam surette ithalini öngören bir sistemin tatbiki olmalıdır.

İHRACAT :

– İstihsal sektöründe hükümetin müstahsil ile ihracatçıyı karşı karşıya bırakacak durumların tahaddüsünü önleme zarureti kadar, ihraç mallarında konjonktüre uymayan anormal fiyat yükselişlerine meydan verecek ve memleket mallarının kolaylıkla ihracını köstekleyecek tedbirlerden de azamî ölçüde kaçınılması zaruretine inanıyoruz.

– Ulaştırma politikasının ticaret ve ihracat politikası üzerindeki ciddi etkileri göz önüne alınarak memleket içinde ahenkli bir fiyat seviyesinin tekevvününe mâni olacak münakale zorluklarının giderilmesi lüzumu aşîkârdır.

– Bilhassa ihracatta devlet ulaştırma vasıtalarının tenzilâtı bir fiyat politikası maliyetin düşmesinde en büyük faktörü sağlayacaktır.

Aksi halde istihsal kollektivistizmi olmayan ve binnetice maliyeti yüksek bulunan istihsalimizin dünya piyasasında rekabetine imkân bulunmayacaktır.

– Ekonomik bünyede ciddi tahribat yapan, sosyal düzende tamiri güç yaralar doğuran enflâsyona karşıyız.

Satılma gücünün ekonominin hakikî ihtiyaçlar dışında sun'î yollarla tahrik edilmesinin, ekonominin her sektöründe çok olumsuz sonuçlar yarattığı ve bilhassa dar gelirlielerin imkânlarında büyük sıkışmalar tevhit ettiği göz önünde tutularak, bu konuda azamî hassasiyet gösterilmesi lüzumuna inanıyoruz.

İhracatın gelişmesini engelleyen her türlü kontrollar ve bağlar süratle bertaraf edilmelidir.

Türkiye kaynaklarının, Türk emeği ve Türk sermayesiyle harekete geçirilmesinden elde edilecek her türlü ihraç mallarının, dış piyasalarda yabancı mallarla rekabet edebilecek fiyat ve kalite niteliğinde bulunmasına azamî itina gösterilmelidir.

Dış pazarlarla iç piyasa arasında fiyat disparitesini, yaratacak âmillerin doğmasına ciddiyetle mâni olunmalı; mallarımızın dünya konjonktürüne uygun değer bulabilmesi için kambiyo kuru realiteye uygun tutulmalı, ithalât ve ihracat fiyat prim konstrüksiyonları suretiyle paranın değerini muhafazada azamî hassasiyet gösterilmelidir.

SANAYİ YATIRIMLARI VE ORGANİZASYONU :

– Mevcut sanayiın tam kapasite ile çalışmasını sağlayacak tedbirler alınmalıdır. Sanayide kullanılan her çeşit hammadde, cari ve yatırım malzemeleri, yedek parça ihtiyaçları en tatminkâr ölçüde sağlanmalıdır.

Bu konuda ticaret ve sanayi politikaları ahenkleştirilmelidir.

Sanayide yeni yatırımlara girişilmesi ve bu yatırımların Türk kaynaklarını işletebilecek şekilde düzenlenmesi, iş gücüne yeni imkânlar sağlaması ve millî gelirde artışlara yol açması bakımlarından önemlidir.

Çeşitli sanayi kollarında, Türkiye millî gelirinin süratle artırmaya elverişlilik bakımlarından prioriter bir sistemin tatbiki ve yatırım plânlarının buna göre hedeflendirilmesi ve plân uygulanmasının bu istikamete yöneltilmesi uygundur.

– Sanayide vâki özel teşebbüs yatırımlarının istihsalin mahiyet ve rantabilitesine uygun olarak uzun vadeli yatırım kredisi ve orta vadeli işletme kredisini sağlayacak kredi müesseselerinin teminini zarurî görmekteyiz. Bilhassa küçük sanayi erbabının 1-2 senelik orta vadeli borç senetlerinin reis kontabl olmasını lüzumlu görmekteyiz.

Bu meyanda kredi müesseselerinin kuruluş maksat ve gayesine uygun olarak statülerinde mündemîç prensiplerinin politik mülâhazalardan uzak, plasmanlarının 5 yıllık yatırım plânına uygun hedeflere tevcihinin zarurî olduğuna kani bulunuyoruz. Devletin murakabe ve kefaletinde bulunan bu kredi müesseselerinin plânın tahakkuk ve tekevvününde müştereken hareketleri zaruridir.

ZİRAATTE KREDİ:

– Ziraatte tarım kredi kooperatiflerine paralel istihsal kooperatifleri tesisi suretiyle kollektif çalışmayı sağlamak zaruridir.

Bu amaçla Ziraat Bankasının kuruluş maksat ve gayesine uygun olarak plâsmanlarının yalnız çiftçi lehine teksifini lüzumlu görmekteyiz.

Ziraat Bankası çiftçiye kredi açarken kooperatiflerin kontu garantisi ile hareket etmelidir. Köylünün yüzlerce senedir mülkiyet ve tasarrufunda bulunmasına rağmen tapulu bulunmayan ve kadastrosu yapılmayan arazisini kıt toprak barem ölçüleriyle değerlendirilerek kredi tevzii istihsalı kısıtlayan en büyük âmindir.

Ziraat Bankası umumî plasmanının % 70'i teşkil eden büyük kısmını kuruluş gayesinden uzak ticarî, sınaî, maden kredilerine tahsis etmiş veya donmuş durumdadır. Derhal bunlar tasfiye edilerek hakikî sahibine, köylüye; tohum, bakım, gübre, meyvecilik, arıcılık, tavukçuluk ve hayvancılık gibi memleket kalkınmasının ve ihraç ürünlerinin % 53'ünü kapsayan ve memleket nüfusunun % 74'ünü teşkil eden çiftçiye teşmilini evleviyetle şart görmekteyiz.

– Yine bu meyanda istihsalin verimini çoğaltan gübre fabrikaları ziraat araçları fabrikalarını tesis etmek ve bu fabrikalar istihsalini kredi suretiyle köylüye plâsa etmek mecburiyetinde olduğuna inanıyoruz.

– Keza Sümerbank ticarî plasmanlarını kısıtlayarak mensucat sanayiini, Etibank ticarî plasmanlarını tasfiye ederek maden istihsaline ve madenlerin yarı mamul hale getirilmesi için flâtasyon fabrikaları kurulmasına ve kredilerini madencilere plâsa etmesinin gerçek bir zaruret olduğuna inanmaktayım. Aksi halde müstakar bulunmayan bir kredi temevvücü memleketin bütün istihsal oranına tesir etmektedir.

MÜŞTEREK PAZAR :

Türkiye'nin müşterek pazara ortak üye olması, sanayimiz için hususî bir önemi haizdir.

Müşterek pazara tam üye olarak katılabilmemiz için sanayimiz ortaklık anlaşmasında öngörülen hazırlık ve uyma devrelerinde sür'atli bir çeki düzen yoluna koyulmalıdır. Aksi takdirde, müşterek pazara ortak üye olmak hususunda Türkiye için öngörülen maksatların tümü kaybedilmiş olur.

Türkiye'nin müşterek pazara tam üye olmasını gelecek için siyasî ve iktisadî teminat olarak karşılıyoruz.

Türkiye'nin ekonomik gelişmesi ve batı dünyasının siyasî, sosyal ve ekonomik düzenine ayak uydurabilmesinin ancak Türkiye'nin camia içinde ihraz edeceği tam ortaklık mevkiî ile mümkün olabileceğine inanıyoruz.

Türkiye'nin her bakımdan güçlü bir toplum olabilmesine müşterek pazar üyeliğinin büyük fayda sağlayacağı kanısındayız.

Türkiye'nin müşterek pazara tam intibakının sağlanabilmesi için, sanayimizi şimdiden buna hazırlamanın ve Türk ekonomisinin tek mil sektörlerini intibaka hazır hale getirmenin lüzumunu kabul ederek, gerekli tedbirleri şimdiden almak zarureti hissediyoruz. Sanayi gelişmiş dallarında gereken yenilemeleri, dış piyasalarda ve bilhassa Avrupa iktisadî camiası içinde mevcut tesislerle rekabet şartları altında istihsal yapabilecek yeni sanayi kollarının gelişmesini zarurî görmekteyiz.

Bu kuruluşlarda evleviyetle iş ve ihtisas gücüne değer vermek mecburiyetindeyiz.

İŞÇİ DURUMU :

Bu itibarla; Avrupa'da ve bilhassa Almanya'da başıboş bir enerji kaynağı halinde çalışan işçilerimizin işgüçleri ve branşlarının tesbiti suretiyle yurt içinde mesailerini değerlendirmek ve kurulacak sanayi bu müşterek vasa göre tesbitini lüzumlu görmekteyiz.

Bu suretle memleket haricinde ihtisas yapan kalifiye işçi ve formenlerden ve teknik elemanlardan istifade edilmiş olacaktır.

Masrafsız bir surette yetişen mütehassıs işçiler bu suretle yurd içinde kültüre edilecektir.

Bu meyanda sınaî yatırımların yalnız günlük zarurî ihtiyaçlara göre değil müşterek ve evvelce kurulmuş olanlar nazarı itibare alınarak ve forme elemanının ihtisas güçleri gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirilmesi ve bu suretle evvelce dondurulmuş mülî menabiin seyyaliyeti temin olunarak kollektif bir istihsal sosyalizmi kendiliğinden ve rantabl olarak ihtiyaçlara cevap verecektir.

Plânda devlet sektörü ile hususî sektör arasında daimî bir kolabrasyon düşünülmediği cihetle istihsal gücüne bağlı özel sektörün yatırımı tahakkuk etmediği hallerde devlet sektörünün yatırımları olumsuz kalmaktadır. Binaenaleyh bu durum muvacehesinde insiyatifi devlet eline almalıdır. Türkiye kaynaklarının rasyonel şekilde işletilmesi suretiyle, müşterek pazar içinde kompetitif olabilecek sanayi kollarının da gelişmesini mümkün görmekteyiz.

Plân hedeflerinde, bu maksadın sağlanmasına priyoriter önem verilmelidir.

VERGİ:

Vergi sistemi devamlı oluş ister. Yarının ihtiyaçlarının bugünkü sistemler ile karşılanabileceğini iddia etmek mümkün değildir. Verginin, toplumsal adaleti gerçekleştirmek yolunda müessir

bir mekanizma olduğuna inanıyor ve bu hedefe yönelecek her reformu olumlu karşılıyor. Vergi politikası, Türkiye'nin kaynaklarının süratle harekete geçirilmesini mümkün kılacak şekilde tesbit edilmeli ve bu yönde gerekli reformlar yapılmalıdır.

Türkiye'nin her bölgesinde dengeli ekonomik ve sosyal ortamlar yaratılmalıdır. Bu maksatla vergi siyasetinin etkili tedbir olacağına inanıyoruz. Sektörlerin milli hasıla içindeki verim paylarına göre vergi mekanizmasını olumlu şekilde uygulamanın, toplu inşal adalet ölçülerine daha bağdaşır bir nitelikte olacağını kabul ediyordu.

Vergi politikası sadece gelir konusu olarak mütalâa edilmemeli fakat gelir ile hasıla arasında denge durumunu da göz önünde bulundurur nitelikte olmalıdır. Bu itibarla, muhtelif sektörlerin ekonominin umumî konjonktürüne getirebildikleri varlıklar ile bu varlıkları yaratmak için ekonomik imkânlardan yararlanabilme kolaylıkları arasında bir denge kurularak, teşvik, himaye ve muafiyet hükümlerini derpiş edecek ölçülü ve âdil bir sistemin tatbikini lüzumlu görüyoruz.

Bu itibarla, devlet gelirlerinin, genel ekonomik konjonktürün ve kaynakların gelişmesine muvazi olarak, devamlı surette ve vatandaşların refah seviyesi tatminkâr ölçülere erişinceye kadar gelişmesini tabii bir seyir olarak kabul etmek zarureti vardır. Gelişmiş memleketlerde yapıldığı gibi, vergilerin stabl hale gelmesi ve hattâ azaltılması, ancak arzu edilen gelişme ortamına erişildiği zaman mümkün olabilecektir.

Genel olarak Türkiye'de ekonomik sektörde husule getirilebilecek gelişmeler vergi gelirini yükseletecektir. Türkiye kaynaklarının tam kullanılması suretiyle iş gücü değerlendirildiği ve milli gelirde tatminkâr artışlar gerçekleştirilebildiği nisbette vergi gelirleri artacak ve toplumsal adalete daha yaklaşık bir vergi politikasının tatbiki daha da imkân dahiline girecektir.

Bugün Türkiye'de 1960 dan beri vergi alanında girişilen reformları olumlu karşılamakla beraber, bunun toplumumuz içinde yukarıda izah ettiğimiz ana görüşü tam karşılayacak yeterlikte olduğunu zannetmiyoruz. Türkiye'de hakiki ölçülere göre vergilendirilmeyen sektörler bulunduğu gibi, hiç vergilendirilmeyen büyük sektörler de mevcuttur. Bu hal süratle önlenmeli ve sistem gelir, hasıla ve imkânları arasındaki dengeleri göz önünde tutacak şekilde örgütlenmelidir.

PIYASA İSTİKRARINI ZARURİ GÖRÜYORUZ :

Psikolojik ve politik sebepler dışında, iç piyasada istikrarın tesisi ve idamesi, hükümetlerin takip edeceği ekonomik politika ile sıkı sıkıya irtibatlıdır. Bunun için herşeyden evvel hükümetlerin iktisat siyasetlerinde bir istikrar sağlanması gerekir.

Sihhatli bir ekonomik ortam, kanaatimizce uzun müddet devam edeceği hususunda emniyet yaratılan ekonomik tedbirler ve kararlarla sağlanabilir. Paranın değerini sihhatli tedbirlerle muhafaza edebilmek; kredi politikasını sağlam temellere dayandırmak; para arzını ekonominin gerektirdiği ölçülerde tutmak; istihsal faaliyetlerinin inkıtasız ve düzenli bir şekilde işlenmesini sağlayacak imkânları devamlı surette el altında bulundurmak; arz ve talep mekanizmasını arızasız işler halde yürütmek; ekonomik düzende husule gelebilecek tikanıklıklarla dar boğazları evvelden derpiş ederek, zamanında gerekli tedbirleri almak; piyasa istikrarının teessüsü için lüzumlu âmillerdir.

Türkiye'de piyasa istikrarsızlıkları, siyasî sebepler dışında, birçok ahvalde spekülâtif hareketlerden de doğmuştur. Spekülâtif hareketlerin önlenmesi iktisadî istikrarın teessüsünde daima âmil olmuştur. Ancak bu gibi teşebbüslerin zecrî tedbirlerle önlenilebileceğine inanıyoruz. Ekonomik hâdiselerde vukua gelebilecek aksaklıklar, ancak ve ancak yine ekonomik tedbirlerle bertaraf edilebi-

lir. Bu sebeple iç piyasada, münhasıran politik maksatlarla ve hususiyle seçim devrelerinde alınan ve zahiren verimli görünen geçici tedbirlerin tahripkâr niteliklerini göz önünde tutuyoruz. Sürekli olmayan bu gibi tedbirler, büyük ölçüde piyasa istikrarını zedelemekte, müstehliki, müstahsili ve tüccarı kararsız durumlara sokmaktadır. Bu nevi sun'î politikalara biran evvel son vermek zamanı çoktan gelmiştir. Müstahsilin, müstehlikin ve tüccarın, çeşitli hususlarda alınacak tedbirlerden zamanında haberdar edilmesini ve tatbik olunacak siyasetlerin kesin zaruret olmadıkça değiştirilmeyeceğine emniyet ve itimad etmesi itiyadını yaratmayı, istikrar şartlarının en belli başlısı olarak görüyoruz.

PLÂN HAKKINDA ÖZET GÖRÜŞLERİMİZ :

Türkiye'de plân fikri çok yenidir. Bu itibarla gerek birinci 5 yıllık plânın hedeflerinin tesbitinde ve uygulamasında, gerek ikinci, 5 yıllık plân hedeflerinin tâyin ve tesbitinde vukua gelen aksaklıkları tabîî karşılıyoruz.

Türkiye gibi gelişme halinde olan bir memlekette plânın hazırlanmasında, genel ekonomik görüşlerden çok, memleketin içinde bulunduğu şartlarla kaynaklarını göz önünde tutmak lâzımdır. Kanaatimizce plân hazırlanmasında bu hayatî faktörler gerçek şekilde değerlendirilmemiş ve bu sebeple de plânın tesbit ettiği kalkınma hızı % 7 gibi, esasen düşük olan bir seviyenin de altında kalmıştır.

Plân hedefleri ile kalkınma hızı tesbit olunurken, memleketin tarımsal setrûktürü en önemli gerçek olarak göz önünde bulundurulmalıydı. Bu husus önemsenmediği için, ziraî sektör hasılasının düşük olduğu yıllarda, derpiş edilen ekonomik gelişme sağlanamamıştır. Bu durumda plân statik vaziyetlere göre hedef tesbit etmiştir. Bu da tabiatıyla yanlış neticeler doğurmuştur. Bu itibarla gerek plân hedeflerinin tesbitinde, gerek stratejide daha seyyal bir metod ve uygulamada da yine memleket gerçeklerine uyan ve şartlara süratle intibak eden seyyal bir yol tutulmalıdır.

Türkiye'de gerçek mânadaki yüksek seviyede kalkınma hızı, bir yandan büyük sektörler üzerine tesir edecek temel yatırımların geciktirilmeksizin gerçekleştirilmesi suretiyle elde edilebilecektir. Türkiye için % 4 reel bir gelişme çok düşük bir kalkınma hızı ifade eder, bu nisbet gelişmiş memleketler için tatminkâr ve hattâ mübalâğalı sayılabilir. Halbuki, bizim için daha ambitieux ve gerçeğe uyar bir hedef tesbit edilerek, bütün kaynakların bu hedefin elde edilmesine yöneltilmesi uygun olacaktır.

Türkiye plânlı kalkınmayı tahakkuk ettirebilmek üzere klâsik metodlardan sıyrılmalı ve bu kalkınmayı süratle sağlamak için büyük hamle yapılmalıdır. 5 yıllık plânın, sektörler arasında denge kurarak bu dengeye muvazi belirli bir hıza ulaşmak olan hedefi, mütevazî bir görüşün ifadesidir. Başka memleketler için uygun görülebilecek bir metodun mutlak surette Türkiye için de uygun olması gerekmez. Bizce, Türkiye'de sektörler arasında denge sağlayarak kalkınma hızını gerçekleştirmek görüşüne, sektörler arasında tercih yapmak ve tercih olunan sektör veya sektörler üzerine tekml kaynak ve imkânları teksif ederek süratle sonuç almak görüşü önde tutulmalıydı. Bir sektörde sonuç alındıktan sonra müteakip tercihli sektöre el atılmalıdır. Bu yapılmamaktadır. Türkiye mahdud kaynaklarını sektörler arasında denge kurmak hevesi içinde heder etmek lüksüne katlanabilecek bir memleket değildir. Türkiye'de süratle ele alınarak kısa zamanda halledilmesi gereken büyük ana dâvalar vardır. Plân bu ana problemleri priyoter bir ekonomik görüş içinde ele alarak yoğun strateji ile çözümleme gayesine yönelmelidir. Temel konuların çözülmesi sosyal ve eko-

nomik alanda tesirini kısa zamanda gösterir. Millî gelir artışını münhasıran ekonomik bir açıdan değil, fakat sosyo-ekonomik bir açıdan mütalâa etmek daha isabetli ve verimli bir metoddur. Millî Eğitim, bazı hususî enfastrüktür tesisleri; ziraî alanda süratle tahakkuk ettirebilecek basit tedbirler; millî hasıla üzerinde ani etkiler yaratabilecek niteliktedir. Plân, ekonomimize bir kalkış (Takeoff) verebilecek şekilde hazırlanmalıdır. Bundan yoksun bir plân, metod noksanlığının ve politik anlamda plânın stratejisi ve hedefinin tâyini yapılmayarak, konunun sadece teknik yönden mütalâa edilmiş olmasının bir sonucu olmuştur.

Plân stratejisinin hükümetler tarafından politik bir açıdan tesbit edilmeyerek —buradaki politik açı, Türkiye'nin reel ihtiyaçları ve gerçekleri mânâsım ifade eder— teknisyenler tarafından hükümetlere telkin edilmiş olması, mevcut aksaklıkların doğmasında birinci derecede âmil olmaktadır. Plân, Türkiye'yi mevcut imkânlarının en geniş ölçüde kullanılması suretiyle, azamî gelişme hedefine ulaştırmayı kendisine gaye edinmiş bir siyasetin aynası olmalıdır. Bu azamî gelişmeyi sağlamak amacı ile takip edilecek iktisadî ve malî politika, hükümetlerce evvelden tesbit edilmiş bulunmalı ve plân bu esaslara göre hazırlanmak üzere teknisyenlere tevdi edilmelidir.

Türkiye sosyal ve ekonomik alanda süratle gelişmelidir. Bu gelişme millî gelirin her vatandaşa düşecek dilimini büyütecek nitelikte olmalı ve bu suretle her vatandaşa asgarî ölçüde tatminkâr bir geçim seviyesi muhakkak sağlanmalıdır. Bu görüş ferdlerin ekonomik imkânları arasında yukarıdan aşağıya doğru bir tevsîye fikrini reddeder. Fakat bu görüş aynı zamanda Türk vatandaşlarına muayyen bir seviyenin fevkinde geçim şartları sağlamayı hedef bilir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, bu hedefin sağlanması için Türkiye'nin tek mil kaynakları seferber edilmelidir. Bu hareket ancak, doktrinini bu suretle tesbit etmiş siyasiler tarafından yaratılacak fikrî ve iradeli çalışma ile mümkün olabilecektir.

Millî ekonominin dengesini bozmakta olan devreyi teşevvüşler mümkün olduğu nisbette önlenmelidir. Ekonomik alanın üç önemli kilidi: Bütçe, para ve vergi politikaları, Türkiye'nin her kaynağını tam randımanla harekete geçirmek üzere ahenkleştirilmelidir. Millî gelirden süratli artışlar sağlayabilecek sektörlerin harekete geçirilmesiyle randıman azamî hadlere ulaştırılmalı ve kısa devrelerde millî hasıla içindeki hisseleri artırabilecek sektörlerle daha geniş ekonomik imkân ve vasıtalar sağlanmalıdır.

Bu maksatla, Devlet Plânlama Teşkilâtına çok önemli görevler terettüp etmektedir. Plânlı kalkınma metodu tek mil kaynakların tam seferber edilmesi ana prensibine göre tesbit edilmeli ve mekanizma süratle tatbik mevkiine konulmalıdır:

- a. Türkiye'nin çeşitli coğrafi bölgeleri arasında mevcut sosyal ve ekonomik dengesizlik bertaraf edilmelidir.
- b. Tarım sektörü ile sınaî sektör arasında, birincisinin aleyhine mevcut dengesizlik giderilmelidir.
- c. Plân maksatlarına uygun bir bütçe politikası güdülmelidir.
- d. Millî Eğitim, insan gücünün topyekûn değerlendirilmesi gibi ana dâvaların halli süratle ele alınmalıdır.
- e. Tarımın kalkınması ve tarım sektörünün randımanının artırılması için gereken çalışmalara priyorite tanınmalı ve sanayi sektöründe tarımsal artışları teşvik edici ve değerlendirci yatırımlara hususî önem verilmelidir.

f. Kaynaklarımızın harekete geçirilmesi için gereken mali imkânların yurd içinde ve ancak kifayet etmediği takdirde yurd dışından sağlanmasına çalışılmalıdır. Bu maksatla bilhassa dış kredilerin şartları Türkiye'nin ödeme imkânları ile bağdaşmadığı nisbette bunlardan sarfinazar olunmalıdır.

g. Türkiye'nin kaynaklarının harekete geçirilmesinde yabancı sermayenin iştirakine karşı konulmamalıdır. Ancak yabancı sermaye yatırımlarının tediye muvazenesi üzerinde olumsuz etkiler yapacak nitelik ve şartlarda olmaması zaruridir. Bilhassa istihlâk maddeleri istihsaline mütevakıf yatırımların olumsuz sonuçları göz önünde tutulmalıdır.

h. Sınai yatırımlar süratle sonuç verecek, yüksek randımanlı kaynaklara tevcih edilmeli ve bilhassa ticaret ve tediye dengeleri üzerinde kısa zaman içinde olumlu tesir yaratacak sektörler yöneltmelidir.

i. Türkiye'deki boş iş gücünü süratle verimli hale getirecek imkânlar yaratılmalı ve bu maksatla hedefleri aynı zamanda sosyal olan ekonomik Rektörler üzerinde faaliyetler teksif edilmelidir.

j. Dış ticaret memleket kaynaklarından tam istifade amacına göre tanzim edilmeli, ithalât, gerek miktar, gerek kalite ve fiyat bakımlarından rekabete elverişli bir istihsale hizmet edebilecek nitelikte olmalıdır. İthalâtta menşe serbestliği önemli faktör olarak göz önünde tutulmak ve her türlü inhisar, tercih, darlık ve tıkanıklık durumlarına kesin imkân verilmemelidir.

k. İhracatta Türk mallarının dış piyasada hakiki değerlerine göre satılmasına önem verilmeli ve bu maksatla bilhassa ihraç maddelerimizin ihracında piyasa şartlarını takip ve bunlara intibak için gereken kolaylıklar sağlanmalıdır.

1. Bütçe ve vergi politikaları Türkiye'nin kaynaklarını seferber etmeye yarayacak şekilde tanzim edilmelidir.

m. Vergi sistemlerinde, toplumsal adaletin gerektirdiği reformlar samimî surette tatbik olunmalıdır.

n. Para ve kredi konularında, sektörler arasında rüçhan yaratan ve kısır ekonomik faaliyetleri teçhiz suretiyle verimli faaliyetlerin ekonomik gelişmesini önleyen her politikayı reddediyoruz. Kredi mekanizmasının, Türk ekonomisinin her sektörüne istenilen canlılığı getirecek bir şekilde tanzimini; tarım sektörünün millî gelirdeki payına uygun kredi imkânlarının tanınmasını; Türkiye'nin kaynaklarının süratle ve toptan işletilmesi için zarurî şart sayıyoruz.

KOMÜNİZM TEHLİKESİ :

Komünizm tehlikesini mutlak surette yok edeceğiz. Türkiye'de komünizmin kökünü kazıyacağız. Bunun için bütün iktisadî, hukukî, kültürel tedbirleri alacak, Türk Milletinin demokratik, milliyetçi ve maneviyatçı bir istikamette gelişmesine ve ilerlemesine çalışacağız.

AZİZ TÜRK MİLLETİ;

Tarafsız veya başka partilere mensup vatandaşlarımız: Sizleri MİLLİYETÇİ, HÜRRİYETÇİ, MEDENİYETÇİ, refah ve huzur dâvasının bayrağı altına çağırıyoruz.

Hep beraber elele hür, mes'ut Türkiye yolunda yürüelim.

Bize güven.

Feza ve atom çağına doğru ileri!

Türkiye İşçi Partisi Seçim Beyannamesi

**İŞÇİLER, IRGATLAR, KÖYLÜLER,
ZANAATKARLAR, SUBAYLAR, MEMURLAR, EMEKLİLER,
ATATÜRKÇÜ TOPLUMCU AYDINLAR
TÜM EMEKÇİLER, SEVGİLİ YURTTAŞLAR**

Millî Kurtuluş Savaşımızı zafere ulaştırdıktan 43 yıl sonra istiklâlimizi, bağımsızlığımızı yeniden kazanmak zorundayız. Yardım bahanesiyle gelen Amerika 1947'den beri yurdumuza adım adım yerleşmiştir. Vatan topraklarının 35 milyon metre karesi Amerikan işgalindedir. Bu üslere Türk polisi, Türk hâkimi, Türk komutanı, hatta Türk bakanı giremez. Bu üsler, Türk toprakları üzerinde Amerikan bayrağının dalgalandığı birer küçük Amerikadır. Önce yardım heyetleri olarak Başkentimize yerleştiler. Şimdi her Bakanlıkta uzmanları var. Bunlar Amerikan hükümetinin uzman adı altında iş gören ajanlarıdır. Artık devlet sırrı kalmamıştır. Amerikalılar her işimizi bilirler. Bilmekle kalmazlar, bizi istedikleri yola sürüklemek için gerekirse baskı da yaparlar. Kıbrıs buhranı sırasında bu baskıların nereye kadar götürüldüğünü hep gördük. Yunan emperyalizmini korumak için Amerikalılar Hükümetimizin önüne dikiliverdiler. Amerikan Cumhurbaşkanı, Başbakanımıza ağır bir mektup yazdı. Kıbrıs asker çıkarmağa kalkarsanız Altıncı Amerikan Filosu yolunuzu kesecektir, dedi.

Amerikalılar bütün millî servetlerimize de el atmışlardır. Bir Amerikalının hazırladığı petrol kanunu tasarısı devrik D.P. iktidarı zamanında Büyük Meclisten geçirilmiştir. Bu kanuna dayanan Amerikan petrol kumpanyaları yurdumuzun petrol yataklarına el koymuştur. Yurdumuzdaki petrolü biz devlet olarak serbestçe arayamaz, serbestçe işletemez duruma düşmüşüzdür. Amerikan petrol şirketleri Hükümetimize küstahça telgraflar çekmekte, Devleti tehdide cüret etmektedir. Amerikan kumpanyalarının imtiyazlarına dokunulamıyacağını açıkça söyleyen, amerikalıları savunan kimseler bu gün en yüksek sorumluluk yerlerinde bulunuyorlar. Bunlar Amerikan kumpanyalarının simsarları gibi konuşuyorlar.

Amerika madenlerimize de göz dikmiştir. Elly adındaki bir Amerikalıya hazırlatılan maden kanunu tasarısı Mecliste kabul edilirse Amerika kromumuza, bakırımıza, demirimize, uranyumumuza da tıpkı petrolümüz gibi el koyacaktır.

Emekçi kardeş, yurttaş,

Bu şartlar altında senin birinci vazifen yurdu yabancı hâkimiyetinden kurtarmaktır. Millî Kurtuluş Savaşını kazandığımızdan 43 yıl sonra, yedisinden yetmişine kadar bütün yurttaşlar seferber olacağız. Türkiye hiç bir devletin peyki, uydusu olamaz. Amerika ne yoldan gelmişse o yoldan dışarı atılacaktır. Halkımız elinin tersiyle küstahlara hak ettikleri cevabı verecektir: Amerikaya imtiyaz veren Anlaşmaları feshedeceğiz. İstiklâlimizi bağımsızlığımızı yeni baştan kazanacağız. Bu, yalnız millet olarak haysiyetle yaşamamız için değil, kalkınabilmemiz için de başta gelen temel şarttır.

Tam bağımsız olmadıkça ne toprak reformu yapabiliriz, ne sanayi kurabiliriz, ne işsizliği önleyebiliriz, ne sosyal adaleti sağlayabiliriz. Çünkü, Amerika yurdumuzda toprak ağalarına, kapkaççılara dayanıyor, Türkiyemizi iflâsa sürükleyen borçlandırma politikası ağaların, kapkaççıların git-

tikçe daha zengin, daha nüfuzlu, daha güçlü olmalarını sağlıyor. Hür olmak, milletçe ve halk olarak hür olmak, insanca yaşayabilmek için önce bileklerimizdeki şu ağır zincirleri kırmamız şarttır.

Kardeşler,

Diyeceksiniz ki, bu işi nasıl yapacağız? Bizi Amerikan uydusu, peyki, durumuna düşüren anlaşmaları feshetmek için senin büyük Meclise girmen gerek. Çünkü tam bağımsız bir devlet olmamızda yalnız senin menfaatin var. Tıpkı yoksul köylüye toprak dağıtılmasında olduğu gibi; tıpkı dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın millet malı yapılmasında olduğu gibi; tıpkı millî gelirin hakça bölüşülmesinde olduğu gibi... Bütün bu işlerde menfaati, hakkı olan sensin. Şu halde bu işlerin başarılabilmesi için de senin temsilcilerinin Büyük Meclise girmesi gerektir. Büyük Meclise senin temsilcilerin girmezse, bugünkü hayatında bir değişiklik olmasını boş yere bekleyeceksin.

Düşün bir kere, 1946 dan beri hükümetler senin oylarınla iş başına geliyor, yine senin oylarınla devriliyor. Ama Büyük Meclise sen kendi temsilcilerini bugüne kadar sokmadığın için hükümetleri iş başına getirip devirmekten sana bir fayda gelmiyor. Çünkü şimdiye kadar oylarını verdiği partilerden hiç biri senin partin değildi. Onlar ağaların, kapkaççıların menfaatlerine öncelik veren partilerdi. Yine de öyledir. Bunun böyle olduğu, hükümetleri sen seçtiğin halde senin yoksul hayatında hiç bir değişiklik olmamasından bellidir.

Emekçiler,

Bu seçimlerde durum başka. Şimdi, seçimlere senin öz partin, Türkiye İşçi Partisi de katılıyor. Bizim partimizin milletvekili adaylarına bir göz at; 382 kişi bunlar. Bu 382 kişinin 216 sı senin gibi kol emekçisi, ekmeğini bedeni ile çalışarak kazanan yurttaş. Yani işçi, yani ırgat, yani yoksul köylü, yani zanaatkâr, yani teknisyen, yani küçük esnaf... Geriye kalan 166'sı da hayatlarını senin yoluna koymuş kafa işçileri : Yani senin haklarını savunan, senin içinden çıkıp okuyabilmiş olan aydınlar, halktan yana avukatlar, doktorlar, mühendisler, emekli subaylar, öğretmenler, yazarlar... Yani namuslu aydınlar. Aşağıdaki rakamlar iyice incele.

Bak öteki partilerin listelerinde senden olan, yani yoksul halkın içinden çıkmış ya da yoksul halktan yana kaç milletvekili adayı var?

Sana biz söyleyelim: AP'de 8, CHP'de 18, CKMP'de 41, MP de 33, YTP'de 25 kişi. Bunlar da sırf senin oyunu avlamak için listelere konmuş, karşılarında Türkiye İşçi Partisi var diye birkaç emekçi listelerine serpiştirmişler. Sonra bunları da seçilecek yerlere koymamışlar, dikkat et. Türkiye İşçi Partisinin listelerinde yer alan 216 kol emekçisinin 91'i ilk dört sırada bulunuyor, yani seçilecek yerlerde.

Buna karşılık öteki partilerin listeleri tüccarlar, toprak ağaları, ve onlar hesabına çalışan sermayeci avukatlar, mühendisler, müteahhitlerle doludur. Gözlerinin önüne serdiğimiz bu gerçeği, oy verirken sakın unutma. Tüm oylarını Türkiye İşçi Partisi'ne verdin mi, Mecliste senden 382 milletvekili olacaktır. Ve senden olan bu milletvekilleri seni bugünkü yoksulluğundan kurtaracak kanunları en kısa zamanda çıkartacaklardır. Türkiyemizi ileri bir toplum haline getirmek, tam bağımsızlığı yeniden kavuşturmak için gereken bütün adımları atacaklardır.

Kardeşler, Çilekeş Yurttaşlar,

Her işin başı senin temsilcilerinin, yani emekçi halkımızın iktidara gelmesidir. Çünkü bağımsızlığı da, reformları da, sosyal adaleti de, demokrasiyi de ancak senin temsilcilerin gerçekleştirebilir. Çünkü bu işlerin başarılmasında yalnız senin menfaatin vardır. Ve yaratıcı güç yalnız sendedir, emekçi halkımızdadır.

Şimdi sana TİP'in iktidara gelince yapacağı, muhalefette kalırsa yapılmasını isteyeceği işleri bir bir anlatalım :

1- DIŞ POLİTİKA:

Türkiye İşçi Partisi tam bağımsızlığı bütün meselelerimizin çözümü için temel şart sayar. Bundan dolayı tam bağımsızlık haysiyetli bir varlık hâlinde yaşamamızın şartı olduğu kadar ekonomik kalkınmanın da temel şartıdır. Türkiye İşçi Partisi emperyalizmin, sömürgeciliğin, devletlerin içişlerine karışılmasının ve her türlü harp kışkırtıcılığının kesinlikle karşısındadır.

Türkiye İşçi Partisi tam bağımsız, yüzde yüz millî bir dış politika izleyecektir. Bu, Kurtuluş Savaşının Atatürk politikasına dönüşür. Böyle bir politika Birleşmiş Milletler Anayasası ilkeleri ışığında bütün devletlerle karşılıklı saygı ve tam eşitlik esasına göre ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlarda dostluk münasebetleri kurmayı amaç bilir. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi :

a) Yabancı devletlerle yapılmış bütün andlaşma ve sözleşmeleri, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile imzalanmış ikili andlaşma ve sözleşmeleri gözden geçirecek ve bunlardan millî bağımsızlığımız ve millî menfaatlerimizle bağdaşmayanları derhal yürürlükten kaldıracaktır. Şöyle ki :

Türkiye Cumhuriyetinin imzalamış olduğu bu andlaşmalara dayanarak yabancı devletlerin elde ettikleri siyasî, ekonomik, malî ve kazâ mahiyetteki her türlü imtiyazlara son verilecektir. Yabancıların kurduğu askerî üsler kaldırılacaktır. Misakî Milli toprakları üzerinde memleket dışı statüsüne tabii bir karış toprak kalmıyacaktır. Böylece artık Büyük Meclisin kararı olmadan yurtdumuzda üslenmiş yabancı devletler tarafından bir savaşa sürüklenmemiz ihtimali de kesinlikle ortadan kalkacaktır.

b) Komşu devletlerle dostluk münasebetleri kurmak ve geliştirmek Atatürk dış politikasının temel ilkesi olmuştur. Bu ilkenin mirasçısı olan Türkiye İşçi Partisi Sovyetler Birliğiyle münasebetlerimizin iyileştirilmesi için son zamanlarda atılan adımları memnunkla karşılar. Ve bu yöndeki gelişmelerin karşılıklı saygı, itimat ve menfaate dayanan samimî dostluk münasebetleri şeklini almasını ister. Ayrıca Romanya, Bulgaristan, Yugoslavya ve Arnavutluk ve yakın münasebetler kurulmasını tarafların menfaatlerine uygun görür. Emperyalist entrikalar yüzünden Yunanistanla bozulmuş olan münasebetlerimizin Atatürk devrindeki seviyeye ulaştırılmasını, Irak, Suriye ve bütün Arap devletleriyle kardeşçe münasebetler kurulmasını zorunlu görür. İran ve Pakistanla münasebetlerimizin tam bağımsız, antiemperyalist dış politika mihveri etrafında yeniden ele alınmasını ve sağlam dostluklar hâlinde geliştirilmesini amaç bilir. Türkiye İşçi Partisi özellikle Milli Kurtuluş Savaşı yapmış veya yapmakta olan milletlerle münasebetler kurulup geliştirilmesini dış politikamızın temel bir hedefi sayar. Amerika Birleşik Devletleri dahil, büyük-küçük bütün devletlerle, tam bağımsızlık ve egemenlik esasları dairesinde münasebetlerimizin karşılıklı menfaat, saygı, eşitlik içişlere karışmama ilkelerine göre yeniden düzenlenmesini ve samimî dostluklar hâlinde geliştirilmesini gerekli görür. Milletlerarası anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesini ister.

KIBRIS MESELESİ VE TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN TEZİ :

c — Kıbrıs davasının Türkiye'nin ve Kıbrıs'taki Türk topluluğu aleyhinde gelişmesi İngiliz ve Amerikan emperyalistlerinin Yunanlı ortaklarını desteklemelerinin bir sonucudur. Oysa, bizim hükümetlerimiz Kıbrıs davasını yine de Amerikalıların ve İngilizlerin yardımı ile çözmek istemişler ve bu istekleri Kıbrıs davasını büsbütün bir çıkmaza sokmuştur.

Türkiye İşçi Partisinin bu meseledeki görüşü şudur :

Kıbrıs meselesini herseyden önce emperyalistlerin elinden çekip almak, bunun için de emperyalizme karşı olan devletlerin bu davada bizi desteklemesini sağlamak şarttır. Bu maksatla Türkiye İşçi Partisi, millî menfaatlerimize ve Kıbrıs'taki Türklerin menfaatlerine en uygun çözüm şekli olmak üzere Kıbrıs'ın yabancı üslerden temizlenmesini, silâhsızlandırılmasını ve milletlerarası garanti altında her iki topluluğun haklarına saygılı, bağımsız bir devlet olmasını teklif etmektedir. Ve Türkiye İşçi Partisi, yalnız ilgili tarafların, yâni Türkiye'nin Yunanistan'ın ve Kıbrıs'taki Türk ve Rum topluluklarının temsilcileriyle Birleşmiş Milletlerden bir temsilcinin bir Yuvarlak Masa toplantısı yapmasını ister.

2 – MİLLÎ SAVUNMA :

Türkiye İşçi Partisi barışçıdır. Halkımızın hiç bir milletin topraklarında gözü yoktur. Herhangi bir saldırı savaşını düşünmez. Ve bir saldırı savaşına âlet olmaz. Ancak saldırıya uğradığı zaman yeniden bir millî kurtuluş savaşı yapacaktır. Bundan dolayı savunma politikamızın amacı bağımsızlığımızı, millî varlığımızı Anayurt topraklarının bütünlüğünü ve Cumhuriyetimizi korumaktır. Saldırı nereden ve kimden gelirse gelsin, gücü ne olursa olsun Anayurt toprakları milletin son ferdine kadar inatla karış karış savunulacak; Yeni bir Millî Kurtuluş Savaşı verilip zaferi ulaştırılacaktır.

Bunun için silâhlı kuvvetlerimiz halkla en yakın dayanışma ve işbirliği içinde, modern millî kurtuluş savaşı stratejisi ve taktiğine göre donatılıp eğitilecektir. Gerekli silah ve malzemeyi yabancıya muhtaç olmadan kendi kaynaklarımızdan elde etmek için millî silâh sanayiinin hızla geliştirilmesi sanayileşme programımızın amaçlarından biri olacaktır.

Üçüncü bir dünya savaşının insanlığa getireceği sayısız ve tarifsiz acıları ve felâketleri açık olarak gören ve kavrayan Türkiye İşçi Partisi savaşın kanun dışı edilmesini ve genel silâhsızlanmaya gidilmesini ister. Türkiyemiz gibi geri kalmış bir ülkenin kısa zamanda kalkınıp ilerlemesi ancak devamlı bir barış düzeninin kurulmasıyla mümkün olacaktır. Bundan dolayı herkese inan ve güven verecek milletlerarası deney altında Nükleer denemelerin durdurulmasını, nükleer silâhların yok edilmesini ön gören, klâsik silâhları içine alan genel silâhsızlanmayı barış düzeninin gerçekten kurulması için şart sayar.

3 – KALKINMA :

İktisadi kalkınma, bir taraftan yoksul halkın sefaletten kurtuluşu ve sosyal adaletin sağlanması, diğer taraftan da dünya milletleri içinde bağımsız, eşit ve haysiyetli varlığımızı korumanın şartıdır. Bu sebepten hızlı bir kalkınma sağlamak Türkiye İşçi Partisinin baş davasıdır. Kalkınma deyince, ileri memleketlerin sanayileşme ve her sahadaki üretim düzeyine ulaşmayı anlıyoruz. Bu, üretimde en yeni tekniklerin kullanılmasını ve temel ağır endüstrilerin yurt içinde kurulmasını gerektirir. Böyle yapılmazsa, Türkiyemizin kendi gücü ve gayretiyle kalkınmasını gerçekleştirmesine imkân kalmaz ve yabancı desteğine muhtaç, ikinci üçüncü derecede bir memleket olmaktan kurtulamaz.

Türkiye böyle bir kalkınmayı kapitalist yoldan gerçekleştiremez. Bu yol en az yüz elli yıl önce kapanmıştır. Cumhuriyet devrinin 40 yıllık kapitalist yoldan kalkınma çabalarının beyhudeliği de bunu teyid etmektedir. Gerçekten, bunca yıllık çabalara, dış yardımlara, çeşitli teşvik ve himayelere rağmen özel sektörde beklenen sanayileşme hamlesi sağlanamamıştır, özel sektörün bu güçsüzlüğünü telâfi etmek için memleket kapıları yabancı özel sermaye yatırımlarına açılmış ve "ortak pazar"a girmek gibi akıl almaz yollara sapılmıştır. Bunlar millî bir sanayi kurmamızı bütün bütün çıkmaza sokmuştur.

Halbuki Türkiyemiz hızlı bir kalkınmanın ön şartlarına sahiptir. Türkiye İşçi Partisi kalkınmamızı yurdumuzun ve dünyanın gerçeklerine uygun olarak, halktan yana plânlı bir devletçilikle yürütecektir. Bu sistemde kamu sektörü esastır. Ağır endüstri ile büyük işletmeler devlet eliyle kurulup işletilecektir. Ancak bu herşeyin devletleştirileceği şeklinde anlaşılmamalıdır, özel sektördeki gerçek sanayici ve millî ekonomiye hizmet eden müteşebbislerle, uzun müddet olumlu bir işbirliği yapılacaktır. Diğer bir deyimle Türkiye İşçi Partisi Türkiye'nin ekonomik hayatının uzunca bir süre karma ekonomi çerçevesi içinde yürütülmesi zorunluluğunu kabul eder. Ancak bu karma ekonominin şimdikinden farkı, yönetim ve denetime emekçilerin de katıldığı kamu sektörünün gittikçe büyümesi ve millî ekonominin ağırlık merkezini teşkil etmesidir. Buna karşılık özel sektör gittikçe önemi azalan bir yardımcı durumunda olacaktır. Bu sürenin uzunluğunu tarihi gelişme tayin edecektir.

a – DEMİR ÇELİK VE AĞIR SANAYİ :

Türkiye İşçi Partisi zaten büyük ölçüde devlet sermayesiyle kurulup, özel sektöre peşkeş çekilmiş olan Ereğli Demir Çelik Tesislerini ve benzerlerini devletleştirecektir. Makine yapan makine sanayiine ve kimya sanayiine öncelik verilecek, bunlar millet malı olarak millet yararına millet eliyle hızla kurulup geliştirilecektir.

b – YABANCI ÖZEL SERMAYE :

Yabancı özel sermaye, yerli sanayimizin kurulup gelişmesini önleyen başlıca bir unsurdur. Memleketimizdeki tecrübe, yabancılara memlekette hemen hiçbir ciddi sınai tesis kurmadıklarını, yeni ve modern üretim usulleri getirmediklerini, buna karşılık aşırı kârlar yaparak bunları yurt dışına transfer ettiklerini ortaya koymuştur. Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince, yabancı özel sermayeyi millileştirecek ve mevcut yabancı sermayeyi teşvik kanununu derhal yürürlükten kaldıracaktır.

c – ORTAK PAZAR :

Ortak pazar üyeliği, yurdumuzun kapılarını yabancı sermaye yatırımlarına açan diğer bir yoldur. Ortak pazarın ikinci bir kötülüğü de, yerli sermayenin de yurt dışına çıkmasını serbest bırakmasıdır. Bugün çeşitli kontrollere rağmen sermayenin dışarıya kaçmakta olduğu göz önüne alınırsa ortak pazarın tam üyesi haline geldiğimiz zaman yerli sermayenin ne hızla dışarı akacağını tahmin etmek güç değildir. Ortak pazarın üçüncü kötülüğü de gümrükleri ve her türlü dış ticaret tahditlerini ortadan kaldırarak, yerli sanayimizi ortak pazarın sanayileşmiş üyelerinin rekabeti karşısında himayesiz bırakmasıdır. Bu durumda mevcut sanayimizin de çöküp gideceği muhakkaktır. Bütün bu iktisadi mahzurlarına rağmen geçmiş iktidarların Ortak Pazar'a girmekte bunca ısrar göstermeleri, Türkiye'nin bugünkü sosyal yapısını, yanı toprak ağalarının ve kapkaççı sermaye çevrelerinin nüfuz ve hâkimiyetini teminat altına almak ve toplumcu bir gelişme yolunu kapatmak düşüncesidir.

Türkiye İşçi Partisi, bütün bu sebeplerle, Ortak Pazara üye olmamıza kesinlikle karşıdır. Ve iktidara geldiği zaman Ortak Pazardan çıkacaktır. Bu takdirde Ortak Pazar üyeleriyle olan ticari münasebetlerimizi özel anlaşmalarla geliştirecektir.

d – PETROL VE MADENLER :

Türkiyede petrolün bulunduğu ilk defa Türk uzmanları tarafından söylenmiştir. Petrolü bulan, çıkaran, tasfiye edenler de gene Türk uzmanları, mühendisleri ve işçileridir. Bugün en çok petrol çıkaran Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'dır. Ayrıca, petrol sondaj aletlerinin de Türk uzmanları

tarafından yurt içinde yapılması imkânları vardır. Hâl böyleyken, kendi petrollerimizi kendimizin çıkarıp işliyemeyeceğimizi ve yabancı şirketlere muhtaç olduğumuzu iddia etmek, her türlü temelden yoksundur. Bu gibiler, milletin yaratıcı gücüne inanmayan, ya da yabancılara aracılık etmekle geçinen zavallılardır.

Türkiye İşçi Partisi Meclise girer girmez petrol kanununun yürürlükten kalkması için sonuna kadar savaşacaktır ve petrollerimizin münhasıran devlet eliyle çıkarılmasını, tasfiyesini ve dağıtımını sağlayacaktır. Diğer madenlerimiz için de esas olan budur. Yani millet malının millet eliyle millet yararına işletilmesidir.

e – İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİ :

İktisadî devlet teşekkülleri bugünkü halleriyle büyük şikâyet konusudur. Buralarda yatan 50 milyarı aşkın sermayenin gereği kadar verimli çalıştırılmadığı söylenmektedir. Bu iddiaların, hiç değilse kısmen haklı olduğu muhakkaktır. Çünkü gelmiş geçmiş siyasî iktidarları bunların iyi işletmesini engellemişlerdir. Gerçekten bu teşekküllerde esas itibarıyla bazı sınıf ve zümrelerin yararına transferler yapan bir fiat politikası takip edilmektedir. Diğer bir deyimle bu teşekküllerin zararları özel sektörün yaptığı kârların kaynağıdır. Ayrıca bu teşekküller, basit parti politikası oyunlarına da âlet edilmekte ve başlarındaki idareciler sık sık değiştirilerek rasyonel bir işletmecilikten ve kâr imkânından yoksun bırakılmaktadır.

Türkiye İşçi Partisinin devletçiliği bugünkü devletçilikten ve Türkiye İşçi Partisinin iktidarındaki iktisadî devlet teşekkülleri de bugünkülerden kesin olarak farklı olacaktır. Türkiye Partisinin halk yararına plânlı devletçiliği İktisadî devlet teşekküllerinin bugünkü sosyal ve politik bozuk yapıdan gelen arızalarını kökünden kırarak ve verimli bir işletme idaresinin kurulması yollarını açacaktır.

f – DIŞ TİCARET :

Dış ticaret, Türk ekonomisinin en hassas ve önemli bir kilit noktasıdır. Bu sektörde her yıl asgari iki milyar civarında bir kâr teşekkül etmekte ve bu muazzam meblâğ pek küçük bir azınlığın cebine gitmekte ve kısırlaşmaktadır. Ayrıca köylümüzün ihraç mahsullerini değerlendirmek, yeni sınai mamullerin ihracını sağlayacak rasyonel bir ihracatı teşvik politikası tatbik edebilmek için ihracatın esas itibarıyla devlet kurumları eliyle yapılmasında büyük yarar vardır. Dış ticaret hemen hiç emeksiz çok büyük kârlar sağlayan bu sektördür. Emeği en yüce değer sayan ve ekonomik faaliyetlerin ancak halk yararına yürütülmesini isteyen partimiz bu bakımdan da dış ticaretin özel şahıslar elinde olmasına karşıdır. Nihayet bugünkü dış ticaret düzeni çeşitli kombinezonlarla döviz kaçakçılığı yapılmasına imkân vermektedir. Her yıl bu suretle kaybedilen dövizin küçümsenmeyecek miktarlarda olduğu tahmin edilmektedir.

Bu sebeplerden Türkiye İşçi Partisi iktidara geldiği zaman dış ticareti devletleştirecek ve buradan sağlanan muazzam kârların, halkın yararına kullanılmasını sağlayacaktır.

g – BANKACILIK VE SİGORTACILIK:

İktisadî faaliyetlerin ağırlık merkezinin kamu sektörüne kaydırılacağı ve dış ticaretin devletleştirileceği bir düzende bankacılığın özel ellerde bulunmasının hiç bir manası kalmayacaktır. Ayrıca kredilerin plân çerçevesi içinde dağılımı da Bankaların devlet elinde olmasını zorunlu kılmaktadır.

Sigorta şirketleri de memleketimizde emeksiz para kazanmanın bir vasıtasıdır. Bu sebeplerle Türkiye İşçi Partisi bankacılığı ve sigortacılığı bütünüyle devletleştirecektir. Banka kredilerinin diğer büyük bir önemi, küçük esnaf, zanaatkâr, köylü müstahsili fırsatçı aracı tüccarın ve tefecilerin pençesinden kurtaracak tek araç olmasıdır. Gerçekten, banka kredileri müstahsile zamanında ve yeteri miktarda verilmemektedir. Böylece küçük müstahsil çok ağır şartlarla tefecilere gitmekte, ya da mahsulünü çok düşük fiatlarla aracı tüccara kaptırmaktadır. Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince küçük müstahsilimizi ezen bu büyük soyguna son vermek üzere gerekli kooperatifleri kuracak ve Banka kredilerini yalnız müstahsilerimizi desteklemek için kullanacaktır.

h – VERGİ REFORMU :

Türkiye İşçi Partisi vergileri bir taraftan kamu sektöründe sermaye birikiminin, diğer taraftan da sosyal adaleti sağlamanın başlıca bir vasıtası sayar. Vergi gelirlerini arttırmak için, vergi kanunlarındaki kaçakçılığa imkân veren boşlukları doldurmak ve idarî kontrolü sağlamak için derhal ciddi tedbirler alınacaktır. Bunun yanı sıra, yoksul halkın sırtına yüklenmiş olan ağır vergi yükü hafifletilecek ve her halde asgarî ücretlerden vergi alınmayacaktır.

Emekçilerden tasarruf bonusu için kesinti yapılmıyacak, beyannameli mükelleflerin tasarruf bonoları da vergi haline sokulacaktır.

i – BÖLGELER ARASI DENGİ :

Memleketimizin çeşitli bölgeleri aynı derecede gelişmiş değildir. Doğu ve Güney Doğu bölgelerimiz Batı bölgelerine kıyasla çok daha geri kalmış durumdadır. O kadar ki, buralara “mahrumiyet bölgesi” denilmektedir.

Türkiye İşçi Partisi, Doğu ve Güney Doğu illerimizin bu utanç verici durumuna en kısa zamanda son vermek üzere yeni sınai tesislerin kurulmasında, okul, hastane ve her türlü bayındırlık işlerinde bu bölgeye öncelik tanıyacaktır.

Türkiye İşçi Partisi aynı zamanda, halkımızın köylerden şehirlere, özellikle büyük şehirlere göç etmesinin sebep olduğu gelişi güzel şehirleşmeye son verecekler. Köylerden şehirlere doğru olan bu göç hareketini sanayileşmenin kaynağı ve dayanağı olarak değerlendirecek ve düzenliyecektir.

4 – TOPRAK MESELESİ :

Türkiyede 3 milyon köylü ailesi vardır; çalışan nüfusumuzun %70 ten fazlası geçimini tarım işleriyle, tarla işleriyle sağlıyor. Oysa, bunlardan 510 bin ailenin hiç toprağı yoktur; ırgatlık, rençberlik ederek geçinmeğe çalışırlar. 2 milyon 122 bin ailenin de işlediğı toprak parçaları 1 ile 100 dönüm arasındadır. Yani çoğunluğunun işledikleri toprak, ailelerini geçindirmeğe yetmemektedir. Buna karşılık 30 bin, 50 bin, 100 bin dönümlük ve 100 bin dönümden aşkın, memleket kadar geniş topraklar bir avuç toprak ağası ailenin elindedir. Bu duruma kesinlikle son verilmesi kalkınma davamızın temel meselesidir. Çünkü tarımda üretimin artırılması sanayileşmemize destek olacağından başka işsizliğin kısmen önlenmesi de gene toprak ve tarım reformlarının bir an önce gerçekleştirilmesini zorunlu kılar.

Türkiye İşçi Partisinin toprak reformu anlayışı ekonomik ve politik olmak üzere iki hedef gütmektedir:

Toprak reformu ile hem topraksız veya toprağı yetmeyen köylü aileleri toprağı kavuşturulacak ve tarımda verim arttırılacaktır, hem de toprak ağalarının yoksul köylü vatandaş ve genellikle memleket politikası üzerindeki antidemokratik, tutucu ve gerici nüfuz ve hâkimiyetleri sona erdirilecektir. Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince, Anayasamızın emrettiğı gibi derhal çıkarılacak Toprak kanunu ile topraksız ve toprağı yetmeyen köylüler, üzerinde çalıştıkları toprağı sahip olacaklardır. Bunun için büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklar kendilerine en çok beş yüz dönüm bırakılarak Anayasanın öngördüğü şekilde kamulaştırılacaktır. Kamulaştırılan bu topraklar ve bugüne kadar ağalara peşkeş çekilen hazine toprakları parasız olarak köylüye dağıtılacaktır. Ve tapuları ellerine verilecektir.

Toprak reformu kanunu merkezdeki uzmanlardan kurulu teşkilât ile köy kurulları tarafından birlikte uygulanacaktır. Topraksız ve toprağı yetmeyen köylüler kendi aralarında köy kurullarını seçeceklerdir. Köy kurulları toprak reformunu bölgelere, tarımın çeşidine, toprağın verimliliğine göre kanunun tesbit ettiğı esaslar dairesinde uygulayacaktır. Ailesini geçindirecek kadar toprağı bulunan orta halli köylülerin toprağına dokunulmayacaktır.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince toprak reformu bölge bölge değil, bütün memlekette derhal uygulanacaktır. Ve toprak dağıtımı sürüncemede bırakılmıyacaktır. Hileli ve danışıklı yollara başvuran büyük toprak sahiplerinin bütün tertiplerini boşa çıkaracak tedbirler birer birer alınacaktır.

Türkiye İşçi Partisinin iktidara gelmesiyle toprağı kavuşan yoksul köylüler ile orta halli köylü ailelerine, bugüne kadar toprak ağalarının faydalandıkları banka kredileri, ucuz tohumluk, gübre, ilaç gibi yardımlar yapılacaktır; bunlar traktör, biçer-döğme gibi araçlardan yararlandırılacaktır. Bu maksatla memleket çapında Devlet Tarım İstasyonları kurulacaktır. Böylece hem verim artacak, hem de fakir köylü tefecilerden, faizcilerden kurtarılacaktır. Ayrıca Devlet, mahsülü değerine satın alarak fakir köylüyü kapkaççı tüccardan kurtaracaktır.

5 – ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK :

Türkiye İşçi Partisi, Anayasamızın ön gördüğü köklü dönüşümlerle insanın insanı sömürmesine son veren bir düzen kuracaktır. Bu düzende işçiler ve bütün emekçi halkımız emeklerinin tam karşılığını alacaktır. Türkiye İşçi Partisi haftada beş gün ve 40 saat çalışma esasını kabul eder. Bu çalışma süresi için, yapılan işe uygun ve işçi ailesine insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlayacak miktarda ücret ödenir. Bundan fazla çalışıldığı takdirde fazla mesai sayılacak ve zamlı ücret ödenecektir.

Ücretler “oynak merdiven” sistemine göre hayat pahalılaştıkça ona paralel olarak arttırılacaktır.

İş kanunu, Deniz-İş kanunu, Sendika kurma, Grev hakkı bugünkü Anayasamıza aykırı kısıtlamalardan tamamıyla temizlenecek; çalışma hayatına tam bir demokratik ruh ve düzen hakim kılınacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, zaten Anayasamızda da bulunmayan ve işverenlere işçiyi aç bırakmak suretiyle pazarlık imkânını veren lokavt müessesesini kesinlikle yasaklıyacaktır.

Bugünkü iş kanunu yürürlükten kaldırılacak ve işçinin yararına olarak yeni bir iş kanunu çıkarılacaktır. Yeraltı işçileriyle sağlık için tehlikeli iş kollarında çalışan ağır işçiler için özel hükümler getirilecektir. Yeniden düzenlenecek İş kanunu, tarım işçilerine ve tek işçi çalıştıran yerlere de uygulanacaktır. Ancak çıkarılığın özellikleri göz önünde tutularak usta ile çırak arasındaki münasebetler ayrıca düzenlenecektir.

İşsizlik sigortası kurulacak ve bütün sosyal sigortalar ve diğer sosyal güvenlik tedbirleri, işçi, köylü, zanaatkâr, küçük esnaf, memur ve dar gelirli serbest meslek sahiplerini ve ailelerini kapsayan şekilde genişletilecektir. Böylece hiç bir emekçi yurttaş hastalık kaza, ölüm, işsizlik ve ihtiyarlık hallerinde kaderiyle baş başa yalnız bırakılmıyacak, toplumun yardım ve himayesine kavuşturulacaktır. Sosyal sigorta kanunu bu amaçla değiştirilecektir. Sosyal sigorta fonlarının, iş verenlere kredi şeklinde çarçur edilmesine Türkiye İşçi Partisi kesinlikle son verecektir. Bu fonlar yalnız işçiler yararına harcanacaktır.

6 – GENÇLİK VE EĞİTİM :

Gençlik, özellikle yüksek öğrenim gençliği yurdumuzun ilerici, dinamik kuvvetleri arasındadır. Bütün az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bizde de gençlik hareketleri tümünde anti-amperyalist, halkçı bir nitelik taşımaktadır ve bu niteliği gün geçtikçe kuvvetlenmektedir. Toplumun ilerleme ve kalkınma isteklerini dile getirmede, bunları memleket halkoyuna ve dünyaya duyurmada, halkı uyandırmada ve iktidar çevreleri üzerinde bir baskı grubu etkisi yapmada gençlik teşekküllerinin önemi büyüktür.

Esasen Yüksek Öğrenim gençliğimiz 27 Mayıs ve yeni Anayasamızı getiren toplumsal şartların gelişip belirgin hale gelmesinde büyük rol oynamış ve zamanın baskı idaresine karşı demokratik hak ve hürriyetleri canını tehlikeye sokarak, kurbanlar vererek savunmuştur.

27 Mayıs'dan bu yana da gençliğimiz, sömürücülüğe ve emperyalizme karşı, halktan ve emekten yana olan her harekette başta gelen bir unsur olmuştur.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince Türk gençliğini köyde ve kentte, çalışma ve öğrenim hayatında demokratik esaslar üzerinden teşkilâtlandırarak, gençliğin memleket hayatında ve kalkınmasında daha etken bir rol oynaması şartlarını sağlayacaktır.

Gençlik meselesi eğitim meselesi ile doğrudan doğruya ilintilidir. Türkiye İşçi Partisinin görüşüne göre eğitimde ilerleme ve gelişme ile ekonomik kalkınma birbirine bağlıdır ve birbirini karşılıklı etkiler. Çünkü daha çok ve daha iyi okullar yapmak, öğretmen yetiştirmek, öğretim araçları temin etmek bir mali imkân meselesidir. Ve ancak emekten yana plânlı bir devletçilikle eğitimin imkân ve araçları hızla ve memleket çapında temin edilebilir. Yeni kuşaklar hem verimli bir üretim veya hizmet unsuru olarak, hem de kişiliği bütünleşmiş, kültürlü, bilinçli birer yurttaş olarak yetiştirilecektir. Bu maksatla bütün eğitim müesseseleri toplumun üretim hayatıyla doğrudan ilişkiler kurulacak şekilde yeni bir düzene sokulacaktır. Genel kültür eğitimi ile meslekî öğretim kaynaştırılarak verilecektir. Köyde kentte çalışan gençlere de mesleki bilgilerini, genel kültürlerini ve kişisel istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek imkânlarını sağlayacak gece okulları, bilim, sanat, edebiyat, teknik enstitüleri açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, toplumun çeşitli sınıf ve tabakaları arasında görülen eğitim imkânları eşitsizliğini ortadan kaldıracaktır. Her dereceden okullar ve Üniversiteler devletin malî imkânları geliştikçe tüm parasız hale getirilecektir. Geniş bir burs sistemi uygulanacak, yatılı devlet okulları çoğaltılacaktır. Köyde, kentte üstün kabiliyetli halk çocuklarını bulma ve bunlara, kabiliyetlerine uygun bütün eğitim ve yetiştirme imkânlarını sağlamak üzere tedbirler alınacaktır.

Çocuk ve gençlerin eğitimi yanısıra yetişkinlerin eğitilmesi ve yetiştirilmesi de önemle ele alınacak, bir Halk Eğitim Teşkilâtı kurulacaktır. Orta ve yüksek öğrenimin özelliklerini kapsayan kısa devreli Halk Akademileri açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi Köy Enstitülerini yeniden açacaktır. Türkiye İşçi Partisi, köy enstitülerinin, köyde eğitim meselesini çözecek, memleket gerçeklerine en uygun ve yüzde yüz millî ve başka yerlerde benzeri olmayan bir eğitim metodu olduğuna inanır. Köy Enstitülerine öğretmen yetiştirmek amacı ile aynı ilkelere uygun olarak öğretim yapan Yüksek Köy Enstitüsü'nü de yeniden açacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, kültürel bağımsızlığın, politik ve ekonomik bağımsızlık kadar önemli olduğuna inanır. Bunun için her seviyede eğitim ve bilimsel araştırma kurumlarımız yabancı devletlerin malî ve kültürel nüfuzundan kurtarılacak, millî bir eğitim ve araştırma sistemi kurulacaktır.

7 – DEMOKRASİ VE TEMEL İLKELER :

Türkiye İşçi Partisi yukarda açıklanan ve memleketimizin kalkınması için şart olan işleri en geniş bir demokratik anlayışla ve aşağıdaki ilkelerin ışığı altında yürütecektir:

a – HER ŞEY İNSAN İÇİN; EMEK EN YÜCE DEĞERDİR:

Türkiye İşçi Partisi herşeyin insan için olduğuna inanır. Maddî ve manevî bütün zenginliklerin yaratıcısı da insandır, onun yaratıcı emeğidir. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi, emeği toplumda en yüce değer olarak kabul eder. Bütün nimetler emeğe göre paylaştırılmalıdır. Haklar, yetkiler emek değerine göre kazanılmalıdır. Atatürk'ün dediği gibi “Çalışmak sayesinde bir hakkı kazanırız. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını çalışmadan geçirmek isteyen insanların bizim toplumumuz içinde hakkı yoktur, yeri yoktur” Atatürk böyle diyor, Bunun içindir ki Türkiye İşçi Partisi her vatandaşın, harcadığı emeğe göre değer almasını ve kazancının gene harcadığı emeğe göre hesaplanmasını zorunlu görür. Türkiye İşçi Partisi, millî geliri vatandaşlar, sınıflar ve bölgeler arasında paylaştırırken emeği biricik ölçü olacak kabul etmektedir. Emek sadece ekonomik bir değer değil, aynı zaman da ahlâkî bir değerdir.

Türkiye İşçi Partisi şu inançtadır ki, emeği en yüce değer sayan bir toplum düzeninin kurulması yepyeni bir insan anlayışının doğmasına sebep olacaktır. Kardeşçe dayanışma ve işbirliği esasına göre yepyeni bir hak ve ödev anlayışı ile hareket eden vatandaşlarımız demokratik, toplumcu ve tam bağımsız bir Türkiyenin kuruluşunda en yüksek derecede yaratıcı bir güç hâline geleceklerdir. Sosyal münasebetler insana saygı ve sevgi temeli üzerine kurulacaktır. Ve böylece yepyeni bir iktisadî ve politik düzende yaşayan vatandaşlarımız insanı en son dereceye kadar yücelten, en temiz ahlâk kurallarına bağlanmış bulunacaklardır.

b – “HAYATTA EN HAKİKİ MÜRŞİT İLİMDİR” :

Türkiye İşçi Partisi her işte bilimin en sağlam yol gösterici olduğuna inanmaktadır. İnsanlar bilim ve teknik sayesinde daha çok hürriyete ve mutluluğa kavuşmak için tabiatı, toplumu ve kendilerini değiştirme gücüne sahip olurlar. İnsanlar bilim kanunlarını bula bula dünyayı gittikçe daha güzel, daha iyi, daha doğru ve kendileri için daha yararlı hâle getirmişlerdir ve getirmektedirler. Halbuki sömürücü ve çıkarıcı düzenden yana olan partiler, bilimin bu imkânlarından temsil ettikleri sınıf ve zümrelerin çıkarlarıyla çatıştığı için yararlanamazlar. Çünkü toplum düzenini halk yararına değiştirmek bunların işine gelmez. Türkiye İşçi Partisi nüfusumuzun yüzde 99'unu kapsayan büyük emekçi kütlesinin partisi olduğundan bu niteliği icabı katıksız olarak bilimden yanadır. Ve bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi politikasını bilime göre çizer ve gene bilimin ortaya koyduğu gerçekleri göz önünde bulundurarak yürütür.

c – MİLLİYETÇİLİK VE HALKÇILIK :

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği halkçılıktan ayrı düşünmez. Memleketin bütün fertlerini ka-
derde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün sayar. Milletimizi dünya milletleri ailesinin
eşit haklara sahip kişiliği olan bir üyesi olarak, bilimde, teknikte, kültürde ekonomide ve toplum
hayatının her alanında daima yüceltmeyi amaç bilir.

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği dünya halklarının, insanlık, demokrasi, hürriyet, bilim ve iler-
leme yolunda kardeşçe ve barış içinde yarışmalarının itici, manevî kuvveti sayar. Her halde Türkiye
İşçi Partisinin milliyetçilik anlayışı vatandaşlarımız arasında din, mezhep dil, ırk ayrılıkları bakı-
mından eşitsizlikler yaratılmasına kesinlikle karşıdır.

Türkiye İşçi Partisi başka milletleri aşağı gören emperyalizmin yayılma politikasına bayraklık
eden, saldırgan, faşist milliyetçilik anlayışını kökten reddeder. Kökü Millî Kurtuluş Savaşımızda
bulunan milliyetçiliğimiz, antiemperyalisttir ve halkçıdır.

d – DİN VE LÂİKLİK :

Türkiye İşçi Partisi vatandaşın dinî inançlarına içtenlikle saygı duyar. Anayasa teminatı altında
olan dinî inançlarından dolayı hiç bir vatandaşın ibadeti yasaklanamaz ve hiç bir vatandaş dinî
inançlarından dolayı kınanamaz, hor görülemez. Kamu düzenine, veya genel ahlâka veya bu amaç-
lara aykırı olmayan ibadetler, dinî ayin ve törenler serbesttir.

Türkiye İşçi Partisi doğrudan doğruya halkımız tarafından kurulmuş bir parti olduğu için üye-
lerinin büyük çoğunluğu müslümandır. Küçük bir kısmı da başka dinlerden veya felsefî inançlara
sahip olan Türk vatandaşlarıdır. Bundan dolayı çıkarıcı çevreleri Türkiye İşçi Partisine yönelttikleri
dinsizlik suçlaması bir iftiradan ibarettir. Halkın partisi elbette ki onu kuran, onu geliştiren ve yaşa-
tan halkın dinine samimiyetle saygı duyacaktır. Bu gayet tabii bir hâldir.

Beri yandan Türkiye İşçi Partisinin gerçekleştirmek kararında olduğu ekonomik, sosyal, poli-
tik toplum düzeninin dini inançlarla çelişen bir yanı yoktur. Esasen hiçbir din, sömürücülerin, çı-
karcıların eline düşüp te ilk saf şeklini kaybetmediği sürece, çalışan insana karşı değildir. Dinimiz ve
öteki dinler ilkeleriyle her zaman çalışanın yanında ve sömürücünün karşısında olmuşlardır. Dinin
ilkeleri cümle kötülüklerle karşı olmaktır. Müslümanlık ta, dinler arasında sosyal yardımlaşmaya,
sosyal adalete en çok yer vereni, fakir fukaranın, ezilmişin, hakkı yenmişin en çok yanında olanıdır.

Ancak Türkiye İşçi Partisi, halkımızın temiz dinî inançlarının çirkin politikacılar ve çıkarıcı-
lar tarafından istismar edilmesine, dünya işleriyle din işlerini birbirine karıştırılmasına ve böylece
masum vatandaşlarımızın toplum reformlarına karşı çıkarılmasına izin vermez ve vermiyecektir.

Hiç kimse dinî inançları istismar ederek, devletin sosyal, ekonomik, politik ve hukukî temel
düzenini din kurallarına dayattırmağa kalkışamaz. Lâikliğe aykırı olan bu gibi davranışların Türki-
ye İşçi Partisi kesinlikle karşıındadır.

Fakat Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince vatandaşlarımız dinî ve felsefî inançları bakımından
bugünkü ile kıyaslanamayacak derecede hür ve serbest olacaklardır.

e – MÜLKİYET :

Türkiye İşçi Partisi, mülkiyet ve miras haklarını tanır. Vatandaşların yarına güvenle bakabilme-
leri, insanca yaşayabilmeleri için mal, mülk, ev bark sahibi olmalarını zorunlu görür. Bugün yokluk
içinde yaşayan vatandaş bir eve kavuşturmak, ihtiyaç duyduğu malları yeteri kadar tüketecek du-
ruma getirmek başlıca amacımızdır.

Ancak, Türkiye İşçi Partisi, hiç kimsenin malına mülküne dayanarak vatandaşsı sömürmesine göz yumamaz.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına da olmak gerekir. Çünkü mülkiyet, hak sahibine ödevler de yükler. Türkiye İşçi Partisi milli ekonominin kilit taşı durumunda olan büyük üretim araçlarını (Demir çelik tesisleri gibi, petrol gibi, madenler gibi, aslında millete ait olan servetleri) millet malı hâline getirecek ve halkın eliyle millet yararına işletecektir. Çünkü bunlar özel kişilerin mülkü olarak işletildiği takdirde, insanın insanı sömürmesine yol açmaktadır: halk kitlelerinin mal mülk edinmesine engel olmaktadır. Bu durum ayrıca ilerlemeyi, ekonomik kalkınmamızı kösteklemekte ve başta işsizlik olmak üzere türlü ekonomik ve sosyal âfetlere yol açmaktadır.

Bugün mülkiyet hakkını savunur görünenler ve Türkiye İşçi Partisini mülkiyete karşı imiş gibi gösterenler aslında küçük bir azınlığın mülkiyet hakkını savunmaktadırlar; köyde kentte büyük halk çoğunluğunun insanca yaşayabilmek için gerekli mal mülkten mahrum, yoksulluk içinde yaşamasını ise hiç umursamamakta, hatta engellemektedirler.

Bundan dolayıdır ki, Türkiye İşçi Partisi Büyük üretim araçlarının özel mülk olmasına prensip itibarıyla karşıdır. Bunun dışında Türkiye İşçi Partisinin amacı vatandaşsı daha çok mal mülk sahibi etmektir.

f – AİLE VE KADIN :

Türkiye İşçi Partisi aileyi toplumun temel müessesesi, sayar. Gelecek nesiller ilk terbiyeyi aile çevresinde aldığı için ailenin düzenli, mutlu, kültürlü bir hayat seviyesine eriştirilmesine önem verir. Bugün hayat pahalılığı, gelir darlığı, geçim sıkıntısı ailelerde geçimsizliklere yol açmakta, aile hayatını huzursuz kılmaktadır. Ana ve babalar çocuklarının ihtiyaçlarını gönüllerinin dilediği gibi karşılayamamak, onları okutamamak mutsuzluğu içindedirler. Yoksul halk çocukları daha okul ve oyun çağındayken ve okumak, oynamak, tatil aylarını zevkle geçirmek onların en tabii hakkıyken, ailenin geçimine yardımcı olabilmek için en ağır iş şartları altında fabrikalarda, atölyelerde, tarlalarda çalışmak zorunda kalıyorlar. Daha ergin çağa gelmeden hayatın bin bir çilesi, maddî ve manevî tehlikeleriyle karşılaşılıyorlar.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince aileyi bu durumdan kurtaracaktır. Türkiye İşçi Partisinin gerçekleştireceği ekonomik ve kültürel kalkınma ile aile müessesesi kuvvetlenecek, aile refaha ve mutluluğa ulaşacaktır.

Kadının gerek aile içinde ana olarak, gerek yurdumuzun bütün çalışma ve üretim alanında en ağır hayat şartları içinde bulunduğu bir gerçektir.

Mevcut kanunların kadına tanıdığı haklar sağlam bir ekonomik ve sosyal temele dayanmadığı için, toplumumuzda kadın, en çok sömürülen varlıktır.

Türkiye İşçi Partisi, her alanda kadın haklarını sağlam temellere dayayarak Türk kadınına lâyık olduğu özgür ve şerefli yeri kazandıracak, özellikle ekonomik eşitsizliğe ve kadını hor gören anlayışa son verecektir. Çalışan kadının aile hayatı içindeki ödevlerini yerine getirmesine engel olan şartları değiştirecektir.

g – TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN DEMOKRASİ ANLAYIŞI :

Türkiye İşçi Partisi siyasî demokrasiye bağlıdır. İktidarın seçimle el değiştirmesini öngörür. Beri yandan Türkiye İşçi Partisi halkın oylarıyla iktidarı aldıktan sonra muhalefetin temel haklarına saygılı olacaktır ve halkın güvenini kaybettiği zaman yani seçimleri kaybettiği vakit iktidardan çekilecektir.

Türkiye İşçi Partisi gerekli gördüğü köklü dönüşümleri, reformları gerçekleştirirken Anayasamızda yer alan temel insan haklarına yani düşünce, söz, toplantı ve basın hürriyetlerine, dinî ve felsefî inanç hürriyetlerine, bilim ve sanat hürriyetlerine ve sendika grev, toplu sözleşme, hak ve hürriyetine, kısacası Anayasadaki bütün hak ve hürriyetlere en derin saygıyı gösterecektir.

Ancak şu var ki, demokrasiyi bundan ibaret sayarsak emekçi halkımızın yoksulluğuna ve Türkiye'nin geri kalmışlığına çare bulmak mümkün olmaz. Çünkü köklü dönüşümler ve reformların gerçekleştirilmesi sadece bir kanun işi değildir. Emekçi halkımızın bu reformları benimsemesi ve istekle uygulaması şarttır. Bundan dolayı demokrasinin dört yılda bir seçimlere katılmaktan ibaret bir mesele olmaktan daha ileri götürülerek halkımızın günlük hayatına mal edilmesi zorunludur. Türkiye İşçi Partisinin demokrasi anlayışına göre halkımız, işyerlerinden başlamak suretiyle köylerde, mahallelerde, belediyelerde, il meclislerinde ve tabiatıyla Büyük Mecliste yurt işlerinin ve toplum işlerinin yürütülmesine aktif olarak katılacaktır. Ancak bu takdirde memleket yönetiminin halktan kopması ve kırtasiyeciliğe boğulması önlenmiş olur.

Demokrasi herkesçe bilinen bir tarife göre halkın halk için, halk tarafından yönetimi demektir. Halkın halk tarafından, halk için yönetimi ise emekçi halk temsilcilerinin Büyük Meclise girmesini ve emekçi halkın insanca yaşamasına, özgürce yaşamasına engel olan ekonomik, sosyal ve politik bütün engelleri kaldırmasını zorunlu kılar. Bundan dolayıdır ki Türkiye İşçi Partisinin demokrasi anlayışı en geniş manasiyle halkı kavrayan ve halkı yurt işlerinde günlük hayatı boyunca söz ve karar sahibi eden bir rejimin adıdır. Yoksa dört yılda bir sandık başlarına gitmekle demokrasi rejiminin tam işlediğini sanmak bugünkü haksızlıkların, bugünkü yoksulluk ve geriliğin devamına ancak bir mazeret bulmaktan ibarettir.

Bugün demokrasi savunucusu ve “Millî İrade” nazariyesi taraftarı gibi görünenler, aslında demokrasinin bu gerçek anlayışına karşı olanlar, Anayasamıza düşman olanlardır. Millî irade ve demokrasi, ancak Anayasamızın getirdiği ilkelere ve Atatürk devrimlerine sadakat hattının ilerisinde söz konusu olur. Bir avuç çıkara demokrasiyi savunur görünürken aslında halkımızın uyanmamasını istiyorlar. Ve millî iradenin tecellisi diye kendi çıkarlarını sürdürebilecekleri ekonomik sosyal ve politik bir rejimi savunuyorlar ve bunun adına da demokrasi diyorlar.

Türkiye İşçi Partisi demokrasinin böylece yozlaştırılmasına ve bir azınlığın menfaatine işleyen bir rejim yapılmasına asla izin vermeyecektir. Türkiye İşçi Partisi demokrasiyi politik, sosyal ve ekonomik yanlarıyla en geniş anlamda kavramaktadır ve iktidara gelince de bu genişlikte uygulamak azmindedir.

BİLDİRİMİZDEKİ EN ÖNEMLİ NOKTALARI KISACA ÖZETLİYORUZ :

- Türkiye İşçi Partisi millî bağımsızlığımıza gölge düşüren bütün andlaşmaları feshedecektir. Türkiye'nin dış politikasını Atatürk dış politikasına döndürecek.
- Yurdumuzdaki bütün yabancı üsleri kaldıracaktır.
- Dünya barışının kurulması için silahsızlanma meselesinin çözüme bağlanmasında gerçekten gayret sarfedecektir.
- Eşitlik, karşılıklı menfaat ve saygı esasına göre, başta komşularımız olmak üzere bütün dünya devletleriyle dostluk münasebetleri kuracaktır.
- Türkiye İşçi Partisi Kıbrıs meselesinde, yabancı üslerden temizlenmiş ve milletlerarası denet altında silahsızlandırılmış Türk ve Rum topluluklarının eşit haklarına dayanan bağımsız, federatif bir Kıbrıs devleti tezini savunmaktadır.
- Millî Savunma gücümüzü daha da arttırarak yurt topraklarının ve Cumhuriyetimizin korunmasında en etkin bir seviyeye çıkaracaktır.

- Toprağı olmıyan ya da yetmiyen köylülere parasız toprak dağıtacak ve tapularını ellerine verecektir. Toprak ağalarının elinde en çok 500 dönüm bırakılacaktır.
- Tarımda verimi arttırmak için köylülere her türlü teknik ve mali yardımda bulunulacaktır. Köylü, tefecinin ve aracı tüccarın elinden kurtarılacaktır.
- Petrol kanunu yürürlükten kaldırılacak, verilen imtiyazlar kanunlarla geri alınacaktır. Milletin malı olan petrolümüz ve madenlerimiz iç ve dış sömürücülerin elinden kurtarılacak, millet malı olarak halk yararına işletilecektir.
- Demir Çelik sanayii millet malı yapılacak ve bu gibi işletmeler halkın eliyle, işçilerin denetiminde, halk yararına çalıştırılacaktır.
- Yabancı sermayeyi teşvik kanunu derhal yürürlükten kaldırılacaktır. Yabancı şirketler millileştirilecek, Ortak Pazardan çıkılacaktır.
- Türkiye İşçi Partisi kapitalizme karşıdır. Türkiye İşçi Partisi halktan, emekten yana ve halkın doğrudan doğruya denetimine ve yönetimine katıldığı bir plânlı ekonomi sistemi uygulayacaktır. Bu sistemde halk yararına olan kamu sektörü ağır basacaktır, özel sektör, plânın ön gördüğü yatırım hedeflerine uygun olarak çalışacaktır. Ve millî ekonominin yararlı bir kesimi haline sokulacaktır.
- Vergi adaleti mutlaka sağlanacaktır. Verginin ağır yükü zengine yükletilecek, herkesten kazanına göre vergi alınacaktır. Asgari ücretten vergi alınmayacak ve bu ölçü bütün kazançların vergi indiriminde esas alınacaktır.
- Tasarruf bonoları kaldırılacaktır.
- Toplu sözleşme, grev, sendikalar, İş Deniz-İş, Sosyal Sigorta kanunları, Anayasaya tam uygun bir şekilde, yani işçinin yararına değiştirilecektir. Lokavt yasaklanacaktır.
- Haftada 40 saat çalışma esası uygulanacaktır, ve bu çalışma süresi için işçiye ailesini insanca yaşatabilecek bir ücret ödenecektir.
- Ücretler Oynak Merdiven sistemine göre düzenlenecektir. Yani, hayat pahalılaştıkça ücretler de otomatik olarak artacaktır.
- İşsizlik sigortası kurulacaktır ve bütün yaşlılara emeklilik hakkı tanınacaktır.
- Herkes sosyal sigortalardan yararlandırılacaktır. Tarım işçisinin teşkilâtlanması, toplu sözleşme ve grev haklarını şehirli işçi gibi kullanabilmesi imkânları sağlanacaktır.
- Sosyal sigorta fonları yalnız emekçiler yararına kullanılacak iş verenlere kredi olarak verilmiyecektir.
- Eğitim eşitliği sağlanacaktır. Bu maksatla kabiliyetli halk çocukları bütün ihtiyaçları devlet tarafından sağlanarak üniversiteyi bitirene kadar okutulacaktır.
- Köy enstitüleri açılacaktır.
- Millî eğitim ve kültür yabancı devletlerin her türlü nüfuzundan kurtarılacaktır. Kültür ve san'at müesseseleri halkın istifadesine açılacaktır.
- Türkiye İşçi Partisi Doğu ve Güney Doğu bölgelerinin kalkınmasına öncelik verecektir.
- Türkiye İşçi Partisi bütün temel hürriyetlere saygılıdır. Ve herkesin saygılı olmasını sağlayacaktır. Özellikle dini, felsefî ve siyasî inançların tam özgürlüğü gerçekleştirilecektir. Kamu düzenine aykırı olmamak ve politikaya alet edilmemek şartı ile bütün vatandaşlar dini ve felsefî inançları bakımından bugünkünden çok daha hür olacaklardır.
- Türkiye İşçi Partisi mülkiyet ve miras haklarını tanır. Ancak, hiç bir kimsenin malına mülküne dayanarak başkalarını sömürmesine müsaade etmez.

SONUÇ

Emekçi kardeşler, vatandaşlar;

Biz öteki beş partinin beşinin de karşısındayız. Beşinden de temelden ayrıyız. Çünkü biz emekçilerin partisiyiz.

Elbette bu beş partinin beşi de tıpatıp birbirinin aynı değil. Aralarında birçok bakımlardan farklar var. Adalet Partisi, son büyük kongresinde açıklandığı gibi özel teşebbüscüdür. Toprak reformuna karşıdır. Ve dış politikada Amcrikaya bağlılığın devamını istemektedir. Kısacası Amerikanın, toprak ağalarının, kapkaççı tüccarların menfaatlerine senin menfaatlerinden daha önce yer veren bir partidir. Adalet Partisi özel teşebbüscü... Özel teşebbüscüyüm dedi mi bir parti, emekçinin karşısında yer alıyor demektir. Ne demek özel teşebbüs serbestliği? Sen de politikacıların dilini çoğu zaman anlamıyorsun. Biz sana açıklayalım özel teşebbüsü. Özel teşebbüs serbestliği demek, büyük işler çevirme serbestliği demektir. İstedğin malı dışardan getireceksin, bir takım faturalar düzenliyeceksin, burada birkaç kere el değiştireceksin ve böylece bu ithal malını, totalım bir traktörü, yüzde yüzelli, iki yüz kârla satacaksın. Kim yapabilir, kim çevirebilir bu gibi işleri kardeşler? Cebinde meteliği olmayan senin harcın mı bu işler. Bu işleri cebinde parası, arkası olanlar çevirir. İthalâtçılık, ihracatçılık yapan onlardır. Köylünün toprağını gasbeden, mahsulünü yok pahasına kapatan hep onlardır. Milyonluk kredileri bankalar onlara açar, sana değil. Millî petrolümüzü Amerikan İngiliz kumpanyalarına peşkeş çeken ve bu işten komisyon alan onlardır; madenlerimizi yabancılara devretmeğe hazırlananlar onlardır; “vatandaşın hakları genişletilemez” diyen yani yoksul halkın bugünkü perişanlığı sürüp gitsin diyen onlardır. Ve senin karşına çıkıp “biz senin partiniz, sana refah getireceğiz” diyen, fakat aday listelerine senden olanları değil de, toprak ağalarını, kapkaççıları, Amerikancıları dolduran gene onlardır, öyleyse oyunu verirken dikkatli ol. Oyunu ağalara, kapkaççılara, yabancıya aracılık edenlere, komisyonculara, simsarlara kaptırma. Kaptıracak olursan bil ki, yoksulluğun, perişanlığın, işsizliğin daha dört yıl devam edecektir.

Gelelim CHP'ye: Halk Partisi Atatürk'ün kurduğu parti, en eski parti Programıyla halkçı, devrimci, yani ortanın solunda. Özel sektörü destekleyen devletçiliği ile de ortanın sağında... Atatürk'ten sonraki CHP iktidarları ise, daima ortanın sağında, hem de çok sağında olmuştur.

Şimdi muhalefete geçtiğinden beri Genel Başkanları CHP'nin ortanın solunda olduğunu söylemektedir. Partinin ileri gelenleri arasında bu görüşü savunanlar olduğu gibi karşı çıkanlar da vardır. Beri yandan Kıbrıs buhranından sonra Halk Partisi tek taraflı dış politikanın kötülüklerini kavramaya başlamıştır. Türkiye'yi daha bağımsız bir hale getirebilmek için zemin yoklamalarına girişmiştir. Sovyetler Birliğiyle yıllardır donmuş olan münasebetlerimizin normale dönmesi için ilk adımları atmıştır. Bütün meselelerimizin çözümü bağımsız bir dış politikaya dayandığından, bu son gelişmeyi CHP'nin lehine kaydediyoruz, ve bu tutumunun devamını temenni ediyoruz.

CKMP, MP ve YTP'nin üzerinde ise ayrıca durmayacağız.

Kardeşler, emekçi yurttaşlar:

Aslında iki parti var: Biri ağaların, kapkaççıların çıkarlarını savunan partiler, biri de senin, emeğin partisi olan Türkiye İşçi Partisi.

10 Ekim seçimleri bundan önceki seçimlere benzemiyor. Çünkü bu seçimlere tarihimizde ilk defa olarak senin öz partin, Türkiye İşçi Partisi katılıyor; hem de ağaların, kapkaççıların partilerini şaşkına çevirerek katılıyor.

Bu seçimlerde bütün ağırlığınla sen varsın. Bu seçimler işçiler, ırgatlar, köylüler, esnaflar, zanaatkârlar ve toplumcular var. Türkiyede 1877 den beri seçim yapılmıştır. 87 yıldır seçim sandıklarının başına gitmişsin, önceleri iki dereceli idi seçimler. Sen ikinci seçmenleri seçerdin, onlar da milletvekillerini seçerlerdi. Osmanlı Devleti zamanında ikinci seçmenlerin de, milletvekillerinin de varlıklı kimselerden olacağı kanunda yazılı idi. Yâni Meclise sen giremezdin. 1946 dan beri milletvekillerini artık doğrudan doğruya seçiyorsun. Ama bugüne kadar karşına çıkanlar, yâni seçime giren partiler arasında senden olanı bulunmadığı için, oylarınla hep başkalarını, senden olmayanları soktun Büyük Meclise. 10 Ekimde ilk defa öz partine, Türkiye İşçi Partisine oy vereceksin.

Emekçi kardeş,

Gözlerini aç, kendi partini tanı. Bugüne kadar seni aldattılar; yine de aldatmağa çalışıyorlar. Seçimlere Türkiye İşçi Partisi de katıldığı için onlar da sana onun ağzı ile konuşmağa başladılar; toprak vereceğiz diyorlar; işçiye iş vereceğiz, dolgun ücret vereceğiz diyorlar; küçük esnafa kredi vereceğiz diyorlar; herkes için ihtiyarlık sigortası kuracağız diyorlar; vergileri herkesin gücüne göre alacağız diyorlar.

Kardeşler,

Bunları sana söyleyen baylara sor! Niçin bugüne kadar bu işlerden hiç söz etmediler? İktidarda oldukları halde niçin bu işleri yapmadılar? Biz sana cevabını verelim: Çünkü karşılarında senin partin Türkiye İşçi Partisi yoktu. Türkiye İşçi Partisi, senin yararına olan işleri yapacağını söylediği için onlar da aynı şeyleri söylüyorlar. Ama bir noktaya dikkat et: Kurt vaatlerini sen çok dinledin. Her seçimde sana parlak nutuklar çektiler, ama yapmağa gelince bir şey yapmadılar. Yapamazlardı. Çünkü yapacağız dedikleri şeyler, onların çıkarlarına aykırıdır. Toprak ağası, köylüye toprak verir mi hiç? Fabrika sahibi işveren, işçinin daha çok ücretle daha az çalışmasına yanaşır mı hiç? Tefeci, küçük esnafa, köylüye ucuz kredi açılmasını ister mi hiç! İstemez kardeşler. Bundan dolayı bütün bu işleri, bütün bu reformları senden yana olan, senin çıkarına olan işleri ancak sen kendin senden olan, senin temsilcilerin yâni yalnız Türkiye İşçi Partisi yapar. Kaçtır tekrarlıyoruz: Bizim aday listelerimizle öteki partilerin listelerini karşılaştı. Bizim listemizde yalnız kol ve kafa emekçileri, sende olan adaylar var. Ve kol işçileri çoğunlukta, 382 adayımızın 216 sı yâni yüzde 57 si işçi, ırgat, köylü, zanaatkâr, küçük esnaf, yâni kol işçisi. Geri kalan 166 sı da kafa işçisi ve senden yana olan namuslu işçiler, senin yoluna baş koymuş aydınlar.

Emekçi yurttaşlar,

10 Ekim seçimleri bundan önceki seçimlere benzemiyor. Demokrasi denilen idare şekli ilk olarak bu seçimlerle gerçekleşme yoluna girecek. Demokrasi halkın, halk tarafından, halk için idaresi olduğuna göre Büyük Millet Meclisine emekçiler girmedikçe, yurt işlerinde eli nasırlılar ve toplumcular söz ve karar sahibi olmadıkça demokrasi sözden ibaret kalır. Demokrasi perdesi arkasında ağalar ve kapkaççılar soygun ve vurgunlarına devam ederler. 10 Ekim seçimlerinde demokrasimizi temeline oturtmak senin sırtında oynanan oyuna (paydost) demek senin elindedir. Oylarını uyanık olarak verirsen, kendi öz partin olan Türkiye İşçi Partisini seçersen yeni bir hayat başlayacaktır. Yoksullar için, çilekeş emekçi halkımız için, yeni bir hayat hepimiz için...

Türkiye İşçi Partililer Meclise girdi mi, artık bütün kirli işler gün ışığına çıkacak. Dönen dolaplar gözler önüne serilecek. Yabancılarla ortaklık kurup hileli işlerle seni soyanlar adaletin pençesine teslim edilecek. Ve iktidara gelince Meclisten yalnız senin menfaatlerini koruyan kanunlar çıkacaktır.

Emekçiler, yurttaşlar,

10 Ekim seçimi bundan öncekilere benzemiyor. Türkiye İşçi Partisi senin öz partin, biricik toplumcu partimiz. Büyük Meclise girecek ve Anayasamız, şimdiki iktidarların yuvarlak masa toplantılarında, protokollerde sadakat yemini edip de, hırpalanmasın diye olacak, rafa kaldırdıkları Anayasamız, senden yana olan halkçı, devrimci, sosyal adaletçi, demokratik Anayasamız ilkeleriyle eksiksiz tastamam uygulanmağa başlayacaktır. Ve de en önemlisi milli bağımsızlığımızla, haysiyetimizle bağdaşmayan, bizi Amerikanın peyki, uydusu haline koyan bütün andlaşmalar feshedilecektir. Türkiyemiz tam bağımsızlığına kavuşacaktır.

İşçiler, ırgatlar, köylüler, zanaatkârlar, küçük esnaflar, subaylar, memurlar, Atatürkçüler,

Biz toplumcuyuz. Toplumcu olmak halkla tek bir vücut hâlinde olmak demektir. Bizim halkçılığımız halka dışardan bakmak, halka dışardan yardım elini uzatmak demek değildir. Bizim halkçılığımız, halkın içinde olmak ve halktan kopmamaktır. Toplumculuk her işte, her yerde, her zaman halkla beraber olmanın, halkı her işte, her yerde, her zaman söz ve karar sahibi etmenin yoludur. Toplumculuk halkın kendine sahip çıkması, halkın iktidarı almasıdır. Toplumculuk kula kulluk etmenin son bulmasıdır.

Sen neden bir başkasının kulu kölesi olursun? Çünkü senin toprağın yoktur. Ya da aileni geçindirmeğe yetmez elindeki toprak. Gider ağanın toprağında ırgat, maraba, azap, ya da yarıcı olursun. Artık sen kendine sahip değilsindir. Artık karın, çocukların, her şeyin ve senin kendin, ağanın malları olmuşsunuzdur. Ağa artık her şeydir. Sen ailenle artık ağanın kullarısınızdır.

Ya da sen şehirde yaşıyorsundur. Köyden göçmüşündür şehire. Şehirde iş peşinde koşarsın, inşaatta çalışırsın; fabrika kapılarında sıra beklersin; veya yabancı diarlara gidersin iş bulmak için. Ve fabrikada sana ait olmayan makinelerde sana ait olmayacak çeşitli mallar yaparsın. Ürettiğin bu mallar senin alın terin, senin göz nurun olduğu halde, sen bunları kullanamazsın. Kumaş dokursun ama sırtındaki gömlek yırtıktır, pantolonun yamalıdır. Ve sen her gün işten atılmak korkusu içinde yaşarsın, Artık sen hür, özgür bir insan değilsin. Hayatı işverenin, patronun bir işaretine bağlı bir tutsaksın.

Sen küçük esnafsın, zanaatkârsın, tatalım küçük bir kunduracısın. Kösele, deri, çivi fiatlarını büyük patronlar tayin eder. Bunlar sana gelene kadar kaç aracının elinden geçer, ve fiatları daha da yükselir. Sen işini yürütebilmek için krediye muhtaçsın. Oysa bankalar sana muhtaç olduğun krediyi vermezler. Açılan kredinin faizi de seni boğar. Sonra malını değerine de satamazsın. Halbuki kundura fabrikalarının rekabeti de seni ölüme mahkûm etmiştir.

Demek ki kardeşler, dertlerimizin kaynağı, toprakların, madenlerin, bankaların, ticaretin ve fabrikaların bir avuç sermayecinin tekelinde toplanmış olmasıdır. Emegini değerlendirecek olan vasıtalar, araçlar senin elinde değil. Senin elinde yalnız emeğin var. Senin emegini değerlendirecek vasıtalar bir avuç kapkaççının malı. Bundan dolayı sen hep bu bir avuç sermayecinin eline bakar durumdasın.

Emekçi kardeşler,

Toplumculuk işte bu duruma son veren düzenin adıdır. Anayasamızın emrettiği gibi toprak köylüye dağıtılacaktır; madenler, ormanlar millet malı olarak halk eliyle millet yararına işletilecektir. Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık da millet yararına işleyecektir. Bir avuç vurguncunun sağladığı milyarlık kârlar halka hizmet için harcanacaktır. Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılıktan elde edilen milyarlık kârlarla hastahaneler, okullar, köy yolları yapılacak köye su getirilecektir. Top-

lumculuk, demir çelik sanayii gibi millî ekonominin kilit taşı durumunda olan büyük işletmelerin de millet malı olarak halkın eliyle ve millet yararına işletilmesi demektir. Böylece vatandaş kendine ait araçlar, vasıtalarla kendisi için çalışan hür bir emekçi durumuna gelir. Bir başkasının kulu kölesi olmaktan kurtulur.

Toplumculuk, hayatın, işin, gücün ve de sağlıkla ihtiyarlığın sigortalı olması demektir. Toplumculuk insanca yaşamak, boş zamana kavuşmak, boş zamanlarını insanca değerlendirmek, daha çok mal mülk sahibi olmak; toplumculuk, okumak, yazmak, cehaletten kurtulmak, kültüre kavuşmak demektir.

Toplumculuk hürriyet demektir, insanı köleleştiren zincirlerin kopmasıyla insanlar özgürlüğe kavuşacaklar ve kazandıkları insanlıklarını yeniden ve daha zenginleşmiş olarak bulacaklardır.

Toplumculuk ahlâk demektir. Kardeşçe dayanışma hâlinde olan ve insanı en yüce değer olarak tanıyan bir toplumda ahlâk kuralları yepyeni bir temel üzerine oturur.

Toplumculuk doğruluk demektir. Toplumculuk insana saygı ve sevgi demektir. Hiç kimseye zorla bir iş yaptırmamak demektir. Toplumculuk yurtseverlik, millet severlik, insanseverlik demektir. Toplumculuk bütün milletlerin kardeşçe, barış içinde yaşaması demektir. Dinler, mezhepler, ırklar arasında kardeşlik demektir.

Kardeşler,

Şimdi toplumculara kimlerin, neden iftiralarla, taşlar ve sopalarla saldırdıklarını anlıyorsun değil mi? Çıkarıcılar, kurulu düzenin bozulmasını istemeyenler, toplumcuları kötülerler.

Bunlar ırz, aile düşmanıdır, bunlar hürriyet düşmanıdır, din düşmanıdır, bunlar vatan düşmanıdır derler. Sen uyanmayasın diye her yalanı söylerler, sana bindiğin dalı kestirirler.

Ama artık ne yapsalar nafiyledir, boştur.

Gün ışıyor. Sen ak koyunlara kara koyunu artık ayırt etmeğe başladın. Bak bu partiyi bir avuç emekçi kurdu ve dört buçuk yılda parasız pulsuz, hem de iftiralara, suçlamalara, taşlı sopalı saldırılara rağmen işte bugünü bulduk. 51 ilde seçimlere katılıyoruz. Her yerde Türkiye İşçi Partisini konuşuyorlar. Artık Türkiye İşçi Partisi gerçek bir güç haline geldi. Ve bu seçimlerde sen ona oy vereceksin. Senden olanlar Büyük Meclise girecekler ve güzel, mutlu günler başlayacak, emekçinin baş tacı olduğu, ailesi, çoluğu çocuğuyla efendice yaşadığı, mutlu günler sürdüğü, ileri, toplumcu, bağımsız Türkiye'yi el birliği ile mutlaka kuracağız.

Yaşasın emekçiler, yaşasın Türkiye.

1969 Seçimleri

TBMM'nin 14. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla yapılan 12 Ekim 1969 Milletvekili Genel Seçimleri'ne *Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi, Millet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Türkiye İşçi Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Güven Partisi* ve *Birlik Partisi* olmak üzere sekiz parti iştirak eder. Bu partilerden Millet Partisi hariç tamamının seçim beyannamesine ulaşılmıştır.¹

¹ Millet Partisi, 1969 seçimleri özelinde bir seçim beyannamesi yayımlamamış görünmektedir. Muhtelif kütüphane ve gazete arşivleri taranmış; ilgili koleksiyoncular soruşturulmuş ancak 1969 seçimlerine ilişkin Parti'nin bir beyanname yayımladığına rastlanmamıştır. Bu konu, 12.04.2021 tarihinde kendisiyle yapılan telefon görüşmesinde, doktora tezinde Osman Bölükbaşı'nın Türk siyasi hayatındaki yerini alışan, Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü  ğretim  yesi Prof. Dr. Adem aylak'a da sorulmuştur. Çaylak, gerek Bölükbaşı'nın şahsi arşivlerinde, gerekse farklı arşivlerde yaptığı çalışmalarda böyle bir beyannameyle karşılaşmadığını teyit etmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi

İNSANCA BİR DÜZEN KURMAK İÇİN HALKTAN YETKİ İSTİYORUZ CHP nin DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI

ÖNSÖZ

Cumhuriyet Halk Partisinin 1969 Seçim Bildirgesi, bir DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI'dır.

Bu Bildirge ile. Cumhuriyet Halk Partisi, her konuda ayrıntılı olarak düşüncelerini belirtmek, öngördüğü tedbirleri sıralamak yerine, Türkiye'nin, yıllardır eleştirdiği bozuk düzenini, iktidara gelince nasıl değiştireceğini, nasıl bir yeni düzen kuracağını anlatmaktadır.

Bildirgede, ancak bunu anlatabilmek için gereken konularda ve ölçüde ayrıntılara inilmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programı, bölüm bölüm hazırlanmıştır. Bölümler bir araya gelince bir bütün olmakta, bir yeni kalkınma modelini ortaya çıkarmaktadır. Bu kalkınma modelinin dayandığı TEMEL DÜŞÜNCELER, Bildirgenin en sonunda yer almaktadır.

Türkiye'deki düzenin bozuk olduğu, adaletsiz olduğu, hızlı gelişmeyi ve sınılaşmayı engellediği, artık, devrimci aydınlarla birlikte, geniş halk topluluklarının da büyük ölçüde benimsediği bir gerçektir.

Tutucu güçlerin ve partilerin, kurulu düzeni savunabilmeleri, savunmalarını haklı gösterebilmeleri gitgide güçleşmektedir.

Fakat, düzen değişikliğinin nasıl olması gerektiği üzerinde, henüz, bütün devrimci güçler görüş birliğine varabilmiş değillerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu konuda kendi görüşünü, halkla birlikte oluşturmuştur. Bu oluşturma sırasında, ORTANIN SOLU tutumunu da daha çok aydınlığa ve öze kavuşturmuştur.

1969 Milletvekili Seçimlerine girerken. Cumhuriyet Halk Partisi, Türk halkından, Düzen Değişikliği Programını gerçekleştirmek üzere yetki istemektedir.

Bu yetki kendisine verilirse, Cumhuriyet Halk Partisi, halktan alacağı güçle, bütün engelleri aşacak ve düzeni en kısa zamanda değiştirerek, Türkiye'de Anayasamızın da gereği olan İNSANCA BİR DÜZEN kuracaktır.

BÖLÜM: 1

Köylüye Dönük Düzen Değişikliği

Türk halkının üçte ikisi köylüdür.

Ortanın solunda insanclı ve halkçı bir tutum izleyen CHP, halkımızın çoğunluğunu meydana getiren köylülerimizi öncelikle, kalkındırmayı ödev bilir.

Köylünün kalkınmasına öncelik vermek, yalnız insanlık ve halkçılık açısından değil, iktisadî yönden de gereklidir. Çünkü köylü yoksul kaldıkça, onun tüketim gücü, yani satın alma gücü de düşük kalır. Bu durumda Türkiye'nin iç pazarı genişleyemez, iş hayatı canlanamaz.

Öte yandan, ulusal ekonomimizi geliştirebilmek için, köylünün tüketim gücüyle birlikte, üretim gücünü de yükseltmek, onun üretime, ekonomik gelişmeye katkısını da arttırabilmek gerekir. Çünkü, bir ülkenin nüfusunun üçte ikisinin tüketim gücünün düşük kalması kadar, tüketici niteliği üretici niteliğinden daha ağır basan bir topluluk olması da, ulusal ekonomiyi kısırlaştırır.

Büyük halk çoğunluğunu meydana getiren köylünün üretim gücünü arttırmak, onun için, bir ekonomik zorululuktur. Fakat bu da sosyal adalet açısından yeterli değildir. Köylünün artan üretimi ile meydana gelecek değer, büyük ölçüde köylüde kalması da sağlanmalıdır. Bu, sosyal adaletin gereğidir.

Ancak, köylünün artan üretimi ile meydana gelecek değer köylü elinde kalması, Türkiye'yi bir tarım ekonomisine bağlı tutma sonucunu da doğurmamalıdır. Çünkü, Türkiye'nin gelişmesi ve çağdaş uygarlık düzeyine erişmesi, hızla bir sanayi toplumu durumuna gelmesine bağlıdır.

AMAÇ

Öyle ise, ortanın solunda köylüye dönük bir düzen değişikliğinin amacı üç noktada toplanabilir:

1. Köylünün üretimini arttırması sağlanmalıdır.
2. Bu üretim artışından meydana gelecek değer, geniş ölçüde köylünün olmalıdır.
3. Köylü, artan ekonomik gücüyle Türkiye'nin hızlı sınaileşmesine katkıda bulunmalıdır.

Böylece köylünün kalkınması, Türkiye'nin kalkınması demek olacaktır. Köylünün gerek tüketim gerek üretim gücündeki artış, tarımdan sanayie kaynak aktarılmasını ve ulusal sanayiinin gelişmesini sağlayacaktır. Köylünün güçlenmesi, Türkiye'nin sanayi toplumuna geçişini hızlandıracaktır.

Türkiye'nin bugünkü bozuk düzeninde, köylünün yoksullaştırılması veya yoksul tutulması pa-hasına tarımdan sanayie kaynak aktarması çok yetersiz kalmaktadır. Çünkü köylünün, üreticinin geliri ve insanca yaşama hakkı kısılarak elde edilen kaynakların büyük bir bölümü, bu bozuk dü-zende, sanayie değil, ekonomimize hiç bir katkıda bulunmayan tefecilere ve bazı araçlara gitmek-tedir. Tarımdan sanayie aktarılabilen sınırlı ölçüdeki kaynaklar ise genellikle kalkınmamıza katkısı çok düşük sanayi dallarında kullanılmaktadır. Bu düzende ne sosyal adalet ne tarımsal gelişme ne de gerçek sınaileşme başarılabılır.

Türkiye'de, tarımdan güç alan ve sosyal adalete dayanan gerçek bir sınaileşme, ancak köy-lüye dönük bir düzen değişikliğiyle gerçekleştirilir.

YÖNTEM

Ortanın Solunda Cumhuriyet Halk Partisi, sosyal adalet içinde sınaileşme ülküsüne yönelen köylüye dönük düzen değişikliğini, aşağıda sıralanan yöntemle ve reformlarla gerçekleştirecektir.

Toprak Reformu

1. Toprak reformu yapılacaktır. CHP'nin yapacağı toprak reformu, yalnız toprak dağılımında adaleti ve özel toprak mülkiyetinden daha çok sayıda çiftçinin yararlanmasını değil, tarımsal veri-min yükseltilmesini de sağlayacaktır.

Toprak reformu gereğince:

- Hazine toprakları, daha verimli duruma getirilerek, az topraklı veya topraksız köylülere dağıtılacaktır.
- Büyük toprak sahiplerince, kendilerini rahat yaşatmağa yetecek kadar toprak bırakılacak; fazla toprakları ise, gerçek değeri üzerinden, 10 yıl taksitle alınarak, topraksız veya az topraklı köylülere dağıtılacaktır.
- Küçük ve orta tarım işletmelerinde toprağın parçalanmasını önleyici tedbirler alınacaktır.
- Gerçek bir toprak reformu yapan her ülkenin benimsediği bir temel ilke vardır. O da şudur:

TOPRAK İŞLEYENİN, SU KULLANANINDIR.

Bu ilkenin uygulaması şöyle gerçekleşecektir:

Kendileri fiilen çiftçilik yapanlar, işledikleri toprağın sahibi olacaklardır. Tarımda kullanılan su kaynakları ise devlet mülkiyetinde bulunacak, fakat çiftçilerin kendi bölgelerindeki sulardan adaletli ölçülerle yararlanabilmeleri sağlanacaktır. **Toprak ağalığına da, su ağalığına da böylece son verilecektir.**

Kendileri çiftçilik yapmayıp da topraklarını kiracılık, yarıcılık, ortakçılık gibi yollarla başkalarına işleten kimselerin toprakları, gerçek değer üzerinden kamulaştırılarak, o toprakları işleyenlere, adaletli ölçülerle dağıtılacaktır.

Ancak, yaşlılık, sakatlık yüzünden, veya askerlik gibi nedenlerle kısa süreli zorunlu ayrılık yüzünden çiftçilik yapamaz duruma gelenlerin, topraklarını kiracıya, yarıcıya veya ortakçıya bırakmaları mümkün olacaktır. Kiracının, yarıcının, ortakçının hakları da yasa ile korunacaktır.

— Bu gibi nedenlerle çiftçilik yapamaz duruma gelenler, eğer kendileri isterlerse, topraklarını, dağıtılmak üzere devlete de bırakabileceklerdir. Bu durumda devlet, kendilerine, gerçek değeri üzerinden topraklarının bedelini ödeyecektir. Yaşlılık, sakatlık veya sürekli hastalık gibi durumlarla çiftçilik yapamayanlara, gene kendileri isterlerse, topraklarının bedeli ödenmek yerine, emekli aylığı bağlanabilecektir.

— Belirli bir bölgede toprak reformu gereğince aile başına dağıtılması gerekenden az toprağı bulunan ve reformla toprağı yeterli ölçüye çıkarılamayan köylüler de, dilerlerse, kendi topraklarının, başkalarına dağıtılmak üzere kamulaştırılması için başvurabileceklerdir. Bu durumdaki köylülere, büyük toprakların kamulaştırılmasında ödemeye esas alınan gerçek değer belirlenen bir katı ölçüsünde daha yüksek kamulaştırma bedeli Ödenecek; öncelikle iş bulunacak ve iş bulunan yerde ev yapabilmesi için arsa gösterilerek konut kredisi ve teknik yardım gibi kolaylıklar sağlanacaktır.

— Tarım İş Kanunu çıkarılarak, tarım kesimindeki işçilerin çalışma koşulları adaletli ve insanca bir düzene bağlanacak ve sosyal güvenlikleri sağlanacaktır.

— Otlaklar, yaylaklar, kışlaklar, belirli kişilerin değil, devletin veya köylerin mülkiyetinde bulunacak, köylüler bunlardan adaletli ölçülerle yararlanabileceklerdir.

— Tarım teknolojisindeki yeniliklerden yararlanmada adalet sağlanacak, küçük çiftçiler de bu yeniliklerden, tarım, makina, araç ve gereçlerinden, kendi başlarına veya ortaklaşa yararlanabilmeleri için gerekli olanaklara kavuşturulacaklardır.

— **Toprak dağıtımından yararlanan köylülerle bütün küçük ve orta tarım işletmelerinin, çok ve tek yönlü kooperatifler kurmaları ve bu kooperatiflerin, birlikler ve merkez birlikleri**

gibi büyük ve güçlü örgütlerde birleşmeleri sağlanacaktır. Devlet bu kooperatiflere her türlü teknik ve malî yardımı yapacak, fakat iç işlerine siyasal müdahalede bulunamayacaktır. Bunlar, devletten yardım gören gerçek halk kooperatifleri olacaktır. Sulanan topraklarda sulama kooperatifçiliği geliştirilecektir.

2. Topraksız veya az topraklı köylülere dağıtılacak yeterli toprak bulunmayan bölgelerde sanayi yoğunlaşması ve tarımdan geçimini sağlayamayan köylülerin kendi bölgelerinde veya bu mümkün olmazsa, başka bölgelerde sanayi işçiliğine veya hizmetler kesimine geçmeleri kolaylaştırılacaktır. İsterlerse, kendilerine, yurt dışına işçi olarak gidebilmeleri için de öncelik tanınacaktır.

Çok Yönlü Tarım

3. **Her yerde çok yönlü tarıma geçilecektir.** Bunun için, her bölgenin doğal ve ekonomik koşullarına göre, çiftçiler, asıl çiftçilik konuları dışında, tavukçuluk, arıcılık, hayvancılık, mandıracılık, meyvecilik, zeytincilik, bağcılık veya sebzeçilik yapmağa veya boş zamanlarında küçük sanatlarla ve el sanatlarıyla da uğraşmağa teşvik edileceklerdir. Bu amaçla kendilerine özendirme kredileri verilecek ve teknik yardımda bulunulacaktır. Böylelikle çiftçiler, köylüler, geçimleri için tek ürüne veya tek kaynağa bağlı kalmaktan kurtarılacaklardır.

4. Göllerde, yapma göllerde, çay ve ırmaklarda, barajlarda ve deniz kıyısı köylerde balıkçılık teşvik edilecektir. Buralarda balıkçılığın öncelikle köylü kooperatiflerince yapılması sağlanacaktır. Bu amaçla ve her türlü su ürünlerini değerlendirmek, muhafaza etmek, iç ve dış pazarlara sunmak üzere de kooperatiflere her türlü malî ve teknik yardım yapılacaktır.

Krediler

5. Şimdi geniş ölçüde büyük araçlara ve tefecilere giden tarımsal krediler veya tarımsal ürünlerle ilgili ihracat kredileri, bütün tarım kesimini kapsayacak olan kooperatiflere ve üst örgütlerine verilecek ve kredilerin en verimli biçimde kullanılması sağlanacaktır.

Kooperatifler Eliyle Pazarlama

6. **Çiftçinin yetiştirdiği ürünler, gerçek halk kooperatifçiliği geliştikçe büyük araçlara baş vurulmaksızın, doğrudan doğruya kooperatifler veya kooperatif birlikleri ve merkez birlikleri gibi üst örgütler tarafından iç ve dış pazarlara sunulacaktır. Köylü, üretim için ihtiyaç duyduğu malzemeyi de, gene aracısız olarak, bu kooperatifler yoluyla ucuza elde edebilecektir.** Böylelikle bir yandan tarımda maliyet düşürülmüş bir yandan da köylünün kazancı arttırılmış olacaktır.

Devletin araç ve gereç yardımı kooperatifçiliği teşvik unsuru olarak kullanılacaktır.

Köylünün Sanayie Yatırımı

7. Yukarıda sıralanan reform ve tedbirlerle, tarımda verim yükseleceği, maliyet düşeceği ve kazanç artacağı için köylünün geliri hızla yükselmeğe başlayacaktır.

Köylü, gelirindeki yükselişin bir kısmını, daha iyi yaşayabilmek, ihtiyaçlarını daha yeterli ölçüde sağlayabilmek için harcayacağından, bir başka deyimle, köylünün tüketim gücü artmış olacağından, iş hayatına canlılık gelecek, esnafın, sanatkârın, sanayicinin ve taşımacının da kazançları yükselecektir.

Ayrıca, geliri yükselen köylü, tasarruf yapabilecektir. Bu tasarruflarını, bir yandan daha ileri tarım teknolojisine yatırarak tarımda verimi daha çok arttırabilecektir, bir yandan da, kooperatifleri ve üst örgütleri yoluyla, tarım sanayiine ve zamanla başka sanayi dallarına yatırım yapmaya teşvik edilecektir. Sanayi alanına yatırım yapacak kooperatiflere devletçe yardım sağlanacaktır.

Özellikle toprak ve su ürünleri sanayiinin ve tarım makine, araç ve gereçlerini, o arada tarım ilaçları ile sun'î gübre imal eden sanayiın çiftçiler, üreticiler eliyle kurulup geliştirilmesi sağlanacaktır. Köylü, kendisini sömüren traktör montaj sanayii yerine, kendisinin sahip olacağı gerçek bir traktör sanayii kurulmasına öncülük edebilecektir.

Böylelikle, tarımdan sanayie kaynak aktarması hızlandırılacak, ve bu kaynaklar geniş ölçüde, köylünün, üreticinin elinde kalacaktır. Tarım kesimindeki üretim artışından meydana gelen değerle kurulacak sanayiın başlıca sahibi köylü olacaktır. Köylü, hem tarımdan hem de sanayiden kazanarak, gelişen Türkiye'nin temel gücü olacaktır.

Sigortalar

8. Tarım kesimindeki yaygın kooperatifçilik hareketi çerçevesi içinde, aşamalı olarak **çiftçiler için, tarım sigortası ve sosyal sigortalar kurulacaktır. Öylelikle, köylülerin, çiftçilerin, tabiat âfetleri karşısında veya kötü ürün yıllarında sefaletе düşmeleri önlenmiş; hastalıkta bakımları, yaşlılıkta rahat geçimleri ve zamanla, konut kredileri sağlanmış olacaktır.**

Böylece birikecek olan sosyal sigorta fonları ile, kamu yatırımları için de büyük kaynaklar birikecek, sınaileşmemiz o yoldan da hızlandırılmış olacaktır.

9. Toprakları, toprak reformu gereğince kamulaştırılacak büyük toprak sahipleri. Özellikle kendi bölgelerinde veya az gelişmiş bölgelerde plâna uygun sınaî yatırımlar yapmayı kabul ederlerse kamulaştırma bedelleri kendilerine yarı sürede ödenecek ve yeterli kredi yardımı yapılacaktır. Tarımdan sanayie kaynak aktarılmasında bu da önemli bir etken olacaktır.

Köykentler

10. Tarımda verimin yükselmesi, köylünün uygarlıktan ve sosyal hizmetlerden daha yeterli ölçüde yararlanabilmesi ve köylü gücüne dayalı bir sınaileşme hareketinin gelişebilmesi için gerekli altyapılar, tesisler, hizmetler, köy grupları arasında en elverişli merkezlerde yoğunlaştırılacaktır. Bu merkezler, dağınık köylerin zamanla kendiliklerinden toplulaşmasını ve kentleşme hareketinin düzenli olarak yürümesini de sağlayacaktır. Aynı zamanda büyük kentlere aşırı nüfus akımı kendiliğinden yavaşlamış olacak; kentleşmede ve sanayiın dağılımında bölgeler arası adalet gerçekleşebilecektir.

KÖYKENT adı verilebilecek olan bu merkezler, çevre köylerine yollarla bağlanacağından, köylü, bu merkezlerdeki hizmetlerden, olanaklardan, günü gününe, kolayca yararlanabilecektir.

KÖYKENT'lerin ekonomik ve sosyal hayatına, o çevredeki köy kooperatifleri veya kooperatif birlikleri geniş ölçüde hâkim olabilecektir.

Tarım makinalarının bakım ve onarım atölyeleri, küçük sanatlar, bugünkü köy düzeyinin çok üstünde, yeterli sağlık ve eğitim kuruluşları, meslek kursları, her türlü kültür, spor ve eğlence tesisleri, KÖYKENT'lerde yoğunlaşabilecektir.

Böylece köylü, kendi şehirlerini kendisi yaratabilecektir.

KÖYKENT’lerdeki küçük sanayi, her bölgede, köylü gücüne dayanarak kurulacak olan büyük sanayiın toplanacağı merkezleri de besleyecektir.

Toprakları kendilerini geçindirmeğe yetmeyen ailelerin gizli işsiz durumundaki üyelerine ve tarım teknolojisindeki gelişme dolayısıyla veya başka nedenlerle işsiz kalabilecek tarım işçilerine, kendi bölgelerinde kurulan KÖYKENT’lerdeki küçük sanayide veya hizmetlerde çalışabilmeleri için öncelik tanınacaktır.

Köylüye Dönük Eğitim

II. Köylüye dönük bir eğitim düzeni kurularak, bütün köy çocuklarının ve yetişkin çiftçilerin kooperatifçilik alanında, toplum kalkınması yöntemlerinde, tarım tekniği konusunda ve yan gelirler sağlayabilecekleri işkollarında eğitilmeleri ve daha bilgili çiftçilik yapabilmeleri sağlanacak; aynı zamanda, köylüye dayalı sınaileşme hareketi ilerledikçe, köylüler, sanayi eğitiminden geçirileceklerdir. Sınaileşmenin gerekli kıldığı teknisyen, ustabaşı, mühendis gibi eğitilmiş insan gücü, geniş ölçüde ve öncelikle mahallî köy çocukları arasından yetiştirilecektir.

Bugünkü eğitim düzeninde köy çocuklarının meslek öğrenimi yapmasını. İlkokul ötesi öğrenime geçmesini güçleştiren bütün engeller kaldırılacaktır.

İlköğrenimden yüksek öğrenime kadar bütün eğitim düzeylerinde kooperatifçilik ve toplum kalkınması öğretimine yer verilecektir.

Ayrıca kooperatifçilik ve toplum kalkınması önder ve uzmanları yetiştirmek üzere okul, kurs ve enstitüler açılacaktır.

Köye hizmet eden bütün devlet görevlileri de bu konularda eğitilecektir.

Böylece, KÖYE DÖNÜK BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ ile, Türkiye’ nin köylerindeki büyük insangücü, adaletli ve sıhhatli bir sanayi toplumunun başta gelen kurucusu olacaktır.

KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ İLE İLGİLİ BAZI YÖNETSEL TEDBİRLER

1. Türkiye’de toprağın en iyi biçimde kullanılması sağlanacaktır.

Şimdiye kadar Türkiye’de buna dikkat edilmemiştir. Hayvancılığa elverişli fakat tarıma elverişsiz bazı yerlerde tarım yapılmakta, ya da verimli tarıma elverişli yerlerde hayvancılık yapılmaktadır. Pamuğa veya sebzeçiliğe elverişli yerde buğdaya geçildiği, en iyi tütünün yetişebileceği yerlerde başka tarım ürünlerinin uygulandığı; en verimli bazı topraklarda verimsiz işler yapıldığı, onların yanıbaşında, tarıma elverişli olmayan topraklarda ise, köylülerin tarımla hayatlarını kazanmağa çalıştıkları görülmektedir.

Bu gibi aksaklıkları ortadan kaldırmak için, Türkiye’nin toprak haritası çıkarılıp, fiziksel plânlaması yapılacak ve nerede ne yetiştirilmesi gerektiği, bilimsel ölçülerle saptanacaktır.

Toprak kullanımı böylece rasyonel esaslara bağlanırken, her bölgede en verimli olacak ürünlerin yetiştirilmesi, dış pazarlama ve döviz getirme olanağı yüksek olan veya çok işçi çalıştırmayı gerektiren tarım türlerine öncelik verilmesi gözönünde tutulacaktır. Çiftçileri bu amaçlara uygun tarım türlerine yöneltmek üzere teşvik edici tedbirler uygulanacaktır.

Sulama ve Drenaj

2. Gerekli sulama veya drenaj tedbirleriyle verimi yükseltebilecek olan ovalar için sulama ve drenaj plânları öncelikle yapılarak uygulanacaktır. Konya, Karan, Muş, Iğdır, Çine — Söke, Çal — Çivril — Baklan, Acıpayam — Burdur ovaları ile Fırat ve Kızılırmak havzaları ve bunlara benzer daha birçok bölgelerde, böyle bir uygulama, Türkiye’de tarımsal verimliliği ve köylünün gelirini, az masrafla büyük ölçüde arttırmayı sağlayacaktır.

Ürünlerin Değerlendirilmesi

3. Tarımsal ürünlerin taban fiyatları yeniden ve adaletli ölçülerle saptanarak, köylülerin gelirleri yükseltilecektir. Taban fiyat saptanması ve devletçe destekleme alımları yapılması ülkemizin belli başlı bütün ürünleri için uygulanacaktır. Teşvikinde ulusal ekonomi yönünden yarar görülen ürünler için özel bir destekleme politikası izlenecektir.

Kooperatifler Bankası

4. Toprak değer baremleri yeniden saptanarak, çiftçilerin adaletli ve gerçekçi ölçülerle kredi alabilmeleri sağlanacaktır.

5. Tarım kesimindeki kooperatiflere kredi verilirken taşınmaz mal karşılığı aranmayacaktır. **Kooperatiflerin daha bol ve daha kolay kredi alabilmelerini sağlamak üzere bir kooperatifler bankası kurulacaktır. Tarım kredi kooperatifleri de bu banka ile birleştirilecektir.**

Yeni Örgütler ve Yönetime Katılma

6. Yaygın kooperatifçilik hareketinin gerçekleşme safhasına girmesiyle birlikte, **Ziraat Odaları kaldırılarak, Ziraat Odalarının görevi, kooperatif birliklerine devredilecektir.** Ziraat Odaları Birliğine köylülerden ödenti alınmasına derhal son verilecektir.

7. Köylüler, kooperatiflerinin veya kooperatif üst örgütlerinin seçeceği delegasyonlar yoluyla, Ziraat Bankasının, yeni kurulacak kooperatifler bankasının. Ziraî Donatım Kurumunun, Devlet Üretim Çiftliklerinin ve benzeri kuruluş ve işletmelerin yönetimine katılacaklardır.

8. Devletle kooperatif birliklerinin beraber çalışacakları bir DIŞ TİCARET BİRLİĞİ kurularak, kooperatif birliklerin ihracat ve ithalat faaliyetleri düzenlenecek ve kolaylaştırılacaktır.

Bu birliğe bağlı bir DIŞ PİYASA ARAŞTIRMA, HABERALMA VE PAZARLAMA MERKEZİ kurulacaktır. Bu merkezin, dış ülkelerdeki borsalarla ve iş merkezleriyle sürekli ve süratli haberleşme bağlantısı bulunacaktır.

Devletin Ödevleri

9. Tarımsal hastalıklarla mücadelenin büyük yükünü Devlet yükleneyecektir.

10. Devlet veya kooperatifler ve kooperatif üst örgütleri eliyle, üretim bölgelerine göre yeterli soğuk depolar kurulacaktır.

11. Gübre sanayii, gene devlet veya kooperatif örgütleri eliyle, hızla geliştirilecek ve bütün tarım kesiminde yeterli gübre kullanılması sağlanacaktır.

12. Türkiye’nin koşullarına en uygun tohumluk türleri üretilecek ve bunların kullanılmasında adalet sağlanacaktır.

**13. Köylü katkısıyla yapılacak köy hizmetlerinde, köylüden para alınıp yıllarca iş yapılma-
dan bekletilmesi önlenecektir.** Belirli bir süre içinde yapılamayacak işler için köylüden para kabul
edilmeyecektir. Belirli süre içinde iş yapılmazsa, köylüye faiz ödenecektir.

Yoksul köylerin katkı gücü olmaması, plân gereğince o köylere belirli hizmetlerin götürülme-
sini geciktirmeyecektir.

Köylülerin bu gibi hizmetlere katkısında kolaylık ve adalet sağlamak üzere, kendilerine kredi
verilecektir.

14. Elektrik ücretlerinde yurt ölçüsünde eşitlik sağlanarak, elektriğe, köylülerin kentlilerden
daha yüksek ücret ödemeleri önlenecektir.

15. Köy yollarının yapımı hızlandırılacak ve sürekli bakımı sağlanacaktır.

16. Köylünün yakıt ihtiyacının karşılanması bir programa bağlanarak gerçekleştirilecektir.

17. Dar gelirli köylülerin arsa ihtiyacı karşılanacaktır.

Köy Gelirleri

18. Salma kaldırılarak köy gelirleri daha adaletli ve verimli duruma getirilecek, köyden topla-
nan gelir köye kalacaktır.

Yurt Dışındaki Köylüler

19. Yurt dışına işçi olarak giden köylülerin, yapacakları tasarruflarla, edinecekleri bilgi ve tec-
rübelerle gerek sınaileşmemize gerek köye dönük düzen değişikliğinin gerçekleşmesine her türlü
katkıda bulunmaları ve önderlik yapmaları teşvik edilecek ve kolaylaştırılacaktır.

Köy Kurultayı

20. Belirli aralıklarla veya belirli konularda karar alınması gerektiğinde, bütün yetişkin köy
halkı KÖY KURULTAYI olarak toplanıp, meseleleri görüşecek ve oylama ile karar alabilecektir.
Böylelikle köylerimizde halkın yönetime katılması artırılarak **köy düzeyinde de demokrasi geliş-
tirilecektir.**

Hak Aramanın Kolaylaştırılması.

21. Köylü kooperatif birliklerinin sosyal sigorta sistemi içinde **bir sosyal hukuk sigortası ku-
rulacak; ve köylüler, sosyal hukuk sigortası kadrosu içinde görev alan avukatların hizmetinden
ücret ödemeksizin yararlanabileceklerdir.**

Toprak dâvalarının belirli kısa süreler içinde sonuçlandırılması sağlanacaktır.

Toprak dâvaları ile ilgili masraflar büyük ölçüde kısıllacaktır.

Böylelikle, köylünün en büyük dertlerinden biri olan hak arama güçlükleri ortadan kalkmış
olacaktır.

22. Toprak dağılımı yapılacak bölgelere öncelik tanınarak, kadastro işleri hızlandırılacak, bu-
nun için gerekli teknik ve malî olanaklar sağlanacaktır.

23. Yapılacak vergi reformlarıyla varlıklı zümrelerden sosyal adalet ilkelerine uygun olarak
alınacak vergi gelirlerinin yeterli bölümü, toprak reformunu hızlandırmak üzere kullanılacaktır.

24. Toprak reformu için kamulaştırılacak toprakların gerçek değerinin hesaplanmasında objektif kurallar uygulanacaktır.

SONUÇ

Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarda öncelikle uygulayacağı bu KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ programı, Türkiye'nin yalnız tarım alanında gelişmesine değil, sınaileşmesine ve ekonomik yapı değişikliğine de hız katacaktır.

Ortanını Solunda, köylüye dönük düzen değişikliği ile Türk köylüsü, kendi kendini sömürilmekten, yoksulluktan kurtarıp, mutluluğa ve refaha ulaşacağı gibi, Türk ulusunun ekonomik kurtuluşuna, Türk Devletin güçlenmesine, ülkemizin çağdaş uygarlık düzeyine yükselmesine de ön safta hizmet etmiş olacaktır.

Bu düzen değişikliği ile, Türkiye'de demokrasi toprağa kök salacaktır; sosyal hukuk devleti çok daha geniş ve sağlam bir temele yerleşecektir.

Bu düzen değişikliği ile, Türkiye'nin toplumsal yapısı güçlenecektir; Türk toplumu, demokrasiye ve insanlık onuruna aykırı her türlü akıma karşı daha çok bağımsızlık kazanacaktır.

BÖLÜM: 2

Bağımsız Sanayi Toplumuna Geçiş

ORTANIN Solunda Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine yükseltebilmek için, halk çoğunluğunu yoksulluktan kurtarabilmek, Türkiye'nin bazı bölgelerinde hâlâ süregelen feodal yapı kalıntılarını yıkabilmek için, her alanda tam bağımsızlığımızı sağlayabilmek ve demokrasimize her bakımdan gerçeklik kazandırabilmek için, bütün kaynak ve olanakları biribiriy-le uyumlu olarak harekete geçirip, Türkiye'yi kısa zamanda bir sanayi toplumu durumuna getirmek gerektiği inancındadır.

Bu nedenle, Cumhuriyet Halk Partisinin tarım politikası, orman politikası, Doğu politikası, doğal kaynaklar politikası, sosyal güvenlik politikası, kredi ve vergi politikası, dış ticaret politikası, eğitim politikası, biribiriy-le bağlantılı ve tutarlı olarak, hep, Türkiye'nin ekonomik yapısını hızla değiştirerek, **Büyük ve Bağımsız Sanayi Toplumu**'na geçişi sağlama amacına yönelecektir.

Ortanın Solunda bir düzen değişikliğinin, Türkiye için somut ekonomik amacı budur.

İçerde Halkçı Dışarıya Milliyetçi

Bu amaca erişmek üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, **İçerde Halkçı, Dışarıya Karşı Milliyetçi bir gelişme ve sınaileşme tutumu izleyecektir.**

Gene bu amaca erişmek üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, devlet önderliğinde ve özel girişime de serbestlik veren, fakat devletten ve özel kişilerden çok, geniş halk topluluklarının ortak yatırımlarına dayanan, yabancılardan çok Türk ulusuna yarar sağlayan, bir sanayi devrimine girişecektir.

Bu devrimci atılımın önündeki bütün yapısal, kurumsal ve kültürel engeller, Anayasa çerçevesi içinde köklü düzen değişikliğiyle, hızla ortadan kaldırılacaktır.

Bu düzen değişikliği ve yapısal değişiklikler sırasında, çalışan halk topluluklarının, yeni koşullara uyma güçlüklerini azaltmak üzere mümkün olan bütün tedbirler alınacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, insan emeğinin sömürülmesine dayanan veya özgürlüğü kısıcı rejim ve yöntemlerle yürütülen bir ekonomik gelişmeyi ve sınaileşmeyi reddeder.

Cumhuriyet Halk Partisi, insan emeğinin insanlık onuruna yaraşır biçimde değerlendirilmesi-ni, **İnsandaki yapıcı ve yaratıcı gücün özgürlük içinde ve toplum yararına harekete geçirilmesi-ni**, yalnız sosyal adaletin değil, hızlı gelişmenin ve sınaileşmenin de gereği ve tek insanca yolu sayar.

Cumhuriyet Halk Partisi, öngördüğü düzen değişikliğiyle, Türkiye'nin kaynaklarını, işletilme-yen kapasitelerini ve insan gücünü, sınaileşme yolunda çok daha iyi değerlendirme olanağı bulun-duğu kanısındadır.

Sanayi toplumuna geçişin gerektirdiği düzen değişikliğiyle ilgili yöntemler ve tedbirler, CHP 1969 Seçim Bildirgesinin başka bölümlerinde de, yeri geldikçe açıklanmaktadır.

Sanayie Yönelme Eğilimi

Burada, sanayi toplumuna geçişin bazı temel ilke ve yöntemleri ile bazı yönetsel ve kurumsal tedbirleri belirtilmektedir:

1. Türkiye'nin bozuk düzeninde, ekonomik gelişmemize hiç bir katkısı olmayan, topluma hiç bir yararı dokunmayan işlerle, örneğin aracılıkla, arsa spekülasyonu ile, tefecilikle, permi ticareti ile, büyük ve kolay kazançlar sağlanabilmektedir. Üstelik kredilerden de, en geniş ölçüde, bu gibi işleri yapanlar yararlanabilmektedirler. En az vergiyi onlar ödemektedirler. Rizikoları da yok denecek kadar azdır.

O yüzden, sanayie yönelmesi gerekli ve mümkün olan pek çok yatırım kaynakları, bu gibi alanlara gitmektedir.

Bunun sonucu olarak, üretici halk sömürülmekte, haksız kazançlar ve sosyal adaletsizlik art-makta, sınaileşmemiz yavaşlamaktadır.

Yatırım yapabilecek güçte olanlar, bozuk düzenin sakat mantık ölçülerine göre haklı olarak, sa-nayie ancak, büyük araçlar kadar, tefeciler kadar, spekülâtörler kadar yüksek kârlar sağlayabilecek-lerse yönelmektedirler. Bunun istisnası pek azdır. Bu kadar yüksek kârlar arayınca da dış pazarlara çıkamamakta, dış pazarlarda rekabet gücü kazanamamaktadırlar.

O yüzden Türkiye'de iç pazara, iç tüketime dönük bir sanayi kurulmaktadır. Halk çoğunluğu-nun tüketim gücü ise, Türkiye'nin bozuk ve adaletsiz düzeninde, çok sınırlı kaldığı için, sanayimiz pazar darlığı ile karşılaşmakta ve büyüyememektedir.

Düzen bozukluğu dolayısıyla sanayi ürünlerimizin ve tarımsal ürünlerimizin ihracatında bü-yük artış olamadığı için, hattâ son yıllarda önemli düşüşler başladığı için, sınaileşme hareketimizin dışardan getirilmesi gerekli yatırım malzemesi ile ve ham madde ile yeterince beslenmesi mümkün olmamakta, sanayimiz o yüzden de cılız kalmaktadır.

Sınaileşmemizin en önemli dar boğazı bu nedenlerden doğmaktadır.

Bu dar boğazdan, bu çıkmazdan kurtulmak için, sanayi toplumuna geçişin birinci koşulu ola-rak, tefecilik, aracılık, arsa spekülasyonu, permi ticareti gibi işlerden kolay ve bol kazanç sağlama yolları kapatılacaktır. Bunun çareleri Bildirgenin değişik bölümlerinde gösterilmektedir. Bu gibi iş-leri çekici olmaktan çıkaracak düzen değişikliği tedbirleri alındıkça, iş yapmak ve yatırım güçlerini değerlendirmek isteyenlerde, sanayie yönelme eğilimi artacaktır.

Bu eğilim, ayrıca, ulusal sanayii, Kalkınma Plânının gösterdiği yönlerde geliştirici ve destekleyici bir vergi, gümrük ve kredi politikası ile desteklenecektir.

Sanayie Aktarılabacak Kaynak; Tarım

2. Türkiye gibi, nüfusunun üçte ikisi tarıma bağlı olan ve **ulusal gelirinin yarıya yakını tarımdan sağlanan bir ülkede, sınaileşebilmek için, tarımdan sanayie kaynak aktarılması şarttır.**

Ancak Türkiye'nin tarım kesimi, bugünkü düzende ve bugün bulunduğu düzeyde, tarımla geçinenleri bile besleyememektedir. Köylünün, üreticinin sömürülmesi ve yoksullaştırılması pahasına tarımdan bir ölçüde yapılabilen kaynak aktarmasının büyük bir bölümü ise, sanayie değil, sanayi dışı alanlara, bozuk düzen aracılığı ile veya tefecilikle yüksek kazançlar sağlayanlara, ya da lüks konut yapımına akmakta veya yurt dışına kaçmaktadır.

Tarımdan aktarılan kaynakların sanayi alanına sızabilen küçük bir bölümü ise, daha çok, kalkınmamıza katkısı düşük fakat kişisel açıdan kârlılığı yüksek olan sanayi dallarına takılıp kalmaktadır.

Sihahatli ve hızlı sınaileşmemizi engelleyen temel nedenlerden biri de budur.

Sınaileşmemizi bu nedenle ortaya çıkan kaynak yetersizliği dar boğazından kurtarabilmek için; tarım kesimini gerilikten ve sömürüden kurtarmak; köylünün, üreticinin, hem üretim hem de tüketim gücünü yükseltmek; tarımda kaynak birikimini hızlandırıp çoğaltmak; ve biriken kaynakları sanayie, sanayiın en verimli, gelişmemize en yüksek katkılı alanlarına yöneltmek gerekir.

Fakat bu amaçla uygulanacak düzen değişikliği tedbirleri, Türk ekonomisini tarıma dayalı kılma sonucunu da doğurmamalıdır. Tarımdan sanayie aktarılan kaynak oranında, Türk ekonomisinin tarıma dayalı bir ekonomi olmaktan çıkıp sanayi ekonomisi olması, nüfusumuzun tarım kesiminden sanayi kesimine geçmesi, ekonomik ve sosyal yapımızın bu yönde değişmesi de hızlandırılmalıdır.

Tarım kesiminde ve tarım - sanayi ilişkisinde böyle bir düzen değişikliğinin nasıl yapılacağı ve bundan köylünün de, tümüyle Türk halkının ve Türk ekonomisinin de nasıl yararlandırılacağı, Cumhuriyet Halk Partisi 1969 Seçim Bildirgesinin **Köylüye Dönük Düzen Değişikliği Bölümünde** anlatılmaktadır.

Sanayide Hedef Dış Pazarlar

3. Sınaileşmemiz önündeki bir başka dar boğazda bozuk dış ticaret düzeninden doğmaktadır. İthalâtçıların ve başka araçların çok sayıda olmaları ve yüksek kârlar elde etmeleri yüzünden, ulusal sanayimizde maliyet yükselmektedir. Dış ticaret alanında yapılacak düzen değişikliğiyle (bu konuda ayrıntılı bilgiler, Bildirgenin Dış Ticaretle ilgili bölümündedir) sanayimizde maliyet yükseklığının bu önemli etkeni ortadan kaldırılmış olacaktır. Öylelikle ihracata yönelen, dış pazarlarda rekabet gücü artan sanayi imalatı çoğalacaktır.

4. Sanayileşmemizin başlıca dar boğazlarından biri de döviz gelirimizin yetersizliğidir. Tarımsal verimi ve tarımsal ürünlerin aracısız ihracını arttırıcı, sanayide maliyeti düşürüp ihracatı teşvik edici, yeraltı kaynaklarımızı daha iyi değerlendirci, kaçakçılığı önleyici ve paramızın değerini koruyucu düzen değişikliği tedbirleriyle, ihracatımız ve ihracattan elde edilen döviz gelirimiz arttırılacak ve bu gelirler, verimsiz alanlara, gösteriş yatırımlarına, lüks tüketim sanayiine değil, Türkiye'de sıhhatli ve güçlü bir sanayiın kurulması amacına yoneltilecektir.

5. Türkiye'nin Ortak Pazarda tam üyeliğe geçişini hızlandırmak uğruna, ulusal sanayiimizin gelişme çağında korunmasız bırakılması, bu yüzden yıkılması veya uydu duruma düşmesi önlenektir. Fakat bu korunmanın, gevşetici ve dış pazarlarda serbest rekabete hazırlanmayı geciktirici bir etken olmasına da imkân verilmeyecektir.

6. Çağımızın teknolojik ilerlemesine ayak uydurabilmek, Ortak Pazar üyeliğinde ezilmekten kurtulup bu üyeliği kendimize yararlı kılabilmek ve sanayide dış pazarlara çıkabilmek için, modern ve büyük işletmeler kurulması gereklidir. Bunu sağlamak üzere, **bir yandan devlet kesiminin olanakları daha iyi değerlendirilirken bir yandan da, büyük halk topluluklarının ortaklaşa sanayi girişimlerinde bulunabilmeleri sağlanacaktır.**

Sınai Yatırımlar Teşvik Edilecek

BU AMAÇLA

— Sermaye piyasasının gelişmesi, kamu yararını gözeten ve kontrolün belirli ellerde toplanmasını önleyen tedbirler alınmak şartı ile teşvik edilecektir.

— Para yatırımlara faiz yerine işletme kârı dağıtan bir büyük yatırım bankası kurulacaktır. Böylelikle bazı küçük tasarrufların ve bir kısım atıl özel sermayenin sınaileşmemize, etkili olarak ve halk yararına katkıda bulunması sağlanmış, sermaye piyasası bu yoldan da geliştirilmiş olacaktır.

— Köylü ve çiftçiler kooperatif birlikleri kurmağa ve bu birlikler veya üst örgütleri eliyle sınai yatırımlar yapmağa teşvik edileceklerdir. Köylü gücüne dayanan sanayiinin geliştirilmesine, tarım makineleri, araç ve gereçleri sanayiinden, orman, hayvan ve su ürünleri sanayiinden başlanacaktır.

— İşçiler, sendikaları aracılığı ile sınai yatırımlar yapmağa teşvik edileceklerdir.

— Memurlar, öğretmenler, kurulacak yardımlaşma kurumları veya üst kuruluşları eliyle sınai yatırımlar yapmağa teşvik edilecektir.

— Esnaf ve sanatkârların da aralarında birleşerek büyük işletmeciliğe geçmeleri teşvik edilip desteklenecektir. Bunun için kendilerine her türlü yardım sağlanacak, esnaf ve sanatkârların teknolojiye veya ekonomik düzendeki değişimlere uymalarını kolaylaştırıcı tedbirler alınacaktır. O arada, kendilerini birleşip büyük işletmeler kurmağa özendirici yönde bir kredi politikası izlenecek, yeni teknolojiye ve daha yüksek düzeyde işletmeciliğe uyabilmeleri için eğitilmeleri sağlanacaktır.

7. Halk topluluklarınca veya devletçe kurulacak büyük işletmelerde veya kooperatifler tarafından kurulacak pazarlama, satış ve imalât kuruluşlarında, o bölgelerde aynı işkolu ile ilgili olan esnaf ve sanatkârlara öncelikle iş teklif edilmesi sağlanacaktır. Böylelikle, onların tecrübelerinden ve iş yeteneklerinden büyük işletmeciliğe geçiş sırasında da yararlanılabilecektir.

8. Büyük sınai işletmeler kurulması teşvik edilmekle ve hızlandırılmakla beraber, özel kesimde fiili tekelliliği kesin olarak önleyici tedbirler alınacaktır.

Fabrika Yapan Fabrikalar

9. Büyük işletmecilikle birlikte ağır sanayiinin gelişmesine hız verilecektir. **Ülkemizde fabrika kuran fabrikalar kurulmasına, makina yapan makinalar yapılmasına,** devlet, hem kendisi öncülük edecek, hem de ortak yatırım yapacak halk topluluklarını ve genellikle özel girişimcileri buna teşvik edecektir. Bu arada, süratle ve ulusal sermaye ile bir büyük motor sanayii kurulacaktır.

10. Büyük sanayi ile küçük sanayi kuruluşları ve atölyeler arasında, yurt ölçüsünde organik bağlantı kurulacaktır. Sanayi toplumuna düzenli geçişte, sanatkârlara bu yoldan da önemli bir görev kazandırılmış olacaktır.

11. **Ekonomimizin temel niteliği KARMA EKONOMİ olarak devam edecektir;** ancak, karma girişimden, yani devletle özel girişim ortaklığından kesinlikle kaçınılacaktır. Devlet kesimi özel girişimleri engellemeyecek, fakat özel girişimler de devlet kesiminden beslenmeyecektir. Devlet kesimi, imkân oranında ve tasarruf sağlayacak durumlarda kendi işini kendi yapacaktır.

12. Hem devlet kesimindeki işletmelerin verimli ve kârlı çalışmalarını sağlamak, hem de sınaî demokrasiyi geliştirmek amacı ile, bütün iktisadî devlet kuruluşlarının yönetimine ve kârına, çalışanlar, etkili biçim ve ölçüde katılacaklar, kendi buluş veya çabalarıyla sağlanacak verim artışından pay alacaklardır.

İktisadî devlet kuruluşlarının yönetiminde, iktidarın siyasal baskı olanağını kaldırıp verimli çalışmayı ve plân disiplini sağlayıcı değişiklikler yapılacaktır. Böylelikle, iktisadî devlet kuruluşları, kaynak tüketir durumdan çıkıp kaynak üretir duruma gelebileceklerdir; yatırımlarını arttırabileceklerdir; ve geniş olanak ve tecrübeleriyle, Türk sanayiinde büyük işletmeler kurulmasına, daha yeterli ölçüde öncülük edebileceklerdir.

13. Devlet kesimine siyasal baskı olanakları kaldırılırken, özel kesimde devletin yön verici, plânlama disiplini sağlayıcı yetenekleri ve gücü arttırılacaktır, özellikle kredi ve bankacılık sisteminde, devlete, bunun için gerekli yetkiler tanınacaktır. Devlet ulusal ekonomiye yön verebilmek ve iktisadî gelişmeye öncülük edebilmek için gereken ölçüde, AĞIR VE KİLİT SANAYİİ kendi elinde bulunduracaktır.

Ulusal Sanayi Koordinasyon Merkezi

14. Bütün sanayi işletmelerinin tam kapasite ile çalışabilmeleri için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla devlet kesimindeki ve özel kesimdeki sanayi kuruluşlarının âtil kapasitelerini tam değerlendirmek üzere, bir ULUSAL SANAYİ KOORDİNASYON MERKEZİ kurulacak, bu merkez, nerede ne yapıldığını ve ne yapılabileceğini saptayacaktır ve gerek sanayi kuruluşlarının kendi aralarında gerek sanayi ile piyasa arasında sürekli ve sıhhatli bir haberleşme mekanizmasını etkin biçimde işletecektir. Bu merkez, ayrı ayrı kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmeyecek büyük projeler için, ilgili kuruluşlar arasında işbirliği sağlayacaktır.

15. Yabancı sermaye düzeni değiştirilerek, yabancı sermayenin aşırı kârlar elde etmesi, köksüz ve gereksiz sanayiler kurması, iç kredi kaynaklarımızı tüketmesi, dışarıya, kâr transferi adı altında büyük ölçüde döviz götürmesi önlenecektir.

Yabancı sermayeye ancak kesin zaruret olan alanlarda ve yeterli ihracat yapması şartı ile izin verilecektir. Yabancı sermayeden çok yeni teknoloji ve bilgi ithal edilecektir.

Kuruluş veya işletme maliyetlerini yükselten veya ulusal politikamıza müdahale niteliği taşıyan koşullarla yabancı sermaye veya dış yardım kabul edilmeyecektir.

Bu kurallar ve ölçüler içinde yabancı sermaye veya dış yardım alınırken belirli ülkelere veya bloklara bağlanmaktan kaçınılacaktır.

16. Yeraltı kaynaklarımızın daha geniş ölçüde işletilmesi sağlanacaktır. Madenlerimizin Türkiye'de işlenmesi için gerekli sınaî yatırımlara hız verilecektir. Bu alana yabancı sermaye sokulmayacak, ancak gerekli durumlarda yeni teknoloji ve bilgilerin dışardan satın alınması yoluna gidilecektir.

Montaj Sanayiinden Gerçek Sanayie

17. Montaj sanayiinden gerçek sanayie hızla geçiş sağlanacaktır. Montajcılığın, ülkemizi sömürücü, döviz gelirlerimizi ipotek altına alıcı ve ulusal sanayimizi köstekleyici yolda işlemesi önlenecektir.

18. Ham maddesi veya enerjisi yerli olan sanayie öncelik verilerek, sınaileşmemizde döviz tasarrufu sağlanacak ve ulusal sanayiimizin dış kaynaklara bağıllığı önlenecektir.

19. İhracat olanağı bulunan ve ulusal savunmamızın daha geniş ölçüde kendi gücümüze dayanmasını sağlayacak olan konvansiyonel silah sanayiimiz geliştirilecektir.

20. Yeni gelişmekte olan ülkelerin ihtiyacına uygun olarak çok işçi çalıştırmayı verimli kılan bir teknolojinin oluşturulabilmesi için, bu ülkelerle ve Birleşmiş Milletlerin ilgili örgütleriyle işbirliği olanakları araştırılacaktır.

İleri teknoloji kullanan başka bazı sanayi dallarına oranla insan emeğine daha çok ihtiyaç gösteren sanayi kollarına, o arada, geniş ihracat olanağı bulunan ve çağımızda önemi gitgide artan bir sanayi kolu olarak, elektronik sanayiine öncelik verilecektir.

21. Bildirgenin Sosyal Güvenlik Bölümünde belirtildiği gibi, sosyal sigortalar yaygınlaşıp geniş halk topluluklarını kapsar duruma geldikçe, sosyal sigorta fonları da hızla büyüyecektir ve bu kaynaklar da Türkiye’de sınaileşmenin hızlanmasına ve büyük işletmeler kurulmasına geniş katkıda bulunacaktır.

22. Toprak reformu dolayısıyla bir kısım toprakları kamulaştırılacak olan büyük toprak sahipleri, kamulaştırma bedelleriyle, plâna uygun sınaî yatırımlar yapmayı kabul ederlerse, kamulaştırma bedelleri kendilerine daha çabuk ödenecek ve gerekli kredi kolaylıkları da gösterilecektir. Böylelikle, toprak reformu, özel girişim eliyle de sınaileşmemizi hızlandırmış olacaktır.

Sanayi Odaları Ayrılacak

23. **Sanayi Odaları ayrı bir kuruluş olarak örgütlendirilecektir.**

24. Sanayide standartlaşmayı ve nitelik denetimini sağlayıcı, maliyeti düşürücü, verimliliği arttırıcı tedbirlere önem verilecektir. Millî Prodüktivite Merkezinin bu yönde daha etkili olması sağlanacaktır.

25. Adaletli ve dengeli gelişmeyi mümkün kılıcı bir gelir ve ücret politikasının demokratik yöntemlerle saptanıp izlenmesini sağlayabilmek, plânlı kalkınma çabaları ile toplu sözleşme düzeninin işleyişini uyumlu kılabilmek üzere, bir GELİR VE ÜCRET POLİTİKASI DANIŞMA KURULU kurulacaktır. Bu danışma kurulunda, hükümetin ve işçi ve işveren üst kuruluşlarının temsilcileri bir arada çalışacaklardır.

26. Eğitimde, sınaileşmenin istekleri ön plânda gözetilecektir. Yaygın bir işbaşında eğitim sistemi kurulacak; özel kesimdeki veya devlet kesimindeki işletmelerin, Kalkınma Plânında belirtilmiş insangücü amaçlarına ve teknolojik gelişme isteklerine uygun işbaşında eğitim programları uygulamaları sağlanacaktır. Çıraklık eğitimi çağdaşlaştırılacak ve bir düzene bağlanacaktır. Teknik öğrenim teşvik edilecektir. İşletmecilik eğitimi yaygınlaştırılacaktır.

27. Sınaileşme, ekonomik olduğu kadar sosyal bir oluşumdur. Sanayi devrimini gerçekleştirmenin ve Türkiye’de bağımsız bir sanayi toplumuna geçişin sosyal sorunları, en az ekonomik sorunları kadar önem taşır.

Sanayi Devrimi ile Birlikte Sosyal Plânlama

Hızlı sınaileşme ile birlikte, çetin yerleşme sorunları, çevre ve kültür değişimi sorunları, insan ilişkileri ve gelir dağılımı sorunları, ortaya çıkar. Bu sorunlar zamanında çözülmezse doğacak sosyal gerilimler, toplumu kısa zamanda bir patlama noktasına getirebilir. Bunun sonucu olarak ya sınaileşme hamlesi veya demokratik rejim bir bunalıma ve çıkmaza sürüklenebilir.

Böyle tehlikeleri önlemek üzere, sanayi devrimi, çok yönlü bir sosyal plânlama ile birlikte yürütülmelidir. Kentleşme ve yerleşme sorunları, o arada konut ve arsa sorunları, sosyal güvenlik, sanayide insan ilişkileri sorunları, bir plân içinde düzenli olarak ele alınmalıdır.

ORTANIN SOLUNDA CUMHURİYET HALK PARTİSİ, ONUN İÇİN, BAĞIMSIZ SANAYİ TOPLUMUNA GEÇİŞ YOLUNDAKİ ATILIMLARINI, SOSYAL YÖNÜ DE EKONOMİK YÖNÜ KADAR AĞIR BASAN BİR PLÂN İÇİNDE, DÜZENLİ OLARAK YAPACAKTIR.

SONUÇ

Türkiye'nin bugünkü bozuk düzeninde ne gerçek ve sürekli bir sınaileşme, ne de sosyal adalet sağlanabilmektedir. Hele bu bozuk düzene sahip çıkan, Türkiye'nin bozuk düzenini büsbütün bozan Adalet Partisi İktidarı sırasında, sınaileşmemizin çıkmaza saplandığı; kamu kesiminin sanayi alanına yatırım gücünü, giderek yitirdiği, özel kesimin sanayi alanına yatırımlarının gerilediği, döviz gelirlerimizin gitgide azalmağa başladığı; ekonomide dışa bağılılığımızın, ulusal bağımsızlığımızı zedeleyip sarsacak ölçülere vardığı; işsizliğin, geçim zorluğunun, sosyal adaletsizliğin arttığı; toplumun hemen her kesiminde bunalımın yoğunlaştığı; ve bu olumsuz gelişmelerin ve bunalımın sonucu olarak, demokrasiyi yıkmak isteyen akımların güç ve cesaret kazandığı; matematik delilleriyle, resmî belgeleriyle veya elle tutulur, gözle görülür belirtileriyle ortaya çıkmıştır.

Ortanın Solunda Cumhuriyet Halk Partisi,

Türk Toplumunu sıhhatli, Türk halkını mutlu ve varlıklı kılabilmek için;

İşsizliği ve gizli işsizliği sona erdirebilmek için; Türk Demokrasisini güçlendirebilmek için;

Türk Ulusunun bağımsızlığını sağlam temellere kavuşturabilmek için;

Türkiye'yi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırabilmek için;

Hızla sınaileşmek ve sanayi devrimini sosyal adalet içinde gerçekleştirmek gerektiği inancındadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, bunu sağlayabilmek üzere, Anayasanın belirttiği koşullar içinde, ANAYASANIN GÖSTERDİĞİ YÖNDE ve 1969 Seçim Bildirgesinin değişik bölümlerinde açıklanan yöntemler, tedbirler ve araçlarla, TÜRKİYE'NİN EKONOMİK VE SOSYAL DÜZENİNİ DEĞİŞTİRECEKTİR.

TÜRK HALKININ ÜSTÜN YAPICI VE YARATICI GÜCÜNÜ VE TÜRKİYE'NİN ZENGİN DOĞAL KAYNAKLARINI BU AMAÇLA SEFERBER EDECEKTİR.

BÖLÜM: 3

İnsanca Bir Orman Düzeni

ORMAN, bir doğal hazinedir. Fakat Türkiye'nin bozuk düzeninde, bu hazinenin içinde yaşayan orman köylüleri, ülkemizin en yoksul insanlarıdır.

Bu düzende, bazan ağaçlar, bazan oylar düşünülmüştür. Fakat ağaçların arasında, ormanların içinde yoksul ve çaresiz yaşayan insanlar düşünülmemiştir.

ORTANIN SOLUNDA İNSANLIK ANLAYIŞIYLA, Cumhuriyet Halk Partisi, ORMANDA DA İNSANCA BİR DÜZEN KURACAKTIR. Öncelikle insanı düşünen, insanı koruyan bir düzen olacaktır bu...

Kendileri orman bölgelerinde insanca yaşayabilir duruma geldikleri zaman, köylüler ormanları, devletin şimdiye kadar koruyabildiğinden çok daha iyi koruyacaklardır.

Anayasamız, Devlete, ormanların korunması ödevini verir. Çünkü ormanların korunması, toprak varlığımızın korunması demektir.

Fakat Anayasamız, Devlete, herkes için insanlık onuruna yaraşır bir yaşama düzeni kurma ödevini de verir.

Onun için, ormanları yakıp kesmek Anayasaya ne kadar aykırı ise, milyonlarca orman köylüsünü insanlık onuruna yaraşır bir yaşama düzeyinden yoksun bırakmak da Anayasaya en az o kadar aykırıdır.

Nitekim Anayasamız, Devletten, yalnız ormanların korunmasını değil, ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılmasını da istemiştir.

Ağaçlardan önce İnsanın devleti

Ortanın Solu düzeninde DEVLET, ağaçlardan önce, İNSANLARIN DEVLETİDİR.

Bu düzende, insanlarla birlikte, orman köylüleriyle birlikte, ormanlar da en sağlam güvenceye kavuşacaktır. Orman hazinemiz, orman köylüleri için de, tüm halkımız için de bir refah kaynağı olacaktır.

Plân döneminde yapılan araştırmalar, bütün yakılıp kesilmelere ve bakımsızlığa rağmen, Türkiye'nin orman varlığının küçümsenemeyecek ölçüde olduğunu; bu orman varlığı gereği gibi değerlendirilirse kalkınmamıza büyük katkıda bulunabileceğini ve Türkiye'ye geniş döviz geliri sağlayabileceğini göstermiştir.

Halkla Devlet Elele Vererek

Ortanın Solunda Cumhuriyet Halk Partisi, bu ORMAN VARLIĞINI, HALKLA DEVLETİN ELELE VERECEĞİ BİR DEMOKRATİK İŞLETMECİLİK ANLAYIŞI İÇİNDE DEĞERLENDİRECEKTİR.

Tüm orman varlığımızın değerlendirilmesini plâna bağlayarak; bu plânın uygulanması için gerekli yatırım kaynaklarını sağlayacaktır.

CHP, ormanlardan tarıma ve meyvacılığa, zeytinciliğe ayrılacak bölgeleri, Adalet Partisi iktidarının düşündüğü gibi, bir avuç insanın mülkiyetine vermeyecek, doğrudan doğruya o bölgelerdeki orman ve dağ köylülerinin yararına sunacaktır.

Orman ürünleri endüstrisini, Adalet Partisi iktidarının düşündüğü gibi, yabancı sermayeye değil, kendi devletimize ve devlet yardımıyla orman köylülerimizin kooperatiflerine kurduracaktır.

Ortanın Solunda İNSANCA BİR ORMAN DÜZENİ şöyle kurulacaktır:

1. Orman tanımı, gerçekçi ve bilimsel esaslara göre yeniden yapılacaktır. Bu tanıma göre orman alanları yeniden saptanacak, orman olmayan yerler belli olacaktır.

Gerçekte orman olmadığı halde, yanlış olarak orman kapsamı içinde görünen ve tarım yapılmasında orman bütünlüğünü korumak veya selleri ve toprak kaymasını önlemek bakımından sakınca bulunmayan yerlerden, o bölgelerdeki topraksız veya az topraklı orman ve dağ köylüleri, ortanın solunda bir toprak reformunun adaletli koşulları içinde, tarım yapmak üzere yararlanabileceklerdir.

Orman alanı içinde kalması gerekmeyle beraber, üzerinde meyva veya zeytin ağaçları yetiştirilmesi orman bütünlüğüne zarar vermeyecek; ormandan beklenen yararları sağlamaya devam edebilecek topraklar ise, orman alanı olarak devlet mülkiyetinde alıkonulacak, fakat o bölgelerdeki orman köylüleri bu topraklarda, orman bütünlüğü bakımından uygun görülen ağaçları yetiştirerek gelirlerini kendilerine alabileceklerdir.

Halk yararına bu tedbirlerin, gerçek orman varlığını küçültmeden, gerçek ormanlara zarar verilmeden, hattâ orman varlığımızı zenginleştirerek uygulanması mümkündür,

2. Orman bölgesi içinde bulunmayan ve bugün üzerinde tarım yapılmayan dağ yamaçlarından bir kısmı - teraslama yapmak ve meyva ağaçları yetiştirmek üzere - dağ köylerinde yaşayanların veya onların kuracağı üretim kooperatiflerinin yararlanmasına tahsis edilecektir. Bunlar, ayrıca gerekli bilgi, teknik yardım ve ucuz kredi sağlanarak devletçe destekleneceklerdir.

3. Orman ve dağ köylülerinin hayvancılık, tavukçuluk, arıcılık ve tarıma ayrılacak alanlarda yoğun tarım yapmaları, el sanatlarıyla küçük sanatları geliştirmeleri teşvik edilecektir. Hayvancılık için ucuz yem ve bu gibi gelir kaynaklarını geliştirebilmeleri için gerekli teknik bilgi ile yeterli kredi sağlanacaktır.

Köye Dönük Düzendende Yararlanacaklar

4. Genel olarak köylüler için düşünülen ve Bildirgenin Birinci Bölümünde açıklanan bütün düzen değişikliği tedbirlerinden mümkün olanlar, orman ve dağ köylüleri için de uygulanacaktır. O arada, imkân varsa kendi bölgelerinde, buna imkân yoksa ve kendileri isterlerse, başka elverişli bölgelerde toprak reformundan yararlanmaları; yerinde toprak veya iş bulunamayanlara en uygun bölgelerde işçilik için veya yurt dışına işçi olarak gitmek için öncelik tanınması sağlanacaktır.

Sanayi ve küçük sanayi için gerekli altyapılar, kamu hizmetleri, eğitim ve sağlık kuruluşları, ilerde KÖYKENT haline gelecek uygun merkezlerde yoğunlaştırılarak, bu gibi kuruluş ve hizmetlerden, orman ve dağ köylüleri de yararlandırılacaktır.

5. Orman varlığımızın tam değerlendirilmesi plânlanarak, orman işletmeciliği genişletilecek ve bugünkünden çok daha fazla sayıda orman köylüsünün orman işletmeciliği hizmetlerinde çalışmaları ve daha çok kazanmaları sağlanacaktır.

6. Orman işletmesi, bir kamu iktisadî kuruluşu durumuna getirilecektir. Gerek orman işçileri gerek orman köylülerinin kuracakları çok yönlü kooperatifler ve üst kuruluşları, bu işletmenin yönetimine ve kârına katılacaklardır.

Aracılara İhtiyaç Kalmayacak

7. Orman ürünleri taşımacılığı ve yakacak veya yapacak odun pazarlaması gibi bütün hizmetlerin, orman köylüleri tarafından kurulacak kooperatifler ve kooperatif birlikleri eliyle yürütülmesi sağlanacak; bu amaçla kooperatiflere veya birliklerine kredi yardımı, araç ve gereç yardımı yapılacaktır. Böylelikle, ormanla ilgili işlerden çoğunda araçlara ihtiyaç kalmayacak ve şimdiye kadar araçlara giden gelirler de adaletli ölçülerle orman köylüsüne dağıtılmış olacaktır.

Şimdiye kadar bu hizmetleri yapanların tecrübesinden, teknik bilgi ve olanaklarından da kooperatifçilik düzeni içinde yararlanılacak, veya bu kimselerin, ekonomimize katkıda bulunabilecekleri başka alanlarda yatırım ve iş yapabilmeleri sağlanacaktır.

8. Orman ürünleri sanayiinin kurulması hızlandırılacaktır. Bu sanayi, bir kamu iktisadî kuruluşu durumuna getirilecek olan orman işletmesi veya orman köylülerinin kooperatif birlikleri ve

üst kuruluşları tarafından kurulacaktır. Bu gibi yatırımlara girişecek kooperatiflere devletçe geniş teknik yardım ve kredi yardımı yapılacaktır.

9. Orman işçilerinin çalışma koşulları adaletli ve insanca bir düzene bağlanacak, sosyal güvenlikleri sağlanacaktır. Kooperatifleşecek bütün orman köylüleri de, kooperatifler çerçevesi içinde geliştirilecek olan sosyal sigortaların kapsamına gireceklerdir. Böylelikle, orman köylüleriyle işçilerinin ve ailelerinin, yaşlılıkta rahat geçimleri, hastalandıkları veya kazaya uğradıkları zaman ücretsiz bakımları sağlanacaktır.

10. Ormanlarımızı daha iyi değerlendirmek ve orman köylümüzü refaha ulaştırmak için alınacak bütün tedbirler, yapılacak bütün girişimler geniş kapsamlı bölgesel kalkınma plânlarına bağlanacaktır. Bu bölgesel plânlar bir bütün haline getirilerek Kalkınma Plânı içine yerleştirilecektir.

Gerekli Ödenek Bütçeye Konacak

11. Orman köylüsünün kalkınması, orman varlığımızın daha iyi değerlendirilmesi ve bu amaçlarla yapılacak düzen değişikliğinin, alınacak tedbirlerin uygulanabilmesi için gerekli ödenek Devlet Bütçesine konacaktır.

12. Orman köylülerinin konut ihtiyaçlarını karşılayacak yeterli orman ürünü ayırmada güçlük çekilen bölgelerde köylülere, devletçe elverişli yapı malzemesi sağlanacaktır.

13. Orman köylüleri için yeterli yakacak odun sağlanamayan yerlerde de köylülere elverişli yakıt sağlamak üzere gerekli tedbirler alınacaktır.

14. Bir yerin orman olup olmadığı konusundaki anlaşmazlıkların çözümünde, mahkemelerin daha objektif ölçülere göre karar verebilmesini kolaylaştıracı tedbirler alınacaktır.

SONUÇ:

Orman düzeninde yapılacak bu değişiklikler, orman köylüsünün insanca yaşama hakkı ile orman varlığımızın korunması gereği arasındaki sun'î çelişmeyi ortadan kaldıracaktır.

Bu düzen değişikliği ile, ORMAN KÖYLÜSÜ, YAŞAYABİLMEK İÇİN SUÇ İŞLER DURUMA DÜŞMEKTEN, suçluluk duygusu ve ezikliği içinde bunalmaktan, hapislerde sürünmekten kurtulacaktır.

BU DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ İLE, KÖYLÜ DEVLET- ORMAN YABANCILIĞI SONA ERECEKTİR. KÖYLÜ, DEVLETİ, KARŞISINDA DEĞİL, YANINDA GÖRECEKTİR. ORMAN, KÖYLÜNÜN RIZKINI KESEN DEĞİL, RIZKINI VEREN BİR KAYNAK DURUMUNA GELECEKTİR.

Bu düzen değişikliği ile, orman köylüsünün gücü, kendi yaşamının zenginleşmesi ve mutluluşması yolunda, orman varlığımızın daha iyi değerlendirilmesi yolunda, orman ürünleri sanayiinin gelişmesi yolunda seferber edilecektir.

BÖLÜM:4

Çağdaş ve Halkçı Eğitim Düzeni

DÜNYA büyük ve hızlı bir çağ değişimi içindedir. Bu değişiklik, insanların dünya görüşlerini, değer ölçülerini, yaşamlarını, düşünce ve isteklerini etkilemekte, sarsmaktadır.

İnsanın, bu çağ değişimine kafa ve ayak uydurabilmesi, bu çağın insanı olabilmesi, eğitimde büyük değişikliklere bağlıdır.

Gelişmiş veya gelişme dönemine girmiş ülkelerde, tüm gençliğin, eskiyen eğitim düzenlerine karşı ayaklanması boşuna değildir. Bu, yeni yetişen kuşakların, yeni çağa gereğince hazırlanma zorunluğunu duyduğundan ve geleneksel eğitim düzenlerini böyle bir hazırlık için yetersiz bulduğundan doğan bir patlamadır. Daha doğrusu, bu ayaklanış, yetişkinlere, zamanında yapılmış bir uyarıdır.

Gençlik, karşılaştığı sorunları cesaretle ve bilinçle ortaya koymakta bu sorunların çözümünü, ilkin, yetişkinlerden ve yetkililerden beklemektedir. Onlar çözüm yolları gösteremeyince de gençlik, çözüm yollarını bile kendi başına aramaktadır.

Bu durumda, eğitim, öncelikle ele alınması, üzerinde düşünülmesi gerekli bir sorun olmuştur.

Türkiye’de bu ihtiyaç, kendini çok açık olarak belli ediyor. Çünkü, Türk eğitim düzeni, Türkiye’yi de etkileyen çağ değişimini izleyebilmek şöyle dursun, çağımız isterlerinin gitgide daha gerisinde kalmaktadır.

Bunun en belirgin bir örneği şudur: Kalkınmamız yönünden büyük önem taşıyan fen ve tabiat bilimleri dalında yüksek öğrenim yapmak isteyen gençler, başka dallarda öğrenim yapmak isteyenlerin iki katıdır. Fakat fen ve tabiat bilimleri dalındaki öğretim kurumlarının kabul ettiği öğrenci sayısı, başka dallardakinin ancak yarısı kadardır.

Demek ki, gençler, kalkınmamıza en çok katkıda bulunabilecekleri alanlara yönelme eğilim ve hevesini göstermektedirler; fakat devlet ve üniversiteler, onların bu eğilim ve hevesini destekleyecek yerde kösteklemektedirler. Gençleri, okumuş işsizliği çekecekleri, kalkınmamıza yeterince katkıda bulunamayacakları alanlarda yüksek öğrenim yapmağa zorlamaktadırlar.

YAYGIN VE SÜREKLİ EĞİTİM

Dünyadaki değişiklik ve bilgedeki gelişme, çok hızlı ve sürekli.

İnsanların, çocukluklarında, gençliklerinde edindikleri eğitimle ve bilgilerle, bu hıza ayak uydurabilmeleri mümkün değildir.

Fabrikadaki işçiden, devlet dairesindeki memura kadar, tarladaki köylüden, kürsüdeki öğretmene kadar, toplumda ödevi olan herkesin, çalıştığı sürece eğitilmesi, yeni bilgi ve yöntemleri öğrenmesi gereklidir.

Onun için, eğitim, yaygın ve sürekli olmalıdır ve toplumun tümünü, kapsamalıdır.

Son Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının hazırladığı, fakat Adalet Partisi iktidarının uygulamaya yanaşmadığı devlet personel reformu, devlet görevlilerinin, memurların, işlerinde, böyle sürekli ve sistemli bir eğitimden geçmelerini öngörüyordu.

Oysa personel reformu, kanun gereği olduğu halde, 4 yıldan uzun süredir ertelenmiştir ve devlet görevlileri, böyle bir eğitimden geniş ölçüde yoksun bırakılmışlardır.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, yeni teknolojinin eğitilmiş işgücünü gerekli kıldığını, işçilerin, teknolojiye hızlı gelişmeye göre, sürekli eğitilmesi gerektiğini gözönünde tutarak, sanayi işçilerinin iş başında eğitimini sağlayıcı iki yasa hazırlamıştı.

Bu yasalar da, en başta kendi yararlanacakları böyle bir iş başı eğitiminin değerini kavrayamayan bazı dar görüşlü iş adamlarının baskısı ile Adalet Partisi iktidarının bu baskıya boyun eğmesi ile Meclis Komisyonlarında uyutulmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, insanların çocukluktan başlayarak, yeni teknoloji isterlerine uygun, düzenli bir iş başı eğitimi görebilmelerini sağlamak ve geleneksel çıraklık kurumunu çağdaşlaştırmak üzere, bir çıraklık yasası hazırlamıştı. Bu yasa hâlâ Meclislerden çıkarılmamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı, toplum kalkınmasını, kırsal topluluklar için, köylüler için, hayatın içinde bir eğitim hareketi olarak öngörüyordu. Adalet Partisi iktidarı ise, böyle bir toplum kalkınmasına da yönelmemiştir.

PLÂN UYGULAMASINDA EKSİKLİK

Eğitim düzenimiz, Plânın öngördüğü, gerekli kıldığı eğitilmiş insan gücü hedeflerinden gitgide uzaklaşmaktadır. Kalkınmanın, sınıflaşmanın temel unsuru olan, değişik düzeylerde yeterli teknik eğitimden geçirilmiş insan gücünü sağlamak için son yıllarda hiç bir gerçek çaba gösterilmemiştir. Adalet Partisi iktidarı, bu konuda, kendi hazırladığı Plânın kurallarına bile uymamıştır.

HALK ÇOCUKLARINA KAPANAN KAPILAR

Adalet Partisi iktidarı, çocukları, gençleri, teknik alanda yetişme, meslek edinme olanağına kavuşturucu eğitim kurumlarının kapılarını gitgide daraltmış veya büsbütün kapamıştır.

Hele yoksul halk çoğunluğunun çocuklarının yeterli bir eğitimden geçmeleri ve hayata daha iyi hazırlanmaları, büyük ölçüde güçleştirilmiştir.

Köylülerimizin ve tüm olarak halkımızın büyük çoğunluğu, ilkokuldan sonra çocuklarını okutamayacak kadar yoksuldur. Eskiden bir kısım köy çocukları, devletin meslek ve teknik okullarında parasız yatılı okuma olanağını bulurlardı. Bu olanaklar bir bir ortadan kaldırılmıştır.

Hemşire, sağlık memuru, tapu kadastro, maliye okulları, artık ancak ortaokulu bitirmiş çocukları alıyorlar. Sanat okulları, ilkokulu bitirenlere kapılarını kapatmıştır. Köy çocuklarının, kendileri için en yararlı bilgileri almak üzere gidebildikleri teknik tarım okulları bile, artık ilkokulu bitirmiş çocuklara kapalıdır. Askerî ortaokullar kapanmış, askerî liseler de kapanmaktadır. Böylelikle, su-bay kadromuzun köydeki kaynağı kurutulmaktadır.

Yeni açılan ilköğretmen okulları bile, ortaokulu bitirmiş öğrencileri almak üzere düzenlenmektedir.

Bu durumda, ilkokuldan sonra köylü kız çocuklarının gidebilecekleri, köy ebe okullarından ve köylü erkek çocukların gidebilecekleri imam - hatip okullarından başka meslek okulu kalmamaktadır. Oysa, imam -hatip okulları ile İslâm Enstitülerini bitirenlerden ancak çok küçük bir bölümü Diyanet İşlerinde görev almaktadırlar.

İlkokulu bitirmiş yoksul aile çocuklarına, meslek okullarının, teknik okulların kapılarının birbirini ardından kapanmasıyla doğan sosyal adaletsizliği ve eğitim dengesizliğini gidermek üzere, bu çocukların, meslek öğrenimine veya teknik öğrenime hazırlanabilmeleri için yeni tedbirler düşünülmemiştir. Bu çocuklara sağlanan burslarda da yeterli artış olmamaktadır. İmam - hatip okullarında parasız yatılı okuma olanağını bulanların oranı, teknik okullarla meslek okullarındakinden çok daha yüksektir.

Adaletsizlik bu kadarla da kalmamakta, meslek okullarını ve teknik okulları bitirenler, ne kadar yetenekli olurlarsa olsunlar, yüksek öğrenim yapma olanağı bulamamaktadırlar. Bu yüzden, toplum yapımızdaki sosyal adaletsizlik eğitim yoluyla da ağırlaştırılmış olmakta; ve birçok yurttaşımızın daha gençlik çağında karşılaştığı imkân eşitsizliği, onun bütün hayatını etkilemektedir. Gene bu yüzden, meslek okullarına, teknik okullara rağbet de arttırılamamaktadır. Üstelik, tekniker okulları da kapatılmaktadır.

Türkiye'nin iktisadî bakımından geri kalmış bölgelerinde, genellikle okullar da yetersiz olduğu için, bu bölgelerin liselerini bitirenlerden büyük bir kısmı, üniversite ve yüksek okulların giriş sınavlarında başarısız kalmaktadırlar. Bunlar, genellikle yoksul aile çocukları oldukları ve büyük kentlerden uzak bulundukları için, özel yüksek okullara da gidememektedirler.

Bu bölgelerin çocuklarından üniversiteye giriş sınavını kazananlar da, genellikle, mezunlarına yüksek kazanç sağlayan fakülte ve yüksek okullara girememektedirler. O yüzden, bölgelerinin yoksulluğu kendi geleceklerini de yoksullaştırmaktadır.

İktisaden geri kalmış bölgelerin, yüksek düzeyde eğitilmiş teknik eleman, hekim ve benzerlerini yeterince çekemeyişlerinde, o bölgelerin çocuklarından bu gibi alanlarda eğitim olanağı bulanların çok az oluşu da bir ölçüde rol oynamaktadır.

Böylelikle, yalnız değişik gelir gruplarının değil, değişik bölgelerin çocukları, gençleri arasındaki sosyal adaletsizlik de gitgide artmaktadır. Ve bölgelerarası adaletsizliğin zamanla giderilmesi, eğitimdeki adaletsizlik yüzünden de güçleşmektedir.

BÖLÜNEN GENÇLİK

Öte yandan, Cumhuriyet Türkiye'sinin eğitim felsefesinde temel ilkelerden biri olan, eğitimde birlik ilkesi de gitgide zedelenmektedir.

Elbette, toplumun ihtiyacı olan din adamlarının yeterli sayıda yetiştirilmesi gereklidir. Fakat din eğitimi gören gençler de, lâik eğitim gören gençler de, lâik Cumhuriyeti, Atatürk devrimlerini benimseyecek, dünya görüşleri bakımından çelişmeye düşmeyecek yönde yetiştirilmelidirler.

Oysa, eğitimdeki ikilik, dünya görüşleriyle de, değer ölçüleriyle de çelişen, birbirinden gitgide uzak düşen iki ayrı kuşak yetiştirmektedir. Atatürk Türkiye'sinde gençlik ilk olarak bölünmekte, birbirine düşman gözüyle bakar duruma gelmektedir. Ulusal birliğimiz böylece temelinden sarsılmaktadır.

ÖZEL YÜKSEK OKULLARIN DURUMU

Hükümet, özel yüksek okulların durumu ile hiç ilgilenmemiştir. Oysa, çoğunlukla Adalet Partili üyelerden kurulu bir Senato Araştırma Komisyonu, yayınladığı raporda, özel yüksek okullar sorunu üzerine süratle eğilinmesi gerektiğini, bu okulların kanun hükümlerine uymadıklarını, belirli bir eğitim standardına ulaşmak için gereken çabayı göstermediklerini ortaya koymuştur, öte yandan, birçok meslek kuruluşları, hattâ özel ve resmî kuruluşlar, özel yüksek okulların diplomalara itibar etmemektedirler. Bu yüzden, şimdiden onbinlerce genç, masraf edip yıllarca öğrenim yaptıktan sonra, mesleklerini icra edememek gibi bir durumla karşı karşıya kalmışlardır.

Bütün bunlara rağmen, hükümetin, Milli Eğitim Bakanlığının, şimdiye kadar, özel yüksek okullar sorununa en küçük bir ilgi göstermemiş ve bu okullarda okuyan gençleri kaderleriyle başbaşa bırakmış olması, hükümet etme sorumluluğu ile ve iyiniyetle bağdaşmasa gerektir.

YÜKSEK ÖĞRENİM SORUNUNUN SAVSAKLANMASI

Öyle anlaşıyor ki, üniversite veya yüksek öğrenim reformunun savsaklanması, bir üçlü tertibi sonucudur. Bu tertibi yürütenler, başta hükümet olmak üzere, özel yüksek okulların sermayedarları ve bugünkü bozuk yüksek öğrenim düzeninde çıkarları bulunan bir kısım üniversite öğretim üyeleridir.

Bu durumu gören veya sezen gençler haklı bir tepki göstermektedirler. Fakat onların da tepkileri, zaman zaman ya gençlik heyecanı ile ölçüyü aşmakta, ya da, gençliğin iyiniyetli heyecanını kendi siyasal amaçlarına âlet etmek isteyenler tarafından istismar edilmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, yüksek öğrenim sorununu devrimci ve halkçı bir anlayışla ve ülkemizin hızlı sınaileşme ve kalkınma ihtiyacını gözönünde tutarak, ele almağa kararlıdır.

Cumhuriyet Halk Partisi, yalnız üniversiteleri ilgilendiren bir reformun yararlı olmayacağı, bütün yüksek öğrenimde köklü reformlar yapılması gerektiği kanısındadır. Hattâ yüksek öğrenim alanındaki reformlar da, genel eğitim düzeni çerçevesinde ele alınmalı, eğitim düzenimizin tümünde, çağımızın, ülkemizin ve Anayasamızın isterlerine uygun değişiklikler yapılmalıdır. Eğitim düzenimizin tümünde yapılacak bu değişiklikler, sosyal ve ekonomik bir düzen değişikliği ile uyumlu ve tutarlı olarak gerçekleştirilmelidir.

EĞİTİMDE YENİ DÜZEN

Türkiye’de kurulması gerekli çağdaş ve halkçı eğitim düzeni,

- Eğitimde birlik sağlayıcı;
- Eğitimde yaygınlık ve süreklilik sağlayıcı;
- Eğitimde sosyal adalet ve imkân eşitliği sağlayıcı;
- Eğitimle memleket ihtiyaçları ve Kalkınma Plânı amaçları arasında bağlantı sağlayıcı; yönde olmalıdır.

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisi, böyle bir eğitim düzenini gerçekleştirebilmek için,

- Özgür insan yetiştiren,
- İnsan kişiliğine en üstün değeri veren ve insan kişiliğinin gelişmesini sınırlayıcı her engeli kaldıran,
- Herkesin eğilim ve yeteneklerini, herkesin yapıcı ve yaratıcı gücünü, insanlık ve toplum yararına değerlendirme olanağı sağlayan,
- Topluma birlik, canlılık ve sürekli atılım gücü veren, eğitim yöntemlerini ve sosyal tedbirleri uygulayacaktır.

Bu amaçlarla;

1. Anayasa ilkeleri ve bu ilkelerin dayandığı insanlık, toplum ve devlet anlayışı, milliyetçilik, devrimcilik, özgürlük ve adalet anlayışı, bütün eğitime temel olacaktır.

2. Halkımızın tümünü kısa zamanda okur yazar duruma getirmek üzere yaygın bir kampanya açılacaktır.

3. İlkokullardan başlayarak bütün eğitim kurumları, çocuklarda ve gençlerde, araştırmacılığı, serbest ve verimli tartışma, kendi kendini yetiştirme, ortak amaçlar için işbirliği ve sosyal hizmet eğilimini ve yeteneğini geliştirecektir.

4. Kalkınma Plânı ile eğitim plânlaması arasında sıkı ilişki kurulacak ve belirli alanlarda Kalkınma Plânının öngördüğü sayıda ve düzeyde insan yetiştirmek için gerekli özendirici ve yönlendirici tedbirler alınacaktır.

Bir yandan bunun sağlanmasını kolaylaştırmak üzere, bir yandan da eğitim sorunlarının devrimci bir anlayışla ve çağdaş gelişmelere uygun ve sürekli olarak yeni çözümlere bağlanabilmesine yardımcı olmak üzere, her türlü siyasal müdahaleden uzak çalışabilecek bir “Millî Eğitim Araştırma ve Plânlama Enstitüsü” kurulacaktır.

5. Ailelerin, öğretmenlerin ve bilim adamlarının, eğitimde ve okul hayatında yeni yöntemler ve gelişmeler sağlanmasına daha etkin biçimde katkıda bulunabilmelerini sağlayıcı bir örgütlenmeye gidilecektir.

6. İşte eğitim ve eğitimde iş kuralına uyulacaktır. Bu kural gereğince, işyerleri, Kalkınma Plânı amaçlarına ve teknolojik gelişmenin isterlerine uygun eğitim programları uygulamaya yöneltilecek; okullarda da, çocuklara ve gençlere, kuramsal bilgiler yanında, kendilerini hayata hazırlayıcı pratik bilgiler ve tecrübeler kazandırılacaktır.

7. Öğrencilerden isteklilerin, tatil aylarını toplum kalkınması çalışmalarında değerlendirmele-ri plânlanacak ve bunun için gerekli olanaklar sağlanacaktır.

8. İlkokulu bitiren köylü çocukları için, köy gruplarının alt yapılarını ve kamu hizmetlerini toplayacak KÖYKENT’lerde (CHP Seçim Bildirgesinin “KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ” başlıklı l’inci bölümünde, KÖYKENT’lere dair açıklamalarda bulunulmuştur) orta öğretim düzeyinde önderlik okulları açılacaktır. Bu önderlik okullarında, köy çocuklarına; temel eğitim ve genel kültür dışında, yeterli tarım eğitimi, kooperatifçilik ve toplum kalkınması önderliği eğitimi, sanayi işçiliğine geçiş için hazırlık eğitimi verilecektir.

9. Bütün orta öğretim kurumlarına da kooperatifçilik, toplum kalkınması önderliği, muhasebe, büro hizmetleri ve işletmecilik dersleri konulacaktır. Bu kurumlarda, ayrıca, isteğe bağlı sanat kursları açılacaktır.

10. Orta öğretim, çocukların eğilim ve yeteneklerini ortaya çıkarıcı ve eğilim ve yeteneklerine göre, onları daha yüksek öğrenime veya mesleğe yöneltici nitelikte olacak, eğitimle üretim arasında sıkı ilişki kurulacaktır.

11. Meslek okulları, köylerden ve başka kentlerden gelenler için parasız yatılı olacaktır. Belirli bir düzeyin üstünde başarı ile meslek okullarını bitirenlere, meslekleriyle ilişkili dallarda yüksek öğrenim yapma olanağı sağlanacaktır.

12. İlkokulla ortaokulun zamanla birleştirilerek 7 veya 8 yıllık temel eğitim veren okullar durumuna getirilmesi, bir programa bağlanıp aşamalı olarak gerçekleştirilecektir. Bu programın gerçekleşmesiyle birlikte, ilkokul öğretmenlerinin eğitim programları da değiştirilecektir.

Öte yandan, liseler de, gençleri, belirli dallarda yüksek öğrenime hazırlayıcı niteliğe kavuşturulacaktır.

13. Liseler arasında eğitim olanakları bakımından dengesizliği giderici tedbirler alınacaktır.

Bu sağlanıncaya kadar, okuduğu lisede yüksek öğrenime yeterince hazırlanamayan gençler için, büyük kentlerde, devletçe, yüksek öğrenim hazırlık kursları açılacaktır.

14. Yetişkinler veya çalışma zorunda olan gençler için, teknik okullarla meslek okullarında, liselerde ve yüksek okullarla üniversitelerde, akşam öğretimi yapılacaktır.

15. Bütün dar gelirli aile çocuklarının, yetenekleri ölçüsünde, en yüksek aşamalara kadar öğrenim yapabilmeleri devletçe sağlanacaktır. Dar gelirli aile çocukları için burslar ve yurtlar bunu sağlamağa yetecek kadar arttırılacaktır.

16. Üniversite ve yüksek okullarda akşam öğrenimi, ayrıca, mümkün olan bilim dallarında, yazışma yoluyla yüksek öğrenim yapılacaktır.

Böylelikle, üniversite ve yüksek okullar, bütün müracaatçıları alabilecek duruma gelmiş, yüksek öğrenim yapmak isteyen hiç bir genç, bu haktan yoksun bırakılmamış olacaktır.

17. Özel yüksek okulların eğitim düzenimizi bozucu ve eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini daha çok zedeleyici sonuçları ortaya çıkmış ve toplum için büyük huzursuzluk kaynağı olmuştur. Bu nedenle, özel yüksek okullarda okumakta olan bütün öğrencilerin, üniversitelerde veya resmî yüksek okullarda, gündüz ve akşam öğrenimi yapmaları sağlanacaktır. Bu sağlandıkça, esasen varlıklarına ihtiyaç kalmayacak olan özel yüksek okullar tasfiye edilecektir.

Şimdiye kadar verilmiş özel yüksek okul diplomalarının intibaklarını sağlayıcı eğitsel tedbirler de alınacaktır.

18. Özerkliğe hiç bir şekilde dokunulmaksızın, üniversitelerin ve gençliğin haklı şikâyet ve isteklerini gözönünde tutan bir üniversite reformu yapılacaktır.

Bu arada;

— Bütün üniversitelerde tam gün çalışma sistemi uygulanarak, öğretim üyelerinin bütün zamanlarını üniversite ve yüksek okullara vermeleri sağlanacaktır.

— Asistanlar ve öğrenciler de üniversite yönetiminde söz sahibi kılınacaktır.

— Üniversitelerde, dar gelirli aile çocukları için burslar, Kalkınma Plânının insangücü amaçları da gözönünde tutularak arttırılacaktır. Ayrıca, dar gelirli aile çocukları için, üniversite hizmetlerinde çalışma olanağı sağlanacaktır.

— Bütün üniversitelerin tam özerkliği bir an önce gerçekleştirilecektir. Yüksek okullar da özerk üniversitelere bağlanacaktır.

— Üniversitelerde, özerkliği zedelemeyen bir denetim düzeni kurulacaktır.

— Değişik üniversitelerde değişik öğretim yöntemlerinin uygulanmasına imkân verilecek, ancak öğretim kadrolarının ücretleri arasındaki ayrılıklar giderilecektir.

— Üniversitelerin toplum ve kalkınma ihtiyaçlarını karşılayıcı bilimsel araştırmalara daha geniş katkıda bulunmaları sağlanacaktır.

19. Genellikle eğitimde ve özellikle halk eğitiminde, modern eğitim teknolojisinin olanaklarından yararlanılacaktır.

20. Kamu personeli sürekli eğitimden geçirilecektir. Görevleri köyle ilişkili olan kamu personeli, ayrıca, kooperatifçilik ve toplum kalkınması alanlarında eğitilecektir.

21. Kooperatifçilik ve toplum kalkınması önder ve uzmanları yetiştirmek üzere okul, kurs ve enstitüler açılacaktır.

22. Yetişkin çiftçilerin kooperatifçilik alanında, toplum kalkınması yöntemlerinde, tarım tekniği konusunda ve daha bilgili çiftçilik yapabilecek yönde, ayrıca yan gelirler sağlayabilecekleri işkollarında yeterli eğitim görebilmeleri için her tedbir alınacak, kurslar açılacaktır.

Bu arada, Devlet Üretme Çiftliklerinde köylüye dönük eğitim çalışmaları yaygın ve etkin duruma getirilecektir. Tarım Bakanlığının ve köy kalkınması ile ilgili bütün kuruluşların, köylüye dönük eğitici çalışmalarına ve yayınlarına hız verilecektir.

Bu amaçla modern eğitim ve haberleşme araçlarından geniş ölçüde yararlanılacaktır.

Köylüye dayalı sınaileşme hareketi ilerledikçe, köylüler, sanayi eğitiminden de geçirilecektir.

23. Cezaevlerinde de, Kalkınma Plânının insangücü hedeflerine uygun meslek eğitimi programları uygulanacak; böylelikle, hükümlülerin, serbest kaldıktan sonra, çalışarak kendilerini kurtarabilmeleri ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunabilmeleri sağlanacaktır.

24. Çalışan anaların çocuklarını bırakabilecekleri kreşler ve ana okulları, sanayi merkezlerinden başlanarak bütün yurda yayılacaktır.

25. Konut durumu rahat çalışmaya elverişli olmayan ailelerin çocuklarına rahat okuma ve çalışma olanağı sağlayabilmek için, gereken yerlerde okullar, ders saatlerinden sonra da açık bulundurulacak veya bu durumdaki çocuklar için okuma ve çalışma odaları açılacaktır.

26. Bütün yurtta kitaplıklar ve gezici kitap servisleri arttırılacaktır.

27. Okullarda, aileleri büyük masraflara sokan, eğitimi güçleştiren, okul kitabını bir ticaret aracı durumuna getiren çok ders kitabı yöntemi kaldırılarak, her ders için tek kitap yöntemi benimsenecektir.

Ancak, okul kitaplıkları zenginleştirilerek, öğrencilerin, ders kitabı dışında başka kitaplar da okuyarak bilgilerini geliştirmeleri teşvik edilecektir.

28. Öğretmenler ve üniversite öğretim üyeleri geçim zorluğundan kurtarılacaktır.

29. Öğretmen Yardımlaşma Kurumu kurulacaktır.

30. Öğretmenlere siyasal baskı yapılması önlenecektir. Öğretmenlere verilmiş olan siyasal nitelikteki disiplin cezaları da kaldırılacaktır.

31. Bütün memur sendikalarıyla birlikte, öğretmen sendikalarının da hakları genişletilecektir. Sendikacılık çalışmaları dolayısıyla öğretmenlerin baskı altında tutulmalarına imkân verilmeyecektir.

SANAT VE KÜLTÜR

Sanat ve kültür hareketlerine devletin katkısında uzun yıllardır bir artma olmamıştır. Hattâ, 1950 öncesine göre, bu katkı çok yetersizdir.

Uygar bir toplumun güzel sanatlara ve genel kültüre maddî olanak ve zaman ayırması, ekonomik gelişmenin ileri aşamalarına ertelenemez. Maddî kalkınma, ancak, mânevi kalkınma ile birlikte yürürse, köklü ve sürekli olur. Mânevi kalkınmada da güzel sanatların ve genel kültürün büyük etkisi vardır.

Ancak, siyasal iktidarın sanat ve kültür hareketlerine katkısı, müdahale niteliğini ve ölçüsünü almamalı, güzel sanatlar alanındaki yaratıcı çalışmalar her türlü siyasal etki ve baskının dışında tutulmalıdır. Bu amaçla, özerk bir kamu kuruluşu niteliğinde, bir “Güzel Sanatlar Kurumu” kurulacaktır. Bu işlerle ilgili devlet daireleri ve kuruluşları, özerk “Güzel Sanatlar Kurumu” ile birleştirilecektir.

Bu Kurum;

— Batı musikisi kültürünü yurt ölçüsünde yayıcı ve Türk musikisinin, o arada halk musikisinin niteliklerini koruyup geliştirici çalışmalar yapacaktır.

— Tiyatroları bütün yurda yayacaktır.

— Bir ulusal film endüstrisi kurarak, sanatçılarımızın üstün yeteneklerini bu alanda da değerlendirecek ve Türk filmciliğini daha yüksek bir düzeye eristirecektir.

— Yurt ölçüsünde sanat müzeleri açacak ve sanat sergileri düzenleyecektir.

— Halk sanatlarını geliştirecek ve halk sanatlarına daha geniş toplulukların katkısını sağlayacaktır.

Ayrıca, özel tiyatrolar üzerindeki bazı onur kırıcı veya sanat ve düşünce özgürlüğüne aykırı yönetsel sınırlamalarla aşırı mali yükler kaldırılacaktır.

Öğrenmeyi ve güzel sanatların gelişmesini engelleyici her türlü sansür kaldırılacaktır.

Spor Toto gelirleriyle kurulan yapılar çok amaçlı olacak ve bu yapılardan, yalnız spor çalışmaları ve gösterileri için değil, kültür ve sanat çalışmaları için de yararlanılacaktır.

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR

Genellikle yurdumuzda, beden eğitimi, okullarda, ikinci derecede faaliyet olarak tutma eğilimi vardır. Spor çalışmaları da, daha çok profesyonel sporculuğa yönelmektedir.

Oysa beden eğitimi ve spor, bütün insanların beden ve ruh sağlığı için gereklidir.

Bu bakımdan, okullarda beden eğitime ve spora daha çok ağırlık verilecek; amatör spor olanakları arttırılacak ve desteklenecektir. Günlük çalışmalarında bedenlerini yeterince işletme olanaklarını bulamayanların da beden eğitimi ve spor yapabilmeleri teşvik edilecektir.

Spor toto gelirleriyle kurulan yapılardan ve alanlardan bu amaçlarla da yararlanılacaktır.

O arada, semt ve mahallerde, çocuklar için oyun bahçeleri, gençler ve yetişkinler için spor salon ve alanları kurulacaktır.

İZCİLİK

Okullarda ve okul dışında izciliğe önem verilecektir. İzci örgütleri, izcilik eğitimi ve çalışmaları, daha çok halka dönük bir düzene bağlanacaktır.

Gerek toplum kalkınmasında, gerek çocukların ve gençlerin tatil aylarını değerlendirmede, izci kamplarından ve çalışmalarından daha geniş ölçüde ve bütün yurda yaygın olarak yararlanılacaktır.

SONUÇ:

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile, sosyal adaletin temeli olan, eğitimde adalet ve imkân eşitliği ilkesi, yurdumuzda gerçekleştirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisinin eğitimde yapacağı düzen değişikliği ile, ülkemizde, Anayasa buyruğuna uygun olarak, “insanın maddî ve mânevî varlığının gelişmesi için gerekli şartlar” hazırlanmış olacaktır... Herkesin “bilim ve sanatı serbestçe öğrenmesi”, herkesin okuyabilmesi, ve maddî olanaklardan ne kadar yoksun olursa olsun her başarılı öğrencinin “en yüksek öğrenim derecelerine kadar” çıkabilmesi sağlanmış olacaktır.

Eğitimdeki bu düzen değişikliği ile ulusal birliğimiz ve demokrasimiz güçlenecektir.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı bu çağdaş ve halkçı eğitim düzeni ile, kalkınmanın temel unsuru olan insan gücü, Türkiye’nin bir an önce BÜYÜK VE BAĞIMSIZ SANAYİ TOPLUMU’na geçişi yolunda, Türk halkının sömürilmekten ve yoksulluktan kurtuluşu yolunda tam değerlendirilip seferber edilebilecektir... Türk Ulusunun tüm yaratıcı gücü, bu düzenin değişikliği ile, ülkemizin, insanlığın ve uygarlığın yücelmesi uğrunda harekete geçebilecektir.

BÖLÜM: 5

Ulusal Dış Politika ve Ulusal Savunma Politikası

ÇAĞIMIZDA, iktisadî bakımdan güçsüz ülkelerin tam bağımsızlıklarını sağlayabilmeleri ve koruyabilmeleri düşünülemez.

Onun için, yolumuzu tıkayan dar boğazları açıp engelleri kaldırarak iktisadî gelişmemizi hızlandıracak ve Türkiye'nin iktisadî alanda dışa bağılıktan kurtulup bir an önce BÜYÜK VE BAĞIMSIZ SANAYİ TOPLUMUNA GEÇİŞ'ini sağlayacak bir düzen değişikliği, halkımızın refah ve mutluluğunun gereği olduğu kadar, tam bağımsızlığımızın da gereğidir.

Bir DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI niteliğindeki CHP. 1969 SEÇİM BİLDİRGESİ'nin iktisadî bölümleri, bu yönden, bağımsızlığımızı da yakından ilgilendirmektedir.

Öte yandan, Türkiye'nin bağımsızlığı ve hızlı gelişmesi, kendi iktisadî ve sosyal düzeninin değişmesine olduğu kadar, dünya barışının sürekliliğine, bloklar arası gerginliğin gevşemesine ve Türkiye'ye yönelebilecek dış tehlikelerin önlenmesine de bağlıdır.

Onun için, Cumhuriyet Halk Partisi, kışkırtıcı olmayan, Türkiye'yi bir dünya savaşında veya bir bölgesel savaşta hedef durumuna sokmayan ve oldu bitti tehlikeleriyle karşı karşıya bırakmayan, dünya barışına ve bloklar arası gerginliğin gevşemesine yardım eden, barışçı bir dış politika ve savunma politikası izlemeyi, bağımsız yaşayabilmenin de, iktisadî gelişmenin de gereği sayar.

Fakat her şeyin üstünde, ortanın solunda insanlık anlayışı ve ülküsüdür ki, Cumhuriyet Halk Partisini, böyle bir barışçı tutum izlemeğe yöneltir.

ULUSAL DIŞ POLİTİKA

Cumhuriyet Halk Partisinin bu temel görüşlere dayanan ulusal dış politikası şöyle özetlenebilir:

1 — Türkiye Devleti ittifaklarına bağlıdır, ittifak hükümlerine dikkatle uyar ve uyulmasını bekler. Türk Devletinin ittifakları esasta ulusal bağımsızlığı kabul eden devletler arasında yapılır. Her türlü ilişkide ve uygulamada eşitlik ve ulusal bağımsızlığa saygı göz önünde tutulur.

2 — Amerika Birleşik Devletlerine karşı da, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğine karşı da düşmanlık güdülmemelidir.

3 — Türkiye, bütün komşularıyla dostça ilişkiler kurup geliştirmeli ve komşuları arasında iyi ilişkilerin gelişmesine hizmet etmelidir.

4 — Ortadoğu anlaşmazlıklarında Türkiye tarafsız kalmalıdır.

5 — Kaderini ve özgür olarak insanca yaşama umudunu Türkiye'ye bağlamış bulunan Kıbrıs Türk halkını her türlü tehlikeden, baskıdan ve yabancı egemenliğinden korumak, Türkiye için kaçınılmaz bir ödevdir. Ve Kıbrıs sorunu için bölge barışına da hizmet edecek bir çözüm yolu olarak, Kıbrıs'ın, bağımsız federatif devlet olması gereklidir.

ULUSAL SAVUNMA POLİTİKASI

Cumhuriyet Halk Partisinin ulusal savunma politikası da aşağıdaki ilke ve amaçlara dayanmaktadır:

1 — Ortak güvenlik sağlayıcı ittifak bağlantıları dışında bir ulusal savunma stratejisi ve politikası da izlenmelidir.

2 — Türkiye'deki bütün askeri tesislerde Türk Devletinin tam egemenliği ile bağdaşmayan hükümler ve teamüller düzeltilmelidir.

İkili anlaşmalarda bağımsızlık ilkesine ve Anayasaya kesin uygunluk sağlanmalıdır. Siyasal gücün, bu gibi konulardaki tasarruflarında, Anayasa ile Meclise tanınmış yetkileri hiç bir suretle aşması kabul edilemez.

Anayasaya göre Türkiye Büyük Millet Meclisinden alınması gerekli yetkiye dayanmayan tasarruflar ve anlaşmalar geçerli ve Türk Ulusunu bağlayıcı sayılamaz. Onun için, oldubitti olarak veya yanlışlıkla yapılmış Anayasa dışı tasarruflar ve anlaşmalar, kesin olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisince görüşülüp karara bağlanmalıdır.

3 — NATO'nun Akdenizde kurmayı düşündüğü “Çağrı Gücü” gibi Türkiye'yi, kendi iradesi dışında tehlikelere ve maceralara sürükleyebilecek tertiplerden kesinlikle kaçınılmalıdır.

4 — Ulusal savunmamız, geniş ölçüde ulusal ekonomiye ve sanayie dayanmalıdır. Bu amaçla, ağır sanayi, elektronik sanayii, konvansiyonel silâh sanayii ve gemi yapımı geliştirilmelidir.

Özellikle ağır sanayi, iktisadi gelişmemizin olduğu kadar, ulusal savunmamızın da temeli olmalıdır; ve ağır sanayiimizin kurulup geliştirilmesinde, ulusal savunma ihtiyaçlarını her bakımdan son imkânına kadar sağlamak, kalkınma planlarının başlıca hedeflerinden biri olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

5 — Silâhlı Kuvvetlerimizin vurucu gücü, ulusal sanayie bağlandığı ölçüde gelişmiş ve güvenlik altına alınmış olacaktır. Vurucu güçte bu gelişme ve güvenlik sağlandığı ölçüde, Silâhlı Kuvvetlerimizin mevcudu, aşamalı olarak azaltılmalıdır.

Bir yandan ulusal savunmamızı güçlendirici bir yandan da ulusal savunma ile hızlı ekonomik gelişme ihtiyaçlarını bağdaştırıcı tedbirler alınmalıdır.

6 — Silâhlı Kuvvetlerimizin, savaş teknolojisindeki gelişmeye uygun ölçüde ve biçimde eğitilmeleri en önemli mesele olarak gözönünde tutulmalıdır.”

BÖLÜM: 6

Doğuda Yeni ve Halkçı Düzen

Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı ve Doğu Anadolu halkının yoksulluğu, bu bölgenin doğal kaynaklarının yetersizliğinden ya da Doğu Anadolu insanının yeteneksizliğinden değildir.

Tersine, Doğu Anadolu'nun, şimdiye kadar gereğince değerlendirilmemiş zengin kaynakları ve Doğu Anadolu insanının, sınırdıkça ortaya çıkan üstün değer ve yetenekleri vardır.

GERİ KALMIŞLIĞIN VE YOKSULLUĞUN NEDENİ: İHMAL VE BOZUK DÜZEN

Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı ve Doğu halkının yoksulluğu;

1. Devletçe bu bölgenin ihmal edilmiş olmasından;
2. Bu bölgede çağ dışı bir bozuk düzen bulunuşundandır.

Cumhuriyet Halk Partisinin devletçi ve halkçı tutumu, geçmişte, bu bölgeye bir ölçüde sanayi ve kamu hizmetleri girmesini sağlamışsa da, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidardan uzak kaldığı dönemlerde, Doğu bütün bütün kendi haline bırakılmıştır.

Düzen bozukluğunu giderici tedbirler almak, yalnız Doğuyu kalkındırmanın ve Doğu halkını kurtarmanın değil, Anayasanın da gereği olduğu halde, Adalet Partisi, bu yönde hiç bir adım

atmamıştır. Doğunun bozuk düzenini değiştirmede başlıca araçlardan biri olacak toprak reformu tasarısı, CHP tarafından 1965 başında Türkiye Büyük Millet Meclisine verildiği halde, yıllardır komisyonda uyutulmaktadır. Üstelik Adalet Partisi iktidarı, Doğuda da, dünya görüşüyle ve tutumuyla, halkı sömürenlerin, bozuk düzeni sürdürmekte çıkarı olanların yanında yer almıştır.

DÜZEN DEĞİŞİNCE YOKSULLUK VE SÖMÜRÜ KALKACAK

İnsanlar arasında olduğu kadar bölgeler arasında da adalet sağlamağa kararlı olan ortanın sonunda Cumhuriyet Halk Partisi, yeni iktidarında, Devlet kaynaklarını, yatırımlarını ve kamu hizmetlerini, Doğuya daha geniş ölçüde yöneltecek ve DOĞU'DA YENİ VE HALKÇI BİR DÜZEN kuracaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile, bu bölgede, üretim ilişkileri, ekonomik ve sosyal yapı, temelinden değişecektir; yere ve zamana göre biçim değiştirerek süregelen feodalizm ve derebeylik silinecektir; toprak köleliği kalkacak ve Doğu halkının tümü gerçek özgürlüğe kavuşacaktır.

ASAYİŞSİZLİĞİN KAYNAĞI: BOZUK DÜZEN

Doğunun, yoksulluk dışında ve yoksulluğunu arttıran bir büyük derdi, asayişsizlik ve eşkiyalıktır.

Bunda da halkın suçu yoktur. Doğu halkı, aslında, uysal ve Devlete bağlı bir halktır. Yasalara saygılı olmağa istekli bir halktır.

Doğuda asayişsizliğin ve eşkiyalığın da kaynağı bozuk düzendir.

Baskıdan Kaçış

Feodal baskılar ve bu baskılardan Devlete ve adalete sığınarak korunabilmenin, kurtulabilmenin güçlüğü, hattâ yer yer imkânsızlığı, Doğuda eşkiyalığı doğuran düzen bozukluğu ile ilgili nedenlerden biridir. Bazı kimseler bu baskılardan ancak dağa çıkıp eşkiya olmakla kurtuluş yolunu görebilmektedirler.

Kaçakçılık

Doğuda eşkiyalığın, düzen bozukluğundan ileri gelen bir başka nedeni, kaçakçılıktır. Sınırlarda bir süredir yer yer alınan haşin, insanlık dışı tedbirler, örneğin bazı sınır bölgelerinde geniş alanların mayınlanması, kaçakçılığı önlememiştir. Azaltmamıştır bile... Bu tedbirler ancak, kaçakçılık yapanların sayısını azaltarak, bazı güçlü ve varlıklı kişilerin, feodal düzenden ve bölgede feodal yapıya teslim olmuş bazı siyaset adamlarından veya bir kısım yöneticilerden güç alan kişilerin, kaçakçılığı kendi tekellerine geçirebilmelerine yaramıştır.

Bu güçlü kişiler, sınırlardaki tedbirler sertleşip engeller arttıkça, kaçakçılık için eşkiya ile sıkı işbirliğine yönelmişlerdir.

Sınır - Ötesi İlişkiler

Doğuda asayişsizliğin ve eşkiyalığın üçüncü bir nedeni de, bazı sınır bölgelerindeki toplulukların, gene düzen bozukluğu yüzünden, Doğunun Devletçe ihmali yüzünden, yalnızlık ve terkedilmişlik yüzünden, ülkemizin başka bölgeleriyle yeterince kaynaşıp bütünleşme olanağı bulamamış olmalarıdır.

Bu durum, sınır bölgelerindeki bazı aşiretleri ve toplulukları, ister istemez, sınır - ötesi çevrelerle, o çevrelerdeki bazı topluluklarla, aşiretlerle veya iş merkezleriyle, geleneksel ve bölgesel ilişkilerini yasa dışı yollardan sürdürmeğe mecbur etmektedir. Doğunun bazı yerlerinde eşkiyalık, ihmal ve zaruretlerin sürdürdüğü bu ilişkilerin bir sonucu olarak da işlemektedir.

DÜZEN DEĞİŞİNCE EŞKİYALIK SİLİNECEK

Cumhuriyet Halk Partisinin Doğuda kuracağı yeni ve halkçı düzenle, feodal baskılar kalkıp, halka dönük bir HAYIRLI DEVLETin koruyucu eli Doğu Anadolu halkına uzandıkça; Doğu ekonomisinin geniş ölçüde ilkel ve feodal yapısı ve üretim ilişkileri değişip, halk, sömürilmekten ve güvensizlikten kurtuldukça; adaletli bir toprak mülkiyeti düzeniyle verimli ve ileri tarıma geçildikçe; sanayi gelişip yeni iş alanları açıldıkça; bütün sınır bölgelerini ülkemizin başka bölgeleriyle tam olarak kaynaştırıp bütünleştirici iktisadi ve sosyal atılımlar yapıldıkça; Doğuda asayiş sorunu kendiliğinden çözülecek, eşkiyalık silinip gidecektir.

TAASSUBUN VE KİŞİLERE BAĞLILIĞIN KAYNAĞI: BOZUK DÜZEN

Doğuda yer yer görülen taassubun ve güçlü kişilere aşırı bağlılığın da kaynağı, gene, bozuk düzendir.

Aslında Doğu halkı açık görüşlüdür, uyanıktır, cesurdur. Fakat bölgenin kendine özgü feodal yapısını sürdürmekte çıkarları olan kişiler; o yapıya dayanan geleneksel, dinsel güçlerini veya ekonomik çıkarlarını korumak isteyen kişiler; her türlü yenileşmeyi, üretim ilişkilerinde her türlü değişikliği, her türlü sosyal değişimi önleyebilmek ve kendi üstün kişilik efsanelerini yaşatabilmek için, halk arasında taassubu körüklerler.

Öte yandan, bu bölgede Devlet yönetiminin yetersizliği, bu yetersizlikten meydana gelen otopite boşlukları ve toprak dağılımının ileri ölçüdeki adaletsizliği, bölge halkının bir kısmını, özellikle toprak mülkiyetinden yoksun bulunanları, o güçlü kişilere aşırı bağımlı kılar.

Doğuda Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği, taassubun da kaynağını kurutacak ve Doğunun bazı yerlerindeki güçlü kişilerin egemenliğini kırarak o kişilere bağımlılığı ortadan kaldıracaktır.

BÖLÜCÜLÜĞÜN KAYNAĞI: BOZUK DÜZEN

Doğu halkının bölgeci, bölücü veya isyancı akımlara yatkın olduğu sanısı ise temelinden yanlıştır.

Bunlar da düzen bozukluğundan yararlananların veya yararlanmak isteyenlerin körüklemeye çalıştığı akımlardır.

Doğu halkı, bölgeci olmak şöyle dursun, bölgelerarası ayrılıkların ve eşitsizliklerin giderilmesini ve Doğunun ülke ekonomisiyle kaynaşmasını istemektedir... Bölünmek, kopmak şöyle dursun, ülkenin tümüyle bütünleşmeyi istemektedir... Devlete karşı isyancı olmak şöyle dursun, Devleti daha çok yanında görmenin, daha çok kendinden sayabilmenin özlemi içindedir.

Doğu'da bölgeciliği, bölücülüğü, isyancılığı körüklemeye çalışanlar, içerdeki ve dışardaki bazı çıkarıcı çevrelerdir. O arada bazı emperyalist devletlerle büyük petrol ortaklıklarıdır. Bir de bunlara, kimi bilmeden kimi bilerek âlet olan bazı sahte "solcu"lardır.

Cumhuriyet Halk Partisinin Doğuda kuracağı YENİ VE HALKÇI DÜZEN, bölge halkının kesinlikle reddettiği bölücü tertipleri büsbütün etkisiz kılacaktır.

DOĞUDA DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ NASIL GERÇEKLEŞECEK:

Doğu Anadolu'da, Cumhuriyet Halk Partisi, ortanın solunda bir düzen değişikliğini şöyle gerçekleştirecektir:

Toprak Reformu:

1. Toprak reformu uygulamasına, öncelikle ve derhal, toprak adaletsizliğinin yer yer aşırı ölçülere vardığı Doğu Anadolu'dan başlanacak; belirli kişilerin elinde toplanmış büyük topraklar –rahat geçimlerine yetecek kadar kendilerine bırakıldıktan sonra– bu bölgenin topraksız veya az topraklı köylüsüne dağıtılacaktır. (CHP'nin tasarladığı toprak reformunun temel ilkeleri, Bildirge'nin "KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ" başlıklı Birinci Bölümünde açıklanmıştır.)

Belirli kişilerin köy sahibi olmasına veya köylülerin içinde yaşadıkları evlerin başkalarına ait olmasına son verilecektir.

KÖYLER, KÖYLÜLERİN, KÖY EVLERİ, İÇİNDE YAŞAYANLARIN OLACAKTIR.

Böylelikle, Doğuda yer yer süregelen feodal yapının yıkılması, toprak adaletsizliğine, ilkel üretim ilişkilerine dayanan yoksulluğun, sömürünün ve güçlü kişilere bağımlılığın sona ermesi sağlanacaktır.

2. Otlaklar, yaylaklar, kışlaklar, belirli kişilerin değil, devletin veya köylülerin mülkiyetinde bulunacak, köylüler bunlardan adaletli ölçülerle yararlanabileceklerdir.

Göçebe toplulukların veya aşiretlerin otlak, yaylak ve kışaklardan adaletli ölçülerle yararlanabilmeleri, yerleşik köylülerle sürtüşmeyi önleyici bir düzene bağlanacaktır.

Göçebeler İsterlerse Yerleşebilecek

3. Göçebe olarak yaşamakta güçlük çeken, göçebeliği bırakmak isteyen topluluklara veya aşiretlere, kendileri isterlerse, topluca yerleşme ve ağıl hayvancılığı ile veya tarımla, işçilikle veya sanatla geçinme olanakları sağlanacaktır.

Bu topluluklardan isteyenlerin kendi köy kuruluşlarını meydana getirmelerine, isteyenlerin de düzenli biçimde kentleşmelerine devletçe yardım edilecektir.

Göçebeliğe devam edenlerin çocuklarını yatılı bölge okullarında okutabilmeleri kolaylaştırılacaktır.

"Selef" Oyununa Son Verilecek.

4. Şimdiye kadar, daha çok, belirli güçlü kişilerin yararlanabildiği tarım kredileri, hayvancılık kredileri ve Et ve Balık Kurumu avansları, doğrudan doğruya çiftçilik veya hayvancılık yapan köylülere, onların kuracakları kooperatiflere verilecektir. Kredi kolaylıkları bakımından kooperatiflere öncelik tanınarak, ve gerekli teknik bilgi ve önderlik sağlanarak, bölgede kooperatifçiliğin hızla gelişmesi teşvik edilip desteklenecektir.

Kredi kaynaklarının kullanımındaki bu değişiklik, bölgede "selef" adı altında yürütülen ve köylüyü insafsızca sömüren tefecilik ve aracılık yöntemleri de kalkmış olacaktır.

5. Bölgede kooperatifleşme gelişinceye kadar, Devlet teşvik edici bedeller ödeyerek, köylünün yetiştirdiği bütün hayvanlara ve hayvan ürünlerine alıcı olacaktır. Köylülerin "selef" oyununa düşmesi bu yönden de önlenecektir.

Kooperatifçilik

6. Önce devlet eliyle, sonra, kooperatifçilik geliştikçe, kooperatifler eliyle, bölgede çok sayıda kombinalar, mandıralar, hayvan ürünleri fabrikaları ve yem sanayii kurulacaktır.

Köylülerin gerekli yer ve zamanlarda ağıl hayvancılığı yapabilmelerini kolaylaştırıcı tedbirler alınacaktır.

Doğudan İhracat

7. Doğuda yatırım yapmaktan kaçınanların öne sürdükleri gerekçelerden biri, bu bölgede pazar darlığı bulunmasıdır. Oysa, **Türkiye'nin belki en geniş pazar olanakları bu bölgededir.** Çünkü bu bölgeye komşu veya yakın olan ve büyük petrol kaynakları bulunan ülkeler vardır. Bu ülkelerin birçok alanlarda üretimleri çok düşüktür, fakat satın alma güçleri çok yüksektir. Yiyeceklerini de, içeceklerini de, başka tüketim maddelerini de dışardan almak zorundadırlar ve alabilecek durumdadırlar.

Onun için, Doğu Anadolu'da, geniş ölçüde ORTADOĞUYA DÖNÜK BİR DIŞ TİCARET PLÂNLAMASI yapılacak ve bu yönde derhal teşebbüse geçilecektir.

Şimdi, Doğudaki hayvanlarımızın çok büyük bir kısmı bu ülkelere kaçırılmakta, bundan ancak birkaç kişi yararlanmakta, kazanılan paralar ya yurt dışında bırakılmakta ya da karaborsadan yurda sokulmaktadır. Böylelikle paramızın değeri de büsbütün düşmektedir.

Kurulacak yeni düzende, kaçakçılık yapanlarla onların adamları, artık köylünün hayvanlarını ucuza kapatma olanağını yitirmiş olacaklardır. Devlet, köylüye daha yüksek paralar ödeyerek, sürülerin, hayvanların başlıca alıcısı durumuna gelecek ve hayvan ihracını —önce canlı hayvan olarak, fakat gerekli tesisler kuruldukça, et olarak— doğrudan doğruya Devlet yapacaktır. Kooperatifçilik geliştikçe, Bildirgenin “KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ” başlıklı Birinci Bölümünde açıklanan sistem içinde, bu ihracat görevi kooperatiflere ve üst kuruluşlarına devredilecektir.

Aynca, Sovyetler Birliğine de bu bölgeden ihracatı geliştirici tedbirler alınacaktır.

Böylece hem bölge halkının geliri hem de ülkemizin döviz kazancı büyük ölçüde arttırılmış olacaktır.

Hayvancılık ve Tarım

8. Doğu Anadolu ekonomisini, bir yandan yeni ve geniş dış ticaret ilişkileriyle zenginleştirirken, bir yandan da Türkiye'nin genel ekonomik yapısıyla kaynaştırıp bütünleştirmek üzere, **Doğu Anadolu ile ülkemizin başka bölgeleri arasında da sıkı ekonomik ilişkiler kurulacaktır.**

Özellikle, yurdun başka birçok bölgelerinin et ve her türlü hayvan ürünleri ihtiyacının geniş ölçüde bu bölgeden karşılanması, devlet önderliği ve yardımı ile bir düzene bağlanacaktır.

Doğu Anadolu'nun genellikle çok yüksek olan bir kısım arazisi tahıl ekimine elverişli değildir. Fakat, kendi ekmeklik buğdaylarını ve ihtiyaçları olan arpaları yetiştirmek zorunda kalan köylüler, 2000 - 3000 metre yükseklikte bile ekin yetiştirmeğe çalışmaktadırlar. Verim, tabiatıyla, çok düşük olmakta; yer yer güze kadar yeşil kalan ekinler, genellikle, biçilmeden donmaktadır. Oysa bu topraklar, dünyanın hayvancılığa en elverişli toprakları arasındadır. Bu topraklarda hayvancılık geliştirilip teşvik edilecektir. Bölgeye en uygun hayvan nesileri oluşturulacaktır.

Bu nitelikteki topraklarda yaşayan köylüler, iç ve dış pazarlar geliştirilip hayvancılıktan ve hayvan ürünlerinden bol gelir sağlama olanağına kavuşturuldukça, bugün yapmak zorunda kaldıkları

ve fakat verimli olmayan tarla tarımından vaz geçebileceklerdir. Buna karşılık bölge halkının ek-meklik buğday ve her türlü tahıl ihtiyacı, başka bölgelerden yeterince ve ucuz olarak karşılanacaktır.

Ayrıca, hemen her türlü tarım için geniş olanakları bulunan Haran, Muş, Iğdır Ovaları, Fırat ve Dicle Havzaları gibi alanların verimini arttırıp gerçek üretim gücünü ortaya çıkarmak üzere gerekli yatırımlar yapacaktır.

Doğunun tarıma elverişli topraklarına en uygun tohumluk türleri araştırılıp yetiştirilecektir.

Bu tedbirlerle, Doğuda sık sık görülen kuraklık ve kıtlıkların doğurduğu açlığa da son verilmiş olacaktır.

Doğuda Sınaileşme

9. Doğunun feodal toplum yapısını, yer yer çok ilkel olan üretim ilişkilerini, bozuk ekonomik ve sosyal düzenini değiştirmenin, Doğu halkını, sömürülmekten, yoksulluktan, işsizlikten kurtarmanın ve gerçek özgürlüğe kavuşturmanın, en az toprak reformu kadar kestirme ve etkili bir yolu da, bölgeyi hızla sınaileştirmektir.

Bu amaçla Doğu Anadolunun ve kısmen de başka bölgelerimizin sınaî mamûl ihtiyacını karşılayacak bazı fabrikaların Doğuda kurulması sağlanacaktır.

Bu arada, Doğuda, yakın dış pazarlara dönük imalât sanayii ve maden işletmeciliği de geliştirilecektir.

Doğunun sanayie elverişli olmadığı görüşü çok yanlıştır. Tersine, **bu bölge, birçok sanayi dalları için Türkiye'nin en elverişli bölgesi sayılabilir.** Çünkü:

- Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu bölgenin, Ortadoğu'da geniş pazarlama olanakları vardır.
- Bol ve ucuz enerji üretimine elverişli akar suları vardır.
- Maden işletmeciliğine ve elektro - metalürji sanayiine elverişli çok zengin maden kaynakları vardır.
- İşsizlikten bunalan ve başka bölgelere sürekli göç etmek zorunda kalan çok sayıda çalışkan ve güçlü insanları vardır.

Doğunun bu kaynak ve olanakları, bölgenin hızla sınaileşmesi için harekete geçirilecektir.

Sağlanan bütün özendirici tedbirlere, bol kredilere, vergi bağışıklıklarına rağmen, özel girişim şimdye kadar bu bölgeyi sınaileştirme yolunda bir çaba göstermemiştir. Öte yandan, bu bölgede kaçakçılıkla, aracılık ve tefecilikle ya da büyük toprak sahipliği veya kişisel nüfuz yoluyla bol para kazananlar bile, paralarını, ya yurt dışında bırakmışlar ya da başka bölgelere yatırmışlardır.

Onun için, bölgenin sınaileştirilmesi öncelikle devlet eliyle yapılacaktır. **Devlet, hiç değilse daha bir süre için, Doğu Anadoluda, başka bölgelerde olduğundan daha çok yatırımcı ve işletmeci olmak zorundadır.**

Fakat yukarıdaki maddelerde belirtilen düzen değişikliği tedbirleri ile köylü kooperatifçiliği geliştikçe — Bildirgenin Birinci Bölümünde belirtilen esaslar içinde— köylü kooperatifleri ve üst kuruluşları da sınaî yatırımlara teşvik edileceklerdir. Kooperatif girişimlerinde, hayvan ürünleri fabrikalarına ve yem sanayiine öncelik verilecek, öylelikle, köylülerin geleneksel hayvancılık faaliyetleriyle sınaileşmeye katkıları arasında organik bir bağlantı kurulacaktır.

10. Bu bölgede, toprak reformu gereğince fazla toprakları kamulaştırılacak büyük toprak sahipleri, Doğu Anadolu'ya, Plânda öngörülen sanayi tesislerinden bazısını kurmağa razı olurlarsa,

topraklarının kamulaştırma bedeli kendilerine daha çabuk ödenecek ve kredi kolaylıkları sağlanacaktır. Böylelikle, özel girişim eliyle de bölgenin sınaileştirilmesi, ve Doğuda ödenecek toprak kamulaştırma bedellerinin Doğuda kalarak bu bölgenin kalkınmasına katkıda bulunması mümkün kılınacaktır.

11. Doğu Anadoludan Batıya maden ve sınaî mamûl sevkinde, belirli bir dönem için, Devlet Demiryollarında indirimli tarife uygulanacaktır. Böylelikle, hem Devlet Demiryollarının, Batıdan Doğuya olduğu kadar Doğudan Batıya da tam kapasiteyle yük taşınması sağlanmış, hem de bu yoldan bölgenin sınaileşmesi ve Doğu madenlerinin işletilmesi teşvik edilmiş olacaktır.

12. Sanayi için gerekli altyapılar, Doğuya, devletçe ve öncelikle yapılacaktır.

13. Dünyanın en iyi tütünlerinin yetiştiği bu bölgede tütüncülük teşvik edilecek, ve ihracata yönelen bir sigara sanayii kurulacaktır.

14. Doğunun elverişli yerlerinde, kooperatifler eliyle meyve ve sebze yetiştirilmesi, meyve ve sebze konserve fabrikaları kurulması ve bunların mamûllerinin komşu ülkelere satılması sağlanacaktır.

15. Ülkemizde afyonu ilâç ham maddesi olarak kullanan sanayi kurularak, gerek Doğu Anadolu da gerek başka bölgelerimizde yetişen afyonun daha iyi ücretlendirilmesi sağlanacaktır.

16. Transit yolları ve konaklama kuruluşları süratle tamamlanarak bölgede turizmin gelişmesi hızlandırılacaktır.

O arada, Van Gölü ve çevresi, Türkiye'nin ve Ortadoğu'nun başlıca turizm merkezlerinden biri durumuna getirilecektir.

Bölge Plânlaması

17. Genel Plânlanmanın gerçekçi olabilmesi ve yurttta dengeli kalkınma sağlayabilmesi, bölgeler arası adaletsizliği süratle giderebilmesi ve yurdun her yerinde kaynak ve olanakların tam değerlendirilebilmesi için, bölge plânlaması yapılacaktır; bu arada, **Doğunun kalkınması için gerekli bölge plânlamasına öncelik verilecektir.**

Bölge plânları, genel Kalkınma Plânının bütünü içine yerleştirilecektir.

Kamu Hizmetleri

18. Devlet yönetimi Doğuda yeterli duruma getirilecektir. Halka hizmet götüren kamu personelinin bu bölgede daha çok sayıda çalıştırılması ve halkla daha yakın ve sıcak ilişki kurması sağlanacaktır. **Doğu, memurlar için bir haksız sürgün bölgesi değil, bir şerefli vatan ve halk hizmeti alanı olacaktır.**

19. Cumhuriyet Halk Partisinin Doğu ile ilgili düzen değişikliği programı uygulandıkça, bölgede huzur ve asayiş kendiliğinden sağlanmış olacaktır. Fakat aynı zamanda, Doğunun en büyük dertlerinden biri olan huzur ve asayiş için gerekli güvenlik tedbirleri de alınacaktır. Bu tedbirler insanca yöntemlerle uygulanacaktır. Sınır bölgelerinde kaçakçılığı önlemek üzere alınan, fakat hiç bir yararı da görülmeyen insanlık dışı tedbirler kaldırılarak, sınırların güvenliği daha insancıl yollardan sağlanacaktır.

Kaçakçılık, daha çok, ekonomik tedbirlerle önlenenecektir.

20. Adalette hak aramayı ucuzlatıcı, dâvaların kısa zamanda sonuçlanmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır. Doğuda mahkemeler yeterli sayıya çıkarılacaktır.

21. Sağlık hizmetlerini halka yeterli ölçü ve biçimde ulaştırmak için gerekli sayıda ve nitelikte sağlık personeli Doğuya çekilecektir. Sağlık ocaklarının tam kadro ile çalışmaları sağlanacaktır.

22. Veterinerlik hizmetleri, hayvancılık yapan köylülerin ayağına götürülecektir.

Eğitimde Hamle

23. Bazı Doğu illerinde okur - yazarlık oranı çok düşüktür. Orta öğretim kurumları sayıca da nitelik bakımından da yetersizdir. Bu yüzden, Doğu Anadolu halkının çocukları yeterince okuyamamaktadır. Doğu Anadolu liselerinden birçoğunu bitirenler, genellikle, yüksek öğrenim kurumlarına, hele fen ve tabiat bilimleri gibi ekonomik gelişmemize yüksek katkıda bulunabilecekleri ve yüksek gelir sağlayabilecekleri dallarda öğretim yapan yüksek öğretim kurumlarına girmekte çok güçlük çekmektedirler. Erzurum'daki Atatürk Üniversitesine bile, bu dallarda g'riş sınavlarını, daha çok başka bölgelerden gelen gençler kazanabilmektedirler.

Eğitimdeki bu adaletsizlik, Doğunun ve Doğu halkının geleceğini de engellemektedir. Doğunun muhtaç bulunduğu teknik personeli ve doktorları Doğuya çekmekte karşılaşılan güçlüğü'n başlıca nedenlerinden biri de, Doğunun kendi çocuklarından bu alanlarda yüksek öğrenim yapma olanağını bulanların pek az oluşudur.

Eğitimdeki bu adaletsizlik ve dengesizlikleri gidermek, ve Doğunun hızla kalkınması ve sınıaileşmesi için gerekli insangücünü yetiştirmek üzere, **Doğuda geniş bir kültür seferberliği açılacak, eğitim kurumları süratle bölgenin ihtiyacını karşılar düzeye ve sayıya yükseltilecektir.**

24. TRT'nin, bütün Doğu Anadolu'da en kolaylıkla dinlenen radyo istasyonlarından bir ağ kurabilmesi için ve gerek okul içi eğitime gerek halk eğitimine yeterli katkıda bulunabilmesi için, TRT'ye gerekli yardım yapılacaktır.

SONUÇ:

Cumhuriyet Halk Partisinin Doğuda kuracağı YENİ VE HALKÇI DÜZEN'de:

DOĞUNUN YÜZYILLARDAN BERİ SÜREGELEN SORUNLARINI KISA ZAMANDA ÇÖZEBİLMEK İÇİN;

DOĞUYU HIZLA, TÜRKİYE'NİN GELİŞMİŞ BÖLGELERİNDEN BİRİ DURUMUNA GETİREBİLMEK İÇİN;

DOĞU HALKINI YOKSULLUKTAN, EZİLMEKTEN, SÖMÜRÜLMECTEN KURTARABİLMEK İÇİN;

GEREKLİ ALTYAPI DEVRİMLERİ YAPILMIŞ OLACAKTIR.

Bunu sağlamak üzere, DEVLET DOĞUYA:

Jandarmayla, komandoyla, mayınla, silahla, baskıyla değil,

Okulla, fabrikayla, yolla, suyla, ıskık ve enerjiyle, krediyle, kooperatifçilikle, sağlık hizmetleriyle ve

Hepsinin üstünde, sosyal adaletle ve halka dönük, halka yakın bir yönetimle gidecektir.

Doğu Anadolu halkı huzura ve gerçek özgürlüğe bu yeni düzende kavuşacak, insanca bir yaşayış düzeyine bu düzende ulaşacaktır.

TÜRKİYE’NİN DOĞUSU İLE BATISI BU DÜZENDE TAM KAYNAŞACAK VE BİR OLACAKTIR.

Cumhuriyet Halk Partisinin Doğuda kuracağı yeni ve halkçı düzenle DOĞUDA BİR ÇAĞ DEĞİŞİMİ olacaktır.

BÖLÜM: 7

Doğal kaynaklarda ulusal düzen

Kendi topraklarımızın hazineleri olan doğal kaynaklar, vatanımız kadar bizimdir. Onun için, milliyetçi bir düzende, bu kaynaklar yabancılara verilemez.

Doğal kaynaklar sınırlıdır; insan çabasıyla bunlara yenilerinin eklenmesi mümkün değildir. Onun için bu kaynaklar tümüyle Türk ulusundur. Yerli veya yabancı kişisel çıkarlara bırakılmaz.

Ortanın solunda halkçı, devletçi ve milliyetçi Cumhuriyet Halk Partisinin doğal kaynaklar politikası, bu iki temel ilkeye dayanır.

Oysa, kurulu düzende ve bu düzeni büsbütün bozarak, ulusal yararları büsbütün aykırılaştırarak benimseyen Adalet Partisi iktidarı zamanında, doğal kaynakların değerlendirilmesi bakımından, bu ilkelere uyulmamaktadır.

Tersine, çok küçük bedeller karşılığında yabancıların, doğal kaynaklarımızı, kendi çıkarlarına uygun biçimde işletmelerine, sömürmeleri yurt dışına götürmelerine, gitgiderine ve sağladıkları yüksek kazançla artan ölçüde imkân verilmektedir.

Üstelik, yerli veya yabancı özel girişimcilerden çoğu, bu kaynakları genellikle israf etmekte, gereği gibi değerlendirmemekte, o yüzden bu kaynakların ulusal ekonomiye katkısı çok düşük kalmaktadır.

AP. nin Sakat Tutumu

Ekonomik gelişmemiz bakımından stratejik önem taşıyan bu kaynakların bulunmasında ve işletilmesinde, bozuk düzenin imkân verdiği ve Adalet Partisi iktidarının izlediği sakat tutum, bugün, birçok kapitalist ülkelerde bile çağ dışı sayılan aşırı liberal ve her türlü sömürüye açık “gayrimillî” bir politikanın açık ve bağışlanmaz örneğidir.

Bu tutumun, bir devlet kuruluşu tarafından yapılan ve devlete büyük gelir sağlayacak olan petrol boru hattını, özel kişilere ve dolaylı olarak yabancılara devretmek gibi ifratlarından bazıları, ancak Cumhuriyet Halk Partisinin kamuoyunca da desteklenen muhalefeti ile ve iktidara geldiğinde derhal devletleştireceğini Kurultay kararı olarak açıklaması üzerine önlenebilmiştir.

Çağımızın kesin olarak isbat edilmiş bir gerçeği odur ki, doğal kaynaklarının önemli bir bölümünü yabancı kontrolüne kaptıran ülkelerin ne sınaileşebilmeleri, ne de gerçek bir kalkınma sürecine girebilmeleri mümkündür.

Derinliğine ve hızlı sınaileşme için gerekli bol ve ucuz enerji, bol ham madde ve mali kaynak, ancak, yeraltı servetleri yabancı sömürsünden kurtarılıp ulusal amaçlara yöneltilebildiği zaman sağlanabilmektedir.

Ulusal bağımsızlık, yeraltı kaynaklarının millî olması ölçüsünde sağlamlaşabilmektedir.

CHP. KARARLIDIR.

Ekonomiye kamu yararına yön verilebilmesi de, ancak, doğal kaynakların önemli bir bölümü devletçe işletilirse mümkün olabilmektedir.

Onun için, Cumhuriyet Halk Partisi doğal kaynaklarda bir ulusal ve devletçi düzen kurmağa kararlıdır.

Doğal kaynakların, iç ve dış çıkar gruplarınca sömürülmesini önlemek, bu kaynakların gereğince değerlendirilmesini engellemez. Tersine, petrolde ve boraksda görüldüğü gibi, büyük yabancı ortaklıklar, başka ülkelerdeki üretimlerine rahat pazar bulabilmek ve fiyatları yüksek düzeyde tutabilmek için, bazan bu kaynakları gereği gibi değerlendirmekten kasıtlı olarak kaçınmaktadırlar.

Türk Devletin gücü ve tecrübesi, Türkiye'nin uzman ve teknisyen kadrosu, ülkemizin doğal kaynaklarını yeterince değerlendirebilecek durumdadır.

Cumhuriyet Halk Partisinin doğal kaynaklarda kuracağı ulusal ve devletçi düzende, doğal kaynaklarımız, kendi ulusal gücümüzle, bugünkünden çok daha iyi değerlendirilebilecek, kalkınmamıza çok daha büyük katkıda bulunabilecektir.

Doğal kaynaklarda yeni düzen nasıl kurulacak?

1. Türkiye'de yeraltı ve yerüstü doğal kaynaklar yeterince geliştirilmiş ve üretime alınmış değildir. Kalkınmamıza çok önemli katkısı olabilecek el değmemiş doğal kaynaklarımız da vardır. Bunların geliştirilmesi ve kısa sürede üretime alınması, Türk halkının refah ve mutluluğuna, Türk ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunacak duruma getirilmesi, Cumhuriyet Halk Partisinin doğal kaynaklar politikasının temel amacı olacaktır.

Bu amacın gerçekleştirilmesinde devlete önemli görevler düşecektir.

2. Bu kesimin stratejik önemi nedeniyle, **Doğal Kaynakların işletilmesine yabancı sermaye sokulmayacaktır.** Daha önce gelmiş bütün yabancı petrol ve maden işletmeleri de en kısa zamanda millileştirilecektir.

3. Petrol, devlet eliyle aranacak, üretilecek, arıtılacak, taşınacak ve dağıtılacaktır.

4. Madenler genel olarak devlet eliyle işletilecek ve bunların gene devlet eliyle aranmasına hız verilecektir.

Ancak devlet eliyle işletilmesi ekonomik olmayan madenlerin, kooperatifler, halk ortaklıkları, sendikalar veya —yabancı sermaye ile ilişkisi bulunmamak şartıyla— kişisel girişim tarafından işletilmesine izin verilecektir. Özel işletmecilik, mukavele ile ve sıkı devlet kontrolü altında yapılacaktır.

5. Türkiye'de çıkarılan madenlerin Türkiye'de işlenmesi esastır. Bunu mümkün kılıcı tedbirler alınacak, tesisler kurulacaktır.

6. Ekonomik değeri olan madenlerin süratle işletilmesi için gerekli tedbirler alınacak, bunlardan önemli olanların Türkiye'de işlenmesi sağlanacaktır.

Bunlardan, doğuda ve genellikle az gelişmiş bölgelerde bulunan madenlerin işletilmesine öncelik verilecektir.

7. Maden alanlarının yol ihtiyacına öncelik verilecektir.

SU ÜRÜNLERİNDE HALKÇI DÜZEN

Açık deniz ve tatlı su balıkçılığını köylü veya halk kooperatiflerinin yapmaları sağlanacaktır. Bu amaçla ve genel olarak su ürünlerini değerlendirmek üzere kurulacak kooperatiflere her türlü malî ve teknik yardım yapılacaktır.

Bütün balıkçılık bölgelerinde, devlet veya balıkçılık kooperatifleri eliyle yeterli soğuk depolar yapılacaktır.

Kooperatiflerin konserve fabrikaları kurmaları ve su ürünleri ihracatı yapabilmeleri sağlanacaktır.

ULUSAL ENERJİ VE YAKIT POLİTİKASI

Cumhuriyet Halk Partisi, enerji ve yakıt konusunda da ulusal kaynaklara dayanan, onların gelişmesine öncelik veren bir politikanın yararlı ve bağımsız sanayi toplumuna geçiş için gerekli olduğu inancındadır.

Bu inançla:

1. Bir ulusal enerji ve yakıt politikası saptanarak, bu alanda düzensizliğe son verilecek, öz kaynaklarımızdan en yaygın ve ekonomik biçimde yararlanılması sağlanacaktır.

2. Az gelişmiş bölgelerde, o arada Doğuda sınaileşmeyi hızlandırmak, köylerde ve “köy-kent” lerde küçük sanayi geliştirmek için gerekli enerjiyi buralara hızla ulaştırmak üzere tedbirler alınacaktır.

3. Ulusal sanayimiz, mümkün olan en geniş ölçüde, kendi enerji kaynaklarımıza dayanacak, sınaileşme için gerekli bol ve ucuz enerji üretimi hızlandırılacak, ekonomimizin dışa bağılılığı bu yoldan da azaltılarak bağımsız sanayi toplumuna geçiş hızlandırılacaktır.

4. Türkiye Enerji Kurumu (T.E.K.) süratle kurulacak ve bütün Türkiye’de elektrik için tek ücret uygulanacaktır.

BÖLÜM: 8

Verimli ve adil bir ekonomi düzeninin ilke ve araçları

Türkiye’nin bozuk ekonomi düzeni, sağcı Adalet Partisi iktidarında büsbütün bozulmuştur.

Bu düzende,

- Plân disiplini sağlanamamakta, ulusal ekonomiye toplum yararına yön verilememektedir,
- Kalkınma hızı yetersiz kalmakta, Türkiye’nin, gelişmiş ülkelerle, hattâ gelişmeğe başlamış ülkelerden birçoğuyla arasındaki açıklık gitgide büyümektedir.
- Kalkınma hızı yetersiz kaldığı gibi, değişik sektörlerde sağlanan hızlar, Plân hedeflerine de ülkenin ihtiyaçlarına da uymamaktadır, örneğin, yapı ve ulaştırma alanlarındaki gelişme Plân hedeflerini çok aşarken, sanayi ve tarım alanlarındaki gelişme, Plân hedeflerinin çok gerisine düşmektedir.
- Kaynaklar tam değerlendirilememekte, üstelik verimli alanlara yöneltilememektedir.
- Üretim kapasitemiz tam olarak değerlendirilememektedir.
- Üretilen mal ve hizmetlerle toplumun ihtiyaçları arasında uyum sağlanamamaktadır.

- İşsizlik ve gizli işsizlik sorunu çözülememektedir.
- Piyasa mekanizması iyi işlememekte, birçok alanlarda üreticinin eline geçen satış bedeli ile tüketicinin ödediği fiyat arasında büyük farklar ortaya çıkmaktadır. Genellikle köylü, ürünlerini yok pahasına satarken, halk o ürünleri ateş pahasına almaktadır.
- Herkesin üretime katkısı ve topluma yararlığı oranında ulusal gelirden pay almasını mümkün kılacak bir gelir dağılımı sağlanamamaktadır.
- Sosyal adalet gerçekleştirilememekte, halkın çoğunluğu yoksulluktan kurtulamamaktadır.
- İthalât ve ihracat gelirlerimiz arasındaki açıklık gitgide büyümekte, hattâ, son yıllarda ihracat gelirimiz düşmektedir.
- Ekonomide dışa bağılılığımız ve yabancı sömürüsü artmaktadır.
- Yeni buluşlar ve teknolojiadaki yeni gelişmeler Türkiye'ye zamanında ve yeterli olarak aktarılamamaktadır.

Türk ekonomisindeki bu büyük sakınca ve aksaklıklar, hızlı gelişmeyi, sosyal adaleti engelleyen eğilimler, ancak bir köklü düzen değişikliğiyle giderilebilir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı ortanın solunda düzen değişikliğinin ekonomi alanında ki temel amaçları şunlardır:

1. Ekonomik güç geniş ölçüde halkta toplanmalıdır.
2. Topluma yararı, kalkınmaya katkısı olmayan işlerle yüksek kazançlar elde etme yolları kapanmalıdır.
3. Halkın yapıcı ve yaratıcı gücü harekete geçirilerek, verim yükseltilerek ve bütün kaynakların tam işlenmesi, üretim kapasitesinin tam değerlendirilmesi sağlanarak kalkınma hızı arttırılmalıdır.
4. Devlet, ekonominin tümünü toplum yararına yönlendirebilecek ve bütün sektörlerde Plân disiplini sağlayabilecek yetkilerle, olanak ve araçlarla donatılmalıdır.
5. Dış ekonomik ilişkilerde ulusal yarar her şeyin üstünde gözetilmeli, ekonominin dışa bağılılığı hızla azaltılmalı, Türkiye'nin sömürülmesi önlenmelidir.
6. Türkiye'nin bağımsız ve büyük sanayi toplumuna geçişi hızlandırılmalıdır. Bunun için, montajcılık yerine gerçek sanayi geliştirilmeli, bir yandan yeni teknolojiye dayanan büyük işletmeler kurulurken, bir yandan da tekelcilik ve yabancı sermaye egemenliği önlenmelidir.
7. Tüm halkımızın yaşama düzeyini yükseltici, işsizliği azaltıcı, gelir dağılımında adalet sağlayıcı tedbirler alınmalı, reformlar yapılmalıdır.

Bu amaçlara erişmek üzere, insan - toprak - orman ilişkilerinde, sanayide, halk topluluklarının ekonomik amaçlı örgütlenmesinde, doğal kaynakların değerlendirilmesinde, enerji ve yakıt politikasında ve eğitimde yapılacak düzen değişiklikleri, Bildirgenin bundan önceki bölümlerinde açıklanmıştır.

Bunlarla birlikte, iç ve dış ticaret, bankacılık ve kredi, vergileme, plânlama gibi, ekonomik hayatın ve gelişmenin araçlarını meydana getiren konularda da düzen değişiklikleri yapılmalıdır, Öylelikle, bu araçların, birbirleriyle uyumlu ve temel amaçlarla tutarlı olarak, etkili, verimli ve adaletli işlenmesi sağlanmalıdır.

Bunları gerçekleştirirken, “fiyat mekanizması” esas itibarıyla korunacak ve fakat büyük ölçüde ıslah edilecektir. Fiyat mekanizmasının kıt kaynakları verimli alanlara yöneltici görevini yapamadığı alanlarda ve yapamadığı ölçüde DEVLETİN DÜZENLEYİCİ eli ekonomiye yön verecektir. Devlet bu görevini demokratik yollardan ve etkili biçimde yerine getirecektir.

Fiyat mekanizmasının gelir dağılımında etkinliği ve sosyal adaleti kendiliğinden sağlaması çok daha güçtür. Bu gerçeği gözönünde tutarak, bu alanda DEVLET’e daha önemli görevler düşeceği kabul edilmektedir. CHP olarak, devletin bu görevini yerine getirebilmesi için başta toprak, reformunun ve personel reformunun bir an evvel gerçekleştirilmesi olmak üzere, kredi ve bankacılık düzeninde, vergi düzeninde, kamu harcamaları düzeninde köklü değişiklikler yapılması gereğine inanıyoruz.

Ekonominin saydığımız araçlarının kullanılışında yapılacak düzen değişikliklerine, Bildirgenin başka bölümlerinde de gereken ölçüde değinilmiştir.

Bu Bölümde, Cumhuriyet Halk Partisinin, bu konularda öngördüğü düzen değişiklikleri toplu ve daha ayrıntılı olarak anlatılmaktadır.

İÇ VE DIŞ TİCARET DÜZENİ

Kalkınmamızı sınırlayıp güçleştiren en önemli dar boğazlardan biri DÖVİZ KITLIĞI’dır. Hızlı kalkınma, bir süre için, dış ülkelerden büyük çapta yatırım malzemesi ve ham madde ithalini gerekli kılmakta, fakat bu konuda dış ödeme güçlükleriyle karşılaşılmaktadır.

Dış ticaretteki ve genel olarak ekonomimizdeki düzen bozukluğu yüzünden ihracatın ve ihracata dönük üretimin yeterince geliştirilememesi bu güçlüğü arttırmaktadır.

Adalet Partisi iktidarının düzeni büsbütün bozan tutumu ve dış ödemelerle ilgili başarısız politikası ve kaynak israfı, Türkiye’nin döviz kıtlığını, dış ödeme güçlüklerini, normal sayılabilecek ölçülerin çok üstüne çıkarmıştır.

İhracat ve ithalatın örgütlenmesindeki bozukluklar, bazı ihracat ürünlerimizin dış değerlerini düşürmekte ve ihracatta gereksiz tikanıklıklar yaratmaktadır; ithal mallarının maliyetini çok yükseltmektedir; büyük ölçüde döviz kaçırılmasına; bir avuç büyük aracı haksız kazançlar sağlarken, geniş üretici topluluklarının yoksul kalmasına, hattâ gitgide yoksullaşmasına yol açmaktadır.

Dış ticaret rejimlerinin Plân hedeflerinden uzaklaşması, disiplinsiz, istikrarsız ve keyfi olarak yürütülmesi ise, hem büyük döviz israfına ve dış gelir kaynaklarımızın daha kısırlaşmasına sebep olmakta, hem de, ekonomiye hiç bir katkıda bulunmadan hattâ ekonomimizi engelleme pahasına haksız kazançlar elde edilmesi, “kota milyonerleri”, “permi tüccarları” yaratılması sonucunu doğurmaktadır.

Onun için, Türkiye’deki dış ticaret düzeni, bir KISIR DÜZEN olduğu kadar, bir VURGUN DÜZENİ de olmaktadır.

Üstelik bu düzende, kredi kaynaklarımızın da büyük bir kısmı dış ticaret vurgunlarında kullanılmaktadır.

Bozuk dış ticaret düzeni yüzünden ve Adalet Partisi iktidarı sırasında bu düzenin büsbütün bozulması nedeniyle, son yıllarda,

- Sanayimiz büyük güçlüklerle karşılaşmağa,
- İhracat gelirimiz gitgide azalmağa,

- Paramızın değeri düşmeğe,
- İçeriye ve dışarıya kaçakçılık artmağa başlamıştır.

Bir yandan dış ödeme ve ithalât güçlüklerimiz artarken, bir yandan da, bir örtülü ithalât aracı olan montaj ve paketleme kuruluşlarının, hızla yayılması sonucu, ithalâtımızda gereksiz bir genişleme olmaktadır. Üstelik bu kuruluşlar, Türkiye'nin bir gerçek sınaileşme sürecine girmesini geciktirip güçleştirmekte ve sun'î fiyat yükselişlerine sebep olmaktadırlar. Bu fiyat yükselişleri, köylünün, üreticinin, çalışanların sırtına yüklenmektedir. Birçoğu paketleme kuruluşları niteliğindeki ilaç sanayii ürünlerinde, montaj yoluyla yapılan traktör ve kamyonlarda görülen aşırı yükseklikteki fiyatlar, bu duruma birer örnektir.

Gene dış ödeme ve ithalât güçlükleri karşısında hükümet, ekonomik gelişmemize zarar verecek ve bağımsızlığımızı zedeleyebilecek kadar ağır koşullarla dış yardım aramağa mecbur olmaktadır. Türk ekonomisinin dışa bağılılığı bu yüzden artmakta ve uzamaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, Türk ekonomisini güçlendirmek ve dışa bağılılıktan kurtarmak, bağımsız ve büyük sanayi toplumuna geçişi hızlandırmak, üretici halkın sömürülmesine ve yoksulluğuna son vermek, Bildirgenin Birinci Bölümünde anlatılan köylüye dönük düzen değişikliğini gerçekleştirmek, kaçakçılığı önlemek ve Doğuyu bir an önce kalkındırmak için, dış ticaret düzenini de değiştirmenin gerekli olduğuna inanmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, bugünkü

VERİMSİZ, KISIR, VURGUNCU VE BAĞIMSIZLIĞIMIZI ZEDELEYİCİ DIŞ TİCARET DÜZENİ yerine,

VERİMLİ, EKONOMİYİ GELİŞTİRİCİ, HALKÇI BİR DIŞ TİCARET DÜZENİ kuracaktır.

Bu yeni düzende,

- İhracat gelirleri arttırılacaktır;
- İhracat yolsuzlukları önlenecek ve ihracat mallarından elde edilecek gelirlerin geniş ölçüde üreticilere ve imalâtçılara kalması sağlanacaktır;
- İthalât, gelişmemizin gerekli kıldığı alanlarda ve ölçülerde tutulacaktır;
- İthalâtın üretimde ve sanayide maliyeti yükseltici etkisi azaltılacaktır;
- Kaçakçılık, gizli transferler ve rejim dışı ithalât gibi, döviz gelirlerimizin azalmasına veya israfına yol açan kanallar tıkanacaktır;
- Paramızın dış değeri korunacaktır;
- Dış ticaretin yurt içi gelir dağılımını olumsuz yönde ve sosyal adaletsizlikleri arttıracak biçimde etkilemesi önlenecektir;
- Türkiye en kısa zamanda dış yardıma muhtaç bir ülke olmaktan ve Türk ekonomisi dış kaynaklara bağılılıktan kurtarılacaktır.
- yandan, bu amaçlara bir an önce erişmeyi kolaylaştırmak üzere,
- İhracata dönük bir tarım politikası izlenerek, tarım ürünleri arasında ihracata elverişli olanların üretimi öncelikle arttırılacak; kredi, pazarlama, sulama, örgütlenme gibi konularda devletin desteği, bu ürünlerde yoğunlaştırılacaktır.
- İhracata dönük sanayi dallarının da öncelikle geliştirilmesi sağlanacaktır. Devlet bu endüstrilerden bazılarını kendisi kuracak, bazılarını da kooperatiflerin ve genel olarak halk kesimi-

nin kurmasını destekleyecektir, özel girişim, öncelikle bu sanayi dallarına yatırım yapmağa özendirilecektir.

- Temel mallarda ve ara mallarda ulusal sanayi kurularak veya geliştirilerek ithalât ihtiyacı azaltılacaktır.
- Montaj ve paketleme sanayiinden gerçek sanayie geçiş hızlandırılacaktır.

DIŞ TİCARETTE YENİ DÜZENİN ÖRGÜTLENMESİ VE İŞLEMESİ

Diş ticarete Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı yeni düzenin örgütlenmesi ve işlemesi şöyle olacaktır:

1. Bildirgenin Birinci Bölümünde anlatılan nitelikte kooperatifçilik geliştikçe, tarımsal ürünlerin ihracatını, üreticilerin kooperatif birlikleri veya üst kuruluşları yapacaktır.

2. Devletle kooperatif birliklerinin ve üst kuruluşlarının birlikte çalışacakları bir DIŞ TİCARET BİRLİĞİ kurularak, kooperatif birliklerinin ve üst kuruluşlarının ihracat ve ithalât faaliyetleri düzenlenecek ve kolaylaştırılacaktır.

Bu Birliğe bağlı bir DIŞ PİYASA ARAŞTIRMA, HABERALMA VE PAZARLAMA MERKEZİ kurulacaktır. Bu MERKEZ'in dış ülkelerdeki borsalarla ve iş merkezleriyle sürekli ve süratli haberleşme bağlantısı bulunacaktır.

3. Özel kesimdeki sanayi kuruluşları, kendi ihracat ve ithalâtlarını, aracısız olarak kendileri yapmağa teşvik edileceklerdir. Devlet bunun için kendilerine gerekli yardımı yapacaktır. Böylelikle özel sanayimiz, ham maddesini ve yatırım malzemesini daha ucuza elde edebileceği için, daha düşük maliyetle çalışabilecek ve daha çok ihracat yapabilecektir.

4. Devlet kesimi, kendi ithalât ve ihracatını, aracısız olarak, kendisi yapacaktır.

5. İthal edilecek malın dışardaki satıcısının bir devlet kuruluşu veya uluslararası tekel olması durumunda, veya takas yoluyla ticarete gitme zorunluluğu ortaya çıktığı zaman, ulusal çıkarlarımızı korumak amacıyla, bizde de o malın ithalâtını devlet veya konuyla ilgili bir kamu kuruluşu yapacaktır.

İÇ TİCARETTE YENİ DÜZEN

İç ticarete verimli ve adaletli bir düzen kurmak, iç ticaretin kamu yararına uygun işlemesini sağlamak üzere,

1. Dürüst tüccarın haksız rekabet yoluyla ezilip cezalanmasını önleyen tedbirler alınacaktır;

2. Anadolu tüccarının ve yeni yetişen genç ve dinamik iş adamlarının, büyük merkezlerde kümelenmiş tekelci kuruluşlar ve güçlü çıkar grupları tarafından ezilmeleri önlenecektir. Bu amaçla banka kredilerinin, döviz imkânlarının dağıtımında ve meslek kuruluşlarının örgütlenmesinde gereken değişiklikler süratle gerçekleştirilecektir;

3. Özel tekeller önlenecektir;

4. Kooperatifçilik yoluyla, üretici halk, kendi üretimiyle ilgili ticarî faaliyete yöneltilecektir.

BANKACILIK VE KREDİ DÜZENİ

Ülkemizin bankacılık ve kredi düzeni son derecede bozuktur. Bankalarımız, ulusal ekonominin beklediği, sıhhatli gelişmenin gerektirdiği görevleri yerine getirememekte; tersine, kıt kredi

kaynaklarının geniş ölçüde verimsiz alanlara akmasına ve çok adaletsiz bir şekilde dağıtılmasına âlet olmaktadırlar.

Kredi mekanizması, ekonomiye kamu yararına yön vermenin, plân disiplini sağlamanın başlıca araçlarından biri olmak gerekirken, bugünkü düzende, kredi mekanizması bu bakımdan da etkili değildir.

Genellikle dar kişisel çıkarlar açısından ya da kısa vadeli kurumsal kârlılık düşünceleri ile yönetilmekte olan bankalarımız, ulusal ekonominin hızlı ve sıhhatli gelişmesi için veya sosyal adaletin sağlanması için Plânda belirtilen ilke ve hedeflere hemen hiç uymamaktadırlar.

Bankalarımızdan çoğu, bazı baskı ve çıkar gruplarının, büyük ithalatçı veya ihracatçıların, genel olarak büyük araçlarla spekülâtorlerin ve tefecilerin aşırı etkisi altındadır.

İkinci Beş Yıllık Plânda “Teşkilâtlanmamış Kredi Piyasası” diye adlandırılan ve korkunç bir soygun ve sömürü mekanizması olan tefecilik piyasası, bankalarca, hattâ bir ölçüde devlet bankalarının beslenmektedir.

Bankaların kendi kredi işlemleri bile, bir çok hallerde, zaten yüksek tutulan faiz hadlerine çeşitli adlarla eklenen komisyon ve benzeri yükümlülüklerle büsbütün pahalılaşmakta ve tefecilik niteliğini almaktadır.

Bu yüzden bankalarımız geniş halk topluluklarından, çoğunlukla dar ve orta gelirli yurttaşlardan topladıkları mevduat ile, o halk topluluklarının sömürülmesine ve yoksullaştırılmasına âlet olmaktadırlar.

Bütün bunlardan daha üzücü bir durum da, kredi kaynaklarımızdan büyük bir bölümün, bugünkü bozuk düzende Türkiye’yi sömüren yabancı sermaye çevrelerine aktarılmasıdır.

Bankalarımız mevcut yasaların boşluklarından yararlanarak ve bazan da yasaları hiçe sayarak ellerindeki kredi imkânlarını çok pahalıya satabilmekte ve bu yüzden büyük kârlar sağlamaktadırlar.

Cumhuriyet Halk Partisi, kaynakları verimsiz alanlara yönelten, tefeciliği ve iç ve dış sömürüyü destekleyen, kalkınmamızı ve sınaileşmemizi köstekleyen bu

VERİMSİZ VE ADALETSİZ BANKACILIK VE KREDİ DÜZENİ yerine,

KALKINMAYI HIZLANDIRICI VE SOSYAL ADALETİ GELİŞTİRİCİ BİR BANKACILIK VE KREDİ DÜZENİ kuracaktır.

Bu amaçla,

1. Bugünkü bozuk bankacılık ve kredi düzeninde büyük bölümü tefecilere, spekülâtorlere, büyük araçlara ve yabancı sermayedarlara giden kredi kaynakları, kalkınmamızı destekleyecek alanlarda çaba gösteren üreticilere, kooperatiflere, çiftçilere, millî sanayicilere, esnaf ve sanatkârlara (özellikle, bütün bu topluluklardan, aralarında birleşerek büyük yatırımlar yapacak, büyük işletmeler kuracak olanlara) kaydırılacaktır.

2. Tarımda, demokratik yöntemlerle işletilen kontrollü kredi mekanizması ve donatım kredisi sistemi geliştirilecektir.

3. Gene tarımda, kredi mekanizması, çok yönlü kooperatifçiliği teşvik edip destekleyici yönde işletilecektir. Kooperatiflere kredi verilirken taşınmaz mal karşılığı aranmayacaktır.

Kooperatiflerin daha bol ve daha kolay kredi alabilmelerini sağlamak üzere bir KOOPERATİFLER BANKASI kurulacaktır. Tarım Kredi Kooperatifleri de bu bankayla birleştirilecektir.

4. Para yatırırlara faiz yerine işletme kârı dağıtan bir büyük yatırım bankası kurulacaktır. Böylelikle bazı küçük tasarrufların ve bir kısım âtıl özel sermayenin sınaileşmemize, etkili olarak ve halk yararına katkıda bulunması sağlanmış, bu yoldan sermaye piyasası da geliştirilmiş olacaktır.

5. Bankaların ikramiye dağıtması yerine, tasarrufu teşvik edici yüksek faizler ödemeleri veya belirli sosyal hizmetler yapmaları sağlanacaktır.

6. Bankaların hangi alanlara ne kadar ve nasıl kredi verecekleri, mevduat ve kredi faiz hadleri, Kalkınma Plânının amaç ve ilkelerine uygun olarak, devletçe kararlaştırılacaktır.

Bütçe ve Maliye Politikası

Güçlü ve mutlu bir Türkiye'nin yaratılabilmesi için gerekli düzen değişikliklerinin, kurumsal ve yapısal devrimlerin başarıya ulaşması, ancak etkili bir bütçe politikası uygulamakla ve ciddi bir vergi reformu ile mümkün olacaktır.

CHP, ortanın solunda bir tutumla, devlet bütçesinin de, mahallî idareler bütçelerinin de gelir kaynaklarını ve bu gelirlerin kullanılış biçim ve alanlarını büyük ölçüde yeniden düzenlemek ve geliştirmek gerektiğine inanmaktadır. Kamu gelirleri arttırılmalı ve sosyal adaleti sağlayıcı, üretkenliği arttırıcı yönde yeniden düzenlenmelidir. Kamu giderlerinde tasarruf sağlayıcı bir tutum izleyerek ve görülen kamu hizmetiyle ödenek arasında yakın ilişki kurarak kaynak israfını büyük ölçüde önlemek de mümkündür.

Adalet Partisi iktidarının elinde devlet bütçesinin açıkları her yıl artmakta ve ulusal ekonominin dengesini bozarak hayat pahalılığının artmasına, paramızın iç ve dış değerinin azalmasına yol açmaktadır. Kısır devlet harcamaları PAHALI DEVLET YÖNETİMİ'ne yol açmakta, her yıl daha büyük ölçüde kaynak israfına sebep olmaktadır.

Bugünkü düzende devlet bütçesi hem gelirler yönünden, hem harcamalar yönünden sosyal adalet ilkesiyle bağdaşması imkânsız sonuçlar yaratmakta; ayrıca, ekonomik hayat üzerindeki etkisi çalışma şevkini kırııcı ve verimliliği sınırlayıcı yönde olmaktadır.

Verimli ve adaletli bir ekonomi düzeni kurmaya kararlı olan CHP, böyle bir düzenin kurulmasında kullanılabilecek en önemli araçlardan biri olan "Bütçe ve Maliye Politikası" konusunda, sosyal adalet ve verimlilik ilkelerini gözönünde bulundurarak aşağıdaki tedbirleri alacaktır:

1. Devlet Bütçesi, hızlı kalkınmanın ve gerekli düzen değişikliklerinin gerçekleştirilmesini mümkün kılacak düzeylerde hazırlanacak; fakat, bütçelerin bir kaynak israfına yol açması önlenektir.

2. Bütçelere konan ödeneklerle hizmetin maliyeti ve yaratılan değer arasında sıkı ilişki kuran modern bütçe teknikleri uygulanacaktır.

3. Bütçelerin ekonomik anlamda denk ve gerçekçi bir tutumla hazırlanması sağlanacaktır.

4. Kamu fonlarının, devlet bütçesi kanalıyla besleme özel sektör yaratmak için kullanılması kesin olarak önlenektir.

5. Bütçe ödeneklerinin, çeşitli hizmetlere ve değişik bölgelere dağıtımında bölgeler ve gelir grupları arasındaki farkların azaltılması ve sosyal adalet ilkesine uygun davranılması sağlanacaktır.

6. Kamu kesiminin mali kaynaklarını geliştirebilmek için Kamu İktisadî Kuruluşlarının yeniden düzenlenmesi çalışmaları hızlandırılacak ve bu kuruluşların en kısa zamanda kaynak yaratan kurumlar durumuna getirilmesi sağlanacaktır.

7. Adaletili bir vergi reformu yapılarak, varlıklının daha çok, yoksul halkın daha az vergi ödemesi sağlanacaktır.

8. Tarımda da vergi reformu yapılarak yüksek gelirli büyük çiftçilerin daha çok vergi ödemesi sağlanacaktır. Bu alandaki vergileme yöntemleri, ülkemizin yapısı ve tarım kesiminin özellikleri gözönünde bulundurularak basitleştirilecektir.

9. Zaruri ihtiyaç maddeleri üzerinden bugün alınmakta olan ağır vergiler gözden geçirilecek, dar gelirli zaruri ihtiyaç maddelerinden bile yoksun bırakan uygulamalara son verilecektir.

10. Buna karşılık, lüks tüketim maddeleri ve gösteriş amaçlı harcamalar vergilendirilerek yüksek gelirli kamu giderlerine ve kalkınmanın külfetlerine ekonomik güçleriyle orantılı olarak katkıda bulunmaları sağlanacaktır.

11. Tasarruf bonusu kaldırılacak ve bugünkü sistem beş yıllık bir süre içinde tümüyle tasfiye edilecektir.

12. Vergi kaçırmanın yolları etkili biçimde kapatılacak ve vergi yönetimi yeniden düzenlenerek etkili bir örgüt durumuna getirilecektir.

13. Vergi ödemede vatandaşa kolaylık sağlanacaktır.

14. Vergi verimliliğini arttırmak üzere, ekonominin kurumsallaşması hızlandırılacaktır.

15. Gider vergisi değiştirilecek ve bugünkü olumsuz etkileri önlenecektir. Hem sosyal adalete, hem sıhhatli sanayileşmeye ters düşen ve dürüst sanayiciyi güç durumda bırakan bugünkü gider vergisi sistemi yerine, memleketimizin özelliklerine uygun, hızlı sanayileşmeyi ve sosyal adaleti bir arada sağlayacak yeni bir sistem getirilecektir.

16. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaran, kolay ve âdil bir vergileme yöntemi getirilecektir.

17. Emlâk vergileri, hem vergi adaletini sağlayacak, hem de mahalli idarelerin ve belediyelerin mali güçlerini arttıracak şekilde yeniden düzenlenecektir.

18. Salma kaldırılarak köy gelirleri daha adaletili ve verimli duruma getirilecektir ve köyden toplanan gelir köye kalacaktır.

Plânlama

Türkiye, 1962'den başlayarak, plânlı kalkınma dönemine girmiştir. Türkiye'nin kalkınmasını uzun vadeli plânlar çerçevesinde yürütmek bir Anayasa buyruğu, Devlet Plânlama Teşkilâtı ise bir Anayasa kuruluşudur.

Buna rağmen, Adalet Partisi iktidarı, plânı da, Devlet Plânlama Teşkilâtını da, plânsız, keyfî ve partizanca yönetimin bir aracı olarak kullanmaktadır.

Adalet Partisi hükümeti, kendi zamanında hazırlanan ve kendi sorumluluğu altında yürütülen İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının bile birçok ilkelerine uymamaktadır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı, bu iktidarın elinde, motor sanayii ve petro - kimya sanayii gibi, petrol üretme ve arıtma kuruluşları veya madenlerimizin işlenmesi gibi en önemli alanlara yabancı sermayeyi getirmekte, onlara, ulusal çıkarımıza aykırı imtiyazlar vermektedir.

Ayrıca, çoklukla yoksul halktan toplanan vergilerin yüz milyonlarca lirası, her yıl, özel sektörü teşvik ve destekleme fonları adı altında, yine plânlama örgütünün aracılığı ile ve parlamento denetimi dışında, besleme bir özel sektör yaratmak için dağıtılmaktadır.

Böylece, plânlama, bozuk düzeni büsbütün bozan, gelişmemizi dar boğazlara ve çıkmazlara sürükleyen, sosyal adaletsizliği derinleştiren, ulusal bağımsızlığımızı zedeleyen bir tutum içine girmiş bulunmaktadır.

Öte yandan, 7 yıllık deneme, plânlama düzeni ve yöntemleri bakımından da bazı eksiklikleri ortaya çıkarmıştır.

O arada, plânlamanın yurt ölçüsünde geniş bir temele dayanmadığı; ekonomide plân disiplini sağlayacak yöntem ve araçlar oluşturulmadığı için plânın kâğıt üstünde kalabildiği görülmüştür.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, plânı, Anayasa gereği olan sosyal ve ekonomik reformların yapılmasında, ekonomiye toplum yararına yön verilmesinde, bağımsız ve büyük sanayi toplumuna geçilmesinde ve ortanın solunda İNSANCA BİR DÜZEN kurulmasında en etkili bir araç olarak kullanacaktır.

Her yönüyle düzen değişikliği, iyi hazırlanmış, gerçekçi, geniş kapsamlı plânlar çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Bu amaçla alınacak tedbirler ve izlenecek yöntemler aşağıda gösterilmiştir:

1. Plânların ve uygulama programlarının hazırlanışına halkın katkısı arttırılacaktır. Plân uygulamasında da halkın, özellikle üreticinin, sanayicinin, işçinin daha sıkı işbirliği sağlanacaktır.

2. Plân uygulamasının bütün aşamaları kamuoyuna ayrıntılarıyla açıklanacak, uygulamadaki başarıların veya aksaklıkların kamuoyunca tartışılması teşvik edilecektir. Uygulamada aksaklıklara, başarısızlıklara yol açan yöneticiler, kurumlar veya kuruluşlar üzerinde kamuoyu baskısı daha etkili olarak duyurulacaktır.

3. Bugün plânlama yönünden Türkiye'nin bir büyük eksikliği de şudur:

Plânlama ile Türkiye ölçüsünde ne yapılacağı bilinmemekte, fakat nerede nelerin yapılacağı bilinmemektedir.

O yüzden de topraklarımız, doğal kaynaklarımız ve bölgesel olanaklarımız gereği gibi değerlendirilememektedir.

Bu eksiklik giderilmek üzere, Devlet Plânlama Teşkilâtına bağlı bir FİZİK PLANLAMA GRUBU kurulacak, ve bu grup, bütün bakanlık veya kuruluşların uzmanlarından ve olanaklarından yararlanarak, kısa zamanda, Türkiye'nin bir TOPRAK HARİTASI'nı çıkaracak ve FİZİKSEL PLANLAMA'sını yapacaktır.

4. Genel plânlamanın gerçekçi olabilmesi ve yurttaki dengeli kalkınma sağlayabilmesi, bölgeler arası adaletsizlikleri sür'atle giderebilmesi ve yurdun her yerindeki olanak ve kaynakları tam değerlendirebilmesi için, bölge plânlamasının gerekli olduğu kesinlikle ortaya çıkmıştır.

Oysa bu yönde Cumhuriyet Halk Partisi hükümetleri zamanında girilen yararlı denemeler, Adalet Partisi iktidarınca durdurulmuş bulunmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, az gelişmiş bölgelere, o arada doğuya öncelik vererek, BÖLGE PLANLARI hazırlanmasını sağlayacaktır. Bu bölge plânları, genel kalkınma plânının bütünü içine yerleştirilecektir.

Bölge plânlarına dayalı olarak her yörede yapılacak çeşitli sektör faaliyetleri birbiriyle tutarlı programlar içinde yürütülecektir. Valilerle kaymakamların yetkileri bunun için gereken ölçüde arttırılacaktır.

5. Gerekli sulama ve drenaj tedbirleriyle verimi yükseltilebilecek olan ovalar için sulama ve drenaj plânları öncelikle yapılarak uygulanacaktır.

6. Gerçekçi ve yeterli plânlamanın temel koşullarından biri, doğru verilere, bilgilere, rakamlara dayanmaktır.

Bu yönden de Türkiye'nin iki eksiği vardır.

Birincisi, siyasal iktidar, Devlet İstatistik Enstitüsünü etkisi altında tutma olanağını bulabilmektedir. Devlet İstatistik Enstitüsüne, bunu önlemeğe yetecek ölçüde özerklik sağlanacaktır.

İkincisi, bugüne kadar ihmal edilen özerk bir EKONOMİK VE SOSYAL ARAŞTIRMA KURUMU kurulacaktır.

7. Teşvik ve destekleme fonları, yalnız, Anayasaya uygun düzen değişikliğini gerçekleştirici ve plân amaçlarına uygun halk yatırımlarını ve kooperatifleşmeyi destekleyici yönde kullanılacaktır.

8. Plânlamanın kâğıt üstünde kalmaması ve etkinlik kazanabilmesi için, bildirgenin çeşitli bölümlerinde açıklanan tedbirler ve yöntemlerle, plân disiplini sağlanacaktır.

BÖLÜM: 9

İnsanca bir çalışma düzeni

CUMHURİYET Halk Partisi, çalışanların ezilmesi, sömürülmesi, yoksul bırakılması pa-hasına bir kalkınmayı reddeder. Çalışanların haklarını alabilmelerini; güvenlik ve huzur içinde yaşayabilmelerini; işleri ne olursa olsun, topluma hizmet eden kimseler olarak eşit itibar görmelerini; insanca bir düzenin, adaletli bir kalkınmanın ve sosyal hukuk devletin gereği sayar.

Bunların sağlanması, hızlı kalkınma zorunluğu ile çelişmez. Çünkü onurlu bir halk, emeğinin hakkını alabildiği, huzur ve güvenlik içinde yaşayabildiği ve toplumda hakkı olan itibarı bulabildiği ölçüde verimli çalışır. Nitekim ileri ve demokratik sanayi ülkelerinde daha iyi çalışma koşullarına kavuşan Türk işçilerinin, iş verimlerini büyük ölçüde arttırdıkları görülmektedir.

Çalışanların, emekleri karşılığını adaletli ölçülerle alarak yaşama düzeylerini ve satın alma güçlerini yükseltmeleri, onların ekonomiye canlılık katmalarını da sağlar.

CHP.'nin Çalışanlara Hizmetleri:

Cumhuriyet Halk Partisi, kuruluşundan beri ve bütün iktidar dönemlerinde, çalışanların haklarına ön plânda önem vermeyi, sosyal adalet içinde kalkınmanın gereği olduğu kadar, bir insanlık ödevi de bilmiştir, işçi haklarıyla ve sosyal güvenlikle ilgili yasaların büyük çoğunluğu Cumhuriyet Halk Partisi iktidarlarınca çıkarılmıştır.

Son iktidarı sırasında ise, Cumhuriyet Halk Partisi, bir yandan işçilere toplu sözleşme ve grev haklarını tanıyarak ve en ileri ölçüde sendikacılık hak ve özgürlükleri sağlayarak, bir yandan da, 440 sayılı kanunla, iktisadî devlet kuruluşlarında işçilerin yönetime ve kâra katılmaları çığırını açarak, çalışma hayatında bir düzen değişikliği yapmıştır.

Gene son iktidarı sırasında, Cumhuriyet Halk Partisi, esnaf ve sanatkârların çalışma koşullarını, örgütlenmelerini ve haklarını düzenleyen bir kanun çıkartmıştır. Esnaf ve sanatkârlarla serbest meslek adamlarının sosyal sigortalara bağlanması için gerekli hazırlıkları yapmıştır.

Son iktidarı sırasında, Cumhuriyet Halk Partisi, ayrıca kamu hizmeti görevlileri için bir personel reformu yapmak üzere bütün hazırlıkları tamamlamış, bir kanun tasarısı hazırlayarak Meclise sunmuştur.

AP. İktidarının Engelleme ve Savsaklamaları:

Fakat Adalet Partisi iktidarı, dört yıllık iktidarı süresince, çalışma hayatıyla ilgili bu konularda hiç bir yeni adım atmamıştır.

Personel reformu kanunlaştığı halde, dört yıldır uygulanamamaktadır.

Adalet Partisi iktidarı, dört yılda, işçi haklarını bir adım ileri götürmediği gibi, işçilere tanınmış haklardan bazısının uygulanmasını savsaklamış; hükümet yetkilerini genellikle işçiler aleyhine kullanmış; Cumhuriyet Halk Partisince hazırlanan bazı yasaları da ya işçiler aleyhine budayarak çıkarmış veya Meclislerde yıllarca engelleyerek bu yasaların çıkmasını önlemiştir.

Adalet Partisi iktidarının, gerek işçilerle gerek kamu hizmeti görevlileriyle ve esnaf ve sanat-kârlarla ilgili engelleme, savsaklama ve saptırmalarına şu örnekler verilebilir:

— 1964 yılında, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarınca çıkarılan 440 sayılı yasanın açık hükümlerine rağmen, iktisadî devlet kuruluşlarında çalışanlara, kârdan pay dağıtılmamış; çalışanların buluş veya çabalarıyla verim artışı sağlanması halinde, gene kanun gereği olan ikramiyeler verilmemiştir.

İşçilerin yönetime katılmaları da 440 sayılı yasanın gereği olduğu halde, bu yasa hükmü, kuruluşlardan pek azında ve çok yetersiz biçim ve ölçüde uygulanmıştır. Sadece, bazı büyük işletmelerin yönetim kurullarında bir işçi temsilcisi bulundurmakla yetinilmiştir. O temsilciyi de işçiler değil, sendikalar seçmektedir.

Oysa iktisadî devlet kuruluşlarında işçilerin yönetime ve kâra etkin biçimde katılmaları, daha ileri ölçüde sosyal adaletin ve sınaî demokrasinin gerçekleşmesini sağlayacağı gibi, bu kuruluşlara partizanca baskı ve müdahaleleri de önleyecektir. İşçilerin işlerin daha çok benimseyerek verim artışına daha çok katkıda bulunmalarını sağlayacak, devlet işletmelerinin daha verimli çalışmalarını mümkün kılacaktır.

— Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin hazırlayıp Meclise sunmuş olduğu yeni İş Kanunu, uzun gecikmeyle ve işçiler aleyhinde değişikliklerle çıkarılmıştır. Kanunda yapılan bir değişiklikle, küçük işyerlerinde çalışan işçilerin kanun kapsamına girmeleri önlenmiştir. Küçük işyerlerinde çalışanlar genellikle toplu sözleşme hakkından yararlanma olanağını da bulamadıkları için, haklarını koruyamamakta, insanca bir çalışma düzenine ulaşamamaktadırlar. Öte yandan az işçi çalıştırarak, İş Kanunu kapsamı dışında kalmanın mümkün olması, iktisadî bakımdan verimli olmayan çok küçük işyerlerinin çoğalmasına da yol açmaktadır.

— Budanarak çıkarılan yeni İş Kanununun bazı hükümleri de ya çok geç uygulanmış ya hiç uygulanmamıştır. Örneğin, yeni asgari ücret sistemi, kanunun yürürlüğe girişinden iki yıl gibi uzun bir zaman sonra işletilmeğe başlanmıştır. Sakatlara ve eski hükümlülere iş verilmesi yolundaki hükümler ise hâlâ uygulanmamaktadır.

— Son CHP iktidarı tarafından çok ilerici bir zihniyetle hazırlanmasına rağmen, Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile yeni Sendikalar Kanununda, uygulamanın ortaya çıkardığı bazı aksaklık ve eksiklikler görülmüştür. Bunları giderici yasa değişikliklerini yapmak üzere, son Cumhuriyet Halk Partisi hükümeti, 25 Ocak 1965'te bir Çalışma Meclisi toplayarak işçi ve işverenlerin de görüşlerini almış ve gerekli hazırlıkları yapmıştır. Fakat Adalet Partisi hükümeti, bu hazırlıkları sonuçlandırma üzere de hiç bir adım atmamıştır.

— Son Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti, iktidardan ayrılmadan önce, bir tarım iş kanunu ile ilgili bütün hazırlıkları tamamlamıştı. Fakat Adalet Partisi hükümeti bu kanunu da hâlâ çıkarmamıştır.

— Tarım iş kolunda iş ve işçi bulma aracılığını düzenlemek üzere Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının hazırlayıp Meclise sunmuş olduğu kanun tasarısı komisyonlardan bile çıkarılmamıştır.

— Gene Cumhuriyet Halk Partisi iktidarınca hazırlanan iş başında eğitimle ilgili kanun tasarıları da komisyonlarda engellendiği gibi, çıraklık kanunu tasarısının görüşülmesi yıllardır sonuçlandırılmamıştır. Bu yüzden sınaileşmenin ve yeni teknolojilere ayak uydurabilmenin temel koşullarından olan insan gücü eğitimi büyük ölçüde aksamaktadır.

— Çıraklık kanunu çıkarılsa veya çıraklığın tanımını yapan bir kanun Meclislerden geçirilse, esnaf ve sanatkârlar, yanlarında çalıştırdıkları çıraklar için yüksek sigorta primleri ödeme külfetinden kurtulacaklardır. Adalet Partisinin ihmalciliği, esnaf ve sanatkârları bu imkândan da yoksun bırakmıştır.

— Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, yeni Sendikalar Kanununun sağladığı olanaktan yararlanarak sendikaların yatırım yapmasını kolaylaştırıcı bir yasanın Meclisten geçirilmesini istemiştir. Böyle bir yasanın geçmesi ve işçilerin ortak yatırımlara özendirilmesi, sınaileşmemizi kolaylaştıracağı gibi; işçilikle sermayedarlığın birleşmesini, öylelikle sınıf ayrılıklarının azalmasını ve toplum yapımızın sıhhatlenip güçlenmesini hızlandıracaktır. Fakat özel girişimciliği küçük ve güçlü bir zümrenin tekeline tutmak isteyen, halk girişimciliğini engellemek için elinden geleni yapan Adalet Partisi iktidarı, böyle bir yasa çıkmasını önlemiştir.

— Grevlerin ertelenmesi ancak belirli durumlarda mümkün olduğu halde, Adalet Partisi hükümeti, bu yetkiyi kanunun çizdiği sınırlar dışında, olur olmaz kullanarak grev hakkının işlemlerini, işçilerin bu haktan yararlanmasını büyük ölçüde güçleştirmiştir.

— İşsizlik sigortası, Plân gereği olmasına rağmen, hâlâ kurulmamıştır. Bir ara, Adalet Partisi hükümeti, çok yetersiz bir işsizlik sigortası kanunu tasarısı hazırlayıp, bunun karşılığında, işçiler için en büyük güvenlik etkeni olan kıdem tazminatı kurumunu kaldırmağa da kalkışmıştır. Ancak bazı sendikaların ve Cumhuriyet Halk Partisinin karşı çıkması üzerine, şimdilik kıdem tazminatına dokunmaktan vazgeçmiştir.

— Adalet Partisi hükümeti, yurt dışındaki işçilerimizin hakları, durumları ve güvenlikleri konusunda yapılması gerekenleri de geniş ölçüde ihmal etmiştir.

— Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili personel reformu için Cumhuriyet Halk Partisi iktidarınca hazırlanan ve dört yıldan uzun bir süre önce çıkan kanun hâlâ uygulanmamaktadır. Bu yüzden kamu personeli verimli, adaletli ve demokratik bir çalışma düzenine kavuşamadığı gibi, birçok durumlarda işçi — memur ayrımı da yapılamamaktadır. O yüzden, beden işçiliği yapan birçok kimse işçi haklarından yararlanamamaktadırlar. Kamu kesiminde çalışanlardan bazıları ise ne işçi ne de memur haklarından yararlanabilmektedirler.

— Esnaf ve sanatkârların ve serbest meslek adamlarından birçoğunun sosyal sigortalara bağlanmaları hâlâ gerçekleşmemiştir. Bunu gerçekleştirmek üzere Meclise bir kanun bile getirilmemiştir. Ancak avukatların sosyal sigortalara bağlanmaları sağlanmış, fakat bu konuda da, emeklilik hakkı bakımından, sigortalı işçiler aleyhine haksızlık yapılmıştır.

— Son Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti, büyük sanayi ile küçük sanayi kuruluşları arasında, yurt ölçüsünde organik bir bağlantı kurmak üzere girişimde bulunmuş, bu amaçla bazı pilot bölgeler seçerek harekete geçmişti. Adalet Partisi hükümeti, bir yandan sanatkârların iş yapma olanaklarını genişletip kazançlarını yükseltecek, öbür yandan sınaileşmemizi hızlandıracak bu harekete de durdurmuştur.

CHP.'nin Çalışma Düzeninde Yapacağı Yeni Atılım ve Reformlar:

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, işçilerle ilgili yeni çalışma düzeninin eksikliklerini gidermek ve daha yüksek bir düzeyde gerçekleşmesini sağlamak üzere; personel reformunu uygulayarak kamu hizmetleri görevlilerinin çalışma düzenini değiştirmek ve devlet yönetimini daha iyi işler duruma getirmek üzere; esnaf ve sanatkârları sosyal güvenliğe, daha verimli çalışma, daha çok kazanma olanaklarına kavuşturmak üzere, yeni atılımlar ve reformlar yapacaktır.

Bu atılım ve reformlar, yalnız sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygınlaştırıp geliştirmekle, adaletli bir çalışma düzeni kurmakla kalmış olmayacak; ekonomide ve yönetimde verimliliği de arttırmış, gelişmeyi ve sınaileşmeyi hızlandırmış olacaktır.

CHP'nin, çalışma alanında, insancıl ve sosyal olduğu kadar iktisadi amaçlara da yönelerek yapacağı atılım ve reformlar aşağıda gösterilmektedir.

ÇALIŞMA DÜZENİNDE İŞÇİLERLE İLGİLİ YENİ ATILIMLAR

1. Tarım iş kanunu çıkarılacak ve tarım işçilerinin de sosyal güvenlikleri sağlanacaktır.
2. Bütün işçiler İş Kanunu kapsamına alınacaktır.
3. Tarım iş kolunda iş ve işçi bulma aracılığı düzenleyen kanun çıkarılacaktır.
4. Toplu İş Sözleşmesi, Grev Lokavt Kanunu ile İşçi ve İşveren Sendikaları Kanununda uygulanmanın ortaya çıkardığı aksaklıklar ve eksiklikler giderilecektir. O arada grev erteleme yetkisinin hükümetlerce kötüye kullanılmasını önleyici tedbirler alınacaktır.
5. Adaletli ve dengeli gelişmeyi mümkün kılıcı bir gelir ve ücret politikasının demokratik yöntemlerle saptanıp izlenmesini sağlayabilmek, plânlı kalkınma çabaları ile toplu sözleşme düzeninin işleyişini uyumlu kılabilmek üzere, bir “Gelir ve Ücret Politikası Danışma Kurulu” kurulacaktır. Bu danışma kurulunda, hükümetin ve işçi ve işveren üst kuruluşlarının temsilcileri bir arada çalışacaklardır.
6. İktisadî devlet kuruluşlarında çalışanların yönetime ve kâra gerçek biçim ve ölçüde katılmaları, kendi buluş ve çabalarıyla elde edilecek verim artışından pay almaları sağlanacaktır. Yönetime katılma yalnız yönetim kurul ve komiteleri düzeyinde değil, işyeri ve atölye düzeyinde de gerçekleştirilecektir.
7. İşçi - memur ayırımı kesin olarak yapılacak, kamu kesiminde çalışan herkesin ya işçi ya memur olarak hakları güvenceye bağlanacak, görevinin niteliği yönünden işçi sayılması gereken herkesin kesin olarak işçi statüsüne geçmesi, bütün işçi haklarından yararlanması sağlanacaktır.
8. Başkasının arabasında çalışan şoför, esnaf sayılmayacak, işçi sayılacak ve işçilerin bütün haklarından yararlanacaktır.
9. Şoförlerin çalışma koşulları, sıhhatli bir hayat sürmelerini ve yeterince dinlenebilmelerini sağlayacak biçimde düzenlenecektir. Öylelikle yorgunluktan ileri gelen kazalar da önlenebilecektir.
10. Sakatlara ve eski hükümlülere, büyük işyerlerinde belirli oranlarda iş verilmesi yolundaki İş Kanunu hükmü derhal işler duruma getirilecektir. Bu hükümden yararlanacak kimselerin gerekli meslek eğitiminden geçmeleri de sağlanacaktır.
11. İş başında eğitim sistemi yaygın biçimde kurulacak; özel kesimdeki ve devlet kesimindeki işletmelerin, Kalkınma Plânındaki insan gücü amaçlarına ve teknolojik gelişme isteklerine uygun işbaşında eğitim programları uygulamaları sağlanacaktır.

11. Çıraklık kanunu çıkarılarak, çırakların çalışma koşulları, adaletli, sıhhatli, ekonomik bakımdan verimli bir düzene bağlanacak; çıraklık eğitimi çağdaştırılacaktır.

12. Tarım kesiminden kopanların veya ekonomik nedenlerle kopması gerekenlerin nerelere ve hangi işlere ne ölçüde yönelebilecekleri plânlanacaktır. Bu plân, yeterli iş bulma ve meslek eğitimi hizmetleriyle ve özendirici tedbirlerle uygulanacaktır.

13. Yabancı ülkelere giden işçilerin hakları daha iyi korunacak, hepsinin sosyal güvenlikleri tam olarak sağlanacak ve Ortak Pazar ülkelerinde, bu ülkelerin birbirlerine tanıdıkları bütün işçi haklarından ve iş bulma olanaklarından yararlanabilmelerine çalışılacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarını, Türkiye'ye, kendileri için de kârlı olacak biçimde, daha geniş miktarda göndermeleri ve Plân amaçlarına uygun halk yatırımlarında değerlendirmeleri kolaylaştırılacak ve teşvik edilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin, ülkemizi hızla kalkındırmak ve sınaileştirmek için gerekli alanlarda meslek eğitimi görerek yurda dönebilmelerini, ve döndüklerinde, dışardayken edindikleri bilgi ve tecrübelerine veya gördükleri meslek eğitimine uygun işler bulabilmelerini kolaylaştırıp düzenleyici tedbirler alınacaktır.

14. Bir İşçi yardımlaşma kurumu kurulabilmesini ve işçilerin sendikaları eliyle kooperatifler kurabilmelerini, plan amaçlarına uygun sınaî yatırımlar yapabilmelerini, öylelikle, gelirlerindeki artışın mümkün kılacağı tasarrufların demokratik halk işletmeciliği yoluyla, kalkınmamızı ve sınaileşmemizi hızlandırmak üzere değerlendirebilmelerini, kolaylaştırıp teşvik edici tedbirler alınacaktır.

15. Devlet sektörüne bütün işçilerin İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile alınmaları kanun hükmü haline getirilerek işe almada adalet sağlanacaktır.

KAMU HİZMETİ GÖREVLİLERİ İÇİN YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ

Dengeli ve adaletli bir çalışma düzenini her kesimde kurabilmek için, kamu hizmeti görevlilerinin hakları ve iş güvenlikleri, işçilerinki kadar sağlam esaslara bağlanmalıdır.

Kamu hizmeti görevlilerini siyasal baskıdan ve maddî sıkıntıdan kurtarmak, onların huzur içinde çalışabilmeleri ve halka daha iyi hizmet edebilmeleri için de gereklidir.

Cumhuriyet Halk Partisince, kamu hizmeti görevlileri için kurulacak yeni çalışma düzeni, onların daha huzur içinde çalışmalarını sağlayacağı kadar, onları, hizmetinde bulundukları Türk halkı için daha çok ve daha verimli çalışmaya, halka eşit, güler yüzlü ve anlayışlı davranmaya da yöneltici nitelikte olacaktır.

Dört Yıldır Uygulanmayan Kanun:

Bunları sağlamak üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, iktidardan ayrılmadan önce bir personel reformu tasarısı hazırlayarak Meclise sunmuştu. Bu kanun 4 yıldan uzun bir süre önce yürürlüğe girdiği hâlde hâlâ uygulanmamaktadır.

Oysa, hukuk devletinin temel ilkelerinden biri, kanunların uygulanmasıdır. ;

Kanunları uygulama durumunda bulunan ve devlet yönetiminin, halk hizmetinin başlıca unsurları durumunda olan kamu hizmeti görevlilerine, kendi haklarıyla ve çalışma düzenleriyle ilgili kanunun yıllardır uygulanmayışı, hukuk devletini temelinden sarsmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, çıkmış bir kanunun yıllarca ertelenmesinin Anayasaya aykırı olduğu kanısındadır. Bu kanı ile Anayasa Mahkemesine başvurmuş bulunmaktadır.

Devlet adına halka hizmet eden görevliler, yıllarca kanunî haklarından yoksun bırakılmakla, güvensizlik ve huzursuzluk içine düşmüşlerdir.

Kamu hizmeti görevlilerini avutmak üzere, Adalet Partisi iktidarı, son dört yılda, bu hizmetlilerden ancak bir kısmının aylıklarına “avans” adı altında yüzde 10’la 15 arasında zam yapmıştır. Devletin, dört yıldır, kendi memurlarına “avans” adı altında para ödemesi, üstelik bundan bir kısım memurları yararlandırıp bir kısmını yararlandırmaması da, bugünkü iktidar elinde devlet yönetiminin ciddilikten ne kadar uzaklaştığını gösterir.

Kaldı ki bu avansların maddî bir değeri de kalmamıştır. Çünkü Adalet Partisi iktidarı zamanında, hayat en az yüzde 35 pahalılaşmıştır. İstanbul gibi büyük kentlerde hayat pahalılığı daha da artmıştır. Yüzde 35’in üstünde hayat pahalılığı, bir kısım kamu hizmetleri görevlilerine “avans” adı altında verilen yüzde 10 -15 zamları fazlasıyla silip götürmüştür.

Köylülerimizin çoğunluğu gibi, kamu hizmetleri görevlileri de, son dört yılda, refaha kavuşmak, yaşama düzeylerini yükseltebilmek, hattâ koruyabilmek yerine, yoksullaşmış, bundan 4-5 yıl önceki yaşama düzeylerinin çok altına düşmüşlerdir.

Hükümet, reformu ertelemenin gerekçesi olarak, bunun maddî yükünün ağırlığını, devletin bu yükü taşıyamayacağını ileri sürmüştür. Oysa, devlet harcamalarındaki israfı, gereksiz personel çalıştırılmasını ve bazı kimselerin adaletsiz yüksek ücretlerle kayırılmasını önlemek şartıyla, devlete hemen hiç yük olmaksızın, bu reformun uygulanabileceği isbat edilmiştir.

Kaldı ki, yürürlükte bulunan fakat uygulanmayan reform kanunu, kuru bir zam kanunu değildir. Bunun çok ötesinde unsurlar getirmektedir. Bu kanun, gereği gibi uygulanırsa, kamu hizmeti görevlilerinin kaderi, başta bulunan siyaset adamlarının keyfine bağlı olmaktan çıkarılacaktır ve kamu hizmetleri çok daha yeterli biçimde yürütülebilecektir.

Personel Reformu Neden Ertelendi?

Adalet Partisi iktidarının yıllardır, Anayasaya aykırı olarak, kanun gereği durumuna gelmiş bir reformu ertelemesi, ister istemez akla şu ihtimalleri getirmektedir:

— İktidarın başında bulunanlar, devlet yönetiminde, devlete ve halka dürüst ve tarafsız olarak hizmet edecek görevliler yerine, iktidar partisine hizmet edecek “kapukulu” zihniyet ve davranışında kimseler görmek istemektedirler.

Şimdiye kadar, bütün baskılara rağmen, kamu hizmeti görevlilerinden, devlet memurlarından büyük bir kısmı “kapukulu” durumuna getirilemedilerse, bu, içlerinden çoğunun, her türlü baskıya göğüs gerebilecek, her türlü tehdit altında bile ödev ve sorumluluklarını üstün tutabilecek kadar kendi kendilerine de devlete ve millete de saygılı kişiler oluşlarındandır.

— Adalet Partisi iktidarı, devlet yönetiminin bazı kilit mevkilerine getirdiği adamlarını, bugünkü bozuk personel düzeni içinde, geniş maddî olanaklarla tatmin edebilmektedir. Personel reformunun getireceği adaletli ve objektif ücret rejimi bu kapıyı kapatacaktır, iktidar, bu nedenle de, reformu uygulamaktan kaçınıyor olsa gerektir.

Ertelemenin Sakıncaları:

Personel reformunun bugüne kadar uygulanmayışından şu sakıncalar ortaya çıkmaktadır:

— Kamu hizmeti görevlileri, içine düştikleri huzursuzluk ve küskünlük dolayısıyla, verimli çalışma gücünü yitirmektedirler.

— Görevliler üzerindeki partizanca baskılar, devletin halka hizmetinde de büyük partizanlıklara ve eşitsizliklere yol açmakta ve halkın devlete güvenini sarsmaktadır.

— Personel reformunun öngördüğü modern yönetim düzeni kurulamadığından plan uygulaması da, devletin halka hizmeti de geniş ölçüde aksamaktadır.

— Bazı kamu hizmeti görevlilerinin memur mu işçi mi oldukları ayırt edilememektedir. Fiilen işçilik yaptıkları hâlde memur sayılanlar veya toplu sözleşme görüşmeleri sırasında işçi nitelikleri taşıma konusu olanlar vardır. Bu yüzden toplu sözleşme hakkının uygulaması büyük ölçüde aksamaktadır. D ve E cetvellerindeki bazı görevliler, hele birçok hizmetli ise, ne memurların ne de işçilerin haklarından ve güvencelerinden yararlanabilmektedirler.

— Kamu hizmeti görevlileri gerçek bir sosyal güvenlik düzenine kavuşamamaktadırlar.

KAMU HİZMETİ GÖREVLİLERİ İÇİN YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ

İşçilerin çalışma düzenini Anayasaya uygun olarak değiştirmiş olan Cumhuriyet Halk Partisi, yeniden iktidara geldiğinde kamu hizmeti görevlilerinin de çalışma düzenini değiştirecektir.

Kamu hizmeti görevlileri için kurulacak yeni çalışma düzeninde, şunlar sağlanacaktır:

1. Kamu hizmeti görevlilerinin işe alınmaları, işten çıkarılmaları, emekliye ayrılmaları, terfi veya terfihleri objektif ölçülere ve kurallara bağlanacaktır. Bu gibi özlük işlemleri, kamu hizmeti görevlilerinin kendi temsilcilerinin de katılacağı kurullar eliyle yapılacaktır. Böylelikle iktidardaki siyaset adamları, şimdiye kadar olduğu gibi, siyasal ve kişisel ölçüler kullanarak, bu görevlileri baskı ve tehdit altında tutamayacaklardır.

2. Halkın kamu hizmeti görevlileri üzerindeki denetimi daha etkili kılınacaktır.

3. Kamu hizmeti görevlilerinin sicilleri kendilerine bildirilecektir.

4. “Memurin muhakemat” kurumu kaldırılacaktır.

5. Bütün devlet dairelerinde sürekli hizmet içi eğitim yapılacak, terfi ve terfihler, ve daha yüksek görevlere geçiş, gerek hizmetteki gerek bu eğitimdeki başarıya göre olacaktır.

6. Askerlikte er olarak geçen hizmetler kıdem ve emeklilik için hizmet süresinin hesabında ve terfide dikkate alınacaktır.

7. Ücretler arasındaki dengesizlik ve adaletsizlikler kaldırılacak, ve kamu hizmeti görevlileri, daha iyi yasama olanaklarına kavuşturulacaklardır.

8. Kamu hizmeti gözcülerinin sosyal güvenlikleri yeterli ölçü ve biçimde sağlanacaktır.

9. Kamu hizmeti görevlilerinin sendika hakları genişletilecek, sendika üyeliği ve yöneticiliği daha sağlam güvencelere bağlanacaktır.

10. Kamu hizmeti görevlilerinin kooperatifler kurabilmeleri, kooperatifleri, yardımlaşma kurumları veya sendikaları eliyle, plân amaçlarına uygun sınıai yatırımlar yapabilmeleri teşvik edilip kolaylaştırılacaktır.

HALK HİZMETİNDE MEMUR

Eskiden Türk halkı, kamu görevlilerini ve genel olarak aydın bürokrasiyi, kendinden uzak, kendine yabancı görürdü. Kendi üstünde ayrı bir sınıf gibi görürdü. Gerçekten, Osmanlı devrinin bir süre devam eden alışkanlıkları da, halkla, halk hizmetinde olması gereken görevlileri birbirinden uzak düşürüyordu.

Fakat kamu hizmeti görevlileri bugün her zamankinden daha çok, halkın bir parçası olmanın bilincine ermişlerdir.

Artık memurun kapukulluğu devresi kapanmış ortak çileler ve halktaki genel bilinçlerde, halk hizmetinde memur tipini ortaya çıkarmaya başlamıştır.

Bu, Türk toplumunun ve Türk demokrasisinin gelişmesinde çok ileri bir aşamadır.

Cumhuriyet Halk Partisi, yapacağı personel reformu ile, bu oluşumu hızlandıracak, halka daha iyi hizmet eden, halkla daha çok kaynaşan bir kamu hizmeti görevlileri kadrosunu devlet yönetiminde etkili kılacaktır.

Böyle bir kadro, çok partili demokratik rejimin gereği olan iktidar değişiklikleri yüzünden kamu hizmetlerinin aksamasını önleyecek, yönetimde süreklilik sağlayacaktır.

Kamu hizmeti görevlilerinin çalışma düzeninde böyle bir değişiklik, devlet çarkının işleyişini hızlandıracak, plân uygulamasında başarıyı büyük ölçüde arttıracaktır.

ESNAF VE SANATKÂRLAR İÇİN YENİ ÇALIŞMA DÜZENİ

Esnaf ve sanatkârlar, ekonomimizin ve çalışma gücümüzün temel unsurları arasında yer alırlar.

Sermayedar ve işveren olarak görünmekle birlikte, kendileri de, yanlarındaki işçiler veya çıraklar gibi, çalışarak, emekleriyle, hayatlarını kazanırlar.

İş hayatının canlılığında, üretilen malların halka ulaşmasında, halk için belirli hizmetlerin yerine getirilmesinde ve üretim için kullanılan araç ve gereçlerin onarım ve bakımında, büyük rol oynarlar.

İçlerinden bir çoğu, yanlarında yetiştirdikleri çıraklarla, ayrıca, meslek eğitimine de geniş katkıda bulunurlar.

Bozuk Düzen Esnaf ve Sanatkârı da Eziliyor .

Türkiye'deki bozuk düzen, esnaf ve sanatkârın büyük çoğunluğunu da ezmekte, yoksul bırakmaktadır.

Esnaf ve sanatkârların başlıca müşterileri, köylüler, işçiler, memurlar, dar ve orta gelirli vatandaşlardır. Onlar sömürülmekten ve yoksulluktan kurtulmadıkça, onların satınalma gücü yükseltilmedikçe, hele bir yandan hayat pahalılığı artmağa devam ettikçe, esnaf ve sanatkârların da iş alanları genişleyemez, kazançları artmaz. Dar ve orta gelirli halk topluluktan yoksullaştıkça, esnaf ve sanatkâr da yoksullaşır.

Onun için, Cumhuriyet Halk Partisinin, dar ve orta gelirli halk topluluklarını, köylüleri, işçileri, kamu hizmeti görevlilerini sıkıntıdan, sömürüden, yoksulluktan kurtarmak üzere yaptığı ve yapacağı düzen değişiklikleri, bu toplulukların olduğu kadar esnaf ve sanatkârın da yararınadır. Onun da refahı için gereklidir.

Genel Düzen Değişikliğinin Esnaf ve Sanatkâra Yararı:

Bu halk topluluklarını olduğu kadar esnaf ve sanatkârları da gerçekten düşünen bir iktidarın yapması gereken şeyler vardır.

En başta, üreticiden, köylüden ürünleri, çok düşük fiyatla alıp esnafa yüksek fiyatla devreden büyük aracı zümre ortadan kaldırılmalı, veya, hiç değilse azaltılmalı ve makûl kârlarla yetinir

duruma getirilmelidir. Montaj sanayiinin aşırı derecede yüksek fiyatlarla piyasaya mal sürmesi önlenmelidir. Bunlar yapılmadıkça, vatandaşların büyük bir bölümü, esnafı, pahalılığın, geçim zorluğunun başlıca sorumlularından biri saymağa devam eder ve halk arasında esnafa karşı haksız bir tepki uyanır.

Tefeciliği sona erdirici, üreticiyi yoksulluktan kurtarıcı, daha çok üretip daha çok kazanır duruma getirici tedbirler alınmalıdır. Bu tedbirler, bildirgemizin Köylüye Dönük Düzen Değişikliği” bölümünde anlatılmıştır.

Satın alma gücü, Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile yükselecek olan köylüler, ihtiyaçlarını daha geniş ölçüde satın alabilecekleri için böyle bir düzen değişikliğinden en az köylüler kadar esnaf ve sanatkârlar da yararlanacaktır.

ESNAF VE SANATKÂRLA İLGİLİ DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ NASIL GERÇEKLEŞECEK?

Cumhuriyet Halk Partisi, ayrıca, doğrudan doğruya esnaf ve sanatkârların da durumunu düzeltici bir düzen değişikliği yapmağa karardır.

Bu konudaki iyiniyetini ve kararlılığını Cumhuriyet Halk Partisi, son iktidar döneminde esnaf ve sanatkârların çalışma koşullarını düzenlemek ve iyileştirmek için çıkarttığı kanunla göstermiştir.

Bildirgemizin başka bölümlerinde yeri geldikçe kısmen açıklanan, esnaf ve sanatkârlarla ilgili düzen değişikliğini, Cumhuriyet Halk Partisi aşağıdaki tedbirlerle gerçekleştirecektir:

1. Esnaf ve sanatkârlar sosyal güvenliğe kavuşturulacaktır. Şimdi, esnaf ve sanatkârlardan bazısının yanlarında çalışan işçiler ve çıraklar sigortalı oldukları hâlde, kendileri böyle bir imkândan yoksundurlar. Cumhuriyet Halk Partisinin, iktidardan ayrılmadan önce esnaf ve sanatkârları da Sosyal Sigortalar kapsamına almak üzere yaptığı hazırlıklar, dört yıllık Adalet Partisi iktidarınca ele alınmamış ve sonuçlandırılmamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde bunu derhal sağlayacaktır. Bütün esnaf ve sanatkârlar Sosyal Sigortalar kapsamına alınarak, hastalıklarında ücretsiz bakım olanağına kavuşacakları gibi, sakatlandıkları veya yaşlandıkları zaman kendilerine emekli aylığı da bağlanacaktır. İşçiler için uygulanan bütün başka sigorta hizmet ve ödeneklerinden onlar da yararlanacaklardır.

O arada kendilerine konut kredisi de verilecek, ve isteyenler bu krediyi işyeri yaptırmak üzere kullanabileceklerdir.

2. Çağdaş ekonominin ve teknolojinin hızına ayak uydurabilmek için, esnafın iş yerini ve iş hacmini büyütmesi; sanatkârların da işlerini büyülterek veya aralarında birleşerek, sanayiciliğe geçmeleri gereklidir.

Bunun için kendilerine her türlü yardım sağlanacak, esnaf ve sanatkârların teknolojiye veya ekonomik düzendeki değişikliklere uymalarını kolaylaştırıcı tedbirler alınacaktır. O arada, kendilerini birleşip büyük işletmeler kurmağa özendirici yönde bir kredi politikası izlenecek, yeni teknolojiye ve daha yüksek düzeyde işletmeciliğe uyabilmeleri için eğitimleri sağlanacaktır.

Genel olarak esnaf ve sanatkârların kredi ihtiyaçları daha geniş ölçüde karşılanacaktır.

3. Büyük sanayi ile küçük sanayi kuruluşları ve atölyeler arasında, yurt ölçüsünde organik bağlantı kurulacaktır. Büyük sanayi işletmelerinin imalât için ihtiyaç duyacakları bazı parçaları,

yurdun değişik bölgelerine dağılmış küçük sanayi kuruluşlarından ve atölyelerden sağlamaları bir düzene bağlanacaktır. Bunu kolaylaştırıcı standardizasyon tedbirleri alınacaktır.

Sanayi toplumuna düzenli geçişte, sanatkârlara bu yoldan da önemli bir görev kazandırılmış olacaktır.

4. Halk topluluklarınca veya devletçe kurulacak büyük işletmelerde veya kooperatifler tarafından kurulacak pazarlama, satış ve imalât kuruluşlarında, o bölgelerde aynı işkolu ile ilgili olan esnaf ve sanatkârlara öncelikle iş teklif edilmesi sağlanacaktır. Büyük işletmeciliğe geçiş sırasında, esnaf ve sanatkârlarla tecrübelerinden ve iş yeteneklerinden bu yolla da yararlanılmış olacaktır.

5. Esnafın, satacağı malları, mümkün olduğu kadar aracısız veya az aracıdan geçerek alması, öylelikle daha ucuza elde edip daha ucuza satabilmesi, satışını ve kazancını bu yoldan arttırması sağlanacaktır.

Esnafın, bu amaçla toptan alım yapabilecek biçimde örgütlenmesine yardım edilecektir.

6. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaran, kolay ve âdil bir vergileme yöntemi getirilecektir.

7. Çırakların çalışması ve eğitimi, çağdaş isterlere uygun bir düzene bağlanacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin bu amaçla tamamlamış olduğu bir kanun tasarısı meclisten geçmemektedir.

Bu kanun çıkmadıkça, sosyal sigortalar kapsamına giren bazı küçük işyerlerinde çırakların sigorta primleri de esnaf ve sanatkâra yük olmaktadır.

Cumhuriyet Halk Partisinin son iktidarı sırasında çıkarılan Sosyal Sigortalar Kanunu, çıraklar için ödenecek sigorta primini, kaza ve hastalık sigortasına inhisar ettirerek asgarî ölçüde tutmuştu. Özel kanununa göre “çırak” tanımı içine giren işçilere başka sigortaların uygulanmayacağını belirtmişti. Fakat, çıraklık kanununun bir türlü çıkmayıp, çıraklarla ilgili bu bağımsızlık hükmünün de uygulanmasını önlemekte, o yüzden esnaf ve sanatkârlar, çırakları için yüksek primler ödemeğe mecbur kalmaktadırlar.

Dördüncü Karma Hükümet zamanında bir Adalet Partili Bakan, bu bağımsızlığı işler duruma getirebilmek için, esas kanunun çıkmasını beklemeden, sadece “çırak” tanımını yapacak, kimlerin çırak sayıldığını belirleyecek birkaç maddelik bir kanun tasarısının Meclise sunulacağını söz vermişti. Bu söz bile tutulmamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara gelir gelmez, çıraklığın tanımını yapan bir kanunu meclise getirecek, çıraklık kanununun da en kısa zamanda çıkmasını sağlayacaktır.

SONUÇ.

Cumhuriyet Halk Partisinin izleyeceği bu çalışma politikasıyla, çalışma alanında yapacağı bu düzen değişiklikleri, reformlar ve yeni atılımlarla, Türkiye’de insanca bir çalışma düzeni kurulacaktır... Emekleriyle hayatlarını kazananlar arasındaki hak dengesizlikleri ortadan kalkacaktır... Sosyal adalet içinde kalkınmanın başlıca gereklerinden biri yerine getirilmiş, Anayasamızın çalışanlar için öngördüğü koşullar sağlanmış olacaktır.

Çalışarak, emekleriyle hayatlarını kazananların, refahları ve mutlulukları kadar, kalkınmamıza katkıları da büyük ölçüde artmış olacaktır.

BÖLÜM 10

Sosyal güvenlik düzeni

Sosyal güvenlik, insan mutluluğunun, insanca bir toplum düzeninin ve sıhhatli kalkınmanın gereğidir.

Anayasamıza göre “HERKES SOSYAL GÜVENLİK HAKKINA SAHİPTİR. Bu hakkı sağlamak için sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilâtı kurmak ve kurdurmak devletin ödevlerindendir.”

Bu ödevin yerine getirilmesi, bir sosyal hukuk devletinin önde gelen koşullarındandır.

Hastalıkta, sakatlıkta, yaşlılıkta, işsizlikte ve benzeri durumlarda insanların yalnız ve çaresiz kalmaları veya yalnız ve çaresiz kalma kaygısı içinde yaşamaları, onları, ruhî bunalımlar yaratıcı huzursuzluklara sürükleyebileceği, kendi kendine güvenden yoksun bırakabileceği gibi, başkalarına bağımlı da kılabilir.

Sosyal güvenliği olmayanlardan bazıları, geleceklerini kurtarabilme kaygısı ile, bozuk düzenin çarkları arasında kendi kendilerine çırpınırlar. Aradıkları güvenliği toplumda bulamadıkları için, başlarının çaresine bakarlar, bencilleşirler. O yüzden toplumda birlik ve dayanışma da sağlanamaz.

Toplumsal sıhhat ve huzuru, birliği ve dayanışması, en başta, herkesi kapsayan bir sosyal güvenlik düzeni kurulmasına bağlıdır.

İnsanların mutluluğu kadar özgürlüğü de, sosyal güvenliklerinin sağlanması oranında gerçekleşebilir.

Cumhuriyet Halk Partisi, geçmiş iktidar dönemlerinde, sosyal güvenlik yolunda ileri adımlar atmıştır. Fakat Adalet Partisi iktidarı, Türk toplumunu, sosyal güvenlik yolunda bir adım bile ileri götürmemiştir.

Bu alanda henüz yapılacak çok şey vardır. İşçilerle birlikte, köylülerin, esnaf ve sanatkârların, serbest çalışan meslek adamlarının ve bütün kamu görevlilerinin de sosyal güvenliğe bağlanmaları; değişik sosyal güvenlik rejimleri arasında denge ve eşitlik sağlanması gerekir.

İşçilerle aileleri için kurulan sosyal sigortalar örnek alınarak kurulacak bir sosyal güvenlik düzeni, devlete yük de olmayacaktır. Tersine, böyle bir sosyal güvenlik düzeni, tasarrufu artırarak kamu yatırımları için geniş kaynaklar toplanmasını mümkün kılacak ve halka dayalı sınılaşmayı hızlandıracaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı, bütün toplumu kapsayan sosyal güvenlik düzeni aşağıdaki tedbirlerle gerçekleştirilecektir:

1. Kooperatifçilik hareketinin gelişmesiyle birlikte, köylüler ve çiftçiler, aşamalı olarak, sosyal sigortalar kapsamı içine alınacaktır.
2. Gene kooperatifçilikle bağlantılı olarak, tarım sigortası da kurulacaktır, öylelikle, köylülerin, kötü ürün yıllarında sıkıntıya düşmeleri önlenecektir.
3. Bütün işçiler, o arada tarım ve orman işçileri, sosyal sigortalar kapsamına alınacaklardır.
4. Esnaf ve sanatkârlar ve serbest meslek adamları sosyal sigortalar kapsamına alınacaklardır.
5. Emekli Sandığına veya başka resmî sosyal güvenlik kurumlarına bağlı olanların sosyal güvenlikleri arasındaki eşitsizlik ve dengesizlikler giderilecektir.

Bir sosyal güvenlik kurumundan ayrılıp başka bir sosyal güvenlik kurumuna bağlananların bütün kazanılmış hakları korunacaktır.

Bütün resmî sosyal güvenlik kurumlarının, kısa zamanda tek bir çatı altında toplanması sağlanacaktır.

6. Herkesi kapsayan bir sağlık sigortası kurularak herkesin hastalıkta ücretsiz bakımı sağlanacaktır. Bu ölçüde bir sağlık sigortası kuruluncaya kadar, devlet, bütün dar gelirli yurttaşların ücretsiz bakımını üzerine alacaktır.

Sağlık sigortası ile ilgili bütün sağlık kuruluşları, yönetim ve denetimine sigortalıların etkili biçim ve ölçüde katılacakları bir kurum eliyle işletilecektir.

7. İşsizlik sigortası kurulacaktır.

8. Bütün sosyal sigortaların ve sosyal sigortalarla ilgili bütün kurum ve kuruluşların yönetim ve denetimine, sigortalılar etkili biçim ve ölçüde katılacaklardır.

9. Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından ham madde de yapan bir büyük ilaç sanayii kurulacaktır.

10. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun emeklilikle ilgili hükümleri derhal değiştirilerek, sigortalıların 55 yaşından itibaren veya 25 yıllık sigortalılık süresinden sonra emekliye ayrılabil-meleri sağlanacaktır. Emeklilik aylığının oranı % 70'e çıkarılacaktır. Hayat pahalılığındaki ve genel ücret düzeyindeki yükselişlerle emekli aylıkları arasında ilişki kurulacaktır.

11. İşyeri güvenliği ve işçi sağlığı ile ilgili tedbirlerle ihmalcı davranan işyerlerinin, yeterli tedbirler almaları daha etkili müeyyidelerle bağlanacaktır.

Tedbirlerin denetlenmesi ve müeyyidelerin uygulanması ile Sosyal Sigortalar Kurumu yetkili kılınacaktır.

İşverenin ihmalden doğan iş kazalarında ve meslek hastalıklarında, sakatlık veya hastalığın nitelik ve ölçüsüne ve işverenin kusur ve ihmaline göre ne tazminat ödeneceği —şimdiye kadar mahkemelerce verilmiş hükümler de gözönünde tutularak— bir cetvele bağlanacaktır. Sakatlanan veya hastalanan işçilerin, haklarını tam olarak elde edebilmelerini kolaylaştıracı tedbirler alınacaktır.

Bu cetvelin uygulanmasında doğabilecek uyuşmazlıkların çözümü için işçi adına teşebbüste bulunmağa, işçinin bağlı olduğu sendika yetkili kılınabilecek ve gerekirse işçinin hakkını alabilmesi için işçi adına kanun yollarına başvurulabilecektir.

12. Toprak reformu gereğince yapılacak kamulaştırmanın dışında kalan küçük veya orta boy toprak sahiplerinden, yaşlılık, sakatlık veya sürekli hastalık gibi nedenlerle çiftçiliği bırakmak ve topraklarını devlete satmak isteyenler olursa, bunlara, kendileri tercih ettikleri takdirde, toprak bedeli ödenmek yerine, emeklilik aylığı bağlanacaktır.

13. Emekliye ayrılanlardan veya sakatlananlardan isteyenlerin huzur içinde yaşayabilecekleri ve her türlü bakımlarının sağlanacağı esenlik evleri kurulacaktır. İsteyenler, emekli veya malûllük aylıklarının bir kısmıyla masrafına katılacakları bu esenlik evlerinde yaşayabileceklerdir.

14. Sanayi merkezlerine öncelik verilmek üzere, bütün yurttan çocuk yuvaları ve ana okulları kurulacaktır. Çalışmak isteyen anneler, çalışma saatlerinde çocuklarını bu çocuk yuvalarına veya ana okullarına bırakabileceklerdir.

15. Bütün sigortalıların ucuz ve sıhhatli biçimde tatillerini geçirebilecekleri sosyal turizm kuruluşları açılacaktır.

16. Sosyal konut kredileri arttırılacaktır. Büyük yapı kooperatifleri kurulması ve bu kooperatiflerin birlikler meydana getirerek yapı malzemesi sanayiini de geliştirmesi sağlanacaktır.

Sosyal konut kredilerinin taksitleri, herkesin ücretine veya ödeme gücüne göre, gelirin belirli bir yüzdesini aşmayacak ölçüde ayarlanacaktır.

17. Dar gelirli halkın yaşama koşullarını düzeltmeğe, maddî ve mânevi yönden zenginleştirmeğe yardımcı olmak; kentlere yeni yerleşenlerin çevreleriyle ve yeni yaşama koşulları ile uyumlarını kolaylaştırmak ve hızlandırmak; güç durumdaki yurttaşları kişisel yardımlara muhtaç olmaktan kurtarmak; işsizlerin, sakatların ve eski hükümlülerin iş bulmalarına, sanat ve meslek edinmelerine yardım etmek; sosyal etkenler veya ruhî dengesizlikler yüzünden suçluluğa yönelenleri suç işleme eğiliminden kurtarmağa çalışmak; gerekli aile ilgisinden yoksun çocukların ve gençlerin iyi yetişmelerini sağlamak üzere, bir SOSYAL HİZMET ÖRGÜTÜ kurulacaktır.

Geniş bir HALK GÖNÜLLÜLERİ kadrosunun da bu örgüte yardımcı olması sağlanacaktır.

Bu örgütte görevli veya gönüllü olarak çalışacak olanlar, insan ilişkileri, sosyal hizmet ve toplum sorunları konularında eğitimden geçirileceklerdir.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı sosyal güvenlik düzeniyle,

TÜRK TOPLUMUNDA DAHA ÇOK BİRLİK VE DAYANIŞMA SAĞLANACAKTIR. TÜRK TOPLUMU DAHA SAĞLAM, DAHA SİHHATLİ OLACAKTIR.

Bu düzende,

TÜRK TOPLUMUNUN İNSANLARI,

GELECEĞE GÜVENLE BAKACAKLARDIR... BİRİBİRLERİNE DAHA ÇOK BAĞLANACAKLARDIR... DAHA MUTLU, DAHA GÜÇLÜ, DAHA ÖZGÜR OLACAKLARDIR.

BÖLÜM: 11

Sosyal konut, arsa ve kentçilik düzeni

Huzur ve güvenlik duyarak yaşanabilen bir ev, insan mutluluğunun ve dirliğinin, aile birliğinin, iş veriminin temelidir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği, herkese, huzur ve güvenlik içinde yaşayabileceği bir ev, bir konut sağlayacaktır.

Nüfusumuz ve köylerden kentlere akın arttıkça, konut sorunuyla birlikte, arsa ve kentçilik sorunları büyük önem kazanmaktadır.

Kentlerde yeni hayata atılanlara ve köylerden kentlere göç edenlere iş ve yeterli geçim olanağı sağlamak kadar, onları sıhhat, sükûnet ve huzur içinde barınabilecekleri evlere kavuşturmak da gereklidir.

Öte yandan, kentçilik düzeni de insan mutluluğu ile, insanların beden ve ruh sağlığı ile, ve sıhhatli bir toplum yapısı ile yakından ilgilidir.

Sınaileşmeyle ve kentleşmeyle gelen yaşama hızı ve güçlükleri, bir yandan insanca ve adaletli bir çalışma düzeni ile, bir yandan da, kentlerin insan mutluluğunu ve sıhhatini gözeterek kurulması ve herkesin evinde sükûnet ve rahatlık bulabilmesi ile giderilebilir.

BOZUK DÜZENDE ARSA VE KONUT

Fakat Türkiye'deki genel düzen bozukluğu, konut, arsa ve kentçilik alanlarında da kendini bütün ağırlığı ile duyurmaktadır.

Türkiye'nin bozuk düzeninde, arsa, vatandaşın konut ihtiyacını karşılamak için bir araç olmanın çok ötesinde, bir aşırı kazanç aracıdır. Konut yapımı da, genellikle, bir ticarî kazanç yoludur.

Sınaileşme Engelleniyor

Bu yüzden dar ve orta gelirli yurttaşın ev sahibi olması, hattâ rahat yaşayabileceği bir evde kira ile oturabilmesi çok güçleştiği gibi, sınaileşmemiz de ağırlaşmaktadır. Çünkü, parasını arsa veya yapıda değerlendirerek, yani toprağa, taş gömerek, büyük kazançlar sağlamak o kadar kolaydır ki, yatırım yapabilecek durumda kimselerden çoğu, paralarını sanayie değil, arsa ve yapıya yatırmayı tercih etmektedirler.

Arsa düzeninin bozukluğu, konut sorununun çözümünü güçleştiren etkenlerin başında gelmektedir. Bazı yerlerde, birkaç yüzbin liralık bir yapı için milyonlarca lira arsa bedeli ödenmesi gerekmektedir.

Şehirlerin merkezî yerlerindeki veya gelişme yönlerindeki arsaların değeri büyük hızla artmaktadır. 1960'dan bu yana arsa fiyatları yüzde 300'le 1000 arasında artış göstermiştir.

Bu yüksek değer artışları, arsa sahibinin hiç bir emeği geçmeksizin, iktisadî gelişmeye hiç bir katkısı olmaksızın gerçekleşmektedir.

Ankara Sanayi Odasının yayınladığı "Türkiye'nin Endüstrileşme Sorunu" adlı incelemede açıklandığına göre, sanayi alanına yapılacak yatırımın, arsa veya yapıya yapılacak yatırımdan daha kazançlı olabilmesi için, yılda en az yüzde 25 kâr getirmesi gerekir. Bu kadar yüksek kâr arayan bir sanayi ise, içerde ve dışarda pazar darlığı ile karşı karşıya kalmaktadır.

Konut Yatırımı Arttığı Hâlde Konut Açığı Büyüyor

Sınaileşmemize hız katabilecek yatırım kaynaklarının büyük bir bölümü, bu durumda, yapı alanına yönelmektedir.

Örneğin, 1968 yılında, sanayide ve tarımda kalkınma hızı, plân hedefinin çok altında kaldığı hâlde, yapı kesiminde plân hedefi çok aşılmıştır.

Yapı kesiminde plân hedefinin büyük ölçüde aşılmasına rağmen, halkın konut ihtiyacını karşılama yolunda ileri bir adım atılmış değildir. Hattâ, Adalet Partisi Hükümetince hazırlatılan 1969 programında açıkça yazıldığı gibi, **"artan konut yatırımlarına rağmen konut açığının büyümekte olduğu"** görülmektedir. Çünkü konut yatırımları, çoklukla, lüks konut yapımına yönelmektedir.

1969 programında konut yatırımlarının 4 milyar 175 milyon lira olacağı hesaplanmıştır. Geçmiş yılların sonuçları gösteriyor ki, gerçek harcama, bunu aşacaktır. Üstelik gecekondular bu hesaba dahil değildir.

Konut yapımına yönelen bu kadar geniş kaynaklara rağmen, dar gelirliler için ancak yılda birkaç bin sosyal konut yapılabilmektedir.

Düzenli bir sosyal konut ve arsa politikası izlenerek, yılda 3 - 4 milyar liralık yatırımla Türkiye'nin konut sorununu temelinden çözmek, konut açığını kapatmak mümkündür. Fakat Türkiye'nin bozuk düzeninde —gecekondular da hesaba katılırsa— bundan çok daha fazla kaynak konut yapımına gittiği hâlde, konut açığımızın yıldan yıla büyümesi, düzen bozukluğunun acı bir sonucudur.

Gecekondu Çoğalıyor

Konut sorununun sosyal adalet anlayışı içinde çözüme bağlanamaması yüzünden, gecekondu sayısı hızla artmaktadır; milyonlarca yurttaşımız, suçluluk duygusu ve güvensizlik içinde ve evlerinin her an yıktırılması tehdidi altında yaşamağa mecbur bırakılmaktadır.

Gecekonduların yıkımında görevlendirilen ekiplerin üyeleri bile, genellikle gecekondu da yaşayan kimselerdir.

Şimdi Ankara nüfusunun üçte ikisi gecekondu oturmaktadır. Bozuk düzen değişmezse, bu oran bütün büyüyen kentlerde hızla artacaktır. Örneğin, **15 yıl sonra Ankara'da her 5 kişiden 4'ü gecekondu yaşıyor olacaktır.**

CHP.NİN KURACAĞI DÜZEN

Cumhuriyet Halk Partisi, konut, arsa ve kentçilik düzenini de halkçı bir tutumla değiştirmeye kararlıdır.

Kurulacak yeni düzende, konut alanına giden yatırımlardan toplum için en yüksek yararın elde edilmesi sağlanacak; arsa, bir spekülâtif kazanç yolu olmaktan çıkarılacak; düzenli ve sıhhatli bir kentleşme yolu açılacaktır.

Gecekondu, Türk toplumunun ihtiyaçlarından doğmuş bir gerçek olarak kabul edilecek; ve Türk halkının, gecekondu yapımında ortaya çıkan yapıcı ve yaratıcı gücü, adaletli ve hukukî bir düzen içinde değerlendirilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi, gecekondu ve konut sorununu, ev yıkımı yoluyla değil, düzenli ve adaletli ev yapımı yoluyla, bir sosyal konut ve arsa politikasıyla çözecektir.

Ortanın solunda bir sosyal konut, arsa ve kentçilik düzeni kurmak üzere aşağıdaki tedbirler alınacaktır:

1. Konut kredileri öncelikle, belirli gelir dilimlerinin altındaki yurttaşlara, sosyal sigortalar kapsamına girenlere ve ancak sosyal konutlar yapılmak üzere verilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile, sosyal sigortalar kapsamına esnaf ve sanatkârlar, serbest meslek adamları ve, köylü kooperatifçiliği geliştikçe, köylüler de gireceğinden, sosyal sigortaların konut kredisi olanaklarından yararlananlar büyük ölçüde artacaktır.

Bu tedbirlerle, dar ve orta gelirli insanların konut ihtiyacını kısa zamanda karşılamak mümkün olacaktır.

2. Sosyal konut kredilerinin taksitleri, herkesin ödeme gücüne göre, gelirinin belirli bir yüzdesini aşmayacak ölçüde ayarlanacaktır.

3. Arsa ve konutlar için kamulaştırma ve vergileme değeri birleştirilecektir. Arsa ve konut yoluyla aşırı kazanç olanakları kapanarak, yatırım kaynaklarının bu alandan çok sanayiye yönelmesi hızlandırılacaktır.

4. Lüks konut yapımına fazla kaynak gitmesini önleyici tedbirler alınacaktır.

5. Gecekondu kiralara ile oturanlar ev sahibi yapılacaktır. Gecekondu ticareti önlenecektir.

6. Hiç kimsenin evi, hiç bir gerekçeyle, barınabileceği uygun yer gösterilmeden yıkılmayacak, kamulaştırılmayacaktır.

7. Belirlenen yerlerde kendi evini kendi yapana yardım edilecek, bu evlerden kurulu mahallelerin altyapı hizmetleri, sıhhi şartları ve güzelliği için devlet teknik ve malî yardımda bulunacaktır.

8. Devlet ve belediyeler, dar ve orta gelirli için ucuz kirali konutlar yaptıracaklardır.

9. Sosyal konutların ve dar gelirli ailelerin belirli bölgelerde toplanmaları ve kentlerin sınıf duvarlarıyla bölünmesi önlenecektir.

10. Büyük yapı kooperatifleri kurulması ve kooperatiflerin birlikler meydana getirerek yapı gereçleri sanayiini de geliştirmesi sağlanacaktır.

11. Kentlerin çağdaş isterlere ve insanların beden ve ruh sağlığına uygun biçimde planlanması ve kurulup gelişmesi sağlanacak, bu türlü bir plânlama önündeki engeller kaldırılacaktır.

Kentlerin imar plânlanma, kentleşme ile ilgili bütün sosyal, ekonomik, estetik, sıhhi ve kültürel sorunları göz önünde tutan bir kent plânlaması anlayışı içinde yapılması; ve bu plânların her türlü siyasal baskı ve müdahaleden uzak olarak hazırlanıp uygulanması sağlanacaktır.

Büyük kentlerin veya büyük kent olması beklenen kentlerin, gerek çok yönlü plânlaması gerek yönetimi için ayrı bir düzen oluşturulacaktır.

12. Bildirgenin “Köylüye Dönük Düzen Değişikliği” ile ilgili Birinci Bölümünde de açıklandığı gibi, tarımda verimin yükselmesi, köylünün uygarlıktan ve sosyal hizmetlerden daha yeterli ölçüde yararlanabilmesi ve köylü gücüne dayalı bir sınaileşme hareketinin gelişebilmesi için gerekli altyapılar, tesisler, hizmetler, köy grupları arasında en elverişli merkezlerde yoğunlaştırılacaktır. Bu merkezler, dağınık köylerin zamanla kendiliklerinden toplulaşmasını ve kenetleşme hareketinin düzenli olarak yürümesini de sağlayacaktır. Aynı zamanda büyük kentlere aşırı nüfus akımı kendiliğinden yavaşlamış olacak; kentleşmede ve sanayiin dağılımında bölgeler arası adalet gerçekleşebilecektir.

KÖYKENT adı verilebilecek olan bu merkezler, çevre köylerine yollarla bağlanacağından, köylü, bu merkezlerdeki hizmetlerden, olanaklardan günü gününe, kolayca yararlanabilecektir.

KÖYKENT’lerin ekonomik ve sosyal hayatına, o çevredeki köy kooperatifleri veya kooperatif birlikleri geniş ölçüde hâkim olabilecektir.

Tarım makinalarının bakım ve onarım atölyeleri, küçük sanatlar, bugünkü köy düzeyinin çok üstünde, yeterli sağlık ve eğitim kuruluşları, meslek kursları, her türlü kültür, spor ve eğlence tesisleri, KÖYKENT’lerde yoğunlaşabilecektir.

Böylece köylü, kendi kentlerini kendisi yaratabilecektir.

13. Yeni kentleşme alanları veya kentlerin gelişme alanları kamulaştırılarak, bu alanlarda arsa spekülasyonu kesin olarak önlenecektir.

14. Kentlerde kültür, spor ve eğlence kuruluşlarının dengeli olarak dağılımı sağlanacaktır.

15. Kıyılardan ve kumsallardan, deniz ve güneşten, geniş halk topluluklarının serbestçe yararlanabilmesi, İç Anadolu halkının tatillerde kıyılara daha geniş ölçüde çıkabilmesi ve sosyal turizmin gelişebilmesi için, kıyılar ve kumsallar toplum yararına değerlendirilip kullanılacaktır. Bu amaçla, gereken yerlerde kamulaştırma yoluna gidilecektir.

Konut, arsa ve kentçilik düzeninde yapacağı ortamın solunda değişiklikle, CUMHURİYET HALK PARTİSİ,

EVDE VE KENTTE HUZUR SAĞLAYACAK,

KÖYDEN KENTE GEÇİŞİ SIHHATLİ BİR DÜZENE BAĞLAYACAK,

İNSAN YAŞAMINI DAHA GÜZEL, DAHA MUTLU KILACAKTIR.

BÖLÜM: 12

Halkçı ve devrimci hukuk düzeni

Anayasamıza göre, Türkiye Cumhuriyeti, “millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti” dir.

Böyle bir devlet düzeni her alanda gerçekleştirilirken, hukuk düzeninde de değişiklikler yapılması gerekir.

O arada, Anayasamızın insana ve sosyal adalete verdiği değer göz önünde tutularak, biçimsel hukuk anlayışının ötesine geçilmeli; insandaki hak duygusunu tatmin edici, sosyal adaletin gerçekleşmesini kolaylaştırıcı bir hukuk düzeni kurulmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, dinamizmini, yaşama ve ilerleme gücünü, Atatürk’ün devrimcilik ilkesinden alır. Ağır işleyen, yeni atılımları ve hızlı gelişmeyi köstekleyip engelleyen, yavaşlatıcı ve tutucu bir hukuk düzeni ise, devrimci devlet kavramıyla bağdaşamaz.

Türkiye’nin hukuk düzeni, sürekli devrimciliği, yeni atılımları, hızlı ekonomik ve sosyal gelişmeyi destekleyici bir düzen olmalıdır.

Cumhuriyet Halk Partisinin, ortanın solunda bir düzen değişikliğinden amacı, Bildirgemizin “TEMEL DÜŞÜNCELER” Bölümünde anlatılan yönde bir ALTYAPI DEVRİMİ’dir. Türkiye’nin hukuk düzeni, böyle bir altyapı devriminin gerçekleşmesini kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı nitelikte olmalıdır.

Türk halkında hak ve adalet duygusu çok köklüdür... Tarih boyunca, Türk birliği, Türk toplumunun dirliği ve Türk devletinin gücü, her şeyin üstünde adalete dayanmıştır. Halkımızın devlete bağlılığı ve saygısı, devletin adalet sağlama yeteneği ile orantılı olmuştur.

Onun için, herkesin hak duygusunu tatmin eden, sağlam ve adaletli bir hukuk düzeni, devletimizi ve ulusal birliğimizi güçlü kılmanın da temel koşullarındandır.

HUKUK DÜZENİNDEKİ BOZUKLUĞUN SONUÇLARI

Türkiye’nin kurulu hukuk düzeni, bütün bu saydığımız ihtiyaçları karşılamaktan çok uzaktır. Aşırı ölçüde biçimseldir. Bu düzende hak aramak çok pahalıdır ve zordur. Dava sonuçlarının alınmasında, hakkın yerine gelmesinde büyük gecikmeler olmaktadır.

Bu nedenlerle, **dar gelirliilerin, ezilenlerin, hakkı çiğnenenlerin, çoğu zaman, hak aramağa güçleri yetmemektedir.** Onun için, daha çok ezilmekte, daha çok sömürülmektedirler.

Birçok köylülerin toprakları üzerinde haklarını isbat edememeleri, güçlü kişilerin köylülere veya devlete ait toprakları kolayca gasbedebilmeleri ve gasbı “hukukî”leştirebilmeleri, bundandır.

Hukuk düzeninin bozukluğu ve biçimselliği, adalet cihazının ağır ve pahalı işleyişi, birçok durumlarda, adetâ “hak” ve “adalet” kavramlarıyla ilişkisi olmayan “hukukî” sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Geniş halk toplulukları, bu yüzden, adaletsiz bir toplumda yaşadıkları duygusuna kapılmakta, devlete küsüp yabancılaşmaktadırlar.

Gene bu yüzden, vatandaş zihninde “ihkak-ı hak” adetâ meşruluk kazanmaktadır.

Ekonomik ve sosyal düzen bozukluğuna, hukuk düzeninin bozukluğu da eklenince, asayişsizlik artmakta, yer yer, eşkiyalık ölçüsüne varmaktadır; ve, özellikle Doğu Anadolu'da, devletin kendilerine yeterli adalet ve güvenlik getiremediğini gören birçok iyiniyetli yurttaşlarımız, ağalara, şeyhlere, hattâ bazan eşkiyaya sığınmak zorunda kalmaktadırlar.

ANAYASA İLE YASALAR ARASINDA ÇELİŞKİ

Öte yanda, yasalarımızdan birçoğu, 27 Mayıs Anayasasının ve Türk toplumundaki yeni gelişmelerin gerisinde kalmaktadır.

Örneğin, Anayasa, toprak reformu yoluyla toprak mülkiyetinde adalet sağlamayı devlete kesin ödev olarak verdiği hâlde, yürürlükteki yasalar ve adalet cihazının inleyişi, toprak mülkiyetinde adaletsizliği sürdürücü, hattâ arttırıcı niteliktedir.

Anayasamız herkese sınırsız düşünce özgürlüğü, düşünce ve kanılarını serbestçe açıklama ve yayma hakkı tanıdığı hâlde, bu özgürlüğü ve hakkı zedeleyen, hattâ kısan bazı yasalar hâlâ yürürlükte.

Anayasamızın öngördüğü düzenle, yasalar arasındaki bu gibi çelişkiler, hakimleri de, çoğu zaman, karar vermede olağanüstü güçlüklerle karşı karşıya bırakmaktadır.

HUKUK DÜZENİ NASIL DEĞİŞECEK?

Bu durumda, hukuk düzeninin değişmesi, Türk toplumunun önde gelen ihtiyaçlarından ve Anayasa düzenini tam olarak gerçekleştirmenin temel koşullarından biri olmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, hukuk düzenini, ortanın solunda bir tutumla değiştirecektir ve Türkiye'de bir HALKÇI VE DEVRİMCİ HUKUK DÜZENİ kuracaktır. Bu düzeni kurmak üzere baş vurulacak tedbirler şunlardır:

1. Bildirgenin "Köylüye Dönük Düzen Değişikliği" başlığını taşıyan Birinci Bölümünde anlatılan tedbir ve yöntemlerle, halk kooperatifçiliği gerçekleştikçe, köylü kooperatif birliklerine bağlı sosyal sigorta sistemi içinde bir SOSYAL HUKUK SİGORTASI kurulacaktır. Köylüler, sosyal hukuk sigortası kadrosu içinde görev alacak avukatların hizmetinden ücret ödemeksizin yararlanabileceklerdir.

2. Davaların kısa zamanda sonuçlandırılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

3. Hak aramak ucuzlaştırılacaktır.

4. Uzman hukukçularla birlikte sosyologların, iktisatçıların, tarihçilerin de katılacağı bir komisyon kurulacaktır.

Bu komisyon:

— Belirli konularda dava çokluğunun sosyal, ekonomik, kültürel veya yönetsel nedenlerini inceleyerek, toplumda bu davalara yol açan hastalıkların, düzen bozukluklarının teşhisine yardımcı olacaktır;

— Bu hastalıkların tedavisi, düzen bozukluklarının giderilmesi; toplum yapımızla ve hızlı kalkınma istekleriyle hukuk düzenimiz arasındaki çelişkilerin ortadan kaldırılması yollarını arayıp gösterecektir;

— Bütün mevzuatı gözden geçirerek, Anayasamızın öngördüğü sosyal hukuk devleti ile hukuk düzenimiz arasındaki çelişkileri saptayacak ve bu çelişkileri gidermek üzere yapılması gerekenleri ortaya koyacaktır;

— Gerçek demokrasi ile, Anayasamızın tanıdığı sınırsız düşünce özgürlüğü ile, ve düşünce ve kanılarını serbestçe yayma hakkı çelişen hükümleri yasalarımızdan ayıklayacaktır.

Bu komisyon, çalışmalarını kısa zamanda tamamlayabilmesi için gerekli imkânlarla donatılacak, ve varılacak sonuçlara göre, hukuk düzenimizde ve mevzuatımızda yapılması gerekli değişiklikler süratle Büyük Millet Meclisine getirilecektir.

5. Hukuk dili özleştirilerek, herkesin anlıyabileceği duruma getirilecektir.

6. Devlete sansür yetkisi tanıyan bütün yasa hükümleri derhal kaldırılacaktır.

7. Savcılar da hakimler gibi teminata kavuşturulacak, hakimlerin ve savcılarının manevî ve maddî huzur içinde yaşayıp çalışabilmeleri sağlanacaktır.

8. Uzlaşmazlık konusu olmayan işlerin avukatlarca izlenmesi mecburiyeti kaldırılarak, vatandaş gereksiz masraflardan kurtarılacaktır.

9. “Memurin muhakematı” kurumu kaldırılacaktır.

10. Bölge idare mahkemeleri kurulacak ve bu mahkemelerin bütün üyeleri hakim niteliğinde olacaktır.

11. Çocuk mahkemeleri kurulacaktır.

12. Cezaevleri düzeltilerek, topluma daha iyi, daha yararlı insan yetiştirici kurumlar durumuna getirilecektir.

13. Cezaevlerinde, kalkınma plânının insangücü amaçlarına uygun ve sınaileşmemizi hızlandıracı nitelikte meslek eğitimi programları uygulanacaktır.

14. Eski hükümlülerin kolayca iş bulma ve çalışma olanağı sağlanacaktır.

SONUÇ:

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı halkçı ve devrimci hukuk düzeni ;

— İnsan kişiliğini ve onurunu koruyan;

— Toplum yararını kişisel çıkarların üstünde tutan;

— Adaletin hukukta da sosyal alanda da gerçekleşmesini sağlayan;

— Vatandaşın huzurunu, güvenliğini ve devlete güvenini arttıran;

— Toplumu çelişkilerden kurtarmayı kolaylaştıran;

— Bir altyapı devrimi önündeki engelleri kaldırarak, Anayasa düzeninin tam olarak gerçekleşmesini hızlandıran,

ileri bir hukuk düzeni olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı bu hukuk düzeni, **tutucu adalet yerine**, Türkiye Cumhuriyeti Devletin devrimci karakterine uygun olarak, **devrimci adaleti getirecektir.**

Tutucu adalet, insan düşüncesindeki gelişmelere duvar çekmeğe, toplumun bu gelişmelerden etkilenmesini önlemeğe çalışır; toplumu canlı tutacak ve ilerletecek sıhhatli değişiklikleri güçleştirir.

Devrimci adaletse, insan düşüncesindeki gelişmelere karşı, tutucu ve çıkarıcı güçler veya siyasal iktidarlar tarafından toplum çevresinde örülmek istenen duvarları yıkar; topluma hızlı değişme ve ilerleme yolunu açar.

Tutucu adalet, toplumu karanlıkta tutar; devrimci adaletse topluma aydınlık getirir.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı yeni hukuk düzeni, Türk toplumunu, devrimci adaletin sağlayacağı aydınlığa ve canlılığa kavuşturacaktır.

BÖLÜM: 13

Yönetimde düzen değişikliği

Devlet yönetimi daha iyi ve hızlı işler, halka daha iyi hizmet eder duruma getirilmedikçe, karar verme ve uygulama güçlüklerinden kurtaramadıkça, kalkınmamız hızlandırılamayacağı ve topluma huzur gelemeyeceği gibi, herhangi bir alandaki düzen değişikliğiyle ilgili tedbirler de etkili olarak gerçekleştirilemez.

Onun için, genel düzen değişikliğinin başarılı olabilmesi, hattâ yapılabilmesi, devlet yönetiminde de düzen değişikliğine bağlıdır.

Devlet kuruculuğu ve yöneticiliği, Türk Ulusunun belirgin niteliklerinden biridir.

Türk Ulusu, hukuk düzeninde ve devlet yönetiminde dinamik bir toplumun ihtiyaç duyduğu, değişen dünya koşullarının gerekli kıldığı reformları yapabildiği sürece ilerleyebilmiş, güçlenebilmiştir.

Şimdi, Türk Ulusu için, devlet yönetiminde, yeni reformlar yapma zamanı gelmiş ve geçmektedir.

Yeni Türk Devletinin kurucusu olan Cumhuriyet Halk Partisi, devlet yönetiminde, sosyal ve ekonomik düzen değişikliğinin, hızlı kalkınmanın, sınılaşmanın ve demokrasiyi tam olarak gerçekleştirmenin gereği olan düzen değişikliğini de yapmağa karardır.

Devlet yönetiminde düzen değişikliği aşğıdaki reformlarla ve tedbirlerle sağlanacaktır:

1. Kamu hizmeti görevlileri siyasal baskılardan kurtarılacaktır. Buna karşılık, halkın ve adalet cihazının kamu hizmeti görevlileri üzerindeki denetimi daha etkili kılınacaktır.

Böylelikle, partizanlık, iltimas, rüşvet ve halk hizmetlerinin savsaklanması daha etkili olarak önlenilecektir.

2. Kamu hizmeti görevlileri, yalnız yetkilerini kötüye kullandıklarında değil, yetkilerini gerektiği zamanda ve yerde kullanmaktan kaçınmaları durumunda da sorumlu olacaklardır.

3. Vatandaşla doğrudan doğruya ilişki kurma durumunda olan kamu hizmeti görevlilerinin yetkileri ve sorumlulukları arttırılarak, vatandaşın işini daha çabuk görebilmeleri sağlanacaktır.

4. Devlet yönetiminde aşırı merkeziliğe son verilecektir.

5. Uzmanlar ve teknisyenlerle belirli mevkilerde bulunan kamu hizmeti görevlileri, modern devletin ve çağdaş teknolojinin gerekli kıldığı yetkilerle donatılacaklardır. Uzmanlar, teknisyenler ve kamu hizmeti görevlileriyle iktidarda bulunan siyaset adamları arasında, daha verimli, uyumlu ve demokratik bir işbirliği düzeni kurulacaktır.

6. Kamu hizmeti görevlileriyle ilgili personel reformu derhal uygulanacaktır.

7. Devlet yönetiminde, siyasal ve yönetsel kararların ve kalkınma plânının daha kolay ve çabuk uygulanabilmesini ve cari giderlerin kısılmasını; israfın önlenmesini mümkün kılıcı reformlar ve yeniden örgütlenmeler süratle gerçekleştirilecektir.

8. Yıllardır kuruluş kanunlarından yoksun olarak çalışan bazı bakanlıkların kuruluş kanunları derhal çıkarılacaktır.

9. İktisadî devlet kuruluşları, modern ve demokratik işletmecilik anlayışına uygun olarak yeniden düzenlenecektir. Bu kuruluşların daha iyi ve verimli işlemeleri, her türlü siyasal baskıdan kurtulmaları, ekonomimize canlılık ve hız katabilmeleri, kaynak tüketir durumdan kaynak yaratır duruma geçmeleri sağlanacaktır. Bu kuruluşların yönetimine ve kârına çalışanlar da katılacaktır.

10. Yerinden yönetime (mahallî idareye) daha geniş serbestlik ve maddî olanak sağlanacaktır.

Belediye, özel idare, köy idaresi gibi, yerinden yönetim kuruluşlarının halka hizmet götürme güçleri arttırılacaktır.

Merkez yönetiminin, gereksiz müdahalelerle, yerinden yönetim organlarının karar yetkilerini kısıması önlenecektir. “İdarî vesayet” yetkisi demokratik, öğretici ve yapıcı bir niteliğe kavuşturulacaktır.

Halkın, yerinden yönetimi, daha etkili olarak denetleyebilmesi sağlanacaktır.

Yerinden yönetim görevlilerini yetiştirmek ve eğitmek üzere bir meslek okulu açılacaktır.

11. Önemli bir kamu görevi yapan, köylü ile devletin ilişkilerini yürütmeye büyük sorumluluklar taşıyan KÖY MUHTARLARINA DEVLETÇE AYLIK BAĞLANACAKTIR.

Köy kâtipleriyle köy korucularının da aylıkları devletçe ödenecektir.

Bu tedbirlerle, devlet, köy düzeyindeki kamu hizmetlerinin görülmesinde kendine düşen yükümlülükleri daha yeterli ölçüde üzerine almış olacaktır.

12. İller Bankasının kredileri, objektif ölçülere ve hazırlanan iş programlarına göre, adaletli olarak dağıtılacaktır.

13. Doğal felâketlere karşı, Sivil Savunma Örgütünün de yardımıyla, bir Korunma ve Yardım Plânı yapılacaktır; öylelikle doğal felaketler sırasında görülen yönetsel aksaklıklar ve yardım gecikmeleri veya adaletsizlikleri önlenecektir.

14. Çimento, demir ve benzeri yapı araç ve gereçleriyle, miktarı sınırlı olan hayati ihtiyaç maddeleri, gerçek ihtiyaç sahiplerine veya satıcılara, devlet tarafından, aracısız ulaştırılacaktır. Böylelikle bu gibi maddelerde dağıtım aksaklıkları, adaletsizlikleri ve karaborsa önlenecektir.

15. Yer adlarının, halktan istek gelmeksizin ve halk oyuna baş vurulmaksızın değiştirilmesine son verilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yönetimde gerçekleştireceği bu düzen değişikliği tedbirleriyle, Türkiye’de,

DAHA DEMOKRATİK

DAHA ÇOK HALKA DÖNÜK

DAHA ADALETLİ ve DAHA HIZLI İŞLEYEN

BİR DEVLET YÖNETİMİ

kurulmuş olacaktır.

BÖLÜM: 14

Anayasa düzeni kurulurken Anayasada yapılacak değişiklikler

Cumhuriyet Halk Partisi, 1969 Seçim Bildirgesinin buraya kadar olan bölümleriyle, 27 Mayıs Anayasasında öngörülen düzeni nasıl gerçekleştireceğini ayrıntılı olarak açıklamış bulunuyor.

Bu düzen değişikliği programının uygulanmasıyla, çağımızın en ileri, en halkçı, en insancıl anayasalarından biri olan TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'nın bütün hükümleri, kâğıt üstünden, TOPRAĞA, TOPLUM HAYATINA AKTARILMIŞ, CANLILIK KAZANMIŞ OLACAKTIR.

Bunu sağlamak amacına yöneldiği içindir ki, Cumhuriyet Halk Partisinin yürütmekte olduğu ORTANIN SOLU HAREKETİ, BİR ANAYASA HAREKETİDİR... Anayasayı tam olarak gerçekleştirme akımıdır.

Anayasa bütünlüğünün korunması ve Anayasa düzeninin süratle kurulması gereğine inanan Cumhuriyet Halk Partisi, Anayasamızda, kendi bütünlüğü ile ve ilkeleri ile çelişen bazı hükümler de bulunduğu düşüncesindedir.

— Örneğin, Anayasada, orman suçlarıyla ilgili olarak yer alan bir hüküm, Anayasanın bütünlüğüne ve ruhuna aykırı düşmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi, orman varlığımızı koruma amacını gerçekleştirmeğe, gene Anayasada öngörülen sosyal ve ekonomik reformların ve tedbirlerin yeterli olduğu kanısındadır.

— Belirli bazı suçlarla ilgili olarak çıkarılabilecek afların sonuçlarını sınırlayan bir hüküm de devletin ve toplumun temel düzenini belirleyen bir belgede yer almamalıdır.

— Bazı yüksek yargı organlarına üye seçimiyle ilgili bir Anayasa hükmünün yersizliğini ve aksaklığını zaman ortaya çıkarmıştır.

Bu nedenlerledir ki, Cumhuriyet Halk Partisi, Anayasa'da, onun bütünlüğüne zarar veremeyecek, tersine, Anayasamızı kendi içinde daha tutarlı kılacak aşağıdaki değişikliklerin yapılmasını gerekli görmektedir:

1. Anayasanın 131'inci maddesinde yer alan ve orman suçları için genel af çıkarılamayacağını belirten hüküm kaldırılmalıdır.

Türkiye'de düzen bozukluğunun acısını en çok duyanlar arasında orman köylüleri gelir.

Bu düzen, orman köylülerini, barınabilmek, ısınabilmek, yaşayabilmek için orman varlığına zarar vermeğe adetâ zorlamaktadır.

Bu düzen değişmedikçe, orman varlığımızı koruyabilmenin, olağanüstü tedbirlere başvurmadan başka bir yolu görülemiyordu.

Böyle bir çaresizliğin sonucu olaraktır ki, Anayasamıza “orman suçları için genel af çıkarılmaz” hükmü konulmuştu.

Fakat bu hüküm bile orman suçlarını önleyememiştir.

Anayasamız, devlete, yalnız ormanların korunmasını değil, orman köylülerinin kalkındırılması ödevini de vermiştir.

Bu ödev yerine getirilirse, orman köylüleri geçimlerini sağlayabilir, rahat yaşayabilir duruma gelirlirse, orman suçları zaten işlenmez olur.

Devlet köylüyü korursa, köylü de ormanı korur.

Cumhuriyet Halk Partisi, Seçim Bildirgesinin “İNSANCA BİR ORMAN DÜZENİ” başlıklı bölümünde, orman köylüsünü kalkındırmanın, yaşayabilmek için ormana karşı suç işlemeğe mecbur olmaktan kurtarmanın yollarını göstermiştir. Böyle bir düzende, orman, köylünün rızkını kesen değil, rızkını veren bir kaynak durumuna gelecektir. O zaman hiç bir orman köylüsünün eli, ormanı tahribe varmayacak, köylüler, ormanları, bu bozuk düzende koruyabildiğinden çok daha iyi koruyacaklardır.

İnsanlığa karşı, topluma karşı en ağır suçları işleyenler bağışlandığı, insan öldürüp kesenler affedilebildiği halde, yaşayabilmek için ağaç kesenlerin suçunu, bağışlanmaz, affedilmez bir suç saymak doğru değildir, adaletli değildir.. Hele böyle bir hükmün yeri, Anayasa olmamalıdır.

Onun için, Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, bir yandan orman düzenini değiştirecek, ormanda insanca bir düzen kurup orman köylülerini refaha ulaştıracak tedbirleri derhal almağa başlarken, bir yandan da, Anayasadan, orman suçlarının affedilemeyeceğine dair hükmü çıkartmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine başvuracaktır.

2. Anayasanın 68’inci maddesinde yer alan ve belirli bazı suçlarla ilgili afların sonuçlarını sınırlayan hüküm de Anayasadan çıkarılmalı, böyle sınırlamalar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdirine bırakılmalıdır.

3. Anayasanın 143 ve 145’inci maddelerine göre, Yüksek Hakimler Kurulu ile Anayasa Mahkemesinin bir kısım üyeleri Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından seçilmektedir. Uygulama, bu seçim yolunun sakıncalarını ortaya çıkarmıştır:

— Seçimler bazan aylarca uzamakta, o yüzden bu yüksek yargı organlarında boşalan kadrolar zamanında doldurulamamaktadır.

— Tamamiyle siyaset üstü kalması gereken bu kurumların bir kısım üyelerinin seçimi, ister istemez, bir siyasal mücadele konusu olmaktadır.

Bu sakıncaları gidermek üzere, Anayasanın 143 ve 145’inci maddelerinde değişiklik yapılarak, Yüksek Hakimler Kurulunun ve Anayasa Mahkemesinin bir kısım üyelerinin Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu tarafından seçilmesini gerekli kılan hükümler kaldırılmalıdır.

BÖLÜM: 15

Yeni bir döneme girerken: AF

Cumhuriyet Halk Partisinin buraya kadar açıklanan DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI uygulanmakla, Türk toplumu için karanlık ve sıkıntılı, adaletsiz ve verimsiz bir dönem kapanmış, aydınlık ve ferah, adaletli ve verimli bir dönem, insanca ve mutlu bir dönem başlamış olacaktır.

Bu yeni döneme girerken, halk, bozuk düzenin zincirlerinden, maddî ve mânevi yüklerinden, mümkün olduğu kadar kurtarılmalıdır.

Bunu sağlamak üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, iktidara geldiğinde, yeni düzeni kurmak için harekete geçerken, aşağıdaki tedbirleri de alacaktır:

1. Türk toplumunda bugüne kadar işlenen suçların büyük çoğunluğunun düzen bozukluğundan, düzendeki adaletsizliklerden, insanla çevre, insanla toplum, insanla devlet arasındaki ya-

bancılaşmalardan veya düşünce özgürlüğünü kısıcı yasalardan ileri geldiği göz önünde tutularak, Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programı uygulanmağa başlarken, bozuk düzenin doğurduğu suçlar için bir GENEL AF ÇIKARILACAKTIR.

Cumhuriyet Halk Partisi, orman suçlularının ve bütün siyasal hükümlülerin de bu af dan tam olarak yararlanabilmeleri için, 14'üncü Bölümde anlatıldığı gibi Anayasa değişiklikleri yapmak üzere girişimde bulunacaktır.

Genel af, Cumhuriyet Halk Partisi 1969 Seçim Bildirgesinin bu Bölümünün basında yayınlandığı güne kadar işlenmiş suçları kapsayacaktır.

2. CHP'nin öngördüğü İNSANCA ÇALIŞMA DÜZENİ kurulurken, çalışanlar, eski düzenin ceza yüklerinden kurtarılacaklardır. Memurlarla, öğretmenler ve işçilere verilmiş disiplin cezaları kaldırılacaktır.

3. Bozuk ve adaletsiz bir toplum ve eğitim düzenine karşı gençliğin son yıllardaki tepkisi, yer yer ve zaman zaman sert olmuş, yasa sınırları dışına çıkmıştır. Fakat bunda, çaresizlik duygusunun ve gençlik çağının etkisi olduğu kadar, gençlerin iyiniyetli heyecanını, içten duygularını ve haklı tepkilerini kendi siyasal amaçlarına âlet etmeğe kalkışan bazı kışkırtıcıların da rolü olmuştur.

Toplum ve eğitim düzenini temelinden değiştirirken, tüm gençlere de gölgesiz bir gelecek sunulmalıdır.

Bu amaçla, son yılların gençlik hareketleri dolayısıyla haklarında okuldan çıkarma cezası verilmiş olan gençlerin öğrenimlerin devam edebilmeleri sağlanacak, bu gençler hakkındaki her türlü kovuşturma durdurulacaktır.

4. Bozuk düzende köylülerin çoğunluğu kredi alamamakta, alabilenlerin de büyük bölümü, verimli çiftçilik yapmalarına, yeni girişimlerde bulunmalarına asla yetmeyecek, hiç bir işe yaramayacak kadar az kredi almaktadırlar.

Bu kadar yetersiz kredi ile, köylü, verimini ve kazancını arttıramadığı için, banka borcunu ödeyebilecek güce de bir türlü erişememektedir. O yüzden ya tefecilere borçlanmakta veya süresi dolduğu zaman bir yerden borç para bularak banka borcunu kapatmakta ve yeniden kredi almaktadır. Bu durumda köylü, gitgide artan borç ve faiz yükünün altında ezildikçe ezilmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi, 1969 Seçim Bildirgesinin Birinci Bölümü olarak açıkladığı "KÖYLÜYE DÖNÜK DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ"ni, bu düzen değişikliğinin gereği olan toprak reformunu, çok yönlü kooperatifçiliği ve adaletli kredi rejimini uygulamaya başlarken, yoksul köylüyü bugünkü bozuk düzenin ayak bağlarından, borç ve faiz yüklerinden, imkân ölçüsünde kurtarmağa kararlıdır.

Bu amaçla ,

— Cumhuriyet Halk Partisi iktidara gelir gelmez, Ziraat Bankasına borcu 500 liraya kadar olan bütün köylülerin borçları bağışlanacaktır. Böylece, 1.200.000 çiftçi ailesi ağır bir borç yükünden kurtarılacak ve bu borçların karşılığı, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetinin hazırlayacağı ilk bütçeden, Ziraat Bankasına ödenecektir.

— Toprak reformu gereği olan toprak dağıtımının veya çok yönlü kooperatifçiliğin başladığı yerlerde, Ziraat Bankasına borçları 2.000 liranın altında olan dar gelirli 1 milyon 350 bin çiftçi ailesinin borçları ise faizsiz taksitlerle bağlanacaktır.

BÖLÜM: 16

Düzen değişikliği programının gerektirdiği KAYNAKLAR

Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programını kısa sürede gerçekleştirebilmek, büyük ölçüde, Türkiye'nin insan, doğa ve sermaye kaynaklarının geliştirilmesine ve daha iyi kullanılabilmesine bağlıdır.

Türkiye'de köylüye dönük düzen değişikliğinden, ormanda insanca düzenin kurulmasına; büyük ve bağımsız sanayi toplumuna geçişten, eğitimde çağdaş ve halkçı düzenin gerçekleştirilmesine; Doğu kalkınmasından, insanca bir çalışma düzeninin getirilmesine kadar Seçim Bildirgemizde öngörülen reformların, atılımların ve düzen değişikliklerinin büyük bir kısmı kurumsal değişiklikleri yaparak, gerekli yasaları çıkararak ve yönetsel tedbirleri zamanında ve yerinde alarak başarılabilecektir. Öngörülen düzen değişikliklerinden bir kısmı ise yeni ve ek kaynaklara ihtiyaç göstermek şöyle dursun, yeni kaynaklar yaratacak nitelikte düzen değişiklikleridir. Bununla beraber, başta toprak reformu, hızlı sınaileşme, doğu kalkınması ve eğitim reformu olmak üzere öngörülen atılımların bir kısmı, hiç olmazsa başlangıç yıllarında yeni kaynaklara ihtiyaç gösterecek ve bu kaynakların yaratılması için ekonomik, sosyal ve siyasal alanda bazı güçlüklerin yenilmesi gerekecektir.

Türk halkını yoksulluktan kurtaracak, Türkiye'yi güçlü ve sınaileşmiş bir ülke haline getirecek, adaletli ve verimli bir düzenin gerçekleştirilebilmesinde ktlığı çekilecek başlıca üç kaynak şunlardır:

1. Yetişkin insan gücü,
2. Dış ödeme imkânları,
3. Yurtiçi tasarruflar.

Bu kaynaklar konusunda bugün karşılaşılan kıtlık ve yetersizlikler, gelişmemizi sınırlayan üç önemli "darboğazı" yaratmaktadır. Bunların da temelinde yatan kurumsal yetersizlikler ve düzen bozuklukları, Türkiye'nin içine düştüğü çıkmazı ve geri kalmış olmasının nedenini açıklayabilecek niteliktedir.

Bugünkü bozuk düzende, özellikle Adalet Partisi iktidarının elinde, dar boğazları aşmak ve Türkiye'yi hızla kalkındırıp, Türk halkını refaha kavuşturmak mümkün olmamaktadır. Çünkü, bu düzende, yukarıda sözü edilen "kaynaklar" bakımından imkânlarımız ihtiyaçlarımızın her gün biraz daha fazla gerisinde kalmakta ve her üç alanda da "açık" larımız giderek büyümektedir.

CHP, ortanın solunda bir tutumla, Türkiye'de insanca bir düzeni kurabilmek için gereken kaynakları kısa sürede sağlamak üzere her türlü tedbiri almaya kararlıdır.

I. YETİŞKİN İNSANGÜCÜ İHTİYACI EĞİTİMDE DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ YAPILARAK SAĞLANACAKTIR

Türkiye'nin hızla kalkınmasında ve gerekli düzen değişikliklerinin gerçekleştirilmesinde karşılaşılabilecek en önemli güçlük gerekli alanlarda yeterli sayı ve nitelikte insangücünün elde edilmesidir. Bugünkü bozuk eğitim düzeni ile Türkiye'nin insangücü açıkları kapatılamaz. Nitekim, yetişkin insangücü açıkları ve dengesizliği her yıl biraz daha artmakta, sayı yetersizliğine kalite yetersizliği eklemektedir.

CHP. Seçim Bildirgesinin "Çağdaş ve Halkçı Eğitim Düzeni" bölümünde açıklanan tedbirler, reformlar ve yeni atılımlarla, Türkiye'nin yetişmiş insangücü ihtiyacı kısa zamanda karşılanabile-

cektir. Genellikle üretime ve mesleğe yönelmiş eğitime ağırlık vererek ve yetişkinler için iş başında eğitim, meslek içi eğitim ve sürekli eğitim ilkelerini ve programlarını yaygın biçimde uygulayarak bu sorunun çözümü hızlandırılabilir.

Yoksul ailelerin, köylü ve işçilerin çocuklarına eğitimin her basamağında kendi yeteneklerini geliştirme olanakları devlet desteği ile sağlanarak, kalkınma amaçlarına uygun bir eğitim politikası uygulanarak, bugün yetenekleri ve üretim güçleri yeterince değerlendirilemeyen milyonlarca çocuğun ve gencin çağdaş koşullara ve kalkınma istelerine uygun eğitim görmesi sağlanacak, böylece Türk toplumu büyük bir gelişme potansiyeline kavuşmuş olacaktır.

Eğitimde böyle bir düzen değişikliğinin sağlayacağı olumlu sonuçlar, halkımızı daha üretken ve daha verimli kılacağı için eğitim alanındaki atılımlarımız, bir süre sonra, kalkınmanın ve düzen değişikliği programımızın gerçekleşmesi bakımından gerekli maddî kaynakların daha kolay sağlanmasına da yol açacaktır.

II. HIZLI VE DERİNLİĞİNE SINAİLEŞME VE ÇEŞİTLİ ALANLARDAKİ DÜZEN DEĞİŞİKLİKLERİ DIŞ ÖDEME İMKÂNLARINI GENİŞLETECEKTİR

Türkiye'nin kalkınma hızını sınırlayıcı en önemli dar boğazlardan biri olan "döviz kıtlığı", yani dış ülkelere makine, donatım ve ham madde satınalma gücümüzün yetersizliği, bugünkü düzende ve özellikle AP iktidarının uyguladığı yanlış ve yetersiz tedbirlerle asla önlenemez. Tersine, dış ödemelerdeki dengesizlikler, son yılların uygulama sonuçlarının da açıkça gösterdiği gibi, bu yanlış tutumun ve bu çarpık düzenin kaçınılmaz bir sonucu olarak her yıl biraz daha artmaktadır.

Böyle bir temel dengesizliğin belirli bir süre içinde ortadan kaldırılabilmesi, birtakım yüzeysel tedbirlerle ya da korkak ve beceriksiz bir politika izlemekle değil, Seçim Bildirgemizin ilgili bölümlerinde açıklanan bazı alt-yapı devrimlerini gerçekleştirerek ve köklü tedbirleri cesaretle alarak mümkün olacaktır.

Toprak reformu ile insan - toprak ilişkileri değiştirildiğinde ve bunun yanı sıra çok yönlü bir kooperatifçilik hareketi ile ve kredi düzenindeki değişikliklerle tarımsal üretim artışlarının artışlarına hız kazandırıldığı zaman, Türkiye'nin dış ülkelere satabileceği tarım ürünleri miktar olarak da çeşit olarak da çoğalacaktır. Ayrıca, bu sayede buğday ithal eden bir ülke olmaktan çıkmakla tasarruf edeceğimiz dövizler de sermaye malları sağlamada dış ödeme gücümüzü arttıracaktır.

Öte yandan, tarımda üretkenlik artıp köylünün eline fazla para geçtikçe, geniş bir pazara hitap eden endüstrilerin kurulması daha kârlı hale gelecek ve hızlanacak, hem de tarımda yaratılan gelir fazlasının sınaileşme hareketine daha büyük ölçüde ve daha düzenli olarak katkıda bulunması mümkün olacaktır.

Bu gelişmelerin sonucu olarak, Türkiye kısa bir süre sonra dış ülkelere sanayi mamûlleri satan bir ülke haline gelecektir. Doğu kalkınması ile ilgili programımız uygulandıkça, bu bölgedeki ihracat potansiyelimiz gelişecek ve resmî kurumların döviz gelirleri artacaktır.

Ayrıca, bankacılık ve kredi düzeninde, dış ticaret düzeninde yapılacak değişikliklerle ve Bildirgede alınacağı belirtilen başka tedbirlerle Türkiye'nin ihracatı artacak, ihracattan elde ettiği gelirlerin yurt dışına kaçırılması önlenecek, ithalat daha ölçülü ve daha düzenli duruma getirilerek döviz kayıplarına son verilecektir. Ticaret hadleri Türkiye'nin lehine değiştirilecektir. Doğal kaynaklar ve

yabancı sermaye konularında ulusal bir politika izlenerek yabancıların getirdiğinden çok götürmelerine ve yurdumuzu sömürmelerine engel olunacaktır.

Böylece Türkiye, en geç beş yıl içinde dış yardıma muhtaç bir ülke olmaktan kurtarılmış olacaktır.

III. FİNANSMAN KURUMLARINDA VE VERGİ ALANINDA REFORMLAR YAPILARAK VE DEVLET YÖNETİMİNDE İSRAF ÖNLENEREK İÇ FİNANSMAN KAYNAKLARI GENİŞLETİLECEKTİR.

Kalkınmada iç finansman güclüğü, özel girişimde sermaye veya kredi kıtlığı, devlet kesiminde ise bütçe kaynaklarının yetersizliği biçiminde kendini gösterir. Son yılların uygulama sonuçları da ortaya çıkarmıştır ki, Türkiye'nin bozuk düzeninde, özellikle AP yöneticilerinin elinde, hızlı kalkınmamızın gerektirdiği iç finansman kaynakları yaratılamamaktadır. Bütçe açıkları her yıl büyük bir hızla artmakta, finansman kaynaklarının ekonomimizin çeşitli kesimleri arasındaki dağılımı yıldan yıla bozulup verimsiz ve adaletsiz ölçülere ulaşmaktadır.

CHP, Seçim Bildirgesinde açıkladığı verimli ve adaletli düzeni gerçekleştirdikçe, kaynak israfı önlenecek, iç finansman güçlükleri azalacak ve hızlı kalkınmanın gerektirdiği maddi kaynakların sağlanması kolaylaşacaktır.

Bu amaçla alınacak tedbirlerin bir kısmını aşağıda açıklıyoruz:

Toprak Reformunun Finansmanı:

1. Toprak Reformu, aslında Türkiye'nin toprak varlığının daha rasyonel ve daha verimli kullanılmasını sağlayacak bir yeniden düzenleme işlemidir. Bu nedenle toprak reformu programının gerçekleştirilmesi için reel anlamda bir kaynak ihtiyacı, yani bir yatırılabilir Fon ayrılması gerekli değildir. Sadece, transfer ödemeleri niteliğinde bir iç finansman sorunu ve o da uygulamanın ilk yıllarında söz konusu olacaktır.

2. Toprak Reformu, bir ölçüde kendi kendini finansman edecektir.

3. Toprak Reformu bir yılda yapılmayıp, en az on yıllık bir süre içinde gerçekleştirilecektir. Ayrıca, ödemeler on yıllık taksitlere bağlanabileceğine ve son kamulaştırma işlemleri de on yıl sonra yapılacağına göre, kamu kesiminin ödeme plânı yirmi yıllık bir süreye yayılmış olacaktır.

4. Toprağın gerçek değeri ile vergileme değeri birleştirilecek ve böylece büyük toprak sahiplerinin toprak reformunun finansmanına katkıda bulunmaları sağlanacaktır.

5. Büyük toprak sahipleri, kamulaştırılan topraklarının bedelini sınaî tesislere yatırmaya razı olurlarsa, kendilerine bazı kolaylıklar ve avantajlar sağlanacaktır. Böylece, toprak reformunun finansmanı için kullanılan kaynaklar bir ölçüde hızlı sınaileşmeyi destekleyecek yönde kullanılmış olacaktır.

6. Yapılması öngörülen vergi reformundan elde edilecek kamu gelirleri artışlarının bir kısmı toprak reformunun finansmanında kullanılacaktır.

7. Kamulaştırma bedelleri ekonomik açıdan bir transfer ödemesi olduğu için toprak reformunun finansmanında bir ölçüde iç istikraz yoluna da gidilebilecektir.

8. Toprak Reformunun uygulandığı bölgelerde üretimde önemli artışlar meydana geleceği için, birinci dönemin sonundan itibaren daha çok sayıda çiftçi ödeme gücüne kavuşacak ve dolayısıyla ondan sonraki dönemlerin finansmanı kolaylaşacaktır.

Kredi ve Dış Ticaret Düzeninde Yapılacak Değişikliğin Yaratacağı İmkân ve Kaynaklar:

Kooperatiflerin desteklenmesi, geniş ve ölçülü bir halk kesiminin yaratılması ve Doğunun kalkındırılması için gerekli finansman kaynaklarının önemli bir kısmı dış ticaret düzeninde ve kredi düzeninde yapılacak değişikliklerle sağlanacaktır. Şöyle ki:

1. Bugün bankalar sisteminin yarattığı toplam kredi hacmi 30 milyar liraya ulaşmıştır. Bunun, yaklaşık olarak 18 milyar lirası ticarî kredilerdir ve bunun da 7 ilâ 8 milyar lirası örgütlenmemiş kredi piyasasına, yani tefecilere verilmektedir. Tarım kredilerinin de kendi içinde dağılımı son derece adaletsiz ve verimsizdir. Bugünkü kredi düzeninin bu dengesiz ve adaletsiz dağılımı düzeltilmediği zaman, CHP olarak desteklemeyi öngördüğümüz kesimlerin finansmanı için gerekli kaynaklar büyük ölçüde karşılanmış olacaktır.

2. Bugün bir vurgun düzeni haline getirilen dış ticarete ithalâtçılar çok aşırı kârlar elde etmektedirler. Yapılacak düzen değişiklikleriyle bu kârların çok önemli bir kısmı halkın, kooperatiflerin veya sanayicilerin eline geçecek ve verimli yatırım alanlarına yönlitilebilecektir.

3. Bugün lüks konut yapımına giden kaynaklar sosyal konuta ve sınaî yatırımlara aktarılacaktır.

4. Sendikaların, yardımlaşma kurumlarının ve köylü kooperatiflerinin yeni düzende kaynak yaratma güçleri artacak ve bunların yaratacağı kurumsal tasarruflarla büyük yatırım imkânları elde edilmiş olacaktır.

5. Bütün toplumu kapsayan sosyal güvenlik düzenine geçildikçe, sosyal sigortaların yaratabileceği yatırılabilir kaynaklar her yıl artacak ve milyarlarca lirayı bulacaktır.

Bütçe ve Vergi Reformu İle Sağlanacak Kaynaklar.

Diğer düzen değişiklikleri yanında DEVLET BÜTÇESİ'nde yapılacak reform ile köklü bir vergi reformunun sağlayacağı yeni finansman imkânları da önemli ölçülerde olacaktır. Bu amaçla:

1. Devlet bütçelerinin hazırlanmasında tasarruf ilkesine önem verilecek; pahalı devlet yönetimine son verilecek ve kısır harcamaların artışı kesin olarak önlenecektir. Bu yoldan sağlanabilecek harcamaların milyarlarca lirayı bulacağı hesaplanmaktadır. Bu imkânlar verimli alanlarda yatırıma yönlitilecektir,

2. Gösteriş amacıyla yapılan yatırımlar önlenecek; bu fonlar halkın gerçek ihtiyaçlarına cevap verecek alanlara aktarılacaktır.

3. Kamu fonlarının, devlet bütçesi veya kamu iktisadî kuruluşları kanalıyla besleme özel sektör yaratmak için kullanılması kesin olarak önlenecektir. Bugün, vergi bağışıklıkları ve indirimleri tanıyarak ya da teşvik fonları dağıtarak bir kısım özel sektöre devlet kesesinden dağıtılan malî imkânların miktarı yılda 1,5 milyar lirayı bulmaktadır. Bu kaynaklar kalkınmamıza gerçekten katkıda bulunacak alanlara, halk ve kooperatif kesimini destekleyecek biçimde ve öncelikle Doğu kalınmasını sağlamak amacıyla aktarılacaktır.

4. Kamu iktisadî kuruluşlarının yeniden düzenleme çalışmaları hızlandırılarak, bu kuruluşların kaynak yaratma gücü arttırılacak ve bu kaynakların verimli alanlara yatırılması sağlanacaktır.

5. Adaletli bir vergi reformu yapılarak, varlıklıkların daha çok vergi ödemesi sağlanacaktır. Vergi kaçırmanın bütün yolları tıkanarak ve vergi idaresi etkin hale getirilerek devletin vergi gelirleri büyük ölçüde arttırılacaktır.

Tarım gelirlerinde, arsa ve lüks konutta, gösteriş amaçlı harcamalar da ve benzeri alanlarda, bilinen vergileme potansiyeli âdil ölçüler içinde değerlendirildikçe, hem devletin yatırım gücü ve halk kesimini destekleme olanakları büyük ölçüde artacak, hem de ekonomimizde kaynak ve gelir dağılımının çarpıklığı düzelecek, iç ve dış ekonomik dengenin sağlanması kolaylaşacaktır.

SONUÇ:

Özet olarak sıralanan bu gibi reform ve tedbirlerle:

- KALKINMANIN TEMEL UNSURLARINDAN OLAN İNSANGÜCÜ KAYAĞI ÇOK DAHA YETERLİ ÖLÇÜ VE BİÇİMDE DEĞERLENDİRİLMİŞ;
- DIŞ FİNANSMAN İMKÂNLARIMIZ ÇOK GENİŞLEMİŞ;
- TARIMDA VE SANAYİDE ÜRETİM VE KAYNAK YARATMA GÜCÜ BÜYÜK ÖLÇÜDE ARTTIRILMIŞ;
- İÇ TASARRUFLARDA BÜYÜK GENİŞLEMELER SAĞLANMIŞ;
- VERGİ VERİMİ ÇOK YÜKSELTİLMİŞ;
- KAMU HARCAMALARINDA İSRAF ÖNLENEREK VERİMLİ YATIRIMLARA YÖNELTİLEBİLECEK KAYNAKLARIN HACMİ BÜYÜMÜŞ;
- MİLYARLARCA LİRALIK KREDİ KAYNAĞININ, ÜRETİMİ VE SOSYAL ADALET İÇİNDE GELİŞMEYİ HIZLANDIRICI YÖNDE KULLANILMASI;

gerçekleşmiş olacaktır.

Böylelikle, dar ve orta gelirli halka hiç bir yeni fedakârlık yüklenmeksizin, hattâ bu halk topluluklarının omuzlarındaki yük bir ölçüde hafifletilerek, Cumhuriyet Halk Partisinin DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI'nı uygulamak için ihtiyaç duyulan yeni kaynakları sağlamak ve kaynak dağılımında bu bakımdan gerekli düzenlemeleri yapmak mümkün olacaktır.

BÖLÜM: 17

Ortanın Solunda Düzen Değişikliği Programı'nın Dayandığı Temel Düşünceler

— I —

BU DÜZEN BOZUKTUR

Türkiye'nin bugünkü düzeni, halktan yana olmayan, Anayasa kurallarına uymayan, çağ dışı bir düzendir.

Türkiye'nin bu bozuk düzeninde kalkınma çabaları çok verimsiz kalmakta, büyük halk topluluklarıncâ katlanılan fedakârlıklar boşa gitmektedir. Ekonomide sürekli bir canlılık ve gelişme, köklü ve güçlü bir sınaileşme sağlanamamaktadır. Kısa süreli veya aldatıcı gelişme atılımlarından sonra, ekonominin nefesi kesilmekte, toplum yapımızı sarsan, siyasal bunalımlara yol açan zorluk ve duraklama dönemlerine girilmektedir.

Bu bozuk düzende halk çoğunluğu yoksul kalmakta, gelirler ve varlıklar arasındaki uçurum toplumu bölecek, şiddetli gerilimler yaratacak ölçülere varmaktadır.

Bu bozuk düzen yüzünden, Türkiye ile gelişmiş ülkeler arasındaki açıklık da gitgide büyümektedir.

Bu bozuk düzende kıt kaynaklarımız israf edilmekte, yabancı sömürüsü ve Türk ekonomisinin dışa bağımlılığı artmaktadır. O yüzden, ulusal bağımsızlığımız da yıpratılmaktadır.

Hele bu bozuk düzene sahip çıkan, plân disiplini sağlayamayan, kaynakları sorumsuzca harcayan ve bir avuç güçlüünün çıkarını halkın yararından önde gözeten bir sağcı iktidarın, Adalet Partisi iktidarının elinde, Türkiye'deki düzen bozukluğu daha çok ve daha çabuk kendini göstermektedir.

Adalet Partisi iktidarının son iki yılında, Türkiye'nin sınılaşma hızında, ihracat gelirinde, para değerinde başlayan ve giderek kaygı verici ölçülere varan düşüş; birçok önemli yatırımlarda görülen büyük gecikmeler; başta köylüler olmak üzere geniş halk kütlelerinin geçim sıkıntısına düşmesi; pahalılığın ve sosyal adaletsizliğin artması; dış borçlanma koşullarının ağırlaşması ve yabancı sermayenin getirdiğinden gitgide daha çoğunu ülkemizden alıp götürmesi, bu gerçeğin gözle görülür, elle tutulur belirtileridir.

İktidar değişikliği yetmez

Bu durumun düzelmesi için iktidar değişikliği gereklidir ama yeterli değildir.

İktidarın değişmesi, daha sorumlu bir partinin iktidara geçmesi bu tehlikeli gidişi yavaşlatabilir, belki bir süre için durdurabilir. Fakat bütün bütüne önleyemez.

— Bu tehlikeli gidişi önleyebilmek, ekonomide gerçek ve hızlı bir gelişme sürecine girebilmek için;

— Kaynaklarımızı ve Türk halkının yapıcı ve yaratıcı gücünü tam değerlendirebilmek için;

— İnsan kişiliğinin gelişmesi önündeki bütün engelleri kaldırabilmek, halkı yoksulluktan kurtarabilmek ve herkesi insanca yaşama olanağına kavuşturabilmek için;

— Toplumun tümünde sosyal adaleti gerçekleştirebilmek, toplum yapımızı ve demokrasimizi güçlendirebilmek için;

— Bir avuç insanın halkımızı ve yabancıların ülkemizi sömürmelerine son verebilmek, ulusal bağımsızlığımızı sağlam ekonomik ve sosyal temellere dayandırabilmek için;

— Bağımsız ve büyük sanayi toplumuna geçişi sağlayabilmek için;

TÜRKİYE'NİN DÜZENİ 1961 ANAYASASI DOĞRULTUSUNDA DEĞİŞMELİDİR.

— II —

DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ DEMOKRATİK REJİM İÇİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEBİLİR

Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'nin bugünkü bozuk düzenini değiştirmeye karardır.

1961 Anayasasının da gereği olan bu DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİNİN SİYASAL REJİM DEĞİŞİKLİĞİYLE İLGİSİ YOKTUR.

Türkiye'nin siyasal rejimi çok partili demokrasidir.

Cumhuriyet Halk Partisi Türkiye'ye bu siyasal rejimi getiren partidir ve bu rejimi korumağa, yaşatmağa; yapacağı bütün devrimleri, bütün reformları ve bunlardan meydana gelecek olan düzen değişikliğini, demokratik rejimin kuralları içinde gerçekleştirmeye karardır.

Kaldı ki, DEMOKRASİNİN YAŞAMASI VE KÖKLEŞMESİ DE BÖYLE BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİNİN GERÇEKLEŞMESİNE BAĞLIDIR.

27 Mayıs 1960'da çıkmaza saplanan demokrasi denemesi, Türkiye' nin ekonomik ve sosyal düzeni değişmeden demokrasinin sürekli olamayacağını, kökleşip yaşayamayacağını açıkça göstermiştir.

HALKA DÖNÜK BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ DEMOKRASİ için, DEMOKRASİ DE HALKA DÖNÜK BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ için GEREKLİDİR.

Türk halkı devrimcidir

Türkiye'de bazı kimseler demokratik rejim içinde düzen değişikliği yapılamayacağı, çünkü halkın devrimci olmadığı veya olamayacağı, kendi yararına bir düzen değişikliğini desteklemeyeceği kanısındadırlar.

Cumhuriyet Halk Partisi, bu kanının kesinlikle karşısındadır. Yalnız demokrasiye bağlılığı dolayısıyla değil, halka inancı dolayısıyla da karşısındadır.

Bazı çıkarıcı veya tutucu çevrelerin Cumhuriyet döneminde yapılan devrimler karşısındaki tutumuna bakıp da, Türk ulusunun devrimci olmadığını ve olmayacağını düşünmek, yanlıştır.

Türkiye'de şimdiye kadar yapılan devrimlerin çoğu, daha çok üst yapı ile, yani siyasal ve yönetsel kurumlarla, örgütlenmelerle, davranışlarla ve törelerle ilgili devrimlerdir. Bunlar hiç kuşkusuz gerekiydiler. Fakat, halkın ekonomik ve sosyal durumunda köklü değişiklikler meydana getirmedikleri, alt-yapıyı bütünüyle ve yaygın olarak değiştiremedikleri için, yetersiz kalmışlardır.

Türkiye'de yapılması gereken asıl devrim, gerçek devrim, alt-yapı devrimidir. Yani, üretim ilişkilerini yeniden düzenleyen ve ekonomik güce el değiştiren devrimdir.

Ülkemizde şimdiye kadar çalışma düzeni dışında bu anlamda bir devrim yapılmadığı için, halkın böyle bir devrime karşı olduğu iddiası yanlıştır, temelsizdir.

Üstelik, üst-yapı ile alt-yapı arasında tutarlık ve uyum sağlanmadıkça, geniş halk topluluklarının, kendi ekonomik ve sosyal durumlarında köklü bir değişiklik yapmayan üst-yapı devrimleri karşısında bir ölçüde ilgisiz kalmalarını, hattâ tepki göstermelerini kınamak da, haksızdır.

Kaldı ki, şimdiye kadar böyle bir tepki de, halktan değil, bir kısım güçlü çıkar çevrelerinden, üst-yapı devrimleriyle durumu bir ölçüde sarsılanlardan veya tutuculardan gelmiştir.

Halk, alt-yapı devrimleri istemektedir

Türk halkının bir alt-yapı devrimini reddettiği veya reddedeceği, böyle bir devrime tepki gösterdiği veya göstereceği yolunda, tek bir belirti, tek bir tanıtı yoktur.

Tersine, alt-yapıyı halk yararına etkileyebilecek, geniş halk topluluklarının durumunu bir ölçüde iyileştirebilecek reformları halk derhal benimsemektedir. Bunlara dört elle sarılmaktadır. Örneğin, Cumhuriyet Halk Partisi iktidarları sırasında, toplu sözleşme ve grev haklarıyla çalışma düzeninde; işçilere uygulanan sosyal sigortalarla sosyal güvenlik düzeninde; çıkarılan çeşitli kanunlarla bir ölçüde vergi düzeninde yapılan yenilik veya değişiklikleri, halk, başındanberi desteklemiştir.

Şimdiye kadar aydınlar, haksız olarak, halkın devrimleri hazmedemediğini sanmışlardır. Oysa, hazmedememek şöyle dursun, halk, şimdiye kadar yapılan devrimleri azımsamıştır. Halk, bugüne kadar, kendisini yoksulluktan, sömürülmekten kurtaracak, insanca yaşatacak, kendisini toplumda

gerçekten egemen kılacak devrimlerin, böyle bir alt-yapı devriminin, bilerek veya bilmeden, özlemi içinde yaşamıştır.

Gerçi, doğrudan doğruya mülkiyet düzenini ilgilendirdiği için şimdiye kadar yapılanlardan daha, ileri bir alt-yapı devrimi olan toprak reformuna karşı, bu reformdan doğrudan doğruya yararlanabilecek bazı köylü topluluklarında kuşku bulunduğu öne sürülebilir. Fakat aslında, köylü bu kuşkuyu gerçek anlamıyla toprak reformu yüzünden değil, toprak reformunu önlemek isteyen güçlü çevreler tarafından, büyük toprak sahipleri veya onların adamları tarafından, toprak reformu diye kendisine anlatılan yanıltmacalar dolayısıyla göstermiştir.

Ne zaman ve nerede, köylü topluluklarına Cumhuriyet Halk Partisi'nin yapmak istediği toprak reformu gerçek anlamı ile anlatılırsa, o köylü toplulukları, bu reformun en içten savunucuları olmaktadır. Toprak reformunu önlemek isteyenlerin karşısına dikilmektedirler. Hattâ, yer yer, umutsuzluk ve çaresizlikten, yasaları çiğnemek bahasına, cezaya katlanmak bahasına, toprak adaletsizliğine karşı kendi başlarının çaresine bakmaya kalkışmaktadırlar.

Bozuk kredi düzeninin, adaletsiz fiyat politikasının, halkı sömüren aracılık ve tefecilik düzeninin değişmesi için köylülerin düzenledikleri mitingler, yürüyüşler gitgide yaygın duruma gelmektedir.

Bu belirtiler ortada dururken, bazı kimselerin, hâlâ,

— Bu halkla devrim olmaz, onun için demokrasiyle devrimcilik bir arada yürümez... kanısında direnmeleri, gerçeği görmemektir.

Böyleleri, demokrasiyi baltalamaya çalışmakla, veya halktan ve demokrasiden umut kestikleri için halka uzak durmakla, halkı kendilerinden soğutmakta ve ürkütmektedirler.

Geneleksel aydın-halk ikiliğini büsbütün derinleştirmekte, devrimci eylem önündeki bu en büyük engeli devam ettirmektedirler.

Halkı, adeta zorla, kendisini aldatan, sömüren tutucu çıkar çevrelerinin kucağına itmektedirler.

HALK UYANIKTIR. Fakat halkı yeterince tanımadıkları için, halkın ne kadar uyanık olduğundan habersizdirler.

HALK DEVRİMCİDİR. Fakat kendi devrimci davranışları, halkı ilgilendirmeyen üst-yapı devrimlerinin yöntemleriyle şartlandığı için, bu kimseler, halkın bir alt-yapı devrimine ne kadar hazır ve istekli olduğunu görememektedirler.

Halkın uyanıklığını ve devrimciliğini fark edemeyen bu kimseler, Türk toplumunda yenileşme hareketleri başladığından beri ilk defa devrimci aydınlarla halkın, devrim anlayışında ve isteklerinde bilinçli ve kararlı olarak birleştiklerini anlayamadıkları için, bu büyük ve tarihi fırsatın değerlendirilmesini güçleştirmektedirler.

İlerici - Gerici Ayrımı Gerçeklere Aykırıdır

Bu türlü kimselerin yaptıkları “ilerici - gerici” ayrımı ve halk çoğunluğunu “gerici” olarak suçlamaları da gerçeklere aykırıdır. Hele halka yönettikleri “gericilik” ithamını halkın dinsel duygularına bağlamaları, büyük haksızlıktır.

İlericilik - gericilik çekişmesi, aslında dinsel değil, ekonomik bir çekişmedir. Yerli çıkarıcılarla yabancı sömürücüler, iktisadî egemenliklerini devam ettirebilmek uğrunda yaptıkları mücadeleye yüce ve kutsal bir görünüm verebilmek amacıyla din silâhını kullanırlar.

Gerçekten, ekonomik ve sosyal düzende halk yararına yapılmak istenen her yenilik, genellikle, o düzenin güçlü ve egemen kıldığı çevrelerin, hiç değilse bu çevrelerden bazısının durumunu sarsar ve değiştirir. Bunlar, böyle yeniliklerin karşısına halkla çatışarak değil, halkın gücünden yararlanarak çıkabilmek için, bu türlü yenilikleri, dine veya toplumun değer ölçülerine ve dirliğine aykırı gibi gösterirler. Taassubu körükleyerek ve her yeniliğe karşı bir direniş yaratarak, kendi durumlarını ve çıkarlarını koruyabilmek, egemenliklerini sürdürebilmek isterler.

Bu uğurda, yerli çıkarıcılarla yabancı sömürücüler, gerektiğinde daima, aralarındaki din ve milliyet aykırılıklarını aşır sıkı işbirliği yapmışlardır. Bu işbirliği. Kurtuluş Savaşı sırasında açık vatan ihaneti ölçüsüne varmıştır. Hepsı vatansever ve dindar, hepsi iyiniyetli ve yoksul olan halk topluluğundan da, nasıl bir oyuna geldiklerini anlayamadan, birbirlerine düşmüşlerdir.

Günümüzde de durum böyledir.

Her gerici hareketin ardında bir takım yerli ve yabancı çevrelerin, bazan ayrı ayrı, bazan işbirliği hâlinde yürüttükleri bir çıkar oyunu vardır.

BU OYUNLARI BOZMA ZAMANI ARTIK GELMİŞTİR.

AYDINLAR, BU OYUNLARI, HALKI KARŞILARINA ALARAK, SUÇSUZ OLAN HALKI SUÇLAYARAK DEĞİL, ANCAK HALKLA BİRLİK OLARAK BOZABİLİRLER.

Halkla kaynaşamayan, halkla el ele vermekten kaçınan, halka yabancı duran bazı aydınlar, hâlâ halka rağmen halkçılık iddiasında olanlar, ya halkın çok gerisinde kaldıklarını göstermektedirler ya da kendi sınıfsal çıkarlarına bağlılıklarını veya kısa yoldan iktidar hırslarını ortaya koymaktadırlar.

Halk ve aydın, aralarındaki güvensizlik duvarını yıkıp da el ele verince, sömürü düzeninin karşısına birlikte çıkınca, din sömürüsü bütün etkisini yitirecektir.

— III —

DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİNİ CUMHURİYET HALK PARTİSİ YAPACAKTIR

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisi, demokratik yoldan halkçı bir devrim için, bir alt-yapı devrimi için, bunu sağlayacak düzen değişikliği için gerekli halk-aydın birliğini şimdi kendi saflarında sağlamaya kesinlikle karardır.

Cumhuriyet Halk Partisi, tüm aydınları ve halkı, geçmiş ayrılıkların ve kırgınlıkların üstüne çıkarak, geçmişin yanlış bölünmelerinden kurtularak, kendi saflarında birleşmeye çağırmaktadır.

Hem şimdiye kadar izlediği yol hem de geniş bir halk ve aydınlar temeline dayanması bakımından, bu düzen değişikliğini gerçekleştirebilecek parti, Cumhuriyet Halk Partisidir. Cumhuriyet Halk Partisi, kurulduğu günden beri, temel ilkeleriyle bir alt-yapı devrimine yönelmiş, böyle bir devrimi amaç edinmiştir.

Cumhuriyetçilik ilkesiyle devlet biçimini değiştiren, lâiklik ilkesiyle din ve devlet ayrımını gerçekleştiren ve her türlü yeniliğin karşısındaki taassup engelini zayıflatan, milliyetçilik ilkesiyle, Türk toplumunda cemaat yapısından millet yapısına geçişi sağlayan ve millet bilincini uyandıran, devletçilik uygulamasıyla Türkiye’de sınaileşme hareketini başlatan Cumhuriyet Halk Partisi, halkçılık ve devrimcilik ilkeleriyle de, üretim ilişkilerini halk yararına değiştirmeyi, Türk toplumunda bir alt-yapı devrimi yapmayı öngörmüştür.

Tek parti dönemi, Cumhuriyet Halk Partisi açısından, alt-yapı devrimi için bir hazırlık dönemi olmuştur. Açıkça belirtmek gerekir ki, partinin bu dönemdeki iç yapısı, kurulu düzeni sürdürmek, bir alt-yapı devrimini önlemek isteyen çevreleri de kapsıyordu. Bu çevreler, Cumhuriyet Halk Partisi ile halkı bir ölçüde birbirinden ayırıyor; onu kendi halkçı ve devrimci programını gereği gibi gerçekleştirmekten, halktan yana gerçek bir düzen değişikliği yapıp üretim ilişkilerini halk yararına dönüştürmekten alakoyuyordu.

Cumhuriyet Halk Partisi, şimdi halktan uzak olanlardan arınmıştır.

Çok partili demokratik rejime geçiş, Cumhuriyet Halk Partisine, kendi iç yapısını bu çevrelerden arındırma fırsatını sağlamıştır.

Gerçekten, halk yararına reformları, örneğin toprak reformunu engellemek isteyenlerden bazısı, çok partili döneme girilince, Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılmışlardır. Engellemelerini dışarıdan sürdürmeye koyulmuşlardır.

Fakat Cumhuriyet Halk Partisindeki arınmanın, bu halkçı partiyi halka karşı olanlardan kurtarmanın tamamlanması, ancak Ortanın Solu hareketinden sonradır. Bu hareketin getirdiği bölünme, Cumhuriyet Halk Partisini halktan uzak tutan, yaygın ve köklü bir alt-yapı devrimine girişmekten alakoyan bütün iç engelleri temizlemiştir.

Bu arınma, Cumhuriyet Halk Partisi ile halk arasındaki yabancılaşmayı sona erdirmiştir.

Bu arınmayla Cumhuriyet Halk Partisi kendi kendine yabancılıktan da kurtulmuş; daha çok özleşmiş, daha çok halklaşmıştır.

Sosyal ve ekonomik ihtiyaçları dile getiren halkçı ve devrimci ilkelerini, daha ileri ölçüde ve daha tutarlı olarak izleyip uygulayabilecek güce ulaşmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, kendisini halkla yabancılaştıran, halka karşı ve tutucu unsurlardan arınmış yeni yapısı ile, şimdi halkçı ve devrimci ilkelerini gerçekleştirebilecek ve Türk halkının özlediği gerçek devrimi, onu sömürülme ve yoksulluktan, Türk ekonomisini geri likten kurtaracak, Türkiye'nin bağımsız sanayi toplumuna geçişini sağlayacak alt-yapı devrimini yapacak güçtedir.

— IV —

NASIL BİR DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ ?

Cumhuriyet Halk Partisinin, Türk halkının özlediği alt-yapı devrimini gerçekleştirmek için yapacağı Ortanın Solunda düzen değişikliği nasıl olacaktır?

1969 milletvekili seçimlerine girerken hazırladığı ve Türk kamu oyuna sunduğu Seçim Bildirgesi, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara gelince yapacağı düzen değişikliğinin ayrıntılı programı niteliğindedir.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ, BU SEÇİMLERDE, TÜRK HALKINDAN, BU PROGRAMI UYGULAMAK İÇİN YETKİ İSTEMEKTEDİR.

Ulusal bir kalkınma modeli

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı alt-yapı devrimi, hiçbir yabancı doktrine veya kalkınma modeline dayanmamaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi, Seçim Bildirgesinde, kendi halkçı ve devrimci ilkelerine, 1961 Anayasasına, Türk toplumunun gerçeklerine ve Türk halkının isteklerine uy-

gun, aynı zamanda dünyadaki çağdaş gelişmeleri de gözönünde tutan, yeni ve ulusal bir kalkınma modeli oluşturduğu kanısındadır.

Cumhuriyet Halk Partisi bu modeli masa başında değil, halkla birlikte oluşturmuştur. Yıllardır köyde ve kentte geniş halk topluluklarıyla kurulan sıkı ilişkinin, sürekli diyalogun sonucu olarak oluşturmuştur. Bu model oluşturulurken, halk içinde yapılan gözlemler ve halkın özlemleri, Türk toplumunun özellikleri, Cumhuriyet Halk Partisinin yıllardır işbirliği yaptığı, geniş bir bilim adamı ve uzman kadrosunun yardımı ile değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme, parti ilkelerinin, 1961 Anayasasının ve çağdaş dünya gerçekleriyle gene çağımız dünyasındaki sosyal ve ekonomik düşüncelerde son yılların ortaya çıkardığı yeni gelişmelerin ışığında yapılmıştır.

Gerçek halk iktidarı

Bu bölümün başlarında da belirttiğimiz gibi, gerçek devrim, alt-yapı devrimidir: Üretim ilişkilerini etkileyen, ekonomik ve sosyal düzeni değiştiren ve ekonomik güce el değiştiren devrimdir.

Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı alt-yapı devrimiyle ekonomik güç nasıl el değiştirecektir ve hangi elde toplanacaktır?

Düşünceleri eski doktrin modellerine göre şartlanmış bazı kimseler, ekonomik gücün ya bireyler ve özel girişim elinde ya da devlet elinde toplanabileceği görüşündedirler.

Cumhuriyet Halk Partisi bu görüşde değildir.

Cumhuriyet Halk Partisi, ekonomik gücün halk elinde toplanmasını istemektedir ve bunun mümkün olacağını düşünmektedir.

Çünkü, ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisi, gerçek bir halk iktidarı istemektedir; kayıtsız şartsız bir halk egemenliği istemektedir.

Ekonomik güç neredeyse, siyasal güç ve egemenlik de oradadır.

Üretim araçlarının tümü devletleştirilip, ekonomik güç devlet elinde toplanınca, bazılarının ileri sürdükleri gibi, halk iktidara gelmiş olmaz. Çünkü bu durumda halkla devlet yabancılaşır, devlet halkın üstünde bir güç olur, ve egemenlik, o gücü elinde tutan bir avuç yöneticide veya bir bürokrat zümrede toplanır.

Ekonomik güç, belirli sermaye topluluklarında, özel girişimcilerle büyük toprak sahiplerinde yoğunlaşınca, siyasal güç ve egemenlik de onlarda yoğunlaşır, veya onlarla devletin başında bulunan bürokratlar arasında paylaşılır.

Her iki durumda da iktidar, halkta değildir. Halkı az veya çok ezen, az veya çok sömüren azınlıklardadır.

İktidarın bu azınlıklardan birinde toplandığı bir toplumda, zor olmakla beraber sosyal adalet sağlanabilir; sınırlı olmakla beraber bazı özgürlükler bulunabilir. Biçimsel bir demokrasi işleyebilir.

Ama öyle bir toplumda, gerçek özgürlük, ve bütün insan yaşamını kapsayan gerçek demokrasi bulunamaz. Ayrıcalıklar (imtiyazlar) ve eşitsizlikler temelinden kaldırılamaz. Halk egemen olamaz. İnsan kendi kendisinin efendisi olamaz. İnsan, işiyle de, çevresiyle de, devletiyle de, hattâ kendi kendisiyle de yabancılaşır. İnsan - toplum - devlet bütünleşmesi kurulamaz.

Böyle bir toplumda insanlık onuru yeterince konulamayacağı gibi insanın maddî ve manevî varlığının tam olarak gelişebilmesi için gerekli koşullar da sağlanamaz.

Bunların olabilmesi ve gerçek halk iktidarının kurulabilmesi için, ekonomik güç ve ona bağlı siyasal güç, halkın elinde toplanmalıdır.

Bu nasıl gerçekleştirilebilir?

İşte, Cumhuriyet Halk Partisinin 1969 Seçim Bildirgesi, Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programı, bunun yolunu göstermektedir.

Bildirgede anlatıldığı gibi, Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı düzende, toprak işleyenin, su kullananın olacaktır... Köylüler, işçiler, bütün ücretliler, esnaf ve sanatkârlar, halk kooperatifleri veya kooperatif üst kuruluşları yoluyla, sendikalar veya sosyal güvenlik kurumları yoluyla, büyük ortak yatırımlara girebileceklerdir. İşyeri demokrasisi geliştirilecektir.

Böylelikle en büyük yatırımcı güç, halk olacaktır. Halk girişimi, ekonominin en geniş kesimini meydana getirecektir. Ekonomide halkın sözü geçecektir.

Halkın kendi kendini yönetim yetkileri genişleyecektir.

Halk devletin elinde ve emrinde değil, devlet halkın hizmetinde olacaktır.

Devlet, büyük halk kesiminin yardımcısı ve tümüyle ekonominin, halk yararına, yön vericisi olacaktır.

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisinin öngördüğü düzen, bir halk kapitalizmi de değildir. Çünkü bu düzen geleneksel anlamda kapitalist ilişkilere dayanmayacaktır.

Ortanın solunda halkçı ekonomi düzeninde, mülkiyet hakkı korunacaktır. Fakat bu haktan herkesin adaletli ölçülerle yararlanması sağlanacaktır ve mülkiyet hakkının kamu yararına aykırı olarak kullanılması önlenecektir.

Böylelikle mülkiyet hakkının dağılışı da kullanılışı da adalet ve toplum yararı gözetilmiş olacaktır.

— V —

ORTANIN SOLUNDA SINIF, TOPLUM VE İNSAN ANLAYIŞI

Bu düzende sermaye ile emek, geniş ölçüde, aynı topluluklarda birleşeceği, bu birleşmenin olmadığı yerlerde ise, halk, yönetimde etkili olarak söz sahibi bulunacağı için, ekonomik güce dayanan sınıf aykırılıkları da ortadan kalkmış olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı ortanın solunda insanca düzende, bu anlamda sınıf aykırılıkları kalkacağı gibi, toplumculuk ve bireycilik kavramları da değişik anlamlar ve özler kazanacaktır.

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisinin toplumculuğu, insanı tek yönlü kılıcı, insanı ezi, bireyi eritip tek kalıba dökücü bir toplumculuk değildir.

Cumhuriyet Halk Partisi, insanı feodal güçlere de kapitalist güçlere de bağımlılıktan kurtarmayı istemektedir; fakat insanı bu bağımlılıktan kurtarıp, devletin, hattâ toplumun kölesi durumuna getirmeyi de reddetmektedir.

Ortanın solunda bir düzenin insan-toplum ilişkileri gereğince, toplum bireyi ezmeyecek, eritmeyecek, kendi kendine yabancılaştırmayacaktır. Fakat bireyin de topluma zarar vermesi önlenektir... Toplum, insanın, kendi kişiliğini geliştirmesini engellemeyecek, tersine, buna destek olup yardım edecektir; fakat bireyden de topluma ve insanlığa hizmet etmesini, yararlı olmasını bekleyecektir.

Ortanın solunda bir düzenin özgürlük anlayışı gereğince, kişinin düşünce ve anlatım özgürlüğü, toplum isterlerinin üstünde olacaktır. Fakat toplumun yararı da kişisel çıkarlara üstün tutulacaktır.

— VI —

ORTANIN SOLUNDA AHLÂK ANLAYIŞI

Ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisinin, ahlâk anlayışı ve manevî değer ölçüleri de, ekonomik ve sosyal düzen değişikliği isteğinin dayandığı temel görüşlerle ilişkilidir.

Bireylerde her ne pahasına olursa olsun daha çok kazanma hırsını kamçılayan; bazılarının hak etmeden de hattâ topluma zarar vererek de olsa çok kazanmasını, halk topluluklarının insanca yaşama hakkından üstün tutan bir düzende, ahlâk bozulur; manevî değerler sarsılıp yıkılır, insanlar birbirinden uzaklaşır.

Günümüzün ahlâk bunalımı ve toplumsal dayanışmamızın zayıflaması, Türkiye’de böyle bir düzen bulunduğu ve bulunduğu.

Çalışanların, doğruluktan ayrılmayanların genellikle sürüldüğü, hor görüldüğü, onları sömürenlerin ise saygın ve üstün kişiler olduğu bir toplumda; kolay edinilmiş kazançların sefahati körüklediği, değerlendirilmeyen emeklerin sefaleti kökleştirdiği bir ortamda; sosyal güvenlik yokluğunun, vurgun veya rüşvetle giderilmeğe çalışıldığı bir düzende, ne ahlâk ne birlik olabilir, ne insanlık sevgisi ne de toplum bilinci ve dayanışması gelişebilir.

Yabancılar kendi milletini sömürmenin milliyetçilik sayıldığı; kirli yollardan kazanılmış servetlerle bir sahte maneviyatçılık edebiyatının desteklendiği; din duygusunun bile bir sömürü aracı yapılabildiği; belirli kişilerin veya çevrelerin, hattâ bazan yabancıların ekonomik gücünün siyasette etkili olabildiği bir düzende, ne milliyetçilik, ne din, ne ahlâk ne de demokrasi gerçeklik kazanabilir.

Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı düzende, insana, insan emeğine, insan yaratıcılığına, toplum yararına ve doğruluğuna en üstün değer verilecektir... İnsanlığa ve topluma hizmet, ahlâkın temel ölçüsü olacaktır... Bu düzende, manevî değerler maddî güce üstünlük kazanacaktır... İnsan insanı, zümre zümreyi, kişiler veya yabancılar ülkeyi sömüremeyecektir... Bu düzenle herkes, düşünce ve inançlarında gerçek özgürlüğe kavuşacaktır.

Onun için, ortanın solunda Cumhuriyet Halk Partisinin yapacağı düzen değişikliği ile ahlâk bunalımı sona erecek, topluma dayanışma, insan karakterine bütünlük getiren manevî değerler gerçeklik kazanacaktır.

Böyle bir düzende, toplumun maddî kalkınması kadar manevî kalkınması da sağlanmış olacaktır.

Toplumun maddî ve manevî kalkınması, o toplumu meydana getiren insanların maddî ve manevî varlıklarının gelişmesine dayandığı ve bu gelişmeyi sağlayabildiği ölçüde gerçeklik ve değer taşır.

Anayasamız 10’uncu maddesi ile devlete, bunu sağlama ödevini vermiştir:

“Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez hak ve hürriyetlere sahiptir.

“Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkele-riyle bağdaştıramayacak surette sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.”

Cumhuriyet Halk Partisinin Türkiye’de halkla el ele kuracağı düzen, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi önündeki bütün engelleri kaldıran, bunun için gerekli bütün şartları hazırlayan bir düzen olacaktır.

Bu şartlar içinde yetişen, çalışan, yaşayan insanlar, daha güçlü, daha mutlu, daha insanca bir toplumun kurucuları ve unsurları olacaklardır.

SONUÇ:

Cumhuriyet Halk Partisinin Düzen Değişikliği Programı, bilimsel olduğu kadar, halkçı bir programdır ve Türkiye’nin gerçeklerine dayanmaktadır.

Bu yönü ile ulusaldır.

Fakat Cumhuriyet Halk Partisi, bu Programın, bir evrensel yönü de bulunduğuna inanmaktadır. Çünkü, bu Düzen Değişikliği Programı, birçok azgelişmiş veya gelişme hâlindeki dünya ulusları için de bir demokratik kalkınma modeli olabilecektir.

Atatürk’ün ve İnönü’nün önderliğinde, Türk Ulusunun her engeli aşarak zafere ulaştırdığı Kurtuluş Hareketi, birçok dünya ulusları için kurtuluş ve bağımsızlık çıkırını açmış, bunun yolunu göstermişti. Şimdi, Atatürk ilkelerinin, Cumhuriyet Halk Partisi Programının ve Anayasanın doğrultusunda hazırlanan Düzen Değişikliği Programı, gene birçok uluslara, ekonomik sömürüden kurtuluşun, insancıl, milliyetçi, halkçı ve sosyal adaletçi bir kalkınmanın ve böyle bir kalkınmayı demokratik yöntemlerle başarmanın yolunu gösterebilecektir.

Adalet Partisi Seçim Beyannamesi

HÜRRİYET ve REFAH YOLUNDA ELELE VERELİM

12 Ekim 1969 tarihinde yapılacak olan Millet Meclisi Genel Seçimleri dolayısıyla bu beyanname ile aziz milletimize, millet ve memleket meselelerini nasıl gördüğümüzü ve ne gibi hal çareleri düşündüğümüzü açıklamaktayız.

10 Ekim 1965 tarihinde yapılan Genel Seçimler neticesinde memleketimizin idaresi uhdesine tevdi edilmiş bulunan Adalet Partisi olarak 1969 Seçimlerine giderken iktidarda bulunduğumuz geçen dört yıl içindeki hizmetlerimizi bu beyannamenin başında kısaca arzitmeyi vazife sayıyoruz.

Hemen şunu ifade edelim ki, 12 Ekim 1969 Genel Seçimleri öncesinde Aziz Milletimize sunduğumuz bu beyanname, 1965 Seçim Beyannamemizden vaatlerle birlikte ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında yer almış olup tekrarı önlemek bakımından burada ayrıca belirtilmesinden kaçınılan hususlara ilâve olarak mütalâa edilmelidir.

1965-1969 DÖNEMİ:

1965 Genel Seçimlerindeki beyannamemizde “VATAN İÇİN ELELE VERELİM” çağrısında bulunmuştuk. Bu çağrı sarsıntı geçirmiş olan bir ülkede vatandaşı barışa, huzura ve siyasî istikrara kavuşturmanın başlıca yolu idi.

Aradan geçen dört yıl içinde bu çağrının amacı geniş ölçüde gerçekleşmiştir. Türkiyede halk idaresi sağlam temeller üzerinde yeniden kurulmuş, kargaşalıklar unutulmuştur. Halk idaresine ve demokratik rejime karşı gelme teşebbüsleri artık geride kalmış, meşru düzeni koruma ve ona titizlikle saygı gösterme milletçe benimsenmiştir.

12 Ekim seçimlerinin arifesinde Adalet Partisi iktidarının, vatandaş karşısına yeniden çıkarken şerefle sunduğu bilançoda, yeniden kurulmuş olan siyasî istikrar en önemli unsuru teşkil etmektedir. Demokrasinin temel ilkesi olan “Halkın, halk tarafından halk için idaresi” prensibi, hürriyetine yeniden kavuşan ve ona sahip çıkan Türk Milletinin herşeyden önce gelen hayat düsturu olmuştur.

Son Genel Seçimlerden bu yana, Türk vatandaşı, yapılan çeşitli telkinlere ve zehirli propagandalara rağmen, millî iradeye, demokrasiye ve halk iradesine karşı inancını bir kat kuvvetlendirmiştir. Bu inanç yurttan yeni bir devrin habercisi olmuş, Türk demokrasisi tarihinin hiç bir döneminde görülmemiş derecede güç kazanmıştır.

İç barışın sağlam temeller üzerine kuruluşu, herkesin eşit haklardan yararlanması, geçmişin tortularının tasfiyesi, bazan kanun hudutlarını bile zorlayacak şekilde hürriyetlerden yararlanma imkânlarının açılması ve engin bir hoşgörülük, bu dönemin belli başlı vasıfları olmuştur. Hürriyetleri sorumluluk hudutları içinde kullanma zarureti, bu devrede edinilen tecrübelerin en önemlileri arasındadır. Türk demokrasisi bu dönemde çok değerli denemeler geçirmiş, bunlardan ibret dersleri almıştır.

Önümüzdeki dönem bu tecrübeleri ve dersleri, Türk demokrasisinin geleceği ve hayatı için değerlendirme ve onlardan yararlanma dönemi olaoaktır. “Hürriyet ve Refah Yolu” olarak tanımladığımız bu yeni devrin eşliğinde, dört yılın sonuçlarını iyi değerlendirmek ve geleceğin planını ona göre yapmak zorundayız.

1924 Anayasasının Devlet Düzeni ile 1961 Anayasasının Devlet Düzeni arasında büyük farklar vardır. Bu farkların anlaşılma-şması olmasının birtakım yanlış yargılara sebep olduğu bir gerçektir.

1924 Anayasasındaki Yasama Organı ile İcra Organının durumu 1961 Anayasa’sındaki Yasama ve İcra Organlarındakinden farklıdır. Bu farklar iyice bilinmedikçe İcra Organının ne yapması gerektiği hususundaki tereddütleri izale etmek mümkün değildir.

1961 Anayasa'sının siyasî bünyemize getirmiş olduğu yeni müesseseler, zaman zaman çelişkilerin, sürtüşmelerin ve gerilimlerin doğmasına yol açmış olsa bile, genel olarak "denge kurma ve sınırlama" ameliyesi ile yürüyebilen demokratik sistemin işleyişini bozmamıştır. Zor şartlara ve bu yeni müesseselerin tabii olarak yarattığı acemiliklere rağmen, Türk demokrasisinin işleyişinde herhangi bir duraklama ve sarsıntı olmamış, ortaya çıkan bunalımlar tehlike sınırlarına ulaşmamıştır.

1965-1969 devresinin siyasî hayatımız bakımından çok zor bir devre olmasına rağmen, Adalet Partisi iktidarı olağanüstü idare usullerine başvurmamış, memleketi Hükümet ve Parlâmento krizlerine götürmemiştir. İçerde sağlanan siyasî ve iktisadî istikrar memleketimizin dış itibarını artırmış, Türkiye kendisine güvenilir ve dostluğu aranılır bir devlet haline gelmiştir. Memleketimiz taahhütlerine sadık kalarak, çeşitli ülkelerle iyi münasebetler geliştirmiş ve etrafında bir barış çemberi kurmaya muvaffak olmuştur.

Adalet Partisi iktidarı olarak vazife aldığımız günden bugüne kadar Türk Milletine, onun ayrı ayrı her vatandaşına, topyekûn Türkiye Cumhuriyetine huzur, güven, refah getirici hizmetlerde bulunmak en büyük hedefimiz olmuştur.

Milletleri almış olduğumuz güçle millete hizmet etmek şeref ve bahtıyarlığı ile dört yıl iktidar görevini seçim beyannamemizdeki vaadlere uygun şekilde hazırladığımız hükümet programının disiplini ve kalkınma planlarının çerçevesi içinde ifa ettik. Memleketi hangi noktadan alıp hangi merhalelere ulaştırdığımız, vatan sathına yayılan eserlerde ve her vatandaşın yakın çerçevesinde müşahhas olarak canlanmış ve nihayet kadir bilir Türk Milletinin özlediği hukuk devletini, demokrasi içinde planlı kalkınmanın en iyi örneklerini vermeye var gücümüzle çalıştık. Memleketin mevcut imkân ve kaynaklarını en iyi şekilde kullanarak yüzyıllardan beri birikmiş ihtiyaçları karşılamaya, daha çok sayıda vatandaşa daha fazla hizmet götürmeye gayret ettik. Bunu yaparken, vatandaşın genellikle çok sınırlı olan takatini aşmamaya, buna mukabil kaynak yaratıcı ve hizmet imkânlarımızı geliştirici çalışmalara öncelik vermeye itina gösterdik. Böylece bir hizmet devrini yeniden açtık.

Dört yıl içinde biz memleketin çehresini değiştiren, milletimizin yüzünü güldüren birçok işler başarmış olmakla beraber, yapılması lâzım gelen herşeyi yapmış olduğumuzu iddia etmiyoruz. Memlekette yapılan çok şey yanında yapılacak daha bir çok şey de vardır. Milletın sinesinde şuurlaşan yepyeni ihtiyaçlar memleketteki terakkinin ve dinamizmin neticesi olarak gittikçe artacaktır. İhtiyaçların medeniyetle beraber genişlemesi bir vakıa ve ilmi bir gerçektir. Bu bakımdan, muhaliflerimizin bugün birçok konularda zaman zaman ileri sürdükleri aşırı temenniler gözden geçirilecek olursa bir zamanlar mevcut şartlara göre ciddî sayılmıyacak kadar hayalî olan isteklerin bugün bizim memleketi ulaştırdığımız merhaledeki imkânlar sayesinde mâna ve ciddiyet kazanmış olduğu bir gerçektir.

Anayasa ve ona dayanan plan ve programların devlete yüklediği görevler aslında sağduyu sahibi herkesin de takdir edebileceği gibi, imkânlarla ölçülü olmak zorundadır. Biz bu imkânların ölçüsü içinde bütün millî kaynaklarımızı değerlendirecek milletimize ve memleketimize en iyi şekilde hizmet ettiğimiz inancı ve bu hizmetlerimizi ihtiyaçlar seviyesinde genişletmek azmi ve heyecanı içindeyiz.

Gerçek şudur ki bugün Türkiye dört yıl öncesine nispetle daha büyük bir Türkiye'dir. Bugünkü Türkiye'nin yalnız nüfusu ile problemleri çoğalmış değil, fakat başarı gücü de artmıştır. Milletimizin kendi iradesi ile işbaşına getirdiği iktidarlara yani demokrasiye ve bizzat kendisine olan inancı ve güveni kuvvetlenmiştir. Dünyanın her yerinde olduğu gibi, memleketimizde de her başarının muhtaç olduğu ilk kuvvet, inanç ve fikir kuvvetidir. Bugünkü Türkiye, bu memlekette evvelâ inançla, iyi niyetle ve sonra azimle, gayretle ve milletin rehberliği ile birçok işlerin başarılabileceğini ispat

etmiş, yapılan hizmetlerin inandırıcı neticeleri gelecekte daha iyisinin, daha fazlasının yapılabilmesi için lüzumlu gücün milletimizde mevcut büyük gücüne inanarak, onun verdiği iktidar vazifesini deruhte etmiştik. Bugün de elde edilen neticelerde milletimizin bu gücünün akislerini görerek inancımızda ne kadar haklı olduğumuzu bir kere daha müşahade etmiş bulunuyoruz.

Bütün bunlarla şunu ifade etmek isteriz ki, iktidar olarak icraatımızdaki başarı, büyük Türk Milletininidir. Milletimizin dileklerinden, fikir olarak, özlem olarak zaman ve mekân içinde bir araya gelmiş görüşlerinden ve inançlarından başlayan bir siyasî hareket, seçimlerde tecelli eden neticelerle millete dayalı bir iktidar haline gelmiş geniş millî arzu ve ihtiyaçlardan meydana gelen bir program, bu iktidarın milletle devleti yan yana ve elele getiren çalışmalarında, memleketin maddî ve manevî geleceğini inşa eden hizmet ve eserlerle milletin ve millî iradenin bir başarısı olmuştur. Karşılıklı güven bağları ile birleşen Türk milleti, içeride devlete olan inancını, dışarıda millî itibarımızı kuvvetlendiren şartlar altında geleceğin ufuklarına gerçekçi ümitlerle bakmakta, insan haklarına, hürriyet ve demokrasi rejimine, kalkınmanın, refahın ve sosyal adaletin nimetlerine erişmenin sevincini duymaktadır.

1965 seçimleri neticesinde büyük milletimizin teveccüh ve itimadıyla Adalet Partisi olarak iktidar vazifesini devraldığımız zaman, memleketimiz siyasî bakımdan olduğu gibi iktisadî ve sosyal bakımdan da geniş ve kuvvetli icraata ihtiyaç gösteren problemlerle karşı karşıya bulunuyordu. Bu ihtilâl sonrasının tabîi olarak ortaya çıkardığı meseleler, milletimizin muhtaç olduğu huzuru, siyasî güveni bir türlü elde edememesinden doğan güçlükler bunları halletmek cesaret ve kudretini gösterecek bir iktidarı beklemekte idi.

1961 Anayasasının yürürlüğe girmesiyle parlamenter rejimimizin işlemeye başladığı devre içinde birbiri ardından gelen ihtilâl teşebbüsleri, muvaffakiyetle bastırılmış olmasına rağmen, vatandaşlarda geleceğe karşı ve rejimin istikrar ve devamı hakkında güven duygularını esash şekilde sarsmıştı. Bu şartlar altında huzurun teessüsünü bekleyenler, hayal kırıklığına uğruyorlardı. Seçim neticelerinin hiçbir partiye mutlak çoğunluk sağlamamış olması dolayısıyla zaruri hale gelen koalisyon hükümetleri, ahenksizlik içinde bocalıyor, memleketin ihtiyaç duyduğu tedbirleri karar haline getirebilecek güçten mahrum hükümetlerin zaman zaman çekilmeye mecbur kalması karşısında, mahzurları küçümsenmeyecek kabine buhranları oluyordu, Siyasî bakımdan olduğu kadar iktisadî bakımdan da güvensizliği ve huzursuzluğu arttıran, iş hayatını tereddütlere sevkeden bu durum, uygulanmasına başlanılan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının vaadettiği imkânları gerçekleştirmek için lüzumlu bir ortam teşkil etmekten uzaktı.

Bir taraftan siyasî kırılganlıklar, küskünlükler, rejimin istikbaline karşı sadî hayatı harekete getirecek tedbirlerinde yetersizlik, memlekette huzur gibi refahı da tehdit eden şikâyet dolu bir hava yaratmıştı. İşte Adalet Partisinin iktidara gelmesine takaddüm eden bu şartlar altında onu milletin tercihi ile tek başına hükümet kuracak bir güce ve itimada mazbar kılan 1965 seçimleri yapıldı. Bu seçimler neticesinde Dördüncü Koalisyon Hükümetinden devralmış olduğumuz iktidar vazifesine başladığımız zaman, muhaliflerimizin çok kısa süreceğini ifade etmelerine rağmen, bütün güçlükleri yenerek, millete vaadettiklerimizi yerine getirerek, dört yıllık başarılı bir iktidar devresinin sonuna gelmiş bulunuyoruz.

Biz ne için ve neleri vaadederek iktidara geldik? Memleketin huzursuz olan siyasî havasını iktidara geldikten sonra değiştirmeyi nasıl başardık ve bütün bu dört yıllık devrede çeşitli vesilelerle tezahür ettiği gibi milletimizin güvenini nasıl devam ettirdik?

Bu suallerin cevabı hemen hemen birbirinin aynıdır. Biz millete siyasî huzur ve hasretini çektiği iktisadî refahı vaadettik. İcraatımızla da bu huzur ve refahı ona vermek hususundaki iyi niye-

timizi ve kudretimizi ilk günden itibaren gösterdik. Bu siyasî huzur ile iktisadî refah tedbirlerinin birbiriyle sıkı bir şekilde alâkalı olduğu ve siyasî huzur olmadan refaha doğru tek adım atılması mümkün olmadığı bir gerçektir.

Siyasî huzur için ihtilâlin memleket sinesinde açmış olduğu yaraların sarılması, siyasî partilerin aralarında düşmanlık ve boş çekişmeleri bir tarafa bırakarak, karşılıklı saygı, medenî tolerans zihniyeti ile Anayasaya ve memleketin demokrasi içinde kalkınabileceğine olan inancı paylaşmaları gerekiyordu. Biz bu hususta bize karşı reva görülen aşırı tenkit ve suçlamaları dahi geniş bir tahammülle karşılayarak böyle bir ortamın teşekkülüne yardımcı olmak için hissemize düşeni yaptığımız inancındayız. Bir taraftan iktidar - muhalefet diyalogunu geniş yürekle devam ettirmenin diğer taraftan, başta basın hürriyeti olmak üzere Anayasanın tanıdığı hak ve hürriyetlerin kullanılmasından korkmamanın demokrasi için bir şart olduğuna samimiyetle inandık. Bu inancımıza uygun olarak hürriyet rejimini ve hukuk devleti nizamını bütün icaplarıyla tatbik etmeyi mühim vazife saydık. Bir kere memlekette huzur havası teessüs ettikten sonra, iktisadî durgunluğun çözülmeye başlamasının ilk şartı yerine gelmiş olur. Biz huzur ve güvenin temini ile birlikte iktisadî bayatın kaybettiği dinamizmi ona yeniden kazandıracak tedbirlere de derhal tevessül ettik. Bunun ilk neticeleri, tatbik devresinin ortalarına gelmiş olan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının ikinci yarısında gerçekleşen rakamlarla daha önceki devreye ait rakamların kıyaslamasında açıkça görülmektedir. Gelişme kalkınma hızında, ayrı ayrı her sektördeki yatırım, istihdam ve istihsal seviyesi gibi unsurlarda kendini göstermektedir.

Huzuru tesis ederek bundan kuvvet alan iktisadî kalkınmayı harekete geçiren iktidarımız, şimdiye kadar hiçbir Hükûmet programında o derece şumûl ve derinlikle ortaya konulmamış hizmet ve tedbirleri tatbik mevkiine koymuş ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planını Birinci Kalkınma Planından çok daha ileri iktisadî ve sosyal hedefler ve strateji çerçevesinde hazırlayarak Meclislerin tasvibinden geçirmiştir. Birinci program devresi neticeleri olumlu bir şekilde alınan bu plân, Adalet Partisinin iktisadî ve sosyal, kültürel kalkınma politikasının millî ihtiyaçlara hitap eden hedefleri kadar bu hedefleri gerçekleştirmek için lüzumlu metod ve tedbirleri bakımından da memleketimiz kalkınmasının muhtaç olduğu yenilikleri getirmektedir.

Anayasamıza göre demokratik düzen içinde ve karma ekonomiye dayalı bir kalkınma hareketinde devletin imkânları ile birlikte özel teşebbüsün katkısını teşvik edici esaslar, planda yer almıştır. İktisadî bakımdan zayıf zümrelere sosyal adalet ve fırsat eşitliği çerçevesinde temin edilen geniş sosyal himaye tedbirleri bizim büyük halk topluluklarına, köylüye, işçiye, esnafa, küçük çiftçiye, memura daha iyi bir yaşama seviyesi kazandırmak hususundaki samimî düşüncelerimizi aksettirmektedir. Plân, Türk Milletinin mümkün olan en kısa zamanda iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmasını gerçekleştirmek için lüzumlu bütün kaynakları harekete getirmek zaruretinden ilhamını almıştır.

Huzur ve istikrarın meydana getirdiği hareketin faydalı neticesini millî hayatımızın her sahasında görmek mümkündür, iktidara geldiğimizden bu yana geçen dört sene zarfında millî gelirimiz 73 milyar liradan 98 milyar liraya çıkarak 25 milyar lira gibi önemli bir artış kaydetmiştir. Bu, 1950 den 1965'e kadar olan 15 sene zarfındaki millî gelir artışının % 70' ine tekabül etmektedir. 1960-1965 dönemindeki millî gelir artışının ise hemen hemen iki misline yakındır.

Geçen dört sene zarfında iktisadî ve sosyal meselelerimizin hallinde ana çerçeveyi teşkil edecek sayısız teşebbüslere girilmiş, bunların büyük bir kısmı gerçekleşmiştir. Mütebakisi de gerçekleşme yolundadır. Bir seçim beyannamesinin şümülü içerisinde izahı mümkün olmayan bu hususların milyonlarca vatandaşımız esasen şahidi bulunmaktadır.

Adalet Partisi iktidarı Türk Milletinin huzuruna açık alınla ve yüz akıyla çıkmaktadır.

1969 SEÇİMLERİNE GİRERKEN MEMLEKETİMİZİN GENEL DURUMU:

Şüphesiz ki 1969 Türkiye'si 1965 Türkiye'sinden çok farklıdır. 1965 Türkiye'sinde münakaşa ve endişe konusu olan hususlar bugün hemen hemen tümüyle ortadan kalkmıştır. Siyasî, iktisadî ve sosyal bünyemizde vukua gelen değişiklik Adalet Partisi İktidarının eseridir. Bugün Türk toplumu ziraî bir ortamın yarattığı yaşayış ve düşünce şekillerinden sıyrılarak sanayiye dayanan bir toplum olma olayının eşğine yaklaşmaktadır.

1969-1973 devresi millî hayatımızın pek önemli bir safhasını teşkil edecektir.

Siyasî ve iktisadî istikrar içerisinde Devletimizi daha müessir hale getirme mecburiyeti kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu sebeplerle iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmamızı daha da hızlandırmak, Türk vatandaşının yarına olan ümidini çok daha kuvvetlendirmek ve milletçe başarılarımıza yeni başarılar eklemek için Devlet hayatımızın her safhasına şâmil yapıcı, netice alıcı bir ıslahat hareketine lüzum vardır.

Bir taraftan artan iktisadî gücümüzle çeşitli sosyal meselelerimizi hal ederken, diğer taraftan iktisadî gücümüze yeni güçler katmak ve refahı âdil ölçüler içerisinde yurt sathına ve iktisaden güçsüz zümrelere yaymak yolundaki hamlemiz sür'at ve kuvvet kazanmak mecburiyetindedir.

12 Ekim 1969 tarihinde yapılacak seçimler dolayısıyla milletimizin önüne, memleketimizin bugünkü ve yarınki ihtiyaçlarını düşünerek, bir taraftan girişmiş olduğumuz hamleleri devam ettirmek diğer taraftan yeni hamlelere girişmek azmi ile çıkıyoruz.

Milletimizin her türlü engeli aşan gücüne ve yüksek tetrik ve temyiz kabiliyetine inancımız kuvvet kaynağımızı teşkil etmektedir.

Büyük ve güçlü Türkiye'yi yapabileceğimize güvenimiz tamdır.

ANAYASA ISLAHATI:

Komünizm ve Anayasa dışı cereyanlarla mücadele:

Anayasa, Türkiye Cumhuriyetini insan haklarına dayanan millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olarak tarif etmiştir. Yine Anayasa, Devletin, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olduğu esasını koymuştur.

Anayasamıza göre, bu ilkeleri reddeden tarzda siyasî mücadele yapmak yasaktır ve Anayasa dışı faaliyette bulunan siyasî partiler temelli kapatılır, dernekler ve kişiler hakkında gereken müeyyideler ve cezalar uygulanabilir.

Bazı demokratik rejimlerde, Anayasa dışı amaçlar güden faaliyet ve propagandalara cevaz verildiği halde; diğer bazı demokrasilerde Anayasanın getirdiği temel esaslara karşı siyasî mücadele kabul edilmez. Türk Anayasası da, devletin temel düzenine karşı mücadeleyi kabul etmeyen ve siyasî mücadeleyi, ancak bu temel esasların çerçevesi içinde mümkün gören Anayasalardan bir tanesidir.

Anayasamızın, Devletin temel düzenine karşı mücadeleyi reddetmesine Anayasa dışı cereyanlar, bazen örtülü bir şekilde, bazen de açıkça propaganda ve siyasî faaliyet alanına girebilmişlerdir. Bunun çeşitli sebepleri vardır.

Bu sebeplerden biri, Anayasa dışı cereyanların muhtevasını iyice bilmek ve tespit etmek durumunda olan bazı mercilerde yapılan yorumların hatalı oluşu; ve bazı hallerde de, kanunların ve bunların yorumlanmasının yeterli olduğu alanlarda, suçların takibinde etkili ve çabuk bir mekanizmanın bulunmayışıdır.

Anayasanın sekiz yıllık uygulaması sırasında görülen bu aksaklıklar, onun dayandığı temel ilkelere değil, bu ilkelerin yeterince tatbikata intikal ettirilmeyişinden doğmaktadır. Bu durumda, Adalet Partisi, Anayasanın dayandığı temel ilkeleri korumak amacı ile, Anayasada bazı ıslâhatın yapılmasını zaruri görmektedir.

Bu ilâvelerden biri, 10 Aralık 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 30. uncu maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 17. inci maddesine dayanacaktır. Türkiye'nin de katıldığı ve onayladığı bu Milletlerarası belgelerde, insan hak ve hürriyetlerinin bizzat bu hak ve hürriyetleri tahrip etmek ve yine bu hak ve hürriyetlerin dayandığı Devlet ve Hukuk düzenini yok etmek için kullanılamıyacağı açıkça yazılıdır. Bu yolda bir hükmün, Anayasa dışı cereyanların her çeşit faaliyetlerinin, propaganda, telkin ve tahrik dahil olmak üzere, yasak olduğunu belirtecek şekilde Anayasa metnine eklenmesini zaruri görüyoruz.

Bu prensibin ışığında, Anayasa düzenimizin esaslarına candan bağlı Milletimizi üzen ve te-dirgin eden belirgin hale gelmiş Anayasa dışı faaliyetlerin, hür tartışma ortamını asla ihlâl etmeyecek şekilde tarif edilmesine ve cezalandırılmasına imkân verecek hükümlerin Anayasada veya kanunlarda yer almasını lüzumlu görmekteyiz.

Hükümetin, bağımsız mahkemelerin yerine kaim olarak mahkûmiyet kararı vermesi, demokratik rejimde elbette söz konusu olamaz. Fakat, bazı suçların tarifinde kanunlarımız yeterli olmadığı veya kanunlar yeterli olsa bile, bunların anlaşılmasında bazı tereddütler olduğu, yahut uygulanması gerekli hız ve tesirden yoksun bulunduğu zaman, siyasi iktidarın vazifesi, hiç şüphesiz, kanunlarda ve gerekiyorsa Anayasada lüzumlu tedbirleri almak olacaktır.

Anayasa dışı cereyanlarla mücadelede tek vasıta elbette kanun ve ceza değildir. Hiç şüphesiz, bu cereyanlara karşı fikir yolu ile mücadele etmek ve bunların yeşermesine imkân verebilecek şart-ları ortadan kaldırmak için lüzumlu tedbirleri almak esastır. Yalnız unutmamak icap eder ki, Ana-yasa dışı cereyanlarla mücadelede yasak ve ceza asla ihmal edilmemesi gereken bir yoldur. Bugünkü Anayasamız da bu düşünceye dayanır.

Adalet Partisi, Anayasanın temel ilkelerinin, kanun yolu ile ve Anayasada ıslâhat yapılması suretiyle korunması için seçmen vatandaşın oy talep etmeği bir vatan vazifesi sayar. Devlet dü-zenimizin temellerini yıkmak için çeşitli yollardan gayret sarfeden, başta komünizm olmak üzere, Anayasa dışı bütün sapık cereyanlara karşı bu tedbirlerin alınmasında, memleketimizin medeniyet yolunda ilerlemesini isteyen, demokrasiye, oy hakkına, millî ve manevî inançlarımıza candan bağlı, milliyetçi ve vatansever her Türk'ün bizimle mutabık olacağına güvencimiz tamdır.

ÜNİVERSİTE:

Hiçbir memleket, hiçbir demokrasi, İstikbâlin ümidini teşkil eden çocuklarının ve gençlerinin, toplumun ve Devletin dayandığı ilkelere olduğu kadar, ilme de aykırı olan tek taraflı ve kesif telkin ve propagandalar altında yetiştirilmesine ve eğitim görmesine müsamaha edemez.

Üniversitelerimizin son iki yıldan beri arzettiği durum, bu müesseselerimizin, muhtariyet prensibine dokunulmadan ıslâh edilmesini zarurî kılmaktadır.

Bugünkü Anayasamız, Üniversiteleri muhtar yaparken, onları asla Devletin ve Anayasanın temel ilkeleri dışına çıkarmış değildir. Akademik hürriyet, Devletin temel ilkelerini baltalamanın bir vasıtası sayılamaz.

Üniversitelerimizi eğitim ve araştırma faaliyetlerinde çok daha verimli bir hale getirmek ve öğrenciler ile öğretim üyesi yardımcılarının, Üniversitenin idaresine, Üniversite içinde uyulması zorunlu hiyerarşinin gereklerini bozmadan, iştirak ettirmek için lüzumlu ıslâhat yapılmalıdır.

Bundan başka, Üniversitelerin, insan gücünün eğitim yolu ile üretim kesimleri arasında dağılması ve yüksek öğretim kurumlarının bölgelerarası adalet icaplarına uygun şekilde yurt sathına yayılması Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkan kalkınma planındaki esaslara bağlanmıştır. Üniversite faaliyetlerinin bu esaslara aykırı olmamasını sağlamak için gerekli ahenk gerçekleştirilmelidir.

Adalet Partisi, bu amaçlarla, bir Yüksek Üniversitelerarası Kurulun Anayasada yer almasında büyük fayda görmektedir. Bu kurul, genellikle Başbakan'ın Başkanlığında toplanmalı ve Milli Eğitim Bakanı da aynı Kurul'un üyesi olmalıdır. Kurul'da, Üniversiteler tarafından seçilecek üyeler çoğunluğu teşkil etmelidir. Bu Kurul, Hükümet ile Üniversiteler arasında ahenk ve işbirliğini sağlayacak; Üniversite öğretim üyeleri ile yardımcılarının eğitim, araştırma ve yayın faaliyetlerinin, Üniversite idarî tasarruflarının Anayasanın temel ilkelerine uygun olmasına nezaret edecektir.

Muhtar müessese demek, diğer bir müessesenin emrinde olmamak demektir. Yoksa, muhtar müesseseden maksat, gözetim ve denetim dışında olmak ve kayıtsız şartsız her istediğini yapabilmek demek değildir. Demokraside, sadece başkalarını tenkit eden ve denetleyen müesseseler olamaz.

T.R.T.

Devlet Radyo ve Televizyonunun bünyesi ve yönetimi bakımından da Anayasada bazı tedbirler alınmasını lüzumlu görmekteyiz.

Devlet Radyo ve Televizyonu, bugün çeşitli kusurları ile Milletimizin büyük çoğunluğunu rahatsız edici bir hal almıştır. Türk Milleti, Devlet Radyo ve Televizyonunun tarafsız olmasına ve bu tarafsızlığının teminatı olarak muhtariyetine asla karşı değildir. Türk milletinin kabul etmediği şey, muhtariyetin gayesi dışına çıkarak tarafgirlik yapılması ve yayınlarda Anayasanın yasak ettiği aşırı cereyanlara müsamaha gösterilmesidir.

Adalet Partisi, T.R.T. üzerindeki tartışmalara bir son vermek için, bu muhtar müessesenin kuruluş ve faaliyetlerine dair esasların Anayasada yer almasında büyük fayda görmektedir.

T.R.T., Genellikle Devlet Üniversiteleri gibi, katma bütçeli bir daire haline getirilmelidir. Bu suretle, yasama organı, T.R.T. yi daha yakından denetleme imkânını bulacaktır.

T.R.T., tarafsız ve muhtar bir müessese olarak siyasi, iktisadi ve içtimai tartışmalarda, bir müessese sıfatı ile kendisine ait bir görüşe sahip olamaz ve böyle görüşler ileri süremez. Aksi halde, bizzat kendisi belli bir görüşten yana taraf tutmuş olur.

T.R.T. Yönetim Kurulunun, muhtariyet ilkesine, ne şekilde kurulursa uygun ve ne şekilde kurulursa aykırı bir bünye arzedeceği konusundaki tartışmalara kesinlikle son vermenin çaresi, bu heyetin kuruluşunu Anayasada açıklığa kavuşturmadır. T.R.T. Yönetim Kurulu üyelerinin çoğunluğu Hükümet tarafından kayıtsız şartsız tayin edilen kimselerden ise, bu Kurula elbette muhtar denilemez. Bunun yanında, salt çoğunluğu teşkil etmemekle beraber, Hükümet tarafından tayin edilmiş yönetim kurulu üyelerinin bulunması lüzumu da reddedilemez. Önemli olan Kurul çoğunluğunun kimlerden olacağıdır. Partimizin kanaatine göre, T.R.T. Yönetim Kurulunun çoğunluğu, Üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve sanat ve edebiyatla ilgili çevreler gibi muhtar merci ve heyetler tarafından seçilmelidir.

T.R.T. Genel Müdürünü atama yetkisi, hâlen olduğu gibi, Hükümete ait olmalı; ancak, yönetim kurulu tarafından teklif edilmeyen kimse, Hükümet tarafından bu göreve tâyin edilmemelidir. Hükümet, bugün olduğu gibi, Genel Müdürü, millî güvenliği veya kamu düzenini yahut Devletin dış münasebetlerinin sağlamlığını korumak amacı ile doğrudan doğruya görevinden alabilmelidir.

YARGI ORGANLARI:

Adalet Partisi yargı bağımsızlığı ilkesini, bütün demokratik memleketlerde olduğu gibi, muhafaza etmeği zarurî görür. Bununla beraber, yargı bağımsızlığı kavramı da, Anayasamızın dayandığı yumuşak ve dengeli kuvvetler ayrılığı sistemi içinde mütalâa edilmelidir.

Anayasa, yürütme organının yasama ve yargı organları tarafından sınırlanmasında ve yasama organının yargı organı tarafından sınırlanması ile yürütme organı karşısındaki yetkilerinin tesbitinde, anahatları itibarıyla, lüzumlu dengeyi kurmuş bulunmaktadır. Ancak, “Kuvvet Kuvveti Sınırlar” ilkesinin, yargı organı karşısında tatbiki, memleket şartlarına uygun tarzda düzenlenememiştir.

Yargı organlarının Anayasa ve kanunları uygulamanın ötesinde Anayasa ve kanun hükümlerini maksadı aşan değişik şekilde uygulamak amacına yönelebilecek bir tutum içine girmemesi lâzımdır. Bu gibi intibaları önleyecek şekilde yargı organı ile özellikle yürütme organı arasındaki münasebetlerin daha dengeli bir şekilde düzenlenmesi lâzımdır.

Bundan başka, günlük yargı işlerinin yürütülmesinden vatandaşın devamlı şikâyetleri vardır. Bu şikâyetlerin giderilmesinde de zaruret mevcuttur.

Yargı organları bakımından aksaklıkların düzeltilmesi, hâkimlerin Hükümet tarafından kayıtsız şartsız tâyin edilmesi sistemine dönmekle mümkün olamaz. Adalet Partisi, bu sistemi, yargı bağımsızlığı ilkesine aykırı sayar. Her türlü özlük hakları ve bu arada atanmaları ve görevden alınmaları Hükümetin iki dudağı arasında kalacak hâkimlerle, yargı işlerimizin demokratik ve medenî bir ülkeye lâyık şekilde yürütülemeyeceği muhakkaktır.

Şu halde, yargı organı ile yürütme ve yasama organları arasındaki münasebetleri dengeli bir şekilde ayarlarken batılı demokrasilerde uygulanan sistemlerden ilham alarak, hem yargı bağımsızlığını korumak hem de söz konusu dengeyi kurmak, meselenin tek hal çaresidir.

YÜKSEK HAKİMLER KURULU:

Yüksek hâkimler kuruluna yukarıda zikredilen maksadı sağlayıcı bir şekil ve yetki verilmelidir.

DANIŞTAY:

Danıştay üye seçimlerinin ıslâh edilmesi gerektiği kanaatındayız. Danıştay üyelerinin tâyininde de, diğer hâkimlerin tâyinine benzer bir usul uygulanmalıdır. Kanaatımıza göre, Danıştay üyeliği için aday gösterme yetkisi, ayrı ayrı, Danıştay Genel Kuruluna, Yüksek Hâkimler Kuruluna ve birinci derecedeki memurlardan kurulu bir heyete ait olmalı ve bunlar tarafından gizli oyla gösterilecek adaylar arasından tayin, kararname ile yapılmalıdır. Hükümetin, aday gösterilmeyenler arasından tayin yetkisi olmamalıdır.

SAVCILAR:

Hiçbir demokratik ülkede savcıların kendi aralarından seçtikleri bir heyet tarafından tâyin edilmesi yolunda bir uygulamaya rastlanmamasına ve Anayasamızın ilgili hükümleri böyle bir

yoruma uygun olmamasına rağmen, bu konuda bazı hatalı görüşlerin ortaya atıldığını görmekteyiz. Kamu düzeninin ve millî güvenliğin ve nihayet, Devlet düzeninin temellerinin korunması ve kendilerine verilen idarî görevleri lâıkiyla yerine getirebilmeleri bakımından, savcıların Hükümet tarafından atanması ilkesinin, bunların özel durumlarına uygun teminatla birlikte, kabul edilmesi gerektiğine kesinlikle inanıyoruz. Bu konudaki gereksiz tartışmalara son verebilmek amacıyla, bu noktanın Anayasada tam bir açıklıkla yer almasında fayda görmekteyiz.

İCRANIN MÜESSİRİYETİ:

Partimizin Anayasada yapılmasını lüzumlu gördüğü başlıca ıslâhattan biri de, yürütme organının etkili bir hale getirilmesiyle ilgilidir. İcranın etkili olmasını sağlayacak yetkilerle donatılması, özellikle plan uygulaması bakımından zorunludur. Anayasanın sekiz yıllık uygulaması, yürütme organına planlı kalkınmanın icaplarına uygun yeterli yetkiler verilmediğini ortaya koymuştur.

Günümüzün batılı demokrasisinde yasama organı, seçmen iradesinin iktidar ve muhalefet kanadı ile tezahür ettiği, iktidarın kendi programını tatbik mevkiine koymakta ve muhalefetin de görüş ve tenkitlerini serbestçe ileri sürmekte başlıca vasıta olan ve nihayet, Devlet ve toplum işlerinde temel tercihlerin seçmen çoğunluğunun iradesine dayanılarak yapıldığı bir organdır.

Türk Anayasa sisteminde. Millet Meclisi, bu tercihleri, Hükümete güven vermek veya onu düşürmek suretiyle ve bütünü ile Parlâmento kanun ve kalkınma planı yapmak suretiyle ortaya koyar. Hiç şüphesiz, Parlâmentonun kanun yapma yetkisi her alanda tam olmalıdır. Ancak, şu da bir gerçektir ki, çağdaş batılı demokrasinin bugün eriştiği tekâmül safhasında Parlâmento, bu temel siyasi tercihler dışındaki teferruatla işgal edilmez.

Seçmen çoğunluğunun iradesinin kalkınma planında ve kanunlarda şekillendiği yer olarak, Parlâmentonun yasama yetkisi, bugünkü gibi, her alanda tam olarak kalmalıdır. Ancak, bugün batılı demokrasilerde, Parlâmentonun programını tasvip ederek işbaşına getirilmesini sağladığı Hükümetin, bu programını gerçekleştirmek için, belli süre ve sınırlar içinde, belli konularda kanun kuvvetinde karar almak hususunda, yine bizzat Parlâmento tarafından yetkili kılınması, Devlet yönetiminin zaruretlerinden biri olarak kabul edilir. Hele kalkınmasını planla gerçekleştirmek zorunda olan bir ülkede, aynı zaruret daha da üstündür. Batıdaki Parlamenter ülkelerde birbirlerinden çok farklı iktidarlar esasen sık sık bu yola başvurmışlardır.

KANUN KUVVETİNDE KARARNAME:

Adalet Partisi, bu örnekten ilham alarak, işbaşındaki Hükümetin programında veya Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanarak yürürlüğe giren kalkınma planında kanun konusu yapılacağı belirtilen alanlarda, kanun kuvvetinde kararnameler çıkarabilmek üzere, Bakanlar Kurulunun yetki talep eden kanun tasarıları sevk edebilmesine taraftardır. Böyle bir tasarının kanunlaşması halinde, kanun metninde, Bakanlar Kuruluna verilen yetkilerin sınırları ve altı ayı geçmemek üzere ne kadar bir süre içinde kullanabileceği belirtilecektir.

Kanun kuvvetindeki kararnameler ancak yetki kanununun sınırları içinde yapılabilecek ve bütün Bakanlar Başbakan ve Cumhurbaşkanı tarafından imzalanacaktır. Bu kararnamelerin yayınlanması zorunlu olacaktır.

Söz konusu kararnameler yapılmadan önce, hazırlanacak taslak üzerinde ve belli bir süre içinde Danıştay'ın istişarî mütâlâası alınacaktır.

Yetki kanununun koyduğu süre tamamlanmadan önce, bir kanun tasarısına ek olarak yasama organına sunulmayan kararnameler, bu sürenin sona ermesiyle kendiliğinden yürürlükten kalkacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bir kanun tasarısına ek olarak kendisine sunulan kararnameyi aynen benimseyebileceği gibi, değiştirebilecek veya tümünü reddedebilecektir.

Anayasada yer alan kişi dokunulmazlığı ve hürriyeti, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, yerleşme hürriyeti, — yurt dışına çıkma ve yol trafiği konuları hariç — seyahat hürriyeti ve yurda girme hürriyeti, vicdan ve din hürriyeti, düşünce ve kanaat hürriyeti, düşünce ve kanaatlerini açıklama ve yayma hürriyeti, bilim, sanat, eğitim ve öğretim hürriyetleri, basınla ilgili hak ve hürriyetler, toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyetleri, dernek kurma hakkı, kişi güvenliği, aile hukuku, sendika kurma hakkı, toplu sözleşme, grev ve lokavt hakları, vatandaşlık hukuku, seçme ve seçilme hakları ile seçimlerle ilgili hususların düzenlenmesi, siyasî partilerle ilgili hususlar, hak arama hürriyeti, tabii hâkim önüne çıkarılma hakkı, yargı organları, sorgu hâkimlikleri, savcılıklar, kanun sözcülükleri, barolar, noterlikler, bu organ ve mercilerle ilgili meslekler mensuplarının hak ve yükümleri ile bu mesleklerin düzenlenmesine ait hususlar, suçlar, cezalar ve ceza tedbirleri, Sayıştay ile ilgili hususlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin usulleri ile bütçe ve kalkınma planının Parlâmentoda yapılmasına dair hususlar, Parlâmento ve Hükümet üyelerinin özlük hakları, Üniversiteler ile Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının hak ve yükümleri, Devlet Radyo ve Televizyon idaresi ile mensuplarının hak ve yükümleri, olağanüstü yönetim usulleri ile sıkı yönetimin düzenlenmesi, kesin hesapların onaylanması, Anayasanın 153 ve 154 üncü maddeleri ile ilgili hususlar ve Anayasanın değiştirilmesi konularında kararname çıkarma yetkisi mevcut olmayacaktır.

Bu durumda, vatandaşın temel hak ve hürriyetleri yönünden herhangi bir tereddüt izharı mümkün değildir. Buna karşılık, iktisadî, malî, sosyal, kültürel ve idarî konularda Parlâmentonun ifade edeceği temel tercihlere uygun olan ciddi ıslâhatın hızla yapılması ve kalkınma plânının ihtiyaç gösterdiği kanun değişikliklerinin zamanında yürürlüğe konulması imkân dahiline girmiş olacaktır.

Kanun kuvvetindeki kararname de, kanunlar gibi, Anayasa Mahkemesinin sırf kazai denetimine tâbi olacaktır.

PARLAMENTONUN ÇALIŞMA DÜZENİ VE GÜNDEMİ:

Her demokrasinin başlıca prensiplerinden biri, seçmen ve parlâmento çoğunluğuna dayanan iktidarın kendi programını gerektiği zaman kanun çıkartarak uygulayabilmesi ve bunu yaparken, muhalefet tarafından engellenmemesi ve muhalefetin de varolma, iktidarı serbestçe tenkit edebilme, görüşlerini hür bir şekilde yayabilme ve dürüst seçimler yoluyla istikbâlin iktidarı olabilme hakkına sahip bulunmasıdır. Bu prensipten çıkan mantikî sonuç, Parlâmentonun kanun yapma görevine yeterli vakit ayrabilmesi ve denetim yollarının kullanılabilmesi için belirli bir zamanın tanınması kaydıyla, Parlâmentonun çalışma müddetinin ayarlanmasının ve özellikle kanunların yapılmasında gündem sırası tesbitinin iktidara ait bir hak olmasıdır.

İçtüzüklerde ve Anayasada bu konularda gerekli ıslahatın yapılmasını zarurî görüyoruz.

Anayasada, pek çok demokratik ülkelerde mevcut olanlara benzeyen, Meclislerin toplanmasını kolaylaştırıcı hükümlere de ihtiyaç olduğu düşüncesindeyiz.

GENSORU MÜESSESESİNİN ISLAHI:

İktidarın çalışmalarının haksız engellemelere maruz bırakılmaması için, gensoru müessesesinin, içtüzükte alınabilecek tedbirlerden başka, bir Anayasa değişikliği ile ıslâh edilmesini zarurî görmekteyiz.

Yürürlükteki Anayasa hükmüne göre, gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmayacağı hususu, verilisini takip eden ilk birleşimde bir öngörüşme konusu yapılmaktadır. Anayasa koyucusu, bu hükmü sevkederken, bir yandan Millet Meclisini gensoruyu her halde açmaya mecbur etmek istememiş, diğer yandan da önerge üzerinde —sınırlı da olsa— bir müzakerenin cereyan etmesini teminata bağlamağı arzulamıştır.

Adalet Partisi olarak, bu görüşle esasta mutabık bulunmaktayız. Ancak, hâlen yürürlükte olan hüküm, bu gayeleri sağlamanın ötesinde, iyi niyetli olmayan bir muhalefete Meclis çalışmalarını engellemek bakımından fazlasıyla kuvvetli bir silâh vermiş olmaktadır. Sona ermek üzere bulunan dönem içinde hiçbir Parlâmentoda görülmemiş şekilde 81 adet gensoru önergesinin verilmiş olması, bunun yeterli bir delilidir.

Bu konudaki ıslahat teklifimiz şudur: Gensoru önergesinin gündeme alınıp alınmaması hususundaki öngörüşme, önergenin verilışinden sonra iki tam gün geçmeden yapılamamalı ve yedi tam günden sonraya bırakılmamalıdır. Bir gensoru önergesi veya Hükümetin güven istemi üzerindeki işlemler tamamlanmadan önce ve genel ve katma bütçe kanunu ve kalkınma planı tasarıları genel kurulda görüölürken, gensoru önergesi verilememeli ve görüşülememelidir. Bir gensoru önergesi veya Hükümetin güven istemi üzerindeki bütün işlemler tamamlandıktan sonraki yedi tam gün içinde birden fazla gensoru önergesi de verilmemelidir.

Anayasada bu değişiklikler yapıldığı takdirde, hem söz konusu öngörüşmenin yapılması iktidarın keyfine terk edilip sürüncemede bırakılmıyacak, hem de bu yoldan yersiz engellemelere başvurulması önlenmiş olacaktır. Böylelikle, gensoru hususundaki uygulamamız, çağdaş batılı Parlâmentolardaki fiilî tatbikata uygun bir manzara arzedecektir.

DEVLET DÜZENİNİN DEMOKRATİK NİTELİĞİNİN KUVVETLENDİRİLMESİ:

Anayasada yapılması gerekli bir diğer ıslahat da, Devlet düzenimizin demokratik niteliğinin geliştirilmesi ile ilgilidir.

TABİİ SENATÖRLÜĞÜN KALDIRILMASI:

Hiçbir demokratik ülkede, belli kimselere ömür boyunca yasama organı üyeliğı tanınmamıştır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde seçimlerin makul dönemler içinde tekrarlanması insan haklarının vazgeçilmez icaplarından biri olarak gösterilmektedir. Yürürlükteki Anayasanın 1960 yılında İstanbul Üniversitesindeki ilk hazırlık çalışmaları için yapılan ankete verilen başlıca cevaplarda da, ömür boyunca Cumhuriyet Senatosu üyeliğinin eski Millî Birlik Komitesi üyeleri hakkında öngörülmediğı bilinmektedir. Bu üyelerin, diğer Senatörler arasında oyların yakın ölçülerde bölünmesi takdirinde, Cumhuriyet Senatosunun iradesinin meydana çıkmasında önemli bir rol oynayabilecekleri düşünölürse, bu durumun millî irade ve millî egemenlik ilkeleri ile bağdaşmıyacağı iyice anlaşılır.

Partimiz, bu gerçeklerle, eski Millî Birlik Komitesi üyelerinin, ömür boyunca tabii Senatör olmalarına dair mevcut Anayasa hükümlerini kaldırmak kararındadır.

Buna karşılık, eski Cumhurbaşkanlarının tabii senatör olmaları ve Cumhurbaşkanınca altışar yıl için onbeş Senatörün seçilmesine ilişkin Anayasa hükümlerini değiştirmeyi düşünmüyoruz.

Bu değişiklik sayesinde, kaynağını belli süreler içinde yapılan seçimlerle millî iradede bulmıyan hiçbir kimse, yasama organı üyesi sıfatını alamıyacaktır.

SEÇİMLER:

Büyük bir kısmı siyasî iktidar değişikliği ile ilgili olmıyan seçimlerin çok sık yapılması, seçmen vatandaşta, seçimlere karşı bıkkınlık eğilimi doğurmaktadır. Bu eğilimin giderilmesinde, demokrasimizin istikbali bakımından toplumun hayatî menfaatleri vardır. Bu amaçla, seçimlerin bir biri ardına çok sık yapılmasını önleyecek tedbirlere Anayasada yer vermek kararındayız.

Partimiz, seçimlerin yargı organlarının ve hâkimlerden kurulu Yüksek Seçim Kurulunun genel yönetim ve denetimi altında yapılmasını zarurî görür. Ancak, şu veya bu mevzuat hükmüne aykırılıktan ötürü, seçilmiş kimsenin seçim tutanağının iptali halinde o kimsenin yerine aynı partinin listesinde yer alan ondan sonraki adayın geçirilmesi mümkün değilse, ondan boşalan yere başka bir partiden bir adayın Yüksek Seçim Kurulu kararı ile getirilmesi mümkün olmamalı ve bu takdirde, yeni seçim yapmak yoluna gidilmelidir. Bir partinin tüm aday listesinin iptali halinde de, aynı yola gidilmesinin gerekli olduğu meydandadır.

Seçim mevzuatındaki hükümler, seçmen iradesinin fesatsız tezahür edebilmesini sağlamak maksadiyle sevk edilmiştir. Yoksa, bu hükümler, seçmen oyu ile seçilmemiş kimselerin seçmenin şuurlu iradesi dışında hâkim kararı ile seçilmiş farz olunmasına mesnet yapılamamalıdır.

Anayasada bu konularda da bazı açıklayıcı hükümlere ihtiyaç vardır.

Seçim sisteminin islah edilmesi lüzumuna inanıyoruz.

HALK OYLAMASI (REFERANDUM):

Halk oylaması, seçmenlerin temel siyasî tercihlerin yapılmasına daha sık iştirak edebilmelerini sağlamak bakımından, üzerinde özellikle durulması gereken bir konudur.

Halkoylamasının, seçmenlerin Devlet yönetimine katılma payını arttırıcı bir faydası olduğu şüphesizdir; fakat, buna karşılık, demokratik rejimin dayandığı akılcı felsefenin temellerinden biri olan karşılıklı ve şuurlu tartışma ortamına zarar verebileceği de bazen haklı olarak ileri sürülmüştür. Gerçekten, eğer halkoylamasına sunulan konu, sınırları iyice belli bir konu ise ve seçmen kütlesinin tercihi ikiye aşmıyan şıklar arasında olacaksa, bu usulün, demokratik bir yol olduğu şüphesizdir. Fakat, halkoylamasına sunulan belgede çeşitli konular yer alıyorsa veya bir tek konu yer alsa bile o konu ikiden fazla çözüm yolunun ortaya atılabileceği bir meseleyle ilgili ise, o takdirde, çözüm yollarının yeterince şuurlu tarzda münakaşa edilmeden karara bağlanması tehlikesi vardır. Bunun yanı sıra, aynı takdirde, halkoylamasına sunulan hususlardan bazılarının olumlu, bazılarının ise olumsuz oy vermek imkânından bir hayli seçmen yoksun kılınmış olabileceğinden, bu usul, önemi azımsanamıyacak sayı ve değerde vatandaşların rejime karşı yabancılaşmaları sonucunu da doğurabilir. Son yıllarda Batıda yapılan bazı halkoylamaları için, bu tenkitler haklı olarak ortaya atılmıştır.

Diğer taraftan, bir kanunun halkoylamasında geçerli olayların salt çoğunluğu ile kabul edilmesinin o kanuna meşruluk damgasının vurulmasında ve onun uygulanması bakımından tesirliliğinin arttırılmasında büyük faydaları olduğu da açıktır.

Adalet Partisi olarak, demokratik ve şuurlu tartışma ortamını en iyi sağlayan parlamenter usul-lerin faydaları ile halkoylamasının faydalarını bağdaştıran bir sistem teklif etmeği düşünüyoruz. Teklif ettiğimiz sistemde, bir kanunun doğrudan doğruya halkoylamasına tasarı halinde sunulması söz konusu olmayacak ve kanunlar önce Parlâmentoda görüşülüp karara bağlanacaktır. Fakat, Parlâmento kanuna ekliyeceği bir hükümle yahut Bakanlar Kurulu, Parlâmentoda kararlaştırılan kanunun Cumhurbaşkanı tarafından yayınlanmasının mecburî hale gelmesinden önce halkoylamasına sunulmasını istedikleri takdirde, kanun halkoylamasına arzedilecek ve geçerli oyların salt çoğunluğu ile kabul edilirse yayınlanıp yürürlüğe girecektir.

Bu usul, Anayasa değişiklikleri için de uygulanabilecektir.

Bu sistem sayesinde, hem kanunların muhtevası üzerinde demokratik, şuurlu ve rasyonel çalışma usullerine göre Parlâmentoda karşılıklı tartışma ve teknik tedvin çalışması yapılmış olabilecek hem de özellikle ihtilaflı meselelerde seçmen çoğunluğunun tasvibi alınarak kanunun meşruluğuna karşı inanç pekleştirilmiş ve uygulanmasında gereken tesirlilik sağlanmış olacaktır.

Bu sistemi teklif ederken hukuk devleti ilkesine sadık bir Parti olarak, halkoylamasından çıkmış kanunların Anayasaya uygunluk açısından kazaî denetimden istisna edilmesi gerektiğini ileri süreceğiz. Anayasa usulüne uygun olarak değiştirilmedikçe, hangi organ ve çoğunluk tarafından tasvip edilmiş olursa olsun, bir kanunun kabulünü sağlayan iradenin Anayasa kurallarına uygun olması şarttır ve bir hukuk devletinde bu hususun kazaî denetimi elbette yapılmalıdır. Kişinin hak ve hürriyetlerinin ve azınlığın Anayasa çerçevesi içindeki hukukunun korunması bakımından, bu kazaî denetim zaruridir. Hukuka bağlı iktidar ilkesine dayanan batılı demokraside, her iradenin hukuk kuralları ile sınırlı olması ve bu sınırlamanın müeyyidelendirilmesi, vazgeçilmez bir şarttır.

Bununla beraber, halkoylamasında kabul edilen bir kanun karşısında, yargı organlarında bazen rastlanan “Hâkimler Hükümeti” haline gelme eğiliminin yürümesi ve yerleşmesi ihtimalleri de bir hayli azalacak ve kazaî denetimin sırf kendi alanı ve gayesi içinde kalması yolunda önemli bir adımın atılması sağlanmış olacaktır.

Pek tabiidir ki, halkoylamasına sunulsun veya sunulmasın, Anayasa değişikliklerinde Anayasa Mahkemesinin denetimi söz konusu değildir.

Görüldüğü gibi, maksadımız, Anayasa düzenimizin temel ilkelerinin kuvvetlendirilmesini ve daha dengeli bir şekilde işlemlerini sağlamaktır.

ORMAN SUÇLARININ AFFI:

Anayasanın Orman suçlarının genel affa konu yapılamıyacağına dair hükmü kaldırılacaktır.

Ormanların korunması konusunda Anayasamız ve kanunlarımız gerekli tedbirleri getirmiş bulunmaktadır. Orman suçlarının affa tabi olamayacağı hükmü, affın genelliği ve eşitliği ilkesine uymamaktadır. Orman suçlarından başka hiç bir suçun affedilemeyeceği Anayasa metninde yer almamıştır. Büyük ızdıraplara sebep olan bu hükmün kaldırılması, vatandaşın Anayasamızda yer alan temel hakların özüne uygun düşecektir. Aslında Orman köylüsünü, içinde bulunduğu zor şartlardan kurtarmadıkça, orman - halk münasebetlerini düzenlemedikçe, Anayasaya kadar girmiş yasaklarla bile ormanları korumak mümkün değildir.

Ormanların korunması için müessir tedbirler alınmıştır ve alınmaya devam olunacaktır.

Orman suçlarının genel affa konu olamayacağı hususunun Anayasadan çıkarılması, ormanların tahrip edilmesinin teşviki mânasına alınamaz. Aksine, affın tanınması, Anayasaya yasaklanmış bir suçun faili ile ormanı barıştırmaya yarayacaktır.

İÇ BARIŞIN EKSİKSİZ TESİSİ:

Adalet Partisi kurulduğundan bugüne kadar memleketimize iç barışın eksiksiz teessüsünün, millî gücümüzü ve itibarımızı arttıracak kanaatinde olmuştur. İç barışın eksiksiz tesisinin gerektirdiği bütün pürüzlerin ortadan kaldırılması; millî bütünlüğümüz, beraberliğimiz ve hürriyetçi, demokratik rejimimiz için kaçınılmaz mahiyettedir. Demokratik hukuk devletin temel ilkesi, vatandaşların hak eşitliğini öngörür. Siyasî sebeplerden dolayı meydana gelen çalkantıların neticeleri ilânihiye hiçbir memlekette sürüp gitmemiştir. Gayet tabidir ki siyasî çalkantıların meydana geliş sebepleri ne olursa olsun, bir kere meydana geldikten sonra bunları olmamış addetmeye ve bıraktıkları rûsûbu inkâr etmeye imkân yoktur.

Siyasî sebeplerin meydana getirdiği eşitsizlikler, siyasî ortamın husumet ve huşunetleri giderip barışı tesis ettiği nisbette ortadan kalkar. Adalet Partisi iktidarı mazinin yaralarını tüm olarak saracak bir anlayışın ve iyi niyetin sahibi olduğunu daima göstermiştir. Nitekim geçen kısa mazi içerisinde bu istikamette başarılı adımlar atılmış, imkânların ve ortamın müsaadesi nisbetinde, millî huzuru muhafaza hedefi gözden kaçırılmadan, çok önemli merhaleler katedilmiştir.

SİYASÎ HAK EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASI:

Anayasada seçilmek hakkından mahrumiyeti gerektiren suçların genel affa uğraması halinde dahi, seçilme hakkından mahrumiyetin devam etmesine dair mevcut hükmü, demokratik ilkelerle ve genel affın niteliği ile bağdaştırmak mümkün değildir. Memleketimizin demokratik gelişmesinin tarihe mal olmuş safhalarındaki siyasî mücadelelerin yaralarını bütünüyle sarmak, millî beraberliğimizin olduğu kadar bugün eriştiğimiz merhalede milletimizin demokratik olgunluğunun, hak ve nasafet duygularının başta gelen icaplarındandır.

Bu konunun, Anayasanın meşruluk temeli ile en ufak bir ilişkisinin mevcut bulunmadığı meydandadır.

Mazide cereyan etmiş siyasî hadiselerden dolayı seçilme hakkından yoksun bulunanlara seçilme hakkının iade edilmesinin bir güvençsizlik kaynağı olması için hiçbir sebep kalmamıştır.

1960 ihtilâli neticesinde seçilme hakkından mahrum hale gelmiş bulunan vatandaşlarımızın seçilme haklarının iadesi için gerekli Anayasa değişikliğinin faydasına inanıyoruz.

İDAREDE ISLAHAT:

Adalet Partisi Devleti müessir hale getirme yolundaki tedbirlerin diğer bir önemli cephesini de hükümetin müessir işlemlerini sağlayacak tedbirlerde görür. Şüphe yoktur ki Parlâmentonun üstünlüğü prensibi tabîi olmakla beraber, modern devletin faaliyetlerinde hükümet ve idare olarak yürütme organı, gerek kanunların uygulanması ve gerek kamu hizmetlerinin görülmesi bakımından, en mühim unsuru teşkil eder. Devletle vatandaş arasındaki temas ve münasebetlerin büyük kısmı hükümet ve idarenin çalışma ve hizmet sahaları içinde cereyan eder. Vatandaşın devletten beklediği hizmetlerde büyük şikâyet konuları, hükümetin karar ve muamelelerinde gerekli sür'at ve istenilen isabet ve müessiriyetin bulunmadığı noktasında toplanmaktadır. Yüzbinlerce kamu görevlisinin çeşitli teşkilât içinde, merkezî ve mahallî idarelerde ve kamu müesseselerinde yürüttükleri hizmet yurdun her yerinde ve günün her saatinde vatandaşlar tarafından devamlı olarak değerlendirilmekte ve en küçük bir aksaklık bile bütün devlet ve hükümet mekanizmasını sorumlu tutan tepkilere sebep olmaktadır. Bu bakımdan, birbirine bağlı çok çeşitli teşkilâtın vatandaşa en mükemmel şekilde hizmet dâvası etrafında ahenkli ve müessir bir çalışma düzenine girmesi zaruridir.

Yürütme organının müessir hale getirilmesi, bir taraftan onun bünye ve işleyişinin ıslahı meselesidir. Diğer taraftan yargı organı ile yürütme organı arasındaki münasebetlerin yürütme tasarruflarını tesirsiz duruma düşürmeyecek bir ölçü içinde düzenlenmesi meselesidir.

İcranın müessiriyetini arttırmak maksadiyle yapılacak ıslahatın hedefi, merkezi hükümet teşkilâtının ve mahalli idarelerin kanunları uygulama ve kamu hizmetlerini yürütmede zamandan, insan gücünden ve paradan tasarruf sağlayacak ve daha iyi hizmet edecek surette yeniden teşkilâtlanması ve çalışma usullerinin bu maksatlara göre rasyonelleştirilmesidir.

Bu mülâhazaların ışığı altında İdaredeki ıslahatın yönelmesi gereken hedeflerini şöylece özetlemek mümkündür:

1. Kanunların uygulanmasında, vatandaş işlerinin görülmesinde yetki ve görevlerin Bakanlar Kurulunda toplanması yerine, karar yetkileri iş bölümü esasına göre ilgili Bakanlıklara bırakılacaktır.

2. Hizmetlerin vatandaşın ayağına götürülmesi bakımından işlerin merkezde toplanması yerine, İllerde hattâ ilçelerde devlet teşkilâtının vatandaş ihtiyacı ile temas sathı üzerinde neticelendirilmesine çalışılacaktır.

3. Bakanların yetkileri altında bulunan teşkilâtın idaresinde başlıca âmir durumundaki yüksek dereceli memurları seçmek hususunda takdir yetkileri, Anayasanın icabına uygun olarak kabul edilecek, Bakanın Müsteşar ve Genel Müdür gibi doğrudan doğruya kendi sorumluluğu ile alâkalı görevlerde çalışanları değiştirebilmek yetkisini bu derecelerdeki memurların müktesep maaş haklarını mahfuz tutma esası ile bağdaştıran bir tatbikata gidilecektir. Danıştay kararlarıyla, bugün memurun muayyen memuriyette kalma teminatı haline getirilen sübjektif hakları, sadece müktesep hakların korunmasına inhisar edecektir.

4. Lüzumsuz yazışmalara mahal vermeyecek usuller tatbik edilecek, kanunlarda açıkça tasrih edilmiş tahditler olmadıkça, vatandaş haklarını keyfî şekilde daraltıcı bir takdir yetkisi hiçbir idarî kademe için kabul edilmeyecektir.

5. Kanuna aykırılığı yetkili mercilerin kararlarıyla sabit olmuş konularda hataların düzeltilmesinden kaçınılmayacak, vatandaşları mutlaka mahkemeye başvurmamak hakkını alamıyacak yollara sürüklemeyi marifet sayan zihniyete son verilecektir.

6. Memurların meslekî bilgi ve ahlâkî vasıflarını takviye ve tevsik edecek, devlet idaresini bilgi ve fazilet disiplini içinde, kamu hizmetlerini daha tesirli seviyeye çıkaracak, yetiştirme, mükâfat ve müeyyideler sistemleri konulacaktır.

7. Yurt içinde ve yurt dışında temsil birliği sağlanacak, Valilerin, Kaymakamların ve Büyükelçilerin hizmetlerin görülmesinde genel koordinasyonu sağlayacak ve Devletin gözü, kulağı olacak şekilde yeterli yetkilerle teçhizi cihetine gidilecektir.

8. Kalkınma plânının hazırlanmasında ve uygulanmasında mahallî idarelere düşecek görevleri karşılayacak şekilde mahallî idareler yetki ve sorumluluklarla teçhiz edilecektir.

9. Plân uygulamasında edinilen tecrübeler göz önünde tutularak plânlı kalkınmanın Devlet bünyesine uygunluğunu sağlayacak tedbirler alınacaktır. Böylece idarî bünye ve mevzuat plânlı kalkınmanın icaplarına cevap verir hale getirilecektir.

10. Başbakanlığa bağlı üniteler yeniden düzenlenecektir.

10. Bakanlık kuruluşları yeniden düzenlenecektir. Bu düzenlemede Türkiye'nin gelecek yıllardaki ihtiyaçları göz önünde tutulacak, hizmet tekrerrürleri, yetki tedahülleri ve bunların doğurduğu israf önlenecektir.

11. Bakanlar Kurulunun yetki ve görevleri yeniden düzenlenecektir.

11. Finansman kuruluşlarının görev, yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenecektir.

12. İktisadî Devlet Teşekküllerinin elinde mevcut imkânlardan daha iyi istifade edilmesi ve yeni kaynak yaratır hale getirilmesi için girişilen yeniden düzenleme çalışmalarına devam olunacaktır.

ADALET İŞLERİMİZ:

Adalette sür'at, kolaylık ve isabeti sağlamak Partimizin temel görüşüdür.

Bir karar ne kadar âdil olursa olsun, şayet geç kalmışsa bunda, bir gecikme adaletsizliği mevcuttur.

Sosyal, siyasal ve ekonomik hayatımızda gecikmiş adaletin çok zaman büyük rahneler aştığı ise bir gerçektir. Bu görüşün ışığı altında geçen 4 senelik iktidar devremizde adalette sürat ve isabeti sağlama yolunda alınan ve üzerinde titizlikle durulan tedbirlere devam olunacaktır.

Ayrıca Usul Kanunlarında sürat ve sadeliği sağlayacak ve Yargıtay'ın yükünü hafifletecek değişiklikler yapılacaktır.

Hâkim ve Savcıların daha iyi yetişmelerini sağlamak amacı ile staj usulleri yeniden düzenlenecektir.

Bir taraftan sosyal, ekonomik, kültürel ve idarî alanlarda gerekli tedbirler alınırken, diğer taraftan da tatbikatta çeşitli tereddütleri giderecek lüzumlu mevzuat tadili yapılarak boşluklar doldurulacaktır.

Ceza davalarının sürat ve isabetini sağlamak için, adli zabıta kurulması üzerinde yapılmakta olan çalışmalara devam olunacaktır.

Her gün artan bir hızla çoğalmakta olan trafik davalarını süratle neticelendirmek için muayyen yerlerde trafik mahkemelerinin kurulmasına gidilecektir.

Adli sicil müessesesini modern bir hale getirmek için yapılmakta olan çalışmalara hız verilecektir.

MİLLÎ SAVUNMA POLİTİKAMIZ:

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, yurdumuza yönelebilecek her türlü tehdidi karşılayabilecek şekilde ve aralıksız olarak cihazlanması için alınan tedbirlere devam olunacaktır.

Silâhlı Kuvvetlerimizin kendi kumanda zinciri içerisinde öğretim ve eğitim seviyesini daimi olarak yüksek tutmak için alınan tedbirlere devam edilecektir.

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ikmâl hizmetleri sürekli ve güvenilir bir şekilde yürütülecektir.

Silâhlı Kuvvetlerimizin hazarda iskân edildiği sahalardaki tesislerinin modernleştirilmesine ve yeni kışlalar, hastahaneler ve eğitim tesisleri yapılmasına devam olunacaktır.

Şehirlerden uzak birliklerin kurulduğu yerlerden ve hudut karakollarından başlamak üzere girişilen subay ve astsubay lojmanları ile sosyal tesislerin yapımına devam olunacaktır.

Harp silâh ve vasıtalarından memleketimizde yapılması mümkün ve lâzım olanlar ile ilgili sanayiın geliştirilmesi için özel bir program uygulanacaktır.

DIŞ POLİTİKAMIZ:

1965 Seçim Beyannamemizde ortaya koyduğumuz dış politika anlayışının ve prensiplerinin Türkiye'nin menfaatlerine uygun olduğu tatbikatta ortaya çıkmıştır. Geride bıraktığımız dönem zarfında Milletlerarası münasebetlerimiz azamî derecede geliştirilmiş, mevcut dostluklarımız takviye edilirken, başka dostluk bağları kurulmuş ve bu münasebetler düzeyi üzerinde memleketimiz, Milletler Camiasında dostluğu ve işbirliği aranan bir devlet olarak önemli bir mevki kazanmıştır.

Barışa müsait şartların yaratılması istikametinde Türkiye, silâhlanma yarışının durdurulması ve silâhların azaltılması konusunda girişilecek teşebbüslere yardımcı olacaktır. Bu alanda Devletlerarasında farklılıklara yer verilmemesinin ve mevcut farklı şartların giderilmesinin önemle takip edilecek bir konu olduğu kanaatindeyiz.

Uzayın barışçı maksatlarla kullanılması faaliyetlerine katılacağız.

Batı âlemi ile münasebetlerimizin dostluk, ittifak, sıkı işbirliği ve ortaklık esası dairesinde gelişmekte olmasını memnuniyetle karşılamakta ve buna büyük ehemmiyet atfetmekteyiz. Bu âlemle savunma alanında sahip bulunduğumuz tesanüd bağlarının ifadesini teşkil eden NATO ittifakını güvenliğin ve barışın teminatı olarak görmekte devam ediyoruz.

Bölgemizde hüküm süren tehlikeli şartların biran önce düzelmesi ve yerini âdil ve devamlı bir barışa terketmesi önemle takip ettiğimiz bir konu olmakta devam edecektir. Böyle bir sonucun alınması istikâmetinde bundan böyle de gayret sarfetmek ve başkaları tarafından sarfedilen gayretlere yardımcı olmak kararındayız.

Tarihî ve manevî bağlarla bağlı olduğumuz Orta Doğu ülkeleri ile münasebetlerimizi daha da geliştirmek üzere mevcut imkânları değerlendirmeye devam edeceğiz.

Komşularımızla gerçekleştirmiş olduğumuz yapıcı münasebetlerin karşılıklı menfaatlere uygun çerçevede takviyesi önemle takip edeceğimiz bir amaç olacaktır.

Asya ve Afrika'daki ülkeleri de kapsamak üzere çok yönlü bir politika tatbikatı çerçevesinde gerçekleştirmiş olduğumuz ahenkli münasebetler manzumesini, zümreci olmayan tutumumuzu son dört yıl içinde ortaya çıkardığı bir eser olarak görüyor ve bu ahengin muhafazasına büyük önem veriyoruz.

Dış politikamızın ayrılmaz bir cüz'ü olan dış ekonomik ilişkilerin, memleketimizin menfaatlerine ve ekonomik kalkınmamızın menfaatlerine ve ekonomik kalkınmamızın gereklerine en verimli ve yararlı yönlerde yürütülmesine devam olunacaktır. Dış ekonomik ilişkilerimiz, malî ve ticarî alanların yanında teknik ve teknolojik işbirliği imkânlarını da azamî ölçüde sağlayacak şekilde geliştirilecektir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklığımızın gelişmesindeki olumlu sonuçların, ortaklığın daha yakın ve daha sıkı ekonomik, sosyal ve malî münasebetleri kapsıyacak olan geçiş döneminde artarak sağlanmasına gayret edilecektir.

Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı ile olan ilişkilerimiz artan bir hızla geliştirilecektir.

Kıbrıs Davamızın büyük bir titizlikle takibe devam edeceğiz.

Her vesile ile belirtilen ana görüşlerimiz çerçevesinde Cemaaatımızın meşru haklarına ve millî menfaatlarımıza cevap verecek bir nihaî sonuca ulaşabilmek, hedefimiz olacaktır.

Özet olarak Dış politikamız bölgemizde ve dünyada barış ve güvenliğin devamını ve kuvvetlendirilmesini hedef alacaktır. Milletlerarası taahhütlerimize sadık kalarak karşılıklı menfaatler çer-

çevesinde istiklâle, toprak bütünlüğüne, İçişlerine ademî müdahaleye ve hak eşitliğine dayanan çok yönlü bir dış politikayı takibe devam edeceğiz.

Karşılıklı menfaatlere dayanacak olan bu çok yönlü politikamız gerçekçi, itibarlı ve açık bir politika olacaktır.

Memleketimizin güvenliğini ve kalkınmamızın gereklerini Dış politikamızın en önemli hedefi sayıyoruz.

Kıbrıs'taki soydaşlarımızın devamlı bir güvenliğe kavuşması ve Kıbrıs'la ilgili hak ve menfaatlerimizin korunmasını ön plânda tutarak, Kıbrıs ihtilâfına barışçı yollarla çözümlenmesi politikamıza devam edeceğiz.

EMNİYET VE ASAYİŞ:

Bir ülkede can ve mal emniyetinin sağlanması devletin en önemli vazifelerinden biridir. Adaletin süratli ve haklı ölçüler içinde tevziyle birlikte can ve mal emniyetinin sağlanması Devletin var oluş sebebini teşkil eder. Çağımızın devleti, iktisadî ve sosyal fonksiyonları yüklenmiş olmakla, adalet, emniyet ve asayiş mevzuundaki temel görevlerini aksatamaz. Esasen adaletin süratle ve adil ölçüler içinde tevzi edilemediği can ve mal emniyetinin sağlanamadığı bir memlekette iktisadî ve sosyal fonksiyonları ifa etmek mümkün değildir.

1961 Anayasasının getirmiş bulunduğu bak ve hürriyetlerin kullanılması ve bu arada zaman zaman bu hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılması bugüne kadar memleketimizin alışık olduğu bir takım hâdiselerin meydana gelmesine sebep olmuştur. Bu hadiselerin bir takım tedirginlikler yarattığı inkâr olunamaz. Aslında çeşitli siyasî partilerin ve bunlar dışındaki bir takım mihrakların politikanın mevcut ve meşru platformlarını kullanamıyarak, siyasî iktidarın başına gaile açmak maksadiyle huzursuzluk yaratan şiddet hareketlerini çeşitli yönlerden teşvik ettiklerini kimse inkâr edemez. Devlet kuvvetleriyle çeşitli grupları karşı karşıya getirerek Devlet kuvvetlerinin zedelenmesine, itibarlarının kırılmasına yönelmiş gayretler geçen yıllar zarfında esefle müşahade edilmiştir. Vatandaş tedirgin eden bu hâdiseler karşısında her defasında devlet kuvvetleri hâdiselerin içinden başarıyla çıkmış ve kanun kuvvetini hâkim kılmıştır. 1961 Anayasasının yürürlüğe girdiğinden bu yana görülen ve vatandaş rahatsız eden hâdiseler Türk toplumu için yeni olaylardır. Bu olayların bir kısmı meşrudur; hakların kullanılmasının neticesidir; bunlara alışmak lâzımdır. Bir kısmı ise, hakların suiistimali yoluyla kastî olarak yaratılmıştır; kökünde çeşitli tahrikler mevcuttur; rejimle mücadele gibi bir maksadı hedef ittihaz etmiştir. Bu gibi hadiseler karşısında da Türk vatandaşının Devletine, müesseselerine, Devletin gücüne itimat içinde olması lâzımdır.

Adalet Partisi olarak memleketimizde kanunları meşru Devlet kuvvetleri vasıtasıyla hakim kılmağa, vatandaşların can ve mal emniyetini, yarına olan güvenini, korkusuz yaşama hakkını zedeletmemeye devam edeceğiz.

Demokratik rejim kendi kendisini korumaya muktedir bir rejimdir. Anarşi, zor, kaba kuvvet ihtimalleri karşısında Devletin kendisini savunabileceğine inanmadıkça tedirginlikleri gidermek mümkün değildir. Vatandaşlara düşen vazife uyanık olmak, devlet kuvvetlerine yardımcı olmak, onların vazifelerini güçleştirmemek ve Devlet kuvvetleri dışındaki gayri meşru davranışlara alkış tutmamaktır. Devlete düşen görev ise, kanunsuzluk kimden ve nereden gelirse gelsin, bu gibi hadiseler karşısında, kanunları mutlak surette hâkim kılabilmehtir.

Devlete inanç her türlü korku ve tedirginliğin devasıdır. Hiç kimse devletten ve kanundan güçlü olamaz.

Batı demokrasilerinde görülen toplum hâdiseleri yurdumuza da sirayet etmiştir. Gençlik hareketleri namı altında meydana gelen olaylar, gösteri ve yürüyüş hakkının kanun sınırları dışında kullanılmasından doğan olaylar, grev hakkının yine kanun sınırları dışında kullanılmasından doğan olaylar, bina ve arazi işgalleri, sebepleri ne olursa olsun, kanunların suç saydığı sınırlara eriştiği ahvalde daima kanun yoluyla giderilecektir.

Devlet kuvvetleri, vazife görürken, meşru hakların istimaline hiç bir şekilde mani olmayacaktır. Ancak, hakların suistimali yoluyla gayrın ızzarına da müsaade olunmayacaktır.

Kanunlarımızda mevcut boşluklar doldurulacaktır. Bunu yaparken de Anayasada temel hakların özüne hiç bir şekilde dokunulmayacaktır. Türk Ceza Kanununda, Cemiyetler Kanununda, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda, can ve mal emniyetini koruma bakımından yetersizlikleri ve tatbikattaki tereddütleri önleyici ıslahat yapılacaktır.

Gelişen, nüfusu artan ve büyüyen bir memlekette toplum hadiseleri dışında kalan münferit suçların nispeti de artmaktadır. Bu gibi hadiselerde, vatandaş, maruz kalabileceği tehlike ve haksızlıklara karşı koruma yolundaki titiz ve itinalı tatbikatımıza devam olunacaktır. Bu maksatla emniyet kuvvetlerinin sayısı arttırılacak ve eğitimleri geliştirilecektir. Cihazlanmalarının ikmaline devam olunacaktır.

Memleketimiz, nispet itibarıyla, Dünya memleketleri arasındaki yüksek trafik kazalarının vuku bulduğu bir ülkedir. Trafik kazalarının toplumumuzda elim hadiselerle sebep olduğu ve bir çok aileyi derin teessürlere gark ettiği bir gerçektir. Trafik kazalarının azaltılması bakımından bir taraftan alt yapıyı ıslah etmek, trafiği taşıyamaz hale gelmiş yollarımızın kapasitesini arttırmak ve kazaları azaltmak için her türlü tedbirleri almaya devam edeceğiz.

Şehir içi trafiğinin sebep olduğu kazaları önleyici tedbirlerin de alınmasına devam olunacaktır.

PLÂNLİ KALKINMA VE REFAH DEVLETİ STRATEJİMİZ:

Plânlı kalkınma ve refah devletini kurma, kalkınma politikamızın temelini teşkil eden başlıca yol olmaya devam edecektir. Plânlamayı yüksek bir hayat seviyesine ulaşmada, ihtiyaçları ve imkânları artan medenî ve ileri bir toplumu yürütmede, rasyonel bir politika izleminin başlıca aracı olarak kabul ediyoruz. Böyle bir toplumun kalkınma hamlesini dahada yoğunlaştırmak için, iktisadî bilgileri toplamayı daha da geliştirmek, istatistiklerimizi ve kalkınma politikamıza rehberlik eden ilmi malzemeyi arttırmak ve zenginleştirmek için sarfedilen çabalara hız vereceğiz.

Plânlı, iktisat politikasına devlet müdahalesi ve kontrolünü arttıran bir vasıta gözüyle değil, fakat kalkınma potansiyelimizi ilmi metodlarla tam olarak değerlendirmede zarurî bir vasıta olarak gören siyasî ve iktisadî felsefemize uygun şekilde yürütmeye devam edeceğiz. İktisadî plânlamayı, hür ve demokratik ülkelerin ileri, verimli ve piyasa ekonomisine uygun bir politika vasıtası olarak kabul ederek özel teşebbüs için yol gösterici, destekleyici ve teşvik edici bir yönde geliştireceğiz.

İktisadî kalkınmamızın başlıca potansiyelini, gücü hızla ve devamlı şekilde artan vatandaş kütlesinde, yani özel sektörde görmekte ve buna önemli katkıda bulunan kamu sektörü ile dış alemden gelecek kaynakları ihmal edilmesi mümkün olmayan unsurlar olarak mütalâa etmekteyiz. Bu sebeple önümüzdeki dönemde de, karma ekonominin bu bünyesinden yararlanarak, bu üç kanaldan gelen kaynakları, en yüksek kalkınma hızı temin edecek şekilde ahenk ve verim içinde kullanmaya devam edeceğiz.

Türk ekonomisinin bugün ulaşmış olduğu kalkınma safhasında, plânlı kalkınmamızın dikkat ve gayretini teksif edeceği başlıca hedefleri açık bir şekilde tespit etmek zorundayız. Önümüzdeki dönemde kalkınmamızın yönü, geçmiş dönemlerin biriktirdiği dış borç yükünü hafifletmek, hızı artan kalkınma gayretimizin tabii sonucu olarak yükselen ithalât talebini, tam olarak karşılamaktır. Öte yandan artan nüfusun bünyesi değişen iktisadî ve sosyal hayatımızın tabii sonucu olarak hızlanan ve süratli bir tempoya ulaşan şehirleşme vetiresinin zorunlarını halletmektir.

Bu iki ana meselenin çözümlenmesi için ihracatın ve döviz kazanma kapasitemizin, daha önceki dönemlerden de hızlı olarak gelişmesi hususunda özel gayretler sarfedilecektir. Önümüzdeki dönemin hedefi bütün gücümüzle ihracatı artırabilmek için döviz kazanma seferberliğine geçilmesi olacaktır. Aynı zamanda toplumsal bünyemizdeki köklü değişmelerin gerçekleşebilmesi, kalkınma hamlemize önderlik edecek olan endüstrinin, artan ve şehirleşen nüfusa çalışma alanları açabilmesi için, sanayi hamlemiz daha da kesifleştirilecektir. Sanayileşmemiz hem ihracat seferberliğini gerçekleştirmemizde, hem sür'atle modernleşmekte olan tarım sektörünün muhtaç olduğu unsurları imal etmede, hem de artan yatırım ihtiyaçlarının karşılanmasında hayati bir rol oynayacaktır.

Bu hedeflere ulaşabilmek ve tatbikatta gerçekçi metodlara kavuşabilmek için, ayrıntıları daha sonraki bölmelerde de açıklanan geniş bir ıslahat politikası takibedilecektir. Bu ıslahat politikasında, dış ilişkileri artan ve ihracata dönük bir şekilde gelişmeye devam zorunluğu daha kesin şekilde hissedilen Türk ekonomisinin şümulü daha da genişleyen bir alanda piyasa mekanizması ve fiat sistemi içinde yürütülmesine özel bir dikkât sarfedilecektir.

Hür bir ortamda demokratik plânlamanın tam verimli bir şekilde görevini yerine getirmesi için direkt müdahaleler, idari tanzim ve kontrollardan çok, rasyonel bir iktisat politikasının başlıca araçları olan para, kredi ve fiskal politika alanlarında gerekli düzelmelere sür'atle gidilecektir.

Bu maksatla çeşitli alanlarda zaruri olan kurumsal düzelmeler gerçekleştirilecek, vergi ıslahatı yapılacak, maliye politikasının amaç ve gereçlerini daha rasyonel ve belirli şekle sokacak olan düzenlemelere baş vurulacaktır. Bu cümleden olarak, ayrıntıları ileriki bölümlerde de açıklanan Merkez Bankası ve kredi sistemi reformları gerçekleştirilecektir. Keza rasyonel bir fiskal politikanın zaruri aleti olarak, vergi sisteminin, bütün sektörleri eşit tesir sahası içine alabilmesi, devletin gelir kaynaklarının belirli sektörler üzerinde yığılmasının önlenmesi, dolaylı ve dolaysız vergiler sistemimizin kalkınmamızı güçlendiren ve fiat bünyesini düzelten bir istikamete yönelmesi hususunda şümulü bir vergi ıslahatı gerçekleştirilecektir. Keza belirli alanların ne ölçüde ve ne istikamette korunmasının ölçülebilmesi ve açıkça görülebilmesi için, bütçe ve kamu masrafları kalemlerinde ıslahata gidilecektir.

Kamu idaresinin verim ve müessiriyetinin daha da artırılması, iktisadi devlet teşekküllerinin potansiyelinden daha fazla yararlanılması için, merkezi devlet, mahalli idareler ve iktisadi gayeli kamu teşebbüslerinde bu yönde köklü ıslahat tedbirlerine hız verilecektir.

Verdiği sonuçlar ve çeşitli uygulamalarla, potansiyeli geçmiş dönemlerden çok daha yüksek ölçüde ortaya çıkan özel teşebbüslerin ve vatandaş gücünün teşkilatlanabilmesi ve tesirliliğini artırabilmesi için, bazı kurumsal reformlara gidilecektir. Türk sanayii ve iş hayatında cesamet büyüyen yalnızca ferd ve aile iştirakleri ile gerçekleşme imkânları daralan yatırımlar için, geniş vatandaş kütlelerinin mali kaynaklarını yan yana getirebilmek üzere mali ve hukuki alanda gerekli tedbirler alınacaktır. Vatandaşların şahsi gayretlerini birleştirmeleri hedefini güden teşebbüslerin verimli, güvenilir ve istikrarlı bir yönde devam ettirilebilmesi için, ileri ülkelerin gelişmiş sermaye piyasalarında uygulanan yeniliklerini malî bünyemize sür'atle yerleştireceğiz.

Bu suretle gelir ve servetin toplum içinde daha yaygın ve daha dengeli bir şekilde dağılmasına yardım eden, iktisadî ve malî kaynakların lüks ve tüketim amaçlarından başka alanlara aktarılmasını kolaylaştıran, milli kaynakları seferber ederek, en iyi kullanan ve verimlendiren ellere emanet eden medenî ve ileri bir iktisadî bünyesinin, işsizlik, hastalık ve sakatlık, ihtiyarlık gibi ferd elinde olmayan etkenler yüzünden mahrumiyet çekmemesi için, her yıl daha genişleyen ve güçlenen sosyal güvenlik sistemimizin geliştirilmesine devam edilecektir.

Artan gelir ve servetten çalışan zümrelerin daha geniş pay alabilmeleri için, en güçlü gereçlerden biri de toplu sözleşme ve hür sendikacılık sistemidir. Bu amaçla kalkınma gayretlerimizi kösteklemeyecek şekilde, verim artışına paralel bir tarzda ücretlerin yükselmesine imkân veren ras-yonel bir ücret ve gelir politikası izlenmeye devam edilecektir.

Aynı zamanda para ve maliye politikasında izlenen rasyonel yolla çelişmeye düşmeyecek şekilde, dar gelirli sınıflar lehine sosyal harcamalara önem veren kamu maliyesi politikasına, dar gelirli müstahsili himaye eden fiat ve kredi politikasına, az gelişmiş bölgelerdeki kalkınmayı hızlandıran fark gözetici uygulamalara devam edilecektir.

Kalkınmamızda bölgelerin potansiyelinin daha iyi ortaya çıkarılması için, bölge imkânlarının ve potansiyelinin tam bir envanterini ortaya çıkaracak çalışmalara hız verilecektir. Plânın yüksek seviyede ve marko kemiyetler planındaki yönleri ve hedefleriyle, bölge ihtiyaçları ve imkânlarının projeler seviyesindeki tezahür ve ifadelerini daha iyi bağdaştıracak şekilde çalışmalara hız verilecektir. Bu maksatla Merkezi Plânlama Teşkilâtıyla, bölgesel seviyedeki bağların daha da artırılmasına çalışılacaktır.

Genel hatları ve kalkınma stratejisi bu çerçeve içinde özetlenen demokratik Türk plancılığının, yedi yıllık biriken tecrübeler sonunda, Türkiye'nin ihtiyaçlarına gerçekçi cevaplar veren en uygun araç olduğu inancındayız. Hürriyet düzeni ve demokratik sistem içinde, iç barış ve siyasî istikrar ortamında, bu yolda devam etmenin, Türk milletinin asırlık bekleyişlerini kısa zamanda gerçekleştireceğine inanıyoruz.

Marksist özentilerin, düzeni yıkmak üzere yola çıkan hayalperestlerin memleket gerçeklerinden habersiz, birikmiş olan tecrübeleri ve elde edilen sonuçları değerlendirmeden aciz tutumlarıyla, partimizin gerçekçi ve bilimsel zihniyetini, Türk vatandaşının yan yana getirerek kıyaslaması için 1969 seçimleri eşsiz bir fırsat daha ortaya koymaktadır. Bu seçimin aynı zamanda hür ve demokratik ortama yaraşan bir kalkınma ve refah stratejisi ile, tahripkâr bilgisiz ve sorumsuz bir düzen düşmanlığı arasında açık bir tercih olacağına da inanmaktayız.

YAPTIKLARIMIZ YAPACAKLARIMIZIN TEMİNATIDIR:

Maliye ve Vergi Politikamız:

Maliye politikamız; topyekûn kalkınmamızın sıhhatli ve süratli olarak gerçekleşmesini ve ekonomimizin enflasyon, resesyon, deflasyon gibi arızalardan uzak kalarak istikrar içinde gelişmesini sağlamak, artan milli gelirin vatandaşlar arasında adil ve dengeli olarak dağılımına yardımcı olmak esasına dayanır.

Bu hedefe ulaşabilmek için herşeyden önce sağlam ve sıhhatli kaynaklara sahip olmamız gerekmektedir. Bunun için modern bir vergi idaresinin meydana getirilmesi lüzumludur. Mükellefle işbirliği zihniyeti içinde sür'atli ve tesirli çalışan bir vergi idaresi bir taraftan iç tasarruflarımızı artıracak, diğer taraftan iktisadî istikrar ve ödemeler dengesi politikamıza destek olacaktır.

Kamu maliyesini program bütçe sistemine geçirerek kaynaklarımızın en iyi şekilde kullanılması sağlanacaktır.

Bankalar ve kredi sistemi günümüzün gelişen şartlarına göre yeniden düzenlenecektir.

Diğer taraftan sermaye piyasalarının kurulması, gönüllü tasarrufların teşviki, halka açık anonim ortaklıklar gibi konularda alacağımız tedbirlerle halkın elindeki tasarrufların değerlendirilmesi ve bunların yatırımlara aktarılması sağlanacaktır.

İktisadî devlet teşekküllerinin elindeki imkânlardan daha çok faydalanmak ve yeni kaynaklar yaratmak suretiyle kalkınmaya olan katkısını arttırmak için islahat tedbirlerinin alınmasına devam olunacaktır.

İktisadî istikrarı sağlayacak, sanayileşmemizi kolaylaştıracak ve gelir dağılımında adaleti temin edecek bir fiyatlar ve gelirler politikasının ahenkle yürütülmesine devam olunacaktır.

Gerçek vergileme alanına girmeyen gelir vergisi mükelleflerinin, global götürü vergileme sisteminden şahsî götürülüşe kaydırılarak vergilendirilmeleri sağlanacaktır.

Veraset intikal vergimiz ve bu verginin tatbikatına ait Vergi Usul Kanunu hükümlerinde yapılacak değişikliklerle, bu vergi ile gelir vergisi arasındaki organik bağ kurulacak, her iki verginin randımanlı birer kaynak haline gelmesi sağlanacaktır.

Tarım kazançlarının vergilendirilmesinde bugünkü ikili sistemin, yani gelir ve arazi vergilerinin uygulanmasına devam olunacaktır. Her ki vergi daha rasyonel, modern ve toprağın potansiyeli ile olan yakın ilişkisi de nazara alınarak daha basit vergileme teknikleri ile takviye edilecektir.

Vasıtalı vergiler alanında gider vergisinin bütünlüğünü bozan tekel ve şeker fiskaliteleri üzerinde başlanmış bulunan islahat hareketine devam olunacak ve halkın zarurî gıda maddesi şeker üzerindeki verginin ileri batı memleketleri, bilhassa üyesi olmak kararında bulunduğumuz ortak pazar ülkeleri seviyesine indirilmesine gayret edilecektir.

Gider vergilerimizin bugünkü tek kademeli istihsal vergisi durumundan, ortak pazar vergisi olarak kabul edilmiş bulunan 3 kademeli eklenen değer vergisi sistemine geçebilmenin şartları temin edilecektir. Ortak Pazarın vergi ahenkleştirilmesi faaliyetlerine ayak uydurabilmek için bu konuda başlamış bulunan araştırma faaliyetleri sonucuna göre vergi sistemimizde gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Türkiye'nin dış ticareti ve yabancı sermaye yatırımlarının vergilendirilmesinde ülkemizin vergileme haklarının açıklığa kavuşturulması ve vaki vergi ziyanının önlenmesi için vergi anlaşmaları akdi faaliyetlerine devam edilecek ve akdedilen vergi anlaşmalarının sür'atle Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçirilmeleri sağlanacaktır.

TİCARET POLİTİKAMIZ:

Ticaret Politikamıza verilen açıklık, güvenlik ve eşitlik prensiplerine devam olunacaktır. Fiatların arz ve talep kanunlarına uygun olarak serbestçe tekevvün edebileceği bir ortamın yaratılması esastır. Bu hâl, hiç bir zaman piyasayı başıboş bırakmak şeklinde anlaşılamaz. Belli hedeflere ancak, ekonominin gerektirdiği tedbirler alınmak suretiyle ulaşılabilir.

Temel mal ve hizmetlerde veya zaruri ihtiyaç maddelerinde fiat istikrarını sağlayacak tedbirlerin alınmasına devam edilecektir. Müstehlikin ihtiyaçlarına doğrudan doğruya cevap veren mal ve

hizmetlerde, müstehlikin kalite ve fiyat yönünden aldanmasını önlemek için teşkilâtlanması teşvik olunacaktır.

Vatandaşın yiyecek, giyecek vesair ihtiyaçlarının en iyi ve en ucuz şekilde giderilmesi ve gıda maddelerinin istikrarlı ve rasyonel bir şekilde pazarlanması teşvik edilecektir.

Ziraî mahsullerin değerlendirilmesi ile ilgili taban fiyat politikamıza müstahsilleri teşkilâtlandırma yolu ile devam edilecektir.

1965 yılından beri uygulanan pamuk, fındık, üzüm, incir, tütün, fıstık, ayçiçeği, çeltik, zeytin-yağı destekleme alımlarına müteakip yıllarda da devam olunacaktır. Böylece müstahsil gelirinin istikrarını koruma yanında istihsalı geliştirici ve dış pazar açısından imkân sağlayıcı bu politika, madde grupları artırılarak uygulanacaktır.

Kooperatiflerimizin çoğalması ve yayılması için yapılan çalışmalar geliştirilecektir. Yeni kooperatifler kanununun getirdiği müesseseler kurulacaktır.

Hayvan üretimi ile iştigal eden müstahsil bölgelerde üretimin değerlendirilmesi ile görevli bulunan Et-Balık Kurumunun büyük ve güçlü bir Devlet müessesesi haline getirilerek memleket hayvancılığında nazım rol oynaması sağlanacaktır.

Toprak Mahsulleri Ofisinin çalışma sahası genişletilerek ziraî mahsullerin bütünü üzerinde faaliyet göstermesi sağlanacaktır. Yeni satış merkezleri tesisi suretiyle ekmeklik hububat yanında yemlik satış imkânları da sağlanmak suretiyle müstahsil bölge ihtiyaçlarının ucuz ve emniyetli bir yolda karşılanmasına çalışılacaktır.

Çeltik müstahsilinin korunması, çeltik üretiminin teşviki fiyat istikrarının sağlanması gerçekleştirilecektir.

Ziraî mahsullerin, dolu, don, kuraklık, yağmur, seylâp gibi âfetlere ve hayvanların ölüm, hastalık, çalınma, kaza rizikolarına karşı sigorta edilmesi teşvik olunacaktır.

Sigortacılığın Millî Ekonomimize daha müessir katkıda bulunması için yurt servetini koruyucu ve tasarrufu teşvik edici çalışmaları desteklenecektir.

Sigortacı kuruluşla sigortalı ilişkilerini koruyan sistem ıslah edilerek daha verimli bir gelişme ortamı hazırlanacaktır.

DIŞ TİCARET POLİTİKAMIZ:

Ekonomik kalkınmamızın gelişmesini ve devamlılığını sağlamak ve korumakla alâkalı çalışmalara Dışticaret Politikası açısından büyük ağırlık vermekteyiz. Yatırım Malları ve gelişen sanayiinin ham madde ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ve daha büyük hacimde yatırımı sağlamak daha büyük hacimde istihsalı devamlı kılabilmek için Dış ticaretimizde ihracat politikamızı geliştirici tedbirlere büyük ağırlık verilecek, bu arada ihracat ve kalkınma bankası kurulacaktır.

Çeşitli devrelerde çeşitli hedefleri gerçekleştirmek üzere çıkarılmış olan mevzuat basitleştirilecek Dışticaret ve ödeme bilançomuzla ilgili hususlardaki tahditlerin tedricen makul ölçülerde hafifletilmesi için gereken rasyonalizasyon tedbirleri alınacaktır.

İhracatımızın artırılmasına, çeşitlendirilmesine, bu arada halen istihsal edilipte değerlendirilemeyen mahsullerimize pazar bulunmasına ve ihracat hacmimize önemli miktarda sanayi mamullerinin eklenmesine çalışılacaktır. Bu maksatla gerekli teşkilâtlanma ve yeniden düzenleme tedbirlerine başvurulacaktır.

İhraç mallarımızın çeşitlendirilmesi ve istihsalinin artırılması yolundaki politika yanında, bu mallara beynelmil standartlara uygunluğun ve dış pazarlarda aranılan niteliğin kazandırılması istikametindeki tedbirlere ve çalışmalara devam edilecektir.

Ayrıca, dış ülkelerde pazarlama ile ilgili yerleşme ve araştırma tedbirlerine ağırlık verilecek, yeni pazarlar kazanma gayretlerimiz geliştirilecektir. Bu politikanın başarıya ulaşması ile ilgili iç ve dış organizasyon konuları yanında yetiştirici ve öğretici çok yönlü çalışmalara da ağırlık verilecektir.

İthalâtımızın ekonomik kalkınmamız ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yürütülmesini sağlayacak çalışmalarda ithalâtın gerçek ihtiyaçlara cevap verecek şekilde düzenlenmesine ve geliştirilmesine devam edilecektir.

Gelişen sanayimizin artan ham madde ihtiyacının karşılanması, ithalât ikamesi politikası yanında, ihracat Sanayiinin kurulması ve gelişmesi istikametinde ithal programları uygulamasına önem verilecektir.

Yurt kaynaklarının değerlendirilmesi için gerekli yatırım malları ithaline öncelik verilecektir.

Dışticaret rejimimizin hazırlanmasında ve tatbikatında eşitlik, açıklık ve genellik ilkelerine sıkı şekilde bağlı kalınacaktır. Dışticaret politikasının yürütülmesinde, ekonominin her sektöründe olduğu gibi özel sektörle de ilişkilerimizi, işbirliği anlayışı içinde daha da geliştirici ve güçlendirici tatbikata devam edilecektir.

SANAYİ POLİTİKAMIZIN ESASLARI:

İkinci 5 Yıllık Kalkınma Plânında öngörülen prensiplere göre, memleketimizin hızla sanayileşmesini mümkün kılacak tarzda çalışmalara devam edilecektir.

Yatırım malları imalatını geliştirecek ağır sanayi projelerine öncelik verilerek, sanayileşme hamlemizde önemli bir merhalenin aşılması sağlanacaktır.

İhraç imkânı bulunan sahaları ele alan ve ihracat kaynaklarımızı harekete geçirecek olan sınaî teşebbüslere öncelik verilerek çeşitli yollardan desteklenecektir.

İthalâtımızda hacim itibarıyla büyük yer tutan malların dahilde istihsalı ekonomik icapların elverdiği nispette artırılacak, ekonomimiz güçlendirilecektir.

Sanayileşme hamlemizin kaydettiği gelişmeye yeni bir hız verilebilmesi için kredi ve ham madde tedarikinde yeni uygulamalar suretiyle güven ve istikrar ortamı güçlendirilecektir.

Ekonomik ve teknik icapların müsaade ettiği veya sosyal zaruretlerin gerektirdiği ölçüde, ağır sanayi ile birlikte yan sanayiinin kuruluşu da teşvik edilecektir.

Montaj Sanayiinde mamullerin bünyesine dahil olan yerli malzeme nisbetlerinin artırılmasına devam olunacaktır.

Kurulacak teşebbüslerin dünya piyasalarında rekabet edebilecek ölçü ve kıstaslara uygun şekilde kurulması temin olunacaktır.

Sanayileşmemizde dış pazarların elverişliliği nispetinde ham maddelerimizi yarı mamul veya mamul hale getirerek ihraç etmeye önem verilecektir.

Karma ekonominin ahenk içinde gelişebilmesi için kamu ve özel sektörlerle aynı ölçüler uygulanacaktır. Özel teşebbüsün plân hedeflerine uygun olarak meydana getireceği sanayi tesisleri teşvik olunmaya devam edilecektir.

Tesislerin, teknik şartlar ve ekonomik icaplara hâle gelmemek şartı ile, memleket sathına dengeli bir şekilde dağılması sağlanacaktır.

Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası sanayileşmemize daha çok yardımcı hale getirilecektir.

Partimizin üzerinde önemle durduğu ve ele aldığı hususlardan biri de, organize sanayi bölgeleri ile küçük sanayi çarşılarıdır.

Bunların yapımına hızla devam olunacaktır.

Sanayi mamullerimizin dış pazarlarda rekabet gücüne sahip kalite ve vasıfta olması müstehlaki ezmiyecek uygun fiatla piyasaya arzı ve devamlılığı dikkatle takip olunacaktır.

Özet olarak sanayileşmemizin devamlılığı ve randımanlı çalışması için gereken her türlü tedbire başvurulacak ve kalkınmamızın sürükleyici sektörü olan sanayimiz yeni hamleler yapabilecek hale getirilecektir.

TARIM HİZMETLERİ:

Tarım sektörü, milli ekonomimizin temel dayanaklarından birisini teşkil eder. Nüfusumuzun büyük çoğunluğu, geçimini tarımdan sağlamakta, milli gelirimizin önemli bir kısmını tarımsal ürünler teşkil etmekte ve ihracatımızda da tarım ürünleri büyük bir paya sahip bulunmaktadır. Artan nüfusun beslenmesi ve sanayiinin ham madde ihtiyacının karşılanması için, teknolojik gelişmeleri daha etkili olarak uygulamamız icap etmektedir. Tarımsal üretim, tabiat şartlarının tesirine tâbi bulunmaktadır. Teknik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme sayesinde büyük bir potansiyele sahip olan ekilebilir araziden düne nazaran birkaç misli daha fazla mahsul almak mümkündür. Üretimin artırılmasında netice verecek müspet tedbirler arasında tarım reformu başta gelmektedir.

Tarım işletmelerinin düzenli ve ekonomik bir ünite haline getirilmesi, tarımda toprak rejiminin düzenlenmesi, arazi mülkiyet ve tasarruf haklarının korunması, topraksız olan veya yeter toprağı olmayan çiftçilerin gelirli işletmelere sahip kılınması, araç ve gereçlerin, tarım kredilerinin uygun şartlarla tedariki ve kullanılması, tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlanması, araziden ve su kaynaklarından verimli şekilde istifade edilmesi, çiftçinin teşkilâtlanması, emek ve tasarruflarının değerlendirilmesi eğitim ve öğretim imkânlarının geliştirilmesi gibi tedbirler dizisi tarım reformu anlayışımızın esasını teşkil eder. Bu görüşlerin ışığı altında doğrudan doğruya mevzuat çıkarılmasına ihtiyaç göstermeyen hususlar, Adalet Partisi olarak ele aldığımız ve üzerinde önemle durup icra ettiğimiz konulardır. Bu konudaki çalışmaların programlanması ve icrası, tecrübelerin ortaya koyduğu yeni unsurlarla takviye edilerek daha faydalı hale getirilecektir.

Verimin arttırılmasında bir diğer unsur olan iyi vasıflı ıslâh edilmiş, kışa, kuraklığa ve hastalıklara dayanıklı nitelikte olan tohumun geliştirilip iklim şartlarına göre intibakı sağlanacaktır.

Çiftçimizin gübre kullanması teşvik edilecek, tedariki ve dağıtımı kolaylaştıracak, gübre fiatlarını daha da ucuzlatacak tedbirler alınacaktır.

Zirai Kredi:

Tarım kredisinin amacı, üretimi artırmak, ürünün değerlendirilmesini, sürüm ve satışını kolaylaştırmak suretiyle köylünün kalkınmasına yardımcı olmaktır. Kredilerin miktarında, dağıtım şartları ve düzeninde, bu amacın gerçekleşmesi üzerinde önemle durulacaktır. Bu maksatla:

Tarımsal üretimin tabiat şartlarına bağlılığını azaltacak tedbirler cümlesinden olup, çiftçilerimiz tarafından istihsaldeki önemi artık benimsenmiş bulunan kimyevi gübre, yüksek verimli to-

humluk, ziraî mücadele ve sulama tatbikinin kredi ile desteklenmesine devam olunacak ve aynı kredi uygulamasına genişlik verilecektir. Kontrollü zirai kredi sisteminin bütün yurda yayılması sağlanacaktır.

Kredi dağıtımında sosyal adalet ilkelerine önem verilerek, küçük tarımsal işletmelerin ekonomik birimler haline getirilmesine çalışılacaktır. Küçük ve orta işletmelerin üretim için lüzumlu ihtiyaçlarını ve donatma araçlarını kolaylıkla sağlamak üzere kooperatifleşmeye önem verilecek ve kredilendirilmede kooperatiflere öncelik tanınacaktır.

Hayvan ıslahı programları çerçevesinde özel damızlık yetiştiriciliği ve mevcut yem kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirecek kaliteli et üreticiliği (besicilik) tarımsal kredilerle desteklenecektir. Bu arada, su ürünleri üretim ve değerlendirmesinde de kredi desteği sağlanacak ve balıkçılık kooperatiflerine avlanma araçlarının temini ve muhafaza tesislerinin kurulmasında öncelik sağlanacaktır.

Proje esasına müstenit bir kredileme düzeni içerisinde güçlü işletmeler yaratacak ölçüde bir kredi desteği sağlanacak ve balıkçılık kooperatiflerine avlanma ve araçlarının temini ve muhafaza tesislerinin kurulmasında öncelik sağlanacaktır.

Proje esasına müstenit bir kredileme düzeni içerisinde güçlü işletmeler yaratacak ölçüde bir kredi desteği sağlanması ve bu yolla tarım sektörünün belirli kollarının kalkındırılması, ulaştırma, depolama tesis ve hizmetleri ile gıda sanayii ve ihracatın geliştirilmesi maksadı ile tesis edilen teşvik ve geliştirme fonları uygulanmasına devam olunacaktır.

Çiftçilerimizin tarım alanındaki yatırım ve işletme kredisi ihtiyaçlarını yeter ölçüde karşılamayı ve müessir bir kontrol altında kullanırmayı hedef güden bir proje kredisi olan ziraî kalkınma kredileri tatbikatına da genişlik verilecek ve bu program kısa zamanda bütün yurda teşmil edilecektir.

Kredi dağıtımında başarılı çiftçilere teminat kolaylıkları gösterilecek ve kredi ile edinilen araçlar ve tesisler teminat olarak kabul edilecektir.

Bu arada, geniş ölçüde yenilenmiş olan toprak değer baremleri, muayyen süreleri beklemeden günün şartlarına göre ve ihtiyaca cevap verecek şekilde ayarlanacaktır.

Ayrıca köylünün mevduatını toplayıp bunu değerlendirecek bir malî müessese kurulacaktır. Küçük çiftçiye hitap eden düşük faizli bir kredi sisteminin ihdası ve geliştirilmesine önem verilecektir.

Bu arada kötü hava şartları sebebi ile ödeme gücünden yoksun kalan küçük çiftçilerimizin, yıllardır birikmiş banka borçları faizsiz ve uzun vade ile taksite bağlanacaktır. Böylece küçük çiftçi yeni kredi imkânına kavuşturulmuş olacaktır.

Üretimin arttırılmasında müessir faktörlerden birisi de mekanik güç ve modern tarım âlet ve makinelerinin kullanılmasıdır. Bugün işlenen arazimizin % 80'i üzerinde hayvanla tarım yapılmakta, bu sahada büyük ölçüde çeki gücü noksanlığı bulunmaktadır. Tarımın süratle makineleşmesine önem verilecek, tarım sektöründe kullanılan traktör, mibzer, pulluk, motopomp gibi âlet ve makinelerin sanayii geliştirilerek, sayıları arttırılacaktır.

Tarımsal mücadele hizmetleri bir taraftan devlet eliyle yapılırken, diğer taraftan, mücadele tekniği çiftçilere öğretilerek mücadeleyi kendileri yapar veya yaptırır hale gelmeleri sağlanacaktır.

Ekonomik değeri düşük hayvan nev'i ve ırkları yerine, daha verimli bir hayvan varlığı meydana getirmek için ıslah çalışmalarına devam olunacaktır. Salgın ve paraziter hastalıklarla müessir şe-

kilde mücadele için yeter sayıda veteriner ve sağlık memuru yetiştirilmesi, hayvan yetiştiricilerinin eğitilmesi çalışmaları geliştirilecektir.

Yem üretiminin arttırılmasına ve çayır, mer'a kullanma düzenindeki engellerin giderilmesine çalışılacaktır. Hayvancılık kredilerinin yeterli ve dengeli bir hale getirilmesine gayret edilecektir. Pazarlama ve değerlendirme müesseselerinin güçlenmesi ve yurt sathına yayılmasına, lüzumlu tesislerin inşasına dikkat ve önemle hız verilecektir.

İkinci Beş Yıllık Plânda yer aldığı üzere, doğunun kalkınmasında özel önem taşıyan hayvancılığın pilot projelerle geliştirilmesine ürünlerin muhafaza ve değerlendirilmesine kurulmakta olan tesislerin sür'atle ikmal olunmasına ve yenilerinin kurulmasına devam olunacaktır. Yurt içinden temin amacıyla hazırlanmış bulunan meronis projesini uygulamaya çalışmalarına devam olunacaktır. Halkımızın beslenmesi bakımından lüzumlu bulunan bitkisel ve hayvansal gıdaların en iyi şartlarda ve yeteri kadar temin edilmesini sağlamak için bütün safhalarda hijyen ve kalite yönünden kontrol ve tahlil yapılacak bu konuda ki mevzuat boşlukları doldurulacaktır. Hayvansal ürünlerin değerlendirilmesiyle ilgili olarak süt endüstrinin geliştirilmesine, yem sanayiinde olduğu gibi bu kuruluşların da özel sektöre dayalı olarak gelişmesine önem verilecektir. Devlet, teknik bilgi yönünden rehberlik edecektir.

Tarım tekniğinin çiftçiye öğretilmesi maksadı ile okul içi ve okul dışı eğitim faaliyetlerine verilen önem artırılacaktır.

Tarım meslek okulları ve hayvan sağlık okullarının sayıları arttırılarak bunların çiftçinin hizmetinde bulunmasına çalışılacak, bilhassa üretim âlet ve vasıtalarının kullanılmasında lüzumlu kurs ve seminerlerin tertiplenmesi daha yaygın hale getirilecektir.

Çiftçilerimizin istihsal vasıtalarını daha ucuz fiatla temin etmesi ve mahsullerini iyi değerlendirmesi için kooperatifler ve birlikler şeklinde teşkilâtlanmaları desteklenecek ve teşvik olunacaktır.

Çiftçimizin alın teri olan mahsulünün değer fiatla satılması için, Adalet Partisi iktidarının yaygın bir şekilde uyguladığı taban fiat politikası daha tesirli şekilde yürütülmeğe devam edilecektir. Destekleme alımları için gerekli finansman, istikrarlı bir ekonomi içerisinde geliştirilmeye çalışılacaktır.

ORMANLAR:

Ormanlarımız, memleketimiz için hayatî önemi haiz, tabii ve devamlı bir servet kaynağımızdır. Bu kaynağın, Anayasanın ışığı altında, millî ekonomimize faydalı olacak şekilde geliştirilmesi, korunması ve işletilmesi şart olduğu gibi, orman içinde ve orman kenarında yaşayan vatandaşlarımıza geçim imkânları sağlanacak tarzda değerlendirilmesi de kesin zarurettir.

Ormanlarımızın randımanlı ve rasyonel bir şekilde işletilmesi sonunda ve yeni amenajman metodlarının tatbiki suretiyle, orman mahsullerinin, istihsalı bugünkünün 5-6 misline çıkarılabilir. İstihsal miktarının arttırılması, yeni ağaçlama, imar, yol inşaatı ve erozyon kontrol faaliyetlerinin geliştirilmesi, çeşitli sanayi tesislerinin kurulması ile, yeniden işgücü yaratılacak, bu suretle orman bölgeleri halkına geniş iş imkânı sağlanırken, aynı zamanda uzun yıllar teraküm etmiş çeşitli orman mahsullerinin kıymetlendirilmesi ile de, millî ekonomimize kaynak yaratılmış olacaktır.

Çeşitli ormancılık faaliyetlerinde öncelikle orman içi köylerde oturan her aileden en az bir ferde devamlı olarak iş verme imkânları üzerinde durulacak ve buna göre gerekli iş programı hazırlanacaktır. Karayolları ve Köy İşleri Bakanlığı ile ahenkli ve koordineli bir çalışma yapılarak,

dağ ve orman köylerinin alt yapı tesislerinin yapılmasına öncelik verilecek, ulaşım ve ucuz nakliye imkânları sağlanacak ve buralarda yaşayanların, esasen saha itibarıyla dar ve az verimli olan arazilerinde, daha çok gelir sağlayacak bitki çeşitlerinin ekimi ve şartlara uygun hayvancılık yapımları teşvik edilecektir.

Orman köylerimize, yerleşme ve iklim icaplarına uygun mesken yapımında lüzumlu malzemenin ve hususiyle dam örtüsünün temininde bugün yapılan yardımlar genişletilerek devletin malî imkânları ölçüsünde bir plân ve programa bağlanacaktır.

Orman işçilerimizin teşkilâtlanarak sosyal sigorta kapsamına alınması için yapılan çalışmalar kısa zamanda sonuçlandırılacaktır. Ormanlarımızın gerçek hudutlara dayanması, orman olan ve olmayan yerlerin ayırt edilmesi için ilmi, hukuki teknik ve ekonomik esaslara uygun olarak ve yeniden düzenlenecek bir sistem içinde tespit ve tahdit faaliyetleri hızlandırılacaktır. Ayrıca çeşitli sebeplerden doğan ihtilâfların halli için müessir tedbirler alınacaktır. Ormanlarımızın geliştirilmesi faaliyetine devam edilecektir.

Bozuk ve verimsiz orman sahaları hızlı bir tempo ile ağaçlandırılacaktır.

Büyük iskân sahaları yanında, halkın dinlenme ihtiyacını karşılayacak mesire ormanları tesis edilecektir. Tarım arazilerini tehdit eden sahil ve kara eksilmeleriyle yurdun muhtelif bölgelerinde yer yer görülen erozyona karşı daha müessir ve yaygın mücadele yapılacaktır.

Orman mahsulleri endüstrisinin gelişmesine büyük önem atfediyoruz. Ancak bu sayede mevcut ham madde en iyi şekilde değerlendirilmiş olacak, bu sahada geliştirilecek sanayi ile orman içerisinde yaşayan vatandaşlarımıza yeni iş imkânları sağlanmış olacaktır.

Anayasada, orman suçlarının genel affa konu yapılamayacağına dair hükmü de kaldıracamız.

ENERJİ İŞLERİMİZ:

MADENLER:

Memleketimizin zengin maden kaynaklarının aranıp bulunması ve milletimizin bir an önce istifadesine arzı hususuna büyük önem vermekteyiz. Madenlerimizin iyi işletilmesi ve daha çok istihsal yapılmasının memleket ihtiyacının karşılanması ve ihracının geliştirilmesi yönünden değeri büyüktür. Yapılacak ihracatın cevher şeklinde değil, mamul veya yarı mamul maden şeklinde olması için sarfedilen gayretlere hız verilecektir. Bakır, alimünyum, boraks ve demir madenlerinin istihsalini arttırmak için kurulmakta olan tesislere yenileri ilâve edilecektir.

Madenciliğimizin inkişâfı için lüzumlu olan mevzuat değişikliğinin biran önce uygulama sahasına konulmasına çalışılacaktır. Memleket madenciliğinin inkişafını önleyen çeşitli engeller ve ihtilâflar ortadan kaldırılacak, uygulamada açıklık ve kolaylık sağlanacaktır.

Madenlerimizin arama ve işletme haklarının iktisabında, kamu sektörü ile özel sektör arasında hukuk eşitliği prensibi muhafaza edilecektir.

Ekonomik kalkınmamızda, dış ticaret dengesinin sağlanmasında büyük yeri olan madenlerimizi, hem devlet hem de özel sektör eliyle veya lüzumu halinde karma teşebbüsler kurarak işletmeyi, milli ekonomimiz bakımından faydalı ve zaruri görmekteyiz. Maden sahasında, ekonomimize katkıda bulunacak her teşebbüs, yardım ve teşvik görecektir. Bu maksatla, kamu kesimi, özel sektöre gereken teknik yardımda bulunacaktır. Maden işletmeciliğinin ihtiyacı olan makine, malzeme ve teçhizatın ithalinde kolaylık sağlanacaktır. Maden ihracı çeşitli teşvik tedbirleri ile desteklenecektir.

Maden araştırmalarında ve maden istihsalinde endüstrimizin ihtiyaçları ve dış piyasalarda değeri bulunan madenlere öncelik verilecektir. Bu arada endüstrileşmemizin en önemli temel malını teşkil eden demir, kömür, bakır, alimünyum ve dış piyasalarda değeri bulunan civa gibi maden cevherlerinin bulunması ve işletilmesine ağırlık verilecektir. Ayrıca, tarımımızın ihtiyacı bulunan gübreyi karşılamakla lüzumlu bir unsur olan fosfat taşı araştırılması üzerinde durulacaktır.

Isınma konusunda alışılmış, fakat kullanılması çeşitli zararları doğuran yakıtlar yerine, başta linyit olmak üzere diğer ticarî yakıtların kullanılması ve bunların halkımıza ucuz fiatla intikali sağlanacaktır. Halkımızın ısınma ihtiyacını, mali imkânları ile mütenasip bir fiatla yurdun her yerinde karşılamak, yakıt politikamızın esasını teşkil eder.

PETROL POLİTİKAMIZ:

Memleketimizin petrol ve petrol ürünleri ihtiyacının biran önce ve tamamıyla millî kaynaklarımızdan karşılanması ham ve mamul petrol ihtiyacı için yabancı memleketlere ödenmekte olan paraların tasarrufu, Türkiye' nin ham ve mamul petrol ihraç eden bir ülke haline gelmesi, takip ettiğimiz ve takip edeceğimiz petrol politikamızın esaslarını teşkil eder.

Petrol rezervlerimizin tesbiti, aranması, istihsalı, rafinajı, nakil ve dağıtılması ile ilgili çalışmalar millî menfaatlerimizin gerektirdiği bütün tedbirler alınarak artan bir hızla devam edecektir. Yerli ham petrolümüzün, ihtiyaçlarımızın karşılayacağı zamana kadar yurt dışından alınması zarurî olan ham petrol için en ucuz fiatın bulunması yolundaki teşebbüs ve gayretlere devam olunacaktır.

Petrolün yurt içinde dağıtılmasında bütün yurda şamil bir boru hattı şebekesi kurul- masına çalışılacaktır.

Petrol kanununda yapılacak değişikliklerle müşahade edilen güçlükler ve tereddütler kaldırılacak ham petrol istihsalimizin artırılması yönünden yeni hukukî esaslar konulacaktır.

Petrolü olan komşu ülkelerin, ham petrol satışlarını memleketimiz limanlarından yapabilmeleri için, memleketler arası petrol boru hatları tesisi imkânları araştırılarak yurt ekonomisinin geliştirilmesinde ve petrol ithalimizde önemli faydalar elde edilecektir.

Halkın ucuz, temiz, yüksek kalorili yakıt maddesi ihtiyacının karşılanmasında çok önemli yeri olan mayi petrol gazı istihsalinin, istihlâki karşılayacak şekilde arttırılması temin olunacaktır.

Tabii petrol gazına sahip olan komşu memleketlerden, tabii gaz alınması imkânları üzerinde çalışılacaktır.

Petrol sanayii artıklarının değerlendirilmesi için petro kimya ve sun'î gübre sanayii yatırımlarına öncelik verilecektir. Hususiyle, günlük hayatın bir parçası haline gelen plâstik sanayii başlıca ham maddesini üreten, petro kimya sanayii sür'atle geliştirilerek, bir taraftan döviz tasarrufu sağlanacak, diğer taraftan yeni iş sahaları açmak imkânı elde edilecektir.

Sür'atle artan nüfusumuzun beslenmesi, tarım ve sanayi ihtiyaçlarının karşılanması, içme, kul- lanma ve endüstri suyunun temini, taşkınların önlenmesi, bataklıkların kurutulması, enerji üretilmesi gibi meseleler, su kaynaklarının geliştirilmesi zaruret ve önemini ortaya çıkarmıştır.

SU KAYNAKLARIMIZ:

Sulanabilir yurt topraklarının bir an önce suya kavuşturulması için ayrılan imkânlar, plâna uygun olarak arttırılacaktır. Sulama işletmelerinin, istifade edenlerle devlet tarafından ortaklaşa idaresi sağlanacaktır.

Sulama tarifelerinin esasları yeniden gözden geçirilerek vatandaşın ödeme gücü dışına çıkmıyacak tarzda yeni bir sistem tatbik edilecektir.

Taşkınlara maruz sahalarda tedbirler alınarak mal ve can kaybının önlenmesine itina olunacaktır. Bilhassa şehir, kasaba ve köylerimizin taşkından koruma ile ilgili projelerine öncelik ve sür'at verilecektir.

ELEKTRİK ENERJİSİ:

Enerji politikamızın esası, yurdun her köşesine yeterli devamlı, emniyetli ve ucuz elektrik enerjisi götürmektir. Bu maksatla üretimin arttırılması, nakil ve dağıtım imkânlarının yurt stahına yayılması çalışmalarımızın ana hedefini teşkil eder.

Komşu memleketlerin elektrik şebekeleri ile bağlantılar yapılarak daha emiyetli ve ekonomik sonuçlar almak için, elektrik ihraç ve ithâl imkânları üzerinde de durulacaktır.

Bugün yurdumuzda çeşitli elektrik ücret tarifeleri uygulanmaktadır. Enterkonekte şebekesinin ulaşabildiği yerlerde elektrik ücretleri çok düşük, diğer yerlerde ise çok yüksektir. Bu farklı tatbikatı önlemek amacıyla, enterkonekte şebekenin ulaştığı veya ulaşmadığı her yerde bütün yurda şamil tek elektrik tarifesini uygulanacaktır.

Elektrik enerjisi ile ilgili malzeme ve teçhizatın yurt içinde imâl edilmesi prensip olarak kabul edilmiştir.

Elektrik enerjisinin tek elden etüd ve planlanmasını, inşaatını ve işletmesini temin gayesiyle "TÜRKİYE ELEKTRİK KURUMU" kurulacaktır.

Köylerimizin bir an önce elektriğe kavuşması için yapılan çalışmalara hızla devam olunacak ve köyde ucuz elektrik kullanılması imkânları sağlanacaktır.

BAYINDIRLIK HİZMETLERİ:

Yurdumuzun imarına, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesinin dayanağını teşkil eden bayındırlık hizmetlerine, bilim ve teknolojinin en ileri imkânları ve memleket gerçekleri nazara alınarak hızla devam edilecektir. Bu sahada ihtiyaç duyulan kadronun ve yetişmiş insan gücünün arttırılması, huzur ve emniyetle çalışmalarının sağlanması üzerinde durulacaktır.

Proje, yapım, müşavirlik ve kontrollük hizmetlerini görme şekli, ileri memleketlerdeki seviyeye ulaşması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Ulaştırma sektörünün plân hedeflerine erişmesi için yolcu ve mal akımı etüdleri nazara alınarak alt yapının koordineli bir şekilde inşa ve işletilmesi sağlanacaktır.

Turistik yollar, hava meydanları, limanlar, modern ve gelişen ihtiyaca cevap verecek şekilde ele alınacak ve inşalarına hızla devam edilecektir. Yapıların yurt sathında dengeli bir şekilde dağılması ön plânda tutulacaktır.

İnşaatlarda, kalite ve ucuz yapı malzemesi sağlama, yapı maliyetlerini ucuzlatma, fiat istikrarının temin hususları, önemle takip edilerek yerli yapı sanayiinin ileri merhaleye ulaşması teşvik edilecektir.

Yapı malzemesi standartlarının biran önce tamamlanması ve kalite kontrolünün, tesirli bir şekilde yapılması yolunda her türlü teknik yardım temin ve gereken faaliyet gösterilecektir.

Kitle nakliyatı bakımından büyük önemi olan güzergâhlardan başlamak üzere demiryolu şebekemiz ıslâh edilecektir.

Yurdumuzun her tarafına dizel lokomotif ile çekilen tren seferleri konulacaktır.

Üç tarafı denizle çevrili yurdumuzun bütün sahilleri boyunca yer yer turistik limanlar ve balıklık limanları ile, kasaba ve köyler için küçük barınaklar, köy iskeleleri ve çekek yerleri gibi kıyı yapıları büyük sayıda ele alınarak inşaatlarına sür'atle başlanacaktır.

Karayollarımızın bakım, onarım ve yapım çalışmalarına hız verilecek, yüksek standartlı yollarla, yurt köşelerinin bağlantıları sağlanacaktır. Ana yol şebekelerimizin en mükemmel şekilde tamamlanması için, önümüzdeki yıllarda büyük çapta yol inşaatına ve asfalt kaplama faaliyetine devam edilecektir.

Trafik kesafetinin büyük çapta arttığı güzergâhlardan başlamak üzere, trafik kazalarını önlemek amacıyla sürat yolları yapımına devam olunacaktır.

Komşu memleketlerle olan kara yolu irtibatı geliştirilecek yurdumuza giriş ve çıkışlar yüksek standartlı yola kavuşturulacaktır.

Kıtalar arası hava yolu bağlantısının önemli düğüm noktalarından hava limanları inşaatına devam olunacaktır.

Turistik bölgelerimizle yurdumuzun diğer köşelerine havadan ulaşımı sağlamak için yeniden meydanlar inşa edilecektir.

İMAR VE İSKÂN HİZMETLERİ:

İmar ve İskân hizmetlerimizin amacı düzenli şehirleşme ve yeleşmeyi sağlamak, plânlar yapmak ve bu çerçevede içindeki yerleşme merkezlerini, medeni imkân ve vasıtalarla kavuşturmaktır. Tesbit edilen genel yerleşme düzenine uygun olarak, nüfusun ve faaliyetlerin yurt sathına, dengeli şekilde dağılımı sağlanacaktır. Bu maksatla, bölge ve il ölçüsünde kademeli bir yerleşmeler ağı kurma çalışmalarına hız verilecektir. Muhtelif şehirler için yapılmakta olan metropoliten plânlaşma çalışmaları tamamlanacak, buralarda, organize sanayi bölgeleri kurulacaktır. Bu merkezlerde, büyük şehir sorunlarının çözümünde birliği ve beraberliği sağlamak için, metropoliten idarelerin kurulması yoluna gidilecektir.

Turistik, tarihi ve tabii değerler yönünden önem arzeden alanlarda, özellikle sahil bölgelerimizde, belediye hudutları dışında kalan araziler için, bir koruma, kullanma ve kontrol düzeni getirmek amacıyla yapılmakta olan çevre düzeni plânları tamamlanacaktır.

İmar plânlarının tatbikatında, belediyelerimizin teknik ve malî yönden desteklenmesine hız verilecek belediyeler yeterli hale getirilecek, bu amaçla bir imar fonu kurularak gerekli yardım yapılacaktır. İller Bankasının kaynakları takviye olunarak bankanın, belediyelere daha müsait şartlarla kredi açma imkânı sağlanacak, malî gücü yetersiz belediyelerin gelirleri yeter seviyeye ulaşınca kadar İller Bankası programına alınan tesisler için, devlet bütçesinden, gereken yardımların yapılmasına devam olunacaktır.

Düzensiz bir şehirleşmenin önlenmesi için İller Bankası, lüzumu halinde, tesbit edilecek önceliklere göre belediyeleri borçlandırmak suretiyle, imâr plânı uygulamalarını bizzat yapacaktır.

Modern şehirciliğin icabı olan ve halk sağlığı ile yakın ilgisi bulunan, kanalizasyon ile memleket ekonomisi bakımından lüzumlu soğuk hava depoları yatırımlarına ağırlık verilecektir.

Şehir ve kasabalarımızın temiz tutulması için yapılan çalışmalara önem verilecektir.

İmar mevzuatı tatbikatta karşılaşılan devamlı şikâyetlere sebep olan aksaklıklar giderilerek ve mevcut boşluklar doldurularak günün şartlarına uygun şekilde yeniden ıslah edilecektir.

Nazım plânlara ve İmar plânlarına uygun olarak şehirlerin düzenli gelişmesini sağlamak üzere, daha geniş çapta yeni İskân sahaları ayrılarak arsa spekülasyonu önlenecektir. Bu amaçla, şehirlerimizin yanında ve civarında, toplu konut yapımına müsait, alt yapıları tamamlanmış sosyal ve kültürel tesisleri düşünülmüş, ucuz ve modern konut bölgeleri hazırlanacak ve bu arsaların konut ihtiyacını duyan ve dar gelirli ailelere dağıtılmasına devam olunacaktır.

Arsa Ofisi kuruluş kanununun getirdiği yeni imkânlarla bütün şehirlerimizin yanında ve yakınında alt yapıları hazırlanmış geniş iskân sahaları tesis edilerek, ihtiyaç sahiplerine ucuz arsalar verilecektir. Ayrıca tanzim satışları yapılarak arsa fiatlarında istikrar sağlanacaktır.

Arsaların uzun süre boş bırakılması ve spekülasyon konusu yapılması, hukukî ve malî tedbirlerle önlenecektir.

Mesken politikamızın temel hedefi konut ihtiyacı duyan bütün aileleri, meşru ve hukukî yollardan birer ev sahibi yapmaktır. Bu maksatla bol sayıda ve ucuz, mesken yapımı teşvik edilecektir. Yapılacak çalışmalarla yapı maliyetleri düşürülecek, kalite ve sürat sağlanacaktır. Toplu mesken kuruluşları ve kooperatifler teşvik olunacaktır. Vatandaş mesken sahibi yapmakta kabul ettiğimiz metod devlet gücü ile vatandaş gücünü birleştiren ve işbirliği esasına dayanan bir methodur.

Sermaye ve kredi piyasasında sağlanan kredinin, dar gelirli vatandaşa ucuz olarak intikalini etmek üzere faizi kısmen veya tamamen devlet bütçesinden karşılanan yeni bir sistem uygulanacaktır. Konut kanununun getireceği imkân, kaynak ve yetkilerle konut meselelerinin bütünü ele alınacak, özellikle köy konutlarının yapımının bir nizam ve esasa bağlanması için yardım yapılacaktır. Böylece köylerimizde ev yaptırmak isteyen vatandaşlarımıza kredi verilecek, aynı yardımda bulunacaktır.

Konut kooperatiflerinin kuruluşlarında formalite basitleştirilecek, tip statülere göre, daha sağlam esaslar içinde kurulup, faaliyette bulunmaları sağlanacaktır. Finansman ve kredi bakımından bu kuruluşlara öncelik verilecektir.

Gecekondu yapımını önleyen mevcut gecekondu bölgelerini medeni tesislerle donatarak şehirlerin parçaları haline gelmelerini sağlayan çalışmalar daha yoğun bir hızla devam edecektir. Ucuz arsa, proje, faizsiz kredi ve yapım sistemleri geliştirilerek sosyal ve ekonomik tedbirlerle gecekondu yapımını önleyen ve vatandaş mesken sahibi yapan çalışmalara hızla devam olunacaktır. Mevcut gecekonduların yol, su, kanalizasyon ve elektrik gibi kamu hizmetleri en kısa zamanda tamamlanacaktır. Böylece gecekondularımız şehirlerimizin normal ahenkli ve dengeli birer parçası haline getirilecektir.

Yurdumuz, çeşitli âletlere maruz bulunmaktadır. Vatandaşların güven içinde yaşaması ve felâket anında devletin bütün imkânları ile felâketzede vatandaşın yardımına koşması kimseyi, aç ve açıkta bırakmaması, bu konudaki çalışmalarımız ana hedefini teşkil etmektedir.

Tabii afetler konusunda, daha süratli ve güçlü olarak afetzede vatandaşın yanında ve hizmetinde olabilmek için, yapılması gerekli işler, merkez, bölge ve il kademelerinde plânlanarak yürütülecektir. Çadır, portatif, baraka, prefabrik konut, paketlenmiş giyecek ve ilk ihtiyaç maddesi ve gerekli makine ve teçhizata sahip bölgesel hizmet merkezleri kurulacaktır.

Âfet vukuunda, emniyet, sağlık, iâşe ve geçici barınma gibi tedbirler manzumesi yurdun en ücra köşelerine sür'atle ulaşacak tarzda yeniden düzenlenecektir. Bu maksatla, ilgili kuruluşların iş-

tiraki ile koordinasyonu sağlamak için gerekli plânlar yapılacak âfet anında tedbirler sür'atle uygulanacaktır.

Âfet sonunda gücünü kaybetmiş vatandaşların, yeni yerleşme yerlerine, modern, fennî ve sıhî konutlara kavuşmalarına ve ekonomik güç kazanmalarına yardım edilecek ve bu yardımların büyük ölçüde karşılıksız olmasına çalışılacaktır.

ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME HİZMETLERİ:

Kara, deniz ve hava ulaştırması ve telekomünikasyon faaliyetleri, ekonomik, sosyal ve can ve mal emniyeti yönünden yeniden düzenlenecektir.

Deniz yolu ulaştırmasının ekonomik hayatımızdaki büyük önemi dolayısıyla bu saha başlanılan plânı kalkınma hareketlerine devam olunacaktır.

Deniz ticaretimizin ileri memleketler denizcilik seviyesine çıkarılması için, genç ve modern gemilere deniz ticaret filomuzun kuvvetlendirilmesi yolunda ki gayretlerimize devam olunacaktır.

Deniz vasıtaları sanayiinin geliştirilmesi için, kurulmakta olan Tersane ve Deniz Dizel Motor Fabrikasının bir an önce işletmeye girmesi sağlanacaktır.

Ayrıca yurdumuzdaki bütün tersane tezgâhlarından azamî şekilde faydalanılacaktır.

Deniz nakliyatı sahasında, yabancı gemilerle gemilerimiz arasında ticarî rekabet şartları hazırlanacak, yolcu ve navlun dövizlerinin arttırılmasına çalışılacaktır.

Memleketimize yeni ve büyük döviz kaynakları sağlamak amacı ile serbest limanlar tesisi üzerinde durulacaktır.

Sivil havacılık sahasında, işletmelerimiz modern standartlara uygun bir seviyeye getirilecektir.

Türk Hava Yollarının iç ve dış hatlarımızda tesbit edilen programa göre malzeme ve vasıta ihtiyaçları temin olunacak ve mütekâmil bir işletme ile halkımızın emin, sür'atli ve rahat bir havayolu hizmetine kavuşması gerçekleştirilecektir.

Demiryollarımızın yolcu ve yük taşıma hizmetlerinin islâh edilmesi çalışmalarına devam olunacaktır.

Avrupa ile Ortadoğu ve Asya arasında memleketimiz üzerinden geçecek transit demiryolu nakliyatı geliştirilerek, memleketimiz için önemli bir gelir kaynağı sağlanacaktır.

Başlanmış bulunan lokomotif ve vagon sanayii geliştirilerek memleketimizin artan ihtiyaçlarına cevap verecek hale getirilecek ve dış pazarlarda satış imkânları aranacaktır.

Memleketimizin ekonomik ve kültürel faaliyetlerinin hızla gelişmesinin tabîi bir sonucu olarak büyük nisbette artan halkımızın haberleşme ihtiyacını karşılamak için başlanan çalışmalar kısa zamanda bitirilecektir.

Şehiriçi, şehirlerarası ve beynelmîl telekomünikasyon sistemleri sür'atle ikmal edilecek ve memleket içinde tesis ettiğimiz santral ve telefon fabrikasının bu yıl imalâta başlaması ve buna ilâveten alınacak tedbirlerle gelecek yıllar için de bilhassa halkımızın telefon ihtiyacı sür'atle karşılanacaktır.

Bir taraftan büyük merkezler arasındaki telefon konuşmalarını yarı otomatik ve otomatik hale getirirken, diğer taraftan daha küçük merkez ve köylere telefon hizmetlerinin götürülmesine çalışılacaktır.

Radyolarımızın, yurdumuzun her köşesinde iyi bir şekilde dinlenebilmesi için alınan tedbirlerle devam edilecektir.

Endüstrisi memleketimizde kurulmak suretiyle; taşıdığı yüksek eğitim değeri bakımından, televizyonun memleket sathına yayılmasına devam olunacaktır.

Teknolojik ilerlemelerden halkımızın istifadesini sağlamak üzere, milletlerarası sun'î peyk yolu ile haberleşme anlaşmasına geçen yıl üye olmamızın ikinci merhalesi olarak, Türkiye'de bir yer istasyonu kurulması yolundaki teşebbüslerimiz gerçekleştirilecektir.

Küçük kasaba ve köylerimizdeki vatandaşlarımızın haberleşme hizmetlerinden en geniş şekilde istifadeleri sağlanacaktır. Kurulacak Posta Biriktirme Sandığı ile vatandaşlarımızın biriken küçük tasarrufları faydalı yatırımlara aktarılmak suretiyle değerlendirilecektir.

TURİZM HİZMETLERİ:

Turizm, tarım ve sanayiinin dışında, birçok şehir, kasaba ve köyümüz için yepyeni ufuklar açan, iş ve pazar sahaları yaratan geniş imkânları ve modern hayatın bütün veçhelerini beraberinde getiren bir ekonomik harekettir. Turizm, sadece, otel, motel ve lokanta adedinin artması demek değildir. Turizm aynı zamanda yol yapımı, liman ve hava alanı inşaatı, elektrik, su ve haberleşme şebekesinin ıslâhı, bütünüyle topyekûn bir gelişme demektir.

Dış ve iç turizm yoluyla bu hareketin bütün vatan sathına yayılması için en çok gelişme imkânı vaad eden bölgelerden başlayarak girişilen çalışmalara devam olunacaktır.

Bugün görünmeyen ihracat ve bacasız sanayi olarak adlandırılan turizm, memleketlerin ekonomisinde ihmâl edilmeyecek ve ödemeler dengesinde büyük rolü olan bir unsur haline gelmiş bulunmaktadır. Bu husus kalkınma halinde olan ve dolayısıyla dışardan yatırım malları satın almaya muhtaç olan Türk ekonomisi için daha büyük bir önem kazanmaktadır.

Turistik tanıtmaya ve kredi politikasına yeni bir yön verilecektir. Kamu sektörü elindeki turistik işletmelerin aynı elden yürütülmesi ve belirli bir işletme politikasının izlenmesi esası uygulanacaktır.

Turistik bölgelerin intizam içinde ve gelişme plânlarına uygun olarak bir işletme politikasının izlenmesi esası uygulanacaktır.

Turizm kredileri arttırılacak, sadece bu hususta faaliyet gösterecek Turizm Bankası takviye ve reorganize edilerek Türk turizminin gelişmesine daha müessir şekilde hizmet edecek hale getirilecektir.

Türkiye turizmi bir bütün olarak ele alınacak, yapılan yatırımların bir plân çerçevesi içinde gelişmesi sağlanacaktır. Turizm eğitimi, fizikî plânlama, tanıtmaya gibi çeşitli çalışmaları bir arada ahenkli bir şekilde yürütecek ve diğer sektörlerle turizm sektörü arasındaki ilişkileri düzenliyecek yeterli tedbirler alınacaktır.

Özellikle vatandaşlarımızın denizden istifade imkânını sağlamak için umumî vasıtalarla gidilebilen yakın mesafelerde ucuz halk plajları inşa edilecektir.

Bugün dünyada münferit turist hareketlerinin yerini kitle turizmi almış bulunmaktadır. Beynelmîl turizmin bugünkü temayülüne uyarak kitle turizmine önem verilecektir.

Plânlı bir iktisadî kalkınma hamlesi içinde bulunan memleketimizin genel enfastrüktürü tamamlanıkça turizm sektöründeki çalışmalar daha sür'atli bir tempoya erişecek sağlam ekonomik temellere oturacak ve turistik tesislerimiz daha uygun şartlarla gelişecek ve turizm, ekonomimize, büyük katkılarda bulunan bir sektör haline getirilecektir.

GÜMRÜK HİZMETLERİ:

Gelişmekte olan ticaretimiz ve turistik hareketler, gümrük mevzuatının yeni ihtiyaçlara cevap verecek kolaylık ve ferahlık sağlayacak tarzda değiştirilmesini zaruri kılmaktadır. Buna paralel olarak, hizmetlerin daha iyi şekilde görülmesi ve teşkilâtın reorganize hale getirilmesi sağlanacaktır. Kaçakçılığın önlenmesi hususunda müessir tedbirler alınacaktır.

Gümrük ve Muhafaza Teşkilâtı kendisine kanunla verilmiş olan mücadele görevini daha olumlu şekilde yapabilmesi için lüzumlu, araç ve gereçle takviye edilecektir.

Gümrük muamelelerinde gecikmeye yol açan ve vatandaşları sıkı formaliteler basitleştirilecektir.

TEKEL HİZMETLERİ:

Tekel Genel Müdürlüğü teşkilâtı bünyesindeki işgal konuları gelişen ihtiyaçlar dikkate alınarak yeniden düzenlenecektir.

Çay ziraati ile fabrikasyonun birleştirilmesini öngören bir projenin geliştirilmesine devam olunacaktır.

Ayrıca çay endüstri ve pazarlama sistemi yeni baştan düzenlenecektir.

Günden güne artan yaş çay yaprağı istihsalinin işleme imkânına kavuşması için açılan fabrikalara yenileri eklenecek ve çaylarımızın dünya piyasalarının istediği standart bir tasnife tâbi tutulmasına çalışılacaktır.

Dış ticaretimiz bakımından büyük önemi olan tütünün yeni pazarlar bulunarak stoklarının eritilmesine önem verilecektir. Yeni tütün ve tütün tekeli kanununun yürürlüğe girmesi ile tütün istihsalinin, iktisadî ve ticarî icaplara göre ayarlanması sağlanacak, tütünlerimizin kalitesinin muhafazası için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tütün yetiştiren müstahsilin emeğinin değerlendirilmesi, destekleme alımlarında ön plânda tutulacaktır.

Devlet tekeli bulunan tütün sanayii işletmeleri bir iktisadî devlet teşekkülü çerçevesinde yeniden düzenlenecektir.

Bağ mahsullerimizin daha geniş ölçüde değerlendirilmesi için lüzumlu tesisler genişletilecek ve yenileri kurulacaktır.

MİLLÎ EĞİTİM, KÜLTÜR VE SANAT POLİTİKAMIZ:

İleri, mamur ve müreffeh bir Türkiye’de birlik ve beraberlik şuuru içinde kenetlenmiş, geçmiş ile övünen, hali ile mesut geleceğine ümitli bakan bir millet olarak yaşamamız için millî varlığımızın teminatını teşkil eden genç nesillerin, Cumhuriyete, demokrasiye, Atatürk devrimlerine bağlı, kafaları müsbet ilmin aydınlığı; kalpleri millî ve manevî değerlerin kutsallığı ile dolu olarak yetiştirmeleri şarttır.

Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamızda hızlı ve dengeli bir gelişmeyi sağlayabilmek için, gerekli sayı ve nitelikte insan yetiştirilmesini zorunlu saymaktayız. Eğitim sistemlerimiz ve öğretim programlarımız teknolojik yenilikleri öğrenme ve kullanma seviyesine götürülerek millî kalkınmamıza hız katacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

Gençlerimizi çeşitli bahanelerle delâlet yoluna çekip birbirleriyle vuruşturmak kanun ve nizamları çiğnetmek toplumda saygı ve sevgi fikrini azaltmak millî benlik ve karakterleri yok ederek

onları karanlık emellerin aleti yaparak milli beraberliği bozmak yönündeki zararlı cereyanlar karşısında eğitimin taşıdığı önem, çok büyük ağırlık kazanmıştır.

Türk vatandaşını her yaşta ve her meslekte okul içi ve okul dışı devamlı bir eğitim ve öğretim-den faydalandırmak, bilgi ile mücehhez kılarak vazife ve mesuliyet hissinin güçlenmesine yardımcı olmak, çalışmaların temelini teşkil edecektir.

Mahrumiyet bölgelerine öncelik verilerek, dengeli bir şekilde yurt sathında fırsat ve imkân eşitliği gerçekleştirilecektir.

Kabiliyetli çocuklarımızı, özellikle köylü, işçi dar gelirli vatandaşlarımızın yavrularını parasız yatılı ve burslu okutmak suretiyle, ilkokuldan üniversiteye kadar öğretim kurumlarının kapıları açık tutulacaktır.

Gençlerimizin her gün biraz daha elverişli okuma, barınma, beslenme, dinlenme boş zamanlarını değerlendirme ve tedavi olma şartları artan bir hızla geliştirilecektir.

Yurt dışında bulunan soydaşlarımızın, Türk kültür ve varlığının korunması ve geliştirilmesi için yapılan çalışmalara devam olunacaktır.

İkinci Beş Yıllık Plân Döneminin sonunda ilkokul çağında bütün çocuklarımızın okuma imkânına kavuşturulması programı başarı ile uygulanmaktadır.

Bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçlara cevap verecek tarzda eğitim sistemleri, bütün kademeleri kapsayacak bir denge ve irtibat içinde düzenlenecek ve programlar ıslâh olunacaktır.

Eğitim mensuplarının sosyal ve ekonomik güvenliklerini sağlamak üzere “MİLLÎ EĞİTİM MENSUPLARI YARDIMLAŞMA KURUMU” kurulacaktır. Her yıl artan üniversite taleplerini karşılayabilmek maksadıyla, üniversitelerde gece öğretimi yapılması, yurdumuzun muhtelif yerlerinde fakülteler açılması, üniversitelere yeni fakülteler ve yüksek okullar eklenmesi, mevcutların kapasitesinin artırılması, kadroların temini bazı üniversitelere mahrumiyet ödeneği verilmesi gibi hususlar için çıkarılan kanunlara yenileri eklenecektir.

Üniversite öğretim üyelerinin zamanlarını ve çalışmalarını üniversiteye hasretmelerini cazip kılmak, asistanların mali sıkıntısını gidermek, öğrencilerin Anayasa hükümleri çerçevesinde yönetime katılmalarını mümkün kılmak, öğretimde araştırmayı ve yayımı daha yeterli hale sokmak için, gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Yüksek öğretim gençliğinin önemli bir kısmını yetiştiren özel yüksek okulların, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak faaliyet göstermeleri ve tesbit edilen gerekli akademik ve maddî standartlara uymaları için devletin denetim ve gözetimine devam olunacaktır.

Yüksek öğrenim gençliğinin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartları iyileştirici tedbirler geliştirilecektir.

“HERKES İÇİN EĞİTİM” Millî Eğitim Politikamızın ana hedefi olacaktır.

İlkokul çağındaki bütün çocuklarımızı okula kavuşturarak temel eğitim % 100 gerçekleştirilecektir.

Koruma kararı almış, gelişmeleri tehlikede bulunan kimsesiz çocukların tamamını, yetiştirme yurtlarına alma imkânı sağlanacaktır. Böylelikle sokağa terk edilmiş çocuk kalmıyacaktır.

Eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini gerçekleştirmek maksadı ile, her tip okul dengeli şekilde yurt sathına yayılacak, parasız yatılı ve burslu öğrenci sayısı arttırılacak ve bunda ağırlık, köylü, işçi ve dar gelirli ailelere verilecektir. Ayrıca, mektupla öğretim metodu ile okullararası seviye farklılığı giderilmeye çalışılacaktır.

Orta okulları en küçük kasabalara kadar götürme politikamıza devam olunacaktır.

Kız teknik öğretim kurumlarımız özellikle gezici kadın kursları yurdun her köşesine ulaştırılacaktır.

İlk öğretimden üniversiteye kadar bütün öğretim kurumlarının, günün ihtiyaçlarına uygun yeniliklere intibakları süratle sağlanacaktır.

İlk öğretimle, orta ve yüksek öğretim arasında organik bağ kurulacak, okul programlarını, ders kitaplarını ve öğretim araçlarını gelişmelere uygun olarak devamlı surette yenilemeye önem verilecektir.

Öğretmen yetiştiren kurumlarımızın her bakımdan geliştirilmesine, öğretmenlerimizin meslek içinde ilerlemelerine ve öğretmenlik mesleğini cazip hale getirecek tedbirlerin alınmasına öncelik vermeye devam edilecektir.

Yeni yüksek okullar ve üniversiteler açmaya devam olunacak, üniversiteler kanununa günün ihtiyaçlarına cevap veren yeni bir şekil verilecektir.

Türk gençliğinin Atatürk ilkelerine bağlı, Türk Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün, Cumhuriyet ve demokrasi düzenin insan haysiyetine yaraşır en mükemmel bir rejim olduğunda inançlı, akılcı, yapıcı, memleket sever, milliyetçi bir gençlik olarak yetişmesi ve Türkiye'mizin sorunlarının sokakta değil, demokratik düzen ve Anayasamız çerçevesinde çözümlenebileceği bilincine erişmesi için bütün gençlik meselelerine özel bir dikkat ve ihtimam gösterilerek çözüm yolları bulmağa devam edilecektir. Gençlerimizin ancak bu ortamda, demokratik düzen içinde kendi eylem ve değerlerini yaratabilecek ve kabul ettirebileceklerine inanıyoruz.

Milli kültürümüz, çağdaş medeniyetin ileri kültür çabaları da izlenerek hamlecisi ve yaratıcısı bir güçte geliştirilecektir.

Tarih ve kültür hazinelerimizin değerlendirilmesi, yaşayan nesillere tanıtılması için gerekli çaba sarfedecektir.

Milli kültürümüzü bütün özellik ve zenginlikleri ile genç nesillere tanıtır benimsenmek, onlarda geleneklerimize uygun olarak, aile kutsiyetine saygı ve topluma bağlılık duygusunu kuvvetlendirme dünya fikir ve sanat eserlerini Türkçe'ye kazandırmak ve dilimizi ilmi ve tabii olmayan müdahalelerle bozulmasına, dilin nesiller üzerindeki birleştiricilik vasfını kaybetmesine imkân vermemek için gereken bütün tedbirler süratle alınacaktır.

Türk dilinin, birlik ve istikrar için de kendi kaidelerine uygun, ilmi ve tabii yollarla gelişmesi ve zenginleşmesi bir araştırma konusu yapılacaktır.

Dilimizin gelişi güzel uydurma bir takım kelimelerle bozulması ve özleştirme bahanesiyle fakirleştirilmesi önlenerek ve nesiller arasındaki bağlantıyı, tekâmül içinde devam ettirecek bir dil gelişmesi ve zenginleşmesi sağlanacaktır. Bu maksata hizmet etmek üzere bir "DİL AKADEMİSİ" kurulacaktır.

Türk kültür ve sanat eserleriyle, dünya tefekkürünün insanlığa mal olmuş eserlerinden müteşekkil, geçen dönem de başladığımız "BİN TEMEL ESER" lik yayın programını önümüzdeki dönemde tamamlamak kararındayız.

Örf, adet ve geleneklerimiz, müzik ve folklor eserlerimiz ortaya çıkarılıp ilmi inceleme konusu yapılacak ve her sahada sanatçılarımız teşvik edilecektir.

Devlet Tiyatrosu, Devlet Opera ve Balesinin daha da gelişmesi ve yurt sathında daha geniş halk kitlelerine hitap edebilmesi sağlanacak, bu maksatla bölge tiyatroları kurulacaktır.

Memleketimizin tarihi ve turistik bölgelerinin arkeolojik karakterleri gözönüne alınarak, müzeler açma, eski eserleri meydana çıkarma, bunları yurt içinde ve yurt dışında tanıtmaya çabalarımıza devam olunacaktır.

Tarih boyunca kültür ve sanat alanındaki yüksek yaratıcı dehasını büyük eserlerle göstermiş olan milletimizin bir taraftan bize miras bıraktığı kültür ve sanat hazinelerini korumak, diğer taraftan genç kuşakların bu yoldaki kabiliyetlerini geliştirmek amacı ile kültür ve sanat işlerimizi yeni bir teşkilât içinde düzenlenecektir.

SPOR VE BEDEN EĞİTİMİ:

Sporun, ruh ve beden eğitimi bakımından en önemli bir vasıta olduğuna inanıyoruz. En büyük varlık olan insanın, ahlâklı, çalışkan mücadeleci, sıhhatli bir karakter ve bünyede yetişmesi zorunludur. Bunun için, gençlerimizin ilmî metodlarla yetiştirilmesine özel bir önem veriyoruz. Sarfedeceğimiz çabalar; milletimizi her bakımdan daha güçlü kılacaktır. Her yaşta, herkesin spor yapmasını teşvik amacıyla lüzumlu tesisler inşa edilecek, bedenî, ruhî ve fikri gelişmeler için bir çalışma sistemi kurulacaktır.

İlkokuldan başlayarak yüksek okula kadar her dereceli bütün okullarda lüzumlu spor tesislerinin kurulmasına öncelik verilerek sporun okullarımıza gerçek ve ciddi manada sokulması sağlanacaktır. Yurdumuzun her tarafına yaygın ve her çeşit sporu kapsıyacak dengeli yatırım faaliyetine devam olunacaktır. Günün gelişen ve değişen şartlarına ve ihtiyaçlara cevap vermekten uzak bulunan Beden Terbiyesi Kanunu değiştirilecek ve Türk sporuna bütünüyle ve modern anlamda hizmet imkânı verecek hale getirilecektir.

Bölge ve mahallî spor tesislerinin geliştirilmesine devam olunacaktır.

Ata sporu olan güreşte, yeni ve genç bir nesil yetiştirilmek ve takviye edilmek suretiyle, millerarası sahadaki üstünlüğümüzün korunmasına çalışılacaktır.

Binicilik, özel önem verdiğimiz sporlardan biridir.

Gayemiz; sporun, kanun, nizam, ahlâk ve disiplin ölçüleri içinde gelişmesini sağlamak, amatör sporu da kitlelere yaymak suretiyle gençliğin moral ve fizik gücünü artırmak olacaktır.

VAKIFLAR:

Vakıf tesis ve hayır müesseseleri, çeşitli sosyal hizmetlerin görülmesinde, dün olduğu gibi, bugün de çok önemli bir yer işgal etmektedir.

Vakıf mallarının korunması, bakımı ve onarımı, iyi değerlendirilmesi için müessir tedbirler alınacaktır. Bu maksatla, vakıf idaresi yeniden düzenlenecektir. Böylece, Türk Medeniyet tarihinin canlı abidesi olan eski eserlerin muhafazası ve istifadesi yanında, yeni tesis ve hayır kuruluşlarının gelişmesi teşvik edilecektir.

Vakfiye şartlarına uygun, vakıf sosyal hizmetleri, öğrenci yurtları, öğrenci bursları, imaret ve muhtaçlara yardım hizmetleri arttırılacaktır.

Vakıf kaynaklarından daha fazla yararlanma imkânları aranacaktır.

DİN VE VİCDAN HÜRRİYETİ:

Adalet Partisi, din ve vicdan hürriyetini, bütün vatandaşlarımızın doğuştan var olan kutsal ve medenî hakları olarak görür. Bu haklar, Anayasamızın teminatı altındadır.

Hürriyetlerin en geniş şekilde korkusuz, endişesiz, kanun dairesince serbestçe kullanılmasının sağlandığı bugünkü ortamda, vatandaşlarımızın din ve vicdan hürriyetinden de bütünü ile ve tam bir açıklık ile istifade etmeleri mümkün kılınmıştır.

Anayasamızın teminatı altında bulunan din ve vicdan hürriyeti, hiç bir şekilde bir tehlike sebebi olarak gösterilemeyeceği gibi, lâiklik prensibi, vatandaşın dini ihtiyaçlarının karşılanmasında bir baskı vasıtası değil, bir teminat olarak görülmelidir.

Her sahada kalkınma halinde bulunan memleketimizde, maddî kalkınmanın yanı sıra, manevî inanç ihtiyacını karşılayacak modern hayatın icaplarına uygun iyi eğitim görmüş din adamlarının yetiştirilmesine devam olunacaktır.

Din görevlilerinin ifa ettikleri vazifenin değer ve önemi nazara alınarak, hayat şartlarının düzeltilmesi için, gereken tedbirlerin alınmasına devam olunacaktır. Bu arada, Vekil İmam - Hatiplerinin bugünkü durumları ıslâh edilerek, âdil bir ücret almaları sağlanacaktır.

SAĞLIK POLİTİKASI:

Bütün vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden en geniş şekilde faydalanmalarını sağlamak, hizmeti vatandaşın ayağına götürmek halkın sağlık bilgisini arttırmak koruyucu hekimliğe öncelik vermek, tedavi hekimliğini tamamlayıcı bir unsur olarak kabul etmek ve yürütmek, maddî imkândan yoksun olanlarla bakıma muhtaç, kimsesizleri, sakatları, küçükleri ihtiyarları ve dar gelirli vatandaşları parasız tedavi imkânlarına kavuşturmak, ana hedefimizdir.

Toplumun ruh ve beden sağlığı korunacak, halkın sağlık hizmetlerinden yararlanma seviyesi yükseltilecek ve hasta olanlara eşit tıbbî bakım imkânları sağlanacaktır.

Geniş halk kitlelerine yönelmiş ve özellikle koruyucu hekimlik hizmetlerine ağırlık veren faaliyetlere devam olunacaktır.

Bulaşıcı hastalıklarla mücadele programları geliştirilecek aşı faaliyetlerinin kesif vatandaş kitlelerine yeniden uygulanması sağlanacak ve aşı üretimi arttırılacaktır.

Verem savaşı programına ve yurt içindeki veremli sayısını azaltan tedbirlerin uygulanmasına devam edilecektir.

Trahomlular ve cüzzamlıları içine alan savaş programlarının, sıtmada olduğu gibi, eradikasyona çevrilmesi için, gerekli tedbirler alınacaktır.

Çevre sağlığı şartlarının iyileştirilmesine devam olunacaktır.

Ana ve çocuk sağlığı programı geliştirilecek bu konuda çalışan personel sayıları arttırılacak ve çocuk ölümlerini azaltan tıbbî tedbirlerin alınmasına devam edilecektir.

Halkın sağlık eğitimine önem verilecek ve bu maksatla yapılmakta olan hizmetler geliştirilecektir.

Tedavi hizmetleri geliştirilecek, hastane ve yatak sayısı az olan illere öncelik verilecek yatak sayısı arttırılacak, kanser hastaneleri ile ruh sağlığı hastane ve dispanserlerin gelişmesi için uygulanmaya başlanılan programa devam olunacaktır.

Yurt içinde imali mümkün yabancı ilâçların ithalinin önlenmesine ve yeni ilâç sanayiinin geliştirilmesine devam edilecek, halk sağlığı ve yurt ekonomisi yönünden önemli olan ilâç kontrolü daha da geliştirilecek, ilâçların yurt içindeki istihsal kapasitesi arttırılacak ve ihtiyaç fazlasının da dış memleketlere ihracı için gereken tedbirler alınacaktır. Ayrıca ilâç çeşitliliklerinden meydana gelen israf önlenecektir.

Hekim ve yardımcı sağlık personelinin artan sayılarla yetiştirilmeleri için gerekli tedbirlerin alınmasına devam edilecektir.

Kademeli bir sağlık sigortası sistemi geliştirilecektir.

Yoksul ve güçsüz vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmek için ihtiyarlık bakım yurtları ve çalışan annelerin çocuklarının bakımı için kreş ve gündüz bakım evlerinin sayıları sür'atle artırılacaktır.

Sakatların ve hastalık sebebiyle bedenî ve ruhi kabiliyetlerini kısmen veya tamamen kaybeden kimselerin rehabilitasyonu ve kendilerinin fiziki yapılarına göre yeni meslek edinmelerini sağlayan rehabilitasyon merkezleri artırılacaktır.

0 - 6 yaş arasındaki korunmaya muhtaç çocuklar için hizmete sokulan çocuk yuvalarının sayıları artırılacaktır.

Sosyal refah hizmetlerini bir elde toplayacak olan sosyal hizmetler kurumu kurulacaktır.

ÇALIŞMA İŞ VE İŞÇİ MESELELERİMİZ:

Topyekûn kalkınmamızda insan gücü, en önemli yeri işgal etmektedir. Bu itibarla insan gücü, sermaye ve tabiat kaynaklarını en ahenkli şekilde kullanarak, iktisadi kalkınmamızı geliştirmek, çalışanların bütünü ile yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli ortamı yaratmak çalışma politikamızın temelidir.

Devletin vazifesi, vatandaşların siyasi hak ve hürriyetlerinin yanında, onların bugününü ve yarınını teminat altına alacak sosyal güvenliği sağlamak ve bu arada, ekonomik bakımdan zayıfları, işleri itibariyle başkalarına tâbi olanları huzur, emniyet ve refah içinde bulundurmaktır.

Refah devleti bu görüş ve anlayışımızın ifadesinden başka bir şey değildir. Esasen demokratik yollarla kalkınmanın tek hedefi, toplumu teşkil eden fertleri mes'ut etmektir.

Vatandaşın, dertlerini, ihtiyaçlarını, sıkıntılarını korkusuzca dile getirebilmesi ve devletin temel unsuru olarak kabul edilmesi, sadece demokratik düzende varolan en değerli bir husustur.

Bu itibarla, Adalet Partisi olarak her sahada hızlı dengeli ve devamlı bir kalkınmayı; istikrar, barış ve huzur ortamında mümkün görüyoruz.

Sosyal güvenlik politikamızın hedefi; bütün grupları, çalışanları, hizmetlileri, tarım sektöründe her yaşta emek verenleri, esnaf ve sanatkârları, sosyal hizmetten mahrum 22 milyonu aşan köylümüzü içine alacak tarzda genişletmektir.

Bir taraftan sosyal güvenlik tedbirlerinin alanını genişletirken diğer taraftan adil bir denge sağlanması için lüzumlu ıslahat yapılacaktır.

Sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin temel şartını, herkesin kabiliyetine göre çalışacak bir işe sahip omasına ve geçim seviyesine ulaştıracak bir gelir sağlamasına bağlı görmekteyiz.

En büyük eşitsizlik ve adaletsizliğin işsizlik olduğuna inanan Adalet Partisi, plân hedeflerine uygun şekilde yeni istihdam imkânları yaratmak, işsize iş, vatandaşa refah sağlamak için büyük sanayileşme hamlelerine girmiş bulunmaktadır. Yeni iş sahalarının açılması, çalışanların adedinin artması ve emeğin karşılığını alması ile, çekilen sıkıntıların her geçen gün biraz daha azalacağına ve bu yoldan kısa zamanda refaha ulaşacağımıza inanıyoruz. Esasen, demokratik kalkınma yolunu gösteren Anayasamız, başka bir usul ve şekilde tâyin etmemiştir. Gelişen, güçlenen ve büyüyen Türkiye, artan gelir ve yükselen refahtan herkesin çalışmasına, işine ve kabiliyetine göre yeni ve munzam imkânlar sağlamağa devam edecektir.

Türkiye'nin bugünkü şartlarına cevap verecek şekilde İş ve İşçi Bulma Kurumu reorganizasyona tâbi tutulacaktır. İstihgal sahasının önem ve şümülü itibarıyla, Kurumun kamu sektörü ile devamlı iş birliği içinde bulunması gerekmektedir. Bu itibarla, yeni teşkilatlanma, bu özellikler gözönünde bulundurularak yapılacaktır.

Dış ülkelere gidecek işçilerimizin sadece İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile gönderildikleri nazara alınarak bu sahadaki şikâyetler önlenecek ve dış ülkelere ait formalitelerin sadeleştirilmesine çalışılacaktır.

Dış ülkelere gönderdiğimiz işçilerimizin müracaatları, Türkiye'deki yabancı ülkeler irtibat büroları ile münasebetleri, yabancı ülkelere gidinceye kadar geçen zaman zarfındaki meseleleri, yabancı ülkelerdeki çalıştıkları süre içinde işverenle olan ilgileri, çeşitli hak ve sosyal menfaatleri, öğretim, eğitim, sağlık ihtiyaçları, yurtda bıraktıkları eş ve çocukları ile olan temasları, eş ve çocuklarının bakım imkânlarının temini, yurda döndükten sonra meslekleri ve çalışma sahaları ile ilgili alınmış tedbirler geliştirilecektir.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin tasarruflarının yurda aktarılması, kendilerine güvenlik içine alacak, yurda dönüşlerinde iş imkânları verecek tesislere yatırılması konusundaki tedbirlerin alınmasına devam olunacaktır.

Sosyal adaleti, sefalette ve yoksullukta eşitlik şeklinde ve mevcut olanı yağma düşüncesiyle bölüşmekte değil, gelişen, güçlenen ve büyüyen ekonomide daha çok vatandaşımızın daha çok pay alması şeklinde anlamaktayız.

Sosyal güvenlik şartlarından biri de gelirin, ücretin türlü risklere karşı korunması ve kaybedilmesinin önlenmesidir. Bu maksatla çalışma ve işyeri şartlarının düzenlenmesi ve işçi sağlığının korunması ile ilgili olarak alınan tedbirlere önemle devam olunacaktır.

Sağlık tesisleri ve yatak adetleri yükseltilecek ve bunları daha rasyonel bir şekilde hizmete arzı sağlanacaktır.

İşçi meskenleri için ayrılan fonlar artırılacaktır.

Bölge esasına göre işçilerimizin şahsen temin edeceği arsalarda mesken yapımını sağlamak üzere uygulanmasına başlanan ferdi kredi verme işlemine devam edilecektir.

Ayrıca 775 sayılı gecekondu kanununa göre önleme bölgelerinde, işçilerimiz tarafından inşa edilecek meskenler içinde ferdi kredi verilmeğe devam olunacaktır.

Yine 1969 yılına kadar ancak, yurda avdet ettikleri ve işçilik vasıflarını muhafaza ettikleri takdirde mesken alma imkânına sahip olan yurt dışındaki işçilerimize de yurda dönme şartı aranmaksızın, yurt dışında çalıştıkları süre içinde mesken sahibi olma imkânları artırılacaktır.

İşçi çocuklarına sosyal sigortalar fonundan getirilen tahsil bursu verme imkânı geliştirilecek ve daha çok sayıda işçi çocuğunun bundan yararlanması sağlanacaktır.

İşçilerimizin emeklilik yaş haddini erkeklerde 55'e kadınlarda 50'ye indiren ve emeklilik ödemesini % 70 oranına çıkaran, işçilere 25 yıllık hizmet süresi sonunda emeklilik imkânını veren ve emekli işçilerin eş ve çocuklarına ücretsiz muayene ve tedavi imkânları getiren işçi emeklilik tasarısı, A.P. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatoları gruplarından müteşekkil müşterek grubunca kabul edilerek Millet Meclisinden geçirilmiş ve Senatoya intikal ettirilmiş olup en kısa zamanda kanunlaşması sağlanacaktır.

Sosyal güvenlik imkânları, gerek endüstri iş kollarında çalışan ve gerekse diğer gruplarda bulunanların istifadesini sağlayacak genişliğe kavuşturulacaktır.

Tarım iş Kanun Tasarısının, kanunlaşması ile tarım ve orman işçileri sigorta kapsamına alınmış olacaktır.

Sosyal sigortaların kapsadığı risk alanları geliştirilecek ve işsizlik sigortasının kurulmasına çalışılacaktır.

Özellikle işçi bütünlüğünün sağlanması ve devamı en halisane arzumuzdur.

Bu sebeple Türk sendikacılığının demokratik sistem içinde ve demokratik sisteme bağlı olarak güçlenmesine yardımcı olacağız.

İş hayatının var olabilmesi, sermaye, emek ve teşebbüsün ahenk ve dengeli olarak çalışmasına bağlıdır. Bu faktörleri birbirine düşman ve yekdiğerini yok etmeğe yönelen kutuplar halinde bir davranış içinde değil, bilâkis birbirlerine muhtaç ve yekdiğerini tamamlayan istihsalin ana unsurları olarak görüyoruz.

İşçi, memur ayrımı kanunla kesin bir şekilde bağlanacaktır.

ESNAF VE SANATKÂR MESELELERİ:

Sermayesinden çok el emeği ile geçinen yurt kalkınmasında ve sosyal bütünlüğümüzün korunmasında büyük ve önemli görevleri bulunan esnaf ve sanatkârlarımızın çalışma imkânlarının ve iktisadi güçlerinin geliştirilmesi Türk ekonomisindeki önemli yerinin daha büyük bir seviyeye ulaştırılması başlıca hedefimizdir.

Bu maksatla sosyal ve çalışma düzenlerindeki tikanıklıklar giderilecek, kredi, ham madde, alet, edevat, eğitim ve pazarlama gibi konularda günümüzün, değişen ve gelişen ihtiyaçlarına göre alınan tedbirlere devam olunacaktır.

Bu cümleden olarak Halk Bankasının kredi kaynakları takviye edilerek esnaf ve sanatkârlarımızın iş yerindeki şartları; rekabet gücünü, verimini artırıcı yönden islâh edilecek ve her türlü teşvik tedbirleri de alınacaktır.

933 Sayılı Kanun gereğince teşkil olunan gelişme ve teşvik fonlarından Halk Bankası'na tahsis edilen imkânlarla küçük sanayicinin yatırımlarının finansmanına destek olunması konusundaki çalışmalar geliştirilecektir.

Proje kredisi şeklindeki orta ve uzun vadeli krediler yanında esnaf ve sanatkârların kısa vadeli kredi ihtiyacını karşılayan kredi limitleri artırılabilecektir.

Öz kaynakların artması nisbetinde orta ve uzun vadeli kredilerin geliştirilmesi yoluna gidilecektir.

Makine ve teçhizat alınması amacı ile verilen kredinin şahıs başına limiti yükseltilecek, vadesi de uzatılacaktır.

Şoförlerin taşıt sahibi olabilmesi ve taşıtı bulunanlara da tamir ettirebilmeleri amacı ile tesis edilen özel fonun miktarı arttırılacak, bu kredilerden daha fazla adette şoförlerin faydalanması imkânı sağlanacak ve formaliteleri basitleştirilecektir.

Halka daha güvenilir bir hizmet verebilmek ve meslek adap ve örfünü sağlamak amacı ile çıkarılık, kalfalık ve ustalık kanunu çıkarılacaktır.

Çalışma düzenindeki tikanıklığı gidermek için küçük sanayi siteleri yapımına hızla devam olunacaktır.

Kefalet kooperatiflerinin üye sayılarının arttırılması, daha çok esnaf ve sanatkârlarımızın kredi imkânına kavuşturulması ve kefalet kooperatifleri yolu ile verilen kredilerin faiz hadlerinin düşürülmesi ile ilgili çalışmalar geliştirilecektir.

Esnaf ve Sanatkârlarımızın mamullerinin pazarlama ve ihracat imkânlarının geliştirilmesi için yapılan çalışmalara devam edilecek, sürüm ve satış kolaylaştırılacak sergileme faaliyetleri desteklenecektir.

İç ve dış piyasalardan temini zaruri olan ham madde, işletme malzemesi, alet ve makina ihtiyaçları için ayrılan tahsisler arttırılacaktır.

Esnafımızın ödediği vergiye, adil, dengeli ve kolay ödenir bir şekil verebilmek için vergi usulleri basitleştirilecektir.

Esnaf ve sanatkârlarımızı sosyal sigortalar kapsamına alınması sağlanacaktır. Ayrıca, sağlık hizmetlerinden faydalanmaları yanında, sosyal mesken politikamız içine alınarak, sosyal mesken kredilerinden istifade yolu ile ev sahibi olmaları temin edilecektir.

Ayrıca küçük sanayide gelişmenin hızlandırılması için esnaf ve sanatkârlarımızın yaygın eğitim öğretim metodlarından geniş ölçüde faydalanmaları sağlanacaktır.

KÖY VE KÖYLÜ MESELELERİMİZ:

Adalet Partisi, Milletin emrinde ve hizmetindedir. Köylüsü, şehirlisi, çiftçisi, esnafı, tüccarı, sanayicisi, işçisi, memuru, serbest meslek erbabı ile bütün milletimizin refah ve saadetine hizmeti şiar edinmiştir.

Bu seçim beyannamemizin çeşitli bölümlerinde bütün vatandaş zümrelerine yönelmiş, memleketimizin imkânları ile ölçülü ve bir genel dengenin icabı olan tedbirler, bütünü ile ifade olunmuştur.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızda da bu ana fikir esasına titizlikle riayet olunmuştur. Bu meyanda, nüfusumuzun % 70'ini teşkil eden köylümüzü ve çiftçimizi yakından ilgilendiren çeşitli tedbirler de beyannamemizin muhtelif bölümlerinde yer almıştır.

Burada, köy ve köylü meselesine verdiğimiz değer ve önemi belirtmek bakımından ve daha önceki bölümlerde zikredilmeyen bazı hususlara ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Köy ve köylü meselelerini asırların biriktirdiği problemler olarak görüyor ve bize intikal eden bir medeniyet ve beşeriyet dâvası telâkki ediyoruz. Bu anlayış içinde Türkiye'nin kalkınmasının ancak köyün kalkınması ile mümkün olacağına inanıyoruz. Köyden fışkırmayan ve nimetleri köye götürülemeyen bir kalkınmanın mümkün olmayacağına dair inancımız İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızın ana yapısını ve temel felsefesini teşkil etmiştir. Köyün, istenilen yere götürülebilecek bir coğrafi ünite değil, aksine; duyan, özel bir yaşama ve hayat felsefesine sahip, canlı, vakur bir varlık olarak kabul ve mütalâa edilmesi lâzımdır.

Türk köylüsü, kendisine münasip görüleni değil, kendine en uygun olanı, ama mutlaka en iyisini, doğrusunu ve medeni olanı kabule hazırdır. Yıllarca onu hakir gören, onun engin ruhunu ve haysiyetini bilmeyen idareler, kökü derinde olan ve bu haliyle sessiz görünen, köyün ve köylünün derinden gelen ince, manalı ve herkesin anlıyamıyacağı duygularını ve haklı isteklerini hattâ feratlarını işitememişlerdir. Halktan kopmuş olan kendilerini halkın çok ötesinde ve üstünde gören kişiler ve zihniyetler ona önem ve değer vermemişlerdir. Köyü bilmeden, köylüyü tanıyıp sevmeye-

den, ona inanmadan, saygı duymadan, kısaca elele gönül gönüle olmadan köyün ve köylünün meselelerini çözmek mümkün değildir.

Köye medeni hizmetleri götürmeyi ve köylü vatandaşlarımızı bu hizmetlerden istifade edecek iktisadî güce kavuşturmayı ana hedef kabul ediyoruz. Bu anlayış içerisinde köy ve köylü sorunlarına İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızda bir bütün halinde ve müstakil olarak yer verilmiştir. Bu arada yol, su, elektrik, eğitim, sağlık ve tarım hizmetleri, kredi, mahsul fiyatları ve taban fiyatları ile destekleme alımları bir bütün olarak ve dengeli şekilde ele alınmıştır.

Özellikle, İkinci Plân dönemi sonunda okulsuz köy bırakmama çalışmalarımıza, yolsuz, susuz, ışksız köy bırakmama gayretlerimiz de eklenecektir.

Her bölgenin arzettiği özellik ve imkânlara göre, çeşitli ürünlerin değerlendirilmesi için, küçük sanayi tesislerinin, köylerimize götürülmesi sağlanacaktır ve bu yoldaki teşebbüsler kredi, teçhizatlanma ve teknik yardım yolu ile teşvik edilecektir.

Sahil köylerimizde yaşayan vatandaşlarımızın denizle olan münasebetlerini kolaylaştırmak ve müstahsil hale gelebilmelerini sağlamak amacı ile, küçük barınaklar, iskeleler, çekek yerleri yapımına hızla devam olunacaktır.

Su baskını, zelzele, yangın, don, kuraklık gibi, tabii afetlerin sebep olduğu ızdıraplar karşısında bütün köy ve köylümüzün dertlerine ortak olmağa; Devletin büyük, kudreti ve müşfik elini onlara uzatmağa devam edeceğiz.

Bu dönemde köye hizmet götüren kuruluşlar geçmiş yılların tecrübesinden de faydalanılarak daha müessir yetki ve usullerle teçhiz edilecek ve kuruluşlar arasındaki koordinasyon arttırılacaktır. Köylünün idare ile olan münasebetlerinde kolaylık, ucuzluk ve sür'at sağlanacaktır.

Köy Kanunu, bütün faaliyetleri içine alacak şekilde özellikle yetki ve kaynak yönünden, günün ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda değiştirilecektir.

İçme suyu kıt bölgelerde, başladığımız proje tatbikatına devam edilecektir.

Köylerimizde gizli işsizliği önlemek ve atıl işgücünü değerlendirmek amacı ile el ve ev sanatlarının geliştirilmesine, Köy Toplum kalkınması çalışmalarına özel bir önem verilecektir. Bu arada araç ve gereç için kredi ve pazarlama imkânları sağlanacaktır.

Köylüye ev yeri verme, kendi evini yapana yardım ve Köy İmâr Plânı konuları üzerinde önemle durulacaktır.

Köy Kalkınma Kooperatiflerinin kurulması teşvik edilecek, projelerin yapılması ve özellikle kredi sağlanması yeni usullere bağlanacaktır.

Topraksız veya yeter toprağı bulunmayan köylüye mevcut olan yerlerde hazine arazisi dağıtımını sür'atli ve adil bir şekilde devam edecek şikâyet edilen hususlar için gerekli usul ve mevzuat ıslahatı yapılacaktır. Ayrıca, topraksız ve az topraklı köylüye, yeter miktarda arazi satın almak ve bu arazileri işletmek üzere elverişli şartlar altında tesis ve edindirme kredileri açılacak kredi yolu ile topraklandırma faaliyetlerine önem verilecektir.

Toprak-Su hizmetlerinde, bilhassa küçük sulamalara öncelik ve ağırlık verilmesine devam olunacaktır.

Fakirliği hiçbir zaman hiçbir şekilde Türk köylüsünün kaderi olarak kabul etmiyoruz. Köylümüzle elele vererek, birlikte düşünerek ona inanarak köye ve köylüye medeniyetin nimetlerini götürmek bütün çalışmalarımızda esas olacaktır.

TAPU, TAPULAMA VE KADASTRO İŞLERİ:

Yurdumuzun her köşesinde, çok geniş vatandaş topluluğunu ilgilendiren ve memleketimizin hukuk ve ekonomik yapısında önemli yeri olan tapu, tapulama ve kadastro işlerinde, kalkınma plânında tesbit edilen hedeflerin gerçekleştirilmesine hız verilecektir.

İl ve ilçelerdeki tapu dairelerinin kadroları takviye edilerek, vatandaşların tapu işlerinin sür'atle yapılması sağlanacaktır. Bu arada, özel idaresi ve mal sandığı bulunan bucak merkezlerinde de tapu sicil memurları görevlendirilecek, bu suretle hizmet, vatandaşa daha yakın olarak yürütülecektir.

Yurdun her tarafında şiddetle ihtiyaç duyulan tapulama ve kadastro işlerine hız verilecek, mevzuatta gerekli değişiklikler, yapılarak, işlerin sür'atle ve suhuletle görülmesi sağlanacak, arttırılacak imkânlarla yeni bölgeler açılacaktır.

KAMU PERSONELİNİN DURUMLARININ DÜZELTİLMESİ:

İktisadî Devlet Teşekkülleri, Mahalli İdareler ve Belediyeler personeli de dahil olmak üzere devlet hizmetinde çalışan bütün personelin hayat şartlarını ıslâh için memleketimizin kaynaklarının elverdiği nisbette gerekli tedbirler alınacaktır.

Bu arada asgari geçim seviyesinin altında ücret alan memur ve hizmetliler maaş ve ücretleri ilk merhalede asgari geçim seviyesine çıkarılacaktır.

Asgari geçim seviyesinin üstünde maaş alan memur ve hizmetlilerin de gördükleri hizmete göre; hayat şartlarını ıslâh edici tedbirlere baş vurulacaktır.

Bilumum kamu personelinin huzur içerisinde çalışabilmeleri için bir taraftan asgari hayat şartlarına intibakları yapılırken, diğer taraftan da adil bir ücret dengesi sağlanacaktır. Ayrıca bütün memur ve hizmetlilerin sosyal güvenlik şartlarının artırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Devlet Personel Kanununun mali hükümleri yukarıda belirtilen esaslar dairesinde ıslah edilecektir.

AİLE VE EV KADINININ MESELELERİ:

Türk Ailesinde kadının, büyük ve kutsal mevkiine uygun olarak, günlük hayatını kolaylaştırmak ve evindeki görevini huzur içerisinde yerine getirmesine imkân vermek hedeflerimiz arasındadır. Kalkınmamızın ve bu suretle gelişen ekonomimizin hedefi memlekette refahın sağlanmasıdır.

Ev kadınına hitap eden sağlık, sosyal ve kültür hizmetleri arttırılacak; bunların ucuz ve kolay sağlanması temin edilecektir.

Millî gelir artışından ve refahtan her aile payını alacaktır. Her ailenin gelir seviyesinin yükselmesi, dolayısıyla satın alma gücünü arttıracaktır.

Memleket piyasasında her çeşit malın makûl fiatlarla bulunabilmesi her ailenin yaşama seviyesini yükseltecektir.

Bu istikamete yönelen çeşitli programlarımızın hedefi; neticede yoksulluğun sebep olduğu ızdırıpların en ağır yükünü taşıyan ev kadınına, Türk anasını rahatlığa ve refaha götürmektedir.

DOĞU BÖLGEMİZİN KALKINMASI:

“Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan” memleketimizin bütün bölgelerinin kalkınması Adalet Partisinin üzerinde büyük bir titizlikle durduğu bir Anayasa hükmüdür. Asırlık ihmaller,

harpler, göçler ve birçok tarihi ve coğrafi sebepler dolayısıyla esasen ileri batı ülkelerinden tümüyle geri bulunan memleketimizin çeşitli bölgeleri hatta bir bölge içerisinde çeşitli tali bölgeleri arasında nisbi gelişmişlik farkları mevcuttur. Hedef, Türkiye'nin muasır medeniyet seviyesine çıkarılması olduğuna göre; bölgeler ve tali bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının, daha yüksek gelişme seviyelerine ulaştırılmak suretiyle kaldırılması lâzımdır. Bu husus bir gerçek olmakla beraber, memleketin tümüne şâmil bir kalkınma plânı tatbik olunurken geri kalmışlığın yaygın ve tesirli olduğu bölgelerde özel tedbirler alınmasına ihtiyaç vardır. Bu özel tedbirlerin maksadı memleketi imtiyazlı bölgelere ayırarak bölmek değil, biran önce gelişme sağlamak suretiyle bütünlüğü perçinlemektir. Böylece aynı zamanda refahın vatan sathında tabana yayılması neticesinde, sosyal adalet ilkeleri de gerçekleşmiş olacaktır. Az gelişmiş bölgelerimizin en önemli özellikleri işsizlik, fakirlik, eğitim ve sağlık imkânlarından yoksunluk olarak özetlenebilir. Bunun yanında alt yapı noksanlığı aslında, işsizliği ve fakirliği doğuran âmiller arasında göze çarpar. Ulaşma, haberleşme, endüstri ve enerji tesislerinin eksikliği gelişmemişliğin diğer bir vechesini teşkil eder. İkinci Beş Yıllık Plânda dengeli kalkınmanın icabı olan tedirlere büyük bir ağırlık verilmiştir. Bununla beraber seçim beyannamemizde özellikle Doğu Anadolunun süratle kalkındırılması için yapılmasında veya yapılmasına devam edilmesinde zaruret gördüğümüz hususları tekrarlıyacağız.

1 — Eğitim tesislerinin çoğaltılmasına devam olunacaktır. Bu arada bölgede kurulmakta olan Atatürk Üniversitesinin kuruluşunun tamamlanmasına gayret edilecek ve kurulmasına başlanılan Diyarbakır Üniversitesinin biran önce tamamlanması için gereken gayretler gösterilecektir.

2 — Bölgede kurulmasına başlanmış olan yatılı bölge okullarının sayısı çoğaltılacak, bu okullara, ilkokuldan sonra yerine göre orta okul veya sanat okulu kısımları ilâve olunacaktır.

3 — Bölgede kurulmasına başlanılan tarım, hayvancılık ve orman okulları ikmal olunacak ve sayıları arttırılacaktır.

4 — Bölgede yeniden teknik okullar ve yüksek teknik okullar açılacaktır.

5 — Bölgenin ulaşım imkânları sür'atle geliştirilecek, ana yol şebekesi tamamlanacak ve her mevsime geçit verir hale getirilecektir.

6 — Bölgede mevcut hava meydanlarına yenileri eklenmek suretiyle hava ulaşımının şümü-lü genişletilecek ve senenin daha uzun bir süresine hava ulaşımı için gerekli tedbirler alınacaktır.

7 — Bölgenin transit ulaşım imkânları arttırılacaktır. Yeni transit ulaşım hizmet merkezleri ve hudut kapıları açılacaktır.

8 — Ana ulaşım şebekesi dışında daha küçük merkezlere ve köylere ulaşım imkânları arttırılacaktır.

9 — Sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonunda görülen aksaklıklar giderilecektir.

10 — Şehir ve kasabalardan başlamak üzere bölgedeki bütün merkezlere enterkonekte şebeke ulaştırılmak suretiyle elektrik götürülecektir.

Keban Barajı, Dicle ve Fırat ile diğer sular üzerinde kurulacak santrallardan bütün bölge faydalanacaktır. Sanayileşmenin zaruri gereği olan elektrik enerjisinin bölgeye yayılması, bölgenin kalkınmasında en önemli unsurlardan biri olacaktır.

11 — Bölgenin kalkınması için imtiyazlı bir kredi politikası kabul olunmuştur. Bu politikanın tatbikine devam olunacaktır.

12 — Bölgede yeni iş imkânları yaratacak çeşitli tesislerin kurulmasına devam olunacaktır.

13 — Bölgenin tabii kaynakları geliştirilmek suretiyle yeni iş imkânları yaratılacaktır. Bu arada maden kaynaklarının, toprak ve su kaynaklarının ve ormanların geliştirilmesine özel önem verilecektir.

14 — Bölge için hazırlanmış bulunan özel hayvancılık projesinin tatbikatına devam olunacaktır. Bu projenin tatbikatında hayvan besiciliğinden başlayan ve satışa kadar devam eden her safha ele alınacaktır. Bu cümleden olarak et kombinaları, süt tesisleri, yem fabrikaları, deri işleme tesislerinin kurulmasına devam olunacaktır.

Hayvan yetiştiriciliği ve hayvan ürünlerini kullanan işletmeler özel kredi şartlarıyla teşvik edilecektir.

Komşu ülkelere canlı hayvan ve et ihracına devam olunacaktır. Hayvancılıkla iştigal eden köylü ve müstahsilin eline alın terinin karşılığının geçmesini sağlayacak her türlü tedbire müracaat olunacaktır.

15 — Bölgede gıda ve istihlâk maddeleri sanayii geliştirilecektir. Esasen satın alma gücü çok sınırlı olan bölge halkının istihlâk ettiği bazı mamullerin uzak mesafelerden taşınması önlenerek böylelikle, hem yeni iş imkânları açılmış, hem de istihlâk malları mamul fiatlarla bölgeden sağlanmış olacaktır.

16 — Bölgede veteriner hizmetleri geliştirilecek, bu hizmetler köylere kadar götürülecek ve hayvan sağlığı ile ilgili yeni merkezler açılacaktır.

17 — Bölgede ucuz yakacak tesisleri geliştirilecektir.

18 — Bölgenin hububat yetiştirilmesine müsait olmayan kısımlarında her mevsim kâfi miktarda hububat bulundurulacak şekilde Toprak Mahsulleri hizmetleri genişletilecektir.

19 — Köylüye açılan ziraî kredilerin daha verimli olması sağlanacak, besi kredisi daha yaygın hale getirilecektir.

20 — Büyük sulama programlarının tatbikatı hızlandırılacaktır.

21 — Köy hizmetleri (yol, su, okul, elektrik) gittikçe genişleyen bir program dahilinde yürütülecektir.

İçme sularından mahrum bölgeler özel projelerle çok kısa zamanda içme suyuna kavuşturulmaya devam olunacaktır.

22 — Sanayi siteleri ve çarşıları kurulmasına devam edilecektir.

23 — Turizmin gelişmesine hizmet edecek tesisler çoğaltılacaktır.

24 — Demiryolu ulaşımı bölgenin bütün merkezlerinde daha iyi hizmet edecek şekilde ıslâh olunacak, bu arada tren seferleri dizel lokomotiflerle yapılacaktır.

25 — Topraksız köylünün toprağa kavuşturulması ve eline geçen toprağı muhafaza edecek şekilde cihazlandırılmasına gayret sarfedilecektir.

26 — Milli plân mefhumundan uzaklaşmamak, şartı ve bölgenin imkânlarını, ihtiyaçlarını daha ileri ölçüler içersinde tespit etmek maksadıyla ve elde edilen neticeleri milli plân şümülü içinde kıymetlendirerek Doğu Bölgesi için özel bir plân çalışması yapılacaktır.

27 — Doğu kalkınmasında devamlılık ve sürati sağlamak amacı ile daha çok sayıda teknisyenin bölgede çalışması için gerekli tedbirler alınacaktır. Az gelişmiş bütün bölgelerde hizmet gören her çeşit görevlinin huzur içersinde çalışabilmesi imkânları hazırlanacaktır.

KALKINMAMIZDA ARAŞTIRMANIN VE TEKNOLOJİNİN ÖNEMİ:

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, iktisadî kalkınma ve sosyal gelişmelerin sağlanmasında en müessir bir vasıttır.

Çağımızda teknolojik yenilik ve gelişmelerin meydana getirdiği verimlilik, istihsalın ana unsurlarından biri olmuştur. Teknolojik gelişmelerin temelinde bilimsel çalışma ve araştırma vardır.

Memleketimizde yüksek öğretim kurumları, kamu kuruluşları ile bir takım iktisadî devlet teşekkülleri bünyesinde araştırmalar yapılmaktadır. Fakat bu müesseselerde genellikle araştırmanın önemi yeterince anlaşılamamış, çalışmalar arasında gerekli iş birliği sağlanamamış, araştırmaların organize edilmesi, birarada yönetilmesi ve özendirilmesi için gerekli ortam henüz yaratılamamıştır.

Bu ortamın yaratılması ve gerekli işbirliği ve organizasyonun kurulması suretiyle çalışmalar daha verimli sonuçlar alınması sağlanacaktır.

Bugün gelişmiş memleketler ile gelişmekte olan memleketler arasındaki en büyük mesafe teknolojidedir. Teknoloji açığı kapatılmadıkça gelişmiş memleket haline gelmek mümkün değildir.

Bir taraftan kendi ilim ve araştırma müesseselerimizin, memleket şartlarına uygun usulleri ve metodları geliştirmeleri teşvik edilecek, diğer taraftan ileri memleketlerden teknoloji ve şevki idarenin en son buluşlarının alınmasına devam olunacaktır.

Aziz ve Büyük Türk Milleti;

Buraya kadar iktidar olarak memleket hizmetinde neler yaptığımızı ve bunların devamı olarak daha neler yapılması gerektiğini açıklamış bulunuyoruz.

1965 seçimlerinin sonunda milletin bize yönelen teveccüh ve itimadı ile başladığımız hizmet, bizim Büyük Türk Milletine, onun yapıcı gücüne ve tükenmez hayatiyetine olan inancımızdan kuvvet almıştır. Bugüne kadar elde ettiğimiz başarıların birbiri ardınca devam edip gelişmesine de âmil olmuştur.

Biz şüphe ve tereddütlerin, korku ve güvensizliklerin alaca karanlığı içinde bocalayan bir siyasî ortamı, milletimizin kendi varlığına ve geleceğine olan inancı ile ışığa ve açıklığa kavuşturduk.

Milletçe muhtaç olduğumuz siyasî huzurun biran önce kurulması için lüzumlu şartları cesaretle teşhis ve açıkça ifade ederek aldığımız tedbirler, öteden beri belirttiğimiz gibi, siyasî huzurla birlikte, memlekette vatandaşların geleceğine ve kendi devletine güven duygusu ile beslenen bir iktisadî ve sosyal istikrar ortamı tesis ettik. Milli meselelerimize koyduğumuz isabetli teşhisler, iktisadî ve sosyal kalkınma hareketimizin dayandığı tedavi çareleri üzerinde büyük milletimizin icraatımıza destek olan samimi ve yakın işbirliğini bize kazandırmış oldu.

Her türlü vatandaş zümrelerinin dertlerini, ihtiyaçlarını, müzminleşmiş meselelerini sadakatla dile getiren ve bunlara en kısa yoldan çare aramayı vazife bilen bir iktidar olarak, halkın, halk tarafından olduğu kadar ve bilhassa halk için idaresi demek olan demokrasinin canlı bir örneğini verdik.

Demokratik düzen içindeki plânlı kalkınmamızın dayandığı karma ekonomide özel teşebbüsü, hür vatandaşların kendi çevresini iyiye doğru değiştirme ve kendi kaderlerini ıslâh etme gayretlerini kalkınmanın çok değerli bir kaynağı olarak teşvik ettik, harekete geçirdik ve millet ölçüsünde gittikçe artan bir kalkınma şevki yarattık.

Bu kalkınma şevki, çağdaş medeniyet dünyası içinde memleketimizi daha güçlü ve daha mutlu bir hayata doğru sür'atle ileri götürmenin arzu ve heyecanı, sağduyu ve vatanseverliğin canlı timsali olan milletimizi bütün kuvveti ile sarmıştır.

Çalışkan milletimizin gelecekte daha iyi yaşama, hür yaşama, haysiyet ve güven içinde yaşama azmi, dört yıldan beri gittikçe hızlanarak devam eden iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmamıza yepyeni hizmetler ve eserler kazandırmış, Adalet Partisi olarak bizim siyaset felsefemiz, devletle millet arasındaki bu ahenkli kaynaşmanın ve milli başarının mayasını teşkil etmiştir. Her zaman ifade ettiğimiz gibi, vatan sathında bizim iktidarımız devresinde meydana gelen eserleri olumlu gelişmeler tek kelime ile bütün bu kalkınma, Büyük Türk Milletinin alın terinden meydana gelmiş tarihi bir abidedir.

Adalet Partisi iktidarı olarak milletimizin hizmetinde bulunmanın mutluluğunu aksettiren bu eserler karşısında bizim ümit ve temennimiz, önümüzde açılacak yeni hizmet ufukları içinde milletimizin ümitlerine lâyük çalışmalarımızın devamıdır.

Aziz Türk Milleti,

10 Ekim 1965 seçimlerinde bize tevdi etmiş olduğunuz emaneti, 12 Ekim 1969 seçimlerine kadar şerefle taşıdık. Cumhuriyete, Atatürk ilkelerine, ülkenin bölünmezliğine ve milletin bütünlüğüne, aziz milletimizin hürriyet ve refaha lâyük olduğuna gönülden inanarak memleketimizin Siyasi, iktisadî ve sosyal hayatında yeni bir devre olan 1969-1973 döneminde de senin hizmetine talibiz.

Kanun önünde her Türk vatandaşının eşitliği, vatandaşlık hukukunun zedelenmemesini savunarak her şeyin açıklık ve dürüstlük içerisinde yürütüleceğini ifade etmekten bahtiyarlık duyuyoruz. Biz, hukuk devletini yol ve usullerinden ve meşruiyetten ayrılmadan can ve mal emniyetini koruduk ve korumakta devam edeceğiz. Biz, mülkiyetin, mirasın, Türk Anayasası ve Medeni Kanunun tanıdığı bütün hakların koruyucusuyuz.

Hür seçimin, zulmün, keyfi idarenin, her türlü yolsuzlukların tek önleme çaresi olduğuna inanmaktayız. Hür parlâmetonun, hür basının, hür muhalefetin, teminatlı ve hür yargı organlarının demokrasinin, ayrılmaz ve vazgeçilmez unsurları olduğuna inancımız tamdır. Siyasî mücadelenin rejime karşı değil, rejimin içinde yapılması şarttır, önümüzdeki devrede Devletimizi bütün vazife ve faaliyet alanlarında daha müessir kılma ve böylece demokratik rejimi geliştirme ve kökleştirmenin gerektiğine inanıyoruz.

Her Türk vatandaşı için korkusuz ve yarın endişesinden uzak bir hayat sağlayacak olan büyük ve güçlü Türkiye'yi yapmaya milletimizin muktedir olduğuna inanıyoruz. Her Türk vatandaşının menfaati bulunduğu bir dengeyi sağlamakla sınıflar arası çatışma yerine uzlaşma, bir arada yaşama, milletimizin gücünü arttırmaya, böylece, vatani mamur, milleti müreffeh kılmaya kararlıyız.

İç barışı, birlik ve beraberliği memleketimizin ileriye gidebilmesi ve dışarıda itibarlı olabilmesi için zaruret sayıyoruz. Barış ve kardeşlik içerisinde bütün Türk vatandaşlarına refah sağlayabileceğimize inanıyoruz.

Ümit ve inanç dolu olarak Aziz Milletimizin huzurundayız ve hizmetine talibiz.

Yaptıklarımızı yapacaklarımızın teminatıdır. Milletimizin, emaneti ehline tevdi edeceğine inanıyoruz.

Takdir Yüce Türk Milletindir.

Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi

BÜYÜK VE AZİZ TÜRK MİLLETİ:

12 Ekim 1969 Milletvekili seçimleri, Millet ve Devletimizin hayat ve kaderinde önemli bir gün olacaktır.

Büyük bir karar ve hüküm günündesin!

İrade, karar ve oy'undaki selâmet ve isabet, sevgili yurdur-muza refah, saadet ve huzur getirebilir.

Biz Tanrı'nın karar ânında sana yardımcı, neticenin de büyük milletimiz, aziz yurdumuz için hayırlı, uğurlu olmasını diliyoruz.

MEMLEKET HADİSELERİ

Adalet Partisi'nin dört yıllık iktidarı sırasında meydana gelen gelişmeleri gözden geçirince Türk Milleti'nin geleceğini tehdit eden ciddi işaretlerin belirdiğini görürüz.

Adalet Partisi'nin millet önünde açıklanan programı ve beyanlarına sadakati pek gevşek olduğu için, hâdiseler iktidarın beyanlarından ziyade icraatı dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

1965 seçimlerinde Milletimiz, Adalet Partisini iktidara getirmiştir. Bu neticeyi temin eden âmilleri şöylece sıralamak mümkündür.

1 — Kuruluşundan bir müddet sonra AP'nin demokratik nizama yatkın bir hava içinde Türk Milletinin temel duygu ve düşüncelerine uygun bir hüviyete doğru gelişme göstermesi.

2 — Bilhassa 1964 kongresine kadar partiyi İdare edenlerin her türlü tazyike, tecavüze ve tehdiye cesaretle karşı koymaları, milletin adalet ve nizam duygularına hürmette ısrarlı ve kararlı tutumları, parti içinde demokratik usullere itibar etmeleri ve birleştirici olmaları.

3 — Gayesinden uzaklaştırılmış 27 Mayıs hareketine rakip çıkarak fikir ve aksiyon zorbalığını iktidara getiren bir siyasî kuvvete karşı millet çoğunluğunun bir yerde toplanma ihtiyacının doğması.

Belli bir devreye kadar her iktidar için bulunmaz nimet olan bu müsbet durumdan AP maa- lesef faydalanma yoluna gidememiştir. İktidarın bu yoldaki yetersizliğini ve çaresizliğini dört yılın önemli gelişmeleri içinde görmek mümkündür.

İktisadî kalkınmanın temel vesikası sayılan plânların hazırlanışı ve tatbikatı AP'nin müdafaa ettiği görüşü aksettirmekten uzak kalmıştır. CHP'nin sun'ı iktidarı tarafından sosyalistlere hazırlanmış olan 1 İnci Beş Yıllık Plânı AP iktidarı hiç yadırgamadan tam SEfdakat göstererek tatbik etmiştir. İkinci Beş Yıllık Plân da birinci plânın kalın hatlarla bir devamı olmuştur. Bu plânda ele alınan özel teşebbüsü teşvik tedbirleri de vurgunculuğu artırmada ciddi istidatlara sahip olma- tan öteye geçememiştir. Plânların hazırlanmasında ve tatbikinde başvurulacak daha ciddi usuller bulunduğu halde, günlük politikaya boğulduğu için bunlara itibar edecek kadar zaman bulamıyan iktidar partisi, ulaşılması mümkün bir çok hedeflere uzak kalmıştır. Ziraatın millî gelirdeki payını, sanayi lehine azaltmak ve diğer sektörleri sabit tutmak şeklinde, bidayette oldukça iyi tesbit edilen hedeflere ulaşamamıştır. Ziraatın millî gelirdeki payı bu devrede % 6 nisbetinde azalırken sanayi- in payı ancak % 3 nisbetinde arttırılabilmiş, hizmetler mesken inşaatı, ulaştırma vs. gibi sektörlerdeki artış önlenememiştir.

Ekonominin genel değer değişimleri de plândaki ve bilhassa uygulamadaki gevşeklikler sebebiyle tatmin edici olmamıştır, özel tüketim harcamaları % 4 gibi bir artış gösterirken devlet harcamaları % 10 civarında artmıştır. Zaten yüksek seviyedeki özel istihlâk masraflarına pahalı devlet de katılınca yatırımlar özlenen nisbete ulaşmamış, sabit fiyatlarla % 16 civarında kalmıştır. Bu yatırım seviyesinin millî gelirde özlenen gelişme hızını sağlamıyacağı bellidir.

MENFAATÇILARIN ELİNE GEÇEN A.P.

Tediye muvazenesi açıkları müzminleşmiş seyrine devam etmektedir. Sanayiden ziyade, ticarete kayan pahalı para politikası, bu açıkları her gün biraz daha beslemektedir. Devlet mâliyesinin her gün biraz daha ağırlaşan bürokratik çarkından, gayri millî sermaye ve onun ortakçıları sonuna kadar faydalanmakta, millî sermaye sahipsiz ve âtil kalmaktadır. Özel teşebbüsün hakikî mümessili olan Odalar Birliğine iktidar alenen ve çirkin bir şekilde müdahale ederek gayri millî sermayenin sadık destekçiliğini yapmıştır. Bu siyasetin yaratacağı tehlikeli gelişmeler Türk ekonomisini bugünden tehdit etmeye başlamıştır.

Bütün bu gelişmelerin altında yatan siyasî gerçeğe kısaca göz atalım: idealist bir kadronun iktidara hazırladığı AP, iktidara vasil olur olmaz, opportunizmin eline geçmiştir. Böylece siyasî ter-cihlerde fert, aile ve grup menfaatleri hâkim olmaya başlamıştır. Böyle çevrelere kolayca sızmasını bilen yabancı unsurlar ajanlarını, evvelce pek riayet ettikleri gizliliğe dahi lüzum görmeden, her gün biraz daha merkezileşen iktidar otoritesi etrafında toplamaya başlamışlardır. Bu faaliyetin hedefi: Parti içinde Türk milletin hakikî duygularını ve fikirlerini temsil eden kadroyu eritmek veya te-sirsiz hale getirmektir. 1969 seçimlerinde AP bugünkü İdareci kadrosu ile iktidara geldiği takdirde bu menfi hedefe ulaşmış olacaktır.

1964'deki hüviyetiyle iktidarda kalacak bir AP'nin Türk demokrasisine ciddi hizmette buluna-bileceği kolayca farzedilir. Bu günün iktidar partisi böyle bir faraziyeye liyakati kaybetmiştir. Siyaset sahnemizin son talihsiz gelişmeleri AP nin, tâyin edici baskı unsuru olarak takdim ettiği veya ger-çekten mevcut çevrelerden

gelecek telkinlere rahatlıkla teslim olacağını göstermiştir. Konjonktürü böylece teşekkül et-miş bir ortamda demokratik nizamın yasama şansı fevkalâde şüphelidir. Anayasanın anayasadaki usullerle değiştirilemeyeceği fikri itiraz edilemez bir kaziye olarak tescil edildiğinde demokrasiden bahsedilemez. Bunun aksi, yaranın kanaması anlamına gelecektir. Bunun içindir ki AP 1950-60 devresi kalkınma sloganlarına sıkıca sarılmış görünmektedir. Milletin İktidarı olma şansını, bu ka-dar kısa zamanda cömertçe harcıyan bir partinin, iktidarı muhafaza etse bile emniyet havasından mahrum olacağı, kimsenin gizliyiyeceği açık bir gerçektir. İktidarın seçim platformundaki sun'î gayretlerini, gayri millî güçlerin kontroluna giren iktisadî ve bir bakıma da, siyasî menfaatları ayak-ta tutma cehdine yormaktan başka çare yoktur.

İktidarın bu sahadaki yetersizliği ve bu yetersizlikten doğma kaypaklığı sebepsiz değildir. As-lında bu dert umumdur. Bugün batı medeniyetinin eseri olan İlim ve teknoloji, hızla gelişerek batı düşüncesinde çalkantılar yaratmaktadır. Batının ahlâk ve inanç sistemini besleyen dünya görüşü sarsılmakta, batı medeniyetinin yerleşmiş değerleri ile insan saadetini sağlama imkânlarının daral-dığı görülmektedir. Böyle olunca batı medeniyetine özenen topluluklarda sarsıntının daha şiddetli olması beklenir ki, olmaktadır.

İster eski bir medeniyetin vârisi olsun, isterse sadece ilkel bir kültüre sahip bulunsun, ilim-sizlik; geri kalmış toplulukların bariz vasfını teşkil etmektedir. Cemiyetlerin hayat standartlarında

olduğu kadar kıymet hükümlerinde de meydana gelecek değişikliklerin selâmeti o cemiyetlerin sahip oldukları kaynakları bilmeye ve bu kaynakların temin edebileceği gelişmeye, doğru bir şekilde yönelmeye bağlıdır. Böyle bir netice, ilmin başlıca merkezi olan Üniversiteden yayılan ışıkla yol bulan iktidarlarca sağlanabilir. Memleketimizde yıllardan beri sarfedilen bütün çabalara rağmen böyle bir üniversite ve böyle bir iktidar bulamamışız.

Milletin çoğunluğu, Türk - İslâm medeniyetinin ölçülerini ancak, aile yapısı ile tevarüz etmiştir. Bu değerler aile zincirinin her halkasında biraz daha yıpranarak intikal etmiştir. Değerlerin saf şekillerini meydana çıkarma yolunda yeter çalışma yoktur. Mevcut çalışma sonuçları da, yeteri kadar yayılma gücüne sahip değildir. Öte yandan, batı medeniyetinin değerlerini de, sathî kalıplar şeklinde ithal eden bir eğitim sisteminin takip takıştırdığı, bir aydın takımı meydana gelmiştir. Bunların taassupla sarıldığı sahte kıymetler ve devlet kapısında istihdam edilme imtiyazının meydana getirdiği müesses menfaatlar, baskı unsuru halinde müesseseseleşmiştir. Bu baskı unsuru bütün imtiyazlarına ve heybetine rağmen müessir olamamaktadır. Buna karşılık milletin, iktisadî refaha götüren medeniyet vasıtalarına talebi ve bozuk motifler halinde de olsa, tevarüz ettiği kültür ve medeniyetin ölçülerine sıkı bağlılığı ikinci bir baskı unsuru meydana getirmiştir. AP kadrosunun bidayette bu kıymetlere bağlı olan kısmı iktidarda müessiriyetini kaybetmiş, yerini samimiyetsiz bir gruba terketmiştir. Bunun için iktidarın milletin dünya görüşüne uygun bir eğitim sistemi, bir ilim politikası meydana getirmesi mümkün olmamıştır. Bundan sonraki gelişmelerinde ters istikamet takip edeceğine hükmetmek icap eder. Bizim mevcut iktidara muhalefetimizin temeli, bu vakıa üzerine oturmuş bulunmaktadır. MİLLİYETÇİ HAREKETİ DOĞURAN ANA SEBEP. BİR MİLLÎ KÜLTÜR POLİTİKASININ YOKLUĞUDUR.

DÜNYA HADİSELERİ

1965 seçimlerinden bu yana dünyamızın çağ değiştirme idraki her zamankinden daha yaygın hale gelmiştir, insanoğlunun aya ayak basması, ilimde ve teknolojiye katedilen mesafenin büyüklüğüne olduğu kadar insan kudretinin önünde açılan geniş ufuklara da ciddi bir işaret teşkil etmektedir. Feza yarışmasının bu son merhalesini Allah'a ve insan haysiyetinin üstünlüğüne inananların kazanmasını insanlığın refah ve saadeti için güvenilir bir teminat sayıyoruz.

Dünya siyaset sahnesinde meydana gelen hâdiselerden bazıları insanlığın istikbâli için ümit vadederken, bir kısmı da ümit kırıcı olmuştur. Siyasî bloklar arası rekabet bütün yumuşama istidatlarına rağmen devam etmektedir. Taraflardan birini, hattâ belki de her ikisini ortadan kaldırılabilecek kudretteki silâhlara her iki tarafın sahip olması topyekûn harb ihtimallerini her geçen gün biraz daha azaltır görünmekte, buna karşılık mevzii harb ihtimalleri ve İstidatları artmaktadır. Ortadoğu buhranı bu mevzii harb istidatlarının kesafet kazanmasına tipik örnek teşkil etmektedir. Bütün iyi niyetlere rağmen Birleşmiş Milletler Teşkilâtının yapıcı ve uzlaştırıcı gücü zorbalığa karşı müessiriyet kazanamamıştır. Bunda teşkilâtın bünyesinin diplomatik manipulasyonlara çok müsait olmasının ve bloklara liderlik eden devletlerin samimiyetsizliklerinin büyük dahli olduğu görülmüştür.

Hür dünya blokunda meydana gelen iktidar değişimleri blok içi münasebetleri sıkılaştırma yönünde yeni gelişmelerden ziyade bloklar arası münasebetlerin yumuşatılması gayretlerini artırmış görünmektedir. Avrupâda integrasyon fikrinin önemli olmamakla beraber, bazı ilerlemeler kaydediği söylenebilir.

Demirperde içinde ideolojik çatışmaların Sovyet Rusya ve Kıt'a Çin'i arasındaki toprak ihtilâfına müncer olması ibretle incelenecek bir hâdise teşkil etmiştir. Tarafların hiçbirine ait olmayan

topraklar üzerinde çıkan ihtilâf komünist ideolojinin bütün beynelmilelcilik iddialarına rağmen milliyetçilik gerçeğine tâbi olduklarını göstermiştir.

Hâdisenin hür dünya ve bilhassa Türkiye için önemli yönü, bu toprakların esir Türklere ait bulunuşudur. Slav ve san ırk şovenizminin insanlık dışı emperyalist emellerinin esir milletlerin toprakları üzerinde çarpışmasına hür dünyanın oldukça bigâne kalmasını insanlığın istikbali yönünden endişeyle kaydetmek isteriz

Dünya ekonomik konjonktürü paralararası rekabet sebebiyle bazı oynamalar kaydetmiştir. Gelişmiş veya doymuş ekonomiler arasında cereyan eden bu hâdiselerden sonra, gelecek yıllara sirayeti muhtemel bazı istidatlara rağmen Sterlin ve Frank, Mark ve Doların yardımıyla rehabilitasyon imkânlarına kavuşmuştur. Geri kalmış ekonomilerle gelişmişler arasındaki mesafenin artması, bu devrede devam etmiştir. Varlıklılarla varlıksızlar arasındaki müzakerelerin, daha fazla sıkıntı içinde olanlar lehine ve onların iyi anlaşılması yönünde, cereyanını sağlayacak milletlerarası tedbirlerin gereği gibi işlediği söylenemez. Hürriyet idealinin ekonomik yönden de desteklenmesi ve korunması için NATO, Avrupa Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı Avrupa Ekonomik Topluluğu, Tediye Bankası, Avrupa Parlâmentolar Birliği gibi organların uzun vadeli ve sürekli tedbirlere daha çok ağırlık vermeleri gerekmektedir.

Çekoslovakya hâdiselerinin hür dünyaya ciddî dersler vermiş olduğunu farzetmek isteriz. NATO'nun bloklar arası yumuşama (detente) faraziyesine dayanan ve elâstikî davranış ve müdahale (flexible rloponse) şeklinde ifade edilen genel stratejisinin ciddî olarak gözden geçirilmesi, cephe gerisi ekonomik ve siyasî bünye münâsebetlerinin sıklaştırılması lüzumuna kaniyiz.

TEMEL İNANÇLARIMIZ

1 — Bizim için Türkiye'nin ve Türk Milleti nin birliği, bütünlüğü, saadet ve selâmeti, her türlü düşüncenin üstündedir. Bölücü, ayırıcı, topluma nifak sokucu her türlü davranışın karşısındayız. Türkiye Tarihi ve Türk vatani, atalarımızın ve hepimizin ortak eseridir. Onu hep birlikte, barış ve kardeşlik düşünceleriyle koruyacağız.

2 — Demokratik rejimin emniyeti meselesi en önemli meselelerimiz arasındadır. Rejim sarsılırsa hep birlikte batırız.

Rejimin mükemmelleşmesi için çalışacak. Anayasa ve Kanun hâkimiyetinin sağlanmasını isteyecek hürriyetleri koruyacağız.

3 — Ekonomik refah ve sosyal huzur için “Hukukî, siyasi.

ekonomik ve toplumsal adalet” ten başka çıkar yol görmüyoruz. Türkiye'yi geri, ekonomik yapısının arazlarından yokluk ve imkânsızlıktan süratle kurtarmak için devlet ve milletin yeniden teşkilâtlanması gereklidir, bunu gerçekleştireceğiz.

4 — Zaptiye devleti değil, gülen ve halkın yüzünü güldüren

bir hizmet ve refah devleti kuracağız. Bugünkü, çok masrafla işleyen, memurlarını ezen, halkı usandıran, bir baskı cihazı haline gelen devlet teşkilâtını idarî reformlarla düzenleyeceğiz. Halkla devletin kaynaşmasını, idarenin hizmetlerinin halka yeter, kolay, süratli, külfetsiz ulaşmasını sağlayacağız. İdarenin halk hizmetinde politik tesir ve tercihlere karşı mutlak tarafsızlığını temin edeceğiz.

5 — Devlet, halkın beslenme şartlarına ve imkânsızlıklarına

ilgisiz, seyirci kalamaz. Türk milletinin tümünün beslenme şartlarını ve gıda rejimini incelemek ve düzeltmek devlet ödevi olacaktır. Milletın tümü için bölge ve iklim şartlarını da dikkate alan bir gıda beslenme rejim ve standardı tesbit edilecektir. Gıda maddelerinin, tarım ürünlerinin bütün yurttta üretimini artıracak, kalitelerini yükseltecek tedbirler alınacaktır. Herkese iş bulmak, iş sahaları açmak ve geçim imkânı sağlamakla ödevli devlet, yurttaşın gıda rejiminin tesbit edilen standartların altına düşmesini önleyecektir.

Yüksek seviyede et, yağ, süt, sebze, meyve üretim ve tüketimi, hayatı değer verdiğimiz ön hedeftir.

Hizmet dönemimizde. Türkiye, aç hürler, tok esirler ülkesi olmaktan çıkacaktır. Artık et, yağ, şeker, meyve, sebze lüks gıdalar olmaktan çıkacak her yuvaya girecektir.

6 — Köyde ve şehirde, her ailenin, güzel, sağlam, sıhhi bir eve sahip kılınması değişmez amacımızdır. Yepyeni meskenlerle, bahçeli blok apartmanlarla kurulu yeni mahalleler, kasabalar, şehirler, modern kentler ve köyler kuracağız. Aileler yeni meskenlere yerleştirildikçe, gecekondlu sefalet hanelerini, izbe ve mağaraları tasfiye edeceğiz.

7 — Halkın hayat sağlığı ticarete konu olamaz. Sağlık hizmetlerini, hekimlik ve eczacılığı, milletimizin hizmetine sunacağız. Halkın tümüne parasız sağlık hizmeti, tedavi ve ilaç temini devlet ödevi olacaktır. Sağlık hizmetlerinin yurt sathına yeter ve dengeli dağılımını temin edeceğiz. Hastalıklara karşı mücadeleyi, koruyucu hekimliği ciddiyetle geliştireceğiz.

8 — Kuracağımız Sosyal işler Bakanlığı'na bağlı devlet sigorta kurumu ile bütün vatandaşları sigortalıyacağız. 55 yaşını bitirmiş kadın, 65 yaşını bitiren erkek, kısaca her yurttaşın emekli hukukuna sahip bulunmasını temin edeceğiz.

9 — Millî Eğitim hizmetini yurt çapında yeniden teşkilâtlayacağız. Eğitim, reform ve seferberliğiyle, her yurttaşın kabiliyetine uygun en yüksek eğitim ve öğretim imkânlarını hazırlıyacağız.

Eğitim hizmetinden faydalanmadaki adaletsizliği sür'atle düzeltereğiz. Eğitim ve öğretim hizmetini millî kalkınma plân ve amaçlarına uygun olarak yeniden tanzim edeceğiz.

10 — Türkiye'nin hızla kalkınmasını sağlamak için iş gücünün değerlendirilmesi ve harekete geçirilmesi, görevimizdir.

11 — Tarım, toprak ve sanayi reformu, temel çalışmalarımızdandır.

12 — Vatandaşlar arasında, nimetler ve külfetler, kabiliyet, bilgi, çalışma ve liyakat esaslarına göre adaletle dağıtılmalıdır.

13 — Her vatandaş rejimin ve sosyal düzenin, nimetlerinden imkân ve fırsat eşitliği içinde faydalanmalıdır. İltimasın ve rüşvetin kökü kazınmalıdır.

14 — Tarihimizde örnekleri bulunan ekonomik, sosyal tesisleri ihya edecek vatandaşlar arasında çağdaş yardımlaşma tesisleri kuracağız.

15 — Türk toplumunun belkemiği olan orta sınıfı koruyacak, geliştireceğiz.

16 — Nüfusumuzun çoğunluğunu teşkil eden köylü ve işçi vatandaşların temel meselelerini, gerçekçi ve toplumsal metodlarla ele alacağız.

17 — Çalışanların emeği, Türkiye'nin ekonomik, sosyal gerçeklerine ve hedeflerine göre değerlendirilecektir.

18 — Meşru ve millî menfaatlere uygun sermayeyi, toplumsal akımları sömüren komünizme karşı tamamen güven altına alacağız.

19 — Türk sanatını, Türk toplumunun kalkınmasında güçlü hareketli ve faydalı kılmak için sanat hayatını ve sanatçıyı koruyacak ve destekliyeceğiz

20 — Türk toplumunun manevî ve ahlâkî değerlerini koruyacak, geliştirecek ve yükselteceğiz.

21 — Türk petrolünü ve madenlerimizi Türk Milletinin yararına olarak değerlendireceğiz.

22 — MHP her Türk'ün Türkiye'de, Türkiye'nin de dünyada önemli bir yeri ve görevi olduğunu bilmektedir. Bu ilkenin ışığı altında, bütün dünyadaki anlaşmazlıkların barışçı yollarla halledilmesi görüşünden yanayız.

23 — Türkiye'nin yerini, şeref ve haysiyetini tedirgin edebilecek tutum ve davranışlara karşı, şahsiyetli ve millî bir dış politika ile enerjik ve kararlı olarak, DEVLETLER HUKUKU'nun gerektirdiği müdahalelere başvurulmalıdır. Kıbrıs konusunda da aynı şekilde karar ve irade sahibiyiz.

MÜREFFEH ve KUVVETLİ TÜRKİYE İÇİN GÖRÜŞMELERİMİZ GAYE ve HEDEFİMİZ

Hedefimiz; Türkiye'de insan hak ve hürriyetlerini kişinin ve toplumun refah ve huzurunu, sosyal güvenliği gerçekleştirecek ve teminata bağlayacak bir devlet düzeni ve yönetimini bütün müesseseleriyle birlikte, hızla kurmaktır. Partimiz millî devlet ülküsüne bağlı olup, hürriyet, milliyet, ahlâk, ilim, toplumculuk, gelişme, halkçılık, köycülük ve endüstrileşme ilkelerine, samimiyetle inanmaktadır.

EĞİTİM VE GENÇLİK

Millî eğitimin gayesi, fikir, karakter, sanat, beden ve ruh güçlerinin geliştirilmesidir. Sağlam karar verebilme melekesine sahip olabilmek için bu temel eğitimden geçmek şarttır.

Eğitimin millî bir karakterde olması ise ülkemizin temelini teşkil eder. Duygu ve düşünce birliğine varmak, ülkü ve kültür birliğini tesis ve temin etmek, ileri atılışlara girebilmenin ön şartıdır.

Geri kalmışlığın yüz kızartıcılığından kurtulmak, mazimize lâıyk bir istikbal yaratmak, sosyal ve iktisadi hedeflere varmak ancak ve ancak, ilim, irfan, ahlâk ve nizam şuurunu benimsemiş bir aydınlar kadrosu ile mümkün olabilir.

Millî eğitimin hedefi; müstehlik aydınlar kadrosu yetiştirmek değil, bilâkis müstahsil olabilecek nitelikte ileri düşünceli, fedakârlık ve feragat duygusuna sahip ülkücü nesiller yetiştirmek olmalıdır.

Millî eğitimin temel gayelerinden biri de yüksek seviyede ilim adamı yetiştirmek olmalıdır. Çalışma ve yarışma seferberliği bu yüksek evsafı, millî gerçekleri bilen ve millî ruh ve şuurunu benimsemiş kadro ile başlayabilir ve yürütülür. Milliyetçi Hareket'in temel gayelerinden biri de budur.

Bugün millî eğitim camiamız ciddi bir anarşi içindedir ve eğitim sistemimiz millî karakteri belirtici mahiyette değildir. Materyalist bir eğitim sistemi nesillerin ruhunu bozmuş ve nesiller arasında uçurumlar açılmıştır. Öğretmenler arasındaki çekişme ve didişme yürekler acısıdır. İdare - öğretmen, öğretmen talebe münasebetleri ise utanç vericidir. Saygı yok olmuş ve şefkat hisleri de sarsılmıştır. Bu duruma mutlaka bir çare düşünmek gereklidir. Orta öğretimdeki bu durum yüksek öğrenimde müşahhaslaşmış ve üniversiteler anarşi yuvaları hâline gelmiştir. Bu duruma çare bulmak, ülkücü gençler yetiştirmek, ilmin rehberliğine inanmak, ülkü ve kültür birliği içinde ileri atılışlara hazırlanmak, fedakârlık ve feragat duyguları ile mücehhez bir aydınlar ordusu hazırlamak temel hedefimizdir.

Okulları araç ve gereç bakımından da muhtaç durumdan kurtarmak, ileride doğabilecek büyük buhranları önlemek için de gençliğin büyük kısmını teknik sahaya aktarmak gereklidir. Asrımız çalışanların, yarışanların yaşamaya hak kazandığı bir asırdır. Bu itibarla gerekli bütün tedbirleri almak ve herseyden önce de eğitim dâvasını halletmek gereklidir. İnsanlar aya doğru giderken, bizlerin yaya kalması hicap vericidir. Muasır devletlerle aramızdaki mesafeyi kapatmak zorundayız ve bunun da tek yolu millî eğitim ve öğretimi, millî gerçekleri dikkate alarak halletmekle olur. Bizim temel reformlarımızdan birincisi millî eğitim reformudur ve bu dâvanın halledilmesi diğer hamlelerin ön şartıdır.

Millî terbiye ve Büyük Türkiye ülküsü ile yetişen genç nesillerin, Türkiye'yi yeniden kurmanın şerefli sorumluluğunu yüklenmesini ve hizmet mevkilerine gelmesini istiyoruz. Partimiz, gençliğin bu anlamda bir eğitimle yetiştirilmesini gerekli görür.

ADALET ANLAYIŞIMIZ VE GENEL AF

MHP adaleti; siyasî, ekonomik, sosyal ve hukukî bütün yönleriyle, bölünmez bir ülkü olarak görür. Herkese hakkını verme hususunda sarsılmayan devamlı bir irade olarak kabul eder. Hak, MHP için ahlâkî bir gaye. bir îman unsuru olduğu kadar, gerçekleştirilmesi gereken müşahhas, amelî bir sonuçtur. Hak ve adalete inanıyoruz ve adaleti, mülkün temeli sayıyoruz.

MHP memlekette huzurun sağlanması için genel bir af çıkarılmasını, Adlî sicilin yeni baştan tutulmasını ele alarak mahkûm olmuş vatandaşlarımızın yeniden cemiyete kazanılmasını zaruri ve iç barışın şartı görür.

DİN GÖRÜŞÜMÜZ

MHP din ve vicdan hürriyetini, insan hürriyetlerinin ayrılmaz bir kökü sayar. Biz, dinin, dinî duyguların, dince kutsal sayılan varlıkların hor görülmesine, saldırıya uğramasına karşıyız. Manevî temellerin, maddî temellerle birlikte ele alınmasını zaruri görmekteyiz. Bu bakımdan, sevgi, saygı ve vazife temeline dayanan bir ahlâk sisteminin ülkücüsüyüz.

İnsanın ahlâkî bir varlık olduğuna inanıyoruz. Toplumda, siyasî hayatta, bütün hizmet ve terbiye kurumlarında bu ruhun hâkimiyetini istiyoruz.

Dolayısıyla dinî öğretim kurumlarının ihtiyaca uygun seviye ve nitelikte hizmet görmesini sağlayacağız. Din adamlarımızın çağdaş bilimle mücehhez olarak yetişmelerini, görevlerini rahatça yapacak maddî imkânlarla sahip olmalarını temin edeceğiz.

İlahiyat fakültesini Yüksek İslâm Enstitüsü'nü geliştireceğiz. İmam-Hatip okullarını, meslekî liseler olarak görüyoruz, onları genişletmek amacımızdır. Mezunlarını öğretmen olarak okullarda da görevlendireceğiz. Aynı zamanda bu türlü meslek liseleri mezunlarının üniversitelere, yüksek okullara devamlarını engelleyen kayıtları kaldıracağız.

İlk ve orta öğretimde din ve ahlâk derslerinin bütün sınıflara konulmasını ve ehliyetli öğretmenlerce verilmesini sağlayacağız.

MİLLİYETÇİLİK

Türk milliyetçiliğini; Türk milletine, kültürüne, devletine sevgi, bağlılık ve hizmet ülküsü olarak tanıyoruz. Bu bakımdan bütün milliyetçi dernekleri desteklemek ve geliştirmek kararındayız. Millî ülkü ve millî kültürün ihyasını, ele alınması gereken en büyük dâva olarak görüyoruz. Türk Milletinin refah ve mutluluğunu, kişi, zümre, sınıf ve parti çıkarlarının üstünde görüyoruz.

AİLE

Aile bütünlüğünü, yüksek manevî bir kıymet ve Türk Milletinin temeli kabul eden partimiz. Bu birliği koruyacak ve kuvvetlendirecek tedbirleri alacaktır. Kadın haklarını geliştirecek ve onu Türk toplumunda taklitçilikten uzak şahsiyetli ve aziz bilecektir.

Ailelerin fakirlikleri, çevrelerinin yetersizlikleri ve imkânsızlıkları sebebiyle şefkat, bakım ve eğitimden yoksun yetişen çocuğa karşı devlet ve milletin borçlu olduğu hizmeti, MHP ön plânda tutacaktır. Kimsesiz, yetim, yoksul çocukların korunması için gereken teşkilâtları kuracaktır.

Devletin zorladığı Doğum Kontrolüne karşı olan partimiz, çok çocuklu ailelere, yeterli yardımın yapılmasına çalışacaktır.

SOSYAL ADALET

Bütün vatandaşların, sosyal adalet ilkelerine göre emek, teşebbüs, kaabiliyet, gayret, hizmet ve başarıları ölçüsünde, millî gelirden pay almaları gerektiğine inanıyoruz,

Geri kalmış yurt bölgelerinin kalkınmasına öncelik verilmesini sosyal adalet icaplarından sayıyoruz. Vergi; yatırım ve harcama politikasını sosyal adalet esaslarına göre düzenliyeceğiz.

ÖZEL TEŞEBBÜS

Millî ekonomi alanında kişinin teşebbüs ruhunun, yaratıcı fikrinin korunması, geliştirilmesi, desteklenmesi lüzumuna inanıyoruz.

İŞ VE İŞÇİ MESELELERİ

İŞSİZLİK

Bugün için iktidarın dahi kabul ettiği büyük bir işsizlik problemi ortadadır. İkinci Beş Yıllık Plân dönemi 1969 yılı programında, tahminen 13.395.000 kişinin istihdam edildiği bildirilmektedir. Bunun 9.251.000'i tarım sektöründe faal durumdadır. Ayrıca tarım sektöründe 6 milyon civarında gizli işsiz bulunmaktadır. Tarım sektöründeki bu vahamet yanında, tarım dışı sanayi, inşaat, ticaret, ulaştırma ve hizmetler sektöründeki çalışanların toplamı 4.144.000 kişidir. Bunun ancak 1.585.000 kişisi sanayi sektöründe çalışmaktadır. En çok istihdam yaratan sektörler tarım dışı alanlar ve bilhassa sanayi sektörü olduğuna göre bu yönde hızlı ve hesaplı bir çalışma yapılması gerekmektedir.

Sanayi sektörünün işsizlerimize tamamen iş bulması ve hattâ tarım sektöründeki gizli işsizliği telâfi edici mahiyette onları da kendi bünyesine çekmesi zarureti ortadadır. Türkiye'de işsizlik ancak bu şekilde telâfi edilebilir. Dış memleketlere bel bağlamanın doğru neticeler vermeyeceği açıktır. O halde tarım dışı sektörlerin ve bilhassa sanayi sektörünün, tarım sektöründe modern işletme usullerinin tatbiki verimin arttırılabilmesi için, geleneksel İşletme usullerinden vazgeçilmesi halinde meydana gelecek işsizliği de bünyesine alacak şekilde programlanması gerekir. Mevcut plâna göre en çok İstihdam yaratan tarım dışı sektörlerin büyüme hızı meseleyi halledecek seviyede değildir.

ÜCRETLER

Türkiye'de ferdi millî hasılanın 3.300 TL. gibi çok düşük seviyede bulunuşu, yalnız işsizliğe veya gizli işsizliğe atfedilemez. İşçilerimizin ve memurlarımızın hemen hemen hepsi çok düşük bir ücretle çalışmaktadırlar. Artan fiyatlara uygun bir artış göstermeyen ücretleri ile geçinme çabası

içinde uğraşan cefakâr Türk işçisi geçim sıkıntısı içinde sürüklenip gitmektedir. Bu durum ise çalışanlarımızın morallerini bozmakta, müşterek çalışma inancını zayıflatmakta, kendi aralarındaki iş içi ve iş dışı münasebetler yıpratmaktadır. Böylece işçilerimiz maddî değil aynı zamanda manevî yoksulluğa da düşmektedir.

SİGORTA VE KOOPERATİFLEŞME

Her ne kadar S.S.K. kaza, hastalık, analık, emeklilik gibi işçinin sosyal meselelerini halletme çabası içinde ise de bütün işyerleri sigortaya alınmamış bulunmaktadır. Türkiye'nin birkaç vilâyetinde tatbik görmekte olan işçinin eşi ve çocuklarının sigorta kapsamına alındığı gibi bütün illerimizce bu uygulamanın tatbik edilmesi ve böylece mecburi sigortalama şümulüne Türk işçisinin bilaistisna girmesi sağlanmalıdır. Aynı zamanda behemahal işsizlik sigortası ihdası hususunda çalışmalara başlanacak ve en kısa zamanda Türk işçisinin yarınına güvenle bakabilmesi için tatbikata geçilecektir.

Bilhassa küçük esnaf ve sanatkârlarla işçilerimizin korunması hususunda gerekli tedbirler alınacak ve mesken, istihsal, istihlâk ve kredi kooperatiflerinin kurulmasına devlet önderlik edecektir.

İŞ EMNİYETİ VE EĞİTİM

İşçilerimiz iktisadî emniyetsizlik yanında, iş emniyetinden de mahrum bulunmaktadır. Sendikaların çok seyrek ve teorik şekilde yaptığı seminerler ise kâfi gelmemekte, iş kazalarındaki oranda bir azalma kaydedilmemektedir. İş başında eğitim en ön plânda yer alacaktır. Bu işle görevli nezaretçi, ustabaşı ve mütehassısların kâfi miktar yetiştirilmesi için sıkı bir eğitim programı hazırlanacak ve devletçe bu yönde çalışmalar yapılacaktır.

EKONOMİK DURUM

1 – TASARRUF VE YATIRIM İSTİKAMETLERİ

TÜRK EKONOMİSİNİN GENEL KAREKTERİ

Türkiyemiz diğer az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi zirai bir bünyeye sahiptir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun yüzde ile 25'i ziraat sektöründe çalıştığı halde, az gelişmiş ülkelerde bu oran yüzde 55 ile 85 arasındadır. Memleketimizde ise bu oran yüzde 75 tir. (1965)

Fert başına düşen ortalama gayri safi yurt içi gelir ve hayat seviyesi bakımından ise durum şöyledir: Fert başına düşen gayri safi yurt içi gelir Fransa'da 15.790 TL., İngiltere'de 16.980 TL., İtalya'da 10.320 TL., A.B.D. 30.020 TL., olduğu halde Türkiyemizde 3.300 TL. dir. Türkiye'de ferdî millî gelirin düşüklüğü, tarımdaki iptidai (geleneksel) işletme usûlleri ve sanayileşme problemini halledememiş olmamızdan ileri gelmektedir. Sanayileşme, tarım sektöründe atıl bulunan işgücünü, faal bir şekle sokacağından, hızla kalkınmanın çözüm yolu olarak gösterilir. Ziraat sektöründeki 6 milyon üzerinde bulunan gizli işsiz, memleketimizin halletmesi gereken en önemli meseledir. Bu da sanayileşme ile halledilebilir.

2 – SANAYİLEŞMEMİZ BU GÜNKÜ PROGRAMLA GERÇEKLEŞTİRİLEMEZ:

Sanayi devriminin başarılabilmesi için her yerde olduğu gibi Türkiyemizde de sınaî tesisler kurulmadan önce sürüm ve tedarik piyasalarının araştırılması, kuruluş yeri seçimini yapacak ve sınaî organizasyon bilgisi ile mücehhez, modern etüdler yapabilecek kadronun ihtiyaca cevap ve-

rebilecek şekilde yetiştirilmesi gerekmektedir. A.P. iktidarı ise bu güne kadar olan icraatında kısmen de olsa ciddi bir program hazırlıyamadığı gibi bir gayrette göstermemiştir. Halbuki Milliyetçi Hareket Partisi sınıî işletmelerimizin sanayii ileri bulunan memleketlerin teknik gelişmelerine ayak uydurabilmesini temin edebilmek için araştırma ve geliştirme merkezlerinin kurulmasını ve sınıî yatırımların süratle arttırılmasını lüzumlu görmektedir.

Yerli sanayiimiz ve montaj sanayiimiz kontrolsüz, rekabet şartlarına kapalı durumda olup, monopol halinde çalışmakta; imâl ettikleri malları iç piyasaya istedikleri fiyatla arz etmektedirler. Bu hayat pahalılığına sebep olmaktadır. Sınıî malların yüksek fiyatla piyasaya sürülmeleri İktisattaki in'ikâs nazariyesine istinaden bilhassa büyük şehirlerde tarım ürünlerinin de pahalılaşmasına sebep olmakta, vatandaşlarımızın geçim sıkıntısını arttırmaktadır. Yerli sanayinin bu tarzda himayesi memleket menfaatlerinin aleyhinedir.

İçinde bulunduğumuz ekonomik bunalımdan kurtulup müreffeh ve kuvvetli Türkiye'nin kurulabilmesi için yurt içi tasarrufların süratle yükseltilmesi ve bu tasarrufların en verimli yatırım sahalarına tahsis edilmesi gerekmektedir. Yurt içi tasarrufların verimli sahalarda değerlendirilmesi için de, halk şirketlerinin holdinglerin kurulmasında büyük faydalar mülâhaza etmekteyiz. Uzun müddettir Mecliste askıda tutulan Sermaye Piyasası Teşkili Kanununun biran evvel Meclislerden çıkarak halk iştiraki ile kurulacak şirketlerin kontrol ve teşvikinde isabet olacaktır.

Bizce, ikinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının öngördüğü Gayrî-sâfi Millî Hasıla içindeki tasarruf oranı 1967 deki yüzde 17,9 dan, 1972 ye kadar yüzde 22,6 ya çıkarılmasının hedef alınması kâfi değildir. Senede yüzde bir bile tutmayan bu tasarruf artışı ile İleri memleketlerin seviyelerine nasıl yetişebiliriz?

3 – İKTİSADÎ GELİŞME İÇİN ŞU YOLLARI ZARURÎ GÖRMEKTEYİZ

Bu vaziyette bir takım zümre menfaatlerinin koruyucusu durumunda olan A.P. nin Millî menfaatlara bir rota çizebileceği ve bir yön verebileceği söylenemez. Milliyetçi Hareket Partisi ise tasarrufların yatırımlara şevki ile İktisadî gelişmenin daha hızlı olabilmesi için şu politikaların mutlaka uygulanmasını zarurî görmektedir.

a) Gönüllü tasarrufların arttırılması için fiyat istikrarının korunmasını, enflasyonist gidişlerin durdurulmasını ve kamu tasarruflarının arttırılabilmesi için de vergi ve fiyat politikasının tesirli bir vasıta olarak kullanılmasını sağlayacağız.

b) Vergi zarurî mallar üzerinden düşük, lüks tüketim mal larından ise daha fazla alınmalıdır. Bu prensibi gerçekleştirerek gösteriş istihlâkine ve israfa son vereceğiz.

c) Sigortacılığın ve sendikacılığın gelişmesi için gerekli tedbirler alarak, bunların bünyesinde toplanan fonların, ekonomik kalkınmayı hızlandırıcı yatırım sahalarına sevk edilmesini sağlayacağız.

ç) Devletin cari harcamaları kısıtlanmalı, lüzumsuz masraflara yer verilmemeli, devlet parası siyasî propaganda ve şahsî çıkarlar uğruna sarf edilmemelidir. Maalesef bu güne kadar olan tatbikat Devlet kesesinden yapılan israflarla doludur. Millet dilindeki “devlet parası deniz, yemiyen domuz” sözü, israfların milletin gözünden kaçmadığını gösteren bir hakikattir. Milletin neliklerle kazandığı parasını yemiye, hiç kimsenin hakkı yoktur. Bu israflara kesinlikle son vereceğiz.

d) İktisadî devlet teşekküllerinin cari harcamalarını mümkün olduğu kadar düşürecek, çalışmalarındaki verimsizliği önleyecek ve mamul fiatlarının düşürülmesini sağlayacak tedbirleri mut-

laka alacağız. Bizim Devlet teşebbüslerinin çalıştırılmasındaki umumi görüşümüz “asgarî masraf, azamî fayda prensibi” olacaktır.

e) Özel tasarrufların millî ekonomimize büyük bir kalkışı olmıyan sahalara kayması yerine, Millî Geliri arttırıcı ana yatırım sahalarına şevki ve teşvikini ön göreceğiz. Bunun için malî ve iktisadî politikalar, daha millî bir karektere sokulmalıdır. Uzun vâdede verimli sahalara ve az gelişmiş bölgelere yönelen müteşebbislere teşvik edici vergi politikası uygulanmalıdır.

f) Modern sanayi düzenine geçme çabası içinde, küçük esnaf ve sanatkârı mutlaka koruyacağız, milletin gözbebeği sanatkârı, esnafı ezdirmeyeceğiz, gerekli sosyal seviyeye çıkarılmasını sağlayacağız.

g) Bankalarımız cari muamelelere öncelik vermekte ve sağlam gördükleri büyük firmalarla çalışmayı tercih etmektedirler. Bu tutum kalkınma hamlesi içinde bulunan Türkiye’de pek faydalı bir netice vermemektedir. Bankalarımızın esnafın ve küçük sanat erbabının dondurulmuş kredilerle meslekî faaliyetlerini sınırlamaması, tasarrufların cari muameleler yerine yatırımlara sevk edilmesi kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak bunu muhakkak tahakkuk ettireceğiz. Bankalarımızın millî menfaatlerimize hizmeti hususunda gerekli çalışmayı yapacağız.

ğ) Dış ticaretimiz, ihracatımızın geliştirilmesine gayret etmiyen, ihraç mallarımızı yabancı maddelerle karıştırıp bir daha müşteri bulamaz hale getiren,, millî menfaatlerimizi düşünmiyen, ekserisi gayrı millî olan kuruluşlara, ithalât ihracat işlerimizi yaptırmıyacağız. Kimsenin Türk mallarını dünya pazarlarında düşürmiye, Türk tüccarlarını şerefsiz göstermiye hakkı yoktur. Yapılan hesaplar neticesinde dış ticaretimizi yürütenlerin 250 sinin 229’u gayri millî davranışlar içerisinde bulunmaktadır. Bir kısmı karşı tarafla anlaşarak ithal fiyatını münasip miktarda yüksek gösterip aradaki farkı yabancı memleket bankalarında saklamaktadırlar. Daha bir çok adi yollarla memleket gelirini dışarıda bırakan döviz kaçakçılar, döviz gelirimizin azalmasına sebep olmakta, dış memleketlere karşı itibarımızı da düşürmektedirler.

İhracat mallarında, işçi ve turist dövizlerinde ödenen vergi iadeleri primi 1 doların kıymetini ve karşılığını 12-14 liraya getirmiştir. Bu vaziyet Türkiye’de fiilî bir devalüasyonun mevcudiyetini isbat etmektedir.

İktidar Hükümeti 12 ilâ 14 liraya malettiği 1 Amerikan dolarını ise ithalâtçılara 9 liradan vermekle senede devlet hazinesini 4 milyar liraya yakın bir zarara sokmaktadır. Bu para her sene vasıtalı vergileri artırmakla fakir milletimizin sırtına yüklenmektedir.

Komünist blok hariç, dünyanın hiç bir ülkesinde, bu tarzda işletilen bir dış ticaret rejimi yoktur. İktidarlar ithalâtçılara döviz kaçırmak için bugüne kadar açık kapı bırakmışlardır. Devlet Hazinesinden her sene ödenen yukarıdaki 4 milyar Türk lirası karşılığı döviz de, ithalâtçılar tarafından İsviçre ve diğer yabancı bankalarda toplanmaktadır. Diğer taraftan da İktidar partisi her sene yabancı ülkelere el açarak 150 ilâ 200 milyon dolar borç kredi almaktadır. Dış ülkelere her sene ödenen faiz yekûnları ise borç alınan paranın yüzde ellibeşine varmış; gelecek nesillere altından kalkamayacağı borç yüklenmiştir. Bu şartlarda da iktidar dış ülkelere borç alıyoruz diye sevinç içindedir. Dış ticarete dalavere ve vurgun kapıları kapanmadığı müddetçe memleketimiz döviz temini için dış ülkelere borç almağa mecbur kalmıyacaktır.

Bütçe imkânsızlığı yüzünden personel, işçi emekliliği, üniversite kanunlarını söz verdiği halde çıkarmayan AP iktidarı, eğer haksız ve faydasız yere ithalâtçıya devlet kasasından her sene 4 milyar lira ödemeseydi hem bu kanunları çıkarır, hem de memlekete Sosyal Adalet ve huzuru getirirdi.

MHP olarak hedefimiz bu mevzuda yeterli tedbirleri almak ve gereken reformları yapmak olacaktır. Biz Milliyetçi Hareket

Partisi olarak dış ticaretimize millî bir veçhe verilmesi,

şerefli bir şekilde çalışan ihracatçılarımızın korunması, teşvik edilmesi ihraç mallarımıza yabancı firmalarca emniyet ve güven duyulması gerektiğine inanıyoruz ve bunu gerçekleştirme uğrunda gerekeni yapacağız. Bunun için gerekli kontrol müesseselerinin yetki ve sorumlulukla teşhiz edilmesine taraftarız. Vakit kaybetmeden harekete geçilmeli ve dış ticaret mevzuatımız düzeltilmelidir.

h) Bilhassa yükselen fiyat seviyeleri karşısında dar gelirli vatandaşlarımızın menfaatlerini korumak bakımından mal fiyatları ile satın alma gücünün dengeli bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacı ile bir hayat standardını muhafaza teşkilâtı kuracağız.

4 – KURTULUŞ İTHAL EDİLECEK EKONOMİK SİSTEMLERDE DEĞİL BÜNYEMİZE UYGUN MİLLİYETÇİ BİR EKONOMİK SİSTEMDEDİR

Dikkat edilirse uygulanmasını istediğimiz ekonomik tedbirler milli bünyemizdeki aksaklıklara tedbir olarak bulunmuştur. Bu durum Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik buhranların tamamen kendine has, kendi bünyesi icabı meydana çıkmış olduğunu gösterir. Bunun için de ekonomik kalkınma çareleri, dışardan ithal edilecek ekonomik sistemlerle halledilemez. Özel bir ekonomik ve sosyal yapıya sahip olan memleketimizin millî karektere uygun Milliyetçi bir ekonomi düzenine ihtiyacı vardır. Beynelmilelci bir karektere sahip olan, milletlerin varlığına kasdetmiş bulunan, hürriyet yerine zulüm, refah yerine, perişanlık getiren, çehreleri ızdırap dolu insanlar ülkesi yaratan ve sefaletten başka sermayesi bulunmayan dinî, ahlâk, milliyeti mülkiyeti örf ve âdetleri yıkmak isteyen sosyalist sistemleri ve komünizmi savunanları asla af etmiyeceğiz. Aç gözlü Hristiyan batının, kendi menfaatlarına uygun ve Siyonizm mensuplarının menfaat nizamı olan kapitalizmi red ederiz. Türklüğün son kale burcu olan Türkiyemiz, yabancı ideolojilere hizmet eden sosyalist ve kapitalist memleketlere uydu haline getirilmek isteniyor. Türk millî iktisadını korumak şuurundan mahrum olanlar bilerek veya bilmiyerek Milletimize kötülük etmektedirler. Kafalarını birazcık çalıştırmak zahmetine katlanabilseler, millî istikrar ve huzurun temini için lüzumlu olan sosyal adalet ve sosyal güvenlik ihtiyacının; milletimizin örf, âdet, kaidelerinde, ata sözlerinde, manevî inançlarında ve geçmişin tatbikatlarında en geniş ölçüde düşünülmüş olduğunu bulacaklardır. O zaman yabancı menşeli doktrinlerin gereksizliğini anlayacaklardır. Fakat ne sosyalist ne de kapitalist zihniyet mensuplarından bu gayret ve anlayış beklenemez. Çünkü onlar Türk milletinin ruh ve kafa yapısına sahip değillerdir. Başka milletlerin kültürleri içerisinde eriyerek milletimize yabancılaşmışlardır. Bunun için bu tip taklitçi siyasetçilerden millî bir iktisat doktrini beklemek yanlıştır. Diğer milletlerin uygulamaları bize ancak yardımcı bir kaynak olabilir. Esas olamaz, ne hazindir ki bunu halâ anlayamamışlardır.

“TÜRKİYE'MİZİ AÇ HÜRLERİN VEYA TOK ESİRLERİN ÜLKESİ OLMAKTAN KURTARACAĞIZ”

Biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak kurtuluşu kökü dışarda şu veya bu doktrinlere bağlanmakta değil iktisadî problemlerimizi millî karakterimize uygun bir sistemle çözmekte buluyoruz. İşte bu millî iktisat sistemi ile Türkiyemiz “Aç hürleri” veya “tok esirlerin” ülkesi olmaktan kurtarılacaktır.

II – DENGELİ BÖGESEL GELİŞME

Devlet destek ve imkânlarından eşit şart ve fırsatlar altında faydalanmayı temin, dengeli bölgesel gelişmeyi sağlamak için az gelişmiş bölgelere Devlet imkânları tevcih edilecek ve buralarda sanayileşerek kalkınmayı kolaylaştırmak gayesiyle yolu, suyu, elektriği ile Sanayi Bölgeleri kurulacaktır. Bu bölgelerin: arsası Devlet tarafından temin edilecek, yolu Devlet tarafından yapılacak, elektrik, su, gaz yine Devlet tarafından getirilecektir. Bu bölgeler tamamlanınca plân ve program dahilinde sınai tesis kuracaklara devredilecek ve ihracat imkânı veren modern teknolojilerin işletmelerde kullanılması sağlanacaktır.

III – TİCARET

A. DIŞ TİCARET:

İthalâtımız İdarî olarak kısıtlanmayacaktır. Yatırım malları ithali için kolaylıklar sağlanacak lüks telâkki edilen malların ithali teşvik edilmeyecektir.

Dış ticarete ilk hedefimiz bir milyar dolar tutarında ihracattır. Bu hedefe varabilmek için bir tarafta yatırımlar bütün teşvik tedbirleri ile desteklenecek, diğer taraftan ise üretilen madde ve maddelerin dış piyasalarda tanınıp, yerleşmesi ve satışının daha da artması için bir pazarlama organizasyonu doğacaktır. Kredi politikası yatırımların geliştirilmesi ve ihracatın teşviki esaslarına göre düzenlenecektir. İhracat sigortası, ihracat Bankası kurulacak, kredili ihracat imkânları daha da geliştirilecektir.

Dış Ticaretimiz bir bütün olarak yeniden ele alınacak ve formaliteleri artırarak İhracatı zorlaştırmaktan başka fonksiyonu kalmıyan müesseseler kaldırılacak, günün ihtiyaçlarına göre düzenlenecek, yeni bir yön ve hareket verilecektir.

B. İÇ-TİCARET:

İç Piyasa Devlet himayesinden yoksun, bugünkü keşmekeş halinden kurtarılacaktır. Üretim bölgelerinden tüketim bölgelerine olan mal akımı, müstahsilin ve müstehlikin menfaatlerini adil bir şekilde koruyacak yeni organizasyonlar meydana getirilmesi sağlanacaktır. Halka açık anonim şirketlerin kurduğu halk pazarları tesis edilecektir

IV – MALİ POLİTİKA

A. VERGİ:

Yıllardır sözü edilipte bir türlü gerçekleştirilemeyen vergi reformunu kısa zamanda gerçekleştireceğiz. Bu suretle her vatandaşın yurt ve devlet nimetlerinden faydalandığı nisbette vergiye tabi olması sağlanacaktır. Vergileme indi ve keyfi olmayacak. Açık, kati ve belirli olacaktır. Verginin miktarının tesbiti gibi ödeme usulü de basitleştirilecektir. Vergilerin mükellefler için en uygun zaman ve şekilde tahsili sağlanacaktır. Vergilemenin ve verginin iktisadî hayata zarar vermiyecek şekilde ve bilhassa üretimi ve verimliliği artıracak tarzda olması temin edilecektir. Vergiler, yapacağımız sosyal ve ekonomik reformlarda bir vasıta olarak kullanılabilecek şekilde düzenlenecektir.

B. PARA:

Türk parası, ehliyetsiz idareciler yüzünden düşürüldüğü bu günkü kıymetini, fonksiyonunu yitirmiş halinden kurtarılacak, değer kazanması sağlanacaktır. Kıymet yaratılmadan para basılması-

yacaktır. Paranın atıl kalması önlenerek, verimli sahalara yatırılması temin edilecek ve para emniyeti sağlanacaktır.

Para, fiat artıran, hayat seviyesini düşüren, vatandaş sıkıntıya sokan bu günkü halinden kurtararak, kıymet yaratan bir vasıta haline sokulacaktır. Dünya piyasalarında hor görülen değil, aranan bir meta haline getirilecektir

C. KREDİ:

Kredi sistemi ele alınıp yeniden düzenlenecektir. Bütün palavralara rağmen çalıştırılmayan kredi kaynakları tam seferber edilecektir. Adil bir dağıtıma tabi tutulmayan kredi imkânlarından eşit şartlar altında her müteşebbisin yararlanması sağlanacak, vade, faiz, miktar ve ödemesiz devreler gözden geçirilerek, yatırımları destekleyecek ve ihracatı teşvik edecek tarzda yeniden tesbit edilecektir.

V – YABANCI SERMAYE:

Türkiye'nin yabancı sermayeye ihtiyacı var diye, yabancı sermaye girişine ve giriş müsaadesi almış ve alacak olan yabancı sermayenin takibine gereken itinanın gösterilmemesi kapitülasyonlar denilen imtiyazları tekrar bu memleketin başına belâ edebilir. Bu itibarla kontrolün çok sıkı ve emin ellerden yaptırılması ve millî menfaatlerimizin yabancılara peşkeş çekilmemesi gerekir. Biz M.H.P. olarak rastgele bir giriş ve çalışma gösterecek olan yabancı sermayenin dalma karşısında olacağız, millî menfaatlerimizi yabancılara peşkeş çekirtmeyeceğiz. Vatandaşın bu konuda da bize güveni vardır. Zira İslâm ahlâk ve faziletinin, Türklük gurur ve şuurunun temsilcisi, millî menfaatlerimizin koruyucusu olan tek parti M.H.P. dir.

1 — Türkiye'nin iktisaden kalkınması ancak sanayileşme ile mümkün olacaktır. Sanayileşme yatırımların yüksek bir seviyeye ulaşmasını icap ettirmektedir. Halbuki memleketimiz tarıma dayanan faaliyetlerin hâkim bulunduğu bir bünyeye sahiptir. Bu itibarla kalkınma hamlemizin gerçekleştirilebilmesi için Sanayi Sektörüne gereken ehemmiyet verilirken Tarım sektörünü de modern çağın icaplarına uydurulması gerekmektedir. Ziraattaki iptidai işletme usûllerinden modern işletme metodlarına geçilecektir.

2 — Sanayi sektörünün Türkiye Millî gelirindeki payı yüzde 19 civarındadır. (18,6) Bu oranın daha yüksek nisbetlere çıkarılması memleketimizde atıl bulunan iş gücünün faal bir şekle sokulması demektir. Halbuki sanayileşme hamlemiz için emeğin yanı sıra sermayeye, müteşebbise, teknik bilgi ve organizasyona da ihtiyaç vardır.

Diğer az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi memleketimizde de sermaye stokunun kifayetsizliği, teknik bilgi ve organizasyon yetersizliği, yeterli bilgi ve tecrübe ile mücehhez insanların azlığı söz konusudur, işte bunun için yabancı sermayenin ithali zaruridir. Ancak Yabancı Sermaye ithali hususunda türlü görüşler ileri sürülmekte ve türlü münakaşalar yapılmaktadır.

3 — Biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak yabancı sermayenin bazı faydaları olabileceğini kabul etmekteyiz. Bunları şu şekilde sıralıyabiliriz.

a) Diğer az gelişmiş memleketlerde olduğu gibi memleketimizde de atıl iş gücü karşısında sermayenin kifayetsizliği malûmdur. Bu şekildeki emek sermaye ahenksizliğinin giderilebilmesi için Yabancı Sermaye ithal edilmelidir.

b) Sınai işletmeler yüksek evsafa teknik eleman, kalifiye işçi, düz İşçi istihdamını lüzumlu kılar. Bunların yetiştirilmelerinde yabancı sermayeli firmaların mühim rol oynadıkları bir gerçektir.

c) Yerli müteşebbislerin yabancılarla olan karşılıklı münasebetleri ve kurdukları ortaklıklar vasıtasıyla müşterek iş hayatları, yerli müteşebbislerimizin bilgi, görgü ve İdarî kaabiliyetlerini arttırmaktadır.

ç) Teknik bilgi her zaman bir bedel ödenerek temin edilemez, bazan da yabancı sermaye vasıtasıyla yurda getirilir.

4 — İktisadî hamlesi için teknolojiye ihtiyacı olan az gelişmiş memleketler karşılık olarak ne vereceği konusunda kuvvetli pazarlık gücüne sahip değildir. Dolayısı ile yabancı sermayeyi veren memleketin, alan memleket üzerinde ekonomik ve politik hâkimiyet kurması ve onun memleketini sömürmesi söz konusudur.

Bu gün memleketimizde yabancı sermayenin nimet ve külfetleri üzerinde münakaşalar vardır. Bu münakaşalar daha ziyade siyasî ve ideolojik kavganın etkisindedir. Halbuki teknoloji ithali gelişmekte olan her memleket gibi Türkiye'miz için de zaruri bir ihtiyaçtır. O halde yapılacak iş: millî menfaatlerimizin azamî derecede gözetilmesi, yabancı sermayedarlar ile adil ve en uygun anlaşmaların yapılması ve bu anlaşmalarda gayet dikkatli hareket edilmesidir.

5 — Yabancı sermayenin girişi tatbikatta hukukî iktisadî ve sosyal neticeler tevliid etmektedir. Bu tesirlerin neticelerinin iyi bir şekilde hesaplanması ve yabancı sermaye çıkışlarının iyi bir kontrole tabi tutulması millî ekonomimiz için bir zarurettir. Getirdiğinin birkaç mislini götüren, yerli sanayinin gelişmesine engel olan yabancı sermayeye fırsat verilmeyecektir. Bu güne kadar Türkiyemizde maalesef iyi bir tatbikat yürütülememiştir. Şöyleki, montaj, ilâç ve gıda sanayiinde alabildiğine bir kontrolsüzlük ve başı boşluk sürdürülmektedir. .M.H.P. Milliyetçi Hareketin millî menfaatleri herşeyin üstünde tutma prensibine uyarak. Yabancı Sermayeyi de millî menfaatlerimize göre kullanacaktır.

TARIM — KÖY VE KÖYLÜ MESELELERİ I — HUKUKÎ DÜZEN

Tarımsal faaliyetlerin ilk şartı köylü ve çiftçi emeğinin semerelerini teminat altına alan ve onu en geniş ölçüde harekete getiren sosyal ve hukukî düzenin kurulmasıdır. Bu konuda M.H.P. nin köylü ve çiftçiyle ilgili olarak ele alacağı ilk işler şunlardır.

1 — KÖY HUDUTLARI

Köy hudutları makûl ve adil esaslara göre sür'atle tesbit edilerek köylerde sosyal barışı topluca ihlâl eden sınır ihtilâflarına son verilecek. Bunun için köy kanununda öngörülen ilkel usûller yerine modern sistemler kurulacaktır.

2 — MERALAR

Gerek muhtelif köylerin gerekse tek bir köyün istifadesine arzedilen mer'alardan köy ve aile seviyesinde istifade esasları tesbit edilecek bir yandan köyler arasında sulh ve sükûnu bozan mer'a ihtilaflarının önüne geçilirken diğer yandan ailelerin meralardan istifadesinde daha âdil bir düzene geçilecektir.

Meraların açılmasına kesin olarak son verilecek bu husus merkezî idarede bir birimin sorumluluğuna bırakılacaktır.

Aşırı otlatma neticesi meraların tahrip olmasını önlemek için hayvan adedi makul bir süre içinde maralarımızın kaldırabileceği bir nisbete göre ayarlanacak, daha az hayvandan daha çok verim elde edilecektir.

Meraların kullanımında münavebe gibi ilmî usûlleri esas alan bir sistem geliştirilerek mer'a verimleri çoğaltılacak. Tahrip olmuş meralar halk-hükümet işbirliğiyle kısa zamanda imar ve ihya edilecektir.

3 – SULAR

Suların kullanımı ekonomik ve adil mülâhazalarla yeni esaslara bağlanacak, bir yandan azamî istihsale ulaşılmaması, bir yandan da, sosyal adaletin tahakkuku hedef alınacaktır. Suların çıktığı arazide istihlâk edilen miktarın dışında kalan kısmı, kamulaştırılacak. Kişilerin su sattığı düzene son verilecektir.

4 – ORMANLAR

Ormanların sınırlandırılması işlerinin kısa zamanda sonuçlandırılabilmesi için gerekli mevzuat değişikliklerine gidilecek ve halk orman ilişkileri karşılıklı tahrip yerine karşılıklı istifade esasına göre yeniden tanzim edilecektir.

Anayasa ve orman mevzuatı ışığı altında tabiatı icabı orman toprağı olan sahalarda halkın ağaçlandırma faaliyetlerinde bulunması imkânları araştırılacak, devletin mülkiyeti ve nezaret hakkı baki kalmak şartıyla orman sahalarındaki Zeytinlik, Fıstıklık ve harnupluklardan orman köylülerinin istifadesi için yeni sistemler geliştirilecektir.

5 – KADASTRO VE TAPU KAYITLARI

Memleket topraklarının kadastro en çok beş yıl içinde tamamlanacak ve toprak insan münasebetlerine emniyet ve açıklık verilerek, hudut ihtilâflarına son verilecektir.

6 – TOPRAK KULLANIMI

İlmî usûllerle toprakların hangi mahsule daha yatkın olduğu tesbit edilecek, ekim sahaları, yurt içi tüketimi ve ihracaat imkânlarına göre tahdit edilerek, ne mahsûl kıtlığına ne de değerlendirilememekten dolayı mahsûl israfına meydan verilmiyecektir.

Vatandaşın geliri çok mahsûl yerine, geliri az mahsûl ekmesi gerektiği hallerde aradaki fark devletçe ödenecektir.

Nadas ve ekim sahaları köyün belirli yerlerinde toplanarak nadas sahalardan, hayvan otlatmasında istifade edilecek, fakat ekili sahaların tahrip edilmesine mahal bırakılmıyacaktır.

7 – TARIMSAL ASAYİŞ VE ÇİFTÇİ MALLARININ KORUNMASI

Meyvelik ve sebzeliklerin tesisini geniş ölçüde önleyen muhafaza güçlükleri ortadan kaldırılabilecek, çiftçi mallarını koruma teşkilâtı dağınık ve sahipsiz halinden kurtarılıp güçlendirilecektir.

8 – KİRAÇILIK • ORTAKÇILIK VE TARIM İŞÇİLİĞİ

Kiracılık, ortakçılık ve tarım işçilerinin durumu adil esaslara göre düzenlenecek ve bu gurup vatandaşlarımızın el emeğinin istismarına meydan verilmiyecektir.

En kısa zamanda memleket şartlarına uygun bir Tarım İş Kanunu çıkartılarak, tarım işçilerinin perişan hali islâh edilecektir.

9 – MAHSÛL SİGORTASI

En yaygın ve en ziyade tehlikeye maruz kalanlardan başlamak üzere, bütün mahsûlleri içine alan bir Tarım Sigortası kurulacak ve Türk çiftçisinin emeği teminat altına alınacaktır.

10 – KREDİ DÜZENİ

Bilhassa fakir çiftçiye zamanında ve yeter miktarda kredi sağlanmasına imkân veren bir sistem geliştirilecek, kanunların açıkça yasaklamalarına rağmen % 100 den fazla faiz alan murabahacıların faaliyetlerine mutlaka son verilecektir. Teminat sistemi, fakir çiftçinin de istifadesini mümkün kılan bir tarzda yeniden düzenlenecektir.

11 – İSTİHSAL VE PAZARLAMA

Tarım Satış ve Tarım Kredi Kooperatifleri yeniden ele alınıp. günün şartlarına göre ıslah edilecek, bütün memleket sathında uygun bir mahsûl dağılımı sağlanacak, fahiş fiat farklarına ve korunç aracı kârlarına son verilecektir.

H – TARIMLA İLGİLİ YATIRIMLAR

1 – GENEL PRENSİPLER

Yatırımların dağılımında

- a) Azamî istihsale yönelme,
- b) Sınıflar ve bölgeler arasındaki farklılıkların izalesi gibi iki temel prensip esas alınacak ve bu ikisinin tayin ettiği doğrultuda yürünülecektir. Yatırımların verimli fakat hayat standardı yüksek sahalara tahsisi halinde elde edilen hasılanın makûl bir kısmı, geri ödeme ve vergi esasına göre, hayat standardı düşük sahalara kaydırılacaktır.

Uzun sürede yapılacak iş miktarı aynı kalmak şartıyla, çok işe başlayıp, uzun zamanda bitirmek yerine az işe başlayıp kısa zamanda bitirmek esası benimsenecek ve yatırımların uzun zaman atıl kalması önlenerek kısa zamanda istihsale intikal etmesi sağlanacaktır.

İstifade edenlerin yatırımlara İştiraki esas alınacak fakat küçük çiftçilere muafiyetler tanınacaktır.

2 – SULAMA YATIRIMLARI

Sulama yatırımları, yüksek verimli yeni mahsûllerin süratle ikâme edilebileceği sahalara kaydırılacak ve sulama yatırımlarının daha verimli bir hale gelmesi için bu sahalara bütün hizmetlerin birlikte götürülmesi esas alınacaktır.

Sulama sahalarının çoğaltılmasında halk enerjisinin seferber edilmesi için gereken gayret sarfedilerek Devletin düzenleyici ve yol gösterici faaliyetleri bütün köylere kadar intikal ettirilecek. Sulama sahalarındaki toprakların tesfiyesine geniş ölçüde hız verilecek küçük ve basit sulama ve tesviye ekipmanlarının yurt içinde imâl ve dağıtımı sağlanacaktır.

3 – TAŞKIN KORUMA, EROZYON YATIRIMLARI

Ormancılık ve sulama yatırımlarıyla birlikte ve birbirini tamamlayan bir düzen içinde ele alınacak, inşaat yapıları yerine ağaçlandırma ve biyolojik örtü tesisi prensip ittihaz edilerek bir yandan koruma gayretleri tahakkuk ettirilirken, diğer yandan istihsal gayesi kendiliğinden gerçekleştirilecektir.

4 – ORMANCILIK ÇALIŞMALARI

Memleketin içine düştüğü vahim Erozyon problemleri dikkate alınarak bir yandan çok yavaş yürüyen devlet ağaçlandırmalarına hız verilirken, diğer yandan, halkın ağaçlandırma faaliyetlerine geniş ölçüde iştiraki teşvik edilecek, yetiştirilme yeri ve tarzı, ormancılık prensiplerine aykırı düşmeyen meyveli ve meyvesiz ağaçların halk tarafından yetiştirilmesini kolaylaştıran ve halkın bunlardan istifadesini sağlayan yeni sistemler geliştirilecektir.

5 – GÜBRE VE ZİRAÎ MÜCADELE İLÂÇLARIYLA İLGİLİ YATIRIMLAR

Bir yandan bütün memleket ihtiyaçlarını sağlayacak miktarda gübre ve ziraî mücadele ilâçlarının imâl ve istihsalı ve bunların çiftçiye kolayca intikalini sağlayan bir dağıtım sistemi geliştirilirken diğer yandan merkezi idareye bağlı yakıt işlerinden sorumlu bir birim teşkil edilerek, vatandaşın ucuz likit gaz-linyit ve odun temin etmesi sağlanarak, çiftlik gübresinin yakılması önlenecek ve tarlaya intikali sağlanacaktır.

III – ORMANCILIK, HAYVANCILIK VE TARLA TARIMI

Tarımın üç alt sektörü olan tarla tarımı, hayvancılık ve ormancılık arasında bir denge kurularak halen birbirini tahrip eden bu unsurlar birbirlerini takviye eder bir hale sokulacaktır.

Toprakların ilmi usûllerle tasnifleri yapılarak en uygun olduğu sektöre tahsisi temin edilecek ve bu istikametlerde geliştirilmesi için bütün gayretler sarfedilecektir.

Açılan meralardan kovulan hayvanların ormanlara tırmanıp tahrip etmesi, ormanları tahrip edilmiş dağlardan inen molozların tarla arazilerini ise yaramaz hale getirmesine imkân bırakılmayacaktır.

IV – TARIMSAL TEKNOLOJİNİN GELİŞTİRİLMESİ:

1 – YETİŞTİRİLECEK MAHSÜLLER VE MEMLEKET İÇİ DAĞILIM

Memleket topraklarının etüdleri yaptırılarak iklim şartları ve tüketim imkânları muvacehesinde nerelerde hangi mahsûllerin yetiştirilebileceği tesbit edilecektir.

2 – TARIMSAL ARAŞTIRMA

Büyük bir tarımsal araştırma merkezi kurularak bunların yurt sathında şubeleri açılacak, tatbikatçıların karşılaştıkları problemlerin burallara intikali sağlanacak varılan neticeler tatbikatçılara aktarılacak ve hızlı bir tarımsal gelişmenin şartları hazırlanacaktır.

3 – TARIMSAL EĞİTİM

a) Meslekî Eğitim –

Meslekî eğitim ve formasyon Türkiye şart ve ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenecek, çeşitli kademedeki meslek mensuplarının dağılımı memleket şartlarına uygun hale getirilecektir.

b) Kitle Eğitimi –

Bu yolda Radyo ve Televizyondan en geniş şekilde faydalanılacak filmlerden de istifade etmek suretiyle yapılacak demanstrasyon çalışmaları en ücra köşelere kadar ulaştırılacak, meslek personelinin büyük şehirler yerine tarlada çalışması için bütün gayretler sarfedilecektir,

4 – MEKANİZASYON

Tarımda Mekanizasyona geniş ölçüde yer verebilmek ve bütün tarımsal araçların yurt içinde imalini temin etmek için özel projeler geliştirilecek önce otomobil sonra traktör slagonu yerine, önce traktör ve iş makinası sonra otomobil sloganı ikâme edilecektir.

5 — Ziraî verimin 15 yıl içinde % 100 arttırılması hedef alınanacaktır.

Toprak varlığımıza nazaran tarımla uğraşan nüfus fevkalâde fazladır.

Tarım kesiminde bu nüfus muhafaza edildiği müddetçe ziraî bünyemizin ıslâh edilmesine imkân ve ihtimal yoktur.

Bu bakımdan sanayileşme bizatihi bir zaruret olduğu kadar ziraî bünye ve istihsalin geliştirilmesinin de aşgarî şartıdır.

Tarım işletmelerinin kahir bir ekseriyeti kendi kendine yetmiyen kifayetsiz karakterdedir. Bu işletmelerin bir kısmı sanayi kesimine intikal ettirilecek ve bunların bıraktığı arazi plânlı ve programlı bir şekilde diğer işletmelere intikal ettirilecek, bütün işletmelerin yeterli hale getirilmesi sağlanacaktır. Küçük tarlalar toplumsatırılacaktır.

Büyük işletmelerin kamulaştırılmasına istisnaî hallerde başvurulacak, çorak ve verimsiz topraklarla 40.000.000 dönümün üzerindeki makilik ve fundalık sahalar ıslâh edilerek özellikle, orman köylülerine intikal ettirilecektir.

Anayasanın emrine uygun şekilde arazilerde (Mülkiyet kullanılmasının toplum yararına aykırısı) düşmesine imkân verilmeyecektir.

Yukarıda izah edildiği şekilde meraların, suların kullanılması azamî istihsale yönelmiş bir tarzda ve sosyal adalet ilkelerine göre düzenlenecek, kredi, donatım ve her türlü teknik yardım yeterli ölçüde köylüye intikal ettirilecek. Devlet, gayretleri tamamlamak, iş ve gönül birliğini ve eski imece ruhunu geliştirmek gayesiyle İstihsal, tedarik, pazarlama, yatırım kooperatifleri teşkil edecektir.

Bütün mahsûller için-Şeker Şirketi modelinde - ekimden satıma kadar köylüye yardımcı olan teşkilâtlar kurulacaktır.

VI – TARIMSAL SANAYİ VE PAZARLAMA

Tarımda istihsalin çoğalmasını tahdit eden iki büyük faktörden bir tanesi mahsûllerin zaman içinde dağılımını önliyen tarımsal sanayinin yokluğu, diğeri mekân içinde dağılmasını önleyen pazarlama faaliyetlerinin bozukluğudur. Bundan dolayı, senenin on ayında ucuz domates yenmesi mümkün olan memleketimizde senenin ancak üç ayında domates yenebilmekte, memleketin bir tarafında fiat düşüklüğünden dolayı toplanmayıp tarlada çürümeye terkedilirken diğeri tarafında fahiş fiatlarla satılmaktadır. Bu diğeri mahsûllerde de böyledir. M.H.P. iktidarında memlekette geniş bir tarımsal sanayii kurularak, her türlü konserve ve meyve suları, salça, pekmez gibi mamullerin bol ve ucuz miktarda temini sağlanacak, memleketin her tarafında müstahsil ve müstehlike kan kusturan toptancı halleri ıslah edilecek, kurulacak kooperatiflerle bütün tüketim merkezlerinde pazarlar açılması sağlanarak araçların miktar ve kârı asgariye indirilecektir.

Orman sanayii geliştirilerek orman köylülerinin bu kesimde öncelikle istihdamı sağlanacaktır.

VII – SOSYAL DÜZEN

1 – KÖY BÜTÜNLÜĞÜ

Köy bütünlüğünü bozan Mektep, Cami, ikiliği kaldırılacak, camiler, kalkınma heyecanının mihrakları haline gelmesi için elden gelen her türlü yardım yapılacak, kalkınmada inanç gücünden geniş ölçüde faydalanılacaktır.

Köylere tayin edilen İmam Hatip Okulu mezunu ehliyetli ve aydın imamların öğretmenlik yapması da sağlanarak, hem okul -cami ikiliği ortadan kaldırılacak hem de büyük tasarruflar sağlanacaktır.

2– KONUT

İmar hizmetleri köylere kadar intikal ettirilerek, köy evleri için samanlık, ağıl ve ahır-ambar gibi ihtiyaçları da içine alan tip projeler hazırlanacak ve prefabrik ev sanayiine önem verilerek köylülerimizin mesken şartları iyileştirilecek, her köye temiz içme suyu ve elektrik ulaştırılacaktır.

3 – SAĞLIK HİZMETLERİ:

Seyyar sağlık ekipleri kurularak, her köye hiç olmazsa ayda bir defa doktor ulaştırılacak, kısa zamanda her köye bir Ebe verilecek, bütün vatandaşlar için sağlık sigortası ihdas edilecek, muayene ve tedavi devletçe sağlanacaktır.

4 – İSKÂN

Bulundukları bölgelerde kalkındırmaları mümkün olmayan dağ köylüleri sanayi sektörüne intikal ettirilecek, bu köylerin bir kısmı ıslâh edilen çorak, bataklık, fundalık ve makilik sahalara nakledilecek.

Sosyal şartları ve meşguliyet konuları birbirine yakın köylerin birleştirilerek tarım ve sanayi kentlerinin kurulması teşvik edilecektir.

Türkiye İşçi Partisi Seçim Beyannamesi

GİRİŞ

12/EKİM/1969 Milletvekili seçimlerine girerken, Yurdumuzun ve emekçi halk kitlelerinin içinde bulunduğu ağır şartlarla, Emekçi halk kitlelerini devamlı olarak aldatan, sömürüden yana olan ve sömürü ile her gün biraz daha semiren varlıklı sınıfların iktidarı olan AP ve benzeri partilerin gerçek niyet ve çehresini kamu oyuna göstermekte yarar vardır

Yurdumuzun otuz beş milyon metre karesi yabancı işgaline terk edilmiş buralara, münhasıran Amerika ya ait olanlarına Türk yargıcının, milletvekilinin ve hatta Reisicumhurunun giremediği askerî üsler kurulmuş. Petrolü, madenleri yabancı sermayeye ve onun sömürüsüne peşkeş çekilmiş, giderek ormanlarının da bu “tatlı kâî” peşinde koşan sömürücülere peşkeş çekme hazırlıklarına girilmiştir. Böylece yer altı ve yer üstü servetlerimiz bir avuç işbirlikçi ve aracının çıkarı için kaçırmıştır ve kaçırılmaktadır, emekçi halk kitlelerinin payına da, dolaylı dolaysız ağır vergiler, durmadan artan zamlar düşmüştür AP iktidarı temsil ettiği varlıklı sınıfların yabancılara aracılık ederek elde ettikleri çıkarları az görmüş olmalı ki, iç ve dış borçlanma ve açık devlet bütçesinden bu imtiyazlı zümreye kredi tahsisi gibi bir mali ve iktisadi politika güderek işçi, köylü ve dar gelirli yurttaşların ve tekmil emekçilerin sıkıntısını arttırmış, bayat yüklerini alabildiğine ağırlaştırmıştır.

AP ne yaptı? AP iktidarı, işsizliği azaltmak, pahalılığı önlemek, emekçi halk çocuklarının okuma olanaklarını artırmak, fukara halkın hastahanelerde horlanmasına mâni olmak yolunda hiçbir tedbir almamış en ufak bir çaba göstermemiştir.

İnsan gibi yaşama olanaklarından uzak, sıkıntı ve sefalet içinde ömürlerini tüketen emekçi halk kütlelerine, bu durumlarının bir kader işi olduğu devamlı olarak telkin edilmiştir. Bununla yetinilmeyerek halkın dini duyguları alabildiğine istismar edilmiş ve bir sömürü aracı olarak kullanılmıştır. En küçük bir uyanma ve bilinçlenme hareketi bile akıl almaz baskılarla önlenmeğe çalışılmıştır. Düzenin bozukluğundan şikâyet eden işçi ve memur işinden atılmış, kendi partisi olan TİP'nin örgütünü kurmak isteyen köylüler karakollarda dipçiklenmiştir (Kütahya Değirmenözü olayı). Bu misaller sayılamayacak kadar çoktur. Buna benzer dertlerden yakınan bir yurttaşa “Memleketimizin şartları böyledir, beğenmeyene sınır kapıları açıktır, beğendiğiniz yere gidebilirsiniz” ve yine kendisinden iş isteyenlere “işiniz vardı da biz mi elinizden aldık” diyen bir başbakan dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir, işte iktidarın bu tutum ve davranışı, işsiz yurttaşların yaban ellere akın etmesine, iç pazarlarımızın emperyalistlere ardına kadar acıtmasına sebep olmuştur. Bir avuç zengin alabildiğine zengin olmuş, fakirlerin fakirliği ise günden güne artmıştır. İşte, AP iktidarının kurmaya çalıştığını iddia eylediği “Müreffeh Türkiye” nin kalın çizgileriyle çizilmiş genel manzarası budur.

GERİCİLİĞİ TEŞVİK

Büyük maddi baskı araçlarının yanında, dini de saygısızca sömürü politikasına âlet eden AP iktidarı, dört yıllık iktidarı sırasında, irticain alabildiğine gelişmesine açık, ya da kapalı yardım etmiş, destek olmuştur. Bu gerici politikanın normal sonucu, memleketimizde çoğu iyi niyetli, fakir, sömürülen, ama kimler tarafından, nasıl sömürüldüğünü bilmeyen ve bunun için her an bir orta çağ taassubu içinde karanlıkta bırakılan insanlar, gözü dönmüş, vatandaş kanına susamış, dinin

emrettiği kardeşlik ve insan sevgisi yerine düşmanlık duygularıyla zehirlenmiştir. Şu da bir gerçektir ki çeşitli gerici yayınlarla ruhları karartılan bu tasarılar, ilhamını Amerikan emperyalistlerinin bölme plânlarından aldığına şüphe olmayan örgütlü ve her biri yeni bir 31 Mart hareketi provası niteliğinde olan korkunç hareketlere girişmiştir. Konya olayları, kanlı pazar ve daha dumanı üstündeki Kayseri olayları bunun en belirgin örnekleridir. Bütün bu olayları hazırlamak üzere kitle halinde düzenlenen “Cihâd” namazları da AP iktidarının dört yıllık içindeki bu çeşit hareketlerin bohçalarıdır.

AP İŞÇİ DÜŞMANI

AP iktidarı iç ve dış sömürenlerin siyasi örgütü olarak emekçi sınıfların insafsızca sömürülüşüne sadece seyirci kalmamış, kanun çerçevesinde ekmeğini savunan, Anayasa haklarını kullanan işçilerin üstüne toplum polisini saldırtarak işçilerin kanını dökmüştür AP iktidarı dönemi Kavel, Singer ve Türk Demir Döküm fabrikası olaylarının silinmez kara lekesini taşıyacaktı. Ama ne var ki, Türk işçisi, sömürücü iktidarın, kanlı baskısının önünde boyun eğmemiş, anayasa haklarını, gittikçe bilenen bir mücadele azmi ve devrimci bilinçle savunmuştur. Örneğin, Temmuz ayı içinde Türk Demir Döküm Fabrikasının yürekli ve apaydın bilinçli işçileri kahramanca direnişleriyle, Türkiye'nin 1 numaralı kompradorunun kurduğu KOÇ Holding'e boyun eğdirerek, patron uşağı sarı sendikayı kovmuş ve Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK)'nin üyesi olan “Maden İş Sendikası” ile müzakereye girişmeği kabul ettirmiştir. Bütün bu olaylar AP iktidarının sömürü ve baskı metotlarının Türk İşçi sınıfını sindirecek yerde, devrimci bilince ermesine ve memleket davalarına sahip çıkarak 1 numaralı vatandaş olma mücadelesine hız verdiğini göstermektedir.

AP İKTİDARI GENÇLİK DÜŞMANI

Adalet Partisinin 1965 ve 1969 yılları arasındaki iktidar döneminde Üniversite ve Yüksek Öğretim Gençliği bu çağ dışı, halk düşmanı gidişe “Hayır” diyerek başkaldırmıştır. Hangi sosyal sınıftan gelmiş olursa olsun, uyanık ve ilerici gençler, emperyalizmin maşası siyasi parti ve iktidarların ulusal onuru yaralayan uşakça davranışlarına, bu milletin temeli olan köylü, işçi ve tüm emekçilerin insafsızca sömürülmesine karşı çıkmıştır. Gençlik bunu yaparken, emekçi sınıflarla onların kurtuluş mücadelesiyle kader ve amaç birliği etmiştir. Bütün hayat kaynakları iç ve dış sömürü sülüklerinin ağızlarına akan, mantıksız plânsız, korkunç bir yağma ve soyma düzeni içine sokulan memleketimizde yarına en ufak bir ümit ve inançla bakamayan gençlik, bu ümidi ve inancı, emekçi halkla el ve kafa birliğinde bularak büyük kitleleriyle sosyalizme yönelmiş ve bu yönelişini eylem içinde göstermiştir Boykotlar, işgaller, yürüyüşler, mitingler şeklinde beliren bu hareketler karşısında AP iktidarı, en barbarca, faşist metotlara başvurmuş, bir “milis teşkilâtı” haline getirdiği “Toplum Polisini” gençlik üzerine saldırtmıştır.

İşte Türkiye İşçi Partisinin pırıl pırıl genç üyelerinden Vedat Demircioğlu, toplum, polisinin, Teknik Üniversite öğrenci yurdunu 1968 Temmuzunda, bir gece sabaha karşı bastığı sırada Nazi SS lerinin kana susamışlığı ile şehit edilmiştir.

Burada Vedat Demircioğlu'nu, yine Ankara'da bir Toplum Polisi saldırısı sırasında can veren Atalay Savaş ile “Kanlı Pazar” şehitlerinden “Turgut Atalay”ı ve emekçi “Duran”ın hatıralarını en derin saygılarımızla anıyoruz, Türkiye İşçi Partisi, Sosyalizm için emperyalizme karşı giriştiği İkinci Kurtuluş Savaşında göz kırpmadan can veren bu kahraman üyeleriyle daima iftihar edecektir.

Seçim arifesinde ve bu ortam içinde gerek AP si gerekse bazı başka partiler, halâ, eski bir siyasî partinin miras kavgaları içindedirler. Hem sömüründen hem sömürülenden yana olduklarını hem tüccarı, ihracatçıyı, ithalatçıyı, Bankeri ve hem de fukara halkı temsil ettiklerini ileri sürerek sömüründen daha büyük pay almanın kavgasını sürdürüyorlar. Gerek kuruluş nedenleri gerekse bün-ye bakımından aralarında esaslı bir fark olmayan bu partilerin hemen tamamının dış politikaları NATO, Amerikan üsleri ve diğer imtiyazlar konusunda farksızdır. Bu nitelikler ile de Millî menfa- atlarımıza ve millî bağımsızlığımıza aykırı düşmektedirler.

CHP'NİN TUTUMU

Fukara halkın çok yakından tanıdığı CHP ye gelince, yukarda belirtilen sıkıntıların, çıkmaz- ların onun devrinde başladığını bilmeyen yoktur. Halka vaatlerde bulunurken “siz iktidarda iken niçin bunları yapmadınız” gibi bir soruya bu partinin genel sekreteri, “o zaman tek parti idik” gibi tutarsız bir cevap vermiştir. Tek parti iken her istediğini yapabilecek durumda olduğu halde fukara halkın yararına bir şey yapmayan bu parti, devletçilik adı altında “Yarân sofrası kurmuş” devlet eli ile fert zengin etmenin ilk yaratıcısı olmuştur. 1947 den itibaren ecnebi sermayeyi memlekete soka- rak emperyalizme kapıları ilk açan kendisi olmuştur. CHP Genel Başkanı, yeniden iktidara gelmek için Amerika’ya hoş görünme çabasını bağımsızlık için savaşıyan sosyalistlere ve yurtseverlere haka- ret edecek kadar ileri götürmüş, gençliğin lanetlediği Vietnam canavarı, CIA ajanı Komer’e karşı bile yüz kızartıcı bir sokulganlık göstermekten çekinmemiştir. İktidarı zamanında, fukara halkın dertlerini dile getiren bunlara çareler gösteren gerçek yurtsever yazarları, şairleri sanatçıları zindan- larda çürütmüş, doğruları söyleyenı susturmuş hiçbir tenkide tahammül göstermemiştir. Uyanık yurttaşların emekçi halk kütlelerinin, bilinçli ve yurtsever aydınların TİP ne katılmaları karşısında “Ortanın Solu” gibi uydurma bir sloganla buna mâni olmak istemiş, ancak bu işin toprak ağaları, göl ağaları, para babaları ile sökmeyeceği gerçeğini çabucak anlaşılmıştır. Bu defa, özerk üniversi- teye polisin girmesi için yeşil ışık yakmış, kendisini beğenmeyen devrimci gençliğe ve aydınlara “Demokrasi düşmanları” damgasını vurmağa yeltenmiştir. Bundan da beklediğini elde edemeyince “kuyudan adam çıkarma” yolundan “vatandaşa, huzur getirme” vadi ile, mirası kavga konusu olan eski partinin oylarından pay koparma kurnazlığına sapmıştır.

Görülüyor ki, gerek bu günlerde “düzeni değiştireceğim” diyen CHP, gerekse diğer muhalefet partileri, iktidarda olan AP ile bugünkü bozuk düzeni “ben yöneteceğim” çekişmesi içindedirler. Hiçbirinin niyeti düzeni değiştirmek değildir. Kaldı ki buna güçleri de yetmez ve sınıf yapıları asla buna elverişli değildir, adları sloganları ne olursa olsun bu partiler sömürücü sınıfların, yani kom- prador burjuvazi ile toprak ağalarının, tefecilerin siyasî örgütleridir. Emekçi halk kütlelerinin uyan- ması işlerine gelmez. Gaye tabanı avutmak, uyutmak ve bir kelime ile sömürüye devam etmektir.

Hal böyle olunca, elbette ki, fukara halkımız, emekçi ve dar gelirli kardeşlerimiz için tek çıkar yol, yukarda siyasî çehreleri çizilen örgütlerin karşısında bulunan, kendi siyasî örgütü olan TİP saflarında omuz omuza birleşip dayanışarak, kendisini hor ve hakir gören bu sömüren sınıfla- rın karşısına dikilmek, Devlet yönetimine ağırlığını koymaktır. İşte bu yoldan, kim olduğunu ve ne kadar güçlü olduğunu seni insafsızca sömüren sınıflara açıkça kabul ettirecek ve kendi meclisine kendin gelmek suretiyle bu düzeni kendi yararına değiştirmek imkanına sahip olacaksın.

Artık, gözle görülür ve elle tutulur bir gerçektir ki, Toprak ağalarından, tefecilerden ve sö- mürücü sermayedar patronlardan ve bunların çıkarları için örgütlenmiş partilerden fukara halka hayır gelmez. Emekçi halkın dertleri bunların merhametiyle halledilmez. Bu nedenle emekçi halk

kütlelerinin kendi öz partisi olan TİP de toplanıp kendi işlerini kendilerinin halletmeleri zorunludur. TİP, emekçi halkımızın insanlığını tanıtma, horlanmasını önleme, sömürüsüne son verme mücadelesini vermektedir.

İşte bunun içindir ki, bütün sömürücü sınıflar hep birlikte, bütün kuvvetleri, gazeteleri, partileri ve kendilerine uşaklık eden adamlarıyla, TİP'e karşı kaba kuvvet ve en hayasız yalan ve iftiralarla saldırmakta, onun gelişmesini önlemeğe çalışmaktadırlar. Ama, ne onların taşı sopalı saldırıları emekçi halkımızın bilinçli ve yiğit önderleri olan partili kardeşlerimizi yıldırabilecek, ne de yalan ve iftiralarıyla emekçi halkımızı aldatabileceklerdir. TİP, onların, bütün bu gayretlerine rağmen dalga dalga saflarına katılan emekçileriyle her gün biraz daha güçlenmiş ve 67 ilde seçime girme olanağına kavuşmuştur.

TİP, emekçi halkı iktidara getirecek, bugünkü bozuk düzeni, aşağıda ayrı ayrı açıklayacağımız usul ve yollarla, halk yararına değiştirecek ve böylece tam bağımsız ve gerçekten demokratik, sosyalist bir Türkiye kuracaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM TEMEL İLKELER

I – BAĞIMSIZLIK

Türkiye İşçi Partisi tam bağımsızlığı bütün meselelerimizin çözümü için temel şart sayar. Bundan dolayı tam bağımsızlık haysiyetli bir varlık halinde yaşamının şartı olduğu kadar ekonomik kalkınmanın da temel şartıdır. Türkiye İşçi Partisi emperyalizmin, sömürgeciliğin devletlerin içişlerine karışılmasının ve her türlü harp kışkırtıcılığının kesinlikle karşısındadır.

Türkiye İşçi Partisi tam bağımsız, yüzde yüz milli bir dış politika izleyecektir. Bu, Kurtuluş Savaşının Atatürk politikasına dönüştür. Böyle bir politika Birleşmiş Milletler Anayasası ilkeleri ışığında bütün devletlerle karşılıklı saygı ve tam eşitlik esasına göre ekonomik, sosyal, kültürel ve politik alanlarda dostluk münasebetleri kurmayı amaç bilir. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi;

1 – DIŞ POLİTİKA

Yabancı devletlerle yapılmış bütün andlaşma ve sözleşmeleri, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile imzalanmış ikili andlaşma ve sözleşmeleri gözden geçirecek ve bunlardan milli bağımsızlığımız ve milli menfaatlerimizle bağdaşmayanları derhal yürürlükten kaldıracaktır. Şöyle ki;

a) Türkiye Cumhuriyetinin imzalamış olduğu bu andlaşmalara dayanarak yabancı devletlerin elde ettikleri siyasi, ekonomik, mâli ve kazaî mahiyetteki her türlü imtiyazlara son verilecektir. Yabancıların kurduğu askerî üsler kaldırılacaktır. Misakî Millî toprakları üzerinde memleket dışı statüsüne tabi bir karış toprak kalmayacaktır. Böylece artık Büyük Meclisin kararı olmadan yurdumuzda üslenmiş yabancı devletler tarafından bir savaşa sürüklenmemiz ihtimali de kesinlikle ortadan kalkacaktır.

b) Bütün devletlerle, tam bağımsızlık ve egemenlik esasları dairesinde münasebetlerimizin karşılıklı menfaat, saygı, eşitlik, içişlere karışmama ilkelerine göre yeniden düzenlenmesini ve samimî dostluklar halinde geliştirilmesini gerekli görür Milletlerarası anlaşmazlıkların barışçı yollarla çözümlenmesini ister.

2 – KIBRIS MESELESİ VE TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN TEZİ

Kıbrıs davasının Türkiye ve Kıbrıs'taki Türk topluluğu aleyhinde gelişmesi İngiliz ve Amerikan emperyalistlerinin Yunanlı ortakların desteklemelerinin bir sonucudur Oysa, bizim hükümetlerimiz Kıbrıs davasını yine de Amerikalıların ve İngilizlerin yardımı ile çözmek istemişler ve bu istekleri Kıbrıs davasını büsbütün bir çıkmaza sokmuştur.

Türkiye İşçi Partisinin bu meseledeki görüşü şudur

Kıbrıs meselesini her şeyden önce emperyalistlerin elinden çekip almak, bunun için de emperyalizme karşı olan devletlerin bu davada bizi desteklemesini sağlamak şarttır. Bu maksatla Türkiye İşçi Partisi, millî menfaatlerimize ve Kıbrıs'taki Türklerin menfaatlerine en uygun çözüm şekli olmak üzere Kıbrıs'ın yabancı üslerden temizlenmesini, silahsızlandırılmasını ve milletlerarası garanti altında her iki topluluğun haklarına saygılı, bağımsız, federatif bir devlet olmasını teklif etmektedir

3 – MİLLÎ SAVUNMA

Türkiye İşçi Partisi barışçıdır Halkımızın hiçbir milletin topraklarında gözü yoktur. Herhangi bir saldırı savaşını düşünmez. Ve bir saldırı savaşına âlet olmaz. Ancak saldırıya uğradığı zaman yeniden bir millî kurtuluş savaşı yapacaktır. Bundan dolayı savunma politikamızın amacı bağımsızlığımızı, millî varlığımızı Anayurt topraklarının bütünlüğünü ve Cumhuriyetimizi korumaktır. Saldırı nereden ve kimden gelirse gelsin, gücü ne olursa olsun Anayurt toprakları milletin son ferdi ne kadar inatla karış karış savunulacak, Yeni bir Millî Kurtuluş Savaşı verilip zafere ulaştırılacaktır.

Bunun için silahlı kuvvetlerimiz halkla en yakın dayanışma ve işbirliği içinde, **modern millî kurtuluş savaşı stratejisi ve taktiğine göre donatılıp eğitilecektir. Gerekli silah ve malzemeyi yabancıya muhtaç olmadan kendi kaynaklarımızdan elde etmek için millî silâh sanayiinin hızla geliştirilmesi sanayileşme programımızın amaçlarından biri olacaktır.**

II – DEMOKRASİ

Türkiye İşçi Partisi siyasî demokrasiye bağlıdır.

İktidarın seçimle el değiştirmesini öngörür. Beri yandan Türkiye İşçi Partisi halkın oylarıyla iktidarı aldıktan sonra muhalefetin temel haklarına saygılı olacaktır ve halkın güvenini kaybettiği zaman yani seçimleri kaybettiği vakit iktidardan çekilecektir.

Türkiye İşçi Partisi gerekli gördüğü köklü dönüşümleri, reformları gerçekleştirirken Anayasamızda yer alan temel insan haklarına yani düşünce söz, toplantı ve basın hürriyetlerine dinî ve felsefî inanç hürriyetlerine, bilim ve sanat hürriyetlerine ve sendika grev toplu sözleşme hak ve hürriyetine, kısacası Anayasadaki bütün hak ve hürriyetlere en derin saygıyı gösterecektir.

Ancak şu var ki demokrasiyi bundan ibaret sayarsak emekçi halkımızın yoksulluğuna ve Türkiye'nin geri kalmışlığına çare bulmak mümkün olmaz. Çünkü köklü dönüşümler ve reformların gerçekleştirilmesi sadece bir kanun işi değildir. Emekçi halkımızın bu reformları benimsemesi ve istekle uygulaması şarttır. Bundan dolayı demokrasinin dört yılda bir seçimlere katılmaktan ibaret bir mesele olmaktan daha ileri götürülerek halkımızın günlük hayatına mal edilmesi zorunludur. Türkiye İşçi Partisinin demokrasi anlayışına göre halkımız, işyerlerinden başlamak suretiyle köylerde mahallelerde, belediyelerde, il meclislerinde ve tabiatıyla Büyük Mecliste yurt işlerinin ve toplum işlerinin yürütülmesine aktif olarak katılacaktır. Ancak bu takdirde memleket yönetiminin halktan kopması ve kırtasiyeciliğe boğulması önlenmiş olur.

III – DEMOKRATİK, BAĞIMSIZ TÜRKİYE SOSYALİZMİ

Türkiye de Sosyalizmi kurmak İçin bize özgü bir yol izlememiz bilimsel bir zorunluluktur. Bizim Sosyalizmimiz işçi sınıfının demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların eliyle, aşağıdan yukarı kurulacaktır. Yüzyıllar boyunca merkezîyetçi, tekeli, ceberut bir idareden çekmediği belâ kalmamış olan emekçi sınıflarımız, tepeden inme yöntemlere karşıdır. **Bugün Partimiz nasıl tabanın yönetim ve denetiminde ise, tüzüğümüzün açık bir hükmü, nasıl kol emekçilerine parti yönetimine ağırlıklarını koyma, söz ve karar sahibi olma imkanlarını sağlıyorsa, kuracağımız sosyalist düzende de emekçi sınıflar ağırlık teşkil edecekler, her kademede, iş yerinden devletin en üst kademelerine kadar, söz ve karar sahibi olacaklardır.**

Biz Sosyalizme sadece bir ekonomik şema gözüyle bakmıyoruz. Biz sosyalizmi emekçi sınıfları, sömürülmeden horlanmadan, ezilmeden kurtaracak, tüm “yabancılaşmalardan” sıyrarak ve giderek tüm insanları gerçekten özgür ve eşit kılacak biricik toplum düzeni olarak soruyoruz. Sosyalist demokrasi rejimlerin en mükemmelidir. Biz Sosyalizmin işçi sınıfı ve emekçi sınıflar adına yönetimi elinde tutan, fakat emekçi sınıflardan kopmuş, ya da bu sınıflarla esasen ilişki kurmamış ve kuramamış olan tepeden inme bürokratik bir sistem haline gelmemesi için emekçi sınıfların daha muhalefet günlerinde partisine sahip çıkması amacıyla mücadele ediyoruz. Bizim gözümüzde Sosyalizmin insanı yanı ağır basar. Amaç emekçi sınıfları sömürden, zulümden, tahakkümden kurtarmaktır. Bir bakıma Sosyalizm, ekonomik, siyasî ve sosyal bir düzen olarak, bu amacı gerçekleştirmeye yarayan bir araçtır. Fakat eylem içinde gayesiyle bütünleşen, yani kendisi gayeleşen bir araç şüphesiz Sosyalizmi kurmak için emekçi sınıflar fedakârlıklara katlanacaklardır, hayatlarını vereceklerdir, vermişlerdir de. Fakat bu fedakârlıklara bilerek, isteyerek ve severek katlanacağız. Çünkü en üst planda toplumla bütünleşerek kendi kendimizi ancak Sosyalizm içinde gerçekleştireceğimizi bileceğiz.

Sosyalizm kapitalizmden sonraki aşama olduğu ve insanın insan tarafından sömürülmesine son verdiği için insanlığın bütün kültür hazinelerinin mirasçısı ve uygarlığın en yüksek aşama noktasıdır. Bundan dolayı Sosyalist insan, taassuplara karşıdır; doğmalara karşıdır, düşünme, yani sorunları çözme, yeni doğrular bulma yeteneklerini körleştiren saplantılara karşıdır, korkulara karşıdır.

Bizim Sosyalizmimiz Sosyalist akım içinde tam bağımsız bir harekettir. İktidara geldiğimizde devlet olarak ve şimdi parti olarak bağımsızlığımıza kıskançlıkla sarılmışlardır. Sosyalist Partiler ve devletler arasında emperyalizme karşı dayanışma ve mücadelenin ancak bağımsızlık, eşitlik, işçilere karışmama ve karşılıklı saygı ve sevgi ile en tesirli hale geleceğine inanmaktayız.

IV – MİLLİYETÇİLİK VE HALKÇILIK

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği halkçılıktan ayrı düşünmez. Memleketin bütün fertlerini kâderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün sayar. Milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip kişiliği olan bir üyesi olarak, bilimde, teknikte kültürde ekonomide ve toplum hayatının her alanında daima yüceltmeyi amaç bilir.

Türkiye İşçi Partisi milliyetçiliği dünya halklarının, insanlık, demokrasi, hürriyet, bilim ve ilerleme yolunda kardeşçe ve barış içinde yarışmalarının itici, manevî kuvveti sayar. Her halde Türkiye İşçi Partisinin milliyetçilik anlayışı vatandaşlarımız arasında din, mezhep, dil, ırk ayrılıkları bakımından eşitsizlikler yaratılmasına kesinlikle karşıdır.

Türkiye İşçi Partisi başka milletleri aşağı gören emperyalizmin yayılma politikasına bayraklık eden, saldırgan, faşist milliyetçilik anlayışını kökten reddeder. Kökü Milli Kurtuluş Savaşımızda bulunan milliyetçiliğimiz, antiemperyalisttir ve halkçıdır.

V – DİN VE LÂİKLİK

Türkiye İşçi Partisi vatandaşın dinî inançlarına içtenlikle saygı duyar. Anayasa teminatı altında olan dinî inançlarından dolayı hiçbir vatandaşın ibadeti yasaklanamaz ve hiçbir vatandaş dinî inançlarından dolayı kınanamaz, hor görülemez. Kamu düzenine veya genel ahlâka veya bu amaçlara aykırı olmayan ibadetler, dinî yin ve törenler serbesttir.

Türkiye İşçi Partisi doğrudan doğruya halkımız tarafından kurulmuş bir parti olduğu için üyelerinin büyük çoğunluğu Müslümandır. Küçük bir kısmı da başka dinlerden veya felsefi inançlara sahip olan Türk vatandaşlarıdır. Bundan dolayı çıkarıcı çevrelerin Türkiye İşçi Partisine yönelttikleri dinsizlik suçlaması bir iftiradan ibarettir. Halkın partisi elbette ki onu kuran, onu geliştiren ve yaşatan halkın dinine samimiyetle saygı duyacaktır. Bu gayet tabîi bir hâldir.

Türkiye İşçi Partisi, halkımızın temiz dinî inançlarının çirkin politikacılar ve çıkarıcılar tarafından istismar edilmesine, dünya işleriyle din işlerini birbirine karıştırılmasına ve böylece masum vatandaşlarımızın toplum reformlarına karşı çıkarılmasına izin vermez ve vermeyecektir.

Hiç kimse dinî inançları istismar ederek, devletin sosyal, ekonomik, politik ve hukuki temel düzenini din kurallarına dayattırmağa kalkışamaz Lâikliğe aykırı olan bu gibi davranışların Türkiye İşçi Partisi kesinlikle karşısındadır.

Fakat Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince vatandaşlarımızı dinî ve felsefi inançları bakımından bugünkü ile kıyaslanamayacak derecede hür ve serbest olacaklardır.

VI – MÜLKİYET

Türkiye İşçi Partisi, mülkiyet ve miras haklarını tanır. Vatandaşların yarına güvenle bakabilmeleri, insanca yaşayabilmeleri için mal, mülk, ev bark sahibi olmalarını zorunlu görür. Bugün yokluk içinde yaşayan vatandaş bir eve kavuşturmak, ihtiyaç duyduğu malları yeteri kadar tüketecek duruma getirmek başlıca amacımızdır.

Ancak, Türkiye İşçi Partisi, hiç kimsenin malına mülküne dayanarak vatandaş sömürmesine göz yumamaz.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına da olmak gerekir. Çünkü mülkiyet, hak sahibine ödevler de yükler. Türkiye İşçi Partisi millî ekonominin kilit taşı durumunda olan büyük üretim araçlarını (Demir çelik tesisleri gibi, petrol gibi, madenler gibi, aslında millete ait olan servetleri) millet malı hâline getirecek ve halkın eliyle millet yararına işletecektir. Çünkü bunlar özel kişilerin mülkü olarak işletildiği takdirde, insanın insanı sömürmesine yol açmaktadır, halk kitlelerinin mal, mülk edinmesine engel olmaktadır. Bu durum ayrıca ilerlemeyi, ekonomik kalkınmamızı kösteklemekte ve başta işsizlik olmak üzere türlü, ekonomik ve sosyal afetlere yol açmaktadır.

Bundan dolayıdır ki, Türkiye İşçi Partisi büyük üretim araçlarının özel mülk olmasına prensip itibarıyla karşıdır. Bunun dışında Türkiye İşçi Partisinin amacı vatandaş daha çok mal mülk sahibi etmektir.

VII – AİLE VE KADIN

Türkiye İşçi Partisi aileyi toplumun temel müessesesi, sayar. Gelecek nesiller ilk terbiyeyi aile çevresinde aldığı için ailenin düzenli, mutlu, kültürlü bir hayat seviyesine eriştirilmesine önem verir. Bugün hayat pahalılığı, gelir darlığı, geçim sıkıntısı ailelerde geçimsizliklere yol açmakta, aile hayatını huzursuz kılmaktadır. Ana ve babalar çocuklarının ihtiyaçlarını gönüllerinin dilediği gibi karşılayamamak, onları okutamamak mutsuzluğu içindedirler. Yoksul halk çocukları daha okul ve oyun çağındayken ve okumak, oynamak, tatil aylarını zevkle geçirmek onların en tabii hakkıyken, ailenin geçimine yardımcı olabilmek için en ağır iş şartları altında fabrikalarda, atölyelerde, tarlalarda çalışmak zorunda kalıyorlar. Daha ergin çağa gelmeden hayatın bin bir çilesi, maddi ve manevi tehlikeleriyle karşılaşılıyorlar.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince aileyi bu durumdan kurtaracaktır. Türkiye İşçi Partisinin gerçekleştireceği ekonomik ve kültürel kalkınma ile aile müessesesi kuvvetlenecek, aile refaha ve mutluluğa ulaşacaktır.

Kadının gerek aile içinde ana olarak gerek yurdumuzun bütün çalışma ve üretim alanında en ağır hayat şartları **içinde bulundu**ğu bir gerçektir.

Mevcut kanunların kadına tanıdığı haklar sağlam bir ekonomik ve sosyal temele dayanmadığı için, toplumumuzda kadın, en çok sömürülen varlıktır.

Türkiye İşçi Partisi, her alanda kadın haklarını sağlam temellere dayayarak Türk kadınına lâyük olduğu özgür ve şerefli yeri kazandıracak, özellikle ekonomik eşitsizliğe ve kadını hor gören anlayışa son verecektir. Çalışan kadının aile hayatı içindeki ödevlerini yerine getirmesine engel olan şartları değiştirecektir.

VII– BÖLGELER ARASI EŞİTLİK

Bugün doğu ve güneydoğu illerimiz büyük vatandaş ve memur kitlesi gözünde bir mahrumiyet bölgesidir. Kamu hizmetleri bu bölgede azdır. Bölgenin ekonomik geriliğine paralel olarak buradaki vatandaşlar sosyal ve kültürel bakımdan geri bırakılmışlardır. Üstelik bu bölgede yaşayan emekçi vatandaşlarımız dilleri ve mezhepleri dolayısıyla da Anayasanın kabul etmediği muamelelere maruz bırakılmışlardır. Bu durumun doğurduğu çetin meselelerle karşı karşıyayız. Ulusal menfaatlerimize en uygun en insanca çözüm yollarını bulmak ihmal edilmeyecek bir yurt vazifesidir.

Türkiye İşçi Partisi Anayasada tanınan hak ve hürriyetlerden bu yurttaşlarımızın da eksiksiz, tastamam yararlanmalarını, sağlayacaktır. Anayasamızın 13. maddesinde yurttaşlar arasında din, dil, ırk, sınıf ve zümre ayırımı gözetilmeyeceği yazılıdır; Anayasa'mızın bu emri harfi harfine yerine getirilecektir.

Türkiye İşçi Partisi Anayasa'mızın 3. maddesinde ifadesini bulan ve Türkiye'nin ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün teşkil ettiği hakkındaki temel ilkeye uygun olarak, Doğu ve Güneydoğu illerimizi mahrumiyet bölgesi olmaktan kurtaracaktır.

A.- BUGÜNKÜ SÖMÜRÜ DÜZENİ NASIL DEĞİŞTİRİLECEK?

İktisadî Kalkınma

Türkiye kalkınmasını kapitalist yoldan gerçekleştiremez. Bu yol en az yüz elli yıl önce kapanmıştır. Cumhuriyet devrinin 47 yıllık kapitalist yoldan kalkınma çabalarının beyhudeliği de bunu

gösterir. Gerçekten, bunca yıllık çabalara, dış yardımlara, çeşitli teşvik ve himayelere rağmen özel sektörde beklenen sanayileşme hamlesi sağlanamamıştır. Özel sektörün bu güçsüzlüğünü telafi etmek için memleket kapıları yabancı özel sermaye yatırımlarına açılmış ve “ortak pazar”a girmek gibi akıl almaz yollara sapılmıştır. Bunlar millî bir sanayi kurmamızı bütün bütün **çıkmaza sokmuştur**.

Halbuki Türkiyemiz hızlı bir kalkınmanın ön şartlarına sahiptir, Türkiye İşçi Partisi kalkınmamızı yurdumuzun ve dünyanın gerçeklerine uygun olarak, halktan yana plânlı bir devletçilikle yürütecektir. Bu sistemde kamu sektörü esastır. Ağır endüstri ile büyük işletmeler devlet eliyle kurulup işletilecektir. Ancak bu her şeyin devletleştirileceği şeklinde anlaşılmamalıdır. Özel sektör Merkezi kalkınma plânına bağlı olan ve millî ekonominin hizmetinde tâli bir sektör haline getirilecektir. Diğer bir deyimle Türkiye İşçi Partisi, Türkiye’nin ekonomik hayatının uzunca bir süre karma ekonomi çerçevesi içinde yürütülmesi zorunluluğunu kabul eder. Ancak bu karma ekonominin şimdikinden farkı, yönetim ve denetime emekçilerin de katıldığı kamu sektörünün gittikçe büyümesi ve millî ekonominin ağırlık merkezini teşkil etmesidir. Buna karşılık özel sektör gittikçe önemi azalan bir yardımcı durumunda olacaktır. Bu sürenin uzunluğunu tarihi gelişme tayin edecektir.

YABANCI ÖZEL SERMAYE

Yabancı özel sermaye, yerli sanayiimizin kurulup gelişmesini önleyen başlıca bir unsurdur. Memleketimizdeki tecrübe, yabancıların memlekette hemen hiçbir ciddi sınai tesis kurmadıklarını, yeni ve modern üretim usulleri getirmediklerini, buna karşılık aşırı karlar yaparak bunları yurt dışına transfer ettiklerini ortaya koymuştur. Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince, yabancı özel sermayeyi millîleştirecek ve mevcut yabancı sermayeyi teşvik kanununu derhal yürürlükten kaldıracaktır.

ORTAK PAZAR

Ortak pazar üyeliği, yurdumuzun kapılarını yabancı sermaye yatırımlarına açan diğer bir yoldur. Ortak pazarın ikinci bir kötülüğü de yerli sermayenin de yurt dışına çıkmasını serbest bırakmasıdır. Bugün çeşitli kontrollere rağmen sermayenin dışarıya kaçmakta olduğu göz önüne alınırsa ortak pazarın tam üyesi haline geldiğimiz zaman yerli sermayenin ne hızla dışarı akacağını tahmin etmek güç değildir. Ortak pazarın üçüncü kötülüğü de gümrükleri ve her türlü dış ticaret tahditlerini ortadan kaldırarak yerli sanayimizi ortak pazarın sanayileşmiş üyelerinin rekabeti karşısında himayesiz bırakmasıdır. **Bu durumda mevcut sanayimizin de çöküp gideceği muhakkaktır.** Bütün bu iktisadi mahzurlarına rağmen geçmiş iktidarların Ortak Pazar’a girmekte bunca ısrar göstermeleri, Türkiye’nin bugünkü sosyal yapısını, yani toprak ağalarının ve kapkaççı sermaye çevrelerinin nüfuz ve hâkimiyetini teminat altına almak ve toplumcu bir gelişme yolunu kapatmak düşüncesidir.

Türkiye İşçi Partisi, bütün bu sebeplerle, Ortak Pazara üye olmamıza kesinlikle karşıdır. Ve iktidara geldiği zaman Ortak Pazardan çıkacaktır. Bu takdirde Ortak Pazar üyeleriyle olan ticari münasebetlerimizi özel anlaşmalarla geliştirecektir.

TOPRAK REFORMU

Türkiye’nin az gelişmişlikten kurtulması, gerçek bir demokratik düzenin kurulması ve sanayileşmenin de gerçekleşmesi toprak reformuna bağlıdır.

Türkiye İşçi Partisinin toprak reformu anlayışı ekonomik ve politik olmak üzere iki hedef gütmektedir.

Toprak reformu ile hem topraksız veya toprağı yetmeyen köylü aileleri toprağı kavuşturulacak ve tarımda verim arttırılacaktır, hem de toprak ağlarının yoksul köylü vatandaş ve genellikle memleket politikası üzerindeki antidemokratik, tutucu ve gerici nüfuz ve hâkimiyetleri sona erdirilecektir. Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince, Anayasamızın emrettiğı gibi derhal çıkarılacak. Toprak kanunu ile topraksız ve toprağı yetmeyen köylüler, üzerinde çalıştıkları toprağı sahip olacaklardır. Bunun için büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklar kendilerine en çok beş yüz dönüm bırakılarak Anayasanın öngördüğü şekilde kamulaştırılacaktır. Kamulaştırılan bu topraklar ve bugüne kadar ağalara peşkeş çekilen hazine toprakları parasız olarak köylüye dağıtılacaktır. Ve tapuları ellerine verilecektir.

Toprak reformu kanunu merkezdeki uzmanlardan kurulu teşkilât ile köy kurulları tarafından birlikte uygulanacaktır. Topraksız ve toprağı yetmeyen köylüler kendi aralarında köy kurullarını seçeceklerdir. Köy kurulları toprak reformunu bölgelere, tarımın çeşidine, toprağın verimliliğine göre kanunun tespit ettiği esaslar dairesinde uygulayacaktır. Ailesini geçindirecek kadar toprağı bulunan orta halli köylülerin toprağına dokunulmayacaktır.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince toprak reformu bölge bölge değil, bütün memlekette derhal uygulanacaktır. Ve toprak dağıtımı sürüncemede bırakılmayacaktır. Hileli ve danışıklı yollara başvuran büyük toprak sahiplerinin bütün tertiplerini boşa çıkaracak tedbirler birer birer alınacaktır.

Türkiye İşçi Partisi iktidarı toprağı kavuşan köylüye kredi, gübre, araç ve gereç yardımı ile destek olacak, mahsulünü değerinde satın alarak köylüyü koruyacaktır.

DIŞ TİCARET

Dış ticaret, Türk ekonomisinin en hassas ve önemli bir kilit noktasıdır. Bu sektörde her yıl asgari iki milyar civarında bir kâr teşekkül etmekte ve bu muazzam meblağ pek küçük bir azınlığın cebine girmekte ve kısırlaşmaktadır. Ayrıca köylümüzün ihraç, mahsullerini değerlendirmek, yeni sınai mamullerin ihracını sağlayacak rasyonel bir ihracatı teşvik politikası tatbik edebilmek için ihracatın esas itibarıyla devlet kurumları eliyle yapılmasında büyük yarar vardır. Dış ticaret hemen hiç emeksiz çok büyük kârlar sağlayan bir sektördür. Emegi en yüce değer sayan ve ekonomik faaliyetlerin ancak halk yararına yürütülmesini isteyen partimiz bu bakımdan da dış ticaretin özel şahıslar elinde olmasına karşıdır. Nihayet bugünkü dış ticaret düzeni çeşitli kombinezonlarla döviz kaçakçılığı yapılmasına imkân vermektedir. Her yıl bu suretle kaybedilen dövizin küçümsenmeyecek miktarlarda olduğu tahmin edilmektedir.

Bu sebeplerden Türkiye İşçi Partisi iktidara geldiğı zaman dış ticareti devletleştirecek ve buradan sağlanan muazzam kârların, halkın yararına kullanılmasını sağlayacaktır.

BANKACILIK VE SİGORTACILIK

İktisadi faaliyetlerin ağırlık merkezinin kamu sektörüne kaydırılacağı ve dış ticaretin devletleştirileceğı bir düzende bankacılığın özel ellerde bulunmasının hiçbir manası kalmayacaktır. Ayrıca kredilerin plân çerçevesi içinde dağıtımı da Bankaların devlet elinde olmasını zorunlu kılmaktadır.

Sigorta şirketleri de memleketimizde emeksiz para kazanmanın bir vasıtasıdır. Bu sebeplerle Türkiye İşçi Partisi bankacılığı ve sigortacılığı bütünüyle devletleştirecektir. Banka kredilerinin diğer büyük bir önemi, küçük esnaf, zanaatkar, köylü müstahsili fırsatçı aracı tüccarın ve tefecilerin

pençesinden kurtaracak tek araç olmasıdır. Gerçekten, banka kredileri müstahsile zamanında ve yeteri miktarda verilmemektedir. Böylece küçük müstahsil çok ağır şartlarla tefecilere gitmekte, ya da mahsulünü çok düşük fiyatlarla aracı tüccara kaptırmaktadır. Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince küçük müstahsilimizi ezen bu büyük soyguna son vermek üzere gerekli kooperatifleri kuracak ve Banka kredilerini yalnız müstahsillerimizi desteklemek için kullanacaktır.

VERGİ REFORMU

Türkiye İşçi Partisi vergileri bir taraftan kamu sektöründe sermaye birikiminin, diğer taraftan da sosyal adaleti sağlamanın başlıca bir vasıtası sayar. Vergi gelirlerini arttırmak için, vergi kanunlarındaki kaçakçılığa imkân veren boşlukları doldurmak ve idari kontrolü sağlamak için derhal ciddi tedbirler alınacaktır. Bunun yanı sıra, yoksul halkın sırtına yüklenmiş olan ağır vergi yükü hafifletilecek ve her halde asgari ücretlerden vergi alınmayacaktır.

Emekçilerden tasarruf bonusu için kesinti yapılmayacak, beyannameli **mükelleflerin tasarruf bonoları da vergi haline sokulacaktır.**

B.- SANAYİ, MADENCİLİK, ENERJİ

1. Sanayi

Yalnız tarımcı olan bir ulus, ekonomik yaşayışını sürdürmek için, başka uluslara bağlıdır, tarımcı bir ulusun ihtiyaçlarının büyük kısmı sanayici uluslar tarafından karşılanır. Sanayide belirli bir yeri olmayan bir ulus, yeni tekniklerden bilimsel ilerlemelerden, çağının özelliklerini meydana getiren yeniliklerden habersiz ve bunların sağladıktan yararlarından yoksun yaşamak zorundadır.

Az gelişmiş bir ülke durumundan kurtulmak Türkiye için tarihi bir zorunluluktur. Bu dönüşümün gerçekleşmesi ise Ülkemizin ekonomik bakımdan gelişmesine bağlıdır. Ekonomik gelişme ancak tarımsal kalkınma ile desteklenen yüksek bir hadde sanayileşme ile mümkündür.

Hızlı bir sanayileşme için memleketimizde yenilmesi çok güç olan engeller yoktur. Türkiye, nüfusu, tabii kaynaktan, coğrafi durumu dolayısıyla hızla sanayileşmesi mümkün ve oldukça kolay bir memlekettir. Türkiye'den çok daha dar bir pazarı olan, çok daha kıt tabii zenginliklere sahip bulunan sanayileşmiş memleket örnekleri herkesçe bilinmektedir.

Sanayileşmek için eksik olan, sadece gerçek ve halka dayanan politik karardır. Bu politik kararın eksikliğine bağlı olarak hızla sanayileşmeyi mümkün kılacak temel yapı reformları yapılmamış, gerekli teşkilatlanma ve eğitim sağlanamamıştır. Halka dayanan ve yalnız halk yararını düşünün Türkiye **İşçi Partisi bunları gerçekleştirecektir.**

2. Madenler

Yurdumuzun jeolojik yapısı ve çeşitli jeolojik devirlerde **teşekkül etmiş olması dolayısıyla toprak altı kaynakları oldukça zengindir. Yirmi dokuz çeşit maden çıkartılmakta ve yurt ihtiyaçları iç üretimle karşılanmaktadır.** Metalürji sanayiinin temel ham maddelerinden olan taş kömürü, linyit, demir, krom borasittin bugün bilinen durumu dahi, memleket kalkınmasına sağlam temel teşkil edecek zenginliktedir.

Ancak, mevcut metalürji sanayiimizin küçük çapta bulunması, ekonomik bakımdan ileri batı ülkelerinin ihraç konusu madenlerimizin fiyatlarını düşürmek eğiliminde olmaları, madencilüğimizin gelişmesini baltalamaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, madenciligimizi ilkel üretim metotlarından kurtarıp metalurji sanayii-mizi geliştirerek yurdumuzun çeşitli ve zengin maden varlığını değerlendirecektir.

Bugün yüzde yetmiş beşi devlet elinde bulunan madenlerin tümünün mülkiyeti ve işletmeciliği tamamıyla devlete ait olacaktır. Çıkarılan madenler, prensip olarak yurt içinde değerlendirilecektir.

Petrol, Ekonomik bakımdan ileri ülkelerdeki petrol tekellerinin bütün baltalamalarına rağmen, uzun çabalar sonucunda Türkiye'nin zengin petrol yataklarına sahip olduğu anlaşılmıştır.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince bugün yürürlükte bulunan Petrol Kanununu yürürlükten kaldıracaktır. Petrol arama ruhsatı yabancılara ve özel sektöre verilmeyecektir. Türk petroleri devlet eliyle aranacak ve çıkartılacak, devlet eliyle rafine edilecek ve yine devlet eliyle denetlenerek piyasaya sunulacaktır.

3. Enerji

Bol ve ucuz enerji, ekonomik kalkınmanın başlıca şartlarından. Ayrıca enerji önemli bir istihlak maddesidir. Bu sebeple, Türkiye İşçi Partisi, kömür, petrol, su kuvveti gibi çeşitli temel enerji kaynaklarını devlet eliyle geliştirmek ve elektrik üretimine öncelik vermek kararındadır. Yurdumuzun en ücra köşelerine (köylere) kadar elektrik ışığını ve gücünü götürmek, Türkiye İşçi Partisinin başlıca hedeflerindendir.

Yurdumuzda elektrik enerjisi potansiyelinin 53 milyar kilovat saat olduğu hesap edilmiştir. Türkiye İşçi Partisi, bu potansiyeli tam olarak kullanmak amacındadır. Ayrıca kömür (liniyit) ile elde edilen elektrik enerjisi de ihtiyaç ile orantılı olarak geliştirilecek ve bu iki kaynaktan gelen elektrik enerjisi yurt ölçüsünde tek bir şebeke haline getirilecektir. Elektrik enerjisinin sanayide verimli ve ucuz şekilde kullanılması sağlanacaktır.

Halkın yakıt ihtiyacı, ekonomimize zarar vermeyecek biçimde yeniden ele alınacaktır. Bu arada tarımda gübre olarak kullanılması gereken tezeğin yerine köylülere daha ekonomik ve sağlık şartlarına, uygun yakıtlar sağlanarak gübre sanayii geliştirilinceye kadar tezeğin üretim alanında kullanılması yoluna gidilecektir.

4. Sanayileşmenin Emekçilerimize Getirecekleri

Türkiye İşçi Partisinin gerçekleştireceği sanayileşme emekçilerimize başkalarını zengin etmek için değil, kendi mutluluklarını kurmak için çalışma imkanını getirecektir. İşsizlik, işsizlik tehlikesi ve korkusu ortadan kalkacak, sosyal güvenlik günlük yaşamının canlı bir kuralı durumuna girecek, halkımız çoluk çocuğu ile birlikte yarın korkusundan kurtulacaktır. İnsanlık haysiyetine yakışır bir ücret almakla kalmayacaklar, emekten yana planlı devletçiliğin uygulanmasına aktif bir şekilde katılacaklardır. Sanayileşmenin hızlanmasıyla işçi sayısı da artacak ve sayısı artan niteliği yükselen işçi sınıfı toplumumuzun gerçekten itici, ilerletici sosyal kuvveti olacaktır.

5. İktisadi Devlet Teşekkülleri

İktisadi devlet teşekkülleri bugünkü halleriyle büyük şikâyet konusudur. Buralarda yatan 50 milyarı aşkın sermayenin gereği kadar verimli çalıştırılmadığı söylenmektedir. Bu iddiaların, hiç değilse kısmen haklı olduğu muhakkaktır. Çünkü gelmiş geçmiş siyasi iktidarlar bunların iyi işlemlerini engellemişlerdir. Gerçekten bu teşekküllerde esas itibarıyla bazı sınıf ve zümrelerin yararına transferler yapan bir fiyat politikası takip edilmektedir. Diğer bir deyimle bu

teşekküllerin zararları özel sektörün yaptığı kârların kaynağıdır. Ayrıca bu teşekküller, basit parti politikası oyunlarına da âlet edilmekte ve başlarındaki idareciler sık sık değiştirilerek rasyonel bir işletmecilikten ve kar imkânından yoksun bırakılmaktadır.

Türkiye İşçi Partisinin devletçiliği bugünkü devletçilikten ve Türkiye İşçi Partisinin iktidarındaki iktisadi devlet teşekkülleri de bugünkülerden kesin olarak farklı olacaktır. Türkiye **İşçi Partisi** nin halk yararına plânlı devletçiliği iktisadi devlet teşekküllerinin bugünkü sosyal ve politik bozuk yapıdan gelen arızalarını kökünden kaldıracak ve verimli bir işletme idaresinin kurulması yollarını açacaktır.

Türkiye İşçi Partisi zaten büyük ölçüde devlet sermayesiyle kurulup, özel sektöre peşkeş çekilmiş olan Ereğli Demir Çelik Tesislerini ve benzerlerini devletleştirecektir. Makine yapan makine sanayiine ve kimya sanayiine öncelik verilecek, bunlar millet malı olarak millet yararına millet eliyle hızla kurulup geliştirilecektir.

C.- KÜÇÜK SANAYİ ve EL SANATLARI (Küçük Esnaf ve Zanaatkarlar)

Üretime ve dağıtımına kendi emeklerini de katan zanaatkarlarımızı ve küçük esnafımızı refaha kavuşturmayı amaç edinen Türkiye İşçi Partisi, küçük sanayide ve el sanatlarında çalışma şartlarını sosyal adalet ilkelerine göre düzenleyecektir.

Türkiye İşçi Partisi, varlıklarını çeşitli zorluklar içinde sürdüren küçük esnafımızı ve zanaatkârlarımızı bugünkü sıkıntılı durumlarından kurtarmak ve kalkındırmak kararındadır.

Türkiye İşçi Partisi, emekten yana plânlı devletçilik sistemi içinde, zanaatkarları ve küçük esnafı korumak için şu tedbirleri uygulayacaktır.

— **Küçük esnaf ve zanaatkârların kredi, ham madde** ihtiyaçları ve pazarlama meseleleri önemle ele alınacak, en uygun ve en geniş biçimde çözüme kavuşturulacaktır.

— **Küçük esnaf ve zanaatkârların üretim ve satış kooperatifleri** biçimlerinde, ya da uygun başka biçimlerde teşkilatlanması teşvik edilecek ve desteklenecektir. Ancak, küçük esnaf ve zanaatkârlar bu biçimde teşkilatlanıp teşkilatlanmamakta tamamiyle serbest olacaklardır.

— Kurulacak teşkilâtların, araya yabancı unsurlar karışmaksızın ve demokratik esaslara bağlı olarak, kendi kendilerini yönetmelerini sağlayacak kanun hükümleri konulacaktır.

III— ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK:

Türkiye İşçi Partisi, Anayasamızın öngördüğü köklü dönüşümlerle insanın insanı sömürmesine son veren bir düzen kuracaktır. Bu düzende işçiler ve bütün emekçi halkımız emeklerinin tam karşılığını alacaktır. Türkiye İşçi Partisi haftada beş gün ve 40 saat çalışma esasını kabul eder. Bu çalışma süresi için, yapılan işe uygun ve işçi ailesine insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlayacak miktarda ücret ödenir. Bundan fazla çalışıldığı takdirde fazla mesai sayılacak ve zamlı ücret ödenecektir.

Ücretler “oynk merdiven” sistemine göre hayat pahalılaştıkça ona paralel olarak arttırılacaktır.

İş kanunu, Deniz-İş kanunu, Sendika kurma, Grev hakkı bugünkü Anayasamıza aykırı kısıtlamalardan tamamiyle temizlenecek; çalışma hayatına tam bir demokratik ruh ve düzen hâkim kılınacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, zaten Anayasamızda da bulunmayan ve işverenlere işçiyi aç bırakmak suretiyle pazarlık imkânını veren lokavt müessesesini kesinlikle yasaklayacaktır.

Bugünkü iş kanunu yürürlükten kaldırılacak ve işçinin yararına olarak yeni bir iş kanunu çıkarılacaktır. Yeraltı işçileriyle sağlık için tehlikeli iş kollarında çalışan ağır işçiler için özel hükümler getirilecektir. Yeniden düzenlenecek İş kanunu, tarım işçilerine ve tek işçi çalıştıran yerlere de uygulanacaktır. Ancak çırağlığın özellikleri göz önünde tutularak usta ile çırac arasındaki münasebetler ayrıca düzenlenecektir.

İşsizlik sigortası kurulacak ve bütün sosyal sigortalar ve diğer sosyal güvenlik tedbirleri, işçi, köylü, zanaatkar, küçük esnaf, memur ve dar gelirli serbest meslek sahiplerini ve ailelerini kapsayan şekilde genişletilecektir. Böylece hiçbir emekçi yurttaş hastalık, kaza, ölüm, işsizlik ve ihtiyarlık hallerinde kaderiyle baş başa yalnız bırakılmayacak, toplumun yardım ve himayesine kavuşturulacaktır. Sosyal sigorta kanunu bu amaçla değiştirilecektir. Sosyal sigorta fonlarının, işverenlere kredi şeklinde çarçur edilmesine Türkiye İşçi Partisi kesinlikle son verecektir. Bu fonlar yalnız işçiler yararına harcanacaktır.

IV – GENÇLİK VE EĞİTİM

27 Mayıs'tan bu yana da gençliğimiz, sömürücülüğe ve emperyalizme karşı, halktan ve emekten yana olan her harekette başta gelen bir unsur olmuştur.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelince Türk gençliğini köyde ve kentte, çalışma ve öğrenim hayatında demokratik esaslar üzerinde teşkilâtlandırarak, gençliğin memleket hayatında ve kalkınmasında daha etken bir rol oynaması şartlarını sağlayacaktır.

Gençlik meselesi eğitim meselesi ile doğrudan doğruya ilintilidir. Türkiye İşçi Partisinin görüşüne göre eğitimde ilerleme ve gelişme ile ekonomik kalkınma birbirine bağlıdır ve birbirini karşılıklı etkiler. **Çünkü daha çok ve daha iyi okullar yapmak, öğretmen yetiştirmek, öğretim araçları temin etmek bir mali imkân meselesidir.** Ve ancak emekten yana plânlı bir devletçilikle eğitimin imkân ve araçları hızla ve memleket çapında temin edilebilir. Yeni kuşaklar hem verimli bir üretim veya hizmet unsuru olarak, hem de kişiliği bütünleşmiş, kültürlü, bilinçli birer yurttaş olarak yetiştirilecektir. Bu maksatla bütün eğitim müesseseleri toplumun üretim hayatıyla doğrudan ilişkiler kurulacak şekilde yeni bir düzene sokulacaktır. Genel kültür eğitimi ile mesleki öğretim kaynaştırılarak verilecektir. Köyde kentte çalışan gençlere de meslekî bilgilerini, genel kültürlerini ve kişisel istidat ve kabiliyetlerini geliştirmek imkânlarını sağlayacak gece okulları, bilim, sanatlı edebiyat, teknik enstitüleri açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, toplumun çeşitli sınıf ve tabakaları arasında görülen eğitim imkânları eşitsizliğini ortadan kaldıracaktır. Her dereceden okullar ve Üniversiteler devletin malî imkânları geliştikçe tüm parasız hale getirilecektir. Geniş bir burs sistemi uygulanacak, yatılı devlet okulları çoğaltılacaktır. Köyde, kentte üstün kabiliyetli halk çocuklarını bulma ve bunlara, kabiliyetlerine uygun bütün eğitim ve yetiştirme imkânlarını sağlamak üzere tedbirler alınacaktır.

Çocuk ve gençlerin eğitimi yanısıra yetişkinlerin eğitilmesi ve yetiştirilmesi de önemle ele alınacak, bir Halk Eğitim Teşkilâtı kurulacaktır. Orta ve yüksek öğrenimin özelliklerini kapsayan kısa devreli Halk Akademileri açılacaktır.

Türkiye İşçi Partisi Köy Enstitülerini yeniden açacaktır. Türkiye İşçi Partisi, köy enstitülerinin, köyde eğitim meselesini çözecek, memleket gerçeklerine en uygun ve yüzde yüz millî ve başka yer-

lerde benzeri olmayan bir eğitim metodu olduğuna inanır. Köy Enstitülerine öğretmen yetiştirmek amacı ile aynı ilkelere uygun olarak öğretim yapan Yüksek Köy Enstitüsü'nü de yeniden açacaktır.

Türkiye İşçi Partisi, gelmiş geçmiş bütün iktidarların yüksek öğrenim problemini gereği gibi çözmez, her yıl on binlerce lise mezunu gencin okulsuz kalmasına yol açan eğitim anarşisine son verecektir. Sömürüyü eğitim alanına da yaparak özel yüksek okulların açılmasına imkân veren AP iktidarı; memleketimizde çok zararlı bir öğretim karaborsasının kurulmasına sebep olmuştur. TİP bütün öteki sömürü şekilleriyle birlikte, buna da son vermeyi amaç bilir.

Türkiye İşçi Partisi, kültürel bağımsızlığın, politik ve ekonomik bağımsızlık kadar önemli olduğuna inanır. Bunun için her seviyede eğitim ve bilimsel araştırma kurumlarımız yabancı devletlerin mali ve kültürel nüfuzundan kurtarılacak, milli bir eğitim ve araştırma sistemi kurulacaktır.

ÇAĞRI

İşçiler, köylüler, tüm emekçiler, dar gelirli yurttaşlar:

12 Ekim günü sandık başına gideceksin; 33 milyonluk Türkiye'yi yönetecek insanları seçeceksin;

Oyunu kullanırken, bütün aldatmacalardan kendini kurtar, gerçekleri düşün;

Kulüp tutar gibi parti tutarak hareket etme;

Şimdiye kadar bin bir vaatle seni kandırıp oyunu alarak iktidara gelenlerin sömürücü sınıflar yararına çalıştırılmasını; senin hayatını günden güne acılar, sıkıntılar içine sürüklediklerini düşün;

Oyunu kendi partine yani alın teriyle çalışan işçilerin, köylülerin, tüm emekçilerin siyasi örgütü olan TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'ne ver.

Yeni Türkiye Partisi Seçim Beyannamesi

Türk siyasî hayatının çok buhranlı bir devrinde, Türk halk efkârının çok duygulu ve kuşkulu bir zamanında 1969 genel seçimlerine yaklaşmış bulunuyoruz. İş gücü ile uğraşan vatandaş gündelik geçim sıkıntıları ve daha iyi bir yaşayış özlemi yanı başında manevi huzurunun, emniyetinin ve nihayet memleket selâmetinin kaygıları içindedir. Düşüncelidir.

Böyle bir durumda memleketin siyasî hayatında vazife almış bir kuruluş olarak Yeni Türkiye Partisi taşıdığı sorumluluğu daha derinden duymakta ve daha çok kendi omuzlarında hissetmektedir. Günün şartları, bize, “Önce vatan sonra parti” anlayışı içinde ve daha büyük bir feragat ve fedakârlık ruhu ile çalışmamızı emretmektedir.

İşte bu vazife şuuru ve vicdan uyanıklığı içinde vatandaşlarımıza hitap ederken inandığımız ilkeleri, devlet idaresi, sosyal ve iktisadi tutum hakkındaki görüşlerimizi tekrarlayacağız. Ehliyetsiz ve samimiysiz bir yöneticiler takımı elinde milli hayatın sürüklendiği çıkmazları belirteceğiz ve memleketimizi bugünkü olumsuz ve tehlikeli gidişten kurtarma tedbirlerini ortaya koyacağız.

1. REJİM ANLAYIŞIMIZ:

Yeni Türkiye Partisi Atatürk’ün bu memlekette kurduğu düzeni ve bu millete gösterdiği yolu benimsemiş, ona inanmış bir siyasî partidir.

Bu düzen milliyetçi, medeniyetçi, ilerici ve halk için kurulmuş bir halk idaresidir. Kayıtsız şart-sız halk hâkimiyetine dayanır. Şahsi ve siyasî hürriyetlerin, medenî ve sosyal hakların rejimidir.

Bugün içinde bulunduğumuz siyasî buhran iktidar ve ana muhalefet partilerinin çeşitli yönlerde Atatürk İlkelerinden ayrılmış olmaları sonucudur. Birincisi gerici kuvvetleri okşayarak: İkincisi sınıf ayrılıklarını kışkırtarak siyasî çıkarlar sağlamak yollarına sapmışlar ve memlekette tehlikeli bir husûmet havası yaratmışlardır. Türk gençlerini sokak vuruşmalarına kadar sürüklemişlerdir.

Milletimiz için selâmet Atatürk’ün gösterdiği milli bütünlük ve sosyal dayanışma yoluna dönmektir. Biz bu aşırı ve aykırı akımlarla ve onları kışkırtanlarla savaşıyoruz. Halkımızı, gençliğimizi milli hedef birliği yolunda birleştirmeye çalışacağız.

2. DEVLET İDARESİ:

Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte Atatürk Memleketimize “Halk için devlet” anlayışını da getirmişti. Halk hâkimiyeti rejiminin ilk tabii şartı da buydu. Ancak onun bürokrat yardımcılarını bunu gerçekleştirme yeterliğini göstermemişler, Osmanlı idaresinden gelen halk - devlet ayrılığını ve idareci sınıf üstünlüğünü sürdürmüşlerdir. Bu sınıf çok partili devirde halkın siyasî hak eşitliğini yadırgamıştır. Bu mukavemeti ele alıp, kullanan muhalefet de bilindiği gibi memleketi bir siyasî irticaa doğru itmiştir. Bu görüşledir ki biz Anayasa ile kısıtlanmış olan siyasî hakların iadesini istedik ve istemekteyiz.

Siyasî bir mirasa konan ve bir ihtilâl fobisi içinde iş başına gelen bugünkü idareciler ise iktidarlarının devamını devlet idaresini başı - boş bırakma yolunda aramışlardır. Bunlar aslında “yetersiz ve ehliyetsiz bir idareciler takımı” teşkil ettikleri için de kısa zamanda hükümet olmak haysiyet ve itibarını yitirmişlerdir. Yetkilerini kullanamaz olmuşlar, kanunları yürütemez hale düşmüşlerdir. Bu tutum devlet otoritesini tarihimizde görülmedik bir şekilde yıpratmıştır. Bir yandan yolsuzlukları arttırmış, huzursuzluk, güvensizlik yaratmış bir yandan da mali itibarımızı sarsmıştır.

Biz inanıyoruz ki gerçek halk idaresinin kurulması ve yerleşmesi, ancak halktan aldığı icra yetkisini ehliyet, basiret ve cesaretle kullanacak bir hükümetin kurulabilmesiyle mümkün olur. Aciz

bir iktidar hem memleketi çıkmazlara sürükler, hem de halk idaresinin devamını tehlikeye sokar. Biz iktidarda devletin zedelenmiş itibarını onaracağız. Cumhuriyet hükümetini yeniden içerde ve dışarda güvenilir bir heyet haysiyetine ulaştıracacağız.

3. MİLLÎ ŞUUR:

Türk milleti tarihteki büyüklüğü ölçüsünde bir geleceğe namzettir. O, bunun böyle olacağını kazandığı İstiklâl Savaşı, kurduğu modern devlet ve topluluk hayatı, nihayet son yarım yüzyıl içinde başardığı medeniyet ve kalkınma hamlesi ile ispat etmiştir. Atatürk'ün yarattığı büyük ve güçlü Türkiye ölküsü Türk halkına mal olmuş ve gerçekleşme yoluna girmiştir. Cumhuriyet çocukları milli gücün şuuruna varmışlar ve haklı olarak Türk olmanın gururunu duymuşlardır.

Ancak Atatürk'ten sonra milletin kaderine hâkim olan birtakım politikacılar bu gururu kırmış ve millî şuuru yeteri kadar beslememiştir. Nihayet ihtilal sonrası Türkiye'sinde aşırı sol propagandası da yurdumuzda sistemli ve yaygın bir çalışmaya girişmiştir. Memleketi bir yabancı müdahaleye hazırlamak maksadını güden bu propaganda maneviyatı çürütme yolunda bütün marifetlerini kullanma fırsatını bulmuştur. Millî gururu kırmak, milletin kendisine güvenini sarsmak ve gençliği aşağılık duygusuna düşürmek yönlerinde bir hayli de başarı kazanmıştır.

Bu moral çöküntüsüne bir son vermek ve gençliğimizi yeniden “nefis güvenliğine” kavuşturmak milletimiz için hayati bir meseledir. Biz halkımızın maneviyatını yükselteceğiz. Ona layık olduğu şeref ve mutluluk seviyesine ulaşma inancını getireceğiz. Haysiyetli ve gururlu nesiller yetiştirmeye çalışacağız. Gençlerimizin yeniden “Büyük ve Güçlü Türkiye” ölküsüne sarılmasını sağlayacağız.

4. MİLLETLE KONUŞMA:

İmparatorluktan gelen devlet - millet ayrılığı maalesef Cumhuriyet devrinde de kötü bir gelenek olarak devam etmiştir. Bunun bir görünüşü (Hikmet-i Hükümet) perdesi arkasında devlet işlerini millettan saklamak, daha kötüsü de devlet adına millete yalan söylemektir. Tek parti devrinde süren bu alışkanlık çok partili serbest seçim devrinde de devam etmiştir. Üstelik işe siyasî rekabet ve oy kazanma dâvası karışınca devlet adamları su içer gibi yalan söyler olmuşlardır.

Milletin devlet sözüne güveni yoktur. Halk devlet adına söylenen sözün yalan olduğuna önceden inanmış gibidir. Daha kötüsü, söylenenin aksini anlamak eğilimindedir. Oysa gerçek demokrasilerde devletin halkla her zaman açık konuşması ve mutlaka doğru konuşması şarttır.

Yeni Türkiye Partisi olarak bu yalan, dolan politikasına son vereceğiz. Askerî ve diplomatik sırlar dışında hiçbir şeyi milletimizden saklamıyacağız. Halkla açık konuşmak, halkla anlaşarak hizmet görmek geleneğini kuracağız. Çünkü milletimizin bundan hoşlandığına, bunu istediğine ve buna layık olduğuna inanıyoruz.

5. SERBEST SEÇİM:

Seçim Kanunlarımız hiçbir zaman millet iradesinin tam ve gereği gibi belirmesine yeterli hale getirilmemiştir. Bunun başlıca sebebi bugüne kadar halk hâkimiyeti ilkesinin samimiyetle benimsenmemiş olmasıdır. Ayrıca siyasî partiler genel merkezlerini hâkim kılmak ve iktidardakiler kendi çoğunluklarını korumak için Partiler Kanunu ve seçim kanunlarında Anayasa'nın serbest seçim ilkesine aykırı hükümler tesis etmişlerdir.

Şöyle ki vatandaş parti listelerini olduğu gibi kullanmak zorunda bırakılmıştır. Bu listelerde bir tek ismi değiştirmek hakkına sahip değildir. Öte yandan bu seçim bölgesinde seçmen tanımadığı kişilere oy vermek zorundadır.

Bu usullerin seçme hakkını doğrudan doğruya engellediği ve Anayasadaki serbest seçim anlayışına aykırı olduğu meydandadır. Bugünkü ön seçimler de adeta iki dereceli bir seçim yaratmakta ve Anayasamızın “tek dereceli genel oy” ilkesini zedelemektedir.

Yeni Türkiye Partisi olarak siyasî partiler ve seçim kanunlarında vatandaş iradesinin gereği gibi belirmesine engel olan bütün hükümleri düzelterek. Bu arada seçim bölgelerini de daraltarak, vatandaşın yakından tanıdığı ve güvendiği kişileri seçebilmek imkânını sağlayacağız.

6. İDARE İSLÂHATI:

Osmanlı Bürokrasisi temeline dayanan klâsik devlet kuruluşlarımız, Cumhuriyetin ilk devrinde islâh edilmiş ve oldukça işlek ve başarılı bir hal almıştır. Ancak sonraları iş hayatının darlığı ve “Devlet Kapısı” geleneği sayısı artan okur-yazarların devlet dairelerine, dolayısıyla devlet işletmelerine yığılmaları sonucunu doğurmuştur. Özellikle büyük merkezlerde birçok dairelerimiz hizmet normlarını kaybetmiş, şişkin ve donuk kadrolar halini almıştır.

Bir devlet idaresi için bundan daha kötü bir durum tasavvur edilemez. Bu hal hem halka yük olmuş hem hizmetleri aksatmış hem de adam çokluğu sebebiyle memuru fakirleştirmiştir. Bütün reform hikâyelerine rağmen gelip geçen iktidarlar ne devlet kadrolarını rasyenelleştirmek ne de memuru refaha kavuşturmak yolunda bir tek ciddi adım atmamışlardır.

Uzun vadeli bir plân ve ciddi bir uygulama sayesinde hem işlek bir devlet kadrosunu sağlamak, hem iş hayatı için adam kazanmak, hem de bütün bu vatandaşları daha iyi bir yaşayış seviyesine ulaştırmak mümkün olduğu inancındayız. Biz köklü islâhat yapmak, devlet idaresini tasarrufa, hizmet amacına ve halk yararına yönelterek yeniden düzenlemek kararındayız.

7. HALK HİZMETLERİ:

Halka yönelmesi gereken eğitim, bayınlık, sağlık gibi ilk medeni hizmetler bile, bizde hiçbir zaman bütün vatandaşların ihtiyacını kapsayıcı bir ölçüye ulaşmamıştır. Bunun tarihî sebebi “jandarma devlet anlayışı”dır. Bu sisteme göre, devlet kendisini vergi mükellefine karşı başkaca hizmet sorumlusu saymamaktadır. Böylece bu hizmetler Tanzimat’tan bu yana devletin ve devlet mensuplarının ihtiyaçları ölçüsünde yalnız şehir ve kasabalarda gelişmiştir. Zamanla şehir ve köy hayatı arasındaki uçurum daha da derinleşmiştir. Cumhuriyetten bu yana ise ancak yetersiz hamleler halinde bu hizmetler köye yönelmiştir.

Çok partili devirde köyün ve gecekondü semtlerinin oylarına muhtaç kalan iktidarlar ve muhalefetler bu hizmetleri gerçekleştireceklerine dair büyük vaatler yapmışlarsa da iş başında gevşemişler, devlet çarklarını gereği gibi buralara yöneltememişlerdir. Bugünkü sözde plânlı tempo ile köy yolları ve içme suları daha bir 50 yılda tamamlanamaz.

Ciddi iş görmeyen hükümetler boyuna verimsiz teşkilâtlar kurmaktadırlar. Köy İşleri Bakanlığı böyle bir göz boyacılığı olmuştur. Biz bu en zaruri halk hizmetlerinin çok kısa bir devre içinde gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz. Yeter ki devlet yetkilileri halka olan hizmet borçlarını vicdanlarında duysunlar ve köylüyü artık oyalamaktan utansınlar.

8. DOĞU KALKINMASI:

Memleketimizde köyle şehir arasındaki medeni imkanlar ayrılığı küçük-büyük bazı bölgeler arasında da görülür. Bütün Anadolu'da, hattâ Trakya'da bakımsızlık ve iktisadi sebeplerle geri kalmış köşeler vardır. Doğu illerimizde ise bu hal, geniş bir bölge şeklinde mevcuttur. Halk hizmetlerinde şehirle köy arasındaki ayrılığı gidermeye çalışırken bölgeler arasında da özel bir plânla eşitlik sağlamaya önem vermek Yeni Türkiye Partisi'nin gönülden bağlı olduğu bir konudur.

Biz geri kalmış bölgelerimizin, özellikle doğunun, birleşik Amerika'da ve İtalya'da güzel örneklerine rastlanan bir plânla ve öncelikle ele alınması gerektiğine inanıyoruz. Buralarda ilk medeni hizmetler seviyesini yükseltmek, eksik olan alt yapı tesislerini tamamlamak, yeni iş sahalarını açmak, zirai ve sınaî tesisler kurmak suretiyle iktisadi gelişmelere yol açmak kararındayız. İlk hedef doğuyu memleketin ortalama medeniyet seviyesine ulaştırmak olacaktır. Doğuda devletçe girilecek teşebbüslerin yanı başında sermaye artırımı ve yatırımını kolaylaştıracak tedbirleri de almak gerektiği görüşündeyiz. Amacımız geri kalmış bütün bölgelerdeki vatandaşları perişanlık ve yoksulluktan kurtarmaktır.

9. TOPRAK DAVASI:

Osmanlı toprak rejimi sebebiyle Türkiye'de ziraat toprakları adil ve ekonomik bir şekilde dağılmış değildi. Az verimli yerlerde çok insan gücü birikmiş, birçok verimli topraklar ise gereği gibi işlenmemiştir. Bununla beraber Cumhuriyet'ten bu yana Türkiye'de büyük topraklar yer yer hızla parçalanmıştır.

Hâlâ memleketimizin bir numaralı meselesi olan köylüyü topraklandırma dâvası, ne yazık ki 30 yıldan beri anlayışsız ve ehliyetsiz ellerde mıncıklanmaktadır. İlk Cumhuriyet Halk Partisi hükümeti tarafından çıkarılan topraklandırma kanunu kendilerince oy kaybı korkusuyla uygulanmamış, sonra Demokrat Parti iktidarına ancak bir ucundan kullanılmıştır. İhtilâlden sonra ise bir taraf sosyalistlerin toprağı devletleştirme telkinlerine saplanıp kalmış, öbür taraf da dâvayı kökünden inkâr etme yolunu tutmuştur.

Gerçek odur ki memleketimizde hâlâ devlet elinde ıslâh edilecek geniş sahalar ve şahıslar elinde işlenmeyen veya ortakçılıkla işletilen bir hayli topraklar vardır. Biz ne meseleyi inkâra, ne de devletleştirme usûllerine sapmaksızın bunları topraksız çiftçiye intikal ettireceğiz. Gereken yerlerde yeni yerleşme merkezleri yapacağız. İnanıyoruz ki bu yolda ciddi ve kararlı uygulamalar köylü hayatına ve geçimine iyiden iyiye ferahlık getirecektir.

10. TARIM VE VERİM:

Türkiye'de aşırı solcular kendi hayallerinin gerçekleşmesine engel saydıkları zirai bünyeyi hızla değiştirmek için köy hayatını, çiftçiliği, hattâ Ana Vatan topraklarını verimsiz göstermişlerdir. Bunlar yaptıkları yanlış hesaplarla tarım aleyhine etkili olmaya çalışmışlardır. Bu itibarla, Yeni Türkiye Partisi plânlama işlerinde ne dünün doktriner açıdan görüş ve anlayışıyla Türkiye'de tarımın yok edilmesine ve ne de bugünkü plânlamanın dağınık ve perişan tutumuna asla taraftar değildir. Sanaileşmemiz ilerleye dursun, Türkiye'de tarımın ön plânda kalması hem mukadder hem de mutlu bir gerçektir.

Topraklarımızın bizi doyurmuyacağı ise bir yalandır. Buğdayımızın yetmemesi yanlış fiyat politikası yüzündendir. Yoksa eğitim ve görgü ilerledikçe istihsalimiz artmaktadır. Geçen 40 yıl içinde

Türkiye’de nüfus, 2,5 misli, zirai istihlâl ise 3,5 misli artmıştır. Nüfus artıp toprak daraldıkça daha çok yoğun ve teknik tarıma doğru gitmemiz ise tabiidir.

Biz, kalkınma plânında ve bütçelerde tarıma çok daha büyük bir önem vereceğiz. Tarım teşkilâtını masabaşından kopararak aktif ve verimli bir şekilde çalıştıracğız. Müstahsile iyi tohumluk, ucuz gübre ve donatım, vaktinde ve yerinde teknik ve para yardımı sağlayacağız. Akarsularımızdan tarımda son damlasına kadar faydalanmayı gerçekleştireceğiz. Nihayet tarım sigortası işine tereddütsüz girişeceğiz.

11. TARIM KREDİLERİ:

Bizde köylü işletmesi toprak mülkiyetine dayanan bir aile ekonomisi düzeni içinde kalacaktır. Yani köylerimizi kolhozlaştırmıyacağız. Hür insan emeğini gereğı gibi değerlendiren gerçek kuruluş ise batı memleketlerinde gördüğümüz gibi aracı ve tefecinin istismarını ortadan kaldıran kooperatiflerdir. Bizde de yer yer kooperatifler kurulmuştur. Ama, ne yazık ki çabuk soysuzlaştırılmışlardır.

Tarım satış kooperatifleri üreticiye ihtiyacı ölçüsünde kredi açan ve onun malını değer fiyatıyla satmaya vasıta olan halk kuruluşlarıdır. Bunlar yüzde yüz ortaklarının malı olmak, kâr ve zararlarının da sorumlusu bulunmak durumundadırlar. Ne var ki tek parti devrinde bir vasilik zihniyetiyle çıkmış bir kanun devletin müdahalesini bunların içine sokmuştur. Üretici bu işin devletçe tâyin edilmiş bir sürü aylakçı memur elinde masrafa boğulduğunu ve malının çarçur edildiğini gördüğü için oradan kaçmaktadır. Tarım kredi kooperatifleri ise sadece çiftçiyi Ziraat Bankasına borçlandırma vasıtası gibi kuruluşlardır. Denilebilir ki bu borçlandırmadan alınan sonuç köylünün mahsulünü bir yıl öncesinden yemesi olmuştur.

İlk iş kooperatifleri vasilik iddiası ve öğreticilik maksadıyla gelip sömürücü durumuna düşmüş devletin elinden kurtarmaktır. Biz o kanunu değiştireceğiz. Kooperatifler yalnız ortakları tarafından mal sahibi gözüyle kontrol edilecekler; zarardan ve israftan korunacaklardır. Bu bir görgü işidir ve kendi kendisini düzenleyecektir.

12. FİYAT POLİTİKASI

Devlet tekellerinin ve işletmelerinin artması birçok zirai mahsullerde Devletin ortak veya baş alıcı durumuna geçmesi sonucunu vermiştir. Devletin tek alıcı olduğu haller de vardır. Nihayet bu yoldan devletin ilgili olmadığı bazı mallara da taban fiyat koyma yoluna gidilmiştir. Bu yan devletçi ekonominin adalet duygusu ile ve çok dikkatli yürütülmesi lâzım gelirken hükümetler bu mekanizmayı parti politikalarının çıkarları yönünde kullanır olmuşlardır.

Üreticiyi eşit olarak gözetmek esastır. Hele ucuzluk gösterileri için bazı mahsullerin fiyatını aşağıya doğru itmek zulümdür. Türkiye’de buğday üreticisi bir yandan aslında kendisini korumak için kurulmuş olan Toprak Mahsulleri Ofisi’nin geniş kadrolarını beslemek, bir yandan da büyük şehirlere ucuz ekmek yetiştirmek gibi iki ağır yükün altında ezilmiştir. Yani ofisin koruma fonksiyonu ezmeye çevrilmiştir. Bu yüzden çok yerlerde buğday ekimi terkedilmiş olduğundan ekmeğimizi dışarıdan tamamlamaya mecbur duruma gelmişizdir.

Sanayileşen ve tüketimi artan memleketlerde zirai mahsullerin fiyatları yükselir. Ama biz devlet olarak da çiftçiye alın terinin değerini vermeye dikkat edeceğiz. Köyde kalkınma edebiyat ile olacak iş değildir. Köylünün malı para edecektir ki beli doğrulsun. Şehirlerde hayat pahalılığını fakir üreticinin hakkından değil, zengin aracının fahiş kazancından keserek önlemeye çalışacağız.

13. ORMAN DÂVÂSİ:

Türkiye de ormanların en büyük kısmı sahipsiz bilinerek “Cebelli mubah” sayılmış, nihayet hukukça devlet malı olmuştur. Ancak orman bölgelerinde yerleşen nüfus arttıkça ormanlar tarla açma, hayvancılık ve kesim yollarıyla çok tahrip edilmiştir. Aslında az verimli olan bu topraklar üzerinde kurulmuş insan hayatı ise sıkı sıkıya orman mahsullerine bağlı kalmıştır.

Orman bölgelerinde ilk kurtarılacak şey insan hayatıdır. Her şeyden önce insana başka geçim yolları sağlamak lazımdır. Yürürlükteki orman kanunlarımız ise bütün ormanları devletleştirip halka yasaklarken buralarda yaşayan vatandaşın geçimini ciddi olarak hemen hiç dikkate almamıştır. Bu yüzden orman suçları gittikçe artmaktadır. Bu sebeple ormanda devletle millet sonu gelmeyen bir çekişme haline düşmüştür.

Ormanlarımızın korunması memleket için hayatidir. Oysa yasaklara rağmen, bugün de orman tahribi devam etmektedir. Biz dâvayı kökünden çözmenin tedbirlerini alacağız. Ormanları kesin olarak sınırlamak, orman köylüsüne iş bulmak, yoksul orman köylerini verimli topraklara nakletmek gibi köklü tedbirler getireceğiz.

14. SANAYİLEŞME:

Atatürk sermaye ve teşebbüs yokluğu sebebiyle en zaruri sanayiın devlet eliyle kurulmasını kabul etmişti. Fakat bu işin tatbikçileri tutumu ucun devlet kapitalizmine doğru götürdüler. Böylece memlekette bir kısım ağır sanayi tesisleri meydana gelmekle beraber yavaş yavaş gelen sermaye ve ihtisas bir devletleştirme ürküntüsü içinde kaldı. Ancak 1950’den sonra bizde özel teşebbüs daha cesaretli adımlar atmaya başlamıştır.

Bugün birçok önemli sanayi kurulmuş ve halkta küçük tasarruflarını bankalardan alıp sanayie yatırma eğilimi başlamıştır. Bununla beraber bir yandan hükümet sorumlularının kolay siyasî başarı yolu sayarak yerli yersiz devlet sanayiine kaçmaları, bir yandan da sermayeyi hedef alan aşırı solcu hücumları teşebbüs ve küçük tasarruf sahiplerini ürkütmektedir.

Türkiye’de karma ekonomi bir gerçektir. Bunu dengeli ve verimli olarak yürüteceğiz. Sanayileşmeyi memleket ihtiyaçlarının gerektirdiği ve dünya piyasasının mutlaka kaldıracağı ölçülerde ilerleteceğiz. Nazari veya siyasî hedeflerle ölçüyü kaçırıp memleketimizi üretim buhranlarına düşürmiyeceğiz. Devlet sanayiini klâsik devlet kadroları zihniyetinden kurtarmaya, özel sanayii hesapsız kazanç ve istismar vasıtası olmaktan çıkarmaya çalışacağız.

Ortak pazarın faal üyesi olmak, ekonomimize gelişme ve kararlılık getirecektir. Bunun için de otarşı (kapalı ekonomi) ye gitmemeli, tabii servetlerimizi dünya piyasasında değerlendirme tedbirlerine daha çok önem vermeliyiz. Yabancı sermayenin ve tekniğin faydalı alanlarda yardımcı olmasını gerekli görürüz. Bu olanları belirtmek ve kazanç hadleri uygulamak devletin vazifesidir.

15. PARA POLİTİKASI:

Son yıllarda kalkınma, özellikle devlet eliyle hızlı kalkınma gayretlerimiz arasında kontrolsüz, siyasî başarı hevesleri, hesapsızlık, bilgisizlik gibi sebepler memleketimizi vakit vakit mali ve iktisadi buhranlara sürüklemiştir. Bunların elle tutulur sebepleri ağır dış borçlanmalar, dış ticaret dengesizliği gösterişçi bir israf politikasının meydana getirdiği bütçe açıklarıdır. Bu yüzden bugün de iktisadi ve milî bir buhran içine düşmüş bulunuyoruz.

Zararları dönüp dolaşıp üretici Türk çiftçisinin ve işçisinin sırtına yüklenen bu buhranlar geniş ölçüde Türk halkını daha da fakir ve takatsiz düşürücü sonuçlar vermektedir. Böyle bir memleket-te kalkınmadan ve sosyal adaletten bahsedilemez. Fakat ehliyetsiz yöneticilerimiz derdin asıl olan ahlâk zaafı tarafını görmezlikten gelerek birbirini tutmaz birçok müdahale ve reform tedbirleri ileri sürmektedirler.

Bize göre devlet idaresinde herşeyden önce ciddi ve namuslu bir tutum lâzımdır. Millet malını görünür görünmez yerlere harcamak, saçıp savurmak ihanettir. Ekonomide denge ve istikrar esastır. Devalüasyon uyuşturucu bir ilâç, enflasyon, bir felakettir. Biz bir sağlam para politikası güdeceğiz. Dış ödeme dengesini kuracağız; israfları önleyerek gerekli tasarruf tedbirleri alacağız.

16. SOSYAL GÜVENLİK:

Osmanlı idaresinde sosyal güvenlik ancak memurlar ölçüsünde zayıf bir emeklilik sisteminden ibaretti. Topluluğu ayakta tutan şey dini ve milli geleneğimizdeki kuvvetli dayanışma ruhu ve onun meydana getirdiği sosyal yardım kurumları, vakıflardı. Bizde devletçe sosyal güvenlik tedbirleri Cumhuriyet devrinde de geç başlamıştır. Ancak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve ondan yeni Anayasamıza aktarılan hükümler bu ana fikrin bizde de yerleşmesini sağlamıştır.

Sosyal sigortaların çok partili devre rastlayan kuruluşu maalesef partilerin siyasi çıkarlarına göre olmuştur. Teşkilâtı ve en çok sesi çıkabilen zümreler ön plâna alınmış; apartman kapıcıları gibi göz önünde oldukları halde sesleri çıkmayanlar ise unutulmuştur. Tarım işçileri gibi çok yaygın zümreler hâlâ ele alınmış değildir. Nihayet, Türk köylü çoğunluğu her türlü sosyal teminattan ve devlet eliyle sosyal yardımdan mahrum bir hayat sürmektedir.

Yeni Türkiye Partisi gelişmekte olan Türk işçi hareketlerinin dostudur. Şükranla kaydetmek isteriz ki yurtsever ve milliyetçi Türk işçisi yabancı doktrin ve ideoloji tellâllarının kendisini sürüklemek istedikleri ihtilâlcı yollara gitmeyi kesin olarak reddetmiştir. Biz Türkiye’de sosyal sigortaların bir milli sigorta halinde bütün Türk vatandaşlarını bütün Türk köylüsünü kapsayacak şekilde kurulmasını istiyoruz. Ancak o zaman sosyal adaletten de bahsedebiliriz. Geçim korkusundan azade yaşamak her Türk’ün hakkıdır.

17. SOSYAL ADALET:

Memleketimizde çok dengesiz bir gelir dağılımı mevcut olduğu bir gerçektir. Bu adaletsizlik türlü sebeplerle köylünün zaten az olan istihsalini değerlendirme imkânına ulaşamamış olmasından başlar. Aynı sebeplerle iş gücünün ucuzluğu işçinin de fakir kalması demek olmuştur. Sermaye birikimi ağır olduğundan müteşebbis; ticaret organize olmadığı için de aracı büyük kazanç peşindedirler. İktisadi istikrarsızlık içinde bunlar bir kaptı kaçtı ekonomisi meydana getirmişlerdir.

Bu durumu memlekette varlık, teşebbüs ve kazanç düşmanlığı kışkırtmaları yaparak istismar eden partiler olmuştur. Bu durumu kollektivist fikirlerin yayılmasına elverişli bir zemin sayarak hızlı bir solculuk propagandasına girişen iç ve dış merkezler vardır. Bunlar aydın gençlik arasında bir ölçüde başarı da kazanmışlardır. Fakat bunlardan kendisine hayır gelmeyeceğini pek âlâ bilen Türk Milleti kendi derdine kendisi çare aramak yolu üzerinde sabit kalmıştır.

Biz, sosyal adalet dâvasını, daha âdil bir gelir dağılımı dâvasını çözmek için kollektivizme (ortaklaşmacılığa) dolayısıyla her şeyi devletleştirme yoluna saptayacağız. Bunu bugünün ileri batılı memleketlerinde yapıldığı gibi çiftçinin malını değerlendirme işçiye ve hizmetliye üretimin kaldır-

dığı ölçüde asgari ve ayarlanabilir ücretler koyma, aracıyı azaltma, sermayeyi halka yayma, teşebbüsü denetleme ve nihayet büyük kazançları gereği gibi vergileme suretiyle gerçekleştireceğiz. Yolsuz kazancı, kanunla, aşırı kazancı vergiyle önleyeceğiz. Ancak bütün hürriyetlerin anası olan çalışma ve teşebbüs hürriyetini sürdüreceğiz ve koruyacağız.

18. DİNİ HAYAT:

Her insan topluluğunda en muhterem ve dokunulmaz müesseseye dindir. Bizde yeni zamanlarda bazı aydınların yaymak istedikleri gibi din sadece ferde ait bir inanış konusu değildir. Din bir sosyal müessesedir ve her cemiyetin bir dini vardır. Bu sebeple, din bir vicdan işidir, deyip geçemeyiz. Biz milletçe Müslümanız ve dinimizin bütün inanışları ve ibadetleri ile saygı görmesini ve hürmet mevkiinde kalmasını isteriz. Başka din mensuplarının inançlarına saygı göstermeyi de gerekli sayarız.

Lâyık bir devlet kuruluşu bizim dinimizin esaslarına uygundur. Zamanla hükümlerin değişmesi dünya işlerini siyaset adamlarının yürütmesini gerektirir. Din adamının devlete karışmaması kadar devlet adamının da dine karışmaması vicdan hürriyetinin teminatıdır. Dini politikaya âlet etmek ise en azından bu mukaddes kuruluşa karşı saygısızlıktır.

Bir cemaat idaresini benimsememiş olan “İslâm dini kurumlarımızın” devletçe gözetilmesini kaçınılmaz bir hal olarak görüyoruz. Genel din öğretimi okulda verilmeli; aydın din adamlarını eğitim ve üniversite kuruluşlarımız yetiştirmelidir. Biz mabetlerimizin vakıflar idaresi eliyle onarım ve bakımına daha çok önem vereceğiz. Din adamlarının milletimize yakışır bir refah seviyesinde yaşamalarını sağlayacağız. Bütün bu hizmetler devletin dine müdahalesine vesile olmayacaktır.

19. MİLLÎ EĞİTİM:

Türk Maarifinin Cumhuriyet devrinde yeniden kuruluşu gerçekten büyük bir ülkücülük hamlesi teşkil eder. Bu hamle ciddiliği ve samimiliği ölçüsünde bol meyvelerini vermiş ve Türkiye’de öğretim çeşitli dalları ile halka inmiş, yaygın bir hal almıştır. İşin esefle kaydedilecek yönleri de şunlardır: Maarifimiz iç gelişmesini gereği gibi yapamamış, millî terbiyeyi olgunlaştıramamış, şahsiyet yetiştirme görevini gerçekleştirememiş ve başlangıçtaki ülkücülük havasını yitirmiştir. Nihayet siyasî demagajiye âlet edilmek ve plânsız kalmak bu teşkilâtımızı buhranlı bir devreye götürmüş bulunmaktadır.

Öğretmen çevrelerindeki huzursuzluk, üniversite kadrolarındaki perişanlık, nihayet bir kısım öğrenci topluluklarını saran aşırı ve yıkıcı akımlar bu buhranın dış görüntüleridir. Adalet Partisi iktidarının dört yıldan beri eğitim meseleleri karşısındaki seyirci davranışı, bilgisiz, korkak, idare’i maslâhatçı tutumu buhranı ağırlaştırmıştır. Durum ciddi olarak memleketin geleceğini tehdit etmektedir.

Biz üniversitelerimizi ve sistem halinde Millî Eğitimi ıslâh etmenin yollarını ve çarelerini biliyoruz. Fakat bu işe girişmenin ilk şartı maarifimizi bayağı politika tasarrufundan kurtarmak olduğuna inanıyoruz. Her şeyden önce partiler öğretim kurumlarında ve öğrenciler arasında sağlam, sollu tahrikler yapmaktan el çekmelidirler. Eğitim dâvası ciddi ve samimi bir ehliyetle ele alınacak ve yeniden millî kültür ve ahlâk esasları üzerine oturtularak, muhtaç olduğu ülkücülük havasına kavuşturulacaktır. Maarifimizi bu anlayış ve uzun vadeli bir plân içinde yeniden teşkilâtlandırmaktan başka çare kalmamıştır.

20. ÜNİVERSİTE REFORMU:

Üniversitelerimizin bir reform ihtiyacı içinde bulundukları meydandadır. Biriken ve millî bir buhran ve huzursuzluk kaynağı haline gelen üniversite ve gençlik meselelerini bir çözüme bağlayacak reformlar süratle ele alacağımız bir konu olacaktır.

Memleketimizin iyi yetişmiş orta ve yüksek seviyede ve çok sayıda mütehassıs elemana ihtiyacı vardır. Buna rağmen her yıl liselerden mezun olan 40.000'in üstünde Türk genci yüksek tahsil imkânı bulamamakta; perişan ve şaşkın halde sokakta kalmaktadır. Milletimizin en kıymetli bir varlığı olan gençlerimiz, bu halde faydalı olacakları yerde zararlı hattâ tehlikeli olmaktadır.

Bu sebeple Türkiye'nin muhtelif bölgelere serpiştirilmek üzere yeniden çok sayıda üniversiteye acele ihtiyacı vardır.

Yüksek öğrenimde teknik sahaya ağırlık verilmesi, gencin hangi ihtisas sahasına ayrılacağı'nın, ortaokulu bitirirken tesbit olunması ve bu suretle öğrencilerin meslek seçme işinin tesadüfe bırakılmaması, bütün medeni memleketlerin yıllardır kabul ettikleri bir usûl olarak bizde de artık uygulanmalıdır.

21. SAĞLIK HİZMETLERİ:

Sağlık işleri vatandaş için en kıymetli bir hizmet dalıdır. Diğer alanlarda olduğu gibi sağlık hizmetlerinde de yalnız büyük şehirlerdeki kuruluşlarla yetinilmeyerek, yurdun en uzak köşelerini kapsayan sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi uygulamasının en ciddi ve en mükemmel şekilde yürütülmesi önemle üzerinde duracağımız bir hizmet olacaktır.

Yeter sayıda hekim ve sağlık personelinin yetiştirilmesine ve yeni fakülteler ve meslek okullarının açılmasına ihtiyaç görmekteyiz.

22. MİLLÎ SAVUNMA:

Türk Ordusu Türk varlığının ve Türk İstikbâlinin bekçisi; Türk milletin en aziz milli kuruluşudur.

Ordumuzu her türlü politik anlayış ve davranışların dışında tutmak geleneği, büyük Atatürk'ün milletimize bıraktığı büyük emanetlerden birisi olmuştur.

27 Mayıs 1960 İhtilâlinde sonra, bazı çevreler tarafından, aziz ordumuzun bütün gövdesiyle bir takım siyasî temayüller içinde imiş gibi gösterilmesi, demokratik rejim ve siyasî istikrar yönünden çok sıkıntılı bir hava yaratmıştır. Hele geçen Mayıs ayında Millet Meclisinin kabul ettiği, siyasî hakların iadesi konusundaki Anayasa değişikliğine, ordunun karşı çıktığı iddiası; aziz milli varlığımız Türk Ordusuna bir bühân ve Türk Millî İradesinin yegâne mümessili T.B.M.M.'nin manevi şahsiyetine unutulmayacak bir saygısızlık olmuştur.

Silâhlı kuvvetlerimizi her bakımdan mükemmel ve millî hudutlarımız, kemaliyle yeterli halde tutmak esastır. Yalnız dahil bulunduğumuz müdafaa paktındaki ortaklarımızın kabul ettikleri oranları göz önünde bulundurarak silâh altındaki asker sayımızın azaltılmasının ve askerlik hizmeti süresinin kısaltılmasının iktisadi kalkınmamız bakımından da şart olduğuna inanmaktayız.

Askerlik süresinin tesbitinde, erin eğitim derecesi önemlidir. Hiç eğitim görmemişler ile ilkökul, orta tahsili görmüşler ve yüksek tahsilli yedek subayların askeri eğitim süreleri, tahsil derecelerine göre ve ayrı ayrı olarak tesbit olunmalıdır. Lise mezunlarını da yedek assubay olarak askeri hizmetlerini yapmalarında önemli faydalar bulmaktayız.

23. DIŞ POLİTİKA:

Türkiye Cumhuriyet ile birlikte Türk dış politikasını Atatürk te'sis etmiştir. Bunun insani ve milli iki sağlam temeli vardır:

- 1) Bütün dünya milletlerini eşit haklara sahip hür topluluklar saymak,
- 2) Dünya milletleri ailesi içinde milletimizin şeref ve itibarını korumak ve yükseltmek.

Bunun en samimi bir barış politikası olduğu aşîkârdır.

Atatürk'ün sağlığında devletimize dünya ölçüsünde bir şöhet ve şan kazandıran bu politika ondan sonra gelen adamların kabiliyetleri ölçüsünde uygulanmış, barışçı karakterini korumakla beraber büyüklüğünü kaybetmiştir.

Öyle ki gitgide dünya politikasında adımız okunmaz olmuştur. Nihayet son zamanlarda bu barışçılık sözü iktidardakilerin korku ve uyuşukluklarını örtmek için kullanılır bir terim haline gelmiştir. Bu yüzden Kıbrıs dâvasında milletimizin şeref ve itibarı zedelenmiştir.

Biz sade sözü ile değil; ruhu ve mânâsiyle Atatürk'ün dış politikasına dönmek kararındayız. “Yurtta sulh, cihanda sulh” anlayışına sadık kalacağız. Fakat “Büyük ve güçlü bir Türkiye devleti” ülküsünü güdeceğiz. Birleşmiş Milletler Anayasası esprisine ve eşit haklarla Nato Savunma Paktına bağlı kalacağız. Pakistan ve İran ile R.C.D. bölge kalkınma anlaşması içinde işbirliğini gerçekleştireceğiz.

Yukarıda başlıca memleket meseleleri hakkındaki temel görüşlerimizi belirtmiş bulunuyoruz. Bunlar düşüncelerimizin açık ve samimi bir ifadesidir. Önümüzdeki milletvekili seçimlerinde partimize oy vermelerini vatandaşlarımızdan dilerken de onlara asılsız vaidler yapmamak ve onlardan hiç bir şeyi saklamamak esasına bağlı kaldık.

Ancak şu inancımızı tekrarlamak isteriz: Milletimizi bu günkü huzursuzluktan ve sıkıntılardan kurtarmanın, onu ferah günlere kavuşturmanın yolları ve çareleri vardır. Biz bunları biliyoruz. Milletimiz bize teveccüh gösterir ve hizmet verirse bu hizmeti mutlaka başaracağız.

Takdir milletten, yardım Allah'tandır.

Güven Partisi Seçim Beyannamesi

GİRİŞ

Aziz vatandaşlar

Güven Partisi Büyük Türk Milletinin huzuruna, ona borçlu olduğu hizmeti yapmak azmiyle çıkmaktadır.

Aziz milletimizin güveni ve ondan aldığı güç ve ilhamla bu hizmeti başaracaktır.

Türkiye, 12. Ekim. 1969 seçimlerine girerken büyük meselelerle karşı karşıyadır.

Bir zamandan beri, memleketimiz, **aşırı akımların ve yabancı ideolojilerin** faaliyet alanı haline getirilmiştir. Demokratik rejimi sarsmak, sınıf ve zümreler arasında düşmanlık yaratmak, millî bütünlüğümüzü zedelemek, vatanımızı bölmek ve parçalamak isteyen faaliyetler yoğun bir hale gelmiştir.

Her fırsatta, **hürriyete, manevi inançlara, mülkiyete; meşru kazanca, Milli güvenliğe yönelen tecavüzler ve taşkınlıklar olmaktadır. İşgal ve tahribe yönelen anarşik hareketler birbirini kovalamaktadır.**

Milletimizi, komünizm ve faşizmin esaretine sürüklemek isteyen hürriyet düşmanları, iktidarın yetersiz ve cesaretsiz tutumundan da faydalanarak başı boş bir halde çalışmaya başlamışlardır.

Hukuk dışı cereyanlar, özellikle komünizm devlet bünyesine sızma gayretlerine girişmiştir. Türkiye’de komünizm propagandası, artık açıktan yapılabilmektedir.

GÜVEN PARTİSİNİ DOĞURAN SEBEPLER:

Güven Partisi, saydığımız vahim olayların seyri içinde ve aziz Türkiyemizi tehdit eden tehlikelere, aşırı akımlara karşı, milletimizin direnme azminden doğmuştur.

Güven Partisi, Türk milletinin bağımsız ve hür bir millet olarak, huzur ve güven içinde yaşama isteğinden doğmuştur.

Partimiz, Türk milletinin dilim, dilim düşman cephelere ve sivri kutuplara ayrılmasını önleme zaruretinden doğmuştur.

Güven Partisi Türk milletinin hür yaşaması için mücadeleye atılmıştır.

Bugün Türkiye’de, **memleketin iktisadî ve içtimâî dertlerini çözecek kudrette olmayan bir iktidar ve düzeni yıkma hevesine kapılmış solcu bir muhalefet vardır.**

İktidar, geçim darlığı içindeki büyük yurttaş kütesinin ıstıraplarına seyirci oluyor, memleket-te kanun hâkimiyeti sağlanamadığı için tehlikeli bir başıbozukluk manzarası göze çarpıyor. Solcu muhalefet dertleri sömürmeğe ve kışkırtmalarla çeşitli kanun dışı hareketleri körüklemeye çalışıyor.

Pahalılıktan, işsizlikten, git gide şımarık ve azgın hale gelen komünizm kışkırtmalarından bunalan vatandaş, haklı endişeler içindedir. Vatandaş, komünizm propagandacılarını himaye eden düzen yıkma heveslisi solcu muhalefetten de, komünizme “dur” demeği bilmeyen iktidardan da şikâyetçidir.

İktidar yetersiz, solcu muhalefet sorumsuzdur.

Dış tehlikeler yanında, Türkiye’yi içinden yıkmak isteyenler vardır. Bütün bunlara karşı koyacak, komünizme dur diyebilecek ve memleketin temel iktisadî davalarını çözebilecek güçlü bir siyasî teşekküle ihtiyaç vardı. Güven Partisi bu millî ihtiyaçtan doğmuştur.

GÜVEN PARTİSİNİN TEMEL GÖRÜŞLERİ:

Güven partisi seçkin devlet adamları kadrosuna sahip bir fikir, program ve inanç partisidir. Programımız **hürriyetçi, milliyetçi ve ıslahatçı** temellere dayanan ve aziz yurttaşlarımızın ihtiyaçlarına cevap veren sağlam esasları ihtiva etmektedir. Programımız, Türkiye'nin bütün meselelerine ışık tutan bir programdır.

Güven Partisi, Türk milletinin bağımsız ve hür yaşamasını ve ülkemizin bütünlüğünün korunmasını, başta gelen hedef saymaktadır.

Güven Partisi **milliyetçidir**. Toplayıcı, birleştirici, yüceltici Atatürk milliyetçiliğini, birliğimizi ve kalkınmamızı sağlayacak bir ilham kaynağı ve şaşmaz bir rehber saymaktayız.

— Güven Partisi **sınıf ve zümre partisi değildir**.

Fikirlerini paylaştan her yurttaşta açık, bir **millî** partidir. Güven Partisi sınıf mücadelesine karşıdır.

- Güven Partisi, **demokratik rejimin** en hararetli savunucusudur. Demokratik rejimi, insan haysiyetine en uygun rejim sayıyoruz.
- Güven Partisi, **sosyal adaletin** ancak barış ve demokrasi içinde gerçekleşeceğine inanır.
- Güven Partisi, **mülkiyete, hür teşebbüse ve kazanca** saygılıdır.
- Güven Partisi hür düzen içinde **karma ekonomiye** taraftardır.
- Güven Partisi, kışkırtmalarla halkı **ayaklandırmak** değil, ciddi tedbirlerle milleti kalkındırmak isteyen bir partidir.
- Güven Partisi **ıslahatçıdır**. Düzeni yıkmak değil, hür demokratik düzen içinde aksaklıkları düzeltmek için çalışmaktadır. **Yıkıcı değil, yapıcıyız. Kin değil, sevgi partisiyiz. Macera partisi değil, huzur partisiyiz. Yabancı ideolojilerin değil, Türk milletinin emrindeyiz.**
- Emperyalizmin **her türlüsüne** — hem kızıl emperyalizme, hem petrol rengi emperyalizme — karşıyız.
- Din ve mukaddesat düşmanı değil, **dinî inançlara saygılıyız**. Dinî inancından dolayı vatan-daşın kınanmasını, hor görülmesini, baskıya uğramasını kabul edemeyiz.
- Şahısların, millettten büyük olduğuna değil, milletimizin büyüklüğüne inanıyoruz.
- Güven Partisi **“doğruya doğru, eğriye eğri,” “aka ak, karaya kara”** diyen dürüst, ve yapıcı siyaset anlayışını temsil eder,

— Parolamız **HUZUR, HÜRRİYET, REFAHTIR**.

Aşağıdaki bölümlerde bu temel görüşlerimiz, daha etraflı şekilde açıklanmaktadır.

ANAYASA GÖRÜŞÜMÜZ:

- Partimiz, demokratik rejimin bütün teminat müesseseleriyle birlikte kurulmasını sağlamış olan Anayasanın temel ilkelerine bağlıdır. Ancak, hürriyetçi Anayasamızın sağladığı hakların **hür düzeni yok etmek için kullanılamayacağı** inancındayız. Partimiz, **Anayasamızda** buna imkân veren **boşlukların doldurulmasına** ve demokratik rejimin korunmasıyla ilgili bazı hükümlere açıklık getirilmesine taraftardır.

Bazı komünist ülkeler hariç, bütün ülkelerin kabul etmiş oldukları **Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesinde**, temel hak ve hürriyetlerin bu **hürriyetleri yok etmek için basamak**

yapılamıyacağını ifade eden önemli bir madde vardır. Komünizme ve faşizme karşı tedbir alan bazı Anayasalarda, meselâ Federal Almanya Anayasasında da benzeri bir hüküm mevcuttur. Güven Partisi, Türk Anayasasına böyle bir maddenin eklenmesini zarurî görmektedir. Hürriyet düşmanlarına ve yabancı ideolojiler hizmetindeki yıkıcı unsurlara karşı, Türkiye Cumhuriyetini ve Anayasamızın temel ilkelerini korumak için, Anayasada, demokratik ve hürriyetçi yönde yapılacak değişikliklere taraftarız.

- Geçirilen tecrübelerin ışığı altında, Anayasada yapılmasını gerekli gördüğümüz başka değişikliklere, ilgili bölümlerde temas edilecektir.
- Partimiz, temel hürriyetlerimizin kaynağı olduğu kadar, çizdiği sınırlarla, millî bütünlüğümüzü ve güvenliğimizin de teminatını teşkil eden Anayasa düzenini yıkmak isteyen aşırı akımların karşısındadır.
- Güven Partisi, Cumhuriyetçiliğe aykırı görüşlerle, komünizmle, faşizmle, ırkçılıkla ve hakimiyeti bir şahsa, bir aileye, bir zümreye vermek isteyen her türlü Anayasa dışı akımla kesin ve etkili bir şekilde mücadele etmek azmindedir.

DEMOKRATİK REJİM:

- Partimiz, hür seçimlere ve temel hürriyetlere dayanan demokratik rejimi, milletimiz için tek idare şekli saymaktadır. Demokratik rejim içinde, Türkiye'mizin karşılaştığı bütün davalara çözüm yolu bulunabileceğine inanıyor, demokratik rejimin memleketin bünye ve ihtiyaçlarına uymadığı yolundaki iddiaları reddediyoruz.

İnsanın insana kul olmasını kabul etmiyoruz. Milletten büyük şahıs **tanımıyoruz**.

Güven Partisi vatandaşın reyine dayanan bir idarenin vatandaşa en verimli hizmeti yapacağına kanidir. Rey hakkı, ezilen tâbaayı vatandaş haline getirir. Hür seçim olmayan yerde, köy yollarını sadece jandarma ve tahsildar bilir. Demokratik rejim hizmetin köye girmesini sağlamıştır, işçiye, esnaf ve sanatkârlara güven içinde çalışma imkânını verecek tek rejim demokratik rejimdir. Hür teşebbüs, şahısların ve keyiflerin değil, hukukun hâkim olduğu bir ortamda gelişir.

- Güven Partisi, düzen yıkmaya, heveslilerine karşı hür demokratik rejimi bütün gücüyle korumağa kararlıdır. Yarının müreffeh ve büyük Türkiyesini meydana getirecek bütün iktisadî, içtimai ve kültürel hamlelerin demokratik düzen içinde gerçekleştirileceğine inanıyoruz.

Güven Partisi, demokrasinin teminatıdır.

HÜR SEÇİMLER:

- Hür seçimler demokratik rejimin temel müessesesidir. Türk vatandaşı, 25 yıla yaklaşan bir zamandanberi, tek dereceli seçimlerle, değişik siyasî partiler arasında seçme yapmaktadır. Türk milletinin bu hakkını kutsal saymaktayız.
- Türk vatandaşı, tek dereceli genel oyla birlikte, kendi devletinin işlerine ve yönetimine eşit olarak katılma ve siyasî kararları etkileme imkânı bulmuştur. Tek dereceli genel oy, vatandaşa, kendi kendisinin ve devletin efendisi olduğunu göstermiştir. **Türk vatandaşı, artık bu hakkının elinden alınmasına razı olmayacaktır.**
- Güven Partisi, Anayasamızın yasaklamamış olduğu fikirlerin ve görüşlerin parlâmentoda temsil edilmesi imkânını sağlayacak **nisbî seçim** esasının muhafazasına ve geliştirilmesine taraftardır.

- Nisbî seçim sistemi içinde, **vatandaşa adaylar arasında seçme yapmak imkânını veren bir usûlün bulunmasını, bugünkü önseçim sisteminden doğan mahzurların giderilmesini** zaruri görüyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun seçimle gelmeyen üyeleriyle ilgili Anayasa hükümlerinde de değişiklik yapılması zaruretine inanıyoruz. **Tabii Senatörlük müessesesi kalkmalı;** Cumhurbaşkanı kontenjanına dahil üyelere Anayasanın aradığı vasıflar açıklığa kavuşturulmalıdır.

SİYASÎ PARTİLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜMÜZ:

- Partimiz, siyasî partileri, iktidarda ve muhalefette demokratik rejimin vazgeçilmez unsurları saymaktadır.
- Partilerin iç çalışmalarının ve faaliyetlerinin demokrasi esaslarına göre düzenlenmesi ve bunların, Anayasa düzeninin temellerine uygun hareket etmeleri gerektiği inancındayız.

Partilerin Anayasa düzenine karşı çıkan faaliyet ve hareketlerine göz yumulmasını, rejimimizin ilerisi bakımından çok tehlikeli bir vazife ihmâli olarak görüyoruz.

- Parti adını almadan siyasî faaliyette bulunan ve hür düzeni, millî bütünlüğü, Türkiye Cumhuriyetini yıkma tertipleri peşinde koşan maskeli derneklerin bu türlü faaliyetlerine kesin olarak son vermek lâzımdır.

MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞIMIZ:

Güven Partisi, Türk milletini, aynı tarihten gelen, aynı millî kültüre sahip, ortak ülkü ve kader birliği içinde, bölünmez ve ebedî bir varlık olarak kabul etmektedir.

— Milli ruh ve şuuru geliştirmeye en büyük önemi veriyoruz.

- Türk vatandaşlarının aynı millete mensup olmaktan doğan birlik, tesanüt, karşılıklı sevgi ve saygı duygularının daha da kuvvetlenmesi, fertler ve zümreler arasındaki her türlü farklılıkların millî birliği bozmaması amacımızdır.
- **Güven Partisinin milliyetçiliği, toplayıcı, birleştirici, yüceltici bir milliyetçiliktir.** Aziz vatanımızda yaşayan bütün yurttaşları, **ırk, sınıf ve mezhep farkı gözetmeden** kaynaştırarak aynı şuur ve millî kültür etrafında birleştirmek hedefimizdir.
- Sınıf kavgası yaratılmasına karşıyız. Sınıf kavgası değil, millî beraberlik istiyoruz. Sınıf şuurunu, sınıf kavgasını her şeyden önemli sayanların karşısına, **millî şuur ve millî beraberlik bayrağı** ile çıkıyoruz.
- Milliyetçilik her meseleye millî menfaat açısından bakmağı emreder. Güven Partisi, millî menfaati arımızı her şeyin üstünde tutan bir partidir. Her konuda, şaşmaz rehberimiz millî menfaattir. **İktisatda da, dış politikada da milliyetçiyiz.**

SOSYAL ADALET ANLAYIŞIMIZ:

- Bütün yurttaşların sosyal adaletten ve güvenlikten yararlandığı, herkesin eğitim imkânına kavuştuğu, hürriyetlerle iktisadî refahın ve içtimâî adaletin birlikte gerçekleştiği bir Türkiye istiyoruz. Sosyal adaletten anladığımız, **varlıkları ve orta halliyi fakir yapmak değildir, Türkiye'den fakirliği ve yoksulluğu söküp atmaktır.** Biz, vatandaşlar arasında yoksulluğu değil, refahı yaygın hale getirmek kararındayız.

- Sosyal adaleti hürriyetçi, milliyetçi yoldan gerçekleştirmenin mümkün olduğuna inanıyoruz. Memleketimizin şartları içinde, hürriyeti ve refahı birlikte gerçekleştireceğiz. **Refaha giden yol sınıf kavgasından, sol kışkırtıcılığından, mülkiyet ve kazanç düşmanlığından geçmez. Düzen yıkma edebiyatı ve yağma usulleriyle refaha gidilemez.**

Her vatandaşa insanca yaşamak imkânını sağlayacak bir millî refah seviyesi ancak ıslahatçı, hürriyetçi, demokratik usûllerle gerçekleştirilir.

- Türkiye’de tütmeyen ocak, işsiz kol, geçim darlığı çeken aile, hekimsiz ve ilâçsız hasta, okulsuz çocuk bırakmamak lâzımdır. Türkiye’de yolsuz, susuz, ışıksız köy kalmamalıdır.
- Biz bütün bu dertlere, ancak hür demokratik rejim içinde çare bulunabileceğine inanıyoruz. Biliyoruz ki, milletimiz hem kalkınma, hem hürriyet istiyor. Ekmeksiz hürriyet, hürriyetsiz ekmek istemiyor. Türkiye aç hürlerin veya tok esirlerin diyarı değil, **hür ve tok insanların** ülkesi olmalıdır.
- Güven Partisi, **içtimai adalete ve güvenliğe “evet”; sosyalizme “hayır”** demektedir.
- Sol maceranın refahı değil, sefaleti yaygın hale getirdiğini bilen partiyiz.
- Güven Partisi herkesi refaha ulaştıracak kalkınma yolunu temsil eder.

İLÂN VE KARMA EKONOMİ ANLAYIŞIMIZ: PLÂN:

- Güven Partisi, iktisadî kalkınmada **demokratik plânlamaya** inanır. Demokratik olmayan ve temel hürriyetlerle bağdaşmayan merkezî, topyekûn emredici, piyasa mekanizması yerine emir mekanizması getiren **sosyalist plânlamayı Türk Anayasası reddediyor**. Türkiye’de böyle bir plânlama usûlünü savunmak, Türk milletinin temel hak ve hürriyetlerini hiçe saymak ve Anayasa karşı gelmektir.
- Demokratik plânlama, hem piyasa mekanizmasının düzenleyici rolünden faydalanır, hem de piyasa mekanizması başı boş bırakıldığı zaman yol açabileceği israf ve tıkanıklıkları ölçülü müdahalelerle önler.

Karma Ekonomi:

— Anayasamız yatırım faaliyetlerinin ve bütün iktisadî faaliyetlerin **esas çerçevesi olarak mülkiyet hakkını, çalışma ve sözleşme serbestliğini ve özel teşebbüsler kurma hakkını** kabul etmiştir.

- Güven Partisi, Türkiye’nin kalkınmasında hür teşebbüse de, devlete de, önemli görevler düştüğüne inanır. Karma ekonomiyi bu esas çerçeve içinde, **verimli ve devamlı** bir sistem olarak görür.
- Devlet, bu sistem içinde, elbette özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini sağlamak ve kamu yararına aykırı davranışları önlemek için, tedbirler alacaktır. Ayrıca, **gelişme halindeki bir ülkede** millî tasarrufun yaratılması, sermaye birikiminin sağlanması ve plânının hedeflerine uygun olarak yürütülmesi için de devlete..... görevler düştüğüne kaniyiz. Ancak, kamu kesiminin girişeceği iktisadî faaliyetlerin neler olduğunun kalkınma plânlarında açıkça belirtilmesini lüzumlu görüyoruz, özel teşebbüse güvenlik ve kararlılık içinde gelişme imkânı bu suretle sağlanabilir.

ÖZEL TEŞEBBÜSÜN ROLÜ:

- Güven Partisi, kalkınma faaliyetlerinde, özel teşebbüse büyük önem verir.
- Karma ekonomi düzeni içinde ciddî bir özel teşebbüs kesiminin yer almasını, **kişinin temel hak ve hürriyetlerinin tehlikeye düşmesini önleme bakımından da** zaruri saymaktayız, iktisadî faaliyetlerin devlet elinde toplandığı, özel iktisadî faaliyetlerin anlamsız bir ölçüye indirildiği sistemlerde, kişi hürriyetlerinin de anlamsız bir hale geldiği açıkça anlaşılmıştır.
- Bütün bu sebeplerle **hür vatandaşın yapıcı gücünü ve teşebbüs kabiliyetini azamî ölçüde değerlendirmeye** faydalı ve zaruri görmektediriz.

— Güven Partisi, özel teşebbüsü reddeden komünizmin en şuurlu düşmanıdır. Güven Partisi, özel teşebbüsü dar bir cendereye sokmak isteyen çeşitli sosyalist görüşlere de karşıdır. Sosyalistler, iş gücü çalıştıran bütün teşebbüsleri, hatta sahibinin tek başına veya ailesi ile birlikte yürüttüğü küçük sanayi ve ticaret faaliyetlerini ve esnaf işletmelerini, devlete, mahallî idarelere veya kooperatiflere ve benzeri kuruluşlara mâl etmek isterler. Sosyalizm, bir ferdin, bir ailenin, kendi başına ciddî bir özel teşebbüse sahip olmasını hoşgörmez.

Güven Partisi, bu görüşü reddeder, Güven Partisi, ferdin yaratıcı kabiliyetinden azamî fayda sağlanmasının ancak güven içinde çalışıp gelişen bir özel sektör sayesinde mümkün olduğuna inanır.

- Partimiz toplumun iktisadî kararlarının alınmasına vatandaş kütlelerinin büyük ölçüde katılmasını ve tasarrufların yurt kalkınmasına değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, özel kesimde, **gerçek manada anonim şirketleri ve gönüllü kooperatifçiliği** teşvik edecektir. Ancak, özel kesimi bu gibi teşebbüslere hasretmek fikrini reddediyoruz.

GÜVEN PARTİSİ İSLAHATÇIDIR:

- Partimizin Türkiye'nin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesine erişmesi için **gerekli bütün ıslahatın, toplum düzenini yıkmadan, vatandaşı şüphe ve huzursuzluk içine atmadan**, sosyal barış ve demokrasi içinde yapılabileceği inancındadır.
- Kalkınmayı hızlandırmak; adaletsizlikleri düzeltmek; devlet teşkilâtında, eğitimde, tarımda, sanayide, maliyede, vergilerde, sağlık işlerinde, bankacılık ve kredilerde, dış iktisadî münasebetlerde ihtiyaç duyulan ciddî ıslâhatı bu yoldan gerçekleştirmeğe azimliyiz. Yarının müreffeh Türkiye'sini meydana getirecek hamlelerin, ancak bu ıslâhat ile gerçekleşmesi mümkündür.
- Düzeni yıkmaya değil, ciddî ve bilgili ıslâhata taraftarız..
- Yapacağımız temel ıslâhatın çerçevesini Anayasamız çizmiştir. Her ıslâhat bu hürriyetçi çerçeve içinde olacaktır.

DİNÎ VE MANEVÎ İNANÇLARA SAYGILIYIZ:

- Güven Partisi, vatandaşın din hürriyetine, vicdan serbestliğine ve ibadet hürriyetine tam saygı gösterilmesini ister. **Lâikliğin, dine ve ibadete saygısızlık şeklinde anlaşılmasının karşısındayız.**

Allah'a ve yüksek bir dine inanmanın milletimiz için bir kuvvet kaynağı olduğu inancındayız.

- Dinî inanç ve duyguların siyâsî çıkarlar için istismar edilmesini, dine saygısızlık sayıyoruz.

- Din görevlisi vatandaşlarımızın en iyi şekilde yetişmeleri için ciddi gayretler harcamasını istiyoruz. **Din görevlilerinin** refaha kavuşturulması işini de, ön plânda ele alınması gereken konulardan biri sayıyoruz.
- Güven Partisi, **ibadet yerlerinin** tamir ve ıslâhını, köylerimizde cami inşaa eden vatandaşlarımıza gerekli yardımların yapılmasına önem verilmesini istemektedir.
- **Vekil imamlar** konusunun, âdil ve makûl bir çözüm yoluna bağlanmasını istiyoruz.

HUKUK DEVLET VE KANUN HÂKİMİYETİ:

- Türkiye kişilerin ve keyfilğin değil, hukukun hâkim olduğu bir ülke olmalıdır. **Hukuk devletinde kanun hâkimiyetinin kesinlikle sağlanması şarttır.** Ağır müeyyidelere bağlanmış olmasına rağmen, son yıllarda, hukuk kurallarının çok kere çiğnendiğine şahit oluyoruz. Bu yüzden kanun hâkimiyetini sağlamak, bugün Türkiye’de en âcil bir mesele haline gelmiştir.
- Vatandaş, **kanun dışı taşkınlıklardan, işgallerden, yol kesmelerden, soygunlardan, kanlı sokak kavgalarından bıkmıştır.** Büyük vatandaş çoğunluğu **evinde, tarlasında, işyerinde, okulunda huzur ve güven arar haldedir.** Büyük milletimiz, millî bütünlüğün zayıflamasına, uçların silâhlı ve kanlı çatışmalarına yol açan gelişmeleri endişe ile takip ediyor. Suç işlemek, adeta, tabii hale gelmiştir. Topluca yağma, dükkân soyma, mal mülk tahribi, mahkeme kapısında adam öldürme, zorla ve silâhla hak almağa kalkışma, kız ve kadın kaçırma vakaları da huzur ve güveni bozmaktadır.

— **Partizanlık**, devletimizi ve millî bünyeyi amansız bir şekilde tahrip eden korkunç bir hastalık halini almıştır.

Bugünkü iktidarın kanun hâkimiyetini sağlamaktan âciz olduğu artık sabit olmuştur, iktidar, olaylar karşısında yetersiz bir tutum içindedir.

Düzen yıkma heves ve gayesinde olan **solcu muhalefetin kışkırtmaları** durumun vahametini daha da arttırmaktadır.

Güven Partisi, kurulduğu günden beri, devletin emniyetini, milletin huzurunu, kanun hâkimiyetini sağlayacak çarelerin ve tedbirlerin hür ve demokratik rejim içinde bulunabileceği inancındadır. Önemli olan Türkiye’de kanun hâkimiyetinin sağlanmasıdır. **Kanun hâkimiyeti olmayan yerde hürriyet de, sürekli kalkınma da olmaz.**

Huzur ve güveni sağlamak için, akla gelen ilk tedbir mevcut kanunların ciddiyetle uygulanması olmalıdır. Nereden gelirse gelsin kanun dışı şiddet hareketleri müsamaha görmemelidir.

- Güven Partisi, hukuk düzenini yıkmaya elverişli anarşik ortamın süratle kaldırılmasını sağlamayı en âcil bir ihtiyaç olarak görmektedir. **Şehirde, köyde, kırdan asayişsizlik hadiselerini** süratle önlemek kararındayız.

Kanun dışı hareketlerin çoğalmasına imkân veren ortamı değiştirerek, huzur ve güveni hâkim kılacağız.

Vatandaşın **malından, canından, kazancından emin olarak yaşamasını ve çalışmasını** sağlayacak bütün tedbirleri cesaretle almayı en önde gelen bir vazife saymaktayız.

- Güven Partisi, huzursuzluk kaynaklarından biri olan partizanlığın da kökünü kazıyarak, haksızlıklara ve vatandaşlar arasında yersiz ayrımlara sebebiyet veren bu hastalıktan cemiyetimizi kurtaracaktır.

KOMÜNİZM VE YIKICI CEREYANLARLA MÜCADELE:

- Güven Partisi Türkiye'yi milletlerarası komünizmin pençesine düşürmeğe çalışanların ve millî irade ile elde edemeyeceklerini, Türkiye'yi içinden yıkarak elde etmek isteyenlerin oyunlarına karşı, aşılmaz bir duvar olmuştur.

— Anayasamız komünizmi yasaklamıştır. **Anayasaya uygunluğu Anayasa Mahkemesince karara bağlanmış olan Ceza Kanununun maddeleri komünizm faaliyetlerini suç sayan Buna rağmen, Türkiye'de komünizm propagandasının, kürsülere, gazete sütunlarına, kitaplara, hat- ta Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altına girmiş olduğunu kimse inkâr edemez.** Türkiye'de, maskeli komünist kuruluşlar ve komünist propoganda makinası, **başı boş ve şımarık bir şekilde,** faaliyettedir. İktidarın gevşekliğinden ve gafil destekçilerin himayesinden yararlanarak, her gün az- gınlığını arttırmaktadır. Yabancı komünist partileriyle işbirliği halinde olanlar, Türkiye'yi içinden yıkmaya gayretiyle, her kışkırtmaya, her iftiraya başvurmaktadırlar.

Türkiye'de çeşitli sloganların ve maskelerin ardında gizlenerek faaliyet gösteren komünizmin gerçek çehresini, **Güven Partisi** ortaya koymuştur.

— Komünistler, dünyanın her yerinde aynı usulleri kullanırlar. Komünist olmayanları iftira ile sindirmeğe çalışırlar. Irk ve mezhep kavgasını, sınıf kavgasını körüklerler. Millî birliği yıkmak ister- ler. Her haklı davayı, kendi kirli emelleri için sömürmeğe çalışırlar. İşçiye, köylüyü, küçük memuru, yalan vâadlerle aldatmağa uğraşırlar.

Halbuki, **komünizm, ruhun ölümü, hürriyetin sonu demektir.** Komünizm, herkesi devlet kapısında köle haline getiren bir baskı ve zulüm idaresidir. Komünizm, **Allahın ve mukaddesatın inkârıdır.** Komünizmin girdiği yerden hürriyet ve saadet çıkar. Herkesin haysiyeti ve şerefi bir kaç zalimin oyuncağı olur.

- Komünizmde öğretmen, gazeteci, sendikacı herkes iktidar partisinin emrinde köledir. Komünist rejimde, köylü bir karış toprağın ve elde ettiği mahsulün sahibi değildir. Komünist rejimde esnaf yok edilmesi gerekli, bir sınıftır.
- Komünizmin değişmeyen hedefi, çeşitli yollardan dünyayı ele geçirmek, bir zulüm makinasıyla her ferdin hayatına hükmetmektir.
- Komünizm insan tabiatına aykırıdır. Hürriyet aşkı, Allah sevgisi, şeref ve haysiyet duygusu, in- sanların kalbinden devlet zoruyla sökülüp atılamaz.
- Komünist kışkırtmalarını Türk gençliğine mal etme çabaları hüsrana mahkûmdur.
- Milletlerarası komünist propogandasının gafil âleti durumuna düşen bir avuç insanın vatansever Türk gençliği adına konuşmağa hakkı yoktur.
- Türkiye'de oynanmak istenen **bu oyun devam edemez.** Binlerce yıllık şerefli bir tarihe sahip olan büyük bir milletin kaderi, milletlerarası komünizm şebekesinin terörlerine ve bir avuç bedbahtın ve bunların gafil destekçilerinin kışkırtmalarına terkedilemez. Millet, kendi varlığını ve temel inançlarını korumak için gerekli tedbirleri alır. **Büyük milletimiz** kendisini içinden yıkmak iste- yen ve Türkiye'yi Macaristan, Çekoslovakya veya Vietnam haline getirmeğe çalışan **kızıl mace- racılara "artık yeter" diyecektir.**
- Bugünkü iktidar, diğer konularda olduğu gibi, komünizmle mücadele konusunda da yetersizliği- ni ortaya koymuştur. Bu mücadelede, herşeyden önce, **fikir üstünlüğüne** ihtiyaç vardır. Kanun-

ları ciddiyetle tatbik hususunda, **ısrarlı** ve **inançlı** olmaya ihtiyaç vardır. **Cesur** olmaya ihtiyaç vardır.

- Güven Partisi, bu mücadeleyi, en cesur imanlı ve en bilgili şekilde yapmağa azimli olanların partisidir.
- Güven Partisi, komünizmi de, yoksulluğu da, birlikte yenmeğe kararlı olan; bunun tedbirlerini söyleyen ve bu tedbirleri uygulamak cesaret ve yeterliğine sahip bulunan partidir.

DEVLET İDARESİNDE KÖKLÜ İSLÂHAT YAPACAĞIZ:

- Güven Partisi (**vatandaşların idare için değil, idarenin vatandaşlar için var olduğu**) inancındadır.
- **Kanunlara ve vatandaşlara saygılı, dürüstlükten ayrılmayan, herkese adil muamele yapan,** işlerini kudretle yürüten bir devlet idaresi kurulmasını temel davalardan biri sayıyoruz.
- Bugünkü haliyle devlet idaremiz, bu nitelikte olmaktan uzaktır. İdare, vatandaşa gereken huzuru sağlayamamaktadır. Vatandaş, resmî makamlara başvurmaktan çekinir haldedir.
- Devlet dairelerinden iş çıkarmak mesele haline gelmiştir. **Kırtasiyecilik, partizanlık, iltimas ve kayırma usulleri** devlet teşkilâtımızı gün geçtikçe zayıflatmaktadır. Memur yetiştirme ve çalışma metodlarımız iptidaidir. Devlet personel rejimi tam bir karışıklık içindedir.
- **Teftiş ve denetleme** cihazlarımız iyi işlemiyor. Şikâyetler takipsiz kalmaktadır. Yolsuzluk iddiaları yaygındır.
- **Mahalli idareler ve belediyelerimiz** kendilerine düşen kamu hizmetlerini yürütecek malî güce sahip değildirler.
- Devlet idaresi, baştan sona kadar, ciddî bir ıslâhat ihtiyacı içinde bulunmaktadır.
- Bugünkü iktidar, merkezî devlet idaresinin ıslâhı ve mahallî idarelerin yeni şartlara uydurulması gibi, **temel davaları, yüzüstü bırakmıştır.** Personel kanunu konusunda hiçbir vaadini yerine getirmemiştir.

— Vatandaşlarımızın huzur ve güven içinde yaşaması ve çalışması, memleketimizin kalkınması ve aziz milletimizin refaha ulaşması bakımlarından büyük bir önem taşıyan ve zarurî bir hale gelen “idare ıslâhatı” nı Güven Partisi yapacaktır. Güven Partisi, bunu, baş davalarından biri saymaktadır.

- Merkezî idare ve bakanlıklar teşkilâtından başlayarak, il idarelerini ve mahallî idarelerimizi yeni baştan modern esaslara göre düzenleyeceğiz. Kamu hizmetlerinin vatandaşların ayağına götürülmesi, işlerin süratle görülmesi, halk ile devlet idaresi arasında karşılıklı itimadın doğması sağlanacaktır.
- İdarenin çalışma metodları rasyonel bir hale getirilecektir. Devletin **dürüst, sağlam karakterli, bilgili, cesur idarecilere ihtiyacı** vardır. Bugünkü Türkiye’nin dertlerini ve bunların çarelerini bilen, vatandaşın derdini kendi yüreğinde duyan idareciler kadrosuna ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç gözönünde tutularak, üstün vasıfta devlet, personeli **ve idareci yetiştirilmesine ait bütün tedbirler**, süratle alınacaktır.

— Devlet personeli ücret rejimindeki karışıklığı ve ölçsüz adaletsizlikleri ortadan kaldıracak ve devlet personelinin huzur ve güven içinde çalışmalarını sağlayacak kanunî değişiklikler, süratle yapılacaktır.

- Hizmetleri halka yaklaştırmak üzere bir taraftan devlet daireleri lüzumlu araçlarla teçhiz edilirken bir taraftan da, **ilçelerimizin sayısı** arttırılacaktır.
- Murakabe cihazlarımız, etkili bir hale getirilecek **ve her şikâyet, behemahal, esaslı bir suretle incelenecektir.**
- **İsraf ve yolsuzluklara**, idarede partizanlığa son verilecektir.
- Partimiz, vatandaşlar tarafından hür seçimle kurulan ve demokratik rejimin ayrılmaz unsurları saydığımız **mahallî idarelerin malî bünyelerini ıslâh** ve kaynaklarını kuvvetlendirmek suretiyle, bunların çalışmalarını verimli bir hale getirmek kararındadır.

ADALET:

- Vatandaş, mahkemelerdeki **davaların uzamasından** ve sürüncemede kalmasından şikâyetçidir. Kırk sene süren ve dededen toruna intikal eden davalar vardır.

Bu hal, birçok zararlara, huzursuzluklara, derin ıstıraplara sebep olmaktadır. Güven Partisi, davaların sürüp gitmesini önleyecek her türlü kanunî tedbiri alacaktır.

Yüksek Hâkimler Kurulunun tesirli ve süratli teftiş ve denetim imkânlarına kavuşturulmasını zaruri görüyoruz.

KALKINMA DAVAMIZ:

- Güven Partisi, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamızın hürriyet, sosyal adalet içinde hızlı, dengeli ve plânlı bir şekilde gerçekleşebileceği inancındadır.
- Türkiye, demokratik rejim yoluyla, hür rejim içinde hızla kalkınmaya muktedir olduğunu isbat etmiştir.
- Biz Türkiye'nin kalkınmasını eskimiş, donmuş ideolojilerde, ülkemize yabancı olan sistemlerde ve basma kalıp sloganlarda aramıyoruz. **Türkiye, sosyalist düzenle değil, milliyetçi ve hürriyetçi yoldan kalkınacaktır.**

İlim ve akıl yoluyla yurt gerçeklerini iyi değerlendirerek, huzur ve güven sağlayarak, kalkınacağız. **Türkiye sosyalist macera hevesleriyle, kinlerin, düşmanlıkların iç kavgaların, mübalağalı tüketim isteklerinin kamçılanması yoluyla, boş düzen yıkma edebiyatıyla, düzen değiştirme safasatıyla kalkınamaz.**

Türkiye, tarihî sebeplerle kayıp ettiği zamanı süratle telâfi etmek için devletin de, hür teşebbüsün de yapıcı imkânlarını seferber ederek azamî ölçüde, yatırım yapmak suretiyle, kalkınma yoluna girebilir. Hızlı kalkınma, tasarruf hacmini arttırmak ve bu tasarrufları en etkili bir surette kullanmakla, gerçekleşebilir. Güven Partisi, bu gerçekçi yolu seçmiş olan partidir.

- Kalkınma sosyal adalet içinde gerçekleştirilecektir. Gerçek kalkınma için, yoksulluğu ortadan kaldırmak ve refahı yaygın hale getirmek lâzımdır. Kalkınma **zümreler ve bölgeler bakımından dengeli** olmalıdır...
- **Nimetlerin** olduğu gibi, kalkınmanın **yükünün** de vatandaşlar arasında âdil bir surette dağılması lâzımdır.
- Güven Partisi, hızlı ve dengeli ve istikrarlı bir kalkınmanın demokratik plân ile tahakkuk ettirilmesi gerektiği inancındadır. Kaynaklarımızı kalkınma için seferber etmenin ve verimli bir surette kullanmanın, bununla mümkün olacağı, kanısındayız.

KALKINMA PLÂNINI SAMİMİYETLE UYGULAMAK LAZIMDIR:

- Kusursuz bir plân yapmanın kalkınma davamızı yürütmek için yeterli olmadığını tecrübeler göstermiştir. Herşeyden evvel **plânın samimiyetle uygulanması** ve plânda gösterilen tedbirlerin eksiksiz olarak, yerine getirilmesi gerekir. Adalet Partisi iktidarının plân karşısındaki tutumu, bu bakımdan çok yetersiz olmuş, kalkınma plânında ve yıllık programlarda yer alan bir çok temel ıslâhat tedbirleri, takipsizlik yüzünden, **ihmâl yüzünden kâğıt üstünde kalmıştır**.

Plânın öngördüğü **finansman davası** halledilememiştir.

Plânın tam olarak uygulanmasını sağlayacak kaynak yetersizdir. Ek **kaynak ihtiyacını** karşılayacak ciddi bir tedbir alınmamıştır. Sanayi ve tarım gibi hayatî alanlarda yatırımların ve gelişme hızının hedefe ulaşamamasının başlıca sebebi budur.

- Güven Partisi Türkiye'nin kalkınma davasına ve plân fikrine samimiyetle bağlıdır. Aziz Türkiye'mizin kalkınma davasını başarıyla yürütmeye muktedirdir.

TARIM VE KÖY KALKINMASI:

Tarımın önemi:

- Nüfusumuzun büyük çoğunluğunun tarımla geçindiğini gözönünde bulunduran Güven Partisi, Programında tarıma en önemli yeri vermiştir. Nüfusumuzun % 68 i köylerde yaşamakta ve tanınla geçinmektedir. İhracat gelirimizin % 85 ini, millî gelirimizin üçte birini tarımdan elde ediyoruz. Sanayimizin gelişmesi de, tarım alanında elde edilecek gelişmeye ve tarımın yapacağı desteğe bağlıdır. Bu sebeplerle **tarımımızın ve köylümüzün kalkındırılmasının hayati önem taşıdığına inanıyoruz**.
- Türkiye'de ekilebilir toprakların hududuna gelinmiştir. Ziraî üretimi arttırmak için, araziye genişletmek imkânı çok azalmıştır. Bu itibarla, tarımda gelişme ancak **dönüm başına verimi arttırmak** suretiyle gerçekleşebilir. Tarımda ilk hedefimiz toprağın verimini arttırmak olacaktır.

İnsan - Toprak ilişkisi:

- Toprağı olmayan ve yeter toprağı bulunmayan çiftçimize imkân nisbetinde **toprak sağlanması hedefimizdir**.

Devlet elinde bulunan veya ıslâh suretiyle meydana çıkacak tarım arazisinin, toprağa muhtaç köylülere dağıtılması işine hız vermek kararındayız.

Çiftçinin topraklandırılması için alınacak tedbirlerde, **özel mülkiyet hakkına tecavüz edilmemesi, verimli işletmecilik ilkesinin esas tutulması** görüşündeyiz. **Yağma usullerini, yağma teşvikçiliğini ve toprakta özel mülkiyet düşmanlığını Anayasaya aykırı sayar ve reddederiz**.

Bu arada, ziraat işletmelerinin devamlı olarak **küçülmesi ve parçalanması** derdine de çare bulmak kararındayız.

- Ziraatte en verimli işletmecilik tarzının **özel mülkiyete dayanan aile işletmeciliği** olduğu ve insanların kendi malları olan toprakları daha iyi işlettikleri kanısındayız. Bu itibarla, insan - toprak münasebetlerini düzenleyecek ıslâhatı (**toprakta özel mülkiyet**) esasına dayama kararındayız.

Sulama:

- Tarımımız, büyük kısmıyla hava şartlarına tabidir. Sulanması mümkün olan topraklarımızın üçte ikisinden fazlası henüz sulanamamaktadır.

Güven Partisi, tarımımızın kaderini yağışa bırakmama kararındadır. Büyük, küçük **sulama işini**, tarımımızın, ekonomimizin ve köylümüzün başta gelen bir davası olarak ele alacağız.

Gübre:

- Türkiye’de gübre tüketiminin hızla artmakta olmasını sevindirici bir olay olarak karşılıyoruz. Ancak, mahsul, fiatı ile gübre fiatı arasında makul bir denge yoktur. **Pahalı gübre ile** tarımın ve köylünün kalkınması şüphesiz mümkün değildir.
- Gübre üretimini arttırarak maliyetleri düşürecek tedbirlerin alınması âcil bir ihtiyaç halindedir.

Tohum:

- **Memleketimizde iyi vasıfta** tohum meselesi henüz halledilmiş değildir. Tohum üretmek üzere kurulmuş olan işletmelerimiz yeterli bir durumda bulunmamaktadır. Bir yandan bu işletmeleri yeterli hale getirmeğe çalışırken, diğer yandan yabancı memleketlerden ithal edilecek iyi vasıflı yeni tohumların dikkatle ve hata yapmadan denenmesini yerinde görüyoruz. İyi ve ucuz tohum meselesini halledeceğiz.

İyi vasıflı tohum konusunda solcuların giriştikleri maksatlı ve peşin hükümlü engelleme çabalarını da esefle karşılıyoruz.

Ziraî Mücadele:

- Hastalık, haşarat, zararlı otlar ve benzerleriyle yeterli şekilde mücadele edilmemesi yüzünden her yıl uğradığımız zararlar **milyarlarca lirayı** bulmaktadır. Ziraî mücadele teşkilâtımız, personel sayısı, para ve vasıta bakımından yetersiz durumdadır. **Meclis Grubumuz** bu konuda Meclise bir araştırma önergesi vermiştir. Bu konuyu gereken ciddiyetle, ele almak ekonomimize ve köylümüze büyük hizmet olacaktır.

Hayvancılık:

- Hayvancılık, Türkiye için hem bir beslenme hem de dış ödeme dengemizi düzeltme meselesidir. Hayvancılık alanındaki idari teşkilâtımız, hayvan yemi sanayiimiz zayıf durumdadır. Memleketimizde hayvan ırkları bozulmuştur. Et ve süt verimi bakımından başka ülkelerle yapılan kıyaslamalar hüznü verici sonuçlar göstermektedir.

Kalkınma plânında, **hayvancılığımızı geliştirmek** için düşünülen tedbirlerin büyük bir kısmı **uygulanamamaktadır**. Hayvancılık konusunda bugüne kadar devam eden tutum değişmezse, Türkiye, ihracat yapmak şöyle dursun, pek yakında ciddi bir et darlığı ile karşılaşabilecektir.

Hayvancılığı geliştirecek köklü tedbirler alınır ve normal yollardan ihracat imkânları sağlanırsa hayvancılığımız önemli bir döviz kaynağı olabilir.

- Milyonlarca yurttaşımızın geçim kaynağı olan **hayvancılık konusunda Meclise önemli bir araştırma önergesi vermiş olan partimiz** hayvancılığımızı geliştirecek tedbirleri, süratle almak kararındadır.
- Hayvancılığın gelişmesine elverişli ucuz kredi politikasına taraftarız.
- **Hayvan hastalıkları** ile en tesirli şekilde, mücadeleye önem vereceğiz.
- Değişik bölgelerin şartlarına uygun hayvan ırkları, iç ve dış pazar imkânları göz önünde tutularak, geliştirilecektir.

- Yem ve hayvan ürünleri sanayiinin hızla kurulmasını teşvik edeceğiz.
- Hayvan ürünleri **ihracatının** arttırılması için gereken tedbirleri alacağız.
- Hayvancılıkla ilgili devlet teşkilâtını, öncelikle, **geçimi hayvancılığa bağlı bölgelere** yönelteceğiz.
- Mer'aların ıslâhı, bakımı ve mer'a hukukunun düzenlenmesine çalışacağız.
- Güven Partisi, Et ve Balık Kurumu gibi hayvancılıkla ilgili devlet teşkilâtının, vatandaşlarımıza daha yararlı olması için bu kurumda gerekli ıslâhatı yapacaktır. Kurumun vatandaşların bekletmeden alım yapması ve bedelini derhal ödemesi sağlanacaktır.
- Güven Partisi, Tarım Bakanlığı bünyesi içinde **hayvancılıkla uğraşan devlet teşkilâtını** yeterli bir seviyeye ulaştırmak kararındadır.
- Hayvan ve hayvan ürünleri için, istikrarlı, köylümûze ve millî ekonomiye yararlı bir **fiat politikası** uygulanacaktır.

Balıkçılık:

Güven Partisi, beslenmemiz bakımından büyük önem taşıyan balıkçılığımız için, koruyucu ve teşvik edici tedbirlerin alınmasını lüzumlu görmektedir.

- Balık ihracatımızı arttırmak üzere, teşvik tedbirleri alınması gerektiği kanısındayız.
- Balıkçılığımızı teşvik için, kooperatifçiliğe önem vereceğiz.
- Balıkçılarımıza yeteri kadar kredi verilmesini sağlayacak tedbirlerin süratle alınması lüzumuna inanıyoruz.

Ziraî Kredi:

- Türkiye'de hâlen 3,5 milyon ziraî işletmeden 1,5 milyonu ne Ziraat Bankasından ne de kooperatiflerden kredi alamamaktadır. Köylü vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu için yıllık kredi miktarı, 300 liradan azdır. Bu kredinin bir kısmı da donmuştur. Pek çok köylü vatandaşın banka ile olan ilişkisi, **eski borcu yenilemek ve faiz ödemekten ibarettir. Kredi formaliteleri** çoktur ve kredinin kullanışını zorlaştırmaktadır.

— Kredi işlemlerinde tatbik edilen toprak baremi, toprağın gerçek değeri ile kıyaslanmayacak kadar düşüktür.

- Tefecilik büyük bir ıstırap kaynağıdır. % 20 - 30 gibi ağır faizlerle kredi alan, bazan bu kredi karşılığında mahsulünü tarlada veya ağaçta satmaya mecbur olarak ayrıca zarara uğrayan köylüyü yüksek faiz ödemeğe sevkeden sebep, hiç şüphesiz, ziraî kredinin yetersizliği ve dağılımındaki adaletsizliktir.
- Tefecilikle mücadelenin **sözle veya kışkırtmalarla** olmayacağı kanısındayız. Ziraî kredi miktarı arttırılmalı, kredi şartları ve dağıtım usulleri ıslâh edilmelidir.
- Güven Partisi, bunu gerçekleştirmek için Ziraat Bankasının imkânlarının genişletilmesi başta olmak üzere, bütün tedbirleri, gecikmeden, almayı köylümûze karşı bir vecibe saymaktadır.

Ziraî kredi dağılışında şahıslar ve bölgelerarası adaletsizlik vardır. **Güven Partisi Millet Meclisi Grubunun önergesiyle bu konuda açılan Meclis araştırmasının ortaya çıkardığı gerçeklerin de ışığı altında**, ziraî kredi adaletsizliğine çare bulacağız.

Ziraî Mahsulleri Değerlendireceğiz:

- Köylü ve çiftçinin **emeğinin ve alın terinin değerlendirilmesi**, Güven Partisinin üzerinde ısrarla durduğu önemli konulardan biridir.

Hububat müstahsili, **pancar** müstahsili, **tütün** müstahsili ve daha çok başka mahsulleri yetiştirenler maliyet artışı ve hayat pahalılığına rağmen, kendi ürünlerinin fiyatlarının yerinde saymasından veya gerilemesinden haklı olarak şikâyetçidirler. **Hububatta, pancarda, tütünde, fındıkta, pamukta, üzümde, zeytinde, elmada, başka meyva ve sebzelerde**, genellikle bütün ziraî mahsullerde, fiatlar istikrarsızlık içindedir ve çoğunda yetersizdir. Köylü vatandaşın güveni sarsılmıştır. Son dört yılda paramız değerinin dörtte birinden fazlasını kaybetmiştir. **Para değerinin düşmesi** ve başka yanlış iktisadî ve malî tedbirler yüzünden, köylünün satın aldığı maddelerin hemen hepsinin fiatları artmış olmasına rağmen, ziraî mahsullerin fiatlarının aynı ölçüde yükselmemiş olması dengeyi köylümüz ve çiftçimiz aleyhine bozmuştur. Bu durum, **köylümüzün geçim sıkıntısını arttırmakta** ve bunları, her gün biraz biraz daha fazla yoksulluğa ve borca sürüklemektedir.

- İktidarın yürüttüğü ziraî mahsullerle ilgili fiat politikası, köylümüzü perişan ettikten başka, **ihracatımız üzerinde** de olumsuz etkiler yapmaya başlamıştır. Bu durum devam ettiği takdirde, üretim de düşecektir.
- Ziraî mahsuller konusunda çok nâzik bir noktaya gelmiş bulunuyoruz. **Bu çok haksız ve adaletsiz durumu, süratle değiştirmek ve ziraî mahsul alım Hatlarını makûl bir seviyeye getirmek lâzımdır. Bu mevzuda cesur tedbirler alınmasına ihtiyaç görüyoruz.** Ziraî mahsul fiatlarını umumî fiatlarla ahenkli ve dengeli bir duruma getirmek şarttır. Ayrıca, fiatlar konusundaki güvensizliği ortadan kaldıracak **istikrarlı ve tatmin edici bir taban fiatı politikası** uygulanmalıdır. Taban fiatlarının tesbitinde genellikle maliyet masrafları ve köylünün geçimi göz önünde bulundurulacaktır.
- Çiftçinin ve köylünün emeğini ve alın terini değerlendirmek, Güven Partisinin **temel hedeflerinden** biridir. Güven Partisi bu hedefi **mutlaka gerçekleştirecektir.**

Ziraat Makinaları:

- Ziraî makinaların çiftçiye **çok pahalıya** satıldığı görülmektedir. Makinaların fiatlarında makul ayarlamalar yapılması ve satışlarının düzenlenmesi, âcil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Mer'a ve Yayla İhtilâfları:

- Köylü vatandaşlarımızın büyük şikâyet konularından biri de, **arazi - mer'a yayla ve su ihtilâflarının** süruncemede bırakılmasıdır. Büyük huzursuzluğa sebep olan bu ihtilâfların süratle halledilmesi için, mevzuatta gerekli düzeltmeler yapılacaktır.
- **Kadastro ve tapulama işlerimiz** gayet **yavaş** ilerlemektedir. Birçok huzursuzluklara sebep olan ihtilâfların ortadan kalkması, arazinin değerlendirilmesi ve mülk emniyetinin korunması bakımından önem arzeden kadastro ve tapulama faaliyetinin hızlandırılması için gerekli tedbirleri alacağız.
- Ziraat Odaları aidatı konusundaki haklı şikâyetlere son vereceğiz.
- Çiftçilerin, meslekî menfaatlarını bir arada korumaları için daha verimli şekilde teşkilatlanmaları teşvik edilecektir.

Zirai Sigorta:

- Güven Partisi, kuraklık, şiddetli yağmur, sel, dolu, rüzgâr ve yangın gibi afetlere karşı **zirai sigorta** sistemini, tedrici olarak, kurmağa kararlıdır.
- Kooperatifçilik tarımın gelişmesinde çok faydalı bir unsurdur. Partimiz **gönüllü kooperatifçiliği** yaygın hale getirmek üzere gereken bütün tedbirleri alacaktır.

KÖYÜN DERTLERİ:

- Güven Partisi, köyün bütün dertlerine çare aramayı ve bulmayı, kurulduğundan buyana bütün bir dava haline getirmiştir.
 - Köylerimizin dörtte üçünden fazlası kış - yaz geçit veren standart köy yolundan, yarısı temiz içme suyundan, % 95 i elektrikten yoksundur. Eğitim imkânları dardır. Köylerde tarım teknolojisi geridir. Sağlık şartları iyi değildir. Çocuk ölümünün nisbeti yüksektir.
 - Bu acı gerçekler, milletçe, **bütün imkânlarımızla köye** yönelmemizi gerektirmektedir. Çok azimli ve çok yönlü çabalarla köyün durumunu düzeltebileceğimiz inancındayız.
- Köy çocuklarına **daha geniş eğitim imkânları ve fırsat eşitliği sağlamalıyız. Güven Partisi plânlı** çalışmalarında bu konuyu ele almış ve **bazı önermelerini meclise kabul ettirmiştir.**
- Fedakâr ve uyanık köylü vatandaşlarımızın **içme suyu, yol, elektrik, okul ve cami** gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına, devletin daha geniş ölçüde yardım etmesi lâzımdır.
- Köy kalkınması, **köy yollarının tamamlanmasına** bağlıdır. Köy yolları yapımındaki gecikmelerden ve program aksamalarından şikâyetçiyiz. Programa alınan işler mutlaka yapılmalı partizan uygulamalara son verilmelidir.
- Köy ve şehir farkının ayarlanması, ulaşılması gereken önemli bir hedeftir. Sosyal adaletin gerçekleştirilmesi için medenî hizmetlerden köylümüz de faydalanmalıdır.
- Şehirde olduğu gibi, köylünün de sağlam ve sıhhi **meskenlere** kavuşturulması lâzımdır.
 - Köylerimizin hepsine **imam kadrosu** verilmesini nimet ve külfetlerin âdil bir surette dağıtılması prensibinin tabii bir icabı sayıyoruz.
- Köyler arasındaki çatışmalara yol açan **hudut ihtilâflarını** ortadan kaldıracak kesin neticeli tedbirleri behamahal uygulamak lâzımdır.
- Nüfusun süratle artması ve artan iş gücünün tamamının sanayide ve hizmetlerde çalışma imkânları bulması, **köylerde gizli işsizliğin kabarmasına** yol açmaktadır. Bunun önlenmesi ve köylümüzün boş zamanlarını kendi refahlarının arttıracak şekilde değerlendirilmesi, Güven Partisinin önemle üzerinde durduğu ve çare aradığı davalardandır. Partimiz, bu davanın devamlı takipçisi olacaktır.

ORMAN KÖYLERİMİZİN MESELELERİ:

- Türkiye'de 13 bin köy orman içinde veya kenarındadır. 2,5 milyon yurttaşımız doğrudan doğruya orman içindeki köylerde, 4,5 milyon yurttaşımız da, orman kenarındaki köylerde barınmaktadır. **Orman köylüsünü bütün iktidarlar ihmal etmiştir.** Orman köylerinin kalkınması için her yıl devlet bütçesine konması kanunen emredilmiş olan **50 milyon lira** dahi, iktidarlarca esirgenmiştir.
- Orman korumanın çaresi Adliye koridorları ve hapishaneleri orman köylüleriyle doldurmak değildir; vatandaşın elinden geçim vasıtasını almak değildir.

İktisadî zaruretlerin doğurduğu ıstıraplara çare bulmak, orman - halk ilişkilerini düzeltmek için **Anayasaya “orman suçu af edilmez” diye hüküm koymanın fayda vermediği** görülmüştür. Yüz kızartıcı suçların ve en ağır cinayetlerin bile affedildiği göz önünde tutularak, **bu Anayasa Hükümünün değiştirilmesine** taraftarız. Yapılacak iş orman köylüsünü geçim imkânına kavuşturmaktır. Civarında yaşayan insan için, orman, **bir dert ve ceza kaynağı değil, geçim kaynağı** haline gelmelidir.

- Orman sınırlarının tesbiti işinin millî menfaatlara en uygun şekilde halledilmesi lâzımdır. Güven Partisinin, **orman sınırlarının gerçeklere ve orman köylüsünün menfaatlarına uygun** olarak tesbit edilmesine; orman vasfını kaybedip hâlen bağ-bahçe, tarla durumunda olan yerlerin köylünün geçimi için işletilmesine imkân veren bir teklifi, plâna alınmıştır. Uzun yıllardan beri, bağ - bahçe, tarla ziraatı yapılan ve ilmen orman dışında olan arazileri orman sayarak bomboş bırakmakta fayda görmüyoruz. Bu topraklar, geçim imkânı olmayan orman köylülerine verilmelidir.
- Orman idaresiyle vatandaş arasındaki **lüzumsuz anlaşmazlıkları** ortadan kaldıracak tedbirlerin süratle alınmasını gerekli görüyoruz.
- Orman bölgelerinde yaşayan vatandaşlarımıza **iş sahası açacak yatırımlara** öncelik verilmesini istiyoruz.
- Orman bölgelerinde **el ve ev sanatlarının, köy sanayiinin** süratle geliştirilmesini istiyoruz. Ormanla ilgili olarak kurulacak sanayiden orman köylülerinin yararlanması sağlanacaktır.

— Bulundukları yerde yeterli geçim imkânı olmayan köylerde yaşayan vatandaşlarımıza, **yurt içinde ve yurt dışındaki sanayi işçiliği için öncelikle imkânlar tanınmalıdır.**

- Orman yollarının yapımında, teraslama, ağaçlama, kesim ve orman ürünlerini taşıma ve pazarlama işlerinden, **orman köylüsüne daha geniş gelir imkânları** sağlayacağız.
- Bir yerin orman olup olmadığını tâyin ve orman sınırlarının tesbiti konusunda, delillerin değerlendirilmesine ve mahkemelerin isabetli karar vermesine imkân bırakmayan **bugünkü usul-lerin değiştirilmesini** zaruri görüyoruz.
- Orman köylüsünün derin ıstırabını dindirecek tedbirlere Güven Partisi Programında geniş yer verilmiştir. Partimiz, programında yer alan ve millete verilmiş söz mahiyetinde olan bu tedbirleri, süratle ve cesaretle uygulama kararındadır.

Yakıt - Mesken - Köy Kanunu

Köylümüzün **yakıt ihtiyacının** millî ekonomi açısından daha verimli yollardan karşılanması ve bu suretle tarlanın ihtiyacı olan gübrenin tarlaya gitmesine imkân veren bir yakıt politikası uygulanması gerektiği kanısındayız.

- Köylü vatandaşlarımızı sağlam ve sağlık şartlarına uygun birer eve sahip kılmak için (kendi evini yapana yardım) esasına uygun olarak destekleyici tedbirler alacağız. Ayrıca, köylüye uzun vadeli kredi ile mesken yapmak isteyen devlet kontrolündeki kooperatifleri ve şirketleri teşvik edeceğiz.
- Köylü yurttaşlarımızın **orman mahsulleri ve inşaat malzemesi temininde** uğradıkları güçlükleri azaltacak çareleri bulacağız.
- Eskimiş, bugünkü ihtiyaçları karşılamayacak duruma gelmiş olan Köy Kanununu, yürürlükten kaldırarak memleket gerçeklerinin ve yeni görüşlerin ışığı altında **yeni bir köy kanunu yapacağız.**

SANAYİ DAVAMIZ VE SANAYİİMİZİN MESELELERİ:

Sanayileşme:

- Partimiz, Türkiye'nin hızla sanayileşmesinin zaruretiye inanmaktadır. Sanayileşme, köyde ve şehirde süratle artmakta olan nüfusa iş bulma, tarım kesiminde kullanılmayan insan gücünü en verimli şekilde değerlendirme, refah devletinin temellerinden olan kütle halindeki üretim ve tüketim merhalesine yetişme, devletimizi savunmada ve dış politikada azamî güce, imkânlarla kavuşturma bakımından, hayatî önem taşır.

Türkiye'nin ekonomik yapısının değişmesi ve kuvvetlenmesi hızlı bir sanayileşme ile gerçekleşebilecektir.

Sanayi Yatırımları:

- Sanayi yatırımlarında ve sanayi kurulmasında göz önünde bulundurulmasını istediğimiz esaslar şunlardır:
- Sanayi yatırımlarında, bir yandan yer yüzündeki **en ileri teknolojiye** yetişme zarureti göz önünde tutulurken, öte yandan işsizliği önlemek için **iş gücü kullanma oranı yüksek** olan yatırımlara önem verilecektir.

— Yatırımların önceliği hesaplanırken millî gelire ekleyecekleri katma değer **ve geri kalmış bölgelerimizin kalkınması göz önünde** bulundurulacaktır.

- İhracatı artırıcı sanayi kollarına özellikle önem verilmesini istiyoruz.
- Partimiz, tarım, orman **ve** maden ürünlerinin mümkün olduğu kadar **yurt içinde işlendikten sonra**, ihracına taraftardır.
- Sanayileşmede, yatırım malları ve makina imâl eden sanayi öncelikle kurulmasına taraftarız.
- İstihlâki ve ithalatı teşvik eden sanayi kurulmasının memleketimizi dış ödeme bakımından **bir çıkmaza götürdüğü**, ulaştığımız merhalede açıkça meydana çıkmıştır. **Bu hatalı sanayileşme politikasını gecikmeden düzeltmek** lâzımdır.
- Sanayiimizin **ihracata dönük olması** bizi dış yardıma muhtaç olmaktan kurtaracaktır. Herşeyi dışarıya bağlı olan sanayi mahzurları gün geçtikçe daha belirli bir hale gelmektedir.
- Montaj sanayiini süratle gerçek sanayi haline getirecek tedbirleri alacağız.

Maliyet Meselesi:

- Sanayiimizin büyük bir problemi **maliyetlerin yüksekliğidir**. Bilhassa başka sanayi dallarının ihtiyacı olan temel maddelerde, Türkiye'deki fiatların Batı Avrupa memleketlerindeki fiatlara kıyasla çok yüksek oluşu Türk sanayiinin başlıca zayıf noktasıdır.

— Türk sanayiinin temel davalarından biri olan maliyet ve fiat farkı, bir yandan sanayi mamullerimizin ihraç imkânlarını daraltırken, bir yandan da Ortak Pazarla ilişkilerimizin genişlemesini güçleştirmektedir.

- Sanayi mamûlleri ihracı, herşeyden önce, bir fiat meselesidir.
- Yüksek maliyetin sebepleri çeşitlidir:

Kısa vadeli ve ağır faizli kredilerle sanayi kurulması ham maddelerin ve imâlatta kullanılan malzeme ve makinaların pahalılığı, **yüksek gümrük resmiyle ithal edilmiş olmaları, sevk ve idare noksanları, işgücü israfı, sanayi tesislerinin küçük ve dağınık oluşu.**

Ayrıca birçok sanayi dallarımızda **büyük âtıl kapasite** mevcuttur.

Süratle sanayileşme ve sanayimizin dış rekabete dayanıklı bir bünyeye sahip bir hale gelmesi zaruretinin inanan Güven Partisi, herşeyden evvel, sanayide maliyet meselesi üzerine eğilmek ve maliyetleri normal seviyede tutmayı sağlayacak bir politika uygulamak lâzım geleceği inancındadır.

- Sanayie, **ucuz yatırım ve işletme kredisi** sağlanmalıdır.
- Âtıl kapasiteleri süratle değerlendirmek şarttır. Sanayi tesislerinin tam kapasite ile çalışması için gerekli bütün tedbirleri alacağız.
- İdarî ve malî alanda alınacak tedbirlerle büyük tesislerin kurulmasını teşvik edeceğiz.
- Güven Partisi, Türkiye’de, özel teşebbüs ve devletin, istikrarlı ve güven verici bir karma ekonomi düzeni içinde, sanayileşme davamızı çözeceğine inanmaktadır.

Devlet Yatırım Bankası yanında, özel teşebbüse daha ucuz sanayi yatırımı ve işletme kredisi ve teknik yardım temin edecek bir **özel yatırım bankasının** kurulmasına ihtiyaç görüyoruz. Bütçeden ayrılacak teşvik fonları da, bu banka tarafından ve bankanın sıhhatli ölçüleri ile kullanılmalıdır.

— Sanayi mamullerinin ihracını teşvik için kabul edilmiş olan kanunî kolaylıkların, sanayiciler içininden çıkılmaz **formalitelerle yormayacak** ve mamullerimizi gerçekten **dış pazarlarda rekabet edebilir hale getirecek** usul ve ölçülerle uygulanmasını zaruri görüyoruz.

- Devletin ve hür teşebbüsün **yurdun gelişmeğe muhtaç bölgelerinde** sanayi yatırımları yapmalarını kolaylaştıracak iktisadî, malî tedbirlerin alınmasını dengeli kalkınma bakımından lüzumlu görüyoruz. (Bu konu Gelişmeye muhtaç Bölgeler bölümünde ayrıca işlenecektir.)

— **Sanayimizin, makul süreler içinde, yabancı** rekabete karşı korunması lâzımdır. Ancak, bu himayenin ölçülü olması ve müstehlikin istismar edilmesine yol açmaması gerekir.

- Eğitim Programları sanayileşmenin ortaya çıkardığı ihtiyaçlara göre düzenlenecektir.
- Vasıflı **işçi, usta ve teknik eleman** yetiştirilmesi konusuna önem vereceğiz.

ENERJİ, TABİİ SERVETLER VE PETROL: Elektrik Enerjisi:

- Güven Partisi sanayi ve şehirleşmenin enerji talebini hızla arttırdığını göz önünde tutarak, elektrik enerji tesislerimizi süratle geliştirme kararındadır.
- Partimiz, bütün enerji kaynaklarını kapsayan bir **millî enerji politikasının** tesbitini zarurî görür.
- Partimiz, elektrikle ilgili hizmetlerin **bir kamu iktisadi teşebbüsü eliyle** koordine edilmesini de, yararlı görmektedir.

Madencilik:

Güven Partisi, yer altı ürünlerimizin değerlendirilmesinin ekonomimiz ve kalkınmamız bakımından büyük önem taşıdığı kanısındadır.

- Maden arama faaliyetlerini geliştirmek, partimizin programlaştırdığı konulardan biridir.
- Yatırımların, madencilik alanına gitmesini **teşvik edici** tedbirlerin alınmasını lüzumlu ve faydalı görmekteyiz.
- Madencilerimize **ucuz yatırım ve işletme kredisi** sağlanmasına taraftarız. Sanayide olduğu gibi, madenlerimize, **ihraç gücü kazandıracak** tedbirlerin alınması lâzımdır.
- Ham cevher yerine **mamûl ve yarı mamul cevher ihracı** teşvik olunacaktır.
- **Madencilığe** ait mevzuatın modern **prensiplerin ışığı altında, gözden geçirilmesini istiyoruz.**

PETROL DAVAMIZ:

Petrolde Devlet İşletmeciliği:

Güven Partisi, petrol davasını millî bir dava saymaktadır. Programımız, petrol araması, çıkarılması, tasfiye faaliyetleriyle boru hatlarının ve petro-kimya sanayiinin devlet kesimi içinde yer alması esasını benimsemiştir.

- Yürürlükteki mevzuat gereğince memleketimizde petrol arama, çıkarma ve tasfiye faaliyetlerinde bulunan yabancı şirketlere tanınmış haklar, süreleri tamamlanınca devlete geçecek ve yabancılara yeni arama, çıkarma ve tasfiye hakları tanınmayacaktır.
- Yabancı petrol şirketlerinin daha önce aldıkları ruhsatlara dayanılarak yapacakları faaliyette, **iyi niyetin gerektirdiği tarzda** ve süratle çalışmalarını istiyoruz. Bu şekilde çalışmayan yabancı şirketlerin ruhsatları, hukuk kurallarına uygun olarak geri alınacaktır.

Millî Petrol Kuruluşlarının Hakları:

Partimiz, sermayesi devlete ait millî petrol kuruluşlarının petrol arama, çıkarma ve tasfiye faaliyetlerini sınırlayıcı kanun hükümlerinin kaldırılmasını ister.

Millî Petrol Ürünlerimizin Tercih Edilmesi:

- Yerli petrolümüze ve yerli petrol ürünlerimize ithal malı petrol ve petrol ürünlerine göre öncelik tanınacaktır.

Meclis Grubumuzun Petrol Konusundaki Gayretleri:

- Güven Partisi Meclis ve Senato Grupları, Programımızın yukarıda işaret edilen prensiplerinin ışığı altında, ikinci kalkınma plânının müzakerelerinde, petrol davası üzerinde önemle durarak, meclislerin tasvibine mazhar olan önergeler vermişlerdir. **Kabul edilen bu önergelere** uygun olarak plânda açıkça yer alan hükümlerden biri şudur: (Petrol mevzuatının millî menfaatlarımız göz önünde tutularak süratle gözden geçirilmesi ve bu anlayış içinde özellikle kamu kuruluşlarının çalışmalarını engelleyen tatbikat ve mevzuatı, petrol kanununun kambiyo ve kâr transferleriyle devlet payı konusundaki hükümlerinin yurt menfaatlarına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmesi).

Yine, Güven Partisi Grubunun verdiği bir önerge ile Plâna şu hüküm girmiştir: (Yabancı şirketlerden alınan petrol ve petrol ile ilgili ürünlerin milletlerarası piyasada mevcut en elverişli şartlara göre satın alınması hususu devamlı olarak takip edilecektir).

— Güven Partisi Grubu ayrıca, ham petrol fiyatlarında bir kararname ile yapılan indirimin devlet hazinesi için yol açtığı büyük kayıplara dikkati çekmiş ve millet kesesinden yabancılara kazandırılan milyonların **hesabını sormuştur**. Bu hatanın düzelmesi için mücadeleye devam edeceğiz.

— Petrol konusunda önemli gördüğümüz diğer bir nokta, millî petrol kuruluşumuz olan Türkiye Petrollerinin rafinaj, taşıma, dağıtım gibi petrocülüğün en kârlı alanlarında, lüzumsuz rekabetlerle ve güçlüklerle karşılaşmasıdır. Türkiye Petrollerinin arama faaliyetleri için muhtaç olduğu kaynakları elde edebilmesi buna bağlıdır.

- Adalet Partisi iktidarı Planda yer alan Petrol ile ilgili direktifleri henüz yerine getirmediği gibi, Petrol Kanununun verdiği yetkileri kullanarak yabancı şirketlerin aşırı kârlarını frenleyecek bir

teşebbüsde de bulunmamıştır. Tersine, **yanlış kararlarla** yabancı şirketlere milyonlarca lira kazandırmıştır.

- Petrol Kanunu değişikliği konusunda A. P. iktidarı sözünde **durmamıştır**. G.P. en kısa zamanda, petrol kanununun millî menfaatlere uygun hale getirilmesine karardır.

ULAŞTIRMA MESELELERİMİZ:

Ulaştırma Şebekesinin Geliştirilmesi:

- Memleketimizi iktisadî bir bütün haline getirmek ve millî yakınlaşmayı arttırmak bakımından, büyük önem taşıyan devlet, **il ve köy yolları şebekemizin** genişletilmesi ve geliştirilmesine devam etmek önem verdiğimiz konulardandır.
- **Köylerimizin hepsini en kısa zamanda, devlet ve il yolları şebekesine bağlamak kararındayız.**
- Kara yollarımızda azami verimi sağlayıcı **trafik tedbirlerini** süratle alacağız.
- Kara yollarındaki, büyük can ve servet kaybına sebebiyet veren **trafik kazalarını önlemek** üzere etkili bir trafik kontrol sistemi kuracağız.
- **Demiryolu şebekemizi**, çağdaş teknolojiye uygun bir seviyeye getirmek, demiryolları ile ilgili sınaî faaliyetleri geliştirmek, demiryolu şebekemizi hudutlarımıza ve ekonomik bakımdan yararlı görülecek yerlere uzatmak programlaştırdığımız önemli işlerdendir.
- **Deniz ticaret filomuzun** geliştirilmesi ve belli başlı döviz kaynaklarımızdan biri haline getirilmesi kararındayız.

Hava ulaştırması.

- Hava ticaret filomuzu geliştirmek ve dış seferler için teçhiz etmenin faydalı olacağı inancındayız. Yurt içi hava yolu şebekemizi genişletmek amacıyla hava alanları yapımına önem vereceğiz.

PTT:

- Posta, telgraf ve telefon hizmetlerinin yurttan en geniş ölçüde yayılmasını zaruri görüyoruz. **En uzak köylere kadar posta ulaşımının sağlanması** amacımızdır.
- Bütün köylerimizi en kısa zamanda telefon şebekesine bağlamak azmindeyiz.

Radio Yayınları:

- Millî radyonun **yurdun her tarafından** rahat şekilde dinlenmesini en kısa zamanda sağlayacağız.
- Radyolarımızda **öğretici mahiyetteki** yayın programlarının genişletilmesini istiyoruz.
- T. R. T. yi millet bütünlüğünü ve hürriyet düzenini yıkmak için kullanmak da, millet radyosunu iktidarın emir kulu, bir siyasî partinin âleti haline getirmek de mümkün olmadığı inancındayız. Yayınlarda millî ahlâkın, harsın ve bütünlüğün kuvvetlendirilmesi hedefine önem verilecektir.

Televizyon:

- Partimiz, **televizyon** tesislerinin kurulmasını, genel eğitimin ve kültürün ilerlemesi bakımından faydalı görmektedir. Televizyondan yurdun her köşesinde büyük halk kütlelerinin faydalandırılması ve televizyonun **bir halk eğitimi aracı olarak** kullanılması için çalışacağız.

TURİZM:

- Partimiz, turizmi, kalkınmamız için zaruri döviz kaynaklarının sağlanması ve iç iktisadî hayatın canlanması bakımından önemli görür.

Turizm politikamız, gerek turist sayısının, gerek turist başına elde edilen döviz miktarının artırılması esaslarına dayanacaktır.

— Partimiz, turizm alanında devletin görevini turistik yatırımların ve faaliyetlerin geliştirilmesi için gerekli şartları hazırlamak ve teşvik tedbirlerini almak suretinde görmektedir. Turistik yatırımlar esas itibariyle, özel teşebbüs tarafından gerçekleştirilmelidir.

- Turizm kredilerinin **tek elden** yürütülmesinde ve devletin genel bir turizm plânı vücuda getirmesinde fayda görürüz.
- Güven Partisi, vatandaşlarımızın dış seyahatlarda sarfettikleri döviz miktarının devamlı surette artmasını endişe ile karşılamaktadır. Türkiye’den dışarıya **sırf eğlence amacıyla yapılan** dış seyahatleri sınırlayıcı mali ve idarî tedbirlere ihtiyaç olduğu inancındayız.

DIŞ İKTİSADİ MÜNASEBETLERİMİZ:

İhracat İthalât:

- Partimiz dış ticaret faaliyetlerinin düzenlenmesinde, ideolojik peşin hükümlerden hareket etmeği **karma ekonomi anlayışına** aykırı bir tutum sayar. Bütün iktisadi faaliyetlerde olduğu gibi, dış ticaret faaliyetinin düzenlenmesinde de, esas, toplum yararına en yüksek verimliliğin sağlanmasıdır. Bu esas içerisinde, partimiz dış ticaret faaliyetlerinin tümünün devlet eline alınması veya tümünün özel teşebbüse bırakılması gibi görüşlerin uygulanması mümkün olmayan görüşler olduğuna inanır.
- Tarım makina ve araçları, bunların yedek parçaları, sunî gübre ve tarımsal ilâçlar gibi büyük vatandaş topluluklarının ihtiyaç duyduğu maddelerin, elverişli fiat ve şartlar içinde satılmasını sağlamak için, dış ticaret alanında gerekli tedbirlerin alınması gerektiği görüşündeyiz.
- İhracatımızın, ekonomimizin gelişmesi bakımından, büyük önem taşıdığı kanısındayız, ithalat ihtiyacımızın büyümesine mukabil, ihracatımız henüz bu artışı kovalayacak bir duruma gelmemiştir. Birinci plân devresinde her yıl, plân hedeflerini aşmak suretiyle, ümit verici bir hale gelmiş olan **ihracatımız son yılda birden bire duraklamış ve bir yıl öncesinin gerisinde kalmıştır.**
- İthalât ihtiyacı 1 milyar dolara ve 1968 de fiilî ithalatımız 850 milyon dolara vardıği halde ihracatımız 500 milyon dolar civarında kalmıştır. Dış ticaret ve dış ödeme açıklarımız mütemadiyen büyümektedir. Bu manzara bize, kalkınma plânlarında tahmin edildiği üzere, ekonomimizin önümüzdeki bir kaç yıl içinde dış yardıma muhtaç olmaktan kurtulacağı ümidini vermemektedir.
- **Gittikçe büyümekte olan ticaret ve dış ödeme açıklarımızın kapatılması için** başvurduğumuz dış kredilerin temininde de zorluklar başgöstermiştir. Bu durumda kalkınmamız ve sanayimizin ham maddelerini karşılamak için muhtaç olduğumuz döviz bulmak, şimdiden bir problem haline gelmiştir.
- İktidarın aksini iddia etmesine rağmen, döviz darlığı çektiğimiz ve bu yüzden bazı sanayi kolalarında ham madde bulmak müşkülâtı belirdiği ve **istihsalde daralmalar** olduğu bir gerçektir.

- Saydığımız bu sebeplerle, ekonomimizin gelişmesi bakımından hayati önemde bir konu haline gelen ihracatımızın arttırılması ve dış açıkların azaltılması için ciddi tedbirler alınması zorunluluğu doğmuştur.
- Güven Partisi, kurulduğu günden bu yana, Meclis içinde ve dışında, **bu ihtiyacı ortaya koymuş ve köklü tedbirler tavsiye etmiştir.**
- Herşeyden evvel, ihracat konusunda çeşitli bakanlıklar ve merciler arasında ahenksiz bir şekilde dağılmış olan yetkilerin ahenkli bir hale getirilmesi lâzımdır. Bakanlar Kurulunda (temel dava) olan ihracatın bir yetkili sözcüsü bulunmalıdır.

Tarım, sanayileşme, kredi, vergi politikasını ilgilendiren bütün kararları dış ticaretimize tesiri açısından inceleyen yetkili bir bakanın pek çok hatayı önleyebileceği kanısındayız.

Dış pazar arama, standardizasyon, ihracat kredisi, vergi iadesi, maddî ve manevî teşvikler konularında böyle bir bakanlığın yapması icabeden pek çok iş vardır.

Bu sebeple, Güven Partisi bir **DIŞ TİCARET** bakanlığı kurulmasını ısrarla teklif etmiştir. Olaylar, bu görüşümüzün isabetini ortaya çıkarmıştır.

- İhracatımız, genel olarak ziraî mahsullere dayanmaktadır. Sanayi ürünleri ihracatının artış hızı oldukça yavaştır. Maden kaynaklarımız gereği gibi değerlendirilmediği için, ihracatımız içindeki maden ürünlerinin yeri önemsiz kalmaktadır.

Dış ticaret dengemizi düzeltmek üzere bu bünyenin değiştirilmesini zarurî görüyoruz. **İhracat maddelerinin çeşitlendirilmesi ve sınaî mamullerimize ihraç gücü kazandırılması** lâzımdır. Bunun için, maliyet artışları sebebiyle tesirlerini kaybeden teşvik tedbirleri yerine, yeni ve köklü tedbirlere başvurulmasına ihtiyaç vardır.

- İhraç mallarımızın maliyetlerinin düşürülmesi, fiat istikrarı sağlanması, yeni pazarlar aranması, nakliyat kolaylıkları temini, kredi kolaylıkları, vergi iadesi, ihracat sigortası gibi tedbirler yanında, bazı maddeler için değişik kambiyo kurları uygulaması da ihracatı arttırmak bakımından faydalı olacaktır. Bugünkü kambiyo politikası ithalatı teşvik edici ve ihracatı cezalandırıcı ters sonuçlar doğurmaktadır.
- İthalât ihtiyacını kamçılayan aşırı istihlâk eğilimini frenlemek lâzımdır.
- **Sanayimizi geniş ölçüde ihracata yönettirmeliyiz.** Karşılaştığımız müşküllerin kaynağını, daha çok, sanayimizin ihracata dönük olmayışında aramak lâzımdır.

İŞÇİ DÖVİZLERİ:

— Partimiz, yurt dışında çalışan işçilerimizin yurda getirdikleri dövizleri ödeme dengemiz için çok kıymetli bir unsur saymaktadır.

1964 yılında yürürlüğe giren bir kanun ile işçi mevduatına farklı bir faiz oranı uygulanmasından sonra bu dövizler süratli bir gelişme kaydederek 1966 yılında 115 milyon dolara ulaşmıştır. Bu tarihten sonra yurt dışına çıkan işçilerimizin sayısı arttığı halde bu dövizlerde aynı oranda artış olmamıştır. Bunun, paramızın değerinin düşmüş olmasının bir sonucu olduğuna şüphe yoktur.

Partimiz, bu **dövizlerin gerçek piyasa değeri üzerinden alınmasına taraftardır.** Bu suretle, hem yurt dışında çalışan işçilerimizin alın teri değerlendirilmiş olacak ve hem de 100 milyon dolar olarak tahmin edilen yeni ve büyük bir döviz geliri Merkez Bankamızın rezervlerini besleyecektir.

— Kendi memleketimizin evlâtlarına kazandıkları dövizin gerçek karşılığını ödemek, **yabancı ülkelerden** faizle borç almaya nazaran, çok daha faydalı bir döviz sağlama yolu olduğuna inanıyoruz.

- İşçi dövizlerinin yurdumuza gelmesi için alınmış olan ve yeniden alınacak tedbirlerin, yurt dışındaki işçilerimize tam olarak tanıtılması sağlanacaktır.

Dış Kredi ve Yabancı Özel Sermaye:

- Partimiz, memleket kalkınmasında başlıca gayretlerin **millî kaynaklara** dayanması gerektiğine inanır. Bununla beraber, dış krediyi gelişme halindeki memleketimizin kalkınmasında faydalı bir unsur olarak kabul ediyoruz.

Birinci kalkınma plânı hazırlanırken, Türkiye'nin, normal sermaye hareketleri dışında, **dış yardıma muhtaç olmadan sürekli ve hızlı bir kalkınmayı kendi gücüyle devam ettirebilecek bir hale** 1972 yılında ulaşacağı tahmin ediliyordu. İkinci plân hazırlığı sırasında ise, Türkiye'nin ancak 1975 yılında bu duruma gelebileceği sonucuna varılmıştır. Plânımızı ve Türkiye'nin ihracat, turizm ve işçi gelirlerinin önümüzdeki yıllardaki seyrini takip eden uzmanlar ise, ancak üçüncü plân dönemi sonunda Türkiye'nin bu duruma gelebileceği neticesine varmışlardır.

- Alacağımız **dış kredilerin vâde ve faiz yükü** bakımından kalkınmamızı engellemeyecek bir nitelikte olması şarttır. Bu nitelikte olmayan kredileri almamak, almaktan daha faydalıdır.

— Bu kredilerin siyasî şartlara bağlı olmamasını da gerekli görürüz.

Yabancı Sermaye:

— Partimiz, ne tüm yabancı sermaye taraftarı, ne de yabancı sermaye düşmanıdır. **Yabancı sermayeyi memleket yararına uygun ise** kabul etmek, değil ise reddetmek kararındayız. Yabancı sermayeye düşman veya hayran olmayı, manasız hissî bir davranış sayıyoruz. Yabancı sermaye akıl ve hesaplara ele alınacak bir konudur.

— Güven Partisi, dış ödeme dengemizin düzelmesine, ihracatın artmasına hizmet eden veya ileri bir teknoloji getiren, yerli sanayii baltalamayan yabancı sermaye çeşitlerine taraftardır. Bu nitelikte olmayan veya sunî tüketim ihtiyacı yaratıp, millî tasarruf kaynaklarını azaltan, dış ödeme dengemizi olumsuz yönde etkileyen yabancı sermaye çeşitlerini memlekete zararlı sayarız.

Yabancı sermayenin **getirdiğinden fazla götürmesine imkân vermiyeceğiz.**

Dış Borçlar:

— 30 Eylül 1969 tarihi itibarıyla dövizle ödenecek dış borcumuz 1 milyar 481 milyon dolardır. (Resmî kurla, 13,5 milyar Türk Lirası).

Dış borç konusunda bugün için en önemli gördüğümüz cihet önümüzdeki 5 yıl içinde ödenecek borç mürettebatının çok yüksek olmasıdır. Faizi ile birlikte önümüzdeki beş yılda her yıl ödeyeceğimiz borç 150 milyon doların üstünde olacaktır.

Dış ticaret gelirimizin üçte birine yaklaşan bu ödemelerin bizi çok müşkül ve sıkıntılı bir duruma sokmaması için vâdesi gelen veya gelmek üzere olan bu borçların bir kısmının **ertelenmesini sağlamak** şarttır.

ORTAK PAZAR:

— Türkiye ile Avrupa ekonomik topluluğu arasında 1963 yılında kurulmuş olan ortaklık bağının ilk safhasını teşkil eden hazırlık dönemi tamamlanmak üzeredir, önümüzdeki Aralık ayından itibaren geçiş dönemine girilecektir. Bunun için, Brüksel’de müzâkereler yapılmaktadır. Geçiş döneminde Türkiye’nin gümrük resimlerini yavaş yavaş indirmesi ve bazı ithalât tahditlerini kaldırması söz konusudur.

Güven Partisi, Türkiye’nin zaman ile ekonomik topluluğun tam üyesi olmasına taraftardır. Ancak bunun genç sanayiimizi sarsmayacak ve kalkınmamızı engellemeyecek şartlar ve süreler içinde gerçekleştirilmesi lüzumuna inanıyoruz.

Esas anlaşmanın, hazırlık döneminden ikinci döneme geçişte Türkiye’ye tanıdığı hareket serbestisinden, müzâkerelerde faydalanmak gerektiği inancındayız.

İşçi Damları ve Çalışma Hayatı:

- Güven Partisi, işçi haklarının ve sosyal hakların geliştirilmesini memleketin topyekûn kalkınmasının unsurlarından birisi olarak görür. Türkiye’nin sosyal adalet, sosyal güvenlik yönünden ilerlemeler kaydetmesi, sınıf kavgasını teşvik edici, milletimizi bölücü ideolojilere dayanarak olmayacaktır.
- Türk işçilerinin büyük çoğunluğunu **demokratik rejime bağlı, sınıf kavgasını hedef tutmayan, kanunlara saygı çerçevesinde haklarını arayan, milliyetçi kuruluşlar etrafında** toplanmış görmekle sevinç duyuyoruz.
- Hürriyetçi, milliyetçi, vatansever Türk işçisi millî beraberliği parçalamak isteyen bedbahtların vasıtası olmamıştır ve olmayacaktır. **Hürriyetlerimizin düşmanı, hür teşebbüs düşmanı, manevî ve millî varlığımızın düşmanı olan sapık cereyanlar Türk işçisini maksatlarına âlet edemişlerdir, edemeyeceklerdir.**
- Güven Partisi, vatansever Türk işçisinin yanındadır.
- Partimiz, **sendika hürriyetini korumak azmindedir.** İşçi ve işveren sendikalarının kurulup gelişmesinin, çalışma hayatımızın barış ve sosyal adalet içinde teşkilatlanması bakımından büyük bir önem taşıdığına inanıyoruz.
- Partimiz, **toplu sözleşme hakkının ve onun müeyyidesi** olan grev ve lokavt haklarının işçi ve işveren arasında âdil bir dengeyi muhafaza ve toplum yararını her türlü çıkarın üstünde tutan bir anlayış içinde kullanılmasına taraftardır.
- **Grev, işçilerimiz için bir haktır. Ancak, bunun kanunsuz işgal ve tahribe yönelmemesi lâzımdır. İşçi haklarına “evet”, işgal ve tahribe “hayır” diyoruz.**
- Türkiye’de işçi hakları kavga ile elde olunmamıştır. Bunlar, millî dayanışmanın, adalet duygusunun, emeğe saygının mahsulüdür. **Hürriyet ve Hukuk düzeni içinde bulunan demokratik memleketlerde işçilere sağlanmış olan bütün haklara aynı yoldan işçilerimizin de sahip olabileceklerine inanıyoruz.**
- Güven Partisi, işçilerimizin **haklı davalarının** başından beri takipçisi olmuştur ve öyle kalacaktır.
- İşçilerimizin emeklilik yaşı ve emekli aylığı ile ilgili isteklerini ilk defa G.P. programa almıştır. Bu konuda Meclise ilk soru önergesini G.P. vermiştir. Bir de kanun teklifi sunmuştur. Partimizin de

desteği ile Meclisten çıkmış olan kanun tasarısının, Meclislerin erken tatile sokulması yüzünden Senatoda kalmış olmasından dolayı üzüntü duymaktayız. Seçimden sonra 1 ay içinde kanunun çıkmasına çalışacağız.

- **İşsizlik sigortasının uygulama hazırlıklarına başlanması zamanının geldiğine inanıyoruz. Bugünkü şartlar içinde işsizlik sigortası adım adım gerçekleştirilecek bir hedeftir. Ancak bunun işçiye ve iş verene yeni prim yüklemekten yapılması mümkün olduğuna inanıyoruz.** Birçok memlekette olduğu gibi, devletin de sosyal sigorta fonlarına katkıda bulunması bu bakımdan faydalı bir tedbirdir.
- Gün geçtikçe bir afet halini almakta olan **işsizliği azaltmak üzere**, uzun vadeli tedbirler yanında, hemen uygulanacak tedbirler bulmağa mecburuz. **İş bulma kurumu teşkilâtının** genişletilmesi, bu arada düşünülecek tedbirlerden biridir.
- **İşçilerin kooperatifler ve ferdi kredi yoluyla mesken sahibi olmalarını** kolaylaştıracak tedbirleri alacağız.
- Sosyal Sigorta Kurumu fonlarından **kabiliyetli işçi çocuklarına her derecede eğitim bursları** verilmesini istiyoruz.
- Artan **hayat pahalılığının** işçi ücretlerine yapılan zamları alıp götürmemesi için fiat istikrarının sağlanması yanında, gerekli tedbirlerin alınması şarttır.
- Çalışma alanında Güven Partisinin önemle takip ettiği konulardan birisi de, **memleketimizin bünyesine ve tarım sektörünün icaplarına uygun bir Tarım İş Kanununun** yürürlüğe girmesidir. Tarımda çalışanlar güvenliğe kavuşturulmalıdır.
- Bütçenin (D) ve (E) **cetvellerinden ücret alan**, ne memur ne de işçi sayılmayan yurttaşlarımızın durumlarının süratle açıklığa kavuşturulmasını istiyoruz.
- **Yurt dışındaki işçilerimizin** bütün meseleleriyle daha yakından ilgilenmek ve **çalıştıkları memleketteki işçilerin sahip oldukları haklardan faydalanmalarını** ve tasarruflarını memlekete getirerek ekonomiye yararlı şekilde kullanmalarını sağlamak kararındayız.

Büyük iktisadî kararların alınmasında ve plân hazırlığında **işçi ve işveren kuruluşlarıyla** geniş ve verimli bir istişare ve işbirliği usulünü uygulamak fikrindeyiz.

— İş yerinde **eğitime** önem vereceğiz.

ESNAF VE SANATKÂRLARIMIZIN MESELELERİ

- Güven Partisi, **cemiyetimizin bir bakıma, orta direği olan esnaf ve sanatkârlarımızın, huzur içinde çalışmalarını ve yarınlara güvenle bakmalarını ister.**
- Çalışarak hayatlarını kazanan, **çalışma ve teşebbüs hürriyetinin, meşru kazancın, hür ve demokratik rejimin inançlı savunucuları olan esnaf ve sanatkârlarımızın**, el atılması ve süratle çözülmesi gereken önemli meseleleri ve haklı davaları vardır.
- Bu davalara düzen yıkma edebiyatı ile çözüm yolu bulunamaz.
- Esnaf ve sanatkârlarımız, huzur içinde, güven içinde çalışabilmeli, kazançlarından, mülkiyet haklarından emin olmalıdırlar.
- Esnaf ve sanatkârlarımızın refah içinde olmaları, sosyal yapımızı, uzak ve yakın bütün tehlikelere karşı, daha dayanıklı hale getirecektir.

- Çeşitli kanunlarımızda, esnafın ve sanatkârın aynı surette tarif edilmemiş olması, her adımda, esnaf ve sanatkârlarımızın bir kısmı için, bazı mahrumiyetlere sebep olmaktadır. Bu çelişmeleri süratle ortadan kaldırmak lâzımdır.
- **Esnaf ve sanatkârlarımız, işçi yurttaşlarımız gibi hastalık ihtiyarlık, sakatlık ve benzeri hallerde, sosyal güvenliğe kavuşturulmalıdır.** Esnaf ve sanatkârımız, hastalandığı, kazaya uğradığı, yaşlanıp çalışamaz hale geldiği zaman, kimseye muhtaç olmadan sigorta yardımından faydalanmalıdır. Ölüm halinde ailesi yardım görmelidir.

— Esnaf ve sanatkârlarımıza verilen krediler, son yıllarda arttırılmış olmakla beraber, ihtiyacı karşılayacak bir seviyeye ulaşmamıştır. Esnaf ve sanatkârlar için, **kredi imkânlarını büyük ölçüde arttırmak** ve şartlarını daha elverişli hale getirmek, hedefimizdir.

- Esnaf ve sanatkârlarımızın iş verimlerini arttırmak için, **sanayi siteleri, sanayi çarşıları** kurulması işini hızlandırmayı gerekli görüyoruz.
- Esnaf ve sanatkârlarımızın, kendilerine külfetli ve ağır gelen **defter tutma usûlleri yerine, basit ve götürü usûlle vergi** ödemelerine taraftarız. Güven Partisi bu konuda Meclise bir kanun teklifi vermiştir.
- Esnaf ve sanatkârlarımızın, daha kuvvetli bir **teşkilâta** kavuşturulmasını gerekli görüyoruz.
- **Çıracılık Konusunun** derhal hallini istiyoruz. Öğrenci durumunda olan çıracıların yetiştirilmesini güçleştiren, esnaf ve sanatkârlarımızı **yüksek prim ödemeğe zorlayan**, yersiz hükümlerin derhal değiştirilmesini zaruri görüyoruz.

— **Belediye mevzuatında**, esnaf ve sanatkârlarımızı lüzumsuz ve faydasız formalitelere boğan hükümlerin süratle kaldırılmasını sağlayacağız.

EĞİTİM VE KÜLTÜR DAVAMIZ: Milliyetçi ve Demokratik Eğitim:

- Partimizin, eğitim politikasında izleyeceği temel amaç, Türk milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta, tasada ortak ve bölünmez bir bütün halinde, **millî şuur etrafında** toplamaktır.
- Eğitimin her kademesinde, **millî, ahlâki ve manevî** değerlere bağlı, demokratik anlayışı benimsemiş, Anayasa dışı sapık davranışlardan uzak, şahsî teşebbüs zihniyetine ve topluma karşı sorumluluk duygusuna sahip, yapıcı ve milliyetçi gençler yetiştirmek istiyoruz.

İLİM VE TEKNOLOJİ YARIŞINDA TÜRKİYE

- **Millietimizin geleceği, eğitim araştırma, teknoloji alanında yapılacak hamlelere bağlıdır.** Tarihin akış hızı artmıştır. İlim ve teknik, insanlık tarihinin hiçbir döneminde görülmeyen bir süratle, gelişmektedir. Bu gelişme, Türkiye için hem büyük imkânlar yaratmaktadır, hem de çağımızın eğitim, ilim, araştırma ve teknoloji alanındaki gidişine ayak uydurmadığımız takdirde, bizim için büyük tehlikeler doğurabilir. **Güven Partisi, bu konuda, plân müzakerelerinde öne sürdüğü tekliflerin gerçekleşmesi için var gücüyle çalışacaktır.**
- **Her alanda, dünya ölçülerine göre, en ileri seviyede ilim adamları ve uzmanlar yetiştirmeye mecburuz. Bu hedefe ulaşılması, kalkınmamızın iktisadî ve askerî kudretimizin, millî varlığımızın başlıca teminatı olacaktır.** Bu davayı mutlaka halledeceğiz.
- **Eğitimde sayı kadar, kaliteye de önem verilmesini istiyoruz. Eğitimde, sadece sayıları kabartmak değil, verim ve kaliteyi yükseltmek lâzımdır.** Milyarların, yılların ve kuşakların israfına yol açan verimsiz ve kalitesiz eğitim yerine, verimli ve kaliteli eğitimi getireceğiz.

Okuma ve Yetişmede Fırsat Eşitliği:

- Türkiye’de bütün gençler, okuma ve yetişme bakımından yeterli imkân ve fırsata kavuşturulmalıdır. Okuma, bir imtiyaz değil, çalışan ve kabiliyeti olan her gencin hakkıdır.

Köyde ve kentte yaşayan bütün yurttaşların, kabiliyet ve çalışkanlıklarına uygun olarak, öğretim ve eğitimin her derecesindeki imkânlardan faydalanmalarını sağlamak kararındayız.

— Ortaokul, lise ve meslekî okullara bağlı olarak köy çocuklarının okuyacağı yurtlar açılması; parasız yatılı sayısının artırılması; yüksek öğretimde burs ve krediden yararlananların sayısının yükseltilmesi, yurt ihtiyacının karşılanması; böylece, köy çocuklarının ve maddî imkânları dar olan bütün kabiliyetli memleket evlâtlarının en yüksek öğretim imkânlarına kavuşturulması lâzımdır.

Güven Partisi, plân müzâkerelerinde, parasız yatılı ortaokul ve lise öğrencilerinin sayısını, 5 yada 20 misli (4 binden 80 bine) arttıracak bir **önerge vermiş ve bunu kabul ettirmiştir.**

Bu plân hükmünün yerine getirilmesi ve daha cesur hamleler yapılması için çalışacağız. Kredi ve yurtlar kurumunun imkânlarını genişletmek ve öğrencilere ucuz kitap sağlamak için, parti grubumuzun verdiği iki kanun teklifi meclistedir. Bunların bir an önce kabul edilip yürürlüğe girmesine çalışacağız.

Güven Partisi, eğitimde **fırsat eşitliğini sağlama** yolunda, bütün gücüyle çaba göstermeğe devam edecektir.

Öğretimin Yurt Sathına Yayılması:

— **Güven Partisi**, yalnız ilk öğretimin değil, orta ve teknik öğretimle, yüksek öğretimin de, yurt sathına âdil şekilde dağılmasını ve Türkiye’de kültür merkezlerinin çoğalmasını istemektedir. Yüksek okul ve üniversitelerin, birkaç büyük merkezde toplanmasının mahzurları hergün daha iyi anlaşılmaktadır.

- Orta Anadolu, Doğu Anadolu, Güney ve Karadeniz bölgelerinde, Trakya bölgesinde yeni kültür merkezlerinin geliştirilmesine ihtiyaç görüyoruz.
- Orta öğretimin kalitesi, **bölgelere göre** farklı seviyededir, öğrencilerin, yüksek öğretime giriş imtihanlarındaki başarılarına tesir eden bu duruma, çare bulmak kararındayız.

Meslekî ve Teknik Öğretim:

- **Kalkınmanın gerektirdiği yetişmiş insan gücünün sağlanması için, meslekî ve teknik öğretime, birinci derecede, önem verilmesi gerektiğine inanıyoruz.** Teknik okulları bitirenlerin, teşebbüs kurarak, memleketin kalkınmasına hizmet edebilmelerine yardım edeceğiz.
- **Güven Partisi**, plân müzâkeresinde, bütün meslekî ve teknik okulların mezunlarının yüksek öğretime daha geniş ölçüde devamlarını mümkün kılmak için bir önerge vermiştir. **Öğretmen okulları, Ticaret ve Tarım Liseleri, çeşitli sağlık okulları, sanat enstitüleri, İmam Hatip okulları** mezunlarının yüksek öğretime devamları, her bakımdan, faydalı olacaktır.

Özel Okullar:

Özel okullar konusunun, peşin hükümlerle değerlendirilmesini doğru bulmuyoruz. **Güven partisinin teklifiyle, Cumhuriyet Senatosunda** özel okullarla ilgili çok faydalı bir araştırma yapılmıştır. Bu senato araştırması, özel okullarda geniş **islâhat tedbirleri alınması** zaruretinin ortaya koymuştur. Bu islâhatın geciktirilmeden gerçekleştirilmesini istiyoruz.

- Özel okulların ciddî ve devamlı **denetime tâbi tutulması** için gerekli tedbirler alınacaktır.

Öğretmen:

- Türkiye'nin muhtaç olduğu insan gücünün yetişmesinde, millî duyguları, fikri seviyeleri, ahlâki vasıfları yüksek öğretmenlerin vazifesi büyüktür. Türkiye'nin kalkınmasında, yükselmesinde çok önemli görev alan öğretmenlerimizin maddî ve manevî huzur içinde çalışmalarını sağlamayı, önde gelen bir vazife sayıyoruz.
- Öğretmenlerin, **siyasî iktidarların baskısından da, solcu kuruluşların siyasî amaç güden tasallûtundan da, kurtarılmasını zarurî** görüyoruz, öğretmenlerin meslekî kuruluşları kanunî amaçlarından saptırılmamak ve saygı gören kuruluşlar olarak vazife yapmalıdır.

Din eğitimi:

— İmam Hatip okulları ve yüksek İslâm enstitüleri amaçlarına uygun olarak geliştirilecektir. Yüksek İslâm Enstitülerini, ilmî seviye ve akademik haklar bakımından, diğer yüksek okulların hak ve imkânlarına kavuşturacağız.

ÜNİVERSİTE OLAYLARI

Haklı İstekler - Haksız Boykot ve İşgaller:

Kitap, burs, yurt, ders programları, imtihan usulleri, üniversite kanununun ıslâhı gibi konulardaki haklı istekleri, partimiz olumlu karşılamış ve bunların yerine getirilmesi için yardımcı olmuştur. Bursların arttırılması, yurtların genişletilmesi, yeni yurtlar açılması, kitapların ucuz fiatla satılması ile ilgili konularda **Güven Partisi Grupları Millet Meclisine faydalı kanun teklifleri** yapmıştır. Ancak, solcu partilerin işe karışmasıyla, isteklerin mahiyeti, hedefi ve istikameti tamamiyle değişmiştir.

1968 Haziran'ından bu yana, üniversitelerde ve yüksek okullarımızda boykot, işgal ve tahrip olaylarını başlatanlar, genellikle, Türkiye İşçi Partisine bağlı sosyalist dernekler ile, CHP'nin üniversitelerde kurduğu (Sosyal Demokrasi Dernekleri) mensuplarıdır. TİP ve CHP'ye bağlı öğrenci kuruluşlarının, geçen yıldan beri, **bazan ayrı ayrı, bazan da işbirliği halinde giriştikleri boykot, işgal ve benzeri hareketler**, sonunda, tamamiyle komünist veya anarşist unsurların idaresine geçmiştir. Üniversite duvarlarına komünist ihtilâlcilerin resimleri asılmış, Sovyet Rusya'da kullanılan işaretleri çizilmiştir.

Güven Partisi, **marksist - leninist hareketlerin hedeflerini zamanında teşhis ederek, Türkiye'yi kızıl bir ihtilâle sürüklemek isteyenlerin karşısına dikilmiştir**. Bugün üniversite senatosu öğretim üyelerinin ve yardımcılarının çoğunluğu ve gençlerin çok büyük bir kısmı, hâdiselere bizim koyduğumuz teşhisin isabetini kabul etmiş bulunmaktadır.

"İslâhata" Evet, "Anarşiye" Hayır:

— Güven Partisi, her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da ciddî ıslâhata "evet"; anarşiye ve düzen yıkıcılığına "hayır" demektedir.

Büyük milletimiz anarşiden nefret ediyor. Dünyanın bugünkü şartları, Türkiye'de millî bütünlüğün ve huzurun korunmasını, daha da önemli bir hale getirmiştir.

Mustafa Kemal Türkiye'sinde, hele o büyük milliyetçinin adını kullanarak, **Lenin Rusya'sından veya komünist Çin'den ilham alan oyunlar sahneye konamaz**.

Molotof bombası savuran, yabancı ideoloji hizmetinde bir avuç sözde öğrenciye, suç işlemek hürriyeti verilerek, okumak, öğrenmek ve yetişmek isteyen gerçek öğrencilerin en tabi hak ve hürriyetlerinin çiğnenmesine seyirci kalınmaz.

Milletimizin hürriyetine ve millî varlığa kasteden davranışlara, (**artık yeter**) demenin zamanı gelmiştir. **Hürriyetsiz otorite, zulüm doğurur. Otoritesiz hürriyet de anarşiye ve sonunda zulme yol acar.**

— Adalet Partisi iktidarı, Türkiye’de huzuru tehdit eden tehlikeler karşısında, daima **yetersiz** kalmıştır. Eğitim alanında gerekli **ciddî ıslâhatı yapacak kudretten, dinamizmden ve çalışma gücünden mahrum** olduğunu göstermiştir. Plânda açıkça yer alan tedbirler, **kâğıt üzerinde**, sahipsiz bırakılmıştır, iktidarın, Meclis tatilinden önce, mutlaka çıkaracağını vaadetiği, üniversitelerimiz ve yüksek okullarımızla ilgili, önemli kanunların yüzüstü bırakılması, memlekette lüzumsuz gerginliklere ve huzursuzluklara yol açmış ve kışkırtıcılara aradıkları fırsatı vermiştir.

— Gelişen olaylar, **Güven Partisinin** ıslahatçı, milliyetçi ve akılcı **tutumunun, ne kadar isabetli** olduğunu, hergün daha çok ortaya koymaktadır.

Her türlü ıslâhata karşı koymaktan nasıl hayır gelmezse, solcu sloganların ardında gizlenen sapık ve yıkıcı davranışlardan da, millete hayır gelmez.

Türkiye’yi yüzyıllarca geriye götürmek isteyen gafiller de, Türkiye’yi sol maceraya sürüklemek isteyen yıkıcılar da, karşılarında hür demokratik rejime bağlı, milliyetçi, manevî değerlere saygılı, gençlik çoğunluğunu ve millî iradenin kalesini bulmalıdırlar.

- Güven Partisi, siyasî partilerin üniversitelerden ellerini çekmelerini ister.
- Üniversite öğretim üyelerinin, aynı zamanda siyasî partilerin yönetim kurullarında günlük faal politika ile uğraşmalarını doğru bulmuyoruz. Bu konudaki anayasa hükmünün gözden geçirilmesi lüzumuna inanıyoruz, öğretim üyeleri araştırma kurullarında görev alabilirler. Fakat bir taraftan üniversitede “tam gün çalışma” protestoları düzenleyen bazı öğretim üyelerinin bütün günlerini parti merkezlerinde günlük politika ile uğraşarak geçirmeleri yersizdir. Siyasî konularda söz, yazı ve fikir hürriyetini kullanmakla, fiilî politika ayrı şeydir.

Spor:

- Sıhhatli bir kuşak yetiştirmek için, **sporu bir eğitim vasıtası olarak** ele almak lüzumuna **kaniyiz**. **Spor yapabilecek yaşta olanları, seyirci olmak durumundan kurtararak, spor faaliyetine katmak lâzımdır. Bu sebeple, okul ve halk sporuna öncelik vermek kararındayız.**
- Güreş gibi milli spor dallarına büyük önem vereceğiz.
- **Spor tesislerini bütün yurt sathında, tamamlamak ve geliştirmek amacımızdır.** Amatör sporculuğu bütün yurt köşelerine ulaştıracak tesisler kurulmasına çalışacağız.

SAĞLIK İŞLERİMİZ

- Sağlık politikasında temel ilkemiz, vatandaşı hasta olduktan sonra tedavi etme yerine, **hastalıktan korumaktır**. Bu sebeple, **koruyucu hekimliğin, ön plânda, ele alınmasını gerekli görüyoruz.**
- Herkesin ruh ve beden sağlığı içinde yaşayabilmesini ve sağlık hizmetlerinden yararlanmasını temin etmek amacımızdır.

— Şehir ve kasabalar gibi, **köylerde yaşayan vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını mümkün kılacak** bütün tedbirleri almak kararındayız. Hastanelerde **fakir vatandaşlardan para alınması** sonucunu doğuran tatbikatı kabul etmiyoruz. Hastanelerde vatandaşın eziyet çekmesini ve hor muamele görmesini önleyecek bir araştırma Önergesini G. P. Meclise vermiştir.

- Sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu içinde meydana çıkan tatbikat aksaklıklarını gidererek, bu teşkilâtın **görevlerini başarı ile yerine getirmesine ilişkin tedbirleri**, eksiksiz olarak, almağa kararlıyız.
- Büyük masraflarla kurulan sağlık ocaklarında ve sosyalizasyon bölgelerindeki hastahanelerde **doktor bulunmaması**, üzüntü verici bir olaydır. **Doktorsuz sağlık ocağı israftan başka bir şey değildir**. Bu derde, kesin olarak, çare bulunmalıdır. **Doktorsuz sağlık ocağı, ebesiz köy bırakılmamalıdır**.
- Sosyalizasyon bölgesinde çalışanlara sağlanan malî imkânlar, **sonradan çıkan kanunlarla**, tesirsiz hale getirilmiştir. Sosyalizasyon bölgelerinin hekime kavuşturulması için, bu durumun süratle düzeltilmesine ihtiyaç vardır.
- Hastahanelerdeki **yatak sayısını, ihtiyacı karşılayacak bir seviyeye çıkarmak** amacımızdır.
- **Memleket ölçüsünde bir sağlık sigortası kurulması** hedefimizdir. Bunun hazırlık çalışmalarına başlanması zamanı gelmiştir.
- Türkiye’de imâl edilen veya ithâl edilen ilâçların, ciddî ve tesirli bir kontrole tabi tutulması ve ilâç fiyatlarının makûl bir seviyede tutulması, memleket sağlığı için, büyük fayda sağlayacak bir hizmet olacaktır.

GELİŞMEYE MUHTAÇ BÖLGELER

— Güven Partisi, yurdumuzun sosyal ve kültürel bakımlardan nisbeten geri kalmış bölgelerinin kalkınmasını, **adaletin ve millî bütünlüğün** icabı saymaktadır.

Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ile Orta Anadolu’muzun ve Karadeniz’in bazı kesimlerini içine alan yurdun gelişmeğe muhtaç bölgelerine, eğitim ve sağlık imkânlarının, çeşitli kamu hizmetlerinin ve iktisadî yatırımların, **öncelikle** ulaştırılması, temel hedeflerden biri olarak G. P. programına girmiştir.

- Doğu Anadolu ve gelişmeğe muhtaç bölgelerimiz, **yıkıcı ve bölücü kışkırtma edebiyatı ile deşil**, ciddî ve yapıcı tedbirlerle kalkınabilir.

G. P. bu konuda sadece söz söylememekle kalmamış ciddî kanun teklifleri hazırlayarak Millet Meclisine sunmuştur.

Doğu illerimizi ve memleketimizin gelişmeğe muhtaç diğer köşelerini süratle kaldırmak için, herşeyden evvel, konuya, Türkiye’mizin ve aziz milletimizin birliğini korumak ve kuvvetlendirmek açısından bakmak lazımdır.

- Fert başına gelir, eğitim imkânları, doktor sayısı, sanayileşme derecesi, tarım tekniği, ulaştırma imkânları bakımından yurdumuzun diğer bölgelerinden daha fakir durumda olan bu bölgeler için harcanan gayretleri **yeterli görmüyoruz**. Gelişmeğe muhtaç 22 ilimize devletçe yapılan yatırımlar, 1968 yılında, **tüm devlet yatırımlarının % 15 ini** aşmamıştır. Halbuki bu illerimizde yaşayan **nüfusun oranı % 24 dür**. Demek ki, bu bölgelere yapılan yatırım mesafeyi kapatmağa yetmek şöyle dursun, mesafeyi daha da açacak yetersiz bir seviyededir.

Gerektiği kadar teşvik görmediği için bu bölgelere özel teşebbüs gitmemektedir. Tersine bu bölgelerden yurdumuzun **diğer bölgelerine sermaye ve teşebbüs gücü hicret etmektedir**. Bu hicreti önleyecek ciddî tedbirler alınmalıdır.

- Güven Partisi, gelişmeğe muhtaç bölgelerimizin daha fazla fakirleşmesini önlemek ve bölgelerarası dengeyi süratle kurmak amacıyla “gelişmeğe muhtaç bölgeler” için, **ayrı bir KALKINMA ve YATIRIM BANKASI** kurulmasını teklif etmiştir.

(Gelişmeğe Muhtaç Bölgeler Kalkınma ve Yatırım Bankası), **bütün imkânlarını yalnız mahrumiyet bölgelerinde yapılacak yatırımlar ve kurulacak tesisler için kullanacaktır.**

- Su, enerji, yol, her derecede okul, sağlık tesisleri, fabrikalar, hayvan ürünlerini değerlendirecek çeşitli tesislerin yapılmasında bu bölgelere öncelik tanınması yolundaki plân hükümleri **kâğıt üstünde bırakılmayarak**, mutlaka gerçekleştirilecektir.
- Gelişmeğe muhtaç bölgelerin tabi kaynaklarını ve gelişme imkânlarını en iyi şekilde değerlendirmek üzere, “**Bölge Plânlaması**” yapılacaktır.
- Doğu Anadolu’da kurulacak sanayi tesislerinin **komşu ülkelere ihracat yapması** için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Banka sistemi, bugün gelişmeğe muhtaç bölgelerden topladığı mevduat kadar bu bölgelerde kredi dağıtmamaktadır. Tersine bir kredi akımı vardır. Bu durumu düzelterek kredi akımını gelişmeğe muhtaç bölgelere doğru yöneltecek tedbirler alınacaktır.
- Bölgede asayişin, can, mal ve çalışma güvenliğinin tam olarak sağlanması için, **idari** tedbirler yanında, gerekli **iktisadî** tedbirlerde ihmal edilmeyecektir.
- Güven Partisi, kurulduğu günden beri, gelişmeye muhtaç bölgelere **en vasıflı, yapıcı, çalışkan devlet memurlarının gönderilmesi**; mahrumiyet bölgelerinde başarıyla çalışanların maddî ve manevî bakımdan mükafatlandırılması görüşünü savunmuştur. Bu bölgeler, **ceza ve sürgün yeri değil, en seçkin idareciler için şerefli hizmet yeri sayılmalıdır.**
- Bir cümle ile, **Güven Partisi, her konuda ve her alanda, gelişmeye muhtaç bölgelerin hakkını verecektir.**

MALİYE, BÜTÇE VE VERGİ

Vergi Politikası:

- Güven Partisi, devlet giderleri ve yatırımlarını karşılamak üzere alınan vergilerin, **herkesin malî gücüne uygun olmasını**, sosyal devlet ilkesinin başta gelen icaplarından saymaktadır.

Vergi adaletini sağlayacağız:

- Vergi sistemimizin, vergi yükünü fertler ve zümreler arasında **âdil bir surette** dağıtacak bir bün-yede olmasını istiyoruz. Doğrudan doğruya vergi ödeme gücüne hitab eden vergilerle vasıtalı vergiler arasında, vergi adaleti ile iktisadî icapları bağdaştıran, ölçülü bir nisbet kurmaya çalışacağız.
- Vergi sistemimiz, millî gelirdeki artışları, sık sık kanun değişmesine ihtiyaç olmadan kovalayabilecek **bir esnekliğe** kavuşturulacaktır.
- Vergi sistemimizin, tasarruf ve yatırımları teşvik etmesini sağlayacağız.
- Esnaf ve küçük sanatkârlarla, çiftçi vatandaşlarımızı külfetli defter tutma usullerinden kurtararak; bunun yerine, götürü usûllerle vergilendirme yoluna geçmeyi memleket gerçeklerine uygun sayıyoruz.
- **Vergi dairelerinin daha verimli bir şekilde çalışabilmelerini sağlamak üzere, geniş ıslâhat tedbirleri** alınacaktır.

— **Vergi kontrol teşkilâtı kuvvetlendirilerek**, murakabenin müessiriyeti arttırılacak ve vergi kaybının önlenmesine çalışılacaktır. Dürüst mükellefleri haksız rekabetten ve ağır vergi ödemekten kurtarmanın yolu budur.

- Vergi kazasını yeniden düzenleyeceğiz.
- Mali durumları son derece bozuk olan ve bir çok zarurî masraflarını bile karşılayamayacak duruma düşmüş bulunan **mahallî idarelerin bu acıklı durumuna çare bulacağız**. Plânın bu konuda öngördüğü ve bugünkü iktidar tarafından bir türlü yürütülememiş olan tedbirleri uygulayacak ve **mali tevzin kanununu çıkaracağız**.
- Tasarruf bonolarını derhal kaldıracağız.
- Adalet Partisi iktidarının, saydığımız bu ıslâh tedbirlerinden kaçmış olmasının zararı büyük olmuştur. **AP iktidarı, plânın gösterdiği doğru ve ilmî tedbirlere** el sürmemiş, bütçe açığını kapatmak üzere, maliyetleri arttıracak, hayat pahalılığını ve geçim şartlarını ağırlaştıracak vergi zamlarına başvurmamak **yolunu tutmuştur**.

— Güven Partisi, kalkınma plânına aykırı ve iktisadî tesirleri bakımdan zararlı olan bu zamları kabul etmemiştir. İhmal ve israfların cezasının, esasen geçim sıkıntısı içinde bulunan vatandaşa çektilmesini hiçbir zaman tasvib etmeyeceğiz.

BÜTÇELERİMİZ:

- Devlet bütçesini plânlı kalkınmanın etkili bir vasıtası sayıyoruz. Bu itibarla, bütçelerimizin gerek hazırlanmasında, gerek uygulamasında plân esaslarına uyulmasını gerekli görüyoruz.
- Bütçe rakamlarının toplam olarak büyümesiyle övünmek, bize göre bir anlam taşımaz. Bütçelerde **gelişmeyi sağlayacak hizmetlere ve yatırımlara** ayrılan ödeneklere bakmak lâzımdır. Kalkınmamızı gerçekleştirmek için, bütçelerimizde her yıl, kamu gelirlerinin, artan oranda, yatırımlara ayrılması ve **carî harcamalardaki artışın** ise, sınırlı tutulması icab eder.
- Kalkınma plânımız, bu prensipten hareket ederek kamu yatırım harcamalarının yılda, % 10,3 oranında artmasını; buna karşılık, carî harcamaların daha yavaş bir tempo ile, % 8,5 oranında, büyümesini emretmiştir. Bütçelerimizin daha yapıcı ve yatırımcı bir hale gelebilmesi için bu esasa riayet olunması gerekir. Halbuki, son yıllarda hükümetin getirdiği bütçeler bu nitelikte olmamıştır. Yatırım giderleri, plân tahminlerinin ve hedeflerinin altında kalırken, carî harcamalar bu hedefleri aşmıştır. **Adalet Partisi iktidarı**, 1965 seçim beyannamesinde (yüksek masraflı ve maliyetli bir bütçe politikasına son vermek azmindeyiz) yolundaki **taahhüdünü yerine getirmemiş ve ters yolda bir masraf politikası yürüterek, carî masrafları alabildiğine yükseltmiştir**. Carî harcamalardaki plân dışı artışlar, iktisadî gelişme ile ilgili harcamalar da değildir. A.P. iktidarının bu tutumu, **israfıdır**.
- Güven Partisi, **ciddî tedbirlerle, plân dışı carî masraf artışına son vermek azminde**dir. Aksi halde, milletimizin yatırımlara harcamak üzere ayırdığı kıt kaynaklar, faydasız şekilde tüketilmiş olacak ve bunu karşılamak üzere vatandaşlara yeni vergiler veya zamlar yüklemek mecburiyeti doğacaktır.
- Güven Partisi, Devlet idaresinde israfa son vermeğe karardır.

Devlet idaresinde **zaman israfına, insan gücü israfına, para israfına, zaruri olmayan tören, ziyafet, gezi, resmî araba saltanatına son vermek şarttır**. Kalkınma çabası içinde bulunan bir devlet, resmî hayatta her türlü debdebe ve israfı kaldırıp, sadeliği ve verimliliği hâkim kılmak zorundadır. G. P. bu konuda da Meclise bir araştırma önergesi vermiştir.

Kısır ve verimsiz harcamaların ölçsüz şekilde artması önlenmeli, yatırım ödeneklerinin gerçekten yerli yerine sarfedilmesi sağlanmalıdır. Kalkınmamızın kaderi, bu alanda gösterilecek başarıya bağlıdır.

Bütçe Açıkları:

- Bütçe açıklarının tehlikeli şekilde büyümesini endişe ile karşılıyoruz.

Son dokuz yıl içinde, sadece 1963 ve 1967 yıllarında Devlet bütçesi açısız kapanmıştır. Son yılların birikmiş bütçe açıklarının tutarı 4 milyar aşmıştır.

İktisadî istikrarın dikkatle korunmasına muhtaç olduğumuz bir devrede, bütçe açıklarının büyümesi, bir yandan kalkınmamızı engellemekte, öte yandan hayat pahalılığını ve geçim darlığı çeken yurttaşlarımızın yükünü arttırmaktadır.

- Bütçe açıklarının üst üste birikmesinin yarattığı diğer bir sıkıntı da, hazine borçlarının kabarması yüzünden, **ödemelerin zamanında yapılamaz hale gelmesidir**. Son yıllarda, devlet hesabına yaptığı inşaatın, gördüğü hizmetin, sattığı malın karşılığını zamanında alamayan vatandaşlar, bu yüzden çok sıkıntı ve bazen çaresiz durumlara düşmüştür.
- Kabaran **bütçe açıklarının yarattığı diğer bir tehlike, enflasyon tehlikesidir**. Açıkların Merkez Bankası kaynaklarından piyasaya yeni para çıkarılmak suretiyle karşılanmasının, bizi götüreceği çıkmaz yol bu olacaktır.
- Gerçek ve dengeli kalkınmanın ancak istikrar içinde gerçekleştirilebileceğine inanan **Güven Partisi, bütçe açıklarını ciddi tedbirlerle ortadan kaldırarak memleketi denk bütçelere kavuşturmayı vazife bilmektedir ve bunu başaracaktır**.

İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİ:

- İktisadi devlet teşekküllerimizin gerek işletme zararları, gerekse yatırım finansmanı açıkları sebebiyle, **bütçeye yük olmakta devam etmelerini** doğru bulmamaktayız.

Bir hesaba göre, 50 milyar, diğer bir hesaba göre, 100 milyar lira tutarında bir millî varlığa sahip olan kuruluşların, elde edecekleri kârlarla, devlet bütçelerine destek olmaları gerekirken, yeni yatırımları ve hatta işletme zararlarını karşılamak için devlet bütçesine yük olmaları, üzerinde önemle durulması gereken bir mesele halindedir. Devlet demir yolları, kömür işletmeleri, şeker fabrikaları ve Sümerbank'ın 1968 yılı için tahmin edilen açığı 1 milyar 273 milyon, 1969 yılı için tahmin edilen açıkları 1 milyar 755 milyon liradır.

Gittikçe büyüyen bu açıklar, endişe verici olmağa başlamıştır. 1964 yılında kabul edilen **440 Sayılı Kanun**, iktisadî devlet teşekküllerini kârlılık ve verimlilik esasına göre çalışmasını hedef tutuyordu. Bu kanunla, iktisadî devlet teşekkülleri lüzumsuz siyasî müdahalelerden uzak kalacak, siyasî kayırma, **partizanlık hastalığından kurtulacaklardı**. Bu kuruluşların başında kabiliyetli insanlar bulunacak, muhasebe, istatistik, araştırma, sevk ve idare personel işleri çağdaş **işletmecilik icaplarına uygun** bir hale getirilecekti.

Kanunun emrettiği yeniden düzenleme işini, Adalet Partisi iktidarı, **yürütüp sonuca götüremiştir**. Bu teşekküller, gün geçtikçe birer partizanlık yuvası haline gelmişlerdir.

Müdahaleler ve kötü idare yüzünden **kaynak yaratması** beklenen teşekküller, **kaynak yutan** filler haline gelmiştir. Bu durum ve tutumun kalkınmamızı engelleyeceğine ve kaynaklarımızın israfına yol açacağına şüphe yoktur.

- İktisadî devlet teşekküllerinde süratle gerçekleştirilmesi gereken ve iyi niyet, bilgi ve enerji isteyen **islâhatı Güven Partisi başaracaktır**.

Fiat İstikrarı:

- **Gerçek ve dengeli bir kalkınma için, fiat istikrarı şarttır.** Kalkınma plânımızın hedeflerinden biri de, iktisadî istikrarın sağlanmasıdır. Fiat dalgalanmaları, ekonominin dengesini bozmamalıdır.

Fiat dalgalanmaları artar ve genel fiat seviyesindeki hızlı artışlar önlenmezse iktisadî gelişme yavaşlar, millî gelirin esasen âdil olmayan ve ıslâha muhtaç bulunan dağılımı daha da adaletsiz bir hale gelir, bölgeler ve sektörler arasında gelir dağılımındaki dengesizlik büyür, ihracat güçleşir ve milletimizin kıt kaynaklarının kullanılmasında israfa yol açılır.

- Memleketimizde, plândan önceki döneme göre, nisbi bir fiat istikrarı vardır, denilebilir. Türkiye'nin yeniden dörtünl bir enflasyona kapılmasını, kalkınma plânlarımız önlemiştir. Ancak, **Türkiye, fiatların devamlı surette arttığı bir memleket olmaktan kurtulamamıştır.** Resmî rakamlara göre, fiatlar, dört sene içinde % 25 ten fazla yükselmiştir. Bu, paramızın dört yıl içinde, değerinin dörtte birinden fazlasını kaybettiği anlamına gelir.

Fiat Artışlarının Tesirleri ve Hayat Pahalılığı:

- Sürekli fiat artışlarını her alanda zararlı sonuçları kendisini göstermektedir.

Sürekli fiat artışlarının sonucu olarak **Türkiye'de hayat pahalılığı süratle artmakta ve geçim zorlukları büyümektedir.**

Resmî ağızlar, istedikleri kadar hayat pahalılığı yoktur desinler, bugün büyük vatandaş kütleleri hayat pahalılığından, geçim darlığından şikâyetçidir ve ıstırap çekmektedir. Genel fiat seviyesindeki artışların, hayat pahalılığını arttırmaması için, son yıllarda iktidarlar hiçbir ciddi tedbire başvurmamışlardır. **Geçim sıkıntısı bu yüzden afet haline gelmiştir. Sürekli fiat artışları, işçi ve memur ve personel ücretlerine yapılan zamları tesirsiz hale getirmiştir. Çoğu zaman mahsulünün değerini tam olarak elde edemeyen köylü vatandaş, çarşı pazarda satın aldığı malların fiyatının durmadan yükseldiğini görmektedir.**

Fiyat artışlarının **sanayi ve ihracata** da olumsuz tesirleri olmaktadır.

Fiatlar genel seviyesindeki sürekli artışların ve hükümet tedbirlerinin bir sonucu olarak artan ham madde fiatları, sanayide maliyetleri yükseltmektedir.

Aynı sebeple ihracat malı tarım ürünlerinin maliyetleri de artmakta ve bu durum, tarım ürünlerine ve sınaî mamulere dış pazar bulunmasını zorlaştırmaktadır.

- Tarım ürünlerindeki maliyetin bu maddelerin ihracat fiatlarına yaklaşmış olması, şimdiden, köylümüzü perişan bir duruma sokmuştur.

Fiat istikrarının korunmayışının bir diğer neticesi de, **ticaret açığının büyümesidir.**

- Dörtünl şeklinde olmasa bile, sürekli fiat artışları, zamanla enflasyoncu bir baskı tesiri meydana getirmiş ve bizi müzmin bir enflasyon dönemine sokmuştur.

— Fiat artışlarını sürekli bir hale gelmesi bir noktada, **paramızın dış değerinde yeni bir ayarlama yapılmasını** zorumlu hale getirebilir. İyi düzenlenmediği takdirde bunun da getireceği yeni zararları vardır.

Güven Partisi, bütün bu ihtimalleri önceden görmüş ve gerekli uyarımları zamanında yapmıştır.

Karaborsa ve istikrar:

— Fiat istikrarsızlığının zararlı sonuçlarından bir diğeri de, karaborsadır. Memleketimizde **ih-tiyaç maddelerinden veya ham maddelerden bir kısmının** karaborsaya düştüğü sık sık görülen ve bakıma alışılan olaylar haline gelmiştir. Bunların bir kısmı da, **hükümetlerin yanlış ve isabetsiz kararlarından** doğmaktadır.

- Güven Partisi, **fiat istikrarının** sağlanmasını sürekli ve dengeli kalkınmanın şartı olarak görmektedir. Bu itibarla haksız **fiat artışlarını önleyecek** temel tedbirleri alacaktır.
- **Açık bütçe ve enflasyoncu para ve kredi politikasına** son verilecektir. Dış ticaret ve dış ödemeler açıklarının azaltılması için köklü tedbirler alınacaktır.

— Karaborsaya asla mücadele edilmeyecektir. Türk parasının içinde ve dışarda değeri korunacak, paramız itibarlı ve her yerde aranan bir para haline gelecektir.

Kredi Politikamız:

- İktisadî faaliyetin mühim bir unsuru ve kalkınmamızın etkili bir vasıtası saydığımız kredi konusuna, Güven Partisi, programında önemli bir yer verilmiştir. **Programımız, gelişme halinde bulunan memleketimizde takib edilmesi gereken gerçekçi bir kredi politikasının esaslarını getirmiştir.**
- Türkiye’de kredi hacminin yıldan yıla artmış olmasına rağmen, kredi konusunda şikâyetler eksilmemiştir.

Memleketimizde,

Kredi yetersizdir:

Kredinin dağılışı adaletsizdir.

Kredi pahalıdır.

- Son beş yıl içindeki artışlara rağmen, kredi genişlemekte olan ekonominin ihtiyacını karşılayacak bir seviyeye ulaşmamıştır. Ekonomi ve iş hacmindeki büyüme, sermaye darlığı sebebiyle, krediye olan ihtiyacı daha büyük ölçüde artırmaktadır.

Kredinin, ihtiyacı karşılayamamasını bir sebebi de, **sektörler arasında iyi dağılmamasıdır.** Tarım, sanayi, turizme ayrılan krediler çok yetersizdir. **Yurdumuzun gelişmeğe muhtaç bölgele-rinde, kredi, daha yetersiz haldedir.** Kredi imkânlarının yurt sathına dağılışında açık adaletsizlik göze çarpmaktadır. Gelişmeğe muhtaç bölgelerde vatandaşların bankalara yatırdığı mevduat bile o bölgelerde kredi olarak dağılmamaktadır.

- Kredi meselesine süratle çözüm yolu bulacağız. İmkânlarının, ekonomiye en yararlı şekilde kul-lanılmasının tedbirlerini alacağız.

Tarımın ve sanayiın ihtiyaçları ön plânda tutulacaktır.

- Kredinin daha çok üretime dönük hale gelmesini sağlayacağız.
- Kredi dağıtımında, partizanlığa ve kayırma politikasına son vermek azmindeyiz.
- Kredinin ucuzlatılmasını zaruri görüyoruz.

Kredi hacminin arttırılması, kredi kaynağının büyümesine bağlıdır. Kredinin sağlam kaynak-lara ve mevduata dayanması lâzımdır. Bu sebeple, mevduatın arttırılmasına çalışacağız.

— Bankalarca mevduat sahiplerine verilen faizlerin mevduatı teşvik edecek bir seviyeye çıkarılması şarttır.

— Bankalarımızın **büyük merkezlerde toplanmasını** doğru bulmuyoruz. Kredi dağılışındaki adaletsizlikleri önlemek üzere, **banka şubelerini yurdun her köşesine** yaymak gerekmektedir.

- Kredinin ucuzlatılması para maliyetinin düşürülmesine bağlı olduğu için, bankacılığımızda bu bakımdan ıslâhat yapılmasına ihtiyaç görüyoruz.

Memleketimizde **sermaye piyasanın düzenlenmesi kesin bir ihtiyaç haline gelmiştir**. Tasarrufların sermaye piyasasına akmasını sağlayacak emniyet şartlarını geliştireceğiz.

Sermaye piyasasının düzenlenmesi, küçük tasarrufların değerlendirilmesine ve yatırım ve işletme kredilerinin daha kolaylıkla ve daha ucuz olarak sağlanmasına imkân hazırlayacaktır.

- İkinci kalkınma plânının ek finansman ihtiyacı, ne kamu sektörü ne de özel sektör için henüz karşılanmamıştır. Bu durum, sermaye piyasasının süratle düzenlenmesini daha da zarurî hale getirmiştir. Ek finansman ihtiyacı karşılanmadığı takdirde, 120 milyar olarak hesaplanan yatırımların plân döneminde gerçekleşmesi mümkün olmayacak ve bu hesap kâğıt üzerinde kalacaktır.
- Sermaye, piyasasının emniyet unsurlarından biri sayılan **serbest hesap uzmanlığı müessesesi-nin kurulmasını** da geciktirilmesi caiz olmayan işler arasında görüyoruz.

Halka Açık Anonim Şirketler

- Sermaye piyasasının kurulması ile halka açık anonim şirketlerin kurulup gelişmeleri imkânı doğacaktır. **Halka açık anonim şirketlerin teşvik edilmesi**, harekete getirilecek küçük tasarrufların ekonomide en faydalı şekilde kullanılmasını mümkün kılacağı gibi, küçük ve orta gelirli vatandaşlarımızın hür teşebbüs düzeni içinde iktisadî teşebbüslerde pay sahibi olmalarını sağlamak suretiyle millî gelirin daha ahenkli bir surette dağılmasına yardım edecektir.

Kalkınma Bankaları:

- Özel teşebbüsün yatırım ve işletme kredisi ihtiyaçlarının karşılanması için **özel yatırım bankacılığını teşvik karardayız**. Bu bankalar, özel teşebbüsün sanayi, madencilik, gemi inşaatı, turizm gibi alanlardaki yatırım faaliyetlerini ve özel yatırımların yurdun gelişmeğe muhtaç bölgelerine yönelmesini kolaylaştıracak ve teşvik edecektir.

MESKEN DAVAMIZ, KÖY MESKENLERİ, ŞEHİRLEŞME:

Mesken:

- Güven Partisi, **her Türk ailesinin sağlam ve sağlık şartlarını haiz bir meskene kavuşmasını ister**. Bu amaçla, devletin dar gelirli vatandaşları, sağlık şartlarına uygun konutlara kavuşmak için tedbirler almasını gerekli görüyoruz.
- Konut ihtiyacının iyi ve yeterli bir şekilde, karşılanması, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi hızlandıracaktır.
- Sosyal konut yapmak amacıyla kurulan kooperatiflere uzun vadeli ve düşük faizli krediler sağlanacak ve bunlara kamu kuruluşları eliyle plân ve proje yardımı yapılacaktır.
- İmkânları sınırlı aileler için, devlet kontrolü altında, taksitle satılmak üzere belli standarta bina yapmak amacı ile kurulacak olan şirketleri teşvik edeceğiz.

Gecekondular:

- Hızlı nüfus artışı şehirleşme, şehir çevrelerinin gittikçe genişleyen gecekondu kuşaklarıyla sarılmasına yol açmıştır. Bu durumun önemini takdir eden Partimiz, **programında gecekondu konusuna** önemli bir yer ayırmış ve gerçekçi bir gecekondu politikası tesbit etmiştir.
- **Gecekonduların tapulu sosyal konut haline getirilmesine** çalışacağız. Gecekonduların sosyal konut haline getirilmesinde (kendi evini yapana yardım) esasına göre, plân, proje ve ucuz yapı malzemesi yardımları yapılacak ve geniş kredi kolaylıkları gösterilecektir.
- Gecekonduların alım ve satım ve kiralanması, gecekondu oturanların menfaatlarını koruyacak şekilde düzenlenecektir.
- **Gecekondulara** yol, içme suyu, kanalizasyon, elektrik ve otobüs gibi belediye hizmetlerinin götürülmesine ve bu bölgelerin okul, karakol, PTT gibi ihtiyaçlarının karşılanmasına önem verilecektir.

Köy Meskenleri:

- Köylerde 1965 sayımına göre, konut sayısı 3,5 milyondur. Köylerimizde 2,7 nüfusa bir oda düşmektedir. Köy konutlarımızın ancak yarısı sağlamdır. Bu durumu gözönünde bulunduran partimiz, **köylerde mesken meselesinin** öncelikle halledilmesi kararındadır.

Köylerde, mahallî malzeme ile inşa edilecek meskenler için, bölgelerin özelliklerine göre çeşitli tipteki standart projeleri devlet hazırlayacaktır.

- **Köy meskenlerinde kullanılacak çimento, demir, kereste, cam gibi malzemenin ucuz fiatla sağlanması için gereken tedbirler alınacaktır.**
- Köylerde (kendi evini yapana yardım için) **kurulacak fona Devlet bütçesinden, il özel idareleri bütçelerinden her yıl 300 milyondan aşağı olmamak üzere ödenek ayrılacaktır.**

Şehir ve kasabalarımızın meseleleri:

- Hızlı nüfus artışının ve sanayileşmenin tabii bir sonucu olarak Türkiye’imizde şehirleşme hareketi hızlanmıştır. Hızlı şehirleşme, şehirlerin düzenli gelişmesini zorlaştırmakta ve düzensizlikler yaratmaktadır.
- Şehirlerin düzenli bir surette gelişmelerini sağlamak üzere, **imâr plânları** süratle tamamlanacak ve bu plânları uygulayacak teşkilât kuvvetlendirilecektir. Bu konudaki yolsuzluklar kesinlikle önlenecektir.
- Şehir ve kasabalarımızın yol, su, elektrik, kanalizasyon gibi alt yapı tesislerinin yaptırılması veya tamamlanması için **belediyelerimize devletçe yapılmakta olan malî ve teknik yardım genişletilecek ve arttırılacaktır.**

SİYASÎ HAKLARIN İADESİ:

Siyasî hakların iadesine **samimiyetle taraftarız** Güven Partisi, Siyasî mahkûmiyetlerin doğurduğu ıstırapları ortadan kaldırarak **huzura ve millî bütünlüğe yardımcı olmayı, her türlü art düşüncelerden uzak şekilde istemiştir.** Bu konuyu siyasî oyun vasıtası yapmadık. **Doğru bildiğimiz yolda yürümeğe devam edeceğiz.**

DIŞ POLİTİKA ve MİLLİ GÜVENLİK:

- Güven Partisi **milliyetçi bir partidir**. Güven Partisi, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü her düşüncenin üstünde tutar. Biz, Türk devletini dünya milletleri ailesinin eşit egemenlik haklarına sahip şerefli bir üyesi olarak görürüz. Partimizin nazarında dış politika-
da **millî güvenliğin ve millî menfaatin korunması esastır**.

“Ebedi Olan Millî Menfaattir”

- İdeolojik yakınlık veya ayrılık, devletimizin dış politikasında temel etken olamaz. Türkiye'mizin meseleleri, **Vaşington'un, Moskova'nın veya diğer bir başkent gözünü ile değil, Ankara'nın gözünü ile halledilir**. Dış politikada hiçbir dostluk, hiçbir ittifak ebedi değildir. Ebedi olan sadece millî menfaat ve millî güvenliktir.

Böyle olunca, Türkiye'nin dostlukları ve ittifakları, dostluk veya ittifak münasebetlerine girişeceğimiz devletlerin ideolojilerine, Türkiye'yle ilgili olmayan konulardaki hatalarına veya se-
vaplarına göre değil, sadece Türkiye'nin millî güvenlik ihtiyaçlarına ve millî menfaat düşüncelerine dayanacaktır. Güven Partisi, Türkiye'nin NATO'ya dahil oluşunu işte bu açıda desteklemektedir.

Türkiye Niçin NATO'ya Girdi?

— Türkiye NATO'ya, herhangi bir devlete karşı taarruzî emeller beslediği için girmemişti. Millî bağımsızlığını ve güvenliğini, açık ve ciddi bir tehlikeye karşı korumak için girmiştir.

NATO, ikinci Cihan Harbinden sonraki Sovyet tehdidinden doğmuş ve bu tehdidin tesirsiz kalmasında büyük rol oynamıştır. Sovyet Rusya, İkinci Cihan Harbinden beri, yalnız Avrupada, Estonya, Letonya, Litvanya devletlerinin tamamını, Finlandiyanın bazı önemli bölgelerini, Polan-
ya'nın üçte birini, Çekoslovakya'nın Rutenya eyaletini, Romanya'nın Beserabya ve kuzey Bukovina eyaletlerini, Doğu Prusya'yı ilhak etmiştir. Bu ilhaklardan başka, kızıl ordu işgalinin baskısı altında ve milletlerin arzusunu hiçe sayarak, Polonya, Doğu Almanya, Romanya, Macaristan, Bulgaristan, Çekoslovakya gibi ülkeler de Sovyet nüfusuna tâbi idarelerin eline geçirilmiştir.

Ayrıca Yunanistanda güçlükle bastırılan bir komünist ayaklanmasının başlatıldığı, yarısı işgal edilen İran'ın en önemli bir bölgesini boşaltmamak için direnme gösterildiği ve Türkiye'den haksız arazi taleplerinde bulunduğu hesaba katılınca, komünist emperyalizminin bir masal olmadığı meydana çıkar. İşte NATO, bu emperyalizmin durdurulmasını sağlamıştır.

- Milletlerarası alanda gerginliği azaltmasını sevinçle karşıladığımız ve gelişmesini yürekten istedi-
ğimiz “yumuşama” (détente) ve barış içinde birlikte yaşama” (co-existence) politikası, NATO'yu ortadan kaldırmak için gerekçe olamaz. Yumuşama, aslında NATO'nun doğurduğu bir sonuçtur.
- Bununla beraber, NATO, soğuk harp devrinden yeni bir devreye geçildiğini elbette hesaba kat-
malıdır. Güven Partisi, Türkiye'nin Atlantik ittifakından çekilmesine taraftar olmamakla beraber, Atlantik ittifakıyla olan ilişkilerimizin, dünya siyaset ve stratejisinin durmadan değişen şartlarını ve Türkiye'nin millî ve bölgesel menfaatlarını dikkatle göz önünde tutması gerektiğine inanır.
- Bugün saldırıyı önleyen, nükleer silâhların tahrip gücünden doğan “caydırma” tesiridir. A.B.D.
ile Sovyet Rusya arasında, nükleer harbin göze alınmasını önleyen bir “dehşet dengesi” kurmuş-
tur.

Batı tarafında bir zayıflama ortaya çıktığı ve NATO engeli kalktığı takdirde, Hür Avrupaya kar-
şı Sovyet Rusya'nın Stalin devrindeki saldırganlığına avdet etmesi mümkündür.

Sovyet Rusya'nın ister görüldüğü gibi, NATO ve Varşova Paktı bir arada ortadan kaldırılabilir, Sovyet Rusya'nın mevcut özel anlaşmalardan, rejim beraberliğinden ve komşuluk durumundan faydalanarak o ülkeler arazisine kolayca girebileceğini unutmamak lazımdır. Buna karşılık, NATO yok edilirse, Atlantik bölgesinin savunması büyük güçlüklerle karşılaşacaktır. Yani, komünist blok, gerçekte hiç bir şey vermeden, NATO'yu dağıtmış olur.

Devam Eden Tehdit:

— 1945 den beri kuzeyimizdeki askerî gücün tahdidi, değişen üslup dereceleri içinde de olsa, özünden birşey kaybetmeksizin devam etmektedir. Boğazları ve bazı Doğu illerimizi talep eden Stalin'in ölümünden sonra dahi, milletlerarası komünizmin genişleme ve yayılma emelleri sönmemiş değildir. Stalin'in ölümünden sonra Moskovaya bağlı komünist partilerin yaptıkları çeşitli toplantılarda, savaş ve ihtilâl, komünizmin iktidara gelmesi için başvurulması mümkün yollar olarak kabul edilmiş ve bu konuda yayınlanan bildiriler yürürlüklerini resmen muhafaza etmiştir.

Hâlen Rusyada resmî makamların Stalin'in hatırasına yeniden itibar kazandırmak için giriştikleri çabalar da bu bakımdan kayda değer Milletlerarası komünizmin gelişme emelleri, memleketimizin coğrafi ve stratejik önemi itibarıyla Türkiye'nin durumunu daha da nâzik bir hale getirmektedir.

Çekoslovakya'nın İşgali ve Düşen Maske:

- Geçen yaz Sovyet Rusya, Varşova Paktına dahil dört müttefiki ile bir arada, yine bu paktın üyesi olan Çekoslovakya'yı işgal etmiştir. Çekoslovakya idarecileri, Sovyet ittifakından ayrılmayı ve dahilde iktidarı komünist partisinden başkasına terketmeyi düşünmedikleri yolunda teminat verdikleri halde, Sovyet Rusya, Çekoslovak komünistlerinin iç siyasetini kendi komünizm anlayışına uygun bulmadığı için, bu ülkeyi işgal etmiştir. Sovyet Hükümeti, sosyalist devletlerin, sosyalizmi korumak için gerekirse diğer sosyalist devletlerin iç işlerine müdahale edebileceği inancında olduğunu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kürsüsünden resmen ve açıkça ilân etmektedir. Bir yandan “sosyalist Türkiye” öte yandan “bağımsızlık” diye bağırarak malum kışkırtıcıların, Türkiye için düşündükleri âkibet budur ve bunların maskeleri Çekoslovakyanın işgalinden sonra iyice düşmüştür.
- Amerika Birleşik Devletlerinin Kıbrıs konusundaki yanlış tutumu, Kıbrıs buhranının başında Türkiye dış politikasını yönetenlerin Amerika'ya fazla bel bağlamaları, ikili anlaşmaların değişmeğe muhtaç hükümleri, Amerika Hükümetinin Türkiye'ye sefir tayininde ve sefirin davranış ve beyanlarında göze çarpan kaba hatalar, milletlerarası komünizmin maşalarına geniş propoganda fırsatları vermiştir.

Çekoslovakya'nın işgali, kızıl emperyalizmin asıl çehresini aydınlatmasa idi, Türkiye'de ve başka ülkelerde komünist oyunları daha geniş sonuçlar alabilirdi.

Türkiye İşçi Partisine bağlı bir “Sosyalist Fikir Kulübü”, fikirden yoksun bir bildirisinde, medenî bir milleti boğan **emperyalist Rus işgal kuvvetlerini şu sözlerle övüyordu:** “Çekoslovakya'da emperyalizmin tezgâhladığı karşı - devrime dur diyen devrimci güçler”!.. Bu sözler maskelerini düşürmüştür.

Güven Partisi, emperyalizmin her türlüyle -hem kapitalist hem komünist emperyalizmle mücadeleyle kararlı olan milliyetçi partidir.

- “NATO ittifakına bağlı kalmalıyız” derken rehberimiz millî menfaattir. Güven Partisi, gerçekçi ve akılcı tahlillerle, Nato’da kalmanın millî güvenliğimiz açısından faydalı olacağı sonucuna varmıştır.

İttifak İçinde Eşitlik ve Haysiyetli Tutum İkili Anlaşmalar:

- Güven Partisi’nin gözünde, Türkiye’nin Atlantik İttifakı içinde kalması ne kadar büyük önem taşıyorsa, bu ittifak için de müttefiklerimizle olan münasebetlerimizin eşitlik esaslarına ve egemenliğimizin icaplarına uygun bir niteliğe sahip olması da aynı derecede önem taşır.

— **İkili anlaşmalar konusunda** Güven Partisi Grubunun görüşlerini, genel başkan Prof Feyzioğlu 1968 bütçe müzakerelerinde şöyle özetlemişti: (Türkiye’nin bir cihan savaşından ve mahallî tecavüzlerden korunması için zaruri olanın ötesinde, vatanımızda herhangi bir üs ve tesis kurulmamalıdır. Türkiye’nin savunması için kurulmasını uygun göreceğimiz üs ve tesisler, Atlantik Paktı içinde mevcut mükellefiyetlerden daha fazlasını yüklememeli ve tamamıyla meşru savunma halini hedef tutmalıdır.

Bu üs ve tesislerin ve buralarda bizim iznimizle görev alacak müttefik personelin statüsü, tamamiyle eşit egemenlik esasına dayanmalıdır.

Bu üs ve tesisler, Türk ve müttefik personelin ortak hizmetlerinde ortak olarak kullanılmalı, bunların kurulması ve faaliyeti tamamıyla Türkiye’nin muvafakatine ve tam hâkimiyetine tâbi tutulmalıdır.

Bu üs ve tesislerin kurulduğu arazi üzerinde hükümranlık ve mülkiyet haklarımızın devri, hatta bir karış Türk arazisinin başka devlete, üs için kiralanması elbette söz konusu olamaz. Yalnız arazi değil, bu arazi üzerindeki tesislerin tamamı, Türkiye’nin mülkiyetinde sayılmalıdır.

Üs ve tesislere giriş ve çıkış ve bunlardan yapılacak harekât konularında, Türkiye’nin hâkimiyeti tam ve mutlak olmalıdır.

Bu üs ve tesislerde Türkiye istediği kadar personel bulundurabilmeli ve bunları NATO dışındaki kendi millî amaçları için (meselâ Kıbrıs ile ilgili harekâta) tam bir serbesti içinde kullanabilmelidir.

Bu üs ve tesislerdeki müttefik birliklerin kazaî vesair konulardaki statüsü, NATO kuvvetler statüsü sözleşmesine uygun olmalı ve bu sözleşmede yer alan ezit egemenlik esasları dışında hiçbir hak ve imtiyazın verilmesi söz konusu olmamalıdır.

Bu üs ve tesislerdeki müttefik personelin miktarı, silâh ve teçhizatı ile her çeşit ikmalleri, Türkiye’nin tam kontrolüne tâbi bulunmalıdır.”

- İmzalandığı ilân edilen yeni temel anlaşmanın TBMM de etraflıca müzakere edilmesini zarurî görüyoruz.
- Türk milleti için, şu veya bu ittifaka dahil olmak, bir millî menfaat meselesidir. **Ama, Türk milleti için, bir ittifak, evvelâ millî vekârla bağdaşmalıdır.**

Türkiye ile ittifaklarını devam ettirmekte menfaat görenler, bu gerçeği bilmelidirler.

MİLLÎ SAVUNMAMIZ:

- Türk Silâhlı Kuvvetleri, bağımsız Cumhuriyetimizin, millet ve ülke bütünlüğümüzün teminatıdır. Silâhlı kuvvetlerimizin her çeşit **siyaset tartışma ve mücadelelerinin dışında** tutulması lüzumuna kaniyiz.
- Partimiz, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bugünkü savaş tekniğinin icaplarına göre, **en iyi bir şekilde** kurulmasını, yetiştirilmesini ve donatımını millî güvenliğimizin şartı olarak görür.
- Partimiz, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin harp -silâh, araç ve gereçleri ihtiyacını, mümkün olduğu ölçüde yurt içinden karşılanmasını hedef bilir. **Millî harp sanayiinin**, genel sanayileşme politikamızla ahenkli şekilde, geliştirilmesine kararlıyız.
- Mahallî savaş ve süversif faaliyetler tehlikesine karşı, Silâhlı Kuvvetlerimizin, **mahallî savaş ve gerilla savaşı** bakımından gücünü arttırmak lüzumuna inanıyoruz.
- **Vurucu kuvveti ve hareket kabiliyeti** çok yüksek, çevik ve üstün eğitilmiş silâhlı kuvvetlere sahip olmak lüzumuna inanıyoruz. Bu istikametteki çalışmalar ilerledikçe, Silâhlı Kuvvetle mevcudunun tedrici olarak azaltılması imkânları araştırılmalıdır.

Askerlik süresini kısaltma imkânlarının da yetkili askerî mercilerde ve Millî Güvenlik kurulunda ciddiyetle incelenmesine taraftarız.

Kıbrıs:

- Kıbrıs meselesi Güven Partisi için vazgeçilmez bir millî davadır. Partimiz, bu konuda yapılan çeşitli Meclis müzâkerelerinde, **seviyeli, yapıcı, yol gösterici vatansever muhalefetin en güzel örneklerini vermiştir**. Partimizin bu konuma savunduğu uzun vadeli temel çözüm yolu “**tak-sim**”dir. Partimiz bu görüşü savunurken, milletimizin çok büyük ekseriyetinin yüreğinde ve vicdanında yerleşmiş olan bir millî ülküyü dile getirme görevini ifa ettiğine kanidir.
- Kıbrıs’ta bir Kıbrıs milleti yoktur, Adada, Türk ve Yunan milletlerinin, tek bir millî toplum haline getirilmesi mümkün olmayan iki parçası yaşamaktadır. Kıbrıs’a bağımsızlık verildikten sonra kabul edilen ve milletlerarası teminata bağlanan Anayasa, Türk ve Yunan milletleri arasında Ege’de ve Doğu Akdeniz’de dengenin muhafazası esasına dayanıyordu. Başpiskopos Makarios, 1963 den beri giriştiği hareketlerle, bu muvazeneyi bozmak niyetinde olduğunu isbat etmiştir. Türkiye, ne bu muvazenenin bozulmasına, ne kahraman Türk Cemaatinin Rum zulmüne terkedilmesine, ne de bugünkü durumda güvenliğimiz için büyük önem taşıyan adanın çeşitli emellere âlet edilmesine müsaade edemez.
- Kıbrıs’taki askerî kuvvetimize ve mücahitlerimize dayanan **fiilî kuvvet durumumuzu artan bir şekilde geliştirmek**, Türk Cemaatini ayakta tutmak, Cemaatin mücadele azmini her gün arttırmak, uzun vadede, Kıbrıs davasında başarıya ulaşmanın tek yoludur.
- Bugün iki cemaat arasında cereyan eden müzâkerelerde, bir süre için devam edebilecek geçici bir hal çaresi aranıyor. Türkiye ve Türk Cemaati bu müzâkereler sonunda yürürlükteki anlaşmalardan bir bütün olarak daha geriye giden bir hâl şekli asla kabul edemez. Bugünkü durumumuzda bunun için hiçbir sebep yoktur. Hele, Kıbrıs Adasının askersizleştirilmesi ve Kıbrıs’tan Türk Alayının -uzun vadede de olsa- geri çekilmesi gibi, aşırı solcuların -Kıbrıs komünist partisi AKEL’e paralel olarak- savundukları tezleri, Türk milletinin reddedeceği şüphesizdir.

Birlik Partisi Seçim Beyannamesi

Hüseyin Balan Birlik Partisi Genel Başkanı

Birlik Partisi iktidara gelip giden siyasî partilerin milletin temel sorunlarına çözüm getiremediği, dert ve davalarına deva bulamadığı, sosyal bünyemizdeki yaraları saramadığı, bir aşamada Türk ulusunun kendi kaderini milletçe omuzlayıp kendi yaralarını kendi eliyle sarmak ve temel sorunlarını akliselimi ve kendi gücüyle çözümlmek gayreti ve kararı ile kendi sinesinden çıkarıp ortaya koyduğu bir siyasî güçtür.

SİYASAL ve EKONOMİK GÖRÜŞÜMÜZ

Savunduğumuz siyasal düzen demokratik toplumcu düzendir. Ekonomide karma ekonomi düzenini tercih ediyoruz.

Siyasal ve ekonomik görüşümüz; Atatürk'ün uyguladığı ve ilkelerinde belirttiği düzenle temelde birleşmekte ve onun ileri bir aşamasını devrimci ve reformcu yönünü teşkil etmektedir.

Millî egemenliğe dayanan lâik Cumhuriyetimizi demokratik, toplumcu hür dünya görüşü ile yaşatmayı amaç aldık.

Atatürkün yurtta sulh cihanda sulh ilkesine, millî mücadele ruhuna Atatürk devrimlerinin tam bilincine bağlı kalarak, aşırı sağ ve aşırı sol akımlara karşı cephe aldık.

İnsan haklarına ve hürriyetlerine, kayıtsız şartsız millet egemenliğine, demokratik, sosyal hukuk devleti ilkesine, lâik Cumhuriyete, sosyal adalete ve sosyal güvenlik ilkelerine bağlandık.

Düzen değişikliği istemlerini sistemi bozmadan metot ve prensipler koyarak ilim ve teknoloji yardımıyla öngördüğümüz reformları gerçekleştirme şeklinde kabul ediyoruz. Bu suretle toplum kalkınmasının mümkün olacağına inanıyoruz.

Milletimizi imtiyazsız, sınıfsız birlik ve beraberlik içinde, kaderde, tasada, kıvançda ve ülküde ortak olmanın bilincine ulaştırmak başlıca amacımızdır. Bunun için Türkiye'de din ve mezhep yönünden, ırk yönünden ayrılık tohumlarını temizlemek, sosyal bünyemizi sıhate kavuşturmak, bu suretle millî birlik ve beraberlikten doğan güç birliğini plânlı kalkınmaya yöneltmek kararındayız.

Milletimizi güvenlik, eşitlik, adalet ve huzur içinde demokratik toplumcu düzenle refah ve saadete götürmek için ayırıcı, bölücü ve gerici davranışlarla mücadele edeceğiz.

Anayasamızın 54. maddesi Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür hükmü ile Atatürkün (Ne mutlu Türküm diyene) vécizesini birleştirip Birlik Partisinin milliyetçilik anlayışını tesbit etmiş bulunuyoruz.

İrk, dil, din ve mezhep farkına dayanan ve kafatası yapılarına göre milliyet tefriki yapan zihniyetin karşısındayız. Anayasa maddesi ve Atatürk ilkesi önünde (34) milyon vatandaşımızın Türk milliyetçisi olduğunu savunuyoruz.

LÂİKLİK İLKESİNE BAĞLIYIZ.

Birlik Partisi din işlerinin devlet, dünya ve siyaset işlerinden ayrı yürütülmesine taraftardır. Vatandaşın din, mezhep ve manevi inançlarına ve millî çıkarlara ters düşmeyen ibadetine müdahale edilmemesini anayasanın gereği saymaktayız.

Türk Ceza Kanununa lâiklik ilkesine aykırı davranışda bulunacaklar hakkında müeyyide koymayı düşünmekteyiz. Lâikliğin kesin olarak uygulanmasını istiyoruz.

Dini eğiliminin ve ibadetin öztürkçe olmasını savunuyoruz.

Vatandaş inanç grupları arasında eşitlik ve dengeyi sağlamak ve baskıyı önlemek için Diyanet İşlerinde ve dinî eğitimde tekelci tutuma son verip inanç gruplarının Diyanet İşleri Reisliğinde ve Yüksek Din Şûrasında temsil edilmesini gerekli buluyoruz.

Kalkınmış ve mutlu Türkiye'nin doğabilmesi için huzur ve asayiş sağlanmış, millî birliğe ve beraberliğe ulaşmış (32) milyon Türk vatandaşının Anayasamızın öngördüğü eşitlik ve adalet içinde insan haklarına ve hürriyetlerine sahip çıkarak kendine gelmiş, benliğine ulaşmış olmasını ön şart olarak benimsiyoruz.

Öngördüğümüz reformlarla eski, çürük, bozuk düzeni çağdaş ihtiyaçlara ve sür'atli kalkınmaya yarayışlı hale getirecek, milletten esirgenen herşeyi millete verip milleti insanca, haysiyetli ve mutlu yaşama çalışma, hakkını alma huzuruna kavuşturacağız.

Her türlü ırk, din ve mezhep ayırımına son verecek kesin tedbirler alıp, mal, can, ırz ve namus güvenliğini son haddine kadar sağlamak azmindeyiz.

Eşitlik, adalet ve huzur içinde imâr ve refah vadeden Birlik Partisi yeni metotlarla, bilim ve teknoloji yardımıyla plânlı kalkınmanın desteği olacaktır.

Eşitlik prensibimiz ilâhî adaletin, insan hak ve hürriyetlerinin teminatında fırsatçıları, çıkarıcıları ve gericileri etkisiz bırakacaktır.

Zekî, çalışkan ve örgütçü olan yüce Türk milleti insan olmanın zevkine erecek, Tanrı nimetlerinden nasibini alacaktır.

Millî çıkarlarımıza uygun düşen Devlet ve özel sektör yatırımlarına (kollektivist ve merkezi plân fikri dışında) Devlet plânlama teşkilâtınca planlanmasına taraftarız. Plânın Devlet sektöründe emredici, özel sektörde teşvik edici ve yol gösterici yönlerinin ağır basmasını tercih ve tasvip ediyoruz.

Ana Harp sanayii, Ağır sanayii, Büyük enerji santralleri, Büyük Bayındırlık işleri, Madenler ve Petroller, kamu yararı bulunan büyük Ulaştırma işleri, Dış Ticaret, Bankacılık ve Sigortacılığın Devlet eliyle ya da % 50 den fazlası Devletin olan millî kuruluşlar eliyle işletilmesine, diğer sanayi yatırımlarının ve iç ticaretin özel sektör eliyle yapılmasına taraftarız.

Birlik Partisi ulusumuzun temel sorunlarını çözecek, birikmiş dertlerine deva olacak ve ulusumuzun çağdaş, uygar toplumlar safında yerini almasını sağlayacak reformları uygulama kararındadır.

Bu nedenle merkezden çevreye doğru genişleyip yayılan ve birbirini tamamlayan dört asıl reformu ele alıp dört ayrı kapıdan halkımızın temel sorunlarının çözümüne girecektir.

Bu temel sorunlar ve asıl reformlar şunlardır:

- 1 — Toplu köy kalkınması reformu
- 2 — Eğitim ve öğretim reformu
- 3 — Çalışma ve kalkınma reformu
- 4 — İdari ve personel reformu

Bu dört asıl reformun gerçekleşmesini destekleyecek yardımcı ve yan reformlarımız şunlardır:

- A) Siyasal reform
- B) Yatırım ve sanayi reformu
- C) Mesken ve yerleşme reformu

1 — Toplu köy kalkınması reformu üç safhada ele alınacaktır.

BİRİNCİ SAFHA:

Köylerin kamu hizmetlerinin ucuz, sürekli ve rahat bir şekilde yürütülmesi için önce köylerde iskân durumunun çözüme bağlanmasını gerekli görüyoruz. Bunun için:

İller arası yollar, İl ve İlçeler arası yollar, İlçe ile Bucaklar arası yollar için trafik kesafetine göre rahat ve standart yol kabarıları uygulamak suretile asfalt olarak yapılacaktır.

Köyler bu yolların iki yanında iki buçuk dönümlük bahçe içinde evlerde tek ya da iki - üç paralel sıralar halinde kurulacaktır.

Köy evlerinin yapımı için ucuz kredi ve bedelsiz projesi İmâr ve İskân Bakanlığınca verilecektir.

Halen mevcut köy yolları tarla yolları olarak kullanılacaktır .

İKİNCİ SAFHA:

Toprak ve Tarım reformu: Peşin açıklamak isterizki kimsenin bir karış toprağında ve çil kuruşunda gözümüz yoktur. Helâl kazancın desteği ve mülkün koruyucusu olacağız.

Az topraklı veya topraksız köylünün yeteri kadar toprağa sahip olmasını istiyoruz. Bunun için hazine arazisi, Devlet çiftliklerinin bin dönümden fazlası vakıf arazi, ağaların bizzat işletmediği topraklar rayiç bedelleri üzerinden istimlak edilip topraksız köylüye bedava verilecektir.

Bundan sonra Tarım reformu ile birim araziden verimi artırıcı sulama islah edilmiş tohum, makina araç ve gereçleri, gübre ve işletme kredisi temin edilecektir.

ORMANLAR HAKKINDAKİ GÖRÜŞÜMÜZ:

Devlet ormanları toprak reformuna uygun hareketle tüm fundalıklarla beraber orman köylülerine verilmesini ve bunlara da tarım reformunun uygulanmasını uygun buluyoruz.

Neden köylümüz kavak ormanları ile ovaları süsledi? Dağların süsü ormanların kıymetini orman köylümüz bilmez mi? Amma aç miğdelerden isyan doğuyor. Hırsla, öfke ile, acı ile baltayı köylümüz ağaca vuruyor. Onu mahkûm eden, hayatını zehreden bir cehennem görüyor ormanı. Evet tüm ormanlar ve fundalıklar orman köylüsünün olacaktır. Devlet ofisi kurulacak buğday, pirinç, tütün alındığı gibi köylünün ağacı, tomruğu değer bedeli ile satın alınacaktır. O vakit köylümüz ormanı gözü gibi koruyacaktır.

ÜÇÜNCÜ SAFHA:

Köylünün mesken derdi kamu hizmetleri ve yeterli toprağı sağlandıktan sonra Tarım İşletme Birliklerinin kurulmasına sıra gelecektir.

T.İ.B toprağın tapusu köylünün cebinde, toprak tarım işletme birliğinin emrinde köylümüz de yeterli yevmiye ile birim araziden en yüksek verimi elde etme gayretinde olacaktır.

Tarım İşletme Birlikleri teknik, idarî ve sosyal alanda yetişmiş elemanlar elinde yönetilecektir.

Tarımda işçi olarak çalışmak isteyenlere birlik daimi yevmiyeli ve sigortalı işçi muamelesini uygulayacaktır.

Tarım İşletme Birliklerinin yönetici kadrosunu birliğe bağlı köylüler seçecektir.

Kurulmuş ve kurulacak Tarım İstihsal, Tarım kredi, Tarım satış kooperatifleri Tarım İşletme Birliklerine bağlanacaktır.

Birliğin teknik personel ihtiyacını karşılamak için birlik emrinde Tarım Teknik okulları açılacaktır. Altı sene süreli bu okullara köy okullarını bitiren çocuklar alınacaktır. Bu okullardan mezun olanlar dilerse kendi branşlarında Makine Mühendisliği, Ziraat Mühendisliği, Veteriner Fakültelerine sınavla girebileceklerdir. Teknik tarım okulları Tarım Makine Teknikeri, Tarım Ürünleri Teknikeri, Hayvancılık Teknikeri ve Orman Teknikeri yetiştirmek üzere dört kolda öğrenim yapacaklardır.

Her halde Devlet Tarım İşletme Birliğinin tarım reformu çerçevesindeki ihtiyaçlarını karşılamada geniş ölçüde yardımcı olacak ve yönetimi denetleyecektir.

Sene sonunda elde edilecek safi kâr dönüm başına bölünmek suretile toprak sahiplerine ödenecektir.

Diğer İşletme ve Sanayi dallarında çalışan işçilere uygulanmasını öngördüğümüz normal kârın üstünde fazla üretimden doğan kâr fazlasından işçinin pay alması esas tarımda çalışan işçilere de uygulanacaktır.

EĞİTİM REFORMU:

Çağımızın ihtiyaçlarına uygun bir görüşle ilkokuldan yüksek okul ve Üniversite sonrası durumlarına kadar Türk gençliğini millî harsımızla, geleneklerimiz ve millî ahlâkımızla beslenmiş, çağdaş - bilim ve teknolojiden nasibini almış güvenilir kişiler olarak hayata hazırlamak amacımızdır.

Üzüntü ile açıklamak gerekir ki yeni Türkiye'nin herşeyi eskidir. Demode ve bozuktur.

Gençlere verilecek görev ve sorumluluk kademelerinde enerjik bir şekilde yönetime ve üretime katkıda bulunmalarını, bu surtle çağdaş anlamda millî kalkınmamızı gerçekleştirme yeteneklerine sahip olmalarını sağlayacak köklü ve geniş kapsamlı eğitim reformuna mutlak ihtiyaç ve zaruret vardır.

Şu noktayı kesinlikle belirtmek zorundayız ki; etkili ve geniş kapsamlı bir eğitim reformu ile tüm eğitim sorunlarına çözüm getirecek bir yola girilmedikçe Türk ulusunun çağdaş anlamda kalkınmasına imkân yoktur. Bu gerçek kabul edilmediği sürece toplumumuzun geleceği ve hayatyeti sakıncalarla doludur.

Bir kısım olaylar başka ülkelerde de oluyor, bu çağımızın gereği deyip geçerse hazin bir gaflet olur. Toplumumuz başka ülkelerde gelişen olayların ağırlığını kaldıracak güçte değildir.

Geç kalındığı taktirde bir çöküntünün enkazı altında ezilmekten ulusumuzu kurtarmanın güc-lüğü feraset ve basiret sahibi sorumlular tarafından artık kabûl edilmelidir.

Üniversite sorununu ele alırken bir takım olayların doğmasında ilk ve orta öğretimden gelen etkileri tesbit etmek gereklidir. Bugüne kadar açığa vurulan sorunlar ve istekleri de araştırma ile tesbit etmek, bu suretle geniş kapsamlı ve tüm eğitim sorunlarına çözüm getirecek bir eğitim reformunun gerçekleştirilmesi görüşünü savunuyoruz.

Nüfusumuzun % 75 ini teşkil eden köylerde ilkokulu bitiren çocukların bilim, san'at ve teknoloji adına ziyan edilmesini önlemek, bilhassa tarımda üretim artışına katkıda bulunacak teknik eleman olarak yetiştirilmelerini sağlamak, bu nedenle de köy san'at enstitüleri ve tarım teknik okullarının açılmasını sağlamak amaçlarımızdan bir tanesidir.

San'at okullarının san'atla ilgili işyerlerinin işgücü ihtiyacının ve her yıl % 10 civarında (ihtiyarlık, ölüm, hastalık, kaza nedeniyle) eksilen kadronun yerini doldurmak amacıyla kuruluşların bir kolu olarak çalışmasını sağlayacağız.

Son iki sınıfta derslerin yarısı teorik, yarısı da hakiki işyerinde pratik olarak uygulanmasını sağlayacak ve okulu bitiren gencin yadırgamadan tezgâhının başına geçmesini, üretimi aksatmadan kuruluşun verimli çalışmasına katkıda bulunacak yeteneğe sahip olmasını sağlayacağız.

Bu suretle teknik personelin çekirdekten ve bilinçli yetiştirme olanağına kavuşmasını sağlayacağız.

Orta okullar ve liselerde öğrenci ve öğretim üyelerinin durumunu islah edip Üniversitelere öğrencilerin mükemmel hazırlanmış olarak katılmalarını sağlamak, sınıf geçme ve giriş sınavlarını düzenleyen yönetmelikleri yurt gerçeklerine uygun hale getirmek, rahatlık ve huzur içinde orta öğretimin mükemmeliyetini sağlamak diğer bir amacımızdır.

Üniversite ve yüksek okullarda vukua gelen boykot ve işgal olayları ile daha önceleri meydana gelmiş yürüyüşler, mitingler ve Üniversite gençliği tarafından açığa vurulmuş eğilim ve istekler bundan sonra doğabilecek istekler ve olaylar, Üniversite sonrası iş bulma ve yerleşme ihtiyaçlarını karşılayacak bir çözüm mutlaka getirilecektir.

Üniversitelerimizin özerk birer kuruluş haline getirilmesiyle özerkliğin anlam ve kapsamının tayin ve tesbiti bir özel kanunla düzenlenmediğinden olumsuz açıklamalara yol açılmıştır.

Üniversite Senatosu bir dikta havası içinde özerkliği kendine özge bir hak ve başıboşluk kabul edip öğrenci temsilcilerine yer vermediği gibi haklı bulunan kısa vadeli kitap, harç ve öğrencilerin belge alma konularını olumlu çözüme bağlayamamış, uzun vadeli isteklerden burs ve kredilerin artırılması, fültaym sisteminin uygulanması, özel yüksek öğretim kurumlarının durumu gibi meseleler Hükümetle yakın işbirliği ve dayanışma ile çözüme bağlanmamış ve Üniversite Senatoları bu türlü davranışlarından kendini sorumsuz saymıştır.

Hükümetler de Üniversitelere özerklik zırhının arkasından bakmakda, öğrenci sorunlarını milli sorunların sorumluluğu dışında, yetki sınırlarını aşan bir yüksek düzeyde kabul edip el atmakdan çekimser kalmaktadır.

Bu anlayışla Üniversite gençliği dünyada emsali görülmemiş bir hışmın ve despot yönetimin pençesinde çaresizlik ve ümitsizliğe terk edilmiştir .

Yerleşme ve iş bulma sorunu güvenlik içinde çözüme bağlanmadığından Üniversite bitirenlerin işsiz dolaşması yüksek öğrenimi ve Üniversiteleri gereksiz hale getirmiştir.

Katlanılan külfetler, harcanan para, emek ve zaman karşılığında her lise mezunu Üniversiteye devam yerine hayata atılmak suretile geleceğini güvenlik altına alabilirdi.

Yüksek öğrenimi bir lüks, bir etiket ve diploma merakının ötesinde bir işe yaramaz hale getiren bugünkü eğitim düzeni milletimizin özü ve yegâne ümidi olan gençlerimizi haklı bir kararla dersleri bırakıp fiili hareket durumuna getirmiştir.

İşgal ettikleri kendi sınıflarında bir simitle gününü dolduran gençlerimizin isteklerine şefkâtle karşılık verip derterine deva olacak tedbirleri alma yerine alnına bir komünist damgası vurup toplumun lanetine hedef yapanlar bu ağır vebalin hesabını ödemek zorunda kalacaklardır.

Bütün yetkileri elinde bulunduran ve milletten bu emaneti isterken her yolu mübah gören bir iktidarın yetkilerini millet için kullanmaya sıra gelince hakkı tanımakta korkak, haklıyı ezmekte cesur tutumu son ümitleri de; kırmıştır.

Nasihat ve tehditle mevcut düzeni sürdürmeyi terkedip haklı öğrenci isteklerini topluca çözüme kavuşturmanın gereğine yürekten inanıyoruz. Bu sebepten köklü ve geniş kapsamlı bir eğitim reformunun yapılmasını şart görüyoruz.

İŞ ve ÇALIŞMA REFORMU:

Köyde yaşayan nüfusun % 90 nı ile şehirde yaşayan nüfusun % 40 ı işçidir. Bu itibarla Türk ulusunun çoğunluğunu işçiler teşkil etmektedir. Bu nedenle Birlik Partisi işçinin yanında ve içindedir. İşçi sorunlarını Türk ulusunun temel sorunları olarak ele almak gerektiğine inanıyoruz.

Asgari işçi ücretlerinin asgarî geçim şartlarına yeterli miktara çıkarılmasını istiyor, çalışan insanları doyurmanın işverenlerin aslî görevi olduğuna inanıyoruz.

İşçiyi işsizlikle tehdit edip ucuz işçi çalıştırmanın, insan emeğinin sömürülmesinin karşısında bulunuyoruz.

Öngördüğümüz çalışma düzeni: Makûl ve yeterli yevmiyelerin dışında fazla üretimden doğacak gelirden işçinin pay alması esastır.

Grev, lokavd ve toplu iş sözleşmelerinin özel sektör ile Devlet sektörü arasında farklı uygulanmasına karşıyız. Yabancı işverenlerin de özel sektör işçilerine tanınan hakları vermek zorunda olduklarını savunuyoruz.

Başda gelen işçi sorunu gizli ve açık işsizliktir. Türkiye'nin işgücü değeri dünya ölçülerine göre yılda BEŞ YÜZ MİLYAR olduğu halde Türkiye'nin yıllık gayri safi gelirinin YÜZ MİLYAR civarında oluşu insan gücünü değerlendiremediğimiz en açık işareti ve geri kalmışlığın sebeplerinden en önemlisidir.

PERSONEL REFORMU:

Devlete hizmet eden ve emeğinin karşılığını hazineden alan herkesin ayırım yapılmadan memur sayılmasını, ücretlerin de bir taban bir de tavan tesbiti ile tahsil, tecrübe, kıdem, meharet ve başarı derecelerine göre intibakının sağlanmasını ve bütçe imkânlarına göre her yıl tesbit edilecek kat sayılarla ücretlerin çarpılarak ödenmesini, ihtisas gruplarında ise kat sayılarının ihtisasın önemine göre artırılmasını, bu suretle memur maaşlarının temelli bir çözüme kavuşturulmasını savunuyoruz.

Kadroların kaliteli ve kifayetli asgari sayıda eleman adedine göre tesbitini, işlerin cinsine göre randuman primi usulünün uygulanmasını öngörüyoruz.

İDARİ REFORM:

Mahallî idarelerde Nahiye kaldırılmasını, İlçelere idari özerklik verilmesini, yurdu bölgelere ayırıp geniş yetkili Genel Valilerce ademi merkeziyetçi ve katma bütçeli yeni bir sistemle yurt yönetimini öngörüyoruz.

Bu suretle bölgeler arasında yatırım dengesi ve sosyal adalet sağlanacağı gibi huzur ve asayişin temini de sür'atli ve verimli olacağını iddia ediyoruz.

VERGİ REFORMU:

Küçük gelirlilerden götürü vergi alınmasına, 34 milyon vatandaşın vergi mükellefi sayılmasına tarafdarız.

Vergi tahakkukunu ve tatbikini kolaylaştırmak, işçi, çiftçi, küçük esnaf ve san'atkârı muhasebe külfetinden kurtarmak için ELLİ BİN liraya kadar olan kazançları götürü olarak vergilendirmek büyük ferahlık ve huzur getirecektir.

Vergi vermenin asil bir vatandaşlık görevi olduğu bilincini ulusa maledip Hükümetten hizmet bekleyen vatandaşların vergi ödemekten doğan vicdan huzuruna kavuşturulmasının gereğine inanıyoruz.

YERLEŞME ve MESKEN REFORMU:

Tüm gecekonduların ve tüm köy evlerinin arsaları Devletçe istimlak edilerek sahiplerine evlerin ve arsalarının tapusu bedava verilecektir.

Gecekonduların sözcüğünün içine tüm köy evleri de alınacaktır.

Gecekonduların islahı ve önlenmesi çalışmalarında yıkılacak gecekonduların sahiplerine ve gecekonduda oturma kaderine rıza göstermiş dar gelirli vatandaşlara bedava arsa tapusu verilecektir.

Bu binaların yapımına yeterli para İmâr ve İskân Bakanlığınca faizsiz kredi şeklinde verilecektir.

Köy evleri ve köyler hakkında yerleşme ve mesken politikamız toplu köy kalkınması reformunun BİRİNCİ MERHALESİNDE söz konusu edilmiştir.

YATIRIM ve SANAYİ REFORMU:

Dünyada tarımla kalkınmış bir millet yoktur. Ancak tarımı bir kenara bırakmış bir millet de yoktur.

Bu gerçeğe eğildiğimizde beslenme, giyim, kullanma ihtiyaç ve araçlarını elaltında bulundurmağa insan olarak yönelme zorunluluğunu kabul etmemiz gerekir.

İktisaden güçlenmek ve milletçe kalkınmak için de sanayileşme aynı ölçüde kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Memleketimiz sanayileşme olanakları yönünden elverişli ve çok kıymetli değerlere sahiptir.

İşgücü ve ham madde ihtiyacı sanayimize yetecek ve hattâ fazlasını ihraç edecek durumda olduğumuz herkeze bilinmektedir.

Türkiye'nin ileri ülkeler ayarında sanayileşmesine ve bu yoldan sür'atle kalkınmasına engel olan sadece bir sanayi reformunun yapılmamış olmasıdır.

Toplu köy kalkınması reformu, eğitim reformu, iş ve çalışma reformu personel reformu, idari reform, vergi reformu, yerleşme ve mesken reformu ele alınıp gerçekleştirme yoluna gidildikten sonra yapılacak bir sanayi reformunun kalkınmamızı ve uygar bir toplum olabilmemizi sağlayabilecek en önemli eylem olacaktır.

Yatırım ve sanayi reformunun kapsamında temel ilkeler adı ile petrollerimizin, madenlerimizin, enerji sandallarımızın ve tüm yeraltı kaynaklarımızın millileştirilmesini gerekli görüyoruz.

Türkiye'de istikrarlı bir para politikası izlenmesi ve yatırımları gerçekleştirecek ölçüde sermaye piyasasının yaratılması önemli bir dayanak noktasıdır.

Nihayet modern usullerle bilim ve teknolojinin en uygun şekilde uygulanmasını, işgücü ve zamanın en verimli şekilde kullanılmasını sağlayacak teknik ve yönetme organizasyonu ile disiplinli bir hamlenin içine girilmesi sanayileşmede başarı kazanmanın ön gerekleri olduğunu iddia ediyoruz..

Özel ve kamu kuruluşlarını karma ekonomi düzeninin anlam ve kapsamı içinde dayanışma ve işbirliği ile maliyetleri asgari seviyeye indirme tedbirlerinin alınması, millî gerçeklere uygun kâr hadlerinin tesbiti, kalite ve fiyatlarda standartlaşma, ambalaj, nakliye ve pazarlama, milletlerarası rekabet ve reklâm servisleri, modern teknik usullerle plânlanıp bilinçli bir yönetim, disiplinli bir denetim altında devamlı akışı sağlanmalıdır.

Teknik ve bilimsel araştırma ile kuruluşların verimini arttırma, üretiminin kalitesini yükseltme, gelişen dünya şartları önünde kuruluşların yaşama garantisini sağlama yolunda gayretlere girilmelidir.

Bu görüşleri kapsayan bir sanayi reformu gerçekleştirildiği takdirde Türkiye'nin hızlı kalkınmasına, çağdaş uygar toplumların safında yer almasına ve ulusumuzun huzur ve refaha ulaşmasına çok olumlu ve güvenli bir ortam yaratılmış olacaktır.

DIŞ SİYASET GÖRÜŞÜMÜZ:

Atatürk'ün yurtta sulh cihanda sulh vecizesinin ışığı altında bağımsız, temel ilkeleri belli bir dış politika izlenmesini öngörüyoruz.

Şüphesiz dostluklarımızın sınırı millî çıkarlarımızdır. Türkiye'nin çıkarını kendi çıkarından üstün gören bir akılsız Devlet mevcut olmadığına göre dostluk yerine iyi ilişkileri kabul etmek zorundayız.

Bu gerçeği hatırdı tutup dış ilişkilerimizde ve antlaşmalarımızda dikkat edilecek hususları şöylece tesbit ediyoruz.

- 1 — Hükümlanlık haklarına ve toprak bütünlüğüne son derece saygı
- 2 — İçişlerine ademi müdahale
- 3 — Fırsat eşitliği ve avantaj haklarının tanınması
- 4 — Karşılıklı çıkarlarda adil ve uygun sınırların bulunması
- 5 — Kuvvet üstünlüğüne dayanarak imtiyaz koparma sevdasından vazgeçilmesi

Dış ilişkilerimizde ve ikili anlaşmalarda bu prensiplerin gözönünde bulundurulmasını istiyoruz .

Evvelce yapılmış ikili anlaşmaların da bu prensiplerin ölçüsüne vurulup millî çıkarlarımıza aykırı düşenlerin derhal feshedilmesini savunuyoruz.

KIBRIS POLİTİKAMIZ:

Milletçe verilen tarihi söze bağlıyız.

Ya taksim ya ölüm sloganı ile Kıbrıs politikamız tesbit edilmiştir.

Bugüne kadar izlenen Kıbrıs politikasının olumsuz ve basiretsiz yürütüldüğü iddiasındayız. Halen Kıbrıs'ın kaybedildiği kanısındayız. Temel fikir olarak taksim gerçekleştirilmedikçe Kıbrıs davasının çözüme ulaşacağına asla ihtimal vermiyoruz.

NATO Savunma Teşkilâtında kalmaya devam edip edilmeyeceğini Türkiye B. M. Meclisinde açılacak bir genel görüşme ile tesbit ve karara bağlanmasını öngörüyoruz.

NATO'nun bir üyesi olduğumuz halde NATO'nun Kıbrıs'da, Orta-Doğu'da ve Arap - İsrail savaşında izlediği siyasetin aleyhimize geliştiğini, Rusya'nın Akdeniz'e sızmasına sebep olduğunu iddia ediyoruz.

A.B.D. nin Türkiye'ye karşı izlediği olumsuz politika Nixon tarafından düzeltilip olumlu ve Türkiye'nin çıkarlarına uygun bir maceraya sokulmadığı takdirde NATO'ya hayır diyeceğimizi açıklarız.

1973 Seçimleri

TBMM'nin 15. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen 14 Ekim 1973 Milletvekili Genel Seçimleri'ne *Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Türkiye Birlik Partisi, Millet Partisi, Demokratik Parti* ve *Milli Selamet Partisi* katılmıştır. Tıpkı 1969 seçimlerinde olduğu gibi, Millet Partisi hariç tüm partilerin seçim beyannamelerine ulaşılmıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesi

AK GÜNLERE

SUNUŞ

Cumhuriyet Halk Partisi Cumhuriyetle yaşıttır.

Atatürk'ün cumhuriyetçilik, milliyetçilik, halkçılık, devletçilik, lâiklik, devrimcilik ilkeleri doğrultusunda Cumhuriyeti kökleştirmekle, Türk Ulusunu çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne yükseltmekle ve halk egemenliğini her alanda geçerli kılmakla görevlendirdiği Cumhuriyet Halk Partisi, bir hızlı değişim çağında bu görevleri, ancak, kendi içinde de devrimci olmakla yerine getirebilirdi. Cumhuriyet Halk Partisi, giriştiği büyük atılımların toplumdaki doğal sonuçları olan değişikliklere ancak kendini sürekli yenileyerek yetişebilirdi. Elli yıldır ülkemizde nice partiler kuruldu ve tüken-di. Yalnız Cumhuriyet Halk Partisi, kendini yenileye yenileye, canlılığını sürdürdürebildi.

9.Eylül.1923'de kurulan Cumhuriyet Halk Partisi, ellinci yılında, sağlam özünden ve halktan aldığı güçle, yeniden doğmuş gibi gençtir. Türkiye'nin en köklü ve en genç partisidir.

Yeni Devletin yapıcısı, çağdaş uygarlığın yol açıcısı, demokrasinin kurucusu olmuştur Cum-huriyet Halk Partisi. Şimdi de demokrasiyi yaşatacak ve demokrasi içinde ülkeyi kalkındıracak bir düzenin öncülüğünü yapmaktadır.

Hakça bir düzen olacaktır bu... Kimse kimseden insanca yaşama hakkını esirgeyemeyecektir bu düzende; insan insanı, yabancılar vatani sömüremeyecektir.

Herkes özgür olacaktır bu düzende. Özgürlük, eğitimdeki, gelirdeki dengesizliklerin sınır-la-masından kurtulacaktır.

Toplum yararı kişisel çıkarlardan önde gözetilecektir bu düzende, fakat toplum yararı gerekçe-siyle de olsa kimsenin kişiliğini serbestçe geliştirmesi engellenemeyecektir.

Halkın üstünde egemenlik olmayacaktır bu düzende. Devlete de servete de kul olmayacaktır hiç kimse...

Cumhuriyet Halk Partisi, böyle bir düzeni kurma yolunda, içindeki engelleri aşmıştır; bütün-leştiği halkın desteğiyle dışındaki engelleri de aşacaktır. İnsanlık ülküsünün ak günlerine insanca yöntemlerle ulaşacaktır.

Kuruluşu nasıl olacaktır bu düzenin, yapısı özü ne olacaktır ?.. Bu Seçim Bildirgesi bunları anlatmaktadır.

GİRİŞ

1969 Milletvekili Seçimleri için Cumhuriyet Halk Partisinin "DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROG-RAMI" olarak yayınlamış olduğu Bildirge, 1973 yılında da geçerlidir. Yeni Seçim Bildirgesiyle, bazı konulardaki CHP görüşleri, "DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ PROGRAMI" doğrultusunda geliştirilmiş, yenileştirilmiş, değişik toplum koşullarına ve öncelik kazanan sorunlara göre, daha ayrıntılı olarak işlenmiştir.

Rejim Bunalımı

1973 Bildirgesi hazırlanırken, 1969 yılında yaygınlık kazanmaya başlayan ve 12.Mart.1971 olayı ile ileri ölçüye varan rejim bunalımı, bu bunalımı doğuran etkenler ve bunalımın yarattığı sorunlar öncelikle göz önünde tutulmuştur.

O yuzdendir ki, 1973 Seçim Bildirgesinde, rejim sorunlarına, 1969 Bildirgesinde (Düzen Değişikliği Programı) olduğundan daha çok önem verilmiştir; ve rejim bunalımına gerçekçi ve geçerli çözümler önerebilmek için, rejim bunalımının nedenleri üzerinde enine boyuna durulmuştur.

12.Mart.1971'den sonra yapılan bazı Anayasa ve yasa değişiklikleriyle demokrasimiz büyük ölçüde zedelendiği, demokratik hak ve özgürlüklerde kısıntılar yapıldığı için, demokrasinin onarılması, sağlam bir temele oturtulması, bazı hakların ve özgürlüklerin genişletilmesi, CHP 1973 Seçim Bildirgesinin üzerinde durduğu başlıca sorunlar arasında yer almaktadır.

Gençlik Sorunu

Türkiye'yi 12.Marta getiren oluşumda gençlik sorununun taşıdığı ağırlık göz önünde tutularak, Bildirgede, gençlik ve eğitimle ilgili konulara da, olağanüstü sayılabilecek genişlikte yer ayrılmıştır.

Gençlik ve eğitim sorunlarının özenle ve önemle ele alınması, yalnız Türk gençliğinin esenliği veya yalnız rejim ve huzur açısından değil, ekonomik ve sosyal gelişme açısından da zorunlu görülmüştür. Çünkü ekonomik ve sosyal gelişmemiz önündeki başlıca dar boğazlardan birinin eğitim düzenindeki bozukluk ve eğitilmiş insan gücünden yararlanmadaki aksaklık olduğu artık bellidir.

Sağa Kayış

12.Mart.1971'den sonra Türkiye'de demokrasi bir ölçüde askıya alınınca, halkın siyasetteki ağırlığı, devlet yönetimi üzerindeki etkisi geniş ölçüde azalmıştır. Büyük varlıklı çıkar çevreleri ve onların yandaşı olan tutucu partiler, bundan yararlanarak, ekonomik ve sosyal politikayı, Anayasamızın temel unsurları arasında yer alan "sosyal devlet" kavramı ile bağdaşmayacak kadar sağa kaydırmışlardır.

Özellikle Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı, bu sağa kayışın etkisi altında kalmıştır. Gerçi Adalet Partisi de -oyla değil sözle- bu Plânın karşısına çıkmıştır ama, Plânı halkın yararına aykırı bulduğu için değil, yeteri kadar kendi yanında bulmadığı için karşı çıkmıştır. Üstelik, yaptırdığı değişikliklerle, Plânı, gönlünce kendi yanına çekmeyi de başarmıştır.

Üstelik, Plân yürürlüğe girdikten sonra, iktidardaki AP ve CGP koalisyonu, Plân kavramını tüm reddederek, plânsız ve keyfi bir uygulamaya girişmiştir. Öylelikle, iktidarın iktisadi ve sosyal tutumu, fiilen, Plânda öngörülenin de daha sağına kaymış ve ekonominin zorluklarını ve bunalımını arttırmıştır.

Onun için, CHP iktidara gelirse, ekonomik ve sosyal alanda çözmesi gereken ilk ve temel sorunlardan biri, Plân sorunu olacaktır.

CHP halkı hiçe sayan bu anti - sosyal Plânı değiştirecektir ve ekonomik yönüyle sosyal yönü dengeli ve uyumlu bir halkçı plân hazırlayacaktır. CHP'nin hazırlayacağı bu yeni kalkınma plânı, ekonomik gelişmeyi sosyal adaletle bir arada ve demokratik rejim içinde hızlandırıcı bir plân olacaktır.

Çağdışı Ekonomik Tutum

Son yıllarda açıktan izlenen ve Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında da keskin çizgilerle ortaya konan çağdışı ekonomik tutum, sosyal adaletle aykırı olduğu gibi, salt ekonomik açıdan da

verimsiz hattâ sakıncalı bir tutumdur. Nitekim, son yılların ekonomik açıdan çok iyi koşullarına rağmen, bu tutumun ekonomi alanında verdiği sonuçlar, iç açıcı olmaktan uzaktır.

Son yıllarda, kaynakları Türk ekonomisinin dışında olmakla birlikte gelişmemiz açısından bazı uygun koşullar ortaya çıkmış, hızlı bir kalkınma ortamı belirmeye başlamıştır. Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarını geniş ölçüde yurda göndermeleri, Türkiye'nin döviz açığını kapatabilmesini, gür bir döviz kaynağına kavuşmasını sağlamıştır. Öte yandan dünya konjonktürü, Türkiye'nin geleneksel ihracat ürünlerinden bazılarının dünya piyasalarındaki değerlerini ve fiyatlarını arttırmıştır; öylelikle ihracat gelirlerimiz de yükselmiştir. Türk ekonomisinin dışında oluşmakla birlikte, sonuçları ve etkileri bakımından kalkınmamıza büyük katkıda bulunabilecek bu olanaklar, ülkemiz için şimdiye kadar rastlanmamış bir tarihi şansıdır.

Fakat Türkiye'nin çağdışı ekonomik düzeninde, ve başta iktidar koalisyonu olmak üzere Türk ekonomisinin egemen güçleri elinde, bu büyük şans heba olup gitmektedir.

Bütün bu uygun koşullara rağmen, Türk ekonomisi ağır bir bunalım içine düşmüştür. Artan dövizler adetâ ekonomiye yük olmağa başlamıştır. Artan Devlet gelirlerine rağmen, yönetimdeki israfçılık da arttığı için, plânsız bir tutum izlenmeğe başladığı için, başta enerji olmak üzere altyapı büyük ölçüde ihmal edildiği için, üstelik, teknik personeli küstüren bir personel ve ücret politikası uygulandığı için, yatırımlar aksamaktadır.

Türkiye'nin büyük teknik personel açığı bulunduğu ve izlenmekte olan eğitim politikasıyla bu açığın görünür gelecekte de kapatılabilmesi beklenmediği hâlde, izlenen personel politikasıyla, birçok teknik elemanın işlerinden ayrılmak hattâ bazılarının yurt dışına gitmek zorunda bırakılmaları, bağışlanmaz bir sağgörüsüzlük örneğidir.

Gerek teknik personel açığı yüzünden, gerek hızla büyüyen enerji açığı yüzünden, ve bir ölçüde de birazdan değineceğimiz iç pazar daralması yüzünden, kurulu sınaî işletmelerden bazıları da kapasitelerinin altında çalışma durumuna düşmüşlerdir.

Halkı günden güne ezen pahalılık görülmemiş ölçülere varmıştır ve kontrol altına alınamaz olmuştur.

Kalkınma hızı, bu yıl, Plânda öngörülenin bir hayli altına düşmektedir. Nüfusumuzun büyük çoğunluğunu meydana getiren, kalkınma çabalarının yükünü herkesden daha çok taşıyan ve Türkiye'nin ihracat gelirlerine herkesden çok katkıda bulunan köylülerimiz ise, hızla yoksullaşmağa başlamıştır. Nitekim Devletin resmî rakamlarına göre, bu yıl, tarım kesiminde nüfus başına gerçek gelir büyük ölçüde düşecektir.

Çok uygun koşullara rağmen ekonomik ve sosyal alanda ortaya çıkan bu kötü durumun sorumluluğunu sadece 12 Mart sonrası Hükümetlere yüklemek ve bu Hükümetlere yön veren partilerin iktisadî ve sosyal felsefelerinden ve tutumlarından soyutlamak mümkün değildir. Kendi iç çelişkileri yüzünden dağılıp giden Birinci Erim Hükümeti bir ölçüde bir yana bırakılacak olursa, ondan sonra gelen bütün Hükümetler (İkinci Erim Hükümeti, Melen Hükümeti, Talû Hükümeti, Adalet Partisinin ve Milli Güven Partisinin (sonradan Cumhuriyetçi Güven Partisi) ekonomik ve sosyal felsefesi doğrultusunda davranmışlardır.

Adı geçen partiler, bu Hükümetlerin ekonomik ve sosyal politikalarının hiçbir yönüne karşı çıkmış değildirler. Programlarını, tutum ve davranışlarını büyük ölçüde benimsemiş ve desteklemişlerdir; hele son Hükümetin programını ve tutumunu kendileri saptamışlardır. Başbakanını ve Bakanlarını bile kendileri seçmişlerdir. Ekonomi ve maliye politikası bakımından kilit bakanlıklarda kendi seçtikleri partili Bakanlar bulunmaktadır. Bu durumda, halkın gitgide yükselen şikâyetleri karşısında, bu partilerin, sanki kendileri sorumlu değillermiş gibi, pahalılığı eleştirmeleri, Hükümeti kendilerinden ayrı gibi göstermeğe kalkışmaları, inandırıcı olamaz.

Son yıllarda ülkemizin içine düştüğü ekonomik bunalım ve bu ekonomik bunalımın ağırlaştırdığı sosyal rahatsızlıklar, Türkiye’de zorla sürdürülmek istenen çağdışı ve adaletsiz bir ekonomi politikasının iflâsı anlamını taşımaktadır.

Türk parasının değerini bir hamlede yüzde 66 düşüren devalüasyonu, AP iktidarının izlediği ekonomi politikası kaçınılmaz hâle getirmişti. Şimdi, AP, geniş ölçüde o devalüasyonla başlayan fiyat hareketlerinin sorumluluğundan kendini çekip sıyramaz. Nitekim AP, hâlâ devalüasyonun savunuculuğunu yapmaktadır. Zorunlu hâle getirildikten sonra devalüasyondan elbette kaçınılamaz. Fakat ihracat gelirlerini, ekonomide yapısal değişikliklerle, pazarlamada kurumsal düzeltmelerle arttırmaya çalışacak yerde, bu bakımdan devalüasyona umut bağlamak, herhalde öğünülecek bir ekonomik tutum olamaz.

Hiç kuşkusuz, sağınızdaki partilerden, ortanın solunda CHP’nin halkçı ekonomik felsefesini benimsemelerini bekleyemeyiz. Fakat bu partilerin ekonomi ve kalkınma anlayışları, çağdaş kapitalist anlayışın ölçülerine bile vurulduğunda çok sakattır ve çağımızın çok gerisindedir.

AP’nin ekonomi anlayışındaki temel sakatlıklardan biri, Türkiye’de tarım kesiminin güçlendirilmesine gereken önem verilmeden sınıışmenin hızlandırılabileceğini sanmasıdır. Oysa, tarım yeteri kadar güçlendirilmeyince, Türkiye’nin sanayi alanında da soluğu kesilmekte, sıçrama olanakları kısılmaktadır. Tarım kesiminin güçsüzlüğü yüzünden köylü yoksullaştıkça iç pazarda meydana gelen daralma da, sınıışmemizin önüne ciddi bir dar boğaz çıkarmaktadır.

Teşvik tedbirleri adı altında, Devlet kaynaklarının büyük ölçüde özel girişime, özel girişimin de tekeli sermaye gruplarına aktarılması, Devleti, ciddi bir sınıışme için gerekli altyapı yatırımlarını gerçekleştirebilme gücünden yoksun bırakmaktadır.

Hesapsız, plânsız, israfçı bir tutumun, üstelik insana değer vermeyen, kalkınmada insan unsurunun önemini kavramayan bir tutumun sonucu olarak, gitgide büyüyen eğitilmiş insangücü açığı da Türkiye’nin kalkınmasını ve sınıışmesini ciddi olarak engellemektedir. Birinci Plân döneminde eğitim harcama hedefi 7,1 milyarken, 6,5 milyar olarak gerçekleşmiştir. İkinci plân döneminde hedef 6,7 milyara indirilmiştir; gerçekleşme ise 4.7 milyara düşmüştür.

Bir yandan eğitilmiş insangücü, hele teknik personel açığında meydana gelen büyüme, bir yandan da bu personelin küstürölüp kaçırılması, kalkınma atılımlarını, yatırımları, büyük ölçüde aksatmaktadır.

İzlenen sınıışme politikası kendi içinde de sakatlıklarla doludur. Türkiye’nin, özellikle Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üyeliği yolunda riskli adımlar atıldığı bir sırada, vermesi gerekirken, kusurlarına rağmen Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı bile bunu emrederken, tam tersi yapılmaktadır. Bu tersliğin ilginç bir örneği, dokuma endüstrisi alanında görülebilir: Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı, beş yıllık dönemde dokuma sanayiine ancak 8 milyar 750 milyon liralık yatırım yapılmasını öngördüğü hâlde, yalnız 1974-75’de kurulacak dokuma (daha çoğu iplik) sanaii yatırımlarına 30 milyar lira dolaylarında, ihtiyaçtan çok fazla kaynak ayrıldığı, teşvik belgelerinden görülmektedir.

Kasıtlı Yaratılan Pahalılık

Artık yılda ortalama yüzde 20’nin altına düşmeyen ve –ekonomiye yön veren anlayış ve tutum değişmedikçe de– düşmeyeceği anlaşılan hızlı hayat pahalılığı ne tesadüflere ne de sadece ara rejim Hükümetlerinin beceriksizliğine bağlanabilir. Bu pahalılık, iktidar ortağı partilerin ekonomi anlayışlarının ve bu anlayışa uygun yönde bilinçli olarak izlenen tutumun kaçınılmaz sonucudur. O bakımdan, son yıllarda artık halkın tahammülünü aşan PAHALILIK, GENİŞ ÖLÇÜDE KASITLI OLARAK YARATILMAKTADIR.

Türkiye'nin büyük varlıklı çıkar çevreleri ve, başta bugünkü iktidar ortakları olmak üzere, o çevrelere hizmet eden partiler, tekelci sermaye gruplarının sermaye birikimini hızlandırmayı başlıca amaç edinmişlerdir. Bunun en kolay yolu ise, enflasyon burgacı ile yaratılan pahalılıktır. Bu burgaç, çalışanların, dar gelirlielerin emeklerinden elde edilen değeri, gitgide artan ölçüde, büyük sermaye çevrelerine aktarır. Yoksulu daha yoksul, varlıklıyı daha varlıklı yapar.

Normal, düzgün bir fiyat oluşumu sürecinde, varlıklı çevreler, yoksulların ve orta hallilerin gelirlerinin bir ölçüden fazlasını kendilerine alamazlar. Ama enflasyon ve pahalılık sürecine girildi mi, halkın yapabildiği tasarruflar olduğu yerde eriyerek varlıklarının kasasına akar.

Pahalılık hızlandıkça kâr oranları artar. Kâr oranlarının artışıydansa, işçi, köylü, memur, emekli gibi dar veya değişmez gelirli yurttaşlar değil, aracılar, ve genellikle başkalarının malım, parasını, emeğini kullananlar yararlanır.

Türkiye'nin büyük iş çevreleri, toplu sözleşme ve grev hakkı karşısında da, kârlarını yüksek tutmanın hattâ büsbütün yükseltmenin yolunu, pahalılığı hızlandırmakta bulmuşlardır. Toplu sözleşme ve grev hakkı nedeniyle işçi ücretlerine zaman zaman yapmak zorunda kaldıkları zamları, işçiden ve genel olarak halktan, fazlasıyla çıkartmaktadırlar. İşçi ücretlerindeki artış karşısında iş adamlarını, maliyeti düşürme, verimi yükseltme, sürümü arttırma gibi yollara başvurmağa kendilerini zorlayan Hükümetler başda bulunmayınca, büyük iş çevreleri bu sağlıklı yollara başvuracak yerde, genellikle mamullerin ve hizmetlerinin fiyatlarına zam yapmak, kâr marjlarını o şekilde yüksek tutma, hattâ büsbütün yükseltme yoluna gitmektedirler.

Büyük iş çevrelerini, sağlıklı bir ücret ve fiyat, sağlıklı bir üretim ve pazarlama politikasına yöneltecek yerde, o çevrelerle bir doğrultuda hareket eden Hükümetler de, gerek toplu sözleşmelerle işçilere gerek personel reformuyla memurlara verdikleri zamları, Devletçe üretilen mal ve hizmetlere büyük zamlar yaparak çıkarmaktadırlar. Daha rasyonel ve tutumlu, daha az israfçı bir yönetim kurmayı, iktisadî kamu kuruluşlarına modern işletmecilik anlayışını getirmeyi düşünmemektedirler.

Ayrıca gerek büyük iş çevreleri gerek bu Hükümetler, tarımsal ürünlerin taban fiyatlarına zam yapmak zorunda kaldı mı, bunu da, gene mamûl fiyatlarına aşırı zamlarla telâfi yoluna gitmektedirler. Daha adaletli bir tarım destekleme politikası uygulamayı, tarımda aracılık ve kredi düzenindeki bozukluktan ileri gelen verim düşüklüğüne ve maliyet yüksekliğine çözümler arayıp bulmayı düşünmemektedirler.

Öylelikle, ücret zammı olarak veya taban fiyat olarak halka verilenler, halktan çok daha fazla ile alınıp büyük sermaye çevrelerine aktarılmaktadır.

Hayat pahalılığının kasıtlı olarak arttırıldığıнын bazı somut örnekleri gözler önündedir... Türkiye'nin demir-çelik üretiminin ne kadar olacağı, bu maddelere ihtiyacının ne kadar artacağı kesin rakamlarla bilinirken, ve üretimle ihtiyaç arasındaki açığı dışardan getirebilmek için elde sınırsız döviz olanakları varken, bu ithalatın aylarca geciktirilmesi, demir-çelik stoku yapabilme imtiyazına sahip bazı varlıklı kişilerin kazançlarını büyütme için başvuru kasıtlı bir tertipten başka şeye yorulamaz. Bu yoldan bir süre için yaratılan sun'î darlık, halkın sırtından, bir avuç insanın, birkaç ayda, milyonlarına milyonlar katabilmelerini sağlamıştır. Bu kolay ve adaletsiz yoldan servet artışı ise, inşaat maliyetlerini büyük ölçüde yükselterek hayat pahalılığını büsbütün kamçalamıştır.

Pirinç darlığı ve bu darlıktan yararlanarak, bazı aracılardan, üreticiye ödenenden üç misli yüksek fiyata pirinç satabilme olanağını bulabilmeleri de bu türlü bir sermaye birikimi politikasının sonucudur.

Kısırlaşan Ekonomi

Geniş halk topluluklarını yoksullaştırmak ve sömürmek yoluyla sermaye birikimini hızlandırma ve tekelci sermaye gruplarını elinde yoğunlaştırma amacını güden bu çağdışı ekonomi anlayışı, ekonomide hızlı gelişmeye ve büyük genişlemeye yol açabilecek bir dönemde Türk ekonomisinin gitgide kısırlaşması sonucunu doğurmuştur. Halkı yoksullaştırma ve halkın tüketim gücünü kısma pahasına belirli ellerde sermaye birikimini hızlandırma politikası, tüketim sanayii yönü çok ağır basan sanayimizi de, giderek, bir pazar daralması içinde boğmağa başlamıştır.

Öte yandan, hızlı hayat pahalılaşması, halkın tasarruf yapmasını hem zorlaştırdığı hemde kârsızlaştırdığı için, Türk halkının belirgin ve sağlıklı bir niteliği olan tasarruf eğilimi de gitgide baltalanmaktadır. Böylelikle, Türkiye’de uygulanmak istenen çağdışı ilkel kapitalizm kendi kendiyile de çelişkiye düşmüş olmaktadır.

Bu tutumun gözle görülür, elle tutulur duruma gelen olumsuz sonuçlarından ders alınacak yerde, onu daha da ileri götürme eğilimleri ve tertipleri ortadadır. Örneğin, 1973 seçiminden sonra Adalet Partisi, kendi başına veya aynı doğrultuda bir partiyle birlikte yeniden Hükümet kurma olanağını bulursa, hazır bekleyen teşvik tedbirleri ve büyük mağazalar tasarıları hemen yasalaştırılacaktır ve tekelci büyük sermaye büsbütün kayırılacaktır. Bundan, dar gelirli halk toplulukları kadar, küçük ve orta boy işletmeler de zarar görecektir. Türk ekonomisi, ve giderek Türk Devletinin yönetimi, büyük yabancı sermaye ile işbirliği yapan tekelci sermaye gruplarının tümünden eline geçmiş olacaktır. O zaman ekonomimiz büsbütün kısırlaşacağı, sosyal adalete büsbütün ters düşüleceği gibi, artık Türkiye’de demokrasiyi de, 12 Marttan sonraki yozlaştırılmış, budanmış haliyle bile yansıtmak bir hayal olacaktır.

CHP’nin Sosyal Adaletçi ve Dengeli Kalkınma Modeli

Türk ekonomisine, Türk halkına ve Türk demokrasisine yönelen bu büyük tehlike karşısında, Cumhuriyet Halk Partisinin, sermayeyi sınırlı ellerde yoğunlaştırıp o ellerle yatırıma yöneltme yerine, öncelikle üretici halkın ve çalışanların eliyle yatırıma yöneltmeyi öngören tutumu, büyük önem kazanmaktadır. CHP’nin kendi demokratik sol doğrultusundaki bu tutumu, ekonomimizdeki daralmayı sona erdireceği, halkta belirginleşen tasarruf ve yatırım eğilimini azamî ölçüde değerlendireceği gibi, hızlı kalkınma ile yaygın sosyal adaletin bir arada gerçekleşmesini de sağlayacaktır. Üstelik, halkın ekonomik gücüyle birlikte yönetimdeki ağırlığını da arttıracığı için, demokrasimizi de daha sağlam bir tabana oturtacaktır.

Bu bakımdan, CHP’nin Türkiye gerçeklerine uygun olarak oluşturduğu gelişme modeliyle, ekonomik kalkınmanın, sosyal adaletin ve özgürlükçü demokrasinin — biri öbürüne feda edilmeksizin — nasıl bağdaştırılacağına, 1973 Seçim Bildirgesinde daha açık olarak ortaya konulmasında yarar görülmüştür.

Halk-Devlet İlişkileri

Türk halkının, artan geçim zorluğundan ve yoksulluktan, sosyal adaletsizlikten ve özgürlük kısıntılarından duyduğu sıkıntıların yanı sıra, Devlet yönetiminden, adalet düzeninden ve sağlık hizmetlerinden şikâyetleri de devam etmektedir.

Halkın günlük yaşamında ve Devletle ilişkilerinde önemli yer tutan bu alanlarda, demokrasinin, şimdiye kadar, halkı tatmin edici düzeltilmeler sağlamış olması gerekirdi. Böyle düzeltilmelerin sağlanamamış olması, giderek, demokrasiye duyulan inancın sarsılması sonucunu da doğurabilir.

CHP, halkı daha mutlu kılmak, halkla Devleti yabancılaşmadan kurtarıp bütünleştirmek ve demokrasiye inandırıcılık kazandırmak bakımından, yönetimi, adaleti ve sağlık hizmetlerini halk

yararına işler duruma getirmenin zorunlu olduğu kanısındadır. Onun için, CHP'nin 1973 Seçim Bildirgesinde bu konulara da ağırlık verilmiştir.

İç Güvenlik

Ülkede iç güvenliğin ve asayişin demokratik hukuk devleti kuralları içinde ve etkin biçimde sağlanması, yalnız yurttaşların huzuru bakımından değil, rejimin esenliği bakımından da zorunlu hale gelmiştir. O nedenle, CHP'nin 1973 Seçim Bildirgesinde, iç güvenlik sorunları da, gerek huzur gerek rejim açısından, demokratik bir anlayışla ve önemle ele alınmıştır.

Kamu Hizmetleri

Türk toplumu, gerek dünya görüşü gerek ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkileri bakımından açık toplum aşamasına geçtikçe, o arada köylünün pazar ekonomisiyle ilişkileri arttıkça, halka dönüşük kamu hizmetlerinin sağlanışındaki yetersizlikler, dengesizlikler ve adaletsizlikler, halkımızı eskisinden daha çok tedirgin etmektedir.

Pazar ekonomisiyle temas kuran ve modern tarım, modern meyvacılık, sebzecilik yöntemlerini öğrenmeye başlayan köylüler bilmektedirler ki, küçük bir devlet yatırımıyla yörelerinin sulama olanakları değerlendirilirse veya kendilerini yakındaki büyük merkezlere bağlayan yollar yaz-kış ulaşım elverişli kılınsa, ya da yiyeceklerinden içeceklerinden kesip bir araya getirdikleri tasarruflarını bir küçük fabrikada değerlendirebilmeleri için köylerine bir an önce elektrik getirilse, hem kendi kazançları hem de Türk ekonomisine katkıları birden bire büyük ölçüde artacaktır. **Türk köylüsü artık, yoksulluğun kendisi için de ülkesi için de kader olmadığını anlamıştır, ama yoksulluk çenberini kırabilmesi için gerekli olanakların kendisinden esirgendiğini görmenin ıstırapı içindedir. Hele bu olanakların, seçimler öncesinde bir oy pazarlığı aracı hâline getirildiğini görmek, köylüde büyük kırgınlık, küskünlük uyandırmaktadır.**

Öte yandan tarımın ve köylünün ihmal edilmesi sonucu şehirlere büyük ölçüde akın etmek zorunda kalan yurttaşlarımız, gözleri önündeki uygâr yaşantı olanaklarından yoksun kaldıkça, susuz, ışsız, yolsuz mahallelerde oturmak zorunda bırakıldıkça, onlarda da Devlete karşı kırgınlık ve küskünlük artmaktadır.

Halkın Hakkı Halka Verilecek

Türkiye, bir hamlede bütün bu kamu hizmetlerini bütün yurttaşlara ve bütün yurt köşelerine ulaştırabilecek güçte olmayabilir; fakat Türkiye'nin gücü, olanakları ve kaynakları iyi değerlendirilirse, adaletli ve verimli biçimde kullanılırsa, şimdiye kadar sağlanandan ve öngörülenden çok daha kısa bir sürede, kamu hizmetlerini yurda dengeli olarak dağıtma yolları bulunabilir. Bunu sağlamak için, halkçı bir kamu hizmeti anlayışını ve çağın gereklerine uygun yeni bir ekonomik örgütlenme ve yerleşme politikasını oluşturup uygulamak, Devlet yönetimindeki israfa son vermek ve halkın üretiminden emeğinden ve vergisinden biriken kaynakları, tekeli sermaye çevrelerine aktaran bir adaletsiz politika yerine, HALKIN HAKKINI HALKA VEREN BİR POLİTİKA izlemek yeterli olacaktır.

CHP'nin 1973 Seçim Bildirgesinde böyle bir politikanın esasları da yer almaktadır.

Bildirgedeki Tekrarlar

Bildirgede öngörülen tedbirlerden bazıları birkaç yerde tekrarlanmaktadır. Bunun nedeni, bir bölümü veya bölüntüyü okuyanların, o konuyla ilgili bütün tedbirleri bir arada bulabilmelerini sağlamaktır.

EKONOMİK DÜZEN

ÖZGÜRCE VE HAKÇA KALKINMA

Kalkınmanın soyut ve genel sayılarla belirlenmesi bir anlam taşımaz. Kalkınmanın nasıl sağlandığı ve topluma ne sağladığı, herkesin kalkınmadan ne ölçüde hakkını aldığı önemlidir.

Sayıli kişiler elindeki varlığı arttıran ama halk çoğunluğunu yoksul bırakan bir kalkınmayı, CHP, geçerli saymaz. Çünkü böyle bir kalkınma hakça değildir. Refahı topluma hakça yaysa bile insanları baskı altında tutarak sağlanan bir kalkınmayı da, CHP, geçerli saymaz. Çünkü böylesi de özgürce kalkınma değildir.

Sayıli kişilerin refahını arttırıp halk çoğunluğunu yoksul bırakan, üstelik bu uğurda özgürlükleri kısıtlayan bir sözde kalkınma ise büyük bunalımlara yol açar.

Türk toplumu böyle bir bunalıma sürüklenmektedir. Türkiye’de halk çoğunluğu yoksullaşırken bir avuç insanın refahı artmakta; halkın bu adaletsizliğe sessizce katlanmasını sağlayabilmek için de özgürlükler kısıp demokrasi yozlaştırılmaktadır.

CHP’ye göre GERÇEK VE GEÇERLİ KALKINMA TÜM HALKIN ÖZGÜRCE VE HAKÇA KALKINMASIDIR.

Ancak böyle bir kalkınma insanlık açısından değer taşır; topluma refahla birlikte mutluluk da getirir ve insan kişiliğinin gelişmesini engellerden kurtararak insanı da toplumu da yüceltir. CHP iktidarı böyle bir kalkınmayı başlatacağı ülkemizde.

CHP, kalkınmayı hızlandırma gerekçesiyle sosyal adaletin ertelenmesine karşıdır. CHP, hızlı kalkınma uğrunda demokrasiden vazgeçilmesine de karşıdır. CHP, HIZLI KALKINMAYLA SOSYAL ADALETİ BİRLİKTE VE ÖZGÜRLÜKÇÜ DEMOKRATİK REJİM İÇİNDE GERÇEKLEŞTİRMEĞE KARARLIDIR ve çağdaş Türk toplumunda zaten başka bir kalkınma yönteminin geçerli olamayacağı kanısındadır.

Geçerli olamayacağı da görülmüştür.

Demokrasinin Türk toplumunda sosyal adaletçi baskıları arttırmasından tedirgin olanlar, temel haklarda ve özgürlüklerde kısıntılar, kurumlarda değişiklikler yaparak demokrasiyi yozlaştırmayı, halkı etkisizleştirmeyi denemişlerdir; fakat bir ölçünün üstünde başarı sağlayamadıkları gibi, bu yoldaki çabalarla ekonomi, GİRİŞ’de belirttiğimiz büyük fırsatlara rağmen, yeni zorluklarla karşılaşmıştır, ve kalkınma olanaklarının değerlendirilmesinde çok başarısız kalınmıştır.

Hızlı kalkınmayla sosyal adaleti birlikte ve demokratik rejim içinde gerçekleştirebilmenin yolu nedir ?... CHP’ye göre bunun yolu, halkın emeğinden ve üretiminden oluşan değeri, gene halkın eliyle yatırımlara ve başka ekonomik faaliyete yöneltecek halk girişimciliğine öncelik tanıyan bir ekonomik düzen kurmaktır.

Özel girişim olacaktır bu düzende; fakat aşırı kârlarla halkı ezemeyecektir ve ekonomiye de devlet yönetimine de egemen olamayacaktır.

Devlet girişimciliği olacaktır bu düzende, fakat devleti halktan daha güçlü kılıcı boyutlara varmayacaktır.

Demokrasi de, toplum da, ulusal ekonomi de daha güçlü olacaktır bu düzende.

CHP’nin halkçı iktidarı özgürce ve hakça kalkınmayı böyle bir düzende gerçekleştirecektir.

KALKINMA KÖYLÜDEN BAŞLAYACAK

CHP nin iktidarında kalkınma köylüden başlayacaktır ve bütün topluma dengeli, adaletli ve güçlü olarak yayılacaktır.

CHP'nin halkçı tutumunun ortaya koyduğu bu temel ilke, toplumu sarsmaksızın büyük sonuçlar doğuracak bir siyasal seçimdir. Bu siyasal seçimle, ülkemizde şimdiye kadar izlenen ve ekonomiyi çıkmazlara, rejimi bunalımlara sürükleyen ve halkın yoksulluk çenberini kırabilmesini engelleyen kalkınma yöntemleri, bir anlamda, tersine çevrilmiş olmaktadır.

Çünkü, toplumun zaten kalkınmış olan üst katlarını değil kalkınmaya en çok muhtaç olan alt katlarını hareket noktası olarak alan bir siyasal seçimdir bu... **Tavandan tabana doğru inen bir adaletsiz ve verimsiz kalkınma yerine, tabanı güçlendiren bir kalkınma yolu açılmış olacaktır bu siyasal seçimle.**

Şimdiye kadar halkın emeğinden oluşan servet, toplumun üst katlarında birikmiştir; ve o birikimin ancak döküntüleri halka ulaşabilmiştir. O yüzden de, halk yoksulluktan kurtulamadığı gibi, Türk ekonomisinin kaynak yaratma olanakları gereğince harekete geçirilememektedir.

CHP'nin halkçı iktidarı, emeğiyle veya üretimiyle ekonomiyi besleyen halkı güçlendirerek Türk ekonomisinin kaynağını güçleştirecektir. Kaynak güçleştikçe de kalkınma hızlanacaktır : Sosyal adaletle ve demokratik rejim içinde hızlanacaktır.

Türkiye gibi, nüfusunun büyük çoğunluğu toprağa bağlı olan bir ülkede, kalkınmanın itici güçlerinin başında, tarımdan sanayie ve hizmetler kesimine kaynak aktarımı gelir. Şimdiye kadar bu kaynak, topraktan ve köyden çıkıp elden ele geçerek yatırım yapabileceklere erişinceye kadar dökülüp saçıldığı için, pek azı yatırıma ayrılabilmiştir. Kaynağın büyük bölümleri, üretken yatırım yapma gereğini duymayan araçların, tefecilerin elinde kalmıştır ya da müsrif devlet yöneticilerinin elinde ziyan edilmiştir. Kaynağın yatırıma ayrılabilen bölümü ise, genellikle verimsiz veya gereksiz yatırımlara gitmiştir.

Oysa kaynak doğduğu yerde, onu üreten ellerde değerlendirilirse, kaynak israfı asgarî ölçüye iner. Sermaye birikimi için tasarruf gereklidir. Köylü ise, nüfusumuzun, tasarruf alışkanlığı en yüksek kesimidir.

Devlet bir fabrika kuracağı zaman, ilkin sosyal tesisler, lojmanlar, bahçeler hazırlar, fabrikaya ancak onlardan sonra sıra gelir.

İş adamı bir fabrika kurmadan önce, sanayi dışı faaliyetlerden sağladığı büyük kazançlarla kendine yüksek düzeyde bir yaşantı sağlar, o uğurda büyük harcamalar yapar.

Tarım kesiminin yoksullaşması ve sermayenin büyük şehirlerde yoğunlaşması, nüfusun şehirlere akışını hızlandırır ve kaynakların büyük bölümü yeni konutlar yapımına ve belediye hizmetlerinin genişlemesine harcanır.

Köylülerin yapacakları yatırımlarda ise, bu ön harcamaların ve yan harcamaların hemen hiçbirisi olmaz. Kazançlarından tasarruf yapabilen köylüler, aralarında birleşip modern tarım işletmeleri, modern hayvancılık, tavukçuluk, balıkçılık tesisleri ya da tarıma dayalı sanayi tesisleri kuracakları zaman ne lojmanlar, sosyal tesisler yapma gereğini duyarlar ne de özel harcamalarını arttırmırlar. Onun için de, köylü yatırımlarında maliyet asgarî düzeyde tutulmuş olur. Tasarrufları tümüyle üretken yatırımlara yönelmiş olacağı gibi, kalkınmanın köylüden başlaması, bütün yurda, o arada kırsal alanlara yayılması, gerek insanî gerek coğrafi anlamda sosyal adaletin gerçekleşmesini ve kalkınmanın sosyal adaletle birlikte hızlanmasını sağlamış olur.

Gerçi bunun için bazı altyapı hizmetlerinin kırsal alanlara sür'atle ulaştırılması gerekecektir. Fakat şimdiye kadar izlenen ve büyük kaynak israfına yol açan kalkınma biçiminden uzaklaşmakla arttırılacak maddî olanaklar, yol, su, elektrik ve okul gibi hizmetleri kırsal alanlara ulaştırmanın giderlerini büyük ölçüde karşılamağa yetecektir. Örneğin, kalkınma köylüden başlatılmadığı için hızlanan şehirlere akının zorunlu kıldığı aşırı yerleşme harcamaları geniş ölçüde kısılacağından, şimdi daha çok büyük şehirlere yönelen altyapı harcamalarından küçümsenemeyecek bir bölümünü kırsal alanların altyapı ihtiyacına kaydırma olanağı elde edilmiş olacaktır. Böylelikle, kamu hizmetlerinin bütün yurda dengeli olarak dağılımı sorunu da kendiliğinden çözüm yoluna girecektir.

Köylülerin, tasarruflarından, yatırıma yetecek kadarını kendilerinde alıkoyabilmeleri, bunlarla ekonomi yönünden yararlı büyüklükte yatırımlar yapabilmeleri ve verimli işletmeciliğe geçebilmeleri, elbette, bazı koşulların yerine getirilmesine bağlıdır. Bu koşullar,

- Pazarlama, kredi ve destekleme
- Örgütlenme
- Toprak düzeni
- Yerleşme düzeni, altyapı ve
- Eğitim

ile ilgilidir.

CHP, iktidarı, bu alanlarda gerekli koşulların yerine getirilebilmesi için aşağıdaki tedbirleri öncelikle gerçekleştirecektir.

I- PAZARLAMA, KREDİ VE DESTEKLEME

Köylünün yarattığı kaynağın köylü elinde kalamayışının ve köylü eliyle değerlendirilemeyeşinin başlıca nedenleri arasında, pazarlama düzeninin üretici aleyhine oluşu ve gerek kredi düzeninin gerek destekleme politikalarının köylüye dönük bulunmayışı gelmektedir.

Bu konularda alınacak başlıca tedbirler ve yapılacak düzen değişiklikleri şunlardır:

- Üreticiler büyük ve güçlü kooperatif örgütlerinde birleştirilerek, ürünlerinin yurt içindeki pazarlamasını, aracılar muhtaç kalmaksızın, kendi kooperatifleri yoluyla yapacaklardır. Üreticinin bu örgütlenmesiyle uyumlu olarak, esnaf ve tüketicilerin de örgütlenmeleri sağlanacaktır. Böylelikle, üreticiler, ürünlerini gerçek değeri üzerinden pazarlayabilmiş olacakları için gelirleri ve tasarruf olanakları artacaktır. Vurguncu aracılık mekanizması ortadan kalkacağından, tüketici halk da, aynı ürünleri daha ucuza alabilecektir. Öylelikle, yalnız köylünün, çiftçinin değil, dar ve orta gelirli tüketici halk topluluklarının da tasarruf olanağı artabilecektir.
- Üreticilerin kooperatifleri, üst kuruluşlarda birleştirilerek, ürünlerin dışa satılması da, aracılar olarak, doğrudan doğruya bu kooperatif üst kuruluşları eliyle yaptırılacaktır, öylelikle üreticiler, yetiştirdikleri ihracat malı ürünleri dünya piyasasındaki gerçek değerleri üzerinden ihracat edebilecekler ve ihracattan sağlanacak gelirin tümünü kendilerine alabileceklerdir. Köylülerin gelirleri ve tasarrufları bu yoldan da artmış olacaktır.
- Kooperatifler ve üst kuruluşları, bütün tarım araçlarının ve gereçlerinin (tarım makinaları, gübre, ilaç, tohumluk, v.b.) ithalini ve dağıtımını, aracılar olarak kendileri yapacaklardır. O yoldan da, üreticilerin masrafları ve maliyetleri büyük ölçüde düşmüş olacağı için, gelirleri ve tasarruf olanakları artacaktır.

(CHP'nin öngördüğü kooperatifçilik düzeninin ayrıntıları, "Örgütlenme" başlığı altında açıklanmaktadır.)

- Bir “Kooperatifler Bankası” kurularak, üretici kooperatiflerine, ipotek veya teminat aranmaksızın, Bankanın veya ilgili Bakanlıkların onayından geçecek tarımsal veya sınaî projeler karşılığında yeterli krediler, düşük faizle, konuya göre uzun veya orta vadeyle verilecek ve bu kredilerin yerinde ve gereğince kullanılması denetlenecektir. Ayrıca, ürün mevsiminden önce de, kooperatiflere, üretimle ilgili ihtiyaçlarını karşılamak üzere yeterince kısa vadeli ve düşük faizli kredi verilecektir.

Böylelikle üreticiler tefecilere muhtaç durumdan çıkacakları için, ürünlerinden elde ettikleri geliri —bazan fazlasıyla— tefecilere aktarmaktan da, ürünlerini, aracılara, mevsiminden veya piyasa açılışından önce düşük fiyatla kaptırmaktan da kurtulacaklardır. Bu yönden de köylülerin çiftçilerin geliri ve tasarruf olanağı artmış olacaktır.

Aynı zamanda, tasarrufları sınırlı da olsa, proje karşılığı geniş kredi olanaklarıyla destekleneceği için, köylüler, çiftçiler, küçük tasarruflarla verimli yatırımlara girişme gücünü bulabileceklerdir.

- Kooperatiflerin, Kalkınma Planına uygun olarak girişecekleri yatırımlara, devlet ayrıca bağış olarak da geniş katkıda bulunacaktır. Bu katkının oranı, girişimin ekonomi açısından değerine ve önceliğine göre yükseltilenektir.
- Kooperatifleri bu ölçüde kredilerle ve bağışlarla desteklemek, elbette, yeni kaynaklar ayırmayı gerektirecektir. Fakat bunda zorluk çekilmeyecektir. Şimdiye kadar tarım ürünleriyle ilgili “faaliyet”leri için büyük aracılara, ihracatçılara, ithalatçılara ve tefecilere verilen kredi kaynakları, köylülerin kooperatiflerine yöneltmekle, bu sorun geniş ölçüde çözülmüş olacaktır.
- Tarım ürünlerinin destekleme alımlarında, aşırı eşitlikten doğan adaletsizliğe son verilecektir. Şöyle ki, şimdiye kadar, geniş topraklara, büyük maddî ve teknik olanaklara sahip olduğu için düşük maliyetle yüksek verim elde edebilen varlıklı çiftçiler, devletin destekleme alımlarından, dar olanaklı küçük çiftçilerle aynı ölçüler içinde yararlandırılmışlardır. Dolayısıyla, devletin destekleme alımları için ayırdığı fonlar, daha çok, varlıklı çiftçilerin varlıklarını arttırmalarına yararlamıştır. Bu uygulama yerine, küçük çiftçilerle kooperatiflerini, doğal koşulların olanaksızlığı yüzünden yüksek verim sağlayamadıkları için yoksul kalan çiftçileri ve doğal afetlerden veya kuraklıktan zarar gören çiftçileri kayırmacı –kendi içinde farklı– bir destekleme alımları politikası uygulanacaktır.

Destekleme alımı yapılmamakla beraber taban fiyat saptanması zorunlu olan ürünlerde ise, gene yukarıda sayılan çiftçileri koruyucu bir prim sistemi uygulanacaktır.

Taban fiyat uygulaması yaygınlaştırılacaktır. Taban fiyatlar daha gerçekçi ve adaletli olarak saptanacaktır. Taban fiyatlar erken açıklanarak, köylünün, ürünlerini, zamanından önce düşük fiyatla elden çıkarması bu yoldan da önlenmeğe çalışılacaktır.

- İç ve dış pazarlarda ne gibi gelişmeler olabileceği yakından izlenerek, her ürün için üretim hedefleri saptanacaktır. Özendirici tedbirlerle veya zamanında yapılacak uyarılarla, üretimin bu hedeflere uygunluğu saptanmağa çalışılacaktır. Öylelikle, fazla üretim yüzünden bazı ürünlerin değerinin, köylüleri, çiftçileri güç durumda bırakacak kadar düşmesi önlenecektir.
- Elektrik, yol gibi, zorunlu altyapıların köylere ulaştırılması için köylülerin para yatırımları veya başka maddî katkılarda bulunmaları zorunluğu kaldırılacaktır.

“Yerleşme Düzeni ve Altyapı” başlığı altında anlatacağımız “köykent” düzeninde, devlet, halkın hakkı olan bu gibi altyapı ve kamu hizmetlerini, zaten, en ekonomik biçimde, köykentler, yoluyla köylülere ulaştıracaktır. Köylüler, tasarruflarını, aslî devlet görevleri arasında olan ve şehirler

halkına parasız sunulan hizmetler ve altyapı yatırımları için değil, kendi üretimlerini ve gelirlerini arttıracak, öylelikle ulusal ekonomiye de katkıda bulunacak üretken alanlara yatırmağa teşvik edileceklerdir.

II — ÖRGÜTLENME

Üreticilerin, daha verimli tarım işletmeciliği yaparak üretimlerini arttırabilmeleri ve bundan sağlanan geliri araçlara ve tefecilere kaptırmayarak kendi tasarruflarına katabilmeleri, aynı zamanda sınaî yatırımlara girişebilmeleri için, CHP, yukarıda da belirtildiği gibi, köylülerin, küçük çiftçilerin güçlü kooperatiflerde birleşmelerini ve bu kooperatiflerin birlikler ve üst kuruluşlar kurabilmelerini zorunlu saymaktadır.

CHP’NİN KURACAĞI DÜZENDE, KOOPERATİFLER, BAŞKA HALK GİRİŞİMLERİYLE BİRLİKTE, EKONOMİNİN EN ÖNEMLİ VE GÜÇLÜ KESİMİNİ OLUŞTURACAKTIR. BUNA “HALK SEKTÖRÜ” DENECEKTİR.

CHP kooperatifçilik alanında şimdiye kadar uygulanan devlet politikasını, gerçek kooperatifçiliği geliştirici değil, engelleyici nitelikte görmektedir.

CHP’nin kuracağı kooperatifçilik düzeninde,

- Yıllardır Devlet Politikası olarak uygulanıp yaygınlaştırılan, büyük aracı ortaklıklarına kooperatiflerin bağımlı kılınması durumu son bulacaktır.
- Devlet önderliğinde kurulmuş olan (Tariş, Çukobirlik, Fiskobirlik, Antbirlik ve benzeri) “kooperatif”lerin, gerçek halk kooperatifçiliği ile ilişkisi yoktur. Başarısızlıkla sonuçlanan, devlet önderliğindeki Tarım Satış Kooperatifleri Birliği denemesinin de gerçek halk kooperatifçiliğiyle ilişkisi yoktur. Bunlar, daha doğuşda köylüyle yabancılaşmış, tabandan yükselecek yerde tepeden inme kurulmuş yarı devlet örgütleridir. Bunların yönetiminde, devlet bürokrasisi büyük ölçüde egemendir. İktidarda büyük varlıklı çıkar çevreleriyle bütünleşmiş partiler bulunduğu zaman, bu bürokratik yönetim, ister istemez köylünün sömürülmesinde başlıca etken olan o çıkar çevrelerinin hizmetine girmektedir. CHP, köylüleri ve üretici kooperatiflerini siyasal iktidarın veya çıkar çevrelerinin baskısı altına sokan bu türlü DEVLET KOOPERATİFÇİLİĞİ YERİNE GERÇEK DEMOKRATİK HALK KOOPERATİFÇİLİĞİNİ GETİRECEKTİR.

Devlet, kooperatiflere, demokratik kurallar ve plan çerçevesi içinde yol gösterecektir; yukarıda anlattığımız geniş kredi olanaklarını ve başka yardımları sağlayacaktır; kooperatifçilik alanında yeterli düzeyde ve sayıda uzman ve teknik personel yetiştirerek, (1) bu personeli, kooperatiflerin hizmetine sunacaktır; gene demokratik kurallar içinde, kooperatifleri denetleyebilecektir; fakat DEVLET ASLA KOOPERATİFLERİN YÖNETİMİNE KARIŞMAYACAKTIR VE KATILMAYACAKTIR. HİÇ BİR KOOPERATİF YÖNETİCİSİ DEVLETÇE ATANMAYACAKTIR.

- Köylüleri kooperatifleşmeye özendirmek için devletçe her tedbir alınmak ve geniş kaynaklar ayrılmakla beraber, bu özendirme tedbirleri, zorlama niteliğini taşımayacaktır.
- Güçlü kooperatiflerde ve kooperatif üst kuruluşlarında örgütlenecek köylüler, küçük çiftçiler, Ziraat Odalarının ve Ziraat Odaları Birliğinin yönetimine egemen olabileme olanağını bulmuş olacaklardır.

(*) Bu personelin yetiştirilmesine ve genellikle halkın kooperatifçilik alanında eğitilmesine, Bildirgenin eğitimle ilgili bölüntüsünde değinilmektedir.

- Kooperatifler ve üst kuruluşları, kendi çalışma alanlarıyla doğrudan doğruya ilgili bütün devlet kuruluşlarının (örneğin, Kooperatifler Bankası, Ziraat Bankası, Toprak Mahsulleri Ofisi, Ziraatî Donatım Kurumu, Et ve Balık Kurumu, Süt Endüstrisi Kurumu, Orman İşletmeleri, Devlet Üretme Çiftlikleri, Devlet Haraları, Azot Sanayii, vb.) ve çalışma alanlarıyla dolaylı olarak ilgili bulunan TRT gibi kurumların yönetimine etkin biçimde katılacaklardır. Ayrıca CHP iktidarınca gerçekleştirilecek köykentlerin (2) yönetiminde, dolayısıyla yerinden yönetimde (Mahalli idarelerde) ağırlıklarını duyurabileceklerdir.
- Kooperatifler ve üst kuruluşlarıyla bağıntılı olarak, köylülerin yararlanacağı geniş kapsamlı bir sosyal güvenlik sistemi ve tarım sigortası kurulacaktır. Böylelikle, kooperatifleşen köylüler, hastalık, kaza, ölüm analık, yaşlılık sigortalarına kavuşacakları gibi kötü ürün yıllarındaki zararları da tarım sigortasından karşılanabilecektir. Bu sosyal güvenlik ve tarım sigortası sistemleriyle, kooperatiflerin tasarrufları da arttırılmış ve gene köylülerin ve kooperatiflerinin yararlanacağı büyük fonlar birikmeğe başlamış olacaktır.
- CHP'nin kuracağı yeni kooperatifçilik düzeninde, küçük ve ortaboy toprak sahibi çiftçilerin tek başlarına gerçekleştiremeyecekleri modern işletmeciliği, modern teknoloji kullanımını ve sınaî yatırımları ortaklaşa başarabilmeleri sağlanacak, fakat herkes kendi topraklarının sahibi olarak kalacaktır.
- Devletin de yardımıyla, kooperatif üst kuruluşları bir DIŞ TİCARET BİRLİĞİ kuracaklardır. Bu kuruluşa bağlı DIŞ PİYASA ARAŞTIRMA, HABERALMA VE PAZARLAMA merkezinin, dış ülkelerdeki borsalarla ve iş merkezleriyle sürekli ve süratli haberleşme bağlantısı bulunacaktır. Böylelikle kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının dış ticaret ilişkilerini en verimli biçimde düzenleyebilmeleri olanağı sağlanmış olacaktır.

III — TOPRAK DÜZENİ

Gelir dağılımındaki dengesizliğin de, tarımdan yeterince verim elde edilemeyeşinin de başlıca nedenlerinden biri, toprak mülkiyetinde yer yer var olan adaletsizlik ve düzensizliktir.

Bazı yerlerde geniş topraklar sayılı ellerde toplanmakta, köylülerin çoğu başkalarının topraklarında çalışmaktadırlar. Bu durumda, toprak sahibi toprağı ile gereğince ilgilenmediği veya ilgileneemediği gibi; köylüler de, mülkiyetine sahip olmadıkları toprağı yeterince benimseyemedikleri için, üstelik maddî olanaklardan da yoksun bulundukları için, toprağı gereken özen gösterilememektedir. O yüzden verim düşük kalmaktadır.

Şimdiye kadar toprakta, aile mülkiyeti değil, kişisel mülkiyet geçerli olduğundan, köylülerin elindeki küçük topraklar aile içinde bölüne bölüne ufanmıştır; ve, hele yaygın ve güçlü bir kooperatif hareketi de gelişmediği için, o kadar ufanmış topraklarda verimli tarım işletmeciliği olanağı kalmamıştır. Ufanıp yararsız duruma gelen topraklar, yer yer, varlıkların eline geçtiği için de toprak dağılımındaki adaletsizlik azalacağına artmıştır.

Bazı yerlerde bir kişiye ait toprakların birbirinden kopuk ve uzak parçalara bölünmesi de verimli tarım işletmeciliğini engelleyen bir etken olmaktadır.

Özellikle Güneydoğu Anadolu'da, toprak dağılımı, bölgenin tarihi özellikleri nedeniyle, yarı feodal bir düzen içinde oluşmuştur. Bu bölgede bazı kişilerin onbinlerce dönüm toprağı vardır.

(2) Köykentlerle ilgili olarak, "Yerleşme Düzeni ve Altyapı" başlığı altında ayrıntılı bilgiler verilmektedir.

Bu kişiler birçok köylerin sahibidirler. Toprak dağılımındaki bu adaletsizliğe henüz yıkılamayan geleneksel “şeyhlik”, “ağalık” kurumlarının etkileri de eklenince, bu bölgedeki yarı feodal toprak düzeni, halkın siyasal özgürlüğünü bile kısımtaktadır ve demokrasinin gerçeklik kazanabilmesini önlemektedir.

Güneydoğu Anadolu ölçüsünde olmamakla beraber, Türkiye’nin başka bölgelerinde de, toprak adaletsizliğinin köylüler üzerinde siyasal baskı unsuru olabilecek boyutlara vardığı yerler bulunmaktadır.

Yer yer tarımın can damarı olan suyun güçlü kişiler elinde bulunması da, köylüler üzerinde ekonomik, sosyal ve siyasal baskı etkeni olmaktadır.

Gene Türkiye’nin bazı yerlerinde, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da, bazı meraların kişiler elinde bulunması veya köyler arasındaki mera ihtilâflarının devletçe çözülmemesi, saydığımız ekonomik, sosyal ve siyasal sakıncaları hayvancılıkta da ortaya çıkarmaktadır.

Öteyandan Hazine topraklarına birçok yerlerde güçlü kişiler sahip çıkmaktadırlar. Aç kalmamak için bazı Hazine topraklarını ekip biçen köylüler, varlıklı çevrelerle onların sözcüsü durumundaki siyasal güçler gözünde “toprak işgalcisi”dirler; Hazine topraklarına, devlet gücünü de arkalarına alarak sahip çıkan bazı varlıklı kişilerse, gene o güçlerin gözünde “mukaddes mülkiyet hakkı”nı kullanmaktadırlar.

Toprak mülkiyeti düzenindeki bu bozukluklar ve adaletsizlikler sürdükçe, tarım teknolojisindeki yenilikler ve tarımda verimi arttırmak için devlet yardımıyla alınan tedbirler de genellikle daha çok varlıklı çiftçilere yararlı olmakta, o yüzden tarım kesimindeki sosyal adaletsizlik, ciddi sonuçlar doğurabilecek boyutlara ulaşmaktadır.

Bu nedenlerle, CHP, öteden beri, gerçek bir toprak reformunun savunuculuğunu yapmaktadır. CHP’de son yıllarda oluşan kadro yenileşmesi ve bütünleşmesi, CHP’nin bu konuda daha tutarlı bir parti durumuna gelmesini sağlamıştır. Esasen, çok partili rejime geçildiğinden beri, CHP’deki iç çekişmelerden ve bölünmelerden bir çoğunun ardındaki etken, toprak reformu konusunda Parti içi anlaşmazlıklar, sürtüşmeler olmuştur.

CHP’nin istediği toprak reformu, çiftçinin özel toprak mülkiyetinden yoksun bırakılmasını değil, tam tersine, özel toprak mülkiyetinden veya yeterli topraktan yoksun bulunan birçok köylüyü yeterli toprağa ve toprağının tapusuna kavuşturma amacına yöneldiği; köylü elindeki topraklara devletçe el konulması şöyle dursun, Hazine topraklarının bile köylülere dağıtılmasını öngördüğü; öylelikle, özel toprak mülkiyetinin azalmasına değil, çoğalmasına ve yaygınlaşmasına yöneldiği hâlde; toprak reformunu engellemek isteyen varlıklı ve güçlü çevreler, yıllarca, CHP’nin önerdiği toprak reformunu “mülkiyet düşmanlığı” gibi göstermeğe kalkışmışlardır.

CHP’nin önerdiği toprak reformu, tarımda verim artırıcı tedbirleri de en ileri ve adaletli ölçüde öngördüğü hâlde, gene bu çevreler, CHP’nin soyut ve kuru bir toprak dağıtımını istediği, verim artırıcı tedbirleri düşünmediği izlenimini yaymağa uğraşmışlardır.

Fakat sonunda, halktan gelen bilinçli istekler ve baskılar karşısında, bu çevreler —adına bir de “tarım” sözünü ekleyerek— toprak reformunun zorunluğunu kabul etmek durumunda kalmışlardır. 12 Mart sonrası dönemde hazırlanan “Toprak ve Tarım Reformu” kanunu da, uzun maceralardan sonra, yürürlüğe girmiştir. Fakat toprak reformunu istemeyerek benimsemek, daha doğrusu benimser görünmek zorunda kalanlar, bu kanuna, toprak reformunu iyice yozlaştıracak bir nitelik

vermeğe özel dikkat göstermişlerdir. Bu kanuna göre yapılacak “toprak ve tarım reformu”, genellikle lâfıdan ibaret kalacaktır ve bu reforma umut bağliayacak köylülerde hayal kırıklığı uyandıracaktır.

CHP’nin Yapacağı Değişiklikler

Onun için, CHP, iktidara gelir gelmez, ilk işlerden biri olarak, “Toprak ve Tarım Reformu Kanunu”un sakat ve geçersiz yönlerini değiştirecektir. O arada, özellikle şu değişiklikleri gerçekleştirecektir:

- Kanunda toprak reformunun demokratik siyasal amacına gereken ağırlık verilecektir.
- Dünyadaki bütün gerçek demokratik toprak reformu uygulamalarının temel ilkelerinden olan “toprak işleyenindir” ilkesi, adaletli ve bilimsel ölçülere uygun olarak gerçekleştirilecektir. Bu ilkenin gereği olarak, toprak sahibinin veya ailesi üyelerinin geçimlerini topraktan sağlamak üzere fiilen çiftçilik yapmaları, toprak sahibi olabilmenin belirli istisnalar dışında başlıca koşulu sayılacaktır.
- Kamulaştırma ölçüleri içine giren büyük toprakları danışıklı olarak kamulaştırma dışına çıkarmak için açık bırakılan kapılar kapatılacaktır.
- Gene birçok büyük çiftçinin, elindeki geniş toprakları kamulaştırma dışında bırakabilmesini sağlamak amacıyla kanuna giren “örnek işletme”lerle ilgili ayrıcalıklar kanundan çıkarılacaktır.
- Kamulaştırma sınırlarının saptanmasında dağıtılabilir toprak miktarının artmasını mümkün kılıcı daha makul ve adaletli ölçüler getirilecektir.
- Kanundaki kamulaştırma bedelleriyle ilgili ödeme ve taksit hükümleri, Anayasa gereği olan 20 yıl taksiti fiilen geçersiz kılacak niteliktedir. Öylelikle kamulaştırma bedellerinin ödenmesi, devlet için kolay taşınamayacak bir yük haline getirilerek, uygulamada toprak reformu büyük ölçüde engellenmiş olacaktır. Bu konudaki hükümler, Anayasanın amacına ve devletin ödeme gücüne daha uygun biçimde değiştirilecektir.
- Kurulacak toprak ve tarım reformu kooperatiflerine devletçe müdür atanacağına dair kanunda yer alan hüküm, demokratik kooperatifçilik anlayışıyla bağdaşamaz, ve bu kooperatiflerin partizan iktidarlarca baskı altına alınmasına, kooperatifçiliğin yozlaştırılmasına ve halkın kooperatifçilikten soğumasına yol açar. Bu hüküm de değiştirilerek, kooperatif müdürlerinin, demokratik seçimle iş başına gelecek kooperatif yönetim kurulu üyelerince seçilip atanması sağlanacaktır. Devlet bu konuda ancak, eğitim sisteminde gerekli değişiklikleri yaparak, kısa zamanda ve çok sayıda kooperatif yöneticisi uzman yetiştirmekle görevli olacaktır.
- CHP’nin kırsal alanlardaki yerleşme düzeni için öngördüğü (bu bildirgede ayrıntılarıyla açıklanan) “köykent” ler sistemi, başarılı bir toprak reformu için zorunludur. Onun için kanuna, toprak reformu ile köykentlerin bağlantısını pekiştirici hükümler de konulacaktır.
- Toprakta en adaletli bir düzen kurulsa bile, yeterli su olmadıkça ve suyun kullanımında adalet sağlanmadıkça verim yükselemez, köylünün, çiftçinin durumu düzelemez. Onun için, CHP iktidarı, tarımda kullanılabilecek her türlü su olanaklarının gereğince değerlendirilmesini hızlandıracak ve çiftçilerin bu olanaklardan yeterli ve adaletli ölçüler içinde yararlanabilmesini sağlayacaktır.

IV — YERLEŞME DÜZENİ VE ALTYAPI

Köylülerin, güçlü kooperatifler yoluyla modern ve büyük tarım işletmeciliğine geçebilmeleri ve sanayi yatırımları yapabilmeleri, bazı altyapı kuruluşlarının ve kamu hizmetlerinin, yeterli biçim ve ölçüde ve süratle köylülere ulaşabilmesine bağlıdır.

Bu olanakların sağlanabilmesi için kırsal alanda yeni bir yerleşme düzeninin gerekliliğine inanan CHP, 1969'da "Düzen Değişikliği Programı" olarak yayınladığı Seçim Bildirgesinde, "KÖY-KENTLER" projesini öne sürmüştü.

CHP bu projeyi açıkladıktan üç yıl sonra, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında, görünüşde "köykent"leri andıran bir "merkezî köyler" düşüncesine yer verilmiştir. Fakat, köylüden başlayacak bir kalkınmayı hareket noktası olarak almayan, tam tersine, tarım kesiminin ve köylülerin en geriye itilmesi ilkesine göre hazırlanan bir plânda, "merkezî köy" düşüncesi bir yama olarak durmaktadır. Üçüncü Beş Yıllık Plâna bu düşünce, ancak, bazı altyapı yatırımlarını ve kamu hizmetlerini köylülere daha ucuz maliyetle ulaştırabilmenin bir aracı olarak konulmuştur. Pazarlama ve kredi düzeni temelinden değiştirilerek köylü yararına işler duruma getirilmedikçe, yatırım teşvik politikası, şimdi olduğu gibi tekerci sermayeye dönük olmaktan çıkarılıp, öncelikle ortaklaşa halk yatırımlarına, özellikle köylü kooperatiflerinin yatırımlarına dönük bir halkçı politikaya dönüştürülmedikçe, "merkezî köyler" düşüncesinin başarılı biçimde uygulanma olanağı bulunamayacaktır, üstelik bundan, kırsal alanlara yönelen kamu hizmetlerinin devlete maliyetini düşürme dışında büyük bir ekonomik yarar da sağlanamayacaktır.

Nitekim, bu düşüncenin, plâna bir yama gibi eklendiği, bir özenti olarak girdiği, ciddi olarak benimsenmediği şundan da bellidir ki, kamu hizmetlerinin ve altyapının dağılımında bile, hâlâ, "merkezî köy" esası hiç hesaba katılmaksızın, eski düzen üzere hareket edilmektedir. Eğer bu düşünce ciddi olarak ve bir sistem içinde benimsenmiş olsa idi, plânın, devlet yönetimiyle, yerinden yönetimle, kamu hizmetleriyle, altyapı kuruluşlarıyla, yerleşme düzeniyle, sanayiın dağılımıyla, pazarlama ve kredi düzeniyle ilgili bütün bölümlerinde, bunun belirtilerinin görülmesi ve gerekli fiziksel plânlamaya başlanması gerekirdi. Oysa, plânda, merkezî köyler kurulacağından söz edilmekle birlikte, bu düşünce, plânın, saydığımız alanlarla ilgili bölümlerine hiç yansımamıştır, boşlukta kalmıştır.

CHP köykentleri, yalnız kamu hizmetlerini kırsal alanlara daha düşük maliyetle daha yeterli ölçüde ve daha çabuk götürmenin bir aracı olarak değil, köylüden başlayacak kalkınmanın temeli olarak da görmektedir. Bu temel üzerine kurulacak yapı, her yönüyle değişik bir yapı olacaktır.

CHP'nin, iktidara gelir gelmez uygulamaya başlayacağı köykentler projesiyle, bütün kamu hizmetleri, devlet yatırımları ve yerinden yönetim sistemi, ona göre yeniden düzenlenecektir; kalkınmanın yönü, biçimi ve amacı değişmiş olacaktır; tümüyle devlet yönetimi etkilenecektir; halk güçlenecektir; demokrasi kökleşecektir.

Köykentler konusunu ilk olarak ileri süren 1969 Seçim Bildirgemizde ("Düzen Değişikliği Programı"), köykentlerin kuruluşu ve yapısı ile ilgili olarak şunlar yazılıdır :

"Tarımda verimin yükselmesi, köylünün uygarlıktan ve sosyal hizmetlerden daha yeterli ölçüde yararlanabilmesi ve köylü gücüne dayalı bir sınaileşme hareketinin gelişebilmesi için gerekli altyapılar, tesisler, hizmetler, köy grupları arasında en elverişli merkezlerde yoğunlaştırılacaktır. Bu merkezler, dağınık köylerin zamanla kendiliklerinden toplulaşmasını ve kentleşme hareketinin düzenli olarak yürümesini de sağlayacaktır. Aynı zamanda büyük kentlere aşırı

nüfus akımı kendiliğinden yavaşlamış olacak; kentleşmede ve sanayiın dağılımında bölgeler arası adalet gerçekleştirilebilecektir.

Köykent adı verilebilecek olan bu merkezler, çevre köylerine yollarla bağlanacağından, köylü, bu merkezlerdeki, hizmetlerden, olanaklardan, günü gününe, kolayca yararlanabilecektir.

Köykentlerin ekonomik ve sosyal hayatına, o çevredeki köy kooperatifleri veya kooperatif birlikleri geniş ölçüde hâkim olabilecektir.

Tarım makinalarının bakım ve onarım atölyeleri, küçük sanatlar, bugünkü köy düzeninin çok üstünde, yeterli sağlık ve eğitim kuruluşları, meslek kursları, her türlü kültür, spor ve eğlence tesisleri, köykentlerde yoğunlaşabilecektir.

Böylece, köylü, kendi şehirlerini kendi yaratabilecektir.

Köykentlerdeki küçük sanayi, her bölgede, köylü gücüne dayanarak kurulacak olan büyük sanayiın toplanacağı merkezleri de besleyecektir.

Toprakları kendilerini geçindirmeye yetmeyen ailelerin gizli işsiz durumundaki üyelerine ve tarım teknolojisindeki gelişme dolayısıyla veya başka nedenlerle işsiz kalabilecek tarım işçilerine, kendi bölgelerinde kurulan köykentlerdeki küçük sanayide veya hizmetlerde çalışabilmeleri için öncelik tanınacaktır”.

Ayrıca “Düzen Değişikliği” programımızın “Köylüye Dönük Düzen Değişikliği” bölümündeki, köylüye öncelik veren kalkınma felsefesinin bütün yöntemleri ve tedbirleri, “köykent” temeline oturtulmuştur.

CHP iktidarının geliştireceği bu yerleşme birimleri, anlamda ve amaçta da, tanımlamada da “merkezi köyler”den ayrılmaktadır. CHP’nin “köykent” terimi, köyden kente, köylülükten kentliliğe, tarım toplumundan sanayi toplumuna düzenli ve sağlıklı biçimde geçişi tanımlamaktadır.

Köy ve Kent Ayrılığı Ortadan Kalkıyor

Çağımızda artık, köyün, köy durumunda kalarak, köylünün, sosyolojik ve ekonomik bakımından köylü durumunda kalarak, bir ölçünün üstünde kalkınabilme olanağı yoktur. Çağımızda, tarımla sanayi ayrımı gitgide anlamını yitirdiği gibi, köylü-kentli ayrımı da geçersiz hale gelmektedir. Çağımızın ileri ülkelerindeki tarım, hayvancılık, tavukçuluk düzeyine erişebilmemiz için, bu alanlara artık, sanayie yaklaşır gibi yaklaşılması gerekir. O nedenle, artık, köyün kente, köylünün kentliye, tarım toplumunun sanayi toplumuna kolaylıkla dönüşebileceği bir yerleşme düzeni ve ekonomik örgütlenme düzeni kurulması zorunlu olmuştur.

Köykentler kurulmakla, köylülerden dileyenlerin şehirlere göç etmeleri ve iş bulmaları elbette hiç bir şekilde sınırlanmayacaktır. Fakat köykentler çevresinde yeni iş ve kazanç olanaklarının açılması ve şehir hizmetlerinin, yeterli sağlık ve eğitim kurumlarıyla ve her türlü kamu hizmetleriyle, buralara ulaşması, şehirlere akımı kendiliğinden yavaşlatacaktır. Yurt ölçüsünde daha dengeli ve adaletli bir kalkınma sürecine girilmiş olacaktır.

CHP, iktidara gelir gelmez, köykent sistemine süratle geçebilmek için gerekli fiziksel plânlama yurt ölçüsünde yapılmaya ve tüm kamu hizmetlerinin yurda dağılımı buna göre yeniden düzenlenmeye başlayacaktır. Öylelikle, kısa zamanda, modern tarım için, yerinde sınırlanabilmek ve şehir uygarlığına geçebilmek için, kırsal alanlarda altyapı yatırımlarını ve kamu hizmetlerini, bütün köylü nüfusun kolaylıkla yararlanabileceği merkezlerde sağlamak mümkün olacaktır.

Şehirleşmenin ve sınıileşmenin yurda, bu biçimde, dengeli olarak dağılımı, şimdiden ülkemizde yer yer ciddi bir sorun olarak ortaya çıkan çevre sağlığı sorununu da büyük ölçüde hafifletecektir.

Ülkemizin yerleşme düzeninde, ekonomik hayatında ve sosyal yapısında köy-kentlerin çok büyük değişikliklere yol açacağı göz önünde tutularak, yerinden yönetim (mahalli idare) sistemi buna göre yeniden düzenlenecektir. Yerinden yönetimde köy-kentlerin, köy-kentler yönetiminde de kooperatiflerin büyük ağırlığı olacaktır.

Köylüler, ülkenin yönetiminde, bu yoldan da şimdiye kadar tasavvur bile edilemeyen ölçüde etkinlik kazanabileceklerdir.

Köy-kentlerin yerlerinin seçiminde en demokratik yöntemler izlenecektir. Bu yerler, bütün ilgili köyler halkıyla müzakere edilip, yöresel özellikler, istekler ve bilimsel veriler çerçevesinde, mümkün olan en geniş görüşbirliği sağlanarak saptanacaktır.

Köy-kentlerin, kamu hizmeti, altyapı ve sınıileşme merkezleri olarak kurulması, köylülerin yaşadıkları yerleri bırakmağa ve topraklarından uzaklaşmağa zorlanmaları anlamını taşımayacaktır. Her köy-kentle çevre köylerin yol bağlantısı ve kolay ulaşım olanakları ilk iş olarak sağlanacağından buna ihtiyaç da duyulmayacaktır.

Köy-kentler düzeninin kısa zamanda yurt ölçüsünde gerçekleşmesinin ve işlemeğe başlamasının devlete maliyeti yüksek olmayacaktır. Kamu hizmetleri ve altyapılar hem daha düşük maliyetle, hem de çok daha yeterli olarak bütün köylülere ulaştırılabilecektir. Düzensiz şehirleşmenin yol açtığı büyük israflar, yüksek maliyetler ortadan kalkacaktır, ve buradan tasarruf edilecek kamu kaynakları, köy-kentlere yöneltilebilecektir. Ayrıca, CHP iktidarının, köy-kentleri fiziksel temel olarak köylüden başlatacağı kalkınma, kısa zamanda ülkemizde tarımsal verimi o kadar yükseltecek, tasarrufların verimli alanlara yönelmesini ve sınıileşmenin bütün yurda yayılmasını o kadar hızlandıracaktır ki, bunların ekonomiye katacağı canlılık ve güçle, köy-kentler, devlete yük olmadan, kısa zamanda kendileri için yapılacak masrafları çıkarmış olacaklardır. Devlete yük olmayacak, devletin yükünü azaltacaklardır.

V — EĞİTİM

Bu Seçim Bildirgesinin Eğitimle ilgili bölüntüsünde CHP'nin köylüden başlayacak kalkınmayla ilgili olarak öngördüğü eğitsel tedbirler de ayrıntılı olarak yer aldığından, bunlara burada ayrıca değinmeğe gerek görülmemiştir.

BÖLGELERARASI SOSYAL ADALET

CHP nin halkçı iktidarı, yalnız insanlar arasında değil, bölgelerarasında da sosyal adaleti, hızlı ekonomik kalkınmayla birlikte sağlamayı, **özgürce ve hakça kalkınma**'nın temel koşullarından saymaktadır.

Bölgelerarası sosyal adalet sağlanmadıkça, insanlar arasında sosyal adalet de zaten gerçekleşmez. Çünkü, az gelişmiş bölgelerde yaşayanlar, kişiliklerini geliştirme ve yaşama düzeylerini yükseltme olanakları bakımından, gelişmiş bölgelerde yaşayan insanların gerisinde kalırlar. Az gelişmiş bölgelerden gelen gençlerin, üniversite giriş sınavlarında, gelişmiş bölgelerden gelenler kadar başarılı olamayışları bunun belirgin bir örneğidir. Bunun nedeni, elbette, az gelişmiş bölgelerden gelen gençlerin kişisel yeteneklerinin daha az oluşu değildir; bunun tek nedeni, o gençlerin, gelişmiş bölgelerdeki kadar yeterli eğitim görme olanağı bulamayışlarıdır. Olanak eşitsizliğinden ötürü, az gelişmiş bölgeler halkının, daha eğitim çağında karşılaştığı engel, kuşkusuz, o bölgeler insanlarının bütün yaşamlarını etkilemektedir.

Bölgelerarası sosyal adalet sağlanmadıkça, ulusal ekonomik kalkınma da bir ölçünün üstünde hızlanamaz. Çünkü az gelişmiş bölgelerin yeterince kaynak yaratamayışları yüzünden o bölgeler ekonomiye ayak bağı olur, kalkınmanın hızını keser.

Gerekli altyapı kuruluşlarını, kamu hizmetlerini ve teşvik tedbirlerini geri kalmış bölgelere de adaletle yaymaksa, kısa bir süre için ekonominin kaynaklarını bir ölçüde zorlasa bile, bu kısa süre içinde o bölgelerin potansiyel kaynakları harekete geçirilmiş olacağından ekonomi daha çok canlılık kazanır, ekonomik faaliyetler daha çok genişler.

Türkiye'nin değişik yerlerinde, İç Anadolu'da, Kuzey ve Güney Anadolu'da, hattâ (Karaburun örneğinde veya Batı Anadolu'nun bazı dağ köylerinde ve ilçelerinde görülebileceği gibi) en gelişmiş bölgelerde, az gelişmiş yöreler, az gelişmişin de ötesinde, hiç gelişmemiş yöreler vardır.

Fakat, "az gelişmiş bölge" ve "bölgelerarası sosyal adalet" denilince, ilk akla gelen, elbette Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmalıdır. Çünkü bu bölgelerin —sayılı merkezler dışında— tümü az gelişmiş sayılır.

CHP'nin halkçı iktidarında, bütün az gelişmiş yöreler halkı, ve tümü ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkı, "kaderine terk edilmişlik" duygusundan kurtarılacaktır. Devlet bu bölgeler halkının kalkınma sorununa özel bir önem verecektir.

DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun az gelişmişliği, bu bölgelerin kaynak ve pazar yetersizliğinden değildir. Bu bölgelerin az gelişmişliğinin başlıca üç nedeni vardır:

1. **Bu bölgelerin yarı feodal sosyal yapısı;**
2. **Devletin bağışlanmaz ihmali;**
3. **Ekonomiye devletin değil, tümü ile özel girişimin de değil, daha çok tekelci sermayenin yön vermesi; tekelci sermayenin de, ekonomik faaliyetlerinde ülke sorunlarını, ihtiyaçlarını ve sosyal adalet ilkesini gereğince dikkate almaması...**

Gerçekte, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınmasını hızlandırabilmek için geniş olanaklar vardır. Bu olanaklar gereğince değerlendirilirse, bölgenin yarı feodal yapısı köklü ekonomik ve sosyal reformlarla ve atılımlarla değiştirilerek halk üzerindeki çağdışı baskılar kaldırılırsa, ve devlet, ekonomiye yön verme ödevini çağın devletinden beklenen ölçüde yerine getirirse, Doğu ve Güneydoğu kolayca ve hızla kalkınabilir, sınılaşabilir ve bu bölgeler halkı refaha ulaşabilir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkı, bazı kimselerin sandığı gibi devlete karşı olmak şöyle dursun, tam tersine, devleti yanında görmek istemektedir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınmasını kolaylaştırıp hızlandırabilecek olanakların yanında, komşu ülkelerin sağladığı **dış pazarlar** gelir. Ortadoğu ülkelerinden çoğu, ihtiyaçlarını dışardan satınalan varlıklı ülkelerdir. Onun için, Ortadoğuya dönük bir hayvancılık, tarım ve sanayi politikasıyla, Doğu ve Güneydoğu Anadolu, Türkiye'nin en güçlü ihrac bölgesi durumuna getirilebilir.

Öteki Partiler Doğu'yu Neden Kalkındıramazlar ?

Tekelci sermayenin, bu bölgedeki geniş dış pazar olanaklarından yararlanarak Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da sanayi kurma yoluna gitmeyişi'nin tek nedeni vardır: Tekelci sermaye, Türkiye'nin iç pazarında az sürümle fakat aşırı kârla o kadar bol ve kolay kazanç elde etmeğe alışmışdır ki, daha makûl kâr hadleriyle yetinip ihracatı ve sürümü arttırmak üzere çaba göstermeğe ve bu bölgede yatırımlar yapmağa gerek görmemektedir. Tekelci sermayenin desteğine dayanan, devlet olanaklarından daha çok bu zümreyi yararlandıran; az gelişmiş bölgeleri sınılaştırma hareketine öncülük

edebilecek devlet sektörünün ise elini kolunu bağlayan partilerden de, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya büyük sanayi yatırımları yapılmasına ve bu bölgelerin kalkındırılmasına yardımcı olmaları elbette beklenemez.

- CHP iktidarında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kaynak ve ihracat potansiyelini gereği gibi değerlendirmek üzere, bu bölgelerin, yol, su ve enerji sorunu süratle çözülerek, sanayi kuruluşlarına daha elverişli duruma gelmesi sağlanacaktır. Bu bölgelerin sınılaşmasına devlet öncülük edecektir. Devlet, bu bölgelerin yeraltı kaynaklarının değerlendirilmesine de öncelik verecektir.
- Bu bölgelerde hayvancılık, köylülerin devlet yardımıyla kuracakları güçlü kooperatifler eliyle geliştirilecektir; hayvan ticareti ve ihracatı, çoğu kaçakçılık yapan ve bir yandan devletin büyük vergi kaybına bir yandan da bölgede devlet otoritesinin kurulamamasına yol açan varlıklı kişilerin tekelinden kurtararak, kooperatifler ve kooperatif üst kuruluşları tarafından yapılacaktır. Mandıracılık ve hayvan ürünleriyle ilgili yan sanayi de, devlet öncülüğünde veya önderliğinde, büyük ölçüde, bu kooperatiflere kurdurulacaktır.
- Köylülerin dayanışmasını ve rahat hayvancılık yapmasını engelleyen mera anlaşmazlıkları süratle giderilecek ve bütün meralar, kişilerin değil, köylülerin mülkiyeti veya tasarrufu altında olacaktır.

Ayrıca, meraları da kapsayacak köklü bir toprak reformu bu bölgelerde öncelikle gerçekleştirilerek, köylülerin her anlamda özgürleşmeleri sağlanacaktır ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun feodal yapısı sona erdirilerek bu bölgelerde demokrasiye daha çok gerçeklik kazandırılacaktır.

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun yüksek yaylaları, hayvancılığa çok elverişli olmakla beraber, genellikle tarıma elverişli değildir. Böyle yörelerde tarım çok düşük verimle yapılmakta ve ekonomik olamamaktadır. O nedenle, bu yerler halkının kendi tüketimi için ihtiyaç duyduğu tahıl, devletçe başka bölgelerden veya aynı bölgelerdeki tarıma elverişli yörelerden sağlanacaktır, ve hayvancılığa elverişli yörelerdeki köylüler, topraklarını ve güçlerini daha geniş ölçüde hayvancılığa ayırabilme olanağına kavuşturulacaklardır. Bu yörelerde yem sanayii süratle yeterli duruma getirilerek, hayvanların uzun kış aylarında beslenmeleri sorunu da çözülecektir.
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun tarıma, o arada sınaî bitkilerle sebzeciliğe ve meyvacılığa çok elverişli bazı yöreleri de vardır. Bu yörelerde verimli tarım yapılamayışının, toprak mülkiyetindeki ve tarım düzenindeki bozuklukla ve adaletsizlikle birlikte bir başka önemli nedeni ise, sulama yetersizliğidir. Onun için bu yörelerde sulama sorunu, toprak sorunu ile bir arada ve süratle çözülecektir. Yer yer Güneydoğu Anadolu'da dünyanın en üstün nitelikli tütünü yetişir. Böyle yerlerde tütüncülük geliştirilecektir ve gerek iç pazara gerek Ortadoğu ve dünya pazarlarına dönük sigara sanayii kurulacaktır.
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da, halkın yan gelir kaynağı olarak arıcılığın gelişmesi desteklenecektir.
- Uygun yerlerde tatlı su balıkçılığıyla ilgili olanaklar geliştirilecektir ve bu yoldan bu bölgelerin turistik potansiyeli de değerlendirilecektir.
- Aynı zamanda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun uygun yerlerinde kış sporları kuruluşları yapılarak, turizm bu yoldan da geliştirilecektir.
- Göçebe olarak yaşamakta güçlük çeken, göçebeliği bırakmak isteyen topluluklara veya aşiretlere, topluca yerleşme ve ağıl hayvancılığı ile veya tarımla, işçilikle ya da sanatla geçinme olanakları

sağlanacaktır. Bu topluluklardan isteyenlerin köykentler kurmalarına, isteyenlerin de düzenli biçimde kentleşmelerine devletçe yardım edilecektir.

Göçebelige devam edenlerin çocuklarına yatılı eğitim olanağı sağlanacaktır.

- Yedeksubay ihtiyacının üstünde kalan meslek adamı, uzman ve teknokrat gençlerin, yurt görevlerini, öncelikle bu bölgelerdeki kamu hizmetlerinde yerine getirmeleri düzenlenektir. Ayrıca, subaylıkta olduğu gibi başka kamu hizmeti dallarında da, kamu hizmeti görevlilerinin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da belirli sürelerle çalışmaları da sağlanacaktır. Öylelikle bu bölgelerin kamu personeli ihtiyacı her alanda ve düzeyde karşılanabilecektir. O arada sağlık ocakları da, yeterli sağlık personeline kavuşturularak, göstermelik yapılar durumundan çıkarılmış ve görevlerini gerçekten yapabilir duruma getirilmiş olacaktır.
- CHP Seçim Bildirgesinin ilgili bölüntüsünde ayrıntılarıyla açıklanan köykentler projesi, köylüye dönük kamu hizmetlerinin ve altyapıların, kısa zamanda bu bölgelerdeki kırsal alanlara da yeterli ölçüde ulaşmasını sağlayacaktır.
- Bazı kimseler ve yöneticiler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun etnik sorunlarını gözlerinde çok büyütürler ve gözlerde büyütülen etnik sorunların yarattığı kuruntu ve korkularla da baskı ölçüsüne varan tedbirlere başvurulur. Oysa bu bölgelerin tüm halkı devletin ve milletin bütünlüğü üstüne titrer ve devleti daha çok yanında görmek ister. Bu bölgelerin sorunları etnik değil, sosyal ve ekonomiktir. Sosyal ve ekonomik sorunlar, yukarıda özetlediğimiz yollardan çözülmeye başlayınca, bu bölgelerle ilgili olarak bazı çevrelerin duyduğu aşırı kaygılar kendiliğinden ortadan kalkacaktır.
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da etnik özelliklere dayanan bölücü hareketler bir ölçüde varsa, bu hareketlerin kaynağı, Ortadoğu'nun yeraltı kaynaklarıyla ilgili bazı yabancı hesaplarında ve ter-tiplerinde aranmalıdır. Türk Devleti, CHP'nin Seçim Bildirgesinin ilgili yerinde açıklandığı gibi, ülkenin yeraltı kaynaklarına tümüyle sahip çıkınca ve bu bölgelerde kalkınmayı hızlandırınca, dış kışkırtmalar da etkinliğini yitirecektir.
- CHP iktidarı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da, öncelikle köylüye dönük bir eğitim seferberliğini başlatarak, eğitim yetersizliğinden doğan olanak eşitsizliğini de giderecektir.
- Bütün bunların gerçekleşebilmesi için CHP iktidarı, ulusal kalkınma plânı çerçevesinde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınmasını ve sınılaşmasını hızlandırıcı yöresel plânlama çalışmaları yaptıracaktır. Yöresel plânlamanın amacı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkının hızla ve adaletle kalkındırılmasının yanı sıra, bölgelerarası ayrılıkları ve adaletsizlikleri de en kısa zamanda gidermek ve Türkiye'nin daha çok bütünlüşmesini sağlamak olacaktır.

CHP iktidarında devlet, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da baskıyla, silâhla, komandoyla değil, halk yararına ekonomik, sosyal ve eğitsel tedbirlerle, reformlarla, yardımlarla ve güler yüzle varlığını duyuracaktır.

BAŞKA AZ GELİŞMİŞ YÖRELER

Her bölgenin az gelişmiş yörelerini kalkındırmak için, benzer tedbirler, yöresel özelliklere uygun olarak alınacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu için olduğu gibi, ülkenin başka bölgelerindeki az gelişmiş yöreler için de, ulusal kalkınma plânı çerçevesi içinde, yöresel plânlama çalışmaları yapılacaktır; öylelikle

bu yörelerin ulusal ekonomik kalkınmaya ayak uydurabilmeleri ve gereken katkıda bulunabilmeleri de, plânlı ve düzenli biçimde hızlandırılmış olacaktır.

HAŞHAŞ EKİMİ BÖLGELERİ

Türkiye’de, dış etkilerle haşhaş ekimi ve afyon üretimi yasaklanırken alınan tazminat, geçimi ve beslenmesi büyük ölçüde haşhaş ve haşhaşın yan ürünlerine bağlı olan dar gelirli köylülere yeni çalışma ve kazanç alanları açmak bakımından çok yetersizdir. Kaldı ki, eldeki olanaklar bile henüz, haşhaş ekimi yasaklanan köylüleri, içine düştükleri ağır sıkıntıdan kurtulma yoluna sokacak biçimde ve ölçüde değerlendirilmemiştir.

CHP iktidarı, uluslararası kaygıları tatmin edecek etkin bir kontrol sistemi altında haşhaş ekimini düzenleme ve bununla ilgili sanayileri kurma olanakları üzerinde önemle duracak; ve haşhaş ekim bölgeleri halkının kalkındırılması için özel plânlama çalışmaları yapacaktır.

ORMAN KÖYLÜLERİNİN KALKINMASI

Bir doğa hazinesi, bir geniş servet kaynağı olan ormanlarda yaşayan köylülerin yoksulluğu büyük bir çelişkidir.

Türkiye’nin ekonomik ve sosyal düzeni, köylülerin büyük çoğunluğu ile beraber orman köylülerini de yoksul bıraktığı gibi, Anayasanın bir maddesi, orman köylülerinin yoksulluktan kurtulmasını özellikle zorlaştırıyordu.

1970 yılında CHP, Anayasanın, ormanla ve orman köylüsüyle ilgili 131. maddesinin, köylüler yararına değiştirilmesini önerdi. CHP’nin bu girişimi üzerine yapılan Anayasa değişikliğiyle, “Düzen Değişikliği Programı” adı altında yayınlanmış olan CHP 1969 Seçim Bildirgesindeki “İnsanca Bir Orman Düzeni” bölümünün öngördüğü tedbirler önündeki bazı Anayasal engeller kalkmış oldu.

Bu Anayasa değişikliğinden sonra,

— “Ormanlar içinde ve hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından, ormanın gözetilmesinde ve işletilmesinde devletle bu halkın işbirliği yapması”;

— “Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bağlı bulunduğu yerler”in orman sınırı dışına çıkarılması; olanakları sağlanmış oldu.

Ayrıca, Anayasada bulunan “orman suçları için genel af çıkarılamaz” hükmü, CHP’nin önerisi üzerine Anayasadan çıkarılarak, aftan orman köylülerinin de yararlanabilmeleri olanağı sağlandı.

Anayasada yapılan bu değişiklikler, orman köylüsünün çilesine son verme yolunu açmış olmakla beraber, açılan bu yoldan orman köylüsünün nasıl ve ne ölçüde yararlandırılacağı, iktidarların izleyeceği tutuma bağlıdır.

Orman köylüsünün sorunları, biri geniş biri dar, iki çerçevede ele alınmak gerekir:

1. Tüm köylü sorunları çerçevesinde;
2. Orman köylülerine özgü sorunlar çerçevesinde...

Tüm köylü sorunlarının geniş çerçevesi içinde orman köylülerinin sorunlarına da nasıl köklü çözümler getirilmiş olacağı, Bildirgenin “KALKINMA KÖYLÜDEN BAŞLAYACAK” bölüntüsünde anlatılmıştır.

CHP'nin Düşündüğü Ana Çözümler

Orman köylüsüne özgü sorunlar çerçevesinde ise, CHP'nin düşündüğü ana çözümler şunlardır:

- Anayasanın yürürlüğe girişinden önce orman niteliğini yitirmiş alanların orman sınırı dışına çıkarılması ve, adaletli bir toprak dağılımı düzeni içinde, o yörelerdeki köylülerin, tarım veya hayvancılık yapmak üzere yararlanmalarına sunulması ile ilgili işlemler kısa sürede tamamlanacaktır.
- Orman köylülerinin, Bildirgede açıkladığımız özendirici tedbirlerle, güçlü kooperatiflerde birleşmeleri sağlanacaktır. Orman köylülerinin kooperatifleri ve orman işçilerinin sendikaları, devletçe işletilen ormanların yönetimine ve gözetimine etkin biçimde katılacaklardır.
- Orman ürünlerinin ticaretinde, orman köylülerinin kooperatiflerine kesin öncelik tanınacaktır. Öylelikle, orman köylülerinin büyük çoğunluğu yoksul durumdayken, bir avuç insanın devlet ormanlarından büyük servetler sağlamasına son verilecektir. Ormanların geliri, orman köylüleriyle devlete kalacaktır.
- Orman ürünlerini değerlendiren sanayii, öncelikle orman köylülerinin kooperatiflerinin kurabilmeleri için gerekli yardımlar, kredi olanakları ve önderlik devletçe sağlanacaktır.
- Toprak kaymalarını ve selleri önlemek bakımından ağaçlandırılması gereken yerler hızlandırılmış bir program içinde ağaçlandırılacaktır. Böyle yerlerden meyvacılığa veya zeytinciliğe elverişli olanlarda, o yöre köylülerinin meyvacılık veya zeytincilik yapmalarına olanak sağlanacaktır.
- Anayasaya göre orman sınırı içinde kalması gereken deliceliklerde o yörelerdeki köylülerin zeytincilik yapmasına izin verilecektir.
- Orman işçilerinin çalışma haklarını koruyucu ve sosyal güvenliklerini sağlayıcı yasalar süratle çıkarılacaktır.
- Orman köylülerinin yakacak ve yapacak ihtiyaçlarının karşılanması, köylüler yararına daha gerçekçi ve adaletli ölçülere ulaştırılacaktır. Buna olanak bulunamayan yerlerdeki köylülere, ucuz fiyatlarla, başka yakacak ve yapacak maddeleri sağlanacaktır.
- Orman ürünlerini işlemek üzere fabrikalar, atölyeler, tersaneler kuran köylü kooperatiflerinin malzeme ihtiyacı, en yakın ormanlardan yeterli oranlarda ve öncelikle karşılanacaktır.
- Türkiye'nin bozuk ve adaletsiz orman düzeni içinde, yaşayabilmek ve zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilmek için suç işler duruma düşmüş orman köylülerinin affı derhal gerçekleştirilecektir.
- Ormanlarımızın ve orman ürünlerinin daha iyi ve daha geniş ölçüde değerlendirilmesi için gerekli yönetsel ve teknik tedbirler alınacaktır.

Yeni halkçı tutumuyla Türk siyaset hayatına “ORMANDAN ÖNCE İNSAN” anlayışını getiren CHP, ormanlarda yaşayan insanlar yoksulluktan kurtarılmak, refah yoluna çıkarılmakla, ormanlarımızın eskisinden daha iyi korunmuş ve daha çok gelişme, daha iyi değerlendirilme olanağına kavuşmuş olacağı kanısındadır.

CHP inanmaktadır ki, devlet, orman bölgelerinde yaşayan insanları korur ve kurtarırsa, o insanlar, devletin ormanlarını, şimdiye kadar süregelen bozuk ve adaletsiz düzen içinde devletin koruyabildiğinden çok daha iyi koruyacaktır.

Orman köylüleri kalkındığı oranda ormanlar da kurtulacaktır ve gelişecektir.

HAYVANCILIK

Türkiye, hayvancılık (ve tavukçuluk) bakımından bir karar noktasına gelmiştir. Bu noktada artık eski yöntemlerle hayvancılık (ve tavukçuluk,) ekonomik açıdan geçerli değildir. Eğer Türkiye'nin kendi et ve tavuk ihtiyacını yeterince karşılaması ve hele ihracata geçebilmesi isteniyorsa —ki elbette istenmelidir— her iki alanda da modern ve büyük işletmeciliğe derhal geçilmesi zorunludur.

Fakat, hayvancılıkta ve tavukçulukta modern ve büyük işletmecilik, geniş maddî olanak istediğinden, buna da genellikle köylülerin gücü yetmediğinden, geçimi hayvancılığa veya tavukçuluğa bağlı olan köylüler gitgide artan sıkıntılar içine düşmektedirler; yer yer hayvancılığı ve tavukçuluğu, köylünün elinden, daha geniş olanaklara sahip bazı şehirli alimaktadırlar. İhracat olanaklarımız değerlendirilemediği gibi, ülkenin ihtiyacı bile karşılanamamaktadır.

Köylülerin, bu alanlarda kendi geçimlerini rahatça sağlayabilecek ve ülkenin tüketim ihtiyacını karşılayıp ihracat yapabilecek ölçüde, nitelikte ve maliyette hayvancılık ve tavukçuluk yapabilmeleri için, sür'atle güçlü kooperatiflere kavuşturulmaları; Et ve Balık Kurumu olanaklarının, varlıklarına değil, öncelikle bu köylü kooperatiflerine yöneltilmesi; ve öylelikle köylülerin, modern ağıl hayvancılığına, mandıracılığa geçebilmeleri ve ekonomik açıdan yararlı büyüklükte modern tavuk çiftlikleri kurabilmeleri sağlanmalıdır.

Devlet ve kooperatifler eliyle, yem sanayi ve soğuk hava depoları da ihtiyacı karşılayacak hale getirilmelidir. Veterinerlik hizmetleri köylülerin ihtiyacını daha yeterli olarak karşılayacak duruma getirilmelidir.

CHP iktidarı, hayvancılık ve tavukçuluk alanında ileri bir aşamaya geçilmesini düzenlerken, köylülerin sağlayacağı büyük işletmecilik olanaklarını değerlendirecektir. Hayvancılıkla ilgili yan sanayilerin de, daha çok, yerinde kooperatifler eliyle kurulmasına çalışacaktır.

BALIKÇILIK

Ülkemizde balıkçılığın gelişmesini önleyen, balıkçılıkla geçinme durumundaki yurttaşlarımızı yoksul bırakıp sömüren ve, balık fiyatlarını aşırı ölçüde yükselterek, dar gelirli hattâ orta halli halkı bu değerli besinden büyük ölçüde yoksun bırakan deniz ve göl ağalığına son verilecektir.

Deniz ve göllerden, akarsu ve barajlardan balıkçılık için yararlanmada kooperatiflere öncelik tanınacaktır ve devletçe yeterli donatım kredisi sağlanacaktır. Balıkçılık için gerekli soğuk hava depolarını gerekli yerlerde devlet yaparak kooperatiflerin yararlanmasına sunacaktır.

Devletçe veya kooperatifler eliyle yapma göl balıkçılığı geliştirilecektir.

Balıkçılık kooperatiflerinin konserve fabrikaları kurmaları desteklenecektir.

Balık ihracatı, devlet yardımı ile, doğrudan doğruya kooperatif üst kuruluşlarına yaptırılacaktır.

Türkiye'nin su ürünü kaynaklarını kurutan, balık nesillerini tüketen balıkçılık yöntemlerine karşı etkin bir kontrol sistemi kurulacaktır. Bu kontrol sisteminin uygulanmasında, devlet, balıkçı kooperatifleriyle sıkı işbirliği yapacaktır.

Sanayi kuruluşlarının yer seçiminde, balıkçılığın zarar görmemesi gözetilecektir.

ÇALIŞANLARIN YATIRIMLARI

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLER VE TÜRKİYE’NİN KALKINMASI

Köylüden başlayan ve öncelikle halk girişimciliğine dayanan kalkınmada ülkemizin yararlanabileceği en değerli unsurlardan biri, yurt dışındaki işçilerimizin sağladığı olanaklardır. Çoğu köylü olan ve köyleriyle ilişkilerini sürdüren bu yurttaşlarımız, tümüyle ülkemizin kalkınmasına büyük katkıda bulunabilecekleri gibi, köylülerin kalkınma çabalarına da geniş ölçüde yardımcı olabilir, etkinlik kazandırabilirler.

Yurt dışındaki işçilerimizin bu bakımdan sağladığı olanaklar şimdiye kadar gereğince değerlendirilmemiştir. Tekelci sermayeyi kayıran ve halk girişimciliğini zorlaştıran bir ekonomik düzenle bir ölçünün üzerinde değerlendirilmesi de beklenemezdi.

Devlet, yurt dışındaki işçilerimizin Türk ekonomisine yapabilecekleri katkıyı, şimdiye kadar, ancak, döviz olarak yurda aktardıkları bir bölüm tasarrufları açısından değerlendirmeyi düşünmemiştir.

İşçilerimizin yurda gönderdikleri dövizlerin ekonomimiz açısından önemi elbette küçümsemeyiz. Nice varlıklı kişilerimiz Türkiye’de kazandıklarını geniş ölçüde yurt dışına götürür veya kâçıtır ve yurt dışında harcarken, çalışmak üzere yurt dışına giden köylülerimiz, işçilerimiz, dışarıda emekleriyle elde ettikleri kazancı, geniş ölçüde tasarruf etmekte ve bu tasarruflarının da büyükçe bir bölümünü yurda göndermektedirler.

Bu, Türk köylüsü ve işçisi açısından kıvanç duyulacak bir olgudur ve halkımızın bu kesimlerindeki tasarruf alışkanlığının varlıklı kesimden çok daha üstün olduğu yolundaki savımızı doğrulamaktadır.

Dövizler İyi Değerlendirilemiyor

Ne var ki, yurt dışında işçi olarak çalışan yurttaşlarımızın tasarruflarından yurda gönderdikleri dövizler verimli ve üretken alanlarda gereği gibi değerlendirilmediği için daha çok tüketime veya üretken olmayan yatırımlara yönelmektedir, iyi kullanılsa, ülkenin kalkınmasına büyük hız katabilecek ve ekonomide istikrar unsuru olabilecek bu dövizler, Türkiye’nin bozuk ekonomik düzeninde, beklenen yararı sağlamamaktadır.

Yakın yıllara kadar birçok iktisatçılar ve politikacılar, Türkiye’nin ekonomik kalkınma yolunda karşı karşıya bulunduğu en önemli dar boğazın döviz açığımız olduğunu sanırlardı. Oysa bu açık, son yıllarda, yurt dışındaki işçilerimiz sayesinde kapanmıştır; kapanmanın da ötesinde, devlet elinde, tarihimiz boyunca görülmedik ölçüde döviz fazlası birikmiştir; ama gene de ekonomimiz dar boğazlardan ve enflasyonist baskılardan kurtulamamıştır. Tersine, döviz sorununuz çözülmekle, ekonomimizin gerçek dar boğazlarının asıl başka alanlarda aranması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmıştır.

Ortaya çıkmıştır ama, devlete ve ekonomiye egemen olanlar bu gerçeği hâlâ anlamamış görünüyorlar.

Bulunmaz bir şans eseri olarak Türkiye’nin eline geçen bol dövizleri sınılaşmede ve üretimi arttırmada gereği gibi değerlendiremedikleri için ne yapacaklarını bilemiyorlar, Bilemedikleri için de, ya gereksiz bazı tüketim malları ithali yoluyla veya turist olarak yurt dışına gezmeye gidenlerin döviz istihkakını arttırarak, bu değerli dövizleri, gerisin geriye, yabancı ülkelere gönderiyorlar.

Hiç bir olay, Türk ekonomisindeki düzen bozukluğunun, nimetleri bile külfete çevirecek ölçülere vardığını bu kadar açık seçik gösteremezdi.

Yurt dışında işçi olarak çalışan ve birçoğu köylü olan yurttaşlarımızın kıvanç verici davranışları, yalnız kazançlarından büyük bir bölümünü arttırıp yurda göndermelerinden ibaret değildir. Bu yurttaşlarımızın bir o kadar kıvanç verici bir başka eğilimi de, tasarruflarını, kendi bölgelelerinde, yörelerinde, köylerinde üretken girişimlere, sanayi kuruluşlarına yatırmak istemeleridir. Bu amaçla, sayısız ortaklıklar da kurmuşlardır. Fakat acı olan şu ki, hükümetler, yurt dışındaki işçilerimizin bu saygı değer isteklerini gerçekleştirmelerine yardımcı olacak, öncülük edecek, onlara yol gösterip güvence verecek yerde, büyük bir kayıtsızlıkla karşılamakta ve türlü bürokratik engeller çıkarmaktadır. Aslında devleti yönetenlerin bir doğrultuda bulundukları büyük sermaye çevreleri, yurt dışından gelen bu işçi tasarruflarının işçiler ve köylüler eliyle yatırıma gitmesini istememektedirler. Yurt içindeki dar ve orta gelirli yurttaşlarımızın tasarrufları gibi, yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının da kendilerinde toplanmasını ve bunları kendi diledikleri gibi kullanabilmeyi istemektedirler.

Oysa, bu biçimde kullanılırsa bu tasarruflar, büyük sermaye çevrelerinin genellikle tercih ettikleri ulusal ekonomi açısından fazla değer taşımayan sanayi dallarına yöneleceği gibi; tasarruflarını yurda gönderen işçilere hakları olan kâr paylarının verileceğinin de bir güvencesi yoktur. Nitekim, şimdiye kadar yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarıyla kurulmuş sanayi tesislerinden bazıları, tasarruf sahibi işçilere ya hiç kâr dağıtmamışlardır ya da dağıttıkları kâr para değerindeki düşüşü karşılamayacak kadar küçük ölçüler içinde kalmıştır. Bunun istisnaları çok azdır.

Üstelik, devletin ilgisizliğinden yararlanan bazı fırsatçılar da, elde ettikleri teşvik belgelerini kendilerine güven uyandırmak için kullanarak, yurt dışındaki işçilerin paralarını toplamaktadırlar. Bunlardan kimi işçilerin parasını batırmakta, kimi de, kendilerine imtiyazlı kurucu hisseleri ayırarak, işçi tasarruflarıyla kendilerine servet sağlamaktadırlar.

Bu durumun sonucu olarak, yurt dışındaki işçilerimizin, tasarruflarını Türkiye'ye gönderme eğilimleri zamanla hızını yitirebilir ve Türkiye büyük bir döviz kaynağından yoksun kalabilir.

Nitekim bazı tahminlere göre, yurtdışındaki işçilerimiz, genellikle kazançlarının üçte birini kendi yaşamları için harcamakta, üçte birini yurda yollamakta, geri kalan üçte birini ise yurt dışındaki yabancı bankalarda tutmaktadırlar. Birçokları da, hiçbir güvence bulamadıkları için, Türkiye'ye gönderdikleri tasarruflarını üretken alanlara yatırma cesaretini gösterememekte ve, ister istemez, arsa, yapı gibi ölü yatırımlara yöneltmektedirler. Türk parasının değerindeki ve satınalma gücündeki hızlı düşüşü başka türlü karşılayabilmenin yolunu da görememektedirler.

CHP'nin Alacağı Tedbirler

CHP bu konuyu ülkemizin en önemli ve ivedi sorunlarından biri olarak ele alacaktır.

CHP iktidarı, yurt dışında çalışan işçilerimizi ve köylülerimizi, kontrolü doğrudan doğruya kendi ellerinde bulunacak veya köylülerin kooperatifleriyle, kooperatif üst örgütleriyle, ülkemizdeki işçi sendikalarıyla ve, eğer isterlerse, devletle birlikte yatırımlar yapacak ortaklıklar kurmağa teşvik edecektir, öylelikle, köylüden başlaması öngörülen kalkınma hareketi doğrultusunda yapılacak sanayi yatırımlarının Türkiye'de oluşan tasarruflarla karşılanamayacak bölümleri, dışardaki işçilerimizin katkılarıyla tamamlanabilecek ve büyük tesisler kurma yoluna gidilebilecektir.

- İşçi tasarruflarının hangi ekonomik alanlara yatırılacağı konusunda devletçe araştırmalar yapılarak yol gösterilecektir.

- Köylü ve işçi örgütleri ve ortaklıkları eliyle yapılacak yatırımların, köylüden başlayacak kalkınmada ve gerçek sınaileşmede etkisini süratle duyuracak nitelikte yatırımlar olması teşvik edilecektir.
- İşçilerin yurda gönderdikleri döviz gelirleriyle ve halk ortaklıkları yoluyla yapılacak yatırımları devlet öncelikle destekleyecektir.

Yurt dışındaki işçi ve köylü yurttaşlarımızın, Kalkınma Plânına uygun olarak kuracakları veya kuruluşuna katılacakları sanayiler için ithali gerekebilecek makinaları yurt dışından kendi tasarruflarıyla sağlayıp göndermeleri teşvik edilecektir. Böylelikle, işçi tasarruflarından bir bölümü, döviz olarak değil, üretken alanlarda kullanılacak yatırım malzemesi olarak gelmiş olacağından ve karşılığında Türk parası ödenmeyeceğinden, bu tasarrufların Türk ekonomisindeki enflasyonist etkisi de kendiliğinden giderilmiş olacaktır.

Bu gibi sanayilerin işçiler - köylüler eliyle kurulması, işçilerin ve köylülerin ekonomideki, dolayısıyla yönetimdeki ağırlığını da büyük ölçüde arttıracaktır.

Tekelci büyük sermaye çevreleriyle işbirliği hâlindeki partilerin yurt dışındaki işçilerimize oy hakkı tanıma-yışlarının başlıca nedeni, ülkemize gönderdikleri tasarruflarının Türkiye'deki bozuk düzen çarkları arasında çarçur olup gitmesine oylarıyla karşı çıkabilmelerini önleme isteğidir. Böylece, yurt dışındaki işçilerimize,

“— Siz gurbet ellerinde çalışın, kazanın, kazandığınızı bize gönderin, fakat gönderdiğiniz tasarruflarınızla ne yaptığınıza, ne yapacağımıza karışmayın!”

denilmiş olmaktadır.

CHP iktidarı ise, yurt dışında çalışan yurttaşlarımıza oy hakkı tanımakla da, onları Türk siyasetinde ağırlığı olan bir unsur hâline getirmiş olacaktır.

Yurt dışındaki işçilerin katkısıyla kurulacak fabrikalarda, bu işçilere, yurda dönüşlerinde, kendi tecrübelerine uygun iş garantisi verilecektir, öylelikle, bu yurttaşlarımızın, dışarda, ileri sanayi ülkelerinde kazandıkları değerli bilgi ve tecrübelerinden, kendi katkılarıyla ülkemizde kurulacak sanayi kuruluşlarında yararlanma olanağı da sağlanmış olacaktır.

Gene yurt dışındaki işçilerimizin, dışarda bulundukları süre içinde belli meslek kurslarını izleyip bitirmeleri teşvik edilecek; ve bunu yapmış olarak yurda dönenlere, Türkiye'de de geçerli teknik eğitim belgeleri verilecektir. Bu belgelere sahip olanlara, ekonominin bütün sektörlerinde, görgü ve bilgileriyle orantılı haklar ve olanaklar tanınacaktır.

Şimdiye kadar, bazıları Türkiye'de teknik eğitim görmüş olarak yurt dışına giden işçilerimizin teknik bilgi ve yeterliliklerinden yabancı ülkeler ekonomisi yararlanıyordu. CHP iktidarının alacağı bu gibi tedbirler ise, yurt dışında çalışmaya giden yurttaşlarımızın ileri sanayi ülkelerinde edinecekleri tecrübe ve bilgilerden, görecekları teknik eğitimden, Türk ekonomisi için yararlanma olanağını sağlamış olacaktır. Aynı zamanda, dışarda çalışan yurttaşlarımız, dışarda geçirecekleri süreyi, yalnız çalışmakla değil, teknik eğitimle de değerlendirmeğe teşvik edilmiş olacaktırlar.

İŞÇİ VE MEMUR YATIRIMLARI

Köylüden başlayıp güçlü ve dengeli olarak bütün topluma yayılacak bir kalkınma politikası oluşturan CHP yalnız köylü kooperatiflerini ve yurt dışındaki işçilerin ortaklıklarını değil, tüm işçileri ve kamu hizmeti görevlilerini de ortaklaşa yatırımlar yaparak ülkenin kalkınmasına ve sınaileşmesine katkıda bulunmaya teşvik edecektir.

İşçiler ve memurlar buna zaten isteklidirler. Fakat bu isteği bir ölçüde karşılayabilecek “Memur Yardımlaşma Kurumu” (MEYAK) kanunu bile hâlâ çıkarılmamıştır. İşçilerin tasarruflarını yatı-

rımlarda değerlendirecek “İşçi Yardımlaşma Kurumu” kanunu önerisi ise, yıllar önce hazırlanmıştır, fakat yıllardır Meclis komisyonlarında uyutulmaktadır.

Bu iki kuruluş ortaya çıksa ve yatırımcılığa girişse, her yıl, halk eliyle milyarlarca liralık yeni sanayi yatırımları yapılmaya başlamış olacaktır.

Bu neden istenmez ve savsaklanır? Yurt dışındaki işçilerin kendi tasarruflarını, kendi ortaklıkları eliyle sanayi alanına yatırımlarını engelleyen anlayışla, memurların ve yurt içindeki işçilerin ortaklaşa sanayi yatırımlarını engelleyen anlayış birdir. Halk tasarruflarının halk eliyle sanayi kuruluşlarına yatırılması değil, tekelci büyük sermaye çevrelerinin yararına sunulması istenmektedir. Türkiye’deki bankacılık düzeni bunu sağlamaktadır; “halka açık anonim ortaklıklar” adı altında yapılmışa çalışılan budur; “sermaye piyasası” hazırlıklarıyla yapılmak istenen budur.

Özel girişime serbestlik tanınan bir ülkede, bütün bunlar olabilir. CHP’nin halk yatırımcılığı anlayışına uymamakla beraber, büyük sermaye çevreleri, halk tasarruflarını kendi ellerinde toplamağa uğraşabilirler. Fakat Türkiye’de, bu serbestliğin çok ötesine gidilerek, halkın, kendi yatırımlarını kendi ortaklıkları, kuruluşları, sendikaları, kooperatifleri eliyle yapmasına, fiilen büyük ölçüde engel olunmaktadır. CHP iktidarı bu ENGELLERİ KALDIRACAK, HALKIN, TASARRUFLARINI BAŞKALARINA KAPTIRMADAN, ORTAKLAŞA YATIRIMLAR YAPABİLMELERİNİ KOLAYLAŞTIRACAKTIR.

Bunun şu yararları olacaktır:

- Halkın tasarrufları, elden ele geçerek azalmadan ve israf edilmeden, doğruca, üretken yatırımlara gidecektir.
- Halkın tasarruflarıyla bir yandan halkın refahı artmış, bir yandan da ulusal ekonomi güçlenmiş olacaktır.
- Halkın ekonomideki ve siyasetteki ağırlığı artacak, demokrasi öylelikle daha çok gerçeklik kazanacaktır.
- Halk, ekonomik sorunlara ve işletmecilik sorunlarına yalnız çalışanlar açısından değil, çok daha geniş bir açıdan da bakabilir duruma gelecektir.
- İşçiler, kendilerine ait sınaî kuruluşlarda çalışıyor olmanın bilinciyle davranacaklarından verimlilik artacaktır.

CHP nin öngördüğü kalkınma modelinde ve ekonomik düzende, köylü kooperatiflerinin, sosyal güvenlik ve yardımlaşma kurumlarının, sendikaların, yurt dışındaki işçi ortaklıklarının ve benzeri halk ortaklıklarının girişimlerinden oluşacak sektöre, CHP, “HALK SEKTÖRÜ” demektedir.

CHP’nin halkçı iktidarı, öncelikle bu sektörü güçlendirmeğe çalışacaktır. Öylelikle, ekonomik gelişmemiz sosyal adalet içinde hızlandırılmış, ekonomik gücün büyük ölçüde halk elinde toplanması sağlanmış, yönetimde halkın ağırlığı arttırılarak demokrasi güçlendirilmiş, daha sağlam bir temele oturtulmuş olacaktır.

KAMU GİRİŞİMİ

Türkiye ekonomisinde kısa zamanda bir sıçrama yapabilme ve Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkelerinin büyük sanayi kuruluşlarıyla boy ölçüşebilecek büyüklükte kuruluşlar meydana getirebilme olanağı, kısa zamanda halk sektörüne de sağlanacaktır; fakat şimdilik bu olanak ancak kamu sektöründe vardır. Kamu sektörünün zengin olanakları ise, yeterince değerlendirilir olmaktan çok uzaktır. Kamu sektöründeki sanayi kuruluşlarından çoğunda kullanılmayan geniş kapasiteler bu-

lunmaktadır. Büyük kaynak israfı olmaktadır. Bu kuruluşların olanakları, daha çok, devlet sırtından bir avuç varlıklı iş adamına kolay kazanç sağlama, veya yeni partizan iş adamları yaratma uğrunda kullanılmaktadır. Bu kuruluşlarda, verimli modern işletmecilik yöntemleri yerine, ağır bir bürokratik yönetim uygulanmaktadır. Bu bürokratik yönetim de, kamu iktisadî kuruluşlarını, verimli işletmecilikle ve demokrasiyle bağdaşmayan her türlü siyasal baskıya açık tutmaktadır.

Bu baskı giderek artmıştır ve bağımsız sanayi toplumuna geçiş yolunda bir sıçrama tahtası rolünü oynayabilecek olan kamu kesimini kârsız, verimsiz, yüksek rizikolu iş alanlarına hapsetme kararı ile son ölçüsüne varmıştır. Tekelci sermaye çevrelerinin isteğine uygun olarak alınan bu karar, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı ile resmî politika olarak benimsenmiştir.

Kamu iktisadî kuruluşlarının yeniden düzenlenmesi zorunluğu herkesçe kabul edildiği halde, bu görevin yerine getirilmesi yıllardır savsaklanmaktadır.

Kamu iktisadî kuruluşları için son zamanlarda benimsenen yeni “strateji”de, bu kesimin zorla sürdürülen hastalıklarını tedavi edici değil, ağırlaştırıcı niteliktedir. Bu “strateji”ye göre, kamu iktisadî kuruluşları siyasal iktidarın müdahalelerine ve baskısına daha açık duruma gelecektir; üstelik bu müdahale şimdiye kadar olduğundan daha karışık ve köstekleyici biçimde olacaktır. Yeni yetki çelişkileri ve sürtüşmeleri ortaya çıkacaktır.

“Strateji”, kamu iktisadî kuruluşları için üç ayrı hukuk yapısı, üç ayrı denetim sistemi, üç ayrı personel rejimi öngörmektedir. Bu, şimdiye kadar süregelen kargaşalığı büsbütün arttıracaktır. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında, kamu iktisadî kuruluşlarının yeniden düzenlenmesi ile ilgili olarak, “sisteme aykırı ve yabancı tedbirlerden” kaçınılacağı belirtilerek, bu alanda herhangi bir ciddi reform yapmanın düşünülmediği de esasen açığa vurulmuştur.

CHP iktidarı ise, kamu iktisadî kuruluşlarının sistemini temelinden değiştirecektir. Bu kuruluşlarda, bürokratik yönetim yerine, demokratik ve verimli işletmecilik yöntemlerini uygulayacaktır.

Siyasal baskı ve müdahaleyi tüm kaldıracaktır.

CHP iktidarında bu kuruluşları doğrudan doğruya içinde çalışanlar yöneteceklerdir. Fakat şimdi olduğu gibi, yönetim kurulunda işçilerin seçmediği bir işçi “temsili”sini bulundurmaktan ibaret, göz boyayıcı bir yönetime katılma olmayacaktır bu... Çalışanların iş yerini yönetimleri, en küçük atölye veya işyeri biriminden en üst kurullara kadar, kuruluşun tümünü kapsayacaktır. Yönetim Kurulunda, çalışanlar çoğunlukta olmak şartıyla, yerinden yönetimin halk tarafından seçilmiş temsilcileri ve az sayıda devlet temsilcisi de bulunacaktır. Devlet temsilcileri, ancak, devletçe kamu hizmeti görevi yüklenenlerin yönetim kurullarında çoğunlukta olabilmektedir. Çalışanlar, her bilanço yılı sonunda, kârdan ve verim artışından belirli bir ölçü içinde pay alabileceklerdir.

Öylelikle, bu kuruluşlar, devlet mülkiyetinde kalmakla beraber çalışanların yönettiği halk işletmeleri durumuna gelecektir.

Çalışanların, artan yetkileri oranında sorumlulukları da artacaktır. Devletçe kamu hizmeti görevleri yüklenenler dışında kalan kamu iktisadî kuruluşlarının zararının devletçe kapatılması yolundaki uygulamaya, belli bir program ve süre içinde son verilecektir.

Buna karşılık, kamu girişimciliğinde temel mallar sanayiine ağırlık verilmekle beraber, kamu iktisadî kuruluşlarının yatırım alanları devletçe sınırlanmayacaktır. Devletin verdiği görevler dışında, bu kuruluşlar, kalkınma plânlarının öncelik verdiği her alana, kârlı görürlerse ve isterlerse yatırım yapabileceklerdir.

Çalışma şevkini olduğu kadar çalışanların sorumluluk duygusunu da arttıracak böyle bir demokratik işletmecilik düzeni kurulurken, esas itibarıyla üretken faaliyette bulunan kamu iktisadî kuruluşlarından hepsinde, memur statüsündeki bütün personel, işçi veya anlaşmalı personel statüsüne geçecektir. Bu kuruluşlarda personel politikası, ücret sistemi ve kadrolar, doğrudan doğruya çalışanlar tarafından saptanacaktır. Şimdi, kamu personeli statüsü içinde bu kuruluşlara hizmet veren yüksek öğrenim görmüş teknik personelden bir çoğu düşük ücret aldıkları için, bu kuruluşlarda yeterli teknik personel çalıştırılması git gide zorlaşmaktadır. Bu zorluk ortadan kalkacaktır; yönetici ve teknik personel çalıştırma olanakları bakımından bu kuruluşlar, özel girişimle rekabet edemez durumdan kurtulacaklardır.

Kamu sektöründe, özel sektörle işbirliği anlamında karma girişim olmayacaktır. Hiçbir kamu iktisadî kuruluşu yerli veya yabancı özel girişimle ortaklık kuramayacaktır. Kurulmuş olan ortaklıklar sür'atle tasfiye edilecektir. Karma girişimcilik, hem özel girişimi devlet sırtından sorumsuz işletmeciliğe alıştırmakta hem de devletin ekonomik politikasını yerli ve yabancı sermaye müdahalesine açık duruma getirmektedir. Bu sakat uygulamaya son verilecektir.

Bazı kamu iktisadî kuruluşları, ancak, demokratik işletmecilik kuralları içinde, yurt dışındaki işçilerimizle veya üretici kooperatiflerinin üst kuruluşlarıyla ortaklık kurabileceklerdir.

Kamu sektöründe kurulacak bu demokratik işletmecilik düzeni ile, kamu iktisadî kuruluşları bürokratik yönetimin ağırlığından, siyasal müdahalelerin baskısından kurtularak canlılık kazanacakları gibi, demokrasi kurallarını çalışma hayatına en ileri biçimde uygulayan ve demokrasimizin daha çok kökleşmesini, genişlik ve gerçeklik kazanmasını sağlayan, halkın ekonomideki ve siyasetteki ağırlığını büyük ölçüde arttıran kuruluşlar durumuna gelmiş olacaklardır.

ESNAF VE SANATKÂR

Esnaf ve sanatkâr, halk sektörü ile özel sektör arasında, kendine özgü nitelikleri olan geniş bir kesimdir. Esnaf ve sanatkâr, emekçilikle sermayedarlık, işçilikle işverenlik arasındaki bölgededir. Kimi birkaç işçinin kimi de kendi kendinin patronudur; fakat her iki durumda da, esnaf ve sanatkâr, emekçi kimliğini korur. İşine, küçük bir sermayenin yanı sıra, kendi kafa ve beden gücünü de katar. Kimi orta hallidir, kimi dar gelirlidir, kimi de yoksul... İçlerinde zengini pek yoktur. Zenginleşebilenler, özel sektördeki yerlerini, katlarını değiştirme durumuna girerler.

Geleneksel toplum durumundan çağdaş sanayi toplumu aşamasına geçiş dönemindeki bir ülkede, en çok sarsılan, güvensiz duruma sürüklenen meslek gruplarının başında esnaf ve sanatkârlar gelir.

Sanayideki, özellikle tüketim sanayiindeki her yeni gelişme ve atılım, sanatkârlardan bir bölümünün sanatını geçersiz kılar. Hizmetler kesimindeki, pazarlama düzenindeki, ulaşım sistemindeki yenilikler ve gelişmeler de birçok esnafı işinden veya kazancından eder. Ekonomi geliştikçe, sınılaşma ilerledikçe, esnaf ve sanatkârın yaptığı işlerden bir çoğu ya nitelik ya da boyut değiştirir, esnaf ve sanatkârın bilgisini veya ölçüsünü aşar ve, zamanında tedbir alınmazsa, onu yoksullaştırır ya da işsiz bırakır.

Bunun tedbiri, elbette, sınılaşmaktan vazgeçmek veya ilerleme hızını kesmek değildir. Bir demokratik hukuk devleti, bir yandan ilerlemeyi ve sınılaşmayı hızlandırırken, bir yandan da esnaf ve sanatkârı, toplumdaki ve ekonomideki değişimin silindiri altında ezilmekten kurtarmanın yolunu bulmak zorundadır. Değişimin ezici etkisinden bir esnafın veya sanatkârın işini, mesleğini kurtarma olanağı her zaman bulunamayabilir, ama kendisi mutlaka kurtarılmalıdır.

CHP, ilerici bir parti olarak, sınıileşme ve yenileşme yolunda toplumun hızını arttırmaya kararlıdır; fakat gene CHP halkçı ve sosyal adaletçi bir parti olarak, esnaf ve sanatkârı, toplumsal ve ekonomik değişimin silindiri altında ezilmekten kurtarmaya da kararlıdır. CHP, bu iki ödevi bağdaştırarak yüklenmenin bir örneğini, son zamanlarda, büyük mağazacılık konusunda vermiştir: Büyük mağazacılığın karşısına çıkmamış, fakat esnafı büyük mağazacılığın yaklaşan silindiri altından kurtarmak üzere çırpınan tek parti olmuştur. Buna karşılık, tekeli büyük sermaye doğrultusundaki partiler, silindiri esnafın üstüne sürmeye kalkışmışlardır.

İki Çözüm

İki ödevi —bir yandan ilerlemeyi hızlandırırken bir yandan da esnaf ve sanatkârı koruyup kurtarma ödevini— birlikte yürütmeye çalışırken, CHP, iki çözüm deneyecektir; ve bu çözümlerin birinden birini mutlaka uygulayacaktır :

1. Bir esnaf veya sanatkâr kesimini işsiz bırakabilecek veya yoksullaştıracak her yeniliğe, değişikliğe, o esnaf veya sanatkâr kesiminin katılabilmesini, hattâ mümkünse öncülük edebilmesini sağlamak...

Silindir benzetmesini gene kullanırsak: Bir esnaf veya sanatkâr kesimini, değişim silindirinin altında ezdirmektense, silindirin üstüne çıkarıp direksiyonuna oturtmak...

2. O güne kadar izlediği meslek yolunda, bir esnaf veya sanatkâr kesimini, değişim silindiri altında ezilmekten, birinci çözümle kurtarabilme olanağı yoksa, o esnaf veya sanatkâr kesiminin yolunu değiştirmek... Bir başka deyişle, onu, toplumda geçerli olan değişik bir sanat veya mesleğe zamanında hazırlamak ve o alanda iş ve geçim olanağına kavuşturmak...

Çağımız, ekonomide büyük işletmecilik çağıdır. Bu bir gerçektir. Ama bu gerçek, büyümenin temel kuralını değiştirmez. Gelişme halindeki her şey küçükten başlayarak bir birikim sonucunda büyür.

Esnaf ve sanatkârlık, iş hayatının fidanlığı gibidir. Çağımızın işletmecileri okuldan yetişse de, iş adamları esnaf veya sanatkârlıktan ya da küçük girişimlerden yetişirler. Daha Türkçesi, çekirdekten yetişirler. İş alanında çekirdeği ezerseniz, fidanlığı keserseniz iş adamlığının da kaynağını kurutmuş olursunuz.

Çağımız büyük işletmecilik çağı olmakla beraber, gözden uzak tutulmaması gereken bir gerçek daha vardır: Büyük işletmeler, tıpkı büyük ırmakların küçük derelerle beslenmesi gibi, küçük iş yerleriyle desteklenirler.

Dünyanın ekonomik bakımdan en gelişmiş ülkelerinde, dev işletmelerin kurulduğu ülkelerde bile, bu durum geçerlidir : Her büyük işletmeyi besleyip destekleyen tamamlayan küçük küçük işletmeler, yan sanayiler, kuruluşlar vardır.

Türkiye’de ise, bazı büyük sermaye çevrelerinin tekellilik eğilimleri öylesine aşırıdır ki, onlar, yatağından taşan bir ırmak gibi, her yeri kaplamak, dereleri de içlerine almak hevesindedirler. Her malın, yapıcısı da, aracısı da, satıcısı da kendileri olsun isterler. Bu istekleri gerçekleşirse ne olur ?.. Ülkedeki ekonomik faaliyetlerin tümü, dolayısıyla devlet yönetimi tekeli sermayenin eline geçer. O zaman, tekeli sermaye, piyasayı, fiyatları, ücretleri, dilediği gibi ayarlar. Tekeli sermayenin başında bulunanlar dışında kimse için girişim özgürlüğü kalmayacağı gibi, çalışanlar için pazarlık özgürlüğü de, yurttaşlar için siyasal özgürlükler de gitgide daralıp tükenir. O arada, girişim özgürlüğünün temel unsurlarından olan rekabet de ortadan kalkar.

Oysa, çağdaş toplum, büyük işletmecilik çağı olmanın yanı sıra, iş bölümünün de yaygınlaştığı çağdır. Çağdaş demokratik sanayi toplumu, yalnız siyasal ve sosyal anlamda değil, ekonomik anlamda da çoğulcu toplumdur: Değişik unsurların çatışarak veya uyuşarak bütünleşmesinden oluşur.

Tekelciliğin Sonuçları

Ekonomide tekelcilik, ekonomik gücün tümüyle devlette toplanması biçiminde de, tümüyle büyük sermayedar gruplarında toplanması biçiminde de belirse, rejim bakımından benzer sonuçlar çıkar ortaya: Birisi sol totaliter rejime, öbürü sağ totaliter rejime götürür toplumu...

CHP, TOTALİTERLİĞİN HER TÜRLÜSÜNE, SOLCUSUNA DA SAĞCISINA DA KARŞIDIR. CHP, DEVLETİN DE BİR AVUÇ İNSAN ELİNDE BİRİKEN SERVETİN DE HALKI EZMESİNE, KÖLELEŞTİRMESİNE KARŞIDIR. ONUN İÇİNDİR Kİ CHP, SİYASAL VE SOSYAL ALANDA OLDUĞU GİBİ, EKONOMİK ALANDA DA ÇOĞULCULUĞU VE ÖZGÜRLÜĞÜ SÜRDÜRMEKTEN YANADIR. CHP, GİRİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜNE DEĞİL, GİRİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜNÜ TEKELLERİNE ALMAK İSTEYENLERE KARŞIDIR.

Özel girişimin atılımcı ve yaratıcı gücü demokrasiye canlılık katar. Fakat bu canlılığın sürekli, yapıcı ve topluma yararlı olabilmesi için, özel girişim, sosyal adaletle gemlenmek ve kendi içinde dengelenmek gerekir.

CHP bir yandan çalışanların haklarını korumakla ve adaletçi bir ekonomi ve maliye politikası ile toplumda sosyal adaleti sağlarken, bir yandan da özel girişimin iç dengesini gözetecektir.

CHP, esnaf ve sanatkârın sorunlarıyla her iki açıdan da ilgilenmektedir.

İşe emeğini de kattığı için esnaf ve sanatkâr, çalışanlar arasındadır. Her şeyden önce onun çalışabilme hakkı korunmalıdır. Esnaf ve sanatkâr, küçük sermaye ile ve büyük rizikolarla iş hayatına atılmış insandır. Gücünü, sermayesinden çok, emeğinden ve girişimciliğinden alır. Ondaki girişimci ruhtan toplumu yararlandırmak gerekir. Esnaf ve sanatkâr ele güne muhtaç olmadan, başına buyruk çalışarak yaşayabilmek isteyen insandır. Onu kendi doğasına ve yaşamına yabancılaştırıp mutsuz kılmamak için, özgürlüğünü sürdürebilmesine de yardımcı olmak gerekir.

Bu nedenlerle, ekonomideki, teknolojiye ve toplumdaki değişimler karşısında, onun,

- Rekabet gücü, adaletli ve gerçekçi ölçüler içinde desteklenmelidir;
- İşsiz kalması önlenmelidir;
- Girişimciliği değerlendirilmelidir;
- İşini tehdit eden veya geçersizleştiren baskılara ve tehlikelere karşı esnaf ve sanatkârı korumağa çalışırken, CHP, aşağıdaki tedbirlere başvuracaktır :
- Aynı iş alanında daha büyük girişimlere sağlanan bazı olanaklardan esnaf ve sanatkârı da yararlandıracaktır. Örneğin, devletçe veya bankalarca sağlanabilecek kolaylıklar, esnafa da sağlanacaktır; imalâtta kullanılacak girdilerin, sanatkâra, büyük sanayi kuruluşları için olduğundan daha çok pahalıya malolması önlenecektir.
- Belli bir iş alanında belediyelerce veya devletçe konulan yeni bazı kurallar bir esnaf veya sanatkârın maddî gücünü aşıyorsa, ona destek olunacaktır, (örneğin, içme suyunun arabalarla taşınması yasaklanıp motorlu araçlarla taşınması kuralı konulacak olursa, bu işi arabası ile yaparak hayatını kazananlara motorlu araç alabilmeleri için gerekli kredi kolaylıkları sağlanacaktır.)
- İşini tüm geçersiz kılıcı değişimler karşısında, esnaf ve sanatkâr devletçe zamanında uyarılacaktır; ve serbest çalışarak hayatını kazanabileceği başka bir sanat veya meslek için kendi kendini

zamanında eğitim yetiştirebilme olanakları sağlanacaktır; bildirgenin eğitimle ilgili bölümünde sözü edilen halk eğitimi merkezlerinden bu amaçla da yararlanılacaktır.

- İşini geçersiz kılmayan, fakat aynı alanda daha büyük girişimlerin piyasaya egemen olmaya başlaması ile onu güçsüz ve yetersiz bırakan değişimler karşısında, işini büyültmesine, ya da kendi iş kolundaki başka esnaf veya sanatkârlarla birleşerek ortaklıklar kurmasına, devletçe yardım edilecektir.
- Bu tedbirlerden hiç birinin, ekonomideki, teknolojideki, toplumdaki değişimler karşısında esnaf veya sanatkârı kurtarmağa yetmediği durumlarda, ona, halk sektöründe, kamu sektöründe veya özel sektörde, tecrübesine, yeterliğine göre uygun görevler önerilecektir.
- Kendi iş tutumundaki yanlışlıklar, yetersizlikler nedeniyle değil de, ekonomideki, teknolojideki veya toplumdaki değişiklikler karşısında devletin bu koruyucu tedbirlerden birini zamanında uygulayamaması nedeniyle işsiz kalması durumunda, esnaf ve sanatkâra, belli bir süre için işsizlik ödeneği verilecektir; bu amaçla, Bağkur'un esnaf ve sanatkâra sağladığı sosyal güvenliğe, işsizlik sigortası da eklenecektir. İşsizlik dönemlerinde veya geçici piyasa bunalımları sırasında, Bağkur'a prim ödeyemeyen esnaf ve sanatkârın belli bir ölçüye kadar borçlanabilme olanağı da sağlanacaktır.

(Bildirgenin "Sosyal Güvenlik" bölümünde ayrıca açıklanacağı gibi, Bağkur'a bağlı sağlık sigortası da kurulacaktır; ve emeklilik yaşının, özellikle kadın esnaf ve sanatkârlar için indirilmesi olanağı araştırılacaktır.)

- Bugün iktidarda bulunanların benimsedikleri anlaşılan Büyük Mağazalar Kanun Tasarısı, esnafın büyük bir bölümünü işsiz bırakmakla tehdit etmektedir. CHP iktidarı, büyük sermaye sahiplerinin büyük mağazalar kurması için devletçe herhangi bir teşvik tedbiri uygulanmasına kesinlikle karşıdır. Ancak, kendi aralarında birleşerek büyük mağazalar kurmak isteyen esnafa, bu amaçla destek olunarak gerekli kolaylıklar sağlanacaktır. Fakat bundan önce, esnafa, üretici ve tüketici halk topluluklarıyla birlikte kendisini de sömüren aracılık mekanizmasından kurtulmak üzere toptancılık kooperatifleri kurmaları için yardım edilecektir. Esnafın güçlendirilmesine ve tüketim mallarının ucuzlatılmasına öncelikle bu yoldan çalışılacaktır.
- Esnaf tarafından kurulacak toptancılık kooperatiflerinin gücünü aşan, önemli besin maddeleriyle ilgili alanlarda aracılığın düzenlenmesi gerekirse doğrudan doğruya devlet üzerine alacaktır. Şimdi, yer yer perakendecilik yapan devlet kuruluşları vardır. Bunlardan bazıları, aracılıktaki bozuk düzen devam ettiği için, aracılardan pahalıya aldıkları bazı tüketim mallarını maliyetin altında satarlar; işin iç yüzünü bilmeyen tüketiciler de buna sevinirler. Oysa o kuruluşların açıkları doğrudan veya dolaylı vergilerle ve bazı kamu kesimi mallarına ve hizmetlerine yapılan zamlarla ya da fazla para basmakla kapatıldığı için, yük gene halkın omuzlarına yüklenir. Devlet, halka bir eliyle verdiğini, öbür eliyle ve fazlasıyla alır. Bu gibi devlet kuruluşlarının olanakları, öncelikle, büyük aracılığı kaldırmakta veya kontrol altına almakta, üretici köylülerin maliyetini düşürüp verimini arttırmakta ve pazarlama kooperatiflerini güçlendirmekte, aynı zamanda esnafı da daha ekonomik işletmecilik olanaklarına kavuşturmakta kullanılacaktır. Düzenleme satışlarına ihtiyaç duyulan alanlarda, devlet, daha çok, tüketim kooperatifçiliğini destekleyerek, bu görevi o kooperatiflere yaptıracaktır. Bunların yanı sıra, devletçe ve belediyelerce etkin ve adaletli bir fiyat denetleme mekanizması kurulacaktır. Tüketim mallarının özellikle bu yoldan ucuzlatılmasına çalışılacaktır.

- Sanatkârların ihtiyaç duydukları araçları, gereçleri ve her türlü girdileri araçlara muhtaç kalmaksızın ithal edebilmeleri veya toptan satın alıp kendi aralarında adaletle dağıtabilmeleri için güçlü kooperatifler ve kooperatif birlikleri kurmaları da, teşvik tedbirleriyle kolaylaştırılacaktır. Öylelikle bu malzemenin, o arada yedek parçaların, maliyeti yükseltici, hayat pahalılığını arttırıcı bir spekülatif kazanç konusu olması önlenecektir.
- Halk Bankası kaynaklarından büyük iş adamlarının yararlandırılması yolundaki uygulamaya son verilecek ve bu kaynakların tümünden esnaf ve sanatkâr yararlandırılacaktır. Halk Bankasının kredi kaynakları, özellikle aralarında birleşerek ekonomik bakımdan daha yararlı büyüklükte işletmeler kurmak üzere girişimde bulunan ya da yukarıda belirtilen yönde kooperatifleşmek isteyen esnaf ve sanatkârlara, daha yeterli ölçülerle verilecektir. Bu gibi amaçlarla kredi verilirken, esnaf ve sanatkârların iş tecrübeleri ve sicilleri ve projelerinin geçerliliği yeterli güvence sayılacak, ayrıca taşınmaz mal karşılığı aranmayacaktır.
- Bağkur'da primlerden biriken fonların kredi olarak kullanılabilecek bölümünden, daha büyük işletmeciliğe veya modern teknolojiye geçmek veya kooperatifleşmek isteyen esnaf ve sanatkârlar yararlandırılacaktır.
- Daha önce belirttiğimiz gibi, dengeli bir ekonomide, büyük işletmeler, tıpkı büyük ırmakların küçük derelerle desteklenmesi gibi, küçük iş yerleriyle beslenir ve desteklenirler. Çağımızın büyük işletmecilik çağı olması, en ileri sanayi ülkelerinde bile, ekonominin bu işleyiş biçimini değiştirmiş değildir. Çünkü çağımızda, işletmecilik büyümekle beraber, iş bölümü de yaygınlaşıp derinleşmiştir. Bir büyük işletme, ne kadar bütünleşmiş bir kuruluş olursa olsun, her şeyi, her parçayı kendisi yapmaya kalkışrsa, bu, ekonominin tümü açısından verimli olmayacağı gibi, ekonominin iç dengesini de altüst eder ve tekelliliği önlenemez duruma getirir. Bu nedenlerle, CHP iktidarı, büyük işletmelerle küçük işletmeler arasında, o arada sanatkârların atölyeleri arasında bağlantı kurarak, ulusal sanayiın yurt ölçüsünde küçüklü büyüklü dışlıların uyumu içinde işlemlerini sağlayacaktır.

Ancak bu bağlantının geçerli olabilmesi için, atölyelerde imal edilen malzemenin ve parçaların belli nitelikleri taşıması, belli standartlara uyması gereklidir. CHP iktidara, bütün Türkiye'deki atölyelerde ve küçük işletmelerde bunu sağlayacak bir nitelik ve standardizasyon kontrolü mekanizması kuracaktır. Aynı zamanda, Türkiye'deki atölyelerin, iş kapasitelerini, personel durumunu, araçlarını ve imalat niteliğini gösteren rehberler hazırlayacaktır. Bu rehberler belli sürelerle yenilenecektir, öylelikle, büyük işletmelerin, Türkiye'nin her yerinde neleri hangi atölyelere yaptırabileceklerini bilmeleri sağlanacaktır.

Büyük işletmelerle atölyeler ve küçük işletmeler arasındaki bağlantının uyumlu ve dengeli işleyebilmesi için, devlet, hangi yörelerdeki ve merkezlerdeki iş yerlerinin hangi imalâta ağırlık verilerinin uygun olacağını da gözeterek, oralardaki iş yeri sahiplerine tavsiyelerde bulunacak; bu bakımdan yurt ölçüsünde sağlıklı bir iş bölümünün oluşması, teşvik tedbirleriyle de kolaylaştırılacaktır.

- Çıraklık yasası derhal çıkarılacak, esnaf ve sanatkârların çırak eğitimleri verimli bir düzene bağlanacaktır. Kalkınma açısından öncelikle yetişmiş iş gücü ihtiyacı duyulan iş kollarında belli bir düzen ve düzeyde çıraklık eğitimi sağlayan sanatkârlar, devletin teknik eğitim görevine önemli bir katkıda bulunuyor sayılacaklardır ve kendilerine devletçe yardım edilecektir.
- Küçük esnaf ve sanatkârın vergisinin hesaplanmasında ve ödenmesinde, esnaf ve sanatkâra yük olan formaliteleri taşınabilir ölçülere indirmek üzere, vergi uygulama sisteminde kolaylık getirici

değişiklikler yapılacaktır. Halkın kullandığı bütün zarurî ihtiyaç maddelerinden vergi kaldırılarak, küçük esnaf işletme vergisinin kapsamı dışına çıkarılacaktır.

- CHP iktidarının, esnaf ve sanatkârlarla ilgili olarak alacağı bu tedbirlerle, uygulayacağı politikayla, esnaf ve sanatkârların çalışma hakları korunacağı, refah düzeyleri yükseleceği, sosyal güvenlikleri genişleyeceği ve ekonomideki, teknolojiye ve toplumdaki değişiklikler altında ezilmeleri önleneceği gibi; ulusal kalkınmada bu zümrenin girişimci ve yapıcı gücünden daha etkin biçimde yararlanılmış, gereken alanlarda ve aşamalarda, bir araya gelerek daha büyük işletmeler kurmaları sağlanmış olacaktır. Tasarruf alışkanlığı büyük iş çevrelerinkinden daha çok olan esnaf ve sanatkârların bu niteliği, verimli yatırımlarda değerlendirilebilecek ve büyük sermaye tekelciliğine karşı geniş bir baraj kurulabilecektir.
- Esnafın başlıca müşterisi dar ve orta gelirli halktır. Hayat pahalılığındaki büyük artışlar ve halk çoğunluğunun satın alma gücündeki azalışlar günü gününe esnafı da etkiler. Buna rağmen, esnafın, kendi yaratmadığı pahalılıktan ötürü halk gözünde sorumlu görünme gibi bir talihsizliği de vardır. Büyük iş çevrelerini gözetkenler de bu yanılgıyı istismar ederler, pahalılığın sorumluluğunu haksız olarak esnafa yüklerler. Oysa, arada istisnalara rastlansa bile, genellikle esnaf, sattığı malların fiyatları ile halkın satın alma gücü arasında bir denge olmasını ister. Bu denge olmazsa, sürümünün ve kazancının azalacağını bilir.

Onun için, HALK YARARINA BİR DEVLET YÖNETİMİ ESNAFIN DA YARARINADIR. Kasıtlı fiyat yükseltmelerini önleyecek, spekülâtif kazanç kapılarını kapatacak ve köylüden işçiye, memurdan emekliye kadar tüm halkın gelir düzeyini ve satın alma gücünü yükseltecek HALKÇI TUTUMU İLE CHP, HALKLA BİRLİKTE ESNAFIN DA YÜZÜNÜ GÜLDÜRECEKTİR.

ÖZEL SEKTÖR

Halk sektörü ile özel sektör arasında yer alan esnaf ve sanatkâr kesimini ayrı sayacak olursak, özel sektör iki bölümden oluşur:

1. Küçük ve ortaboy işletmeler.
2. Büyük sermaye kuruluşları.

Büyük sermayenin tekelcilik eğilimleri arttıkça ve bu eğilimler belli siyasal güçler tarafından da desteklendikçe, iki bölümü birbirinden ayıran duvar gitgide kalınlaşmaktadır ve özel sektördeki küçük ve ortaboy işletmelerin, gelişme, hattâ yaşayabilme alanları ve olanakları gitgide daralmaktadır.

KÜÇÜK VE ORTABOY İŞLETMELER

Oysa, esnaf ve sanatkârlarla ilgili bölüntüde belirttiğimiz gibi, çağımız büyük işletmecilik çağı olmakla beraber, küçük ve ortaboy işletmelerin ekonomideki yeri kalkmış veya önemi azalmış değildir. Tersine, büyük sermayeleri ve büyük yatırım olanakları bulunan iş adamlarının veya ortaklıkların, bu olanaklarını ulusal ekonomiye en yararlı biçimde değerlendirebilmeleri ve ülkenin en çok muhtaç bulunduğu, ileri ve pahalı teknoloji gerektiren bazı sanayileri kurabilmeleri için, kendi boylarına göre “küçük” sayılabilecek işlere kaynak ayırmaktan kaçınmaları gerekir. Kendi imalâtlarında kullandıkları bazı parçaları, bazı araç ve gereçleri, küçük ve ortaboy işletmelerden, hattâ, daha önce belirttiğimiz gibi imalât standardizasyonu sağlanacak atölyelerden elde etmeleri, ulusal ekonomi açısından da, sosyal adalet açısından da, bölgelerarası adalet açısından da çok daha geçerlidir. Oysa ülkemizde büyük sermaye, küçük ve orta-boy işletmelerin de, hattâ atölyelerin ve esnafın da

kolayca başarabileceği işlere kadar el atmakta, her ekonomik faaliyet alanını kendi tekeline almağa kalkışmaktadır.

Bu eğilim, özel girişimin temel kurallarından olan rekabeti baltalamaktadır; tekelci büyük sermayenin, fiyatları dilediği gibi yükseltebilmesini kolaylaştırmaktadır; gerçek kazançlarını çeşitli faaliyetler içinde dağıtıp gözden saklayabilmelerini sağlamaktadır; sanayiin yurda dengeli olarak dağılımını önlemektedir.

O yüzden Anadolu'da sanayiin ve iş hayatının gelişmesi de engellenmiş olmaktadır.

Büyük sermaye çevrelerine hizmet eden “özel sektörcü” siyasal güçler de, Anadolu'nun özel sektörüne, sanayicilerine, üvey evlât muamelesi yapmaktadırlar. Hattâ, büyük sermayeyi açıkça kayırmacı biçimde hazırlanan teşvik tedbirleri tasarısı yasalasıp uygulanmağa başlayınca, özel kesimdeki küçük ve ortaboy işletmeler, özellikle Anadolu sanayicileri, “evlat”lıktan tüm çıkarılmış olacaktırlar.

Adaletsizlik üzerine kurulu bir toplum düzeniyle, özel kesimin kendi içinde de adaletsizliğin artacağını, artık yer yer bazı küçük ve orta sanayiciler, iş adamları da anlamağa başlamışlardır.

CHP İKTİDARI TOPLUMUN TÜMÜNDE OLDUĞU GİBİ ÖZEL KESİMİN İÇİNDE DE SOSYAL ADALET SAĞLAYACAKTIR. Ekonominin dinamik güçleri arasında yeralan küçük ve orta sanayicileri, tekelci büyük sermayenin devlet yakıtı ile sürülen silindiri altında ezilmekten kurtaracaktır; **destekleyeceği halk ortaklıklarının yanı sıra, Anadolu sanayicisine de, tüm ülkemizi sınılaştırmakta önemli bir etken olabilme gücünü kazandıracaktır.**

Anadolu sanayicisini destekleyip korumakta başlıca şu nedenlerle yarar vardır:

- Anadolu'nun sınılaşması, özel girişimin de katkısı ile hızlanacaktır. Kalkınma yurt ölçüsünde daha dengeli olacaktır.
- Anadolu'nun her yerinde iş alanları açılmağa başlayacağından büyük şehirlere akım yavaşlayacaktır; öylelikle büyük nüfus kesimlerinin sürekli yer değiştirmesinden doğan yüksek yerleşme giderleri üretken yatırımlar için tasarruf edilebilecektir.
- Sanayiin büyük merkezlerde aşırı yoğunlaşmasından doğan çevre sağlığı sorunları hafifleyecektir.
- Halkla daha çok bütünleşmiş olduğu için özel yaşamında göze batmaktan kaçınan Anadolu'lu iş adamının lüks tüketim eğilimi büyük kentlerdekinden daha azdır; tasarruf alışkanlığı yüksektir.
- Anadolu'lu iş adamının yabancı sermaye ile bütünleşme eğilimi ve olanağı az olduğu için, kuraçağı sanayi, daha geniş ölçüde millî olacaktır.
- Anadolu'da sanayiin gelişmesiyle, bildirgenin “Esnaf ve Sanatkâr” bölüntüsünde ileri sürülen, sanayi ile atölyeler arasındaki organik bağlantı daha kolaylıkla ve daha etkin biçimde kurulabilecektir; öylelikle sanatkârların da iş olanakları büyük ölçüde artacaktır.
- Anadolu sanayii, genellikle, yöresel doğal kaynakları ve ürünleri değerlendirme eğiliminde olduğu için, ülkenin doğal kaynaklarından sanayide daha çok yararlanılmış ve tarımsal gelişme de hızlanmış olacaktır.

Bu gibi ekonomik ve sosyal avantajları gözönünde tutan CHP, özel sektör için plân hedefleri doğrultusunda uygulanabilecek teşvik tedbirlerini öncelikle küçük ve ortaboy sanayie, özellikle Anadolu sanayicilerine (3) yöneltecektir.

(*) Bu bölüntüdeki “Anadolu” ve “Anadolu sanayicileri” sözcükleriyle, büyük merkezler dışındaki yerleşim bölge ve yerlerinin tümü — Trakya dahil — kastedilmektedir.

BÜYÜK SERMAYE KURULUŞLARI

CHP, özel sektörde büyük sermaye kuruluşlarının da bulunmasına ve çoğalmasına karşı değildir. Ancak, bunların,

- Sermaye birikimlerini sosyal adalete aykırı yollardan ve spekülâtif kazançlardan oluşturmalarına ve aşırı kârlar aramalarına karşıdır;
- Kendi sermayelerinden çok kamu kaynaklarını kullanmalarına karşıdır;
- Tekelci eğilimlerine, tröstleşmelerine, rekabet serbestliğini ortadan kaldırıcı tutumlarına karşıdır;
- Yatırım olanaklarını gerçek ve köklü sanayileşme yolunda değil, lüks tüketim sanayiinde, montaj ve paketleme sanayiinde ve genellikle büyük sermaye ve ileri ve pahalı teknoloji gerektirmeyen dallarda kullanmalarına karşıdır;
- Zorunlu olmayan durumlarda bile yabancı sermaye ile aşırı işbirliği yapma eğilimlerine karşıdır.

CHP iktidarında büyük sermaye kuruluşlarının bu olumsuz niteliklerini ve eğilimlerini, o arada özellikle tröstleşebilmelerini önleyici etkin tedbirler alınacaktır.

CHP iktidarında, büyük sermaye girişimlerinin, plân disiplinine daha çok uymaları ve ancak büyük sermaye ile kurulabilecek, ileri teknolojiye ve bilgiye dayanan, ihracata dönük sanayiler kurmaları teşvik edilecektir.

ÖZEL GİRİŞİMİLE İLGİLİ İLKE VE TEDBİRLER

CHP iktidarının özel girişimle ilgili olarak gözeteceği genel ilkeler ve uygulayacağı başlıca tedbirler şunlar olacaktır :

- Türkiye’de sürekli olarak, üç sektörden (kamu sektörü, halk sektörü, özel sektör) oluşan karma ekonomi olacaktır; Fakat kamu sektörü ile özel sektör karma girişimler kuramayacaklardır; daha önce kurulmuş olan karma girişimler, koşullara göre, ya kamu girişimine ya da özel girişime devredilecektir.
- Özel girişimin de Plân disiplinine girmesi özendirici ve yöneltici tedbirlerle sağlanacaktır.
- Ticaret odaları ile sanayi odaları her yerde ayrılacaktır; birlikleri de ayrı olacaktır.
- Özel sektördeki sanayi kuruluşlarının, kendi ihracatlarını ve ihtiyaçları olan ithalatı, mümkün olduğu kadar aracısız yapabilmeleri, bu amaçla aralarında birlikler kurmaları sağlanacaktır; bu yoldan ithalatçı ve ihracatçı kârlarının tasarruf edilmesi, sanayi maliyetini düşürecek; ihraç edilebilir sanayi mamullerinin ihraç fiyatlarını düşürecek; ve üretken yatırımlara ayrılabilir kaynakları arttıracaktır.
- Sanayie, ticaret için olduğundan daha bol ve daha uygun koşullu kredi olanakları sağlanacaktır.
- Bütün sanayi kuruluşları belli bir sistem içinde işbaşında eğitimle yükümlü olacaklardır.
- Özel girişimin, sanayi alanında yerli teknolojiyi geliştirmek ve yerli ham madde olanaklarından daha geniş ölçüde yararlanmak ve verimliliği arttırmak üzere araştırmacılığa önem vermesi teşvik edilecektir; bu konuda ciddi çalışmalar yapanlara kamu araştırma kurumlarının ve üniversitelerin de yardımcı olmaları sağlanacaktır.

CHP Seçim Bildirgesinin özel girişimle ilgili olarak-ortaya koyduğu anlayış ve ilkeler gösteriyor ki, CHP, özel girişimin ulusal kalkınmaya önemli katkıları olabileceği görüşündedir; ve CHP

bu katkıları arttırıcı tedbirler ve teşvikler uygulamaya karardır; ancak bunları yaparken kamu yararını özel çıkarların üstünde tutacaktır; sosyal adaleti, bölgelerarası adaleti ve özel girişimin kendi içindeki dengeyi ve adaleti sağlayacaktır.

CHP'nin öngördüğü ekonomik düzende üretken olmayan yatırımlardan ve spekülasyon yollarından büyük ve kolay kazanç sağlama kapıları kapanacağı için, özel sermaye, büyük ölçüde, üretken yatırımlara, özellikle sanayiye yönelecektir.

Ayrıca, CHP'nin, özgürce ve hakça kalkınma anlayışı geniş halk topluluklarının satın alma gücünü arttıracığı için yerli sanayi için pazarı hızla genişleyecektir. Özel girişimin, şimdiye kadar olduğu gibi aşırı kârlar sağlaması, spekülasyon kazançları elde etmesi önlenmekle beraber, sürüm artışı, daha düşük kâr oranıyla daha yüksek kazançlar elde edebilmesi ve daha büyük yatırımlar yapabilecek güce erişmesi sağlanacaktır.

Gene CHP'nin alt yapıyı ve kamu hizmetlerini bütün yurda dengeli olarak yayma politikası, özel sektör sanayiinin de bütün ülkeye dengeli olarak yayılmasını kolaylaştıracaktır.

YABANCI SERMAYE

Türkiye, yabancı sermayeye, dünyanın hemen hiçbir ülkesinde eşine rastlanmayacak kadar aşırı avantajlar tanıdığı hâlde, bundan, katlandığı fedakârlık ölçüsünde yarar sağlayamamaktadır.

Yabancı sermaye, Türkiye'deki kârının tümünü yurt dışına götürebilme olanağına sahiptir. Bu yüzden, yabancı sermaye, Türkiye'ye getirdiğinden daha çoğunu Türkiye'den alıp götürmeye başlamıştır. CHP bu duruma son verecektir. Yabancı sermaye kârının yurt dışına çıkarılabilecek bölümüne, dünya ölçülerıyla mâkul bir sınır konulacaktır.

Yabancı sermaye, katılacağı ortaklıkların yan hissesinden azına sahip olacaktır.

Yabancı sermayeye, zorunluk olan alanlarda ve yeterli ihracat yapması şartıyla izin verilecektir. Köksüz, gereksiz sanayiler için ve montaj sanayii için yabancı sermaye kabul edilmeyecektir. Yabancı sermayeden çok yeni teknoloji ve bilgi ithaline ve, ulusal ekonomimiz bakımından yararlı olabilecek konularda, lisans alımına önem verilecektir.

Kuruluş veya işletme maliyetini yükselten veya ulusal politikamıza müdahale niteliği taşıyan koşullarla yabancı sermaye veya dış yardım kabul edilmeyecektir.

Yeraltı kaynaklarımızın işletilmesinde ve tarımda yabancı sermayeye yer verilmeyecektir.

Bu kurallar ve ölçüler içinde yabancı sermaye ve dış yardım alınırken belirli ülkelere veya bloklara bağımlı duruma gelmekten kaçınılacaktır.

Bu kurallar içinde ülkemize gelecek ve sınılaşmemize katkıda bulunacak yabancı sermayeye etkin güvenceler sağlanacaktır.

SINAİLEŞME POLİTİKASININ TEMEL STRATEJİK KURALLARI

Bildirgede CHP'nin, "özgürce ve hakça kalkınma" yolu çizilirken, CHP'nin sınılaşme politikası da ana çizgileriyle ortaya çıkmış oldu. Bu sınılaşme politikası uygulanırken göz önünde tutulacak temel stratejik kurallar şunlardır:

- Çağımız ölçülerine uygun bir bağımsız sanayi toplumu düzeyine erişebilmek ve dünya pazarlarına açılabilmek için gerekli büyük sanayi işletmelerinin kuruluşuna ve temel mallar sanayiinin geliştirilmesine KAMU SEKTÖRÜ öncülük edecektir. Kamu Sektörünün gücü ve olanakları bu yönde daha iyi değerlendirilecektir. Devlet, düzenli, hızlı ve güçlü sınılaşmeyi plân disiplini içinde sağlayıcı yetkilerle ve olanaklarla donatılacaktır.

- Sınaileşmeyi plân disiplini içinde hızlandırmak üzere uygulanacak teşvik tedbirleri, öncelikle, bu Bildirgede tanımlanan HALK SEKTÖRÜ'ne yönelecektir. Öylelikle, halk ortaklıklarının büyük sınai işletmeler kurabilecek, dünya pazarlarında varlığını duyurabilecek güce erişmesi kolaylaştırılacaktır.
- ÖZEL SEKTÖR ün, plan disiplini ve sosyal adalet ilkeleri içinde, gerçek sınaileşmeye katkısı arttırılacaktır.
- Ekonomik gelişmeye önemli veya olumlu katkısı olmayan faaliyetlerle veya ölü yatırımlarla büyük ve kolay kazançlar sağlama olanağını özel sektöre açık tutan kapılar, Bildirgenin ilgili yerlerinde açıklanan yöntemlerle ve yeni kurumlaşmalarla, kapatılacaktır. Öylelikle sermayenin ve küçük tasarrufların daha geniş ölçüde sanayie yönelmesi sağlanacaktır.
- Tarımla sanayiın dengeli olarak gelişmesi; tarım kesiminin, kaynak yaratma bakımından, sınaileşmeye daha çok hız katabilecek güce eriştirilmesi; tarımda modernleşmenin de daha güçlü bir sanayi ile desteklenmesi sağlanacaktır.
- Türk sanayiinin yapısı, ve kurumları değiştirilir veya yeniden düzenlenirken, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile uyum sağlanmasına ve Türk sanayiinin sür'atle, Ortak Pazarda rekabet gücü kazanmasına öncelikle dikkat edilecektir.
- Türk sanayiinin, aynı zamanda başka pazarlarda, özellikle Ortadoğu pazarlarında da tutunabilecek yönde gelişmesi sağlanacaktır.
- Verimlilik bakımından ileri sanayi ülkelerinin altında kalmamak şartıyla, insan gücüne daha çok yer veren ve kendi ham maddelerimizi öncelikle değerlendiren yerli teknolojiler oluşturmağa çalışılacaktır. Devlet öncülüğünde hızlandırılıp derinleştirilecek araştırma çabaları öncelikle bu hedefe yönelecektir. Bu yöndeki araştırmalar için, gelişme çevresindeki başka ülkelerle de işbirliği olanakları aranacaktır.
- İthal edilecek teknolojilerin en yeni ve verimli teknolojiler olmasına dikkat edilecektir. İthal edilecek teknolojinin seçiminde, insan gücüne ağırlık verme ölçüsünden önce, çağın ileri sanayi ülkeleriyle rekabet olanağı sağlanması ölçüsü esas alınacaktır.

Ancak, üretken olmayan veya ihracata dönük bulunmayan alanlarda, ithal edilecek teknolojinin yeniliğinden çok ucuzluğuna ve insan gücü kullandırma olanağına dikkat edilecektir.

- İthal edilecek teknolojinin seçiminde, verimlilik ilkesi, genellikle insan gücü kullanma ölçüsünden daha önce gözetilmekle beraber, sınaileşmede, en ileri çağdaş teknolojinin bile geniş ölçüde insan gücünü kullanmayı gerektirdiği —elektronik sanayi gibi, gemi sanayi gibi— alanlara gereken ağırlık verilecektir.
- Bununla beraber, sınaileşme stratejimizin başlıca hedefi, Türkiye'nin yatırım malları ve ara mallar sanayilerinde biran önce güçlü duruma gelmesi olacaktır.

SINAİLEŞME İLE İLGİLİ GENEL TEDBİRLER

- Bütün sanayi kuruluşlarının tam kapasite ile çalışmaları için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Eğitim politikamızla sınaileşme politikamız arasında tam bir uyum sağlanacaktır.
- Bankacılık ve kredi düzeni, ticaret ve hizmetler kesiminden çok, hızlı sınaileşme hareketini destekleyecek yönde değiştirilecektir. Ancak, bu arada, büyük sermayenin tekelcilik ve tröstleşme eğilimlerini frenlemeye; küçük ve ortaboy işletmelerin, plân disiplini içinde büyümelerini ve

birleşmelerini teşvike önem verilecektir. Bankaların, daha çok dar ve orta gelirli halk tasarruflarından oluşan kaynakları, öncelikle, bu halk topluluklarının ortaklaşa yatırımlarını desteklemekte kullanılacaktır. Genel ilke olarak bankacılık ve kredi düzeni, bütün sektörlerde plân disiplini sağlayabilmenin etkin bir aracı durumuna getirilecektir.

- Sanayi alanındaki teşvik tedbirleri, Türkiye’de gerçek ve güçlü bir ulusal sanayi gelişebilmesi ve dış pazarlara açılabilmesi amacıyla yönelecektir. Bu anlayış içinde ve Bildirgenin öteki bölümlerinde belirtilen önceliklere göre sağlanacak teşvik tedbirleri, verimliliği yükseltici, kâr oranını değil tasarruf ve yatırım eğilimini arttırıcı ve sınılaşme bakımından bölgeler arası adaleti kolaylaştırıcı yönde kullanılacaktır.
- Sınılaşme hareketinin başladığı veya başlayabileceği her yerleşim merkezinin yanında, çevre sağlığı sorunlarını asgari ölçüde tutacak yerler seçilerek, sanayi alanları ayrılacaktır. Sanayi kuruluşlarının verimli tarıma, balıkçılığa ve turizme elverişli yerlerde kurulması önlenecektir.

ARAÇLAR VE KURUMLAR

ADALETLİ, ETKİN VE DEMOKRATİK PLÂNLAMA

Bildirgenin “GİRİŞ” Bölümünde ayrıntılarıyla açıklandığı gibi, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı ve Uzun Dönem Kalkınma Stratejisi, sosyal adaleti 22 yıllık bir süreden sonraya ertelediği gibi, ekonomik gelişmeyi hızlandırma açısından da yetersizdir. Türkiye’nin, kaynak yaratma bakımından en önemli sektörlerinden biri tarım olduğu hâlde, Plân ve Strateji, tarıma gereken önemi vermemektedir.

Bu Plân ve Strateji,

- Hızlı kalkınma ile sosyal adaletin,
 - Sınılaşmayla tarıma önem vermenin,
- çeliştiği varsayımlarına dayanmaktadır.

Oysa bu varsayımların ikisi de yanlıştır. Türkiye için, hızlı kalkınmayla sosyal adalet arasında da, sınılaşmayla tarıma önem verme arasında da çelişki bulunmamaktadır. Tam tersine, Türkiye için, sosyal adaleti erteleyerek de, tarımı ihmal ederek de hızlı kalkınma ve sınılaşme olanağı yoktur.

Türk halkı demokrasiden vaz geçemez artık. Demokratik rejimde ise, halktan gelen adaletli gelir dağılımı isteklerine, olanak eşitliği ve sosyal adalet isteklerine karşı hiçbir yönetim, bir ölçünün üstünde direnemez. Direnirse büyük bunalımlar ortaya çıkar. Kaldı ki, kaynaklar iyi değerlendirilmek şartıyla, Türk toplumunun bugünkü düzeyinde, sosyal adalet, kalkınma hızını kesici bir etken değil, tersine kalkınma için itici bir güç olabilir. CHP’nin bu Seçim Bildirgesiyle ayrıntılı olarak ortaya koyduğu halkçı ve demokratik kalkınma modeli bunu sağlayacaktır.

Gene Türkiye gibi, nüfusunun büyük bir bölümü tarımla geçimini sağlayan, tarımdan sanayie büyük ölçüde kaynak aktarmak, bunun için de tarım kesiminin kaynak oluşturma gücünü artırmak zorunda bulunan bir ülke için, sınılaşme ile tarımsal gelişmeyi bir arada ve dengeli olarak yürütmek de zorunludur. CHP’nin önerdiği gibi verimli ve adaletli bir tarım düzeninde, tarım kesiminin yeniden örgütlenmesine ve modernleştirilmesine ayrılacak kaynaklar, sınılaşmeyi kösteklemeyecektir, destekleyecektir. Ülkemizde, asıl, tarımın ihmalı, sınılaşmenin hızını keser. Güçlü bir tarım ise, sınılaşmeye güç ve hız katar.

- Bu bakımdan, CHP, Kalkınma Plânını ve Stratejisini yeniden hazırlayacaktır. Hızlı kalkınma ile sosyal adaleti, sınaileşmeyle tarıma önem vermeyi birlikte sağlayıp bağdaştıran bir plân olacaktır bu.
- Gene Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında “merkezî köyler” kurma yoluna gidileceği belirtilmiş olmakla beraber, bununla ilgili fiziksel plânlamaya yer verilmemiştir: Kamu hizmetlerinin ve altyapıların dağılım biçimi, plânda, “merkezî köyler” söz konusu değilmiş gibi, eski düzene göre tasarlanmışdır. CHP iktidarı, temelde ve amaçda “merkezî köyler”den —Bildirgenin ilgili bölüntüsünde belirtildiği gibi— çok değişik ve ileri bir kavram olan “köykent” sistemine göre de Plânda gerekli değişiklikleri yapacaktır.

Ayrıca CHP iktidarının plânlama anlayışı gereğince, aşağıdaki ilkelere, yöntemlere, tedbirlere önem verilecektir :

- Bölgelerarası adaleti sağlamak, yurdu dengeli olarak kalkındırıp bütünleştirmek üzere, ulusal kalkınma plânı çerçevesinde, yöresel plânlama çalışmalarına girişilecektir.
- Üçüncü Beş Yıllık Plânın adetâ kamu oyunundan kaçırılarak hazırlanmasına karşılık, CHP, en demokratik yöntemlerle plân hazırlama kararındadır. Plân, çevreden merkeze, merkezden çevreye etkileşim yoluyla oluşturulacaktır ve hazırlık safhasında ilgili kuruluşların ve toplum kesimlerinin görüşleri alınacaktır. O arada, yerinden yönetim kuruluşlarıyla Devlet Plânlama Teşkilâtı arasında daha etkin bir işbirliği sağlanacaktır. Plân, kamuoyu önünde ayrıntılarıyla tartışılacaktır. Kamuoyunun plânlamaya gerçek katkısı ve Planı bilgili ve bilinçli olarak benimsemesi sağlanacaktır. CHP, Planın ancak böyle hazırlanması oranında gerçeklik kazanacağı ve uygulanma kolaylığına kavuşacağı kanısındadır.
- Gene Planın kâğıt üstünde kalmaması ve uygulanma yeteneği kazanabilmesi için, demokratik kurallar çerçevesinde, gerek kamu sektörü için, gerek halk sektörü ve özel sektör için plân disiplinini sağlayıcı etkin tedbirler alınacaktır.

Şimdiki durumda, özel sektör şöyle dursun, Devlet yönetimi bile Plâna uymamaktadır.

- Son yıllarda Devlet Plânlama Teşkilâtına, planlama anlayışında yeri olmayan, bu teşkilâtın görevleriyle hiçbir ilişkisi bulunmayan bazı yürütme görevleri verilmiştir. Bu görevler kaldırılacak, ancak, bütün yürütme erkinin plân disiplini içinde işlemesi sağlanacaktır.
- Daha planlı kalkınma döneminin başlangıcında kurulması gereken bağımsız “Ekonomik ve Sosyal Araştırma Kurumu” “bugüne kadar kurulmamışdır; üstelik artık sözü bile edilmez olmuştur. O yüzden, Devlet Plânlama Teşkilâtı, gene görevlerinin dışına, hattâ olanaklarının üstüne çıkarak, araştırmacılık da yapmak zorunda kalmaktadır. Çalışmalarından bütün devletle ve toplumla birlikte, öncelikle Devlet Planlama Teşkilâtının da yararlanacağı bağımsız bir Ekonomik ve Sosyal Araştırma Kurumu derhal kurulacaktır.
- Bu görevlerin üstlerinden alınmasıyla rahatlayacak, emeklerini ve zamanlarını daha iyi değerlendirebilir duruma gelecek olan Devlet Plânlama Teşkilâtı yöneticilerinin ve uzmanlarının, yurdu sıklıkla dolaşarak, kamuoyunu yoklamaları, ülkenin olanaklarıyla ve halkın istek, özlem ve eğilimleriyle ilgili gözlemleri yerinde ve bizzat yapmaları sağlanacaktır.
- Devlet İstatistik Enstitüsünün her türlü siyasal baskı ve etki dışında bir özerk kuruluş durumuna getirilmesi, Devlet yönetiminin ve plânlamanın doğru ve objektif verilere dayanması bakımından gereklidir. Onun için, Devlet Plânlama Teşkilâtıyla yakın işbirliği yapması şartıyla Devlet İstatistik Enstitüsüne özerklik tanınacaktır.

ADALETLİ VE ÜRETKEN BÜTÇE VE MALİYE POLİTİKASI

Devlet harcamalarında carî giderler aşırı israf ölçüsüne varmıştır. Bunun karşılığında, devlet yönetimi etkinlik de kazanmış değildir. Tersine, devlet yönetimi, müsrifliği oranında etkinliğini ve halka hizmet gücünü yitirmektedir.

Devlet harcamaları arasında yatırım gibi görünen kalemlerin de Türkiye koşullarına göre çok büyük bir oranı, lüks resmî binalar gibi ölü yatırımlarla ilgilidir.

Türkiye’de bir süredir uygulanan bütçe politikasının belirgin bir özelliği de şudur: Göz boyayıcı şişkinlikte açık bütçeler yapılmaktadır. Bu açık bütçeler, aşırı gelir tahminleriyle denkmiş gibi gösterilmektedir. Mali yıl sonunda denklığı sağlamak için de, devlet yatırımlarından büyük kısıntılar yapılmaktadır, öylelikle, plânlanmış veya başlamış altyapı yatırımlarının ve kamu hizmetlerinin tamamlanması büyük gecikmelere uğramaktadır. Geciken projelerin maliyetleri ise, enflasyonist politikanın doğurduğu hızlı fiyat artışları nedeniyle büyük ölçüde artmaktadır.

Türkiye’de uygulanmakta olan maliye politikasının temel niteliklerinden biri de, vergi sisteminin adaletsizliği ve verimsizliğidir. Eğer yeni teşvik tedbirleri tasarısı uygulanacak olursa bu adaletsizlik ve verimsizlik, hiçbir uygar ve demokratik ülkede eşine rastlanamayacak ölçülere varacaktır.

Ülkemizde, büyük sermaye çevrelerinin çıkarlarını gözetken bâzı siyasal kuruluşlar, “sosyal adaletçi” liklerini göstermek için, dile çok kolay gelen “az kazananadan az, çok kazananadan çok vergi” sloganını tekrarlarlar, bu ilkeyi benimsemiş gibi görünürler. Oysa bu çevrelerin ve bu siyasal güçlerin benimsedikleri yeni teşvik tedbirleriyle, bu ilke tersine çevrilmiş olacaktır; hattâ, tersine çevrilmenin de ötesinde değiştirilmiş olacaktır... Az kazananlardan çok vergi alınacak, çok kazananlardan ise hemen hiç vergi alınmayacaktır.

Dolaylı vergilerin ağırlığının, doğrudan vergiler aleyhine artması da Türkiye’deki vergi adaletsizliğini gitgide arttırmaktadır.

Öteyandan, vergi kaçırma yollarını kapatıcı, vergi verimliliğini arttırıcı etkin tedbirler alınmadığı gibi, sayılı kişileri kolay servet yığma olanağına kavuşturmak üzere yaratılan sun’î darlıklar ortamında istifçiliğin ve kara borsacılığın çok artmış olması, vergi kaçakçılığını da aynı oranda arttırmıştır. Esasen, spekülâtif kazanç kapılarının ardına kadar açık olduğu, tefeciliğin yaygın bulunduğu bir ekonomik düzende, vergi kaçakçılığını bir ölçünün ötesinde azaltma olanağı yoktur. Çünkü böyle bir düzende en yaygın ve en kolay kazanç yolları, gelir beyannamelerinde açıklanamayacak, adı bile anılamayacak yollardır.

CHP iktidarının gerçekleştireceği halkçı ve adaletli ekonomik ve malî düzende:

- Adaletli bir kredi politikası ile tefecilik ortadan kalkacağı için; iç ve dış ticarete büyük ölçüde halkın egemen olması ile de aracılıktan spekülâtif kazançlar sağlama, ithalatta, yedek parçada, ham maddede sahte fatura düzenleme olanakları kendiliğinden sona ereceği için; ayrıca etkin maliyet ve fiyat kontrol mekanizmaları kurulacağı için; vergi kaçağı kapılan, kendiliğinden, büyük ölçüde kapanmış ve vergi verimliliği yükselmiş olacaktır.
- “Teşvik tedbiri” olarak büyük varlıklılar için uygulanan veya öngörülen aşırı vergi bağışıklıkları kaldırılacağı veya makûl ve adaletli ölçülere indirileceği için, devletin bu aşırı bağışıklıklarla ilgili gelir kayıpları önlenecektir.
- Etkin bir vergi kontrol sistemi kurulacaktır. Bu arada çeşitli çapraz kontrol yöntemleri uygulanacaktır.

- Özellikle esnaf için vergi kolaylıkları getirilecek ve genellikle vergi ödeme yöntemleri sadeleştirilerek de vergi geliri arttırılacaktır.
- Dolaylı vergilerin vergi sistemimizdeki ağırlığı makûl bir zaman süresi içinde azaltılacaktır.
- Tarımdan yüksek gelir elde eden fakat genellikle çok düşük vergi ödeyen, bâzıları da hiç vergi ödemeyen zengin çiftçilerden, gerçekçi ölçüler içinde vergi alınacaktır.
- Yukarıdaki yollardan vergi gelirleri ve verimliliği yükselirken, vergi sisteminde dar gelirli lehine düzeltmeler yapılacaktır. O arada, en az geçim indirimi, hayat pahalılığındaki artış ve paranın değerindeki düşüş gözönünde tutularak yükseltilecektir.
- Vergi politikası, gerek sosyal adalet gerek plân disiplini sağlamanın etkin bir aracı olarak kullanılacaktır.
- Devlet harcamalarında israf kısılacak; çok zorunlu durumlar dışında bir süre için, yeni devlet yapıları yapılmayacak, kaynaklar daha geniş ölçüde üretken yatırımlara ayrılacaktır.
- Projelerin programlarda öngörülen süreler içinde bitirilmesinde gösterilecek başarı veya başarısızlık sorumlu kamu görevlilerinin sicillerinde ve terfilerinde dikkate alınacak başlıca ölçeklerden biri olacaktır. Öylelikle, kamu görevlileri, sorumlu duruma düşmemek için, belli projeleri sürüncemede bırakma sonucunu doğurabilecek siyasal baskılara karşı daha çok direnmek zorunda kalacaklardır.
- **Bütçeler gerçekçi olarak hazırlanacaktır. Bütçelerle Yıllık programlar arasında uyum sağlanacaktır.**

KAYNAKLARIN VERİMLİ VE ADALETLİ DEĞERLENDİRİLEBİLMESİ VE GÜRLEŞTİRİLMESİ

Türkiye'nin değerlendirebileceği kaynaklar, halkı sıkıntıya sokmaksızın daha hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirmeye yetecek kadar boldur. Bu kaynaklar yeterince değerlendirilmediği, yerinde kullanılmadığı veya israf edildiği içindir ki, kalkınmamıza katkısı, olanakların çok altında kalmakta, ve hızlı kalkınmayla sosyal adaleti bir arada gerçekleştirmeye Türkiye'nin gücünün yetmeyeceği sanılmaktadır.

CHP iktidarının özgürce ve hakça kalkınma için ekonomik düzende ve yapıda gerçekleştireceği değişiklikler ve alacağı yönetsel tedbirler, kaynak israfını büyük ölçüde önleyeceği, kaynakların kalkınmaya daha direkt ve etkin katkısını sağlayacağı ve kaynakları daha gürleştireceği için, izlenecek kalkınma yolunda önemli bir kaynak sıkıntısı çekilmeyecektir.

CHP iktidarında kaynak israfının önlenmesi, kaynakların daha verimli ve adaletli değerlendirilmesi ve gürleştirilmesi, başlıca, aşağıdaki kurumsal, yapısal değişikliklerle ve tedbirlerle sağlanmış olacaktır:

- Türkiye'de tasarruf yapanlar, daha çok dar ve orta gelirli halk topluluklarıdır. Fakat bu halk topluluklarının tasarrufları, Türkiye'nin bozuk ve adaletsiz ekonomik düzeninde, elden ele geçerek dökülüp saçıldığı için pek azı üretken yatırımlara gidebilmektedir. CHP'nin öngördüğü düzende, özellikle köyentler, kooperatifler, ve başka halk ortaklıkları ve yardımlaşma kurumları yoluyla, tasarruflar büyük ölçüde kaynağında değerlendirilmiş olacağı için, çok daha yüksek oranda, üretken yatırımlara yönelmiş olacaktır. Böylece kaynağın, kaynak yaratarak gürleşmesi hızlanacaktır.

- Tarım kesimindeki yeni örgütlenmeyle, tarım kesiminin kaynak yaratma gücü büyük ölçüde artacaktır. Tarımdan sanayiye kaynak aktarılması, ürün fiyatlarını düşük tutarak ve köylüyü yoksullaştırarak değil, kaynağı güçleştirerek sağlanmış olacaktır.
- Türkiye'nin bozuk ekonomik düzeninde, aracılık, tefecilik, istifçilik ve karaborsacılık, fatura oyunları veya vergi kaçakçılıkları gibi yollardan büyük ve kolay kârlar sağlama olanağı bulunması, kaynakların üretken yatırımlara gitmesini önleyen başlıca etkenlerdendir. Bu haksız ve kolay kazanç yolları kapanınca, kaynaklar, geniş ölçüde üretken yatırımlara yöneltilmiş ve daha iyi değerlendirilmiş olacaktır.
- Bankacılık ve kredi düzeninde yapılacak değişikliklerle, 75 milyar gibi küçümsenemeyecek boyutlara varan kredi kaynakları, daha üretken alanlarda değerlendirilebilecektir ve daha çok kaynak yaratacaktır.
- Köy-kentler sistemiyle, kırsal alanlara altyapıların ve kamu hizmetlerinin çok daha ekonomik biçimde götürülmesi olanağı sağlanacağından, bu alanda kullanılan kamu kaynakları, çok daha iyi değerlendirilmiş olacaktır.
- Gene köy-kentler sistemiyle düzensiz kentleşmenin yolaştığı büyük kaynak israfı önlenecektir. Eğitim plân hedeflerine uygun ve üretime dönük olacağı ve toplumun tümünü kapsayacağı için, kalkınmamızın başlıca dar boğazlarından olan eğitilmiş insan gücü açığı kısa zamanda kapanma yoluna girecektir. Bu da, kaynakların daha iyi değerlendirilmesini sağlayıcı bir etken olacaktır.
- Yanlış bir personel politikası yüzünden, özellikle kamu kesiminde yeterli teknik personel çalıştırma ve personelden gereken verimi sağlama olanakları gitgide daralmaktadır. CHP'nin kamu personeli politikasında yapacağı değişiklikler, bu sorunu çözecektir; öylelikle, ekonomimizde hayati rol oynayan kamu sektörünün verimi büyük ölçüde artacak ve kaynakların daha iyi değerlendirilmesi sağlanacaktır.
- Devlet yönetiminde israf önleneyeceği, ölü yatırımlar büyük ölçüde erteleneceği ve projelerin zamanında tamamlanması sağlanacağı için, bu açıdan da kaynaklar daha verimli biçimde değerlendirilebilecektir.
- Askerlik ve yedeksubaylık hizmeti hem daha ekonomik hem de kalkınmaya büyük katkıda bulunacak biçimde düzenleneceği için bu yoldan da kaynak tasarrufu ve kaynak yaratılması sağlanmış olacaktır.
- Kamu iktisadi kuruluşlarında kurulacak demokratik verimli işletmecilik düzeniyle, kamu iktisadi kuruluşları, daha çok kaynak yaratır duruma geleceklerdir.
- Yurt dışındaki işçilerin döviz olarak yurda yolladıkları tasarruflar üretken alanlarda değerlendirileceği için, Türk ekonomisinin dışında üretilen bu büyük kaynağın, Türk ekonomisinde kaynak yaratır biçimde kullanılması sağlanmış olacaktır.
- Bugünkü düzende yurt dışındaki işçilerimizin Türkiye'ye sağladığı kaynaklar gereğince değerlendirilmezken, yurt içinde yabancı sermayenin yarattığı kaynakların oldukça büyük bir bölümü dışarı akıtılmaktadır. Yabancı sermaye kanununda yapılacak değişiklikler, o kaynakların daha geniş ölçüde Türkiye'de kalmasını ve Türk ekonomisinde değerlendirilmesini sağlayacaktır.
- Vergi sisteminde yapılacağını, bütçe ve maliye politikasıyla ilgili bölüntüde anlattığımız değişiklikler, vergi yoluyla elde edilen kaynakları büyük ölçüde arttıracaktır.

- Aşırı teşvik tedbirlerinin kaldırılması veya önlenmesi ve ilke olarak teşvik tedbirlerinin en adaletli ve verimli biçimde kullanılması, ekonomide büyük kaynak tasarrufu ve yeni kaynak yaratma gücü sağlayacaktır.
- CHP'nin kuracağı verimli ve adaletli ekonomik düzende, halkın geliri ve satın alma gücü hızla yükseleceği için Türkiye'nin iç pazarı da hızla genişleyecektir; o zaman, ekonomik bakımdan daha yararlı büyüklüklerde sanayi işletmeleri kurulabilecek, bunlar, büyüyen ve güçlenen iç pazardan alacakları güçle, dış pazarlara da daha kolaylıkla açılacaklar ve daha çok kaynak yaratabileceklerdir.
- Sosyal güvenlik genişleyeceği ve büyük halk topluluklarını kapsayan, yatırıma dönük yardımlaşma kurumları faaliyete geçirileceği için, bu yoldan da tasarruflar ve yatırıma ayrılacak kaynaklar artmış olacaktır.
- Madenlerin işlenerek ihracı temel ilke olarak benimseneceğinden, bunlar, Türkiye'ye, çok daha geniş ölçüde kaynak sağlayabileceklerdir.
- Yeraltı kaynaklarının devletçe işletilmesi, bunların çok daha iyi değerlendirilmesini sağlayacaktır.
- Şimdiye kadar büyük ölçüde kaçak yapılarak vergi kaybına ve dışarıya kaynak kaçırlmasına yol açan hayvan ihracı, açık yapılacak ve Türkiye'ye yeni kaynaklar sağlayacaktır.

ADALETLİ PARA, KREDİ VE BANKACILIK POLİTİKASI

Halkı gitgide yoksullaştırma pahasına sayılı ellerde sermaye birikimini hızlandırmak için enflasyonu ve pahalılığı kamçılama taktiğinde kullanılan başlıca araçlar arasında, para, kredi ve faiz politikaları yer almaktadır. Pahalılığın görülmemiş ölçülere vardığı son zamanlarda bile, piyasaya büyük miktarda para sürmekten, kredileri bollaştırıp faiz oranlarını düşürmekten kaçınılmamıştır. Bu yangının üstüne su yerine benzin sıkmağa benzeyen bir tutumdur.

CHP iktidarı, piyasadaki para hacmini, kredi olanaklarını ve faiz oranlarını, enflasyona yol açmayacak, fakat ekonomide durgunluk da yaratmayacak ölçüler içinde tutmağa kararlıdır.

Bankaların dağıttığı krediler yılda 75 milyar liraya ulaşmıştır. Bu kadar geniş kredi olanakları, Türkiye'nin sosyal adalet içinde kalkınmasını, gerçek bir sanayi toplumu durumuna biran önce erişmesini sağlayacak yönde kullanılsa, pahalılık kendiliğinden önleneyeceği ve ekonomiye gerçek bir canlılık geleceği gibi, işsizlik sorunu da çözüm yoluna girer ve Türkiye'nin kalkınma hızı büyük ölçüde artar.

Fakat, tam tersine, bu geniş kredi olanakları, enflasyon yoluyla sayılı ellerde sermaye birikimini hızlandıracak, gelir dağılımındaki ve bölgeler arasındaki adaletsizliği büsbütün yaygınlaştırıp derinleştirecek, tekeli sermayeyi destekleyecek yönde kullanılmaktadır.

Bankalarımızda biriken paraların çok büyük bir oranı, dar ve orta gelirli halkın tasarruflarıdır. Kasabaların, şehirlerin bankasında ucu ucuna geçinen halkın tutumlu yaşaması sayesinde oluşan kredi kaynakları, geniş ölçüde, bir kaç büyük şehirdeki bir avuç varlıklıya aktarılır; onlardan da çoğu bu kredileri yoksulların büsbütün yoksullaşmasına yol açacak, geri kalmış bölgelerin geri kalmışlığını sürdüreceği biçimde kullanılır.

Böylelikle, Türkiye'nin bankacılık ve kredi düzeni, halkın varını yoğunu çekip bir avuç insanın havuzuna aktarmaktadır. Üstelik o havuzda toplanan tasarruflar da yeterince üretken ve yararlı alanlara akıtılmamaktadır.

CHP ekonomik gelişmemizi de köstekleyen bu adaletsiz düzene son verecektir. Bankacılık ve kredi düzenini, halk yararına, ülkemizin gerikalmış yöreleri yararına ve tümüyle ekonomimiz yararına işler duruma getirecektir.

Gene bankacılık ve kredi düzeninde yapacağı değişiklikle, CHP, büyük sermayenin tekelleşme eğilimlerini frenleyecek; küçük ve ortaboy işletmelerin plân disiplini içinde büyümelerini ve birleşmelerini teşvik edecektir.

Bildirgenin ilgili yerlerinde de açıklandığı üzere, köylü, esnaf, sanatkâr gibi dar veya orta gelirli halk topluluklarının kendi aralarındaki ortak girişimlerine kredi verilirken şimdiye kadar izlenen yöntemlerden, kurallardan ayrılacak, bir çok durumlarda, taşınmaz mal karşılığı ve başka maddi güvenceler aranmayacaktır. Halk ortaklıkları kuranların projelerinin geçerliliği, emekleri veya tecrübeleri kendilerine gereken kredilerin verilebilmesi için yeterli güvence sayılacaktır.

Özellikle, yeni kurulacak Kooperatifler Bankası, Halk Bankası ve Yatırım bankaları bu halkçı ve adaletli kuralları uygulayacaklardır.

- Krediler, genellikle ticaretten çok sanayie ve tarımın örgütlenip modernleştirilmesine yönelecektir. Plan amaçlarına uygun sanayilere, şimdiye kadar olduğundan daha uygun koşullarla ve daha yeterli ölçülerle kredi sağlanacaktır.
- Bankacılık, kredi ve faiz politikası, plân disipliniyi sağlamak ve kalkınmayı sosyal adalet içinde hızlandırmak bakımından etkin bir politika aracı olarak kullanılacağı için, CHP iktidarında Devlet, yeni bankacılık ve kredi kurallarını saptayacaktır ve bunların kesinlikle uygulanmasını gözetecektir.
- Dünya para piyasasındaki büyük dalgalanmalar karşısında Türk parasının değerini daha sağlam ölçülere bağlayabilmek için gerekli politikanın oluşturulması CHP'nin, öncelikle ele alacağı sorunlardan biri olacaktır.

ÜRETİCİ VE TÜKETİCİ HALKTAN YANA İÇ VE DIŞ TİCARET POLİTİKASI

- Bildirgenin “ÖZGÜRCE VE HAKÇA KALKINMA” Bölümünün birçok yerlerinde anlatılan yöntemlerle ve araçlarla, üretici köylülerin, tüketici halkın, esnaf ve sanatkârların kooperatifleşmeleri, sanayicilerin ihracaat ve ithalat birlikleri kurmaları teşvik edilip sağlanarak, iç ve dış ticaret alanında aracılık aşamaları asgariye indirilecektir. Öylelikle aracılık yoluyla veya spekülâtif işlemlerle tarımsal ürünlerden köylünün eline geçen kazancın düşük tutulması ve gerek bu ürünlerin gerek sanayi mamullerinin tüketiciye gereğinden çok daha yüksek fiyatlarla ulaşması önlenmiş olacaktır.
- Büyük sermayenin tekelleşmesini önleyici etkin tedbirler alınarak, sanayi mamullerinde sun'i ve aşırı fiyat yükselmelerine engel olunacaktır.
- İmalat safhasında etkin bir kalite ve maliyet kontrolü, satış safhasında da etkin bir fiyat kontrolü sistemi kurulacaktır; fiyatlardaki aşırı ve sun'i yükselişler bu yollardan da önleneyeceği gibi, aynı zamanda bâzı vergi kaçırma kapıları da kapatılmış, en azından daraltılmış olacaktır.
- Piyasada darlığı çekilen, o yüzden fiyatları aşırı ölçüde yükselen malların ithali ve yurt içinde dağıtımı ya devlet eliyle veya ilgili kooperatifler eliyle yapılacaktır.
- Yurt dışındaki işçilerin yurda gönderdikleri tasarruflarından biriken ve bugünkü düzende ne yapılacağı bilinmeyen dövizlerden bir bölümü ile, günün ivedi ihtiyaçlarını karşılamak üzere ge-

rekli ithalat devlet eliyle yapılacağı gibi, asıl, ekonominin ilerde ihtiyaç duyabileceği dayanıklı ara mallar, ham maddeler ve tüketim malları da devletçe bol miktarda ithal edilecek ve gene devlet tarafından stok edilecektir.

- Yurt dışındaki işçilerin yatırımlarıyla ilgili bölüntüde belirttiğimiz gibi, yurt dışındaki işçilerimizin kendi ortaklıkları eliyle kuracakları ya da halk kooperatifleriyle veya devlet ortaklaşa kuracakları sanayi kuruluşlarının makinalarını ve her türlü araçlarını ve gereçlerini dışardan satın alarak yurda göndermeleri teşvik edilecektir. Öylelikle işçi dövizlerinden bir bölümü, Türk parası karşılığı gerektirmeksizin, yatırım mallarına çevrilerek yurda geleceğinden, aşırı para arzına yol açması söz konusu olmayacaktır.
- Tarım ve deniz ürünlerinin, sanayi mamullerinin ve işlenmiş madenlerin ihracatının artırılması için tedbirler alınarak, dış ticaret açığımızın daraltılması sağlanacaktır.
- Devletin de yardımıyla, kooperatif üst kuruluşları bir DIŞ TİCARET BİRLİĞİ kuracaklardır. Bu kuruluşa bağlı DIŞ PİYASA ARAŞTIRMA, HABERALMA VE PAZARLAMA merkezinin, dış ülkelerdeki borsalarla ve iş merkezleriyle sürekli ve süratli haberleşme bağlantısı bulunacaktır. Böylelikle kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının dış ticaret ilişkilerini en verimli biçimde düzenliyeabilmeleri olanağı sağlanmış olacaktır.
- Hepisinden daha önemli olarak, büyük varlıklı çevreler doğrultusundaki siyasal güçlerin izlemekte olduğu, aşırı fiyat yükselişleriyle, halkı gitgide yoksullaştırma pahasına, sayılı ellerde sermaye birikimini hızlandırma politikasına, enflasyonu ve pahalılığı bu amaçla kasıtlı olarak kamçılama taktiğine kesinlikle son verilecektir. Bildirgede açıklanan yöntemlerle, sermaye birikiminin, daha sağlıklı ve adaletli yollardan, ve öncelikle üretici halk toplulukları elinde oluşması sağlanacaktır,

SU, ENERJİ VE YERALTI KAYNAKLARI

Ülkemiz, su kaynakları bakımından en zengin, fakat su kaynaklarını değerlendirmede en geri kalmış ülkelerden biridir.

Türkiye'nin bu alanda olanaklarının genişliğini ve değerlendirme yetersizliğini, küçük bir karşılaştırma kolayca ortaya çıkarabilir.

İsveçte 80 milyar kilovat/saat elektrik üretimine elverişli olan su kaynağının yüzde 47'si bu amaçla kullanılmaktadır. İtalya'da 68 milyar kilovat/saat elektrik üretimine elverişli su kaynağının yüzde 67'si bu yönde değerlendirilmektedir. Elektrik üretimi için su kaynaklarını değerlendirme oranı, Fransa'da yüzde 65, Yugoslavya'da yüzde 11'dir. Türkiye'de ise, 90 milyar kilovat/saat elektrik üretimine elverişli su kaynağı ancak yüzde 3 oranında değerlendirilmektedir.

Elektrik yetersizliğinden, yeryer, her şeyi hazırlanmış fabrikaların kuruluşu ertelenirken, kurulu fabrikalardan bazıları kapasitelerinin altında çalışmak zorunda kalırken, elektrik enerjisinin güc kaynağı boşa akıp gitmektedir. Bütçelerin "açıksız" kapanmasıyla, "fazla" vermesiyle öğünü-lürken, barajların, enerji santrallerinin yapımı yıllarca gecikmekte, maliyetleri yükseldikçe yüksel-mektedir.

Bunların yanı sıra, kömürle işleyecek santrallerin yapımı da geciktirilmektedir.

Elektrik üretimi için Türkiye'nin öz ve ucuz kaynaklarının değerlendirilmesi böylece savsak-lanırken, pusuda bekleyen devletlerüstü dev petrol ortaklıklarına ve onların yerli işbirlikçilerine meydan açılmakta, "Türkiye'yi enerji sıkıntısından kurtarmak" bahanesiyle, astarı yüzünden paha-

lıya gelecek, işçilerimizin gönderdikleri dövizleri kısa sürede tüketebilecek, fuel-oil'le işleyen santaller, tek çözüm gibi gösterilmektedir.

Elektrik enerjisi yetersizliğinin yanı sıra, Türkiye'nin su bolluğu içinde karşı karşıya bırakıldığı susuzluk, tarımsal üretimini de kısırlaştırmaktadır, birçok kentlerin, köylerin halkı susuzluktan kırılmaktadır.

Enerji ve su alanında, bozuk düzenin Türkiye'yi karşı karşıya bıraktığı BOLLUK İÇİNDEKİ YOKLUK, sanayide de, tarımda da, kalkınmanın başlıca darboğazını ortaya çıkarmıştır ve yurttaşların sağlığını tehdit edici bir etken olmuştur.

Bu durumda, sınaileşmeyi hızlandırmak için başvuru veya başvurulabilecek olan teşvik tedbirleri de geniş ölçüde anlamsız kalmaktadır. Teşvik tedbirlerinde devlet ne kadar cümert davranırsa davranırsın, yeterli enerji ve su bulunmadığı için sınaileşmede gereken atılımlar yapılamamakta, sanayi yurda dengeli dağılımı ise hiç sağlanamamaktadır.

Sınaileşmenin temel unsurlarından olan su ve enerji ihtiyacını karşılamaya gücü yetmeyen hükümetlerin, teşvik tedbirlerine geniş kaynaklar ayırmaları büyük çelişkidir. Tekelci sermayenin teşviki uğrunda harcanan geniş kaynaklar, sanayi ve tarımın enerji ve su ihtiyacını karşılamak için kullanılsa, sınaileşme hızı kendiliğinden, başka hiçbir teşvike ihtiyaç göstermeden artar, sanayi yurda dengeli dağılımı kolaylaşır, sanayide üretimin maliyeti düşer; tarım kesimi ise, köylüyü refaha kavuşturmak ve sınaileşme için daha güvenceli kaynak yaratmak bakımından çok daha verimli duruma gelmiş olur.

Devletin Yerine Geçmek İsteyenler

Bir yandan elde ettikleri aşırı teşvik tedbirleriyle, öbür yandan yurttaşlık borçları olan vergilerini yeteri kadar ödememenin yollarını bulmakla, Devleti güç duruma düşüren bazı büyük çıkar çevreleri, şimdi, Devletin bu nedenlerle yapamaz duruma düştüğü altyapı yatırımlarını, örneğin enerji santrallerini, hattâ bazı önemli karayollarını kendileri yapmaya istekli olmakta,

— **Devlet yapamıyor, biz yapalım!**, demektedirler.

Devletin yerine geçmek istemektedirler.

Toplumun ve ekonominin can damarları olan bazı kamu hizmetlerini, birer büyük kazanç yolu olarak ellerine geçirmeğe uğraşmaktadırlar.

Hattâ daha da ileri giderek, Devletin yaptığı ve işlettiği bazı tesisleri de ele geçirme çabasındadırlar.

Devleti güçsüz düşürerek başlıca kamu hizmetlerini, ekonominin ve uygarlığın can damarlarını özel sektör içine alıp yurttaşla satmağa kalkışan bir tekelci özel girişim, kazanç hırsının da ötesinde, devletin yerini alma hırsı içindedir.

Çağımızın kapitalizmde en ileri gitmiş ülkelerinde bile buna müsaade edilemez. Türkiye gibi, Anayasasına göre SOSYAL DEVLET olması gereken bir devlette ise böyle bir anlayışın ve hırsın hiç yeri olamaz.

CHP, ÖZEL GİRİŞİME KARŞI DEĞİLDİR, FAKAT ÖZEL GİRİŞİMİN DEVLETE EGEMEN OLMASINA, DEVLET YÖNETİMİNİ ELE GEÇİRMESİNE, DEVLET YERİNE GEÇMESİNE KARŞIDIR.

CHP başlanmış veya Plâna girmiş olduğu halde geciktirilmiş enerji ve sulama tesislerinin tamamlanmasını öncelikle ele alacaktır. Aynı zamanda sanayi merkezlerinin ve, köy-kentlerle ilgili fiziki plânlamayı sür'atle yaparak, **bütün köy-kentlerin su ve enerji ihtiyacını kısa zamanda sağlamayı öngören bir sulama ve enerji plânlaması yapacak, Devletin kaynaklarını ve döviz olanaklarını büyük ölçüde bu plânın uygulanmasına ayıracaktır.**

O arada tüm enerji santralleri devletleştirilecektir.

SULAMA

Toprakta en adaletli bir düzen kurulsa bile, yeterli su olmadıkça ve suyun kullanımında adalet sağlanmadıkça verim yükselemez, köylünün, çiftçinin durumu düzelemez. Onun için, CHP iktidarı, tarımda kullanılabilecek her türlü su olanaklarının gereğince değerlendirilmesini hızlandıracak ve çiftçilerin bu olanaklardan yeterli ve adaletli ölçüler içinde yararlanabilmesini sağlayacaktır.

YERALTı KAYNAKLARI

Bağımsızlığın temel koşullarından biri, yurt topraklarının yalnız üstünde değil, altında da ulusal egemenliğin tam olarak kurulmasıdır.

Doğal kaynakları yabancılara kaptırmamak, gerçek milliyetçiliğin gereğidir. Bir ülkenin doğal kaynaklarını ele geçiren yabancılar, giderek, o ülkenin iç ve dış politikasına da diledikleri gibi yön verebilirler, ekonomisini denetimleri altına alabilirler, halkını sömürebilirler.

Ortadoğunun bazı petrol şeyhlikleri bile yeraltı kaynakları üzerinde yabancı egemenliğine son vermeğe uğraşırken, ülkemizde, “milliyetçi” geçinen bazı siyasal kuruluşların, yeraltı kaynaklarımızı yabancı sömürüsüne açmaları, hele son zamanlarda “reformculuk” adı altında bu yolda büsbütün ileri gitmeleri, Türkiye'nin ekonomisini de bağımsızlığını da tehlikeye düşürmektedir.

Yeraltı kaynaklarının geniş ölçüde özel girişim eliyle işletilmesi de, tekerci büyük sermayenin ekonomideki ve yönetimdeki ağırlığını, Devleti etkisizleştirecek ve halkı sömürecek ölçüye vardırır.

Etibankın elindeki bakır cevherinin az bir sermaye payı ile özel sektöre devri, bu alanda tehlikeli bir kapı açmış olmaktadır.

Gerek yerli, gerek yabancı özel girişim, ülkemizde, yeraltı kaynaklarımızın büyük ölçüde israfına veya olanakların çok altında değerlendirilmesine de neden olmaktadır.

Bu gerçekler ve tehlikeler karşısında, CHP, YERALTı KAYNAKLARI ALANINDA MİLLİYETÇİ VE DEVLETÇİ BİR TUTUM İZLEYECEKTİR.

- CHP iktidarı, ülkemizin başlıca yeraltı kaynaklarının işletilmesini ve değerlendirilmesini Devlet tekeline alacaktır. Bunda ekonomik bakımdan olduğu kadar devletin bağımsızlığı ve güvenliği açısından da zorunluk görmektedir.
- Türk devletin gücü, tecrübesi, uzman ve teknisyen kadrosu ve hele bugünkü döviz olanakları, ülkemizin yeraltı kaynaklarını yeterince işletip değerlendirebilecek düzeydedir. Maden Tetkik Arama Kurumunun, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumunun ve Petrolle ilgili Devlet kuruluşlarının maddî olanakları bir ölçüde arttırılmakla, bu alanlarda yetişmiş teknik personeli maddî ve manevî bakımdan tatmin etmekle, Türk Devleti, ülkemizin yeraltı kaynaklarını, yabancılara muhtaç kalmaksızın daha iyi işletebilecek durumdadır. İşletmecilik devletin elinde olmak şartıyla, gerektiği zaman arama işlerinde yabancı kuruluşlardan, ayrıca teknoloji ithal etme olanaklarından da elbette yararlanılabilecektir. Bununla beraber, yeraltı kaynaklarıyla ilgili konularda yerli teknolojinin geliştirilmesine önem verilecektir.

- Madenlerimizin cevher ya da yarı mamul olarak değil, imâl edilmiş olarak ihracı temel ilke olacaktır. Bu amaca bir an önce erişebilmek için gerekli tesislerin kuruluşu çabuklaştırılacaktır.
- Petrolün aranması, üretimi, arıtılması, taşınması ve dağıtımı devlet eliyle yapılacaktır.
- Doğal kaynaklarımızın yurt ölçüsünde bir envanteri sür'atle hazırlanarak, bu kaynakların ekonomi açısından en yararlı bir öncelikler sırasına göre değerlendirilmesi planlanacaktır.
- Enerji alanında su gücünden ve kömürden enerji üretimine öncelik verilecek; kesin zorunluk olmadıkça veya yerli petrol üretimimiz ihtiyacı karşılayacak ölçüye varmadıkça, fuel-oil'la işleyen enerji santralleri yapımından kaçınılacak, öylelikle enerji üretiminin ithalâta dayalı ve dışa bağlı olması önlenecektir. Kendi kaynaklarımız gereği gibi değerlendirildiğinde, Türkiye, ihtiyacı olan enerjiyi elde etmekte zorluk çekmeyecektir.
- Bir süre için bazı komşu ülkelerden enerji ithali zorunlu olursa, ithal edilecek enerjinin, gerektiğinde kendi olanaklarımızla karşılanabilecek türde olmasına dikkat edilecektir; öylelikle, enerji ithalinin dış veya iç politikamız üzerinde bir baskı unsuru olması olasılığı önlenecektir.
- Enerji kaynağı olarak kullanılmağa elverişli yeraltı gazlarının aranması ve değerlendirilmesi hızlandırılacaktır.
- Nükleer enerjiden ekonomik biçimde yararlanabilme olanakları üzerinde araştırmalar yoğunlaştırılacaktır.
- Kömür üretimi geliştirilip ucuzlaştırılarak, yakıt ihtiyacının tezekle karşılandığı yörelerde kömür kullanılması kolaylaştırılacaktır ve teşvik edilecektir; öylelikle gübreden tarımda daha çok yararlanılması da sağlanmış olacaktır.
- Yeraltı kaynaklarını bulan yurttaşlara tatmin edici ödüller verilecek ve bunların işletilmesi halinde, belli bir ölçü içinde olanaklar tanınacaktır.
- Yeraltı kaynaklarımızın daha iyi değerlendirilebilmesi için, modern teknolojiye ve işletmecilik yöntemlerinden daha geniş ölçüde yararlanılacaktır; işçilerin ve teknik personelin sürekli eğitimi sağlanacaktır.
- Kömür ve maden ocaklarında iş güvenliği tedbirlerini geliştirmeğe, ve ülkemizde aşırı ölçülere varan iş kazalarını önlemeğe önem verilecektir.

ULAŞTIRMA

Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmede ulaştırma olanakları büyük değer taşır. Bu nedenle CHP iktidarı ulaştırmaya özel bir önem verecektir ve bu alanda aşağıdaki tedbirleri alacaktır:

- Bildirgenin ilgili yerlerinde belirtildiği gibi, CHP iktidara gelince kurulacak bütün köy-kentlerin anayollarla, bütün köylerin de köy-kentlerle ulaşım bağlantısı kısa zamanda gerçekleştirilecektir. Bunu sağlayabilmek üzere, yurt dışındaki işçilerin ve köylü kooperatiflerinin katılmağa teşvik edilecekleri bir yol makineleri sanayi öncelikle kurulacaktır. Bu sanayi kurulup gelişinceye kadar, daha verimli kullanımla ve gerekirse ithalatla makina parkı güçlendirilecektir.
- Şimdiye kadar ülkemizde deniz ulaştırmacılığı ihmal edilmiştir. Oysa deniz ulaştırmacılığı ekonomik bakımdan, hele Türkiye gibi üç yanı denizle çevrili bir ülke için, çok verimlidir.

Kıyı kentleriyle büyük iş merkezleri arasında deniz ulaştırmacılığı geliştirilecektir. Öylelikle, tarım ve sanayi bakımından en gelişmiş bölgelerimiz olan kıyı bölgelerinin, taşımacılıkta bu olanaktan da yararlanabilmesi sağlanacaktır.

- Dış ticaret filomuz büyütülerek, Türkiye'nin dış ticaret ilişkilerinde geniş ölçüde kendi gemilerinden yararlanması sağlanacaktır.

- Gerek yurt içi gerek yurt dışı deniz ulaşırmacılığında bu atılımların yapılabilmesi için, Türk gemi sanayii süratle geliştirilecektir. Gemi sanayii çok sayıda işçi çalıştırmayı gerektirdiğinden, böylelikle işsizlik sorununun çözümüne de katkıda bulunulmuş olacaktır.
- Türkiye'nin demiryolu şebekesi modernleştirilip geliştirilecektir. Böylelikle, ulaşırmada, Türkiye'nin demiryolu alanındaki geniş altyapısı daha iyi değerlendirilmiş olacaktır. Devlet Demiryollarının üzerinden, bu işletmenin sürekli zarar etmesine yol açan adaletsiz yükler kaldırılacaktır. Yaş meyva ve sebzelerin demiryoluyla da taşınmasını kolaylaştırmak üzere soğutucu (frigorifik) vagonlar yapımına önem verilecektir.
- Soğutucu kamyonların, doğrudan doğruya, kooperatifler eliyle işletilmesi sağlanacaktır.
- Yaş meyva ve sebze ve çiçek ihracını geliştirebilmek ve hızlandırabilmek için, bu amaçla kullanılacak uçaklar yeterli sayıda sağlanacaktır.
- Türk Hava Yollarından yurt içi ve yurt dışı ulaşırmada daha geniş ölçüde yararlanılması sağlanacaktır. Özellikle dış seferler için kullanılan hava liman ve alanlarının yeterli tesislere kavuşturulması hızlandırılacaktır.
- Bazı illerimizin karayolu bakımından ihmal edilmiş olması, büyük bir adaletsizlik olduğu gibi, bu illerdeki gelişme olanaklarının yeterince değerlendirilmesini de engellemektedir. Bu durumdaki illerin ihtiyacı bulunan karayollarının yapımı hızlandırılacaktır.
- Karayollarında kazaları önlemek üzere daha etkin tedbirler alınacaktır. Şoförlerin çalışma koşullarını, işçi hakları ve işgüvenliği açısından düzenleyici etkin tedbirlerle de kazaların azalmasına katkıda bulunulacaktır.
- Motorlu taşıtların satımında, açıktan veya dolaylı yollardan aşırı kâr sağlanması önlenerek ve şoförlerin, bu araçları daha ucuz ve makûl fiyatlarla alabilmeleri için etkin tedbirler uygulanacaktır.
- Ayrıca, Bildirgenin esnaf ve sanatkârlarla ilgili bölüntüsünde açıklandığı gibi, motorlu taşıt yedek parçalarının da esnaf ve sanatkâr kooperatifleri ve kooperatif birlikleri eliyle yapımı veya ithali ve dağıtımı sağlanarak, bu alandaki karaborsacılık ve aşırı pahalılık önlenecektir.

SOSYAL DÜZEN

İNSANCA VE DEMOKRATİK ÇALIŞMA DÜZENİ

Çalışanları ezerek, sömürerek, yoksullaştırarak kalkınma ve sınaileşme anlayışı, çağımızın çok gerisinde kalmıştır.

CHP, kuruluşundan beri bu anlayışı reddetmiş, ve daha Cumhuriyetin ilk günlerinden işçi haklarını korumağa, bunu sağlayıcı yasalar çıkarmağa önem vermiştir.

1963'de, CHP Programına uygun olarak, CHP'nin başında bulunduğu Hükûmetçe çıkarılan Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile yeni Sendikalar Kanunu, Türkiye'de işçi haklarını, en ileri demokratik ülkeler düzeyine, hattâ bazı bakımlardan o düzeyin de üstüne çıkarmıştır.

Gene o dönemde CHP'nin öncülüğüyle çıkarılan 440 sayılı kanunla, kamu iktisadî kuruluşlarında işçilerin yönetime ve kâra katılmaları yolunda ilk adım atılmıştır. Ancak bu kanunun sağladığı olanaklar çok yanhş ve eksik değerlendirilmiştir.

Yeni CHP iktidarı, çalışma hayatıyla ilgili yasaların, uygulamayla ortaya çıkan aksaklıklarını da, yanlış veya kötü uygulamadan ileri gelen yetersizliklerini de süratle giderecektir.

İşçilere geniş haklar tanınması, gelişme halinde bir ülke için, başlangıçta, bazılarına, ekonomiyi zorlama gibi görünebilir. Oysa ülkemizde hiç de öyle olmamıştır. Tam tersine, işçilere tanınan hakların 1963'de en ileri demokratik ölçülere varmasından sonra, ekonomiye büyük canlılık gelmiş, Türkiye'de iç pazar genişlemiş ve genellikle işletmeler daha verimli ve ileri işletmeciliğe yönelmiştir.

Eskiden işçi ücretlerini düşük tutarak yüksek kârlar elde edebilme alışkanlığına kapılan işverenler, teknolojiye ve işletmecilikte atılımlar yapma zorunluluğunu duymazlardı. Fakat toplu sözleşme düzenine geçtikten sonra işçilerden gelmeğe başlayan ücret arttırımı baskıları, işverenlerin, o durgunluktan ve tembellikten kurtulmalarını sağlamıştır. İş hayatında, özellikle sanayide, daha modern teknoloji, daha modern işletmecilik ve pazarlama teknikleri incelenmeğe ve uygulanmağa başlamıştır.

İşçi ücretlerinde yapmağa mecbur kaldıkları yükseltmelerin, daha önce alışılmış boyutları aşması karşısında ilkin paniğe kapılan işverenler, kısa zamanda kaygılarının yersiz olduğunu görmüşlerdir. Çünkü bu haklarla gelirleri yükselen yüzbinlerce işçinin, aileleriyle birlikte milyonlarca kişinin, satınalma gücü de yükselmiştir. Ekonomiye o yönden de canlılık gelmiştir; sınaî ve ticari işletmelerin de esnafın da mal sürümü ve kazançları artmağa başlamıştır.

Ücretler Fiyat Artışlarının Gerisinde Kaldı

Gerçi son yıllarda, toplu sözleşme ve grev hakkına rağmen, işçi ücretlerindeki artışlar, büyük ölçüde hızlanan fiyat artışlarının gerisinde kalmaktadır. İşçiler birkaç yıl önceye göre yoksullaşmışlardır. Fakat bunun başlıca nedeni şudur: Bozuk bir ekonomik ve sosyal düzen içinde, sadece bir tek halk kesimini koruyucu tedbirler alınması yeterince etkin olamaz. Tarımda üretim ve gelir düşük kalırsa, pazarlama düzeni üreticiyi de tüketiciyi de sömüren bir düzen olursa, işsizlik artarsa, spekülâtif kazançlar sağlama, havadan para kazanma kapıları açık bırakılırsa, ekonominin tümünde meydana gelecek aksaklıklardan, dengesizliklerden, elbette, giderek işçiler de olumsuz yönde etkilenir. Nitekim öyle olmuştur.

Artan işsizlik ve, bildirgenin başka yerlerinde açıkladığımız gibi, sayılı ellerde sermaye birikimini hızlandırmak amacıyla kasıtlı olarak yaratılan aşırı pahalılık, ileri haklarına ve pazarlık güçlerine rağmen, işçilerin de yoksullaşmağa başlaması sonucunu doğurmuştur.

Kısıtlanan Haklar

Üstelik, 12 Mart sonrası dönemde, devlet yönetiminde halkın ağırlığının azalıp büyük sermaye çevrelerinin ağırlığının artması, grevlerin geniş ölçüde yasaklanıp lokavtların serbest bırakılması ve artması da, toplu sözleşme ve grev hakkının etkinliğini azaltmış, işçilerin yoksullaşmasını hızlandırmıştır. İşçilere verilen her zammı, gerek özel girişimde gerek kamu iktisadî kuruluşlarında, kendi ürettikleri mallara veya sundukları hizmetlere daha büyük zamlar getirmek için mazeret olarak kullanma eğilimi artmıştır. İşçiye bir elle verdiklerini, öbür elle ve fazlasiyle geri alabilme kolaylığı içine girmişlerdir. Bu kolaylığı bulunca, işletmecilikte ve pazarlamada yeni atılımlar yaparak, maliyeti düşürüp verimi yükselterek kazançlarını arttırma eğilimleri gevşemiş, fiyatları ve kârı yükselterek açığı kapatma hattâ daha çok kazanma olanakları tercih edilmiştir.

Bu arada devlet politikası olarak, yalnız, grevleri yasaklayıp ertelemekle ve lokavtları serbest bırakıp teşvik etmekle yetinilmemiştir. Anayasada ve yasalarda, Adalet Partisinin öteden beri is-

teyip de gerçekleştiremediği bazı değişiklikler, gene 12 Mart sonrası dönemde, Adalet Partisinin öncülüğüyle gerçekleştirilerek, işçilerin haklarını arayabilmeleri güçleştirilmiştir.

Önümüzdeki seçimlerde CHP iktidara gelip de o yasalardan bazılarını yeniden değiştirme ve daha demokratik hale getirme olanağını bulmazsa, işçi hakları önüne dikilen yeni engellerin etkinliği, zamanla daha çok ortaya çıkacaktır.

İşçi haklarını engellemek isteyen bir iktidarın elinde, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, işçi haklarını sağlamak için ciddi çaba gösteren sendikaların ve sendikacıların üstünde ağır bir baskı ve tehdit unsuru olabilir.

Normal rejime döndükten sonra da sıkıyönetim mahkemelerinin yıllarca göreve devam etmeleri, bu baskıyı daha da arttıracaktır. İşçilerin, sendikacıların üzerinde bu mahkemeler uzun yıllar, Demoklesin kılıcı gibi asılı duracaktır. Nitekim, bu dönemde, uygarlık ve demokrasi ölçülerine sığmayan bazı davranış ve işlemler, ilkin daha çok “anarşist”lere veya “anarşist” sanılanlara, hattâ imzasız, asılsız ihbarlar üzerine gözaltına alınan aydınlara uygulanırken, birçok sendikalar ve sendikacılar, “bizi ilgilendirmez” havası içinde sessiz kalmışlar, hattâ bazıları alkış tutmuşlardır; ama, bir kez yol açıldıktan sonra, aynı baskılar ve işlemler, giderek, sendikacılara da yapılmaya başlamıştır.

Sıkıyönetim Kanununda yapılan değişiklik, bundan sonraki sıkıyönetim dönemlerinde, grevlerin daha çok engellenebilmesini sağlayacaktır.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda yapılan değişikliklerle, işçilerin, toplantılar, yürüyüşler düzenleyerek haklılıklarını kamuoyuna duyurabilmeleri olanağı çok kısılmaktadır.

Yeni Dernekler Kanunu ile, sendikaların yönetim toplantıları bile devlet müdahalesine açılmış ve sendika bildirilerine sansür getirilmiş olmaktadır.

Öte yandan, memurların sendikalaşma hakları kaldırılarak çalışma hayatındaki dengesizlik büsbütün arttırılmıştır. Ayrıca yeni personel rejimiyle birçok işçiler memur statüsüne geçirilerek işçi haklarından yoksun bırakılmışlardır. Çalışanların haklarına getirilen bütün bu kısıntılar karşısında sesini yükselten tek parti, CHP olmuştur.

Aynı şekilde, Adalet Partisinin tek başına iktidarda bulunduğu sırada işçi haklarında yapmak istediği kısıntılara karşı en etkin mücadeleyi de CHP vermişti. İşçi güvenliğinde en etkin unsurlardan biri olan kıdem tazminatı müessesesinin kaldırılması veya yozlaştırılması çabalarına karşı çıkan parti CHP olmuştu. Toplu sözleşme ve sendikacılık haklarını kısıcı yasa değişikliklerinin Anayasa Mahkemesinde bozulmasını sağlayan girişim de gene CHP'den gelmiştir.

İşçi haklarını kısmak ve etkisizleştirmek için alınan bu yasal tedbirlerin dışında, işçi örgütleri, sendikalar politikanın dışına itilmek yoluyla da, işçilerin siyasetteki, devlet yönetimindeki ağırlığı kısılmak istenmektedir. “Partiler-üstü sendikacılık” ilkesi, gerçekde bu kavramın da ötesine götürülüp “politika dışı sendikacılık” uygulamasına dönüştürülerek, işçilere, halkı ve o arada kendilerini ezen, yoksullaştıran siyasal akımlar, uygulamalar karşısında pasif kalmaları telkin edilmektedir.

Oysa, bir basit örnek vermek gerekirse, devletin vergi politikasını veya fiyat politikasını, siyasal ağırlığını koyarak etkileyemeyen bir sendikacılık hareketi, toplu sözleşmelerden elde ettiği ücret artışlarıyla kendi kendini ve tüm işçileri aldatmış olur. Çünkü adaletsiz bir vergi ve fiyat politikası, işçi ücretlerindeki artışları süratle etkisiz kılar. Nitekim etkisiz kılmaktadır.

Öte yandan, yurt dışındaki işçilerimizden oy hakkı esirgenmekle, onlar da devlet yönetimini etkileyebilme olanağından ve hakkından büsbütün yoksun bırakılmış olmaktadır. Yurt dışındaki

işçilerin çalışıp kazanarak yurda gönderdikleri tasarruflarıyla ekonomimiz büyük canlılık kazanabilir; fakat aynı işçiler, tasarruflarının ekonomideki kullanılış biçimine bile oylarıyla yön verememektedirler.

İşçilere ileri demokratik haklar tanınması ve bu haklara etkinlik kazandırılması, yalnız ekonomik ve sosyal açıdan değil, siyasal açıdan da sağlıklıdır. Çünkü öylelikle, örgütlenmiş çıkar çevrelerinin karşısında, örgütlenmiş bir halk kesiminin denge unsuru olması sağlanmış ve demokrasiye gerçeklik kazandırılmış olur; aynı zamanda, işçilerin, demokratik rejimle bağdaşmayan akımlara ve eylemlere yönelmeleri veya öyle akımların ve düşüncelerin işçiler arasına sızması da önlenmiş olur.

Eğer 1963’de, CHP’nin öncülüğünde, Türk işçilerine ileri demokratik çalışma hakları tanınmış olmasaydı, öğrencilerden assubaylara, polislerden yüksek devlet memurlarına, hattâ yüksek yargı organları üyelerine kadar hemen herkesin, sokaklara döküldüğü bir sosyal ve siyasal bunalım döneminde, işçilerin de aynı eylemler içine, ister istemez girmelerini hiç bir güç önleyemezdi. O zaman da, o akımlar, eylemler, kural dışı müdahalelerle bile kontrol altına alınamayacak boyutlara erişebilirdi. Fakat o fırtınalı dönemde, toplumun işçi kesimi bazı sınırlı istisnalar dışında sakin bir koy gibi kalabilmiştir. Bunun da tek nedeni, elde etmiş olduğu ileri demokratik hakların işçi kesimine verdiği nisbi güvenlik duygusu idi. Şimdi bu güvenlik duygusu sarsılmaktadır.

CHP’nin Kuracağı Çalışma Düzeni

Yeni CHP iktidarı, demokratik işçi haklarına getirilen tüm kısıntıları kaldıracaktır. Çalışma hayatını düzenleyen kanunlarda zamanın ve uygulamanın ortaya çıkardığı aksaklıkları, eksiklikleri, kısa zamanda, işçi, toplum ve rejim yararına giderecektir. Tüm çalışanların haklarına, demokratik plânda yeni boyutlar kazandıracaktır.

Yeni CHP iktidarının bu alanda alacağı tedbirlerden başlıcaları şunlardır:

- İşçi haklarını ve demokrasiyi sınırlayan yeni yasalar değiştirilecek ve daha demokratik duruma getirilecektir. Bu yönde değiştirilecek yasaların başında, toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle, derneklerle, Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle, sıkıyönetimle ilgili yasalar gelmektedir. Bunlarla birlikte, demokrasimize gerçeklik ve genişlik kazandırmak üzere, Bildirgenin “Siyasal Düzen” bölümünde açıklanan tedbirler alınacaktır.
- Memur sendikalarının yeniden kurulmasına izin verilecek ve bu sendikaların hakları genişletilecektir.
- İşçi-memur ayrımı kesin ve gerçekçi ölçülere bağlanacaktır, işçiliği, kol veya beden gücünün ağırlığına göre tanımlama yöntemi artık çağın gerisinde kalmıştır. Çünkü, eskiden kol ve beden gücü kullanılarak yapılan birçok işler, bugün masa başında veya birkaç düğmenin başında yapılmaktadır. İşçi-memur ayrımının ölçüleri saptanırken, çağımız teknolojisinin bu özelliği göz önünde tutulacaktır.
- Bütün çalışanların, yalnız hukuken değil, fiilen de, İş Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamına girmeleri sağlanacaktır.
- Hazırlıkları 1965’de, CHP başında bulunduğu hükümetçe tamamlandığı halde, hâlâ savsaklanan Tarım İş Kanunu derhal çıkarılacaktır. Bu arada orman işçilerinin de çalışma hakları ve sosyal güvenlikleri sağlanacaktır.
- Başkasının taşıtında çalışan şoför, esnaf sayılmayacak, her bakımdan işçi sayılacaktır ve işçilerin bütün çalışma ve sosyal güvenlik haklarından yararlanacaktır.

İş Kanununun ve toplu sözleşme hakkının sağlayacağı olanaklardan da yararlandırılarak, şoförlerin çalışma koşulları, sağlıklı bir hayat sürmelerini ve yeterince dinlenebilmelerini sağlaya-

cak biçimde düzenlenecektir. Öylelikle yorgunluktan, uykusuzluktan ileri gelen kazalar da önlenilecektir.

- Önemli bir sosyal güvenlik müessesesi olan kıdem tazminatına, yalnız işveren tarafından çıkarılan işçiler değil, emeklilik yaşına ulaşmış bütün işçiler de hak kazanacaklardır. Kıdem tazminatı, bir yıla yarım aylık yerine, bir yıla bir aylık üzerinden hesaplanacaktır.
- İşsizlik sigortası kurulacaktır.
- Lokavt yetkisinin kötüye kullanılmasını önleyici yasa değişiklikleri yapılacaktır. Lokavt yetkisini kullanmak ancak genel ekonomik durum dolayısıyla zarar eden ve bu zararını bir süre önleyebilme olanağından yoksun olduğu kabul edilen işyerleri için mümkün olacaktır.
- Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu ile Sendikalar Kanununun uygulamada aksayan ve çelişkin mahkeme kararlarına yol açan hükümleri, sendika özgürlüğünde ve işçi haklarında herhangi bir kısıntı yapılmaksızın düzeltililecektir.
- Toplu sözleşme için hangi sendikanın yetkili olduğu konusunda anlaşmazlık çıkınca, ilgili işyerlerinde yargı denetiminde işçilerin gizli oyuna başvurulacaktır.
- Bir sendikanın üyeliğine kabul edilmeyen işçi, o sendikaya tam ödentisi vermesi şartıyla, sendikanın yaptığı toplu sözleşmeden yararlanabilecektir.
- Sendika yönetiminin daha demokratik olması, işçilerin sendika yönetimi ve toplu sözleşme görüşmeleri üzerinde daha etkin olabilmeleri için gerekli yasal tedbirler alınacaktır, ve sendika tüzüklerinin yetkili kılınacak yargı organınca bu açıdan incelenmesi sağlanacaktır. Tüzükler ancak böyle bir organın onayından sonra yürürlüğe girecektir.
- İşçilerin haksız veya kasıtlı olarak işten çıkarılmasını önleyici yasal tedbirler alınacaktır.
- Kamu iktisadî kuruluşlarını, doğrudan doğruya içinde çalışanlar yöneteceklerdir. Fakat şimdi olduğu gibi, yönetim kurulunda, işçilerin seçmediği bir işçi temsilcisini bulundurmaktan ibaret olmayacaktır bu... Çalışanların işyerini yönetimleri, en küçük atölye veya işyeri biriminden, en üst kurullara kadar, kuruluşun tümünü kapsayacaktır. Bu kuruluşlarda çalışanlar, her yıl sonunda kâr-veya verim artışından pay alacaklardır. (CHP'nin bu konudaki tasarıları, Bildirgenin "Kamu Girişimi" bölümünde daha ayrıntılı olarak açıklanmıştır.)
- Yabancı elçiliklerde veya misyonlarda çalışan Türklerin çalışma ve sosyal güvenlik hakları sağlanacaktır.
- Meslek hastalığı veya sakatlık dolayısıyla yeraltında veya ağır işyerlerinde çalışamayacaklarına dair rapor verilen işçiler, genellikle, maden ocaklarındaki veya ağır işçilik gerektiren işyerlerindeki işlerinden çıkarılmaktadırlar. Bunlardan, hastalık veya sakatlık dereceleri düşük olanlara aylık bağlanmadığı gibi, çoğu kez iş de bulunamamaktadır. İşsizlik sigortası çıkıncaya kadar bu konuda aşağıdaki tedbirler alınacaktır:
 1. Genellikle bu hastalık ve sakatlıklarda işyeri güvenliği tedbirlerinin yetersizliği etken olduğuna göre, işçinin sağlık durumuna veya çalışma gücüne uygun iş sağlayamayan işyerleri, aynı işyerinde veya başka bir işyerinde, o işçiye, durumuna uygun ve rahat geçimini sağlayacak bir iş buluncaya kadar, ücretini ödemeğe devam edeceklerdir.
 2. İş ve İşçi Bulma Kurumu, bu gibi işçilere, öncelikle, uygun iş bulmağa çalışacaktır.
- Bütün kamu kesiminin, işçilerini, İş ve İşçi Bulma Kurumu aracılığı ile alması, kesin müeyyidele re bağlanacaktır. Ayrıca, her türlü kolaylık gösterilerek, özel girişimin de işçi ihtiyacını bu yoldan karşılaması teşvik edilecektir.
- Tarım işkolunda iş ve işçi bulma sorunu, işçi haklarını koruyucu etkin bir sisteme bağlanacaktır.

- CHP'nin hazırlamış olduğu İş Kanunu ile sakatlara ve eski hükümlülere iş verilmesi yükümlülüğü getirilmiştir. Bunun uygulamadaki aksaklıkları düzeltilecektir. O arada, bu durumdaki kimselerin kendilerine iş verecek işyerlerine yük olmamaları için de,
 1. Cezaevlerinde, Kalkınma Plânının insangücü hedeflerine uygun eğitim programları uygulanacaktır;
 2. Sakatları işe ve mesleğe alıştırmakla görevli eğitim kurumları bütün yurda yayılarak her bakımdan daha yeterli duruma getirilecektir. Yaygınlaştırılıp geliştirilecek halk eğitim merkezlerinden de bu amaçla yararlanılacaktır.
- İş başında eğitim bütün büyük işyerlerinde uygulanarak, işçilerin daha iyi yetişmeleri, daha çabuk ilerlemeleri ve teknolojiadaki değişikliklere daha kolay kendilerini uydurabilmeleri sağlanacaktır.
- Çıraklık kurumu, esnaf ve sanatkârlarla ilgili bölüntüde açıklandığı gibi düzenlenecektir.
- Tarım kesiminden kopanların veya ekonomik nedenlerle kopması beklenenlerin nerelere ve hangi işlere ne ölçüde yönelebilecekleri planlanacaktır ve ona göre eğitilmeleri sağlanacaktır. İş ve İşçi Bulma Kurumu bu durumdaki kimselere daha kolay iş bulma, daha yararlı olma olanaklarına kavuşturulacaktır.
- CHP'nin öngördüğü özgürce ve hakça kalkınma, bütün yurttaki ekonomiye büyük canlılık getireceği, tasarrufların, kaynakların çok daha geniş ölçüde üretken yatırımlara yönelmesini sağlayacağı, ayrıca, köy-kentler düzeniyle, kırsal alanlardaki iş olanaklarını büyük ölçüde arttıracığı için, Türkiye'nin en önemli sosyal sorunlarından olan işsizlik sorunu, kendiliğinden ve en sağlıklı biçimde çözüm yoluna girmiş olacaktır.
- İş yeri güvenliğini ve sağlığını daha etkin biçimde gerçekleştiren tedbirler, Bildirgede sağlıkla ve sosyal güvenlikle ilgili olarak açıklandığı gibi, süratle alınacaktır.
- Asgarî ücretle hayat pahalılığındaki artış arasında daha sıkı ve etkin bağlantı kurulacaktır.
- Adaletli ve dengeli gelişmeyi mümkün kılıcı bir ücret politikası saptanmasına yardımcı olmak üzere, hükümetle, işçi ve işveren üst kuruluşlarının katılacakları bir "Gelir ve Ücret Politikası Danışma Kurulu" kurulacaktır.

İşçi hakları üzerinde hiçbir kısıtıcı yetkisi veya etkisi bulunmayacak olan bu kuruldan, Kalkınma Plânlarının ve yıllık programların hazırlanışında da istişari olarak yararlanılacaktır.

- Bildirgenin ilgili bölüm ve bölüntülerinde daha ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, İşçi Yardımlaşma Kurumu (İYAK), işçilere en yararlı biçimde kurulacak, ve o yönden işçi gelirlerinin artması ve işçilerin ekonomiye daha büyük katkıda bulunması sağlanacağı gibi, işçilerin ekonomi politikasındaki ve genel olarak devlet yönetimi üzerindeki ağırlıkları da artmış olacaktır.

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLER

- Yurt dışındaki işçilerin haklarını korumak, yabancı ülkelerdeki yaşama koşullarına uyabilmelerini kolaylaştırmak, Türk kültürüyle bağlantılarını sürdürmek üzere, daha etkin bir örgütlenme sağlanacaktır. Avrupa Ekonomik Topluluğunda, topluluk üyesi ülkeler işçilerine sağlanan tüm haklardan Türk işçilerinin de kısa zamanda yararlanmaları için gerekli girişimlerde bulunulacaktır.
- Eğitimle ilgili Bildirge Bölümünde daha ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, yurt dışındaki işçilerimizin, bulundukları ileri sanayi ülkelerinde eğitim olanaklarından daha geniş ölçüde yararlanma-

rak kendi kendilerini yetiştirmeleri teşvik edilecektir; çocuklarının, hem bulundukları yabancı ülkedeki eğitim olanaklarından daha çok yararlanmalarını hem de Türkçe eğitim görmelerini sağlamak ve Türk kültürüne yabancılaşmalarını önlemek üzere gereken bütün tedbirler alınacaktır.

- Yurt dışındaki işçilerin, çalıştıkları işyerlerinde, iş ve meslek yetenek belgelerinin tutulması sağlanacak; ve yurda dönüşünden önce, işçi isterse, yetenek belgesinin özeti, Türkiye’de, ilgilenmesi mümkün görünen işyerlerine dağıtılacaktır; gelebilecek iş teklifleri, işçiye, yurda dönüşünden önce bildirilecektir. Böylelikle, yurt dışındaki işçilerin, dışarda edindikleri bilgi ve tecrübeleri, Türk ekonomisinde ve sanayiinde daha iyi değerlendirebilme olanağı sağlanmış olacaktır.
- Yurt dışındaki işçilerin emeklilik haklarının Türkiye’ye aktarılmasında, ülkelerimiz arasındaki mevzuat farklılığından ileri gelen bazı aksaklıkları gidermek üzere çaba gösterilecektir.
- Yurt dışındaki işçilerimizin tasarrufları, Bildirgenin ilgili bölüntüsünde ayrıntılı olarak açıklanan tedbirlerle, hem kendileri için hem de ülkemiz için daha güvenli ve yararlı biçimde değerlendirilecektir; öylelikle, işçilerimizin, tasarruflarını, daha geniş ölçüde Türkiye’ye göndermeleri de teşvik edilmiş olacaktır.
- Yurda dönen işçilerimizin gümrük kapılarında daha büyük kolaylık ve daha çok güleryüz ve iyi muamele görmelerine özel dikkat gösterilecektir.
- Yurt dışındaki işçilerimizin yurttaşlık işlemleri, kendileri için zaman alıcı bir yük olmaktan çıkarılacaktır.
- Yurt dışındaki işçilerimize oy hakkı tanınacaktır.

SOSYAL GÜVENLİK

Yaygın ve etkin bir sosyal güvenlik düzeni, özgürce ve hakça kalkınmanın kesin koşuludur.

Sosyal güvenlik, insan mutluluğunun ve özgürlüğünün, toplum birliğinin ve dirliğinin temelidir.

Hastalıkta ve sakatlıkta, yaşlılıkta ve işsizlikte yalnız ve çaresiz kalan ya da yalnız ve çaresiz kalma korkusu içinde yaşayan insanlar, küskünlüğe veya bencilliğe kapılabilirler. O yüzden toplumda birlik ve dayanışma sağlanması zorlaşır. Gerçi büyük ailelerin veya küçük toplulukların geleneksel toplum düzeni içinde bir arada yaşadıkları kapalı toplumlarda, dayanışma, bir ölçüde, kurumsallaşmış sosyal güvenlik yerine geçer. Fakat hızlı değişim ve kentleşme evresine girmiş, açık toplum aşamasına geçmiş bir toplumda, sosyal güvenlik yoksunluk, zaten sarsılan sosyal dayanışmayı büsbütün tahrip ettiği gibi, küskünlük veya bencilleşme eğilimlerini de artırır.

Sosyal güvenlik yoksun kişi yeterince özgür değildir. Çalışırken hakkını aramaktan veya düşüncelerini serbestçe açıklamaktan kaçınır.

Sosyal güvenlik yoksun kişi, kendine güvenden de büyük ölçüde yoksun kalır. Yeterince cesur, yeterince atılımcı ve girişimci olamaz.

Sosyal güvenlik yoksun olanlar, tasarruflarını, üretken alanlara değil, taşınmaz mallara bağlamak, arsaya, yapıya yatırmak eğilimindedirler. Kişisel güvenliklerini böyle yatırımlarla sağlayabileceklerini düşünürler. O yüzden de dar ve orta gelirli yurttaşların tasarrufları üretken alanlarda gereğince değerlendirilmez, ekonomiye yeterince canlılık katamaz.

Türkiye'deki sosyal güvenlik kurumlarından çoğunun kurucusu olan CHP, yeni halkçı ve insancıl tutumunun da gereği olarak, sosyal güvenliği hızla toplumun tümüne yaymak ve daha etkinleştirmek kararındadır, iyi düzenlenmiş bir örgütlenme ve işletmecilikle, böyle yaygın bir sosyal güvenlik devlete yük olmaz. Çünkü, bir yandan üretimde kullanılabilecek tasarruf hacmini artırır, bir yandan da topluma getireceği dayanışma, refah ve girişimcilikle ekonomiye canlılık katar.

Sosyal güvenliğin yaygınlaşıp etkinleşmesiyle, aynı zamanda, toplum manevî bakımından daha güçlü, insanlar daha özgür, demokrasi daha sağlam duruma gelir.

CHP'nin bu alandaki yeni atılımlarından başlıcaları şunlar olacaktır:

- Herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı olmayan ve belli bir yaşı'n üstündeki bütün dar gelirli'lere yaşı'lık aylığı bağlanacaktır.
- Emekliye ayrılan yaşı'lılar için, yalnızlık ve maddi zorluklar çekmeksizin rahatça yaşayabilecekleri esenlik evleri açılacaktır.
- Sosyal güvenlik'ten yoksun durumdaki ev kadınları prim ödeyerek sosyal sigortalardan yararlanabileceklerdir.
- Kadınlara daha erken yaşı'da emekliye ayrılabilme olanağı sağlanacaktır.
- Yaşı'lık, emeklilik aylıklarıyla dul ve yetimlere bağlanan aylıklar, işçi ücretlerindeki memur aylıklarındaki genel yükselişlerle orantılı olarak arttırılacaktır.
- Sosyal güvenlik kapsamına girebilmek için geçmiş hizmetlerin değerlendirilmesiyle ilgili borçlanma hakkı, kurumları zor durumda bırakmayan, yurttaşlara da fazla yük olmayan bir sisteme bağlanacaktır.
- Sağlık sigortası kısa zamanda bütün yurttaşları kapsayacak boyutlara eriştirilecektir.
- Emeklilerin eşleri ve çocukları da sağlık veya hastalık sigortasından yararlandırılacaktır.
- Bütün tarım ve orman işçileri sosyal sigortaların kapsamına alınacaktır.
- Bildirgede açıklanan köykent düzeni ve kooperatifçilik hareketi geliştikçe, kooperatiflere bağlı bir yeni sosyal sigorta sistemi kurulacaktır, öylelikle tüm köylüler her dalda sosyal güvenliğe kavuşabileceklerdir, işçiler gibi, yaşı'lık, ölüm, kaza, sakatlık, analık sigortalarından yararlanacaklardır.
- Gene kooperatifçilik hareketiyle bağlantılı olarak tarım sigortası kurulacak ve kötü ürün yıllarında veya tabii afetler karşısında köylüler, çiftçiler, tarım sigortasından görecekləri yardımlarla geçimlerini sağlama, işlerini sürdürme olanağını bulacaklardır.
- Prim ödeyenler, sosyal güvenlik kurumlarının yönetimine ve denetimine etkin biçimde katılacaklardır.
- İşçiler için işsizlik sigortası kurulacaktır.
- Önemli bir sosyal güvenlik müessesesi olan kıdem tazminatına, yalnız işveren tarafından çıkarılan işçiler değil, emeklilik yaşı'na ulaşmış bütün işçiler de hak kazanacaklardır. Kıdem tazminatı, bir yıla yarım aylık yerine, bir yıla bir aylık üzerinden ödenecektir.
- Kendi iş tutumundaki yanlışlıklar, yetersizlikler nedeniyle değil de, ekonomideki, teknoloji'deki veya toplumdaki değişiklikler karşısında devletin —esnaf ve sanatkârlarla ilgili Bildirge bölüntüsünde açıklanan— koruyucu tedbirleri zamanında uygulayamaması nedeniyle işsiz kalan esnaf ve sanatkârlara, belli bir süre için işsizlik ödeneği verilecektir. Bu amaçla, Bağkur'un esnaf ve sanatkâra sağladığı sosyal güvenliğe işsizlik sigortası da eklenecektir.
- İşsizlik dönemlerinde veya geçici piyasa bunalımları sırasında, Bağkur'a prim ödeyemeyen esnaf ve sanatkârların belli bir ölçüye kadar borçlanabilme olanağı da sağlanacaktır.
- Gene Bağkur'da hastalık sigortası da kurulacaktır.

- Türkiye'ye göçmen olarak gelenlerin, doğdukları ülkede kazanılmış sosyal güvenlik haklarının Türkiye'ye tam olarak aktarılabilmesi ve Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemleriyle birleştirilebilmesi için gerekli girişimlerde bulunulacaktır.
- Yurt dışındaki işçilerin emeklilik haklarının Türkiye'ye aktarılmasında, ülkelerimiz arasındaki mevzuat farklılığından ileri gelen bazı aksaklıkları gidermek üzere çaba gösterilecektir.
- Türkiye'deki yabancı büyükelçiliklerde ve misyonlarda çalışan Türklerin sosyal güvenlikleri sağlanacaktır.
- Kimsesiz çocukların bakımlarını, barınmalarını, ve eğitimlerini Devlet üstüne alacaktır. Bu konuda, olanakları genişletilecek olan Çocuk Esirgeme Kurumundan yararlanılacaktır.
- Büyük sanayi ve iş merkezlerinden başlanarak, bütün yurttan çocuk yuvaları kurulacaktır. Çalışan aileler iş saatlerinde çocuklarını bu yuvalara bırakabileceklerdir; dar gelirli aileler, bu yuvalardan, ücretsiz olarak, gelir durumu elverişli bulunanlar ücret karşılığında yararlanabileceklerdir.

Köykenler gerçekleştikçe, çocuk yuvalarından köylü ailelerinin de yararlanabilmeleri sağlanacaktır.

- Sakatlara iş ve sanat eğitimi veren merkezler çoğaltılacak ve bütün yurda yayılacaktır.
- Türkiye'de ağır gelişen yüzbinlerce çocuk vardır. Bu çocukların özel olarak eğitilmesi ve meslek sahibi olarak topluma kazandırılabilmesi için okullar ve eğitim merkezleri açılacaktır.
- Bulaşıcı hastalığa tutulduğu için iş bulamayanların bakımları ve geçimleri, sosyal güvenlik ve yardımlaşma kurumları veya Devlet tarafından sağlanacaktır.
- İşyeri sağlığı ve güvenliği konusunda "SAĞLIKLI VE UZUN YAŞAMA HAKKI" Bölümünde açıklanan tedbirler alınacaktır.
- Sosyal Sigortalar Kurumunun, Emekli Sandığının ve Bağ-kur'un sağladığı sosyal güvenlik olanakları arasındaki denksizlikler kısa süreli bir program içinde giderilecektir. Yurttaşların tümü için sosyal güvenlikle eşdüzen kurulması amaç olacaktır, öylelikle, sosyal güvenlik düzeni içindeki adaletsizlikler ortadan kalkacağı gibi, meslek veya iş değiştirmekten ötürü sosyal güvenlik bakımından çıkan güçlükler de kendiliğinden giderilmiş olacaktır.
- MEYAK (Memur Yardımlaşma Kurumu) derhal kurulacaktır. İYAK (İşçi Yardımlaşma Kurumu) tasarısı da işçilere daha yararlı biçimde yeniden hazırlanarak süratle kanunlaştırılacaktır.
- Sosyal güvenlik kurumlarının yatırıma ayrılabilir bütün kaynakları, OYAK, MEYAK, İYAK gibi yardımlaşma kurumlarının da olanaklarından yararlanılarak kendilerince değerlendirilecektir. Sosyal güvenlik kurumlarıyla bu gibi kamu yardımlaşma kurumlarının, yatırımlarını, gerçek ve derinliğine sınırlama için gerekli büyük ve köklü sanayi kuruluşlarına yöneltmeleri sağlanacaktır. Bu gibi kurumlar, yatırımda ve işletmecilikte, ancak başka gerçek halk ortaklıklarıyla (sendika veya kooperatif yatırımlarıyla) veya —kamu sektöründe bu Bildirgeyle açıklanan demokratik işletmecilik düzeni kurulduktan sonra— kamu iktisadi kuruluşlarıyla ortaklıklar kurabilecek ve işbirliği yapabileceklerdir. Öylelikle bu gibi kuruluşların yerli veya yabancı büyük sermaye ile bütünleşmeleri önlenecektir.
- Bildirgede sağlıkla ilgili olarak da belirtildiği üzere, sağlık kuruluşları, bütün sosyal güvenlik kurumlarının temsil edilecekleri ve prim ödeyenlerin yönetimine ve denetimine etkin biçimde katılacakları bağımsız bir örgütte birleştirilecektir. Öylelikle, sağlık kuruluşları daha verimli ve ekonomik kullanılabilecektir.

Yataklı sağlık kuruluşları ihtiyacını ve giderlerini azaltmak amacıyla, sağlık durumları ağır olmayan sigortalı hastalar için evlerde bakım düzeni kurulacaktır.

Ham maddeyi de kapsayan ilaç sanayii, sağlık araçları ve gereçleri sanayii, devlet ve sosyal güvenlik kurumları eliyle kurularak bunların daha ucuz elde edilmesi sağlanacaktır. Yurt içinde yapılamayan ilaçlarla başka sağlık araç ve gereçleri de öncelikle sosyal güvenlik kurumlarınca ithal edilecektir.

MUTLU - SAĞLIKLI - ADALETLİ YERLEŞME VE YAŞAMA DÜZENİ

Bildirgenin “köykent”lerle ilgili bölüntüsünde açıklandığı üzere, köykentler sistemiyle, belli merkezlere aşırı nüfus yığılması yavaşlayacak ve düzenli bir kentleşme sürecine kendiliğinden girilmiş olacaktır.

Konut yapımına, genellikle, Plan hedeflerinin üstünde kaynak gitmesine rağmen konut açığının azalacak yerde büyümesi, yanlış tarım ve sanayi politikalarının ve bunlarla bağlantılı olarak ortaya çıkan düzensiz kentleşmenin sonucudur. CHP iktidarının kuracağı düzende, tarım kesimi daha geniş nüfusu daha yüksek düzeyde geçindirebilir duruma geleceği, sanayi kırsal alanlara kadar dengeli biçimde dağılacağı ve bütün kırsal alanlarda köykentler kurulacağı için, kentleşme ve konut sorunu geniş ölçüde kaynağında çözülmüş olacak, büyük merkezlere nüfus akımı yavaşlayacaktır; öylelikle, konut yapımına yönelen kaynaklar, daha makûl ölçülere inecek ve üretken yatırımlara ayrılan kaynaklar artabilecektir.

Kentlerin gereğinden fazla ve düzensiz biçimde büyümesini önlemek, çevre sağlığı sorunlarını asgarî ölçüye indirmek, konut ve arsa sorunlarına adaletili çözümler getirmek, insan yaşamını yerleşim bakımından güzelleştirip mutullaştırmak için CHP iktidarı, aşağıdaki tedbirleri uygulayacaktır :

- Yeni kentleşme alanları veya kentlerin çevrelerindeki yerleşime elverişli alanlar kamulaştırılarak arsa spekülasyonu önlenecektir.
- Büyük kentlerin düzensiz ve çevre sağlığına aykırı biçimde büyümesi, çevrelerinde kurulacak “uydukent”lerle, denetimli bir düzene bağlanacaktır.
- Kentlerin çağdaş uygarlık kurallarına, beden ve ruh sağlığına uygun biçimde planlanıp gelişmesi için, Devletle yerinden yönetimin işbirliği sağlanacaktır. Gerek insan ve çevre sağlığının, gerek tarihî özelliklerle kültür değerlerinin korunması için etkin bir denetim sistemi kurulacaktır.
- Gelirleri arttırılarak, belediyeler daha etkin hizmet olanaklarına kavuşturulacaklardır.
- Büyük kentlerin belediye olanaklarını aşan, özellikle sınaileşmeyle, çevre sağlığı ile, hava kirlenmesiyle ilgili sorunların çözümünde, belediyelerle devletin işbirliği sağlanacaktır.
- Kentlerde kültür, spor ve eğlence kuruluşlarının dengeli olarak dağılımı sağlanacaktır.
- Sosyal konutların ve dar gelirli ailelerin belirli bölgelerde toplanarak kentlerin sınıf duvarlarıyla bölünmesi önlenecektir.
- İmar planlarındaki değişikliklerden doğan değer artışları, imar hakkı olarak kamunun olacaktır, öylelikle imar yolsuzlukları da arsa ve yapı spekülasyonları da kesin olarak önlenmiş ve tasarrufların daha çok üretken alanlara yönelmesi sağlanmış olacaktır.
- Sosyal konut kredilerinin taksitleri, herkesin ödeme gücüne göre, gelirinin belirli bir yüzdesini aşmayacak ölçüde ayarlanacaktır.
- Hiçbir kimsenin evi veya gecekondusu, hiçbir gerekçeyle, barınabileceği uygun yer gösterilmeden yıkılmayacak ve kamulaştırılamayacaktır.

- Büyük yapı kooperatifleri kurulması ve kooperatiflerin birlikler ve üst kuruluşlar meydana getirecek yapı gereçleri sanayini geliştirmeleri sağlanacaktır.
- Gecekondu Kanunundaki zaman sınırlaması kaldırılarak, yapılmış bütün gecekondu meşrulaştırılacaktır, özel kişilerin arsaları üzerinde kurulmuş gecekonduyla ilgili olarak, ya arsaların kamulaştırılması yoluna gidilecek veya bu gecekondu oturanlara başka konut sağlanacaktır.
- Kendi evini kendi yapmak isteyenlere, her kentte, uygun alanlar ayrılacak ve bu alanların alt yapıları kamu kuruluşlarınca sağlanacaktır. Buralarda yapılacak evlerin ucuz ve sağlam olması için gerekli kolaylıklar ve yardımlar devletçe veya belediyelerce sağlanacaktır. Öylelikle yeni gecekondu yapmağa gerek kalmayacaktır. İsteyenler kendi evlerini en iyi koşullarla serbestçe yapacaklardır.
- Kurulu gecekonduya yeni kat izni verilerek bunlardan daha çok yurttaşın yararlanması sağlanacak ve belediyelerin hizmet alanlarının fazla genişlemesi de böylelikle önlenmiş olacaktır.
- Belediye hizmetleri ve her türlü alt yapılar ve kamu hizmetleri bakımından, gecekondu mahalleleriyle başka mahalleler arasında herhangi bir ayırım gözetilmeyecektir.
- Köykentlerin, yöresel koşullara, ekonomik gelişme olanaklarına ve çağdaş uygarlık kurallarına uygun biçimde kurulup gelişmesi için gereken planlamanın ve olanakların sağlanmasına devlet yardımcı olacaktır.
- Her bölge için en dayanıklı ve ucuz yöresel gereçlerden ev yapımı olanakları devletçe araştırılacak ve bunları değerlendirmek için gerekli sanayilerin kurulmasına devlet öncülük edecektir. Bu alanda kooperatif üst kuruluşlarının sanayiler kurmasına da devlet yardımcı olacaktır.
- Sağlığa aykırı ve depreme dayanıksız köy evlerinin iyileştirilmesi bir program içinde düzenlenecektir.
- Ulaşımda, kentlerle uydukentlerin ve köykentlerle çevre köylerin bağlantılarına öncelik verilecektir.
- Kıyılardan, kumsallardan ve doğal güzelliklerden tüm halkın serbestçe yararlanabilmesi; İç Anadolu halkının kıyılara daha kolaylıkla tatile gidebilmesi, sosyal turizmin gelişebilmesi için, gerekli alanlar kamulaştırılacaktır ve toplum yararına değerlendirilecektir.

SAĞLIKLI VE UZUN YAŞAMA HAKKI

Dengeli kalkınmanın şaşmaz göstergelerinden biri, toplumdaki bireylerin ortalama ömrüdür. Bir toplum geliştikçe bireylerin ömür ortalaması yükselir. Gelişme dengeli ve adaletli ise daha da yükselir.

Bu yönden Türkiye'nin durumu çok acıdır. Türkiye'deki ortalama insan ömrü, bazı komşu ülkelerdeki ortalamanın bile bir hayli gerisinde kalmıştır.

Bunda, yalnız ulusal gelirin düşüklüğü değil, gelir dağılımındaki adaletsizlik de, sosyal güvenliğin sağlık hizmetlerinin, beslenme ve barınma koşullarının yetersizliği de, çalışma koşullarının ağırlığı da etken olmaktadır.

Görülmemiş bir hızla artmağa başlayan hayat pahalılığı, halkın büyük çoğunluğu için, beslenme koşullarını son zamanlarda büsbütün ağırlaştırmıştır. Köylülerden birçoğu, ürettiği yiyecekleri yok pahasına sattığı için; kentlilerden bir çoğu da, aracılık aşamalarının öbür ucunda o yiyecekler ateş pahasına çıktığı için doyamamaktadır.

Sağlıklı ve uzun yaşama hakkı, yurttaşın temel hakkıdır. Bir devlet yurttaşlarının bu hakkını gereğince sağlayamıyorsa, başda gelen insanlık ödevini yapamıyor demektir. Bu hakkın sağlanamadığı bir ülkede, kalkınma hızını gösteren rakamlar ne kadar yüksek olursa olsun, insanlık açısından bir değer taşımaz. Öyle bir ülkede, bir avuç insanın refahı, çoğunluğun hayatı pahasına sağlanıyor demektir.

CHP İKTİDARI HER ŞEYİN ÜSTÜNDE, HALKIN SAĞLIKLI VE UZUN YAŞAMA HAKKINI GERÇEKLEŞTİRMEYİ ÖDEV BİLECEKTİR.

CHP'nin kuracağı düzen, bütün halkımıza, DAHA MUTLU VE ÖZGÜR, DAHA SAĞLIKLI VE UZUN ÖMÜR yolunu açacaktır.

Türkiye halkının sağlıklı ve uzun yaşama hakkını gerçekleştirmek üzere CHP, aşağıdaki tedbirleri alacaktır:

- Bütün çalışanlar ve prim ödeyenler, sağlık sigortasından yararlandırılacaktır. Tarım kesiminde desteklenip güçlendirilecek olan kooperatifçilik hareketiyle birlikte, sağlık sigortası —ve bütün sosyal güvenlik kurumları— köylüleri de kapsamına alacaktır.
- Derhal kurulacak sağlık sigortasının yurt ölçüsünde kapsadığı alan genişledikçe, sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu çerçevesindeki çalışmalar, daha çok koruyucu hekimliğe, toplum ve çevre sağlığı hizmetlerine yönelecektir.
- Sağlık kuruluşları, bütün sosyal güvenlik kurumlarının temsil edilecekleri ve prim ödeyenlerin, yönetimine ve denetimine etkin biçimde katılacakları bağımsız bir örgütte birleştirilecektir. Öylelikle, sağlık kuruluşları daha verimli ve ekonomik kullanılabilir olacaktır.

Sağlık alanında kurulacak yeni düzen bütün yurdu kapsayınca kadar, sigorta dışında kalan tüm dar gelirli hastaların ücretsiz bakımı sağlanacaktır.

- Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, işletmecilik yapmak yerine, ulusal sağlık politikasından ve tüm sağlık hizmetlerinin denetiminden sorumlu olacaktır. Öylelikle, toplum sağlığına, çevre sağlığına, sosyal hizmetlere ve genel sağlık koşullarının denetimine daha çok zaman ve kaynak ayırma olanağını da bulacaktır. Denetim görevini daha tarafsızca yapabilecektir.
- Özellikle dar gelirli hastalar için büyük bir ıstırap ve şikâyet kaynağı olan hastahane aracılığı etkin tedbirlerle önlenecektir. Esasen, sağlık hizmetleri ve sosyal güvenlik, CHP'nin kuracağı adaletli düzen içinde yaygınlaşıp geliştikçe, bu sorun kendiliğinden çözülmüş olacaktır.
- Köykent sistemiyle, gerek personel gerek araç ve gereç bakımından yeterli durumda sağlık merkezleri, bütün kırsal alanların sağlık ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde kurulabilecek ve yaygınlaşabilecektir.
- Büyük sağlık kuruluşlarında ivedilikle bakımı gereken ağır hastaları, ulaşım zorluğu bulunan yörelerden o kuruluşlara kolaylıkla ve süratle ulaştırabilmek için, belli merkezlerde helikopter istasyonları kurulacaktır.
- Yataklı sağlık kuruluşları ihtiyacını ve giderlerini azaltmak amacıyla, sağlık durumları ağır olmayan sigortalı hastalar için, evlerde bakım düzeni kurulacaktır.
- Bildirgenin ilgili bölümlerinde açıklandığı üzere eğitim sisteminde ve kamu yönetiminde yapılacak değişikliklerle, yurdun her yerine uzman personel gönderme olanağı sağlanacaktır. Böylelikle, az gelişmiş bölgelerin ve köylerin de her türlü sağlık personeli ihtiyacı büyük ölçüde karşılanmış olacaktır.

Ayrıca, sağlık hizmetleri personelini manevî ve maddî bakımlardan tatmin edici tedbirlerle de, bu personelin yurt dışına gitmesi geniş ölçüde önlenilecek ve yurda dengeli olarak dağılmaları teşvik edilmiş olacaktır.

- Bütün tam kuruluşlu hastahanelerde, belli bir program içinde yardımcı sağlık personeli yetiştirilecek, öylelikle, hastahanelerde daha iyi bakım sağlanacağı gibi, bütün yurdun yardımcı sağlık personeli ihtiyacı da kısa zamanda karşılanabilecektir.
- Sağlık araştırmacılığı geliştirilecektir.
- Uzman doktorlardan daha çok, yüksek düzeyde çok yönlü eğitim görmüş pratisyen hekimlerin çok sayıda yetiştirilmesine öncelik verilecektir. Ancak bu pratisyen hekimlerin, devre devre, büyük sağlık merkezlerinde çalışarak bilgilerini yenileyebilmeleri sağlanacaktır. Kamu sağlık hizmetlerinde başarı gösterenlerden isteyenlere, uzmanlık eğitimi için kolaylıklar sağlanacaktır.
- İlâç sanayii devlet veya sosyal güvenlik kurumları eliyle kurulacaktır. Yerli ilâç ham maddesi üretimine ağırlık verilecektir. Bu gibi tedbirlerle ilâçların büyük ölçüde ucuzlatılması sağlanacaktır.
- Sağlık hizmetlerinin maliyetini ve niteliğini etkileyen sağlık araçları ve gereçleri sanayii, gene öncelikle devlet ve sosyal güvenlik kurumları eliyle geliştirilecektir. Yurt içinde yapılamayanların da öncelikle sosyal güvenlik kurumlarınca ithali sağlanacaktır.
- Sakatlara iş ve sanat eğitimi veren merkezler çoğaltılacak ve bütün yurda yayılacaktır.
- Körler için eğitim araçları sanayii devletçe kurulup geliştirilecektir.
- Aile planlamasından bütün isteyenlerin yeterince yararlanabilmeleri için gerekli hizmetler ve eğitim çalışmaları yurttaşların ayağına götürülecektir.
- Hızlı sosyal değişimin ve sanayi toplumu aşamasına geçişin yarattığı ruhî ve sosyal sorunların çözümü için, ruh sağlığı ve sosyal hizmet kuruluşları çoğaltılıp geliştirilecektir.
- Özellikle büyük sanayi merkezlerinde hızla önem kazanan çevre sağlığı sorunlarının çözümüne —Bildirgenin ilgili yerlerinde değinilen— çok yönlü tedbirler getirilecektir.
- Ülkemizde meslek hastalıkları ve iş kazaları yüzünden ölüm, hastalanma ve sakatlanma oranları çok yüksektir. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığıyla Çalışma Bakanlığının, sosyal güvenlik kurumlarının ve sendikaların işbirliğiyle, bir işyerleri sağlığı ve güvenliği seferberliği açılacaktır. Bir yandan bu alanda eğitim programları düzenlenir, yeterli iş güvenliği tedbirleri alınırken, bir yandan da, ihmalleri görülen işletmelere ve yönetici veya teknik personele uygulanacak müeyyideler ağırlaştırılacaktır.
- Spor sağlığı daha yeterli biçimde örgütlenecektir.
- Halk eğitim merkezlerinden, halkın, insan sağlığı, çevre sağlığı, hayvan sağlığı konularında eğitimi için de yararlanılacaktır.
- Besin maddelerinin sağlık açısından denetimi etkinleştirilecektir.
- Halkın beslenme ihtiyacının daha yeterli biçim ve ölçüde karşılanabilmesi için, bir yandan halk eğitim merkezlerinden ve radyo ve televizyondan yararlanılarak, sağlıklı ve ucuz beslenme konusunda halk eğitilirken; bir yandan da yiyecek maddelerinin daha bol üretilip halka daha ucuz ulaştırılabilmesini sağlayıcı tedbirler alınacaktır. Bu arada, Bildirgenin ilgili yerlerinde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, üreticiyi de tüketiciyi de sömüren bozuk aracılık düzeni sona erdirilecektir; toprak, tarım ve pazarlama düzenlerinde, üreticinin de tüketicinin de yararına değişiklikler yapılacaktır.

TABİİ AFETLERE KARŞI PLÂNLAMA

Yurdumuzun özellikle bazı bölgelerinde sel ve depremlerden sık sık büyük yıkımlar olmaktadır.

Ormanların azalışı selleri arttırdığı gibi; yeryer kanalların yeterli olmayışı, yeryer de düzensiz kentleşme yüzünden sellerin verdiği hasar büyümektedir.

Yapıların çürüklüğü ve bâzı yoksul köylerde evlerin birer taş yığını durumunda oluşu da depremlerdeki yıkımları ve can kayıplarını arttırmaktadır.

Öte yandan, bu gibi yıkımların olduğu yerlerdeki kamu yönetimi geniş ölçüde felce uğradığı, yardımları zamanında ulaştıracak yeterli bir düzen de kurulamadığı için, yurttaşlar, ençok ilgi, şefkat ve korunma bekledikleri saatlerde, günlerce devletten umduklarını bulamayınca yalnızlık ve kırgınlık duygusuna kapılmaktadırlar.

CHP iktidarı, Devletin yurttaşlara kara gününde daha çok yardımcı olabilmesi için, tabii afetlere karşı planlama çalışmaları yapacaktır. Bu çalışmalarda Sivil Savunma örgütünden de büyük ölçüde yararlanılacaktır. Planlama çalışmaları aşağıdaki amaçlara yönelecektir:

- Bir yerde sel, deprem veya benzeri bir büyük yıkım olduğu zaman, o yıkımın etki alanı dışında fakat yakınında bulunan devlet kuruluşlarının ve yerinden yönetim kuruluşlarının, derhal ve kendiliklerinden harekete geçerek, ellerindeki bütün araçlarla belirli yardımları yetiştirmeleri önceden plânlanmış olacaktır. Sivil savunma plânlaması ile ilgili hazırlıklar, imkân oranında, bu amaçla da değerlendirilecektir.
- Belli merkezlerde tabii âfetlere karşı ilk yardım araçları ve gereçleri depolanacaktır.
- Sellerin sıklık olduğu bölgelere öncelik verilerek ağaçlandırma çalışmaları hızlandırılacak ve kanallar, setler yeterli duruma getirilecektir.
- Öncelikle deprem bölgeleri için depreme dayanıklı ve halkın maddi olanaklarına uygun yapı teknikleri ve konut tipleri oluşturulacaktır.
- Daha etkin bir yapı denetim sistemi kurulacaktır.
- Deprem bölgelerindeki yoksul köylerde, mezra ve korularda bulunan yığma taş yapılar yerine, daha sağlıklı ve depreme dayanıklı evler yapılması için köylülere yardım edilecektir.
- Kooperatifçilik hareketiyle bağlantılı olarak kurulacak tarım sigortası çerçevesi içinde, köylüler, çiftçiler, tabii âfetler karşısında veya kötü ürün yıllarında, tarım sigortasından görecekları yardımlarla geçimlerini sağlama, işlerini sürdürme olanağını bulacaklardır.

EĞİTİM, GENÇLİK, KÜLTÜR, SANAT VE SPOR

Eğitim, kültür ve gençlik sorunları, ekonomik ve sosyal gelişme açısından da, toplumun ve demokratik rejimin esenliği açısından da büyük önem taşır.

Sosyal adaletsizliğin temel nedenlerinden biri, eğitimdeki olanak eşitsizliğidir. Herkes için her düzeyde eğitim olanağı sağlanmadıkça, “eğitimde fırsat eşitliği” ilkesi havada kalır. Eğitimde olanak eşitsizliğinin giderilebilmesi ise, bütün çocuklara, gençlere ve yetişkinlere, eğilim ve yeteneklerine göre, her dalda ve her düzeyde eğitim olanağının açık bulunmasına bağlıdır.

Eğitim alanındaki yetersizlikler ve eğitim düzeniyle kalkınma istekleri arasındaki uyumsuzluklar, ekonomik ve sosyal gelişme yolunda karşılaşılan güçlüklerin de başında gelir.

Bu nedenlerle, CHP’nin kuracağı düzende,

- EĞİTİM OLANAKLARI KİMSENİN GÜCÜNÜ AŞMAYACAKTIR.
- EĞİTİMDE KİMSENİN ÖNÜ TIKANMAYACAKTIR.
- EĞİTİM İÇİN KİMSE GEÇ KALMIŞ OLMAYACAKTIR.
- EĞİTİM KALKINMA İSTERLERİNE UYGUN OLACAKTIR.

Gerek Türk toplumunun 12 Mart bunalımına sürüklenmesinde gerek kalkınma çabalarının aksamasında başlıca etkenlerden biri, eğitim, kültür ve gençlik sorunlarının savsaklanmış, gereğince ele alınmamış olmasıdır.

Gençlik Olayları

Türkiye’de son yılların gençlik olayları ideolojik nedenlerle ve şiddet eylemleri biçiminde başlamamıştır. Başlangıçta gençlerin bütün çabaları, eğitim sorunlarına, özellikle yüksek öğrenim sorunlarına dikkatleri çekme amacına yönelikti.

Gençler, üniversitelere veya yüksek okullara girişde büyük zorluklarla ve —liselerin öğretim düzeylerindeki fırsat ve olanak eşitsizliğinden ileri gelen— adaletsizliklerle karşı karşıya idiler.

Yüksek öğretim alanında devletin bıraktığı boşluğu doldurmağa uğraşan özel yüksek okullar, ciddi yüksek öğrenim yapmak isteyen gençleri tatmin edici olmaktan ve gençlerin geleceğini güvenceye bağlamaktan uzaktı.

Eğitim sistemi, çağımızın gerisinde kalmıştı. Çağın uyanık gençliği, bu geriliği, bu yetersizliği kolaylıkla farkediyordu.

Çağımızın dünya gençliği gibi, bizim gençlerimiz de üniversite yönetiminde söz sahibi olmak istiyorlardı, fakat bu olanak kendilerine tanınmıyordu.

Eğitim sistemi, Türk toplumunun özelliklerine ve istelerine uygun değildi.

Dar gelirli, hattâ genellikle orta halli aile çocukları öğrenimlerini ağır maddi sıkıntılar içinde yapmak zorunda kalıyor, ders kitaplarını bile alabilmekte zorluk çekiyorlardı.

Birçok gençler, istedikleri alanda yüksek öğrenim yapma olanağını bulamıyorlardı. O yüzden, daha genç yaşta, yaşamlarının, istek ve özlemlerine ters yönde biçimlendiğini görmenin büyük sıkıntısını, bunalımını duyuyorlardı.

Gençlerin başlangıçtaki şikâyet ve isteklerinden çoğu haklı idi. Fakat bu şikâyet ve isteklerden hiçbirine eğilinmedi. Gençliğin o yüzden artan bunalımına, giderek, ideolojik etkenlerin de eklenmesi zor olmadı. 12 Mart öncesi iktidarın gençlik çatışmalarını teşvik edici tutumu ve kışkırtıcı devlet ajanlarının gençlik arasındaki kışkırtmaları da bunlara eklenince, gençlik olayları, rejimi tehdit edici, toplumda huzursuzluk ve tepki uyandırıcı boyutlara erişti. 12 Mart öncesi iktidarın da istediği bu idi zaten. Çünkü o iktidarın yöneticileri, 1961 Anayasası ile, bu Anayasasının sağladığı Batı demokrasileri örneğine uygun özgürlükçü demokrasi ile Türkiye’nin yönetilemeyeceğini, Türkiye’de huzur sağlanamayacağını göstermek istiyorlardı. Bunu istedikleri içindir ki, üniversite özerkliğinin üniversitede güvenlik tedbirleri alınmasını engellediği iddiaları ile, olaylara, en azından seyirci kalıyorlardı. Oysa, üniversite özerkliği, hele silâhlı eylemlerin yer aldığı bir üniversiteye devlet kuvvetlerinin girmesine ve gereken güvenlik tedbirlerini almasına asla engel değildi; kaldı ki olaylardan birçoğu, özerklikle ilişkisi olmayan, doğrudan doğruya Hükûmet yönetimi ve denetimi altında bulunan bazı üniversitelerde, yüksek öğrenim kurumlarında ve öğrenci yurtlarında yer alıyordu.

12 Marttan Sonra da Gençlikle İlgilenilmedi

12 Mart'tan sonrası dönemde de, gençlik bunalımının kaynağındaki nedenlerle ilgilenmeğe gerek görülmedi. Şiddet olaylarına karşı tedbirler alınmakla yetinildi. Üstelik, gençlik bunalımının kaynağındaki sorunları büsbütün ağırlaştırıcı tedbirlere başvuruldu. Gençlik enerjisini, eğitici, insan kişiliğini geliştirici ve topluma yararlı bir yönde değerlendirecek olanakları sağlamak yerine; bu değerli enerji baskı altına alınmak, hapsedilmek istendi.

Üniversitelerde şiddet olaylarını önlemek bahanesiyle 12 Mart'tan sonra alınan yasal tedbirler, üniversite özerkliğini yok edecek, Türk üniversitelerini bilimsel özgürlükten bile yoksun bırakacak, insan kişiliğinin serbestçe gelişmesini önleyecek ve üniversitelerin toplum sorunlarına eğilmesini engelleyecek niteliktedir.

Gençlere üniversite yönetiminde yetki verilecek yerde, Anayasanın bütün yurttaşlara tanıdığı düşünce özgürlüğü bile üniversite gençliğinden, hattâ üniversite öğretim üyelerinden esirgendi.

Anayasa Mahkemesinin kararı uyarınca özel yüksek okullar kapatılmakla beraber, özel yüksek okulların başlıca sakıncalarından biri olan paralı yüksek öğretim yaygınlaştırıldı, bütün yüksek öğrenimi paralı yapacak bir kanun çıkarıldı. Üniversiteye giriş sorununa adaletli bir çözüm bulmak şöyle dursun, paralı yüksek öğrenimle, dar gelirli aile çocuklarının üniversiteye girebilmeleri büsbütün zorlaştırılmış oldu. Üstelik paralı hazırlık kursları da üniversiteye giriş sınavlarını kazanabilmenin adeta kaçınılmaz gereği durumuna geldi.

Yüksek öğrenimi bitirdiği halde askerlik görevini yapamayan ve işe de giremeyen gençlerin sorunu had safhaya vardığı bir sırada, buna bile çözüm bulunmadı.

Yalnız yüksek öğrenimde değil, eğitimin tümünde, adaletsizlik, çağın koşullarına ve toplum gereklerine aykırılık, büsbütün arttırıldı. Bunlara aşırı baskılar da eklendi.

Öyle ki, eğer bu dönemin, eğitimde ve gençlikte her türlü pedagojik ve demokratik kurala aykırı olarak yaptığı tahribat süratle giderilmezse, önümüzdeki yılların, yakın geçmişdekinden daha derin bir gençlik bunalımına yol açması beklenmelidir.

TEMEL İLKELER VE AMAÇLAR

CHP iktidarı, demokrasinin gereği olan özgür yurttaş, ekonomik ve sosyal gelişmenin hem başlıca aracı hem de asıl amacı olan yapıcı, yaratıcı ve mutlu insan yetiştirecek bir eğitim düzeni kurmağa herşeyin üstünde önem verecektir. CHP, toplumun huzurunu ve esenliğini de, kalkınmanın sosyal adalet içinde hızlanmasını ve devletin güçlenmesini de, en başta, böyle bir eğitim düzenine bağlı görmektedir.

CHP iktidarının kuracağı eğitim düzeninin temel ilkeleri ve amaçları şunlardır:

1. Eğitimde birlik olacaktır;
2. Eğitimde sosyal adalet ve herkese eşit olanak sağlanacaktır;
3. Eğitimin hiçbir dalında ve aşamasında hiçbir kimsenin önü tıkanmayacaktır;
4. Bütün toplum için yaygın ve sürekli eğitim sağlanacaktır;
5. Eğitim, üretime dönük, toplum koşullarına ve hızlı kalkınma gereklerine uygun olacaktır;
6. Eğitim ulusal kültürümüzü koruyup geliştirici ve çağdaş uygarlıkla bütünleştirici nitelikte olacaktır;
7. Eğitim demokratik, özgürlükçü ve halkçı olacaktır;

8. Eğitim, bir yandan insan kişiliğinin serbestçe gelişmesine bir yandan da toplumsal dayanışma ruhunun güçlenmesine katkıda bulunacaktır.

Bu ilkeler ve amaçlar yönünde, CHP iktidarının kuracağı eğitim düzeninin ana çizgileri aşağıda gösterilmiştir:

İLK EĞİTİM

İlk eğitim 5 yıl olacaktır.

İlkokullarda kitaptan yapılan öğretimden çok, el işlerine beceriye ve sanata, denemeye ve gözleme dayanan öğretime ağırlık verilecek, dersliklerin yanında işlikler de kurulacaktır.

Köykentler kurulduktan sonra da bütün köylerde 5 sınıflı ilkokullar bulunacaktır.

ORTA EĞİTİM

Orta eğitim 3 yıl olacaktır.

Olanaklara göre, değişik dallarda ayrı ayrı ortaokullar veya bu dalların birkaçını veya tümünü bir çatı altında toplayan ortaokullar açılacaktır.

Her köykentte en az bir ortaokul bulunacaktır.

Değişik dallardaki ortaokullar, belli köykent grupları içinde dengeli olarak dağılacak, öylelikle her köy çocuğu, çok uzaklara gitmek zorunda kalmaksızın, dilediği dalda ortaokul eğitimi görebilecektir. Örneğin, birbirine yakın köykentlerden birinde genel eğitim veren bir ortaokul varsa, öteki köykentlerde de tarım, sanat veya kooperatifçilik eğitimi veren ortaokullar bulunacaktır.

Bu ortaokullardan herbirinin yatılı bölümü de bulunacaktır. Kendi köykentlerindeki veya yakın bir köykentteki ortaokula giden çocuklar gündüzcü olacaklardır; günlük ulaşım olanağı bulunmayan yerlerden gelecek olanlarsa, ücretsiz yatılı öğrenim yapabileceklerdir.

İlçe merkezlerinde de, gene dengeli bir dağılım içinde, değişik dallarda ortaokullar bulunacaktır.

Bütün ortaokullar üretime dönük olacaktır; üretici çalışmalarla çocukların verimli bir çalışma yaşamına hazırlanmaları, yapıcı ve becerikli kişiler olarak yetişmeleri sağlanacağı gibi, okulların giderleri de bir ölçüde karşılanmış olacaktır.

Kalkınma Plânının eğitilmiş insan gücü hedefleri bakımından önem taşıyan dallarda özellikle teknik konularda orta eğitime yönelim arttırılmak üzere özendirici tedbirler uygulanacaktır.

LİSE EĞİTİMİ

Her lisede, yerine ve olanaklara göre değişik bölümler bir arada bulunacaktır. Öylelikle, eğitimin teknik araç ve gereçlerini bütün liselerde yüksek düzeyde bulundurma ve öğretmenlerden yüksek verim elde etme olanağı sağlanacaktır.

Liselerin birinci sınıfında temel eğitim verilecektir. Öylelikle, ortaokuldan sonra öğrenim dalını değiştirmek isteyenler için intibak olanağı sağlanmış olacaktır. Temel eğitim sınıfında, her öğrenci için, gireceği bölüme yeterince hazırlanabilmesi bakımından gerekli ders programı hazırlanabilecektir. Örneğin, ortaokulda sanat öğrenimi görmüş bir çocuk, lisede bir başka bölüme geçmek isterse, temel eğitim sınıfında ona göre yetiştirilecektir.

Ortaokulların ve liselerin her aşamasında öğrenciler, eğilim ve yeteneklerine göre, işe, mesleğe veya yüksek öğrenime yönlendirileceklerdir.

Böylelikle, eğitimin hiç bir dalında ve aşamasında hiç bir kimsenin önünün tıkanmaması ilkesi gerçekleştirilmiş olacaktır.

Lise bulunmayan yerlerden gelen öğrenciler arasında ailelerinin gelir durumu elverişli olmayanlar parasız yatılı okuyabileceklerdir.

Liselerde, nazari ders programlarını aksatmayacak ölçüde üretici çalışma yapılacaktır. Öylelikle liselerin eğitim giderleri bir ölçüde karşılanmış olacağı gibi, öğrenciler, üretken bir yaşama da hazırlanabileceklerdir.

Lise öğrencilerine, tatil aylarında, kendi öğrenim dallarına uygun alanlarda çalışma olanağı sağlanacaktır. Bu olanağın sağlanmasında dar gelirli aile çocuklarına öncelik tanınacaktır.

YÜKSEK ÖĞRETİM

Üniversiteye giriş, orta okullarda ve liselerde yüksek öğretime yöneltilen öğrencilerden liseyi bitirenler için sınavsız olacaktır. İşe ve mesleğe yöneltilenler de, istedikleri zaman, yüksek öğretime devam için gerekli kursları halk eğitimi merkezlerinde tamamlayarak üniversitelere sınavsız girebileceklerdir.

Yüksek öğretimin ilk yılı fakültede ve yüksek okulda temel öğretime ayrılacaktır. Temel öğretim sınıfında, öğrencilere, o fakültenin veya yüksek okulun öğrenim konularını izleyebilmek için gerekli hazırlayıcı dersler verilecektir.

Yüksek öğrenimi ancak temel öğretim sınıfını başarıyla bitirenler sürdürebileceklerdir.

Temel öğretim sınıflarında ikili eğitim yapılacaktır.

Bildirgenin “Kamu Yönetimi” bölüntüsünde açıklandığı gibi, bir çok devlet memurluklarında yüksek öğrenim koşulu aranmayacağı için; üniversitelere aşırı yönelim kendiliğinden sona ermiş olacaktır. Üniversitelere daha çok, belli bilim dallarında veya mesleklerde uzmanlaşmak isteyenler gidecektir. Öylelikle üniversiteye girmek isteyenlerin sayısı makul bir ölçüye inecektir.

Temel öğretim sınıflarının açılmasıyla, üniversiteye giriş sorununu bir kazanç kaynağı haline getiren özel kurslara duyulan ihtiyaç da ortadan kalkmış ve liselerin öğretim düzeylerindeki büyük farklılıklardan ötürü, az gelişmiş bölgelerden gelen gençlerin, üniversite giriş sınavlarında genellikle başarı sağlayamamalarının doğurduğu büyük adaletsizlik giderilmiş olacaktır.

Laboratuvar, klinik, atölye çalışmasına ihtiyaç göstermeyen dallarda yazışma yoluyla da yüksek öğrenim olanağı sağlanacaktır.

Yazışma yoluyla yüksek öğrenim yapanlar, yazları bir ay, üniversite öğretim üyelerinin yönetecekleri yetiştirme kurslarına gideceklerdir.

Ayrıca her il ve ilçe merkezinde ve her köyde açılacak halk eğitim merkezlerinde, yazışma yoluyla yüksek öğrenim yapanlar için, televizyon, film ve teyp gibi öğretim araçları bulundurulacaktır.

Bir eğitim televizyonu kurulacaktır. Her yere televizyon ulaşınca kadar, eğitim televizyonu ders filmleri, eğitim merkezlerindeki teknik araçlardan yararlanılarak izlenebilecektir.

Parasız Eğitim

Yüksek eğitim parasız olacaktır. Yüksek eğitim kurumlarını bitirenler, belli süreler için vatan hizmeti göreceklidir. Ordunun ihtiyaç fazlası durumundaki gençler, bu hizmet süresini, devletin göstereceği başka kamu hizmetlerinde, o arada iç güvenlik kuvvetlerinde geçireceklerdir.

Üniversite bulunmayan illerden gelen dar gelirli aile çocuklarından parasız yatılı okumak isteyenler, ya borçlanmak veya kendilerine, eğitimlerini aksatmayacak ölçüler içerisinde üniversitede verilecek görevleri yapmak yoluyla bu olanağı bulacaklardır.

Her üniversite bir bütün olacaktır. Belli bir plân ve zaman içinde bütün yüksek okullar ve akademiler üniversitelerle bütünleşecektir. Fakültelere bölüm sistemi getirilecek; fakülte içi ve fakülteler arası seçimlik dersler düzeni geliştirilecektir.

Üniversitelerin yönetsel ve bilimsel özerkliği tam olarak sağlanacaktır.

Devlet, üniversitelerde güvenlik sağlayabilmek için gerekli yetkilerle donatılacaktır, ancak bu yetkiler düşünce ve bilim özgürlüğünü sınırlayıcı biçimde kullanılamayacaktır.

Üniversite yönetimine, öğretim üyeleriyle birlikte, öğrenciler ve bütün görevliler de katılacaklardır.

Yüksek öğrenim gençliğinin yaz tatillerinde toplum kalkınması çalışmalarına katılma olanaklarını sağlayan programlar düzenlenecektir.

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLERLE ÇOCUKLARININ EĞİTİMİ

Yurt dışında işçi olarak çalışan yurttaşlarımızın bulundukları ülkelerdeki meslek ve sanat eğitimi olanaklarından yeterince yararlanabilmeleri sağlanacaktır.

İşçilerimizin yoğun olarak bulundukları ülkelerdeki Türk çocuklarının, o ülkelerdeki eğitim olanaklarından en geniş ölçüde yararlanabilmeleri için, devlet, gerekli girişimlerde bulunacaktır. Ayrıca bu çocukların ulusal kültüre bağlılıklarını sağlayıcı ek eğitim tedbirleri alınacaktır.

Belli bir yaş grubu içindeki öğretmenlerden, işçilerimizin bulunduğu ülkelere birinin dilini iyi bildikleri sınavla saptananlar, hazırlık kurslarından geçirildikten sonra, sıra ile, bu ülkelere gönderileceklerdir. Bu öğretmenler, Türk çocukları için düzenlenecek ek derslerde, Türkçe öğretim yapacaklardır.

Yurt dışında işçi olarak çalışan öğretmenlerden de, işçi çocuklarının eğitiminde yararlanma yolları aranacaktır.

Ayrıca, işçilerimizin bulunduğu ülkelerdeki sosyal hizmet kuruluşlarının eğitim için sağladığı olanaklardan da en geniş ölçüde yararlanılacaktır.

ÖĞRETMENİN ÖZGÜRLÜĞÜ

Öğretmenin iyi yetişmesi, maddî ve manevî huzur içinde çalışıp yaşayabilmesi, sağlam bir eğitim sisteminin ve yeni kuşakları sağlıklı biçimde eğitebilmenin temel koşullarındandır. Demokratik bir toplum için gerekli özgür insanı yetiştirecek öğretmenin kendisi özgür olabilmelidir. Bu nedenlerle, öğretmenler maddî sıkıntıdan ve siyasal baskıdan kurtarılacaklardır. Öğretmenler hakkındaki disiplin işlemlerinde siyasal baskı amacının rol oynamasını önleyici tedbirler alınacaktır. Daha önce, öğretmenlere siyasal nedenlerle verilmiş tüm disiplin cezaları kaldırılacaktır.

MESLEK İÇİ EĞİTİM

Bütün kamu hizmetlerinde sürekli meslek içi eğitime önem verilecektir.

Kendi kendini yetiştiren, mesleğinde üstün başarı gösteren ve belirli meslek içi eğitim sınavlarından geçen öğretmenlerden ve memurlardan, yüksek öğrenim yapamamış olanların mesleklerinde yükselebilmek olanaklarını sınırlayan engelleri kaldırmak üzere personel rejiminde gerekli düzeltmeler yapılacaktır.

HALK EĞİTİMİ

Her il ve ilçe merkezinde ve her köyde, modern eğitim araç ve gereçleriyle donatılmış halk eğitim merkezleri bulunacaktır.

Bu halk eğitim merkezlerinde,

- Yazışma yoluyla yüksek öğrenim yapanlar için gerekli kolaylıklar bulunacaktır.
- Yörenin özelliklerine ve ihtiyaçlarına ağırlık veren meslek ve sanat kursları düzenlenecektir.
- Kooperatifçilik kursları düzenlenecektir.
- Kitaplıklar bulunacaktır.
- Okur - yazarlık oranının kısa zamanda uygar ülkeler düzeyine yükseltilmesi ve Türkçe bilmeyenlere — veya yeterince bilmeyenlere— Türkçe öğretilmesi, Halk Eğitim Merkezlerinin başlıca görevleri arasında yer alacaktır.
- Tatil aylarında, okul yapılarından da, halk eğitimi için yararlanılacaktır.

Devlet üretme çiftlikleri, tarım araştırma istasyonları ve devlet haraları, bulundukları bölgede, o bölgedeki çiftçilerin yararlanabilecekleri birer tarım veya hayvancılık eğitim merkezi olarak da görev yapacaklardır.

Bütün işyerlerinde, devlet gözetimi altında, işbaşında eğitim programları, çıraklık kursları düzenlenecektir. Bu programlar, işçilerin, teknolojiye değişikliklere sür'atle uyabilmelerini sağlayacaktır. Bu kurs ve programları başarıyla bitirenlere yeterlik belgesi verilecektir.

Çıraklık eğitimi, bildirgenin esnaf ve sanatkârla ilgili bölüntüsünde daha ayrıntılı açıklandığı gibi, bir düzene bağlanacaktır.

EĞİTİMİN ORTAK UNSURLARI

Bütün gençlerde demokratik eğilimleri, alışkanlıkları ve hoşgörüyü geliştirmek, CHP'nin iktidarının eğitim düzeninin temel unsurlarından olacaktır. Öğretmen - öğrenci ilişkileri bu anlayışa göre düzenlenecek; insanlık onurunu daha küçük yaşta kırıcı yöntemler önleneyecektir. Çocuklara ve gençlere disiplinli çalışma yeteneği de böyle bir anlayış içinde aşılanacaktır.

Bir insan hangi dalda ne kadar iyi eğitilmiş olursa olsun, eğer insan ilişkileri bakımından zayıf, bilgi ve becerisinden toplumu yararlandırabilme yeteneği zayıf kalır. Memurların, meslek adamlarının, uzman ve teknokratların topluma gereği kadar yararlı olamayışlarında başlıca neden, insan ilişkileri ve yöneticilik bakımından yeterli eğitim görmemiş olmalarıdır.

Bu eksikliği gidermek üzere, örgün ve yaygın eğitimin bütün aşamalarında ve dallarında iyi insan ilişkileri eğitimi verilecektir; toplumsal dayanışma ruhu, sosyal hizmet anlayışı geliştirilecektir;

Orta okullardan başlanarak eğitimin her dalında ve aşamasında, gençlere, iyi yöneticilik için gerekli beceriler, bilgiler ve yetenekler kazandırılacaktır.

CHP, kooperatifçiliği, ekonomik ve sosyal gelişmemizin temeli saymaktadır. Fakat kooperatifçilikte başarı sağlanabilmesi, yeterli sayıda kooperatif yöneticisi ve önderinin yetişmiş olmasına ve herkesin kooperatifçilikle ilgili temel bilgileri edinmiş bulunmasına bağlıdır. Bu nedenle, gene eğitimin bütün aşamalarında ve dallarında kooperatifçilik derslerine, kurslarına yer verilecektir. Ayrıca, kooperatifçilik orta okulları ve liselerle üniversitelerde kooperatifçilik bölümleri açılacaktır.

ARAŞTIRMA

Bilimde ilerleyebilmenin, güçlü bir tarım ve sağlıklı bir sınılaşma için gerekli yerli teknolojiyi oluşturabilmenin ve çağın ileri teknolojisini ülke koşullarına uygunlaştırabilmenin, sosyal ve ekonomik sorunlara, doğru teşhisler koyabilmenin ve geçerli çözümler getirebilmenin temel koşullarından biri araştırmacılığa önem vermektedir.

Oysa Türkiye bu alanda çok geri kalmıştır. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun yanı sıra bir de sosyal ve ekonomik konularda araştırma kurumu kurulması, daha Birinci Plân Döneminde öngörüldüğü halde, böyle bir kurum, hâlâ gerçekleşmemiştir. CHP iktidarı, üniversitelerde, üniversiteler dışında ve büyük sanayi işletmelerinde araştırmacılığa önem verecektir. Devlet Plânlama Teşkilâtıyla, sanayi ve tarımla ilgili bütün araştırma kurumları arasında sıkı bağlantı kuracaktır. O arada, öncelikle, bağımsız bir “Ekonomik ve Sosyal Araştırma Kurumu”nu gerçekleştirecektir.

SANAT VE KÜLTÜR

Ekonomik ve sosyal gelişmenin amacı, yalnız toplumun ve insanların maddi varlığını ve refahını geliştirmek değildir. Ekonomik ve sosyal gelişmenin başta gelen amacı, insan yaşamını manevi bakımdan zenginleştirmek ve yüceltmektir. Manevi yaşamları yoksul bırakılan insanların, kişilikleri ve yapıcı ve yaratıcı güçleri yeterince gelişemeyeceği gibi öyle insanlardan kurulu bir toplumda insan ilişkileri de sağlıklı olamaz. Manevi yünden yoksul bir toplum, maddi bakımdan ne kadar varlıklı olursa olsun, mutlu olamaz.

İnsan ve toplum yaşamının manevi alanda da zenginleşmesine ve yücelmesine katkıda bulunmak üzere, sanat ve kültür çalışmaları toplumun bütün kesimlerine yayılmalıdır.

Bu çalışmalarda devlet katkısını ve önderliğini, herhangi bir siyasal müdahaleye ve baskıya yer bırakmayacak biçimde sağlamak üzere, CHP iktidarı, özerk bir Güzel Sanatlar Kurumu kuracaktır. Bu kurum gereken yetkilerle, olanaklarla donatılacaktır.

CHP iktidarında, ayrıca, sanat ve kültür alanında aşağıdaki tedbirler uygulanacaktır:

- Kurulacak spor tesislerinin kültür ve sanat çalışmalarına ve gösterilerine de elverişli biçimde yapılmaları ve işletilmeleri sağlanacaktır. Beden Eğitimi Genel Müdürlüğüyle Güzel Sanatlar Kurumu, bu tesisleri birlikte işleteceklerdir. Kafa ve beden kültürünün birlikte geliştirilmesine önem verilecektir.
- Güzel Sanatlar Kurumu, Devlet Tiyatrolarının yanı sıra özel tiyatroların da gelişmesine ve bütün yurda yayılmasına yardımcı olacaktır.

- Konservatuvarların yüksek bölümleri ve Güzel Sanatlar Akademileri, üniversitelerin birer bölümü durumuna getirilerek çoğaltılacak, öylelikle, üniversitelerde bütün yüksek öğretim gençliğinin güzel sanatlarla daha yakından ilgilenebileceği bir ortam yaratılacaktır.
- Yurdun her köşesindeki çocuklarla gençlerin yeteneklerini değerlendirmek ve konservatuvarlara kaynak olmak üzere orta düzeyde “Bölge Konservatuvarları” açılması yoluna gidilecektir.
- Türk sanat musikisinin ve Türk halk musikisinin özelliklerini koruyarak gelişmeleri ve yozlaştırıcı etiklere karşı korunabilmeleri için çaba gösterilecek, bu yöndeki çabaların yanı sıra, çok sesli musiki zevkinin ve kültürünün de yaygınlaşmasına çalışılacaktır.
- TRT dışında Anayasaya aykırı olarak yayın yapan ve her türlü zevk, sanat ve kültür denetiminden uzak bulunan tüm radyo istasyonları TRT’ye bağlanacak, öylelikle, musiki zevkinin körleşmesine ve yozlaşmasına yol açan başlıca etkenlerden biri ortadan kaldırılmış olacaktır.
- Sanat zevkinin gelişmesi ve yaygınlaşması için TRT ile özerk Güzel Sanatlar Kurumu sıkı işbirliği yapacaklardır.
- Halk musikisi kaynaklarından yararlanarak geniş topluluklara ve gençliğe seslenebilen ve ülkemizde çok sesli musiki zevkinin, kendi geleneksel musikî kültürümüzle bütünleşerek gelişmesine küçümsenemeyecek katkıda bulunan modern hafif sanat musikisi topluluklarını ve şarkıcılarını gece kulüplerine muhtaç durumdan kurtarmak ve daha yüksek düzeyde sanat yapabilme olanağına kavuşturmak üzere, Güzel Sanatlar Kurumu, bu musiki dalına da gereken ilgiyi gösterecektir.
- Halk sanatlarını geliştirmek, köylüler için ek gelir kaynağı durumuna getirmek, ev, giyim ve süs eşyaları sanayiinde Türk halk motiflerini modernleştirerek yaygınlaştırmak üzere çaba gösterilecektir.
- Güzel Sanatlar Kurumu ile Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ve Belediyeler arasında uyumlu bir işbirliği kurularak, eski kentlerin, mahallelerin ve yapıların sanat ve kültür değerlerini korumağa çalışılacaktır. Bütün bayındırlık ve şehircilik çalışmaları üzerinde etkin bir estetik denetim düzen kurulacaktır.
- Sanat ve arkeoloji müzeleri bütün yurda yayılarak zenginleştirilecektir. Bu müzeler daha çok turistlere ve az sayıdaki meraklılara hitab eden birer durgun kuruluş durumundan çıkarılarak, örgün ve yaygın eğitimin canlı unsurları durumuna getirilecektir.
- Türk film sanatının ve sanayiinin sağlıklı bir yönde gelişmesine, Devlet, özerk Güzel Sanatlar Kurumu aracılığı ile önderlik ve yardım edecektir. Devlet film sanayii kurulacaktır. Devlet Film Sanayiinden sanat filmleri için olduğu kadar belgesel ve eğitici filmler için de yararlanılacaktır.
- Devlet personel rejiminde, sanatçılığın özelliklerine uygun düzeltmeler yapılacaktır.
- Sosyal güvenlikten yoksun sanatçılar sosyal güvenliğe kavuşturulacaktır.
- Yazarların ve sanatçıların telif hakları daha sağlam kurallara bağlanarak korunacaktır.
- Kütüphanelerin bütün yurda yayılması ve gece geç saatlere kadar açık bulundurularak, öğrencilerin, kütüphanelerde ayrılacak yerlerden ders çalışmak üzere de yararlanabilmeleri sağlanacaktır. Özellikle konut durumunun sıkışık olduğu semtlerde, ders çalışma yerleri bulunan kütüphaneler yapılmasına önem verilecektir.
- Ders, kültür ve sanat araç ve gereçlerinin, ve kitapların, geniş halk topluluklarına ucuz olarak sağlanabilmesi için devlet gereken tedbirleri alacaktır.

HALKA VE GENÇLİĞE DÖNÜK SPOR

İnsan sağlığının ve sağlıklı bir toplumun temel koşulları arasında yer alan spor çalışmalarından, son yıllarda daha çok profesyonel seyir sporuna ağırlık verildiği için, herhangi bir toplumsal yarar sağlanamamaktadır. Gençlik ve halk, profesyonel sporun hareketsiz seyircileri durumuna itilmişlerdir. O yüzden ülkemizde profesyonel sporun da insan kaynağı gitgide cılızlaşıp kurumuştur. Uluslararası spor karşılaşmalarında, geleneksel sporumuz olan güreş dahil olmak üzere bütün dallarda uğradığımız başarısızlıklar, bu durumun kaçınılmaz sonucudur.

Sporda büyük atılımlar yapılabilmesi ve spor yoluyla gençliğin ve halkın beden ve ruh sağlığının geliştirilebilmesi için, seyir sporundan çok halk sporuna, profesyonel spordan çok amatör spora ve özellikle okul içi spora ağırlık verilecektir. Beden eğitimi ve spor, okullarda göstermelik dersler ve çalışmalar olmaktan çıkarılarak ciddiye alınacaktır.

Gençlerin ve yetişkinlerin amatör spor çalışmaları ve beden eğitimi çalışması yapabilecekleri tesisler yapımına öncelik verilecektir ve bu tesisler bütün yurda ve semtlere dengeli olarak dağıtılacaktır.

Uygar bir toplumda kafa kültürüyle beden kültürünün uyumlu olarak geliştirilmesi gereği göz önünde tutularak, bu tesisler, spor çalışmalarının yanı sıra her türlü kültür ve sanat çalışmalarına da elverişli biçimde yapılacak ve kullanılacaktır.

Profesyonel sporun iç düzeni belirli moral kurallarına bağlanacaktır. Profesyonel sporcuların sömürülmeleri önlenecektir. Profesyonel sporcular sosyal güvenliğe kavuşturulacaklardır.

DİN

İnanç özgürlüğü, demokrasinin, düşünce özgürlüğü kadar vaz geçilmez unsurudur.

Türkiye’de demokrasi ve düşünce özgürlüğünün, halk yararına sosyal adaletçi akımları ve eğilimleri güçlendirdiğini, ekonomik ve sosyal konularda halkı bilinçlendirdiğini, hak arama ve alma yollarını halka öğretip açtığını gören ve bundan tedirgin olan bazı çevreler, uzun süre, bu gelişmeleri önleyebilmek için, halkın din duygusunu ve inançlarını istismar etmişlerdir. Ekonomik sömürüyü, din sömürüsüyle destekleyip sürdürmek istemişlerdir. Halktan yana her düşünceyi, sosyal adaletçi her akımı “komünistlik” ve “dinsizlik” diye tanıtmışlardır. Ortanın solu veya sosyal demokrasi gibi, her düşünceye veya dinsel inanca saygılı demokratik sol akımları bile “aşırı”lıkla, “komünist”likle ve “dinsiz”likle damgalamağa kalkışmışlardır. Ekonomik, sosyal ve siyasal konularda tutuculuk anlamına gelen ve halkı sömürerek bir avuç insanı zengin etmek isteyen, “maddiyat” a aşırı önem veren “sağ”cılık ise, dine ve geleneğe bağlılıkmiş gibi, “maneviyatçılık”mış gibi göstermişlerdir.

Öylece uzun süre, düşünce özgürlüğü ile inanç özgürlüğünü çatıştırmışlardır ve bu çatışmada ezilen, hakları çiğnenen, gene halk olmuştur.

Gerçekte, siyasal açıdan sağcılık ve solculuk, dindarlık ölçüsüne göre değil, ekonomik ilişkiler konusundaki düşüncelere göre oluşan bir siyasal farklılaşmadır.

“Maddiyatçı”lığa gelince, bazı aşırı sol akımların felsefi anlamda “maddeci” (materyalist) olmalarına karşılık; siyasal anlamda sağcı ve tutucu olanların büyük çoğunluğunda, maddî varlığa ve zevklere ahlâkî ve manevî değerlerin üstünde eğilim göstermek, önem vermek bakımından “maddiyatçı”dırlar. Bu açıdan maddiyatçı olanlar, halkı, insanca yaşayabilmek için gerekli maddî olanaklardan bile yoksun bırakmak pahasına, her türlü refah kaynaklarını kendi ellerinde tutmak isterler

ve kendi maddî çıkarlarına verdikleri aşırı önemle, toplumun manevî ve ahlâkî değer ölçülerini ve düzenini tahrip ederler.

Ortanın solundaki CHP, maddiyatçı da maddeci de, yani materyalist de değildir. CHP, toplumun manevî ve ahlâkî değer ölçülerine de, inanç ve düşünce özgürlüğüne de saygılıdır. CHP, Türk halkının dinsel inançlarının, dine bağlılığının, demokratik yoldan ve sosyal adaletle kalkınma için, bir engel değil, tersine, kolaylaştırıcı bir etken olduğu kanısındadır.

Siyasal ve ekonomik istismar konusu yapılması önlenmek şartıyla, halkın dine bağlılığı, toplum yararına hiç bir düşünceyi, yeniliği güçleştirmez. Yeter ki, halk, serbest tartışma ortamında, bunların kendisine neler getireceğini anlıyabilme olanağını bulsun!..

Dine bağlılığın yenileşmeye, ilerlemeye, sosyal adaletçi atılımlara engelmış gibi görünmesinden, yalnız, sömürülerini sürdürebilmek için halkı karanlıkta tutmak isteyen maddiyatçı ve çıkarıcı çevreler değil; o çıkarıcı çevrelerin oyununa gelerek, aldatmacasına kanarak, dinî, geleneklere, manevî değerlere bağlılığı, ilericilikle bağdaşmaz sanan bazı aydınlar da sorumlu idiler. Bu sanıya kapılanlar, geçmişde, halkın din duygularını incit-tikçe, insanlık onurunu da zedelemişlerdir ve o yüzden halkı, din istirmarcısı büyük çıkar çevrelerinin kucağına doğru itmişlerdir.

Fakat hızla değişen Türkiye’de artık bu bakımdan da durum değişiyor. Halkla bütünleşen CHP’deki yeni akımın etkiliyebildiği geniş bir aydın kesimi halkın dine bağlılığına ve manevî değer ölçülerine içten saygı göstermektedir.

Serbest tartışma ortamında gerçekleri ve oyunları gitgide daha iyi görebilir duruma gelen halk toplulukları arasında, dine bağlılığın, artık, siyasal anlamda bir tutuculuk etkenine dönüştürülemediğini farkederek çıkarıcı çevreler ve onlar doğrultusundaki bazı partiler ise, şimdi, düşünce özgürlüğünden korktukları kadar, inanç özgürlüğünden de korkmağa başlamışlardır.

Bu çevreler ve partiler, şimdi, halkın dine bağlılığının, sömürüye karşı çıkmasına, hak arama-sına, aracılıktan tefecilikten kurtulmak için uğraşmasına engel olmadığını görmektedirler... Halkın dine bağlılığının, büyük sermaye sahiplerini daha da zengin etmek üzere kullanılan devlet kaynaklarıyla, köye kasabaya elektrik getirilmesini, fabrika kurulmasını istemesine engel olmadığını görmektedirler... Halkın dine bağlılığının, toprak adaletsizliği bulunan yerde toprak reformu istemesine, çocuklarını okutabilmek istemesine, ürüne daha yüksek fiyat, emeğe daha yüksek ücret istemesine engel olmadığını görmektedirler... Halkın dine bağlılığının, yoksulluğu kader sanmaktan kurtulmasına engel olmadığını görmektedirler.

Bunları gördükçe de, demokrasiden ve düşünce özgürlüğünde olduğu gibi, halktan ve dinden de ürkemektedirler.

CHP son yıllardaki tutumuyla, YOKSULLUĞUN KADER OLMADIĞI’nın daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmuştur... Yoksulluğun ve sosyal adaletsizliğin, Türk toplumu için, değişmez alın yazısı olmadığını, ekonomik ve sosyal düzendeki bozukluktan doğduğunu anlatan CHP, düzenin halk iradesiyle değişebileceği, demokraside halkın, kendi çabasıyla ve siyasal gücüyle, yoksulluktan, ezilmekten, sömürülmekten kurtulabileceği kanısını toplumda yaymağa ve kökleştirmeye büyük katkıda bulunmuştur.

Halkla bütünleşen CHP halkın dine ve manevî değer ölçülerine bağlılığını, sosyal adalet ve özgürlük içinde hızla kalkınabilmenin ve sosyal değişim sürecinde toplum bütünlüğünü ve esenliğini koruyabilmenin manevî etkenlerinden biri olarak değerlendirecektir.

Bu anlayışla, CHP iktidarı, din alanında aşağıdaki tutumu izleyecektir:

- İnanç özgürlüğü her bakımdan korunacaktır.
- Her inançtan yurttaşlar arasında ulusal birliğin ve milliyetçiliğin gereği olan kardeşlik duyguları ve dayanışma güçlendirilecektir.
- Yöresel kalkınma çabalarında din adamlarının uyarıcı ve destekleyici etkisinden de yararlanılacaktır.
- Din adamlarının eğitimi sürekli olacaktır. Okuldan sonra, görev hayatları boyunca da kurslarla sürdürülecek olan bu eğitimde, dinsel konuların yanı sıra sosyal ve ekonomik konulara da geniş yer verilecektir.
- Din adamı yetiştiren eğitim kurumlarında, kooperatifçilik eğitimine özel önem verilecektir.
- Vekil imamların yurt ölçüsünde hızlandırılmış ve daha yeterli düzeye çıkarılmış eğitim programlarıyla, eğitimdeki eksiklikleri tamamlanacaktır.
- Din görevlilerinin manevî ve maddî huzurları sağlanacaktır.
- Köylerin imam kadroları, hızlandırılmış bir program içinde doldurulacaktır.
- Camiye ihtiyacı olan köylerin cami projeleri ve cami yapımı için gerekli malzemeleri devletçe sağlanacaktır.

SİYASAL DÜZEN

DEMOKRASİ

Türk halkı, adaletli, etkin ve yurttaş saygılı bir devlet yönetimi altında, özgürlükle düzenliliği bir arada sağlayabilecek yetenekte ve erginlikte bir halktır.

Bu nitelikleri açısından, Türk halkının demokrasiye yatkınlığı tartışılmaz ve demokrasiden vaz geçmesi söz konusu olamaz. Baskıya boyun eğmeyen onurlu Türk halkı, özgürlükçü demokrasiden başka bir rejimi içine sindiremez artık.

Gerçi, 28 yıllık çok partili rejim döneminde, Türk demokrasisi iki büyük sarsıntı geçirmiştir, zaman zaman da ciddi tehlikelerle karşı karşıya gelmiştir. Fakat bunlardan hiç birinin sorumluluğu halka yüklenemez.

Ekonomik gelişme sürecindeki bir ülkenin, demokrasi yolunda bir takım zorluklarla, engellerle karşılaşması doğaldır. Bazı iç ve dış güçler de, zorlukları engelleri büyültürler ve istismar ederler.

Hele iktidarda, yerli ve yabancı büyük sermayenin çıkarlarını ön plânda gözeten ve demokratik haklar ve özgürlükler ortamında halkın kazanmağa başladığı güçten ürken bir siyasal kuruluş varsa, bir takım tertipleri tezgâhlamak büsbütün kolaylaşır.

Çalışan halk topluluklarının demokratik özgürlük ortamında serbestçe örgütlenebilmeleri, haklarının bilincine varmaları, sömürüye karşı direnmeğe, devlet yönetimini sosyal adaletçi bir tutum için zorlamağa başlamaları, Türkiye’de de yerli - yabancı büyük sermaye çevrelerinde olsun, büyük topraklılarda olsun, genellikle, demokrasiye karşı kaygı uyandırmıştır.

Demokrasiye Karşı Tertipler

1965’den itibaren de, böyle çevreler, kendi kaygılarını fazlasıyla paylaşan bir iktidar bulmuşlardır. O zamana kadar, birçok bakımlardan zayıf sayılabilecek koalisyon veya azınlık hükûmetleri,

üstelik ihtilâl ertesi sarsıntıların bütün şiddetiyle devam ettiği bir dönemde, 1961 Anayasası ile ve yürürlükteki yasalarla, ülkede huzur ve asayiş sağlıyabildikleri, bazı ciddi askerî ayaklanmaları bile önleyebildikleri halde; 1965’de, durum birden bire değişmeye başlamıştır.

Yeni iktidarın başı daha ilk günlerden, halkı silâhlanmağa çağırmıştır. Daha sonra öğrenci boykotları adetâ teşvik edilmiş; öğrenci olaylarına seyirci kalınmıştır. Yasalara uygun toplantılar, demokratik hukuk devleti kuralları içinde kontrol altına alınacak yerde, bu toplantılardan bazısının üstüne, hükümetin teşviki ve himayesi altında, yasa dışı saldırılar düzenlenmiştir. “Cihat” çağrıları bütün yurda yayılırken, iktidarın başı, bunu “vicdan hürriyetinin tezahürleri” olarak görmüştür. Yer yer mezhep kavgaları körüklenmiştir. “Sağcı” denen gençlerden bazıları, Siyasî Partiler Kanununa açıkça aykırı olarak, yarı askerî eğitim verilen kamplarda, yasa dışı sokak hareketleri için yetiştirilmeğe başlamıştır. “Solcu” denen gençlerden bir bölümü ise, devletin gözü önünde güney sınırlarını aşarak, Filistin’deki gerilla kamplarında Marksist - Leninist veya Maoist ideolojik eğitim ve gerillacılık eğitimi, sabotaj eğitimi görmek üzere gidip gelmeğe başlamışlardır. Yakalanıp Türk adliyesince tutuklananlardan bazıları, iktidarda bulunan AP Hükûmetinin aşırı müsamahasıyla kurtarılmış, sokaklara salınmışlardır. Başkent’in ortasında bile, öğrenci yurtlarından bir çoğu, yıllarca, silâhlı gençlik gruplarının karşılıklı işgalleri altında kalmıştır; bu yurtlar silâh talimghâhı haline getirilmiştir. Yıllarca bu yurtlarda arama bile yapılmamıştır.

Yapma Gerekçeler

Daha kurulduğu günlerden başlayarak, 1961 Anayasası ile ülkenin yönetilemeyeceğini, huzur ve asayiş sağla-namıyacağını iddia eden AP, böylece, kendi iktidarı sırasında, bu asılsız iddiasının yapma gerekçelerini bizzat imal etme yoluna girmiştir.

Özgürlükçü demokrasinin halka kazandırdığı güçten tedirgin olan veya ekonomik çıkarlarının, sömürü olanaklarının o yüzden tehlikeye girdiği kaygısına kapılan çevreler, dünyanın her yerinde, özellikle demokrasinin henüz kökleşmediği ve istikrarlı bir toplum düzeninin henüz kurulmadığı ülkelerde, önlemek istedikleri fakat doğrudan karşı çıkarak önleyemedikleri akımlarla mücadelede, dolaylı yollara da saptanmaktan kaçınmazlar. O arada, kendilerine karşı olan akımları kışkırtıp körükleyerek, toplumun hoşgörüsünü ve tahammülünü aşacak aşırı davranışlara da iterler. Bu amaçla, kışkırtıcı ajan kullanırlar. Kendilerine karşı eylemleri bazan kendileri tertiplerler. Her olayın sorumluluğunu tümü ile solun üstüne yıkararak, demokratik ve barışçı sol akımlarla da halkı yabancılaştırmağa uğraşırlar. Her türlü sol ve ilerici akımlara karşı almak istedikleri tedbirlere, haklarda ve özgürlüklerde yapmak istedikleri kısıntılara, öylelikle, halkın gözünde haklılık kazandırmak isterler.

Türkiye’de bu oyunların hepsi oynanmıştır. Kendilerini “ilerici”, “devrimci” veya “solcu” sayan fakat demokrasiye ve halka inanmayan bazı gruplar da bu oyunlara kolayca gelmişlerdir. Devletin aralarına soktuğu kışkırtıcı ajanlar ardından, onları “lider” olarak benimseyip, her maceraya körükörüne sürüklemişlerdir. Kimin gerçek “eylemci”, kimin kışkırtıcı ajan, kimin, Türk devletine kendini “milliyetçi” kışkırtıcı ajan olarak kabul ettirebilmiş yabancı ajanı olduğu, kolay kolay seçilemez, anlaşılamaz olmuştur.

O dönemde işlenen cinayetlerden bir çoğunun bugün hâlâ karanlıkta olması ve yetkili makamlarca üstünde bile durulmaması çok ilginçtir.

CHP ye Karşı Düşmanlık

CHP nin yıllarca tekrarlanan uyarıları, bu oyunları körükleyenleri de, bu olayların ardında sürüklenenleri de etkileyememiştir. Tersine, hepsinin, zaten temelde ideolojik bakımdan da demokrasi anlayışı bakımından da kesin çizgilerle ayrıldıkları CHP'ye karşı düşmanlıklarını arttırmıştır.

Demokrasiyi önlerinde bir engel olarak gören bazı “ilerici”ler ve “devrimci”ler, CHP demokrasinin en güçlü ve inançlı savunucusu olduğu için, ve, kendi yapısındaki ve tutumundaki değişiklikten sonra, demokrasi yoluyla toplum sorunlarının çözülebileceği umudunu bilinçli halk kesimlerinde canlı tutabilen tek siyasal kuruluş durumuna geldiği için, bu partiyi, başlıca hedef olarak almışlardır.

“İlerici”lik ve “devrimci”lik anlayışları CHP'den çok farklı olan bu çevrelerin, CHP'yi başlıca hedef olarak almaları tutucu ve çıkarıcı güçlerin de işine gelmiştir. Hattâ bu güçlerin o sıralarda henüz CHP içinde bulunan bazı temsilcileri, bir yandan o tutucu ve çıkarıcı güçlerle işbirliği yaparken, bir yandan da “devrimci” denen çevrelerle gizli-açık ilişkiler kurup, onları yeni CHP yönetimine ve tutumuna karşı husumetlerini büsbütün kışkırtmışlardır. CHP'yi, tüm ilerici aydınların ve gençliğin karşısında gibi göstermişlerdir.

Böylelikle, 12 Mart 1971 öncesi dönemde, özellikle 1968-71 arasında, tutucu ve çıkarıcı çevrelerle, onların karşıtı durumunda bulunsalar bile oyunlarına âlet olan ve “devrimci” denen bazı çevreler, gerek demokrasiyi, gerek CHP'yi yıpratma çabalarını bir doğrultuda, bazan hattâ işbirliği halinde sürdürmüşlerdir.

12 Mart Sonrası

Olayların bu şekilde gelişerek tırmanmaya dönüşmesi, o arada ordumuzun iç yapısını da etkilemeye başlaması, ve ordu içinde zamanında gerekli tedbirlerin alınmamış olması sonucunda, 12 Mart müdahalesi ortamına gelinmiştir.

Büyük varlıklı çıkar çevreleriyle onların siyaset alanındaki işbirlikçileri, 12 Mart sonrasında da tertiplerini sürdürmüşlerdir. 12 Mart müdahalesini ve bu müdahaleyle demokrasiye ara verilmesini, hem Anayasada köklü değişiklikler yaparak demokratik hakları ve özgürlükleri iyice kısmak ve demokrasiyi yozlaştırıp bir görüntüden, bir kalıptan ibaret kılmak için, hem de CHP'de 1965'den beri oluşan yeni hareketi önleyebilmek ve geriye döndürebilmek için istismar etmeğe kalkışmışlardır.

Gene 12 Mart 1971'den sonraki dönemde, müdahale öncesi olayların incelenmesi ve kovuşturulması tek yanlı olarak yapılmıştır. Olayların gerçek ve somut nedenlerine inilecek yerde, ancak olayların belirtilerinden bir kısmı üzerinde durulmuştur. “Çatışmalar”dan söz edildiği ve çatışmalar ancak karşıt gruplar arasında olabileceği halde, gruplardan yalnız biri hakkında kovuşturma yapılmıştır. 12 Mart öncesi olaylarda hiçbir sorumluluğu bulunmayan, hattâ o olaylara açıktan karşı çıkmış barışçı ve demokratik bazı dernekler bile kapatıldığı halde, olaylarda taraf olduğu bilinen bazı kuruluşlara, gruplara, derneklere hiç dokunulmamış, onların, 12 Mart'tan sonra da eylemlerini, gene devlet himayesinde ve bu kez tek başlarına sürdürmelerine, en azından seyirci kalınmıştır. Bir demokratik hukuk devleti için yara sayılması gereken kışkırtıcı ajanlar sorunu, bütün açıklığı ile ortaya çıktığı halde, hiç deşilmemiştir. 12 Mart sonrası iktidarı paylaşan ve büyük çıkar çevreleriyle iktidarı bölüşen bir siyasal partinin yetkililerinden bazılarının, 12 Mart öncesi olaylardaki ağır

sorumluluğu, Sıkıyönetim Mahkemelerinde ortaya serildiği halde, onları kovuşturmaların dışında tutma yoluna gidilmiştir.

Bu tek yanlı ihmallere karşılık, imzasız, asılsız tertiplere, kasıtlı sahte jurnallere itibar edilmesi bir devlet politikası haline getirilerek, birçok suçsuz kimseler göz altına alınmıştır. Birçok devlet memurlarıyla, öğretmenler, uzmanlar üzerindeki baskılar, devlet yönetiminde ciddi rahatsızlıklara yol açacak ölçülere varmıştır. Bir resmî devlet örgütü olan MİT'in bütün bu gibi işlemlerdeki rolü inkâr edilemeyecek kadar ortaya çıkmıştır.

Bu arada, artık gözden saklanamayacak hale gelen işkenceler, dünyada Türkiye'nin itibarını sarsmaya başlamıştır. Sıkıyönetim kanadı altında faaliyet gösterdiği anlaşılan "kontr - gerilla" diye bir "örgüt"ün "faaliyet"i bütün dünyada duyulduğu halde, resmî makamlarca üzerinde bile durulmamıştır.

Sonuç olarak, kimin gerçek suçlu kimin kışkırtıcı devlet ajanı olduğu, kimin kışkırtıcı ajan pozuna girmiş yabancı ajanı olduğu anlaşılamayan bazı suçlular itibar görürken, bazı suçsuz kişilerin de bir kısmı suçlularla birlikte en ağır muamelelere uğratıldığı bir ortamda, yönetim, tam bir anarşiye doğru sürüklenmeye başlamıştır.

Birçoğu kışkırtılarak veya 12 Mart öncesi havanın etkisinde kalarak bir takım olaylara sürüklenmiş veya sadece düşüncesini açıklamış binlerce genç, ağır suçlar işlemiş olanlarla bir arada göz altına alınmış, tutuklanmış, yargılanmağa başlamıştır. O yüzden, toplumda, rejimin geleceğini de tehlikeye düşürebilecek yeni tepki birikimleri oluşturulmağa başlamıştır.

Bir aydının evinde "sol yayın" bulundurulması suç sayılır hale gelmiştir. Görevi gereği her türlü yayını izleme durumunda olan profesörlerin evlerinde "yasak" kitaplar bulunduğu gerekçesiyle kovuşturmalar açılmıştır. Yıllarca önce yazdığı kitaplardan ötürü yazarlar, çevirmenler hakkında, 12 Mart sonrası baskı ortamında, hiçbir uygar ülkede eşine rastlanamayacak ağır mahkûmiyetler birbirini izlemeğe başlamıştır. Bu işlemlerin uyandırdığı tepki yüzünden, ülkemizin, üyesi bulunduğu demokratik Batılı Ülkeler topluluğundaki yeri ciddi tartışma konusu olmuştur.

Bir askerî müdahale rejiminde hukuk devleti kurallarının bir ölçüde dışına çıkılması ve bazı hakların ve özgürlüklerin kısılması, belki kaçınılmaz sayılabilir. Demokratik siyasal hayatımız bakımından asıl üzücü olan şudur ki, bütün bu hukuk dışı işlemler için, haklardaki ve özgürlüklerdeki kısıntılar için istek ve baskılar, en başta, bazı siyasal partilerden gelmiştir. Parlâmentoda grubu bulunan partiler arasında, bunlara karşı direnen tek parti, CHP olmuştur.

CHP'nin Tutumu

Gerek 12 Mart öncesinin gerek 12 Mart sonrasının, rejim bunalımı yaratıcı ve devlet yönetimini anarşiye sürükleyici bu gibi davranışları ve olayları karşısında, CHP, kendi içinde sert mücadeleleri ve bölünmeleri göze alarak ve zaman zaman da dışından gelen ağır baskılara göğüs gererek, demokrasinin, demokratik hak ve özgürlüklerin, demokratik hukuk devletinin, ve iç barışın gerçek ve yılmaz savunuculuğunu yapmıştır. Siyaset alanında, demokrasi ve özgürlük ışığını yanar tutan tek güçlü kuruluş olarak yer almıştır. Kendi içindeki bazı çelişkilerden ve yönetim anlaşmazlıklarından yararlanılarak, sürüklendiği "partilerüstü hükûmet" ortaklıklarında, 12 Mart sonrası rejim değişikliklerinin sorumluluğuna ortak edilmek istenmekle beraber, kendi iç çelişkilerini çözdükten ve normal demokratik rejime dönüşü güçleştirmiş olmayacağına kanaat getirdikten sonra bu ortaklıktan ayrılarak, gerçek kimliğiyle, demokratik muhalefet görevini yapmağa başlamıştır. Demokra-

siye dönüş yolu üzerine çıkarılan veya çıkarılmak istenen engellerin aşılmasına; Cumhurbaşkanı seçimi sorununun en demokratik biçimde çözülmesine öncülük etmiştir.

Halkın ekonomik gücünü büsbütün kısıcı, toplumu sosyal adaletten büsbütün uzaklaştıracı tutumların karşısında çoğu kez tek başına direnmiştir.

Öylelikle, gerek demokrasinin kurtulması ve daha sağlam güvencelere kavuşturulması gerek demokratik rejim içinde ekonomik sorunların çözülmesi, sosyal adalet içinde kalkınmanın hızlandırılması bakımından, CHP, gitgide genişleyen halk topluluklarının başlıca umudu durumuna gelmiştir.

AP'nin Tutumu

Türk demokrasisini 12 Mart 1971 bunalımına sürükleyen etkenler arasında, Adalet Partisi iktidarının yetersizliği ve yukarıda değindiğimiz bazı kasıtlı davranışları en önemli yeri tutmaktadır.

1961 Anayasası ile daha sağlam bir temele oturan, daha güçlü kurumlara, güvencelere ve daha geniş özgürlüklere, ve nazarı olarak sosyal öze kavuşan demokrasiyi, eski yetersiz haline döndürme, demokratik özgürlükleri kısıma, bazı demokratik kurumları kaldırma, demokrasimizin sosyal özünü etkisiz kılma ve devletimizi "sosyal devlet" ilkesinden uzaklaştırma niyetlerini, AP, iktidara geldiği, hattâ kurulduğu günlerden beri saklamamıştır.

İktidarda bulunduğu sürece, AP, asayişsizliğin karşısına devletçe teşvik edilen başka asayişsizliklerle, zorbalığın karşısına devlet himayesindeki başka zorbalıklarla çıkma basiretsizliğini bir politika olarak benimsediği gibi, bütün bunları, rejimle ilgili karşı emellerine kamuoyunda haklılık kazandırmak için istismar etmiştir.

Anayasa kuruluşlarından bazılarının da yetkilerini ve sorumluluklarını gereği gibi kullanmadıkları ileri sürülebilir. Fakat Türkiye'yi 12 Mart'a getiren olaylar tırmanmasında bunun etkisi çok az olduğu gibi, o kurumları böyle bir davranış içine iten de gene AP'nin iktidardaki tutumu olmuştur. Çünkü, başından beri AP iktidarı, bu anayasal devlet kuruluşlarını hasım gibi karşısına almış ve onlarda duygusal tepkiler körüklemiştir.

Anayasa ile ve yasalarla Hükûmetlere tanınan yetkileri ya kullanamayan veya kasıtlı olarak kullanmayan AP iktidarı, kendi tutumunun sonucu olarak ortaya çıkan veya büyüyen, körüklenen, tırmanmaya dönüşen, çatışmalar ve olaylar halkta kaygı ve huzursuzluk uyandırdıkça,

— İşte görüyorsunuz, bu Anayasa ile, bu kurumlarla, bu kadar geniş haklarla ve özgürlüklerle devlet yönetilemiyor, asayiş ve huzur sağlanamıyor,

demiştir... Anayasayı değiştirebilmek ve rejime kendi istediği biçimi verebilmek için Milletten yetki istemiştir.

Millet bu oyuna gelmemiş ve AP'ye istediği yetkiyi vermemiştir. Öyle ki, AP, 1969 seçimlerine bu tezle ve Anayasa değişikliklerini yapabilmek için TBMM'de gerekli üçte iki çoğunluğun kendisine verilmesi isteğiyle, girdiği halde, Millet, bu yetkiyi vermek, AP oylarını yükseltmek şöyle dursun, dört yıl içinde, AP oylarını yüzde 52,9'dan yüzde 46,5'e düşürmüştür.

AP Fırsat Buluyor

12 Mart 1971'de rejime yapılan askerî müdahale karşısında ise, AP yönetimi, rejim konusundaki kasıtlı davranışın daha çok açığa çıkaran çelişkili bir tutum içine girmiştir. Bir yandan, bu müdahaleyle demokratik rejime ara verilmesini eleştirirken, bir yandan da, demokrasiye ara veril-

mesini istismar ederek, öteden beri istediği fakat Millet'in yetki vermediği Anayasa değişikliklerini bu dönemde gerçekleştirmeye kalkışmıştır; bunu, CHP'nin içinde, genel 12 Mart müdahalesiyle kışkırtılan sürtüşmelerden ve bölünmelerden de yararlanarak, bir ölçüde başarmıştır.

Böylece, AP yönetimi, Millet'in kendisine verdiği iktidar yetkisini kullanamadığı ve koruyamadığı gibi; Millet'in yetki vermediği, izin vermediği isteklerini gerçekleştirmek üzere, Millet iradesinin büyük ölçüde sınırlandırılmasından yararlanmak gibi, demokrasiye gerçek bağlılıkla bağdaşmıyacak bir tutum izlemiştir.

1969 öncesinin eksik, yetersiz demokrasisi ile toplumun ve rejimin nasıl bunalımlara, sarsıntılara sürüklendiği bilinirken, rejimi yeniden 1960 öncesi duruma dönüştürmek için çırpınmıştır. Bundaki başarısının tam olamayışının nedenleri, halktan ve Cumhuriyet Halk Partisinden gelen direniştir.

Demokraside Özgürlükler Kısılamaz

Türk Ulusunun benimsediği Batı örneği özgürlükçü demokrasi, özgürlüklerden soyutlanarak yaşatılamaz.

Gerek AP'nin gerek aynı doğrultudaki başka bazı partilerin yönetici kadroları, Batı örneği demokrasinin girişim özgürlüğünü, mülkiyet ve miras haklarını benimsiyorlar, fakat bir çok temel siyasal ve sosyal haklarını ve özgürlüklerini benimsemiyor, reddediyorlar.

Girişim özgürlüğü de mülkiyet ve miras hakları da, hiç kuşkusuz, Batı örneği demokrasinin ayrılmaz unsurlarıdır. Fakat girişim özgürlüğüyle, mülkiyet ve miras haklarının bazı kimselere, sınırlı zümrelere ister istemez kazandıracağı büyük güç ve ağırlık karşısında, düşünce ve anlatım özgürlüğü, toplantı, birleşme ve örgütlenme özgürlüğü, ve bazı sosyal ve ekonomik haklar ve özgürlükler de yeterli ölçüde sağlanmazsa, toplumda ciddi dengesizlikler ortaya çıkar; toplum yararı korunamaz, herkesin insanca yaşama hakkı gerçekleştirilemez olur. Batı örneği demokrasinin kesin amacı olan halk egemenliği sağlanmak yerine, küçük ve güçlü zümrelerin sınıf egemenliği korunmuş olur. Rejim, giderek, demokrasi çizgisinden uzaklaşır ve faşizme dönüşür.

Özgürlükçü demokraside düşünce ve anlatım özgürlüğüne sınır konamaz; **“düşünce suçu”** diye bir suç türü tanınmaz.

Toplum gerçeklerine ve gereklerine aykırı düşen, özgürlükçü demokrasinin varlığını reddeden bazı düşünce akımlarının eyleme dönüştürülmesi, uygulanması yasaklanabilir. Fakat bu yasakların çerçevesi içinde, herkes düşünce ve kanılarını dilediği gibi açıklayabilir.

Anayasamızın 20. maddesinde bu özgürlük kesin olarak belirtilmiştir. Bu madde şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlarını söz, yazı, resim ile veya başka yollarla, tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

Kimse, düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz”.

Görülüyor ki Anayasamız, düşünce ve kanaatlarını açıklama özgürlüğünü de açıklamama hakkını da herkese, kesin olarak, sınırsız olarak tanımaktadır.

Özgürlükten Korkulamaz

Böyle bir özgürlük anlayışından korkmamak da gerekir.

Neden korkmamak gerekir?..

Bir ülkede Batı örneği özgürlükçü demokrasinin işleyebileceği kabul ediliyorsa, o ülke halkının, sınırsız düşünce özgürlüğü içinde, herkesi, her düşünce ve kanıyı dinleyip, tartıp, sonunda, kendi sağduyusu ile, en olumlu, en sağlıklı yolu bulabileceğine inanılıyor demektir. Halkın bu yetekte ve erginlikte olduğuna inanılmıyorsa, yapılacak iş,

— **Bizim halkımız henüz yeterince ergin değildir, vesayet altında yaşayacak durumdadır,** deyip, demokrasiden vaz geçmektir.

Düşünce ve anlatım özgürlüğünü sınırlamak isteyenler, açıkça söylemek cesaretini gösteremeler de, böyle bir zihniyet ve niyeti açığa vurmuş olmaktadır.

Hiç değilse,

— **Halkımız kendi açısından en sağlıklı yolu bulabilecek erginliktedir ama, halkın, her düşüncüyü dinledikten sonra, kendi özgür iradesiyle seçeceği yol, çıkarıcı çevrelerin işine gelmez!,** demiş olmaktadır.

Nitekim, bu görüşde olanların çoğunun, düşünce özgürlüğünü sınırlamaktan asıl amaçları, büyük çıkar çevrelerinin sınıf egemenliği hevesine karşı halkta uyanabilecek tepkiyi ve halkın kurabileceği dengeyi önlemektir.

Bizim coğrafi durumumuz Batı demokrasilerindeki kadar geniş hakları ve özgürlükleri benimsememize elvermez, güvenliğimiz tehlikeye düşer!, yollu mazeretler de geçerli ve inandırıcı değildir.

Demokrasiden Uzaklaşmanın Tehlikesi

Tam tersine, çevresindeki sağcı veya solcu totaliter rejimler karşısında Türkiye'nin üstünlüğü ve gücü, özgürlükçü demokrasiyi benimsemiş olmasından, yaşatmağa kararlı bulunmasından gelmektedir.

Temel hakları ve özgürlükleri budanmış bir demokrasiyle, Türkiye, Batılı ülkeler topluluğunda hakkı olan yeri de alamayacağı için, asıl o zaman, tehlikelerle dolu bir bölgede yapayalnız kalmış olur; güvenliği asıl o zaman tehlikeye düşer. Nitekim, 12 Mart'tan bu yana demokrasimizde yapılan tahribata, temel haklarda ve özgürlüklerde yapılan kısıntılara, bütünleşmeğe çalıştığımız demokratik Batı Ülkelerinden gelen tepkiler, özgürlükçü demokrasi yolundan ayrıldığımız oranda yalnız da kalacağımızı, akli eren herkese göstermeğe yetmiş olmalıdır.

Bütünleşme hareketi içine giren demokratik Avrupa ülkelerinden gelen tepkiler karşısında,

— **Siz kendi yurttaşlarınızı lâıyk gördüğünüz haklara ve özgürlüklere bizim yurttaşlarımızı lâıyk görmeyin; bizi aranızda, ikinci sınıf bir üye olarak kabul edin!,** anlamına gelecek bir durum almak ise, onurlu Türk halkının kabul edebileceği bir davranış olamaz.

Çağımızda artık, demokratik olmayan ülkelerde bile, düşünce, anlatım ve öğrenim özgürlüğüne sınırlar koymanın, düşünceleri, yayınları sansür etmenin anlamı da kalmamıştır. Çünkü çağımız radyo ve televizyon çağıdır. Çağımız mesafelerin çok kısaldığı, ülkeler arasında dolaşımın çok hızlandığı bir çağdır. Böyle bir çağda düşünce akımlarına karşı etkin sınırlar konulabilmesi fiilen olanaksızdır.

Türkiye'de bugün, bazı "zararlı" yayınları Türkçeye çevirdikleri gerekçesiyle, bazı yazarlar, çevirmenler, 7 yıl, 20 yıl, 30 yıl hapse mahkûm ediliyorlar. Oysa gene Türkiye'de bugün, isteyen kimse, radyosunun düğmesini çevirdi mi, hattâ Karadenizde veya Doğuda ise televizyon düğmesini çevirdi mi, her türlü yabancı propagandayı kaynağından izleyebilir. Bunu önleyebilmenin teknik olanağı

yoktur çağımızda. Böyle bir çağda düşünceye, yayına sınır çizmek, yasaklar koymak, düşüncelerinden, yazılarından, çevirilerinden ötürü, insanları, çağımızın hiç bir ülkesinde görülemeyecek kadar ağır cezalara mahkûm etmek, demokrasiye aykırılığı bir yana, gerçekçiliğe de aykırıdır.

Çağımızda, olsa olsa, müstehcen yayınlara sınır çizen bazı özgürlükçü demokrasilere rastlanabilir. Fakat bunun tam tersi bir duruma, yani müstehcen yayınları, filmleri alabildiğine serbest bırakıp, siyasal, sosyal, ekonomik konularda Anayasanın tanıdığı düşünce ve anlatım özgürlüğünü kullananları 7 yıla, 20 yıla, 30 yıla mahkûm etmek gibi, dünya gidişinin tam tersi bir duruma, Türkiye’den başka bir ülkede rastlanamasa gerektir.

Kendi iktidarında CHP, BU TÜRLÜ ÇELİŞKİLİ, GEÇERSİZ VE ÇAĞDIŞI DURUMLARA, DEMOKRASİYİ YOZLAŞTIRMA VE ETKİSİZLEŞTİRME ÇABALARINA SON VERECEKTİR. CHP TÜRKİYE’DE, TÜRK HALKININ LÂYİK OLDUĞU ÖZGÜRLÜKÇÜ DEMOKRASİYİ, BÜTÜN GEREKLERİYLE, BÜTÜN HAKLARI VE ÖZGÜRLÜKLERİYLE GERÇEKLEŞTİRECEKTİR.

Suç Anayasada ve Yasalarda Değildir

Türkiye’de 12 Mart 1971 öncesi şiddet olaylarına “aşırı” özgürlüklerin yol açtığı yolunda özellikle AP yöneticilerinin iddiası yanlıştır. Etkin bir Devlet yönetiminin kurulabilmesini ve Devletin bu türlü olayları önleyebilmesini engelleyen, Anayasada siyasal iktidara çizilen “aşırı” sınırlar olduğu iddiası da yanlıştır.

Şiddete başvurmak, düşüncelerini ve kanılarını silâhlı eylem yoluyla yaymağa, kabul ettirmeye kalkışmak, özgürlüğe inananların, özgürlükçü demokrasiyi benimseyenlerin değil, tam tersine, bunlara inanmayanların, bunları reddedenlerin kullanabilecekleri yöntemlerdir.

Silâhlı eylemlere olanak tanınan bir ortamda ekonomik ve sosyal kalkınma gerçekleşmeyeceği gibi, özgürlüklerin kısıldığı bir dönemde de ekonomik ve sosyal yaşamdaki güçlüklerin, sıkıntıların halk yararına çözümleri bulunamaz.

Özgürlükçü demokrasinin silâhlı eylemleri önleme gücünü, yetkisini siyasal iktidara, Hükûmete, güvenlik kuvvetlerine vermediği iddiası her türlü hukukî dayanaktan yoksundur.

Demokrasi, gerçi, bir anlamda, siyasal iktidarın sınırlandırılmasıdır. Ancak bu sınırlama, Hükûmetin toplumda huzur ve asayiş sağlama ve yürütme görevini yerine getirme yetkilerini etkisiz bırakma anlamında bir sınırlama değildir, özgürlükçü demokraside geçerli olan iktidar sınırlaması, ancak iktidarın, temel hak ve özgürlüklere müdahale olanaklarının ve iktidardan gelebilecek keyfi davranışların sınırlandırılmasıdır.

12 Mart 1971 öncesi dönemde, herhangi bir Üniversitede, bir yüksek okulda, öğrenci yurdunda, veya sokakta silâhlı çatışma, yasa dışı eylem olduğu vakit, Devletin gereken müdahaleyi yapmasını önleyecek bir hüküm ne Anayasada ne de yasalarda vardı. Tam tersine, Anayasa da yasalarda, Devleti, bu türlü durumlar karşısında etkin tedbirler, önleyici tedbirler alması için yetkili, hattâ yükümlü kılıyordu. Üniversite özerkliğinin, uygar ölçüler içinde böyle tedbirler almağa engel olmadığını, muhalefette olan CHP, 12 Mart 1971 öncesinde açıkça söylemişti. Kaldı ki, yukarda belirttiğimiz gibi olayların çıktığı yerlerden bir çoğunun özerkliği de yoktu. Örneğin Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Enstitüleri, birçok yüksek okullar ve akademiler, öğrenci yurtları, özerklikten yoksun, doğrudan doğruya Hükûmet denetimi altında kuruluşlardı. Hükûmet,

buralarda asayiş ve güvenlik sağlamak için her tedbiri alabileceği gibi, yetersiz veya sakıncalı bulduğu bütün yöneticileri veya öğretim görevlilerini de değiştirebilirdi.

Hele başkentin ortasındaki öğrenci yurtlarının, yıllarca, şu veya bu silâhlı öğrenci gurubu tarafından “işgâl” altında bulundurulmasına, silâh talimğâhı durumuna getirilmesine göz yummasının, seyirci kalmasının, Hükûmet için, hiçbir Anayasal veya yasal özü bulunamazdı.

Hükûmetin kamu görevlileri üzerinde, etkin bir Devlet yönetimi için gerekli yetkilere sahip olmadığı yolunda, gene AP'nin başında bulunanlar tarafından ileri sürülen iddialar da gerçeğe aykırı idi. Hükûmetin, kamu görevlileri hakkında ancak keyfi işlem yapması olanağı sınırlı idi. Kaldı ki, Anayasayı değiştirmeksizin ve idarenin eylem ve işlemleri üzerinde yargı denetimini kısmaksızın, belli görev mevkiileri üzerindeki hükûmet yetkilerini genişletici yasa veya tüzük değişiklikleri yapma olanağı da vardı. Yasalardan aldığı yetkiyle, Hükûmet nasıl dilediği Valiyi değiştirebiliyor, merkeze nakledebiliyor, etkisiz görevlere getirebiliyorsa, belli bir ölçü içinde, başka bazı kamu görevlileri için de, Hükûmetler, benzeri yetkilerle donatılabilirdi. Anayasada buna hiçbir engel yoktu.

Çağımızın Demokrasisi

AP yöneticilerinin ve o doğrultudaki çevrelerin demokrasi anlayışlarındaki bir temel sakatlık da, çağımızda halkın yönetime katılma isteğinin arttığını, uzmanlarla teknokratların yetki ve özgürlüklerini bir ölçünün ötesinde sınırlandırabilmeye ise modern teknolojinin olanak vermediğini anlayamamalarından veya anlamak istememelerinden ileri gelmektedir.

Devleti elbette uzmanlar yönetmez. Ama uzmanların, teknokratların düşünce özgürlüğü ve sesi de kısılamaz. Bırakınız demokratik ülkeleri, teknolojiye belli bir aşamaya varmış totaliter ülkelerde bile, uzmanın, teknokratın sesi, düşünce ve yayın özgürlüğü bir ölçünün üstünde kısılanmamaktadır. Çünkü, kısılrsa, o ülkenin çağdaş teknolojiye ayak uydurabilmesi ve ilerleyebilmesi duraklamaktadır. Oysa AP yöneticileri, iktidarda bulundukları sürece, teknokratları, uzmanları, birer makina parçası gibi, birer kapıkulu gibi gibi kullanmak istemişlerdir. Karşılaştıkları direnç karşısında da, Hükûmet yetkilerinin yetersiz olduğu iddialarını daha ısrarlı olarak öne sürmüşlerdir.

Bu iddialarının sonucu olaraktır ki, AP, Mimar ve Mühendislerin düşünce özgürlüğü sınırlandırmak için, 12 Mart'tan sonra, demokrasiye ara verilmesinden yararlanarak, akıl almaz yasa değişiklikleri yapmağa kalkışmıştır. Öylelikle, halkın parasının, millî kaynakların israf edilmesi, kötüye kullanılması karşısında bunları herkesden önce farkedebilecek durumda olan teknik elemanların sesleri kısılmak istenmiştir.

Çağımızda öğretmenin, özellikle üniversite öğretim üyelerinin düşünce özgürlüğünü sınırlandırmaya kalkışmak da, yönetimde etkinlik sağlama sonucunu değil, ancak toplumun geride kalması sonucunu doğurur.

Çağımız yaygın haberleşme ve eğitim çağıdır. Halk herşeyi, eskisinden çok daha iyi bilmekte, çok daha yakından izleyebilmekte ve değerlendirebilmektedir. Bu olanağı elde eden halk, her ülkede ve her rejimde, özellikle demokratik ülkelerde, yönetime daha çok katılma, daha çok ağırlığını koyma özlemini duymaktadır, bunu kendinde bir hak olarak görmektedir. Toplum sorunları üzerinde ve devlet yönetimi konusunda halkın nisbeten bilgisiz ve ilgisiz olduğu çağlarda oluşmuş temsili demokrasi, artık halkı eskisi kadar tatmin edememektedir.

Başka ülkelerde, demokrasiye içtenlikle bağlı olan partiler ve iktidarlar, halkın bu yeni özlemi ve yaklaşımı karşısında, demokrasiyi daha genişletmeğe, halkın özgürlüklerini ve yönetime katılma

olanaklarını arttırmaya uğraşırken, Türkiye’de, başta AP olmak üzere bazı tutucu çevrelerin, halkı büsbütün etkisizleştirme siyasal iktidarın yetkilerini büsbütün genişletme hevesine kapılmaları, dünyanın tersine bir gidiştir.

Çağımızda demokrasiyi yaşatabilmenin, demokrasi içinde yaşayabilmenin, etkin bir devlet yönetimini gerçekleştirebilmenin ve toplumda uyum ve huzur sağlayabilmenin kaçınılmaz gereği odur ki, hem, yurttaşların ve çoğulcu bir toplumda doğal unsurlar olarak yer alan toplulukların, meslek gruplarının, kurumların ve örgütlerin Devlet yönetimine katılma, siyasette ağırlıklarını duyurma olanakları artacaktır; hem de halkın sürekli gözetimi altında bulunan yürütme organlarının etkinliği korunacaktır. Bu koşulların değişik ölçülerle bir arada sağlanması birçok demokratik ülkelerde olabilirken, Türkiye’de olamamışsa, bunun sorumlusu ne Anayasadır ne de halktır; bunun sorumlusu, doğrudan doğruya, çağdaş özgürlükçü demokrasiyi içlerine sindiremeyen ve etkin devlet yönetimini başaramayan iktidarlardır.

CHP İKTİDARINDA, HALK YÖNETİME DAHA ÇOK VE DAHA ETKİN BİÇİMDE KATILACAK VE HALKIN GÖZETİMİ ALTINDAKİ YÖNETİM, DEMOKRATİK HAKLARDA VE ÖZGÜRLÜKLERDE HİÇBİR KISINTI YAPMAKSIZIN, DAHA ETKİLİ OLACAKTIR. DEMOKRASİ DE, DEVLET DE HALK DA DAHA GÜÇLÜ OLACAKTIR.

Seçim sisteminin yarattığı tepkiler de, sistemdeki aksaklıklardan çok, halkın yönetime katılma isteğinin yeterince karşılanamayışından ileri gelmektedir.

Anayasamızda “demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları” olarak tanımlanan partiler, büyük ölçüde halkın denetim ve etki alanı dışında kalmaktadırlar. Halkta uyanan tatminsizliğin gerçek nedeni budur.

Partiler demokrasisindeki seçimlerde, yurttaşın, elbette, kişilere değil, partilere oy vermesi, ve aday listelerini yetkili parti organlarının hazırlaması gerekir. Başka türlü, kendi içinde tutarlı ve disiplinli iktidarlar oluşamaz.

Sınırlı Demokrasi

Ne var ki, ülkemizde, partililik yapabilecek olanların aşırı ölçüde sınırlı tutulmuş, siyasetin pekçok kimseye yasaklanmış olması, üstelik, ocaklar - bucaklar kaldırıldıktan sonra meydana gelen boşluğun başka yollardan doldurulmaması yüzünden parti örgütlerinin toplumdaki köklerinin de çok zayıflamış bulunması, halkla partiler arasında bir kopukluk, bir yabancılaşma doğurmuştur. Bu nedenle ki, yurttaş, haklı olarak, seçme hakkını kullanamadığı kanısına kapılmaktadır.

Sözünü ettiğimiz sınırlamalar 12 Mart 1971 sonrası dönemde daha da ileri götürülmüştür.

Örneğin, derneklerin siyasetle dolaylı olarak ilgilenmeleri bile yasaklanmıştır. Oysa, partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurları olmakla beraber, siyaset yapma hakkının yalnız partilere tanındığı Türkiye’den başka bir “demokratik” ülke bulunmasa gerektir. Her demokratik ülkede, dernekler, siyasetle dolaylı olarak da değil, açıktan ve doğrudan ilgilenebilirler. Çoğu kez, siyasetle ilgilenmek üzere, örneğin bir partiyi veya adayı desteklemek üzere bile, dernekler, kulüpler kurulur. Hele belli siyasal sosyal, ekonomik görüşleri toplumda yaymak için dernekler kurulabilmesi demokrasilerde doğal bir haktır. Halk çoğu kez, dertlerini ve isteklerini bu gibi dernekler aracılığı ile duyurur. Türkiye’de şimdi bütün bunlar yasaktır. Derneklerin, o arada sendikalar da dahil tüm meslek kuruluşlarının demeç ve bildirimleri bile sansüre bağlanmıştır. Hakları zaten çok sınırlı olan memur sendikaları kapatılmıştır. Bütün dünyada yüksek öğrenim gençliğinin toplum sorunlarıyla

ve siyasetle ilgisi artarken ve bu ilgiyi yapıcı ve sağlıklı bir yönde geliştirmenin yolları aranırken ve bulunurken, bizde yüksek öğrenim gençliğinin siyasetle uzaktan bile ilgilenmesini önleyici hükümler getirilmiştir. Üniversite öğretim üyelerinin de düşünce özgürlüğü ve toplum sorunlarıyla ilgilenebilme hakkı önemli ölçüde kısılmaktadır.

Gerçek bir üniversite, toplum sorunlarına ilgisiz kalamaz, toplum sorunları üzerinde görüşlerini belirtmekten, araştırmalar yapmaktan alıkonulamaz. Fakat, üniversitelerin siyasetle ilgisini kesmek görüntüsü altında, asıl sağlanmak istenen, Üniversiteleri toplumdan koparmak, toplumdan etkilenemez ve toplumu etkileyemez duruma sokmak ve fildişi kuleye hapsedmektir.

Toplum sorunlarıyla ilgilenmek, siyasetle ilgilenmek demektir. Toplumun en bilgili kesimleri-ne, “siz toplum sorunlarıyla ilgilenemezsiniz” denilirse, bu, ister istemez toplum yararıyla bağdaşmayan bir takım karanlık tertipleri rahatça yürütebilmek için ortam hazırlamağa çalışıldığını akla getirir. Nitekim, böyle tertiplerin ardından, sıra, daima, halkın sesini kısıcı, doğrudan doğruya halkı baskı altına alıcı tedbirlere gelmiştir.

Eskiden, üniversite öğretim üyeleri, partilerin merkez karar ve yönetim organlarında görev alabilirlerdi. Şimdi bu yasaklanmakla, üniversite öğretim üyelerinin siyasete katkıda bulunabilme olanağı kaldırıldığı gibi, partiler de çağımızın karmaşık sorunlarını çözümlemede ve çözmede bilim adamlarının, uzmanların yardımından, tutacağı ışıktan büyük ölçüde yoksun bırakılmış olmaktadır.

Ülkemizde zaten memurlara, hattâ kamu iktisadî kuruluşlarının yönetici personeline de siyasetin yasak olduğu göz önünde tutulursa, toplumun aktif ve bilgili kesimlerinden geniş bir bölümünün siyaset dışı bırakıldığı görülür.

Bu yetmezmiş gibi, işçi sendikaları “partilerüstü sendikacılık” telkinleriyle siyaset dışına itilmek istenmektedir.

Köylüler de yaygın ve güçlü kooperatiflerde ve kooperatif birliklerinde örgütlenme olanağını bulamadıkları, Ziraat Odalarının da yönetiminde etkin olamadıkları, üstelik partilerin ocak - bucaıkları kaldırıldıktan sonra ortaya çıkan boşluk doldurulmadığı için, siyaseti etkileme, yönetime ağırlıklarını koyma olanaklarından fiilen yoksun kalmaktadırlar.

Türkiye’nin faal seçmen nüfusunun oldukça büyük bir bölümü yurt dışında işçi olarak çalışmaktadır. Birçok ülkeler, dışardaki seçmenlerine oy hakkı tanıdıkları hâlde, yurt dışındaki Türk seçmenleri oy hakkından yoksun bırakılmaktadırlar. Öylelikle nüfusumuzun çok uyanık bir kesimi, siyasetin tamamen dışında kalmış olmaktadır.

Türkiye dünyanın en genç nüfuslu ülkelerinden biri olduğu hâlde, ve çağımızda gençliğin kazandığı güç ve önem göz önünde tutularak, erginlik yaşının 21 olduğu bazı ülkelerde bile seçmen yaşı 18’e indirildiği hâlde, Türkiye’de 18-21 yaş arası gençlerden de oy hakkı esirgenmektedir. Bu büyük ve dinamik genç nüfus kesimi, çoğunlukla ya asker ya öğrenci olduğu için, oy verme dışında da siyasetle ilgilenme olanağını bulamamaktadır.

Sonuç olarak, görülüyor ki, Türkiye’de siyasetle fiilen ve etkin biçimde ilgilenenler, halkın yönetime katılması demek olan demokrasiyi lâfda bırakacak kadar sınırlıdır. Siyasetle fiilen ve etkin biçimde ilgilenenler, sadece, dar bir profesyonel politikacı kadrosuyla, serbest meslek ve iş adamlarından ibaret kalmaktadır.

Egemen Sınıflar Demokrasisi

Böylelikle, Türkiye’de çağımızın “kütle demokrasisi” yerine, yüzyıl-iki yüzyıl öncenin bazı Batı ülkelerindeki gibi bir egemen sınıflar demokrasisi, bir “soylular” veya “imtiyazlılar demokrasisi” ortaya çıkmaktadır.

Böyle bir sınırlı demokraside ise, altyapıda üretim ilişkilerini halk yararına yeniden düzenleyeci, halkı gerek ekonomik gerek sosyal bakımdan güçlendiren köklü değişikliklerin demokrasi kuralları içinde yapılabilmesi çok güçleşmektedir.

Çağın bu kadar gerisinde kalmış bir demokrasi anlayışında ısrar edildikçe, Türkiye’nin rejim bunalımlarından ve sosyal bunalımlardan kurtulması beklenemez.

CHP İKTİDARI TÜRK DEMOKRASİSİNİ, BİR “EGEMEN SINIFLAR DEMOKRASİSİ”NİN DAR ÇENBERİNDEN KURTARARAK GENİŞLETECEKTİR. ÇAĞIN GEREĞİ OLAN KÜTLE DEMOKRASİSİ BOYUTLARINA KAVUŞTURACAKTIR, VE BÜTÜN TOPLUMUN SİYASETLE ETKİN BİÇİMDE İLGİLENEBİLMESİNİ, HALKIN SİYASETE, DOLAYISIYLA YÖNETİME AĞIRLIĞINI KOYABİLMESİNİ VE EKONOMİK DÜZENİ BARIŞÇI YOLLARDAN KENDİ YARARINA DEĞİŞTİREBİLMESİNİ SAĞLIYACAKTIR; ÖYLELİKLE TÜRK DEMOKRASİSİNE ÇAĞDAŞLIK, GENİŞLİK VE GERÇEKLİK KAZANDIRACAKTIR.

Demokrasiye Gerçeklik Kazandırmak

Bu amaçla,

- Yurt dışındaki seçmenlere oy hakkı tanınacaktır.
- 18 Yaşını dolduranlara oy hakkı tanınacaktır.
- Dernekler üzerinden siyasetle ilgilenme yasağı kaldırılacaktır.
- İşçi sendikalarının siyasetle daha etkin biçimde ilgilenebilme olanakları sağlanacaktır.
- Memurların sendikalaşma hakkı yeniden tanınacaktır.
- Toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkına ve özgürlüğüne 12 Mart 1971 sonrası dönemde getirilen aşırı sınırlamalar kaldırılacaktır.
- Üniversiteler yasasına konulan düşünce, bilim, öğrenim ve araştırma özgürlüklerini sınırlayıcı ve özerkliği etkisiz kılıcı hükümler kaldırılacaktır.
- Olağanüstü zorunluklar ortaya çıkmadıkça devlet güvenlik mahkemelerine olanak sağlayan yeni Anayasa hükmü işletilmeyecektir.
- Sıkıyönetim yasasında yapılan değişikliklerle bazı temel hakların ve özgürlüklerin, hattâ bazı sosyal ve ekonomik hakların ve özgürlüklerin özünü zedeleyen hükümler kaldırılacaktır.
- Yasalarımızdan, düşünce ve anlatım özgürlüğünü, örnek aldığımız özgürlükçü demokrasi uygulamalarıyla bağdaşmayacak biçimde ve ölçüde sınırlayan bütün hükümler çıkarılacak, özellikle siyasal, sosyal, ekonomik konularda düşünce ve anlatım özgürlüğü sınırsız olacaktır.
- 12 Mart 1971 sonrası dönemde yapılan Anayasa değişiklikleriyle basın özgürlüğüne yeni sınırlamalar getirilmesini mümkün kılan hükümlere ilişkin yasalar çıkarılmayacak; başkalarının yazdığı yazılardan dolayı yazı işleri Müdürlerini sorumlu kılan yasa hükümleri yürürlükten kaldırılacaktır.

- Köylülerin hızla güçlü kooperatiflerde ve kooperatif birlikleriyle üst kuruluşlarında birleşip örgütlenmeleri sağlanacak ve bu üretici örgütlerinin siyasetteki ve devlet yönetimindeki etkinliklerini arttırıcı olanaklar sağlanacaktır.
- Yeni kurulacak köykenetlerin yönetiminde kooperatifler etkin bir unsur olacaktır. Böylelikle, üretici örgütlerine dayanan yeni bir yerinden yönetim biçiminin bütün kırsal alanları kapsamasıyla, nüfusumuzun çoğunluğunu oluşturan üretici köylüler, Devlet yönetimine, büyük ölçüde, doğrudan doğruya katılma olanağını bulacaklardır.
- Genel olarak yerinden yönetimin “mahalli idare”nin yetkileri, ve yerinden yönetime halkın doğrudan doğruya katılabilme olanakları arttırılacaktır.
- Partilerin yönetiminde geniş halk topluluklarının ağırlığı arttırılacak ve parti örgütleriyle halk arasındaki yabancılaşma ortadan kaldırılacaktır.
- Kamu iktisadî kuruluşlarının yönetimine bu kuruluşlarda çalışanların ve yöre halkının temsilcileri etkin biçimde katılacaklardır. Halkın Devlet yönetimine ve iktisadî hayata o yönden de ağırlığını koyabilmesi sağlanacaktır.
- Üniversitelerin yönetimine, öğretim üyeleriyle birlikte, öğrenciler ve öteki üniversite görevlileri de etkin biçimde katılacaklardır.
- Devlet dairelerinin iç yönetiminde memurlara, memurların denetiminde de halka olanaklar tanınacaktır.

Bu amaçları gerçekleştirebilmek için CHP, yeterli çoğunluğu sağladığında, gerekli Anayasa değişikliklerini yapacaktır. Anayasa değişiklikleri için yeterli çoğunluğu sağlayamamakla beraber Parlâmentoda çoğunluğu sağladığında, gerekli yasa değişikliklerini yapmak veya, son Anayasa değişiklikleriyle gerekli kılınan fakat henüz çıkarılmamış bazı yasaları demokrasi kurallarına en uygun biçimde hazırlamak yoluyla; bir yandan son yıllarda demokraside yapılan tahribatı giderecek, bir yandan da, demokrasiye, çağımızın gereklerine uygun bir nitelik ve sosyal öz kazandıracak, halkın yönetime katılabilme ölçüsünü etkin biçimde arttıracaktır.

O zaman Türk demokrasisi güçlenmiş, halkın yönetimdeki ağırlığı artmış, ve sosyal devlet ülküsüne erişmemiz kolaylaşmış olacaktır. Büyük Çıkar çevreleriyle onların yandaşı durumundaki partilerin, demokrasiyi yozlaştırma, daraltma ve dönem dönem bunalımlara sürüklenme olanakları da öylelikle önlenebilecektir.

HABERLEŞME

Haberleşme olanaklarının demokratik bir anlayışla geliştirilmesi, eğitimi yaygınlaştırma bakımından olduğu gibi, düşünce ve tartışma özgürlüğü içinde kamuoyunun serbestçe ve bilgili olarak oluşabilmesi bakımından da zorunludur.

Bu yönlerden, CHP iktidarı, haberleşme alanında aşağıdaki tedbirleri ve atılımları gerçekleştirecektir:

- Düşünce ve yayın özgürlüğü önündeki bütün sınırlamalar kaldırılacaktır.
- Haberleşmede Anayasa gereği olan gizlilik titizlikle korunacak ve daha etkin müeyyidelere bağlanacaktır.

- Anayasada yapılan demokratik açıdan olumsuz değişiklikleri düzeltme olanağı bulunduğunda TRT'ye yeniden özerklik tanınacaktır. Bu olanak bulununcaya kadar da, TRT'nin, yönetimde ve yayım politikasında tam tarafsızlığı gözetilecektir.
- Televizyon yayınlarının bütün yurdu kapsar duruma gelmesi çabuklaştırılacaktır.
- Radyo ve Televizyon programlarının, ülkedeki kültür düzeyini ve sanat zevkini yükseltecek yönde hazırlanması teşvik edilecektir.
- Partilerin seçim konuşmalarının televizyondan da yayınlanabilmesi sağlanacaktır.
- CHP iktidarının açacağı eğitim seferberliğinin önemli bir aracı olarak, bir eğitim televizyonu kurulacaktır. Bu televizyonla eğitim programlarından, henüz televizyon seyredebeyen bölgelerin de yararlanabilmesini sağlamak üzere, eğitim programlarının filmleri, o bölgelerdeki halk eğitim merkezlerine gönderilecektir.

Televizyon eğitim programlarından, yaygın halk eğitimi için olduğu kadar, belli dallarda yazışma yoluyla yüksek öğrenim yapabilecek olanlar için de yararlanılacaktır.

- TRT dışında Anayasaya aykırı olarak kurulan bütün radyo istasyonları TRT'nin yönetimi ve denetimi altına alınacaktır.
- Devletçe kurulan veya Devlettten malî yardım alan haber ajanslarının Anayasa gereği olarak tam bir tarafsızlıkla çalışması, etkin güvencelere bağlanacaktır.
- Anadolu basınının, yöresel ihtiyaçları karşılayacak biçimde ve yüksek düzeyde yayın yapabilecek duruma erişebilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Haberleşmede ve eğitimde önemli bir unsur olan kâğıt fiyatlarının düşük düzeyde tutulması gözetilecektir.

HALKÇI VE ETKİN KAMU YÖNETİMİ

Türk halkının en büyük ve sürekli ıstırap konularından biri devletle ilişkilerinde karşılaştığı güçlükler, ilgisizlikler ve haksızlıklardır, iyi işleyen, dürüst ve tarafsız davranan, halkla sıcak ilişki kuran bir kamu yönetimi, güçlü devlet olabilmenin ve hızlı kalkınabilmenin de, sağlıklı bir demokratik siyasal ortama girebilmenin ve topluma huzur getirebilmenin de temel kurallarındandır.

Kamu yönetimi iyi işlemedikçe hiçbir iktidar bir ölçünün üstünde başarılı olamaz; kamu yönetimi dürüst ve tarafsız davranmadıkça ve halkla sıcak ve yakın ilişki kurmadıkça, halk-devlet bütünleşmesi sağlanamaz; ne devlet ne de halk verimli olabilir.

Çağımızın demokratik ülkelerinde halk, yönetime gitgide daha çok katılmak ve ağırlığını koyabilmek ister. Kamu yönetimi halka bu olanağı sağlamadıkça, demokrasi, halk gözünde gerçeklik kazanamaz.

Çarpışan Üç Görüş

Bugün Türkiye'de, kamu yönetimi konusunda üç siyasal görüş çarpışmaktadır:

1. "Bürokrat aydın" denen ve bürokrat veya teknokrat olarak kamu yönetiminde etkinlik kazanan kadrolardan azınlıkta olan bir bölüm, kamu yönetiminin dışındaki grublardan da bir bölümüyle birlikte, siyasal gücün yerini alarak devleti diledikleri gibi yönetmek isterler; halkın sıkıntılarını, özlemlerini, eğilimlerini dikkate almadan, yapısını yeterince bilmedik-

leri toplumu, kendi kafalarındaki kalıplara göre biçimlendirmek isterler. Demokratik rejime müdahaleler oldukça istekleri daha çok yüzeye çıkar.

2. Adalet Partisi, kamu oyunun serbestçe oluşmasını ve halkın yönetimde etkinlik kazanmasını önlemek, büyük sermaye çevrelerinin çıkarlarına uygun biçimde toplumu dilediği gibi yönetmek; bunun için de, bürokrat ve teknokrat kadroları, kişilikleri olmayan makina parçaları gibi kullanmak ister.
3. Cumhuriyet Halk Partisi ise, son yıllarda oluşan ve artık iyice kökleşen yeni tutumuyla, yönetimde halkın etkinliğini arttırmak, bürokrat - teknokrat kadroları halkla bütünleştirmek, ve halkın eğilimleri yönünde topluma atılım ve ilerleme gücü kazandıracak halk hizmetinde bir kamu yönetimi yaratmak ister.

AP kendi öngördüğü kamu yönetimi modelini gerçekleştirebilmek için, bürokrat - teknokrat kadroları bir yandan ezip baskı altına almağa bir yandan da büyük sermaye çevreleriyle bütünleştirmeye çalışır. CHP ise, kendi öngördüğü yönetim modelini gerçekleştirebilmek için, bir yandan bürokrat - teknokrat kadroların kişiliklerine değer verir, saygı gösterirken, bir yandan da o kadrolarda, demokrasinin kesin gereği olan, halka saygı ve sevgiyi, halk önünde alçak gönüllülüğü geliştirmeye uğraşır.

Çağımızın demokrasiyi benimsemiş toplumlarında, halkla bürokratların ve teknokratların ilişkisini böyle bir anlayış içinde düzenlemedikçe, halkçı ve etkin bir kamu yönetimi gerçekleştirme ve rejimde huzur ve süreklilik sağlama olanağı yoktur. Çünkü çağımızda halkın yönetime katılma isteği ve yeteneği büyük ölçüde arttığı gibi; çağımızın uzmanlık isteyen karmaşık sorunları ve toplum yaşamına dal-budak salan devlet yapısında teknokrata ve bürokrata ağırlık kazandırmıştır. Demokrasiyi benimsemiş bir toplumda, siyasal iktidar, halkın yönetime katılma isteğini engellemeğe, bir ölçünün üstünde sınırlamağa kalkışırsa, tepkiler, bunalımlar doğar; bürokratin, teknokratın yetkilerini bir ölçünün üstünde sınırlamağa kalkışırsa, o zaman da yönetim büyük ölçüde aksar.

Adalet Partisi, iktidar döneminde, halkın hızla değişen veya gelişen istek ve eğilimlerini izleyemediği veya dikkate almadığı, ya da kendi siyasal felsefesiyle bağdaştıramadığı için, geçerli bir politika saptıyamamıştır ve devlet gemisine yön verememiştir; ayrıca bürokrasiye ve teknokrasiye yersiz ve aşırı müdahaleleriyle de gemiyi, düzgün işlemez duruma, yalpalar duruma düşürmüştür. Sonunda devlet gemisini 12 Mart kayalıklarına bindirmiştir.

Bir yandan halk, bir yandan da bürokratlar ve teknokratlar, devlet yönetimiyle yabancılaşmışlardır, sürtüşme içine girmişlerdir.

CHP nin yeni iktidarında, bütün siyasal karar organlarının ve kamu yöneticilerinin görevleri, yetkileri, yetenekleri ve birbirleriyle ilişkileri, bir hızlı değişim çağında oluşumuzun gerektirdiği esneklik içinde, iyice belirlenecektir; halkla bürokrat ve teknokrat kadrolar arasında, çağımızın ve demokrasinin gereği olan bütünleşme sağlanmağa çalışılacaktır; ve devlet gemisine, halkın istek ve eğilimlerini yansıtan, tutarlı bir politika ile yön verilecek, rota çizilecektir.

Öylelikle, devlet yönetimi, uyumlu ve düzgün biçimde işleyecektir.

CHP için, halkla bürokrat - teknokrat kadroları bütünleştirmek, eskisine göre çok kolaylaşmıştır. Çünkü, bir yandan CHP, sekiz yıl önce başlayan ortanın solu hareketiyle ve bu hareketi kökleştirmek için verilen çetin dış ve iç mücadeleler sonunda, kendisi halkla bütünleşmiştir, "seçkinler partisi" görüntüsünden kurtulmuştur; bir yandan da, eskisine oranla daha çok halkın içinden yetişen yeni bürokrat - teknokrat kadrolar, kendi kökenlerindeki, toplumdaki ve CHP'deki değişimlerin

sonucu olarak, halkla daha kolay bütünleşebilecek bir duruma erişmiştir. AP ve büyük sermaye çevreleri de bürokrat - teknokrat kadrolarda başlayan bu halkçı değişimin farkında oldukları içindir ki, “bir yandan bürokratları baskıları ve etkileri altına alabilmek umuduyla türlü yollara başvururken, bir yandan da yüksek öğrenim kapılarını, hattâ ilk eğitimden sonrasını halka kapatmak üzere tedbir üstüne tedbir alınmasını sağlamışlardır, ilkokul bitirenlerin yatılı öğrenim görebilecekleri meslek okulları birbiri ardından kaldırılmıştır; üniversiteye giriş ise —yoksul bölgelerden gelen çocuklar için zaten çok zor olduğu yetmezmiş gibi— paralı yapılarak, halk çocuklarına büsbütün engellenmiştir.

CHP’nin eğitimde öngördüğü halkçı düzen, eğitimin bütün dallarını ve aşamalarını dolayısıyla kamu hizmetinde yükseltilme olanaklarını, herkese açacaktır.

Kamu yönetiminde CHP, halkçı doğrultusuna uygun olarak, aşağıdaki tedbirleri gerçekleştirecektir.

- Eğitimin her dalında ve aşamasında, çocuklar ve gençler, iyi insan ilişkileri konusunda, halkla ilişkiler konusunda ve yöneticilik ve işletmecilik alanında eğitileceklerdir. Bu, yalnız yönetici, işletmeci veya öğretmen olmak üzere eğitim görenler için değil, her dalda eğitim görenler için zorunludur. Herhangi bir teknokrat veya uzman da, örneğin bir mühendis veya doktor da, topluma gereğince hizmet edebilmek, bilgisinden toplumu yerince yararlandırabilmek için, bu konularda eğitimden geçmiş olmalıdır.

(Eğitim düzeninde bu bakımdan yapılacak değişiklikler, Bildirgenin eğitimle ilgili bölüntüsünde açıklanmıştır.)

- Toplum hızla değişmekte, teknik ve bilim hızla ilerlemekte, devlet yönetimi gitgide güçleşmektedir. Onun için kamu hizmeti görevlileri sürekli eğitilmelidirler.

Uzmanlık gerektiren görevler dışındaki kamu görevlerde yükseltilmek için yüksek öğrenim yapmış olma koşulu aranmayacaktır. Ancak bütün liselerde gençler, kamu yöneticiliği için her bakımdan daha iyi yetiştirileceklerdir. Daktilo yazmaktan muhasebeciliğe ve işletmeciliğe kadar, her türlü büro hizmetini yeterli olarak yapabilecek ve iyi birer yönetici olabilecek düzeyde eğitileceklerdir.

Liselerde gerçek yöneticilik eğitiminden geçen gençlere kamu yönetiminde yükselme kapıları açık bulunacaktır.

Kamu görevlileri, sürekli olarak meslek içi eğitim göreceklidir.

Kamu hizmeti görevlerinde belli bir süre hizmet görmüş olan başarılı memurlar, isterlerse, kurulacak olan “Kamu Yönetimi Akademisi”ne gidebileceklerdir. Bu akademiyi başarıyla bitirenler, bekletilmeden, “yönetici sı-nıf”a geçebileceklerdir ve başarılarını sürdürürlerse, daha çabuk terfi edebileceklerdir. Böylelikle, uzmanlık isteyen görevler dışında, kamu hizmetine girerken, memurlarda üniversite diploması aranmayacaktır ama, yükseltilmek için memurlar, kamu görevleri süresince eğitim aşamalarından ve sınav süzgeçlerinden geççe geççe, kendilerini yenilemek, yetiştirmek zorunda kalacaklardır.

Ülkemizde, üniversite öğrenimine aşırı yönelimin nedenlerinden biri, kamu görevlerinde üniversite diplomasının aşırı önem taşıması olduğu için, bu önem ortadan kalkınca, üniversiteye girme isteklilerinin sayısı kendiliğinden bir ölçüde düşecektir ve üniversite önündeki yığılma eskiye oranla azalacaktır.

- Devlet dairelerinde işini kovuşturmak zorunda bulunan yurttaşın doğrudan doğruya karşı karşıya gelebileceği memurların yetkileri de sorumlulukları da —belli ilkeler ve kurallar içinde— genişletilecektir. Bu durumdaki memurlar, kendilerine başvuran yurttaşların işlerini kendi yetkileriyle çözebileceklerdir. Yetkilerini gereği gibi ve dürüstçe ve adaletle kullanmadıkları zaman da doğrudan doğruya sorumlu olacaklardır ve sorumluluklarının etkin müyyideleri bulunacaktır.

Kamu hizmeti görevlileri, yalnız yetkilerini kötüye kullanırlarsa, haksızlık veya iltimas yaparlarsa, rüşvet alırlarsa değil, yetkilerini gereken zamanda ve biçimde kullanmazlarsa da sorumlu olacaklardır.

Türkiye'nin devlet dairelerinde genellikle resmî yazışmaların altında sayısız paraf bulunur. Bir resmî yazının altında ne kadar çok paraf varsa, yetki ve sorumluluk o kadar dağılmış ve dağıla dağıla yok olmuş; yetki de sorumluluk da sahipsiz kalmış olur. Yurttaşın doğrudan doğruya başvurmak durumunda olduğu memurların yetkileri ve sorumlulukları genişletilip iyice belirlenmedikçe ve etkin müyyidelere bağlanmadıkça, halk - memur ilişkileri, dolayısıyla halk - devlet ilişkileri düzelmeyeceği gibi, devlet dairelerindeki işlerin akımı da hızlandırılamaz; yurttaşın işinin görülmesinde yeteri kadar tarafsızlık veya dürüstlük sağlanamaz. CHP'nin kamu yönetimine getireceği yeni anlayış bu sakıncaları büyük ölçüde giderecektir.

- Kamu kuruluşları, kendi yanlış işlemlerinin, kusurunun veya ihmalinin ortaya çıkması durumunda, o yanlışlıklardan, kusurlardan veya ihmallerden ötürü kişilerin uğradıkları zararı gidermek için, yurttaşları yargı organlarına başvurmak zorunda bırakmayacaklardır. Böyle durumların mahkeme kararıyla ortaya çıkması hâlinde ise, aynı nedenle zarara uğramış kişilerin ayrı ayrı dava açmalarına ihtiyaç bırakmadan, zararlarını gidereceklerdir.
- Yurttaşın devlet yönetimi ve kamu hizmeti görevlileri üzerindeki demokratik gözetimi ve denetimi etkin bir düzene bağlanacaktır. Bunu sağlamak üzere bazı Batı ülkelerinde de olduğu gibi, yurttaşın kamu hizmetleriyle, devlet yönetimiyle ilgili kişisel şikâyetlerini dinleyen ve kovuşturarak tarafsız görevliler atanacak ve bu görevliler, Türk toplum yapısına uygun ve Batıdakinden daha geniş yetkilerle donatılacaktır.
- Halkın devlet yönetimi ve kamu hizmeti görevlileri üzerindeki gözetimi ve denetimi sağlanırken, kamu hizmetlerinin kendi içinde de, görevlilerin yönetimi denetleyebilmeleri için, hizmet disiplinini sarsmayacak fakat etkin biçim ve ölçüde, demokratik olanaklar sağlanacaktır.
- Memurların sicilleri konusu demokratik bir sisteme bağlanacaktır.
- 12 Marttan sonra Anayasa değişikliğiyle yasaklanıp kaldırılan memur sendikaları, daha geniş yetkilerle donatılmış olarak, yeniden kurulacaktır. Hizmet içi denetimde bu sendikalar da görevli ve yetkili olacaktır.
- Subaylıkta olduğu gibi memurlukta da, bazı mevki ve görevlerde yükselebilmek için, belirli bir süre Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da veya başka az gelişmiş yörelerde hizmet zorunluğu olacaktır. Öylelikle, bu bölgeler, halk gözünde, memurlar için "sürgün yeri" olmaktan çıkıp, her devlet memuru için zorunlu yurt görevi yerine durumuna gelecektir. Aynı zamanda, devlet memurları yurdun az gelişmiş bölgelerini daha iyi tanıma, o bölgelerin sorunlarını daha yakından öğrenme olanaklarını bulmuş olacaklardır.

Kamu hizmeti görevlisi uzmanlar için de bu zorunluk uygulanacağından, bu bölgelerin ve yörelerin her düzeyde teknik ve uzman personel ihtiyacı en yeterli biçim ve ölçüde karşılanmış olacaktır.

- İşe almada, yer ve görev değiştirmede objektif kurullar uygulanacağından, ve gerek halkın yönetim üzerinde gerek memurların hizmet içinde denetim ve gözetim yetkileri olacağından, memurlar üzerindeki siyasal baskılar çok azalacaktır.
- Ancak, siyasal iktidarın, kendi programına ve tutumuna göre devlet yönetimine yön verebilmesi de gereklidir. Buna, sınırları kesinlikle çizilmiş ölçüler içinde ve demokrasiyle bağdaşır biçimde olanak sağlayabilmek üzere, kamu yönetimiyle ilgili siyasal kararlarda ağırlığı olan mevkilerdeki bazı yüksek memurların değiştirilmesinde, Bakanların takdirlerine yer verilecektir. Fakat bu biçimde görevleri değiştirilen yüksek memurlara, durumlarıyla orantılı başka görevler verilecek, onların bilgi ve tecrübeleri devlet hizmetinde gereğince değerlendirilecektir.
- Ayrıca, her Bakana, kendisiyle göreve gelip kendisiyle beraber görevden ayrılacak, belli sayıda bir danışman kadrosu kurma olanağı sağlanacaktır. Bu danışmanlar, devlet memurluğunun özgürlük haklarından ancak görevde bulundukları sürece yararlanabileceklerdir; memur sendikalarına giremeyeceklerdir; daha önce sendi-ka üyesi olsalar da üyelikleri askıya alınacaktır. Bu danışmanlarla, yüksek yönetim mevkilerindeki memurların yetkileri arasındaki sınırlar kesinlikle belirlenecek; öylelikle, bu danışman kadrosunun, bakanlıklarda, devlet dairelerinde birer siyasal baskı ve partizanlık aracı durumuna gelmeleri önlenecektir. Bu danışmanlar, ancak, politika saptanmasında ve siyasal nitelikteki yasaların hazırlanmasında bakana yardımcı olacaklardır.
- Bakanlar Kurulu çalışmaları hızlandırılıp daha verimli duruma getirilmedikçe, kamu yönetiminde çalışma ve hizmet akışının hızlandırılması bir ölçünün üstünde anlam taşımaz. Onun için, Bakanlar Kurulunun çalışma biçimi de yeniden düzenlenecektir. O arada, Kararname konusu olan işlemlerin ve atamaların sayısı büyük ölçüde azaltılacak, her Bakanın kendi Bakanlığı ile ilgili yetkileri ve sorumlulukları genişletilecektir. Ortak sorumluluk genel politikayla ilgili konulara indirgenecektir.
- Devlet memurları kanunuyla pesonel rejiminde meydana gelen aksaklıklar süratle giderilecektir. Özellikle, teknik personelin ve uzmanların devlet hizmetinden ayrılmaları sonucunu doğuran, maddi ve manevî bakımdan mağdur edici hükümler ve uygulamalar değiştirilecektir.

Kamu kesimindeki teknik personelin meslek odalarıyla ilgili haklarına getirilmek istenen teknokratın kişiliğini ezme amacına yönelmiş, çağın ve demokrasinin kurallarına aykırı kısıntılar önleneyecektir.

- Kamu girişimiyle ilgili bölüntüde de açıklandığı gibi, yeni bir demokratik işletmecilik düzeni içine sokulacak olan kamu iktisadi kuruluşlarındaki bütün personel, memur statüsünden çıkarılacaktır. Öylelikle kamu girişimleri, devlet personel rejimindeki kayıtlamalar yüzünden, değerli teknik personeli yitirme durumundan kurtulacaklar, onları daha çok tatmin etme olanağına kavuşacaklardır. Bildirgenin aynı bölüntüsünde anlatılan yöntemlerle, kamu girişimlerinden siyasal iktidarın baskı ve müdahale olanağı kalkacağı için, personel rejimine getirilecek bu serbestliğin, partizanca uygulamalarla kötüye kullanılması tehlikesi olmayacaktır. Memur statüsünden çıkarılan kamu girişimi yöneticilerinin ve teknik personelinin, edinilmiş özlük haklarından, kendi lehlerine olanlar saklı kalacaktır.
- Kamu yönetiminde aşırı ölçülere varan cari giderleri, üretken olmayan yatırımları ve israfı önlemek üzere etkin tedbirler alınacaktır. O arada, kesin zorunluklar dışında, bir süre için yeni devlet yapıları yapımına ara verilecektir. Böylelikle tasarruf edilen kaynaklar, birçoğu yıllarca gecikmiş olan enerji ve sulama gibi, altyapı niteliğinde veya üretken yatırım projelerinin hızlandırılmasına yöneltilecektir.

- Kamu yatırım projelerinin uygulanmasındaki gecikmeler, kalkınmayı ve kamu hizmetlerini çok aksattığı gibi, bu projelerin maliyetlerinde de büyük yükselişlere yol açmaktadır. Yetkili görevlerde bulunanlar, projelerin zamanında bitirilmeyişinden sorumlu tutulacaklardır.
- Yerinden yönetimin (mahalli idarelerin) yetkileri ve yerinden yönetimi halkın etkileyebilme ve denetleyebilme olanakları genişletilecektir. Değişen toplum yapısına ve CHP iktidarının gerçekleştireceği köykentler düzeniyle ortaya çıkacak yeni yerleşim düzenine uygun olarak, yerinden yönetime yeni bir biçim verilecektir.
- Yüklendikleri kamu görevlerinin ağırlığı ve önemi göz önünde tutularak, muhtarlara aylık bağlanacak ve sosyal güvenlik sağlanacaktır.
- Köykentlerin kuruluş yerlerinin seçiminde ve adlandırılmasında halka danışılacaktır.
- Tarihi yer adlarının değiştirilmesine son verilecektir. Hiçbir yerleşme merkezinin adı, halktan istek gelmedikçe ve halkın oylamasından geçmedikçe değiştirilmeyecektir.
- Özel idarelerle belediyeler arasındaki yetki sürtüşmeleri önlenecektir.
- Belediye gelirleri arttırılacaktır. Gelir kaynakları çok kıt olan belediyelere gerekli devlet yardımı sağlanacaktır.
- İller Bankası kredileri, Plana, objektif ölçülere ve hazırlanmış iş programlarına göre dağıtılacaktır.
- Hayat pahalılığındaki büyük artış gözönünde tutularak, katsayı yeniden ayarlanacaktır. Ayrıca, personel rejimin de tavanla taban arasında büyük gelir farkını azaltıcı ve dar gelirli kamuhizmeti görevlilerinin durumlarını iyileştirici değişiklikler yapılacaktır.
- Memur Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) derhal kurulacaktır ve memurların demokratik yönetimi ve denetimi altında çalışacaktır. (Ekonomide kurulacak güçlü HALK SEKTÖRÜ'nde MEYAK'ın tutacağı yere, bildirgenin ilgili bölüntülerinde değinilmiştir.)

İÇ GÜVENLİK

Huzur ve asayiş sağlanmasında, insan haklarının ve özgürlüklerinin korunmasında ve demokratik rejimin esenliğinde, iç güvenlik en önemli etkenlerden biridir.

Ancak, iç güvenliğin etkinliği kadar, iç güvenlik bakımından kullanılan yöntemlerin niteliği de önemlidir. Eğer bu yöntemler demokratik hukuk devleti kurallarına ve insan haklarına uygun değilse, sağlanacak huzur ve asayiş aldatıcı ve yüzeysel olur; her an bozulabilir ve demokrasi tahrip edilebilir.

İç güvenlikle, sosyal ve ekonomik durum arasında da yakın ilişki vardır. Bir ülkede sosyal ve ekonomik düzen hakça ve dengeli değilse, en etkin iç güvenlik tedbirleri bile huzur sağlamağa yetmez. Yetmediği görüldükçe de, iç güvenliği sağlamada daha sert yöntemlere, demokratik hukuk devleti kurallarıyla ve insan haklarıyla bağdaşmayan yöntemlere başvurma eğilimleri artar; toplumda kaynaşmalara, giderek patlamalara, ortam hazırlanmış olur.

Eski Deneyler

Türkiye bu bakımlardan acı sonuçlar veren deneyler geçirmiş ve geçirmektedir.

Çok partili rejimde, iç güvenlik kuvvetlerinin zaman zaman partizanca veya demokratik hukuk devleti kurallarına ve eşitlik ilkelerine aykırı biçimde kullanılması, halkın bu kuvvetlere güvenini ve saygısını zedelediği gibi, büyük huzursuzluklara, siyasal bunalımlara, patlamalara yol açmıştır.

Hele Adalet Partisi iktidarı sırasında, huzuru ve asayiş zedeleyen yasa dışı eylemlere karşı, Anayasayla ve yasalarla Hükûmete tanınmış bazı yetkiler kullanılmazken, bunların çok dışında ve ötesinde metotlara başvurulması; yasa dışı eylemler karşısında, yasa dışı başka bazı eylemlere cesaret verilerek, şiddete karşı şiddetle “denge” kurmağa kalkışılması; karşıt gruplar arasına kışkırtıcı ajanlar sokularak, şiddet eylemlerinde tırmanma başlatılması; asayişsizliği “anarşi”ye dönüştürmede, huzursuzluğu bunalım boyutlarına ulaştırmada başlıca etken olmuştur.

12 Mart Sonrası Yöntemler

12 Mart 1971 sonrası dönemde kullanılan yöntemler de daha az tehlikeli ve daha az sakıncalı olmamıştır. Çatışan karşıt gruplardan biri alabildiğine cezalandırılırken, ötekini, ortamı karıştırıcı “anarşik” davranışları ve eylemleri tam bir serbestlik içinde sürüp gitmiştir. Barışçı demokratik sol veya sosyal demokrat akımlar içinde yer alan ve hiçbir yasa dışı davranışta bulunmayan bazı kişilere ve kuruluşlara karşı haksız ve sert davranışlarda bulunulurken, demokrasi gereği olan düşünce özgürlüğünü kullananlardan veya, hiçbir suçları olmadığı hâlde, imzasız ve uydurma ihbarlarla gözaltına alınanlardan bazılarına, insanlık ve uygarlık dışı işlemler yapılırken; Sıkıyönetim mahkemelerinde bile suçlulukları öne sürülen bazı kimseler açıkça kayırılmıştır. Demokratik hukuk devleti kuralları ve Anayasa sınırları içinde ve Hükûmet emrinde çalışması gereken Devletin resmi istihbarat örgütü, adetâ Hükûmet üstü ve Anayasa üstü bir kuruluş gibi çalışma yoluna sokulmuştur. Devletin meşru iç güvenlik kuvvetlerinden gereken biçim ve ölçüde yararlanılmazken, aylardır açıkça sözü edilen “kontr -gerilla” gibi bir takım örgütler ortaya çıkmıştır.

“Anarşiye karşı mücadele” niyeti veya iddiası ile başvuru bu gibi yöntemlerin, “anarşi” yaratmada, devlete karşı güveni sarsmada ne kadar etkin olacağı düşünülmemiştir.

Gene bu dönemde, “huzuru ve asayiş” sağlamak için köklü tedbirler alınacağı öne sürüldüğü hâlde, devletin gerçek ve meşru iç güvenlik kuvvetlerini demokratik bir anlayış içinde modernleştirme, güçlendirme ve etkinleştirme yönünde hiçbir şey yapılmamıştır.

Bu dönemde izlenen “huzur ve asayiş” politikası, “aşırı akımları önleme” gerekçesiyle uygulanan bazı yöntemler, normal rejime dönüldüğünde, huzursuzluğu ve asayişsizliği büsbütün arttıracak, hatta aşırı akımları kamçılatabilecek birikimlere de yol açabilir niteliktedir. Soruşturmalar, kovuşturmalar, yasa dışı eylemlerin gerçek sorumluları üzerinde tarafsız bir tutumla yoğunlaştırılacak yerde, tek yanlı olarak aşırı ölçüde genişletilmiştir. Karışık ve huzursuz bir ortamda, türlü akımların ve kışkırtmaların etkisi altında ve gençlik heyecanı içinde, bazı olaylara uzaktan karışmış veya sadece ilgi duymuş binlerce genç, yaşları ilerledikçe veya serin kanlılıkla düşündükçe daha ılımlı bir çizgiye gelebilme olanağından yoksun bırakılmıştır; bunlardan birçoğuna öğrenimlerini sürdürebilme, iş bulabilme kapıları kapatıldığı gibi, birçoğu da, insanlık ve uygarlık dışı muamelelerle, umutsuz ve topluma küskün insanların psikolojisi içine itilmiştir.

Gene birçoğu, aylarca, yasa dışı eylemlerin bazı önderleriyle veya kışkırtıcılarıyla aynı koşullarda tutuklu bulundurulurken, adetâ zorla, dayanışma hâline sokulmuştur. Böylece, kendi kendilerini kurtarabilmeleri zorlaştırılmıştır.

CHP iktidarı, iç güvenliği, toplumsal huzuru ve asayiş, insanlık, uygarlık ve hukuk devleti kuralları içinde ve çok daha etkin biçimde gerçekleştirecektir. CHP iktidarının bu yönde izleyeceği tutumun ana çizgileri ve uygulayacağı tedbirlerin başlıcaları şunlardır:

- CHP iktidarında, bir yandan, demokrasinin vazgeçilmez gereği olan düşünce, inanç ve anlatım özgürlüğü en geniş ölçüde sağlanırken; bir yandan da, düşüncelere ve inançlara baskı yapılmaya

kalkışılması, Anayasa dışı eylemlere ve toplumda huzuru ve asayiş bozucu davranışlara girişilmesi karşısında, Devlet gücünü en etkin biçim ve ölçüde kullanılacaktır.

- Devlet gücü bu amaçla etkin biçim ve ölçüde kullanılırken, demokratik hukuk devleti çizgisinin, insanlık ve uygarlık kurallarının dışına çıkılmayacaktır. Bu çizginin ve kuralların dışına çıkmaksızın etkin olabilme yeteneğini iç güvenlik kuvvetlerine kazandırabilmek üzere, bu kuvvetler modernleştirilecektir; daha iyi eğitilecektir; büyük veya hırçın toplulukları cana kıymaksızın kontrol altına alabilmenin çağdaş yöntemlerini ve teknik araçlarını uygulayabilecek yönde ve düzeyde yetiştirilecektir, işkence niteliğinde veya insanlık onurunu incitici davranışlarda bulunmaksızın kanıt toplayabilmenin, ifade alabilmenin uygar ve bilimsel yöntemleri geliştirilecektir.
 - Adli zabıta kurularak, soruşturma safhasında, yürütme organlarının, siyasal iktidarın baskı veya müdahale olanakları büyük ölçüde önlenmiş olacaktır.
 - Türk polisi, siyasal baskılardan kurtulduğu oranda daha iyi çalışabilmekte ve halkın saygısını, güvenini kazanabilmektedir. Onun için, polis ve bütün iç güvenlik kuvvetleri üzerinde siyasal baskının etkinliğini önleyici tedbirler alınacaktır. Bu arada, iç güvenlik kuvvetlerinde görev alanların, tutum ve davranışlarından kişisel sorumlulukları arttırılacak ve etkin müeyyidelerle bağlanacaktır. Öylelikle, bu kuvvetlerde görev alanların siyasal baskıya karşı direnci arttırılacaktır.
 - İç güvenlik kuvvetlerinin halkla yabancılaşmasını önlemek ve bu kuvvetleri bir kapalı kadro durumundan çıkarmak üzere, yedek polislik sistemi getirilecektir. Ordu ihtiyacının üstünde kalan, lise bitirmiş veya yüksek öğrenim yapmış gençlerden bir bölümü, objektif sınavlar sonunda, polisliğe ayrılacaklardır. Gerekli temel eğitimi gördükten sonra, bunlar, Anayasanın 60. maddesinde belirlenen “vatan hizmeti”ni, askerlik yerine, esas polis kadrolarının yanında, yedek polis olarak yapacaklardır.
 - Polislik mesleğine girmiş bulunanların bütün özlük hakları korunmakla beraber, mesleğe yeni alınacak polisler en az lise bitirmiş olanlar arasından sınavla seçilecekler ve daha yüksek düzeyde sürekli meslek eğitiminden geçirileceklerdir. Bu düzenlemeden önce mesleğe girmiş bulunan polislerden yeterli eğitim görmemiş olanlar arasında, yaşları elverişli olanların, lise düzeyinde eğitim görebilmeleri için gerekli olanaklar ve kolaylıklar devletçe sağlanacaktır.
 - Vatan hizmetini jandarma kuvvetlerinde yapacak olanlarda ortaokul veya lise düzeyinde eğitim görmüş olma koşulu aranacaktır.
 - Jandarma birlikleri en modern araçlarla donatılacaktır. Coğrafya koşulları nedeniyle ulaşım ve haberleşme zorluğu çeken jandarma birlikleri için helikopterden ve telsizden yararlanma olanakları arttırılacaktır.
 - Jandarma kuvvetlerinde de sürekli eğitim olacaktır.
 - Bütün iç güvenlik kuvvetleri personelinin eğitiminde, demokratik anlayışa ve halkla iyi ilişkilere büyük ağırlık verilecektir.
- İç güvenlik kuvvetlerinin belli dallarında ve aşamalarında görev alacak olanların sosyal ve ekonomik konularda yeterli ve sürekli eğitim görmeleri sağlanacaktır.
- İç güvenlik kuvvetleri ve silâhlı kuvvetler dışındaki yurttaşlara, kesin zorunluk olmayan durumlarda silâh taşıma izni verilmeyecektir. İç güvenlik kuvvetleri üyelerinin de eteşli silâh kullanabilme yetkileri, buna zorunluk bulunan görevlerle sınırlı olacaktır.
 - Bekçilerin sosyal ve ekonomik hakları daha ileri düzeyde gerçekleştirilecektir ve meslek içi eğitim görmeleri sağlanacaktır.

- Devletin istihbarat örgütünün yüksek düzeyde eğitim görmüş, demokratik anlayış içinde yetişmiş kimselerden kurulmasına büyük önem verilecektir. Ekonomik, sosyal ve siyasal konularda, sürekli eğitilmeleri sağlanacaktır.
- Devletin istihbarat örgütünün, demokratik hukuk devleti kuralları ve Anayasa hükümleri dışında yöntemler kullanmaları kesinlikle önleneyecektir. Bu örgütün çalışmaları ve hesapları, işin özelliklerine uygun fakat etkin bir denetime bağlanacaktır.
- Devlet istihbarat veya iç güvenlik kuruluşlarının kışkırtıcı ajan kullanmalarına asla müsaade ve müsamaha edilmeyecektir.
- Yaygın haberleşme ve açıklık çağı olan çağımızda, bir devletin iç ve dış güvenliği için gerekli istihbaratı, büyük ölçüde, açıktaki olanaklardan yararlanarak yapılabilir.

Kaldı ki, açıklık rejimi olan demokrasi bütün kurallarıyla uygulanırsa, bütün düşünce akımları ve birçok örgütlenme ve eylemler açıkta olacağı için, gizli istihbaratı gerektiren alanlar da daralacaktır. Önemli ve gerekli olan, açık istihbarat olanaklarının yeterince kullanılabilmesi ve istihbaratın gereğince akılcıca değerlendirilmesidir. Devletin istihbarat örgütü bu olanakları ve istihbaratı en iyi değerlendirebilecek düzeye eriştirilecektir.

HAKÇA HUKUK

Türkiye’de hukuk düzeni bozuktur, yavaş ve pahalıdır. Halkın devlete karşı yabancılaşmasının, huzur ve asayışı, can ve mal güvenliği sağlamadaki zorluğun, kan davalarının, toprak anlaşmazlıklarından doğan düşmanlıkların, verimli ve adaletli bir tarım düzeni kurulamayışının, sosyal adaletsizliğin derinleşmesinin ve devlet yönetiminde gereken etkinliğin sağlanamamış olmasının başlıca nedenleri arasında, hukuk düzeninin bozukluğu, yavaşlığı, pahalılığı yer almaktadır.

Yurttaşın en büyük ıstırap konularından biri budur. Hak duygusu adalet alanında bile tatmin edilemeyen halk, bu yüzden tedirgin ve küskün olmaktadır.

Öte yandan, Türkiye’de, gerek sosyal ve ekonomik düzendeki bozukluklar gerek yönetimdeki aksaklıklar, dava sayısını o kadar arttırmaktadır ki, en iyi ve çabuk işleyen bir adalet mekanizması bile, bu davaların altından, yurttaşı tatmin edici bir süratle kalkamaz.

Örneğin,

- Yurttaşın uzlaşmazlık konusu olmayan bazı açık ve kesin haklarını bile alabilmek için adliyeye başvurmak zorunda bırakılması, halka da mahkemelere de ağır yük olmaktadır;
- Köklü ve adaletli bir toprak reformu yapılmamış olması, toprak ve mera anlaşmazlıklarından doğan davaların başa çıkılamıyacak kadar çoğalmasına yol açmaktadır;
- Orman düzenindeki bozukluk, orman suçlarının çok yaygınlaşmasına ve bu suçlarla ilgili davaların yığılmasına neden olmaktadır.
- Çalışma düzeniyle ilgili yasalarda uygulamanın ortaya çıkardığı aksaklıkların yıllardır düzeltilmemiş olması, iş davalarını arttırmaktadır.
- Kamu kuruluşlarının yanlışlıklarından ötürü kişilerin uğradıkları zararı gidermek için, genellikle her yurttaş ayrı ayrı mahkemeye başvurmak zorunda bırakılmaktadır. O yüzden de böyle konulardan her biri için binlerce, onbinlerce dava açılmaktadır.
- İç güvenliğin etkin ve doyurucu biçimde sağlanamaması, kan davalarını ve cinayetleri ve bunlarla ilgili davaları arttırmaktadır.

- CHP'nin kuracağı düzende, sosyal ve ekonomik alandaki ve devlet yönetimindeki bütün bu bozukluklar, adaletsizlikler, haksızlıklar, bu Bildirgede açıklanan yollardan giderileceği için, dava sayısında çok büyük bir azalma olacaktır, ve mahkemelerin kadrolarında da maddî olanaklarında da herhangi bir genişletme gereği duyulmaksızın, adli işlemlerin çabuklaşması sağlanabilecektir.

CHP iktidarında, hukuk düzeniyle ilgili olarak, ayrıca, aşağıdaki tedbirler alınacaktır:

- Usûl hükümleri, gerçek adaletin ortaya çıkmasını önlemeyecek biçimde değiştirilerek, davaların daha çabuk sonuçlanabilmesi sağlanacaktır. Davaların kasıtlı olarak uzatılmasına yol açan kapılar kapatılacaktır.
- Adli zabıta kurularak, soruşturma safhasında, yürütme organlarının, siyasal iktidarın, baskı ve müdahale olanakları büyük ölçüde önlenmiş olacaktır.
- Yasalarımızla çağdaş Türk toplum yapısı ve ekonomik hayat arasındaki çelişkiler, tutarsızlıklar incelenerek, bunlar en kısa zamanda ve halk yararına giderilmeğe çalışılacaktır.
- Düşünce suçu kavramı yasalarımızdan çıkarılacaktır.
- Hak aramak ucuzlaştırılacak ve kolaylaştırılacaktır; dar gelirliler için adli yardım sistemi geliştirilecektir.
- Sosyal güvenlik sistemlerine bağlı bir hukuk sigortası dalı kurularak, sigortalıların, sosyal ve ekonomik haklarıyla ilgili davalarında, sigorta kurumunun kadrosu içinde görev alacak avukatların hizmetinden ücret ödemeksizin yararlanabilmeleri sağlanacaktır. Yaygınlaştırılacak kooperatifçilik hareketiyle birlikte tarım kesimi için kurulacak sosyal güvenlik sistemiyle, köylüler ve üreticiler de bu olanaktan yararlanabileceklerdir.
- Uzlaşmazlık konusu olmayan işlerin adliye yoluyla izlenmesi zorunluğu kaldırılarak, yurttaş gereksiz zahmetlerden ve giderlerden kurtarılacaktır.
- Hukuk dili özleştirilecek, bütün mevzuat sade bir sistem içinde tasnif edilip düzenlenecektir; öylelikle yurttaşın, haklarını ve hak arama yollarını daha kolaylıkla kavrayabilme sağlanacaktır.
- Kesinlikle askerî nitelikte olmayan suçlardan ötürü sivillerin askerî mahkemelerde yargılanmaları sonucunu doğurabilecek hükümler kaldırılacaktır.
- Tabii yargı yolunun dışına çıkılarak, sıkıyönetimden sonra da sıkıyönetim mahkemelerinin göreve devam edebilmesinden ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmasından doğan çelişkiler, yetki sirtüşmeleri giderilecektir.
- Hukuk öğreniminde psikolojiye ve hak duygusunu geliştirici eğitime, meslekî konular kadar ağırlık verilmesi sağlanacaktır.
- Yurttaşların adliye ile ilgili şikâyetlerinin daha iyi izlenmesi sağlanacaktır.
- Cezaevleri, yaşama koşulları ve iç düzenleri bakımından daha uygar ve eğitici duruma getirilecektir. Hükümlülerin, zamanlarını eğitimle değerlendirme olanakları en geniş ölçüde sağlanacaktır.

Bu arada, cezaevlerinde Kalkınma Plânının insangücü hedeflerine uygun meslek ve sanat eğitimi programları düzenlenerek, hükümlülerin, serbest bırakıldıkları zaman iş bulmaları kolaylaştırılacaktır; işsizlikten ötürü yeni suçlar işlemeğe yönelmeleri önlenecektir.

- Çalışan hükümlülerin cezaevlerinde sağladıkları kazançla kurulan döner sermaye, genellikle hükümlüler yararına kullanılmamaktadır. Bu duruma son verilecektir. Döner sermaye, ancak, cezaevlerinin daha uygar duruma getirilmesi, daha çok eğitim olanaklarıyla donatılması için kullanılacaktır; ve hükümlülerin çalışarak sağladıkları kazançlardan, kendilerine veya ailelerine daha yeterli ve adaletli pay ayrılacaktır.

- Hükümlülere serbest bırakıldıklarında adaletli ve işe yarar ölçülerde toplu ödeme yapılacaktır.
- Hükümlülerin, ziyarete gelenlerle, daha insanî koşullar altında görüşebilmeleri sağlanacaktır.

ORMAN SUÇLARININ AFFI

Orman suçlarının affını, CHP, iktidara gelir gelmez gerçekleştirecektir. Ancak, ticarî kazanç amacıyla orman suçları işlemiş olanlar bu afdan yararlandırılmayacaklardır.

CHP, iktidara gelir gelmez ilk işlerden biri olarak, bu Bildirgede ayrıntılarıyla açıklanan insanca ve adaletli orman düzenini kuracağından ormanla ilgili “suç” eğilimleri kendiliğinden azalacak hattâ ortadan kalkacaktır. Bildirgenin ilgili bölüntüsünde belirtildiği gibi, ormanların gelirlerinden orman köylüleri en geniş ölçüde yararlanacağı için, ormanların konulmasında ve orman suçlarının önlenmesinde köylü Devlete başlıca yardımcı olacaktır.

GENEL AF

Sık sık af çıkarılması sakıncalı görülse bile, Türkiye’de işlenen suçlar, büyük oranda, sosyal ve ekonomik düzendeki ve yönetimdeki bozukluktan, toplum yapımızla bazı yasalar arasındaki tutarsızlıktan ileri geldiği için, zaman zaman af çıkarılması kaçınılmaz olmaktadır.

CHP’nin kuracağı hakça sosyal ve ekonomik düzende, suç eğilimini veya suçluluk durumunu arttıran bu etkenler ortadan kalkacağı için, artık sık sık af çıkarılmasına da ihtiyaç kalmayacaktır.

CHP, Cumhuriyetin ellinci yıldönümü dolayısıyla bir genel af çıkarılmasının zorunlu olduğuna inanmaktadır. Çünkü;

- Her ülkede ve rejimde, böyle önemli yıldönümlerinin sevincini yaygınlaştırmak amacıyla genel af çıkarılması gelenektir;
- En az bir yıldır sorumlu yerlere gelip gidenler, o arada Başbakanlar, Adalet Bakanları, hükümlülere ve yakınlarına, Cumhuriyetin ellinci yıldönümü dolayısıyla bir genel af çıkacağı umudunu vermişlerdir.

Bu kadar umut verildikten, böyle bir bekleyiş Hükûmetlerce uyandırıldıktan sonra, af çıkarılmamasının yarattığı hayal kırıklığı, hükümlüler ve yakınları üzerinde, mahkûmiyetin ıstırabını büsbütün ağırlaştırıcı bir etken olmaktadır. Bu nedenlerle, CHP, Cumhuriyetin ellinci yıldönümü dolayısıyla beklenen genel affı çıkarmak üzere çabalarını sürdürecektir.

Yurtta Barış

CHP iktidarı hakça bir düzen, halkçı ve etkin bir yönetim kuracağı için, birçok suçların kaynağı kurutulmuş olacaktır. Bir yandan böyle bir düzen değişikliğini gerçekleştirme yönündeki atımlara girilirken bir yandan da genel affın çıkarılması ile, Türk toplumunda, daha mutlu bir yaşam dönemi açılmış, insanların geleceklerinden daha umutlu olabilmeleri sağlanmış ve suç eğilimleri büyük ölçüde azalmış olacaktır; Atatürk’ün yurtta barış ilkesi gerçekleşmiş olacaktır.

CHP İKTİDARI, YURTTA BARIŞI, BASKIYLA, CEZAYLA, KORKUYLA DEĞİL, ÖZGÜRLÜKLE, SEVGİYLE SAĞLIYACAKTIR.

ULUSAL GÜVENLİK ve DIŞ POLİTİKA

CİHANDA BARIŞ

CHP kurucusu Atatürk’ün “YURTTA BARIŞ, CİHANDA BARIŞ” ilkesini, iç politikada da dış politikada da temel kural olarak benimser; ve yurtta barışı, ulusal güvenliği sağlayabilmenin de cihanda barışa yardımcı olabilmenin de gereği sayar.

ULUSAL GÜVENLİK

İkinci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan neden ve gereklerle, Türkiye, kendi güvenliğiyle Batı savunma sistemi arasında sıkı bağlantı kurmuştur. Bu bağlantı görünür gelecekte de geçerli ve gerekli olacaktır.

CHP, Türkiye'nin ulusal güvenliğini en sağlam biçimde koruyabilmek üzere,

- İçinde bulunduğu ortak güvenlik sisteminde kalmayı;
- Ancak ulusal güvenliği ve savunması için ortak güvenlik sistemiyle yetinmeyip kendi ulusal savunma politikasını, stratejisini ve olanaklarını da geliştirmeyi;
- Uluslararası ortamdaki ve içinde bulunduğu ortak güvenlik sistemindeki yeni gelişmeleri geriden izler duruma düşmeğe önem vererek, ortak güvenlik sistemiyle ilişkilerinde gereken esnekliği sağlamayı;
- Ortak güvenlik sistemi dışında, komşu ve yakın bütün ülkelerle sıkı dostluk ilişkileri kurmayı ve sürdürmeyi, zorunlu sayar.

Bu zorunluklar nedeniyle, CHP iktidarı, ulusal güvenlik alanında aşağıdaki tedbirleri ve ilkeleri uygulayacaktır;

- Ortak savunma örgütlerinin, savunma giderlerimize gereken katkıyı daha adaletli ölçülerle yapmasını sağlamak üzere girişimlerde bulunmakla beraber, CHP iktidarı, ulusal ekonomimizi de, ulusal güvenlik politikasının sağlam bir dayanağı durumuna getirmeğe önem verecektir.

Ağır sanayii, elektronik sanayiini, gemi yapımı sanayiini, motor sanayiini ve konvansiyonel silah sanayiini, öncelikle genişletip güçlendirecektir. Uçak bakım sanayiini, ekonomimizin olanakları elverdiğinde ileri bir uçak sanayiine dönüştürülebilecek yönde geliştirecektir. Türk Hava Kuvvetlerini, yedek parça bakımından dışa bağımlı durumdan çıkarmağa öncelikle çalışacaktır.

- Türkiye'nin gereksiz bir silâhlanma yarışına sürüklenmesini önlemek için, Doğu Akdenizde ve Ortadoğuda böyle bir yarışı körükleyici etkenleri ortadan kaldırmağa uğraşacaktır.
- Türk Silâhlı Kuvvetlerinin vurucu gücü ulusal sanayi ile desteklendiği oranda geliştirilmiş ve güvence altına alınmış olacaktır; bu gelişme ve güvence sağlandığı ölçüde de, CHP iktidarı, Silâhlı Kuvvetlerin mevcûdunu aşamalı olarak azaltacaktır; öylelikle savunmanın ekonomi üzerindeki yükünü hafifletecektir.

Ulusal savunma gücümüzü artırıcı tedbirler alırken, CHP iktidarı, bu tedbirlerin, savunmayla ekonomik gelişmeyi bağdaştırıcı nitelikte olmalarını gözetecektir.

- Anayasamızın 60. maddesi şöyledir:

“Vatan hizmeti her Türkün hakkı ve ödevidir. Bu ödevin, Silâhlı Kuvvetlerde veya kamu hizmetlerinde ne şekilde yerine getirileceği kanunla düzenlenir.”

Bu Anayasa maddesinin sağladığı olanak şimdiye kadar değerlendirilmemiştir. CHP, bu Anayasal olanağı değerlendirerek, Askerlik veya yedeksubaylık çağı gelmiş bulunanlardan, modern bir ordunun ihtiyaç fazlası sayılabilecek olanları, başka kamu hizmetlerinde çalıştıracaktır. Öylelikle, Ordu mevcudunun fazlalığından ileri gelen savunma giderleri azalmış ve bu şekilde tasarruf edilen kaynakları gerekirse gene orduya, fakat ordunun modernleşmesine ve vurucu gücünün arttırılmasına ayırma olanağı sağlanmış olacağı gibi; ihtiyaç fazlası insan-gücünde ekonomimizde değerlendirilebilecektir.

- Ulusal güvenlikten hiçbir fedakârlık yapılmamak şartıyla, ekonomik gücümüzle orantılı ve ülkemizin coğrafi özelliklerini en iyi değerlendiren bir savunma stratejisi oluşturulacaktır. Nükleer

denge dolayısıyla konvansiyonel silâhların yeniden önem kazanması, ve büyük devletlerden gelen saldırılara karşı, ekonomik bakımdan güçsüz ulusların etkin savunma yöntemleri oluşturabilmiş bulunmaları, Türkiye için de böyle bir strateji oluşturmayı mümkün ve zorunlu kılan gelişmelerdir.

DIŞ POLİTİKA

CHP iktidarı, cihanda barışı olduğu kadar, Türkiye'nin bağımsızlığını da gözetken, kışkırtıcı olmayan, Türkiye'yi bir dünya savaşının ilk hedefleri arasına sokmayacak ve oldubittilerle karşı karşıya bırakmayacak bir dış politika izleyecektir.

Bu dış politikanın temel unsurları şunlar olacaktır:

- Bütün uluslararası ilişkilerde ve uygulamalarda olduğu gibi, içinde bulunduğumuz ortak savunma örgütlerinde de eşitlik, ulusal bağımsızlık ve barışçılık ilkelerine titizlikle uyulmalıdır.
- Topraklarımızdaki ortak savunma üsleri ve tesisleri, savaş araçları ve gereçleri, Türk Devletinin denetimi altında bulunmalıdır.
- Türkiye, bütün devletlerle, o arada öncelikle komşu ve yakın devletlerle dostluk ilişkilerini geliştirmeğe çalışmalıdır.
- Türkiye, bloklar arası ve büyük devletler arası ilişkilerdeki yumuşamayı desteklemelidir, gelişmelere katkıda bulunmalıdır; ancak bu gelişmeler sırasında, kendi güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi ihtimaline karşı son derece dikkatli olmalıdır.

Üyesi bulunduğu ittifak topluluklarının ilgili bulunduğu gelişmelerin ve görüşmelerin dışında bırakılmağa razı olmamalıdır.

Avrupa Güvenlik Konferansı, Karşılıklı ve Dengeli Güç indirimi görüşmeleri gibi, uluslararası yumuşamayı sağlama amacına yönelmiş toplantılara, Türkiye, barışçı katkılarda bulunmalıdır.

Türkiye, kendi savunma gücünde ve bağlı bulunduğu ortak güvenlik sistemlerinin kendisine sağladığı güvencede tehlikeli ve dengesiz bir azalışı kabûl etmemekle beraber, genel kuvvet indirimi eğilimlerinin de dışında kalmamalıdır.

- CHP, haberlerin dünyada serbestçe dolaşımı yönünde demokratik ülkelerden gelen girişimi desteklemelidir.
- Ortadoğu anlaşmazlıklarında Türkiye, yapıcı tarafsızlık tutumundan ayrılmamak şartıyla, sağlam ve sürekli barışın sağlanmasına yardımcı olmağa çalışmalıdır.
- Türkiye ile Balkan ülkeleri arasında ve Balkan ülkelerinin kendi aralarında bölge ve dünya barışı için daha yakın işbirliğini sağlamak üzere, her çaba gösterilmelidir.
- Türkiye, bloklar dışı ülkelerle ve bağımsızlığını yeni kazanan ve kazanmağa çalışan ülkelerle ilişkilerini, daha yapıcı bir anlayışla düzenlemelidir. Türkiye, çağımızda bağımsızlık savaşlarına öncülük etmiş olmanın şerefini ve itibarını, dış ilişkilerinde gereğince değerlendirmelidir.
- Uluslararası barışın korunması ve insanlığın ekonomik, sosyal, kültürel gelişmesinin dengeli ve adaletli olarak sağlanması için, Türkiye, başta Birleşmiş Milletler olmak üzere, bu amaçlara yönelmiş bütün uluslararası kuruluşlarda etkin rol oynamalıdır.

CHP iktidarının izleyeceği bu dış politikada şu kurallara da uyulacaktır:

- Dış politikada duygusal olunmayacaktır.
- Dış politikada ideolojik yaklaşıma yer verilmeyecektir.

- Dış politikada, ülkemizin ekonomik çıkarlarına, ulusal güvenliğimizden daha az önem vermemiğe dikkat edilecektir.

Kıbrıs

CHP, özgür ve insanca yaşama umudunu Türkiye'ye bağlamış olan Kıbrıs Türk halkının her türlü baskıdan, tehlikeden ve yabancı egemenliğinden korunmasını, Türkiye için vaz geçilmez bir ulusal ödev sayar.

CHP, Kıbrıs sorunu için, Türkiye'nin ve Kıbrıs Türklerinin yararına ve bölge barışına en uygun çözümün, Kıbrıs'ı bağımsız federatif devlet statüsüne kavuşturmak olduğuna inanır. Bu federatif devlette Türkler, devlet yönetimine eşit egemenlik haklarıyla katılmalıdırlar. Kıbrıs Türklerinin top-
rak mülkiyetleri ve ekonomik gelişme olanakları güvence altına alınmalıdır.

CHP, Kıbrıs'da böyle bir federatif devlet yapısının, bugünkü yerleşim düzeninde halkı tedirgin edici büyük değişiklikler yapılmadan sağlanabileceğine inanır.

CHP, Kıbrıs sorununa bu yönde bir çözümün çabuklaştırılmasını, yalnız Türkiye ve Kıbrıs Türkleri açısından değil, bölge güvenliği bakımından da zorunlu görmektedir.

CHP Türkiye için vaz geçilmez saydığı özgürlükçü demokrasinin, Kıbrıs Türk halkı için de bir hak olduğuna inanır. Aynı zamanda, Kıbrıs Türk topluluğu içinde özgürlükçü demokrasi kurallarına tam olarak uyulmasını, topluluğun birliğini ve gücünü pekiştirici bir etken sayar. CHP iktidarı, Türkiye'nin Kıbrıs Türk yönetimiyle ilişkilerinde, bu yönetimin özgürlükçü demokrasi kurallarına her bakımdan uygun biçimde işlemesine teşvikçi ve yardımcı olacaktır.

CHP iktidarı, Türkiye'nin Kıbrıs Türk topluluğuna yardımını, bu topluluğu daha güçlü ve canlı bir ekonomik yapıya kavuşturucu duruma getirecek yönde ve biçimde düzenleyecektir.

Başka Ülkelerdeki Türkler ve Göçmenler

CHP, başka ülkelerde topluluklar meydana getiren Türklerin insanlık ve eşitlik haklarıyla yakından ilgilenmeyi ödev bilir. Bu ilgi, bir yabancı devletin içişlerine karışma anlamını asla taşımayan insanca bir ilgidir.

CHP, bu Türk topluluklarının,

- Uluslararası anlaşmalarla saptanmış haklarına tam saygı gösterilmesini;
- Kendi kültürlerini koruyup geliştirmelerine olanak sağlayan bir eğitim görebilmelerini;
- Yaşadıkları ülke halkına tanınan her türlü siyasal, sosyal ve ekonomik haktan, o arada, eğitimde ve işde fırsat eşitliğinden ve, o ülkedeki rejimin tanıdığı ölçüde, mülkiyet hakkından, tam olarak yararlanabilmelerini;
- Bu toplulukların üyelerinden Türkiye'ye yerleşmek isteyenlere herhangi bir engel çıkarılmamasını, ister.

CHP, bu ilkelere uygun davranılmasını, komşu ve yakın ülkelerle Türkiye arasında iyi ilişkilerin temel koşulu sayar. Hakları böyle bir anlayış içinde korunmakla, yakın ve komşu ülkelerdeki Türkler, o ülkelerle Türkiye arasındaki bağların en sağlam halkasını oluştururlar.

CHP iktidarı, anlaşmalar çerçevesi içinde Türkiye'ye yerleşmek isteyen Türklere her türlü kolaylığı gösterecektir; Türk makamlarınca müsaade verilmesindeki gecikmeleri giderecektir.

Karşılıklı ziyaretleri kolaylaştıracaktır.

CHP iktidarı, Türkiye'ye göçmen olarak gelenlerin, doğdukları ülkelerde kazanılmış sosyal güvenlik haklarının Türkiye'ye tam olarak aktarılabilmesi ve Türkiye'deki sosyal güvenlik sistemleriyle birleştirilebilmesi için gerekli girişimlerde bulunacaktır.

CHP iktidarı, Türkiye'ye gelen göçmenlerin, yeni koşullara uyma güçlüklerini giderici sosyal hizmet ve eğitim programları düzenleyecektir. Göçmenlerin, bilgi ve tecrübelerine en uygun alanlarda rahat geçimlerini sağlayabilmelerine ve Türk ekonomisine katkıda bulunabilmelerine yardımcı olacaktır.

CHP iktidarı, başka ülkelerde yaşayan Türk topluluklarının Türk kültürüyle bağlantılarını güçlendirmek ve Türk kültüründeki ve dilindeki gelişmelerin o ülkelerdeki Türklerce de izlenebilmesini kolaylaştırmak üzere, dışa dönük kültür çalışmalarına ağırlık verecektir.

AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU VE TÜRKİYE

CHP Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin sürdürülmesinden yanadır. CHP, Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üye olarak katılmasını, ekonomik açıdan olduğu kadar siyasal açıdan da yararlı görür.

Batıyla bağlantılarının dengeli olarak gelişebilmesi ve bu bağlantılar içinde karar ve hareket serbestliğinin gereken ölçüde korunabilmesi bakımından, Türkiye, Batı Avrupa'daki bütünleşme hareketinde yerini almalıdır. Yeni uluslararası gelişmeler ve büyük devletler arasındaki yeni yaklaşımlar karşısında, Türkiye'nin geleceği ve güvenliği, şimdi, eskisinden daha büyük ölçüde, Batı Avrupa ile sıkı işbirliği ve dayanışmasına bağlıdır.

Ancak, Avrupa Ekonomik Topluluğunun bütünleşme hareketi içinde, Türkiye'nin Topluluğa yük olması da, Topluluğun Türkiye'ye yük olması da çok sakıncalıdır. Oysa, Adalet Partisi Hükûmetlerinin ve 12 Mart 1971 sonrası Hükûmetlerin yanlış ve zayıf tutumları yüzünden şimdiye kadar oluşan durum, bu bakımdan kaygı vericidir. Bu durum değişmezse, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Türkiye için taşıyamayacağı bir yük olacaktır; Türkiye de, bir ölçüde, Avrupa Ekonomik Topluluğuna yük olmak ve bunun bedelini, ulusal onurundan ve bağımsızlığından ağır fedakârlıklarla ödemek zorunda kalacaktır. Giderek o yüzden toplulukla ilişkilerimizi sürdürmek çok zorlaşabilir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bütünleşme yolunda adımlar atılırken, Türkiye'nin elde ettiği tavizler, genellikle, üyeliği söz konusu olmaksızın Toplulukla ilişki kuran başka bazı ülkelerin elde ettiği tavizlerden bile çok gerilerdedir. Özellikle tarımsal ürünlerin ihracı bakımından, bunun, gözden saklanamayacak kadar açık örnekleri vardır. Sanayi mamûlleri ihracı bakımından Türkiye'nin elde ettiği "taviz" ler de tatmin edici olmaktan uzaktır. Çünkü Türkiye'nin asıl ihraç edebileceği bazı sanayi mamûlleri, bu tavizlerin geniş ölçüde dışında bırakılmıştır.

Sanayi alanında Türkiye'nin verdiği tavizlerse, Türkiye'nin bir bağımsız sanayi toplumu düzeyine erişebilmesini önleyecek niteliktedir.

Topluluğun genişletilmesiyle ortaya çıkan ek protokol olanağı bile durumu düzeltmek için değerlendirilememiş-dir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ticarî ilişkilerimiz hızla Türkiye aleyhine bozularak gelişmektedir.

CHP iktidarı, Türkiye'nin ekonomik gelişmesini, yalnız sanayi alanında değil, tarım alanında bile ciddi olarak engelleyebilecek bu koşulların süratle değiştirilmesi için gerekli girişimlerde bu-

lunacak ve kesin sonuç almağa çalışacaktır. Bu yönde başarı sağlanamazsa, Türkiye'nin, ekonomik gelişmesi de, Topluluğa tam üye olabilecek duruma gelmesi de tehlikeye, düşmüş olur.

CHP iktidarının bu alanda alacağı başlıca tedbirler ve yapacağı girişimler şunlardır:

- Karşılıklı tavizlerdeki Türk ekonomisi açısından aşırılıklar veya yetersizlikler süratle giderilmeğe çalışılacaktır.
- Ağır sanayiimizi, yatırım malları ve ara malları sanayiimizi geliştirebilmek için, bu dallarda Türk sanayiinin belli bir süre belli bir düzeyde korunması zorunludur. Bir yandan, ihtiyaç duyulan korunma süresini iyi değerlendirmek üzere, sınaileşme politikamızda ve stratejimizde, bu Bildirgeyle öngörülen değişiklikler yapılırken; bir yandan da, o süre içinde bu sanayii dalları bakımından etkin biçimde korunmamızı sağlayıcı girişimlerde bulunulacaktır.
- Tarım kesimine gereken önem verilmemektedir. Bu ihmal, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planıyla ve Uzun Dönem Stratejisi ile, resmî politika durumuna getirilmiştir. Oysa, tarım kesiminin modernleştirilip güçlendirilmesi ve ileri ülkelerdeki verimlilik düzeyine eriştirilmesi, yalnız sınaileşme için gerekli kaynakları sağlayabilmek bakımından değil, tarımda olsun ezilmekten ve Topluluk üyesi birçok ülkelerle rekabet edemez duruma düşmekten kurtulmak için de zorunludur. Eğer tarım alanında Türkiye süratle büyük atılımlar yapmazsa, Topluluğa tarım ürünleri ihracını arttırabilmek şöyle dursun, kendi ihtiyacı olan besin maddelerinden ve ham maddelerden bile bir çoğunu Topluluktan almak zorunda kalacaktır; ve Türk ekonomisi, kendi topraklarında bile, Topluluk üyesi ülkelerin tarım ürünlerine karşı rekabet gücünü bulamayacaktır.

CHP'nin, sınaileşme için zorunlu sağlam temel olarak, tarımı da güçlendirmeyi hedef alan, köylüden başlayacak kalkınma modeli, bu açıdan da büyük önem taşımaktadır.

- Gerek sanayii gerek tarım alanında kalkınmasını hızlandırabilmek ve Avrupa Ekonomik topluluğunda tam üyeliğe hazırlanabilmek için, Türkiye'nin eğitilmiş insan gücüne büyük ihtiyacı vardır. Oysa gerek son yıllarda izlenen eğitim politikası, gerek yetişmiş insan gücünün yurt dışına akışının hızlanması, ekonomimizin bu konudaki açığını gitgide büyültmektedir. CHP iktidarı, kalkınmamız için zorunlu eğitilmiş insan gücünü kısa zamanda sağlayıcı bir eğitim politikası, ve eğitilmiş insan gücü bakımından Türkiye'yi daha çekici kılacak bir ücret politikası ve sosyal politika izleyecektir.
- CHP iktidarı, Kalkınma Planında ve Uzun Dönem Stratejisinde, Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bütünleşme çabalarını bağımsızlığından ve ekonomik gelişme olanaklarından fedakârlıklara yol açmayacak yönde hızlandırıcı değişiklikleri yapacak; ve ekonominin bütün sektörlerinde Plan disiplinine bu yönden de uyulmasını sağlayıcı etkin tedbirler alacaktır.
- Türkiye'nin, sanayi alanında Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkeleriyle boy ölçüşebilecek duruma gelebilmesi için, büyük sanayi kuruluşlarına ihtiyacı vardır. Gereken büyüklükte sanayi kuruluşlarını gerçekleştirebilecek güç ise, bugün daha çok kamu sektöründedir. CHP iktidarı, kamu sektörünün olanaklarını bu yönde harekete geçirmekle yetinmeyecek; aynı zamanda, çalışan halk topluluklarının ortak yatırımlarını teşvik ederek geliştireceği "Halk Sektörü"nü de, gereken büyüklükte kuruluşları gerçekleştirme gücüne eriştirecektir.
- Türkiye'nin, Avrupa Ekonomik Topluluğunda yerini, ulusal onurunu koruyarak ve her bakımdan güçlü olarak alabilmesinin, ekonomik koşulları kadar siyasal koşulları da vardır. Bu siyasal koşullar, Türkiye'de demokrasinin sarsıntısız işlemesi ve demokratik özgürlüklerin en geniş ölçüde gerçekleşmesidir.

Türkiye’de demokrasinin sarsıntısız işlemesi, sosyal adaletin köklü ve yaygın olarak gerçekleşmesine bağlıdır. CHP, Bildirgede açıklanan iktidar programı ile bunu gerçekleştirecektir.

Demokratik özgürlüklerin en geniş ölçüde gerçekleşmiş sayılması ise, her şeyden önce, düşünce ve anlatım özgürlüğü önündeki sınırların kalkmasına bağlıdır. Demokratik Batı Avrupa ülkelerinde serbestçe yazılıp satılan kitapları çevirenlerin, demokratik olmayan ülkelerde bile eşine rastlanmayacak kadar ağır cezalara mahkûm edildiği bir Türkiye’nin, demokratik ülkeler topluluğunda itibarlı ve güvenli bir yeri olması beklenemez. CHP iktidarı, özgürlükler bakımından, demokratik Avrupa ülkeleriyle aramızdaki eşitsizliği giderecektir. Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Konseyi üyesi demokratik ülkelerde anlaşılan ve uygulanan biçim ve ölçüde demokrasiyi ve özgürlükleri, Türkiye’de gerçekleştirecektir.

- CHP iktidarı, Türkiye’nin Avrupa Ekonomik topluluğu ile ekonomik ilişkilerini daha sağlam bir zemin üzerinde geliştirirken, Topluluk dışı ülkelerle ekonomik ilişkilerinin olumsuz biçimde etkilenmemesine de dikkat edecektir. Afrika ve Asya ülkeleriyle, özellikle Ortadoğu ülkeleriyle, ekonomik ilişkilerini geliştirebilmek bakımından Türkiye’nin büyük olanakları vardır. Bu olanakların gereğince değerlendirilmesi, Türkiye’nin gerek tarım ürünleri gerek sanayi mamûlleri ihracı bakımından yararlanabileceği dış pazarları genişletebilmesini ve dış ticaret açığını kapatarak daha sağlam bir ekonomik yapıya kavuşmasını, sınaileşme yolunda daha hızlı ilerleyebilmesini sağlayacaktır. Öylelikle Türkiye ekonomisi, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bütünleşme yönünde daha sağlam ve hızlı adımlarla ilerleyebilecektir.

SONUÇ

Bir düzen ki herkes kendi yaşamında mutlu, çocuğunun geleceğinden daha da umutlu olabilsin. Bir düzen ki herkes güvenle bakabilsin yaşlılığına...

Emeğin yarattığı değer emeği verenlerde biriksin. Çalışanlar elele yüceltebilsin ülkeyi. İnsan insanı, yabancılar yurdu sömüremesin.

Ne yoksulluk ne baskı... Ne ezilen ne ezen... İnsanca, hakça bir düzen...

Kaynaklar daha gürlü olacaktır o düzende... Türkiye daha bağımsız, insanlar özgür olacaktır... Barış gelecektir topluma.

Ak günler ülkemize öyle bir düzenle doğacaktır.

Adalet Partisi Seçim Beyannamesi

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ

1965 ve 1969 seçimlerinde umut ve güvenini izhar ederek kendi adına memleketi yönetme yetkisini verdiği Adalet Partisi olarak, yaptıklarımızın hesabını vermenin gururu ile yeni bir hizmet dönemi için huzuruna çıkıyoruz.

1961 - 1965 DÖNEMİ

Türk vatandaşları arasında birlik ve beraberlik duygularının zayıfladığı, yarın ne olacak endişesinin yayıldığı, silâhlı ayaklanmaların vuku bulduğu, dört yılda dört hükümetin denendiği, ağır ve mütereddit çalışan Devlet idaresinin kamu oyununda belirsizlik, şüphe ve huzursuzluk yarattığı, huzur ve emniyetin zaafa uğradığı, sermayenin ürküttüğü, yatırımların ağırlaştığı, işsizliğin çoğaldığı kısaca ekonomik, sosyal ve siyasal hayatın çıkmaza sokulduğu bir ortamı takiben 1965 genel seçimlerine girdik.

1965-1969 DÖNEMİ

Ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasının ancak güven ve kardeşlik duygularının meydana getireceği şartlar içinde gerçekleşeceğine inanan Aziz Milletimiz bu mutlu ortamı vaad eden ADALET PARTİSİ'ne iktidar emanetini 1965 seçimlerinde verdi. Bu emsalsiz emanetle birlikte memlekete güveni, huzuru ve kalkınmayı titizlikle korumayı siyasî varlığının asıl sebebi addeden Partimiz, 4 yıldan söküp atmış, husumet ve kin tezahürlerini yatıştırmış, halkımızın kamplara bölünme ihtimallerini ortadan kaldırarak güven duygusunu yerleştirmiş, çeşitli hürriyet suistimallerini fevkalâde güç şartlar içinde başarı ile aşarak istikrarı muhafaza etmiş, Devlet mekanizması ile vatandaşın kalkınma heyecanını yeniden harekete getirerek Memlekete büyük hizmetler yapmıştır.

1973 penceresinden geriye 1965- 1969 yıllarına bakarken yakın mazi böyle görünmektedir. 1965- 1969'da TÜRKİYE, tarihinin en önemli dönemini yaşıyordu.

1965- 1969 döneminde TÜRKİYE'ye dört yılda bir yenisi eklenmiştir. 1973 yılına istikrar içinde ulaşıldığı takdirde TÜRKİYE pek çok sorunları çözmüş olacak, aşırı solun ve beynelmilel komünizmin istismar edebileceği konular daha da azalacaktı. Siyasal rejim daha çok rayına oturacak, ekonomi kendi gücü ile ayakta duracak bir güç kazanacaktı.

Aziz Türk Milleti; 1965 seçimleri arifesindeki ortamın güç şartlarına rağmen İktidarı Partimize vermekle Sosyal Refah Devleti, Hürriyet içinde Refah, "Büyük ve Güçlü Türkiye" parolalarımızı benimsedi. Daha sonra yüce Milletimiz bu hedefe ulaşmak için 1969 seçimlerinde de Millette inanan, halk olan, onun sağ duyusuna vatanperverliğine güvenen, her şeyi onunla var sayan, onun fikrinin almadığı, gönlünün rıza göstermediği hiç bir işi yapmayan ADALET Partisini işbaşına getirdi.

Milletimizin bize teveccühünü esirgemediği günden buyana yaptıklarımızı onun yüksek ve yanılmaz takdirine sunuyoruz.

YAPTIKLARIMIZ YAPACAKLARIMIZIN TEMİNATIDIR

Milletimizle elele vererek yaptıklarımız, yapacaklarımızın en büyük teminatıdır. Milletin vereceği kararın en iyi, en doğru ve en güzel olacağından şüphemiz yoktur. Bizim için Büyük Milletimizin huzuru, güveni, mutluluğu ve refahı her şeyin üstündedir. Halk için, halk yolunda, halkın haktan farksız hizmetlisyiz.

Adalet Partisi olarak Türkiye siyasi tarihinin çok önemli bir döneminde görev yaptık. İktidara geldikten sonra ilk iş olarak siyasi iktidar kavramına yeniden manâ ve canlılık getirdik. Yeni Anayasanın getirdiği kuvvetler ayrımı ilkesine dayalı sistemin ahenkle uygulanmasına gayret ettik. Yeni Anayasamızın vatandaşlarımıza tanıdığı geniş hak, yetki ve hürriyetlerin yer yer kötüye kullanılmasından doğan sonuçları sabır ve metanetle karşılamayı ve bunların yarattığı sorunları yine Anayasanın kabul ettiği düzen içinde çözümlemeyi prensip edindik. Yüce Meclislerin çalışmasını nisbî seçim sisteminin ortaya çıkardığı zor duruma rağmen sağladık. Plânlı kalkınmanın kapsamını etraflı olarak tesbit ve tayin ederek bu konuda yapılan kısır tartışmaları ortadan kaldırdık. Hızla yükselen kalkınma heyecanı ortamında Ekonomik ve Sosyal Gelişmemizi sağlayıcı tedbirleri “İm-kân-İhtiyaç” dengesinin ölçüleri içinde aldık ve sorunları çözmeye gayret ettik.

PARLAMENTO İÇİ VE PARLAMENTO DIŞI HÜCUMLAR

Görevimizi canla başla yaparken Parlamento içi ve Parlamento dışı muarızlarımızın bizleri yıldırma, doğru yolumuzdan ayırmak için her türlü hücumuna muhatap olduk.

İnsaf dışı sözlü ve yazılı siyasi tenkitlere, iftira, dedikodu ve uyduymalara, kin, ihanet ve intikam kampanyalarına maruz kaldık.

Biz bu yersiz, haksız, aşırı ve çok kere kötü niyetli davranışlara karşı aziz milletimizin huzur ve sükûnunu sağlamak amacıyla Anayasa ve kanunlarımızın yetki çerçevesi içinde sabırla, itidalle, soğukkanlılıkla, milletimizin sağ duyusuna olan inancın bizde yarattığı tahammül ile ve hislerimizin yerine aklımıza ikame ederek hareket ettik. Muarızlarımıza Hürriyet ve Demokrasi rejimi ile Anayasa düzenine alışmalarını telkin ettik. Bize vaki hücumların tek nedeni; muarızlarımızın ülkemizde yaratmak istedikleri anarşiyi, kargaşalığı ve huzursuzluğu önlememiz, ülkemizi halkımıza men yönetmek, düzen ve rejim değiştirme heveslerine karşı koymamız ve zorla bile olsa iktidara gelme yollarını kapatmamızdır.

PARLAMENTO BUHRANLARI

1965 Seçimleri ile ülkeye gelmiş olan istikrarın 1969 Seçimlerinden sonra daha da sağlamlaşacağı ve kökleşeceği ümit edilirken milletin gerçek temsilcisi olması hasebiyle millî iradeye karşı olan güçlerle öteden beri savaş halinde bulunan ve Partimizin içinde seçimlerin hemen arkasından bir buhran yaratılmış olması sonucu siyasi iktidar zayıflatılmıştır. 17 ay süren iktidar dönemimizde bütün iyi niyet ve bütün gücümüzle çalışmış olmamız ülkemizin yeniden büyük bir buhrana sürüklenmesini maalesef önleyememiştir. 1970 başında Parlamento içinde meydana gelen buhran önce Hükümet buhranı olarak tezahür etmiş, sonra da rejim buhranına dönüşmüştür. Gerçekte Parlamento buhranları her çeşit huzursuzluğun kaynağıdır. Parlamento buhranları ile karşılaşmanın tedbiri henüz bulunmuş değildir.

Parlamento buhranlarını rejimin tabii gereği saymasak bile her zaman önleyici tedbiri olmadığı ve bu sebeple de vukua geldiği nazarı dikkate alınırca rejime alternatif aramaya kalkışacak hare-

ketlere kimseyi sevk etmemelidir. Demokrasinin kilit müessesesi olan Parlamento istikrar içinde ise ülke de istikrar içinde demektir. Parlamento istikrar içinde değilse ülkede istikrar sağlamak mümkün değildir. Parlamento buhranlarını aşmanın tek yolu hangi tarihte yapıldığına bakılmaksızın seçimlerin hemen yenilenmesidir, bu iş yapılmadığı takdirde zincirleme buhranlar kaçınılmaz olur ve başta Parlamento olmak üzere Devletin bütün müesseseleri, ülkemiz ve ulusumuz bunlardan büyük zarar görür. Bu hep böyle olagelmıştır. Bu tecrübelerin iyi değerlendirilmesi istikrara susamış TÜRKİYEMİZ için şarttır.

BUHRANIN SEBEPLERİ

Memleketimizin içinde bulunduğu buhranın iki veçhesi vardır: Bunlardan birincisi, şiddet hareketlerinin siyasî iktidarları zor durumda bırakmak için kullanılması ve bu nedenle bu gibi eylemlerin çeşitli mihraklardan cüret, teşvik ve himaye görerek büyümüş ve tedirginlik yaratmış olmasıdır. Bu olaylar yalnız Memleketimizde değil Dünyanın birçok ülkelerinde görülmüştür, görülmektedir ve bunlardan ders almayan her ülkede görülecektir. Günümüzde beynelmilel komünizmin DÜNYA hakimiyeti kurma çabasından doğan tasalluta maruz kalmamış ülke yok gibidir. Beynelmîlel komünizm her şekle girmekte her fırsattan faydalanmakta ve her şeyi istismar edebilmektedir. Memleketimizde karşılaşılan şiddet hareketleri başlangıçta masum öğrenci hareketleri gibi gösterilmiş, teşvik ve himaye edilmiş ve çeşitli çevreler bu eylemlere bilerek veya bilmeyerek uzun süre doğru teşhis koymamıştır. Siyasî kuvveti zayıflatmak için bunların ekonomik ve sosyal sorunların çözümlenmemiş olmasından, Anayasanın uygulanmamasından ve iktidar zaafından meydana geldiği ileri sürülerek bu eylemlerin haklı olması lâzım geldiği iddia edilmiştir. Uzun süre bu yanıltıcı gözle görülüp değerlendirilen anarşist hareketler cüretlerini artırmış ve olaylar bilinen seviyelere ulaşmıştır. TÜRK DEVLETİ meşru organ ve güçleri ile, CUMHURİYETİN ve Hukuk Devletlerin hatta bunlardan çok daha zor şartların üstesinden gelecek kudrete sahiptir. Devlete karşı yaratılan olaylara teşhis konulması, bunların siyasî iktidarın kusuru sayılması, Devletle siyasî iktidarın birbirine karıştırılması, maalesef bir rejim buhranını teşvik eden sebepler arasındadır. Nitekim olaylar Adalet Partisi iktidarı bıraktıktan sonra şiddetini çok daha fazla artırmış, mevcut kanunlar ve mevcut Anayasa ile Ülkenin yönetilebileceği varsayımı ile işe başlayan partilerüstü bir hükümet bir ay sonra 11 ilimizde Sıkı Yönetim ilân etmek zorunda kalmıştır. Daha sonra, mükemmel addedilen Anayasa lüks sayılmış, Anayasanın 40'a yakın maddesinde değişiklik yapılması acil bir ihtiyaç olarak ortaya konmuştur. Olaylar Sıkı Yönetim ve Anayasa değişikliklerine rağmen durmamıştır. Sıkı Yönetim arka arkaya uzatılmış, tedhiş hareketleri düzeyde sindirilmiş fakat yer yer, zaman zaman cereyan etmesi devam etmiştir. Geçen iki buçuk yıl içinde cereyan eden olaylar ve ortaya çıkan gerçeler, şiddet hareketlerinin ADALET PARTİSİ iktidarına değil rejime karşı, Devlete karşı, Ülkemizin ve Ulusumuzun aydınlık geleceğine karşı olduklarını açıkça göstermiştir.

Şiddet hareketleri, kötü niyetli çevrelerce, bile bile Adalet Partisi siyasî iktidarına ve tutumuna karşı imiş gibi gösterilmiştir. Bir takım çevreler de yanıltılarak durumun böyle olduğunu sanmışlardır.

Adalet Partisi iktidardan uzaklaşırsa bu olayların üç gün içerisinde ortadan kalkacağı ileri sürülmüş, KANUNLARIN ve ANAYASANIN yeterli olduğu, iktidarın bunları uygulamadığı iddia edilmiştir. Geçmiş olan iki buçuk yıl bu iddiaların ne kadar yanlış, ne kadar asıl ve esastan yoksun olduğunu ortaya çıkarmıştır. Şayet bu olayların sebebi siyasî iktidar olsaydı, siyasî iktidar çekildikten sonra bu hareketlerin ortadan kalkmış olması gerekirdi. Şayet bu hareketler siyasî iktidarın

kusurundan doğmuş olsaydı ANAYASADAKİ birinci ve ikinci değişikliklere, Devlet güvenliğine ve diğer önemli birçok konulara ilişkin yeni KANUNLARIN çıkarılmasına ve bu arada Devlet radyo-sunun özerkliğinin kaldırılmasına ihtiyaç duyulmaz, Dernek kapatmaktan, gazete toplamağa kadar birçok yeni tedbirlere baş vurulmaz, Üniversite ve DANIŞTAY KANUNLARI değiştirilmez, MEMUR Sendikaları kaldırılmaz, iki siyasî partinin kapatılmasına lüzum hasıl olmazdı. İki buçuk yıllık tecrübeler şiddet hareketlerinin siyasî iktidarı sadece hürriyetçi demokratik niteliği haiz olduğu için zor duruma düşürmek amacı güttüğünü ve böylece Devleti yıkarak rejimi değiştirmek gayesi peşinde koştuğunu göstermiştir. Bu hareketlerin teşvik ve himayecileri gayenin siyasî iktidarı düşürmek olduğunu iddia ederken, eylemlerin elebaşları, aksine amaçlarının rejimi değiştirmek ve yerine komünist bir rejim getirmek olduğunu açıkça ifade etmişlerdir. Bu hareketleri masum bulanlar, öfke, kin ve intikam duyguları ile veya doktriner görüşlerle bunları teşvik veya himaye edenler büyük vebal altındadır.

Gerçekten bu olayların karşısına nasıl çıkılacağı ve bunların nasıl etkisiz hale getirileceği 1961 ANAYASA'sında açıklık kazanamamıştır. 1961 ANAYASA'sında hükümetlerin sorumlulukları da son derece geniş, yetkileri ise o derecede dar ve sınırlıdır.

1961 ANAYASASI

Hükümetler suçu belirleyen ve cezayı tayin eden organlar değildir. Parleментар Demokratik Cumhuriyetlerde suçu ve cezayı bağımsız MAHKEME'ler tayin eder. Hükümetlerin görevi sanıkları yakalamak ve ADALETE teslim etmektir. Maalesef 1961 ANAYASA'sının çizdiği çerçeve dışına taşarak hareket etmemiş olmamız kusur sayılmıştır. Bu yersiz ithama hukuk devletine yürekten inanan her vatandaşın ancak şaşması gerekir. ANAYASA çizgisi dışına ısrarla itilmek istenişimizin sebebi açıktır. Altı yıla yaklaşan iktidar dönemi boyunca İcra Organına tanınmış yetkilerinin yetersiz olduğunu ve icranın takdir hakkı bulunmadığını defalarca ifade ettik. 1969 Seçim Beyannamemizde DEVLETİMİZİN AKSAYAN YÖNLERİNİ ortaya koyduk, bunları düzelterek bir çoğunluğun lüzumuna işaret ettik. Gerekli çoğunluğu elde edemedik.

1960 ihtilâlini takiben seçimle gelen siyasî iktidarlar, cahil oy çoğunluğunun temsilcisi olarak gösterilmiş ve bu nevi hükümetlerin her şeyi yanlış yaptığı iddia edilerek icra organının yetkileri adamakıllı kısılmış ve ülkeyi yetkileri ve takdir hakları olmayan bir icra heyetinin yönetmesi istenmiştir. Bu durum vahim bir çelişkidir. Gerçekte son buhranın nedenlerinden biri de bu çelişkidir. Buhranlara karşı en etkili çare, bu çelişkiyi ortadan kaldırmaktır. DEVLET kendi gücü ile ayakta duracak kadar kudrete sahiptir. Yeter ki DEVLET'i'n kuruluşunda ve organlarının işleyişindeki ahenksizlikler ortadan kaldırılabilsin; yeter ki DEVLET ORGANLARININ görev yetki ve sorumlulukları açık bir şekilde belirtilsin ve her organ kendi yerini korusun, kendi yetkisini kullansın, kendi görevini ifa ve sorumluluğunu idrak etsin.

TÜRKİYEYİ KİM İDARE EDECEKTİR

ÜLKE'mizin içinde bulunduğu buhranın ikinci önemli vechesi TÜRKİYE'yi kimin idare edeceği, kimin etmeyeceği, ülkeyi idare edenlerin nasıl geleceği, nasıl gideceği konusundaki kuralların belirlenmiş olmasına rağmen uygulamada aksaklık göstermiş olmasıdır.

Demokrasi kendine özgü bir kurallar manzumesidir, bir hak ve hürriyetler sistemidir. Bu sistem köklü, sağlam ve tutarlıdır. Demokrasi kuralları denenmiş ve Hür ve medeni milletlerin uzun yılların tecrübelerinin neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Sistemin mihveri millî iradedir. Millet

kendi kendini yönetmek için seçme hakkı, SİYASAL İKTİDARLARI seçimle görevlendirme ve hizmetleri hakkında karar verme yetkisine sahip olması yani Hakimiyetin kayıtsız şartsız millette bulunması Millî İradenin izhar edilmesi ve tecelli etmesidir. Bu iradeyi izhar etmek, tecelli ettirmek, kullanma yalnız ve sadece MİLLET'in hakkıdır. Milletimiz bu hak ve yetkilerden birini kullanması için kimseyi yetkili kilmamış ve kendisine ait olan son sözü söylemek hakkını da kim olursa olsun kimseye devretmemiştir. TÜRKİYE Büyük Millet Meclisinden başka millî iradeyi temsil ve ifade etmeye hiç bir fert; zümre veya kuruluşun yetkisi yoktur. Siyasî iktidar olma yetkisi bu nedenle millet tarafından seçimle verilen bir kararın kesin ifadesidir. Bu karar Türkiye Büyük Millet Meclisi-nin güveni ile yürütülür. Milletın beyan ettiğı bu karar Egemenlik hakkının kullanılmasıdır. Hiçbir çevre ve güç millî egemenlik hakkına ortak olamaz. Millî iradeyi ifade edemez; Millî irade siyasal iktidarların gelişine de gidişine de karar vermeye yetkili tek güçtür.

Hür DÜNYA nın hiç bir yerinde meşru siyasî iktidar olmak için veya iktidarda kalmak için Parlamento dışındaki çarelerin güvenine baş vurulmaz.

Milletin iktidar yaptığı siyasal kuruluş Milletın kendisine olan güveni devam ettiğı sürece iktidarda kalır. Güven devam edip etmediğini seçim tayin eder. İktidar verme ve iktidardan çekme hak ve yetkisini ancak Millet veya onun adına Türkiye Büyük Millet Meclisi kullanabilir. Ancak, hareketlerin mevcudiyeti, devletin gailelere maruz kalışı iktidarların zorla değiştirilmesini gerektirmez. İktidarların ve kendilerini devletin ve rejimin geleceğinden sorumlu gören her kuruluş ve kişinin görevi şiddet eylemleri karşısında yılmak değil bunlarla mücadele etmektir.

Biz de bunu yaptık. Bunu yaparken milletın Parlemononun güvenini esas aldık. Demokratik sistemde Demokratik iktidarların takip edeceği yol ancak budur. Görevimizi ifa etmekte maalesef yalnız bırakıldık. Hür millî iradeyle siyasî iktidar sıfatı kazanan bir parti tarafından kurulan Hükümetin TÜRKİYE'de Cumhuriyet Hükümeti olduğı. Hükümetin parti demek olmadığı birbirinden ayırd edilemedi. TÜRKİYE CUMHURİYETİ hükümetinin emrinde olmak, onun güç aldığı partinin emrinde olmakla bir tutuldu. Devletle siyasî iktidar birbirine karıştırıldı.

PARTİLERÜSTÜ HÜKÜMET

Partilerüstü Hükümet modeli işte böyle bir düşüncenin öyle bir ortamın ürünüdür. Çağımızın partiler Demokrasisinde Partilerüstü Hükümet olması sadece bizim memleketimizde denenmiş ve başarısızlıkları çok kısa zamanda herkes tarafından açık olarak görülmüştür. Arkasında oy olmayan, Parlamento olmayan millet ve parlamentoya karşı değil kendilerini o mevkie getirenlere karşı sorumluluk duyabilen kişilerden kurulu hükümetler olağanüstü dönemde olağan döneme geçişi güçleştirmiş ve gerek siyasal gerek ekonomik gelişme hamlemizde telâfisi kolay olmayan yaralar açmıştır.

Bu nitelikteki hükümetlere hem gruplarımızdan üye alınmasına rıza gösterdik hem güven oyu verdik. Bu modeli başarılı olacağına inandığımızdan dolayı değil, başka türlü hareket etmenin rejime verebileceğı ileri zararları önlemenin gereğı olarak böyle hareket ettik. Zamanın gerçekleri aydınlığa çıkaracağına inandık. Anayasa değişikliklerini ancak parti ilke, program ve felsefemize göre destekledik; plân, bütçe ve reform kanunlarının daha iyi çıkması için gayret ettik, Anarşi ve Komünizmle mücadelede hükümetlere ve sıkıyönetime var gücümüzle yardım ettik. Buhran ihtimallerinin belirdeğı anlarda da sadece memleketimizin uzun vadeli menfaatini düşünerek bu tehlikeleri ortadan kaldırmak için fedakârlıklarda bulunduk. Bütün bunları Partimizin görev ve sorumluluklarının icabı saydık.

ANAYASAMIZIN MUTLAK HAKİMİYETİ

Bütün bu gayret ve iyi niyetlerimiz zaman zaman yanlış anlaşıldı; yanlış yorumlandı. Biz mevcut bunalımın son bulmasını ve yeni yeni bunalımlara meydan verilmemesini istiyorduk. Bunalımdan kurtulmanın yolu olarak da Anayasa'mızın mutlak hakimiyetini gördük. Herkesin yeri, görevi, yetkisi ve sorumluluğu Anayasa'da bir bir gösterilmişti. Herkesin her konuda bu çizgi içerisinde kalmasını istiyorduk.

CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

Devletimizin başını bu inanç ve ortam içinde seçtik. Cumhurbaşkanı kimin ve nasıl seçeceğini Anayasamız hükme başlamıştı. Bu seçme hakkı ve yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisinin idi. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu hak ve yetkisini kendi hür iradesiyle kullanmalıydı. Bunun aksi-ni düşünmek ve yapmak; başta Devlet başkanlığı ve Parlamento olmak üzere bütün müesseseleri tahrip ederdi. Anayasa üstünlüğünü parlamentonun hak ve yetkilerini, hürriyetçi demokrasinin kurallarını savunuyorduk. Bu tutumumuz tedirginlik konusu oluyor yeni bir buhran yeni bir kargaşa yaratılmak isteniyor, çeşitli tertip ve baskılara girişiliyordu. Bütün bu baskılar Anayasa ve Parlamento üstünlüğüne olan inancımızdan ve Demokratik rejimi savunmadaki kararlılığımızdan bizi en küçük bir fedakârlık yapmağa sevkedemedi. Parlamento hür iradesinin tecelli edip edemeyeceği konusunda yaratılmış olan endişe ve tereddütleri silmeyi başardı. Türk Parlamentosu Türkiye Cumhuriyetinin Altıncı Cumhurbaşkanı'na kendi hür iradesi ile seçti. Bu sonuçta Demokrasinin Bayrağı olan Adalet Partisinin büyük rolü vardır. Böylelikle Türk Parlamentosu ve Türk Silâhlı Kuvvetleri çok parlak bir imtihandan geçti.

YENİDEN PARTİ HÜKÜMETLERİNİN KURULUŞU

Cumhurbaşkanlığı seçimini, beşinci defa hükümet kurma zorunluğu takip etti. Bu fırsat 1971 buhranının açıklığa kavuşmasını da sağladı. Başarısızlıkları anlaşılmış, partilerüstü hükümetler modeli yerini normal parti hükümetlerine terk ediyordu. Adalet Partisinin büyük ağırlığı olan Koalisyon hükümetini kurduk. Tekrar iktidar olduk. Bu gücümüz oranında bir iktidardı. Millete giden yollar açılmıştı. Bu bir yeni dönemin başlangıcıydı. Görünen aydınlık, istikrara susamış milletimize ve ülkemize yeni ufuklar açacaktı. Milletimizin ve devletimizin bu en önemli sorunu olan istikrarın devamlı bir şekilde sağlanmasını yüce milletimiz 14 Ekimde kesin bir çözüme kavuşturacaktır.

İSTİKRARIN SAĞLANMASI

Adalet Partisi olarak Demokratik rejime çok büyük ve önemli hizmetlerde bulunduk. Her hal ve şartta Demokrasi fikrine, Millî Hakimiyet prensibine sadakat gösterdik. Ülkeyi selâmete çıkarmak, parlamentoyu güçlendirmek, partiler demokrasisini işler hale getirmek, seçimin ve oyun anlam taşımasını sağlamak için bütün gücümüzle çalıştık. Yurt'da barışı ve huzuru, sükûnu gerçekleştirmeyi ana hedef aldık ve bunun için büyük gayret sarfettik. Büyük Atatürkümüzün emaneti olan Cumhuriyetimiz 50'inci yılını idrak ederken, yüce milletimizin sağ duyusu cumhuriyet dışı bütün eğilimleri etkisiz hale getirecektir. Buna yüreктen inanıyoruz. 1973 seçimleri Türkiye'mizin en önemli sorunu olan istikrarı böylece sağlayacaktır. İstikrar sağlanamadığı takdirde büyük zorunluluklarla karşılaşmamız kaçınılmaz olur. Milletimizin sağ duyusu ile hak ve adalet duygusunun Devlet ve rejimimizin bekası için tek teminat olduğuna inancımız tamdır. Şimdi bu teminata baş vuruyoruz. Çoğunluğu muhafaza ederek Milletimiz elindeki bu altın anahtarla her zaman olduğu

gibi mutlaka doğru kapıyı açacaktır. Birlik kuvvettir. Bu teminat işleyecektir. Yalanı, iftirayı, karalamayı, hasedi, kini, milletimiz her zaman olduğu gibi etkisiz kılacaktır.

HÜRRİYET, KALKINMA VE YENİLİK İÇİN AP'DE BİRLEŞELİM

Aziz Milletimiz,

Bir büyük dava etrafında yüce milletimizin kendi eseri olan ve onun davasının sesi olan Adalet Partisi etrafında birleşmenin, birliği muhafaza etmenin istikrar için, hürriyet için, yenilik için, kalkınma için gerekli olduğunu geçirdiğimiz dönem açıkça göstermiştir. 1965 ve 1969 seçimleri sonucunda yüce milletimizin verdiği iktidar ile başlatmış olduğumuz Büyük ve Güçlü Türkiye'yi yeniden bıraktığımız yerden inşa etmeye devam etmek konusunda kararlıyız. Daha güçlü Adalet Partisi daha büyük Türkiye demektir. Biz bunu altı yıla yaklaşan ve zorluklarla dolu iktidar döneminde yaptığımız hizmetlerle ispat ettik. Gayrisafi Milli Hasılda sabit fiatlarla % 7 nin üstünde bir artış hızı sağlandı. Yatırımlar bizden önceki dönemin üç katı olarak gerçekleştirildi. Devlet bütçesi üç katından daha büyük bir seviyeye çıkarıldı. İhracat ve döviz gelirleri artırıldı. Bütün bu hızlı gelişme nisbî fiat istikrarı içerisinde başarıldı. Sanayi ekonominin itici bir gücü haline getirildi. İstihsal kapasiteleri kat kat yükseltildi. Ülkemizin alt yapısı büyük TÜRKİYE'nin çatısını kuracak şekilde inşaya başlandı. Ekonomik gelişmeye paralel olarak hızlı bir sosyal gelişme sağlandı. Kırk yılda yapılanlar oranında ilk ve orta okul, lise, yüksek okul ve üniversite yapıldı. Bizden önceki 5 yılda yapılanın 5 mislinden fazla köy yolu yapıldı. 3 mislinden fazla içme suyu getirildi. Kırk yılda yapılanın 12 katından fazla köy elektriğe kavuşturuldu.

Emekli, dul ve yetimleri ile memurlarımızın maaş ve refah seviyeleri yükseltildi. 8 milyon vatandaşımız sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi kapsamına alındı. Kısaca; Sosyal Adalet ve Sosyal güvenliğin sağlanması refahın geniş kitlelere yayılması, fukaralık, işsizlik ve cehaletin yok edilmesi için önemli adımlar atıldı.

Türkiye'ye bir Türkiye bir Türkiye daha eklendi. Devletimize itibar sağlandı.

Büyük Türk Milleti

Adalet Partisinin hizmetlerinin kısa bir özetini verdik. Bu hizmetler Milletimizin güven, inanç ve iradesine dayanıldığı takdirde nelerin başarılabileceğini gösterir. Şüphesiz ki bu başarı köylüsü, işçisi, esnafı, memuru, askeri, müteşebbisi ve idarecisi ile Aziz Türk Milletindir.

Ülkemizde yeniden yaratılmakta olan huzur ve güven havasını devam ettirmek ve bunu teminat altına almak halkımızın refahını özgürlük içinde ve en kısa bir zamanda sağlamak için kalkınmayı hızlandırmak amacı ile bir dört yıl için hizmet talebinde bulunuyoruz. Bu hizmetin Türk Milletinin bekası ile ilgili önemi, istikrarlı siyasî iktidarların iş başına getirilmesini zorunlu kılmaktır. Bu nedenle büyük Türk Milletinden kendisine lâıyk bir devlet yönetimi sağlamak için iktidara onun teveccühü ve iradesiyle her türlü sorumluluğu deruhte ederek gelmeyi talep ediyoruz. Yüce Milletimiz bize teveccüh gösterdiği takdirde, milletçe birlik, bütünlük ve düzenlik içinde çalışmayı sağlamak, yurtta huzur, barış ve sükûnu devam ettirmek ve geliştirmek, Demokratik düzeni, siyasî partileri, hür basını, hür sendika, hür ve özerk üniversite, hür teşebbüs, hür ve bağımsız yargı organları ve hür vicdan ile güçlendirip yerleştirmek, hakimiyeti, kayıtsız şartsız Türk milletinin temsil ettiği gerçeğini tartışmayı imkânsız kılacak tarzda siyasî iktidar anlayışını yerleştirmek, vatandaşın korkusuz yaşama hürriyet ve güvenliğini korumak, büyük ve güçlü Türkiye'yi yaratma çalışmalarını

hızlandırmak, devletimizi daha güçlü ve daha itibarlı hale getirmek, siyasî ve ekonomik istikrarı sağlamak, korumak, bu kalkınmayı istikrar içinde hızlandırmak, köy ve köylüye dönük hizmetleri 1963- 1971 döneminin misli ile yapmak, vatandaş ve devlet ilişkilerinde yeni bir anlayış ve karşılıklı güven havası getirmek ve bu münasebetle devletin halkın hizmetinde, kanunların emrinde milletin güvenlik, mutluluk ve refahını sağlayan bir araç haline getirilmesine çalışmak, kanunların adalet ve eşitlik içinde uygulanmasını ve adaletin süratli gerçekleşmesini sağlamak, büyük milletimizin inanç, örf, adet ve gelenekleri ile bağdaşmayan; Türk milleti ve vatani için düşmanların en büyüğü olan komünizm ile ve bütün aşırı cereyanlarla amansız mücadele etmede gerekli bütün tedbirleri almak, vatandaşları idarenin yüzyıllarca alışılmış, müzminleşmiş bürokratik davranışından kurtaran, var oluş nedenini halka hizmette bulan, kanunların emrinde ve herkese eşit muamele yapan devlet görevlisini hizmet emniyeti içinde bulundurmak temel hedeflerimiz ve çalışma programımızın ana hatları olacaktır.

1973 - 1977 dönemi millî hayatımızın pek önemli bir safhasını teşkil edecektir.

Siyasî ve ekonomik istikrar içerisinde Devletimizi müessir bir hale getirme zorunluğunun kaçınılmaz hale geldiği nihayet herkes tarafından anlaşılmıştır. Bu nedenle ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamızı daha da hızlandırmak, Türk vatandaşının yarına olan ümidini kuvvetlendirmek ve milletçe başarılarımıza yeni başarılar eklemek için Devlet hayatımızın bütün bölümlerini kapsayan yapıcı, olumlu sonuçlar alıcı iyileştirme, yenileştirme, ıslâhat ve reform hareketlerine devam olunacaktır.

Devlet düzeninin demokratik niteliğinin kuvvetlendirilmesi, Devletin kendi gücü ile ayakta durabilmesi, Devlet güvenliğinin korunması, Ülkenin Devletten beklediği hizmetin daha iyi, daha çabuk ve daha ucuz verilebilmesi, böylece Devlet işlerliğinin sağlanması gibi konularda reformun ötesinde bir iyileştirmeye duyulan ihtiyaç her zamankinden çok daha fazla ortaya çıkmıştır. Bunların gerçekleştirilmesi, Anayasa'da İslâhat yapılması suretiyle Anayasamızın temel ilkelerinin korunması için Yüce Milletimizden oy talep etmeği bir vatan görevi sayıyoruz.

Bu nedenlerle; hiçbir demokratik ülkede belli kimselere tanınmayan ömür boyunca yasama organı üyeliğinin kaldırılması gerektiğine dair kanaatimizi muhafaza ediyoruz. Tabii Senatörlerin, Cumhuriyet Senatosunun iradesinin meydana çıkmasında önemli bir rol oynayabilecekleri düşünülürse, bu durumun millî irade ve millî egemenlik ilkeleri ile bağdaşmayacağı bir gerçektir. Bu sebeple Adalet Partisi olarak, eski Millî Birlik Komitesi üyelerinin ömür boyunca tabii senatör olmalarına dair mevcut Anayasa hükümlerini kaldırmak kararındayız.

HALK OYLAMASI :

Toplumsal yapısını, genel düzenini ilgilendiren büyük kararlarda, egemenliğin ve iktidar emanetinin hakiki sahibi olan millete başvurmasının gerekliliği kanısındayız. Bu itibarla, doğrudan doğruya halkın reyi ile kabul edilmiş Anayasanın değiştirilmesinin de aynı usulle gerçekleşmesi gerekir. Aynı şekilde, Devlet organlarının birbirini tesirsiz hale getirme istidadında ve Anayasa ihtilâfi niteliğindeki olaylarda millet hakemliğine başvurmayı rejimin teminatı olarak zorunlu görmekteyiz. Bu şekilde, Anayasa düzeninin zorlamalara ve tehlikelere maruz kalmasını önleyemeyeceği, bazı meselelerin çözümünde çıkar yolun bulunmadığı gibi, tehlikeli bir ümitsizliğe mani olunacaktır.

İÇ BARIŞIN EKSİKSİZ TESİSİ:

Adalet Partisi kurulduğundan bugüne kadar memleketimize iç barışın eksiksiz olarak tesisinin, millî gücümüzü ve itibarımızı artıracak kanısında olmuştur, iç barışın eksiksiz tesisinin gerektirdiği bütün pürüzlerin ortadan kaldırılması; millî bütünlüğümüz, beraberliğimiz ve hürriyetçi, demokratik rejimimiz için kaçınılmaz mahiyettedir. Demokratik hukuk devletin temel ilkesi, vatandaşların hak eşitliğini öngörür. Siyasî sebeplerden dolayı meydana gelen çalkantıların sonuna kadar sürüp gittiği hiçbir ülkede görülmemiştir. Gayet tabiidir ki siyasî çalkantıların meydana geliş sebepleri ne olursa olsun, bir kere meydana geldikten sonra bunları olmamış addetmeye ve bırakıkları tortuyu inkâr etmeye imkân yoktur.

Siyasî sebeplerin meydana getirdiği eşitsizlikler, siyasî ortamın dargınlık ve kırılganlıkları giderip barışı tesis ettiği nisbette ortadan kalkar. Adalet Partisi iktidarı geçmişin yaralarını tüm olarak saracak bir anlayışın ve iyi niyetin sahibi olduğunu her zaman isbat etmiştir. Nitekim geçen kısa mazi içerisinde bu istikamette başarılı adımlar atılmış, imkânların ve ortamın müsaadesi nisbetinde, millî huzuru koruma hedefi gözden kaçırılmadan, çok önemli aşamalara ulaşılmıştır.

SİYASÎ HAK EŞİTLİĞİNİN SAĞLANMASI:

Anayasa'da seçilmek hakkından mahrumiyeti gerektiren suçların genel affa uğraması halinde dahi seçilme hakkından mahrumiyetin devam etmesine dair mevcut hükmü, demokratik ilkelerle ve genel affın niteliği ile bağdaştırmak mümkün değildir. Memleketimizin demokratik gelişmesinin tarihe mal olmuş safhalarındaki siyasî mücadelelerin yaralarını bütünüyle sarmak, millî beraberliğimizin olduğu kadar bugün eriştiğimiz aşamada milletimizin demokratik olgunluğunun, hak ve nesafet duygularının başta gelen icaplarındandır.

Bu konunun, Anayasanın meşruluk temeli ile en ufak bir ilişkisinin mevcut bulunmadığı da meydandadır.

Mazide cereyan eden siyasî olaylardan dolayı seçilme hakkından yoksun bulunanlara seçilme hakkının iade edilmesinin bir güvensizlik kaynağı olması için hiçbir sebep kalmamıştır.

Bu düşüncelerle 1969 Mayıs'ında girilmiş bulunan Anayasa değişikliği 1969 Kasımında gerçekleştirilmişti. Anayasa Mahkemesi tarafından usulden bozulan bu değişikliğin yeniden ve bir an önce yapılması böylece siyasî haklar iadesi diye adlandırılan bir sorunun tümü ile ortadan kaldırılması cihetine mutlaka gidilecektir.

GENEL AF :

Af konusunu istismar ederek bir sonuca ulaştırmak mümkün değildir. Bunun büyük zararları vardır.

Af sosyal ve infaz hukukunu ilgilendiren bir sorundur. Cezaların infazına devamda sosyal fayda kalmadığı hallerde ve önemli zamanlarda af müessesesine baş vurulur. Cumhuriyetin 50'nci yılında bir genel af çıkarmak, ifade olunan gerekçeye uygun bulunduğu kadar, Cumhuriyetimiz geleneklerine de mutabık görülmektedir. Genel affı esas itibarıyla Cumhuriyetin ve Parlementonun bir atıfeti olarak kabul ediyoruz. Bu itibarla memleket gerçeklerine uygun, Cumhuriyet ve Anayasamızı zedelemeyecek ve yüce milletimizin aflarına asla eğilimi bulunmayan suçluları kapsamına almayacak dengeli, makul, sosyal gereklere cevap veren bir genel affa taraftarız ve bunu Beyannamemizin ilân tarihi olan 11 Eylül 1973 günü esas alınmak suretiyle gerçekleştireceğiz.

KAMU DÜZENİ :

“Cumhuriyet” bir devlet şekli deyiminden ibaret değildir. Cumhuriyet dediğimiz zaman insan hak ve hürriyetleri, millî dayanışma, sosyal adalet, sosyal güvenlik kişinin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik, lâik ve sosyal hukuk devleti anlayışında birleşmek zorundayız. Bu niteliklere sahip olan devletin, ülke ve milleti bir bütündür. Bu anlamı ile devletin bütün organlarının ahenkli çalışmaları gerekir.

Kamu düzeninden, kanun hakimiyeti, temel hak ve hürriyetlerin, kanun dışı dokunulmazlığı, âmme huzurunu ihlâl eden davranışları bertaraf etmeye Devlet gücünün istisnasız muktedir olduğu inancı ve bunlara dayalı meşru güven duygusunu anlamaktayız. Devlet otoritesinin itibarını bu güven duygusunun teminatı olarak görmekteyiz.

Hür düşünce nizamının bulunduğu demokratik sistemlerde, hürriyetlerin kullanılmasını teminat altına alma, kamu düzeninin bir unsurudur.

Birbirleriyle bağdaşmaz çeşitli sosyal ve ekonomik fikirlerin hürriyet nizamında kendilerini takdim ve vatandaş tercihinə müracaat hakları olduğunu kabul etmekteyiz. Ancak, bir hürriyet’in yine Anayasaca kabul edilmiş bir hürriyeti ortadan kaldırmak gayesiyle kullanılmasını kamu düzeni fikri ile bağdaşır görmemekteyiz. Toplum olaylarını bu ana fikirler muvacehesinde değerlendirmekteyiz.

Toplumdaki sosyal ve ekonomik gelişmenin tabii sonucu olarak yeni fikir cereyanları ve bunların tezahürleri olacaktır. Hürriyetlerin kullanılmasını teminat altında tutmak Devletin görevidir. Ancak, yok etme hürriyeti, tahrik hürriyeti ne bizim Anayasamızda ne de bir başka Anayasada mevcuttur. Bu gibi tezahürler hürriyetin istimali değil, suistimalidir.

Türkiye’de aşırı uçların, fanatik davranışların organize edilmesine çalışan siyasî veya gayri siyasî kuruluşlar vardır. Aşırı cereyanlarla beslenen bu kabil davranışların kamu düzeni fikri ile bağdaşmadığı kanısındayız. Türk Anayasası Türk toplumunu komünizme veya faşizme götürmeye açık değildir. Hürriyeti yok etme propagandası yapmak hürriyeti yoktur. Ülkede anarşi ortamı; Kamu düzenini ihlâl edici faaliyetlerin artması, Devlet otoritesinin zaafî ve başarısızlığı, emniyetsizlik ve demokratik idareden usanç fikirlerinin yaygın hale gelmesiyle yaratılır. Bu ortamın Türkiye’de hayat hakkı yoktur.

Demokratik düzenin insan hak ve hürriyetlerinin korunmasında siyasî iktidarların azamî itina’yı gösterme zorunluğu vardır. Adalet Partisi olarak hürriyet suistimallerini, aşırı cereyanları ve anarşi yaratmaya matuf davranışları kesin olarak tesirsiz hale getirme taahhüdü ile milletimizin huzuruna çıkıyoruz.

Büyük ve güçlü Türkiye’nin meydana getirilişinde temel nizamı korumayı Devletin en önemli görevi olarak telâkki ediyoruz.

DİN VE VİCDAN HÜRRİYETİ

Din ve vicdan hürriyeti Anayasanın teminatı altındadır.

Bu hürriyetleri; bütün vatandaşlarımızın doğuştan var olan kutsal ve medeni hakları olarak görüyoruz. Lâiklik dine karşı bir kavram veya dinsizlik değildir.

Devlet Din’e, Din de Devlete müdahalede bulunmayacaktır. Hiç kimse, dini inançlarından dolayı sorumlu olmayacaktır.

Hürriyetlerin en geniş bir şekilde korkusuz, endişesiz ve Kanun dairesinde serbestçe kullanılmasını sağladığımız ortamda, vatandaşlarımızın din ve vicdan hürriyetinden de bütünü ile ve tam bir açıklıkla yararlanmaları mümkün kılınmış olur.

Her alanda kalkınma halinde bulunan ülkemizde, maddi kalkınmanın yanısıra dinî ve manevî hizmetleri karşılamak üzere modern hayatın gereklerine uygun iyi eğitim görmüş din adamlarının yetiştirilmesine devam olunacaktır.

Din görevlilerinin ifa ettikleri hizmetin değer ve önemi nazara alınarak hayat şartlarının düzeltilmesi için aldığımız tedbirler geliştirilecek, bu arada vekil imam - hatiplerin bugünkü durumları islâh edilerek güvenliğe kavuşturulacaktır.

KANUNLAR KARŞISINDA EŞİTLİK

Kanunlar karşısında hiçbir şahıs veya zümrenin özel imtiyazı yoktur. Kanuna uymama yetkisine sahip bir fert veya kuvvet tanımıyoruz. Kanunsuz davranış nereden gelirse gelsin karşısındayız. Kanunların mutlaka ve herkese eşit uygulanacağı inancını tereddütsüz yerleştirme kararındayız.

Kanunun menettiği hareketleri kınamayan, yine kanunda mevcut olmayan bir takım mefhum suçlar ve cezalar ihdas eden düşünce ve davranışların da karşısındayız.

POLİTİKA ANLAYIŞIMIZ

Demokrasi çeşitli görüşlere sahip siyasî teşekküllerin mevcut olduğu bir sistemdir. Çeşitli siyasî görüşlerin ve idare metodlarının halkın tercihinine sunulmadığı rejimler demokratik değildir. Biz, Demokratik Cumhuriyet çerçevesi içindeki bütün siyasî partileri rejimin vazgeçilmez unsurları olarak görürüz. Yerleri vardır, hakları vardır. Ancak, sorumluluklarının da mevcut olduğu aşikârdır. Sorumluluklarının başında rejime sadakat gelir. Partiler, ister iktidarda, isterse muhalefette olsunlar sorumlu ve rejime sadık olmaya mecburdurlar.

Hür Basını, Demokratik düzenin önemli bir uzvu ve vazgeçilmez bir parçası olarak kabul ediyoruz.

Ancak, Basının da sorumluluğu vardır. Anayasamızın 22'nci maddesi bu hürriyetin sınırını çizmiş, Millî güvenlik, genel ahlâkı koruma, kişilerin şeref, haysiyet ve haklarına tecavüzü ve suç işlemeğe kışkırtmayı, basın hürriyeti içinde görmemiştir.

MÜESSİR DEVLET

Adalet Partisi olarak Devleti, bizatihi kendisi için var olan bir kuruluş değil, bir hizmet kuruluşu olarak görüyoruz. Milletin bütün olarak hürriyet ve refahını sağlamak devletin görevidir. Mahallî idareler dahil, bütün devlet kuruluşlarının bu gayeye en uygun kuruluş ve işleyiş düzeninde olmaları gerekir. Bütün Devlet kuruluşlarının, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu temel ilkesinin ışığında yeterli teşkilât, yeterli yetki, süratli bir işleyişle millet hizmetinde bulunmalarını, büyük ve güçlü Türkiye'nin gerçekleşmesinin temel şartı olarak görürüz. Devlet organlarının birbirini etkisiz hale getirmeleri müessir devlet fikri ile bağdaştırılamaz.

Müessir Devletin en önemli gereklerinden biri de müessir ADALET'tir.

Hukuk Devleti düzenini tesis ve korumada, yasama ve yürütme organlarının yanında yargı organının da payı çok büyüktür. Yargı organı süratli çalıştığı, isabetli ve âdil kararlar aldığı nisbette hukuk devleti düzeni teminat altında olur.

Hakkı aramanın mümkün olması yeterli değildir. Hakkın muhakkak alınacağı, zamanında alınacağı, inancını yerleştirme zorundayız. Bu bakımdan dâvaları basitleştirmek ve süratlendirmek için usul kanunlarında tadilât yapılacak adli teşkilât takviye edilecektir.

MÜESSİR İDARE

Sorumlu siyasi organlar kendilerine Millet tarafından tevdi edilen Yönetim görevini idare vasıtası ile ifa ederler. İdare; Hür demokratik düzenin işleyişinin, kalkınma plânlarının uygulanışının bir vasıtasıdır. İdarenin müessiriyeti ve iş görme kabiliyeti, sürati, varlığının şartıdır. Kamu kaynaklarının iyi kullanılması, zaman ve imkândan tasarruf iyi işleyen bir idare ile sağlanabilir. İyi işleyen idare, kuruluşu, personeli, imkânları ve metodu görevini gereğince uygun olarak sağlanmış bir idaredir.

Bu ana görüşlerle, idareyi memleketin menfaatleri ve kamu düzeninin gereklerine uygun olarak iyi işler hale getirmek hedefimizdir.

İdarî işlemlerin yargı denetimine tabi olmasını hür demokratik düzende vatandaşın teminatı olarak görüyoruz. Ancak bu denetimi bizzat idare etme, karar verme anlamında anlamıyoruz.

İdarenin süratli, emin, güvenilir ve pahalı olmayan bir işleyişe kavuşturulması için kademeli bir İslâhat programını gerçekleştirmek için gerekli bütün tedbirler alınacak ve bu İslâhat tedbirleri mahallî idareleri de kapsayacaktır.

Mahallî idareler yeterli kaynaklara sahip kılınarak kamu görevlerinin ifası ve yurt kalkınmasında tesirli kuruluşlar haline de getirilecektir.

İdarî metodlar islâh edilecek, bürokrasi sadeleştirilecektir.

Yetki ve sorumluluğun, idarenin alt kademelerine intikali sağlanacak, idare süratli işler ve iş bitirir hale getirilecektir.

MİLLÎ SAVUNMA POLİTİKAMIZ

Millî Savunma Politikamızın; gelişen dünya siyaseti, büyük devletler ve bloklar arası ilişkiler, yeni NATO düşüncesi ve atom şemsiyesi stratejisini nazarı dikkate alarak düzenlemesinde millî yararlarımızın araştırılması gerektiği kanısındayız.

Günümüzün kitle üstünlüğünden ziyade, teknik ve ateş üstünlüğüne ve hareket edebilme kabiliyetine dayanan stratejisine uygun olarak Türk Silâhlı Kuvvetlerimizin, yurdumuza yönelebilecek her türlü tehdidi karşılayabilecek şekilde ve aralıksız olarak reorganize ve modernize edilmesi ve güçlendirilmesi için alınan tedbirlere devam olunacaktır.

Silâhlı Kuvvetlerimizin kendi kumanda zinciri içerisinde öğretim ve eğitim seviyesini daimî olarak yüksek tutmak için alınan tedbirlere devam edilecektir.

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin hizada iskân edildiği sahalardaki tesislerin modernleştirilmesine, yeni kışlalar, hastahaneler, eğitim merkezleri ile subay ve astsubay lojmanları ve sosyal tesislerin yapımına devam olunacaktır.

Harp silâh ve araçlarının memleketimizde yapılması mümkün olanları ile ilgili sanayiî geliştirilmesi için özel bir program uygulanacaktır.

Nüfusumuzun bugün ulaştığı ve gelecek yıllarda ulaşacağı seviyede, yedek subay ve er olarak Vatan hizmeti yapan gençlerimizin eğitimi ve eğitim sonrası, önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu konu, Anayasamızın 60'ıncı maddesi göz önünde tutularak yeniden düzenlenecektir.

DIŞ POLİTİKAMIZ

Dış politikamız, yurdun dış güvenliğini sağlamak ve uluslararası ilişkilerimizi karşılıklı menfaat dengesi içinde geliştirmek ana gayelerine dayanır.

Adalet Partisi, Büyük Atatürk'ün temellerini attığı, yurt barışının dünya barışı içinde aranması, dış güvenliğimizin sağlam bir dengeye dayatılması, dış politikamızın Türkiye' nin çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını güçleştirmeyecek bir istikamete yönelmesi prensiplerinin her zaman olduğu gibi dikkatli ve gayretli bir uygulayıcısı olacaktır.

Dünya siyasî konjonktürünün çok nazik ve önemli bir dönemine girilmiştir. Aralarındaki rejim farklarına dokunmadan bir arada yaşama, hattâ işbirliği imkânlarının üstün kuvvetli devletler arasında bile hararetle arandığı bir çağda yaşıyoruz. Siyasî şartlar hızla değişmektedir. Avrupada kurulmasına çalışılan yeni düzen içinde, uluslararası taahhüt ve vecibelerine halel getirmeden Türkiye'nin de kendi yerini bir an evvel bulması gerektiğine inanmaktayız.

İktidar dönemimizde, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ortaklığımızın gelişmesinde olumlu sonuçlar alınmıştır. Ortaklıkla daha yakın ve daha sıkı ekonomik, sosyal ve mali ilişkileri kapsayacak olan geçiş dönemi hazırlıklarında görülen aksaklık ve duraklamalara son verilerek, hazırlık ile ilgili çalışmalar hızlandırılacaktır.

Kıbrıs meselesinin son zamanlarda nezaket ve önem kazandığı görülmektedir. Bu konunun özen ve dikkat ile izlenmesi gerektiği hususundaki görüşümüzde bir değişiklik yoktur. Cemaatımızın meşru haklarını sonuna kadar korumak, bu dâvayı barışçı bir yolla fakat mutlaka millî menfaatlarımıza en iyi cevap verebilecek bir sonuca bağlamak hedefinden hiç bir zaman ayrılmayacağız.

EKONOMİK VE SOSYAL POLİTİKAMIZ

Adalet Partisinin hedefi; hürriyet, refah, mutluluk, karşılıklı sevgi, saygı, anlayış ve sosyal barış içinde yaşayan büyük ve güçlü bir Türkiye meydana getirmektir.

Ekonomimizi karşılıklı iş birliği ve barış içinde yaşama zorunluğunda bulunduğumuz Batı Ülkeleri ekonomileriyle rekabet edebilecek bir güce sahip kılmak ve ona dinamizm vermek ana hedefimizdir. Bizi bu hedefe götürecek yol açık olarak tesbit edilmiştir. Bu yol insan haklarına dayalı demokratik Parlamenter düzen, yani Anayasamızın kendi yarattığı temel düzendir. Bu hedefe, bu yolla ulaşmada aracımız ise Anayasamızda, parti programlarımızda, seçim beyannamelerimizde açık olarak belirlendiği gibi karma ekonomi düzenidir.

Bu sisteme karma denilmesinin sebebi, bazı çevrelerce söylendiği gibi sosyalist ve komünist kurallarla piyasa ekonomisinin birbirine katılması değildir.

Anayasamızın gösterdiği ve partimizin inandığı ekonomik düzene karma denilmesinin sebebi, ekonomik faaliyetlere gerektiğinde devletin de eşit şartlarla katılmasıdır.

Karma ekonomi düzeninde, devlet her türlü faaliyetini ve kamu sektörü çalışmalarını milletin refah ve mutluluğuna ulaşma çabalarına yardımcı olacak ve onu destekleyecek bir biçimde düzenleyecektir. Bu anlayış içerisinde kamu ve özel kesim birbirlerinin rakip ve köstekleyicisi değil, yurdumuzun ve ulusumuzun yüksek yararlarını sağlamada birbirlerini tamamlayan iki unsur olmaktadır.

Şüphesiz Devlet karma ekonominin gerekleri dolayısıyla ekonomiye müdahale ederken çağımızın sosyal refah devleti anlayışı, sosyal adalet ve sosyal güvenlik ilkesine gerekli önemi vererek hem vatandaşları hayat standardı bakımından yüksek bir asgarî müstereke kavuşturmak hem Türkiye'yi ileri milletler topluluğuna yakışan bir refah birliğine ulaştırmak gayesi güder.

Karma ekonomi düzeninde Türk vatandaşının yapıcı ve yaratıcı gücünden geniş ölçüde yararlanılacak ve devletin bütün imkânları harekete getirilerek istikrarlı, devamlı, hızlı ve dengeli bir kalkınma sağlanacaktır. Böylelikle sağlanan imkânlar kesin olarak fukaralık, yoksulluk, çaresizlik, hastalık, cehalet ve tümü ile güvensizlik gibi faktörleri ortadan kaldıracak ve sosyal adaletsizliğin en büyüğü olan işsizlik önlenilecek, daha çok sayıda vatandaşımıza iş ve istihdam imkânları açılacaktır. Vatandaşlarımızın gelir ve satın alma güçlerinin artması ve sosyal adaleti gerçekleştirici çeşitli tedbirlerle, milletimizin bir bütün halinde daha ileri bir yaşama seviyesine erişmesi, mümkün olacaktır. Bu hedeflere hızla ulaşmada en etkin araç hiç şüphesiz kalkınma plânlarıdır. Kalkınma plânlaması demek; millî imkân ve tedbirlerin düşünülüp, araştırılarak devletin ekonomik gücünün disiplin içine sokulması ve hür teşebbüse yön, imkân ve teşvik sağlayıcı tedbirlerin programlanması demektir. Kalkınma plânlarının milletimizin ana tercih ve eğilimlerini tümüyle yansıttak demokratik plânlamaya göre hazırlanması ve plânların hür ve demokratik sistemin tabii bir icabı olarak kamu sektörü için emredici, özel sektör için özendirici, destekleyici, fertlerin teşebbüs gücünü ortaya çıkarıcı ve geliştirici ölçü ve niteliklere sahip olması, üzerinde ısrarla ve titizlikle durduğumuz başlıca hususlardır.

Ekonomik ve sosyal hayatımızın istikrarlı, dengeli ve olumlu gelişmesi fert başına düşen gelirin hızlı ve devamlı artması, çeşitli gelir grupları ve bölgeler arasında dengeli bir gelişmenin sağlanması, iş ve istihdam imkânlarının artırılması, kalkınmanın her türlü nimet ve külfetlerinin sosyal adalet ilkelerine ve fırsat eşitliğine göre paylaşılması, toplumumuzun bir tüketim ve refah toplumu haline gelmesi genel amacımızı teşkil etmektedir.

Ekonomik büyüme ve gelişmenin, dolayısıyla kalkınmanın; Anayasamızda teminat altına alınan hak ve özgürlüklerin, zedelenmeden, halkımızı asgarî geçim seviyesinin altında bir yaşama mecbur etmeden gerçekleştirilmesi, kalkınmamızı yavaşlatma bahasına da olsa esastır. Bu anlayış içerisinde sosyal adalet'i, fertlerin fakirlikte eşitliği değil, artan gelir ve yükselen refaftan mevcut dengesizlikleri giderici bir yönde ve herkesin, özellikle çalışanların adaletli bir pay alarak yaşama standartlarını artıran ve kalkınmanın gerektirdiği fedakârlıklara kendi imkân ve güçleri oranında katılmalarını ve Milleti meydan getiren Sosyal grupların birbirine zıt, devamlı menfaat mücadelesi halinde bulunmalarını önleyen ve bu gruplar arasındaki ahenk ve işbirliğini sağlayan bir araç olarak görüyoruz. Devlet düzeninin demokratik ve sosyal niteliğinin geliştirilmesi, iç barışın bütün müesseseleriyle birlikte eksiksiz kurulması, artan gelir ve servetin toplum içinde daha yaygın ve daha dengeli bir biçimde dağılması ve artan gelir ve servetten özellikle çalışan zümrelerin daha geniş pay alabilmeleri için gerekli tedbirler, topyekûn kalkınmamızın sıhhatli ve süratli olarak gerçekleşmesini, ekonomimizin enflasyon, deflasyon, resesyon gibi arızalardan uzak kalarak istikrar içinde gerçekleşmesini, rasyonel işleyen bir ekonomi haline gelmesini sağlayıcı ve artan millî gelirin vatandaşlar arasında adil ve dengeli olarak dağılımına yardımcı bir vergi ve maliye politikası, halk kitlelerinin yararına genişleyen ve dengeli dağılan kamu hizmetleri ve diğer politikalar sosyal adaletin gerçekleştirilmesinde başlıca araçlar olacaktır. Bu araçların kullanılması ile ulaşılabacak sosyal adaletin bütünüyle gerçekleşmesi, toplumumuzun yaşama standardının yükselmesi, öncelik ve özellikle iktisaden güçsüz zümrelerin hayat seviyelerinin insanlık haysiyetine yaraşır bir "asgarî geçim seviyesi" ne çıkarılmasıyla sağlanacaktır.

Çağımızın Devlete; Yurt ve millet bütünlüğünün korunması, iç ve dış güvenliğinin sağlanması gibi klâsik görevlerinin yanısıra insanı maddî ve manevî alanda teçhiz eden, onu yücelten ekonomik ve sosyal ödevler de verilmiştir.

Bu amaçla devletin, gelir dağılımının düzeltilmesi ve refahın tabana ve öncelikle iktisaden güçsüz zümrelere ve geri kalmış bölgelere yaygın hale getirilmesi için gerekli tedbirleri almasını zorunlu görmekteyiz. Türk milletinin her ferdine kabiliyetinin geliştirilmesi için eşit fırsat ve imkânlar veren, eğitim ve öğretim müesseselerinden, ekonomik, sosyal ve kültürel hizmetlerden ve sosyal güvenlik haklarından bütün vatandaşların faydalanmasını sağlayan, netice itibarıyla vatandaş mutluluğa ulaştıran “Sosyal Refah Devletini kurmak amacımızdır.”

Sosyal Refah Devletinin en önemli ilkelerinden birisinin de sosyal güvenlik olduğu inancındayız. Bütün vatandaşların yarın endişesinden kurtularak hayatlarını güvenlik içinde devam ettirebilmeleri için gerekli imkânların sağlanmasında zaruret vardır. Özellikle emek ve alınteri ile geçinenlerin, tabii şartlar ve afetler karşısında emeklerinin heba olması ile karşı karşıya bulunan çiftçilerin, küçük esnaf ve sanatkârla, memur, emekli, dul ve yetimlerin ve gayede her Türk vatandaşının sosyal güvenliğe kavuşturulması, güvenlik tedbirlerinin genişletilmesi ve geliştirilmesi en başta gelen sorunuzdur.

Güçlü ve müessir devlette, kişinin temel hak ve hürriyetlerine dokunmadan, demokratik müesseseleri yıpratmadan, hür ekonomik düzeni ortadan kaldırmadan sosyal sigortalar, hür sendikacılık, toplu sözleşme, grev hakkı, yaygın kamu hizmetleri ve diğer güvenlik tedbirlerinin gerçekleştirilmesi ve geliştirilmesi mümkündür. Bu inançla sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlayacak olan bu müesseselerin geliştirilmesini ve kökleştirilmesini zorunlu görmekteyiz.

Adalet Partisi olarak, milletimizin çağdaş uygarlık seviyesine, hür, adaletli ve demokratik bir düzen içerisinde erişme azim ve kararlılığına inanıyoruz. Modern teknolojinin bütün imkânlarından, yurt ve dünya gerçeklerinden, ileri batı ülkelerinin görgü, bilgi ve gerekirse sermayesinden, velhasıl Türkiyemizin bir an önce kalkınması, çağdaşlaşması için her türlü imkân ve kaynaktan yararlanacağız. Bu imkân ve kaynaklarımızı en iyi bir biçimde kullanarak erişmek istediğimiz hedeflere bir an önce ulaşacağız. Büyük Milletimizin sahip olduğu yüksek haslet ve meziyetleri, çalışma azmini, hukuk ve nizam sevgisini, hak duygusunu, teşebbüs gücü ve medenî cesaretini; nihayet demokrasiye olan sarsılmaz inancını kalkınmamızın, çağdaşlaşmamızın en değerli kaynağı olarak görüyoruz.

MALİYE, VERGİ VE BÜTÇE POLİTİKAMIZ

Malî politikamızın esasını “Sosyal Refah Devleti” anlayışı içinde :

Millî tasarruflarımızın artırılmasının teşviki, verimli ve adil bir vergi sisteminin geliştirilerek elde olunan gelire daha geniş ve daha çeşitli kamu hizmetlerinin mümkün kılınması bütçe harcamalarının tasarruf ve etkinlik ilkelerine uygun olarak yapılması, banka, kredi ve sermaye müesseselerinin geliştirilmesi, ekonomik gelişmeyi ve istikrarı sağlayıcı para ve kredi düzeni kurulması hususları teşkil etmektedir. Bu amaçla; Ekonomik büyümemizi kısıtlayan bir bürokrasi yığını olan, idareyi ve vatandaş çaresizliklere düşüren “Mali mevzuat” ın süratle İslahına gidilecektir. Türk parası kıymetini koruma kanunu hariç her türlü kararname ve tebliğleri kaldırarak kısa, özlü ve basit bir mevzuat getirilecektir. Vergi idaresi kuruluşu yeni bir anlayışla ele alınarak Maliyeye bağlı bir idare hüviyetiyle yeniden kurulacak, vergi usul kanunu, kamu alacakları tahsili usulü kanunu değiştirilecek ve basitleştirilecektir. İtiraz ve temyiz komisyonlarıyla, gümrük, ihtilâf mercilerinin görevlerini devralacak, Anayasamızın genel anlayışı içerisinde Danıştay alt derece idare Mahkemesi niteliğinde Vergi mahkemeleri kurulacaktır. Çoğu halde idarenin ihtilâfı kendi içerisinde göreceği yeni bir idarî uzlaşma sistemi ihdas edilerek, yargı ihtilâfı adedi azaltılmağa çalışılacaktır.

VERGİ POLİTİKAMIZ

Vergi politikamızda hedef ekonomik büyümeyi engelleyen mevzuatın ayıklanmasıdır. Teşebbüslerin Şirketleşmesini, şahıs şirketlerinin kurumlaşmasını engelleyen vergilemelerin genel kaideler bozulmadan tasfiyesi cihetine gidilecektir. Kurumlar ve gelir vergisi yeni baştan tedvin edilecek, vergi nisbetleri hafif iletilerek Vergi hasılatının artırılması politikası izlenecek ve bu suretle müteşebbis ve mükellef kayıtlarının gerçek geliri göstermesi sağlanacaktır. Özellikle ücretliler ile diğer dar gelirliilerden alınan vergi nisbetleri düşürülecek, esnaf ve sanatkârlar lehine götürü vergi muaflığı oranı yükseltilecektir. Sanayileşme politikamıza ters düşen gider vergileri yerine tedricen katma değer vergisi sistemine geçilecek, ilk hamlede Banka ve Sigorta işlemleri vergileri üzerinde durulacaktır. Yatırım Bankalarında mükerrer vergilenmeye son verilecektir. Yatırımda ve işletme sermayesi olarak kullanılan krediler için özel vergi hükümleri konulacaktır. İhracatta vergi iadesi mekanizmasını takviye için ihracat Sigortası mevzuatı çıkarılacaktır. Optimal büyüklükte müesseselerin ancak kurumlar eliyle kurulması gerçeği nazara alınarak; Sermaye piyasası sürâ'le yürürlüğe konacak, halka açık Anonim Şirketler ada yazılı hisse senedi ve tahviller vergi teşvik hükümleri ile himayeye mazhar kılınacaktır. Yatırım indirimi müessesesi, yatırım fonu teşkili müessesesi ile takviye edilecek gelirin elde edilmesi esnasında yatırım fonu teşkil eden kurumlara özel hükümler uygulanacaktır. Mevcut yatırım Bankalarımızın bünyeleri islâh edilerek, yeni yatırım fonları ile imkânları artırılacak, yatırım Bankalarının Ticaret Bankaları gibi çalışmaları mutlaka önlenecektir. Anayasamızın vergi maddesinin yeni şekli muvacehesinde vergi teşvik tedbirleri en etkili bir şekilde uygulanacaktır.

Mahallî idarelerin gelirleri gözden geçirilecek, bu idareler malî bakımdan güçlendirilerek hizmetlerini geniş ölçüde yapabilme imkânlarına kavuşturulacaktır.

BÜTÇE POLİTİKAMIZ

İmkân ve kaynaklarımızın kalkınma plânına ve Yıllık programlara uygun olarak dağıtılmasına ve bunların etkin ve verimli kullanılmalarını mümkün kılan, kamu harcamalarında israfı önlemeğe yardımcı olacak olan Program bütçe uygulamasına geliştirilerek devam olunacaktır.

Genel Muhasebe Kanunu değiştirilerek günümüzün gerçeklerine cevap verebilecek biçime ve program Bütçe ile uyumlu bir hale getirilecektir.

Devletin istediği nitelikte mal almasına, iş yapmasına engel olucu hükümler taşıyan, yatırımların gecikmesine sebep olan artırma, eksiltme ve ihale kanunu değiştirilecektir.

PARA, KREDİ VE BANKA POLİTİKAMIZ

Tasarrufu teşvik ve seferber ederek ekonomik faaliyetlere finansman kaynaklarını azamî seviyelerine yükseltmek için her türlü tedbirler alınacaktır.

Böylece elde edilecek olan kaynaklar kalkınmaya yönelmiş olan teşebbüslere uygun vadelerle, makul fiatlarla, zamanında ve yeter miktarda tahsis edilecektir.

Kredilerin sanayi, tarım, ihracat, küçük sanat gibi üretici kesimlere yönelmesi teşvik edilirken iç ticaret gibi dağıtım faaliyetlerinin kredi darlığı çekmemesine de dikkat edilecektir. Her halükârda kredilerin üretim ve yatırımlarda yaratıcı olarak kullanılmasına ve fiat spekülasyonlarına alet olmamasına bilhassa itina edilecektir. Yatırımlara gerekli olan orta ve uzun vadeli kredilerin genişletilmesine özellikle çalışılacaktır.

Kredilerin gerek ekonomik kesimler, gerek bölgeler arasında ekonomik gelişmeyi teşvik edecek bir dağılım göstermesi, yeni iş alanlarına ve geri kalmış bölgelere yönelmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Tarım kesiminde çiftçilerimizin kredi ihtiyacı en kolay usullerle en yeterli şekilde karşılanacaktır.

Faiz sistemi tasarruf eden vatandaşları teşvik ve tatmin edecek ve kredi alan vatandaşları yük altında ezdirmeyecek bir niteliğe kavuşturulacaktır.

Kalkınmanın gerektirdiği tasarrufları toplayan, bunları teşebbüslere dağıtan ve diğer bankacılık hizmetleriyle ekonomik faaliyetleri kolaylaştıran bankalar sisteminin en mükemmel şekilde işlemesi ve çalışması için hür teşebbüs düzeniyle bağdaşabilen her türlü tedbirin alınması gerektiği inancındayız. Bankaların Yurt içine yayılması yanında bankacılık tekniğinin gelişmesine de dikkat edilecektir. Özellikle yatırım bankacılığının özel kesimde ilgi görmesine yardımcı olunacaktır. Devlet Bankalarının kendi ihtisas alanlarında rasyonel bir yönetime kavuşturulmasına da ayrı bir önem verilecektir.

Sermaye piyasasının kurulmasını ve gelişmesini ekonomik kalkınmayı hızlandırıcı çok önemli bir aşama saymaktayız.

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLERİMİZ, DIŞ TİCARET, İÇ TİCARET VE KOOPERATİFÇİLİK İLE İLGİLİ POLİTİKAMIZ

Türk ekonomisi çağımız ileri ekonomilerinin seviyesine ulaşmak zorunluluğundadır.

Ekonomik ve ticarî ilişkilerimizin dünyanın ileri ekonomileri ile ortak çıkarlarımız gözetilmek suretiyle geliştirilmesi sağlanacaktır.

Bunun için de AET yoluyla Avrupa Ekonomik bütünleşmesinde yerimizi almak üzere, evvelce sarfetmiş olduğumuz büyük çabalar daha da artırılacak ve Türkiye'nin ekonomik politikasıyla Topluluğun ortak ekonomik politikası arasında yakınlaşma sağlanacaktır.

OECD, GATT, UNCTAD ve AEK gibi milletlerarası ekonomik teşekküllerde ve toplantılarda ticarî engellerin kaldırılması, gelişme yolundaki ülkelerin ihracatının arttırılması, dünya ticaret hacminin genişletilmesi gibi milletlerarası çalışmalarda memleketimiz çıkarlarına en uygun çözüm yollarının bulunması için aktif bir çalışma düzenine girilecektir.

DIŞTİCARET

Dış Ticaretimizin esas itibarıyla çok taraflı ve serbest dövizli ödeme sistemi içinde geliştirilmesi ana prensibimizdir.

Ekonomik sistemlerdeki yapısal farklılıklar ve ödeme güçlükleri sebebiyle sun'i olarak ortaya çıkmış bulunan kliring sisteminden, ekonomik gelişmemize paralel olarak tamamen ayrılmaya yolunda çaba harcanacaktır.

Kalkınmamızın dış finansman ihtiyacının karşılanmasında ve dış kaynaklara bağılılığın azaltılmasında en önemli ve müstakar kaynak olan ihracatımızın arttırılması için hiç bir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır.

İhracatımızın sağlam, müstakar ve güvenilir temellere oturtulması için ülkemizin sanayileşmesine paralel olarak sanayi malları ihracatı hızla arttırılacak, memleketimizin ekonomik yapısında olduğu gibi, ihracatımızda da bünye değişikliği sağlanacaktır.

Mamul maddeler fiatları ile ham madde fiatları arasında, tarımsal ürünler ile sınaî ürünler arasında dünya ticaretinde müşahade edilen farklılıklar, yani ticaret hadlerinin tarımsal ve ham madde ihracatçısı ülkeler aleyhine işlemesi gözönünde tutularak, dünya ticarî konjonktürü dikkatle izlenecek, bilimsel ve dinamik esaslara dayalı bir ticarî politika ve buna paralel bir tarım politikası ile memleketimizde de dünyada değeri artan tarımsal ürünlerin üretim ve ihracatının artırılması yoluna gidilecektir.

İhracatı teşvik amacıyla uygulanan tedbirler gözden geçirilecek, gerçek anlamda ihracatın teşviki sağlanacaktır.

İhracat mevzuat ve formaliteleri basitleştirilecek, böylece fuzulî zaman kaybı önlenerek, ihracat işlemlerinde çağımızın gerektirdiği dinamizm gerçekleştirilecektir.

İhracatımızın geliştirilmesinin diğer önemli bir faktörü de ihracatçının güven ve cesaretle dünya piyasalarına girmesi ve bu piyasalarda rekabet imkânlarına sahip olabilmesidir.

Bu itibarla, Türk teşebbüs gücünün dış piyasalara daha büyük ölçülerde ihracat yapabilmesi ve sınaî mamuller ihracatımızın artırılarak, sanayicilerimizin daha büyük dış yatırımlara yönlendirilmesi için ihracat kredisi ve ihracat sigortası sistemleri tesis edilecektir.

Ancak bu sistemlerin tesisine kadar geçecek süre içinde ihracatçılarımızın para değerlerindeki çeşitli dalgalanmaların zararından kurtarmak için süratle özel bir fon ihdas edilmesi zorunluluğuna kuvvetle inanmaktayız.

Tarımsal ürünlerin fiatlarında büyük dalgalanmalar meydana gelmesini önleyecek, üreticinin emek ve alınterinin karşılığını almasını, gelir seviyesinin istikrarlı bir şekilde yükselmesini teminen destekleme alımlarına üretici yararına yeni esaslar getirilecektir.

Ülkemizin sanayileşme çabalarına bağlı olarak geniş çapta ithal edilen ara malları ve yatırım mallarına olan ihtiyaçlar gerçekçi ve dikkatli bir şekilde tesbit edilerek, sanayide ve piyasada dar boğazlarla karşılaşılması önlenecektir.

İhracatçı, ithalatçı ve sanayicilerimizin finansman sorunları ele alınarak sür'atle çözüm yolları getirilecektir.

Yabancı sermaye, iç tasarruf açıklarına karşı yararlanılabilecek bir kaynak ve özel millî teşebbüsün millî kaynaklardan üretilmeyen teknolojiyi kullanmasında, yüksek vasıfta işgücünü işbaşında eğitmesinde ve özellikle dış pazarlara çıkışında işbirliği yapacağı bir ortak olarak kabul edilecektir.

İÇ TİCARET

İç ticarete, üreticinin malı (sınaî ve tarımsal) değerlendirilecek, bunun yanında tüketicinin hak ve menfaatleri korunacaktır.

Tüketim mallarının standardizasyonu yapılacak ve çağımız icaplarına uygun pazarlama organizasyonu kurularak, tüketicinin ihtiyaçlarını kaliteli ve ucuz mal almak suretiyle karşılaması sağlanacaktır.

Serbest liman ve serbest pazarlar kurulacak, kaçakçılığın önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

KOOPERATİFÇİLİK

Kooperatifçiliğin memleket sathına yayılması, tarımsal kalkınmada oynadığı rolün etkenliğinin artırılması ve dağınıklıktan kurtararak üreticiye daha faydalı olabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Köyün üretim, pazarlama, tüketim kredi ve donatım sorunlarına bir bütün olarak yaklaşacak çok yönlü köy kalkınma kooperatifleşme faaliyetlerine hız verilecektir.

Tarımsal teknolojinin yaygınlaşması pazarlama ve üretim ile gıda sanayiinin geliştirilmesinde kooperatiflerden etkin bir araç olarak yararlanılacaktır.

Tarım ormancılık, hayvancılık ve süt ürünlerinin mahallinde değerlendirilmesi için ev ve el sanatları desteklenecek kredi ve pazar bağıntısı için kooperatiflerden yararlanılacaktır.

SANAYİ POLİTİKAMIZ

Sanayileşmeyi millî gelirde artış, ödemeler dengesini düzeltme, teknolojik düzeyi yükseltme, şehirleşmenin sosyal sorunlarına istihdam yaratacak çözüm bulma, yatırılabilir fonları artırarak yatırım düzeyini yükseltme ve vergileme potansiyelini artırma amaçlarını gerçekleştirebilecek en önemli bir araç olarak görüyoruz. Gerçekleştireceğimiz sanayileşme bu amaçlardan mümkün olduğu ölçüde en çoğunu gerçekleştirecek biçimde olacaktır. Türk kalkınmasının itici gücü sanayileşmedir. Gelecekte bir Avrupa Ekonomik topluluğu ülkesi olacağımız varsayımı sınaî yatırım tercihlerindeki kriteri teşkil edecektir. Üçüncü Beş Yıllık Plânda ithal ikamesi esas olarak kabul edilen kriter değiştirilerek ihracat gücünü esas alan bir kriter uygulanacaktır. Tercihle bir diğer ölçü de istihdam yüzdesinin yüksek bulunduğu sanayi alanları olacaktır.

Ülkenin tüm ihtiyacını karşılamak üzere ara malı ve yatırım malı üretecek büyük sanayi en yeni teknoloji ile en uygun kuruluş yerinde ve mümkün olduğu kadar büyük kapasitede kurulması esastır.

Tarımsal ürünleri işlemeyi, orman ve maden kaynakları ile el sanatlarını değerlendirmeyi amaç edinen mahallî küçük sanayilerin, en büyük katma değer ve istihdam yaratma niteliğinde olması esastır. Bu nevi sanayileri, kooperatifler, birlikler eliyle ve büyük şehirler dışındaki yerlere kurarak, sanayiinin bütün vatan sathına yayılması sağlanacaktır.

Sanayileşmede göz önünde tutulacak önemli bir husus, ödemeler dengesi üzerine net etki olacaktır. Bu etkinin ekonomik kurallara uygunluğuna dikkat edilecektir.

Kurulmuş ve kurulacak sanayimiz ithalâta dönüklükten, ihracata dönüklüğe yöneltilecektir. Verimlilik, rekabet gücü ve istihdam yaratma kabiliyeti sanayimizin önemli kriterleri olacaktır.

TARIM POLİTİKAMIZ

Tarım Politikamızın hedefi Türk köylüsünün iktisaden güçlendirilmesi ve rejimin temel direği haline getirilmesidir. Bu amaçla Türk köylüsüne satın alma gücü ve yeni gelir kazandırmak, iktisadî kişiliğe kavuşturmak esastır.

Türk tarımı, son senelerde verimin arttırılması, organizasyon, kooperatifleşme, kredilerin artışı bakımından büyük ilerlemeler kaydetmesine rağmen iklim şartlarının geniş çapta etkisi altında kalmağa devam etmektedir. İklim şartlarının etkilerinin azaltılması ve bu maksatla sulama, gübreleme, iyi tohum ve diğer modern girdi ve tekniklerin kullanılmasının geliştirilmesi, tarım bürokrasisinin önlenmesi yolu ile tarım alanında istihsalı arttırmak ana hedefimizdir. Bu nedenle millî gelir içerisinde en büyük yeri sağlayan ve istihdam bakımından en büyük kapasiteyi haiz olan Türk Tarımına yeni bir hamle gücü kazandıracak olan bir YEŞİL PLÂN uygulanacaktır.

Bu Plânın hedefi; Türk köylüsünün gelirini en kısa zamanda iki katına çıkarmaktır. Bu amaçla Tarımın endüstrileşmesine doğru önemli ve hızlı adımlar atılacak, üretimi arttıran bütün çarelere

başvurulacaktır. Yeşil Plân'ın Devlet Plânı içinde özel bir yeri bulunacaktır. Plânın ana ilkeleri aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Tarımın bütün kollarında Teknolojiden faydalanmayı hızlandırmak ve yaygın bir hale getirmek amacıyla modern makina teçhizat ve girdilerin kullanımı ve bunların üreticilere yeter miktarda ve ucuz fiatlarla arzı sağlanacaktır. Tarımda verimi ve üretimi artırmak, yeter toprağı olmayan veya toprağı bulunmayan çiftçileri toprak sahibi yapmak, toprak mülkiyetinde ve çiftçilikte güven ve huzuru sağlamak için Toprak ve Tarım Reformu Kanunu yurt gerçeklerinin gerektirdiği şekilde uygulanacaktır.

Fiat politikası istihsalde verimi artırıcı, aynı zamanda çiftçilerin gelirinde istihsal dalgalanmalarından dolayı azalmayı önleyici şekilde kullanılacaktır. Taban fiatlarına göre alım yapan Toprak Mahsulleri Ofisi gibi Devlet teşekkülleri ile Tarım Satış Kooperatiflerinin fiat yükselişinden dolayı elde ettikleri kârları üreticilere intikal ettirmeleri sağlanacaktır.

Tarımsal gelişmeyi sağlayacak araçların en önemlisi olan tarım kredileri yeniden düzenlenecektir. Arazi baremleri yükseltilecek, Tarım kredileri iyi tohum, gübre, ilâh ve yakıt gibi girdilerin kullanılmasını mümkün kılacak şekle ve dereceye getirilecektir. Gübre kredisi verilmesinde, % 25 peşin alınması usulü kaldırılacaktır.

Özellikle küçük ve orta çiftçilerin ihtiyacı olan modern araç ve verim artırıcı girdilerin sağlanmasında Kooperatiflerden yararlanılacaktır. Çiftçi kuruluşları ürünlerin değerlendirilmesi yanında teknolojik gelişmeye çiftçilerin daha çok katılmasını mümkün kılacak yönde geliştirilecektir.

Toprak ve su kaynaklarının geliştirilmesi, sulama ve islâh ile ilgili projelere öncelik verilecektir.

Gübrelerin zamanında, yerinde ve uygun ürünlerde kullanımı, temini ve dağıtımının düzenlenmesi için kuruluşlar arası işbirliğinin sağlanması esas olacak ve kredi uygulaması buna göre yürütülecektir.

Yüksek verimli tohumlukların bulunması, temini ve yurt şartlarında çoğaltılarak üretici eline geçmesi sağlanacaktır.

Salgın ve hızlı yayılım göstererek büyük kayıplara yol açan hastalık ve zararlılara karşı her zaman korunma ve savaşta önderlik yapılacaktır.

Teknolojik seviyenin yükseltilmesi ile ilgili özel programların gerektirdiği makina ve ekipmanların artırılması sağlanacaktır.

Tarımsal yayın, eğitim ve araştırma bunu gerçekleştirecek en etkin kamu hizmetleri olarak ele alınacaktır.

Genel olarak ele alınacak bu politikalar ile birlikte hayvancılıkla ilgili çalışmalara hız verilecektir. Bu cümleden olmak üzere; Meraların islâh, bakım, kullanım haklarının düzenlenmesi gibi yollarla en uygun kullanımı sağlayacak tedbirler alınacaktır. Araştırma ve tohumlama çalışmaları yüksek verimli soyların uygun bölgelerdeki oranını artıracak yönde düzenlenecektir. Hayvan islâh çalışmaları alt yapı yatırımları ile ilişkilendirilecek, yem üretiminin hayvancılık gelişme projeleriyle bağlantısı kurulacaktır. Üreticiden tüketiciye kadar uzanan hayvancılık zincirinin her halkası sağlam bir şekilde görevini ifa edecek tarzda yeni bir organizasyon içinde ele alınacaktır. Ülkemiz için büyük bir önem arzeden su ürünleri sorunu ciddiyetle ele alınacak, balıkçı kooperatiflerine gerek lüzumlu tesisler, araçlar ve av malzemeleri yönünden, gerekse avlanan balıkların muhafaza veya dağıtımı için gerekli yatırımlara Devletçe imkân sağlanacaktır. Genel üretime önemli katkısı

olabilecek iç sular ve tarla balıkçılığını geliştirmek üzere av yerleri ve avlama şeklinin düzenlenmesine hazırlanacak mevzuatta yer verilecektir.

Ayrıca tarımda ihracatı geliştirici ve bu gelişmeyi hızlandırıcı nitelikte gıda sanayiini geliştirme, yaş meyve ve sebze, pamuk, buğday, taze meyve ve sebze, ayçiçeği, hayvancılığı geliştirme, balıkçılığı geliştirme gibi projeler uygulamalarına hız verilecektir. Esas itibarıyla ihracata yönelen bu projeler ile tarımda sosyal gelişmenin sağlanmasına çalışılacaktır. Özellikle çiftçi gelirlerinin çeşitlendirilmesi, artırılması ve istikrarlı hale getirilmesi sağlanacaktır.

ORMAN POLİTİKAMIZ

Ormanlarımızı; yurdun vazgeçilmez unsuru, sosyal ve ekonomik yararları yönünden en önemli üretim kaynağı, devamlı ve verimli muhafazası şart bir varlığı olarak saymaktayız. Yeşil bir Türkiye yaratmak hedefimizdir. Ağaç ve orman sevgisi bu hedefin temel unsurlarıdır. Bu amaçla ilk okul öğrencilerimizden başlayan bir Yeşil Türkiye seferberliğine girişilecek ve bu hedefi milletimize bir ülkü olarak aşılacaktır.

Ulaşım ve yerleşim imkânı bulunan yerlerde, bozulan tabii denge sebebiyle insanı ormana muhtaç olmaktan, bugüne kadar varılmamış sahalardaki birikmiş servet ve diğer sosyal değerlerin kıymetlendirilmesi maksadıyla de ormanı insana muhtaç beklemekten bir an önce kurtarmak kararındayız. Bağ, bahçe, orman niteliğini kaybetmiş sahalara ve meyilli arazilerin işlenmesi için yeni teknik ve tedbirlere başvurulacaktır. Bu suretle ülkemiz topraklarının daha değerli ve verimli hale getirilmesi sağlanacaktır.

Topraklarımızın ve sularımızın her yıl denizlere giden miktarı azaltılacak, bir taraftan da topraklarımızın verimliliğinin heba olması önlenerek, kuraklıkla daha etkin bir mücadele yapılacaktır.

Toplumun ormanlarımızdan beklediği ekonomik ve sosyal faydaları sürekli ve düzenli bir şekilde elde edebilmesi maksadıyla mevcut ormanlarımızı korumak, düzenli bir şekilde işletmek, nicelik ve nitelik yönünden geliştirmek, üretimi artırmak, modern işletmecilik tekniğini uygulamak ve orman sanayinin ihtiyaçlarını öz kaynaklarımızdan karşılamak kararındayız.

Orman köylülerinin, ormanla olan ilişkilerinin ahenkli ve dengeli bir düzeyde gelişmesi için gerekli tedbirler alınacak, ekonomik güçler millî plânlarda öngörülen belirli bir seviyeye çıkarılacak, yaşamları insan haysiyetine yaraşır bir düzeye ulaştırılacaktır.

Bu amaçla orman köylülerinin kalkındırılması için özel bir program yürürlüğe konacak ve bu programın ilk hedefi, orman içinde ve kenarında yaşayan her köylü ailesinden bir ferdine iş bulmak teşkil edecektir.

Bilim ve fen bakımından orman niteliğini kaybetmiş tarım alanları ile hayvancılıkta kullanılmasında ekonomik yararı bulunan yerlerin orman rejimi dışına çıkarılması için lüzumlu olan kadaströ hizmetleri en kısa zamanda bitirilecektir.

Orman içi mer'aların ormana zarar vermeyecek tarzda kıymetlendirilmesi tedbirleri alınacak, bunlar orman içi köylerinin ortak malları olarak intifa hakkı ile köylere mal edilecektir.

Orman ürünlerinin ihracı konusunda başlanmış bulunan çalışmalar hızlandırılacak ve orman ürünlerimizin ihracı dış ticaret dengemiz bakımından büyük bir kaynak olarak düşünülecektir.

Orman Bakanlığı, halka inen, halk ile birlikte çalışan ve ormanların korunması, işletilmesi, ağaçlandırma ve erozyonu önleyici hizmetlerini en iyi bir şekilde yürütecek dinamik bir organizasyon halinde teşkilâtlandırılacaktır.

Orman suçlarının affı konusunda 1969 seçim beyannamemizle vaad ettiğimiz Anayasa değişikliğini ve Af Kanununu çıkardık.

Orman suçlarının affı ile ilgili olarak çıkardığımız Kanun yeniden görüşülmek üzere Millet Meclisine iade edilmiştir. Parlametonun yeni döneminde bu Kanunu tekrar çıkaracağız.

TABİİ KAYNAKLAR POLİTİKAMIZ

Türkiye'nin maden imkânları bilhassa bakır, cıva, bor, krom, çinko, kurşun ve nikelde zengindir. Halihazırda takip ettiğimiz ve önümüzdeki devrede takip edeceğimiz ana politika : MADEN SERVETLERİMİZİN SÜRATLİ BİR TARZDA TÜRKİYE'NİN KALKINMASI ÖZELLİKLE İSTİHDAMIN VE DÖVİZ GELİRLERİNİN ARTTIRILMASI İÇİN SÜRATLİ BİR TARZDA KULLANILMASININ TEMİNİDİR. Bu maksatla :

- Maden varlığının bilinmesi bakımından araştırmaların hızlandırılması,
- Kamu kuruluşları yanında Türk özel teşebbüsünün de etüd - araştırma ve organizasyon bakımından desteklenmesi.
- Madenlerde genel prensip olarak katma değer mükün olduğu nisbette yurt içinde kalacak şekilde projelerin ayarlanması,
- Özellikle dış pazarlarda aranan ve büyük ihraç potansiyeli olan veya yurt içinde önemli derecede ikame sağlayan madenlerin arama, proje ve işletmelerine öncelik verilmesi,
- Madencilik finansmanına önem verilmesi,
- Maden kaynaklarımızın memleket kalkınmasına süratle tahsis edilmesi genel hedefi içerisinde yerli kaynaklarımızın bu gelişmeye azamî tahsisi yanında yabancı sermaye için özellikle Türk ekonomisine yararlı sahalarda yabancı sermayeden ek bir finansman ve teknoloji kaynağı olarak istifade edilmesi cihetine gidilecektir.

PETROL POLİTİKAMIZ

Petrol rezervlerimizin bulunması, bir an önce ekonomimize arz edilmesi, hiç olmazsa kendi ihtiyaçlarımızın karşılanması hatta petrol ihraç eden ülke haline gelmesi Petrol Politikamızın ana hedefidir.

Bu amaca varmak için millî müessesemizi ekonomimizin imkân verdiği azami ölçüde takviye edeceğiz. Bununla birlikte, yeni petrol kaynakları bulmakta daha çok gecikmenin; Milletlerarası Petrol Politikalarında son gelişmeler karşısında, ciddi tehlikeler göstermesi; Petrol teknolojisindeki süratli gelişme ve değişimler dolayısıyla yabancı sermaye ve teknolojisinden istifadeye devam etmemiz gerektiğine inanıyoruz.

Millî petrolümüzün bir an önce bulunmasına ve istihsaline katkıda bulunacak her teşebbüs, millî menfaatlerimiz dikkatle korunmak kaydıyla, daima teşvik edilecek ve desteklenecektir.

ENERJİ POLİTİKAMIZ

Yurdun her köşesinde, özellikle sanayi bölgelerinde, bol, ucuz ve sürekli elektrik enerjisini sağlamak hem sanayileşmemizin, hem de medeni imkânlardan istifade edebilmemizin temel şartıdır. Bu anlayış içerisinde aşağıdaki tedbirlere süratle başvurulacaktır.

Memleketimizde mevcut, çok büyük potansiyeli haiz olan su kaynaklarımızdan hidroelektrik enerji istihsalı bir program dahilinde gerçekleştirilecek, öncelikle Aşağı Fırat, Yeşilırmak, Kızılır-

mak, Ceyhan, Büyük Menderes, Doğu Karadeniz ve Akdeniz sularından enerji istihali ele alınacaktır.

Düşük kaliteli linyitlerimizin enerjiye çevrilmesi için girişilen gayretler artırılacak, Seyitömer, Elbistan - Afşin tesisleri gerçekleştirilecektir.

Fuel-oil ile çalışan yeni termik santraller kurulacaktır.

Bütün il ve ilçeler enterkonnekte şebekeye bağlanacaktır.

Türkiyenin her tarafında genel kullanmada elektriğin tek fiatla satılması sağlanacaktır.

Köy elektrikleştirilmesi ilçe elektrifikasyonu ile irtibatlandırılacak, işletme bakım ve onarım hizmetleri için ilçe ve köylerin müşterek bir birlik halinde çalışmaları sağlanacaktır.

Irak'tan Türkiye'ye petrol ve tabii gaz nakli ile ilgili projeler gerçekleştirilecektir.

Türkiyenin Enerji sıkıntısını giderecek âcil tedbirler alınacak ve ilerde yeniden bir enerji dar boğazı ile karşılaşılması için her türlü tedbire başvurulacaktır.

Atom santralleri inşasına başlanacaktır.

ULAŞTIRMA, HABERLEŞME VE ALT YAPI HİZMETLERİ

Ekonomik kalkınma ve sosyal gelişmemizin aksamadan yürütülmesi için ULAŞTIRMA, HABERLEŞME ve ALT YAPI sahasında

— Ekonomik kalkınma ve özellikle sanayileşmenin gerektireceği Ulaştırma talebi, kalkınmayı ve sanayileşmeyi hızlandırıcı yönde asgarî maliyetle sağlanacak,

- Yurt içi ve yurt dışı tüm ulaşım gerek alt yapı ve gerekse işletme olarak azamî hız, güven, emniyet ve kalitede, hizmeti talep edenlere sunulacak,
- Sanayileşmenin ve sosyal gelişmenin gerektirdiği KAPASİTE artışları süratle gerçekleştirilecek, bu iş yapılırken dış piyasalarla rekabet edebilme hususu gözönünde tutulacak,
- İthal ve ihraç mallarımızın tamamını kendi ulaşım vasıtalarımızla taşımak nihai hedefimiz olacak,
- Ulaşım hizmetinin çağdaş seviyede yapılması için gerekli her türlü modernizasyon ve rasyonalizasyon tedbirleri süratle alınacak,
- Artan ekonomik faaliyet ve gelişen sosyal yapı sonucu yükselen yaşama düzeyinin icabı olan haberleşme ihtiyacının karşılanmasında, talebin önünde seyredebilecek bir yatırım ve işletme politikasının gerçekleştirilmesi ana hedef olacaktır.

Haberleşme alanında;

Telefon abone sayısı üç katına yükseltilecek, gayede telefonla konuşmayan vatandaşımız kalmayacaktır.

Büyük sanayi ve ticaret merkezleri ile otomatik şehirlerarası konuşma sağlanacak, büyük şehirlerimizin şehirlerarası otomatik telefon konuşması temin edilecektir. Teleks sayısı artırılacak otomatik hale getirilecek, Peyk'ler arası haberleşme aracı ile ülkeler arası haberleşmeye geçilecektir.

Kara, Deniz ve Hava ulaştırması koordineli bir şekilde ülke yararına en elverişli tarzda düzenlenecektir.

Demiryolu ulaştırmasında özellikle ağır endüstrinin gerektirdiği kütle nakliyatına önem verilecektir.

Deniz ticaret filomuz büyütülecektir. Gemi inşa ve onarım faaliyetleri teşvik edilecektir.

Hava yolu ile taşımalarda iç hatlarımızda büyük uçakların inemediği meydanlara çalışacak küçük kapasiteli uçak işletmeciliği geliştirilecektir.

Memleket ekonomimizin temelini teşkil eden 2000 Km. uzunluğundaki ana devlet yolları (Çekirdek) şebekesi 1'inci sınıf standartta asfalt olarak inşa edilecektir.

Edirne - İstanbul - Ankara - İskenderun büyük sürat yolu şebekesinin inşaatına başlanacak, İstanbul - Ankara arası öncelikle bitirilecektir.

Mevcut il yolları şebekesinin 1977'ye kadar yaz ve kış geçit verecek şekilde kendi standartlarına uygun olarak yapımı ve onarımları tamamlanacak bu suretle bütün ilçe ve bucaklar her mevsimde işleyen bir yola kavuşturulacaklardır.

Turistik yolların inşasına öncelik verilecek bunlar süratle asfalt olarak tamamlanacaktır.

Yeşilköy, Muğla, Kars, Erzurum, Ağrı ve Esenboğa Hava Meydanları her türlü uçağın her mevsimde inişine elverişli bir tarzda ikmal edilecektir.

Ankara - İstanbul sürat demiryolu inşasına başlanacak, Ankara - İstanbul arası 4 saate indirilecektir.

Samsun, Trabzon, İstanbul, İzmir, Antalya, Mersin, İskenderun, Bandırma limanları büyük liman haline getirilecektir.

ŞEHİRLEŞME HİZMETLERİ

Ülkemizde nüfus hızlı bir şekilde artmakta ve Köylerden, Kasabalardan şehirlerimize büyük nüfus akımı olmaktadır. Tarımsal bir takım nedenler ve sınai gelişme gibi etkenlerle hızlı bir şehirleşme olayı cereyan etmektedir.

Bir taraftan yeni kasaba ve şehirler meydana gelirken diğer taraftan mevcut şehirlerimiz kısa süre içinde bütün ölçüleri aşan bir şekilde büyümektedir.

Böylesine kısa süre içinde nüfus yoğunlaşmasından ileri gelen hızlı bir şehirleşme karşımıza bugün ve gelecek için süratle çözümü gerekli sorunlar çıkarmaktadır.

Bu sorunları : Şehir plânlaması, alt yapı hizmetleri, konut, istihdam, çevre sağlığı ve şehirde oturanların yiyecek, giyecek ve yakacak gibi ihtiyaçları ile ilgili şehir ekonomisi olarak özetleyebiliriz.

Bütün şehir plânları bir defa yapılan bir süre uygulamadan sonra yeniden gözden geçirilen veya yeniden yapılan plânlar olmaktan çok şehrin çeşitli yönlerde gelişmesini veya aşamasını takip eden gelişme, yaşama ve ihtiyaçlara göre revizyonu yapılabilen esnekliği olan dinamik bir nitelikte olacaktır.

Küçük kasaba plânları uzun süre alacak bir çalışmaya girmeden ve teferruata dalmadan kasabanın imarını ve gerekli belediye hizmetlerinin yapılabilmesini, kasabada oturanların konutlarını inşaa edebilmelerini sağlayacak şekilde ana istikametleri belirleyen pratik ve süratle ihtiyacı karşılayabilen nitelikte olacaktır.

Köy imar plânları geliştirilecektir.

Büyük endüstri ünitelerinin kurulmasının planlandığı ve öngörüldüğü yerlerde endüstri tesislerinin inşasına geçilmeden önce bu tesislerin getirmesinin tabii olduğu sorunlar ve gerekse en-

düstrileşmenin itici gücünün uzun dönemde doğuracağı gelişme ve ihtiyaçlar nazara alınarak özel plânlamalar yapılacaktır. Bölge plancılığı, Bölge plânlamaları geliştirilecek ve Bölge Kalkınma Bankacılığı sistemi araştırılacaktır.

Şehirlerimizin ve şehirlerimizde oturan vatandaşlarımızın karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri de alt yapı hizmetleridir.

Mahallî ve merkezî idare hizmetleri nazara alınarak özellikle hızlı gelişme kaydeden belde merkezlerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere hizmetin niteliğine göre özel fonlar ihdas edilecektir.

Şehirleşmenin en önemli sorunlarından biri konut'tur. Yıllık konut üretimi ile yıllık konut ihtiyacımız karşılanamamaktadır. Bu sebeplerle de her yıl konut açığı ile karşı karşıya kalmaktayız. Kasaba, Şehir ve bilhassa büyük şehirlerimizde vatandaşlarımız konut ihtiyaçlarını giderebilmek için genellikle gecekondü yapımına başvurumaktadırlar.

Mesken politikamızın hedefi bütün aileleri birer konut sahibi yapmaktır.

Konut sorununun çözümü öncelikle şehir plânlaması ile ilgilidir. Şehir plânları uzun bir gelişme dönemini kavrayacak şekilde hazırlanacak ve bu gelişme döneminde doğacak konut ihtiyacını karşılayacak yeterli yerleşme alanları ayrılacaktır.

Ucuz konut yapımına yeteri kadar elverişli arsa depo edilecektir.

Konut inşaatında önce alt yapı tesisleri ikmal olunacaktır.

Arsa fiatlarının spekülâtif teşebbüslere mani olacak ve belli bir dönemde belli bir bedeli muhafaza edecek şekilde tutulmasına çalışılacak şehir planları bu konuda araç olarak kullanılacaktır.

Ruhsat işlemlerini sadeleştirecek yasa düzenlemesi yapılacaktır.

Sosyal konut ölçüleri içinde ihtiyacı karşılayacak konutların kitle halinde inşaatını sağlayacak teşvik tedbirleri alınacaktır.

Konut kooperatif statüsü değiştirilecek, konut kooperatiflerinde işlemler sadeleştirilecektir.

Ucuz mesken imkânları geliştirilir ve önleme bölgeleri tesis edilirken mevcut gecekonduların islâh imkânları ve islâh bölgelerinde oturan vatandaşlarımızın daha sağlıklı ve medeni şartlar içinde yaşama tedbirlerinin alınmasına devam olunacaktır.

Bu arada;

Gecekondü bölgelerinin okul, yol, elektrik, kanalizasyon, su, yeşil saha, park ve çocuk bahçesi ve otobüs ihtiyaçlarına öncelik verilecektir.

Mevcut gecekonduların oturan sahiplerinin korkusuz ve endişesiz yaşayabilmeleri için devlet arazisi üzerine 1973 Eylülüne kadar yapılmış gecekonduların tapuları verilecektir. Tapu mevcut fiili duruma göre verilmek suretiyle pratikleştirilecek ve bilâhare imar parselasyonu cihetine gidilecektir.

Hızlı şehirleşmenin doğurduğu sorunların en önemlilerinden biri de şehir ekonomisidir. Alt yapı hizmetlerine devam edildiği, konut yapımının hızlandırıldığı, çevre sorunlarına çözüm arandığı, yeni iş ve istihdam imkânlarının yaratıldığı büyük şehirlerimizde yaşayan vatandaşlarımızın günlük yaşantısının bir parçası olan yol, su, elektrik, ulaşım, sağlık, temizlik, eğitim, kültür, sanat, spor ve eğlence gibi belediye hizmetlerinin eksiksiz görülmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır. Vatandaşlarımızın yiyecek, giyecek, yakacak, ısınma ve aydınlatma ihtiyaçlarını ucuz ve bol olarak sağlayabilmeleri esastır.

TAPU, TAPULAMA VE KADASTRO İŞLERİ

Yurdumuzun her köşesinde, çok geniş vatandaş topluluğunu ilgilendiren ve memleketimizin hukuk ve ekonomik yapısında önemli yeri olan tapu, tapulama ve kadastro işlerinde, kalkınma plânlarında tesbit edilen hedeflerin gerçekleştirilmesi çalışmalarına hızla devam edilecektir.

İl ve ilçelerdeki tapu dairelerinin kadroları takviye edilerek, vatandaşların tapu işlerinin yapılması sağlanacaktır. Bu arada, özel idaresi ve mal sandığı bulunan bucak merkezlerinde de tapu sicil memurları görevlendirilecek, bu suretle hizmet, vatandaşa daha yakın olarak yürütülecektir.

Yurdun her tarafında şiddetle ihtiyaç duyulan tapulama ve kadastro işlerine hız verilecek, mevzuatta gerekli değişiklikler yapılarak, işlerin süratle ve suhuletle görülmesi sağlanacak, artırılacak imkânlarla yeni bölgeler açılacaktır.

ÇEVRE SORUNLARI

Son yirmi yıl içerisinde ülkemizin nüfusu hızla artmış ve bu artış şehirleşmenin yanı sıra; ekonomik, sosyal ve çevre şartları unsurlarının birbirleriyle olan ilişki yapısında da önemli sorunlar ortaya çıkarmıştır. Tarım arazisinde ekilebilir toprakların sınırına erişilmesi ve tarımda işgücünün yoğun kullanımını sınırlayan makineleşmenin başlaması, ulaşım ağı vasıtalarının hızla gelişmesi ile tarım dışı faaliyetlerin canlanması, kırsal nüfusun; şehirlere ve sanayi bölgelerine akmasına sebep olmakla kalmamış, ayrıca günümüzde Milletlerarası bir sorun haline gelen, kalkınmada çevre ile insan yaşantısının dengeli bir düzeyde şekillenmesi gereğini de birlikte getirmiştir.

Ülkemizde son yıllar içerisinde bazı sanayi projeleri çevresinde ve yoğun kentleşme alanlarında insan yaşantı ve sağlığını yakından etkileyen hava, su ve kıyıların kirlenmesi gibi “Çevre Sorunları”nın ortaya çıktığı görülmüştür. Memleketimizin bölgesel olarak çok değişik iklim özelliklerine haiz bulunması, yeraltı ve yerüstü zengin doğal kaynakların yer alması ve bu kaynakların çevre - insan sağlığı ilişkisinde optimum bir denge sağlayacak tarzda kullanılmaması çevre sorunlarını; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın frenleyici bir faktörü olarak karşımıza çıkarmaktadır. Ancak bu sorunları, kalkınma gayretlerimizin dışında görmek veya görmemezlikten gelmek mümkün olmadığı gibi bunları ileri sürerek kalkınma çabalarının yavaşlatılması da geçerli olamaz.

Memleketimizin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik aşama dikkate alındığında çevre sorunlarının çözümü daha ziyade gelişmiş batı ülkelerinde olduğu gibi ıslahı değil, çevre -toplum dengesini yaratacak unsurların geliştirilmesi ve ileride bu konuda ortaya çıkacak sorunları bu günden önleyici bazı olumlu tedbirlerin getirilmesi etrafında toplanmaktadır.

Sanayi sektörünün her geçen gün ağırlık kazanacağı ülkemizde, uzun dönemde sahip olunacak sanayi türlerinin çevreyi kirletme dereceleri tahmin edilerek muhtelif kuruluşların bu konu ile ilgili olarak yapacakları araştırma ve çalışmalara hız verilecek, sonuçları zamanında değerlendirilecektir.

TURİZM POLİTİKAMIZ

Turizmi, beynelmilel ortamda ülkemiz için en büyük imkânlarla sahip bir endüstri olarak kabul ediyor, ekonomik ve sosyal gelişmenin itici unsurlarından biri olarak görüyoruz. Turizm gelirlerimizin yüksek bir seviyeye ulaşmasını ve ödemeler dengesinde önemli bir rol oynamasını sağlamak turizm politikamızın ana hedefidir.

Bu amaçla; bir yandan talep, bir yandan da arz dengeli bir biçimde planlanacaktır.

Çağımızın en büyük olaylarından biri olan turizm olayının cereyan edeceği çerçeveyi öncelik bölge ve merkezleri açısından plânlamak, düzenlemek, bu çerçeve içinde yaşayan toplumu ve onun

kuruluşlarını daha da bilinçlendirerek, bunların mali kaynaklarını karma ekonomi düzeni içinde turistik yatırımlara yöneltmek ve bu iki unsurun gerçekleşmesini sağlayacak her türlü hukukî araçları tayin, tesbit ve tatbik etmek turizm politikamızın üç temel ilkesini teşkil etmektedir.

Turizm sektörüne yön veren kamu kuruluşları yeniden düzenlenecek, günün şartlarına cevap veremeyen “Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu” ile diğer yasalar amaç ve kapsam yönünden gözden geçirilerek sektör daha verimli, etkili ve süratli bir ortama kavuşturulacaktır.

Turizm Bankasının imkânları artırılacaktır.

Yabancı turistlerin yurdumuzda hemen her yıl tatillerini geçirmelerini sağlamak üzere gereken tedbirler alınacaktır.

Vatandaşlarımızın ruh ve beden sağlığını en tabii biçimde dengeleyen turizm, tatil ve boş zamanları değerlendirme imkânlarından yararlanmalarını sağlamak üzere, iç turizm dış turizm ile paralel bir şekilde geliştirilecektir.

Turizm eğitimine, özellikle sevk ve idare ve her çeşit personel yetiştirilmesi bakımından önem verilecektir.

Türkiye’nin dışarıda en etkin biçimde tanıtılması için gerekli bütün imkân ve vasıtalarından, bu arada sinemadan faydalanılacaktır.

MİLLÎ EĞİTİM POLİTİKAMIZ

Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmamızı hızlandırmak, böylece Devletimizi sosyal refah devleti yapmak ana hedefimizdir. Bu hedefe ulaşmanın en etkili araçlarından biri de millî eğitimidir.

Millî eğitimde genel amacımız, Türk milletinin bütün fertleri;

Atatürk inkılâplarına ve Türk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milliyetini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen yurttaşlar haline getirmek;

Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip insan haklarına saygılı, kişisel teşebbüse ve toplumsal sorumluluğa değer veren yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

İlgi, istidat ve kaabiliyetlerini geliştirerek çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine uygun bilgi, beceri ve davranışlar kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun refahına katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktır.

Türk eğitim sistemini bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde reorganize etmek ve her derece ve çeşitteki eğitim kurumlarını çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine uygun, Türk toplumunun plânlı kalkınma hedeflerine cevap veren, fırsat ve imkân eşitliği ve sosyal adalet ilkelerine göre düzenlenmiş kurumlar halinde geliştirmek, millî eğitim politikamızın temelini teşkil etmektedir.

Millî eğitimin gelişmesi, iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim-İnsangücü- İstihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşme için gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak meslekî ve teknik eğitime ağırlık verecek şekilde planlanacak ve gerçekleştirilecektir.

Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılabları ve Türk milliyetçiliği temel olarak alınacaktır. Millî ahlâk ve millî kültürün kendimize has şekli ile, evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine önem verilecektir. Her derece ve çeşitteki ders programları ve eğitim metodlarıyla ders araç ve gereçlerinin bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilmesi sağlanacaktır.

Millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak, Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilecek ve çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Konuyu dağınıklıktan kurtarmak ve birliği sağlamak için gerekli organizasyona gidilecektir. Türk dilinin sadeleşmesi ve arınması ile uydurma dilciliği birbirinden ayırıyoruz.

Millî eğitim kurumlarımızda Anayasada ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmeyecektir.

Millî eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılacak ve uygulamada genellik ve eşitlik ilkeleri hâkim olacaktır.

Din eğitimi ve öğrenimi kişilerin isteği ve küçüklerin de kanunî temsilcilerinin isteğine bağlı olarak verilecektir.

Sekiz yıllık temel eğitimin uzun dönemde bütün yurda yayılmasına çalışılacak; bu hedefe ulaşmak için nüfusu az ve dağınık olan yerlerde, köylerde gruplaşılarak, merkezi durumda olan köylerde temel eğitim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde temel eğitim yatılı bölge okulları kurulacaktır.

Halen genel eğitime ağırlık veren ve birbirlerine kapalı dikey kuruluşlar şeklinde bugünkü orta öğretim sistemi, meslekî ve teknik eğitime ağırlık veren, öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetlerine ve toplum ihtiyaçlarına göre yüksek öğrenime, iş alanlarına ve hayata hazırlayan, aralarında yatay ve dikey geçişler bulunan lise adı altında çeşitli programlardan veya okullardan oluşmuş bir sistem bütünlüğü içinde yeniden düzenlenecektir.

Genel, meslekî veya teknik nitelikte orta öğrenimini bitiren gençlerin, yetiştirildikleri yönde Üniversitelere, Akademilere veya Yüksek Okullara geçebilmeleri, yeni bir statüye bağlanacaktır.

Yüksek öğretim kurumlarının açılması ve geliştirilmesinde, fertlerin eğitim isteklerine cevap vermek kadar, kalkınmanın insangücü ihtiyaçlarını karşılamak ve bölgelerarası dengeli kalkınmayı ve yurt çapında adaleti gerçekleştirmek de esas olacaktır. Bu maksatla yurdumuzun çeşitli bölge merkezlerinde yeni Üniversiteler, Fakülteler, Akademiler ve Yüksek öğretim kurumları açılacaktır. Üniversitelere vaki öğrenci yığılması ve bunun halk kitlelerine yayılmış üzücü sorunlara, Temel Eğitim Kanununda anlamını bulan yüksek öğretimin kademelenmesi esası içinde iki yıllık kitlesel eğitim yapan Ön Lisans birimlerini vatan sathına yaymak suretiyle köklü ve uzun vadeli çözüm getirilecektir. Böylece kalkınmamızın gerektirdiği “**Teknik Ara insan gücü**” sorununun da çözümü sağlanacaktır.

Adalet Partisinin eğitim parolası ‘HERKES İÇİN EĞİTİM’ dir. Herkesin eğitimden yararlanabilmesi için de eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması zorunludur. Bu maksatla burs, kredi ve yatılılık kapasitesi ve medikososyal yardımlar, başarılı, fakat maddî imkânları elverişli olmayan

öğrencilerin ilk, orta ve yüksek dereceli bütün eğitim kurumlarında yetişmelerine imkân verecek sayıda artırılacak ve Millî Eğitim Temel Kanununda ve Üniversiteler Kanununda yer alan hükümler eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini gerçekleştirecek şekilde uygulanacaktır.

Örgün eğitimden yeteri kadar yararlanamayan kimselerin, yaygın eğitim yoluyla toplumun ihtiyaçlarına göre sürekli bir şekilde yetiştirilmeleri imkânları sağlanacaktır.

Özel eğitime muhtaç çocukların yetiştirilmeleri ve hayata intibaklarının sağlanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği olarak geliştirilecek; öğretmen yetiştiren kurumların seviyesi yükseltilecek; gerek bu kurumlar gerekse hizmet içi eğitim, öğretmenlerin yatay ve dikey geçişlerle yükselmelerine imkân verecek şekilde yeniden düzenlenecek; öğretmenlerin yurdun çeşitli bölgelerinde görev yapmaları ve gerekli görülen yerlerde öğretmenlere konut sağlanması esasa bağlanacaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra kuruluşu, Millî Eğitim Temel Kanunundaki sistem bütünlüğüne cevap verecek şekilde kanunla yeniden düzenlenecektir.

Millî Eğitim için uzun dönemde öngörülen hedeflerin gerçekleştirilmesi maksadiyle, Kalkınma Planında millî eğitime öncelik ve ağırlık verilecektir.

KÜLTÜR VE SANAT POLİTİKAMIZ

Gelişen, modernleşen ve şehirleşen toplumlarda devletin kültür hayatındaki rolü ve katkısı büyük önem kazanmaktadır. Kültürel müesseselerin inkişaf etmesi, millî kültür zenginliklerinin korunup tanıtılması, kültürün geniş halk kitlelerine doğru yaygınlaştırılması, kültür hizmetlerinde çalışacak üstün nitelikte insangücünün yetiştirilmesi Devletin belli başlı görevleri arasındadır. Türk Kültürünü geliştirmek, milletimizin birleştirici vasfını kökleştirmek, onun milletlerarası alanda tanıtılması, millî kültür değerlerimizin yurt sathında canlı bir şekilde yaşatılması hedefimizdir. Bu amaçla;

Türk kültürünün gelişip, yaygınlaşmasını sağlama, gençliği millî kültür değerlerimize sahip bir şekilde yetiştirme görevleri, yerine getirilecektir. Kültür ve Bilim Bakanlığı kurulacaktır.

Devletin, kültürel faaliyetleri destekleyici rolü genişletilecektir.

Kütüphane sayısı artırılarak, halkın kütüphanelerden daha fazla istifade etme imkânları sağlanacaktır.

Millî ve Dünya milletlerinin klâsik kültür ve fikir eserleri dilimize çevrilip bastırılacak ve ucuz fiatla halka dağıtılacaktır. Bu eserler millî, demokratik ve edebî, kültür değerlerini ihtiva edici mahiyette olacaktır.

Aşırı cereyanlarla fikrî sahada mücadele edebilmek için Cumhuriyeti tanıtan komünizm ve faşizmin içyüzünü açıklayan bir seri neşriyat yapılacaktır. Bu neşriyatın amacı, hür açık toplumun aşırılıklara karşı direncini artırmaktır.

Ayrıca Türk kültür hazinelerini ve klâsik eserleri tanıtmak üzere yayınlanan 1000 temel eser'e devam edilecektir.

Çocuklara ve gençliğe zararlı yayınlar önleneyecektir.

Eski ve çağdaş Türk Kültür eserleri başlıca dünya dillerine çevrilecektir.

Abidevî değeri de bulunan bir “Türk Millî Müze” si kurulacaktır. Bu müzede Türk Milletinin, başlangıçtan bu yana meydana getirdiği medeniyet ve sanat eserleri toplanacaktır. Müzelerimizin teşhir ve korunma imkânları artırılacaktır.

Eski eserlerin korunması tedbirine öncülük verilecek, bu konuda gerekli mevzuat çıkarılarak bir “Eski Eser Emniyet Ünitesi” kurulacaktır.

Folklor değerlerimiz geliştirilecek, yaygınlaştırılacak, yurt içinde ve dış dünyada tanıtılacaktır. Her dereceli okullarda folklor kolları kurulacak ve bu okulların tarih ve sanat öğreniminde müze ve eski eserlerden istifade etme imkânları artırılacaktır.

Devlet Tiyatroları, Operası ve Balesinin imkânları genişletilecek, bölge tiyatroları kanunu çıkarılarak faaliyetlerinin ademi merkezîyetçi bir görüşle yaygınlaştırılması sağlanacaktır. Üstün sanat değeri görülen özel tiyatrolar teşvik ve himaye edilecektir. Yerli oyun yazarlarımız teşvik edilerek ödüllü yarışmalar düzenlenip ulusal tiyatromuza katkıları sağlanacaktır.

Devlet Konservatuvarında, Batı müziği çalışmaları ve sahne sanatları yanında Türk Sanat Müziği, oyun ve müzik folkloru konusunda inceleme ve araştırma çalışmaları da yaptırılacaktır.

Kültür, sanat ve belge filmciliğini devlet destekleyecektir.

Türkiye dışındaki cami, medrese, kale, şehitlik, mezarlık, kervansaray, kütüphane gibi Türk Kültür varlığının, bunların bulunduğu yabancı ülkeler itibariyle tam bir tesbiti yaptırılacak ve bunların muhafaza ve restorasyonu için tedbirler alınacaktır. Türk kültürü varlığının bulunduğu ülkelerde yapılan kültür anlaşmalarına bu varlığın muhafazasına ait hükümler konulacaktır.

Yabancı ülkelerde yaşayan Türk topluluklarının Türk Kültürünü yaşatmaları ve ana vatandaki kültür hayatı ile bağlarının sıkı bir şekilde devamı sağlanacak, geniş Türk toplumunun yaşadığı yerlerde “Türk Kültür Merkezleri” açılacaktır.

VAKIFLAR

Vakıf tesis ve hayır müesseseleri, çeşitli sosyal hizmetlerin görülmesinde, dün olduğu gibi, bugün de çok önemli bir yer işgal etmektedir.

Vakıf mallarının korunması, bakımı ve onarımı, iyi değerlendirilmesi için alınan tedbirlere devam olunacaktır. Bu maksatla, vakıf idaresi yeniden düzenlenecektir. Böylece, Türk Medeniyet tarihinin canlı abidesi olan eski eserlerin ve ecdat yadigarı varlıkların muhafazası ve değerlendirilmesi yanında, yeni tesis ve hayır kuruluşlarının gelişmesi teşvik edilecektir.

Vakfiye şartlarına uygun, vakıf sosyal hizmetleri, öğrenci yurtları, öğrenci bursları, imaret ve muhtaçlara yardım hizmetleri artırılacaktır.

Vakıf kaynaklarından daha fazla yararlanma imkânları aranacaktır.

GENÇLİK POLİTİKAMIZ

Gençlik sorunu, hizmet politikamızın en önde gelenidir ve en fazla hassasiyet gösterdiğimiz bir konudur.

Türk Gençliği, asil milletimizin ümidi; geleceğimizin güvenidir.

Türk Gençliği, millî varlığımızın özü, en dinamik unsuru ve temelidir.

Bu sebeple, millî hayatımız ve bünyemiz içinde sosyal politika yönünden, Türk Gençliğine, onun sorunlarına, millî varlığımızın en hassas ve aktif bir unsurunun korunmasının ve millî amaç-

lar doğrultusunda geliştirilmesinin gerektirdiği ölçüde ve ağırlıkta büyük önem ve ağırlık vermek-
teyiz.

Bu amaçla, Türk gencinin psikolojik, fizyolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının devamlı ve sistemli olarak incelenmesi, araştırılması; bu anlayış yönünde problemlere süratle çözüm yolları getirici tedbirlerin alınması ana hedefimiz olacaktır.

Millî amaçlarımızla; Asil Milletimizin dünyaya örnek olan milliyetçi, memleketçi, medeniyet-
çi, hürriyetçi ve cumhuriyetçi tutum ve davranışlarıyla, hiçbir sebep ve suretle bağdaşmayan hare-
ketleri benimsemiş, olayları çıkarmış ve Devletin güvenliğine kasetmiş olan bazı gençlik grupla-
rını, Atatürkçü Türk Gençliğinin mensupları veya temsilcileri olarak görmüyor, saymıyor ve kabul
etmiyoruz.

Milliyetçi ve Atatürkçü Türk Gençliği, dün ile gurur duyar; bugününü huzurlu ve mutlu kı-
lar, yarınlarımızın daha mutlu, başarılı ve üstün seviyeli olması için kendini bugünden Milletinin
yükselmesine hazırlar.

Milliyetçi ve Atatürkçü Türk Gençliği, en uzun ve şerefli bir tarihe sahip olmanın ve böyle bir
Asil Milletin evlâdı ve üyesi bulunmanın millî sorumluluk duygusunu taşıyan ve bunun gereklerini
yerine getiren gençliktir.

Bu amaçla, iktidara geçtiğimizde, gençliğimizin eğitim, sağlık, istihdam, yurt, burs, kredi, be-
den eğitimi, spor, boş zamanları değerlendirme, sosyal ve kültürel çok yönlü ihtiyaçlarını, bu ko-
nuda ÖZEL MİLLÎ GENÇLİK PLANI yaparak, sistemli ve düzenli bir uygulama ile karşılamaya
çalışacağız.

GENÇLİK POLİTİKASINI, KÜLTÜR VE EĞİTİM POLİTİKALARIYLA birlikte, birbirleriyle
ana ve alt sistemler münasebetleri ve ilgileri gereğince düzenlemeye, uygulamaya ve değerlendiri-
meye çalışacağız.

Türk Gençliğinin, MİLLÎ SORUMLULUK duygusu içinde, TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ ve ATA-
TÜRKÇÜLÜK doğrultusunda araştırıcı, yapıcı, yaratıcı ve birleştirici; ahlâkî karakter sahibi, beden
ve ruh sağlıkları tam bir şekilde yetiştirmenin gerektirdiği bütün tedbirleri alacağız,

Yurt dışında bulunan işçilerimizin çocuklarının ve gençlerinin, çeşitli ihtiyaçları ve problemleri
için de, MİLLÎ GENÇLİK STRATEJİSİ ve PLÂNI içinde özel bir program yapılmasının ve uygu-
lanmasının zorunlu olduğu kanaatindeyiz.

Devletine ve Milletine bağlı ve sadık bir gençlik yetiştirmek için bütün maddî, manevî, ilmi ve
pratik tedbirleri almak ana hedefimiz olacaktır.

SPOR VE BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME POLİTİKAMIZ

SPOR'a, özel bir önem ve değer vermekteyiz.

SPOR'un ferdi ve milletlerarası yönlerden taşıdığı ve kazandığı büyük öneme uygun tedbirle-
rin alınması zorunluğuna inanıyoruz.

Sporun, ekonomik - sosyal ve kültürel kalkınmamızın ana unsuru olan insangücünün beden
ve ruh yapısının ve sağlığının geliştirilmesinde ve güçlendirilmesindeki büyük payına ve etkisine
uygun ve paralel olarak yeniden düzenlemelerin süratle yapılması ve uygulamanın buna göre değış-
tirilmesi ve geliştirilmesi sağlanacaktır.

Sporun, en etkili ve cazip eğitim araçlarından biri olarak yurt çapında, yaygın sistemli, plânlı ve programlı bir şekilde düzenlenmesi HERKES İÇİN SPOR ilkesi gereğince, her yaştaki yurttaşlarımıza, SAĞLIK, MUTLULUK, DENGE ve BAŞARI için SPOR yapma imkânları artırılacaktır.

Okul içi ve dışı gençliğimizin beden ve ruh sağlıklarını geliştirici, boş zamanlarını değerlendirci, fizik ve moral güçleriyle işgüçlerini ve yaşama seviyelerini yükseltici, dolayısıyla millî gücümüzü hazırlayıcı ve kuvvetlendirici çalışmaların yapılması ve tedbirlerin alınması amacıyla kamu ve özel bütün millî kuruluşlar arasında tam bir koordinasyon ve işbirliği sağlanacaktır.

Okul içi ve dışındaki sporcuların ve spor idarecilerinin sosyal güvenlikleri, sağlıkları, sosyal ve kazaya karşı güvenlikleri; yaşama, çalışma ve gelişme seviyeleri ile ilgili düzenleyici ve geliştirici tedbirler araştırılacak ve uygulanacaktır.

Türk sporunun geliştirilmesi amacıyla amatörlük teşvik edilecek ve desteklenecektir . Millî ve geleneksel ata sporlarına ve oyunlarına özel bir önem verilecektir.

Okullarda, öncelik verilen “zihnî gelişime” uygun ve paralel ağırlıkta ve dengeli olarak “bedenî ve ruhî gelişme” gereken önemin ve yerin kazandırılması esas olmalıdır.

Bu bakımdan, beden eğitimi ve sporun, kamu hizmetleri içindeki yerinin ve statüsünün artırılmasıyla ilgili tedbirler alınacaktır.

Hızlı şehirleşme ve modernleşme, ileri teknolojiler, medenî yaşayış seviyesinin yükselmesi, insanın temel ihtiyaçlarında meydana gelen değişimler, boş zamanların artması ve değerlendirilmesi zorunluğunu ortaya çıkarmıştır.

Memleketimizde okuyan, çalışan, okumayan ve çalışmayan gençliğin boş zamanlarının, onlara, tatmin olma, mutluluk, kendini ifade etme ve gösterme, yaratma, yeni tecrübeler

edinme, arkadaşlık, eğlenme, dinlenme, yenilenme ve gelişme gibi ihtiyaçlarını sağlama ve karşılama imkânlarını verecek şekilde ve yönde değerlendirilmesine çalışılacaktır. Bu maksatla izcilik ve Gençlik Kültür Merkezleri, semt lokalleri, sabit ve gezici kamplar, hosteller ve kır konakları açılacak; mevcutlar geliştirilecektir.

İçinde bulunduğumuz çok hızlı ve baş döndürücü değişimler ve gelişmeler karşısında dengesi bozulan gençlerin ve yetişkinlerin, dengeli, mutlu, huzurlu, hayata başarılı uyumlu, etkili ve verimli olabilmeleri ile boş zamanları değerlendirmenin çok sıkı ve doğrudan doğruya ilgisi ve ilişkisi vardır.

Bu bakımdan, boş zamanları değerlendirme meselesini, fertlerin ve toplumun dengeli, sağlıklı, mutlu ve başarılı olmalarını; dolayısıyla daha verimli, kaynaşmış ve bütünleşmiş bir millet haline getirmelerini sağlayan bir sosyal refah ve mutluluk aracı olarak görmekte ve değerlendirmekteyiz.

SAĞLIK POLİTİKAMIZ

Toplumumuzun sağlık ve Sosyal Yardım hizmetlerinden en geniş şekilde faydalanmalarını sağlamak, hizmeti seviyeli bir şekilde vatandaşın ayağına götürmek, halka sağlık eğitimini yaygın bir şekilde yapmak, koruyucu hekimliğe öncelik vermek, tedavi hekimliğini tamamlayıcı olarak yürütmek, maddî imkândan yoksun olanlara bakıma muhtaç, kimsesizleri, sakatları, küçükleri, ihtiyarları ve dar gelirli vatandaşları parasız tedavi imkânlarına kavuşturmak hedefimizdir.

Bulaşıcı ve salgın hastalıklarla savaşta daha etkili ve acele sonuçlar alacak daha bilinçli çalışmalar yapılacaktır.

Verem, trahom hastalıklarıyla lepra, frengi ve zührevi hastalıkların dikasyonu cihetine gidilecek, bu konuda geniş bir program süratle uygulanacaktır.

Çevre sağlığı şartlarının geliştirilmesi için köklü ve etkili tedbirler ele alınacak, kısa ve uzun vadeli programlar uygulanacaktır.

Ana ve Çocuk Sağlığı ve aile plânlaması toplumun müşterek bir sorunu olarak ele alınacak, geliştirilecek ve çocuk ölüm oranını düşürecek tedbirlerin alınmasına devam edilecektir.

Halkın sağlık konusunda eğitilmesine önem verilecek, hizmet geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.

Yataklı tedavi hizmetleri için yapılacak yatırımlarda, hasta yatak sayısının az olduğu illerde öncelik verilecek, yatak sayısı artırılacaktır.

Kanser ve Ruh Sağlığı hastahane ve dispanserlerinin genişletilmesi ve geliştirilmesi programına devam olunacaktır.

Halkın sağlığı üzerinde büyük etkisi bulunan beslenme ve gıda kontrolü sorunu önemle ele alınacaktır.

Yurt içinde imali mümkün yabancı ilaç ithalinin önlenmesine ve yerli ilaç sanayiinin geliştirilmesine devam edilecek, halk sağlığı ve yurt ekonomisi yönünden ayrı bir önem taşıyan ilaç kontrolü daha da geliştirilecek, ilaç ham maddelerinin imali ve yurt içindeki istihsal kapasitesi artırılacak, ihtiyaç fazlasının da dış memleketlere ihracı için gereken tedbirler alınacaktır.

Hekim ve yardımcı sağlık personelinin bilgili, memleket gerçeklerine uygun bir şekilde yetiştirilmesi ve sayılarının süratle artırılması tedbirleri getirilecektir.

Vatandaşın tedavi edici hizmetlerden eşit haklarla faydalanmalarını temin gayesiyle, daha seviyeli bir hizmete yönelen çalışmalar yapılacak (analık, hastalık ve yaşlılık) sigortalarını kapsayan, yurt sathında kademeli olarak uygulanacak Genel Sağlık Sigorta sistemi geliştirilecektir.

Yoksul ve güçsüz vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmeleri için İhtiyarlık Bakım Yurtları ve çalışan annelerin çocuklarının bakımı için Kreş ve Gündüz Bakımevlerinin sayıları artırılacaktır.

0-6 yaş arasındaki korunmaya muhtaç çocuklar için hizmete sokulan Çocuk Yuvalarının sayıları artırılacaktır.

Sosyal Refah hizmetlerini bir elde toplayacak Sosyal Hizmetler Kurumu kurulacaktır.

ÇALIŞMA VE İŞÇİ SORUNLARI

Topyekûn kalkınmamızda en önemli yeri işgal eden insan gücü, sermaye ve tabiat kaynaklarını dengeli ve ahenkli bir biçimde kullanarak kalkınmamızı geliştirmek, çalışanların yaptıkları işe uygun ve insanlık haysiyetine yaraşır bir hayat seviyesi sağlamalarına elverişli tutarlı ve sağlıklı bir ortam yaratmak çalışma politikamızın temelini teşkil eder.

Vatandaşlarımızın siyasal ve ekonomik hak ve hürriyetlerinin yanında, onların bugününü ve yarınını teminat altına almak demek olan sosyal güvenliklerini sağlamak, ekonomik yönden zayıfları, işleri itibarıyla başkalarına tabi olanları güven, huzur ve refah içinde bulundurmak çağımız Devletin ön de gelen görevidir.

Sosyal güvenlik politikamızın hedefi, bütün grupları, özellikle çalışanları, hizmetlileri, tarım sektöründe her yaşta emek verenleri, esnaf ve sanatkârları, sosyal hizmet ve güvenlikten mahrum 25 milyona yaklaşan köylümüzü kapsayacak tarzda genişletmek olacaktır. Bir taraftan sosyal güvenlik tedbirlerinin alanı genişletilirken diğer taraftan, ekonomimizdeki istihsal ve verim artışına paralel olarak ve sosyal sınıflar arasındaki dengeyi sağlamlaştıracak işçi, memur, emekli, dul, yetim ve diğer sabit gelirlielerin satın alma güçlerinin artırılmasına, dengeli ve makûl bir politikayla devam edilecektir.

Yalnız emekleri ile geçinen ücretlilerle, sabit ve dar gelirliye yönelen sosyal politikamızın temel hedefleri; bütün bu sosyal grupların hayat seviyelerini yükseltmek, satın alma güçlerini artırmak, çalışma şartlarını düzeltmek, sosyal güvenliklerini sağlayıp geliştirmek ve mesleklerinde ilerleme imkânları hazırlamaktır.

Tarım sektöründe çalışanların, çalışma şartlarını tanzim edecek olan Tarım İş Kanunu süra'le çıkarılacaktır.

274 ve 275 sayılı Kanunlarda ortaya çıkan aksaklıklar giderilecek, yeni hükümler getirilecektir.

Sosyal sigorta fonlarının kullanılmasında, bu fonların reel değerlerini koruyucu, enflasyonist eğilimler ortaya çıkarmayı ve kalkınmaya direkt katkısı bulunan alanlara tevcih edilmiş bir yatırım politikasına öncelik verilecektir.

Sosyal Sigortalar kapsamı genişletilecek ve hizmetin vasfı yükseltilecektir.

İş ve İşçi Bulma Kurumu, fonksiyonlarını daha iyi görür şekilde desteklenecek, yurt dışına işçi sevkeden servisleri takviye edilecektir.

Yurt dışına işçi sevkinde ortaya çıkan aksaklıklar giderilecek, formaliteler basitleştirilecek, işçinin vakit ve enerji kaybetmesi önlenecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin ekonomik, sosyal ve kültürel meselelerinin hallinde yeni adımlar atılacak, bu işçilerimizin kendilerinin ve çocuklarının eğitimleri, kültürel ve dini hizmetlerinin ifa edilmesi, tasarruflarının değerlendirilmesi ve verimli yatırımlara yönlendirilmesi Türkiye'de ve dışarıda kendilerine yardım edecek kurulların geliştirilmesi sağlanacaktır. İşçilerimize yapılan yabancı ve zararlı akım ve ideolojilerin propagandalarının önlenmesi ve işçilerimiz, aileleri ve çocuklarının hars, örf, adet ve millî duygularının korunması ve geliştirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konularına daha çok önem verilecek ve bu konudaki araştırma ve eğitim faaliyetleri artırılabilecektir.

ESNAF VE SANATKÂR SORUNLARI

Ülkemizin ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir yeri bulunan ve ulusumuzun temel yapısını teşkil eden esnaf ve sanatkârlarımızın daha da güçlenmesine özel bir önem verilecektir.

Büyük bir Türkiye yaratılmasında lüzumlu olan girişim gücünün gelişmesinde Esnaf ve Sanatkârlarımızın teşkilatlanması suretiyle güçlenmelerinin rolü büyüktür.

Nimetlerini esnaf ve sanatkârlara götüremeyen bir kalkınmanın başarıya ulaşacağına inanmıyoruz.

Sermiyesinden ziyade alınteri ve emeğini değerlendiren esnaf ve sanatkârlarımızın istihdam sorununun çözümlenmesinde, atıl iş gücünün ekonomiye kazandırılmasında oynadıkları rol dik-

kate alınarak problemlerine çözüm yolları bulmak, danışmanlık yapmak, prototip projeler hazırlamak, Teknik ve Ekonomik araştırmalar yapmak, pazarlama, Eğitim ve Kalite Kontrol Hizmetlerini yürütmek üzere bir “Küçük SANAYİ GELİŞTİRME” merkezi kurulmasını ön görüyoruz.

Küçük esnaf ve sanatkârlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturan BAĞKUR Kanununun uygulamada aksayan yönleri düzeltilecektir.

Bir taraftan münferit imalât yapan, diğer taraftan Büyük Sanayinin yan kolu halinde çalışan Küçük Sanayinin gayri sıhhi, dağınık, dar ve elverişli olmayan iş yerlerini uygun hale getirerek üretimlerini artırmak ve imalât sanayiine geçişlerini kolaylaştırmak gayesiyle Küçük Sanayi sitelerinin inşasına hızla devam edilecektir.

İnşa edilen Sanayi Sitelerinin modern makina ve aletlerle donatılması hususu geniş bir program içinde ele alınarak esnaf ve sanatkârların çalışma düzenindeki tikanıklıklar giderilecektir.

Esnaf ve sanatkârların kredi imkânları artırılacaktır.

Tesis ve donatım kredileri yanında işletme kredileri günün şartlarına uygun hale getirilecektir.

Esnaf Kefalet Kooperatiflerine verilen Krediler, ekonomiye daha fazla fayda sağlayacak, daha fazla üyenin istifadesine imkân verecek şekilde etken bir hale sokulacaktır.

Esnaf ve Sanatkârların yurt içi ve yurt dışından temin edecekleri makina, ekipman, ham ve yarı mamul maddeleri, daha bol ve daha ucuz fiatta sağlayacak bir sistem, meslek teşekkülleriyle müştereken geliştirilecektir.

Esnaf ve Sanatkârların bir araya gelerek teşkilâtlanmaları ve ekonomik kapasiteli büyük Sanayi kuruluşları vücuda getirmeleri Esnaf kuruluşları ile işbirliği yapılarak desteklenecek ve bu gibi kuruluşlar her türlü teşvik tedbirlerinden yararlanılacaktır.

Türkiye Halk Bankasının, Kredi kaynakları genişletilecek, şube sayıları artırılacak ve Sanatkârlara yönelik çalışmaları daha verimli hale getirecek,

Esnaf ve Sanatkârlarımızın ürettiği mamullerin pazarlama ve satış imkânlarının genişletilmesi hususunda çalışmalar sürdürülecek, bu maksatla kooperatif ve sergileme faaliyetleri geliştirilecektir.

Küçük sanayici, Esnaf ve Sanatkârların halka daha iyi hizmet edebilmesini sağlamak, meslekî örf ve ahlâkın teessüsüne yardımcı olmak bakımından “Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık Kanunu” çıkarılacaktır.

Meslekî teşekküllerle işbirliği yapılarak 507 sayılı Kanun günün şartlarına uygun hale getirilerek Konfederasyon, birlik ve derneklerin üyelerine karşı hizmetlerinin daha etkili ve daha belirgin hale getirilmesi sağlanacaktır.

Türk toplumunun en sağlam kaynağını teşkil eden Esnaf ve Sanatkârlarımızla Küçük sanayi mensuplarının görgü ve bilgilerini artıracak eğitim imkânları geliştirilecektir. Teknolojik gelişmelerin daha yakından takip edilme olanakları bir sistem dahilinde ele alınıp istifadeye sunulacaktır.

Esnaf ve Sanatkârlarımızın sosyal güvenlik çalışmaları daha da yaygın hale getirilecek,

Esnaf ve Sanatkârların çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı dikkat ile gözden geçirilecek, küçük teşebbüs erbabının Gelir Vergisi yerine, Götürü Vergi kapsamına alınması cihetine gidilecektir.

Eskimiş Belediye Mevzuatı ele alınacak, bundan ileri gelen sıkıntılar giderilerek Esnaf ve Sanatkârlarımızın Mahalli İdarelerle olan münasebetleri yeniden tanzim edilecektir.

KAMU PERSONELİ VE DEVLET MEMURLARI İLE İLGİLİ SORUNLAR

Çağımızın sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmesinin gerisinde kalan ve dinamizmi olmayan Kamu yönetimine yeni bir ruh ve anlayış vermek, mevcut düzensizlikleri ortadan kaldırmak, aynı nitelikte iş yapan devlet memurlarının aynı statüde istihdam edilmelerini ve ücretlerin de hizmetin önemine göre artmasını sağlamak ve asgarî geçinme seviyesinin altında seyreden maaşları ile geçim sıkıntısı çeken düşük maaşlı memurlarımızın durumlarını düzeltmek amacı ile çıkarılan Devlet Memurları Kanunu bir zam kanunu şeklinde ele alınmış, uygulanışında tavizler verilmiş ve Personel reformu gayesini yitirmiştir.

Personel reformunu Devlet mekanizmasının iyi işleminin birinci şartı olarak görüyoruz. Bu nedenle; esasen tavizsiz bir hizmet politikası içinde yapılacak bir uygulama ile çok iyi sonuçlar doğuracağı kesin olan Devlet Memurları Kanunu bütün gerekleri ile birlikte yeniden ele alınacak, uygulamadan meydana gelen aksaklıklar düzeltilecektir.

İktisadî Devlet teşekkülleri, Mahallî İdareler ve Belediyeler personeli de dahil olmak üzere devlet hizmetinde çalışan bütün personelin hayat şartlarını iyileştirmek için ülkemiz imkân ve kaynaklarının elverdiği ölçüde gerekli tedbirler alınacaktır.

Bu arada asgarî geçim seviyesinin altında ücret alan memur ve hizmetlilerin maaş ve ücretleri ilk merhalede asgarî geçim seviyesine çıkarılacaktır.

AİLE VE EV KADINININ SORUNLARI

Türk ailesinde kadının büyük ve kutsal bir yeri vardır. Ülkenin kahrını çeken, evinin direği olan Türk kadınının günlük hayatını kolaylaştırmak ve evindeki görevini huzur içerisinde yerine getirmesine imkân vermek hedeflerimiz arasındadır.

Erkeğinin her faaliyetinde yanında olan ev kadınının, sosyal güvenliklerinin sağlanması amacımızdır.

Çalışan kadınlarımızın 20 yılda emekli olabilme imkânları araştırılacak, yaşlı, güçsüz ve kimsesiz kadınlarımızın devlet himayesi altına alınması için gerekli tedbirlere baş vurulacaktır.

Ev kadınına hitap eden sağlık, sosyal ve kültür hizmetleri artırılacak, bunların ucuz ve kolay sağlanmasına çalışılacaktır.

Millî gelir artışından ve yükselen refahtan her aile payını alacaktır. Her ailenin gelir seviyesinin yükselmesi, dolayısıyla satın alma gücünü artıracaktır.

Memleket piyasasında her çeşit malın makûl fiyatlarla bulunabilmesi sağlanacak, her ailenin yaşama seviyesi yükseltilecektir.

Bu amaçlara yönelen çeşitli programlarımızın hedefi; neticede yoksulluğun sebep olduğu ızdırapların en ağır yükünü taşıyan ev kadınına, Türk anasını rahatlığa, refaha ve mutluluğa götürmektir.

YAŞLILARIN GÜVENLİĞİ

Toplum içerisinde muhtaç durumda bulunan tek bir fert bırakmamak sosyal güvenlik politikamızın ana hedefidir. Hayatı boyunca Devletine ve milletine karşı bütün görev ve vecibelerini yerine getiren, topluma sosyal ve ekonomik katkısını yapan, bedenî veya zihnî kaabiliyetlerini yitirmiş

yurttaşlarımızı kendi kaderleri ile başbaşa bırakamayız. Bunların geleceklerini güven altına almağı ve böylece ailelerinin duymakta olduğı endişeye cevap vermeğı Devletin görevi sayıyoruz.

Geçim kaynağı olmayan, hiçbir sosyal güvenlik kuruluşundan yararlanmayan, bedenî veya zihnî kaabileyetlerini yitirmiş, yoksul, güçsüz ve kimsesiz vatandaşlarımız, memleketimizin imkân ve şartları gözönünde bulundurularak, kademeli bir şekilde ve bir program altında, muhtaç durumdan kurtarılacaktır.

Konu ile ilgili çalışmalara derhal başlanacak ve gerekli bütün tedbirler süratle alınacaktır.

HAYAT PAHALILIĞI

Adalet Partisi iktidarı döneminde kalkınma nisbî fiat istikrarı içerisinde başarılmıştır. Bu altı yıllık dönemde genel fiat seviyesi toplam olarak % 30 civarında artmıştır. 12 Mart sonrası partilerüstü hükümetlerinin beceriksiz, basiretsiz, ekonomik tutum ve yanlış kararları ile siyasî istikrarsızlık sonucu fiatlar iki yılda % 40 oranında artmıştır. İki yıl içerisinde fiatların bu görülmemiş oranlarda yükselmesi, hayat pahalılığının artması köylü, işçi ve memur ailelerinin, dar ve sabit gelirliilerin Adalet Partisi iktidarı zamanındaki 100 liralarını 1972 yılında 60 liraya indirmiştir. Bütün ikazlarımıza rağmen vatandaşlarımızın gelirlerini geleneksel konjonktür dalgalanmalarını çok aşan fiat artışına maruz bırakan ve hayat pahalılığına seyirci kalan partilerüstü hükümetlerin bıraktığı bir kötü miras olan hayat pahalılığı ile mücadelede ve bunu yenmede kesin olarak kararlıyız. Hayat pahalılığı, sunî fiyat artışları ve haksız kazanç sağlayanlarla etkili bir mücadele için gerekli bütün tedbirler süratle alınacaktır. Bu konuda ekonominin gerektirdiğı bütün tedbirlere başvurulacaktır.

Aslında, pahalılık enflasyonun veya fukaralığın veya her ikisinin birlikte tabii bir sonucudur. Bunun çaresi siyasî ve ekonomik istikrar içinde hızlı ve dengeli kalkınmadır. Adalet Partisinin hedefi;

üretimi artırmak, artan üretimi tüketiciye ucuz ve kolay ulaştırmak, fukaralığa son vermek, enflasyonist gidişi durdurmak, piyasada yokluğu duyulan tüketim mallarını ithal etmek, para, kredi, vergi, ücret ve fiat politikasını ekonomimizin genel dengesi içinde düzenlemek suretiyle pahalılığı kökünden yok etmektir.

KÖY VE KÖYLÜ SORUNLARI

Köy ve köylü meselelerini yüzyılların biriktirdiğı problemler olarak görüyoruz. Bu problemlerin çözümü Adalet Partisi için bir medeniyet ve beşeriyet dâvasının tabii bir sonucudur. Adalet Partisi bu sorunlara çözüm yolu bulmayı tarihî görevi bilmektedir. Bu anlayış içerisinde ülke kalkınmasının köyden başlaması gerektiğine inanıyoruz. Köyden fıskırmayan ve nimetleri köye ve köylüye götürülemeyen bir kalkınmanın imkânsız bulunduğunu ifade ediyoruz. Bu görüşümüzü Kalkınma Plânlarımızın ana yapısı ve temel felsefesi yaptık. Yıllarca onu hakir gören, ona değerini vermeyen, onun engin ruhunu, hasletlerini ve haysiyetini anlamayan idareler, kökü derinlerde olan ve bu haliyle sessiz görünen köyün ve köylünün sade ve vakur halini görememişler, ince ve manalı duygularını masum ve haklı isteklerini ve hatta feryatlarını işitememişler, dert ve dileklerine el sürmemişlerdir. Halktan kopmuş olan, kendilerini halkın çok ötesinde ve üstünde gören kişiler ve zihniyetlerin affedilmez ihmalleri sonucu köy ve köylümüz yoksul, çaresiz ve sähipsiz kalmıştır. Köyü bilmeden, köylüyü tanıyıp sevmeyen, ona inanmadan, saygı duymadan, onun acı ve ıstırabını duymadan, onun kaderini kendi kaderi yapmadan, kısaca elele, gönül gönüle olmadan köyün ve köylünün sorunlarını çözmek mümkün değildir.

Köye medeni hizmetler götürmeyi ve köylü vatandaşlarımızı bu hizmetlerden istifade edecek güce ve iktisadî kişiliğe kavuşturmayı ana hedef kabul ediyoruz. Bu amaçla ve bu anlayış içerisinde köy ve köylü ile ilgili olarak başlattığımız çalışmalara artan bir hızla devam olunacak ve süratle aşağıdaki tedbirlere başvurulacaktır.

İlçe kademesini idarî, malî ve teknik yönleriyle güçlendirecek köye ve köylüye ait her çeşit yatırım ve idarî meselelerin köye en yakın olan bu kademede çözümü sağlanacaktır. Bu amaçla günümüzün değişen ve gelişen şartlarına cevap vermekten uzak, köye ve köylüye götürülen hizmeti yavaşlatan Köy Kanunu değiştirilecek ve köy kalkınmasını da sür'atlendiren bir yapıya kavuşturulacaktır.

Köye götürülen bütün hizmetlerde yol, su, elektrik, okul vesairede katılma payları kaldırılacaktır.

Tek mahsule bağlı köylerimizde geçim standardını yükseltmek için Hayvancılık, Arıcılık, Tavukçuluk gibi projelere öncelik verilecek, tek mahsul üreten hububat çiftçisine Devlet yardımı yapılacaktır. Köylünün gelirini artırmak amacı ile sınaî bitkilere geniş yer verilecektir. Üzüm, incir ve tütün gibi değerlendiremediğimiz ve katma değerlerinin memleketimizde kalmadığı ürünler için fabrikasyona gidilecektir.

Köylünün ürettiği malî değer pahasına satması için üretim ve pazarlama kooperatifleri teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Köylümüzün tasarrufları öncelikle ürettiği mahsullerle ilgili sınaî yatırımlara gitmesi, köylünün kalkınmaya ait tip endüstrilere ortak kılınması ve köylüler tarafından kurulan kooperatiflerin bu endüstrileri kurması şeklinde teşvik edilecek ve desteklenecektir.

Hayvancılık projesiyle hayvancılığın islahı çalışmaları tamamlanacak, köylünün yetiştirdiği hayvanları Et ve Balık Kurumunun değer pahasına satın alması sağlanacaktır.

Koperatife üye olmadığı halde kredi talebinde bulunan çiftçilerden tapusu olmayanlara müteselsil kefalet yolu ile kredi verilecektir.

Ziraî krediler aynı ve nakdî olarak 2 grupta toplanacak, aynı krediler olarak tohumluk, sun'î gübre, traktör tarım araç ve gereçleri, biçer döğer, "Ziraî ilâçlar, hayvan yemi ve damızlık hayvanlar verilecektir."

Naklî kredi olarak işletme kredilerinin verilmesine devam edilecek ve hadleri yükseltilecektir.

Tarım Bakanlığınca çiftçinin elindeki arazinin barem değeri yeniden düzenlenecek, Ziraat Bankasının bu barem üzerinden kredi limitlerini artırması cihetine gidilecektir.

Ziraat Bankasının Türk tarımını geliştiren ve ağırlığı itibarıyla bu sektöre dönük bir banka hüviyeti geliştirilecektir.

Köy yolu, içme suyu ve elektrifikasyon programını hızlandırarak yılda 7.500 km. köy yolu, 4.000 üniteye içme suyu, 1.500 köye elektrik hedefi ile hizmete başlanacak ve bu hizmet iki katına çıkarılmaya çalışılacaktır.

Elektriği ve televizyonu olmayan köy bırakılmayacaktır.

1977 yılında okul çağında olup da okula gitmeyen çocuk ve okulsuz köy bırakılmayacaktır.

Köy çocuklarımızın daha büyük ölçüde parasız yatılı okuma imkânını sağlamak üzere parasız yatılı öğrenci kontenjanı artırılacaktır.

Orta öğretimi köylü vatandaşlarımızın kendi çevrelerinde yapmalarını sağlamak üzere bir program dahilinde başlamış olan bir kısım sanata dönük KÖY ORTA OKULLARI yatırımları hızlandırılacaktır.

Elektriğe kavuşan köylerde bunun tarım ve endüstriye uygulanması ve yan endüstrinin doğabilmesi için köylülerimiz proje, teknik yardım, kredi yolu ile desteklenecektir.

Halicilik, kadın el işleri kursları, kadın bıçkı ve dikiş kursları, erkek el sanatları kursları öncelikle tek mahsul olan köylerimizde açılacak, burada yetişen gençlere uzun vadeli düşük faizli teçhizatlanma kredileri verilecektir.

Çiftçi eğitim servisleri geliştirilerek köylülerimizin modern tarım teknolojisini öğrenmeleri, bu suretle birim sahada daha fazla ürün alma imkânları geliştirilecektir.

Başlamış olan grup köylere yönelen alt yapı hizmetleri öncelikle ikmal edilecek, bu suretle köylerimizde yaşayan vatandaşlarımızın büyük çoğunluğunun 1977’de, yola, suya ve elektriğe kavuşması sağlanacaktır.

Gölet ve diğer küçük sulama tesislerine öncelik verilecek, sulanan arazi miktarı büyük ölçüde artırılacaktır.

DOĞU VE GÜNEY DOĞU BÖLGEMİZİN KALKINMASI

Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Memleketimizin topyekûn kalkınması Partimizin üzerinde büyük bir dikkat ve titizlikle durduğu önemli bir konudur. Memleketimiz ardı arkası kesilmeyen savaşlar, göçler, tarihimizin ve coğrafyamızın doğurduğu sebepler ve yüzyılların ihmalleri sonucu ileri batı ülkelerinin tümünden geri bulunmaktadır. Bununla birlikte, memleketimizin çeşitli bölgeleri hatta bir bölge içerisindeki diğer tali bölgeler arasında büyük ölçülere varan nisbi gelişmişlik farkları mevcuttur. Büyük Atatürkün, emrini hedef telâkki eden Adalet Partisi Ülkemizi çağdaş medeniyet seviyesine çıkarmayı öngören çalışmalarını katlayarak devam ettirecektir. Bu anlayış içerisinde, bölgeler ve tali bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının daha yüksek gelişme seviyelerine ulaştırmak suretiyle kaldırılmasını zorunlu görüyoruz. Özellikle geri kalmışlığın yoğun, yaygın ve etkili olduğu bölgelerde bir takım özel tedbirlerin alınmasına, bu bölgeler kalkınmasının hızlaştırılması amacı ile bölgesel plânların yürürlüğe konmasına ihtiyaç vardır. Böylece aynı zamanda refahın tüm vatan sathında tabana yayılması sağlanacak ve sosyal adalet ilkeleri de gerçekleştirilmiş olacaktır.

Doğu ve Güney Anadolunun süratle kalkındırılması için yapılmasında veya yapılmasına devam edilmesinde zorunluk gördüğümüz hususları tekrarlıyacağız :

Adalet Partisi olarak Türkiye’nin ve Türkiye’nin bütünlüğünü teşkil eden bölgelerimizin kalkınmasında, ilmin ve tekniğin emrettiği, aklın kabul ettiği şekilde gerçeklere sırt çevirmeden onları aynen kabul eden bir zihniyetle hazırlanmış plânlarla çalışmak hedefimizdir.

Bu hedefe giderken ülkenin topyekûn % 7’lik kalkınma hızında bir azalma meydana getirmeden çalışılacaktır.

Adalet Partisi hiçbir zaman FUKARALIK, BÖLGEÇİLİK EDEBİYATININ, kısır, boş bölücü karamsarlık doğurmayı öngören program dışına iltifat etmeden; bölgenin kalkınmasını İLERİ, CEMUR ve İTİCİ bir icraatla devam ettirecektir.

Başlamış olan ALT YAPI Yatırımları ikmal edilecek, bu cümleden olarak bilhassa köy yolu, köy suyu ve elektriği hizmetleri artan tempolarla götürülecektir.

DİCLE-FIRAT arasındaki köylerimizin içme suyu problemi bu dönemde halledilecektir.

DİCLE-FIRAT ırmakları arasındaki toprakların sulanması öncelikle ele alınacaktır. Bu ırmaklar arasında kalan ovaların sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmasını sağlayıcı özel bir organizasyon meydana getirilerek çalışmaya başlanacaktır.

Bu çalışma ile bölgenin tarım ve iskân yapısı yeniden tesbit edilecek, yeraltı ve yerüstü sularından azamî istifade imkânları aranacak ve yeni iskân sahaları meydana getirilecektir.

Alt yapının gelişmesi ve istihsalin artmasını takiben bu organizasyon belirli bir zaman içinde halka intikal ettirilerek, kalkınmaya müteşebbisin yaratıcı gücünün tam olarak girmesi sağlanacaktır. Bu safhada organizasyon iyi bir pazarlama sistemiyle mahsullerimizi iç ve dış ülkelere ihraç eden ve bu bölgede yatırımlar yapacak bir güce kavuşturulacaktır.

Bölgenin bilhassa Doğu kesimlerini kapsayan bölümünde haycancılığı geliştirme özel projesi uygulanacaktır.

Bu proje ile köylerimizde;

- Entansif süt işletmeciliği
- Şeker fabrikaları organizasyonunda besi hayvancılığı
- Kooperatif ve şahıs besiciliği
- Küspe kurutma tesisleri
- Hayvan nesli ıslahı işleri ele alınacaktır.

Projede köylülerimizin elde ettikleri sütlerle, yetiştirdikleri hayvanları için garantili satış şartları ve özel kredi imkânları geliştirilecektir.

Bölgenin Güney kesimini kaplayan illerde iklim hususiyetleri dolayısıyla çok çeşitli mahsul yetiştirme imkânları geliştirilecek bunun için sulamaya öncelik verilecektir.

Bu iş için 30 Milyar TL. keşif bedelli Aşağı Fırat Geliştirme projesi ele alınacak, ancak bu proje gelişinceye kadar bölgedeki YERALTI SULARI geliştirilerek küçük bölgelikler halinde çeşitli mahsullerin yetiştirilmesine başlanacaktır.

Bu mahsullerin yetiştirilmesini takiben bunları işleyecek sanayi dalları da peyderpey geliştirilecektir.

Bölgenin ortasında kalan kesimindeki iller için Maden işletmeciliği, bu madenleri işleyecek endüstrilerle bunların yan sanayileri geliştirilecektir.

Ayrıca bu kesimin bazı kısımlarında mevcut meyve ve sebzecilik sahası da geliştirilecek ve ıslah edilerek, gıda endüstrisinin kurulması sağlanacaktır.

Bu suretle Doğu Anadolu bölgemizi genel karakteri itibarıyla hayvancılık, maden ve sanayii, tarım ve tarıma dayalı sanayi olarak üç alt bölüme dayalı bir şekilde kalkındırmağa çalışacağız.

Bölgenin tabii kaynaklarından olan hayvan mahsulleri ile tarım ve tarıma dayalı mahsullerin ihracını sağlamak üzere Türkiye çapında kurulacak özel ihracat organizasyonunun bir bölümü bu bölgede meydana getirilecektir.

Bölgenin gelişmesini müessir hale getirmek üzere, düşünülen üç alt bölgede, alt yapı da dahil olmak üzere her bölge için düşünülen gelişme modelini meydana getirecek, araştırma, etüd, planlama ve programlama hizmetleri yapacak ve mahalli idarelerle özel sektörün teşvik meselelerini icra eden büroları da içine alan; güçlü birer icra ünitesi kurulacaktır.

Bu teşkilât plânlama teşkilâtı ile sıkı bir koordinasyon ve işbirliği yapacaktır.

Ticarî münasebetleri geliştirme bakımından İran ve Suriye hudutlarında yeniden serbest pazarlar ihdas edilecek, ekonominin gelişmesine faydalı tedbirler alınacaktır.

Özel sektörün teşvik bakımından bu bölgeye has olarak, proje hazırlamada müteşebbise malî ve teknik yardımda bulunma imkânları yanında uzun müddetle kurumlar vergisinden muafiyet gibi yeni teşvik tedbirleri getirilecektir.

Millî bankalarımızla, hür teşebbüsün holdingler halinde müteşebbislere ortak olarak karma veya özel teşebbüs kurmaları ayrıca teşvik edilecektir.

Tarihi zenginlikleri ve tabii güzellikleri yönünden önem arzeden kesimler, turizm tesisleri kurulmak ve geliştirilmek suretiyle turizme açılacaktır.

Bölge dahilindeki linyit yatakları tam olarak çalıştırılacak, toz linyitler briket olarak kıymetlen- dirilecek ve bunlar halkın alım gücünü zorlamayan bir fiatla halka intikal ettirilerek Doğu Anado- lu'nun yakacak probleminde çözüm yolu bulunacaktır.

Doğu bölgemizin coğrafi mevkii itibariyle transit ulaşımı sağlama fonksiyonu önemlidir. Böl- genin transit ulaşım imkânları artırılacak, yollar islah edilecek, yeni transit ulaşım hizmet merkez- leri ve hudut kapıları açılacaktır.

Doğu Anadolu'da hayvan kaçakçılığının ana sebepleri ekonomik ve sosyal düzendeki darlıklar- dır. Organizasyondaki değişiklikler ve gerçekçi bir fiat politikası Doğudan hayvan ihracını normal kurallara kaydırmak için zorunlu olmaktadır. Komşu ülkelere et ihracının başlamış olması ve bu alanda kaydedilecek yeni gelişmeler et ihracı piyasasının teşkilâtlanmasında önemli adımlar ola- caktır.

Doğuda hayvan kaçakçılığı, ihracatı organize ederek bunun için gerekli yeni teşkilâtlanmalara gidilecek ve gerçekçi fiat politikaları ile geniş ölçüde önlenecektir. Hayvanların mubayaa mekaniz- masının islahı Et ve Balık Kurumunun bu alandaki görevinin daha etkili bir hale getirilmesi, ihraç maksadiyle hazırlanan etlerin pazarlama ve nakliyat sisteminin geliştirilmesi, dış hayvan ticaretinin resmî ihracat haline gelmesinde gerçekleştireceğimiz başlıca hedeflerdir.

Hayvan besiciliğinin önemli bir unsuru olan meralar korunacak ve mer'a islah çalışmaları ar- tırılacaktır.

Bölgede veteriner hizmetleri geliştirilerek bu hizmetler köylere kadar götürülecek, hayvan sağ- lığıyla ilgili yeni merkezler açılacak ve bir Veteriner Fakültesi kurulacaktır.

Çiftçilere hayvancılık ve ziraat kursları açılarak yaygın eğitime ağırlık verilecektir.

Bölgedeki okul çağındaki çocuklar okula kavuşturulacaktır. Nüfus yoğunluğunun az olduğu sosyal şartların elverişli olmadığı mahallerde yatılı bölge okulları açılacak, yatılı parasız öğrenim imkânları hızla artırılacaktır.

Yatılı bölge ilkokullarında bir program dahilinde sekiz yıllık temel eğitim uygulanacaktır.

Okul çağı yetişkinlere okuma yazma öğretmek için bölgede kesif bir çalışma yapılacak, yaygın eğitim programları uygulanacaktır.

Bölgede yeni meslekî ve teknik okullar açılacak, orta öğretim geliştirilerek öğretmen kadrosu, öğretmenlere yeni imkânlar verilerek takviye edilecektir.

Erzurum Atatürk Üniversitesi ile Diyarbakır Ziya Gökalp Üniversitesi, bölgenin kalkınmasına yardımcı olacak bir kuruluş hüviyetiyle çalıştırılacaktır.

Sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonunda görülen aksaklıklar giderilecektir. Bölgenin sağlık personeli için daha cazip hale getirilmesi şartları hazırlanacaktır. Tedavi kurumları doktor ve diğer sağlık personeli yönünden takviye edilecektir.

Kamu sektörünün sanayi yatırımları yurt ölçüsünde ekonomik yapılabirliklerinin eşit çıkması halinde Doğu Anadolu bölgesine öncelik verilecektir.

Büyük ölçüde insangücü istihdam eden sınaî yatırımlar, ekonomik gelişmeyi yavaşlatmadan bu bölgede kurulacaktır.

Doğu Anadolu bölgemizde alt yapısı hazırlanmış düzenli sanayi bölgeleri kurulacak ve buralara tesis yapmak isteyenlere arazi, uygun kredi imkânları ile intikal ettirilecektir.

Sanayi siteleri ve çarşıları kurulacak, esnaf ve sanatkâra teçhizat ve işletme kredisi açılacaktır.

Doğu Anadolu'nun iktisadî ve sosyal kalkınması kadar kültürel kalkınması da büyük önem taşımaktadır. Bölgenin kültürel kalkınmasını sağlamak amacıyla bütün eğitim imkânlarından faydalanılacak, halk eğitim merkezleri daha etkin hale getirilecek ve gönüllü kültürel kuruluşlar teşvik edilecektir. Bölgedeki radyo neşriyatında kültürel kalkınmaya yardımcı programlara öncelik verilmesi sağlanacak yeni eğitim ve kültür müesseseleri kurulacaktır. Bölgedeki müze ve kütüphanelerin hizmet imkânları artırılacak ve bunlara yenileri eklenecektir.

Kışın ağır tabiat şartları altında yaşayan bölgelerdeki nüfusun boş zamanı kıymetlendirmek üzere çok geniş ve etkin bir el dokumacılığı biçki - nakış işleme, çeşitli meslekler edinme kursları bu bölgemizde açılacak, bu suretle bölge halkının 12 ay devamlı para kazanma imkânları sağlanacaktır.

KALKINMADA - BİLİM, TEKNOLOJİ VE ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bilimsel gelişmeler sanayi ihtilâlinin açtığı çağı kapatacak bir düzeye ulaşmıştır. İçinde bulunduğumuz çağ, sınaî çağdan bilimsel çağa geçiş dönemidir. Sanayide mekanik çalışma yerini elektronik beyinlere terk etmek üzeredir. Bütün bu gelişmeleri iyi izlemek ve gereği ne ise vakit geçirmeden onu yapmak zorundayız. Bu; ekonomik kalkınmamızın, sosyal gelişmemizin, çağdaşlaşmamızın en tabî icabıdır.

Çağımızda teknolojik yenilik ve gelişmelerin meydana getirdiği verimlilik, istihsalın ana unsurlarından biri olmuştur. Teknolojik gelişmelerin temelinde bilimsel çalışma ve araştırma vardır.

Ülkemizde yüksek öğrenim kurumları, kamu kuruluşları ile bir takım iktisadî devlet teşekkülleri bünyesinde araştırmalar yapılmaktadır. Fakat bu müesseselerde genellikle araştırmanın önemi yeterince anlaşılamamış, çalışmalar arasında gerekli işbirliği sağlanamamış, araştırmaların organize edilmesi, birarada yönetilmesi ve özendirilmesi için gerekli ortam henüz yaratılamamıştır.

Bu ortamın yaratılması ve gerekli işbirliği ve organizasyonun kurulması suretiyle çalışmalarından daha verimli sonuçlar alınması sağlanacaktır.

Bugün gelişmiş olan ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında en büyük mesafe bilim ve teknolojidedir. Bilim ve teknoloji açığı kapatılmadıkça gelişmiş ülke haline gelmek mümkün değildir.

Bir taraftan kendi bilim ve araştırma müesseselerimizin, ülke şartlarına uygun usul, metod ve teknikleri geliştirmeleri teşvik edilecek, diğer taraftan ileri ülkelerden bilim ve teknolojinin en son buluşlarının alınmasına ve bunlardan yararlanılmasına devam olunacaktır.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Adalet Partisi kendi eserin olarak huzurundadır. Çok partili parlamenter demokrasiyi yerleştirmek ve ekonomik kalkınmasını hızla yürütmek kararında olan Milletimizin 1973 seçimlerini ülkemizin ilerisi için önemli bir fırsat sayacağına ve bu fırsatı en iyi şekilde değerlendireceğine inanıyoruz. Çok partili siyasî hayata girdiğimizden buyana zorluklar aşılabilmiş ve Türkiye sekizinci defa sandık başına gelebilmiştir. Hürriyetçi demokratik cumhuriyetin canlılık kaynağı olan seçim müessesesi ve demokrasi fikri korunabilmiştir.

Cumhuriyetin ikinci 50'inci yılına başlarken milletimizin bütün kötümser düşünceleri, tereddütleri, güvensizlikleri ve Cumhuriyet dışı fikir ve davranışları mağlûp edeceğine inancımız tamdır.

Milletimizin tercihinin istikrar olacağına inanıyoruz. Zira aydınlık istikrardadır.

Adalet Partisi “Vatan için elele” vererek “hürriyet içinde refah”ı sağlama hamlelerinin bayraktarlığını yapmağa devam edecektir. Hürriyetçi Cumhuriyetin düşmanlarına karşı Devletimizin meşru güçleriyle hukukun içinde kalarak korunması, ülkede dirlik, düzenlik, güven ve huzurun hakimiyeti ilk hedefimizdir. Bunu hukuk devletinin usul ve kuralları ile başaracağız. Devletimizin daha iyi işlemesi, devlet çarkının daha iyi dönmesi, vatandaşlarımızın devletle olan ilişkilerinde süratin ve adaletin hakim olması Adalet Partisinin diğer hedefidir.

Milletimizin fukaralıktan, işsizlikten ve çaresizlikten kurtarılması mücadelesine devam edeceğiz. Bu mücadelenin hem hürriyetçi demokrasinin ve hem de milletimizin zaferi ile sonuçlanacağına inanıyoruz. Birlik, beraberlik ve kardeşlik içerisinde yaşamak, milletimizin her ferdini mutlu kılmak, ülkemizi bir uçtan bir uca imar ve inşa etmek için bütün gücümüzle çalışacağız.

Topyekûn kalkınmanın hedefi; ekonomik büyümeyi meydana getirerek fukaralığı, işsizliği, çaresizliği, cehalet ve sefaleti cumhuriyetçi demokrasi rejimi içerisinde sosyal refah devletini gerçekleştirerek ortadan kaldırmaktır. Çağdaş uygarlık seviyesi; hür ve açık toplumu, açık ekonomiyi, refah toplumunu gerçekleştirmemizi emreder. Atatürk'ümüzün de emir ve hedefi budur. İleri ülkeler seviyesine ancak bu hedefe varmakla ulaşabiliriz. Devletimizi daha itibarlı yapmak; enerjimizi iç meselelerimizle tüketmemeğe, iktisaden güçlenmeğe ve sosyal sorunlarımızı çözmeğe bağlıdır. “BÜYÜK TÜRKİYE”yi yapabilmekliğimiz için elimizde her türlü imkân ve fırsat vardır. BÜYÜK TÜRKİYE; Milletimizin devletimizi daha güçlü ve daha itibarlı yapmak hamlesinin adıdır.

Adalet Partisi; köylüsü, kentlisi, işçisi, memuru, esnafı, serbest meslek erbabı, tüccarı, sanayicisi, kadını, erkeği, genci ve ihtiyarı ile milleti bir bütün sayar. Bu bütünün korunmasında büyük bir itina ve titizlik gösterir. Milleti birbirine düşürmek için hiçbir sebep ve mazeret tanımaz. Siyaseti, memlekete hizmetin vasıtası sayar. Adalet Partisi birlik, beraberlik, dirlik, düzenlik, barış ve kardeşlik ile refah ve mutluluğun gerçek savunucusudur.

Geride kalmış olayları, kırınglık, dargınlık ve küskünlük vesilesi saymayız. Memleketimizin ilerisine bakarız. Milletimize ileri ve aydınlık ufuklar açmağa çalışacağımızı vaad ederiz. Hür, ileri, büyük ve Güçlü Türkiye değişmez hedefimizdir. Yüce Milletimizin üstün hasletlerini, sağ duyu ve takdirini BÜYÜK TÜRKİYE'nin teminatı olarak görürüz. Milletimize, Devletimize ve kendimize olan inanç ve güvenimiz tek kuvvet kaynağımızdır.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Seçim Beyannamesi

HUZUR - GÜVEN - REFAH İÇİN CUMHURİYETÇİ GÜVEN PARTİSİ

ÖNSÖZ

Cumhuriyetçi Güven Partisi, yapamayacağını vaadetmeyen, vaadettiğini yapan Partidir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, Devlet idaresinde ciddiyeti ve dürüstlüğü temsil eder.

Siyaseti, kişisel çıkarlar uğruna Devleti kullanma şeklinde anlayanlar vardır.

Siyaseti, kişisel hırslar veya çarpık ideolojiler uğruna, Devleti yıkma çabası haline getirenler vardır.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, bu anlayışların karşısındadır. Siyaseti, yarınki kuşaklara hür, bağımsız, müreffeh bir vatan bırakmak tarzında anlayanların partisidir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, bu yapıcı, memleketçi tutumu ile milletimizin ümidi haline gelmiştir.

TEMEL GÖRÜŞLERİMİZ

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, bir fikir, program ve inanç partisidir.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, Türk Milletinin bağımsız ve hür yaşamasını ve ülkemizin bütünlüğünün korunmasını, başta gelen hedef saymaktadır.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, vatandaşın reyine dayanan hür ve demokratik rejimin inançlı ve azimli savunucusudur. Demokratik rejimi insan haysiyetine en uygun rejim sayıyoruz.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, Atatürk'ün toplayıcı, birleştirici, yüceltici, milliyetçilik anlayışını, birliğimizi ve kalkınmamızı sağlayacak bir ilham kaynağı ve şaşmaz bir rehber sayar.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, yıkıcı faaliyetlere, anarşiye, komünizme karşı mücadeleyi vatan vazifesi sayan inançlı, bilgili, cesur milliyetçilerin partisidir.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, sınıf ve zümre partisi değildir, fikirlerini paylaşan her yurttaş açık bir millî partidir. Cumhuriyetçi Güven Partisi sınıf mücadelesine karşıdır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, sosyal adalete ve sosyal güvenliğe gönül veren, herkesi insanca yaşama imkânına kavuşturmak isteyen partidir. Cumhuriyetçi Güven Partisi sosyal devlete inanır. Sosyalist devlet macerasına karşıdır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, hür düzen içinde karma ekonomiye taraftardır; mülkiyete, hür teşebbüse saygındır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, dini inançlara, din, vicdan ve ibadet hürriyetine saygılıdır. Dini inancından dolayı vatandaşın kınanmasını, hor görülmesini, baskıya uğramasını kabul etmeyiz.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi “Doğruya doğru, eğriye eğri”, “Aka ak, karaya kara” diyen partidir. Türk siyasî hayatında, yapıcı ve memleketçi tutumun, seviyeli tenkidin en iyi örneklerini Cumhuriyetçi Güven Partisi vermiştir.

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, sorumsuz kışkırtmalarla halkı ayaklandırmak isteyenlerin değil, ciddi tedbirlerle milleti kalkındırmak isteyenlerin partisidir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi düzeni yıkmak değil, hür demokratik düzen içinde aksaklıkları, adaletsizlikleri düzeltmek için çalışır.
 - **Cumhuriyetçi Güven Partisi, her türlü adaletsizlik, haksızlık ve yolsuzlukla mücadele eden partidir.**
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, Türkiye’den komünizmi de, yoksulluğu da söküp atmak kararında olanların partisidir.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, tutucu da, yıkıcı da değildir. Yapıcıdır.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, bütün dış politika konularına, peşin hükümlü ideolojiler açısından değil, yalnız millî menfaat açısından bakılmasını savunan partidir.
- Kin değil, sevgi partisiyiz. Macera partisi değil, huzur partisiyiz. Yabancı ideolojilerin değil, Türk Milletinin emrindeyiz.
- Şahısların, millettten büyük olduğuna değil, milletimizin büyüklüğüne inanıyoruz.
 - Parolamız HUZUR, HÜRRİYET, GÜVEN, REFAHTIR.

DEMOKRATİK REJİM

- Partimiz, hür seçimlere ve temel hürriyetlere dayanan demokratik rejimi, milletimiz için tek idare şekli saymaktadır. Demokratik rejim içinde, Türkiyemizin karşılaştığı bütün davalara çözüm yolu bulunabileceğine inanıyor, demokratik rejimin memleketin bünye ve ihtiyaçlarına uymadığı yolundaki iddiaları reddediyoruz.

İnsanın insana kul olmasını kabul etmiyoruz. Millettten büyük şahıs tanımıyoruz.

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, vatandaşın reyî. ne dayanan bir idarenin vatandaşa en verimli hizmeti yapacağına kanidir. Rey hakkı, ezilen tebaayı vatandaş haline getirir. Demokratik rejim hizmetin köye girmesini sağlar, işçiye, esnaf ve sanatkâra güven içinde çalışma imkânını verecek tek rejim demokratik rejimdir; hür teşebbüs, şahısların ve keyiflerin değil, hukukun hâkim olduğu bir ortamda gelişir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, düzen yıkma heveslilerine karşı hür demokratik rejimi bütün gücüyle korumağa kararlıdır.

Yarının müreffeh ve büyük Türkiyesini meydana getirecek bütün iktisadî, sosyal ve kültürel hamlelerin demokratik düzen içinde gerçekleştirileceğine inanıyoruz.

- Atatürk’ü yanlış anlayan ve kasten yanlış anlatmak isteyenlere hatırlatılması gereken bir gerçek var: Atatürk, Millî Mücadeleye, “millî hâkimiyet” bayrağı ile başlamış; daha Erzurum kongresinden itibaren “millî irade”nin başlıca güç kaynağı olduğunu ilan etmiş bir liderdir. Atatürk tek şahıs saltanatından millî hâkimiyete geçişin önderidir. Millet hâkimiyetini reddeden her türlü diktacı görüş Atatürkçülüğe aykırıdır. Atatürk, diktatörlük özlemi çekenlerin değil vatandaşın rey hakkına göz dikenlerin değil Türkiyede millî iradeyi hâkim kılmak isteyen demokrasi taraftarlarının önderidir. Atatürk, annesinin mezarı başında, “milletin hâkimiyeti uğruna canını vermeğe” vicdanı ve namusu üzerine yemin etmiş insandır.

HÜR SEÇİMLER

- Hür seçimler, demokratik rejimin temel müessesesidir. Türk vatandaşı, 25 yılı aşan bir zamandan beri, tek dereceli hür seçimlerle, değişik siyasî partiler arasında seçme yapmaktadır. Türk milletinin bu hakkını kutsal saymaktayız
- Türk vatandaşı tek dereceli genel oyla birlikte, kendi devletinin işlerine ve yönetimine eşit olarak katılma ve siyasî kararları etkileme imkânını bulmuştur. Tek dereceli genel oy, vatan-daşa, kendi kendisinin ve devletin efendisi olduğunu göstermiştir. Türk vatandaşı, artık bu hakkının elinden alınmasına razı olmayacaktır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, Anayasamızın meşru saydığı siyasî kuruluşların Parlâmento-da temsil edilmesi imkanını sağlayacak nisbî seçim esasının muhafazasına ve geliştirilmesine taraftardır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, Anayasa çerçevesinde çeşitli siyasî akımların âdil şekilde temsiline yol açacak, bugünkü yoklama sisteminin sakıncalarını geniş ölçüde azaltacak ve TBMM'ne memleketin muhtaç olduğu vasıflı elemanların daha kolay girmelerini sağlayacak bir seçim sistemi değişikliği istemektedir. CGP, bu görüşünü geçen yıllarda çeşitli vesilelerle açıklamış ve partiler arası komisyona götürmüştür. Ne yazık ki, Türkiye'de hür demokratik rejimin çok daha sağlam temellere oturmasını mümkün kılacak olan bu tekliflerimiz, bazı partilerce kabul edilmemiştir. Adayların bir kısmının seçim bölgelerinden, bir kısmının ise, önceden Millete ilan edilecek bir "millî liste"den seçilmesini öngören teklifimiz, her partinin, yurttaştan aldığı oy oranında Mecliste temsil olunmasını da kapsamaktadır. Bugünkü sistem, âdil bir temsil imkân vermemektedir: bir parti yurttaştan aldığı oy oranının yarısı kadar temsil edilirken, bir başkası aldığı oy oranının çok üstünde temsil edilebilmektedir. Bu adaletsizlik, Türkiye'de siyasî istikrara da hizmet etmiyor. Olaylar hükümet istikrarı ve "rejimin istikrarı" arasındaki farkı ortaya koymuş bulunuyor.

CGP'nin seçim kanunuyla ilgili görüşleri arasında, parti sayısının gereksiz olarak durmadan artmasını, parti enflasyonunu önleyecek hükümler de yer almaktadır.

CGP, son Seçim Kanunu değişikliği sırasında, yoklama ve ilgili hükümlerde ve "tercihli oy" konusunda yapılan değişiklikleri yetersiz bulmuş, ancak, nisbî bir fayda sağlayacakları ümidiyle ve daha iyisi üzerinde partiler arasında bir anlaşmaya varılamadığı için, bu değişiklikleri desteklemiştir. Ancak, bu değişiklikleri yeterli bulmadığını da belirtmiştir.

CGP Seçim Kanununun, memleket ve hür demokratik rejim yararına düzeltilmesi yolunda çaba sarfetmeğe devam edecektir.

MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞIMIZ

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, Türk Milletini, aynı tarihten gelen, aynı millî kültüre sahip, ortak ülkü ve kader birliği içinde, bölünmez ve ebedî bir varlık olarak kabul etmektedir. Milliyetçilik ilham kaynağımızdır.
- Millî ruh ve şuuru geliştirmeye en büyük önemi veriyoruz.
- Türk vatandaşlarının aynı millete mensup olmaktan doğan birlik, tesanüt, karşılıklı sevgi ve saygı duygularının daha da kuvvetlenmesi; fertler ve zümreler arasındaki her türlü farklılıkların millî birliği bozmaması amacımızdır.

- Cumhuriyetçi Güven Partisinin milliyetçiliği, toplayıcı, birleştirici, yüceltici bir milliyetçiliktir. Aziz vatanımızda yaşayan bütün yurttaşları ırk, sınıf ve mezhep farkı gözetmeden aynı millî ülküler etrafında birleştirmek hedefimizdir.
- Sınıf kavgası yaratılmasına karşıyız. Sınıf kavgası değil, millî beraberlik istiyoruz. Sınıf şuuruna, sınıf kavgasını her şeyden önemli sayanların karşısına millî şuur ve millî beraberlik bayrağı ile çıkıyoruz.
- CGP'nin benimsediği milliyetçilik anlayışı, Anayasamızın da milliyetçilik anlayışıdır.

Milliyetçilik, her meseleye millî menfaat açısından bakmağı emreder. Cumhuriyetçi Güven Partisi, millî menfaatlarımızı her şeyin üstünde tutan bir partidir. Her konuda, şaşmaz rehberimiz millî menfaattir.

- Her cemiyet meselesine, her iktisadî ve sosyal konuya “sınıf kavgası” açısından bakan çarpık görüşleri reddediyoruz. Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin milliyetçi görüşleri, sınıf kavgasını önleyecek, bütün yurttaşları millet potası içinde ve sosyal adalet esaslarına uygun şekilde kaynaştıracak, Türkiye'yi güçlü ve bağımsız bir Devlet olarak ayakta tutacak görüşlerdir

SOSYAL ADALET ANLAYIŞIMIZ

- Bütün yurttaşların sosyal adaletten ve güvenlikten yararlandığı, herkesin eğitim imkânına kavuştuğu, hürriyetlerle iktisadî refahın ve sosyal adaletin birlikte gerçekleştiği bir Türkiye istiyoruz.
- Sosyal adaletten anladığımız, varlıkları ve orta halliyi fakir yapmak değildir. Türkiye'den fakirliği ve yoksulluğu söküp atmaktır. Biz, vatandaşlar arasında yoksulluğu değil refahı yaygın hale getirmek kararındayız.
- Sosyal adalet, sınıf kavgası ve sınıf diktası ile gerçekleşemez. Bu usuller adaletsizliği arttırır, zulme yol açar, hâkim bürokrasi dışında herkesi ezer. Biz sosyal adaleti, hürriyetçi ve milliyetçi yoldan gerçekleştirmenin mümkün olduğuna inanıyoruz.
- Refaha ve sosyal adalete giden yol, sınıf kavgasından, sol kışkırtıcılığandan, mülkiyet ve kazanç düşmanlığından geçmez. Düzen yıkma, Türkiye'nin düzenini “alt üst etme” edebiyatı ve yağma usulleriyle refaha gidilemez.

Her vatandaşa insanca yaşama imkânını sağlayacak bir millî refah seviyesi, ancak hürriyetçi, demokratik usûllerle ve millî bünyeye uygun sosyal adalet tedbirleriyle gerçekleşebilir.

- Türkiye'de tütmeyen ocak, işsiz kol, geçim darlığı çeken aile, hekimsiz ve ilaçsız hasta, okulsuz çocuk bırakmamak lâzımdır. Türkiye'de yolsuz, susuz, ıksız köy kalmamalıdır. Sosyal adalete en çok muhtaç olan köylümüz ve gelişmeğe muhtaç olan bölgelerimiz öncelikle ele alınmalıdır.
- Biz bütün bu dertlere, ancak hür demokratik rejim içinde çare bulunabileceğine inanıyoruz. Biliyoruz ki, milletimiz hem kalkınma, hem hürriyet istiyor. Ekmeksiz hürriyet, hürriyetsiz ekmek istemiyor. Türkiye aç hürlerin veya tok esirlerin diyarı değil, hür ve tok insanların ülkesi olmalıdır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, sosyal adalete ve sosyal güvenliğe içtenlikle “evet”; sosyalist maceraya “hayır” diyen partidir. Hürriyete, insan haysiyetine, yurttaşlarımızın mutluluğu-

na, ülkemizin bağımsızlığına değer verdiğimiz için, “sosyalist devlet” macerasına kesinlikle karşıyız.

Sol maceranın refahı değil, sefaleti yaygın hale getirdiğini bilen partiyiz.

- Sosyal adalet ve güvenlik tedbirleriyle ilgili görüşlerimizin teferruatı, bu Beyannamenin “Çalışma Hayatımız ve İşçi Hakları”, “Esnaf ve Sanatkârlarla ilgili görüşlerimiz”, “Tarım ve Köy kalkınması”, “Öncelikle geliştirilecek il ve ilçeler” gibi bölümlerinde yer almıştır.

KARMA EKONOMİ GÖRÜŞÜMÜZ: HÜR TEŞEBBÜSÜN YE DEVLETİN ROLÜ DEMOKRATİK PLÂNLAMA

- Cumhuriyetçi Güven Partisinin ekonomik görüşleri, köhneleşmiş ve yıpranmış yabancı ideolojilerin taklitçiliğine dayanmaz çağdaş iktisat ilmine, Türkiye’nin gerçeklerine ve Atatürk’ün milletimizi çağdaş uygarlık seviyesine yükseltmek yolundaki ülküsünü bir an önce gerçekleştirmeye azmine dayanır.

Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin ekonomik görüşleri, hem Anayasamızın ruhuna, hem Türkiye’nin gerçeklerine en uygun sistem olan “**karma ekonomi**” sistemidir.

- Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin görüşüne göre, karma ekonomi sistemi, geçici bir sistem değildir. Yaşama gücüne sahip, devamlı olarak uygulanması mümkün olan, çağımızın ve ülkemizin ihtiyaçlarına gerçekten cevap veren bir sistemdir.
- Benimsediğimiz karma ekonomi sisteminin özelliklerini tam bir açıklıkla ortaya koymak isteriz:
 - a) Karma ekonomi sistemi, **kişilerin hürriyetine** dayanır; insanları merkezî bir otoritenin emrinde ruhsuz ve hürriyetsiz üretim araçları gibi görmez.
 - b) Karma ekonomi sistemi, kişilere **çalışma serbestliği** tanır; insanların dilediği işte ve yerde çalışmasını meneden, herkesi köleleştiren usulleri reddeder.
 - c) Karma ekonomi sistemi, **mülkiyet ve veraset** hakkına saygılıdır; mülkiyet ve veraset haklarını yok eden veya bu hakları anlamsız kılacak derecede kısıtlayan sosyalist görüşlerin, bütün insanları devlet kapısında boğaz tokluğuna köle haline getirdiğini bilir ve bu görüşleri reddeder.
 - d) Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin karma ekonomi anlayışı, **özel teşebbüsler kurma ve sözleşmeler yapma** hürriyetine saygılıdır. Cumhuriyetçi Güven Partisi, hür teşebbüsün kalkınmadaki yapıcı rolüne inanır; hür teşebbüsü yok eden veya anlamsız kılacak derecede sınırlayan görüşleri benimsemez; hür teşebbüsün yok olduğu veya anlamsız bir seviyede bırakıldığı hiç bir ülkede siyasî hürriyetlerden, hür sendikacılıktan, kişinin temel haklarından eser kalmadığını bilir.
 - e) Karma ekonomi sistemi, ekonominin üretim, tüketim, yatırım, tasarruf gibi temel dengelemlerinin, esas itibarıyla, **piyasa ve serbest rekabet mekanizması** aracılığı ile gerçekleşmesi esasına dayanır. Bu sistemde piyasa ve serbest rekabet mekanizmasının işleyişindeki **aksaklıkları** ve bu işleyişten doğabilecek bir kısım **sakıncaları** giderecek tedbirler alınır. Cumhuriyetçi Güven Partisi, ekonomik alanda her türlü “karar” yetkisini fertlerden alıp, merkezî bir otoriteye veren usüllerin, totaliter bir baskı düzeni kurma sonucunu doğurduğunu bilir ve bu çeşit aşırı görüşleri reddeder.

f) Bununla beraber karma ekonomi sistemi, geçen yüzyılın eskimiş görüşlerinden farklı olarak, devleti, sadece hukuk düzenini yürüten ve ülkeyi koruyan, fakat ekonomik hayata seyirci kalan, ilgisiz, pasif bir devlet olarak görmez. **Karma ekonomi sisteminde, Devlet, ne sosyalist ekonomideki gibi halkın üstünde bir “ceberrut” devlettir; ne de geçen yüzyıllardaki gibi iktisadî ve sosyal olaylara seyirci kalan “pasif” bir devlettir.**

g) Karma ekonomi sisteminde, devlet: İktisadî sistemin işleyişine nezaret eden;
Gereken bütün hallerde yatırımcı ve üretici olarak doğrudan doğruya iktisadî faaliyete katılan;
Sosyal adaleti gerçekleştirme görevini yüklenmiş olan;
Ekonomik gelişmeyi hızlandırmaya ve dar boğazları açmaya çalışan;
Herhangi bir sosyal zümrenin ezilmesine imkân **vermeyen bir Devlettir.**

Kısaca, karma ekonomi sisteminde, devlet milletin üstünde değildir, milletin hizmetindedir.

h) Karma ekonomi sisteminde özel mülkiyet müessesesinin bir temel müessese olarak kabulü şarttır. Fakat, çağdaş devlette, hiç kimse, mülkiyet hakkının toplum zararına işlenmesini kabul edemez. Cumhuriyetçi Güven Partisi, bu konuda Anayasamızda yer alan sağlam ve dengeli prensipleri benimser.

i) Veraset müessesesi de, mülkiyet hakkı gibi önemlidir ve mülkiyet hakkını tamamlar. Bu müessese, kişilere, malik oldukları şeyi soylarından gelenlere veya diledikleri başka kişilere intikal ettirebilme imkânını vererek, insanları çalışmaya ve tasarrufa sevkeder. İnsanlar yalnız kendi şahsî mutluluklarını düşünmezler; aynı zamanda kendilerinden sonra gelecek nesilleri de düşünmek ve onlar için de çalışmak, insan tabiatında vardır. Veraset müessesesinin, tasarrufların gelişmesinde, sermaye birikiminde ve yatırımların çoğalmasında büyük rolü olduğu unutulmamalıdır. Bununla beraber, çağdaş devlet anlayışı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının ve CGP'nin benimsediği ekonomik görüş, veraset yoluyla başkalarına intikâl eden ve emeksiz elde edilen servetlerin âdil ölçülerde vergilendirilmesini tabii görür. Bu vergilendirmenin, servetin miktarına ve mirasçının hısımlık derecesine göre, değişmesi de çağdaş devlete hâkim olan ekonomik ve sosyal görüşlerin tabii sonucudur.

j) Karma ekonomide, mevcut üretim faktörlerinin ve kaynakların en faydalı şekilde kullanılmasını sağlayan temel mekanizma, rekabettir. Rekabet, tüketicinin ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin kaliteli ve ucuz şekilde sağlanması için şarttır. **Ancak, devlet, rekabet mekanizmasının verimli işleyişini engelleyen durumlar karşısında ilgisiz kalamaz.** Sosyal adaletin gerçekleşmesi açısından, faiz ve ücretlerin tesbitinde, serbest rekabet mekanizması başıboş bırakılamaz. **Tefeciliği önlemek, faiz hadlerini denetlemek, ücretlerin** asgarî geçim seviyesinin altına düşmesine imkân vermemek gibi görevler, devletin temel görevleri arasındadır.

Piyasa mekanizması, fiat teşekkülünde, arz ve talebin dengelenmesinde, yatırımların ihtiyaç duyulan sektörlere kanallanmasında, şüphesiz önemli rol oynar. Ancak, karaborsayı, tekelleri fiat teşekkülünü, fiatları arttırma hedefine yönelen gereksiz ara kademeler ihdasını önlemek ve piyasa mekanizmasının temiz işleyişini sağlamak devletin görevleri arasındadır.

k) Cumhuriyetçi Güven Partisinin benimsediği karma ekonomi sisteminde, **hür teşebbüse de, devlete de önemli görevler düşer.** Burada hür teşebbüse ve devlete düşen görev üzerinde daha ayrıntılı olarak durmak isteriz:

- Anayasamız, yatırım faaliyetlerinin ve bütün iktisadi faaliyetlerin esas çerçevesi olarak, mülkiyet hakkını, çalışma, sözleşme serbestleri ve özel teşebbüsler karma hakkını koymuştur. İktisadî faaliyetler, bu hukukî temellere dayanan piyasa mekanizması, içinde cereyan edecektir. Anayasamız, bu hakların özüne kanunla dahi dokunulamayacağını belirtmiştir.
- Gelişme halinde olan bir memleketin karşılaştığı temel dâvâ, insan gücünün tam olarak ve en verimli bir şekilde kullanılmasıdır. Bu amaçla, işsizlik ve gizli işsizlik ortadan kaldırılmalıdır. Bunun için, memleketin güçlü bir tarım kesimine sahip olmasının yanında, hızla sanayileşmesi ve hizmetler kesimini geliştirmesi zorunluğu vardır.

İktisadî ve sosyal hayatın, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesine uygun tarzda düzenlenebilmesi, ancak bu yoldan mümkün olabilir.

Türkiye, gibi gelişme halinde olan bir ülkede, bu amaca, ancak, iktisadî ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmekte ve bu maksatla, millî tasarrufu arttırmak ve yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmekte Devletin ödevli olması sayesinde varolabilir. Partimiz, Devletin, bu ödevini yerine getirebilmek için, kalkınma plânları yapmasını zarurî görür.

Devlet tarafından hazırlanıp yürürlüğe konacak olan kalkınma plânlarının demokratik olması şarttır. **Demokratik plancılık, özel teşebbüsün kalkınmadaki önemli yerini kabul eden ve piyasa mekanizmasından faydalanan bir metoddur.**

Gelişme halinde olan bir memlekette, millî tasarrufun yaratılması, sermaye birikiminin yeterince sağlanması ve plânın hedeflerine uygun olarak yürütülmesi için, devlete iktisadî alanda önemli görevler düştüğü inancındayız.

Plânın hedeflerine uygun olarak yürütülebilmesi için, Partimiz, büyük enerji ve sulama tesislerinin, büyük bayındırlık faaliyetlerinin, toprak kazanma ve toprak muhafazası işlerinin, karayolları yapımının, demiryollarının, P.T.T. faaliyetlerinin, temel harb sanayii ile ağır sanayi, iyi işletilmeyen veya enerji üretimi bakımından millî ekonominin ihtiyaç duyduğu önemli maden kömürü işletmelerinin, millî iktisat ve millî güvenlik açısından stratejik nitelikteki madenler ile tekel durumunda olan madenlerin, petrol arama çıkarma ve tasfiyesi faaliyetleri ile, petrol boru hatlarının, petro-kimya sanayiinin, esas itibarıyla devletin veya kamu iktisadî teşebbüslerinin elinde bulunmasını lüzumlu görür; Devletin temel deniz ve hava nakliyeciliğinde görev almasını da zorunlu sayar. Belli başlı sosyal güvenlik kurumları ile sağlık ve öğrenim kurumlarının kurulmasında da başlıca görev devletindir. Ormanlarımızın korunmasının icapları, bütün ormanların gözetiminde devletin görevi olmasını ve millete ait ormanlarının mülkiyetinin özel kişilere devredilmemesini gerektirir.

Yukarıda sayılanlar dışındaki iktisadî faaliyetlerde esas, özel teşebbüstür.

- Özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine sosyal amaçlara ve kamu yararına uygun yürümesini sağlayıcı tedbirleri almak, Devletin görevleri arasındadır.
- Partimiz, bu tedbirler alınırken, özel teşebbüsün serbest karar imkânlarına, izin, lisans gibi yollarla doğrudan doğruya fizikî sınırlamalar koyma tarzındaki müdahalelere, ancak kesin zorunluluk halinde ve mümkün olduğu kadar az başvurulması gerektiğine inanır. **Özel teşebbüsün kalkınma plânının hedeflerine uygun hareket etmesini teşvik edici tedbirlerin, daha çok, maliye, para, kredi, dış ticaret politikaları şeklinde dolaylı tedbirler olması gerektiği kanısındayız.**

- Devlet, Anayasa'ya uygun olarak, özel teşebbüslerin güvenlik ve kararlılık içinde çalışmalarını sağlayıcı tedbirleri almakla da görevlidir. Hızlı kalkınmanın başarabilmesi ve teşebbüs zihniyetinin gelişmesi için bu güven ve kararlılığı sarsacak, hür teşebbüsün şevkini kırarak davranışlardan kaçınılması lâzımdır. Hatalı tutum, beyan ve davranışlarla hür teşebbüsün “güven” duygusunun ve istikrarın sarsılması, millî ekonomiye ve gelişme hızına sadece zarar verir.
- Özel teşebbüsün esas olduğu, fakat çeşitli sebeplerle henüz yeteri kadar giremediği iktisadî faaliyet alanlarında ve yine özel teşebbüsün, teşvik tedbirlerine rağmen, çeşitli sebeplerle yeteri kadar gidemediği yurt bölgelerinde gerekli yatırımları yapmak, Devlet ve kamu iktisadî teşebbüsleri için zarurî hale gelir. İktisadî kalkınmada üretim ve hizmet kesimleri arasında kurulması zarurî olan denge, darboğazların ve tikanıklıkların giderilmesi, bölgelerarası dengesizliklerin azaltılması, bunu gerekli kılar.
- Devlet, özellikle tarım alanında, üreticinin malının değer fiatla satılabilmesini sağlamak; çiftçi, esnaf, sanatkâr gibi üretici kütlelerinin ihtiyaçlarını karşılayacak kredi imkânlarını çoğaltmakla da görevlidir.
- Partimiz, gelişmekte olan bir ülkenin şartları ve ihtiyaçları bakımından, **kamu kesiminin girişeceği iktisadî faaliyetlerin neler olduğunun kalkınma plânlarında açıklıkla belirtilmesinin, özel teşebbüse güvenlik ve kararlılık içinde gelişme imkânı sağlayacağına inanır. Özel teşebbüs, böylelikle yatırım faaliyetlerini istikrar içinde yürütmek ve geleceğe ait hesaplarını sıhhatle yapmak imkânını bulur.**
- Özel teşebbüsün güvenlik ve kararlılığa kavuşturulması, aynı zamanda, kamu teşebbüsleri ile özel teşebbüslerin, piyasada eşit şartlar içinde çalışmalarıyla sağlanacaktır.
- Partimizin inancına göre, **memleketimizin hızla kalkınması, Devlet ile özel teşebbüsün, böyle bir karma iktisat sistemi içinde âhenkli bir tarzda çalışmasıyla mümkün olacaktır.**
- Partimizin karma iktisat görüşüne göre, kalkınmada Devlete tanınması zorunlu olan rol, özel teşebbüsün gelişmesini önleyici tarzda ve özel teşebbüs düşmanlığı şeklinde yorumlanamaz.

Ferdin yaratıcı kabiliyetinden âzami faydayı **sağlamak, ancak önemli bir özel kesim sayesinde mümkün olabilir.**

Karma iktisat sistemi içinde önemli bir özel teşebbüsün yer alması, kişinin temel hak ve hürriyetlerinin tehlikeye düşmesini önlemek için de zorunludur.

— İktisadî faaliyetlerin devlet ve kamu elinde toplandığı, özel iktisadî faaliyetlerin anlamsız bir ölçüye indirildiği sistemlerde, siyasî iktidarı elinde tutanların ve onlara bağlı idarecilerin yetkileri, tam bir istibdat halini alır. İktisadî faaliyetlerin bu ölçüde devlet ve kamu elinde toplandığı bir sistemde bürokrasi, türlü israflara yol açar, üstelik, sırtını devlet kudretine dayamış bir imtiyazlı sınıf türer.

Bu sakıncaların doğmasını önlemek, ancak toplum faaliyetlerinin her alanında karar merkezlerini çoğaltmak ve bunlara gerçek teminat sağlamakla mümkündür.

Özel teşebbüsün önemli rol oynamadığı sistemlerde bu şartların mevcut olmadığı meydandadır.

— Partimiz, toplumun iktisadi kararlarının alınmasına vatandaş kütlelerinin mümkün olan ölçüde katılmasını ve küçük tasarruflarının yurt kalkınmasında değerlendirilmesini sağlamak amacıyla, özel kesimde, gerçek mânâda anonim şirketleri ve gönüllü kooperatifçiliği teşvik edecektir; Fakat, Partimiz, özel kesimi sırf bu gibi teşebbüslere hasretmek fikrini reddeder.

Ferde ve aileye dayanan teşebbüsler de, aynı şekilde, Anayasamızın teminatı altındadır. İster kamu kesiminde, ister özel kesimde, büyük teşebbüslerin yönetiminin bürokratik bir hâl almaması, donmaması ve yaratıcı gücünü kaybetmemesi, fertlerin ve ailelerin özel teşebbüs karma hürriyetinin tam teminat altında bulunmasına bağlıdır.

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının temel hak ve hürriyetlerle ilgili çeşitli hükümlerine uygun olan bu “karma ekonomi” anlayışımızı “demokratik plânlama” konusundaki görüşlerimiz tamamlamaktadır. Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin demokratik plânlama anlayışında esas, plânın, kamu kesimi için emredici, özel kesim için yol gösterici ve teşvik edici olmasıdır. Demokratik olmayan, temel hürriyetlerle bağdaşmayan, merkezi, topyekûn emredici, piyasa mekanizması yerine emir mekanizması getiren sosyalist plânlamayı, Cumhuriyetçi Güven Partisi de, Türk Anayasası da reddeder.
- Bize göre, Atatürk’ün çağdışı aşırılıklardan ve ithal malı basmakalıp felsefelerden uzak bir görüşle, millî ihtiyaçlarımızdan ve gerçeklerimizden ilham alarak uyguladığı Karma Ekonomi sistemi, dünyada git gide değeri ve üstünlüğü anlaşılan bir sistemdir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, bütün yurttaşları devlete “köle” yapan, insan haysiyetine ve insan tabiatına aykırı sonuçlar verdiği için ancak zorbalık ve dikta usulleriyle yürütülebilen “sosyalist” düzenin de karşısındadır; sosyal adalet ilkelerini benimsemeyen, devletin iktisadî hayattaki rolünü anlamayan, kalkınmanın bütün yükünü dar gelirli zümrelere yüklemeye kalkışan ve demokratik plânlamanın faydalarını kavramayan modası geçmiş klâsik teorilerin de karşısındadır.

Özetle Cumhuriyetçi Güven Partisinin karma ekonomi anlayışı hürriyetçidir, hür teşebbüse önem verir, sosyal adaletçidir ve ıslahatçidir.

CGP HUZUR VE İSTİKRARIN TEMİNATIDIR:

- CGP tutucu da, yıkıcı da değil, yapıcıdır.

CGP, Atatürk’ün ışıklı yolundan sapmayan, millî ve manevî değerlere bağlı, çağdaş ilme ve medeniyete yönelmiş, dürüst, yapıcı, memleketçi tutumu ile **Türkiye’de huzur ve istikrarın teminatıdır.**

- CGP her türlü ıslâhata, her türlü faydalı reforma karşı olan tutucu zihniyetin de; milleti-mizi ayakta tutan bütün millî ve manevî değerleri yıkmağa çalışan, düzeni altüst edeceğine ilân eden yıkıcı zihniyetin de karşısındadır.
- CGP, idarede, eğitimde, iktisadî ve sosyal konularda; tarımda ve sanayide, hukuk sisteminde ve millî hayatın çeşitli alanlarında, düzeltilmeğe muhtaç bütün aksaklıkları düzeltmeğe kararlıdır.

Millî bünyemize ve ihtiyaçlarımıza uygun reformların, hür demokratik rejim ve karma ekonomi düzeni içinde, Anayasa çerçevesinde, kısa zamanda gerçekleştirilmesi lüzumuna inanıyoruz.

- Ekonomik ve sosyal tedbirlerin, ülkemize huzursuzluk, darlık ve yokluk, adaletsizlik değil, daha çok huzur, daha yaygın refah ve daha büyük adalet getirmesi şarttır. Bu amaca, yaban-

cı ideolojiler taklit edilerek, kanun dışı eylemler kışkırtılarak, yağma teşvikçiliği yapılarak, yurttaşın güven duygusu ve çalışma şevki yok edilerek değil; kanun hâkimiyetine mülkiyete, şeref ve haysiyetlere saygılı bir görüşle ulaşılabilir.

- Sınıf ve zümre partisi olmayacağız. Temel görüşlerimizi paylaşan bütün yurttaşlara açık, millî bir kütle partisi anlayışını benimsiyoruz. Fertler, zümreler, sınıflar arasındaki farklılıkların millî birlik ve beraberliği bozmaması; yurttaşlar arasında dayanışma, sevgi ve saygı duygularının sosyal, ekonomik, ve kültürel tedbirlerle arttırılması lüzumuna inanıyoruz.

Memleketin huzurunu, demokratik rejimin selâmetini ve nimetimizin geleceğini düşmanlıklara fedâ etmemek, siyasî hayatta sevgiyi hâkim kılmak kararındayız.

YIKICI FAALİYETLERE ANARŞİYE, KOMÜNİZME KARŞI İNANÇLI VE CESUR MÜCADELE:

- CGP, yıkıcı faaliyetlere, anarşiye, komünizme karşı en cesur ve inançlı mücadeleyi yapmış olan partidir.

Aşırı solun silâhlı eşkiyalık usulleriyle herkesi sindirir gibi görüldüğü günlerde, CGP'nin yiğit sesi bir tek gün susmamıştır.

- Anarşik olaylara, daha başlangıç noktasında iken, doğru teşhis koyan parti CGP olmuştur. 12 marttan önce ve sonra bu konuda yaptığımız mücadelenin belgeleri ciltler dolduracak kadar çoktur. Bu belgelerden bazıları, partimizin “Komünizm ve Anarşiye Karşı Mücadele” adlı yayınında toplanmışlar. 1968-1971 yıllarını kapsayan bu belgeler, yıkıcı faaliyetlerin en azgın olduğu bir dönemde, partimizin yaptığı hizmetleri çok açık şekilde isbat etmektedir.

CGP, komünistlerin türlü oyun ve tertiplerini cesaretle ortaya koyan, onların üstüne yürüyen, bütün aşırı sol tertiplerini birbiri ardından iflâs ettiren başlıca siyasî güç olmuştur.

- Daha 1969 Seçim Beyannamemizde, bu konuda şöyle diyorduk:

“Anayasamız komünizmi yasaklamıştır. Anayasaya uygunluğu Anayasa Mahkemesince kara bağlanmış olan Ceza Kanununun maddeleri komünizm faaliyetlerini suç sayar. Buna rağmen, Türkiye'de komünizm propagandasının, kürsülere, gazete sütunlarına, kitaplara, hatta TBMM çatısı altına girmiş olduğunu kimse inkâr edemez. Türkiye'de, maskeli komünist kuruluşlar ve komünist propaganda makinası, başı boş ve şımarık bir şekilde faaliyettedir. İktidarın gevşekliğinden ve soldaki gafil destekçilerin himayesinden yararlanarak, her gün azgınlığını arttırmaktadır. Yabancı komünist partileriyle işbirliği halinde olanlar, Türkiye'yi içinden yıkmaya gayretiyle, her kışkırtmaya, her iftiraya başvurmaktadırlar.

Komünistler dünyanın her yerinde aynı usulleri kullanırlar. Komünist olmayanları iftira ile sindirmeğe çalışırlar. Irk ve mezhep kavgasını, sınıf kavgasını körüklerler. Millî birliği yıkmak isterler. Her haklı dâvayı, kendi kirli emelleri için sömürmeğe çalışırlar. İşçiyi, köylüyü, küçük memuru, yalan vââdlerle aldatmağa uğraşırlar. **Komünizm, ruhun ölümü, hürriyetin sonudur. Zulmün teşkilatlanmış şeklidir.** Komünizm herkesi devlet kapısında köle haline getiren bir baskı ve zulüm idaresidir. Komünizm Allahın ve mukaddesatın inkârıdır. Komünizmin girdiği yerden hürriyet ve saadet çıkar. Herkesin haysiyeti ve şerefi bir kaç zalimin oyuncağı olur.

Komünizm insan tabiatına aykırıdır. Hürriyet aşkı, Allah sevgisi, şeref ve haysiyet duygusu, insanların kalbinden devlet zoruyla sökülüp atılamaz.

Komünist kışkırtmalarını Türk Gençliğine mal etme çabaları hüsrana mahkûmdur. Milletlerarası komünist propagandasının gafil âleti durumuna düşen bir avuç insanın vatansever Türk gençliği adına konuşmağa hakkı yoktur.

Türkiye’de oynanmak istenen bu oyun devam edemez. Binlerce yıllık şerefli bir tarihe sahip olan büyük bir milletin kaderi, milletlerarası komünizm şebekesinin tertiplerine ve bir avuç bedbahtın ve bunların gafil destekçilerinin kışkırtmalarına terkedilemez. Millet, kendi varlığını ve temel inançlarını korumak için gerekli tedbirleri alacaktır. Büyük milletimiz, kendisini içinden yıkmak isteyen ve Türkiye’yi Macaristan, Çekoslovakya veya Vietnam haline getirmeğe çalışan kızıl maceracılar (artık yeter) diyecektir.”

İşte, partimiz, daha 1969 seçimlerine girerken, aziz milletimize böyle sesleniyordu...

- 1969 Seçim Beyannamemizde, yıkıcı solun tutumu, komünizmi gafletle destekleyenlerin rolü ve iktidarın yetersizliği eleştirildikten sonra, şöyle devam ediliyordu:

“Komünizme karşı mücadelede, her şeyden önce **fikir üstünlüğüne** ihtiyaç vardır Kanunları ciddiyetle tatbik hususunda, **ısrarlı** ve inançlı olmaya ihtiyaç vardır. **Cesur** olmaya ihtiyaç vardır. Partimiz, bu mücadeleyi en cesur, imanlı ve bilgili şekilde yapacak olan partidir.”

Millete verdiğimiz bu sözü bütünü ile tuttuk.

15-16 haziran aşırı sol ayaklanma provasını tertipleyenlerin maskesini, belgelerle biz indirdik.

TİP adlı aşırı sol örgütünün gerçek çehresini, vatandaş önüne biz serdik; TBMM kürsüsünde, radyoda, televizyonda, TİP’in yıkıcı, bölücü ve Anayasa dışı tutumunu belirttik. Olaylar ve Anayasa Mahkemesiyle başka kaza organlarının kararları, mücadelemizin haklılığını isbat etmiştir.

Anarşik olayların başlamasından önce, yaklaşan tehlikeyi haber veren parti CGP olmuştur. Bu olaylar çıktıktan sonra, anarşinin asıl köklerini ve olayların ardında yatan gerçekleri gözler önüne cesaretle seren parti CGP olmuştur.

Bir çoklarının anlaşılma bir çekingenlikle sustuğu, ya da kanunsuz olayları mazur gösteren, teşvik eden, işgalleri savunan ve öven demeçler verdikleri karanlık günlerde, CGP, şöyle sesleniyordu:

“Biz Türkiye’de huzurun, asayişin, kanun hâkimiyetinin sağlanmasını başta gelen ihtiyaç olarak görüyoruz.

Okullarımızın ve üniversitelerimizin anarşist gruplar tarafından işgal edilmelerini istemiyoruz.

Milletin yüz milyonlarca lirasının, kıymetli öğrenme çağının heba edilmesini, öğrenme ve öğretme hürriyetinin yok edilmesini istemiyoruz.

Milletimizin bunca fedakârlıklarla bilgili gençler yetiştirmek için kurduğu lâboratuvarlarda kardeş kavgası için molotof bombaları imâl edilmesini istemiyoruz.

Resmî binaların, Lenin ve Mao hayranı bozguncuların silâh deposu veya karargâhı gibi kullanılmasını istemiyoruz.

Türk gençlerinin, devrimcilik maskesi altında hürriyet düşmanı maceracıların âleti haline getirilmelerini istemiyoruz.

İş yerlerinin, fabrikaların, haksız işgaller ve kanunsuz şiddet hareketleriyle çalışamaz hale getirilmelerini, memleketin istihsal gücünün baltalanmasını istemiyoruz.

Köylülerimizin, işçilerimizin, esnaf ve sanatkârlarımızın sıkıntılı durumlarının devamını ve memlekette sol macera için elverişli bir yoksulluğun yaygınlaşmasını istemiyoruz.

Yetersiz bir iktidar elinde, memleketin iktisadî ve siyasî buhranlara sürüklenmesini istemiyoruz.

Bizim istemediklerimizin, bu memleketin vatansever evlâtları tarafından da istenmediğini ve istenmeyeceğini bilmekteyiz.

Tehlikeleri önlemek, bu başı boş gidişe dur demek için, azimli ve cesur olmağa ihtiyaç vardır. Devlet idaresine bilgiyi, dürüstlüğü ve ciddiyeti hâkim kılmağa ihtiyaç vardır.

Parti olarak, biz bu ihtiyaca cevap veriyoruz.

Yoksullukla ve komünizmle bilgili ve imanlı mücadeleyi biz temsil ediyoruz.” (Prof. Turhan Feyzioğlu’nun 11 Ekim 1969 tarihli radyo konuşmasından).

Yüce milletimize açıkça vââdediyoruz ki, 1973 seçimlerinden sonrada, anarşinin ve yıkıcı faaliyetlerin baş kaldırmaması için, millettten alacağımın güçle, mücadeleye devam edeceğiz.

SEVİYELİ, YAPICI TUTUM, “AKA AK, KARAYA KARA”

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, Türk siyasî hayatını kör döğüşü olmaktan kurtarmağa karardır.

Siyasî mücadele seviyeli bir fikir mücadelesi olmalıdır.

GGP, siyasette, yıkıcı propagandayı, iftirayı, yalanı, mübalağayı silâh olarak kullananların karşısına, “AKA AK, KARAYA KARA”, ‘DOĞRUYA DOĞRU, EĞRİYE EĞRİ’ ilkesi ile çıkmış olan partidir.

- CGP muhalefette de “yapıcı” olmanın, muhalefette de memlekete seviyeli ve dürüst şekilde hizmet etmenin en güzel örneklerini vermiştir.
- Türkiye, 1946’dan beri, muhalefetin en haklı tenkitlerini bile dinlemeyen ve hiç bir kusuru kabul etmeyen “iktidar” zihniyetinden ve muhalefet görevini hırçın, seviyesiz, sürekli bir kötülleme ve hırpalama zanneden “yıkıcı” muhalefetten zarar görmüştür.

Türk yurttaşları içinde başka, partilere mensup olanlar bile, CGP’nin “yapıcı”, “dürüst” siyasî mücadele anlayışını takdirle karşıladıklarını belirtmektedirler.

İktidarların faydalı işlerinde onlara destek olmağı bilen, yıkıcı anarşistlere karşı daima Cumhuriyet Hükûmetlerini destekleyen; dış düşmanlar karşısında millî beraberliği titizlikle savunan; fakat yolsuzlukların, haksızlıkların, yanlış gördüğü tutumların karşısına herkesten önce dikilen memleketçi tutumu ile, CGP, Türk siyasî hayatına **yeni bir ses, yeni bir üslup** getirmiştir.

- CGP, muhalefette de olsalar hükûmetlerin içteki ve dıştaki her başarısından kıvanç duyan; Türkiye’nin işleri yolunda gidince, mahsûl bereketli olunca, kalkınma hızı yükselince içtenlikle sevinen; milletimizi üzecek her olay karşısında ızdırap duyan vatanseverlerin partisidir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, hükûmete katılmadığı ve muhalefette olduğu günlerde, Meclis kürsüsünden: “Biz bu hükûmete muhalifiz, fakat milletimize muhalif değiliz. Hür demokratik rejime muhalif değiliz. Rejimi ve millî menfaatları korumak söz konusu olunca, kendimizi iktidarda imiş gibi görevli sayarız” diyen ve daima bu yolda davranan partidir.

- Son yıllarda, Türkiye'yi buhranlardan kurtarıp selâmete çıkarmak için yapılan çalışmalarda, CGP'ye büyük görevler düşmüştür. Cumhuriyetçi Güven Partisi, dürüstlüğüne, aklına, yapıcılığına güvenilen parti olarak, kayalıklara doğru sürüklenen devlet gemisinin rotasını selâmet limanına çevirmeğe muvaffak olmuştur. Cumhuriyetçi Güven Partisi, siyasî mücadeleyi, partiler arasında kısır bir çekişme gibi görmediği; daima millî hedeflere sâdık kaldığı için, çok yeni bir parti olmasına rağmen, kısa zamanda büyük hizmetler başarmıştır.

DİNÎ VE MANEVÎ İNANÇLARA SAYGI

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, vatandaşın din hürriyetine, vicdan serbestliğine ve ibadet hürriyetine tam saygı gösterilmesini ister. Lâikliğin, dine ve ibadete saygısızlık şeklinde anlaşılmasının karşısındadır.

Allaha ve yüksek bir dine inanmanın kuvvet kaynağı olduğu inancındayız.

- Dinî inanç, kalkınmaya ve yükselmeye engel değildir. Samimî dinî inanç, askerin vatani için daha cesur savaşmasını, memurun dürüst iş yapmasını, iş hayatında doğruluğun hâkim olmasını kolaylaştırır; millî beraberliği güçlendirir.
 - Dinî inanç ve ibadet hürriyeti bütün insan hakları beyannamelerinde ve sözleşmelerinde yer alan, insanın dokunulmaz, vazgeçilmez temel haklarından biridir. Devlet zoru ile, bir insanın inancı onun kafasından ve kalbinden sökülemez.
- Demokratik rejimde, dinî inanç baskı altında tutulamaz. Aşırı sol için her türlü hürriyeti isteyenlerin, çoğu zaman dinî inanç ve ibadet hürriyetine tahammül göstermedikleri görülmüştür. Bu, tam bir haksızlıktır.
 - Türkiyede bugün önemli olan, yeterli sayıda ve vasıfta din görevlisi yetiştirme konusudur. İyi yetişmiş din görevlileri ileri hamlelerde yurttaşlara önderlik ederler, millî bütünlük ve beraberliğin güçlenmesine yardımcı olurlar; bir çok kalkınma çabalarında yurttaşla yol gösterebilirler.

İmam ve hatip yetiştiren okullar, kendilerinden sayı ve kalite olarak beklenen hizmeti en iyi şekilde yapacak hale getirilmeli ve bu okulların öğrenci kaynaklarını kurutabilecek yanlış uygulamalara gidilmemelidir.

- Din görevlilerinin geçim şartlarını yükseltmeği ve din görevlilerini maddî ve manevî huzura kavuşturmağı, ön plânda ele alınması gereken konulardan biri sayıyoruz.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, camilerin inşa ve tamirinde Devletçe gerekli yardımların yapılmasına önem verecektir.
- Vekil imamlar konusunun, Diyanet İşleri Teşkilâtımızın faydalı göreceği ölçü ve usûller içinde, âdil ve makûl bir çözüm yoluna bağlanmasını sağlayacağız.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, köylerimizin kadrolu imam ihtiyacını sür'atle karşılamağa kararlıdır.

YURTTAŞ HİZMETİNDE, DÜRÜST, VERİMLİ DEVLET İDARESİ

- C.G.P., “Vatandaşların idare için değil, idarenin vatandaşlar için var olduğu” inancındadır. Kanunlara saygılı, dürüstlükten ayrılmayan, herkese âdil muamele yapan, vatandaşların yapıcı gayretlerini ve teşebbüslerini kanunlar dairesinde içtenlikle destekleyen, işlerini ehliyet ve kudretle yürüten bir devlet idaresinin kurulması temel davalarımızdan biridir.

- Bugünkü haliyle, devlet idaremiz bu nitelikte olmaktan uzaktır. Devlet idaresinde rüşveti, kurtasiyeciliği, partizanlığı, iltimas ve kayırma usullerini ortadan kaldıracak bir tutuma ihtiyaç vardır.

Devlet Personel rejimi karışıklık ve adaletsizlikten kurtulamamış, başta teknik elemanlar olmak üzere bir çok vasıflı görevlinin devlet hizmetinde gönül huzuru ile çalışmasını güçleştiren şartlar yaratılmıştır. Bunlara çare bulmak zorunluğu vardır.

- Teftiş ve denetleme cihazlarının daha iyi işlemesi, şikâyetlerin takipsiz kalmaması, yolsuzlukla ve israfla mücadelede daha etkili olma zorunluğu ortadadır.
 - Mahallî İdareler, özellikle belediyeler, kendilerine düşen kamu hizmetlerini yürütecek mali güçten ve personel gücünden yoksundurlar.
 - Bu şartlar içinde, kamu idaresinde ciddi ıslahat ihtiyacı vardır.
- Vatandaşlarımızın huzur ve güven içinde yaşamaları ve çalışmaları, iktisadî kalkınmamızın hızının kesilmemesi, kaynaklarımızın israf edilmemesi, idare reformunun başarılı şekilde yapılmasına bağlıdır. Verimli ve dürüst bir idare, bütün diğer reformların başarısı için gereklidir.
 - C.G.P., üstün vasıfta idareci yetiştirilmesi için gerekli bütün tedbirleri alacaktır.
- Devletin yüksek kademelerinde görev yapacak bilgili, sağlam karakterli, yurt ve dünya gerçeklerini kavrayan, millî kalkınmanın gerektirdiği yapıcı tutuma sahip idarecilerin seçilmesi ve yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaca hizmet etmek üzere bir “Millî İdare Akademisi” kurulacaktır.

Türkiye’nin dertlerini ve bunların çarelerini bilen, vatandaşının derdini kendi yüreğinde duyan, güçlük çıkarmağa değil, güçlükleri çözmeğe çalışan bir idareciler kadrosu kurulması için çalışacağız.

- Devlet personelinin ücret rejimindeki karışıklığı ve adaletsizlikleri ortadan kaldırmak, devlet personelinin huzur ve güven içinde görev yapmasını sağlamak üzere gerekli çalışmalar sür’atle tamamlanacaktır. Ücret katsayıları, artan hayat pahalılığı göz önünde tutularak ayarlanacaktır. Özellikle düşük ücretle çalışan küçük memurların geçim şartları düzeltilcektir.
- Devlet Personel Dairesi ihtiyaca uygun hale getirilecektir.
- İşe alınmalarda objektif, dürüst ve ehliyet değer veren usullerin uygulanması yolunda kesin ve etkili tedbirler alınacaktır.
- Gerekli hallerde, devlet hizmetinin ve yatırım faaliyetlerinin aksamaması için sözleşmeli personel çalıştırılacaktır. Özellikle teknik elemanları devlet hizmetinden kaçırarak bugünkü ücret sistemi, devlet hizmetini cazip hale getirecek köklü değişikliklerle, mutlaka düzeltilcektir. Binbir fedakârlıkla yetiştirilen teknik elemanların devlet hizmetinden uzaklaşması, hattâ yurt dışında geçim aramağa mecbur olması telâfi edilmez zararlar doğurmaktadır. Bu duruma çare bulunacaktır.
- Teftiş ve denetleme cihazları etkili bir hale getirilecek ve her ciddi şikâyet mutlaka esaslı bir surette incelenecektir.
- Organizasyon ve metod çalışmalarına önem verilecek, idareyi kurtasiyecilikten ve zaman kaybına yol açan bürokrasi hastalıklarından kurtarmak için çalışılacaktır.

- Hizmeti vatandaşın ayağına götürmek, idareyi halka yaklaştırmak, işlerin gerekli sür'atle görülmesini sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, devlet dairelerine gerekli araçlar sağlanacaktır. İhtiyaç bulunan yerlerde yeni ilçe teşkilâtları kurulacaktır.
 - Hür seçimle yönetilen ve demokratik rejimin ayrılmaz unsurları olan mahallî idarelerin malî güçleri arttırılacak ve çalışmaları daha verimli bir hale getirilecektir.
 - İktisadî devlet teşekküllerinin verimli bir şekilde çalışmasını mümkün kılacak düzenleme çalışmaları sonuçlandırılacaktır.”
 - Memur yardımlaşma kurumu (MEYAK) ile, devlet görevlilerine ek bir sosyal güvenlik ve yardımlaşma imkânı sağlanacaktır.
- Mahallî idarelerin sağlam ve yeterli malî kaynaklara sahip olmaları ve bunları halk yararına kullanmaları için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Yurttaşın devlet kapısında ilgisizlikle, sayısız güçlüklerle, haksız muamelelerle karşılaşması onu idareden soğutmaktadır. İdarenin vatandaşa şefkatli, yapıcı davranması; “bugün git, yarın gel” tutumundan çıkması için çaba göstereceğiz.
- Her işin en üst kademelerde çözülmesi; il ve ilçeleri, hatta köyleri ilgilendiren en basit konuların Ankara’da halledilmesi çok vakit ve emek kaybına, sonu gelmez yazışmalara yol açmaktadır. Devlet çarkının işlemlerini yavaşlatan bu “yetki dağılımı” kusuru, ciddî incelemelerle, düzeltilenektir. Yetki ve sorumlulukları belli hale getirecek bir “organizasyon ve metod” çalışması yapılacaktır.
- Yurttaşların, idarenin işleyişinden şikâyetlerini yansıtabilecekleri ve uğradıkları haksızlıkları doğrudan doğruya bildirebilecekleri yetkili görevliler seçilecektir. Bunlar, ciddî gördükleri yurttaş şikâyetlerini derhal inceleyecek ve kanunsuzlukları, haksızlıkları kovuşturacaklardır.
- Bugüne kadar hazırlanıp bir köşede unutulmuş olan idarî ıslâhat raporları incelenerek değerlendirilecektir.
- Sanayileşen bir toplumda, bürokrasi, sanayileşme ve kalkınma heyecanını içinde duymalı; dinamik, kalkınmayı teşvik edici, hızlandırıcı bir tutum içinde olmalıdır. Bürokrasiyi “köstekleyici”, “güçlük çıkarıcı”, “geciktirici” olmaktan kurtarmak zorunluğu vardır.
- Yapılacak idarî reform, yalnız personel rejimini değil, merkezi idarenin, mahallî idarelerin ve kamu iktisadî teşebbüslerinin yapısını, işleyişini düzeltmelidir. Başarı buna bağlıdır. Reform, idarenin, ihtiyaçları ötesinde durmadan büyümesini, malî yükünü durmadan arttırmasını önlemeli, en az personel ve en az masrafla en çok iş yapma imkânları düşünülmelidir.

İsraf ve yolsuzlukla mücadele

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, devlet idaresinde dürüstlüğü hâkim kılmak, her türlü yolsuzluk ve israfta mücadele etmek azmindedir.
- Devlet malı çalana, nüfuz suistimali yapana, devletin ve milletin sırtından yakınlarını kayırana müsamaha etmiyeceğiz.

Haksız haklı yapan iltiması, vatandaşın canından bezdiren rüşveti devlet idaresinden söküp atmak için var gücümüzle çalışacağız. Bu mücadelenin gerektirdiği bütün idarî ve kanunî tedbirleri alacağız.

- Gelişme halindeki bir ülkenin resmî hayatında israfın, debdebenin, gösteriş ve saltanatın yeri yoktur.

CGP, devlet hayatında görülen resmî israfla ve her türlü yolsuzlukla azimli bir şekilde mücadele edecektir. Bu amaçla idare ve idarî reform bölümünde yer alan tedbirler uygulanacak ve aşağıdaki hususlara dikkat edilecektir:

- Devlet hizmetlerinin verimli şekilde görülmesi, hizmetin vatandaşın ayağına götürülmesi, köye dönük hizmetlerin başarıyla yürütülmesi için gerekli bütün araç ve gereçler sağlanacak, fakat resmî araçların eğlence için ve özel maksatlarla kullanılması önlenecektir.
- Devlet binalarının projesinden döşemesine kadar hizmetin en iyi ve kolay şekilde görülmesi amacını esas tutan, gösterişi ve israfı önleyen bir tutum izlenecektir.
- Devlet hayatında personel, malzeme, makina ve zaman israfı dikkati çekecek ölçülerdedir. CGP, geçen dönemde, bu konuda Millet Meclisine bir araştırma önergesi vermiş; bu önergesini kabul ettirerek bir Meclis Araştırması Komisyonu kurdurmuştur. Bu araştırma tamamlanamamış olmakla beraber, şimdiden bir çok gerçekleri aydınlığa çıkarmıştır. CGP, devletin ve kamu iktisadî kuruluşlarının personel, makina, malzeme ve zaman israfını önleyici, verimli bir çalışma düzenine girmesi için gerekli bütün tedbirleri almağa kararlıdır.
- CGP, devletin imal ettiği mallara durmadan lüzumsuz zam yapma veya vergileri durmadan arttırma yerine, öncelikle devletin ve iktisadî devlet kuruluşlarının işleyişini ısrafsız hale getirme çarelerini düşünmek lüzumuna inanır.

ADALET

- Doğru işleyen, ucuz ve verimli çalışan, yurttaşların güvenle baktığı, sür'atle sonuç veren bir adalet mekanizması devlet düzeninin hayatî çarklarından biridir.
- Yurttaşlarımız özellikle davaların uzayıp sürüncemede kalmasından şikâyetçidirler.
- Adalet cihazı mensupları da, işlerin durmadan artmasından, adalet binalarının, yardımcı personelin, maddî imkânların darlığından haklı olarak şikâyet etmektedirler.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, davaların lüzumsuz uzamasını önleyecek usul değişikliklerini yapacak ve adaletin “yavaş işleyişine” çare bulacaktır,
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, adaletin işleyişini ucuzlatmağa kararlıdır.
- Özellikle dar gelirli yurttaşlarımız için “adli yardım” usullerini genişleteceğiz ve maddî imkândan yoksun olanların rahatça ve eşit şartlarla hak aramalarına imkân sağlayacağız.
- Yargıtayın artan iş yükünü hafifletecek kanun ve usul değişiklikleri yapacağız. Yargıtayı, bir içtihat mahkemesi olarak görev yapacak rahatlığa ve imkânlara kavuşturmak için çaba sarf edeceğiz. İstinaf mahkemelerinin kurulmasına taraftarız.
- Yüksek Hâkimler Kurulunu, kendisinden beklenen çok önemli hizmetleri en iyi yapacak şekilde teşhiz edeceğiz.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, geçen Seçim Beyannamesinde, etkili bir teftiş ve denetleme mekanizmayı en iyi şekilde işleteceğiz.
- Eskimiş ve millî şartlarımıza uymadığı anlaşılmış kanunlar, ciddi bir inceleme ile değiştirilecektir.

- Hapishaneleri sür'atle ıslâh etmek ve mahpusların bazan insanlık dışı hayat şartları içinde yaşamalarına yol açan bugünkü durumu düzeltmek kesin kararımızdır.
- Tehlikeli suçluların kaçmasını önleyecek güvenlik tedbirleri de tamamlanacaktır.
 - Para değeri çok değiştiği halde, kanunlarımızda para miktarı ile tesbit edilmiş kanunî sınırlamalar vardır. Bunların bir çoğu anlamsız hale gelmiştir ve yeni şartlara uydurulması lâzımdır.
 - Hâkimlerimizin ve savcılarımızın; zabıt kâtiplerinin ve diğer yardımcı adalet personelinin maddî geçim şartlarını düzeltmek ve manevî huzurlarını sağlamak başlıca amaçlarımızdandır.
- Gereken hallerde, seyyar kaza teşkilâtı ile hizmeti yurttaşın ayağına götürecek ve adaleti sür'atlendireceğiz.
- Adlî tıbbî yeterli imkânlarla kavuşturacağız, ve ihtiyaca cevap verir hale getireceğiz.
- Hâkim kadrosundaki boşlukları dolduracağız.
- Adaletin işini gereksiz yere arttıran; poliste çözülebilecek ve sonuçlandırılacak en basit bir trafik işinden sosyal sigorta primleri ile ilgili basit bir formalite kusuruna kadar her konuyu adalete intikal ettiren usulleri değiştireceğiz. En basit şekli ve inzibatî işlerle adlî makamları uğraştırmayacağız. Yurttaş, gerekirse, adalete itiraz hakkı taniyacağız.

Af

- Af insanî bir müessesedir. Zamanında ve yerinde kullanıldığı takdirde fayda sağlar. Cumhuriyetin 50. yıldönümü münasebetiyle bir af kanunu çıkarılması fikrine temelde katılıyoruz. Ancak affın ölçüsü ve şümulü suç işlemeyi teşvik edici olmamalıdır. Affın kolay oy toplama aracı olarak kullanılmasına karşıyız. Bu konunun demagogik usullerle istismarı hem millete, hem af bekleyen yurttaşlara büyük zarar verir.

Af, suçları arttırmağa değil, huzuru ve sosyal barışı geliştirmeğe yönelmelidir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, insanî bir müessese olarak affa taraftardır. Fakat, C.H.P'nin Meclis gündemine alınmasını istediği af teklifi, suç işlemeği teşvik edici, Türkiye'de huzur ve asayiş yok edebilecek, oy toplama amacıyla hazırlanmış bir kanun teklifi olduğu için C.H.P'nin bu teklifine katılmadık.

Yıkıcı faaliyetleri yüzünden takibe uğrayan anarşistlerin, aynı suçu yeniden işlemeğe kararlı olan kimselerin affedilmesinde Türk toplumu için fayda görmüyoruz. Devlet malı çalanı, hapis-haneden çıkar çıkmaz ırz düşmanı olarak yeniden suç işleyeceği belli olan bir suçluyu cemiyetin ortasına tekrar salmakta faide yoktur.

Millet Meclisini çalıştırmamak için her çareye başvuran ve tatilden önce çıkarılması zarurî olan kanunların görüşülmesini engellemeğe çalışan C.H.P. nin af kanunu ile ilgili tutumu samimi-yetsizlik ve sorumsuzluk örneğidir.

CH.P'nin çabası, af kanunu çıkarmak için değil, mahkûmların ve ailelerinin oylarını toplayabilmek içindir. Herkes biliyor ki, C.H.P'li milletvekilleri, aylarca Meclise uğramamışlar ve afla ilgili teklifin gündeme alınmasını ister gördükleri günde dahi, C.H.P'lilerin yüzde sekseni Meclis toplantısına katılmamışlardır.

CGP, seçimlerden sonra, hem kader kurbanlarını, hem suçtan zarar görenleri, hem memleketin huzur ve selâmetini düşünerek âdil bir af kanunu çıkaracaktır.

DIŞ POLİTİKA

- CGP, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü her türlü düşüncenin üstünde tutar; bu hakların hiç bir şekil ve yolla ihlâlini kabul etmez.

Türk Devleti, dünya milletleri ailesinin eşit egemenlik haklarına sahip şerefli bir üyesidir. Devletimizin **eşit egemenlik haklarının, millî güvenliğimizin ve millî menfaatlarımızın** korunması, dış politikamızın esasıdır.

- CGP, devletlerin birbirlerinin iç işlerine karışmaması ilkesini temel görüş olarak kabul eder. Partimiz, münhasıran Türkiye Cumhuriyetinin yetkili olduğu hususlarda, diğer devletlerin ve uluslararası kuruluşların işlerimize karışmasına kesin olarak karşıdır.
- CGP, Türkiyenin bütün devletlerle dostluk ve iyi komşuluk ilişkileri kurmasına; milletlerarası işbirliğinin siyasî, iktisadî, sosyal, kültürel ve teknik alanlarda gelişmesine taraftardır.
- CGP, Türkiye Cumhuriyetinin eşit egemenlik haklarının; yabancı devletlere, milletlerarası kuruluşlara ve yabancı uyruklulara imtiyazlar tanınması yoluyla zedelenmesini kabul etmez.
- CGP, milletler arasında dostluk ve barıştan yanadır. Dünya barışına hizmet eden uluslararası kuruluşların kuvvetlenmesi hedefimizdir.
- CGP, dünya barışının devamlılığı bakımından varılması zor bir hedef de olsa, silâhsızlanma ve silâhların kontrolü sorunlarında dengeli ve güven verici sonuçlar elde etmek için sarfedilecek bütün iyi niyetli gayretleri desteklemeğe kararlıdır.

Nükleer tahrip silâhlarının yarattığı “dehşet dengesi”, devamlı bir dünya barışının teminatı olmaz.

- Bu temel görüşlerden hareket ederek, (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği) konferansının başarılı sonuçlar vermesi için girişilen çalışmaları destekliyoruz. (Karşılıklı ve dengeli kuvvet indrimi) müzakerelerinin, bölgemizde barışı güçlendirecek şekilde yürütüleceğine inanmak isteriz.

Ancak, (karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimi) müzakerelerinde, nükleer güce sahip büyük devletlerin politikaları açısından varılacak sonuçların, esasen kritik bir durum arzeden “kanatlardaki savunma” güvenliğini zedelememesi büyük önem taşır. CGP, bu konudaki gelişmeleri ve iki büyük nükleer devletin dünya meseleleriyle ilgili müzakerelerinin Orta Doğu bakımından ortaya çıkarabileceği yeni durumları en büyük dikkat ve uyanıklık ile izlemek lüzumuna inanmaktadır.

- CGP, Türk devletinin millî güvenliği ile millî çıkarları açısından yapılan ittifakların bugüne kadar ciddi yarar sağladığına kanidir ve bu ittifakların devamına taraftardır. CGP, bu konuda bugüne kadar yapılan lüzumsuz ve kasıtlı propagandaları da dikkate alarak, Türkiye’nin uluslararası ittifak ve kuruluşlar içindeki yerinin bütün gerçek yönleriyle kamuoyuna anlatılması ve kamuoyunun olumlu ve gerçek kanaatlar yönünde oluşturulması lüzumuna inanır.
- Dış politikada, iktisadî ve sosyal sistemleri benzerlik gösteren ülkeler arasında büyük menfaat çatışmaları görülebildiği gibi; bazan da, millî menfaatlar değişik ideolojilere sahip

milletleri belli konularda işbirliği yapmağa zorlamaktadır. Biz dış politikada temel etkenin ideolojik yakınlık ve uzaklık olduğuna kani değiliz. Dış Politikada temel etken ve şaşmaz rehber, millî menfaattir.

Hiç bir dostluk, hiç bir gerginlik ebedî değildir. Ebedî olan milletin kendisidir; hayatî olan millî güvenliktir.

- Bağlı bulunduğumuz ittifaklar ve üye olduğumuz milletlerarası kuruluşlar içinde milletin haklarını, hürriyetini, güvenliğini titiz bir dikkatle korumağa kararlıyız.
- CGP, Avrupa Ekonomik Topluluğunun, yalnız çok büyük bir ekonomik güç olmakla kalmayıp, hür Avrupanın siyasal bütünleşmesine doğru atılmış ciddi bir adım teşkil ettiği inancındadır. Türkiye ile genişletilmiş topluluk arasındaki ilişkilerin topluluğun artan önem ve ağırlığı göz önünde tutularak düzenlenmesi gerektiğine inanıyoruz.
- CGP, Avrupadaki karşılıklı ittifaklar arasındaki yumuşama politikasının uygunluğunu kabul eder. Ancak, Doğu - Batı ilişkilerinde süper devletler arasındaki karşılıklı menfaat dengesinden doğabilecek ikili anlaşmaların yaratabileceği bazı tehlikeleri de göz önünde tutarak, Kuzey Atlantik İttifakının ve dolayısıyla Türkiye'nin güvenliğinin zayıflatılması hususuna azamî itina gösterilmesini ister. Türk dış politikası bu konudaki gelişmeleri büyük bir dikkat ve teyakkuzla izlemek zorundadır. Süper devletler, bir başka bölgede elde edecekleri sonuçları, veya bazı iç politika düşüncelerini ön plâna alarak, aralarındaki ilişkilerde, dostlarının ve müttefiklerinin bölgesel güvenlik sorunlarını gözden kaçırabilirler.

Türkiye'yi kuzeyinden ve güneyinden çevreleyen askerî tehditler karşısında, bu konunun önemi, halen her zamankinden daha fazladır.

- CGP, dünyadaki siyasal güçler arasında ciddi bir değişimin olduğunu ve ikili kutup dengesinin çok kutuplu bir dengeye doğru kaydığını görmektedir. Türk dış politikasının, hızla değişen dünya şartları içinde, Türkiye'nin menfaatlarını en iyi şekilde koruyacak bir esnekliğe sahip olması gerekir.
- Orta Doğu olayları bütün ciddiyetini muhafaza etmektedir. Orta Doğu sorunu, sadece bir Arap - İsrail sorunu olmayıp, bölgedeki genel siyasal ekonomik ve askerî denge bakımından süper devletlerin bir sorunudur. Bu ilişki; bir bakıma Orta Doğu güvenliği için bir teminat gibi görünebilir ise de, hatalı ve sorumsuz bir davranışın çok büyük olaylara sebep olabileceği de her zaman hatırd tutulması gereken bir husustur. Bu itibarla Orta Doğu olaylarına karşı Türkiye geleneksel objektif durum ve tutumunu devam ettirmeli, mevcut dengenin temelinden bozulmamasına çalışmalı, Birleşmiş Milletler tavsiyelerine uygun çözüm arama gayretlerine yardımcı olmalıdır.
- Akdenizdeki ittifaklar arası kuvvet dengesinin geçmiştekenden çok farklı ve dikkatle izlenecek bir gelişme gösterdiği meydandadır. Askerî tehditlerdeki aleyhe değişimin, Avrupada girişilen yumuşama politikasıyla dengeleneceğini kabul etmek hatalı olur. Asıl güvenlik, dengenin askerî alanda da sağlanmasındadır. (Karşılıklı ve dengeli kuvvet indirimi) sorununun daha çok Orta Avrupadaki kuvvetlere dönük bir husus olduğunu bilmekle beraber, Akdenizdeki kuvvetler konusunun da bu müzakereler içinde mütalâa edilmesini faydalı görüyoruz.

Kıbrıs

- Kıbrıs, Türkiye için millî bir sorundur. CGP, Kıbrıs'ta cemaatlar arasındaki müzakerelerin barışı sağlayacak, devamlılık arzedən, yaşama gücü olan, âdil bir çözüme ulaştırılmasını Türkiye'nin millî politikasının ve bölgesel güvenliğinin bir gereği sayar.

Kıbrıs'ta bir Kıbrıs milleti yoktur. Adada, Türk ve Yunan milletlerinin iki parçası yaşamaktadır. Kıbrıs'a bağımsızlık verildikten sonra kabul edilen ve milletlerarası teminata bağlanan Anayasa, Türk ve Yunan milletleri arasında Ege'de ve Doğu Akdenizde dengenin muhafazası esasına dayanıyordu. Türkiye, ne bu muvazenenin bozulmasına, ne kahraman Türk Cemaatının zulme terkedilmesine, ne de bugünkü durumda güvenliğimiz için büyük önem taşıyan adanın çeşitli emellere âlet edilmesine müsaade edemez. Türk milleti adada bir "olup bitti" yi asla kabul etmez. Barışçı bir çözüm yoluna ulaşılması her iki milletin yararınadır.

MİLLÎ SAVUNMAMIZ

- **Türk Silâhlı Kuvvetleri, bağımsız Cumhuriyetimizin, millet ve ülke bütünlüğümüzün, millî birliğimizin güçlü koruyucusu ve dayanağıdır. Silâhlı Kuvvetlerimizin her çeşit siyaset tartışma ve mücadelelerinin dışında tutulması lüzumuna kaniyiz.**
- Partimiz, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, bugünkü savaş tekniğinin icaplarına göre, en iyi bir şekilde kurulmasını, yetiştirilmesini ve donatımını millî güvenliğimizin şartı olarak görür.
- Partimiz, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin harp, silâh, araç ve gereçleri ihtiyacının mümkün olduğu ölçüde yurt içinden karşılanmasını hedef bilir. Millî harp sanayiinin, genel sanayileşme politikamızla ahenkli şekilde, geliştirilmesine kararlıyız.

Topyekûn savaş ihtimalleri dışında **mahallî savaş ve sübversif faaliyetler** tehlikesi daima göz önünde tutulmalıdır. Silâhlı Kuvvetlerimizin, bu gibi ihtimalleri kesinlikle karşılayacak şekilde güçlendirilmesi ve yetiştirilmesi lüzumuna inanıyoruz.

- Çağımızın ve bölgemizin şartları, vurucu kuvveti ve hareket kabiliyeti çok yüksek, çevik ve üstün eğitilmiş Silâhlı Kuvvetlere sahip olmamızı zorunlu kılmaktadır. Bunu sağlamak yolunda çaba sarf edeceğiz.
- CGP, askere alma hizmetlerini kolaylaştıracak ve yurttaşları gereksiz formalitelerden kurtaracak tedbirleri alacaktır.
- Askerlik çağı geldiği halde askere alınmayan ve askerliğini yapmadığı için çalışma hayatına atılamayan gençlerin problemlerini sür'atle çözmeğe kararlıyız.
- Birinci Dünya, Kurtuluş ve Kore Savaşlarına katılmış bulunan "eski askerler"imizin ve dul ve yetimlerinin sorunlarını bir bütün olarak ele almanın ve geleceğin ihtiyaçlarını da kapsayacak bir biçimde çözümlemenin vakti gelmiş ve geçmiştir.

Devletin varlığı ve itibarı ile ilgili olan ve çözüm bekleyen bu önemli konuyu halletmek için CGP olarak her türlü çabayı göstermeye kararlı olduğumuzu beyan ederiz.

TARIM VE KÖY KALKINMASI

Cumhuriyetçi Güven Partisi, Tarım ve Köy Kalkınmasına Büyük Önem Verir

Nüfusumuzun büyük çoğunluğu tarımda çalışıyor. Tarım başlıca döviz kaynaklarımızdan biri olmakta devam ediyor. Sanayiimizin ham madde ihtiyacının önemli kısmını tarım sağlıyor.

- Ekonomik gelişmede dar boğazlar doğmaması için;
Enflasyondan korunmak için;
Köylünün ve köyün yaşama seviyesini yükseltmek için,
Hızla artan nüfusun yarattığı ziraî ürün talebini karşılayabilmek için,
Daha iyi ve dengeli bir beslenmeyi gerçekleştirmek için;
İhracat gelirimizi arttırabilmek için; tarım alanında yeterli bir gelişme ve kalkınmayı sağlamak şarttır.

Yapılan hesaplara göre, yüzyılın sona ermesinden önce, Türk tarımında verimi bugünkünün üç katına çıkarmak zorunluğu ile karşı karşıyayız. Bu, ancak, tarım alanında çok ciddî hamlelerle varılabilecek bir hedeftir.

Türkiye’de ekilebilir toprakların hududuna gelinmiştir. Ziraî üretimi arttırmak için, ekilen arazi genişletmek imkânı çok azalmıştır. Türkiye’de mer’a olarak kullanılması gereken meyilli yamaçlar bile ekilmektedir.

Yapılan ve Yapılacak Hamleler

- Plânlı dönemde (1962-1972 arasındaki on yılda) Türkiye tarımında önemli gelişmeler görülmüştür. Fakat yapılanlarla yetinmemiz kabil değildir.

Plânlı dönemde, özellikle pamuk, pancar ve ayçiçeği gibi ürünlerde çok büyük ve sevindirici verim artışları sağlanmıştır. **Bazı ürünlerde, dönüm başına verim 10 yılda iki katın üstünde bir artış göstermiştir.** Pamuk ihracatında plân hedefinin çok ötesine geçilmesi, verim artışı sayesinde kabul olmuştur. Verim artışında sulamanın, gübre kullanmanın ve bütün modern tarım usullerinin ve girdilerinin payı vardır.

- Türk köylüsü ve çiftçisi fakirliğin kader olmadığını, yoksulluğu yenmek kabil olduğunu görmüştür.

Ona suyu, bol ve ucuz gübreyi, iyi tohumu, ziraî mücadele ilâcını, tarım âlet ve makinalarını, eğitimi, yeterli destekleme fiatını, depolama ve pazarlama imkânlarını sağlarsanız, Türk köylüsü ve çiftçisi, bütün bu imkânları en iyi şekilde kullanmağa hazırdır, ehildir. Türk köylüsü kalkınmaya âşıktır. Devletin elinden tutmasını, ona yol göstermesini, yardımcısı olmasını beklemektedir.

Sulama

- Bugünkü bilgilerimize göre ekonomik olarak sulanabilecek 8,5 milyon hektar tarım arazimiz vardır. Bunun ancak 2 milyon hektara yakın bir kısmı sulanmaktadır. Sulanan arazinin yarısından fazlası da son on yıllık plânlı dönemde sulamaya açılmıştır.

Türkiye’nin kullanılabilecek su potansiyelinin 88 milyar metre küp olduğu hesap edilmiştir. Bunun ancak 12 milyar metre küp kadarı kullanılmaktadır. Bu oranları mümkün olan hızla arttıracamız.

Türkiye’de, tesbit edilmiş **473 önemli baraj** yeri vardır. Bunlardan **54 ü** yapılmıştır; **14** baraj inşa halindedir; **179** unun plânlaması tamamlanmıştır; **226** sının sadece istikşafı yapılmıştır.

Ekonomik öncelikler yanında, kuraklık bölgelerin ızdırabını da göz önünde tutarak baraj inşaatına hız vereceğiz. Kabil olan her yerde, tarımın kaderini tesadüflere bırakmayacak tedbirleri alacağız.

- Bundan 15-20 yıl önce barajları yabancı teknik güce yaptıрмаğa mecbur olan Türkiye, teknik personeli yanlış ve haksız bir ücret politikası ile bezdirip kaçırmamak şartıyla, artık barajlarının hemen hepsini kendi teknik gücü ile yapacak duruma gelmiştir. 1970 lerin Türkiye'si artık 1955 lerin Türkiye'si değildir. Türkiye, yeraltı sularını da yüzde yüze yakını yerli olan malzeme ile ve milli teknik güçle çıkarmaktadır. Türkiye geri kalmışlık çemberini kırmaktadır.

Sulama alanında, önümüzdeki dönemin bir hamle dönemi olması için Cumhuriyetçi Güven Partisi var gücüyle çalışacaktır. Büyük sulama işleri yanında, **köylerin küçük sulama işlerine** de hız vereceğiz.

- Önümüzdeki dört yılda, yeniden en az beş milyon dönüm araziye sulamaya açmak kararındayız.
- Kurak bölgelerde yaşayan köylü ve çiftçilerimizin sulama ile ilgili dert ve ihtiyaçlarına öncelikle eğileceğiz.

Gübre

- Türkiye'de gübre kullanımı, plânlı dönemde, hızlı ve sevindirici bir artış göstermiştir. 1962-1972 yılları arasında, Türkiye'de, gübre kullanımında 10 misline yakın bir artış göze çarpmaktadır. Buna rağmen, gübre kullanımında, ileri tarım ülkeleri ile aramızda hâlâ büyük farklar vardır. Gübrelenen alan, tarım arazisinin % 30 una yükselmiştir. Devlet Plânlama Teşkilâtı, bu oranın, Üçüncü Plân Döneminin sonunda % 60 a yaklaşacağını hesaplamaktadır.
 - Ancak mahsul fiyatı gübre fiyatı arasında makul bir denge kurulamamıştır. Gübre, mahsul fiyatına göre, nisbî olarak pahalı ise —ki Türkiye'de durum budur— tarımın ve köyün kalınması güçtür.
- Mahsul fiyatları ile gübre fiyatları arasında makul bir denge kuracağız.

Zirai Âlet ve Makinalar

- Türkiye'de makinalaşma da hızlanmıştır. 1972 deki traktör sayısı, 1962 dekinin tam 3 katıdır. 1962 de traktörle işlenen toplam tarım arazisinin alanı %14 ü idi. 1972 de traktörle işlenen alanın toplam tarım arazisine oranı %35 e yükselmiştir.
- Plânlı dönemde, Türkiye içinde traktör yapımı da plân hedeflerini aşmış ve Türkiye'de 1962-1972 yılları arasında, 119.000 traktör imâl edilmiştir. Bu hem sanayi, hem tarım alanında önemli bir hamledir, önümüzdeki dönemde, traktör yapımı bakımından, hedefimiz şudur:
 - a) Yerli imâlatı **talebi tam olarak karşılayacak** seviyeye yükseltmek;
 - b) Bugün dışardan ithal edilen motor kısımlarının da Türkiye'de yapımını sağlamak, böylece **yüzde yüz yerli** traktöre ulaşmak.
- Traktör dışındaki tarım ekipman ve makinalarında gelişme daha yavaş olmuştur. Biçer-döğür yapımında son yıllarda hızlı bir gelişme görülmekle beraber, imalât ihtiyacın çok altındadır.
- Traktörlerin ve zirai âletlerin maliyet ve satış fiyatları, zirai ürün fiyatları ile kıyaslanınca ağırdır. Maliyet artışını önleyecek genel tedbirler yanında, karaborsaya da çare bulacağız.

Peşin para ile traktör almak isteyen bir köylü yurttaş; “peşin satmayız; ancak taksitle satarız” diyerek, çaresizlik içinde kalan bu yurttaş çok yüksek bir “taksitli satış” fiyatını kabul etmeğe zorlayan acentaların tutumuna karşı tedbir alacağız.

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, ziraî alet ve makinaların fiyatlarının mahsul fiyatlarından daha hızlı artmasını önleyecektir. Meşru olmayan usullerle, karaborsa fiyatıyla, “taksitle satış” zorlamaları ile köylü ve çiftçinin hakkının çiğnenmesine razı olmayacağız. Buna imkân vermemeğe kararlıyız.

İyi ve Ucuz Tohum

- Memleketimizde iyi vasıfta tohum meselesi henüz halledilmiş değildir. Tohum üretmek üzere kurulmuş olan işletmelerimiz yeterli bir durumda bulunmamaktadır. Bir yandan bu işletmeleri yeterli hale getirmeğe çalışırken, diğer yandan yabancı memleketlerden ithal edilen ve denemelerde olumlu sonuç veren iyi vasıflı yeni tohumların kullanılmasını yerinde görüyoruz. İyi ve ucuz tohum meselesini halledeceğiz.
- Yüksek verimli tohumluk ithaline karşı çıkan yıkıcı sol propagandalarına değer verilmemelidir. Yıkıcı solun hedefi, köylümüzü yoksul bırakıp, kışkırtmaları için uygun bir zemin yaratmaktır. Ülkemizin şartlarına uygunluğu tecrübe ile anlaşılan yüksek verimli tohumlukların ithaline devam etmek ve köylümüzü yüksek verimin sağlayacağı geçim rahatlığına ulaştırmak kararındayız.

Ziraî Mücadele

- Hastalık, haşarat, zararlı otlar ve benzerleriyle yeterli şekilde mücadele edilmemesi yüzünden her yıl uğradığımız zararlar milyarlarca lirayı bulmaktadır. Ziraî mücadele teşkilâtımız, personel sayısı, para ve vasıta bakımından yetersiz durumdadır. Cumhuriyetçi Güven Partisi Meclis Grubu bu konuda Meclise bir Araştırma önergesi vermiştir. Bu konuyu gereken ciddiyetle ele alacağız.

Toplu alanlarda yapılacak mücadelede, kooperatiflerden ve birliklerden de yararlanacağız.

Ziraî Kredi

Ziraî işletmelerin çoğu Ziraat Bankası'ndan veya kooperatiflerden ya hiç kredi alamamakta, ya da yeterli kredi alamamaktadır. Köylü vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu için yıllık kredi miktarı, bir kaç yüz liradır. Bu kredinin bir kısmı da donmuştur. Pek çok köylü vatandaşın banka ile olan ilişkisi, eski borcu yenilemek ve faiz ödemekten ibarettir.

- Kredi işlemlerinde tatbik edilen toprak baremi, toprağın gerçek değeri ile kıyaslanmayacak kadar düşüktür. Bununla meşgul olacağız.
- Tefecilik büyük bir ıstırap kaynağıdır. %20-30 gibi ağır faizlerle kredi alan, bazan bu kredi karşılığında mahsulünü tarlada veya ağaçta satmaya mecbur olarak ayrıca zarara uğrayan köylüyü yüksek faiz ödemeğe sevkeden sebep, hiç şüphesiz, ziraî kredinin yetersizliği ve dağılımındaki adaletsizliktir. Tefecilikle mücadele sözle veya kışkırtmalarla olmaz. Ziraî kredi miktarı arttırılmalı, kredi şartları ve dağıtım usulleri ıslâh edilmelidir.

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, bunu gerçekleştirmek için Ziraat Bankası'nın imkânlarının genişletilmesi başta olmak üzere, bütün tedbirleri gecikmeden almayı köylümüze karşı borç saymaktadır.
- Ziraî kredinin yetersizliği yanında, kredinin dağılışında da şahıslar ve bölgelerarası adaletsizlik vardır. Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisi Grubunun önergesiyle bu konuda bir Meclis araştırması açılmıştır. Bu araştırmanın ortaya çıkardığı gerçeklerin de ışığı altında, ziraî kredi adaletsizliğine çare bulacağız.
- Daha ziyade sosyal amaçlı kredi karakteri taşıyan ve küçük bir tüketim kredisi halini alan kredilerle tarım kalkınması olmaz. Projeye dayanan ve belli projeleri gerçekleştirmek için ödenen kontrollü tarım kredilerini arttırmak, tarımda ilerlemenin şartıdır.
- Özellikle ihracata dönük tarım projeleri ve hayvancılıkla ilgili projeler, uygun kredilerle desteklenecektir.
- Fakir, ödeme güçlüğü çeken, kuraklıktan ve âfetlerden zarar görmüş, geçim yükü altında ezilen köylü yurttaşların varını yoğunu haczetme yoluna gidilmeyip, borçlarını tecil etmek ve taksitle bağlamak gibi yollara başvurulacaktır.
- Ziraî krediyi geri ödeme zamanı, mahsulün idrak edildiği tarihler göz önünde tutularak, köylü yurttaşları sıkıntıya düşürmeyecek şekilde değiştirilecektir.

Ziraî Mahsulleri Değerlendireceğiz

- Köylü ve çiftçinin emeğinin ve alın terinin değerlendirilmesi, Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin üzerinde ısrarla durduğu önemli konulardan biridir.
- Çiftçinin ve köylünün mahsulünün değer fiatla satılmasını sağlamak, Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin temel hedeflerinden biridir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, çeşitli ürünlerin fiatlarının artan maliyetlere ve yeni şartlara uydurulması ve köylünün mahsulünün değerlenmesi için çaba sarf etmiştir. Ve sarf etmeğe devam edecektir.
- Ürünlerin özelliğine göre, mümkün ve faydalı olan hallerde, ziraî ürünlerin destekleme fiatları ekimden önce açıklanacaktır.

Mer'a ve Yayla İhtilâfları

- Köylü vatandaşlarımızın büyük şikâyet konularından biri de, arazi, mer'a, yayla ve su ihtilâflarının süruncemede bırakılmasıdır. Büyük huzursuzluğa sebep olan bu ihtilâflarını süratle halledilmesi için, mevzuatta gerekli düzeltmeler yapılacaktır.
- Ülkemizde bir çok huzursuzluğa yol açan ve asayiş sarsan su anlaşmazlıklarını azaltmak üzere, "Su Hakları" tasarısı ile "Toprak Su Birlikleri" tasarısını kanunlaştıracamız.
- Toprak erozyonunu önlemek üzere, yamaç, arazi ve mer'a kullanımının düzenlenmesi yolundaki çalışmaları sonuçlandıracağız.
- Kadastro ve tapulama işlerimiz gayet yavaş ilerlemektedir. Bir çok huzursuzluklara sebep olan ihtilâfların ortadan kalkması, arazinin değerlendirilmesi ve mülk emniyetinin korunması bakımından önem arzeden kadastro ve tapulama faaliyetinin hızlandırılması için gerekli tedbirleri alacağız.

Başka Tedbirler

- Ziraî ürünleri depolamak ve tüketim ihtiyacına göre uygun fiatla pazarlamak için gerekli tesislerin kurulmasına önem vereceğiz.
- Toprak tahlili çalışmaları hızlandırılacak, toprakların kabiliyetine göre kullanılması yolunda çalışmalar yapılacaktır.
- Tüketimi artan, dış talebi fazla olan, yerli sanayie ham madde temini ve dış ödeme dengemiz bakımından döviz kaynağı olan pamuk gibi ürünlerin ekim alanını genişleteceğiz.
- Tarımda daha ileri bir tekniğe ulaşmak için, pratik tarım merkezleri kurularak, yaygın çiftçi eğitimi yapılmasını lüzumlu görüyoruz.

Ziraî Sigorta

Cumhuriyetçi Güven Partisi, kuraklık, şiddetli yağmur, sel, dolu, rüzgâr ve yangın gibi âfetlere karşı **ziraî sigorta** sistemini genişletmeğe kararlıdır.

Kooperatifçilik

Kooperatifçilik tarımın gelişmesinde çok faydalı bir unsurdur. Partimiz, tarımda gönüllü ve demokratik kooperatifçiliği geliştirmek için gereken bütün tedbirleri alacaktır.

KÖYÜN İHTİYAÇLARI

- Köylerimizi yaz-kış geçit veren standart köy yoluna, temiz içme suyuna, elektriğe, eğitim imkânlarına kavuşturmak şarttır. Köylerin sağlık şartları düzeltilmeğe muhtaçtır. Milletçe, bütün imkânlarımızla, köye yönelmemiz gerekmektedir. Azimli ve çok yönlü çabalarla köyün durumunu düzeltmek zaruretine inanıyoruz.
- Köy çocuklarına daha geniş eğitim imkânları ve fırsat eşitliği sağlanacaktır. (Bununla ilgili tedbirler eğitim bölümündedir.)
- Köylü vatandaşlarımızın içme suyu, yol, elektrik, okul ve cami gibi temel ihtiyaçlarının karışılmasına, devletin daha geniş ölçüde yardım etmesi lüzumuna inanıyoruz.

Köy kalkınması, **köy yollarının** tamamlanmasına bağlıdır. Köy yolları yapımındaki gecikmeler ve program aksamalarına son vereceğiz. Programa alınan işlerin mutlaka yapılmasını sağlayacağız.

- Köylerimize yeterli imam kadrosu verilmesini nimet ve külfetlerin âdil bir surette dağıtılması prensibinin tabii bir icabı sayıyoruz.

- Köyler arasında çatışmalara yol açan hudut anlaşmazlıklarını ortadan kaldıracak kesin neticeli; tedbirleri behamahal uygulamak lâzımdır.
- Nüfusun süratle artması ve artan iş gücünün tamamının sanayide ve hizmetlerde çalışma imkânı bulamaması, köylerde gizli işsizliğin kabarmasına yol açmaktadır. Bunun önlenmesi ve köylümüzün boş zamanlarının kendi refahlarını arttıracak şekilde değerlendirilmesi Cumhuriyetçi Güven Partisinin önemle üzerinde durduğu davalardandır. Partimiz, bu davanın devamlı takipçisi olacak, “toplum kalkınması” usulleriyle işsiz yurttaşları iş ve gelir sahibi yapmak için bütün imkânları kullanacaktır.

- Köylümüzün yakıt ihtiyacının millî ekonomi açısından daha verimli yollardan karşılanmasına ve bu suretle tarlanın ihtiyacı olan gübrenin tarlaya gitmesine imkân veren bir yakıt politikası uygulayacağız.
- Köylü vatandaşlarımızı sağlam ve sağlık şartlarına uygun birer eve sahip kılmak için (kendi evini yapana yardım) esasına uygun olarak destekleyici tedbirler alacağız. Ayrıca, köylüye uzun vadeli kredi ile mesken yapmak isteyen devlet kontrolündeki kooperatifleri ve şirketleri teşvik edeceğiz.
- Köylü yurttaşlarımızın orman mahsulleri ve inşaat malzemesi temininde uğradıkları güçlükleri azaltacak çareleri bulacağız.
 - Eskimiş, bugünkü ihtiyaçları karşılayamayacak duruma gelmiş olan Köy Kanununu yürürlükten kaldırarak, memleket gerçeklerinin ışığı altında yeni bir Köy Kanunu yapacağız.

ORMAN KÖYLERİ ve ORMANCILIK

- Türkiye’de 13 bin köy orman içinde ve kenarındadır.
- Bu köylerde 7 milyondan fazla yurttaş yaşar.
- Orman köyleri, uzun yıllar ihmal edilmiştir. Bütçelere orman köyleri için konması kanunen emredilmiş olan ödeneklerin konmaması, orman-vatandaş ilişkilerinin iyi düzenlenememesi bir çok şikâyetlere yol açmıştır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, orman köylerinin dert ve dileklerini Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsüne bir çok defa getirmiş ve orman köylerinin kalkındırılması için hazırlanan bir kanun teklifi CGP Grubu adına Yüce Meclise verilmiştir.
- 1969 seçim beyannamemizde verdiğimiz bir sözü yerine getirerek, ormanla ilgili Anayasa hükmünü memleket ihtiyacına uygun şekilde değiştirdik.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, 1969 seçimlerine girmeden önce yayınladığı Seçim Beyannamesinde aynen şöyle diyordu:

“Orman korumanın çaresi Adliye koridorlarını ve hapisaneleri orman köylüleriyle doldurmak değildir; vatandaşın elinden geçim vasıtasını almak değildir.

İktisadî zaruretlerin doğurduğu ıstıraplara çare bulmak, orman - halk ilişkilerini düzeltmek için Anayasaya “orman suçu af edilmez” diye hüküm koymanın fayda vermediği görülmüştür. Yüz kızartıcı suçların ve en ağır cinayetlerin bile affedildiği göz önünde tutularak, bu Anayasa Hükümünün değiştirilmesine taraftarız. Yapılacak iş orman köylüsünü geçim imkânına kavuşturmaktır. Civarında yaşayan insan için, orman, bir dert ve ceza kaynağı değil, geçim kaynağı haline gelmelidir.”

- Bugün de, açıkça tekrar ediyoruz:

“Orman köylüsünü geçim imkânına kavuşturmak lâzımdır. Civarında yaşayan insan için, **orman, bir dert ve ceza kaynağı değil, geçim kaynağı** haline gelmelidir.”

- Cumhuriyetçi Güven Partisi ormancılığımızın ve orman köylümüzün kalkınmasını bir arada ele alıp gerçekleştirmek gereğine inanır.
- Anayasada yapılan değişikliğe uygun olarak, orman sınırları konusunun millî menfaatlere uygun şekilde çözülmesi lâzımdır. Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin, orman sınırlarının gerçeklere ve orman köylüsünün menfaatlarına uygun olarak tesbit edilmesine, orman vasfını

kaybedip bağ-bahçe, tarla durumunda olan yerlerin köylünün geçimi için işletilmesine imkân veren bir teklifi, İkinci Kalkınma Plânına alınmıştı.

Cumhuriyetçi Güven Partisi daima, “Bağ-bahçe, tarla ziraatına müsait ve ilmen orman dışında olan arazileri orman sayarak bomboş bırakmakta fayda yoktur; bu topraklar geçim imkânı olmayan orman köylülerine verilmelidir” görüşünü savunmuştur.

Anayasa ve orman mevzuatı, millî ekonomi bakımından faydası apaçık olan bu görüşümüz istikametinde değişti.

- 1972 yılında TBMM de kabul ettiğimiz Üçüncü Kalkınma Plânında da, aynı konuda, Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin içtenlikle destekleyip oy verdiği esaslar yer almıştır. Kabul ettiğimiz bu plân hükümlerine göre:
- Anayasanın değişen maddeleri ve kabul edilen yeni kanun hükümlerinin ışığında ilmen ve fiilen orman vasfında olmayan arazilerin orman sınırları dışına çıkarılması ve millî ekonomi için en yararlı şekilde kullanılması yolundaki çalışmalara hız verilecektir. İlim ve fen gözüyle, tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında kullanılması veya mer’a olarak hayvancılığa tahsisi ekonomik bakımdan daha yararlı olan ve orman vasfını yitirmiş bulunan bütün yerler orman sınırı dışına çıkarılacaktır.

Orman sınırlama çalışmalarının sür’atle tamamlanması, orman ile çevresinde yaşayan yurttaşlar arasındaki ilişkileri düzelterek, Vatandaş ile orman idaresi arasındaki lüzumsuz anlaşmazlıklar kaldırılmış olacaktır. Yurt arazisinden en faydalı şekilde yararlanma yolları açılmış olacaktır.

Üzerinde toplu olarak köy ve kasaba yapılarının kurulmuş olduğu meskûn yerlerin “orman” sayılması hiç bir anlam taşımadığından, kanunî hükümler dairesinde, bu gibi yerler orman sınırı dışına çıkarılacaktır.

Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak, şuna inanıyoruz ki, bir yerin orman olup olmadığını tâyin ve orman sınırlarının tesbiti konusunda, delillerin değerlendirilmesine ve mahkemelerin isabetli karar vermesine imkân bırakmayan eski usullerin değiştirilmesi büyük faydalar sağlayacaktır.

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, Orman Genel Müdürlüğünün orman ürünleri satışından ve orman sanayiinden sağlayacağı kârlardan ve bu konularla ilgili çeşitli vergi ve resimlerden, “orman köylerini kalkındırma” fonu için pay ayrılması görüşündedir.
- Gelişen kâğıt sanayiinin ve orman ürünlerine ihtiyaç duyan bütün öteki sanayi dallarının ihtiyacını karşılayacak bir “ormancılık politikası” izlenecektir. Sanayie ham madde arzı düzenli ve sürekli bir hale getirilecektir.
- Yurt içinde orman ürünleri talebi durmadan artmaktadır. Bu talebin karşılanabilmesi için, özellikle hızla büyüyen ağaç çeşitlerinden oluşan ağaçlandırma projelerinin, çok kısa süre içinde uygulanmaya konması lâzımdır. Bu çalışmalar; gönüllü “toplum kalkınması” usulleriyle yürütülecek; işsiz veya “mevsimlik işsiz” yurttaşlara ücretli iş bulma imkânı sağlanacaktır. Türkiye’de 18 milyon hektarı aşan orman alanının 10 milyon hektar kadarı ağaçlandırılmayı gerektirecek “bozuk orman” niteliğindedir. Birinci ve ikinci plân dönemlerinde 280.000 hektar saha ağaçlandırılmıştır. Bu rakamlar, “ağaçlandırma” işine verilmesi gerekli önemi göstermektedir.
- Orman bölgelerinde yaşayan vatandaşlarımıza iş sahası açacak yatırımlara öncelik verilmesini istiyoruz.

- Orman bölgelerinde el ve ev sanatlarının, köy sanayiinin süratle geliştirilmesini istiyoruz. Ormanla ilgili olarak kurulacak sanayiden orman köylerinin yararlanması sağlanacaktır.
- Bulundukları yerde yeterli geçim imkânı olmayan köylerde yaşayan vatandaşlarımıza, yurt içinde ve yurt dışındaki sanayi işçiliği için öncelikle imkânlar tanınmalıdır.
- Orman yollarının yapımında, teraslama, ağaçlama, kesim ve orman ürünlerini taşıma ve pazarlama işlerinden, orman köylüsüne daha geniş gelir imkânları sağlayacağız.
- Hâlen Türkiye’de “orman yolu” ihtiyacının yüzde kırkı karşılanmıştır. Orman yolları yapımına hız vereceğiz.
- Orman köylerinde tavukçuluk, avcılık gibi faaliyetler geliştirilecektir.

Orman Suçlarının Affı

Cumhuriyetçi Güven Partisi, yukarda da belirtildiği gibi, daha 1969 da yayınladığı Beyannamesinde, Anayasa’da değişiklik yapılmasını ve fakir orman köylüsünün geçim sıkıntısından doğan suçlarının affını istemişti.

Son defa çıkarılan orman affı kanunu bugün Hükûmeti teşkil eden iki partinin gruplarının oylarıyla kabul edilmiştir. Sol muhalefet Meclis çalışmalarını engelleme yolunda olduğu için, o gün de Mecliste sadece bir kaç üyesi bulunmuştur. Cumhuriyetçi Güven Partisi, orman köylüsünün affını desteklemiş ve bu yolda oy vermiştir.

Sayın Cumhurbaşkanı tarafından kanunun bir defa daha görüşülmek üzere iadesinden sonra yapılan olağanüstü toplantıya da CGP’li milletvekilleri katılmışlardır.

Seçimlerden sonra da, CGP Grubu, bütün gücüyle, fakir orman köylüsü lehinde oy kullanmağa kararlıdır. Sadece orman yakma suçlarının affın dışında bırakılmasını istiyoruz.

Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin yetkili kurullarının bu konudaki görüşü şöyledir:

“C.G.P. orman köylüsünün dertlerini çok yakından bildiği için orman köylüsünün aftan yararlanmasına daima taraftar olmuştur. Adî suçluların sık sık affa uğradığı memleketimizde fakir orman köylüsünü affın dışında tutmak haklı kabul edilemez. Orman içinde ve civarında yaşayan dar gelirli yurttaşlarımızın dertlerini dindirmek için çalışmalara devam edeceğiz. Orman köylüsü için adil ve ölçülü bir af kanununa oy vereceğiz.

Kasıtlı orman yangınları elbette affın dışında kalacaktır. Anayasanın 131. nci maddesi ormanı da, orman köylüsünü de korumayı devlete bir görev olarak vermiştir. Orman affının fakir orman köylüsü dışında kalanlara da teşmili sakıncalı olabilir. Biz kereste ticareti ile meşgul olanları değil, orman köylüsünü mutlaka affedeceğiz.

Bu güne kadar orman köylerine ve köylüsüne karşı devletin görevlerini tam olarak yapmadığı gözden kaçırılmamalıdır. Cumhuriyetin 50. nci yılında aftan öncelikle yararlanmaları gereken yurttaşlarımızın orman köylüleri olduğuna inanıyoruz. Fakir orman köylüsünün aftan yararlanması, toplum yararı bakımından da, adalet duygusu bakımından da yerindedir.

Ormanı da, içindeki insanı da yaşatmak lâzımdır. Yapılacak iş orman köylüsünü geçim imkânına kavuşturmaktır. Cumhuriyetçi Güven Partisi, anarşi ve tedhişçiliğin, yüz kızartıcı suçların, rüşvetin ve devlet parasını çalmanın affedilmesine razı değildir. Fakat, geçim darlığı içinde kıvranan orman köylüsü affa lâyıktır. Orman suçlarının fakir orman köylüsü ile ilgili olanları mutlaka affedilecektir.”

Şüphesiz, bu af, belli bir tarihten sonra işlenen suçlara uygulanamaz. Af ümidiyle suça teşvik çok yanlış bir tutum olur. Bu sebeple, yeniden görüşülecek olan af kanununda yazılı olan tarihten daha sonra işlenmiş suçlar aftan yararlanmayacaktır.

Orman köylüsünün derdi sadece afla çözülemez. Ona, ferden ve kooperatifler yoluyla, yeterli çalışma ve geçinme imkânları sağlanmalıdır. Cumhuriyetçi Güven Partisi bunu gerçekleştirmeye kararlıdır.

TOPRAK ve TARIM REFORMU

Millî bünyemize ve Anayasamıza uygun bir Toprak ve Tarım Reformu'nun yapılmasını, Cumhuriyetçi Güven Partisi daima istemiştir. Bu konuda 1970 yılı bütçe müzâkerelerinde, Genel Başkan şöyle diyordu:

“İyi tohum, ucuz gübre, sulama, haşarat ve zararlı otlarla mücadele, makinalaşma, ucuz ve yeterli ziraî kredi, köylü ve çiftçiye güven veren ve ziraî mahsullerin değerlendirilmesini sağlayan pazarlama imkânları, ziraî eğitim, bir kelime ile tarımda verimliliği arttırmak, yalnız tarım kalkınması için değil, millî kalkınma için de zaruridir. Ancak, tarımla ilgili geniş ve ciddi bir reform, toprak dâvasını da halletmeğe; toprak - insan ilişkilerini âdil, sağlam ve ziraî geliri düşürmeyecek esaslara bağlamağa mecburdur.

Türkiye’de, toprağa kavuşturulması zarurî ve mümkün olan topraksız köylüler vardır. Hiç şüphesiz, durmadan artan nüfusumuzun üçte ikisini tarım sektöründe tutarsak, herkese geçinebilecek kadar toprak vermek kabil olamaz. Bu hem boş, hem de tehlikeli bir hayalden ibaret kalır. Aynı miktarda kalan toprağı, durmadan çoğalan bir tarımsal nüfusa bölerek refaha kavuşulmaz. Elbette, nüfusun git gide artan bir kısmını, tarımdan sanayi ve hizmetler sektörüne çekmek; tarımsal nüfusun yalnız oran olarak değil, mutlak sayı olarak azalmasına karşılık diğer sektörlerde iş imkânlarını geliştirmek; ve tarımda çalışanların verimliliğini arttırmak şarttır.

Ancak, şu da gerçektir ki: Türkiye’de, toprak-insan ilişkileri pek çok yerde muteber resmî kayıtlara bağlanmamıştır; toprak ihtilâfları başlıca sosyal dertlerden biri halinde sürüp gitmektedir; ziraî işletmeler veraset yoluyla durmadan bölünmekte ve verimsiz hale gelmektedir; toprak reformu yapılmak suretiyle dağıtılabilecek ve bugünkünden daha verimli şekilde işletilebilecek arazi de vardır. Şu halde, Toprak ve Tarım Reformu yapılmalıdır.

Partimiz elbette, Anayasa ve hukuk dışı zorbalıklara, Türkiye’yi baştan başa kana boğabilecek sorumsuz kışkırtmalara taraftar değildir. Toprak reformu, bu çeşit kışkırtmalarla halledilemeyecek kadar ciddi ve önemli bir konudur.

Başarılı bir reform, özel mülkiyet ve tapu tanımayan bir yağma teşvikçiliği tarzında değil, “özel mülkiyete saygı” prensibine dayanılarak ve hukukî çerçeve içinde yapılabilir. Hiç şüphe yok ki, ziraatte en verimli işletmecilik tarzı, özel mülkiyete dayanan işletmeciliktir, insanlar kendi malları olan toprakları daha iyi işlerler. Kendilerinin olan ağaca, hayvana daha iyi bakarlar.

Tarih gösteriyor ki, “toprak işleyenindir” diye başlayıp sonunda “toprak devletindir” diye biten sosyalist ve kollektivist rejimler, tarım sahasında, özel mülkiyete saygılı rejimlerin sağladığı başarıya ulaşamamışlardır; hiç bir zaman da ulaşamayacaklardır. Getirdikleri esarettir, darlıktır.

Verimi düşürmek marifet değildir. Toprak ve Tarım Reformu'nun gecikmeden gerçekleşmesi şarttır. Bu reformun, toprağın en verimli şekilde kullanılmasına imkân verecek, verimli işletmeciliği koruyacak şekilde yapılması, hem aklın hem de Anayasanın icabıdır.”

Cumhuriyetçi Güven Partisi böyle bir reformun yapılması yolunda çalışmıştır.

Sulamayı cezalandıracak, toprağına yatırım yapanı cezalandıracak, millî ekonomiye çok yararlı bağ-bahçe yetiştirenleri cezalandıracak, verimli işletmeyi cezalandıracak aşırılıklara karşı çıktık. Türk tarımını altüst ederek ülkeyi açlığa sürükleyecek, köylerde huzur ve asayiş bırakmayacak ölçsüzlölklere katılmadık. Yağmacılığı ve kanunsuz işgalleri “devrimci eylem” diye öven mülkiyet ve huzur düşmanlarına göğüs, gerdik. Toprak ve tarım reformunu amaçlarından uzaklaştıracak tâvizler de vermedik. Neticede, Türkiye Büyük Millet Meclisi, sabırlı çalışmalarla —ve yıkıcı muhalefetin engelleme çabalarına rağmen— bu önemli reformu kanunlaştırdı. Kanunun kusur ve noksanları görüldükçe, uygulama sırasında yeni ihtiyaçlar belirdikçe, gerekli düzeltmeler elbette yapılacaktır.

Cumhuriyetçi Güven Partisi bu kanunun gerekli dikkat ve ciddiyetle uygulanmasını izleyecektir.

HAYVANCILIK

- Hayvancılık Türkiye için:
 - a) Hem artan nüfusumuzun dengeli beslenmesi,
 - b) Hem ihracat yoluyla döviz sağlama,
 - c) Hem köylümüzü kalkındırma,
 - c) Hem de “kalkınmada öncelik taşıyan il ve ilçelerimizin” refah seviyesini yükseltme davasıdır.

Çeşitli yönlerden büyük önem taşıyan hayvancılıkta bugüne kadar beklenen hamle gerçekleşmemiştir. Türkiye’de fert başına yıllık et tüketimi 17,8 kilogramdır. Üçüncü Plân dönemi sonunda bu miktarın 21,4 kilograma yükselmesi beklenmektedir. Hızla artan nüfus hesaba katılırsa, mütevazı ölçüdeki bir tüketim yükselişinin bile, et üretiminde ciddi bir hamleyi gerektirdiği görülür.

- Hayvancılık alanındaki idarî teşkilâtımız, hayvan yemi sanayiimiz zayıf durumdadır. Memleketimizdeki hayvan ırkları bozulmuştur. Et ve süt verimi bakımından başka ülkelerle yapılan kıyaslamalar bu alanda büyük bir ilerleme ihtiyacında olduğumuzu göstermektedir.
 - Milyonlarca yurttaşımızın geçim kaynağı olan hayvancılık konusunda Meclise iki defa araştırma önermeleri vermiş olan partimiz, hayvancılığımızı geliştirecek tedbirleri, sür’atle almak kararındadır.
- Hayvan sağlığı ile ilgili personelin çalışma imkânlarını, geçim şartlarını düzelterek ve belli hastalıkların “kökünü kazımak” (eradikasyon) için sistemli bir mücadeleyi başlatacağız.
 - Hayvancılığın gelişmesine elverişli ucuz kredi politikasına önem vereceğiz.
 - Hayvan hastalıkları ile en tesirli şekilde mücadele edilecektir.
- Mer’a durumu elverişli olan yerlerde meraya dayanan hayvancılık geliştirilirken; tarla ziraatının hâkim olduğu ve pazar durumunun elverişli bulunduğu yerlerde de, yem üretimine önem verilerek, “yoğun hayvancılığı” geliştirmeğe kararlıyız.

İç ve dış pazar imkânları göz önünde tutularak, değişik bölgelerin şartlarına uygun hayvan ırkları geliştirilecektir.

- Yem ve hayvan ürünleri sanayiinin kuruluşunu hızlandıracağız.

- İç tüketim ihtiyacı karşılandığı ölçüde hayvan ürünleri ihracatını hayvancılığı geliştirecek şekilde düzenleyeceğiz.
 - Hayvancılıkla ilgili devlet teşkilâtını, öncelikle, geçimi hayvancılığa bağlı bölgelere yönelteceğiz. Hayvancılık bakımından geniş imkânlarla sahip yurt köşelerine gerekli elemanları göndereceğiz.
 - Mer'aların ıslâhı, bakımı ve mer'a hukukunun düzenlenmesine önem vereceğiz.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, Et ve Balık Kurumu gibi hayvancılıkla ilgili devlet teşkilâtının, vatandaşlarımıza daha yararlı olması için gerekli ıslâhatı yapacaktır. Melen Hükûmeti, Türkiye'nin bir çok illerinde yeni Et Kombinalarının temelini atmıştır. Bu tesisleri sür'atle arttıracacağız. Et ve Balık Kurumunun yeterli ölçüde, üreticiyi bekletmeden alım yapması ve bedelini derhal ödemesi sağlanacaktır.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, Tarım Bakanlığı bünyesi içinde hayvancılıkla uğraşan devlet teşkilâtını yeterli bir seviyeye ulaştırmak ve yeterli yetki ve imkânlarla donatmak kararındadır.
 - Hayvan ve Hayvan ürünleri için, istikrarlı, köylümüş ve millî ekonomiye yararlı bir fiat politikası uygulanacaktır.
 - Devlet Plânlama Teşkilâtınca hazırlanmakta olan "köy hayvancılığını geliştirme" projesi önemle takib edilecektir. Hayvan, neslinin ıslâhı, yem üretimi ve düzenli otlatma konularında köylüye gerekli yardım ve eğitim sağlanacaktır.
- Yurttaşlarımızı temiz ve bol süte kavuşturmak için hazırlanmış olan ve tutan 400 milyon liraya yaklaşan "Süt işletmeciliği projesini" yürürlüğe koyacağız.
- Besiye alınan hayvanın et verimi büyük ölçüde artar ve et kalitesi düzelir. Besiciliği geliştirecek teşvik tedbirleri alacağız ve özellikle besicilerin, besledikleri hayvanları tam zamanında satmak hususunda karşılaştıkları güçlükleri mutlaka ortadan kaldıracacağız.
- Yumurta ihtiyacının karşılanması ve et sorununun çözülmesinde tavuk etinden de yararlanma maksadıyla, tavukçuluğu geliştireceğiz. Devlet Plânlama Teşkilâtınca hazırlanan "Türkiye Tavukçuluğunu Geliştirme" projesini, özel kesimden de yararlanarak gerçekleştireceğiz ve özellikle kooperatifleri teşvik edeceğiz.
- Hayvancılıkla ilgili yatırımlarda, kalkınmada öncelik verilecek illeri ve ilçeleri en başta göz önünde tutacağız.
- Hayvancılığı teşvik için, canlı hayvanlarda "taban fiat" usulünü uygulayacağız.
- Hayvan yetiştiricilerinin ve bu konuyla ilgili kooperatiflerin "Hayvan Yetiştirme Birlikleri" halinde teşkilatlanmalarını sağlayacağız.
- Belirli ağırlık ve randımanın altındaki hayvanların kesimine son vererek millî servetin heba olmasını önleyeceğiz.

BALIKÇILIK VE BAŞKA SU ÜRÜNLERİ

- Halkımızın dengeli ve sağlıklı şekilde beslenmesi bakımından olduğu kadar millî ekonomi ve ihracat imkânları açısından da balıkçılığın büyük önemi vardır. C.G.P. Türk balıkçılığında ciddi bir hamle gerçekleştirmeye kararlıdır.

- C.G.P. Grubu, geçen dönemde, su ürünleri konusunun TBMM. den geçmesi için gayret göstermiştir. Yürürlüğe giren bu kanunla, üretiminin artırılması, su ürünü yataklarının korunması, gerekli araştırma ve eğitimin yapılması sağlanacaktır.
- C.G.P., balıkçıların can ve mal emniyetini koruyacak barınakların tamamlanması hususuna daima önem vermiştir.
- Birinci ve ikinci plân dönemlerinde tamamlanan 11 barınak ile halen inşa halinde olan 3 barınakta, “Üst yapı tesisleri” nin tamamlanmasını istiyoruz. Barınak balıkçıların can ve mal emniyeti dışında, elde edilen balık ve başka su ürünlerinin değerlendirilmesi hususunda da, yararlı olabilmeli, bunun için, her barınakta, balıkçı kooperatifleri tarafından işletilecek tesisler kurulmalıdır. Pazarlama ve konserve tesisleri bunlar arasındadır.
- Türkiye’de balıkçılık genellikle kıyılarda yapılmaktadır. Bu alanda ileri giden ülkeler, kıyı balıkçılığı yanında “açık deniz balıkçılığını” da geliştirmiş olan ülkelerdir. Gerekli teknik araçlar sağlanarak balıkçılığımızı açık denizlere yöneltmek şarttır.

Açık deniz balıkçılığını **teşvik** için bir çok ülkelerde uygulanan “indirimli akaryakıt” usulünden Türk balıkçılığının yararlanması çaresi araştırılmalıdır. Açık deniz balıkçılığı teşvik edilmez ve önümüzdeki yıllarda bu yola girilmezse, 1980 de, elde edilen su ürünlerinin **iç talebi** karşılayamayacağı Devlet Plânlama Teşkilâtı’nca hesaplanmıştır.

İç tüketimi karşılayan türlerde balık ve su ürünleri ihracını kolaylaştırmak üzere teşvik tedbirleri uygulanacaktır.

- Balıkçılığımızı geliştirmek ve bu alanda asıl üreticilerin emeklerinin karşılığını alabilmelerini kolaylaştırmak üzere, kooperatifçiliğe önem vereceğiz. Kooperatifleşme yolundaki çabaları destekleyeceğiz. Balıkçı kooperatiflerine ve birliklerine, barınaklarda ve tüketim merkezlerinde, pazarlama tesisleri, konserve tesisleri gibi tesisler kurma imkânlarını vereceğiz. Avlanma yerleri, pazarlama, barınaklarda kurulacak tesislerden yararlanma gibi konularda kooperatiflere öncelik vereceğiz.
- Açık deniz balıkçılığı gibi, “İç sular balıkçılığını” da teşvik edeceğiz. D.P. Teşkilâtımız, iç sular balıkçılığı bakımından Türkiye’de mevcut olan imkânların ancak %28 inin değerlendirildiği inancındadır. Bu yolda hamle yapılmak için ele alınan “balık üretme merkezi projesi”ni sonuçlandıracağız.
- Balıkçılarımızı yeni elektronik cihazlarla teçhiz etme yolundaki çalışmalara devam edeceğiz. Balık neslini tüketen “Su kirlenmesi”, körfezlere zehirli artıklar dökülmesi, imha edici avlanma usulleri kullanılması gibi hallere karşı ciddi bir mücadele yürüteceğiz.
- Balıkçılarımıza yeteri kadar kredi verilmesini sağlayacak tedbirleri sür’atle alacağız.

SANAYİ DAVAMIZ VE SANAYİLEŞME İLE İLGİLİ MESELELER

- Partimiz Türkiye’mizin hızla sanayileşme zorunda bulunduğunu her vesile ile ortaya koymuştur.

Memleketimiz sanayi alanında Cumhuriyetten bu yana önemli adımlar atmıştır.

- Ancak, en kısa zamanda çağdaş uygarlık seviyesine erişme ülküsü ve bunun gerektirdiği hızlı ve istikrarlı kalkınma için, bu seviyeyi ve bugünkü sanayileşme temposunu yeterli görmüyoruz. Bu alanda yeni ve büyük atılımlar yapmak zorunda olduğumuza inanıyoruz.

- Sanayileşme, Türk milletinin, içinde bulunduğumuz yüz yılın başından beri özlemini çektiği bir amaçtır. Daha yüksek bir hayat seviyesi sağlamanın yolunun sanayileşmeden geçtiğini milletimiz sağduyusu ile sezmiştir.
- Gerçekten, yaşama seviyesinin süratle yükseltilmesi, istihdam imkânlarının kararlı ve süratli bir surette arttırılması, tarımda modernleşmenin hızlandırılması, dış ticaretle ilgili sorunların çözümlenmesi, toplumun bütün kesimlerinde verimliliğin arttırılması ancak sanayileşme ile gerçekleşebilir.
- Önümüzdeki 20 yıl içinde nüfusumuz 38 milyondan 65 milyona ulaşacaktır. Hızla artan bu nüfusa tarım alanında iş bulmağa imkân yoktur.

Bu nüfusa, sanayide ve sanayie bağlı olarak gelişecek olan “hizmetler” kesiminde iş ve kazanç bulma zorunluğu ile karşı karşıyayız.

- Ayrıca, sanayide verimlilik oranı yüksektir: Bugün Türkiye’de işgücünün yüzde 66 sı tarımda çalıştığı halde, tarım, millî gelirimizin ancak yüzde 28 ini sağlamakta; sanayide çalışan nüfus yüzde 11 olduğu halde, bu sektör millî gelirimizin yüzde 23’ünü meydana getirmektedir.

Öte yandan Türkiye’mizin jeopolitik durumu da sanayileşmesini zorunlu kılmaktadır. Komşularımız sanayileşme yolunda hızla ilerlerken, bizim bu alanda ağır hareket etmemiz tehlikeli olur.

- Ayrıca Türkiye’nin Ortak Pazar’la ilişkileri de hızla sanayileşmemizi zorunlu kılmaktadır.

İleri sanayi toplumlarıyla başladığımız bu ortaklığı yürütebilmemiz için, ekonomik ve sosyal yapımızı bunlarinkine yaklaştırmak zorundayız.

Millî varlığımızı, bütünlüğümüzü, yüksek millî menfaatlarımızı bu büyük ve gelişmiş topluluk içinde koruyabilmemizin tek yolu, sanayileşmiş bir toplum haline gelmektir.

- Saydığımız ve bunlara benzer diğer sebeplerle, bulunduğumuz merhalede; sanayileşmeyi, Türkiye’mizin karşısında bulunduğu sorunların büyük kısmının en etkili çözüm yolu olarak görmekteyiz.

Sanayi Kurulmasında Gözönünde Bulundurulmasını İstediğimiz Esaslar

- Türkiye’nin bugün ulaştığı gelir seviyesi, tasarruf oranı, nüfus, doğal kaynakları, altyapı tesisleri, işgücü mahareti, sanayiinin hızla gelişmesine imkân sağlayacak bir seviyededir.

Sihhatli bir sanayileşme için, her şeyden evvel bu imkânların çok dikkatli olarak ve en verimli surette kullanılması gerekmektedir.

- Sanayi yatırımlarında, rekabet şartları içinde yaşayabilecek bir sanayi kurmağa çalışıp iç tüketim ihtiyaçlarını karşılayacak sanayi yanında, ihracata dönük sanayie, temel sanayi tesislerine, ara malı ve yatırım malı yapan sanayi dallarına önem vereceğiz.
- Sınai tesislerimizi kendimizin kurmasını sağlayacak tesislerin, yani fabrika yapan fabrikaların önemle ele alınmasını gerekli görüyoruz.
- Sanayi birimlerimizin ekonomik büyüklükte olmasına ve ileri teknoloji kullanmasına dikkat edeceğiz.
- Bunun yanında, işgücü kullanma oranı yüksek olan sanayi dallarının Türkiye bakımından taşıdığı önemi göz önünde tutacağız.

- İhracatı arttırıcı, dışa dönük sanayii özellikle teşvik edeceğiz. Dış ödeme dengemizin düzelmesinde yabancı ülkelerdeki işçilerimizin dövizlerine devamlı olarak güvenemeyiz. Türkiye kol ihraç eden bir ülke olmaktan kurtulup, sanayi malları ihraç eden bir ülke olacaktır.
 - Sanayileşmede öncelikle üzerinde durulmasını gerekli gördüğümüz diğer bir konu, tarım, orman ve maden ürünlerimizin mümkün olduğu kadar yurt içinde işlendikten sonra ihraç olunmasıdır.
 - Montaj sanayiinde yerli imalât oranını arttırma ve tarım sanayii haline gelme çalışmalarına önem verilecektir.
 - Yeni sanayi kuruluşları yapılırken, mevcut tesislerimizdeki âtıl kapasiteleri de süratle değerlendirmek şarttır. Sanayi tesislerinin tam kapasite ile çalışmaları için gerekli bütün tedbirleri alacağız.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, Türkiye’de, hür teşebbüsün ve devletin, beyannamemizin baş kısmında esaslarını açıkladığımız istikrarlı ve güven verici bir karma ekonomi düzeni içinde, sanayileşme davamızı çözeceğine inanmaktadır. Sanayi tesisleri kuracak müteşebbislerimizi uygun ve etkili teşvik tedbirleriyle destekleyecek ve teşvik edeceğiz.
- Sanayi yatırımları açıklık, güvenlik, sürat ve kararlılık getiren bir sistem içinde teşvik edilecektir.
- Küçük tasarruf sahiplerinin birikmiş paralarının sanayi alanında değerlendirilmesi ve tecrübeli ve başarılı sevk ve idarecilerin bilgilerinden yararlanılması gerektiğine inanıyoruz. Bu gibi tasarrufların (bu arada yabancı ülkelerdeki işçilerimizin tasarruflarının) maceracı ve yetersiz ellerde heba edilmemesi önem taşımaktadır.
- Sanayiimizin problemlerinden biri de maliyet meselesidir. Yüksek maliyetin çeşitli sebepleri vardır: Kısa vadeli ve ağır faizli kredilerle sanayi kurulması, ham maddelerin ve makinaların pahalılığı, banların yüksek vergi ve resimlere tabi olması bu sebeblerin başında gelir.
- Sanayie ucuz yatırım ve orta vadeli işletme kredisi sağlanması başta gelen bir ihtiyaçtır. Uygulayacağımız kredi politikası içinde sanayi kredisine ilişkin tedbirler önemli bir yer tutacaktır.
- Devlet Yatırım Bankası yanında, özel teşebbüse, özellikle küçük tasarrufların bir araya getirilmesi ile kurulacak halka açık ortaklıklara ucuz sanayi yatırım ve işletme kredisi ve teknik yardım temin edecek bir özel yatırım bankasının kurulmasına ihtiyaç görüyoruz. Sanayileşmeyi teşvik edecek teşvik fonları da, bu banka tarafından ve bu bankanın sıhhatli ölçüleri ile kullanılmalıdır.
- Sanayi mamullerinin ihracını teşvik için kabul edilmiş olan kanunî kolaylıkların sanayicileri içinden çıkılmaz formalitelerle yormayacak ve mamullerimizi dış pazarlarda rekabet edebilir hale getirecek usul ve ölçülerle uygulanmasını zaruri görüyoruz.
- Sanayiimizin makul ölçüler içinde yabancı rekabete karşı korunması lâzımdır. Ancak bu hi-mayenin ölçülü olması ve tüketicinin istismar edilmesine yol açmaması gerekir.
- Sanayii yurt sathına yaymak kararındayız. Teknik ve iktisadî zaruretlerle belli yerlerde kurulması şart olanlar hariç, ister devlet, ister özel teşebbüs tarafından kurulsun, diğer sanayi tesislerinin öncelikle yurdun gelişmeğe muhtaç bölgelerine gitmesini kolaylaştıracak her türlü idarî ve kanunî teşvik tedbirini alacağız.

- Devlet yurdun geri kalmış köşelerinde yapacağı yatırımlarda ticarî kârı değil, sosyal kârlılığı, mal ve hizmet üretimine katkısı kıstas olarak kullanılmalıdır.
- Yurdun, bir çok yerinde organize sanayi siteleri ve sanayi çarşıları kurulması da önem vereceğimiz konulardan biri olacaktır.
- Sanayiın gerektirdiği vasıflı insan gücünün yetiştirilmesine önem vereceğiz.
- Sanayiın temel unsurlarından biri de enerjidir. Sanayileşmenin ve yükselen refah seviyesinin gerektirdiği enerji ihtiyacının karşılanması şarttır. Bunun gerektirdiği yatırımlar her hangi bir gecikmeye mahal verilmeden yapılacaktır.
- Enerjinin yurt içi enerji kaynaklarından devamlı, güvenilir ve ucuz bir şekilde karşılanması temel ilkemizdir.

GELİŞMEĞE MUHTAÇ YURT KÖŞELERİ

- Cumhuriyetçi Güven Partisi ekonomik, sosyal ve kültürel bakıcılardan nisbeten geri kalmış yurt kebelerinin sür'atle kalkındırılmasını millî bir görev saymaktadır. Doğu Anadolu, Güney Anadolu, İç ve Orta Anadolu ile Trakya ve Karadeniz'in bazı kesimlerini içine alan yurdun gelişmeğe muhtaç kesimlerine eğitim ve sağlık imkânlarının, çeşitli kamu hizmetlerinin ve iktisadî yatırımların öncelikle ulaştırılması temel hedeflerden biri olarak Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin programına girmiştir.

Üçüncü Kalkınma Plânı ve 1973 programı ile Melen Hükûmeti tarafından bu bölgeleri kalkındırmak için başlamış olan hareketi daha da genişleterek devam ettirme kararındayız.

Gelişmeğe muhtaç yurt köşelerini sür'atle kalkındırmak ve bölgelerarası dengesizlikleri ortadan kaldırmak üzere devlet yatırımlarından faydalanılacağı gibi, özel sektörün buralarda yatırım yapmasını sağlayacak her çeşit teşvik tedbiri alınacaktır.

Bu amaçla, ayrı bir Kalkınma Bankası kurulması da, öngördüğümüz tedbirlerden biri olacaktır.

MALİYE ve BÜTÇE POLİTİKAMIZ

- Hızlı ve dengeli kalkınmanın devamlı olabilmesi ve istikrar şartları içinde yürütülebilmesi her şeyden evvel sağlam ve kararlı bir malî politikaya ihtiyaç gösterir.
- Ekonomimizde zaman zaman başgösteren sarsıntıların, buhranların, kalkınma programlarındaki aksamaların başlıca nedenini, zamanın iktidarları tarafından geliş güzel yürütülen temelsiz, başı boş malî politika teşkil ettiğini bütün vatandaşlar acı tecrübeler sonunda öğrenmiş bulunuyorlar.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, her vesile ile ilmî esaslara ve memleket gerçeklerine dayanan istikrarlı bir malî politika izlenmesi lüzumunu savunmuştur.

Malî politikamızda esas amaç, kaynaklarımızın en yararlı ve verimli surette kullanılmasını sağlamak olacaktır.

- İzleyeceğimiz malî politikanın temel unsuru ise istikrardır.

Ülkemizin şartlarına uygun bir istikrar ortamını gerçekleştirmek şarttır.

- İzlenecek malî politika, hızını kesmeksizin kalkınmanın sarsıntıya uğramadan kararlılık içinde yürümesini ve plân hedeflerine ulaşılabilmesini sağlamaktır.

- İzleyeceğimiz mali politika ile, kaynaklarımızı geliştirmeğe, tasarrufları arttırmağa ve bunları plân hedeflerine uygun olarak ekonomik faaliyet alanlarına yöneltmeğe çalışacağız.
- Uygulayacağımız malî politika ekonomimizi denge içinde tutacaktır.
- Enflasyonla en ciddi bir surette mücadele edeceğiz. Enflasyoncu baskıları, zamanında önlemeğe çalışacağız.
- Kamu harcamalarının ve yatırımların sıhhatti kaynaklardan finanse edilmesi prensibini herhalde gerçekleştirmek kararındayız.
- Kamu kesiminde yaygın bir israfla karşı karşıya bulunuyoruz. Kalkınmamızı gecikmeden gerçekleştirebilmek için mevcut kaynaklarımızı geliştirmeğe gayret ederken ve vatandaşlardan yeni fedakârlıklar isterken israfı önlememiz şarttır. Kamu kesiminde bu israfı önlemek üzere gereken her tedbir alınacaktır.
- Plân dışı carî masraf artışına ciddi tedbirlerle son vermek azmindeyiz.
- Denk bütçe idealini gerçekleştirmek hususunda azimli ve kararlıyız.
- Para politikamız maliye politikası ile tutarlı olacaktır. Ekonominin ihtiyacı olan finansmanı sağlarken fiat istikrarının bozulmamasına ve ödemeler dengesi üzerinde baskı yaratamamasına dikkat edeceğiz.
- Türk parasının içerde ve dışarda değerini koruyacağız.

VERGİ POLİTİKAMIZ

Cumhuriyetçi Güven Partisi, kamu giderlerini ve yatırımlarını karşılamak üzere alınan vergilerin herkesin malî gücüne uygun olmasını sosyal devlet ilkesinin başta gelen icaplarından sayar.

- Bu bakımdan vergi politikamızın temel ilkesini “ödeme gücüne göre vergilendirme” teşkil edecektir.
- Vergi sistemimiz, vergi yükünün kişiler ve zümreler arasında âdil bir surette dağılmasını sağlayacak bir bünyeye kavuşturulacaktır.

Bu ilkeyi gerçekleştirmek hususunda yeterli olmayan bu günkü vergi sisteminde gerekli ıslahatı yapmak kararındayız.

- Vergi ıslahatı yaparken, doğrudan doğruya vergi ödeme gücüne hitap eden vergilerle vasıtalı vergiler arasında vergi adaleti ile iktisadi icapları bağdaştıran ölçülü bir nisbet kurmaya çalışacağız.
- Vergi sistemimiz, millî gelirdeki artışları sık sık kanun değişmesine ihtiyaç olmadan kendiliğinden kovalayacak bir esnekliğe kavuşturulacaktır.
- Vergi sistemimiz tasarrufları, yatırımları ve ihracatı teşvik edecek bir nitelikte olmalıdır.
- Vergi sisteminin plân amaçlarına uygun bir politika aracı olarak kullanılması imkanlarını hazırlamak, kendisini duyuran bir ihtiyaç haline gelmiştir. Vergilerden teşvik ve yöneltme aracı olarak da yararlanmak bu suretle kolaylaşmış olacaktır.
- Fiyat yükselişleri sebebiyle, gelir vergisi tarifelerinde ilk gelir kademelerinde vergi oranı çok yüksek bir hale gelmiştir. Bu durum adaletsizliği büsbütün artırmıştır. Düşük gelirli yurttaşların vergi yükünü çok ağırlaştırmış olan bu durumun süratle düzeltilmesini zorunlu görüyoruz. Düşük gelirli yurttaşların fiilî vergi yükünü azaltacağız.

- Bunun gibi, yeni şartlar gelir vergisinde asgarî geçim indirimi ve ücretlerde götürü gider indirimi hadlerinin de genişletilmesini gerekli getirmiştir.
- Vasıtalı vergiler alanında bugün uygulanmak ta olan (istihsal vergisinin) sektörler arasında dağılış tarzının iktisadî gelişmemiz üzerindeki olumsuz etkisi kendisini gün geçtikçe daha fazla hissettirmeye başlamıştır.
 - Bu verginin iktisadî gelişmemiz üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldıracak tedbirleri süratle uygulamak durumundayız.
 - Bunun gibi, ekonomik hayatımıza olumsuz etki yapan ve gayrî meşru rekabete yol açan işletme vergisini kaldıracağız.
 - Esnaf ve küçük sanatkârlarla çiftçi vatandaşlarımızı külfetli defter tutma usullerinden kurtararak; bunun yerine götürü usullerle vergilendirme yoluna geçeceğiz.
 - Vergi sistemimizin etkili bir biçimde uygulanabilmesi ve verimli bir çalışma yapılabilmesi için vergi idaremizin yeniden düzenlenmesine ihtiyaç görüyoruz.

Bu amaçla vergicilik hikmetlerinin teknik özelliklerine uygun bir teşkilât düzeni getirilecek ve etkili bir kontrol mekanizması kurulacaktır. Dürüst mükellefleri haksız rekabetten ve ağır vergi ödemekten kurtarmanın yolu budur.

- Vergi kazancını yeniden düzenliyeceğiz.
- Malî durumları son derece bozuk olan ve kanunların kendilerine verdiği görevleri malî yetersizlik sebebiyle yapamıyacak bir hale düşen mahallî idareleri bu durumdan kurtaracak tedbirleri alacağız.

KREDİ POLİTİKAMIZ

İktisadî faaliyetin mühim bir unsuru ve kalkınmamızın etkili aracı saydığımız kredi konusuna Cumhuriyetçi Güven Partisi programında önemli yer verilmiştir.

Türkiye’de kredi hacminin yıldan yıla artmakta olmasına rağmen kredi konusundaki şikâyetler eksilmemektedir. Bunun nedenleri bellidir.

Memleketimizde;

- Kredi ihtiyaca göre yeterli değildir.
- Kredinin dağılışı âdil değildir ve iktisadî icaplara tam olarak uygun düşmemektedir.
- Kredi pahalıdır.

Bu durumu dikkate alan partimiz programında izlenmesi gereken gerçekçi bir politikanın esaslarını getirmiştir. Bu program ile kredi meselemize sür’atle çözüm yolu bulacağımıza inanıyoruz.

Kredi politikamızın esas hedefi, fiat istikrarını bozmadan ekonominin ihtiyacı olan finansmanı sağlamaktır. Kredi ekonomik bakımdan gerçek ihtiyacı karşılamak üzere verilmelidir. Kredi imkânlarının ekonomiye en yararlı şekilde kullanılmasının tedbirlerini alma durumundayız.

Kredi dağıtımında tarımın, sanayiın ihtiyaçları ön plânda tutulacak, kredinin daha çok üretme dönük hale gelmesi sağlanacaktır.

Kredinin ucuzlatılmasını da zaruri görüyoruz. Melen Hükûmeti kredi fiatını ucuzlatmak üzere faiz hadleri ile ilgili bazı tedbirler almıştır. Yeni düzenleme çerçevesinde faiz hadleri genellikle bir miktar indirilirken, plânda teşviki öngörülen sektörlerde yapılacak yatırımlarda ayrıca (faiz iadesi)

kabul edilmiştir. Bu suretle bu çeşit yatırımlarda, % 20 dolaylarında olan faiz oranı, % 12 ye indirilmiştir. Bu tedbir hiç şüphesiz yararlı bir adımdır. Ancak yine de yeterli değildir.

Bu oranın, yatırımları etkili bir surette teşvik etmek ve ekonomimizin dış rekabet gücünü arttırmak üzere daha da düşürülmesini zorunlu görüyoruz.

Yatırım kredisi gibi orta vadeli sanayi işletme kredi ihtiyacı da gün geçtikçe büyümektedir. Bu çeşit kredileri de genişletmek kararındayız.

Kredi hacminin arttırılması kredi kaynağının büyümesine bağlıdır. Bu nedenle tasarrufların arttırılması, mevduat şeklinde bankalara yöneltilmesi gerekir. Bunu sağlayacak teşvik tedbirleri alınacaktır.

Bankaların büyük merkezlerde toplanmasını doğru bulmuyoruz.

Kredi dağılımındaki dengesizlikleri önlemek üzere Banka şubelerini yurdun her köşesine yaymak lâzımdır.

SERMAYE PİYASASI

Memleketimizde sermaye piyasasının düzenlenmesi kesin bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Sermaye piyasasını geliştirecek gönüllü tasarrufların arttırılmasına ve tasarruflarını menkul kıymetlere yatıran küçük tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına imkân verecek düzenleyici bir sistem kurulması gerekmektedir. Sermaye piyasası bu suretle emniyet içine alındığı takdirde, küçük halk tasarrufları “Halka açık ortaklıklar” kanalı ile, emniyet içinde, gittikçe artan bir surette yatırımlara ve özellikle sanayi yatırımlarına yönelmek imkânım bulacaktır.

Bu imkân, iktisadî bakımdan olduğu kadar, sosyal bakımdan da yararlı olacaktır.

Kalkınma Bankaları

Özel teşebbüsün yatırım ve işletme kredisi ihtiyaçlarının karşılanması için özel yatırım bankacılığını teşvik kararındayız.

Bu bankalar, özel teşebbüsün, sanayi, madencilik, gemi inşaatı, turizm gibi alanlarda yatırım faaliyetini ve özel yatırımların yurdun gelişmeğe muhtaç bölgelerine yönelmesini kolaylaştıracaklardır. Ayrıca, yurt dışındaki işçilerimizin tasarrufları ile küçük halk tasarruflarının ortaklıklar kurulması yoluyla yatırımlara yöneltilmesinde öncülük yapacaklardır.

İKTİSADÎ DEVLET TEŞEBBÜSLERİ

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, karma ekonomi düzeni içinde kamu iktisadî teşebbüslerinin önemli bir yeri olduğu inancındadır.

Gerçekten Cumhuriyetten bu yana ekonomimizin gelişmesinde ve kalkınmamızda kamu iktisadî teşebbüslerinin rolü önemli olmuştur.

Bu durumlarına mukabil, bu teşekküller ekonomik hayatımızda problemler doğurmaktan da geri kalmamıştır.

Ekonomimizde zaman zaman sarsıntılar, dengesizlikler doğmasına bu teşekküllerin önemli etkileri olmuştur.

Bu nedenle 1964 yılında kabul edilen reform niteliğindeki bir kânunla bu teşekküllerde ıslahat yapılması ve bunların çağdaş işletmecilik icaplarına uygun birer işletme haline getirilmesi ön görülmüştü. Ancak, Kanunun emrettiği düzenleme işi tam olarak yerine getirilmedi.

Ayrıca planlı dönemde kamu iktisadî teşebbüslerine verilen yatırım görevlerinin yoğunluk kazanması, bu yatırımların yol açtığı borçlanmalar, sermaye borç dengesinin bozulması, faiz yüklerinde meydana gelen artışlar bu kuruluşların verimli ve kârlı çalışmaları ve malî kaynak yaratmaları ilkesini geri plâna atmaları sonucunu doğurmuştur.

Bu durum, idarî bünyelerinde ve çalışma usullerindeki bozukluklar sebebiyle esasen ıslaha muhtaç bir halde bulunan bu teşebbüslerin bütünü ile bir daha ele alınıp yeni bir düzenlemeye tâbi tutulmalarını zorunlu hale getirmiştir.

Partimiz bu ıslahat ile ilgili ilerlemiş çalışmalardan da faydalanmak suretiyle bu düzenlemeyi derhal yapacaktır.

ENERJİ ve TABİİ KAYNAKLAR

Elektrik

- Hızlı sanayileşmenin ve gelişen sosyal yaşantının gereği olarak enerji ihtiyacı süratle artmaktadır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, bütün enerji kaynaklarını kapsayan bir millî enerji politikasının tesbitini zarurî görür.
- Elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamak için üretim yatırımları hızlandırılacaktır.
- Elektrik enerjisi üretiminde öz kaynaklarımıza dayalı üretim tesisleri esas olarak alınacaktır.
- Elektrik enerjisi üretimi için kömür ve su kaynaklarımız değerlendirilecek, atom enerjisinden (nükleer enerji) yararlanan santrallerin kuruluşuna geçilecektir.
- Sanayiın güvenilir bir elektrik enerjisine kavuşması sağlanırken köylerimizin de süratle elektriğe kavuşması gerçekleştirilecektir.
- Köy elektrikleştirilmesi, köyün ışıklandırılması yanında, küçük sanayiın gelişmesine de imkân vereceği için büyük bir önem taşımaktadır.
- “Daha çok köye daha ucuz elektrik” amacımızdır.

Petrol

- Petrol ürünlerinin yurt içi tüketimi hızla artmaktadır. İhtiyacın yurtiçi üretimle karşılanabilmesi için petrol arama ve rafineri hizmetlerini geliştireceğiz. Devlet sektörünün petrol arama, üretme, taşıma, dağıtım ve satış işleri tek bir kamu kuruluşunda toplanacaktır.
- Millî kuruluşumuz olan T.P.A.O’nın petrol arama, üretme ve rafineri çalışmaları desteklenecektir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, petrol boru hattı ve “Akaryakıt istikrar fonu” ile ilgili olarak geçen dönemde Millet Meclisi’ne bir önerge vermiş; önergemiz kabul edilerek bir “Araştırma Komisyonu” kurulmuş; neticede hazineyi zarara uğratan bazı yanlış uygulamalar delilleriyle ortaya çıkarılmıştır. Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin petrol araştırma önergesi,

yılda 120 milyon liralık bir kaybı önlemiştir. Cumhuriyetçi Güven Partisi, petrol konusunda, millî menfaatleri savunmağa devam edecektir.

- Yeni petrol kanununun verdiği bütün imkânlar, “millî petrol” politikası yönünde kullanılacaktır.

Madenler

- Madenlerimiz ülke yararına değerlendirilecek ve madencilüğimizin finansmanında karşılaşılan güçlükleri gidermek için bir Maden Bankası kurulacaktır.
- Maden arama faaliyetlerini geliştirmek, partimizin önem verdiği konulardan biridir.
- Yatırımların, madencilik alanına gitmesini teşvik edici tedbirlerin alınmasını lüzumlu ve faydalı görmekteyiz.
- Madencilerimize ucuz yatırım ve işletme kredisi sağlanmasına taraftarız. Sanayide olduğu gibi, madenlerimize, ihraç gücü kazandıracak tedbirlerin alınması lazımdır.
- Ham cevher yerine mamûl ve yarı mamûl cevher ihracı teşvik olunacaktır.
 - Madencilığe ait mevzuatın modern prensiplerin ve millî menfaatin ışığı altında, değiştirilmesine taraftarız.
 - Gübre sanayiinin ham maddeleri öncelikle yurtiçi kaynaklardan karşılanacaktır.

ÇALIŞMA HAYATIMIZ ve İŞÇİ DAVALARI

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, çalışma hayatımızda sosyal adalete ve sosyal güvenliğe dayanan bir huzurun hüküm sürmesini ister.

İşçi haklarının ve geçim seviyesinin, **ekonomik kalkınmamızın icapları ile dengeli bir şekilde** geliştirilmesini, sosyal adaletin vazgeçilmez unsurlarından biri sayarız.

- Türkiye’de işçi hakları kavga ile elde olunmamıştır. Bunlar, millî dayanışmanın, adalet duygusunun, emeğe saygının mahsulüdür. Bu hakların elde edilmesinde yıkıcı sol örgütlerin hiç bir payı olmamış; demokratik rejime bağlı, Anayasa düzenine saygılı, sınıf kavgasını hedef tutmayan, haklarını kanunlar çerçevesinde arayan, milliyetçi sendikaların ise büyük hizmeti geçmiştir.
- Türk işçilerinin büyük çoğunluğunun sınıf kavgasını değil, sosyal barışı hedef tutan, demokratik ve milliyetçi kuruluşlar etrafında toplanmış olması, Türkiye’nin ve Türk işçisinin geleceği bakımından teminattır.
- Türkiye’nin, bundan böyle sosyal adalet ve sosyal güvenlik yönünde kaydedeceği ilerlemeler de, sınıf kavgasını kışkırtıcı, milletimizi bölücü ideolojilere dayanarak olmayacaktır.

Hürriyetçi, milliyetçi, vatansever Türk işçisi, millî beraberliği parçalamak isteyen **yıkıcı sola âlet olmamıştır ve olmayacaktır**. Hürriyetlerimizin ve hür demokratik düzenin düşmanı, Anayasayla kabul edilen düzenin düşmanı, millî ve manevî değerlerimizin düşmanı olan sapık cereyanlar, Türk işçisini kendi amaçlarının vasıtası yapamamışlardır, yapamayacaklardır.

- Türk işçisi, bugüne kadar, memleketi iç çatışmalara, hür demokratik rejimi tehlikeye, ekonomiyi çöküntüye götürecek aşırılıklara âlet edilememiş ise, bunun sebeplerinden biri, başlıca Türk işçi kuruluşunun, dışardan yönetilmeği kesinlikle reddetmesidir. TÜRK-İŞ,

bugüne kadar, temsil ettiği şerefli camianın ve memleketin menfaatini, bir siyasî partinin menfaat ve taktiklerine feda etmeyen bağımsız bir politika izlemiştir.

Türk işçi hareketini bir aşırı sol partisinin kuklası ve siyasî eylem vasıtası yapmak isteyen teşebbüsler, bugüne kadar başarıya ulaşamamıştır.

- Anayasa Mahkemesince yıkıcı faaliyetleri sabit görülerek kapatılmış olan TİP adlı aşırı sol partisi, Türk-İş'e karşı, kendi siyasî âleti olarak kullanmak üzere marksist sendikalar kurmuştu. Düne kadar TİP'in emrinde olan bu marksist sendikalar, şimdi, kendi amaçlarına uygun gördükleri bir başka sol partisini destekliyorlar. Bu solcu parti, Türk-İş'in 1973 de toplanan son Genel Kurulunda, Türk-İş'i zaptedip ele geçirmeğe çalışmış, fakat Türk işçi liderlerinin ve Türk-İş Genel Kurulu'nun çoğunluğu, Türk işçilerini bir siyasî parti merkezinden yönetmek, işçileri kendi siyasî hesaplarının âleti ve oyuncağı haline getirmek isteyenlerin bu tertiplerini bozmuşlardır.
- Hür demokratik rejim düşmanı kuruluşların, ilhamlarını yabancı ideolojilerden alanların, işgal altındaki Çekoslovakya'yı bile hür bir ülke olarak tanıtmaya ve Türkiye'ye örnek göstermeye kalkışanların, CGP'ye çattıkları gibi, milliyetçi işçi liderlerine de saldırmaları tabiidir. Bu saldırılar tesirsiz kalacaktır.

Türk işçisi, yabancı ideolojilerin izleyicisi değil, milliyetçidir.

Türk işçisi, marksçı-leninci değil, Atatürkçüdür.

Türk işçisi, komünizmin de, faşizmin de karşısındadır; her türlü diktanın karşısında, hür demokratik rejimin inançlı savunucusudur. Çünkü, işçi haklarının ancak hür düzende mevcut olduğunu bilir.

- Türk işçisi, sendika başkanlarının komünist partisi merkezinin emriyle tayin edildiği; tek partinin listesine herkesin oy vermeğe mecbur tutulduğu; insanların çalışma yerini seçemediği; çalışma hürriyetine sahip olmadığı; iş şartlarının ve işçi ücretinin tartışma konusu bile yapılamadığı; herkesin devlet kapısında emir kulu olduğu bir rejimi elbette istemez. Bütün milleti köle yapan bir rejimde, işçi de hür olamaz.
- İşçi sınıfı adına komünist partisinin; komünist partisi adına merkez komitesinin, merkez komitesi adına bir politbüronun ve politbüro adına bir diktatörün, her türlü hürriyeti yok ederek, hâkim olduğu bir baskı düzeninde; devletin tek patron olduğu bir düzende, en çok ıstırap çekenlerin işçiler olacağını uyanık Türk işçisi bilmektedir.
- Söзде aydınlar içinde demokrasi düşmanları vardır. Fakat Türk işçi kütlesi, engin sağduyusuyla, Türk köylüsü tecrübesiyle, hür demokratik rejime inançla bağlıdır. Haklarının ancak bu rejim içinde elde edilebileceğini bilecek kadar aydınlırlar.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, herkesi devlet kapısında köle yapan sosyalist devlet macerasına “hayır”, herkese insanca yaşama imkânı tanıyan sosyal devlete “evet” der.

Hür demokratik rejim, bir denge rejimidir. Sosyal hukuk devleti bir denge rejimidir. **Hürriyetlerle meşru otorite arasında bir denge kurulmalıdır. Ne kanunsuz baskı, ne kanunları hiçe sayan anarşi... Hür düzen ancak kanun saygısıyla birlikte yürür.**

Ekonomik kalkınma ihtiyacı ile **sosyal adalet ve sosyal güvenlik** ihtiyacı arasında da, her iki hedefi birden gerçekleştirmeye mümkün kılacak bir denge kurulması lâzımdır.

- İşsizliği önlemek yatırımla kabildir. İşsizlik en büyük sosyal adaletsizliktir. En çok ezilen insan, çalışmak istediği halde iş bulamayan insandır. Şu halde teşebbüs hevesini ve yatırım şevkini kıran aşırılıklar, sosyal adalete hizmet etmez.
- Hem somunu büyütme, hem de bu somunun herkese insanca yaşama imkânı verecek şekilde dağılmasını sağlayacak sosyal adalet ve güvenlik tedbirlerini almak lâzımdır. İş yaratan, emeğin hakkını veren hür teşebbüse de; emeğin hakkına da saygı duymak gerekir. Cumhuriyetçi Güven Partisi işte bu dengeli anlayışı benimser.
 - Ne sarı sendikacılık, ne kırmızı sendikacılık... Hürriyetçi, milliyetçi, Atatürkçü, sorumluluk duygusuna sahip, demokratik düzen ve karma ekonomi sistemi içinde sosyal adaleti gerçekleştirmeğe kararlı, dürüst ve seviyeli sendikacılık... İşte bizim saygı duyduğumuz sendikacılık anlayışı budur.

Çalışma hayatımızla ilgili bu temel görüşlerin ışığında, önümüzdeki yıllarda ele alınmasını zarurî gördüğümüz işler şunlardır:

- Partimiz, sendika hürriyetini korumak azmindedir. İşçi ve işveren sendikalarının kurulup gelişmesinin, çalışma hayatımızın barış ve sosyal adalet içinde teşkilatlanması bakımından büyük bir önem taşıdığına inanıyoruz. Dernekler Kanununun şikâyet konusu olan bazı hatalı hükümlerini düzelterek.
- Partimiz, toplu sözleşme hakkının ve onun müeyyidesi olan grev ve lokavt haklarının işçi ve işveren arasında âdil bir dengeyi muhafaza eden ve toplum yararını göz önünde tutan bir anlayış içinde kullanılmasına taraftardır.
- Grev, demokratik bir haktır. Ancak, bunun kanunsuz işgal ve tahribe yönelmemesi lâzımdır. İşçi haklarına “evet”, işgal ve tahribe “hayır” diyoruz. Hürriyet ve hukuk düzeni içinde bulunan demokratik memleketlerde işçilere sağlanmış olan haklara, meşru hukuk düzeni içinde işçilerimizin de sahip olacaklarına inanıyoruz.
- Grevin de, lokavtın da, ancak zarurî hallerde, son çare olarak kullanılması gerektiği inancındayız. Siyasî parti amaçları güden sun’i uyuşmazlıkların işçiye de, işverene de, memleketeye de yararlı olmayacağı görüşündeyiz.

İşçiye de, işverene de hayır getirmeyen bazı lüzumsuz uyuşmazlıkların sürüp gitmemesi; lüzumsuz grevlerin veya lokavtların işçi ve işverenle birlikte millî ekonomiyi de sarsmaması için, **uzlaştırma, arabuluculuk, hakemlik** gibi müesseselerden daha geniş şekilde yararlanma imkânı arayacağız.

- Ücret ve gelir politikası konusunda istişari olarak teklifler yapabilmek üzere, işçi ve işveren ve devlet temsilcilerinin katılacağı bir “Ücret ve Gelir Karma Komisyonu” kurulmasına taraftarız.
- Artan hayat pahalılığının, işçi ücretlerine yapılan zamları alıp götürmemesi için gerekli tedbirlerin alınmasını zarurî görüyoruz.
- Asgarî ücretlerin, çalışan insana, çalıştığı iş kolu ne olursa olsun, yaşadığı il veya ilçenin şartları içinde, geçinme imkânı vermesi sağlanacaktır.
- 1973 yılında, Türkiye’de, yaklaşık olarak çalışan nüfusun % 28’inin şu veya bu şekilde sigortadan ve sosyal güvenlikle yararlandığı hesaplanmıştır. Bu oran, ücretliler için çok daha yüksektir. Fakat ücretli çalışanlardan da, herhangi bir sosyal güvenlik sistemine bağlanmamış olanlar vardır. Bu oranları arttırmak; ilk hedef olarak bütün ücretlileri sosyal si-

- gortadan yararlandırmak; giderek bütün çalışanların, köyde ve kentteki bütün faal nüfusun sosyal güvenlikten yararlanmasını sağlamak, Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin hedefidir.
- Çalışma alanında C.G.P'nin önemle takip ettiği konulardan biri, memleketimizin bünyesine ve tarım sektörünün icaplarına uygun bir Tarım İş Kanununun yürürlüğe girmesidir. Tarımda çalışanları güvenliğe kavuşturmak C.G.P'nin üzerinde önemle duracağı bir davadır.
 - Tarımda ve ormancılıkta çalışanların sosyal sigortadan biran önce ve süratle yararlanmaları için Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun 86. maddesinde yer alan "topluluk sigortası" usûlü de en geniş şekilde işletilecektir.
 - İş kazalarını ve meslek hastalıklarını azaltacak ve işçi sağlığını koruyacak tedbirlere önem vereceğiz.
 - Çalışma Bakanlığının daha dinamik ve ihtiyaca cevap verir bir teşkilâta kavuşması için Teşkilat Kanunu düzeltilecektir.
 - İşçi ve memur ayrımı konusu, C.G.P'nin katıldığı karma hükümetin kararı ile nihayet çözüm yoluna girmiştir. Uygulamanın âdil ve ihtiyaca uygun şekilde olmasına çalışacağız.
 - İşçilerimizin emeklilik durumu ile ilgili haksızlıkların düzeltilmesi konusunu programına açık bir hüküm halinde ilk defa koyan parti bizim partimiz olmuştur. İşçilerin emeklilik yaşı ile ilgili düzeltmenin yapılması için, Millet Meclisi'nde ilk soru önergesini veren partimiz, işçilerin emeklilik haklarını düzenleyen faydalı bir kanunun çıkmasına, başka partilerle birlikte, katkıda bulunmuştur. Son olarak, ölen işçilerin dul ve yetimlerinin durumunu düzelten bir kanun çıkarılmıştır. İşçi yurttaşların emeklilikle ilgili başka şikâyetlerini giderecek tedbirleri sür'atle almağa kararlıyız. Özellikle emekli aylığı bağlanmasında görülen ve işçilerimizi çok üzen gecikmelere son vereceğiz.
 - Sakatların ve cezalarını bitirerek hapisshaneden çıkan hükümlülerin, durumlarına uygun işlere yerleştirilip geçimlerini sağlamaları için gerekli tedbirler alınacaktır.
 - Yaptığı iş yüzünden sakatlanan veya hastalanan ve meslek hastalığına tutulduğu için eski işini yapamaz hale gelen işçilere, durumlarına uygun yeni iş verilecektir. Sağlık durumlarıyla bağdaşır yeni bir iş bulununcaya kadar, bu gibi işçilere eski ücretlerinin ödenmesi görüşündeyiz.
 - Emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıklarının artan fiatlara uydurulması şarttır. Bu aylıkların belli bir geçim ve yaşama seviyesi sağlayacak şekilde esnek olması ve iktisadî şartlara sür'atle ayak uydurması için gerekli tedbirler alınacaktır.
 - İşçi sendikalarının, üyelerini konut sahibi yapma ve tüketim kooperatifleri kurma alanlarında dahâ yararlı hizmetler yapmaları teşvik edilecektir. Devlet, bu alanlarda yardımcı olacaktır.
 - Verim artışlarından işçinin yararlanmasını sağlayacak ve daha verimli çalışmayı teşvik edecek ücret sistemlerinin geliştirilmesi lüzumuna inanıyoruz. İş gücü verimini arttırmak ve verim artışlarını yakından izleyip ölçebilmek için, Milli Prodüktivite Merkezi daha iyi çalışır bir hale getirilecektir.
 - İşçilerin kooperatifler ve ferdî mesken kredisi yoluyla ev sahibi olmalarını kolaylaştıracak bütün tedbirleri alacağız.

- Gün geçtikçe ağırlığı artan işsizliği azaltmak üzere, uzun vadeli tedbirler yanında, hemen uygulanacak tedbirler bulmak lüzumuna inanıyoruz. Gönüllü ve ücretli toplum kalkınması çalışmalarına hız vereceğiz. İş ve İşçi Bulma Kurumunun daha iyi çalışır duruma getirilmesi de süratle ele alınacak tedbirlerden biridir.
- Teknoloji seçiminde, ülkemizdeki işgücü bolluğundan yararlanmak kabil olan hallerde, bu yola gidilmesi teşvik edilecektir.
- Yeni imkânlarla güçlendirilecek olan İş ve İşçi Bulma Kurumu, işgücü ihtiyacı bulunan alanları araştırarak, gerekli hesap ve tahlilleri yaparak, bu alanlar için vasıflı işgücünün zamanında yetiştirilmesine yardımcı olacaktır. Kısa dönemli, çabuk sonuç veren, yoğun sınai eğitim programları uygulanarak, hem işsizlerin iş bulma imkânları artırılmış, hem de millî sanayi aradığı vasıflı işgücüne kavuşturulmuş olacaktır.
- Kamu kesimi ve teşvik tedbirlerinden yararlanacak olan özel kesim projeleri hazırlanırken, inşaat ve işletme safhalarında hangi vasıfta kaç işçi çalıştırılacağını gösterir “işgücü” tahminleri de yapılacaktır. Böylece, işsizliğe karşı mücadelede daha sağlam bilgilerle hareket etmek mümkün olacaktır.
- Gelişen bir ülkede işsizlik sigortası konusu kolayca ve bir çırpıda halledilecek konulardan değildir. Bununla beraber, bu konuda hazırlıklara başlanması lüzumuna inanıyoruz. Bugünkü şartlar içinde, işsizlik sigortası adım adım gerçekleştirilecek bir hedeftir. Bunun, işçiye ve işverene yeni primler yüklemekten yapılması imkânları ve devletin sosyal sigorta fonlarına katkısı konusu ciddiyle incelenecektir.
- Sosyal güvenlik kurumlarının topladıkları paraların, israftan ve yolsuzluktan uzak şekilde, verimli ve güvenli tarzda kullanılması lâzımdır. Verim ve güvenlik şartlarına iyice dikkat edilerek, bu paraların sanayi yatırımlarına yöneltilmesi, millî kalkınmayı hızlandıracak, işsizliğe karşı savaşta yardımcı olacaktır.
- Sosyal Sigorta Kurumu fonlarından işçi çocuklarına eğitim bursları verilmesi ve fırsat eşitliğini geliştirici yeni tedbirlerle işçi çocuklarının okutulması yolunda gayret sarf edeceğiz.
- İş Mahkemelerinde çalışan hâkimlerin çalışma mevzuatını iyi bilen uzmanlaşmış hâkimler olmaları ve iş davalarının, sürüncemede kalmadan çabuk sonuçlanması için gerekli tedbirleri alacağız.
- Devlet İstatistik Enstitüsü’nün işçi ücretleri, sosyal yardımlar ve işçi bütçeleri ile ilgili sıhhatli istatistikler yapmasına önem vereceğiz. Herkesin dilediği gibi rakam vermesi yerine, tartışmaların ve müzakerelerin, herkesin güveneceği sağlam istatistikler üzerinde yapılması lüzumuna inanıyoruz.
- Kamu kesiminde uygulanan ücret politikasının çelişkilerden ve tutarsızlıktan kurtarılması lâzımdır. Bu alanda bilgili, tutarlı ve isabetli bir politika tesbitini mümkün kılmak üzere, bütün kamu kesimindeki ücret politikasını izlemek ve koordine etmekle görevli, Başbakanlığa bağlı “Kamu Kesimi Sınai İlişkiler Bürosu” kurulacaktır. Bu büro, aynı zamanda, ücret sisteminin verim artışı teşvik edici ve işçiyi gerçekten daha rahat geçinir bir duruma getiren bir niteliğe kavuşması yolunda çalışmalar yapacaktır.
- Büyük iktisadî kararların alınmasında ve kalkınma plânının hazırlığında, işçi ve işveren kuruluşları ile geniş ve verimli bir istişare ve işbirliği usulünü uygulamak karındayız.

- Yurt dışındaki işçilerimizin bütün meseleleriyle daha yakından ilgilenmek ve çalıştıkları memleketteki işçilerin sahib oldukları haklardan bütünü ile faydalanmalarını sağlamak kararındayız.

Yurt dışındaki işçilerin ve beraberlerinde olan (veya yurttan bıraktıkları) aile fertlerinin **maddî ve manevî huzurları** için gerekli bütün tedbirleri, cesur ve azimli bir tutumla, mutlaka alacağız. Yurt dışındaki işçilerimizin **din adamı ve öğretmen ihtiyaclarını** sür'atle karşılayacağız. Konso-losluk ve Çalışma Bakanlığı teşkilâtlarımızın, işçilerimizin işlerini sür'atle ve kolaylıkla yapacak seviyeye getirilmelerinin şart olduğuna inanıyoruz.

Yurt dışındaki işçilerimizin **konut ihtiyacları** ile yakından ilgileneneceğiz.

- Yurt dışındaki işçilerin oy kullanmaları sağlanacaktır.
- Yurt dışında çalışan işçilerimizin ilk gidişlerinden yurda dönüşlerine kadar karşılaştıkları çeşitli sorunlara çare bulabilmek için, ilgili bakanlıkların yetkili temsilcilerinin katılacağı bir Bakan-lıklararası Komite kurulacaktır. Çalışma Bakanlığının başkanlığında çalışacak olan bu komite gerekli karar ve tedbirleri sür'atle alacaktır.
- Yurt dışındaki işçilerin tasarruflarının, hem bu işçilere sağlam bir gelir kaynağı sağlayacak, hem de yurt kalkınmasına ciddi katkıda bulunacak şekilde değerlendirilmesi lâzımdır. İşletme bilgi-sinden yoksun kimselerin yönetimindeki dağınık, verimlilik hesapları iyi yapılmamış yatırımlar, bu tasarrufların heba olmasına yol açabilir. C.G.P., işçi tasarruflarının memleket ve işçiler için en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlayacak tedbirleri alacak, bu maksatla gerekli teşkilâtlanmayı gerçekleştirecektir. C.G.P., bu konuda, devletin işçilere yol gösterme ve yardımcı olma görevini tam olarak yerine getirecektir.
 - Yurt dışında işçi talebi, git gide, vasıflı işgücüne yönelmek eğilimindedir. Yurt içinde de, millî sanayimizin, vasıflı işgücüne ihtiyacı vardır.

Vasıflı işgücü talebini karşılamak üzere, sıhhatli sonuç veren, kısa dönemli, yaygın **eğitim programları** uygulanmasına önem vereceğiz.

- Yurt dışına işçi gönderme usûllerinden başlayarak, askerlik ve izin işlemlerine kadar çeşitli alanlarda, yurt dışındaki işçilerimizin tâbi oldukları formaliteleri basitleştirecek, kırtasiye-ciliği azaltacağız.

ESNAF VE SANATKÂRLARIMIZLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİMİZ

- Türk Esnaf ve Sanatkârını cemiyetimizin orta direği sayıyor ve dâvalarını kendi dâvamız olarak benimsiyoruz.
- Biz esnaf ve sanatkârımızı severiz. Çünkü biliriz ki, Türk Esnaf ve Sanatkârı daima hür de-mokratik rejimden yanadır.
- Biz esnaf ve sanatkârımıza saygı duyarız. Çünkü, Türk Esnaf ve Sanatkârının daima yıkıcı faaliyetlere karşı, daima millî bütünlükten yana olduğunu biliriz.
- Biz Türk Esnaf ve Sanatkârının sesine kulak verimiz. Çünkü biliriz ki, Türk Esnaf ve Sanat-kârı karma ekonomiye inanır. Herkesin yarına daha büyük güvenle bakmasını sağlayacak iktisadi hamlelere; hür teşebbüse, mülkiyete, yurttaşların çalışma, yükselme, ilerleme hak-kına Türk Esnaf ve Sanatkârı taraftardır.

- Bütün yurttaşları Devletin kölesi yapan; hür teşebbüsle birlikte hür düşünceyi, inanç ve ibâdet hürriyetini, hür seçimi, bütün temel hak ve hürriyetleri yok eden sistemleri, Türk Esnaf ve Sanatkârlarının şiddetle reddettiğini biliriz.

Bağ-Kur ve Sosyal Güvenlik

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, esnaf ve sanatkâr yurttaşlarımızın hastalık, kaza ve yaşlılık hallerinde yeterli ölçüde sosyal güvenliğe kavuşmasını, kurulduğu günden beri savunur (C.G.P. Programı, M. 112); BAĞ-KUR bu yolda atılmış bir adımdır. BAĞ-KUR Kanununun aksayan ve şimdiden şikâyetlere yol açan hükümlerini, esnaf ve sanatkâr yurttaşlar lehine düzeltmek için gayret sarf edeceğiz, özellikle emeklilik yaşının bedenlen çalışan ve yıpranan esnaf ve sanatkârlar için makul bir seviyede tutulması lüzumuna inanıyoruz.

Esnaf ve sanatkârlarla aile fertleri **Hastalık Sigortası'ndan** yararlanmalıdırlar.

Defter Tutma Yükü

- ESNAF VE SANATKÂRLARIMIZIN BAŞLICA DERTLERİNDEN BİRİ OLAN “defter tutma” KONUSUNDAKİ LÜZUMSUZ KÜLFETLER KALDIRILACAKTIR. Defter tutmanın ölçüsü olarak kanunlarda yer alan miktarlar pek düşüktür. Para kıymeti yıllardan beri çok değiştiği için, defter tutma mecburiyetine tabi olmaması gereken pek çok esnaf ve sanatkâr bu yükün altında ezilmektedir.

Küçük esnaf ve sanatkârın BASİT VE GÖTÜRÜ BİR USULLE VERGİLENMESİNE taraftarız. Esnaf ve sanatkârı lüzumsuz defter tutma külfetinden kurtaran götürü vergilendirme usulü, hem esnaf ve sanatkâra rahat nefes aldıracaktır, hem de devletin gelirini azaltmayacak, aksine arttıracaktır. Esnaf ve sanatkâr, bugün defter tutturmak için ödediği parayı devlete vergi olarak ödemeğe razıdır.

İşletme Vergisi

- Esnaf ve sanatkârların “İşletme Vergisi” uygulamasından doğan haklı şikâyetleri giderilecektir. Cumhuriyetçi Güven Partisi İşletme Vergisi uygulamasının sakıncalarına baştan beri dikkati çekmiştir.

Esnaf ve Sanatkârın Diğer Meseleleri

- Esnaf ve sanatkârın daha iyi teşkilatlanması için, 507 sayılı Kanun ihtiyaca uygun hale getirilecektir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, sanayi siteleri kurulmasına hız verecektir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, küçük sanayi ile büyük sanayi arasında işbirliğini geliştirmek, böylece küçük sanayiın milli kalkınmaya katkısını arttırmak kararındadır. Esnaf ve sanatkârların büyük mağazalara ve büyük sanayie ortak olması kooperatifler ve Bağ-Kur yoluyla sağlanacaktır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık Kanununun seçimlerden sonra gecikmeden çıkarılması için bütün gücüyle çalışacaktır.

- Esnaf ve sanatkâra kredi sağlayan Halk Bankası ve kefalet kooperatifleri gibi kurumların geliştirilmesi ve özellikle küçük sanayi üretimini arttırıcı bir kredi politikası izlenmesi lüzumuna inanıyoruz. Halk Bankası şubeleri arttırılacaktır.
- Yurdun gelişmeğe muhtaç il ve ilçelerinde küçük sanayi faaliyetlerinin geliştirilmesine çalışan kooperatiflere özel kolaylıklar sağlanacaktır.
- Küçük el sanatları ürünlerinin pazarlanmasını daha verimli hale getirecek çalışmalar yapılacaktır.
- Küçük sanayii geliştirme Merkezi kurulacaktır.

MİLLÎ EĞİTİM

- Bir milletin kalkınmasında eğitim başlıca unsurlardan biridir. Yeterli sayıda ve vasıfta insan gücüne sahip olan bir millet, kalkınma yolundaki engelleri aşabilir; buna sahip olmayan bir millet ise, mevcut kaynaklarını bile gerektiği şekilde değerlendiremez.

Millî kalkınma millî eğitim kalkınmasından ayrılamaz. Çeşitli ekonomik sistemlerle kalkınmış ülkeler vardır; fakat “eğitim”siz kalkınabilmiş hiç bir millet yoktur.

- Milletimizin geleceği, eğitim, araştırma, teknoloji alanında yapılacak hamlelere bağlıdır. Tarihin akış hızı artmıştır. İlim ve teknik, insanlık tarihinin hiç bir döneminde görülmeyen bir sür’atle gelişmektedir. Türkiye bu gelişmenin dışında kalmamalıdır. İlim ve teknik alanındaki çok sür’atli gelişme, bir bakıma Türkiye için büyük imkânlar yaratmaktadır; ancak, çağımızın eğitim, ilim, araştırma ve teknoloji alanındaki gidişine ayak uyduramadığımız takdirde, bizim için büyük tehlikeler doğurabilir.

Her alanda, dünya ölçülerine göre, en ileri seviyede ilim adamları ve uzmanlar yetiştirmeğe mecburuz. Bu hedefe ulaşılması, **kalkınmamızın, iktisadi ve askeri kudretimizin, millî varlığımızın** başlıca teminatı olacaktır. Bu davayı mutlaka halledeceğiz.

Kaliteli Eğitim

- Eğitimde sayı kadar, kaliteye de önem verilmesini istiyoruz. Eğitimde, sadece sayıları kabartmak değil, verim ve kaliteyi yükseltmek lâzımdır. Milyarların, yılların ve kuşakların israfına yol açan verimsiz ve kalitesiz eğitim yerine, verimli ve kaliteli eğitimi getireceğiz.
- Türk milletinin refah ve mutluluğu, millî birlik ve bütünlüğü, kalkınmadaki başarısı, millî eğitim alanındaki başarımıza bağlıdır.

Milliyetçi ve Demokratik Eğitim

- Partimizin eğitim politikasında izleyeceği temel amaç, Türk milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta, tasada ortak ve bölünmez bir bütün halinde, millî şuur etrafında toplamaktır.
- Eğitimin her kademesinde, millî, ahlakî ve mânevî değerlere bağlı, demokratik anlayışı benimsemiş, anayasa dışı sapık davranışlardan uzak, şahsî teşebbüs zihniyetine ve topluma karşı sorumluluk duygusuna sahip, çağın bilgilerine ve tekniğine erişmiş, vatanını ve milletini yükseltmeğe çalışan, yapıcı ve milliyetçi gençler yetiştirmek istiyoruz.
- Millî eğitim yabancı ideolojilerin yayılma aracı olamaz. Bir millet kendi benliğini, kişiliğini, millî eğitimle geliştirir.

Öğretmen

- Türkiye'nin muhtaç olduğu insan gücünün yetişmesinde, milli duyguları, fikri seviyeleri, ahlâkî vasıfları yüksek öğretmenlerin vazifesi büyüktür. Türkiye'nin kalkınmasında, yükselmesinde çok önemli görev alan öğretmenlerimizin maddî ve manevî huzur içinde çalışmalarını sağlamayı, önde gelen bir vazife sayıyoruz.
- Öğretmenlerin, siyasî iktidarların baskısından da, aşırı sol örgütlerin siyasî amaç güden tasallutundan da, kurtarılmasını zarurî görüyoruz. Öğretmenlerin meslekî kuruluşları kanunî amaçlarından saptırılmamalı ve saygı gören kuruluşlar olarak vazife yapmalıdır.
- 1961 - 1971 arasında, plânlı dönemde, ilköğretimde öğretmen sayısı 61 binden 134 bine çıkmıştır. Artış oranı %120 civarındadır. Genel orta öğrenimde, öğretmen sayısı, 10 yılda, 7500 den 20.500 e yükselmiştir. Artış %300 e yakındır. Meslek ve teknik öğretimde, öğretmen sayısı 5.100 den 10.900 e yükselmiştir. Artış %100 den fazladır.

Üniversite ve yüksek okullarda, aynı dönemde, öğretim üyesi sayısı, **4.100** den **8.500** e ulaşmıştır. Artış oram **%107** dir.

Buna rağmen, aynı süre içinde orta, meslekî ve yüksek öğretimde öğrenci artışı öğretmen artışından daha hızlı olmuştur. Bu sebeple **öğrenci - öğretmen oranı** düzelmemiş, aksine bozulmuştur.

Öğretmenlerin (ve başka yetişmiş insan gücünün) **yurt sathına dağılımında** da dengesizlikler vardır.

Sayı ve dağılım bakımından, öğretmen ihtiyacını karşılayacağız.

- Mahrumiyet bölgelerinde, köylerde çalışan öğretmenlere, mesleği daha cazip hale getirecek ve hizmet şevklerini arttıracak yeni imkânlar ve haklar sağlayacağız.
- Babaları yurdun hangi köşesinde görev yaparsa yapsın, öğretmen çocuklarının okul ve eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirleri alacağız.

Üzerinde özellikle Duracağımız Konular

- Eğitim alanında “ana” istikametler olarak:
 - Eğitime ayrılan ödenekleri, arttırmak;
 - Eğitim yatırımlarını ve ödeneklerini, “**teknik - meslekî öğretim**” ile “**genel öğretim**” arasında, milli ihtiyaçlara daha uygun şekilde dağıtarak, meslekî - teknik öğretimin gelişme hızını arttırmak;
 - Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak;
 - Esnek, maliyeti düşük, sür'atle sonuç veren “**yaygın eğitim**” usullerini geniş ölçüde uygulamak ve okul içi eğitimin karşılayamadığı insan gücü ihtiyacını bu yoldan karşılamak zarureti vardır.
- Bu yolda çaba sarfedeceğiz.
- Millî Eğitim Bakanlığı teşkilâtını ihtiyaca uygun bir duruma getireceğiz.
 - Gezici ve sabit köy kurslarını arttıracacağız.
 - Otelcilik ve turizm alanında sür'atli ve pratik eğitim veren, “**pratik otelcilik okulları**” açacağız.
 - Sanayide “**iş başında eğitim**”in geliştirilmesine çalışacağız.

- Radyo ve özellikle televizyondan “yaygın eğitim” için yararlanacağız.
- “Mektupla eğitim” ve “Halk eğitimi” çalışmalarını hızlandıracacağız.
- Okul öncesi eğitim için Ana okulları (yuvalar) açılmasına önem vereceğiz.
- “Merkez köy” seçilecek bir köyde, çevrenin kalkınması bakımından yararlı olacak ve yatılı, pansiyonu, gündüzlü öğrenci alan okullar kurulacaktır.
- Tarım liselerinde, teknisyen yetiştirmek üzere “hayvancılık”, “hayvan sağlığı”, “bahçıvanlık”, “su ürünleri”, “ev ekonomisi” gibi bölümler açarak pratik ve hayatta geçerli bilgiler verilmesini lüzumlu görüyoruz.
 - Meslekî ve teknik alanda yetişkinlerin eğitimini hızlandırmak ve sanayide ihtiyaç duyulan bazı elemanları, eğitmek üzere, Devletin ve işverenlerin katkısı ile, “Meslekî ve Teknik Yaygın Eğitim Kurumu” kuracağız.
- İleri teknolojiyi ülkemizin şartlarına uydurarak uygulamaya ve yeni teknolojiler bulmaya muktedir elemanlar yetiştireceğiz.
- Eğitim kademelerini bitirenlerin hayatta ne yaptıkları, iş bulma durumları, hangi işlere yöneldikleri izlenerek, gerekli değerlendirmeler yapılmak ve eğitim sistemi memleketin gelişen ihtiyaçlarına uydurulmaktadır.

Bu yolda çalışacağız.
- Önümüzdeki yasama döneminde, ilkokul çağındaki çocuklarınızın %100 ünü mutlaka ilkokula kavuşturacağız.
 - İlkokulu bitirenler için, (3 aydan başlayan ve bir yıla kadar uzanan sürelerle eğitim yapacak) pratik sanat okulları, pratik sağlık okulları, pratik tarım okulları açılması lüzumuna inanıyoruz.

Kalkınmayı Hızlandıran Eğitim

- Eğitim politikası, topyekûn kalkınma politikasının bir bölümü olarak ve kalkınma plânının diğer yönleriyle âhenkli bir bütün teşkil edecek şekilde tesbit edilmelidir.

Devamlı Eğitim

- Çağımızda, insanın eğitimi okulda bitmez. Devamlı ve sürekli bir çabadır. Çalışma hayatına atılmış kişilerin de bilgilerini devamlı olarak yenilemeleri gereklidir. Devamlı eğitim usullerini geliştireceğiz:

Öğretimin Yurt Sathına Yayılması

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, yalnız ilk öğretimin değil, orta ve teknik öğretimle, yüksek öğretimin de, yurt sathına âdil şekilde dağılmasını ve Türkiye’de kültür merkezlerinin çoğalmasını istemektedir. Yüksek okul ve üniversitelerin, birkaç büyük merkezde toplanmasının mahzurları hergün daha iyi anlaşılmaktadır.
- Orta Anadolu, Doğu Anadolu, İç Anadolu, Güney ve Karadeniz bölgelerinde, Trakya bölgesinde yeni kültür merkezlerinin yüksek okul ve üniversitelerin geliştirilmesine ihtiyaç görüyoruz.
- Orta öğretimin kalitesi, bölgelere göre farklı seviyededir. Öğrenenlerin, yüksek öğretime giriş imtihanlarındaki başarılarına tesir eden bu duruma, çare bulmak kararındayız.

Meslekî ve Teknik Öğretim

- Kalkınmanın gerektirdiği yetişmiş insan gücünün sağlanması için, meslekî ve teknik öğretime, birinci derecede, önem verilmesi gerektiğine inanıyoruz. Teknik okulları bitirenlerin, teşebbüs kurarak, memleketin kalkınmasına hizmet edebilmelerine yardım edeceğiz.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi, İkinci Plân müzakerelerinde, bütün meslekî ve teknik okulların mezunlarının yüksek öğretime daha geniş ölçüde devamlarını mümkün kılmak için bir önerge vermişti, öğretmen okulları, Ticaret ve Tarım liseleri, çeşitli sağlık okulları, sanat enstitüleri, İmam Hatip okulları mezunlarının yüksek öğretime devamları konusunda atılan olumlu adımları sürdüreceğiz.
 - Hangi dallarda sayıları kabartmak, kapasiteyi arttırmak kolay ve ucuz ise, o dallarda öğrenci sayıları yükselmiştir. Memleketin gerçek ihtiyaçlarına uygun bir dağılım gerçekleştirilememiştir.

Meselâ orta öğretimin ikinci kademesinde, **meslekî ve teknik öğretim** gören öğrencilerin oranını ancak %12 dir.

Plânlı dönemde, fen ve mühendislik dallarında okuyan yüksek öğretim öğrencilerinin oranı %21,9 dan %25,3 e yükseltilebilmiştir.

Bu hayırlı bir gelişmedir, fakat yeterli değildir.

Meslekî ve Teknik öğretim gören çocuklarımızın sayısını sür'atle arttırmaya kararlıyız.

- Ayrıca meslekî ve teknik okullarımızın, değişen ve gelişen Türkiye ekonomisinin gerçek ihtiyaçlarına cevap verecek bir yapıya kavuşması; istenilen vasıfta “işgücü” nü yetiştirecek duruma getirilmesi lâzımdır. Bu yolda çalışacağız.

Din Eğitimi

- İmam Hatip yetiştiren okullar ve Yüksek İslâm Enstitüleri amaçlarına uygun olarak geliştirilecektir. Yüksek İslâm Enstitüleri, ilmi seviye ve akademik haklar bakımından, diğer yüksek okulların hak ve imkânlarına kavuşturacağız, İmam Hatip yetiştiren okulların “kaynak” sız kalmasını önleyeceğiz.

Okuma ve Yetişmede Fırsat Eşitliği

- Türkiye’de bütün gençler, okuma ve yetişme bakımından yeterli imkân ve fırsata kavuşturulmalıdır. Okuma, bir imtiyaz değil, çalışan ve kabiliyeti olan her gencin hakkıdır.
- Kabiliyet ve zekâ Allah vergisidir. İnsanlarımızın kabiliyeti en değerli hazinemizdir. Bu kabiliyetleri, en uzak köyde de olsalar, keşfedip, yetiştirip, değerlendirmemiz şarttır.
- Köyde ve kentte yaşayan bütün yurttaşların, kabiliyet ve alışkanlıklarına uygun olarak, öğretim ve eğitimin her derecesindeki imkânlardan faydalanmalarını sağlamak kararındayız.
- Partimiz, İkinci Kalkınma Plânı müzâkerelerinde, parasız yatılı ortaokul ve lise öğrencilerinin sayısını, beş yılda 30 misli kadar arttıracak bir önerge vermiş ve bunu kabul ettirmiştir.

Bu plân hükmü kısmen yerine getirilmiştir. Dar gelirli aile çocuklarını okutmak için atılan bu adımları yeterli bulmuyor ve daha cesur hamleler yapılmasını istiyoruz.

Bazı meslek okulları dışında, kredi, burs, parasız yatılılık imkanları hâlâ yetersizdir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubunun teklifi üzerine, İkinci Kalkınma Plânı'na eklenen hükümler sayesinde, 1968 - 1972 döneminde orta öğretimdeki parasız yatılı sayısında bir artış olmuş, fakat plân hükümlerinin tesbit ettiği hedefe varılmamıştır. Üzücü olan nokta, parasız yatılı sayısını arttırma imkânı olan bir çok okullarda, carî masraf için yeterli “ödenek” konmadığı için, yatılı öğrenci alma imkânlarının kullanılmamasıdır. **Hiç bir ek yatırım yapmadan, parasız yatılı sayısı binlerce arttırılabilir.** Ayrıca, 12 ilimizde, binlerce öğrenciyi barındırabilecek pansiyonların da, hizmet kadrosu verilmediği gerekçesiyle, boş durduğu tesbit edilmiştir. Bu durum, konuya ciddi yetle ve inançla eğilmek lüzumunu ortaya koymaktadır. **Cumhuriyetçi Güven Partisi, dar gelirli çalışkan gençlerin parasız yatılı okuma imkânlarını sür'atle arttırmak kararındadır.**

Ortaokullarda, liselerde, meslekî ve teknik okullarda parasız yatılı sayısını hızla yükselteceğiz. Mevcut yatakhane ve pansiyonlardan tam olarak yararlanma imkânlarını derhal sağlayacağız.

- Ortaokul, lise, meslekî ve teknik okullara bağlı olarak köy çocuklarının okuyacağı yurt ve pansiyonlar açacağız.

Yüksek öğretimde, parasız okuyanların, burslardan ve **krediden** yararlananların sayısını yükselteceğiz.

- Yüksek öğrenim gençlerinin ucuz olarak faydalanacakları yurt binalarının ihtiyacı karşılayacak seviyeye getirilmesi hedefimizdir.
- Köy çocuklarını ve maddî imkânları dar olan bütün kabiliyetli memleket evlâtlarını en yüksek öğretim kademelerine ulaştırabilmek için devamlı ve sistemli çabalar sarfedeceğiz.
- Yüksek öğretim, yalnız varlıklı aile çocukları için giriş ve imtihan harcına bağlı olacaktır. Dar ve orta halli aile çocukları için yüksek öğretimin paralı olmasını Cumhuriyetçi Güven Partisi kabul etmez. Dar ve orta halli aile çocukları, normal bir çalışma ve başarı gösterenler, harç ve ücret ödemeyeceklerdir. Biz, “harç ve ücret ödemek istemediğini, maddî durumu sebebiyle bundan muaf tutulmak istediğini” yazıyla bildiren her öğrencinin parasız yüksek öğretimden yararlanmasına taraftarız. CGP, uygulamayı bu tarzda yapmağa kararlıdır.

Ancak, zengin bir fabrikatörün çocuğu ile işçinin veya bir köylü yurttaşın çocuğunu; bir milletvekilinin çocuğu ile bir odacının, bir küçük veya orta halli memurun çocuğunu aynı ücrette tâbi tutmak haksızlıktır. **Çalışan öğrenci ile üniversite sıralarını anarşik eylemler için vasıta yapan arasında hiç fark gözetmemek adaletsizliktir.** Millî Eğitim Temel Kanunu bu haksızlığı düzeltecek şekilde ve en âdil tarzda yorumlanıp uygulanacaktır.

Dar gelirli yurttaş, köylü, işçi, memur, küçük esnaf ve sanatkâr, emekli, dul kadın, neden vergi ve harç bakımından çok varlıklı bir yurttaşla aynı yüke katlansın? Üniversiteye giriş harcı veya imtihan hara, neden, varlıklı ile varlıksız, gerçek öğrenci ile anarşist eylemci için aynı olsun? Kanunun uygulanışında, varlıklı aile çocuğundan ayda bir kaç yüz lira, yılda bir kaç bin lira ücret alınacak, diğerlerinden bugün alınan ücret dahi istenmeyecektir. **Varlıklı aile çocuklarından, toplanan ücret ve harçlarla, dar gelirli aile çocuklarının daha çok sayıda ve daha rahat okumaları sağlanacaktır.** Toplanacak paraların tamamı, dar gelirli aile çocuklarını parasız okutmak, bu öğrencilere yurt, kütüphane, sıcak yemek, parasız kitap sağlamak için kullanılacaktır.

- Sosyal adalet, köylüden ve işçiden toplanan vergilerle varlıklı aile çocuğunu okutmak değildir. Varlıklıdan bir miktar “harç” alarak, bu para ile daha çok sayıda dar gelirli ve kabiliyetli öğrenci okutmak sosyal adalete daha uygundur.

Üniversite kapısında okuyup yetişmek isteyen gençler sıra beklerken; genç kabiliyetler dile-dikleri okula veya fakülteye giremezken; haylaz “eylem” cilerin, derse ve sınava girmeyen molotof bombası ve dinamit savunucusu, nümayiş uzmanı, “sözde öğrenci” lerin 10 yıl 15 yıl, hiç bir harç ödmeden, üniversitelerdeki sınırlı yerleri kapatmaları adaletsizliktir.

- Çalışana ve ihtiyacı olana parasız öğretim, burs, yatılılık, ucuz veya parasız kitap, yurt binası, yemek, her türlü yardım sağlanacaktır. Bu gibilerin giriş ve imtihan ücretlerini devletin ödeyeceği kanunda yazılıdır.

Fakat tembel, haylaz, “eylem”ci varlıklı aile çocuklarını bile, dar gelirlilerden kesilen vergilerle, 10-15 yıl Üniversitede barındırmak; bunlara devlet bütçesinden yüzbinlerce lira masraf edip, okumak isteyen gençleri kapıda bekletmek, akla da, adalet duygusuna da aykırıdır.

- Bir kelimeyle eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacağız. Lâıyk olanı, her kademede, parasız okutacağız.

Üniversite Gençliği, 12 Mart Öncesi Olayları

- Yüksek öğretim gençlerinin kitap, burs, yurt, ders programları, imtihan usulleri, Üniversite kanununun ıslâhı gibi konulardaki haklı isteklerini partimiz olumlu karşılamış ve bunların yerine getirilmesi için yardımcı olmuştur. Bursların arttırılması, yurtların genişletilmesi, yeni yurtlar açılması, kitapların ucuz fiatla satılması ile ilgili konularda Cumhuriyetçi Güven Partisi Grupları Millet Meclisine faydalı kanun teklifleri yapmıştır. Ancak, solcu partilerin ve örgütlerin ise karışmasıyla ortaya çıkan anarşik olayların karşısına, partimiz inançla dikilmiştir.
- 1968 Haziranından bu yana, üniversitelerde ve yüksek okullarımızda, boykot, işgal ve tahrip olaylarını başlatanlar, genellikle aşırı sol kuruluşları, CHP ve bunlara bağlı yan kuruluşlar olmuştur.
 - Aşırı sola ve CHP’ne bağlı öğrenci kuruluşlarının, bazan ayrı ayrı, bazan da işbirliği halinde giriştikleri boykot, işgal ve benzeri hareketler, sonunda, tamamıyla komünist veya anarşist unsurların idaresine geçmiştir.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, marksist-leninist hareketlerin hedeflerini zamanında teşhis ederek, Türkiye’yi kızıl bir ihtilale sürüklemek isteyenlerin karşısına dikilmiştir. Bugün üniversite senatosu öğretim üyelerinin ve yardımcılarının çoğunluğu ve gençlerin çok büyük bir kısmı, hâdiselere bizim koyduğumuz teşhisin isabetini kabul etmiş bulunmaktadır.
 - Cumhuriyetçi Güven Partisi, her alanda olduğu gibi, eğitim alanında da ciddi ıslâhata “evet”; anarşiye ve düzen yıkıcılığına “hayır” demektedir.
 - Büyük milletimiz anarşiden nefret ediyor. Dünyanın bugünkü şartları, Türkiye’de milli bütünlüğün ve huzurun korunmasını, daha da önemli bir hale getirmiştir.
 - Mustafa Kemal Türkiye’sinde, Lenin Rusyasından veya komünist Çin’den ilham alan oyunlar sahneye konamaz.

Molotof bombası savuran, yabancı ideoloji hizmetinde bir avuç sözde öğrenciye, suç işlemek hürriyeti verilerek, okumak, öğrenmek ve yetişmek isteyen gerçek öğrencilerin en tabii hak ve hürriyetlerinin çiğnenmesine seyirci kalınamaz.

- Milletimizin hürriyetine ve milli varlığa kasdeden davranışlara müsaade edilemez. Hürriyetsiz otorite, zulüm doğurur. Otoritesiz hürriyet de, anarşiye ve sonunda zulme yol açar.

- 12 Mart öncesinde Türkiye’de huzuru tehdit eden tehlikeler karşısında, iktidar yetersiz kalmıştır. Eğitim alanında gerekli ciddi ıslâhatı yapacak kudretten, dinamizmden ve çalışma gücünden mahrum olduğunu göstermiştir. Plânda açıkça yer alan tedbirler, kâğıt üzerinde, sahipsiz bırakılmıştır. Aşırı sol ise, gençlerin meselelerini çözmeğe değil, bunları sömürerek, Türkiye’yi ve hür demokratik rejimi içten yıkmaya çalışmıştır.
- Gelişen olaylar, Cumhuriyetçi Güven Partisi’nin tutumunun, ne kadar isabetli olduğunu, hergün daha çok ortaya koymuştur.

Her türlü ıslâhata karşı koymaktan nasıl hayır gelmezse, solcu sloganların ardında gizlenen sapık ve yıkıcı davranışlardan da, millete hayır gelmez. Türkiye’yi yüzyıllarca geriye götürmek isteyen gafiller de, Türkiye’yi sol maceraya sürüklemek isteyen yıkıcılar da, karşılarında hür demokratik rejime bağlı, milliyetçi, Atatürkçü, millî ve mânevî değerlere saygılı, cesur ve inançlı Cumhuriyetçi Güven Partisi’ni bulacaklardır.

- Gençlerin ihtiyaçları ve sorunları, sıhhatli şekilde tesbit edilecek ve bunların karşılanması-na çalışılacaktır.
- Gençliğin kolayca yararlanacağı açık ve kapak spor tesislerini arttıracamız. Mevcut tesislerin de, sadece “seyir sporu” için kullanılma yerine, bir ölçüde gençliğin spor ihtiyacını karşılayacak yönde kullanılması imkânlarını araştıracağız.

Gençlikle ilgili izcilik, spor, kültür, boş zamanları değerlendirme, çalışmaları, **sağlam karakterli ve millî ülkülere bağlı bir gençlik** yetiştirme yolunda değerlendirilecektir.

YETİŞMİŞ İŞGÜCÜ İHTİYACI, BEYİN GÖÇÜ

- Bir çok alanlarda, yüksek nitelikte yetişmiş insan gücüne ihtiyaç duyulan ülkemizde, özellikle teknik eleman, sağlık personeli, yetişkin işçi, yeterli vasıfta sevk ve idareci darlığı çekilmektedir. Yurt dışına insan gücü akımı da Türkiye için önemli bir dava halini almıştır.
- Yalnız 1965 - 1970 arasında, **90 bin yetişkin işçi** yurt dışına gitmiştir. Bu durum, **düz işçi bolluğuna karşılık, yetişkin işgücü sıkıntısı çeken** millî sanayimiz için problemler doğurmaktadır.
- **Yüksek nitelikli insan gücünün beyin göçü** ise, milletimiz için, düşündürücü ve elem verici bir hal olmaktadır. Yetersiz çalışma imkânı, yetersiz ücret, sosyal statü açısından tatmin edilememe, hatalı bilim ve teknoloji politikası ve “millete hizmet heyecanının” uyandırılmayışı yüzünden, milletimizin **büyük emek ve masraflarla** yetiştirdiği kimseler, yurt dışına göçmekte ve dışarda çalışmaktadırlar.
- AET ile imzalanan katma protokola göre, 1982 yılından itibaren, insan gücü hareketlerinin serbestliği ilkesi işlemeğe başlayacaktır. Bunun Türkiye aleyhine işlememesi için şimdiden gerekli tedbirleri almak lâzımdır.
- 1970 yılında yapılan bir tesbit, mimarların, %7 sinin, makina mühendislerinin %5,3 ünün, mütehassıs hekimlerin %8,2 sinin, pratisyen doktorların , %21,4 ünün çalışmak için yurt dışına gittiklerini göstermiştir.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi “Beyin göçü” nü durduracak tedbirlere önem verecektir.

KÜLTÜR

- Güzel sanatları teşvik edeceğiz.

- Türk sanatı konusunda araştırma ve derlemelere önem vereceğiz.
- Siyasî kısıktırmadan ibaret veya sanat değeri olmayan eserler bir yana, büyük kültür ve eğitim değeri olan millî tiyatromuzun gelişmesine, bölge tiyatroları kurulmasına önem vereceğiz.
- Tatillerde, okul binalarından, halka açık kültür faaliyetleri için yararlanma yolunu açacağız.
- Müzelerimizi geliştirip araştırma ve incemelere elverişli hale getirecek, ayrıca Ankara'da bir Millî Müze kurulması yolunda hazırlıklara başlayacağız.
- Millî kütüphaneyi ve genellikle kütüphaneciliği geliştireceğiz.
- Değerli yazma eserlerin korunup değerlendirilmesini sağlayacağız.
- Filmciliğin sanat açısından ve toplumu eğitime açısından geliştirilmesine çalışacağız.
- Devlet arşivi düzene sokulacak, tarihi değeri olan belgeler dikkatle korunacak ve kullanılmaları kolaylaştırılacaktır.
- Ecdat yadigarı tarihi anıtlarımızın korunması ve tanıtılması yolunda gayret sarf edeceğiz.
- Millî folklorumuzun devamını sağlayacak, yok olup bozulmalarını önleyecek çalışmalar yapacağız ve bir Millî Folklor Enstitüsü kuracağız.

SPOR

Spor, beden ve ruh sağlığı bakımından büyük önem taşır.

Spor, insanlarda, kendine güven duygusunu geliştirir; ekip çalışması alışkanlığını artırır, karşılıklı dayanışmanın ve davranış dürüstlüğüne önemini öğretir.

Zamanımızda spor milletlerarası ilişkilerin gelişmesinde ve bir milletin dış ülkelere tanıtılmasında da önemli rol oynamaktadır.

Türk sporunun geliştirilmesi için gerekli ortam Türkiye'de vardır. Halkta spora karşı ilgi artmıştır. Gençler, eski yıllara kıyasla, sporla daha çok ilgilenmektedirler.

Sporumuzun kalkındırılması için yapılmasını gerekli gördüğümüz işlerden bazılarını şöyle özetleyebiliriz:

- Sporla ilgili Devlet Teşkilâtı, daha çok, spor karşılaşma ve gösterilerini, başka bir deyimle "seyir sporu" nu düzenleyen bir kuruluş halinde kalmıştır. Çok sayıda genci ve yurttaşı aktif spora yöneltme yolunda gerekli tedbirleri alacağız.
- Spor her şeyden önce bir eğitim işidir. Okul içi ve okul dışı spor eğitimi, bu alanda başarıya ulaşmanın temel şartıdır. Başta gelen ihtiyaçlardan biri yeterli sayı ve nitelikte beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştirilmesidir. Spor yöneticisi, antrenör, monitör, hakem ve spor sağlığı alanında ihtisas yapmış hekimler ve sağlık personeli yetiştirilmesi de önem taşır. C.G.P. sporcu, spor öğretmeni ve başka personelin yetiştirilmesine önem verecektir.
- Spor yönetiminde gerekli otorite ve disiplin kurulmalıdır. Türk sporu için bir kanser halini alan her türlü şike, tertip ve düzensizliklerle etkili şekilde mücadele edilmelidir. Dürüstlüğe ve disipline dayanmadıkça, bir ülkenin sporu gelişemez.
- Belli günlerde büyük karşılaşmalar için kullanılabilen pahalı tesisler dışında, çok sayıda gencin ve halkın spor yapmasına elverişli ve haftanın her gününde devamlı olarak kullanılabilen "semt tesisleri" kurulacaktır.

- Milletlerarası karşılaşmalarda başarı sağlayan ülkeler, okulda, üniversitede ve silâhlı kuvvetlerde spora önem veren ülkelerdir. Her derecedeki eğitim kurumlarında ve silâhlı kuvvetlerde, kabiliyetlerin ortaya çıkarılması ve keşfedilen kabiliyetlerin geliştirilmesi için sistemli ve devamlı bir çaba gösterilmesini sağlayacağız.
 - Beden eğitimi öğretmenleri, “hizmet içi eğitim” metodları ile devamlı surette yetiştirilmeli, bu öğretmenlere, çalıştıkları bölgenin özelliğine göre, belli bir spor dalında ihtisas yaparak, okuldaki ve çevredeki istidatları keşfetme ve geliştirme imkânları sağlanmalıdır.
 - Okullarda ve TRT gibi kitle haberleşme araçlarında, spor bilgisini arttıran, spora karşı ilgiyi ve sportmenlik duygularını geliştiren programlara yer verilmesinin faydalı olduğuna inanıyoruz.
- Spor sağlığının gelişmesi ve spor hekimliği alanında uzmanlar yetiştirilmesi için spor sağlık merkezleri kurulması, yeterli bir öğretmen kadrosuyla bir “spor akademisi” nin faaliyete geçirilmesi imkânlarını araştıracağız.
 - Spor tesislerinin yurt sathına daha âdil ve dengeli şekilde dağıtılmasına ve çeşitli spor dallarının dengeli gelişmesine önem vereceğiz.
 - Kapalı spor tesisleri, beden eğitimi yanında, gençlerin sosyal ve kültürel gelişmeleri bakımından da değerlendirilecektir.

SAĞLIK

- Sağlık politikasında temel ilkemiz, vatandaş hasta olduktan sonra tedavi etme yerine, hastalıktan korumaktır. Bu sebeple koruyucu hekimliğin ön plânda ele alınmasını gerekli görüyoruz.
- Her yurttaşın ruh ve beden sağlığı içinde yaşayabilmesini ve sağlık hizmetlerinden yararlanmasını temin etmek amacımızdır.
- Yalnız şehir ve kasabalarda değil, köylerde yaşayan yurttaşlarımızın sağlık hizmetlerinden yararlanmalarını mümkün kılacak bütün tedbirleri almak kararındayız.
- Devlet hastahanelerinde fakir vatandaşların parasız tedavi görmesi ve eziyet çekmemesi için Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisine bir araştırma önergesi vermiş; bu önergemiz kabul edilmiş; kurulan araştırma komisyonu incelemelerini tamamlamıştır. Partimiz, fakir yurttaşların devlet hastahanelerinde iyi muamele görmeleri ve doğrudan doğruya veya dolaylı şekilde para ödemeğe mecbur olmadan tedavileri yolunda çaba sarf etmeğe devam edecektir.
- Sağlık hizmetlerinin başarısı için “genel sağlık sigortası” kanununun önümüzdeki dönemde çıkarılmasına ve kademeli olarak uygulanmasına çalışacağız.
- Sağlık hizmetlerini yurttaşla ulaştıran “sosyalleştirme” çalışmalarına devam edilecek, hizmet bütün yurda yayılacak ve hizmetin adı “Millî Sağlık Hizmeti” olarak değiştirilecektir.

Doktorsuz hastahane, doktorsuz sağlık ocağı kaba bir israftan başka bir şey değildir. Bu derde kesin olarak çare bulmağa kararlıyız. Doktorsuz sağlık ocağı, ebesiz köy bırakmayacağız.

- Yurdumuzun gelişmeğe muhtaç il ve ilçelerinde hekimlerin ve yardımcı sağlık personelinin şevkle çalışmasını sağlayacak bir ücret sistemi uygulamaya ve bu bölgelerde hizmeti her yönden cazip hale getirmeğe kararlıyız.

- Yataklı tedavi kurumlarının, sağlık personelinin yurt sathına dağılımı bakımından dengesizlik vardır. Bu dengesizliği giderecek tedbirleri alacağız ve mahrumiyet bölgelerinde, tam teşekküllü ve gerekli bütün araçlara sahip “Bölge Hastahaneleri” kuracağız.
- Tedavi kurumlarının yönetimindeki dağınıklığa son verecek ve gerekli koordinasyonu sağlayacağız.
- Çevre sağlığı konusunda hamle yapmak, hava ve su kirliliği ile mücadele etmek, kanalizasyon konusunu halletmek zorunluğu vardır. Belediyelerimiz bu konuda yeterli malî güce sahip değildir. Belediyelerle Sağlık Bakanlığı arasında gerekip işbirliği kurularak çevre sağlığı konuları, en başta içme suyu ve kanalizasyon derdi, çözümlenecektir. Böylece yataklı tedavi kurumlarının yükü de azalacaktır.
- Ana ve çocuk sağlığı hizmetlerine önem vereceğiz.
- Yetersiz ve dengesiz beslenmeden doğan hastalıkları önlemek için, okul içi ve okul dışı beslenme konularına önemle eğileceğiz.
- Yaşlılar, güçsüzler düşkünler, sakatlar için modern ve ihtiyacı karşılayacak sayıda bakım yurtları kuracağız.
- Uyuşturucu madde itiyadının yayılmasına, alkolizme ve aşırı ilâç kullanmağa karşı tedbirler alacağız.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki boşlukları doldurmağa kararlıyız.

HAYAT PAHALILIĞI İLE MÜCADELE

- Türkiye’de hayat pahalılığı vardır. Hayat pahalılığı 1970 den önce başlamış ve 1970 ağustosunda Türk parasının değerinin %66 oranında düşürülmesi yolunda bir hükümet kararının alınması mecburiyeti doğmuştur. 1965 ilâ 1970 yılları arasında, fiatlar %25 oranında artmıştı. 1970 ağustosunda Türk parasının değerinin düşürülmesi ve 1 doların 9 lira yerine 14 lira olması, hayat pahalılığını kamçılayan ve hızlandıran başlıca sebeplerden biridir.

Para kıymetinin dış değerinin düşürülmesi, eskiden 9 liraya gelen bir malın, gümrüğümüze 14 liraya gelmesi demektir. Bütün ithal malları, makinalar, yedek parçalar, başlıca sanayi ham maddeleri eskisine göre çok daha pahalıya ithal edilince, şüphesiz iç fiatlarla bir artış olacaktı. Zamanın hükûmeti, devalüasyon kararıyla birlikte bazı devlet mamullerine büyük zamlar yaptı. Bu da hayat pahalılığını kamçıladı. Bütçeye milyarlarca liralık yeni bir yük getiren adaletsiz bir personel kanununun aynı günlerde uygulanmaya başlanması da fiatların yükselmesine yol açtı. 1971 yılında iktidar sorumluluğunu ve özellikle iktisadî politikanın yürütülmesi görevini yüklenen sol eğilimli bakanlar devlet mal ve hizmetlerine daha da ölçsüz zamlar getirdiler. 1971 bütçesi 6 milyarın üstünde bir açık verdi. Rekor seviyedeki bu bütçe açığı da fiat artışlarının ve hayat pahalılığının başlıca sebeplerinden biridir. Bütün bu sebeplerle, 1971 yılında fiatlar %23 oranında arttı.

- Melen Hükûmeti aldığı ciddî ve olumlu tedbirlerle bu artış hızını büyük ölçüde frenlemeği başardı. 1972 bütçesinin bir kuruş bile açık vermeden kapatılmış olması, izlenen dikkatli ve başarılı politikanın en güzel işaretlerinden biridir. Bu dikkatli ve ciddî tutum sayesinde, 1972 yılında fiat artışının hızı kesildi ve bir yıl önceki %23 e karşılık, artış oranı %13 civarında tutulabildi.

1973 yılında, dünya fiatlarında meydana gelen yükselmelerin ve buna eklenen diğer bazı sebeplerin etkisiyle fiat artışları yeniden hızlanmağa başlamıştır.

- Cumhuriyetçi Güven Partisi hayat pahalılığı ile mücadeleyi iktisadî politikasının temel unsurlarından biri sayar.

Dar ve orta halli yurttaşlarımızın geçim şartlarını düzeltmeğe kararlıyız. **Fiatların gelirlerden daha hızlı artmasını mutlaka önleyeceğiz.**

- Pahalılıkla mücadelede başarı sağlamak için ciddi, azimli, sebatlı bir mücadeleye ihtiyaç vardır. Siyasî huzur ve istikrar olmadan iktisadî istikrar sağlanamaz. Hayat pahalılığı yıkıcı solun kışkırtmalarıyla önlenemez. Ancak, Cumhuriyetçi Güven Partisi gibi ciddi ve seviyeli bir partinin memleketçi ve dürüst tutumuyla önlenebilir.

Yıkıcı ve maceracı solcular köylüye gidip “**buğday fiatı iki misli olsun**” derken, ertesi gün şehirliye dönüp “**ekmek ucuzlamalıdır**” diyorlar. Ekmek kum tanesinden yapılmaz, buğdaydan yapılır. Yıkıcı solun bu çeşit kışkırtmalarıyla hiç bir memleket davası çözülmez.

- Cumhuriyetçi Güven Partisi hayat pahalılığını önlemek için bütçe açığı ile savaşmaya kararlıdır, iktisadî devlet teşekküllerinin açıkları sıhhatli kaynaklardan karşılanacaktır.
 - Hayat pahalılığını önlemek için alacağımız tedbirlerden biri de resmî israfa karşı ciddi mücadeledir. Cumhuriyetçi Güven Partisi bu konuda, geçen dönemde Millet Meclisi’ne bir araştırma önergesi vererek, resmî israfı önlemek için gerekli tedbirlerin alınmasını TBMM’den istemiştir.
 - Fiat istikrarının korunması ve hayat pahalılığının önlenmesi, her şeyden önce, toplam arz ve talep arasındaki dengenin bozulmamasına bağlıdır. Bu dengeyi bozabilecek bütün eğilimlerle ciddi surette mücadele edeceğiz.
- Mal darlığına kargı süratli ve etkili tedbirler alınmasını zarurî görüyoruz. Üretimi arttırmak, yerli üretimin yetmediği hallerde ithalatı zamanında yapmak, rekabet şartlarını yaratmak, gereksiz maliyet artışlarına yol açmamak gibi tedbirler, sıhhatli bir bütçe - maliye - para ve kredi politikasıyla birleşirse, hayat pahalılığı âfetinin önüne geçilir. C.GP. hayat pahalılığına karşı mücadeleyi, iktisadî durgunluğa yol açmadan yapacaktır.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi hayat pahalılığına karşı ciddi surette mücadele etmeğe, karaborsayı ortadan kaldırmağa kararlıdır. Bunu yapabilecek bilgiye, ciddiyete ve irade gücüne sahiptir.

DIŞ İKTİSADİ İLİŞKİLERİMİZ İHRACAT - İTHALAT

- Ekonomik gelişmemizin, kalkınma davamızın önemli sorunlarından biri de dış ticaretimiz ve onun önemli unsuru olan ihracatımızdır.

Yakın zamanlara kadar sayılı bir kaç tarım ürününe dayanan ihracatımızdan elde ettiğimiz döviz geliri az bir miktardaydı. Dış ticaret gelirimiz uzun seneler 300 milyon doların altında kalmıştı. İthalât ihtiyacımızın büyümesine karşılık ihracatımız bu artışı kovalayamıyordu. Bu yüzden dış ticaret açığımız giderek büyümüş ve bu durum bizi devamlı olarak dışardan kaynak aramağa, yardım sağlamağa, borçlanmaya zorlamıştır.

Plânlı dönemde uygulanmaya başlanan teşvik tedbirleriyle ihracatımızda tedrici olarak artış kaydedilmiş olmakla beraber, ihracat gelirimiz ithalât ihtiyacını karşılayacak bir seviyeye ulaşamamıştır.

- Bu nedenle, kalkınmamızı dışa bağlı olmaktan kurtarmak ve dar boğazlar yaratılmadan istikrar içinde yürütebilmek üzere daha dinamik bir dış ticaret politikası uygulamak zorunluğu ile karşı karşıya bulunduğumuz kanısındayız.
- Uygulayacağımız dış ticaret politikamızın esaslarını şu şekilde özetleyebiliriz:
- Toplam ihracatımızın, yıldan yıla daha hızlı bir tempo ile arttırılması sağlanacaktır.
- İhraç ürünleri çeşitlendirecek ve ihracatın yapısı sanayi ürünleri lehine değiştirilecektir.
- Bu amaçla, sanayiın ihracata yönelmesine çalışılacak ve ihraç mallarımızın maliyelerinin ve kalitelerinin dış talebe uygun bir hale gelmesi sağlanacaktır.
- İthalâtımız ise, sanayileşmeyi hızlandıracak, yeni teknolojileri geliştirecek şekilde düzenlenecektir.
- İthalât ihtiyacımızın, döviz gelirimizin üstünde olmasının başlıca nedeni bugünkü üretim yapımızdır. Bu yüzden ortaya çıkan döviz dar boğazını gidermek üzere bir yandan ihracatı geliştirmeğe çalışırken, diğer yandan ithalât ikamesine imkân veren sanayi geliştirilecektir.
- Bu arada ekonomiye dinamizm kazandıracak olan ara malı ve yatırım malı sanayiine öncelik verilecektir.

İhracatımızı geliştirmek amacıyla dış pazar arama, standardizasyon, ihracat kredisi, vergi iadesi, ihracat sigortası gibi gerekli bütün teşvik tedbirleri alınacaktır.

- İthal listeleri ekonominin plân ihtiyaçlarına ve plân hedeflerine uygun bir surette gelişmesi için gerekli mal ihtiyacını karşılayacak şekilde hazırlanacaktır. Yurt içinde üretilmeyen malların ithalâtı, yurtda monopola ve aşırı kârlara yol açmayacak tarzda düzenlenecektir.
- Bütün iktisadî faaliyetlerde olduğu gibi dış ticaret faaliyetinin düzenlenmesinde de, esas, toplum yararına en yüksek verimliliğin sağlanmasıdır. Bu esas içerisinde partimiz dış ticaret faaliyetlerinin tümünün devletçe ele alınması veya tümünün özel teşebbüse bırakılması gibi görüşlerin, uygulanması mümkün olmayan görüşler olduğuna inanmaktadır.
- Tarım makina ve araçları ve bunların yedek parçaları, sınaî gübre ve tarımsal ilâçlar gibi büyük vatandaş topluluklarının ihtiyaç duyduğu maddelerin, elverişli fiat ve şartlar içinde satılmasını sağlamak üzere, dış ticaret alanında devletçe gerekli tedbirlerin alınmasının zarurî olduğu görüşündeyiz.

ÖZEL YABANCI SERMAYE

- Partimiz ne tüm yabancı sermaye taraftarı, ne de yabancı sermaye düşmanıdır. Yabancı sermayeyi, memleket yararına uygun ise kabul etmek, değilse reddetmek kararındayız. Yabancı sermayeye düşman veya hayran olmayı, manasız ve hissî bir davranış sayıyoruz.
- Cumhuriyetçi Güven Partisi dış ödeme dengemizin düzelmesine ve ihracatın artmasına hizmet edecek, ileri bir teknoloji getirecek, kalkınmamızı hızlandıracak, kol ihracı yerine mal ihraç etmemize imkân verecek, yerli sanayii baltalamayacak yabancı sermaye yatırımlarına taraftardır.
- Yabancı sermaye, yurt içinden sağlanamayan bir teknoloji getirmiyorsa, dış ödeme dengemize olumsuz etki yapacaksa, millî ekonomi açısından yarar sağlamayacaksa, böyle bir yabancı sermaye getirme talebine izin verilmeyecektir. Yabancı sermayenin herhangi bir

üretim dalında tekel yaratmamasına dikkat edilecektir. Yabancı sermaye yatırım talepleri incelenirken bu esaslar göz önünde tutulacaktır.

KONUT GECEKONDU

- Cumhuriyetçi Güven Partisi, her Türk ailesinin sağlam ve sağlık şartlarını haiz bir meskene kavuşmasını ister. Bu amaçla, devletin dar gelirli vatandaşları, sağlık şartlarına uygun konutlara kavuşmak için tedbirler almasını gerekli görüyoruz.
- Konut ihtiyacının iyi ve yeterli bir şekilde, karşılanması, sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeyi de hızlandıracaktır.
- Sosyal konut yapmak amacıyla kurulan kooperatiflere uzun vadeli ve düşük faizli krediler sağlanacak ve bunlara kamu kuruluşları eliyle plân ve proje yardımı yapılacaktır.
 - İmkânları sınırlı aileler için, devlet kontrolü altında, belli standartta bina yapmak amacı ile kurulacak olan şirketleri teşvik edeceğiz.
 - İşçileri, dar gelirli memurları konut sahibi yapacak projeleri hızlandıracacağız.
- Konut maliyetlerinin her gün hızla artması, köyden şehire göç eden vatandaşın kolaylıkla konut sahibi olmasını önlemiş ve bu yüzden büyük şehirlerimizle sanayileşmeye yönelen şehirlerimizin civarları gecekondu kuşaklarıyla çevrilmiştir.

1964 lerde ikiyüz bin civarında olan gecekondu sayısı 1970’lerde 700.000 e ulaşmıştır.

- Gecekonduların tapulu sosyal konut haline getirilmesine çalışacağız. Yurttaşları “tapulu meskene” kavuşturacağız. Gecekonduların sosyal konut haline getirilmesinde (kendi evini yapana yardım) esasına göre, plân, proje ve ucuz yapı malzemesi yardımları yapılacak ve geniş kredi kolaylıkları gösterilecektir.
- Gecekondu alım ve satım ve kiralınması, gecekondu oturanların menfaatlarını koruyacak şekilde düzenlenecektir.
 - Gecekondu bölgelerine yol, içme suyu, kanalizasyon, elektrik ve otobüs gibi belediye hizmetlerinin götürülmesine ve bu bölgelerin okul, karakol, PTT gibi ihtiyaçlarının karşılanmasına önem verilecektir.
 - 775 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yapılan ve kanunen kaçak inşaat sayıldığından yıktırılması gereken gecekondu büyük bir problem olmuştur. Hükümetler gecekondu yapımı hususunda gerekli önleme görevlerini tam anlamı ile yerine getiremediklerine göre, fiili olan bu duruma hukukilik vermekte zorunluluk vardır.

Durumları hukukilik arzetmeyen çok geniş dar gelirli vatandaş kitlesinin yaşamakta olduğu bu yerlere belediye hizmetlerinin götürülmesi imkânı olmamakta, bu yerlerde yaşayan vatandaş su, yol, elektrik gibi en gerekli ihtiyaçlardan mahrum kalmaktadır.

Bu önemli probleme derhal ve süratle bir çözüm tarzı bularak, hükûmetlere ait bir kusurun cezasını vatandaşa çektirmemenin çarelerini bulacağız.

- Bu gün uygulanmakta olan gecekondu önleme ve ıslah bölgelerindeki dar gelirlilik limiti geçmiş hayat şartlarına göre tesbit edilmiş limitlerdir. Daha geniş vatandaş tabakasını mesken sahibi yapmak için bu limitleri değiştireceğiz.
- Türkiye’deki mesken politikası dağınık bir manzara arz etmektedir. İmar ve İskân Bakanlığı’nın dörtlü uygulama sistemi, Emlâk Kredi Bankası’nın yapı tasarruf sistemi, Ordu Yardımlaşma ve

Sosyal Sigortalar Kurumunun konut sahibi yapma hususundaki ayrı uygulamaları mesken politikasını Türkiye’de etkin bir şekilde uygulanmasını önlemektedir. Çeşitli uygulamaları tek elde toplamak suretiyle, probleme daha etkin bir çözüm tarzı bulmak zaruridir.

- 775 sayılı Gecekondu Kanununa göre İmar ve İskân Bakanlığı ve Belediyelere ait gecekondu önleme bölgelerinde; üyeleri, yasanın aradığı koşulları taşıdıkları saptanan Konut Kooperatiflerine arsa tahsisleri sağlanmıştır.

Üyeleri işçi olan kooperatiflere Sosyal Sigortalar Kurumu’ndan, üyeleri memur olanlar için Emlâk Kredi Bankası Kooperatifler fonundan veya Emekli Sandığı’ndan para aktarılması suretiyle İnşaat Kredisi verilmektedir.

Sosyal Sigortalar Kurumundan bu kredi düşük faizle kolaylıkla sağlandığı halde, Emekli Sandığı 1969 yılında varılmış mutabakata rağmen bu yardımı Bakanlık fonuna aktarmamakta ve bu suretle gecekondu önleme ve ıslah bölgelerinde kendilerine arsa tahsis edilmiş bulunan büyük memur kitlesi konut sahibi olma imkânlarını kaybetmektedir.

Emlâk Kredi Bankası’nın 10 yıl vadeli ve %10,5 faizli inşaat kredisi memur kitlesi için büyük külfetler getirdiğinden; konut sahibi olmak bakımından çeşitli zümreler farklı şartlarla ve güçlüklerle karşılaşmaktadır.

Amacımız, hayat şartlarının en büyük baskısı altında olan dar gelirli memur zümresini de, uzun vadeli ve düşük faizli kredi imkânları sağlamak ve arsa temin etmek suretiyle, süratle konut sahibi yapmaktır.

- Kooperatifçilik konut sorununun ucuz çözümü için etkili bir çözüm tarzıdır. Bu sebeple Konut Kooperatifleri Kanunu tasarısının kanunlaşmasını sağlayacağız.
- Dış ülkelerde yaşayan işçilerimizin sayısı bir milyona yaklaşmıştır. Buralarda çalışan işçi vatandaşlarımızın ilk amaçlarından birisi ve başlıcası kendi ülkelerinde konut sahibi olmaktadır. Emlâk Kredi Bankası’nın bu işçi vatandaşlarımızı; kolay ödeme şartlarıyla konut sahibi yapabilmesini temin için gerekli tedbiri alacağız.
- Âfet görmüş vatandaşları konut sahibi yapmak için uygulanmakta olan sistemleri ıslah edeceğiz. Yardım yetersizliğinden, âfet görmüş yurttaşların yaptırdıkları evlerin yarım kalmasını önleyeceğiz.
- Emlâk Kredi Bankası’nın yapı tasarrufu sisteminde günün şartlarına uygun değişiklikler yaparak, kredi miktarını bu günkü ihtiyaca cevap verecek seviyeye yükselteceğiz.

Şehir ve kasabalarımızın meseleleri

- Hızlı nüfus artışının ve sanayileşmenin tabii bir sonucu olarak Türkiye’imizde şehirleşme hareketi hızlanmıştır. Hızlı şehirleşme, şehirlerin düzenli gelişmesini zorlaştırmakta ve düzensizlikler yaratmaktadır.
- Şehirlerin düzenli bir surette gelişmelerini sağlamak üzere, imâr plânları süratle tamamlanacak ve bu plânları uygulayacak teşkilât kuvvetlendirilecektir. Bu konudaki yolsuzluklar kesinlikle önlenecektir.
- Şehir ve kasabalarımızın yol, su, elektrik, kanalizasyon gibi alt yapı tesislerinin yapılması veya tamamlanması için belediyelerimize devletçe yapılmakta olan mali ve teknik yardım genişletilecek ve arttırılacaktır.

Köy Evleri

- Köy konutlarımızın ancak yarısı sağlamdır. Bu durumu göz önünde bulunduran partimiz, köylerde mesken meselesinin öncelikle halledilmesi kararındadır.
- Köylerde, mahallî malzeme ile inşa edilecek meskenler için, bölgelerin özelliklerine göre çeşitli tipteki standart projeleri devlet hazırlayacaktır.
- Köy meskenlerinde kullanılacak çimento, demir, kereste, cam gibi malzemenin ucuz fiatla sağlanması için gereken tedbirler alınacaktır.
- Köylerde (kendi evini yapana yardım için) kurulacak fona Devlet bütçesinden, il özel idareleri bütçesinden her yıl yeterli yardım yapılacaktır.

TURİZM

- Partimiz, turizmi, kalkınmamız için zaruri döviz kaynaklarının sağlanması ve iç iktisadî hayatın canlanması bakımından önemli görür.
 - Turizm politikamız, gerek turist sayısının, gerek turist başına elde edilen döviz miktarının artırılması esaslarına dayanacaktır.
 - Turizm yatırım ve işletmeciliğinde başlıca görev özel teşebbüsündür. Bu alanda ancak özel teşebbüsün yeterli başarı sağlayabileceği inancındayız. Devlet yatırımı ve işletmeciliği, ancak, öncü ve örnek tesisler kurmak için veya yabancı yatırımlara millî özel teşebbüsün eşlik edememesi halinde bu boşluğu doldurmak üzere başvurulacak istisnâî bir yoldur.
 - Turizmin hızla geliştiği alanlarda, tesislerin düzensiz ve gelişi güzel yapılmasını ve çevreyi bozmasını önlemek için plânlama çalışmalarına hız verilecektir.
- Kıyıların ve millî park niteliğindeki alanların toplum yararına en iyi şekilde kullanılması sağlanacaktır.
- Millî bütünlüğe hizmet ettiğine inandığımız ülke içi turizm, uygun tedbirlerle, teşvik edilecektir.
- Turistik tesislerin ihtiyaç duyduğu personelin, süratli ve pratik bir eğitimle yeterli sayıda yetiştirilmesi sağlanacaktır.

ULAŞTIRMA

- Memleketimizi iktisadî bir bütün haline getirmek ve millî yaklaşmayı arttırmak bakımından, büyük önem taşıyan devlet, il ve köy yolları şebekemizin genişletilmesi ve geliştirilmesine devam etmek önem verdiğimiz konulardandır.
- Köylerimizin hepsini en kısa zamanda, devlet ve il yolları şebekesine bağlamak kararındayız.
- Kara yollarındaki, büyük can ve servet kaybına sebebiyet veren trafik kazalarını önlemek üzere etkili bir trafik kontrol sistemi kuracağız.
- Demiryolu şebekemizi, çağdaş teknolojiye uygun bir seviyeye getirmek, demiryolları ile ilgili sınaî faaliyetleri geliştirmek, demiryolu şebekemizi ekonomik bakımdan yararlı görülecek yerlere uzatmak programlaştırdığımız önemli işlerdendir.
- Deniz ticaret filomuzun geliştirilmesi ve belli başlı döviz kaynaklarımızdan biri haline getirilmesi kararındayız.

- Hava ticaret filomuzu daha da geliştirmek kararındayız. Yurt içi hava yolu şebekemizi genişletmek amacıyla hava alanları yapımına önem vereceğiz.

PTT

- Posta, telgraf ve telefon hizmetlerinin yurttan en geniş ölçüde yayılmasını zaruri görüyoruz. En uzak köylere kadar posta ulaşımının sağlanması amacımızdır.
- Bütün köylerimizi en kısa zamanda telefon şebekesine bağlamak azmindeyiz.

RADYO ve TELEVİZYON

- Millî radyonun yurdun her tarafından rahat şekilde dinlenmesi yolunda yapılan çalışmaları tamamlayacağız. Millî radyoyu rahatlıkla dinleyemeyen hiç bir yurttaşımız kalmayacaktır.
- Televizyon tesislerini bütün yurda yayacağız. Televizyondan köylerde yaşayan büyük halk kütüphanelerinin de yararlanmasını mutlaka sağlayacağız.
- Radyo ve televizyonun çok etkili ve kalkınmamıza yardımcı bir eğitim aracı olduğuna inanıyoruz. Radyo ve televizyonun bu yoldaki imkânlarından yararlanacağız.

Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi

Büyük Türk Milleti,

14 Ekim seçimlerinde kullanacağın reylerinle kaderini değiştirebilir; büyük ve müreffeh millet olma yoluna girebilirsin. Diğer tarafta “Reyleri bölmeyin” sloganına kendini yeniden kaptırır ve ona göre reyini verirken “sen dinin ve devletin” bölünmesine göz yumanlara ve sebep olanlara hizmet etmiş olursun. Önünün aydınlık, istikbalinin sağlam olmasını istiyorsan “DENENMİŞLERİ BİR DAHA DENEME”.

Bu dört yılda sağlam ve büyük bir Türk istikbalinin temeli atılabilir, yahut yine menfaat çekişmeleri, basiretsizlikler, hatta ihanetler içinde kıymetli imkânlar heba edilebilir. Millet çapında yapılacak tercih, sadece dört yılı değil, gelecek birçok zamanları etkileyecektir.

Asrımızdaki milletler yarışında güçlü, kudretli bir devlet ve müreffeh, efendi bir millet olarak yerini alacak veya başka milletlere muhtaç ve mahkûm olarak yaşayacaksın. Güçlü olmanın, büyük olmanın yolu, şerefli tarihinin sana gösterdiği yoldur.

Başka partiler hangi basit menfaat ve düzen hesaplarıyla iktidar peşinde olurlarsa olsunlar Milliyetçi Hareket Partisi milleti bu çetin ama büyük ve şerefli yola, büyük istikbaline çağırmaktadır. Yapacağın tercih, bu şuura ulaştığının, mazine layık bir istikbal kurmak heyecanını taşıdığının işareti olacaktır.

Reyinin mesuliyetini duymalı, iyi düşünmelisin. Basiretsiz, menfaatçi ve şer kuvvetler karşısında aciz iktidarlara iltifat etme, son müstakil Türk devletini teşkil ettiğini unutma ve seni, yabancı ideolojilerle düşman milletlere köle edecek olanlara dersini ver.

Sana yıllardır aynı vaadleri tekrarlayan, seni manen yüksek ve maddeten güçlü yapamayan, milletler yarısında layık olduğu yeri sana kazandıramayan zihniyeti tanı ve Milliyetçi Hareketin mânasını iyi düşün. Bu hareket senin büyüklük ve şeref dâvandır; maddeten büyük ve kuvvetli bir devlet manen insanlığa rehberlik eden yüksek bir millet olmak mücadelendir. Bu mücadelaye katıl ve Milliyetçi Hareketin saflarında, büyük, kudretli ve müreffeh Türkiye’yi kurmak üzere vazifeni müdrük ol.

Aziz Türk Milleti; Senin varlığını koruma mücadelerinde başarılı imtihan veren, seni yüceltmek için senin ve kâletini isteyen şimdiye kadar hiç denemediğin Milliyetçi Harekete katıl ve kendi öz hareketini iktidar yap.

GEÇEN SEÇİMLERDEN BU YANA

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

1969 seçimleri son bağımsız Türk devletinin hareketli bir döneminde yapılmıştır. Adalet Partisi daha önceki siyasetine uyararak, C.H.Partisinin iktidara gelmesi ihtimalinden millet çoğunluğunun şiddetle tedirgin olmasını ustalıklı sömürmüş ve “oylar dağılmasın” sloganının benimsenmesi ve büyük sermaye çevrelerinin desteği sayesinde seçimleri kazanmış, 250 den fazla milletvekili çıkarmıştır.

1971-73 arası, özellikle 1971 yılı 12 Martına kadar süren bölümü, ellinci yılını yakında tamamlayacağımız cumhuriyet tarihinin en buhranlı ve tehlikenin en ziyade yaklaştığı bir devredir. Böyle bir zemine gelmesinde sadece tek bir zümrenin suçlu sayılması, mevcut durumu tarafsız bir gözle değerlendirerek vardığımız neticeye göre yanlıştır. Türk silahlı kuvvetlerini kaçınılmaz bir müdahaleye mecbur tutmalarında hem basiretsiz Demirel iktidarlarının hem de çeşitli maskeler altında ortaya çıkan ve milletimize düşman yabancı kuvvetler tarafından desteklendikleri artık herkesçe

bilinen ihtilalci sosyalistlerin, kendilerinin yakıştırdıkları unvanla “Marksist Lelininst Maoist eylemcilerin” müsterek paylarını inkâr etmek mümkün değildir.

A.P. İktidarı Milliyetçi Hareket Partisinin devamlı uyarılarına ve başka ülkelerin geçirdiği tecrübelerden çıkartılacak dersleri açıkça ortaya koymasına rağmen tehlikenin büyüklüğünü bilememiş, kaynağını görememiş veya görmek istememiştir. Milliyetçi Hareket Partisi masum ve birçoğu haklı sayılabilecek öğrenci hareketlerinin arkasında hangi kuvvetlerin gizlendiğini önceden görmüş, sorumlu ve yetkililere de göstermiştir. Genel başkanımız sayın Alpaslan Türkeş'in, 1968 yılı sonlarına doğru düzenlenen bir basın toplantısında öğrenci hareketlerine koyduğu teşhis iddiamızın tarihe geçmiş, inkâr edilemeyecek delillerinden biridir.

Milliyetçi Hareket Partisi, her gün biraz daha şiddetlenerek silahlı çatışmalara dönüşen ihtilalci eylemciliğin gayesinin sadece AP iktidarını devirmek isteğinden ibaret olmadığını, Demirel hükümetinin yıkılmasından sonra da devam edeceğini bilmenin uyanıklığı içinde, asıl hedefin Türk devleti olduğunu görerek, Türk milliyetçilerinin her şeyden önce ve herşeye rağmen, devletimizi korumağa mecbur olduklarını hiç unutmamış ve bu şuurun icaplarını yerine getirmiştir. Binbir iftira ve zulme rağmen, Milliyetçi Hareketin mensupları bu mukaddes görevden geri kalmamışlardır. Süleyman Dcmirel iktidarı ise hızla yaklaşan tehlikeye adeta gözlerini kapatmış, “Sokaklar yürümekle aşınmaz” gibi idrakleri donduran sözlerle Türk milletini uyutma ve avutma yolunu seçmiştir. Hatta AP iktidarı ve Demirel, Türk milletinin yıkılması için çalışıldığını anlamak bir tarafa, öğrenci hareketlerinin hele başlangıçta, kendi iktidarlara değil, milliyetçilere ve Milliyetçi Hareket Partisine karşı olduğunu zannetmiştir. AP iktidarının gafleti zaman zaman ihanet çizgisini zorlamış, devletin düşmanları ile dostları arasında tarafsız kalmak gibi eşine rastlanması güç bir şuarsuzlucuna örnekleri verilmiştir.

AP iktidarı, hem diğer sahalardaki başarısızlıklarını, hem de gittikçe büyüyen anarşinin önlenmesini anayasanın ve diğer bazı kanunların yetersizliğine yüklemiştir. Fakat, iktidara geldikleri tarihten 12 mart 1971 e kadar yetersiz buldukları kanunların değişmesi için hiç bir teşebbüste bulunmamıştır.

AP nin iktidarda kaldığı 1969 mart 1971 dönemini uzun boylu anlatmanın gereği yoktur; çünkü yakın bir geçmiştir ve henüz unutulmamıştır. Her iktidarın en başta gelen vazifesi milletin ve devletin ebediyete kadar yaşaması ve güçlenmesi ülküsünü diğer bütün endişelerden, şahıs ve zümre menfaatlerinden üstün tutmak, devleti yaşatmak, milletin canını, malını, ırzını korumak, anayasa ile teminata bağlanmış hürriyetlerin kullanılmasını sağlamaktır. Bunları yapamayan bir iktidar ehliyetsizdir, milletin verdiği emaneti taşımada liyakatsizdir. Böyle bir hükümetin kusurunu bilip çekilmesi icap ederken sayın Demirel bu basiretliliği gösterememiş ve uzaklaştırılmak durumuna düşmüştür.

12 Mart muhtırasının demokrasi ilkelerine uygun olup olmadığını münakaşa etmenin faydası yok, zararı vardır. Milliyetçi Hareket Partisi, Türk Devletin varlığı tehlikeye girdiği zaman, demokrasinin veya başka bir vasitanın zarar görüp görmediğini hesaplarının daima dışında tutar. Biz, aziz Türk milletinin de katıldığından şüphe etmediğimiz duygu ve düşünceleri paylaşarak Türk silahlı kuvvetlerinin büyük bir tehlikeyi bertaraf eden müdahalesini şükranla karşılıyoruz.

Sıkıyönetim, imkânları ve yetkilerinin sınırlı kalması yüzünden, millet düşmanlarının sadece kaba kuvvetini ezmiştir; fazlasını beklemeye ise hakkımız yoktur. 12 Mart sonrası başbakanları ve diğer sorumlularının açıkça ilan ettikleri “Türkiye karşı girişilmiş ve dışarıdan yönetilen komp-

lonun” kaynaklarını kurutmak, beyinlerini yakalamak, hazırlayıcılarını tesbit etmek hükümetlerin işidir.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Ana muhalefet partisi sayılan Cumhuriyet Halk Partisinin tutumuna gelince, gerçeği teslim etmek zorundayız. CHP Demirel iktidarına karşı, 1957-60 arasını hatırlatan yıkıcı bir muhalefete girmemiştir. 1969-71 döneminde CHP olanca gücünü, bütün propaganda silahlarını, her türlü asılsız suçlamalarını AP den önce Milliyetçi Hareket Partisinin ve ülkücü Türk gençliğinin üzerine yöneltmiştir. Fikir olarak gittikçe sola kayan CHP. 12 Marttan sonra yıkıcı anarşistlerin koruyuculuğunu üzerine almış ve peşinden de kapatılan işçi partisi ve diğer sosyalist teşkilatların elemanlarını bünyesine yerleştirmiştir.

Bu başarısız ve zayıf İktidar ve seçimden başka endişesi olmayan muhalefetlerin mücadeleleri Türk milletine hiç bir şey kazandırmamış, milli bütünlüğümüzü zedeleyen sonuçlar vermiştir. Milliyetçi Hareket Partisi bu kısır çekişme ortamında, parlak mazimize yakışır büyük bir istikbal kurmak azim ve heyecanımla milletine seslenmektedir. Türkiye sağlam bir manevi temel üzerine kurulmuş, kudretli ve büyük bir devlet olmak zorundadır. Türk milleti buna layık ve muktedirdir: fakat, bugüne kadarki iktidarlar büyük ülküyü gerçekleştirecek güç ve şuurdan mahrumdurlar. Ancak Milliyetçi Hareketin, milletine karşı koruyucu ve şefkatli, millet düşmanlarına karşı amansız güçlü İktidarı Türk milletini büyük ve şerefli mevkiine ulaştırabilecektir.

TÜRK MİLLETİNİN TARİHİ GÖREVİ VE PARTİMİZ

AZİZ TÜRK MİLLETİ

Beşer tarihi bir iman etrafında birleşen milletlerin mücadelelerinden ibarettir. Her çağda kuvvetli olan milletler büyük devletler kurmuş ve başka milletlere ya adaletle veya zulümle hükmetmiştir. Bu bakımdan, insanlığın tarihi ZULÜMLE ADALETİN mücadeleleriyle doludur. Bir yanda zalimler, bir yanda mazlumlar ve bir yanda da büyük adaleti gerçekleştirmek üzere savaşıyorlardı.

Zulmün vasıtası ve tarzı değişmiş ama zalimler daima mevcut kalmıştır. Bugün, İktisadi ve siyasî emperyalizm, milletler arasında bütün şiddeti ile devam etmektedir. Bir yanda komünizm, bir tarafta Avrupanın içine düştüğü maddeci inkârcı zihniyet, bütün insanlığın manevi değerlerini tahrip etmekte, inancını yıkmakta ve onu korkunç bir karanlık ve ahlaksızlığa sürüklemektedir. Büyük iktisadi güç ve propaganda imkânlarına sahip olan bu kuvvetler karşısında, insanlığın maneviyatını, fazilet ve imanını savunacak olanlar zayıf düşmüşlerdir. Ahlâksızlık ve maneviyatsızlığı yaymak, yoğun bir kültürel emperyalizm, iktisadi istismarı kolaylaştıran yeni bir taşı olmuştur. Bu suretle milli benliklerinden uzaklaştırılan milletlerin mukavemetleri çöktürülmekte ve iktisadi tahakküm ve istismar kolaylaştırılmaktadır.

Milli kültürleri dejenere edilen ve iktisaden ezilen milletler, bazen istismar edildiklerinin dahi farkında olmadan zalimlerin zenginlik ve lüksü için çalışıp durmaktadırlar. Ezilen milletlerin çoğu yoksul, ve hatta açlık içindedirler; geleceklerinden emin değildirler. Maddeten çökmüş bulundukları gibi, manen de zayıf düşmüş durumdadırlar; emperyalist kuvvetlerle mücadele edecek maddi, manevi ve ahlâki güçlerden mahrum ve bir lider millete muhtaçtırlar.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Tarihin tetkiki, bu milletlerin uyanışına öncülük edecek ve onları hayatiyetine kavuşturacak yegâne lider milletin bizim milletimiz olduğunu göstermektedir. Yüzyıllar boyunca, istismarı orta-

dan kaldırmak ve âdil bir dünya nizamı kurmak üzere görev yapmış olan milletimiz, bundan sonra da ezilen milletleri zulümden kurtaracak, onlara İnsanlık onurunu ve adaleti bahşedecek olan tek ümit, tek güç olarak kalacaktır. Bütün orta doğu Balkanlar ve Afrika ülkelerinde barış ve huzurun kurulması bizim güçlü devletimizin kuruluşuna bağlıdır. Bu ülkelerdeki kardeş kavgalarını, nifak tohumlarını insanları ızdıraba sürükleyen kan ve ateşi ancak bizim âdil, insan haysiyetine hürmetkar ve HAK'kı tutan muktedir devletimiz ortadan kaldıra bilecektir.

Biz tarih boyunca daima HAK'kı tutan, zulümle savaşıp ve insanları adaletle idare eden bir millet olarak yaşadık. Manen ve maddeten kuvvetli olduğumuz devirlerde hiç bir milleti istismar etmedik; insanlara zulmetmedik, başka milletlerin ızdırapları üzerine medeniyetimizi ve saadetimizi bina etmedik. Hakim millet olduk, çeşitli milletlerden milyonlarca insanı ve üç kıtayı dolduran muazzam ülkeleri idare ettik ancak, düşüncemizin gücü, alnımızın teri ile medeniyetimizi kurduk; Diğer milletleri çalıştırıp, biz zenginlik ve sefahat hayatı yaşamadık. Başka milletler kendi insanlarına bile zulmeder, birbirlerini istismar etmelerine rıza gösterirken, biz gittiğimiz ülkelere hizmetler götürdük, onları ahlâklı ve namuslu bir nizam içinde yaşattık. Ordularımız temiz kanları ve milyonlarca şehitleri bahasına üç kıtayı fethetmişken, yağmacılık ve zulüm kastiyle gitmediler. idare ettiğimiz insanlara Allah'ın bize emaneti gözüyle baktık, onları hoş tuttuk. Onlara adaletle insanları idare etmenin en büyük örneklerini verdik; haysiyet ve şerefleriyle yaşamalarının imkânlarını hazırladık. Mahkemelerimizde başkumandan ile neferin, padişah ile çobanın, zengin ile fakirin farkı gözetilmedi. Devlet kapılarında gayrimüslim de olsalar kimsenin hakkı çiğnenmedi; herkes doğrulukla kazandığının sahibi oldu., malından, canından, namusundan emin olarak yaşadı. Ahlâksızlık edenler, hak yiyenler, bozgunculuk ve nifak çıkartanlar şiddetle cezalandırıldı ve güçlü devlet daima adaletin emrinde oldu. insanlar emniyet ve huzur içinde yaşadılar.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Biz HAK'ka inanan, hakkı savunan bir millet olarak tarih boyunca daima mazlumun koruyucusu ve zayıfın gözeticisi olduk. Allah'ın milletimize takdir ettiği tarihi görev budur : HAK'KI SAVUNMAK VE ADALETLE İDARE ETMEK. Yüzyıllar boyunca bu vazifemizi dirayetle, inanarak ve zaferlerle yaptık; istikbalde de bizi bekleyen mukaddes vazife budur... MİLLİYETÇİ HAREKET seni bu vazifeye çağırıyor, Milliyetçi Hareket seni, küçük hesaplar yapan partilere dur demeye ve mukaddes ve büyük davanın mücadelesini yapmaya çağırıyor. Fitratındaki güce, tarihi vazifenin büyüklüğüne ve mutlaka zafere ulaşacağına inan.

İnanmayan, kendine güvenmeyen, tarihi vazife şuuru olmayan milletler zayıf kalmaya, hakir görülmeye, ezilmeye mahkûmdur. Biz inanıyoruz ki, milletçe ezilmeyecek, yıkılmayacak, tarihi vazifemizin şuuru içinde büyük atılımlara girecek ve kudretli, büyük ve müreffeh Türkiye'yi yeniden dünya üstündeki şerefli mevkiye kavuşturacağız. Bu inancı topyekûn millet olarak paylaştığımız gün, zafer mutlaka inananların olacaktır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Maddeten ve manen kuvvetli ve müreffeh bir millet olman buna bağlıdır. Büyük isteyiniz. Büyüklüğü düşünmeyen, büyüklüğü talep etmeyen bir millet hakir ve zelil olmaya mahkûmdur; başkalarının kulu olmaya, yabancıları efendi edinmeye mecburdur. Sen tarihte, çok yakın bir geçmişe kadar daima en büyük, daima efendi, hak ve adaletin dağıtıcısı, koruyucusu olarak yaşadın. HAK'kı çiğnetmemek, adaleti gerçekleştirmek uğruna milyonlarca şehit dini toprağa verdin; bütün bunları efendi bir millet olarak yaşamak ve insanları adaletle idare etmek için yaptın.

Büyük Türk Milleti, işte Milliyetçi Hareket Partisi, bu büyük gayeyi gerçekleştirmek isteyen, seni yeniden efendi millet ve Türk devletini dünyanın en güçlü devletlerinden biri haline getirmek isteyen ve bunu gerçekleştirecek olanların partisidir. İki bin yıl büyük yaşamış bir millet yine büyük olmaya mecbur ve kabiliyetlidir. Buna inanmak, büyük bir ihtirasla topyekûn millet olarak bu hedefe yönelmek, bütün engelleri yıkmamanın tek şartıdır; ÇÜNKÜ ZAFER DAİMA İNANANLARIN OLMUŞTUR. Sadece günlük meselelerinin kavgasını düşünen bir millet, büyük meseleleri olmayan bir millet, küçük kalmaya, başka milletlerin uydusu olmaya mahkûmdur. Sen hiç bir milletin uydusu olarak yaşamayacaksın. Sen âdil ve kudretli bir devlet kurmaya, bütün mazlum milletlerin öncüsü ve lideri olmaya, Hakkın savunucusu olmaya lâıyk ve mecbursun. Allah'ın sana takdir ettiği tarihi vazife budur; vazifeni müdrık ol ve büyük istikbalinin heyecanını duy.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Bu büyük vazifeyi yüklenebilmek için çok kuvvetli olmak zorundayız. Halbuki milletimiz son yüz elli yıldan beri maddeten ve manen tahrib edilmiş, zayıf düşürülmüştür. Altmış milyonluk büyük bir Müslüman Türk kitlesi komünizmin esaretine düşmüştür. Harici ve dahili düşmanların elbirliği ile Osmanlı imparatorluğumuzun son elli yılı tam bir yıkım ve felaket seneleri olmuştur. Batı ve Rus emperyalizmi Balkanlar ve Orta Doğu milletlerinin aldatılmışlarını imparatorluğumuza karşı ayağa kaldırmıştır. Dışarıda emperyalist devletlerin, imparatorluğumuzu parçalamak planları içinde giriştikleri harpler, yıkıcı propagandalar, içeride gayrimüslimlerin giriştikleri yıkıcı faaliyetler basiretsiz devlet adamlarının elinde devletimizi felakete götürmüştür. Emperyalist Avrupanın hayranı ve mukalidi olan bu sözde aydınlar, siyasi çekişmeler, sözde hürriyet mücadeleleri ve adi menfaat çatışmaları ile devletimizi uçuruma sürüklemişlerdir. İmparatorluğun yıkılması ile ortaya çıkan devletimiz ise umulan başarıya ulaşamamıştır.

Bizim vilayetlerimiz mesabesinde olan 50 yıllık balkan devletleri bu zaman içinde büyük hamleler yapıp kuvvetlen dikleri halde, biz onlardan bile daha güçlü olmadık. Büyük bir kısmı nutuklar, millî tarihe dil uzatmalar ve nihayet kısır siyaset çekişmeleri ile geçen yarım asır, milletimize layık olduğu şeyleri kazandıramamıştır.

İdareciler ve aydınlarla halkın arası açılmış, ordu ile millet çatışmaya düşürülmüş, üniversiteler, akademiler, radyolar düşman kültürlerin propaganda merkezleri haline gelmiş, millet küstürülmüştür. Milletin dili güzel türkçemiz tahrib edilmiş, musikisi hor görülmüş, inançları ve yaşayışı alay mevzuu edilerek küçük düşürülmüştür. Vel hasıl, emperyalistlerin hayat tarzları ve kültürlerini hakim kılabilmek için millî kültür ve müesseselerimiz yabana atılmış, örf ve adetlerimiz terkedilmiş, millet devletimize karşı da küstürülmüştür.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Halkımız, ordusuyla, devletiyle, üniversiteleri, aydınları ve idarecileriyle barışık hale gelmedikçe, manevi birlik ve bütünlüğümüz kurulmadıkça büyük işler yapmaya takatimiz yetmeyecektir. Milliyetçi Hareket Partisi bu barışıklık ve huzur nizamını kuracaktır. Memurla halkın, okumuşla okuyamamışın, ordu ile milletin birbirine güvendiği inandığı ve aynı ülkünün heyecanı içinde omuzomuzla olduğu kudretli bir toplum kuracağız. Bugün, bilhassa son yıllardaki yabancı ideolojiler ve düşman kültürlerin propagandaları, her türlü ahlaksızlık ve aşağılık telkinleri, toplumumuzu zayıf düşürmüştür. Bu bataklıktan kurtulabilmek ve büyük atılımlara girebilmek için manevi ve millî değerlerimizi güçlendirmek ve bir ahlâkî sistem kurmak zorundayız. Biz tarihimiz boyunca, ahlâkı, adaleti, fazileti temsil eden bir milletiz; Hak'kı tutan bir milletiz. Milletimiz bu ahlâkî, manevi temelini kaybettiği takdirde mahvolur; bu temeli muhafazaya ve güçlendirmeye mecburuz.

Barışık, dayanışma halinde bir millet ve millî ahlak temeli üzerine kurulmuş kuvvetli bir cemiyet kurabilmek ancak, kudreti, adil, insan haysiyetine saygılı bir devlet eliyle mümkündür. Zayıfın ezilmesine göz yuman, kuvvetiyle taraf tutan, millî ve manevi değerlere sahip çıkmayan, Hak'ka ve adalete inanmayan bir devlet, bütün ahlâksızlığın anası olur.

Bunun için de Milliyetçi Hareket Partisi Türk Milletine, mazisine layık büyük bir istikbal kurmak üzere ÂDİL, MİLLÎ DEVLET ve GÜÇLÜ İKTİDAR prensibini sunmaktadır.

KUDRETLİ BÜYÜK VE MÜREFFEH TÜRKİYE İÇİN TEMEL İLKELER

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Devlet, insanlar arasında adaleti sağlamak ve milletin tarihi vazifesini başarmak için vardır. Devlet bir sınıfın, bir zümrenin veya bir menfaat birliğinin malı yahut vasıtası olamaz. Millet bölünmez bir bütün ve devlet milletin teşkilatlanmış halidir. Milliyetçi Hareket Partisi tarihi “Devlet Baba” telakkimizi devletimize hakim kılacaktır. Bu anlayışta, milletin her ferdi devletin evlâdı meşabesinde ve kutsal bir emanettir. Devlet Baba fertlerin maddi ve mânevi gelişmesini, saadetini, huzur ve refahını temin etmekle mükelleftir. Bunun içinde devlet, vatandaşlar arasında her türlü istismara son verecek, her vatandaşın kabiliyeti ölçüsünde maddeten kuvvetlenme ve manen yükselmesine imkân hazırlayacaktır. Her vatandaş, mutlak surette asgari geçim seviyesinin üstüne çıkartılacak ve geleceği emniyet altına alınacaktır.

Devlet Baba ferdin ahlâken ve manen yükselmesinin de imkânlarını hazırlamakla mükelleftir. Ferdi ahlâksızlaştıran, manen yıpratıp çökerten telkinlerden kurtarıp, onu güzele, iyiye, doğruya yöneltecek bir içtimaî çevre kurmak devletin görevidir. Ahlâksızlıklar, istismarlar, adaletsizlikler üzerine kurulan bir Toplum zengin de olsa mutlu olamaz. Hedefimiz sıhhatli âdil, müreffeh ve zengin bir maneviyat üzerine kurulmuş kuvvetli bir toplumdur.

Devletimiz asrın ve millî mefkuremizi gerçekleştirmenin icaplarına uygun olarak müdahaleci olacaktır. Kültür hayatında bu müdahale, iyiyi, güzeli, doğruyu ve millîyi teşvik etmek ve desteklemek, öncülük etmek, kötülük, ahlâksızlık, maneviyatsızlık ve gayri millîlik telkinleri ile mücadele ile onları yok etmek şeklinde tezahür edecektir. İktisadi hayatta ise devlet, iktisadi bünyemizin kuvvetlenmesi ve millî gelirimizin adil dağılımını temin için gerekli şekillerde plânlar yapacak ve müdahalelerde bulunacaktır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Partimiz demokrasiye bağlı ve millî demokrasi fikrini yerleştirmeye azimlidir. Milli demokrasi; milleti idare etmeye, siyasi, iktisadi, ve kültürel kararları millet adına almaya her bakımdan ehil temsilcilerin millet tarafından seçilmesi esasına dayanır. Demokrasinin, milleti temsil yetkisinin herhangi bir zümre veya sınıfın inhisarında olacak şekilde çalışması millet bütünlüğü ve millî demokrasi fikrine aykırıdır. Biz demokrasiyi insan hak ve hürriyetleri, insan sevgisi ve insan haysiyetine saygının sistemleşmiş şekli olarak kabul etmekteyiz.

Partimiz, milletimizin tarihi tecrübelerine de uygun olarak, kuvvetler ayrılığı prensibine bağlı olmak kaydıyla icra organını güçlendirmeye ve tek başkan, tek meclis sistemine taraftardır. Milli varlığı ilgilendiren temel meselelerde halk oyuna müracaat etmeyi millî demokrasinin icaplarından sayarız.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Atalarımız “Küfr ile bir memleket durur, ama zulm ile payidar olmaz” demişlerdir. Bir memlekette yoksulun, yetimin hakkı yeniyor, zayıflar eziliyor, kimsesizler devlet kapılarında sürünüyorlarsa, rüşvetsiz iş dönmüyor, haklı hakkını alamıyor, gâsıplar korunuyor, ve millet derdini arzedecek bir merci bulamıyorsa, o memleket zulme batmış demektir. Çünkü adalet mülkün temelidir, bu temel sağlam kurulmazsa, bu temel yıkılırsa mülk de çöker, millet de göçer. Kuvvetli, sıhhatli, müreffeh bir toplumun ilk şartı âdil bir nizamın mevcudiyetidir. Kendi bünyesin de adaleti gerçekleştiremeyen bir milletin, başka milletlere adaletle öncülük etmesi de mümkün değildir.

Bunun için de partimiz, ÂDİL BİR DEVLET NİZAMI kurmayı en hayati mesele olarak bilmektedir. Bu nizamda kimsenin hakkı zayi olmayacaktır. Âdil devletin nazarında, haklı olan zayıflar en kuvvetli, haksız olan kuvvetliler en zayıflar mesabesinde.

Âdil devlet, nimetlerini ve hizmetlerini vatandaşları için adaletle tevzi edecektir; zayıf olanı, arkası olmayanı ezdirmeyecek, haksızın peşini bırakmayacaktır.

Âdil devlet, kimsesi olmayanların devlet kapılarında süründürülmesine fırsat vermeyecek, rüşvet suiistimallerin kökünü kazıyacak ve vatandaşa zulmedenleri asla cezasız bırakmayacaktır.

Âdil devlet, hayatın her sahasında vatandaşlarına fir sat eşitliği sağlayacak, ferdin ferde ve devletin ferde her türlü zulmüne kesinlikle son verecektir. İnsan şahsiyeti kutsaldır ve devlet, bu şahsiyetin millî ölçüler içinde iyiye, güzele, doğruya yönelmesi ve gelişmesi için her türlü imkânı hazırlamakla görevlidir.

Millet ve vatan bölünmez bir bütündür. Devlet milletin her ferdine adaletle muamela etmeye mecbur olduğu gibi, vatanın her bölgesine de adaletle hizmet götürmeye mecburdur.

Güçlü iktidarımız, nifak, tefrika ve bozgunculuk gibi cemiyet mikroplarının amansız düşmanı olacaktır. Manen ve maddeten millî birlik ve bütünlüğümüzün muhafaza ve güçlendirilmesi bekamız ve büyük vazifeleri başarabilmemizin teminatı olacaktır.

Âdil devlet bütün vatandaşlara mal, can, namus. İş ve istikbal emniyeti sağlayacak, mazlumun, yetimin, kimsesizin hakkını çiğnetmeyecektir. Her vatandaş devletine güven ve emniyetle bağlanacaktır.

Milliyetçi Hareket Partisi, hürriyetçi, ahlâkçı ve insan şahsiyetine hürmetkar bir sistem kuracaktır. Ahlâkı, maneviyatı yıkılan bir milletin maddiyatı da yıkılmaya mahkumdur. MİLLÎ DEVLET cemiyet hayatımızı AHLÂK VE MANEVİYAT ÜZERİNE BİNA EDECEKTİR. Milli devlet, gerek fert ve gerekse içtimai hayat bakımından ahlâksızlığın amansız düşmanı olacaktır.

Memurlar meslek ahlâk ve haysiyeti içinde, hizmet şuuru ile mücehhez olarak vazife yapacaklardır. Esnaflar, işçiler, müteşebbisler ve her türlü serbest meslek mensupları iş ahlâkına sahip kimseler olarak yetiştirilecektir. Suiistimal ve rüşvet olayları şiddetle cezalandırılacak, iş ve ticaret hayatı bir nizamla kavuşturulup, İhtikâr ve karaborsacılık yapanlar başıboş ve cezasız bırakılmayacaktır. Güçlü iktidarımız, büyük vurgunculara boyun eydirecek, beş kuruş fazla fiyatla simit satanları kovalayıp milyonluk ihtikâr yapanlar karşısında aciz kalmayacaktır.

Köyde, kentde, fabrikada, devlet dairesinde, evde, pazarda velhasıl hayatın her saha ve safhasında faziletli Müslüman Türk İnsanın ahlâkını hakim kılacağız. Yükselmemiz, güçlenmemiz her yerde, her zaman namuslu ve faziletli insanların hakim olmasıyla mümkün olacaktır, iktidarımız bunu başaracaktır. Çünkü sen yükselmeye âdil ve hâkim kudretli bir devletin tebası olmaya layıksın. İki bin yıl ahlâk ve fazileti temsil ettin; iki bin yıl, insanları istismar etmeden, HAK’kın emrinde olarak milletleri ve ülkeleri idare ettin, hiç bir milletin sahib olamadığı büyük ruh gücünü gösterdin;

tarihte seni ALLAH'IN ASKERLERİ diye andılar, yine bu güce kavuşacaksın. Milliyetçi Hareket köz üstündeki külü silkecek, senin fitratında mevcut büyüklük ve fazileti sana yeniden yaşatacaktır. O zaman bütün mazlum milletlerin de ümidi sen olacak, insanlığa adaletin nurunu sen saçacaksın.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

İnsan eşrefi mahlûkattır, zübde i âlemdir. Allah bütün dünyayı ve üstündekileri insana faydalı olması, insanın istifade etmesi için yaratmış, insana da bir gaye vermiştir. İnsan, kendisi için yaratılan dünya nimetlerinden istifade ederek, daha faziletli, daha ahlâklı, daha namuslu ve iyi bir şahsiyete kavuşmak için çalışır. İnsan için hayat bir fazilet imtihan ve yarışıdır; madde ve yarışın vasıtasından ibarettir. Devlet bu fazilet yarışında vatandaşlara imkân hazırlamak ve yol göstermekle mükelleftir. Ahlaksızlık ve maneviyatsızlık telkinlerinin hakim olduğu bir cemiyette vatandaş faziletli olamaz. Radyoların, televizyonun, sinemaların, gazetelerin, kitapların ve mekteplerin ahlâksızlık ve maneviyatsızlık telkin ettiği ve neşrettiği bir kültür muhitinde vatandaşın faziletli olmasını beklemek hayaldir.

Vatandaşını maddeten tatmin etmeye mecbur olan devlet, onu manen doyurmaya da mecburdur. Bugüne kadar kültür hayatı tamamen başıboş bırakılmıştır. Tamamen bir kazanç mevzuu olarak telakki edilip dokunulmaz bilinen gazeteler ve sınamalar para kazanmak için ahlâksızlığın en rezillerini irtikâp etmekten çekinmemişlerdir; bunun misalleri hergün gözlerimizin önündedir. Milletlin diliyle, tarihi ve ahlâkıyla velhasıl bütün millî mükeddasatıyla fütursuzca alay edilmiş, küfredilmiş, tahrib edilmeye çalışılmıştır. Milli olan her şey küçük düşürülmüş ve Avrupanın batikhane ahlâkı insanlarımızı telkin edilmeye çalışılmıştır. Vatandaşın vücudu kadar ruhunu da korumakla mükellef olan devlet, daima susmuş, müdahale etmemiş hatta tasvib ve teşvik etmiştir. Bizzat devletin radyosu bu millî mukaddesat kıyıcılığının şampiyonluğunu yaparken, hükümetler “dokunulmaz” diyerek, eli kolu bağlı kalmış, seyretmişlerdir. Gazeteler, kitaplar ve üniversiteler cemiyetimizi çokerten ahlâksızlıkların açık pazarı haline gelirken, hükümetler bu facianın farkına dahi varama mışlardır. İdareciler, hürriyet ve muhtariyet kelimelerini istismar ve dejenere eden milli kültür ve ahlâk düşmanlarının şerrinden korkup, aciz kalmışlardır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Sen namusun, şerefın, haysiyetin, gururun, millî mukaddesatın ve tarihin uğruna, her türlü yokluk içinde harp meydanlarında can verir, milyonlar şehit düşerken, aynı kıymetlerin bugün kazanç hırsı uğruna veya hainane niyetlerle şerefsizce ayaklar altına alınmasına göz yumamazsın. Yediğin ekmek kadar, ektiğin tarlan ve tuttuğun sabanın kadar tarihine, millî şeref ve haysiyetine de sahip çıkmaya mecbursun. Savaşta ruhunun yücelmesi için vücudunu feda ederken, barışta ruhunun bu en yüksek kıymetlerini beceriksiz, korkak yöneticilerin basiretsizliklerine ve hainlerin ihtiraslarına çiğnetemezsin. Bunun için de, korkusuz, güçlü ve millî şuurla mücehhez bir iktidara muhtaçsın.

Milliyetçi Hareket sana bin yıl önceki hakanının sözleri ile sesleniyor: “**Ey Türk, titre ve kendine dön.**” Sen, millî kültürüne, hasletlerine, değerlerine sahip olduğun sürece kuvvetli ve kudretli olacaksın ve ebediyyen efendi olarak yaşayacaksın.

Milliyetçi Hareketin iktidarı senin maddene olduğu kadar ruhuna yönelen tehlikeleri de yok edecektir. Bunun için, sadece okul içinde değil, okul dışında da kültür hayatını tanzim edecek, ahlâksızlığın, maneviyatsızlığın kaynaklarını kurutacak, seks ve küfür tüccarlığı yaparak para kazanmanın yollarını tıkayacaktır. Neşriyata millî bir muhteva kazandırılacak, gayri millî tesir ve telkin-

lere fırsat bırakılmayacaktır. Millî ve dinî kültürümüze, tarihimize, medeniyetimizde dair araştırmalar arttırılacak ve neticeleri bütün millete yayılacaktır.

Milletimizin sürekliliğini ve üstünlüğünü sağlayan, millî kültürde bütünleşmeye hizmet eden Türk kültür ve medeniyetinin kaynak eserleri bugünkü nesillerin istifadesine sunulacaktır.

Yabancı dillerdeki önemli ilim ve sanat eserleri kısa zamanda dilimize aktarılacak, ve zengin halk kitaplıkları yurt çapında yaygınlaştırılacaktır.

Türk İslâm medeniyetine ait eserler hassasiyetle korunacak, onarılacak, zengin müzeler teşkil edilecek ve öz medeniyetimizin büyük eserleri gelecek nesiller için, bir kuvvet kaynağı haline getirilecektir.

DİL VE SAN'AT FAALİYETLERİ:

Bütün düşünce ve san'at faaliyetlerinin temeli dildir. Zengin bir Türk dili, kültür hayatımızın, maddi ve manevi başarılarımızın ana kaynağı olacaktır. Milliyetçi Hareket dilin yozlaştırılmasına, ifade gücünün kaybettirilip kısırlaştırmasına şiddetle karşıdır.

Türk dilini tahrib aracı haline gelen Türk Dil Kurumu yeniden ele alınarak, TÜRK DİL AKADEMİSİ halinde teşkilatlandırılacaktır. Milliyetçi Hareketin dil siyasetinde şu İlkeler esas olacaktır:

A — Nesillerin. Türk kültürünün tarihi kaynaklarından istifadesini mümkün kılmak.

B — Dilde tahrib edici ve yozlaştırıcı özleştirmelerle nesiller arası anlaşmazlıklara imkân vermemek.

C — Dilde sadeleşmeyi, mânalar arasındaki incelikleri ifade edecek şekilde zenginleştirici bir istikamete yöneltmek ve garp kültüründen geçen kelimelerin yerine Türkçelerini ikame etmek.

Ç — Bütün Türk dünyasının dil bütünleşmesini sağlamak.

Türk dilinin yeryüzünün en zengin İlim sanat ve kültür dili haline getirilmesini millî bekamızın temel şartlarından sayıyoruz.

SAN'AT ferdin estetik zevkini geliştirmek ve onu daha iyiye, güzele, doğruya, insanî ve millî olana ulaştırmak içindir. San'at millî kültür ve zevki daha üstün terkiplere götürmekle görevlidir.

Milliyetçi Hareket millî değerlerimize saldıran, cemiyetimizin ve Müslüman Türk insanının manevi yapısını tahrip eden, ahlâksızlık neşreden bir san'at faaliyetini şiddetle reddeder.

San'at gayesiz bir zevk vasıtası değil, ferdin insanlık vasıflarını eğiten, millî kültüre renk ve üslûp kazandıran bir yaratış faaliyetidir. Tesirleri itibariyle, devlet de, insan da, cemiyet de, san'at da Müslüman Türk insanının ahlâk idealleri ile mukayyettir. Dünya san'at hareketlerinde yer tutabilecek MİLLÎ SAN'AT, MİLLÎ RENK ve MİLLÎ ÜSLÛP ancak bu ölçüler içinde kurulabilir.

Mimaride, Müzikte ve Edebiyatda sanatçının basit taklitlerden kurtulup, millî bir üslûp ve yaratıcılığa yönelebilmesi için, Milliyetçi Hareket gerekli her türlü imkânı ha zırlayacaktır. Sanatçı geleceğin müjdecisi ve millî kültürün üslupcusudur; Milliyetçi Hareket onun imkânsızlıklar içinde olmasına asla rıza göstermeyecektir.

TÜRK MUSİKİSİ Türk ruhunun doğrudan doğruya terennümüdür. Milliyetçi Hareket, öz musikimizin bugüne kadar uğradığı ihanetlerin hesabını soracak ve bu konuda kaybedilen zaman ve imkânları kısa zamanda telafi edecektir. Büvük çaplı ve geniş imkanlı bir TÜRK MUSİKİSİ KONSERVATUARI kurulacaktır. Burada Türk halk musikisi ve klasik san'at musikimiz üzerine geniş araştırma ve çalışmalar yapılacak, Türk musikisi nazariyatı ve tatbikatı en güzel şekliyle öğretil-

cektir. Okullarda garp musiki tarzı kaldırılacak, Türk musiki nazariyatı ve icrası ders olarak okutulacaktır.

Türk Musikisinin dejenere olmasına, milletimizin zevk seviyesinin düşürülmesine yol açan sokak şarkıcılığı ve meyhane müzikçiliğine müsamaha edilmeyecektir. Radyoda, televizyonda ve plakçılıkta Türk Musikisinin büyük eserlerine öncelik ve geniş zaman tanınacak ve millî zevk seviyesinin yükseltilmesi esas alınacaktır.

Dinî musikimiz geniş imkânlarla teçhiz edilerek ihya edilecek ve büyük eserlerin verilme imkânları temin edilecektir.

Millî tarihimizin sembolü, millî mefahirimizin ifadesi olan MEHTER MUSİKİMİZ bir süs ve göstermelik olmaktan çıkartılacak, ordumuz içinde ihya edilecektir. Mehter Musikimizin gelişmesi ve zenginleşmesi için Milliyetçi Hareket hiç bir fedakârlıktan çekinmeyecektir.

Milliyetçi Hareket, Türk ruhunun yücelmesi ve millî mefkurelere bağlanması yolunda bütün sanat faaliyetlerini en geniş imkânlarla teşvik edip destekleyecek ve yaygınlaştıracaktır.

SİNEMA TİYATRO VE TELEVİZYON sadece vakit geçirme ve eğlence yeri olmaktan çıkartılacak ve gerçek bir eğitim müesseseleri haline getirilecektir. Bu müesseseler okul dışındaki eğitimin temeli olacaklardır. Bu imkânlar, maddeten ve manen sıhhatli ve güçlü bir Türk cemiyetini gerçekleştirmek hedefine yöneltilecek, kültür bütünleşmesini sağlamada en önemli görevleri ifa edeceklerdir.

Sinema Tiyatro ve Televizyon için gerekli teknik gücü, eleman ve imkânları teminde devlet ciddi yardımlarda bulunacak ve seviyeli eserleri yaygınlaştırıp, sanatçıları mükâfatlandıracaktır.

Radyo ve basın maddi ve manevi değerlerimizi ticaret metaı haline getiren sorumsuzluğundan kurtarılacak, ahlâki ve millî endişelere sahip bir hürriyet ortamı içinde yüksek hizmet müesseseleri haline getirilecek ve seviye kazandırılacaktır.

MİLLÎ EĞİTİM

Milliyetçi Hareket Partisinin hareket noktası insandır. Karakterli, ahlâklı ve faziletli insanlar yetiştirmedikçe, ne devletimizin güçlenmesi, ne de insanlarımızın saadeti mümkün değildir. Her şeyi yapacak olan insandır, medeniyetleri, tekniği kuran odur. Sanayileşmemizi ve kalkınmamızı sağlayacak olan ilk makine insandır. Milliyetçi hareket, vasıflı insan yetiştirildiği takdirde, millet olarak girişeceğimiz her teşebbüsten zaferle çıkacağımıza inanmaktadır. Bu sebeple de ilk ve en büyük yatırım vasıflı, faziletli İnsanlar yetiştirmek için yapılacaktır.

Bu sebeple Millî Eğitimi, kalkınma savaşımızın ve millî ülkülerimizin gerçekleşmesinin en önemli unsuru sayıyoruz. Eğitim sisteminin iki önemli fonksiyonu olduğu kanaatindeyiz. Eğitimin birinci fonksiyonu, millet olarak sahip olduğumuz kıymetlerin muhafazasını, inkişafını, nesilden nesile aktararak idamesini temin etmek; yani milletimizin birlik, beraberlik, ahenk ve insicamını, dirlik ve düzenini, netice olarak bekasını; yâni Türklüğün kıyamete kadar var kalmasını sağlamaktır. Eğitimin diğer fonksiyonu, kalkınmamızın ve günün değişen şartlarına göre artan ve gelişen ihtiyaçlarımızın karşılanması için modern İlim ve tekniğin memleketimizde yerleşmesini temin etmektir. Böylece manevî varlığı muhafaza edilen milletimiz maddeten de kuvvetli hâle gelecek, büyük ve kudretli Türkiye tesis edilecektir.

Eğitimimizin millî karakterde olması ve bu fonksiyonlarını ifa edebilmesi için millî, ve ilmi temellerine oturtulmasını istiyoruz. Bu sebeple de, eğitim sistemine müdahaleler yaparken, millî varlığımızın esaslarını bilmek için tarihten süzülüp gelen hakikatlerinin, töremizin fert ve cemiyet

eğitimi hakkındaki geleneklerinin ve bunların tarih içinde tatbikatlarının geçirdiği gelişmelerin, günümüz İlminin çeşitli ve özellikle, eğitim sahasında aldığı neticelerin daima göz önünde bulundurulması gerektiğine inanıyoruz. Bunlardan biri ihmal edildiği taktirde kurulacak sistemin total, sakat olacağı; millî temellere istinat ettiril meyen sistemin temelsiz, özsüz olacağı kanaatindeyiz. Bu yüzden, son senelerde “yasak savma” ve “yangından mal kaçırırcasına” çıkarılan reform kanunlarını benimsemiyoruz. Onları temelsiz, özsüz ve ruhsuz buluyoruz. Eğitimimize millî karakter kazandıracak vasıfta olmadığı kanaatindeyiz.

Biz, bugün taklit üzerine bina edilen eğitim sistemimizi tamamen değiştireceğiz. Bir milletin hayatı hiçbir suretle taklit üzerine bina edilemeyeceği gibi, eğitim sistemimizin de taklit esasına göre tesisinde milletimizin istikbali bakımından büyük tehlikeler görmekteyiz. Taklit hastalığını önce eğitim sistemimizi millileştirerek eğitimden, sonra da bütün diğer müesseselerden kaldıracacağız.

ÜLKÜCÜ AYDIN

Taklit üzere bina edilen eğitim sistemimizde yetişen yarı aydınlardan, Türk Milletinin değer hükümlerine yabancı ve hattâ karşı kişi ve gruplardan milletimiz çok çekmiştir. Türlü dertlerimizin sebebi bunlardır. Bu sebeple biz. millî eğitim sistemimizi; mazinin azametini, Türklüğün devamını sağlayacak ve Türk Milletini yüceltecek iman ve fikir gücü verebilen nizamlı bir sistem olarak kuracak ve Türk Milletini yükseltmek ve yüceltmek yolunda hiçbir engel tanımayacak gençler yetiştireceğiz. Milletimizin, kendi değer hükümlerini bilen ve ona inanan, kendine tahakküm etmeyen, dinini, töresini, dilini hor görmeyen ülkücü ay dınlara ihtiyacı vardır. Aynı zamanda kısa zamanda kalkınma savaşını kazanmak, yine böyle milliyetçi, İmanlı, fedakâr, feragat sahibi ülkücü kadrolarla mümkündür. Dolayısıyla eğitim sistemimizi bu gayeyi tahakkuk ettirecek esaslarla teçhiz edeceğiz.

Millî terbiye ve Büyük Türkiye ülküsü ile yetişen genç nesillerin Türkiye’yi yeniden kurmanın şerefli sorumluluğunu yüklenmesini ve hizmet mevkiine gelmesini istiyoruz. Partimiz bu anlamda, gençliğin çok iyi şekilde yetiştirilmesini en hayati mesele telâkki eder.

EĞİTİM SİYASETİMİZ

Biz millî eğitimi, millî kalkınma plânımızın ve varlık kavgamızın en önemli bir unsuru, vazgeçilmez parçası sayıyoruz. Eğitime yapılan yatırımların, verim oranı en yüksek yatırımlar olduğu kanaatindeyiz.

Millî kaabiliyet deposu olarak adlandırdığımız topyekûn gençlerimizden millî kalkınma savaşımızda tam olarak istifade edebilmemiz ve dolayısıyla bütün yurttaşlara kaabiliyetlerine göre eğitimde ve mesleklerinde en ileri dereceye varabilmelerini sağlamak için devletin bütün imkânları hazırlamakla yükümlü olduğu inancındayız. Bu yüzden, geniş bir yatılılık, burs ve kredi sisteminin geliştirilmesini, eğitimin dengeli bir şekilde bütün yurt sathına yayılmasını şart sayarız. Her ne sebeble olursa olsun paralı öğretime şiddetle karşıyız. Paralı öğretimi, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini zedeleyen, içtimai adalete aykırı en büyük âmil olarak mütalâa ediyoruz. Vatandaşlar arasında kayırmalara, eğitim müesseselerinde karışıklıklara sebep olacağı kanaatindeyiz.

Paralı eğitim yerine, milletimizin arzu ve temayülleri ne göre millî eğitim sistemimizi kurarak, onların hamiyet duygularını, millî ve islâmî hislerini uyarak, tarihî geleneğimize de uygun olan eğitim vakıflarının geliştirilmesini uygun buluyoruz. Vakıflar ve özellikle eğitim vakıfları bizim milletimizin en büyük medeniyet eserlerindendir. Değerlendirilmesini, millî ve islâmî esaslara göre ihya edilmesini, istikrarlı, düzenli bir toplum hayatı sağlamak bakımından da önemli sayarız.

ÖĞRETİM KADROSU

Millî eğitim sistemimizin en aslı unsuru öğretmenlerdir. Öğretmenlerimizi içinde bulundukları maddî sıkıntılardan kurtarmak amacımızdır. Onların cemiyet içinde şerefli yerlerine oturabilmesi için, maddeten ve manen teçhiz edilmeleri gerektiği kanaatindeyiz. Öğretmenleri Tarihimizde olduğu gibi yeniden cemiyetimizin en itibarlı mensupları haline getireceğiz.

Millî eğitim ve kültür hizmetlerini en iyi şekilde ifa edebilmeleri için çok nitelikli olmaları gerektiğine inanıyoruz. Öğretmen tam insan, kâmil insan olacaktır. Millî tarihimizde olduğu gibi imam ve öğretmeni aynı vazifelerle yükümlü kabul ediyoruz. İmam öğretmen ayırımının yanlış, zararlı olduğu kanaatindeyiz. Bu yüzden tarihi geleneğe bağlı kalarak imamlarımız öğretmenlik yapacak vasıfta yetiştirilecektir.

Öğretmenlerimizi, eskiden olduğu gibi kendisine, “eti senin, kemiği benim” diyerek çocuk teslim edilen güvenilir, inanılır rehberler yapmak azim ve kararındayız.

Öğretmenlerin yetişmesinde hiç bir eksikliğe göz yumulmaması kanaatindeyiz. Çünkü bir öğretmenin hatalı, eksik ve hattâ zararlı ideolojilere bağlı yetişmesi binlerce gencin kaybedilmesi demektir. Hiç bir gencimizin kaybedilmesine müsaade etmeyeceğiz.

TEMEL EĞİTİM

Eğitim sistemimizi yeniden kurarken, sadece şekil yönünden değiştirmeyecek, muhteva yönünden de büyük değişiklikler yapacağız. İlkokullar sekiz sene olacak ve bu eğitim kademesi Tarım Kentlerinde, kasabalarda ve şehirlerde hemen uygulamaya konulacaktır. Tarım kentlerinde temel eğitim okulları açacağız.

Temel eğitimden beklediğimiz sadece okuma yazma öğretilmesi değildir. Bu sekiz yıllık süre içinde, çocuğun iyi bir Türk ve Müslüman olarak yetişmesi amacımızdır. Millî tarihimiz, islâmiyetin ibadet ve itikat esasları, Kur’ anı Kerim, millî kültürümüz, sanatımız bu dönemde anlatılacak, sevdirecek, benimsetilecektir. Her Türk genci millî ülkümüzün esaslarını burada öğrenecek, millete hizmet yolunda her türlü fedakârlığa katlanmanın hazzını burada tadacaktır. Bunun için tarihimizin büyük kahramanlarını iyice tanıyacaktır. Ayrıca istidatlarının ve temayüllerinin ortaya çıkmasını sağlayacak dersleri de göreceklerdir.

Fakat, bu eğitim kademesinden beklediğimiz en büyük görev Türk gencini gerçekten bir Türk Milliyetçisi olarak yetiştirmektir.

ORTA ÖĞRETİM

Orta öğretimi mesleğe ve üniversiteye hazırlayan kurumlar olarak yeniden kuracağız. Hiçbir gencin, kaabiliyeti varsa Yüksek tahsil yapmasının önüne yönetmelik hükümleri ile geçmeyeceğiz. Kalkınmamızın ihtiyacı olan teknik personelin bu kademedeki yetiştirilmesine ağırlık vereceğiz. Burada da gençler, meslekî ve teknik bilgilerin yanında Türk Tarihini, Türk Edebiyatını, Türk sanatını iyice öğrenecektir. Türklük ve islâmiyetle ilgili bilgiler bütün diğer bilgilerin üzerinde tutulacaktır.

İmam Hatip okullarını geliştireceğiz. Üniversiteye girmelerine mani olan hususları kaldıracğız. Esasen, din adamlarımızın da yüksek tahsilli olmaları, memleketimizin en güzide insanları olmaları amacımızdır. Biz din adamlarımızın kalkınma savaşımızda, bünyesi değişen içtimâî yapımıza, sanayileşmenin getireceği buhranlarda millî ve islâmî vasıflarımızı kaybetmemek üzere vatandaşlarımızı irşat eden “halk mürşitleri” olarak görev almalarının sayısız faydalarına inanıyoruz. Bu sebeble de ilahiyat fakültelerini, islâm enstitülerini geliştireceğiz, sayılarını artıracğız.

ÜNİVERSİTELER VE TÜRK AKADEMİSİ

Üniversiteleri, millî kalkınmamızın icap ettirdiği ülkücü kadronun yetiştirilmesi ile görevli sayıyoruz. İlmî araştırma yapmayı ve ilimde bulunan yenilikleri milletin hizmetine sunmayı gaye edinmiş bir müessese haline gelmelerinin şart olduğu kanaatindeyiz.

“Sırça köşk” ilim adamlığı devrinin geçtiği kanaatindeyiz. İlmî araştırmaların millet yararına olmasını sağlayacağız.

Serbestçe araştırma ve ilmî çalışma yapmak hususuyla devlete kafa tutmanın farklı şeyler olduğu kanaatindeyiz. Bu yüzden muhtariyeti, üniversitelerin ilmî çalışmaları sayesinde zaten sahip olacakları bir hak sayarız, fakat muhtariyeti her türlü hiyanete zemin hazırlayan unsur olarak milletinimize karşı bir silâh halinde ortaya çıkmasına asla müsaade edemeyiz.

Üniversitelerimizi çağdaş ilim ve teknolojinin icaplarına uygun olarak yeniden kuracağız. Üniversite ve araştırma enstitüleri yardımıyla teknoloji üreten ülke haline gelmek amacımızdır. Bu yüzden Üniversite ve araştırma enstitülerini Sanayileşmemizin ve kalkınmamızın gerektirdiği teknolojiyi İthal etmekten bizi kurtaran müesseseler haline getireceğiz.

İlim adamlarının hür ve verimli çalışma yapmalarını sağlamak için maddî ve manevî şartları hazırlayacağız.

Üniversite öğrencilerinin ülkücü imanlı yetişmelerini, öğretimlerini en iyi şekilde bitirmelerini sağlamak için iyi bir burs ve yurt sistemi tesis edilecektir. Yurtlarda ve üniversitelerinde her türlü disipline uymaları sağlanacak, böylece genç, daha millet ve devlet hizmetine girmeden nizam ve disiplin anlayışına sahip olarak millete hizmete hazır şekilde yetişmiş olacaktır.

Millî tarihimize, sanatımızla ilgili yeni araştırmalar yapmak üzere ve kurulacak müesseselerin tarihi müesseselerimizle irtibatını kurmakla görevli bir Türk Akademisini mutlaka kuracağız.

ÜLKÜCÜ NEDİR? ÜLKÜCÜ GENÇLİK KİMDİR? VE NE İÇİN MÜCADELE ETMİŞTİR?

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Milliyetçilik bir dünya görüşüdür. Bizim milletimizin dünya görüşünde Türk Milliyetçiliği aşınsındandır. Türk milliyetçiliğinin mefkuresi de Türk Milletini en ileriye en müreffeh millet yapma ülküsüdür. Bu muazzam hareketi başaracak olan insanlarda bir çok yüksek vasıfların bulunması gerekmektedir, bunların başında geleni fedakârlıktır. İşte ÜLKÜCÜLÜK, iç içe bir çok fedakârlıkları toplayan bir vasıftır. Hemşehrisinin, ailesinin ve nihayet şahsının menfaatlerini milletin menfaatlerine feda edebilen ve milliyetçi dünya görüşünün icaplarına uygun olarak yaşayan ve bu uğurda her türlü mücadeleyi yapabilen kimse ÜLKÜCÜDÜR. Partimizin ve mensuplarımızın en büyük vasfı budur.

Başka partilerde de milliyetçi olduğunu söyleyen ve gerçekten milliyetçi düşünceler taşıyanlar vardır, ama bunlar şahsî menfaatlerini millî menfaate feda edemedikleri, milliyetçiliğin icaplarına uymadıkları ve bunun mücadelesini yapmadıkları için ÜLKÜCÜ değillerdir. Bunlar, şahısları için sadece rey ve seçim hesapları yaptıkları için, ülkücü olmadıkları, fedakârlık yapamadıkları için Milliyetçi Hareketin bayrağı altında toplanmamış veya bu bayrak altından kaçmışlardır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

ÜLKÜCÜ GENÇLİK, nefsinin milleti ve devletini korumak ve büyük, Türk devletini yeniden kurmak mefkuresi uğruna göz kırpmadan feda eden vatan çocuklarının adıdır. Bu gençlik Türk

gençliğinin yüz akıdır ve davası uğruna 18 şehit vermiştir. Bu aziz gençler, günlük basit menfaatleri yahut politika hesapları uğruna değil, Büyük Türklük mefkuresi ve Türk devletinin ebediyeti uğruna canlarını vererek Allah indinde de Tarih indinde de en yüksek mertebeyi kazanmışlardır. Onları hor görenler, çok yakın geçmişteki ve halende devam eden hadiseleri unutanlar ve İhanet içinde olanlardır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Bugün sıkıyönetim mahkemelerinin tam bir kesinlikle ortaya çıkardığı gibi, Marksist, Lelinist ve Maoist öğrenci teşekkülleri, Türkiye Cumhuriyetini yıkmak üzere, dış düşman kuvvetlerin de desteği ile mütemadiyyen hazırlanmakta ve teşkilâtlanmakta idiler. İlk hedefleri de üniversiteleri ele geçirmek, yüksek öğrenim kurumlarında kaba kuvvete dayalı bir hakimiyet kurmak ve kendileri gibi düşünmeyenlere hayat hakkı tanımamaktı. Başlangıçta Siyasal Bilgiler Fakültesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesinde yuvalanan komünistler, çok geçmeden diğer üniversite ve okulları da kendilerine bağlamak için eyleme geçmişlerdi. Öyle ki, Türk üniversitelerinde Marks, Lenin ve Mao için anma törenleri düzenlenir, Ho Şi Min adlı komünistin ölümüne yas tutulurken, BİLGE KAĞAN, ALPARSLAN. FATİH, ZİYA GÖKALP ve hatta ATATÜRK'den bahsedilmesi bile yasaklanmış, ATATÜRK bir burjuva devrimcisi olarak nitelenerek Marksizme ihanetle suçlanmıştır.

Öğretim üyelerinin çoğunluğu Marksist olmamalarına rağmen, ihtilâlcı öğrencilerin tarafını tutmuş ve onlarla birlikte sol yumrukları havada gösterilere katılmaktan, Latin Amerikalı bir komünist devrim andını tekrarlamaktan çekinmemişlerdir. Niçin böyle yapıyorlardı? Çünkü korkak, eyyamcı, menfaatlerinden başka bir şey düşünmeyen ülkü süz kimselerdi. Direnme ve mücadele etmek isteyen ülkücü profesörlerin başına gelenleri görüyor ve komünistlere itaat ediyorlardı.

Böyle bir ortamda öğrenci çoğunluğunun tutumu ise şöyleydi : Derslerine girebilmek, imtahanlara katılıp hayata atılabilmek için tek çareyi, içlerinden tasvib etmeseler bile, kuvvetli görünen tarafa katılmakta bulmuşlardı.

Diğer tarafta, Türk milliyetçiliği ülküsü ile yetişmiş, cesur, imanlı atalarının emsalsiz kahramanlıklarından örnek alan ve son bağımsız Türk devletinin yıkılmaması için hayatlarını hiçe sayarak ortaya atılan yiğit gençlerimiz vardı. Önceleri azdılar, hızla çoğaldılar. Önceleri güçsüzdüler, kısa zamanda her türlü iç ve dış yardımdan mahrum olmalarına rağmen Türk milletine has üstün bir şuurla kuvvetlendiler.

Silâhlı çatışmalardan önce, fikir münakaşaları döneminde komünistlerin karşısına çıktılar. Türk milletinin gerçeklerini söylediler ve tarafsız dinleyicileri kendi taraflarında toplamayı başardılar. Marksistler münakaşa safhasının kendi aleyhlerine geliştiğini görünce, taktik değiştirdiler. Önce sopalı, yumruklu, daha sonra silâhlı çatışmalar böyle başladı.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Şimdi Türkiye'yi yönetme sorumluluğunu yüklenenlerden ve her vatandaşın insafla şunu düşünmesini isteriz: ÜLKÜCÜ GENÇLİK karşı koymasaydı, ihtilâlcı Marksistlerin üniversite ve yüksek okullarda tam bir hakimiyet kurmalarına seyirci kalsalardı netice ne olurdu? Komünistlere mahkûm olurlardı, kendi devletlerinin, milletlerinin savunmasını yapamamış olurlardı, derslerine giremezlerdi ve komünizmi benimsemiş görünürlerdi. Üniversiteler öğrenci ve öğretim üyeleri ile beraber tamamen Marksistlerin eline geçer, iki yıllık sıkıyönetim uygulamasına rağmen kökü kazınamayan bu büyük tehlikenin ortadan kaldırılması mümkün olmazdı.

12 mart öncesi hükümetlerin sadece adı vardı, Marksist eylemcileri zararsız hale getirecek gücü yoktu., acizdi. “Sokaklar yürümekle aşınmaz” diyen bir zihniyete sahipti. Eğer hükümetin komünist tehlikeyi önleyebilecek gücü olsaydı zaten 12 Mart muhtırası verilmezdi. Nitekim 12 Marttan sonra yalnız silâhlı kuvvetlerin yetkilileri değil, sola açık Nihat Erim bile, Türk devletinin felaket uçurumunun kenarına geldiğini ifade etmekten kendini alamamıştır.

ÜLKÜCÜ GENÇLİĞİN mücadelesi, Türk devletinin varlığını sürdürmek için girişilen, bugünün siyaset cambazları nasıl değerlendirirse değerlendirsın, millet ve tarih önünde, sonsuz takdir ve minnetle karşılanacak şerefli bir mücadeledir. Ve bu yolda ölenler en aziz şehitlerimiz arasında yerlerini almışlardır. “Hükümet varken ülkücüler ne için mücadeleye girdi” demek, bir bakıma “İstanbul hükümeti varken Millî mücadeleye niçin girildi” demeye benzer.

“Ülkücüler olmasaydı Marksist eylemciler o kadar azıtmazdı. Marksistleri kışkırtan ülkücülerin davranışları olmuştur” diyenler de ya bilgisiz, ya ahlâksız yahut da düpedüz haindirler. Çünkü 12 mart muhtırası ve sıkıyönetim mahkemeleri sonunda meydana çıkan gerçek; ülkücülerini kusurlu bulmanın yersizliğini bütün delilleri ile ortaya koymuştur. Bir kere, başkalarının ithamı ile değil, kendi ifadeleri ile sabit olmuştur ki, komünistlerin hedefi ülkücüler değil bütün bir Türk devleti, Türk vatani idi. Önce ülkücülere saldırmaları, önlerine çıkan ilk engel olmaları yüzündendir. Eğer ülkücüler devletin yıkılışına seyirci kalsaydılar, komünistlerin faaliyetlerinde yine bir değişme olmayacaktı. Nitekim 12 mart muhtırası ile Ülkücü gençlik vazifeyi şerefli silâhlı kuvvetlerimize devretmiş, ama komünistlerin eylemleri daha da kızışarak devam etmiştir. Aynı kimseler, silâhlı kuvvetler mücadele etmeseydi Marksistler bu kadar azıtmazlardı diyebilirler mi?

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

. Hakikati bütün bir millet huzurunda bir kere daha tesbit edelim : Komünist eylemciler, ülkücüler aradan çekilince silâhlarını diğer büyük engel Türk silâhlı kuvvetlerine çevirmiş, mehtçik öldürmüş, bir generalin evine bomba koymuş, bir generali öldürmeye teşebbüs etmiş, bankalar soymuş, adamlar kaçırarak öldürmüş ve hıyanetin her türlüşüne başvurmuştur. Böylece asıl hedeflerinin ne olduğu, aptallar ve gafiller ve hainler hariç herkes tarafından açıkça anlaşılmıştır.

Şimdi, siyaset meydanlarında ülkücü gençliği suçlamaya çalışan partilere ve liderlerine samimiyetle İhtar ederiz ki: bu suçlamalarından vazgeçmez devlet için kanını akıtmış bu vatan çocuklarına çamur atmaktan geri durmazlarsa, gaflet ve cehalet hudutlarını aşarak büyük bir ihanetin temsilcileri durumuna girmiş olacaklardır..

KUDRETLİ VE MÜREFFEH TÜRKİYENİN İKTİSADİ HAYATI İÇİN TEMEL İLKELER

İKTİSADİ DEMOKRASİ

AZİZ TÜRK MİLLETİ

Siyasî demokrasinin varlığı, gerçek demokrasinin mevcudiyeti için kâfi değildir. Bir ülkede gerçek demokrasiden bahsedebilmemiz için o ülkede siyasî demokrasiyi tamamlayan iktisadî demokrasinin de kurulmuş olması gerekir. İKTİSADİ DEMOKRASİ, bir milletin iktisadî meselelerde serbestçe oy sahibi olabilmesi, memleketin iktisadî kararlarına eşit bir şekilde katılabilmesidir. Eğer bir ülkede fertler ve sosyal dilimler, iktisadî kararların alın masına eşit ve serbestçe katılamıyor, oy veremiyorsa, o ülkede iktisadî demokrasi yoktur. İktisadî demokrasinin varlığı, milleti meydana

getiren sosyal dilimlerin, üretim araçlarının mülkiyetine sahip olmasına, kâra, zarara ve yönetime katılmasına bağlıdır. Bu bakımdan iktisadî hürriyet ve demokrasi kavramlarıyla mülkiyet ve yönetim arasında yakın bir münasebet vardır.

Mülkiyet dediğimiz zaman, birinci plânda üretim araçlarının mülkiyetini kastediyoruz. En basit anlamıyla üretim aracı demek, fabrika, makina, toprak ve işyeri demektir. Bugün Dünya toplumlarına baktığımızda, üretim araçlarının mülkiyetinin belirli sınıfların elinde olduğunu görürüz. Böylece SINIF MÜLKİYETİ denilen yeni bir mülkiyet tipiyle karşılaşmaktayız. Kapitalist sınıf toplumunda fabrikaların sahibi bir avuç patronudur. Patronların dışında kalan, fert ve sosyal dilimlerin üretim araçlarının mülkiyeti ile alâkası yoktur. Kapitalist sınıf toplumu karşısında marksist sosyalist veya komünist sınıf toplumu yer almaktadır. Sosyalist toplumda, mülkiyetin sahibi teorik bakımdan İşçi sınıfıdır. Ancak bu sözdedir. Bizzat sosyalist ülkelerin ana yasalarına göre, mülkiyetin sahibi devlettir. İşçinin, üretim araçlarının mülkiyeti ile hiçbir alâkası yoktur. İşçi çalışır, üretir, sosyalist devlet onu sömürür. Durumu basit bir misalle ele alırsak, bugün Sovyet Rusya'da ortalama İşçi ücreti ayda bin liradır. Her işçinin ekonomiye aylık ortalama üretim katkısı ise 7000 liradır. Komünist partisi, yedibin liranın sadece bin lirasını işçiye vermekte, kalan altı bin lirasını ise gaspetmektedir. Bu misâl bize, sosyalist sömürünün en tipik örneğini vermektedir.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ

Milliyetçi Hareket, sınıflar toplumu yerine bizzat MİLLETİ sınıf mülkiyeti yerine de MİLLET MÜLKİYETİ fikrini savunur. Sınıf mülkiyeti kaldırıldığı gün sınıf toplumları yerine millet geçer. O halde yapılacak iş, SINIF MÜLKİYETİ YERİNE MİLLET MÜLKİYETİNİ koymaktır. Millet, mülkiyete sahip olduğu zaman, iktisadî kararların alınmasına eşit bir şekilde katılma imkânını bulur. Böylece iktisadî demokrasi tam manasıyla gerçekleşir.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Allah İnsanı yüksek değerlerle bezenmek ve faziletli bir kul olmak için yaratmış, milletimize de büyük tarihi görevler takdir etmiştir. Hayat bu üstün gayeleri gerçekleştirmek içindir. Milliyetçi Hareket hayatın bir bütün olduğunu ve hayat faaliyetlerinin iktisadî, siyasî, kültürel gibi birbirinden müstakil olarak ele alınamayacağını bilir. Bu sebeple, iktisadî hayatı sırf maddî menfaatlerin hüküm sürdüğü bir mücadele sabası olarak mütalâa etmiyoruz. İktisadî hayatın tanziminde cemiyetimizin manevî ve kültürel değerlerinin de hassasiyetle dikkate alınması gerektiğine kaniiz. Yapacağımız kültürel hamleler nasıl iktisadî gelişmemizi hızlandıracak ve güçlendirecekse, İktisadi hayata yapılacak müdahalelerde manevi hayatımızın seyrine hayat gayemiz ve millî mefkuremiz istikametinde tesir edecektir.

AZİZ MİLLETİMİZ,

Bu ölçüler içinde devlet, insanın insan tarafından İstismar edilmediği ve en basit ihtiyaçları uğruna haysiyetini feda etmek zorunda kalmayacağı âdil bir İktisadî çevreyi kurmakla görevlidir. Bunun için,

- a — Devlet bütün vatandaşlarına normal geçim seviyesini temin etmekle mükelleftir.
- b — Devlet her vatandaşının iktisadî geleceğini, normal geçim seviyesinde teminata kavuşturmakla görevlidir.
- c — Devlet, vatandaşlarının harici tehlikelere karşı emniyetini sağlamak ve milletimizin tarihi görevini gerçekleştirebilmek için gerekli iktisadî güce sahip olamak zorundadır. Bu da dışa bağlı olmıyan kendi sanayi gücümüzle mümkün olacaktır.

d — Devlet vatandaşlar arasında âdil bir iktisadî nizam kurmak ve milletimizin tarihi görevini gerçekleştirebilmek ana fikrine bağlı olarak beliren yukarıdaki ölçülerin gerektirdiği müdahale hakkı baki kalmak kaydıyla, mülkiyet ve teşebbüs hakkına saygılı olmalıdır.

e — Devlet bir iktisadî teşebbüsün yürütülmesinde, denetiminde, teşvik veya plânlamasında, rüşvet, suiistimal, İrtikâp gibi ihtimallere en az İmkân verecek olan organizasyon ve usulü tercih edecektir.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Âdil bir iktisadî nizam derken, hiç bir zaman iktisadî mânasında da olsa bir eşitliği düşünmüyoruz. Allah, mademki insanları farklı kabiliyet ve tabiatlarda yaratmıştır, öyleyse onların manen ve maddeten farklı imkânlar içinde olmaları da tabii ve zaruridir. Adalet eşitlikte değil, herkesin kabiliyet ve gayretine göre kazanmasındadır. Devlete düşen görev, her vatandaşın çalışıp kabiliyetini gerçekleştirebileceği namuslu ve aksamadan çalışan bir iktisadî mekanizma kurmaktır.

Ancak, yoksullar, düşkünler ve iş bulamayanlar devletin mutlak himayesi altında olacaklardır.

Milliyetçi Hareket mülkiyet ve teşebbüs haklarını İnsan hürriyetlerinin ve insan şahsiyetinin gelişmesinin kaçınılmaz bir icabı sayar. Ancak partimiz, büyük mülkiyet yığılmaları ve farklılaşmalarının bir siyasi, içtimai ve iktisadî tahakküm vasıtası halini almasını kabul etmez. Bu sebeple, iktisadî hayatta esas itibariyle mülkiyetin yaygınlaştırılması fikrine bağlıyız. Bir yanda büyük servet birikimleri ve lüks harcamaların, diğer yanda yoksulluğun hüküm sürdüğü bir cemiyetin sıhhatli olamayacağına ve büyük işler başaramayacağına kaniiz.

AZİZ MİLLETİMİZ,

İktisadî hayat, kültür ve eğitim plânlamasının ana hedefleri ile uyuşumlu olarak genel bir plâna bağlanarak tanzim edilecektir. Plânlar sırf kâğıt üstündeki temenniler olarak kalmayacak, uygulayıcı daireler ve finansman kaynakları ile ciddi bir işbirliği ve kontrol temin edilecektir.

Partimiz millî ekonomimizi üç temel sektöre istinad ettirerek teşkilâtlandıracaktır. Bunlar DEVLET SEKTÖRÜ, MİLLET SEKTÖRÜ ve HUSUSİ SEKTÖRDÜR. Devlet sektörü temel sanayi dallarında ve iktisadî hayatın tanzimi için lüzumlu görülecek diğer yatırım sahalarında müteşebbis olarak iktisadî hayata katılacaktır.

Millî sektörü, işçi, memur, esnaf, köylü, serbest meslek sahipleri gibi meslek guruplarının tasarruflarının, bu meslek zümreleri içinde biriktirilip yatırımlara yöneltilmesi ile doğacaktır. Bu teşkilâtlandırmalara Milliyetçi Hareket'in iktidara ülkücü kadroları vasıtasıyla gerçekleştirecektir. Böylece hem yatırımlar için gerekli büyük sermaye birikimleri temin edilmiş olacak, hem de büyük sanayi tesisleri ve fabrikaların mülkiyeti geniş halk kitlelerine mal edilmiş olacaktır.

Hususi teşebbüste ise halka açık anonim şirketlerin kurulması ve ferdin yaratma gücü teşvik edilecek ve desteklenecektir. Bunun için uygun bir sermaye piyasası ka nunu çıkartılacak ve emniyetli bir hisse senetleri piyasası kurulacaktır. Bu teşebbüslerde de öncülük ve organizatörlüğü ülkücü aydınlarımız başaracaklardır. Böylece halkımızın küçük tasarrufları ile büyük sanayi tesisleri kurulabilecek ve küçük tasarruf sahiplerinin bu fabrikalara ortak olmaları sağlanmış olacaktır. Emniyetli ve devletin garantisi altında bir sermaye piyasası kurulmakla, büyük şirketlerin hisse senetlerinin kolayca alınıp satılması sağlanmış olacak ve hiç bir tehlikeye maruz kalınmaksızın istenildiği zaman hisse senetleri kolayca paraya çevrilebilecektir.

Ayrıca, şehirlere, kasabalara ve kurulacak tarım kentleri çevresinde teşkilâtlandırılacak köy birliklerine, mahalli tasarrufları biriktirerek büyük yatırımlara girme ve çevrelerine fabrikalar yapma imkânı sağlanacaktır. Böylece her şehir, kasaba veya tarım kenti çevresindeki köy birlikleri kü-

çük tasarrufları bir araya getirmek suretiyle kendi mahallerine kendilerinin sahibi bulundukları fabrikalar ve sınai, zirai tesisler kurabileceklerdir. Yine ülkücü kadro ların öncülüğünde gerçekle-
şecek olan bu teşebbüslere devlet en geniş ve uygun faizsiz kredi imkânlarını, İthal kolaylıkları ve
vergi muafiyetleri gibi teşvik tedbirlerini uygulayacaktır.

Bütün sektörlerin yatırım sahaları, millî ekonominin genel hedefleri dikkate alınarak ve birbir-
leri ile uyumlu olarak tesbit ve tanzim edilecektir.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

İktisaden gelişme ve kuvvetlenmenin dört temel unsuru vardır. Bunlar, sermaye, teknoloji ve
insan gücü, hammadde kaynakları ve Teşebbüs gücüdür.

Kalkınmamız için gerekli sermaye, devlet, millet ve hususi sektörlerin ülkücü kadrolar elinde
teşkilâtlandırılması ile temin edilecek durumdadır. Bu yollarla bir araya getirilecek olan küçük ta-
sarruflar ve yabancı ülkelerdeki işçilerimizin tasarruflarının, değerlendirilmesi ile büyük sermaye
birikimleri sağlanabilecek ve kalkınmamızın sermaye İhtiyacı yabancı sermayeye bel bağlanmadan
karşılanabilecektir. Yabancıardan yalnızca İlim, fen ve teknolojiyi alacağız.

Milliyetçi Hareket yabancı ekonomilerden bağımsız, kuvvetli ve millî bir ekonomi görüşünü
savunmakta ve kalkınmamızın temel finansmanı bakımından yabancı sermayeye belbağlamayı
basiretsizlik olarak kabul etmektedir. Yabancı sermayeye, ancak ekonomimizin genel hedeflerine
uygun yatırım taleplerinde bulunduğu ve plânlama şartlarına uygun hareket ettiği takdirde yer ve-
rilecektir.

Hammedde kaynaklarımız, iyi değerlendirildiği takdirde büyük bir sanayi potansiyelini bes-
leyebilecek zenginliktedir. Esasen, diğer unsurların mevcudiyeti halinde, hammadde ihtiyacı ciddi
bir noksanlık olarak telâkki edilemez. Nitekim sanayiinin hammaddesinin hemen hemen % 90 ını
dışarıdan temin eden Japon sanayiinin durumu bunun güzel bir misalini vermektedir.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Bütün ülkelerin kalkınma ve sanayileşmesinin ana unsuru teknoloji ve insan gücüdür. Müte-
şebbis unsurunu da insan gücü içinde mütalâa etmekteyiz. Milliyetçi Hareket olarak inanıyoruz ki,
ülkücü, namuslu, atılgan ve gerekli teknik bilgilerle mücehhez bir aydınlar kadrosu, millet, devlet
ve hususi sektörlerin öncüsü ve teşkilâtlandırıcısı olacak ve yönetimini başarıyla sürdürebilecektir.
Bunun içindir ki, Milliyetçi Hareketin program ve tekliflerinin ağırlığını eğitim ve kültür hayatı
teşkil etmektedir. Çünkü her şeyin insanla başladığına ve her işin ancak milliyetçi, ahlâklı, faziletli
ve vasıflı insanlarla başarılabilece ğine kani bulunmaktayız.

Esasen Partimiz, millî mefkureden yoksun müteşebbisleri, millî ve insanî mefkuresine uygun
bulmadığı gibi, devletimizin güçlenmesini ve milletimizin refahını da yalnızca şahsi menfaat ve ka-
zanç hırsına dayanan bir iktisadî mekanizmaya terketmeyi düşünmemektedir. Bugün, teknolojinin
çok gelişmiş olması ve içtimai hayatın pek karmaşık bir hal alması sonucu, gelişmiş ülkelerde de
sermaye sahipleri ile, müteşebbisler ve yöneticiler ayrılmış bulunmaktadır. Sermaye sahipleri his-
seleri karşılığı olan kârı almaktadırlar ancak, iktisadî hayata asıl yön verecek ve yönetecek olanlar,
gittikçe ağırlıkları artan teknokratlar olmaktadır, işte Milliyetçi Hareketin ülkücü aydınları, iktisadî
hayatımızda belirecek olan bu zaruretin garantisi olacaklardır.

Sanayiinin ikinci ana unsuru olan teknolojik birikimi ise, yeniden teşkilâtlandırılacak olan, üni-
versiteler, ilim akademileri, araştırma merkezleri ve enstitüleri sağlayacaktır. Bu müesseselerde ye-
tişecek ve çalışacak olan ülkücü, faziletli aydınlar Milliyetçi Hareketin mefkuresini gerçekleştire-
ceklerdir.

KALKINMA HAREKETLERİMİZ VE PLÂN

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Süratle kalkınmak kudretli ve müreffeh büyük Türkiye'yi kurabilmek için iktisadi hayatın planlanması zarurettir. Ancak bu suretle kaynaklarımızı en uygun biçimde kullanmamız için kullanabileceğiz. Bugüne kadarki plân tatbikatları, yanlış tutum, noksan bilgi ve beceriksiz idareciler yüzünden başarılı olamamış, istenilen sonuçlar alınamamıştır.

Plânların hazırlanma ve uygulamasında nazari iktisat bilgileri yanında yurdumuzun iktisadi şart ve imkânları hassasiyetle gözönünde bulundurulmalıdır. Bunun için istatistik ve iktisadi haber alma servisleri çok daha geliştirilmeli ve sıhhatli çalışır hale sokulmalıdır. Plânlama uzmanları sırf masa başında çalışan memurlar olmaktan kurtarılmalı, memleketin iktisadi şart ve imkânları isabetli bir şekilde tesbit ve değerlendirilmelidir.

Biz, plânlarda yer alan istatistik tesbitlerin çok noksan ve hatta yer yer aldatıcı olduğu kanaatindeyiz. Ülkemizin mevcut iktisadi potansiyeli sıhhatle tesbit edilememiş, harekete geçirilememiş ve bu yüzden % 7 gibi küçük bir gelişme hızı dahi hiç bir zaman gerçekleştirilememiştir. Esasen, kalkınma hızının % 3 ü nüfus artışını karşılamakta ve gerçek kalkınma hızı ise % 4 olarak kalmaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisi % 4 lük bir gerçek kalkınma hızını büyük atılımlar yapmak zorunda olan ülkemiz için çok düşük bulmaktadır. Kaynaklarımız iyi tesbit ve planlanabildiği ve uygulama-daki beceriksizlikler, bilgisizlikler ve israf giderilebildiği takdirde daha yüksek bir kalkınma hızının imkânına inanmaktayız. Kalkınma bir heyecan ve potansiyel işidir; uyuşuk ve inançsız kimselerin elinde hiç bir zaman büyük neticelere varılamaz. Milliyetçi Hareketin ülkücü aydınlar kadrosu bu engelleyici bürokrat zincirini kırarak ve kalkınma hareketimizin en büyük dayanağı olacaktır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Plânda çeşitli iktisadi sektörler arasında denge sağlamak yerine sanayi sektörüne ağırlık vermek ve diğer sektörlerin buna yardımcı olacak şekilde tanzimi prensibi hakim olmalıdır. Sanayi yatırımlarında, neticesi geç de alınacak olsa temel iktisadi yapı yatırımları ve istihsal mallarına ağırlık verilmelidir. Millî gelirden süratli ve reel artışlar doğurabilecek olan sektörlerin süratle teşkilâtlandırılmasına, kalkınmamızın finansmanı bakımından yine ön celik tanınmalıdır. Bütçe, para ve vergi siyasetleri, iktisadi hayattaki devri krizleri önleyecek ve plân uygulamasını başarıya ulaştıracak şekilde ayarlanmalıdır.

Plân, Türkiye'nin muhtelif bölgeler arasındaki denge sızlıkları giderecek şekilde yatırımları tanzim etmeli, sanayi kuruluşlarını yurt sathına yayarak belli bazı merkezlerde toplanmasını önlemelidir. Tarım Kentleri süratle planlanmalı ve artan nüfus ve orta sanayi bu merkezlere çekilmesi sağlanmalıdır.

Plânlama, kültürel yapıdaki değişmelerin incelenmesine, araştırılmasına çok büyük yer ayırmalı, iktisadi yapıdaki değişmelerin kültürel manevî sahalardaki tesirlerini, cemiyetimiz bakımından detaylarına kadar tesbit etmelidir. Bu değişmelerin, millî hususiyet ve manevî değerlerimiz açısından değerlendirilmesi yapıp, buna göre, İktisadi gelişmelerin İstikameti için ölçüler bulunmalıdır. Arzu edilen İktisadi gelişmeyi hızlandırıcı ve çatışmaları önleyici bir kültürel yapı tesisi için, millî ve manevî değerlerimizin ışığında çalışmalar yapılmalıdır.

Bütün bunlar için zengin bir uzman ve araştırmacı kadrosu ile kültürel plânlama dengesi kurulmalı ve millî eğitim bakanlığı gibi ilgili bakanlıklar, üniversiteler ve sair kültür müesseseleri ile müştereken çalışmalıdır.

TİCARET HAYATI

Ticaret, üretilen mal ve hizmetlerin yurt çapında istenilen dağılımını temin etmek için yürütülen bir iktisadî faaliyettir. Ticaret hürriyeti esastır. İyi düzenlenmiş bir ticaret hayatının, kalkınmamızın önemli unsurlarından biri olacağına kaniiz. Sanayimizin gelişebilmesi için iç piyasa kaynaklarımızın harekete geçirilip değerlendirilmesi ancak muntazam, ahlâklî ve disiplinli bir ticaret hayatının kurulması ile mümkündür,

Partimiz ticaret hayatını, üretilen malın üreticiden tüketiciye en kısa yoldan ve en masrafsız surette intikalini sağlayacak şekilde tanzim edecektir.

Milliyetçi Hareket ticaret hayatımız bakımından üç temel prensibi savunmaktadır:

- 1 — Ticaret ahlâkının hakim kılınması.
- 2 — Ticarî emniyet ve piyasa istikrarı.
- 3 — Ticaretimizin gayri millî unsurlardan arınması.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Bütün iktisadî, siyasî hukukî ve içtimai faaliyetlerin, hayatın temeli olarak gördüğümüz ahlâk, ticaret hayatımıza da hakim kılınmadıkça arzu edilen hedeflere ulaşmayı mümkün görmemekteyiz. Asırlarca, yabancılara örnek olmuş ve hayranlığını kazanmış olan ananevi ticaret ahlâkımızın yeneden tesis ve hakimiyeti iktisadî gelişmemizin ve huzurlu bir piyasa kurmamızın garantisi olacaktır.

Bunun için, ticaret ve esnaf teşekküllerini yeniden teşkilâtlandırarak, bu kuruluşları sırf menfaetlerinin mücadelesini yapar durumlarından kurtaracak, aynı zamanda meslek ahlâk ve haysiyetini ve meslekî yardımlaşmayı tesis ve kontrol eden müesseseler haline getireceğiz. Bu hususta tarihi lonca sistemlerinin çalışmaları gözönünde bulundurulacak ve iş kollarına göre teşkilâtlıların yanında, mahalli esnaf teşkilâtlıların gerçekleştirilecektir. Meslek içi eğitim, yardımlaşma ve kontrol faaliyetlerinde devlet bu teşekküllere her türlü yardım elini uzatacaktır.

Her İş gurubu için normal kâr hadlerini bu teşekküller tesbit edecek ve fiyat kontrolleri yine bu teşekküller tarafından yapılacaktır. Bir malın sırf fiat yükseltmek için müteaddit eller değiştirmesine müsaade edilmeyecek, iktidarımız karaborsacılığın amansız düşmanı olacaktır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Partimiz parakende satış yapan büyük mağazaların kurulmasını tasvip etmemektedir. Büyük mağazaların, piyasada fiyat tanzimi yapabilmeleri için, üreticiden doğrudan doğruya mal alıp bunu, yaygın ticaret erbabı ve esnafa toptan satacak şekilde teşkilâtlılaşmasına taraftarız. Fiyat yükselişinde asıl rol oynayan parakendeci esnaf değil, malın üreticiden küçük esnafa gelinceye kadar dolandığı ellerdir. Büyük mağazaların bu şekilde faaliyetiyle, hem malların üreticiden en kısa ve ucuz yoldan tüketiciye intikâli sağlanacak, hem de hizmet çok daha geniş halk tabakalarına kadar götürülmüş olacaktır. Büyük ve mahdut merkezlerde kurulup parakende satış yapacak olan mağazalardan ancak çok dar bir vatandaş kitlesi istifade edebilecek ve bu mağazaların piyasa fiyatları üzerinde ciddi bir tesiri olmayacaktır.

İçtimai yapımızın temel unsurlarından olan küçük esnaf hassasiyetle korunacaktır. Borç ödemeyen, piyasa hareketleri sebebi ile acze düşen ve iflâs gibi tehlikelerle karşılaşan esnafa, süratle yardım eli olarak uzatılabilecek faizsiz esnek bir kredi sistemi kurulacaktır.

Dış ticaretimiz iktisadî gelişmemizin kilit noktalarından biridir. İyi teşkilâtlandırılmış bir dış ticaret kalkınmamızı süratlendirir ve finansman kaynağı olur, aksi halde kalkınmamızı köstekleyici,

sürekli açık ve ahlâksızlık kaynağı halini alır. Dış ticaretde, lüks istihlâk mallarının ithali mutlak surette önlenmeli ve yatırım mallarının ithalindeki kolaylık ve muafiyetler artırılmalıdır.

Partimiz dış ticaretimizin gayri millî unsurlardan temizlenmesinde mutlak zaruret görür. Bu saha, kalkınmamızın ve ekonomimizin icaplarına göre devlet tarafından tanzim edilir, iktidarımız, yabancılarla İşbirliği yaparak İç piyasada buhranlar yaratan ve sipekülatif kazançlar sağlayıp diğer yandan döviz kaçakçılığına yol açan davranışları asla affetmeyecek, kanunlarla tanzim edilen hukukî kontrolü piyasada fiilen gerçekleştirecektir.

Yabancı memleketlerdeki ticaret ateşeliklerimiz göstermelik memuriyetler olmaktan çıkarılacak, fonksiyonları başarılı hale getirilecektir. Özellikle Orta Doğu, Afrika ve Uzak Doğu Müslüman ülkeleri ile dış ticaret ilişkileri geliştirilecek ve Türkiye Avrupanın bir hammadde pazarı olmaktan kurtarılacaktır.

Milliyetçi Hareket, millî ahlâk temelleri üzerine kurulacak olan ticaret hayatına istikrar ve emniyet getirecektir. Sağlam bir kredi siyaseti takip edilecek, sıhhatli tedbirlerle paranın değeri muhafaza edilecek yatırımları pahalılaştıran ve sosyal adaleti tehdit eden enflasyona karşı zamanında ve uygun tedbirler uygulanacaktır. Piyasadaki para arzı, siyasî endişelerle değil, iktisadî hayatın icaplarına göre ayarlanacak, muhtemel dar boğazlar önceden derpiş edilecek ve istikrar için gerekli tedbirler alınacaktır.

BANKA VE KREDİLER

İktisadî gelişme halinde olan ülkeler için bankalardan beklenen asıl görev, tasarrufları, kalkınmanın finansmanı için yatırımlara aktarmaktır. Bu yönüyle bankacılığı İktisadî kalkınmanın temel faaliyetlerinden sayarız. Ancak, bu günkü uygulamada olduğu gibi, kısa vadeli, faizciliğe dayanan ticaret bankacılığının kredi piyasasına hakim olmasını mahzurlu görüyoruz.

Bizim anladığımız kalkınma bankacılığının takip edeceği politika, kalkınma hedeflerine göre düzenlenecektir.

Yatırımların yurt sathına dağılma ve yatırım öncelikleri arzeden kaynakların değerlendirilme durumları gözönünde tutularak kredi mekanizmasının ayarlanması sağlanacaktır. Banka kredilerinin belli ellerde toplanması yerine gerçekten yatırımcı ve ihtiyaç sahibi teşebbüslere kaydırılması sağlanacaktır.

Banka tamamen kredi ticareti yapan kuruluşlar olmaktan çıkartılacak, millî tasarrufların toplanarak yatırımlara kanalize edildiği müesseseler haline getirilecektir. Merkez bankası, bankalar ve plânlama teşkilâtı kalkınma için İşbirliği halinde çalışacaklardır.

ORTAK PAZAR VE SANAYİ HAYATI

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Geçen iktidarlar korkaklık ve basiretsizlikleri ile Türk devletini 1995 yılında bir uçuruma itmek üzere hazırlamaktadırlar. Bu uçurum Ortak Pazar denilen Avrupa birliğidir. Milliyetçi Hareket bu birliğe şiddetle aleyhtardır. Çünkü, bu birleşme Türk milletinin iktisadî, içtimai ve siyasî İstikbalinin sönmesi, devletimizin sonu demektir. Bu hayati mevzuu ana hatlarıyla açıklamak isteriz.

Ortak Pazar Birliği, Türk kamuoyuna duyurulmak istendiği gibi sırf iktisadî bir hareket değil Avrupa'nın içtimai, iktisadî ve siyasî bütünleşme hareketinin gerçekleşme formülüdür.

Bu Türk sanayiinin doğmadan ölmesi demektir. Bir devletin güçlü bir iktisadî bünyeye sahip olması ve o milletin müreffeh hayata kavuşması, herşeyden önce o ülkede temel sanayiın dış ekonomilerden bağımsız olarak kurulmuş olmasına bağlıdır. Bugün, Türkiye bu temel sanayiden mahrumdur ve bir çok kalkınmış ülkeler bile, halâ millî gelirlerinin % 20 sini temel sanayi yatırımlarına ayırırken Türkiye’de bu nisbet ancak % 4 e ulaşabilmektedir. Türkiye’nin temel sanayi, yatırım malları ve ara malları sanayii yok denecek kadar zayıftır. Ve Türkiye’de yapılan yatırımların ise, yukarıda söylendiği gibi çok az bir kısmı bu sanayi kısımlarına düşmektedir. Türkiye’de yatırımlar bilhassa istihlâk malları sanayiine yapılmaktadır ki, bunların ekonomik bünyemizin kuvvetlenmesi bakımından ciddi bir ilâveleri yoktur. Millî gelirin artış göstermesi, temel sanayi kurulmadıkça, ekonomik bünye bakımından aldatıcıdır ve bir buhran zamanında iktisadî hayatımızın tamamen felce uğramasına yol açar.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Ne bahasına olursa olsun, Türk milleti temel sanayiini kurmak zorundadır; saadeti de, yeryüzündeki görevlerini yapabilmesi de bu sayede kavuşacağı kuvvetli bir iktisadî bünye ile mümkün olacaktır. Ortak Pazar’a girildiği takdirde, iktisadî hayatımız Avrupa iktisadiyatının bir parçası haline gelecektir. Avrupa iktisadiyatı ise, temel sanayiinin her türlüşünü kuvvetli bir şekilde kurmuş olduğu için onun bir parçası durumuna gelen Türk ekonomisinin temel sanayi kurması imkânsız hale gelecek, hatta lüzumsuz telâkki edilecektir. Nitekim Ortak Pazar protokollerinde Türkiye tamamen bir hammadde ve ziraat ülkesi olarak düşünölmekte olup geleceği bakımından bir başka imkânda kabul edilmemektedir. Türkiye müstakil bir sanayiden mahrum olarak diğer Avrupa ülkelerinin sanayi mamullerinden istifade edecek ve o ülkeleri zirai istihsalı ile beslemeye çalışacaktır.

İŞÇİ MESELELERİ

Milliyetçi Hareket, insan şahsiyetine en büyük saygıyı duyar. Emek, bu insan şahsiyetinin en kıymetli ve ayrılmaz parçalarından biridir. Emeği böyle değerlendirmeyen ve onu insan şahsiyetinden ayrı bir mal, bir eşya olarak gören kapitalist ve komünist sistemlere bu bakımdan da karşıyız. Emek bir mal, insan da bir makina olarak görülürse; işte o zaman insanın sömürölmesi başlar. Bizim insanımız, makina gibi işe yaramaz hale geldiğinde kaldırılıp bir kenara atılamamalıdır. Milliyetçi Hareket, insana ve onun kutsal emeğine gerçek değerini verecektir.

Bir memlekette iş veya çalışma hayatı, her şeyden önce; çalışanlar, çalıştıranlar ve devlet arasında üçlü bir münasebet ve düzenin varlığını gerektirir. Çalışanlarla çalıştıranlar yanında devletin de yer almasının sebebi, iç gücünün korunması; sosyal denge ve sosyal adaletin sağlanması; menfaatlerin, millî menfaat istikametinde uzlaştırılması gibi meselelerdeki devletin nâzım rolüne duyulan ihtiyaçtır. Çalışanlar ve çalıştıranlar, devlet kontrolünün ol madığı serbest bir sahada, zümre menfaatlerini sağlamak için boğuşmaya terkedilirse ve üstelik bu boğuşma, sınıf şuurunun teşekkölüne müsait yıkıcı tahrik ve cereyanlara açık bırakılırsa, millî birlik ve beraberlik yok olur, devletimiz de yıkılır. Millî menfaatler, bütün şahıs ve zümre menfaatlerinin üstündedir. Bunu sağlayacak olan ise devletin âdil elidir. Milliyetçi Hareketin temel felsefesi MİLLÎ BÜTÜNLEŞME dir. Kamplara, sınıflara ve menfaat guruplarına bölünmüş bir Türkiyenin devlet ve millet olarak varlığını koruyabilmesi mümkün değildir. Milliyetçi Hareket, emek ve sermaye birbiriyle kavga eden ve birbirini yok etmeye çalışan iki düşman değil, birbirini tamamlayan iki kardeş olarak mütalâa edilir. Aslo-lan, devletin âdil ve güçlü eli altında emek ve sermayenin ebedî bir barışa ulaşmasıdır. Milliyetçi

Hareket bu barışı sağlayacaktır. Emek ve sermayenin, memleketimizin şartları ve üretime katkısı nisbetinde hissesine düşen payı adaletle alması ana ilkemizdir.

Emek ve sermayenin teşkilatlanması, sınıf şuurunu besleyecek ve diğer zümrelere düşmanca bakacak fikrî esaslardan uzak tutulacak, millî birlik ve hiyerarşinin yapıcı bir kademesini teşkil edecektir. İş hayatı, işçi ve işveren sendikaları şeklinde düzenlenirken, birinin diğerine tahakkümüne imkân ve fırsat verilmeyecektir. İşçi Sendikaları, işçinin sadece ücret ve sosyal haklarının adalet ölçüleri için de iyileştirilmesini isteyen kuruluşlar değil, aynı zamanda millî kalkınma plânlarının isteklerine uygun şekilde, işçi kesiminin sorumluluklarını temsil eden kuruluşlardır.

Temel prensibimiz : EMEĞE SAYGI, SERMAYEYE GÜVEN'dir.

Milliyetçi Hareket, işçilerin tasarruflarını değerlendirmek ve bu tasarrufları, işçiye çalıştığı fabrikasının patronlarından biri durumuna sokacak şekilde sanayi yatırımıyla rında kullanmak gayesiyle İŞÇİ TASARRUF ve YATIRIM SANDIKLARI kurulmasını öngörmektedir. Böylece, yurdumuzda şiddetle ihtiyacı duyulan sermaye birikimi sağlanmış olacak, ayrıca işçi kendi çalıştığı müessesenin bir ortağı durumuna gelecektir. Bu sandığa her ay, işçiden ücretine göre bir miktar aidat kesilecektir. Bu paralarla yurdun dört bir yanına fabrikalar kurulacaktır. Bu fabrikaların sahibi işçilerimiz olacaktır. Türk işçisi böylece, hem kendi emeğinin kârından ücreti dışında ayrıca hisse alacak, hem de kendi işyerinin yönetimi üzerinde söz sahibi olacaktır.

Teşkilatlanamamış veya teşkilâtı dışında kalmış işçi sömürülmeye mahkûmdur. Milliyetçi Hareket, hiçbir işçinin teşkilâtsız kalmasına imkân bırakmayacaktır. Her işkolun da kanun himayesi altında bir sendika kurulmalı ve işçilerimiz gönüllü olarak sendikalarına üye yapılmalıdır. Milliyetçi iktidar BÜTÜN İŞÇİLERİ KENDİ İŞKOLLARINA GÖRE TEK SENDİKA ÇATISI ALTINDA BİRLEŞTİRECEKTİR.

Bugün yurdumuzun en önemli problemlerinden biri de İŞSİZLİK problemidir. Güçsüz iktidarların, yurt dışına işçi ihraç etmek suretiyle gidereceklerini umdukları bu problemin kaynağında, istenilen sür'atte sanayileşmemek yatmaktadır. Yurt dışına giden işçilerinin büyük bir çoğunluğunun kalifiye işçi olduğu düşünülürse, getireceği kültürel ve ahlâkî problemlerin yanısıra, sırf iktisadî açıdan da, işçi ihracının bu meseleyi çözmeye yetmiyeceği anlaşılabilmektedir, işsizliğin yanısıra, özellikle ziraat sektöründe görülen gizli işsizlik de çok önemli bir problemidir. Ziraat sahasındaki âtıl güçlerin en kısa zamanda sanayi sektörüne aktarılması ve yeni yeni iş sahalarının açılması gerekmektedir. Sanayi sektörünün işsizlerimize iş bulması ve hattâ ziraat sektöründeki gizli işsizliği telâfi edici mahiyette onları da kendi bünyesine çekmesi zarureti ortadadır. Bu bakımdan ziraat dışı sektörlerin büyüme hızı meseleyi halledecek seviyede değildir.

Türk işçisinin sağlık, beslenme ve mesken imkânları yeterli değildir. Bugün ileri dünya milletleri için artık çok geride kalmış bu meselelerde halâ en iptidai adımları bile atamamış olmamız, Türk çocukları için yüz kızartıcı bir durumdur. Milliyetçi Hareket, işçilerimiz için en iyi, sağlık beslenme ve mesken şartlarının geciktirilmeden sağlanmasını hedef saymaktadır.

İşçinin şimdiye kadar kazandığı bütün hakların savunucusuyuz, işçinin sosyal ve ekonomik menfaatinin korunmasında, hayat şartlarının yükselmesinde bir sosyal pazarlık ve baskı aracı olan toplu iş sözleşmesi yapma ve greve başvurma hakkının (Özellikle işçiye çalıştığı işyerinde ortaklık, yönetime, kâra ve mülkiyete katılma hakkı vermeyen bugünkü kapitalist düzende) sınırlandırılması düşünülemez. Milliyetçi İktidarın kendi düzeninde bu hakların daha âdil bir esasa bağlanacağı ve millî menfaatlerle bağdaştırılacağı tabiidir. Sadece sınıf çıkarları için ortalığı ateşe verebilen ve şahsî menfaatlerini millî menfaatin üstünde tutabilen Türk işçisinin var olduğuna inanmıyoruz ve mev-

cut hakların, sorumsuzca devlet ve millet bütünlüğü karşısında kullanılmasını öğütleyen zararlı cereyanlarla her zaman mücadele edeceğiz.

Yıllardan beri ülkemizin en çok sömürüye mahkûm olan, en fakir kısmını teşkil eden tarım işçilerinin iş ve sosyal güvenliğini teminat altına alacak, Tarım İş Kanunu, Tarım İşçileri Sosyal Sigorta Kanununun hâlâ çıkartılmaması büyük bir haksızlık ve talihsizlik kaynağıdır. Milliyetçi Hareket, tarım işçilerini bütün samimiyeti ile destekler, bu vatan evlâtlarının bir an önce sosyal ve ekonomik garantiye kavuşturulmasını ister. Bu kanunların en kısa zamanda çıkartılması lâzımdır.

Milliyetçi Hareket, işçi çocuklarının iyi bir eğitimden geçmelerini ön görür; ilk, orta ve yüksek tahsillerini yaptırmayı vaadederek. Yarınki büyük Türkiye'nin bu adsız mimarlarının imkânsızlık yüzünden heder olmaları önlenecektir.

İşçilerimiz iktisadî emniyetsizlik yanında, iş emniyetinden de mahrum bulunmaktadır. Sendikaların çok seyrek ve teorik şekilde yaptığı Seminerler ise kâfi gelmemekte.

İş kazalarındaki oranda bir azalma kaydedilmemektedir. İş başında eğitim en ön plânda yer almalıdır. Mükemmel bir eğitim plânı hazırlanmalı, işçilerin sair konulardaki eğitimi de sağlanmalıdır. Milliyetçi Hareket bu konuyu devletin yükümlülüklerinden sayar ve borç bilir.

İşçilerimizin ücretleri düşüktür. Artan fiatlara uygun bir artış göstermeyen ücretleri ile geçinme çabası içinde uğraşan cefakâr Türk işçisi, ileri devletlerin işçilerine göre çok kötü durumdadır. Türk insanına yaraşır haysiyetli, maddî ve manevî zenginliklerle dolu bir yaşayışı işçilerimiz için hak sayıyoruz. Milliyetçi İktidar bunu gerçekleştirecektir.

Bugün, Sosyal Sigortaların dar kapsamı ve dar imkânları dışında insanımızın, hiçbir sosyal ve iktisadî garantisi yoktur. Bir tehlikeye uğrayan (hastalanan, ihtiyarlayan, işsiz kalan) bir taraftan çalışma gücünü, diğer, taraftan gelirini kaybeder. Bizim İktidarımız, hiçbir vatandaşı dışarda bırakmaksızın, tehlikeye uğrayan herkese : Esnaf, işveren, işçi, müdür, köylü, sanatkâr ne olursa olsun, insan haysiyetine yaraşır asgarî gelir garantisi ve azamî sağlık garantisi tanıyacaktı. Bunun için bir MİLLÎ SOSYAL SİGORTA kurulacak ve devletin koruyucu elini her vatandaş, hangi durumda olursa olsun üzerinde hissedecektir. İşsizlik için İŞSİZLİK SİGORTASI kurulacaktır. Himayesiz ve sahipsiz kimse bırakılmıyacaktır. Sağlık garantisi ise kurulacak MİLLÎ SAĞLIK HİZMETİ TEŞKİLÂTI ile sağlanacaktır. Bütün zümre ve meslekler için kurulacak olan sosyal sigorta ve sosyal güvenlik teşkilâtı ile yeni tasarruf müesseseleri de doğmuş olacaktır. Sigortalıların bu teşkilâta ödeyecekleri primler her yıl milyarları bulacak, bu tasarruflarla yeni yatırımlar yapmak imkânı doğacaktır. Kuvvetli maddî imkânlarla sahip olacak bu müesseseler, hastane, dinlenme yerleri, ilaç fabrikaları kurarak sosyal hizmetlere en büyük katkıda bulunacaklardır. İşsizler, hastalar, sakatlar, âcizler, ihtiyarlar, emekliler, kazaya uğrayanlar devletin gerçekten DEVLET BABA olduğunu Milliyetçi iktidarla anlayacaklardır.

KÖYLÜ MESELELERİ VE TARIM KENTLERİ

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Milletimizin büyük bir çoğunluğu köylerde oturmaktadır. Bu sebeple köylünün refah ve sadeti temin edilmeden ne güçlü bir devlet olmamız, ne de milletçe huzura kavuşmamız mümkün değildir. Köylümüz uzun zamanlar sadece nutuklarla avutulmuş, köye ciddi hizmetler götürülemediği. Çok partili dönemden itibaren iktidarlar köylere de yönelmiş, ancak bilgisizlik ve art niyetleri yüzünden beklenen başarıyı gösterememişlerdir.

Bu iktidarlar köyün kalkınması ve köylüye devlet hizmetlerinin götürülmesini bir vatan ve namus borcu olarak bilmemiş, rey alma vasıtası olarak kullanmışlardır. Bu sebeple, köyler için yapılan yatırımlar ve köylüye götürülen hizmetler tamamen plânsız ve rey hesaplarının icabettirdiği ölçülerde olmuş, hizmetlerin dağılışı dengersizlikler meydana çıkmıştır. Milliyetçi Hareket herşeyden önce, hangi sebeplerle olursa olsun, devlet karşısında vatandaş ve köy ayırımına kesinlikle son vermeye kararlıdır. Devlet, hizmeti iktidar için rey aldığı yerlere değil, hizmete muhtaç ve müstehak olan yerlere götürmekle mükelleftir.

Bugüne kadar gelen bütün partiler ve iktidarlar köy ve köylü için bol vaatlerde bulunmuş, her köye okul, her köye yol, su, hastahane v.s. yapacaklarını, bol zirai kredi ve malzeme vereceklerini, elektrik getireceklerini söylemiş ancak bunların yüzde beşini dahi gerçekleştirmemişlerdir. Bugün yine köylerimizin % 53 ü su, % 75 i yol ve % 98 i elektrikten mahrumdur. Çiftçi borçları yine köylüyü ezmekte, ancak aldığı kredilerle istihsalini artıramamaktadır. Hastasını doktora götürebilmek için yine milyonlarca köy lümüz at sırtında veya yayan uzun mesafeleri aşmak zorunda kalmaktadır. Toplam millî gelirimizden köyde fert başına düşen miktar 55 lira gibi acınacak kadar azdır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Burada iki mesele vardır; birisi devlet hizmetlerinin köylere ulaştırılması diğeri ise köylünün millî gelirden aldığı payı artırarak hayat seviyesinin yükseltilmesi.

Köylülerimizin hemen hepsi ziraat ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Geliri artırmak için ekim yapılan sahalardan artırılması mümkün değildir. Çünkü ekim yapılabilen sahalardan mahduttur ve hatta hayvancılık ve ormancılığın zararına olarak bir çok orman bölgeleri ve çayır meralarda ekim sahalalarına dönüştürülmüştür. Öyleyse, ekim sahalalarının en üstün verimi alacak şekilde işletilmesi tek çıkar yoldur. Bu ise ziraatçiliğin makineleşmesi, sulama imkânlarının artırılması, iyi tohumluk ve gübre kullanılması ve toprağı işleme tekniklerinin geliştirilmesi ile mümkündür. Ayrıca toprağın parçalanmaması ve en iktisadî işletme büyüklüklerinin tesbiti ile muhafaza edilmesi zaruridir.

Milliyetçi Hareket Partisi bütün bu imkânları devletin köylüye temin etmekle mükellef olduğuna inanmaktadır. Ancak, bu imkânlar temin edilse bile, köy nüfusu süratle arttığından ve makineleşme sonucu ziraatta çalışanların sayısı zaruri olarak azalacağından, hem topraklar köylüye yetmez olacak hem de milyonlarca köylü karın tokluğuna kavuşsa bile işsiz dolaşacaktır. Gizli veya açık işsizlik hem büyük bir işgücü kaybı hem de bir çok ahlâksızlıkların kaynağıdır. Bu durumda ne yapılacaktır?

İşte Milliyetçi Hareket Partisi Tarım Kentleri projesi ile bu meselelere çözüm getirmiş olan ilk ve tek partidir.

Tarım Kentlerine geçmeden önce, ikinci meseleyi de ele alalım. Türkiye'de köy olarak 72 bin yerleşme merkezi vardır. Şimdiye kadar bütün partiler gittikleri her köye, su, elektrik, okul, yol hastahane v.s. gibi devlet hizmetlerini mutlaka getireceklerini söylemişlerdir. Bütün bu vaatler birer yalan ve aldatmacadan ibarettir. Nitekim cumhuriyetten bu yana elli yıl geçmiş olmasına rağmen halâ köylerimizin % 90 ı bu hizmetlerden mahrumdur. Esasen bu vaatler yerine getirilmiş olsaydı, her seçim devresinde aynı vaatler tekrarlanmazdı. Bu gidişle, daha yıllarca getirebilmelerine de imkân yoktur. Çünkü her köyü bu hizmetlere kavuşturmak Türkiye'nin en az 30 yıllık bütçesine mal olabilecek bir iştir. Öyleyse ne yapılacaktır? Bunun cevabını da Tarım Kentleri projesi ile bulan ilk ve tek parti yine Milliyetçi Hareket'tir.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Milliyetçi Hareket seni aldatmak, yalancı vaatler ardında koşturmak niyetinde değildir. Onun için de her köye her şeyi getirmeyi vaadetmemektedir. Milliyetçi Hareket Tarım Kentlerini kurmakla hem artan köylü nüfusa yerleşme sahası ve iş temin edecek, hem de devlet hizmetlerini köylünün ayağına götürmüş olacaktır. Bu nasıl olacaktır?

Her bölgenin hususiyetlerine göre 8 veya 10 köy bir ünite olarak kabul edilecek ve bunların merkezindeki köy Tarım Kenti haline getirilecektir. Böylece dört bin civarında Tarım Kenti teşkil edilecektir. İlk olarak çevre köyler Tarım Kentine yaz kış işleyen yollarla bağlanacak, Tarım Kentinin de en yakın büyük şehirle muntazam yol irtibatı kurulacaktır. Bu dört bin civarındaki Tarım Kentlerine bütün devlet imkânları götürülebilecek, buralar hareketli bir kültürel ve iktisadî hayata kavuşturulacak ve çevre köylerinde en iyi ve kolay şekilde bu hizmetlerden istifadesi sağlanacaktır. Devletimizin bunu yapmaya imkânları müsa ittir.

Her Tarım Kentinde bir hastahane, P.T.T. Toprak Mahsulleri Ofisi, orta ve meslek okulları, yatılı bölge okulları, banka, zirai mücadele, donatım ve tohumluk merkezleri, ve mahkeme kurulacaktır. Ayrıca bir kütüphane ve spor tesisleri kurulacaktır. Böylece Tarım Kenti ile devamlı ve kısa mesafeli yol irtibatı bulunan köyler, postahane, mahkeme, hastahane zirai kredi, banka, okul, kültürel ve sportif tesisler gibi hizmetler için, uzun mesafeler aşarak bin bir güçle şehir merkezlerine gitmek zorunda kalmayacaklardır. Hizmetler kısa mesafede ve en ucuz şekilde köylünün ayağına getirilmiş olacaktır.

Diğer yandan, Tarım Kentlerinde ziraat aletleriyle ilgili atelyeler açılacak ve tarıma dayalı orta sanayi kurularak geliştirilecektir. O mahalde elde edilen zirai ürünlerin merkez Tarım Kentinde işlenerek değerlendirilmesi yoluna gidilecektir. Tarım Kenti çevresindeki iktisadi teşkilâtlanmalara ve kurulacak köy kooperatif birliklerine büyük kredi ve teşvik imkânları tahsis edilecektir. Hedefimiz her Tarım Kentinde asgarî bir fabrika bacasının tütmesini sağlamaktır. Bu fabrikalara civar köy halkı ve öncelikle buralarda çalışanların ortak olmaları temin edilecektir.

Bu suretle açılan yeni hizmet sahaları ve artan iş imkânları köydeki artan nüfusun hiç bir kültürel ve ahlâkî sarsıntıya yol açmadan kendine çekecek ve yeni yerleşme merkezleri doğmuş olacaktır. Böylece, şehirlerin büyük derdi olan gecekondular ve onun doğurmuş olduğu bir çok problemler büyük ölçüde ve işin kaynağında halledilmiş olacaktır. Geçimin temin edilmesi, daha iyi hayat şartlarına kavuşulması ve şehrin bir çok imkânlarının köye götürülmüş olması köylerden şehirlere olan akını da makul ölçülere indirmiş olacaktır. Köyünde geçimini sağlayamadığı yahut şehirlerin görünüşüne heveslendiği için büyük şehirlere göçen ve sefalet içinde, binbir ahlâksızlık ve tehlike ile yüzyüze kalan kimse olmayacaktır. Aynı zamanda sanayiinin belli büyük merkezlerde yığılması önlenmiş ve bun dan doğan bir çok manevi ahlâkî tahribat tehlikesi yok edilmiş olacaktır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Türkiye’de toprak reformu adı altında yapılan münakaşalar ve çıkarılan kanunun Türkiye gerçekleri ile ilgisi yoktur; yanlışlıkları ve noksanlıkları vardır ve sadece siyasî endişelerle yapılmıştır. Bir kere, tarım kesiminde bu kadar çok nüfus çalışmaya devam ettiği takdirde zirai bünye mizin ıslah edilmesine imkân yoktur. Ziraat sektörünü en verimli şekillerde çalıştıran bütün iktisaden ilerlemiş ülkelerde tarım kesiminde çalışan nüfus azaltılarak başka sahalara çekilmiştir. Türkiye’de ne yapılan münakaşalarda ne de çıkartılan kanunda bunun tedbirlerinden söz edilmemiştir. Nüfusun başka sahalara aktarılmasını ancak Milliyetçi Hareket’in teklifi olan Tarım Kentleri gerçekleştirebilecektir.

İkinci olarak, Türkiye'deki tarım işletmelerinin çok büyük bir çoğunluğu kendi kendine dahi yetmeyen küçük parçalar halindedir. Bu böyle devam ettiği sürece verimin artırılması, istihsalin çoğaltılması imkânsızdır. Milliyetçi Hareket bunun için nüfusun bir kısmını sanayi ve Tarım Kentlerine çekecek ve bunların bıraktığı arazi plânla bir surette toplulaştırılarak en verimli işletmeler halinde çiftçiye verilecektir. Ayrıca, çok büyük araziler kamulaştırılacak ve devletin tasarrufundaki topraklarla birlikte, yine en verimli işletme büyüklükleri içinde topraksız köylülere dağıtılacaktır.

Milliyetçi Hareketin iktidarı, bir tarafta tarım mahsulleri çürümeye terk edilirken, diğer yandan aynı mahsullerin ateş bahasına satılmasına veya senenin üç ayında sebze meyve yiyip dokuz ayında yokluk içinde beklenmesine son verecektir. Bunun için devletin öncülüğünde, mahsullerin hemen mahallinde değerlendirilmesi için Tarım Kentlerinde tarım sanayii kurulacak her türlü konserve, meyve suları, salça, pekmez gibi mamuller bolca istihsal edilecektir. Yine devlet, tarım ürünlerinin satışı, nakliyesi ve pazarlanmasında en büyük imkân ve kolaylıkları temin edecektir.

DIŞ SİYASET ANLAYIŞIMIZ VE DÜNYA TÜRLÜĞÜ

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Dış siyasetimizin temel ilkesi, millî menfaat ve milletler arasında adalet ilkesidir. Devlet yurt içinde huzur, barış ve adaleti gerçekleştirmekle görevli olduğu gibi, milletlerarası münasebetlerinde de aynı değerleri koruyacaktır. Bu ölçüler içinde devetimiz, milletimizin tarihi görevini başarabilmek için en uygun milletlerarası münasebetleri tesis edecektir.

Milletler yarışında, tarih boyunca hiç bir milletin tek başına mücadele verdiği görülmemiştir. Her millet kendi gayesini gerçekleştirebilmek ve varlığını sürdürebilmek için çağın şartlarına ve kuvvetler durumuna göre en uygun ittifakları aramış ve siyasetine millî menfaatlerinin gerektirdiği selahiyeti kazandırmıştır.

Milliyetçi Hareket Partisi, çeşitli milletlerle olan tarihi münasebetlerimizin seyrinin, mevcut dünya şartlarının da göz önünde tutulması ile gelecekteki münasebetlerimizi etkileyeceğine kanidir. Aynı inancı paylaştığımız ve uzun asırlar boyunca aynı devlet içinde yaşadığımız milletlere, yine Türk devletinin koruyuculuğunun kazandırılması gerektiğine kaniiz, islâm milletleri ile olan münasebetlerimiz, tarihi geleneğimize uygun olarak her türlü istismar düşüncesinin üstünde samimi ve yıkılmayan bir dostluk esasına dayandırılacaktır.

Maddecî bir dünya anlayışına sahip olan milletlerin bütün hesaplarını iktisadî menfaat ve istismar esasına göre yaptıklarını bilmekteyiz. Adalet düşüncesinden ve yüksek insani ideallerden mahrum olan bu milletler için ne ebedî bir dostluk, ne de ebedî bir düşmanlık söz konusu olamaz. Milliyetçi Hareketin iktidarı, çağın şartlarına, kuvvet dengesine ve yüklendiği görevin icaplarına göre bu milletlerle münasebetler kuracak İttifaklar tesis edecektir. Uzun vadeli bir millî menfaat düşüncesi, güvenilir ve haysiyetli bir dış politika anlayışı hakim kılınacaktır.

Milliyetçi Hareket Partisi NATO andlaşmasına SADIKTIR.

Ancak, Nato'nun kuruluşundan bu yana geçen zaman, değişen dünya şartları ve kuvvet dengelerindeki değişimler bu antlaşmanın yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Çin ve Japonya'nın gittikçe kuvvetlenen durumu, Rus Amerikan yakınlaşmaları Türkiye bakımından meselenin çok büyük hassasiyet ve basiretle ele alınmasını gerektirmektedir. Milliyetçi Hareket Partisi ayrıca bölgesel ittifakların kuvvetlendirilmesi ve yeni teşkilatlanmalara gidilmesine taraftardır. Orta Doğu'daki ihtilâfların bu tarz mahalli teşkilatlanmalarla daha kolaylıkla halledilebileceğine kaniiz.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Dünya Türklüğü konusunda bugüne kadarki iktidarların ve siyasî partilerin tutumu, hiç bir suretle izahı mümkün olmayan bir basiretsizlik örneği halinde devam edegelmiştir. Düşman kuvvetlerin propagandası ve telkinleri ile, aslında ittifak edilmesi gereken bu konuda siyasî partiler ve bir çok aydınlarımız feci bir şekilde aldatılmış ve şartlan dırılmışlardır.

Bugün, yüz milyondan fazla Müslüman Türk devletsizdir, bayraksızdır ve başka milletlerin hakimiyeti altındadır. Müslüman olan, Türk olan herkes kaderin gadrine uğramış olan bu insanlara sevgi duymaya, onların geleceği ile ilgilenmeye mecburdur. Bu ilginin münakaşasını yapanlar hain değillerse gaffetin en karanlığındadırlar. Başka milletler İçin adalet ve hürriyet isteyen ve asırlarca bu değerler uğruna mücadele etmiş olan bir milletin mensuplarının bugün devletimiz dışındaki Türkler için aynı şeyleri istememesi, bu heyecanı duymaması hazin bir tecelli ve Allah'ın bir ibreti olsa gerektir. Yeryüzünde hiç bir memleket yoktur ki, tutsak düşmüş kardeşlerine sevgi ve ilgi duyulmasını suçlamak mümkün olsun.

MHP. dünya üstündeki Türkleri birbirinden ayırmaz ve hepsine büyük bir sevgi ile bağlıdır. Partimiz dış Türkler davasının, Birleşmiş Milletler Anayasası ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin temel ilkelerine bağlı olarak ele alınmasını, milletlerarası münasebetlerle yeryüzündeki Türk varlığının korunmasını, her türlü baskı ve işkenceden uzak tutulmasını, ve tutsak Türk zümrelerinin hürriyete ve kendi devletlerine kavuşmasını ister. Bu isteklerimizle Türk devletinin güvenliğini tehlikeye sokabileceğimizi düşünmek, ihanet değilse ancak büyük bir aptallığın eseri olabilir. Çağımızda, Afrika ve Uzak Asya'nın henüz bir millet haline dahi gelememiş toplulukları İstiklâl ilân eder, kendi kendilerini idare etme hakkına kavuşurken, milletimiz için bu hakkı talep etmemenin izahı mümkün değildir. Asrımızda ortaya çıkan bir çok devletlerin hiç birisi bir başka devletin emniyetini tehlikeye düşürerek yahut felâketine sebep olarak vücut bulmamışlardır. Devletler bloklar halinde toplanmıştır; birinin diğerine saldırması, büyük bir ihtimalle üçüncü cihan harbinin doğma sı demektir.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Doğu Türkistan'dan Yugoslavya'ya kadar uzanan büyük bir dünya parçasında yaşayan tutsak kardeşlerimizin bu günkü yaşama şartlarından habersiz kalamayız. Türk gençlerinin millî ülkü ve hedeflere uygun bir yapıda eğitilmesine çalışırken, yüz milyonu aşan dış Türklerin varlığını gizlemek elbetteki mümkün değildir. Tutsak kardeşlerimizin çağımızdaki en büyük davası, dillerinin ve millî kültür değerlerinin korunmasında karşılaşılan güçlüklerdir. Türk dünyasının dil birliği, çeşitli usuller uygulanarak bozulmakta, lehçelerin ayrı bir dil haline gelmesine çalışılmaktadır. Hakim devletlerin baskıları zamanla gittikçe artmakta ve bir çok yerde soydaşlarımızın kendi dilleri ile konuşma imkânları dahi kalmamaktadır.

Siyasetçilerimiz, tutsak milletdaşlarımıza yapılan haksızlıkların hesabını, elbette Birleşmiş Milletler Anayasası ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin çerçevesi için de sormanın bir vazife olduğunu bilmek zorundadırlar. Yine Türk azınlığının bulunduğu ülkelerde, Müslüman Türklere kâğıt üzerinde tanınmış bulunan azınlık haklarının uy gulamada da kullanılıp kullanılmadığına dikkat edilmesini isteriz. Meselâ Türkiye'de 3-4 bin kişilik Bulgar azınlığına bile kendi okullarını açmak imkânını vermemize rağmen,

Bulgaristan'da yaşayan iki milyon Müslüman Türk'ün Türkçe eğitim yapamaması, iktidarlarımız hesabına yüz kızartıcı bir durumdur. Dış Türkler meselesinin Türkiye devletinin yüksek menfaatlerini ilgilendiren başka yönleri de vardır. Çağımızda milletler kendilerine tanıtmak ve sevdirmek

mek için binbir gayret harcamakta ve akla gelen bütün ça releri denemektedirler. Her millet diğer milletlerin içinde kendisine sempati besleyen zümreler meydana getirmek için kültür merkezleri açmakta, dilini öğretmek ve kültürünü yaymak için çalışmaktadır. Türk milletinin bu bakımdan son derece geniş imkânları vardır; ayrıca büyük masraflar yapmaya külfetlere girmeye ihtiyacı yoktur. Bütün komşu ülkelerde, ilâveten Çin, Afganistan, Yugoslavya ve Romanya'da milyonlarca Türk yaşamaktadır. Hepsi Türkçe konuşmakta, Türk kültürüne bağlı bulunmakta, Türkiye Cumhuriyeti'ni sevmekte, derdimizi dert, sevincimizi sevinç bilmektedirler. Memleketimizi idare edenlerin böyle bir imkândan istifade etmeyi düşünmemelerini izah etmek gerçekten zordur.

Dünyanın neresinde bir Türk varsa, Türk devleti onunla ilgilenmek, onun haklarını gücünün elverdiği ölçüde korumakla mükelleftir. Milliyetçi Hareket, bu şuurla mücehhez, güçlü bir Türk devleti kurmaya kararlıdır.

GÜNÜN MESELELERİ

Pahalılık:

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Bugün, milletimizi en çok rahatsız eden ve insanlarımızı bunalıma sürükleyen önemli meselelerden birisi de her gün biraz daha artan pahalılıktır. Son birkaç yıldır geçinme indeksleri görülmemiş bir şekilde yükselmektedir. Fiyatlar her yıl birkaç misli artarken, sabit gelirli vatandaşlarımızın hayat seviyeleri o nisbette düşmektedir. İşçilerimizin ücretleri hiç bir zaman fiyat artışlarına ayak uyduramadığı için onlar da aynı sıkıntılar içine düşmektedirler. Ziraat ürünlerinin fiyatları genel fiyat artışlarının daima altında olmaktadır. Bu da zaten geçim seviyesi düşük olan çiftçilerimizin gün geçtikçe satın alma güçlerinin azalmasına yol açmaktadır.

Fiyat artışlarının ahlâki yönden de doğurduğu büyük tehlikeler vardır. Kazandığı para, alışageldiği hayat tarzını devam ettirmeye yetmeyen zayıf karakterli bir çok kimseler gayri ahlâki kazanç yollarına sapmakta, rüşvet ve suistimaller daha da artmaktadır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Pahalılığın gün geçtikçe artmasının temel sebebi, millî tasarrufların yatırımlara dönüştürülememesi ve hep tüketim harcamalarına yatırılmasıdır. Bankalar kalkınmamız için kendilerinden beklenen görevleri yapamamaktadırlar. Devlet gerek yurt dışındaki işçilerimizin büyük tasarruflarını gerekse yurt içindeki küçük tasarruf birikimlerini kal kınma hareketlerine, fabrika kuruluşlarına yöneltecek öncülük görevini yapamamaktadır. ,

Her yıl yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizden Türkiye'ye çok büyük miktarlara ulaşan paralar gelmektedir. Bu paralar bir yandan döviz rezervlerimizi artırmakta,, bir yandan da halkımızın satın alma gücünü artırmaktadır. Bütün iktisaden az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi bizim memleketimizde de halkımızın istihlâk mallarına ve eğlenceye para sarfetme meyli yüksektir. Tamamen başıboş ve kontrolsüz bırakılmış olan reklamların, propagandaların da tesiri altında halkımızın harcama meyili iyice artmakta ve bu artan talebi karşılayacak kuvvetli bir istihsal ekonomisi ne sahip olduğumuz için fiyatlar da iyice artmaktadırlar.

Devlet tasarrufları teşvik için hiç bir tedbir almamakta, mevcut tasarrufları dahi yatırımlar için kullanamamaktadır.

Döviz rezervlerimiz kabarık olduğu halde, devlet pahalılığı önlemek için, ihtiyaç duyulan malları önceden tesbit edip ithali cihetine gitmemiş, fazla dövizlerimizi Avrupa'ya gidip seyahat edecek ve lüks harcamalarda bulunacak olanların dış seyahat harcamalarına tahsis etmiştir. Diğer yanda da halk bir kilo pirinç almak için saatlerce kuyruklarda beklemiş, yatırım mallarının en önemlilerinden olan demir üzerinde karaborsa ve her türlü ihtikâr alıp yürümüştür. Bu, en büyük basiretsizliktir.

Devlet piyasa üzerinde en ufak bir fiili veya ahlâki kontrol tesisine muvaffak olamamış, bunu düşünememiştir bile, Üretilen mallar üreticiden tüketiciye gelinceye kadar bir çok eller değiştirilmekte ve spekülâtörler diledikleri kadar haksız kazançlar sağlayıp, fiyatları yükseltebilmek tedirler.

Milliyetçi Hareket'in iktidarı, yurtiçi ve yurt dışı tasarrufların en küçüklerinin dahi zayı olmasına rıza göstermeyecek, bunları en kısa yoldan kalkınmamız için yatırımlara sevk etmenin yollarını gösterecektir. Devlet halkımıza öncülük edecek, tasarruflarını teşvik ve değerlendirecek, lüks istihlak ve seyahat harcamalarını önleyecektir. Lüks istihlak mallarının ithali önlenecek, buna bağlı olarak reklam ve propagandalar ölçülü bir hale getirilecektir. Piyasa üzerinde etkili bir kontrol mekanizması kurulacak ve her şeyden önce geleneksel Müslüman Türk ticaret ahlâkının ticaret erbabına hakim kılınması için, devlet hiç bir feda kârlık ve gayretten çekinmeyecektir.

Af Meselesi :

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Af büyüklüğün şanındandır ve topyekûn milletin, şeytana uyarak veya bir gadre uğrayarak hapisanelere düşmüş olan mensuplarına bir atıfetidir. Adli vakalar sebebi ile bozulan cemiyet nizamını ve içtimai huzuru yeniden tesis etmek, hadiselerin doğurduğu düşmanlık ve kötülükleri unutturmak için cemiyetin bu âtifetine zaman zaman müracaat etmek faydalıdır. Yeni bir sevinç içinde kardeşlik duygularını uyandırmak ve mahkûm cemiyet mensuplarını yeniden cemiyete faydalı kimseler olarak kazanabilmek için af faydalı bir müessesedir. Ayrıca, her şeyde olduğu gibi verilen adli hükümlerde de hatalar bulunabilir; zaman zaman çıkartılan aflar, bu tip hataların kurbanlarını da içine almakla adaletle hizmet edilmiş olmaktadır.

Ne yazık ki, Cumhuriyetin 50. yılı dolayısıyla çıkartılması gereken af, bütün bu güzel düşüncelerin ötesinde, partilerin rey avcılığına ve çekişmelerine mevzu haline getirilmiştir. Adalet Partisi Cumhuriyet Halk Partisi ve diğer partiler ne adalet düşüncesi ne de bu münakaşaların cemiyetimizin geleceğine yapacağı etkileri düşünmeksizin çirkin bir tarzda konuyu istismar etmekten çekinmemişlerdir. Halk Partisi, af çıkarmaya gücü yetecekmiş gibi, af kanun teklifleri hazırlayarak reklam ve propagandalara girişmiş, Adalet Partisi ise sırf Halk Partisinin dediği olmasın diye affı zamanında çıkarmayarak, tehlikeli bir münakaşa zemini yaratıp konuyu kendi rey hesapları için istismara girişmiştir.

Milliyetçi Hareket Partisi milletin bu âtifet isteğinin seçim hesapları uğruna istismarını şiddetle protesto eder; bütün cemiyet için de zararlar getirebileceğine işaret eder. Biz, hiç bir suretle istismar mevzuu yapımadan bir genel affın çıkartılmasını ve vatana ihanet suçuyla yargılanan marksist eylemcilerin, bunların gerek basında ve gerekse üniversite vesair yerlerdeki teşvik ve tahrikçilerinin bu affın şümulü dışında bırakılmasını cemiyetimizin huzur ve emniyeti bakımından faydalı bulmakta ve savunmaktayız.

Paralı Eğitim ve Seçim Kanunu :

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Paralı öğretimin kabul edilmesi fakir millet çocuklarımızın istikbali bakımından büyük bir darbe olmuştur. Milliyetçi Hareket Partisi haklı olarak ilk gününden itibaren bu şekle karşı çıkmış ve paralı eğitim usulü ile mücadele etmiştir. Paralı öğretim usulü herşeyden önce anayasanın fırsat eşitliği ilkesine aykırı milletimizin adalet hislerini rencide edicidir. Bu suretle kabiliyetli bir çok millet evladı üniversitelerde okumak imkânına sahip olamadan heder olacak ve büyük hamleler yapabilmek için muhtaç olduğumuz yetişmiş insan gücü kaynaklarımız kısırlaştırılmış bulunacaktır. Fakir öğrencilere kolaylıklar tanınacağı hususunda ki vaadler de fiilen yürütülemeyecek ve bu imkânlardan istifade hususlarında partizanlık gayretlerine kapı açılmış olacaktır.

Bizim tarihimizde ve millî geleneklerimizde eğitim ve öğretimin paralı olması diye bir şey yoktur; hatta tam tersine olarak öğrencilere maaş verilir ve teşvik edilirler. Bugün de devlet, bu geleneğe uymak ve eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak için gerekli imkânları hazırlamakla mükelleftir. Yine tarihimizde büyük bir yer tutan ve medeniyetimizin ölmez eserlerinden olan eğitim vakıflarını geliştirmek, teşvik etmek ve bunun için mahalli teşkilâtlanmalar da öncülük etmek devletin görevidir.

Milliyetçi Hareket paralı eğitime karşı çıkarken, her gencin kabiliyeti ölçüsünde okumasını sağlayacak, fırsat eşitliği ilkesine dayalı bir eğitim nizamı kurmayı ve eğitim hizmetlerine özel olarak katkılarını sağlamak üzere halkı teşkilâtlandırmayı vaatetmektedir. Bunun için tarihi eğitim vakıflarımız en güzel örnekler olacaktır.

AZİZ TÜRK MİLLETİ,

Reform kanunları adı altında seçim mevzuatında yapılan değişikliklerde hiç bir fayda ve yenilik getirmeyen oyalamalardan ibarettir. Bir sürü ahlâksızlık ve gayrimeşru faaliyetlere zemin hazırlayan önseçim mekanizması mahzurlarından arınamamıştır. Bu seçim kanunu vatandaşların tercihini yaşama meclislerinde tam olarak yansıtmaya imkânında ortadan kaldırmaktadır. Seçmen kütüklerinin tanzimi, seçmen listeleri ve seçim kartları gibi çok külfetli ve karışık, bir vatandaşımızın oy verememesi neticesini doğuran usuller düzeltilememiştir. Halen seçim kartlarını alamadığı ve zamanında itiraz edemediği için reyini kullanamayacak olan çok vatandaşımız bulunmaktadır. Hiç bir formalite ve sayıma lüzum göstermeksizin, nüfus cüzdanlarının gösterilmesi ile oy kullanabilmek mümkün iken, bu ka dar karışık, külfetli ve vatandaşların rey kullanamamaları gibi tehlikeler doğuran bir usulün tercihini anlamak zordur.

Aynı seçim sisteminde yabancı ülkelerde çalışan yüz binlerce vatandaşımıza oy hakkı tanınmamıştır. Keza, seçmen yaşının on sekize indirilmemiş olması milyonlarca vatandaşımızın memleketin kaderinde söz sahibi olmalarına imkân bırakmamıştır. Bütün bu tutumlar iyiyi, güzeli, faydalıyı değil, sadece kendi partilerinin menfaatlerini arayanların eseridir.

Kadın Hakları ve Analık Sigortası :

Milliyetçi Hareket kadının cemiyet içinde mümtaz bir mevkiinin olduğuna inanmaktadır. Tarihimizde daima erkeği ile beraber olmuş ve en çetin yükleri beraberce omuzlamış bulunan sağlam seciyeli, faziletli Türk kadınının her çeşit maddî ve manevî sükut ve tecavüzden korunmasını hayati ehemmiyetde telâkki ediyoruz. Yüksek vasıflı anaları Türk istikbalinin en büyük teminatlarından biri olarak görmekteyiz.

Bunun için de partimiz, ayrıca bir analık sigortasının kurulmasını zaruri görmektedir. İktidarımız, eşinden ayrılan veya kimsesiz kalan analara cemiyette yalnızlığa terketmeyecek, geleceklerini ve çocuklarının istikbalini garanti altına almayı görev bilecektir. Bunun içinde çalışan kadınlarımızın yanı sıra ev kadınlarının sosyal güvenliği teminat altına alınacaktır.

Komşularımız ve Silâhlanma :

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Türkiyemiz, jeopolitik durumu itibarıyla yeryüzünün en kritik bir bölgesinde bulunmaktadır. Bu itibarla Türk Devletinin çok güçlü ve kudretli olması gerekmektedir. Yalnızca bağlı olduğumuz ittifaklara güvenlik suretiyle ciddi tedbirleri şimdiden almazsak yakın bir gelecekte acı sürprizlerle karşılaşmamız çok mümkündür. Böylece Yüce milletin ve devletin varlığı tehlikeye düşürülmüş olacaktır.

Çevremizdeki devletler süratle silâhlanma ve güçlenme yarışına girmişlerdir. 1965 senesinden bu yana İran 70 fantom F 4. Jet uçağı, 400 Tank, 1 destroyer, 2 muhrip ve 50 Hover Craft'la ordusunu takviye etmiş 1973 Ağustos başında Şah'ın Amerika seyahati sırasında da yeniden 100 adet F5 E modeli Supersonic Jet uçağı, 100 Fantom, 700 helikopter, 750 Tank ve 8 destroyer ile 4 muhrip'in siparişi verilmiştir. Aynı şekilde komşumuz Irak ve Suriye ile İsrail'de büyük bir silâhlanma yarışı içindedirler. Diğer tarafta batı hudutlarımızın komşu devletlerinden Yunanistan ve Bulgaristan'da süratle silâh üstünlüğünü kendi lehlerine çevir mektedirler. Yunanistan silahlanmasının mühim bir kısmını dış politikasındaki muhareti sayesinde Amerikan yardımından sağlamaktadır. Bütün bunlar çevremizdeki ve bulunduğumuz bölgedeki kuvvet dengesinin aleyhimize geliştiğini açıkça göstermektedir.

Türk devletinin varlığının devamı ve Orta doğuda sulhun tesisi için Türkiye'nin komşuları içinde Sovyetler Birliği'nden sonra en güçlü devlet olması şartdır.

MİLLETLERARASI POLİTİKA

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ

Milletlerarası Politika günümüzde büyük gelişmelerin eşliğindedir. Dünya kuvvet dengesi değişmekte, yeni süper devletler ortaya çıkmaktadır. Eskiden dünya kuvvet dengesi, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya arasındaki dengeye dayanmaktaydı. Bugün bu iki süper Devlet yanında Birleşik Avrupa, Japonya ve Komünist Çin gibi yeni üç süper varlık ortaya çıkmıştır. Dünya kuvvet dengesi, bu beş süper devletin ilişkilerine göre yeniden kurul maktadır. Bu süper devletler arasında, Türk Devletinin, durumunu yeniden gözden geçirip, millî menfaatlerimize en uygun olan tercihi yapmak gerekir. Avrupa, Birleşik Avrupa idealine doğru hızla ilerlemektedir. Bu amaçla DO-KUZLAR diye bilinen Avrupa'nın kalkınmış ülkeleri, kendi aralarında Ortak Pazarı kurmuşlardır. Dünyanın değişen şartları içinde, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, NATO Devletleri tarafından, içinde Japonya'nın da yer alacağı yeni bir NATO ittifakının kurulmasından da söz edilmektedir. Milliyetçi Hareket Partisi, Türkiye'nin eski ittifak ve taahhütlerini, millî menfaatlerimizin ışığında yeniden düzenliyerek, bütün dünya milletleri ile barışa, adalete ve dostluğa dayanan münasebetler kurulmasına taraftardır. İttifak bağları ile bağlı bulunduğumuz, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa Devletleri ile daha samimi ve yakın ilişkiler kurmayı yararlı görmekteyiz. Özellikle, son yıllarda 1 Milyona yaklaşan Türk işçisinin çalışmakta olduğu Batı Almanya ile, eski tarihi dostluğumuzdan da kuvvet ala olarak, daha sıkı ve geniş münasebetler kurulmasını isteriz.

Orada çalışan işçilerimizin, durumlarının düzeltilmesi ve haklarının süratle teminat altına alınması için, bu eski dos tumuzun desteği sağlanmalıdır. Ayrıca, Sovyet Rusya ve diğer komşularımız ile de iyi komşuluk ilişkilerinde fayda görmektedir. Bağımsızlığa ve toprak bütünlüğüne saygı, iç işlerine karışmama, bir arada barış içinde yaşama esaslarına dayalı olarak, Cumhuriyetimizin kuruluşundan beri uyguladığımız dostluk ve barış politikasını gerekli saymakta.

Din, tarih ve kültür bağları ile derin bir şekilde sevgi ve saygıyla bağlı bulunduğumuz Arap memleketleri ve İran ile ilişkilerimizi iktisadî, siyasî ve kültürel alanda hızla, çok samimi bir işbirliği haline sokmayı gerekli görmekteyiz. Orta Doğu'da sürekli bir barışın kurulması için İsrail ile Araplar arasında süratle adalete dayanan bir barış andlaşmasının kurulmasını zorunlu saymaktayız.

14 Ekim 1973 seçimleri, Türk tarihinin önemli bir dönemine rastlamaktadır. 1969 seçimlerinden bugüne kadar geçen zaman zarfında Millet ve Devletimizin önemli hiç bir meselesi halledilmemiş, problemler yüzüstü bırakılmıştır. Yabancı fikir ve ideolojilere karşı, millî bir ideoloji tesbit edilmemiş, siyasî ve İktisadî anarşi yuvaları yıkılamamıştır.

Hemen belirtelim ki, yabancı ideolojilerle savaşıacak tek güçlü İdeoloji, Türk Milliyetçiliği ideolojisidir. Türk Milliyetçiliği ideolojisi, iktidar olmadıkça, meselelerin görülüp, çözümlenmesi mümkün değildir. Millet ve Ülkemizi bölüp yıkmak isteyen her türlü, yabancı ideoloji zehirlerinin panzehiri, Türk Milliyetçiliği ideolojisidir. Bu ideoloji bugün bir dernek veya grup çalışması olmaktan çıkmış, Partimizin, Milliyetçi Hareketin temel program ve felsefesi olmuştur.

Türkiye Birlik Partisi Seçim Beyannamesi

Yaşasın Özgür Bağımsız ve Demokratik Türkiye

SUNUŞ

TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİ, BU SEÇİM BİLDİRGESİNİ, CUMHURİYETİMİZİN 50. YILI-NA GİRERKEN, YARININ ÇAĞDAŞ UYGARLIK DÜZEYİNE ULAŞMIŞ, ÖZGÜR, BAĞIMSIZ VE DEMOKRATİK TÜRKİYE'Sİ UĞRUNDA MÜCADELE EDEN, BAŞTA İŞÇİ VE KÖYLÜ Sİ-NİFİ OLMAK ÜZERE TÜM KİTLELERE, İLERİCİLERE, DEVRİMCİLERE, TOPLUMCULARA VE DEMOKRATİK-SOL GÜÇLERE ARMAĞAN EDER...

Mustafa TİMİSİ
TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİ
GENEL BAŞKANI

GİRİŞ

Bağımsızlık ve özgürlüğümüzü halkımıza kazandıran Mustafa Kemâl Atatürk “çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne yükselmesini” hedef göstererek amacımızı belirlemiştir.

Ne yazık ki, onun ölümünden sonra işbaşına gelen siyasal iktidarlar, bu yüce amaca ulaşılması şöyle dursun, getirmiş bulunduğu ilerici atılımları, devrimlerini temelinden saptırmışlar, ülkemizi bugün en geri kalmış yoksul ve fakir bir ülke durumuna düşürmüşlerdir.

Halkçılık, devletçilik, lâiklik ilkeleri, halkın gerçek mutluluğu yolunda uygulanmayıp yozlaştırılarak, halkı ezen, ortaçağın karanlık cehaletine terkeden fanatik düşüncelerin tekrar uygulanma-sını sağlayan ilkeler olmuşlardır.

Demokrasi; bir avuç egemen grupların kendi egemenliklerini devam ettirebilme, çıkarlarını sürdürebilme sanatı haline getirilmiştir.

Ne sağdayız, ne soldayız sloganları ile kurdukları ve bir birinden parçalanarak doğan siyasî partilerle, halk iradesi şekli bir aldatmaca içinde, bu çıkar grupları için bir araç olmaktan kurtula-mamıştır.

Gerçek demokrasi, yani klâsik hak ve hürriyetlerin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel özgür-lüklerle bütünleşmesi, 27 Mayıs devrimine rağmen gerçekleştirilememiştir.

Bu suretle geniş halk kitleleri ezilmekte, yoksul barıkmakta, çağın gelişiminin çok gerisinde kalarak dünya kapitalizmin ve ülkemizdeki yerli işbirlikçilerinin sömürü alanı haline getirilmiş bu-lunmaktadır.

Bu uygulamalardan, şimdiye kadar destekleyip işbaşına getirdiğimiz siyasal kadroların icra-atlarından, tutum ve davranışlarından en çok rahatsız olan, yoksul Anadolu halkı olarak bizler, ne yapmamız lâzım geldiğini bugün iyice kavramış bulunuyoruz. Ülkemizi yoksul ve fakir bırakan, Atatürk ilke ve devrimlerini yozlaştırarak kendi çıkarları doğrultusunda ülkemizi yöneten bu ege-

men gruplardan nasıl kurtulacağımızı, halkın gerçek mutluluğunun nasıl sağlanacağını ve çağdaş uygarlık düzeyine nasıl erişileceğinin bilincine ulaşmış bulunuyoruz.

Demokratik mücadele yöntemini gerçekten kabul etmiş bizler, bir siyasî parti kurmak suretiyle bu güçlerle mücadele etmeyi kararlaştırdık ve Türkiye Birlik Partisini kurduk.

Amacımız, yoksul Türk köylüsüne, işçisine, dar gelirli vatandaşlarına çağımızın bilimsel gerçeklerini gözönünde tutarak hizmet etmektir.

İşte: Bu genel düşünce içerisinde biz, Türkiye’de halkın bağrından oluşan, onun ekonomik, sosyal ve siyasal ihtiyaçlarından doğarak mücadele veren bir siyasî teşekkülüz. Bu siyasî mücadelemizde, ezilen, sömürülen, hor görülen halk kitleleri, ilerici devrimci, aydın gruplar partimizin kapsamı içindedirler. Ülkemizde bu gruplar, kendi siyasal bilinçlerine erer ve Türkiye Birlik Partisini destekleyip, saflarımızda mücadele ederlerse, meclislerde bir denge unsuru olup gerçek demokrasinin uygulanmasını sağlayabiliriz.

Ülkemizin ve halkımızın içinde bulunduğu yoksulluk çemberini ancak ve ancak o zaman kırabiliriz.

Bu inanç ve görüşler doğrultusunda seçim bildirgemiz hazırlanmıştır.

III- DEMOKRATİK - GÜÇBİRLİĞİ GERÇEKLEŞMELİDİR

Bugünkü devrimci mücadelenin hedefi solu tasfiyeye yönelik tekeli ve gerici güçlere karşı geliştirilecek demokrasi ve bağımsız mücadelesinin gereği olan geniş cepheli demokratik güçbirliğinin yaratılmasıdır. Bu güç birliğinde tüm demokratik ve ilerici güçlerin yeri vardır.

İçinde bulunduğumuz seçim döneminin hedefi sosyalist bir partinin kuruluşu değil, seçimden istifade ederek ilerici güçler arasında bir güç birliğine gitmek ve seçim sonrası için güçlü bir muhalefeti yaratmaktır. Bu muhalefet, özünde tekeli güçlere karşı, anti-emperyalist ve demokratik bir nitelik taşımak zorundadır. Kısaca, seçim, Solun varolma göstesisidir ve parlamenter bir mücadeleyi genişletme aracıdır.

Kendilerini dünyanın merkezi zannederek Sol adına konuşanların bugüne kadar ve bundan sonrası için her hangi bir önerileri olmamıştır.

Geniş cepheli, anti-emperyalist, demokratik niteliklere sahip güçlü bir muhalefetin gereğini ve anlamını görmemezlikten gelerek masa başı sosyalistliği yapanlar, gelecekteki gelişimlerin sorumluları olacaktır.

Türkiye Birlik Partisi, bugün tüm ilerici demokratik güçleri saflarında toplayarak bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini geniş boyutlara ulaştırma karar ve azmindedir. Bu mücadelede saflarını tüm devrimci güçlere açmıştır.

Türkiye Birlik Partisinin seçim sonrası nitelik itibarıyla demokratik - Sol bir grupla parlamentoda temsil edilmesi, Türk soluna ve demokrasi mücadelesine büyük faydalar sağlayacaktır. Bu nedenle biz Türkiye Birlik Partisi olarak 1973 Genel seçimlerinde tüm ilerici ve demokratik unsurların bizlerin oluşturmaya çalıştığı bu demokratik güç birliğini desteklemelerini dilemekteyiz. Ancak, seçimlere katılmadığımız İllerde tüm ilerici güçlerin ve demokratik unsurların seçimlerdeki tavrı, bulundukları şehirlerin somut şartlarına göre belirlenmesi gerekmektedir. Burada önemli olan en ilerici ve en demokratik adayların parlamentoya seçilmesidir.

IV- TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN DEMOKRATİK-SOL ANLAYIŞI:

Demokratik-Sol her şeyden önce bir dünya görüşünü temsil eden bilimsel bir toplumculuk anlayışıdır. Demokratik-Sol teorik olarak, toplumdaki sosyal, ekonomik ve politik olayları materyalist olarak ele alan ve tarihsel bir süreç içerisinde belirli üretim biçimlerine bağlı olarak, diyalektik açıdan yorumlayan bir anlayıştır. Pratik olarak ise Demokratik-Sol toplumdaki ezilen, sömürülen, işçi, köylü dar gelirli sınıfların nihai kurtuluşlarının gerçekleştirilmesinde önemli ve aktif bir rol oynar. Demokratik-Sol, kitlelere mal oldukça maddi bir güç haline gelir ve yürütülen kurtuluş mücadelesi, daha geniş boyutlara ulaşarak, hızlandırıcı yönde etkilenmiş olur.

Demokratik-Sol anlayışı, felsefi plânda öncelikle işçi kitlelerinin bilimsel dünya görüşüdür. Fakat çağımızda, emperyalizme ekonomik ve siyasal olarak bağımlı bulunan geri kalmış ülkelerde Demokratik-Sol anlayışı tüm antiemperyalist ve demokratik güçlere rehberlik eden ve öncelikle demokratik-Devrim aşamasına yönelik mücadelelerde geçerliliği olan bir kavramdır.

Demokratik-Sol, politik açıdan işçi-köylü ve dar gelirli kitlelerin demokratik olarak parlamentoda temsil edilmesi ve bunların sözcüğünün yapılması demektir.

Ülkemizin de emperyalizmin sömürü alanı içinde bulunduğunu ve baş çelişkinin demokratik-Devrim süreci içerisinde çözümlenmesi gerekliliğini gözönünde bulundurursak, toplumcu düzenin kuruluşuna yönelik anti-emperyalist ve demokratik mücadelede ve cephede demokratik-Sol'un büyük çapta yeri ve önemi olduğunu ç sınıfı olmak üzere diğer tüm emekçi sınıf ve tabakaların ortak eylem birliği ve bu eylem birliği içinde yeralan anti-emperyalist bir hareketidir. Ve sınıfsal çerçevesi ile dayanağı geniş boyutludur. Demokratik-Sol hareket, bütün anti-emperyalist ve demokratik güçlerin, belirli bir cephe politikası içinde, toplumcu bir düzenin kurulmasına yönelik bir mücadeledir.

Ülkemizde son üç yılda, Sol büyük ölçüde tasfiyeye uğramış ve bu dönem boyunca tekelsiz burjuvazı en etkin sınıf olarak iktidarını sermayeden yana "Aşırı-Sağ" tedbirlerle güçlendirmeye çalışmıştır. Politik düzeyde, barjuvazinin çeşitli partileri tarafından meydana getirilen "Sağ-Cephe" iktidarının meşruiyetini kazanabilmek için çeşitli anti-demokratik baskı ve propagandalar yürütmektedir.

Ülkemizde demokratik-Sol'un amacını "BAĞIMSIZ VE DEMOKRATİK TÜRKİYE" diye tanımlarsak, demokratik-Sol'un ilk hedefinin gerici ve sağcı egemen güçlere karşı, işçi-köylü ve dar gelirli kitlelerden oluşan halkımızın, bütün alanlarda bu sağ-cepheye karşı demokrasi mücadelesi olduğunu belirtmek gerekir.

Bugün büyük sermayenin anti-demokratik girişimlerinden kendi kendine vazgeçeceğini düşünmek imkansızdır. Bütün bu anti-demokratik girişim ve uygulamalarla emekçi sınıfların demokratik muhalefeti baskı altına alınmıştır. Bundan ötürü emekten yana güçlerin demokrasi mücadelesi için ortak eylem birliği her zamankinden daha âcil bir şekilde zorunlu bir hale gelmiştir. Bugün tüm ilericilerin ve demokratik güçlerin somut politik hedefi belirli bir demokratik güç birliğine girerek sağ cepheye karşı etkin bir muhalefetin gerçekleştirilmesidir.

Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin ekonomik muhtevası, kendisine hedef olarak A B D Ortak pazar ülkelerinin çifte sömürgesi haline getirilen ülkemizin bağımsızlığını hedef almıştır. Kalkınmak için öncelikle bağımsızlığın elde edilmesi ve bağımsız kalkınma olanağına kavuşulması şarttır. Bağımsızlık elde edilince, yapılacak iş, devrimler yoluyla bir düzen değişikliğinin gerçekleştirilmesidir.

Bu süreç içinde yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının millileştirilmesi ve temel üretim alanlarında devletçi bir politikanın izlenmesi gereklidir. Ayrıca, Nato, Cento ve ikili anlaşmaların tümü feshedilerek askeri ve politik alanlarda tam bağımsızlık ve tarafsızlık gerçekleştirilmesi ve Ortak pazar'dan ekonomik bağımsızlığı sağlamak amacıyla kesin olarak çıkarılmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye Birlik Partisinin demokratik-Sol anlayışı böylece özetlenebilir.

V- TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN İLKELERİ:

1- DEVRİMCİLİK:

T.B.P. si her şeyden önce devrimci bir siyasal partidir. Toplumumuzdaki mevcut kapitalist üretim ilişkilerinin savunucusu olan burjuva partilerinden nitelik olarak ayrılır. Ayrıca kapitalist üretim ilişkilerine özünde karşı çıkmıyarak onu biçimde reformist düzenlemeler ile yaşatmaya çalışan sosyal demokrat partilerden de nitelik olarak ayrılır. Bu ayrılıklar sosyal, ekonomik, politik ve ideolojik ayrılıklardır. T.B.P., ekonomik düzeyde üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin uzlaşmaz karakterine inanır ve bu nedenle yeni ve daha ileri toplumcu üretim ilişkilerini savunur. Başka bir deyimle, bu ilişkilerin hukuksal ifadesi olan mülkiyet ilişkilerinde esaslı üretim araçlarının kolektif-toplumsal mülkiyetini savunur.

Sosyal düzeyde ise, toplumdaki bir avuç sömürücü ve işbirlikçi burjuvazinin tasfiyesini, çalışan işçi ve köylü kitlelerinin demokratik egemenliğini savunur.

Politik üst yapıda ise, yeni üretim ilişkileri ile tam bir uyumluluk sağlayacak olan gerçek demokrasiyi savunur. Dolayısıyla T.B.P. gerçek anlamda devrimci bir partidir. T.B.P. sinin devrim anlayışı, sürekli-kesintisiz bir süreçtir. Devrim, halkın da demokratik-devrimci girişimiyle aşağıdan-yukarı mevcut Devlet mekanizmasının ve politik iktidarın ele geçirilmesi ve bu iktidar aracılığı ile mevcut kapitalist üretim sisteminin değiştirilerek yerine daha ileri bir toplumcu üretim sistemini yukarıdan- aşağı örgütlenmesidir.

Devrim “nitelik değişikliği”, bir evrimin “nicelik değişikliğinin” zorunlu, tarihsel bir sonucudur. Evrim devrimi hazırlar ve onun için elverişli ortamı hazırlar, devrim ise evrimi tamamlar.

Sosyal hareketin, nitelik yönüyle nicelik yönünü hiç bir zaman ayırmamak ve onları aralarındaki zorunlu bağlantıları içerisinde değerlendirmek gerekir. Sadece birini ya da ötekini görmek çok önemli ve tarihsel bir yanlışlık yapmaktır. Yalnız evrimi görmek reformizme batmak demektir ve **reformizm ya da sosyal demokrasi devrimin düşmanıdır**. Çünkü işçi sınıfını bölmek ve zayıflatmak amacıyla, burjuvazinin iktidarını ve bu iktidarın devrim yolu ile değiştirilmesine karşı korumak amacıyla, çökmekte olan düzenin orasının burasının yamalanmasını ve tamir görmesini över.

Bunun karşısında başka bir görüşte maceracılıktır. Bu görüş ve sosyal demokrasi gibi aynı derecede anti-diyalektik ve karşı devrimcidir. Maceracılık, nitel değişikliğin nicel değişikliklerle hazırlanması gereğini inkâr ederek her fırsatta eylemden söz ederler.

Sonuç olarak: Politikada yanılmamak için devrimci olmak gerekir. Reformist veya maceracı değil. Devrimci tutum nicel bir evrimin ürünleri olan nitel değişikliklerin nesnel-objektif zorunluğunu tanımaktadır. T.B.P. sinin devrimcilik anlayışı kısaca, sosyal ve ekonomik dertlerimiz ile, kitlelerin bilinç ve örgütlenme derecesi “subjektif şartlar” arasındaki diyalektik ilişkileri bilerek hareket etmektir. Toplumcular ve devrimciler hedeflerine ancak bütün çalışanları siyasal bir birlik haline sokarak ulaşabilirler. O zaman bizimle “devrimci-toplumcular ile” beraber olan bütün emekçi halkın karşısında sadece tekelleri sömürücü ve emperyalizmin işbirlikçisi olan bir avuç mutlu azınlık kalır.

2- TOPLUMCULUK:

T.B.P. si toplumcu bir partidir. Yani, kapitalizmi, sömürüyü, esaslı üretim araçlarının özel mülkiyetini savunan ve burjuvazinin sözcülüğünü yapan bir parti değildir. Hele, çalışan kitlelerin kapitalist sistemde bazı reformlarla kurtulacağını ve gerçek özgürlüklere kavuşacağını savunan sosyal-demokrat bir parti hiç değildir. T.B.P. si, toplumcu ve demokratik-sol bir partidir. Sermaye sahiplerine yarayan ve onların dümen suyunda işleyen, çalışanlar açısından özünde her türlü eşitsizlik ve sosyal adaletsizliği barındıran, onları her gün biraz daha sömürü ve hor görülme bataklığına iten, onları ekonomik ve siyasal yollarla ezerek baskı altına alan, gelişmelerine ve güçlenlerine fırsat vermeyen, anti-demokratik baskılarla özgürlükleri, kısıtlayan bu düzenin değiştirilerek yerine tüm çalışanların özgür yaşayabildiği bir toplum, düzeni, T.B.P sinin varmak istediği ideal bir toplum düzenidir. T.B.P. sinin savunduğu toplumculuk insanın insan tarafından sömürüsünün olmadığı bir toplumculuktur. Bu, özgür ve demokratik toplumcu düzende kadın, erkek, millet, ırk, renk ve din gözetmeden işçi, köylü, dar gelirli ve ekonomik baskı altında her kişinin, toplumda barış ve eşitlik içinde yaşaması öngürülür.

Toplumculuk, horlanan, ezilen, sömürülen kişileri, özgürlüğe, eşitliğe ulaştıran tek yoldur. “Herkesten-yeteneğine göre, herkese-emeğine göre” ilkesi, doğrultusunda yürütülecek bu toplumda, çalışan emekçi kitlelerin gerçek kurtuluşu sağlanacaktır.

3- ATATÜRKÇÜLÜK:

Atatürkçülük kavramı da özellikle burjuvazinin siyasal iktidara gelişinden sonra çarpıtılmış, özünden çok şey yitirmiş ve hakim sınıfların tekeli altına girmiştir. 1973 ler Türkiye’sinde bu kavrama egemen güçler ve sermaye çevreleri tarafından sınıfsal bir muhteva kazandırılmak istenmesi, ülkemizde toplumsal güç dengesinde burjuvazinin etkinliğini ve küçük burjuva bürokrasisinin silinişini kanıtlayan önemli bir olaydır.

Atatürkçülük tarihsel olarak ulusal kurtuluş savaşı ile başlayan kemalist devrimin resmi ideolojisidir. Ulusal kurtuluş savaşı kemalist devrimin silahlı mücadele dönemidir. Kemalist devrim küçük burjuva radikallerinin ideolojik önderliğinde yapılan ve politik ve niteliği Ekonomik niteliğinden çok daha fazla olan demokratik bir devrimdir. Bu hareketin politik ideolojik unsurlarını özünde barındıran düşünce sistemi Atatürkçülüktür ve bu anlamda ilericidir. Oysa, günümüzde Atatürkçülük tekelci-burjuvazinin egemenliği altında olan bir harekettir. Son iki yılda artan tekelleşmeye Atatürkçülüğün resmi gerekçe gösterilmesi bu açıdan anlamlıdır.

Atatürkçülük, en anlamda anti-emperyalist olması, kemalizmin küçük burjuva devrimciliğinin, işgali altındaki bir ülkede emperyalizme karşı mücadele bayrağıdır. Kemalizmin emperyalizmin boyunduruğu altındaki bir ülkede doğu halklarının milli kurtuluş bayraklarını yükselten, emperyalizmi yenerek milli kurtuluş savaşlarını aşan bir harekettir. Kemalizmi, karakterize eden özellikle milli kurtuluşçuluk ve lâiklik unsurlarıdır. Kemalizmin en genel niteliğinin unsurları bunlar olunca, doğal olarak çalışan kitlelerin bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde geçerliliği olacaktır. Ve olmalıdır.

Bu açıdan T.B.P. si Kemalist düşüncenin unsurlarını ilke olarak savunur.

T.B.P. si içerisinde bulunduğumuz toplumun farklılaştırılan yapısını ve çarpık düzenini, emperyalizme siyasal ekonomik ve askeri bağımsızlığı bir evren icabı olarak değil, aksine bütün bu engellerin aşılması tam bağımsızlığın ve gerçek demokrasinin kurulmasını öngörür. Bu nerenle em-

peryalizme karşı yabancı sermayeye karşı mücadelelerde Atatürkçülüğün gerekliliğine inanır ve onu lâiklik unsurunu bütün gücüyle savunur.

Atatürkçülük milli, demokratik, insancıl, eylem ile somut gerçeği birleştiren akılcı ve dinamik bir harekettir. O, oluşan ve yiten değil fakat yiten ve yeniden oluşan bir süreçtir. Hayatın somut gerçekleri karşısında, eylem ve düşünce ile derinleşip zenginleşen ve pratik uygulanma yeteneğini günümüze dek giderek geliştiren bir süreçtir.

4- DEMOKRASİ:

Demokrasilerin çeşitliliği ve sosyal ekonomik sistemler içindeki uygulanışları göze alındığında demokrasiyi kesin bir tarifile izah etmek aldatıcı olur. Onun için burjuva demokrasilerinin içinde bulundukları koşullar içinde demokrasiyi tanımlayabiliriz.

Dikkat edilmeliki, kendisini “liberal özgürlük taraflısı ilân eden burjuvazi” on sekiz yaşındaki yurttaşlara oy hakkını reddeden, memurlara siyaseti yasak eden ve çıkardığı kanunlar ve uygulamalarıyla hak ve özgürlükleri ortadan kaldıran burjuvazidir. Onun özgürlüklerinin sınırları, sınıf çıkarlarının sınırlarıdır.

Kapitalizm kendi özellikleri nedeniyle ve egemen güçler arasındaki çıkar çatışmalarından dolayı ayrı yönlerde olabilen bir takım kesimlere bölünen burjuvazi, bu kesimlere uygun düşen siyasî örgüt biçimlerini yaratır. Burjuva partilerinin çeşitliliği, parlamenterizm.

Burjuvazinin, genel oy hakkına yönelmesi de çok açık sebeplere bağlıdır;

Gerçekte, sınıf mücadelesi genişir, halk siyasî haklar talebine bulunur, kamu oyunun önemi artar, çünkü kamu oyu büyük sanayinin geliştirdiği tabakalara yayılır. Demokratik cumhuriyet o zaman sınıf egemenliğini gizler, nasıl ki, iş günü sonunda ödenen ücret sınıf sömürüsünü gizlerse, üstelik demokratik cumhuriyet henüz burjuvazi için tehlike arzetmemektedir. Çünkü halk burjuvaziden bağımsız değildir. Onun için dizginleri burjuvazinin elinde bulunan demogokların aracılığıyla halkın oylarını ele geçirmek ve uygun bir oylama sistemiyle genel seçimlerin sonuçlarını değiştirmek kolaydır. Hele demokrasi sol görüşlere siyasî alanda yer vermiyorsa bu gelişmeler çok daha kolay tezgaflanabilmektedir. İşte biz böylesine bir demokrasiden yana değiliz. Biz demokrasiyi bütün sınıf ve tabakaların kendi siyasî görüşleri etrafında kolayca örgütlenip, faaliyet gösterebileceği, fikir ve düşüncelerin suç olmaktan çıktığı bir mekanizma olarak görüyor ve bu nedenlerle her türlü anti demokratik ve faşist girişimlere karşı çıkıyoruz. Her kesin özgürce düşünüp, düşündüğünü söyleyip, yazabileceği ve de faaliyet gösterebileceği bir demokrasiye taraftarız. Halkımızın demokrasi uğruna bütün alanlarda tutarlı ve devrimci bir mücadele yürütmeden sömürüden kurtulacağına inanıyoruz. Demokratik sol politika işte bu anlamda ezilen kitlelerin kendi siyasî görüşleri etrafında örgütlenip, kendi çıkarlarının mücadelesini yapmak üzere tutarlı ve devrime ibir politikayı amaçlar.

Demokratik solun amacı, bugünkü kısa dönemde sol görüşleri demokrasimize maledip demokrasimizi tek taraflı olmaktan kurtarmak olacaktır. Fikir ve düşünce özgürlüğünü yurt sathına yayacak girişimleri destekleyip, güçlendirip, sola meşruluğunu bütün ülke sathında kazandıracak faaliyetleri yürütmek görevimiz olacaktır. C.H.P.si solu kendi tekeline almak isterken, açıkça solu kendi içinde boğmak isterken, biz bir tarafta sol dünya görüşünü ilân ediyor, öte yandan da sola her türlü çalışma ve örgütlenme imkan ve koşullarının sağlanması için mücadele ediyoruz. Ülkemizde güçlü ve etkin bir sol muhalefetin oluşması için Anayasamızdaki kısıtlayıcı kanun ve hükümlerin kaldırılmasını amaçlıyoruz.

5- HALKÇILIK:

T.B.P. sinin diğer bir ayırıcı özelliği onun halkçılık unsurudur. Uyguladığı toplumcu, demokratik sol mücadelenin temeli halkçılıktır. “Halktan kopup, halka rağmen halk için” gibi küçük burjuva soyut düşünce ve uygulamalara kesinlikle karşıdır. T.B.P. sinin halkçılık anlayışı, temelde işçi ve köylülerden oluşan halkın kendi siyasal toplumcu bilinçleriyle politik mücadelelere aktif olarak katılmasıdır. Parti olarak görevi halka çeşitli sosyal, ekonomik ve politik olayların çalışan kitleler arasında sınıfsal anlamını her fırsatta anlatmak, onlara dıştan politik bilinç getirmektedir. Kitleleri hakim sınıfların ideolojik etkisi altına sokmaktan kurtarmak, onların ilerdeki bağımsız mücadelelerine katkıda bulunmaktır. **“Halkla beraber, halkın demokratik iktidarı için mücadele”** T.B.P. sinin halkçılık anlayışının formülasyonudur. Bu arada küçük burjuvazi tarafından ortaya atılan ve savunulan soyut halkçılık kavramının karşısındadır. T.B.P. si halk-aydın çelişkesinin yanlılığına inanır. Bu yanlış görüş, hakim sınıflar tarafından ortaya atılan ve kitlelerin bilinçlenmelerini engelleyen, onların mücadelelerini ve hedeflerini saptıran oportunist bir görüştür. Asıl çelişki çalışanlarla sömürenler arasındadır. Emekçilerle sermayedarlar arasındadır. Kısaca halk ile tekelci burjuvazi arasındadır. Bu süreç içerisinde T.B.P. si doğal olarak çalışanlardan, emekçilerden yani halktan yanadır. Halkın ekonomik ve sosyal çıkarları doğrultusundaki mücadelesinin siyasal düzenin savunucusu ve temsilcisidir. Zaten T.B.P. si sınıfsal olarak da bu emekçi sınıf ve tabakalara dayanmaktadır. Onların gerçek kurtuluşunun çalışanların aleyhine işleyen bu çarpık düzenin değiştirilerek yerine bağımsız, demokratik ve özgür bir toplumcu düzen ile gerçekleşeceğini hiç bir zaman aklından çıkarmadan halktan yana halkla beraber, halkın gerçek kurtuluşu için siyasal mücadele verir. Bu anlamda T.B.P. si halkçıdır. Ama küçük burjuva popülisti (Halkçısı) değil.

6- DEVLETÇİLİK:

T.B.P. sinin diğer önemli bir karakteristiği de onun Devletçilik anlayışıdır. Devletçilik de her sosyal kavram gibi doğal olarak sınıfsal bir içeriye sahiptir. Sermayeden yana bir Devletçiliğe T.B.P. si karşıdır. Bu anlamda Devlet-kapitalizmi ancak özel sermayenin geliştirilmesi, güçlendirilmesi anlamındadır. T.B.P si buna temelden karşıdır. İster Devlet-kapitalizmi ister özel-sektör kapitalizmi ister bunların karışımı olan her türlü kapitalizm biçimine karşıdır. Başka bir deyişle kapitalist üretim ilişkileriyle belirlenen kapitalist düzene karşıdır. Zaten sınıflı toplumlarda, Devletin niteliği, fonksiyonu ve amacı hakim sınıflar tarafından belirleneceği bilimsel bir gerçektir. Dolayısıyla toplumda emekçi kitlelerin söz ve hak sahibi olduğu bir toplumda Devlet bu kitlelerin daha doğrusu çoğunluk olan halkın çıkarları doğrultusunda çalışacaktır. Bu anlamda yani emekçi kitlelerden yana plânlı bir Devletçilik ilke olarak T.B.P. sinin programında yer alır. Bugünkü kapitalist toplumlardaki Devletçilik çeşitli nedenlerle verimsizdir. Bunların başında en önemli neden başda kapitalizmin kendisidir. Ülkedeki ekonomik kaynaklar gerçek anlamda kalkınma ve sanayileşmeye yönelik olarak ancak halk kitlelerinin demokratik olarak denetlendiği planlı ve emekten yana bir Devletçiliğe tahsis edilebilir. Yaratılan toplumsal artık-değer sermayedarlara gitmeden tekrar en verimli ve üretken alanlara bağımsız ve özgürce yatırılarak hızlı ve dengeli, sosyal-adalet içinde bir kalkınma gerçekleştirilebilir. Sömürü mekanizmasının olmadığı, emekçi kitlelerin çıkarları doğrultusunda çalışan ve esaslı üretim alanlarının Devletleştirilerek işletildiği bir sistemdir. T.B.P. sinin özlediği, ülkemizin emperyalizmin ekonomik boyunduruğundan kurtarılarak tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir ülke haline gelmesini, toplumcu mücadelenin ön-şartı kabul eder. Bu demokratik devrim aşamasına yöneliştir. Bu süreç içinde yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının millileştirilmesini savunur. Emekten yana ve emekçilerin yürütümüne ve yönetimine

katıldığı plânlı Devletçiliği savunuyoruz. Burada kamu sektörü esastır ve en etkin ekonomik sistem gerçekleştirmek için esaslı üretim araçları üzerinde toplumun tam kontrolü gerektiği tezi, temeldir. Sanayileşmede üretim araçları üreten sektörlerle öncelik ve ağırlık veren plânlı, emekten yana ve emekçi halk yığınlarının katılmasıyla işleyen bir Devletçiliğin ulusal ekonomik, sosyal ve kültürel hayatımızda düzenleyici ve yönetici temel faktör olmasını sağlamak ve böylece politik demokrasiye ekonomik ve sosyal bir öz kazandırarak daha ileri bir toplum düzenine, demokratik-devrim yoluyla geçiş şartlarını hazırlamak veya en azından hazırlanmasına katkıda bulunmak, T.B.P. sinin temel görevlerinden birisidir.

Ulusal ekonomide kilit taşı vazifesini görenlerden başlayarak ve ekonomik kalkınma ve işçi sınıfının ve tüm halkın somut çıkarlarının gerekli kıldığı bir sıra izliyerek öncelikle yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının millileştirilmesi ve temel üretim alanlarının Devletleştirilmesi yani kısaca; temel üretim araçlarında mülkiyetin yaygınlaştırılması T.B.P. sinin amaçları arasındadır.

7- CUMHURİYETÇİLİK:

Bir Devlete karakterini onun gerçek sosyal muhtevası yani sınıfsal muhtevası verir. Bu sosyal muhteva, Devletin özünü temsil eder ve biçimden önce gelir. Ve onu belirler. Her egemen sınıf kendi ekonomik ve siyasal gücüne uygun bir politik Devlet biçimi seçer. Bir Devlet ekonomik bir temeli olmadan kendi siyasal varlığını sürdüremez. Başka bir deyişle, Devlet, toplumdaki üretim araçlarının mülkiyet biçimi ile karakterize olur.

Çağımızdaki burjuva Devletleri de bu bilimsel gerçeklerin dışında kalamaz. Siyasal iktidarlar son tahlilde toplumdaki en etkin sınıf olan tekelci burjuvazinin sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarları doğrultusunda faaliyette bulunurlar. Bu gerçek, Devletin biçimi ister Cumhuriyet olsun ister krallık olsun, ister aristokrasi olsun hiç bir zaman değişmez. İktidar gerçeği, kendi çıkarları için ve kendine özgü yöntemlerle işgören bir sınıfa aittir. Burjuva Devleti kapitalistler için demokratik ve özgür olabilir ama, her zaman çalışanlar ve ilerici aydınlar üzerinde baskı mekanizmasıdır.

Ülkemizde ise 1960 Devrimi ile küçük burjuvazinin etkinliği ve dünya görüşü 1961 Anayasası ile ifadesini bulmuştur. Bu açıdan Cumhuriyetimizin sosyal, hukuk ve lâiklik unsurları Anayasanın ilericilik özellikleridir. Ve biz T.B.P. si olarak genel oya dayalı demokratik Cumhuriyeti savunuyoruz. Ancak, geri kalmış ve emperyalizmin ekonomik, siyasal ve askeri kontrolü altına girmiş bir ülkede böyle bir Cumhuriyetin çalışan kitleler açısından fazla bir anlamı yoktur. Bu Cumhuriyet gerekli asgari demokrasi ve özgürlüklerden yoksun kaldıkça, ülke siyasal, ekonomik olarak emperyalizme bağlı bulundukça, onun sınıfsal niteliği de açıklığa kavuşur. Bu nedenle T.B.P. si bütün sınıf ve tabakaların özgür faaliyetlerde bulunduğu tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir siyasal düzende Cumhuriyetin en ilerici ve demokratik bir Devlet biçimi olduğunu belirtir ve bu anlamda da Cumhuriyetçidir. Onun-Cumhuriyetin sosyal, ekonomik, hukuksal ve özellikle lâiklik unsurlarına gereken önemi verir. Zira ülkemizde kemalist devrimle gerçekleştirilen Cumhuriyet, feodal Devleti yıkması ve feodal Devletin ideolojik kaynağı olan teokratik kurumları kapatması açısından son derece önemlidir. Dinin Devlet işlerinden ayrılmasını gerçekleştirmesi ve mezhepçi baskılara lâiklik ilkesiyle son vermesi T.B.P. sini tavizsiz bir Cumhuriyetçi yapmıştır.

8- BAĞIMSIZLIK:

Biz T.B.P. si olarak tam bağımsızlık ilkesinin stratejik önemini kavrayarak siyasal mücadele veren bir kuruluştuk. Bunun en önemli nedeni de ülkemizin tam bağımsız olmayışı ve dolayısıyla

geri kalmışlıktan kurtulamayıdır. Ülke içinde çalışan kitlelerin emekleriyle yaratılan toplumsal artık-değerin önemli bir bölümü emperyalist ülkelere kâr transferi şeklinde aktarıldıkça, yabancı sermaye dolayısıyla ulusal ekonomi yabancı güçler tarafından denetlendikçe kalkınmadan, demokrasiden söz edilemeyeceği açıktır.

Geri kalmış ülkelerin kalkınmalarının, sanayileşmeden geçtiği bir gerçektir. Burada önemli olan sanayileşmenin ekonomik ve sınıfsal niteliği ve bu sanayileşmenin hangi üretim biçiminde olduğudur. Eğer bu sanayileşme, dışa bağımlı ve çeşitli sosyal-adaletsizliklerle dolu, hayat pahalılığı ve fiat artışlarından halkı kıvrandıran çarpık bir kapitalizm ise, çalışan işçi ve köylü halk kitlelerinin çıkarları doğrultusunda hızlı ve dengeli bir kalkınma hiç bir zaman olmayacaktır. Siyasî iktidarlar, sömürücü, tekelci burjuvazi oldukça, ülkede gerçek ve özgür bir demokrasi olmadıkça, Nato, Cento, Ortak Pazar ve çeşitli ikili anlaşmalar ile emperyalizme ekonomik, siyasî ve askeri düzeylerde bağlı bulundukça gerçek bir kalkınmadan ve sanayileşmeden söz edilemez. Ayrıca, askeri düzeyde Nato ve Cento, siyasal düzeyde çeşitli ikili anlaşmalar ve ekonomik düzeyde AET ve çeşitli Gümrük Ticaret ve parasal anlaşmalar ile emperyalistler arası çeşitli ittifaklara bağlı bulunan Türkiye'nin bu şartlar altında tam bağımsızlığından da söz edilemez. Hele bu bağımsızlık anlaşmalarından, çalışan işçi ve köylü kitlelerinin değil de, uluslar arası finans-kapitalin yerli ortakları olan işbirlikçi ve tekeli burjuvazinin yararlandığını gözönünde bulundurursak, ülkemizdeki çarpık kapitalist gelişmenin ve sanayileşmenin sınıfsal niteliğini, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanma sebeplerini, tekeli sanayi burjuvazisinin kitleler üzerindeki ekonomik ve siyasî düzeydeki aşırı egemenliğinin nedenlerini ve anlamını kolayca anlayabiliriz. Bütün bunların anlamı, bir avuç yerli ve yabancı tekeli burjuvazinin çıkarları doğrultusunda çalışan, düzeni koruma çabalarıdır.

Bu nedenlerle ülke içindeki demokrasi ve özgürlük mücadelesi, hiç bir zaman ülke dışındaki tam bağımsızlıktan soyutlanarak ayrı düşünülemez. Aksi taktir de gerçek ve özgür demokrasinin, emperyalizm ile ekonomik, siyasî ve askeri düzeyde tam bir ittifak içinde bulunan geri kalmış kapitalist bir ülkede gerçekleştirilebileceği gibi metafizik bir ütopyanın bataklığında kalır. Bu nedenle, toplumdaki her türlü sınıf ve tabakaların tam bir özgürlük içinde ve her türlü anti-demokratik baskılardan uzak bir şekilde temsil edileceği gerçek demokrasi ancak emperyalizmin her türlü boyunduruğundan kurtulduğu gün gerçekleştirilebilir. Kısaca, gerçek demokrasi mücadelesi hiç bir zaman emperyalizme karşı verilecek tam bağımsızlık mücadelesinden ayrı düşünülemez. Bu ayrım son tahlilde, işçi ve köylü kitlelerinin gerçek kurtuluşunun bu şartlar altında kapitalist bir ülkeye, yalnızca soyut bir demokrasi ve özgürlük mücadelesiyle mümkün olabileceğinin oportunist bir ifadesidir ve dolayısıyla son tahlilde tekeli burjuvaziye yarar.

Bu bakımdan T. Birlik Partisi gerçek demokrasi mücadelesinin tam bağımsızlık mücadelesinden ayrılmıyacağını ve bu nedenle de Nato, AET ve her türlü ikili anlaşmaya ülkemizdeki çalışan işçi ve köylü kitlelerinin somut çıkarları açısından bütün gücüyle karşı çıkmayı bir devrimcilik ve yurtseverlik görevi saymaktadır. Ve bu doğrultuda **tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye** sloganı ile T. Birlik Partisi her türlü emperyalist gelişmeye karşıdır.

T. Birlik Partisi üslerinden arınmış, bağımsız ve tarafsız bir Türkiye özler.”

9- ÖZGÜRLÜKÇÜLÜK:

T.B.P. ninin özgürlükler üzerine olan anlayışı, onun vazgeçilmez ilkelerinden birisidir. Her şeyden önce özgürlüklerin de sınıfsal nitelikleri vardır. Burjuva demokratik özgürlükleri iktidardaki burjuvazi tarafından kısıtlanan ama gene de çalışan kitlelere kapitalizme karşı seferber olma, müca-

dele etme imkanlarını sunar. Çalışan kitleler, demokrasi uğruna, özgürlük uğruna bütün alanlarda bir mücadele, tutarlı ve devrimci bir mücadele yürütmeden burjuvaziye karşı etkin olamazlar. Çağımızda burjuvazi devrimci barutunu yitirmiş ve artık açıkca gerici olmuştur. İnsan hakları beyannamesi çoktan burjuvazinin elinden düşmüştür. Aksine tekелci burjuvazi siyasal iktidarını kendi sınıfsal ve ekonomik çıkarlarını koruyabilmek için kitlelere her gün biraz daha fazla anti-demokratik baskılar yapmaya çalışır. Bu şartlarda işçi sınıfının burjuva düzenine ve onun anti-demokratik girişimlerine karşı mücadelesi burjuvazi tarafından ayaklar altına alınan ama işçi kitlelerinin birlik halinde olduğu taktirde saygı gösterilmesini sağlamaya yetecek güçte olduğu burjuva demokratik özgürlüklerin savunulması uğruna mücadele ile bir bütün teşkil eder. Ayrıca bu bütünlüğün tam bağımsızlık mücadelesiyle diyalektik bir ilişkisi vardır. Bağımsızlık mücadelesiyle demokrasi ve özgürlük mücadelesi ayrılmaz bir bütün teşkil ederler. Günümüz Türkiye'sinin gündemindeki âcil mesele budur. Başka bir deyişle aktüel baş çelişki ekonomik düzeyde tekelleşme ve bunun siyasal yansıması olan anti demokratik girişimler ile kitlelerin askari demokratik özgürlük ihtiyacı arasındadır. Dolayısıyla kısa vadeli sağ cephenin zayıflatılması sol cephede ise parlamentoya en etkili demokratik sol muhalefetin gelmesi gerekir. T.B.P.si bu açıdan hiç bir zaman burjuvazinin siyasal düzeninin aldığı biçime ilgisiz kalamaz. Burjuva demokrasisinin anti demokratik mekanizma ve uygulamalara yol açan geriye doğru yozlaşma sürecini somut bir biçimde ortaya koyar. Ama partimiz yığınların kendilerinin kazanmış oldukları bütün demokratik özgürlükleri ve en başta işçi kitlelerinin bütün haklarını savunmuştur ve savunacaktır. T.B.P.si burjuva demokratik özgürlükler savunma ve genişletme uğruna mücadele ederken gerçekte daha üstün tipte bir özgürlük için, insanın insan tarafından sömürsünden kurtulmuş emekçilerin özgürlüğü için, ulusun en büyük çoğunluğunun iradesinin bir ifadesi olan yeni tipte bir düzen kurma ve yürütme özgürlüğü için ve bu siyasal iktidarı doğa ve toplum kanunlarının toplumun yararına bilinçli bir şekilde uygulanması hizmetinde kullanma özgürlüğü için mücadele ettiğini hiç bir zaman unutmaz. Bunun içindir ki T.B.P. si, burjuva demokratik özgürlükleri savunma uğruna ve genişletme uğruna mücadele eder. İnsanlığın gerçek, fiili özgürlüğe geçmesi anlamına gelen yeni, toplumcu üretim ilişkilerinin yaratılması ancak en geniş anlamda demokrasi ve özgürlüklerin açılıp genişletilmesiyle mümkündür. Bu anlamda ekonomik özgürlük sömürünün tasfiyesi demektir. Siyasal, sosyal ve kültürel özgürlükler ise çeşitli biçimler alabilir: Basın özgürlüğü, dernek özgürlüğü, serbest grev özgürlüğü, sendikal özgürlük, işçi hareketinin siyasî mücadele özgürlüğü, fikir ve düşünce özgürlüğü ve özgür bilimsel öğreti gibi boyutlar alabilir.

Bugün bütün devrimcilere düşen görev kaybedilmiş burjuva demokratik özgürlüklerin yasını tutmak değil, bundan böyle ezilen kitlelerle birlikte onların demokratik özgürlükler uğruna mücadelelerine katılmaktır. Demokratik hak ve özgürlükler ezilen kitlelerin demokratik mücadeleleriyle kazanıldığı ve onlar tarafından kullanılmaya başlandığı an ezilen kitleler için demokratik devrim başlamış demektir. Dolayısıyla amacımız, 1961 Anayasasının, tanıdığı hak ve özgürlükleri en geniş kapsamı ile kitlelere maletmek olmalıdır. Bu amaç doğrultusunda bireyci ve kitleden kopuk hareketlerden kendimizi sakınmalıyız.

10- DİN:

Türkiye Birlik Partisine göre toplumculuk, katı ve tek yönlü bir düşünce akımı değildir. Kanı- larını bilimsel toplumculuk veya başka sosyal incelemelerden, dinsel ve insancıl ilkelere, töre ve geleneklerden alır. Kaynağı ne olursa olsun, toplumculuğun erişmek istediği ortam, sosyal adaleti, daha iyi yaşama koşullarını, özgürlüğü, barışı getiren bir toplum düzenidir. Bu nedenle Türkiye Bir-

lik Partisi, dinsel inançlarla materyalist felsefelere aynı ölçüde saygı duyar. Siyasal düşünce ve dinsel inanış ayrılıklarını kişisel bir sorun olarak görür ve onlara Devlet tarafından eşit işlem yapılmasını ister.

Bütün büyük dinler (örneğin: İslâm dini), sosyal dönüşümleri gerekli bulur. Toplumculuk ve din insan sevgisinde birleşir. Ahlâksal kanılara dayanan bir toplumculukla dinsel inanışlar arasında çatışma olamaz. Yeter ki din, Devlet elinde, başka türlü düşünenleri bölmek, ezmek ve çalışanları kabul yararına sömürmek için araç olarak kullanılmasın.

Din ile toplumculuk arasında çelişki yoktur. Dindar bir kişi toplumcu da olabilir. Şu var ki, din cemaat işidir ve bu nedenle Diyanet İşleri Başkanlığının lâik Cumhuriyet'te yeri yoktur.

11- EŞİTLİK:

T. Birlik Partisi toplumun bütün kesimleri arasında ekonomik, sosyal, siyasî alanlarda kesin bir eşitlikten yanadır.

T. Birlik Partisi, Anayasamızın öngördüğü köklü dönüşümlerle insanın insanı sömürmesine son veren bir düzen kuracaktır. Bu düzende işçiler ve bütün emekçi halkımız emeklerinin tam karşılığını alacaktır. TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİ HAFTADA BEŞ GÜN VE KIRK SAAT ÇALIŞMA ESASINI KABUL EDER. Bu çalışma süresi için yapılan işe uygun ve işçi ailesine insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlayacak miktarda ücret ödenir, bundan fazla çalışıldığı takdirde fazla mesai sayılacak ve zamlı ücret ödenecektir.

Ücretler hayat pahalılaştıktan ona paralel olarak arttırılacaktır.

T. Birlik Partisi, zaten Anayasamızda da bulunmayan ve işverenlere işçiyi aç bırakmak suretiyle pazarlık imkanını veren **lokavt müessesesini kesinlikle yasaklıyacaktır.**

Bugünkü iş kanunu yürürlükten kaldırılacak ve işçinin yararına olarak yeni bir iş kanunu çıkarılacaktır. Yeraltı işçileriyle sağlık için tehlikeli işkollarında çalışan ağır işçiler için özel hükümler getirilecektir. Bu kanun, tarım işçilerine ve işçi çalıştıran tüm yerlere uygulanacaktır. Ancak çıraklığın özellikleri de gözönünde tutularak usta ile çıraklar arasındaki münasebetler ayrıca düzenlenecektir.

İşsizlik sigortası kurulacak ve bütün sosyal sigortalar ve diğer sosyal güvenlik tedbirleri, işçi, köylü, zanaatkâr, küçük esnaf, memur ve dar gelirli serbest meslek sahipleri ve ailelerini kapsıyan şekilde genişletilecektir. Böylece, bütün emekçi vatandaşlar hastalık, kaza, ölüm, işsizlik ve ihtiyarlık hallerinde kaderleriyle baş başa bırakılmıyacak, toplumun yardım ve himayesine kavuşturulacaktır. Sosyal sigorta kanunu bu amaçla değiştirilerek sosyal sigorta fonlarının işçiler yararına harcanması gerçekleştirilecektir.

12- YURTSEVERLİK:

T. Birlik Partisi, her türlü ırkçı, şövenist, mezhepçi görüşlere karşıdır. Bunun yanında kendi ülke çıkarlarını da devrimci bir yurtseverlikle savunmakta ve dünyadaki tüm ilerici devrimci atılımları desteklemektedir.

VI- TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN GÖRÜŞLERİ

A) TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN EKONOMİK KONUDAKİ GÖRÜŞLERİ:

1- KALKINMA VE SANAYİLEŞME:

Kalkınmadan en başda, ülke ekonomisinde yapısal bir değişmeyi anlıyoruz. Bu anlamda ülkenin tarıma dayalı ilkel bir ekonomik yapı yerine modern ve ileri teknolojilerle donanmış, üretim araçları üreten, sanayileşmiş bir ekonomik düzeni anlıyoruz.

Milli gelirin yüksek, gelir dağılımının dengeli ve adaletli, toplumsal refah seviyesinin yüksek olduğu, işsizliğin olmadığı, çalışmak isteyen her kesin serbestçe iş bulabildiği; sömürünün olmadığı, yaratılan artık-değerin yabancı sermaye tarafından ükeden çıkarılmadan yeniden en verimli sahalarla yatırıldığı bir toplumdur. Kalkınmış toplum, kısaca, dengeli ve sosyal adalet ilkelerine uygun bir kalkınma anlıyoruz.

Türkiye emperyalizme ekonomik olarak bağımlı bulunan, geri kalmış kapitalist bir ülkedir. Ülkemiz gerek milli gelir açısından gerekse yapısal olarak ekonominin sektörel dağılımı açısından tipik bir az gelişmiş ülkedir. Ülkemizin bu şekilde geri bırakılmasından en önemli neden, emperyalizmdir. Onların ülkemizi daha Osmanlılardan itibaren sömürgeleştirilmesi ve sömürmesi birinci derecede önemli olan faktördür. İkinci olarak, toplumumuza hakim olan egemen güçler ve bunların siyasi temsilcileri olan partilerin şimdiye kadar yürüttüğü ve yürütmeye çalıştığı yanlış ekonomik politikalarıdır. Çalışan işçi ve köylülere hiç bir şey vermeyen, aksine onları daha fazla sömüren, onların gelirleri fiyat artışları ve hayat pahalılığı ile gittikçe azaltan bir ekonomik düzen ile Türkiye'nin kalkınmasından söz etmek gerçekleri görmemek demektir.

Şimdiye kadar işbaşında bulunan siyasi iktidarlar egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda gereken her türlü tedbiri almış ve buna uygun iktisadi politikalar yürütmüşlerdir. Halkın çıkarları ile tamamen ters düşen, onlarla sonuna kadar çatışan bu tedbir ve politikalar zengini daha zengin, fakiri ise daha fakir yapmış, gelir dağılımını halkın aleyhine bozmak, her türlü iktisadi eşitsizliği ve sömürüyü yaymıştır. Kısaca özel sektörün dümen suyunda giden bir iktisadi politika izlenmiştir. Dolayısıyla böyle bir kalkınma politikasıyla gerçek anlamda halktan yana bir kalkınmadan söz edilemez.

Biz Türkiye Birlik Partisi olarak eleştirdiğimiz halktan yana olmayan, aksine egemen güçlerden ve tekeli burjuvaziden yana olan bu sistemin ve anlayışın tam karşısında bulunan toplumcu ve demokratik sol bir kalkınma programını savunuyoruz. Buna göre yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının ve esaslı üretim araçlarının kamulaştırılmasına esas olan devletçi bir politika izlemenin gerekliliğine inanıyoruz. Ulusal ekonominin, emekten yana, halktan yana ve emekçilerin denetimine ve yürütülmesine demokratik olarak katıldığı, bir plana bağlı olarak üretim-tüketim dengesinin sağlanmasını, gelir dağılımının düzenlenmesini ve üretim araçları üreten ağır makine sanayiinin kurulmasını öngörüyoruz.

2- ORTAK PAZAR:

Ortak Pazar, Avrupa kapitalizminin Avrupa'daki ilerici ve demokratik güçlere karşı ortak mücadele ve A.B.D. emperyalizmine karşı geçici bir süre için de olsa ortak bir dayanışma içinde bütünleşme zorunluluğundan doğmuştur.

Ortak Pazar, Batı Avrupa ülkelerinin pazarı genişletme ile dünya ticareti ve dolayısıyla kârını yeni kanallara çevirme girişimidir.

Türkiye'nin ortak pazara katılmasıyla toplumsal bir yarar sağlanamayacağı gibi bugünkü çarpık niteliğin üzerinde daha da yoğunlaşacaktır ve montaj sanayi ülke ekonomisinde giderek yaygınlaşacaktır.

Yerli tekelci burjuvazinin özlemi ve ekonomik zorunlulukları onu ortak pazar emperyalizmi ile bütünleştirmektedir ve bu bütünleşmeden kendilerinin çıkarı vardır. Avrupa mallarının Türkiye'de montajcılığını yapacaktır. Daha önemli kendi sınıfsal varlığının ve iktidarının garantisini almaya çalışacaktır.

Ortak Pazarın gerçek anlamı geri kalmış ülkeleri ekonomik plânda istilâ etmek sürüm alanı haline getirmektir. **Ortak Pazar kapitülasyonların hortlamış bir şeklidir.** Halkımızı bu soyguna karşı durmağa çağırıyoruz. Ortak Pazar ile Türkiye Amerikan Dolarının yanında Alman Markı ve Fransız Frangının at oynattığı bir ülke haline gelecektir. Kısacası onlar Ortak olacak, biz ise PAZAR.

3- DIŞ TİCARET, BANKACILIK VE SİGORTACILIK:

Dış ticaret, Türk ekonomisinin önemli bir kilit noktasıdır. Bu sektörde her yıl aşırı kârlar elde edilmekte ve bu korkunç kârlar çok ufak bir azınlığın elinde kalmaktadır. Dış ticaret hemen hiç emeksiz, çok büyük kârlar sağlayan bir sektördür. Emegi en kutsal değer sayan ve ekonomik faaliyetlerin ancak halk yararına yürütülmesini isteyen partimiz bu bakımdan da dış ticaretin özel şahıslar elinde olmasına karşıdır.

T. Birlik Partisi, dış ticaretin devletleştirilmesinden yanadır.

Ekonomik faaliyetlerin kamulaştırılarak halk yararına işletildiği bir düzende Bankacılığın ve Sigortacılığın özel ellerde bulunmasının hiç bir anlamı yoktur. T. Birlik Partisi Bankacılığı ve Sigortacılığın devletleştirilmesinden yanadır. Banka kredilerinin devlet eliyle en üretken sahalara yatırılması esastır.

4- TARIM, TOPRAK VE KÖYLÜ SORUNLARI:

Her şeyden önce ülkemizde toprak meselesi sanayileşmek sorunu ile birlikte ele alınmalıdır. Kalkınma bir bütün olduğuna göre, sanayileşme ile tarımın geliştirilmesi bir bütün olarak düşünülmelidir. Toprak meselesi ancak kırsal kesimdeki feodal kalıntıların tasfiyesi, feodalitenin ekonomik ve politik etkilerinin kaldırılması ile çözümlenebilir. Bu çözümlemede yalnızca toprak reformu yeterli olamaz. Bütün toprakların yoksul köylüye dağıtılması, tarımın geliştirilmesine ve sanayileşmeye yeterli değildir. Burada toprak reformu ile topraklandırılan yoksul köylülük tarım reformu ile desteklenmelidir. toprak ve tarım reformu bizim gibi geri bırakılmış toplumlarda ayrılmaz bir bütün teşkil eder.

Tarım reformu ile getirilecek kredi, pazarlama, finansman, sulama, gübreleme, eğitim, teknoloji gibi kolaylıklar ve bu iki reformu bünyesinde bütünleştirebilecek bir kooperatifleşme ile tarımsal gelişme olabilir. Fakat elbetteki burada hakim ve belirleyici reform, toprak reformudur. Öyle ise, gerçek anlamda bir toprak reformu, geniş toprakların belirli bir tavan sınırdan sonra kamulaştırılarak bunları topraksız ve az topraklı yoksul köylülere vermek, belirli bir kooperatifleşmeye gitmek ve bunu tarım reformu ile bütünlemektir.

Fakat burada unutulmaması gereken toprak reformunun sınıfsal muhtevasıdır. Toprak reformu hiç bir zaman hâkim üretim biçiminden ve sınıfsal yapıdan soyutlanamaz. Demokratik-sol bir parti olarak toprak reformu üzerinde tutumumuz açıktır.

Kapitalizmin geniş ölçüde yayıldığı bir toplumda, toprak ve köylü sorunu, topraksız köylülere toprak dağıtımı ile çözümlenemez. Bu doğrultuda bir istek, tarımsal kesimde ekonomik durgunluğu ve tevekkülü amaçlar. Üstelik yoksul köylülüğün de bu doğrultuda bir toprak isteği yoktur. **Yoksul köylülüğün istediği toprak yerine şehirlerde “iş” tir.** Dolayısıyla kapitalist üretim koşulları altında toprak ve köylü sorununun çözümü sanayileşmeden geçer. Burada, demokratik-sol olarak yapılması gereken davranış ve uygulama, kırlarda küçük işletme birimlerinin ve yoksul köylülüğün, kapitalizmin gelişmesiyle yok olacağı, kırlarda toprak mülkiyetinde büyük birimler halinde tekelleşmenin zorunlu olarak olacağını, yoksul kitlelere anlatmaktır.

Topraksız ve az topraklı köylü kitleleri için egemen güçlerden toprak önermek, mülksüzleşen yoksul köylü kitlelerinin, kapitalist üretim koşulları altında kurtuluşlarının mümkün olacağını savunmak anlamına gelir ve halk yığınlarının sınıf bilincine erişmesin de, objektif olarak en büyük engel teşkil eder. Bu davranışında devrimcilikle, demokratik sol ile uzaktan-yakından bir ilişkisi yoktur.

Toprak reformu, emekçi köylü kitlelerini, kapitalist üretim içinde sınıfsal farklılaşmanın hızlanması ve kaçınılmazlığı ve bu durumunun, kırlardaki sınıf mücadelesinin gelişiminin ön-şartı olduğu bilinci açısından ilgilendirir.

Sorunu, mevcut üretim biçimi ve ilişkileriyle buna bağlı olan toplumsal yapının niteliğinden soyutlamadan ele alırsak, 1973 ler Türkiye’sinde, tarım sorunu denildiği zaman, anlaşılması gereken bu kesimden üretimin doğal koşullara duyarlılığının en küçük düzeyde tutulmasıyla, üretim teknolojisinin değiştirilerek tarımsal üretim verimliliğinin artırılması ve tarımsal üretiminin en yüksek düzeye ulaştırılmasıdır. Bu, hem kapitalist felsefe içinde sanayileşmenin ön-şartı ve hem de kapitalist gelişimin doğal bir sonucudur.

Nitekim toprak reformu, sanayi burjuvazisinin çıkarları doğrultusunda Parlemantodan çıkarılmış ve toprak reformu sloganı, Sosyal Demokratların elinden alınmıştır. Üretimin ve buna bağlı olarak sınıfsal yapının niteliğinden ayrı olarak ele alınan toprak reformu sloganları geçmişte kalmıştır.

Biz T.B.P. si olarak Toprak ve Tarım Reformunu tek başına savunmuyoruz. Devrimci ve Demokratik-Sol bir parti olarak T. ve T.R unu halkın demokratik iktidarında devrimci süreç içerisinde zorunlu bir düzenleme ve aşılması gereken bir reformdur.

5- ENFLASYON, HAYAT PAHALILIĞI, ÜCRET-FİYAT İLİŞKİLERİ

Halkın maddi durumunu bozarak onun ücret artışlarını etkisiz kılan hatta gerçekte onların satınalma gücünü düşüren enflasyon, hakim sınıfların dolaylı olarak “sermaye birikimi” ve “sömürme” aracıdır. Bura karşılık bir de enflasyon ve hayat pahalılığının tek nedeni olarak işçi ücretlerine yapılan zamlar gösterilir. Oysa gerçek bunun tam tersidir.

Ülkemizdeki enflasyonun tek nedeni, özünde çarpık, dışa bağımlı ve her türlü sömürüye elverişli olan kapitalist sistem ve bu sistemi uygulayanlar ile, uygulanmasında çıkarları olan ve muazzam kârlarından taviz vermeyen büyük sermaye çerçevesi ve onun ilkel uzantıları olan aracı ve tefecilerdir. Kapitalist sistemin özündeki üretim anarşisinden gelen enflasyon çeşitli ekonomik po-

litikalar ile hızlandırılmış ve bunun maliyeti başta işçi sınıfı olmak üzere tüm çalışan dar gelirli kitlelere yüklenmiştir. Kısaca enflasyon ve hayat pahalılığının tek nedeni çarpık kapitalist sistem ve hakim sınıflardır.

Bu düzen değişmedikçe enflasyon ve hayat pahalılığı devam edecektir.

Enflasyon ve hayat pahalılığı ancak ve ancak sömürünün olmadığı halkın kendi iktidarına sahip çıktığı demokratik sol ve toplumcu düzende olmayacaktır.

6- GELİR DAĞILIMI:

Bugün ülkemizde çarpık kapitalizm yayıldıkça toplumsal üretimin ve milli gelirin toplumun çeşitli sınıf ve tabakaları arasındaki bölüşümü giderek daha adaletsiz bir duruma girmektedir. Üretimden ve gelirden sermaye sahiplerinin payı hergün biraz daha artarken işçilerin ve emekçilerin payı ise aksine her gün biraz daha azalmaktadır. Nitekim ülkemizdeki gelir dağılımının korkunç derecede adaletsiz olması bunu göstermektedir. Bu adaletsizliğin tek nedeni ise sömürüye elverişli bulunan çarpık ekonomik düzenin kendisidir. Bu çarpık kapitalist düzen değiştirilmedikçe gelir dağılımındaki adaletsizlik doğal olarak tekelleşmenin zorunlu bir sonucu olarak her gün biraz daha halkın aleyhine olarak bozulacaktır. Bunu önlemenin tek yolu ise, bu sömürücü partileri iktidardan uzaklaştırarak yerine bizzat halkın gerçek savunucuları olan siyasî güçleri işbaşına getirmektir.

7- VERGİ:

Türkiye'de bugün vergi adaletinden söz etmek mümkün değildir. Devlet gelirleri içerisinde dolaylı vergiler önemli bir çoğunluğa sahiptir. Bu vergiler ise, çalışan halk kitlelerinin ödediği vergilerdir. Diğer taraftan dolaysız vergiler ise, çok küçük bir oran teşkil etmektedir. Bu vergilerin sermaye sahiplerinden alındığını gözönünde bulundurursak durum kendiliğinden ortaya çıkar. Ayrıca, kapitalist bir sistemde burjuvazi vergilerin büyük bir kısmını çeşitli fiyat ve vergi politikalarıyla emekçi ve dar gelirli sınıflara devredebilir. Kapitalist işletme ve ticaret kesimi vergi yükümlülüklerinin önemli bir kısmını tüketicilere devreder. Böylece vergi dağılımı yoksul kitleler ve emekçi sınıflar aleyhine olarak bozulmuş olur.

Bütün bunların temel nedeni ise, kapitalist mülkiyet ilişkilerinin bahşettiği ekonomik imkanların kullanılabilme özgürlüğünün sadece sermaye sahiplerinde varoluşudur.

T. Birlik Partisi, bu ekonomik düzene ve dolayısıyla böyle bir vergi sistemine temelden karşıdır.

Dolaysız vergileri yalnız normal geçim sınıflarının üstündeki gelirler üzerinden artan oranda ve sıkı bir denetime tabi tutularak alınmalıdır. İşgücünü satarak, ancak geçinebilen işçilerden ve emekçilerden hiç bir vergi alınmamalıdır. Ayrıca zorunlu tüketim malları üzerinden de vergi alınmamalıdır.

8- YABANCI SERMAYE:

Yabancı sermaye ülkemizi emperyalizme bağımlı bulundurmanın bir aracıdır. Emperyalizm ülkemizi yabancı özel sermaye vasıtasıyla sömürmekte ve milli ekonomimizi kontrol altına almaktadır. Böylece ülkemiz bağımsız olarak kalkınamamakta, aksine emperyalizmin sömürü boyunduruğu altında ezilmektedir.

Yabancı özel sermaye millî sanayimizin kurulup gelişmesini önleyen başlıca unsurdur. Ülkemizdeki olaylar ve deneyler yabancıların memlekette hiç bir zaman önemli tesis kurmadıklarını, aksine aşırı kârlar yaparak bunları yurt dışına transfer ettiklerini ortaya koymuştur.

T. Birlik Partisi, yabancı özel sermayeye temelinden karşıdır ve yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının millileştirilmesinden yanadır.

9- İŞÇİ DÖVİZLERİ:

Yurt dışında çalışan Türk işçilerinin ülkemize gönderdikleri dövizler hakim sınıflar tarafından kullanılmak istenmektedir. Ayrıca ülkemizdeki fiyat artışlarının da nedeni olarak işçi dövizleri gösterilmektedir.

T. Birlik Partisi bu yanlış görüşlerin ve tahriklerin tam karşısındadır. Bu dövizler T. Birlik Partisine göre üretim araçları üreten ağır sanayi kurulmasında kullanılmalıdır. Halbuki ülkemizdeki siyasal iktidarlar bu dövizleri lüks tüketim harcamalarına ve israfa kanallandırmaktadır. Burada önemli olan işçi dövizleriyle yapılacak temel yatırımların toplumumuzdaki bölgesel farklılıkları ve işsizliği azaltacak biçimde olmasıdır.

10- İŞSİZLİK:

Ülkemizdeki işsizlik oranı görülmemiş derecede yüksek düzeylere erişmektedir. Ülkemizdeki yaygın işsizliğin temel nedeni ise, şimdiye kadar sanayileşmemizi geciktiren ve engelleyen siyasal iktidarlar ile hakim sınıflardır.

T. Birlik Partisine göre, işsizliğin çözümü gerçek anlamda sanayileşmeden ve kalkınmadan geçer. Bugünkü şartlar içinde kapitalist sistemle sanayileşmenin gerçek anlamda mümkün olmadığını, olanın ise montajcılıktan ileriye gitmediği düşünülürse ülkemizdeki işsizlik sorunu her gün biraz daha büyüyerek devam edecektir. Sonuç olarak; bu kapitalist düzenin değişmesi zorunludur. Halkın iktidarına sahip çıktığı demokratik toplumcu sömürünün olmadığı bir düzende işsizlik kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

11- MADENLER VE PETROL SORUNU:

Madenlerin işletilmesi ve aranması konusu da her zaman belirttiğimiz gibi toplumumuzdaki mevcut üretim biçiminden ve buna bağlı olarak sınıfsal yapının niteliğinden ayrı düşünülemez. Ülkemizde mevcut üretim biçimi, geri kalmış ve emperyalizme ekonomik olarak bağımlı bulunan kapitalizmdir ve buna bağlı olarak sanayi burjuvazisi en etkin sınıftır. Bu gerçeği dikkate alarak düşünersek, madenlerin işletilmesi ve aranması meselesi de kapitalist üretim koşulları altında, tekeli burjuvazinin çıkarları doğrultusunda çözümlenecektir. Emperyalizm ile bir bütün teşkil eden tekeli burjuvazi, bu konuda da doğal olarak yabancı sermaye ile işbirliği yapacak, ve işçilerin yaratacağı artık-değer aralarında bölüşülecektir. Burada toplumsal çıkar ve halkçılığın yeri yoktur. (örnekler: Boraks, linyit kömürleri ve petrol) sayılabilir. Oysa madenlerin işletilme ve aranması konusu, kalkınmada stratejik bir öneme sahiptir. Yaratılan toplumsal artık-değerin dışarıya gitmeden ülke içinde tekrar yatırılması gerekir. Bu ise ancak kapitalist olmayan bir üretim biçiminde ve emekçilerin egemen olduğu bir toplumsal sistemde mümkün olabilir. Ancak emekten yana plânlı bir Devletçilik ile yabancı sermaye millileştirilerek, kamu mülkiyetine geçirilebilir ve diğer tüm madenlerin Devletleştirilip toplum yararına yönelik olarak ve sanayileşme doğrultusunda işletilebilir.

Her türlü yerüstü ve yeraltı kaynakları Devletleştirilerek ileri ve yüksek kapital-yoğun teknolojilerle verimliliğin arttırılması reformist bir uygulama değil, aksine toplumsal mülkiyetin egemen olduğu yeni bir üretim sisteminde devrimci bir yöntemle, gerçekleştirilecek olan bir uygulamadır.

Petrol konusu genel olarak madenler konusu içerisinde ele alınması gereklidir. Bir bütünün parçası olarak, aynı genel yöntem ve uygulama (madenler için) petrol için de geçerlidir. Petrol sorununun bazı özel şartlardan dolayı, stratejik bir önemi vardır. Biliyoruz ki dünya kapitalist sistemi belirli bir enerji bunalımı içerisinde. Petrol bu açıdan, büyük bir dış talep ve sınırlı üretim nedeniyle belirli bir aktüalite kazanmış. Hatta günümüz endüstrisine damgasını vurmuştur. Her gün artan petrol fiyatları ve elde edilen yüksek düzeydeki döviz miktarı, petrol üreten ülkelerin kalkınmalarına büyük bir itici güç olarak katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde de petrolün varlığı bu açıdan çok önemlidir ve petrol aramaları sıklaştırılarak Devlet tarafından yapılmalıdır.

12- BÖLGELER ARASI DENGESİZLİK:

Ülkemizde bölgeler arası dengesizliğin korkunç boyutlara ulaştığı bilinen bir gerçektir. Bu büyük dengesizliğin tek nedeni ise, bugüne kadar egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda ekonomik politikalar uygulayan siyasal iktidarlardır.

Ülkemizin çeşitli bölgeleri aynı derecede gelişmiş değildir. Doğu ve Güney Doğu bölgelerimiz Batı bölgelerine kıyasla çok daha geri kalmış durumdadır. Mahrumiyet bölgeleri diye anılan bu yörelerde toprak ağalığının ve ilkel çağ dışı ekonomik düzenin hala devam ettiği bilinen bir gerçektir.

T. Birlik Partisi Doğu ve Güney Doğu illerimizin bu utanç verici ve çağ dışı durumuna en kısa zamanda son vermek üzere bölgesel ekonomik yatırımların ve sınai tesislerin kurulmasında, toprak ve tarım reformlarında, kooperatifleşmede, okul; hastahane ve her türlü Bayındırlık işlerinde bu bölgelere öncelik tanınmasından yanadır.

Kısaca, bu bölgelerin çağdaşlaşması ve modernleşmesi ancak ve ancak T. Birlik Partisinin savunduğu ve önerdiği halkın demokratik iktidarlarından geçer.

B- TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN SOSYAL KONULARDAKİ GÖRÜŞLERİ:

1-EĞİTİM:

Bugünkü eğitim düzenimiz, tipik bir az gelişmiş, ülke şartlarına uygun, dışa bağımlı bir eğitimidir. Toplumdaki geri-kalmışlık sorunlarına yönelik ulusal kültür ve tutarlı bir eğitim sistemi olmalıdır. Eğitimde temel prensip tesri-pratik birliğinin sağlanması ve üretime yönelik olmasıdır. Klasik, geri bırakılmış, ülke şartlarından kopuk, toplumun somut gerçekleri ile yakından uzaktan bir ilişkisi bulunmayan dışa bağımlı bir eğitim sistemi hiç bir zaman kalkınma ve modernleşme yarışında önemli rolünü oynayamayacaktır.

T. Birlik Partisi, çıkarılmak istenen paralı eğitimin ve halen sürdürülmekte olan çarpık eğitim sisteminin tam karşısındadır. Köy Enstitülerinin tekrar açılmasını sanat, okulları gibi üretime dönük, diğer eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması ve toplumun çıkarları doğrultusunda yürütülmesi görüşünü savunur.

Fakat bütün bunlar ancak, halkın demokratik iktidarının gerçekleştirildiği bir sistemde olabilir.

2- GENÇLİK:

T. Birlik Partisinin arzuladığı gençlik; geri kalmış ülkemizin somut sorunları ile ekonomik, sosyal ve politik sorunları ile ilgilenen, düşünen, araştıran, dinamik ve devrimci gençliktir.

Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde, gerçek özgürlük ve kurtuluş mücadelesinde, demokratik-devrimci gençliğin yeri halkın içindedir. Ve mücadelesini halkla beraber, halkın demokratik iktidarı için yürütmelidir. Halktan yana halkla beraber, halkın demokratik iktidarı için mücadele eden demokratik-devrimci gençlik; yurtsever gençliktir, ilerici gençliktir, halkçı gençliktir, anti-emperyalist gençliktir.

Ezilen ve sömürülen kişilerle beraber, özgürlüğe giden yolda en ön saflarda mücadele edecek olan gençlik yarınların demokratik ve özgür Türkiye'sinin garantisi olacaktır.

Biz T. Birlik Partisi olarak, gençlik sorunlarının ancak böyle demokratik-toplumcu bir iktidarda kesin olarak çözümlenebileceği inancı içindeyiz. Kapitalizmin yarattığı dışa bağımlı burjuva gençliği, kapitalizmin ortadan kalkışıyla yok olacaktır. Gençlik bunalımlarının nedeni, özünde sömürüyü ve sosyal adaletsizliği barındıran kapitalizmin kendisidir. Dolayısıyla gençlik sorunlarının çözümü ile halkın sorunlarının çözümü birbirine özdeştir.

3- SOSYAL GÜVENLİK:

T. Birlik Partisi, sosyal güvenlik kurumunun tüm çalışma alanlarında yaygınlaştırılmasını ön-görür. Buna göre tarım alanı da dahil olmak üzere tüm emekçilerin, işçilerin, memurların, sosyal güvenlik kapsamı içine günün şartlarına uygun olarak alınmalarını savunur.

Türkiye Birlik Partisi, Kara, Deniz, Hava Trafiklerinin sosyal güvenlik kapsamı içine alınmasının gerekliliğine inanır.

İşsizlik sigortasının kurulması ve bütün sosyal sigortalar ile diğer sosyal güvenlik tedbirleri çalışan kitleler ve dar gelirliiler açısından ailelerini de kapsıyacak şekilde genişletilmelidir.

4- DİN VE LÂİKLİK:

T. Birlik Partisine göre, toplumculuk, katı ve tek yönlü bir düşünce akımı değildir. Kanılarını bilimsel toplumculuk veya başka sosyal incelemelerden dinsel ve insancıl ilkelerden, töre ve geleneklerden alır. Kaynağı ne olursa olsun toplumculuğun erişmek istediği ortam, sosyal adaleti, daha iyi yaşama koşullarını, özgürlüğü, barışı getiren bir toplum düzenidir. Bu nedenle T. Birlik Partisi, dinsel inançlarla materyalist felsefelerle aynı ölçüde saygı duyar. Siyasal düşünce ve dinsel inanış ayrılıklarını kişisel bir sorun olarak görür ve onlara devlet tarafından eşit işlem yapılmasını ister.

Bütün büyük dinler sosyal dönüşümleri gerekli bulur. Toplumculuk ve din insan sevgisinde birleşir Ahlâksal kanılara dayanan bir toplumculukla dinsel inanışlar arasında çatışma olamaz. Yeter ki din, devlet elinde, başka türlü düşünenleri bölmek, ezmek ve çalışanları kul yararına sömürmek için araç olarak kullanılmasın,

T. Birlik Partisi vicdan özgürlüğü adı altında, orta çağın gerici düşüncelerini istismar ederek gericiliği ve şeriatçılığı adeta teşvik eden gerici ve sağcı partilerin tutum ve davranışlarını şiddetle reddeder.

Aydın din adamı yetiştireceğiz gerekçesiyle lâikliğe ve Atatürkçülüğe aykırı olarak çağ dışı eğitim ve öğretim müesseselerinin ülkemizde yaygınlaştırılmasını, halkımızın geleceği açısından tehlikeli girişimler olarak görür.

Yobazlığa ve skolastik, fanatik düşüncelerin her türüne T. Birlik Partisi şiddetle karşıdır.

5- KADIN HAKLARI:

T. Birlik Partisine göre, kadın her bakımdan erkeğe eşittir. Eğitimde, çalışmada, ücrette kadın erkekle beraberdir.

Kadının gerek aile içinde ana olarak, gerek ülkemizin bütün çalışma ve üretim alanlarında en ağır hayat şartları içinde bulunduğu bir gerçektir. Mevcut kanunların kadına tanıdığı haklar sağlam bir ekonomik ve sosyal temele dayanmadığı için, toplumumuzda kadın, en çok sömürülen varlıktır.

T. Birlik Partisi, her alanda kadın haklarını sağlam temellere dayayarak Türk kadınına lâyık olduğu özgür ve şerefli yeri kazandıracak, özellikle ekonomik eşitsizliğe ve kadını hor gören anlayışa son verecektir.

Kadının tam hukuksal eşitliği, sosyal ve ekonomik eşitliğine gölge düşürülmemelidir.

Aile kalkınması için gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel tedbirleri araştırıp uygulayacak bir örgüt kurulmalıdır.

6- İŞÇİ HAKLARI:

Bugünkü toplum düzeninde işçi haklarını korumak öncelikli sendikalara düşen bir görevdir. Sendika temsilcilerinin çalışma güveni kanunla sağlanmalı, işten çıkarılmaları yasaklanmalıdır. Memur ve kamu hizmetlerinin sendikaları temsilcilerine de bu güvenlik sağlanmalıdır. Yalnız çalışma hakkının tanınmasıyla yetinilmemeli, eşit işe eşit ücret ilkesine göre hareket edilmelidir. İşçi ve memur ayrımı kaldırılarak bütün çalışanların hakları ve sosyal güvenlikle ilgili hükümler bir yapıda toplanmalıdır.

T. Birlik Partisi, Anayasamızın öngördüğü köklü dönüşümlerle insanın insan tarafından sömürülmesine son veren bir düzenden yanadır. Bu düzende işçiler ve bütün emekçi halkımız emeklerinin tam karşılığını alacaktır.

T. Birlik Partisi, haftada (5) gün ve (40) saat çalışma ilkesini kabul eder.

Ücretler hayat pahalılığına paralel olarak aynı oranda her yıl otomatik olarak arttırılmalıdır.

Emekten yana yeni bir iş kanununun çıkarılması gerekmektedir. Çalışma hayatında demokratik bir ortam yaratılmalıdır. İşçiler kamu sektöründe YÖNETİME KATILMALI, Özel sektör de ise YILLIK KÂRINDAN PRİM almalıdır.

T. Birlik Partisi Lokavt müessesesini reddeder, lokavt bir hak değildir. İnsanları aç bırakmak bir hak olamaz. Lokavt işçileri yıldırma, onların ekonomik ve siyasî mücadelelerini kırmak, sömürüyü daha da arttırmak için patronun eline verilen ve Anayasal olmayan bir silahtır. Artan lokavtlara karşı işçiden yana, emekten yana bütün ilerici sendikaların bir araya gelip dayanışmaları, sermayenin baskısına karşı işçilerin haklarını korumaları gerekmektedir. Lokavt'ın bir Anayasal hak olarak düzenlenmesine karşı çıkmak ve bunun için tüm işçilerin ortak hareketlerini düzenlemek, işçiden yana ilerici sendikaların temel görevi olmalıdır.

T. Birlik Partisi, grevlerin ertelenmesine de karşıdır. T. Birlik Partisi ayrıca GENEL GREV hakkını savunur.

T. Birlik Partisi, işsizlik sigortasının kurulması ve bütün sosyal sigortalar ile diğer sosyal güvenlik tedbirlerinin çalışan işçi ve köylü kitlelerine genişlemesine ve derinlemesine olarak yayılmasını öngörür.

Bütün bunlar ise ancak emekçi halkın demokratik sol iktidarından geçen gerçeklerdir. Kapitalist sistem devam ettikçe işler her gün biraz da sömürülecek, işçi halklarından ise bahsedilemeyeceği açıktır. Bu nedenle T. Birlik Partisi demokratik sol bir parti olarak sömürünün olmadığı, çalışan emekçi kitlelerin egemen olduğu toplumcu bir düzen savunur.

7- ŞEHİRLEŞME VE GECEKONDU SORUNU:

Ülkemizde özellikle son yıllarda çarpık kapitalizm geliştikçe köylerden şehirlere tarımda mülksüzleşen köylü kitlelerinin göçü hızlanmıştır. Fakat şehirlerdeki sanayiinin çarpık ve yetersiz olması nereniyle bu kitleler açıkta kalmış ve dengesiz şehirleşme ile birlikte işsizlik bir afet halini almış ve yoğun bir gecekondulaşma olmuştur. Bugünkü düzen içerisinde gecekondularda yaşayan emekçi kitlelerin sorunları her gün biraz daha artmaktadır.

Biz T. Birlik Partisi olarak plânlı şehirciliği savunuyoruz. Aynı şekilde gecekondularda yaşayan emekçi halkımıza sosyal konutların yaygınlaştırılmasını amaçlıyoruz. Buna paralel olarak mevcut gecekondu bölgelerine her türlü alt yapı hizmetlerinin yapılmasını bütün gücümüzle savunuyoruz.

T. Birlik Partisi, şehirlerdeki kamu ve belediye hizmetlerinin dağılışındaki dengede sosyal adalet ölçülerini savunur. Ve egemen güçlerin bu hizmetleri kendi siyasal çıkarları doğrultusunda kullanmalarına karşıdır.

Plânlı şehirleşme ve çağımızın gerçeklerine uygun yaşama ancak her zaman belirttiğimiz gibi toplumcu bir düzende gerçekleşebilir.

8- ADALET:

T. Birlik Partisi, toplumumuzda işlenen suçlarda tek nedenin ekonomik ve sosyal düzenin çarpıklığından ileri geldiğine inanır ve bu nedenle ekonomik ve sosyal meseleleri toplumcu bir düzende çözülmesiyle suçluluğun ortadan kalkacağına inanır.

T. Birlik Partisi, adalette temel ilke olarak yargı birliğini savunur. Aynı şekilde adaletin dağıtımında da malî-Ekonomik engellerin kaldırılmasını öngörür. Ayrıca, hukuk ve ceza yargılaması kanunlarının adaletin hızla dağıtılması için yeniden toplumumuzun bugünkü şartlarına göre düzenlenmesini önerir.

T. Birlik Partisi, demokratik özgür ülkelerde insanlık onuruna aykırı, yaşama hakkının özünü yok eden ölüm cezasına karşıdır.

T. Birlik Partisi, cezaevlerinin modernleştirilmesini, üretime dönük eğitime tabi tutularak ülkemize ve toplumumuza yararlı insanların yetiştirilmesini amaçlar. Ayrıca ülkemizdeki cezaların ağırlığı hafifletilmeli ve bu cezalar eza yerine terbiye edici olmalıdır.

9- SAĞLIK HİZMETLERİ:

Bir ülkenin sağlık durumu, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme derecesine sıkı sıkıya bağlıdır. Fakat sağlık durumunun belirli bir biçimde düzeltilmesi de ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi etkiler ve hızlandırır.

T. Birlik Partisi, sağlık hizmetlerinin tüm ülke sathına dengeli ve âdil bir şekilde dağıtılmasını öngörür. Geri kalmış bir ülke durumunda bulunan Türkiye'de sağlık meselesi ancak Devlet eliyle çözülebilir. Halkımızın sağlığı bir ticaret ve sömürme konusu olmaktan ancak Devlet eliyle çıkarılabilir. Bu nedenle T. Birlik Partisi hastahanelerin ve tüm ilaç sanayiinin ve buna paralel olarak

özel doktorluğun devletleştirilmesini, ayrıca çalışan işçi, köylü ve bütün emekçi halkımızın parasız olarak sağlık hizmetlerinden yararlanmasını savunur.

Bütün bunlara ek olarak ayrıca tam teşkilatlı sağlık ekiplerinin ülke çapında köy köy yaygınlaştırılmasını ve bu suretle parasız sağlık hizmetlerinin halkın ayağına götürülmesini önerir.

10- GENEL AF:

T. Birlik Partisi, toplumumuzda oluşan bütün suçların mevcut sosyal ve ekonomik düzenin çarpıklığından ve sömürüye müsait olmasından ileri geldiğine inanır ve bu nedenle toplumsal huzur açısından ülkemizde geniş kapsamlı derinliğine ve genişlemesine tüm suçları ve özellikle ORMAN ve SİYASİ MAHKUMLARI içine alan bir GENEL AFFI savunur.

Genel affın siyasi çıkarlara alet edilmesine karşıyız.

Biz T. Birlik Partisi olarak, fikir düşünce ve basın özgürlüğünden yanayız. Bu konularda demokrasi özgürlük anlayışımızla ters düşen fikir suçu gibi, siyasi suç gibi bir kavramı kabul etmiyoruz. Özgür ve demokratik ülkelerde her türlü fikir ve düşünce serbestçe temsil edildiğini gözönüne alarak ülkemizde de böyle bir uygulamadan yanayız.

C) SİYASİ KONULARDAKİ GÖRÜŞLERİMİZ:

1- DEMOKRASİ ANLAYIŞIMIZ:

T. Birlik Partisi, tam anlamıyla siyasal ve ekonomik demokrasiye içtenlikle inanan ve bunu savunan bir partidir. Demokrasiyi burjuva partileri arasında oynanan bir oyun olarak değil fakat, bütün sınıf ve tabakaların kendi dünya görüşleri doğrultusunda her türlü anti-demokratik baskıdan uzak olarak özgürce siyasi faaliyetlerde bulunduğu bir mekanizma olarak görür.

T. Birlik Partisine göre demokrasi, insan kişiliğinin özgürce gelişmesini sağlayan önemli bir siyasal araçtır. Demokrasi, azınlık haklarına saygı duyulan bir çoğunluk yönetimidir.

T. Birlik Partisi, gerçek demokrasinin zaman zaman sandıktan çıkan kişilere verilen vekaletle değil, tersine köyden parlamentoya, işyerlerinden plânlama kuruluna kadar uzanan kademelerde işçi sınıfının ve emekçi halkın da söz ve karar sahibi olmasıyla kurulabileceğine inanır. Ancak bu taktirde ülke yönetiminin halktan kopması ve bürokrasi içinde boğulması önlenmiş olur.

Demokrasi, halkın, halk için, halk tarafından yönetimi demektir. Halkın halk tarafından halk için yönetimi ise, emekçi halkın temsilcilerinin parlamentoya girmesini ve emekçi halkın insanca yaşamasına, özgürce yaşamasına engel olan ekonomik, sosyal ve politik bütün engellerin kaldırılmasını zorunlu kılar.

T. Birlik Partisi demokrasiyi politik, sosyal ve ekonomik yanlarıyla en geniş anlama savunan devrimci ve toplumcu, demokratik sol bir partidir.

2- DIŞ POLİTİKA VE BAĞIMSIZLIK:

T. Birlik Partisi, bugün ülkemizin emperyalizme ekonomik, politik ve kültürel olarak tam anlamıyla bağımlı bir ülke bulunduğuna inanır. Bu bağımlılık Türkiye'mizin gerçek anlamda sanayileşmesini ve kalkınmasını önleyen başlıca unsurdur. Dolayısıyla ülkemizdeki baş çelişki emperyalizm ve onun yandaşı olan tekellerci burjuvazi ile bütün Türkiye halkı arasındadır. Ülkemizde demokrasiyi rafa kaldıran, her türlü ilerici düşünce ve akımı tasfiye eden, bizi sömüren, kalkınmamızı ve

sanayileşmemizi engelleyen emperyalizmdir. Dolayısıyla önümüzdeki acil meselelerden birisinde ülkemizin tam bağımsızlığa kavuşması ve dış politikada tarafsız bir uygulamanın gerekliliğidir. Bu açıdan T. B. Partisi tam bağımsızlığımızı zedeleyen her türlü askeri anlaşmalara ve ittifaklara, her türlü ekonomik bütünleşmelere kesin olarak karşıdır. Bu anlamda T. Birlik Partisi, Nato, Cento, ortak pazar, GATT (Gümrük anlaşmaları) gibi emperyalizmin eritme ve kontrol potalarına kesinlikle karşıdır.

Özetle T. Birlik Partisi tam bağımsız bir Türkiye özlemi içindedir. Ancak bu suretle ülkemizde demokrasinin ve giderek sömürünün olmadığı toplumcu bir düzenin kurulabileceğine inanır.

3- İÇ POLİTİKA VE SEÇİMLER:

Bugün ülkemizde gerçek anlamda demokratik bir iç politikadan söz etmek mümkün değildir. Bugün demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı ve her türlü ilerici ve toplumcu siyasal düşüncenin kaldırılmak istendiği toplumumuzda iç politika çeşitli burjuva partilerinin tekeli altına girmiş ve bu gerici partiler ile bunlara paralel olan ve temelinde farklı bulunmayan sosyal demokrat bir parti arasında göstermelik bir demokrasi tezgahlanmaktadır.

Biz, T. Birlik Partisi ise, devrimci, toplumcu ve demokratik sol bir parti olarak, iç politikada her türlü anti-demokratik baskı ve uygulamalara kesin olarak karşıyız. Bunun yerine iç politikada tam anlamıyla genişlemesine ve derinlemesine gerçek anlamda bir özgürlüğü savunuyoruz.

Demokratik düzenin en belirgin unsuru seçimdir. Halkın tam olarak gerçek iradesinin parlamentoda yansımaya imkân verilebilirse, gerçek demokratik düzen söz konusu olabilir. Oysa ülkemizde halkın iradesine tesir eden diğer faktörler şöyle dursun mevcut seçim sistemindeki noksanlıklar halk iradesinin ve siyasal tercihinin gerçek anlamda ortaya çıkmasını engellemektedir.

Biz T. Birlik Partisi olarak, seçim kanunun değiştirilmesini, önseçim mekanizmasının kaldırılmasını ve yerine gerçek ve âdil bir seçim sisteminin uygulanmasına bütün gücümüzle çalışacağız.

4- ÖZGÜRLÜKLER VE ANAYASA DEĞİŞİKLİKLERİ:

T. Birlik Partisi, tam anlamıyla gerçek bir özgürlüğe içtenlikle inanan ilerici ve toplumcu bir partidir. Bu nedenle özgürlük anlayışına ters düşen her türlü Anayasa değişikliğine bütün gücüyle karşı çıkmış ve çıkacaktır. Bu açıdan T. Birlik Partisi, son üç yılda ülkemizde yapılan değişikliklerle özgürlüğe, ilericiliğe, toplumculuğa açık olan demokratik Anayasamızın özünden çok şeyler kaybettiğine inanmaktadır.

T. Birlik Partisi, önümüzdeki dönemde Anayasamızda yapılan ve yapılacak olan anti-demokratik değişiklikleri kaldırmak ve önlemek için bütün gücüyle çalışacak ve doğrultuda Anayasa mahkemesi nezdinde teşebbüslere geçecektir.

5- KIBRIS SORUNU:

Kıbrıs'da, emperyalizm tarafından sömürülen ve emperyalizme her bakımdan bağlı bulunan bir ülkedir.

T. Birlik Partisi, Kıbrıs'da Türk ve Rum halklarının üzerinde oynanan her türlü emperyalist oyunlara ve anti-demokratik uygulamalara, kışkırtıcı ve enosis gibi sekte şovenist tavırlara kesinlikle karşıdır.

Biz T. Birlik Partisi olarak Kıbrıs da Türk ve Rum halklarının özgür ve barış içinde bir arada yaşamalarını, emperyalistlere ve onların işbirlikçisi olan Kıbrıs'daki hakim sınıflara karşı ortak bir mücadele içinde demokrasi uğruna, özgürlük uğruna ve sosyal ilerleme uğruna toplumcu bir düzen için çaba sarfetmelerini savunuruz.

D- KÜLTÜR KONULARINDAKİ GÖRÜŞLERİMİZ:

1- KÜLTÜR, SANAT ve BİLİM:

T. Birlik Partisi, bilim ve sanatta gerçek ve geniş bir özgürlüğü savunur. Özerk bilimsel araştırma ve inceleme demokratik toplumun vazgeçilmez şartlarından olduğunu kabul eder. Üretime ve kalkınmaya yönelik, uygulamalı bilimi savunuyoruz. Ulusal kültür ve halk için sanat başlıca ilkerimizdendir. Sanatı sanat için değil, fakat sanatı toplum için anlıyoruz. Burjuva kültür ve sanatı değil ama, emek sorunlarına, özgürlük mücadelesine, işçi sınıfının kurtuluşuna yönelik ve halka dönük, halkla beraber sanat ve kültürü savunuyoruz. Dışa bağımlı sanat ve kültüre son verilmesini istiyoruz. Kitleleri uyutmaya çalışan sanat ve kültür emperyalizmine karşıyız. Sanatta sosyal gerçekçilik temel ilkemizdir.

2- SPOR:

Sınıflı toplumlarda ve dolayısıyla günümüz Türkiye'sinde spor, egemen güçlerin kitleleri uyutma aracıdır. Dışa bağımlı, geri kalmış bir ülkenin burjuvazi ile olan çelişkilerini örtmeye çalışarak onları afyonlayan, günlük hayatta fiyat artışlarının, geçinme zorunluğunun etkilerini unutmaya çalışan bir mekanizmadır. Ancak tüm emekçilerin ve halkın sömürüden kurtulduğu ve özgür yaşantıya kavuştuğu gün, spor asıl rolünü oynayacaktır.

- Lüks ve dev tesis yerine faydalı, bölgesel spor sitelerinin kurulması gerekir.
- Spor kalkınma plânının yapılarak, genel kalkınma plânı ile bütünleştirilmelidir.
- Spor akademilerinin kurularak bilinçli, eğitici, yönetici ve antrenörlerin yetiştirilmesi gerekir.
- Amatör sporun yaygınlaştırılması ve sistemleştirilmesi esas olmalıdır.
- Sporda teşkilât kanunu yeni gerçeklere ve şartlara uygun olarak yeniden hazırlanmalı ve **sporda kalkınma plânı doğrultusunda olmalıdır.**

Fakat spor sorunu da ancak ve ancak kalkınma, sanayileşme ile birlikte çözülebilir. Sömürünün yaygın olduğu, sosyal adaletin olmadığı, bugünkü çarpık kapitalist sistemde, spor sorunu hiç bir zaman çözümlenemez. Yüzeysel tedbirlerle sporda kalkınma ve başarı olamaz. Sporu politikaya karıştırarak onu oy avcılığı için kullanan siyasal iktidarlar ve hakim sınıflar, sporu kalkındıramazlar. Spor da ancak, halkın demokratik iktidarı ile birlikte, kalkınma ve sanayileşme çabaları ile birlikte, sömürünün olmadığı, toplumcu bir düzende geliştirilebilir.

SONUÇ

İÇİNDE YAŞADIĞIMIZ 20. YÜZ YILIN İKİNCİ YARISINDA 1973 LER DÜNYASI, TA-HAKKÜMÜNÜ SÜRDÜRMEK İÇİN TARİHİ BOYUNCA KAN DÖKMÜŞ VE ARTIK KENDİNE GÜVENİNİ KAYBETMİŞ OLAN KAPİTALİZMİN SON AŞAMASI EMPERYALİZM İLE, EMPERYALİZME KARŞI ÖZGÜRLÜK, BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ UĞRUNDA MÜCA-

DELE VEREN TÜM DÜNYA HALKLARININ KURTULUŞ MÜCADELELERİNE SAHNE OLMAKTADIR.

TÜRKİYE HALKININ DA ÖZGÜRLÜK, BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ MÜCADELESİ, BU EVRENSEL KURTULUŞ MÜCADELESİNİN AYRILMAZ BİR PARÇASI VE KOPMAZ BİR HALKASIDIR.

TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN BU DOĞRULTUDA YÜRÜTTÜĞÜ İNANÇLI VE TAVİZSİZ MÜCADELESİ, TARİHİN DERİNLİKLERİNDEN GELMEKTE VE ON İKİ YILDIZIN AYDINLATTIĞI BU ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ YOLU BİZLERİ İNSAN SEVGİSİNE GÖTÜRMEKTEDİR.

İNSANI HER TÜRLÜ KORKUDAN KURTARMAK ALIN TERİ YERİNE MAKİNE YAĞINI KOYMAK, İŞ KÖLELİĞİNİ KALDIRARAK GERÇEK ÖZGÜRLÜĞÜ KURMAK, KİŞİSEL YAŞAMA KAVGASI YERİNE TOPLUMSAL GÜVENLİĞİ GETİRMEK, KISACA ÖZGÜR VE MUTLU TÜRKİYE ÖZLEMİ, TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN, BU BİLDİRGE İLE, HALKA DAYANARAK, HALKLA BERABER HALKIN DEMOKRATİK İKTİDARI İÇİN VARMAK İSTEDİĞİ - SON - DUR..

ÖZGÜRLÜK, BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ MÜCADELESİNİN YÜCE BAYRAĞI ÜLKEMİZİN SOMUT PRATİĞİ ÜSTÜNDE DALGALANACAKTIR.

Demokratik Parti Seçim Beyannamesi

D.P.

DEMOKRATİK PARTİ

Seçim Beyannamesi

**946 HAREKETİNİN
MANÂ VE FELSEFESİ
ETRAFINDA ELELE**

Ankara / 1973

946 HAREKETİNİN MANÂ VE FELSEFESİ ETRAFINDA ELELE

Büyük Türk Milleti,

14 Ekim 1973 seçimlerinin millî hayatımızda ve demokrasi tarihimizde, muhakkak ki, çok önemli bir yeri olacaktır.

Bu seçimler, memleketimizde, millet iradesini devlet idaresinde bütün unsurları ile hakim kılma mücadelesi ve siyasî hadiselerin meydana getirdiği ıstıraplar bakımından fevkalâde manâlı ve tesirli bir dönüm noktası teşkil edecektir.

14 Ekim 1973 günü, bütün milletlerin gözleri bizim üzerimizdedir. Zira milletimiz geleceğini tâyin için ve sarsılan devlet nizamını yeniden kurmak üzere en büyük ve en kararlı adımı atacaktır. Üzülerek ifade etmek isteriz ki, bu seçime, geçmişî bugüne sağlam olarak bağlamadan ve geleceğin bir takım tortuları temizlememiş olarak girmekteyiz. Bu bakımdan, milletçe yapacağımız tercih, gelecek nesillerin saadeti, ümidi ve talihi üzerinde de çok büyük bir tesir icra edecektir.

Şüphesiz milletimiz, tarihin en kritik, en karışık ve en tehlikeli devrelerinden birini daha yaşamaktadır. Üzücü, zor ve son derece hayatî problemlerle karşı karşıya bulunmaktayız. Bu şartlar altında bu seçim, milletimize kendi kaderini tâyin, kendi iradesini hakim kılma ve kendi problemlerini kendisi çözme bakımından, müstesna bir fırsat vermektedir. Bu fırsatı milletçe iyi kullanmak, doğru kullanmak ve mutlaka kullanmak mecburiyetindeyiz. Memleketin bugünkü şartları içinde çekingen olmanın, memleket meselelerine karşı alâkasız olmanın ve hele “Neme lâzımcı” olmanın sırası değildir. Seçmiş olduğumuz hürriyet ve demokrasi yolunun, bütün yollar gibi bir takım sıkıntıları, zorlukları ve hattâ tehlikeleri vardır. Fakat millet olarak, karakterimize, ahlâkımıza, millî bünyemize ve devlet felsefemize en uygun olan yol da budur. Demokratik nizamı kurmak, yerleştirmek ve istikrarlı bir şekilde yaşatmanın kolay olmadığını biliyoruz. Ancak milletimizin bütün güçlükleri yeneceğine, bütün engelleri aşacağına da inanmaktayız.

Bu ölçüler içinde ve bu inanışla, ister şu partiden, ister bu partiden olalım, istersek bağımsız bulunalım, bütün vatandaşlar olarak sandık başlarına gitmek ve millî vazifemizi yapmak mecburiyetindeyiz. İnsan hak, hürriyet, şeref ve haysiyetine dayanan demokratik nizamı, ne ölçüde bağlı olduğumuzu, onu ne nisbette benimsediğimizi ve bu mevzudaki azim ve kararımızı ortaya koymak zorundayız. Milletimizin tefekkür ve temayüllerine en uygun bir sistem olarak kabul ettiğimiz hür demokratik nizamın, yerleşmesi, kökleşmesi ve istikrarlı bir şekilde tatbik edilmesi için en büyük merhalenin aşılmış olduğunu, bütün dünyaya göstermek zorundayız.

Hedef Türk Milletinin kayıtsız şartsız hakim olduğunu ortaya koymaktır. Hedef, Türk milletini iktidar yapmaktır. Yani Türk milletinin arzu, ümit ve kararını ifade etmesi, kendi hür iradesi ile kendisini idare edeceklerin kimler olduğunu ilân etmesidir.

Biz Demokratik Partililer olarak bu seçime, yeni bir ruh, taze bir kuvvet ve büyük bir azimle girmekteyiz. Geçmişin acı ve tatlı bütün hadise ve hatıralarını, üzüntü ve hayal kırıklıklarını ciddî, samimî ve tarihin akışı içinde değerlendiren, geleceğe güvenle, ümitle ve inançla bakıyoruz. İlk hedefimiz hür demokratik nizamın sarsıntısız bir şekilde işler hale gelmesi, herkesin birbirine hürmet ve sevgi beslemesi ve herkese insan gibi yaşama hakkının sağlanmasıdır. İkinci hedefimiz ise kalkınma hamlelerini arızasız bir şekilde yürüterek ekonomimizin bünyesini değiştirmek ve milletimizin geleceğinin bağlı olduğu, Türk insanının maddî ve manevî gücüne, ilme ve ileri teknolojiye dayalı, büyük ve kudretli Türkiye’yi meydana getirmektir.

Demokratik Partililer olarak, bu hedeflere ulaşmak için, müsterih bir vicdanla, bütün düşünce ve hareketlerimizin mes'uliyetini müdrik bulunarak ve Allah'ın da yardımı ile, büyük milletimizi içinde bulunduğu buhrandan kurtarmaya, onu ileriye, refaha ve huzura götürmeye talip olduğumuzu ilân ediyor ve milletimizden bize bu imkânı sağlamasını talep ediyoruz.

Bütün vatandaşlarımıza sesleniyor ve diyoruz ki, hep birlikte, 946 hareketinin manâ ve felsefesi etrafında elele verelim.

DÜNYA ŞARTLARI VE TÜRKİYE

İçinde bulunduğumuz dünya şartları çok değişik ve çok karışıktır ve son derece büyük bir hızla gelişmektedir. Bu gelişmenin en kesin vasıfları büyüklük, hızlılık ve şaşırtıcılıktır. Öyle ki makina devri çoktan tarih olmuş ve atom dünyası uzaklarda kalmıştır. İçinde yaşadığımız uzay ve kompüter dünyası ise insanoğluna yepyeni sürprizler hazırlamaktadır. Yepyeni imkânlar, yepyeni ufuklar ve yepyeni bir gelecek vaatmektedir.

Dünya hadiseleri öylesine hızlı geliyor ve değer hükümleri öylesine çabuk değişiyor ki, çok defa göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir zaman içinde, dost düşman haline gelebiliyor, düşman dost olabiliyor ve zafer, kolayca mağlûbiyete dönebiliyor. Bazen hadiseleri önceden tahmin ve tâyin hiçbir muhakeme ve ölçü ile, hiçbir hesap ve mantıkla mümkün olamıyor. Bazen tamamiyle aksi, her şey önceden ve en ufak teferruatına kadar, hesap edilebiliyor, tesbit edilebiliyor. Her hadisenin ve her hareketin tesir şiddeti alabildiğine büyük olabiliyor. Bunların insanlar üzerindeki tesirleri maddî ve manevî bakımdan öylesine büyük, öylesine şaşırtıcı oluyor ki, bugün bir tarafta milletlerarası birlikler, kıtalararası ve devletlerarası konsorsiyumlar kurulurken, bir taraftan da fikirler ve insan oğlunun gücü arasında uçurumlar meydana gelmektedir. Dünya politikasında ve milletlerarası münasebetlerde bağımsızlık kadar, karşılıklı dayanışma arzularının ve milliyetçilik kadar, milletlerarası birlik fikirlerinin de yeri ve değeri olduğu kabul ediliyor. Bugün bütün dünya milletleri hem harp zamanında, hem de sulh zamanında birbirinden tecrit edilmiş olarak yaşayamayacaklarını ve birbirleri ile bir takım münasebetler kurmaya mecbur olduklarını kabul etmektedirler.

İşte Türkiye'miz, böylesine bir dünyada ve bu şartlar içinde yaşamak ve varlığını devam ettirmek durumundadır. Şüphesiz Türkiye'nin kendisine mahsus bir takım büyük, zor ve hattâ tehlikeli problemleri de vardır. Bunların çoğu yüzyılların problemleridir. Bunlardan bir kısmı coğrafi şartlardan, bir kısmı tarihî gerçeklerden ve bir kısmı da nesiller boyu ihmallerden meydana gelmektedir.

Bütün bu problemler nasıl halledilecektir? Büyük milletimizin, ezici çoğunluğu karşılaştığımız hemen her problemin çözümüne, demokratik nizam içinde bir formül bulunacağı inancındadır. Bunun aksini düşünenler, dünyanın nerede olduğunu, nereye gittiğini ve dünyadaki gelişme ve değişimleri bilmeyenlerdir. Ayrıca bunlar, zamanımızın zihnî iştihasının ulaştığı seviye ile memleketin içinde bulunduğu problemlere, samimiyetle bakmak ve cesaret ve bilgisinden de mahrum olan kimselerdir. Biz demokratik nizam içinde memleketimizin her gün biraz daha geliştiğine, vatandaşlarımızın da bu inanç içinde olduğuna ve bu inancın da doğruluğuna kani bulunuyoruz. Bundan geriye de dönülemeyeceği inancındayız.

Bu inançla diyoruz ki, memleketimizde zayıflayan ve dağılma alâmeti gösteren devlet varlık ve otoritesini yeniden kurmak, milletimizi bir takım tereddüt ve endişelerden uzaklaştırarak, millî hedefler etrafında yeniden toplayabilmek, ancak, demokratik nizamın ve tam kâmil olarak işler hale gelmesi ile mümkündür.

Dünyanın hızlı ve şaşırtıcı gelişmesine ayak uydurabilmek, yani millî varlığımızı devam ettirebilmek, hürriyetin bütün nimetlerinden ve medeniyetin bütün imkânlarından faydalanarak, emniyet içinde, rahat ve korkusuz bir şekilde yaşayabilmek, yine demokratik nizam içinde mümkün olacaktır. Son yıllarda Türkiyemiz büyük bir huzursuzluğun ve tehlikeli bir çalkantının içine sürüklenmiştir. Halâ memleketin idaresinin ne olacağını, memleketi kimin idare edeceğini, bunu kimin tâyin edeceğini, ne şekilde ve hangi ölçülerle tâyin edeceğini düşünen kafalar vardır. Millî hakimiyet prensibi, Cumhuriyetimizin temel prensibi olmasına rağmen, hukuk nizamımızın temel prensibi olmasına rağmen, milletimizin gönül rızası ile ve hür bir seçimle iş başına getirdiği parlamentonun varlığına rağmen, bu düşünceler bazı zihinlerde vardır. Bunlar çok defa mevkilerini unutarak, yetki hudutlarını aşarak, fikir ve beyanda bulunuyorlar, telkin ve tehditte bulunuyorlar. Bu durumun tesirlerini politik, ekonomik ve sosyal her sahada ve bütün şiddeti ile hissettirdiğini kabul etmek mecburiyetindeyiz. Bugün rejimin geleceğine karşı şüpheler vardır. Ehliyesiz ve basiresiz hükümetlerin de tesiri ile ekonomimiz huzursuzluğun ve istikrarsızlığın içindedir. Pahalılık tahammül edilmez bir hale gelmiştir ve bir türlü durdurulamamaktadır. Türkiye bir “Yoklar” ve karaborsa memleketi olma yolundadır. Aslında ideolojik kavgaların, anarşik hareketlerin, nesiller arası çatışmaların, arka arkaya gelen krizlerin, bazen ümit, bazen endişe ve bazen de korku dalgaları halinde devam edip gitmesi biraz da bu durumun kati ve tam olarak halledilmemiş olmasındandır.

Biz inanıyoruz ki Türkiye'mizi bu çalkantılı ve huzursuz vasattan kurtarmak için, kabul edilecek tek ve ana prensip, milletimizin kendi geleceğini tâyininde hür ve kararlı olduğunu, herkesin samimiyetle kabul etmesidir. Buna karşı geleceklerin ise, devletin kudreti ve iktidarın kuvveti ile hadlerinin bildirilmesidir.

Demokratik Partililer olarak, memleketimizde hürriyet rejiminin kurulup kökleşmesi ve gelişip, arızasız şekilde işleminin, milletimizin karşı karşıya bulunduğu problemlerin halledilmesi ve kudretli bir Türkiye'nin meydana gelmesinin ilk ve esas şartının, bu ana prensipte düğümlendiği inancındayız ve bunu bütün şumulu ile ve bütün icapları ile sağlamaya kararlıyız.

MİLLÎ BERABERLİK, HUZUR VE GÜVEN

Yakın tarihimizin talihsiz ve ıstırap verici hadiseleri aziz milletimizin hafızasında yaşamakta ve tesirlerini de devam ettirmektedir. Demokratik nizama vaki müdahalelerin ve bunlardan cesaret alarak ekilen tohumların zararları da ortadadır: Milletimizin birlik ve beraberliği büyük ölçüde yara almış, huzur ve güven hissi ise tamamen ortadan kalkmıştır.

Demokratik Parti olarak, memleketteki problemlerin hallinin her şeyden önce millî beraberlik inancının yeniden yerleşmesi, kafalarda ve gönüllerde huzur ve güven hissinin yeniden doğması ile mümkün olacağı kanaatindeyiz. Bunun için de her karış toprağı ecdat kanı ile sulanmış olan bu vatana şükran hisleri ile bağlı bulunan ve şanlı Türk Bayrağı altında toplanan her şahsın, parti farkı gözetmeden, sınıf ve zümre farkı gözetmeden, nesil ve meslek farkı gözetmeden, birbirini sevmesi, birbirini sayması ve millî iradeye hürmet etmesi gerektiğine inanmaktayız. Bu hususun kafa ve gönüllerimizde, kanun ve nizamlarımızda perçinleşmişcesine yerleşmesinin, varlığımız için de şart olduğuna herkesin inanması gerektiğini de belirtmek isteriz.

Memleketimizin içinde bulunduğu şartlar ortadadır. Birbirine karşı zıt kuvvetler, doğru ve samimî fikirlere karşı dar görüşler ve küçük menfaatler de ortadadır. Egoizmin, demogojinin, yalan ve riyanın kuvveti de ortadadır. Fakat birlik ve beraberliğin kuvvet ve kudreti de, huzur ve güven hissinin zarureti de ortadadır. Bu şartlar içerisinde birlik ve beraberlik şuuru, milletimize, partile-

rimize ve devlet adamlarımıza, karşılaştığımız güçlüklerin yenilmesinde ve memleket meselelerinin hallinde en doğru rehber ve en büyük kuvvet kaynağı olacaktır.

Bundan hiç kimsenin şüphesi olmamalı, bu hususta herkes kararlı ve azimli bulunmalıdır.

Demokratik Parti olarak, bu anlayışla, sarsılan birlik ve beraberlik ruhunu kafalara yeniden yerleştirmek ve huzurla birlikte güven hissinin de bütün fertlerde yeniden uyanması yolunda, bizden beklenen bütün fedakârlıklara göğüs germek, gerekli bütün tedbirleri almak ve bu tedbirleri kanunlar ve medenî ölçüler içinde kalarak, fakat mutlaka tavizsiz bir şekilde tatbik etmek için kararlı ve azimliyiz.

KUDRETLİ DEVLET VE KUVVETLİ HÜKÜMETLER

Devletin vazifesi milletin varlığını devam ettirmek, onu korumak, huzurunu ve refahını sağlamak ve onu yüceltmektir. Türk milleti tarih boyunca kendi devletini kudretli, âdil, çalışkan ve şerefli bir devlet olarak görmüştür ve her zaman da öyle görmek ister. Dilimizdeki “Devlet Baba” sözü bu isteğin ifadesidir. Bu bakımdan devlet, vatani bölmek isteyen ve milleti parçalamaya çalışan her davranışı ortadan kaldırmak mecburiyetindedir. Milletin huzurunu kaçıran ve geleceğini tehlikeye düşüren her harekete haddini bildirmek zorundadır. Bunun için de kudretli olması gerekir. Devletin kudretli olması “Millet varlığı devletten önce gelir” ana prensibinin, yani devletin kaynağının millet olduğu inancının kabul edilip, yaşanması ile mümkündür. Ancak böyle anlaşılan bir devlet, milletin bütün fertlerini bağrına basabilir, herkese eşit ve âdil muamele yapabilir, yani hizmet ve refah devleti olabilir. Kabul etmek mecburiyetindeyiz ki bugün devletimizin varlık ve otoritesi sarsılmıştır. Devleti teşkil eden millî müesseseler arasındaki otorite, ahenk ve diğer münasebetler bozulmuştur. Kanun ve nizam fikri ortadan kalkmıştır. Milletimizi millî hedefler ve belirli prensipler etrafında toplamak imkânı zayıflamıştır.

D.P. olarak devleti kudretli bir devlet haline getirmek, bir manâda devleti yeniden teçhiz etmek en önemli ve ana hedefimizdir. Her işin muvaffakiyeti buna bağlı, her problemin çözümü bununla alâkalıdır. Milletimizin birlik ve beraberlik içinde, huzur ve güven hissi içinde olması ve devletimizin tam manâsı ile kudretli bir devlet haline gelebilmesi için, iktidar çok önemli bir unsurdur. Fakat tek unsur değildir. Bununla beraber ana unsurdur, kilit müessesedir. Bu bakımdan kuvvetli ve tesirli iktidarlara, daha doğrusu kuvvetli hükümetlere ihtiyaç vardır.

Demokratik felsefenin temeli, seçimlerle iş başına gelen hükümetlerin, sadece bir partiyi değil, bütün milleti temsil edebilecek güçte olması ve bütün milletin hizmeti için koşabilecek zihniyette bulunması, esasına dayanır. Bir Hükümetin kuvveti, Parlamento da dayandığı parti veya partilerin çoğunluk nispeti kadar, hattâ daha fazla, hükümeti teşkil eden Başbakan ve Bakanların şahsiyeti, organizasyon kabiliyeti, fazilet anlayışı, ahlâkı, dirayeti ve dünya görüşü ile de alâkalıdır. Bu bakımdan D.P.’nin kuracağı hükümet, bir zümre ve sınıfın değil, bir hizip ve menfaat grubunun değil, Büyük Türk milletinin hükümeti olacaktır. Milletimizin fazilet anlayışına, ahlâkî prensiplerine, devlet ve idare adamı ölçülerine uygun kimselerden kurulu bir hükümet olacaktır. Milletin kendisinden beklediği hizmetleri yapacak, gerekli otoriteyi kuracak ve müessir icrayı bütün vasıfları ile ortaya koyacak bir hükümet olacaktır.

SEÇİM SİSTEMİ VE REY HAKKI

Bütün dünyada seçim sistemleri ve meclis iç tüzükleri, demokratik sistemin itibar kazanması ve yerleşmesinde olduğu kadar, gözden düşmesi ve diktatörlüğe gidilmesinde de büyük rol oyna-

mıştır. Bu durumu nazarı itibare alan Demokratik Parti, seçimle teşekkül edecek parlamentonun memleketteki çeşitli fikirleri aksettirmesi kadar, hür fikirli, cesur, ahlâk ve prensiplerde tavize yanaşmayan ve ayrıca kuvvetli ve müessir hükümetlerin kurulmasını da mümkün kılacak kimse-ri içine alan, bir bünyeye sahip olması gerektiğine inanır. Diğer taraftan parlamentonun, parti içi diktatörlüğünü önleyecek ve parti içi tahakküm zihniyetine de çekinmeden karşı gelecek fert ve grupları yaşatabilmesinin lüzumunu da kabul eder. Bu hedefler muvacehesinde D.P. olarak, mevcut seçim sistemi, siyasî partiler kanunu ve Meclis İç Tüzüğü ciddî ve etraflı bir şekilde yeniden ele alınacaktır. Dar bölge ekseriyet sistemi kabul edilerek, önseçim sistemi tamamen kaldırılacak ve tercihli oy verme usulü işleyecek ve tesirini gösterecek hale getirilecektir.

Milletimizin rey hakkı üzerindeki münakaşaların da en kısa zamanda bitirilmesini istiyoruz. İktidara geldiğimiz zaman bunu en kısa zamanda ve en seri tedbirlerle bitireceğiz. İnaniyoruz ki bugüne kadar memleketimizde yapılan en büyük reform demokrasi hareketidir. Bu hareketin ruhu ise milletin rey hakkıdır. Millet kendi kendisinin, kendi devletinin, kendi iradesinin hakimidir. Oy hakkı milletimizin elinde en büyük güç ve en doğru rehberdir. Hür düşünceli, hür iradeli ve serbest hareketli Türk milleti geçmiş zaman içinde reyini çok iyi kullanmasını bilmiş ve bunu da bir çok defa ispat etmiştir. Bundan hiç kimsenin şüphesi olmamalı ve artık milletin rey hakkı üzerindeki münakaşalar bitmelidir.

D.P. iktidar olduğu zaman herkes yerini bilecek, herkes vazife ve mes'uliyet sınırları içinde kalacak ve bunların dışına çıkanlara, milletin rey hakkı üzerinde pazarlığa girenlere “Yeter ve dur” denilecektir.

BÜROKRASI VE İDARİ REFORM

Türkiye’imizde, her işin yapılmasında ve her problemin çözülmesinde bürokrasinin tesiri az veya çok mutlaka vardır. Bu tesir ekseriya da menfi şekilde görülmektedir. Herkes bilmektedir ki, bugün Türk bürokrasisi haddinden fazla büyümüş, hantallaşmış ve hem pahalı, hem de verimsiz çalışan bir idarî mekanizma haline gelmiştir. Bu mekanizmada işler ya tavizle veya tepeden inme metodlar ile otorite kurarak yürütülmektedir. Buna politikacıların prensipsizliğinin de ilâve edilmesi ile, bugün devletimiz adetâ sözünde durmaz, vaadlerini tutmaz ve yanına varılmaz bir devlet haline gelmiştir. İdarî mekanizmanın sayılan ve sevilen bir otorite gücü kalmamış ve müesseriyyet derecesi büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Üçüncü Beş Yıllık Plân bu durumu, “Kamu yönetimi içinde yer yer modern kuruluşlar bulunmakta ise de yönetim genellikle eski yapısını sürdürmektedir. Bugün Türkiye’de kamu yönetimi, sorumluluğunda bulunan işleri hızla ve nitelikli biçimde yürütecek verimliliğe sahip olmadığı gibi, ekonomik ve sosyal alanda gelişmelere göre kendisini yenileme esnekliğinden de yoksundur.” şeklinde tesbit etmektedir. Durum böyle olmasına rağmen milletimiz mahdut imkânlarını seferber ederek, bürokrasinin âmme hizmetlerini iyi bir şekilde görmesi için büyük fedakârlıklara katlanmaktadır. Bütçelerimizde carî masrafların artış nisbeti yıldan yıla hızla yükselmektedir. Bilhassa Personel Kanununun tatbikatından sonra bütçenin yarısından fazlası personel giderleri ve diğer carî masraflara ayrılmaktadır. Dünyada böyle bir bütçeye rastlamak mümkün değildir. Şüphesiz idarî mekanizmada milletin hizmetinde ve kanunların emrinde olduğunu unutmayan, vicdanî kanaati ve meslekî bilgisini hür bir şekilde ifadeden çekinmeyen elemanlar da yok değildir. Fakat genel olarak âmme hizmetlerinin çabuk, ucuz ve verimli bir şekilde yürütülmediği de realitedir. Bütün bunlardan dolayı idarî reformun en kısa zamanda ve mutlaka yapılmasında büyük zaruret görmektediriz. 1970 yılında çıkarılan Personel Kanunu yeni baştan ele alınacak, bü-

tün aksaklıkları giderilecek, mağdur meslek sınıflarının hakları iade edilecek, bilhassa öğretmenler, teknik personel ve sağlık personelinin mağduriyetleri üzerinde öncelikle ve ciddiyetle durulacaktır. Terfi ve tâyinlerde dürüst, çalışkan, modern idare sanatını bilen ve tarafsız ölçüler içinde vatandaşların hizmetini gören memurlar için, gerekli hizmet emniyeti getirilecektir. Yeni fikirlerin, yeni metodların ve yeni organizasyon şekillerinin idare sistemimize girebilmesi için gerekli maddî, manevî ve psikolojik vasat hazırlanacaktır. Bunların dışına çıkan, tembellik, bilgisizlik ve partizanlık gibi sebeplerle iş görmeyen, vatandaşa eziyet eden, adam kayırma, rüşvet ve suiistimal gibi meşru olmayan yollara sapan memurlar, en seri şekilde ve en şiddetli yollarla tasfiye edilecektir. Bugün mevcut olan adama göre iş politikası yerine, işe göre adam politikası mutlaka hakim kılınacaktır.

Bakanlıkların sayısı, bakanlıkların vazife ve selâhiyetleri ve bakanlıklar arası koordinasyon yeni baştan ele alınacak ve gerekli değişiklikler temin edilecektir.

EMNİYET, ASAYİŞ VE REJİMİN KORUNMASI

1969 seçimlerinden sonra memleketimiz birdenbire ağırlaşan politik, ekonomik ve moral bir çözülmenin içine sürüklenmiştir. Bu durumu önlemek üzere kısa zamanda ve gerekli ölçüde, ciddi ve kesin tedbirler alınmadığı için de, çözülme çöküntü haline gelmiştir. Hadiseler karşısında iktidarın başı, kendi aczini ve güçsüzlüğünü örtmek için daima millî müesseseleri suçlama yolunu tutmuş, bu da devletin çeşitli organlarında gevşeklik, sorumsuzluk ve ahenksizlik meydana getirmiştir. Neticede devletin varlığı büyük yara almış ve devlet otoritesi ortadan kalkmıştır. Kanunlara saygı ve nizamla riayet fikri unutulur hale gelmiştir. Huzursuzluk alabildiğine artmış, anarşi her sahaya yayılarak, her şeye hakim olmuş ve memleket uçurumun kenarına itilmiştir. Devlet, ilk vazifesi olan, vatandaşın can ve mal emniyetini koruyamayacak duruma düşmüş, icra adetâ ortadan kalkmıştır. Bir çok büyük şehrimizde emniyet ve asayiş temin edilememiş ve vatandaşlar bu en ilkel teminattan mahrum bırakılmıştır. Bu durumun memleketi hangi noktaya götürdüğü ve Milleti ne hale düşürdüğü herkesin bildiği hususlardır.

Biz Demokratik Parti olarak, inanmaktayız ki, bir memlekette kanunlara saygı hürriyetin değişmez ve ebedî garantisidir. Kanunlara saygısızlık ise, baskı ve dikta rejimine giden en kestirme yoldur. Bu bakımdan bir memlekette kanunları Devlet kuvvetleri ile hakim kılmak, vatandaşların can ve mal emniyetini, yarına güvenme hissini ve korkusuz yaşama hakkını korumak, iktidarların rejimi koruma vazifesidir. Bu meselede, emniyet kuvvetlerinin gerek modern cihazlarla donatılması, gerek organizasyon bakımından modernize edilmesi, gerekse otorite bakımından psikolojik olarak takviye edilmesi şarttır. Ancak, bu meselenin hallinde, iktidarın faziletli, dürüst, ehliyetli, âdil ve müessir bir yürütme gücüne sahip olmasının yerini hiçbir şey tutamaz. Böyle bir iktidara sahip olduğumuz zaman, ne kadar değerli olursa olsun hiçbir şahıs veya organ, ne kadar serkeş veya hırslı olursa olsun hiçbir âsiler topluluğu kanunlara karşı gelemmez ve nizamları çiğneyemez.

Demokratik Parti olarak, buna bütün samimiyetimizle inanıyor ve milletimize böyle bir iktidarı vaad ediyoruz.

Rejimin, yani hukuk nizamımızın, temel hak ve hürriyetlerimizin korunması, şüphesiz devlet organlarının mes'uliyetindedir. Ancak bu organlar ve bu kuruluşlar arasında iyi bir koordinasyonla ahenkli bir çalışma ve sağlam bir dayanışma sağlanmalıdır, bu da iktidarın temel vazifesidir. Zaten iktidarın sebebi hikmeti de budur. Vatandaşlar ise iktidarların bu vazifelerini yaptıklarından şüpheyne düşmemelidir. Vatandaşlarda anarşiye, kaba kuvvete, zora ve diğer kanunsuzluklara karşı

devletin güçlü olduğu ve iktidarın kuvvetli bulunduğu inancı sarsılmamalıdır. Bütün bunların yapılmasında ise, en büyük rolün hükümetlerde olduğunu herkes bilmelidir.

Biz inanıyoruz ki, kudretli devlet, cesur, faziletli ve basiretli iktidar ve bunların böyle olduğuna halkın inancı, rejimin korunmasında halkı en büyük yardımcı haline getirir.

Biz Demokratik Parti olarak, bunu biliyor ve milletimizin devletine, devletin gücüne ve milli müesseselere itimatının sağlanması gerektiğine inanıyoruz.

Milletimiz bazı hadiselerle seyirci kalıyorsa, bazı davranışları görmemezlikten geliyorsa ve memleketin gidişine karşı küskün, kırgın, ümitsiz bir psikolojinin içine giriyorsa, bu, devletin gücüne olan inancının sarsılmasından, iktidarın kuvvet ve faziletine olan inancının sarsılmasından ve nihayet bir takım milli kuruluşları samimiyetine olan inancının sarsılmasındandır. Şüphesiz bu inanç sarsıntısını ortadan kaldıracak olan da faziletli, dürüst, müessir ve basiretli bir iktidardır.

KOMÜNİZMLE MÜCADELEYE KARARLIYIZ

12 Mart öncesi meydana getirilen vasat ve 12 Mart sonrası ortaya çıkan hadiseler memleketimizin büyük ve korkunç bir komünizm tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğunu göstermiştir. Bütün delilleri ile ortaya çıkmıştır ki komünistlerin ve anarşistlerin hedefi Türk Devletini yıkmak ve Türk Milletini parçalamaktır. Komünizm Türkiye’imizde daima aşırı sağ korkusunu yayarak filizlenip gelişmiştir. Mazide bu taktiği iyi kullanmış ve gelişmesini bu yolla sağlamıştır. Bu gün ise elbirliği ile devletimizi önce sola doğru sürüklemek, sonra da istedikleri noktaya götürmek taktiği içindedirler. Aslında memleketimizdeki anarşistler, Beynelmilel komünizm tarafından öncü kuvvetler olarak kullanılmaktadır. Zira anarşizm, toplumu devlet halinde kabul etmiyerek ve millet realitesini kökten reddederek, Komünizme vasat hazırlamaktadır. Milli devlet fikrini ve millet mefhumunu kabul etmeyen, bir gelişme safhasından sonra Devletin de ortadan kalkacağını iddia eden Komünizm ise, dünyanın her tarafında bu vasattan büyük ölçüde istifade eder. Komünizm iktidara gelmek için şiddet yolunu seçtiğinden ve baskınla devleti ele geçirmeye çalıştığından, harekete geçmeden önce müsait bir baskın vasatına ihtiyaç vardır. Bunu ise anarşistler temin etmektedirler.

Komünizm milleti ve milli devleti kabul etmediği gibi, hür seçimi, hür basını, ilim ve sanat hürriyetini de kabul etmez: toplantı ve gösteri yürüyüşü, parti, sendika ve dernek kurma hakkını da tanımaz.

Komünizm grev ve toplu sözleşme sistemini, serbest çalışmayı, özel mülkiyet ve özel teşebbüs, meskenlerin dokunulmazlığını, seyahat ve yerleşme hürriyetini, hak arama hürriyetini, cezaların kanuni ve şahsi olması prensiplerini de reddeder.

Komünizm, din aleyhtarlığı ve ahlâksızlık propagandasını, devlete vazife olarak verir ve dolaşısı ile din ve vicdan hürriyeti ile lâiklik prensibini de reddeder.

Görülüyor ki Komünizm millet ve milli devlet fikri ile birlikte, hürriyet nizamı olan demokratik nizamda ne varsa, herşeyi reddetmektedir. Bu bakımdan Komünizmle mücadele hem devletimiz, hem milletimiz, hem de demokratik nizamın varlığı için şarttır. Komünizmle mücadele bakımından Türkiye’nin şartları ve imkânları ortadadır. İktidar olacağını iddia eden C.H.P. ve A.P. nin durumları da ortadadır. Bunlardan birisi kendisi fazla sola kaydığı için, diğeri de tavizkâr zihniyeti, donmuş, iradesiz, korkak ve inançsız kadroları yüzünden Komünizmin karşısına çıkamayacak ve ona dur diyemeyecektir. Bu durum mazideki tecrübelerle de sabittir. Bu parti, yani A.P. si 1969 dan sonra, ehliyetsiz, basiretsiz ve şaibeli bir iktidar olmuş ve memleketin uçurumun kenarına gel-

mesine mani olamamıştır. Bu partinin iktidarı zamanında, okullar ve yurtlar silâh deposu haline gelmiş; devlet daireleri, üniversite ve yüksek okul laboratuvarları bomba imalâthanesi vazifesi görmüştür. Devlet binalarının duvarları, büyük şehirlerimizin caddeleri ve meydanları ve diğer göze batan yerleri Komünizm propagandası için müsait yerler haline gelmiş, can ve mal emniyeti ortadan kalkarak, bütün vatan sathı ihtilâl provalarına sahne olmuştur. Bunların karşısında A.P. iktidarı ise, aczini bile itiraftan aciz kalmıştır. Durum böyle olunca Komünistler dur diyecek ve memleketi komünizmin kucağına sürüklenmekten kurtaracak, yeni, cesur, kararlı ve tecrübeli kadrolara ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır. İşte Demokratik Parti, fazileti ve dürüstlüğü rehber edinmiş ve kalpleri millet sevgisi ile, milli değerlere hürmet hissi ile dolu bulunan insanların toplandığı bir parti olarak, bu mücadeleye taliptir. Bu mücadeleye kararlı ve azimlidir. Bu mücadelenin yollarını bilmekte, gerektirdiği bilgi ve cesarete sahip bulunmaktadır.

ADALET İŞLERİ POLİTİKASI

Adaletin kolay, ucuz ve süratle sağlanması için zamanın icaplarına, memleketimizin sosyal ve ekonomik şartlarına uygun, köklü ve sağlam tedbirlerin alınması lüzumuna inanıyoruz. Mahkemelerin vazife, mes'uliyet ve derece itibarı ile günün ihtiyaç ve şartlarına göre yeniden düzenlenmesi büyük ihtiyaç haline gelmiştir. Vatandaşlar davaların uzamasından, adaletin geç tecelli etmesinden ve muhakeme usullerinin karışıklığından şikâyetçidir. Bilhassa basit ve küçük davalar için, bunları önleyecek tedbirler alınarak, çok çabuk işleyen ve formalitesi az yeni usuller getirilecektir. Danıştay'ın bir üst Mahkeme hüviyeti ile vazife görmesi ve işlerin çabuklaştırılması için Bölge İdare Mahkemeleri kurulacaktır. Yargıtay'ın yükünü azaltmak ve adalette sürati arttırmak için, Bölge İstinaf Mahkemeleri kurulmasının lüzumuna inanıyoruz.

Ceza ve Tevkif evleri yeniden ele alınacak, bunlar memleketin imkân ve gerçekleri istikametinde, ceza ve tevkif müessesesinin gayesine uygun olarak islâh edilecek ve modern hale getirilecektir.

Yeni kurulmakta olan Güvenlik Mahkemelerinin kuruluş ve çalışmalarında gayelerine uygun bir hareketin içine girmeleri için, son derece hassas, ölçülü ve geleceğin şartları düşünülerek hareket edilmesi gerektiğine inanıyoruz.

TRT VE BASIN POLİTİKASI

Son 25-30 yıl içinde Türk basınında önemli gelişmeler ve değişimler meydana gelmiştir. Bu arada basınımız büyük hadiselerle ve çetin problemlerle karşı karşıya kalmıştır. Türk basınının bugün de pek çok problemleri ve sıkıntısı vardır. Bilhassa Anadolu basını büyük sıkıntılar içindedir. Devletin, basına ait problemlerin hallinde ve sıkıntıların giderilmesinde yardımcı olması gerektiğine inanmaktayız. Ancak bu yardım adalet ölçüleri içinde ve basın hürriyetine gölge düşürülmeden yapılmalıdır. Basınımızın bir âmme hizmeti yaptığı, hem iktidarlar tarafından idrak edilmeli, hem de bizzat basın tarafından unutulmamalıdır.

Resmî ilân dağıtımı daha âdil ölçüler içinde ele alınacak, gazetelerin kâğıt, malzeme ve yatırım malları ihtiyaçları istikrarlı bir şekilde temin edilecektir. Bu ihtiyaçların temininde fiat oynamalarının önlenmesi için müessir ve realist tedbirler alınacaktır.

Basın ve Yayınla ilgili tevzi sistemi ciddi ve batılı örneklerle uygun olarak ele alınacak, daha istikrarlı, daha rasyonel bir hale getirilecek ve bilhassa, yeni ve küçük organların tevzi edilebilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Son yıllarda memleketin içinde bulunduğu şartların neticesi olarak bir çok basın mensubu mağdur duruma düşmüş ve çeşitli sebeplerden dolayı mahkûm olmuştur. Bu mahkûmiyet ve mağduriyetleri ortadan kaldıracak ve Solcuların fikir suçları diye adlandırmaya çalıştıkları devlet yıkıcılığı ve rejim düşmanlığını körükleyenler dışında, bir basın affını mutlaka gerçekleştireceğiz.

Ayrıca sınırlı bir genel ve malî affı çıkartacağız.

Mahalli Anadolu basını, devlet himaye ve yardımına, yeniden organize edilmeye ve hizmetini görürken bir çok kolaylığa kavuşmaya ihtiyacı olan bir basın grubudur. Bu durum nazarı itibari alınarak, çok güç şartlar ve çeşitli imkânsızlıklar içinde olan bu basının ihtiyaç ve sıkıntılarının giderilmesi, haber alma imkânlarının sağlanması ve seslerini daha fazla duyurulabilmelerinin temin edilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Anadolu Ajansı gerek statü, gerekse mevcut kadro bakımından günün şart ve imkânlarına göre islah edilecek, bir partinin veya belirli bir zihniyetin organı olmaktan çıkarılacaktır. Tarafsız, ciddi ve hür bir kuruluş haline getirilecektir.

Televizyonun bütün vatan sathına yayılıp halkımızın istifadesine sunulması için yapılan çalışmalara daha büyük bir hızla devam edilecektir.

TRT yayın ve programları milli birliği kuvvetlendirici, milli kültürü geliştirici ve modern bilgileri yayıcı mahiyette olacak, haberler, sür'atle ve objektif ölçüler içinde tanzim edilecektir.

MİLLÎ EĞİTİM POLİTİKASI

Millî Eğitim Politikamızın gayesi, sevinç ve kederde, inanç ve ümitte ortak olmayı, millî şuur ve idealler etrafında bölünmez bir bütün halinde birleşmeyi kabul eden, yaşayış ve hareketlerinde Türk Milliyetçiliğinden hız ve ilham alan; fikir hürriyetine ve onun en değerli mahsulü olan ilme samimiyetle inanan, müteşebbis çalışkan, vazife ve mes'uliyet duygusuna sahip, araştırmacı, ahlâk ve karakterli vatandaşlar yetiştirmektir.

Modern toplumda; yaşama, gelişme ve yükselmenin, ancak toplumu teşkil eden fertlerin teker teker bilgili, çalışkan, iyi ahlâklı, idealist ve inançlı olarak yetiştirilmesi ile mümkün olacağına inanıyoruz. Yani bir memleketin bütün problemlerinin ancak, insan unsurunun kaliteli ve ahlâklı olarak yetiştirilmesi ile çözülebileceğini kabul ediyoruz. Bu bakımdan insan unsurunun ruh, akıl ve beden bütünlüğü içinde, tam bir şahsiyet olarak ele alan ve kaliteli insan faktörüne öncelik veren bir eğitim ve öğretim politikası getireceğiz. Bu politika ile, ileri ve modern bir zihniyette, birlik ve beraberlik şuru içinde, geçmişi ile iftihar eden, halinden mes'ut ve geleceğine ümitli bakan genç nesillerin, Cumhuriyete, demokrasiye manevî ve millî değerlere bağlı olarak yetişmeleri sağlanacaktır.

Mevcut sistem, bu hedeflere ulaşacak şekilde yeni baştan ve tamamen islah edilecektir. Milletimizin bünyesine uygun, zamanımızın şartlarına uygun ve modern teknolojinin imkânları ile mücehhez yeni bir sistem kurulacaktır. Her müessese yeni baştan ele alınacak, yeterli kalitede, yeterli sayıda ve her branşta insan gücünü temin etmek üzere, gerekli bütün tedbirler getirilecektir. Bu tedbirler tavizsiz istikrarlı ve en modern metodlarla tatbik edilecektir.

İlkokullarımızın kalitesi düşmektedir. Bilhassa köy ilkokullarından mezun olanlar ortaokulları takip etmekte büyük güçlük çekmektedirler. Bunu önlemek için İlköğretime bir taraftan temel eğitimi kuvvetlendirecek şekilde bir yön verirken, diğer taraftan da teknik bilgiyi geliştirerek ve istihsalı arttıracak bir mahiyet kazandırılacaktır.

Ortaöğretim birinci devresinden başlanarak islâh edilecek ve iki ana hedefe yönelmesi sağlanacaktır. Hedeflerden birisi kabiliyet ve çalışkanlık olarak üniversitede okuyabilecek gençleri üniversiteye hazırlamak, diğeri de kısa yoldan hayata hazırlamak üzere bir meslek sahibi olmalarını temin etmek olacaktır. Bu tatbikatın memleketimiz ve gençlerimiz için faydalı olabilmesini sağlamak üzere, yetişme şartlarına uygun âdil, isabetli ve modern seçme usulleri tatbik edilecektir.

Partimiz, milletin manevi kalkınmasında dini tedrisatın yerinin ve öneminin büyük olduğuna inanmaktadır. Bu bakımdan kudretli din âlimi ve vasıflı din adamları yetiştirecek yeni müesseselerin kurulması ve mevcutların geliştirilmesi sağlanacaktır. Bu mevzuda mevcut ve hesapsız olarak konmuş bir takım tahditler kaldırılacak İmam Hatip Okullarının orta kısmı açılacaktır.

Sayısı 15.000'e yaklaşan Vekil İmamın yıllardır devam eden ıstırapı dindirilecek ve bunlar maaşlı kadroya geçirilecektir. Kur'an kurslarına gereken önem verilecektir.

Memleket dışında tahsilde bulunan gençlerin durumu ciddi ve geniş bir şekilde ele alınarak islâh edilecektir. Bu gençlerin memleketimiz için faydalı birer eleman olarak yetişmeleri ve tahsillerini müddeti içinde bitirip, memlekete dönmeleri için gerekli her çeşit tedbir alınacaktır. Talebe Müfettişliği müessesesi bugünün ihtiyaçlarına ve Milli menfaatlerimize göre yeniden ele alınacak ve gerekli teşkilât kurulacaktır.

Dışarda bulunan işçi vatandaşlarımızın çocuklarının eğitimi konusunda da gerekli tedbirler hiç bir masraftan kaçınmadan sağlanacaktır.

Kabiliyetli çocuklarımızın, özellikle köylü, işçi ve dar gelirli vatandaşlarımızın çocuklarını parasız yatılı olarak okutmak ve burs vermek suretiyle, ilkokuldan üniversiteye kadar yetişmeleri temin edilecektir. Bu maksatla gerekli tahsisat ve diğer imkânlar arttırılacaktır.

İmam Hatip okulları, Meslekî Orta ve Teknik okullardan mezun olanların yüksek öğretim imkânlarının sağlanması temin edilecektir.

Millî Eğitim politikasının yürütücü gücü ve dinamizmini teşkil eden öğretmenlerin yetişmeleri ciddiyetle ve milli menfaatlerimize uygun olarak ele alınacaktır, öğretmenlik mesleği, mukaddes, itibarlı ve arzulanan bir meslek haline getirilecektir. Bunu temin için Türk öğretmenin hayat felsefesi, yaşama ve davranışları, ahlâk ve prensipleri bakımından milletimizden ayrı düşmemesi sağlanacaktır. Milletimizin kıymet hükümlerine yürekten bağlı ve saygılı, milli inanç ve modern bilgilerle mücehhez, çalışkan, müsamahakâr günlük politikanın dışında ve üstünde, değerli öğretmenler yetiştirilmesi mutlaka temin edilecektir.

Öğretim müesseselerinin muhtelif kademelerinde öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere, bilhassa belirli dallarda yetişmiş öğretmenlerin meslekte kalmaları için gerekli tedbirler alınacaktır, öğretmenlerin maddî ve manevî bakımdan tatmin edilmeleri sağlanacaktır.

KÜLTÜR POLİTİKAMIZ

Partimiz, ecdadımızın binlerce yıllık hizmet ve gayretlerinin mahsulü olan ve en değerli hazinemizi teşkil eden kültürümüzü, "Millete şahsiyet kazandıran bütün değerlerin manzumesi olarak görmektedir. Bu bakımdan, zamanın şartlarına uygun olarak manevî ve milli değerler manzumesi olan Milli kültürümüzün muhafaza ve gelişmesini sağlamayı milletimizin varlığının şartı sayıyoruz.

Kültürümüzün en değerli unsuru olan dilin, dejenere edilmemesi, politik ve ideolojik baskı ve tesirlerden kurtarılması için, gerekli milli müesseseler kurulacak ve bütün tedbirler getirilecektir.

Milli kültürümüzün gelişmesinde güzel sanatların önemini müdrik olarak, bu mevzulara daha çok önem verilecektir. Her branşta sanatkarlarımızın, bütün sanat kollarında, batının körü körüne taklidi yerine, batı medeniyetine renk katacak orijinal eserler meydana getirmeleri için gerekli tedbirler ve teşvik unsurları getirilecek ve yeni müesseseler kurulacaktır.

Türk folkloru ve Türk müzikisini bugünkü sahipsizliğinden kurtarmak ve Türk folkloru ve Türk musikisi sahasında değerli elemanlar yetiştirmek üzere, bir “Türk Folkloru ve Türk Musikisi Konservatuvarı” kurulacaktır.

ÜNİVERSİTE VE YÜKSEK OKULLAR POLİTİKASI

Zamanımızda Milletlerarası yarışta netice almak, millet olarak yaşayabilmek ve ekonomik gelişmenin sağlanması, yüksek vasıfta ve çok sayıda ilim müesseselerinin kurulması ve ilim zihniyeti ile yetişmiş kaliteli elemanların çoğalması ile mümkündür. Bu bakımdan üniversite ve yüksek okulların çoğalması, kalitesinin yükselmesi, bugün içinde bulundukları huzursuzluklardan kurtulmaları ve günlük politikanın dışına çıkmaları gerektiğine inanmaktayız.

Başta Üniversiteler olmak üzere, topyekûn eğitim ve öğretim sistemimizin manevî ve millî değerleri benimseyen, ilim zihniyetine sahip ve devrimizin idrakine yükselmiş nesiller yetiştirecek şekilde islâh edilmesi şarttır. Üniversite, yüksek okul ve diğer öğretim ve eğitim müesseseleri bazı sapık fikirli kimselerin politik ve ideolojik görüşlerinin yayılma sahası ve bu görüşleri yayma vasıtası olmaktan çıkarılacaktır.

Memleketimizde gelişen olaylar, milletlerarası komünizmin ilk hedef olarak eğitim ve öğretim müesseselerini seçtiğini bütün açıklığı ile ortaya koymuştur. Komünistler bu müesseselerin kilit noktalarına yerleşmek ve köşebaşlarını tutmak suretiyle milli tarih şuurumuzu ve diğer milli değerlerimizi yıkmak yolunu tutmuşlardır. Bu bakımdan, bu müesseselere sızmış ve “komünist eylemcilerin” yetişip gelişmesinde rol oynamış kimseler, buralardan en kısa zamanda temizlenecektir. Biz D.P. olarak Milli Eğitim reformunu, bu manâda anlıyoruz. Onun için “Reform” iddiaları ile getirilen ve alelacele Meclislerden geçirilen “Millî Eğitim Temel Kanun” ve “Üniversiteler Kanunu” gibi kanunları tasvip etmiyoruz. Zira bu kanunlar eğitim ve öğretim müesseselerini islâh için, köklü ve ciddi tedbirler getirmekten uzaktır. Üniversite mensuplarının maddî ve manevî olarak tatmin edilmeleri ve çalışmalarını ilme hasretmeleri için gerekli tedbirleri ihtiva etmekten uzaktır.

D.P. olarak, üniversiteye giriş sistemi için tatbik edilen ve her yıl binlerce aileyi aylarca huzursuz hale getiren ve gençlerimiz için büyük bir tahrip vasıtası olan “Merkezi Sistem” veya “Test Sistemi” denilen metod mutlaka değiştirilecektir. Memleketin şartları, liselerimizin seviyeleri ve modern seçme usulleri meczedilerek, daha iyi seçme ölçülerine sahip, daha adil ve daha sağlam temellere dayanan yeni bir sistem getirilecektir. Eğitim şartlarına göre, kabiliyetlerin değerlendirilmesine imkân vermeyecek olan üniversite ve yüksek okulların paralı olması mutlaka kaldırılacaktır.

GENÇLİK POLİTİKASI

Demokratik Parti olarak, gençlik meselesinin büyük ihmale uğradığı ve halâ bütün şumulü ile idrak edilemediğinin inancı içindeyiz. Gençlik meselesini ilkokuldan üniversiteye kadar, bütün bir eğitim ve öğretim sistemi içinde görmekteyiz ve bu şekilde ele alacağız.

Ciddi, vakur, itidalli, imanlı, milliyetçi ve bilgili bir gençlik yetiştirmek devletin vazifesidir. Devletin bu vazifeyi hakkı ile yapabilmesi için materyalist ve ruhsuz eğitim ve öğretim sistemini

atıp, manevi değerlere ve manevi cevhere ağırlık veren yeni bir sistem kurması gerektiğine inanmaktayız.

Bütün eğitim ve öğretim kademelerinde gençlerimize, devrimizin icabı olan en modern ve en faydalı bilgiler yanında, milli tarih, milli kültür, milli terbiye ve milli ideal verilmelidir.

Milli ve manevi değerlere, devlet otoritesine ve demokratik nizamla, kanunlara, ana ve babalara ve öğretmenlere karşı saygılı olma öğretilmelidir.

Demokratik Parti olarak, gençlik meselesini sadece okuyan gençlik, sadece üniversite gençliği olarak da almıyoruz.

Gençlik deyince, üniversite gençliği başta olmak üzere, fabrikalarda işbaşında, atölyelerde tezgâh önünde, köylerde sapan arkasında ve traktör üzerinde, kamyonunda, otobüste ve otomobilde direksiyon başında bulunan bütün gençleri kastediyoruz.

Üniversite gençlerinin yurt, burs, kitap, beslenme, kredi, spor, kütüphane ve laboratuvar gibi ihtiyaçları yanında binbir çeşit ihtiyacı ve derdi vardır. Bütün bunlar ciddiyetle, etraflı şekilde ve en modern sistemler içinde ele alınacaktır.

Türlü sebeplerle okuyamamış veya bir meslek sahibi olamamış veya mesleğinden memnun olmayan gençlerimiz, yeni bir mesleğe sahip olmak istedikleri zaman, kendilerine “Meslek Edinme Kredisi” verilecektir. Bunu temin için yeni bir kredi sistemi getirilecektir. Ayrıca kaabiliyetli ve hünnerli gençlerin iş, dükkân ve tezgâh sahibi olmaları için “İş Edinme veya İş Kurma Kredisi” diye, yine, yeni bir sistem getirilecektir.

ANAYASA ISLAH EDİLMELİDİR

Demokratik Parti, Anayasa ıslahatı hakkındaki görüşlerini, programının 4. maddesinde bildirmiştir. Demokratik Parti’ye göre, her yıl veya her seçim dönemi sonunda, Anayasa’da değişiklik yapılması doğru değildir. Anayasa’dan devamlı bir şekilde şikâyet edilmesi, ona sık sık müdahalede bulunulması, memleketimiz için elzem olan hukukî istikrarı zedelemektedir. Anayasa devamlı bir münakaşa konusu olmaktan, bir yaz-boz tahtası halinden çıkarılmalıdır. Anayasa millî ihtiyaçlara cevap vermeli, bütünüyle milletin malı olmalıdır.

Anayasa’nın başlangıç (dibace) kısmının ikinci paragrafında yer alan “Direnme Hakkı”, geçen zaman içerisinde, bazı maksatlı çevrelerce, hür demokratik parlamenter nizâma karşı bir “İsyan Hakkı” olarak kabul edilmiştir. Bu maksatlı yorumları ve bunların neticelerini önlemek için “Direnme Hakkı”na açıklık verilmelidir. Meselâ Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasasının 20. maddesinin (4) fıkrasında “Direnme Hakkı” vuzuhla belirtilmiştir. Ters ve maksatlı yorumlara sebebiyet verilmemesi için “Direnme Hakkı”nın vuzuha kavuşturulmasında fayda vardır. “Direnme Hakkı” millet için bir hak olarak kabul edilebilir. Bu hak meşru nizâma karşı “İsyan Hakkı” olarak telâkki edilemez.

Anayasanın 2. maddesinde “Cumhuriyetin nitelikleri” sayılmaktadır. Burada belirtilen “Sosyal Devlet” tabiri, bazı maksatlı çevrelerce “Sosyalist Devlet” anlamında yorumlanmıştır. Halbuki “Sosyal Devlet” başka, “Sosyalist Devlet” başkadır. Maksatlı ve hatalı yorumlara sed çekmek için “Sosyal Devlet” kavramına açıklık kazandırılmalı, bunun “Sosyalist Devlet” anlamına gelmediği belirtilmelidir.

İkinci maddeye bir fıkra eklemek suretiyle, 3. maddede yer alan “devletin teklifi ve milletin bütünlüğü” ilkesine açıklık getirilmelidir. Bu suretle, Türkiye Cumhuriyeti’nin “Devlet teklifi” ilke-

sine göre kurulu olduğu, federe devletlere veya özerk bölge idarelerine veya benzeri siyasi birimlere bölünemeyeceği açıkça belirtilmelidir. Böyle bir hüküm, Büyük Türk Milletini bölmek isteyenlere, onu “Türkiye halkları” olarak görmek isteyenlere kesin bir cevap teşkil edecektir. Ayrıca eklenecek böyle bir fıkra, millet olmanın bütün unsurlarını nefsinde toplayan Büyük Milletimize ait bilinen bir gerçeğin teyidi olacaktır.

Devletimiz “Milli devlettir” Anayasamız “Gayri Millî Devlet” görüşünü reddetmektedir. Anayasa’nın başlangıç kısmında “Türk Milliyetçiliği” yer almıştır. Anayasa’nın ikinci maddesi her ne kadar “Başlangıçta” ki temel ilkelere atıfta bulunmakta ve bu suretle dolaylı olarak “Türk Milliyetçiliği” ni prensip olarak kabul etmekte ise de, Türk Devletinin “Milliyetçi” olduğunun, bu maddede açıkça belirtilmesinde fayda vardır. Nitekim 1924 Anayasasının 2. maddesinde, Türk Devletinin “Milliyetçi” olduğu açıkça belirtilmiştir. Biz, “Milliyetçilik” ilkesinin Anayasa’ya açıkça konulmasını ve tarifinin yapılmasını faydalı buluyoruz.

Biz, Anayasanın 3. maddesine, “Türkiye Cumhuriyetinin bayrağı, şanlı tarihinin Büyük Türk Milletine ayrılmaz bir parçası olarak armağan ettiği beyaz ay-yıldızı al bayraktır. Türk Bayrağının üzerine başka hiçbir işaret konulamaz” hükmünün konulmasını istiyoruz. Bu suretle, Türk Bayrağı, Anayasa ile teminata kavuşmuş olmayacak, Türk Bayrağı ile Anayasa bütünleşmiş ve birleşmiş olacaktır.

Ayrıca bu maddeye, “Türkiye Cumhuriyetinin Millî Marşı, (İstiklâl Marşı) dır” hükmü konulmalıdır.

Bayrağın ve İstiklâl Marşı’nın Anayasa’ya konulması, hür demokratik memleketlerin Anayasalarında muhafaza edilen bir geleneğe de uygun düşmektedir.

1971 Anayasa değişikliği ile, “Temel Hak ve Hürriyetlerin özü, sınırlandırılması ve kötüye kullanılmaması” başlığını taşıyan II. maddede değişiklik yapılmıştır. Bu değişikliğe rağmen, Anayasa’nın “izm”lere, bilhassa “Sosyalizm”e açık olduğunu yorumlayanlar ve savunanlar vardır.

Anayasa’nın neye açık, neye kapalı olduğu; nelere cevaz verdiği nelere cevaz vermediği açıkça bilinmelidir. Bu suretle ters ve maksatlı yorum ve iddialar ortadan kaldırılmalıdır.

Şu prensiplerin Anayasa’da yer almasını faydalı bulmaktayız :

Anayasa’da yer alan hak ve hürriyetlere dayanarak, insan hak ve hürriyetleri yok edilemez. Hürriyeti yok etme hürriyeti yoktur. Hürriyetler, hürriyetleri tahrip için kullanılamaz.

Anayasa’da yer alan hak ve hürriyetlere dayanarak, dil, ırk, sınıf, din ve mezhep kavgası yapılamaz.

Federal Almanya Anayasasının 5. maddesinin 3. fıkrasında da belirtildiği gibi “öğretim hürriyeti Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz” Herkes Anayasaya sadakat göstermek mecburiyetindedir.

Anayasa “Sosyalizme” kapalıdır.

Diğer maddelerde, II. maddeye ister atıf bulunsun, isterse atıf bulunmasın, bu madde, Anayasanın bütün maddelerine şamil bir maddedir.

“Düşünce ve inanç hak ve hürriyetleri” ni, “Vicdan ve din hürriyeti” ni tanzim eden 19. madde yeniden ele alınmalıdır. “Lâiklik” ilkesi tarif edilmeli ve vuzuha kavuşturulmalıdır. “Lâiklik” dine karşı olmak, dinsizlik demek değildir. “Lâiklik”, din dışı demektir. “Lâiklik” devlet idaresinde bahis

konusudur. Devlet lâik olabilir, ama fert ve cemiyet lâik olamaz. Cemiyetin ve onu meydana getiren fertlerin bir dini vardır. O dine göre teşekkül etmiş bir dünya görüşleri ve ahlâk anlayışları vardır.

“Lâiklik” ilkesi, modern batı anayasalarında olduğu gibi açıklığa kavuşturulur ise halkın dinî inançlarının istismarının da önüne sed çekilmiş olunur.

Demokratik Partinin muhalefetine rağmen, 1971 Anayasa değişikliğinde “Kamulaştırma” yı tanzim eden 38. madde değiştirilmiştir. Bu değişiklikle, Anayasa’ya “Vergi değeri” konulmuş, kamulaştırmada taksit süresi 10 yıldan 20 yıla çıkarılmıştır.

“Vergi değeri”nin Anayasa’ya konulması doğru olmamıştır. Bu suretle kamulaştırmada “gerçek karşılık” prensibi terk edilmiş, bunun yerine “ödenek karşılık” prensibi kabul edilmiştir, “ödenek karşılık” ise “Vergi değeri”ni aşamıyacaktır. Bir gayrimenkulün “Vergi değeri” hakiki kıymetinden az ise, bu takdirde kamulaştırmada devlet gayrimenkulü hakiki kıymetinden daha az bir bedelle almak imkânına sahip olacaktır. “Vergi değeri”ni gösterilenden daha da aşağıya indirmek imkânı devlete verilmiştir. Buna mukabil hakiki değeri, “Vergi değeri”nden yüksek olan bir gayrimenkulün kamulaştırılması halinde, “vergi değeri”nin yükseltmek ve bu suretle hakiki kıymetin karşılığını elde etmek imkânı mal sahibinin elinden alınmıştır.

Ayrıca kamulaştırmada taksit süresinin 10 yıldan 20 yıla çıkarılmasını da doğru bulmuyoruz.

38. maddede, 1971 de yapılan değişiklikler, mülkiyet ve miras haklarını zedeler mahiyettedir. Bu sebeple 38. maddede yapılan değişikliklerin kaldırılmasını istiyoruz.

Askerlik hizmetinde, “bedel usulü” ihdas olunmalıdır. “Bedel usulü”ne imkân verecek bir tarzda 60. madde değiştirilmelidir.

Nüfusumuzun hızlı artışı, ihtiyaçtan fazla kimselerin askere alınması, devleti büyük mali külfetlere sokmaktadır. Bedel usulü, askerlik ihtiyacının ayarlanmasını sağlayacak, ayrıca devlete yeni bir gelir kaynağı imkânını açacaktır.

Tek Meclis sistemine dönülmelidir. C. Senatosu ve Millet Meclisi, T.B.M.M. olarak birleştirilmelidir. Devlet ve Millet olarak, iki meclisli yasama organını muhafaza ve devam ettirmeğe lüzum olmadığını anlamış bulunmaktayız. Devletimiz federal bir bünyeye sahip değildir ki, federe bölgelelerin temsili bahis konusu olsun. Milletimizin bünyesinde aristokrasi, imtiyazlı sınıf ve zümreler mevcut değildir ki, bunların temsili icap etsin. İki meclisli sistem düblikasyonlara, işlerin uzamasına ve zaman kaybına sebebiyet vermektedir. Kanunların Anayasa’ya uygunluğunun kazai denetimi de yaptırıldığına göre, ikinci meclisin “süzgeçlik” görevi de bahis konusu olmamak gerekir. Önemli yasama faaaliyetlerini, iki meclisin birleşik toplantısına nakledecek yerde iki meclisi, tek meclis halinde bir çatı altında toplamak, tarihi gelişime uygun düşecek, ihtiyaçlara daha iyi cevap verecek, yasama organının verimini de artıracaktır.

Tek meclis bünyesinde, millet iradesi dışında (tabii senatörlük ve kontenjan senatörlüğü gibi), seçimsiz gelen kimseler olmamalıdır.

Siyasî hakların (seçme ve seçilme hakkının) bazı Türk vatandaşlarından esirgenmesi ve bunun Anayasa’da yer alması, dünyanın hiçbir medeni, hür ve demokratik memleketinde ve bunların Anayasalarında görülmeyen bir garabettir.

Siyasî hakların (seçme ve seçilme hakkının) iadesi konusunda her siyasî parti angaje durumdadır.

Anayasa ve kanun önünde her vatandaşın eşitliğini sağlamak ve kanayan bir yarayı tedavi etmek için artık bu mesele halledilmeli, bir tartışma konusu halinden çıkarılmalıdır.

Seçilmiş kimsenin seçim tutanağının iptali halinde o kimsenin yerine aynı partinin listesinde yer alan ondan sonraki aday geçirilmeli; bu mümkün değilse ondan boşalan yere başka bir partiden bir adayın Yüksek Seçim Kurulu Kararı ile getirilmesi önlenmeli, böyle hallerde yeni seçim yoluna başvurulmalıdır. Bir partinin tüm aday listesinin iptali halinde, de aynı yola gidilmelidir.

Cumhurbaşkanının tek dereceli seçimle, doğrudan doğruya millet tarafından, bir defaya mahsus olmak üzere seçilmesi esası getirilmelidir.

Meclisler dışından Başkan alınması, Anayasa'nın yer vermediği özel maksatlar için kullanılmıştır. Bu konuda kısıtlayıcı hükümlere ihtiyaç vardır.

Anayasa Mahkemesi, bir anayasa değişikliğini şekil bakımından iptal ettiği takdirde hukuki durum ne olacaktır? Anayasada bir boşluk mu meydana gelmektedir? Yoksa değişiklikle kaldırılan eski hüküm yeniden geçerli mi olacaktır? Konulan ve fakat iptal edilen hüküm hiç doğmamış mı olacaktır? Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkilerine berraklık getirilmelidir.

Referandum, yetkili organ ve mercilerin almış oldukları ve alacakları karar ve kaideler hakkında halkın da irade ve istek izharına davet olunmasıdır. Referandum usulü, bir halk oylamasıdır. Bugün, hemen hemen, bütün modern demokrasilerde cari olan bir sistemdir.

İster istişari, ister tasdiki mahiyette olsun mecburi veya ihtiyari referandum müessesesini kabul etmek gerekmektedir. Anayasa ile belli edilmiş konularda halkın oyuna baş vurulmalıdır.

Anayasamıza, "Referandum" dışında, batı demokrasilerinin kabul ettiği, "Halk Vetosu" ve "Halk Teşebbüsü" gibi müesseselerin de konulması düşünülmeli ve gerçekleştirilmelidir.

AF KONUSU

Cumhuriyetin 50. yılında bir genel af çıkarılmasını mutlak bir zaruret kabul ediyoruz. Bu affın malî ve inzibati cezaları da içine almasını istiyoruz.

Devlet nizâmının ve demokrasi rejiminin tahrip ve tebdilini hedef alan suçlar bu affın dışında bırakılmalıdır. Aynı şekilde başbakan ve bakanlarla bunların suçuna katılanların görev sebebi ile işledikleri suçlar da affın kapsamı dışında tutulmalıdır. Bu nev'i suçların da muhakeme konusu yapılmaması rejimin güvenliğine ve geleceğine müessir olmaktadır.

Partimiz bir genel af'ın çıkarılmasını da yetersiz bulmaktadır. Yeni ceza ve islâh evleri yapımını ve mevcutların geliştirilmesini temin eden tedbirler de derhal alınmalıdır.

Tutuklu ve hükümlülerin ve çocukların infaz yerleri ve şartları yeniden düzenlenmelidir. Suçu önleyecek sosyal, moral ve ekonomik tedbirlere ağırlık verilmelidir.

Tahliye edilecek hükümlülere iş, mesken ve koruyucu müesseseler temini için af kanununda tedbirlere yer verilmesini istiyoruz.

KARMA EKONOMİYİ BENİMSİYORUZ

Yurdu belirli hedeflere yöneltme ihtiyacı, ekonomik hayatta devlete bir takım önemli vazifeler vermektedir. Bundan da karma ekonomi ihtiyacı doğmaktadır. Aslında, bir ölçü içerisinde her ekonomi biraz karma ekonomidir. Fakat Demokratik Parti olarak bizim benimsediğimiz karma ekonomi, özel teşebbüse öncelik veren ve milletimizi zenginleştirmeyi hedef olarak alan, bir karma ekonomidir.

Karma ekonomiyi aşırı devletçiliğe veya tam bir kolektivizme geçmek için bir ara sistem olarak kabul eden, sosyalist görüşün karşısındayız.

Kalkınma hareketimizin hızını artırmak, dünyadaki gelişmelere paralel olarak sanayiimizin kurulup gelişmesinde ve pazar bulmasında yardımcı olmak üzere, yabancı sermayeden hem finansman gücü, hem teşebbüs gücü, hem teknoloji gücü, hem de yeni organizasyon ve yeni pazar gücü olarak istifade etmek kararındayız. Sömürü edebiyatının ve yabancı sermaye düşmanlığının karşısındayız. Memleketimizin hızla ve istikrarlı bir şekilde kalkınması için, milli menfaatlerimize aykırı olmamak üzere her imkândan ve her vasıttan faydalanmanın doğru olduğu inancındayız.

Plân, anayasamıza girmiş bir kalkınma vasıtasıdır. Kalkınmanın yürütülmesinde en tesirli vasıtalardan biridir. Bundan dolayı kalkınmanın, iyi yetişmiş elemanların araştırma ve tesbitleri neticesinde meydana gelmiş ve siyasî organlarda olgunlaşmış demokratik bir plân disiplini içinde tahakkuk ettirilmesi gerektiğine inanmaktayız. Ekonomik plânlamayı, ekonomiyi dirije eden bir metod olarak değil, hür ve demokratik memleketlerin ileri, verimli ve piyasa ekonomisine uygun bir kalkınma vasıtası olarak görmekteyiz. Bizim kabul ettiğimiz plân devlet için koordinasyon sağlayıcı ve emredici, özel teşebbüs için ise yol gösterici, teşvik ve destekleyici bir plândır. Halkın ve teşebbüs sahiplerinin benimseyeceği, seveceği, destekleyeceği ve işbirliği için arzu duyacağı bir plândır.

Kalkınma plânlarında bölgeler arasındaki dengeye, bu güne kadar olduğundan daha fazla öncelik tanınması gerektiğine inanmaktayız. Bu, “anayasamızın, Türkiye Devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür.” Hükmünün vatan sathında tescili için şarttır. Bu inançla az gelişmiş bölgelerimizde tatbik edilmekte olan vergi indirimi ve diğer muafiyetlerin, daha geniş ölçülerde değiştirilmesine ve tatbikat sahalarının daha yaygın hale getirilmesine taraftarız.

Ayrıca kalkınmamış bölgeler için ayrı ve yeni programlar tatbik edilmesinin gerektiğine inanıyoruz.

MALİYE VE BÜTÇE POLİTİKASI

Maliye politikamızın hedefleri, sıhhatli bir şekilde kullanılan mali vasıtalarla ekonomide istikrarı sağlamak, âmme hizmetlerinin görülmesi ve kalkınmasının tahakkuku için gerekli mali imkânları temin etmektir. Halkın kalkınma için gayret ve tasarruflarını arttırmak, ödemeler dengesini müsbet bir halde tutmak ve vatandaşlar arasında sosyal adaleti sağlayacak mali tedbirleri bulmaktır.

Bütçelerin Yasama Meclisleri ve organları tarafından tasarruf zihniyeti ile hazırlanmış, gelir ve giderleri sağlam tahminlere dayanan, iyi kurulmuş ve prensipleri iyi belirtilmiş denk bütçelerin getirilmesi teşkil edecektir. Devlet bütçesinde lüks ve israfın mevcudiyetine inanıyor, bütçelerin hazırlanmasında daha rasyonel, daha dinamik ve daha modern metodların getirilmesi zarureti kabul ediyoruz.

Bütçelerin Yasama Meclisleri ve organları tarafından daha tesirli, daha hızlı ve daha yeni bir metodla murakabe edilmesi gerektiğine inanıyor ve bunu temin edecek tedbirleri getireceğimizi vadediyoruz.

VERGİ POLİTİKASI

Mevcut vergi sistemi, modern bir sistem olmaktan çıkmış, her yıl bütçelerle getirilen yeni yeni vergi kanunları ile yamalı bohça haline gelmiştir. Bu hali ile vergi yükü ağır, vergi randımanı düşük

ve namuslu mükellefe yaşama imkânı bırakmayan iptidai bir sistem durumuna düşmüştür. Vergi sisteminde modern, köklü, vergi yükünü hafifletici ve vergi gelirini yükseltici mahiyette büyük bir değişiklik getirmek kararındayız.

Bu suretle partimizin vergi politikası, devletimizin zenginliğini, milletimizin zenginliğinde bulma hedefine yönelecektir. Bu hedefe ulaşmak için vergi sistemimiz memleket şartlarına ve demokratik nizamın icaplarına uygun olarak köklü bir şekilde islâh edilecektir. Mükellefleri sıkımsayan, anlaşılması kolay, tatbikatı basit olan ve tatbikatında devletle vatandaş karşı karşıya getirmeyen yeni bir sistem getirilecektir. A.P'nin son hükümeti zamanında çıkarılan ve “Bütçe Finansman Kanunları” adı altında toplanan on adet vergi kanunu ile Emlak Vergisi Kanunu yeni baştan gözden geçirilerek, veraset vergisi de dahil, bir kısmı islâh edilecek, bir kısmı da tamamen kaldırılacaktır.

Vergi usul kanunlarında vatandaşları lüzumsuz yere sıkı, zihinlerde şüphe ve güvensizlik uyandıran hususlar bir an önce tasfiye edilecektir, işletme vergisi bugünkü hali ile bekleneni vermekten uzaktır, dolayısı ile kaldırılacaktır.

Bunlara ilâve olarak, küçük esnaf ve sanatkârlara tatbik edilen vergi usullerinin basitleştirilmesi temin edilecek, bu vatandaşlarımızın adil ve götürü usulle vergilendirilmesi sağlanacak ve tatbikatta büyük güçlükler meydana getiren defter tutma mükellefiyeti mutlaka kaldırılacaktır.

Trafik Sigortası karşılığının artırılması sağlanacak, taşıt alım vergisi tamamiyle kaldırılacak veya mükellefin lehine olarak islâh edilecektir. Vergi sistemimizin Islahında nazarı itibare alacağımız çok önemli bir husus da “Halka Açık” sermaye şirketlerinin kurulup çoğalmasını ve büyümelerini kolaylaştıracak prensipleri getirmektir.

Bu maksatla kurumlar vergisi ele alınacak ve nisbeti düşürülecektir. Şirketlerin kuruluş masraflarında, stopajlarda ve diğer hususlarda gerekli indirimler ve muafiyetler sağlanacaktır.

Servet Beyannameleri geri verilerek, yeniden yeni şartlara göre tekrar alınacaktır. Gelir vergisi vergi adaletini sağlayıcı, vergi verimlerini artırıcı ve vergi ziyanını önleyici, “Vergi Kaçakçılığını veya vergi dışında kalma gibi” tedbirleri getirerek islâh edilecektir.

Vergiden muafiyet sınırı, miktar ve sistem olarak ve mükellefin lehine olmak üzere değiştirilecektir.

HAYAT PAHALILIĞI VE EKONOMİK İSTİKRAR

1970 Bütçesi ile birlikte, memleketimiz büyük bir çıkmazın içine sürüklenmiştir. Geride bıraktığımız üç yıl içinde fiatlar % 60 civarında artış göstermiştir. Bugün de hemen her gün fiat artışları devam etmektedir. Zamlar sıraya girmiştir ve birbiri arkasından gelecektir. Seçim sonunda ciddi, kararlı ve faziletli bir kadro iktidarı almadığı takdirde, daha bir çok mâmule, bu arada tekstil mallarına, şekere, demire, petrole, çimentoya ve bunlarla alâkalı diğer mamullere yeni zamlar gelecektir.

D.P. olarak, bu gidişe “dur” demek için zamanın çoktan geçtiği kanaatindeyiz. Alınacak tedbirlerin tesirli olabilmesi için, en kısa zamanda harekete geçilmelidir. Aksi halde alınacak tedbirler de fayda sağlamayabilir.

Bizim ücret-fiat politikamız, sınaî ve ziraî tesislerimizi milletlerarası rekabet gücü olacak şekilde kurmak, iş imkânlarını işsizliği ortadan kaldıracak şekilde genişletmek ve ekonomimizi daha istikrarlı, daha sıhhatli ve daha hızlı gelişecek bir tempoya ulaştıracak şekilde yürütme esasına göre, tesbit edilecektir.

Hemen bütün vatandaşlarımıza hayatı zindan eden pahalılık ve karaborsa en kısa zamanda ve mutlaka önlenecektir. Pahalılığı önlemenin ileri ve ekonomik yolları vardır. Fiatları sabit tutmanın ve düşürmenin ekonomik ve idarî kontrol şekilleri vardır. Türkiye’imizde, bütün bunların şartları ve imkânları da vardır. Ancak bu gidişe “dur” diyecek dürüst, kararlı ve müessir bir icraya da ihtiyaç vardır.

İşte D.P. olarak biz milletimize, böyle bir idareyi ve böyle bir icrayı getireceğimizi ve pahalılığı önleyeceğimizi vadediyoruz.

BANKACILIK VE KREDİ POLİTİKASI VE SERMAYE PİYASASI

Bankaların Devletleştirilmesi yerine Milli Bünyeye uygun olarak islâh edeceğiz.

Kredi Mekanizmasının ekonomik sahadaki iş bölümü ve ihtisaslaşmada en önemli bir mübadele vasıtası olduğunu kabul ediyoruz. Para ve Kredi politikamız memleketin malî istikrarını muhafaza edecek, kalkınmanın muhtaç olduğu ödeme vasıtalarını yeterli hacimde ve gerekli zamanda ekonominin emrine hazır tutacak şekilde ayarlanacaktır.

Tarım Kredisi, Sanayi Kredisi ve orta vadeli kredi sistemi yeni baştan tetkik edilerek batılı memleketlerdeki prensipler ve ölçüler içinde vatandaşların ihtiyaçlarına göre, bilhassa uygun vadelili, düşük faizli olarak yeniden düzenlenecektir.

Küçük esnaf ve sanatkârların kredi sistemleri dağınık, yetersiz ve faiz hadleri çok yüksektir. Bunlar birleştirilerek islâh edilecek ve bu vatandaşlarımızın orta ve uzun vadeli kredilerden daha çok ve düşük faizle istifade etmeleri sağlanacaktır.

Kalkınmamızın hızlanması için gerekli finansmanın temini ve halkımızın kalkınmaya daha büyük bir ölçüde iştirakinin sağlanması için “Halka Açık” anonim şirketlerin kurulması ve yayılması şarttır. Bunun için sermaye piyasasının kurulması lüzumuna ve zaruretime inanmaktayız. Bu mevzuda gerekli kanunların çıkarılması ve gerekli diğer mevzuatın hazırlanması ilk ele alacağımız işlerden olacaktır.

Sermaye piyasasının kurulması ve “Halka açık” şirketlerin yayılması ile vatandaşlarımızın tasarruf, kazanma, servet ve mülk edinme arzularının temin edileceği ve bu yolda kalkınmamıza çok büyük bir ilâve gücün katılacağı inancındayız.

Demokratik Parti olarak, Kooperatifçiliğin de toplu bir teşebbüs olduğu ve faydalı bulunduğu inancındayız. Bu bakımdan kooperatifçilik her çeşit kredi, vasıta ve yetmişmiş elemanla himaye edilecek ve desteklenecektir.

DIŞ TİCARET VE ÖDEMELER DENGESİ POLİTİKASI

İhraacatı artırmak için yeni ticaret mallarına ve yeni pazarlara ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz. Bugünkü dış ticaret durumunun sağlam temellere dayandığını ve devamlı olduğunu kabul etmeye imkân yoktur. Dış ticaret dengesinin sağlam ve devamlı olabilmesi için daha fazla mal ihracına, Turizm ve diğer görünmeyen gelirlerin daha istikrarlı hale getirilmesine ve bazı ithal mallarının memleket dahilinde yapılmasına ihtiyaç vardır. Yabancı sermaye ithalinde ihraç imkânlarının artırılması önemli prensiplerden biri olmalıdır.

İhracat ve ithalat işleri bürokrasiye boğulmaktan kurtarılacak, bu işlerle uğraşan vatandaşlardan şüphe etme esasına göre konmuş olan sıkıcı, biktırıcı ve geciktirici mevzuat tamamen değişti-

rilecektir. Yeni ve modern, itimada dayanan, hızlı ve verimli işlemeyi hedef alan bir sistem getirilecektir.

Gümrük teşkilâtı ve mevzuat tamamen değiştirilecek ve yeni bir sistem getirilecektir.

Fazla sayıda ve iyi yetişmiş, aynı zamanda ticarî zihniyeti haiz ticaret ateşeleri ile özel ve ihracat komisyoncusu büyük şirketlerin kurulmasına ihtiyaç vardır. Bu şirketlerin kurulması için bütün teşvik tedbirleri getirilecektir.

İhracat ve ithalât işlerini yürüten teşekküllerin mes'uliyet ve selâhiyetleri tek mercide birleştirilmelidir.

Türkiye Odalar Birliği ve devletin müşterek olarak kuracakları bir teşekkülle dünya pazarları ile memleketimiz arasındaki gerekli muhabere ve diğer münasebetler hızlı ve randımanlı bir şekilde sağlanmalıdır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye'nin münasebetleri ciddi, objektif ve realist ölçülerle ele alınacak, AET ile yapılan protokolün getirdiği vecibeler muvacehesinde gerek ithalât, gerek ihracat, gerekse sanayiimizin kurulması bakımından gerekli bütün tedbirler getirilecektir.

TABİİ KAYNAKLAR VE SANAYİİ POLİTİKASI

Memleketimiz tabii kaynaklar bakımından zengin bir memlekettir. Tabii kaynaklarımızın inkişafı, değerlendirilmesi ve milletimizin istifadesine sunulması her şeyden önce bu sahadaki prensiplerin sağlamlığına, mevzuatın mükemmelliğine ve tatbikatın pürüzsüzlüğüne bağlıdır. İlk iş olarak bunlar ele alınacak ve düzeltilecektir.

MADENLER

Maden politikamızın hedefi, milli menfaatlere hâlel gelmeden, maden kaynaklarımızın en iyi, en verimli şekilde işletilmesi ve en kısa zamanda milletimizin istifadesine verilmesinin sağlanmasıdır. Bunun için devlet ve özel teşebbüs, her türlü imkândan, yerli ve yabancı, her çeşit yardımdan istifade yolları aranacak ve bulunacaktır. Uzun zaman propogandası yapılan Maden Reformu Kanunu, memleketin ihtiyacı olan bir kanun olmaktan çok uzaktır ve değiştirilerek islâh edilecektir.

Maden sahasında tekelleşmenin karşısındayız. Memleketimizin yakıt, enerji ve sanayi meseleleri ile çok yakından ilgili olan Maden Kömürü ve Linyit meselesi özellikle ele alınarak kötü işletmecilik önlenecek, büyük kapasiteli, modern teçhizatlı ve randımanlı işletmelerin kurulması için gerekli tedbirler ve teşvik unsurları getirilecektir.

Çeşitli yönlerden büyük zararlara sebep olan odun ve tezek gibi yakıtlar yerine, kömür ve petrol esasına dayanan ticari yakıtların ikame edilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu maksatla yakıt cinsinden kullanma şekline, kullanma cihazından dağıtma ve fiat durumuna kadar meseleyi etraflı bir şekilde ihtiva eden uzun vadeli bir program hazırlanacak ve tatbikatına geçilecektir. Büyük şehirlerimizin kirlenmesi problemi, ilmi, köklü ve ciddi şekilde ele alınacaktır. Ankara bu mevzuda, ilk ve pilot şehir olarak üzerinde duracağımız bir şehirdir.

Uzun yıllardan beri madencilerimiz için bir varlık olmaktan uzak olan Maden Bankası yeni baştan ele alınacak ve madencilerimizin kredi ihtiyacını karşılayacak hale getirilecektir. Kredi müddet ve faizleri madencilğin riskine ve özelliğine uygun şekilde değiştirilecek ve islâh edilecektir.

PETROL

Petrol politikamızın hedefi, memleketin petrol ve petrol mamulleri ihtiyacının en kısa zamanda memleket dahilinden karşılanmasıdır. Bu hedefe en kısa zamanda ve en verimli şekilde ulaşabilmek için petrol kaynaklarımız, milli menfaatlere halel gelmeden, her türlü vasıta ve imkân kullanılarak ve her çeşit tedbir getirilerek geliştirilecektir.

Bugün memleketimiz petROLSUZ kalmakla karşı karşıyadır. Bu mevzuda yıllardan beri yapılan yanlış ve kasıtlı propaganda yabancı sermayeyi ürkütmüş ve korkutmuştur. Devlet ve milli teşekküller bu yanlış politikanın baskısından kurtulamamıştır. Bu sebepten yakında toplam ihracaatımızın çok büyük bir kısmı sadece petrol ithalatını karşılayamaz hale gelecektir.

Yeni çıkarılmış olan Petrol Reformu Kanunu, bu durumu islâh etmek şöyle dursun, daha da ağırlaştıracak mahiyettedir. Bu bakımdan bu kanun yeniden ele alınacak, zamanımız şartlarına ve memleket ihtiyacına uygun şekilde islâh edilecektir.

SU KAYNAKLARI

Tabii kaynaklarımızın en önemlilerinden biri de su kaynaklarıdır. Bütün sulama işleri genel ekonomik kalkınmanın bir parçası olarak ele alınacak, plân ve programlar ona göre yapılacak ve projeler kısa zamanda tahakkuk ettirilecek şekilde hazırlanacaktır.

Taşkın önleme ve taşkından korunma sahalarına öncelik tanınacak ve bu gibi işler için hemen tatbikata geçmek üzere özel fonlar konacak ve ayrı projeler hazırlanacaktır.

Şehir, kasaba ve köy içme suyu meseleleri de öncelikle ele alınacak ve bunlar temin edilirken, buralarda kurulacak sanayi bölgelerinin su ihtiyacı da beraberce halledilecektir.

Köylerimizin ve küçük kasabalarımızın içmesuyu ihtiyacı kati olarak ve bir seçim devresi içinde temin edilecektir. Bu meselenin en kısa zamanda halli için özel bir program yapılacak ve bu programda, bu mesele ile uğraşan çeşitli devlet dairelerinin birleştirilmesi sağlanacaktır.

ENERJİ

Bugün Türk Milleti ve Türk sanayii çok büyük bir enerji sıkıntısı ve çok güç bir enerji problemi ile karşı karşıyadır. Bu sıkıntı ve problem gelecekte daha da büyüyerek içinden çıkılmaz hale gelecektir. Hızla gelişmekte olan sanayimiz bundan büyük zarar görecektir ve gerekli tedbirler en kısa zamanda alınmadığı takdirde, enerji problemi Sanayimiz için çok tesirli bir dar boğaz haline gelecektir.

Memleketin enerji problemini halletmek için önce realist, ölçülü ve prensipleri iyi tesbit edilmiş bir enerji politikasına ihtiyaç vardır. Bu politikanın sokağın tesirinden ve bazı ideolojik sloganların baskısından kurtarılması lâzımdır.

Bu temin edildikten sonra elektrik istihsalinin hızla artırılması, nakil ve dağıtım imkânlarının memleketin her tarafına yayılması ve elektrik enerjisi ile ilgili malzeme ve teçhizatın memleketimizde imâl edilmesi için gerekli bütün tedbirler alınmalıdır.

D.P. olarak sanayimize mümkün olduğu kadar bol, mümkün olduğu kadar müstehlikin talep ettiği yerde ve istikrarlı bir şekilde elektrik enerjisi sağlanması, ilk hedefimiz olarak alınmıştır.

İnşa halinde bulunan santrallerin inşaatlarının kısa zamanda bitirilmesi ve sür'atle yeni santraller kurulması için harekete geçilerek, gelecek yıllarda karşılaşılabilecek güçlüklerin önlenmesi şarttır.

Bu sahaya akacak yatırımların artması ve kısa zamanda tahakkuk ettirilmesi için özel teşebbüsün gücünden mutlaka istifade edilmelidir. Bu maksatla büyük birlikler ve halka açık şirketler kurmak ve kurulmuş olanlara yardım edilmek üzere, gerekli bütün teşvik ve destekleme tedbirleri getirilecektir.

Elektrik enerjisinin istihsal, nakil, dağıtım ve istihlâki ile alakalı her çeşit malzeme, alet, teçhizat ve makinaların imâlinde özel teşebbüsün gücünden, devletle işbirliği şeklinde veya sadece özel teşebbüs olarak istifade edilecektir.

Elektrik enerjisi tarifeleri yeniden gözden geçirilecek, yeni baştan tanzim edilecek ve memleket kalkınmasında büyük önemi olan bazı sanayi kolları için özel tarifeler tesbit edilecektir.

SANAYİLEŞME

D.P. olarak, Türkiye'mizin sür'atle sanayileşmesi ekonomi politikamızın temelini teşkil etmektedir. Ekonomik kalkınmamızın hızlı, devamlı ve dengeli bir şekilde yürütülmesinde sanayi sektörünün en büyük itici güç ve en tesirli faktör olduğuna inanmaktayız. Bu bakımdan kalkınma planlarında sanayi sektörünün itici gücünden ve sürükleyici vasfından istifade edilmesi göz önünde tutulacaktır.

Sanayi politikamızın hedefi, kurulmuş ve kurulacak sanayinin ihracata dönük, rekabete ve yeniliklere uymağa hazır bir güçte kurulması ve memleketin kapalı bir ekonomi sisteminden çıkarak Ortak Pazarın normal bir üyesi olması seviyesine ulaşmasının sağlanmasıdır.

Organize sanayii bölgeleri inşaatları hızlandırılacak ve memleketin önemli bölgelerine yayılacaktır.

Yeni yatırım yapacak olanların gelir vergisinden indirimler yapılacak ve diğer teşvik unsurları genişletilerek yatırımların hızla arttırılması sağlanacaktır. Aslında bugünkü kredi sistemi ile sanayimizin gelişmesi, Ortak Pazara girmemiz ve Ortak Pazar sanayii ile rekabet etmemiz mümkün değildir. Bu bakımdan uzun vadeli, düşük faizli, yeter miktarda kredi veren ve çok çabuk işleyen yeni bir kredi mekanizmasına ihtiyaç vardır. Bunu temin etmek ve tatbik etmek kararındayız.

Bu maksatla Sanayi Kalkınma Bankaları arttırılacak ve güçlendirilecektir. Bunların sadece kredi temini ile kalmayıp, müteşebbislere, risk sermayesine katılarak yardımcı olmaları temin edilecektir.

Sanayi Kalkınma Bankalarının, sanayileşme yoluna girmiş bölgelerle, yeniden sanayi götürülecek bölgelerde şubeler açarak müteşebbisin yakınına gitmeleri temin edilecektir.

Özel sektör trendleri hakkında gerekli araştırmaları yapmak, yatırım ihtiyaçları ile gerekli çalışmalarını ve sanayi yatırımlarını teşvik sahasında mes'uliyet taşıyan muhtelif kuruluşları birleştirmek üzere, yeni bir teşkilâtlanmaya gidilecek ve gerekli teşekküller kurulacaktır.

Ayrıca orta boy ve küçük şirketlerin gelişme sermayesi ve sevki idare ihtiyacını temin etmek üzere gerekli tedbirler alınacaktır.

Yeni kurulacak ve geliştirilecek tesislerde ithalât veya ihracatı arttırıcı mahiyette olanlara öncelik tanınacak ve bunlar her türlü teşvik tedbirleri ile desteklenecektir.

Mevcut sanayi tesislerimizin islâhı ve modernleştirilmesi için yeni ve özel bir program yapılacak ve bu iş sür'atle bitirilecektir.

Tarım, orman ve maden ürünlerinin mümkün olduğu kadar mamul veya yan mamul olarak ihracını sağlamak üzere yeni teşvik tedbirleri ve kredi sistemleri getirilecektir.

Bu maksatla, tütün ve çay'daki beceriksiz tekellilik ıslâh edilecektir. Mevcut sistem müstahsili de, müstehlili de tatmin ve memnun etmekten uzaktır. Bu mevzuda en kaliteli mahsullerin yetişmesine müsait olan memleketimizde, tekel idaresinin imkânsızlıkları ve imalâtın kalitesizliği yüzünden vatandaşlarımız kaçak sigara ve çay içmek durumunda kalmaktadır.

Tütün ve çay sahasında getireceğimiz sistemle devlet tekeli ıslâh edilecek, bu suretle hem müstahsilin malını değer fiata satması temin edilecek, hem vatandaşların daha kaliteli mallara kavuşması sağlanacak, hem de bu mahsullerin mamul halde ihraç imkânları geliştirilecektir.

Bu iş müstahsil, devlet ve fabrikalarda çalışanların ortak olduğu şirketler eliyle, fakat devlet garantisi altında yürütülecektir. Bu sayede bütçeden büyük bir yük kalkacak, kaçakçılık önlenecek, adil bir vergileme sistemi ile de devlete sürekli bir gelir kaynağı sağlanacaktır. Müstahsil ve fabrikalar da çalışanların ortaklığı ile de vatandaşlarımıza ilâve bir gelir kaynağı ve yeni iş imkânları temin edilmiş olacaktır.

Sanayimizin dünyanın gelişme hızına paralel olarak gelişebilmesi için, tatbiki araştırma enstitüleri, prodüktivite merkezleri ve benzeri teşekküller kurulacak, mevcutları ıslâh edilerek geliştirilecektir.

Sanayimizin gelişmesi ve daha prodüktif bir şekilde çalışması için Üniversite, devlet ve özel teşebbüs arasında çok sıkı bir işbirliği kurulacak ve bazı sahalarda müşterek projeler gerçekleştirilecektir.

Mevcut sanayi tesislerinin sür'atle Ortak Pazar şartlarına uyabilmelerinde gerekli organizasyonu sağlamak, yeni kurulacak tesislerin bu hedefe yönelmesine yardımcı olmak, bu mevzuda özel teşebbüsle devletin müşterek çalışmalarını temin etmek ve aralarında lüzumlu koordinasyonu kurmak üzere, yeni bir organa ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

Sanayimizin ham madde ihtiyacı istikrarlı bir şekilde ve normal ölçülerde ham madde bulunacak şekilde temin edilmek üzere, halledilecektir. Bilhassa ihracat yapacak sanayi teşebbüslerine ucuz ve bol ham madde temini için yeni ve özel imkânlar getirilecektir.

Sanayimizin içte ve dışta yeni pazarlar bulması ve bu pazarların istikrarlı bir hale gelmesi için araştırmalar yapılacak ve gerekli tedbirler alınacaktır. Bu maksatla yeni teşekküller kurulacaktır.

HALKA AÇIK ŞİRKETLER VE İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİ

İkinci Dünya Harbinden sonra gelişen teknoloji yeni bir istihsal tipi meydana getirmiştir ve bu da büyük şirketlerin doğmasını temin etmiştir. Büyük şirketlerin doğması ise beraberinde hisse senetlerinin halka satılması ve geniş kaynakların bu yolla temin edilmesi fikrini ortaya çıkarmıştır. Bu suretle sanayiinin kendi bünyesinde büyük bir değişme meydana gelmiş, sanayi tesisleri halka mal olma yoluna girmiştir. Neticede sevk ve idareyi elinde tutan güç değişmiş, tesislerin kendi kendilerini finanse etmek imkânları yeni bir mahiyet almıştır. Yani sermaye ve ekonomik güç aynı ellerde toplanmaktan çıkmış, liberal ekonomi sosyal karakteri ağır basan ve mülkiyeti herkese dağıtan yeni bir mahiyet almıştır.

Modern ekonominin bu gelişmesini nazarı itibare alan D.P., halkımızın karakter, inanç ve temayüllerine uygun olarak ve mülkiyete karşı duyduğu şiddetli arzuyu düşünerek, "Halka Açık" şirketlerin kurulup gelişmesini ve memleket sathına yayılmasını ekonomi politikasının ana hedeflerinden biri olarak kabul etmiştir.

Bu suretle milletimizin büyük kütesinin, yani esnaf, çiftçi, memur ve yurddışında ve içindeki işçilerimizin tasarrufları ile küçük tüccar ve küçük sanayimizin kendi işi dışındaki tasarruflarının yatırımlara akmaması, değerenmesi ve ayrı bir gelir kaynağı olması mümkün olacaktır. Aynı zamanda sanayimizin iç ve dış finansman ihtiyacının sağlanması da temin edilecektir. Kurulacak tesislerin sermaye ve mülkiyetinin geniş kütelere dağıtılması, sanayide ve sosyal hayatta emniyet ve istikrarı sağlayacak ve bunun neticesi olarak tasarrufların da yeniden artmasına sebep olacaktır. Bilhassa sanayi tesislerinde çalışan işçi ve memurların, kendi iş yerlerinin sahibi olması, hayat seviyesinin yükselmesi ve iş yerlerinin gelişmesi kadar, fiat istikrarının temin edilmesi ve sosyal adaletin tahakkukunda da büyük rol oynayacaktır.

Yeni kurulan tesislere bu sistemin tatbiki kadar, kurulmuş tesislerin de bu sisteme geçmesini sağlayacak ve şirketleşmenin vatan sathına yayılmasını temin edecek ve ortaklık hissesine ve ortaklık gelirine teminat sağlayan bütün teşvik tedbirleri getirilecek, kolaylık ve emniyet şartları sağlanacaktır.

Halka açık şirketler sisteminin en kısa zamanda gelişip yayılmasına yardımcı olmak üzere, iktisadî devlet teşekküllerinin de bir kısmı, hisse senetlerinin yabancıların eline geçmesine ve belirli şahıs ve ailelerin elinde toplanmasına imkân vermeden, millete mal edilmek üzere gerekli tedbirler alınacaktır. Bu yoldan devletin yeni yatırımlar yapması imkânı sağlanacaktır.

Aslında İktisadî Devlet Teşekkülleri bugünkü toplu sözleşme ve fiat mekanizması ile bir çıkmanın içine girmişlerdir. Bugüne kadar ne müstehliki, ne işçisini, ne memurunu memnun edebilmiş, ne de gerektiği kadar kâr sağlayabilmişlerdir. Çoğunun fiat istikrarını sağlama fonksiyonları da kalmamıştır. Hatta çok defa pahalılığın kaynağı olmaktadırlar.

Bu teşekküllerin daha verimli çalışması, vasıflı imalat ve Ticarî faaliyetlerinin rasyonel esaslarla yürütülmesi için, müessir bir organizasyon ve personel statüsüne kavuşturulması temin edecek ve gerekli tedbirler alınacaktır. Bunun yanında bu teşekküllerin devlet kontrolüne lüzum kalmayanlarından başlamak üzere ve tedricen milletin mülkiyetine ve kontrolüne geçmesi sağlanacaktır. ilk tatbikata tekstil, toprak sanayi, çimento, gıda ve benzeri sanayi kollarından başlanacaktır.

Tesislerin millete devrinde, tesislerde çalışan işçi ve memurlarla tesislerin kurulmuş olduğu bölge halkına öncelik tanınacaktır.

Alınacak hisse senetlerinin miktarı tahdit edilecek, gerekli garantiler temin edilecek ve bunların tek elde toplanmasını önleyecek tedbirler getirilecektir.

ÇALIŞMA VE İŞÇİ POLİTİKASI

Demokratik Parti olarak, bir memlekette iş veren gücü karşısında, bir işçi gücü olmazsa, bütün demokrasi ve gelişme iddialarının sadece sözde kalacağı kanaatindeyiz. Ancak bu işçi gücünün, bir rakip güç değil, bir fren gücü değil, basiretli ve akıllı bir iş ortağı rolünü oynayacak şekilde kurulmuş ve teşkilatlanmış olması gerektiğine de inanmaktayız.

Bunu temin etmek üzere çalışma ve işçi politikamız, iş istiyen her vatandaşa iş bulmak, işçilerimizin yeni işlere ve yeni tekniklere uyacak şekilde işçi eğitimine gerekli önemi vererek, bunu bir programa bağlamak ve işçilerimizin sosyal güvenliklerini sağlamak ve hayat seviyelerini yükseltmek üzere gerekli tedbirleri almak şeklinde tesbit edilmiştir.

Demokratik parti olarak, memleketimizde gelişmekte olan ve tesirini her gün biraz daha hissettiren hür sendikacılık sistemini, demokrasimizin temel ve vazgeçilmez müesseselerinden biri

olarak kabul eder. İşçi haklarını meşruiyetçi, milliyetçi ve memleketçi bir davranış içinde korumakta olan hür sendikalarımızın, memleketin kalkınması ve muasır medeniyet seviyesine ulaşmasında kendilerine düşen vazifeleri bugüne kadar hakkı ile yaptıklarına bundan sonra da hakkı ile yapacaklarına inanıyoruz.

Sendikalarımızın kendilerine verilen hakları kullanırken, sendikalar arası rekabet yerine, geçinme endeksleri, iş yeri özellikleri, işin hususiyetleri ve ücret farklılıklarını giderme gibi, bazı ana prensipleri nazarı itibare almalarının işçilerimizin lehine olduğu inancındayız.

Sanayide eğitim meselesi ciddiyetle ele alınacaktır. Bunu her teşekkülün kendi içinde yapması sağlanırken, merkezi bir teşekkül tarafından ciddiyetle kontrolü ve gerekli koordinasyonu da sağlanacaktır. Sanayimizin sür'atle gelişme istidadı göstermesi ve Ortak Pazara girmemiz sanayi eğitimine ihtiyacımızın gelecek yıllarda çok daha artacağını göstermektedir. Bunu görerek, şimdiden gerekli tedbirler alınacaktır.

İşçi ve işveren anlaşmazlıklarında, grev ve lokavta gitmeden önce işçi, işveren ve devlet temsilcilerince kurulacak tarafsız, ehliyetli ve daimi bir kuruluşun hakemliğine müracaat edilmesinin memleketin faydasına olduğuna inanıyoruz.

İşçi emekli aylıklarının geçinme endekslerine uygun olarak ayarlanması sağlanacaktır.

Ayrıca emekli işçilerden istiyenlerin kendi kendilerine iş kurabilmeleri için gerekli tedbirler alınarak lüzumlu mevzuat getirilecektir.

Emekli işçiler de dahil, bütün işçilerin mesken sahibi olması için, yeni bir kredi sistemi ve yeni bir tedbirler manzumesi getirilecektir.

AVRUPADAKİ İŞÇİLERİMİZ HAKKINDAKİ POLİTİKA

Memleket dışında çalışan vatandaşlarımızın sayısı, aileleri ile birlikte bir milyona yaklaşmaktadır. Bu vatandaşlarımızın dış memleketlere gidiş anından başlayarak oradaki çalışma ve yaşama problemlerine, dini ve millî ihtiyaçları için gerekli hizmetlere, çocuklarının tahsillerine, memlekete izinli geldikleri zaman karşılaştıkları güçlük ve kötü muamelelere kadar, sayısız meselesi vardır. Bugüne kadar bunlarla ciddi olarak ve bu vatandaşların bu toprakların insanı olduğu, bu milletin evlâtları bulunduğu anlayışı içinde alâkadar olunmamıştır.

Avrupa'ya büyük ölçüde iş gücü ihraç eden, İtalya, İspanya ve Yugoslavya gibi devletler işçilerinin her türlü ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile çok yakından alâkadar olduğu halde, işçilerinin bütün ihtiyaçlarını karşılayacak çok çabuk ve verimli bir şekilde işleyen organizasyonlar kurdukları halde, bizim Çalışma Bakanlarımız, "İşçilerimizin problemlerini yerinde tetkik etmek üzere" Avrupa gezileri tertiplemekle meşguldurlar.

D.P. olarak, bu duruma kati olarak, nihayet vereceğiz. Dışardaki işçilerimizin gıdasından giyimine, çalışma şartlarından, yaşama imkânlarına, dini ihtiyaçlarından, millî ve kültürel isteklerine kadar her şeyleri ile meşgul olacak, ciddi ve verimli çalışan yeni organizasyonlar kurulacaktır. Konsolosluklar ve çalışma ateşelikleri yeniden organize edilecek ve işlerin, Türk işçisine sevgi ve yakınlığı duyan, vatanperver, ahlâklı, çalışkan ve Türk olmanın gururunu her şeyin üstünde tutan elemanlarla gördürülmesi sağlanacaktır.

Bu vatandaşlarımızın vergi iadeleri, çocuk zamları ve tedavi ücretleri, mesken durumları, dini ihtiyaçlarının ve millî isteklerinin temini istikametinde, gerekli bütün hizmetler hükümetlerce temin edilecek ve garanti altına alınacaktır.

Türk işçilerinin, askerlik hizmetlerinin tescili gibi, pasaport, doğum ve ölüm belgelerinin temini gibi, izinli gidip gelmelerinin sağlanması gibi, tabii ve aynı zamanda basit işlemler, birer işkence olmaktan, işçilerimizi devletimizden ve vatanımızdan bile soğutmaktan, mutlaka kurtarılacaktır. Türk işçilerinin Konsolosluk önlerinde, hava meydanlarında, giriş ve çıkış kapılarında alını yukarda ve korkusuzca hareket etmeleri için her türlü kolaylık sağlanacaktır. Bütün işleri çabucak, güler yüzle ve hareketle görülecektir. Mevcut haksızlıkların, kötü muamelelerin ve geciktirmelerin en kısa zamanda ortadan kaldırılması temin edilecektir.

Bugün memleket dışındaki Türk İşçileri bin türlü sıkıntı ve problemleri yanında Milletlerarası komünizmin de kesif ve tesirli bir propoganda bombardımanı altında tutulmaktadır. Buna karşı Türk Devletin hiçbir organı, hiçbir propoganda mekanizması ve hiçbir tedbiri yoktur. Bugün komünizmin kesif propogandası tesirsiz kalıyorsa sebebi sadece ve sadece, Türk İşçisinin vatanperverliğinin, milliyetçiliğinin ve sağduyusunun kuvvetli olmasıdır.

Bu mesele D.P. olarak, bütün ciddiyet ve önemi ile ele alınacak, karşı propoganda mekanizması kurulacak, işçilerimizin ihtiyacı olan basın yayın ve kültürel hizmetler ayaklarına kadar götürülecektir.

Bu vatandaşlarımızın bin türlü mahrumiyet içinde, bin türlü güçlük ve sıkıntılara katlanarak tasarruf ettikleri dövizler, memleketin kalkınmasında, yeni iş sahalarının açılmasında ve Türkiye'ye dönen işçilere, iş sahibi olmaları için kredi temininde kullanılmak üzere, organize edilecektir. Devletin ve millî müesseselerin de ortak olacakları bir Holding kurulacak, bu holding yatırım ve kredi holdingi olacaktır. İşçilerimiz, devletin belirli kâr garantisi ile, bu holdinge ortak olacak ve bu holdingde, hem memleket kalkınması için yatırımlara iştirak edecek, hem de yatırım yapacak ve yeni iş kuracak Avrupadaki işçilerimize kredi temin edecektir. Bu suretle Türkiye'ye gelecek döviz kanalları genişlemiş, bu yolla yapılacak yatırımların emniyeti sağlanmış, kârları garantiye bağlanmış ve Kalkınmaya da büyük ölçüde iştiraki temin edilmiş olacaktır. Ayrıca Türk işçisi memlekete geldiği zaman iş bulmak veya iş sahibi olmak için, en büyük bir yardımcıya, gene kendi imkânları ile kavuşmuş bulunacaktır.

Bu dövizlerin bu hedeflere ulaşmak için kullanılmasını sağlamak üzere D.P. gerekli bütün hazırlıkları yapmıştır. Ve gerekli her türlü mevzuat değişikliği ve diğer tedbirleri getirecektir.

ESNAF VE SANATKÂRLAR POLİTİKASI

Demokratik Parti olarak, dört milyona yaklaşan esnaf ve sanatkârlar topluluğunu ekonomik gelişmenin en büyük itici güçlerinden biri olarak görüyor ve toplumun istikrarlı, sağlam, başarılı, mazbut ve nizama bağlı çok değerli bir unsuru olarak kabul ediyoruz. Dolayısı ile de bu kitlenin demokrasimizin en güvenilir teminatı olduğuna inanıyoruz.

Bu inançla, esnaf ve sanatkârlarımızın işlerinde daha geniş imkânlarla kavuşturulması, istih-sal ve pazarlama problemlerinin halli, eğitimlerinin tamamlanması ve maharetlerinin artırılması, kredi imkânlarının islahı ve vergi kolaylıklarına kavuşturulması gibi hususlarda gerekli bütün tedbirlerin alınmasını sağlayacağız.

Ortak Pazara katılacağımızı nazarı itibare alarak ve gelecek yıllarda ortak pazar memleketleri ile rekabet etmek mecburiyetinde kalınacağını düşünerek esnaf ve sanatkârlarımızın yeni bir organizasyona gitmesi ve belirli meslek dallarında birleşerek birlikler halinde iş görmelerinin faydasına inanmaktayız.

Esnaf ve sanatkârlarımız için yeni ve büyük imkânlar sağlayacak olan küçük sanayi sitesi ve modern çarşıların inşaatına daha büyük bir hızla devam edilecektir.

Çıracılık mevzuu yeniden ele alınacak ve memleketin şartları nazarı itibare alınarak düzeltilmektedir.

D.P. olarak her esnaf ve sanatkârın kendi dükkânlarına, kendi tezgâhına ve kendi atölyesine sahip olmasını en önemli hedeflerimizden biri olarak kabul ediyoruz.

Yine D.P. olarak, her şoför vatandaşın kendi vasıtasına kendisinin sahip olmasını zaruri görüyoruz. Bu maksatla “Vasıta Edinme Kredisi” adı altında yeni bir kredi sistemi getirilecek ve bu sahaya, ihtiyacı kısa zamanda karşılayacak şekilde fonlar ayrılacaktır. Ayrıca vasıta fiyatlarında büyük artışlara sebep olan vergilerde düzeltmeler, indirimler ve muafiyetler sağlanacaktır. Fabrikalarla şoför teşekkülleri arasında doğrudan doğruya alım satım yapılması temin edilecektir.

Traktör ve kara nakil vasıtaları ve yedek parça fiyatlarının ucuzlatılması mümkündür ve bu mutlaka yapılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlar arasında, meslek ve sanat bilgisini artırmak isteyen ve yeni bir meslek edinmek isteyenlere “Meslek edinme ve bilgi artırma” kredisi sağlanacaktır.

EV KADINLARI POLİTİKASI

Bugünün şartları içinde aile hayatı büyük bir sarsıntının içindedir. Bu sarsıntı hem millî terbiye, hem de ailenin emniyeti bakımından son derece üzerinde durulması gereken bir husustur. Bugün babanın koruyucu kanadı altında ve annenin şefkati, yumuşaklığı, tutumluluğu ve herkesi eve bağlayan, o eski gizli ve sihirli hayat, o sessiz dayanışma ve sağlam emniyet ortadan kalkmıştır. Böyle bir hayatın çocuğa verdiği doğruluk, saygı ve kanaatkârlık duygusu yok olmuş ve yerini sokaktan gelen açığözlük ve evden uzaklaşma arzusuna bırakmıştır. Bu durum ev kadınlarında, emniyetsizlik, huzursuzluk ve yarından endişe etme gibi bir psikolojik hal meydana getirmiştir. Türk toplumunun varlığının muhafazasında ve millî terbiyenin devamında, ev kadınına yarın için emniyet verme ve ona eski kutsal mevkiini kazandırmanın rolü çok büyüktür.

Bu bakımdan Demokratik Parti olarak, ev kadınlarının günlük hayatlarını kolaylaştırmak, onları geleceklerinden emin hale getirerek ve vazifelerinin huzur içinde yapılmasını sağlamak gerektiğine inanmaktayız.

Bu maksatla ev kadınlarına hitab etmek, onlar için sağlık, sosyal yardım ve kültürel hizmetler yapmak üzere, yeni tedbirler alınacaktır.

Ev kadınlarını hastalık, kaza ve kocalarının ölümüne karşı sigorta edecek, ucuz, kolay ve çabuk işleyen bir sigorta sistemi getirilecektir.

TURİZM POLİTİKASI

Memleketimizin, tabii imkânları, tarihî eserleri ve millî hasletleri ile büyük bir Turizm kapasitesine sahip olduğu inancındayız.

Ancak Turizm meselesi, ne bürokrasimiz ne de partilerimiz, tarafından tam olarak anlaşılmamıştır. Halâ, “Sahiller kapışılıyor” sloganı ile turizm meselesi halledilmeye çalışılmaktadır. Halbuki mevcut imkânların bizdeki kadar tahrip edildiği bir memleket yoktur. Fakat bunu, sadece sahiller kapışılıyor diyerek, sadece özel teşebbüse bağlamak hatalıdır. Bunda devlet ve özel teşebbüs adetâ yarış halindedir.

Bu bakımdan her şeyden önce bir Turizm politikasının tesbitine ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

D.P. olarak, İç Turizmin vatanımızı tanımak, güzelleştirmek ve vatandaşlarımızın en tabîi hakkı olan dinlenme imkânlarını sağlamak, Dış Turizmin ise döviz temin etmek ve memleketimizi yabancılara tanıtmak bakımından alınması gerektiğine inanmaktayız.

Dış Turizm bakımından Orta Doğu memleketleri, bilhassa petrol memleketleri için güney sahillerimizin büyük bir kapasite taşıdığı inancındayız. Bu durumu nazarı itibare alarak özel tedbirler almak kararındayız.

Turizm mevzuunda ilk hedefimiz, sahillerimizin ve diğer turistik bölgelerimizin tabîi ve tarihî güzelliğini muhafaza etmek, mevcut kaynakları en verimli şekilde kullanmak ve mahallî özelliklerin kaybolmasını önlemek üzere, gerekli nazım plânları yapmak olacaktır. Turistik sahillerimizde otel, motel, halk plajları, kamp yerleri, tatil köyleri, villâlar, evler, köşkler için bölgeler ayrılacak, yeşil saha olacak ve olduğu gibi kalacak sahalara tesbit edilecektir. Bunlar en kısa zamanda bölge bölge planlanacak ve ilân edilecektir. Bu plânlar dışındaki gelişmelere kat'î olarak son verilecek ve mevcut başboş gidiş mutlaka durdurulacaktır.

Turizmle alâkalı devlet ve özel teşebbüse ait teşekküller ciddi ve modern ölçülerle ele alınarak islâh edilecek, daha verimli kullanılmaları temin edilecek ve mevcut şartlara uymaları için gerekli organizasyon sağlanacaktır.

Turizm sahasında çok milletli şirketlerin yatırım ve organizasyon gücünden istifade etmek için gerekli tedbirler alınacaktır.

Turizm Bakanlığı bugünkü organizasyon ve anlayıştan kurtarılacaktır. Dış memleketlerdeki turizmle alâkalı elemanlarımız memleketi tanıyan, Turizmi bilen, temsil ve tanıtmaya kabiliyeti olan kimseler arasından seçilecektir.

Karadeniz, Ege ve Akdeniz kıyılarında sefer yapacak, iç ve dış talepleri karşılayacak konforlu gemiler temin edilecek ve Turistik seferler için gerekli programlar yapılacaktır. Bu hususta özel teşebbüsün potansiyelinden istifade edilecektir.

BAYINDIRLIK, ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME POLİTİKASI

D.P. olarak Bayındırlık hizmetlerine ilim ve teknoloji ile memleket gerçeklerini de düşünerek hızla devam edeceğiz.

Bayındırlık hizmetlerinin yapılmasında önemli bir unsur olan müteahhitlik müessesesi, itibarlı ve tesirli bir müessese haline getirilecek, ihale sistemi yeni baştan ele alınarak daha âdil ve daha pratik bir şekilde sokulacaktır.

Kara, Hava ve Deniz ulaşım sistemlerinin genişletilmesi ve çoğaltılması ve modernize edilmesine devam edilecektir. Aralarında gerekli koordinasyon sağlanarak bu sistemler memleket ekonomisine daha faydalı bir işletme temposunun içine sokulacaktır.

Karayolları sisteminde, "Hızlı Yol" yapımı ele alınacak ve kısa zamanda tatbikata geçilecek şekilde her türlü imkân sağlanacaktır.

Memleket ekonomisine büyük zarar veren ve her yıl büyük can kaybına sebep olan trafik kazalarının önlenmesi için gerekli hukukî, teknik ve idarî tedbirler getirilecektir.

Haberleşmenin vatandaşlarımızın en tabîi, aynı zamanda sosyal ve medenî bir ihtiyacı olduğuna inanmaktayız. Bundan dolayı Milletlerarası, şehirlerarası ve şehir içi haberleşmenin yayılması, modernleştirilmesi ve isteyen herkese bu imkânın temin edilmesini sağlamak üzere, her tedbiri alacağız.

PTT hizmetlerinin her köye en kısa zamanda ulaştırılması gayemizdir.

GECEKONDULAR KONUSU

Partimiz için Gecekondu bir aile yuvasıdır. Damının altından bir Türk ailesinin barındığı bu yuvayı meydana getiren sebepleri gerçekçi bir görüşle değerlendiriyoruz. Devlet, köyde veya küçük kasabalarda yaşayan vatandaşa iş, gelir ve mesken temin etme gücünden yoksun olduğu için büyük şehre göç eden yurttaşlarımız, gecekondu denilen yerleşme biçimini bulmuş ve uygulamıştır.

Gecekondu, içinde yaşayanlarla beraber gelişen her gün yeni eklemelerle devam eden sürekli bir inşaatır. Devlet bu inşaatı durduramamıştır. Yerine yenisini yeterli şekilde ikâme edememiştir. Demokratik Parti gecekondu sorununu köküne inerek ve kesinlikle bitirici şekilde çözecektir.

İNŞA EDİLMİŞ GECEKONDULAR

1 Eylül 1973 tarihine kadar yapılmış gecekondu özel Kanunlar ve Medenî Hukuk Hükümleri saklı tutulmak kaydı ile çıkarılacak affın hudutları içine alınacaktır. Ancak birden fazla gecekondu olanlarla, gecekondularda hizmet üretenler, bu işi ticaret haline getirenler affın kapsamı dışında kalacaktır.

Bugüne kadar yapılmış Gecekondular'dan tapuya bağlanmasında sakıncası olmayanlara çevirdikleri arsaların tümü kendi adlarına tapulanacaktır. Bu Gecekondu'ların Kadastro, Tapulama ve İmâr Plânı işlemlerine öncelik verilecektir.

Tapuya bağlanan gecekondu bölgelerinde özel imâr plânı uygulaması yapılacaktır. İmâr İskân Bakanlığınca yürütülecek özel imâr plânları çerçevesinde belediyelerin bu bölgelerde tapuya bağlanan gecekonduları da tadil, tamir ve ilâve yapılmasına ruhsat vermesi temin edilecektir. Fennî şartlara ve ilgili yönetmeliklere uyulmak kaydı ile bu bölgelerde kat çıkma ruhsatı verilmesi bir nizâma bağlanacaktır.

Bütün gecekondu bölgelerine alt yapı tesislerinin götürülmesine öncelik verilecektir. Bu konuda dış kredi ve yardımların temin edilmesi için gerekli projelerin hazırlanmasını teminle görevli yeni bir organizasyon kurulacaktır.

Tapuya bağlanmış gecekondu sahiplerinin mülkiyet haklarını sınırlayan, bu gecekonduların satış veya ipotek edilmesini önleyen hükümler kaldırılacaktır. Gecekondu tapusu ile apartman tapusu arasında bütün farklar yok edilecektir.

YENİ GECEKONDULAR YAPIMININ ÖNLENMESİ

Gecekondu yapımının, önleme bölgeleri yolu ile sınırlandırılması başarılı olmamıştır. Devletin imkânları ve bürokrasi mesken yapımı yolunun Türkiye için yetersiz bir çözüm getirdiğini ispatlamıştır. İsrafa kaçmayan, alt yapı yatırımları yapılmış arsaların elverişli şartlarla dağıtımı yolu ile gecekondu yapımı önlenabilir. Arsa alım ve dağıtım işi, bugüne kadar müspet bir faaliyeti görülmeyen Arsa Ofisi Genel Müdürlüğüne yapılacaktır. Bu sebeple Arsa Ofisine genel bütçeden her yıl geniş ve yeterli kaynak sağlanacaktır.

Arsa fiyatları ve kredi vadeleri asgari ücretli bir vatandaşın ödeme gücüne dahi uygun düşecek ölçülerden başlatılacaktır.

Aldığı arsa üzerinde kendi evini yapan'a plân, malzeme, kontrol yönlerinden geniş yardım yapılacaktır. İşveren'ler, kamu kuruluşları, Devlet daireleri kendi evini yapana ücretli izin vermeğe mecbur tutulacak; Sosyal Sigortalar ve Emekli Sandığı'nın düşük faizli kredi vermesi temin edilecektir.

Aslında gecekondü bölgelerinin derdi sadece meskenleri değildir. Bu bölgelerde yaşayan yurttaşlarımızı iş ve gelir güvenliğine, sürekliliğine kavuşturacak tedbirler derhal alınmalıdır. Bu bölgelerde yaşayan vatandaşlarımıza meslekî, teknik ve sosyal eğitimde öncelik tanıyan Devlet hizmetleri getirilmelidir. Kentin gelişmiş mahalleleri ile gecekondü bölgelerini bütünleştirici manevî ve maddî bütün imkânlar seferber edilecektir. Bu bölgelerde örnek okullar, sağlık ve kültür tesisleri, kamu kuruluşları mağazaları, inşasına spor yatırımlarına derhal başlanacaktır.

Kıscacası bu bölgelerde sanayi toplumuna has verimli, rasyonel ve hünerli vatandaşlar yetiştirilecektir.

Yukarda anlatılan şekilde kısa zamanda gecekondü ve modern şehir arasındaki ikilik giderilecek, problemin büyümesi ve rejim yönünden acı sonuçlar doğurması önlenecektir.

İMAR VE İSKÂN POLİTİKASI

Partimize göre, sanayileşme, tarımda modernleşme ve şehirleşme, kalkınma hareketinin birbirinden ayrılmayan ve ayrı düşünilemeyecek üç ana unsurdur.

Bu bakımdan şehirleşmenin kalkınma ile paralel yürütülmesi gerektiğine inanmaktayız. Bu maksatla belediyelerle devletin daimî bir işbirliği içinde olmasının zarureti inaniyoruz. Belediyelerin, su, elektrik, yol ve kanalizasyon gibi alt yapı tesislerine yardım edilecektir. Büyük şehirlerin nazım plânları yapılacak ve tavizsiz tatbik edilecektir. Büyük şehirlerin duman ve diğer kirlenme meselesi ciddiyetle ele alınacaktır.

Devlet inşaatlarında ekonomik standartlara uygun belirli tipler tesbitine çalışılacaktır.

Her ailenin rahat bir meskene kavuşturulması hedef olacak, bunun için gerekli tedbirler getirilecektir.

SAĞLIK POLİTİKASI

İlmî metotlarla tesbit edilmiş, inceleme ve araştırmalara dayanan, memleket gerçeklerine uygun ve memleket imkânları ile paralel yürüyecek bir sağlık politikasına taraftarız.

Bu politikanın ana prensipleri ve ihtiva ettiği esaslar: Halkın sağlık hakkında bilgi ve seviyesini yükseltmek,

Koruyucu sağlık hizmetlerini esas kabul ederek, bunu memleket sathına yaymak,

Tedavi edici sağlık hizmetlerini koruyucu, sağlık hizmetlerinin yardımcısı ve tamamlayıcısı olarak ele almak ve teşkilâtlanmayı buna göre yapmak.

Sağlık hizmetlerini halkın ayağına götürmek ve halkta ayağına gelen hizmete karşı itimat uyanmasını temin etmek,

Sağlık hizmetlerini ve bu hizmeti yapacak olan insanları memleket sathına âdil ölçüler içinde göndermek ve arada mevcut olan farkları kısa zamanda ortadan kaldırmak,

Koruyucu sağlık hizmetlerini tek müessesede, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde toplamak ve böylece verimli şekilde çalışmasını sağlamak,

Bunlara ilâve olarak D.P. parti programında mevcut olan diğer hususların gerçekleştirilmesini temin etmek, şeklinde hülâsa edilebilir.

TARIM, HAYVANCILIK VE ORMANCILIK POLİTİKASI

Milletimizin büyük çoğunluğu çiftçidir ve geçimini topraktan sağlar. Millî gelirimiz içinde ve dış ticaretimizde tarım ürünlerinin yeri büyüktür ve bu, tarımın ekonomimizdeki önemini gösterir.

D.P. olarak, ziraî potansiyelimizi harekete geçirip, millî ekonomimize yeni ve ilâve güçler katmadan, sınaî gelişmemizi istenilen ölçüde hızlandırmanın çok güç olduğuna inanmaktayız. Bu hem sanayinin gelişmesi için finansman bulmak, hem de gelişen sanayi için pazar temin etmek bakımından böyledir.

Bu bakımdan partimiz, birim alandan en yüksek verimi temin etmeyi ve en fazla geliri sağlamayı, elde edilen mahsulü muhafaza, işleme ve pazarlamaya tâbi tutarak en iyi şekilde değerlendirmeyi; tarım sektöründe çalışanları arzulanan ekonomik ve sosyal imkânlarla kavuşturmayı, tarım politikamızın temel hedefleri olarak almıştır.

Memleketimizde tarım sektörünü modern ve teknolojik icaplara uygun bir seviyeye çıkartabilmek ve tarım gelirlerini gerektiği gibi yükseltebilmek için ilmin ışığı altında ve memleket şartları muvacehesinde lüzumlu tedbirleri almak, başka bir ifade ile geniş manâda bir Tarım Reformu yapmak zaruretine inanmaktayız. Ancak, bugün parlamentodan çıkarılmış bulunan Toprak Reformu Kanunu, bu hedeflere ulaşmak için gerekli tedbirleri getirmekten çok uzaktır. Aksine toprak hukumuzu zedeliyecek, toprağın istihsalini düşürecek ve vatandaşlar arasında kurulmuş olan ahengi bozacak hükümler getirmektedir. Bu bakımdan bu kanunu tasvip etmiyoruz ve üzerinde gerekli bütün değişikliklerin yapılmasında kararlıyız.

Partimiz bugünkü tarım teşkilâtının yetersiz, dağınık ve çiftçilerimizin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu kanaatindedir. Tarım hizmetlerinin dağınıklıktan kurtarılarak bir bütün olarak ele alınması ve Tarım Bakanlığına toplanmasına taraftardır. Ancak Tarım teşkilâtının memleket sathına yayılmasının merkeziyetçi bir sistem yerine, bölge esasına göre yeniden tanzim edilmesi gerekir. Ayrıca teşkilâtın ve hizmetlerin İlçeden öteye geçerek köye kadar uzanmasının zaruretine de inanmaktayız.

Tarım sahasında gerekli araştırmaların yapılması, tohumluk, fidan ve fide dağıtılması, gübrenin ve gübrelemenin en küçük çiftçiye kadar ulaşması, mücadele vasıtalarının artırılması ve yayılması, ve ziraî makinalaşma gibi hususlara daha büyük bir hızla devam edilmesinin şart olduğuna inanmaktayız.

Araştırmalarda bilhassa yeni mahsul çeşitleri araştırmasına önem verilecektir. Bu mevzuda Doğu Anadolu ve Haşhaş bölgeleri için öncelik tanınacaktır.

Haşhaş ekiminin yasaklanmasından soma müstahsile, gerek ziraî, gerekse sınaî sahada hiçbir ilâve imkân sağlanmamıştır. Ayrıca Haşhaştan istifade eden kitlenin sadece müstahsilden ibaret olmadığı düşünülmemiştir. Bu bakımdan sapından, küspesinden yağına kadar istifade edilen haşhaş meselesi, yeniden ve ciddî olarak ele alınacaktır. Haşhaş ekiminin yeniden yapılması temin edilecektir.

Demokratik Parti, yer altı ve yer üstü su kaynaklarımızın Türk köylü ve çiftçisinin istifadesine sunulması ve sulama suyu fiyatlarının normal sınırların içinde kalması için gerekli tedbirleri alacaktır. Uzun vadeli bir iş olan ve büyük yatırımlara ihtiyaç gösteren toprak ve su muhafazasını köylü ve çiftçi ile elele vererek ve plânlı bir şekilde yürütmenin doğru olduğu inancındayız.

Su ürünleri istihsalinin artırılması, muhafazası ve değerlendirilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Tarım eğitim merkezlerine ve tarım öğretimine hem değer, hem de yeni bir yön vermeye kararlıyız.

Yetişkin çiftçileri yetiştirmek için geçici ve daimî, kısa ve uzun vadeli kurslar açılacaktır. Çiftçilerimizin gönüllü olarak teşkilatlanmaları teşvik edilecek ve bunların köylüye faydalı olması için gerekli yardımlar yapılacaktır.

Memleketimizin hayvan beslemek kapasitesi büyük olup, bir türlü değerlendirilmemektedir. Bilhassa Doğu Anadolu Bölgesi için özel bir “Hayvancılığı Geliştirme Programı” hazırlanacaktır.

Mevcut hayvan materyali mutlaka islâh edilecek, hayvancılık meselesi beş yıllık plânlarda ve yıllık programlarda önemi ile mütenasip bir şekilde ele alınacaktır. Hayvancılık sahasında meraların islâh edilmesine, yem bitkileri ziraatının geliştirilmesine, hayvan hastalıkları ile mücadeleye, besin hayvancılığının ve entansif hayvancılığın yayılmasına ve hayvan mahsûlleri işleyen sanayinin teşvik edilmesine gayret edilecektir.

Hayvancılık kooperatiflerinin geliştirilmesi teşvik edilecek, veteriner hekimlik cazip bir hale getirilecek, fiyat meselesi belirli garantilere bağlanacaktır.

Ziraî sahadaki kredi sistemi ciddî ve etraflı bir şekilde İslaha muhtaçtır. Kredilerin, çiftçilerimizi başka kapılara müracaat ettirmeyecek ölçüde vade ve faiz bakımından makûl sınırlar dahilinde verilmesine taraftarız. Kredilerin kontrolü kredi olarak verilmesi ve başka sahalara kaymasının önlenmesi şarttır. Bu maksatla ziraî istihsalı arttırmak için yeni teşvik unsurlarını da ihtiva eden bir “Ziraî Kredi Sistemi” getirilecektir.

Bütün dünyada tatbik edildiği gibi çiftçinin gelirinde istikrar sağlanarak, fiyat dalgalanması önlenerek istihsalı arttırmak için çiftçiye asgarî fiyat garantisi verilecektir. Taban fiyatları tesbit edilirken çiftçilerimizin büyük ekseriyetini teşkil eden ve istihsalını artırma imkânı çok sınırlı olan küçük çiftçinin durumunu nazarı itibare alacağız.

Ormanlarımızı geliştirmek, korumak ve işletmek memleket ihtiyaçlarını devamlı olarak karşılamak, ihtiyaç fazlası orman mamullerinin ihraç imkânlarını bulmak ve orman köylülerinin hayat seviyelerini yükseltmek, ormancılık politikamızın hedeflerini teşkil etmektedir. Bu hedeflere ulaşmak için, mevcut ve yeniden teşkil edilecek gerçek ve tüzel kişilere ait ormanlar için gerekli teknik yardım ve kredi sağlanacaktır.

Orman meselesini halletmek için, “Orman köylümüzün mülkiyet yedieminliğini” temin etmek gerektiğine inanıyoruz. Bunu temin için gerekli mevzuat değişiklikleri sağlanacaktır.

Devletle halkı karşı karşıya getiren ve geniş ihtilâflara sebep olan orman sınırları meselesi en kısa zamanda halledilecektir.

Pazar satış odunlarının müstahsil köylüye eskisi gibi yüzde yüz oranında satış hakkı vereceğiz.

Orman ürünleri işleyen büyük fabrikalar yanında, imkân ve şartlara göre orman bölgelerine dağılmış ve orman içi köylülerine iş temin edecek küçük tesislere de ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

Orman köylülerinin kalkınması için özel bir program tatbik edilmesine taraftarız. Bu arada orman köylülerinin orman varlığından genel hizmetler için istifade etmeleri sağlanacak ve orman köylerinde bir takım özel ziraat çeşitleri yanında, hayvancılık, analık, ipekböcekçiliği ve el sanatları gibi işlerin yayılması istikametinde gerekli tedbirler alınacaktır.

Orman suçlarının affı meselesi bir takım peşin hükümlerden kurtararak siyasî yatırımlara mevzu olmaktan çıkarılacak ve en kısa zamanda halledilecektir.

Bu hususta bütün devlet organlarını, bütün partileri ve politikacıları samimiyet ve memleket realiteleri üzerine eğilmeye davet ederiz.

KÖY VE KÖYLÜ POLİTİKASI

Milletimizin büyük çoğunluğu köylerde yaşamaktadır. Köyler sadece bir iskân ünitesi olmayıp, Türk ekonomisinin, Türk toplumunun ve politik organizasyonun da çekirdeğidir. Bu sebepten her türlü kalkınma hamlesi köyden başlamalı ve her hizmetin köye ulaştırılması imkânı bulunmalıdır.

Demokratik Parti, millî kalkınmamızın köylünün kalkınması ve katkısı ile esas hedefine ulaşacağı inancındadır.

D.P. olarak, köylüyü sahipsiz bırakmamayı, devrin imkânlarına ve şartlarına göre yaşatma tedbirlerini almayı ve köylüyü içine dönük durumdan çıkarmayı politikamızın en önemli hedeflerinden biri saymaktayız.

D.P. olarak kabul etmekteyiz ki, köy sadece çiftçilik yapmak için bir ünite değil, aynı zamanda bütün ekonomiye tesir eden, sanayimiz için pazar olan, iş sahaları için iş gücü aktaran ve yatırımlar için gerekli sermayenin teşekkülüne yardım eden en güvenilir bir kaynaktır.

Bunların da ötesinde köylerimiz, Türk Kültürünü, Türk karakterini, Türk örf ve âdetlerini, dolayısı ile Türk milliyetçiliğini koruyan, bunlara sahip çıkan ve devamlılığını sağlayan bir ocaktır. Bu ocak asırlardan beri bu vazifeyi görmekte, asırlardan beri bu inanç ateşini yakmakta ve devam ettirmektedir. Bütün bunlardan dolayı köy kalkınması üzerinde iktidarımız zamanında ısrarla ve önemle durulacaktır.

Bu maksatla:

Köylerin yol, su, okul ve elektrik işlerinin en kısa zamanda halledilmesi sağlanacaktır.

Dağınık ve tek başına belirli hizmetlerden istifade edemeyen köyler için sağlık ocakları, kooperatif binaları, bölge okulları ve ortaokullar, PTT Merkezleri, pazar yerleri, hamam ve diğer hizmet binaları belirli merkezlerde yapılacaktır.

Köye götürülecek çeşitli hizmetleri hızlandırmak için halkla işbirliğinin sağlanması ve halkın gönüllü olarak bu gibi işlere katılmasının temin edilmesi yolunda gerekli tedbirler alınacaktır.

Köye götürülen yol, su, elektrik gibi hizmetlerden alınan iştirak payları kaldırılacaktır.

Köylünün mahsulünü değerlendirme, pazar imkânları ve pazarlama bakımından yeterli kolaylıklar sağlanacaktır ve köylünün mallarının değerlendirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Köylümüzün iptidai meskenlerden kurtarılıp ihtiyaçlarına cevap verecek sıhhi meskenlere kavuşturulması için, yeni bir köy meskenleri politikası takip edilecektir.

Bu maksatla tip köy evleri projelerinden başlanarak, yer temin etme ve malzeme kredilerine kadar yeni bir tedbirler manzumesi getirilecektir. Yeniden kurulacak köylerin yer bulma imkânlarının sağlanması için gerekli mevzuat değişikliği yapılacaktır.

Köy okullarının tamir ve bakımı, ısıtma ve diğer hizmetlerinin görülmesi, köylü ile öğretmenin arasında çekişme ve huzursuzluk mevzuu olmaktan kurtarılacaktır.

Köylerin imar hareketlerine, cami, köy odası, hamam ve diğer hizmet binalarının kurulmasına devletin yardım eli uzatılacaktır.

Köylünün bilgili, ucuz ve emniyetli bir ziraat işi yapılabilmesi için lüzumlu olan gübre, tohumluk, damızlık, mücadele ilaçları, fidan, fide ve bilûmum tarım âlet ve vasıtaları istikrarlı bir şekilde ve ucuz olarak temin edilecektir.

Köylü ile alâkalı kredi sistemi kökünden değiştirilerek bu konuda tatbikatta iyi netice vermediği sabit olan faiz nisbeti, teminat şekli, toprak baremi ve geri ödemedeki aksaklıkların sebepleri yeniden gözden geçirilerek daha iyi, daha ucuz ve daha teminatlı bir sistem getirilecektir.

Hayvancılık sahasında yetiştirme ve pazarlama meselesinin halli istikametinde gerekli tedbirler sağlanacaktır.

El, ev ve köy sanatlarının teşvikinde, eğitim, donatım, kredi ve pazarlama imkânları temin edilecektir.

Tarıma dayalı küçük sanayinin köylere kadar yayılması ve köylünün ortaklığında kurulması tedbirleri getirilecektir.

Köy ve köylüye götürülecek bütün hizmetlerle köylü ile beraber düşünmek ve köylü ile el ele vermek, ana prensiplerimiz olacak ve köylünün her meseleyi devletin güçlü ve müşfik elini yanında bulacaktır.

MİLLÎ SAVUNMA POLİTİKASI

Millî savunma politikamızın temeli zamanımızın politik ve stratejik şartlarına uygun, milletçe topyekûn savunma ve müttefiklerimizle ortak savunma esasına dayanacaktır.

Ordumuzun zamanın şartlarına ve ihtiyaçlarına uyacak şekilde daimî bir gelişme ve modern bir hüviyet kazanma içinde olması gerektiğine inanmaktayız.

Ayrıca silâhlı kuvvetlerimizin görevleri güvenle ve emniyetle başarabilmeleri için, bütün vanda güvenliğin en sağlam şekilde korunması zaruretine de inanmaktayız.

Askerlik mükellefiyetine ait esasların zamanın şartlarına göre yeniden gözden geçirilmesini zarurî görüyoruz. Türk silâhlı kuvvetlerinin vatan müdafaası yanında memleketin kalkınması yönünde de yeri ve rolü olduğuna, halk eğitimi ve teknik eğitim bakımından başarılarının daha da artırılmasının zaruretine inanmaktayız.

Yedeksubaylık müessesesinin yeniden ele alınması gerektiğine inanıyoruz. Bu sahada, isteyen gençlerin yedeksubaylık hizmetlerini hemen yapabilmesi, yetişmiş insan gücünün daha verimli bir şekilde kullanılması ve bütçelerde büyük ölçüde tasarruf sağlanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

DIŞ POLİTİKA

D.P. olarak, dış politikamız, millî menfaatlerimizin taviz verilmeksizin ve en verimli şekilde korunması esasına göre tanzim edilecektir.

Günümüzün modern diplomasisi; millî şura sahip ve millî iradeyi temsil edebilen muktedir hükümetlerin, müzakere güçlerini arttırmış bulunmaktadır. Bu bakımdan milletlerarası müzakere-lerde menfaatlerimizin korunabilmesi için, en başta itibarlı ve muktedir hükümetlerin varlığını şart sayıyoruz. Bunun yanı sıra, Türkiye'yi ancak, bütün imkânlarıyla, bütün varlığı ile, köyü, köylüsü, kültürü ve sanatı ile tam olarak tanıyan bir Dışişleri kadrosunun temsil gücü olacağını kabul ediyoruz.

Bunu temin için, İçişleri Teşkilâtı ile Dışişleri Teşkilâtı arasında gerekli işbirliği sağlanacak ve yeni bir transfer sistemi kurulacaktır.

Son siyasî ve stratejik gelişmelerin ışığında, bir barut fıçısı haline gelen Orta Doğu ve Komünist Blokun tamamen baskısı altında bulunan Arap âleminin yanı başında bulunan Türkiye, bu bölgenin emniyet ve istikrar unsuru olma vasfını üzerinde toplamış bulunmaktadır. Antikomünist millî bünyesi ile güçlü bir Türkiye'nin hür ve demokratik camia için, Avrupa'nın bu ileri burç nok-

tasında taşıdığı değeri iyice ortaya koymak gerekmektedir. Bu durumun bugüne kadar gereği gibi tebarüz ettirilmediği inancındayız.

Bu hususun, bağlı olduğumuz milletlerarası anlaşmalarda tâbi bir üye olarak değil, eşit haklara sahip ciddî bir ortak olarak kalabilmesini temin etmek D.P'nin ana prensibi olacaktır.

Bu cümleden olarak üyesi bulunduğumuz NATO savunma paktının savaşı önleme gayesini başarı ile sağladığına inanarak, bu sistem içinde herhangi bir tefrike mahal olmadığı kanaatindeyiz.

D.P. olarak, Ortak Pazar içinde Türkiye'nin yerini almasının faydasına inanmaktayız. Ancak elde edeceğimiz hakların, Ortak Pazara mensup olmayan herhangi bir memlekete sağlanan haklardan daha geride olmasını kabul etmemize de imkân yoktur.

Ortak Pazar mevzuunda imzalanmış bulunan protokolların, gerek sanayimizin korunması, gerek ziraî mahsûllerimize sağlanan kolaylıkların arttırılması, gerekse Avrupa'daki işçilerimiz için tanınan önceliklerin iyileştirilmesi hakkında yeniden ele alınması gerektiğine inanmaktayız.

Dışişleri Bakanlığında, Avrupa'daki işçilerimizin ekonomik, sosyal ve kültürel bütün hizmetlerini tam ve kâmil mânâda görebilecek şekilde ve zihniyete, yeni bir teşkilât kurulacaktır.

Dış memleketlerde, bilhassa Bulgaristan, Yunanistan ve diğer Balkan memleketlerinde yaşayan Türklerin maddî ve manevî sahada hakları olan ve millî kültürümüzle bağdaşan bir hayat sürmelerini temin, başlıca vazifelerimizden biri olacaktır.

D.P. Kıbrıs meselesini Millî bir dava olarak kabul etmekte ve adadaki Rumların aralarındaki zahiri ihtilâfı bir muvazaa olarak görmektedir. Yapılmakta olan müzakere ve çalışmaların 1960 Zürih anlaşmaları esasına uygun olarak neticelendirilmesi hedefimiz olacaktır. Kıbrıslı İrkdaşlarımıza gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel yardımların daha da arttırılarak devam edilmesi kanaatindeyiz.

Kıbrıs meselesinde olduğu gibi Ermeni meselesinde de haklılığımız, Dünya Kamu oyuna yeterince anlatılamamış ve kabul ettirilememiştir. Dışişleri kadrosunun Millî Meselelere karşı mevcut olan alâkasız tutumunun acısı fazlası ile çekilmiş olduğundan, bundan sonra bu duruma müsaade edilmeyecek ve bu teşkilâtın daha iyi çalışan bir propoganda sistemi ile teçhiz edilmesi sağlanacaktır.

Son yılların dış politikası büyük ölçüde ekonomik meseleler etrafında cereyan etmektedir. Bu bakımdan Doğu Blokuna dahil memleketlerle geliştirilmekte olan münasebetlerde işçilerimize dolaylı yollarla da olsa tesir ve müdahaleye imkân bırakmayacak şekilde gerekli tedbirleri alacağız.

Bu meyanda Balkan, Ortadoğu ve Kuzey Afrika Memleketleri ile olan münasebetlerin yukarıdaki ölçüler içinde olmak üzere, daha da geliştirilmesi taraftarıyız.

Müslüman memleketleri ile olan bağlarımızın ekonomik ve kültürel ölçüler içinde daha da geliştirilmesinin lüzumuna inanmaktayız. Bu memleketlere tâyin edilen Dışişleri memurlarının üzerinde, bu memleketlerin inançları, örf ve âdetleri ve sosyal durumları bakımından ciddiyetle durulacaktır.

Milletlerarası anarşizmin memleketimizdeki yarattığı hadiseleri önlemek için bir taraftan ve haklı olarak en zecri tedbirleri alırken, diğer taraftan da haklılığımızı dünyaya kabul ettirmek için gerekli tedbirleri getireceğiz. Bu mesele bahane edilerek, kim ve hangi Teşekkül tarafından olursa olsun işçilerimize müdahale edilmesine veya hükümrancılık haklarımıza halel gelebilecek intibai ve-rilebilecek bir harekete tevessül edilmesine asla ve hiçbir şekilde müsaade edilmeyecektir.

Dünyanın muhtelif yerlerindeki her türlü barış ve silâhsızlanma görüşlerini Türkiye'nin Savunma gücünü zayıflatmadığı ve mevcut dengeyi aleyhimize bozmadığı müddetçe destekleyeceğiz.

AZİZ VE BÜYÜK TÜRK MİLLETİ

Bütün vaad ve iddialarımızı hülâsa ederek diyoruz ki: D.P. olarak, Allah nasip eder, milletimiz de teveccüh gösterir iktidar olursak, daha mamur bir vatan, daha mesut ve daha müreffeh bir millet, daha sağlam ve daha hızlı gelişen bir ekonomi, daha kuvvetli ve daha istikrarlı hükümetler; kısaca kudretli bir Türkiye vaad ediyoruz.

Kudretli bir Türkiye, bütün millî müesseseleri arasında gerekli ahengi kurmuş; kararlı ve inanmış devlet adamları ile, vazifesine bağlı ve hizmet arzusu içindeki bürokrasi ile, faziletli ve müessir bir icrayı temin etmiş; Üniversitesi, Ordusu ve gençliği ile millî hedeflere yönelmiş bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye; mülkiyetin, mirasın, can ve mal emniyetinin, tarihî ve millî değerlerin korunduğu, millî birlik ve beraberliğin sağlandığı; hür seçimin, hür parlamentonun, hür basın ve hür muhalefetin teminat altına alındığı bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye, Ekonomik gücü hızla ve istikrar içinde gelişen, tabii kaynaklarından en verimli şekilde istifade edilen, bütün vatandaşları maddî ve manevî sahada durmadan ilerleyen bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye, Köylü ve Çiftçisi modern istihsal vasıtaları ile teçhiz edilmiş, ziraî mahsûlleri için fiyat garantisi ve pazar imkânları sağlanmış, köylü ve işçi için göç mecburiyeti ve gurbet acısı ortadan kalkmış bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye sanayi sahasında gerekli insan gücü ve kredi ihtiyacı kolayca sağlanan, herkese iş sahası temin edilen, herkesin satın alma gücü olan ve her malın pazar imkânı bulunan bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye, fiyatları istikrar içinde tutulabilen, sanayinin milletlerarası rekabet gücü sağlanabilen, iş imkânları geniş ve iç ekonomisi dinamik olan bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye, ileri bir ulaştırma şebekesinin kurulup işletildiği, modern bir haberleşme sisteminin temin edildiği ve bunlardan herkesin hür olarak istifade etme hakkı ve imkânının sağlandığı bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye, şehirlerinin imar ve mesken problemi halledilmiş, bütün köylerine yol, su ve elektrik hizmetleri götürülmüş ve bütün çocukları okula kavuşturulmuş bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye, vatandaşlarının sağlık ve korunması temin edilmiş, bu vatandaşlar içinde yoksul ve ihtiyar olanların saadet ve huzuru sağlanmış ve gençlerinin eğitimi ve gelişmeleri teminat altına alınmış bir Türkiye'dir.

Kudretli bir Türkiye, ilim ve teknoloji sahasında elde ettiği başarılar herkesçe teslim edilen, san'atın her dalında değerli ve orijinal eserler vererek medenî âleme kabul ettirebilen, fakat millî kültüründe ve diğer millî değerlerinde Türk olarak kalabilen bir Türkiye'dir.

Nihayet Kudretli Türkiye, dostları tarafından aranan ve sevilen, düşmanları tarafından korkulan, sayılan ve son derece karışık dünya meseleleri halledilirken dostlarının dostluk bağları ve düşmanlarının dost olma arzuları günden güne kuvvetlenecek olan bir Türkiye'dir.

D.P. olarak, bu vaadlerle ve bu iddialarla büyük milletimizin huzurundayız. Ümit ve inançla dolu olarak, karar ve azim içinde, hizmete talibiz.

Şüphesiz takdir aziz ve büyük milletimizindir.

Milli Selamet Partisi Seçim Beyannamesi

1 – MİLLETİMİZ:

Aziz ve Muhterem Milletimiz:

Sen tarihin en büyük en şerefli milletisin. Sen örnek medeniyetler kurmuş, insanlığa ışık tutmuş, bütün insanlığa ahlâk ve fazilet nedir öğretmiş, dünyanın nizamını tanzim ve idare etmiş olan milletsin. Yakın çağlara kadar, dünya milletleri ile teke tek değil, hep onların yekûnû ile karşılaşmış ve yekûnuna galebe çalmışsın. Bu zaferler sağlanırken şüphesizki, inancın, senin temel kuvvet kaynağını teşkil etmişti. Ama sen aynı zamanda maddî sahada da bütün dünyanın en önünde gidiyor, bütün insanlığa yol gösteriyordun. Medeniyetin bayrağı idin. İlim, fen, teknoloji. Öğretim ve eğitimde en ileri idin. Bilhassa ahlâkî ve manevî üstünlüğün her sahadaki başarının temel taşıyı teşkil ediyordu. Uzun zamanlar manevî ilimler sahasındaki üstünlüğünün yanına maddî ilimlerde de yapıpıcı, keşfedici, bulucu ve kurucu kabiliyetin ile bütün insanlığa önderlik ediyordun. Batının bugün bizden daha iyi faydalanmasını becerdiği maddî ilimlerin temelini kuran, onlara ilim hüviyetini veren ve o ilimlerin sahibi olan sensin. Sen en kısa zamanda en kuvvetli teşkilâtları kurup en disiplinli çalışma örnekleri veren milletsin. Sen Allahın Hakkı tutma, iyiyi sağlama ve kötüyü menetme yolunda bulunmak üzere seçtiği aziz ve mümtaz milletsin.

Sen tarihin uzun asırlar boyu mesut ve yol göstericisi olan milletsin.

2 – TARİHİMİZ:

Tarihimiz şan ve şerefle doludur. Milletimiz bütün tarihi boyunca hakkı ve adaleti temsil etmiş, diğer milletlerin yekûnûna galebe çalarak insanlığa her sahada hizmet etmiştir. Daha bir sene önce, batının toplam gücü olan haçlı ordularının yanlış zihniyetine milletimiz karşı çıkmış, onların barbar hücumlarını göğsünde söndürmüştür. Milletimiz beş asır önce İstanbulu fetederken ve dört asır önce Viyana kapılarını zorlarken aynı şekilde batının toplam gücüne karşı zaferler elde etmiştir. Tarihimiz hep böyle geçmiştir. Milletimiz inançlara müdahale etmemiş hiç bir zaman sömürgeci olmamıştır. Milletimiz tarihi boyunca milletlerarası münasebetlerde, hakkın ve adaletin müdafii olmuş ahitlere bağlılık ve karşılıklı eşit muamelenin en güzel örneklerini vermiştir.

Milletimizi dıştan yenemiyen yanlış zihniyetler, uzun asırlar sonra onu içten yenme yoluna yöneldiler ve bu hususta zamanla büyük başarılar sağladılar. Gayri Millilik hareketleri maddî ve manevî sahada gerilememize sebep olmuş ve büyük imparatorluğumuzu kısa zamanda çökertmeye ve yıkmaya kâfi gelmiştir.

Çanakkale ve İstiklâl Harplerimiz, bütün tereddiye rağmen inandığı zaman bu milletin yine ne büyük harikalar gösterebileceğine dair en yakın tarihimizin açık şahaserleri ve milletimizin hayatiyetini kaybetmediğini ortaya koyan bariz ve kuvvetli delillerdir.

3 – YAKIN TARİHİMİZ: (ÇOK PARTİLİ DEVRE).

1946 yılından itibaren memleketimiz çok partili rejim devresine girdi o tarihtenberi siyasî hayatımızda muhtelif partiler yer aldılar. Bunların içinde bir kısmı da uzun yıllar iktidarda kaldı. Milletimiz böylece çeşitli zihniyetlerin ülkemizi sonunda hangi noktalar hangi buhranlara getirdiğini fiilen deneyerek gördü. Çok partili devre bugün artık çeyrek asırlık bir maziye sahip bulunmaktadır. Bu devrede milletimiz birçok tecrübelerle sahip olmuştur. Bu devre esnasında Milletimizce büyük alâka gören iki eski hareket olmuştur bir de yeni hareket vardır. Eski Hareketlerden birisi D.P. nin

kuruluş ve iktidara getiriliş hareketi diğeri de A.P. nin kuruluş ve iktidara getiriliş hareketidir. Yeni hareket ise MSP, Millî Selâmet Partisinin kuruluş ve kısa zamanda bir çığ gibi büyümesi hareketidir.

Bu hareketler millî heyecanla doğmuş ve gelişmiş hareketlerdir. DP'yi iktidarlara getiren millî heyecan, DP iktidarının ilk yıllarında yurt kalkınmasında önemli bir canlılık doğurmuş ve fakat bu canlılık Milletimizi tarihi, büyük şanlı mahrekine oturtmak için yetmemiştir.

AP yönetici ekibi ise iktidara geldiği andan itibaren kendisini iktidara getiren millî heyecanın ne olduğunu bilememiş, o heyecana sırt çevirmiş ve kısa bir süre sonra milletimizin öz varlığı tezat teşkil etmeğe başlamıştır. AP iktidarı devresi millî bünye ile kaynaşamamış zevahiri rakamlarla doldurma yoluna heves etmiş, keyfiyet plânında boş ve kof bir devre olmuştur. Dört senelik bir iktidar devresinden sonra yıkılmaya başlamıştır. AP devresinde, DP devresinin millî heyecanının maddi alandaki kalkınma hareket ve canlılığı yanında, keyfiyet itibarıyla hiç mesabesinde heyecansız, renksiz sönük bir devre olmakla kalmamış bu devre millî bünyemizin manevî kıymetler âleminin alabildiğine tahrib edildiği ve öz varlığımızdan çok şeyin kaybolduğu samimiyetsiz ve beceriksiz bir devre olmuştur. Sonu gelmiş buhranlara dayanmış yürüyemez hale gelmiş zihniyetindeki yanlışlık ve zaafiyetleri suni olarak telâfi için kendi yanlış zihniyetinden başka görüşlere yer vermemek gayesiyle çeşitli tevillerle düşünce ve inanç hürriyeti ortadan kaldırma gayreti içinde tehakküm yollarına savaşılmaya kalkışmış vs böylece (bu can çekişmeler arasında devrini tamamlamıştır. Bu devreleri perber büyük Milletimiz bugün bir noktaya gelmiştir kimmilletimizin halihazır durumunu belirten bir noktayı hakiki mahiyet ve manası ile tesbit etmemizde fayda vardır.

4 – BÜGÜN DÜNYANIN VESASI

Bugün dünya milletleri arasında büyük bir yarış hüküm sürüyor bazı milletmeye gidiyor, büyük güç ve kabiliyetle bazı silâhlar geliştiriliyor, maddî ilimler ve teknoloji sahasında başdöndürücü inkişaflar kaydediyorlar. Nükleer enerji harekete geçiriliyor. Makineleşmekte ve organizasyonda yeni çağırılar açılıyor. İktisadî alanda verimli üretim, pazarlama satış sistemleri geliştiriliyor, refah seviyeleri yükseltiliyor, öğretim ve eğitimde büyük ilerlemeler kaydediliyor, sayısız yeni araştırma müesseseleri kuruluyor, kalifiye elemanların seviye ve miktarları süratle arttırılıyor. Sosyal güvenlik tedbirleri alınıyor. Beldeler, diyarlar imar ediliyor. Yollar, caddeler, modern binalar, tesisler, vasıtalar yeni görünüşler ve yaşam şartları meydana getiriyor.

Bu maddî yarışta, ilerlemiş ve geri kalmışlar olmak üzere iki ayrı milletler kümesi meydana gelmekte ve bu kümeler arasındaki imkân ve seviye farkı da gün geçtikçe artmaktadır. Maddî sahada ilerlemiş memleketlerde, kalkınma hususunda iki ayrı sistem tatbik ediliyor:

“Kapitalist sistem”, “Sosyalist sistem”. Bu sistemler sadece iktisadî sahada kalmıyor; milletlerin içtimâî ve manevî sahalarına el atıyorlar ve böylece iki ayrı alem meydana getiriyorlar. Satıhta ayrı bu iki grubun temelde çok müşterek tarafları bulunmaktadır: Her ikisi de maddecidir, meteryalisttir. Her ikisi de menfaatçidir. Her ikisi de diğer milletleri kendi kültür ve çıkarlarına bağlamayı arzu etmektedirler. Her ikisi de maddî ilerlemesine mukabil manevî tatminsizlik içindedir; maddî sahadaki refahları ilerledikçe manevî bunalımları artmaktadır.

HALİMİZ

a) Maddî Alanda:

Milletimizin, istiklâl harbimizi yapmak üzere şahlandığı günden yarım asır sonra, çok partili devreye girdiğinden çeyrek asır sonra bugün milletimizce yakinen bilinen ve hissedilen maddi halimizi birkaç cümle ile kısaca aşağıdaki şekilde hulâsa etmek mümkündür.

Tarihimizde ender raslanan yarım asırlık bir sulh devresi geçirmiş bulunuyoruz. İkinci Cihan Harbinden sonraki çok partili devreye girdiğimizden beri geçen çeyrek asırlık devreyi, birçok milletler bizden çok daha mükemmel bir şekilde değerlendirmişlerdir. Bazan solcu CHP'nin bazan da Liberal-Renkli AP'nin zihniyetlerinin tatbikatıyla geçen bu devrenin sonunda geldiğimiz netice maalesef şudur:

Halen nüfusumuz kırk milyonu bulmuştur. Yer yüzündeki 157 müstakil, 78 bağlı şekilde yönetilen 235 ülke arasında nüfus bakımından sıramız yukardan 16'dır. Artık büyük nüfuslu milletlerden birisiyiz. Bundan büyük memnuniyet duyuyoruz. Çünkü bizim milletimizin yalnız kendisini kaldırmak hususunda değil bütün milletlere yapacağı büyük hizmetler var. Onun için nüfusu büyük, kudretli bir millet olmamız gereklidir. Diğer yandan bu güzel yurdumuz çok daha büyük nüfusa refah temin edebilecek her türlü zenginlik ve nimetlerle bezenmiş bulunmaktadır.

Yurdumuzun toprak büyüklüğü yer yüzündeki 235 memleket içerisinde yukarıdan 29. sırada geliyor. Büyük topraklı ülkeler arasındayız.

Topraklarımızın altında her türlü madenler var; topraklarımızın üzerinde ziraat ve hayvancılığa ait her türlü imkânlar mevcut.

En şerefli tarihe sahibiz. Yeryüzünün en çalışkan milletiye. Çok partili devreye girdiğimiz 25 yıldan beri bir çok partiler iktidara geldi. Bir çok kalkınma plânları tatbik edildi. Kalkınmaya azimli bir çok milletlerin değil 25 yıl hatta beş yıl gibi kısa zamanlarda ne büyük hamleler yapabildiğine dair geçmişten ve halden bir çok misaller vermek mümkündür. Hal böyleyken bugün 25 yıl sonra yurdumuz kalkına kalkına hangi noktaya geldi diye ciddi bir tetkik yaptığımızda görüyoruz ki, halimiz acıklıdır.

Yüzde yetmiş köylerde yaşayan milletimizin, köyler ve birçok kasaba ve şehirler dahil temel medenî ihtiyaçlardan hemen hiçbirini karşılanmış ve tanzim edilmiş değildir. Bilindiği gibi Avrupa'da ve Amerika'da dağ başındaki tek çiftlik evinin bile yolu asfalt, elektriği, telefonu mevcut olduğu ve bir musluğundan soğuk su bir musluğundan sıcak su aktığı halde, bizim bazen 5000 nüfuslu köylerimiz dahil hiçbir köyümüzde asfalt yol yok, kırkbin nüfuslu birçok şehirlerimizin de yolu halâ asfalt değil, köylerimizin bir kısmı hariç, büyük çoğunluğunda elektrik yok, kırkbin, altmış bin nüfuslu birçok şehir ve vilâyetimizde elektrik günde birkaç saat verilebiliyor. Birçoklarında günün en lüzumlu akşam saatlerinde bile elektrik yok. Çoğu köylerimizde akan su yok. Milletimiz halen ibrik devri yaşıyor. Büyük şehirlerimizin pek çoğunda, hemen yakınlarında bir çok tabii su kaynakları olduğu halde kullanma suyu ve içme suyu yok. Bir iki şehrin kifayetsiz kanalizasyon tesisatı hariç hiçbir köyde ve şehirde kanalizasyon yok.

Ulaşım kifayetsiz. Demiryolları eski; suratsız çok seyrek. Havayolları kifayetsiz. Birçok büyük şehirlerin hava ulaşımı yok, hava meydanı yok. Hava meydanı olanların birçoğunda yıllardanberi bazı noksanlar tamamlanmadığı için seferler emniyetsiz ve intizamsız. Deniz yolumuz kifayetsiz ve cılız, her sene milyonlarca liralık navlun yabancı şirketlere ödeniyor.

Köylerde yaşayan halkımız ziraatle ve bazıları hayvancılıkla meşgul. Ziraatımız gelişmemiş. Büyük kısmında tarla sürmek için traktör yerine hayvandan faydalanılıyor. Tarla sürümü kara saba ile oluyor. Ziraat aletleriyle teçhiz edilmemiş yerler pek az. Ziraatımız verimsiz ve külfetli. Araştırmalar noksan, hayvancılığımız aynı şekilde son derece verimsiz, cinsler ıslâh edilmemiş. Asıl yapılması icap eden büyük hamlelerde hiçbirine henüz başlanmamış.

Çoğu yerde saman ve arpa takriben buğday fiyatında hatta ondan fazla, et kombinaları kfiyetsiz, birkaç büyük şehrimiz hariç diğer şehirlerimizin hepsi birer büyük köy yapısında. Hemen hiç bir ilde sanayii tesisleri kurulmamış, çokları küçük esnaf ve tamir atölyeleri halinde yüzbinlik şehirlerin pek çoğunda bir tane fabrika yok. (Fakat geçen devir idarecileri, buralara önce milyonluk fabrikalar yapacaklarına, hakiki sporla alâkalı olmıyan eğlenceye dönük sporlara mahsus stadyumları ve kapalı spor salonları yapmışlar) verimli iktisadî sahalar dururken milyonlar verimsiz yerlere yatırılmış.

Sanayileşmede devlet ve bir ufak azınlık öncelik almış. Geniş mikyasta bir coğrafi ve zümrevî dengesizlik mevcut ve bu dengesizlikte gün geçtikçe artmaktadır. Büyük cirolu sahalar ve yatırımlar yabancı sermaye elindedir. Büyük sanayi tesisleri kurulurken makinalar, teçhizat, tesisat, proje kurucu heyet hemen daima dışardan getiriliyor. Geri kalmış memleketlerin tipik nümunesi. Asıl teknolojik tesisler henüz kurulmamış. Kurulan sanayi ham madde ve yarı mamûl ve mamûl parça itibariyle büyük mikyasta dışarıya bağı. Sanayileşme hareketleri ufak bir zümrenin kâr gayeli teşebbüslerine ve sadece o zümrenin insiyatifine bağı kalıyor.

İktisadî hayatta korkunç bir pahalılık milleti bunaltıyor. En yüksek nisbette faiz Türkiye'de tatbik ediliyor. Büyük kütleler faiz yükü altında eziliyor.

Paranın kıymeti her sene büyük mikyasta düşüyor. Her sene hiçbir memlekette görülmeyen nisbette pahalılık oluyor. Köylü borç içinde mahsul maliyetleri çok yüksek; elinden mahsulü çok kere masrafını karşılamayacak fiatla alınıyor.

Her sene dış borçlar yeniden büyük mikyasta artıyor, büyük meblağlar döviz olarak dış borçların faizleri için ödeniyor. Zarurî ihtiyaçların karşılanması yurttaki çalışmalarla değil, takriben bir milyona yakın memleket evlâdının yurt dışında çalışmasından hasıl olan dövizle karşılanabiliyor, işsizlik korkunç bir safhaya gelmiş.

Bir milyona yakın vatan evlâdı Avrupa'ya işçi olarak göç etmiş. Batı ülkelerinde daha ziyade en ağır işlerde çalıştırılıyor. 50 bini aşkın hanımımız Almanya'ya işçi hizmetçi olmuş. İşçilerimiz yurd dışında çok sıkıntılı şartlar içerisinde en normal maddî ve manevî ihtiyaçlarından mahrum, sahibsiz yaşamakta derd ve meseleleriyle gereği gibi ilgilenen kimse yok. Sıla hasretiyle ızdırab içerisinde bunalırken yurttan bıraktıkları aileleri de aynı derecede dertli, mahzun ve sahibsiz.

b) Manevî bakımdan:

Milletimizin tarih boyunca tecelli eden galip vasfı idealist oluşudur. Milletimiz daima hak ve adalet yolunda bulunmuştur, çalışmıştır, savaştı. Yaratılışında en üstün ahlâk ve fazilet mün-demictir. En üstün insanî hasletler vardır. Bu hasletler bütün tarihimiz boyunca kendini göstermiş, milletimiz her zaman maddî menfaati değil hak ve hakkaniyeti gözetmiştir.

Buna rağmen bugün ahlâkî bakımdan milletimizin fitratına aykırı tezahürler mevcuttur. Bu nahoş haller milletimizin fitratına aykırı fikirlerin dışarıdan arız olan geçici tesirlerin isabetsiz eğitim politikalarının ortaya çıkardığı hallerdir. Yalnız idare ettiği sayısız milletlere değil beynelmilel

sahada adalet tevziine asırlar boyu hizmet etmiş ve müsbet neticeler almış bir milletin günümüzde bazı yönlerden ahlâkî buhranlarla karşı karşıya kalmış olmasının kabahati millete değil, milletin fitratına aykırı yollara gitmek isteyen fikir ve sistemden mahrum politikacılardadır.

Eğer bugün bir kısım gençliğimiz millî değerlerimizden uzaklaşarak anarşist olmuşsa, diğer bir kısmı hippiliğe ve gayrî ciddi yaşayışa ve kıyafetlere özenmekteyse, anaya babaya asi olarak hürmet-sizlik ediyorsa bütün bunların sebebi idealist olan ahlâkçı ve maneviyatçı olan milletimizin fitratına aykırı olarak zorla materyalist yapılmak istenmesindendir.

Bugün rüşvetten, iltimastan, şikâyetçi isek, ticarî hayatta istikrarsızlık varsa, istismar, ihtikâr, haksız kazanç imkânları mevcutsa bunlar yine ahlâk nizamına değer vermeyen bozuk zihniyetin camiamızın sağlam bünyesinde açtığı yaraların neticesidir. Milletimizin büyük çoğunluğu tarafından rededilen tasvip edilmeyen bu geçici tezahürlerin giderilmesi kolaydır. Fakat bu iş ancak milletin fitrî yapısına, millî görüşüne tam manasiyle uygun olan bir idarenin ortaya çıkmasına bağlıdır. Mesâlelerimizin halli böyle bir idareyi beklemektedir.

KURTULUŞ YOLU:

Yukarıdan beri hülâsa olarak saydığımız dertlerden kurtularak istikbâlin büyük ve güçlü Türkiye haline gelmemiz mümkündür, kolaydır ve hatta bu inkişaf yakındır. Bütün bu menfi tezahürlere rağmen bizler geleceğe güvenle imânla bakıyoruz. Milletimiz hiçbir zaman ümitsizliğe düşmemiştir. Milletimizde hem maddî ve hem de manevî kalkınmamızı muvaffakiyete ulaştıracak, azim, irade, karar, imân ve manevî kuvvet mevcuttur. Maddeten kalkınarak sanayi ve teknolojiye dünyanın en ileri en güçlü devleti haline gelmemiz mümkün ve çok kolay olduğu gibi manen kalkınarak dünyaya örnek bir ahlâk ve fazilet nizamı kurmamız da yine mümkündür ve kolaydır.

Ve yine bu maddî ve manevî kalkınma hareketlerinin isabetli ve basiretli bir sentezini yaparak, buhranlar içerisinde kıvranan yirminci asır insanına, bütün beşeriyete ışık tutmamızda Hakkın inayetiyle mümkündür.

MİLLETİMİZİN YENİ TARİHİ KARARLARI

Bunun için milletimizin sahip olduğu büyük kalkınma gücünün (potansiyelinin) harekete geçirilebilmesi için herşeyden önce:

- a) Milletin sevdiği, tereddütsüz itimat ettiği bir siyasi iktidarın iş başına gelmesi.
- b) Bu iktidarın tam manâsıyla iç barışı ve devlet-millet bütünleşmesini sağlaması.
- c) Bu iktidarın, milletimizin fitratına uygun olarak ahlâkçı ve maneviyatçı bir tutumla milletimizi topyekûn millî mücadele imân ve heyecaniyle kalkınma hamlelerine başlatması gereklidir.

Bu şekilde izah ettiğimiz kalkınma formülü aziz milletimizin derin tarihi tecrübesine ve kazandığı olgunluğa dayanarak topyekûn vermiş olduğu mühim ve yeni tarihi kararın ifadesidir.

Bu büyük kararı ruh ve vicdanlarında hissedenler, bu duyguyu emir telâkki ederek, emri yerine getirmek için MİLLÎ SELÂMET PARTİSİNİ kurmuşlardır ve onun saflarında mücadeleye katılmışlardır. Millî Selâmet harekâtı, millî karara mutabık olduğu için yıldırım hızıyla gelişmiş yurdun her köşesinde teşkilâtını kurmuş ve en güçlü parti olarak seçime katılmaya muvaffak olmuştur.

- YENİDEN BÜYÜK TÜRKİYE idealinin tahakkuku için,

- Dünyayı buhranlardan kurtaracak YENİ MEDENİYET SENTEZİNİN terkihi için,
- Hak ve adalete, sulh ve selâmete hizmet mevzuunda içte ve dışta milletimize düşen vazifelerin yeniden başarıyla yapılabilmesi için,

MİLLÎ SELÂMET PARTİSİ yeni bir ruh ve heyecanla, misli görülmemiş bir hızla ve feragat ve gayretle çalışmalarına devam etmektedir. Yöneldiği ulvî gayeyle mütenasib olarak bütün teşkilâtını İNANILIR, GÜVENİLİR ve AHLAKEN MAZBUT vatan evlâtlarından seçmeye itina göstermiştir. Millet hizmetinde VAZİFE İSTENMEZ, VERİLİR prensibine bağlanır. Bu prensibe uygun olarak Aziz Milletimize, maddî ve manevî kalkınmada başarıyla vazife alacak teknik bir aday kadrosu takdim etmeye muvaffak olmuştur. Poloitikaya ahlâk ve fazileti feragat ve fedakârlığı, teknolojiyi ve ilmî hakim kılmak için hizmete koşan kadromuzdan milletimizin gereken iltifatı esirgemeyeceğine ve partimize mühim vazifeler vereceğine inanıyoruz.

Üç temel GÖRÜŞ:

Partimizin siyasî hayatımızda MİLLÎ GÖRÜŞÜ temsil ederek yerini alması ile ülkemizde ekseri demokratik rejimle idare edilen ülkelerde olduğu gibi üç temel görüş ve bu üç görüşün üç siyasî partisi teşekkül etmiş bulunmaktadır.

Şimdiye kadar siyasî hayatımızda kendilerine kitle veya yığın partileri adını vermiş olan partiler hüküm sürüyordu. Aralarında ufak tefek görüş ayrılıkları olmakla beraber galip vasıfları türlü görüşlere sahip şahısları ve kitleleri saflarında toplamaktan ibaret olan bu partiler zamanla çözülme, dağılmaya yüz tutmuş ve yerini belli fikir mihrakları etrafında şekillenen partiler almaya başlamıştır. Bugün memleketimizde:

SOL görüş vardır, partisi C.H.P'dir.

MİLLÎ GÖRÜŞ veya sağ görüş vardır Partisi Millî Selâmet Partisidir.

LİBERAL (Renksiz) GÖRÜŞ vardır, partisi A.P'dir. Millî görüş dışındaki partilerin temel zihniyeti maddecilik olup birinin gayesi HER İŞİN BAŞI MADDE'dir. Diğerinin gayesi HER İŞİN BAŞI PARADİR sloganı ile izah edilebilir, insandan ziyade, insana lâzım olan vasıtaları gaye edinmiş olan bu partilerin milletimizi tatmin etmesi mümkün olmadığından HER İŞİN BAŞI AHLÂKTIR düsturuna bağlı olan milletimizin nazarında bütün partilerin silinip giderek yerini Millî Selâmete bırakacakları rahatlıkla söylenebilir.

Esasen birçok demokratik batı ülkelerinde de o ülkelerin kendine göre millî görüşünü temsil eden partiler en kuvvetli partiler olup, Solun ağırlığını % 15 ilâ % 35, A.P. gibi liberal renksiz partilerin ağırlığı % 5 ilâ % 15'i aşmamaktadır. Memleketimizde şimdiye kadar büyük ahlâkçı ve maneviyatçı kitleyi türlü politik oyunlarla liberal partiler temsile çalışmışlar ancak bunların para politikasını merkezî siklet yapan gerçek zihniyetleri bugün meydana çıktığından hak ve adalet, ahlâk ve fazileti temel yapan büyük milletimiz, görüşünü temsil eden Millî Selâmet Partisini kurarak fitratına uygun olan yolu seçmiştir.

Bizim milletimiz misâl olarak aldığımız diğer demokratik ülkelerin halkına nazaran tam manasiyle idealist olduğundan Partimizin büyük ve kahir bir ekseriyetle iktidara gelmesi en tabii neticedir.

14 Ekim seçimleri bu bakımdan büyük hususiyet arzeden bir seçimdir. Halkımız üç defa bu seçimde belli fikir sistemlerini temsil eden partiler arasında bir tercih yapmak için sandık başına gidecektir.

DEVLET ŞEKLİ:

Milletimizin gaye edindiği büyük maddî ve manevî kalkınma hareketlerinde gereken sür'atin sağlanması için, Devlet mekanizmasının ve teşriî organların, millî azim, irade ve sür'atı tecelli ettirecek vasıfta olması şarttır. Devlet ve hükümet yönetiminin ağır işlemesi ve millet arzu ve iradesinden uzaklaşarak milletin kalkınma şevk ve azmini kırarak durumlara düşmesi bugüne kadar geçen kalkınma çabalarını randımansız bırakan sebeplerdendir. Korkunç bir sanayi ve teknolojik yarışın hüküm sürdüğü asrımızda, milletimizin muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkması bu yavaş bu randımansız gidişatla temin edilemez. Bu sebeblere binaen Millî Selâmet Partisi millî hususiyetimize ve karakterimize en uygun demokratik devlet ve hükümet ve parlamento sistemini getirmek kararındadır. Bu cümleden olarak:

1. BAŞKANLIK SİSTEMİ GETİRİLECEKTİR: Devlet Başkanlığı olan Cumhurbaşkanlığı ile Hükümet Başkanlığı olan Başbakanlık birleştirilecek icraya kuvvet, sür'at ve müessiriyet sağlanacaktır.

Başkanı TEK DERECELİ OLARAK MİLLET seçecektir, Böylece Devlet-Millet kaynaşması ve bütünlüşmesi kendiliğinden doğacak ve Cumhurbaşkanlığı seçimi mevzuunda rejimimizi yıpratıcı ve dış spekülasyonlara imkân kalmayacaktır.

2. Senato tümüyle kaldırılacak, tek Meclis sistemine gidilecektir.

3. Milletvekili sayısı 300'e indirilecek ve Meclisin randımanı artıracak millet getirilecektir.

4. Millî iradenin tecellisini kayıtlayan veya kısıtlayan ve bu vatanın evlâdını birbirine düşürerek siyasî hayatı çekilmez hale getiren parlamentonun seçimlerden sonra da ahenkli bir barış içerisinde çalışmasını engelleyen verimini azaltan ve daha çok delege saltanatına yol açan seçim sistemlerini tasfiye etmeye ve karma liste imkânına geniş mânada yer veren yeni bir seçim sistemi getirmeye kararlıyız.

5. Mühim meselelerde Millet iradesini ve kontrolünü mümkün kılan REFERANDUM (halk oylaması), HALK VETOSU, HALK TEŞEBBÜSÜ usullerini getirmek kararındayız.

Halk Vetosu usulüyle milletimizin istemediği, buna rağmen milletten oy alarak meclise giren milletvekillerinin oylarıyla kanunlaşan teklifler millet tarafından veto edilebilecektir.

HALK TEŞEBBÜSÜ ile de vatandaş isteklerini seçtiği milletvekilleri kanun teklifi olarak Meclise getirmese, bu hakkına istinaden bizzat kendisi kanun teklifi olarak meclise getirilecektir.

Partimizin bu mevzuda yaptığı müessir fikir mücadelesi sonunda şimdiye kadar Referanduma taraftar olmayan A. P. gibi partilerin de bu fikre teslim olmak zorunda kaldıklarını ibretle müşahade etmekteyiz. Yapılan birkaç Anayasa değişikliği esnasında mecliste hatırı sayılır bir çoğunluğu bulunmasına rağmen ve ikazlara aldırılmayarak referandum müessesesini getirmeyen bu teşekkülün fikirlerimize taraftar gözükmesindeki samimiyet derecesinin takdirini yüce milletimize bırakıyoruz.

6. Ceza davalarında jüri usulünün ihdası ile mahkemelerimizin millî arzu ve irade istikame-tinde icrayı adalet etmesinde kolaylık sağlamak emelindeyiz.

7. İçtihatların kazaî denetimi sağlanacak, bu surette kanunların boşluğunu doldurmak üzere yapılan ve hiç bir kontrol mercii bulunmayan içtihatların anayasaya uygunluğu kontrol edilebilecektir.

İÇ BARIŞ:

Partimiz iç barışın sağlanması için geniş manada fikir ve vicdan hürriyeti getirmek kararındadır. Kalkınmamızın aksamadan devamı iç barışın teessüsüne ve devamına bağlıdır. Bunun için herşeyden evvel fikirlerin rahatlıkla müdafaa edilmesi ve daima fikre karşı fikirle mukabele faziletinin muhafazasına itina gösterilmesi şarttır. Fikir haysiyetine riayet edilmek, gayri ahlâkî yıkıcı ve bölücü tahriklere gidilmemek şartıyla karşılıklı saygıya ve kardeşlik ölçülerine dayanan bir iç barış ortamının teessüsü için gereken yapıcı gayretler esirgenmemelidir.

Partimiz Cumhuriyetimizin 50'nci yıldönümü münasebetiyle çıkarılacak affın bilhassa iç barış şartlarını hazırlayacak mahiyette olmasını temine çalışacaktır. Büyük ve olgun milletler iç ve dış buhranları en çabuk atlatan ve yaraları en çabuk saran milletlerdir. Milletimizin arzusuna rağmen eski parlamenterlerden bir kısmının bugün halâ siyasi haklarına kavuşamamış olmasındaki kusuru şahsî emeller uğruna millî iradeye aykırı hareket eden A. Partisinde ve o zamanın A.P. idarecileri olup sonradan Demokratik Partiyi kuran zevatta görüyoruz

Devlet İdaresi:

Devletin vatandaşlara karşı adil, koruyucu ve yol gösterici olması gerektiğini kabul ediyoruz.

Cemiyeti feda eden kapitalist görüşe karşı olduğumuz gibi cemiyeti esas alıp ferdi feda eden sosyalizmin her çeşidine de aynı şekilde karşıyız. Ne fertlerin büyük kapital sahipleri olarak, işçiye esnafı dar gelirliyi topyekûn cemiyeti ezmesine müsaade edeceğiz, ne de fertlerin haklarını tahdit eden onları cemiyete feda eden sol nazariyelere iltifat edeceğiz. Nazarımızda Hak mukaddes olup, mutlaka sahibine verilecektir. Hakkın tevzii hususunda hiçbir renk, dil, din, ırk ve sınıf farkı gözetmeden harb esnasında bile çiğnendiği ekinin bedelini, sahibini bularak ödeyen bir milletin torunları olarak Hak'ka riayetin milletimizi nasıl insanlığın efendisi yaptığının şuuru içerisinde hareket edeceğiz. Millî menfaatler gerektirdiğinde Devletin, ferdin bir takım haklarını tahdit etmesi gerektiğini kabul ediyoruz.

İstinat noktamız hak ve adalet olacaktır. Devletin, Cemiyette fazileti üstün kılacak her türlü tedbiri alması gerektiğine inanıyoruz. Nazarımızda haklı olan zayıf da olsa, kuvvetli, haksız olan kuvvetli de olsa zayıftır.

Devlet olarak her ne şekilde olursa olsun hiçbir fert, zümre veya zihniyetin kendisi gibi düşünmeyen kimselere; tahakküm etmesine müsaade etmiyeceğiz. Devlet hizmeti olarak her sahada adalet dağıtmakla vazifeli kişilerin bu vazifeyi hakkıyla yapılabilmeleri için ahlâkî ve liyakatli kimseler olması gerekir. Her türlü devlet hizmetinin ifâsını emanet olarak kabul ediyor ve emanetin ehline verilmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu bakımdan devlet personelinin seçiminde bilgi kabiliyet ve tecrübe kadar ahlâk ve karektere de ehemmiyet vereceğiz.

Devlet hizmetinden kırtasiyecilik, işlerin uzamasına sebep olan bütün formaliteler tamamen kaldırılacak, çok basit ve sağlam esaslar getirilecektir.

İşlerin sür'atle yürütülmesini temin bakımından valilerin selâhiyetleri artırılacak, mahallî idarelerle mülki idareler arasındaki kopukluk giderilip kanunî tedbirlerle aralarında ahenk sağlanacaktır.

Devlet hizmetlerinden lüks ve israf tamamen kaldırılacak, rüşvet irtikap, iltimas gibi hastalıklar kökünden kazınarak, kuvvetli, adil, yol gösterici bir idari mekanizma kurulacaktır.

Devlet istihdam ettiği kişilere adil ücret ödeyecek, onların ihtiyaçlarını karşılayacaktır.

Hızlı kalkınmaya yöneldiğimizde bu kalkınmaya ayak uyduramayacak hale gelmiş olan bakanlıklar yeniden kurulup teşkilâtlandırılacaktır. Hedefimiz en kısa zamanda büyük ve güçlü bir Türkiye'yi inşa etmektir.

İÇ İŞLERİ:

Millî Selâmet Partisi; iç işlerimizi bir ailenin iç meselesi nasıl samimî bir yakınlık ve anlayış içerisinde hallediliyorsa, aynen öyle kırk milyon fertleri bulunan büyük bir aile olan Necip Milletimizin meselelerini aynı açıdan mütalâa etmektedir. Cemiyetler iç barış ve huzur içerisinde olduğu müddetçe büyük hamleleri gerçekleştirebilirler. İç barış ve huzur ise, bugün cemiyetimize hakim olan üç temel görüşün, bin yıllık tarihimizden gelen asırlarca bütün insanlığa ışık tutup yol göstermemizi sağlayan SAĞCI MİLLÎ GÖRÜŞ ile SOLCU GÖRÜŞ ve Liberal yani ne Sağcı ne Solcu olan RENKSİZ görüşün birbirlerine tahakküm etmeden aynı vatanı beraberce yaşama mecburiyetinde olduklarının şuuruyla vakıf olarak karşılıklı hoşgörü içerisinde olmalarıyla mümkündür.

İktisadî kalkınmasını tamamlamamış bir ülke olarak, Dünya milletlerinin seviyesine en kısa zamanda ulaşıp onları bu yarışta geride bırakabilmek için mutlaka hangi düşünce ve zihniyette olursa olsun Kırk Milyon Vatan Evlâdının birbirlerini kardeş bilerek bu büyük gayeye yönelmeleri gerekmektedir. Millî Selâmet Partisi bu büyük gayeyi tahakkuk ettirebilecek tek partidir.

İnsanları inançlarından dolayı zorlamıyacak, fikre kaba kuvvetle çıkılmasına mâni olacaktır. Herkes düşünce ve vicdan hürriyetine sahi polacak, hangi dine bağlı olursa olsun, dininin icaplarını yerine getirmek hususunda bütün vatandaşlarımız Anayasanın 19. maddesi gereğince hür ve serbest olacaktır.

Millî Selâmet Partisi Anayasa ile teminat altına alınmış temel hak ve hürriyetleri kâğıt üzerinde bırakmayacak, huzur ve iç barışın tahakkuku için bu temel hak ve hürriyetleri yaşanır hale getirecektir. Geçtiğimiz devrede meydana gelen huzursuzlukların kökünde, A.P'nin renksiz zihniyetinin devlet gücü ile diğer zihniyetlere tahakküm etme arzusu yatmaktadır. İnanç hürriyetine bu derece baskı yapan A.P'nin renksiz zihniyeti anarşiyi de "Yürümekle sokaklar aşınmaz. Bu hâdiseler bütün medenî memleketlerde olmaktadır" diyerek taviz vermiş, adeta teşvikçi olmuştur.

Millî Selâmet Partisi, anarşinin, kaba kuvvetle bir fikri zorla kabul ettirmenin kesin olarak karşısındadır. Memleketi yıkmaya çalışan ve polisimizle ve ordumuzla çarpışanlarla, inanan dürüst insanları ayrı kategoride mütalâa eden zihniyetin de karşısındadır. Hedefimiz cemiyette menfaat mücadelelerini değil ahlâk ve fazilet yarışını teşvik etmektir. Bunun neticesi karşılıklı sevgi ve yardımlaşma doğar. Edirne'de ayağına diken batan bir kardeşinin acısını Hakkârî'de yüreğinde hissedilen insanlar topluluğu haline gelmeyi gaye ediniyoruz.

Bu büyük gayenin tahakkuku için "iç işlerimizde gereken ahlâkî ve hukukî tedbirler alınacaktır."

ULAŞTIRMA:

Ulaştırma, kalkınmanın can damarıdır, istihsal edilen malların ulaşım imkânları olmadan değerlendirilmeleri düşünülemez. Millî Selâmet Partisi olarak ulaştırma hizmetlerini Millî Görüşün ışığı altında yeniden plânlıyacağız. Demiryollarımızda sürat sağlanmalı, karayollarımızda uzun vade mütalâa edilerek sağlam ve kaliteli yol yapılmalı, çok çabuk bozulan sık sık tamir dolayısıyla daha pahalıya mal olan mevcut tatbikattan vazgeçilmelidir.

Hedefimiz memleketimizin her köşesini birbirine bağlayacak yol şebekesini en kısa zamanda tesis etmektir.

Hava yollarımız gerektiğinde askerî maksatlarla kullanılmaya uygun jetlerle takviye edilecek, hava seferlerinin düzgünlüğü sağlanacak, alınan idari tedbirlerle T.H.Y. kazanır hale getirilecektir. Hedefimiz her vilâyetimize uçak seferleri koymaktır. Bu iş için gerekli yatırım ticarî, iktisadî, sınaî verimlilikler nazara alınarak vilâyetlerin ehemmiyet sırasına göre bir program dahilinde tahakkuk ettirilecektir. Hava Ticaret Filomuz güçlendirilecektir.

Deniz Yollarımıza ehemmiyet verilecek, yolcu nakliyatının yanında çok mühim olan deniz ticaret filomuz mutlaka Dünya deniz filolarıyla rekabet eder hale getirilecektir.

Bir zamanlar Akdenizi bir göl haline getirmiş yüce bir milletin çocuklarına yaraşır tarzda denizciliğimiz bütün devlet imkânlarıyla desteklenecektir.

Haberleşmede modası geçmiş mevcut tesisler en modern hale getirilecek ve vatandaşa en iyi hizmet arzedecektir. Gayemiz tek evlik bir yerleşme yerine dahi bu hizmetleri götürmektir.

TİCARİ POLİTİKA:

Ticaretin esas dayanağı ahlâktır. Tüccar derneklerinin ve meslek odalarının bu mevzuda çalışmaları yapması temin edilecektir.

Ticarî hayatta, spekülâtif piyasa oyunlarına kafiye müsaade edilmeyecek, kararlı bir piyasanın kurulması sağlanacaktır. Karaborsa ile mücadele edilip vatandaş ezmeye yönelen gayrimeşrû kazançlara son verilecektir.

Sanayi odalarının, ticaret odalarının ticaret borsalarının, hem iktisadî kalkınmaya yardımcı olacak tarzda çalışmaları sağlanacak, hem de ticarî piyasada karşılıklı emniyet ve huzur getirilmesi, alıcı ile satıcı arasında itimadın yeniden sağlanması için çalışmalar yapması temin edilecektir.

Türkiye'nin jeopolitik durumu itibarıyla, ekonomisini güçlendirecek tarzda Ortadoğu ülkeleriyle ticarî münasebetler geliştirilecektir.

MAARİF DAVAMIZ:

a) İdealist millete materyalist eğitim yaptırılmaz:

Ülkemizin kalkınması ve muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkması ancak başarılı bir marif politikası ile mümkündür. Şimdiye kadar takip edilen politika yanlış bir temel üzerine oturtulmuştur. Yeni yeni nesillere sadece teknik ve meslekî bilgi verilmekle iktifa edilmiş ve fakat gençliğimizin millî ve manevî değerlerimizle manen ve fikren gelişmesine, millî ahlâkımızla ahlâklanmasına ehemmiyet verilmemiştir.

Tarih boyunca idealist olarak temayüz etmiş büyük bir milletin evlâtlarına sadece materyalist metotlarla ezberciliğe kaçan bir öğretim politikası tatbik edilmesi kadar hatalı bir politika olamazdı. Nitekim kalbleri ve dimağları millî idealden mahrum bırakan, boş bırakan bu hatalı gidişat kısa zamanda zararlı meyvelerini vermeye başlamış bu boşluktan faydalanmasını bilen anarşist markist cereyanlar ülke bütünlüğümüzü parçalamaya, devletimizi yıkmaya bile teşebbüs edebilmişler ve işin en acı tarafı kendi ideolojilerini, bu aziz milletin parasıyla kurulan eğitim müesseselerimizde evlâtlarımıza aşılamasını bilmişler, bu hatalı politikadan doğan tehlike ancak vatanımızın bekçisi kahraman silâhlı kuvvetlerimizin vaktinde yaptığı müdahale ile önlenebilmiştir.

Ne solcu CHP, ne de Materyalist felsefenin diğer bir branşını temsil eden liberal A.P. eğitim politikamızın temelindeki bu hatayı düzeltmek isterler. Şimdiye kadar yapılan üç kalkınma plânında da bu hatalı politikanın ıslahına yanaşmamışlardır. Halbu ki Anayasamızın 10'uncu maddesi devlete ferdin hem maddî ve hem de manevî varlığının geliştirilmesi vazifesini yüklemiştir. Diğer maddelerinde ise millî ahlâkın korunması için hükümler getirmiştir.

Anayasanın bu emredici hükümlerine rağmen, bu hükümler bir tarafa itilerek, kendi maddeci zihniyetlerinin esiri olarak mili eğitimimizi millî ruhtan ve millî görüşten mahrum bırakan bu denmiş partileri milletimiz artık iş başına getirmemek için kesin karar almıştır.

Millî Selâmet Partisi eğitim politikasını Milletimizin fitratına ve tarihî karakterine uygun olarak önce ahlâk ve maneviyat temel görüşüne göre tanzim edecek ve böylece Anayasamızın hükümleri de tatbik imkânına kavuşacaktır. Eğitim müesseselerimiz, anarşist, Maocu, Hippi yetiştiren müesseseler olmaktan tamamen kurtarılacak, cemiyetimizde ana babalar rahat edecek, eğitimde şuur, ailede huzuru sağlayacak, üzerinde binbir ihtimamla titrediğimiz evlâtlarımız artık eğitim müesseselerimizden ebeveyne asi evlât olarak çıkmayacaktır.

b) Eğitim ve Rejim:

Son yıllarda başgösteren ve daha ziyade eğitim politikasının ideolojik yönünün boşluğundan doğan rejim aleyhtarı anarşik hareketlerin normal tedavi yolu yeni nesillerin millî mefahirimize ve manevî değerlerimize sadık olarak yetiştirilmesidir. Cezaî müeyyideler ve cezri tedbirler ancak fevkalâde hallerin getirdiği muvakkat tedbirler olabilir. Batıl da olsa fikir plânında gelişen bir cereyana uzun müddet dıştan gelen baskılar karşı koyamaz. Batılın karşısına milletimizin Hak olan, gerçeğe bağlı olan millî görüşü çıkmadıkça içten gelerek kalbleri ve dimağları yeniden fethederek yabancı ideolojiler tarafından işgal edilmiş olan kimseleri bu tesirlerden kurtarmadıkça rejim aleyhtarı hareketlerden gerçek manada kurtulmamız kolay olmaz.

Kaldığı demokratik rejim ancak ahlâkçı ve maneviyatçı temel üzerine kurulabilen bir rejimdir. Zihniyetimiz ve eğitimimiz materyalist olacak rejimimiz ise demokratik olacak dersek daha başlangıçta demokratik rejimin yaşama imkânını, hayat hakkını katletmiş oluruz.

Çünkü Materyalist zihniyetin devlet şekli ya komünizm ya da sosyalizmdir. Bilindiği gibi demokrasinin temeli hür seçimlerdir. Seçimlerin ahlâk ve fazilet sahiblerini iş başına getirebilmesi için bir cemiyette muhakkak ahlâk ve fazilet nizamının çoğunluğa hakim olması zaruridir.

Bu bakımdan Millî Selâmet Partisinin eğitim görüşü, aynı zamanda Demokratik Cumhuriyet rejiminin en sağlam teminatıdır. Ruhu ve manâsıdır.

c) Ahlâkî eğitim ve kalkınma:

Vasıtalar ne kadar inkişaf ederse etsin, her alanda kalkınma hareketlerinin en baş unsuru insandır. İnsan unsuru sağlam ahlâk ve karakter sahibi ise kalkınmada randımanı çok büyük olacaktır. İnsan unsuru ahlâken bozulmuşsa, bu bozuk malzeme ile kurulacak resmî veya gayrî resmî teşekküller verimsiz olacağından hatta yapıcı değil yıkıcı olacağından emekler, masraflar, zahmetler boşuna gidecektir.

Kanunlar ve nizamlar ne kadar mükemmel olursa olsun, Hak ve adalete ne kadar uygun bulunursa bulunsun, onu tatbik edecek insanın içerisinde hak ve adalet sevgisi girmemişse insanlar, içten gelerek samimi olarak hak ve adalete inanmıyorlarsa kanunların gereği gibi tatbik edilmesi

mümkün olmayacak, netice tersine tecelli edecek, adalet yerine adaletsizlik, sosyal adalet yerine sosyal istismar hakim olacaktır.

Millî Selâmet öyle bir nizam adıdır ki, istismarı sadece kanunlardan veya cemiyetin dış nizamından değil, aynı zamanda insanların ruh ve karakterinden çıkartmak kararındadır. Hem kanunların hem de insanların adil olmasını gaye edinmiştir.

d) Yeni nesillerin eğitimi:

Bu itibarla maarif politikamızın ana gayesi yeni nesillerimize milli ahlakımızın ve manevi hasletlerimizin bir hayat düsturu olarak intikal ettirilmesidir.

Bu gaye ana okullarından başlayarak yüksek tahsile varıncaya kadar maarifin her kademesinde ders programlarının, tanziminde ehemmiyetle göz önünde bulundurulacaktır.

Yeni nesillerin inançlı çalışkan, vatanperver, milli ahlaka, aile disiplinine bağlı, milli mefkuremize kültürümüze ve tarih şuurumuza sahip, hakşinas feragâtkar ve fedakar, ilim teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olacak bir seviyeye erişme azim ve kararında olarak yetiştirilmesi gayemizdir.

Partimiz halkın ve gençliğin eğitiminde cemiyetimizin resmi ve gayri resmi müesseselerini bu gayeye uygun olarak organize etmek kararındadır. Ailenin veya maarifin yapıcı tesirlerini, Sinema radyo, televizyon gibi tesir gücü fazla neşir ve telkin vasıtalarının veya basın, sırf ticari gayelerle bozmasına müncer olacak ahenksizlikleri izale etmek düşüncesindeyiz.

Milli eğitimimiz üzerindeki tesiri belki de milli eğitim müesseselerinden ve aileden çok büyük olan modern yayın ve telkin vasıtaları manevi ve fikri kalkınmamızın vaz geçilmez unsurlarıdır. Bu vasıtaların, millî ahlak ve kültürümüzün kuvvetlendirilmesi için eğitim müesseselerimizle ahenkli bir şekilde çalıştırılması halinde ülkemizin misli görülmemiş bir huzur ve selamet devresine gireceğine inanıyoruz.

e) Müsbet ilimlerde yapıcı olmalıyız:

İlim alanında dünyada devam eden gelişmeleri sadece geriden takip eden taklitçi metot terk edilmelidir. Bilhassa müsbet ilimlerde ilmin keşf edici ve yapıcı ana kaynağının ülkemizde fişkırmasını temin etmek lazımdır. Başka ülkelerin ilim adamlarından terceme yoluyla aktarılan faaliyetler kalkınmamız için yetmemiştir.

Taklitçi ve takipçi ilmi faaliyetlerin ülkemize teknolojiye getirdiği şey yine taklitçi ve takipçi olan montaj sanayiidir. Vida sıkıştırma sanatıdır. Maarifimizde şahsiyetini müdrik ve müstakil bir hüviyete sahip bir ilmi inkişaf başlamalıdır. Aziz milletimizin kabiliyet ve istidadı bunu başarmağa fazlasiyle müsaittir.

Yeni nesillerimizin bu gayayla yetişeceğine, ilim ve teknikte keşf edici kabiliyet ve istidadımızın yakın bir zamanda meydana çıkacağına ve milletimizin kuracağı yeni dünya medeniyetinin, yenilmez maddi üstünlüğünü sağlayacağına inanıyoruz. Bu imanla milletimize telkin edilmeye çalışılan sethi batı özenti ve taklitçiliğine tamamen karşı bulunuyoruz.

Maarif politikamızı bu ana hedeflere tevcih, ders ve müfredat programlarını buna göre tanzim etmek ve ilmi inkişafın devlet eliyle teşvik ve takviyesine çalışmak kararındayız.

f) Yaygın eğitim görüşümüz:

Partimiz eğitim seferberliğinde bütün yurdu bir mektep ve Beşikten mezara kadar bütün yurttaşları ilim öğrenmeye mecbur talebeler olarak kabul eder.

Herşeyden önce ilim adamlarımıza ve öğretmenlerimize ecdadımızın gösterdiği tarihi, milli ve manevi saygıyı devam ettirmek kararındayız, üniversitelerimizin siyasi partilerin mücadele sahası olmaktan kurtarılması zaruretine inanıyoruz. İlim adamlarımızın ve öğretmenlerimizin maddi ihtiyaçlarını mevkileriyle mütenasip olarak karşılamayı ilme gösterilmesi gereken saygının tabii bir neticesi sayıyoruz.

Kadın erkek, herkesin ilim öğrenme hakkına sahip bulunduğunu kabul eden partimiz, yarının ebeveyni olacak çocuklarımızın hertürlü gerekli bilgilerle takviyesini bilhassa geleceğin annesi ve ev hanımı olacak kızlarımıza ev ekonomisi ve çocukların bedeni, ruhi ahlakî, dini terbiyesi ile ilgili bilgilerin verilmesini zaruri görür.

Şehir kasaba ve köy okullarının sür'atle ikmaline, maarif hizmetlerinde yurdun muhtelif bölgeleri arasındaki dengesizliği gidermeye, gençlere maarifte imkân ve fırsat eşitliği sağlamaya kararlıyız.

Netice olarak:

İnsanlık tarihi boyunca üstün medeniyetler kurmuş olan Milletler evlâtlarına iyi eğitim veren milli değerlerine bağlı örf ve adetlerini hürmetle muhafaza eden milletler olmuştur.

Türkiyemizin Milli Eğitim politikası çocuklarımıza bu değerleri verecek nitelikte değildir. Milli Eğitimimiz maddeci esasa dayandığından, bindiği dalı kesen adam misalinde olduğu gibi kendi milleti için insan yetiştirmeyen dünyanın tek devleti haline geldik.

Milli Selâmet Partisi bu maddeci, renksiz maarifi MİLLÎ MAARİF haline getirecektir.

Mekteplerimizde müfredat programlarını, HAKİKATİ ÖĞREN prensibine göre düzenliyeceğiz.

Eğitimde esas tuttuğumuz TERBİYE VE FAZİLET OLACAKTIR.

Eğitimde ŞUUR'U sağlayacak ailede HUZURU temin edeceğiz.

Okullarda Yavrularımıza, yayın vasıtalarıyla halkımıza NEFSİNE HAKİM OLMAYI, FERAGAT ve FEDAKARLIĞI telkin ederek ERKEĞE KADINA HERKESE İLİM SÖZÜNÜ Milli eğitimin temel taşı yaparak bütün yurdumuzu her köşesiyle bir mektep haline getireceğiz. Vatandaşlarımız bu büyük ve vatan sathını kaplayan Millet Mektepte ya öğrenmek ya öğretmek suretiyle bir tek saniyelerini dahi boş geçirmeden bu kültür seferberliğine katılacaklardır.

Her bölgeye bir Teknik Üniversite, bir Umumi İlimler Üniversitesi, bir Manevi ilimler Üniversitesi kuracağız.

Öğrendiklerimizi nazari bilgiler halinde bırakmayacak hayatımıza tatbik edeceğiz. Faydalı ilme yöneleceğiz.

Böylece Üniversitelerimiz tekrar tarihimizde olduğu gibi Dünyaya ışık saçacak, yine en büyük ilim adamlarını biz yetiştireceğiz.

Alime saygı, ilme saygı düsturumuz olacak. Üniversitelerimizi anarşi yatağı değil fazilet ve ilim yuvası haline getireceğiz.

İnanıyoruz ki Alimin ölümü alemin ölümü gibidir. Milletleri manevi yoksulluktan kurtaran, teknik ve ahlaki gelişmesini temin eden güzide ilim adamlarımızın mürekkeplerini, vatan müde-

faasında hayatlarını feda eden ve biz düşman çizmelerinden muhafaza etmiş olan şehitlerimizin kanından üstün kabul ediyoruz.

Milli Selamet Partisi bu perişan ve karışık hale bir son vererek gençliğimizi hasretini çektiğimiz:

“KÖKÜ MAZİDE OLAN ATİYİZ” diyecek şekilde milli mefkureler etrafında fikren birleştirmeye kararlıdır.

Milli Selamet Partisi gerek ruhen ve gerekse bedenlen milletimizin (gençliğimizin en güçlü millet ve gençlik olmasını arzu eder.

Şanlı tarihimizde her sahada olduğu gibi beden sağlığında ve sporda da dünyanın en kuvvetli milleti idik. Bu gün milyonlar harcanmasına rağmen bırakınız yeni spor türlerini, ata sporunda bile milli vekarımıza ve tarihi değerimize uygun neticeler alamaz olduk.

Bunun sebebi sporun yaygın olarak yapılması yerine seyirci celbine medar olacak şekilde kitleden uzaklaştırılmış olmasıdır. Ayrıca sadece beden gücü ile bitireceğini zanneden maddi ve manevi gücü unutan görüş sahiptir.

Milli Selamet Partisi bir taraftan milli sporlarımızı yaygın hale getirirken diğer taraftan sporda hem maddi ve hemde manevi varlığın kuvvetlenmesine yarayacak bir politika takip edecektir.

DİN EĞİTİM VE ÖĞRENİMİ:

Din eğitim ve öğreniminin, ülkemizin manevî bütünlüğünün kuvvetlenmesi ve dini öğretim noksanından doğabilecek her türlü mahzurların giderilmesi için ehemmiyetle yürütülmesine taraf-tarız.

Partimiz dini müesseselerimizin hertürlü partizan tesirlerden masun kalması için gerekli tedbirleri alacaktır.

Dinin her nevi istismardan kurtarılması için eğitim yoluyla halkın bu türlü gayri samimi teşebbüsler karşısında telkne kapılmayacak derecede aydınlatılması gereğine inanıyoruz.

Millete hizmet edecek vazifelilerin milletin dini ve manevi inançlarını bihakkın bilmesinden büyük faideler doğacağına kaniyiz.

İmam Hatip Okullarının ve Yüksek İslam Enstitülerinin ilmi kifayet ve seviyelerinin ihtiyaca cevap verecek duruma getirilmesini ve emsali akademi ve okulların kanuni hak ve imkânlarına kavuşturulmasını lüzumlu sayıyoruz.

Gerek yurdumuzun maddi ve manevi kalkınmasında ve gerekse devlet millet kaynaşmasında ve bütünleşmesinde dini vazife görenlerin uhdeleri ne mühim vazifeler düştüğüne kaniyiz.

Diyanet işleri teşkilatının kendisine düşen vazifeleri eksiksiz bir şekilde yapabilmesi için yeni imkan ve vasıtalara teçhiz edilmesini ve ifa ettikleri vazifenin şerefi ve seviyesiyle mütenâsip olarak yaşama imkân ve şartlarına kavuşturulmalarını zaruri görüyoruz.

PARTİMİZ ÜLKEMİZİN ORTAK PAZAR'A GİRMESİNE KARŞIDIR!..

Ortak Pazar Nedir:

Ortak Pazar zahiren bir ekonomik topluluk şeklinde gösterilmektedir. Fakat hakikatte Ortaklığa giren devletlerin siyasî bakımdan da birleşerek tek devlet haline gelmesini gaye edinmiştir. Siyasî birleşme hakkında açık hükümler olmamakla beraber Ortak Pazar anayasası olan Roma Andlaş-

masının bütün maddeleri kurulması tasavvur olunan birleşik Avrupa Devletinin temelini atmış bulunmaktadır. Siyasî birleşmeden açıkça söz edilmemesinin sebebi ise birliğe katılacak ülkelerdeki Milliyetçi çevrelerin reaksiyonunu önlemektir. Bundan dolayı işe önce ülkelerin ekonomik yapılarını birleştirmek cihetinden girilmiştir.

Vakıtle Bismarkın Almanyada feodal küçük devletleri birleştirmek için tatbik ettiği metot, Ortak pazarda da tatbik edilmektedir. Bismark önce bu küçük devletler arasında GÜMRÜK BİRLİĞİ'ni sağlamış, ikinci merhalede siyasî birliği ilân etmişti.

Ortak pazar ülkelerinin siyasî birliğine de aynı yoldan gidilecektir. Ezcümle gümrük duvarları kaldırılacak, ülke sınırlarının manası kalmayacak, ekonomik ve sosyal işlere aid bütün kanunlar üye ülkelerde birbirinin aynı olacak, bu mevzuda milli nizamlar kalkacak ortak nizamlar konulacak. Müşterek para ihdas edilecek Türk parası kalkacak, müşterek eğitim politikasına gidilecektir. Yabancıların gelerek istedikleri şekilde beğendikleri yerlerde ülkemize yerleşmeleri serbest olacak, iş edinmeleri, en bünbit ovalarımızı, fabrikalarımızı, madenlerimizi satınalmaları tamamen serbest bırakılacaktır.

Bunlara ilaveten en acı olanı Roma antlaşmasının 100 üncü maddesine göre Ortak Pazar parlamentosu bize direktif verebilecek ve riayet edilmediği takdirde 101'nci maddeye göre aleyhimize gereken tedbirleri alabilecektir.

Bu teşebbüs ekonomik yönüyle bile gayri milli bir teşebbüstür.

ORTAK PAZAR TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİ YOK EDECEKTİR:

Yabancıların ülkemize yerleşmeleri, iş edinmeleri arazi satınalmaları serbest olacağı için bize nazaran nüfus kesafeti çok fazla olan batı Avrupa ülkelerinden yurdumuza bir muhaceret başlayacak ve memleketimiz karmakarışık bir yerleşme bölgesi haline gelecektir.

Halkımızın başka ırk ve milletlerin ahalisi ile bu şekilde karışması ise milli ve manevi farklarımızı ve hususiyetlerimizi zamanla yok ederek milli kültür, milli ahlak ve maneviyattan uzak kozmopolit bir topluluk haline gelmemize sebep olabilecektir.

Tarih bize Türkler nerede milli ve manevi hususiyetlerinden uzaklaşmışlarsa orada Türklüklerini de yitirmiş olduklarını göstermektedir. Avarların, Finlerin, Macarların bugünkü hali bunun açık birer misalidir.

Görülüyor ki ortak pazarda sadece arazilerimiz, fabrikalarımız madenlerimiz satılığa çıkmayacak aynı zamanda milli ve mânevi değerlerimiz ve milli mefahirimiz de paraya çevrilmiş olacaktır.

Her işin başı paradır diyen sakat felsefenin zebunu olarak Milli ve mânevi haslet ve üstünlüklerimizin zayı olmasına evet diyen siyasî partileri tarih, huzurunda aziz milletimize şikâyet ediyoruz.

Maazallah bu zihniyeteki siyasî partilerin emelleri tahakkuk ederek karmakarışık bir topluluk haline gelirse ondan sonra Ortak Pazarın Siyasî Birliği resmen ilân edildiği zaman ülkemizde buna karşı çıkacak milli görüş kalmayacaktır.

Büyük Türk milletini böyle gayri milli ve böyle feci bir akibete sürüklemek isteyenlerin Milli görüş sahibi olmadıklarının takdirini aziz milletimizin vicdanına havale ediyoruz.

ORTAK PAZARIN SİYASİ MAHZURLARI:

Ortak Pazarın getireceği siyasî mahzurlar çok ehemmiyetlidir.

Yeryüzünde mevcut yegane Türk devletinin böyle bir birlik içerisinde zamanla kaybolup gitmesine karar vermeye kimsenin hakkı olmadığı gibi, Ortak Pazar parlamentosunun bize direktif vermesi hususu da Anayasamızdaki **MİLLÎ HAKİMİYET** prensibine aykırıdır. Biz birleşik Avrupa devletinin bir vilayeti veya bir eyaleti olamayız. Bunu istemeye kimsenin hakkı yoktur. Bu topraklar için can veren aziz şehidlerimizin ve kahraman gazilerimizin mukaddes bir emanet olarak bizlere bıraktığı bu güzel vatanın, onun uğruna bir damla kan dökmeyenler tarafından akibeti belli olmayan siyasî badirelere sürüklenmesine asla müsaade edilemez.

Asırlarca şehid kanlarıyla sulanan topraklarımızın ortak pazar firmaları tarafından para mukabilinde kapışılmasından ne kadar vahim neticeler doğabileceğini bize Kıbrıs misali isbat etmemiş midir? Bundan 70 sene kadar önce ırkdaşlarımız Kıbrısta hem nüfus hemde arazi sahibi olarak çoğunlukta idi. Zamanla bu yeşil adada arazi satınalarak ve yerleşerek çoğunluğu elde etmiş olan Rumlar bugün buna dayanarak nasıl siyasî hakimiyet iddiasına girişebiliyorlarsa, ileride ortak pazar anlaşmasının yerleşme ve arazi alma serbestisinden istifade eden yabancılar aynı şekilde siyasî hakimiyet iddiasında bulunabilirler. Bu hazin misalden niçin ibret alınmıyor?

ORTAK PAZAR MİLLÎ SANAYİMİZİ DE YOK EDECEKTİR

Çünkü henüz filizlenmiş olan sanayimizin çok güçlü olan Avrupa ülkeleri sanayii ile rekabet etmesi mümkün değildir.

Mukabil fikri müdafaa edenler tam üyelik için tanınan 22 senelik intikal devresinde sanayimizin güçlenerek rekabet edecek seviyeye erişebileceğini iddia etmektedir. Bu iddia yanlıştır. Çünkü bu 22 yıllık müdet içerisinde diğer ortak pazar ülkelerinin sanayii yerinde saymayacak bizden çok daha hızlı olarak ilerlemeye ve güçlenmeye devam edecektir. Hele bu bir de bu 22 senelik müddet içerisinde şimdiye kadar tatbik edilen kısır ekonomik politika devam edecek olursa ileri ülkeler sanayine yetişmek şöyle dursun hatta izafi olarak gerilemiş olacağız.

Kaldıkı ortak pazarın menfi tesirleri birkaç yıl sonra başlayacağından bu 22 senelik mehil içerisinde sanayimizin inkişafını tasavvur etmek beyhudedir.

Ortak Pazar ekonomisinin zararlı tesirleri sadece sanayicimizi ezmekle kalmayacak, buna ilaveten orta halli tüccarlarımız, el emeğiyle alın teriyle kazanan esnaf ve sanatkârlarımız da rekabet edemeyecekleri ticari şartlar karşısında kalarak adeta iflasa sürükleneceklerdir.

Ülkemizi sanayileştirme hususunda imkân ve fırsatları heder ederek muvaffakiyetsizliğe uğrayan siyasî partiler, bundan ümidlerini tamamen kestiklerinden bu ayıplarını örtmek için çareyi ancak memleketimizi ortak pazarın kucağına atmakta bulmuşlardır.

Sanayimizin yokolma tüccar, esnaf ve sanatkârımızın iflas etme tehlikesinden kurtulması için bu gayri milli birleşmeden memleketimizi kurtarmak mecburiyetindeyiz. Milli Selamet Partisi bu bakımlardan da milletin selamete kavuşmasının ve kurtuluşunun tek çaresidir.

NETİCE OLARAK:

Milli Selamet Partisi olarak bu gayri Milli birleşmeye evet diyen partileri tarih huzurunda Millete şikâyet ediyoruz. Aziz vatandaşlarımız Ortak pazara evet diyen partilerin liderlerini ve adaylarını nerede görürseniz, seçim sanığı olarak sorguya, çekiniz,

Ortak Pazar'ın gerçek yönü ve esas gayesi siyasî birlik olduğu halde bu husus şimdiye kadar aziz milletimizden niçin gizlenmiştir. Niçin meclislerimizde bu mevzu müzakere edilirken zamanın iktidar partisi olan AP sözcüleri bu anlaşma sadece ticari mahiyettedir diyerek milleti hiçe say-

mışlardır. Ecnebi devlet adamları ortak pazarın siyasî birleşme tek devlet olma hareketi olduğunu samimi şekilde milletlerine açıkladıkları halde niçin bizim politikacılarımız bu açıklığı, bu samimiyeti milletimize karşı göstermeye cesaret edememişlerdir. Çoğu ülkelerde ortak pazarın içyüzü halka anlatılarak girip girmemek hususunda müsbet veya menfi bir karar vermek için halk reyine müracaat edildiği halde, bizde niçin bu yola gidilmemiştir?

Tarihimizin akışını ve esas istikametini kökünden değiştirecek kadar mühim olan ve aynî derecede ağır tarihi mes'uliyeti mucib bulunan bu kararı vermeye Millet'in kendisinden başka hiçbir merci selahiyetli olmadığı halde niçin bu imkân Aziz ve Kahraman milletimizden esirgenmiştir?

Milli ve manevi değerlerimizi dejenere edecek, Milli sanayimizi yıkacak, Siyasî sahada Milli hakimiyet prensibini ihlal ederek, ortak ve kozmopolit bir vasatta milletimizin her bakımdan kaynayıp gitmesine amil olacak bu teşebbüs karşısında milli görüşü temsil eden partimiz vazifesini yapacak, bu ruhsuz zihniyetli partilerden istikbalimizi Allah'ın izniyle kurtaracaktır.

ADALET HİZMETLERİ

Adalet mekanizması ferdi iktisadi mali idari siyasî ve teşrii organları mürakebe eden geniş selahiyetlere sahiptir. Bu itibarla adalet teşkilatının millet hayatında rolü mühimdir. Bu mühim vazifeleri gereği gibi yapabilmesi için, asrımızın değişen şartları içerisinde adiyemizi daha sür'atli bir çalışma sistemine kavuşturmak, statik bünyeden, dinamik bir organ haline geçirmek kat'i bir ihtiyaçtır.

Hakimlik mesleğinin kutsi ve manevi mevkiini, şeref ve haysiyetini koruyucu tedbirlerin alınması başta gelen vazifemiz olacaktır. Hakimlerin yetişmesinde ve mesleğe kabullerinde hukuki bilgi ve mesleki tecrübenin yanında, yüksek ahlak ve karakter, Milli mefkuremize sadakat, birinci derecede nazara alınacaktır.

Türlü ihmaller dolayisiyle ahlak bozucu hareketlerin cemiyetimizin temellerini tahrip etmeye devam ettiği devrimizde, bünyemizi bu arızalardan temizleyecek milli ahlakımızı kurtararak, böylece istiklal ve istikbalimizi teminat altına alacak sihirli kuvvet, adliye mekanizmasıdır. Mahkemelelerin bu vazifeyi ifa edebilmesi için kanunlar yeniden tanzim edilecek, ve teşkilat takviye olunacaktır.

Hukuk fakültelerinin hem ameli ve hemde nazari tedrisat yapmasına ehemmiyet verilecek ve mezunların mesleki bilgi bakımından daha iyi yetişmeleri için gereken tedbir alınacaktır.

Adliye dairelerinin perişanlıktan kurtarılması, ve makamın kutsiyetle mütenasib maddi imkânlarla kavuşturulması elzemdir.

Davaların sür'atli neticelenmesini temin için iş hacminin artıp eksilmesi nazara alınarak mahkeme veya hakim sayısını ona göre tanzim edecek hareketli bir çalışma sistemi getirmek kararındayız.

Davaların uzamaması için usul kanunlarında değişiklik yapılmasına asrımızın seri haberleşme ve nakil imkânlarından adliyemizin azami derecede istifadesini, tarafların kasten mahkemeyi uzatmalarına veya ihmallerine engel olacak tedbirlerin alınmasına, harç ve sair masrafların tahsili mekanizmasının tarafların ihtiyarından kurtarılarak otomatik ve pratik hale ifrağını temin etmek emelindeyiz.

Temyiz mahkemesinden işlerin çabuk çıkmasını temin edecek ve iş hacmine göre ayarlanacak bir çalışma sistemi geliştirmek lüzumuna inanıyoruz.

Mahkemelerin rüyet edecekleri mevzulara göre ihtisas yapmalarını sağlamaya ehemmiyet vermekteyiz.

Yüksek hakimler kurulunun daha sür'atli çalışmasını ve mahkemeleri mürakebe etmekte daha tesirli olmasını temin edeceğiz.

Ceza davalarında hiçbir fonksiyonu bulunmayan sorgu hakimliği müessesesinin kaldırılması ve hazırlık tahkikatının hukukçular tarafından mahallinde yapılması için savcılığın takviyesi ve teknik imkân ve vasıtalarla teçhiz edilmesi gerektiğine kaniyiz.

Bu meyanda bilhassa ceza davalarında demokratik ülkelerde yaygın olan halk tarafından seçilmiş jüri sisteminin tatbikini faydalı görüyoruz.

İdarî kaza organlarının günün icablarına uygun olarak yeniden düzenlenmesini ve mahalli idari mahkemelerin kurulması lüzumuna inanıyoruz.

Cumhuriyetimizin 50 nci yılı münasebetiyle şahsi hakları haleldar etmeyen, ve millî güvenlik ve ülke bütünlüğünü ve ahlaki temel nizamlarımızı göz önünde tutan adil esaslara bağlı bir affın çıkarılmasına taraftarız.

Mali Politikamız:

Devlet ve fert harcamalarında millî servetin heder olmasına sebep olan her türlü israfın kaldırılması için ciddi tedbirler alınmasına taraftarız.

Fahiş faiz ve dengesiz fiat politikasından doğan ve halkımızı pahalılığın zulmüne duçar eden başıboş mali ve ekonomik gidişattan ülkemizi kurtarmak kararındayız.

Fakir vatandaşlardan vergi alınmaması için asgari geçim hadlerinin piyasaya fiatleriyle mütenasib olarak ayarlanması ve gerçeğe uygun bir muafiyet prensibinin tatbikini şart sayıyoruz.

Basit adil, formalitesiz ödeme gücüne dönük ve bünyemize uygun bir vergi sistemine taraftarız. Küçük esnaf ve sanatkârlarımızı küçük tüccar ve çiftçilerimizi, maliyecilerin bile güçlkle başarabildikleri defter tutma mükellefiyetinden kurtarmak emelindeyiz.

Alıcı ve satıcı münasebetlerini baltalayan ve tüccarlarımıza bedava tahakkuk memurluğu ve tahsildarlık yaptıran ve bu haliyle Anayasadaki angaryayı yasaklayan amir hükme aykırı düşen iş-letme vergisi usulsüzlüklerini tamamen bertaraf edeceğiz.

Banka kredilerinin verilmesinde faydalı ve verimli iş yapmak isteyen vatandaşlarımıza kolaylık sağlamak ve gelir ve servet dağılışının adil esaslar içerisinde gelişmesini temin etmek emelindeyiz.

Kredileri mahdud bir zümreye veren, ve kredi müesseselerinin ve mahdud zümrelerin halkımızın büyük bir çoğunluğunu istismar ettiren tek taraflı politikanın karşısındayız.

Çiftçinin yegane gelir kaynağı olan hububat ve sair malların taban fiatlarını sabit tutarak çiftçinin satın aldığı makine ekipman ve eşya hatlarının alabildiğine pahalılaşmasına meydanı tamamen boş bırakan AP ve benzeri partilerin meydana getirdikleri ekonomik baskıdan milletimizi kurtarmak fikrindeyiz.

Vasita fiatları çok pahalı olduğu halde, vasita almak isteyen şoför kardeşlerimize çok az kredi verilmektedir. Üstelik bu krediler binbir müşkülât ve formaliteye boğulmuştur. Partimiz vasita fiatlarını ucuzlatmak ve kredileri kolay, formalitesiz ve kifayetli hale getirmek kararındadır.

MİLLİ SAVUNMA POLİTİKASINDA TEMEL GÖRÜŞLERİMİZ

Maddi ve manevi kalkınmamızın müşterek gayelerinden en mühimi dünya çapında bir askeri güce erişmektir. Harb sanatında ve kahramanlıkta kudretini bugüne kadar sayısız misalleriyle cihan tarihine tescil ettirmiş olan ordumuzun değişen muasır şartlar içerisinde üstün mevkiini devam ettirmek esas gayemizdir.

Ağır milli sanayimize muvazi olarak ağır harb sanayimizin kurulması ve inkişafı Milli Savunma ihtiyaçları kadar ekonomik kalkınmamız bakımından da zaruridir.

Askeri Planlama Dairesi:

Ordumuzun vurucu gücünün artırılması, teknik bilgisinin geliştirilmesi, ağır harb sanayiinin kurulması, dış ülkelerde askeri sahada vukua gelen inkişafların yakından takibi, nükleer silahların ve modern harb ve vasıtalarının imaline girişilmesi, askerin talim ve terbiyesinde modern usullerin tatbiki, subay, assubay ve erlerimizin daha kolay ve rahat yaşama şartlarına kavuşturulması, askeri hizmetleri aksatmadan ordunun sahip olduğu ilmi ve teknik potansiyelin kudretinden yurt kalkınmasında istifade sağlanması ordumuzun modern standartlar bakımından iftihar edilecek bir seviyeye eriştirilmesi gibi mevzuları ilmi, fenni, askeri şartları ve mali imkânları göz önünde tutarak, tahakkuk safhasına koyacak bir ASKERİ PLANLAMA DAİRESİ kurulmasına taraftarız.

Ordu ve Milli Eğitim:

Partimiz orduyu aynı zamanda memleketimizin kültürel ve fikri kalkınmasını sağlayacak büyük bir okul olarak kabul eder. Yaygın eğitim politikasının vazgeçilmez unsuru olan ordu eğitiminin, milli eğitim faaliyetleri ile ahenkli bir şekilde yürütülmesinden yurt savunma ve kalkınması için büyük faydeler doğacağına inanıyoruz.

Askeri eğitim şehidlerin ve gazilerin evlatlarına şehidlik ve gazilik mertebelerinin ulvi ve kutsi değerini aşılacak mahiyet ve muhtevada olmalıdır.

SANAYİLEŞME DAVAMIZ:

a) Sanayileşmenin Ehemmiyeti:

Partimiz ülkemizin sanayileşmesini bir var olma yok olma meselesi kadar ehemmiyetli sayar. Yeraltı ve yerüstü servetlerimizin değerlendirilerek, artan nüfusumuzu besleyecek yaşama imkanlarının sağlanması sanayileşmemiz ile mümkündür. Sanayileşmiş ülkeler sanayileşmemiş olanlara nisbeten hemen her bakımdan güçlü duruma gelmektedir.

Sanayileşmenin sağladığı ilk üstünlük ekonomik üstünlük ekonomik hakimiyettir. Az gelişmiş ülkeler gelişmiş sanayileşmiş ülkelere ister istemez muhtaç duruma düşmektedir. Bu ise aynı zamanda siyasî üstünlüklere de yol açmaktadır. Sanayi ve teknoloji mahsulü olan makine ve emsali alet ve eşyayı yapamayan ülkeler bunları sanayileşmiş ülkelere satın almak zorunda olduklarından o ülkelerin pazarı haline gelmektedirler.

Alım satım münasebetleri ne kadar dikkatle yürütülürse yürütülsün satan ülkeler alanları az çok istismar etmekte ve ağır ekonomik borçlar ve faizler altına sokmaktadırlar. Hele satın alınan mallar fahiş fiatlarla alınıyorsa, bedeli ödeninceye kadar hurda haline geldiğinden ve kullanıldığı

müddet içerisinde ekseriya yenisini alacak kazancı sağlamadığından az gelişmiş ülke halkı boğaz tokluğuna başkası hesabına çalışan kimseler durumuna düşmüş olmaktadır.

Ekonomik üstünlük zamanla kültürel ve ideolojik üstünlüğü de davet ettiğinden sanayileşmemiş ülkeler milli kültür ve ahlâki yapı bakımından da zararlı çıkmakta gelişmiş ülkelerin ister istemez tesiri altında kalmaktadır.

Sanayileşmemiş ülkelerde artan nüfusu ziraat sektörü besleyemeyeceği için işsizlerin sayısı sür'atle artacak ve bu işsizlik ekonomik ve siyasî buhranların doğmasına yol açabilecektir.

Hele harb zamanı için sanayileşme doğrudan doğruya ölüm kalım meselesidir. Modern harp silah ve vasıtalarını kendisi yapamayan ülkelerin ithal malı silahlarla uzun bir devrede vatan müdafaasında başarılı olmaları bir şans işidir. Siyasî ve askerî ittifakların müddetle kayıtlı olması veya en lüzumlu zamanda bozulması gibi ihtimaller de düşünülecek olursa ülkemiz için sanayileşmenin büyük ehemmiyeti ortaya çıkar.

b) Şimdiye kadar geçen devre:

Son elli yıllık devrede sanayileşme hareketimizi başarabilir ve büyük sanayi ülkelerinden biri haline gelebilirdik. Ancak Sanayi teşvik Kanunu ile başlayan ilk teşebbüs devresinden sonra bu mesele adeta rafa kaldırılmıştır. Zaman zaman celbedilen yabancı uzmanlar Türkiye ancak bir tarım memleketi olabilir, sanayileşmesi mümkün değildir diye yanlış ve kasıtlı raporlar vererek meseleyi uyutmuşlar ve ülkemizi iktisaden istismara devam imkânını elde tutmuşlardır.

Bu durum ülkemize sanayi mamulleri satarak faydalanmak isteyenlerin ve onların yurt içerisindeki ortaklarının işine yaramıştır. Böylece tarihîmizin Allahın bir lutfu olan 50 senelik sulh devresi maalesef heder edilmiştir.

c) Sanayileşmede yanlış tatbikat:

Son senelerde sanayileşmede az çok teşebbüsler olmuşsa da bunlar bünyemize uymayan ve sanayileşmenin nereden nasıl başlaması gerektiğini hesaplamayan hatalı teşebbüsler olmuştur.

Bir defa ana sanayi kurulmasına teşebbüs edilmemiştir. Makinaları yapacak makina ve fabrikalara öncelik verilmemiştir. Yapılan hamleler istihsale değil istihlake dönüktür. Vida sıkıştırma sanatı olan montaj sanayimizden başka bir hususiyeti yoktur.

Teknolojide ve müsbet ilimlerde Sanayii memleketimizde kuracak ve onu kendi kendine inkişaf ettirecek ilim adamı ve teknik elemanlar yetiştirilmemiş, ilmi çalışmalar hemen hemen batıdan terceme yoluyla kitab aktarma safhasında kalmıştır.

Bu dava topyekün millete mal edilememiş, Milletin bu kalkınmayı başaracak potansiyeli harekete geçirilememiştir.

ç) CHP ve AP modeli sanayileşme denemeleri:

Şimdiye kadar ülkemizde bazan CHP nin devletçiliğe ağırlık veren ve iktisadi devlet teşebbüsleri müesseselerinde tipik modelini bulan usul denenmiş, bazan da AP nin ve benzeri partilerin mahdud zümrelere sanayi tesisleri yaptıran dengesiz liberal sistemi uygulanmıştır.

Her iki tür yatırımda da maliyet çok fazla, dünya fiyatlarıyla rekabet gücü zayıf, randıman düşüktür. Her iki şekilde de milli ekonomi bu tesislerin ağır yükü altında ezilmektedir. Bu türlü kısır

yatırımların yapılmış olması verimli yatırımların yapılmasını engellemiş milli imkan ve fırsatları heder etmiştir.

Bu türlü sanayileşme halkımıza hergün artan fiatlerden başka bir şey getirmemiş, bu tesislerde çalışan işçilerimiz ise sadece nafakası karşılığında çalışmak ve hayat pahalılığı altında ezilmekten başka bir iltifata nail olamamıştır.

Her iki tür yatırımlarda yurdun yaygın olarak kalkınmasına yaramamış bu mevzudaki bölgeler arası ve zümreler arası dengesizliği artırmaktan başka bir netice vermemiştir.

Bu denemeler, topyekün milletimizi ilgilendirmemiş, millettten ayrı kalmış, adeta büyük moto-ru harekete geçiremeyen küçük bir marş dinamosu durumuna düşmüştür.

d) Sanayileşmede millî hamleyi Millî Selâmet gerçekleştirecektir.

Partimiz bu mühim davaya bir Milli mücadele heyecan azim ve imaniyle ve topyekün milletle beraber girişmek kararındadır.

Partimizin sanayileşmede tatbik edeceği usul Batı Almanyayı ve Japonyayı hızla sanayileştiren usuldür.

Yurdun yaygın olarak kalkınması ve sanayileşmesi için plan ve projeler devlet Planlama dairesi tarafından hazırlanacaktır. Bir bölgeye yapılması planlanan, uygun görülen bir yatırımı gerçekleştirmek için o bölge halkı, işçisiyle köylüsüyle tüccariyle ve esnafıyla gücü ve imkanı nisbetinde hissedar olmak suretiyle teşebbüse katılacaktır. Teşebbüsün tahakkuku için gereken kredi devletçe verilecek ve devlet bütün alt yapı tesislerini ikmal etmekte, ucuz veya parasız arsa, su elektrik vesair enerji temin etmekte elden gelen yardımları yapacak ve yatırımın yurd ve dünya fiyatlarına göre faydeli ve randımanlı bir yatırım olması için bütün imkanları seferber edecektir.

Yatırımın gerçekleşmesi sonunda devletten alınmış olan borç ödenecek ve yatırımın kazancı ona iştirak etmiş olan bölge halkına intikal ettirilecektir. Kendi tesislerinde hem işçi hem personel ve hem mühendis olarak çalışma imkanına sahip olan bölge sakinleri aynı zamanda kârdan hisse aldıkları için her geçen gün güçlenecekler ve yeni yeni yatırımları devlet yardımı olmadan dahi kendileri yapma imkânına erişeceklerdir.

Sanayileşmede ağırlık vereceğimiz bu model kalkınma neticesinde yurdun yeraltı ve yerüstü zenginlikleriyle, insan gücü kaynaklarının gittikçe artan bir hızla seferber olacağına ve milli kalkınma potansiyelinin topyekün harekete geçeceğine ve ülkemizin kısa zamanda dünyanın dev sanayi ülkelerinden biri olacağına inanıyoruz.

PLANLAMA DAİRESİ GENİŞLETİLECEK:

Devletin bu hizmetleri yapabilmesi için devlet plânlama teşkilâtının bölgesel plânlama esaslarına dönmesinde büyük fayda mülâhaza ediyoruz.

Yurdun bütün bölgelerinin dengeli şekilde kalkınması bölgesel plânla daha iyi başarılabacaktır. Ayrıca devlet plânlama teşkilâtının yaptığı makro plânları yatırımların projeleri haline dönüştürecek bir proje ofisi kurulması partimiz programında mevcut bulunmaktadır. Bu proje ofisi yurdun iktisadi etütlerini yapmak ve muhtelif bölgelere de kurulacak olan tesislerin ve yatırımların avan projelerini hazırlıyacaktır. Bir üçüncü kuruluş daha düşünüyoruz, o da projelerin yatırımları başladığı zaman karşılaşacak güçlükleri yenmeğe sanayileşmedeki hızı artırmaya matuf yürütücü bir ünite olacaktır.

Bir dördüncü kuruluş olarak da sanayi tesislerinin finansmanını yürütecek mâli kuruluş olacaktır.

Yurdun her tarafında kurulacak sanayi tesislerini proje halinden işleyen verimli fabrikalar haline gelmesine kadarki müşküllerin halledilmesi için Milli Selamet Partisi bugünkü sanayileşmeye mani mevzuatı toptan kaldıracak ve bunların yerine Türkiye Sanayiini kurma ve teşvik Kanununu çıkartacaktır. Kuruluşları esnasındaki müşküllerin halli müteşebbisleri zaman kaybına uğratmıyacak bu müşküller doğrudan doğruya sanayi yürütme teşkilâtı tarafından halledilecektir. Fabrikaların kuruluşundaki sermaye noksanlıklarını kurulacak mali müessese karşılayacak ve fakat bu sermaye iştirakleri faizle verilen borçlar olmayacak, kısa bir zamanda o bölgenin sakinlerine fabrikanın tamamının intikal ettirilmesi esasına müstenit kâr iştirakleri şeklinde olacaktır.

e) Alınacak tedbirler:

Sanayileşmeyi engelleyen bütün idarî, iktisadi ve malî mevzuat ortadan kaldırılacak ve bir sanayi koruma ve geliştirme kanunu vasıtasıyla bütün yurd sathında sür'atle sanayileşmemiz için gerekli zihniyet değişikliği, idarî teşkilâtın teşvik edici yardımı sağlanacaktır.

Yurdun her yanında devlet tarafından organize sanayi bölgelerinin ve küçük sanayi sitelerinin kurulması için yurd çapındaki bir plân ilk olarak ele alınıp tatbik edilecektir.

Sanayileşmemizi engelleyen dış bağlantılar izale edilecek ve sanayi mamullerimizin sürüm kabiliyeti olan ülkeler ile daha yakın ticarî ve iktisadî münasebetler tesis edilecektir.

Teknolojik gelişmeye büyük önem verilecektir. üniversitelerimizin ve araştırma müesseselerimizin kendi sanayimizin teknoloji gelişmesine hizmet edebilmesi için gereken sistem kurulacaktır.

Ağır harp sanayiinin kurulmasına büyük öncelik verilecektir. Ağır sanayiin kurulması ile ağır harb sanayiinin kurulmasında gerekli koordinasyon sağlanacak ve kıymetli tesislerin, savunulması kolay yerlere kurulması sağlanacaktır.

Sanayileşme hareketini başaracak her seviyede elemanların yetiştirilmesi ve yurd dışında bulunanların celbi için gereken teşvik tedbirleri alınacaktır.

Taklitçi ve oyalayıcı montaj faaliyetleri yerine imalâtçı, inceleme ve keşif kabiliyetleri olan hakiki sanayiin kurulması zaruridir.

Ülkemizin bir zirat memleketi olduğu nazara alınarak ziraate dönük sanayie yardımcı olacaktır.

El sanatları ve evlerde çalıştırılması mümkün olan tezgâhların bütün sanayi tesisleri ile birlikte çalıştırılmasına imkânlar araştırılacak ve bu imkânlardan halkımızın istifadesi sağlanacaktır. Küçük atelyelerin daha verimli ve tam kapasite ile çalışabilmeleri için gerekli irtibat büroları tesis edilecek ve küçük sanayi tesislerine hertürlü imkânlarla yardımcı olunacaktır.

PARTİMİZİN ENERJİ GÖRÜŞÜ

Enerjiyi, kalkınmamızın temel unsurlarından biri olarak görmekteyiz. Bir memleketin iktisadî kalkınması, lüzumlu enerjinin zamanında, istenilen vasıfta ve maliyette temin edilmesiyle yakından ilgilidir. Bu sebeple partimiz enerjiyi, iktisadî faaliyetlerimizin motoru olarak telakki etmekte ve enerji meselesine büyük önem vermektedir.

Kalkınmış, sanayileşmiş ve halkının refah seviyesi yüksek olan milletlerde, kişi başına kullanılan enerji miktarı, geri kalmış fakir milletlere kıyasla çok yüksek bir seviyededir. Bunun içindir ki beher insan başına enerji tüketimi, bir memleketteki iktisadî kalkınma, sanayileşme ve hayat standardı için gösterge olarak kabul edilmektedir.

Enerji ihtiyaçlarımızı karşılamak üzere çeşitli tabii kaynaklar kullanılmaktadır. Ticarî enerji kaynakları arasında taşkömür, linyit, petrol, tabii gaz, akarsular ve nükleer enerji, ticarî olmayan enerji kaynakları arasında ise odun ve tezek sayılabilir. Bu kaynakların aşağı yukarı hepsi az veya çok ülkemizde bulunmaktadır.

Halen dünyamız, artan nüfus ve fert başına kullanılan enerjideki büyük artışlar sebebiyle, bir enerji krizinin eşiğinde bulunmaktadır. Milletler, bu sıkıntıyı en asgarî seviyede atlatabilmek için, dünyadaki enerji kaynaklarını, adeta kapışmakta ve uzun vadeli politika ve programlarla hareket etmektedirler.

Türkiye için, enerji sahasında bugüne kadar, maalesef millî görüşe uygun, uzun vadeli politika ve programlar hazırlanıp tatbik edilmemiştir. Bu yüzden memleketimiz had safhada bir enerji sıkıntısının içerisinde. Sadece gazete başlıklarına bir göz atmak, içinde bulunduğumuz enerji sıkıntısını ortaya koymak için kafi.

Şehir ve kasabalarımızın yakacak, sınaî tesislerimizin enerji, rafinelerimizin ham petrol sıkıntısı içerisinde olduğunu hergün duyuyor veya okuyoruz.

Halihazırda ülkemizde fert başına kullanılan enerji bir yılda 550-600 kg. taşkömüre eşdeğerdir. Bu miktar 1969 yılında İtalya'da 2431, Yunanistan'da 1150, İran'da 570 iken, Türkiye'de 460 idi. Aynı şekilde 1969 yılı için fert başına bir yılda tüketilen elektrik enerjisine bakarsak, bu miktarın İtalya'da 2077, Yunanistan'da 963. Türkiye'de ise 219 kilovat saat olduğunu görmekteyiz. Bu rakamlar açıkça göstermektedir ki, bir sürü başarı edebiyatına rağmen Türkiye büyük bir enerji sıkıntısının içerisinde, önümüzdeki 2-3 yıl içerisinde bu sıkıntı daha da artacaktır. Millî Selâmet Partisi iktidara geldiğinde topyekûn enerji meselemizi, ciddiyetle, ilmî usullerle ve millî görüşe uygun bir tarzda ele alacaktır.

Enerji mevzuunda alacağımız tedbirler kısaca şunlar olacaktır:

- 1 — Türkiye'de mevcut enerji kaynakları, çocuklarımızın ve torunlarımızın da ihtiyaçları göz önünde tutularak ve kaynak israfına gidilmeden planlanacak, uzun vadeli politika ve programlara göre işletilecektir.
- 2 — Enerji kaynaklarının işletilmesinde ciddi bir mesele olarak karşımıza çıkan mevzuat eksiklikleri giderilecek, petrol ve maden kanunlarının enerji teminine menfi tesirleri yapan maddeleri, millî görüş istikametinde tadil olunacaktır.
- 3 — Kimya ve metalürji sanayii için büyük değer ifade eden taşkömürünün üretiminin artırılması için, lüzumlu bütün projeler ele alınacak Zonguldak Taşkömürü Havzasının dışındaki muhtemel sahalarda, Kastamonu, Toroslar ve Diyarbakır Hazroda etüd çatışmaları en kısa zamanda sonuçlandırılacaktır.
- 4 — Bilinen rezervleri toplamı 5,9 milyar ton olan linyit sahalarına da büyük önem atfedilecektir öncelikle Kütahya, Manisa, Elbistan-Afşin, Bolu, Çorum, Amasya, Maraş, Kayseri, Çanakkale, Ankara ve Bursadaki linyit yatakları ele alınacak, bunların millî iktisadımız bakımından en iktisadî şekilde işletilmeleri ve rezervlerinden azami oranda istifade edilme-

- si temin olunacaktır. Linyitlerin rahat yakılabilmesini temin etmek ve çevre kirlenmesini azaltmak bakımından “linyit koku” projesine öncelik verilecektir.
- 5 — Enerji temininde kullandığımız kaynakların başında, petrol ürünleri gelmektedir. 1972 yılında kullandığımız enerjinin %43 ü petrolden saklanmıştır, önümüzdeki yıllar içerisinde bu nisbet daha da artacaktır. Artan petrol taleplerini karşılamak üzere Türkiye’deki petrol çalışmaları, arama, nakliye, rafinaj ve pazarlama yönünden yeniden düzenlenecektir. Türkiye’nin petrol üretici memleketlere yakın komşu olması avantajı, en iyi şekilde değerlendirilecek, önümüzdeki 3 yıl içerisinde Irak-Türkiye ham petrol ve tabii gaz boru hatlarının inşa edilip işletmeye açılmaları için büyük gayret gösterilecektir. Komşu petrol üretici memleketlerle daha şimdiden uzun vadeli anlaşmalara girişilecektir.
- 6 — Türkiye’nin önemli enerji kaynaklarından biri de akarsularıdır. Türkiye akarsuları büyük bir hidroelektrik potansiyele sahiptir. Yurdumuzdaki 26 nehir havzasında, ekonomik olarak üretebilecek hidroelektrik enerji potansiyeli, 69 milyar kilovat saat/yıl olarak hesaplanmıştır. Halen bu potansiyelin ancak %3,7 sinden istifade edilmektedir. Partimiz iktidara gelince, öncelikle Fırat, Dicle, Doğu Karadeniz, Kızılırmak, Seyhan ve Ceyhan havzalarındaki büyük hidroelektrik projelerini ele alacak ve yukarıda bildirdiğimiz %3,7 gibi çok düşük nisbeti önümüzdeki 10 yıl zarfında hiç olmazsa %35’e çıkarmayı programlayacaktır.
- 7 — Türkiye’de halen kullanılmakta olan enerjinin %17 sini odun, %15 ini ise tezek teşkil etmektedir.
- Odun ve tezeğin yerine, Türkiye şartlarına uygun ve ucuz diğer yakıt cinsleri ikame etmek kaydıyla, odunun yapı kerestesi veya yonga levha imal etmek üzere sanayie, tezeğin ise gübre olarak ziraata tahsis olunmalarının lüzumuna kaniyiz. Partimiz alacağı tedbirler, tesbit edeceği politika ve programlarla çeşitli enerji kaynakları arasındaki dağılımı düzeltecek ve ticarî olmayan yakıtlardan odun ve tezeğin istihlakini asgarî seviyeye indirecektir. Bu sayede Türkiye tabiatının korunmasına da yardımcı olunacaktır.
- 8 — Nükleer enerjinin gerek elektrik enerjisi üretiminde ve gerekse sanayie doğrudan doğruya tatbikindeki teknolojik gelişmeler yakından takip edilecek ve en kısa zamanda 300-400 megavat (MW) kapasiteli bir nükleer santralin kurulması sağlanacaktır.
- 9 — Ülkemizde kalkınma bakımından bölgeler arasında dengesizliklerin bulunduğu bir gerçektir. Geri kalmış bölgelerimizin kalkınmasında, üretim produktivitesini bir kaç misline çıkaran enerjinin önemli bir yeri vardır. Geri kalmış bölgelerimizin daha fazla enerjiye ihtiyacı var iken, bu bölgelere kifayetsiz miktarda ve pahalı enerji verilmektedir. Partimiz bu bölgelere bol, güvenilir ve ucuz enerjinin temin edilmesi görüşündedir. Bu bölgelerdeki enerji üretim maliyetleri pahalı da olsa, özel tarife uygulamasıyla, en azından bütün yurt sathına şamil tek bir enerji fiyatı tesbit ederek bu dengesizliği ortadan kaldırmak görüş ve kararındayız.
- 10 — Enerji temininde devlet ve özel sektör ayrımına karşıyız. Bu iki sektörün iç içe ve omuz omuza çalıştığı ve enerji teminine güvenirlik, ucuzluk ve elâstiklik getiren bir sistemi parti olarak destekleyeceğiz.
- 11 — Enerji kaynaklarının işletmesinde ve enerjinin üretilmesinde tekelliliğe, tekel devletin elinde de olsa karşıyız. Enerjiyi pazarlayan kuruluşların, tüketicilerle tek taraflı anlaşmalar yapmalarını mahzurlu bulmaktayız. Anlaşmalar, her iki tarafın da haklarını emniyet altına

alacak ve tüketiciye kâfi miktarda ve güvenilir enerjinin, taahhüt edilen zamanda teminini sağlayacak şekilde olmalıdır.

- 12 — Enerjinin meselelerini, enerjinin temini, nakliye ve dağıtımı, tüketimi, finansman ve fiyat politikası ile bir bütün olarak ele almakta ve ancak bu anlayış içerisinde en iyi çözümün bulunabileceğine inanmaktayız.

İŞÇİ HAKLARI

Millî Selâmet Partisi işçilerimizin pahalılığın ağır yükü altında haksız bir şekilde ezilmesine son vermek kararındadır. İşçi kardeşlerimiz el emeği ve alınteriyle geçimini temin eden, yurd kalkınmasında fedakârlığın ve feragatin örneğini veren kuvveti temsil etmektedir. Fakat paramızın değerini devamlı olarak düşüren, israfçı, aşırı faizci, fahiş kâra ses çıkartmayan, A.P. ve benzeri partilerin enfilâsyonist para politikası yüzünden işçilerimiz aldıkları ücrette satınalma gücü bakımından devamlı olarak azalmaktadır. Para kıymetinin düşmesi, fiatların hızla artması haksız olarak dar gelirli işçilerimizi sıkıntıya sevk etmektedir. Artan fiatlara muvazi olarak ücretlerin artışı ayarlanamadığından işçilerimizin uğradıkları zarar ve haksızlık da devam etmektedir.

Buna sebep istikrarsız para politikası olduğundan işverenlerimiz de bu yüzden mes'ul tutulamaz.

Millî Selâmet Partisi evveleminde paranın kıymetini düşüren aşırı faizci, israfçı ve enfilasyonist para politikasını kaldırmak suretiyle paramızın değerini istikrara kavuşturarak dar gelirli işçi kardeşlerimizin devamlı olarak haksızlığa maruz kalmasını önleyecektir.

Ayrıca, yurdun her tarafında kurulacak fabrikalar ve emsali yatırımlara işçilerimizin, esnafımızın ve bölge halkımızın hissedar olmasını sağlayacaktır. Böylece fabrikaları devlete mal eden solcu partiler ile fabrikaları belli şirketlere ve şahıslara veren liberal partilerin işçilerimize kifayetsiz ücretten ve geçim sıkıntısından başka birşey getirmeyen yanlış usullerine karşılık Millî Selâmet Partisi işçilerimize ve halkımıza hem yeterli ücret ve hem de kârdan hisse vererek refaha kavuşmalarına imkân ve fırsat verecektir.

Hattâ işçilerimiz temin ettikleri kazançlarla Batı Almanya'da veya Japonya'da olduğu gibi, yeni yeni fabrikaları devlet yardımı olmadan kendi kendilerine yapmaya muvaffak olacaklar ve yurdumuz bütünüyle kalkınarak zengin olacaktır.

Çalışarak, alın teri dökerek temiz para kazananların, ömürlerini yurt kalkınmasına adayların haklarını korumak için kurulmuş müesseseleri geliştireceğiz. Bunların işleminde daha âdil ölçülerini hakim kılacağız.

İşçi ücretlerinin tesbit ve tanziminde insaf ve adaletin esas tutulmasını, fiyat ve geçinme endekslerine ve zamanla artan hayat pahalılığına göre ayarlanacak bir asgarî ücret baremi uygulanmasını zarurî görüyoruz.

İşyerlerinde sağlık ve emniyet şartlarını sağlamağa, eşit işe eşit ücret kaidesini gerçekleştirmeye, devlet sektörü ile hususî işyerleri arasındaki iş emniyeti farkını gidermeye çalışacağız.

Ziraat sahasındaki işçilerimizin meşru haklarına kavuşmasını ve yarınlarının emniyet altına alınmasını sağlayacağız.

Siyasî tesirlerden uzak bir sendikacılık faaliyetinin teessüsü için gereken tedbirleri alacağız.

İşçilerimiz ile işverenlerimiz arasında karşılıklı saygı, sevgi ve vicdan ölçülerine dayanan bir işbirliği kuracağız.

İşçilerin emeklilik haklarının yeterli olmasını temin için gereken tedbirleri alacağız.

Kadın işçilerle ağır işlerde çalışanların emeklilik yaş haddinin 20 yıl olmasını uygun görmekteyiz.

Kadın ve çocuk işçileri ahlâk ve vicdan kaidelerine uygun çalışma şartlarına kavuşturacağız.

İşçilerin ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmasını, hastalık, analık, iş kazaları, meslekî hastalıklar, ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm gibi hallerde müşkilâta uğramadan içtimâî yardıma nail olmalarını temin edeceğiz.

İşyerlerinde sağlığa zararlı durumları giderecek, iş kazalarını önleyecek emniyet tedbirlerini sağlayacağız.

İş kazalarına yeterli bir tazminat ödenmesine, işçilerin kârdan prim almalarına taraftarız.

Bütçeden gösteriş ve ölü yatırımlara ayrılan ödenekleri durduracağız. Devlet yatırımlarını yeni iş sahaları, iş imkânları açacak şekilde tanzime, işsizlere iş bulma ile vazifeli müesseselerimizi daha ciddî ve başarılı kılacak yeni usullerle takviyeye kararlıyız.

Yurt dışındaki işçilerimizin bütün haklarını koruyacak, bilgi ve tecrübelerinden yurttan faydalanılmasını ve biriktirdikleri sermaye ile devlet garantisi altında kurulacak fabrikalara işçi ve ortak olmalarını sağlayacak bir program uygulayacağız. Yurt dışındaki işçilerimizin dert ve meseleleriyle meşgul olacak teşkilâtı genişleterek vatan hasretiyle yabancı memleketlerde sahipsiz kalmalarına imkân bırakmıyacağız. İşçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan yürümesi için gereken tedbirleri alacağız.

Esnaf, sanatkârlar ve şoförlerimizle ilgili meseleler:

Millî Selâmet davasının temel unsurlarından biri olan ve hiçbir karşılık beklemeden devamıza hizmet eden geniş esnaf, sanatkâr kitlesinin ve fedakâr şoförlerimizin dert ve meseleleri tam manasıyla hâl edilmemiştir.

Bilhassa verilen krediler kifayetsizdir. Para değeri düştüğü halde kredi hadleri sabit bırakılmıştır. Üstelik kredinin alınabilmesi son derece müşkül formalitelere bağlanmıştır. Esnaf ve sanatkârlarımız dar gelirli oldukları için alacakları kredilerin faizsiz olması gerekir. Halk Bankası'nın plâsmanının artırılması ve bu bankadan büyük sermayedarlara geniş krediler verilmesinin önlenmesi şarttır.

Şoförler için vasıta temini müşkül olmuştur. 15 bin lira gibi bir para ile araba sahibi olmak kolay olmadığı gibi, bu paranın dahi alınabilmesi için çeşitli fuzulî formalitelere ilâveten şoförlerden bulmaları çok müşkül olan gayrimenkul ipoteği istenmektedir.

Kredi miktarının artırılması, formalitelerin basitleştirilmesi gerekir. Bilhassa vasıta fiatlarında başıboş bir pahalılık hüküm sürmektedir. Başka ülkelere nazaran 4 misli fazla fiatla vasıta satılmaktadır. Aşırı kârı umursamayan ve esnaf, sanatkâr ve şoförlerimizin aldıkları makine, araba, alet ve edevatın ucuzlaması için tedbir almayan A.P. nin hatalı politikası yüzünden tedirgin olanları partimiz selâmete kavuşturacak ve yukarıda arz edildiği gibi adil esaslar getirecektir.

Esnaf ve sanatkârlarımız için tutulması büyük külfet teşkil eden, hattâ bazılarının sanatını dahi terketmesine sebep olan defter tutma mecburiyetini kaldırmak kararındayız.

Bağ-Kur kanunun aksayan taraflarının düzeltilmesine çalışacağız.

Esnaf ve sanatkârlarımızın daha iyi işyerlerine kavuşmaları için sanayi sitelerinin kurulmasında kolaylıklar sağlanması şarttır.

Sağlık Hizmetlerimiz:

Halkın sağlığını korumak, tedavi imkânlarını hazırlamakla mükellef olan devletin, bu hizmet ve vazifelerini memleket gerçeklerine ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde bir nizamla bağlamak kararındayız.

Koruyucu hekimlik faaliyetlerini ilmi ve gerçekçi bir görüşle yeniden tanzim ederek, halkın sağlığını tehdit eden fizikî, kimyevî ve biyolojik tehlikelere karşı ciddi tedbirler alacağız.

İçme sularına karışarak bulaşıcı hastalıkların yayılmasına sebep olan şehir ve kasabaların bozuk kanalizasyon ve lâğım durumlarını hıfzısıhha şartlarına göre islah edeceğiz.

Köyleri ve gecekondu bölgelerini, içinde bulundukları gayri sıhhi ve iptidai şartlardan kurtararak buralardaki vatandaşlarımızın emniyet, huzur ve sağlık içinde yaşama tedbirlerini en kısa zamanda hazırlamaya çalışacağız.

Bütün yurttan yaygın, modern gıda kontrolü sistemini kuracağız. Belediyeleri her türlü gıda tahlillerini yapabilecek yeterli analiz laboratuvarlarına kavuşturacağız. Böylece yenilip içilen, piyasaya ve satışa arz edilen her çeşit besi maddeleriyle meşrubatın mikropsuz, temiz, emin ve karışksız olarak satılmasını sağlayacak tedbirleri alacağız.

Hastane ve hasta yatağı sayısını çoğaltacağız. Köylü ve fakir vatandaşların hastane kapılarında müşkülata uğramadan parasız muayene ve tedavilerini temin edeceğiz.

Ucuz, bol ve müessir ilaç temini imkânlarını hazırlayacağız. İlaç ve kimya sanayiini kuracağız. İlaç ana maddelerini yurdumuzda yapacağız.

Ambalaj sanayii ve ilaç müstahzarı laboratuvarı durumundaki ilaç fabrikalarımızı, ham madde imal edecek fabrikalar haline gelmeleri için gereken tedbirleri alacağız.

Sağlık hizmetlerinin yurdun en hücre köşelerinde teminat altına alınması için, hekimler arasındaki meslekî, ilmi yarışma ve olgunlaşmayı teşvik edici, verim ve hizmet farkını değerlendiren bir sistem yürüteceğiz.

Hekimlerin ve sağlık personelinin tayinlerinde ve nakillerinde adalet prensiplerini ikame edeceğiz. Mahrumiyet bölgelerindeki hekimlerin ihtisas yapmalarına öncelik tanıyacağız.

Yurd dışındaki hekimlerin yurda dönmelerini ve yurd içindeki hekimlerin yurd dışına muhaceret etmelerini önleyecek teşvik tedbirleri alacağız.

“Aile Planlaması, Nüfus Planlaması, Gebeliği Önleme, İstenildiği kadar çocuk yapma” adları altında yürütülen, Türk neslini azaltmak, milletimizi, milletler camiasında küçük bir azınlık haline sokmak gayesini güden, millî menfaatlarımızı ve becamızı baltalayan bu hareketin şiddetle karşıındayız.

Büyük ve kudretli Türkiye’nin kalkınması ve dünya siyasetinde, tarihinde olduğu gibi lâıyk olduğu hükümlerlik mevkiini alabilmesi için sıhhatli nesillerin çoğalması, insan gücünün artması bir zarurettir. Millî Selâmet Partisi, sağlık hizmetlerini yukarıda arz ettiğimiz inanç ve görüş açısından planlayacaktır.

Üniversite araştırmaları

Bugün Türkiye'de üniversitelerimiz faydalı araştırma yönünden verimli değildir. Hatta üniversitelerimizde yakın zamanda meydana gelen nahoş hâdiselerin bir sebebi de üniversitelerimizin şimdiye kadar memleket meselelerinin içine sokulmamış olmasıdır. Memleket ve millet hizmetinde olmanın iştiağı içinde olan birçok muhterem profesörlerimiz senelerdir, hükümetlerimiz, bize bir vazife verse de milletimize faydalı olsak diye beklemektedirler.

Onlara bu şekilde verimli vazifeler verilmediği için üniversitelerimizde de tatbikattan uzak, daha çok nazariyatta kalınmaktadır.

Meselâ: Köylümüz kendi üniversitelerinde kendi ilim adamları tarafından memleket şartlarına göre geliştirilmiş bir motorla değil kifayetsiz yabancı motorlarla sulamasını yapar. Buna sebep, üniversiteyle millet arasında alâka kuracak olan devlet mekanizmasının vazifesini yapmamasıdır.

Üniversitelerimizin Avrupa Üniversiteleri tarafından bedeli döviz olarak ödenip satın alınan tek kitap yoktur. Bunun sebebi Millî Selâmet Partimizin bu mevzudaki görüşü olan: İlim için ilim değil, fayda için ilim prensibinin tatbik edilmemesidir.

Millî Selâmet Partisi olarak üniversitelerimizi, hakikî, tatbikî, ilmî araştırmalara yöneltecek, üniversite ile millet arasındaki bağı kuracağız.

Meselâ, teknik üniversitelerin ziraat makineleri kürsüsüne, memleketimiz şartlarına en uygun traktör tipinin araştırılması vazifesini vererek milletimize hizmet arzusuyla dolu olan muhterem profesörlerimizin çalışmalarını değerlendirdiğimiz gibi ilim adamı ile devlet, kaynaşmasını da sağlayacağız.

Millî Selâmet Partisi ilim yuvalarımızı millet hizmetinde, çalışma yapar hale getirecektir.

Basın:

Cemiyet ve devlet hayatında ve bilhassa maddî ve manevî gelişmemizin sağlanmasında, milletlerarası kültür alışverişlerinde hür basının rolü büyüktür.

Millî mefahire bağlı, manevî ve ahlâkî değerlere hürmetkar olmak suretiyle basınımızın tam ve kâmil manâda hür olması Millî Selâmet Partisi'nin başta gelen prensiplerindendir.

Bu sebeple basınımızın ilmî ve içtimâî esasların ışığı altında, fikrî gelişmeye tahlil ve tenkide ağırlık verebilmesi, bölücü ve yıkıcı olmaması hertürlü peşin fikirden uzak olarak meseleleri ele alması gerekir.

Ülkemizde maddî ve manevî kalkınma şartlarının hazırlanmasında iç istikrar, barış ve huzurun sağlanmasında, temel hak ve hürriyetlerin eksiksiz ve adil esaslar dairesinde uygulanmasında ve demokrasimizin tekamülünde hasmımıza büyük vazifeler düşmektedir.

Basınımız politikada karşılıklı anlayışın hâkim olmasına hatalı fikirlerin tasfiye edilerek millî menfaatlere uygun prensiplerin kuvvet kazanmasına hizmet edecek tarzda gayret göstermelidir.

Kalemlerini bu istikamette kullanan güzide basın mensuplarımız mevcuttur.

Muhterem basınımız şahısları ve partileri yıpratmak için belirli çevrelerce ortaya atılan gayri ciddî propagandalara iltifat etmemeli, kendi bünyesinde de bu temayülde olanları tasfiye edebilmelidir.

Farklı görüş sahiplerinin milli menfaatler bakımından birbirlerine karşı büyük bir toleransla hareket etmeleri iktiza ettiği gibi basın ve basın mensuplarının da bu esaslar içinde hareket etmeleri demokrasinin yaşaması ve tekâmülü için elzemdir.

Basın kalkınmamıza hız katacak Millî bir müessese ve imkân olduğundan bu imkânın heder edilmeden en iyi şekilde değerlendirilmesinin temini en samimi arzumuzdur.

KADIN HAKLARI:

Aile Türk Toplumunun temelidir. Bu temelin sağlam olabilmesi için devlet; ana ve çocuğun korunması için gerekli bütün maddî ve manevî tedbirleri almak mecburiyetindedir. Millî Selâmet Partisi, geçmiş iktidarların bu tedbirleri tam manasıyla almadığına kanî olduğundan kadınlarımızın haysiyet ve şereflerini korumak, cinsiyetlerine uygun olmayan işlerde, iktisadî zorunluluklar dolayısıyla çalıştırılmalarını önlemek üzere bütün Türkiye'ye şamil bir teşkilât kuracaktır. Bu yardımlaşma teşkilâtı çalışamayan kadınlara dul ve yetimlerine hertürlü maddî ve manevî desteği sağlayacak, hayatlarını teminata bağlayacaktır. Ayrıca çalışmaya mecbur olan kadınlara da onun analık gibi mukaddes olan en tabîi ve şerefli vasfını da nazara alarak uygun çalışma şartları temin edecek, kadınlarımızı özel olarak koruyacaktır.

Günlük nafakası peşinde koşan kadının cemiyete sağlam karakterli evlâtlar yetiştirme vazifesinin aksamaması için kadınlarımızın çalışma şartları hafifletilecek ve analık vazifelerini ifa edecek rahatlığa kavuşturulacak, çalışmaya mecbur olan kadınlarımızın emeklilikleri 20 yıla indirilecektir.

Kuvvetli cemiyetler sağlam ailelere dayanan cemiyetlerdir.

Partimiz kadına erkeğe, herkese ilim prensibini kabul etmiştir. İlim öğrenmede yer ve yaş sınırlaması yapmaz. Bu bakımdan kadınlarımızın hem memleket mes'elesine vakıf hem ev ve aile işlerinde ve çocuk terbiyesinde ihtisas sahibi olmasını temin edecek şekilde yetiştirilmesini sağlayacaktır.

Partimiz aile hukukunda ve karı koca ile aile efradının birbirleriyle olan münasebetlerinde meşru hukuk nizamımız dışındaki görüşlere iltifat etmez.

MEMURLAR:

Devlet personelinin hukukî, malî, idarî, sosyal durumunu en iyi şekilde halledeceği ve bir reform niteliğini taşıyacağı iddiasıyla tatbikatına girilmiş bulunan 657 sayılı personel kanunu ve ekleri, memurlar arasında şimdiye kadar görülmemiş bir huzursuzluk meydana getirmiştir.

Eski statünün hasreti içinde bulunan büyük memur kitlesi, adaletsiz tutumun bedbinliği içinde gün geçtikçe, sofrasından sür'atle azalan lokmalarının yaptığı tesirle devamlı şikâyet halindedir.

Personel Kanunu tatbikatı, memurlara ve emeklilere istikbalinden endişe eden kişilerin bozgunluk ve huzursuzluğunu getirmiştir.

Partimiz, yapılan hizmeti esas alan bir görüşün sahibi olarak bütün devlet hizmetinde bulunan memurların intibaklarında, yeniden değerlendirme yapıp her hizmetin terfiden sayılması ile en az maaş alan memurunda ehliyet ve liyakat gösterdiği takdirde terfiinin tavan tanımadan yapılarak maaşının yükseltilmesi arzusundadır.

Sorumsuz gidişe dur denmeli, her memurun yaptığı işin ehemmiyetine göre, selâhiyet, sorumluluk ve buna muvazi olarak da maddî ek imkânlar sağlanmalıdır. Ayrıca, mahrumiyetler, yıpranmalar da maddî yönden takviye edilmeli ve bütün milletin beklediği iyi ve çabuk iş güler yüz, memuru huzura kavuşturarak temin edilmelidir.

Bunun için, daha tamamı yürürlüğe girmeden yamalı bohçaya dönen ve büyük şikâyetlere sebep olan personel kanunu bütün devlet personelinin adaletli bir görüş açısından hukukî, malî, idarî ve sosyal durumunu, şikâyeti mucip olmayacak şekilde halledecek tarzda değiştirilmelidir.

Rüşvet, suistimal ve kötü muamele ile ciddi şekilde mücadele edilmelidir.

Devlet çarkının sür'atli ve randımanlı çalışması; arzu edilen büyük yatırımlarının kısa zamanda yapılmasını sağlayacak ve kalkınma hızını artıracak kötü idareciler elinde bedbinliğe düşen asil Türk Milletinin yüzünü güldürecektir.

MADENCİLİK:

Madencilikimiz dünya milletleriyle kıyas edildiğinde çok geri durumdadır. Bu gerilik, maden yataklarımızın az veya madenlerimizin düşük tenorlu olmasından değil, işletmeciliğin yetersiz olmasından ve maden işletmelerin devlet tarafından kontrol edilmemesinden ileri gelmektedir.

Maden Dairesi yetersizdir. Maden tetkik ve arama enstitüsünün bütçesinin %90 ı personel giderlerine sarfedilmektedir. Bunun manâsı şudur. Bir yatırımı o yatırımı dokuz misli giderle yürütüyorsunuz ve bu derece verimsiz bir işletmeyi ıslahda etmiyorsunuz. Demektir ki, yeryüzünde böyle rantabl olmayan işletmeciliği devam ettiren bir iktidar daha yoktur.

Bu bakımdan Millî Selâmet Partisi derhal bu yanlış tatbikata son verecek, bütün maden işleriyle uğraşacak bir "Maden İşleri Genel Müdürlüğü" kuracaktır. Bu genel müdürlük bünyesinde, maden arama ve işletme projeleri tetkik ve tasdik edilecek ve bütün maden işletmeleri kontrol mühendisliği teşkilâtları tarafından daimî kontrol edileceklerdir.

Bu kontrollerin sıhhatli yapılabilmesi için halen mevcut olmayan, maden işçisiyle maden mühendisi arasındaki kademelerin yetiştirilmesi gayesiyle okullar açılacaktır.

Zayıf olan maden teknolojisinin kuvvetlendirilmesi için gerekli hertürlü tedbiri devlet alacaktır.

Yüksek tenorlu kısımların biran evvel çıkarılıp değerlendirilmesi arzusu millî gelirimize zarar vermekte, yeraltı hazinelerimizin israfına sebep olmaktadır. M.S.P. madenlerimizin ziyanına sebep olan bu tatbikatı derhal önleyecektir. Maden işletmeleri mutlaka projesine uygun olarak ve devlet kontrolünde yapılacaktır.

Kredi alamadığı için gerekli üretim seviyesine çıkamıyan, büyük döviz kaynağımız ve yeraltı hazinelerimiz olan madenlerimizin en iyi şekilde değerlendirilmelerini temin için Maden Kredi Bankası kurulacaktır. Bu banka; ortakları o madenlerde çalışan işçilerimiz ve o bölgenin sakinleri olan bölgesel kalkınma şirketlerine faizsiz kredi verecektir. Böylece istihalden elde edilen kârlar ufak gruplara değil, yaygın topluluklara dağılacak ve halkımız top yekûn yaşama seviyesini yükseltebilecektir. Memleketimizin bünyesine bir hastalık şeklinde giren komünizme ancak buna benzer köklü tedbirlerle mani olunabilir kanaatindeyiz.

BANKACILIK POLİTİKAMIZ:

Bugün tatbik edilen Bankacılık ve kredi politikası yüksek faiz hadleri yoluyla kazanç sağlamaya ağırlık vermiştir. Bu yüzden banka kredileriyle iş yapan tüccar, esnaf, sanayici, ziraatçı vesair teşebbüslerin maliyeti yükselmektedir. Maliyet yüksekliğinden yatırımlar verimsiz olmaktadır. İç ve dış piyasa karşısında rekabet imkânından mahrum kalınmış oluyor.

Neticeden fiyatlar devamlı olarak artıyor, para kıymeti faiz hadleri nisbetinde düşüş kaydediyor. Çığ gibi artan pahalılığın altında dar gelirli olan işçi, memur, esnaf, küçük çiftçilerimiz eziliyorlar.

Millî Selâmet Partisi bu politikayı ilmi ölçüler içerisinde işleyen bir politika haline getirecektir.

Banka ve kredi politikasında gayemiz yatırıma ve kâr ortaklığına dönük bir politikadır. Bankalar diğer işlerin yanında yatırımda ağırlığı, sanayide büyük millî hamleyi gerçekleştirmeye verecek, sermaye şirketleri olarak ticarî, sınaî, ziraî teşekküllere hissedar olarak katılacaktır.

Bankalar Devlet plânlama teşkilâtınca tespit edilip ön görülen sahalara faizsiz kredi verecektir.

Bankacılık politikasının kâr ortaklığı sahasında inkişafı, maliyeti düşürerek, hayat pahalılığını önleyerek memlekete ucuzluk getireceği gibi çok hareketli bir sermaye piyasası doğmasına sebep olacaktır.

Bugünkü istismara alet olan faiz politikasının zararlarından kurtulacak olan ticarî hayatımıza istikrar gelecek, paramızın kıymeti sabit kalacak ve bilhassa işçi, işveren münasebetlerini baltalayan fiyat hareketleri kalkacağından memleket huzur ve selâmete kavuşacaktır.

MESKEN POLİTİKASI:

Millî Selâmet Partisi vatandaşın gayrî sıhhî şartlar altında yetersiz meskenlerde birçok belediye hizmetlerinden mahrum olarak yaşamasını önleyecek, her ailenin bir mesken sahibi olması için proje ve teknik yardımın yanında faizsiz mesken kredisi de vererek gecekondulu probleminin halledilmesini temin edecektir.

Bunun için şehirlerin civarında hazineye ait toprakların devlet plânlama teşkilâtı tarafından, Makro Plân olarak değerlendirilmesi yapıp, nerelerin iskân sahası, nerelerin sanayi bölgesi, nerelerin ziraat sahası olacağı tesbit edilecek bu esas plân çerçevesinde mesken sahaları olarak ayrılan bölgelere derhal su elektrik ve yol gibi alt yapı hizmetleri götürülecek, mahallî şartlara uygun olarak yapılacak projeler bedelsiz olarak vatandaşa verilecek ayrıca arsa bedeli dahil inşaat için gerekli kredi faizsiz olarak uzun vadede ödenecek şekilde temin edilecektir.

Millî Selâmet Partisi Devletin vatandaşa asgarî yaşama şartlarını temin etmek üzere hertürlü hizmeti götürmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu bakımdan lüks yapılar yerine ihtiyaca cevap veren sıhhî şartları haiz fakat israfa kaçmayan yapılar devlet imkânlarıyla teşvik edilecektir. Bu hususta düsturumuz her aileye bir yuva prensibi olacaktır.

Gecekonduların sıhhî şartlara kavuşturulması, yol, su elektrik ve diğer medenî imkânlardan mahrum bırakılmaması gerekir. Gecekonduların ıslâh edilerek standart mesken şartlarına kavuşturulması için teşebbüs edecek vatandaşlara devletin yardım etmesi sağlanmalıdır. İnkişaf eden şehirlerimizin ve sanayi bölgelerimizin etrafında yerleşme sahaları ihdas edilmesi ve ucuz, sıhhî mesken yapılması için plânlar ve projeler hazırlanması böylece, kolaylık ve hizmetleri şehirleşmeden önce mahalline getiren bir iskân politikası takip edilmesi lüzumuna inanıyoruz.

Köy evlerinin çoğu bugünkü şartlara uymayan ve bilhassa zelzele bölgelerindeki kardeşlerimize çok büyük mal ve can kaybına sebep olan yapılardır. İklim şartlarına, köylünün ihtiyaçlarına uygun düşen bir imar ve iskan politikası geliştirmek kararındayız. Bu politikanın tatbikinde zelzele bölgelerine öncelik verilmesi ve zelzeleye dayanıklı evler yapılması için gereken hizmetlerin yerine getirilmesi elzemdir.

İşçilerimizin ucuz ve kolay mesken temin etmesi için kredi ve arsa temini ve ucuz malzeme tahsisi mevzuunda teşvik edici usuller tatbik edilmesi şartına inanıyoruz.

Plân ve projelerin tasdik formalitesinin kaldırılması ve gereken kolaylığın sağlanması bir mecburiyet halini almıştır.

Mesken inşaatı hareketinin şehirleşme hızına göre ayarlanması için hareketli bir imar politikası ihdas edilmelidir.

TURİZM MESELELERİMİZ:

Yurdumuz, turistik, estetik, sanat bakımından çeşitli kaynaklara ve tarihî zenginliklere sahip, dünyanın en alâka çekici bir ülkesidir.

Mübarek ecdadımız, barındığımız bu aziz toprakları, sayıları onbinleri aşan, şehirlerden dağ başlarına ulaşan, muhteşem mâbedler, tarihî âbideler, selâtin camiler, mescidler, meşrutalar, sanat harikası şaheserler, saraylar, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, köprüler, türbeler, çeşmeler kütüphane ve külliye, yıldızlı kitabeler, el yazması taş basması, nadide eserler, mektepler, medreseler, aşhaneler, hastaneler, müzeler, yüzbinlerce içtimâi yardım müessesesi vakfiyelerle süslenmiştir.

En az bin yıl dünyaya önder ve örnek yüce bir medeniyete malik olduğumuzu, ilim, sanat, kültür ve ahlâk üstünlüğümüzü isbatlayan bu muazzam ve tarihî mirasımıza bugüne kadar gelip geçen iktidarlar sahip ve bekçi olamamış, bu engin mefahirin kıymetini anlayamamıştır.

Hiç bir milletin ecdadı ahfadına, maddî ve manevî değeri bu derece yüksek tarihî ve turistik eserler bırakmamıştır. Ne yazık ki, bunların bir çoğu bugün harap, perişan ve bakımsız durumdadır. Bir kısmı da yıktırılıp arsaları ve enkazı satılmıştır.

Partimiz bu tarihî âbide ve millî eserlerimizi, asıllarına hâle getirmeden yeniden ihya ve restore ederek, turistlerin ve dünya bilginlerinin ziyaret ve tetkiklerine sunmayı, bunları devamlı döviz getiren bir kaynak haline sokmayı millî bir vazife bilmektedir.

Turizm politikasında esas prensibimiz millî ve tarihî değerlerimizi sanatını ve kutlu günümüzü dünyaya tanıtmaktır.

Adalet Partisinin altı senelik iktidarı devresinde ısrarla uyguladığı, Anavatanımızdan Türklük damgasını silen, kalıntıları bile bulunmayan Bizans ve Hristiyan tapınaklarının, eski Yunan adına yapılan eserlerin ihyası uğruna bu fakir milletin bütçesinden yüzlerce milyon lira döken, bir kazıda köhne Bizansa ait bir taş çıkınca şehir plânını değiştiren, dağ başında Yunanlı Keferonos'un mezarına giden asfalt yollar döşeyen ve böylece Yunanlıların megalo îdea'sına uygun düşen, ahlâk ve geleneklerimizi dejenere eden kumarhane ve buluşma evleri gibi tesislere krediler veren bir turizm politikasının karşısındayız.

AP iktidarının 20 milyon Türk lirası harcayarak rastgele çiftlerin buluşma moteli yaptığı Edirne ve İzmir'deki tarihî kervan sarayları, tekrar eski hizmet gayesine çevirmeye, fakir talebelere yurd haline getirmeye kararlıyız.

Milletimizin fitratında mevcut misafirperverlik ahlâk ve mânâ yüceliklerini dünyaya tanıtabilmek için gerekli tedbirleri almak kararındayız. Turizm kredi ve yatırımlarının milletçe kalkınmamıza, tarihimizde olduğu gibi cihana örnek üstün bir medeniyet kurmamıza yardımcı olacak sahalara yatırılmasının lüzumuna inanmaktayız.

A.P. hükümetlerinin turist sayısına katarak övündüğü, parklarda bedava geceleleyen esrarkeş, züğürt ve bitli turistlerin, saç sakalına karışmış uyuşturucu madde kaçakçıları ve alıştıncıları hippilerin yurdumuza sokulmaması için gereken tedbirleri getireceğiz.

Müşterek tarihî ve kültürel münasebetlerimiz bulunan, ilgisizlik ve hatta taciz yüzünden Atina, Kapri, Marsilya, Madrid, Viyana gibi Batı şehirlerine akın eden, oralarda yüzlerce milyon dolar sarf eden Yakın ve Orta-Doğu Petrol kırallarını ve zengin ailelerini yurdumuza çekecek şartları hazırlayacağız.

İç turizmin gelişmesi için, ulaştırma, dinlenme ve tanıtma mevzularında kolaylıklar sağlayacağız.

Yabancı turistlerin tarihî ve tabii kaynaklarımızdan faydalanmaları, Türk misafirperverliğine yaraşır şekilde karşılanmaları, yurdumuzu millî ve tarihî zenginliklerimizi tanımaları, kültür ve millî ahlâkımızdan faydalanmaları, soyulmadan döviz bırakmaları için icab eden bütün tedbirlerin hazırlanmasına çalışacağız.

TARIM POLİTİKASI:

Ziraatte bereketli topraklarımızın daha fazla verimli olması için birinci derecede ele alınması gereken mesele:

a) İnsan unsurunun eğitilmesi'dir.

Köylümüzün modern ziraatın icablarına intibak edecek şekilde bilgi ve tecrübesinin artırılması.

Kooperatifçiliğe ve müşterek çalışma itiyadına alıştırılması şarttır. Bunun için, kurslar açılması, üretme çiftliklerinde ve tohum ıslah istasyonlarında tatbiki seminerler tertibini, ve köy ilkokullarında köyün ziraî hususiyetlerine cevap verebilecek yardımcı derslerin ihdasını faideli buluyoruz.

Köy okullarında vazife alacak öğretmenlerin yetiştirilmelerinde de gereken ıslahatın yapılması köylünün ziraî bilgiler bakımından eğitilmesine medar olacak bilgilerle teçhiz edilmelerini sağlamak kararındayız. Köyde vazife alacak din görevlilerinin de, köyün her bakımdan kalkınması ve bilhassa ziraî sahada yeni usullere artırılması için köylümüze yardımcı olmaları sağlanacaktır.

Köy kalkınmasında ve modern ziraat icablarına intibakta öğretmenlerin din görevlisinin ve teknik elemanın fikir ve işbirliği yapabilecek ve köylümüzün haleti ruhiyesine hitab edebilecek ve onun maddî ve manevî gücünü harekete geçirebilecek zihniyette olmalarına itina gösterilecektir.

b) Toprağın ıslahı ve istihsal VASİTALARININ temini :

Bölgenin iklim şartlarına ve toprağın hususiyetlerine göre zirai işletmelerin vüs'ati ve işletmelerde bulunması gereken ekipmanların tesbiti tatbik edilecek zirai usullerin ve ekilecek mahsul nevi ile yapılacak münarebenin kullanılacak gübrenin ve sulama metodunun tayini zirai planlamamızın ele alacağı mevzuların başında gelmektedir.

Bu şekilde tesbit edilecek işletmelerin parçalanarak birim sahada verimin düşmesini önleyecek demokratik ve hukuki tedbirler alınacaktır.

Zirai kredilerin eskimiş hissedarlara bölünmüş ve kredi teminatı olamayacak duruma düşmüş tapulardan ziyade zirai işletmenin istihsal ve ödeme gücüne göre ayarlanmasını temin edecek yeni bir sisteme bağlamak ve formaliteleri kaldırarak çiftçiye kolaylık sağlamak kararındayız.

Yorgun arazinin ıslahı gübrelenmesi sulanması hususlarında devlet çiftçiye yardımcı olacaktır. Köylerimize enerji verilecek, tabii gübrenin yakacaklarda kullanılması önlenecek. Bu çok değerli gübrenin toprak ıslahında kullanılması sağlanacaktır.

Çiftçimiz ve köylümüzü korkunç derecede pahalılaşmış olan traktör, biçerdöğme ve emsali ziraat alet ve makinelerinin alım satımından doğan istismardan kurtarmak kararındayız. İspanya veya Yunan çiftçisine bizim paramızla 30 000 liraya satılan bir traktör bizim çiftçimize 100 000 liraya satılmaktadır. Çiftçimizi bu durumdan kurtarmak ve ucuz makine gübre ve sair ekipman temini için devletin gereken bütün gücünü sarf ederek verimli bir ziraî kalkınma hareketinin öncüsü olmasını kaçırmaz bir vazife telakki ediyoruz.

Bugün traktör ithalinde çiftçimizi beynelmilel ticari oyunlara kurban edecek bir başıboşluk vardır. Yurdumuza 30'u aşkın traktör çeşidi sokulmaktadır. Firmalar 2-3 senede bir model değiştirerek yedek parça yokluğu husule getirmektedir. Bu yüzden yepyeni traktörler miadı olmadan önce kullanılmaz hale gelmekte çiftçimiz mağdur olmakta millî servet heba olmaktadır.

Millî Selamet Partisi çiftçimizi bu feci durumdan kurtaracak. Bunun için yurdumuzun iklim ve toprak karakterlerine göre muayyen model ve güçte traktörler yurdumuzda kurulacak fabrikalarda yapılacak. Her zaman bol miktarda yedek parça bulundurulacaktır.

Çiftçinin mahsulünün değerlendirilmesi için, taban fiyatlarının haksız ölçüler tahtında sabit tutulmasına karşıyız. Çiftçinin satın aldığı eşya günden güne yıldırım hızıyla pahalılaşırken sattığı mahsulün fiyatının sabit tutulması haklı bir icraat değildir. Bunun amili ise tatbik edilen fahiş faizci politikadır. Millî Selâmet Partisi bu politikayı ıslah ederek ve enflasyonist para politikasına dur diyerek fiyat istikrarını sağlayacak ve çiftçimizin üzerindeki büyük mali yükler kaldırılmış olacaktır.

Ulaştırma hizmetlerinin zirai ihtiyaçlara göre tanzimine ve ziraatle ilgili sanayiî yurdun her tarafında zirai istihsal faaliyetlerine cevap verebilecek şekilde geliştirilmesine ve böylece mahsulün değerlendirilmesine çalışacağız.

Mahsulün kolayca iç ve dış piyasada pazarlanmasına, sürümünün temini için standardizasyonuna yarayacak müesseseleri müstahsilin de iştirakiyle kurulmasına çalışacağız. Müsait yerlerde fındık, fıstık ve zeytinlik açılması ve bağ dikilmesi için vatandaşa kolaylık sağlayacak yeni usuller getirmek emelindeyiz.

Ziraat sektöründe nüfus artışı dolayısıyla iş bulamayarak sanayi sektörüne aktarılması gereken çiftçi ve köylülerimizin bölgelerindeki sanayi tesislerine müsait şartlarla hissedar ve işçi olmalarını temin edecek bir plan uygulanacaktır.

Toprağın hususiyetlerine göre en uygun tohumun tesbiti için devlet çiftçiye azami yardımı yapacaktır.

Sulanan arazinin artırılması için daha verimli ve daha hızlı bir planın hazırlanması lüzumludur.

Bu meyanda Topraksu çalışmaları hızlandırılacak nehir ve ırmak sularından azami faydalanmak için kanal tesisleri artırılacak gerekli bölgelerde artezyenler açtırılacak, ufak barajlar, bölge gölcükleri tesis edilecektir.

KÖY KALKINMASI :

Nüfusumuzun büyük kısmı köylüdür. Köyde oturmaktadır. Kalkınmanın köyden başlaması refahın köylümüze intikal etmesi temel prensibimizdir. Şimdiye kadar köy kalkınmasının edebiya-

tını yapan tatbikata gelince fuzuli israflarla köylüden alınan vergiyi heder ederek köylerimizi kendi derdleriyle baş başa bırakan idareler ve partiler ciddi bir köy kalkınması yapamamışlardır.

Lükse, israfa zevk ve sefahate son derece meydanı boş bırakan başıboş zihniyetle yurd kalkınması ve hele köye hizmet götürmek mümkün olamayacağı için bugüne kadar köylümüzün ızdırabı hakkıyla dindirilememiştir.

Seçim zamanı köylüden bir kere daha rey almayı deneyen bir kısım siyasi partiler, fırsat ellerinde olduğu halde şimdiye kadar değiştirmek zahmetinde bulunamadıkları KÖY KANUNUNDAN şikayet etmektedirler. Neticesi paraya dayanmayan kanun değişikliğinde bile bu derece ihmalkâr davrananların başarılı bir köy politikası takip edeceğine inanmak kolay değildir.

Denenmiş olan partilerin yeniden denenmesinin nedamet getireceğini köylümüz iyi bilmektedir. Bu sebepten bu sefer köylü kardeşlerimiz MİLLÎ SELAMET'e rey vermek kararındadır.

Milli Selamet Partisi israfları kaldıracak bunun yerine köylerimizin, yol, su, içme suyu, okul, sağlık merkezi ve cami gibi ihtiyaçlarını giderenektir.

Köylerimizin herbirinin daha zengin olması için neler yapılması gerektiği hususunda ilgili uzmanlar inceleme yapacak her köy için yapılan incelemelere göre o köyün kalkınması temin edilecektir.

Arıcılık, tavukçuluk, hayvancılıkta köylümüzün kalkınması için gereken yardım yapılacaktır.

Halıcılık geliştirilecek, el tezgâhları köylere yayılarak sınai hareketlerin köye intikali sağlanacak, köylerin bulunduğu bölgelerde yapılacak atelye küçük sanayi tesisi ve fabrikalara köylünün bu şekilde hem fiilen hem de hissedar olarak iştiraki mümkün olacaktır.

Kredi için barem ıslah edilecek isteyene aynı kredi temin edilecek faizsiz olarak verilecek krediler köylünün ödeme ve istihsal gücü ile mütenasip olacaktır.

Köylülerimizin mallarını ve mahsullerini değer pahasına satmaları için gereken teşkilatlar kurulacak kooperatifçilik teşvik olunarak taban fiatlarına konulan haksız tahdidler adil ölçülere icra edilecektir.

Sağlık ocakları hizmetlerinin zamanında yapılması için köylerin telefonla teçhiz edilmesi ve acil vakalarda acele vasıta doktor ve ebe teminine imkân bulunması sağlanacaktır.

İstidatlı köy çocuklarının yüksek tahsile kadar okumasının temini için gereken sistem kurulacaktır.

ORMAN KÖYLERİ VE ORMANCILIK

Ecdadımız ağaç sevgisini ve ağaç dikmenin ve korumanın ehemmiyetini nesillerden nesillere, asırlardan asırlara intikal ettirmiştir. Bu çok hayırlı inanişin devam ettirilmesi ve yeni nesillerimizin bu haleti ruhiye ile yetiştirilmeleri orman ve ağaçlandırma politikamızın fikri ve manevi temeli olacaktır.

Yaş kesen baş keser inanişi ile ağaç sevgisini ibadet aşkı haline getiren ecdadımızın ruhu canlandırılarak yurdumuzun ağaçlandırılması ormanlarımızın korunması temin edilecektir.

Bu suretle köylümüz ormanın koruyucusu ve bakıcısı olacak ve alınan cezai tedbirler ve cezaî müeyyidelere zamanla lüzum kalmayacaktır.

Orman için ve Ormana yakın olan köylülerimizin ormana bizzat sahip çıkıp korumaları için gereken yenilikleri getirmek kararındayız.

Aşıl原因arak daha verimli hale gelecek sahaların fındık, fıstık ve zeytin üretimi için orman köylülerine tahsisine ve istihsalatın artırılmasına devlet olarak yardım edecek bu husustaki engelleri kaldıracğıız.

Orman mahsullerini değerdendiren sanayie öncelik vererek Orman köylülerinin bu müesseselerde öncelikle çalışmasına imkan hazırlamak emelindeyiz. Orman yollarının yapımında teraslamada ve sair orman hizmetlerinde Orman köylülerinin çalıştırılması suretiyle geçimlerinin sağlanmasını gözeteteğiz.

Yurt içi ve yurt dışında iş bulma mevzuunda orman köylülerine kolaylık sağlanması gerektiğine kaniyiz.

ORMAN SUÇLARININ AFFI :

Orman suçlarının affına partimiz taraftardır. Ormana zarar verenlerin hapisshanede yatması ormana veya yurd ekonomisine hiçbir fayda sağlamaz. Orman ve ağaç sevgisinin ehemmiyetini telkin eden metotlar uygulanması şarttır. Eğer tecziye gerekiyorsa bu tecziyenin ormana verilen zarar nisbetinde ağaçlandırma faaliyetlerine malen veya fiilen katkıda bulunmak yoluyla daha yapıcı ve daha ıslah edici bir metotla yapılmasında faide mülahaza ediyoruz.

HAYVANCILIK :

Hayvancılık halkımızın dengeli olarak beslenmesine,

Hayvancılıkla uğraşan vatandaşlarımızın kalkınmasına, yarayan çok mühim bir mevzudur. Şimdiye kadar hayvancılık alanında başarılı hamleler yapılamamıştır.

Türkiye'de bilhassa fert başına düşen et ve süt üretimi diğer ülkelere nazaran azdır. Bu ise halkımızın protein ihtiyacı bakımından yeterli bir gıda alamadığını göstermektedir.

Hayvan yemi sanayiın ihtiyacına cevap verecek şekilde geliştirilmesi,

Hayvan ırklarının ıslahı için yurt çapında planlı ve programlı bir şekilde faaliyetlere girişilmesi,

Hayvan hastalıkları ile mücadelede daha verimli çalışmalar yapılması ve bu hizmetlerle uğraşan personelin kolaylıkla faaliyet gösterecek şekilde vasıta ve imkanlarla teşhizi,

Hayvan yetiştiricilerine kolay ve ucuz kredi temini,

Mer'aların ıslahı ve muhafazası için gereken tedbirlerin alınması,

İç ve dış pazarlarda hayvan ürünlerinin değerdendirilmesi için modern sanayi ve muhafaza tesisleri kurulması,

Muayyen yaş ve ağırlığa gelmemiş hayvanların kesilmesine son verilmesi gibi tedbirler olarak hayvancılığımızı geliştirmek ve bu mevzuu ile uğraşan vatandaşlarımıza yardımcı olmak kararındayız.

BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ :

Ülkemizin üç yanı denizle kaplıdır. Balıkçılık ve su ürünleri bakımından Allah vergisi olarak çok geniş imkanlara sahibiz. Ancak bu zengin kaynaklara nisbetle balıkçılığımız o derecede inkişaf ettirilememiştir.

Milli Selamet Partisi evvelemirde balıkçılığımızın inkişafı için

- a) Kıyı balıkçılığının takviyesi,
- b) Açık deniz balıkçılığının gelişmesi için gerekli kredi ve vasıtaların temininde akaryakıt sağlanmasında teşvik edici tedbirlerin alınması.
- c) Balık nesillerini tüketen iptidai zararlı avlanma usullerinin tasfiyesi, Yeni elektronik cihazlarla balıkçılarımızın teçhizi gibi emsali yardımları organize etmek kararındadır.

Ayrıca Su ürünlerinin değerlendirilmesi ve bozulmadan muhafazası ve iç ve dış pazarlara bozulmadan naklinin sağlanması için modern soğuk hava depolarının ve nakil vasıta ve imkânlarının müstahsilin hizmetine tahsisini zaruri bir vazife sayıyoruz.

DIŞ POLİTİKADA TEMEL GÖRÜŞLER:

Tarihi karakterimize ve milletimizin topyekün maksat ve iradesine uygun uzun vadeli, milli, müstakil, şahsiyetli ve müstakar bir dış politika tatbikine kararlıyız. Bu politikada temel prensibimiz hak ve adaletin müdafaası olacaktır.

Beynelmilel alanda haksızlıkları önlemek için mücadele ederek bu mevzuda tarihe parlak misaller vermiş olan milletimizin, Birleşmiş Milletler Anayasasının prensipleri vaz edilmeden önce, bu prensipleri daha mükemmel şekilde yaşadığı ve yaşattığı bir gerçektir. Dış politikamızın mânâ ve istikameti bu gerçekten mülhem olacaktır.

Beynelmilel anlaşmalara riayette samimiyetiyle temayüz etmiş olan milletimizin bu seviyeli tutumunu devam ettirmek kararındayız.

Bir yandan barışçı görünerek diğer yandan emperyalist emellerle barışı istismar eden gayri samimi politikalara müsamaha ve iltifat etmeyeceğiz.

Jeopolitik durumumuz itibariyle, tarihi ve kültürel yakınlığımız olan devletlerle daha yakın münasebetler kuracağız.

Dış Türklerin beynelmilel mukavelelerle ve insan hak ve hürriyetlerini teminata bağlayan prensiplerle garanti altına alınmış olan haklarının müdafaası ve muhafazası için gereken hertürlü teşebbüslerde bulunmayı tarihî bir borç biliyoruz.

Dış İşleri Bakanlığına memleketimizi ve milletimizi dünyaya daha iyi tanıtabilmesi için daha geniş imkânlar verilmesi gerektiğine kaniyiz.

AZİZ VATANDAŞLARIMIZ...

- Milletçe selâmete erişmek istiyorsak, ahlâk ve fazilette şanlı ecdadımıza lâayık, dünyaya örnek olmak istiyorsak;
- Maarife millî şuuru hakim kılarak millî ahlâkı temel yaparak, evlâdın ana babaya asî olmasını önlemek gerektiğine inanıyorsak;
- Gençlerimizin Mao'cu, anarşist, hippî olmasını, yabancı ideolojilere sapmasını arzu etmiyorsak;
- Üniversitelerimizi yurt kalkınmasına hız katacak ilmi çalışmalarla başlatmak kararında isek;
- Sanayileşmede büyük millî hamleyi başarmak ve ağır harp sanayiimizi kurmak kararında isek;

- Maddeten ve manen kalkınarak medeniyet yarışında en öne geçerek büyük ve güçlü Türkiye'yi kurmaya arzulu isek;
- Ortak Pazar'a girerek millî ahlâk, kültür ve hususiyetlerimizin dejenere olmasına razı değilssek;
- Ortak Pazar sanayiinin, filizlenmeye başlayan Türk sanayiini ezmesini önlemek düşüncesinde isek;
- Ortak Pazar'a girerek, Türkiye'nin, Batı aleminden gelip yerleşecek tüccarla, muhacirlerle karmakarışık bir birleşme ve yerleşme sahası haline gelmesini arzu etmiyorsak;
- Ortak Pazar'a girerek ülkemizin Avrupa siyasî işbirliğinin bir eyaleti durumuna düşmesini istemiyorsak;
- İsrafin kalkmasını, kalkınmamızın hızlanmasını istiyorsak;
- Vergilerin, sömürücü faizin fakiri ezmesini arzu etmiyorsak;
- Çiftçimize ucuz traktör, nakil hizmetlerine ucuz vasıta temin etmek emelinde isek;
- Deniz ürünlerimizi, balıkçılarımızı yeterli krediye kavuşturmak niyetinde isek;
- Çiftçimizin mahsulünü değer pahasına satmasını engelleyen şartları kaldırmak istiyorsak;
- Yatırımları iş sahaları açacak alanlara tevcih ederek Avrupa'ya işçi olan evlâtlarımızı kendi memleketlerinde huzur içersinde çalışmak fırsatına kavuşturmak istiyorsak;
- Netice olarak, milletimizin, maddî ve manevî kalkınma hareketlerimizin isabetli ve basiretli bir sentezini yaparak dünyaya örnek olarak ışıktutacak yeni bir medeniyet kurmasına hizmet etmek kararında isek;

Millî Selâmeti desteklemek tarihî ve millî bir vecibe haline gelmiştir.

14 Ekim seçimlerinin millet ve memleketimize ve bütün insanlığa hayırlı, uğurlu olmasını Cenab-ı Hak'dan niyaz ederiz.

1977

Seçimleri

TBMM'nin 16. Dönem milletvekillerini belirlemek amacıyla yapılan 5 Haziran 1977 Milletvekili Genel Seçimleri'ne *Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi, Millî Selamet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Demokratik Parti*¹, *Türkiye İi Partisi* ve *Türkiye Birlik Partisi* iştirak etmiştir.

Bu partilerden Cumhuriyet Halk Partisi hariç tamamı seçim beyannamesi yayımlamıştır.²

1 Demokratik Parti'nin seçim beyannamesine 15 Mayıs 1977 tarihli Tercüman ve Milliyet gazeteleri aracılığıyla ulaşılmıştır.

2 Bu konu CHP'nin o dönem Parti Meclisi'nde yer alan, eski İmar ve İkân Bakanı Erol Tuncer'e de sorulmuş. Tuncer, kendisiyle 14.04.2021 tarihinde yapılan telefon görüşmesinde, CHP'nin 1977 seçimleri için bir seçim beyannamesi yayımlamadığını teyit etmiştir.

Adalet Partisi Seçim Beyannamesi

ERKEN SEÇİM KARARI VE 5 HAZİRAN 1977 SEÇİMLERİNİN ÖNEMİ

Aziz milletimiz, 5 Haziran 1977 Genel seçimlerine yeni bir ruh, azim, şevk ve ümidle girmektedir.

1973 Seçimlerinde oy bölünmesinin ve onun sonucu olan Parlamento ve Hükümet istikrarsızlığının doğurduğu sıkıntıları geride bırakarak, milletçe edinilen geniş tecrübelerin ışığında bu seçimleri yapıyoruz.

Türkiye, 5 Haziran 1977 seçimlerinde istikrar arayan bir ülke olmaktan mutlaka kurtulmalıdır.

Büyük bir titizlik ve ihtimamla geliştirmeye çalıştığımız hür demokratik Cumhuriyet Rejimi, varlığını tahripten koruyacak ve sürekliliğini sağlayacak yeni bir milli irade gücüyle teçhiz edilmiştir.

5 Haziran 1977 seçimleri ülkemiz ve milletimiz için sadece siyasî partiler arasında bir tercih seçimi değildir.

Bu seçimler, hem bir hesaplaşma, hem de milletin ve rejimin geleceğini ve kaderini tayin edecek bir milli tercihi ortaya koyacaktır.

Adalet Partisi olarak inanıyoruz ki, milletimizin iradesi bu seçimlerde tarihinden gelen yüksek vatanseverlik şuuruyla, ülkeyi istikrara, refah ve mutluluğa götürecektir.

Çok partili siyasî hayata girdiğimiz 1950'den bu yana 7 Genel Seçim yapılmıştır. 1950'de, 1954'te ve 1957'de yapılan seçimleri Demokrat Parti kazanmıştır. 1950 — 1960 arasında Demokrat Partinin tek başına iktidar olduğu dönemde istikrar vardır, kalkınma vardır.

1965 ve 1969 seçimlerini Demokrat Partinin ta kendisi olan Adalet Partisi kazanmıştır. 1965 - 1971 arasında Adalet Partisi'nin tek başına iktidar olduğu dönemde istikrar vardır, kalkınma vardır.

1961 seçiminin kazananı yoktur. 4 senede 4 Hükümet değişmiştir. İstikrar yoktur, kalkınma sekteye uğramıştır.

1973 seçiminin kazananı yoktur. Seçimlerden sonra 100 gün Hükümet kurulamamıştır. 100 gün sonra kurulan CHP -MSP Koalisyonu, ancak 7,5 ay dayanabilmiş, memleketin meselelerini içinden çıkılmaz hale getirdikten sonra kaçıp gitmiştir. Neticede Hükümet kurulamamış ve bağimsız Başbakan idaresinde "Partiler dışı Kabine" modeli icad edilmiştir. Parlâmento bu modele güven oyu vermemiştir.

1973 Seçimlerinin getirdiği istikrarsızlık memleketimizi 300 gün Hükümeteş bırakmıştır.

1960 kopuğunu bağlayan Adalet Partisi olmuştur. 1971 kopuğunu bağlayan Adalet Partisi olmuştur. 1973 sonrasında memleketi hükümeteşlikten kurtarmak görevi de Adalet Partisine düşmüştür. Bu dönemde rejimi ayakta tutmak ve iktisadi meseleleri yüklenmek görevini de Adalet Partisi yerine getirmiştir.

5 Haziran 1977 erken seçim kararına zor ve çileli yollar aşarak ulaşılmıştır. Bu karara Milletimizin erken seçim arzusunu zamanında tesbit ettiğimize inanarak öncü olduk.

Bu seçim, 1973 yılından beri vukua gelen hadiselerin ve sorumlulukların bir muhasebesini yapacaktır. Aslında bu hesaplaşma bir zaruret halinde ortaya çıkmıştır. Halk Partisi erken seçim

kararına “Hayır” diyemediği için “Evet” demek zorunda bırakılmıştır. 5 Haziran 1977 seçimleri milletimiz için tarihi bir fırsattır.

SEÇİMLER ÜLKEYE İSTİKRAR GETİRMELİDİR.

Meseleleri hürriyetçi demokrasi içinde çözmenin yolu mutlaka istikrardan geçer, istikrarsızlık baş mesele haline gelirse, Devlet ve Rejim zaafa uğrar. Vatandaşa ümitsizlik ve bezginlik gelir. Millet daha çok ıstırap içine düşer, istikrarsızlık, Devlek kapılarının vatandaşın yüzüne kapanması, memleket meselelerinin sahipsiz kalması, vatandaşın fukaralık, işsizlik, çaresizlik gibi dertlerden kurtulma imkânı bulamaması demektir.

Türk Milleti bu istikrarı bulmak için erken seçim istemiştir.

Milletimizin istikrarsızlığına talip olması düşünülemez. Bu itibarla istikrara kavuşabilmek için, bugün taraflaşmış siyaset içerisinde bütün milliyetçilerin inanç birliği, azim ve kararlılıkla vatan için elele vermesi ve Adalet Partisinde birleşmesi zarurettir.

SEÇİM ORTAMINDA TÜRKİYE’NİN SİYASÎ TABLOSU

1973 seçimleri sonucu, milliyetçilerin, milli ve manevi değerlere bağlı olanların bölünmesi, bu fikir ve inancın Türk Parlamentosunda gerçek gücünün çok altında temsili sonucunu doğurmuştur.

Koalisyon Hükümetlerinin tabiatında mevcut zorlukları milliyetçi inancı iktidar yapmak, sol’un iktidar olmasını önlemek azmiyle göğüsledik.

MİLLİYETÇİ A.P. SOLUN HER ÇEŞİDİNE KARŞIDIR.

5 Haziran 1977 seçim ortamında Türk Milliyetçilerine tarihi bir dava etrafında bütünleşmek düşmektedir.

Halk Partisi ve her türlü sol düşünce, milliyetçi inancı ve onun sahibi Adalet Partisi’ni tek hedef seçmiştir.

Sol düşünce Halk Partisi, milliyetçilerin Adalet Partisi’nde bütünleşmesini engellemek, milliyetçiliğimizin inançlı sesini boğmak için her türlü tertibin içindedir.

Bu tertibin ilk işaretleri ortaya çıkmıştır. Halk Partisi seçim ortamında Türkiye’nin gündemini kavga ve anarşiyle işgal etmeyi planlamıştır. Böylece 1977 ve sonrası Türkiye’sinin her şeyi demek olan hizmet yarışması ortamını, kavga ve anarşi tartışması ortamına dönüştürmek istemektedir. Bu saptırmaya fırsat verilmeyecektir.

Hürriyetçi demokrasinin en manâlı zamanı seçim ortamıdır. Vatandaşlarımızın önünde cereyan edecek bir hizmet hesaplaşması, Devletin idaresini kime teslim edeceğini belirleyecektir. Bu ortam anarşi ile bulandırılmamalıdır.

1977 Genel Seçimleri öncesinde Halk Partisi’nin tertiplediği bu oyunu büyük Milletimize hatırlatarak onun huzuruna çıkmayı görev sayarız.

Adalet Partisi büyük bir partidir. Büyük bir ailedir. Biz, kin, gayz ve nefretten örülü insanlar olamayız. Biz milliyetçiyiz. Biz inançlıyız. Biz sevgi ve kardeşlik yolundayız. Biz sıkılmış bir yumruk gibiyiz. Bizi kimse birbirimizden ayıramaz.

5 Haziran 1977 Seçimlerinin en büyük teminatını bu birlik ve beraberlik şuur ve azminin daha da büyümesinde ve güçlenmesinde buluyoruz.

GÜVENLİK MES'ELESİNİ ÜLKE İÇİN EN ÖNEMLİ MES'ELE SAYIYORUZ

Seçimlerin çözeceği en önemli meselelerin başında, anarşinin önlenmesi, can ve mal güvenliğinin sağlanması, öğrenim hürriyeti ve çalışma barışının korunması gelir.

Türk Vatandaşını endişelendiren, günlük hayatını etkileyen güvenlik meselesini, Türkiye'nin en önemli meselesi sayıyoruz. Vatandaş, her sabah "Dün neler olmuş?" merakıyla, "Bugün neler olabilir?" endişesinden nasıl kurtulacaktır?

Anarşi meselesine doğru teşhis konulduğu takdirde hastalığın tedavi çaresi vardır. Ancak, teşhiste ve çarede anlayış ve davranış beraberliği sağlamaya mecburuz.

KOMÜNİZM, ANARŞİ VE HALK PARTİSİ

Adalet Partisi olarak herşeyi bütün açıklığı ve doğruluğu ile vatandaşımızın önüne sermeyi, seçim günü kararını verirken bilmesi gerekenleri tek tek sıralamayı kaçınılmaz bir görev sayıyoruz.

Türkiye'deki anarşinin iki hedefi vardır :

Birincisi, anarşi yoluyla Türk Vatandaşını bezdirerek Hürriyetçi Demokrasiden ümidini kesmiş bir hale getirmektir. Bu metodun gayesi, Türkiye'yi komünist idarenin taahhümü altına almak ve parçalamaktır.

İkincisi, 7 seçimden hiçbirisini kazanmamış Halk Partisi'nin, seçimle gelmiş Hükümetleri, seçimsiz mağlup edebilme ihtirasının tatminidir.

Böylece, komünizmle Halk Partisi aynı vasıtada buluşmuşlardır. Bu vasıta anarşidir. Bu vasıta can ve mal güvenliğini ihlâldir. Bu vasıta çalışma barışını bozmaktır. Bu vasıta öğrenim ve öğretim hürriyetini yok etmektir. Seçilen saha sokaktır. Seçilen saha işyeridir. Seçilen saha üniversite ve okullardır.

Halk Partisi anarşik olaylar karşısında suçu ve suçluyu himaye etmiştir.

Halk Partisi anarşinin içinde olmuştur. Anarşiyi önleyici her tedbirin karşısına çıkmıştır.

Adalet Partisi anarşinin her zaman karşısındadır. Anarşiyle mücadelede tedbir getirme teşebbüslerinin daima öncülüğünü yapmıştır.

Adalet Partisi Kanun ve Nizam hâkimiyetini savunmaktadır. Halk Partisi ise, ne olduğunu kendisinin de açıklayamadığı "Doğa Kanunu" savunucusudur.

Herşeyi Türk Milleti bilmektedir ve çareyi beklemektedir. Çarenin yolunu milletimiz açmıştır. Erken seçim arzusu, Milletimizdeki tek başına ve güçlü bir hükümetin anarşiyi yeneceği kanaatinin ifadesidir. Milletimiz onun için seçim istemiştir.

TÜRK DEVLETİ, ANARŞİ KARŞISINDA KORUMASIZ, SAVUNMASIZ VE ÇARESİZ DEĞİLDİR.

5 Haziran 1977 seçimlerinin getireceği Türk Parlamentosu ve Türk Hükümeti hak ve hürriyet ihlallerini önleyecek her türlü tedbiri ve imkânı ortaya çıkartacaktır. Türk Devleti ve Hürriyetçi Demokratik nizam, anarşiye, can ve mal güvenliğini tehdit eden olaylara, okuma ve çalışma hürriyetini ihlâl eden hadiselerle karşı, korumasız, savunmasız ve çaresiz değildir.

Batı Demokrasileri aynen bizde olduğu gibi rejimlerine musallat olan bu olaylarla karşı karşıya kalmışlar, Devlet ve Rejimlerini koruyacak ve savunacak çareleri getirmesini bilmişlerdir.

Hürriyetçi demokratik rejim içinde rejime ve Devlete, huzura ve can güvenliğine musallat olan hadiselerle karşı koruyucu ve caydırıcı ilk müessese, kanun bekçisi olan Emniyet Kuvvetidir.

Adalet Partisi Türkiye'nin bugünkü şartlarında yeni hüviyet kazanmış suçlara karşı caydırıcı ve önleyici güvenlik teşkilâtını daha güçlü bir hale getirecektir. Polis sayısı arttırılacak, yetki ve sorumlulukları günün şartlarına intibak ettirilecek, eğitim seviyesi yükseltilecektir. Güvenlik Kuvvetleri en modern teçhizata kavuşturularak Teşkilâtı ıslâh edilecektir.

Hürriyetçi demokrasi içerisinde ihlâl edilen hakları yerine getirecek olan müessese Savcı ve Hâkimdir.

Adalet Partisi, adalet mekanizmasının süratli, tesirli ve âdil hüküm vermesini sağlayacak imkânları getirecek, Türk Hâkiminin bu istikametteki taleplerini değerlendirecektir.

HUKUK DEVLETİNDE ÇARE HUKUKUN İÇİNDE ARANACAKTIR.

Adalet Partisi hürriyetçi demokrasi içerisinde çare müesseselerinin Parlamento, Hükümet, güçlü Polis, tesirli ve âdil adliye mekanizması olduğuna inanır.

Adalet Partisi, Hukuk Devletini korumayan bir hukuk düzeninin Türk Milletini tatmin edemeyeceği inancındadır.

Rejimin ve Hukukun meşru zeminleri içerisinde başka çözümü olanları, Millet huzuruna davet ediyoruz.

Devletin iç düşmanlarına karşı kanun hâkimiyetinin sağlanması, hukuk devletinin varlığını ve gücünü ispat etmesi kesin zarurettir. Bu zaruretin gereğini Türk Milleti oylarıyla yerine getirecektir.

KOMÜNİZMİ SADECE ÜLKEMİZ İÇİN DEĞİL, HÜR DÜNYA İÇİN DE TEHLİKE SAYIYORUZ

Seçim ortamında gözden kaçmaması gereken tehlike Komünizmdir. Biz, komünizmi yalnız ülkemiz için değil, hür dünya için de tehlike sayıyoruz.

Bir nizam kavgasının cereyan ettiği dünyada, komünist rejim kurmak emeline olanlar, Cumhuriyetin kurulduğu günden beri, değişik zamanlarda rejimimize musallat olmuşlardır. Ancak, her seferinde Devlet kendi gücü ile bunların üstesinden gelmiştir.

KOMÜNİZM TÜRKİYE'Yİ PARÇALAMAYI HEDEF ALMIŞ DÜŞMANCA BİR FAALİYETİN ADIDIR.

Komünizm ülkemizin durumu ve şartları itibarıyla, bizim için herhangi bir düşünce akımı, bir iktisadi ve siyasi sistem değildir. Herşeyden önce doğrudan doğruya milletimizi bölmeyi, Devletimizi yıkmayı hedef alan düşmanca bir faaliyettir. Komünistlerin Türkiye'de sadece iktidarı ele almakla yetinmeyip, ülkeyi dil ayrımına, ırk ayrımına, mezhep ayrımına, hatta bölgesel farklılıklara dayanarak parçalara bölmek suretiyle ortadan kaldırmak istedikleri, sadece haykırdıkları sloganlar, yayınladıkları dergi ve bildirilerle değil, mahkeme huzurundaki açık ifade ve itirafları ile de sabit olmuş bir gerçektir.

Komünistlerin yurt sathında yoğunlaştırmak istedikleri yıkıcı faaliyetlerin amacı :

- Devlet otoritesini zaafa uğratmak,
- Sosyalist ve komünist teşkilâtlanmayı ve yayılmayı engelleyen Hükümetleri yıpratmak

— Sosyal ve ekonomik bünyede vatandaş yararına olan gelişmeleri durdurmak ve devamlı bunalım yaratmak,

— Milli birlik ve beraberliğimizi parçalamak, kitleler arasında kin ve husumet tohumu ekmek, sınıf, mezhep ve bölge farklılıkları icat ederek iç savaşı körüklemektir.

Türkiye’de, huzursuzluğun kökünde siyasî ve ideolojik sebeplerin yattığı bütün çıplaklığı ile ortaya çıkmıştır.

1971 - 1974 arasında Türkiye’yi huzursuz kılan bu olaylara Devlet tarafından tam ve doğru teşhis konmuştur.

Cumhuriyeti yıkıp, yerine komünist bir rejim kurmak amacı ile işlenen bu suçların failleri yakalanmış, suçları tesbit edilmiş, cezalandırılmış ve suçluları cezaevlerine konmuştur.

1973 seçimlerine girerken, Halk Partisi bu anarşist ve komünistleri affedeceğini vaadetmiştir. Çıkarılan Af Kanunu, Anayasa Mahkemesi kararları ile, Meclislerin de iradesini aşarak sınırsız hale getirilmiştir. Böylece anarşi yeniden yeşermiş, 1971 öncesi ve sonrasında Türkiye’nin huzuruna musallat olan mihraklar, daha da tecrübe kazanmış olarak faaliyetlerine devam etme fırsatını ele geçirmişlerdir.

TÜRK DEVLETİ, ANARŞİ KARŞISINDA KORUMASIZ, SAVUNMASIZ VE ÇARESİZ DEĞİLDİR.

Türkiye’deki huzursuzluk, teşkilatlanmış bir fesadın eseridir. Bu huzursuzluk, Türkiye’nin büyük iktisadi ve sosyal meselelerinden ziyade iktidar kavgası ve onu takiben de rejime ve Devlete karşı kavga olarak izah edilmek gerekir. İktidar kavgasını yapanlar ile rejime ve Devlete karşı kavga edenler, zaman zaman birleşebilmekte ve beraberce huzursuzluk yaratmakta etkili olabilmektedirler.

5 Haziran 1977 seçimlerinin en hassas noktalarından biri, komünizmi tehlike saymamış, yerine göre onu himaye etmiş, yerine göre cesaret vermiş bir siyasî kadronun seçim meydanlarındaki mevcudiyetidir.

Halk Partisi, toplum bünyesindeki çelişkileri keskinleştirmek, sınıf savaşını tahrik etmek isteyen komünistlerle aynı sloganları kullanmakta, aynı biçim propaganda yapmakta, aynı dille konuşmakta, komünistlerin geliştirdikleri denenmiş mücadele taktik ve tekniklerini aynen uygulamaktadır.

Halk Partisi sol maceraya kendisini kaptırmış, Atatürk yolundan sapmış, sosyalist ve enterasyonalci olmuştur. Halk Partisi milliyetçiliğe karşı çıkmış ve milliyetçiliği dava etmiştir. Atatürk ise, Cumhuriyetin temeline milli hakimiyeti koymuş, milliyetçiliği savunmuş, komünizme karşı çıkmıştır.

Halk Partisi sözcüleri solun karşısındaki her düşünce ve davranışı, tıpkı komünistler gibi, faşistlikle suçlamakta, Türk Milletinin en tabii hak ve hürriyetlerini kullanmasını gericilik, çağ dışılık, yobazlık, hatta zorbalık ve eşkiyalık gibi ağır ve mütecaviz kelimelerle tavsif etmekten çekinmemektedirler. “Özgürlük” diye türküsünü çağırdıkları davranışlar, Devlete karşı suç işleme hürriyetini savunan ve fesat saçan hareketlerdir.

Demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasî partilerden bazılarının, demokrasi düşmanı bir ideoloji olan komünizmin savunucusu durumuna girmesi ülkemiz için hem talihsizliktir, hem de vahim bir olaydır.

Adalet Partisi bu vahameti merak ettiği içindir ki, bugün ülkemizi tehdit eden en büyük tehlike olarak gördüğü komünizmle bütün gücü ile mücadeleyi borç bilmektedir. Bu mücadeleye katılmanın da, hangi partiye mensup olursa olsun, vatan ve milletini seven bütün Türk evlatları için kaçınılmaz bir görev olduğu kanaatindedir.

ADALET PARTİSİ MİLLİYETÇİ İNANCIN TEMSİLCİSİDİR.

Adalet Partisi'nin temelinde Türk Milliyetçiliği yatar.

Milli ve manevi değerlerimiz, mazimiz, şanlı tarihimiz, kurduğumuz medeniyetlerin varisi olarak sahip olduğumuz kültür, örf ve âdetlerimiz, kutsal inançlarımız, bizi birbirimize bağlayan, millet yapan kopmaz bağlardır. Milletimizin ebediyen var olması bir büyük şuurun eseridir. Bu şuur canlı tutmak hassasiyeti milliyetçilik anlayışımızın temel taşıdır.

Türk köylüsünün “vatan için; din için; namus için” sözleriyle tarif ettiği en gerçekçi milliyetçilik anlayışı bu yüksek şuurun eseridir.

Adalet Partisi'nin benimsediği milliyetçilik her Türk Vatandaşının ruhunda yer etmiş, üzerinde yaşadığımız her karış toprağa ve beraber yaşadığımız insanların her ferdine sınımsız bağlı, aşırı akımların yarattığı sapık ideolojilere yer vermeyen coşkun bir vatanseverlik duygusudur.

Türk Milliyetçiliği milletimizin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün saymanın adıdır.

Adalet Partisi her türlü bölücülüğü, bölgeciliği, mezhep ayırımını, sınıf kavgasını, sınıf tahakkümünü Türk Milliyetçiliğine aykırı sayar ve bunların tümüne karşıdır. Adalet Partisi insanı insana, toplumları birbirine düşman eden tefrikacılıkla, münafıklıkla daima mücadele etmiştir. Milliyetçilik anlayışımız medeniyetçilik anlayışı ile bir bütündür. Medeniyetçilik mücadelemiz milliyetçiliğimizin bir parçasıdır.

Türk milliyetçiliği :

- Türkiye Cumhuriyetini ve hür demokratik rejimi azimle savunmayı,
- Milletimizi her türlü dikta, istibdat, baskı ve tahakkümün tehdidinden kurtarmayı,
- Fukaralık, işsizlik, cahillik ile savaşmayı,
- Milli ve manevi değerlere saygılı ve bağlı kalarak Türkiye'nin hızla kalkındırılmasını ve kalkınma nimetlerinin büyük vatandaş kütlelerine ve yurdun bütün bölgelerine âdil ve dengeli bir şekilde yayılmasını,
- Köyün, köylünün, işçinin, esnafın, memurun, emeklinin iktisaden güçsüz bütün vatandaşların hayat seviyelerinin yükseltilerek refaha ulaştırılmalarını,
- Artan nüfusumuza yeni yeni iş sahaları açılmasını,
- Vatandaşın güven duygusu ve çalışma şevki içinde büyük Türkiye'yi yapma heveslerini teşvik etmeyi gaye edinmiştir.

Türk Milliyetçiliği, medeniyetçi, memleketçi, hamleci, birleştirici ve bütünleştirici vasıfları kendinde toplamıştır.

Milletin bütünlüğüne, Devletin beka ve bağımsızlığına, hür demokratik rejimin değerine inanç Türk Milliyetçiliğinin mantuki gereğidir.

Adalet Partisi, din ve vicdan hürriyetini, bütün vatandaşlarımızın doğuştan var olan kutsal ve medeni hakları olarak görür. Bu haklar, Anayasamızın teminatı altındadır.

Hürriyetlerin en geniş şekilde korkusuz, endişesiz, kanun dairesince serbestçe kullanılmasının sağlandığı bugünkü ortamda vatandaşlarımızın din ve vicdan hürriyetinden de bütünü ile ve tam bir açıklık ile istifade etmeleri mümkün kılınmıştır.

Anayasamızın teminatı altında bulunan din ve vicdan hürriyeti, hiç bir şekilde bir tehlike sebebi olarak gösterilmeyeceği gibi, lâiklik prensibi, vatandaşın dini ihtiyaçlarının karşılanmasında bir baskı vasıtası değil, bir teminat olarak görülmelidir.

Her sahada kalkınma halinde bulunan memleketimizde, maddi kalkınmanın yanı sıra iyi eğitim görmüş din adamlarının yetiştirilmesine devam olunacaktır.

Din görevlilerinin ifa ettikleri vazifenin değer ve önemi nazara alınarak, hayat şartlarının düzeltilmesi için, gereken tedbirlerin alınmasına devam olunacaktır.

Milliyetçilik anlayışımızın kaynağında güçlenmesi ve yücelmesi için yapacağımız hizmetlere ilâveten:

- Türk Milletinin büyüklüğüne ve Türk'ün geleceğinin ebediyetine inanan yeni yeni nesiller yetiştirmek için, ailede, okulda ve mabette sağlam tedbirler almak,
- Türk — İslâm Medeniyetinin fikir ve san'at alanlarındaki kaynak eserlerini genç nesillerin istifadesine sunmak,
- Kökten kopuşu önlemek için yetişen nesillerin bu eserleri okuyup anlamasını sağlayacak bütün imkânları ortaya koymak.
- Türk San'at ve Folklor Musikisini yeniden ihya etmek, Milli Folklor Enstitüleri açmak karındayız.

Türk Dilinin, gelişi güzel, uydurma bir takım kelimelerle bozulması ve özleştirme bahanesiyle fakirleşmesi önlenecek ve nesiller arasındaki bağlantıyı devam ettirecek bir dil gelişmesi ve zenginleşmesi sağlanacaktır. Bu maksada hizmet etmek üzere bir Türk Dili Akademisi kurulacaktır.

Tarih şuurunu canlı tutmak ve yeni nesillere Türk Tarihinin ilham ettiği milli ülküleri aşlamak için kültür, refah ve oturlan bölge farklılıklarını sür'atle gidererek, Türkiye'yi birbirini seven, gıpta eden vatandaşlar ülkesi yapacağız.

Tek ümit ve tek ışık Adalet Partisi ve onun savunduğu Türk Milliyetçiliğidir. Aynı davaya inananların, aynı gayeyi paylaşanların, inanç birliği içinde olanların milliyetçi davanın zaferi için Adalet Partisi'nde birleşmesi ve bütünleşmesi kaçınılmazdır.

HERKES DENENDİ. KİM NE YAPTI? BİZ NE YAPTIK?

5 Haziran 1977 seçimlerinin bir özelliği geride bıraktığımız dönem içinde herkesin denenmiş olmasıdır.

1977 Türkiye'sinde siyasî partilerin ne yaptıkları, ne yapacakları, neleri yapamayacakları daha açık şekilde görülüp anlaşılmıştır.

1977 Türkiye'si, komünizmi ülke için tehlike saymayan sol düşünce sahipleriyle, komünizmi tehlike sayan milliyetçi düşünce sahiplerinin yaşadığı, karanlıkta kalmış birçok meselelerin aydınlığa kavuştuğu, denenmemişlerin denendiği bir Türkiye'dir.

Bilindiği gibi, 1973 seçimlerinde milliyetçi düşünceye sahip vatandaş oylarının siyasî partiler arasında bölünmesi, Halk Partisi'ne iktidar olma imkânı hazırlamış ve Halk Partisini iktidar yapmıştır.

1973 seçimlerinde kendilerini milletin umudu olarak ilân edenler, bir süre için iktidar oldular. Halk Partisi Genel Başkanı başkanlığında, kendi ifadeleriyle, bir “Umut Hükümeti” kurdular. Bu Hükümetin neler yaptığı görülmüştür.

AKGÜNLER VAADEDİP KARA GÜNLER GETİRENLER

14 Ekim 1973 seçimlerinde, Halk Partisi radyolarda, meydanlarda yaptığı konuşmalarda, hayat pahalılığından şikâyet ediyor, bunun sun'î olduğunu söylüyor, sebep olarak da Adalet Partisi'ni gösteriyordu.

Halk Partisi hükümet olur olmaz ucuzluk başlayacaktı. Millet bir çift ayakkabıyı 25 liraya giyecek, 100 liraya bir takım elbise alabilecekti. Köylünün sattığı pahalı, aldığı ucuz olacak, işçinin alın teri değeriyecek, işsiz kalmayacak, herkesin mutlu ve umutlu olduğu bir düzen kurulacaktı. Böylece Halk Partisi Türkiye'yi akgünlere kavuşturacaktı. Halk Partisi Hükümeti ülkeyi 8 ay dahi idare etmeyi başaramadı. Ülkeyi yoklar ve kuyruklar diyarı haline getirdi.

%30'u aşan fiyat artış hızı ile dünyanın en pahalı ülkesi yaptı. Adalet Partisi iktidarının 395 kuruşa sattığı şeker, giderek 9 liraya fırladı. Pirinç 9 liradan 15 liraya yükseldi. Genellikle köylünün kullandığı gazyağı 136 kuruştan 275 kuruşa çıkarıldı. Adalet Partisi Hükümetlerinin senelerce 60 kuruşa sattığı ve milyonlarca köylünün kullandığı gübre, 192 kuruşa, 180 kuruşluk bir başka cins gübre ise 450 kuruşa yükseltildi. Böylece Halk Partisi'nin önderliğindeki Hükümet köylünün cebinden bir kalemde 7,5 milyar lira parasını aldı.

Halk Partisi Genel Başkanı “Zam şifadır”, “Pahalılık fukarayı ezmez” gibi sözlerle yaptığı vaadleri unutturmaya çalıştı.

Yıllardan beri artan ihracat, miktar ve hacim olarak azalmaya yüz tuttu.

Döviz rezervleri hızla erimeye başladı.

Zirai ve sınai üretim düştü, yatırımlar durakladı. Ülkede ham madde ve elektrik sıkıntısı başladı.

Çeşitli malların büyük stoklar halinde yığılması, milletimizi milyarlarca lira zarara soktu:

Milyonlarca ton demir ve çimento depolara kapatılarak mesken inşaatı durduruldu ve bugün dahi acılarını çekmekte olduğumuz konut ve kira buhranlarına yol açıldı.

Ahırlara, samanlıklara basılan pamuğun ihraç edilememesi, dünya piyasalarında Türkiye'nin önemli yerini kaybetmesine sebep oldu.

Halk Partisi'nin hükümet olduğu dönemde Meclislerden, köylüler, işçiler, emekliler, yoksullar, dar gelirli ve memurlar yararına bir tek kanun çıkarılmadı.

Çıkarılması başarılan iki kanundan biri Bütçe Kanunu, diğeri ise anarşist ve komünistlerin, Devlet ve Rejim düşmanlarının affını sağlayan kanundur. Böylece, huzur yerine huzursuzluk, ucuzluk yerine pahalılık, varlık yerine yokluk getirildi.

Devraldığı şartları ve düzeni beğenmeyen Halk Partisi, memleketi daha ağır şartlara ve güçlüklerle soktukten sonra herşeyi karma karışık edip, yüzüstü bıraktı ve yeni Hükümetin görevi devralmasını bile bekleyemeden, Hükümetten kaçtı.

YIKILANI YAPMAK, BOZULANI DÜZELTMEK BİZE DÜŞTÜ.

Dörtlü Koalisyon Hükümetinin bünyesinde bulunan çeşitli güçlüklerin yanısıra 1973 seçimlerinde oy bölünmesinin meydana getirdiği Parlamento aritmetiğindeki güçlüklerle rağmen, 1975 - 1977 döneminde önemli hizmetler yapılmıştır.

Adalet Partisinin liderliğini yaptığı bu Hükümet Programındaki taahhütlerine ilâveten 1971 yılından beri birikmiş ihtiyaçları ve yüzüstü bırakılmış yatırım hamlesinin ağır yükünü de omuzlarına yüklenmiştir.

Evvelâ içinden Hükümet çıkmıyacağı iddia edilen Parlamento, rejimin Hükümetini çıkarmış, Hükümet bunalımının rejim bunalımı haline dönüşmesi önlenmiştir.

Geçen iki sene zarfında birçok zorluklara rağmen ülke fevkalâde usullere başvurulmadan idare olunabilmiştir.

Ülkemizde, açık rejim bütün müesseseleriyle işletilmiştir.

Komünizm, anarşi ve terörizm gibi rejimi yıkmaya yönelmiş tehlikeler karşısında Devleti yenisinden Hukuk yolu ile teçhiz etmek için Anayasa'nın 55 maddesi değiştirilmiştir.

Bu maddelerin gereği olarak 1973 öncesi yürürlüğe konmuş olan kanunların büyük bir kısmı Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş, yasa boşluğu doğmuş, bu yasa boşlukları Adalet Partisi'nin bütün gayretlerine rağmen, Parlamento aritmetiğindeki çarpıklıklar sebebiyle doldurulamadı.

TRT'nin, sol'un ve Halk Partisi'nin emrinde bir organ olmaktan çıkarılarak milli ve tarafsız bir Devlet organı haline getirilmesini başlıca görev saydık.

Adalet Partisi olarak eğitim, öğretim ve kültürün milliliğini ülkenin en önemli meselelerinden birisi sayıyoruz. Eğitim ve öğretim müesseselerinin rejim düşmanı yetiştiren ihanet yuvaları değil, Cumhuriyete sahip ve sadık, milli şuur ve ülkülerle dolu bir neslin yetiştirildiği ilim irfan yuvaları olmasını savunuyoruz.

Eğitimin milli, kültürün milli, ahlâkın milli olmasını istiyoruz.

DURAKLAYAN YATIRIM HAMLESİNİ YENİDEN HAREKETE GEÇİRDİK

Ortak Hükümette bulunduğumuz 1975 yılında %8, 1976 yılında %7,5 civarında bir kalkınma hızı sağlanabilmiştir. Türkiye son 15 yılda Dünyada kalkınma hızında ilk 4 sıraya girmiştir. İlk iki ülkenin petrol üreten ülkeler olduğunu hatırlarsak durumumuzu daha iyi değerlendirmiş oluruz.

1976 yılında keşif tutarları 441 milyar lira olan 8600 proje üzerinde çalışılmıştır. 1977'de ise keşif tutarı 868 milyar lira olan 9061 proje üzerinde çalışılacaktır. Trilyon yatırıma girmektedir. Böylece Halk Partisinin durdurduğu yatırım hamlesine yeniden hız verilmiştir.

YOKLUK YERİNE BOLLUK VE BEREKET

1975 ve 1976 yıllarında ülke ihtiyacı bulunan bütün malları satın alabilmiştir. Fabrikalar ham maddesiz, köylü gübresiz, ilâcsız bırakılmamıştır. Vatandaş ramazanda bir kaşık yağa muhtaç edilmemiştir.

Köylünün kullandığı gübre 2 defa ucuzlatılmak suretiyle köylüye senede 5 milyar liralık bir yardım yapılmıştır. Halk Partisi ise gübrenin ucuzlatılması kararına karşı çıkmıştır.

Köylünün ürettiği malların değer pahası, köylünün alın teri, el emeğini karşılayacak şekilde ödenmiştir.

Kuyruklar, pamuk kuyrukları koparılmıştır.

1964 Türkiye'sinde Devlet mubayaaları ile köylüye ödenen para 3 milyar lira iken 1975 Türkiye'sinde 35 milyardır.

1976 yılında köy hizmetlerine 12 milyar lira ayrılabilmişken, 1977 yılında 20 milyar lira ayrılmıştır.

1964'de 3 milyar lira olan tarım kredisi 1977'de 71 milyar liraya çıkmıştır.

1964'te 250 milyon lira olan Esnaf Kredisi, 1977'de 10 milyara çıkarılmıştır.

1977 yılına girerken köyde yaşayan nüfusumuzun %50'si karanlıktan kurtulmuştur. 10 bin köyde ışık yanmaktadır. 5000 köyün elektriğe kavuşturulması çalışmalarına devam edilecektir. 2500 köyün de elektrikleştirilmesi yeniden programa alınmıştır. 1982 yılında ışığı olmayan köy kalmayacaktır.

1977 yılında Devletin ambarlarında 5 milyon ton hububat mevcuttur.

1977'de 62 ilimizde aynı yerden elektrik alır hale gelmiştir. 1978 sonunda 67 ilimiz enterkonekte sisteme bağlanmış olacaktır.

6 milyon çocuğumuz okula gitmektedir. 10 üniversitemiz eğitim yapmaktadır. Kuruluş halindeki 9 üniversitemiz kısmen eğitim yapmaktadır. 4 adet Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi 10'a çıkarılmıştır. 6 adet İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 7 adet Yüksek İslâm Enstitüsü 10 binlerce gencimizi okutmaktadır. Hedefimiz 1 milyon gencimize yüksek tahsil imkânı sağlamaktır.

65 YAŞ KANUNU TÜRK DEVLETİNİN EN BÜYÜK SOSYAL ESERİDİR.

65 yaşını doldurmuş kimsesiz ve bakıma muhtaç ihtiyarlara ve çalışmayacak derecedeki sakaatlara 1 Mart 1977 tarihinden itibaren maaş bağlanması sağlanmıştır. Aylığı alan vatandaşlarımız "Allah Milletimize, Devletimize zeval vermesin" diye hayır dua ederken, Halk Partisi bu Kanunu "uydurmaca", "aldatmaca" kanun olarak vasıflandırmak talihsizliğinden kendisini kurtaramamıştır.

EMEKLİ DUL VE YETİME, İHTİYAR, SAKAT VE GAZİYE, İŞÇİ, KÖYLÜ VE MEMURA, ESNAF VE SANATKARA, HİZMET GÖTÜREN PARTİYİZ

Emekli işçilerin dul ve yetimlerin aylıkları donmuşluktan kurtarılmış ve taban aylık 540 liradan 1500 liraya yükseltilmiştir. Kademelere göre %20- 50 arasında bir artış sağlanmıştır.

İşçi kıdem tazminatı her hizmet yılına karşılık 15 günlük ücret yerine 30 günlük ücret tutarına yükseltilmiş ve bu tazminatın 24 aylık tutarı vergiden muaf tutulmuştur.

Kadın işçi ve memurlara arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekli olma hakkı tanınmıştır.

Çalışan işçilerin asgari ücretleri 40 liradan 60 liraya yükseltilmiştir.

Sosyal Sigortalar Kurumunun işçilere verdiği konut kredileri 100 bin liradan 150 bin liraya çıkarılmıştır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin askerlik görevleri 29 yaşlarını doldukları yılın sonuna kadar ertelenmesi sağlanmıştır.

İşçilerimizin pasaport süreleri 2 yıldan 5 yıla çıkarılmıştır.

İşçilerimize gümrük geçişlerinde kolaylıklar sağlanmıştır.

Emekli işçilerin eş ve çocukları ile, bütün işçilerin bakmakla yükümlü bulundukları anne babaları da kapsamı genişletilen sağlık sigortasına alınmıştır.

Özellikle yurt dışındaki işçilerimiz bakımından büyük imkânlar sağlayacak olan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası kurulmuştur.

İşçilerimizin sigortalılık süreleri bakımından değerlendirilmemiş olan geçmiş hizmetlerini borçlanmak suretiyle değerlendirmelerine imkân veren kanun yürürlüğe konulmuştur.

Halk Partisinin 12 sayılı Kanun Kuvvetinde Kararname ile Memurlara yaptığı haksızlıklar giderilmiştir.

Daha evvel yan ödeme almayan 250 bin memura yan ödeme verilmiştir. En az 300 lira olan yan ödeme 600 liraya çıkarılmıştır.

Küçük çiftçi vergi muaflığı 30 bin liradan 60 bin liraya çıkarılmıştır. Balıkçılarda vergi muaflığı 40 bin liradan 75 bin liraya çıkarılmıştır.

Köye götürülen hizmetlerin tümünden katılma payı kaldırılmıştır.

Küçük çiftçilerin T.C. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borçlarının 10 yılda 10 eşit taksitte faizsiz ödenmesine ilişkin tasarı kanunlaşmıştır.

14 bin vekil imamın asil kadrolarına geçirilmesini sağlayan kanun yürürlüğe girmiştir.

Yeniden 250 İmam -Hatip Okulu açılmış, İslâm Enstitüleri kurulmuştur. Bu enstitüleri İslâm Akademisi haline getirmek kararındayız.

İstiklâl Savaşı Gazilerinin Şeref Aylıkları 500 liradan 750 liraya çıkarılmıştır.

1970 öncesi emeklilerin intibakı yapılmıştır.

Emeklilik durumunda 15 maaşla emekli olanlar, bugün 30 maaşla emekli olmaktadır.

İşçiye, esnafa ve gecekondü sakinlerine konut kredileri düşünülmüştür. Bunlar düşük faizli kredilerdir.

Köylüye, işçiye, memura, esnafa, dar gelirli bütün vatandaşlarımıza hizmet verebilecek yegâne siyasi güç Adalet Partisidir. Başkalarının gönülleri ve kafaları bu hizmetlere göre değildir.

BAŞLADIĞIMIZI TAMAMLAYACAĞIZ.

Sosyal muhtevalı pek çok kanun tasarısı Meclisin gündemine getirilmiştir. Bunların başlıcaları:

- Genel Sağlık Sigortası tasarısı,
- Tarım Sigortası tasarısı,
- Esnafın Defter Tutma Mükellefiyetinin kaldırılması tasarısı,
- BAĞ-KUR Kanununun düzeltilmesi,
- Asgari Geçim İndirimi tasarısı,
- Ev hizmetlerinde çalışanları sigorta kapsamına alan tasarısı.
- Afetler karşısında köylüye yapılmış yardımları borç olmaktan çıkarıp yardım haline getiren tasarı,
- İYAK, MEYAK kanun tasarıları

Adalet Partisi olarak köy ve mahalle muhtarlarına maaş bağlanması ile ilgili tasarının takipçisiyiz. Hâlen Cumhuriyet Senatosunda bulunan bu tasarı seçimlerden hemen sonra kanunlaştırılacaktır.

Bu kanunların çıkarılması ve hizmetlerin tamamlanması vatandaşlarımıza olan vicdan borcumuzdur ve Adalet Partisinin teminatı altındadır. Bu güç ve liyakat sadece Adalet Partisinde vardır.

ADALET PARTİSİ MİLLÎ MENFAATLERİMİZİ KORUYAN, ŞAHSİYETLİ, KARARLI, AKILCI VE GERÇEKÇİ BİR DIŞ POLİTİKANIN TAKİPÇİSİDİR.

“Dostluğumuz dostadır” Adalet Partisi olarak dış politikada temel ilkemizi teşkil eder.

Türkiye büyük bir Devlettir, barışsever bir Devlettir. Taahhütlerine daima sadıktır, ancak, kim-senin sayesinde ayakta değildir. Karşılıklı hak ve meşru menfaatlere saygılı olduğu kadar azimli, açık ve güven verici bir millî politikaya sahiptir. Dostluğu aranan ve dostluğuna güvenilen bir Devlet olarak yücelme yolundadır.

Adalet Partisi olarak dış politikamızın temel karakteri millî menfaatlerimizi korumak, şahsi-yetli, tutarlı, akılcı ve gerçekçi olmaktır.

Ülkemizin bütün haklarına sahip çıktık, ittifaklarımıza sadık kaldık ve dostluklarımızı geliştirdik.

Dost ve kardeş İslam Memleketleri ile olan münasebetlerimizi daha ileriye götürmek için yakın ilgimizi canlı tuttuk.

42 İslâm Devletinin katıldığı İslâm Ülkeleri Konferansı 1976 Mayıs’ında ilk defa olarak İstanbul’da toplandı.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasa’sını referanduma sundu, seçimlerini yaptı ve kendi kendini idare eder hale geldi.

Ekonomik ve sosyal alanda önemli hamleler başarması sağlanan Kıbrıs Türk Federe Devleti ihracat yapar hale getirildi. 200’ü aşkın sanayi tesisi işler hale getirildi. Arazi ekildi, narenciye bahçeleri kurumaktan kurtarıldı. Telekomünikasyon sistemi ve Ercan Havaalanı ikmâl edildi. Daha önce masa başına oturmayan Rumlar toplantılara katılmaya mecbur oldular. Kıbrıs meselesi ancak Milletimizin kabul edebileceği bir çözüme kavuşturulacaktır.

Bundan 3 sene evvel Ege Denizini kendi gölleri sayan, altının da, üstünün de kendilerine ait olduğunu iddia eden, bizimle konuşacak herhangi bir şeyleri olmadığını ifade eden Yunanlılar bu iddialarından vazgeçmiş ve müzakereye oturmuşlardır.

1975 ve 1976 yıllarında denizlerde sismik araştırma yapacak bir gemi 60 milyon lira sarfiyle donatılmıştır. Kiralık gemi yerine, kendi gemimizle denizlerde araştırma yapmaya girişmişizdir. Herşeyi bizim olan Hora Gemisi Ege Denizinde 100 güne yaklaşan bir sismik araştırma yapmıştır. Bu araştırmalarına devam edecektir.

Her alanda olduğu gibi, Ege’de de millî hak ve menfaatlerimizin sahibiyiz, sahibi olmaya devam edeceğiz.

TÜRKİYE'NİN SAVUNMASI BAŞKALARININ İRADE VE KARARINA BIRAKILAMAZ

Adalet Partisi savunma meselesinin Devletimizin milli bir meselesi olduğuna inanır. Savunma meselesi başkalarının irade ve kararına bağlanamaz. Kendi savunma ihtiyaçlarımız bir kaynaktan değil, her imkân ve kaynaktan yararlanılarak karşılanacaktır.

Milli Harp Sanayiinin kısa zamanda geliştirilmesi ve kendi ihtiyaçlarımızı karşılayacak güce sahip olması için gereken her tedbirin alınmasına devam olunacaktır. Türkiye en kısa zamanda kendi uçağını, kendi tankını, kendi roketini yapan bir ülke haline getirilecektir.

Amerikan Kongresi, Kıbrıs Harekatını bahane ederek Türkiye'ye silâh sevkiyatını yasaklayan ambargo kararı almış, Şubat 1975'te bu kararı uygulamaya koymuştur. Bunu biz iki dost ülke arasında devam eden iyi münasebetlere karşı tek taraflı ve hasmâne bir hareket olarak telâkki ettik.

Amerikan Kongresinin kararında ısrar etmesi üzerine, Temmuz 1975'te Türkiye'deki bütün ortak savunma tesislerinin faaliyeti durduruldu ve bunların komuta ve kontrolünün Türk Komutanlıklarına devri sağlandı.

Yapılan müzakereler sonunda, Mart 1976'da her iki ülke arasında savunma işbirliği anlaşması imzalandı. Biz Türk-ABD münasebetlerinin Kıbrıs meselesinin dışında ve ondan ayrı olarak ele alınması lüzumunda ısrar ettik ve ambargonun Kıbrıs davasının çözümünde bir baskı unsuru olarak kullanılamayacağını kesin şekilde ortaya koyduk. Son defa NATO Zirve Konferansında ABD Başkanının Türk tezinin doğruluğunu belirtmesi, bu alandaki çalışmalarımızda önemli bir merhaledir. Netice alıcı gayretler sarfedilmeye devam olunacaktır.

Avrupa Ekonomik Topluluğunu, dış rekabet gücü olan sanayileşmeye ve ekonomik kalkınmamıza dinamizm kazandıracak bir araç olarak görmekteyiz. Münasebetlerimizin giriştiğimiz ağır sanayi hamlesi ve ihracat seferberliğini sekteye uğratmaması esastır. Bunların karşılıklı tanziminde günün yeni şartlarına uygun bir dengeye ulaşmak ve menfaatlerimizi karşılayan çözüm tarzları bulmak üzere içinde bulunduğumuz güç dönemi başarı ile aşacağımızı ümit ediyoruz. Ortaklık münasebetlerimizin yeni boyutlara oturtulması için girişilen faaliyetlere azim ve kararlılıkla devam olunacaktır.

TÜRK MİLLETİ NE İSTİYOR? NE BEKLİYOR? ADALET PARTİSİNİN İLERİ HEDEFLERİ

Türk Milleti, kendi kaderini kendi kararı ile değiştirmek istiyor.

Türk Milleti yepyeni bir kalkınma, daha iyiye ulaşma, daha güçlü olma heyecanı içindedir.

Türk Milleti, her sahada Dünyaya sesini duyurmak istiyor.

Türk Milleti yabancılara muhtaç olmaktan çıkıp, kendi kendisine yeter bir duruma gelmek istiyor!

Türk Milleti, nefis emniyeti ve haysiyetine olan düşkünlüğü ile, her zaman medeni âlemin ötesinde olmuştur. Bu milli hasletimiz çağdaşlık iddiamızın en büyük güç kaynağıdır.

Türk Milleti meselelerinin kavga ve döğüş ile çözümlenmeyeceğini, geçirdiğimiz büyük tecrübelerde görmüştür. Milletimiz huzur içerisinde büyüme ve rejim kaideleri içerisinde tartışmaların halledilmesi taraftarıdır.

Hürriyetçi demokrasi ile beraber fukaralık, işsizlik ve çaresizlikten kurtulma çabaları daha çok yoğunluk kazanmıştır. Bu hürriyetçi demokrasinin hayatiyetinin gereğidir. Milletimizin kalkınma arzusu, büyük bir dinamizma şeklinde ortaya çıkmıştır.

Medeniyete, refaha, ümrana ulaşmayı milletimiz adeta görev haline getirmiştir, “fukaralığı kader bilme”, yerini “ileri medeni memleketler seviyesine ulaşma” hedefine bırakmıştır.

Türkiye’nin nüfusu artmıştır. İhtiyaçları çoğalmış ve çeşitlenmiştir. Bazı konularda dün yapmamız lâzım gelen şeyler bugüne kalmıştır. Bir taraftan gecikmeler telâfi edilecektir. Diğer taraftan bugünün meseleleri ortadan kaldıralacak ve yarının dar boğazları önlenecektir.

“İstikrar içerisinde büyüme”, “Büyümeyi devam ettirme” ve “Ekonomiyi kendi gücü ile kendisini sürükleyebilecek hale getirme” bütün meselelerimizin çözümünü teşkil eder.

Bu hedefe varmak için büyük rakamlar üzerine oturmak mecburiyetinde olan ülkemizin yeni gayretlere ihtiyacı vardır.

TÜRKİYE’Yİ BÜYÜTMEME KARARLIYIZ

Adalet Partisi’nin kalkınma inancının hedefi “Büyük Türkiye” dir.

Büyük Türkiye küçük kafalara sığmaz. Büyük Türkiye’yi küçük rakamların üzerine inşa edemeyiz. Büyük Türkiye’nin önünde yeni hedefler ve yeni ufuklar vardır. Bu hedef ve ufuklara erişmek Adalet Partisinin tek başına iktidarı ile gerçekleşebilir.

Bugün Dünyadaki 149 Devlet arasında arazi bakımından 36., nüfus bakımından 16., milli gelir bakımından 25., fert başına milli gelir bakımından ise, 1018 dolar ile, 52. sırada bulunuyoruz. 1978 yılında ilk 15, 1992’de ilk 10 memleket içine girmeğe çalışmaktayız. 2000 yılında 82 milyon nüfusumuz, 400 milyar dolar milli gelirimiz, 5000 dolar fert başına milli gelirimiz ile bugünkü Batı Almanya seviyesine erişmeyi hedef aldık.

Ekonominin bütün kesimlerine üretimi kat kat arttırmalıyız. Elektrik, demir-çelik, kömür, çimento, gübre üretimi gelişmemizin ve büyümemizin dar boğazları olmaktan mutlaka çıkarılmalıdır. Bunun içindir ki, bugünkü üretim rakamlarını birkaç defa katlıyoruz.

REFAH İÇİN İLERİ HEDEFLER

Elektrik enerjisi üretimini ilk hamlede 20 milyar kilovat saatten, 35 milyar kilovat saate çıkarıyoruz. Hedef 100 milyar kilovat saattir.

Demir—çelik üretimini 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef 25 milyon tondur.

Kömür üretimini 10 milyon tondan 30 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef 100 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef 50 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef 50 milyon tondur.

Gübre üretimini 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef 20 milyon tondur.

Türkiye ağır sanayiini ve milli harp sanayiini süratle kurmak mecburiyetindedir. Bu maksatla fabrika yapan fabrikalar (makina fabrikaları), motor, iş makinaları, elektronik, elektro teknik, takım tezgâhları, aktarma organları, taşıt, gemi ve uçak sanayiinin kurulmasında attığımız başarılı adımlar daha ileriye götürecek ve hedefine mutlaka ulaştıracaktır.

Maden cevherlerimizi yarı mamul veya mamul hale getirecek olan birçok maden fabrikası kurulmuştur.

Bugün 22 milyon ton olan hububat istihsalimizin 1982'de 50 milyon ton civarına ulaşması için gayret sarfediyoruz.

Bugün 500 bin ton civarında olan pamuk istihsalimizi 2 milyon tona ulaştırmaya karar vermiş bulunuyoruz.

Türkiye kendi kendisini besleyen, alan ve satan bir ülke olacaktır.

Alt yapımız büyüyen Türkiye'nin bugünkü ihtiyaçlarına cevap verecek durumda değildir. Büyük bir bayındırlık hamlesini gerçekleştirmek kararındayız.

Ulaştırma ve haberleşme sistemlerimizin alt yapı içinde özel ve önemli bir yeri vardır.

Türkiye her sene 400 bin vatandaşına iş bulmak mecburiyetindedir.

Her sene asgari 500 bin konut yapılmasını sağlamak durumundadır.

Daha çok ihracata ihtiyacımız var.

İktisadî müesseselerimizin rasyonel işleyen üniteler haline gelmesi, üretimimizin rekabet gücü kazanması hem tüketicimiz için, hem ihracatımız için zaruridir.

Türkiye daha ileri kalkınma hamleleri için hız ve takat kazanmıştır. Daha ileri hamleler mutlaka gerçekleştirilecektir. Bu hamlelere herkesten katkı istiyoruz.

Türk müteşebbisi, ileri Türkiye'nin yapılmasında rolünü oynamaya ve görevini yapmaya daha aktif bir şekilde devam etmelidir.

Türk işçisi, Türk köylüsü, Türk esnafı, Türk teknisyeni, memuru, serbest meslek erbabı ülkenin kalkınma hamlesindeki görevlerini ifaye devam etmelidir.

Daha çok üretim, daha çok kişiye iş, daha çok ihracat, daha çok vergi daha çok yatırım demektir.

Huzur ve istikrar içerisinde kalkınmamızı ileri merhalelere götürmek Büyük Milletimizin 5 Haziran 1977 günü vereceği karara bağlıdır.

HİZMET KERVANI HİZMET YOLUNDA

Adalet Partisi, Türk milletine ve Türk Devletine yeni hedefler ve yeni boyutlar kazandıracak bir hizmet plânı ile huzurunuzdadır.

Devlet müessesesindeki kavram kargaşası kaldırılacak, Cumhurbaşkanı, Parlamento, Hükümet, Ordu, Mahkeme, Millet arasındaki münasebetler ile yetki ve sorumluluklara, Anayasa'nın öngördüğü sistem içerisinde fiilen açıklık ve kesinlik kazandırılacaktır.

Devlet Güvenliği mutlaka sağlanacaktır. Devlet işleyen bir devlet olacaktır.

Devlet, vatandaş koruyan bir Devlet haline getirilecektir. Her türlü kanunsuzlukla, rüşvet, kayırma ve yolsuzlukla mücadele edilecektir.

Devlet ve kalkınma münasebetleri gözden geçirilecek modern devletin görevleri tekrar açıklığa kavuşturulacaktır.

Devlete demokratik otorite mutlaka kazandırılacak, yıpranmış ve yıpratılmak istenmiş müesseseler zinde ve itibarlı hale getirilecektir.

Bir taraftan hızlı kalkınmanın ortamı ve imkânları hazırlanırken, diğer taraftan kalkınmanın nimetleri adil ve dengeli bir şekilde yurt sathına ve toplumun bütün kesimlerine yayılacaktır.

Her yerde, herkese sağlık hizmeti sağlanacaktır. Vatandaş ücretsiz doktor, ebe, hastane, ameliyat, ilaca kavuşturulacaktır. Genel Sağlık Sigortası uygulanacaktır.

Köylüye, esnafa daha çok kredi sağlanacaktır.

Küçük teşebbüsler güçleştirilecek, çiftçi malları kocunacaktır.

Ahlakta, kültürde, eğitimde millilik mutlaka sağlanacaktır.

Doğu Anadolumuz büyük bir medeniyet yarışmasının içine girmiştir. Kalkınmada ve medeni hizmetlere kavuşturulmakta Doğu ve Güney Doğu Anadolumuzu “kesin tercih bölgesi” ilân ediyoruz.

Yeni bir “Pilot il kalkınma plânı” tatbik edilecek, özellikle kalkınmamış illerimiz bir plân içinde süratle kalkındırılacaktır. Yurdun bir köşesinde ne varsa, her köşesinde o olacaktır.

Vatandaşlarımızın beslenme ve tüketim ihtiyacı ileri ve cesur bir plâna uygun olarak ele alınacaktır.

Büyük şehirlerimizin asayiş, pahalılık, trafik ve yakıt konusundaki şikayetleri giderilecektir.

Gecekondu bölgeleri şehirle bütünleştirilecek, gecekondu tapuya kavuşturulacaktır.

Vatandaşın mesken ihtiyacı “Milli Konut Plânı” adı altında yeni bir proje ile karşılanacak, teminatı Devlet olacaktır.

Yeni “Milli İstihdam Plânı” ile mevcut işsizliğe ve müstakbel iş ihtiyacına ciddi ve süratli çözüm getirilecektir.

Hizmet köylünün ayağına götürülmeye devam edilecektir.

Her köye elektrik, her köye su, her köye yol, her köye telefon, her köye cami, her köye okul, her köye köy konağı iktisadi gücü büyük köylere fabrika, her köylüye emeklilik, köylünün bütün mahsullerine afet halinde karşılıksız yardım götürülecektir. Şehirde ne varsa, köyde o olacaktır.

Köy kalkınmasında milli kooperatifçiliği güçlü bir araç olarak görüyoruz. Köy Kalkınma Kooperatifleri her imkândan yararlanılarak teşvik ve takviye edilecektir.

Memur ve işçinin gelir durumu değişen hayat şartlarına intibak ettirilecektir.

İşçi ve memur emeklileriyle, dul ve yetimlerin maruz kaldıkları bütün haksızlıklar giderilecek, geçim şartları düzenlenecektir.

Adalet Partisi olarak aileyi, Türk Milletinin kutsal bir varlığı sayarız. Aile varlığının maddi ve manevi yapısının korunması ve kuvvetlendirilmesi için gereken her türlü tedbiri alacağız. Aileler için bir taban gelir seviyesi tesbit edilecek, buna ulaşamayan ailelerin gelir farkı Devlet tarafından karşılanacaktır.

Ev kadınlığı ve annelik gibi toplumsal bir hizmet teminata bağlanacak, çalışan ve çalışmayan kadın arasındaki haksız ayırım ortadan kaldırılacaktır.

Fikir ve sanat hayatımız teşvik edilecek telif haklarında vergi muafiyetinin sınırı 100.000 liraya çıkarılacaktır. Tiyatroların rüsum mükellefiyeti düşürülerek, sanatçıların emekliliği müesseseseleştirilecektir.

Basında çalışanların emeklilik hakkı müddeti 25 yıldan 20 yıla indirilecektir.

Spor, sosyal bir ihtiyaç olarak yeni ve çağdaş bir görüşle ele alınacak, her yıl yapılacak 100 spor tesisi yanında, ilk ve orta okul ile liselerde spor eğitimi ders kitabı okutturulacaktır.

Televizyonun yurt sathına yayılması hususunda sarfedilen gayretlere devam olunacak, radyonun yurdun her yerinden net olarak dinlenmesi mutlaka sağlanacaktır.

Haberleşme hizmetlerinin aksayan yönleri düzeltilecek, 67 İl Şehirlerarası otomatik konuşma imkânı ile irtibatlandırılacaktır.

Yeniden sürat karayolları ve demiryolları inşa edilecek, büyük hava limanları yapılacak, deniz ulaşımı ve gemi taşımacılığına yeni bir anlayış ve hız getirilecektir. Bu sebeple yeni liman ve tersaneler inşa edilecektir. Büyük şehirlerin çevre yolları ve altyapı ihtiyaçları yeni bir plan içinde tekrar ele alınacaktır. Ankara ve İstanbul Şehirlerinin metro ihtiyacı sür'atle karşılanacaktır.

Tarım ve endüstri için yeni bir milli plân uygulanacak, bu plânın sosyal ve ekonomik unsurları çağdaş tarım ve endüstri anlayışlarına göre tesbit ve tanzim edilecektir. Büyük su işlerinin yanı sıra küçük sulama projelerine özel önem ve ağırlık verilecektir.

Orman içi köylerde oturan vatandaşlarımızın ekonomik güçlerini arttırmak için yeni tedbirler alınacaktır. Ormandan istihsalde bulunan orman köylüsüne kredi kolaylıkları sağlanacak, kredilerin faiz yükü kaldırılacaktır.

Üniversite kapılarında bekleyen gençlerimizin yüksek eğitim sorunu bütün imkânlar kullanılarak yeni bir çözüme kavuşturulacak, burs ve yurt meseleleri ihtiyacı karşılayacak bir seviyeye yükseltilecektir.

Türk öğretmeninin başta mesken olmak üzere, sosyal ihtiyaçları karşılanacak, çocuklarının eğitim ve görgülerini arttıracak imkânlar sağlanacaktır.

Mahrumiyet bölgelerindeki kamu görevlilerinin mesken ve diğer sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak siteler kurulacaktır.

Askerlik süreleri ve mükellefiyetleri, artan nüfus dikkate alınarak, milli ihtiyaca göre yeniden düzenlenecektir.

Vatandaş-idare ilişkilerinde Devlet kapıları, hak,hacet ve hizmet kapısı haline getirilecektir.

Kamulaştırmalarda, mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamanın meydana getirdiği mağduriyetler önlenerek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

ESERLERİMİZE DAYANARAK VAAD EDİYORUZ.

Sorunları çetinleşmiş, hedefleri büyümüş, gelişen imkânların yarattığı ihtiyaç listeleri kabarmış bir Türkiye'ye inançla sahip çıkmak istiyoruz. Böyle bir Türkiye'yi en iyi biz anlarız.

Türk vatandaşının kalkınma, büyüme, daha mutlu olma arzusunu, ülkemizin üzerinde bir taç gibi tutarak bütün çağdaş hizmetleri ifaya hazır olduğumuzu ilan ediyoruz.

Türk Milletinin güveni ile birleşecek olan hizmet azmimiz, bu vatanın taşını toprağını altın yapmaya yetecektir.

AKGÜN - KARAGÜN İÇİN HESAPLAŞMA

5 Haziran 1977 Seçimlerini büyük Türkiye için bir büyük hesaplaşma olarak görüyoruz.

Bu, kişisel bir hesaplaşma değildir. Bu, hürriyetçi demokrasi ile kalkınmak ve büyümek isteyen bir büyük milletin adına cereyan edecek bir hesaplaşmadır.

Bu hesaplaşmayı ülkenin büyümesini istemeyen ve engelleyenlere karşı yapıyoruz.

Adalet Partisi seçim meydanlarında bu hesaplaşmayı millet adına sürdüreceğini ilân eder.

NASIL BİR TÜRKİYE İSTİYORUZ ?

Milletin hükümlerinde olduğu bir Türkiye istiyoruz. Millet iradesinin her şeyi tayin ettiği, her şeyin hukukun içinde cereyan ettiği, vatandaşların kardeşçe yaşadığı bir Türkiye istiyoruz.

Fertleri bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplu; vatandaşları milletin tarihine, kültürüne, ananelerine bağlı ve ileri düşünceli, bir Türkiye istiyoruz.

Müreffeh bir Türkiye istiyoruz. Çalışmak isteyen herkesin iş bulabildiği, kimseye muhtaç olmadan kendisini ve ailesini besleyebildiği, fukaralığı, işsizliği, çaresizliği yenmiş, fertleri bugün, yarın ve gelecek korkusundan kurtulmuş, her ailenin insan haysiyetine yaraşır bir evde oturduğu, hastası doktor ve ilaç bulan, sakatı, ihtiyarı, dulu, yetimi, işsiz sokak ortasında kalmayan; sosyal güvenlik ve sosyal dayanışmayı başarmış bir Türkiye istiyoruz.

Kalkınmış bir Türkiye istiyoruz. Her köşesine gidilebilen, her köşesinde her şey bulunabilen, tüten bacaları, bir uçtan bir uca uzayıp giden yolları, hareket dolu şehir, kasaba ve köyleri, bereket dolu ovaları, köyü ile şehri arasında fark kalmamış, aç, açığı, çıplığı olmayan, karnı tok, sırtı pek insanlar diyarı bir Türkiye istiyoruz.

İlim, sanat ve kültür alanında medeniyete katkıda bulunan, kendi öz benliğini, milli vasıfları ile kabul ettirmiş eserleri olan bir Türkiye istiyoruz.

Fertleri kendisine, milletine, devletine inanç içinde büyük Türkiye'yi mutlaka yapmaya kararlı, Türk olmanın gururu içerisinde olan, meş'ut ve bahtiyar insanlar diyarı bir Türkiye istiyoruz.

MİLLETİN SAADETİ İÇİN MADDÎ -MANEVÎ KALKINMA

Büyük ve güçlü Türkiye maddî ve manevî alanda kalkınmış bir Türkiye'dir.

Sadece maddi alandaki kalkınma Türkiye'yi büyük yapamaz. Maddi zenginleşmenin, bir milleti büyük yapmaya, bir Devleti kudretli kılmaya yetmediği görülmüştür. İlimde, ahlâkta, manevi-yatta, kültürde, milli değerlerine mutlak manâda sahip ve onlar üzerinde yücelebilen bir Türkiye, bizim anladığımız manâda Büyük Türkiye'dir.

Büyük ve güçlü Türkiye büyük rakamlar üzerine kurulmuş bir Türkiye'dir. Bu büyük ve güzel ülkeyi imar ve inşa etmeye, medeni eserlerle donatmaya mecburuz. Türkiye'yi büyük yapacak bütün kaynaklar seferber edilecektir.

Büyük Türkiye'nin nimetleri, Türk vatandaşını fukaralıktan, işsizlikten, çaresizlikten ve cahillikten kurtaracak, sosyal adalet ve sosyal güvenliğin yurt sathında en yaygın bir biçimde gerçekleşmesini sağlayacak şekilde dağıtılacaktır.

MEDENİYETÇİLİK SAVAŞINI KAZANMAYI ECDADIMIZA KARŞI BİR ŞEREF BORCU SAYARIZ.

Türkiye'yi büyük yapma savaşı, bizim medeniyetçilik mücadelemizin bir başka adıdır. Türkiye bu mücadelemiz sayesinde manen ve iktisaden güçlü, hatırı sayılır, dostluğu aranır bir Türkiye haline getirilecektir.

Bu savaşı kazanmayı ecdadımıza karşı bir şeref borcu sayıyoruz.

Türkiye'yi büyük yapacak siyasî ve idari kadrolar evvelâ buna gönül vermeli, Büyük Türkiye'yi zihinlerine sığdırmalı, sonra da azimli ve kararlı olmalıdırlar. Bu gönül ve başarı azmi yalnız Adalet Partisi'nde vardır.

Ülkenin siyasetçileri ve idarecileri, Türkiye'yi büyük rakamlara ulaştıracak imkânları arayıp bulmalıdırlar. Bunu yaptıkları ile ispat eden de sadece Adalet Partisidir.

HİZMETE TALİBİZ !

Bütün bu meselelerde bizim Halk Partisi ile temelden ayrılığımız vardır.

Halk Partisi solcudur, enternasyonalcidir. Biz milliyetçiyiz, memleketçiyiz.

Halk Partisi yıkıcıdır, medeniyetçiliğe düşmandır. Biz yapıcıyız, kalkınmacıyız, hamlecıyız.

Halk Partisi bölücüdür, nifakçıdır, münkirdir. Biz birleştiriciyiz, huzurun ve kardeşliğin temsilcisiyiz. Maceracı değil, gerçekçiyiz.

Biz, Türk Milletinin milli kültürüne, örf ve adetlerine, manevi değerlerine bağlıyız. Dilin, kültürün, eğitimin, ahlâkın milli olmasını sonuna kadar savunuruz.

Biz, kalkınmamızı hürriyetçi demokrasi içinde yerine getiririz.

Biz, ülkemizin köyüne kentine, dağına taşına medeniyetin nimetlerini götürme kavgası verimiz.

Biz, sulh ve sükunun temsilcisiyiz.

Biz, ülke ve milletimizin bölünmezliğinin, bütünlüğünün mümessiliyiz.

Adalet Partisi'nin yaptıkları, yapacaklarının teminatıdır. Adalet Partisi bu işin ustasıdır.

Hedefimiz doğru, metodumuz doğru, yolumuz doğrudur. Ne yapılacağını, nasıl yapılacağını cevabını biz verimiz. İnanç ve tecrübemiz hedefimizi gerçekleştirmeğe yetecektir.

Bütün vatandaşlarımızı büyük Türkiye etrafında toplanmaya çağırıyoruz. Elbirliği ve gönül birliği yaparak işbirliğine çağırıyoruz. Bize destek olmaya çağırıyoruz.

Büyük Milletimizden güç alarak Cenab-ı Allah'ın esirgemiyeceği yardımlarına inanarak, imanla, azim ve kararlılıkla hizmete talibiz.

Başladığımızı tamamlayacağız.

Kervan yürüyecektir.

Milliyetçiler Adalet Partisi'nde birleşeceklerdir. Zafer Milliyetçilerin, Büyük Türk Milletinin olacaktır.

Milli Selâmet Partisi Seçim Beyannamesi

MSP

Millî Selâmet Partisi
"İnananlara Müjde"
"Zafer İnananlarındır"
"...Ve Zafer Yakındır."

Millî Selâmet Partisi
5 Haziran 1977
Seçimleri

SEÇİM

BEYANNAMESİ

İNANÇ

Temel Görüş: MİLLİ GÖRÜŞ:
MSP Niçin En Kısa Zamanda En Güçlü Parti Oldu?
Haklı Gelince Yanlış Kaybolur
“HAK GELİNCE BATIL ZAIL OLUR”:

Temelde fikir ikidir: 1- “Haklı”, “Doğru”, fikir, 2- “Yanlış” fikirler. Haklı Yol, doğru yol tekdir, birdir. Yanlışlar, batıllar çeşit çeşit görünüş içerisinde dirler.

Günümüzde yanlış fikir, batıl fikir iki türlü ortaya çıkıyor. Böylece temeldeki 2 görüş 3 görünüş halinde tezahür ediyor:

- 1- Milli Görüş
- 2- Liberal Görüş
- 3- Solcu Görüş

3 büyük parti 3 temel fikri temsil etmektedir. Milli Selâmet Partisi Milli Görüşü temsil ediyor. Adalet Partisi Liberal Görüşü temsil ediyor. Cumhuriyet Halk Partisi ise solcu görüşü temsil ediyor. Memleketimizde çok partili hayata girdiğimiz zaman başlangıçta kurulan partiler batıdaki fikir sistemlerinden mülhem olarak kuruldular. Bir kısmı Avrupa'nın doğusundaki solcu ve sosyalist fikirlerden ilham aldılar, diğer bir kısmı ise Avrupa'nın batısındaki kapitalist fikirlerden ilham aldılar. Her ne kadar Halk Partisi ve Adalet Partisi uzun yıllar kendilerinin bir fikir partisi değil bir yığın partisi olduğunu söylemişlerse de Milli Selâmet Partisinin bir inanç ve fikir partisi olarak kurulması karşısında, Halk Partisi ve Adalet Partisi de belli fikirler etrafında toplanmak mecburiyetinde kalmışlardır.

Kanaatimizce henüz fikri tekamüllerini tamamlayamamışlardır. Buna rağmen Halk Partisi solcu fikirleri, Adalet Partisi de ana hatlarıyla kapitalist zihniyetten mülhem olan liberal fikirleri temsil etmektedirler.

Solcu fikir toplum adına insanların haklarını tahdit eden, hürriyetleri tahdit eden bir fikirdir. O kadar ki bir insan solcu fikrin tatbik edildiği ülkelerde dilediği mesleği seçemez, istediği tedrisatı dahi yapamaz. Siz şu mesleğe giderseniz, şu tedrisatı yaparsanız topluma daha yararlı olursunuz zihniyetiyle toplum adına insan hakları tahdit edilmektedir. Ezilmektedir. İnsan tabına aykırıdır. Materyalist bir zihniyettir. Tatbik edildiği toplumlara saadet getirmemiştir ve getirmesi de mümkün değildir.

Kapitalist zihniyete gelince, bu zihniyet bir avuç insanın diğer birçok insanları sömürmesine müsamaha etmektir. Bugünkü kapitalist zihniyette temel fikir insanlara daha büyük hürriyet verme fikridir. Ancak bu yolla gidilirken hudut aşılmıştır. Sömürü de desteklenir hale gelmiştir. Kapitalist fikir aynı şekilde materyalisttir. Toplum içerisinde sınıf ayrımları doğurmaktadır. Sosyal gerilmeler doğurmaktadır. Ve bir müddet sonra da buhranlara gitmektedir. Nitekim bugün insanlığın başına belâ olan komünizm, kapitalist fikirlerin zamanla sınıf ayrımcılığının bir reaksiyonu olarak doğmuştur. Ve yine kapitalist ülkelerde bugün komünizme doğru kayışı görmekteyiz.

Milli Görüşe gelince;

Milli Görüş, Milletimizin şanlı tarihi boyunca Malazgirt'te heyecandan coşan, Kosova'da bir kılıç gibi parlayan, Niğbolu'ya Yıldırım gibi yetişen, İstanbul'u fetheden, böylece çağ kapatıp çağ açan, İstiklâl Harbimizi yapan ve en son Kıbrıs'ta yeniden büyük harikalar ortaya koyan cevher, ruh ve manadır. Şehidi şehit yapan, gaziyi gazi yapan manadır.

Milli Görüşte Milletimiz kendisini bulmaktadır, aradığını bulmaktadır. Milli Görüş Milli bünyemizin kendisini temsil etmektedir.

İşte Milli Selâmet Partimizin en kısa zamanda en güçlü parti oluşu ve bugün daha fazla büyümesinin temeli bu hakikatte yatmaktadır.

Diğerlerinin çökmesi ve biran evvel kaybolup gitmemek için her gün yeni bir dayanak ile kendilerini takviye ihtiyacı duymaları ve boşuna çırpınışlarının temeli de yine bu hakikatte yatmaktadır.

Zira değişmez hakikat her zaman hükmünü icra eder.

“Haklı gelince yanlış kaybolur.” “Hak gelince batıl zail olur.”

Milli Görüş Aslidir. Diğerleri Arizidir.

Solcu Görüş ve Liberal görüş yabancı kaynaklara dayanmaktadır. Milli Bünyemize zararlıdır. Fikir emperyalizmi tesiri ile sonradan içimize girmiştir. Fakat çok şükür bünyemizi saramamıştır. Bünyemiz sağlamdır. Bu tesirler ve fikirler arizidir. Asli olan, kalıcı olan, sağlam olan “Milli Görüş’tür.”

Hedef: Manen ve Maddeten Kalkınmış YENİDEN BÜYÜK TÜRKİYE

Hedef: Manen ve Maddeten Kalkınmış YENİDEN BÜYÜK TÜRKİYE

MSP “Yeniden Büyük Türkiye”yi kuruyor

Milletimiz tarihin en şerefli milletidir. Asırlar boyu imparatorluklar kurmuş, çağ kapatıp, çağ açmış bir milletin çocuklarıyız. İlimlerin kurucusuyuz. Büyük âlimler yetiştirmişiz, devlet adamları, kumandanlar yetiştirmişiz. Bütün insanlığa ışık saçan ahlâk ve maneviyat numunesi sayısız insanlar yetiştirmiş bir milletiz. Bu büyük millet asırlar boyu hakkı, adaleti temsil etti. Fakat itiraf edelim ki bizim milletimizi çekemeyenler oldu. Bizimle uğraştılar ve bilhassa 20. asra girdiğimiz zaman uzun harp seneleri geçirmek mecburiyetinde kaldık.

Tarihin en şerefli milleti olarak gelen ülkemiz, bu harpler yüzünden bugün yeryüzündeki milletler arasında maddi bakımdan maalesef birçok noktalarda geri kalmıştır.

Bu geri kalmışlığı en kısa zamanda telafi edip, yeryüzünün yeniden en güçlü ülkesi olarak, milletlerarası yarışta diğer ülkeleri geçerek tarihteki şerefli yerimizi yeniden almak hedefimizdir.

Bugün de yeryüzünün en çalışkan milletiyiz En zengin ülkesi üzerinde yaşıyoruz. Yurdumuz sayısız nimetlerle doludur.

“Milli Görüş” ruh ve manasıyla 43 milyon topyekûn şahlanıyoruz. Allah’ın yardımıyla manen ve maddeten kalkınmış “Yeniden Büyük Türkiye”yi kuruyoruz, inanıyoruz Cenab-ı Hak’kın lütfuyla mutlaka başaracağız.

Başkaları “Yeniden Büyük Türkiye” diyemezler, onlar deseler ancak “Büyük Türkiye” diyebilirler. Onların düşündüğü Büyük Türkiye maddi olarak büyümüş, sadece rakamları büyümüş Türkiye’dir. Gübre ile suni olarak büyütülmüş tatsız ve kokusuz meyve ve sebzeler gibi.

Biz “Yeniden Büyük Türkiye” diyoruz, “Yeniden Büyük Türkiye” demeye hususi bir itina gösteriyoruz. Burada iki sebep vardır. Bir tanesi; İlk defa Büyük Türkiye olacak değiliz, biz asırlar boyu zaten büyük olarak gelen bir ülkeyiz. Bizim Milletimiz için büyük olmak tabii bir seyirdir. Bu itibarla ilk defa büyük olacağımızı değil, bugüne kadar nasıl büyük isek, yeniden nasıl büyük olacağımızı

kastetmek için bu kelimeyi kullanıyoruz. Dolayısıyla bu kelimenin içerisinde bizim bütün tarihimiz fişkırlıyor.

Onun içerisinde Malazgirt'in heyecanı var, bunun içerisinde İstanbul'un fethinin heyecanı var, Çanakkale'nin heyecanı var. "Yeniden Büyük Türkiye" kurulacak ve yine "Yeniden Büyük Türkiye" sözünü kullanmaktaki bir ikinci önemli maksadımızda şudur.

Büyük Türkiye, rakamları büyümüş Türkiye... Bu bize yetmez, Büyük Türkiye dendiği zaman kavak gibi büyümekte anlaşılabilir. Biz böyle bir büyümeyi kastetmiyoruz. Biz hem manen kalkınmış hem de maddeten kalkınmış Türkiye'yi kastediyoruz. Biz istiyoruz, ki yeniden kurmakta olduğumuz Büyük Türkiye Diyarbakır'daki kardeşinin acısını Edirne'deki kardeşi işiten, duyan bir Türkiye olsun, komşusu açken kendisi tok yatamayan bir Türkiye olsun, bu sebepten dolayı biz "Yeniden Büyük Türkiye" derken hem manen hem maddeten kalkınmış Türkiye'yi kastediyoruz. Tıpkı Bin Yıllık Tarihimiz'de olduğu gibi.

Milli Selâmetin Tarihi Yeri

YENİ DEVİR

MİLLÎ SELÂMETLE YENİ DEVİR BAŞLAMIŞTIR.

MİLLÎ SELÂMET MİLLETİMİZİN BEKLENEN TARİHİ BÜYÜK HAMLESİDİR.

Asırlar boyu Milletimiz diğer milletlerle teke tek mukayese olmadı. Hep diğerlerinin yekununa galip geldi.

20. asrı dört bölümde tetkikte fayda vardır:

1. İlk 25 sene: Harpler devresi
2. İkinci 25 sene: Yaraların sarılması devri
3. Üçüncü 25 sene: Yol arama devresi.
4. Dördüncü 25 sene: "Yeniden Büyük Türkiye"nin kurulması devri.

CHP VE AP İKTİDARLARI MİLLETİN KIYMETLİ YILLARINI BOŞA HARCADILAR. BE-CERİKSİZLİKLER! VE İDARE-İ MASLAHATÇILIKLARI İLE ANA MESELELERİ ÜST ÜSTE Bİ-RİKTİRDİLER VE BÜYÜTTÜLER.

- Bu meseleler bugün ortaya çıkmış meseleler değildir. Bundan önceki CHP ve AP idareleri birbiri arkasına gelerek, takriben aynı çizgi üzerinde yürümüşler ve bu meseleleri üst üste biriktirerek önümüze koymuşlardır.
- Onların idari maslahat ve oyalama yolları ile aynı yoldan yürünerek dahi ileri gidilmesi mümkün değildir.
- Köklü icraat ister. Çözüm ister. "Lâfla peynir gemisi yürümez".
- Bundan dolayı milletimiz MSP'yi kurarak "Yeni devri" başlatmıştır.
- Bir millet meselelerini böyle halleder.

Bizden önceki, solcu CHP ve Liberal görüşlü A.P. idarecilerinin birbiri arkasına gelerek üst üste biriktirip üç yıl önce iktidara geldiğimizde bize devrettikleri "ANA MESELELER"

1. İşsizlik: 3,5 MİLYON İŞSİZ
2. Dışticaret açığı: 3 MİLYAR DOLAR. İHRACAT: 2 MİLYAR DOLAR.

3. Küçük bir GSMH 1976: 40 MİLYAR DOLAR, 25. SIRA
4. Küçük bir FBMG 1974 864 DOLAR, 52. SIRA
1975 : 915 DOLAR
1976 : 967 ”
1977 : 1018 ”
5. Yetersiz altyapı
6. Coğrafi Dengesizlik: FABRİKALAR ve ALT YAPI 2 İLDE TOPLANMIŞ, 65 İL KARASAPAN ARKASINDA.
7. Zümrevi Dengesizlik: GAYRİADIL GELİR VE REFAH DAĞILIMI BİR UFAK ZÜMRE ZENGİN BÜYÜK KÜTLE GEÇİM SIKINTISI ÇEKİYOR.
8. Dışa bağlı müstemleke tipi kalkınma:
 - Makina proje Mühendislik dışarıdan geliyor.
 - Yabancı sermayeye Trafik memuru gibi muamele yapılıyor.
9. Yanlış bir Ekonomik Sistem:
 - Gayri Adil, Kalkınmaya mâni olan, karmakarışık, yanlış vergi sistemi.
 - Ağır faizler. Yetersiz, eksik, yanlış kredi dağıtım sistemi.
 - Kalkınma kendi kendine yürüyor. Organizasyon ve takip sistemleri kurulmamış.
10. Kalkınmaya mani olan mevzuat yığını.
11. Materyalizme sapış ve Anarşi.

Milli Selâmet'in Hususiyetleri **KÖKLÜ İCRAAT**

- “Yeni Devir”in ana hususiyetleri Milli Selâmet’in Ana hususiyetlerinden doğmaktadır.
- Hiçbir parti “İnanç, fikir ve hizmet” te MSP ile mukayese olunamaz.
- “Yeniden Büyük Türkiye”yi kurabilecek tek kadro MSP’nin inançlı, bilgili, disiplinli kadrosudur.
- Yeni başlattığımız Büyük Ağır Sanayi Hamlesini 1000 ideal ve inançlı mühendis kadrosuyla yürütüyoruz.
- MSP kadrosu sayısız isimsiz büyük kahramanlarla doludur.
- Büyük Hamle ve hizmetler ancak inançla yapılabilir.

Yeni Devirin Ana Hususiyetleri

- 1- Büyük Hedef
- 2- Hızlı, Dinamik kalkınma
- 3- Büyük Kalkınma hızı
- 4- Lâf Değil Hizmet
- 5- Bilgi, Disiplin, Organizasyon, Takip.

- 6- “Manevi Kalkınma”, Şuurlu kalkınma, Sağlam Kalkınma
- 7- “Hakiki Maddi Kalkınma”. Ağır Sanayi. Milli, Güçlü Süratli Yaygın Kalkınma.
- 8- “Herkese Refah”. Pansuman tedbirleri değil.
- 9- “Sıhhatli Ekonomiye” Geçiş
- 10- “Lider Ülke Türkiye, Şahsiyetli dış politika.

HİZMET

“Yeniden Büyük Türkiye”yi beş koldan yürütülen hizmetlerle kuruyoruz:

- 1- İÇ BARIŞ, KARDEŞLİK, HUZUR
- 2- MANEVİ KALKINMA
- 3- HAKİKİ MADDİ KALKINMA: Ağır Sanayi, Milli, Güçlü, Süratli, Yaygın Kalkınma.
- 4- HERKESE REFAH.
- 5- LİDER ÜLKE TÜRKİYE: Şahsiyetli Dış Politika.

MSP, MİLLETİMİZİN BEKLENEN TARİHİ BÜYÜK HAMLESİDİR.

MSP, BUGÜN ARTIK SADECE DOĞRUYOLU, HAKLI YOLU GÖSTEREN BİR NASİHAT DEĞİL, KIRKÜÇ MİLYONU ARKASINA TAKMIŞ YÜRÜYEN MİLLETİMİZİN TARİHİ BÜYÜK HAMLESİDİR.

MSP dört inanç ve hizmet yılını doldurdu. Başlangıçta MSP’ye herkes sadece iyi bir nasihat gözü ile bakıyordu. Fakat aradan dört yıl geçti, bugün bir büyük hakikat ortaya çıktı. MSP bugün artık sadece Haklı yolu, Doğru Yolu gösteren bir nasihat değil, kırk üç Milyonu arkasına takmış yürüyen. Milletimizin tarihi büyük hamlesidir.

Cumhuriyet tarihinin en büyük kalkınma hamlesini yapıyoruz. Yeniden Büyük Türkiye kurulurken görünen hakikat nedir. Büyük hamlede MSP MOTOR, oburkuler (kısır çekişme yapan) AVARA KASNAK oldular.

MSP HİZMET YAPIYOR. DİĞERLERİ LAF ÜRETİYOR.

İNANÇLI VE BEKLENEN HİZMETİ GÖRECEK TEK KADRO BİZDE, MSP’DEDİR. Bugün Beş yıl sonra herkesin görmeğe başladığı diğer bir hakikat da şudur:

- İç Barış, Kardeşlik, Huzur
- MSP 43 Milyon Kardeşiz.
- MSP Hayırhahtır. Herkese hizmet için Herkese Refah, Saadet ve Selamet için geliyor.
- MSP: Anarşi değil Huzur
- MSP: Devlet Millet Kaynaşması
- MSP: İnsan haklarının teminatı

İÇ BARIŞ, KARDEŞLİK, HUZUR

Kardeşlik:

“43 Milyon Kardeşiz”

Vatanımız, Milletimiz bölünmez bir bütündür. 43 Milyon kardeşiz. Aynı Milletin, aynı tarihin evlatlarıyız. Aynı inancın sahipleriyiz. Bin yıl aynı gayeler için siperler içinde yoğrulmuşuz. Hiçbir Milletin bağları bizimki kadar kuvvetli değildir.

Görüş ayrılıkları ithamcılığa, bölücülüğe sebep olmamalıdır. Fikre fikirle mukabele edilmelidir.

Anarşik olayları asla tasvip etmemiz mümkün değildir. Kardeşler arasında bombanın, dinamitin, vuruculuğun, kırıclılığın yeri yoktur.

Huzur:

“MSP ANARŞİ DEĞİL HUZUR”

Bugün devraldığımız anarşi ve huzursuzluk ortamı. Bizden önceki solcu ve liberal Materyalist idarelerin yığarak getirip önümüze koydukları bir miraslarıdır. Her çeşit Materyalizmin faturasıdır. Yurdumuzda iç barış. Kardeşlik ve huzurun tesisi bizim görevimizdir. Bu işi Materyalistler artırırılar. Azaltamazlar.

“İÇ BARIŞ VE HUZURUN TEMELİ: MANEVİYATÇILIKTIR.”

İÇ BARIŞ İÇİN PARTİLER KISIR ÇEKİŞMEYİ, SÖMÜRÜCÜLÜĞÜ VE TAKLİTÇİLİĞİ BIRAKMALIDIRLAR.

DEVLET-MİLLET KAYNAŞMASI

Hedefimiz her bir memleket evladının kendi kendine düşündüğü zaman Benim ne güzel Devletim var. Ne güzel Hükümetim var diye içinde hissetmesidir.

“Hak Kuvvetten Üstündür”

“Nazarımızda haklı olan Zayıf da olsa Kuvvetli, Haksız olan Kuvvetli de olsa Zayıftır.”

Devlet Millet kaynaşması için Devlet Memurları ve görevlilerinin Milli ve Manevi değerlerimize bağlı olmaları, kalplerinde tahakküm değil, hizmet aşkının yerleşmiş olması ve Devletin vatandaşlarına müşfik, adil. Koruyucu ve yol gösterici olması esastır.

Solcu görüş cemiyeti esas alın, ferdi feda ettiği için. Liberal görüş ferdi esas alıp Cemiyeti feda ettiği için ve sömürücü olduğu için devlet Millet kaynaşmasını temin edemezler.

Devlet Millet Kaynaşmasını sağlayabilecek tek görüş, Hakkın tevzii hususunda hiçbir renk. Dil, Din, ırk ve sınıf farkı gözetmeksizin, harp esnasında bile çiğnediği ekinin bedelini sahibini bularak ödeyen bir Milletin evlatları olduğumuzu bilen, hakka riayetin Milletimizi nasıl insanlığın efendisi yaptığını idrak eden ve bu şuur içinde hareket eden görüş, Milli görüştür. Milli Selamet Partisinin görüşüdür.

İÇ BARIŞ, KARDEŞLİK, HUZUR, DEVLET-MİLLET KAYNAŞMASI VE ANARŞİNİN KESİN ÖNLENMESİ İÇİN NE YAPILACAK?

1- Maarifin Millileştirilmesi:

- Anayasa 10. ve 14. maddelerinde de sarahaten ifade olunduğu gibi maneviyatçıdır. Maarif materyalist ve maddeci olmaz.

- Maarifin gayri ilmi materyalist fikirleri aşılması yerine; evlatlarımızın milli ve manevi değerlerimize bağlı olarak maneviyatçı olarak yetiştirilmesi.
 - Evlatlarımızın kalbi boş olarak yetiştirilmeleri yerine, inançlı ve iyi ahlakı bilen ve iyi ahlâka özenen evlatlar olarak yetiştirilmeleri.
 - Ahlâk derslerinin geliştirilmesi. Bu derslerin ihtisas sahibi ehil hocalar tarafından okutulmasına özen gösterilmesi.
 - Evlatlarımıza matematik, cebir, geometri, fizik, kimya, astronomi, tıp, tarih, coğrafya ilimlerinin kurucularının bizim alimlerimiz olduklarının öğretilmesi.
 - Maarifte taklitçiliğin terk edilmesi Batı hayranlığı ve meddahlığının terk edilmesi. İlimlerin bugün tıkanıktan yerleri yeniden bizim milletimizin yetiştireceği alimler tarafından açılabilceğinin çocuklarımıza öğretilmesi. O azim ve şevkle çocuklarımızın yetiştirilmesi.
 - Evlatlarımıza, milli kültürümüzün tanıtılmasına, tarih şuuru verilmesine, milletimizin medeniyete yaptığı büyük hizmetlerin öğretilmesine hususi bir itina gösterilmesi.
 - İlmi araştırmaların teşviki.
 - Sanat ve meslek okullarının geliştirilmesi.
 - Her ile Manevi ilimler üniversitesinin, Teknik Üniversite ve manevi İlimler Üniversitelerinden birer fakülte veya Yüksek Okulun açılmasının hedef alınması.
 - Maarifte taş yığınları ile değil yavrularımızın kalbine ve gönlüne koyduğumuz inanç, ilmi gaye ve milli hedefler ile öğünülmesi.
 - Bütün çocuklarımızın sanat sahasında yetişmesine paralel olarak okullarda muntazam öğretime tabi tutulması. Bu öğretimde mesleki bilgiler yanında, manevi eğitim yapılması ve milli hedeflerimizin öğretilmesi.
- 2- 43 Milyonun kalbinde “Yeniden Büyük **Türkiye**” meşalesinin yakılması.
- Bütün vatan evlatlarına milli hedeflerimizin öğretilmesi ve tanıtılması.
 - Bu yolda Basın Yayın Umum Müdürlüğünün yurtiçi ve yurtdışı tanıtımda müessir ve verimli çalışan bir müessese haline getirilmesi.
 - Bu yolda Basın, TRT, idarecilerin tutumu ile milletimize yapılan hizmetlerin ve yurdumuza manevi ve maddi kalkınma sahasında kıymetli hizmetler yapanların tanıtılması, teşviki ve taltifi.
 - Yurt havasının anarşik olaylar yerine kalkınma hedeflerine yöneltilmesi.
- 3- Devlet—Millet Kaynaşması:
- Kaymakam, Vali ve Emniyet Teşkilâtı yöneticilerinin yüksek tahsilden sonra özel idarecilik okullarında eğitilerek yetiştirilmeleri.
 - Yüksek idarecilerin, müşfik, iyi ahlâklı, ilmi ve manevi değerlerimize bağlı, kalbinde hizmet aşkı yanan vatan evlatları olarak seçilmeleri ve yetiştirilmeleri.
 - Yüksek idarecilerin iyi ahlâkı teşvik etmeye, hayırseverleri ve iyi niyetle üstün başarı gösterenleri taltif etmeye hususi itina göstermeleri.
- 4- Adaletin süratle ve isabetle tecellisi için gereken tedbirlerin alınması:
- Adalet mensuplarının bina, lojman, vasıta, teçhizat ihtiyaçlarının öncelikle ve süratle tamamlanması.

- 5- İnsan haklarına saygılı kalınarak anarşinin önlenmesi için kanun boşluklarının derhal doldurulması.
- 6- Güvenlik Kuvvetlerinin adedinin arttırılması. Vatandaşa müşfik, insan haklarına saygılı polisin modern vasıtalarla teşhizi.
- 7- Rüşvet ve irtikapla kesin mücadele için yeni tedbirlerin getirilmesi.
- 8- Tetik çeken elle, tesbih çeken eli bir tutan renksiz ve kozmopolit zihniyete bir daha dönülmemesi için din, inanç ve vicdan hürriyetine baskı teşkil eden bilcümle mevzuatın kaldırılması, insan haklarının tam ve kâmil manada kullanılması için 163. madde, 6187 sayılı kanun ve emsali mevzuatın değiştirilmesi. Dini inançlara her ne surette olursa olsun baskı yapanlara karşı cezai müeyyide getirilmesi.

MANEVİ KALKINMA

“ÖNCE AHLÂK VE MANEVİYAT”

Anayasa'nın 10. maddesi: Devlete, millet fertlerinin manevi varlığını geliştirme görevini sarahaten vermiştir. 14. maddesi ise millet fertlerinin manevi varlıklarını geliştirme hakkına sahip olduğunu sarahaten ortaya koymakta ve teminat altına almaktadır.

Temelde materyalist oldukları için maddi kalkınmaya ağırlık verip, mânevi gelişmeyi ihmal eden sol ve liberal görüşler milli ihtiyaca cevap vermekten uzaktırlar. Ve Anayasa'nın 10. ve diğer ilgili maddelerinde ortaya konan mânevi gelişme ve ahlâkçılığa gereken ağırlığı vermemektedirler. Yanlıştır, eksiktirler. Saadet ve selâmet getiremezler. Çünkü saadet ve selâmetin temeli ahlâk ve mâneviyattır. Onun için partimiz “Önce Ahlâk ve Maneviyat” Bayrağını açarak yola çıkmıştır.

MANEVİ KALKINMA MADDİ KALKINMADAN DAHA MÜHİMDİR.”

Milli Görüş, mânevi kalkınmanın maddi kalkınmadan daha önemli olduğunu bilen görüştür. Saadet ve Selametın temeli ahlâk ve maneviyattır.

Manevi kalkınma olmadan maddi kalkınma olmaz.

Biz Malazgirt zaferini, İstanbul'un fethini, Kosova'yı, Niğbolu'yu, Viyana kuşatmasını, Çanak-kale'yi, Sakarya'yı, en son Kıbrıs'taki büyük zaferi silahımız daha çok olduğu için, ordumuz daha kalabalık olduğu için değil, manada maneviyatta üstün olduğumuz için kazandık.

Başlattığımız “Manevi Kalkınma” Hamlesine herkes yardımcı olmalıdır.

- Başlattığımız bu hamleye AİLE, MAARİF, TİYATRO, SİNEMA, BASIN, TRT yardımcı olmalıdır.
- Anayasa en fazla “Umumi Ahlâk'ın korunması”na ehemmiyet vermektedir.

AİLE, HANIMLAR, ANNELER

AİLE

Manevi kalkınma bakımından temel müessese ailedir. Anne ve babalar evlatlarına dinini, Ahlâk ve Maneviyatını öğütlemekle mükelleftirler.

“Sağlam Aile Sağlam Cemiyyet demektir.”

“Aile Cemiyetin temelidir.”

“Ailede şuur Cemiyette Huzur.”

Hanımlar, Anneler

Cemiyette hanımlara, annelere büyük vazifeler düşmektedir. Yarının büyüklerini yetiştiren annelerdir.

Bizim Millerimizin inançlarına göre “Cennet Annelerin ayağı altındadır”. Milletimizin ananelerinde hanımlar, anneler daima hürmete, saygıya, şefkate layık olmuşlardır.

Hiç unutmayalım ki, Sultan Alpaslanları, Sultan Osmanları, Sultan Fatihleri, Akşemseddin gibi büyük alimleri, ahlak ve fazilet numunesi insanları da anneleri yetiştirmiştir.

Yeniden Büyük Türkiye’yi kuran ve ona hizmet edecekleri de bugünün ve yarının anneleri yetiştireceklerdir. Ne büyük gaye ne şerefli hizmet.

Yavrulara, çocuklara doğduğundan itibaren sahip olacaklar anneleridir. Hanımlara, annelere manevi kalkınmada en önemli görev düşmektedir.

MANEVİ KALKINMADA HAREKETE BAŞLANAN NOKTA:

Daha üç yıl öncesini hatırlıyoruz, İmam-Hatip Okullarının orta kısımları kapatılmış, kapatma kabahatini saatli bomba gibi birbirlerine atıyorlar.

Lise kısımları dondurulmuş. Erzurum’da İslami İlimler Fakültesi varken Yüksek İslâm’a ne lüzum var deniyor. Birçok köyler camisiz, kadrolar noksan. Karayolu ile Hacca gitmek yasak. Vakıflar yok pahasına satılmaya, elden çıkartılmaya, adeta ortadan kaldırılmaya çalışılıyor. Maarifte koyu materyalist maddeci felsefe cari. Müstehcen filimler ve neşriyat almış yürümüş. Yapacağımız hiçbir iş kalmamış gibi tarihi büyük şehrimiz Sultan Fatih’in şehri İstanbul’un meydanının tam ortasına müstehcen heykeller konuyor.

Memleket materyalizmin uçurumuna yuvarlanıyor.

İşte hareket noktamız bu idi. Üç yıldan beri geceli gündüzlü çalışıyoruz. Hem de koalisyon Hükümetleri içinde.

MSP Manevi Kalkınmayı yeniden başlattı ve bugüne kadar önemli adımlar attı

- MSP iktidara gelir gelmez manevi kalkınmayı yeniden başlatmıştır.
- 1973-1977 arasındaki her iki hükümet programına Manevi Kalkınma için önemli icraat maddeleri yazılmıştır.
- Yukarda belirtilen noktalardan başlanılarak bugüne kadar Manevi Kalkınma sahasında mühim adımlar atılmıştır. Bu adımları ilgili diğer neşriyatta ana hatlarıyla hulasetan görmek mümkündür. Burada tekrar olunmasına lüzum görülmemiştir.

“MANEVİ KALKINMA” SAHASINDA DAHA NELER YAPILACAK:

A. MANEVİ KALKINMA PLANI VE TATBİKİ

1. 4 BYP hazırlıklarında manevi kalkınma Özel İhtisas Komisyonu kurulmuş. Manevi Kalkınmanın planlı bir şekilde yürütülmesi adımı atılmıştır. 4 BYP devrinde Anayasanın 10. maddesinin Devlete verdiği Manevi Kalkınma görevi planlı bir şekilde yürütülecektir.

**B. “MANEVİ KALKINMA”NIN GEREKTİRDİĞİ YETİŞMİŞ NİSAN GÜCÜ
İHTİYACININ KARŞILANMASI: CAMİ, KADROLAR, KURAN KURSU, İHO, BİNA
İHTİYACININ KARŞILANMASI**

1. Camisiz, köy bırakılmaması, programa dikkatle ve ihtimamla devam olunması. 4 BYP devir sonunda camisiz köy bırakılmaması.
2. Hedef, Her Köyde “Kur’an Kursu” açılması. Her ilçeye İmam Hatip Okulu, her il’e Manevi İlimler Üniversitesi Fakülte veya Yüksek Okullarından birinin açılması,
3. Kadrosuz Müftülük. Vaizlik, Cami, Kur’an Kursu bırakılmaması, programa devam olunması.
4. Cami yapımının devlet hizmeti olduğu anlayışına devam olunması.
5. Camii, Kur’an Kursu, İmam-Hatip Okulu ve bunların yurtlarına ve Vakıflara Devlet Bütçesinden mali yardımlara devanı olunması.
6. Milletimiz tarafından yaptırılan Cami, Kur’an Kursu, İ.H.O. ve bunların yurtları ve Vakıflara Devlet müesseselerinden demir, çimento ve kereste ihtiyaçlarının özel tenzilatlı fiyatla verilmesi.

“KURAN KURSLARI”

7. “Kur’an Kursları” adet ve kadrolarının arttırılması.
8. İhtiyaç duyulan yerlerde okullardan yazın tatil aylarında “Kur’an Kursu” olarak faydalanılması.

“İ.H.O.”

9. İ.H.O. adet ve kontenjanlarının arttırılması.
10. İ.H.O. mezunlarının Üniversitelerde diledikleri Fakültelere girebilmelerine ait kanunun tekrar çıkartılması.
11. İ.H.O. mezunlarının M.E.B. ve bağlı Yüksek Okullara girişle aynen lise mezunları gibi muamele görmeleri.
12. İ.H.O. mezunlarının İlkokullarda Din ve Ahlak dersleri öğretmen olmalarına dair kanun teklifinin kanunlaştırılması.
13. İ.H.O.’nın Orta kısımlarının ilkokullara dayalı olarak kurulması.

“Y.İ.E., İ.F., İ.İ.F.”

14. Y.İ.E. Yüksek İslam Enstitüleri’nin arttırılması önce Akademi haline, sonra “İslam İlimler Üniversiteleri” haline getirilmeleri ve kontenjanlarının, kadro ve tahsisatlarının arttırılması.
15. Y.İ.E.’ne süratle öğretim üyesi yetiştirilebilmesi için özel bir program tatbiki.
16. Y.İ.E. ve İlahiyat Fakülteleri ve İslami İlimler Fakülteleri mezunlarının orta okul ve liselerde din, ahlak, sosyoloji, felsefe, piskoloji, tarih, coğrafya ve sosyal bilimler öğretmenliği yapabilmeleri.

17. Y.İ.E., İ.F. ve İ.İ.F. mezunlarının Kuruluşlar, Fabrikalar v.s. de Sosyal Uzman olarak görev yapmaları ve Vali, Kaymakam, Emniyet Müdürü olabilmek için Yüksek İdarecilik Okulu giriş sınavlarına katılabilmeleri.

BÜTÜN MÜSLÜMAN ÜLKELER İÇİN EN YÜKSEK SEVİYEDE DİN ALİMİ YETİŞTİRİLMESİ

18. Bütün Müslüman Ülkeler için en yüksek seviyede Din Alimi yetiştirmek üzere en ileri seviyede bir Özel “Manevi İlimler Üniversite”sinin kurulması ve bu Üniversitede bütün Müslüman Ülkelerden imtihanla seçilecek, İlim Adamı olmaya kabiliyetli gençler için kontenjan ayrılması.

“DİYANET”

19. Diyanet Teşkilatı, Yüksek Din Kurulunun teşkili ve hizmetlerinin yürütülmesi.
20. Diyanet’te “Haç İşleri Umum Müdürlüğü”nün kurulması ve yurttaşlarımızın Hac ?????????
????????? ?????? ????? hususta yardımcı olması.
21. Diyanet Mensuplarının “???????????????????????????? Kanununa” tabi olmaları.
22. Diyanet mensuplarının protokoldeki ve ?????????????????????????????
23. Diyanet teşkilatında ?????????????????????????????
24. Diyanet mensuplarının yüksek ?????????????????????????????
25. Diyanet ???
????????????????????????
26. TRT, Basın, Aile, İdareciler, Milli ?????? Manevi Kalkınmayı teşviki için gereken tedbirlerin alınması. Bu sayede TRT de bu noktada hizmet eden yeni bir vazife havasının Teessüsü.

D. MÜSTEHCEN NEŞRİYATLA MÜCADELE

27. Bu husufta cezai müeyyidelerin arttırılması, mücadelenin müessir bir şekilde yapılabilmesi ve idari amirlerin bu konudaki yetkilerinin arttırılabilmesi için yine Meclise sunulmuş olan kanun teklifinin kanunlaştırılması.
28. Filim Sansür heyetlerinin daha müessir görev yapabilmeleri, evvelce verilmiş olan müsadelerin yeniden gözden geçirilmesi ve sansürden sonra müstehcen kısım ilavelerin cezalarının müessir hale getirilmesi.

E. DİNİ VE MUKADDESATİ TEZYİF

CEZALARININ MÜESSİR HALE GETİRİLMESİ

29. Dini ve mukaddesatı tezyif cezalarını arttırmak için, bundan önce yüce Meclise sunulmuş olan kanun teklifinin kanunlaştırılması.

F. HACCA GİDİŞTEKİ HER TÜRLÜ ZORLUK VE LÜZUMSUZ FORMALİTELERİN KALDIRILMASI

30. Vatandaşlarımızın Hacca gidişlerinde Vize, Pasaport, hazırlık, gidiş, geliş, gümrük muamelelerindeki her türlü zorluk ve lüzumsuz formalitelerin kaldırılması.

G. MUADELETİN GENELLEŞTİRİLMESİ VE İNSAN HAKLARINA UYGUN HALE GETİRİLMESİ

31. Kardeş Müslüman Ülkelerde tahsil yapanların tahsil, burs ve muadeletlerinin tanınmasındaki her türlü farklı muamele, güçlük ve insan haklarına uymayan tutum ve tatbikatın muvakkaten değil genel olarak ve temel prensip olarak kaldırılması.

HAKİKİ MADDİ KALKINMA

MSP “Müstemleke tipi kalkınma” yerine “Lider Ülke” Kalkınmasını başlattı.

- MSP Üç yıl önce iktidara geldiği zaman memleketimizin idaresini 25 yıl solcu zihniyetteki CHP. 25 yıl da Liberal renksiz zihniyetli AP'nin idaresinde kaldıktan sonra, hangi ana meseleleri ile devraldı, yukardaki “MSP'nin tarihimizdeki yeri” bölümünde kısaca belirtilmiştir.
- Asırlar boyu yeryüzünün en güçlü ülkesi olarak gelen Milletimiz: asrın başındaki takriben 25 yıllık harp devresinin neticesi olarak; bugün yeryüzündeki 149'u bağımsız 68'i bağımlı müstemleke olmak üzere mevcut 217 Ülke arasında maddi büyüklükler itibariyle birçok noktalarda geri kalmıştır.
- 1975 yılında MSP'nin “Yeniden Büyük Türkiye”yi kurmak üzere beklenen Tarihi Hamleyi başlattığı anda ana büyüklükler itibariyle Ülkeler arasında yerimiz takriben aşağıdaki tabloda belirtilen noktada bulunuyordu.

Büyüklükler	Miktar	Dünyada	Müslüman Ülkeler arasında sıramız
Toprak Büyüklüğü	780.000 km ²	36	14
Nüfus	42.000.000	16	5
GSMH	40 Milyar Dolar	25	1
FBMG	980 Dolar	52	10

- Birçok önemli zirai mamul ve tarım üretiminde dünya ülkeleri arasında 10—30. sırada bulunuyorduk.

MSP'nin hareket noktası şu olmuştur:

- Bulunduğumuz nokta bizim milletimize yaraşmaz. Hızla kalkınmalıyız.

Milletlerarası yarışta diğer Ülkeleri geçebilmek için Aziz Milletimiz müstesna üstünlüklere ve imkanlara sahiptir:

- Eşsiz bir tarih. Asil necip bir millet.
- Ülke büyüklüğü 780.000 Km²: Almanya (230) + Fransa (550).
- Ülkemiz Dünyanın en zengin Ülkelerinden biridir:
- TARIM
- HAYVANCILIK
- MADEN
- ORMAN
- DENİZCİLİK

- TURİZM
- SANAYİ İÇİN ALTYAPI
- ENERJİ KAYNAKLARI
- Ülkemizin coğrafi durumu: Üç kıtanın kilit noktası, hava, deniz ve karayolları transit merkezi.
- Çalışkan, kabiliyetli, dayanıklı bir millet.
- Her sahada yetişmiş eleman.
- İnsan gücü
- Hızla artan nüfus.
- Bunların tabii neticesi olarak her türlü güçlüğe ve bozuk düzene rağmen yüksek kalkınma hızı.
- Bu avantajlar dolayısıyla dünya milletleri arasındaki yarışta diğer ülkeleri geçmek bakımından büyük önem taşımaktadır.
- İşlerimizi ve kalkınmamızı yanlış solcu ve liberal görüşle kendimiz bozmazsak, milli görüşe hep beraber sınıksız sarılırsak, hızlı kalkınmamız için hiçbir sebep yoktur.
- Bu avantajlar MSP'nin "MSP'nin Hususiyetleri" bölümünde bahsolunan hususiyetleri ile birleşince "Yeni Devir" başladı. "Milletimizin beklenen tarihi Hamlesi" başladı.

MSP Hakiki kalkınmayı başlattı:

- MSP'den önce: geçtiğimiz yıllarda iyi niyetli çalışmalar olmuştur. Fakat yapılan yatırımlar daha ziyade "Müstemleke yatırımı" karakterindedir. "Lider Ülke Yatırımları"nı MSP başlatmıştır.
- Milletimiz takriben 25 yıl solcu CHP idaresinde "İnananlara tahakküm" devrini yaşadı. 25 yıl da Liberal görüşlü AP idaresinde "Gazoz - Montaj" devrini yaşadı. Kıymetli kalkınma yılları oyalama ile idarei maslahatçılıkla boşa geçti. Diğer Ülkeler hızla kalkınırken izafi olarak geri kalındı. Çok zaman kaybedildi.
- Montaj tesisleri ile, gazoz fabrikaları ile kalkınma olmaz.
- MSP 1975 ten itibaren Cumhuriyet tarihinin en büyük kalkınma hamlesini başlattı.

MSP Ağır Sanayii Kuruyor

- 1976 yılında Edirne'den Kars'a, Van'dan Muğla'ya kadar bütün vatan sathında yüzden fazla ağır sanayii, her biri yeni bir devir açan büyük tesislerin kuruluşlarını başlattık.
- 1977 yılında da yine yüzden fazla ağır sanayi ve büyük sanayi tesislerinin kuruluşlarını yürütüyoruz.
- Bu fabrikalar Gazoz montaj fabrikaları değildir. Hakiki imalat fabrikalarıdır. Motor, Uçak, Takım tezgâhları, Elektronik Sanayii, Elektromekanik Sanayii, Ağır Makina Fabrikaları, Fabrika kuran Fabrika, Makina yapan Makina Fabrikalarıdır.
- 1975-1982 Büyük Sanayi Hamlesinin kısa bir hulasa cetveli aşağıda verilmiştir.
- 50 yılda yapılandan fazlasını 5 yılda yapmak üzere kolları sıvadık. Gece gündüz çalışıyoruz, çok şükür.

Yeni Büyük Hamle ile Ne Yapıyoruz:

- 1- Başlattığımız yeni büyük hamle Cumhuriyet tarihinin en büyük kalkınma hamlesidir. Takriben 250 Milyar Lira tutarında 300 büyük dev tesisin kuruluşunun başlatılması tarihimizde 1976 yılına müstesna bir hamle noktası mahiyetini kazandıracaktır.
- 2- Türkiye bu hamle ile milletlerarası yarışta nisbi olarak en büyük hamleyi yapan bir ülke olmaktadır.
- 3- Türkiye Sanayileşme tarihinde bu hamle ile “Take off” yapmaktadır. Bir uçağın yerden havalanarak kalkması gibi Türkiye’yi geri kalmış ülke olmaktan çıkarıp, sanayileşmiş kalkınmış ülke haline geçiriyoruz.
- 4- Yeniden büyük Türkiye kuruluyor. Bu büyük sanayileşme hamlesi kalkınmaya paralel olarak yürütülmekte olduğu için hakiki kalkınmadır. Sağlam kalkınmadır. Milletimizin tarihine lâyık mevkie erişme kalkınmasıdır.
- 5- Bu büyük hamle “Uydu değil Lider Ülke” kalkınmasıdır.
- 6- Büyük Kalkınma, montaj değil hakiki sanayileşmedir.
- 7- Bu büyük kalkınma “Milli, Güçlü. Süratli, Yaygın Kalkınma”nın kendisidir.
- 8- Bu büyük hamle “Her ille Fabrika” ifadesinin kalkınmasıdır.
- 9- Gayri Safi Milli Hasılayı büyük oranda artırmak, fert başına milli geliri yükseltmek, dış te-diye muvazenemizi büyük oranda düzeltmek ve işsizliği büyük oranda gidermek bu hamle ile mümkündür.

Yeni Sanayi Kuruluşlarının Yedi Hususiyeti

- 1- Yeni kurduğumuz tesislerin pek çoğu, Anadolu’muzun kalkınmadan yeterince nasibini alamamış bölgelerine 50 yıldır ilk defa devlet eliyle yapılan büyük kalkınma hizmetleridir. Bu bölgelere ilk olarak giden Büyük Kalkınma Yatırımlarıdır.
- 2- Bunlar yeni kurduğumuz tesislerdir. Yeni kurduğumuz tesisler, fabrika yapan fabrikalardır. Dışarıdan getirilen makinalar ile yapılan işler veya kurulan tesisler yerine fabrika yapan fabrikaları kuruyoruz.
- 3- Bu tesisler kendi bölgelerine aynı zamanda büyük teknik kalkınmalar götürmektedir. Zira bunlar, içinde birçok yüksek Mühendis, Mühendis, Teknisyen ve sanatkarların çalışacağı tesislerdir.
- 4- Bu tesisler bir yılda takriben kuruluşunda yapılan yatırım kadar, makina imal edecek tesislerdir. Kârlı tesislerdir. Yatırıma nazaran milli gelire en yüksek katkı getiren tesislerdir.
- 5- Bu tesisler çok adette işçi çalıştıran tesislerdir. Bölgelerindeki işsizliği gidermek bakımından en verimli yatırımlardır.
- 6- Kuruldukları bölgelerin refah seviyesini yükseltecek, kalkınan Türkiye’ye refah getirecek tesislerdir.
- 7- Bunların hepsi iftihar ettiğimiz tesislerdir. Türkiye’nin her yanında yapılacak makinalar ile kurulacak tesisler, bölgelerinin adını, kendi bölgelerinin dışındaki illerde, ilçelerde. Yurt içinde ve yurt dışında iftiharla duyuracaktır.

Beş Devir Kapanıyor, Beş Yeni Devir Açılıyor.

- 1- Anadolu'da yaşayan insanlar 5 bin yıldır tarım ve hayvancılığa bağlı idiler. Şimdi Anadolu'da Ağır Sanayi merkezleri kuruluyor. Bu tarihi büyük değişikliktir.
- 2- Türkiye 50 yıldır montajla oyalanıyordu. Şimdi montaj devri kapanıyor. Şahsiyetli "Milli Görüş" devri başlıyor.
- 3- Bugüne kadar taklitçilikle çok şey kaybettik. Taklitçilik devri kapanıyor. Şahsiyetli "Milli Görüş" devri başlıyor.
- 4- "Bürokrasi Devri kapanıyor", Dinamizm devri, hızlı kalkınma devri başlıyor. Hızlı kalkınmayı engelleyen lüzumsuz bürokratik mekanizmayı ortadan kaldırmak hedefimizdir. Yeni kuruluşları daha canlı ve dinamik modellerle gerçekleştirme yolundayız.

DESİYAB, TÜMOSAN, TAKSAN, TESTAŞ, TEMSAN yeni dinamik kuruluşlardır.

- 5- Gericilik-İlericilik münakaşası devrini kapatıyoruz. "İlericiler inananlardır" devrini başlatıyoruz.

Cumhuriyet Tarihinin en önemli ve en büyük kalkınma hamlesini Milletimizin inançlı kadrosu başlatmış ve yürütüyor.

TARIMDA, HAYVANCILIKTA ÖNEMLİ ADIMLAR ATTIK

MSP üç yılda tarımda ve hayvancılıkta önemli adımlar atmış. Tarım Bakanlığını Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yapmış, istişari bir bakanlık olmaktan çıkartıp ana icrai Bakanlıklardan biri haline getirmiştir. Tarım ve Hayvancılıkta yapılan hizmetler ayrı bölümlerde ana hatlarıyla milletimizin bilgisine sunulmuştur.

MSP BAYINDIRLIKTA "Yeniden Büyük Türkiye" ye yaraşan dev projeler hazırladı ve tatbikatına geçti.

Bu husustaki büyük çalışmalar ve kıymetli adımlar ana hatlarıyla Milletimizin bilgisine sunulmuştur.

ENERJİ, MADENCİLİK, ORMANCILIK, DENİZCİLİK ve ULAŞTIRMADA Beklenen büyük hamleleri 4. beş yıllık plan devrinde başlatacağız İnşallah.

Enerji, Madencilik, Ormancılık, Denizcilik ve Ulaştırma "Yeniden Büyük Türkiye"nin gerektirdiği beklenen büyük Hamleleri yaparak, bunların Devlete gelir getiren kaynaklar haline dönmesi için 4 BYP de önemli tedbirler alıyoruz.

MSP HAKİKİ MADDİ KALKINMA SAHASINDA

DAHA NELER YAPACAK?

- 1- 4 üncü 5 yıllık plan "Yeniden Büyük Türkiye"nin ilk adımı olarak hazırlanmaktadır. Bu meyanda bu planın içerisinde sadece ekonomik alanda birkaç temenni ile iktifa etmeyip manevi kalkınmayı planlamak. Milli Harp Sanayiini planlamak, Hakiki Maddi Kalkınmayı planlamak,
- 2- Hakiki Maddi Kalkınmada, 1982 yılında Türkiye'nin Avrupa'nın 50 milyon nüfusa sahip 5 büyük ülkesinden biri olması, tarım ve sanayi üretiminde %100 artışı gerçekleştirmek,
- 3- 4 üncü 5 yıllık kalkınma planında hedef olarak erişilebilecek azami kalkınmayı hedef almak, kalkınma hızını yükseltmek,

- 4- Milli Geliri 1976 fiatları ile 1982 yılında 70 milyar dolara ulaştırmaya gayret etmek, FBMG'yi 1982'de 1000 dolardan 1400-1500 dolara çıkartmak,
- 5- 4 üncü 5 yıllık planı:
 - Plan + Yeni Takip
 - Plan + Organizasyon
 - Plan + Mali Kaynak
 - Plan + Fon prensiplerine göre hazırlamak ve takip etmek.
- 6- 4 üncü 5 yıllık planı yıldan yıla değişen şartlara göre kendisini otomatik olarak değiştiren ve sürekli olarak yenileyen bir plan olarak hazırlamak,
- 7- Verimli, güçlü, modern bir plan tatbikatını yürütebilmek için Devlet Plânlama Teşkilatı'nda gereken yenilikleri yapmak,

MSP başlattığı Tarihi Büyük Ağır Sanayi Hamlesini, inşallah hızlandırarak ve güçlendirerek hedefine ulaştıracaktır.

Yeniden Büyük Türkiye'yi kurarken,

- 8- 3 üncü 5 yıllık plan, hareket noktamız olmuştur.
- 9- 4 üncü 5 yıllık planda ilk adımı atıyoruz. Bu plan devresinde 1976 yılında başlattığımız ve 1977'de hızlandırarak yürüttüğümüz "Ağır Sanayi" kalkınması, program içerisinde tamamlanacak ve hedeflerine ulaşacaktır.
- 10- Yeni Sanayii Teşvik Kanunu'nun yürürlüğe konulması, "MSP TAM TEŞVİK" programının yürütülmesi.
- 11- Tam bir sanayi seferberliği, bir yandan devlet öncülüğü ile "Milli, Güçlü, Süratli, Yaygın Kalkınma" gerçekleştirilirken diğer yandan Organize Sanayi Bölgeleri, Sanayi Siteleri, Bölge Sanayi Müdürlükleri, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası, yeni sanayi teşvik kanunları vasıtalarıyla bütün yurttta özel sektör seferberliğinin gerçekleştirilmesi.
- 12- Köylü, işçi, memur, esnaf ve dar gelirlilerin bütün yurt bölgelerinde kurulacak yatırımlara ortak olabilmeleri için özet teşviklerin gerçekleştirilmesi ve böylece kalkınma hususunda tam bir seferberliğin sağlanması.
- 13- Kalkınmaya mâni olan gayrı âdil, yanlış, yetersiz kredi sisteminin yeni esaslara bağlanması, kredilerin arttırılması, Milli gelirle mütenasip şekilde ileri ülkelerdeki nispetlere kadar arttırılması, bugün olmayan yeni kredi çeşitlerinin ihdası, sanayileşmiş bir ülke olmak için zaruri olan ve bugün bulunmayan yeni kredi ve fonların tahsisi.
- 14- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nda ihdas edilen fonların geliştirilmesi.
- 15- Köylüyü, işçiyi, memuru ezen,
 - Herşeyi pahalılaştıran, paranın değerini düşüren, müesseseleri daha küçük kurmaya mecbur eden, daha az insan çalışmaya mecbur eden ve işsizliği artıran, mamulleri pahalılaştırıp ihracatı önleyen "Faizin kaldırılması".
- 16- "Kâr ortaklığı" sisteminin geliştirilmesi.
- 17- "MSP Tarım Hamlesi Programının Yürütülmesi".
- 18- MSP Hayvancılık Hamlesi Programının Yürütülmesi.

- 19- MSP Bayındırlık Hamlesi Programının Yürütülmesi.
- 20-MSP Enerji, Madencilik, Ormancılık, Denizcilik ve Ulaştırma Hamleleri Programının Yürütülmesi.
- 21-İhracatın Geliştirilmesi:
 - Sınai mamul ihracatının teşviki.
 - İhracat kredilerinin arttırılması ve yayılması.
 - Dış ülkelerde her türlü imkâna sahip güçlü ihracat kuruluşlarının geliştirilmesi.
 - İhracat Sigortası Tesisi.
- 22-İktisadi Devlet Teşekküllerinin verimli çalışır hale getirilmesi hususu MSP programı dahilindedir.
- 23-Milli, Güçlü, Süratli, Yaygın Kalkınmanın bütün yönleriyle gerçekleştirilmesi.
- 24-Kalkınmamıza mâni olan bilcümle mevzuatın kaldırılması, yerine, yeni dinamik, köklü icraatın konması.
- 25-Teknik Erkan-ı Harbiye'nin yetiştirilmesi.
- 26-Sanat ve Meslek okullarının geliştirilmesi, bütün mesleklerin ve ihtisasların yurt sathına yayılması.
- 27-İdarede ve hizmette, Bakanlar Kurulu'nun teşkilinde, valilerin yetkilerinin arttırılmasında "Yeniden Büyük Türkiye" yapısına geçilmesi.
- 28-Ekonomik faaliyetlerin tam bir plan ve koordinasyon altında yürütülmesi.
- 29-Paramızın dolara bağlı olmaktan ve değer kaybetmekten kurtulması. Sağlam, Milli bir para olması.
- 30-Ticaretin Geliştirilmesi.
 - Tefecilik, Karaborsa ve her çeşit haksız kazancın önlenmesi.
 - Piyasada darlık ve pahalılığa karşı gereken tedbirlerin alınması.
 - "Stok rejimi"nin tatbiki ve Ticaret Bakanlığı'nın emrine bu husustaki lüzumlu fonların tahsisi.
 - Aynı malın mümkün mertebe bütün yurtda aynı fiyatla satılması için gereken tedbirlerin alınması.
- 31-Her sahada, tarımda, sanayide hizmetlerde verimli ve kaliteli üretimin azami derecede arttırılması için gereken tedbirlerin alınması.
- 32-Yatırımların tatbikindeki finansman, eleman, organizasyon aksaklıkları yönünden meydana gelen milyarlar tutan korkunç israfın ortadan kaldırılması için tedbirlerin alınması; yatırımların hızlandırılması için buna mâni olan mevzuat ve tatbikatın kökünden değiştirilmesi.
- 33-İlmi araştırmalar, prodüktiviteyi (verimliliği) arttırmaya yarayan teknolojik gelişmelere hız verilmesi.
- 34-Bütün kalkınma çalışmalarının imanla, inançla, azimle ibadet aşkıyla yapılmasının temini.
KALPLERDE "YENİDEN BÜYÜK TÜRKİYE" MEŞALESİNİN YAKILMASI.

HERKESE REFAH

MSP 43 Milyonun hepsine daha fazla refah getirmek için çalışıyor.

MSP üç yıl önce idareyi devraldığında; aradığını bulamadığı için geçtiğimiz devrede 25 yıllık solcu CHP ve 25 yıllık Liberal renksiz AP zihniyetlerinin bilgisiz ve beceriksiz ellerinde kalan Aziz Milletimizin evlatlarının büyük kısmını fakir, aciz ve geçim sıkıntısı çeker buldu.

“MSP’nin Tarihi Yeri” bölümünde belirtildiği gibi, idareye geldiğimizde Asırlar boyu Dünya’nın en zengin ve güçlü ülkesi olarak gelen Milletimiz diğer milletlere nazaran izafi olarak geri kalmış; Milletlerarasında nüfus itibariyle 16. sırada olduğumuz halde , milli gelirden 25. sıraya, fert başına düşen milli gelirden ise 52. sıraya düşürülmüş, satıhtaki birtakım boş kalkınma laflarına rağmen gerçekte fabrikalar iki şehirde, kredileri belli kişiler alıyor, nüfusun büyük çoğunluğu karasapan arkasına terkedilmiş, geçim sıkıntısı çekiyor. Köylü, işçi, memur, esnaf, dar gelirli, sömürücü ağır vergi ve faiz yükü altında eziliyor. Başta yaşlı düşkün, sakat, dul ve yetimler olarak, ezilen nüfusun büyük kısmı fakirliğe, yoksulluğa, muhtaçlığa terkedilmiş idi.

“Herkes Refah” MSP’nin Bayrağıdır.

Bu noktada kollar sıvandı. Hem Milli Gelirin hızla artırılması hem de milli gelirin adilane dağıtılması için geceli gündüzlü çalışılmaya başlandı.

“Milli Görüş” Tamdır, Kâmindir, “Bereket”e vesiledir. Solcu Görüş ve Liberal - Renksiz Görüş ise Yanlıştır, Kısırdır, Bereketsizdir.

CHP’nin temsil ettiği Solcu Görüş, Toplumun menfaati adına ferdi ezer, “Esas olan somunun âdil bölünmesidir” der, somunu büyütemez. Yanlıştır, kısırdır, bereketsizdir

AP’nin temsil ettiği Liberal Renksiz görüş. Ferde hürriyet veriyorum diye, sömürüyü getirmiştir, bir avuç zümreye büyük kitleleri ezdirmiş, “Esas olan somunun büyütülmesidir” der, arslan payını cebine atmaya çalışır. Asıl hedefi “Milli Geliri” artırmak değil, ufak bir zümrenin “Sömürü geliri”ni artırmaktır.

MSP’nin temsil ettiği Milli Görüş’ün yolu ise hem somunu büyütme (Milli Geliri artırmak) hem de büyüyen somunu âdil bölmektir, işte “Herkes Refah” programı budur.

Bundan dolayı hem tarihi büyük ağır sanayi hamlesini başlattık, bütün yönleriyle Milli, Güçlü, Süratli, Yaygın Kalkınmayı başlattık. Hem de köylüyü, işçiyi, esnafı, memuru, dar gelirliyi, yaşlıyı, sakatı, düşkünü, dulu, yetimi, sömürü, ağır faiz ve vergi yükü altında ezilmekten kurtarmaya, Milli Gelirden ve kalkınma imkanlarından paylarını âdilâne bir şekilde almalarını temine çalışıyoruz.

“Pansuman Tedbirleri” Kapitalist rejimin. Liberal - Renksiz Görüşün aldatmacaları ve oyalmalarıdır.

Aslanan Dar gelirli büyük kitleleri, sömürüye, faize, vergiye ezdirmemektir. “Sıhhatli Ekonomiye” geçiştir.

- Faizi ödemek için illa bankaya gidip ödemek şart değildir. Tüccarın, sanayicinin, devlet kuruluşlarının ödedikleri yüksek faizler masrafa yazılıyor. Malların, ihtiyaç maddelerinin fiyatlarını yükseltiyor. Köylü, işçi, memur, esnaf, büyük dar gelirli kitleler köy pazarında, çarşıda, pazarda ne alsalar, bu birikmiş faizleri ödüyorlar. Sonunda faizi ödüyen köylü, işçi, esnaf, memur, dar gelirli oluyor. Faiz dar gelirliyi ezer.
- Yine vergi ödemek için illa Maliye’ye gidip yatırmak şart değildir. Tüccarın, sanayicinin, devlet kuruluşlarının ödedikleri vergiler, malların fiyatları içinde yerini alıyor. Bu ağır

vergileri sonunda köy pazarında, şehir çarşısında ihtiyaç maddeleri alırken köylü, işçi, memur, esnaf ödüyor.

- Asgari ücret günde 60 TL. denildiği halde, ayda 1800 TL. olan bir işçi ve memurdan, ayda 600 TL. vergi kesmek zulümdür, haksızlıktır.
- Devlet gelirlerini, fakir fukarayı ezerek değil, milletin kendine teslim ettiği zenginlikleri iyi işleterek temin etmelidir. Millet, Devlete asgari 240 Milyar TL.lık yatırım sahibi İktisadi Devlet teşekküllerini teslim etmiştir. Devlet bunları iyi işletmeli, yıllık asgari yüzde on hesabıyla 24 milyar gelirini buradan temin etmelidir. Millet Devlete asgari 100 Milyar TL.lık orman kerestelik haline gelmiye müsait ağaç teslim etmiştir. Devlet bunları iyi çalıştırmalı, yılda asgari 10 Milyar TL.lık gelirini buradan temin etmelidir. Millet Devlete takriben Trilyonluk işletmeye müsait olduğu tesbit olunmuş maden zenginliği teslim etmiştir. Devlet bunun iyi işletmeli, yılda 300 Milyar TL.lık gelirini temin etmelidir.
- 25 yıllık solcu CHP'nin ve 25 yıllık Liberal Renksiz AP'nin beceriksiz, bilgisiz, idarecileri yüzünden bu zenginlikler Devlete gelir getireceğine, madenleri işleten ETİBANK her sene zarar etmekte, iktisadi devlet teşekküllerine devlet 70 Milyar TL. bulup vermeye mecbur kalmakla, orman idaresine devlet her sene takriben 1.5 Milyar TL. bulup vermeye mecbur kalmaktadır.

Geçtiğimiz yıllardaki CHP ve AP idarecileri Milletin bu emanetlerini iyi işletip verimli hale getirip, devlete gelir getireceklerine, iyi ve verimli, dirayetli işletmeyi başaracaklarına, devlet masraflarını karşılamak için köylüyü, işçiyi, memuru, esnafı, dar gelirliyi ağır vergi ve faiz yükleri koyarak, ezmişlerdir.

- Bu aziz Milletin, köylü, işçi, esnaf, memur evlatlarını bir yandan ağır gelir vergileri, diğer yandan çarşıda pazarda ağır vergi ve faiz ile üç yaşından beş yaşından itibaren büyürken ez, ez, ez, sonra 65 yaşına gelip, hasta olsun, işte hastalık sigortası yaptım ya de, bu sıhhatli yol değildir. Bir insanı önce hasta edip, sonra pansuman yapmaya benziyor. Tıpkı "İhracatta Vergi İadesi"nde olduğu gibi. Mamulleri vergi ve faizle pahalılandır, sonra vergi iade ediyorum ya işte de. Bu onun yerini tutmaz. Sıhhatli bir yol değildir.

MSP üç yıldan beri "Herkese Refah" programını başlattı ve bu yolda önemli adımlar attı.

MSP üç yıl önce gelir gelmez, kolları sıvadı "Herkese Refah" programını tatbik başladı.

Bunun için Tarihi Büyük Ağır Sanayi, "Milli, güçlü, süratli, yaygın kalkınma", "Hakiki Maddi Kalkınma" hamlelerini başlattı. Somunu azami derecede büyütmenin yolunu açtı. Milli Geliri artırmanın, önceki solcu CHP ve Liberal Renksiz zihniyetli AP idarecilerinin doğurduğu ve devamlı olarak artırdığı "Zümrevi ve coğrafi dengesizlikleri" gidermenin en büyük hamlesini başlattı.

- 4 BYP hazırlıklarında 14 GELİR GURUBU Vatandaşın Milli Gelirden âdil ölçüler içinde pay almaları gözetildi. Bu hamleleri lafta bırakmayıp, plana "SOSYAL KATSAYILAR" esasını getirdi.
- Dar gelirli büyük vatandaş kitlelerini ezen gayri âdil vergi ve faiz yüklerini kaldırmak için "Sıhhatli Ekonomiye" geçmek için önemli adımlar attı.
- 14 GELİR GURUBU'na ayrı ayrı ferahlık getirmek, dengesizlik, adaletsizlik ve lakaydilikleri gidermek, 43 Milyonun hepsine insanca yaşama imkânı ve şartı temin etmek için pek çok sosyal adımlar attı.

- MSP'nin 4 yılda "Herkese Refah" programı çerçevesinde attığı adımları, yanlış zihniyetlerle yaptığı mücadeleleri, Aziz Milletimiz ve gelir grubu mensupları dört yıl boyunca dikkatle, memnuniyetle takip ettiler. Bu hizmetler ana hatları ile hülâsaten ayrı bir broşürde Aziz Milletimize takdim olunmuştur.

MSP'nin üçüncü kendi Hükûmetinin taç icraatı inşallah "Herkese Refah" Programının tatbikatı olacaktır.

MSP Birinci Hükûmeti esnasında Milletimizin manevi ve maddi kalkınması için birçok önemli hizmetler yapmıştır. Fakat bu hizmetlerin içerisinde "BÜYÜK KIBRIS ZAFERİ" "Taç İcraat" olmuştur.

MSP ikinci Hükûmeti esnasında da Milletimizin manevi ve maddi kalkınma sahasında birçok önemli hizmetler yapmıştır. Fakat bu hizmetler arasında "BEKLENEN TARİHİ BÜYÜK AĞIR SANAYİ HAMLESİ" Taç icraat olmuştur.

MSP'nin bundan sonra kendi kuracağı Üçüncü Hükûmetinin Taç icraatı ise, inşallah "Herkese Refah" programının tatbikatı olacaktır.

MSP

"HERKESE REFAH" PROGRAMINDA BUNDAN SONRA NELER YAPACAK?

GENEL

1. 4 BYP döneminde başlattığımız, tarihi büyük 1976 - 1982 hamlesi, tam bir kalkınma seferberliği ile Milli Geliri (1976 fiyatları ile) 40 Milyar Dolar'dan 70 Milyar Dolar'a çıkartmak, fert başına milli geliri 1000 Dolar'dan 1400 - 1500 Dolar'a çıkartmak suretiyle somunu erişilebilecek asgari seviyede büyültmek.
2. 4 BYP döneminde bu planın (plan - yeni mevzuat) (plan - fon) (plan - mali kaynak) (plan - yeni organizasyon) prensiplerine göre hazırlanması ve Allah'ın izni ile ancak MSP'nin başarabileceği (BİLGİ, ORGANİZASYON, DİSİPLİN, TAKİP) sistemi yoluyla yürütülmesi ve böylece; aşağıdaki "Sosyal Katsayılar" vasıtası ile "Herkese Refah" programının tatbiki suretiyle bütün vatan sathında, dengesizliklerin azami derecede giderilmesi ve l4 gelir grubu arasında âdil gelir dağılımı ve refah dağılımını sağlamak.
3. "Sıhhatli Ekonomiye Geçiş" Vergi Islahatı, Kredi Islahatı, Faiz Yükünün kaldırılması. Dar gelirlinin ve ekonominin ağır ve yanlış vergi ve faizden kurtarılması.
4. İSRAFIN KALDIRILMASI. Lüzumsuz formalitelerin kaldırılması, yeni mevzuat ve (Bilgi, organizasyon, disiplin, takip) ile yatırımlardaki halihazır büyük ve korkunç para, zaman, eleman israfının önlenmesi. İlmi ve Teknolojik Araştırmalara hız verilmesi. Verimliliğin artırılması.

Bu hamleler "Herkese Refah" programının ana hamleleridir. 43 Milyona daha fazla refah getirebilmek için temel adımlardır.

ÖZEL

KÖYLÜ'ye REFAH için yapılacaklar

1. Köy yol-su-elektrik hizmetlerinin daha süratle ve disiplinli bir programla tamamlanması.
 2. Köy yol-su-elektrik hizmetlerini yapan makinaların ve bu hizmetlerde kullanılan malzemelerin yurdumuzda ucuz ve bol üretimi.
 3. Kurulmasına başlanan inşaat makinaları fabrikalarının tamamlanması ve tevsileri.
 4. Köy yollarının asfaltlanması, yolların dört mevsim trafiğe açık tutulmaları.
 5. Yüksek taban fiyat politikamıza devam olunması.
 6. Üretimin artırılması, tarım ve hayvancılık HAMLELERİNİN tamamlanması.
 7. Köye tarım ve hayvancılıktan başka el tezgâhı, imalat ve sanayi götürülmesi.
 8. Köyün, Cami, Kur'an Kursu, kadro, okul, sağlık yurdu, öğretim, meslek okulları ihtiyaçlarının tamamlanması.
 9. Tohumun ıslahı, sulama, ucuz ve bol gübre, ucuz ve bol traktör ve yedek parça, bol ziraat alet ve makinaları.
 10. Köylerin yakacak ihtiyaçlarının ucuz ve bol karşılanması.
 11. Zirai kredilerin faizsiz, yeteri kadar ve zahmetsiz verilmesi. Karşılık olarak proje ve arazinin rayiç bedellerinin hesabının alınması.
 12. Tabii afetlerden zarar görenlere yardım fonunun kurulması.
 13. "Bölgesel kalkınma" Projelerinin bütün yurda teşmili ve süratle gerçekleştirilmeleri.
 14. "Genel Sağlık Sigortası"nın yürürlüğe konması.
 15. Faizsiz "Köy Mesken Kredisı".
 16. İşsizliğin kaldırılması. MSP'nin "iş isteyen derhal iş" programının tatbiki.
 17. Köylü çocuklarına okul için yurt ve özel faizsiz burs.
 18. Tarım işçilerinin de sosyal sigorta sahibi olmaları.
 19. Orman Köylerinde oturanların gelirlerinin artırılması.
- İşçiye ve İşçi Emeklilerimize daha fazla refah için Yapılacaklar:
1. DESİİYAB'ın işçilerimize yarar sağlayacak şekilde geliştirilmesi.
 2. İşçilerimizin fabrikalara ortak yapılması.
 3. İşçilerimize fabrikaların kârlarından hisse verilmesi.
 4. Toplu sözleşmelerle işçilerimizin âdil bir ücret sistemiyle haklarını noksansız almaları, hayat pahalılığına karşı korunmaları.
 5. İşçilerimizin milli gelir artışından, verim artışından, kârdan hisselerini alarak refahlarının yükseltilmesi.
 6. İşçilerimizin üzerindeki ağır faiz ve vergi yükünün kaldırılması. İlk adım: (Ayda 3000 TL. ücrete vergi yok).
 7. İşçi emekli aylık ve tavanlarının artırılması.
 8. İYAK (İşçi Yardımlaşma Kurumu)'nun geliştirilmesi, işçilerimize SSK'dan ayrıca bir de İYAK'tan emekli ikramiyesi ve aylığı verilmesi, temini.

9. “Kıdem Tazminatı Fonu”nun ayrı bir fon olarak kurulması. Böylece müessese iflas etse bile işçilerimizin kıdem tazminatlarını noksansız alabilmeleri için imkân ve teminat sağlanması.
10. Ev hizmetlerinde çalışan kadınların Sosyal Sigortaya dahil edilmeleri.
11. Tarım ve Orman işçilerinin Sosyal Sigorta Kurumuna dahil edilmeleri.
12. Yurt dışında çalışmış olan işçilerimizin Türkiye içi ve dışı hizmetlerinin birleştirilmesi.
13. Yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal haklarının tam olarak temini.
14. Yurt dışında çalışan işçilerimize, Yurda dönmek istediklerinde, çalıştığı yerden emekli olmak hakkının temini.
15. Yurt dışındaki işçi çocuklarının diplomalarının Türkiye’de geçerliliği.
16. Eğitimsiz çırak bırakılmaması. Çırak Okullarında mesleki bilgiler yanında manevi bilgiler ve Milli Hedeflerimiz hakkında da bilgiler verilmesi.
17. Yurt dışındaki işçilerimizle ilgilenmek üzere daha çok din görevlisi, öğretmen, müşavir ve tercüman gönderilmesi.
18. MSP’nin “İşsizliğe Paydos” “İş isteyen derhal iş” programlarının tatbiki.
19. İşsizlik sigortası.
20. Vasıflı işçi eğitimi için müesseseler kurulması.

Memurlarımıza ve Memur Emeklilerimize daha fazla Refah için yapılacaklar:

1. Memur katsayılarının hayat pahalılığına göre otomatik artışı. “Eşel Mobil Sistemi”.
2. Memurlarımıza ayrıca artan yüksek kiralari karşılamak üzere kiralarla beraber otomatik artan “Kira Tazminatı” ödenmesi.
3. Memurlarımıza (Bilhassa doğudaki memurlarımıza) “Yakacak Zammı Tazminatı” ödenmesi.
4. Yan ödemelerin bütün memurlara teşmili. 1977 için asgari 1000 TL. olması ve her yıl otomatik “Eşel Mobil Sistemi”yle artması.
5. Kuruluşların vasıta, kadro ve sözleşmeli personel ihtiyaçlarının yeteri kadar ve her yıl hemen bütçeyi takip eden bir ay zarfında tahsisi.
6. Teknik personel yetiştirilmesi, teknik personel ücretlerinin günün şartlarına ve hızlı kalkınma şartlarına uygun olarak yeni esaslara bağlanması.
7. PTT Dağıtıcılarına fiili hizmet zammı.
8. Teknikerlerin ve Yüksek Teknikerlerin her husustaki mağduriyetlerinin giderilmesi hususunda MSP’nin gösterdiği yakın alâkaya devam olunması.
9. Çocuk zamlarının günün şartlarına uygun hale getirilmesi. Eşel Mobil Sistemiyle pahalılıkla artması.
10. Memurların tahsilde çocuğu bulunanlara (Tahsil Tazminatı) verilmesi.
11. Lisans öğrenimi ve meslek içi eğitime ehemmiyet verilmesi.
12. Gayretli çalışan memurların taltif imkânlarının artırılması.
13. Memurların yatırımlara ortak olmalarının temini için özel teşviklerin getirilmesi.

14. Memurların ağır vergi ve faiz yükünden kurtarılımaları. İlk adım MSP'nin "Ayda 3000 TL. ya kadar maaşa vergi yok" adımı.
15. Memur emeklileri aylık ve katsayılarında yeni (Asgari geçim indirimi) esaslarına göre Eşel Mobil Sistemine göre otomatik olarak artırılması.
16. Memur dul ve yetimlerine kalan maaş oranının artırılması.
17. MEYAK'ın geliştirilmesi. Memurların emekli olduklarında emekli sandığından başka bir de MEYAK'tan ikramiye ve maaş almalarının temini.
18. 1970 öncesi emeklilerinin bircümle haklarının kanunlaşması.

Esnaf ve Esnaf Emeklilerine daha fazla refah için Yapılacaklar:

1. Sanayi Sitelerinin hızla bütün yurda yayılmaları.
2. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Siteleri Yönetmeliğinde tekrar daha da yeni kolaylıklar ve iyileştirmeler getirilmesi.
3. Çıraklık, kalfalık Kanun tasarısının çıkartılması.
4. Çırak Okullarının açılması. Okulsuz çırak bırakılmaması. Çıraklarımıza mesleki bilgi yanında manevi bilgiler ve Milli Hedeflerimizin de öğretilmesi.
5. Esnaf Sicil Kanununun çıkartılması.
6. Esnaf kredilerinin hacmini bugünkünün birkaç misline çıkartılması. Limitlerinin artırılması ve kredi dağılımında bölgesel ve zümrevi dengesizliğin giderilmesi. Kredilerin projeye, tezgâha, menkul ve gayrimenkulde yeni kıymetleri karşılık olarak alınabilmesi.
7. Esnaf ve Sanatkâr kredilerinin faizsiz olarak verilmesi.
8. Esnaf ve Sanatkâr mesken ve dükkân, tezgâh edinme kredilerinin de faizsiz olarak verilmesi.
9. BAĞ-KUR'un geliştirilmesi, BAĞ-KUR fonlarının esnaf için kullanılması.
10. BAĞ-KUR Emeklilik haklarının günün şartlarına intibak ettirilmesi.
11. Birikmiş BAĞ-KUR, SSK, Emekli Sandığı haklarının birbirine intikalinde paralelliğin sağlanması.
12. Esnafın vergi ve faiz altında ezilmekten kurtarılması. İlk adım "MSP'nin yılda 36.000 TL. net kazançtan vergi alınmaması" adımı.
13. EYAK (Esnaf Yardımlaşma Kurumu)'nun kurulması ve geliştirilmesi. Bu sayede esnaflara emekli olunca bir ikinci ikramiye ve maaş bağlanması imkânının sağlanması.
14. Esnaf ve Sanatkârların yatırımlara ortak olabilmeleri için özel teşvik.
15. Esnaf ve Sanatkârların Sanayi Bölgelerinde, çarşılarında müşterek "Sipariş bulma ve takip", "İhracat", "Sergilere teşvik", kalite kontrol ve diğer müşterek hizmetleri yapacak büro ve imkânların geliştirilmesi.

Yaşlılar, Sakatlar, Dul ve Yetimler, Düşkünler, Yoksullara daha fazla Refah getirmek için Yapılacaklar:

1. Bakmakla mükellef kimsesi bulunmayan yaşlılar için İl ve İlçelerde "huzur evlerinin" kurulması, ıslahı ve yürütülmesi.

2. MSP'nin bütün dul ve yetimlere maaş bağlanması hususundaki Kanun Teklifinin kanunlaştırılması.
3. Genel Sağlık Sigortası.
4. Sakatlara iş verilmesi hakkındaki mevzuatın islahı ve yürütülmesi.
5. Sakatların çalışabilmeleri için özel iş yerlerinin açılması.
6. Çalışabilecek sakatlardan hiçbirinin işsiz kalmaması için gereken tedbirlerin alınması.
7. Sakatların eğitimi için okullarının arttırılması ve modern teçhizatla donatılması.
8. İşsiz herkese MSP'nin "İş isteyen derhal İş" programının tatbiki.
9. Düşkünler ve yoksullar için aşevlerinin ve bakımevlerinin arttırılması.
10. Bakıma muhtaç çocukların öksüz ve yetimlerin tamamının bakımevi yurt ve okul ihtiyaçlarının öncelikle karşılanması.
11. Yaşlı, dul, yetim, düşkün, yoksul ve sakatlara sosyal hizmetlerin yapılabilmesi için Diyanet İşleri Başkanlığı ve Vakıflar Umum Müdürlüğü nezdinde özel fonların kurulması ve bunlara şartlı bağışların kabulü.

LİDER ÜLKE TÜRKİYE

Şahsiyetli Dış Politika:

MSP "Lider Ülke Türkiye" Bayrağını açmıştır. MSP "Şahsiyetli Dış Politika"nın bayrağıdır.

AP ve CHP dışa bağlı dış politika yürüttüler.

Birbiri ardasına uzun yıllar idarede kalan solcu CHP ve liberal renksiz AP, üç yıl önce MSP'nin iktidara geldiği zamana kadar ana karakteri itibarıyla dışa bağlı bir dış politika yürütmüşlerdir. AP ve CHP'nin aziz milletimizin büyük ve şerefli tarihi ile mütenasip olmayan bu sönük, silik ve şahsi-yetsiz dış politika tutumlarını şu olaylar apaçık tarif etmektedirler:

CHP ve AP'nin dış politika ruh ve tutumu:

- 1- 1963 de CHP iktidarda. Kıbrıs'ta kan gövdeyi götürdü. Müdahale edilmemiş seyirci kalınmıştır.
- 2- 1967 de AP iktidarda. Kıbrıs'ta kan yine gövdeyi götürdü. Müdahale edilememiş seyirci kalınmıştır.
- 3- 13 yıl boyunca Kıbrıs'ta Makaryos adım adım beynelmilel anlaşmaları çiğnemiş, sayısız mezalim yapmış, Kıbrıs'la devamlı kanlı olaylar olmuş, bütün bunlara sadece seyirci kalınmıştır.
- 4- Ege adalarında Yunanlıların beynelmilel anlaşmalara aykırı olarak tahkimat yapmalarına yine seyirci kalınmıştır.
- 5- Ege'deki haklarımızın korunmasında (FIR Hattı, Kıta Sahaneliği v.s.) büyük lakaydi gösterilmiştir.
- 6- Yunanlıların Batı Trakya'daki Müslüman ve Türk kardeşlerimize beynelmilel anlaşmalara aykırı olarak planlı bir imha ve zulüm tatbikatına seyirci kalınmıştır.
- 7- İsrail'i ilk tanıyan AP ve CHP idarecileri olmuştur.

- 8- Cezayir'i son tanıyan AP ve CHP idarecileri olmuştur.
- 9- Beynelmilel toplantılarda ve Birleşmiş Milletler'de sadece birkaç batılı ülkeye bakılmış, onlar ne yapıyor ne istiyorsa, hep ona göre parmak kaldırılmıştır.
- 10- Diğer ülkelerde Müslüman Türklere yapılan zulümlere de seyirci kalınmıştır.
- 11- Baskı ve zulümlere dayanamayıp Türkiye'ye göç eden kardeşlerimizin oradaki haklarının alınıp kendilerine verilmesi hususu hep sürüncemede bırakılmıştır.
- 12- Bütün bunlar yetmiyormuş gibi;
Batı Avrupa ile siyasî olarak birleşip tek devlet olmak gayesiyle Türkiye'yi Avrupa'ya vilayet yapmayı;
Türkiye'yi Avrupa'ya pazar yapmayı hedef alan
Ortak Pazar anlaşmaları yapılmış;
Bu anlaşmalar içinde;
Batılları efendi; Aziz Milletimizi uşak,
Batılları turist, Aziz Milletimizi hizmetkârı,
Batılları yurdumuzdaki verimli Sanayi ve Tarım işletmelerine sahip, Aziz Milletimizi parya,
Batılları ortak, Aziz Yurdumuzu onların sömürgelerine tek edilmiş pazar yapan;
Batıllardan izin alınmadan hatta kendini koruma tedbirleri alamayan diğer ülkelerle ve bu meyanda bilhassa kardeş Müslüman ülkelerle dilediği gibi ekonomik anlaşma yapmaya mani olan, Maddelerin altına rahatça imzalarını atmışlardır.
- 13- Nato içinde "Nimet - Külfet" dengesini kuramamışlar sadece külfetleri yüklenmişlerdir.
- 14- Kardeş Müslüman Ülkelerle münasebetleri uzun yıllar boyu ihmal etmişlerdir. Onların iyi niyetli birçok yaklaşma ve işbirliği tekliflerini daima itmişlerdir. Satıhtaki sun'î sözlere mukabil, onları temelde ve fiiliyatta gücendirmişlerdir.
- 15- Orta Doğu'ya tek dış hat uçak seferini Telaviv'e yapmaktadırlar.
- 16- 10 Mayıs 1976'ya gelinceye kadar AP ve CHP yöneticileri,
Müslüman Ülkeler arasındaki işbirliğini temin maksadıyla çalışmakta olan "İslam Konferansı" çalışmalarına turist olarak gidip, gelmişlerdir Bu toplantılarda "Biz müşahidiz" dediler. "Biz üye olamayız" dediler.
- 17- "Petrol Üreten Ülkeler" in petrolü değeri pahasına satmak arzularıyla mücadele için kurulmuş olan "Batı Enerji Ajansı"na aleyhimizdeki sayısız şartlar pahasına ve bu meyanda bilhassa batılların kendileri için yaptıkları petrol yerine başka yakıt bulma araştırmalarının büyük masraflarına katılmak suretiyle ağır ödemeler altına girmek ve Türkiye'yi batılların kriz halinde kolay ve bol petrol bulabilmeleri için milyarlarca dolar harcayıp, petrol satın alıp, batıllar için petrol depoları hazır tutma mükellefiyeti altına koyan, koyma maksadını güden bu ajansa üye olmak için çok gayret sarfetmişlerdir.
- 18- Yıllar boyu "Kıbrıs Meselesi" gibi önemli bir konu Birleşmiş Milletler'de konuşulurken Kardeş Müslüman Ülkelerin bile hayati ehemmiyeti haiz bir konuda desteklerini toplayamamışlar, hep tek kalmışlardır.

Hatta Milli Menfaatlerimizle bağdaşmayan aleyhimizdeki birçok kararların altına kendi kendilerine imza atmışlardır.

19-Bugüne kadar dış ülkelerdeki tanıtma hususunda ana hatlarıyla israftan başka bir şey yapıldığını söylemek çok güçtür.

Bazı ard maksatlıların bizi olduğumuzun tam tersine barbar tanıtımlarındaki gayret ve başarılarına sadece seyirci kalmışlardır.

Aziz Milletimizin, tarihin en şerefli milleti olduğu, insanlığa ışık saçan en büyük medeniyetin bin yıl bayraktarlığını yaptığı, ilimleri kurduğu, ilimleri geliştirdiği ve her sahada insanlığa sayılamayacak kadar çok ve büyük hizmetler yaptığı hususunun tanıtılmasına ait hemen hemen tek bir faaliyet gösterilemez. Bizi şerefli, eşsiz, büyük manamız ve eşsiz tarihimiz ile tanıtmaya gayret edeceklerine, Avrupa taklitçisi olarak tanıtmanın gayreti gösterilmiştir.

25 yıl iktidarda kalan solcu Halk Partisi ve 25 yıl iktidarda kalan liberal renksiz görüşlü Adalet Partisi harp silah ve vasıtalarının yurdumuzda imalini ihmal etmişlerdir. Her şeyden önce büyük bir gayret ve titizlikle kurulması lazım gelen Milli Harp Sanayiini kurmamışlardır. Kahraman ordumuzun birçok ihtiyacı açısından bizi dışa bağlı hale getirmişlerdir. 50 yıldan beri çeşitli gayretlerle kurulmasına çalışılan uçak sanayi teşebbüslerini akim bırakmışlar, montajcılıkla, ithalatçılıkla milleti oyalamışlardır. Bugüne kadar Uçak Fabrikalarımızı, Tank Fabrikalarımızı, Top Fabrikalarımızı, Roket Fabrikalarımızı çoktan kurmuş olmamız lazım gelirken. 50 yıllık bir surede bu hayati ehemmiyeti haiz sahanın en büyük ihmali gösterilmiştir. Aziz Milletimizin ve Devletimizin idaresinin solculara ve renksizlere bırakılamayacağını en açık delillerinden birisi bu acı gerçektir.

MSP YENİDEN BÜYÜK TÜRKİYE BAYRAĞINI AÇTI VE DÖRT YILDIR ŞAHSİYETLİ BİR DIŞ POLİTİKA YÜRÜTTÜ.

İlk iş olarak Milli Harp Sanayimizi planlamayı, kurmayı ve geliştirmeyi ele aldık. 25 yıllık solcu CHP ve 25 yıllık liberal - Renksiz AP'nin ülkemizi izafi olarak geri bıraktıran bilgisiz, beceriksiz ve verimsiz devirlerinden sonra Milli Selamet Partisi iktidara geldiği zaman, işte, Ülkemizi dış politika açısından, Milli harp sanayi açısından yukarıdaki maddelerle tarif edilen noktada buldu. İdareye gelir gelmez, kollar sıvandı yeni bir devir başlatıldı. Lider Ülke Türkiye bayrağı açıldı. Şahsiyetli Dış Politika esasları va'z edildi. Her iki Hükümetin Programına yeni bir yön verildi. Üç yıldan beri aşağıda belirtilen noktalardan yürünerek Yeniden Büyük Türkiye'nin kurulmasına, Lider Ülke Türkiye'ye yönüldi:

- 1- Makaryos'un ve Rumların Kıbrıs Adasında 14 seneden beri yaptıkları zulme son verildi. Rumlar Adayı Yunanistan'a ilhak etmek üzere kanlı olayları başlatır başlatmaz daha iktidara geldiğimizden 6 ay geçmemiştiki Kıbrıs Barış Harekatına karar aldık. Şahsiyetli bir dış politikanın üzerimize yüklediği görevi ifa ettik.
- 2- Kıbrıs Barış Harekatını başlatırken ve yürütürken ortağımız olan parti birkaç saat sonra bu harekâtı durdurmak istediği zaman, tespit edilmiş olan asgari hedeflere varıncaya kadar harekâtı yürüttük. Onların yanlış ve korkak tutumlarına müsaade etmedik.
- 3- O zamanki Hükümet ortağımızın iki hareket arasında Cenevre'ye gidip her türlü tavizi verip Kıbrıs Barış Harekatını hedeflerine erişmekten alıkoyacak çalışmalarını ve kendi kendine hareket etmelerini tanımadık. İkinci Harekâtı başlattık.

- 4- Bu devre esnasında 1. Hükümetimiz süresinde milletimizin manevi ve maddi kalkınması için birçok büyük hizmetler yapılmıştır.

Ancak bu birinci Hükümet devresinin hiç şüphesiz taç icraatı Büyük Kıbrıs Zaferimiz olmuştur.

- 5- Kıbrıs'ta o günden bugüne kadar ortaklarımızın sonunda adanın tekrar Yunanistan'a verilmesine müncer olacak ve adını Taviz koydukları Batılıların arzularına uyma hareketlerini her zaman önledik, şehit kanıyla alınan toprakların ve hakların noksansız bir şekilde muhafazasının ve müdafaasının bekçisi olduk.
- 6- Ege'deki haklarımızı korumak için gereken şahsiyetli politikayı yürüttük ve Ege'de her iki Hükümetimiz devresinde de petrol aramalarını Yunanlıların tehditlerine rağmen başarıyla yürüttük.
- 7- Amerika ambargo koymaya kalkışınca, Amerika'nın bu hasımane tutumu karşısında gereken ciddi ikazı yapmış olmak için üslerini kapattık. Diğer önemli bir kararımız da Milli Harp Sanayimizin Yurdumuzda planlı ve programlı olarak kurulmasına başlanmasını bu kuruluşun hızla yürütülmesinin teminine çalışmamızdır.
- 8- 7. İslâm Konferansı'nı İstanbul'da topladık.
- 9- İslâm Konferansı'na tam üye olduk.
- 10-İslâm Ülkeleriyle ayrı ayrı ekonomik, ticari, teknolojik, kültürel işbirliği anlaşmaları imzaladık.
- 11-7. İslâm Konferansında İstanbul'da alınan önemli kararlara paralel olarak kardeş Müslüman Ülkeler arasında ekonomik, teknolojik işbirliği toplantılarını hazırladık ve işbirliğinin fiilen gerçekleşmesi için gereken adımları attık.
- 12-Milli Kalkınmamıza mani olan CHP ve AP tarafından yapılmış ortak pazar anlaşmalarını tesirsiz hale getirdik. Ağır Sanayimizi kurmaya başladık.
- 13-Milli Harp Sanayimizi ana hatlarıyla planladık. Uçak Sanayiinin kuruluşuna başladık.
- 14-Ağır Sanayimizin kurulması için lüzumlu teçhizat alımlarında milli menfaatlerimize uygun anlaşmalar imzaladık.

MSP YENİDEN BÜYÜK TÜRKİYE, LİDER ÜLKE TÜRKİYE, ŞAHSİYETLİ DIŞ POLİTİKA ALANINDA DAHA NELER YAPACAK?

- 1- Sultan Fatih'in cami olarak vakfettiği ve fethin sembolü olan Ayasofya Camii'ni cami olarak ibadete açmak, Vakıfların ancak ne maksatla vakfedildi ise o maksat için kullanılacaklarına dair kanun hükmünü yerine getirmek.
- 2- 4 üncü 5 yıllık planda güçlü bir Milli Harp Sanayiini ele almak ve bunu gerçekleştirmek. Bu meyanda uçak fabrikamızın temelini bu yıl atmak, tank fabrikasının kuruluşuna bir an önce başlamak, top imali ve roket imali fabrikalarını kurmak, daha büyük harp gemileri yapacak tersaneleri yapmak.

5 yıl içinde ordumuzun tank ve uçak ihtiyacını kısmen montaj, kısmen imalat suretiyle karşılayacak noktaya gelmek,

10 yıl içinde jet motorları hariç uçak ve tank ihtiyacını yurt içinden karşılamak, deniz kuvvetlerimizin ihtiyacı olan büyük gemileri yurdumuzda imal etmiş olmak.

15 yıl içinde jet motorları dahil, harp sanayimizin tamamını ülkemizde geliştirmiş olarak en ileri ülkeler arasında yer almak.

- 3- Müslüman Ülkelerle münasebetleri daha da geliştirmek, bu münasebetleri, siyasi, ekonomik, teknolojik, kültürel araştırma sahasında fiili işbirliği adımlarını atarak verimli ve ileri bir seviyeye ulaştırmak.
- 4- Milli Sanayimiz kurulurken Kardeş Müslüman Ülkelerin ihtiyaçlarının da karşılanmasını hedef almak ve gerçekleştirmek.
- 5- Başlamış bulunan Müslüman Ülkeler ekonomik ve teknolojik işbirliği toplantılarını nokta çalışmalar yerine, sürekli faaliyet gösteren bir müessese haline getirmek.
- 6- Bütün Ülkelerle münasebetlerimizi geliştirmek, bu meyanda komşu ülkelerle, batılı ülkelerle, Japonya ve Amerika ile ticari ve ekonomik münasebetleri Milli Menfaatlerimizi gözetmek şartı ile daha da ileri hacimlere ulaştırmak.
- 7- Kıbrıs Türk Devleti'nin bağımsızlığını ilan etmek.
- 8- Ege Adalarında Beynelmilel anlaşmalara aykırı olarak Yunanlılar tarafından yaptırılmış olun tahkimatı söktürmek.
- 9- Ege'deki haklarımızın hiçbir zerresini feda etmeden korumak.
- 10- Batı Trakya'daki Müslüman Türk Kardeşlerimize beynelmilel anlaşmalara aykırı olarak yapılan zulme son vermek. Her türlü insan haklarına uygun olarak huzur içerisinde yaşamalarına imkân verecek şartları sağlamak.
- 11- Diğer Ülkelerdeki Müslüman Türk Kardeşlerimize yapılan insanlık dışı muameleleri önlemek, gelişmelerine mani olacak davranışların önüne geçmek.
- 12- Milletimizin şerefli tarihinin büyük manası ve hizmetlerine asırlar boyu parlak medeniyetimizle yaptığı hizmetlerin dış ülkelerde tanıtılmasına başlamak ve önem vererek yürütmek.

MSP'NİN ANAYASA'DA YAPACAĞI DEĞİŞİKLİKLER

MSP PROGRAMINDA ANAYASA'DA AŞAĞIDAKİ DEĞİŞİKLİKLERİN YAPILMASI YER ALMIŞTIR:

- 1- Başkanlık sistemine geçilmesi.
- 2- Başkanın doğrudan doğruya millet tarafından seçilmesi.
- 3- Senatonun kaldırılması.
- 4- Millet Meclisinde temsilci adedinin 300'e indirilmesi.
- 5- Millete referandum hakkının tanınması.
- 6- Seçim, nüfus sayımı ve plan devrelerinin birbirleriyle âhenkli bir şekilde akort edilmeleri.
- 7- Temel hak ve hürriyetlerin tam ve kâmil manada tecellisini sağlamak için; yanlış tatbikata vesile teşkil eden hükümleri değiştirmek kararındayız.

Milliyetçi Hareket Partisi Seçim Beyannamesi

Türk Milletine MHP'nin Senedi...

Bugün Türk milleti, şanlı ve mutlu tarihiyle tam manasıyla tezat teşkil eden bir bunalım döneminde bulunmaktadır. İç ve dış şartlar, Türk milletinin dertlerinin hallini zorlaştırmaktadır. Dünya şartları, Türk milletinin millî savunmada, iktisatta, kültür ve inançta çok kuvvetli olmasını gerektirirken, maalesef her sahada derin bunalımlar yaşıyoruz.

Tarihin bu dönüm noktasında, TÜRK MİLLETİ, TÜRK DEVLETİ, TÜRK VATANI, idealist, fedakâr, vefalı imanlı evlâtlarını bir varoluş mücadelesine, bir kurtuluş hareketine çağırmaktadır.

Bu çağırışı bir gönül seferberliği olarak bayraklaştıran, fedakâr, ülkücü ve imanlı Türk insanının tek ümidi olan MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ :

- Şartlar ne olursa olsun, Türk devletinin bağımsızlığı ve vatanın bölünmezliği ilkesi uğrunda ve hür demokratik rejimi paydiyar kılmak için bütün gücüyle mücadele etmeyi,
- Komünizm, emperyalizm ve insanlık düşmanı her türlü akıma karşı yılmadan usanmadan millet varlığını savunmayı,
- Türklük-Gurur ve Şuuru ile İslâm Ahlâk ve faziletini, her türlü istismar ve tahripten kurtararak gönüllerde yaşatmayı,
- Vurguna, tefeciliğe, sömürüye karşı, hakkı, adaleti ve insan haysiyetini hakim kılmayı,
- Hızlı bir kalkınma sağlayarak, milletimizi dışarıya muhtaçlıktan ve sefaletten kurtarmayı,
- Bankaları ve sigortaları devletleştirerek millî sermayeyi sanayie kaydırmayı ve Türk insanını beşikten mezara kadar sosyal güvenliğe kavuşturmayı,
- Milletimizin en mağdur kesimi olan köylümüzü refaha ulaştırmak için Tarım Kentleri projesiyle sanayii ve refahı köylünün ayağına götürmeyi, köylüyü ve mahsulünü sigortalamayı,
- Esnafı tefeci ve banka faizinden, sıkıcı ve boğucu defter tutma yükünden kurtarmayı,
- İşçiyi sömürüden, haksızlıktan, baskıdan, sosyal itibarsızlıktan kurtarmayı ve onu öncelikli hisse senetleriyle mülk sahibi yapmayı,
- Bütün vatandaşlarımızı içine alan sağlık ve yaşlılık sigortasını gerçekleştirmeyi,
- Devlet ve cemiyet hayatında israfı ve çarçuru kesinlikle önlemeyi, lükse son vermeyi, devlet malına, vatandaş mülküne, fert hürriyetine sahip çıkmayı,
- Lekesiz, gölgesiz bir adalet nizamı kurmayı,
- Bütün imkânları seferber ederek, her aileyi insanca yaşayacağı bir yuvaya, muhtaç olmadan geçineceği bir gelire sahip kılmayı,
- Tarım iş, tarım sigorta, toplu sözleşme ve tek sendika kanununu çıkarmayı, sarı sendikacılığa son vermeyi,
- Eğitimi yaygınlaştırmayı, her ailenin çocuğuna sanayi gelişmemize yardımcı olacak tarzda bedava eğitim ve iş sağlamayı,
- Stratejik yeraltı servetlerini devletleştirmeyi,
- Millî menfaatlerimize uygun, ihtikâr ve spekülasyona kapalı, verimli bir dış ticaret rejimi getirmeyi,
- Din ve vicdan hürriyetini, fikir haysiyetini, ilim şerefini temel hak ve hürriyetleri korumayı,
- Hülâsa, herkesin mutlu, herkesin hür, herkesin refahlı olduğu BÜYÜK MİLLİYETÇİ TÜRKİYEYİ KURMAYI TAAHHÜT EDER...

Devlet, vatan ve demokrasi düşmanlarının döktüğü kanlarımızı, şanlı ve şerefli mazimizi ve bütün Türk milletini, bu taahhütümüze şahit tutuyoruz...

SEVGİ, ADALET VE KARDEŞLİK İÇİNDE BÜYÜK TÜRKİYE ÜLKÜSÜ'NÜN ÖNCÜ KADROSU MHP...

Büyük Türk Milleti,

Bunalım ve Tehlikeler İçinde Bulunuyorsun!

5 Haziranda vereceğin reyler, sadece senin hükümetini değil, aynı zamanda kaderini tayin edecektir. Bunalım ve tehlikelere karşı uyanık olmalısın. Çünkü, kendini ancak sen kurtarabilirsin.

İçinde bulunduğumuz bunalım ve tehlikeler, dış görünüşlerinden çok daha ağırdır.

Dün elbirliğiyle cihan medeniyeti kurmuştuk. Elbirliğiyle İstiklâl Harbinde emperyalizmi yere sermiş, bağımsızlığımızı kurtarmıştık. Tarihte karşılaştığımız bütün felaketlerden, elbirliğiyle kurtulmuş, bütün şan ve şeref sahifelerimizi elbirliğiyle, gönül birliğiyle iman birliğiyle kazanmıştık...

Halbuki şimdi, iç ve dış düşmanlar, bizi birbirimize düşürmüştür. Millî birliğimiz, kardeşlik duygumuz tecavüzlere uğramaktadır.

Türk milletinin güç kaynağını bilen, iç ve dış düşmanlar, onu köleleştirmek için bu güç kaynağına saldırıyorlar...

KOMÜNİZM, okullarımızda, sokaklarımızda, meydanlarımızda kol gezmektedir. Artık meydanlarımızda şanlı ay yıldızlı bayrağımızı unutup Kızıl Bayrak çekenler görülmektedir. Lenin, Stalin ve Mao gibi kızıl, kanlı diktatörlerin resimleri dolaşıyor.

Yolunu sapıtanlar, duvarlarımıza «tek yol devrim» diye yazıyorlar!

Bu kızıl diktatörlere bağlananların, «tek yol devrim» diyenlerin, kızıl bayrak çekenlerin amacı nedir? Bunlar sana ne yapmak istiyorlar. Bunların gizli ve açık plânları nelerdir?

Bu soruların cevabını herkesten önce sen düşünmelisin.

Çünkü hedef sensin!..

Kanlı kızıl diktatörlerin yolundan gidenlerin amacı, Türkiye'yi bir cehenneme çevirmektir. Türk insanını karnı aç, sırtı kırbaçlı köle yapmaktır. Bu kızıl kanlı diktatörlerin hakim olduğu ülkelerde insanlar, katliama tabi tutulmuşlar, malından mülkünden, ırz ve namusundan mahrum edilmişler, her türlü hak ve hürriyetten yoksun köleler haline getirilmişlerdir.

Bu kızıl diktatörlerin ülkelerinde öyle bir zulüm ve dehşet vardır ki, onlar kendi vatandaşlarına demokratik hak ve hürriyetleri tanımaya cesaret edemiyorlar.

İşte Türkiye'deki komünist ihanetin amacı, Türkiye'yi de böyle yapmaktır!

Komünizmin kanlı surati, son olarak 1 Mayıs 1977'de Taksim'de ortaya çıkmıştır. Kendi aralarında Rusya'nın veya Çin'in uşaklığını yapmak için birbirleriyle çatışanlar, birbirlerine kurşun yağdırdılar. 40 insan öldü, yüzlerce insan yaralandı. Bir çok şahıs malı, araba ve dükkân tahrip edildi. Kızıl bayrakların dalgalandığı, Lenin ve Kari Marksın resimlerinin asıldığı meydan, bir kaç dakika içinde insan kanıyla kızıla boyandı.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ!

Bu kanlı komünistler, birbirlerine bunu yapınca, Allah korusun sana hakim olurlarsa, sana ne yapacaklarını sen düşün ve tedbirini al!

Komünizm, devletimizi yıkmak, vatanımızı bölmek için içimize nifak ve kin tohumları saçmaktadır. Türkiye'yi birbirine düşman ve birbirinin gırtlığına sarılmış yedi parçaya bölmek istiyorlar. Asırlardan beri aynı vatanın çocukları ve aynı devletin vatandaşları olarak aynı kaderi yaşamış olan milletimizi, ayrı ayrı parçalara bölüp köleleştirmek için çalışıyorlar.

Bu sebeple, Türkiye'de komünizm, bölgecilik, bölücülük ve mezhep kışkırtıcılığı ile kol koladır!

Vahşi komünizm, kendisine daha çok taraftar bulmak için, bölgelerimizi, insanlarımızı, inançlarımızı, bölerek kendine destek yapmak istiyor.

Zaten Türk milleti, 15 seneden beri komünist ihanetin darbe ve sabotajlarından birazdır.

Tehlike bu kadar vahim olduğu halde, siyasî hırsları uğruna komünizme kanat geren, onu tahrik edenler var.

Komünizmin baş hamisi CHP'dir.

Bir komünist nümayişi olduğundan emin bulunduğumuz 1 Mayıs tezahürlerini CHP resmen desteklemiş, CHP'li belediye otobüsleri, Kızıl Bayrak taşıyan militanlara hizmet etmiştir. CHP Genel Başkanı, 16 Haziranda Türk Ordusuna silâh çeken komünist DİSK'in tertiplemediği bu mitingin «görkemli» yani muhteşem geçmesi için elinden geleni yapacaklarını açıkça ilân etmiştir. Ama ne yazık ki, bu mitingin «gökemi» 40 ölü, yüzlerce yaralı, bir yığın kızıl bayrak, Lenin ve Marks resimleri olmuştur.

Vatan haini anarşistleri, «onların yerinde olsam, aynı şeyleri ben de yaparım, yaptıkları az bile» diye alkışlayan, CHP Genel Başkanıdır.

Bizzat İsmet İnönü bile, sağlığında, bugünkü CHP Genel Başkanı Ecevit'in DEV-GENÇ'le işbirliği yaptığını açıklamış ve CHP'li vatandaşlarımızın dikkatini çekmeyi gerekli bulmuştur...

Türk vatanının bölünmezliği, Devletimizin bağımsızlığı ve demokrasimizin bekası için en inançlı mücadeleyi veren tek Parti, MHP olduğu için CHP bizi hedef seçmiştir. Çünkü CHP'yi yıldıran tek parti, MHP'dir.

CHP'nin tahrikleri sonunda 200'e yakın il ilçe ve yan kuruluş teşkilâtımız solcu militanların silâhlı, makinalı tüfekli, bombalı saldırılarına uğramış bir çok ülküdaşımız şehid edilmiştir!

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Hangi parti, davasına olan samimi bağlılığını bu kadar zor imtihanlarda MHP kadar isbat edebilmiştir?

Komünizm, bölgecilik, devlet ve demokrasi kundakçılığı karşısında bizi yalnız bırakma!..

MSP, kendisinin muhtaç olduğu meşruluk dengesini suni olarak sağlamak için, sık sık CHP himayesine girmeyi gerekli bulmakta, bu himayeyi temin etmek için de sık sık CHP'ye koltuk dayneği olmayı kabullenmektedir. MSP'ye verilecek oylar, Türkiye'de sol iktidarın, sol maceranın koltuk dayneği olacaktır.

AP'nin tek başına iktidar olduğu günlerde Türkiye'nin geldiği 12 Mart ortamı, bu partinin de senin özlediğini parti olmadığını isbat etmektedir.

Devlet varlığının, demokrasimizin ve vatan bütünlüğünün devlet gücüyle korunması için en etkili ve tek yol, MHP'yi iktidara getirmektir. Zaten MHP dışında bütün partileri denedin ve aradığını bulamadın.

MHP, en ağır şartlar altında bile davasına, devletine, demokrasiye ve sana olan bağlılığını isbat etmiş bir ülkücü - idealist partidir.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

Senin partin olan MHP, iktidara geldiği zaman yapacağı, şeyleri, 1977 beyannamesinin başında kısaca özetlemiş ve bunu bir senet telakki ederek altını imzalamıştır.

Bizim imzamız, ötekilerinki gibi değildir... Çünkü, gerektiğinde inandığımız ülküler uğruna en ağır ve kanlı saldırılara bile göğüs germekle, sözümüzdeki samimiyetimizi isbat ettik...

Şimdi, aynı senet hükmünde olmak üzere, temel görüşlerimizi ve icraat programımızı sunuyoruz.

Ve senden, mukaddes davamız için bize yardımcı olmanı talep ediyoruz.

Türk Milletinin Dertleri

Türk milletinin bir çok ızdırabı vardır. Genel bir görüş vermek üzere bunlara kısaca işaret edeceğiz.

Bugün Türkiye’de 2 milyondan fazla işsiz vardır. Gizli işsizlerimizin sayısı 5 - 6 milyon civarındadır. Başta işsiz vatandaşlarımız olmak üzere, milletimizin büyük bir kesimi geçim darlığı ve fukaralık içinde kıvrınmaktadır. Devamlı artan hayat pahalılığı, vatandaşın belini biraz daha bükmekte, ekmeğini biraz daha küçültmektedir.

Dış ticaret açığımız 60 milyar liraya yakındır. Bu böyle devam ederse, bu demektir ki, dışardan makina ve temel sanayi mallarını alamıyacağız ve mevcut sanayiimiz bile mahvolacak, işsizlik patlama noktasına gelecektir.

Dış borçlarımız artmakta, yanlış sanayileşme siyaseti sebebiyle millî iktisadımız her gün biraz daha dışarıya, özellikle Ortak Pazar ülkelerine bağımlı hale gelmektedir.

Devlet idaresi ağır, israfli ve iltimaslı işlemektedir.

Bütün bu şartlar, kalkınmamızı daha da yavaşlatmakta ve zorlaştırmaktadır.

Halbuki Türkiye’nin ve Türk milletinin beklemeye tahammülü yoktur.

Köylümüz ağır şartlar altında yaşamaktadır. Her türlü sosyal güvenlik ve insanca yaşama imkânlarından mahrumdur. Tarlalar gittikçe parçalanmakta, üretim maliyetleri yükselmekte, toprak kırılaşmakta, erozyona uğramaktadır.

Geçim sıkıntısı çeken köylülerimiz bir ekmek kapısı bulmak ümidiyle şehirlere akmakta ama kafi iş sahası olmadığı için aç ve perişan, kimsesiz, himayesiz sokaklarda dolaşmakta, gecekondu'lara yığılmaktadır.

Şehir nüfusumuzun yüzde 60’ı gecekondu'larda ızdırap ve sefalet içinde yaşıyor...

Esnaf ve memurun durumu da iç açıcı değildir...

Büyük kesimi itibariyle geçim sıkıntısı çeken Türk milleti, artık insancı, mutlu ve refahlı bir hayata kavuşmak için haklı bir sabırsızlık duymakta ve bir çok sosyal - siyasî gerginlik doğmaktadır.

HIZLI KALKINMA

Bütün bu dertleri halledebilmenin tek yolu hızlı kalkınmadır.

Ama, kolayı, alışılmışı, gayretsizliği tercih eden idareciler bugüne kadar hızlı kalkınma meselesini ciddiyeyle ele almamışlardır.

Nitekim, kalkınmanın sağladığı imkân ve nimetler, milletimizin isteklerini karşılamaktan çok uzaktır.

Devlet tarafından yapılan 5 yıllık planlarda Türkiye'nin kalkınma hızı yüzde 7 olarak tesbit edilmiştir. Zaten her sene gerçekleştirilemeyen bu kalkınma hızının yüzde 3'ü, artan nüfusumuz tarafından emilmektedir. Böylece Türkiye, plân hedeflerini gerçekleştirse bile, yılda ancak yüzde 4 kadar bir kalkınma hızı (gayrisafi millî hasıla artış oranı) temin edebilmektedir ki, milletçe bununla yetinemeyiz.

Bu gidişle Türkiye, ancak 134 yıl sonra Almanya'nın ulaşacağı gelir seviyesine yetişebilecektir. Halbuki hiç kimsenin, bu süre zarfında yaşayacak olan insanlarımızı bir Almanya'dan daha fakir ve ızdıraplı yaşatmaya hakkı yoktur.

Biz, bazı politikacılarımızın şu kadar yıl sonra şu ülkenin bugünkü durumuna ulaşmak tarzındaki düşünce ve hedeflerini kabul etmiyoruz, küçük, zayıf ve gayretsiz buluyoruz.

Halbuki, millî dinamizmin gereği, önce hedefi tesbit etmek, sonra bütün imkânları bu istikamette seferber etmektir. Böyle bir strateji benimsenmedikçe, imkânlarımızı tam olarak değerlendirmek, millî potansiyelimizi azamî ölçüde harekete geçirmek mümkün olmaz.

Biz, her sahada olduğu gibi, kalkınma yolu bakımından da taklitçiliği reddediyoruz, ileri milletlerin çağına ulaşmak için, onların geride bıraktıkları mesafeleri aynen yürümemize gerek yoktur. Millî dinamizm ve potansiyeli, bir harp zamanı dikkati ve heyecanıyla seferber ederek, Türk milletini çağlar üzerinden aşarak, atom ve füze çağına ulaştırmak, bizim temel hedeflerimizden biridir.

Gerçekten, yılda yüzde 13,5 oranında bir Gayri Safi Millî Hasıla artışı sağlamak bile, Türkiye'nin istenen hızda bir kalkınma sağlayabilmesi için kâfi gelecektir.

Bunun için, çağımızın en ileri teknoloji ve üretim metodlarıyla çalışan modern bir ekonomi hayatı kurmak gerekmektedir.

PLÂNLAMA

Böyle bir kalkınmayı gerçekleştirmek için, bütün imkân ve potansiyellerimizi seferber edebilecek bir «Etkili Millî Plânlama» temin edeceğiz.

Ancak, kâğıt üzerinde en güzel plânların yapılmış olması, hatta bunun en mükemmel imkânlarla teşkilâtının kurulmuş olması yetmez. Evvelâ insan ve bilgi unsurunun mükemmel olması lâzımdır.

Bugün Türkiye'de Devlet Plânlama Teşkilâtı vardır. Ancak bu teşkilâtın bu kadar çalışan kilit personeli, memleketimizin beşerî ve fizikî kaynaklarını, Türk milletinin yapıcı, üretici dehasını, muktedir olduğumuz büyük kalkınma hızını idrak edememişlerdir. Biz, plânlama kadrosunu, engel tanımayan, yüksek, ilim teknoloji ve ahlâk meziyetleriyle mücehhez, ülkücü, fedakâr millete hizmet aşkıyla dolu insan-bilgi kaynağı olarak görüyoruz ve bu bizim plânlamamız bu meziyetteki kadrolarca yürütülecektir.

Millî ekonominin sektörleri arasında tam bir koordinasyon sağlanması ve hızlı kalkınmanın ahenkli yürütülebilmesi için, Plânlama çalışmalarında MİLLET SEKTÖRÜ ile ÖZEL SEKTÖR temsilcilerinin de bulunması gereğine inanıyoruz.

Bizim plânlamamız, böyle ilim ve ahlâk sahibi, memlekete hizmet aşkıyla tutuşan idealist-ül-kücü kadrolarca yürütülecektir.

ETKİLİ MİLLÎ PLÂNLAMA

Türkiye'nin meselelerini halledebilmek için evvelâ imkân ve ihtiyaçlarımızın bir dökümü yapılmalıdır. Bu yapılmadıkça, ne ihtiyaçlarımızın ne de imkânlarımızın bilinmesi mümkün olmaz.

Türk milletinin güçlenmesi, mutluluğa kavuşması ve cihanşümul bir medeniyet görevini ifa edebilmesi için, bütün imkânlarını, hiç israf etmeden, seferber etmesi gerekiyor.

Bu seferberlik, evvelâ gönüllerde başlayacaktır. Gönüllerin iman ve sevgi ateşi, bütün millî enerjimizi harekete geçirecektir. İlim bu hareketin millî hayatımızdaki planlamasını yapacak olan rehberdir.

Ancak güçlü, dinamik ve etkili bir devlettir ki, hızlı ve gerçekçi bir kalkınmayı gerçekleştirebilir. Bizim anlayışımızda iktisadî ve manevî kalkınmanın öncüsü, motoru ve mimarı, Millî Devlet'tir...

MHP iktidarında gerekli Anayasa değişiklikleri yapılarak, milletin temel ümidi olan Devlet güçlendirilecektir.

Millî eğitim, bu devletin ve süratle kalkınmanın milletin bütün kültür, ilim, ihtisas ve teknoloji ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde düzenlenecektir.

Devletin iktisadî ve sosyal hayattaki etki ve görevleri genişletilecektir. Ancak, bugünkü lagar, yavaş, çarkları birbiriyle çatışan bir devlet idaresi değil, dinamik, ilim prensipleriyle hareket eden, inanmış kadrolarla çalışan MİLLÎ VE GÜÇLÜ DEVLET bunları başarabilir...

Bu devlet, mutlaka demokratik olacaktır. Toplum menfaatlerine kesin bir öncelik tanımakla birlikte, ferdin mülkiyet, haberleşme, kültür, seyahat, serbestçe fikir ve kanaat edinme hürriyetlerini tanıyacak ve her türlü tecavüze karşı koruyacaktır.

Zaten güçlü devlet, Türk milletinin tarihi karakterine de uygundur. Dünya tarihinin iktisatta, siyasette ve sosyal hayatta ilk ve en başarılı merkezi devletini Türkler kurmuşlardır.

Bizim devletimiz, vatandaşın sırtında bir yük, kalbinde bir korku, kapısında bir soyguncu devlet değildir. Bizim devletimiz, vatandaşın bütün ömrünce güveneceği, onun yarınlarını bile garanti-lemiş, vatandaş her türlü güvensizlik endişesinden kurtarmış, vatandaşla, milletle bütünleşmiş bir ADALET DEVLETİ'dir...

MHP iktidarı, önce devlet islahatından başlayacaktır.

DEVLETİN İKTİSADİ VE SOSYAL GÖREVLERİ

Türk devleti, bütün Türk vatandaşlarının hürriyetlerinden, geçimlerinden ve güvenliklerinden sorumludur.

Devlet, kendisini bir avuç sömürücünün, vurguncunun, murabahacının bekçisi, öteki vatandaşların ise tahsildarı ve polisi sayamaz.

Devlet haklı ve meşru kazancın, alın terinin bekçisidir... Vurgunun, sömürünün, zulmün düşmanıdır.

Ancak bu ilkeleri Anayasa yazmakla iş bitmez. Devleti, evvela bu ruha kavuşturmak, bu ruhu devlet olarak müesseseleştirmek ve bu devlete görevlerini yerine getirecek yetkileri vermek lâzımdır.

DEVLET PLÂNLAMASI

İktisadî kalkınmada, özel sektörü inkâr etmeksizin, devlet plânlamasına ve devlet müdahalesine inanıyoruz. Ancak, bir çok kaynakları israf edilen veya atıl bekleyen, insanları ise hizmet isteyen bir devlet, iktisadî hayatta eli kolu bağlı kalmaz.

Devlet plânlamasını plân hedeflerini gerçekleştirmekte ve Türkiye'ye çağlar üzerinden aşırarak atom ve füze çağına ulaştırmakta etkili bir araç haline getirmek isteğimiz bundandır.

DEVLET SEKTÖRÜ

Kalkınma halindeki ülkelerde devletin iktisadî görevlerini yerine getirmesinde en önemli aletlerden biri de devlet sektörüdür. Plân, ancak devlet sektöründe «emredici» olacağına göre, millî iktisadın verimli olarak yönlendirilmesinde devletin büyük rolü vardır.

Ancak, bugün 350 milyar liralık işletme sermayesine sahip olan Kamu İktisadî Teşebbüsleri, yüzde 1 gibi gülünç bir kârla çalışmaktadır. Kamu iktisadî Teşebbüslerinin büyük bir kısmı zarar etmekte ve bu zarar, belki de o hizmetten hiç faydalanmayan vergi mükelleflerince kapatılmaktadır.

MİLLÎ DEVLET HOLDİNGİ

MHP, Kamu İktisadî Devlet Teşebbüslerinde esaslı bir yeniden düzenlemeye gidecektir. Bu düzenlemenin hedefi, israfı önlemek, verimli ve rasyonel çalışmayı sağlamaktır. Bu teşebbüsler büyük bir millî devlet holdingi yani birbiriyle koordineli olarak çalışan bir iktisadî birlik halinde toplanacak ve piyasa şartlarına göre iktisaden verimli çalışmaları için gerekli yetkilerle teçhiz edilecektir.

Böylece, Kamu iktisadının siyasî müdahalelerden uzak, plân hedefleri doğrultusunda ve rasyonel çalışmaları sağlanacaktır.

Bizim inancımızda devlet, biracılık ve kibritçilik yapmaz. Devletin görevi ağır sanayie öncülük etmek ve millî ekonomiye dengeleyici, hızlandırıcı bir rol oynamaktır. Bu düşüncemiz, devlete yeni sermaye imkânları sağlayacak bu imkânların ağır sanayie yatırılmasıyla devletin yatırım potansiyeli artacaktır.

Varlığını gerekli ve iktisadi bulduğumuz özel sektör, teşvik tedbirlerinin yanında, böyle verimli ve yönlendirici bir Devlet Sektörünün meydana getireceği iktisadî mekanizma sayesinde kendiliğinden gelişecek ve plân hedeflerine yönelecektir. Çünkü, devletin iktisadî hayattaki rasyonel etkisi, plân hedeflerine uygun yatırımları daha kârlı kılacaktır.

ÖZEL SEKTÖR

Özel sektörün lüzumuna inanıyoruz. Çağdaş ekonominin son derece karmaşık hayatını tamamen devletin veya devlet işletmeciliğinin yönetmesi mümkün değildir.

Özel sektör, iktisadî anlayışımız içinde plân hedeflerinde desteklenecektir. Özel sektörün modern işletmecilik, üretim ve pazarlama metodlarıyla çalışması ve verimli bir iktisat hayatı içinde yerini alması sağlanacaktır.

Özel sektörle devlet sektörü arasındaki münasebetler, pazar ekonomisinin kanunları ve eşitlik ilkesi içinde cereyan edecek, serbest rekabet mekanizması işleyecektir. Özel sektörün sanayi yatırımlarına özendirilmesi ve yönlendirilmesi, asıl hedefimizdir.

Modern usullerle üretim yapan, kanun ve ahlâk ilkelerine bağlı, işçilerine ve topluma karşı görevlerini müdrik ve devlete namusluca vergi veren özel sektöre saygılıyız ve bu özel sektörün menfi propagandada vurguncu, kapkaççı, spekülasyoncu çevrelerle karıştırılmaması gerektiğine inanıyoruz.

MİLLET SEKTÖRÜ

Bu sektörün temeli, sanayi mülkiyetinin, üretim vasıtaları sahipliğinin yaygınlaştırılmasıdır.

Görülüyor ki bizim anlayışımızda üç sektör vardır. Devlet, Özel ve Millet Sektörü... Bu üç sektörün ahenkli, verimli ve rasyonel dengesi, kuracağımız İKTİSADÎ DEMOKRASİNİN temeli olacaktır.

Millet sektörünün esası, vatandaşın küçük tasarruflarının büyük sermayeler halinde ve vatandaşın kontrolü altında yatırıma sevk edilmesi ve kârının vatandaşa dağıtılmasıdır. Verimli yatırım sahalarında devlet, bütün imkânlarıyla bu tip teşebbüslere öncelik tanıyacaktır. Devletin teknik uzmanlarının hazırlayacağı projelerden oluşan DEVLET PROJE OFİSİ, bu tip teşebbüslere fikrî öncülük yapacaktır.

Bu tip sektör faaliyeti için OYAK'ı gösterebiliriz, işçi, memur esnaf gibi toplum kesimlerine açık böyle teşebbüsleri geliştirerek, ucuz tüketim malları sağlamak, kredi imkânları bulmak ve giderek herkesi mülk sahibi yaparak sınıf tezatlarını kaldırmak hedefimizdir.

SERMAYE PİYASASI

Türkiye'de sermaye piyasası fiilen teşekkül ettiği halde, bununla ilgili kanunun çıkmamış olması, üzücüdür. Sermaye Piyasası Kanunu çıkararak, vatandaşın küçük tasarruflarının kâr ve enflasyona karşı garantili bir şekilde yatırıma sevk edilmesini temin edeceğiz.

FAİZ VE TEFEÇİLİKLE MÜCADELE

Faizin iktisadi kaynağı, para kıtlığı ve para ticaretinin yatırım ve emtia ticaretinden kârlı oluşudur. Paranın daha kârlı olarak yatırılacağı sahalara açılmadan, bir kanunla faiz yasaklansa bile, kanunsuz olarak devam etmesinin önüne geçilemez.

Faiz ve tefecilikle mücadelede sadece kanunlarla değil, para ticaretini kârlı olmaktan çıkarıp yatırım ve emtia ticaretini geliştirmek suretiyle mümkün olabilir.

Köylüye, esnafa, üreticiye, sanayiciye ve konut ihtiyacı olanlara ucuz kredi sağlamak hedefimizdir.

BANKALARI DEVLETLEŞTİRECEĞİZ

Türkiye'de carî olan para ticaretini benimsemiş bankacılığı, millî ekonomimiz için zararlı buluyoruz. Bankacılığın bu düzeni, tefeciliğin müesseseseleştirilmesi demektir.

Bankalar, millî hayatın can damarlarından biri olan sermayenin akışını düzenlemektedir. Para ticaretine dayanan bankacılık, yüksek faizli ve kısa vadeli ticarî kredileri tercih etmektedir. Bu durum, sun'î, spekülâtif ve banka sermayesine bağımlı bir ticaret hayatı doğurmaktadır. Ayrıca, banka sahibi olan özel şahıs firmaları, banka imkânlarını kullanarak rekabette haksız bir güçlülük kazanmakta ve giderek tekelleştirmektedirler.

Bu durumu dikkate alarak, millî ekonomiyi ve mevduatı sanayie yönlendirmek, plânın ekonomi üzerindeki etkinliğini arttırmak, enflasyona karşı daha etkili bir alet elde etmek ve tröstleşmeyi önlemek amacıyla bankaları devletleştireceğiz.

Bizim düzenimizde bankaların esas görevi, üretici, esnaf ve sanayi kesimini ucuz maliyetle desteklemek, sermayenin üretime akmasını sağlamak ve tefeciliği ortadan kaldırmak olacaktır.

Sermaye akışını kontrol altına almış ve millî ekonominin emrine vermiş bir düzende bankaların köylüyü, esnafı ve sanayiciyi desteklemesi sadece mevzuat üzerinde değil, fiilen gerçekleşecektir. Bankalar, kesinlikle şube açma konusunda millî ekonomi hacmiyle sınırlanacak, banka israfı ve para spekülasyonu önlenecektir.

MHP iktidarında köylü, esnaf sanayici ve ticaret erbabı için ihtisas bankaları kurulacaktır.

Böyle bir düzende, meselâ Ziraat Bankası, köylüyü destekleme amacıyla kurulduğu halde, tüccar ve tefecinin emrine giremeyecektir. Doğrudan doğruya, nakit, teçhizat, makina, gübre vermek suretiyle köylünün elinden tutulacaktır.

SİGORTALAR DEVLETLEŞTİRİLECEKTİR

Sigortalar, toplum güvenliğiyle ilgili hizmetler yürütmektedir. Bürokratik bir mekanizmaya sahiptir. Devlet kanunları, çok defa sigortaya iştiraki mecburî kılmaktadır. Öyleyse, sigorta işlerini devlet yürütmeli ve kârı devlete, dolayısıyla millete ait olmalıdır.

SOSYAL GÜVENLİK SİGORTASI

Hedefimiz, bir tek insan dışarda kalmamak üzere, bütün vatandaşlarımızı içine alan yaygın bir yaşlılık, malûllük ve sağlık sigortası sağlamaktır. Her türlü sosyal güvenlik mahrum olan köylümüzü bu güvenliğe kavuşturmak baş hedefimizdendir.

Köylünün, tabii afetlere karşı ürünü ve tarım alet ve makinaları devlet sigortasınca sigortalanacaktır. Orman köyleri aynı güvenliğe kavuşturulacaktır.

Erlerin, subaylar gibi, hayat ve malûllük sigortaları, hiç bir prim alınmaksızın devlet tarafından sağlanacak, muhtaç asker ailelerine yardım devlet tarafından ve kâfi miktarda yapılacaktır.

DIŞ TİCARET

Gelişmemizin en büyük dar boğazı olan dış ticaret meselemizi halletmenin ilk şartı, devlet desteğiyle güçlü ve dinamik bir dış pazarlama teşkilâtının kurulmasıdır ve üretici ile imalatçının hizmetine verilmesidir.

Bu, dış ticarete üretici ve imalatçının ağırlık kazanması aracılığıyla asgariye indirilmesi demektir.

Dış ticaret bakımından dikkat edilecek bir husus da, millî üretim plânlamasıdır. Böylece dünya pazarları ve iç pazarların talep hacminin üstünde üretim yapılması önlenecek, bu sahalarda ihtiyacımız ve ihraç imkânımız olan diğer ürünler üretilecektir.

Dış ticaret teşkilâtı, bu hizmetleri gerçekleştireceği için dış ticaret vurgunu önlenecek, millî bir dış ticaret rejimi sağlanacaktır.

MADENLER VE ENERJİ

Modern ekonominin temeli, sanayi üretimidir. Bir çok suni gıdalar, modern, tarım, inşaat, sanayi, ev aletleri, taşıtlar, kimyevi maddeler vs. tabiatta işlenmemiş olarak bulunan ham maddelerden elde edilmektedir. Devamlı olarak artan üretim, ham madde kaynaklarının tükenmesi meselesini gündeme getirmiştir. Böylece, dünya ekonomi ve siyasetinde ham madde kaynakları büyük bir önem kazanmıştır.

Ham madde kaynakları, dünyanın bugünkü jeopolitiğinde önemli bir faktör haline gelmiştir.

Böyle bir çağda, milliyetçiliğin esas ilkesi, ham madde kaynaklarını emperyalizme kaptırmamak, millî çıkarların emrinde tutmaktır.

Bu temel prensipten hareket eden partimiz, önemli, stratejik madenlerin ve enerji ekonomisinin devlet tekelinde bulunması gerektiğine inanmaktadır. Bunların başında boraks kaynaklarımız gelmektedir.

Ham madde kaynaklarının meydana gelmesinde insan emeğinin rolü yoktur. Bunlar, Allahın insanlığa lütuflarıdır. Öyleyse, bu kaynaklar, ancak millete ait olabilir.

Stratejik değeri olmayan ve işletmecilik yönünden devlet müdahalesi rasyonel bulunmayan kaynakların özel sektörcü işletilmesinde sakınca görmüyoruz.

ENERJİ POLİTİKASI

Bugünkü dünya ekonomisinin temel enerjisini petrol teşkil etmektedir. Nükleer enerji henüz dar bir sahada kullanılmaktadır. Ancak petrolün gittikçe yükselen ve yükselecek olan maliyeti, bütün milletleri petrol dışında bol ve ucuz enerji kaynakları bulmaya zorlamaktadır.

2000 yılında, bilinen önemli petrol rezervlerinin tamamen tükeneceği dikkate alınırsa, Türk ekonomisinin petrole bağımlılıktan kurtarılması, en önemli bir mesele haline gelmiştir. İleri görüşten mahrum politikalar bugüne kadar Türk ekonomisinin petrole bağımlılığını arttırmıştır. Son bir yılda petrole verdiğimiz para 20 milyar liradır ki, dış ticaret gelirimizin önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

MHP iktidarı enerjide üç kaynağı temel kabul edecektir :

- Nükleer enerji : Bu konudaki çalışmaları dar ve akademik sahadan kurtararak millî hayatımıza tatbik edeceğiz. Sanayide, taşımacılıkta ve millî savunmada nükleer enerjiyi kullanmak zorundayız.
- Elektrik enerjisi : Yakın zamanlara kadar Türkiye’de elektrik üretimi bile petrole dayandırılıyordu. MHP, geniş bir barajlar projesi ile elektriği akarsularımızda kuracağı hidroelektrik santrallerinden temin edecektir. Böylece vatandaşın günlük kullanımında ve sanayide bol ve ucuz elektrik enerjisi sağlanacaktır.
- Bunların yanında başta linyit olmak üzere kömür rezervlerimiz işletilecek ve termik santraller kurulacaktır.

Enerji israfını önlemek için, gerekli tedbirler alınacak, şehirleşmede, imar ve inşada enerji tasarrufuyla ilgili mecburi hükümler getirilecektir.

SANAYİLEŞME POLİTİKAMIZ

Millî plânlama ve iktisadî tedbirlerimizin ilk hedefi, Türkiye'nin sanayileşmesini hızlı, dengeli ve sıhhatli bir hale getirmektir. Bugünle kadar yürütülen sanayileşme politikası, Türk sanayiinin ithalata, dolayısıyla dışa bağımlı hale getirmiştir. Sanayi komplekslerinin bütünlük halinde geliştirilmesi, sanayi üretiminin birbirini tamamlayarak dövize bağımlılığın asgariye indirilmesi temel hedefimizdir.

Bunun mânâsı, makina yapan fabrika dernektir...

Bugünle kadar Türkiye, iktisat ilminde «1. Sektör» denilen makina yapan fabrikalar yerine, yabancıların yaptığı makinalarla çalışan fabrikalar kurmak tarzında bir siyaset takip etmiştir. Bugün Türkiye'de büyük sanayi tesislerinin hemen hepsi, yedek parçalarını bile dışardan almak zorundadır. Milletlerarası bir gerginlik veya bir dış ticaret tıkanması yahut döviz darlığı halinde, Türk sanayii büyük nisbette duracak, millî ekonomimiz mahvolacaktır.

Başta motor, aktarma organları, kaliteli çelik ve takım tezgâhları ve bilhassa ağır döküm olmak üzere, Türkiye, ihtiyaç duyacağı her makinayı kendi sermayesiyle, emeğiyle ve teknolojiyiyle yapacak duruma getirilecektir.

Çağdaş milliyetçiliğin en önemli şiarı, millî iktisadımızı kendi ayakları üzerinde durdurmaaktır.

Ancak şu bir gerçektir ki, modern sanayi, gerek pazar ve gerekse yatırım yönünden millî hutları aşmıştır. Bu noktada milletlerarası iktisadî entegrasyon akımları başlamıştır. Bizim temel görüşümüz şudur ki : Gelişmiş bir ülkeyle gelişen bir ülkenin kontrolsuz ve ekonomi kanunlarına terk edilmiş bir entegrasyona girmeleri halinde bundan gelişmiş ülkeler kazançlı, gelişen ülkeler zararlı çıkar. Bizim Ortak Pazara karşı çıkmamızın temel iktisadî sebebi budur.

Bütün dünya ülkeleriyle millî çıkarlarımızın rehberliğinde eşitlik ve iç işlerine karışmama, millî hâkimiyete riayet şartıyla iyi ilişkiler kurulmasını, iktisadî münasebetlerimizin gelişmesini istiyoruz. Fakat iktisadî entegrasyon söz konusu olduğunda, temel tercihimiz Orta-Doğu'nun kardeş ülkeleridir.

Bu görüşlerimiz on yıl önce tarafımızdan ortaya atılmış ve bugün bazı partiler tarafından, kendi icatlarıymış gibi sahip çıkılmıştır. Görüşlerimizin umumî bir kabule mazhar olması bizi sevindirir. Ancak, millî plânlama, iktisadî hayatın yeniden düzenlenmesi, enerji, para, kredi ve eğitim düzeninde savunduğumuz tedbirlerle birlikte uygulanmadıkça, sırf «fabrika yapan fabrika» sloganı tek başına milletimize bir şey kazandırmaz, aksine ağır iktisadî rizikolar davet eder.

Görülüyor ki Milliyetçi Hareket'in görüşlerine ne kadar kopya edilirse edilsin, Türkiye'nin temel kurtuluşu bu görüşlerin bir bütün halinde uygulanmasına, yani partimizin iktidara gelmesine bağlıdır.

GÜÇLÜ DEVLET - ZENGİN MİLLET

Bütün bu iktisat politikalarının hedefi, Türk devletini güçlü ve Türk milletini zengin yapmak, yani sefaleti ve sosyal adaletsizliği ortadan kaldırmaktır. Bütün millî enerjisi herkeste geçirilmiş, insanların büyük bir şevk ve çalışma disipliniyle çalıştığı, yüzlerin güldüğü, kalplerin aydınlandığı, yarın endişesinin, sömürünün, sefaletin ve adaletsizliğin ortadan kalktığı, devletin, vatandaşın sırtında bir yük değil, elinden tutan bir «baba» haline geldiği bir Türkiye... işte Milliyetçi Türkiye budur...

Bir babanın, şefkat ve ilgisini en çok, muhtaç evladın göstermesi nasıl gerekli ise, MHP iktidarında da Devlet Baba, bütün ilgi ve hizmetlerini, öncelikle, toplumumuzun ezilen kesimlerine götürecektir ki, bunların başında köylü, işçi, memur ve esnaf yani dar gelirli vatandaşlarımız gelmektedir.

TARIM KENTLERİ

Tarım Kentleri, hizmeti, sanayii, iş sahalarına, sosyal ve kültürel gelişmeyi köylünün ayağına götürmek için, Türkiye'de ilk defa tarafımızdan ortaya atılmış ve geniş bir ilgi görmüştür. Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından da uygun görülerek, hükümete tavsiye edilmiştir.

Partimize bağlı Devlet Bakanlığı tarafından Urfa ilimizde yürütülen Toprak ve Tarım Reformu çalışmalarında da başarıyla uygulanmaktadır.

Tarım kentlerinin hedefi, kalkınmayı köye götürmektedir. Bugün gelişmiş sanayi ülkeleri bile, sanayiın belli bölgelerde, nüfusun büyük şehirlerde toplanmasından şikâyetçidir. Çevre ve hava kirlenmesi, beledi hizmetlerdeki aksama, sosyal ve manevî erozyon, sanayileşmiş ülke insanlarını kırlara yöneltmektedir.

Tarım kentleri, hizmeti, sanayi ve iş imkânlarını yakın köyler arasında kurulacak cazibe merkezlerine götürmekle, köylümüzü hem şehre göçmek mecburiyetinden kurtaracak, hem de şehirlerdeki bütün imkânlardan ayağına gelmiş olan Tarım Kentlerinde yararlanmasını sağlayacaktır.

Böylece köylünün ürünü daha kolay değerlendirilecek, köylü sağlık, eğitim, iş gibi refah ve modern imkânlara kavuşacaktır.

Tarım kentleri, bu iktisadî, sosyal ve kültürel faydalarının yanında sosyal adalete de yardımcı olacak, köylerle şehirler arasındaki refah ve kültür farklarını asgariye indirecektir.

Ayrıca, gecekondulu meselesine, kaynağında bir çare getirilmiş olacaktır.

Tarım kentleri Türk köylüsünü kurtaracak tek projedir. Partimizin temel görüşünü teşkil eden MİLLÎ DOKTRİN 9 IŞIK'ta, temel ilkelerden biri olarak KÖYCÜLÜK ilkesinin kabul edilmiş olması da, partimizin kalkınmada köye ve köylüye verdiği önemi göstermektedir.

ORMAN KÖYLERİ

Orman içinde bulunan köylerimizin sayısı 13 binden biraz fazladır. Bu köyler geçinmek için ormana muhtaçtır. Ancak orman varlığımızı korumak için alınan tedbirler orman köylülerini mağdur etmektedir. Orman varlığımızı feda edemeyeceğimize göre, bütün mesele, bu köylerin geçimiyle ormanlarımızın gelişmesini bütünleştirmektir.

Kurulacak olan Tarım Kentleri, orman köylü ileri için yeni iktisadî ve sosyal imkânlar getirecektir. Böylece nüfusun önemli bir kısmı, geçimini daha rahat olarak orman tahribinden değil, Tarım Kentlerindeki iktisadî faaliyetlerden sağlayacaktır.

MHP iktidarında devlet, orman köylerinde kurulan kooperatiflere ve her türlü iktisadî teşebbüse büyük ölçüde yardımcı olacak, köylünün geçim imkânlarını geliştirecektir. Orman yakınında kurulacak orman sanayii tesislerine orman köylüleri ortak edilecektir. Böylece ormanın tahribi değil, gelişmesi ve işletilmesi köylümüzün geçim kaynağı olacaktır. Bu fabrikalarda orman köyü halkının işçi olarak çalışmalarına da öncelik verilecektir. Orman köylüsü sigortalanacaktır.

Orman köylüsünün iktisadî ve sosyal kurtuluşuyla, orman sanayimizin gelişmesi, orman varlığımızın korunması böylece bütünleştirilecektir. Orman kadastrosu süratle yapılarak, bu konudaki ihtilaf ve haksızlıklar da önlenecektir.

Çalışanlarımızın Meseleleri

İŞÇİ, İŞ HAYATI VE SENDİKALAR

Milliyetçi Hareket, emeği, üretimin en kutsal unsuru ve insan şahsiyetinin ayrılmaz bir parçası olarak görür. Emeği böyle değerlendirmeyen, onu insan şahsiyetinden ayrı bir mai, bir eşya olarak gören kapitalist ve komünist sistemlere, bu bakımdan da karşıyız.

Milliyetçi Hareket'in iktidarı, insana ve onun kutsal emeğine gerçek değerini verecektir.

Bir memlekette iş ve çalışma hayatı, her şeyden evvel; çalışanlar, çalıştıranlar ve Devlet arasında teessüs etmiş üçlü bir münasebettir ve böyle bir düzenin varlığını gerektirir. Çalışanlarla çalıştıranlar yanında devletin de yer almasının sebebi, iş gücünün korunması, menfaatlerin millî menfaatler istikametinde uzlaştırılması, sosyal denge ve sosyal adaletin sağlanması gibi meselelerde devletin nizamlayıcı ve âdil gücüne ihtiyaç duyulmasıdır. İşçiler ve işverenler, devlet kontrolünün olmadığı başıboş bir sahada, zümre menfaatlerini sağlamak için boğuşmaya terkedilirse ve üstelik bu boğuşma sınıf kavgasının teşekkülüne müsait yıkıcı tahrik ve cereyanlara açık bırakılırsa, millî birlik ve beraberlik yok olur, toplum dağılır, devlet çöker...

Millî menfaatler bütün menfaatlerin üzerindedir. Çünkü aslanan sınıf veya zümreler değil, MİLLET'tir. Bunu cemiyet hayatında sağlayacak olan ise, devletin âdil elidir.

Milliyetçi Hareket'in temel felsefesi, millî bütünleşmedir. Kamplara, çatışan sınıflara bölünmüş bir Türkiye'nin devlet ve millet olarak varlığını koruyabilmesi mümkün değildir.

Milliyetçi Hareket'te emek ve sermaye birbiriyle kavga eden ve birbirini ezmeye çalışan iki düşman değil, hak ve sosyal adalet ilkeleriyle bütünleşmiş bir işbirliğidir. Aslanan, devletin âdil, güçlü eli altında, emek ile sermayenin bütünleşmesidir.

Zaten, iktisadî demokrasi ve yaygın mülkiyet görüşümüzün bir gerekçesi de budur.

Emek ve sermayenin, memleketimiz şartları, üretime katkıları ve insan haysiyetine yaraşır bir nisbette, hisselerine düşen payı adaletle almaları esas ilkimizdir. Emek ve sermayenin teşkilatlanması, sınıf kavgasını tahrik edecek yönde değil, millî birliğe temel olacak bir işbirliği ruhuyla gerçekleştirilecektir.

Temel prensibimiz, Emeğe hak ve saygı, sermayeye güvendir.

İşçilerimize, haklarını tam olarak alabilmeleri, değişen toplum şartlarına göre geliştirebilmeleri ve haklarını tam olarak savunabilmeleri için TEK VE MECBURİ SENDİKACILIĞI getireceğiz. Her işçi, çalıştığı iş kolunda kurulmuş olan tek sendikaya katılacak ve sendikalar tamamen her demokratik ilkelerle işleyecektir. Böylece, sendika rekabetlerinin yıkıcı sonuçları, sarı sendikacılık, işçinin bölünmesi gibi menfi gelişmeler önlenecektir.

Sendikalar sadece hak ve menfaat savunucusu değil, aynı zamanda millî kalkınma ve plân hedeflerinin gerçekleştirilmesinde bu şuur ve eğitim kaynağı olacaklar, millî kalkınmamızda emeğin sorumluluğunu temsil edeceklerdir.

Teşkilatlanmamış işçi, sömürülmeye mahkûmdur. Milliyetçi Hareket, hiç bir işçinin teşkilatsız kalmasına, sömürülmesine müsaade etmeyecektir.

Bugün yürürlükteki sendikacılık anlayışında köklü değişiklikler yapılarak, işçi hareketinin kafa ve kasa beraberliğini zedeleyen, iş kollarında gerekli otorite ve gücü zayıflatan federatif tip sendikacılık yerine, sendikal bütünlüğün sağlanacağı milli tip sendikacılık getirilecektir.

Milliyetçi Hareket, işçilerin tasarruflarını değerlendirmek ve bu tasarrufları, işçiyi çalıştığı fabrikanın sahiplerinden biri haline getirecek şekilde, sanayi yatırımlarında kullanmak gayesiyle, İŞÇİ TASARRUF VE YATIRIM SANDIKLARI kurulacaktır. Böylece, memleketimizde şiddetle ihtiyaç hissedilen sermaye birikimi de sağlanmış olacak, ayrıca işçi çalıştığı fabrikanın ortağı olacaktır. Böylece yönetimde de söz hakkı kazanacaktır.

Böylece, Türkiye'nin sanayileşmesi için yeni kaynaklar bulunmuş ayrıca mülkiyette sosyal adalet sağlanmış, sınıf tezatları önlenmiş olacaktır.

Bugün yurdumuzun en önemli meselelerinden biri de işsizlik konusudur. Güçsüz iktidarlardan yurt dışına işçi göndererek çözebileceklerini zannettikleri bu meselenin temelinde, sanayileşmemizin istenilen hızla olmaması gerçeği yatmaktadır.

Yurt dışına gönderilen işçilerimizin büyük kısmının vasıflı işçi olmaları düşünülürse, bu işgücü ihracının ülkemize getireceği kültürel ve ahlâki meselelerin yanı sıra, sırf iktisadî açıdan ele alınsa bile, son derece zararlı olduğu açıktır. Zira, ülkemizde vasıflı eleman sıkıntısı, çekilmektedir.

İşsizliğin yanı sıra özellikle ziraat sektöründeki gizli işsizlik de önemli bir mesele olmaktadır. Ziraat sahasındaki bu atıl güçlerin en kısa zamanda sanayie aktarılması, hem millî refah hem de iktisadi gelişme bakımından zaruridir.

Hedefimiz, süratli sanayileşme ile ve sanayii Tarım Kentleriyle köye götürerek işsizliği ve gizli işsizliği önlemektir.

Türk işçisinin sağlık, beslenme ve mesken imkânı yeterli değildir. Milliyetçi Hareket, işçilerimiz için en iyi sağlık, beslenme ve mesken şartlarını gerçekleştirecektir.

İşçilerimizin içinde bulundukları yaşama şartları, yurt içinde ve ondan daha vahim olarak yurt dışında son derece kötüdür. Yıllar boyunca sadece bir döviz makinası olarak görülen ve kendi kaderlerine terk edilen 1 milyondan fazla yurt dışındaki işçilerimizin ve bunların aile ve çocuklarının durumu yürekler acısıdır.

YURT DIŞINDAKİ İŞÇİLERİMİZ

Çalıştıkları ülkelerde en iptidai yaşama şartlarına mahkûm edilen, iktisadî sosyal ve hukukî haklar bakımından imkânsızlıklar içinde bulunan ve yabancı kültür propagandalarına hedef teşkil eden işçilerimize MHP iktidarı büyük bir ilgi gösterecektir.

İşçilerimizin iktisadî, sosyal, kültürel ve eğitim meseleleriyle ilgilenmek için, Devlet o ülkelerde geniş bir teşkilât kuracaktır. Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının Türk öğretmenler tarafından Türk Milli Eğitim müfredat ve milliyetçilik ruhuyla eğitilmeleri ve bu konuda devletin bütün imkânlarının seferber edilmesi, temel hedeflerimizden biridir. Yurt dışındaki işçilerimizin her türlü meseleleriyle yakından ilgilenilecektir.

Esas hedef, Türkiye'yi sanayileştirerek, yurt dışındaki işgücümüzü, kendi vatanımızda değerlendirmek ve refaha kavuşturmaktır. Bu gerçekleştirilinceye kadar, halen yurt dışında çalışan vatandaşlarımıza, ciddi ve sürekli yardım ve müdahalenin yapılması, kültür ve çalışma ateşelikleri başta olmak üzere, dış temsilciliklerimizin içinde bulundukları sorumsuz tutumlar ve ilgisizlik kesinlikle giderilecektir.

İŞ GÜVENLİĞİ

İşçilerimizin iktisadî ve sosyal meselelerinin yanında, iş güvensizliği de önemli bir mesele teşkil etmektedir. İşçilerimiz, büyük çapta, iş güvenliğinden mahrumdur. İş kazalarına karşı yapılan sendikal eğitim çok yetersizdir. Nitekim Türkiye’de iş kazaları oranı azalmak şöyle dursun artmaktadır. Mükemmel ve devletçe kontrol edilen bir iş eğitimi plânı uygulayarak, iş kazalarını asgariye indireceğiz.

Milliyetçi Hareket iktidarında, hiç bir vatandaş, aç, açıkta, himayesiz bırakılmayacaktır. Herkese, işçiye, köylüye, esnafa, sanatkâra, bütün vatandaşlarımıza, insan haysiyetine uygun ve güvenli bir hayat sağlamak için MİLLÎ SOSYAL SİGORTA kurulacak, devletin koruyucu eli, bütün vatandaşlara oluşacaktır.

İlk hedeflerimizden biri de İŞSİZLİK SİGORTASI’nı kurmaktır. Böylece vatandaşlarımız şu veya bu sebeple işlerini kaybedince, geçimlerini kimseye muhtaç olmadan sağlayacaktır. Bu, aynı zamanda devleti yeni iş sahaları açmaya zorlayan bir tedbir de olacaktır.

9 Işıkçı MHP iktidarı, KİMSEYİ HİMAYESİZ VE SAHİPSİZ BIRAKMAYACAKTIR?

İşsizler, sakatlar, yaşlılar, kimsesizler, aciz ve muhtaç olanlar, DEVLET BABA’nın sinesinde emin bir sığınak bulacaklardır.

MEMURLARIN REFAH VE GÜVENLİĞİ

Memurlarla ilgili olarak yapacağımızın icraatın başında, Personel Kanununu toptan değiştirerek, bu kanunun getirdiği adaletsizlikleri önlemek gelmektedir.

Katsayının 12’ye çıkarılması sonucunda, bir odacının aylık gelirine 40 - 50 liralık bir ilave olurken, yüksek dereceli bazı memurlar, ayda 3000 lira fazladan gelir kazanmışlardır. Bu uygulama, memurlar arasındaki gelir farklarını arttırmakta, güçlüyü daha güçlü, zayıfı daha da mağdur etmektedir. Biz kademeli katsayı sistemini getireceğiz.

MHP, büyük hedeflerine vasıl olmak için, çalışkan, ehliyetli, adaletli ve dinamik bir devlet idaresini ilk şart saymaktadır. Bu sebeple memurun her türlü refah ve güvenliği devlet tarafından garanti edilecek, devlet dairelerinde kıdem, liyakat ve dürüstlük, takdirin ilk şartı olacaktır.

MEMURA YENİ HAKLAR

1. Aile yardımı: Temel felsefemiz ve Anayasamız, ailenin korunmasını emretmektedir. Bu sebeple, hayat şartları dikkate alınarak, evlenen memurlara yeterli miktarda evlenme yardımı yapılacaktır.
2. Çocuk parası: Halen 50 lira olan çocuk parasını, makul bir miktara yükselteceğiz. Ayrıca, çocuğun aileye getirdiği malî yük her yaşta aynı olmadığı için, yaş durumuna göre çocuk parasını arttıran bir sistem getireceğiz. Dar gelirli memura, çocuklarının eğitimi için öğrenim ödeneği verilmesini gerçekleştireceğiz.
4. Doğum yardımı: En az 1000 TL. olacaktır.
5. Yakacak yardımı: Aile şartlarına göre geçim zorluğu çeken memurun yakacak ihtiyacı tamamen devletçe karşılanacaktır. Devlet Memurları Kanununun 213. maddesine geniş bir uygulama sahası temin edeceğiz.

6. **Emeklilerin durumu** : Bütün ömrünü devlete vermiş emeklilerin, emeklilik döneminde huzurlu bir hayat geçirmesini temin edeceğiz. İlk icraatımız, 1970 öncesi emeklilerinin uğradığı eşitsizliği, haksızlığı gidermek olacaktır.
7. **Vekil imamlar**: Meslekî tekâmül kurslarından geçirilerek vekil imamların asaletleri tasdik edilecek ve hizmetleri emeklilik süresinden sayılacaktır.
8. **Asgari geçim indirim** : Bugün gülünç olan asgari geçim indirimini, bir ailenin yaşayabileceği bir seviyeye çıkaracağız.
9. **Ev kiralari ve mesken** : Memurlar görev icabı yer değiştiren insanlardır. Yer değiştirmenin zorluğuna, bir de tayin olduğu yerde mesken bulmak, yüksek kira ödemek derdi eklenmektedir. Memur maaşlarının büyük bir kısmı kiraya gitmektedir.

Türkiye’de bugünle kadar ciddi ve köklü bir mesken politikası takip edilmemiş, vatandaş mesken spekülâtörlerinin insafına terk olunmuştur. Artan inşaat maliyetleri de kiralari dayanılmaz hale getirmiştir.

Devletin, memuruna mesken sağlama görevi vardır. Devlet Memurları Kanunun 193. maddesi, bu konuda açıktır. Bu kanunî mecburiyeti ve insanî vazifeyi yerine getirmek için MHP iktidarı geniş bir **sosyal mesken** ve **lojman** projesi uygulayacaktır. Memura mesken temin edilemediği takdirde kira yardımı yapılacaktır.

Memurların son derece yetersiz olan yolluk veya harcırahları, vazifenin niteliğine ve insanca yaşama şartlarına göre yükseltilecektir ve gecikmelere kesinlikle son verilecektir.

ESNAF VE SANATKARLARLA İLGİLİ GÖRÜŞLERİMİZ

Türk cemiyetinin temellerinden birini esnaf ve sanatkârlarımız teşkil etmektedir. Bütün dünyada cemiyet istikrarının temelinde, bu kesimler vardır. Bu sebeple, 9 Işıkçı politikanın hedefi, sıhhatli bir cemiyet hayatı sağlamak için, esnaf ve sanatkârı gerekli iktisadî, sosyal ve kültürel seviyeye ulaştırmaktadır.

Bugün Türk esnafı, büyük ticaret şirketleri karşısında rekabet edemiyor. Elinde zaten mahdut olan sermayeyi, bankadan yüksek faizlerle temin edebiliyor.

Bankacılık görüşümüzü anlatırken belirttiğimiz gibi, MHP iktidarında bankalar ihtisaslaştırılacaktır. Bu ihtisas bankalarından biri de TÜRKİYE ESNAF VE SANATKÂR BANKASI olacaktır. Bu banka, bütün muamelelerini esnaf ve sanatkârla yapacak, bütün imkânlarını ona seferber edecektir.

Esnafın sırtında bir yük, zihninde bir dert olan defter tutma mecburiyeti kaldırılacaktır.

Hedefimiz, Millet Sektörü çerçevesinde, esnaf birliklerini sanayi kuruluşları haline getirmek ve esnafı sanayi mülkiyetine kavuşturmaktır.

Ayrıca, esnaf, Türkiye çapında kuracağımız MİLLÎ SOSYAL SİGORTA’nın bütün imkânlarından yararlanacaktır.

Diğer Meseleler

VERGİ ADALETİ

Devletin en büyük gelir kaynağı olan vergiler, adaletli ve verimli bir şekilde yeniden düzenlenecektir. Mecburi fatura sistemi geliştirilerek, vatandaşın tabii ve medenî ihtiyaçlarını gelirinden masraf olarak düşmesine imkân verilecektir.

- Hem tüketici için geçim kolaylığı sağlanacak,
- Hem de vergi kaçakçılığı önlenerek devlet gelirleri artırılabilecektir.

Paranın satın alma gücünün düşmesi sonucu olarak, namuslu vatandaş vergisini rızkından keserek ödemektedir. Bunu önlemek için, adaletli bir vergi sisteminin ilk adımı olmak üzere, gelir vergisi dilimleri hayat şartlarındaki gelişmeye göre ayarlanacaktır.

Asgari geçim indirimi günün şartlarına uygun hale getirilecektir.

Vergi ihtilaflarının süratle halledilmesi için vergi yargısı usullerinde değişiklikler yapılacaktır. Vergi dairesinde vatandaşın mağdur olmaması ve devlet gelirinin ziyanın önlenmesi için, zamanı gelmiş de geçmekte olan Vergi Reformu gerçekleştirilecektir.

ADİL VE İNSANCA BİR DEVLET İDARESİ

Milliyetçi Hareket, insan sevgisini, millete hizmet aşkını esas alan bir partidir. Türk insanının refahlı ve mutlu olmasını, öncelikli adil bir devlet mekanizmasının kurulmasına bağlı görüyoruz. Türk milletini çağlar üzerinden aşarak atom ve füze çağına, sanayi ötesi toplum hayatına kavuşturmanın ilk şartı budur.

Aktif, âdil ve hizmet şekliyle çalışan bir idare mekanizması kuracağız. Devletin, personelini sadece meslekî yönden değil, bu espi içinde psikolojik olarak da eğitmesi gereğine inanıyoruz.

Böyle bir devlet mekanizmasında vatandaş devletten hak ve hizmet istediği için horlanmayacak, «bugün git, yarın gel» uygulaması kaldırılacak, vatandaşın işleri şevk ve saygıyla yürütülecektir.

Yapacağımız idarî reformla, işleri yavaşlatan, içinden çıkılmaz hale gelen ve vatandaş canından bezdiren bürokrasi asgariye indirilecek, devlet dairelerinin iş takibedenleri müşkilata uğratmayacak şekilde bir arada bulunmasına dikkat edilecektir.

Yapacağımız idarî reformun amacı, devlet idaresini, hızlı, ehliyetli, bürokrasi çıkmazından kurtulmuş, adil bir modern çalışma hayatına kavuşturmadır.

Kuracağımız, YILDIRIM TEFTİŞ sistemi ile suistimal, vatandaşa kötü muamele, yolsuzluk gibi hukuka ve ahlâka aykırı davranışlar giderilecek, rüşvet ve iltimas, devlet kapısından içeri giremeyecektir.

Bu uygulama, devlet idaresinde israfı da önleyecektir. Bugünkü Türkiye'de en büyük israfçı, devlettir. Devlet hizmetlerinin israf olmaksızın, süratle ve kontrollü bir şekilde yürütülmesi hedefimizdir.

GECEKONDU MESELESİ

Tarım Kentleri uygulamamız, gecekondur meselesini kaynağında halledecektir. Ayrıca, gecekondur meselesini halletmek için ÇEVRE KENTLERİ projemizi gerçekleştireceğiz. Böylece, şehirle-

re kayan işgücü, hür, mutlu ve asgarî insanca geçim şartlarına haiz; belediye hizmetleri tamamlanmış ÇEVRE KENTLERİNDE mesken sahibi olacaklardır.

Mevcut gecekonduların, devlet tarafından masrafları karşılanarak tapularının verilmesi hedefimizdir. Partimize bağlı Bakanlık uygulamasıyla bu konuda önemli adımlar atılmıştır.

Arsa ofisi uygulamasıyla arsa spekülasyonu önlenecektir.

KARABORSA VE İHTİKÂRLA MÜCADELE

Ülkemizdeki üretim yetersizliği, sık sık önemli maddelerin karaborsaya düşmesine ve bu şekilde ihtarlarla vatandaşın sırtından milyonların vurulmasına sebep olmaktadır.

Bunu önlemenin en etkili ve emin yolu, üretimi arttırmaktır. Yukarda belirttiğimiz tedbirler, iktisadi olarak, karaborsa ve ihtikâra son verecek, bol üretim gerçekleştirecektir.

Bunun gibi uzun vadeli tedbirlerin yanında, bahsettiğimiz YILDIRIM TEFTİŞ VE MURAKABE sistemi, bu konuda da etkili çalışmalar yapacak, karaborsacılığa karşı olan mevzuatımız etkili hale getirilecektir.

MİLLÎ SAVUNMA

Türk milliyetçiliğinin güçlü devlet ülküsü, güçlü ve millî potansiyellere dayanan bir Millî Savunma politikasını gerektirmektedir. Türk milletinin asırlardan beri maruz kaldığı siyasî ve askerî olaylar, bu ülkümüzün hayatiyetini ortaya koymaktadır.

Milliyetçi Hareketin iktidarında millî savunmamız, Millî Harp Sanayiine dayanacaktır.

Çağımızın en ileri teknolojisine dayanmayan, en modern silâhları kullanmayan orduların, vazifelerini yerine getirmeleri mümkün olmaz.

Biz, vurucu gücü yüksek, insan sayısından ziyade hareket ve ateş kabiliyetine dayanan güçlü bir savunma sistemini gerçekleştireceğiz.

Bunun temeli, millî harp sanayiinin, bütün yan sanayii ile birlikte kurulması olacaktır. Bu sanayi, millî üretim ve ekonomimize de katkıda bulunacak bir şekilde koordine edilecektir.

Çağdaş dünya şartları bakımından DENİZ FİLOMUZUN güçlendirilmesi ve modernleştirilmesi gereğine inanıyoruz. Bugünkü dünya mücadelesi, deniz yollarının ve denizası ticaretin kontrolüne büyük önem vermektedir. Milliyetçi Hareket, üç tarafı denizle çevrili, üç kıtayı ve okyanusları birleştiren bir jeopolitik üzerinde yer almış bulunan Türkiye'nin güçlü bir DENİZ HARP VE TİCARET FİLOSU'nun kurulması için bütün imkânları seferber edecektir.

Askerî eğitimde, moral ve meslekî bilgiye büyük bir önem vereceğiz. Genç subaylarımızın, askerî geleneğimize ve mevzuatımıza uygun olarak, yüksek ahlâk ve disiplin ruhuyla ve en ileri meslekî bilgiyle yetiştirilmesi için gayret sarfedeceğiz.

Kahraman ordumuzun, toplumda lâıyk olduğu ve sahip bulunduğu itibar ve hürmet konusunda azami titizliğin gösterilmesi, asker sevgisinin kalplere yerleştirilmesi için azami titizliği göstereceğiz.

Türkiye'nin, jeopolitik mevkiine uygun mevcut ittifak sistemleri içinde kalmasına, ancak millî itibar ve bağımsızlık konusunda azami dikkatin gösterilmesine inanıyoruz.

Dış Politika

Dış politika anlayışımız, millî şahsiyetli, millî menfaatlerden ve bağımsızlığımızdan taviz vermeden, milletler caimasındaki şerefli yerimizi muhafaza etmektir.

Bu çerçeve içinde, mevcut ittifaklarımızın gereğine inanıyoruz. Ancak, ittifak yükümlülüklerinin Türkiye'ye karşı bir baskı aracı olarak kullanılmasını, ittifak ruhunu zedeleyen müdahaleci davranışlar olarak değerlendirmekteyiz.

Askeri silâh ambargosu, ittifak ilkelerine aykırı hasmane bir davranıştır. Ambargo sebebiyle Türkiye'nin dış politikasında ve iç hayatında hiç bir taviz verilmemesi gerektiğini savunuyoruz.

Dünya'da İstiklâl Savaşımızla milliyetçilik çağını açan Türkiye'nin emperyalizme karşı bağımsızlık mücadelelerinin ve genç milletlerin yanında yeralması gerekir. Belgemizde barış ve işbirliğinin sağlanması ve Orta Doğu milletlerinin karşılıklı saygı, iç işlerine karışmama ve müşterek çıkarlar etrafında tam bir işbirliği yaparak, bölgedeki emperyalist çekişmeleri önlemesini ve bu bölgeyi bir BARIŞ KALESİ haline getirmeyi amaçlıyoruz.

Türkiye ile Batı Avrupa ülkeleri arasında iyi münasebetlerin, iktisadî, sosyal, kültürel ve savunma meselelerinde taraflar için faydalı olacağı inancındayız. Ancak, Ortak Pazar köleliğine kesinlikle karşıyız.

KIBRIS VE YUNANİSTAN

Kıbrıs, Türkiye için hem oradaki soydaşlarımız, hem de Türkiye'nin itibar ve güvenliği bakımından son derece önemli bir millî davadır.

Kıbrıs'ta taviz verilmesine karşıyız. Çünkü Kıbrıs'ı bugünkü durumuna getirenler, Yunan Megalo İdeacılarının Enosis emperyalizmleridir.

Türkiye'nin millî güvenlik ve çıkarları, coğrafyanın gereği Kıbrıs'ın tamamen Türkiye'ye ait olmasını gerektirirken, bir de bu durumda taviz verilmesi ve Adada Yunanistan'ın uzantısı olan Rum üstünlüğüne imkân tanınması tasavvur bile edilemez.

Ege Adaları ve Ege kıta sahanlığı konusunda da, Türkiye'nin hiç bir taviz vermemesi gerektiğine inanıyoruz. Evvelâ, Türkiye coğrafyasının bir uzantısı olan bu adalar, anlaşmalara uygun bir statüye en kısa zamanda kavuşturulacaktır.

Ege denizi, bir Yunan denizi değildir. Milletlerarası bir geçit yolu ve Türkiye'nin kıta sahanlığı hakları bakımından Ege denizinde Yunan emellerini saldırgan bulmaktayız.

Dünya dengesi bakımından Türkiye ile Yunanistan arasında iyi komşuluk ve ittifak münasebetlerinin gereğine inanıyoruz. Ancak böyle bir zeminin teşekkül etmesi, Yunanistan'ın haksız davranış ve taleplerinden vazgeçmesine bağlıdır.

DIŞ TÜRKLER

Türkiye'nin başka devletlerin hâkimiyeti altında yaşayan soydaşlarımızın insan haklarına kavuşması için gayret göstermesi gerektiğine kaniyiz. Batı Trakya, Bulgaristan ve Kerkük'teki Türklerle, insanlık hukukuna aykırı millî baskıları kınıyoruz.

Biz, Dış Türkler'in millî haklarını, insanlık hukukunun bir parçası sayıyoruz.

Dünya Türklüğünün, insan haysiyetine yaraşır temel haklara kavuşması ve bulunduğu ülkelerde insanca yaşaması, hem millî hem de insanî bir ülküdür.

İSLAM MİLLETLERİ

Türkiye'nin, aramızda din, tarih, kültür ve menfaat bağı olan kardeş İslâm ülkeleriyle iktisadî, sosyal ve kültürel ve ittifak bağlarıyla işbirliği yapması gereğine inanıyoruz.

Dünyanın kutuplara ayrıldığı ve kuvvet dengesinin gittikçe hassaslaştığı bir sırada, İslâm ülkelerinin müşterek kültür, coğrafi bütünlük, iktisadî menfaat ve ortak politikalar etrafında, millî bağımsızlık ve hükümlanlık ilkesine uygun dostluk ve işbirliği ittifakları kurmasını istiyoruz.

RCD ile ilgili, belli şartlar gelişmemiş ise de Türkiye ile İslâm ülkeleri arasında gerçekçi temellere dayalı iktisadî bütünlüşme hareketlerinin olması gereğine inanıyoruz.

Millî Eğitim Meseleleri

Milliyetçi Hareket Partisi, eğitim alanında yapılacak olan yatırımları ve gösterilecek gayretleri kalkınma mücadelemizin en hayati ve zaruri unsuru saymaktadır. Zira medeniyeti ve tekniği kuracak olan insanı, fikri ve zihni muhtevasıyla büyük ülkelerin, heves ve heyecanların peşinde olmaya sevk edecek olan temel vasıta eğitimidir. Milliyetçi iktidarın ilk ve en önemli yatırımı; vasıflı, faziletli insanlar yetiştirmek olacaktır.

Eğitim sisteminin iki temel amacı olduğuna inanıyoruz. Bunlardan ilki milli değerlerimizin korunmasını, geliştirilmesini ve nesilden nesile intikalini sağlamaktır. Türk Milletinin bekası, milli birlik ve beraberliğin, sevgi ve kardeşliğin korunması böylece temin edilmiş olur. Eğitimin ikinci görevi modern ilim ve tekniğin memleketimizde yerleşmesini, benimsenmesini sağlamak suretiyle çağdaş dünya şartlarına uygun bir yaşama düzenini kurmaktır.

Eğitimin bu iki asli görevini yerine getirebilmesi için millî ve ilmi temellere oturtulmasını istiyoruz. Bugüne kadar tatbik edilen eğitim metodlarını yabancı tarzlardan kopya ettiğimiz için cemiyetimiz büyük bir buhranın içine sürüklenmiş bulunuyor. Türk insanı ve cemiyetimizi hak etmediği bunalımlardan kurtarmanın ilk çaresi eğitimin her yönüyle ve vakit geçirilmeden millileştirilmesidir.

Bugünkü eğitim sistemine müdahale ederken, millî örf ve töremizin fert ve cemiyet hakkındaki esaslarını, geleneklerimizi, tarih içindeki tatbikatlarını bilmek, modern ilmin özellikle eğitim alanındaki neticelerini, pedagojik gelişmeleri daima göz önünde bulundurmak mecburiyetindeyiz. Bunlardan biri ihmal edildiği takdirde kurulacak sistem total ve sakat kalır. Milli ve manevi temellere istinat etmeyen eğitim önsüz ve temelsiz kalır.

Milliyetçi Hareket iktidarı, bünyemizi tahribe yönelen iki yüz yıllık taklit hastalığını önce eğitim sistemimizi millileştirerek eğitimden, sonra da bütün diğer müesseselerden kaldırılabacaktır.

ÜLKÜCÜ AYDIN

Taklit üzere bina edilen eğitim sistemimizde yetişen yarı aydınlardan, millî değerlerimize yabancı ve hatta karşı kişi ve guruplardan milletimiz çok çekmiştir. Türklü dertlerimizin sebebi bunlardır. Bu sebeple biz, millî eğitim sistemimizi mazinin azametini, Türklüğün devamını sağlayacak ve Türk milletini yüceltecek, iman ve fikir gücünü verebilen nizamlı bir sitem olarak kuracak ve Türk Milletini yükseltmek ve yüceltmek yolunda hiçbir engel tanımayacak genç nesiller yetiştireceğiz.

Milletimizin, kendi değer hükümlerini bilen ve ona inanan, kendine tahakküm etmeyen, dini, töresini, dilini hor görmeyen ülkücü aydınlara ihtiyacı vardır. Aynı zamanda kalkınma mücadelesini kazanmak, yine böyle milliyetçi, imanlı, fedakâr, feragat sahibi kadrolarla mümkündür.

Millî ve manevî terbiye, büyük Türkiye ülküsü ile yetişen genç nesillerin Türkiye'yi yeniden kurmanın şerefli sorumluluğunu yüklenmesini ve hizmet mevkiine gelmesini istiyoruz. Partimiz bu anlamda, gençliğin çok iyi şekilde yetiştirilmesini en hayati mesele telakki eder.

EĞİTİM SİYASETİMİZ

Devletin, bütün vatandaşlarımızın istek ve kaabiliyetlerine göre, eğitimde ve mesleklerinde en ileri dereceye ulaşabilmelerini sağlayacak tedbirleri almakla mükellef olduğu inancındayız. Eğitim alanında yapılacak olan yatırımlar verimlilik oranı en yüksek yatırımlardır. Gençlerimize tahsil imkânı hazırlayacak geniş bir yatılılık, burs ve kredi sisteminin geliştirilmesini, eğitimin her kademesinin dengeli bir şekilde bütün yurt sathına yayılmasını şart sayıyoruz. Paralı öğretimi, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini zedeleyen, içtimai adalete aykırı en büyük amil olarak mütâlâa ederiz.

Paralı eğitim yerine, milletimizin arzu ve temayüllerine göre millî eğitim sistemimizi kurmayı, vatandaşlarımızın hamiyet duygularını, millî ve islâmî değerlerini uyarak, tarihi geleneklerimize de uygun olan eğitim vakıflarının geliştirilmesini uygun buluyoruz. Vakıflar ve özellikle eğitim vakıfları milletimizin en büyük medeniyet eserlerindendir. Değerlendirmelerini ve millî ve islâmî esaslara göre yeniden ihya edilmelerini, istikrarlı ve düzenli bir toplum hayatı sağlamak bakımından da önemli sayarız.

Milliyetçi iktidar döneminde kaabiliyetli olmasına rağmen, maddî imkâna sahip bulunmadığı için tahsil yapamayan, yahut tamamlayamayan hiçbir genç insan olmayacaktır. Zira eğitim her yönüyle devletin tam bir murakabe ve kontrolü altında tutulacak, maddî ve manevî her türlü imkânın hazırlanması onun başta gelen mükellefiyetlerinden biri olacaktır. Türk insanına gerekli yetişme ve öğrenim imkânını sağlayamamış bir devlet hayatı milliyetçi hareketin görüş ve felsefesiyle asla uyuşmayan, hicap verici bir durumdur.

ÖĞRETİM KADROSU

Millî Eğitim sistemimizin asli unsuru olan öğretmenlerimizin huzur ve güven içinde vazife yapacakları şartların teminini acil bir zaruret olarak mütâlâa ediyoruz. Onlara cemiyet içinde şerefli yerleriyle mütenasip, maddî imkânlar sağlanmalıdır. Bu amaçla Milliyetçi Hareket iktidarının ilk icraatlardan biri öğretmenlerimiz için özel bir kadro kanununun çıkarılması olacaktır. Bu suretle tarihte olduğu gibi, öğretmenlik cemiyetimizin en itibarlı mesleklerinden biri kılınacaktır. Öğretmenlik mesleğine girebilmek için taliplerde özel vasıf ve yetenekler aranacak, öğretmen tam insan, kamil insan olacaktır. Millî tarihimizde olduğu gibi imam ve öğretmen aynı kutsal vazifelerin ifası ile mükellef müşterek bir meslek gurubunu teşkil ederler. İmamların da öğretmenlik yapacak vasıfla yetiştirilmelerini zaruri buluyoruz.

Öğretmenlerimiz, millî bekaımızın en büyük teminatı olan gençlerimizin rehberi, zihni ve fikri muhtevalarının nazımıdır. Bu bakımdan öğretmenlerin yetişmesinde gösterilecek en ufak bir hata yahut ihmal bağışlanmaz bir suçtur. Bir öğretmenin hatalı, eksik ve hatta zararlı ideolojilere bağlı yetişmesi bizlerce gencimizin kaybedilmesi demektir. Hiçbir gencimizin kaybedilmesine asla müsaade etmiyeceğiz. Bu aziz meslek memurları arasına sızabilen millî varlık düşmanlarının süratle tasfiyesi ve gençlerimiz için teşkil ettikleri vahim tehlikenin izalesi mutlaka sağlanacaktır.

TEMEL EĞİTİM

Eğitim sistemimizi yeniden kurarken gerek şekil ve gerekse muhteva yönünden büyük değişiklikler yapacağız. İlk okullar sekiz sene olacak ve bu eğitim kademeci Tarım Kentlerinde, şehir ve kasabalarda hemen uygulamaya konulacaktır. Tarım Kentlerinde temel eğitim okulları açacağız. Temel Eğitimden beklediğimiz sadece okuma-yazma öğretilmesi değildir. Bu sekiz yıllık süre içinde çocuğun iyi bir Müslüman ve Türk olarak yetiştirilmesi amacımızdır. Milli tarihimiz, İslâmiyetin ibadet ve itikat esasları Kur'an-ı Kerim, milli kültür ve sanatımız bu dönemde anlatılacak, sevdirecek ve benimsettirilecektir. Her Türk genci milli ülkümüzün esaslarını burada öğrenecek, millete hizmet yolunda her türlü fedakârlığa katlanmanın hazzını burada tadacaktır. Bunun için tarihimizin büyük kahramanlarını iyice tanıyacaktır. Bununla birlikte istidat ve temayüllerinin ortaya çıkmasını sağlayacak dersleri de göreceklerdir.

Fakat bu eğitim kademesinden beklediğimiz en büyük görev Türk gencini gerçekten bir Türk Milliyetçisi olarak yetiştirmektir.

ORTA ÖĞRETİM

Orta öğretimi mesleğe ve üniversiteye hazırlayan kurumlar olarak yeniden kuracağız. Hiçbir gencin, kaabiliyeti varsa, yüksek tahsil yapmasının önüne yönetmelik hükümleri ile geçmeyeceğiz. Kalkınmanın ihtiyacı olan teknik personelin bu kademedeki yetiştirilmesine ağırlık vereceğiz. Burada da gençler, mesleki ve teknik bilgilerin yanında, Türk Tarihini, edebiyatını, sanatını iyice öğrenecektir. Türklük ve İslâmiyetle ilgili bilgiler bütün diğer bilgilerin üstünde tutulacaktır.

Kur'an-ı Kerim derslerini orta öğretimde, belirli bir okul ve tahsil seviyesinde okutacağız.

İmam-Hatip okullarını geliştirecek, bu okul mezunlarının üniversiteye girmelerine engel olan kanunları kaldıracacağız. Esasen bütün din adamlarımızın yüksek tahsilli ve memleketimizin en seçkin insanları olmaları amacımızdır.

Biz, din adamlarımızın kalkınma savaşımızda, bünyesi değişen içtimai yapımıza, sanayileşmenin getireceği buhranlarda milli ve islâmi vasıflarımızı kaybetmemek üzere faydalarına inanıyoruz. Bu sebeple de, İlâhiyat Fakültelerini ve İslâm Enstitülerini geliştirerek, Enstitülerin Akademik hüviyet kazanmalarını sağlayacağız.

Gençlerimizin fikri ve zihni yetiştirmeleri kadar bence de gelişmelerini sağlam, gülbüz ve sağlıklı olmaları amacımızdır. Bunu sağlamak için halen okullarda faydasız bir görünüşten ibaret olan Beden Eğitimi derslerine özel bir önem ve yer vereceğiz. Ehliyetli beden eğitimi öğretmenlerinin sevk ve idareleri altında gerekli her türlü malzeme, alet ve yer sağlamak suretiyle gençlerimizin bedence güçlenmeleri temin edilecek, Türk gençliğinin fikirce ve bedence en iyi şekilde yetiştirmeleri için ne mümkünse yapılacaktır.

Okul içinde ve dışında sağlanacak olan imkânlar gençlerimizin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri, spor yapacakları, sağlıklarını koruyacakları vasat hazırlanacak böylece bir takım zararlı alışkanlıklar edinmeleri önlenecektir.

ÜNİVERSİTELER VE TÜRK AKADEMİSİ

Üniversiteleri, milli kalkınmamızın icap ettiği ülkücü kadroların yetiştirilmesi ile görevli sayısız ilmi araştırma yapmayı ve ilimde bulunan yenilikleri milletin hizmetine sunmayı gaye edinmiş bir müessese haline gelmelerinin şart olduğu inancındayız. Serbest araştırma ve ilmi çalışma yapmakla devlete kafa tutmanın farklı şeyler olduğu kanaatindeyiz. Bu yüzden muhtariyeti, Üni-

versitelerin ilmi çalışmalar sayesinde zaten sahip olacakları bir hak sayarız. Fakat muhtariyeti her türlü hiyanete zemin hazırlayan unsur olarak milletimize karşı bir silâh halinde ortaya çıkmalarına asla müsaade edemeyiz.

Üniversitemizi çağdaş ilim ve teknolojinin icaplarına uygun olarak yerinden kuracağız. Üniversite ve araştırma enstitüleri yardımıyla teknoloji üreten ülke haline gelmek amacındayız. Bu yüzden üniversite ve araştırma enstitülerini sanayileşme ve kalkınmamızın gerektirdiği teknoloji ithal etmekten bizi kurtaran müesseseler haline getireceğiz. İlim adamlarının hür ve verimli çalışma yapmalarını sağlayacak maddi ve manevi şartları hazırlayacağız.

Üniversite öğrencilerinin ülkücü - imanlı yetişmelerini, öğretimlerini en iyi şekilde bitirmelerini sağlamak için ihtiyaçlara cevap verebilecek bir burs ve yurt sistemi teşkil edilecektir. Yurtlarda ve üniversitelerde öğrencilerin her türlü disipline uymaları sağlanacak, böylece gençlerin devlet ve millet hizmetine girmeden, gerekli nizam ve disiplin anlayışını edinmeleri ve millet hizmetine hazır şekilde yetişmeleri temin edilecektir.

Millî tarihimizle, sanatımızla ilgili yeni araştırmalar yapmak ve kurulacak müesseselerin, tarihi müessesemizle irtibatı sağlamak üzere bir «Türk Akademisini» mutlaka kuracağız.

SANATÇI VE SANAT SEVERLERİMİZE SESLENİŞ

YENİ HARP VE SANAT

Sanatı ve sanatçıyı düşünürken bütün kesimleriyle Türkiye'yi, Türkiye'yi düşünürken de her cephesiyle dünyayı göz önüne almamız gerekir.

20. asırda dünyamız, milletler mücadelesinin en şiddetli tezahürlerini yaşadı ve halen yaşıyor. İki büyük dünya harbi de, içinde bulunduğumuz asırda patladı. Ancak yüzyılın ikinci yarısında yepyeni şartlar doğdu. Çekirdek silâhları ve bunları kısa zamanda istenilen yere taşıyabilen kıtalararası balistik füzeler ve stratejik bombardıman uçakları dünya milletlerine şu korkuyu aşıladı : Çekirdek harbinde galiple mağlup arasında pek az fark bulunacaktır. İki taraf da tarihin yazmadığı bir felâketi yaşayacaktır.

Bu tehlike milletler mücadelesini durdurmadı. Sadece mücadele tarzını değiştirdi ve yeni bir savaş şekli icad edildi : Soğuk harp. Kültür, propaganda ve ekonomi harbi. Fikir sistemlerinin ve ideolojilerin savaşı.

Yeni harp dağlarda, ovalarda, siperlerde verilmiyor. Yeni harbin savaş alanları caddeler, meydanlar, okullar, fabrikalar, sahneler, perdeler, galerilerdir. Top, tüfek, tabanca ikinci dereceye itilmiş-tir. Yeni harbin silâhları gazeteler, kitaplar, radyolar, televizyonlar ve hertürlü sanattır.

Hedef düşmanın ülkesini fethedip bayrağını oraya dikmek değil, düşman ülkedeki beyinleri ele geçirmektir. Bu yolla süper güçler, A.B.D., S.S.C.B., Batı Avrupa ve Çin, çekirdek harbi felâketiyle karşılaşmadan ve tek vatandaşının burnunu kanatmadan tesir alanlarını genişletmeğe çalışıyorlar.

Bu yeni işgal, saldırgan için tehlikeli olmadıktan başka eskisinden daha tesirlidir. Kuvvet zoruyla işgal edilmiş bir vatan, o topraklardaki milletin içinde her an diri kalan istiklâl ateşi sayesinde bir gün kurtulabilir. Fakat beyinleri işgal edilmiş milletlere, bu fırsat da tanınmamıştır. Tutsaklıkları ebedidir.

Sanat ve sanatçı «vuruşmanın merkezine» cemiyetin bütün kesimlerinden daha yakındır. Çünkü sanat, yeni harbin ağır silâhlarından biri haline sokulmak istenmektedir. Sanatçı neo-emperyalizmin (neo-kolonyalizmin) paralı askeri seviyesine düşürülmeğe çalışılmaktadır.

Bu bildiri, MİLLİYETÇİ HAREKET'in sanatçılarımıza seslenişidir ve biz, sanatta politik şöhetin mânasını gerçek sanatçılarımıza anlatmayı lüzumsuz buluyoruz. Çünkü politika yoluyla kazanılan şöhetden, en çok yakınan, en çok tiksinen kimseler, gerçek sanatçılardır.

Yeni harp, her biri diğerinden kalitesiz «büyük yazarları», «büyük oyuncular», «büyük sanatçılar», özetle «büyük küçük adamlar»ı her yıl düzinelerle tezgahladıkça, gerçek sanatçı gerçek kaahiliyet, yalnız köşesine itilmektedir.

«Kötü para iyi parayı kovar» kanunu sanat için de geçerlidir.

SANAT NE İÇİN?

Sanat ne için?

Neo-emperyalizmin tutsağı, bu soruyu duyar duymaz düşmesine basılmış bir makine gibi cevap verir : «Sanat toplum içindir» diye. Ama, nefretle dolu yüreklerindeki bu tek sevgi ifadesinin hedefi olan toplum da belli değildir.

Aslında cevap da saçmadır! Soru da saçmadır!

Bu sorunun sorulabilmesi için önce yapılan şeyin sanat olması icap eder. Bugün Türkiye sanatın gayesinin değil, sanatın kendisinin sıkıntısını çekmektedir.

Türü ne olursa olsun bir eserin sanat olabilmesi için samimî olması gerekir. Bu açıdan sanat, şahsîdir. Sanat, sanatçının sevgisi kadar, aşkı kadar, derdi, üzüntüsü kadar şahsîdir. Sanat eserinde —maskaralıklarda değil— sanatçının özü vardır. Renkte, noktada, tiradda, çamurda, satırda, dansta sanatçının benliği vardır. Sanatçının kişiliği eserinde damla damla süzölüp katılmadan yaratılan şey sanat olamaz.

Sanat şahsîdir ama sanatçı bir millete mensuptur. Kendisi yaptığıının şuurunda olsa da olmasa da sanatı millidir. Bu hul- ^ sadece taklitçiler için doğru değildir. Taklitçinin eseri şahsî olmadığı gibi millî de değildir. Başka bir ifade ile, şahsî olmadığı için millî değildir.

Şekspir dünya çapında sanatçıdır ama her sayfası ile İngiliz'dir. Tolstoy dünya çapında sanatçıdır ama her satıcıyla Rus'tur. Bizim büyük küçük adamlarımız ise bazı satırlarında Rus, bazı satırlarında İngiliz, bazı satırlarında Fransız'dırlar; hiçbir satırlarında Türk değildirler ve kendileri değildirler. Eserleriyse, bırakın dünya çapında olmayı, bırakın yurt çapında olmayı, kendi çaplarında bile değildir. Çünkü bu zavallılar taklitçilikten, slogan solculuğundan kurtulabilseler, belki sanata ulaşabilecek kaabiliyettedirler. Üstelik, Rus sanatının, İngiliz, Fransız, Amerikan sanatının aslı varken kimse Türkiye mamulu taklitlere rağbet etmez.

Biz, «Sanat millet içindir» diyoruz.

Fakat bu, solun, «Sanat toplum içindir» sloganının simetriği değildir. Onların iddiası sanatçıya verilmiş bir emir, bir direktif. Bizimki bir sonucun tesbitidir.

Onlar, «Siz propaganda yapın, kaliteyi düşünmeyin. Merak etmeyin biz bunu sanat olarak kabul ettiririz!» diyorlar.

Biz, «Sanat yapın. Yaptığınız sanat ise, siz istesenez de istemesenez de o millet için olacaktır» diyoruz.

Çünkü kültür mirası milletlerin şahsiyetidir, kişiliğidir. Siz aşkınızı anlatırken, eğer taklitçi değilseniz, Türk gibi seveceksiniz. Üzüntünüzü anlatırken taklitle kaçmazsanız Türk gibi üzölmüşsünüzdür. Böylece, eseriniz gelecek nesillerin Türk milletinin tarihi, vasfı, hafızası olacaktır. Tıpkı Tolstoy'un Rus'u, Şekspir'in İngiliz'i ve Karacaoğlan'ın Türk'ü belirlediği gibi. Ancak şahsi, samimi olduğunuz ölçüde millî ve milli olduğunuz ölçüde milletlerarası olabilirsiniz.

NELER YAPILDI?

Milleti millet yapan değerlerin yaratıcısı olarak sanatçının Türk Milliyetçiliği fikir sistemi içindeki yeri bellidir. Bizce birinci sınıf bir sanatçı ve meydana getirilen birinci sınıf bir eser, birkaç üniversite kadar kıymetlidir. Biz onu bulduğumuz zaman baremi, katsayısı düşünemeyiz. Sanatçının yalnız sanatını düşünmesi, tek derdinin sanatı olması mutlaka erişeceğimiz bir hedeftir. Çünkü sanat eserinin yaratılışı, zaten tek başına, insan tahammülünün hudutlarını zorlayan bir çabadır.

Bu sözlerimiz artık alıştığınız hudutsuz vaatlerden ibaret değildir. Bunlar fikir sistemimizin, doktrinimiz 9 Işık'ın kaçınılmaz sonuçlarıdır.

Bu anlayışla 9 Işık'ın sanatta uygulanacak esasları şunlardır :

- 1) Kaabiliyetlerin bulunmasında yurt çapında ve cemiyetin her kesiminde çalışan bir teşkilât.
- 2) Yurt çapında bir sanat eğitimi teşkilâtı.
- 3) Yetişmiş sanatçının yaratıcılığını teşvik gayesiyle kurulacak yaygın ve güçlü bir ödüllendirme teşvik sistemi.
- 4) Sanat doruklarının azami kalite ve sayıda eser vermesini sağlayacak bir maddî ve manevî huzur ortamı.

Bu esasların pratik tatbikatını daha önceki bir bildirimizde 1965 yılında «Sanat ve Sanatçı» başlığı ile sizlere sunmuştuk.

Kısa iktidar ortaklığımızda o zamanki plânımızı kısmen de olsa gerçekleştirmek imkânını bulduk. O zamanki tekliflerimiz sanat, üniversite, siyaset, basın, aydın çevrelerinde büyük tasvip gördü. Milliyetçi yazarlar, öğretim üyeleri, aydınlar bu fikirleri işlediler, geliştirdiler, yaydılar, toplumun malı yaptılar. Kültür Bakanlığı, M. E. B. gibi ilgili müesseselerimizde bu fikirler uygulama alanına konuldu.

Kültür Bakanlığı kurulacaktır demiştik. Kuruldu. Bu Bakanlığın seri millî-telif eser yayınları; millî-tarihi takvim tablo, kitapları gibi değerli hizmetleri hep Türk Milliyetçilerinin tesiri ile olmuştur.

Devlet Tiyatroları Anadolu'da teşkilâtlandırılacaktır demiştik... Bugün on bir ili içine alan «Bölge Tiyatroları» çalışmalarının sonucunu aldık. Kıbrıs'ı bu çalışmaların içine kattık. Vatan-daşlarımızın yurt dışında toplu olarak bulundukları ülkeler, —başta Almanya olmak üzere— yeni hedefimizdir.

Tiyatro, opera, bale «Millet Okulu» olarak devletin yardımını görecektir demiştik. Yurdun her yanında «Bölge Tiyatroları»nın bu hizmeti görecektir «okul» niteliğini hazırladığımız iç tüzükle teminat altına aldık.

M.E.B'na bağlı Türk Güzel Sanatlar Akademisinin ve Türk Musikîsi Konservatuarı'nın kuruluşu teklifinin sahibi olmakla övünç duymaktayız. Kurulmuş bulunan bu müesseseleri bugün için kifayetsiz bulmaktayız.

NE YAPACAĞIZ?

5 Haziran 1977'den sonraki iktidar dönemimizde de yukarıda verilen dört ilke doğrultusundaki uygulamamız devam edecektir.

Sanatın bütün dallarında telif hakkına hürmet edilmesi, kanunî mecburiyet olacaktır. Telif haklarının vergi muafiyeti, geçim indeksine göre kendiliğinden ayarlanır hale getirilecektir.

Özel sanat teşebbüslerinde, bilhassa özel tiyatrolarda ve «sanat» sinemasında kredi, vergi, muafiyeti, belediye rüsum muafiyeti sağlanacaktır.

Sanatçıyı her devrinde, her yaşında koruma ve lâıyk olduğu seviyede yaşamasını sağlama, sosyal güvencesini temin, bir devlet görevi olacaktır.

Devlet Sinema Okulu ve Stüdyosu kurulacaktır. Sinema sanayi ve sanatı, gerçek sanat seviyesi ve Milletimize yaptığı hizmet ve faydası ölçüsünde devletten yardım görecektir. Halk eğitiminde kullanılacak meslekî, teknik ve kültür filmleri Devlet Film Endüstrisince karşılanacaktır.

Devlet Tiyatroları her yönüyle yeniden ele alınacaktır. Millî Türk Tiyatrosu telif eseriyle, konservatuarıyla, sanatçısıyla, sahnesiyle Türk Milletinin emrinde olacaktır.

Sanatçıların eğitildiği kurumlar ile, sanat kuruluşları arasındaki tezatlar giderilecektir.

Bütün büyük merkezlerde çalışma, eğitim ve icra ihtiyaçlarına cevap verecek kültür merkezleri kurulacaktır.

Sanatımızın zirvelerini içinde toplayacak, ödüllendirme ve teşvik kararlarında otorite görevini üslenecak bir Türk Sanat Akademisi kurulacaktır.

Klâsik Türk Musikisi ve Türk Halk Müziği kendi değerleri içinde geliştirilecektir. Türk Musikîsi Konservatuarı tesir alanı itibarıyla geniş imkânlarla kavuşturulacaktır.

Milletlerarası sanat temasları, sanatımızın yurt dışında tanıtılması tesadüflere bırakılmayacaktır. Bu bir devlet görevidir. Dün mimarîsi şiiri, müziği, seramiği, geleneksel tiyatrosu, oyması, işlemesiyle en büyük olan Türk Sanatını ve Türk Sanatçısını yeniden eski yerine getirecek; tiyatrosu, sineması, edebiyatı, resim ve heykeli, operası, balesi ile yeniden büyük yapacağız.

Güzel sanatlar, büyük Türkiye'nin temeli, harcı olacaktır.

Sanata hizmet milliyetçiliğe hizmet demektir.

Anayasa ve Hukuk Nizamı

Milliyetçi Hareket Partisi'nin iktidarında, Türk devletinin bütün bu görevleri yerine getirebilmesi için lâzım olan yetkilerle teçhiz edilmesi amacıyla Anayasa ve kanunlarımızda gerekli değişiklikler yapılacaktır. Millî ve etkili plânlama görüşümüz ve iktisadî düzende alacağımız tedbirler, devletin iktisadî yetkilerini arttıracaktır. Ancak, icra organının da hukuken güçlü olması gerekmektedir. Bu yapılmadıkça, sosyal zorlamalar ya devleti ve sosyal barışı yıkacak veya demokrasiyi kaldıracaktır.

MHP, bu tehlikeleri önlemek ve sıhhatli bir devlet yönetimi sağlamak için, gerekli hukukî şartlar içinde önemli Anayasa değişiklikleri yapacaktır.

ANAYASA DEĞİŞMELİDİR

Halen yürürlükte olan 1961 Anayasası, adı Kurucu Meclis olmasına rağmen, üyelerinin yüzde 81'ini CHP'lilerin teşkil ettiği bir meclis tarafından hazırlanmıştır. Bunun tabii sonucu olarak da CHP zihniyetini temsil eden bir Anayasa'dır. CHP'nin uzun muhalefet yıllarının ve iktidarın mutlaka diktatörlüğe gideceği faraziyesinin etkisiyle, Anayasa'da bir icra organının yetkileri ne kadar budanabilirse, o kadar cılız bir icra organı meydana çıkarılmıştır.

Bu Anayasa, bir «tepki Anayasası»dır.

Bu zihniyetin eseri olarak, kuvvetler arasındaki denge kaydedilmiş, yargı organına, yasama ve yürütme organları aleyhine büyük bir ağırlık ve imtiyaz verilmiştir. Neticede hükümetler, aciz, meclisler mefluç hale gelmiş, hukuka bağlı kamu hizmetleri devleti yerine bir «hakimler devleti» doğmuştur.

KUVVETLİ İCRA

Yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki bu dengesizliği gidermek için, kuvvetler ayrılığı esas alınarak, icra (yürütme) organı güçlendirilecektir. Devlet başkanı doğrudan doğruya halk tarafından seçilecek ve istikrarlı, etkili bir icra için gerekli olan yetkilerle teçhiz edilecektir. Bu yol, bugünün ileri demokratik ülkelerindeki gelişmelere uygun olduğu gibi, ülkemizin şartlarına ve tarihi geleneğimize de uygundur. Tarihimizde devletimizin cihan hâkimiyeti, güçlü devlet idaresiyle gerçekleşmiştir.

Çağımız, hızlı, kuvvetli ve bilgili icra çağıdır. Bölünmüş devlet yetkileri ile, adedi çoğaltılmış devlet yetkileri arasında bir ahenk kurmak gerekmektedir. Aksi halde, zayıf ve yavaş bir icra (yürütme) ile, çağımızın sosyal, teknolojik, iktisadî ve ilmî gelişmelerini takip etmek mümkün olamaz.

Milliyetçi Hareketin, Milli Devlet Güçlü İktidar ülküsü, hukukî dayanağını bu esaslardan almaktadır.

Buna muvazi olarak da tek meclis sistemi kurulacak ve milletvekili sayısı 300'ü aşmayacaktır. Senato ve bu arada anti-demokratik tabii senatörlük müessesesi kaldırılacaktır.

YÜKSEK MAHKEME İSLAHI

Milliyetçi Hareket Partisinin yapacağı Anayasa değişikliğinde, yüksek mahkemeler, özellikle Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay'da önemli reformlar yapılacaktır. Anayasa mahkemesinin, meclisin iradesi üzerindeki baskısı, yani yasama görevi yerine geçecek kararlar vermesi, Anayasa değişikliği ile önlenecektir. Bu konuda, yargının, yasama yetkisini gaspetmesine mani olacak, bu yolda hükümler getirilecektir.

Kararlar gerekçesiz açıklanmayacak ve Anayasa Mahkemesi kararlarının birbiriyle çelişik olmaması için kanuni tedbirler getirilecektir.

DANİSTAY'ın mutlaka islahı gerekmektedir. Yapacağımız kanun ve mevzuat tadili ile Danıştay, Emanuelle adlı sevk filmine izin vermeyecek, kadının iktisadî ve sosyal haklarının yanında bir de seks özgürlüğünü savunmayacaktır. Danıştay'ın, icranın elini kolunu bağlayıcı ve onu çalışamaz hale getirici, bir hükümeti bir komünist derneği kapatmaktan bir komünist öğretmeni nakletmekten aciz hale getiren yetkileri ile asla mutabık değiliz. Fransa'da Danıştay'ın bütün bir yıl içinde yedi adet yürütmenin durdurulması kararı vermesine mukabil, Türk Danıştay'ı her sene 1400'den fazla

yürütmenin durdurulması kararı vermektedir. Böyle, idareyi felce uğratan, icrayı güçsüzleştiren bir sistemin islahı muhtaç olduğu açıktır.

Ayrıca, işlerin süratle neticelenmesi ve Danıştay'daki yığılmanın önlenmesi için BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ kurulacaktır. Danıştay'ın görevi, «temyiz» gibi itirazları tetkik etmek olacaktır.

YARGITAY takviye edilecek, işlerin daha süratle ve daha etraflıca tekkik edilerek çıkması için gerekli tedbirler alınacaktır. Halen her dosyanın tetkikine isabet eden 3 dakikalık süre, dünyada benzeri olmayan bir birikmeyi ifade etmektedir.

Yargıtay'ın bu yükünü hafifletmek, isteri hızlandırmak ve daha geniş bir tetkik sonunda daha âdil kararlar çıkmasını sağlamak için BÖLGE TEMYİZ MAHKEMELERİ kurulacaktır.

DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ kanunu çıkarılarak, Anayasa gereği olan bu mahkemeler tekrar işler hale getirilecektir. CHP ile MSP'nin hiç bir zaman altından kalkamayacakları bir vebal ile mani oldukları Devlet Güvenlik Mahkemelerini, biz, demokratik rejimin vazgeçilmez bir hukuk ve adalet unsuru olarak görmekteyiz.

Anayasanın demokratik ve lâıyk cumhuriyet esasları muhafaza edilerek, Vakıflar Genel Müdürlüğüne yeni bir şekil ve daha geniş yetkiler verilecek, ecdadın vakfettiği asil düşüncelerle ve ihlâs ile bize bıraktığı vakıf malları, gayesine ve asliyetine uygun şekilde işletilip değerlendirilecek ve buradaki vakfedenlerin ruhunu taciz eden tatbikata olumlu yenilikler getirilecektir.

Aynı esastan hareketle Diyanet İşleri Başkanlığının yetkileri artırılacaktır. Bu makam lâıyk olduğu hürmete şayan seviyeye ulaştırılacaktır. Diyanet işleri bütçesi ve kadrosu artırılacak her camiye kadrolu imam tayin edilecek ve vekil imamların hepsi de kadroya alınacak ve vekil imamlık müessesesinin bütün meseleleri kesin şekilde halledilecektir.

REFERANDUM VE DEVAMI

Yasama, yargı ve yürütme organları arasında çıkacak olan önemli ihtilaflar ile önemli ekonomik, sosyal ve siyasal meseleler de halkoyuna başvurma imkânı Anayasada yerini alacaktır.

Hasılı Anayasa, O'nu yapan meclisin, terkibi, zihniyeti, getirdiği yeni kurumlar ve yeni ortam, 16 senelik tatbikatından edinilen tecrübeler ve memleketteki mevcut ortamın mesulünün Anayasa olduğu görüşü ile, Milliyetçi bir açıdan, millet ve memleket gerçeklerine uygun, milletimizi çağlar üzerinden aşarak, muasır milletler seviyesine getirecek, bir hamleyle müsait, gerçek hukuk devletini, Millî Devleti, Güçlü iktidarı tesise elverişli bir biçimde değiştirilecektir.

Başka partilerin, söylemeye dahi cesaret edemedikleri bu millî gerçekleri açıkça haykırma ve ona kesin çareler getirme azim ve cesaretinin yalnız Milliyetçi Hareket Partisinde mevcut olduğunu milletimiz gözden uzak tutmayacaktır.

TRT, üniversiteler kanunu, seçim kanunlarında gerekli ıslahat ve değişiklikler yapılacak, TRT daha tarafsız ve millî hale getirilecek, üniversiteler kanuna Anayasa mahkemesince çıkarılan «örf ve âdetlerine bağlı» gençler yetiştirme ibaresi yeniden konacak ve seçmen yaşı 18'e indirilerek milletimizin ümidi ve istikbalî gençlerimiz, devlet yönetimine böylece girmiş olacaklardır. Ön seçim sistemi ve seçmen kütükleri mutlaka yeniden düzenlenecektir.

KANUNLAR ENFLASYONU

Bugün memleketimizde hukukçuların dahi içinden çıkamadığı bir kanunlar enflasyonu ve ka-ideler keşmekeşi mevcuttur. Kanunlarımızın bir kısmı millî bünyemize ters düşecek biçimde başka memleketlerden iktibas edilmiştir. Bir kısmı ise, millet ve memleket gerçeklerine dayanmaktan ve ihtiyaçlara cevap vermekten uzaktır. Üstelik kanun adedi, hiçbir memlekette eşine raslanmayacak kadar çoktur.

Bütün bu gerçekler, memlekette hertürlü tahammülün üstünde bir bürokrasiye sebebiyet ver-mekte ve devlet kapısında işleri yürümez ve içinden çıkılmaz hale getirmektedir. Devlet memurları bu keşmekeş içinde ne yapacağını bilmez bir durumdadır. Bu sebeplerle Milliyetçi Hareket Partisi iktidar veya iktidar ortağı olduğunda, süratle bir hukuk reformu kanun islahatı yapacak, kanunları dörtte bire düşürecek şekilde çeşitli guruplar halinde toplayıp birleştirecek, lüzumsuz olanları yü-rürlükten kaldıracak, lüzumlu olan yeni kanunları çıkaracak, tam bir sadeleştirme yoluna gidecek ve bürokrasiye son verecektir.

Milliyetçi Hareket Partisi İktidarında, vatandaşlar yıllarca mahkeme kapılarında sürünmeye-cekler, davaların en kısa zamanda ve en çabuk ve ucuz biçimde bitmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır. Zira geciken adalet en büyük adaletsizliktir.

Adaletin süratle tecellisi için, ilk anda, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda ve Ceza Mu-hakemeleri Usulü Kanununda ve harçlar kanunu ile Hâkimler Kanununda gerekli değişiklikler yapılacak, sorgu hâkimlikleri kaldırılarak, buradan alınan hâkimlerle diğer mahkemeler takviye edilecektir.

Medeni Kanunun aksayan hükümleri ıslah ve bünyemize intibak ettirilecektir.

LEKESİZ VE GÖLGESİZ BİR ADALET

Hadiselerden mülhem bir İslâm hukuku kaidesidir ki. —Mülkün temeli adalettir— Buradaki mülk, Devlet anlamınadır. Demek ki, adaletle hükmetmeyen ve adaletin dayanmayan bir devletin temelleri çökmüş demektir. Ayrıca tarih isbat etmiştir ki, adaletli olmayan devletlerin payidar oldu-ğu görülmemiştir. Devletimizin bir yıllık geçmişinin ve daha nice binlerce yıl geleceğinin şaşmaz delili köle ile hükümdarı bir tutan ve mahalle bekçisinden devlet reisine kadar herkese adaletle ve eşitlikle muamele eden adalet anlayışıdır.

Yurdun en ücra köşesindeki en fakir vatandaş ile en büyük şehirdeki en zengin insan bize göre birdir. Her ikisi de Allahın, devletimize ve milletimize birer lûtfu ve emanetidir. Her ikisi-de adalet önünde eşittirler. Adaletsiz kuvvet zâlim, kuvvetsiz adalet acizdir. Milliyetçi Hareket Partisinin geti-receği adalet nizamı, hak kuvvetlinin değil, hak, haklıındır nizamı olacaktır. Kuvvetlerin zayıfları, zengilerin fakirleri ezip çiğneyemeyeceği, herkesin hakkını huzur ve adaletle alabileceği lekesiz ve gölgesiz bir adalet nizamını ancak Milliyetçi Hareket Partisi kurabilir. Zira yıllardır iktidar olan diğer partilerin zamanı iktidarındaki adaletsizlikler Aziz Türk Milletinin yüce malûmudur. Başka partiler bu güne kadar böyle bir nizam kuramamışlardır. Kuramayacakları da kesinlikle anlaşılmış-tır.

MİLLÎ DEVLET GÜÇLÜ İKTİDAR :

Millî Devlet, tek ve aynı milletin kurduğu, millî karakterini, Millî ülkü ve millî özelliklerini hâkim kıldığı devlettir. Milliyetçilik, millîlik ülküsünün sosyal ve siyasî bir ifadesidir. Millî olma

vasfı ise, milliyetçiliğin hukukî bir ifadesidir. O halde millî devlet, aynı zamanda milliyetçi devlettir. Türk Milletinin kendi bağımsız devletini kurması, O'nu Millî Devlet vasfı ve hüviyetine bürümeye Türk Milletinin en tabii hakkıdır. Bu sebeple Milliyetçi Hareket Partisinin tam ve gerçek hedefi Millî Devlettir.

Diğer bir mânâda, Millî Devlet, devletin, bütün fertlerini ve sosyal dilimlerini, adalet, eşitlik ve millî bir görüşle kucaklaması ve bütün fertlere ve sosyal dilimlere aynı zihniyetle hizmet ve refah götürmesidir. Anayasanın 2 nci maddesi, Türk Devletinin, Millî bir Devlet olduğunu hükme bağlamış ise de, maalesef bu hükmün kâğıt üzerinde kalmaktan ileri gidemediği yıllar yılı devam edegelen tatbikat ile sabittir. Bugüne kadar iktidara gelmiş bulunan, kapitalist partiler, işverenlere, zenginlere, esasen müreffeh ve egemen sınıflara imtiyaz ve iltimasla hareket etmiştir. Hasbelkader iktidara gelen sol görüşlü partiler ise işçilere, memurlara ve kendi görüşüne uygun sınıflara imtiyaz ve iltimasla davranmıştır. Her iki hareket tarzı da, Millî Devlet buyruğuna aykırı ve milleti sınıflara ayırıcı ve bölücü bir zihniyet ve tatbikattır. Halbuki Türk Millî Devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür.

Millî devlet kavramı ve Anayasa hükmü, bütün fertleri ve sosyal dilimleri aynı şefkat ve hizmet anlayışı ile kucaklamayı ve bütünleşmeyi gerekli kılar, işte Milliyetçi Hareket Partisi, yıllardır kâğıt üzerinde kalan ve kapitalist ve solcu partiler tarafından, kendi menfaat ve görüşlerine göre uygulanan, Millî Devlet vasfını, fikir ve kavramını, bütün gerekleri ve incelikleri ile, kâğıt üzerinden uygulama alanına çıkaracaktır.

Güçlü iktidar, her noktada, bütün fertler ve sosyal dilimler üzerinde, vatanın her köşesinde, huzur ve asayiş, mal ve can güvenliğini, korkusuz yaşama hürriyetini, herkesin maddî ve manevî varlığını geliştirme imkânını, Millî Devlet anlayışı ve adaletle sağlanabilen ve kendisini ve adil gücünü her an her yerde, saygı, sevgi ve korku ile birlikte hissettiren iktidardır. Milliyetçi Hareket Partisi, tasarladığı Anayasa değişikliği ve kanun islahatı ile kendi devlet idaresi anlayışı ile, Türkün Devlet Baba, geleneğine en uygun bir biçimde hareketle herkese güven veren, vatani iç ve dış tehlikelerden koruyan güçlü iktidarı kuracak tek ve yegane partidir. Bizim dışımızdaki partilerin güçlü iktidarı kuramayacakları, bugüne kadar asla ve asla kuramadıkları ile hatta güçlü iktidarın kim ve ne olduğunu bir türlü bilip anlamadıkları ile sabittir. Bugün huzur ve refah, asayiş ve nizam içinde bulunmanın, yarınından emin bir güven içinde bulunmanın tek yolu, ancak ve ancak Milliyetçi Hareket Partisinin iktidar veya iktidar ortağı olması ile mümkündür. Bu gerçeğin muarızlarımız tarafından bile teslim edilmesi çok, ama çok calibi dikkat bir keyfiyettir.

BÜYÜK TÜRK MİLLETİ,

İçinde bulunduğumuz bunalımları yenmek, tehlikeleri uzaklaştırmak için senin vereceğin yetkiye talip oluyoruz.

Türklük Gurur ve Şuuru, İslâm Ahlâk ve Faziletine dayalı inancımız, ve 9 İŞİK - MİLLÎ DOKTRİN halinde sunduğumuz icraat programımız, Türkiye'nin tek kurtuluş yolunu göstermektedir.

MHP iktidarı, Türk milletinin bütün bunalımlarını yenerek, devlet ve vatan düşmanlarının bağımsızlığımıza, vatan bütünlüğüne ve demokrasimize karşı giriştikleri bütün saldırıları göğüsleyerek, milletimizin cihan çapında bir «**beklenen** medeniyet» hareketini başarmasının ilk adımı olacaktır.

Türk milleti, Osmanlı-Türk medeniyetinde tarihî zirvesini ortaya koyduğu medeniyet tecrübesiyle çağdaş verileri bütünleştirerek, **bütün** insanlığın aradığı ruh ve sevgi medeniyetinin önderi

olacaktır. Çünkü çağımızın insanlığı, komünizmin ve kapitalizmin barbarlıkları altında bulamamış ve bir yeni yol arayışına koyulmuştur.

Bu yol, ÜLKÜCÜ YOLDur ve öncüsü Türk milletidir...

Çağımızın insanlığı, hür, adil, sömürüden uzak, sevgi ve şefkat dolu bir hayatı aramaktadır. Yarınki insanlığın öncüsü Marks veya Markus yahut Lenin, Mao değil; insana Külli Hakikat'ten, sevgiden, ezel ve ebedden mesaj getiren Yunus Emre'ler olacaktır...

Bu felsefeye dayalı 9 İŞİK'in aydınlık ve emin yolunda, Türk milletine şanlı ve mutlu yarınlar dileriz.

Yaşasın Milliyetçi Türkiye...

Yaşasın Türk Milliyetçiliği ülküsünün 5 Haziran zaferi!

Cumhuriyetçi Güven Partisi Seçim Beyannamesi

CAN GÜVENLİĞİ - MAL GÜVENLİĞİ - BÜTÜN YURTTAŞLARA SOSYAL GÜVENLİK

Sevgili yurttaşlarımız,

Bu yazıda CGP'nin temel görüşlerini, kısa bir özet halinde bulacaksınız.

Bu görüşler Türkiye'yi sarsıntılara, tehlikelere ve uçurumlara sürüklemekten, emin bir yolda yüceltip ilerletecek görüşlerdir. Bu görüşler, CGP'yi, Türkiye'nin en yapıcı, en medenî, en seviyeli partisi yapan görüşlerdir:

- Ne aşırı sağ, ne aşırı sol!... Atatürkçü yol!...
- Anarşi değil, can ve mal güvenliği!...
- İşçiye, köylüye, devlet görevlisine, esnaf ve sanatkârlara, serbest çalışanlara, emekli, dul ve yetimlere, malûllere, gazilere, iş arayan gençlere, yaşlı yurttaşlara, âfetlere uğrayanlara, yurt dışında çalışanlara, tarım ve orman işçilerine, kısaca bütün yurttaşlara SOSYAL GÜVENLİK!...
- Namuslu, bilgili, ciddi devlet idaresi!...
- Gençlere, silâh değil, kitap vermeği; iş bulmağı amaç bilen partiyiz.
- Okullarda işgal değil, okuma hürriyeti!...
- “Aka ak, karaya kara”!.. yalansız, abartmasız, doğru söz!...
- Herkesi köle yapan esaret rejimleri değil, hürriyet ve sosyal adalet içinde herkese insanca yaşama imkânı sağlayan millî, demokratik, sosyal devlet!...
- Lenincilere karşı da, Abdülhamitçilere karşı da, Atatürkçülüğün kalesiyiz.
- Din, vicdan ve ibadet hürriyetinin imanlı savunucusuyuz. Millî ve manevî değerlerimizi, inançla bağlıyız. Din sömürücüsü değiliz. CGP, siyasî mevkilere tırmanmak için dinî inancı “**basamak**” yapanların değil, mukaddes dinî inançları “**baştacı**” yapanların partisidir. Cami bütün müslümanlarındır, parti ocağı değildir. Türkiye’de herkes “**Elhamdülil-lâh müslümanım**” demek hakkına sahiptir. Fakat hiçbir siyasetçi “yalnız benim partimden olanlar müslümandır” demek hakkına sahip değildir. Allah’ına, Peygamberine, Kitabına inanan herkes bilir ki, kimin müslüman olduğunu ancak Cenâb-ı Hak takdir eder.
- Hiçbir yurttaşa, “sen benim mezhebimden değilsin”, “sen benim tarikatımdan değilsin” diye yan bakmak hakkına hiçbir siyasetçi sahip değildir. Allah’ın ve bütün müslümanların hizmetinde olan şerefli Din Görevlilerini, hiç kimse, bir siyasî partinin âleti ve emireri haline getiremez. İslâmiyet partilerden önce var idi, partilerden sonra var olacaktır.

Herkes dininde ve ibadetinde hürdür. Düşüncesinde hürdür. Bundan dolayı kınanamaz. Baskı altında tutulamaz. Hiç kimse, dinî inançları, şahsî ve siyasî çıkarlar için istismar edemez. Millî beraberliğimizin sarsılmaması, Cumhuriyet Anayasasının bu hükmüne saygı gösterilmesine bağlıdır.

- CGP, küfür değil, fikir partisidir.

- CGP, dertleri sömüren kışkırtıcı parti değil, dertleri gidermeğe çalışan yapıcı partidir.
- Hakaret ve karalama yarışı değil, hizmet yarışı!...
- Partizanlık değil, kanun önünde eşitlik!...

İşe almada, tayin ve terfide, hakka ve ehliyetle saygı.

- CGP, önce “kendi aylıklarını” değil, önce “emeklileri, dul ve yetimleri, muhtaç yaşlıları, gazileri, devlet görevlilerini, çalışan kadınları, yurt dışındaki işçileri, dar gelirli, sosyal güvenlikten yoksun milyonlarca yurttaşı” düşünen partidir. bunu, sözle değil, tutumuyla ve icraatıyla isbat etmiş olan partidir. Haksız ve kanuna aykırı şekilde çıkarılan “Parlâmenter aylıklarına zam” kararına hiçbir noktasında katılmayan ve Anayasa Mahkemesine başvurarak bu haksız kararı iptal ettiren parti CGP dir.
- Gösterişli tören değil, ciddi ve gerçek yatırım!...
- Komünizm veya faşizm değil, hür demokratik idare!...
- Irkçı ve bölücü olmadan milliyetçiyiz.
- Vurguna ve soyguna karşı müsamahalı olmadan, hür teşebbüse saygılıyız.

CGP, vurgunla, soygunla, sahte belgelerle, milletin ve devletin milyonlarını çalanların, yetim hakkı yiyenlerin karşısındadır. CGP, hür teşebbüsü, meşru kazancı, mülkiyeti yok etmek isteyen çarpık görüşlerin de karşısındadır. Kalkınmamızın hızlanması ve demokratik rejimin sağlıklı işlemesi için, devlet yatırımları yanında, hür teşebbüsün de istikrar ve güven içinde çalışabilmesi gereklidir.

- CGP, verdiği sözü unutan ya da tam aksini yapan partilerden değildir; sözünde durmağı şeref sayan partidir.
- CGP, ırk, sınıf, mezhep kavgası değil, Atatürk yolunda milli beraberlik isteyen partidir. “Parmaklar ayrı da olsa, kol birdir. Partilerimiz ayrı da olsa, milletimiz birdir. Doğum yerlerimiz ayrı da olsa, vatanımız birdir. Parti rozetleri ayrı da olsa, Ayyıldızlı bayrağımız birdir” diyen partiyiz.
- CGP, hapishanelerden anarşistleri kurtaran parti değildir. Meclislerden emekliler, dul ve yetimler, yaşlılar, köylüler, işçiler, devlet görevlileri, gaziler, küçük esnaf ve sanatkarlar, bütün dar gelirli lehine sosyal kanunlar çıkarmağı görev sayan partidir.
- CGP, içine hiçbir Anayasa dışı akımın, yıkıcı örgüt militanlarının, silâhlı zorbaların, komünistlerin, çıkarıcıların ve yolsuzluklara bulaşmış kişilerin sızmadığı partidir. Bu gibilerin asla barınmayacağı partidir.

CGP, bir sürahi tertemiz memba suyunu, bir tencere bulaşık suyuna tercih edenlerin partisidir.

- CGP, “kalabalık parti” değil, inançlarıyla, yapıcı hizmetleriyle, yolunun doğruluğu ile “büyük parti”dir.
- CGP, hızlı ve plânlı iktisadî kalkınmanın, bölgeler arası adaletin gerçek savunucusudur.
- Türkiye’yi başı dik, karnı tok, sırtı pek, hür ve mutlu insanların ülkesi haline getirecek yol CGP nin yoludur. Herkesin yarına güvenle baktığı; açlığın, yokluğun, yoksulluğun sınırdışı edildiği Türkiye’ye giden yol, CGP nin görüşlerinden geçer.
- CGP, hava, su ve çevre kirlenmesine karşı etkili mücadeleye kararlı olanların ve bu konuyu bir dâva haline getirenlerin partisidir.

Şehirlerinin havası temiz, suları temiz, yöneticileri temiz bir Türkiye isteyenlerin partisi CGP dir.

- CGP komünizm ve anarşiyi “besleyen” parti değildir. CGP, komünizmin ve anarşinin yayılışını, gevşek ve vurdumduymaz şekilde “seyreden” parti değildir. CGP eli silâhlı çetecileri “affeden” ve anarşiyi hortlatan parti değildir. CGP, komünizme karşı mücadeleyi yasa dışı yollardan “yürüten” parti değildir. Şiddetin şiddeti, kanunsuzluğun kanunsuzluğu davet ettiği ve yasa dışı usullerin daima geri teptiği açıkca ortadadır. CGP, bütün Anayasa dışı örgütlerin karşısına devlet gücü ile çıkılmasını ve kanun hâkimiyetinin mutlaka meşru devlet kuvvetleriyle sağlanmasını isteyen partidir. CGP kanun hâkimiyetini, sağlamakta en başarılı olabilecek partidir. CGP, hükûmetin başında bulunduğu ve güvenlik konularında yetkili olduğu zaman, Türkiye’de yıkıcı örgütler dağıtılmış, anarşi durdurulmuştur.
- Özetle, CGP, anarşiye, şiddet eylemlerine ASLA karışmamış partidir. Yıkıcı örgütler ve zorbalıklar karşısında gevşek ve iradesiz değil, yürekli ve kararlıdır. Yıkıcı örgütlerle ve tedhiş çeteleriyle, meşru yollardan ve devlet gücünü kullanarak, en etkili mücadeleyi yapabileceğini, geçmişte CGP isbat etmiştir.
- CGP muhalefette iken anarşi kışkırtıcılığı ve yıkıcılık yapmaz. İktidarda iken partizanlığa sapsmaz. CGP hem iktidarda, hem muhalefette millete hizmet etmeyi bilen partidir.

CGP lideri, muhalefette iken, Kıbrıs konusunda Türk görüşünü en iyi savunan, Avrupa Konseyinden Türkiye lehinde en güçlü kararları çıkarmayı başaran lider olmuştur.

CGP, hükûmete muhalif olsalar da, devlete ve millete muhalif olmamağı bilenlerin partisidir. Muhalefete geçer gemez, yabancı gazeteci ile konuşurken “bizim hükûmet blöf yapıyor” diyen muhalefet anlayışı bizden uzaktır.

- CGP, kendisine oy verenleri utandırmayan partidir. CGP ye oy veren yurttaşlarımız, hiçbir zaman pişmanlık duymamış, başarılarını utançla yere eğmemiştir.

Sevgili yurttaşlarımız,

Nisbî temsilde, yurttaşlar inandıkları partiye oy verdikleri zaman bu oylar kaybolmaz. Her oy değerlendirilir.

Son on yılda, CGP ye verilen hiçbir oy boşa gitmemiştir.

Son on yılda kurulan 8 hükûmetin 6’sı CGP’nin katkısıyla kurulmuştur. Herkesin görevden ve sorumluluktan uzak olduğu bazı dönemlerde ise, CGP, devlet idaresi, nöbetini tek başına tutmuştur.

Kurulduğu günden beri, CGP, her girdiği seçimde millet iradesi ile bir Meclis Grubu kurmağa muvaffak olmuştur.

Sayısı az da olsa, inançlı ve seviyeli tutumuyla, CGP grubu parlâmentoda daima denge ve istikrar unsuru olmuştur.

Sözünün eri olmayanlara verilen oy boşa gidebilir.

Vaadlarını seçim biter bitmez unutanlara verilen oy boşa gidebilir. Seçim beyannamelerinde vaad ettikleri sosyal kanunlardan hiçbirini çıkarmayanlara verilen oylar boşa gidebilir.

Siyaseti, yakınlarını zengin etmek için kullananlara verilen oylar boşa gidebilir.

Aşırı solun desteğini kaybetmemek için, iktidara geçerlerse, ilk olarak, komünizmi tamamiyle serbest bırakacaklarını ve komünist örgütlerle ilgili kanun maddelerini derhal kaldıracaklarını, vadalarının en başına koyanlara verilecek oylar boşa gidebilir.

Fakat, Milletvekili sayısı az da olsa, millete yaptığı vaadleri gerçekleştiren ve içtenlikle ele alan CGP gibi dürüst ve yapıcı bir partiye verilecek hiçbir oy, hiçbir zaman boşa gitmez.

CGP, zor günlerin partisidir. Az sayı ile büyük hizmetler başaracak partidir.

Millet Meclisi Başkan seçemediği ve aylarca başkansız kaldığı zaman, bunalımı çözen yolu CGP açmıştır.

Devlet bütçesiz, ülke hükûmetsiz kalma tehlikesi ile karşılaşınca, CGP, daima yapıcı ve toplayıcı çabalarla bunalımı çözmüştür.

Bir yığın çakıl taşı veya bir yığın kumla inşaat yapılamaz. Biraz çimento katılınca, çakıl ve kum yığınları beton haline gelebilir. CGP, büyük bir çakıl veya kum yığını değildir. Fakat, yıllardan beri, yapıcı hizmetlerin “çimento” su olmuştur.

Rejimi tehlikelerden ve bunalımlardan korumak için, medenî, seviyeli, yapıcı ve dürüst bir denge partisine düşecek büyük görevler vardır. Türkiye’de, bir siyasi parti tek başına Mecliste büyük çoğunluğa sahip iken, en büyük rejim bunalımları ile karşılaşmıştır. CGP nin denge unsuru olabilmesi, ülkeyi her türlü aşırılıktan ve maceradan koruyacaktır.

Nasıl 1969 ve 1973 seçimlerinden sonra, hükûmetlerin kuruluşunda CGP ye ihtiyaç duyulmuş ise; 1977 den sonra da CGP gibi yapıcı ve medenî bir partiye ihtiyaç duyulacaktır.

CGP nin kuruluşundan bu yana geçen dönemde, Türkiye’nin CGP siz hükûmetler tarafından idare edilebildiği yıllar çok azdır.

1973 seçimlerinden çıktığımızda, CHP, artık çok uzun yıllar iktidarda kalacağını, hattâ öteki partilerin muhalefet bile yapamayacaklarını iddia ediyordu. AP ise ikinci parti durumundaydı. Bu dönemde, CGP, hem CHP den, hem de AP den daha uzun süre hükûmette görev yapmıştır. CGP, daima kendisine ihtiyaç duyulan bir parti olmuştur.

Aşırı sola göz kırpanlara veya aşırı sağa teslim olanlara değil, doğru yolda yürüyen CGP ye oy vermekle, rejim ve devlet güç kazanır.

SOSYAL ALANDA YAPILANLAR VE HEDEFLER

Emekli işçilere, dul ve yetimlere seçimlerden önce verdiğimiz sözü tuttuk.

Sayıları milyona yaklaşan, 65 yaşını aşmış yurttaşlarımızı ve çalışamıyacak durumdaki malûl-leri aylığa ve sosyal güvenliğe kavuşturduk.

Çalışan kadınlara 20 yılda emeklilik vaad etmiştik. Sözümüzde durduk.

Emekli işçilerin eş ve çocukları, ana ve babaları sağlık sigortasının dışında idi. Bunları sosyal güvenlik kapsamına alan kanun çıkarıldı.

Çalışanların ana ve babaları sağlık sigortasına kavuşturuldu.

İstiklâl Savaşı gazilerine verdiğimiz sözü tuttuk.

Bugüne kadar her türlü sosyal haktan ve güvenlikten yoksun kalmış olan milyonlarca tarım ve orman işçisinin ve aile fertlerinin sosyal güvenliğe kavuşmasını sağlayacak tasarı Meclisten geçirildi, Senatoya gönderildi. Bu tasarımızı mutlaka kanunlaştıracğıız.

Emeklilerin intibakı ve ikramiyeleri ile ilgili birçok yararlı kanunlar çıkarıldı. Bu kanunların eksiklerini ve hatalarını düzeltmeğe kararlıyız.

Yurt dışındaki işçilerimiz için 8 kanun tasarısı sevkettik. Bunlardan 4'ü kanunlaştı. Diğerlerini de takip edeceğiz.

Yurt dışındaki işçi çocuklarını sahipsizlikten ve “eğitimsizlik”ten kurtaracak teşkilât kuruldu ve faaliyete geçirildi.

Küçük esnaf ve sanatkârlarla ilgili kanunların en samimi takipçisi olduk. Ve olmağa devam edeceğiz. BAĞ-KUR'un eksiklerini tamamlayacağız.

İşçi Yardımlaşma Kurumu, Memur Yardımlaşma Kurumu tasarılarını hazırlayıp sevkettik. İşçi ve memurlarımıza ek sosyal güvenlik, sanayi kuruluşlarında ortaklık, evlenme ve ölüm yardımları, çocukları için eğitim bursları, ucuz alışveriş imkânları ve yaşlılık döneminde huzur evleri gibi imkânlar sağlayacak olan bu tasarılarımızı kanunlaştıracğıız.

Genel Sağlık Sigortası Tasarısı komisyonlardan geçirildi. Bu tasarı ile, 42 milyon yurttaş dok-tor ve ilâç parası bulamamak korkusundan kurtarıp, sağlık alanında tam sosyal güvenliğe kavuşturmak mümkün olacaktır.

İşçi Kıdem Tazminatının 24 aylığı vergiden muaf hale getirildi. Memurların emeklilik ikrami-yeleri 2 katına yükseltildi.

18 yaşına gelip evlenmemiş işçi yetimi genç kızlarımızın aylıklarının kesilmesi gibi katlanılma-sı imkânsız bir haksızlığı düzelttik.

Konut kredileri arttırıldı. Bağ-Kur mensuplarına konut ve toplu işyeri kredileri verilmesi yol açıldı.

Bu saydıklarımız, kısa bir dönemde gerçekleşen ve ele alınan, sayıları 40 tan fazla sosyal amaçlı kanun, tasarı ve kararnamelerden seçilmiş birkaç örnektir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, hür ve demokratik bir düzen içinde sosyal adalet ve güvenliğin azimli takipçisi olmağa devam edecektir.

Biz kanunsuz eylemlerle iç kavgaları kışkırtan, yasa dışı direnişlerle fabrikaları durduran par-tilerden değiliz. Biz dertleri sömüren değil, dertleri gidermeğe çalışan partiyiz.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, yaraları kanatan değil, yaralara merhem süren partidir.

Aziz Yurttaşlarımız,

Önümüzdeki dönem için, sosyal alanda, yeni ve büyük hedeflerimiz vardır. Bunları gerçek-leştirmek için sizin desteğinize muhtacız. “Sözünün eri” olan CGP, aziz yurttaşlarımızdan aldığı destekle, seçimlerden sonra, aşağıdaki sosyal hedefleri de gerçekleştirecektir:

Asgarî Geçim indirimi Kanununu çıkaracağız.

Düşük ve orta gelirli yurttaşlarımızın vergi yükünü hafifletmeğe, vergi adaletini sağlamağa ka-rarlıyız. CGP, **vergi adaletini** sosyal adaletin vazgeçilmez şartlarından biri olarak görür.

Tefecilik, ağır faiz, hayat pahalılığı ile mücadeleye öncelik vereceğiz.

Genel Sağlık Sigortası, Genel Tarım Sigortası kanunları başta olmak üzere, çeşitli yurttaş züm-relerini ilgilendiren bütün sosyal amaçlı kanunların en samimi takipçisi olmağa devam edeceğiz.

Türk köylüsünü hem sosyal güvenliğe, hem medeniyetin bütün imkânlarına kavuşturacak tedbirlere hız vereceğiz.

Küçük esnaf ve sanatkârlarımızı ve başka vergi mükelleflerini, gereksiz külfet ve formalitelerden kurtaracağız. Esnaf ve sanatkârlarla ilgili tasarıları çıkaracağız.

Her aileyi sağlıklı **bir konuta sahip kılmak için** cesur ve hamleci bir sosyal konut programını gerçekleştireceğiz. Ferdi mesken kredisinin uygulanması için çalışacağız.

Gençlerimizi işsizlikten kurtarmak, işsizlik afetini yenmek için özel ve hamleci tedbirler uygulanmasını sağlayacağız. Eğitimde, işe girmede gerçek **fırsat eşitliğini** sağlamağa kararlıyız.

Köylüyü, işçiyi, devlet görevlisini esnaf ve sanatkârları, bağımsız çalışanları, emeklileri, dul ve yetimleri, yaşlı yurttaşları, işsizleri **daha geniş ve daha yeterli sosyal güvenliğe** kavuşturmak için dikkatle hazırladığımız somut tedbirleri azimle takip edeceğiz.

CGP, daima sayısının çok ötesinde etkili olan, vaadettiklerini mutlaka gerçekleştiren bir parti olduğunu icraatı ile göstermiştir. Gelecekte de gösterecektir. CGP, kendi yetki alanına giren işlerde daima sözlerini yerine getirmiştir.

Sosyalist-kollektivist rejimler, sadece gözyaşı, baskı, zulüm ve esaret getirir. CGP nin savunduğu sağlam ve gerçekçi görüşler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yer alan **millî, demokratik ve sosyal devleti** gerçekleştirecek görüşlerdir.

Aziz yurttaşlarımız,

CGP, hızlı ve plânlı kalkınma demektir. CGP, tarımda ve sanayide ciddi atılım demektir. Kalkınmanın yurdun en uzak ve gelişmeğe muhtaç köşelerine kadar, sağlıklı şekilde, yayılması demektir. Geri kalmış bölgelere sanayi yayılması, ağır sanayie geçiş, “fabrika yapan fabrikaların kurulması” herkesten önce CGP nin savunduğu ve CGP li bir Başbakanın görev başında olduğu 1972-1973 yıllarında III. Plâna konulmuş olan ilkelerdir. “Her ile fabrika” sloganını ilk ortaya atan parti CGP dir. Biz, bu alanda, söz ve gösteriştten çok, işe önem veren partiyiz.

CGP, namuslu, ciddi, bilgili devlet idaresi demektir.

Aşırı solda ve aşırı sağdaki şiddet örgütlerinin hiçbirinin himaye görmemesi; gençlerin kurşunlanmaması; hastaların ilâcsız ve hekimsiz, yaşlıların çaresiz, dar gelirlilerin umutsuz, gençlerin işsiz kalmaması için CGP nin güçlenmesi gereklidir.

Tekrar ediyoruz: CGP, kendisine oy verenleri pişman etmeyen partidir. CGP, kendine oy verenleri utandırmayan partidir.

Allah milletimizi acılardan, iç ve dış tehlikelerden, her türlü maceradan korusun!... Seçimler büyük milletimiz için hayırlı olsun!...

İçten sevgi ve saygılarımızla...

CUMHURİYETÇİ GÜVEN PARTİSİ

Demokratik Parti Seçim Beyannamesi

DP: Yeğenler, yiyeenler ve biraderler saltanatına yeter diyoruz

Türkiye, cumhuriyet tarihinin en zor günlerini yaşamaktadır. İçerde anarşi ve kargaşa her geçen gün biraz daha büyümekte ve memleketimiz bir iç harbe doğru sürüklenmektedir. Okullarda, sokaklarda ve işyerlerinde silahlı çatışmalar, günlük hadiseler haline gelmiştir. Bu çatışmalarda, gençlerin birbirini öldürmesi olağan sayılmaktadır. Hayat pahalılığı ise dayanılmaz hale gelmiştir. 40 milyonluk koskoca Türk devleti, dış dünyada itibarsız hale düşürülmüştür. Önemli dış meselelerimiz ise, kendi haline terkedilmiştir.

Ortak Pazar'la olan ilişkilerimiz, Kıbrıs meselesi, Ege'deki haklarımız ve Amerikan silah ambargosu her geçen gün biraz daha ağırlaşmakta ve ülkemizin aleyhine gelişmektedir. Demirel, bir defa daha Türkiye'yi felâketin eşiğine getirmiştir. Bu defa şartlar, 12 Mart öncesinden de daha ağırdır.

Türkiye'yi anarşiden, komünizm tehlikesinden ve pahalılık afetinden sadece DP'nin inançlı ve güçlü kadrosu kurtarabilir. Dış itibarımızı yeniden tesis edebilir. DP, milliyetçi ve sağcı bir partidir. DP'nin sağ düşüncesi, Türk-İslam anlayışından hareketle kendi kök değerlerine sahip çıkan, milletimizin ülküsü ve inançlarıyla sınırlı, değişen dünyaya göre kendini yenileyen, yarınlarmızı inşa edecek bir anlayışa dayanır.

Sağcılık, menfaatçiliğin savunucusu olmak değildir. DP'nin sağcılık anlayışı sosyal adalete dayanır.

DP, milliyetçiliği, milliyetçilik olarak anlar. Milliyetçilik yakada rozet değil, kalplerde inançtır... Milliyetçilik anlayışı cephe cephecilikle bağdaşamaz.

DP, 1946 halk hareketini günün şartlarına ve ihtiyaçlarına bağlayarak savunur. 1946 hareketi, zulme, partizanlığa, yolsuzluklara karşı başlatılmış bir halk hareketidir. 1946 hareketi, Türk milletinin malıdır. Bugün yeniden yolsuzluklara, partizanlığa ve zulme karşı mücadele gereği doğmuştur. Bu mücadelenin bayraktarlığını, DP'nin faziletli kadrosu yapmaktadır. Devlet idaresinde milletin sözünü geçerli kılma mücadelesini biz yürütüyoruz.

Milletin kaderine dış merkezlerden emir alanlar hükmedemez, diyoruz.

1946'larda başlayan mücadeleyi yürüten tek parti DP'dir. Hür teşebbüse ağırlık veren bir karma ekonomi sistemini benimsiyoruz.

Yeğenler, yiyeenler ve biraderler saltanatına artık yeter diyoruz. Eli silahlı değil, eli kitaplı bir gençlik istiyoruz. Gençlerin eline Mao'nun, Marks'ın kitabını değil, ilmin kitabını, Türkün kitabını, Allah'ın kitabını vereceğiz. Kadınlarımızın ekonomik ve sosyal güvenliğini sağlayacağız. Lâiklik yanlış anlaşılıyor, lâiklik tarif edilmeli ve Anayasamızda açıklığa kavuşturulmalıdır. Din, adalet ve ilmin partilerüstü değerler olarak kalmasını sağlayacağız. Cami, okul ve kışla, siyasetin dışında ve kendi saygıdeğer yerinde olmalıdır. Devlet idaresinde hukuku, ciddiyeti, ehliyeti, dürüstlüğü ve adaleti hakim kılacağız. DP olarak önce devlet diyoruz.

DP, milli gelirin daha adil bir tarzda dağılımını sağlayacaktır. Köylünün alınterini değerlendirecek ve refahını sağlayacak tek parti, DP'dir. Esnafımızın hayat seviyesi yükseltilecek ve esnafımız sosyal güvenceye kavuşturulacaktır. DP, memura huzur getirecektir.

Türkiye İşçi Partisi Seçim Beyannamesi

İŞÇİLER!

KÖYLÜLER!

KADIN-ERKEK TÜM EMEKÇİLER!

İLERİCİ GENÇLER, AYDINLAR!

DEMOKRATLAR, YURTSEVERLER!

Bıçak kemiğe dayandı. Gün günden kötüye gidiyor.

Hızla yükselen fiyatlar, zaten geçinmeye yetmeyen ücretlerimizin her yıl yarısını alıp götürüyor. Pahalılık, büyük mücadelelerle kopardığımız ücret artışlarını silip süpürüyor.

Memur maaşları üç yılda ancak üçte bir artarken, bu arada en az iki katına çıkan fiyatlar belimizi daha da büküyor.

Çalışma çağındaki onbeş milyonumuzun dört milyonu işsiz. Köy emekçilerimizin altı milyonu iş bekliyor. Bir milyonumuz, ancak yurt dışında iş bulup çalışabiliyor. Milyonlarcamız rastgele iş tutuyor, bir tarladan diğerine, bir inşaattan öbürüne savruluyor.

Okuma çağındaki yüzbinlerce çocuğumuz, hiçbir iş güvencesi, gelecek garantisi olmadan, boğaz tokluğuna en ağır işlerde çalıştırılıyor.

Kadın emekçilerimiz, emeğini yok pahasına patronlara kaptırıyor, kadın oldukları için bir kat daha sömürülüyor.

Maden ocaklarında, fabrikalarda, tezgahlarda kötü çalışma şartları yüzünden her yıl ikiyüz bine yakın iş kazasında onbinlercemiz hastalanıyor, yaralanıyor, sakatlanıyor, hayatını yitiriyor.

Köylerde, toprağını ağalara, tefecilere, büyük tüccarlara kaptıranlarımızın sayısı çığ gibi büyüyor. Toprağını hala yitirmeyenler zar zor yetiştirdikleri ürünlerini yok pahasına tüccarlara, tefecilere satmak zorunda kalıyorlar, faiz baskısı altında her yıl daha da yoksullaşıyorlar.

Doğu ve Güneydoğuda kaçak suçlu ve silah arama bahanesiyle ilan edilmemiş bir sıkıyönetim uygulanıyor. Irkçı, şoven baskılar tırmandırılıyor.

Büyük işletmelerin rekabeti, pahalılık, borçluluk, küçük esnafı, zanaatkarı yıkıma sürüklüyor. Son on yılda, yanında bir - iki işçiyle geçimini sağlamaya uğraşan altmışbeş bin zanaatkar, yani her üç zanaatkardan biri iflas etti. Küçük esnafın durumu daha da kötü. Yalnız İstanbul'da, son onbir yıldır ticareti bırakan esnaf sayısı beş bini aştı.

İş bulma umuduyla büyük şehirlere göçen milyonlarca emekçi, yolsuz, ışıksız, susuz gecekondu-larda yaşamaya mahkûm ediliyor. Yalnız Ankara ve İstanbul'da üç milyon emekçi gecekondu-lara sığınmış durumda.

Gerektiği gibi doyuramadığımız, hastalıktan kurtaramadığımız yüzbinlerce yavrumuzu, daha konuşacak yaşa gelmeden toprağa veriyoruz. Her yıl şehirlerde bin bebekten yüzelliüçü, köylerde bin bebekten ikiyüzaltmışbeşi ölüp gidiyor. Ortalama insan ömrü gelişmiş ülkelerdekenden 20 - 25

yıl daha az. Ondörtbin köye ulaşacak yol yok. Onbinlerce köyde su, elektrik, binlerce köyde okul yok.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

İşsizlik, pahalılık, yoksulluk ve tüm öteki güçlüklerimiz alnımızın yazgısı değildir. Bugünkü durumu tersine çevirmek, aydınlığa çıkmak elimizdedir.

Ne yapacağımızı bilir, durumumuzdan sorumlu olanları tanır, gücümüzü birleştirirsek aşamayacağımız engel yoktur.

İşsizliğin, pahalılığın, yoksulluğun, darlığın, borçluluğun, tüm güçlüklerimizin sorumlularını iyi tanıyalım.

Yurdumuzun, işçi ve emekçi kitlelerin içinde bulunduğu durumun sorumluları, emperyalizmle elele vererek bütün emekçileri acımasız bir sömürü çarkı altında ezen büyük patronlar, büyük tüccarlar, büyük toprak sahipleridir.

Bunlar, güçlerini, kendi çıkarlarına işleyen kapitalist düzenden alıyorlar.

Emekçi halkımız pahalılıktan kırılırken, en büyük yetmiş şirketin toplam kârları son ik yılda yarı yarıya arttı.

Üç esnaf ve zanaatkardan biri iflâs ederken, en büyük yüz firmanın satışları altı kat yükseldi, anonim şirket sayısı dokuz kat arttı.

En büyük üç bankanın kârları iki katına çıktı.

En büyük yüzelli ithalatçının herbirinin yıllık ortalama kârı kırk milyon lirayı geçti.

Banka kredilerinin yüzde yetmişi büyük sermaye kuruluşlarına, sadece yüzde üçü esnaf ve zanaatkarlara ödeniyor.

Fiyatları arttırmak için üretimi kısan patronlar, yüzbinlerce emekçiye iş kapısını kapıyorlar.

Sömürüden daha büyük pay alma yarışındaki patronlar, sömürü paylarını artırmak için fiyatlara zam üstüne zam yapıyorlar.

İşçilerin bir saatte ürettikleri mallar iki misli artarken, ücretleri sadece yarı yarıya yükseliyor. Bütün bunlara rağmen, pahalılığın sorumluluğu ücret artışlarına yüklenmek isteniyor.

“Sanayinin ve ihracatın teşvik edilmesi” bahanesi arkasında, büyük patronlardan vergi alınmıyor, milyarlarca liralık vergi onlara geri ödeniyor.

Bir yılda yaratılan toplam gelirden sadece yüzde otuz pay alan işçi ve memurlar, vergilerin yüzde seksenini ödüyorlar. Buna karşılık patronlar bir yılda en az altmışsekiz milyar lira vergi kaçırıyorlar.

On yıldan az bir zamanda topraksız köylülerin sayısı üç kat artarken, bin dönümden çok toprağa sahip olanlar, topraklarını yarı yarıya büyüttüler.

Bankaların baskı ve sömürüsü altında eziliyorlar.

Hemen hiç vergi ödemeyen büyük toprak sahiplerine “tarımsal üretimin desteklenmesi” bahanesiyle milyarlarca lira aktarılıyor.

Emperyalist güçler yurt ekonomisinin en önemli dallarını kontrol ediyorlar. Uluslararası şirketlerin doğrudan yatırımları, yerli işbirlikçilerle kurulan ortaklıklar, çeşitli anlaşmalar ve ucuza alıp - pahalıya satma gibi yollarla zenginliklerimiz sömürülüyor, yarattığımız değerin büyük bir bölümüne el konuyor.

Büyük sermayenin emperyalist şirketlerle ortaklaşa kurduğu montaj fabrikalarına hammadde ve parça ithali için her yıl milyarlarca lira yurtdışına akıtılıyor. Dış ticaret açığı yılda elli milyar lirayı aşıyor.

Bu düzeni yaşatabilmek için ülkemiz emperyalist ülkelere yüzyirmi milyar lira borçlandırıldı. Paramız her geçen gün değer kaybediyor.

Yerli büyük sermaye, Amerikan, Alman, Japon, Fransız emperyalist şirketleriyle yeni anlaşmalar yaparak, onlarla birlikte işçi ve emekçileri daha yoğun bir biçimde sömürmenin yollarını arıyor. Daha da ileri giderek, kârlarını arttırmak uğruna, emperyalist şirketlerin rahatça at oynatabileceği “serbest bölgeler” açılmasını planlıyor.

İŞÇİLER, EMEKÇİLERİ

Büyük sermayenin ve büyük toprak sahiplerinin tüm emekçileri ezen, sömüren bu gücü, emperyalizmin yurdumuz üzerindeki baskı ve kontrolüyle besleniyor.

Emperyalizm, Amerika Birleşik Devletleri, Federal Almanya, Japonya, İngiltere, Fransa gibi ileri kapitalist ülkelerin başını çektiği bir dünya sistemidir.

Emperyalizm, işçi ve emekçi sınıfların iktidarda olduğu sosyalist ülkelerin gelişmesini, her geçen gün daha fazla silahlanarak, atom savaşı ile tehdit ederek, durdurmaya çalışıyor.

Emperyalizm, sömürünün sürdüğü bütün ülkelerde, sömürüden kurtulmak için mücadele eden tüm emekçileri, NATO, CENTO gibi askeri paktlar altında birleştirdiği ordularıyla yıldırmaya uğraşıyor.

Emperyalizm, geri ülkelerin halklarını, o ülkelerdeki yerli işbirlikçileri eliyle, baskı ve sömürü altında tutmaya, ulusal bağımsızlık mücadelelerini ateş ve kanla bastırarak ayakta kalmaya çaballıyor.

Yurdumuz üzerindeki baskı ve sömürü, işte bu dünya sisteminin, emperyalizmin baskı ve sömürüsüdür.

Ülkemiz NATO ve CENTO'ya, emperyalist dünya sistemine bağlanmak, büyük sermaye ve büyük toprak sahiplerini güçlendirmek ve işçilerin, emekçilerin mücadelesini tehdit etmek, bu mücadeleyle engellemek için sokuldu.

Büyük patronlar, büyük tüccarlar, büyük toprak sahipleri, yurt topraklarını, sömürü düzenine jandarmalık yapan emperyalistlerin işgaline terkettiler.

Topraklarımız üzerindeki Amerikan atom üsleri, casusluk tesisleri, ülkemizi komşularımıza karşı bir saldırı üssü haline getirmek ve sosyalist ülkeleri, İsrail işgaline karşı dövuşen Arap halklarını tehdit etmek için kuruldu.

Bugün, vatan toprakları üzerindeki emperyalist işgali gizlemek amacıyla Amerikan üslerine çekilen Türk bayrağının arkasında, bu saldırı ve casusluk merkezleri gene çalışmalarını sürdürüyor. Bu üslerden “kira” almak için andlaşmalar yapılıyor; yurt toprakları emperyalistlere kiralanıyor. Sermaye partileri, böylece emperyalistlerle yaptıkları işbirliğini gizlemek istiyorlar. Ama yurt topraklarından gözlerini kırpmadan vazgeçtiklerini de açığa vuruyorlar.

Emperyalizmin tahakküm politikası, Kıbrıs'ta da ortaya çıkıyor. Emperyalistler, Kıbrıs Türkleriyle Rumların ve Türkiye ile Yunanistan'ı birbirlerine düşürerek, Ada'yı parçalamayı ve bir NATO üssü haline getirmeyi planlıyorlar. Emperyalizm, Ortadoğu'yu ve Doğu Akdeniz bölgesini, bu arada

Türkiye'yi ve Yunanistan'ı, kontrol ve tehdit altında tutmak için Kıbrıs'ı ele geçirmek istiyor. Gözleri kendi gelecekleri için emperyalizmle yeni anlaşmalar yapmaktan başka hiçbirşey görmeyen büyük sermaye iktidarları, bu planlara çanak tutuyorlar. Sömürü düzenini ve emperyalizmle yaptıkları işbirliğini gizlemek için şoven milliyetçiliği körükleyerek, emperyalizmin planlarına hizmet ediyorlar.

Türkiye'nin emperyalizme daha çok bağlanması için, ülkemiz Ortak Pazar cenderesine sokuldu. Emperyalistlerin işçi ve emekçileri daha çok sömürmesine, iç işlerimize karışmasına imkân tanındı.

Türkiye, yeraltı zenginliklerini emperyalizmden koruma mücadelesi veren halklara karşı kurulmuş, "ekonomik NATO" da denilen Enerji Ajansı'na üye yapıldı.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER! YURTSEVERLER!

Başını Amerika'nın çektiği emperyalizm, yalnızca savaştan, kölelikten ve baskıdan yana olanların, büyük patronların, büyük tüccarların, büyük toprak sahiplerinin dostudur.

Emperyalizm, baskı ve sömürü altında ezilen işçi ve emekçi kitlelerin düşmanıdır.

Emperyalizm, ülkemizin bağımsızlığından bir adım gerilememeye kararlı, yüreğinde yurt sevgisi taşıyan herkesin düşmanıdır.

Savaştan ve savaş tehdidinden arınmış, kardeşliğe dayanan, barış içinde bir dünyada yaşamak isteyen halkların düşmanıdır.

Emperyalizm insanlığın düşmanıdır.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

YURTSEVERLER!

Emperyalizmle, büyük sermayeyle ve büyük toprak sahipleriyle bizleri, tüm emekçileri, uzlaşmaz çıkarlarımız karşı karşıya getiriyor.

Uzlaşmaz çıkar ayrılıkları, uzlaşmaz bir mücadeleye dönüşüyor.

İşbirlikçiler, emperyalizle, ortaklıklarının maskesi düştükçe, yurtseverlere karşı açtıkları savaş yoğunlaşıyorlar.

İşçilerin, emekçilerin yükselen mücadelesiyle karları, vurgunları tehlikeye girenler, çıkarlarını korumak için daha da saldırganlaşıyorlar.

Köy emekçilerinin direnişiyle egemenlikleri sarsılanlar, jandarma ve komando baskısını arttırmaktan medet umuyorlar.

Büyük patronlar, büyük tüccarlar, büyük toprak sahipleri, tüm emekçiler üzerinde baskı ve teröre dayanan bir düzen kurma yoluna giriyorlar.

Grevlerimizi yasaklamaya, bu hakkımızı yok etmeye yöneliyorlar.

Sendikalarımızı tehdit etmeye, yozlaştırmaya, ortadan kaldırmaya çalışıyorlar.

Grev hakkına, sendika hakkına sonuna kadar sarılanlarımızın üzerine kolluk kuvvetlerini sürüyorlar, ateş açıyorlar.

Özel olarak yetiştirdikleri, silahlandırdıkları, maaşa bağladıkları faşist sürüler eliyle fabrikalarda, tarlalarda, meydanlarda, işçilerimizi, köylülerimizi, öğretmenlerimizi kurşunluyorlar.

İrkçi, şoven uygulamalara başvurarak, ırk, dil, din, mezhep farklılıklarını kullanarak, emekçileri bölmeye, bütün işçilerin, emekçilerin kardeş olduğunu unutturmaya çalışıyorlar. Kendileri

boyuna örgütlenip, güçlenmeye çabalarken işçilerin, emekçilerin örgütlenerek birleşmelerini engellemek istiyorlar.

Radyolarıyla, televizyonlarıyla, gazeteleriyle, ders kitaplarıyla, emeği ve özgürlükleri horlamaya yelteniyorlar. İşçiyi, gören, patronların “güçlü devlet”ini savunan düşünceleri yaymaya, yerleştirmeye çalışıyorlar.

Emperyalizm, büyük sermayedarlar ve büyük toprak sahipleri, kârlarını, sömürülerini, baskılarını daha da artırmak çabasında. Bunun için, sömürüye karşı, emperyalist boyunduruğa karşı, sermayenin kulluğuna karşı hiçbir sesin yükselmediği bir yönetim, faşist bir rejim tezgahlamanın peşindeler.

Sömürünün, pahalılığın, yoksulluğun, iflasın, baskının alabildiğine ağırlaştığı böyle bir faşist rejim için, patron ve ağa partileri elele veriyorlar.

İşçilerin, emekçilerin sömürsünden aldıkları payı büyütmek için birbirleriyle kıyasıya yarışan büyük patronlar, büyük tüccarlar, büyük toprak sahipleri ve onların partileri, bu sömürüyü on kez, yüz kez, bin kez arttırmak için kenetleniyorlar.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

GENÇLER, AYDINLAR!

12 Mart Muhtırası, emekçi halkı böyle faşist bir rejimin cenderesine sokabilmek için verilmiştir.

Büyük sermayedarlar, işçi sınıfının 15-16 Haziran’la yükselen mücadelesini, köy emekçilerinin büyük toprak sahiplerine karşı direnişlerini, anti-emperyalist gençlik hareketlerini 12 Mart’la bastırmak istediler. Grevler yasaklandı, sömürü, baskı ve terör kat kat arttı.

İşçileri, emekçileri mücadeleden caydırmak, sindirmek amacıyla binlerce işçi, emekçi, aydın ve ilerici genç hapisanelere gönderildi. Yüzlerce kişiye işkence yapıldı. Birçok genç kurşunlandı, asıldı. Sendikalar baskı altına alındı. Demokratik kuruluşlar susturuldu. İşçi sınıfının partisi, Türkiye İşçi Partisi kapatıldı, yöneticileri tutuklandı.

Büyük sermayedarların, büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını savunan Meclis çoğunluğu, kendi iç mücadelelerini bir kenara bıraktı.

AP’liler, MHP’liler, CGP’liler, DP’lilerle CHP milletvekillerinin, senatörlerinin büyük bir bölümü 1961 Anayasa’sını değiştirmek için, baskıyı ve sömürüyü artıracak kanunlar için oy verdiler. Sıkıyönetim yıllar boyu sürdürüldü. Kanunsuzluk üstüne kanunsuzluk yapıldı, Anayasa çiğnendi.

Yine de bu baskı ve terör, işçilerin, emekçilerin, ilerici gençlerin, aydınların mücadelesini durduramadı. Onların kararlılığını kıramadı. Emekçiler 1973 seçimlerinde gerici, saldırgan sermaye partilerine karşı tepkilerini gösterdiler.

Seçimler sonunda gerici, saldırgan burjuva partileri bir şiire hükümetten uzaklaşmak zorunda kaldı. Ama emperyalizmin, büyük sermayedarların gücüne dokunulmadığı için, kendilerini çabuk toparladılar, yeniden iktidarı aldılar.

AP’si, MHP’si, MSP’si, CGP’siyle gerici, saldırgan sermaye partileri, 1975’de Milliyetçi Cephe’yi oluşturdular. Faşist bir rejim kurmak için ellerinden geleni yapmaya devam ettiler. İşçilerin, emekçilerin grev, sendika, örgütlenme hakkına karşı, Türkiye İşçi Partisi’ne karşı yoğun saldırılara girişildi. Emperyalizmin ve büyük sermayenin besleyip büyüttüğü faşist sürüler, emekçiler, demokratlar ve ilerici gençler üzerinde bir baskı ve terör havası estirmeye başladılar.

Büyük sermayenin baş partisi AP ile, yine emperyalizmin, büyük sermayenin emekçileri yıldırarak, sindirmek için yardımcı olarak kullandığı MHP içiçe girdi.

İki yıldır fabrikalarda, meydanlarda yüzlerce yurtseverin, sosyalistin kanı akıtılıyor. Sendikalar, demokratik kuruluşlar saldırılara uğruyor. İlerici, demokrat, sosyalist işçiler, memurlar işlerinden atılıyor, sürülüyor, baskı görüyor. Okullar, yurtlar ve bazı iş yerleri faşist sürülerin barınağı haline getiriliyor. Baskı ve zulüm yoğunlaştıkça yoğunlaşıyor.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

İşçi, emekçi kitlelerin sömürüyle beslenen sınıflarla olan mücadelesi, yalnız Türkiye’de baskı ve zulümle karşılaşmıyor. Emperyalizm, büyük sermayedarlar, büyük toprak sahipleri, tüm sömürücü güçler, iktidarlarının tehlikeye girdiğini sezdikleri bütün ülkelerde işçi, emekçi kitlelerin mücadelesini baskı ve zulümle durdurmak istiyorlar.

Bu bizi şaşırtmıyor. Paniğe düşürmüyor. Emekçi halkın çıkarlarına temelden düşman olanların, ellerinden geldiği sürece, baskı ve zulümle karşıımıza dikileceklerini biliyoruz.

Biliyoruz ki, emperyalizme ve büyük sermayeye karşı verdiğimiz mücadele uzlaşmaz bir mücadeledir. Bağımsızlığın, demokrasinin, sömürsüz bir toplumun yolu büyük engellerle doludur. Bu düzenden yararlananlar düzeni sürdürmek için ellerinden geleni ardlarına koymayacaklardır.

Bize düşen, mücadelenin kurallarını öğrenmek, bu mücadeleye bilinçli, örgütlü olarak katılmaktır. Mücadeleyi mümkün olan en kısa zamanda, işçi ve emekçiler açısından en az maliyetle başarılarla ulaştırmaktır.

Sömürü düzeni devam ettikçe işçilerin, emekçilerin, yurt toprakları üzerinde yaşayanların ezici çoğunluğunun sömürülmesi ve baskı altında tutulması da devam edecektir. Çünkü, düzenin varlığı bu sömürü ve baskıya bağlıdır.

Sermaye partilerinin, bizi fabrikalara sözde ortak etme yalanına, sırtımızı birkaç kodamana dayayarak kurtulma vaadlerine aldanmıyoruz. Kimsenin bize, “yürü ya kulum” demesini beklemiyoruz.

İşçiler, emekçiler, başkalarının sömürülmesinden pay almak için değil, sömürüyü ortadan kaldırmak için mücadele ediyorlar.

Sömürüden ve baskıdan tek tek kurtuluş yolu yoktur. Sömürüden kurtuluş, ancak bütün emekçilerin birlikte kurtulmasıyla mümkündür.

EMEKÇİLER!

Kendisiyle birlikte bütün çalışanları sömürü ve baskıdan kurtaracak güç işçi sınıfıdır. Kurtuluşun yolu, tüm emekçilerin işçi sınıfı etrafında birleşmesidir.

İşçi sınıfı, sermayenin boyunduruğuna karşı verdiği mücadeleyi, sermayenin bütün emekçiler üzerindeki tahakkümüne karşı yürütüyor.

İşçi sınıfı, emeğin sermayeye köleliğini kaldırarak, ağılığın, vurgunculuğun, faizciliğin zincirlerini de kıracaktır. İşçi - köylü dayanışması, kulluğa, tefeci baskısına, yoksulluğa son verecektir.

İşçi sınıfı, emeğin sermayeye köleliğini kaldırarak, milyonlarca memuru, küçük esnafı, zanaatkarı, köy emekçisini yoksulluk, pahalılık, işsizlik baskısıyla ezen gücü de ortadan kaldıracaktır. İşçi sınıfı etrafında toplanan emekçilerin başarısı, milyonların yaşadığı kötü hayata, pahalılığa, işsizliğe son verecektir.

İşçi sınıfı, emeğin sermayeye köleliğini kaldırarak, darlığın, borçluluğun, iflâsın ağını da yırtacaktır. Küçük esnaf ve zanaatkarlar, tüm küçük üreticiler güvenli bir geleceğe kavuşacaktır.

Gücünü tüm emekçilerin gücüyle birleştiren işçi sınıfı, emeğin sermayeye köleliğini kaldırarak, ırkçı, şoven baskılara, ayrımcılığa son verecek, emekçilerin her yönden özgürce gelişmesinin yollarını açacaktır.

İşçi sınıfının emeğin sermayeye köleliğini ortadan kaldırdığı, ülkenin zenginliklerine bütün toplumun egemen olduğu sosyalist düzende, emekçiler her türlü sömürü ve baskıdan kurtulacaktır.

EMEKÇİLER!

İşçi sınıfının sömürüden kurtulma mücadelesi, tüm toplumu emperyalizmin, büyük sermayedarların, büyük toprak sahiplerinin tahakkümünden kurtarmayı hedef alıyor.

Her türlü baskı ve sömürüye karşı mücadelelerimizi, bu halka düşman güce, emperyalizme, büyük sermayedarlara, büyük toprak sahiplerine karşı yöneltelim!

İşçi sınıfının çevresinde tek bir yumruk gibi birleşelim!

KÖY EMEKÇİLERİ!

Toprak için, iş için, okul, yol, su, elektrik için, sömürsüz ve güvenli bir gelecek için verdiğimiz mücadeleyi, işçi sınıfının mücadelesiyle birleştirelim.

ÖĞRETMENLER, MEMURLAR!

TEKNİK ELEMANLAR!

Grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkımız için, politik özgürlüklerimiz için, baskı ve kısımlara karşı mücadelemizi, işçi sınıfının mücadelesiyle birleştirdim!

KÜÇÜK ESNAFLAR!

ZANAATKARLAR!

Piyasa oyunlarına, kredi yokluğuna, hammadde karaborsasına, borçluluğa, büyük tüccarların, fabrikatörlerin rekabetine ve baskılarına karşı mücadelemizi, işçi sınıfının mücadelesiyle birleştirelim!

IRKÇI, ŞOVEN, BASKILAR ALTINDA YAŞAYAN, HORLANIP ZULME UĞRAYAN EMEKÇİLER!

İrkçılığa, şoven milliyetçiliğe, ayrımcılığa karşı, en temel hak ve değerlerimizi yok etmek isteyenlere karşı demokratik mücadelemizi işçi sınıfının mücadelesiyle birleştirelim!

KADIN EMEKÇİLER!

Üzerimizdeki iki katlı sömürüye karşı, eşit işe eşit ücret için, analık haklarımız için, çocuklarımızın geleceği için verdiğimiz mücadeleyi, işçi sınıfının mücadelesiyle birleştirelim!

İŞÇİ, EMEKÇİ,

ÖĞRENCİ GENÇLER!

İşsizliğin, yoksulluğun pençesinden kurtulmak için, eşit okuma hakkı, faşist baskılardan arınmış demokratik bir eğitim ve güvenilir yarımlar için mücadelemizi, işçi sınıfının mücadelesiyle birleştirelim!

TÜM EMEKÇİLER!

Mücadelelerimizin işçi sınıfı etrafındaki birliğini sağlayacak, bütün emekçilere öncülük edecek, onları iktidara ulaştıracak örgüt, Türkiye İşçi Partisi'dir.

Türkiye İşçi Partisi, işçi sınıfının, bütün emekçileri kurtaracak, sosyalizmi kuracak partisidir.

Türkiye İşçi Partisi, sınıf mücadelesinde sınanmış, bilinçli, fedakâr, cesur, öncü işçilerin birleştiği partidir. Köyde, kentte öncü emekçilerin, bilinçli gençlerin bütünleştiği partidir.

Türkiye İşçi Partisi, emperyalizmin, büyük sermayenin, büyük toprak sahiplerinin baskı ve sömürüsü altında ezilen bütün kent ve köy emekçilerinin partisidir.

Türkiye İşçi Partisi, ırkçı, emeğe düşmanlığa dayalı eğitim düzenine karşı direnen, emekçilerin kurtuluş mücadelesiyle birleşmeye kararlı ilerici gençlerin partisidir.

Türkiye İşçi Partisi, bir sınıf partisidir, işçi sınıfının partisidir.

Türkiye İşçi Partisi, aynı zamanda bir kitle partisidir, işçi sınıfı etrafında yer alan tüm emekçilerin partisidir.

Türkiye İşçi Partisi sınıf partisi olduklarını örtbas etmeye çalışan sermaye partilerinin tersine sınıf partisi olduğunu açıkça söyleyen, ama toplumun ezici çoğunluğuna dayanan partidir.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

DEMOKRATLAR!

YURTSEVERLER !

İşçiler ve emekçiler bilinçlenip örgütlendikçe, kendi haklarına sahip çıkıp, yurdumuzun bağımsızlığı ve daha geniş demokratik haklar için mücadeleye girdikçe gerici, sömürücü güçlerin telaşı, baskıları artıyor.

Emperyalizm ve tüm gerici güçler, işçilerin, emekçilerin, yükselen mücadelesine karşı onları faşist terörle ezme, faşist bir dikta tezgahlama planı içindeler.

Güncel görevimiz, bu planı bozmaktır. Demokratik hak ve özgürlüklerimizi korumak, geliştirmektir.

Güncel görevimiz, işçilere, emekçilere, gençlere kurşun sıkan eli kırmaktır. İşçilere, emekçilere, gençlere kıyan güç emperyalizmin ve büyük sermayenin halka düşman gücüdür. Günün görevi bu gücü sınırlamak, etkisizleştirmektir.

Güncel görevimiz, grev, sendika hakkımızı korumak ve daha milyonlarcamız için bu hakları elde etmektir. Büyük sermayeye karşı yeni mücadele araçlarını ele geçirmektir. Genel grev, dayanışma grevi hakkımızı kazanmaktır.

Güncel görevimiz faşist ve gerici güçlere karşı, demokratik toplumsal muhalefeti sürekli olarak yaygınlaştırıp güçlendirmektir.

Bugün iktidarda bulunan Milliyetçi Cephe partileri AP'siyle, MHP'siyle, MSP'si ve CGP'siyle işçilere ve emekçilere karşı ellerinden geleni ardlarına koymadılar, koymuyorlar. Demokratik Parti de işçi ve emekçi sınıfların çıkarlarına karşı düşmanlıkta onlarla yarışıyor.

Bu partiler işçi sınıfımızın, emekçi halk kitlelerinin kesinlikle karşısındadırlar. Demokrasi mücadelesinin kazanılabilmesi için, bunların hepsinin geriletilmeleri, bir daha iktidar yüzü görmemeleri, siyaset sahnesinden çekilip gitmeleri zorunludur. Onun için bu partilere oy veren işçi ve emekçileri uyaracağız. Asıl çıkarlarının nerede olduğunu göstereceğiz. Sermayenin bu saldırgan faşist partilerine geçit vermeyeceğiz.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

DEMOKRATLAR!

YURTSEVERLER!

Demokrasi Mücadelesi, emperyalizme karşı mücadeleyle birleştirilmeden başarıya ulaşamaz.

Demokrasi mücadelesi, faşist baskı ve terörün kaynağı büyük sermayedarların, büyük toprak sahiplerinin egemenliğini hedef almadan başarıya ulaşamaz.

Demokrasi mücadelesi, emperyalizmin, büyük sermayenin, büyük toprak sahiplerinin halka düşman gücünü kırmadan başarıya ulaşamaz.

Bu gücün kırılmasında başlıca güvencemiz, işçi sınıfımızdır.

Her türlü sömürüyü reddeden işçi sınıfı, sömürüyü sürdürmek için yaratılan her türlü baskı ve zulmü de yok edecek güçtür. En kararlı, tutarlı ve en örgütlü güçtür.

Emperyalizme ve faşizme karşı demokratik hak ve özgürlüklerimizi korumadaki kararlılığımızı gösterelim.

İşçi sınıfının partisi Türkiye İşçi Partisi'ni fabrikamızda, köyümüzde, işyerimizde, mahallemizde, okulumuzda güçlendirelim.

Türkiye İşçi Partisi'nin sesini, gücünü tüm ülkeye yayalım.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

Demokrasi için mücadele, çok çeşitli güçleri yanyana getiriyor, onların iş ve eylem birliğiyle güçleniyor.

Hepimiz gücün birlikten doğduğunu biliyoruz. Ancak, bunu bilmenin yetmediğini de unutmuyoruz. Unutmayacağız.

Demokrasi için mücadele eden öteki güçlerle işbirliği ve dayanışmayı kurup, geliştirmeye çalışırken, işçilerin, emekçilerin mücadele bayrağını burjuva partilerine teslim etmeyeceğiz.

Demokratik hak ve özgürlükler için verdiğimiz mücadeleyi, büyük sermayedarların ve büyük toprak sahiplerinin iktidarına son verme hedefimizden sapmaksızın yürüteceğiz.

Unutmayacağız ki, sosyalizm bayrağını yüksekte tutmadıkça, demokrasi bayrağı da yükselmez.

Demokrasiyi kurtarmanın ve geliştirmenin yolu olarak CHP'yi desteklemeyi önerenlerin yanlıgısını, bizi hedefimizden saptırmak isteyenlerin amacını, bıkmadan, usanmadan anlatacağız.

Onlar, emperyalizme ve büyük sermayeye karşı kararlı mücadele verilmeden demokrasinin korunamayacağını unuttukları için yanılıyorlar.

Onlar, tırmanan faşizmin arkasındaki emperyalizmi göremedikleri, bu yüzden CHP'nin emperyalizmle uzlaşmasını önemsemedikleri için yanılıyorlar.

Onlar, CHP'nin büyük sermaye baskısını ortadan kaldırmayı değil, büyük sermaye ile emekçi kitlelerin çıkarlarını uzlaştırmayı önerdiğini gözönüne almadıkları için yanılıyorlar.

Onlar, 12 Mart döneminde işlenen cinayetlerin, baskı ve kıyımların hesabını sormak için bir adım bile atmayanların, MC döneminde yapılanların da hesabını soramayacağını ve devlet kadrolarını faşistlerden temizleyemeyeceğini göremedikleri için yanılıyorlar.

Onlar, CHP'nin bir burjuva partisi olduğunu unuttukları için yanılıyorlar.

Ya da bütün bu gerçekleri görüyorlar, ama bile bile işçi ve emekçileri yanıltmaya çalışıyorlar.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

CHP, işçilere, patronlara aralarında “çalışma barışı” kurmayı vadediyor. İstedığı “çalışma barışı düzeni”ni, yani işçilerin sermayeye boyun eğmesi düzenini kurabilmek için, sendikalarımızın mücadeleciliğini törpülemeye çalışıyorlar. Sınıfından kopmuş “sendika aristokratları”nı kendisine bağlayarak, patronlar karşısında sendikal hareketi uysallaştırmak istiyor. Genel grev, dayanışma grevi haklarımızı ise unutturuyor.

CHP, esnafı, zanaatkarı, tekellerin baskısından kurtarmayı değil, onları şirketlere sözde ortak etmeyi vadediyor. Burjuvazinin bayatlamı bir avutma aracını, “Halk kapitalizmi”ni isim değiştirerek piyasaya sürüyor. Büyük patron, büyük tüccar, büyük banka üçlüsünün güçlü ağını unutturuyor.

CHP, “halk sektörü” ya da “halk kesim” adı altında yaratmaya çalıştığı bir hayalle, iktidarın burjuvazinin elinde, ekonominin emperyalizmin ve büyük sermayenin kontrolünde kaldığı bir düzende, işçi ve emekçilerin ekonomik bağımsızlığının, sömürüden kurtuluşunun mümkün olabileceğini iddia ediyor.

CHP, milyonlarca işçinin, emekçinin yeni kurulacak fabrikalara “ortak” olabilecek parayı yatırmak bir yana, kendi günlük geçimlerini sağlayamadıklarını görmezlikten geliyor. İşçiler, emekçiler içinde imtiyazlı, burjuvaziyle işbirliği edecek küçük bir azınlık yaratmanın yolunu arıyor.

CHP, büyük toprak sahiplerinin, büyük tüccarların, bankaların, tefecilerin baskısına son verecek köklü ve demokratik bir toprak ve tarım reformundan, köy emekçilerini modern araçlarla çalışan işletmelerde birleştirmekten, gerçek kooperatifçilikten söz etmiyor.

CHP, topraksız, az topraklı, yoksul köy emekçilerini büyük toprak sahiplerinin sömürsünden kurtarmanın değil, varlıklı köylülere yeni yatırım alanları bulmanın yollarını arıyor. “Köy-kent” planı yoksul köy emekçilerinin gereksinimlerine ve özlemlerine cevap değildir.

CHP, ne NATO’dan ne CENTO’dan ne Ortak Pazar’dan ne Enerje Ajansı’ndan çıkılmasından yana değildir. İkili anlaşmalara karşı çıkmıyor.

Böyle bir parti faşist tırmanışı durduramaz, demokratik özgürlükleri gereği gibi savunamaz. Bu gerçek CHP’nin MC’nin kurulmasına meydanı boş bırakmasıyla, MC’yi iktidardan düşürmesiyle, MC ile seçimlere gidilmesine razı olmasıyla da ortaya çıktı.

Demokrasinin korunması, faşizme dur denilmesi, işçilerin, emekçilerin mücadelelerinin yaşılatılması yoluyla değil, bu mücadeleyi güçlendirerek başarılabilir.

İşçi sınıfının kararlı mücadelesi olmadan, onun dışındaki hiçbir güç demokrasi yolunda kalıcı sonuçlar alamaz.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

Türkiye İşçi Partisi, bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinin bütünlüğünü bilenlerin, sömürsüz bir toplum hedefinden şaşmayanların partisidir.

Türkiye İşçi Partisi’nin gelişip güçlenmesini, zorla, baskıyla durduramayanlar, yalan, iftira ve karalama yoluna başvuruyorlar.

Türkiye İşçi Partisi’nin hedeflerini, uğrunda mücadele verdiği toplum düzenini kötülemeye çalışıyorlar.

Sosyalizmi bir “tehlike” gibi göstererek, işçileri, emekçileri sosyalizmden uzak tutmaya çalışıyorlar. Bunun için, yıllardır büyük bir kampanya yürütüyorlar.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

İftira ve yalandan başka çıkar yolu kalmayanların maskesini indirelim. Aramızda salmaya çalıştıkları korku, kendi korkularıdır.

Sosyalizm, insanların devlete köle olduğu bir düzen değildir.

Sosyalizm, devletin gücünün işçi ve emekçi sınıfların elinde, sömürüye karşı kullanıldığı düzendir.

Sosyalizm korkusunu yaymaya çalışanların korkusu da bundandır.

Sosyalizm, iktidarı elinde tutan işçi ve emekçilerin, kendi inançları için sadece kendilerine hesap verdikleri düzendir. Sosyalizm, bütün emekçilerin inançlarında sınırsız özgür olduğu, fakat kimsenin insanın insana düşmanlığını, ırkçılığı, şerefsizliği yaymadığı düzendir. Bütün insanların, bilimin imkanlarından yararlanabildiği düzendir.

Sosyalizm korkusunu yaymaya çalışanların korkusu da bundandır.

Sosyalizm, işçi ve emekçiler için en geniş demokrasi ve özgürlüktür. Demokrasi ve özgürlüğün sözde kalmadığı, gerçekten uygulanması şart ve imkanlarının yaratıldığı düzendir.

Sosyalizm üretimin işçi ve emekçiler yararına, merkezi bir plan çerçevesinde en hızlı bir şekilde geliştirildiği düzendir. Gerilikten ve bağımlılıktan kurtuluştur.

Sosyalizm korkusu yaratanların korkusu da bundandır.

İşçilerin, emekçilerin mücadelesi yükseldikçe, bu korku tüccarları, hergün daha çok kendi korkularıyla başbaşa kalıyorlar.

İşçi sınıfının ve tüm emekçilerin iktidarı için verilen mücadeleyi, sosyalizm mücadelesini karalamak için yeni yeni iftira yolları arıyorlar. İşçi sınıfının uluslararası dayanışmasının yurtseverlikle bağdaşmaz olduğu yalanını savuruyorlar.

Bu yalan da kendi korkularını gizlemek içindir.

Sosyalist ülkeler, bütün ülkelerdeki işçi sınıfı, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi veren halklar, ortak düşman olan emperyalizme, emeğin sermayeye köleliğine, her türlü sömürü ve baskıya karşı mücadele ediyorlar. Savaşların yok edildiği, tüm ülkeler halklarının kardeşçe ve güvenlik içinde yaşadığı, sömürsüz toplum yolunun ardına kadar açıldığı bir dünya için mücadele ediyorlar. Bu güçlerle dayanışma yurtseverliğin görevidir.

Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de egemen sınıflar, bu dayanışmanın işçi ve emekçi sınıfların mücadelesine kattığı güçten korkuyorlar. Kendilerinin işçi ve emekçi sınıflara karşı emperyalizmle kurdukları işbirliğinin, ulusal bağımsızlık ve egemenlikten, ulusal çıkarlardan verdikleri tavizlerin açığa çıkmasından korkuyorlar.

Egemen sermaye sınıfları ulusal çıkarlar ve milliyetçilik maskesi altında sınıfsal çıkarlarını gözetir ve korurlar. Bunun için de sınıfsal hesapları uğruna ulusal bağımsızlık ve egemenlikten, ulusal çıkarlardan ödünler verirler. Emperyalizmle işbirliğine girerler.

Sosyalizm korkusu yaratanların korkusu da bundandır.

Tüm sömürülen, ezilen kitlelerin, demokratik hak ve özgürlüklerin, ulusal bağımsızlık ve çıkarların güçlü, tutarlı, yılmaz savunucusu işçi sınıfıdır. İşçi sınıfının amacı yabancı ve yerli sermaye sömürsünden baskılarından kurtulmaktır.

Bu çifte sömürü ve baskılar kalktığında, tam bağımsızlık gerçekleşecek, tüm emekçi halk kitleleri özgürlüğe, sömürsüz bir düzene kavuşacaktır. Bunun için işçi sınıfı gerçek yurtseverdir.

Yurtseverlik işçi sınıfının başta gelen temel niteliklerinden biridir.

Sosyalizm korkusu yaratanların korkusu da bundandır.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

Sömürsüz bir toplum için mücadele, kahramanlıklar, fedakarlıklar isteyen bir mücadeledir. Ama bir macera değildir.

Sosyalist mücadele işçi ve emekçi sınıfların bilinçli, örgütlü, kitlesel gücüne dayanan bir mücadeledir. Uzun soluklu, sabırla, sorumluluk ve disiplinli çalışma ile yürütülecek bir mücadeledir.

Çeşitli isimler altındaki maceracı grupların işçi sınıfıyla, işçi sınıfının bilimsel sosyalist hareketiyle, işçi ve emekçilerin sınıfsal çıkarları için mücadeleyle uzaktan yakından ilgileri yoktur.

Bu tür gruplar sosyalist hareketin dışındadır.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

DEMOKRATLAR, YURTSEVERLER!

Emperyalizmin, büyük sermayenin, büyük toprak sahiplerinin tahakkümüne karşı, demokratik haklarımızı koruyup geliştirmek için verdiğimiz mücadelede önemli bir adımın eşiğindeyiz.

Türkiye İşçi Partisi, işçi sınıfının ve tüm kol ve kafa emekçilerinin partisi, seçimlerde de bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm bayrağını yükseltiyor.

Türkiye İşçi Partisi, işçi ve emekçi kitlelerin, ilerici gençliğin, emperyalizme ve faşizme karşı saf tutan bütün toplum kesimlerinin yürüttüğü mücadelenin, demokratik toplumsal muhalefetin güçlenmesini, tüm yurda yayılmasını sağlamak için seçimlere katılmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, Meclisi, burjuva partilerinin karşılıklı pazarlık alanı olmaktan çıkarmak için, burjuvazinin ve burjuva partilerinin içyüzünü, işçi ve emekçi sınıflara karşı politikalarını sergilemek için seçimlere katılmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, Meclisi, işçi ve emekçi sınıfların hak ve çıkarlarının savunulduğu, tüm sorunlarına geçerli ve köklü çözümler önerildiği bir kürsü olarak kullanmak, kamuoyuna daha güür bir şekilde seslenebilmek için seçimlere katılmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, işçi ve emekçi kitlelerin fabrikalarda, tarlalarda, işyerlerinde, miting meydanlarında verdiği mücadeleleri, meclis içindeki mücadelesiyle güçlendirmek için seçimlere katılmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, burjuva iktidarlarının işçi ve emekçi kitlelere karşı girişimlerinin engellenmesinde Meclis düzeyinde de imkanlar kazanmak için seçimlere katılmaktadır.

Türkiye İşçi Partisi, kitlelere yılgınlık aşılama çabalarını etkisizleştirmek, emperyalizmin ve faşizmin karşısına dikilen kararlı safları güçlendirmek için seçimlere katılmaktadır.

İŞÇİLER, EMEKÇİLER!

Türkiye İşçi Partisi içinde bulunduğumuz dönemde aşağıdaki hedeflerin gerçekleşmesi için mücadele etmektedir:

Demokratik hak ve özgürlükler geliştirilmeli, bu yoldaki bütün engeller temizlenmelidir.

■ 1971 sonrasında değiştirilip geriletmiş olan 1961 Anayasası düzeltilerek demokratik bir içeriğe kavuşturulmalıdır.

- İşçi sınıfımızın ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesini ve bu mücadelenin en üst, yani politik düzeydeki örgütsel somutlanışı olan Türkiye İşçi Partisi'nin gelişmesini, demokratik toplumsal muhalefeti ve ülkemizin bilim, düşün, yazın, sanat, basın ve yayın yaşamını sürekli tehdit altında tutan Türk Ceza Kanununun 141-142. ve benzeri diğer anti demokratik maddeleri derhal yürürlükten kaldırılmalıdır. Bu kapsam içinde:
- Türkiye Komünist Partisi adını taşıyan kuruluş Türkiye'de yasal olarak kurulabilmelidir.
- Politik nedenlerle yurt dışında kalmak durumunda olanların yurda dönebilmelerini ve politik faaliyette bulunabilmelerini sağlayacak yasal şartlar gerçekleştirilmelidir.
- Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, dernekler, siyasî partiler yasaları ile diğer tüm yasaların anti-demokratik madde ve hükümleri ayıklanmalıdır.
- Sıkıyönetim Kanunu demokratik bir içeriğe kavuşturulmalıdır.
- Üniversiteler Kanununa çalışanların ve öğrenim yapanların yönetime ve denetime demokratik bir biçimde katıldığı, üniversite özerkliğinin sağlandığı demokratik bir içerik kazandırılmalı, bütün üniversiteler aynı yasaya bağlanmalıdır.
- TRT yeniden bağımsız özerk bir kurum haline getirilmelidir.
- Genel grev, dayanışma grev haklarını da içerecek şekilde grev hakkı kısıntısız kabul edilmelidir.
- Demokratik hak ve özgürlüklerle bağdaşmayan lokav yasaklamalıdır.
- Referandum hakkı, gizli oy açık sayım esasına dayalı olarak yasalaştırılmalıdır.
- Tarım iş yasası çıkarılmalıdır.
- İş Kanunundaki anti-demokratik hükümler, bu arada 13. ve 17. maddeler kaldırılmalıdır.
- Toplu sözleşme hakkına kısıtlama getiren ve işçilerin işten daha kolay çıkarılmalarına olanak veren kıdem tazminatları mevzuatı, işçiler lehine yeniden düzenlenmelidir.
- İş kolları yönetmeliği uluslararası ölçülere göre yeniden düzenlenmelidir.
- Devlet daire ve kurumlarında çalışanlardan devlet işlerinin yönetim ve denetim işlerini görenler dışında kalanlar devlet memuru tanımı ve kapsamından çıkarılarak, bugünkü yapay işçi-memur ayrımı ortadan kaldırılmalı, öğretmenlere, memurlara, teknik elemanlara, tüm çalışanlarla birlikte sendikalaşma, toplu sözleşme ve grev hakları tanınmalı ve kendilerine politik örgütlere üye olma olanağı sağlanmalıdır.

Bütün anti-demokratik, baskıcı, ırkçı, şoven uygulamalara son verilmelidir.

- Suçluların ortaya çıkarılması gerekçesi altında veya başka nedenlerle yapılan her türlü iş-kence sona erdirilmelidir.
- Dilinden, dininden, mezhebinden, vicdani kanaat ve felsefi görüşünden dolayı insanlara ve kitlelere yapılan baskılar durdurulmalıdır.
- İnsanın maddi ve manevi gelişmesini sınırlayan politik, ekonomik ve sosyal bütün engellerin kaldırılmasını öngören Anayasanın 10. maddesi tastamam uygulanmalıdır.
- Özellikle Güneydoğu'da kaçakçılığı önleme bahanesi altında insanların kitleler halinde ve hunharca öldürülmesi mutlaka önlenmeli, sorumlular ortaya çıkarılmalı, cezalandırılmalıdır.

- Gerici, faşist, şeriatçı kadroların devletin her kademesine planlı ve maksatlı olarak yerleştirilmeleri kesin olarak önlenmeli, bu gibiler görevden alınmalıdır.
- Öğretmenler, gençler, tüm ilericiler üzerindeki baskı ve şiddet uygulamaları sona erdirilmeli ve can güvenliği kesin olarak sağlanmalı, saldırı ve cinayetlerin sorumluları yakalanıp cezalandırılmalıdır.

Anti-emperyalist bir dış politika izlenmelidir.

- NATO ve CENTO'dan çıkılmalıdır.
- ABD ile yapılan bütün ikili anlaşmalar feshedilmelidir.
- Tüm yabancı işler kaldırılmalıdır.
- Ortak Pazar ile yapılan anlaşmalar feshedilmeli Ortak Pazar ve Enerji Ajansı'ndan çıkılmalıdır.
- Askeri bloklar dışı bağlantısız bir dış politika izlenmeli, genel silahsızlanmayı sağlayacak, bölgede ve dünyada barışı güçlendirecek her onurlu girişim desteklenmelidir.
- Tüm komşu ülkelerle, bu arada milli kurtuluş savaşı sonrasında olduğu gibi komşumuz Sovyetler Birliği ile dostluk ve saldırmazlık paktı imzalanmalıdır.
- Bağımsızlık mücadelesi veren ülkelere iyi ilişkiler geliştirilmeli, emperyalizm karşısında ortak ve eşgüdümlü bir politika izlenmelidir. Ulusal kurtuluş savaşları ve emperyalizme karşı her türlü direniş desteklenmelidir.
- Ortak Pazar ülkeleri dahil bütün ülkelerle bağımsızlık, eşitlik ve karşılıklı çıkar birliği çerçevesinde ekonomi ve ticaret anlaşmaları yapılmalıdır.
- Kıbrıs sorunu, Türkiye-Yunanistan halklarının, Kıbrıs'ta yaşayan iki toplumun karşılıklı çıkar ve hakları gözetilerek ve bölgede güvenliği, dünyada barışı güçlendirecek biçimde çözümlenmelidir. Bağımsızlığı, tarafsızlığı ve toprak bütünlüğü Birleşmiş Milletlerce uluslararası garanti altına alınmış; askerden, üslerden ve silahtan arındırılmış, iki toplumun yanyana barış içinde yaşadığı ve her iki toplumun iç yapısının demokratikleştirildiği Kıbrıs Devleti oluşturulmalıdır.

Anti-demokratik eğilim ve uygulamaların ekonomik kaynağı kurutulmalıdır.

- Bütün yabancı sermaye yatırımları kamulaştırılmak, yabancı sermaye ve petrol yasaları kaldırılmalıdır.
- Dış ticaret, bankalar, sigorta şirketleri devletleştirilmelidir.
- Petrol, boraks ve benzeri maden kaynaklarındaki yerli ve yabancı tüm özel yatırımlar sona erdirilmeli ve bu kaynaklar devletçe işletilmelidir.
- İşbirlikçi, tekelci büyük sermayenin ulusal pazarı kontrolü altına alan ekonomik gücü, tekelin egemenliği sınırlanarak giderek tasfiye edilmelidir; bunu sağlayacak kamulaştırmalar yapılmalıdır.
- Halen "özel sektör için programlama"dan başka birşey ifade etmeyen planlama, yukardaki düzenlemelerle uyuşacak bir temel üzerinde etkin bir işlerliğe kavuşturulmalıdır.
- Topraksız ve az topraklı köylüler için yurt çapında uygulanacak ve bedelsiz toprak dağıtımına dayanan bir toprak reformu ve buna bağlı olarak tarım reformu yapılmalıdır.

- Herkesten mali gücüne göre vergi alınmalı, vergilendirmede adalet sağlanmalı, vergi kaçakçılığı önlenmelidir.

Emekçi kitlelerin yaşam düzeylerini yükseltecek tedbirler alınmalıdır.

- Ücret ve maaş gelirleri, enflasyon ve hayat pahalılığının önünde gidecek biçimde yükseltilmelidir.
- Asgari ücretler, kişinin ve ailesinin insanca yaşamını sağlayacak düzeyde saptanmalı ve bu düzey vergi muafiyetinin, asgari geçim indiriminin sınırı olarak kabul edilmelidir.
- Tarım işçilerini de kapsayacak işsizlik sigortası yasası derhal çıkarılmalıdır.
- İş kazalarını önleyici ve iş güvenliğini sağlayıcı etkili yasal tedbirler, işverenleri kesin olarak sorumlu tutacak biçimde alınmalıdır.
- Sağlık hizmetleri ülke çapında sosyalleştirilmelidir. SSK, amacına uygun bir işlerliğe kavuşturulmalıdır. Sigortalılar bu kurumun yönetim ve denetiminde gerçekten söz sahibi kılınmalı, tarım işçileri ve köylüler de Sosyal Sigortaya kavuşturulmalıdır.
- Toplu ulaşımı rahatça sağlayıcı ve çevre kirlenmesini önleyici modern kentleşme gereklerine uygun olarak her ailenin bir konut sahibi olması sağlanmalıdır. Toplu konut yatırımları emekçiler yararına kamu kuruluşları eliyle gerçekleştirilmelidir. Bunun için şehir toprakları ve kıyılar kamulaştırılmalıdır.
- 1946'dan beri fiilen bir yana itilen "Tevhidi Tedrisat Kanunu" yeniden uygulanır hale getirilmeli, laik devlet ilkesinin tamamen tasfiyesi sonucunu doğuran uygulamalara derhal son verilmelidir. Yüksek öğrenim herkese fırsat eşitliğini sağlayan ve "tek tip üniversite" esasına dayalı bir statüye kavuşturulmalıdır.
- Eşit işe eşit ücret kuralı kesin olarak uygulanmalı, kadın ve çocuk işçilerin mağduriyetlerine son verilmeli kadınların ana olma durumlarından doğan zorluklarını karşılayıcı etkin tedbirler alınmalıdır. Kadın ve çocuk işçilerin özel durumları nedeniyle, sağlıklarının korunması, çalışma koşullarının kolaylaştırılması ve eğitilip yetiştirilmesi için özel yasal hükümler ve tedbirler geliştirilmelidir. Yasalarda kadınlar aleyhine mevcut bütün anti-demokratik hükümler kaldırılmalıdır.

İŞÇİLER!

KÖYLÜLER!

KADIN-ERKEK TÜM EMEKÇİLER!

İLERİCİ GENÇLER, AYDINLAR!

DEMOKRATLAR, YURTSEVERLER!

Seçimlerde Türkiye İşçi Partisi'nin mücadele hedefleri etrafında birleşmemiz, emperyalizme ve faşizme karşı, büyük sermaye ve büyük toprak sahipleri tahakkümüne karşı mücadelede önemli bir adım olacaktır.

Bu adımı atacağız!.

Bu adımı atmanın onurunu taşıyacağız!.

Seçim gününe kadar, Türkiye İşçi Partisi'nin mücadele hedeflerine yeni onbinlerce, yüzbinlerce taraftar kazanacağız!.

Emperyalizmin, faşizmin, sömürünün güçlerini gerileteceğiz!.

Seçim günü oylarımızı Türkiye İşçi Partisi'nde birleştireceğiz.

SOSYALİZMİN BAYRAĞINI MECLİSE DİKECEĞİZ!

- GENÇLERE SIKILAN KURŞUN EMPERYALİZMİN VE BÜYÜK SERMAYENİN NAM-LUSUNDAN ÇIKIYOR!
- BÜYÜK SERMAYENİN HALKA DüşMAN GÜCÜNÜ KIRACAĞIZ!
- FAşİZME GEÇİT YOK!
- ÖRGÜTLÜ HALK YENİLMEZ!
- İşçİLER, KYLLER, EMEKÇİLER, KURTULUşUMUZ KENDİ ELLERİMİZDEDİR!
- İşçİ KYL BİRLİKTE SOSYALİZMİ KURACAK!
- MECLİSE GİRECEĞİZ, HESAP SORACAĞIZ!
- BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ, SOSYALİZM İÇİN İLERİ!
- PATRONLARIN, AĞALARIN, PARTİLERİNE KARşI, İşçİNİN KYLNN PARTİSİ, TÜRKİYE İşçİ PARTİSİ!
- YARIN BUGÜNDEN KURULUR!
- NATO'YA, CENTO'YA, ORTAK PAZARA ENERJİ AJANSI'NA, İKİLİ ANLAşMALARA HAYIR!
- DÜNYADA VE BÖLGEMİZDE BARIş!
- SELAM DÜNYANIN VE TÜRKİYENİN AYDINLIK GELECEĞİNE!

Türkiye Birlik Partisi Seçim Beyannamesi

“BUGÜNKÜ MÜCADELEMİZİN AMACI, TAM BAĞIMSIZLIKTIR. TAM BAĞIMSIZLIK DEMEK, ELBETTE SİYASET, MALİYE, İKTİSAT, ADALET, ASKERLİK, KÜLTÜR GİBİ HER ALANDA TAM BAĞIMSIZLIK VE TAM ÖZGÜRLÜK DEMEKTİR. BU SAYDIKLARIMIN HERHANGİ BİRİNDE BAĞIMSIZLIKTAN YOKSUNLUK, ULUSUN VE ÜLKENİN GERÇEK ANLAMIYLA BÜTÜN BAĞIMSIZLIĞINDAN YOKSUNLUĞU DEMEKTİR.”

M. KEMAL ATATÜRK

KULA KULLUK YETSİN ARTIK!

İŞÇİSİYLE, KÖYLÜSÜYLE, MEMURUYLA, ESNAFIYLA, DAR GELİRLİ EMEKÇİSİYLE, İŞSİZİYLE, TOPRAKSIZ KÖYLÜSÜYLE YÜZYILLAR BOYU EZİLEN, SÖMÜRÜLEN, HOR GÖRÜLEN TÜM HALKIMIZIN YURTSEVER, DEVRİMCİ SİYASİ ÖRGÜTÜ OLAN TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİ;

TARİHİMİZİN DEVRİMCİ GEÇMİŞİNDEN VE GELENEĞİNDEN ALDIĞI GÜÇLE,
ÜLKE VE DÜNYA GERÇEKLERİNDEN HAREKET EDEREK,
YALNIZCA HALKIMIZIN ÖZ GÜCÜNE GÜVENEREK,
ATATÜRK İLKE VE DEVRİMLERİNE BAĞLI KALARAK,
ÇAĞDAŞ BİLİMİN KILAVUZLUĞUNDA,
KULA KULLUK DÜZENİNE SON VERMEK,
HER TÜRLÜ ZULÜM VE SÖMÜRÜ ZİNCİRİNİ KIRMAK,
LÂİK CUMHURİYET VE HUKUK DEVLETİ İLKELERİNİ EGEMEN KILMAK,
ULUSAL BİRLİK VE ÜLKE BÜTÜNLÜĞÜ İÇİNDE EN İLERİ UYGARLIK DÜZEYİNE ULAŞMAK İÇİN,

İNSANIN EN YÜCE DEĞER BİLİNDİĞİ,
EŞİTLİK VE ÖZGÜRLÜK DÜZENİNİ KURMAK AMACI İLE,
TAM BAĞIMSIZLIK VE GERÇEK DEMOKRASİ YOLUNDA,

ZULÜM VE SÖMÜRÜ DÜZENİNE KARŞI BİRLİK, PAROLASINI İNANÇ VE KARARLILIKLA SAVUNARAK, DEMOKRATİK HALK İKTİDARINI KURMAK İÇİN VERDİĞİ YURTSEVER, DEVRİMCİ MÜCADELESİNİN VE HAKLI DAVASININ ZAFERE ULAŞACAĞI İNANCIYLA, BU SEÇİM BİLDİRGESİNİ HALKIMIZIN TAKDİR VE KARARINA SUNAR...

ONİKİ İLKEMİZ

1 – DEVRİMCİLİK :

TBP, devrimcidir. Toplumumuzdaki mevcut kapitalist üretim ilişkilerinin ve feodal kalıntıların savunucusu olan; burjuva partilerinden bu niteliğiyle ayrılır. Ayrıca, kapitalist üretim ilişkilerine özünde karşı çıkmayarak onu biçimde, reformist düzenlemeler ile yaşatmaya çalışan sosyal demokrat partilerden de temelde farklıdır.

TBP, ekonomik düzeyde üretim güçleri ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin uzlaşmaz karakterine ve bu nedenle yeni ve daha ileri üretim biçimlerine geçilmesinin gerekliliğine inanır. TBP'nin devrimcilik anlayışı, ekonomik güce demokratik yollardan el değiştiren altyapı devrimidir. Başka bir deyimle üretim ilişkilerinin hukuksal ifadesi olan mülkiyet ilişkilerinde esaslı üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini savunur.

Sosyal düzeyde ise, ekonomik ve siyasal iktidara sahip olan sömürücü ve işbirlikçi burjuvazinin demokratik yollardan iktidardan uzaklaştırılarak, yerine çalışan işçi ve köylü başta olmak üzere tüm halkın demokratik egemenliğini savunur.

Siyasî üst-yapıda ise, yeni üretim ilişkileriyle tam bir uyum sağlayacak olan gerçek demokrasiyi savunur.

Devrimcilik anlayışımız demokratik, sürekli kesintisiz bir süreçtir.

TBP, demokratik halk iktidarı ile siyasî iktidarın ele geçirilmesini ve ekonomik ve sosyal düzeyde halktan yana, daha ileri bir düzeyde yeniden örgütlenmesini savunur.

TBP, maceracı, sekter, halktan kopuk, halka rağmen sol anlayışı yanlış bulur ve özünde sağ olan bu görüşlere karşı mücadele eder.

2 – TOPLUMCULUK :

TBP, toplumcudur. Kapitalizmi, sömürüyü, esaslı, üretim araçlarının özel mülkiyetini savunan ve burjuvazinin sözcülüğünü yapan bir parti değildir. Çalışan kitlelerin kapitalist sistemde bazı reformlarla kurtulacağını ve gerçek özgürlüklere kavuşacağını savunan sosyal-demokrat bir parti hiç değildir. TBP, toplumcu, yurtsever ve devrimci bir partidir. Sermaye sahiplerine yarayan ve onların çıkarına işleyen, çalışanlar açısından özünde her türlü eşitsizliği barındıran, onları her gün biraz daha sömürü ve hor görülme bataklığına iten, ekonomik ve siyasal yollarla ezerek baskı altına alan, gelişmelerine ve güçlenmelerine fırsat vermeyen, anti-demokratik baskılarla özgürlükleri kısıtlayan bu düzenin değiştirilerek yerine tüm çalışanların özgür yaşayabilecekleri bir toplum düzeni kurmak TBP'nin hedefidir. TBP'nin savunduğu toplumculuk, insanın insan tarafından sömürsünün olmadığı bir düzendir. Bu özgür ve demokratik toplumcu düzende, din, dil, ırk, mezhep, cinsiyet ve felsefi inanç farkı gözetmeden işçi, köylü, dar gelirli ve ekonomik baskı altında bulunan her kişinin, toplumda barış ve eşitlik içinde yaşaması öngörülmüştür.

Toplumculuk, horlanan, ezilen, sömürülen kişileri, özgürlüğe, eşitliğe ulaştıran tek yoldur.

TBP'nin kuracağı düzende, herkes, yeteneğini özgürce geliştirecek ve değerlendirecek; çalışanlar, emeklerinin karşılığını alacaktır.

3 – ATATÜRKÇÜLÜK :

TBP yıllardır siyasî hayatımızda Atatürk ilke ve devrimcilerini kararlılıkla savunan bir partidir.

Atatürkçülüğün iç politikadaki temel ilkeleri,

HALK EGEMENLİĞİ ve SÜREKLİ DEVRİMCİLİK, dış politikadaki ilkesi de TAM BAĞIMSIZLIK ve her türlü sömürgecilğe karşı oluşudur.

Atatürkçü düşüncenin temel hedefi de demokratik bir düzen içinde en ileri uygarlık düzeyine ulaşılmasıdır.

Bu nedenlere Atatürkçülük, özünde emperyalizme ve faşizme karşı yurtsever, çağdaş bir politikanın ifadesidir.

Atatürkçü olmak her şeyden önce O'nu donmuş bir kalıp olarak değil, her zaman çağdaş olabilecek dinamik bir kavram ve amaç olarak anlamayı gerekli kılar. Bu aynı zamanda Mustafa Kemal'in "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir" anlayışını da uygulamak demektir.

Atatürkçülüğün çıkar çevrelerince sömürüldüğü, bir maske olarak kullanıldığı günümüzde; doğru ve bilimsel yaklaşımla Atatürkçülüğü anlamak ve anlatmak zorundayız.

Her türlü sömürücülüğe karşı çıkmayan, ülkemizin tam bağımsızlığı ve halkın gerçek demokratik iktidarı için, somut mücadele vermeyen kişiler gerçek Atatürkçü olamazlar.

Atatürk'ü anlamak, onun ilkelerini, çağımızın ve günümüzün somut koşullarına yaratıcı bir ruhla uygulamak, onu daha ileri götürmektir.

4 – DEMOKRASİ :

Demokrasi, mevcut üretim biçiminin belirlediği sosyal sınıfların, siyasî partiler eliyle demokratik yoldan iktidar mücadelesi yaptıkları bir siyasî sistemdir.

Gerçek demokrasinin özü genel seçim, örgütlenme ve düşünce özgürlüğüdür.

Bu nedenle, demokrasiyi mevcut ekonomik ve sosyal düzenden ayrı düşünmek olanaksızdır. Demokrasiğin tüm kurumlarıyla işlerlik kazanması için, düşünce suçunun kalkması, örgütlenme özgürlüğünün önündeki maddi ve hukuki engellerin tasfiyesi, tüm yurttaşların siyasî tercihlerini parlamentoya yansıtacak bir seçim sisteminin uygulanması zorunludur.

TBP, demokrasinin işlerlik kazanması için ekonomik bir öze kavuşturulmasını, tüm yurttaşların kişiliklerini geliştirmelerini sağlamak amacıyla tüm maddi ve hukuki engellerin ortadan kaldırılmasını zorunlu sayar.

Demokrasiğin sınıfsal bir özü vardır. Yaşadığımız koşullarda gerçek demokrasiyi ancak halk sınıfları isterler ve gerçekleştirebilirler. Bunun içindir ki, egemen sınıfların iktidarından gerçek demokrasi beklemek yanlıştır. Günümüzde tam bağımsızlık mücadelesi gerçek demokrasi mücadelesiyle birleşmiştir. Anti-emperyalist mücadele ile anti-faşist mücadele aynı zamanda ve aynı güçlerle verilecektir.

Bu nedenle insan haklarının, hukukun temel ilkelerinin egemen olduğu, Anayasanın, çağdaş düzeyde sınırlarının genişletildiği, dil, din, ırk, cinsiyet, mezhep ve felsefi inanç farkı gözetilmeksizin tüm halkın yasalar önünde eşit olduğu, haklarını özgürce kullanabildiği gerçek demokrasiğin oluşması için ülkemizde varlığını sürdüren feodal ve yarı feodal üretim ilişkilerinin ve kapitalizm öncesi artıkların toprak devrimiyle ve köklü dönüşümlerle tasfiyesi gerekmektedir.

Ülkemizde uygulanmakta olan iki büyük partiye dayalı demokrasi aldatmacasını kaldırarak gerçek demokrasiğin uygulanması, özünde ekonomik dönüşümleri gerektiren bir siyasî, iktidar meselesidir.

Demokrasi anlayışımızın özü halk egemenliğinin gerçekleştiği halk için demokrasidir.

5 – HALKÇILIK :

TBP'nin diğer bir ayırıcı özelliği onun halkçılık ilkesidir. Uyguladığı toplumcu, devrimci mücadelenin temeli halkçılıktır. Halktan kopuk, “halka rağmen, halk için” gibi küçük burjuva soyut düşünce ve uygulamalarına kesinlikle karşıdır. TBP'nin halkçılık anlayışı, temelde, tüm emekçi halkın kendi siyasal toplumcu bilinciyle, politik mücadeleye aktif olarak katılmasıdır. Parti olarak görevimiz, halka çeşitli sosyal, ekonomik ve politik olayların çalışan kitleler açısından sınıfsal anlamını her fırsatta anlatmak, onlara politik bilinç vermektir. Kitleleri hakim sınıfların ideolojik etkisinden kurtararak, onların bağımsız mücadelelerine katkıda bulunmaktadır. “Halkta beraber, halkın demokratik iktidarı için mücadele” TBP'nin halkçılık anlayışının özüdür. TBP, küçük burjuvazi tarafından ortaya atılan ve savunulan soyut halkçılık kavramının karşısındadır. Temel çelişki çalışanlarla sömürenler arasındadır. Emekçilerle sermayedarlar arasındadır. Kısaca halk ile işbirlikçi burjuvazi arasındadır. Bu süreç içerisinde TBP, doğal olarak çalışanlardan, emekçilerden yani halktan yanadır. Halkın ekonomik ve sosyal çıkarları doğrultusundaki mücadelesinin siyasal düzenin savunucusu ve temsilcisidir. TBP, sınıfsal olarak da bu emekçi sınıf ve tabakalara dayanmaktadır. Onların gerçek kurtuluşunun, çalışanların aleyhine işleyen bu çarpık düzenin değiştirilerek kurulacak bağımsız, demokratik ve özgür bir toplumcu düzen ile gerçekleşeceğini hiçbir zaman aklından çıkarmadan, halktan yana halkla beraber, halkın gerçek kurtuluşu için siyasal mücadele verir.

6 – DEVLETÇİLİK :

TBP'nin diğer önemli bir niteliği de onun devletçilik anlayışıdır. Devletçilik de her sosyal kavram gibi doğal olarak sınıfsal bir içeriğe sahiptir. Sermayeden yana bir devletçiliğe TBP karşıdır. Böyle güçlenmesini sağlayan devlet kapitalizmidir. TBP, buna temelden karşıdır. İster devlet kapitalizmi, ister özel sektör kapitalizmi, isterse bunların karışımı olan her türlü kapitalizm biçimine karşıdır. Başka bir deyişle, kapitalist üretim ilişkileriyle belirlenen kapitalist düzene karşıdır. Zaten sınıflı toplumlarda, devletin niteliği, fonksiyonu ve amacının ekonomik altyapı tarafından belirleneceği bilimsel bir gerçektir. Dolayısıyla emekçi kitlelerin söz ve hak sahibi olduğu bir toplumda devlet bu kitlelerin çıkarları doğrultusunda çalışacaktır. Bu anlamda yani emekçi kitlelerden yana plânlı bir devletçilik ilke olarak TBP'sinin programında yer alır. Bugünkü kapitalist toplumdaki devletçilik çeşitli nedenlerle verimsizdir. Bunun başlıca nedeni kapitalizm kendisidir. Ülkedeki ekonomik kaynaklar gerçek anlamda kalkınma ve sanayileşmeye yönelik olarak ancak halk kitlelerinin demokratik olarak denetlediği plânlı ve emekten yana bir devletçiliğe tahsis edilebilir. Yaratılan toplumsal artık-değer sermayedarlara gitmeden tekrar en verimli ve üretken alanlara bağımsız ve özgürce yatırılarak sosyal adalet içinde hızlı bir kalkınma gerçekleştirilebilir. TBP sömürü mekanizmasının olmadığı, emekçi kitlelerin çıkarları doğrultusunda çalışan ve esaslı üretim alanlarının devletleştirilerek işletildiği bir sistemi savunur. TBP ülkemizin emperyalizmin ekonomik boyunduruğundan kurtararak tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir ülke haline gelmesini, toplumcu mücadelenin ön şartı kabul eder. Bu demokratik halk iktidarına yöneliştir. Bu süreç içinde yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının millileştirilmesini savunur. Emekten yana ve emekçilerin yürütümüne ve yönetimine katıldığı plânlı devletçiliği savunuyoruz. Burada kamu sektörü esastır. Ve en etkin ekonomik sistemi gerçekleştirmek için esaslı üretim araçları üzerinde toplumun tam kontrolü gerektiği tezi temeldir.

Sanayileşmede üretim araçları üreten sektörlerle öncelik ve ağırlık veren plânlı, emekten yana ve emekçi halk yığınlarının katılmasıyla işleyen bir Devletçiliğin ulusal ekonomik, sosyal ve kültürel hayatımızda düzenleyici ve yönetici temel faktör olmasını sağlamak ve böylece politik demokrasiye

ekonomik ve sosyal bir öz kazandırarak daha ileri bir toplum düzenine geçiş şartlarını hazırlamak T.B.P. sinin temel görevlerinden birisidir.

Ulusal ekonomide kilit taşı vazifesini görenlerden başlayarak ve ekonomik kalkınma ve tüm halkın somut çıkarlarının gerekli kıldığı bir sıra izleyerek öncelikle yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının ve temel üretim alanlarının kamulaştırılması yani kısaca; temel üretim araçlarının da mülkiyetin yaygınlaştırılması T.B.P'nin amaçları arasındadır.

7 – CUMHURİYETÇİLİK :

Bir Devlete karakterini onun gerçek sosyal muhtevası yani sınıfsal muhtevası verir. Bu sosyal muhteva Devletin özünü temsil eder ve biçimden önce gelir. Ve onu belirler. Her egemen sınıf kendi ekonomik ve sosyal gücüne uygun bir politik devlet biçimi seçer. Bir Devlet ekonomik bir temeli olmadan kendi siyasal varlığını sürdüremez. Başka bir deyişle, Devlet, toplumdaki mülkiyet biçimi ile karakterize olur.

Çağımızdaki burjuva Devletleri de bu bilimsel gerçeklerin dışında kalamaz. Siyasal iktidarlar son tahlilde toplumdaki en etkin sınıf olan tekelci burjuvazinin sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarları doğrultusunda faaliyette bulunurlar. Bu gerçek, Devletin biçimi, ister Cumhuriyet olsun ister krallık olsun, ister aristokrasi olsun hiç bir zaman değişmez. İktidar gücü, kendi çıkarları için ve kendine özgü yöntemlerle iş gören sınıflara aittir. Burjuva Devleti kapitalistler için demokratik ve özgür olabilir ama, her zaman çalışanlar ve ilerici aydınlar üzerinde baskı mekanizmasıdır.

Ülkemizde ise 1960 Devrimi ile küçük burjuvazinin etkinliği ve dünya görüşü 1961 Anayasası ile ifadesini bulmuştur. Lâik Cumhuriyeti ve sosyal, hukuk devleti ilkeleri Anayasanın temel özellikleridir. Ve biz T.B.P. olarak genel oya dayalı demokratik Cumhuriyeti savunuyoruz. Ancak, geri kalmış ve emperyalizmin ekonomik, siyasal ve askeri kontrolü altına girmiş bir ülkede böyle bir Cumhuriyetin çalışan kitleler açısından fazla bir anlamı yoktur. Bu Cumhuriyet demokrasi ve özgürlüklerden yoksun kaldıkça, ülke, ekonomik siyasal ve askeri yönlerden emperyalizme bağımlı bulundukça, bu soyut Cumhuriyetçiliğin anlamı yoktur. Bu nedenle T.B.P. bütün sınıf ve tabakaların özgür faaliyetlerde bulunduğu tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir siyasal düzende Cumhuriyetin en ilerici ve demokratik bir Devlet biçimi olduğunu belirtir ve bu anlamda da Cumhuriyetçidir. Cumhuriyetin sosyal, ekonomik, hukuksal ve özellikle lâiklik unsurlarına gereken önemi verir. Zira ülkemizde kemalist devrimde gerçekleştirilen Cumhuriyet, feodal Devleti yıkması ve feodal Devletin ideolojik kaynağı olan teokratik kurumları kapatması açısından son derece önemlidir. Dinin Devlet işlerinden ayrılmasını gerçekleştirmesi ve mezhepçi baskılara lâiklik ilkesiyle son vermesi T.B.P'ni tavizsiz bir Cumhuriyetçi yapmıştır.

8 – BAĞIMSIZLIK :

Biz T.B.P. olarak tam bağımsızlık ilkesinin, hayatî önemini kavrayarak siyasal mücadele veren bir örgütüz. Bunun en önemli nedeni de ülkemizin tam bağımsız olmayışı ve dolayısıyla geri kalmışlıktan kurtulamayışıdır. Ülke içinde çalışan kitlelerin emekleriyle yaratan toplumsal artı-kârın önemli bir bölümü emperyalist ülkelere kâr transferi şeklinde aktarıldıkça, yabancı sermaye dolayısıyla ulusal ekonomi yabancı güçler tarafından, denetlendikçe kalkınmadan, demokrasiden söz edilemeyeceği açıktır.

Geri kalmış ülkelerin kalkınmalarının, sanayileşmeden geçtiği bir gerçektir. Burada önemli olan sanayileşmenin ekonomik ve sınıfsal niteliği ve bu sanayileşmenin hangi üretim biçiminde

olduğudur. Eğer bu sanayileşme, dışa bağımlı ve çeşitli sosyal adaletsizliklerle dolu, hayat pahalılığı ve fiat artışlarından halkı kıvrandıran çarpık bir kapitalizm ise, çalışan işçi ve köylü halk kitlelerinin çıkarları doğrultusunda hızlı ve dengeli bir kalkınma hiç bir zaman olmayacaktır. Siyasî iktidarlar, sömürücü, tekelci burjuvazi oldukça, ülkede gerçek ve özgür bir demokrasi olmadıkça, Nato, Cento, Ortak Pazar ve çeşitli ikili anlaşmalar ile emperyalizme ekonomik, siyasî ve askeri düzeylerde bağımlı bulundukça gerçek bir kalkınmadan ve sanayileşmeden söz edilemez. Ayrıca, askeri düzeyde Nato ve Cento, siyasal düzeyde çeşitli ikili anlaşmalar ve ekonomik düzeyde AET ve çeşitli Gümrük Ticaret ve parasal anlaşmalar ile emperyalistler arası çeşitli ittifaklara bağlı bulunan Türkiye'nin bu şartlar altında tam bağımsızlığından da söz edilemez. Hele bu bağımsızlık anlaşmalarından, çalışan işçi ve köylü kitlelerinin değil de, uluslar arası finans-kapitalin yerli ortakları olan işbirlikçi ve tekeli burjuvazinin yararlandığını gözönünde bulundurursak, ülkemizdeki çarpık kapitalist gelişmenin ve sanayileşmenin sınıfsal niteliğini, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlanma sebeplerini, tekeli sanayi burjuvazisinin kitleler üzerindeki ekonomik ve siyasî düzeydeki aşırı egemenliğinin nedenlerini ve anlamını kolayca anlayabiliriz. Bütün bunların anlamı, bir avuç yerli ve yabancı tekeli burjuvazinin çıkarları doğrultusunda çalışan, düzeni koruma çabalarıdır.

Bu nedenle ülke içindeki demokrasi ve özgürlük mücadelesi, hiç bir zaman ülke dışındaki tam bağımsızlıktan soyutlanarak düşünülemez. Bu nedenle, toplumdaki her türlü sınıf ve tabakaların tam bir özgürlük içinde ve her türlü anti-demokratik baskılardan uzak bir şekilde temsil edileceği gerçek demokrasi, ancak emperyalizmin her türlü boyunduruğundan kurtulduğu gün gerçekleştirilebilir. Kısaca, gerçek demokrasi mücadelesi hiç bir zaman emperyalizme karşı verilecek tam bağımsızlık mücadelesinden ayrı düşünülemez.

Bu bakımdan T. Birlik Partisi gerçek demokrasi mücadelesinin tam bağımsızlık mücadelesinden ayrılmıyacağını savunarak NATO,AET ve her türlü ikili anlaşmaya ülkemizdeki çalışan işçi ve köylü kitlelerinin somut çıkarları açısından bütün gücüyle karşı çıkmayı bir devrimcilik ve yurtseverlik görevi saymaktadır. Ve bu doğrultuda tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye sloganı ile T. Birlik Partisi her türlü emperyalist gelişmeye karşıdır. T. Birlik Partisi üslerinden arınmış, bağımsız ve bloksuz bir Türkiye özler.

9 – ÖZGÜRLÜKÇÜLÜK :

T.B.P'nin özgürlükler üzerine olan anlayışı, onun vazgeçilmez ilkelerinden birisidir. Her şeyden önce özgürlüklerin de sınıfsal nitelikleri vardır. Burjuva demokratik özgürlükleri iktidardaki burjuvazi tarafından kısıtlanan ama gene de çalışan kitlelere kapitalizme karşı seferber olma, mücadele etme imkânlarını sunar. Çalışan kitleler, demokrasi uğruna, özgürlük uğruna bütün alanlarda bir mücadele, tutarlı ve devrimci bir mücadele yürütmeden burjuvaziye karşı etkin olamazlar. Çağımızda burjuvazi devrimci barutunu yitirmiş ve artık açıkça gerici olmuştur. İnsan hakları beyannameyi çoktan burjuvazinin elinden düşmüştür. Aksine tekeli burjuvazi siyasal iktidarını kendi sınıfsal ve ekonomik çıkarlarını koruyabilmek için kitlelere her gün biraz daha fazla anti-demokratik baskılar yapmaya çalışır. Bağımsızlık mücadelesiyle demokrasi ve özgürlük mücadelesi ayrılmaz bir bütün teşkil ederler. Günümüz Türkiye'sinin gündemindeki âcil mesele budur. Başka bir deyişle aktüel baş çelişki ekonomik düzeyde tekelleşme ve bunun siyasal yansıması olan anti-demokratik girişimler ile kitlelerin demokratik özgürlük ihtiyacı arasındadır. Dolayısıyla kısa vadeli sağ cephenin zayıflatılması sol cephede ise parlamentoya en etkili yurtsever devrimci muhalefetin gelmesi gerekir. T.B.P. bu açıdan hiç bir zaman burjuvazinin siyasal düzeninin aldığı biçime ilgisiz kalmaz. Burjuva demokrasisinin anti-demokratik mekanizma ve uygulamalara yol açan geriye doğru yozlaşma sürecini somut bir biçimde ortaya koyar. Ama partimiz yığınların kendilerinin kazanmış

oldukları bütün demokratik özgürlükleri ve en başta işçi kitlelerinin bütün haklarını savunmuştur ve savunacaktır. T.B.P. burjuva demokratik özgürlükleri savunma ve genişletme uğruna mücadele ederken gerçekte daha üstün tipte bir özgürlük için, insanın insan tarafından sömürsünden kurtulmuş emekçilerin özgürlüğü için, ulusun en büyük çoğunluğunun iradesinin bir ifadesi olan yeni tipte bir düzen kurma ve yürütme özgürlüğü için ve bu siyasal iktidarı doğa ve toplum kanunla toplumun yararına bilinçli bir şekilde uygulanması hizmetinde kullanma özgürlüğü için mücadele ettiğini hiç bir zaman unutmaz. Bunun içindir ki T.B.P. burjuva demokratik özgürlükleri savunma uğruna ve genişletme uğruna mücadele eder. İnsanın gerçek, fiili özgürlüğe geçmesi anlamına gelen yeni toplumcu üretim ilişkilerinin yaratılması ancak en geniş anlamda demokrasi ve özgürlüklerin açılıp genişletilmesiyle mümkündür. Bu anlamda ekonomik özgürlük sömürünün tasfiyesi demektir. Siyasal, sosyal ve kültürel özgürlükler ise çeşitli biçimler alabilir: Basın özgürlüğü, dernek özgürlüğü, serbest grev özgürlüğü, sendikal özgürlük, işçi hareketinin siyasî mücadele özgürlüğü, fikir ve düşünce özgürlüğü ve özgür bilimsel öğreti gibi boyutlar alabilir.

Bugün bütün devrimcilere düşen görev kaybedilmiş burjuva demokratik özgürlüklerin yasını tutmak değil, bundan böyle ezilen kitlelerle birlikte onların demokratik özgürlükler uğruna mücadelelerine katılmaktır. Demokratik hak ve özgürlükler ezilen kitlelerin demokratik mücadeleleriyle kazanıldığı ve onlar tarafından kullanılmaya başlandığı an ezilen kitleler için demokratik devrim başlamış demektir. Dolayısıyla amacımız, 1961 Anayasasının tanıdığı hak ve özgürlükleri en geniş kapsamı ile kitlelere maletmek olmalıdır. Bu amaç doğrultusunda bireyci ve kitleden kopuk hareketlerden kendimizi sakınmalıyız.

10 – LÂİKLİK :

Türkiye Birlik Partisine göre toplumculuk, katı ve tek yönlü bir düşünce akımı değildir. Kanı- larını bilimsel, toplumculuk veya başka sosyal incelemelerden, insancıl ilkelerden, töre ve gelenek- lerden alır. Kaynağı ne olursa olsun, toplumculuğun erişmek istediği ortam, sosyal adaleti, daha iyi yaşama koşullarını, özgürlüğü, barışı getiren bir toplum düzenidir. Bu nedenle Türkiye Birlik Parti- si, dinsel inançlarla materyalist felsefelere aynı ölçüde saygı duyar. Siyasal düşünce ve dinsel inanış ayrılıklarını kişisel bir sorun olarak görür ve onlara Devlet tarafından eşit işlem yapılmasını ister.

Bütün büyük dinler (örneğin: İslâm dini), sosyal dönüşümleri gerekli bulur. Toplumculuk ve din insan sevgisinde birleşir. Ahlâksal kanılara dayanan bir toplumculukla dinsel inanışlar arasında çalışma olamaz. Yeter ki, din Devlet elinde, başka türlü düşünenleri bölmek, ezmek ve çalışanları sömürmek için araç olarak kullanılmasın.

Din ile toplumculuk arasında çelişki yoktur. Dindar bir kişi toplumcu da olabilir. Şu var ki, din cemaat işidir ve bu nedenle Diyanet İşleri Başkanlığının lâik Cumhuriyette yeri yoktur.

11 – EŞİTLİK :

T.B.P. toplumun bütün kesimleri arasında ekonomik, sosyal, siyasal ve hukuksal alanlarda ke- sin bir eşitlikten yanadır.

TBP, Anayasamızın öngördüğü köklü dönüşümlerle insanın insanı sömürsüne son veren bir düzen kuracaktır.

İnsanlar arasında eşitsizliğe yolaçan her türlü ekonomik ve hukuksal engeller ortadan kaldı- rılarak; din, dil, ırk, cinsiyeti mezhep ve felsefi inanç farkı gözetilmeksizin tüm insanların yasalar önünde ve kamu olanaklarından yararlanma açısından eşit işlem görmesi sağlanacak; eğitimde ve kamu görevlerinde fırsat eşitliği getirilecek yaşamın tüm aşamasında eşitlik düzeni kurulacaktır.

12 – YURTSEVERLİK :

TBP, her türlü ırkçı, şovenist, mezhepçi görüşlere karşıdır. Ulusal birlik ve ülke bütünlüğü içinde yurdumuza gelebilecek her türlü saldırı ve baskılara, devrimci bir yurtseverlikle karşı koymayı görev bilen TBP, dünyadaki tüm ilerici atılımların yanında ve mazlum üçüncü dünya ülkelerinin safında yeralmamızı savunur.

SÖMÜRÜ VE ZULÜM DÜZENİNE SON!

TEMEL SORUN İKTİDARIN NİTELİĞİNİ DEĞİŞTİRMEKTİR.

Toplumu oluşturan sosyal sınıflar siyasî partileri eliyle iktidara gelerek ülke yönetimine egemen olmak isterler. İktidara gelen siyasî parti iktidarı yani, ele geçirdiği devlet çarkını temsilcisi olduğu sosyal kesim ve sınıflar lehinde kullanır.

Türkiye'nin çıkmazının düğüm noktası burada yatmaktadır. Bugüne kadar iktidara gelen partiler genel anlamıyla burjuvazinin, sömürücü sınıf ve güçlerin partileri olmuşlardır. Bu nedenle bu sömürü düzenine son vermenin yolu egemen sınıfların iktidarına son vererek halk sınıf ve tabakalarını temsil eden siyasî partinin iktidara gelmesidir. Devlet çarkı devrimci, yurtsever bir parti tarafından yönetilmedikçe bu düzenin halktan yana değişmesine olanak yoktur. Temel sorunlarımız olan tam bağımsızlığımızın gerçekleşmesi ve demokrasinin tüm kurumlarıyla işlerlik kazanması böylece mümkündür.

TBP, halkın, demokratik yoldan iktidara gelmeye çalışan yurtsever devrimci örgütüdür. TBP'nin iktidara gelmesi, en azından iktidara ortak olması devletin niteliğinin değişmesi, devlet çarkının halktan yana işlemesini sağlayacaktır.

HALK İÇİN DEVLET

TBP'nin temel amacı, oniki ilkemizin ışığında ülkemizin ekonomik, sosyal, siyasi, malî, askeri ve kültürel her alanda tam bağımsızlığını sağlamak, gerçek demokrasiyi tüm kurumlarıyla yerleştirerek sosyal adalet ve demokrasi kuralları içinde hızlı kalkınmayı gerçekleştirmek suretiyle güçlü bir Türkiye yaratmaktır.

Bu temel amacın gerçekleşmesi öncelikle bağımsızlık, demokrasi ve kalkınma mücadelemizin engeli olan tekelleri sermayenin ve feodal güçlerin iktisadi ve siyasî iktidarına son vermekle mümkündür. Bunun için yapılacak ilk iş gerici egemen güçlerin elindeki devleti halk için devlete dönüştürmektir. Böylece, devlet halk sırtından milyoner yaratan bir makina değil, halka hizmeti görev bilen bir araç olacaktır. Öngördüğümüz düzende kalkınmanın öncüsü demokratik halk devleti olacaktır.

Halk için devlet, halka hizmeti görev bilen, halkla kaynaşmış, insancıl bir devlet olacaktır.

EKONOMİK İKTİDAR HALKIN OLACAKTIR

HALK İÇİN KALKINMA :

İçinde bulunduğumuz ve yıllardır yaşadığımız bunalım kalkınma sorununda düğümlenmektedir.

TBP, bir avuç sömürücü için halkın sömürülmesi şeklindeki kalkınma anlayışı yerine halk için gerçek kalkınmayı getirecektir.

Egemen güçlere göre kalkınma ile iktisadi büyüme eş anlamlıdır. Onlara göre kalkınma, her ne pahasına ve her ne şekilde olursa olsun milli gelirin yükselmesidir. Bunun yükünün halkın sırtında,

meyvelerinin bir avuç sömürgecinin cebinde olması onlarca önemli değildir. Gerçek sanayileşmenin olmaması, ekonominin dışa bağımlı bulunması önemli değildir. Gerçek kalkınmanın bununla ilgisi yoktur oysa... Kalkınma, insanın yeteneklerini sınırsızca geliştirmesi, doğa üzerindeki egemenliğini alabildiğine artırmasıdır. Bu da kuşkusuz üretim sürecinde üretim araçlarının nicel ve nitel anlamda daha yoğun kullanılmasına ve teknolojik gelişme düzeyine bağlıdır. Buradan da anlaşılacağı üzere, kalkınma sorunu milli gelir artışı şeklindeki bir zenginlik artışı değil, temeldeki üretici güçlerin geliştirilmesi sorunudur. Teknik anlamda kalkınma sorunu, üretim araçları ve özellikle makina yapımını gerçekleştirecek olan ağır sanayiinin kurulması olarak somutlaşmaktadır.

Bu anlamda ileri kapitalist ülkeler kalkınmışlardır. Ancak kapitalist ülkeler kalkınmışlardır. Ancak kapitalist kalkınmanın amacı insan değildir. Bu kalkınmanın faturası halkın ve sömürgelelerin bir avuç sömürgecinin hesabına ezilmesidir. Sosyal adaleti gerçekleştiremeyen bu kalkınma biçimi bugünün geri bırakılmış ülkeleri için olanaksızdır. Kalkınma kavramı emperyalizmle birlikte su yüzüne çıkmıştır. Sanayi devrimini gerçekleştiren ülkeler kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası nedeniyle sanayileşemeyen ülkeleri sömürmüşler ve onların sanayileşmelerini engellemişlerdir. Özellikle emperyalizm aşamasında sermaye ihracı yoluyla bu sömürüyü ağırlaştırmışlardır. Bugün emperyalizmin sömürdüğü geri bırakılmış ülkelerin aynı yöntemi izleyerek kalkınmaları mümkün değildir. İlk olarak bu ülkelerin emperyalistler gibi sömürecekleri sömürgeleri yoktur. İkinci olarak bu ülkelerde millici, sanayici bir burjuvazi yoktur. Burjuvazi emperyalizmin aracısı ve işbirlikçisi durumundadır. Üçüncü olarak bu ülkeleri pazar ve hammadde kaynağı olarak kullanan emperyalistler bilinçli olarak ağır sanayiinin kurulmasını engellemektedirler. Son olarak da, emperyalizm tarafından ekonomileri çarpıtılan geri ülkelerin iç dinamiği kalkınma ve sanayileşme için gerekli sermaye birikimine engel olmaktadır. Mevcut sermaye de kapkaççı ve asalak niteliktedir. Kaldı ki, egemen sınıfların ağır sanayi kurmalarında özel bir çıkarları yoktur. Onlar için önemli olan kolay yoldan azami kâr sağlamaktır. Görüldüğü üzere tüm geri ülkeler gibi Türkiye'nin de kapitalist yoldan kalkınması mümkün değildir.

TÜKETİM TOPLUMUNDAN ÜRETİM TOPLUMUNA

Yapılan araştırmalar, Türkiye'de milli gelirin yüzde 25'ini 100 bin kişilik sanayi ve ticaret erbabının aldığını göstermektedir. Milli gelirin yüzde 8'i ise, büyük çiftçiler tarafından alınmaktadır. Başka bir araştırmaya göre, nüfusun üst dilimi olan yüzde 20'si milli gelirin yüzde 57'sini, bu kesimin yüzde 2'si de milli gelirin yüzde 32'sini almaktadır. Görülüyor ki, sosyal adaletsizlik had safhadadır.

Milli gelirin önemli bir kısmına el koyan bu mutlu azınlık, elde ettiği geliri israf etmekte, tamamına yakın bir kısmını yurt içinde ve dışında lüks tüketime harcamaktadır. Yatırım adı altında, montajcılık yapılmakta, lüks mesken inşaatlarına, villalara her çeşit lüks tüketime milyarlar harcanmaktadır. Öte yandan, ekonomide büyük bir atıl kapasite vardır. Tekelci yapı sonucu oluşan bu atıl kapasite, bazı sektörlerde yüzde yüze yaklaşmaktadır. Esasen tüketime yönelik olan sanayi, yüzde 40 kapasite ile çalışmakta, yüzde 60 oranında kapasite atıl kalmaktadır. Bütün bunlara milyarları bulan reklam ve benzeri verimsiz masrafları da eklersek Türkiye ekonomisindeki israf ve kaynak dağılımı dengesizliğinin büyük boyutlara ulaştığını görürüz. İşsizliği, beyin göçünü, teknik eleman göçünü, işçi göçünü de dikkate aldığımızda, kalkınmamızın maddi ve manevi tüm kaynaklarının kör çıkarlar uğruna israf edildiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Görüldüğü gibi Türkiye, fakir olduğu için değil, mevcut kaynaklarını maddi ve manevi zenginliklerini israf ettiği ve sömürttüğü için

kalkınmamaktadır. Kalkınma bir anlamda bilinçli, sabırlı, inançlı bir çabayı gerektirir. Yapılması gereken, bütün bu israf edilen kaynakları millileştirmeler ve devletleştirmeler yoluyla kamuya mal etmek ve halkı bilinçli bir kalkınma seferberliğine yöneltmektir. Bu noktada kalkınma sorunu siyasal iktidarın niteliği sorununa dönüşmektedir. Kalkınma, bir düzen sorunudur. Özünde sınıfsal bir sorundur; Halkın Demokratik iktidarı sorunudur, kapitalist düzen içinde Türkiye'nin kalkınması olanaksızdır. Çünkü :

- Türkiye'de sanayi devrimini gerçekleştirebilecek bir milli burjuva sınıfı yoktur.
- Türkiye'de ekonomik ve siyasal iktidara sahip bulunan tekeli sermaye ve feodal unsurlar kalkınmanın engeli olan emperyalist tekellerin işbirlikçisi niteliğindedir.
- Bu asalak sınıflar mevcut sermayeyi çarçur etmektedirler. Kaldı ki, günümüzde Türkiye gibi geri ülkelerde Avrupa modeliyle sermaye birikimi sağlamak olanaksızdır.

TOPYEKÜN KALKINMA SEFERBERLİĞİ...

Kalkınmadan en başta, ülke ekonomisinde yapısal bir değişmeyi anlıyoruz. Bu anlamda ülkenin tarıma dayalı ilkel bir ekonomik yapı yerine modern ve ileri teknolojilerle donanmış, üretim araçları üreten, sanayileşmiş bir ekonomik düzeni anlıyoruz.

Milli gelirin yüksek, gelir dağılımının dengeli ve adaletli, toplumsal refah seviyesinin yüksek olduğu, işsizliğin olmadığı, çalışmak isteyen herkesin serbestçe iş bulabildiği; sömürünün olmadığı, yaratılan artık-değerin yabancı sermaye tarafından ülkeden çıkarılmadan yeniden en verimli sahalara yatırıldığı bir toplumdur. Kalkınmış toplum olan, kısaca, sosyal adalet ilkelerine uygun bir kalkınma anlıyoruz.

Türkiye emperyalizme ekonomik olarak bağımlı bulunan, geri kalmış kapitalist bir ülkedir. Ülkemiz gerek milli gelir açısından gerekse yapısal olarak ekonominin sektöre dağılımı açısından tipik bir az gelişmiş ülkedir. Ülkemizin bu şekilde geri bırakılmasının en önemli nedeni emperyalizmdir. Onların ülkemizi daha Osmanlılardan itibaren sömürgeleştirmesi ve sömürmesi birinci derecede önemli olan faktördür. İkinci olarak, toplumumuza hakim olan egemen güçler ve bunların siyasal temsilcileri olan partilerin şimdiye kadar yürüttüğü ve yürütmeye çalıştığı yanlış ekonomik politikalarlardır. Çalışan işçi ve köylülere hiç bir şey vermeyen, aksine onları daha fazla sömüren, onların gelirlerini fiyat artışları ve hayat pahalılığı ile gittikçe azaltan bir ekonomik düzen ile Türkiye'nin kalkınmasından söz etmek gerçekleri görmemek demektir.

Şimdiye kadar işbaşında bulunan siyasal iktidarlar egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda gereken her türlü tedbiri almış ve buna uygun iktisadi politikalar yürütmüşlerdir. Halkın çıkarları ile tamamen ters düşen, onlarla sonuna kadar çatışan bu tedbir ve politikalar zengini daha zengin, fakiri ise daha fakir yapmış, gelir dağılımını halkın aleyhine bozmuş her türlü iktisadi eşitsizliği ve sömürüyü yaymıştır. Kısaca özel sektörün dümen suyunda geden bir iktisadi politika izlenmiştir. Dolayısıyla böyle bir kalkınma politikasıyla gerçek anlamda halktan yana bir kalkınmadan söz edilemez.

Biz Türkiye Birlik Partisi olarak eleştirdiğimiz halktan yana olmayan, aksine egemen güçlerden ve tekeli burjuvaziden yana olan bu sistemin ve anlayışın tam karşısında bulunan toplumcu ve devrimci bir kalkınma programını savunuyoruz. Buna göre yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının ve esaslı üretim araçlarının kamulaştırılmasına esas olan devletçi bir politika izlemenin gerekliliğine inanıyoruz. Ulusal ekonominin, emekten yana, halktan yana ve emekçilerin denetimi-

ne ve yürütülmesine demokratik olarak katıldığı, bir plana bağlı olarak üretim-tüketim dengesinin sağlanmasını, gelir dağılımının düzenlenmesini ve üretim araçları üreten ağır makine sanayiinin kurulmasını öngörüyoruz.

TBP, bu görüşler ışığında, ekonominin tümünü çalışan sınıflar lehine köklü dönüşümlerle, ulusal zenginliklerin adil dağıtımını sağlamak, ekonomik hayatta emekçileri söz ve karar sahibi yapmak amacıyla üretim ilişkilerini Anayasanın öngördüğü şekilde kamulaştırmalarla değiştirecek ve üretici güçlerin merkezi ve bağlayıcı bir plânlama ile gelişmesini sağlayacaktır. Böylece, emperyalizm ve işbirlikçilerinin ekonomik ve siyasal güçleri kırılacak, kalkınma için gerekli sermaye birikimi elde edilecek ve merkezi plânlama ışığında devrimci kalkınma sürecine girilecektir.

TBP, bu amaçla;

Dış ticareti, bankacılığı, sigortacılığı, maden ve enerji kaynaklarını ve yabancı sermayenin girdiği alanları kamulaştıracak.

Tüm doğal kaynakları, sahilleri, ormanları, meraları, halkın hizmetine sunacak.

Ülkemizin maddi, manevi tüm kaynaklarını topyekûn bir kalkınma seferberliğine sokarak ülkemizi en ileri uygarlık düzeyine ulaştıracaktır.

Kalkınmanın amacı insan, itici gücü demokratik halk iktidarı, zemini halk için demokrasi olacaktır.

Bu kamulaştırmalarla haksız kazanç yolları tıkanacak, elde edilen sermaye birikimi merkezi plân çerçevesinde israf edilmeden üretici ağır sanayie yönelik, halktan yana bir yöntemle kullanılacaktır.

HALKIN SÖZ VE KARAR SAHİBİ OLDUĞU MERKEZİ PLÂNLAMA

Anayasamıza göre, kalkınma plânları yapmak devletin görevlerindendir. Ancak, egemen güçler plânlamadan azami kâr sağlamayı anlamaktadırlar. Nitekim, kalkınma plânları da devlet sırtından zengin yaratma, halkın sırtından özel sektöre kaynak aktarma amacını taşımıştır. Bunun içindir ki, mevcut plânlar yürürlükten kaldırılacak, yerine gerçek kalkınmayı sağlayacak merkezi plânlama getirilecektir.

Merkezi plânlama, devlet ve sektör için bağlayıcı olacak, uygulamada ihmal halinde devletin yatırım gücü kullanılacaktır.

Plânlamanın temel amacı sektörler ve bölgeler arası denge ve ağır sanayii gerçekleştirmek olacaktır.

Yatırımların tek ölçüsü ülkenin kalkınması olacaktır.

İsraflara son verilecektir.

Sanayi ve tarım sektörü eşgüdümlü olarak geliştirilecek, sanayi bir yandan mevcut işgücü arzını emerken diğer yandan tarım alanında yapılacak sanayi yatırımlarıyla gizli işsizlik önlenecektir.

Açık ve gizli işsizliği önlemek plânlamanın temel hedeflerindendir.

Plânlama ile bölgeler arası eşitsiz gelişme ve dengesizlik ortadan kaldırılacaktır. Bugüne kadar ülkemizin bazı bölgelerinin ekonomik, sosyal ve kültürel yönden geri kalmışlığının nedeni, egemen tekelci sermayenin kâr hırsı ve sorumsuzluğudur. Demokratik Halk devleti, olanaklarını seferber ederek, geri bölgeleri kalkındırmaya özen gösterecektir.

Ekonomi, rasyonelleştirilecek, vergi iadesi, teşvik primi, vergi indirimi, v.b. suistimal yolları kapatılacaktır.

KALKINMANIN TEMEL TAŞI : AĞIR SANAYİ

Günümüzde kalkınmanın göstergesi sanayileşmedir. Makina yapan makinalar sanayiinin kurulmasıdır. Bunun içindir ki, ağır sanayi sektörü kalkınmanın motoru itici gücü olacaktır. Bunun için;

Dışa bağımlı sanayi politikası terkedilerek, demir-çelik, kimya ve benzeri maddeler ve makinalar imal eden ağır sanayi kurulacaktır.

Sanayide mümkün olduğu kadar en ileri teknoloji kullanılacak, ancak küçük yatırımlar ve küçük boyutlu işletmelerde emek yoğun üretim yöntemi uygulanarak hem hızlı kalkınma, hem de emeğin verimli kullanımı sağlanmış olacaktır.

Açık ve gizli işsizlerin istihdamı ile, ekonomi tam istihdama kavuşturulacak, ekonomide atıl kapasite bırakılmayacaktır.

Kalkınmada önemli görevleri olan ancak özel sektöre hizmetten öte bir şey yapmamış bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri tamamen kamulaştırılacak, verimli bir çalışma düzenine sokulacaktır.

Sanayileşme politikasının can damarı enerjidir. Enerjinin üretim ve tüketimini rasyonel esaslara bağlamak, dışa bağımlılıktan kurtarmak için;

- * Ülkemizin doğal kaynaklarına dayalı enerji üretimi sağlanacaktır.
- * Enerji üretiminde, en ileri teknoloji kullanılacak, kaynak israfı önlenecektir.
- * Nükleer enerji üretimi gerçekleştirilecektir.
- * Yabancı sermayenin egemen bulunduğu enerji birimleri kamulaştırılacaktır.

Sanayileşme ve enerji sorunlarına bağlı doğal kaynaklar ve madenler politikası da halk devleti eliyle kalkınma amacına yönelik olarak değiştirilecektir. Tüm yeraltı ve yerüstü zenginliklerimiz üzerindeki yabancı imtiyazlar kaldırılacak ve tümü kamulaştırılacaktır. Ülkemiz yeraltı kaynakları bakımından oldukça zengindir. Bu kaynakların ortaya çıkarılması ve en verimli şekilde işlenip kullanılması için olağanüstü bir çaba harcanacaktır. Sanayileşmeye bağlı diğer bir sorun da inşaat sorunudur. Ülke ekonomisinin sağlıklı gelişmesi için kara ve demiryolları, limanlar, hava alanları, barajlar, sulama tesisleri santraller ve benzeri altyapı yatırımlarının gerçekleşmesine bağlıdır. Mevcut müsrif, verimsiz, lüks altyapı ve sosyal konut inşaatı durdurulacak. Ulaştırma sektörü de, aynı anlayışla yeniden düzenlenecek, tekellerin empoze ettiği verimsiz ve yanlış ulaşım politikası terk edilerek ülkemiz koşullarına uygun verimli bir ulaşım politikası getirilecektir. Bir yarımada olan ülkemizde deniz ulaştırmacılığına ve demiryolu ulaştırmacılığına önem verilecektir.

KAPİTÜLASYON DÜZENİNE SON! ORTAK PAZAR'DAN ÇIKILMALIDIR.

Ortak pazar, Avrupa kapitalizminin Avrupa'daki ilerici ve demokratik güçlere karşı ortak mücadeleye ve A.B.D. emperyalizmine karşı geçici bir süre için de olsa ortak bir dayanışma içinde bütünleşme zorunluluğundan doğmuştur.

Ortak pazar, Batı Avrupa ülkelerinin pazarı genişletme ile dünya ticareti ve dolayısıyla kârını yeni kanallara çevirme girişimidir.

Türkiye'nin ortak pazara katılmasıyla toplumsal bir yarar sağlanamayacağı gibi bugünkü çarpık niteliği üzerinde daha da yoğunlaşacaktır ve montaj sanayi ülke ekonomisinde giderek yaygınlaşacaktır.

Yerli tekelci burjuvazinin özlemi ve ekonomik zorunlulukları onu ortak pazar emperyalizmi ile bütünleştirmektedir ve bu bütünleşmeden kendilerinin çıkarı vardır. Avrupa mallarının Türkiye’de montajcılığını yapacaktır. Daha önemlisi kendi sınıfsal varlığının ve iktidarının garantisini almaya çalışacaktır.

Ortak Pazarın gerçek anlamı geri kalmış ülkeleri ekonomik plânda istilâ etmek. Sürüm alanı haline getirmektir. Ortak Pazar kapitülasyonların hortlamış bir şeklidir. Halkımızı bu soyguna karşı durmağa çağırıyoruz. Ortak Pazar ile Türkiye Amerikan Dolarının yanında Alman Markı ve Fransız Frangının at oynattığı bir ülke haline gelecektir. Kısacası onlar ortak olarak, biz ise PAZAR...

YABANCI SERMAYE BOYUNDURUĞUNA HAYIR!

Yabancı sermaye ülkemizi emperyalizme bağımlı bulundurmanın bir aracıdır. Emperyalizm ülkemizi yabancı özel sermaye vasıtasıyla sömürmekte ve milli ekonomimizi kontrol altına almaktadır. Böylece ülkemiz bağımsız olarak kalkınamamakta, aksine emperyalizmin sömürü boyunduruğu altında ezilmektedir.

Yabancı özel sermaye milli sanayimizin kurulup gelişmesini önleyen başlıca unsurdur. Ülkemizdeki olaylar ve deneyler yabancıların memlekette hiç bir zaman önemli tesis kurmadıklarını, aksine aşırı kârlar yaparak bunları yurt dışına transfer ettiklerini ortaya koymuştur.

T. Birlik partisi yabancı özel sermayeye temelden karşıdır ve yabancı sermayenin girdiği tüm üretim alanlarının millileştirilmesinden yanadır.

YERALTI VE YERÜSTÜ KAYNAKLARIMIZ KAMULAŞTIRILMALIDIR.

Madenlerin işletilmesi ve aranması konusu da her zaman belirttiğimiz gibi toplumumuzdaki mevcut üretim biçiminden ve buna bağlı olarak sınıfsal yapının niteliğinden ayrı düşünülemez. Ülkemizde mevcut üretim biçimi, geri kalmış ve emperyalizme ekonomik olarak bağımlı bulunan kapitalizmdir ve buna bağlı olarak sanayi burjuvazisi en etkin sınıftır. Bu gerçeği dikkate atarak düşünürsek, madenlerin işletilmesi ve aranması meselesi de kapitalist üretim koşulları altında, tekelci burjuvazinin çıkarları doğrultusunda çözümlenecektir. Emperyalizm ile bir bütün teşkil eden tekelci burjuvazi, bu konuda da doğal olarak yabancı sermaye ile işbirliği yaparak ve işçilerin yaratacağı artık-değer aralarında bölüşülecektir. Burada toplumsal çıkar ve halkçılığın yeri yoktur, (örnekler : Boraks, Linyit kömür ve petrol) sayılabilir. Oysa madenlerin işletilme ve aranması konusu, kalkınmada stratejik bir öneme sahiptir. Yaratılan toplumsal artık-değerin dışarıya gitmeden ülke içinde tekrar yatırılması gerekir. Bu ise ancak kapitalist olmayan bir üretim biçiminde ve emekçilerin egemen olduğu bir toplumsal sistemde mümkün olabilir. Ancak emekten yana plânlı bir Devletçilik ile yabancı sermaye millileştirilerek, kamu mülkiyetine geçirilebilir ve diğer tüm madenler Devletleştirilip toplum yararına yönelik olarak ve sanayileşme doğrultusunda işletilebilir. Her türlü yerüstü ve yeraltı kaynakları Devletleştirilerek ileri ve yüksek kapital-yoğun teknolojilerle verimliliğin artırılması reformist bir uygulama değil, aksine toplumsal mülkiyetin egemen olduğu yeni bir üretim sisteminde devrimci bir yöntemle, gerçekleştirilecek olan bir uygulamadır.

Petrol konusunun genel olarak madenler konusu içersinde ele alınması gereklidir. Bir bütünün parçası olarak, aynı genel yöntem ve uygulama (madenler için) petrol için de geçerlidir. Petrol sorununun bazı özel şartlardan dolayı, stratejik bir önemi vardır. Biliyoruz ki dünya kapitalizmi belirli bir enerji bunalımı içersindedir. Petrol bu açıdan, büyük bir dış talep ve sınırlı üretim nedeniyle belirli bir aktüalite kazanmış, hatta günümüz endüstrisine damgasını vurmuştur. Her gün artan petrol fi-

yatları ve elde edilen yüksek düzeydeki döviz miktarı, petrol üreten ülkelerin kalkınmalarına büyük bir itici güç olarak katkıda bulunmaktadır. Ülkemizde de petrolün varlığı bu açıdan çok önemlidir ve petrol aramaları sıklaştırılarak Devlet tarafından yapılmalıdır.

ENFLASYONUN NEDENİ ÜCRETLER DEĞİL, KÂR HIRSIDIR.

Halkın maddi durumunu bozarak onun ücret artışlarını etkisiz kılan hatta gerçekte onların satın alma gücünü düşüren, enflasyon, hakim sınıfların dolaylı olarak “sermaye birikimi” ve “sömürme” aracıdır. Buna karşılık bir de enflasyon ve hayat pahalılığının tek nedeni olarak işçi ücretlerine yapılan zamlar gösterilir. Oysa gerçek bunun tam tersidir.

Ülkemizdeki enflasyonun tek nedeni, özünde çarpık, dışa bağımlı ve her türlü sömürüye elverişli olan kapitalist sistem ve bu sistemi uygulayanlar ile, uygulanmasında çıkarları olan ve muazzam kârlarından taviz vermeyen büyük sermaye çerçevesi ve onun ilkel uzantıları olan aracı ve tefecilerdir. Kapitalist sistemin özündeki üretim anarşisinden gelen enflasyon çeşitli ekonomik politikalar ile hızlandırılmış ve bunun maliyeti başta işçi sınıfı olmak üzere tüm çalışan dar gelirli kitlelere yüklenmiştir.

Kısaca enflasyon ve hayat pahalılığının tek nedeni çarpık kapitalist sistem ve hakim sınıflardır.

Bu düzen değişmedikçe enflasyon ve hayat pahalılığı devam edecektir.

Enflasyon ve hayat pahalılığı ancak ve ancak sömürünün olmadığı halkın kendi iktidarına sahip çıktığı toplumcu düzende olmayacaktır.

GELİR DAĞILIMINDA ADALET

Bugün ülkemizde çarpık kapitalizm yayıldıkça toplumsal üretimin ve milli gelirin toplumun çeşitli sınıf ve tabakaları arasındaki bölüşümü giderek daha adaletsiz bir duruma girmektedir. Üretimden ve gelirden sermaye sahiplerinin payı hergün biraz daha artarken işçilerin ve emekçilerin payı ise aksine her gün biraz daha azalmaktadır. Nitekim ülkemizdeki gelir dağılımının korkunç derecede adaletsiz olması bunu göstermektedir. Bu adaletsizliğin tek nedeni ise sömürüye elverişli bulunan çarpık ekonomik düzenin kendisidir. Bu çarpık kapitalist düzen değiştirilmedikçe gelir dağılımındaki adaletsizlik doğal olarak tekelleşmenin zorunlu bir sonucu olarak her gün biraz daha halkın aleyhine bozulacaktır. Bunu önlemenin tek yolu ise bu sömürücü güçleri iktidardan uzaklaştırarak yerine bizzat halkın gerçek savunucuları olan siyasi güçleri işbaşına getirmektir.

HALKTAN YANA VERGİ DÜZENİ...

Türkiye’de bugün vergi adaletinden söz etmek mümkün değildir. Devlet gelirleri içerisinde dolaylı vergiler önemli bir çoğunluğa sahiptir. Bu vergiler ise, çalışan halk kitlelerinin ödediği vergilerdir. Diğer taraftan dolaysız vergiler ise çok küçük bir oran teşkil etmektedir. Bu vergilerin sermaye sahiplerinden alındığını gözönünde bulundurursak durum kendiliğinden ortaya çıkar. Ayrıca, kapitalist bir sistemde burjuvazi vergilerin büyük bir kısmını çeşitle fiyat ve vergi politikalarıyla emekçi ve dar gelirli sınıflara yansıtır. Kapitalist işletme ve ticaret kesimi vergi yükümlülüklerinin önemli bir kısmını tüketicilere yansıtmaktadır. Böylece vergi dağılımı yoksul kitleler ve emekçi sınıflar aleyhine bozulmaktadır.

Yapılan araştırmalar, Türkiye’de gelir vergilerinin yüzde 70’ini işçi ve memurların ödediğini ortaya koymaktadır.

Buna karşılık yılda ortalama olarak 30 milyar lira vergi kaçırılmaktadır.

Açıktır ki, bu kaçakçılığı haksız kazanç sahipleri yapmaktadır. Bu nedenle büyük gelir kaybına neden olan vergi kaçakçılığı ve vergiden kaçınma önlenmelidir.

TBP, bu ekonomik düzene ve dolayısıyla böyle bir vergi sistemine temelinden karşıdır.

Dolaysız vergilerin yalnız normal geçim sınıflarının üstündeki gelirler üzerinden artan oranda ve sıkı bir denetime tabi tutularak alınmalıdır. İşgücünü satarak, ancak geçinebilen işçilerden ve emekçilerden hiç bir vergi alınmamalıdır. Ayrıca zorunlu tüketim malları üzerinden de vergi alınmamalıdır.

BÖLGELERARASI DENGESİZLİĞE SON!

Ülkemizde bölgeler arası dengesizliğin korkunç boyutlara ulaştığı bilinen bir gerçektir. Bu büyük dengesizliğin tek nedeni ise, bugüne kadar egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda ekonomik politikalar uygulayan siyasal iktidarlardır.

Ülkemizin çeşitli bölgeleri aynı derecede gelişmiş değildir. Doğu ve Güney Doğu bölgelerimiz Batı bölgelerine kıyasla çok daha geri kalmış durumdadır. Mahrumiyet bölgeleri diye anılan bu yörelerde toprak ağalığının ve ilkel çağ dışı ekonomik düzenin hala devam ettiği bilinen bir gerçektir.

T. Birlik Partisi Doğu ve Güney Doğu illerimizin bu utanç verici ve çağ dışı durumuna en kısa zamanda son vermek üzere bölgesel ekonomik yatırımların ve sanayi tesislerin kurulmasında, toprak ve tarım devrimlerinde kooperatifleşmede, okul, hastahane ve her türlü Bayındırlık işlerinde bu bölgelere öncelik tanınmasından yanadır.

Kısaca, bu bölgelerin çağdaşlaşması ve modernleşmesi ancak ve ancak TBP'nin savunduğu ve önerdiği halkın demokratik iktidarından geçer.

HERKESE İŞ

Bugün ülkemizde işsizlik tahammül sınırlarını aşmıştır. Öyle ki, yurt içinde 7 milyon kişi işsizliğin pençesinde çırpınırken, bir milyonu aşkın yurttaşımız da yabancı ülkelerde, el kapılarında sürünmektedir.

Yıllardır gerçek sanayileşme yerine montajcılık, gerekli ve planlı yatırım yerine lüks ve tüketim yatırımı politikası sürdüren işbirlikçi egemen ekonomik güçler, milyonlarca insanı işsizliğe terketmekten çekinmemişlerdir. İnsanımız ülkesinden kaçmak, yabancı ülkelerde iş aramak zorunda kalmıştır. Ve iktidarlar, yurtdışındaki işçimizin ekmek parasını, dövizini, çöken ekonomi için bir kurtarıcı, olarak görmüşlerdir.

İşçi döviz makinası değildir. Yurtdışındaki işçilerimiz çifte sömürüden kur-tarılacak, yurttan özgürce ve insanca çalışma ve yaşama olanaklarına kavuşturulacaktır.

TARIM VE TOPRAK DEVRİMİ

Ülkemizde toprak sorununun çözümü sanayileşme sorunu ile birlikte ele alınmalıdır. Kalkınma bir bütün olduğuna göre, sanayileşme ile tarımın geliştirilmesi bir bütün olarak düşünülmelidir. Toprak meselesi ancak kırsal kesimdeki feodal kalıntıların tasfiyesi, feodalitenin ekonomik ve politik etkilerinin kaldırılması ile çözümlenebilir. Bu çözümlemede yalnızca toprak reformu yeterli olamaz. Bütün toprakların yoksul köylüye dağıtılması, tarımın geliştirilmesine ve sanayileşmeye

yeterli değildir. Burada toprak reformu ile topraklandırılan yoksul köylülük tarım reformu ile desteklenmelidir. Toprak ve tarım bizim gibi geri bırakılmış toplumlarda ayrılmaz bir bütün teşkil eder.

Tarım reformu ile getirilecek kredi, pazarlama, finansman, sulama, gübreleme, eğitim, teknoloji gibi kolaylıklar ve bu iki reformu bünyesinde bütünleştirebilecek bir kooperatifleşme ile tarımsal gelişme olabilir. Fakat elbetteki burada hakim ve belirleyici olan toprak devrimidir. Öyle ise, gerçek anlamda bir toprak reformu, geniş toprakların belirli bir tavan sınırdan sonra kamulaştırılarak bunları topraksız ve az topraklı yoksul köylülere vermek belirli bir kooperatifleşmeye gitmek ve bunu tarım reformu ile bütünlemektir.

Fakat burada unutulmaması gereken toprak devriminin sınıfsal muhtevasıdır. Toprak reformu hiç bir zaman hâkim üretim biçiminden ve sınıfsal yapıdan soyutlanamaz. Devrimci bir parti olarak toprak reformu üzerinde tutumumuz açıktır.

Kapitalizmin geniş ölçüde yayıldığı bir toplumda, toprak ve köylü sorunu, topraksız köylülere toprak dağıtımı ile çözümlenemez. Bu doğrultuda bir istek, tarımsal kesimde ekonomik durgunluğu ve tevekkülü amaçlar. Üstelik yoksul köylülüğün de bu doğrultuda bir toprak isteği yoktur. Yoksul köylülüğün istediği toprak yerine şehirlerde “iş” tir. Dolayısıyla toprak ve köylü sorununun çözümü sanayileşmeden geçer.

Topraksız ve az topraklı köylü kitleleri için egemen güçlerden toprak önermek, mülksüzleşen yoksul köylü kitlelerinin, kapitalist üretim koşulları altında kurtuluşlarının, mümkün olacağını savunmak anlamına gelir ve halk kitlelerinin sınıf bilincine erişmesinde, objektif olarak en büyük engel teşkil eder. Bu davranışın da devrimcilikle, uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur.

Sorunu, mevcut üretim biçimi ve ilişkileriyle buna bağlı olan toplumsal yapının niteliğinden soyutlamadan ele alırsak, 1977 ler Türkiye’sinde tarım sorunu denildiği zaman, anlaşılması gereken bu kesimde üretimin doğal koşullara duyarlılığının en küçük düzeyde tutulmasıyla, üretim teknolojisinin değiştirilerek tarımsal üretim verimliliğinin artırılması ve tarımsal üretimin en yüksek düzeye ulaştırılmasıdır.

Nitekim toprak reformu, sanayi burjuvazisinin çıkarları doğrultusunda Parlamentodan çıkarılmış ve toprak reformu sloganı, Sosyal Demokratların elinden alınmıştır. Üretimin ve buna bağlı olarak sınıfsal yapının niteliğinden ayrı olarak ele alınan toprak reformu sloganları geçmişte kalmıştır.

Bunun içindir ki, sanayileşmeye paralel olarak toprak devrimi gerçekleştirilecek ve kademeli bir şekilde sanayi ile eşgüdüm sağlanacaktır. Anayasanın öngördüğü şekilde toprak dağıtımı yapılacak ancak, büyük ölçekli verimli işletmenin sağlanması için kooperatifleşme yöntemi uygulanacaktır. Kooperatiflerin sömürü aracı olmaması için, gerekli tedbirler alınacaktır. Öte yandan, büyük kapitalist çiftlikler kamulaştırılacak, bu alanlarda, toprak bölünmesi engellenecektir. Tarımın daha verimli olması için tarım sektörünün ihtiyaç gösterdiği makina, ilâç, tohumluk ve benzeri araçlar imal edilecek, sulama tesisleri vb. altyapı yatırımları gerçekleştirilecektir. Bu bir anlamda, tarımın sanayileşmesi demektir. Öte yandan, tarım sektöründe, devlet kredileri, sömürü, azınlığın tekeline çıkarılacak çalışan köylüye yöneltilecektir. Aynı şekilde, taban fiat politikası üreticinin doğru-
dan yararlanabileceği şekilde düzenlenecektir. Tarım alanında mesleki eğitimi ve köylü eğitimini sağlamak üzere bölge tarım okulları kurulacaktır.

SİYASAL DÜZEN: GERÇEK DEMOKRASİ

Demokrasi, tüm halkın seçme, seçilme, örgütlenme, söz ve fikri özgürlüğüne sahip olduğu bir siyasal sistemdir. TBP, demokrasiyi tüm kurumlarıyla ve hayatın her aşamasında gerçekleştirmek amacındadır. Bunun için:

- Temel hak ve özgürlükler korunacak, kullanılmalarını engelleyen hukuki ve ekonomik tüm engeller kaldırılacaktır.
- Siyasal ve mesleki alanda örgütlenmeyi engelleyen yasalar kaldırılacaktır.
- Düşünce suçu olmayacaktır.
- Tüm çalışmalara sendika, toplu sözleşme ve grev hakkı tanınacaktır.
- Halkın bilinçlenmesi amacıyla, örgütlenmesi teşvik edilecektir.
- Siyasal partilerin ocak-bucak örgütleri açılabilir.
- Halkın tercihini yansıtan ve değerlendiren demokratik bir seçim sistemi getirilecektir.
- Düşünce ve inanç özgürlüğünü kısıtlayan yasalar kaldırılacaktır.
- Halkın kamu yönetimine katılmasını sağlamak ve hakkını aramasını kolaylaştırmak amacıyla tüm yasalar türkçeleştirilecektir.
- Lâiklik ilkesi tavizsiz uygulanacaktır. Diyanet İşleri Başkanlığı lâik, demokratik cumhuriyet anlayışı ile ele alınacaktır.
- İnsanın yaşama hakkına son veren ölüm cezası kaldırılacak antidemokratik mahkeme usulleri kaldırılacaktır.
- Anayasanın sınırları çağdaş hukuk prensiplerine göre genişletilecektir.

SOSYAL DÜZEN

ÜRETİME DÖNÜK HALKTAN YANA EĞİTİM :

Bugünkü eğitim düzenimiz, tipik bir az gelişmiş ülke şartlarına uygun, dışa bağımlı bir eğitimidir. Toplumdaki geri-kalmışlık sorunlarına yönelik ulusal kültür ve tutarlı bir eğitim sistemi olmalıdır. Eğitimde temel prensip teori-pratik birliğinin sağlanması ve üretime yönelik olmasıdır. Klasik, geri bırakılmış, ülke şartlarından kopuk, toplumun somut gerçekleri ile yakından uzaktan bir ilişkisi bulunmayan dışa bağımlı bir eğitim sistemi hiç bir zaman kalkınma ve modernleşme yarışında önemli rolünü oynayamayacaktır.

TBP, paralı eğitimin ve halen sürdürülmekte olan çarpık eğitiminin tam karşısındadır. Köy Enstitülerinin tekrar açılmasını sanat okulları gibi üretime dönük, diğer eğitim kurumlarının yaygınlaştırılması ve toplumun çıkarları doğrultusunda yürütülmesi görüşünü savunur.

Fakat bütün bunlar ancak, halkın demokratik iktidarının gerçekleştirildiği bir sistemde olabilir.

Bu amaçla;

- Üretime dönük eğitim sağlanacak,
- Okuma yazma bilmeyen yurttaş kalmayacak,
- Eğitim seferberliği yapılacaktır,
- İlk ve ortaokul zorunlu ve parasız olacak,

- Köy enstitüleri günün koşullarına göre, yeniden açılacak ve yaygınlaştırılacak, eğitimin temel kurumları haline getirilecek,
- Askerlik hizmeti, eğitim ve kalkınma amacına yönelik olarak yerine getirilecek,
- Egemen güçlerin halkı afyonlamak amacıyla kullandıkları seks, spor, sinema, eğitici ve öğretici, yaratıcı bir düzene sokulacaktır,
- Emperyalizmin yoz kültürüyle mücadele edilecek halk kültürü ve folkloru bilimsel yöntemlerle geliştirilecek,
- Amatör spor teşvik edilecek, kitle sporları geliştirilecek, spor kazanç kaynağı olmayacaktır.
- Hizmetlerin halka ulaşımını sağlamak için köy birlikleri kurulacak, köy-şehir bütünleşmesi böylece sağlanacak.
- Üniversiteye giriş bir sorun olmaktan çıkarılarak, üniversiteye giriş sınavları kaldırılacak, üniversite önündeki yığılmayı önlemek amacıyla pratik ve mesleki eğitim kurumlarına ağırlık verilecek, yeterli öğretim görevlisi sağlamak amacıyla bölgesellik yöntemi getirilecektir.

Kültür emperyalizminin bir sömürüye uyuşturma aracı olarak kullanılagelen sanatın yerini halk sanatı alacak, Türk halkının öz-sanat değerlerinin derlenip düzenlenmesi ve teşvik edilerek yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

EMEĞİDEN YANA DEMOKRATİK ÇALIŞMA DÜZENİ İŞÇİ HAKLARI :

Bugünkü toplum düzeninde işçi haklarını korumak öncelikle sendikalara düşen, bir görevdir. Sendika temsilcilerinin çalışma güveni kanunla sağlanmalı işten çıkarılmaları yasaklanmalıdır. Memur ve kamu hizmetleri sendikaları temsilcilerine de bu güvenlik sağlanmalıdır. Yalnız çalışma hakkının tanınmasıyla yetinilmemeli, eşit işe eşit ücret ilkesine göre hareket edilmelidir. İşçi ve memur, ayrımı kaldırılarak bütün çalışanların hakları ve sosyal güvenlikle ilgili hükümler bir yapıda toplanmalıdır.

T. Birlik partisi, Anayasamızın öngördüğü köklü dönüşümlerle insanın insan tarafından sömürülmesine son veren bir düzenden yanadır. Bu düzende işçiler ve bütün emekçi halkımız emeklerinin tam karşılığını alacaktır.

TBP, haftada (5) gün ve (40) saat çalışma ilkesini kabul eder.

Ücretler hayat pahalılığına paralel olarak aynı oranda her yıl otomatik olarak arttırılmalıdır.

Emekten yana yeni bir iş kanununun çıkarılması gerekmektedir. Çalışma hayatında demokratik bir ortam yaratılmalıdır. İşçiler kamu sektöründe YÖNETİME KATILMALI, Özel sektör de ise YILLIK KÂRINDAN PRİM almalıdır.

T. Birlik Partisi Lokavt müessesesini reddeder. Lokavt bir hak değildir. İnsanları aç bırakmak bir hak olamaz. Lokavt işçileri yıldırma, onların ekonomik ve siyasî mücadelelerini kırmak, sömürüyü daha da arttırmak için patronun eline verilen ve Anayasal olmayan bir silâhtir. Artan lokavtlara karşı işçiden yana, emekten yana bütün ilerici sendikaların bir araya gelip dayanışmaları, sermayenin baskısına karşı işçilerin haklarını korumaları gerekmektedir. Lokavt'ın bir Anayasal hak olarak düzenlenmesine karşı çıkmak ve bunun için tüm işçilerin ortak hareketlerini düzenlemek, işçiden yana ilerici sendikaların temel görevi olmalıdır.

T. Birlik partisi, grevlerin ertelenmesine de karşıdır. T. Birlik partisi ayrıca GENEL GREV hakkını savunur.

T. Birlik partisi, işsizlik sigortasının kurulması ve bütün sosyal sigortalar ile diğer sosyal güvenlik tedbirlerinin çalışan işçi ve köylü kitlelerine genişlemesine ve derinlemesine olarak yayılmasını öngörür.

Bütün bunlar ise ancak emekçi halkın demokratik halk iktidarından geçen gerçeklerdir. Kapitalist sistem devam ettikçe işçiler her gün biraz daha sömürülecek, işçi haklarından ise bahsedilemeyeceği açıktır. Bu nedenle T. Birlik partisi halktan yana bir parti olarak sömürünün olmadığı, çalışan emekçi kitlelerin egemen olduğu toplumcu bir düzen savunur.

GENÇLİK GELECEĞİN GÜVENCESİDİR.

TBP'nin arzuladığı gençlik; geri kalmış ülkemizin somut sorunları ile, ekonomik, sosyal ve politik sorunları ile ilgilenen, düşünen, araştıran, dinamik ve devrimci gençliktir.

Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinde; gerçek özgürlük ve kurtuluş mücadelesinde, demokratik-devrimci gençliğin yeri halkın içindedir. Ve mücadelesini halkla beraber, halkın demokratik iktidarı için yürütmelidir. Halktan yana halkla beraber, halkın demokratik iktidarı için mücadele eden demokratik-devrimci gençlik; yurtsever gençliktir, ilerici gençliktir, halkçı gençliktir, anti-emperyalist gençliktir.

Ezilen ve sömürülen kişilerle beraber, özgürlüğe giden yolda en ön saflarda mücadele edecek olan gençlik, yarınlara demokratik ve özgür Türkiye'nin garantisi olacaktır.

Biz TBP olarak, gençlik sorunlarının ancak böyle demokratik-toplumcu bir iktidarda kesin olarak çözümlenebileceği inancı içindeyiz. Kapitalizmin yarattığı dışa bağımlı burjuva gençliği, kapitalizmin ortadan kalkışıyla yok olacaktır. Gençlik bunalımlarının nedeni, özünde sömürüyü ve sosyal adaletsizliği barındıran kapitalizmin kendisidir. Dolayısıyla gençlik sorunlarının çözümü ile halkın sorunlarının çözümü birbiriyle özdeştir.

SOSYAL GÜVENLİK HALK İÇİN HAK, DEVLET İÇİN GÖREVDİR.

TBP, sosyal güvenlik kurumunun tüm çalışma alanlarında yaygınlaştırılmasını öngörür. Buna göre tarım alanı da dahil olmak üzere tüm emekçilerin, işçilerin, memurların, sosyal güvenlik kapsamı içine günün şartlarına uygun olarak alınmalarını savunur.

İşsizlik sigortasının kurulması ve bütün sosyal sigortalar ile diğer sosyal güvenlik tedbirleri çalışan kitleler ve dar gelirli ailelerinden ailelerini de kapsıyacak şekilde genişletilmelidir.

Bu amaçla,

- İşsizlik sigortası kurulacaktır.
- Tüm sosyal güvenlik kurumları bir çatı altında toplanacak ve çalışanlar yönetiminde söz ve karar sahibi olacaktır.
- Emekli, dul, yetim ve kimsesizlere fiyatların önünde giden oranda gelir sağlanacak, bu gelirler vergiden muaf olacaktır.

MEYAK, İYAK, vb. adlar altında, çalışanlardan alınarak oluşturulan fonlar sahiplerine iade edilecek, çalışan kesimler arasında ayrıcalıklar önlenerek, emekçilerin sırtından tekeli sermayeye bu suretle sermaye aktarımı önlenecektir.

HİÇ KİMSE DİNİ VE FELSEFİ İNANCINDAN ÖTÜRÜ HOR GÖRÜLEMEZ.

TBP'ne göre, toplumculuk, katı ve tek yönlü bir düşünce akımı değildir. Kanılarını bilimsel toplumculuk veya başka sosyal incelemelerden dinsel ve insancıl ilkelerden, töre ve geleneklerden alır. Kaynağı ne olursa olsun toplumculuğun erişmek istediği ortam, sosyal adaleti, daha iyi yaşama koşullarını, özgürlüğü, barışı getiren bir toplum düzenidir. Bu nedenle T. Birlik Partisi, dinsel inançlarla materyalist felsefelerle aynı ölçüde saygı duyar. Siyasal düşünce ve dinsel inanış ayrılıklarını kişisel bir sorun olarak görür ve onlara devlet tarafından eşit işlem yapılmasını ister.

Bütün büyük dinler sosyal dönüşümleri gerekli bulur. Toplumculuk ve din insan sevgisinde birleşir. Ahlaksal kanılara dayanan bir toplumculukla dinsel inanışlar arasında çatışma olamaz. Yeter ki din, devlet elinde, başka türlü düşünenleri bölmek, ezmek ve çalışanları kul yararına sömürmek için araç olarak kullanılmasın.

T. Birlik Partisi vicdan özgürlüğü adı altında, orta çağın gerici düşüncelerini istismar ederek gericiliği ve şeriatçılığı adeta teşvik eden gerici ve sağcı partilerin tutum ve davranışlarını şiddetle reddeder.

Aydın din adamı yetiştireceğiz gerekçesiyle lâikliğe ve Atatürkçülüğe aykırı olarak çağ dışı eğitim ve öğretim müesseselerinin ülkemizde yaygınlaştırılmasını, halkımızın geleceği açısından tehlikeli girişimler olarak görür.

Yobazlığa ve skolastik, fanatik düşüncelerin her türüne T. Birlik partisi şiddetle karşıdır.

KADININ KURTULUŞU TOPLUMUN KURTULUŞUYLA MÜMKÜNDÜR...

TBP'ne göre, kadın her bakımdan erkeğe eşittir. Eğitimde, çalışmada, ücrette kadın erkeklerle beraberdir.

Kadının gerek aile içinde ana olarak, gerek ülkemizin bütün çalışma ve üretim alanlarında en ağır hayat şartları içinde bulunduğu bir gerçektir. Mevcut kanunların kadına tanıdığı haklar sağlam bir ekonomik ve sosyal temele dayanmadığı için, toplumumuzda kadın, en çok sömürülen varlıktır.

TBP, her alanda kadın haklarını sağlam temellere dayayarak Türk kadınına lâyık olduğu özgür ve şerefli yeri kazandıracak, özellikle ekonomik eşitsizliğe ve kadını hor gören anlayışa son verecektir.

Kadının hukuksal sosyal ve ekonomik alanda eşitliği sağlanmalıdır.

Aile kalkınması için gerekli ekonomik, sosyal ve kültürel tedbirleri araştırıp uygulayacak bir örgüt kurulmalıdır.

HERKESE KONUT, GECEKONDU YIKIMINA SON, KİRA VERGİSİNE HAYIR!

Ülkemizde özellikle son yıllarda çarpık kapitalizm geliştikçe köylerden şehirlere tarımda mülksüzleşen köylü kitlelerinin göçü hızlanmıştır. Fakat şehirlerdeki sanayiinin çarpık ve yetersiz olması nedeniyle bu kitleler açıkta kalmış ve dengesiz şehirleşme ile birlikte işsizlik bir afet halini almış ve yoğun bir gecekondulaşma ortaya çıkmıştır. Bugünkü düzen içerisinde gecekondularda yaşayan emekçi kitlelerin sorunları her gün biraz daha artmaktadır.

TBP, olarak plânlı şehirciliği savunuyoruz. Aynı şekilde, gecekondularda yaşayan emekçi halkımıza sosyal konutların yaygınlaştırılmasını amaçlıyoruz. Buna paralel olarak mevcut gecekondular bölgelerine her türlü alt yapı hizmetlerinin yapılmasını bütün gücümüzle savunuyoruz.

TBP, şehirlerdeki kamu ve belediye hizmetlerinin dağılışındaki dengede sosyal adalet ölçülerini savunur. Ve egemen güçlerin bu hizmetleri kendi siyasal çıkarları doğrultusunda kullanmalarına karşıdır.

Plânlı şehirleşme ve çağımızın gerçeklerine uygun yaşama ancak her zaman belirttiğimiz gibi toplumcu bir düzende gerçekleşebilir.

Günümüzde kiralar, sabit gelirliğin gelirlerini aşan boyutlara ulaşmıştır. Kira, fiili bir vergiye dönüşmüştür.

Bu sorunları çözümlmek için;

- Planlı şehircilik uygulanacak.
- Gecekondu yıkımına son verilerek modernleştirilmesi için devletçe yardım edilecek.
- Çalışanların konut sahibi olması sağlanacak.
- Kiralar, âdil ölçülere uygun olarak belirlenecek ve denetlenecek.
- Lüks inşaatla son verilerek, halka dönük konut politikası uygulanacaktır.

SERMAYENİN DEĞİL, HALKIN ADALETİ

TBP, toplumumuzda işlenen suçlarda tek nedenin ekonomik ve sosyal düzenin çarpıklığından ileri geldiğine inanır ve bu nedenle ekonomik ve sosyal meseleleri toplumcu bir düzende çözülmesiyle suçluluğun ortadan kalkacağına inanır.

TBP, adalette temel ilke olarak yargı birliğini savunur. Aynı şekilde adaletin dağıtımında da mali-Ekonomik engellerin kaldırılmasını öngörür. Ayrıca, hukuk ve ceza yargılama kanunlarının adaletin hızla dağıtılması için yeniden toplumumuzun bugünkü şartlarına göre düzenlenmesini önerir.

TBP, demokratik özgür ülkelerde insanlık onuruna aykırı, yaşama hakkının özünü yok eden ölüm cezasına karşıdır.

TBP, cezaevlerinin modernleştirilmesini, üretime dönük eğitime tabî tutularak ülkemize ve toplumumuza yararlı insanların yetiştirilmesini amaçlar. Ayrıca ülkemizdeki cezaların ağırlığı hafifletilmeli ve bu cezalar ceza yerine eğitici olmalıdır.

İŞKENCECİLERDEN HESAP SORULMALIDIR

Anayasamıza göre işkence suçtur. Suçun cezası yasalarımızla belirlenmiştir. Ve bu yetki bağımsız mahkemelere aittir.

Ancak yıllardır, cezaevlerinde siyasî tutuklu ve mahkûmlara işkence yapılmaktadır.

Bu suçluların saptanarak, hesap sorulması anayasal bir görev haline gelmiştir.

EN KUTSAL HAK, SAĞLIKLI YAŞAMA HAKKIDIR...

Bir ülkenin sağlık durumu, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme derecesine sıkı sıkıya bağlıdır. Fakat sağlık durumunun belirli bir biçimde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeyi etkiler ve hızlandırır.

TBP, sağlık hizmetlerinin tüm ülke sathına dengeli ve âdil bir biçimde dağıtılmasını öngörür. Geri kalmış bir ülke durumunda bulunan Türkiye'de sağlık meselesi ancak Devlet eliyle çözülebilir.

Halkımızın sağlığı bir ticaret ve sömürme konusu olmaktan ancak Devlet eli ile çıkartılabilir. Bu nedenle TBP, hastahanelerin ve tüm ilaç sanayiinin ve buna paralel olarak özel doktorluğun devletleştirilmesini, ayrıca çalışan işçi, köylü ve bütün emekçi halkımızın parasız olarak sağlık hizmetlerinden yararlanmasını savunur.

Bütün bunlara ek olarak ayrıca tam teşkilâtlı sağlık ekiplerinin ülke çapında köy köy yaygınlaştırılmasını ve bu suretle parasız sağlık hizmetlerinin halkın ayağına götürülmesini önerir.

GENEL AF ZORUNLUDUR

TBP, toplumumuzda oluşan bütün suçların mevcut sosyal ve ekonomik düzenin çarpıklığından ve sömürüye müsait olmasından ileri geldiğine inanır ve bu nedenle toplumsal huzur açısından ülkemizde geniş kapsamlı derinliğine ve genişlemesine tüm suçları ve özellikle ORMAN SUÇLULARINI ve SİYASÎ MAHKÜMLARI içine alan bir GENEL AFFI savunur.

Genel affın siyasî çıkarlara alet edilmesine karşıyız.

Biz TBP olarak, fikir, düşünce ve basın özgürlüğünden yanayız. Bu konularda demokrasi özgürlük anlayışımızla ters düşen fikir suçu gibi, siyasî suç gibi bir kavramı kabul etmiyoruz. Özgür ve demokratik ülkelerde her türlü fikir ve düşünce serbestçe temsil edildiğini gözönüne alarak ülkemizde de böyle bir uygulamadan yanayız.

ULUSAL GÜVENLİK VE DIŞ POLİTİKA TAM BAĞIMSIZ BLOKSUZ TÜRKİYE

TBP, bugün ülkemizin emperyalizme ekonomik, politik ve kültürel olarak tam anlamıyla bağımlı bir ülke bulunduğuna inanır. Bu bağımlılık Türkiye'mizin gerçek anlamda sanayileşmesini ve kalkınmasını önleyen başlıca unsurdur. Dolayısıyla ülkemizdeki baş çelişki emperyalizm ve onun yandaşı olan tekelci burjuvazi ile bütün Türkiye halkı arasındadır. Ülkemizde demokrasiyi rafa kaldıran, her türlü ilerici düşünce ve akımı tasfiye eden, bizi sömüren, kalkınmamızı ve sanayileşmemizi engelleyen emperyalizmdir. Dolayısıyla önümüzdeki acil meselelerden biriside ülkemizin tam bağımsızlığa kavuşması ve dış politikada tarafsız bir uygulamanın gerekliliğidir. Bu açıdan T.B. Partisi tam bağımsızlığımızı zedeleyen her türlü askerî anlaşmalara ve ittifaklara, her türlü ekonomik bütünleşmelere kesin olarak karşıdır. Bu anlamda T. Birlik Partisi, Nato, Cento, ortak pazar, GATT (Gümrük anlaşmaları) gibi emperyalizmin eritme ve kontrol potalarına kesinlikle karşıdır.

Özetle TBP tam bağımsız bir Türkiye özlemi içindedir. Ancak bu suretle ülkemizde demokrasinin ve giderek sömürünün olmadığı toplumcu bir düzenin kurulabileceğine inanır.

TBP'nin dış politika ilkesi, tam bağımsızlık olup, M. Kemal'in "yurtta barış, cihanda barış" anlayışına dayanmaktadır. Bunun için, NATO, CENTO, AET ve benzeri uluslararası birlik ve kurumlardan çıkmak, ülkemiz üzerindeki bağımlılık ilişkilerine son vermek suretiyle Türkiye, bağımsızlığına gölge düşüren ilişkilerden kurtarılacaktır. Tek taraflı Batı yanlılığına son verilecek, çok yönlü ilişkiler geliştirilecek, üçüncü dünya ülkeleriyle bağlar kurulup mevcut ilişkiler güçlendirilecektir. TBP, Türkiye'nin tüm emperyalist örgütlerden ayrılmasını, bloksuz, bağlantısız, tam bağımsız onurlu bir ülke olarak mazlum uluslar safında yer almasını, süper devletlere karşı dikkatli ve uyanık bulunulmasını savunur. TBP, her türlü emperyalizme ve nereden ve kimden gelirse gelsin tüm dış baskı, müdahale ve hegemonya isteklerine karşıdır. TBP, içte bireylerin, dışta ulusların özgürlüğünü savunur. Emperyalist devletler dışında tüm ulusların kardeşliği ve eşitliği dış politikasının temel ilkesidir. Devrimci dünyada, büyük küçük devletler yoktur, eşit ve özgür uluslar vardır. Bu temel

görüştten hareketle TBP, Türkiye'nin bağımsızlığını ve menfaatlerini kiskançlıkla savunur. İç ve dış politikasına gelebilecek her türlü emperyalist baskı ve niyeti şiddetle reddeder. TBP bugün dünyamızı felâkete sürükleyen NATO ve Varşova Paktı gibi askerî blokları, dünya barışı için tehlikeli bulur; Türkiye'nin bu tür bloklar dışında kalmasını savunur.

KIBRIS VE EGE SORUNLARI BARIŞÇI YOLLARLA ÇÖZÜLMELİDİR.

Kıbrıs da, emperyalizm tarafından sömürülen ve emperyalizme her bakımdan bağımlı bulunan bir ülkedir.

TBP, Kıbrıs Türk ve Rum halklarının üzerinde oynanan her türlü emperyalist oyunlara ve anti-demokratik uygulamalara, kışkırtıcı ve enosis gibi sekte şovenist tavrılara kesinlikle karşıdır.

Biz, TBP olarak Kıbrıs'ta Türk ve Rum halklarının özgür ve barış içinde bir arada yaşamalarını, emperyalistlere ve onlara işbirlikçi olan Kıbrıs'taki hakim sınıflara karşı ortak bir mücadele içinde demokrasi uğruna, özgürlük uğruna ve sosyal ilerleme uğruna toplumcu bir düzen için, çaba sarfetmelerini savunuruz.

TBP, Yunanistan ile aramızdaki Ege Kıt'a sahanlığı sorununun barışçı yollarla çözömlenmesinden yanadır. Bu konuda, ırkçı, şoven tutumlara ve savaş kışkırtıcılığına karşıdır.

Gerek Kıbrıs, gerekse Ege sorunlarına süper devletlerin müdahalelerine karşı konularak, bu sorunlar Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs arasında çözömlenmelidir.

HALK KÜLTÜRÜ YOLUNDA KÜLTÜR SEFERBERLİĞİ

TBP, bilim ve sanatta gerçek ve geniş bir özgürlüğü savunur. Özerk bilimsel araştırma ve incelemenin demokratik toplumun vazgeçilmez şartlarından olduğunu kabul eder. Üretime ve kalkınmaya yönelik, uygulamalı bilimi savunuyoruz. Ulusal kültür ve halk için sanat başlıca ilkelerimizdendir. Sanatı sanat için değil, fakat sanatı toplum için anlıyoruz. Burjuva kültür ve sanatı değil ama, emek sorunlarına, özgürlük mücadelesine, işçi sınıfının kurtuluşuna yönelik ve halka dönük, halkla beraber sanat ve kültürü savunuyoruz. Dışa bağımlı sanat ve kültüre son verilmesini istiyoruz. Kitleleri uyutmaya çalışan sanat ve kültür emperyalizmine karşıyız. Sanatta sosyal gerçekçilik temel ilkemizdir.

Tarihimizin derinliklerinden gelen devrimci kültür zenginliklerimiz bir kültür seferberliği ile hâkim kılınacak, halk kültürü emperyalist ve feodal yoz kültürü etkisiz bırakacaktır.

Sinema, tiyatro, folklor devrimci bilinçlerine ve sosyal gelişme doğrultusunda düzenlenecek ve denetlenecektir.

HALK İÇİN SPOR

Sınıflı toplumlarda ve dolayısıyla günümüz Türkiye'sinde spor, egemen güçlerin kitleleri uyutma aracıdır. Dışa bağımlı, geri kalmış bir ülkenin burjuvazi ile olan çelişkilerini örtmeye çalışarak onları afyonlayan, günlük hayatta fiyat artışlarının, geçinme güçlüklerinin etkilerini unutmaya çalışan bir mekanizmadır. Ancak tüm emekçilerin ve halkın sömürden kurtulduğu ve özgür yaşantıya kavuştuğu gün, spor asıl rolünü oynayacaktır.

- Lüks ve dev tesis yerine faydalı, bölgesel spor sitelerinin kurulması gerekir.
- Spor kalkınma plânı yapılarak, genel kalkınma plânı ile bütünleştirilmelidir.

- Spor akademileri kurularak bilinçli eğitici, yönetici ve antrenörlerin yetiştirilmesi gerekir.
- Amatör sporun yaygınlaştırılması ve sistemleştirilmesi esas olmalıdır.
- Sporda teşkilât kanunu yeni gerçeklere ve şartlara uygun olarak yeniden hazırlanmalı ve spor da kalkınma plânı doğrultusunda olmalıdır.

Fakat spor sorunu da ancak ve ancak kalkınma, sanayileşme ile birlikte çözülebilir. Sömürünün yaygın olduğu, sosyal adaletin olmadığı, bugünkü çarpık kapitalist sistemde, spor sorunu hiç bir zaman çözümlenemez. Yüzeysel tedbirlerle sporda kalkınma ve başarı olamaz. Sporu politikaya karıştırarak onu oy avcılığı için kullanan siyasal iktidarlar ve hakim sınıflar, sporu kalkındıramazlar. Spor da ancak, halkın demokratik iktidarı ile birlikte, kalkınma ve sanayileşme çabaları ile birlikte, sömürünün olmadığı, toplumcu bir düzende geliştirebilir.

YOLUMUZ

İÇİNDE YAŞADIĞIMIZ 20. YÜZ YILIN İKİNCİ YARISINDA 1977 DÜNYASI, TAHAKKÜMÜNÜ SÜRDÜRMEK İÇİN TARİHİ BOYUNCA KAN DÖKMÜŞ VE ARTIK KENDİNE GÜVENİNİ KAYBETMİŞ OLAN KAPİTALİZMİN SON AŞAMASI EMPERYALİZM İLE, EMPERYALİZME KARŞI ÖZGÜRLÜK, BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ UĞRUNDA MÜCADELE VEREN TÜM DÜNYA HALKLARININ KURTULUŞ MÜCADELELERİNE SAHNE OLMAKTADIR.

TÜRKİYE HALKININ DA ÖZGÜRLÜK, BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ MÜCADELESİ, BU EVRENSEL KURTULUŞ MÜCADELESİNİN AYRILMAZ BİR PARÇASI VE KOPMAZ BİR HALKASIDIR.

TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN BU DOĞRULTUDA YÜRÜTTÜĞÜ İNANÇLI VE TAVİZSİZ MÜCADELESİ, TARİHİN DERİNLİKLERİNDEN GELMEKTE VE ON İKİ YILDIZIN AYDINLATTIĞI BU ÖZGÜRLÜK VE DEMOKRASİ YOLU BİZLERİ İNSAN SEVGİSİNE GÖTÜRMEKTEDİR.

İNSANI HER TÜRLÜ KORKUDAN KURTARMAK ALIN TERİ YERİNE MAKİNE YAĞINI KOYMAK, İŞ KÖLELİĞİNİ KALDIRARAK GERÇEK ÖZGÜRLÜĞÜ KURMAK, KİŞİSEL YAŞAMA KAVGASI YERİNE TOPLUMSAL GÜVENLİĞİ GETİRMEK, KISACA ÖZGÜR VE MUTLU TÜRKİYE ÖZLEMİ, TÜRKİYE BİRLİK PARTİSİNİN, BU BİLDİRGE İLE, HALKA DAYANARAK, HALKLA BERABER HALKIN DEMOKRATİK İKTİDARI İÇİN VARMAK İSTEDİĞİ HEDEFTİR.

ÖZGÜRLÜK, BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ MÜCADELESİNİN YÜCE BAYRAĞI ÜLKEMİZİN SOMUT PRATİĞİ ÜSTÜNDE DALGALANACAKTIR!

CUMHURİYET DÖNEMİ

PARTİLER - SEÇİMLER

BEYANNAMELER

(1923-1980)

Siyasî partiler, demokratik siyasal sistemin en temel unsurlarıdır. Toplumsal yaşamda başat bir role sahip olan siyasî partilerin kuruluşu ve gelişimi, demokratik siyasal sistemin gelişimine paralel bir çizgi izlemiştir. Siyasî partilerin tarihsel, ideolojik ve kurumsal gelişimlerinin, objektif esaslara göre gözlemlenebileceği en önemli mecra ise kuşkusuz seçimlerdir. Siyasî partiler, seçmenlerinin talep ve isteklerini derleyerek siyasal sisteme aktarabilmek, enikonu belli hedef[ler] üretmek, bunları tutarlı politikalar bütününe dönüştürebilmek için seçimlere katılmaktadırlar. Seçim beyannameleri ise siyasî partilerin seçmenlere seçimlerden önce verdikleri taahhütnamelerdir. Beyannameler, partilerin temel hak ve özgürlükler, eğitim, ekonomi, altyapı, sağlık gibi muhtelif alanlardaki politika tercihlerini yansıtan, vaatlerini içeren en temel belgedir. Siyasî partilerin ideolojik kimliklerinin yahut kimlik arayışlarının ipuçlarını da beyannamelerde bulmak pekâlâ mümkündür.

Bu çalışmanın temel amacı da, 1923'ten ama asıl 1946'dan 12 Eylül öncesindeki son seçime kadar (1977 Milletvekili Genel Seçimleri) yapılmış milletvekili genel seçimlerine katılan siyasî partilerin seçim beyannamelerine dayalı panoramalarını sunarak, Türkiye'nin seçimleriyle ilgili bazı istatistiksel genellemelere ulaşmak, seçim beyannamelerini tek kaynak altında toplamak ve siyasî partilerin beyannamelerine dayanan soy kütüklerini çıkarmaktır. İki ana bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde, siyasî partiler, seçimler ve hükümetler özelinde -Osmanlı İmparatorluğu pratiğinin de göz önünde bulundurulduğu- geniş bir değerlendirme bölümü yer almaktadır. Bu değerlendirme bölümü, siyasî partilere ve seçimlere ilişkin istatistiksel bilgileri ve arşivlerde unutulmuş verileri, teknik detayları içermektedir. İkinci bölümde ise 1946-80 yılları arasında yapılan milletvekili genel seçimlerine katılan tüm partilerin seçim beyannamelerine yer verilecektir.

Prof. Dr. Mete Kaan KAYNAR – Arş. Gör. Nurettin KALKAN